

فەرھەتلی ساموونستادا

مەتەندەئى
ئاقرا ئىقتىفائى
www.iqra.ahlamontada.com

عەرەبى - كوردى

نوسىنى

مەلا مەمود گە لالەبى

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پدای داتلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

بۆدابهزاندنی جوهرها کتیب: سهردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

قاموسى ما مؤستا

به رگى دووهم

ع.غ.فاق.ك.ل.م.ن.ه.وى

نووسىنى:

مهلا مهحموودى گه لالهى

العین: پیتی ههژدههسه له حهرفهکانی هیجاو شوینی ئی هاتنهدهری ناوهراستی قورگه.

عَبَا الشیءُ عَبَاً: شتهکهی ئاماده کرد ۵ دهگوترئ: (عَبَا المَتَاعُ) کالاکانی ئاماده کردو سهریهکی نان ۵ (عَبَا الجیش) سوپای ئاماده کرد یۆ شهر ۵ له حهدهیسی (عبدالرحمن)ی کورپی عهوف دا هاتوو دهقهرموئ: (عَبَاَنَا رسول الله بیدر لیلاً) پیغهمبهر (دخ) له شهر ی بهدردا بهشهو ئامادهی کردین و ههریهکهمان ئهرکی خۆی یۆ دیاری کرد.

عَبَا الطیب: یۆنهکانی تیکهل کردن، دروستی کردن.

عَبَاً له شراً: شهر ی یۆ نایهوه بیلانی ئی گپراو شهر ی توش کرد ۵ دهشگوترئ: (ما عَبَاً به) گرنگی بی نهدا ۵ عَبَاً المَتَاعُ: بهمانا (عَبَاً دئ) ۵ عَبَاً الدواءَ والسَّلْعَةَ ونحوهما: دهرمانهکه یان کالاکه ی خسته ناو زهرفو قوتوی تایبهتی خۆیهوه.

إِعْتَبَاً ما عنده: نهوهی لای ئه و یوو کۆنترۆلی کرد ۵ إِعْتَبَاً الشَّرَابَ: شهراههکهی ههلقورانده، خواردییهوه ۵ التَّعَبِيَّةُ: ئامادهکردنی داهاتی دهولت بۆ پیدایهستی شهر و حازرکردنی ئامیره جۆزاو جۆزهکانه بۆ بهکارهینانیان لهکاتی شهردا ۵ الْعَبَاءُ: عهبا ۵ پۆشاککی پان و پۆرو قۆل فش و یهخه دادراوی سهرتاپا خواره لهسهه پۆشاکهوه لهبهه دهکری ۵ الْعَبَاءُ: هاوشان و بهرامبهه ۵ کۆل و یار ۵ شتی قورس لهههه جۆزیک بی ۵ الْعَبَاءُ: مهزههب و بیرو

یۆجوون ۵ دهگوترئ: (فلان لايعرف مَعْبُوه) فلانکهس نازاندري مهزههبي چيهو ج بيرو ياوهريكي ههيه.

عَبَبَ المَاءُ عَبَاً: ناوهکهی خواردهوه بهبن ههناسهدان تئیدا ۵ ههلی قورانده ۵ دهگوترئ: (الحمَامُ يشرب المَاءَ عَبَاً كما تُعَبُّ الذَّوَابُ).

عَبَبَ النِّبَاةُ: رووهکهکه دريژ بوو.

عَسَبَ البحرُ عَبَاً: دهريا شهپۆلهکانی تیکيانهوه هاويشت شهپۆلهکانی بهرز بوونهوه ۵ دهگوترئ: (عَسَبٌ عَبَابُهُ) فلانکهس دريژهی به قسهکانی داو زۆری گوت.

تَغَيَّبَ الشَّرَابَ: شهراههکهی خيرا خيرا خواردهوه و زۆری خواردهوه و زيده رهوی کرد له خوارندهوهيدا ۵ الْعَبَابُ: سههتای شت ۵ دهسته گولی شت ۵ پیزی پيشهوهی شت ۵ ناوی زۆرو لافاو ۵ بهرزبوونهوهی شهپۆلی دهريا ۵ دهگوترئ: (جازوا بعبابهم) ههموویان هاتن، گشتیان هاتن.

الْعَبَاُ: قۆله کراس و قۆله کهواو شتی وا ۵ الْعَبِيَّةُ: خۆ بهزلزانی و شانازی و لوتبههزی و پیاویتی.

عَبَثَ عَبَاً: خواردنی دوو جۆرهی دروستکرد که بی دهگوترئ: (عهبيثة).

عَبَثَ الشیءُ بالشیءِ: شتهکهی تیکهلاوی شتهکهی تر کرد

عَبَثَ عَبَاً: ماندوو بوو، کاریکی بین سوودی نهنجام دا ۵ دهگوترئ: (عَبَثَ به الدهر) رۆژگار جهند گۆرانکاری و ههلبهزو دابهزی بی کرد ۵ الْعَبِيَّةُ:

خواردمه‌نیه‌که له دوو جوړ خواردن دروست
دمکری ومکو گنم و ماش و ترخینه و نه و جوړه
خواردنانه یان هه‌نگوین و کهره، دوشاو و ماست
که به‌یه‌که‌وه ده‌خورین ۵ کومه‌له خه‌لککک
هه‌ریه‌که‌یان کورې یه‌کئ بئ ۵ بز و مه‌ری
تیکه‌لاو ۵ دمگوترئ: (مرنا علی غم فلان
عیثة واحدة) به‌لای مه‌ری فلانکس دا
رپورددین مه‌رو بز تیکه‌لاو بوون.

عَبْدُ اللَّهِ سَادَةٌ و عُبُودِيَّةٌ: به‌ندایه‌تی خودای کرد

ملکه‌جی فه‌رمانه‌گانی بوو.

عَبْدُ عَبْدِ رَعْدَةَ: به‌شیمان بووه.

عَبْدُ عَلَيْهِ: رقی لئی هه‌لسا ۵ عِبْدٌ مِنْهُ: لئی ره‌نجا،

لئی دوورکه‌وته‌وه.

عَبْدٌ عَلَى نَفْسِهِ: تانه‌ی له خوی دا، لومه‌ی خوی
کرد.

عَبْدٌ عِنْدَهُ: سوور بوو له‌سمر نه و کاره ۵ عِبْدِيَّةٌ:

پئوه‌ی نووسا، که‌وته‌ گه‌لئ و لئی جیا نه‌بووه.

عَبْدٌ عِرْدَا و عُبُودِيَّةٌ: باوک و باپیری به‌ کۆیله‌ کراو

بوون، به‌نده‌بوون ۵ اَعْبَدَ الْقَوْمُ بِفُلَانٍ:

خه‌لکه‌که له‌سمر فلانکس کۆبوونه‌وه لئیان دا

۵ اَعْبَدَ فُلَانًا: فلانکسی کرده‌ کۆیله ۵ اَعْبَدَ

فُلَانًا عَبْدًا: به‌نده‌یه‌کی کرده‌ موئکی فلان ۵

اَعْبَدَ بِهِ: له‌ ریگا و لاخه‌که‌ی توپی و به‌و

هۆیه‌وه له‌ کاروان دواکه‌وت ۵ عِبْدُهُ: ژیرباری

کرد، زه‌لیلی کرد ۵ عِبْدٌ فُلَانًا: فلانکسی کرده

کۆیله ۵ عِبْدُ الطَّرِيقِ: ریگا‌که‌ی خوئش کرد ۵

(عَبْدُ الْجَعْرِ) حوشره‌که‌ی ژیربار کرد ۵ عِبْدُ

السَّقِينَةِ: که‌شتیه‌که‌ی به‌ قیر سواخ دا، قیری تی

هه‌لسوو.

تَعَبَّدَ: خوی ته‌رخان کرد بۆ خودا به‌رستی ۵ تَعَبَّدَ

فُلَانًا: فلانکسی کرده‌ به‌نده‌ی خوی ۵ داوای لئ

کرد گوپراه‌ئی فه‌رمانی بئ ۵ اِعْتَبَدَهُ: کردی به

کۆیله‌ی خوی ۵ اِسْتَعْبَدَهُ: به‌مانا (اعتبده) دئ ۵

العابِد: یه‌کتا به‌رست ۵ العَبَائِدُ مِنَ الْخَيْلِ

وَالنَّاسِ: ناده‌میزاد یان کۆمه‌له‌ نه‌سب که‌ روی

رؤیشتنیان بۆ جئیه‌کی تایبه‌تی نه‌بئ و

هه‌ریه‌که‌یان روی له‌ لایه‌ک بئ ۵ دمگوترئ:

(تفرقوا عابِد) په‌رته‌وه‌ازه‌ بوون ۵ ریگای جودا

جودا ۵ ته‌پۆلکه ۵ العِبَادُ: جه‌ند خئل و

هۆزئکی عمره‌ب بوون ناینی عیسیان قبول

کردو له‌ ولاتی حیرمدا نیشته‌جئ بوون ۵

العِبَادَةُ: به‌ندایه‌تی کردن بۆ خودا له‌روی

ته‌عظیمه‌وه ۵ دابو نه‌ریتی نه‌نجامدانی

ئه‌رکه‌ نایینه‌گان ۵ عِبَادُ الشَّمْسِ: گوئه‌ به‌رۆزه

۵ العِبْدُ: کۆیله ۵ ناده‌میزاد به‌ گشتی ج نازاد

بن یان کۆیله ۵ العَبْدَةُ: هئیزو قه‌له‌وی ۵

دمگوترئ: (ناقة ذات عبدة) ۵ به‌مانا به‌رده‌وام

بوون و پایه‌دار دئ ۵ دمگوترئ: (ماهذا الثوب

عبدة) ئه‌م قوماشه‌ زۆر خوگرنییه‌و زوو ده‌درئ.

العَبْدِيَّةُ: حاله‌تی به‌ندایه‌تی کردن شیوه‌ی

به‌ندایه‌تی ۵ العُبُودُ: به‌مانا (العبدية) دئ ۵

العُبُودِيَّةُ: پئچه‌وانه‌ی نازادییه ۵ المَتَعَبَّدُ: شوینی

خودا به‌رستی ۵ خه‌لومت خانه ۵ المِعْبَدُ:

خاکه‌ناز ۵ المَعْبَدُ: شوینی خودا به‌رستی ۵

العِبَادَةُ: جوار سه‌حابه‌ی عه‌بدوئلا ناون

(عبدالله)ی کورې عومهر (عبدالله)ی کورې

عمه‌باس (عبدالله)ی کورې مه‌سعود (عبدالله)ی

کورې زوبه‌یر ۵ العَبْدَانُ: کۆیله ۵ العَبْدَانِي:

رووه‌گیکه‌ له‌ پیړی کوله‌که‌ به‌ عه‌بده‌لاوی

ناسراوه.

عَبْرَ فُلَانٍ عَبْرًا: فلانکس فه‌رمیسکی باراندن.

عَبْرَ الْقَوْمِ: خه‌لکه‌که له‌ناو جوون ۵ فه‌وتان.

عبر النهر عبراً وعبراً: له روبرارمه پهريهوه له
 نهم بهر بؤ نهو بهر.

عبر الكتاب عبراً: له كتيبهكه ورد بؤوهو بيري
 له ماناو رسته گاني كردهوه بهين نهوهي به
 دمنگ بيخوينتيتهوه.

عبر الشاغ والدرهم: سهيري كالاو پارمگاني كرد بؤ
 نهوهي مهزمنديان بكا بزاني چين و كيشيان
 چهنده.

عبر الرؤيا: خهونهكهي ليك دايهوه.

عبر عبراً: فرميسكي دابارين ◊ عبر عما في نفسه:

نهوهي له دليدا بوو دركاندی و دهری بری ◊
 عبر به الأمر: كارمكهي لهسهر قورس بوو ◊ عبر
 فلاناً: فلانكهسي فهوتاند ◊ گرياندي ◊ عبر
 الرؤيا: خهونهكهي ليك دايهوهو ماناي كرد ◊
 عبر عينه: فرميسكي به جاودا هينايه خوارهوه
 ◊ عبر الشيء: شتهكهي بهتافي كردهوهو
 لهسنگي مهحهكي دا ◊ عبر منه: سهري لبي
 سورما ◊ عبر به: پهندي لي و مرگرت ◊ عبر
 فلاناً: متمانهي به فلانكهس كرد ◊ عبر فلاناً
 عالماً: فلانكهسي به زاناو تيگهيشتوو دايه
 قهلم ◊ مامهلهي زاناو خوئيندهواري لهگه لدا
 كرد ◊ استعبر فلان: فلانكهس فرميسكي
 دابارين ◊ دشگوتري: (استعبرت عينه) ◊ استعبر
 فلاناً الرؤيا: داواي له فلانكهس كرد خهونهكهي
 بؤ ليك بداتهوه ◊ الاعتبار: مهزمنده كردن ◊
 دهگوتري: (هذا أمر اعتباري) نهمه شتيكه
 مهزمنده كراوهو گريمانه كراوه ◊ كرامهت و
 ريزو كهسايهتي، لهم رووهوه كه تومهتبار دواي
 دادگايي كردن كه تومهتي لهسهر ناچهسبي
 داواي رمدي نيعتيبار دهكا ◊ العابر: رينبوار.

العابرة: دهگوتري: (كلمة عابرة) هسهيهك بوو بهين
 مهبهست بهسهر زماني دا هاتو تيپهري ◊
 بضاعة عابرة: كالايمكه به ترانزيت بمناو ولاندا
 تيدمهري بؤ ولاتيكي تر ◊ العيار: رستهو
 كهلامو دهق ◊ دهگوتري: (هذا الكلام عبارة عن
 كذا): نهم دهقه نهو مانايه دهبهخشي ◊ العبر
 من النهر: كهناري روبرار بهريكي روبرار ◊ العبر
 من المجالس: نهجوممن و مهجليسي قهرمبالغ ◊
 ههوري خيرا رؤ ◊ دالاش و بالندهي گوشت
 خور ◊ العبر: نازاو بهتوانا بؤ سهقر ◊ نيش
 لهدمست هاتوو ◊ دهگوتري: (هر عبر لكل عمل)
 نهو پياوه بؤ ههموو كارتيكي خير گونجاوه ◊
 العبراني: زماني جولهكه ◊ تاكي جولهكه ◊
 العبرانية: زماني جولهكه ◊ العبرة: فرميسك ◊
 العبرية: پهندو نامؤزگاري و مرگرتن به روداوي
 رابووردوو ◊ سهمر سورمان ◊ العبري: بهمانا
 (العبراني) دئ ◊ العبري: نهو گياو گزميه كه
 لهسهر ليواري روبرار دهرؤي ◊ العبرية: بهمانا
 (العبرانية) دئ ◊ العبر من الغنم: نهو كارو
 بهرخهيه له شير برابيتتهوه ◊ (الشعري العبر)
 پهكيكه لهو دوو نهستيرهيهي به تهنيشت
 نهستيري جهوزاويهيه ◊ نهستيرمهكي تريان
 پني دهگوتري: (الشعري الفميصاء) ◊ العبري:
 بؤني خوشي تيكلانو ◊ (قوم عبر) ههوميكي
 زورن ◊ المعايير: جهند تهخته داريسكن له
 دروستكردي كهشتيدا بهكار دين ◊ المعبر: همر
 شتيك به هؤيهوه له روبرار ببهريتهوه ◊ برد
 بين بان كهلهك و بهلهمو شتي وا بين ◊ المعبر:
 روبرارتيك پيدا ببهريتهوه ◊ المعبرة: بهلهمو
 كهلهك و شتي وا: كهبه هؤيهوه له روبرار
 ببهريتهوه.

عَبَسَ فلان: فلان روی کرژ کردو چرج و لوجی خسته نیوان بیستی ناوچوانی و بروی هیناوه یهک. **عَبَسَ** الیوم: نه مپرو روژیکی گرزو سامناک بوو. **عَبَسَ** عبساً: چلکن بوو.

عَبَسَ الیوسخ علیه: چلکه که ی پیوه وشک بووه ◊ **عَبَسَ**: به مانا (عَبَسَ) دئ ◊ **عَبَسَ**: به مانا (عَبَسَ) دئ ◊ **العَبَّاسُ**: شیرینی نازا که شیری تر له بهری هه لیبین و لئی بترسن. **العَبَسُ**: جوړه روومکیکه پیی دگوتری (برنوف) ◊ **العَبَسُ**: نهو زبل و چلکه ی به کلک و لا سمتی حوشتره وه رهق ده بیته وه.

عَبَطَ التراب غبطاً: کراسه که هه لندرا.

عَبَطَ الذبیحة: به ساغ و تهن دروستی سه ری بری هیچ نه خووشی و دمردیکی پیوه نه بوو ◊ **عَبَطَهُ** الموت: به جوانه مهرگی و بمبی نه وهی نه خووش بی مرد.

عَبَطَ التراب: کراسه که ی به ساغی دری.

عَبَطَ الأرض: له شوینیک بری هه لکنند له وهو پیش هه لنه که ندرابوو ◊ **عَبَطَت** الريح وجه الأرض: پشه با روی زموی وشک کرده وهو قلیش قلیشی کرد.

عَبَطَ التراب: تمب و توژی به ریا کرد.

عَبَطَ النبات الأرض: رومکه که زمویه که ی هه لاشت و سه ری دهره ینا.

عَبَطَ فلان نفسه في الحرب: کابرا به ویستی خوئی، خوئی خسته ناو شه رکه وه.

عَبَطَ الفرس: نه سه به که ی هینا و برد هه تا عمره یی کرد.

عَبَطَ الضرع: خوینی له گوانه که هینا.

عَبِطَ الكذب علیه: دروکه ی هه لیمت.

عَبِطَ فلاناً: ره خنه ی لی گرت ◊ **أعْبَطَهُ** الموت: به گهنجی و بی هه بوونی نه خووشیه کی دیار مرد ◊ **أعْبَطَ** الذبیحة: نازه لکه که ی به ساغی و هه له وی سه بری ◊ **أعْبَطَ**: به بی نه وهی نه خووش بی مرد ◊ **العابِطُ**: دروژن ◊ **العَبِطَةُ**: دگوتری: (مات عبطه) به گهنجی مرد به بی نه وهی نه خووش بی ◊ **العَبِيطُ**: دگوتری: (لحم عبط) گوشتیکی تهرو تازه ◊ یان گوشتی نه کوئیو ◊ (دم عبط) خوینی تازه ◊ (زعفران عبط) زعفرانی تهرو تازه ◊ (رجل عبط) پیای بی عهقل و کالقام تن نه گه یشتوو ◊ **العَبَاطَةُ**: بی عهقلی و کال قامی.

عَبِقَ به الشيء عباقاً و عباقه: شته که ی پیوه نووسا.

عَبِقَ به الطيب: بوئی خووشی لیداو بوئنه که ی بلاو بووه.

عَبِقَ بالمكان: لهو شوینه مایه وه.

عَبِقَ بالشيء: دلی به شته که وه نووسا و حمزی لی کرد ◊ **عَبِقَ** رائحة الطيب: بوئی عهتره که ی خووش کرد ◊ **تَعَبِقَ**: خوئی بوئخووش کرد ◊ **العَبَابَةُ**: زورزانی فیلباز ◊ دزو جهرده ی نازا ◊ **العَبِيقُ**: دگوتری: (رجل عبق) پیایکی زهری و شکو مهنده ◊ **العَبِيقَةُ**: دگوتری: (امرأة عبقة لبقة) نافرمتیکی شوخه هه موو جوړه پو شاک و بوئیکو خووشی لی دئ و له گه لی دگونجی ◊ **العَبِيقَةُ**: باقی مهنده ی شت ◊ پاشماوه ◊ **عَبِقَر** الـتراب: تراویله که که درمو شایه وه ◊ **عَبِقَر**: شوینیکه عه رب پیمان وایه شوینی چندوکه گانه ◊ هه رشتیک باش بی و جیگای سه رنج بی نیسه به تی دمدن بوئو نه شوینه و ده لین: (عقري) ◊ **العَبِقَرُ**: نه وهی

سهرتا لهبنکی ههفهژاژ دمروئو هیشتا تمرو
 تازمو سهوزه ◊ همروا همر شتیک که هیشتا
 جروزمیهو سهر له زهوی دمردینئی بیی
 دمگوترئ: (العبر) ◊ تاکهکی (عبرة) ◊
 نافرمتی ناسکو و جوانو بالا بهرز ◊ العبرة من
 النساء: بهمانا (العبر) دئ ◊ العبري: بالذواه
 بؤ (العبر) و سیفمتی همر شتیکه که زنده
 رۆیی له و مصفکهیدا بکری ◊ دمگوترئ:
 (رجل عقری و ثوب عقری) ◊ العبري: گهوره
 ◊ پیزدار ◊ دهباج ◊ ههپش و پاخمی بهنرخ و
 نهروم نیان ◊ العبرية: سیفمتی عهبقهری و
 حال و وزعیهتی.

عَبَل به عبلاً: رۆیی.

عَبَل الشجر: گه لای درهختهکی هه لومراند.

عَبَل الشئ: شتهکی رهتکردموه ◊ گنپایهوه بؤ
 شوینی خۆی ◊ بهندی کردو گلی دایهوه ◊
 دمگوترئ: (ما عَبَلَكَ عَنَّا) چی وای له تۆکرد له
 نئمه نادیار بین و نهیمی بۆلامان ◊ عَبَلْتُهُ عِبُولُ:
 مردن پهخهیگرت.

عَبَل عَبلاً: قه لهوو کمتو شان و هۆل نهستوو
 بوو.

عَبَل عَبَالَةً: بهمانا (عَبَل) دئ ◊ اَعْبَلُ: بهمانا
 (عَبَل) دئ ◊ اَعْبَلُ الشجر: درهختهکه گه لاکانی
 پیچراوه و لوول بوون هیشتا پان نهبوونهوه ◊
 الأَعْبَلُ: کیوی سپی، بهردی سپی ◊ العَابِلُ:
 کوری تازه پیگهیشتووی قه لهوو ◊ العَبَالُ: گوله
 کیوی ◊ العَبَلُ: کهتو و زهلام و زههه للاح له همر
 شتیک بین ◊ دمگوترئ: (هر عَبَلُ الذراعین) نهو
 پیاوه هۆل نهستوره ◊ (عبل الشری) حاج و هۆل
 نهستور ◊ دهسگوترئ: (إمرأة عَبَلَةٌ) نافرمتیکی
 تیکسمراو و بهزن پیک و پیکه ◊ العَبَلُ: گه لای

درهخت که هیشتا لوول بین و نهکرایبتهوه ◊
 ومکوو گه لای درهختی نسل و طهرفاء ◊ (جاء
 بَعْبَهُ) بهشپریوی هات بهبئ نهوهی جهستهو
 سهرو سیمای خۆی رَیْک بکا ◊ العَبْلَاءُ: بهرد،
 یان بهردی سپی زۆر رهق ◊ عِبُولُ: ناوی مردنه
 (إمرأة عِبُولُ) نافرمتی کۆست کهوتوو ◊ (أَلْبَلَة)
 سهره تیری دریز ◊ العُباهر: گه ورهه زههه للاح
 ◊ دریزو نمرم لههه شتیک بین ◊ العَبْهْرُ: گوله
 یاسهمین ◊ نهگس ◊ مروفی تیکسمراو ◊
 العَبْهْرَةُ: نافرمتی جهسته جوان و رهوش جوان.
عَبَا فلان عَبراً: فلانکس دهم و جاوی درهوشابهوه.

عَبَا المتاع والجیش: کالای ناماده کرد، سوپای سازدا
 ◊ عَبِي المتاع والجیش ونهوما: کالاو که رهسهی
 ناماده کرد، سوپای سازدا بؤ شهر ◊ العَابِيَّةُ:
 رۆخسار جوان ◊ نافرمتی میروو ملوانکه
 هۆنهرموه ◊ العَابِيَّةُ: عهبا ◊ عَبْرَةُ الشئ:
 پرکهری شت نهو شتهی دمکرتیه زههه وهوه
 پری دهکا ◊ دمگوترئ: (عبوة هذه القارورة مائة
 جرام) پر نهو گۆزه کیئشی سههه گرامه.

عَبَب عَلَيْهِ عَباً و عَبَاباً و عَبَاباً: لۆمهی کردو نازی
 بهسهردا کرد داوای ئی کرد که جارئکی تر
 کارئکی وانهکا دئی نهو بیی خوش نهبی.

عَبَب فلان عَباً و عَبَاباً: فلانکس حاجئکی
 هاویشت و حاجهکی تری هه لپری.

عَبَب مَقَطْرَع الرجل: به دارههق رۆیشت ◊
 دهسگوترئ:

هَبَب البعير و نحوہ: حوشرمکه لهسمر سئ حاج
 رۆیی، ومکوو نهوه بیهوئ بازیدا.

عَبَب البرق: چاودیری روناکایی ههوره
 بروسکهکی کرد تا تهواو بوو جاوی بهدوودا
 گنپرا.

عَبَّ الْبَابَ عَبًّا: چووه بهردمرگای مالی ۵
 دمگوترئ: (ما عَبَّ بَابِ فُلَانٍ) پیم نه خستوته
 بهر دمرگای مالی فُلَانٍ.
 عَبَّ مِنْ مَكَانٍ اَوْ مَكَانٍ عَبًّا: له شوینیکهوه
 گواستییهوه بو شوینیکی تر ۵ اَعْبَهُ: دوی
 سهرزمنشت کردن رازی کرد.
 عَبَّ عَنِ الشَّيْءِ: وازی له شتهکه هینا ۵ عَابَهُ
 مَعَابَةً وَعِثَابًا: سهرزمنشتی کرد
 عَبَّ فُلَانٌ: فُلَانُكَسَ تَهْمَةً لِي كَرْدَ ۵ دمگوترئ:
 (ما عَبَّ أَنْ فَعَلَ كَذَا) نهونده نهمایهوه دهستی
 به کارمه کرد.
 عَبَّ عَبًّا: بهرهه یوانی دروست کرد ۵ تَعَاتَبُوا:
 خه لکهکه لومه ی یه کرتیان کرد ۵ همرکسه
 له لای خویهوه سهرزمنشتی یه کیکی تری کرد ۵
 تَعْتَبَ الْقَوْمَ: به مانا (تعاتبوا) دئ ۵ تَعْتَبَ عَلَيْهِ:
 تاوانی دز نه نجام دا ۵ تَعْتَبَ الْبَابَ: بهردمرگای
 بو دمرگاکه دروست کرد ۵ دمگوترئ: (فُلَانٌ لَا
 يَتَعَبُ شَيْئًا) فُلَانُكَسَ به هیج عمییک لومه
 ناکرئ، عمیپی تیدا نییه. ۵ اِعْتَبَّ عَنِ الشَّيْءِ:
 روی له شتهکه ومرگیرا ۵ اِعْتَبَّ الطَّرِيقَ: رینگا
 ناسانه که ی وازی هینا و ملی له رینگا خوارو
 خینچهکه نا ۵ اِعْتَبَّ فُلَانًا نَفْسَهُ: دوی تی
 فکرین و ورد بوونهوه بهمه له ی خوی زانی ۵
 اِسْتَعْتَبَ فُلَانًا: داوای رازی بوونی فُلَانُكَسَ کرد
 ۵ رازی کرد ۵ الْأَعْتَابُ: نهومی سهرزمنشتی بی
 دمکرائ و هؤکاری لومه کردنه که یه ۵ الْعِتَابُ:
 که سیک زور سهرزمنشت بکا ۵ الْعَتَبُ: تهنگو
 چه له مه و کاری ناخوش و چورتم ۵ که م و
 کوری و گنده لی ۵ دمگوترئ: (مَافِي مَرْدَةٍ عَبٌّ)
 له خوشه ویستی نه ودا هیج عمییب و له که یه که
 نییه ۵ نیوان قامکه شادمو قامکه ناومراست ۵

بَانِ نِيْوَانٍ قَامِكِه بَرَاتُووتِه و قَامِكِي نَاوَمِرَاسْت ۵
 نِيْوَانِ دُوو كِيو ۵ نِه و زِيَانِيَهِي كِه بَه سَمَرِ عُوْدُو
 كِه مَانِدَا رَادِهِي نَدْرِي ۵ الْعَتْبِي: رَه زَامَمَنْدِي ۵
 الْعَتْبَةُ: سَه دَرَمَانِي مَالٍ ۵ بَانِ نِه و دَارِي
 لَه دَرَمَانِي مَالِدَا بِيِي بَه سَمَرِدَا هَه نِيْنِيَه و ه
 هَمُوو بَلِيكَا نِه يَك كِه بَه هُوِيَه و ه سَه رِيكِه وئ ۵
 لَه بُوَارِي نُه نَدَا زِيَارِي دَا بَرِيْتِيَه لَه قَه بَارَمِيَه ك
 دُوو كُوْلَه كَهِي لَه زِيْرِدَا بِي ۵ الْعُتْرُبُ: كِه سِيَك
 سَه رَزْمَنْشْت و لَوْمَه كَارِي تِيْنَه كَا.
 عَتَّ فُلَانًا عَتًّا: خِيْرَا خِيْرَا قَه سَه كَهِي بُو فُلَانُكَسَ
 دُوو بَارَه دَمَكْرَدِه و ه دمگوترئ: (عَتَّ بِالسَّأَلِ) لَه
 مَه سَه لَه كِه دَا زُوْرِي مَنَجِه مَنَج لَه گَه لَ كَرْد.
 عَتَّ فُلَانًا بِالْكَلَامِ: بَه قَه سَه فُلَانُكَسَ سَه رَزْمَنْشْت
 كَرْد.
 عَتَّ كَلَامَهُ: قَه سَه كَانِي رَه قِ بُوون ۵ عَاتَهُ مَعَاتَةً
 وَعِتَاتًا: دُوو بَارَه و سِي بَارَه قَه سَه كَهِي بُو گُوْتِه و ه
 تَا بَاش لِيِي تِي بَغَا ۵ بَه رِي بَه رَجِي دَا يَه و ه و
 كِيْشَمِي لَه گَه لَ دَا كَرْد ۵ لَه حَه دِي سِي (الْحَسَن) دَا
 هَاتُووه (أَنْ رَجُلًا حَلَفَ أَيْمَانًا فَعَجَلُوا يَعَاتُونَهُ)
 بِيَاوِيْكَ سُوِيْنَدِيْكَ خُوَارِد خَه لَ كِه كِه
 بَه رِي بَه رَجِيَان دَا يَه و ه و بِيِيَان گُوْت بَه نَا حَق نِه و
 سُوِيْنَدَمْت خُوَارِد ۵ تَعَتَّتْ فِي كَلَامِهِ: لَه قَه سَه كَهِي
 دُوو دَل بُوو تَه وَاوِي نَه كَرْد.
 عَتَدَ الشَّيْءَ عِتَادًا وَعِتَادَةً: شْتَه كِه نَامَادِه بُوو ۵
 شْتَه كِه گَه و رَه بُوو ۵ اَمْتَدَ الشَّيْءَ: شْتَه كَهِي
 حَا زَر كَرْد ۵ تَعَتَّدَ فِي صَنْعَتِهِ: بِيْشَه كَهِي خُوِي
 بَه جُوَانِي و رِيْكَ و بِيْكَ نِه نَجَام دَا ۵ الْعِتَادُ:
 كَه رَه سْتَهِي هَمَر شْتِيْكَ بِي ۵ الْعِتْدُ: نَامَادِه كَرَاو
 ۵ دَه گُوْتَرِي: (فَرَسٌ عِتْدٌ) نِه سِيْكَ نَامَادِه كَرَاو
 بُو بِيْشِرِيْكَ و غَارِدَان ۵ الْعِتْوَدُ: كَارُو بَه رَخ كِه
 بَه هِيْز بُوو بِيْن و سَالِيَان بَه سَمَرِدَا تِيْبَه رِ بُوو بِي ۵

العَتِيدُ: نامادمو حازر له دست ۵ العَتِيدَةُ: مَيِينَهی (العید) ۵ یغدان و صندوقیکه نافرمت شته تایبهتی و بهنرخهکاتی خوی تیدا هه لدهگری.

عَتْرَ الرِّمَحِ عَتْرًا وَعَتْرَانًا: رِمَبهکه له ریموه ۵ العَتَارُ: بۆ زنده رۆیی له مانای (عَتْر) دا دی ۵ شوینی بهرده لاند و چۆل ۵ العِتْرُ: نهصل و بنهما ۵ له پهنا هاتوو (عادت لِعَتْرَها لیس) به کهسیک دهگوتری بگه پرتهوه سهر دابو نه ریتی ناشیرینی له وه پیسی ۵ روه کیککی بۆنخوشی عهتر نامیزه، دمکریته دهرمان ۵ العِتْرَةُ: نهومیه بهل و پوی ئی بینهوه ۵ وهجه و نهوهی پیاو هوزو بنهماله و خزم و کهسو کار (عِزَّة القُفْرِ) ۵ درهوشاوه دم و دان و پوک و قمرای دان ۵ العِتْرَةُ: کوشتییهک بوو کاتی خوی عهرمهکان بۆ بتهکانیان سهریان دمیری ۵ العِتْرُ من الرجال: پیاوی شان و مل قهوی ههلهو ۵ عَتَسَ في الأمر: کارمهکی به توندوتیزی خسته دست خوی ۵ عَتَسَ فلانًا: فارو ستهمی له فلان گرت. ۵ العَتْرِيصُ: رِق هه لساوی بههیزو توانا ۵ عَتَقَ الشئ عِتْقًا: کۆن بوو ۵ گهیشته کۆتابی و دوا سنوری خوی ۵ عَتَقَ المَالَ: مالهکه گونجاو له بار بوو.

عَتَقَ المِینَ: سویندهکه چهسپا.

عَتَقَ العبدَ عِتْقًا: کۆپلهکه رزگاری بوو بویه نازاد

عَتَقَ الفرسَ عِتْقًا: نهسپهکه رسهن بوو له پشیرکیدا پیشکهوت.

عَتَقَ لَمَكًا: مالهکهی چاک کرد. ۵ عَتَقَ فلانًا بِنَمِه: بهدهم فلانکهسی گهست ۵ گازی ئی گرت.

عَتَقَ عَتَقًا: کۆن بوو ۵ ریزو نرخه بهیدا کرد ۵ اعْتَقَ العبدَ: کۆپلهکهی نازاد کرد ۵ اعْتَقَ

المالَ: مال و سامانهکهی ریک خست ۵ عَتَقَ الخمرَ: وازی له شهرا بهکه هینا بۆ نهوهی کۆن ببی و بۆنی خوش بی ۵ العاتِقُ: نهستۆ ۵ نیوانی شان و مل ۵ شهرا بی کۆن ۵ بیچوه بالنده کاتیک که په کهمجار په رپوولی ئی دهر و تیتسهوه په رپوولی تازمی ئی دهر و تیتسهوه ۵ العِتْقُ: نهجیب زادهمی ۵ العِتْقُ: کۆن و له میزینه ۵ بهرزو ریزدار ۵ (توب عتیق) قوماشی چاک چندراو و پخته و سفت و لووس ۵ (الیت العتیق) کابه (مالی خودا) (العِتاق من الطیر) بالندهی درندهو خاومنی دهن دووک و جنگی تیزو در ۵ (العِتاق من الخیل) نهسپی رسهن.

عَتَكَ في القتال عِتْكَ: له شهردا هه لمهتی بردهوه و سهرلمنوی په لاماری دوژمنی دابهوه.

عَتَكَ في الأرض: بهتهنیا رۆیشته کهسی له گه ل نه بوو.

عَتَكَ عليه يضرب: هه لمهتی له ناکاو و گورچکبری بۆ بردهوه.

عَتَكَ علی یمن فاجرة: سویندی بهدرۆی خوارد ۵ عَتَكَتِ المرأة علی زوجها: نافرتهکه له میزدمهکی ناچیزه بوو، له باوکی یا له میزدمهکی یاخی بوو.

عَتَكَ علیه بحر أو شر: بهچاکه یان بهخرابه

عَتَكَ الفرد الی موضع کذا: خه لکهکه حمزیان له فلان شوین بوو.

عَتَكَ اللیل أو النیذ: ماستهکه یان بیرهکه زۆر ترش بوو. ۵ عَتَكَ بفلان: به فلانکهسهوه نووساو له گه لی بوو لئی جیانه بووه.

عَتَكَ الطیب به: بۆنهکهی گرت.

عَتَكْ یدة: دستى به سنگیهوه گرت ◊ **العاتك:** پیزدارو بهنرخ ◊ رمنگی خالیص و باش ◊ شتى بین خهوش ◊ دهگوترئ (أحمر عاتك) سورئىكى زؤر سور ◊ كهسئك زؤر گيرمگيركه ر بئ.
العاتك: مینهنى (العاتك) ◊ ناهرمئتك نهومنده نارايشت بكاو بؤنى خوؤش له خوؤى بداو پئستى سوور ههنگهريئ ◊ العتیک من الأيام: رؤزگارى گهرم ◊ **عَتْلُهُ** عتلاً: رايكئشا بهشيوهى راتهكاندنئ توندو تيزو پاله بهستؤ كردنئ ◊ دهسگوترئ: (عتله الى السجن) راپئجئ كرد بؤ بهنديخانه.

عَتَل الى الشر عتلاً: بهلهى كرد بؤ شهر و نازاوه نانهوه ◊ **إنعَتَل:** بؤ موطاومعهى (عَتْلُهُ) دئ ◊ دهسگوترئ: (لا أنعتل معك): له شوئنى خوؤم ناجوئئيم و لئت جيانابهوه ◊ **تَعَتَل:** دهگوترئ: (لا أتعتل معك) دوق بهمانا (لا أنعتل معك) دئ ◊ **العَتَال:** كؤلبمر بهكريئ ◊ حهمان ◊ **العَتَلَةُ:** عهمودئىكى كورتئ ناسنينه سهريكى پانى ههيه ديوارئ پئ دهر و خيندرئ درهخت و بهردئ پئ له زهوى دهردههئندرئ ◊ **المُتَل:** بههئزو توانا لههر جوړئك بئ ◊ دهگوترئ: (رجل عتل) پياوئىكى وشك و تورپو تهوسنه ◊ (جبل عتل) كئوئىكى شاخ و رههن سهخته ◊ **العَتِيل:** كرينكار ◊ خزمهتجئ ◊ دهگوترئ: (داء عتيل) دهردي كوشنده ◊ **المِعْتَل:** بههئزو توانا بؤ راپئج كردن و رايكئشان.

عَتَمَ عتماً: دواكهوتو تهمبهئى لئ دهركهوت ◊ دهگوترئ: (عتمت حاجته) پئداويستئيهكهى دواكهوت.

عَتَمَ عن الشيء: وازئ لهكارهكه هئنا دواى نهوهى كه ماومهك پئوهى خهريك بوو.

عَتَمَ الليل: بهشئك له شهو تئپهري.

عَتَمَ فلان قري صيفه: فلانكهمس نانخوردنئ ميوانهكانئ دواخست ◊ **اعتَمَ** الليل: بهمانا (عَتَمَ) دئ ◊ **اعتَمَ** الرجل: پياوهمكه كهوته كاتئ داهاتنى شهو و تاريك بوونئ پووبهري زهوى ◊ يان لهو كاتهدا ئيشئ كرد ◊ **اعتَمَ** الشيء: شتهكه دواكهوتو پئئ جوو ◊ **اعتَمَ** عنه: وازئ لئ هئناو دستئ لئ ههنگرت ◊ **عَتَمَ:** كهوته كاتئ سهرمتاى داهاتنى شهو ◊ يان لهو دهمهده كارئ كرد ◊ **عَتَمَ** الشيء: شتهكهى دواخست.

إستعتَمَهُ: درمنگی هئنا ◊ **العاتِم:** درهختئكه له پئري زميتونئيه ◊ له كئوى (اللكام) له شيمالى شام دهرؤئ ◊ بهرمكهى پئئ دهگوترئ: (الزَعْبَجُ) ◊ **عَتَمَةُ** الليل: تاريكايئ سهرمتاى شهو دواى نهمانئ سورايئ قهراخئ ناسمان.

عَتَه عتهاً و عتاهةً و عتاهيةً: عهقتئ كهم بوو ◊ كالقام بوو.

عَتَه عتهاً و عتاهةً و عتاهيةً: بهمانا (عَتَه) دئ.
عَتَه في الشيء: حمزئ له شتهكه كرد ◊ دهگوترئ: (عَتَه في العلم) (وَعَتَه فلان في فلان) فلان حمزئ له حمزئهدانى فلان بوو ◊ فلان لاسايئ هسهكانئ فلانئ كردموه ◊ **تَعَتَهُ:** بهمانا (عَتَه) دئ ◊ **تَعَتَهُ** في كذا: زئده رهوى كرد له فلان شتدا ◊ دهسگوترئ: **تَعَتَهُ** في المأكل والملبس: زئدهرؤئى كرد له پؤشاك و خوارندندا ◊ **تَعَتَهُ** عنه: خوؤى لئ نهزان كرد، خوؤى لئ غافل كرد ◊ **العَتَاه:** شهلهل ◊ نهخؤشئيهكه تووشئ ميشك دهبئ، لهرزئن و تئكچوونئ جهسته و شهپله لئدانئ پئويه، زمانئ ومكو پئويست ناجوئئ و عهقئيشئ تهواو نابئ ◊ **العَتَاه** الباكِر: كالقامئيهكه تووشئ گهنجئ تـازـه پئنگهئـشـتـوو دهبـئـ.

بەسەر شتەکه‌دا ناگادار بوو ۵ **عَثَر** فلاناً:
فلانکه‌سی تووشی چورتم کرد ۵ کۆسپ و
تەگهری خستنه بەردەم ۵ **عَثَر** علی الأمر:
بەسەر کارمکه ناگادار بوو ۵ ناگادار کرا ۵ **عَثَرُ**:
وای لیکرد هه‌له‌نگوئ بکه‌وی ۵ تووشی کیشه

بئ ۵ **تَعَثَر**: بۆ موطاومعه‌ی (عَثَره) دئ ۵
ده‌شگوترئ: (تَعَثَرَ حظه): به‌ختی که‌وت، شانسی
نهبوو ۵ (تَعَثَرَ لسانه) زمانی هه‌له‌نگوت ۵ **العائث**:
داوی نیجیرموان ۵ **العائثر**: هەر شتیک بکریته
کۆسپ و تەگهره له‌بەردەم کاریکدا ۵ چالیک
هه‌له‌که‌ندرئ بۆ نه‌وی شیرێ تی بکه‌وی ۵
شوئنی هه‌له‌بێرو به‌ فتاره‌چوون له‌زه‌ویدا ۵
ده‌شگوترئ: (وقع في العائثر) ۵ (لقيت منه عائثراً)
۵ شه‌رو نه‌گبه‌تی و کۆسپ و تەگهره ۵ **العِثَارُ**:
شه‌رو نه‌گبه‌تی، ناخۆشی و تەنگانه‌و چورتم ۵

العِثْرُ: نه‌و دره‌خت و رووه‌که‌ی به‌ ناوی باران
ئاودرابن ۵ **العِثْرَةُ**: هه‌له‌ ۵ **العِثْرِي**: هەر
دره‌خت و رووه‌که‌یک باران ناوی دابن ۵ که‌سیک
کاریک نه‌کا بۆ دونیای یان بۆ قیامه‌تی باش بئ
۵ بۆیه له‌ حه‌دیسدا هاتوووه: (أبغض الناس الى
الله العِثْرِي) بیزراوترین که‌س لای خودا
که‌سیکه‌ نه‌بۆ دونیا نه‌ بۆ قیامه‌ت کاریک
باشی له‌ده‌ست هه‌له‌نه‌ین ۵ **العِثْرُ**: که‌سیک زۆر
شه‌رو نه‌گبه‌تی بپوه بئ ۵ ده‌شگوترئ: (جَدُّ
عِثْر) شانسی نه‌گبه‌ت ۵ **العِثْرُ**: تمپ و توؤز ۵
عَثَلت يده عَثَلًا: ده‌سته شکاوه‌که‌ی به‌خواری
گرته‌وه.

عَثَل عَثَلًا: زۆر بوو ۵ قه‌له‌وو که‌ته بوو.

العِثْرُولُ: دار خورمای وشکی که‌ته‌و زه‌به‌للاح ۵
العِثْرُولِيَّة: (حلية عثرولية) ریشی پان و دریزو پڕ.

هَثَمَ الجرح: برینه‌که‌ وشک بۆوه به‌لام چاک
نه‌بۆته‌وه.

العَثَاةُ: نادمیزادی گومپراو سه‌ر لی شیواو ۵
العَثَامِيَّة: به‌مانا (العَته) دئ ۵ گیل و نه‌حه‌مق ۵
العَثَامِيَّة: گیل و نه‌حه‌مق ۵ **الْمُعْتَه**: (رجل مُعْتَه)
بیاوی کائقام ۵ شه‌به‌ له‌دراو ۵ جه‌سته شیواو.

هَثَا عَثْرًا و عَثِيًا: ته‌که‌ببوری کردو له‌ سنوور
ده‌رچوو.

هَثَا الريح: رمه‌بیاکه‌ زیاد له‌مه‌ندازه بوو.

هَثَا الشئ: شته‌که‌ ته‌واو بوو.

هَثَا الشيخ: بېرمیزده‌که‌ له‌ناو چوو که‌به‌شته
که‌نه‌ه‌ته‌می ۵ **تعثي**: یاخی بوو ۵ فه‌رمانبەردار
نهبوو ۵ **العِثَاي**: خاوەن هیزو تواناو به
ده‌سه‌لات (جه‌بار) ۵ (ليل عاث) شه‌وی زۆر
تاریک.

هَثَمَت العُثَّةُ الصوف عَثًا: مۆرانه خوریه‌که‌ی
خوارد.

هَثَمَت الحية فلاناً: مار فلانکه‌سی گه‌ست ۵ **عاث** في
الغناء: له‌ گۆرانی گوتندا ده‌نگی هه‌له‌پری و
ده‌ستی کرد به‌ نارۆکه‌ گوتن ۵ **العُثِيَّةُ**:
مۆرانوکه‌ (ه‌صغری العُثَة) یه ۵ له‌ په‌نددا
هاتوووه (عُثِيَّةُ تَقْرِمُ جلدًا أملس) مۆرانوکه‌ خه‌ریکی
بپین و که‌رتکردنی پستی لووسه ۵ به‌که‌سیک
ده‌شگوترئ: بیه‌وی کار له‌ شتیک بکاو بۆی نه‌کرئ
۵ یان په‌کیک زه‌ممی په‌کیکی بئ تاوان بکا.

هَثَر عَثْرًا و عَثَارًا: گلا ۵ هه‌له‌نگوت ۵ که‌وته خوار ۵
هه‌له‌خلیسکا ۵ له‌ په‌نددا هاتوووه: (من سلك
الجلد أمن العنار) که‌سیک رینگای راست و
ته‌خت بگریته به‌ر له‌ خلیسکان و هه‌له‌نگوتن
نه‌مینه ۵ ده‌شگوترئ: (عَثَّ به فرسه)
نه‌سه‌په‌که‌ی گلاندى ۵ (عثر جده) شانسو
به‌ختی خرابی هینا. ۵ **هَثَر** علی الشئ عَثْرًا:

عَمَّ الْعَضَّةُ عَمَّا: نَيْسَقَانَهُ كَمَا بِهِ خَوَارِجِي يَهْكِي
گرتوه.

عَمَّ الْقَرْبَةَ وَالْحَرَابَ: كَوْنِدَه كَهَي بَه خِرَابِي
دووریهوه.

عَمَّ الْعَضَّةُ عَمَّا: بَه مَانَا (عَمَّ) دئ ۵ اَعَمَّ الْقَرْبَةَ:
کوندمو ممشکه کهی خراب دووریهوه ۵ عَمَّ
الْقَطْمَ: بَه مَانَا (عَمَّ) دئ ۵ اِعْتَمَّ بِهِ: داوی
کۆمهکی نی کرد ۵ بیئ سوودمهند بوو ۵ اِعْتَمَّ
بیده: بدهستی شته کهی داهیشته ۵ اِعْتَمَّ
الْقَرْبَةَ: بَه مَانَا (عَمَّ) دئ ۵ الْعُمَانُ: بیچوه مار ۵
بیچوه حوبار (گیانله بهر نیکی بی عمقله) ۵
الْعَيْشُ: که تهو زبیه للاح و دریز ۵ الْعَيْشُوم:
که متیار ۵ فیل ۵ عَمَّتِ النَّارُ عَمَّا: ناگره که
دوکه لی هه بوو.

عَمَّنْ فُلَانٌ فِي الْحَسَنِ عَمَّا: فَلَانُ كَمَسَ بِهِ كَيَوْمَ كَمَا
سهرکهوت.

عَمَّنْ ... نَيْسَقَانَهُ: بُونِي خَوْشِي بَه قَوْمَا شَه كَه
کرد تابونه که مونجاوی دایهوه و بونه کهی گرت.
عَمَّنْ ... عَمَّا: قَوْمَا شَه كَه بَه دُو كَه لِي عَمَّرَمَكَه
بُونخوش بوو ۵ عَمَّتِ النَّارُ: بَه مَانَا (عَمَّت) دئ ۵
عَمَّنْ فُلَانٌ: فَلَانُ كَمَسَ جَه رَمِي كَيْشَا ۵ عَمَّنْ
الثَّرْبَ: قَوْمَا شَه كَه بَه بَخُور بُونْدَارُو بُونخوش
کرد ۵ عَمَّنْ الشَّيْءَ: شَه كَه ي تِي كَه لَو كَرْد ۵
عَمَّنْ فُلَانٌ عَلَيْهِمُ بِالْفَسَادِ: فَلَانُ كَمَسَ كَه نَدَه لِي لَه
ناویاندا پهیدا کرد ۵ الْعُمَانُ: دُو كَه لِي، بَه زَوْرِي
بُو دُو كَه لِي شَتِي بُونخوش و مِي شُو و له كُو زُو شَتِي
وا به کار دئ ۵ ههروا بُو تهپ و تُو زِي شَه كَار دئ
۵ الْعَمَّنُ: بَتِي بَجُوك ۵ دُو كَه لِي ۵ الْعَمَّنُ مِّنَ
الطَّعَامِ: خُوْرَا كِي بَه سَه رَجُوك خِرَاب بُو بَه هُو ي
دُو كَه لِي ۵ الْمَعْمُنُ: رِي شِي بَانُو دَرِي زُ ۵ الْمَعْمُنُ مِّنَ
الطَّعَامِ: خُوْرَا كِي خِرَابِي دُو كَه لِي گرتوو ۵

الْعَمْسُونُ: رَدِي ن ۵ نَهو مَوَانَه ي جَه نَا كَه و زِي ر
جهناگه که دریز دمن ۵ ههروا ناوه بُو رِي شِي
حوشترو رِي شِي نِي رِي يَه هَه رَه ۵ زِي ر دَمْنُو و كِي
که له شِي ر.

عَمَّا غَمًّا: زُوْر كَه نَدَه لِي بُوو، دَاوَمَا شَاو كَه نَكِي نَه مَا.
عَمِّي غَمًّا وَغَمًّا وَغَمًّا: بَه مَانَا (عَمَّا) دئ ۵ الْأَعْمَى:
توكن ۵ رِي شِي پِي ر، رِي شِي كُوْلُوَانَه ۵ الْعُمْرَةُ:
پرجی دریز که له نَه رَمَا يِي كُو نِي چَكَه
تِي پَه رِي بَكَه ن.

عَجَبًا مِنْهُ عَجَابًا وَعَجَابًا: نَيْسَقَانِي كَرْد
چونکه کهم باری پیوه گرتیوه ۵ اَعْجَبَهُ الْأَمْرُ:
کارمه که وای لی کرد سهری سور بمینی ۵ اَعْجَبَ
الشَّيْءُ فَلَانًا: شَه كَه ي فَلَانُ كَمَسِي سَه رَسَام كَرْد،
پیی خوشحال بوو ۵ اَعْجَبَ بِهِ: پِيئِي سَه رَسَام
بوو پِيئِي خُو شْحَال بُوو ۵ اَعْجَبَ بِنَفْسِهِ: بَه خُو ي
سَه رَسَام بُوو خُو ي بَه كَه و رَه زَانِي و لُو و تَبَه رَزِي
نَوَانْد ۵ عَجَبُهُ: سَه رَسَامِي كَرْد ۵ تَعَجَّبَ: بُو
مُو طَاوَه ي (عَجَبُهُ) دئ ۵ تَعَجَّبَ مِنْهُ: بَه مَانَا
(عَجَبَ) دئ ۵ تَعَجَّبَ الشَّيْءُ فَلَانًا: نَهو شَه ي فَلَانِي
مَه دَه و شُو و مَه سَتُو حَه بَرَانِي كَرْد ۵ اِسْتَعْجَبَ:
سَه رَسُو رَمَانِي بِيئِي نَه نَدَا زَه بُوو، زُوْرِي بَه لَاوَه
سَه ي ر بُوو ۵ الْأَعْجَرِيَّةُ: هَه رَشْتِي ك سَه رِي كَيْشِي
بُو سَه رَسُو رَمَان ۵ التَّعَاجِيْبُ: بَه مَانَا
(الْأَعَاجِيْبُ) دئ ۵ الْعُجَابُ: هَه رَشْتِي ك بِيئِي تَه
هُو ي سَه رَسُو رَمَان.

عَجَبًا عَجَابًا: زُوْر سَه ر سُو ر هِي نَه رَه.
الْعَجَبُ: كَه شَه و جُو لَه يَه كِي مِي شَكَه لَه كَاتِي دِي تِنِي
شْتِي ك و به گه ورم گرتنی ۵ دَه كُو تَرِي: (هَذَا أَمْرٌ
عَجَبٌ) نَه مَه كَارِي كِي سَه رَسُو ر هِي نَه رَه ۵
الْعَجَبُ: دَاوِي يِنِي هَه مَو و شْتِي ك ۵ بِنَكِي كَلِك
بَه لَای كَلِي جَه و ه ۵ الْعَجَبُ: خُو بَه زَلْزَانِي و بَه خُو

عَجَرَ فَلَانًا بِالْعَمَاءِ: به گۆجان لهفلاَنکەسی داو شوینی لیدانهکەیی هاوسا.

عَجَرَ عَجْرًا: ئەستورو کەتەبوو، قەلەو بوو ۵ گەدەیی زل بوو ۵ دەرگوتری: (عَجَرَ البطن) گەدە گەورە بوو (فهر أعجر وهي عجرا) ۵ عَجَرَ: تیز تێپەری له ترسان یان لهبەر هۆی تر ۵ إعتَجَرَ فلان بالعمامة: فلانکەس میزەری لهسەری خۆی پێچاو لکێکی هینایە سەر دەم و جاوی ۵ إعتَجَرَتِ المرأةُ: نافەرمەکە لکی پێچەکەیی هینایە سەر روخساری و دەم و جاوی خۆی داپۆشی ۵ إعتَجَرَتِ فلانة بغلام أو جارية: فلانە نافەرمی دواي نانومیدبوونی کوری بوو یان کچی بوو ۵ تَعَجَّرَ بطنه: ورگی داچۆراو ۵ شان دەرپەریو ۵ العجرا: قوماشیکە نافەرمی دەیکاتە سەر و پێچ ۵ العجرا: نافەرمی شان دەرپەریو، پشت کۆم ۵ گۆجان و عەصای گری گری ۵ العجرا: شوینی گۆشتن ۵ گری دارگۆجان و شتی تر ۵ یان گری دەماری جەستە ۵ دەرگوتری: (ذكر عَجْرَة وَجَعْرَة) هەموو عەیب و عارەکانی باس کردن ۵ (جاء بالعجر والبجر): درۆیەکی گەورەیی بلاوکردەوه ۵ کاریکی گەورەیی هینایە کایەوه ۵ له بوازی پزیشکیدا (عَجْرَة) بریتییە له هاوسانیکی تر لهسەر جەرگ که له شیرپەنجەیی گەدەوه گواستراوتەوه بۆی ۵ العجرا: شێوهی بەستنی سەر و میزەر ۵ تَعَجَّرَفَ على القوم: شانازی بەسەر خەلکەکەدا کردو خۆی بەزلزانی خۆی بەسەردا سەپاندن بەیئ ئەوهی چارەیان بۆی.

تَعَجَّرَفَ الأمرُ: پزیشکی کارمەکی کرد بەبێ ئەوهی لێی ورد بیتەوه ۵ العجرا: قەسەیی رەق و

نازیزن ۵ العجيب: هەرشتیک سەر بکێشی بۆ سەر سوورمان ۵ دەرگوتری:

عَجِبَ عَجِيبًا: سەر سوورمانەکەیی زۆرو بێ سنوورە.

عَجَّ عَجًا وَعَجَّةً وَعَجِجًا: دەنگی هەلپیری و هاواری کرد ۵ عَجَّتِ الريح: رەشەباکە توند بوو تەپ و تۆزی رامالی.

عَجَّ الطريقُ: رینگا بەرپێواران قەرەباغ بوو

عَجَّ نديا الخارية: مەمکی کچەکە دەرگەوتن ۵ کچەکە بناغەیی مەمکی دانا، مەمکی خێرکردن ۵ اعجبت الريح: بەمانا(عَجَّت) دئ ۵ أعج اليوم: رەشەباکەیی توند بوو ۵ عَجَّ الفأر: تەپ و تۆزی هەلساند ۵ عَجَّ البيت دخانًا: خانووەکەیی پزکرد له دوکەل ۵ تعجج: بۆ موطاومەعی (عَجَّجَهُ) دئ ۵ العجاج: تەپ و تۆز ۵ دوکەل ۵ شوانکارەو بۆرە پیاوو هەتیوم—چەکانی نەتەهوه ۵ تاکەکەیی(عجاجة) ۵ العجاجة: دەرگوتری: (لف عجاجته عليهم) هێرشیی کردە سەریان ۵ العجة: هێلکەو رۆن ۵ هێلکە بە رۆن یان بە زەمیت سوربکریتەوه ۵ العجاج: هەرشتیک تەپ و تۆز بەرپا بکا.

عَجَرَ الفرس عَجْرًا: ئەسپەکە کلکی درێژ کرد بۆ لای سمتی لهکاتی رۆیشتندا.

عَجَرَ الفرس والرجل: ئەسپەکە یان مەرۆفەکە له ترسان یان لهبەر هۆی تر تیز تێپەری.

عَجَرَ عليه بالسيف: به شمشیر هەلێ کوتایە سەر.

عَجَرَ عليه: ئیلحاحی لێ کرد.

عَجَرَ الريق على أسنانه: تەفەکەیی خەست بوو بە ددانیهوه نووسا.

عَجَرَ فلان غنقةً: فلانکەس ملی خۆی لارکرد.

ناخوش ۵ شیواندنی کار ۵ عَجَارِفُ الدهر:
 رودای رُوژگارو به لَو کارساته کانی ۵
 تاکه کی: (عَجْرُوف) ۵ عَجَارِيف الدهر:
 بهمانا (عجارفه) ۵ العَجْرَفِيَّة: بهمانا (العجرفة) دئ
 ۵ عَجَزَتِ المرأة: نافرته که کهوته ساله وه و پیر
 بوو.

عَجَزَ عن الشيء عجزاً وعجزاناً: بی هیزو لاواز بوو
 دمه لاتی به سمر شته کهدا نه بوو.

عَجَزَ فلان عن الشيء عجزاً: فلانکس لمسمر
 کارکه سور نه بوو.

عَجَزَ عن العمل: له کار کهدا عاجزو داماو بوو بوی
 نه انجام نه درا.

عَجَزَ الرَّجُلُ أو المرأة: بپاوه که یان نافرته که سمتی

گه وره بوون ۵ (فهر أعجز وهي عجزاء) ۵ عَجَزَتِ
 المرأة عجزاً: بهمانا (عجرت) دئ ۵ أعجز فلان:

فلانکس پیشکه هوت و کس نه یگه یشتن ۵ أعجز
 الشيء فلاناً: شته که له کیس فلانکس چوو ۵

فلانکسی دمه وهستان کرد ۵ اعجز فلاناً:
 فلانکسی به دمه ته وسانی دی ۵ عاجز فلان:

فلانکس رُویشته و کس پی نه گهی و کس
 دمه لاتی به سردا نه شکا ۵ دمگوتری: (طلبته

فعا جز) پیشکه هوت و کس پی نه گهی ۵ عاجز
 الی فلان: مهیلی نه وی کرد ۵ دمگوتری: (عاجز

عن الحق الی باطل) ۵ عاجز فلاناً: پیش فلانکس
 کهوت و لی برده وه ۵ عَجَزَتِ المرأة: نافرته که

بووه پیرمزن ۵ عَجَزَ فلاناً: فلانکسی به پیر و
 خه رُو له قه لهم دا ۵ عَجَزَ الشاعرُ: شاعیر که

نیوه دپری دووه می هی ناو صه درو عیجزی
 شیعر که می نووسین ۵ العِجَازَةُ: نه و نیسفنچ و

به رُو شته به که نافرته له سمتی خوی
 شته که دمدا بُو نه وهی سمتی گه وره بنوینن.

العَجَزُ: داوینی شت ۵ نیوه دپری دووه می شیعر ۵

أعجاز النخل: بنکی داخورما ۵ أعجاز الأمور:
 کۆتایی کارمکان ۵ دمشگوتری: (ركب في الطلب

أعجاز الأبل) له هه ول و تیکوشانیدا چوره ما
 جورته و ناخوشی تووش بوو ۵ العَجَزَةُ: دوا بین

کوری بیوا، کوری بچکۆله ی ۵ العَجَز: پیر،
 که نه هت بُو نیرو می به کار دئ ۵ أيام العَجَز:

حهوت رُوژی کۆتایی زستانن، ساردو سهرمان ۵
 همر رُوژمو ناویکی تایبه تی همیه، جوار رُوژیان

دمکه ونه کۆتایی مانگی شوبات و سن رُوژیان
 دمکه ونه سهرمتای مانگی نازار ۵ العَجَزَةُ:

پیریزن ۵ العَجِيزَةُ: سمتی نافرته ۵ المعجَازُ:
 رینگا ۵ المُعْجِزَةُ: شتی سهرناسا و نانا سایی و

داب و نه ریت شکین، خودا له سهر دهستی
 پیغه مبه ریک دهری ده خا به مبه بهستی

پشتگیر کردنی په یامی پیغه مبه رکه، مهرجی
 نهومیه ناده میزاد نه توانی نه ونه ی نه و

موعجیزمی بختا هرو ۵ عَجَجَ عَجَجَةً: هاواری
 کردو دنگی به رزگرده وه تا هیزی تیدابوو

قیراندی و نه راندی ۵ عَجَجَ لما عطه الظمان:
 به که سیک دمگوتری که حه ق و هانونی به سردا

ده چه سبب دست دمکا به هات و هاوارو نارمزی
 خوی به رام بهر حه ق دهر دهری ۵ العَجَجَ:

دنگی به رز له مهر خاومن دنگیکه وه بی ۵
 العَجَجَةُ: لهزارا وهی هُوژی قوضاعه دا گورینی

پیتی (یا) به به (جیم) ی دوا ی پیتی (عین)
 له حیاتی نه وهی بلن: (هذا راعي خرج معي)

ده لن: (هذا راعي خرج معي).

عَجْفَ نَفْسَهُ عَنِ الطَّعَامِ: نَفْسِي خَوِي گِرتَه‌وه له
خواردنیک که حمزی لئی بوو بۆ نه‌وهی
هاوه‌له‌که‌ی بیخوا.

عَجْفَ نَفْسَهُ عَنِ الْمَقَابِحِ: خَوِي له شتی خراب
گیرایه‌وه.

عَجْفَ نَفْسَهُ: نَفْسِي خَوِي هه‌لنا بۆ پشوو دریزی
خوگری.

عَجْفَ نَفْسَهُ عَلَي الْمَرِيضِ: خَوِي هه‌لنا بۆ نه‌وهی
پشوو دریزی بۆ خزمه‌تکردنی نه‌خوشه‌که.

عَجْفَ نَفْسَهُ عَنِ فَلَانٍ: بِيْ نَه‌دیبی و قسه‌ی
ناشیرینی فلانکه‌سی قبولکردو لئی نه‌گرت.

عَجْفَ الدَّابَّةَ: وِلاخه‌که‌ی کزو لاواز کرد.

عَجْفَ عَجْفًا: کزبوو

عَجْفَ عَجْفًا: به‌مانا (عَجْفَ) دئ ۵ اَعَجَفَ بِنَفْسِهِ
علی المریض: به‌مانا (عَجَفَهَا) دئ ۵ اَعَجَفَ الدَّابَّةَ:
وِلاخه‌که‌ی کزو لاواز کرد ۵ عَجْفَ نَفْسَهُ عَنِ
الطَّعَامِ: نَفْسِي خَوِي لادا له خواردنی
خوړاکه‌که‌ بۆ نه‌وهی په‌کیتی تر بیخوا
به‌رزه‌موندی خوی باشگوئی خست ۵ الأَعَجَفُ:
دمگوترئ: (نصل أَعَجَفَ) سه‌مه‌تری باریک ۵
العَجْفَاءُ: مینینه‌ی (الأَعَجَفَ) ۵ دمگوترئ: (أَرْضُ
عَجْفَاءَ) زه‌وییه‌کی بی پیتو به‌رمکه‌ته ۵ (و لثة
عَجْفَاءَ) لئوی تینو و وشکه‌وه بوو ۵ (شفتان
عَجْفَاوَان) دوو لئوی تمک.

عَجَلَ عَجْلًا وَعَجَلَةً: په‌له‌ی کرد.

عَجَلَ فَلَانًا: پِيش فلانکه‌س که‌وت ۵ اَعْجَلت
البقرة: مانگا که‌ بوو به‌ خاومن گویرمه‌که.

اَعْجَلت الحامل: سکه‌رکه‌ بیچوه‌که‌ی به‌ ناکاملئ
بوو ۵ اَعْجَلَ فَلَانًا: فلانکه‌سی هه‌لنا بۆ فلان
شت ۵ پِيش فلان که‌وت ۵ عَاجَلُهُ: په‌له‌ی

له‌که‌لدا کرد ۵ عَاجِلَ فَلَانًا بكذا: په‌له‌ی به‌ فلان
کرد به‌و شته ۵ عَاجَلَهُ اللهُ بذنبه: خودا به‌ تاوانی
خوی خیرا گرتی و مؤلهمتی نه‌دا ۵ عَجَّلَ
لِلضَّيْفِ: خواردنی حازرو بی نه‌رگی بۆ
میوانه‌که‌ دانا ۵ چی هه‌بوو نه‌وهی بۆ داناو
خواردنی تایبمته‌ی بۆ نامادمنه‌کرد ۵ عَجَّلَ فَلَانًا:
پِيش فلانکه‌س که‌وت ۵ هه‌لینا بۆ کاری باش ۵
عَجَّلَ لَهُ مِنَ الثَّمَنِ: نَرخِی کالاکه‌ی پِيشکه‌شکرد
نه‌یوه‌غرانده ۵ عَجَّلَ اللَّحْمَ: به‌خیرایی
گوشته‌که‌ی پرژاند ۵ تَعَجَّلَ: به‌مانا (عَجَلَ) دئ ۵
تَعَجَّلَ فَلَانًا: فلانکه‌سی هه‌لنا ۵ العَاجِلُ: حازر،
پنجه‌وانه‌ی قهرز ۵ العَاجِلَةُ: مینینه‌ی (العَاجِلِ) ۵
کاتی حازر نه‌و کاته‌ی تپیدای ۵ ژبانی دونیا ۵
العُجَالَةُ: خواردنی بی نه‌رک و حازر ۵ نه‌و
خواردنه‌ی دهمدئ به‌ ریبوارو نه‌رگی نییه ۵
العِجْلُ: گوله‌که ۵ العُجْلَةُ: به‌مانا (العُجَالَةُ) دئ ۵
العُجْلَةُ: په‌له‌کردن ۵ له‌په‌نددا هاتووه: (رُبَّ
عَجَلَةٍ تَهْبُ رَيْثًا) زوړچار په‌له‌کردن دهمیته‌ هوئی
دواکه‌وتن و تاخیر بوون ۵ که‌وانه‌به‌که‌ یان
فورصیکه‌ بۆ سوړانه‌وه دهمی ۵ سوکانی سه‌پاره
۵ تابه‌ی سه‌پاره ۵ العُجُولُ: کؤست که‌وتوو ۵
المِعْجَالُ: سکه‌ر که‌ پِيش وه‌خت سکه‌که‌ی دانئ ۵
بِیچومه‌که‌ی بیئ ۵ به‌رهبه‌وائ ۵ مندالی له‌بار
بچئ ۵ کورترکردنه‌وه‌ی رینگا ۵ المَعْجَلُ: پِيشینه
(مَعْجَلُ الصِّدَاقِ) مارمیی حازرو پِيشینه.

عَجَمَ الحَرْفَ وَالکِتَابَ: خالی له‌سه‌ر پیته‌کان دانا ۵
به‌هوئی دانانی نوخته‌وه‌ دهمی ناو کتیبه‌که‌
روون بۆوه ۵ عَجَمَ الشَّيْءَ عَجْمًا: شته‌که‌ی
گه‌ست، قه‌پالی ئی گرت بۆ نه‌وه‌ی ره‌قی و شلی
شته‌که‌ لیک جیاباکاته‌وه.

عَجَمَ فَلَانًا: فلانکه‌سی تاه‌یکرده‌وه.

العُجْمُ: بِنَجْهٍ وَانْهَى (الرَّبِّ) ◊ العَجْمَاءُ: نَاوَهْل، بَيْنَ زَمَان ◊ (صَلَاةُ عَجْمَاء) نُوَيْزِيكَ بَهْدَمْنِكِي بَهْرَز فَاتِيحَه وَ هَوْرَنَانِي تَيْدَا نَهْخُوَيْنْدِرِي ◊ المَعْجَمُ: قَامُوسِي وَشَهْكَه لَيْك كَه بَه شَيْوَمِيَه كِه لَه شَيْوَمَكَان وَشَهْكَانِي تَيْدَا رِيْزْكَرَابِن.

عَجَبْن فِلَان عَجَبْنًا: هَه لَسَايَه حَهوَا بَه شَيْوَمِيَه كِه دَمَسْتَهْكَانِي دَادَايُونَه سَهْر زَمُوي وَ مَكُوَو هَه وِير شَيْل لَه بَهْر بِيْرِي يَان لَه بَهْر فَه لَه وِي وَ نَهْخُوشِي.

عَجَبِيْن الدَّقِيْق: نَارْدَهْكَه ي تِيْكَهْل بَه نَاوَكِرْدَو هَه وِيرِي شَيْلَا ◊ اَعَجَبْن: بِيْر بُوُو وَ كَه وِتَه سَالَه وَه ◊ اِعْتَجَبِن الدَّقِيْق: نَارْدَهْكَه ي كِرْدَه هَه وِيرُو شَيْلَاي ◊ عَايْنَةُ المَكَان: نَاوَهْرَاسْتِي شُوَيْنَهْكَه ◊ العَجَبَان: هَه وِير شَيْل ◊ كَه سِيْكَ بِيْشَه ي هَه وِير شَيْلَان بِيْن ◊ كَيْلُو نَهْفَام ◊ العَجَبِيْن: هَه وِير (نَارْدِي تِيْكَهْل كِرَاو بَه نَاو) ◊ زُنَانِي وَ خُوَيْزِي ◊ المَعْجِنُ: نَامِيْرِيْكَه هَه وِيرِي تَيْدَا دَمَشِيْلِرِيْت ◊ المَعْجِنَةُ: نَامِيْرِي هَه وِير بِيْن شَيْلَان ◊ المَعْجِنُ مِنَ الأَدْوِيَةِ: نَهو دَهْرَمَانَه ي وَ مَكُوَو هَه وِير شَيْلْدِرَابِيْن.

عَجَبْت الأُم الرُّوْلِد عَجَبًا: دَايْكَهْكَه شِيْر بِيْدَانِي مَنْدَالَهْكَه ي لَهْكَاتِي خُوي دَوَاخَسْت ◊ شِيْرِي بِيْدَا تَا خُويْ گِرْتُو تَوَانِي سَهْرَبِيْن بَكَه وِي ◊ دَمَشْكَوْتِرِي: (عَجَاه اللَّيْن) شِيْرِي بِيْدَا بُوْ نَه وِي بِيْتَه بَرِيُو بُوِي.

عَجَا فِلَان فَاه: فِلَانْكَهَس دَهْمِي كِرْدَه وَه.

عَجَا الشِّي: شَهْكَه ي لَارْكَرْدَه وَه ◊ دَمَشْكَوْتِرِي: (لَقِي مَا عَجَاه) تُوْشِي جُورْتَمُو نَاخُوشِي بُوُو.

عَجَبِي الصِّي: فِلَانْكَهَس شِيْرِيْكَه ي بَه مَنْدَالَهْكَه دَا شِيْرِي دَايْكَه ي خُوي نَه بُوُو ◊ مَنْدَالَهْكَه ي لَه شِيْر بَرِيَه وَه وَ خُورَاكِي تَرِي دَايَه ◊ عَايِي الشِّي: خَهْرِيْكَه ي شَهْكَه بُوُو رِيْكَه ي خَسْتُو چَاكِي كِرْدَه

عَجَمَّ عَرْدَه: كَه سَايَه تِي فِلَانْكَه سِي تَا فَيْكَرْدَه وَه ◊ عَجَمَّتْ الأَمْرُ فِلَانًا: كَارُو رُودَاوَمَكَان فِلَانْكَه سِيَان لَه بُوْتَه دَاوَه وَ هَالِيَان كِرْدَه ◊ دَمَشْكَوْتِرِي: (مَا عَجَمَّتْكَ عِيْنِي مَنذْ كَذَا) چَاوَم بِيْت نَهْكَه وَتُوُوَه ◊ (جَعَلْتُ عِيْنِي تَعْجَمَه) چَاوَم دَمْتِيْبِيْنُو وَادِيْتَه يَادَم لَه وَه وَ بِيْتَش نَه مَن تُوْم دِيُوَه .

عَجَمَّ فِلَان: فِلَانْكَهَس لَه زَمَانِي دَا جُوْرَه خُوَارِي وَ خِيْجِيْبِيَه كِي نَاعَهْرَمِي تَيْدَايَه ◊ نَهْگَهْر فَسَهْكَانِي رَهْوَان نَه بُوُون بِيْي ◊ اَعْجَمَّ الكَلَام: فَسَهْكَه ي مَانَا شِيَاو نَه كِرْد، وَاي لِي كِرْد مَانَاي كَه لَامَهْكَه زُوْر رُوُون وَ نَاشْكَرَا نَه بِي، لَايَه نِي عُوْجَهْمِي تَيْدَا زَال بُوُو ◊ اَعْجَمَّ الكِتَاب: بَه مَانَا (عَجَم) دِي ◊ تَعَاْجَم: مَنگَه مَنگِي كِرْدُو زَمَانِي بَادَاو هِيْنَايِي وَ بَرْدِي نَه يَتُوَانِي مَه بَه سْتِي خُوي دَهْرِيْرِي ◊ اِسْتَعْجَم: بِيْ دَمْنِگ بُوُو ◊ دَمَشْكَوْتِرِي: (سَالَه فَاسْتَعْجَم) پَرَسِيَارَم لِي كِرْد بِيْن دَمْنِگ بُوُو وَه لَامِي نَه دَايَه وَه ◊ اِسْتَعْجَم الكَلَام عَلِيَه: فَسَهْكَه ي لِي تَهْمُو مَزَاوِي كِرْدُو لِيْي شَارْدَه وَه ◊ الأَعْجَمُ: لَال ◊ (مُوجُ اَعْجَم) شَه بُوُولِي بِيْن دَمْنِگُو بِيْن پَرَزَانْدَنِي نَاو ◊ الأَعْجَمِي: زَمَان نَارَهْوَان ◊ لَال ◊ (لِسَانُ اَعْجَمِي) زُوبَانِي نَاعَهْرَمَب (كِتَابُ اَعْجَمِي) كِتَبِيْيْكَه ي نُووسِرَاو بَه زَمَانِي عَهْرَمِي نَارَهْوَان يَان نُووسِرَاو بَه زَمَانِي نَاعَهْرَمِي ◊ العَجَامُ: دَمْنِكِي هَهْر شَتِيْكَ لَه بَهْرُوبُوم، مِيُوُز بِيْن يَان هَمْنَار يَان هَهْر شَتِيْكَه ي تَرَبِيْن ◊ العَجَامَةُ: نَه وِي بَه تَا فَيْدَهْكَه ي هَه وَه دَمِيْخَه يْتَه نَاو بُوْتَه وَه.

العَجَمُ: نَاعَهْرَمَب هَهْر كَه سِيْكَ لَه نَه تَه وِي عَهْرَمَب نَه بِيْن ◊ تَا كَهْكَه ي (عَجَمِي) جَا بَه زَمَانِي عَهْرَمِي فَسَه بَكَا يَان نَا ◊ هَهْرَاو كِرَاوَه بَه نَاو بُوْ نَه تَه وِي فَارَس بَه تَا يِيَه تِي ◊ هَهْرَاو بَه مَانَا (العَجَام) دِي.

حه ججاج به کابراهمکی عمره بی گوت دمتبینم
له بواری گشت و کالدا شارمزای: وتی (انی طالما
عاجینه) ◊ عَجِبُ رجهه: دم و چاوی خوارو ختیج
کرد ◊ العُجَاة: شیریک که دگرینه بزئوی
مندالی همتیو ◊ العَجْرَة: جۆریکه له ههره
جۆری خورمای باشی شاری مه دینه ◊ خورمای
تیکه ل له چمند جۆریک و کۆمه لکردنی ◊
العَجْبِي: مندالی بئ دایک: که به مشیری
نافرمتیکی تر به ختو بکری.

عَدَا الدَّرَاهِم: دیره مه کانی هه زمار کرد.

عَدَا فَلَانًا صَادِقًا: گومانی وابوو فلانکس راستگۆیه
◊ أَعَدُّ الشَّيْءَ: شته که ی ناماده کرد ◊ عَادَهُ
معاداة: شانازی به سردا کرد له روی زۆریه وه
به ره نهستی کرد له شمر و همرادا ◊ عَادَ الْمَرْضُ
فَلَانًا: نه خۆشیه که ماومیه که له فلانکس
دووور که وتبووه دوایی بووی گه پرایه وه ◊
دهگوتری: (عادته السعة) ◊ و (عادته الحمى) له
حه دیسی پیغه مبردا هاتوو دهفرموی: (ما
زالت أكلة الخیر تُعَادِي) تا نیستاش کاریگه ری
نهو خواردنه ی خه بیهر که ژه هری پیو مکرابوو
بهینا و بهین بۆم دهگه پرتیه وه ◊ عَادَهُمُ الشَّيْءُ:
شته که یان بهش کرد و به نه ندازه ی نهوان بوو ◊
ههر که سه بهشی خۆی درایه ◊ عَدُّ الشَّيْءِ:
شته که ی هه زمار کرد ◊ دهگوتری: (عددت
النَّاحِيَةَ) ژنه وایه شیر که ره که ره موشتی
مردوو که ی یه که بهیه که نه زماردن ◊ شته که ی
کرد به خاومن ژماره ◊ إَعْتَدُ: ژمیر درا ◊ إَعْتَدْتُ
المرأة: نافرته که که وته عیده ی خۆیه وه ◊ دوا ی
مردنی میرده که ی یان و هر گرتنی ته لاقی
له میرده که ی ◊ عیده ی به سه رجوو ◊ إَعْتَدُ
بالشيء: شته که ی داخلی حیساب کرد و گرنگی
پیدا.

إِعْتَدُ الشَّيْءَ: شته که ی ناماده کرد ◊ تعَادُ الْقَوْمَ:
خه لکه که هه ندیکیان سه ره ژمیری
هه ندیکیان کرد ◊ تَعَدُّ: بوو به خاومن
ژماره ی زۆر ◊ (وهم يتعدون على الف) نهوان له
هه زار تیپه رین ◊ اسْتَعَدُّ له: خۆی بو ناماده کرد
◊ الإِسْتِعَاد: ناماده باشی ◊ التَّعَاد:
سه ره ژمیری کردن و هه زمار کردن ◊
سه ره ژمیری کردن هاولاتیان له ماوه ی تایبه تی و
دیاری کردا ◊ العِدَا: کاتی مردن ◊ دهگوتری:
(هذا عِدَاد الحمى) نه مه کاتی هاتنی له رزو
تایه که به ◊ (به مرض عِدَاد) نه خۆشیه که ی
له که له به نیکی لئی دوور ده که ویتیه وه و
ماومیه که بۆی دیتیه وه ◊ (فلان لي عِدَاد بني فلان)
فلانکس به به کی که له ختلی بهنی فلان
ده ژمیردی ◊ (هذا يرم عِدَاد) نه مه رۆزی
هه نییه ◊ یان رۆزی جه ژنی په مه زان یان
جه ژنی هوربانه ◊ العِدُّ: ناوی رهوان که کۆتایی
نه یمت و مکو ناوی جوگه و روبرا ◊ شتی زۆر و
بئ شومار ◊ کۆن و له میژینه ◊ دهگوتری:
(حسب عِدُّ) ره سانه ی ته له میژینه ◊ هاوشان و
به رامهر ◊ العِدُّ: زیبکه ی دم و چاو ◊ زیبکه ی
گه نجیمه تی (حسب الشباب) ◊ العِدُّ السردی:
زیبکه ی سه ره رومه ت و لوت ◊ العِدُّ: ژماره،
نه ندازه ی ژماره و ژماردن ◊ العِدَاد: نامیری که
به گاردی بو مه زنده کردنی کات ◊ یان بو
مه زنده کردنی ختیرا تیپه ریبوو و سورانه وه ی
هه ندی نامیر ◊ یان نه ندازه ی به کاره ی نانی ناو
یان غازی روونکی کارمباو نهوشتانه ◊ العِدَانُ:
زهمانی شت و سه رده می شت ◊ العِدَّة: نه ندازه ی
نه وه ی ده ژمیردی و چه ندیبه ته که ی ◊
کۆمه ل و تاقم.

عَدَّة المطلقه المترفی عنها زوجها: فهو ماوهی شهرع
 دایناوه نافرمتی تہلاق دراو یان میرد مردوو
 بہین میرد بہسمری بہری ۵ العُدَّة: نامادہباشی
 ۵ حو نامادہکردن بو روداوئیک کہ نزیک بی
 رووبدا ۵ العدید: ہاوشان و بہرامبہر ۵ کہسیک
 لہو حیثہ حساب بکری و لہوان نہین ۵ ژمارہی
 زور ۵ دمگوتری: (وہم عدید الحصى والثری)
 نہوان زورن و مکوو زوری بہردہ وردمو گل و
 خوئل ۵ (ہذا عدید ہذا) نہوہ بمئندانہمی نہوہ
 لہ زوریدا ۵ العدیدة: بہشو بار ۵ المداد:
 لہبوارى ریاضہدا بریتیبہ لہ نامیریک بو کاری
 ژماردن بہکاردی ۵ المعدوات: (الایام المعدوات)
 روظانی نہنجامدانی تہواوکردنی کاروباری
 حہجہ: کہ بریتیبین لہ سی روظی دواى روظی
 جہژنی ہوربان.

عَدَس في الأرض عدساً وعدساً: رويشت ۵
 دمگوتری: (عدست به النية) مردن لہناوی برد.

عَدَس بالغل: دمنگی ہیسترمکھی داو تیی راخوری
 بہوتنی (عَدَس).

عَدَس فلاناً: خزمہتی فلانی کرد.

عَدَس فلان: فلانکھس تووشی نہخوشی خرپولکہ
 بوو ۵ العَس: نیسک، جوڑہ خواردنیکہ ۵
 العَسة: خرپولکہ جوڑہ زیپکہیہکہ و مکوو بہتا
 کہم کہس ہمیہ نہیگری ۵ یان سوریزمیہ، نہو
 جوڑہ زیپکہیہ کہ لہجہستہدا پمیدا دمبی و
 و مکوو طاعوون وایہو بہزوری تووشی مندالی
 ساوا دمبی ۵ یان ہارچہمیہکہ لہ مادہمیہکی
 روون و شہفاف و مکوو شوشی دوو رووبہر،
 رووبہریکیان زہق یان قول بووہ ۵ یان بہکیان
 زہق و بہکیان جالہ ۵ عسۃ العین: قہبارمیہکی
 روون و شہفاف و نمرمہو کہوانہمیہ بو

بہہیزکردنی بینینی جاو دادمنری ۵ العَسوس
 من الناس والدواب: نادمیزادی نازا بو رويشتن
 یان ولاخی نازا بو رويشتن ۵ العديسة: لہ بوارى
 رووہک ناسیدا بریتیبہ لہ کونی بچکولہی شیوہ
 نیسکی، بہ زوری لہ قہدی روومکہکہدا دمبی.

عَدَل عدلاً وعدولاً: ممیلی کرد، لايدا ۵ دمگوتری:

عَدَل عن الطريق: لہ رینگا لايدا.

عَدَل اليه: گہراپہوہ بولای.

عَدَل في أمره: لہ کاروباریدا عہدالہتی نواند،
 دادبہرومری نہنجام دا.

عَدَل فلاناً عن طريقه: فلانکھسی لہ رینگہی خوئی
 گہراپہوہ، لای دا.

عَدَل فلاناً الى طريقه: فلانکھسی ہینایہوہ بو
 رینگہی خوئی.

عَدَل الشيء عدلاً: شتہکھی بہ راست و دروستی
 چہسپاند، دادبہرومرانہ رہفتاری کرد.

عَدَل الميزان: تہرازومکھی راست کرد.

عَدَل الشيء بالشيء: شتہکھی بہو شتہ راست و
 پاستہ کردو و مکوو پھکی لیکردن ۵ دمگوتری:
 (عَدَل برہہ عدلاً) ہاوشانی بو خودای خوئی
 برپاردا.

عَدَل فلاناً بفلان: پھکسانی خستہ نیوان فلان و
 فلان و مکوو پھک رہفتاری لہگہل کردن.

عَدَل الأمتة: کالاکھی تاتاو فہردہفہردہ کردن
 بوئہوہمی تاہہکان ہاوکیش بن بو بارکردن
 بہسمر پشتی ولاخہمکہوہو ہارمکہ خوارنہمی.

عَدَل فلاناً في الحمل: لہگہل فلانکھس
 لہمکہژاومکہدا سوار بوو.

عَدَل عدالة وعدولة: عادل بوو.

عَادَلٌ عَهْدٌ لَيْسَ لَادًا ◊ عَادَلٌ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: هَاوَيْتَ شَيْئَهُ وَيُوْهِي وَيَهْكَسَانِي خَسْتَهُ نِيَوَانُ نَهْوَ دُوو شْتَهْوَهُ ◊ عَادَلُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: يَهْكَسَانِي خَسْتَهُ نِيَوَانُ نَهْوَ دُوو شْتَهْوَهُ وَمَكَو يَهْكَى لِي كَرْدَن ◊ عَادَلُ الْأَمْرِ: لَهُ كَارْمَكُهُ وَمَسْتَاوُ نَهْ بِرُوْیَانْد ◊ عَدَلُ الشَّيْءِ: شْتَهْكَهَى چِهَسْبَانْدُو رِيكِي خَسْت ◊ عَدَلُ الْمِكْيَالِ وَالْمِيزَانِ: تَهْرَاوُزُوو نَامِيْرِي بِئِيَوَانَهْكَهَى رَاسْتُو دُرُووسْت كَرْدَنُو كَهْمُو كُوْرِيَان تِيْدَا نِيِيَه ◊ عَدَلُ الْحُكْمِ: بِرِيَارْمَكَهَى گُوْرِي بِهَشِيُوْمِيَهْكَ كَه بِئِي حَاكْتَر بُوُو ◊ عَدَلُ الشَّاهِدِ أَوْ الرَّاوي: بِهَرِيْزِ پَاكِي شَايَهْتَهْكَه يَان فَهْرْمُوودَه گِيْرْمُووهْكَهَى چِهَسْبَانْد، تَهْرَكِيِيَهَى كَرْدَن ◊ عَدَلُ النَّاسِ: كَالَاكَهَى كَرْدَه دُوو لَابَاْرِي وَمَكَوُو يَهْكَ ◊ إِهْتَدَلٌ: مِيَان رَهْمُوِي كَرْدَ لَهُ نِيَوَانُ دُوو حَالٌ يَان دُوو چُوْنِيَهْتِيْدَا ◊ إِهْتَدَلٌ: رِيْكَوُو بِئِيْكَ بُوُو ◊ دَهْگُوْتَرِي: (هُوَ حَسَنَةُ الْأَعْتِدَالِ) شِيُوُوهُ سَهْرُو سِيْمَايِ رِيْكَوُو بِئِيْكَه ◊ تَعَادَلَا: وَمَكَوُو يَهْكَ بُوُوْن.

الإعتدال: نَهْوَ كَاتَهَى شَهْوَ وَ رُوْزُ تِيْدَا يَهْكَسَانُ دَمِيْن وَمَكَوُو يَهْكَهْمُ شَهْوَ وَ رُوْزِيْ بِهَارُو يَهْكَهْمُ شَهْوَ وَ رُوْزِيْ پَاهِيْز ◊ الْعَدَالَةُ: لَهُ زَارَاوَهَى فَهْلَسَهْفَهْدَا يَهْكَيْكَه لَهُوَ جَوَارِ رَهْمُوَشْتُو بِهَاهَا بِهَنْرَخَانَهَى لَهُ دِيْرُ زَهْمَانَهْوَه فَهْيَلَسُوُوْفَهْكَانُ بِرُوْاِيَانُ بِئِيْ هَهْبُوُوهُوَ بَانْگَهْوَازِيَانُ بُوُو كَرْدُوُوْنُ نَهْوَ جَوَارِ نَاكَارَهْ بِهْرَزْمَش: (حِكْمَتٌ، نَازِيَاهْتِي، دَهْسْتُوْدَاوِيْنُ پَاكِي وَ دَلُّ وَ دَهْرُوُوْنُ وَ زَمَانُ پَاكِي، عَهْدَالَهْت) ◊ الْعَدَلُ: وَيْزْدَانُ ◊ هَاوَشَانُ وَ بِهْرَامِيَهْر ◊ پَادَاشُ ◊ فَيْدِيَهْوَ بِهْدَهْلُ ◊ الْعَدْلُ: هَاوَشَانُ وَ بِهْرَامِيَهْر ◊ لَاتَايِ بَارُ كَه لَهْسَهْرُ بَهْسْتِي وَ لَآخُ بِيْ جَهْوَالُو وَ هُوْزُ كَه لَهْمَدِيُوُو وَ نَهْوَ دِيُوِي بَهْسْتِي وَ لَآخْدَا بِنُ ◊ الْعَدِيْلُ: هَاوَشَانُ وَ بِهْرَامِيَهْر (عَدِيْلُ الرَّجْلِ) مِيْرِدِيْ خُوَشْكِي خِيْزَانِي، وَاتَه:

شَاوَهْ لَزَاوَا ◊ الْعَدِيْلَتَانُ: دُوُو تَايِيْنِچَه يَان دُوُو شَرِيْفُ كَه كَاوُ لُوْكَهَوُ خُوْرِيِيَانُ تِيْ دَهْكَرِيُو وَ لَهُ وَ لَآخُ بَارْدَهْكَرِيْنُ ◊ الْمَعَادَلَةُ: لَهُ بُوَاْرِي مَاتَمَاتِيْكَدَا هَاوَيْتَ شَيْئَهُ يَهْكَه نَادِيَارِيْكَ يَانُ زِيَاتَرِي تِيْدَايِيَه وَ دَهْتَهْوِيْ دَهْرِي بِيْنِي ◊ الْمَعْتَدَلَةُ: (النَّطْقَةُ الْمُعْتَدَلَةُ) لَهُ بُوَاْرِي جُوْگَرَاْفِيْدَا دُوُو نَاوْجَهِيَهْ دَهْكَهْوَنَه نَهْمُ دِيُوُو نَهْوَ دِيُوِي نَاوْجَهِي نَاوْمِرَاسْتُ (النَّطْقَةُ الْإِسْرَائِيَّةُ) ◊ الْمَعْدَلَاتُ: سُوُوچَهْكَانِي نَاوُ خَانُوُو ◊ الْمَعْدِلُ: دَهْگُوْتَرِي: (مَالُهُ عَنهُ مَعْدِلٌ) شْتِيْكَ نِيَهْ لَهُوَ شْتَهْ لَابَدَا.

عَدَمٌ الْمَالُ عَدَمًا وَعُدْمًا: مَالَهْكَهَى لَهْكَيْسُ جُوُو، مَالَهْكَهَى فَهْوَتَانْد ◊ أَعْدَمَ فُلَانٌ: فَلَانُ نَهْكَسُ نَهْبُوُو بُوُو ◊ هَهْزَارْكَهْوَتُ ◊ أَعْدَمَ الشَّيْءُ فُلَانًا: فَلَانُ نَهْكَسُ شْتَهْكَهَى دَهْسْتُ نَهْكَهْوَتُ ◊ أَعْدَمَ فُلَانًا: فَلَانُ نَهْكَهْسِي مَهْنَعُ كَرْدُ ◊ أَعْدَمَ فُلَانًا الشَّيْءُ: شْتَهْكَهَى لَهْكَيْسُ فَلَانُ نَهْكَهْسُ دَا ◊ دَهْگُوْتَرِي: (لَا أَعْدُ مِنْهُ اللهُ فَضْلُكَ) خُوْدَا فَهْزَلُو وَ بِبَاوْمَتِي تُوْمُ لَهْسَهْرُ نَهْفَهْوَتِيْنِي هَهْرُ پَايَهْدَارُ بِيْ ◊ أَعْدَمَ الْجَلَاذُ الْجُرْمُ: جَهْلَادَهْكَه تَاوَانِبَارَهْكَهَى نِيْعِدَامُ كَرْدُ ◊ الْإِعْدَامُ: لَهْنَاوَبِرْدَنُو لَهُ قَهْمَارْمَدَانُ ◊ دَهْگُوْتَرِي: (قَضَى الْحَاكِمُ بَاعْدَامِ الْجُرْمِ) دَادُوْمَرُ بِرِيَاْرِي لَهْقَهْمَارْمَدَانِي تَاوَانِبَارَهْكَهَى دَا ◊ بِرِيَاْرِي دَا لَه تُوْلَهْهَى تَاوَانَهْكَهَى گِيَانِي دَهْرِيْچُوِيْنْدَرِي ◊ الْعَدْمُ: بِئِيْچَهْوَانَهَى وَجُوْدُو بُوُوْنَه ◊ هَهْزَارِي ◊ الْعَدْمُ: هَهْزَارِي وَ نَهْبُوُوِي ◊ الْعَدِيْمُ: هَهْزَارِيْكَ كَه هِيْجِي نَهْبِي ◊ الْمَعْدَمُ: نَهْبُوُو ◊ خَاوْمَنُ شَانَسُو وَ بَهْخَتُ، شْتِي وَ اِي بُوُو دَهْسْتَهْبَهْرُ دَهْبِيْ بُوُو كَهْسَانِي تَر نَايَهْتَهْ دِي ◊ لَهُ حَهْدِيْسِي خَاتُوُو خَهْدِيْجَهْدَا هَاتُوُوَه: (كَلَا انْكَ تَكْسِبُ الْمَعْدَمُ وَ تَحْمَلُ الْكُلَّ).

دمگوترئ: (جاء القوم ماعدا محمداً) ◊ اعداه: واى
 نى كرد باز بدا ◊ اعدى فلاناً من مرضه أو خلقه:
 دمردهكەى يان رپوشتهكەى گواستهوه بۆ فلان ◊
 دمگوترئ: (أعداه بالداء وأعداه الداء) دمردهكەى
 پيومان، واى نى كرد دمردى ئهوى توش بئى ◊
 عاده معادة وعداء: كيشەى لهگه‌ل پهيدا كرد،
 دوژمنايه‌تى لهگه‌ل نايهوه ◊ عادى الشئى:
 شتهكەى دوور خستهوه ◊ عادى الرسادة:
 سه‌رينهكەى دوولا هينايهوه ◊ عادى بين ائنين:
 ئهوه دوومى خسته پهنايهك ◊ بهدوا په‌كدا
 هينانى ◊ دمگوترئ: (عَدَّ عما ترى) واز لهوه
 بيئه كه ده‌بينى ◊ عَدَّى الشئى: له شتهكه
 لايداو چووه سه‌ر شتيكى تر ◊ عَدَّى الشئى اليه:
 شتهكەى رايى كردو نه‌جامى دا ◊ دمگوترئ:
 عَدَّى الرَّجُلُ أو الشئى الى الشاطى الآخر من
 النهر: پياومهكەى يان شتهكەى له‌مبه‌رى رپويارهوه
 رايى كرد بۆ ئهوه به‌رى رپويارهكه ◊ عَدَّى فلاناً
 عن الأمر: فلانكەسى له‌كارمه‌كه لادا ◊ ده‌ستى بئى
 نى هه‌لگرت ◊ اِعْتدى عليه: سته‌مى نى كرد ◊
 اِعْتدى الحق: له حه‌ق و راستى لايدا ◊ تعادوا:
 پيش‌بېرگييان كرد له بازدان و پاگردندا ◊
 هه‌نديكيان دووژمنايه‌تى هه‌نديكى تريان كرد
 ◊ تعادى التواب: به‌لاو كارمه‌سات په‌ك به‌دواى
 په‌كدا هاتن ◊ تعادى الشئى: شتهكه په‌كسان
 نه‌بوو ◊ دمگوترئ: تعادى الرساد و تعادى المكان:
 سه‌رينهكه رېك و بېك نه‌بوو ◊ شوينهكه
 ته‌خت و رېك نه‌بوو ◊ تعادى عنه: لئى
 دووركه‌وتهوه ◊ دمگوترئ: (تعادى ما بينهم)
 نيوانيان بۆشى تېكه‌وت و لېك دووركه‌وتهوه و
 ناوانيان گه‌ندهل و خراب بوو ◊ تَعَدَّى عليه:
 سته‌مى نى كرد ◊ تَعَدَّى الشئى: له شتهكه
 تپه‌رى ◊ جئى هئشت ◊ استعداد: داواى

عَدَنَ بِالْمَكَانِ عَدَنًا وَعَدُونًا: لهو شوينه مائهوه ◊
 (جنات عدن) باخه‌كانى به‌هه‌شت كه شوئى
 تيدا مانه‌ون بۆ هه‌تاهه‌تايه.

عَدَنَ الْبَلَدَ: لهو شارمه‌دا نيسته‌جى بوو.

عَدَنَ الْأَرْضَ: سه‌مادى به‌ زهويه‌كه‌دا كرد تا
 كشت و كاله‌كهى باش بئى ◊ عَدَنَ الْحَجَرَ:
 به‌ردهكەى هه‌لكه‌ند ◊ عَدَنَ الْأَرْضَ: سه‌مادى به
 زهويه‌كه‌دا كرد ◊ عَدَنَ به الْأَرْضَ: به‌و شته له
 زهويه‌كه‌ى دا ◊ التَّعْدِينُ: زانيارى دهرباره‌ى
 دهره‌ينانى ماده خامه مه‌عده‌نيه‌كان ◊ العَدان:
 كه‌نارى دهرپا ◊ كه‌نارى رپوبار ◊ له رۆزگاردا
 ماوه‌ى جهوت ساله ◊ العَدانَة: كۆمه‌ل و تاقم ◊
 الْمَعِينُ: كانى شت ◊ شوئى دهره‌ينانى ئالتون و
 زيو و شتى وا ◊ دَمْشُوتَرئ: (فلان مَعْدِنُ الْخَيْرِ و
 الْكِرْمِ) فلانكەس كانى خيرو به‌رمكه‌ت و ريزو
 شكۆمه‌نديه‌يه، خيرو كه‌رم بۆ ئهوه شتيكى
 سه‌رووشتيه‌يه.

عَدَا: رۆيى ◊ ره‌وان بوو.

عَدَا عليه عدواً و عَدُوًّا: ده‌ستدریژى كرده سه‌ر،
 سته‌مى نى كرد، له‌سنوور دهرچوو.

عَدَا اللصُّ على الشئى: دز شتهكەى دزى.

عَدَا عليه: بازى دابه‌ سه‌رى ◊ عه‌مبازى بوو.

عَدَا فلاناً على الأمر: فلانكەسى له نيشه‌كه لادا
 به شتيكى ترمهوه مه‌شغوئى كرد.

عَدَا الأمر و عته: له‌كارمه‌كه وازى هئنا.

عَدَا: جه‌رفى (الإستواء) ه نيسمى دواى خوى
 مه‌نصوب ده‌كا نه‌گه‌ر به‌ فيعلى حيساب بكه‌ين،
 دواى خوى مه‌جروور ده‌كا نه‌گه‌ر به‌ جه‌رفى
 جه‌رى دابنين ◊ نه‌گه‌ر (عدا) له‌دواوه‌ى (ما)
 مصدره‌يه هه‌بوو نيسمه‌كه واجبه مه‌نصوب بئى

(الفعل المتعدى) فيعلتك بؤخوى (مفعول به) مهنصوب بكا ۵ المعدى: دهگوتري: (مالي عنه معدى) من لهوه لانادهمو ناحمه سمر رينبازيكي تر ۵ المَعْدِيَّةُ: كهتهك و بهلهم و شتى وا كه لهكهنازيكي روبراموه پتسى بهپرهوه بؤ كهناكهى ترى ۵ العنولِيَّة: نهو كهشتى و كهميانهى نيسبمت دمدرين بؤلاى (عدولى) لهولاتى بهحرمين.

عَدَبٌ غَدَبًا: وازى له خواردن هينا لهبهر تينوياهتى زور.

عَدَبٌ عنه: وازى نى هينا.

عَدَبٌ فلاناً عن الشئ: فلانكسى لهو شته مهنع كردو نهپهيشت دهستى بؤ بهرى.

عَدَبٌ الطعام والشراب: خوراك و شرابهكه نهوشى

گيانى بوو ۵ بهخوشى و بين گرى گونجاو بوون بؤ فوتدان ۵ اعذب عنه: وازى نى هيناو جيتى هيشت ۵ دهگوتري: (اعذب نفسك عن كذا)

نهفسى خوت لهو شته بگروه ۵ اعذب الماء:

ناومكهى شيرين كرد ۵ دهشگوتري: (اعذب ماءك

و حوضك) ناومكمت پاك بگروهه، هموزمكمت

له قهزوهه قوربو قال پاك بگروهه ۵ عذب:

نهشكهنجهى داو تولهى نى سمند ۵ عذب فلاناً

عن الشئ: فلانكسى له شتهكه مهنع كرد ۵

اعتذب فلان: فلانكس بؤ ميزمرمكهى

دوولفكهى كردن ۵ له دواوه له دوو لاهه لفكهى

ميزمرمكهى بهردايهوه ۵ استعذب فلان:

فلانكس داواى ناوى شيرين و گواراى كرد ۵

استعذب عن الشئ: سهريچى له نهنجامدانى

شتهكه كرد ۵ استعذب الطعام والشراب:

خوراك و شرابهكهى بهلاوه گوارا و خوش بوو

به ناسانى بؤى قووت دهجوون ۵ اعتذب الماء

كؤمهكى نى كرد ۵ دهگوتري: (استعدت الأمير

على فلان) داواى يارمهتيم له پاشا كرد بؤ

نهوى بهسمر فلاندا زال بيم ۵ العادى: دوزمن

۵ (عاديا اللرح) دولاى لهوحهكه ۵ العاديه:

ميينهى (العاديه) به ۵ كؤمهله نهسپ سوارى

هيش بمر ۵ سويند بهو كؤمهله نهسپانهى

هيش دهبمن ۵ كؤمهلى مرؤف كه ناماده

دمكرين بؤ شهر ۵ نيش و كارنك مهشغولت بكا

لهشتى تر ۵ دهگوتري: (دفعت عنك عاديه فلان)

شهر و بهلاى فلانكسم لهسمر لابردي ۵ عرادهى

الدهر: بهلاو كارساتى رؤزگار ۵ عرادهى الكرم:

نهوى دهرويندرئى لاي بنكى درهختى گهوره ۵

العلى: كهنارى روبرو و شيوو دؤل ۵ غهريبو و

بيگانه ۵ لئك دوورو پهترهوازه ۵ كؤمهئيك

مرؤفى دز بهيهك ۵ العدا: نيش و كارنك له

شتى تر لات بدا ۵ قوناعى يهكه له بازدان و

پاكردن ۵ عدا الخندق: ناوهوى چال ۵ العدا:

نؤرمى يهكه له بازدان و پاكردن ۵ بهردنك

دابنري لهسمر شتئك و شتهكه داببؤش.

العدا: دوزمنياهتى ۵ العدا: باز هاويزى بههيز

چ نادمى بين يان نهسپ ۵ العدى: گواستنهوى

نهخوشى له نهخوشهوه بؤ يهكئيكى ساغ ۵ به

هؤيهك لههؤيهكان ۵ العدا: زموى رپوخهك و

بى هيز ۵ ولاخى سوارى كه لاوازو كورتان شرو

پهريپووت بين ۵ عدا الشغل: كؤسپ و لهمپه

لهبهردهم نيش و كاردا ۵ العدا: باز هاويزى

بههيزو توانا ۵ العدا: دهگوتري: (لا عداوان

على فلان) دهسلات نيهه بهسمر فلاندا ۵

هؤكار نيهه بؤ سزادانى فلان ۵ العدا:

تهپؤلكهوه بهرزايى ۵ كهنارى شيوو دؤل، بهنا

شيو ۵ العدا: دوزمن ۵ العدى: كؤمهله

خهلكئيك خو ناماده دهكمن بؤ شهر ۵ المتعدى:

وغيره: ناومکهي بهلاوه گواراو خوښ بوو ۵
العذاب: سزاو توله ۵ همر شتيک لهسمر دل و
 دمرورون فورس و ناخوش بي ۵ له حهديسدا
 هاتوو (السفر قطعاً من العذاب) سهفمر
 بهشيکه له عذاب ۵ العذب: خواردن و
 خوارندنهومي گواراو خوښ قوت چوو ۵
 دمشگوتري: (هر عذب اللسان وعذب الكلام)
 نهو مروقه زمان شيرين و هسه خوښه ۵ العتبه:
 نهو سهرو نهو سهري شت ۵ نهو پهتهی له
 ناومراستی ستوونی تهرارودايه و تهرارومکهي
 بي هه لدمکيشري.

عَذْرَ فلان عُذراً: فلان تاوانی زور بوون، عهيب و
 عاری زوری هه.

عَذْرَ فلاناً فيما صنع: پاساوی له فلان هبوول کردو
 لهسهر کردهومکهي سزای نهدا.

عَذْرَ الغلام والجارية: کورپو کچهکهپان خهتهنه
 کردن.

عَذْرَ العاذر فلاناً: نهخوشي بينهخره تووشي
 فلانکمس بوو.

عَذْرَ الفرس عُذراً: نهسپهکهي لغاو کرد ۵ اعتر:
 عوزری هينايهوه ۵ اعتر في الشيء: له شتهکهدا
 کهم تهرخهمی کردو زور بهوردی و سوور بوون
 کارمکهي نهنجام نهدا ۵ اعتر: زنده رويی کردو
 به دلسوزی روبهروي کارمکه بيوه ۵ تاوان و
 عهيبهکاني زور بوون ۵ اعتر للقوم: خواردنی
 خهتهنه سورانی بي خه لکهکه ناماده کرد ۵
 اعتر فلاناً فيما صنع: عوزری لهفلان لهسهر
 کردهومکهي قبول کرد ۵ اعتر فلاناً من فلان:
 تولهي فلانی له فلان ستاند ۵ اعتر الغلام
 والجارية: کورپو کچهکهی خهتهنه کردن ۵ اعتر
 الفرس: نهسپهکهي لغاو کرد ۵ اعتر فلاناً في

ظهرة: زمبیری له پشتی فلانکمس داو نازاری بی
 گهياند ۵ دمشگوتري: (ضربه فأعذره) زمبیری
 لیداو نازاری بی گهياند ۵ (ضرب فأعذر) ليی
 دراو خهريک بوو بمری ۵ عثر الغلام: کورپهکه
 مووی لاجانگی روان ۵ عثر الرجل: پياومکه به
 زورله خوگردن و بی بنهما عوزری هينايهوه و
 پاساوی نهبوو ۵ عثر فلان: فلانکمس نان و
 سفرهی خهتهنه سورانی نامادمکرد ۵ عثر
 القوم: خه لکهکهی بانگ کرد بو نان خواردنی
 خهتهنه سوران ۵ عثر الفرس: نهسپهکهي لغاو
 کرد ۵ اعتر فلان: فلانکمس بوويه عوزرخوا،
 عوزری همبوو.

اعتذر اليه: داواي ليکرد عوزری ني وهرگري ۵
 دمشگوتري: (اعتذر من ذنبه) و (اعتذر من فعله)
 به لگهي هينايهوه و عوزرو پاساوی خوی
 خسته روو بو نهومي تاوانبار نهبي ۵ اعتر
 من فلان: شکاتی له فلان کرد ۵ اعتر العمامة:
 دوولکی بو ميزمرمکهي له دواوه بهردايهوه ۵
 تعتر عن الأمر: له کارمکه دواکهوت ۵ تعتر من
 الذنب: خوی له تاوانهکه رزگار کردو پاساوی
 بو کارمکهي هينايهوه ۵ تعتر عليه الأمر:
 کارمکهي لهسهر گران بوو تووشي چورتم و
 نارهمتی بوو ۵ تعتر القوم على فلان:
 خه لکهکه پشتگیری فلانکمسيان نهکردو دمورو
 بهريان چولکردو ريسوايان کرد ۵ استعتر اليه:
 عوزرو پاساوی بي هينايهوه ۵ استعتر من فلان:
 وتی کن يارمهمتيم دهدا بو رزگار بوونم
 لهدمستی فلان ۵ داواي له خه لک کرد پاساوی
 بي بهيننهوه نهگهر سزای دا ۵ العاذر: رمگيکه
 خوینی حهيزی ني رهوان دهيی ۵ العاذر:
 دهرديکه تووشي هورگ دهيی، پینی دمشگوتري
 بينهخره ۵ دمشگوتري: (لقيت منه عاذوراً)

لهوموه تووشی شهر و نه گهتی بووم ۵ له
 بواری پزشکیدا وشه (العاذر) ناوه بو
 ئیلتیهایی لهوزمتهین ۵ العذار: لاجانگ ۵
 لایهکی ریش ۵ نهو بهتهی بهسهر روومهتی
 نهسپدا رایهل دهین لهکاتی لغاو کردنیدا ۵
 دمشگوترئ: (خَلَع فلان عذاره) فلانکس
 پيشمه لسهری خوئی دامانی روی کردوته
 گومرایی و خرابهکاری و چهیای تکاوه ۵ (لوی
 عن عذاره) لئی یاخی بوو ۵ سفره و خوانی
 داومتی خهته نهسوران ۵ جوت شفره تیر ۵
 دمشگوترئ: (فلان شدید العذار) فلانکس
 ورمبهرزو خاومن عهزمیمیه ۵ عذار الحائط: نه
 دیو و نهو دیوی دیوار ۵ عذار الطريق: نه
 ملو ۵ نهولای رینگ ۵ عذارا الرادي: نه
 مبهرو نهوبهری شیو و دۆل ۵ عذار من النخل
 والشجر والرمل: ریزه دارخورماو درهختو
 تهباره لم ۵ دمشگوترئ: (غرس في كرمه
 عذاراً من الشجر) ریزه درهختیکی لهناو
 باخه تریمهکی روان ۵ العنبر: نهو
 بهلگهی دمکریته پاساو بو کارمه ۵
 العنبراء: کج ۵ (ك: عذارى و عذار) دمشگوترئ:
 (درة عذراء) گهوههریکی کون نهکراوه ۵
 (زمنة عذراء) لمبه لانیکه کس پیی لی نهناوه ۵
 العنبرة: کچی ۵ بینه خره، هه وکردنی
 لهوزمتهین ۵ ناوجهوان ۵ یالی نهسپ ۵
 کومه له قز ۵ گودلهی قزی سمر ۵ العذرة: گو
 و بیسایی ۵ (عذرة الدار) بهر بیلای خانوو ۵
 العنبري: (هری العذري) عیشقی خاوین ۵
 که نهام جوړه سوژو عیشقه نیسبته
 دهرئ بو خیلی عمزره که بهم عیشقه
 بهناوبانگ بوون ۵ العذير: پاساو
 هینهرموه ۵ یارمه تیدهر و کاریک که
 نهنجامت دا پاساوی بو بهینیوه ۵
 دمشگوترئ: (عذيرك من فلان) کهس
 یتکه پهیدا بکه پاساوت

بو بینیتیهوه لای فلان ۵ (من عذيري من فلان؟)
 کی پاساوم بو دینیتیهوه ۵ دمبراری فلانکس
 نهگهر لهسمر کردومهکی بهموی سزای بدهم؟ ۵
 العنبر: بهلگهو پاساو.
 عَذَقَ من الطعام والشراب عذفاً: شتیکی له
 خواردن و خواردنه وکه دمستکهوت ۵ (فهر
 عاذف) ۵ العنوف: خواردنی کهم ۵ دمشگوترئ:
 (ما ذقت عذفاً) هیچ نهجهشتوه.

عَذَقَ النخلة عذفاً: پرزو پالی دارخورماکی بری.
 عَذَقَ فلاناً الى كذا: فلانکسی نیسه تدا بو
 فلانه شت ۵ دمشگوترئ: (عَذَقَهُ بَشراً أو قبيح) نیسه
 بتی دا بو شهر و خرابهکاری تاپی ناسرا ۵
 عَذَقَ النخلة: بهمانا (عَذَقَهَا دئ) ۵ العنق: لقه
 دار خورما بهخورماکهیموه ۵ العنق: هه
 موو لقه درهختیک که پهلوپوی ههین ۵
 هیشوه ترئ نهگهر بوئه تریمهکانی لی
 کرابنهوه و خورابن ۵ ههروا وشه (العنق)
 بهمانا شکومهندی و بیاومتی دئ، دمشگوترئ:
 (في بني فلان عنق كهل) خیلی فلان
 شکومهندی و بیاومتیان دیرین و رسهن و
 پيشه داکوتراوه و لهو بههانیاندا گمیش
 تونه ههه پلهی بهرز ۵ العنق: زمان
 رهوان و هسه خووش، هسهزان ۵ (طيب عنق)
 بوینیکی خووش ۵ العنقة: نیشانهیه،
 رنگیکه له مهر دهرئ بو نیشانه کردنی
 جیا له رنگی خوریههکی ۵ عذله و عذلاً و
 عذلاً: لومه کرد ۵ له پهندی پيشیناندا
 هاتوه: (سبق السيف العذل) شمشیر
 پیش سهرزمنشکردن کهوت ۵ بو شتیک
 دمشگوترئ لهکیس چوبی و جاری نهکری ۵
 عذله: زیسه رهوی کرد له سهرزمنشکردنی
 دا ۵ اعشقل: سهرزمنشکردنهکی قه
 بول کورد.

إِعْتَدَلَ الْيَوْمَ: نَهْمَرَوْ زُورَ گهرم بوو ۵ إِعْتَدَلَ عَلَى الشَّيْءِ: بَرِيَارِي دَا لَهَسَر نُهَنجَامدَانِي شَتَهَكَه ۵ تَعَادَلُوا: هَمْدِيك لَه خَه لَهَكَه سَهَرزَمَنْشَتِي هَمْدِيكِي تَرِيَان كَرْد ۵ تَعَدَّلَ: قَبُووَلِي لُؤْمَه كَرْدَنَه كَهِي كَرْد ۵ الْعَادِلُ: دَهْمَارِيكَه خُوِيْنِي (نَيْسِيْتِيحَاضَه) لِيُوَه دِي ۵ الْعُدْلَةُ: كَه سِيك زُور لُؤْمَهِي خَه لَك بَكَا.

عَدَا نَلَلْد عَدْوَا: وِلَاتَه كَه نَاو و هَهوَاي خَاوِيْن بُوو ۵ إِسْتَعْدَى الْمَكَانَ: شُوِيْنَه كَهِي بِيْن خُوْش بُوو نَاو و هَهوَاي لَه كَه لَ سَرُوْشْتِي نَهوَدَا گُونجَاو بُوو ۵ الْعَدَاةُ: زَهوِي خَاوِيْن و بَه پِيْت و گُونجَاو بُوْرُوَه ك و دره خت تِيْدَا رُوَانْدَن ۵ دُوور لَه نَاو و هَهوَاي مِيكْرُوْبَاوِي و پَه تَا نَامِيْز ۵ الْعِنْيُ: كَشْت و كَالِيك كَه بَه بَارَان نَاو بَدْرِي و بَه س ۵ هَهَر شُوِيْنِيك شُوْرَه خَاك نَه بِيْن و رُوومَكِي حُوْمَضِي تِيْدَا نَه بِيْن ۵ الْمَعْدِيَّةُ: زَهوِي پَاك و خَاوِيْن و گُونجَاو بُوْ كَشْت و كَال و نَاو و هَهوَا سَازگَار.

عَرَبٌ عَرَبًا: زُوْبَانِي بُوْ عَهْرَمِي رَاسْت بُووَه خَوَارِي و لَه نَكِي تِيْدَا نَه مَا ۵ عَرِيَتُ الْمَعْدَةِ: گَهْدَهِي دَاوَمَشَا ۵ لَه حَمْدِيْس دَا هَاتُووَه دَه لِي كَابِرَايَه ك هَاتَه لَآي بِيْفَه مَبَهْر (د.خ) عَهْرَزِي كَرْد (إِن إِبْنِ أَحِي عَرَبٌ بَطْنُهُ) بَرَازَاكَه م گَهْدَهِي تِيكچُووَه، بِيْفَه مَبَهْر (د.خ) هَهْرَمُووِي: (إِسْقَه عَسَلًا) هَهْمَنگُوِيْنِي دَهْر خَوَارِد بَه.

عَرَبٌ فَلَانٌ: فَلَانَكَه س گَهْدَهِي تَرَشَا.

عَرَبٌ الْجَرَحُ: بَرِيْنَه كَه كِيْم و زُوخَاوِي لِي پَهِيْدَا بُوو هَاوَسَا ۵ دُوَاي چَاكَبُووَنَهوَمِي بَرِيْنَه كَه شُوِيْنَهوَارِي مَآيَهوَه ۵ عَرِيَتُ الْمَرَاةِ: نَافَرْمَتَه كَه خُوِي لَآي مِيْرَدَه كَهِي خُوْشَهوِيْسْت كَرْد.

عَرَبٌ الْمَاءُ: نَاوَمَكَه صَاف بُوو.

عَرَبٌ النَّهْرُ وَخَوْرَهُ: رُوْبَارَمَكَه نَاوِي زُور بُوو.

عَرَبٌ عَرَبًا: زُوْبَانِي رَهوَان بُوو لَه نَكِي تِيْدَا نِيْبَه ۵ أَعْرَبُ فَلَانٌ: فَلَانَكَه س زَمَانِي فَهْصِيْح و رَهوَان بُوو لَه زَمَانِي عَهْرَمِي دَاو خُوْشِي عَهْرَمَب نَه بُوو ۵ أَعْرَبَ الْكَلَامَ: قَه سَه كَهِي رُوْنَكْرَدَهوَه ۵ بَه شِيُوْمِيَه ك قَه سَهِي كَرْد كَه يَاسَا نَه حُوِي تِيْدَا رَه چَاو كَرْد بُوو ۵ أَعْرَبَ بَرَادَه: مَه بَه سَتِي خُوِي بَه شِيُوَمِي رِيك و پِيك دَه رِبْرِي ۵ أَعْرَبَ عَنِ حَاجَتِهِ: پِيْدَاوِيْسْتِيَه كَانِي خُوِي بَه بَاشِي دَر كَانْدَن ۵ أَعْرَبَ الْأَسْمَ الْأَعْجَمِي: نَاوَه بِيْگَانَه كَهِي بَه شِيُوَمِي عَهْرَمِي گُوْت ۵ يَاسَا زَمَانِي عَهْرَمِي بَه سَهْر دَا چَه سِيَانْد ۵ أَعْرَبَ فِي الْبَيْعِ: لَه مَامَه لَه كَه دَا عَهْرَمِي و ن و پِيْشَه كِي دَا.

عَرَبٌ الْمُشْتَرِي: كَرِيَارَمَكَه پِيْشَه كِي شَتَه كَرْدِرَاوَه كَهِي دَا ۵ عَرَبٌ عَنِ صَاحِبِهِ: لَه جِيَاْتِي هَاوَه لَه كَهِي قَه سَه كَرْد و بَه لَه كَهِي هِيْنَايَهوَه ۵ عَرَبٌ لِسَانُهُ: زُوْبَانِي رَهوَان بُوو بَه بَاشِي مَه بَه سَتِي خُوِي گَه يَانْد ۵ عَرَبٌ الْكَلَامَ: قَه سَه كَهِي رُوْنَكْرَدَهوَه ۵ عَرَبٌ فَلَانًا: فَلَانَكَه سِي فَيْرِي زَمَانِي عَهْرَمِي كَرْد ۵ عَرَبٌ الْأَسْمَ الْأَعْجَمِي: نَاوَه بِيْگَانَه و عَه جَه مِيَه كَه بَه شِيُوَمِي زَمَانِي عَهْرَمِي گُوْت ۵ عَرَبٌ مَنْطِقَهُ: شِيُوَه نُوْتَق و قَه سَه كَرْدَنِي خُوِي لَه خَوَارِي و خِيْنَجِي پَاكْرَدَهوَه ۵ عَرَبٌ فَلَانًا: قَه سَه كَانِي فَلَانَكَه سِي بَه لَآوَه نَاشِرِيْن بُوو بَه رَه رَه جِي دَايَهوَه ۵ دَه شِگُوْتَرِي: عَرَبٌ عَلَيْهِ: قَه سَه كَانِي نَهوِي بَه لَآوَه نَاشِرِيْن بُوو ۵ تَعَرَّبَ: خُوِي بَه عَهْرَمَب شُوْبَهَانْد ۵ لَه سَاَرَاو هُوْبِيَه لَادِيْه كَانْدَا نِيْشْتَه جِي بُوو، خُوِي كَرْد بَه عَهْرَمِي سَارَانَشِيْن ۵ تَعَرَّبَتِ الْمَرَاةُ: نَافَرْمَتَه كَه خُوِي لَآي مِيْرَدَه كَهِي خُوْشَهوِيْسْت كَرْد ۵ إِسْتَعْرَبَ: خُوِي كَرْدَه عَهْرَمَب و خُوِي نَهوَانِي گَرْت و خُوِي بَه عَهْرَمَب لَه قَه لَه م دَا ۵ الْأَعْرَابُ: عَهْرَمِي و دَه شَتَه كِي، نَهو عَهْرَمَبَه خِيْلَه كِيَانَهِي

العَرُوبُ: ناهرمَتِيك خَوَى لای مِردِه كِه
خوشه و بیست دهكا ◊ العَرُوبَة: به مانا (العَرُوب)
دئ ◊ (بِرم العَرُوبَة) رُوژى هه ینى سهرده می
نه زانی بووه ◊ العَرُوبَة: نِیسْمِکِه مبهست لئى
تایبتمه ندى رْمگه زى عمره بییه ◊ العَرُوبَة:
به مانا (العَرُوبَة) دئ ◊ العَرِيب: دهگوترئ: (ما
بالدار عریب) کهس له خانوو مکه دا نیه ◊
المُتَعَرِّبَة من العرب: خِیَلَى بهنو قه حتانن ◊ نهو
عمره بیانن که له ولاتی عمره به رسه نه کاندا
نیشته جئ بوون به زاراوه ی نهوان ناخاوتنیان
کردووه ◊ المُتَعَرِّبَة من العرب: وهچهو نهوه ی
حه زه رمئ نِیسما عیلن ◊ کهوا بوو هورمیشیه کان
عمره می نهصلئ نین و کراو به عمره بین ◊
عَرِيبًا: رهوشئ ناشیرین بوو ◊ عَرِيبًا السکران
علی الناس: سهرخوشه که خه نکه که ی نه زه مت
دا ◊ العَرِيب: کهس نیک زور خه نکه نِیزعاج بکاو
شهرانی بین ◊ کهس نیک به سهرخوشی خه نکه
ناره حمت بکا ◊ عَرِيبًا: عمره بوونی دا به
فرؤشیار.

عَرَجَ الشَّيْءُ عُرُوجًا: شته که بهرز بؤوه و
سهرکه وت.

عَرَجَ فلان: فلان کهس نازار نیک له حاجیدا پهیدا
بوو و مکوو شه لئ هاتو شه لیه که ی سروشتی
نه بوو.

عَرَجَ فِي السَّلْمِ: به په یزه دا سهرکه وت.

عَرَجَ بالشَّيْءِ: شته که ی له گه ل خؤیدا به
په یزه که دا سهرخست.

عَرَجَ بِالرُّوحِ وَالْعَمَلِ: گیان و کرده وه ی بهرز
کردنه وه.

عَرَجَ عَرَجًا وَعَرَجَانًا: له حاجیدا له نگیه که هه بوو
وای لئ هات به روالمت دمه شل ◊ بهه وه ی

که بهدوا له وهر و ناو بؤ نازه له کانیان دهگه ران
◊ الإعراب: گؤرانکار بیه که دهکه ویتته سهر
کؤتایی وشه عمره بییه کان جار نیک مه رفوع و
دهمیک مه منصوب و چه لیک مه جرور دمن ◊
التعريب: راسته و پاسته کردنی وشه نا
عمره بییه کان به شیوه ی وشه عمره بییه کان کاتیک
له شیوه نه جنه بییه که په وه دهگواز ریتته وه بؤناو
زمانی عمره می ◊ العارِبَة: عمره می رسه ن و
خالص که ره چه له کی به ساغی مابیتته وه و
بیگانه ی تیکه ل نه بووبئ ◊ چه ند هؤزو
خِیَلِیکن دوا بر او بوون و له ناو جوون، و مکوو
گه ل عادو نه مود طه سم و جه دیس ◊ به مانه
دهگوترئ عمره می بانیده ◊ العَرَابُ: نه سپی
عرب پیچه وانه ی نه سپه به رازینه به ◊ العَرَبُ:
گه ل عمره ب سامی نژادن ◊ زیندو مه لیه ندى
کؤن و نه صلیان نیوه دورگه ی عمره بییه له ویتته
به لیان هاویشته بؤ ولاتی تر ◊ زؤر به ی ولاته
عمره بییه کانئ نه مرؤ له بناغه دا ناعمره بین و
لهدوا هتوحاتی نِیسلامی ورده ورده نه زادو
زمانی خؤیان له بیر چؤته وه و بوونه عمره ب.

العَرَبُ: به مانا (العَرَب) دئ ◊ العَرَبَاءُ: عمره می
ره سه ن و سامی نژاد ◊ العَرَبَانِيُّ: کهس نیک
به زمانی عمره می ناخاوتن بکاو عمره بییش نه بین
◊ العَرَبِيَّةُ: جؤمی تیزرؤ ◊ نه فس و دهر وون ◊
چه ند گه می و کهشتیه که بوون له ناو روباری
دیچه به کاریان دهه نیان ◊ گالیسه که دوتا به ی
له ژیرداین یان چوارتایه یه ک ولاخ راپیکتشی و
شتی بین بگواز ریتته وه ◊ العَرِيبُنُ: عمره بوون و
پیشه کی که له دوا ریکه وتن و براندنه وه ی
مامه له که به خیرایی دهر ریتته فرؤشیار و مکوو
بتمانه به که بؤ فرؤشیار و کریار ◊ العَرِيبُ:
ماده به که له صمغی عمره می دهر ده یئرئ ◊

عَرَدَ عَرَدًا: دمرکهوت و پیگیی و بههیز بوو
 ۵ دمگوترئ: (عرد الناب) ددانهکه دمرکهوت و
 پتهو بوو ۵ (عَرَدَ الشجر) درهختهکه پرواو
 بههیز بوو.

عَرَدَ الحجر: بمردمکهی دوور فرئ دا.

عَرَدَ عَرْدًا: ههلات ۵ اعره الشجر: درهختهکه
 پتهوو ئهستوور بوو ۵ عَرَدَ النجم: ئهستیرمهکه
 بمرهو ناوابوون کشا ۵ عَرَدَ عن الطريق: له ریگا
 لای دا ۵ عَرَدَ السَّهْمُ في الرَّمِيَةِ: تیرمهکی له
 کهوان رهها کرد ۵ عَرَدَ فلان بحاجة فلان:
 فلانکهس پیداویستی فلانی چی بهچی نهکرد
 ۵ العَرَادَةُ: کوللهی میینه ۵ العَرِدُ: شتی رهقو
 پتهو ۵ العَرَادَةُ: نامیریکی شهر بووه لهکوندا
 شتی پهن هاوئیراوه بو ناو دوژمن، به کوردی
 پیی دمگوترئ فوجهفانی، منجهنیق ۵ عَرَت
 الإبل: حوشرمهکه گروئ بوو.

عَرَّ الظلیم عرراً: بیجوه نوعامهکه قیراندی.

عَرَّ فلاناً عَرًّا: ناسناویکی ناشیرینی بو فلانکهس
 دانا ۵ دلی ناخوش کرد ۵ کردارو گوفتاریکی
 ناشیرینی پال دا ۵ عَرَّ بشرًا: شهرو نهگبهتی
 پالدا.

عَرَّ الأرض: سهمادی به زهویبهکه کرد ۵ اعترَّ فلاناً
 واعترَّ به: بهین نهوی داوای ئی بکا پیاوتمی
 لهگهل کرد ۵ تعارَّ فلان: فلانکهس شهو خهوی
 ئی زپاو لهسر جیگای نوستنی تا بهیانی تلاو
 تلی کردو هاواری کرد ۵ استعمرهم الحرب:
 گرویتی تیبان دا بلاو بووه ۵ العرَّارُ: روومکیکی
 بوئخوشه ۵ العرارة: رهوشت ناشیرینی ۵
 تمنگو چهلهمهو جورتم ۵ نهو ژنانهی همر
 مندالی نیرینهیان بین ۵ العرُّ: گرویتی ۵ (وعرُّ
 الوادي) نهم بهراو نهو بهری شیو ۵ العرُّ:

نازاریکی پهیدابوو توشی شهل بوو ۵ عَرَجَت
 الشمس عَرَجًا: خور بمرهو ناوابوون کشا ۵ اعرج
 فلاناً: فلانکهسی شهل کرد ۵ عَرَجَ عليه: مهیلی
 کرده سهری و حمزی لئی بوو ۵ عَرَجَ بالمكان:
 لهو شوینه دابهزی و نیشتهجی بوو ۵ عَرَجَ
 السَّئِي: شتهکهی خوارکردموه ۵ دمگوترئ:
 (عَرَجَ اليناء والنهر والخط) جینی دیوارمهکه یان
 جوگاکه یان هیلهکهی خوارکرد ۵ عَرَجَ الثوب:
 قوماشهکهی خیت خیت کرد ۵ هیلهکانی
 خوارکردن ۵ إنعرج الثئی: شتهکه خوار بووه،
 لار بووه به راست و جهپدا مهیلانی کرد ۵
 دمگوترئ: (إنعرج النهر): روبارمهکه پیجاو پیج
 بوو ۵ (إنعرج الطريق): ریگاکه هورت و پیج بوو
 ۵ (إنعرجت الشمس): خور بمرهو ناوابوون
 روویی له ناسوی ناوابوون نزیک بووه ۵ إنعرج
 القوم عن الطريق: خهلهکهکه له راسته ری
 لایاندا ۵ تعارج: لاسایی شهلکی کردهوه ۵
 تعرَّج: لاریبووه ۵ دمگوترئ: (تعرَّج البناء)
 دیوارمهکه خوار بوو ۵ (و تعرَّج النهر) ریپرهوی
 جوگاکه پیجاو پیج بوو ۵ الأعرجُ: قهله رمش ۵
 التعارجُ: (تعارج النهر) پیجاوپیچی رووبار ۵
 العرجة: سمرکهوتن و بهرزبوونهوه ۵ شوینی
 سمرکهوتن. ۵ العریجُ: بهرزایی ۵ کاریک پهکالا
 نهبو بیتهوه ۵ المعراج: نامیری بهرزبوونهوه ۵
 پهیزه ۵ نهو شتهی پیغمبهر پیی بهرز بووه
 بو ناسمانهکان له شهوی میعراجدا ۵ منعرج
 الطريق والوادي والنهر: پیجاو پیچی ریگاو
 شیوو دول و رووبار ۵ عرجن الثرب و غره: وینهی
 لاسکه خورمای لهسر قوماشهکه درووستکرد ۵
 العرجون: نهو لاسکهی خورمای پیومه، هیشوه
 خورما.

نَافِرَتِي عَمِيدَار ۵ الْعُرَّةُ: چورتَمو ناخوشی ۵
 رَهوشتی ناشیرین ۵ الْعُرَّةُ: گرویتی: نهُو حالته
 شیتی و نهُو عصاب تیکچوونهیه که توشی
 همدئی نادهمیزاد دمی ۵ تاوان ۵ گرنی دار
 گۆچان و عهصا ۵ پیس و پۆخهلی ۵ دِگوتری:
 (هر غُرَّة قومه) ۵ نهُو قیزی زونی هومه که بهتی ۵
 بهزی دوگی حوشر ۵ الْعَرِيرُ من الرجال: پیاوی
 غهریب و بیگانه ۵ الْمُعْتَرُ: همزار ۵ میوان ۵
 پیاومتی له گهَل گراو به بی نهُو ی داوا بکا ۵
 الْمُعْرَةُ: نهمیزت و چورتَمو ناخوشی ۵ بارگرانی و
 نهُرک ۵ خوینی گوزراو که له بکوز و مردمگری
 ۵ تاوان ۵ تهنگزه ۵ شوینی گروینی ۵ مَعْرَةُ
 الجیش: نهُو میه سوپا له شوینیک بخا زهوی
 تایبهتی هاوالاتیان بی و به بی زمامندی نهُوان
 له کشت و کاله که بیان بخون ۵ الْعِرْزَالُ: کالای که مو
 بی نمود ۵ دِگوتری: (احتمل عِرزاله) کالاکه مو
 بی نمود کهانی له کۆلی خوئی شهتک دا ۵
 دارو دهمونی چرو پر که دمیته شوینی
 حهوانه هوی شیر ۵ شوینیکه باخهوان و
 رهمهوان له سهر دارخورماو درهختی تر پۆخوی
 چاکی دمکا بۆ نهُوی خوئی له شیر بهاریزی ۵
 دهمی کوندمو مهشکه ۵ کۆمه لیک نادهمیزاد.

عَرَسَ عَنِ الثَّيِّبِ عَرَسًا: له شته که لای دا.

عَرَسَ الْبَعِيرُ: مل و دهستی حوشرمه که پیکه وه
 شهتک دان و پیخی دا.

عَرَسَ فُلَانٌ عَرَسًا: فلانکس که میف خوش و ته
 دهماخ بوو ۵ سهری سوپما ۵ دهستی به شهر
 کردو وازی نهمیتا.

عَرَسَ الثَّيِّبُ: شته که تووند بوو به بنهست
 گهی.

عَرَسَ بِالْثَّيِّبِ: خوی به شته که وه گرت و نولفته
 پیومگرت ۵ دِگوتری: (عَرَسَ الصَّيِّبُ بَامَهُ)
 منداله که و مگری دایکی بوو ۵ أَعْرَسَ الْمَسَافِرُونَ:
 رنبوارمهکان کۆتایی شهو خستیان و ویستیان
 پشو و بدن و ماندوی له خویمان دمریکه ۵
 أَعْرَسَ فُلَانٌ: فلانکس بوکی گواسته وه ۵ أَعْرَسَ
 بِالرَّأَةِ: له گهَل نافرته که چوو هه لوه وه ۵
 أَعْرَسَ الثَّيِّبُ: خوی به شته که وه گرت و پی
 راهات ۵ عَرَسَ الْمَسَافِرُونَ: به مانا (اعرسوا) دئی ۵
 قَرَسَ لِأَمْرَأَةٍ: خوئی لای زنه که ی خو شه ویست
 کرد ۵ عَرَّاسُ النَّيْلِ: جۆره گوئیکی نیلۆفه ره ۵
 الْعَرِيسُ: درهختیکی چرو پر گه لا و تیکچرژاو
 که شیر دمی که به شوینی حهوانه وه و پشودانی
 خوئی ۵ الْعَرِيسَةُ: به مانا (القریس) دئی ۵ الْعَرِيسُ:
 میرد ۵ دِگوتری: (هر عرسها) نهُو میردیمتی
 ۵ (وهی عرسه) نهُو خیزانیه تی ۵ (وهما
 عرسان) نهُو دوو نافرته و پیاوه زن و میردی
 یه کترن ۵ ابن عرس: دهمبایه که و مگوو جرج و
 مشک وایه جوجه له مریشک و شتی وا دهخوا.

العُرسُ: ناههنگی زن گواسته وه و زن ماره کردن و
 نان و خوان نامادم کردن بوی ۵ العُرسُ: بوک ۵
 واته: نافرته شو کردو تا جلی بوکینی له
 بهردابن ۵ ههروا پیاو تاله ماوی زاوایه تی دابی
 ۵ العُرسَةُ: نافرته تا له پۆشاکی بوکینی دابی
 ۵ بوکه شوشه و شتی وا که مندال یاری بی دمکا
 ۵ العَريسُ: پیاو له فهتره ی زاوایه تی دا ۵
 المَعرَسُ: که سیک زور زن بینی ۵ شو فیری
 زیره که و وریا بۆ لیخوپینی نۆتۆمبیلی بوک
 گواسته وه ۵ المَعرَسُ: نهُو شوینه ی رنبواری

شهورؤ له كؤتایی شهودا لیی دهخاو ئیسراحتی
تئیدا دمكا.

عَرَشٌ فلان عرشاً: فلانكەس كەپرو ساباتی
دروستکرد.

عَرَشٌ بالمكان عروشاً: لەو شوێنە مایهوه.

عَرَشٌ العرش: كەپری كرد.

عَرَشٌ الكرم عرشاً: كەپری بۆ توله میومگان كردو
له زهوی بهرزى كردنهوهو خستنیه سەر دار
عَرَشٌ فلان: فلانكەس كەپری كرد ساباتی
پابهست
عَرَشٌ الطائر: بالئندمکه كهوا كهوتو
به بالهگانی سیبهری لهو شته كرد: كه له
ژێرمهویهتی
عَرَشٌ الأمر عنه: ئیشهكهی ئی
دواخرا.

عَرَشٌ الكرم: تولهی میومکهی له زهوی بهرزکردموه
خستنیه سەر داری پابهئکراوو كەپر
عَرَشٌ البيت: سهقفی بۆ خانومکه كرد
إِعْتَرَشَ فلان: فلانكەس كەپری دروستکرد
إِعْتَرَشَ العنب العریش، وعلی العریش: توله میومگان
بهسەر كەپرمکهدا بلابوونوه
عَرَشٌ بالمكان: لهو شوێنهدا مایهوهو جیگیر بوو
عَرَشٌ: مۆلك و فهрман پمواپی و دسهلات
كورسی پاشایهتی
بمهپرومبیردنی كاروبارو
كۆنترۆلكردنی فهرمانپمواپی
(استوی الملك
علی عرشه): پاشا دسهلاتی ولاتی گرت
دهست
عَرَشٌ (نُلُّ عَرَشُهُ): دسهلاتی لاواز بوو
له پاشایهتی خرا
دروستکردنی ههلاش
و سیبهر به زۆری له قهقههژاژ
دروست دمكړی
كەپره میو، كه
دروست دمكړی بۆنهوهی تولهی میومکه
بهسهریدا بلاو ببهوه
پشتی پێ
عَرَشٌ القوم (عرش القوم) پېش سېبو
سهرك هۆز كه

سهروكایهتی قهومهكه دهكاو كاروباریان
بهپروه دمبا.

عَرَشٌ الطائر: لانهی بالئنده
عَرَشٌ: كؤتایی موی پالی
ئهسپه
كۆنچكه
دهگوتری: (نفت لی
عَرَشِيه) چپهی به
كۆنچكهیدا كرد
عَرَشاً العنق:
دوو پارچه گۆشتی درێژن
كهوتوونه ئهملاو
ئهولای گرده مل
عَرَشِيه: ههرشتیک
سیبهرت ئی
بكا
كەپری میو
سهقفی خانو
عَرَشِيه: كهژاوه
عَرَشَت السماء: ناسمان
ههوره
بروسكهی بهردهوام بوو.

عَرَشٌ البرق عرشاً: ههوره
بروسكهكه پینچاو پینچی
كرد.

عَرَشِي الصبيان: مندالهكان
گائتهو گهپیان كرد.

عَرَشِي فلان: فلانكەس نیشاتی
پهیدا كرد، كهوته گهشه
نمسه
عَرَشِي: جمو جوۆل
پهله پهله کرد
عَرَشِي اللحم: گۆشتهكهی
فرپدایه دمشت
فرپیی دایه ناو
هولكه ناگردانهوه
گۆشتهكه تیشهكی
جوۆل بوو، خوۆلای بوو
نهبرزا
عَرَشِي: كهوته جمو جوۆل
پهله پهله نیشاتی پهیدا
كرد
كهیفخۆش بوو
عَرَشِي: ههوری بروسكاوی
و تهقوتوق
پمبیک ناسنهكهی نهرم
بئ
شمشیری نهرم
عَرَشِيه: جهوشه
خانوو
بهردمرگای مال
دهمشت و ساری نیوان
خانومگان كه بینایان
تئیدا نهکراین
كۆگلی سووتاو
و سوورگراوه
پارچه ناسنیکه
دهخریته ناو
تهندوورموه بۆ
ئهوهی گهرم بئو
نانی لهسهر
بیرژیندری
پان شتی تری لهسهر
بیرژیندری.

عَرَشِي الشئ عرشاً و عرشاً: شتهكه
دهرکهوت، روون بۆوه.
عَرَشِي الرجل عرشاً: پیاوهكه
هاته مهككهو مهدينهوه
دهوروبهريان.

داوای کرد نهو بریاره ههلبوهشیتهوه یان
 گوژانکاری تیدا بگری ۵ عَرَضُ الشَّيْءِ: شتهکهی
 بانکردهوه، بهپانی رای نواند ۵ دمشگوترئ:
 عَرَضُ الرَّمح: ریمهکهی پانهوپان رانواند ۵
 عَرَضُ العُرد علی الإناء: دارهکهی بهسمر
 قاپهکهدا راههنگاوت ۵ عَرَضُ فلاناً لکنذا:
 فلانکهسی کرده نامانج بؤ توانج و تهشمنه
 لیدان ۵ عَرَضُ له بالقول: تانهی به تویکلی ئی
 داو راسته و خؤ تانهو تهشمری ئی نهدا ۵ عَرَضُ
 بفلان: تانوتی له فلانکمس دا ۵ قسهی وای
 دهرباری فلانکمس کرد لهککهداری بکا ۵ عَرَضُ
 القوم عَرَضَةً: دیاری بؤ قهومهکه هیئا ۵ یان که
 هاتهوه لهسهمر دیارییهکهی دانئ بؤ نهوهی
 لئی بخؤن ۵ إعتراضُ الشَّيْءِ: شتهکه بوو
 بهلهمپهر ۵ إعتراضُ دونه: بوو به لهمپهرو
 ناونندو کؤسب ۵ إعتراضُ له: منعی کرد ۵
 إعتراضُ علیه: نارمزیی دهربری بهرامبهر
 گوفتارو کرداری.
 إعتراضُ له بشئ: روی تی کردو شتهکهی تی گرتو
 همنگاوتی و کوشتی ۵ إعتراضُ الشَّيْءِ: شتهکهی
 رانواند، دمگوترئ: (إعتراضُ المتاع للبيع) کالاکهی
 رانواند بؤ فروشتن ۵ (إعتراضُ القائد الجند)
 نهفسمرکه سهربازمکانی رانواند ۵ عَرَضُ عرض
 فلان: دهمی ژمنییه کهسایمتی و نامووسی
 فلان و ویستی له ریژی کهم بکاتهوه ۵ تعارضا:
 نهو دووکهسه بهرپهرچی یهکتریان داپهوه ۵
 همریهکهیان دمیویست نهوی تریان بؤر بدا ۵
 تَعَرُّضُ: بهرمو روی بؤوه ۵ دمگوترئ: (تَعَرُّضُ
 المعروف) روبهروی چاکه و پیاومتی بؤوه ۵
 تَعَرُّضُ فلان لکنذا: فلانکمس بوویه نامانج و
 ههدف بؤ نهو شته.

تَعَرُّضُ الشَّيْءِ: شتهکه خوار خییج بوو ۵ دمگوترئ:
 (تَعَرُّضُ في سيرة) له رۆیشتنهکهیدا زۆری نهملاو
 نهولای رینگاکه کرد جارنیک له راستهوهو
 دهمیک له چهپهوه دمروپی ۵ هؤرت و پیچی
 کردن ۵ إستعراض الرجل: پیاوهکه داوای شتی
 زۆری کرد ۵ إستعراض فلاناً: به فلانکسی گوت
 جیت لایه نیشانم بده ۵ إستعراض القائد الجند:
 سهمرکردهکه ویستی سهربازمکان بهسمری دا
 رابنویندرین ۵ إستعراض القمر: خهکهکهی
 کوشت و برکرد ۵ همرچی بهر بهل کهوت
 کوشتی ۵ إستعراض المسألة: مهسهلهکهی شی
 کردموه ۵ العارض: نهوهی له ناسؤ بهری بگریو
 بهرده پؤشی بکا ۵ ههور که بهری خؤر بگری ۵
 نهوه ههورنیکه پیدهچن بارانمان بؤ بیاریئنی ۵
 ههروا وشعی (عارض) بهمانا کیو و لاجانگو لا
 روممت دئ ۵ روبهروی کولم ۵ بهههردوو روممت
 دمگوترئ: (عارضان) ۵ ههروا دمگوترئ: (هر
 خفیف العارضین) نهو موی لاپومهتهکانی تنکه
 ۵ لامل ۵ بهلاو نافات که له شتدا دینهدی ۵
 لهمپهرو کؤسب ۵ دمگوترئ: (عرض له عارض)
 کؤسبیکسی بؤ پهیدا بوو ۵ ددانی پیشهوه ۵
 العارضة: لامل، روبهروی نهستؤ ۵ دوودانی
 پیشهوه ۵ سهردهرانی دهرگا ۵ نهوهی که
 گریژمنهکهی تیدا دهورپتهوه ۵ دمشگوترئ:
 (هو قوي العارضة) نهو وره بهرزو دامهزراو و
 بهتوانایه لهسمر قسهکردن و پاو بؤچوونی
 پهسهندو سوودبهخشه ۵ (اجازه عارضة)
 پشوویهکه موجهخؤر وهری دمگری بههوی
 کؤسبیک که دپته رینگای ۵ عارضة الأیاء: نهو
 نافرتهی پؤشاکسی مؤده لهبهر دهکاو خوی
 پیشانی بینهران دهدا بؤ بانگهشهو ریکلام
 کردن بؤ فروشتنی پؤشاکهکه ۵ العارضة:

دیاریه که نهو کهسهی له سهفر دتتهوه
 پیشکشی نهتهوه کهی دمکا ◊ العَرَضُ: کالا، هر
 شتیک کالاو سامان بی جگه له دینارو دیرهه
 ◊ دمگوترئ: (أخذت في هذه السلعة عرضاً) لهبار
 تهقای نهو کالایه کالایه کی ترم و مرگرت ◊ پان
 پنجه وانهی درنژیی ◊ کیو ◊ سوهای زورو
 گهوره ◊ پیشنیارو نووسراوینکه پیشکشی
 دمکری بؤ بهرپرس یان پاشا بؤ لابردنی ستم
 یان هینانی سودو هازانج ◊ العَرَضُ العسکری:
 نمایشکردنی چهند یکه به کی سهریازی
 نمونهی به چه کهوه به بهردم سهروکی ولاتدا
 له رۆژنیکی دیاریکراوو به نامادمیوونی
 جه ماومریکی زور له هاوالاتیان ◊ العَرَضُ:
 جهسته ◊ نفیس ◊ ناموس و شهرهف ◊ بنیچه و
 خانه واده و خیزان ◊ بؤن بهگشتی ◊ ههوری
 گه ورمو چرو پر ◊ شیو و دۆلی پر دارو نزار ◊
 العَرَضُ: (عَرَضُ السيف): پانایی شمشی
 (عرض العنق) لامل ◊ (عَرَضُ الخائط) پاش دیوار
 ◊ دمگوترئ: (إضرب به عَرَضُ الخائط) فرئی بده
 بؤ پاش دیوارو هیچ گرنکی بی مهده.

عَرَضُ البحر والنهر: ناومرپاستی دریا، ناومرپاستی
 روبار.

عَرَضُ الناس: زۆریهی خه لک و گشتی خه لک ◊
 (ناقة عَرَضُ أسفار) حوشرتیکی به توانایه بؤ
 سهفرو رینگا برین ◊ العَرَضُ: له لایه کهوه ◊
 دمگوترئ: (نظر اليه عن عرض) له بهنایه کهوه
 سهیری کرد ◊ العَرَضُ: نهو شتهی پهیدا دمبین و
 نامینی و مکو خووشی و ناخووشی لهش ساغی و
 نه خووشی و شتی وا ◊ نیشانه ◊ دمگوترئ: (هر
 عرضة للشر) نازاو به جهرگه بؤ شهر ◊ العَرَضِي:
 پنجه وانهی (الذاتي) یه ◊ دمگوترئ: (مسألة
 عرضية) مهسه له به کی لاومکیه و ناچیتته

جوارچیوهی کاکلهی باسه که ◊ العَرَضِيَّة: له
 زانیاری رومکنا سیدا و هصف کردنی نهو نه ندانه
 رومکیانه یه که له شوینی رومکی خویناندا
 نایه نه دی. ◊ العَرَضِيَّة: بیاو متی و ویزدان بیروزی
 حهق بهرستی و راستی خوازی و عهدانه تکاری ◊
 دمگوترئ: (فلان فيه عَرَضِيَّة) فلانکس پره له
 رهوشتی بیاو متی ◊ (مشی الفرس العَرَضِيَّة):
 نه سپه که له سر لا رۆیشت ◊ العَرَضُ: زانیاری
 عمرور، زانیاری کی شی شاعر ◊ وشه کی گۆتایی
 نیوه دپری به که می شاعر ◊ ناوجه، لای شت ◊
 در بهند و بهندن له ناو پانتایی کیودا ◊
 شوینیک که دهرۆی روت لیی بی، بهرمو روت
 بی ◊ مانای قسه ◊ دمگوترئ: (عرفت هذا في
 عَرَضُ كلامه) نهوهم له مانای قسه کهی زانی ◊
 دمگوترئ: (هذه المسألة عرض هذه) نه
 مهسه له به و مگوو نهو مهسه له به وایه ◊
 العَرَضِيَّة: پیشنیارو شکات کردن و داواکردنی
 ماف به نووسین له سر روپه ری کاغهنیک که
 پیشکشی دمکری بؤ دادومر یان بهرپرسیک ◊
 المَعَارَضَةُ في القضاء: ریبازی تانه دانه له بریاری
 پاشمله ◊ المِعْرَاضُ: نا راسته و خو و تیدا
 شاردنه وه (تهوریه) دمگوترئ: (عرفت هذا في
 معراض كلامه) نهوهم له ماناو شاردراوهی
 قسه کهیدا زانی ◊ المِعْرَاضُ: نمایشگا (شوینیکی
 گشتی به نمونهی بهرهم و شته
 دروستکراومکانی تیدا رادمنویندئ) ◊ المِعْرَاضُ:
 پۆشاک که نافرمت خوئی تیدا رادمنوینئ ◊
 معارِض: ناواخن و مانا: دمگوترئ: (الألفاظ
 معارِض المعاني) وشه زهرفو تیدا هه لکیراوی
 مانایه ◊ ماناو وشه کان جوان دمکه ◊
 العَرَطِنِيَّة: ناوینی رگهز نارامیه بؤ رومکی
 بخوری مه ریم ◊ عَرَضَةٌ كل شيء: لای سهروی

القوم: داوای له قهومه که کرد که ههوالی بدهنی
 ◊ تصارفا: خه لکه که له ناو خویاندا خویان
 بهیه کتر ناساند.
 تَعَرَّفَ: دهگوترئ: (تَعَرَّفْتُ اِلَى فُلَانٍ) فلانکه سم والی
 کرد بمناسی ◊ تَعَرَّفَ مَا عِنْدَهُ: شوینی کهوت و
 لئی کۆلیه وه تا به ته و او متی ناسی ◊ اِسْتَعَرَّفَ:
 خوی بی ناساند ◊ دهگوترئ: هاتم بۆلای به
 نه ناسراوی دواپی (استعرفت) خۆم بی ناساند ◊
 الاعراف: شوینی که له نیوان به ههشت و
 دۆزه خدا ◊ شوراو په زین ◊ التَّعْرِيفُ: پیناسه،
 سنوردارکردنی شت به باسکردنی
 تابه تهمه ندییه کانی به جوړیک له شتی تر
 جیابکریته وه ◊ التَّعْرِيفَةُ: قائیمه به که نرخ
 کالاکانی تیدا دیاری دهگوتی ◊ یان کرئی
 گواستنه وه و شتی وای تیدا تۆمار دهگوتی ◊
 العارِفَةُ: چاکه ◊ العِرافَةُ: پیشهی سهر ناسی و
 نازهل ناسی ◊ العِرافُ: نه ستیره ناسی ◊
 پزیشکی عهرمی ◊ کاهین و کوله وه منانی ◊
 العِرفُ: بۆن ههر جوړیک بی ◊ به زوری بۆ
 بیونی خویش به گاردی ◊ العُرفُ: چاکه و
 پیاومتی و نانبدمی ◊ داب و نه ریت که کۆمه لگا
 خوی پیوه دهگوتی ◊ به مانا دان پیا نانیس دئ
 دهگوترئ: (له عليّ مائة عرفاً) وشهی (عُرف)
 لیردا به مانا (اعتراف) دئ ◊ یالی نه سپ، موی
 ملی نه سپ ◊ پۆپنه ی که له شیر ◊ ته پۆلکه و
 شوینی بهرز ◊ شه پۆلی ده ریا ◊ ده شگوترئ:
 (طار الطيرُ عرفاً) باننده کان په که به دوا ی په کدا
 هرین (جاء القوم عرفاً) خه لکه که په که به دوو
 په کدا هاتن ◊ العُرفُ والعِرفُ: صمبرو خوگری
 ◊ العِرفَةُ: کیم و زوخاو که له بهری دهست
 دیته دهر ◊ العِرفَةُ: په رده ی نیوان دووشت ◊
 عرفات: کپوی عهرمه له نزیک شاری مه که

شت ◊ ملی گۆزه و دیزه ◊ العَرَعْرُ: درهختی
 عهر عهر و سنه و بهر جوړمه کانی زۆرن ◊ عَرَفَ
 فلان علی القوم عرافة: فلانکهس کاروباری
 قهومه که ی به پیره بر دو باسی پامیاری
 سه روکاری کردن.
 عَرَفَ الشَّيْءَ عِرْفَانًا: شته که ی به په کیک له
 ههسته کانی زانی و دهرکی پیکرد.
 عَرِفَ فُلَانٌ: فلانکهس تووشی نه خووشی عهرمه
 بووه (نه خووشیه که توشی پیستی بهری دهست
 دمی) ◊ فلانکهس ناسرا.
 عَرِفَ عَرَفًا: وازی له خۆ بۆن خو شکردن هینا.
 عَرِفَ الدِّيكُ: که له شیرمه که پۆپنه ی هه بوو
 (گۆشتی کی دریزه به ته پنی سه ری
 که له شیرمه وه یه).
 عَرِفَ عِرْفًا: فلانکهس بوو به عهریف ◊ زۆری
 بۆن له خۆدا ◊ اَعْرَفَ الطَّعَامُ: خواردنه که بۆنی
 خویش بوو ◊ اَعْرَفَ الفرسُ: نه سپه که یالی دریز
 بوو ◊ عَرَفَ الحجاجُ: حاجیه کان له سهر کپوی
 عهرمه و مستان ◊ عَرَفَ الأسمُ: نیسمه که ی
 کرده مه عریضه و ناسراو ◊ عَرَفَ الشَّيْءَ:
 شته که ی پاک و خاوین و بۆن خویش کرد ◊ عَرَفَ
 الضَّالَّةَ: بانگه وازی بۆ شته گومبو مه که کرد ◊
 عَرَفَ عليهم عريفاً: جاودیری کی به سه ره وه دانان
 بۆ نه وه ی بزانی کی باشه و کی خرابه ◊ عَرَفَ
 فلاناً بكذا: فلانکهسی به و شته ناساند و ناو زمد
 کرد ◊ عَرَفَ فلاناً الأمرُ: کارمه که ی فیری
 فلانکهس کرد ◊ اِعْتَرَفَ بالشَّيْءِ: دانسی
 به شته که دا ناو درکاندی ◊ دهگوترئ: (اعترف
 بذنبه) دانی به تاوانی خۆیدا نا ◊ اِعْتَرَفَ اليه:
 خوی بی ناساند و ناوونیشانی خوی پندا ◊
 اِعْتَرَفَ للأمرُ: خوی بۆ کارمه راگرت ◊ اِعْتَرَفَ

شوینی راومستانی حاجیه‌کان له رۆژی عمرهوه شوی جهمزنی قورباندا ۵ (بوم عرفات) رۆژی نۆیه‌می مانگی زیلعجه‌یه ۵ العَرَقُ: حوکم و به‌رێومبردنی ولات به‌یاسای عورفی: به شیتویهک که له‌گه‌ل یاسای ولات رێک نه‌یه‌ته‌وه، به‌لام له‌بهر دایینکردنی نه‌من و ناسایش په‌رپوه و دمکری ۵ العَرِيفُ: سه‌رکار و سه‌ردهسته لیپرسراوی کۆمه‌لێک سه‌رباز ۵ زاناو شارمزا به‌شت و کاروبار ۵ المَعَارِفُ: شیوه و رۆخسار ۵ دمگوتری: (هي حسنة المعارف) نه‌و نافرته رۆخساری جوان و شیرینه ۵ غَطْرًا مَعَارِفُهُمْ) رۆخساری خۆیان دابۆشی ۵ (هو من المعارف) نه‌و له ناسیاومکانه ۵ المَعْرِفَةُ: شوینی پۆپنه‌ی که‌له‌شیرۆ یالی نه‌سپ ۵ المَعْرُوفُ: ناوه بۆ ههرشتێک جوانی و باشی بزانی جیا یان به‌مه‌قل یان له رێگای شه‌رعه‌وه ۵ چاکه‌کردن له گه‌ل خه‌لکدا ۵ المُرْفُطُ: رۆمکیکه له جۆری رومکی (العضاء) پێری (القرنية) یه.

عَرَقٌ فِي الْأَرْضِ غُرُقًا: به‌ناو زه‌ویدا رۆی.

عَرَقَ الْعَظْمَ عَرَقًا: گۆشتی سه‌ر ئیسقانه‌که‌ی کرۆسته‌وه به‌دندان لێی کردموه ۵ ده‌شگوتری: (عَرَقَتِ السُّنُونُ وَعَرَقَتُهُ الْخَطُوبُ) به‌لاو کارمساتی رۆژگار برزاندوینانه چه‌وساندوینانه‌ته‌وه ۵ هه‌روا دمگوتری: (فلان مَعْرُوقٌ) فلانکه‌س کزو کۆله‌واره، دال گۆشت و له‌ره.

عَرِقَ عَرَقًا: ئارمقی کرد ۵ (عَرِقَ الْخَائِطُ) دیواره‌که ته‌رایی په‌یدا کرد ته‌رپه‌شوحی هه‌یه ۵ أَعْرَقَ الشَّجَرُ: دره‌خته‌که رهمه‌کانی به‌ زه‌وی دا رۆچوونه خوار ۵ ده‌شگوتری: (أَعْرَقَ فُلَانٌ فِي الْكُرْمِ) فلانکه‌س له نانبدمیی و به‌خشیندا بنج و بناوانی هه‌یه و به‌میرات بۆی ماومه‌ته‌وه ۵ أَعْرَقَ:

هاته ولاتی عیراق ۵ أَعْرَقَ الْفَرَسُ: نه‌سپه‌که‌ی هیناو برد بۆنه‌وه‌ی ئاره‌ق بکا ۵ أَعْرَقَ الشَّرَابُ: شه‌راهه‌که‌ی تیکه‌ل به‌ هه‌ندئ ئاو کرد ۵ عَارَقَهُ: شانازی کرد به‌ بنیچه‌و رهمه‌له‌کی خۆی ۵ عَرِقٌ: به‌مانا (أَعْرَقَ) دئ ۵ إِعْتَرَقَ الْعَظْمَ: گۆشتی سه‌ر ئیسقانه‌که‌ی کرۆسته‌وه ۵ تَعَرَّقَ الشَّجَرُ: رهمی دره‌خته‌که به‌ زه‌ویدا رۆشته خوار ۵ تَعَرَّقَ الْعَظْمَ: گۆشتی سه‌ر ئیسقانه‌کانی کرۆسته‌وه ۵ ده‌گوتری: (تَعَرَّقَتِ السُّنُونُ وَتَعَرَّقَتِ الْخَطُوبُ) رۆژگار چه‌وساندیبه‌وه ۵ به‌لاو کارمسات کرۆستیانه‌وه ۵ تَعَرَّقْتُ فَلَانًا: سه‌ری فلانکه‌س خسته ژیر بالمه‌وه و جه‌راندمو به‌ زه‌ویدا دا ۵ إِسْتَعْرَقَ: تووشی گه‌رما بووم ۵ یان ده‌رمانیکی خواردموه بۆ نه‌وه‌ی عمره‌ق بکا ۵ إِسْتَعْرَقَ الشَّجَرُ: دره‌خته‌که رهمی به‌ زه‌ویدا رۆچوون ۵ العِرَاقُ: قه‌راغ ده‌ریا و قه‌راغ رۆبار ۵ چه‌وشه‌ی خانوو به‌رده‌رگا ۵ گۆشتی ده‌وروبه‌ری نینۆک ۵ کلۆزایی لاسکی به‌رۆبالی باننده ۵ پشت ناوک به‌ پانتایی ورگ ۵ العِرَاقُ: ئیسقان که گۆشته‌که‌ی خورایی ۵ ئاوی پاک و صاف و پالتیوراو ۵ عِرَاقُ الْغَيْثِ: نه‌و روه‌که‌ی دوا‌ی بارینی باران سه‌ر ده‌ردینئ ۵ العِرَاقَةُ: رهمه‌نی و نه‌صالمت ۵ العِرَاقَةُ: ئاوی صاف و روون ۵ بارانی به‌لێزمه‌و رێژنه ۵ العِرْقُ: ئیسقان که زۆربه‌ی گۆشته‌که‌ی خورایی و که‌من گۆشتی باشی له‌سه‌ر مابئ ۵ العِرْقُ: بناغه‌ی هه‌موو شتی ۵ رهمی ناوجه‌سته که خوین به‌ناویان دا هاتووچۆ دمکا ۵ شوره‌خاک که له‌بهر سوێری خاکه‌که هه‌یجی ئی نه‌رۆئ ۵ نیرگه‌ی خانوی واکه که سه‌هغه‌که‌ی داریئ ۵ شتی که‌م.

عَرِقَ السُّوسُ: رهمی رومکی سوس ۵ العَرِقُ: ئاره‌ق که له‌جه‌سه‌سته دیته‌ده‌مر.

عَرَقُ اَخْبَطُ وَالأَرْضُ: تَهْرَابِي دِيوار ۵ نَمَهِي تَهْرَو
توشی زهوی ۵ تَهْرَابِي كه له كوندمو مَهْشَكه
دهردمكهوئ ۵ شَهْرَابِي سَهْرخُوشَكَمَر ۵ شَهْرَابِي
گُورَاو و پائِيورَاو و سَهْرخُوشَكَمَر له مِیصَرَو
عِیرَاق له خورما دروست دمكړئ و له شام له
تړئ دروست دمكړئ.

عَرَقُ الخِلال: نَهو شتَهی دمبه خَشْرئ بِه مَهْبَهسْتِي
دُوسْتَابِيهْتِي و بِلَاوَبُوونَهوئ خُوشَهوِیْسْتِي ۵
جینی دیوار له خشت و بِلُوك یان بَهْرَد ۵
دمكوتړئ: (بني الباني عرقاً أو عرقين) و سْتَاكَه
جینيک دیوار یان دوو جینی دانا ۵ پَنجَكَهی
نَهسپ یان باننده ۵ كړئ كړيکار ۵ العرقاة:
بَنك و بناغه ۵ بَنكِي درهخت كه بَهْرَهوئ دا
رُوحِی و لِقو پُوبَه كَانِیْشِي بِلَاو بِنَهوَه ۵ العرقَةُ:
بَهْمَانَا (العرقاة) دئ ۵ العرقَةُ: جینه دیوار له
خشت و بِلُوك و بَهْرَد ۵ نَهو دَارَهی بَهْهَانِي
دَهخَرِيته سَمَر دوو لَاجِیْنِي دِيوار ۵ نَهو سِرْمَهو
جَهْبَلَهی دَهسْتِي كِرَاوِي پِي كَه لَه بَیجَه دمكړئ ۵
العرقَةُ: دمكوتړئ: (رَجَل عُرْقَة) پِیَاوِيكَه دَهْمَارِي
زُورِن ۵ العرقوتان: دوو دَارِن پَاسْت و جَهْب
دَهخَرِيته سَمَر دَهْمِي دُولَجَه ۵ العرقية:
عَهْرَمَقِیْن (كَلَاو) ۵ نَهو پَارَجَه قَوْمَاشَه
نَهْرَمَهی دَهخَرِيته زُیْر كُورْتَان و زِیْنِي و لَآخ ۵
العريق: رَجَل عَرِیْق: پِیَاوِيكِي رَهْسَمِن و خَانَه
دَانَه ۵ (فِرْس عَرِیْق) نَهسپِيكِي رَهْسَمَنَه ۵ (غَلَام
عَرِیْق) مَنْدَالِيكِي كَزُو رُوح سَوَكَه ۵ المَرِیْقُ: دَال
گُوشْت و لَهْر ۵ المَرِیْقُ: فَانِیْلَه ۵ زُیْر كِرَاس نَهو
پُوشَاكَهی له زُیْر پُوشَاكَهوَه لَه بَهْرَد مَكړئ
بُوتَهوئ عَهْرَمَقِي جَهسْتَه هَه لَمَزئ ۵ كِیْرَد كه
گُوشْتِي پِي تَوئ تَوئ تَوئ دَمكړئ ۵ عَرَقَب الدابة:
رَهْفِیْسَكِي و لَآخَكَهی بَرِي ۵ تَعْرَقَب: شُوبِیَا بَه
عُورْقُوبِي و لَآخ له خَوَارُو خِیْجِي دَا ۵ عُورْقُوب

بریتیه له ناوهراسْتِي خَوَارَايِي پَاشُوئ و لَآخ ۵
هَهْرَوَا دَهْمَكُوتِرئ: (سَلَك العَرَاقِیْب فِي الجِبَال)
بَهْنَاو رِیْبَازِي پِیْجَاو پِیْجِي كِیُوو كَهزْدَا رُوقِي ۵
تَعْرَقَب لَخْصَمَه: بَه رِیْجَكَه پَه كِي نَادِیَار له
دُوزْمَنَه كَهی دَا رُوقِي بُو نَهوئ فِرْسَهْتِي نِي
نَههِنئ ۵ تَعْرَقَبَ عَنِ الأَمْرِ: له كَارْمَكَه لَایْدَا ۵
تَعْرَقَبَ المَطِيَة: له دَوَاوَه سَوَارِي و لَآخَه مِیْنَه كَه
بِوَو ۵ عُرْقُوب: پِیَاوِيكَه له عَهْمَالِیْقَه كَان
بَهْمُونَه دَههِنْدِرِيتهوَه بُو پَاهَمِنْد نَه بُوون بَه
وَادَمُو بَه لَئِيْنِي خُوی ۵ العُرْقُوبُ مِنَ الأِنْسَان:
شَارْمِگِيكَه له فَاجِدَا دَهْمَكَهوِیْتَه زُورُو پَازَنْهِي پِي
۵ له و لَآخِدَا بَرِیْتِيَه لَهو خَوَارَايِيه پَاشُوئ
كَهوْمَكُوو نَه زُوقِي دَهسْتَه كَانِیَهْتِي ۵ له شِیُوو
دُولُ دَا بَرِیْتِيَه له خَوَارُو خِیْجِي و پِیْجَاو پِیْجِي
نَاوِیَانِدَا ۵ رِیْگَاي تَه نَكَمَبَهْرُو دَهْرَبَمِنْد له كِیُوو
كَهزْدَا ۵ عَرَاقِیْب الأَمْرِ: كُوسپ و تَه كَهْرَمَكَانِي
نِیْش و كَار ۵ عَرَقَلَّ عَلَیْه كَلَامَه: قَهسَه كَهی نِي
خَوَارُو خِیْج كَرْد ۵ دَهْمَكُوتِرئ: عَرَقَلَّ عَلَی فِلَان:
قَهسَهو كَرْدَمُوْمَكَانِي فَلَان كَهسِي خَوَارُو خِیْج
كَرْدُو پِلَانَه كَانِي هَه لَمُوشَانْدَنَهوَه ۵ عَرَقَلَّ الأَمْرِ:
كَارْمَكَهی قُورَس كَرْدُو جَهوَاشَهی كَرْد ۵ تَعْرَقَلَّ:
كَارْمَكَهی خَوَارُو خِیْج كَرْد ۵ العَرَاقِیْل: كُوسپ و
تَه گَهْرَه ۵ (عَرَاقِیْل الأَمْرِ) كَارَه قُورَسَه كَان.

عَرَك الجِلْدَ عَرَكَا: دَهسْتِي بَه پِیْسْتَه كَه دَا هِیْنَاو
بِرَد.

عَرَك الثَّيْبِي: شْتَه كَهی كِرَآنْد تَا بَه تَهوَاوِي
كُوزَانْدِيَهوَه ۵ دَهْمَكُوتِرئ: (عَرَكْهَم الحَرْب) شَهْرُو
هَهْرَا بَه سَهْرِيَانِدَا هَاتُو جُویَهْتِي هَهْر بَه هِیْنَا
بَه یِنِيك دَه كَهوَنَه شَهْرَهوَه ۵ عَرَكْهَم فِي الحَرْب:
له شَهْرِدَا هَه لَهْمَهْتِي بُو بَرْدِن ۵ عَرَكْهَم الدَهْر:
زَمَانَه دَهْرَزِي دَادَا ۵ قَالِي كَرْد ۵ له بُوْتَهی دَا ۵
عَرَكْتِ المَآشِيَة الأَرْض: نَآزَه لَه كَه زَهوِیَه كَهی له

گیا روتکرد ◊ عَرَقْ بجنبه ذنب فلان: تاوانی
فلانکەسی خسته نەستۆی خو.

عَرَكْ فلان عَرَكَا: فلانکەس لەشەردا هەلمەتی
توندو تیزۆ تیزۆ برده سمر دوزمن ◊ عارکه معاركة
وعراكا: شەری لەگەندا کرد ◊ اعترکوا:
قەرەبائغی پالە بەستۆیان کردو کۆبونەوه ◊
دمگوتری: (اعزکوا في القتال) لەشەردا تەنگیان
بەیهکتر هەلجینی ◊ (اعترکت الأبل على الماء)
حوشترەمکان لەسەر ئاوەکە پالە بەستۆی
یەکتریان کرد ◊ (تعارکوا في القتال والخصام)
لەشەرو کیشەدا پالەبەستۆی یەکتریان کرد ◊
العراك: کۆبونەوهو پالەبەستۆکردنی حوشتر
لەسەر ئاو ◊ دمگوتری: (أورد إبلة العراك)
بەرپایج و پالەبەستۆ حوشترەمکانی بردنە سەر
ئاوەکە ◊ العرکة: یەکجار ◊ دمگوتری: (لقیته
عركة بعد عركة) جار دواجار توشی بووم ◊
ووجهیهک شەر ◊ شەریک ◊ العرکة: کەسێک
خۆ بۆ نازار رابگری ◊ العرکي: ماسی گر ◊
کەسێک راونەماسی بکا ◊ العریک: (رمل عریک)
لەبێکی تیک بەستۆراوه ◊ العریکة: دوگی
حوشترە ◊ بەرزایی ناوقەدی پستی ◊ بان
باشماوهی دوگی ◊ سروشت و طەبیەت
دمگوتری: (هو لین العریکة) ئەو تەبیات نەرم و
سروشت هیدییە ◊ (هو شدید العریکة) تورەو
تەبیات توندە ◊ المعرک: شوینی تیکچەرزان و
پەلاماردنی یەکتری ◊ معرک النایا من السنین:
چەمبەرە بەستن لەگەل مردن.. تەمەنی نیوان
شەست و نەمو سالی بەزوری نادەمیزاد لەو
تەمەنەدا لەگەل مردن یەخەگیر دەبن ◊ المعرک:
بەمانا (المعزک) دئی ◊ المعرکة: گۆرەپانی شەر و
شوینی هەولدان بۆ کوشتنی دوزمن و زیان پێ
گەیانندی.

عَرَمْ فلان عَرَمَا: فلانکەس توند بوو تورە بوو ◊
شەرمەنگیزو زیانە خرو بوو.

عَرَمْ فلاناً: بە تورپییو توندو تیزۆ یەخە
فلانی گرت.

عَرَمَ الصبي أمه: مندالەکە شیری مەمکی دایکی
خوارد.

عَرَمَ الشيءُ عَرَمًا وعَرَمَةً: شتەکە رەشو سپی بوو

عَرَمْ فلان عَرَمًا: فلانکەس توندو تیز بوو.

عَرَمَ فلان عرامة: فلانکەس توندو تیز بوو ◊
عارمته: کیشە لەگەل دا کرد ◊ عَرَمَ الشيءُ:
شتەکە تیکەلاو کرد ◊ اعترم: بەمانا (عرم)
دئی ◊ دمگوتری: (اعزمت الفتة) فیتنەیی
پەرهی سەند.

عَرَمَ: بەمانا (عرم) دئی ◊ العارم: (سوم عارم)
پۆزێکی زۆر ساردو توشە ◊ (أمر عارم) کاریکی
فۆرسە ◊ (خلق عارم) رەوشتی توندو تیز ◊
العُرامُ: تۆنکلی درەخت ◊ چلکی مەنجەل ◊
زۆرو زەبەندیی سوپاو جەربەزەیی ◊ العريم:
لافاویک هیج بەرەستیک خۆی بۆنەگری ◊
العريمُ: چلکی مەنجەل؛ کیشتەرەمەلە ی کە
بەمەنجەلەوه دەنووسن ◊ گۆشت ◊ کۆمەلە
گەمی گیرە کراوی شەنە نەکراو، واتە:
خەرمانی سورنەکراو ◊ العرمة: خەرمانی گیرە
کراوی بەشەنە نەکراوی گەنم ◊ العرمةُ: بەمانا
(العُرمة) دئی ◊ العرمةُ: بەرەستی دروستکراو لە
شیو و دۆل دا بۆ کۆکرنەوهی ئاو ◊ بارانی
بەلێزەمەو لەنگیزە ◊ العريمُ: بەلاو کارسات ◊
جوتیار ◊ العريمُ: بەهیزو توانا (جیش عرمم)
سوپای زۆرو جەربەزە ◊ عَرَمَتِ الدار عَرَانًا: مائی
دوور بوو خانوی دوورکەوتەوه ◊ اعرن فلان:
فلانکەس بەس بەردەوام

بوو لهسمر خواردنی گوشتی کولاو ۵ عارِن
 فلاناً: شمېرې لهگڼل کرد ۵ العارِن: شير ۵
 العِرَان: خانووی دوور ۵ بزماریک رمبو و سمره
 رمبهکه بهپهکهو شتهک بدا ۵ العِرَن: گوشت ۵
 یان گوشتی کولاو ۵ نهخوشیبهکه توشی قاجی
 ولاخ دهبی، دهورو بهری سمی نهستور دهبی ۵
 العِرین: لانهی شیرو کهمتیار، کونه گورگو
 کونه ماری گهوره ۵ کوّمهله درهخت ۵
 چهوشی خانوو، بهردمرگا ۵ دهوروبهری شار ۵
 شکومندی و پاریزگاری لمبهابهنرخهکان ۵
 العِرین: سمرمتای هممو شتیک ۵ نیسقانی لوت
 ۵ دمگوتری: (هم شم العرائن) نهوانه
 شکومندی و لاتباریزو گیانبهخشن له پیناو
 بهها بهنرخهکان دا ۵ عرائن القوم: پیاو
 ماقول و گهوره پیایو گهل ۵ العِرناس: لوتکهی
 کیو ۵ دارنکه یان شتیک تری و ریس لوتکهی
 لهسمر هلدمکری بؤ پستن ۵ عرائس الذرة:
 نهو گیاو گزی له نیوان پیزهکانی رومکی
 گنمهشانی و گولمبهپرؤژمدا دمپوی ۵ عراه الداء
 و الامر عرواً: نهخوشی و روداومکه سواری شانی
 بوو.

عَرِي فلان فلاناً: فلانکس هاته لای فلان و داوی
 بهخشن و پیامتی لی کرد.

عَرِي فلان: فلانکس له رزی هاتی و سمرمای
 سمرمتای له رزمکهی توش بوو ۵ فلان حمزی له
 دیدمنی فلان بوو ۵ دمگوتری: (عري الى الشئ)
 پهروشی شتهکهی بوو، دوی نهوهی فروشتی
 پهروشی بوو ۵ أعرى القميص: قوئی بؤ
 کراسهکه دروستکرد (أعرى الكوز) ههنگلی بؤ
 گوژمهکه کرد ۵ أعرى صديقه: دؤست و
 برادرمکهی ریسواکرد و یارمهتی نهدا ۵ عَرِي

القميص أو الكوز: قوّل و ههنگلی بؤ کراس و
 گوژمهکه دروستکرد ۵ عَرِي الشئ: شتهکهی
 باشگوی خست ۵ إعتراه: بهمانا (عراه) دی ۵
 العِر: ناحیه و لایهن ۵ دمشگوتری: (هو عِرّ
 منه) نهو گوئی بهو شته ناداو لیتی بی ناگایه ۵
 العِر: یکهم سمرما بوونی جهسته بههوی
 له رزوتاو ۵ نیوان زهره ههنگه رانی خورو
 داهاتنی تاریکی له مورزی زستان و سمرمادا ۵
 العِرّة من التراب: یخه ی کراس نهو شویتنه
 و مکوو نهلقه وایه و به عهلاگه یدا دمکهی ۵
 همر نهلقه یهک دستی پی بگری و خوتی پی له
 زیان بباریزی ۵ درمختیک به زستان گهلاکهی
 نهومری ۵ مال و سامانی بهنرخ ۵ نهلقه ی
 گمردنبه نند و ملوانکه ۵ دمگوتری: (عري
 المرجان) نهلقه ی مرواری ۵ دهوروبهری
 شارو شاروچکه ۵ العری: فمرمانده ی سوپا ۵
 له یواری کشت و کالدا بریتیه له کاتی چاندنی
 بری جوری سهوزه که له سالتیکدا زیاد له
 جارنیک دهچیندری ۵ دمگوتری: (البطاطس
 تزرع في عروتين من السنة) پهتاته سالی دوو جار
 دهچیندری ۵ العری: شهوی سارد ۵ بای سارد.

عَرِي من ثياب عريا و عریة: پوښاک له بهردا نه ماو
 روت بوو له پوښاک.

عري من العيب: له عیب و خهوش سهلامت بوو.
عري بدنه من اللحم: جهسته ی گوشتی پیوه
 نه بوو.

عَرِي الفرس: نهسپهکه زینی پیوه نه بوو ۵ أعرى
 فلان: فلانکس به دهشت و سارادا رویی ۵ أعرى
 فلان صديقه: فلانکس له دؤست و ناسیاومکه ی
 دوور کهوتهوه ۵ أعرى فلاناً ثوبه و من ثوبه:
 پوښاکه که ی له بهر فلانکس داکند ۵ عاری

القَوْمُ: خه‌لکه‌که به‌بئ زین سواری
 نهمسپه‌کانیان بوون ۵ عَرَاهُ ثوبه و من ثوبه:
 بو‌شاکه‌که‌ی له‌بهر داکه‌ند ۵ عراه من الأمر:
 له‌کارمه‌که رزگاری کرد ۵ تعری من ثابه: بو‌شاکه‌ی
 خوی داکه‌ند، خوی روتکرده‌وه ۵ تعری من
 الأمر: خوی له‌کارمه‌که رزگاری کرد ۵ اعرووی
 الفرس: به‌مانا (عری) دئ ۵ اعرووی الرجل:
 پیاومه‌که به‌ته‌ننا به‌سارادا رۆی ۵ اعرووی
 الفرس: به‌روتی سواری نهمسپه‌که بوو ۵
 دمشگوترئ: (فلان يعرووی ظهور المَهَالِكِ)
 فلانکس سواری پشتی کاری قورس و فهوتینه‌ر
 دمب، خۆده‌خاته ناوکیشه‌ی قورس و سامناکه‌وه
 ۵ اعرووی امرأ قبیحا: پرکیشی کاریکی ناشیرینی
 کرد.

عَرَبَ فلان عربة وعربة: فلانکس عازمه‌وه و زنی
 نه‌هیناوه ۵ عَرَبَت المرأة الرجل عرباً: نافرمته‌که
 به ریک و پیکی خزمه‌تی پیاومه‌که‌ی کرد.
 اعرب: دوورکه‌وته‌وه ۵ اعرب الشئ: شته‌که‌ی
 دوورخسته‌وه ۵ عَرَبه: دوری خسته‌وه ۵ عَرَبت
 المرأة الرجل: نافرمته‌که به‌باشی خزمه‌تی
 می‌رده‌که‌ی کرد ۵ تعرب فلان: فلانکس بئ
 ژنه‌وه و زنی نیه ۵ دمگوترئ: (تعرب زماناً ثم
 تأهل) نافرمته‌که ماومه‌که‌ی دوورو دریز
 عازمه‌وه قه‌یره بوو دوای شوی کرد ۵ الاعرب
 من الرجال: پیاویکه‌که زنی نه‌هینابئ ۵ العاربة:
 (عاربة الرجل) خیزانی پیاو که‌به‌باشی خزمه‌تی
 می‌رده‌که‌ی بکا ۵ العرب: نافرمته‌که‌ی می‌ردی
 نه‌بئ یان پیاو و زنی نه‌بئ ۵ العربة: مەزرمعه‌یه‌که
 که خانوی خاومنه‌که‌ی تیدا بئ و خانووی
 ومرزیرمکان به‌ده‌وری دا بنیات نرابئ ۵ العریب:
 دوور ۵ عازمه‌وه ۵ العراب: که‌سیک زور قه‌یره
 بئ و زنی نه‌هینابئ یان نافرمته‌که بئ و شوی
 نه‌کردبئ ۵ هه‌تا وای لی هات ئارمزووی ژن
 هینان یان شوکردنی نه‌مایئ.

التعربة: روتبونی و شاخ و به‌ردی توئیکلی زه‌وی
 به‌هوی باران و باو و گهرمی و ساردی ۵ العری:
 ههرشتیک شتیکت لی نه‌دیو بکا و نه‌هینئ
 چاوت لئی بئ ۵ ناحیه‌وه شوین ۵ حه‌وشه‌وه
 به‌رده‌رگا و مال ۵ دمگوترئ: (نزل بعری فلان)
 له‌مالی فلان دابه‌زی ۵ العری: (فرس عری)
 نهمسپه‌ی پشت روت و بئ زین ۵ العراء: دمشت و
 سارا: که‌هیج شتیک له‌به‌رده‌میا نه‌بئ و تا چاو
 بریکا سارا که‌ببینئ ۵ العریان: دمگوترئ: (فلان
 عریان التجی) فلانکس نه‌ینئ تی ناومستئ و
 زوو دمزی دمبئ و بلاوی دمکاته‌وه ۵ المعاری:
 کووی (معی) نه‌وه‌ی له‌جه‌سته‌که‌ی دمبندرئ و
 دانا‌بو‌شئ ۵ وه‌کوو دهم و چاو و ده‌ست و
 په‌نجه‌وه حاج تا قوله‌بئ و به‌له‌که ۵ فه‌رش و
 قالی و به‌رهم مافور ۵ شوئینی رومکی لی
 نه‌روئ.

عَوَّرَ فلاناً عزراً: سه‌رزنه‌شتی فلانی کرد ۵ یارمه‌تی
 دا.

عَوَّرَ عن الشئ: مه‌نعی کرد و نه‌یه‌شت گپراپه‌وه.
 عَوَّرَ علی فرائض الدین: فیری کاروباری نایبئ
 کرد وای لی کرد له‌بووارمه‌دا شاره‌زی کرد ۵
 سزای دا له‌سه‌ر که‌مه‌ترخه‌می کردن له‌نایبئ
 به‌سزایه‌که‌که‌گاته‌ سزای حمدی شه‌رعی ۵
 عَوَّرَه: مه‌نعی کرد، گپراپه‌وه ۵ ته‌مبئی کرد.

عَوَّرَ القاضي المذنب: قازی سزای تاوانبارمه‌که‌ی دا ۵
 رپیزی لی گرت و به‌گه‌وره‌ی حسیب کرد ۵
 یارمه‌تی داو به‌هیزی کرد ۵ عَوَّرَ علی فرائض

عَرَبَ الشئ عربياً: دوورکه‌وته‌وه، خوی شاردمه‌وه.

الدين وأحكامه: يارمهتی دا بؤ ئەنجامدانی
بئویستییه ئاینیهکان و حوکمه شهرعییهکان
التعزیر: له زارامی شهرعدا، بریتییه له تهمنی
کردنی تاوانکار به شیومیهک نهگاته ئەندازهی
حەد.

عَزَّ فلان عَزَّ وعَزَّة وعَزَّاة: فلانکەس بەهێز بوو،
له زهلیلی و داماوێ پژگاری بوو ۵ دهمگوتری:
(عَزَّ فلان علی فلان) فلانکەس بەخشش و
کهرمی نواند بەسەر فلاندا.

عَزَّ الشئ: شتەکه کهم بوو وای لێهات دەست
نەکهوئ.

عَزَّ علي أن تفعل كذا: پێم ناخۆشه ئەوه بکهی ۵
بەلامهوه گرانه ئەو کاره بکهی.

عَزَّ فلانا عَزَّ: بەسهریدا زال بوو، ژێر باری کرد ۵
بالادەست بوو ۵ اعزَّه: بەهێزی کردو وای ئی
کرد عەزیزو بالادەست بئ ۵ خۆشی وێستو
پیزی ئی گرت ۵ أعزَّت بما أصابه: پێم ناخۆش
بوو تووشی ئەو جورتمو بەلایه بوو ۵ عازَّه:

بەسهری دا زال بوو ۵ عَزَّه: توندی کردو

بەهێزی کرد بشتگیری بؤ نارد ۵ إعترَّ به: بەهوی

ئەهوهو پێزدار بوو، خۆی به عەزیزو بالادەست

لهقه لهم دا ۵ تعزَّ فلان: بهمانا (عَزَّ دئ) ۵ استعزَّ

المرل: لیهکه بهکتری گرتو تێک ناروخی ۵

استعزَّ بحق فلان: بەسەر فلانکەسدا بالادەست

بوو ۵ استعزَّ علیه المرض: نهخۆشی لهگل و گوێ

خستو بەسهریدا زال بوو ۵ استعزَّ الله بفلان:

خودا فلانی مراند ۵ استعزَّ بالعليل:

نهخۆشیهکهی لهسەر قورسو گران بوو ۵
الأعزَّ: بهمانا (عزیز) دئ بؤ مێینه دهمگوتری:
(العزَّی) ۵ العزَّاز: زموێ پتمو که زوو لافاوێ
لهسەر هه ئسێ ۵ العزَّی: بتێک بوو تاییمت بوو

بەبەنوکەنانهی قورمیشی ۵ یان درهختیک بوو
له درهختی سه مور که بهنوقه حطان

بینا په گیان به دهوردا کردبوو دهیان په رست،

پێغه مبه ر خالیدی کورێ وه لیدی نارد

خانوو مکهی روخاندو داره کهشی بری و

سوتاندی ۵ العزَّه: بێجوه ناسکی مێینه ۵ العزَّه:

هێزو تواناو دسه لات ۵ داکۆکیکردن و

پاریزگاری له بهها پیرۆزهکان، سه ر په قی و مل

نهدان ۵ العزَّی: ناویکه له ناوه جوانهکانی

خودا ۵ بالادەست و هه میشه شکۆمهند، هه ج

هێزێک نییه بهسهریدا زال بئ ۵ عَزَّت نفسه

عن الشئ عزوفاً: نه قسی لئێ ته کهیه وه وازی ئی

هیناو هه ج ئومیدیکی بئ نه ما ۵ (فه ر وه ی

عزوف) ۵ دهمگوتری: (هه ر عزوف عن الله) ئەو

حه زی له رباواردن و له وه له عب نییه.

عَرَفَ فلان عَرَفَا وعَرِفاً: فلانکەس بە نامیر

عه زف و موسیقای ژهنی و گۆرانی گوت ۵

دەمگوتری: (عَرَفَ علی العود) به نامیری عود

موسیقای ئی دا.

عَرَفَ الشئ: شتەکه دهنگی ئی هات ۵ اعزَّف:

موسیقای بیست ۵ گوئی له موسیقای عه زف

بوو ۵ تعازفوا: گۆرانیان بؤ په کتر گوتو

شانازیان به سه ر په کتریدا کرد ۵ العزَّاف:

(سحاب عَزَّاف) هه ورێکه گرمه و تریشقه ی

دهنگی دایه وه ۵ که سێک پېشه ی عه زف لێدان

بئ و به نامیری عه زف موسیقا بزهنی.

العزَّاف: که سێک له سه ر دۆستایه تی که س به رده وام

نه بئ و له گه ل هه ج که سدا هه لنه کا ۵ العزَّیف:

دهنگی ورده به ردو زیخه که ره شه با رایدده او

به شتی دمکیشیو دهنگی ئی دئ ۵ دهنگی ره مل و

زیخه نازانی له کوپوه دئ ۵ العزَّاف: نامیریکی

موسیقایه وه کوو عودو ته نبور وایه ۵ العزَّفة:

بِهِمانا (المِعْرَقُ) دئ ۵ المِعْرَوقَةُ: پارچه
مؤسیقایه که ئی دمدرئ.

عَرَقَ الأرض عَرَقًا: زومیه که می شوق کرد.

عَرَقَ اخْتِلًا: گلی کینگه که می هه له و گتیر کرد بؤ
ئه وهی ههوا لئی بداو جیلکه و جه ویلی ئی دور
بخریته وه.

عَرَقَ فلانا ضربًا: باش باش لئی دا، فلانکه سی شل
شل کوتا.

عَرَقَ حَلْفَهُ عَرَقًا: رهوشتی ناشیرین و خراب بوو.

عَرَقَ به الشئ: شته که می بیوه نووسا ۵ اعْرَقَ فلان:

فلانکه سی به پاچه کؤله یان به پیهمره کاری
کرد ۵ العَرِيقُ: زهوی نهر مه لان و دمشت ۵ المِعْرَقُ:
ئه و پاچ و پیهمره و پاچه کؤلانه می باخ و بیستانی
بئ دمکیلدردئ ۵ المِعْرَقَةُ: به مانا (المِعْرَقُ) دئ ۵
عَرَلَهُ عَرَلًا: دوری خسته وه، لایدا وه لای نا ۵
دمگوترئ:

عَرَلَهُ عن منصبه: له پله و پایه که می هینایه خوارئ ۵

جیای کردموه ۵ دمگوترئ: (عَرَلُ الزوآن عن

القمح) مرؤرکه که می له گهنمه که جیا کردموه ۵

دمشگوترئ: (عزل المرضى عن الأصحاء)

نه خوشه کانیان جیا کردنه وه له شوینیکی

تابیه می دا خستنیانه ژئر چاودیریه وه

بؤئه وهی ساغه کان توشی نه خوشیبه که نه بن ۵

إِعْرَاقُ الشئ وعنه: شته که می دوورخسته وه و

لایدا ۵ إِعْرَاقُ عنه: لئی لاکه وت و دوورکه وته وه ۵

تَعَارَلُ القوم: خه لکه که لیک دابیران و

هه ندیکیان له هه ندیکیان دوورکه وته وه ۵

تَعَرَّلَ الشئ وعنه: به مانا (اعتزل) دئ ۵ الأعزلُ:

مرؤفی بئ چه ک ۵ هه وری بئ باران (السّمك

الأعزل) بروانه مادهی (سَمَك) ۵ العازِلُ

الکهربائی: ناومندی که کاریگه می کارمیایی

له سمر نییه ۵ العُرْلُ: به مانا (الأعزل) دئ ۵

العزلاء: شوینی هه لپزانی ناوه له زارکی گؤزمو

کوبه وه ۵ دمگوترئ: (أرسلت السماء غزاليها)

ناسمان به لیژمه و پژژه بارانی باراند ۵

(أرخس الدنيا غزاليها) دونیا له زومت و

نیعمه ته گانی زؤربوون ۵ العُرْلَةُ: به مانا

(الإنعزال) دئ ۵ المُعْرَلَةُ: تاقمیکن له

موته که ملین، له زؤر شتدا، دزی ئه هلی سونه و

جهماعه ن ۵ دامه زرینه می مزه هه که بیان ناوی

واصیلی گوری عه تابه ئه وهی له مزگه وتی

به صرهدا دهرس به ده وری شیخ حه سه نی

به صری به جئ هیشت و که نارگیر بوو ۵ المِعْزَالُ:

که سی که سیلاحی بئ نه بئ ۵ شوانی به تمنیا ۵

که سی که له سه سفردا به تمنیا له زؤر پیکدا

بخه وئ و له ره فیه که گانی دووریکه ویته وه ۵

المِعْرَلُ: گؤشه گیر و دووره به ریز دمگوترئ: (هر

بمزل عن كذا) ئه و له و شته که نارگیر و خوی

ئی ده پاریزئ ۵ شوینیکی نه خوشی تیدا

جیادمه کرتیه وه بؤئه وهی ساغه کان نه خوشیبه که

نه گرن.

عَرَمَ فلان: فلانکه سی جیدیه می نواندو به دلسؤزی

له گز کاره که می راجوو ۵ به صه برو پشوو دریز

بوو.

عَرَمَ الله لي: خودا صه برو نارامی بئ به خشیم

هیژو توانای داومه تی.

عَرَمَ علی فلان: فه رمانی به فلان کردو لئی توند

کرد ۵ سویندی خوارد ۵ عَرَمَ الراقي: نو

شتونووسه که دووعاو نزای خویندن ۵ عَرَمَ الأمر

رعلیه: دووعاو نزای خویندن ۵ عَرَمَ فلان الطريق:

فلانکه سی ئه و پبازهی گرته به رو کؤلی نه دا ۵

تَعَرَّمَ الأمر: به مانا (عَرَمَ الأمر) دئ ۵ العَرَمُ:

ورمه رزو سوور بوو له سهر ئه نه جامدانی کار ۵

خوجاندى ۵ اَعْسَبَ فلان فلاناً جملة: فلانكەس
 حوشترە نيرەى لە فلان خواست بۆ تۆو بۆ
 كەلئدانى حوشترە ميبهكانى ۵ اِسْتَعْسَبَ منه:
 رقى لىي بوو ناخوشى ويست ۵ اِسْتَعْسَبَ الفرس:
 ماينهكه حەزى لە (هەحل) بوو سوارى بى
 كەلى بدا. ۵ اِسْتَعْسَبَ جملة: حوشترە نيرمەكى نى
 خواست بۆئەوى بيهاوئته حوشترە ميبهكانى ۵
 العُسْبُ: تۆوى (هەحل) تۆماوى و لاخى نير بۆ
 كەلئدانى ميبهكان ۵ ئەو و زروپت و مندال ۵
 دىگوترى: (قطع الله عُسْبَهُ) خودا دوا براوت بكا
 ئەو و زروپتت نەهئلى ۵ العُسْبُ (رأس عَسْب):
 سەرو قزىكى زۆر ژاكوو نارىك و پىكه زۆر لە
 مېژە چاك نەكراو و بەشانە نەكراو ۵ العَسْبَةُ:
 دەرپەندو كەلئنى كيو ۵ العَسِيبُ: (عَسِيب
 الذنب) ئيسقانى كلك يان شوئنى نى روانى توك
 لىي ۵ لىقى دارخورما توئىكل و پىرژوپالى نى
 دامالدرى ۵ يان هەر پىرژوپالى پيوە نەبى ۵
 دەرپەندو كەلئنى كيو ۵ عَسِيبَةُ الذنب:
 ئيسقانى كلك ۵ العَسْرَبُ: پاشاى هەنگ ۵
 شاژنى هەنگ ۵ عەرپهكان پىيان وابوو ئەو
 پاشاى هەنگە دەبى نير بى چونكه قەبارى
 لەوانى تر گەورمترە ۵ دىگوترى: (هو يعسوب
 قومه) ئەو پاشا و سەرۆك و گەورەى
 نەتەومكەپەتى ۵ العُورَسُجُ: جۆرە پومكەكى
 چقلاويه لە پىرى باينجانە ۵ بەرىكى خرى
 هەپە و مكوو مىروى مروارىويه ۵ تاكهەى
 (عرسجة) يە ۵ العَسْبَدُ: ئالتون.

عَسْرَ الزمان عسراً: پۇزگارمەكە زۆر ناخوش و پىر
 جورتم و كارەسات بوو ۵ عَسْرَتِ المرأة:
 نافرتمەكە بەناخوشى مندالى بوو، ژانى
 بـــــــــــــــــمنازارى تـــــــــــــــــوش بـــــــــــــــــوو.

شير ۵ خۆگرو پشوو دريژ ۵ العَزْمُ: سەبرو
 نارام و خۆپراگرى لەبەرامبەر روداودا ۵ (أولر
 العزم من الرسل) ئەو پىغەمبەرانەى زۆر بە
 ورمبەرزى و سەبرو نارامەو نەركەكانى
 پىغەمبەرايەتبيان بەجى هينا ۵ العَزْمَةُ:
 دىگوترى: (هذا عزيمة من عزمات الله) ئەمە
 مافىكە لە مافەكانى خودا لەسەر بەندەكانى ۵
 عَزائم الله: هەرزو واجبهكانى خودا كە لەسەر
 بەندەكانى داياناون.

عَزَا فلان فلاناً وعزياً: فلانكەسى پال فلان
 داو وتى: ئەو كورپ ئەو، پياوى ئەو... ۵
 دىگوترى: (عزا الخبر الى صاحبه) هەوالهكەى پال
 خاومنى داو بلاوى كردەو.

عَزِي عَزِي: خۆپراگرو پشوو دريژ بوو لەسەر ئەو
 بەلاو ناخوشيانەى توشى هاتن ۵ عَزَاهُ:
 دلنەوايى كردو هەولئى دا بەسەبر بى و پشوو
 دريژ بى ۵ اِعْتَرَى الى فلان: خۆى پال فلان دا،
 خۆى بە ئەو و وەجەى ئەو زانى ۵ تعازى
 القرم: خەلكەكە هەندىكيان سەرەخوشيان لە
 هەندىكيان كرد ۵ تَعَزَى فلان تَعَزِيّاً: فلانكەس
 بە زۆر لەخۆكردن هەولئيدا واپيشان بدا كە
 بەسەبرو خۆپراگرە ۵ تَعَزَى الى فلان: خۆى پال
 فلانكەس دا ۵ تَعَزَى العربى: كاپراى عەرەب
 داواى لە هۆزو خيئەكەى كرد بۆئەوى بە
 هاناپەو و بىن ۵ العِزْوَةُ: خۆ نيسبەتدان ۵
 هاواركردنى نى قەوماو لەهۆزمەكەى ۵ العِزْيَةُ:
 بەمانا (العِزْوَةُ) دى ۵ العِزْيُ: شوئنى سەرە
 خوشى كردن لەكۆست كەوتو ۵ عَسْبَةُ عِباً:
 نيرمەكەرىكى خواست بۆئەوى لە ماينهكەى
 بىمىنى ۵ كەلەگاپەكى خواست مانگاەى پى
 كەل بدا ۵ اَعْسَبَ الذنبُ: گورگەكە بازى داو

عَسْرَ الْمَدِينِ: تهنگی به همرزدارمکه هه لچنی و داوای ئی کرد همرزمکهی بداته وه.

عَسْرَ فَلَانًا: له لای چه په وه هاته لای فلان.

عَسْرَ الْأَمْرِ وَالزَّمَانَ عَسْرًا: کارمکه قورس بوو، روژگار بوو به کیشهو جورتهو به لادو کارسات.

عَسْرَ فَلَانٍ: فلانکس له کارمکاندا رمقیی نواندو لیبور دنی نه بوو.

عَسْرٍ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارهکانی ئی تیکه لادو بوو ۵ عَسْرٍ فَلَانٌ: فلانکس چه به لهر بوو ههر به دهستی چه پی نیشی کرد.

عَسْرَ الْأَمْرِ: به مانا (عَسْرٍ) دئی ۵ دمگوترئ:

عَسْرُ الزَّمَانِ: روژگارمکه تهنگو چه لمه وه ناخووش

بوو ۵ أَعْسَرَ فَلَانٌ: فلانکس ههزارو دهست

کورت بوو، ژبانی تهنگو ناره حمت بوو ۵

أَعْسَرَتِ الْمَرْأَةُ: به ناخووشی مندالی بوو ۵ أَعْسَرَ

الْمَدِينِ: به مانا (عَسْرٍ) دئی ۵ عَاسْرَةٌ: مامه لهی

توندی له گهل کرد ۵ عَسْرٌ عَلَيْهِ: تهنگی پی

هه لچنی ۵ عَسْرٌ عَلَى فَلَانٍ: سه ریچی فلانی

کرد دزی نهو جولایه وه ۵ عَسْرَ الْأَمْرِ: کارمکهی

قورس کرد ۵ عَسْرَ فَلَانًا: له لای چه په وه هاته

لای فلانکس ۵ إعتسره: ژیر باری کردو

نیشهکانی قورس کردن ۵ دمگوترئ: (اعتسر

الدابة) به سرکی و ژیربارنه کراوی سواری

ولاخه که بوو (إعتسر من ماله) له مالی خوئی

خهرجی هه لگرتو پیشی ناخووش بوو،

به نابهدلی له مالی خوئی خهرجی کرد ۵ إعتسرت

الکلام: هسه کهی کرد به بی نهومی لئی ورد

بیته وه ۵ تعاسر الأمر: کارمکه قورس و گران بوو

۵ تعاسر البعان: کپیرو فروشیار نه گه یشته

نه نجام ۵ تعاسر الزوجان: زن و میرده که ریک

نه که وتن ۵ تعسّر الأمر: به مانا (عَسْرٍ) دئی ۵

الأعسر: دمگوترئ: (أعسرُ بَسْرُ) به ههردوو

دهست کاردمکا ۵ بؤ نافرمت دمگوترئ: (عَسْرَاءُ

بَسْرَةٍ) ۵ (حمامُ أَعْسَرَ) کوترئکه به مالی

راستییه وه په لهی سپی ههیه ۵ (يومُ أَعْسَرَ)

رؤژئکی ناخووش و سامناکه ۵ العسراء: میینهی

(الأعسر) ۵ العسرة: دهست کورتی و ههزاری ۵

نه بوونی دارایی بؤ هه رزدانه وه ۵ (جیش

العسرة): سوپای موسولمانان لهغه زای ته بوکدا

۵ (ساعةُ العسرة) کاتی تهنگانه و ناخووشی ۵

العسرى: کاری ناخووش و ئهرکی گران و کردارو

رهفتاری وها که سه ربکیشی بؤ سزا و ناخووشی

۵ المعسر: نهو خاومن هه رزمی هه رزدارمکهی

به گیر دینئ ۵ المعسرة: ههزاری و دهست کورتی ۵

المعسور: به مانا (العسر) دئی ۵ عَسْ فَلَانٌ عَسًا:

فلانکس شه و گه پرو عه سه عس و چاودیری

جاده و کوئلان بوو ۵ عَسٌ خَبْرَهُ عَنِ فَلَانٍ:

هه واله کهی له فلان دواخست زوو پیی

نه که یاند ۵ عَسٌ صَاحِبُهُ: داوای هاوه له کهی کرد

۵ إعتس: به مانا (عَسٌّ) دئی ۵ إعتس الثئی:

به شه و داوای شته کهی کرد ۵ هه والی شته کهی

زانی ۵ دهسگوترئ: (إعتس الأثر) چه دیسه کهی

گپرایه وه ۵ العاس: که سیک به شه و چه رمسی

دهکاو چاودیری جاده و کوئلان و مال و سامانی

خه لک دهکاو گومان لی کراوان دهست نیشان

دهکا ۵ العس: دمگوترئ: (جاء الثئی من عَسِهِ

وَبَسِهِ) نهومی هه بوو نه بوو هینای ۵ العساس:

بؤ زنده رهوی له مانای (عَسٌّ) دئی ۵ العسوس:

گه ران به دوو نیچیر نهو که سهی ده گه ری به

دوو نیچیردا ۵ نافرمتیک بین چاو و رووبی و

به لایه وه شهرم نه بی له بیای بیگانه نریک

بیته وه.

الْعَسِيسُ: گورگ ◊ الْمَسُّ: مهبست ◊ دهگوترئ: (هر قریب الْمَسُّ) نهو نیازو مهبستی نزیکه ◊ عَسَسَ اللَّيْلُ: شهو داهاتو تاریکی هینا ◊ عَسَسَ الذَّنْبُ: گورگهکه شهو به دوو نیچیردا گهرا ◊ عَسَسَ السَّحَابُ: همور بهشهو لمزهوی نزیك بیووہ ◊ عَسَسَ الْأَمْرُ: کارهکهی چهواشهکردو تیکهلو پیکهلی کرد ◊ عَسَسَ الثَّيْبُ: شتهکهی جولاند خستیه جمو جول ◊ تَعَسَسَ الذَّنْبُ: گورگ بهشهو گهرا بوئنهوهی نیچیری دمست بکهوی ◊ الْعَسَمَاسُ: ههرشتی وهزنی سووک بین.

عَسَفَ عَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ عَسْفًا: کاری بو فلانکهس کرد ◊ دهگوترئ: (هر يَعِيفُ ضِعْفَهُمْ) نهو جاودیری مولک و مال و نیش و کاریان دهکاو بهرپوهیان دمبا.

عَسَفَ الطَّرِيقُ: به نهشارمزایی بهرپنگاهدا رپویی.

عَسَفَ عَنْهُ: لینی دا.

عَسَفَ فِي الْأَمْرِ: بهبن لی وردیوونهوهو تیفکرین نیشهکهی کرد.

عَسَفَ فُلَانًا: فلانکهسی بهتوندو تیزی گرتو ستهمی لی کرد.

عَسَفَ الْمَرْأَةُ: دمست دریزی کرده سهر نافرتهکهو ناموسی برد.

عَسَفَ الذَّمُّعُ الْجَفْرُونُ: فرمیسک هیرشی هیناو له رپرهوی ناناسایی خویهوه هه لُرزا.

عَسَفَ فُلَانًا: فلانکهسی کرده خزمهتکاری خوی و نیشی پی کرد ◊ اعْسَفَ فُلَانٌ: بهنهشارمزایی بهشهو رموی کرد ◊ کریکارهکهی بهنیشی گران هه له وگیر کرد ◊ عَسَفُهُ: ماندوی کرد ◊ اعْتَسَفَ الطَّرِيقَ وَعَنِ الطَّرِيقِ: بهمانا (عَسَفَ) دئی ◊

إِعْتَسَفَ فُلَانًا: ستهمی له فلانکهس کرد ◊ کاری پی کرد خستیه سهر نیش وکار ◊ إِنْعَسَفَ: لار بوو خوارو خینج بوو ◊ تَعَسَّفَ فِي الْكَلَامِ: ویستی بهزور قسهو راو بوچوونی خوی بسه پینن ◊ تَعَسَّفَ الطَّرِيقَ: بهنهشارمزایی بهرپنگادا رپویی ◊ تَعَسَّفَ فُلَانًا: ستهمی له فلانکهس کرد ◊ التَّعَاسِيفُ: دهگوترئ: (هر یرکب التعاسيف) نهو بهرپنگهی خوارو خینچدا دهروا ◊ الْعَسِيفُ: کریکاری سوکایهتی پیکراو.

عَسِقٌ بِه عَسَقًا: پیوهی نووساو داوینی گرتو بهری نهاد ◊ ومگری بوو، خوئی ویست ◊ عَسِقَ عَلَيْهِ: به گپه گپرو نیلحاح داوای لی کرد ◊ تَعَسَّقَ بِهِ وَعَلَيْهِ: بهمانا (عَسِقَ) دئی.

الْعَسَقُ: لاری ◊ توندرهوشتی ◊ تاریکی شهو ◊ الْعُسْقُ: نهو خاوهن قهرزانهی تنگ به قهرزدارهکانیان هه لندهچنن و داوایان لی دهکن قهرزدارهکانیان بدهنهوه ◊ الْعَسِيقَةُ: شهرایی خراب که روون بی و زور ناوی تیکرابی ◊ الْعُسْقُولُ: کارگ ◊ لهبواری کشت وکالدا رپگیکی قه لهوو فش بوو که زور مادهی بزپوی له خو گرتبی ومکو بهتاته ◊ عَسَكَرَ الْقَوْمُ بِالْمَكَانِ: سهربازهکان لهو شوینه کوپوونهوه ◊ عَسَكَرَ اللَّيْلُ: شهو تاریکیهکانی کهوتنه سهر پهک و به تهواومتی رمش داهات ◊ عَسَكَرَ الثَّيْبُ: شتهکهی کوکردهوه ◊ الْعَسَاكِرُ: سوپا ◊ کوپوونهوهی سوپاو شوینی کوپوونهوهی شتی زور له ههرجوریک بین ◊ دهگوترئ: (عسکر من رجال) (و عسکر من خیل) ◊ (وعسکر اللیل): تاریکی شهو ◊ دهشگوترئ: (انجلت عنه عسکر الهموم) غمهکانی نهمان ◊ غمه جهورا جهورمهکانی نهمان ◊ (شهدت عسکرین) واته: نامادهی لیشاوی مروفا بووم له عهرمهفاتو له مینا.

العَسْكَرَةُ: ناخوشی و جورتم ۵ دمگوتری: (وقعوا في عسكرة) كهوتنه ناو ناخوشی و جورتمهوه ۵ العسكري: سرباز ۵ تَاكِيكْ لهسوبا ۵ المَعْسَكْرُ: سربازخانه.

عَسَلُ الْمَاءِ عَسْلًا وَعَسْلًا: ناومكه پهوان بوو ۵ شلَمَقَا، شهپولی دا ۵ دمشگوتری: (عَسَلُ الذَّنْبِ وَالْفِرْسُ) گورگهكه يان نهسپهكه بازی دا له بازدانهكهيدا ههئبزهوه (فهو عاسل وعسول وعسال).

عَسَلُ الطَّعَامِ عَسْلًا: خواردنهكهی تیکهلی ههنگوین کرد.

عَسَلٌ فَلَانًا: پیخوری فلانکسی کرده ههنگوین ۵ بهباشی باسی فلانی کردو وهسفی دا.

عَسَلُ اللَّهِ فَلَانًا: خودا فلانکسی لای خه لک خوشه ویست کرد ۵ عَسَلَتِ النَّحْلُ: ههنگهكه ههنگوینی کرد ۵ عَسَلُ النَّائِمِ: کابرا سه ره خه ویکي شکاند ۵ عَسَلُ الطَّعَامِ: ههنگوینی تیکهلی خواردنهكه کرد ۵ عَسَلُ الْقَوْمِ: ههنگوینی دهرخواردی خه لکهكه دا ۵ عَسَلُ اللَّهِ فَلَانًا: خودا فلانکسی لای خه لکی خوشه ویست کرد ۵ عَسَلُ الْقَوْمِ: خواردنی ههنگوینی دهرخواردی خه لکهكه دا.

اسْتَعَسَلَ: داوای بهخشینی ههنگوینی کرد ۵ الْعَاسِلُ: ههنگوین بر، نهوکهسهی ههنگوین له ههنگه لان دهردینن ۵ گورگ ۵ (مکان عاسل) شوینی ههنگوین ۵ نهو شوینهی ههنگوینی تیدابه ۵ الْعَاسِلَةُ (خلیة عاسلة): کولمهسه ههنگیک که شانکانی ههنگوینی تیدا بئ ۵ الْعَسَالُ: دهرهینهری ههنگوین له شوینی خوی ۵ يان ههنگوین فروش ۵ الْعَاسَالَةُ: پوره ههنگ ۵ ههنگ ۵ الْعَسَلُ: ههنگوینی ساغ و بئ عهیب ۵

نهوهی ههنگ له ورگی خوی دهری دینن و دهیکاته شان ههنگوینهوه ۵ دمشگوتری: (فلان على أعسال أبيه) فلانکس لهسه رهوشت و ری و شوینی باوکی دهر و بهرپوه ۵ الْعَسَلُ الْأَسود: دوشاوی و مرگراو له قهصه بی شهکر، که بئی دمگوتری: (قهند) ۵ الْعِصْلُ: (هو عِصْلُ مال) نهو زور لیژانه لهسه روکاری کردنی مال و ساماندا ۵ الْعِصْلَةُ: پارچه یه که له ههنگوین ۵ دمشگوتری: (ما أعرف له مَضْرِبَ عِصْلَةٍ) نایناسه و شارهزای بنو و بنهجهی نیم و نازانه کوپی کتیبه و ج کهسه ۵ (ما ترك له مضرب عِصْلَةٍ) جوینی پیداو رهخنهی لی گرتو بنو و بنهجهی هه لوهمشاندا ۵ الْعِصْلِيُّ: هه شتیک رهنگی ههنگوینی بئ ۵ الْعِصِيلُ: گهسکی عهتر فروش و عهتاریاشی که دوکان و معمهلی بئ پاک دهرکرتیهوه لهو رهوک و گزوگیایهی عهتری لی دهرهیناوان ۵ الْعِصْلَةُ: کولمهسه ههنگ، پوره ههنگ ۵ الْعِصُولُ: شتی تیکه لکراو بههنگوین ۵ (معسولة الكلام) دهمو لهفز شیرین و قسه خویش ۵ (معسولة المواعيد) واده دروست و پابهند بوو به بهیمانی خوینهوه ۵ عَسَلَتِ الشَّجَرَةُ: درهختهكه چروزهی دهرکردن ۵ الْعِصْلَاجُ: چروزهی درهخت و توله میو که تازهو ناسکن و خه لفی سالن ۵ الْعِصْلُوجُ: بهمانا (العِصْلَاجُ) دی.

عَسَمٌ فَلَان عَسَمًا: فلانکس تهماعی بوو ۵ دمگوتری: (هذا أمر لا يُعَسَمُ فيه) نهمه شتیکه تهماعی تیدا نییه.

عَسَمٌ فِي الْأَمْرِ: له کارمه کهدا ههولی داو تیدادا ماندوو بوو.

عَسَمَتَ عَيْنَهُ: چاوی فرمیسکی رژاندن.

عَسَمَ فلان بنفسه وسط القرم: فلانكس خوی
 هاویشته ناو قه و مه که وه و تیکه لیان بوو هیج
 حیسابیکی بؤ نهردن و لیان نهرسا ۵ عَسَمَتِ
 القدم والكف عَمًا: قاجی یان دستتی
 له مه چه که وه وشك بوو همتا خوار و خنج و مستا
 ۵ بؤ نیرینه ۵ اَعَسَمَتِ عینه: به مانا
 (عَسَمَتِ دئ) ۵ اَعَسَمَ يَدُهُ: دستتی وشك كرد ۵
 اَعَسَمَ فلانًا: به خششی دا به فلان ۵ اِعَسَمَ:
 به دستتی هینا، که سبی كرد ۵ اَلْعَسْمُ: ناننی
 وشك ۵ العسمة: تیکه نان، پاروه نان ۵ اَلْعَسِي:
 نهو که سبی کاسبی باش بؤ مان و مندالی دمکا ۵
 اَلْعَسْمُ: شوینی تمعاع، شتیک که تمعاعی نی
 بکری ۵ عَسَتِ يَدُهُ عُسْرًا: به هوئی نیشکردنه وه
 دستتی زبر بوون.

عسا فلان: فلانکس پیرو که نمفت بوو.

عَسَتِ الليلُ: شهومکه تاریکایی چر بووه و بوو به
 ههنگوسته چاو.

عسي النبات: به مانا (عسا) دئ.

عسي: فعلی (مقاربه) به مانای ره چاو هیوا
 دمکه به نی.

عَسِي فلان النبات: به مانا (عسا) دئ ۵ اَعَسِي:
 دمگوترئ: (ما اَعساه بکذا) چهند شیواوی نهو
 شته به ۵ اَلْعَسِي: دمگوترئ: (هر عَسِيَّ أَنْ يَفْعَلَ
 كذا) نهو شیواوی نهومیه نهو کاره بکا.

عَشِبَ المكانَ عَشْبًا: شوینه که گیاو گزی نی روا.

عَشِبَ الخبزُ وغيره: نانه که وشك بووه.

عَشِبَ المكانَ عَشْبًا: شوینه که گیاو گزی نی روا ۵
 اَعَشِبَ المكانَ: به مانا (عَشِبَ) دئ ۵ اَعَشِبَ القومُ:
 خه لکه که تووشی لهومری تازه بوون ۵ اَعَشِبَ
 الإبلُ: حوشترکه له ناو لهومری تهر و تازمدا

لهومرا ۵ عَشِبَ المكانَ: به مانا (عَشِبَ) دئ ۵
 اَعَشِبَتِ الإبلُ: حوشترکه لهومری تهر و تازمی
 خوارد ۵ تَعَشَبَتِ الإبلُ: به مانا (اَعَشَبَتِ) دئ ۵
 اِعْشَرِبَ المكانَ: شوینه که لهومری تهر و تازمی
 نی بوو ۵ اِعْشَرِبَ القرم: خه لکه که تووشی
 لهومری تازه بوون ۵ اَلْعَاشِيبُ: په له په لهی
 جیاجیا له لهومر ۵ دمگوترئ: (أرض تعاشيبُ)
 زمویه که جورها په له لهومری تیدان ۵
 العاشيبُ: (مكان عاشيب) شوینی که لهومری باشی
 لییه ۵ (أرض عاشيب) زمویه کی پر له گز و گیای
 تازه ۵ (حيوان عاشيب) نازه لیکه بزئوی گیاو
 گزه ۵ العُشْبُ: لهومری تهر و تازه ۵ که وشك
 بوو بیی دمگوترئ: (حشيش) پوش و په لاش ۵
 لهیواری روهک ناسیدا بریتیه له روه کیکی
 سهوز و تهر و کهم خوراکر ۵ اَلْمِشَابُ: (أرض
 ميشاب) زمویه کی به بیت و به ره مه و زوری
 گز و گیا نی دهرئ.

عَشَرَ فلان: فلانکس له (ده) په کیکی هه لگرت ۵
 یان له ژماره نؤ دانهیه کی زیاد کرد و کردی به
 (ده).

عَشَرَ القرم: بوو به ده میه مینی گه له که ی ۵ یان
 دمیه کی مال و سامانی نی ستانن ۵ دمگوترئ:
 (عَشَرَ المالَ) به زور و به شیوی ستم دمیه کی
 ماله که ی بردن ۵ عَشَرَ السَّيِّئِ: شته که ی
 گه باند به یست کردی به بیست ۵ اَعَشَرَتِ الناقةُ
 و غيرها: حوشترکه دهمانگ به سمر ناوسبوونی
 دا تیهری ۵ اَعَشَرَ القرم: خه لکه که بوون به
 (ده) ۵ عاشرة: هاوریته تی کرد و له گه لی
 تیکه لاو بوو ۵ عَشَرَ الحماز: گویند ریژمه که له
 سارادا زهراندی و زهراندنه که ی دوو باره و سنیاره
 کرده و ۵ عَشَرَ الغراب: قه لهر شه که قهراندی ۵

خزمی پیانو کس و کاری نزیك له پیانو ۵
دمشگوتری: (جاء القوم مَعْشَرًا او مَعْشَرًا مَعْشَرًا)
خه لکه که (ده) (ده) هاتن.

عَشْرُ الطائرِ عَشْرًا: باننده که له سهر هیلانه که ی
هه نیشته و مایه وه.

عَشْرُ الشئِ: شته که ی داوا کرد ۵ کۆی کرد موه.

عَشْرُ القميصِ: کراسه که ی پینه کرد.

عَشْرُ المعروفِ: پیاو متی و چاکه کانی که مکرده وه.

عَشْرٌ بَدَنُهُ عَشْرًا: جهسته ی له پو و لاواز بوو ۵

أَعَشَّ اللهُ بَدَنَهُ: خودا جهسته ی لاواز کرد ۵ أَعَشَّ

الله فلاناً عن حاجته: خودا زوو پئویستی

فلانکه سی هیلانه دی ۵ أَعَشَّ الظبي وغيره:

ناسکه که ی چارز کرد تهراندی ۵ عَشَّشَ الطائرُ:

باننده که لانه ی بوخوی بنیات نا ۵ عَشَّشَ

الأرض والعلاء: زموی له وهره که وشک بوون ۵

عَشَّشَ الحَبْرُ: نانه که که پروی هه لهینا ۵ عَشَّشَ

فلان الحَبْرُ: فلانکه س وازی له نانه که هیلنا تا

که پروی هه لهینا و که لکی نه ما ۵ إَعَشَّشَ الطائرُ:

باننده که هیلانه ی دروست کرد ۵ إِنَعَشَّشَ

القميصُ: کراسه که پینه کرا ۵ أَلَعَشَّشَ: هیلانه ی

باننده، نه و چیلکه و جه و پله ی کۆیده کاته وه

بوئه وه ی بیکاته هیلانه ۵ نه گمر هیلانه که

له سهر درخت بوو نه وه پئی دمگوتری: (عَشْرٌ)

نه گمر له نا و کونه شاخ و کونه دیواردا بوو پئی

دمگوتری: (وَكْرٌ) یان (وَكْرٌ) ۵ أَلَعَشَّشَ: به مانا

(أَلَعَشَّشَ) دی ۵ همروا ناوه بو پیاو تیک نیسقانی

دمست و حاجی نهرم بن ۵ أَلَعَشَّشَ: مه بهست ۵

أَلَعَشَّشَ: زموی تووند و پته و بهرده لان ۵

أَلَعَشَّشَ: هیلانه ی به که له سهر به که ۵ عَشَّقَهُ

عَشَّقًا وَعَشَّقًا: زۆری خویشیست شهیدای بوو.

عَشْرَتِ الناقةِ: حوشتره که بوو به (عشراء)

واته سکی بوو به دهمانگ ۵ عَشْرُ العددِ: ژماره

نۆی کرد به ژماره (ده) له دوعاو پارانه و مدها

دمگوتری: (اللهم عَشْرُ خطايي) خودایه!

به هه موو ههنگاو تیکم ده چاکه م بو بنووسه ۵

عَشْرُ القومِ: دمی که ی مال و سامانی تی و مرگرتن ۵

عَشْرُ المالِ: دمی که ی مالی تی ستاندن ۵ عَشْرُ

السئِ: شته که ی کرده (ده) بهش ۵ إِعَشَّرَ

القومِ: خه لکه که تیکه لاو بوون و بوونه هاوه لی

یه که تی ۵ تعاشروا: به مانا (إِعَشَّرَ) دی ۵

العاشورُ: رۆزی دمی می مانگی موچه رمه ۵

عاشوراءُ: جوړه هه لویه که له ناردی گهنم

دروست دمگرتی ۵ واده بی شیره و میوزو شتی

واپشی تیکه ل دمگرتی ۵ عَشَّارُ: دمگوتری: (جاء

القوم عشار) خه لکه که ده که س ده که س هاتن ۵

العشارُ: پارچه له مهر شتیک بی ۵ دمگوتری:

(صار القوم عشارات) خه لکه که بوونه پارچه

پارچه ۵ العشاري (ثوب عشاري): هوماشیکه

ده که زی ۵ (غلام عشاري) گهنجیکی دمسالانه یه

۵ العِشْرُ: به مانا (العشارة) دی ۵ العِشْرُ: ده،

(ژماره ده) دمی که که له بهر و بوومی کشت و کالی

و مردمگرتی ۵ (قِدْرُ أعشار) گۆزه می که بووه به

(ده) پارچه ۵ العِشْرَاءُ من النوق: نهومیه

حوشتریک به سهر ناوسبوونیدا ده مانگ تی بهر

بی ۵ العِشْرَاءُ: یه که م خانه ی ژمارمی ۵

دمگوتری: (عِشْرَةُ رجال وعِشْرُ النساء) ۵

العِشْرَةُ: تیکه لاوی و هاو پئی هتی ۵ العِشْرَاءُ: نه و

که سه ی باج له سهر کالاً و مردمگرتی، گومرگ

دمستین ۵ عِشْرَاءُ: به مانا (العاشوراء) دی ۵

العِشْرُ: به مانا (العِشْرُ) دی ۵ العِشْرَةُ: هۆزو

خیل، خزمو و کس و کار ۵ العِشْرَاءُ: به شتیک له

دد بهش ۵ العِشْرُ: پئی و تاقه و بهره و په گمز ۵

عَشَقَ بِالشَّيْءِ: هُوَ كَرِي بُوو بِيئوَمِي نُووساو لِهَكه لِي كِهوت.

عَشَقَ الشَّيْءَ بآخِرًا: لايه كِي شته كه ي خسته نيوان پِرژو پائي لايه كه ي ترموه ◊ تَعَشَّقُ: خَوِي به شهيداو عاشق نيشاندا ◊ تَعَشَّقُ فُلَانَةَ: شهيدا ي فلانه نافرمت بوو حمزي لِي كرد ◊ العَشِيقُ: كه سيك زور عاشق بي، شيتو شهيدا بي ◊ العُشُّقُ: نهوكه سه ي شته له گول و شتي بو نخوش دهرويني ◊ العَشَقَةُ: درهختي له بلاب ◊ العَشِيقُ: به مانا شهيداو ناشق دي ◊ همر وا ناوه بو مِعشوقه و حمز ليكراو كه.

عَشِمَ فُلَانٌ عَشْمًا وَعَشْمَةً: فُلَانُ كَسَّ تَهْمَاعِي بُوو.

عَشِمَ الشَّيْءَ عَشْمًا وَعَشْمًا: شته كه وشك بوو ◊ تَعَشَّمُ الشَّيْءُ: شته كه وشك بوو ◊ الأَعْشَمُ: نهو شته ي دوو رهنكي تيدا بن، به نهك بي ◊ درهختي وشك بوو به هوي گله وشكو تمبوتوزموه ◊ (وهي عشماء) دمگوتري: (شجرة عشماء) درهختي كه وشكه لي له تمري زورتره ◊ العَشْمَةُ: تهماع ◊ وشكوه بووي لهرو لاواز.

عَشَا عَشْرًا: شهوكوير بوو ◊ چاوي كه م بينايه ◊ روي لِي وهرگيراو پشتي تي كرد.

عَشَا فُلَانًا: قهصدي فُلَانُ كِهسي كرد.

عَشَا النَّارَ وَالْيَا عَشْرًا وَعَشْرًا: به شهو ناگري بيني چوو بولاي بوئه هوي روناكايي بوخوي دابين بكا ◊ نان خواردي نيوارمي بو فُلَانُ كِهس نامادم كرد.

عَشِي عَشًا وَعَشَةً: شهوكوير بوو.

عَشِي فُلَانًا: فُلَانُ كِهس شيوي خوارد، شيوي كرد.

عَشِي عَلَيْهِ: سته مي لِي كرد ◊ اعشى فلاناً: خواردي شيوي دايه ◊ شهوكويري كرد ◊ اعشى

فلاناً الشَّيْءَ: شته كه ي دا به فُلَانُ كِهس ◊ عَشَا: خواردي نيوارمي پيدا ◊ عَشِي عن فلان: له كه ل فُلَانُ كِهسا هيدا و هين بوو ◊ اعشى فلان: فُلَانُ كِهس له سمرمتاي شهودا شهو رموي كرد ◊ اعشى النار: به مانا (عشاها) دي ◊ تعاشي: واي درهخت چاوي كزمو شهو كويره، وايش نيه ◊ دهسگوتري: (تعاشي عنه) خوي لِي نيزان و نهناس كرد ◊ تعشى: ناني شيوي خوارد ◊ له پهندا هاتووه دهلي: (تغش به قبل ان يتعشى بك) دمسي خوت پيش بجه بيكه ره پيخوري به ياني پيش نهومي تو بكا به پيخوري شيو ◊ استعشا: كابر اي بيني سمر لِي شيواو و جهيران ◊ استعشى النار: ناگره كه ي كرده شاره زاي ريگا بوخوي ◊ العشاء: نان خواردي نيواره، شيو.

العشاء: سمرمتاي شهو ◊ يان له نويزي مغيريبه وه تا دمگاته كاتي شهوي زور تاريك و چر بوونه هوي تاريكي ◊ العشاءان: مغيريب و عيشايه ◊ العشاء: ميينه ي (الاعشى) يه ◊ دهسگوتري: (هو يخبط يخبط عشاء) نهو شهوكويرانه دمست دمكوت و هيچي لِي ديار نيه ومكوو حوشري شهو كوير همر پهله كوته يه تي ◊ تاريكي نهنگوسته چاو ◊ دهسگوتري: (وهم في عشاء من امرهم) نهوانه له كاري خويان سهريان لِي تيك چوووه نازانن چي بكن ◊ (ركب العشاء) كارمكه ي شيواو شهوكويرانه ملي نا ◊ العشرة: نيوان سمرمتاي شهو تا چواريه كي شهو ◊ تاريكي ◊ العشرة: تاريكي پريشكه ناگر ◊ العشرة: مل نانه شت بهين شاره زايي ◊ العشي: له نيوان نيومرؤو خورناوايوون ◊ يان نيوان خورناوايوون و تپه ربووني چواريه كي شهو ◊ العشيئة: به مانا (العشي) دي ◊ عصبت الأسنان عصباً وعصبياً:

دندانگان به لافیان گرت ◊ چلکن بوون یان بههوی
جگهره خوارندهوه زهردیوون.

عَصَبٌ عَلَى الشَّيْ عَصَبًا وَعَصَابًا: دستى به سمر
شته که دا گرت.

عَصَبٌ بِهِ: دهموری دا. عَصَبٌ الرِّيقُ بِيْهِ: تفى
له دمدا وشک بوو.

عَصَبٌ الشَّيْ عَصَابًا: شته که ی پیچایه وه لولی دا ◊
شته که ی شته که دا دهگوتری: (عَصَبٌ رَأْسَهُ
بِالْعِصَابَةِ) به پهروو لهفاف سمری پیچا.

عَصَبٌ الشَّجَرَةِ: لقی و پوی دریخته که ی لیک نریک
کردنه وه به حبلیک بهستنی، نه مجار
رایوشاند بو نه وه ی گه لاکه یان هه لومری ◊
دهگوتری: (عَصَبُهُمُ الْأَمْرُ) رودا وه که یه کی
خستن و کوی کردنه وه زیاتر کارمه یان له سمر
گران بوون.

عَصَبٌ الْقَطْنِ وَالصُّوفِ: لۆکه و خوریه که ی رست.

عَصَبٌ الْغَبَازِ رَأْسُهُ: تهپ و تۆز سمری داپوشی
پنومی نووسا.

عَصَبٌ اللَّحْمِ عَصَبًا: گوشته که رگ و ریشه ی زور
تیدا بوو.

عَصَبٌ الْقَوْمِ بِهِ عَصَابًا: خه لکه که له دهموری
کۆبوونه وه ◊ عَصَبُهُ: به پهروو لهفاف شته که ی
دا ◊ عَصَبُ الْقَوْمِ فَلَانًا: خه لکه که فلانکه سیان
کرده گه ورمو سمرۆکی خویان ◊ (عَصَبٌ فَلَانًا)
فلانکه سی برسی کرد ◊ له ناوی برد ◊
دهگوتری: (عَصَبَتِ السُّنُونُ) سالانی گرانی مال و
سامانه که ی له ناو برد ◊ عَصَبُهُ بِالسَّيْفِ: به
شمشیر له تهپلی سمری دا، له شوینی پیچی
میژمزی دا ◊ (عَصَبٌ سَمْرَى خَوَى پِيْچَا،
میژمزه که ی له سمری خوی پیچا ◊ (عَصَبٌ
الْقَوْمِ: خه لکه که بونه کۆمه ل و تاقم و هیزیان

بهیدا کرد ◊ (عَصَبٌ تَوْنِدْبُوو ◊ تَعَصَّبَ: پیچی
سمری خوی توند کرد و شته که ی دا ◊ تَعَصَّبَ
الْقَوْمِ عَلَيْهِمُ: خه لکه که کۆبوونه سمریان ◊
تَعَصَّبَ فَلَانٌ: فلانکه سی خزم و که سو کاری
هه بوون ◊ دهگوتری: (تَعَصَّبَ لَهُ وَتَعَصَّبَ مَعَهُ)
یارمه تی دا ◊ (عَصْرَصَبُ الْقَوْمِ: خه لکه که
کۆبوونه وه بونه تاقم و پیچی که به هیزو توانا
◊ (عَصْرَصَبُ الْأَمْرِ وَالشَّرُّ: کارمه که قورس بوو
شهرمه که توند بوو ◊ الْعِصَابُ: پهروو لهفاف که
شتی پی ده پیچی پهروو مهنیدل که برین و
شکاوی پی پیچی ◊ الْعُصَابُ: تیکچونی
دروونی یان تیکچونی عه قلییه ◊ الْعِصَابَةُ:
به مانا (العصابُ) دئ ◊ میژمزه ◊ تاج ◊
کۆمه لیک ناده میزاد یان رموه نه سپ ◊ یان
کۆمه له بالنده ◊ الْعَصَبُ: له بواری زانستی
عروزدا ساکن کردنی (لام) ی (مفاعلتن) ه ◊
الْعَصَبُ: رگ و دهماری جهسته که جموزگه کان
پیکه وه شته که دمدمن ◊ جهند شیوه
هه و دایه کی سپی که بههویانه وه ههست و جو له
له میژمزه دهگوتری ته وه بو جهسته ◊
الْعَصْبَةُ: درهختی له بلاب ◊ الْعَصْبَةُ: کۆمه ل و
پیچی له ناده میزاد ◊ رموه نه سپ و ماین ◊
بو له بالنده ◊ درهختی له بلاب ◊ الْعَصْبَةُ:
به مانا (العصبَةُ) دئ ◊ تاکی (العصبُ) ◊ عَصْبَةُ
الرجل: کور و خزم و که سو کار له لایمن
باوکییه وه ◊ یان هوزو خیلن که کۆمه کی پی
دهگهن و پشتگیری نی دهگهن ◊ له بواری
فهرائیش و میرات دا بهو میراتگرانه دهگوتری
که بهشی دیاریکراویان نییه به لککو و دوی
میراتگره خاومن فه رزمگان چی مایه وه و مری
دهگرن ◊ الْعَصْبِيُّ: رگه ز په رست و دهمارگر ◊
نه و که سه ی به حه ق و ناحه ق یارمه تی

خرمه‌کە‌ی دەدا ۵ توورەو خێرا هە‌ل‌چوو ۵
 العَصِيبة: بارێزەری و داوکیکردن لەو کەسە‌ی
 کردووەتی بە وەکێل ۵ العَصِيبُ: (یوم عَصِيب)
 رۆژێکی ناخۆش و بێ تەنگانە‌یە ۵ رۆژێکی زۆر
 گەرم و ناخۆشە ۵ المَعْصَبُ: گەورە و سەرۆک ۵
 هەزارو بێ سامان ۵ المَعْصُوبُ: کەسێک زۆری
 برسی بێ ۵ شمشیری نایاب (مَعْصُوب الخلق):
 نێسک رێک و پێک و جەستە توندوتۆڵ ۵
 المَعْصُوبَة مِنَ النساء: ئافرەتی جەستە
 توندوتۆڵ.

عَصَدَ السَّهْمُ عَصْرًا: تیرمکە لار بۆوه ۵ نیشانە‌کە‌ی
 نە‌پێکا.

عَصَدَ العَصيدة عَصْدًا: پە‌لۆ‌ی دروستکرد ۵ عَصَدَ
 الثَّيئ: شتە‌کە‌ی لار کردموه.

عَصَدَ فلاناً على الأمر: تۆپزی لە فلان کرد بۆ
 نە‌ج‌ام‌دانێ کارمکە ۵ عَصَدَ العَصيدة: پە‌لۆ‌ی
 دروستکرد ۵ (پە‌لۆ‌و ئاردو رۆنو ناوه تێکە‌ل
 بە‌یەک دەرکێن و دەرکێنێرێن) ۵ المِعْصَدُ: ئەو
 ئەسکۆئ و کەوچکە‌ی پە‌لۆ‌ی پێ تێک
 هە‌لدە‌درئ.

عَصَرَ الثَّيئ عَصْرًا: شتە‌کە‌ی گوێ‌ی و جی تێدا بوو
 لە ئاو لە زە‌ی‌ت و شتی وا لێ‌ی دەر‌هێ‌نا ۵
 دەر‌گوت‌رئ: (عَصَرَ الثَّوْبَ و عَصَرَ الدُّمْلَ) کراسە
 تەر‌مکە‌ی گوێ‌ی ۵ کوان و دو‌مه‌ئە‌کە‌ی گوێ‌ی.

عَصَرَ الرَّكْضُ الفَرَسَ: غاردان و بازدان عەر‌م‌قی بە
 نە‌سپە‌کە‌ کرد.

عَصَرَ الحُرُّ العرود: گەر‌ما شو‌ئە دارمکە‌ی وشک کرد ۵
 اعْصَرَ: کە‌وته کاتی عەسر ۵ اعْصَرَ الفَتَاةُ:
 کچۆ‌لە‌کە‌ گە‌ی‌شته تە‌مە‌نی گە‌نجی ۵ اعْصَرَ
 القَوْمُ: خە‌لکە‌کە‌ بارانیان لێ باری ۵ عاصَرَ فلاناً:
 پە‌نای بۆ فلان بردو داوای کۆ‌مە‌کی و

پارێزگاریی لێ کرد ۵ هاو‌جەر‌خی بوو ماو‌ه‌یە‌کە
 پێکە‌وه لە‌زب‌اندا بوون ۵ عَصَرَ الزَّرْعُ: کشت و
 کالە‌کە‌ گو‌لی کرد، پۆ‌خی گو‌ئە‌کان دەر‌کە‌وت ۵
 عَصَرَتِ الفتاةُ: بە‌مانا (اعْصرت) دئ ۵ عَصَرَ
 الثَّيئ: جار دو‌ا‌ج‌ار شتە‌کە‌ی گوێ‌ی ۵ اعْصَرَ
 الماءُ: شتە‌کە‌ی لە‌گە‌ل ئاودا خوار‌دو بە‌هۆ‌ی
 ئاو‌مکە‌وه پارو‌مکە‌ قوت چوو ۵ اعْصَرَ من
 الثَّيئ: لە شتە‌کە‌ی هە‌ل‌گرت ۵ اعْصَرَ بالثَّيئ:
 پە‌نای بە شتە‌کە‌ برد، خۆ‌ی خستە پ‌الی ۵
 اعْصَرَ الثَّيئ: شتە‌کە‌ی گوێ‌ی ۵ اعْصَرَ
 العَصير: شەر‌بە‌تی دروست کرد ۵ اعْصَرَ: گو‌شرا
 ۵ تَعَصَّرَ: گو‌شرا ۵ تَعَصَّرَ فلاناً: فلان‌کە‌س گریا ۵
 الإعْصار: رە‌شە‌بای بە‌هێ‌زو گێ‌زە‌لۆ‌کە ۵ لە
 بواری جو‌گراف‌یادا ناو‌جە‌یە‌کە‌ لە پ‌الە‌بە‌ستۆ،
 رە‌شە‌باو گێ‌زە‌لۆ‌کە‌ کێ‌ش دە‌کا بۆ جە‌قی خۆ‌ی
 بە پێ‌جە‌وانە‌ی میلی کات‌ز‌م‌یر لە نیو‌م‌گۆ‌ی
 با‌کوری زە‌وی دا ۵ ئەم ناو‌چانە بە‌وه دەر‌س‌رێ‌ن
 کە پ‌الە‌بە‌ستۆ‌ی هە‌وا تێ‌یان‌دا داد‌بە‌ه‌زئ ۵ لە
 پە‌نددا هاتوو: (ان كنت ریحاً فقد لاقت
 إعصاراً) ئە‌گەر تۆ بای شە‌مالی ئە‌وه گێ‌زە‌لۆ‌کە‌و
 رە‌شە‌با بە‌رە‌و روت بوونە‌وه ۵ بە کە‌سێک
 دەر‌گوت‌رئ خۆ‌ی بە‌نا‌زاو گ‌رنگ ب‌زانئ یە‌کێ‌کی
 تری لێ راست بێ‌تە‌وه بێ‌بە‌زێ‌نئ ۵ العِصَارُ: کات
 ۵ دەر‌گوت‌رئ: (جاء على عصار) لە‌کاتی خۆ‌یدا
 هات ۵ تە‌پ و تۆ‌زی زۆ‌رو بە‌هێ‌ز ۵ العِصَارُ:
 ئە‌وه‌ی دەر‌گوت‌رئ یان دەر‌گوت‌رئ و شلە‌مە‌نی
 وەک‌و ئاو، شەر، هە‌نگوین، ب‌ن‌یشت و شتی وای لێ
 دەر‌چۆ‌رئ ۵ دەر‌گوت‌رئ: (أشرف فلان عصارَة
 أرضي) فلان‌کە‌س بە‌ر‌بوو‌می زە‌ویە‌کە‌ی ب‌ردم ۵
 (هر كريم العصارَة) ئە‌و پیاو‌ی‌کی نانبە‌دو
 سە‌خی رە‌وشتە ۵ (نفاية ما عَصِر) تێ‌بە‌ی گو‌شراو
 ۵ العِصْرُ: کاتی شو‌ر‌پو‌نە‌وه‌ی خو‌ر‌بەر‌ه‌و

رؤماتیزمه‌یه‌که له سَیِّه‌نده‌دا په‌یدا ده‌بی ۵
العَصْرُ: به‌مانا (العَصْفُ) دئی ۵ **عَصَفَت**
 الریح عَصْفًا وَعَصْفًا: بابه‌که به‌هیز بوو،
 رۆیشتنه‌که‌ی زۆر توند بوو بووبه عاصیفه‌و
 رادهر ۵ **عَصَفَت** بهم الحرب: شه‌رو شوڤر له‌ناوی
 بردن، دو‌ابراوی کردن.

عَصَفَ بهم الدهر: رۆژگار له‌ناوی بردن ۵ **عَصَفَت**
 الناقة: حوشترکه په‌له‌ی کرد خوش رۆ بوو.

عَصَفَ الشئی: شته‌که لار بوو.

عَصَفَ الزرع عَصْفًا: کشت وکاله‌که‌ی دوریه‌وه ۵
عَصَفَت الریح: به‌مانا (عَصَفَت) دئی ۵ **اعصفت**
 الزرع: کشت وکاله‌که گۆلی کردو کاتی دروینه‌ی
 هات ۵ **اعصفت** المكان: شوینه‌که کشت وکالی زۆر
 بوو ۵ **العاصف**: ده‌گوتری: (یوم عاصف و لیلۃ
 عاصفة) رۆژیکی رهمه‌بایه ۵ شه‌ویکی رهمه‌بایه
 ۵ **سهم عاصف**: تیریکی نه‌هه‌نگیوه نیشانه‌که‌ی
 نه‌پیکا ۵ **العصافة**: ورده کاو پلو پوش ۵
العصف: به‌مانا (العصافة) دئی ۵ گه‌لاو گۆلی
 کشتو کال ۵ غونچه که ده‌کرپته‌وه‌و گۆلو
 به‌ره‌که‌ی دهرده‌که‌وی ۵ **العصفه**: به‌مانا
 (العصافة) دئی ۵ بۆنی عهره‌ق ۵ **العصيفة**: به‌مانا
 (العصافة) دئی ۵ خونچه که گۆله‌که‌ی تیدا
 کۆببیته‌وه ۵ نه‌و گه‌لایه‌ی به‌روبوومه‌که‌ی
 له‌ناودایه ۵ **عصفر الثوب**: هوماشه‌که‌ی به‌رپنگی
 زهره‌ر پنگ کرد ۵ به‌ عوصفور پنگی کرد ۵
تعصفر: به‌ پنگی زهره‌ر پنگ کرا ۵ **العصفر**:
 پومکیکی هاوینه‌یه گۆله‌کانی لوله‌بین ۵
 گۆله‌که‌ی بۆ تام و ته‌وابیل به‌کارده‌هینری
 بۆباخیکی سوری ئی دهرده‌هیندری ناوریشمی
 پئ پنگ ده‌کری ۵ بۆ شتی تریش به‌کار دئی ۵
العصفر: چۆله‌که ۵ (العصفرة) چۆله‌که مینه

ئاوابوون تاوا‌ی ئی دئی خۆر زهره‌ه‌لده‌گه‌ری ۵
صلاة العصر: نویژی کاتی عه‌سر ۵ **العصران**:
 به‌یان و ئی‌واره، شه‌و و رۆژ ۵ رۆژگار ۵
 ماومه‌کی دیاریکراو له‌ میژوو ۵ ده‌گوتری:
 (العصر الجاهلي، العصر الإسلامي، العصر
 الأموي، العصر العباسي، عصر هارون الرشيد،
 عصر صدام حسين، عصر ملا مصطفى البارزاني)
 ۵ **العصر**: په‌ناگه‌و شوینی رزگار بوون ۵
العصر: په‌ناگه‌و شوینی رزگار بوون ۵ ته‌پو
 تۆز ۵ **العصره**: ته‌پو تۆزی زۆر ۵ **العصره**:
 په‌ناگه‌و شوینی رزگار بوون ۵ ده‌شگوتری: (بلل
 المطر ثياب حتى صارت عصره) باران پۆشاکه‌کانی
 ته‌ر کردن تاوا‌یان لیهات بگوشرین ۵ **العصارة**:
 نامیری شت گوشین، نامیری میوه گوشین و
 فه‌سه‌بی شه‌کرو شتی وا ۵ **العصير**: نه‌و
 شله‌مه‌نیه‌ی به‌هوی گوشرانه‌وه ده‌چۆرپته‌ خوار
 ۵ **العصار**: نه‌و نامیری میوه‌ی ده‌خه‌پته
 ناوی و ده‌مگوشن بۆ نه‌وه‌ی ناوی میوه‌که
 بچۆرپته‌ خوار ۵ **العصر**: ده‌گوتری: (هر کریم
 العصر) نه‌و پیاوه نانیده‌و سه‌خی په‌ کاتیک
 داوا‌ی ئی بکری ۵ **العصر**: نامیریکه به‌روبوومو
 دانه‌ویله‌ی تی ده‌کری بۆ نه‌وه‌ی رۆنه‌که‌ی ئی
 دهربه‌یندری ۵ **العصر**: کچۆله‌یه‌ک بگاته
 ته‌مه‌نی گهنجی ۵ **العصره**: به‌مانا (العصر) دئی ۵
العصره: شوینیکی کونجی و رهمکه‌و شتی وای ئی
 ده‌گوشری بۆنه‌وه‌ی رۆنه‌که‌یان دهربه‌یندری.

العصرات: هه‌ور که با‌ی به‌هیز پاله په‌ستویان
 ده‌داو بارانیان ئی ده‌باری ۵ **العصم**: بنکی
 کلک ۵ بنکی کلک ئی‌سقانه بچکۆله‌یه‌که له
 کۆتایی عمودی بربره‌ی پشت، پینکئی له‌ سن
 فه‌قه‌ره‌ یان چوار ۵ **العصمة**: نازاریکه له
 ده‌مارمکانی جه‌سته‌دا په‌یدا ده‌بی یان چۆره

۵ نَيْسَقَانِيكَ لَه نَاوَجِهَوَانِي وَلَاخَه بَهْرَزَمَدَا
 هَهْئَبِهْزِيَوْمَتَهَوَه لَه لای پَاسْتَو جَمَب پَيِيَان
 دَمْگوتَرِي: (العصفوران) ۵ بزماری کَه شْتِي ۵
 دَمْگوتَرِي: (نَقَّتْ عَصَافِرِ بَطْنَه) بَرَسِي بُوو ۵
 (طَارَت عَصَافِرِ رَاسَه) خَوِي بَه زَلزَانِي وَ هِيزِي
 نَوَانْد ۵ العُصْفُورَةُ: مَيِينَهِي (العُصْفُور) ۵ دَارِيكَه
 لَه شِيَوْمِي چَوْلَه كَه دَمْرگَاي پِيِن دَادَه خَرِي ۵
 عُصْفُورَةُ الْجَمَل: دَارِيكِي خَوَارَه لَه سَمَر پَشْتِي
 حَوْشَر بَارمَكَهِي پِيِن شَهْتَه ك دَمْدَرِي ۵ العُصْفُورِي
 مَن الْجَمَال: حَوْشَرِيكَه دُوو دُوگِي هَه بِن ۵
 العُصْفُورِيَّة: جَوْرَه گُوئِيكَه لَه پِيِرِي
 (جورمسياته) گُوئِيكِي هَه يَه دَه شَوْبَه يَتَه
 چَوْلَه كَه بَجْگُولَه.

عَصَلُ الْعَرْدِ عَصَلًا: شَهْتَه لَه رَهْمِي وَ تُونْدِي خَوِي
 خَوَار بُوو ۵ عَصَلُ فَلَان: فَلَان تَه مَبَه ن بُوو ۵
 عَصَلُ الْعَرْد: دَارمَكَهِي خَوَار كَرْد ۵ الْعَصَلُ:
 رِيخَوْلَه ۵ الْمِصْلُ: بَه مَانَا (الْمِصْل) دِي ۵
 الْعَصَلَاءُ: نَافَرْمَتِي كَزُو لَه ر كَه گُوَشْتِي
 بَه جَه سْتَه وَ هَه نَه بِن ۵ الْمِصَالُ: گُوْجَانِي خَوَار كَه
 لِقُو پُوْپِي دَرَه خْتِي پِيِن دَادَه هِيِنِي ۵ گُوْجَانِي
 شَهْر لَه مَه يَدَانِي سَوَار جَا كِيدَا (صَهْوَلَه جَان) ۵
 الْمِصْلُ: نَه وَ كَه سَهِي تَه نَگ بَه قَه رَزَارمَكَهِي
 هَه لَدَه جِن ۵ عَصَلِبُ الرَّجُل: پِيَاوْمَكَه دَه مَار
 تُونْدُو تُوْل بُوو ۵ الْعَصَلْبُ: پِيَاوِي بَه هِيَزُو
 تَوَانَاو تِيك سَمْرَاو ۵ الْعَصَلْبِي: بَه مَانَا
 (الْعَصَلْب) دِي ۵ عَصَلْجُ الشَّيْ: شَهْتَه گَرَان بُوو
 وَ شِيَاو كَه وَتَه جَوْرْتَه وَ نَاخُو شِي. ۵ الْعَصَلْجُ:
 قَاج خَوَارو خِيْج.

عَصَمَ إِلَيْهِ عَصَمًا: پَه نَاي بُو بَرْد.

عَصَمَ الْقَرْبَةَ: هَه نَگْلِي بُو كُونْدَمَكَه دَرُوسْت كَرْدِن.

عَصَمَ اللَّهُ فَلَانًا مِنَ الشَّرِّ: خَوْدَا فَلَان كَه سِي پَارَا سْت
 لَه شَهْرُو نَه گِبَه تِي. ۵ عَصَمَ الشَّيْ: شَهْتَه كَه ي
 مَه نَع كَرْد. (عَصَمَ الْخِيْرَانُ: حَمِيَاوَانَه كَه قَاجِي كِي
 سَبِيِيَه تِي تِيْدَا بُوو بَاقِي جَه سْتَه ي هَه مَوُو ي
 رَهش يَان سُوْر بُوو ۵ أَعَصَمَ بِهِ: دَه سْتِي
 پِيُوْمَگَرْت، دَمْگوتَرِي: (أَعَصَمَ بِالْفَرَسِ) دَه سْتِي
 بَه يَانِي نَه سَبَه كَه وَه گَرْت ۵ أَعَصَمَ بِفَلَان: پَه نَاي
 بُو فَلَان كَه س بَرْد (أَعَصَمَ الْقَرْبَةَ) هَه نَگْلِي بُو
 كُونْدَمَكَه دَرُوسْت كَرْدِن ۵ إِعْصَمَ بِهِ: دَاكُو كِي
 لَه خَوِي كَرْدُو پَه نَاي بُو نَه وَ شُو يَنَه بَرْد ۵ تِي يِدَا
 مَانَه وَه بَرِيَارِيَان دَا دَه رَه نَه جِن مَانِيَان گَرْت وَ
 دَاوَايَان كَرْد دَاوَا كَارِيَه كَانِيَان بُو جِن بَه جِي
 بَكْرِي ۵ إِنْصَمَ: بُو مَوْتَاو مَعَه ي (عَصَمَهُ) دِي ۵
 إِسْتَعَصَمَ: دَاوَاي خُو پَارِيَزِي كَرْد ۵ إِسْتَعَصَمَ بِهِ:
 بَه مَانَا (إِعْصَمَ) دِي ۵ الْعَاصِمَةُ: پَا يَتَه خَت،
 بَرِي تِيَه لَه شَارِيك كَه بَبِي تَه سَه نَتَه رُو
 پَا يَتَه خَتِي وَ لَاتِيك، نِي قَلِيْمِيك ۵ الْعِصَامُ:
 حَه بَلِيكَه كُونْدَه ي پِيِن شَهْتَه ك دَمْدَرِي وَ
 هَه لَدَمْگِرِي ۵ هَه نَگْلِي گُوْزَمُو مَه نَجَه ل وَ شْتِي وَ ۵
 الْعِصَامِي: كَه سِيك خَوِي خَوِي پَبِي گِبَه يَه نُو وَ
 پِيَزُو نَرخ بُو خَوِي پَه يِدَا بَكَا ۵ پَبِي جَه وَا نَه كَه ي
 (الْعِظَامِي) كَه بَه كَه سِيك دَمْگوتَرِي بَه مَوُو پِيَزِي
 بَاوَك وَ يَابِي رِي هَه وَ بِنَا سَرِي ۵ الْعِصْمَةُ:
 مَه لَه كَه يَه كِي خَوْدَا يِيَه نَادَه مِيَزَاد دَه پَارِيَزِي لَه
 تَاوَان وَ كَرْدَمَوِي خَرَاب ۵ پَه يَوْمَنْدِي نِيُوَان زَنُو
 مِيْرْدُو نَه وَ گَر نَبَه سْتَه ي لَه نِيُوَانِيَان دَا هَه يَه ۵
 الْمِعْصَمُ: مَه جَه ك ۵ شُو يَنِي بَا زَنَه لَه مَه جَه ك دَا ۵
 دَه سْت ۵ عَصَا عَصَا: بَه گُوْجَان لِيِي دَا.

عَصَا فَلَانًا: لَه شَهْر مَگُوْجَان دَا بَه سَمَر فَلَان كَه س دَا

سَمْرَكَه مَوْت. ۵ عَصَا الْقَرْمُ: خَه لَكَه كَه ي كُوْ كَرْدَمَوَه

لَه سَمَر خِيْر يَان شَهْر.

عَصِي بِالْعَصَا عَصَا: یاری به گۆچان کرد و مگوو
 چۆن یاری به شمئیر دهرئ: ◊ اَعَصَى الْكُرْمُ:
 دار میوه که توله‌ی کردن و تری‌ی نه‌گرت ◊
 عاصاه: به گۆچان لیکیان دا ◊ اِعْتَصَى عَلٰی
 الْعَصَا: خۆی به‌سهر عه‌صا که پیدا دا ◊ اِعْتَصَى
 الشَّئِی: شته‌که‌ی کرد به گۆچان ◊ الْعَصَا: نه
 شته‌ی له دار یان له‌شته‌ی تر دهرئ به عه‌صاو
 خۆی به‌سهر دا دهرئ ◊ هَمَرُوا نَاوَهٗ بُوْ نَيْسِقَانِی
 قَاج و بُوْ زوبان ◊ دَهْشُگوتَرئ: (هَو لَیْن الْعَصَا و
 ضَعِیف الْعَصَا) ◊ هَیْدِی و نَهْرَم و نِیَان و
 سِیاسَه‌مه‌داری رَیْک و پَیْکَه ◊ (صَلَب الْعَصَا
 شَدِید الْعَصَا) توندو تیزو رِق نه‌ستوره ◊
 دَهْگوتَرئ: (شَقَّ الْعَصَا) له‌ریزی کۆمه‌ل دهرچوو
 یاخی بوو ◊ (اِنْشَقَّت الْعَصَا) کیشهو را جیاییان
 تیدا په‌یدا بوو ◊ رَفَعَ عَصَاهُ: رَؤِیشت (أَلْقَى
 عَصَاهُ) جیگیر بوو نیشته‌جی بوو (قَرَعَ لَه
 الْعَصَا) ناگاداری کردهوه، (هَوْشَداری دایه ◊
 الْمُعْصِيَةُ: گۆچانووه ◊ دَهْگوتَرئ: (اِنْ الْعَصَا مِنْ
 الْعَصِيَةِ) کاری گه‌وره له‌شته‌ی بجکۆله‌وه په‌یدا
 ده‌بی ◊ عَصَاهُ مَعْصِيَةٌ وَعَصِيَانًا: له
 فه‌رمان‌به‌رداری دهرچوو به‌قسه‌ی نه‌کرد ◊
 عاصاهُ: سه‌رپیچی فه‌رمانی نه‌وی کرد ◊
 اِعْتَصَتِ النَّوَاةُ: دهنکه میوه‌که ره‌ق بوو ◊ تَعَصَى
 عَلَیْهِ: لئی یاخی بوو ◊ اِسْتَعَصَى عَلَیْهِ: به‌مانا
 (تَعَصَى) دی ◊ الْعِصِيَانُ: سه‌رپیچی کردن و مل
 نه‌دان بُوْ یاساو فه‌رمان.

عَضِبَ عَنِ الْأَمْرِ عَضِبًا: وازی له‌کار که هینا، له
 نیشه‌که ژبوان بۆوه.

عَضِبَ الشَّئِی: شته‌که‌ی برپه‌وه.

عَضِبَ النَّاقَةُ: گۆپی حوشره‌که‌ی هلیشاندا.

عَضِبَ فَلَانًا عَنِ حَاجَتِهِ: فَلَانْکَه‌سی گپ‌رایه‌وه و
 بپیداویسته‌ی که‌ی بُوْ جی به‌جی نه‌کرد.

عَضِبَ فَلَانًا بِلِسَانِهِ: جینیوی به‌فَلَانْکَه‌س دا.

عَضِبَ الْمَرَضُ فَلَانًا: نه‌خۆشی ماومه‌ی که‌ی زۆر به
 فَلَانْکَه‌سه‌وه نووساو لئی نه‌که‌وته‌وه و برستی لئ
 بری و له‌جی دا خستی ◊ عَضِبَ فَلَانًا بِالرِّمْحِ:
 به‌رپ له‌فَلَانْکَه‌سی دا.

عَضِبَ بِالْعَصَا: به‌گۆچان لئی دا.

عَضِبَ ذُو الْأُذُنِ: گۆپیچه‌که‌ی دارمه‌که‌ی گۆپی شه‌ق بوو.

عَضِبَ ذُو الْقَرْنِ: شاخداره‌که‌ی شاخی شکا.

عَضِبَ السَّيْفُ عُضْرًا وَعَضْوَةً: شمئیره‌که‌ی برنده
 بوو ◊ دَهْشُگوتَرئ: (عَضِبَ اللِّسَانُ) زمانی تیز
 بوو ◊ اَعْضَبَ النَّاقَةَ وَخَوَاهَا: گۆپی حوشره‌که‌ی
 فه‌لاشت ◊ عَاضِيَةٌ: به‌رپه‌رچی دایه‌وه و مه‌نه‌ی
 کرد ◊ اِنْعَضَبَ الْقَرْنُ: شاخی نازه‌له‌که‌ی شکا ◊
 الْأَعْضَبُ: دست کورت و بی‌ده‌سه‌لات ◊ که‌سیک
 یارمه‌تیده‌ری نه‌بی ◊ که‌سیک بی‌برایی ◊
 الْعَضَابُ: جنیو فرۆش ◊ که‌سیک زۆر جینیو
 بدا ◊ عَضِبَ الْكَلْبُ: سه‌گه‌که‌ی لاسایی شیر
 کردهوه ◊ الْعِضْبَارَةُ: به‌ردیگی گه‌وره‌ی زۆر
 رقه‌ه پۆشاک‌ی له‌سه‌ر دَهْگوتَرئ و دَهْشُورئ و سپی
 دَهْگوتَرئه‌وه ◊ عَضْبَةُ عَضْدًا: زه‌بری له‌قوئی دا ◊
 یارمه‌تی داو کۆمه‌کی بی‌کرد.

عَضِدَ الشَّجَرَةُ عَضْدًا: دره‌خته‌که‌ی به‌ته‌ورداس

برپه‌وه ◊ ده‌ریاره‌ی مه‌دینه‌ی له‌حه‌دیسدا
 هاتووه: (نه‌ی أَنْ يَعْضِدَ شَجْرَهَا) نه‌هی کرده‌ه که
 دره‌خته‌که‌ی برپدی ◊ دره‌خته‌که‌ی کوتاو
 که‌لاکه‌ی هه‌لومراند.

عَضِدَ عَضْدًا: دهردو نه‌خۆشی توشی قوئی بوو.

عَضِدٌ قَوْلِي نَازِرِي لِي بِهَيْدَا بُوو ۵ **عَاضِدٌ**:
 يارمه‌تی داو کۆمه‌کی پی کرد ۵ **إِعْضَدَ** به:
 داوای یارمه‌تی لی کردو خۆی پی به‌هیز کرد ۵
إِعْضَدَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی له‌باومش گرت ۵ **تَعَاضَدَ**
القَوْمُ: خه‌لکه‌که یارمه‌تی یه‌کتریان داو
 هه‌مناهنگی یه‌کتری بوون ۵ **تَعَضَّدُ**: له‌باومشی
 گرت ۵ **إِسْتَعَضَدَ الثَّمَرَةَ**: میوه‌که‌ی چنی ۵
إِسْتَعَضَدَ الشَّجَرَةَ: لقو پۆپی دره‌خته‌که‌ی
 داهیتان و برینی ۵ **الأَعْضُدُ**: قَوْلٌ بَارِيكٌ ۵
 که‌سێک دستێکی له‌وی تریانی کورت‌ترین ۵
 پیاو یان نافرمتی کورته‌ بالا ۵ **العَضَادُ**: قَوْلٌ
 نه‌ستور ۵ پیاو و نافرمتی کورته‌ بالا ۵ **العَضَادُ**:
 ههرشتیک له‌قَوْل بېستری و هکو بازی به‌ندو
 سه‌عاتو بازنه‌و شتی وا ۵ ناسنیکه و هکو داس
 لقو پۆپی دره‌ختی پی داهه‌یندري و ده‌بردري
 ۵ **العِضَادَةُ**: ده‌وروبه‌ری پینگا ۵ **عَضَادَاتُ النِّيرِ**:
 نه‌و داره‌ی ده‌که‌ونه نه‌ملا و نه‌ولای نیرمه‌که
 (واته: دار که‌له‌وه) ۵ **عَضَادَاتُ البَابِ**: دوو
 لاشیبانه‌ی ده‌رگا ۵ نه‌و دوو لاشیبانه له راستو
 چه‌پی درگا‌که‌وه له دیوارمه‌که چه‌سپ ده‌گري و
 ده‌رگا‌که‌ی پنبه‌ قايم ده‌گري ۵ **عَضَادَاتُ الرَّجْلِ**:
 دوو هاوری پیاو ۵ یارمه‌تیدمه‌رگانی ۵ **العَضْدُ**:
 هه‌لپاچین و برینی پرزو پالی دره‌خته‌که‌و
 پیک و پیک کردنی لقو پۆپه‌گانی ۵ **العَضْدُ**:
 قَوْلٌ ۵ نیوان نانیشک و شان ۵ **أَعْضَادُ المَزَارِعِ**:
 سنوری نیوان نه‌م پارچه زه‌ویه‌و نه‌و پارچه
 زه‌ویه ۵ یارمه‌تیدمه‌ر ۵ ده‌گوتري: (فَتَّ فِي
 عَضْدَةٍ) لاوازی کرد ۵ (شَدَّ عَضْدَةً) به‌هیزی کرد
 ۵ توله‌ی میو، ته‌رزه میو ۵ خه‌لفی سان ۵
العَضْدُ: ده‌ردیکه توشی ده‌ست و قاچی حوشتر
 ده‌بی ۵ که‌رمه‌گه‌لای بلاومبوو ۵ نه‌و پرزو پاله‌ی
 له لقو پۆپی دره‌خت ده‌گريته‌وه و هکو

میولاک و شتی وا ۵ **العِضَادُ**: ههر شتی که له‌قَوْل
 بکري و هکوو بازنه‌و بازی به‌ند ۵ **العِضْدُ**:
 بازنه‌و بازی به‌ندو ههرشتیکی تری له‌و جۆره.
الْيَمْعِيْدُ: روه‌کیکی کئیویه ده‌شوبه‌يته (هیندباء)
 له زه‌وی ته‌رو شیداردا ده‌روئ ۵ **العَضْرَسُ**:
 ته‌رزه، سه‌رما، به‌فر، هه‌روا ناوه بو روه‌کیکی
 کئیوی که به (الخطمي البري) ده‌ناسري و ته‌مه‌ن
 دریزه‌و له‌زه‌وی شیدارو ته‌ردا له ولاتی
 نه‌وروپا و ناوجه‌ی موخته‌دیله ده‌روئ ۵ **عَضُّهُ**
 وه‌ وعلیه: به‌ ددان گرتی، گه‌ستی، گازی لی گرت
 ۵ پیوه‌ی نوساو لیی نه‌بووه ۵ پابه‌ندی بوو
 ده‌ستی لی به‌رنه‌دا.

عَضِيٌّ فَلَانًا بِلِسَانِهِ: به‌خرابه‌ی یاسی فلانکه‌سی کرد.

عَضِيٌّ الزَّمَانُ الرَّجُلِ: رۆزگار پیاو مه‌که‌ی گه‌ست و
 جورتم و ناخۆشی به‌سه‌ردا هینان.

عَضِيٌّ عَلَى يَدِهِ حَقًّا: زینده‌ رپوی کرد له
 دوزمنایه‌تیکردنیدا.

عَضِيٌّ عَلَى يَدِهِ: په‌شیمان بۆوه، ده‌ستی خۆی گه‌ست

۵ **أَعْضَتِ الأَرْضُ**: زه‌ویه‌که رومکی چقلاوی زۆر
 بوو ۵ **أَعْضَ فُلَانٌ فُلَانًا الشَّيْءَ**: فلانکه‌س وای له
 فلان کرد نه‌وخته بگه‌زی به‌ ددان بېگري ۵
 ره‌ی لی بی و ناخۆشی بوئ ۵ **عَضَضَ الشَّيْءُ**:
 شته‌که‌ی زۆر ناخۆش وپست، زۆری رق لیبوو،
 زۆری گه‌ست. ۵ **العَضَضُ** (بعير عاض): حوشتریکه
 رومکی چقلاوی ده‌خوا ۵ **العَضَضُ**: نه‌ومیه
 به‌ددان ده‌جورئ و ده‌خورئ ۵ دره‌خت که پته‌و
 بی و له حاله‌تی شلکه‌نه‌مامی ده‌ربچن ۵
العِضاضُ: خۆگرو پشوو دریز له‌سه‌ر جورتم و
 ناخۆشی ۵ **العِضَضُ**: رومکی چقلاوی بچوک،
 په‌یکول ۵ **العَضْرَضُ**: حوشتریک له له‌وه‌ری
 چقلاویدا به‌هروئ ۵ حه‌زی له رومکی چقلاوی

باری پئی نابریئ و بهگه لکی سواری نه ماو
له پهل و پۆکهوت.

عَضَلَتِ الْأَرْضَ بِأَهْلِهَا: ولاته که، زهویه که
به دانیشتوانه که می تهنگه بهر بوو، خه لکه که
هینده زۆر بوون جیگایان نابیته وه ◊ عَضَلُ
فَلَانًا وَعَلِيهِ: تهنگی به فلان کهس هه لچنی و
کۆسپ و تهگه ره ی خسته بهردهم نامانجهکانی ◊
عَضَلُ الْمَرْأَةِ: به مانا (عَضَل) دئی ◊ تَعَضُّهُ الدَّاءُ:
دردمه که می بئ درمان بوو پزیشکهکانی نه مان
توانی درمانی بۆ بدۆزنه وه ◊ اِسْتَعَضَلَ الشَّيْءُ:
شته که قورس و گران بوو به بنبهست گه می ◊
الْعُضَالُ: کاری له توانادا نه بوو ناناسایی ◊
دمگوتری: (داء عَضَال) دردی که درمانی نیه،
پزیشکهکانی دسه و سان کرده وه ◊ الْعَضَلَةُ:
ماسولکه می جهسته ◊ الْمُعْضِلَةُ: رینگایه که
تهنگه بهر بئ و رهوکردن پئیدا زه حمهت بئ ◊
مهسه له یه که سه ری ئی درنه کری و نه تواندری
هه ل بکری ◊ الْعَضْمُ: شهنه، نامیریکه له دار
یان له ناسن کلکی وه کوو کلکی خاکه نازه و
لایه کی به شیوه ی شانه که لکه له وه خه رمانی پئی
شهن دمکری ◊ مهولهوی ده لئ:

﴿خه رمانی خه مان ها وه بهر باوه
شهن کهر به کی که وه دووشهن وه لاوه﴾

عَضَهَتِ الْإِبِلُ عَضَاهَا: حوشرمه که گه لای درهختی
چقلاوی خوارد ◊ أَعْطَهُ الْقَوْمُ: خه لکه که
حوشرمهکانیان گه لای درهختی چقلاوی بیان
خوارد ◊ أَعْطَهَتِ الْأَرْضُ: زهویه که درهختی
چقلاوی زۆر بوو ◊ أَعْطَةَ الرَّجُلُ: به مانا
(عَضَه) دئی ◊ عَضَهُ الْبِضَاءُ: گه لاو درهختی
چقلاوی خوارد ◊ الْعَاضِيَةُ: ماری ژمه راوی
بیس و کوشنده به هه رشتیکه وه بدا یه کسه ر
دهیکوژی ◊ حوشرمه که له درهختی چقلاوی

بئ ◊ شه و شته ی به ددان دمگری و ده جوژی و
ده جوژی ◊ (مَلِكٌ عَضُوضٌ) فه رمانه راوی
به شیوه ی سته مکاری ◊ له حمیدسا هاتوه:
(الخلافة بعدی ثلاثون سنة ثم يكون ملك
عضوض) هه روا وشه ی (العَضُوض) ناوه بۆ
پۆژگاری ناخۆش و پیر ناخوب و مهینه تی.

عَضَلَّ به الأمر عَضَلًا: کارمه کی له سه ر قورس بوو
گه یشته بنبهست و درماوی رونی نیه.

عَضَلَّ عَلَيْهِ: تهنگی پئی هه لچنی و بووه کۆسپ
له بهردهم نامانجهکانیدا ◊ عَضَلَّ الْمَرْأَةَ: به
ناره واو سته مکاری نه یه یشت نافرته که شوپکا.

عَضَلَّ فَلَانًا: زه میری له ماسولکه می فلان دا.

عَضِلَّ عَضَلًا: ماسولکه قهوی بوو.

أعضلت الوالدة: دایکه که به ناخۆشی منداله که می
بوو ◊ یان منداله که می له مندالدانی دا یاخی
بوو ◊ أعضل الأمر: کارمه کی قورس بوو
گه یشته بنبهست ◊ أعضل الشئ: ناشیرینی و
خرابی شته که زۆر بوو، له سنوور تیبه ری ◊
أعضل الداء الأطباء: درده که هینده کوشندمه
پزیشکهکانی دسه و مسان کرده وه درمانی
نادۆزنه وه، ناتوان به رفنگاری نه خۆشیه که
بینه وه وه چاره سه ری بکه ن ◊ أعضل فلان
وأعضل به: نیشی فلان کهس زۆری ماندو کردو
برستی ئی بری ◊ چه زرمی عومهر فه رموبه تی:
(أعضل بي أهل الكوفة ما يرضون بامر ولا
يرضاهم أمير) خه لکی کوفه زۆریان ماندو کردم
به هیج کهس رازی نین ببیته نه میرو
کاربه دستیان، هیج نه میرو کاربه دستیکیش
نییان رازی نیه ◊ عَضَلَتِ الْوَالِدَةُ بَوْلَهَا:
دایکه که به ناخۆشی منداله که می بوو ◊ أعضلت
الناقة: حوشرمه که وه ستاو توانای رۆیینی نه ماو

گه لآ بخوا ۵ العاضيه: به مانا (العاضيه) دئ ۵
 العضاء: همر درهختيك جقلاوى بئ بچوك يا
 گه وره ۵ العضييه: زهويهك زورى درهختى
 (العضاء) هه بئ ۵ بوختان و درؤ، قسهى بئ
 بنه ما.

عَضَا الشئى عضواً: شته كهى پارچه پارچه كرد ۵
 عَضِي الشئى: شته كهى پارچه پارچه كرد ۵
 دمگوترئ: عَضِي القوم: خه لكه كهى په رته وازه
 كرد ۵ العضة: تاقه و پيرو كومه ل ۵ پارچه ۵
 درؤ ۵ العضر: نه ندام، نه ندامى جهسته ۵
 نه ندامى حيزبو و پيخراو... هتد.

العضرية: سيفه تى نه ندامه كه بيه له ناو كومه ل و
 پيزمه كه دا.

عَطِبَ عطياً و عطوباً: نهرم بوو، هيزى تيدا نه ما.

عَطِبَ عطياً: فهوتا تيدا چوو له كار كهوت ۵ خراب
 بوو.

عَطِبَ العيرُ و الفرس: حوشترمه كه يان نه سپه كه تئ
 شكا ۵ عَطِبَ على فلان: رقى له فلان كهس هه لسا
 ۵ اعطبه: فهوتاندى ۵ عَطِبَ الكرم: گرى توله
 ميوه كانى دهر كهوتن ۵ عَطِبَ الشراب: هه وئى دا
 شه رابه كه وا لئ بكا بؤنى خوش بئ ۵ اعطب
 فلان: فلان كهس فهوتا ۵ اعطب النار: ناگرى
 برد له ناو پارچه سوالمت و قاپه شكاودا ۵
 العطب: لؤكه ۵ تيسكه لؤكه ۵ پارچه لؤكه ۵
 العطبة: پارچه تهنه كه يان سوالمته شكاو يان
 قاپه شكاو پشكو ناگرى بئ دمگوتزنه وه له م
 جيا گاو ه بؤ نه و جيا گ ۵ المعطب: شوينى
 فهوتان و تيدا چون ۵ المعطبل: نافرم تى جوانى
 گوشتنى خرو خه پان ۵ ناسكى گهردن دريز.

عَطِرَ عطراً: به عهتر خوى بؤنخوش كرد ۵ عطرة:
 به عهتر بؤنخوشى كرد ۵ عطر: به عهتر خوى

بؤنخوش كرد ۵ استعطر: به مانا (عطر) دئ ۵
 العاطر: كه سيك زورى حمز له بؤنى عهتر بئ ۵
 المطار: پيشهى عهتر باشى ۵ المطر:
 ههرشتيك بؤنى خوش بئ و خوى بئ بؤنخوش
 بكرئ ۵ نه و رومكانهى بؤنيان خوشه و زميتى
 عهتر يان لئ دهرده هيندرئ ۵ المطر: شتى
 بؤنخوش، ههر چهند شتى ترى بئ بؤنخوش
 نه كرى ۵ المطار: عهتر فروش ۵ المطار:
 كه سيك زور خوى بؤنخوش بكا و عهتر
 به كار بينئ ۵ المطر: به مانا (المطار) دئ ۵
 عطرة: كه مرسته و پيداويستى بو داببن كرد ۵
 عطارة: نه ستير مه كه له حموت نه ستيره
 گه روكه كان و له هه موان زياتر له خور نزيكه ۵
 گه وره خواى ناو چيروكه نه نفسانه بيه كان ۵
 خاومنى زمان روهوانى و بازارگانى.

عَطِسَ الرجل: بياومه كه پشمى، پزمى ۵ فهوتا
 له ناو چوو.

عَطِسَ الصبح: به يانى گزنگى دا ۵ عطسه: واى لئ
 كرد بپزمئ ۵ العاطس من الطباء: نه و ناسكهى
 به ره و روت بئ ۵ به يانى ۵ العاطس: نه و
 كه سهى شت هه لده مژئ به لوت ۵ العطسة:
 هاوشيوه ۵ دمگوترئ: (فلان عطسة فلان)
 فلان كهس دم شوبه يته فلان كهس له جهسته و
 ره وشت دا.

العطرس: نه و كه سهى بانگه يشت دم كرى بؤناو
 شهرو جهنگ ۵ المعطس: لوت ۵ المعطس: تيشكاو.

عَطِشَ عطشاً: تينووى بوو، هه ستى كرد بپويستى
 به ناو خوار دنه و ميه ۵ حه زى لئ بوو ۵ اعطش
 الرجل: بياومه كه مهور مالاته كهى تينو يان بوو ۵
 اعطش فلاناً: فلان كه سهى تينو كرد ۵ عطشه:
 به مانا (اعطشه) دئ ۵ تعطش: خوى تينو كرد،

به نهنقهست ئاوی نهخواردموه ◊ العَطَاشُ:
دمردنیکه توشی ئادهمیزادو همیوان دمبی
چمندیک ئاو بخواتهوه تیر ئاو نابج ◊ المَطَشَةُ:
زهوی بئ ئاو ◊ زهوی بیرون.

عَطَّ الثَّرْبُ: قوماشهکهی له دریزموه دادری ◊ یان
لهباری پانیهوه ههلی دری.

عَطَّ فُلَانًا إِلَى الْأَرْضِ: فلانکهسی به زهویدا داو
خستی ◊ عَطَّ الثَّرْبُ: بهمانا (عَطَّ) دئ ◊ اِعْطَى
الشَّيْءَ: شتهکهی دری، فهلاشتی ◊ اِنْعَطَّ الثَّرْبُ:
قوماشهکه، کراسهکه دریا ◊ اِنْعَطَّ العَرْدُ: دارهکه
جهمایهوه ◊ عَطَّ القَوْمُ: خه لکهکه عیطة
عیطیان کردو وتیان: (عیط عیط) ◊ عَطَّ
الكَلَامَ: قسهکانی تیکه لاو کردن ◊ عَطَّ
الذَّنْبَ: دمنگی گورگهی داو وتی: (عاط عاط).

العَطْفَةُ: ههراو هۆریاو قیرهو بگروه بهرده له
گۆزپانی شهردا.

عَطَفَ عَطْفًا وَعَطْفًا: لاریبۆوه، خواربوو.

عَطَفَتِ الظُّبْيَةُ: ئاسکهکه ملی خۆی لارکردموه.

عَطَفَ إِلَى نَاحِيَةِ كَذَا: مهیلی بۆ لاکردو روی تی
کرد.

عَطَفَ فُلَانٌ عَنِ كَذَا: فلانکهس لهو شته
گهراپهوه وهاته دواوه ◊ عَطَفَتِ النَّاغَةُ عَلَيَّ
ولدها: حوشترمهکه سۆزی بۆ بیجوهکه بوو شیر
بۆ هیناپهوه.

عَطَفَ عَلَيْهِ: بهزمیی پیداهاتهوه، عهتفی بۆ جولای
◊ هه لمهتی بۆ برد، بۆی گهراپهوه.

عَطَفَ الشَّيْءُ عَطْفًا: شتهکهی جهماندموه، لاری
کردموه.

عَطَفَ اللَّفْظَ عَلَى سَابِقِهِ: وشهکهی لهباری
ئیعراپهوه شوین وشه پئشوو خست بههۆی
حمرفی عهتفهوه.

عَطَفَ اللَّهُ قَلْبَ السُّلْطَانِ وَيَقْلِبُهُ عَلَى رَعِيَتِهِ: خودا
دلی پادشای نهرم کرد بۆ نهوهی بهزمیی به
رمعیهتهکهیدا بیتهوه ◊ عَطَفَ الشَّيْءُ: شتهکهی
خوارکردموه، لاری کردموه ◊ عَطَفَ فُلَانًا
العِطَافَ: پالتوی لهبهر فلانکهس کرد وای
لیکرد پالتوی لهبهریکا ◊ عَطَفَ النَّاغَةُ: وای کرد
حوشترمهکه سۆزی بۆ بیجوهکهی هه بی ◊ اِعْطَفَ
العِطَافَ وَبِهِ: پالتوی لهبهر کرد ◊ اِمْتَعَفَ
السِّيفَ: شمشیری هه لگرت ◊ اِنْعَطَفَ: مهیلانی
کرد، خوار بوو جهمایهوه ◊ تَعَاطَفَ القَوْمُ:
خه لکهکه هه ندنکیان سۆزیان بۆ هه ندنکیان
هه بوو ◊ تَعَاطَفَ فُلَانٌ فِي مَشِيَّتِهِ: فلانکهس له
رۆیشتندا خۆی بادا قورتو پیچی کردن ◊
تَعَطَّفَ: بهمانا (عَطَفَ) دی.

عَطَفَ عَلَيْهِ: سیلهی رهحمی به جهیهنا ◊ بهزمیی
پیدا هاتهوه ◊ عَطَفَ العِطَافَ وَبِهِ: پالتوی کرده
بهر ◊ اِسْتَعَطَفَهُ: داوای ئی کرد لهگه ئیدا به
سۆزو رهحم بی ◊ العاطِفةُ: خزمایهتی ◊
هۆکاری خزمایهتی ◊ پهیومندی لهپروی وه لانو
نازادکردنی بهندهو گۆیله ◊ سۆزو خوشهویستی
لهبواری زانستی دمرون ناسیدا نامادمایشی
دمرونییه خامنهکهی هه لدمنی بۆ ههست
کردن به هه لچون و داجونی تایبهتی و
پهیرهوکردنی سلوکیکی تایبهتی لهبهرامبهر
(فکر) هزرئیکی تایبهتی.

العاطِفُ: ته ئه ◊ العِطَافُ: پالتۆ ◊ فهرمنجی لهسه
هه موو پۆشاکیکهوه لهبهر دهکری بۆ
خۆپاراستن له سههما ◊ العَطَافُ: رهوشت

الشُّغُورُ: سَهَنگهري سهر سنووری چوَل کردو
 سهربازی تیدا نهما ۵ عَطَلُ: بِن کار مایهوه ۵
 تَعَطَّلَتِ الْمَرَأَةُ: نافرتهکه خشلهکانی لهدست
 دان لئی ونبوون ۵ الْعَطَلُ: مل ۵ قهدو بالا ۵
 دهگوترئ: (ما أحسن عَطَلُهُ) نای که قهدو بالای
 جوانه! ۵ الْعَطَلُ: نافرمتی بِن خشل ۵ بِن مال و
 بِن رُؤشنبیری ۵ الْعَطَلَةُ: مانهومی کریکار بِن
 نیش ۵ دهگوترئ: (فلان یَشکُر الْعَطَلَةَ)
 فلا نکس دادو بِن دادیهتی لهبهر بِن نیشی ۵
 ماوهی رُؤزیک یان زیاتر فهرانگه و هوتابخانه
 زانکوکان تییدا بشوو دمدن.

الْعِطَلُ: نافرمتی مل درئز، گهردن بلند ۵
 دهگوترئ: (إمْرَأَةٌ عِطَلٌ) نافرمتیکی گهردن
 بلندو بالا بهرزو روخسار جوانه ۵ الْعِطَالُ:
 نافرمتیک داب و نهریتی و ابی خشل بهخودا
 نهکا، لم روهوه لهبهر جوانیهکهی حهویجهی
 به خشل نیه ۵ عَطَنَتِ الْإِبِلُ عُطْرًا: حوشترمه
 دوی ئاو خواردنهوه له نزیك ناومهک پیخی
 خواردو بال کهوت.

عَطَلِنَ الْجِلْدَ عَطًا: پیستهکهی خسته ناو تال و
 جهوتهوه.

عَطَلِنَ الشَّيْلَ: فریزو گیا جیمهنهکهو هرئزمکهی
 خسته ناو ناوموه بوئنهومی نهرم بیتهوهو
 رهگهکانی زیندوو بینهوه

عَطَلِنَ الْجِلْدَ عَطًا: پیستهکه بوگهمنی کردو رزی
 بههوی نهوهوه فرئسی دابوه ناو حهوزی
 دماخهوهو ماومهکی زیاد له پیویست جینی
 هیشتبوو ۵ اعطت الإبل: حوشترمهکی ناوداو
 پاشان له نزیك ناومهک پیخی دا ۵ عَطَنَ:
 حهوزی دماخخانهی دروست کرد ۵ عَطَنَتِ
 الإبل: بهمانا (عَطَنَتِ دئ) ۵ عَطَنَ الْجِلْدَ: بهمانا

جوان و خاومن بهزمی بو خهک ۵ نهو کهسهی
 دالدهی تیشکاوان دمدا ۵ الْعَطْفُ: تر تره،
 رومکیکه گهلاو لقو پوپی نیه له پیپی
 (الْعَلْفِيَّة) یه له رومکی تر دههائی و بِن رگو
 ریشهیه ۵ الْعَطْفُ: له زاروهی نهحوپیاندا ۵ دوو
 چوری همیه:

۱- عهتف بههوی حهرفی عهتفهوه ۵ ومکوو (جاء
 محمد وعلي).

۲- عهتف بهیان ومکوو (رجع الى أرض الوطن رئيس
 اقليم كردستان مسعود البرزاني).

العطف: تمنیشت ۵ جهستهی نادممیزاد له پشته
 سهریهوه تاخوار سیبهندهی ۵ ناومراستی رینگاو
 نهوسهزی ۵ دهسگوترئ: (نَسِيَ عِطْفَهُ) روی
 ومرگتیرا پشته تینکرد ۵ رُؤیشت به ریهوه
 سهیری تمنیشتی خوی کرد ۵ رُؤی و فیزی
 کرد، زوری بهخوشایی بوو ۵ الْعَطْرُ: نهو
 کهسهی تیشکاو و ههلاتوان دالده بدا ۵
 نافرمتیک خُوشهویستی میردهکهی بِن ۵
 حوشترئیک سوژی بو بیچهوهکهی ههبن ۵
 الْعَطِيفُ: نافرمتیک نهرم و نیان و گوی رادیری
 میردهکهی بِن ۵ الْعِطْفُ: پالتو ۵ الْمُنْعَطْفُ:
 (مُنْعَطْفُ الطَّرِيقِ) بهرزی و نزمی رینگا ۵ عَطِلَ
 عَطْلًا وَعَطْرًا: خالی بوو نهیبو ۵ عَطَلَتِ الْمَرَأَةُ:
 نافرتهکه بِن خشل و نارایشت بوو.

عَطِلَ الرَّجُلَ: پیامهک بِن نیش بوو ۵ عَطَلَتِ الْإِبِلُ:
 حوشترمهک بِن شوان بوو ۵ عَطِلَ الْإِبِلَ:
 حوشترمهکی بِن شوان بهرهلا کرد ۵ عَطِلَ الْبَرَّ:
 کهس نهجوه سهر بیرمهک بو ناو ۵ عَطَلَتِ الْمَرَأَةُ:
 نافرتهکه خشلهکانی داکهند ۵ عَطِلَ الشَّيْئَ:
 شتهکهی خالی کرد ۵ عَطِلَ الدَّارَ: خانومهکی
 چوَل کرد ۵ عَطِلَ الشَّرِيعَةَ: شهریعهتی خودای
 پاش گوی خست، کاری بِن نهکرد ۵ عَطِلَ

إِسْمَعِي: داوای به‌خششی کرد ۵ الْعَطَاءُ: نهموی
دمبه‌خشری ۵ (أعطيات الملوك) به‌خششی پاشاو
مهلیک ۵ (أعطيات الجند) موجوه بژپوی سهرباز
۵ الْمُطِيَّةُ: به‌مانا (العطاء) دئی ۵ الْمُعْطَاءُ: که‌سئیک
زور به‌خشنده بی ۵ الْمُعْطِيَّاتُ: له‌بواری
فلسفه‌وه ممنتیقدا بریتیبه له قه‌زایای
سه‌لینراو یو گه‌یشتن به قه‌زایای نادیار.

عَطَّرَ السَّقَاءَ وَخَوَّهَ عَطْرًا: کونده‌که یان گوزمه‌کی
پر کرد.

عَطَّرَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی ناخوش و بست ۵ أَعْفَرَهُ
الشراب: گوزمه‌کی پر کرد بؤنهموی هه‌ناسه
نهدا ۵ الْعِطَارُ: پرکردنی شت له‌شهراب ۵
الْعِطَارَةُ: به‌مانا (العطار) دئی.

الْعِطَارِيُّ: نیرینه‌ی کولله (کولله نیره) ۵ الْعِطْرُ:
گوزه‌وه جه‌ره‌ی پر له‌شهراب ۵ عَطَّهَ بِالْأَرْضِ عَطًّا:
به زمویدا جه‌سپاند، نووساندی به‌زه‌ویه‌وه.

عَطَّ الْحَرْبَ وَالزَّمَانَ فَلَانًا: شه‌رو رۆزگار
فلانکه‌سیان گه‌ست داخیان کردوه، قاتیان
کردوه به زبری ژبانی به‌سه‌ر برد.

عَاطَ الْقَوْمَ مَعَاظَةً وَعِظًا: خه‌ئکه‌که له شه‌ردا زور
توندو تیز بوون.

عَاطَ فَلَانًا: کیشی له‌گه‌ل فلانکه‌س بوو دریزه‌ی
به کیشه‌که‌دا ۵ عَطَّلَتِ الْكِلَابَ وَالسَّبَاعَ: سه‌گو
درنده‌کان سواری یه‌کتر بوون له‌یه‌ک هه‌لاتن ۵
عَاطَلَّتِ الْكِلَابَ وَالسَّبَاعَ: سه‌گو درنده‌کان
سواری یه‌کتر بوون له‌یه‌ک هه‌لاتن ۵ عَاطَلَّ
بِالْكَلَامِ: قسه‌کانی گوشین و که‌لامه‌که‌ی زور
قورسو گران کردو گریو گوئی تیدا دانا ۵
عَاطَلَّ الشَّاعِرُ فِي شِعْرِهِ: شاعیره‌که شیعره‌کانی وا
هؤنیه‌وه برئ شیعره‌ی به‌ب شیعره‌یکی تر مانای
نهیوه و نه‌زاندی ۵ عَطَّلَ الْقَوْمَ: خه‌ئکه‌که

(عَطَّنَهُ) دئی ۵ تَعَطَّنَتِ الْإِبِلُ: به‌مانا (عَطَّنَتْ) دئی ۵
الْمِطَانُ: زبل یان خوئ و تال و جه‌وت که
دمکرپته ناو پیسته‌وه بؤنهموی بؤگه‌ن نه‌کا ۵
الْمِطْنُ: ته‌ویله‌وه پشتیری حوشتر ۵ ناغه‌لی
مه‌رو بزنی له نزیک ناوه‌وه ۵ دمگوتری: (ضربت
الإبل بعطن): حوشتره‌که تیر ناوی خواردوه‌وه
له نزیکیه‌وه پیخی خوارد ۵ (ضرب فلان بعطن)
حوشتره‌که‌ی ناوداو له نزیک ناوه‌که‌وه پیخی
داو مایه‌وه ۵ (فلان واسع العطن): فلانکه‌س
پشوو دریزو فیل زانه له‌کاتی جورتمو
کاره‌ساتدا، نانبدوه سه‌خی سروشته ۵
پیچه‌وانه‌ی (ضيق العطن) ۵ الْمِطْنُ: به‌مانا
(العطن) دئی ۵ شوینی ته‌پرکردن و نه‌رم
کردنهموی (ثیبه‌ل) همریز.

عَاطَا الشَّيْءَ وَ إِلَيْهِ عَطْرًا: ومری گرت ۵ دمگوتری:
(عَطًّا عَرَضَ أَحْيَاهُ) نامووسی برای موسولمانی
به‌خوین ومرگرت.

عَاطَا إِلَيْهِ يَدَهُ: ده‌ستی به‌رز کرده‌وه بؤلای.

عَاطَا فَلَانًا: له به‌خشنده‌یی دا پیش‌پرکیی
فلانکه‌سی دا ۵ أَعْطَى الْجَعْبُ: حوشتره‌که
به‌ناسانی ژیر بار بوو ۵ اعطى فلان يده:
فلانکه‌س هاته ژیر بارو ته‌سلیم بوو ۵ اعطى
فلاناً الشئى: شته‌که‌ی دا به فلانکه‌س ۵ اعطاه
الشئى معاطاة وعطاء: شته‌که‌ی دا به فلانکه‌س ۵
عَطَّاهُ: به‌له‌ی لی کرد.

تعاطى الرجل: پیاوه‌که له‌سه‌ر په‌نجه‌ی قاجی
راوه‌ستاو ده‌ستی هه‌ئپری بؤ ومرگرتن یان
گرتنی شتیک ۵ تعاطى القوم: خه‌ئکه‌که له
به‌خشین و نانبدمییدا پیش‌پرکیان کردو
بالاده‌ست بوون ۵ تعاط الشئى: شته‌که‌ی
ومرگرت ۵ تعاط الأمر: له گز ئیشه‌که راجوو ۵

کۆبوونمهوه ۵ عَظَلْتُ السَّبَاغَ و غورها: درندهو شتی
 وا سواری بهکتر بوون لهیهک ههلاتن بۆ زاوژی
 ۵ إعتظلت السباع و غورها: درندهو شتی و
 سواری بهکتر بوون لهیهک ههلاتن ۵ إعتظلت
 القوم علی الماء: خه لکهکه لهسمر ناومهکه
 پاله بهستوی بهکتریان کرد ۵ تعاطلت السباع
 و غورها: بهمانا (عَظَلْتُ) دئ ۵ تَعَطَّلَ القومُ:
 خه لکهکه خه بوونمهوه ۵ تَعَطَّلَ فلان: بهدوادا
 چوونی بۆ شتیگ کرد که لهکیسی چوووه ۵
 تَعَطَّلَ الليلُ: شهوهکه تاریک بوو بووبه شهوه
 زهنگ ۵ العِظْمُ: رومهکیکه صمغیکی شینی لی
 دهردههیندرئ بیی دهگوترئ: (ألتیلة) ۵ ههروا
 ناوه بۆ شهوی زۆر تاریک و رهش ۵ الْمُظْلَمَةُ:
 تاریکی زۆر رهشو چر ۵ عَظْمُهُ عَظْمًا وَعَظْمَةٌ:
 زهبری له نیسقانی دا.

عَظِمَ الكلب عَظْمًا: نیسقانی دهرخواردی گه مالهکه
 دا.

عَظِمَ الشئ عَظْمًا وَعَظَامَةً: شتهکه گه وره بوو.

عَظِمَ الرجلُ پیاومهکه کهتهو زهبه للاح بوو ۵
 شکۆمه ندو گه وره و پیزدار بوو ۵ أعظمَ الأمر
 والقول الرجل: کارمهکه یان قسهکه پیاومهکی
 ترساندو سه رسامی کرد ۵ به گه وره و نهستهه
 هاته بهرچاوی ۵ أعظمَ الشئ: شتهکهی
 گه وره کرد ریزو شکۆمه ندی پیندا، به گه وره و
 شکۆمه ندی هاته پیش چاو.

أعظم الكلب عَظْمًا: نیسقانی دهرخواردی سه گه که
 دا ۵ عَظْمُهُ: گه وره کردو ریزو شکۆمه ندی
 پیندا ۵ عَظْمُ الشاة: لاکه مه رمهکی که مرته که مرته
 کردو نیسقانه کانی ورد کردن ۵ تعاطم فلان:
 فلانکهس گه وره بی بۆ خۆی ره چاو کردو
 لاسایی پیاوه گه ورانی کردمهوه ۵ تعاطم الأمر

فلاناً: کارمهکه لهسمر فلانکهس زۆر گه وره بوو
 نیشهکهی لی قورس بوو ۵ تَعَطَّمْ: خۆی به زل
 زانی و فیزی کرد ۵ إستمَظمَ فلان: بهمانا
 (تعظم) دئ ۵ إستمَظمَ الأمر: کارمهکی به گه وره و
 قورس هاته بهرچاو ۵ نیشهکهی بی ناخۆش
 بوو، به دلی نه بوو ۵ إستمَظمَ الشئ: زۆربهی
 شتهکهی وهرگرت، نه نجامی دا ۵ العِظَامَةُ: نهو
 بهرۆو نیسفنج و شتانهیه ئاهرت به سمتی
 خۆیهوه دهمیه ستئ بۆنه وهی سمتی گه وره و خه
 بنوینن ۵ العِظَامِي: که سیک شانازی به
 بنه چه و باوک و بایری خۆیهوه بکا ۵
 بیچه وانهی (العِصَامِي) به ۵ الْمُطَامَةُ: بهمانا
 (العِظَامَةُ) دئ ۵ العِظْمُ: نیسقان که گوشتی
 به سه ره وه بی، به گوشت دابۆش رابی ۵ (عَظْمُ
 الشئ) زۆرینهی شت ۵ ههروا ناوه بۆ نیسقانه
 به چکۆله بهک له خوار عه مودی فه قه ربیه و میه
 بیی دهگوترئ: کلّیجه.

عَظِمَ الشئ: زۆربهی شتهکه.

عَظِمَ الطريقُ ناوهرستی رینگاو تهختایه کهی ۵
 العِظْمَةُ من الذراع واللسان: نهستورایی قۆل،
 نهستورایی زوبان ۵ شکۆمه ندی و گه وره بی ۵
 سه ره رزی و گه شه ۵ العِظْمُوتُ: پیاومتی و
 غیرته، خۆ به زل زانی و ته که ببور ۵ پوخۆشی و
 ته رده ماخی ۵ العِظْمِي: کۆتری سبی، کۆتری
 مه یله و سبی ۵ العِظْمِيَّةُ: به لای به شه دمت ۵
 المُعْظَمُ (معظم الشئ): زۆربهی شت ۵ المُعْظَمُ:
 مافو سنورمه کانی په رومردگار ۵ المُعْظَمُ: بیچه
 ئازه ل نیسقانیگ له زمانی دایه ده شکیندرئ
 بۆنه وهی نه توانئ شیر بخوا ۵ عَظَاهُ عَظْرًا:
 تیرۆری کرد، شله مه نبیه کی وای دایه بیکۆژی ۵
 دهگوترئ: (أسقاه الله ما عظامه) خودا توشی
 شتیکی کرد گیانی دهر بچئ ۵ له خیر و خۆشی

عَفْدَ عَفْدًا وَعَفْدَانًا: قاجی جوت کردن و بازی دا ◊
اعْتَفَدَ: دمرگای لهسهر خوی داخست و داوای
لهکس نهکرد بؤنهوهی له برسان بمرئ.

عَفْرَ عَفْرًا: له گل و خۆلی دا گهوزاند، یان خستیه
ناو گل و خۆلهوه ◊ بمزهویدا دا.

عَفْرَ الزَّرْعِ: پهکهمجار کشت و کالهکهی ناودا.

عَفْرَ عَفْرًا: رهنگی ومکو گل و خۆلی ئی هات.

عَفْرَ الرَّجْلِ: بیاوهکه له رۆشتندا قاجی لهدوو
نههاتن.

عَفْرَ الظُّبِيِّ: ناسکهکه سپیابهتی جهستهی تیکهلی

سوری بوو رهنگی خاکی ئی پهیدا بوو ◊ عَفْرَ

الرَّجْلِ: بیاوهکه مهره پشهکانی و حوشترمکانی

تیکهلی مهره سپی و حوشتره سپیهکان کردن ◊

عَفْرَتِ الْمَرْأَةِ فِي الْفِطَامِ: ناهرتهکه مهمکی خوی

قورپوی کردن بؤنهوهی مندالهکهی قیزی ئی

بکاتهوهو له شیر بپرتهوهو ◊ عَفْرَ الشَّيْئِ:

بهمانا (عَفْرَةٌ) دئ ◊ عَفْرَ اللَّحْمِ: گوشتهکهی

بهگهرمی خۆر لهسهر لمبو بهرد وشک کردهوه

◊ عَفْرَ النَّخْلِ: له تهلقیج کردنی دار خورماکان

بؤوه ◊ عَفْرَ الزَّرْعِ: کشت و کالهکهی به دمرمان

پژاند بؤنهوهی جبرو جانهمری ههلاجوژیکا ◊

عَافِرَةٌ: جهمبهری لهگهل بهست و ههولیدا

بیخاته ناو گل و خۆلهوه ◊ عَافِرٌ فِي الشَّيْئِ:

لهگهل شتهکه خهریک بوو بؤنهوهی مهبهستی

خوی بهدیببئنی ◊ اِعْتَفَرَ الشَّيْئِ: شتهکه تهپ و

تۆزای بوو ◊ اِعْتَفَرَ الشَّيْئِ: شتهکهی تهپ و

تۆزای کرد ◊ اِنْعَفَرَ: خوی لهناو گل و خۆلدا

گهوزاند ◊ تَعَفَّرَ: بهمانا (اِنْعَفَرَ) دئ ◊ الِاعْفَرُ:

ناسک که سپیایمی له سوری زیاتر بی ◊

کمیسیک شهو بهرۆژ بکاتهوه به دلهراوکئ و

خهو زرای ◊ العَفَارُ: موتوربهکردنی خورماو

لایدا ◊ العَفَاءَةُ: بپرۆیهکی خشۆکه جوار قاجی
ههن، له ولاتی میسر پیی دهگوترئ: (السُّحْلِيَّةُ)
له شام پیی دهلتین: (السَّقَايَةُ) چمند جۆریکی
همیه بهگوردی بییان دهگوترئ قۆری، سهرما
زهله، مارمیلکه.

عَظِي الْجَمَلِ عَظِي: حوشترمه ورگی هاوسا بههوی
خواردنی گیا ترشۆکه.

عَفْتُهُ عَفْتًا: چهماندیهوه، شکندی و دوولهتی
نهکرد.

عَفَّتْ يَدُهُ وَعَفْتُهُ: دمستی چهماندهوه و ملی
خوار کردهوه.

عَفَّتْ كَلَامُهُ فِي كَلَامِهِ: قسهکانی پچران و برپری

تیدا بوو، بههوی لالی و توری قسهکانی به

رئیک و پیکی بؤنهکرا ◊ عَفْتُهُ عَنْ حَاجَتِهِ: له

پنویستهکانی لایداو بۆی جئ بهجئ نهکردن.

عَفَّتْ عَفْتًا: نهحمهق بوو ◊ که دانیشت زۆریه

شهرمگای دمرکهوت ◊ بهدمستی چهپی کاری

کرد چهپلمر بوو ◊ العِفْتَانُ: (رَجُلٌ عِفْتَانٌ):

پیاوی تهبیات توندو نازاو بههیز ◊ العِفْيَةُ:

پهلو ◊ ناردو رۆن و ناو تیکهل دهکری و

دهکوئیندرئ ◊ عَفَجَهُ بِالْعَصَا عَفْجًا: به گۆچان له

پشتی و لهسهری دا

عَفِجَ عَفْجًا: ریخۆلهی نهستووور بوون، هاوسان

تَعَفَّجَ فِي شَيْءٍ: لهرۆیشتن دا قۆرت و پیچی کردن

ومکو ریخۆله، ومکو گوریسی ناو همبانه خوارو

خئج بوو ◊ العِفْجُ: ریخۆله.

المِعْفَاجُ: گۆچان ◊ داری جل شۆرک، داریکه جلی

تهری پیی دهگوترئ بؤ نهوهی پاک بینهوه ◊

المِعْفُجُ: نهحمهق و گئیل که نهمزانی قسهبکاو

نهکاری باش بکا ◊ المِعْفَجَةُ: بهمانا (المِعْفَاجُ) دئ.

چاکسازی تیدا کردنی بؤ نهومی بهری باش بگری
 ◊ درهختوکیکه له پیږی (الاریکیه)یه
 میومیهکی دمنک سوری همه، نهم درهخته
 چیلکهکهی زوو گر دگری ◊ لهگهل داری مرخ
 لیکیان بدهی ومکوو شقارته ناگری لی دپته دمر
 ◊ له پهنددا هاتوو: (فی کل شجر نار واستمجد
 المرخ والعفار) هموو درهختیک ناگری تیدابه
 وهلی درهختی مرخو عفار له همومان زیاتر
 ناگریان لهخو گرتوو ◊ العفاریه: پیسو
 چلکنو قیز لیگرو ◊ العفر: روی زموی ◊ گل
 یهکه ناودانی کشتو کاله ◊ العفر: روی زموی
 ◊ گل ◊ دمگوتری: (کلام لا عفر فیه) قسهیهکه
 بی مانایه، مانای جوانی لهخو نهگرتوو ◊
 العفر: شتی پیسو و قیزمون ◊ یهکانهبراز،
 بمرازی نیږ ◊ العفر: نازا ◊ کمتو بهمیز
 دوری و کونهسالی ◊ دیدهنی کردنی کهم
 دمگوتری: (ما تأتینا إلا عن عفر) کهم کهم نهی
 نایهپته لامان ◊ بازاری کهوتو و داوشاو
 شهوی جهوتهمو ههشتهمو نۆیهمی مانگ
 العفر: دوری و کونهسالی ◊ العفراء: زهوییهکه
 بی خوست نهکرای ◊ شهوی سیانزهی مانگ
 العفراء: نهو موانهی له تهوقهسهری نادمیزاد
 دپروین ◊ توکی پشتهسهری شیر ◊ (یالی شیر)
 ◊ پۆینهی کهلهشیر ◊ العفراء: سپیایی یهک
 تیکهل به سوریایی بیږ رنگی ومکوو رنگی گلی
 لی بی ◊ موی پشتهسهری شیر (یالی شیر) ◊
 پۆینهی کهلهباب.

العفره: بهمانا (العفراء) دئی ◊ العفر: پیسو و قیزمون
 ◊ موی یالی شیر ◊ پۆینهی کهلهشیر ◊ (أسد
 عفر) شیریکی بهمیزو زمبهلالاح ◊ العفری:
 بهمانا (العفر) دئی ◊ العفره: خهلیکی تیکهل له
 زور تاهمو پیږ ◊ العفرین: لیزانو کار دروست،

نیس لهدهست هاتوو ◊ (لیث عفرین) شیر
 بیایو بهمیزو پینگمیشو ◊ العفریه: بهمیزو
 توانا، پیسو و قیزمون ◊ پهرو پۆلی ملی
 کهلهشیر ◊ موی پاشه سهری نادمیزادو و لآخ
 قزی پیشهسهر (کاکۆل) ◊ دمگوتری: (جاء فلان
 نافشاً عفريته) فلانکسه به رق ههساوی هات
 العفار: نهو کهسهی پیشهی موتوربهکردنی
 دارخورما بی ◊ العفر: نهو کهسهی هیچ جوړه
 دیارییهک نادا بهکهس ◊ گوشتی برژیندراوو
 وشکهومبوو لهسهر بهردو لمبهلان بههوی
 گهرمای خورموه ◊ (زرع العفر) پیراندنی
 تووی کشتو کاله که دهچیندیری پیش نهومی ناو
 بدری ◊ العفار: نهو کهسهی لهگهل هاوهلهکانی
 دپروا بۆنهومی شتیکی لییان دست بکهوی.

المعصرة: بازاری کهوتوو بازاری بی مامهله که
 تمبو تۆز کالاکانی داپوشیږی ◊ زهوییهکیا
 گزمکهی خورابیو گلهکهی دمرکهوتبی ◊
 اليعفور: ناسکی رننگ خاکی ◊ گۆلکهلهی مانگا
 کیوی ◊ بهشیک له شهو ◊ تعفرت: بوویه
 عیفریت ◊ العفریت: پیسو و چلکنی و قیزمون
 ◊ کار رۆیشو و لیزان ◊ العفاز: گوپزی خوراو
 ◊ العفاز: ناوکی لۆکه ◊ عفشه عفا: به زویدا
 داو ژیر بیی خستو شیلای ◊ زمبری له سمتی
 دا ◊ له نیشهکهی گیرپهوه ◊ بهندی کرد
 سوکاپهتی بی کرد ◊ عافس الامور: له گز
 کارمکهی راجوو ◊ دهستی دایه نیشهکهی ◊
 اعفَسَ القوم: خهلهکه کهوتنه بهرمبهرمکانی
 یهکتری و یهکتریان گوشت ◊ اعفَسَ في الماء:
 خوی لماناوهکهدا نوقم کرد ◊ خوی لمانا و گل
 خۆلدا گهوزاند ◊ تعافسوا: شمرپو بهگز یهکدا
 چوونیان کرده پیشهی خویان همیشه لمانا
 خویاندا شمرپو همرایانه ◊ عفش الثئی عفا:

شته‌کەمی کۆکردەوه ◊ الأَعْفَشُ: شەو کۆیرو کۆیەرە
مشە ◊ العَفَاشَةُ: ئادەمیزادی بێ خێرو بێر.

عَفَصَ الشَّيْءَ عَفْصًا: شته‌کەمی داھینا و جەماندی ◊
دەگوتری: (عَفَصَ يَدَهُ) دەستی خوار کردەوه،
جەماندیەوه ◊ دەریھینا ریشە کیشی کرد.

عَفَصِيَ القَارورَةُ: سەرپۆشی خستە سەر دەمی
گۆزەمکە ◊ أَعْفَصَ الحَبْرُ: مازوی خستە ناو
مەرەمکەبەکەمی ◊ عَفَصَ الثَّرْبُ: کراسەکەمی بە
مادە (العَفَصُ) ڕەنگ کرد ◊ العِفَاصُ:
پەرۆبەکە سەری گۆزەو دیزەمی بێ دادەپۆشری،
ھەمبەنە، تیشودان: کە شوان نان و خۆراکی
خۆی تێدا ھەلەدەگرێ ◊ العَفْصُ: داربەر و
بەری دار بەرو ◊ مازو و گزگڵک و سیچکە ◊
دەرمانی سکچوون لەو بەرە دارانە دروست
دەکری ◊ ھەروا بۆ دروستکردنی حیرو ڕەنگ و
شتی وا بەکار دەھیندرێ ◊ العَفْصُ: لوتگیران،
خواری لە لوت دا ◊ عَفَعَتِ العَنزُ أُر الضَّأُ:
مەرەمکە یان بزەنەکە جرتی ئی دا ◊ پزمی ◊
دەگوتری: (ھو لا یساری عطفة عنز) ئەو تریکی
بزن ناھینن.

عَفَطَ الراعي بغمه عطفًا: شوانەکە بە دەنگێک
کەوێکو جرت لێدان بێ دەنگی نازەنەکانی دا
بۆئەھمی دەریان بکاو رایان جەمینی.

عَفَطَ فلان بشفته: فلانکەس بە لێو جرتی ئی دا.
عَفَطَ في كلامه: بەعەرەبێ قسەمی کرد بەلام بە
زمانیکی خواری نارپوان.

عَفَّ عَفَّةً وعفانًا: وازی لەکارو گوشتاری نارپوان ھینا
◊ دەگوتری: (ھم عَفَّةُ الفقر) ئەوانە ئەگەر
ھەژاریشێن سوێڵ ناکەن.

عَفَّ اللبَنُ عَفًّا: شیرمەکە لەگوانی نازەنەکەدا
کۆبومەوه ◊ أَعَفَّهُ الله: خودا بەدووری کرد لە

حەرام و نارپوان ◊ أَعَفَّتِ الشاةُ: مەرەمکە چۆر
چۆرە شیر لەگوانیدا کۆکردەوه ◊ عَفَّه: شیر
کەمی دەرخوارد دا ◊ اِعْتَفَّ: بەمانا (عَفَّ) دئ ◊
تَعَفَّفَ: بەمانا (عَفَّ) دئ ◊ بەزۆرە ملی
پاکداوینی و کارو گوشتار باشی بەسەر خۆی دا
ھینا ◊ شیرێ کەمی خواردەوه ◊ اِسْتَعَفَّفَ:
بەمانا (عَفَّ) دئ ◊ العُفَافُ: چۆرە چۆرە شیر کە
لەگوانی نازەنەکەدا کۆدەبیتەوه پێش ئەھمی
زۆر بئ ◊ یان پێش دۆشینێ ◊ العُفَّةُ: ماسی
بچکۆلەمی سبب ڕوت ◊ العِفَّةُ: وازھینان و
دورکەوتنەوه لە ھەرشتیک نارپوانی ◊ دوایی
تایبەت کراوه بۆ داوینپاکی و شەرپاکی ◊
العِفِيَّةُ: ئەو ئاھەرتەمی ڕەوشتی داوینپاکی
ھەبەو لەکاری نارپوان خۆی بپاریزی ◊ ئاھەرتی
خاتون و ڕەنگ ژن.

عَفَقَ فلان عفتًا: فلانکەس زۆری ھاتووچۆ کرد
بەبێ ھودە کەمێک نوست و بەخەبەر ھات و
پاشان نوستەوه.

عَفَقَ فلانا بالسرط: بە قامجی لە فلانکەسی دا.

عَفَقَ الشئ: شته‌کەمی کۆکردەوه.

عَفَقَ العمل: کارمەکی بەخرابی ئەنجامدا.

عَفَقَ العازفُ السوتر: مۆسیقا ژەنەکە دەستی
لەو مەترەمکان توند کردو بەھیز پەنجەمی پێدانا
◊ أَعَفَّقَ: زۆر ھات و چوو بەبێ سود ◊ یان بەبێ
ئیش ھات و چوو ◊ عَافَقَهُ مُعَافَقَةً وَعِفَاقًا:
موعالەجەمی کرد ◊ فَعَفَّقَ لِي كَرِد ◊ عَافَقَ الذئبُ
الغنم: گورگ کەوتە ناو مەرەمکەو تەفرۆ تونای
کردن.

عَفَقَ الغنم: مەرەمکەمی بەسەر یەکدا داہەوه، تیکی
کردنەوه خەری کردنەوه ◊ اِعْتَفَقَ الشئ: شته‌کە
دوای ھەلچون و راست قامەتی، چۆماپەوه، خوار

ناوهومی ۵ العَفْلَةُ: قیتکه یان میتکهی بیلا مانه‌ی نافرمت ۵ شتیکی خپرو هیلکه‌ییه له مندالدنی نافرمت یان شهرمگای حوشر تری یان کونی پاشه‌ومی پیاو دیته دهر.

عَفِنَ الشَّيْءُ عَفْنًا: شته‌که‌ی پانواندو بهره‌وای دا بۆنه‌ومی بترشی و بۆگهن بکا.

عَفِنَ الشَّيْءُ: شته‌که گۆراو بۆگهنی کرد ۵ اعْفَنَ فلان: فلانکس پیستی قه‌لش قه‌لش بوو ۵ اعْفَنَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی به‌خرابی و بی که‌لکی که‌وته دست ۵ عَفِنَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی خراب و بۆگهن کرد وای ئی کرد به‌که‌لکی هیچ نه‌یمت ۵ تَعَفَّنَ الشَّيْءُ: شته‌که گۆراو بۆگهنی کرد ۵ العَفْنُ: رومکیکی فوتریبه دمیته هوی بۆگهنیونی شتی تر.

عَفَا الأثرُ: شوینه‌که نه‌ما، شوینه‌واری کوزایه‌وه ۵ دگوتری: (عفا اثر فلان) شوینه‌واری فلانکس نه‌ما کوزایه‌وه .

عَفَا الشَّيْءُ: شته‌که گوم بوو دپار نه‌ما.

عَفَّتِ الأرضُ: زه‌ویه‌که رومکی زوری ئی رواو داپوشرا.

عَفَا الماءُ: ناوکه صاف بوو هیچ شتیکی تری تیکه‌ل نه‌بوو لیلی بکا.

عَفَا الريحُ الأثرُ: رشم‌بایه‌که شوینه‌وارمگی پرکردموه، کوزاندیه‌وه.

عَفَا الشَّيْءُ: شته‌که‌ی زورکردو دریزی کرد.

عَفَا فلاناً: هاته لای فلانکس داوای به‌خشش و یارمته‌ی ئی کرد. ۵ عَفَا له مالُه: نه‌ومی له پیداوپیستی خوی زیاد بوو دای به‌نه‌و.

عَفَا عن ذنبه وعنه: لئی خو‌ش بوو، چاو پۆشی ئی کرد ۵ له‌سهر تاوانه‌که‌ی سزای نه‌ما ۵ اعْفَى

بۆوه ۵ اعْتَفَى القومُ: خه‌لکه‌که به شمشیر لیکیان دا، شهره شمشیریان کرد ۵ اعْتَفَى الأسدُ: شیرمه که بۆ نیچیرمه‌کی گه‌راپه‌وه و گرتی ۵ إنعَفَى في حاجته: دمستی به کارمه‌کی کردو خیرا نه‌نجامی دا ۵ تَعَفَّى: په‌نای بۆ برد ۵ العِفَاقُ: (رجل مِعْفاق) پیاویکه زور دیدنی دمکا، ههر دئی و ده‌جی.

عَفَا عَفَاً وَعَفَاً: زور گیل و نه‌حمه‌ق بوو.

عَفَلَ الكبشُ عَفْلاً: دمستی له سمت و گه‌ل و گونی به‌رانه‌که دا بۆنه‌ومی بزانی قه‌له‌وه یان نا ۵ عَفِلَتِ المرأةُ أو الناقةُ عَفْلاً: شتیکی خپ له مندالدنی نافرمتکه هاته دهرموه، یان له هینی حوشرمه‌که هاته دهرموه، به‌زوری هاتنه دهرموه نه‌و شته دوا‌ی مندلیوون دمی، نه‌م حالته توشی نافرمتی شوو نه‌کردو نابی.

عَفَلَ الرجلُ: پیاومه شتیکی خپ له کوم هاته دهر و مکوو هیلکه وایه ۵ عَفَلَ: نه‌و شته خپری له شهرمگای نافرمتکه‌وه هاته دهر به‌داخکردن پوکاندیه‌وه ۵ العافِلُ: نه‌و کهسه‌ی له‌سهر پۆشاک‌ی دریزه‌وه پۆشاک‌ی کورت له‌بهر بکا ۵ العفلُ: به‌زی ناو گه‌ل و گونی به‌ران و نازه‌لی له‌و جو‌رمیه، همرکاتی چپودار ویستی بزانی ئاخو نه‌و چه‌یوانه قه‌له‌وه یان نا دمستی له‌گه‌ل و گونی لارانی به‌رانه‌که دمدا ۵ هیله تیلماسکی نیوان کونی پاش و هینی پیشه‌وه ۵ العفلُ: شتیکی خپه و مکوو هیلکه گون له مندالدنی نافرمت و هینی حوشر دیته دهر دهموبه‌یته هیلکه گونی پیاو ۵ جاری واش دمی نه‌م شته خپه له‌کونی پاشه‌ومی پیاو دیته دهر و مکوو هیلکه‌ی ناسایی وایه ۵ العفلاءُ: نافرمتیکه (بیلا مانا‌که‌ی) ته‌نگ بی به‌هوی ناوساوی و نه‌ستوربوونی دیواری پیرموی

فلان: زيادهى خوى پيدا، نهوى له پيداويستی
 خوى زياد بوو دای بهنمو ◊ اعفى المريض:
 نهخوشهکه چاک بووه ◊ اعفى فلاناً: قهرزکهى
 له فلان داگرت و داواى ئې نهکردموه ◊
 موحاسهبهى نهکرد ◊ اعفى الله: خودا
 فلانکهسى له بهلاو ناخوشى پاراست ◊ اعفى
 الرجل: بهسى پياومکهى دا، بهخشى دايه ◊
 اعفى الشعر: موومکانى هيشتنهوهو نهيتاشى ◊
 لهحهديدا هاتووه دهلى: (قصوا الشوارب
 واعفوا للحي) سميل کورت بکهنهوهو پيش
 بهيئنهوه ◊ عافاه الله معافاة وعفاء وعافية: خودا
 له بهلاو نهخوشى رزگارى کردو لهش ساغى
 پيدا ◊ عافت الدولة فلاناً من الجديدة: دهولمت
 فلانکهسى له نمرکى سمربازى مهرهخمس کرد
 عهسکمرى پې نهکرد ◊ عفى الحيران: نازهلهکه
 مووى دريژ بوون و زور بوون ◊ عفى فلان
 الشعر: فلانکس مووى جهستهى هيشتنهوه ◊
 اعتفاه: هات بولای داواى بهخشى ئې کرد ◊
 اعتفت الإبل اليبس: حوشترکه به ليومکانى
 پوشو و پهلاشهکهى له گل و خولهکه
 جياکردموه و خواردى ◊ تعافى فلان: فلانکس
 چاک بووه ◊ تعافى الشئ: وازى له شتهکه هينا
 ◊ تعفى الشئ: شتهکه لاجوو نهما ◊ استعفى
 مكلفه: داواى ليکرد نهرکهکهى لهسر لابهري
 ◊ استعفى الإبل اليبس: حوشترکه به لجي پل و
 پوشهکهى له گل و خولهکه جياکردموه و
 خواردى ◊ العافى: پيشهوا ◊ نهو کهسهى دهجى
 بؤ سر بير و کاريزاو ◊ ميوان ◊ همر کهسيک
 داواى بهخشش و يارمهتى بکا ◊ العافية:
 تندرورستى تهواو ◊ ميوان ◊ داواگارى
 بهخشش و يارمهتيدان ◊ داواگارى بزيوى و
 خوراک ◊ هلهوهداى خواردهمهنى ج نادميزاد

يان زيندمومرى تر. ◊ العفا: ولاتیکه دياردهى
 هفرمانرېموايى و پاشيمتى تيدا نهبن، ولاتى بن
 ميرو حاکم بن ◊ العفاء: ههوتان و تيداچوون ◊
 گل و خول ◊ باران ◊ سپيايى چاو ◊ العفاء:
 خورى و موى دريژموبوو ◊ پهري دريژ ◊ قزى
 دريژ ◊ العفاء: پهرو پولى نعامه که دريژبن
 ◊ العفارة: شتى چاک و باش لههر جورنک بن
 ◊ كهفى منهجهل بنکرو بهرماوهى شوږبا ◊
 العفو: مال و ساماننک زياد بن له بزيوى
 پيوست ◊ بهرماوهى ناو خورموه ◊ ناويک زياد
 بن له ناو خورموه و بهناسانى دمست بکهوى ◊
 باشترين کالاً لههر جورنک بن ◊ چاکه و
 پياومتى ◊ زموى و زارنک چول بن و کهسى تن
 نهجوويى و شوپنهوارى کهسى ئې نهبن ◊ العفو:
 کهسيک زور ليبورده بن، ئې خوشبوونى زوربن
 ◊ عقت الإبل: حوشترکه له لهورگايهکهوه
 چوو نهو لهومرگايهکى تر.

عَقَبَ فلان على فلانة: فلانکس فلان نافرمتى ماره
 کردوه دواى نهوى بيومزن بوو، لهزير نيکاحى
 ميردى پهکهى نهما.
 عَقَبَ فلان فلاناً عقباً: فلانکس دواى فلان کهوتو
 بهشوپنى دا هات ◊ زهبرى له پاژنه پيى دا ◊ به
 ژيى ومتمرى کهمان شتهکى دا.
 عَقِبَ التبت: رومکهکه لاسکى بارنک و گهلاکهى
 زهرد بوو.

عَقِبَ فلان: فلانکس پاژنهى پيى نيشا. ◊ اعقب
 الرجل: پياومکه مندالى لهپاش جيما ◊ اعقبت
 الإبل: حوشترکه له لهورگايهکهوه گواستيهوه
 بؤ لهومرگايهکى تر ◊ اعقب الأمر: سمرمنجماى
 کارمکه بهسوود بوو ◊ اعقب بين الشين: نهو
 دوو شتهى پهک بهدواى پهکدا هينان ◊ اعقب

عن الشئ: له شتهکه گهراپهوه ۵ زبون بؤوه ۵
 اعقاب فلان في الرحلة والعمل وغيرهما: فلانى
 کرده باشکو ۵ اعقاب فلاناً باحسانه: پاداشتی
 خیری فلانکسی داپهوه ۵ اعقاب الطائف فلاناً:
 دم دم و جار جار شتیتهکه بؤ فلان
 دهگه رپتهوه، هر دمه نادمیک کابرا تووشی
 حالته شتی دمبیتهوه ۵ عاقب بين الشين:
 نهو دوو شته یهک بهدو یهک دا هینان ۵
 عاقب فلاناً: بهدوا فلانکسدا هات ۵ عاقب فلاناً
 في الرحلة والعمل: له سغهرو کردهودا شوین
 فلانکس کهوت.

عاقب فلاناً مُعاقباً بذنبه: به گویره کاره
 خراپهکهی سزای فلانکسی داپهوه ۵ عَقَبَ
 فلاناً: شوین مافی زمو تکرای خوی کهوت
 بؤنهوهی ماههکهی بسینیتهوه ۵ عَقَبَ فلان في
 الصلاة: دوی نمنجامدانی نوپژ دانیش و
 مایهوه چاوهری نوپژیکی تری کرد ۵ عَقَبَ في
 الأمر: راپا بوو له درپژمپیدانی کارمکهی ۵ عَقَبَ
 على فلان: هیرشی کرده سمر فلانکس و به
 نارهوا ناوی زپاندو عهیب و ههلهکانی
 دمرخست ۵ عَقَبَ: گهراپهوه سمری و ناوری ئی
 داپهوه ۵ عَقَبَ القاضي على حكم سلفه: دادومر
 بریاری دادومری پیش خوی گوئ پینهدا و ههلی
 وماندموه ۵ عَقَبَ فلاناً: بووه جی نشینی فلان
 ۵ عَقَبَ فلاناً حقاً: مافی فلانکسی دواخت ۵
 عَقَبَ الشئ: شتهکهی بهتیل سیرمه شتهک دا
 ۵ شتیکی تری هینایه شوینی شتهکه ۵ عَقَبَ
 الجیش: هندیکی له سوپاکه گیراپهوه و
 هندیکی ئی ناردن ۵ اعقاب القوم عليه: خهکه
 لهسر نهوه کۆمهکی یهکتریان کرد ۵ اعقاب
 من کذا ندماً: لهوه پهشیمانی بؤ مایهوه.

اعتاب الرجل: بیاوهکهی بهند کرد ۵ اعقاب البائع
 السلعة: فروشیار کالاکهی نهداپه کپیار
 بؤنهوهی پارمکه و مرگری ۵ اعقاب فلاناً: بوو
 بهجینشینی فلان، دوی نهو هاته سهر تهخت
 ۵ اعقاب القوم الشئ: خهکهکه شتهکهیان
 خسته بهرباس و لیکۆلینهوه ۵ اعقاب فلاناً خيراً
 أو شراً بما فعل: به گویره کردهوهی چاک یان
 خراب پاداش و سزای فلانکسی رهچاو کرد ۵
 تعاقب الشيان: نهو دوو شته یهک لهدوی یهک
 هاتنه کاپهوه ۵ تعاقب القوم في الشئ او الأمر:
 خهکهکه شتهکهیان بهنؤبه و یهک لهدوی
 یهک گرتنه نهستؤ ۵ تعاقب القوم عليه:
 خهکهکه لهسهری کۆک بوون و پارمهتی
 یهکتریان دا بؤ نمنجامدانی ۵ تعقب فلان بخير:
 فلانکس جار دوی جار خیره و بیر هینا ۵
 تعقب فلاناً: شوین فلانکس کهوت
 لیکۆلینهوهی دهرباری کرد، فلانکسی لهسر
 تاوان سزادا ۵ تعقب عورة فلان أو عثرته: له
 عهیب و عاری فلانکسی کۆلیهوه و ههله و کاره
 ناشیرینهکانی شی کردنهوه بلاوی کردنهوه.
 استعقب منه خيراً أو شراً: له جیاتی فلان شت
 خیره و بیر یان شهرو نهگبهتی لیوه دست
 کهوت ۵ استعقب فلاناً: به دوادا چون و
 لیکۆلینهوهی دهرباری فلان کرد و ههولی دا
 عهیب و عاری تیدا بدؤزیتهوه ۵ الاعقاب: نهو
 لهته سوالمت و شته وردانهیه دهرخسته نیوان
 درزی نهو خستانهی دیواری پی ههلهچندرئ
 بؤنهوهی دیوارمکه چاک کون برپی و یهکتر
 بگری ۵ التعاقب: (التعاقب القمی) لهیواری
 زانستی روهکناسیدا گهشهکردنی ههموو
 نهندامهکانی رومکه لهرمگهوه تاسهره تۆپهی
 لقو گهلاکانی ۵ العاقب: کۆتایی و خاتیمه شت

۵ هر شتیک دوی شتیکی تر بی یان بیته جی نشینی ۵ نهو کهسهی دمبته جینشینی گهوره پیاو له پله و پایه‌دا ۵ پاداشی چاکه ۵ العُقَابُ: هه‌لۆ، یان دالاش ۵ باندمیه‌کی گوشت خۆرو جنگ قهویه دمندوکی کورت و کهوانمیه ۵ زۆر جاو تیزو دوور بینه ۵ له پهن‌دی پیشیناندا هاتوو ده‌لج: (ابصر من عقاب) فلانکس له دالاش جاو تیزتر و دوربیتره ۵ العُقَبُ: کۆتایی شتو خاتیمه‌کهی ۵ هورشان دمه‌رموی: ﴿هُرَّ خَيْرٌ نَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا﴾ ۵ ده‌شگوتری: (سافرت فی عُقب الشهر) کۆتایی مانگ سه‌مه‌رم کرد ۵ (عقب الجمال) شیوه و شیوازی جوانی ۵ العُقَبُ: نهو ره‌گه نه‌ستورو پته‌وهی جه‌سته‌ی چه‌یوانه که زنی که‌وان و نامیری مؤسقیای ئی دروست ده‌کری ۵ العُقَبُ: پازنه بی ۵ نیسقانی پازنه بی که گه‌ورترین نیسقانی قاجه ۵ کۆتایی و خاتیمه‌ی شت ۵ مندا، مندالی پیاو که دواخۆی له زیان‌داین ۵ ده‌شگوتری: (جاء عَقْبُهُ وبعقبه) دوا نهو هات ۵ (رجع علی عقبه) به‌ریگیای خۆیدا گه‌رایه‌وه ۵ (وَطْنَا عَقِبَ فُلَانٍ) به‌شوین پیی فلاندا رویشتن ۵ (فُلَانٌ مُرْطًا الْعِقْبُ) فلانکس شوینکه‌وتوی زۆره ۵ العُقْبِيُّ: قیامت ۵ گه‌رانه‌وه بۆلای خودا ۵ کۆتایی هه‌موو شتیک و خاتیمه‌ی ۵ پاداشتی کار ۵ الْعُقَبَةُ: کۆتایی شت و خاتیمه‌ی ۵ نۆره به‌دهل ۵ نهو شیرینی و شته‌ی دوی نان دم‌خوری ۵ شۆرپاو و چیستی تر که له‌منجه‌لی خوازراودا دم‌بیرته‌وه بۆ خاوضنی منجه‌له خوازراومه‌که ۵ شیوه و شیوازی جوانی ۵ ده‌شگوتری: (فُلَانٌ مَا يَفْعَلُ ذَلِكَ إِلَّا عُقْبَةَ الْقَمَرِ) فلانکس نهو کاره ناکا مه‌گه‌ر کۆتایی مانگ ۵ الْعُقَبَةُ: کاری قورسو کۆسپی گه‌وره ۵ العُقُوبُ: نهو کهسه‌یه

له‌کاری باشدا ده‌چیته چیگیای په‌کیکی پیش خۆی ۵ الْعُقُوبَةُ: سزای تاوان ۵ الْعُقُوبُ: هر شتیک دوی شتیکی تر بی و بیته جی نشینی ۵ الْعُقُوبُ: سزادمر ۵ تۆله سین ۵ الْعُقَابُ: ناهرمتیک عادمتی وایی کوری بی دواپی کچی بی ۵ الْعُقَبُ: کۆتایی رۆژ دمه‌وه نیواره ۵ ده‌شگوتری: (جاء فُلَانٌ مُعَقَّبًا) فلانکس نیواره هات ۵ الْمُعَقَّبَاتُ: فریشته‌ی رۆژو شهو که خودا دایناون کرده‌وی چاک و خرابی به‌ندمکان بنووسن؛ کاروباری که پییان سپی‌ردراوه نه‌جامی بدن و جبه و جبه‌وه که فریشته‌ی شهو هاتن فریشته‌ی رۆژ به‌رز دم‌بنه‌وه ۵ هورشان دمه‌رموی: ﴿لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ﴾ ۵ ته‌سبیحات که جۆرمکانی به‌دوی په‌کدا ده‌شگوترین ۵ الْيَعَابِيَّةُ: تاقمیکی نه‌صرانین شوین که‌وتوی (بعقوب البراذعي) نهم یاقوب ناوه له چه‌رخ‌ی شه‌سه‌می زایینی دا له ولاتی شام دا زیاره، برویان به‌په‌کیه‌تی (لاهور و ناسوت) هه‌په‌وه پییان وایه نهم دوو شته په‌ک سروشتیان هه‌په ۵ الْيَعُوبِيَّةُ: به‌مانا (اليعاقبة) دی ۵ بیرو باوهری یاقوبیه‌کان ۵ تَعَقُّبَةُ: شوینی که‌وت ۵ الْمُعْتَبِرُ: کاری قورسو کۆسپی گران ۵ پاشماوه‌ی نه‌خۆشی ۵ پاشماوه‌ی دوزماناپه‌تی، یان دل‌داری ۵ نهو که‌فو لیکه‌ی له ناکامی له‌رزوتادا له‌سه‌ر لیو دمه‌رده‌که‌وی ۵ الْعُقَابِيُّ: به‌لاو کارمسات.

عَقَدَ السَّائِلُ: شله‌مه‌نیه‌که به‌ستی، ره‌ق بوو جا یان به‌هۆی ساردی یان گه‌رمی ۵ گولوك که دواپی دموهری و له شوینه‌که‌ی به‌رو بووم دپته ناروه.

عَقَدَ لِفُلَانٍ عَلَى الْبَلَدِ: فلانکسه‌سی کرده فه‌رمان‌ره‌وی ولات.

عَقْدُ الْحَبْلِ: گریزی له‌حبله‌که‌دا.

عَقْدٌ نَاصِبَةٌ: ناوجه‌وانی گرز کردو خوئی ناماده کرد بؤ شهر.

عَقْدٌ طَرَفِي الْحَبْلِ وَغَوْه: همدووه سه‌ری حبله‌که‌ی به‌یه‌که‌وه گری‌دا.

عَقْدُ الْبِنَاءِ: به‌ردی دیواره‌که‌ی به‌یه‌که‌وه لکاندن به‌جوړیک په‌کتری بگرنو دیواره‌که‌ی خورگر بی ۵ به‌شیوه‌ی که‌وانه‌یی بینا‌که‌ی دروست کرد.

عَقْدُ النَّاجِ فَوْقَ رَأْسِهِ: تاجی له‌سهرنا، تاجی به‌سه‌ری خوئی‌وه شته‌که‌دا.

عَقْدُ الْبَيْعِ وَالْيَمِينِ وَالْعَهْدِ: مامه‌له‌که‌ی ان سوینده‌که‌ی ان به‌لینه‌که‌ی دوپات کرده‌وه سووربووه له‌سمر نه‌نجامدانی ۵ قورن‌ان دم‌سرموی: ﴿وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ﴾ ۵ عَقْدُ الْعَسَلِ: همنگوینه‌که‌ی شل کرده‌وه تواندیه‌وه ۵ عَقْدُ الْكَلَامِ: قسه‌که‌ی چه‌واشه کرد وای نی کرد مانا‌که‌ی باش دمرنه‌که‌وی و به‌ناسانی نه‌زاندری ۵ اِعْتَقَدَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی رهمق و پته‌وه بوو ۵ دم‌گوتری: اِعْتَقَدَ الْاِخَاءَ بَيْنَهُمَا: برایمتی و دوستانه‌تی له‌نیوانیاندا چه‌سپا ۵ اِعْتَقَدَ الْحَبْلَ وَغَوْه: حبله‌که‌ی گری‌دا.

اِعْتَقَدَ النَّاجِ فَوْقَ رَأْسِهِ: تاجی له‌سهرنا، تاجی له‌سه‌ری خوئی قایم کرد ۵ اِعْتَقَدَ الدَّرُّ: ملوانکه‌ی مرواری هونیه‌وه، له‌مرواری ملوانکه‌ی دروست کرد ۵ اِعْتَقَدَ فُلَانٌ الْأَمْرَ: فلانکه‌س شته‌که‌ی به‌لاوه راست بوو لینی دنیا بوو، دل و دهرونی له‌سمری دامه‌زرا ۵ اِعْتَقَدَ عَقَارًا: زموی زارمه‌که‌ی له‌سمر خوئی تابو کرد بؤخوئی دانا ۵ اِنْعَقَدَ: دامه‌زرا ۵ بؤ موتاومعه‌ی (عَقْدَهُ) دئ ۵ دم‌گوتری: اِنْعَقَدَ الْحَبْلُ أَوْ الْبِنَاءُ أَوْ الْيَمِينُ: حبله‌که‌ی گری‌دا، باله‌خانه‌که‌ی

پایه‌ست، سوینده‌که‌ی دامه‌زرا ۵ تَعَاقَدَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که‌ی به‌یمانیان به‌ستو واده‌وه به‌لینیان‌دا به‌یه‌کتری ۵ تَعَقَّدَ الْخِطَّ وَغَوْه: دم‌زومه‌که‌ی گری‌خوارد، گری‌درا ۵ تَعَقَّدَ السَّائِلُ: شله‌مه‌نیبه‌که‌ی رهمق بوو ۵ تَعَقَّدَ الرَّمْلُ: لمبه‌که‌ی په‌کتری گرتو رهمق بوو ۵ تَعَقَّدَ السَّحَابُ وَقَوْسُ قَرَحٍ فِي السَّمَاءِ: هورمه‌که‌ی له‌ناسمان چین له‌سهر چین ووستا و مگوو چینی دیوار یان شوه‌ه زهرینه‌وه مگوو دیواری که‌وانه‌یی خوئی نواند ۵ تَعَقَّدَ الثَّرَى: گل‌که‌ی رهمق ۵ تَعَقَّدَ الْاِخَاءَ: برایمتیه‌که‌ی ان دامه‌زرا ۵ تَعَقَّدَ الْكَلَامَ: که‌لامه‌که‌ی گری‌و گوئی تیدا په‌یدا بوو به‌هوی خراب ریزگردنی وشه‌کان، یان هم‌بوونی تموم‌مز له‌سمر مانا‌که‌ی ۵ اَلْتَّمَعِيدُ: به‌لای زانایانی زانستی به‌یان‌وه ری‌کخستنی که‌لامه به‌شیوه‌یه‌که‌ی مانا‌که‌ی ناشکرا نه‌بی ۵ به‌مه‌دم‌گوتری ته‌عقیدی له‌فزی ۵ نه‌گهر ته‌عقیده‌که‌ی به‌هوی مه‌جازنی‌کی به‌پوهندی دوورو کینایه‌کی دووره لزوم بوو نه‌وه پی‌دی دم‌گوتری ته‌عقیدی معنه‌وی ۵ الْعَقْدُ: دیواری که‌وانه‌یی بی، عه‌گادیمی بی ۵ عه‌هدو به‌یمان ۵ ری‌که‌وتنامه‌ی نیوان دوو لایه‌ن ۵ مگوو گری‌به‌ستی نیوان کریارو فروشیار ۵ نیوان زن و می‌رد ۵ هم‌روا ناوه بؤ هم‌موو گری‌به‌ستی‌کی نابووری و سیاسی ۵ له‌زماره‌دا بریتیه له‌خانه‌ی دهمیان تا ده‌گاته نه‌ومد ۵ صَبَّحَ الْعُقُودَ: نه‌وه رسته‌وه وشانمن که‌گری‌به‌سته‌که‌ی پی‌ن دادبه‌ستری ۵ و مگوو رسته‌ی: (زواجك بنتي فلانة) (بعثك مالي هذا) ۵ الْعَقْدُ: دم‌زوویه‌که‌ی مورو پی‌ن ده‌مونه‌ری‌ته‌وه دکری‌ته ملوانکه‌ی ان دسته‌وانه‌ی مه‌چه‌که‌ی ۵ الْعَقْدَةُ: گری ۵ نه‌وه شوپنه‌ی گری‌به‌کی نی دم‌دري ۵ گری‌به‌که‌ی له‌سمر نی دم‌دري ۵ له‌بواری

زانباري روه گناسيدا شويني دمر کهوتني چروزه و خونچه و گه لايه له سمر لاسک يان پهل و تولهی درخته که دمر دين ۵ له بوارى زانبارى دموونناسى دا دياردميه که له خه موکى و که بهتوه سه ره ه لدمدا و هه بوونى خوئى ده چه سپينى ۵ له بوارى جوگرافيدا يه که به که بؤ مزمندم کردنى مسافاتى دمر يابى و به مىلى دمر يابى دناسرى و دريژيه کهى (١٨٥٢مه تره) ۵ گرتنى شتيك و به ستنه وهى ۵ کو مه ل و تاقم ۵ نيمامى عمل له و تاريکدا فهرمووى: (هذا جزء من ترك العقدة) ئه مه سزاي ئه و که سه به له کو مه ل تار بووه ۵ فهرمانر ه و ايبى ولات ۵ زمان گيران و لائى که زمان وه کو و پيوست ناتوانى وشه و رسته کان دمر برى ۵ هر چى نادميزاد خاوندارى بى وه کو خانو و به ره و زموى و زارو کالا ۵ زه و ييه که له وه رى زور و درختى لى بى ۵ ده گوترى: (عش ابلک بلك العقدة) و شتره که ت له و پارچه زه و يه دا بله و مرپينه ۵ هه روا وشه (عقدة) به مانا چه سپان و دامه زران و برانه وه و برباردان دئ ۵ الْمُعْدَةُ النفسية: تمنگه ژميه که تووشى ژيانى هه ندى نادمه ميزاد دهبى سه رده که يشى بؤ تيکچوونى دموونى.

العقدة: بى نکى زوبان، نه ستورايى زوبان ۵ المقاد: به مانا زيده رويى له گرندان دا دئ ۵ دمزوو ريس، دمزوو فروش ۵ العقيد: له بوارى شله مهنيدا مه به سست شله مهنى خه سته ۵ پله يه که سهر يازيه له نيوان پلهى (مقدم) و عه ميد دا ۵ العقيده: بى رو باومر که بگاته پلهى دنيايى و خاومر باومر که شک و گومانى تيدا نه مينى ۵ له بوارى ناييندا برى تييه له بى رو باومر به بى کردار وه کو و براوايوون به هه بوون و تاك و ته نهايى خودا ۵ ناردنى

بيغهمبه ران ۵ العقود: هيشوه ترى و شتى وا ۵ الْمُعْتَدُ: به مانا (العقيدة) شوينى گري به سست ۵ شوينى گرى ۵ دوخينى دمر بى و شتى وا ۵ الْمُعْتَدُ: همر شتيك زور پى گرى و گوئ بى قورتو و چورتى زور بى ۵ قسه ي پى تو يكل و گرى و گوئ ۵ الْمُعْتَدُ: جادوباز، نه و که سه مى گرى لهشت دمدا وهى لى دمکا ۵ عَقَرَتِ الْمَرْأَةَ وَالرَّجُلَ عَقْرًا وَعُقْرًا: زن و پياوه که نه زوك بوون منداليان نه بوو.

عَقَرُ النخل عَقْرًا: دارخورما کهى له سه ره وه بى.

عَقَرُ الْإِبِلِ: قانچى که حوشتره کهى بره وه بؤ نه وهى بکه وئى و بتوانى سه رى بى رى.

عَقَرُ الْخِيَانِ: نازه له کهى سه ر بى.

عَقَرُ السَّرْجِ وَالرَّجُلِ الظَّهْرِ: زين و کورتانه که پشتى و لاخه کهى بريندار کرد.

عَقَرُ الْكَلْبِ الْوَلَدِ: سه که که منداله کهى گه ست.

عَقَرُ الرَّجُلِ عَنْ حَاجَتِهِ: پياوه کهى له نياز و مه به سته کانى لادا لى مه نه کرد.

عَقَرُ الرَّجُلِ عَقْرًا: پياوه که له شوينى خوئى مايه وه پاش و پيشى نه کرد، چونکه ترسا و حه به سا، هه ره وه کو قانچى برابى ۵ عَقَرَتِ الْمَرْأَةَ عَقْرًا: نافرته که مندالى نه بوو ۵ عَقَرَتِ الْمَرْأَةَ عُقْرًا: نافرته که نه زوك بوو.

عَقَرُ الرَّجُلِ: پياوه که نه زوك بوو.

عَقَرُ الْأَمْرِ: کارمه سه ره نه نجامى نه بوو ۵ أَعْتَرَ الرَّجُلُ وَالرَّجُلُ الظَّهْرِ: کورتان و زينه که پشتى و لاخه کهى بريندار کرد ۵ أَعْتَرَ اللَّهُ رَحِمَ الْمَرْأَةِ: خودا مندالدى نافرته کهى تووشى دمر دينک کرد توشى نه زوكى بوو ۵ عَاقَرُ الْخَمْرِ: هوگرى نارمه قوارنده وه بوو و ازی لى نه هينا ۵ عَاقَرَ

فلاناً: پیشبرکئی له گهفل فلاندا کرد له حوشر
 سهربریندا بۆ خودمرخستن له وهدا ناخۆ کامیان
 سهخی تره ۵ **إِنْعَقَرَ** ظهْرُ الدابة: پشتی ولاحهکه
 بریندار بوو ۵ **إِنْعَقَرَ** البعيرُ والفرسُ: حوشرمهکه
 حاجی بردرایهوه به شمشیر ۵ **تَعَاقَرَ** الرجلان:
 دوو بیاهمهکه پیشبرکئیان کرد له حوشر
 سهربریندا ۵ **تَعَقَّرَ** فلان: بهمانا (اعقر)دی ۵
تَعَقَّرَ ظهْر الدابة: پشتی ولاحهکه بریندار بوو ۵
تَعَقَّرَ شَحْمُ الناقة: بزم و پیوی حوشرمهکه
 کۆبوموه ۵ **تَعَقَّرَ** الفیثُ: بارانهکه بهردهوام بوو ۵
تَعَقَّرَ النباتُ: روهکهکه دریز بوو ۵ **العاقِرُ** من
 الطيور: نهو بالندهمییه که بهرو پۆلی تووشی
 نهخۆشی دمین ناهیلئی باش برپۆین ۵ ههروا
 وشهی (العاقِرُ) ناوه بۆ روهکیک له پییری
 (المرکبة) پهگهکانی له بواری دهرمان سازیدا
 بهکار دهیندری، نهم روهکه له ولاتی ئهفریقا
 زۆره ۵ **العقارُ**: زموی و خانوبهره ۵ مولکی
 نهگوینزاروه ۵ **العقارُ** الحرُّ: مولکی پالفتهی ومها
 سالانه بهری خوئی بدا ۵ **العقارُ**: لههموو
 شتیکیدا جۆری باشییهتی ۵ **العقارُ**: شراب ۵ له
 ههموو شتیکی جۆری باشی ۵ **العقرُ**: شوینکه،
 شوینهوار وهکوو شوینکهی پمتی بهستنهوه
 بهفاجی ولاح و شتی واوه ۵ بناغهی ههموو
 شتیکی ۵ هۆبهی گهل و هۆز ۵ **العقرُ**: بناغهی
 ههموو شتیکی ۵ ناومرستی خانو ۵ هۆبهی
 گهل و هۆز ۵ لهوهری باش ۵ مارمی نافرمت
 نهگمر به شوبهه وهله خرایه پهردهی
 بوکیهتییهوه ۵ جوانترین دیرمشعیری
 چامهشعیر ۵ (بيضة العقر) پهگم هیلکهی
 مریشک که دهیکا ۵ **العقرُ**: سهرمتای ناگر،
 پهگم دسته چیلهی ناگر که لهوموه ناگرمهکه
 بههیز دمبی و بلئسه دمهسنی ۵ دهرمانیکه

دمبیته هۆی دروست بوونی زاروک له
 مندالانداندا ۵ **العقرُ**: نهزۆکی ۵ **العقرُ**: جۆره
 مورویهکه نافرمت ههلی دهگرتی بۆنهومی سکی
 نهبی، ناوس نهبی ۵ دهگوترتی: (امرأة عقره)
 نافرمتیکه مندالدانی نهخۆشهو مندالی تیدا
 دروست نابی ۵ **العقارُ**: نهو کهسهی زۆر حوشر
 سهربریی ۵ نهو گزۆ گیاه که مرستانهی
 دهرمانیان لی پیک دهیندری ۵ **العقورُ**: بۆ
 زنده ریوی لهمانای (عافر)دی ۵ دهگوترتی:
 (کلب عقور) سهگی درو مینگر ۵ **العقيرُ**:
 سهربریاو ۵ پیاویک که نهزۆک بین مندالی نهبی
 ۵ **العقيرةُ**: سهر بریاو له نیچيرو نازهلی تر ۵
 حاجی بردراوه ۵ دمنگ ۵ **عقربُ** المكانُ والأرضُ:
 شوینکه، زمویهکه دووپشکی زۆری بوو ۵
العقربُ: دوپشک؛ پیرویهکه له پییری
 (عهنکهبیات) و زههرداره ۵ **عقربُ** البحر: جۆره
 ماسیهکی دهریاییه و سهری گهورمییه و بهسهر
 پشتیهوه زنده بال و گهندهمۆ هه، برنکیان
 زهراوین ۵ بورجیکه له بورجهکانی ناسمان ۵
 سیرمه چهرمو رایهله چهرمی نهعله که حاجی
 تی دهگرتی ۵ ههرهتی سهرمای زستان و
 کوشندهی ۵ **العقاربُ**: فیتنه و فیتنهجو ۵ **عقربا**
 الساعة: دووکلکی کاتزمیر ۵ پهکیان سهعات و
 نهومی تریان دمقیقه مهزنده دمکا ۵ **العقرباُ**:
 دوپشکه مییه ۵ **العقريةُ**: بهمانا (العقرباء)دی ۵
 ناسنیکسی سهر گۆچان به زین و کهزاوه
 کورتانهوه ههلهواسری بۆنهومی دیمکهو شتی
 وای پيدا بکری ۵ **العقربانُ**: دوپشکه نیره ۵
المعقربُ: شتی چهماوه گۆچانی ۵ نادهمیزادی
 تیگسمرپراوه کهتهو زبهللاح ۵ **عقصت** المرأة
 شعرها: نافرمتکه پرج و قزی خوئی گورزه
 گورزه کردن و لولی کردن و گرتی دان بۆنهومی

بار بهشکاویمی و پهریشانی بگرن و نهمجار
کردنیهوه، نالی دهلی:

ههژدهای زولفت لهدموری گهنجی حوسنت حاریسه
ههلقه ههلقه چین بهچین سمرتا بهخواری گرتووه. هه
یان قزی ههلوپزنینو سهره داوی ههژمکانی بردهوه
بوای بنکه کانیان و وهک ههنار خری ههلدان و
لهپاشهسهری یان له توههسهری بهستنی.

عَقَصَى أَمْرَهُ: کارهکهی خواری کردو له پزپهوی خووی
لاپدا هه جهواشهی کرد.

عَقَصَى الْبَيْتَ وَغَرَهُ عَمَامًا: نیرییه ههرمهکه شاخی
بو دوواوه کهوانه بوونهوه هه عَقَصَتْ أَسْنَانَ
الرَّجْلِ: ددانی پیاوکه بو ناو دهمی
خواریبوونهوه هه عَقَصَتْ أَصَابِعَهُ: بهنجهی
پیاوکه سواری یهکدی بوون.

عَقَصَى الرَّجْلَ: پیاوکه بهخیلو رژد بوو، رهوشتی
ناشرین بوو هه عَقَصَتْ الدَّابَّةُ: ولاخهکه لهکاتی
لیخوپین دا لهباتی نهوهی بهرهو پیش برهوا
پاشه و پاش کشایهوه هه (فهر اعقص وهي
عقصاء) هه الْعِصَابُ: دهمزویهکه سمری پرچی پی
دهبهسرتی هه الْعِصَابُ: ملهگهده هه لمبهلانیکتی
ههباره بهستو که ریگای پیدا رهوشتی نهبی هه
الْعِصَابَةُ: کومهله قزو پرچی ههلوپزناو
وکهکراومن له پشته سمر یان له توههسمر هه
الْعِصَابَةُ: گریی شاخی نازهه هه الْعِصَابَةُ: کومهله
لیی ههباره بهستووه که ریگای تیدا نهبی هه
الْعِصَابُ: رژدو دهست هوجاو تهبیات زیرو
رهوشت ناشرین.

الْعِصَابُ: گهده بچکولهی نووساو بهگهده گهورهوه
هه الْعِصَابَةُ: بهمانا (الْعِصَابَةُ) دئی هه الْعِصَابُ:
مهری شاخ خواریو خییج هه الْعِصَابُ: تیری خواری هه
مقهست هه عَقَصَ الْعَقَقُ: قهله رهشهکه قراندی
هه الْعَقَقُ: بالندمییهکه له پییری قهلهرهشه

دندوک دریزو کلک دریزه، ههرهب بهنیشانهی
نهگبهتی دهمزان هه الْعَقَقَةُ: دهنگی قهله رهشه،
قیره قیری قهلهرهشه هه دهنگی کاغیزی تازهو
قوماشی تازه.

عَقَفَ الثَّيْبَ عَقْفًا: لاری کردموه، خواری کردموه و
جهماندیوه هه عَقِفَتِ الشَّاةُ: مههمکه تووشی
نهخوشی عوقاف بوو هه عَقَفَهُ: بهمانا (عَقَفَهُ) دئی
هه اِنْعَقَفَ الثَّيْبُ: شتهکه جهمایهوه، خواری بووه هه
تَعَقَفَ الثَّيْبُ: بهمانا (اِنْعَقَفَ) دئی هه الِاعْتِافُ:
جهماوه و خواریهومیوو هه دهگوتری: (عرد اَعْقَفُ)
داری جهماوه، ناسنی جهماوه هه (طَبِيَّ اَعْقَفُ
القرون) ناسکی شاخ جهماوه هه الْعُقَافُ:
نهخوشیهکه تووشی جواریههلی مهروپزن دهبیو و
قاجی خواری دهبن هه الْعُقَافُ: ناسنیکه سهریکتی
خواریکراومهوهو شتی پی کیش دهگری.

الْعُقَافَةُ: داریکه سهریکتی جهماومهوه شتی پی
کیش دهگری هه الْمَعْرِفُ: (الصليب الْمَعْرِفُ)
سهلیبی جهماوه هه نهم شیوه سهلیبه هه
شیعارو نارمی نازیهکان بووه هه (القوسان
الْمَعْرِفَانُ: لهیواری چاپهمنیدا نهو زانیاریهیان
تیدا دهنوسری که لهدهقه نهصلیهکه زیاده هه
عَقَّتْ اُنْثَى الْخِيَوَانِ عَقْقًا وَعِقَافًا: نازهله مییهکه
ناوس بوو.

هَنْ الرِّقَ عَقًا: بروسکهکه دهرکهوت.

هَنْ فُلَانٌ: فلانکس موی پییشهسهری منداله تازه
لهدایک بووهکهی تاشی بوئهوهی عمقیقهی بو
بکا. هَنْ الْقَرْمُ سَهْمٌ: خهلهکهکه تریان به
ناسمانهوه نا، روهو هموا تریان هاویش و مکوو
نیشانهیهک بو رازیبوون بهخوین وهرگرتن و
خوین بهستنی کوژراومهکیان، واته: رازی بوون
لهجیاتی نهوهی بکوژ بکوژنهوه خوین وهرگرن.

هَقَّ عَنْ ولسده: نازده تیکسی سمبربری له رۆژی
حهوته می له دایک بوونی منداله که بیدا، ههوت می
بؤکرد.

هَقَّ ثوبه: قوماشه که ی دادری ه عَقَّت الریح
السحاب: بایمه که هه وره که ی کردموه و بارانی ئی
باراند.

هَقَّ آباء عَقاً وَعُقُوقاً: نه زیه تی باوکی داو سوکایه تی
هئ کردو چاکه ی له گه ل نه کرد ه (فهو عَقَّ
وعاق وعقوق).

هَقَّ رَحْمَةً: سیله ی ره حمی بری په یومندی
خزمایه تی و که سایه تی بچراند ه اعقت النخلة
أو الكرمة: دارخورما که یان دار میومه که
هوناریان دهر کرد واته: نه مام و لقی تر له
بنکه که یان سهریان هه لدا ه اعق فلان:
فلان که س بهرام بهر دایک و باوکی خرابه ی کرد
یان نه زیه تی باوکی و دایکی و که سانی تری دا ه
اعقت المرأة: ئافرته که له سکی دا منداله که ی
قزی ئی روا ه اعق الماء: ئاومه که ی تال کرد ه
عاقه: پیچه وانه ی نه و جولایه وه ه اعق
السحاب: هه وره که بارانی باراند ه اعق
العتیز: پاسا هینه رموه که دریزه ی دا به پاسا و
هینانه وه که ی زنده رۆی کرد له و بارموه ه اعق
فلان السیف: فلان که س شمشیری راکیشا روتی
کرد ه اعق الثوب والغباز والسحاب: قوماشه که
درا، ته پ و تۆزه که رهویه وه، هه وره که که لینی
تیکه وت و حۆی سوک کرد ه اعق البرق: هه وره
بروسه که له هه وره که دا بلا و بۆوه ه اعق
الراي: شیومه که قول بوو ه اعقت العقدة:
گریکه توند بوو ه العاق: ئاوی زۆر تال و تفت
ه العق: به مانا (عاق) دئ ه هه موو درزیک له
لبه لان و شتی تر ه چالیکسی دریزو قول له

زهوی ه ئاوی تال ه العق: هه وره برسکه له
پانتایی هه وردا که وه کوو شمشیری بریسکه دار
شوعله ی دریز بیه وه ه مندالیک نه زیه تی
باوک و دایکی بیدا ه العان: عقان الکروم
والنخيل) نه و هونار و دهموانه ی له بنکی دار
میو و دارخورما دینه دهر ه العة: چالیکسی
قول له زهوی ه هه وره برسکه که به پانتایی
ئاسمان دریز دهبیه وه ه العوق: نازده ئی ئاوس
ه نمونه ی شتی که که نه مین و مکوو تهیری
عه نقا و شاری جابولقا ه چونکه (الأبلق) به
نه سپی نیر دهمگوتری دیاره نه سپیش ئاوس
نابن ه دهمگوتری: (کلفتي بيض الأنوق والأبلق
العروق) داوی هیلکه ی حوشترو نه سپی ئاوست
ئ کردم ه العق: دوزمنی دور ه نه وانه ی
هتعی سیله ی ره حم دهمکن ه العیق: ئافیق،
بهردیکسی سووره له گه ل ئالتون به کاردئ بؤ
خشل، نه م جوژه ئافیه له ولاتی یه مهن و
که نارمکانی دهر یای سپی ئاومر است ده ست
ده که ون ه شیوی قول که ئا و له کۆندا
دایدیری بی و بوویته چه م ه موی بیجو
که له سکی دایکیدا لئی روابن ه العیق: موی
سهری بیجو که له سکی دایکیدا لئی روابن ه
همیوان سه ربیرین بؤ رۆژی هه وته می له دایک
بوونی مندال (حه وتم) ه رونا کای هه وره
بروسه که که بؤ ماومیه کی که م له ئاسماندا
ده مینیه وه ه شیوی دریزی قول له زهویدا ه
العائق: شمشیری بریسکه دار که وه کوو هه وره
بروسه که درهوشاندنه وه ئی به دی دئ ه
دهمگوتری: (سأل عائق كالعائق) ه شمشیر
له کالان راکیشن و مکوو برسکه بریسکه یان بی.
عقل عقلاً: شتهکانی و مکوو حه قیه ته خویان
زانی.

عَقْلَ الْغَلَامِ: مندا لکه پیگهیی و چاکه و خرابهیی
لَيْك جیا کردموه ◊ دمگوتری: (ما فعلت هذا مذ
عقلت) لهومتای دست و دوی خۆم ناسیوه شتی
وام نه کردوو.

عَقْلَ اِلَيْهِ عَقْلًا و عقولاً: په نای پښ بردو خوی تیدا
قایم کرد.

عَقْلَ الظَّلِّ عَقْلًا: سښبهرمه هه لکشانه ووه
کۆبوونه ووه له کاتی نیومړؤدا.

عَقْلَ النَّسِيِّ: شته کهی و وگوو حه فیه متی زانی.

عَقْلَ البعير: دستای حوشرمه کهی به نه ستورایی
پشت نه زئویه ووه به حه بل شته که دا بۆنه ووهی
به بیخ دراوی بمینیته ووه.

عَقْلَ الرجل: پاشقولی هینایه پیا وگه و به زمویدا
دا.

عَقْلَ فلاناً عن حاجته: فلانکهسی له پیوویسته کانی
مهنه کرد.

عَقْلَ القتل: خوینی کوژراوم کهی دا.

عَقْلَ الدَّوَاءِ البطن: دهرمانه که سگجونه کهی راگرت
دوای نه ووهی گابرا سکی ده چوو سگجونه کهی
راوهستا.

عَقْلَ فلان فلاناً عَقْلًا: فلانکهس له فلان عاقلتر
بوو.

عَقْلَ البعير و غيره: حوشرمه که قاجی تیک گیران
قاجی لیک دان فهیزمن بوو ◊ عاقله: له
عهقل و نه زمووندا پشپر کبیان کرد ◊ عَقْلَ
الكرم: دارمیومه که بهرسيلهی دهر کرد ◊ عَقْلَ
فلاناً عن حاجته: فلانکهسی له پیداوویسته کانی
مهنه کرد ◊ عَقْلَ فلاناً: فلانکهسی ناقل کرد ◊
إِعْتَقَلَ بَطْنَهُ: گه دهی گیرا، سگجونی نه ما ◊
أَمْتَقَلَ لسانه: زمانی گیرا ◊ إِمْتَقَلَ من دم فلان:

له جیاتی خوینی فلان مائی و مرگرت ◊ إِعْتَقَلَ
فلاناً عن حاجته: فلانکهسی له پیداوویسته کانی
مهنه کرد ◊ إِعْتَقَلَ الشرطة المُتَّهَم: پؤلیس
تۆمه تبارمه کهی گرت، بهندی کرد بۆنه ووهی
دادگایی بکری ◊ إِعْتَقَلَ الدواء بَطْنَهُ: دهرمانه که
سکی نه خۆشه کهی له رهوانی رزگار کرد ◊
إِعْتَقَلَ فلاناً: پبیبلیکهی هینایه قاجی فلان و
به ره رزیدا ◊ إِمْتَقَلَ الرجل: قاجی
نوشتاندموه خسته سهر کلنجهی ◊ إِعْتَقَلَ فلان
رُحْمَهُ: شمشرمه کهی خسته نیوان قاجی و
زینه که ووه ◊ تعاقَلَ الرَّجُلُ: پیا وگه خوینه کهی
خسته سهرخوی ◊ تعاقَلَ القوم دم القيل:
خه لکه که له ناو خویاند پارهی خوینی
کوژراوم که یان دا ◊ تَعَقَّلَهُ عن حاجته:
پیداوویسته کانی نی مهنه کرد ◊ تَعَقَّلَ البعير:
دستی حوشرمه کهی هه لبه ست بۆنه ووهی به یخ
دراوی بمینیته ووه ◊ تَعَقَّلَ الرَّجُلُ: قاجی
نوشتاندموه و خسته سهر سمتی ◊ العاقل:
زیره که و هه ستیارو به ناگا و عاقله مند ◊ نه و
کهسهی پارهی خوینه به ستنه که دمدا ◊ عاقلته
الرجل: خزم و کهسی پیا و نامؤزاو بن نامؤزاو
به ره و خوارتریش نه وانهی ها و به شمی ده کهن
له خوین دانه که دا ◊ العاقل: روه کی که
چقلاویه، پهل و پۆبه کانی دمبنه چقلی دریز،
گوله کانی سورن له به هاردا دمپشکون، به ریکی
رهقی ههیه له شیو و دۆل و چۆله وانی دهروی ◊
خۆشترین له وهری حوشره ◊ هه روا ناوه بۆ
زهویه کی درکه درکه و پر شیو و دۆل و رینگا
نادیار ◊ کاروباری شیواو ◊ العاقل: نه و حه بلهی
حوشتری پښ دمبه ستریته ووه ◊ جوانوه حوشر ◊
(عقال السنين) له لای عمر به گان به که سینی
خانه دانی و گوتراوه که دیل کرابی دووسه د

ژنو خان و مان ۵ گهورمی گهل و هوز ۵ **الْمُعْتَلُّ**:
به‌ندپخانه، شوینی به‌ندکردن ۵ **الْمُعْتَلُّ**: به‌ناو
هه‌لاو شوره ۵ **عَقَّتْ الْمَرْأَةُ وَالرَّجُلُ عَقْمًا وَعُقْمًا**:
ژنو و پیاومکه نه‌زوک بوون ۵ جوړه
نه‌خوشیه‌کیان پیاوه بوو که ږنگر بوو بو
دروست بوونی منداآ له منداآندا.

عَقَّمَ الله الرجل والمرأة عقماً: خودا ژنو و پیاومکه‌ی
نه‌زوک کردن منداآیان نه‌بوو.

عَقِمَ عَقْمًا: به‌مانا (عَقَمَ) دئ ۵ (فهو عقيم وهي
عقيم) ۵ (ريح عقيم) باي بئ باران ۵ (يوم عقيم)
رؤزی بئ هه‌واي سازگارو خوش ۵ (عقل عقيم)
عه‌قلی بئ خیر. **عاقمة**: کیشی له‌گهل دا
کردو هه‌نه‌حه‌به‌شعی له‌گهل‌دا ناپه‌وه ۵ **عَقَمَ**
السَّيِّئُ: ته‌عقیمی شته‌که‌ی کرد، هه‌رجی
به‌کتریاو میکروبی تیدا بوو له‌ناوی برد ۵
العُقَامُ: ده‌گوترئ: (يوم عقام) رؤزگاری سه‌ختو
ناخوش کس و وسهر که‌سی ناپرژئ ۵ (داء
عقام) دمردی درئز خایمن که چاک بوونه‌ومی نی
نه‌بئ ۵ **العُقَامُ**: به‌مانا (العُقَام) دئ ۵ پیاویک
مندالی نه‌بئ ۵ **العُقْمُ**: نه‌زوک، نه‌خوشیه‌که
ده‌بیته به‌ربه‌ست له دروستبونی منداآ، جا
نه‌خوشیه‌که له ژنه‌که‌یه یان له پیاومکه‌یه یان
له هه‌ردووکیانه ۵ **الْمُعْتَلُّ**: شیوی قول و گه‌وره
۵ ته‌پؤلکه له‌بلانی په‌گرتوو.

الرجل: پیاومکه بیرى هه‌لکه‌ندو له‌مه‌راغیه‌وه
ئاوی تی چوو به‌ناره‌حه‌تی ئاوی نی
هه‌لده‌گوزئ.

فلان الأمر: فلانکه‌س کارمکه‌ی بئ ناخوش
بوو.

هي المولود هها: منداآه تازه له‌دايک بوومکه
پيسایى ناوسکی دمردا ۵ **أعلى السَّيِّئُ**: شته‌که

حوشتری بو دراوه به‌فیدیه ۵ پارچه بادراویکه
له‌خوری یان له ناوړشم کرابیته عه‌گالو
له‌سهر گوتره‌وه له‌سهر بنرئ ۵ گوتره‌وه عه‌گال
به‌زوزی عمره‌ب ده‌یکه‌نه پوښاکى سهر ۵
العُقَالُ: گرزبوونی ماسولکه‌وه دیارده‌یه‌کی نیش و
نازاری ماسولکه‌یه و سه‌رده‌کیشی بو و مستانی
جم و جوئی کاتی له‌هه‌ندئ ئەندامی جه‌سته‌دا
۵ ده‌گوترئ: (داء ذو عُقال) دمردیکی درئز
خایه‌نه‌وه چاکبوونه‌ومی نیه ۵ **العُقيلي**:
به‌رسيله ۵ **العُقَلُ**: ناومز ۵ پیچه‌وانه‌ی
غه‌ریزه‌یه‌که که ئیختیاری نیه ۵ هه‌ربوئه
ده‌گوترئ: (الإنسان حيران عاقل) ناده‌میزاد
گیانله‌به‌ریکی عاقله‌نده ۵ نه‌و هیزه نادپاره‌ی
ناده‌میزاد به‌هوئه‌وه بیرده‌کاته‌وه به‌لکه
ده‌هینیته‌وه، ته‌سه‌وه‌رو ته‌صديق ریک ده‌خا ۵
نه‌و هیزه‌ی چاکه‌وه خراپه‌وه جوان و ناشیرین
لیک حیاده‌کاته‌وه ۵ خیر و شهر دیارده‌کا ۵
حه‌ق و به‌تال لیک هه‌لده‌هاویرئ ۵ هه‌روا
به‌مانا: دل، خوین، قه‌لاو په‌نادئ ۵ **العُقَلَةُ**:
نه‌ومی شتی بئ ده‌به‌ستریته‌وه و مکو زنجیرو
گوريس و حه‌بل و شتی وا ۵ له بواری و مرزشی
جه‌سته‌پیه‌وه بریتیه له پارچه داریک،
ناسنیک له‌نیوان دوو حه‌بلی به‌ستراو به‌شتیکی
ژوور خوئه‌وه ۵ لوله‌به‌کی قه‌فه‌ژازه که‌به‌کوه‌یته
نیوان دوو گریی لوله ژازمکه‌وه ۵ له‌بواری
نه‌مام و شه‌تل ناسیدا لقیکه له‌دره‌خت
جیاده‌کریته‌وه و ده‌نیژئ، و مکوو توله میوو
لقه هه‌نجیرو شتی وا ۵ **العُقُولُ**: بو زیده رؤی
له‌مانای (عاقل) دئ ۵ دمردانیکه سکچون
ږاگرئ ۵ له‌بواری به‌زیشکیدا هوکاريکه
نه‌نسجه‌کان ویک بینیته‌وه ۵ یان نیفرازات
بوه‌ستینئ ۵ یان نه‌زیضو شتی وا بوه‌ستینئ ۵
العُقيلة: خانمی مال و که‌زوه نشین ۵ ژنی رمنگ

تال بوو ۵ اعلیٰ فلان الشئی: فلانکس شتهکمی
تف دایهوه لهبهر تالی بوی قوت نهچوو ۵ عقی
الطائر: بالندهکه زور بهرز فری ۵ عقی المولد:
خواردنیکی دایه مندالهساواکه بیسای
ناوگدهی فریدایه دهر ۵ اعقی الرجل: بیاومکه
بیری ههئکهند ناو له هماغیهوه رزایه ناوی ۵
اعقی فلان: فلانکس چوووه ناو قسمو لهزور
باسو خواس دوا ۵ العقا: شوینی بهرفراوان
لهبهردهم مال یان لهدهورو بهری ۵ العقا:
بهمانا (العقاد) ۵ العقی: بیسایهکه لهگدهی
مندالی تازه لهدایک بوو دیته دهر ۵ العقیان:
زیری کوبوهوه له کانهکهدا، زیری بی خشتو
خول، زیری هالفته.

عَكَبَ عَكَرًا: پالهمستویان کرد ۵ عَكَبَتِ الْقِدْرُ:
منجهلهکه بوخاری بهرز بووه.

عَكَبَ فَلَانٌ عَكَبًا: فلانکس جهسته و قهبارهی
کهته و زبهلللاج بوو ۵ پهنجهکانی لیک
نزیکیون و سواری بهکتر بوون. ۵ عَكَبَتِ النَّارُ:
ناگرهکه دوکهل کرد ۵ اعکب الغبار:
تمپوتوزی ههئساند ۵ تعکبتهموم: خهمو
خهفمت لی کوبوونهوه ۵ العکاب: تمپو توز
۵ دوکهل ۵ ههلی منجهل و دیزهی هر
لهخواردمهنی ۵ ههپتی کولانی منجهله
کیش ۵ العکرب: تمپو توز ۵ کهنگر.

عَكَدَ اِلَيْهِ عَكَدًا: پهناى بو برد.

عَكَدَ الْأَمْرَ فَلَانًا: کارهکه بو فلانکس مهیسهر
بوو.

عَكَدَ الْبَعِيرُ وَالضَّبُّ عَكَدًا: حوشرمهکه ههلهو بوو
گۆشتی توند بوو ۵ اعكد اليه: پهناى بو برد ۵
اعتكد: پیوهی نووسا، لهگهئیدا بوو لی
دانهبرا ۵ استمكد البعير والضب: بهمانا

عَكَدَ دَيْ ۵ استمكد الطائر والضب: بالندهکه
یان بز مزمکه خوی شاردهوه لهترسی نهوهی
بالندهی ومکوو بازو دالاش پهلاماریان بدمن ۵
استمكد الماء: ناومکه راوستا ۵ العكد: بنکی
کک و بنی زوبان ۵ هیزو توانا ۵ کون و لانهی
بزن مزه ۵ بهرینهک نانی پی کونج کونج
دهگری ۵ المعكد: نیشتهجی بهردهوام ۵
خوزاکی هههمیشهی.

عَكَرَ عَكَرًا وَعَكَرًا: گهپایهوه ۵ دمگوتری: (عکر
على الشئ) گهپایهوه بوسهر شتهکه.

عَكَرَ عَلَيْهِ الزَّمَانُ بَحْرًا: رۆزگار بهخیرو بیرهوه
گهپایهوه سهری.

عَكَرَ بِهِ بَعْرًا: به سواری حوشرمهکی گهپایهوه بو
لای مال و مندال و خزم و کسو کاری.

عَكَرَ الْمَاءُ: ناومکه لیل بوو ۵ دمگوتری: (فلان
يصطاد في الماء العكر) فلانکس لهناوی لیل و
قورپادا ماسی دمگری، پادمکا ۵ سود له
پشتویی کاروبار ومردمگری ۵ اعكر الرجل:
بیاوهکه جهلهبه حوشرتی ههبوو ۵ اعكر
السنم: دوگی حوشرمهکه بهزی زور بوو ۵ اعكر
الليل: شهو تاریکی زرینگیهوهو و چربووه ۵
اعكر الشئ: شتهکهی لیل کرد ۵ عَكَرَ الشئ:
بهمانا (اعكره) دئ ۵ اعكر فلان: فلانکس
هاتو رپی ۵ پوی تیکردو پشتی تیکرد ۵
اعتكر على الشئ: گهپایهوه بوسهر شتهکه ۵
اعتكر القوم في الحرب: خهئکهکه لهسپردا
تیکهلاو بوون ۵ اعتكر الشئ: شتهکهزور بوو
کوبوهوه ۵ اعتكر الليل: شهو زرینگیهوهو
تاریکیهکی چر بووه ۵ اعتكرت الريح:
رهشهباکه تمپوتوزی هینا.

دستیکیه وه بهستی و بۆنهوهی نهتوانی جوئه و
بکاو زهلیل بی.

عَكْسَى الْقَضِيَّةُ: ههزیه مهنتیقه که ی پیچهوانه
کرده وه **عَاكَسَهُ**: پیچهوانه ی نه و جولایه وه و
رمدی دایه وه **هَر يَهَك لَه و دوانه**
پیشهسهری نهوی تریانی گرت چنگیان تیک
ومرهینا **إِنْكَسَ الشَّيْءُ**: کوتابی شته که بهسر
سهرفتا که ی دایه وه **لایه گانی که وتنه وه**
سهر یه که **هه نه وگپ کرایه وه **الْعَاكِسُ**:**
(عاکس التیار) نامیزیکه گه پانه وه ی ته یار
پیچهوانه دمکاته وه **بۆ شیوهی راوستان** **و**
(المفتاح العاکس) نامیزیکه پیره وه ی ته یاری
کارما پیچهوانه دمکاته وه له دائره ی کارمبایی
دا **الْعَكْسُ**: سته م و ناحه قی **و بهستنه وه ی**
ولاخ بهین نالیک بهین نه وه ی نالی بۆ دابنری
بیهستریته وه **و له زانستی مهنتیقا گۆرین و**
هه نه وگپ کردنی هه ردولای هه زییه بۆنه وه ی
هه زییه کی تری لی پهیدا بی له راستیدا و مکو و
هه زییه ی پیشوو و مهایی **و لمبوار ی زانستی**
به دیعدا بریتیه له پیش خستی به شیک ی
که لامه که بهسر به شیک ی تری دا و پیچهوانه
کردنه وه ی، دمگوتری: (عادات السادات سادات
العادات) **و الْعَكْسِيُّ**: شیر شۆربای بهسر دا
بکری و بخوریته وه **و توله میو بهسر زه پیدا**
بگوزریته وه و بکریته وه به نه مام **و عَكْشَت**
العکبوت عکشا: جالجالۆکه ته ونی نه نجام دا.

عَكْشَ عَلَى الشَّيْءِ: سۆزی بۆ شته که بوو.

عَكْشَ الشَّيْءِ: شته که ی کۆکرده وه.

عَكْشَ الشَّيْءِ: شته که ویک هاته وه جووه نا و
یه که وه. **عَكْشَ الْأَمْرَ**: کارمه قورس بوو
راوستا **و عَكْشَت العکبوت**: جالجالۆکه که

إِعْتَكَرَ الثَّابُ: گهنجی مایه وه و بهردهوام بوو زوو
پیر نه بوو **و تعاکر القرم**: خه لکه که له شهردا
تیکه ل بوون **و الْعَكْرُ**: جه له به حوشتی زۆر **و**
الْعِكْرُ: نهصل و بنهما، دابو نه ریت **و الْعَكْرُ**:
خاک و زهوی کشت و کالی **و به جیموو بنزیلی**
هه رشتیک بی **و الْمَكْرَةُ**: جه له به حوشت، بنی
زوبان **و الْعِكْرُشُ**: رومکی کرایه وه پهل
دهه وای **و له شوینی تهرو شیداردا دمرو ی**
که لاکه ی دریزکۆله و گۆله که ی سونبوولیه **و**
عیکرم اللیل: تاریکایی شه و **و الْعِكْرَمَةُ**: کۆتره
می **و عَكْرُ بِالشَّيْءِ عَكْرًا**: شوین شته که که وت و
کردی به ری نیشاندهری خو ی **و عَكْرَ عَلَى**
عُكَاذَتِهِ: خو ی بهسر گالۆکه پیدا دا.

عَكْرَ الرِّيحِ: ریمه که ی له زهوی جه فاند **و تَمَكَّرَ**
علی عکازته: خو ی بهسر گالۆکه که پیدا دا.

عَكْرَ قِبَسَةَ: که وانه که ی کرده گالۆک و خو ی دا
بهسری **و الْعُكَاذَةُ**: به مانا (العکاز) دی.

عَكْسَى الشَّيْءِ: شته که ی پیچهوانه کرده وه
هه لیگپرایه وه **و بهسر یه کی دا دایه وه** **و**
دهشگوتری: (عکس الکلام) قسه که ی به
پیچهوانه وه گپرایه وه.

عَكْسَى الذَّابَّةِ: جه وه ی ولاخه که ی توند کرد، سهری
ولاخه که ی بۆ دوا وه کیش کرد.

عَكْسَى الرَّكْبِ الذَّابَّةِ: سوارمه جه وه ی ولاخه که ی
کیش کرد بۆ دوا وه بۆنه وه ی پاشه و پاش
بگه ریته وه.

عَكْسَى عَلَى فُلَانٍ أَمْرًا: کاره که ی بهسر فلانکه سدا
دایه وه. **عَكْسَى الشَّيْءِ**: شته که ی بۆلای زهوی
کیش کرد و په ستاوتی. **عَكْسَى الذَّابَّةِ عَكْسًا**
وعکسا: جه بلیکی له لوتی ولاخه که کرد و به

عَكَفَ في المسجد: له مزگه وتدا مایه وه به نیازی خودا بهرستی.

عَكَفَ علی الشئی: روی له شته که کردو دهستی دایه و وازی لی نه هینا.

عَكَفَ القوم حولهُ: خه لکه که له دهوری گرد بیوونه وه.

عَكَفَ الطیر حول القیل: بالندمو داله کان له دهوری کوژراومه که گرد بیوونه وه.

عَكَفَ فلاناً علی کذا عكفاً: فلانکه سی له سمر فلان شت بهندکرد.

عَكَفَ فلاناً عن حاجته: فلانکه سی له پیداو بیستی به کانی مهنع کرد **عَكَفَ** الشئی:

شته که سی خوار کرد، جه مانندیه وه **عَكَفَ** الشعر:

قزمه کانی گشت و گرز کردنه وه **عَكَفَ** القرم عن

کذا: خه لکه که سی لهو شته مهنع کرد **عَكَفَ** في المكان:

له شوینه که مایه وه **عَكَفَ** علی الشئی:

له سمر شته که مایه وه، بهر دهوام بوو.

تَعَكَفَ في المكان: له شوینه که مایه وه **الإعتكاف**:

مانه وه له مزگه وتدا به نیه تی تا عمت و خودا

بهرستی **عَكَفَ** القرم: قزی گرز.

عَكَ الحرُّ عكاً: گهرما رهویه وه و بایه که سی خست.

عَكَ الرجل: بیاومه که جینشین بوو مایه وه.

عَكَ بالأمر: نهومنده سی شته که دووباره کرده وه تا

لیی ماندو بوو.

عَكَ فلاناً بالقرن: بهر هقی و لالوته وه وه لامی

فلانکه سی دایه وه.

عَكَ فلاناً بشرّاً: هیرشی هینایه وه سمر فلانکه سی،

ماهی فلانکه سی دواخت **عَكَ** بهندی کرد **عَكَ** عن حاجته:

له پیداو بیستی به کانی لایدا.

عَكَ فلاناً بالحجة: به به لگه فلانی بورد.

قاجی ویکه ینانه وه بو نه وه سی تمونه که سی بکا **عَكَفَ** العكاشة و العكاشة: جالجالوکه **عَكَفَ** عكماً: رمتی کرده وه، گپرایه وه.

عَكَفَ عكماً: رهوستی ناشیرین بوو **عَكَفَت** الذابة:

ولاخه که پاشه و پاش کشایه وه **تَعَكَفَ** به:

رژدی پیکرد، له دهستی دمرنه هات.

عَكَفَ الشئی عكفاً: شته که سی تاشی، شتی پیدا هینا

عَكَفَ الأديم بالدباغ: به دماغ کردن پیسته که سی

خوشکرد.

عَكَفَ خصمه بالحجج: به به لگه وه بهرام بهر که سی

بورد **عَكَفَ** في المفاخرة: له خو هه لنانه وودا

بالادست بوو به سمریدا، بهرام بهر که سی بورد.

عَكَفَ الذابة: ولاخه که سی جه سی کرد **عَكَفَ** له مه بهسته کانی گپرایه وه و نه بهیشت به مراد

بکا **عَكَفَ** عن حاجته: له پیوستی به کانی لایدا

عَكَفَ شاعران: شیعیان خوینده وه و خویمان

هه لئایه وه و شانازیان کرد **عَكَفَ** شهرمشیریان

کرد، مامه له و کرین و فروشتنیان نه منجم دا **تَعَكَفَ** أمره، و علیه أمره: کاره که سی خوار و خنج

بوو گه میشته به بهست **تَعَكَفَ** القرم في مكان

کذا: خه لکه که سی لهوی کوبیوونه وه بو نه وه سی بیر

له نیش و کاری خویمان بکمنه وه **عَكَفَ** بازاریکی

عهرب بوو له سه رده می پیش نیسلامدا و مرزانه

تیبدا کؤدمیوونه وه، شیعیان ده خوینده وه

شانازیان به خوینده وه دمکرد **عَكَفَ** نه م بازاره که وتبوه نیوان (النحلة) و (طائف) وه

له یه که م رهژی مانگی زلیقه عیده وه دهستی بی

دمکرد تابستی نه و مانگه بهر دهوام دمبوو.

عَكَفَ في المكان عكفاً و عكفاً: لهو شوینه مایه وه و

تیبدا جیگر بوو.

حمله که له زندی و لآخه که دهیستی و به
 نهستورایی دهستیوه شهته کی دمداء. ۵ أَلْعَكْلُ:
 خویری و پروپوچ ۵ أَلْعَكْلُ: پشتی کومه له لب،
 سمر کومه له لب ۵ پیای کورته بالا که
 قاجهکانی لیک دور که وتبته وه ۵ نافرمتی
 گیلو که ودمن ۵ أَلْعَكْلَةُ: بهمانا (أَلْعَكْلُ) دئ.

عَكَّم عَكَّمَا: قه له و بوو.

عَكَّم فلان: فلانکس چاومروانی کرد.

عَكَّم المتاع: کالا که به حمل و شتی و شهتهک دا
 ۵ قوماشه کی بلا و کرده شهته کی خسته ناو و
 نمسجار قوماشه کی به سردا دایه وه، واته:
 قوماشه کی له شهته که وه پیچا ۵ شهته کی خسته
 ناو لایه کی هورمه که وه.

عَكَّم الذابة: و لآخه کی تمنگه دا ۵ دمی جه و آل و
 خمرارو گوینیه کی بهست ۵ أَعَكَّم فلاناً:

بارمته فلانکسی دا له سمر شهتهک دانی
 کالاکان ۵ عَكَّمَتِ الذابة: و لآخه که قه له و بوو ۵
 إَعَتَكَّم القرم: خه لکه که بارو بارگمنه یان
 رپنکخست بوئه وهی له سمر پشتی و لآخه کان
 شهته کیان بدن ۵ إَعَتَكَّم الشئ: شهته کان
 که وتنه سمر بهک ۵ أَلْعَكَامُ: نهو حمل و
 گوریس و شتانهی کالایان پی شهتهک دهرئ ۵
 أَلْعَكْمُ: قوماش لاتاو تیره و هور و قهرتاله و
 شتی وا بهمهرجی کالایان تیدا بی ۵ حمیلی
 بیر، گوریس بیر ۵ حمیلی ناو هه لکیشان له بیر
 ۵ أَلْعَكَامُ: نهو که سهی لاتاو لایارمکان له سمر
 پشتی و لآخ ریک دخوا و شهته کی دمداء ۵
 قمتارجی ۵ عَكَّنَتِ الجارية: چه تیه که لوینچی
 له گه دهی پهیدا بوون به هوی قه له ویه وه ۵
 تَعَكَّنَ البطن: گه دهی شورابه ی کرد لوینچ و لوجی
 تیدا پهیدا بوون ۵ تَعَكَّنَ الشئ: شهته که

عَكَّ أحمى: له زوتا توشی فلانکس بوو کزو
 لاوازی کرد.

عَكَّ الكلام: قسه کی شی کرده وه.

عَكَّ أخذت من غيره: قسه ی فلانی دووباره
 کرده وه.

عَكَّ فلان: فلانکس تایی ن هات ۵ گهرمی

جهسته ی زور زور بوو کاریگهری خرابی خسته
 سمر ته ندروستی ۵ أَلْعَكَالُ: ههرمتی گهرما
 له گهل خستنی رهمبا ۵ دمگوترئ: (بوم عَكَاك
 ۵ و مکان عَكَاك) ۵ أَلْعَكْلُ: بهمانا (أَلْعَكَاكُ) دئ
 ۵ أَلْعَكُ: بهمانا (أَلْعَكَاكُ) دئ ۵ أَلْعَكَةُ: زوری
 گهرمی و مستانی رهمبا ۵ لیه لان که خور
 گهرمی کرد بی ۵ له زوتاو سهرمتای هه له زین
 له کاتی لمرز داگرتندا ۵ أَلْعَكَةُ: هیزمی بچکوله
 بی هه لگرتنی رون تیایدا.

عَكَّلَ عليه الامر عكلا: کارمکی نی تیکچوو لئی
 گؤرا.

عَكَّلَ فلان في الامر: فلانکس پای خوی دهریاری
 کارمکه دهریاری.

عَكَّلَ الشئ: شهته کی کؤ کرده وه، شته بلا و مکانی
 کرد کردنه وه.

عَكَّلَ الذابة: دهستی و لآخه کی هه لیهست
 بوئه وهی نه توانی بر وا.

عَكَّلَ المتاع: کالاکانی له سمر به کتر ریز کردن ۵
 أَعَكَّلَ عليه الامر: کارمکی نی شیوا، لئی گؤرا ۵
 إَعَتَكَّلَ الرجل: پیاهمه گؤشه نشین بوو،
 لاکه موت ۵ شهر و بهر بهر مکانی کرد ۵ دوو
 که له گاهه شهره قوچیان کرد ۵ إَعَتَكَّلَ عليه
 الامر: بهمانا (عَكَّلَ عليه الامر) دئ ۵ أَلْعَكَالُ:
 حمله ی که دهستی و لآخی پی هه لیه سترئ ۵

برنسی و بیفرۆشی ۵ کسینک زۆر حمزی له شیری ساغ بئ، شیری بئ غهل و غمش بخواتهوه ۵ العکوة: بنکی کلک که توکی روتابیتهوه ۵ بنکی زمان پمگیکی سپیه تلئیش دهکری و بادهدرئ و دهکریته قهمجی مندالانه و یاری پئ دهکری ۵ چایهکه له جهناگهی مندالی ساوادا ۵ العکوة: بهمانا (العکوة) دئ ۵ نهستورایی شت ۵ زوریه شت ۵ ناوقهه ۵ گلۆله ریسی ریسراو که لهتهشیهکه دادهمالدرئ ۵ العکوی: شیری خالیص و بئ غمش.

عَلَبَ الشَّيْءُ عَلِبًا: شتهکه رهق بوو، وشکهوه بوو ۵ دهگوترئ: (عَلَبَ اللحم) گوشتهکه بۆگهنی کرد. عَلَبَ الشَّيْءُ عَلِبًا وَعَلِبًا: شتهکهی نیشانه کرد خهتخت و کونج کونجی کرد دابردابری کرد. عَلَبَ السِّيفِ وَغَرَهُ: دهسکی شمشیرمهکی به پهکه لاملی حوشر پیچا ۵ عَلِبْتَ يَدَهُ: دهستی نهستور بوو.

عَلِبَ الْخِيْرَانُ: نازهلهکه نهخۆشی توشی رمگی لاملی بوو ملهخرهی گرت و ملی خواربوو.

عَلِبَ السِّيفِ: شمشیرمهکه کهل بوو، کهلکی تیکهوت ۵ عَلِبِي الرَّجُلُ: پیاومهکه پهکی لاملی دهکهوت بههوی لوتبهرز و خو بهزلزانی ۵ عَلِبَ الرَّجُلُ: پیاومهکه قسناغی دروست کرد (نامیریکی پیوانهی دانهویلهیه لهدار یان له پیستی حوشر دروست دهکری) ۵ عَلِبَ السِّيفِ: دهسکی شمشیرمهکی به تیلمه سیرمهی رمگی لاملی حوشر پیچا ۵ عَلِبَ الشَّيْءُ: شتهکهی نیشانه کرد، خمت خهتی کرد، کهلکهلی کرد ۵ عَلِبَ الْفَاكِهَةَ وَاللَّحْمَ وَالْخَضِرَ وَغُوهَا: میوه یان گوشت یان سهوزمهکی خسته ناو سندوق و کارتۆنهوه و پیچاپهوه بۆنهوهی بنیردرئ بۆ

ههندیکی کهوته سمر ههندیکی و دوو لۆو سی لۆ بۆوه ۵ العکنا: نافرمتی قهتهوی ورگ شوپ ۵ العکنة: گوشتی گهده که لوپچو لۆچی تیدا پهیدا بوون و چرجهکانی کهوتبنه سهریهک.

عَكَتِ الدَّابَّةُ عَكَرًا: ولاخهکه لهبههاردا کهتهو زهبهللان بوو، قهلهو بوو.

عكا الدخان: دووکهتهکه بهرمو ناسمان بهرز بۆوه. عكا فلان بازاره: فلانکس به بهرکۆش و نيزارمهکی ورگی شتهک دا بۆنهوهی گهدهی دانهچۆرئ ورگی شل نهبی.

عكا الضب: بزنمزمکه کلکی خوارکردوه، چهماندیبهوه.

عكا الرجل ذنب الدابة: پیاومهکه کلکی ولاخهکهی گریدا.

عكا الشئ: شتهکهی شتهک دا.

عكا فلانا في الخيل: فلانکسی پیومند کرد.

عَكَتِ الْمَرْأَةُ شَرْمَهَا: نافرتهکه قزمکانی کۆکردنهوه.

عکی فلان بازاره عکیا: فلانکس به نيزارو بهرکۆشهکهی بهرموسلدانی خوئی بهست بۆنهوهی ورگی شورابه نهکا.

عکی فلان: فلانکس مرد ۵ أعكى فلان: بهمانا (عکی) دئ ۵ عکی فلان: بهمانا (عکی) دئ ۵ عکی علی السیف والرُمح: پهکه لاملیکی تهپی له شمشیرمهکی یان له ریمهکه شتهک دا بهو سیرمه شمشیرمهکی پیچا ۵ عکی الدخان: دوکهتهکه بهرمو حهوا بهرز بۆوه ۵ الأعکی: قهه نهستور ۵ کهلهکه و خالیگه نهستور ۵ العاکي: ریس ریسینک که دواي رستنی ریهسهکه بیفرۆشی واته: کهسینک پیشهی نهوه بئ ریس

تِيكَهَلْ كَرْد ۵ **إِعْتَلَّتْ** فِلَان: فِلَانِكَمَس نِسِبَت
درا بۆلای غمیری باوکی خوی ۵ **إِعْتَلَّتْ** الزند:
چهرخهکه ناگری نهکردموه ۵ دمگوترئ: (فلان
غیر مُعْتَلِّ الزناد) فِلَانِكَمَس بهدلی خوی ژنی
نههیناوه ۵ (فلان معتلث الزناد) فِلَانِكَمَس
بهدلی خوی ژنی هیناوه ۵ **إِعْتَلَّتْ** الشئی:
شتهکهی ههئهمبیزارد، ههروا هههمهکی ههلی
گرت ۵ **إِعْتَلَّتْ** زندا: داریکی ههئگرت نازانی
ناخؤ ناگری تیدایه یان نا ۵ ناگری پی
دمگریتهوه یان نا.

إِعْتَلَّتْ الشئی: شتهکهی تیکهلاو کرد ۵ **العلائنة:**
دووشت که تیکهلاو کرابن ۵ پیاویک له م لاو
لهلا قاچو هۆج بکا ۵ **العَلْتُ:** نهو شتهی تیکهَلْ
گمنم دمکری ۵ (گمنم و ماش، گمنم و جو)
خواردمهمنی تیکهَلْکراو بهگمنم و جو ۵ **العَلْتُ:**
کسینک پان غمیری باوکی بدرئ ۵ **العَلْتُ:** نهو
شتهی پیاو قنیاتی پیدمکا له بزئو ۵ **العَلْشئ:**
خواردن که شتیکی تری کوشندهی تیکهَلْ
بکری ۵ دمگوترئ: (قتل النسر بالعلی) بازمهکی
بهخواردنی ژمهر تیکهلاو کوشت ۵ **العَلِيش:**
ناردی لهگمنم و جو تیکهَلْکراو ۵ **العَلِيشة:**
بهمانا (العلیث)دئ.

عَلَج الغلام و غیره علجاً و علوجاً: مندالهکه زلو
کهته بوو.

عَلَج العیر: حوشترمهکه رومکی عیلبجانی خوارد ۵
عَلَجَت الناقة عَلَجَاناً: حوشترمهکه ههئسورو
داسوری کرد.

عَلَج فلاناً علجاً: بهسمر فِلَانِكَمَسدا زال بوو.

عَلَج علجاً: پتهو بوو، گشت بوو، هیزی بهمیداکرد
۵ **عَالَج** الشئی معالجهً: خهریکی شتهکه بوو
سهرو بهری کرد ۵ **عَالَج** المريض: دهرمانی

فرۆشتن یان بهشئومیهک له شئومکان بؤ ماومیهک
ههئبگری ۵ **اسْتَعْلَبَ** اللحم: گوشتهکه بؤگمنی
کرد، بؤنی گؤرا ۵ **اسْتَعْلَبَ** البقل: بؤلکهو
دانهوئیلهکهی به کاملئ و رهق بویی هاتهدمست ۵
اسْتَعْلَبَت الماشية البقل: نازهلهکه بؤلکهو
لهومرکهی بهدل نهبوو نهپخوارد ۵ **اعلنبي**
الديك والكلب: کهلهشیر یان سهگهکه خوی
نامادمکرد بؤ شهر (شهره کهلهشیرو) و (شهره
سهگ) ۵ **العَلْبُ:** شتی توندو پتهو و رهق ۵
شوئینکه و کهلکهل کردن ۵ زهوی که گیای لی
نهروئ ۵ **العَلْبُ:** زهوی گیا تیانهرواو ۵ پیاوی
تهبیات وشکو کهته ۵ شوئنی روانی درهختی
سیدر ۵ **العَلْبُ:** کهتهو زمبهلالاح و بهتهمهمنو
زیر ۵ بهزؤری دمگریته ناوهئناوی نیریه قهرمو
گاکئوی ۵ زهوی گیا تیانهرواو ۵ پیاوی وشک
تهبیاتو کهتهو توپه ۵ **العَلْبَاءُ:** رمگی لامل ۵
دمگوترئ: (**تَشَجَّ** علباء الرجل) رمگی لاملی
پیاومکه گرژ بوو ۵ **العَلْبَاءُ:** عمرمهه و فسناغ
(نامیریکی دانهوئیله پیوانه له تهختهدار یان
پیستی حوشتر دروست دمکری) ۵ زهرفتیکه،
سندوفتیکه، هیزمیهکه، تهنهکهپهکه شتی تیدا
ههئدهگری بؤ کاتی پیویست ۵ **العَلْرَبُ:** رینگای
تهخت کراو و خوئش کراو.

عَلَّتْ الزند علناً: چهرخهکه ناگری نهکردموه.

عَلَّتْ الشئی: شتهکهی کؤکردموه، تیکهلاوی کرد.

عَلَّتْ القوم علناً: خهلهکهکه شهرپان کرد.

عَلَّتْ به: پیوهی نووسا، هؤگری بوو.

عَلَّتْ الذئب بالغنم: گورگهکه کهوته ناو مههموهو
دهستی خوی وشماند ۵ **عَالَتْ:** خوی لی نزیک
کردموهو شهره لهگهَلْ کرد ۵ **عَلَّتْ** النفس:
دهروونی تیکهلهات ۵ **عَلَّتْ** الشئی: شتهکهی

کهری قه‌لمو ◊ ناوی زه‌لکاوی زور و قول ◊ بوقه
نیروه و کیسه‌له نیره.

عَلَدَ الشَّيْءُ عِلْدًا: شته‌که رمق و پته و بوو ◊ العِلْدُ:

رمگی مل ◊ شتی رمق و پته و لههر شتیکی بی
◊ رومکیکی درخت ناساییه ◊ بهرمگی بی
توینکله گه‌لای نیه، له ساراو چوله‌وانیدا دمروی
له‌سارای سینادا زوره و نازهل حمزی
له‌خواردنیه‌تی.

عَلَزَ إِلَى الشَّيْءِ: مهیلی شته‌که‌ی کرد حمزی لی بوو

◊ اعلزّه الرجح: ترس و بیم خه‌وی لی زپاندو
حه‌جمینی لی هه‌نگرت ◊ اعلز الشئ: شته‌که
عاجزو دامای کرد ◊ العِلْمُ: نازاری سک ◊
مردنی کتوپر ◊ شیتی.

عَلَسَ عِلْسًا: خواردی و خواردیه‌وه.

عَلَسَ الرَّجُلُ: بیاوه‌که هه‌راو هوزیای کرد ◊

عَلَسَتِ الْإِبِلُ: حوشترمه‌که شتیکی خوارد،
شتیکی دمست کهوت ◊ به‌زوری بؤ‌نه‌فی
به‌کاردمه‌نیئر ◊ عَلَسَ الداءُ: دمردو
نه‌خوشیه‌که پهری سهندو گه‌وره بوو ◊ عَلَسَ
فلان: فلانکه‌س هات‌وه‌اوارای کرد ◊ دمگوتری:

مَا عَلَسَ ضَيْفُهُمْ: خواردنیان نه‌دا

به‌میوانه‌که‌میان ◊ العِلْسُ: خوراک ◊ العِلْسُ:
ههر شتیکی بخوری و بخوریته‌وه ◊ جوریکه له
گه‌تم دوودمنک و سئ دمنکی له توینکله‌که‌پدایه
به‌زوری خوراکی دانیش‌توانی شاری سه‌نعای
په‌مهنه ◊ العِلْسِيُّ: پیاوی نازاو به‌هیز ◊
العِلْمُ: خواردمه‌نی ◊ العِلْمُ: برزای قه‌له‌و
◊ برزای بیگه‌یش‌تو ◊ برزای به‌پسته‌وه ◊
عَلَصَتِ الثَّخْمَةُ فِي بطنه: تیری و گه‌ده ترشان
نازاری دا ◊ العِلْمُ: تیری و گه‌ده ترشان و سک
نیسه ◊ گورگ ◊ عَلَصَتْهُ عِلْصًا: جولاندی و

نه‌خوشه‌که‌ی کرد ◊ عَالَجَ فلانًا: به‌سمر فلاندا

بالادست بوو ◊ عَالَجَ عنه: داکوکی لی کرد ◊

عَالَجَ الْإِبِلُ: رومکی عه‌له‌جانی دا به‌حوشترمه‌که

إِعْتَلَجَ الْقَوْمُ: خه‌نکه‌که شه‌ریان بوو به‌کتریان

کوشت و بر کرد ◊ إِعْتَلَجَتِ الْأَرْضُ: زه‌ویه‌که

رومکی باشی لی روا ◊ گیاو گزی بالای کرد چرو

پرو زور بوو ◊ إِعْتَلَجَ المَرْجُ: شه‌پوله‌کان تیک

بوونه‌وه ◊ إِعْتَلَجَ الهم في صدره: خه‌مو خه‌فمت

له‌دلیدا سواری یه‌ک بوون ◊ إِعْتَلَجَ الرملُ:

لبه‌که کوبه‌وه ◊ تَعَلَجَ الرملُ: لبه‌که کوبه‌وه ◊

تَعَلَجَ الجلدُ: پیسته‌که ئه‌ستور بوو ◊ إِسْتَعَلَجَ

الجلدُ: به‌مانا (تَعَلَجَ) دئ ◊ إِسْتَعَلَجَ فلان:

فلانکه‌س که‌ته‌و به‌هیزو پته و بوو ◊ العَالِجُ:

لمبی سوار یه‌ک بوو و به‌ستیروا ◊ له‌حه‌دیسی

پارانه‌ومدا هاتووه: (وما تحربه عراج الرمال)

ئه‌وه‌ی لمبی به‌ستیروای له‌ناوخوی گرتووه ◊

العِلاجُ: چارسه‌ر، ناوه بؤ‌نه‌و شته‌ی

چارسه‌ری بی دمگرتی ◊ العِلاجُ: همر بیاویک

توندو تیزو و هشکه ته‌بیات بی ◊ گویندریز،

که‌رمکیوی قه‌له‌و ◊ العِلاجُ من الرجال: پیاوی

به‌هیزو توانا که زور له‌رکه‌به‌رانی خوی

خستبن و له‌ناوی بردبن ◊ چارسه‌رکاری ئیشی

چه‌واشه‌و گران ◊ العِلاجُ: به‌مان (العِلاجُ) دئ ◊

العِلاجُ: گیا عه‌له‌جان ◊ ورده هه‌نگ ◊ العِلْجان:

کومه‌له دره‌ختی عیضا ◊ العِلْجان: رومکیکه

له‌دمشت و سارادا دمروی لاسکه‌کانی سه‌وزو

باریکن، گه‌لاکانی دریزوکه و وردن، گولتیکی

زمردو به‌ریکی وردی هه‌یه‌دمشوبه‌پته

نانیسون و بونی زور خوشه ◊ العِلْجَمُ: زه‌لکاوی

زور ناو ◊ حوشتری دریز، کهری دریز ◊ العِلْجَمُ:

زور رهش ◊ العِلْجَمُ: به‌مانا (العِلْجَمُ) دئ ◊ دپله

لهقاندی بۆنهوهی دهری بیئنی ۵ دهگوترئ: (عَلَضُ الرتد) سنگهکهی لهقاند بۆنهوهی دهری بیئنی.

عَلَطُ البعیر علقا: لاملی حوشرمهکهی داخ کرد ۵ نیشانهی تیدا جیهیشت.

عَلَطُ الرجل بقیح: شتی ناشیرینی پال پیاومهکه دا.

عَلَطُ البعیر: بهمانا (عَلَطه)دئ ۵ نیشانهو

شوینکهی داخی لاملی حوشرمهکهی سرپهوه ۵

لای برد ۵ اِعْتَلَطَهُ وبه: کیشی لهگهڵ نایهوهو

شهری پی فروشت ۵ تَمَلَطُ القرس: کهوانی

لهسانی کرد ۵ اِعْلُوَطُ الشئی: خوی بهشتهکهوه

ههلواسی و بهخۆیهوه نوساند ۵ دهگوترئ:

(اعلوط البعیر) خوی بهملی حوشرمهکهوه

ههلواسی و سهری کهوت ۵ اِعْلُوَطُ فلاناً:

فلانکهسی گرت ۵ بماندی کرد ۵ اِعْلُوَطُ فلان

الأمر: فلانکهس جووه نهو نیشهوه بهبی

تیفکرین و ورد بوونهوه ۵ الإعلیط: نیشانهیهکه

لهلامل خهتیک یان زیاتر بهپانی لهلاملی

حمیوانهکه دهبیئری ۵ هه لقا و شورک و لقه دار

که کهلای و مری بی ۵ توپکلی بهری درهختی

مهرخ ۵ العالط: (شاعر عالط) شاعیریکی

فمسیح و زمان پهوانه قسهکانی دهرزینیتهوه ۵

العلاط: لامل ۵ نیشانهی لامل خهتیک یان

زیاتر بهپانی ۵ حهبلیکه بهدموری ملدا ۵

العلط: شوپنکهی داخ کردن بهلامهوه ۵

پهشیهکه ئافرمت له روخساریدا خوی پی جوان

دمکا ۵ الأعلاط من الكواكب: نهو نهستیرانهن

که ناویان نیه ۵ العلطه: پهشیهکه ئافرمت بۆ

جوانی و خۆ رازاندنهوه له دهم و چاوی خوی

دمدا ۵ ملوانکهی هونراوه له قهرمنقول.

عَلَطُ (الغلطان): دوو خائن لهملی بالئهدا ۵ عَل

عَل: تیراخوپرین لهمهرو بزئ ۵ تَعَلَّل: کهوته

جم و جۆل و ههدهیهزو دابهز ۵ هیواش بۆوه ۵

الغَمَالُ: بالئهدی نیره لهجۆری قهنبهر ۵

المُعَلَّلُ: بهمانا (الغَمَالُ) دئ ۵ لاپهراسو ۵

المُعَلَّرُ: شهر ۵ تیگرو تیگوشیوی و شهرو

ههرا.

عَلَفَ الرجل علفاً: پیاومهکه زۆری خواردموه.

عَلَفَ الحیوان: ئالقی دا بهنازهتهکه ۵ اَعْلَفَ الطلح:

درهختهکه پۆخهکهی دهرکهوت ۵ اَعْلَفَ

الحيوان: ئالقی دا بهنازهتهکه ۵ عْلَفَ الطلح:

درهختهکه گولۆکهی ههلوهری و میوهکهی

خرههلهدا ۵ عْلَفَ الحيوان: بهزۆری خهریکی

نهوه بوو عهلهف بخته بهردمی نازهتهکان ۵

اِعْتَلَفَتِ الذابة: ولاخهکه ئالفهکهی خوارد ۵

تَعْلَفَ الرجل: پیاومهکه لهشوینی گونجاو گهرا

بهدوا لهومردا ۵ اِسْتَعْلَفَتِ الذابة و غیرها:

نازهتهکه بهدوا لهومردا گهرا ۵ العْلَفُ:

درهختیکی یهمنهیهو و هکوو دارمیو وایه ۵

ههلهدمگیرئ و وشک دهرکری گۆشتی پی

دهکوئیندرئ ۵ العْلَفُ: بهمانا (العْلَفُ) دئ ۵ زۆر

خۆر ۵ العْلَفُ: ئالیک و ئالقی نازهل ۵ العْلَفی:

خهرمانلۆغه، نهو بهشه دانهویتهیهیه که فلاح

دایدمنی بۆ برادهر و خویشهکانی ۵ العْلَافُ:

ئالیک فرۆش ۵ ئالف فرۆش ۵ العْلَفُ: میوهی

پومکی (الطلح) دهبهیهته پاقلهی تهرو تازه،

شین دهبی و حوشر دهبیخوا ۵ العْلَفَةُ:

دانهویتهیهکه و هکوو هول و نيسكو و فاصولیا ۵

العْلُوفَةُ: ئالیک و ئالقی نازهل ۵ نازهتهیکه ئالقی

دهرخوارد دهرئ بۆنهوهی قهلهو بی نانیردرئ

بۆ پاون ههرا لهمالهوه لهسهر ناخۆر ئالیکی پی

دعرتی ۵ العلیفُ: نهو نازه‌نمیه نالیکی دعدرتتی
 بونه‌وهی قه‌له‌و بی‌و نانیردری بۆ له‌ومرآن له
 کیو ۵ العلفُ: شوینی نالیک دان و نالیک خواردن
 ۵ العلفرفُ: پیاوی وشک ته‌بیات و به‌تمه‌ن و
 قه‌له‌و ۵ پیره‌میردی جه‌سته گوره‌و هز دریزو
 ریش پان و پر.

عَلَقَ الصَّيَّ عُلُقًا: مندالکه قامکی خوی مزی ۵
 عَلَتَتِ الْبِهِمَةُ الشَّجَرُ عُلُقًا: نازه‌نکه گه‌لای
 دره‌خته‌که‌ی خوارد.

عَلَقَ دَانَا: فلانکس به‌سهر فلاندا بالادست
 بوو له‌بوارای به‌دمسته‌نانی به‌نگه‌ی به‌هیز بۆ
 خۆه‌لئانه‌وه ۵ فلانکس جنیوی به‌فلانکس
 دا ۵ ده‌گوتری: (عَلَقَهُ بِلِسَانِهِ) به‌زوبانی شرت و
 شوی ئی بری ۵ عَلَتَتِ الْبِهِمَةُ: چه‌یوانه‌که ناوی
 خواردوه‌و له‌گه‌ل ناو‌خواردنه‌و که‌یدا زه‌روئیک
 به‌ناو قورگی دا نووسا. عَلَقَ الشَّيْءُ الشَّيْءَ:
 شته‌که له‌ناو شته‌که چه‌سپاو پئیدا نووسا.

عَلَقَ الشُّرُكُ الشُّرُوبَ: چقل به‌قوماشه‌که‌وه نووساو
 لئی نه‌بۆوه. ۵ عَلِقَ الظَّبْيُ بِالْحِبَالَةِ: ناسکه‌که
 به‌داوه‌که‌و موبوو ۵ عَلَتِ الْأُنثَى بِالْجَنِينِ: مئینه‌که
 به‌بیچومه‌که‌ی هه‌له‌وگیر بوو.

عَلِقَ فُلَانٌ فُلَانًا وَبِهِ: خۆشه‌ویستی فلانی له‌دندا
 چه‌سپا. ۵ عَلِقَ أَمْرُهُ: کاره‌که‌ی نه‌وی زانی.

عَلِقَ يَفْعَلُ كَذَا: ده‌ستی به‌کاره‌که کرد.

عَلِقَ الْإِنْسَانَ وَغَيْرَهُ: ناده‌میزاد له‌کاتی ناو
 خواردنه‌و میدا زه‌روه‌که به‌قورگیدا نووسا ۵
 أَعْلَقَ الصَّائِدُ: نیچیر موانه‌که نیچیرمه‌که‌ی خسته
 داوی خۆیه‌وه ۵ أَعْلَقَ الرَّجُلُ: پیاومه‌که به‌هوی
 زه‌روومه‌و خوینی له‌خوی گرت ۵ زه‌روی خسته
 سه‌ر جه‌سته‌ی بۆنه‌وه‌ی خوینی به‌مزی. ۵ أَعْلَقَ

فلان: فلانکس برپکی مال و سامانی پر نرخ و
 به‌های دۆزیمه‌وه ۵ أَعْلَقَ ظَفْرَهُ فِيهِ: نینۆکی تی
 هه‌لچمه‌قاند ۵ أَعْلَقَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: شته‌که‌ی به
 شته‌که‌وه نووساند ۵ زه‌روی به‌قورگه‌وه
 نووساند ۵ أَعْلَقَ السَّيْفَ وَغَيْرَهُ: فولضه‌و
 نه‌لقه‌یه‌کی بۆ شمشیرمه‌که دروست کرد پئی
 هه‌ل‌بواسی ۵ عَالَقَهُ: شانازی به‌سه‌ردا کرد
 به‌هوی هه‌بوونی شتی به‌نرخ له‌لای ۵ عَلَقَ
 الرَّجُلُ: پیاومه‌که هه‌وساری و لاخه‌که‌ی هاویشته
 سه‌ر ملی و لاخه‌که‌ خۆی و لئی دابه‌زی و
 به‌ره‌لای کرد ۵ عَلَقَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: شته‌که‌ی
 به‌شته‌که‌دا کرد، پئیدا هه‌ل‌واسی ۵ ده‌گوتری:
 (عَلَقَ الثَّوْبَ عَلَى الْمَشْجَبِ) ۵ کراسه‌که‌ی
 به‌عه‌لاگه‌که‌وه هه‌ل‌واسی ۵ (عَلَقَ أَبَا عَلِيٍّ دَارَهُ)
 ده‌رگای خانومه‌که‌ی دانا و ریکی خست،
 ده‌رگاکه‌ی بۆ خانومه‌که‌ی هه‌ل‌واسی ۵ عَلَقَ أَمْرَهُ:
 کاره‌که‌ی راگرت نه‌وازی ئی هئینا نه‌نه‌نجامی دا ۵
 ده‌گوتری: (عَلَقَ الْقَاضِي الْحُكْمَ) دادوهر
 حوکمه‌که‌ی راگرت برپاری له‌سه‌ر نه‌دا ۵ عَلَقَ
 فُلَانٌ إِمْرَأَةً: فلانکس خۆشه‌ویستی نافرمتیک
 جووه‌ دلپه‌وه‌و شه‌یدای بوو ۵ إِعْتَلَقَهُ رَبُّهُ زُورِي
 خۆش ویست و شه‌یدای بوو ۵ تَعَلَّقَ الشُّرُكُ
 بِالثَّوْبِ: چقله‌که به‌کراسه‌که‌وه نووسا ۵ تَعَلَّقَ
 الرَّحْسُ أَوْ الظَّبْيُ بِالْحِبَالَةِ: نازه‌له‌ کئوپه‌که‌ یان
 ناسکه‌که‌ به‌ ته‌له‌که‌وه بوو ۵ که‌وته‌ داوی
 نیچیر موه ۵ تَعَلَّقَ الْإِبِلُ: حوشترمه‌که‌ گه‌لای
 دره‌ختی (عه‌لق)‌ی خوارد ۵ تَعَلَّقَ الشَّيْءُ:
 شته‌که‌ی هه‌ل‌واسی ۵ عَلَقَ فُلَانًا: فلانکسه‌ی
 خۆش ویست ۵ له‌په‌نددا هاتووه: (لَيْسَ الْمُتَعَلِّقُ
 كَالْمُتَأْتِقِ) که‌سێک هتبات به‌شتی که‌م بکا و مکوو
 که‌سێک نیه‌ شت هه‌ل‌بیزیری و به‌ نارمه‌زووی
 خۆی شت بۆخۆی وه‌لانی و بخوا ۵ الْأَعَالِقُ:

زبانی گوله مهرگی بی بهسر بیرئ ◊ هر
 زلاته و ورده خواردنیک پیش نان خواردن
 پیوهی خهریک بی ◊ درهختیکه زستان حوشر
 مل و موشی لی دمکا چونکه بهزستان گه لاکه ی
 هر سهوزه ◊ اَلْعَلِیقُ: روهکیکه بهدرخت
 هه لدهگه ری و تیی دمانلی ◊ اَلْعَلِیقِی: بهمانا
 (اَلْعَلِیقِی) دئ ◊ اَلْعَلِیقُ: تۆوی نیر (تؤماوی
 چهوانی نیر بؤ گهلدانی میینه) ◊ هر شتیک
 په یومست بی بهناده میزادموه ◊ لهومرئیک ولاخ و
 نازهل لئی بلهومرئ ◊ نافرمتیک جگه له میردی
 خوی کسی تری خوش نهوی ◊ کهمیک شیر ◊
 اَلْعَلِیقُ: ناضی ولاخ ◊ کاو و جو ◊ اَلْعَرَالِیقُ:
 گیانله بهرو روهکی ناو دهریا ◊ اَلْعِلَاقُ: زمانی
 رهوان و بهلیغ: هر شتیک شتی تری پیدا
 هه لئواسرئ ◊ گوشتی هه لئواسرا و تری
 هه لئواسرا ◊ پیای سهرکesh و کیشو نیزاعدا
 خهرموه ◊ پیایونیک له کیشو نیزاعدا پشت به
 به لگه بههستن ◊ اَلْعَلِیقَةُ (رجل ذو مَعْلَقَةٍ):
 پیایونیکه په یومندی بهه مومو شتیکه وه هه به
 هه مومو کهس خوی پیوه هه لدهواسن ◊ اَلْمَلَقَةُ:
 نافرمتیک میرده که ی به لایه وه نه چن و ته لاقی
 نهدا ◊ اَلْمَلَقَات: حوت جامه شیعری عمرمبین
 عمرمبه کان پیش هاتنی ئیسلام به دیواری
 که عبه وه هه لیان واسی بوون ◊ اَلْمَلِیقُ: نهوه ی
 شتی لهسر هه لدهواسرئ ◊ هر شتیک
 هه لئواسرئ و مکوو گوشت و هیئشوه تری و شتی
 تر ◊ عَلَقَمَ الطَّعَام: شتی تالی کرده ناو
 خوراکه که ◊ اَلْمَلَقَمُ: هر شتیک تال بی ◊
 کاله که مارانه ◊ اَلْمَلَقَمَةُ: پارچه بهک له شتی
 تال.

عَلَق العلق و غیره علكا: بنیشته که ی جوو.

هر شتیک هه لئواسرئ. ◊ اَلْعَلِیقَةُ: پهراویزی
 کتیب ◊ عِلَاقِ: ئیسی فیعلوه بهمانا (تَعَلَّقَ) دئ
 ◊ اَلْعِلَاقُ: نهو گه لئو لهومریمه دمی نازهل
 دمیگاتی و لرفی دمدا ◊ نهو ورده خواردنانه ی
 پیش نان خواردن دهرینه سهر سفره بؤ
 خافلاندن و نیشتیها کردنه وه ◊ بهزوری له دوا
 (نه فی) به کاردین ◊ اَلْعِلَاقَةُ: په یومندی و
 دؤستایه تی ◊ خوشه ویستی راسته هینه و به دل ◊
 نهو گه لئو گوئی له نازهل دمی دمگاتی
 له درهخت و دمیخوا ◊ گوزمرانی کهم ◊ نیش و
 کاریک ناده میزاد پییه وه پابه ند بی ◊ له بواری
 زانستی به لاهمدا (عِلَاقَةُ) بریتیه له جوړه
 په یومندی بهک له نیوان مانای نه وصلی و
 مه جازیدا ◊ اَلْعِلَاقَةُ: نهو سینگو و نه لقه و
 عه لگه به ی شمشیری پیدا هه لدهواسرئ ◊
 اَلْعَلِقُ: درهختی دهباغ ◊ اَلْعِلِقُ: شتی به نرخ و
 گرانبه ها ◊ هر شتیک دل پیوه ی په یومست بی
 ◊ اَلْعَلِقُ: هر شتیک هه لئواسرئ ◊ نهو قور و
 هالی به دهمست و پله وه دهمینیه وه ◊ نهو گه لئو
 گوئی دمی نازهل دمیگاتی به درهخته وه ◊
 کونیکه له کراس و شتی وا دمکری به سینگه وه، له
 نالقه ی سینگه که دمکری ◊ بهن و تیلمه
 چهرمیکه کونده و مهشکه ی بی هه لدهواسرئ ◊
 زوربه ی پنگا ◊ زهروو، گرمیکی ره شه خوین
 دممزی به زوری له ناوی راهست او دا دمی که
 نازهل ناوی لی ده خواته وه زهرومکه به قورگی
 نازه له که دا دنوسی و پاش ماومیه ک قورگی
 دمکری، مروفی لیزان زهرومکه لی دمکاته وه ◊
 خوینپاره (خوینی بهستو توند بوو) ◊ اَلْعَلِیقِی:
 درهختیکه هه میسه سهوزه بهسهرما تیک
 ناجی ◊ لق و پؤپی دریزو باریکی هه ن گه لای
 وردی جوانی هه به ◊ اَلْعَلِیقَةُ: هر گه لئو گوئی
 نازهل دمی بگاتی به درهخته وه ◊ هر شتیک

عَلَّكَ الدَّابَّةُ وَاللِّجَامُ: وَاخْمَكُهُ لِقَاؤُكَ كَهَيِّ لِهَدْمِ مِيدَا جُودٍ، لِقَاؤُكَ كَهَيِّ لِهَدْمِ مِيدَا هَيْتَاوُ بَرْدٍ.

عَلَّكَ نَابِيَه: دَدَانِي لِه دَدَانِه كَهَيِّ خَشَانْدُو سِرْهِي لِي هَات.

عَلَّكَ مَالَه: جُودَانِ سَمِرُو كَارِي مَالُو سَامَانِي خَوِي كَرْد.

عَلَّكَ يَدِيَه عَلِي مَالَه: دَمَسْتِي خَوِي هُوچَانْدُو رَزْدِي نُوَانْدُو هِيچِي لِه مَالِي خَوِي نِه بَه خَشِي.

عَلَّكَ الْعَجِينِ: هَمُو يِرْمَكَهِي زُورُ شَيْلَا ◊ الْعَالِكُ: (طَعَامُ عَالِك) خَوَارْدِنِيكِي تُونْدَهو زُورُ بَه زَه حَمَمَت دَه جُورِي ◊ الْعَلَاكُ: نَهو شْتَهِي دَه جُورِي ◊ الْعَلَاكُ: بَه مَانَا (الْعَلَاكُ) دِي ◊ الْعِلْكُ: بِنِي شْت: كَه لِه دَار بَه بِن دَه رَدْمَه يِنْدَرِي ◊ الْعَلِكُ: شْتِي جِي رُو لِي نِيچ ◊ دَمْگُوتَرِي: (طَعَامُ عَلِك) خَوَارْدِنِيكِي لِي نِيچ و جِي رَه بَه نَاخُوشِي دَه جُورِي ◊ الْعَلِكَةُ: زَهْوِي نَزِيك نَاو ◊ الْعَلَاكُ: بِنِي شْت فَرُوش.

عَلَّ عَلَا و عَلَلَا: جَارِيكِي تَر شَهْرَابِي خَوَارْدَهو، يَان بَه يِن رَاوَسْتَان و هِنَا سَه دَان شَهْرَابِه كَهِي خَوَارْدَهو.

عَلَّ فُلَانُ عَلَا: فُلَان كَه س نَه خُوش كَهوَت.

عَلَّ فُلَانَا عَلَا: دُوو مَجَار نَاوِي دَا يَهو بَه فُلَانُ جَارِيكِي تَر شَهْرَابِي دَا يَه بِيخَوَاتَهو، يَان بَه يِن هِنَا سَه دَان شَهْرَابِه كَهِي يِن خَوَارْدَهو.

عَلَّ فُلَانَا ضَرِيَا: بَه رَدْمُوَام لِه فُلَان كَه سِي دَاو لِي دَانِه كَهِي بَه رَدْمُوَام بُوو.

عَلَّ اللهُ فُلَانَا: خُودَا فُلَان كَه سِي نَه خُوش خَسْت.

عَلَّ الْإِنْسَانَ عِلَّةً: مَرُوفَه كَه نَه خُوش كَهوَت ◊ اَعْلُ الْقَوْمِ: خَه لَكَه كَه بُو دُوو مَجَار حُوشْتَرْمَكَانِيَانِ نَاوِيَانِ خَوَارْدَهو ◊ اَعْلُ الرَّجُلِ: جَارِي دُوو مَجَار

نَاوِي دَا بَه يَاو مَكَه ◊ اَعْلُ الشَّيْءِ: شْتَه كَه ي عِيْلَه تَدَار كَرْد ◊ اَعْلُ الْإِبِلِ: حُوشْتَرْمَكَانِي رَادَانِ بِي ش نَهو ي تِي رَاو بِن ◊ اَعْلُ اللهُ فُلَانَا: خُودَا فُلَان كَه سِي نَه خُوش خَسْت ◊ عَمَّلَ فُلَانُ: فُلَان كَه س جَار دُوَا جَار نَاوِي دَا يَه... ، جَار دُوَا جَار خُورْمَاكَانِي چِنِين ◊ عَمَّلَ فُلَانَا بَطْعَامُ أَوْ غَيْرَه: فُلَان كَه سِي خَافَلَانْد بَه خَوَارْدِنِي زَه لَاتَه و شْتِي لَهو جُورَه ◊ عَمَّلَ الشَّيْءِ: هُوكَارِي شْتَه كَه ي رُون كَرْدَهو و بَه بَه لَكَهو ه شْتَه كَه ي چَه سَبَانْد.

عَمَّلَ الْكَلِمَةَ: لِه بُوَارِي زَانَسْتِي صَهْرَفِدَا بَرِي تِي بَه لِه بَاس كَرْدِنِي شِيو ي گُورَانِي و شَه كَه ◊ نِي عِلَالِي لِه و شَه كَه دَا نَه نَجَامْدَا ◊ عَمَّلَ فُلَانَا: چَار مَهْرِي نَه خُوشِي فُلَان كَه سِي كَرْد ◊ اِعْمَلُ: شَهْرَابِه كَه ي بَه يِن هِنَا سَه دَان خَوَارْدَهو ◊ يَان جَارِي دُووَم شَهْرَابِي خَوَارْدَهو ◊ اِعْمَلُ الرَّجُلُ و غَيْرَه: بِيَاو مَكَه نَه خُوش كَهوَت ◊ اِعْمَلُ فُلَانُ: فُلَان كَه س يَابَه نْدِي بَه لَكَه بُوو ◊ اِعْمَلُ بِالْأَمْرِ: بَه كَار مَكَهو ه سَهْرَقَان بُوو، هَه لَه و گِي ر بُوو.

اِعْمَلَّتِ الْكَلِمَةَ: و شَه كَه بِي تِي عِيْلَه ي تِي دَا بُوو ◊ تَمَالَّتِ الْمَرْأَةُ مِنْ نَفَاسِهَا: نَافَرْمَتَه كَه لِه خُو يِنِي هَاش مَنْدَالْبُون پَاك بُووَه ◊ تَمَالَّ الصَّبِيُّ لِنْدِي أُمِّهِ: مَنْدَالَه كَه جِي شِي ر لَه مَه مَكِي دَا پَكِي دَا هَبُوو مَزِي ◊ تَمَالَّ فُلَانَا: فُلَان كَه سِي لَه كَار مَكَه ي گِي رَا يَهو ◊ تَمَلَّتِ الْمَرْأَةُ مِنْ نَفَاسِهَا: نَافَرْمَتَه كَه لِه خُو يِنِي هَاش مَنْدَالْبُون پَاك بُووَه ◊ تَمَلَّلَ الرَّجُلُ: بِيَاو مَكَه بَه لَكَه ي خُو ي هِي نَا يَهو ه و يَابَه نْد بُوو بِي يَهو ه ◊ تَمَلَّلَ بِالْأَمْرِ: خُو ي بَه كَار مَكَهو ه خَافَلَانْد ◊ اِتْمَعَلَّةً: نَهو ي دَم كَرِي تَه بَه لَكَه ◊ اِتْعَلِيلُ: بَه لَای نَه هَلِي مُونَا ز مَر مَه رُون كَرْد نَهو ي هُوكَارِي شْتَه ◊ الْعَلَاةُ: نَهو شْتَه ي خُو ي يِن دَه خَافَلْتِي نِي ◊ پَاش مَاو ي شْت ◊ كَاتِي نِيوَان بَه يَانِي و نِيوَارَه ◊ اَعْمَلُ: پِي سْتِي

چرخ بوو بههوی نه خوښیهوه ۰ که سیک زور
 هاموشوی نافرمتان بکا ۰ بهت مهمنو پیر له مهر
 شتیک بن ۰ جهسته لاوزو قهد باریک ۰ العَلَلُ:
 وجهه خوارندهوی دووهم ۰ دووهمجار شهرابی
 خواردهوه دواي ههلقورانندی بیانهی بهکهم ۰
 العَلَّةُ: نهوی خوئی پی دهخافیننی ۰ ههوی ۰
 (بنو العلات) کۆمهلیک کوپ باوکیان بهک پیاو
 بیو دایکیان جهند نافرمتیک بن ۰ (بسر
 الأخیاف) کۆمهلیک کوپ دایکیان بهک بیو
 باوکیان جهند پیاوئیک بن ۰ العِلَّةُ: نه خوئی ۰
 هوکار ۰ (حروف العلة) پیتهکانی عیله (نهلف-
 واو- یاء) ۰ دمگوتری: (جرى هذا الأمر على
 علاته) نه مه بههه موو حالو باریک وابوو ۰
 العَلَلُ: نهو خوارنده که مو سوکهی دمدری
 بهنه خویش ۰ عَمَّهُ علماً: نیشانهی کرد
 بهنیشانهیک پی پی بناسریتهوه ۰ له زانیاریدا
 بهسهری دا زال بوو.

عَلَّمَ شغته عسلاً لیوی قاش کرد.

عَلَّمَ فلان علماً: فلانکس لیوی سهروی قلیشا ۰
 (فهو اعلم وهي علماء).

عَلَّمَ الشئى علماً: شتهکهی زانی، ناسی.

عَلَّمَ الشئى حاصلاً: پروایه شتهکه بوو بهراستی
 زانی ۰ اعْلَمَ نفسه و فرسه: نیشانهی بو خوئی یان
 بو نه سپهکهی له شهریدا دانا ۰ اعْلَمَ الثوب:
 قوماشهکهی کرده نالا ۰ اعْلَمَ فلاناً الخير وبه:
 ههوالهکهی به فلانکس دا ۰ اعْلَمَ علی کذا من
 کتاب وغيره: شتهکهی کرده نیشانهی کتیبهکه.

اعْلَمَ فلاناً الأمر: خهریک بوو نیشهکه فیری
 فلانکس بکا ۰ عْلَمَ نفسه: بهنیشانهی شهر
 خوئی نیشانهدار کرد ۰ عْلَمَ له علامة:
 نیشانهیهکی بو دانا پی بناسریتهوه ۰ عْلَمَ

الشئى تعلماً: دستی کرد بهفیربوونی شتهکه ۰
 اعْتَلَّمَ الحرقاً: ههوره بروسکهکه روناکی دا ۰
 اعْتَلَّمَ الشئى: شتهکهی زانی ۰ تعالَمَ فلان:
 فلانکس زانیاری خوئی نواند ۰ تعالَمَ الجميع
 الشئى: خهلهکه هه موویان شتهکه بیان زانی ۰
 تَعَلَّمَ الأمر: شتهکهی زانی و کارهکهی ناسی ۰
 تَعَلَّمَ: به شیوهی فیعلی نه مر واته: تو بزانه ۰
 دوو مفعولی گهرمکن. به زوری له جیاتی دوو
 مفعولهکه (أن) ی مه صدری و صیلهکهی
 دادمنری ۰ استَعَلَّمَ الحبر: داوی زانینی
 ههوالهکهی کرد ۰ الأعلومة: نیشانهو هوکاری
 ناسین ۰ العالمُ: بوونهوهر هه مووی ۰ هرچی
 له ناو قهله کدا ههیه ۰ هه موو جوړتیک
 له جوړهکانی خهک و مکوو: (عالم الحيوان) ۰
 (عالم النبات) ۰ (عالم الجن) ۰ (عالم الملائكة) ۰ (عالم
 الإنسان) ۰ العَلامة: نیشانه، نهو شتانهی لهسهر
 ریگادا دادمنرین بوشارمزایی ریپواران ۰ سنوری
 نیوان دوو ولاتو دوو زهوی ۰ له بواری
 پزیشکی بهو زانیارو دیاردانه دمگوتری که
 پزیشک لهناکامی پشکنیندا بهدستی دینن
 دهربارهی نه خوښیهکه ۰ العَلامی: پیاو
 زهرهکو لیتهاتوو ۰ العَلَامُ: زور زاناو شارمزا ۰
 سهرناس و نه زانناس ۰ وادمی تاي خری پیوه
 دمدری بو زیاتر موبالهغه، دمگوتری: (العلامة)
 ۰ العَلَامُ: بو زیدمرویی مانایه له مادهی (علم) دا
 ۰ هه لو ۰ خهنه ۰ العَلامةُ: نهوی لهسهر ریگا
 دادمنری بو شارمزایی کردنی ریپوار ۰ العَلْمُ:
 به مانا (العالم) دئ ۰ العِلْمُ: زانین ۰ دمکرکردنی
 شت و مکوو خوئی ۰ دننایی ۰ روناکیهکه خودا
 دمیخاته دلی همدئ کهسهوه ۰ العَلْمُ: نیشانهو
 شوینکه ۰ نیوانی دوو سنور ۰ دوو ولات ۰
 دانانی شتیکه له ههراغی ریگا بو شارمزایی

رَبِّبُوا ۵ وَيُنَه لِمَسَر قَوْمَاش ۵ گه وره ی هۆزو
 ریش سببی گهل و نه ته وه ۵ کینو ۵ نالا ۵
 الْعُلَمَانِي: بیدینی، لادینی پیچه وانه ی ناپینی،
 دینداری ۵ ناپین زایی ۵ الْعُلَمَةُ: قلیشای لیوی
 لای سمروی ئاده میزاد ۵ الْعَلِيم: زورزان و شارمزا
 ۵ الْعِيْلَامُ: که متیاری نیر ۵ بیرتک ناوی زور بی
 ۵ الْمَعْلَمُ: به مانا (الْعَلَامَةُ) دئ ۵ شوین گومانی
 هه موو شتیک ۵ دمشگوترئ: (خفیت معالم
 الطريق) نیشانه گانی رینگا کویربونه وه ۵ الْمَعْلَمُ:
 ماموستای قوتابی ۵ ماموستایی ۵ که سیک مافی
 نه وه ی هه بی پیشه به که له پیشه پیشه سازیه کان
 بوخوی هه لیزیرئ و کاری تیدا بکا و مکوو
 و مستای دارتاش و ناسنگه رو نه و شتانه ۵ الْمَعْلَمُ:
 که سیک رینگای خیر و چاکه ی خرابیته دل و
 دهر و نیه وه ۵ الْعِلْمَاد: نه و شته ی ریس ریسرائوی
 له سه ره ئه دکری.

عَلَنَ الْأَمْرَ عَلَيْنَا: کاره که ناشکرا بوو دهر که وت
 پیچه وانه ی گومبون.

عَلِنَ الْأَمْرَ عَلْنَا وَعَلَانِيَةً: به مانا (عَلَن) دئ ۵ أَعْلَنَهُ
 و به: دهری خست و ناشکرای کرد ۵ أَعْلَنْتِ
 اخکمه فلاناً: دادگا داوای ناماد میوونی فلانی
 کرد ۵ یان بریاری دادگای بی راگه یاند ۵ عَالَتْهُ
 معالته: ناشکرای کرد، به ناشکرا پنی راگه یاند ۵
 عَلْنَهُ: به مانا (أَعْلَنَهُ) دئ ۵ إِعْلَنَ الْأَمْرُ: کاره که
 ناشکرا بوو، دهر که وت.

إِسْتَعْلَنَ الْأَمْرُ: کاره که ناشکرا بوو دهر که وت، خوی
 ناماده کرد بوئه وه ی جار بدا شته که ناشکرا بکا
 ۵ الإعلان: ناشکرا کردنی شت به بلا و کردنه وه ی
 له رۆژنامه و شتی وادا ۵ الْعَلَانِيَةُ: ناشکرا ۵
 دهگوترئ: (رجل علانية) پیاویکه نیشه گانی
 دیاره ۵ الْعُلْنَةُ: که سیک زور نهینی ناشکرا بکا و
 قسه ی تی نه و مستی ۵ اعْلَبِي: بر وانه ماده ی

عَلَبَ) ۵ عَلِيَةٌ عَلَهَا: سه رسام بوو، به ترسه وه
 رۆپشت ۵ دل و دهر وون بیس بوو ۵ خه مبار
 بوو، که وته به رتانه و ته شهر ۵ الْعَلْهَاءُ: دوو
 جۆره پۆشاکن کولکی حوشتریان تیدا ناواخن
 دهکری و له ژیر زریه وه له بهر دهکرین بو
 خۆپاراستن له زمبری بهرام بهر ۵ الْعَالِيَةُ: (امرأة
 عاله) نافرمتیکی بی عهقل و هه ئه کاره ۵ الْعَلَةُ:
 خه فمت، چا و چنوک.

عَلَا الشَّيْءُ غَلْوًا: بهرز بووه، سه رکه وت.

عَلَا فُلَانٌ فِي الْأَرْضِ: فلان کهس خوی به زلزانئ و
 ته که میوری کرد.

عَلَا فُلَانٌ بِالْأَمْرِ: فلان کهس به کاره که هه ئسا و
 سه ربه خۆ نه نجامی دا.

عَلَا بِالشَّيْءِ: شته که ی بهرز کرده وه.

عَلَا الشَّيْءُ: چوو ه سه ر شته که و پئیدا سه رکه وت.

عَلَا الرَّجُلُ: به سه ر پیا و مه که دا زال بوو.

عَلَا بِالسَّيْفِ: به شمشیر لییدا.

عَلَا فُلَانٌ حَاجَةً: فلان کهس به سه ر
 پئیدا و پسته یه گانیدا زال بوو.

عَلِيٌّ فِي الشَّرَفِ غَلَاءً: له سه ره فو پزرداری دا بهرز
 بووه ۵ (فهر علي) ۵ أَعْلَىٰ عَنِ الشَّيْءِ: له شته که
 دابهزی ۵ أَعْلَىٰ الشَّيْءِ: شته که ی بهرز کرده وه ۵
 یان چوو ه سه ری ۵ پئیدا سه رکه وت ۵ عَالِي
 الشَّيْءِ: شته که ی بهرز کرده وه، چوو ه سه ری،
 پئیدا سه رکه وت ۵ دهگوترئ: (عَالٍ عَنَّا) لیمان
 دوور که وته وه، لیمان که نار گیر بوو ۵ عَلِيٌّ
 الشَّيْءِ: شته که ی بهرز کرده وه ۵ عَلِيٌّ الْمَتَاعُ عَنِ
 ظَهْرِ الدَّابَّةِ: کالاکه ی له سه ر پشتی و لآخه که
 هینایه خوار، دایگرت ۵ إِعْتَلَى الشَّيْءُ: شته که بهرز
 بووه ۵ دهگوترئ: (اعلى النهار) خۆر بهرز بووه ۵

إِعتلى الشئ: جوهه سمر شتهكه ◊ إعتلى فلانا: فلانكهمسى ژیر بار كردو بهسمریدا زال بوو ◊ تعالی فلان: فلانكهمس بهرزبؤوه ◊ خوی بهزل زانی ◊ تعالت المرأة من نفاسها أو من مرضها: نافرتهكه لهخوینی نیفاسو پاش مندالبون رزگاری بوو ◊ له نهخوشیهكه چاك بؤوه ههلسایهوه.

تعال: ومره ◊ تعالی: بؤ میینه بهكار دهیندری ◊ تعالی: بؤ دووكهس ◊ تعالوا: بؤ سئ كهسو زیاتر بهكاردهیندرین ◊ تعلی الشئ: شتهكه بهرز بؤوه ◊ تعلت المرأة من نفاسها أو مرضها: نافرتهكه لهخوینی پاش مندالبون رزگاری بوو. یان له نهخوشیهكهی رزگاری بوو ◊ تعلی الرجل: پله بهپله پیاوهكه سمرکهوت بهرزبؤوه ◊ تعلی عنه: خوی لهئو بهبهرزترو خانهدانتر زانی ◊ استعلى النهار: رۆژ بهرز بؤوه ◊ استعلت الكلمة لسانه: ئهو وشهیهی زۆر بهسمر زمانهوه بوو، زۆری ئهو وشهیه دهگوت ◊ استعلى الشئ: جوهه سمر شتهكه، پئیدا سمرکهوت ◊ استعلى فلانا وعلیه: بهسمر فلاندا زال بوو ژیرباری كرد ◊ استعلى حاجته: بهسمر پئداویستیهکانیدا زال بوو ◊ اعلملى الشئ: جوهه سمر شتهكه پئیدا سمرکهوت ◊ العالی: بهرز ◊ دهگوتری: فلان عالی الکعب) فلانكهمس خانهدان و هجاخزادیه ◊ آتته من عال) لهلاى سهرمووه هاتمه لای ◊ العالیة من كل شئ: بهرزهكهیهتی ◊ له ژور ههلاتی نهجدموه تا دهگاته تیهامه و دواشاری مهککه ◊ شیونک ناوی پئدا بیته خوار.

علی: سهرموه ◊ دهگوتری: آتته من عل) لهسهرموه هاتم بۆلای ◊ العلاء: ریزو شکومهندی بهرزو پیرۆزی ◊ الصلاة: ریزو شکومهندی ◊ العلاءة: زیددی شت ◊ سهربار ◊ ئهوهی دهخریته سهر

باری حوشر دوی تهواویونی بارهکهی وهکوو قۆزی و بیانهو کونده ناوو نهو جۆره تفاقه ◊ علاوة الذهب: زیادبوونی نرخى زير لهنهنازهی خوی ◊ نهو زیادیهی سالانه دهخریته سهر موجهی موجهخۆر ◊ العلیة: زوری سهربان، ههورهبان ◊ العلی: بهرزترین شوین و بهرزترین پلهوپایه ◊ دانیشتوانی بهرزترین شوین ◊ خاومنی بهرزترین پلهوپایه ◊ العلو من كل شئ: لهههر شتیك بی مهبهست بهرزمهکهیهتی ◊ دهگوتری: (قعدت علوه و فی علوه) لهبهرزترینی نهو شوینه دانیشتم ◊ العلو: گهورمییو شکومهندی ◊ تهککهیورو خو بهزلزانین ◊ العلیا: بهرز، بؤ میینه ◊ العلیا: همرشتیک بهرز بی، وهکوو لوتکهی شاخ و کیو و شوینی بهرزو ناسمان ◊ ریزو شکومهندی و شهرهف ◊ العلی: بهرزو شکومهند ◊ العلاء: ریزو شهرهف ◊ العلی: چهوتهم تیری قوماره ◊ العلی: نهوکهسهی دۆلکهی پر لمانا بهرزدهکاتهوه بۆنهوهی ئاو بؤ یهکیکی تر تی بکا ◊ علون الکتاب علونه: عینوان و ناوینیشانی بؤ کتیبهکه دانا ◊ العلوان: (علوان الکتاب) بهمانا عینوانی کتیب دی.

علی الشئ وعلیه و فیه علیاً وعلیاً: جوهه سهر شتهکه ◊ پئیدا جوههسهر ◊ علی الکتاب: عینوانی بؤ کتیبهکه دانا.

علی: حمرفی جهره بهمانا (فوق) دی.

عمت فلان عمتا: فلانكهمس به گۆجان لهفلانكهمسى داو گۆجانی وهشانند، گویى نهدايه کى بهردهکههوی و کى بهرناکههوی.

خانومه که دانا ◊ کۆله که ی بهر خانومه که دا ◊ عَمَد
 الحِیمَة: رهمانه که ی به کۆله که بهر ز کرده وه ◊
 جادرو خیمه که ی هه لدا ◊ عَمَد القومُ فلاناً:
 قهومه که فلانکه سیان کرده رابه رو ریش سپی
 خویان، یان برپوا پیکراوو گه وره ی خویان ◊
 عَمَد السَّیْلِ: رپه روی ناومه که ی به گل گرت
 بۆنه وه ی ناومه که له شوینه که کۆبیته وه ◊ عَمَد
 الشوق فلاناً: سۆزو عیشق فلانکه سی لاواز کرد
 ◊ عَمَدُ الطَّفْلِ: به لای مه سیجیه کانه وه نه وه یه
 (منداله که ی به ناوی (العمودية) بشوژی ◊ اِعْتَمَدَ
 الثَّیَّیَ وعلیه: خۆی به سهر شته که دا ◊ پشتی
 پیه ودا خۆی به سهر دا ◊ اِعْتَمَدَ الثَّیَّیَ:
 قهصدی شته که ی کرد ◊ شته که ی نه نجام دا ◊
 ده گوتری: (اعتمد الرئيس الأمر) سه روک
 رهمانه ندی نیشاندا له سه رکاره که ی و فه رمانی
 دا به جی به جی کردنی ◊ اِنْعَمَدَ: بۆ موتاومه ی
 (عَمَدُهُ) دئ ◊ له سه ر کۆله که یه ک راوستا ◊
 تَعَمَدَ الثَّیَّیَ و له: قهصدی شته که ی کرد ◊
 العِمَادُ: کۆله که ی خیمه ◊ هر شتیک بخریته
 ژیر شتیک و بهرزی بکاته وه ◊ ده شگوتری:
 (فلان رفیع العماد) واته: فلانکه س و مها خزادمو
 خانه دانه ◊ سه روکی عه سه که ر ◊ شتنی مندالی
 مه سیجی له ناوی (العمدیة) دا ◊ العِمَادَةُ: بینا و
 باله خانه ی بهر ز ◊ پله و پایه ی راگری کۆلیج
 له زانکۆ ◊ العَمَدُ: نه نقه مست، ده گوتری: (فعله
 عَمَدًا) به نه نقه مست نه و کاره ی کرد ◊ القتلُ
 القمَدُ: نه وه یه بکوژ به نامیری کوشتن
 به نه نقه مست مرؤفیک بکوژی ◊ العَمَدَةُ: نه وه ی
 پشتی پی ده به سه ترئ ◊ سه روکی سه رباز ◊
 سه روکی گوندو شار ◊ له زاراه ی نه حویبیا ندا
 بریتیه له و وشانه ی کۆله که ی که لامن و نابئ
 حزف بکرین ◊ العَمْرُدُ: گه وره و پیوا ماقول:

عَمَتَ الصُّوفَ و نحوہ: خوریه که ی خر هه لدا کردی
 به گلۆله بۆ نه وه ی به ده مست بیگری و بیرین.
 عَمَتَ فلاناً: فلانکه سی ژیر یار کرد ◊ عَمَتَ: بۆ
 موباله غه ی (عَمَتَ) دئ ◊ اَلْعَمِيَتُ: پیوا ی
 پیوانه و نازا، جاود پیرو زیره ک و زانا و وریا ◊
 اَلْعَمِيَتُ: گلۆله به ن ج دریز بن ج خر بن.
 عَمَجَ عَمَجًا: له رۆبشتندا په له ی کرد خیرا رۆبی.
 عَمَجَ الرجلُ: پیوا که له ناودا مه له ی کرد ◊ تَعَمَجَ:
 خۆی بادا و نه مبه رو نه و بهری کرد قورت و
 پیچی کردن.
 عَمَدَ الثَّیَّیَ عمداً: کۆله که ی بهر شته که دا.
 عَمَدَ فلاناً: به عه مود له فلانکه سی دا ◊
 ده شگوتری: (ما عَمَدُك) له جی عاجز بووی ◊
 جی زویری کردوی.
 عَمَدَ الثَّیَّیَ والیه: چو بۆ شته که، قهصدی
 شته که ی کرد.
 عَمَدَ المرءُ فلاناً: نه خۆشی فلانکه سی کزو
 کۆله وار کرد.
 عَمَدَ البعیرَ عمداً: حوشره که دوگی ناوسا به هو ی
 نه وه ی کورتان و رحله که گرتبووی ◊ دوگه که ی
 له ناوه وه خراب بوو، روی دهره وه دوگه که ش
 ساغ بوو ◊ ده شگوتری: عَمَدَتِ الْبَيْتَ مِنْ
 الرکوب: سمتی حوشره که هاوسا.
 عَمَدَ الثَّیَّیَ: گله که باران ته ری کردو و یکه اته وه
 هه ندیکی سواری هه ندیکی بوو.
 عَمَدَ الإنسانَ: نه خۆشی ناده میزاده که ی له رو لاواز
 کرد.
 عَمَدَ الخراجَ: دومه له که پیش نه وه ی بگا و ببیته
 کیمی رون گوشرا و ناوسا و دهر نه کرا هه روا
 به کالی مایه وه ◊ اِعْتَمَدَ البناءَ: کۆله که ی بۆ

که له راو ته گبیردا بشتی بئ دهبه سترئ و قسه ی
 ومرده گبیرئ ۵ رونا کایی به پانی که له که ناری
 ناسمان دمردده کوئ ۵ بربر اگه ی پشت ۵ العمید:
 راگر ۵ گه وروه پیاو ماقول و راو ته گبیر بئ
 کراو ۵ کوئ له قسه گراو ۵ بهر پویه ری کولنج
 له زانکو ۵ نه خووش که نم توانئ دابنیش مه گمر
 سه رین و شتی وا بخریته پائی ۵ پله یه کی
 سه ربازیه له زوور عمقیده وه و خوار لیواوه ۵
 که سیک سوژو عیشق چوبیته ناو به پری
 دلیه وه ۵ العمردیه: به لای مه سیحیه کانه وه
 نهومیه قه شه مندالیک بخته ناو ناوموه و
 هندیک ئینجیلی به سردا بخوئنی: که بریتیه
 له نایه تی (التصیر).

عَمْرَ الرَّجُلِ عَمْرًا: پیاومکه ته مه نی درئ بوو
 زه مانیکی زور زیا.

عَمْرَ الْمَالِ: مال و سامانه که زور بوو.

عَمْرَ الْمَنْزِلِ: منزن له که ناومدان بوو، خانوومه که
 خه لکی تیدا نیشته جئ بوو ۵ عَمْرَ اللَّهِ فَلَانًا:
 خودا ته مه نی فلان که سی درئ کردو له ژیاندا
 زور مایه وه.

عَمْرَ فُلَانِ الدَّارِ: فلان که سی خانوی بنیات نا.

عَمْرَ الْقَوْمِ الْمَكَانِ: قومه که له شوئنه که نیشته جئ
 بوون و ناومدانیان کرده وه.

عَمْرَ الْمَالِ عَمْرًا: جوان سه ره رشتی مال و
 سامانه که ی کرد.

عَمْرَ الْمَالِ: به مانا (عَمْرٌ دئ) ۵ أَعْمَرَ فَلَانًا: پارمه تی
 فلان که سی دا بو به جیه پانی عومره ۵ أَعْمَرَ
 فَلَانًا دَارًا: خانوئکی دا به فلان که سی به در زایی
 ته مه نی ملکی نه و بئ، که مرد ملکا یه تی نه و
 خانووه بگه پتیه وه بو خوئ ۵ أَعْمَرَ فَلَانًا الْمَكَانَ:
 وای کرد فلان که سی شوئنه که ناومدان بکاته وه ۵

عَمْرَ اللَّهِ فَلَانًا: خودا ته مه نی فلان که سی درئ
 کرد ۵ عَمْرَ الْمَنْزِلِ: منزن له که ی ناومدان کرده وه
 خیرانی خوئ پان که سانی دی تیدا نیشته جئ
 کردن ۵ عَمْرَ اللَّهِ بِكَ مِنْزِلًا: خودا منزن له
 به خوئ و خیرانت ناومدان بکاته وه ۵ عَمْرَ
 الْأَرْضِ: زمویه که ی ناومدان کرده وه خانوی تیدا
 کرد ۵ عَمْرَ فَلَانًا دَارًا: خانومه که ی بو فلان که سی
 ناومدان کرده وه ۵ اِعْتَمَرَ: میزمری له سه ری نا
 کلاوی له سه ر کرد ۵ نهرکی عومره ی به جئ
 هئنا ۵ اِعْتَمَرَ الْأَمْرَ: قه صدی کارمه که ی کرد ۵
 اِسْتَعْمَرَهُ فِي الْمَكَانِ: دهستی کرد به ناومدان
 کردنه وه ی شوئنه که ۵ اِسْتَعْمَرَ الْأَرْضَ:
 گمرسته وه کار ی پیویستی بو زمویه که
 دابن کرد بوئنه وه ی ناومدان بگریته وه ۵
 اِسْتَعْمَرَتِ دَوْلَةً دَوْلَةً أُخْرَى: ده ولته تیک فه رمان
 ره وایی و ده سه لاتی خوئ به سه ر ده ولته تیکی تر دا
 دا ۵ عَوَمَرَ الْقَوْمَ: خه لکه که تیکه ل یه کتری
 بوون و ده ستیان کرد به هه راو هوریا ۵ عَوَمَرَ
 النَّاسَ: خه لکه که ی گو کرده وه له شوئنیک
 به ندی کردن ۵ اَلْعَمَارُ: ریحانه یه ک بوو کاتی
 خوئ موبارمک بیان بئ له پاشا دم کردو له گه ل
 پیشکه شکردنی ریحانه که دا بیان ده گوت:
 (عَمَرَكَ اللَّهُ) ۵ هه روا ناوه بو نه و گول و
 ریحانه یه ی مه جلیسی پاشای بئ
 ده رازینر ایه وه و ریز ده کرا که یه کیک ده چووه
 زوری پاشا ریحانه که ی هه لدمگرت و سلای
 له پاشا دم کرد ۵ بینه یه که بو جوانی له چه تر
 دمدرئ ۵ هه رشتیک بخریته سه ر سه ر، میزمر
 بئ، کلاو بئ، گو تره و عه گال بئ ۵ اَلْعَمَارَةُ: هه ر
 شتیک له سه ر بئرئ وه کوو میزمر و کلاو و
 گو تره و عه گال و شتی وا ۵ بینه یه که بو جوانی
 به چه تر دا دمدرئ ۵ اَلْعَمَارَةُ: کرنی و مستای

دیوار ۵ العِمَارَةُ: ناوهدانی، ناوهدانکرنه‌وه ۵
 پیچه‌وانه‌ی ویرانی و ویرانکردن ۵ دیوار ۵
 ههرشتیک بگریته به‌رژین بو پاراستنی
 شوینیک ۵ به‌شیک له‌هۆزو خیل ۵ بینابه‌کی
 گه‌وره و به‌رزو فراوان و قاتقات جه‌ند خیزان و
 دام و دمزگای تیدا بن ۵ فن العِمَارَة: شارمزایی
 دروستکردنی بینای به‌رزو فراوان ده‌ست
 ره‌نگینی نواندن له‌ دیکۆرمکانیدا ۵ العَمْرُ:
 ته‌مه‌ن، نایین ۵ گوشتی پوک ۵ ده‌رختی به‌رز ۵
 خورمای چاک ۵ ههرشتیک به‌خریته سه‌رگۆی ۵
 العَمْرُ: ته‌مه‌ن ۵ گوشتی پوک.

عَمْرُ النصف: له‌باره‌ی زانستی (الطیعة) دا نه‌وه
 ماوه‌یه‌یه که تیییدا ژماره‌ی گه‌ردیله‌کانی
 عونصوره تیشکدارمکان جه‌ل دم‌بن و نیومیان
 ده‌میننه‌وه ۵ العَمْرُ: نه‌وه پارچه قوماشه‌یه
 که‌ناهرت سه‌ری خۆی پی دادمه‌پۆشی ۵ نایین ۵
 العُمْران: ناوه بو نه‌بویه‌گرو عومه‌ر (به‌شپوه‌ی
 ته‌غلیب) ۵ العُمْرُ: ماوه‌ی زیان ۵ العُمْران: خان و
 به‌ره‌و باله‌حانه ۵ ههرشتیک ببیته هۆکاری
 ناوهدانکرده‌وه‌ی ولات و خۆش گوزهرانی وه‌کو
 کشت و گال و پیشه‌سازی و بازرگانی و ته‌ندروستی
 سه‌رکه‌وتو و به‌رپۆمبیردنی کاروباری خه‌لک
 به‌شپوه‌ی راست و دروست ۵ ده‌گوتری: (استبحر
 العمران) ناوهدانی په‌ره‌ی سه‌ند و په‌لی هاویش
 ۵ العَمْرَةُ: ههر شتیک له‌سه‌ر بنری و مه‌کوو
 می‌زمو و کلاو و سه‌ره‌پۆش و گوتره‌و عه‌گال و
 چارۆکه ۵ بۆشایی نیوان دمنکه ته‌سبیح که
 هۆنرابنه‌وه ۵ العُمْرَةُ: به‌جه‌ن هینانی نه‌رکی
 عومه‌ر ۵ العُمْرَتان: دوو نیسقانی بچوکن
 له‌بنکی زمان دان ۵ دوو شاخی گه‌وره ۵
 العُمْرَى: نه‌وه‌یه خاوه‌ن ملک به‌کابراه‌کی تر
 بلن نه‌وه ملکهم هی تۆبین تاماوی: که‌مردی

بوخۆم یان بو میرانگه‌رکه‌نام بگه‌رپته‌وه ۵
 العُمْرَى من الشجر: دره‌ختی کۆنه سال ۵
 دره‌ختی سیدر که ته‌مه‌نی زۆربین ۵ العَمَارُ:
 که‌سیک نوپژو رۆژوی زۆربین ۵ العُمَارُ:
 جندۆکه‌ی ناوماال ۵ المستعمرة: ئیقلیمیک
 ولاتیک بیگانه هه‌رمانه‌په‌وایی بکا، جا خۆی
 تیییدا نیشته‌جی بی یان له‌دووورمه‌وه له‌بواری
 ئابوریه‌وه یان سه‌ربازیه‌وه بو به‌رژه‌ومندی
 خۆی به‌کار بیئنی ۵ المعماري: ته‌لارسازی ۵ نه‌وه
 که‌سه‌ی پیشه‌ی نه‌وه‌یه باله‌خانه‌و ته‌لار
 دروست بکا ۵ العَمْرُ: مه‌زن و خانویک ناوو
 خواردنی باشی ئی بی و خیزانیشیان هه‌ره‌بالغ
 بن ۵ ده‌گوتری: (نزل فلان في مَعْمَر صدق)
 فلانکس له‌ مالتیک دابه‌زی خواردن و
 خواردنه‌وه‌ی باشی لئییه ۵ المعمرَةُ: خانی
 دروستکراو ۵ خانویک خیزانی تیدا بی ۵ چۆل
 نه‌بین ۵ زموی ناوهدان و به‌کارهاتوو بو
 کشت و گال و شتی وا ۵ العَمْرَةُ: دریز له‌هه‌ر
 شتیک بی ۵ شه‌رانی و ته‌بیات توند ۵ پیس و
 پمۆزن و به‌لاو کارسات ۵ العَمْرَسُ: پیاوی
 به‌هیزو چوار په‌ل هه‌وی ۵ پۆیشتنی خیرا ۵
 پۆزگاری سه‌خت ۵ العَمْرَسُ: گه‌نجی هه‌له‌وو
 چوارپه‌ل هه‌وی ۵ به‌رخ.

عَمْرَطُ الشئ: شته‌که‌ی و مرگرت ۵ هه‌لی گرت ۵
 العَمْرُطُ: دزیک هه‌رجی ده‌ستی بگاتی بیدزی و
 هیچ بو خاوه‌ن مال نه‌هیلایته‌وه.

عَمَسَ الكتاب عَمَسًا: کتیبه‌که سه‌رپه‌وه،
 کوژاپه‌وه.

عَمَسَ فلان الشئ: فلانکس شته‌که‌ی شاردموه ۵
 ده‌گوتری: (عَمَسَ عليهم الخبر) هه‌واله‌که‌ی ئی
 شارده‌وه.

عَمَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: نیشه‌کە‌ی ئی تیکە‌ن و پێکە‌ن کردن.

عَمَسَ الْكِتَابَ: بە‌مانا (عَمَسَ) دئی.

عَمَسَ الْيَوْمَ: رۆژمە‌گە‌ ناخۆش و تاریک بوو.

عَمَسَ الْيَوْمَ: رۆژمە‌گە‌ ناخۆش و تاریک بوو ◊ **أَعَمَسَ**

الشَّيْءَ: شتە‌گە‌ی شارده‌وه‌و ناشکرای نە‌کرد ◊

عَامَسَهُ: شارده‌وه‌و ناشکرای نە‌کرد ◊ **عَمَسَ** عَلَيْهِ

الْأَمْرَ: نیشه‌کە‌ی ئی شارده‌وه‌و ◊ **تَعَامَسَ** عَنِ

الشَّيْءِ: خۆ‌ی لە‌ شتە‌گە‌ بێ‌ ناگا کرد ◊ **تَعَامَسَ**

عَلَيْ: خۆ‌ی ئی چه‌واشه‌ کردم و خستمیە‌

گومانه‌وه‌و دەربارە‌ی خۆ‌ی نە‌مزانی چیە‌ و ج

دە‌کاو جی دە‌وئ ◊ **الْعَمَاسُ**: هەر کاروباریکی

گران کە‌ نە‌مزانی بە‌گن چارە‌سە‌ری دە‌کری و

لە‌کوێ‌وه‌ بۆ‌ی بجی ◊ شە‌پە‌ی قورس و دژوار ◊

الْعَمُوسُ: کە‌سێ‌ک نە‌زان و گیلانە‌ کار بکا ◊

کاری قورس و گران: کە‌ نە‌زاندرئ چۆ‌ن

چارە‌سە‌ری بکری و لە‌کوێ‌وه‌ بۆ‌ی بجی و دە‌ستی

بێ‌ بکری ◊ **الْعَمِيسُ**: شە‌پە‌ی دژوار و توندو تیز

◊ کاری قورس کە‌ نە‌زاندرئ چۆ‌ن چارە‌سە‌ری

دە‌کری.

عَمَشَ فَلَانًا عَمَشًا: بە‌گۆ‌چان لە‌ فلانکە‌سی دا

بە‌بێ‌ مە‌به‌ست.

عَمَشَ فَلَانٌ عَمَشًا: فلانکە‌س چاوی کزو کە‌م ببینا

بوون لە‌گە‌ل ناو هاتنە‌ خوارم‌وه‌ لێ‌یان زۆ‌ریە‌ی

کات ◊ هاتە‌وه‌ سەر حاڵی ناسایی خۆ‌ی.

عَمَشَ فِيهِ الْكَلَامَ: قسە‌ کاری تی کرد ◊ **عَمَشَ** عَنِ

الشَّيْءِ: خۆ‌ی لە‌ شتە‌گە‌ غافل کرد ◊ **عَمَشَ** فَلَانًا:

چاوکزی فلانکە‌سی چارە‌سەر کرد ◊ **عَمَشَ** اللَّهُ

الْمَرِيضَ: خودا لە‌شساعی پێ‌شوی دایه‌وه‌ بە‌

نە‌خۆشە‌کە‌وه‌ لە‌و دەرده‌ رزگاری کرد ◊

إِسْتَمَشَهُ: گیل و ئە‌حمە‌فی کرد ◊ **الْعَمَشُ**:

ئە‌وه‌ی تە‌ندروستی بێ‌ه‌خشی بە‌ئادە‌میزادو

لە‌شساعی بکا ◊ شتی گونجاو ◊ دە‌گوترئ: (ه‌ذا

الطعام عَمَشَ لَكَ) ئە‌م خۆ‌زاکە‌ بۆ‌تۆ‌ گونجاوه‌ ◊

عَمَّتِ الْبُرُ عَمَقًا وَعُمُقًا وَعَمَاقَةً: بێ‌رە‌گە‌ قول بوو

◊ دە‌شگوترئ: (عمقت الفكرة) بێ‌رو بۆ‌چوونی

قول و ورد بوو، بە‌باشی چووه‌ بئنج و بناوانی

شتە‌گە‌و زانیویە‌تی.

عَمَّقَ الْمَكَانَ: شوێ‌نە‌گە‌ قول بوو یان درێ‌ژ بوو ◊

عَمَّقَ الشَّيْءَ: شتە‌گە‌ی قول کرد ◊ **تَعَمَّقَ** فِي الْأَمْرِ:

کارمە‌گە‌ی ورد کردە‌وه‌و لێ‌کۆ‌لێ‌نه‌وه‌ی وردی تێ‌دا

ئە‌نجام دا ◊ **الْعُمُقُ**: قولی (دووری بە‌ره‌خوار)

دۆ‌ل و شیو ◊ **أَعْمَاقُ** الْأَرْضِ: ئە‌ملاو ئە‌ولای

زە‌وی ◊ ئە‌مسەر و ئە‌وسە‌ری دە‌شت و سارا ◊

الْعُمِّيُّ: (رجل عَمَقِيَ الْكَلَامَ) بیاویکە‌ قسە‌کانی

قول و وردن.

عَمِلَ عَمَلًا: بە‌ئە‌نقە‌ست کارمە‌گە‌ی کرد ◊ پێ‌شە‌ی

دۆ‌زیه‌وه‌ کە‌وته‌ پێ‌شە‌سازی.

عَمِلَ فَلَانٌ عَلَى الصَّدَقَةِ: فلانکە‌س کاری

کۆ‌کردنە‌وه‌ی زمکاتی خستۆ‌ته‌ ئە‌ستۆ‌ی خۆ‌ی و

زمکاتی کۆ‌کردە‌وه‌.

عَمِلَ لِلسُّلْطَانِ عَلَى بَلَدٍ: بوو بە‌فەرمانرە‌وه‌ی پاشا

لە‌سەر وڵاتی‌ک ◊ **أَعْمَلُهُ**: کردی بە‌ لێ‌پرسراو

عامیل ◊ **أَعْمَلَ** فَلَانًا: کری دی دا بە‌فلان ◊ **أَعْمَلَ**

آلَتَهُ أَوْ رَأْيَهُ: نامێ‌رە‌گە‌ی خۆ‌ی بە‌کار هێ‌نا ◊

بە‌گۆ‌یە‌ری راو بۆ‌چوونی خۆ‌ی هە‌ئس وکە‌وتی

کرد ◊ **أَعْمَلَ** ذَهْنَ: زه‌ینی خۆ‌ی خە‌ریک کردو

بیری لە‌شتە‌گە‌ کردە‌وه‌ ◊ **عَامَلُهُ**: مامە‌ئە‌ی

لە‌گە‌ل دا کرد ◊ **عَمَّلُهُ**: کری‌په‌کە‌ی دایه‌، کری

ئێ‌شکردنە‌کە‌ی پێ‌دا ◊ **عَمَّلُهُ** عَلَى الْبَلَدِ: کردی بە‌

عامیل و لێ‌پرسراوی وڵات ◊ **عَمَّلُهُ** عَلَى الْقَوْمِ:

کردی بە‌ والی و لێ‌پرسراو بە‌سەر خە‌ئکە‌کە‌وه‌.

إِعْتَمَلَ فلان: فلانكەس نیشی بۆخۆی کرد ◊
 تعامل: ئەو دووھ پێكەوھ مامە ئەیان کرد
 كالايان بەیەكتر فرۆشت ◊ تَعَمَّل فلان لكذا:
 فلانكەس بەناخۆشی و ھەستکردن بە ئەرك
 نیشەكەى کرد ◊ تَعَمَّل من أجل فلان وله: لەبەر
 خاتری فلان گرتگی بە شتەكەداو كۆششی کرد
 ◊ اِسْتَعْمَلَهُ: كوردی بە عامیل و لێپرسراو ◊
 اِسْتَعْمَلَ فلاناً: داواى لە فلان کرد نیشی بۆ بكا ◊
 اِسْتَعْمَلَ الثوبَ: قوماشەكەى بەكارھێنا بۆ ئەو
 شتەى گونجاوھ ◊ اِسْتَعْمَلَ رأيه: بەگوێرمی بیرو
 بۆجونی خۆی كاری کرد ◊ العامل: كرتكار ◊
 ئەو كەسەى لەكارو پێشەبەكدا كار دەكا ◊ ئەو
 كەسەى سەروكاری نیشی یەكینكى تردەكا
 لەمماو و مولك و كردوھەى دا ◊ ئەو كەسەى
 زەكات لەزەكاتدەران و مردمگرتی ◊ ھۆكار؛ ئەو
 شتەى كاردەكاته سەر شتێكى تر ◊ العاملة:
 ئەو نازەل و وڵاخەى بەكاردەھێندری بۆ جوت و
 گێرە و ئاو ھەلێنجان و شتی وا ◊ العیالۃ: كرتی
 كرتكار ◊ پێشەى كرتكار ◊ العیالۃ: بەمانا
 (العیالۃ) دئی ◊ العَمَلُ: كار و كردوھە ◊ العَمَلۃ:
 كردوھەى خراپ و مكوو دزی و خیانت ◊ العَمَلۃ:
 كرتی كرتكار ◊ پارەو پوول ◊ العَمَالُ: مروفی پەر
 نیش: كەسێك زۆر نیش بكا یان ھەمیشە كار ◊
 العَمُولُ: راھاتوو بەنیش ◊ كاسب و نیشكەر ◊
 العَمْرۃ: ئەو برە پارەى كە بانق یان نوسینگە
 وەری دەگرن لەحیاتی ئەنجامدانى مامە ئەیەك
 ◊ العَمِيلُ: كەسێك مامە ئە لەگەڵ یەكینكى تر
 بكا لەبوارێك لە بوارەكانى ئابوری، سیاسى
 بازركانى... ھتد ◊ العَمَلِيۃ: كۆمە ئە كردوھە و
 تیکە و لێكەبەكە شوپندەستێكى تاپبەتەى دەبێ
 ◊ للمستعمل: بەكارھێندراو ◊ العاملات: حوكمی
 شەرعى دەربارەى كرتین و فرۆشتن و پەھنو

بەكرێدان و سەپانی و كرتكارى و ئەو جوۆرە
 كارانەى پەيوەندن بە كاروبارى ژيانەوھ ◊
 العَمَلُ: كارگە ◊ شوپنى بەكارھێنانى نامپرو
 دروستکردنى كەرسە ◊ تافیکەبەك كە تێیدا
 شت بەتاقى دەكرێتەوھ ◊ المعول من الشراب:
 شەرابێكە شیرو ھەنگوین و بەفرى تێكەڵ
 كرابێ ◊ عَمَلَسَ في سره: بەلەى كرد لە
 رۆبشتندا ◊ العَمَلَسُ: بەتوانا بۆ رۆبشتنى خێرا
 ◊ سەگە خوێپى و گورگە سېس و پېس ◊ عَمَلَقَ
 الماءَ: ناومكە كەم بوو، (عَمَلَقَ الماءَ في الخوض)
 ناومكە لە ھەوزەكەدا تێكەلاو بە ھورەلپتە بوو
 ◊ عَمَلَقَ: لە قسەكانیدا قول بۆوھ ◊ العِملاقُ من
 الإنسان والشجر: ئەوھبە لە درێژى و بەرزیدا لە
 پەگەزى خۆى زێدەى ھەبێ ◊ فلانكەس
 بەلادەستى تەواوى ھەبە لەبوارى ئەدەب یان
 پامپاریدا ◊ العَمَالِقۃُ: نەتەوھبەك بوون
 بەرەگەز دەچنەوھ سەر عیملاقى كورپى لاوزى
 كورپى نیرەمى كورپى سامى كورپى نوح.

عَمَّ الشئُ عَمراً: شتەكە گشتى بوو ھەموو لایەكى
 گرتەوھ.

عَمَّ النباتُ: پوھەكە درێژ بوو.

عَمَّ الرجلُ عُمومةً: بیاوھەكە بوو بەمام.

عَمَّ القومُ بالعطية عموماً: بەخشش و بیاوھتیەكەى
 ھەموو نەتەوھەكەى گرتەوھ ◊ دەگوترئ: (عَمَّ
 المطر الأرض) بارانەكە ھەموو زەمى و لاتى
 گرتەوھ.

عَمَّ رأسه عماً: سەرى خۆى بەمیزەر پێچا ◊ أعمُ
 الرجلُ: بیاوھەكە مام و پسمامەكانى رێزدارو
 زۆرن.

عَمَّ الناسُ بخبره ومعروفه: خێرو چاكەكانى ھەموو
 كەسى گرتەوھ ◊ عَمَّ القومُ فلاناً أمرهم:

عمره‌بی و دهریای هیندی ۵ عَمَان: پایته‌ختی
دمولته‌تی نوردنه.

عَمَّه عَمَّها و عَمَّهانا و عمره‌ها: سمرسام بوو که‌وته
حاله‌تی راپایی و نه‌یزانی له کوئوه برپواو
کامه‌یه ریگای نه‌و.

عَمَّه في الأمر: نه‌یزانی کام ریگایه حق و راسته.
عَمَّه عَمَّها و عَمَّهانا و عمره‌ها: سمری ئی شیوا نازانی
کامه ریگای حق و راسته ۵ عَمَّهت الأرض:
ولاتیکی بین ناونیشان و نالا بوو ۵ عَمَّه في ظلمه:
سته‌می کرد به‌بین تاوانیکی ناشکرا ۵ العَمَّه:
سمرسامی و راپایی به‌جوړیک نه‌زانی چی بکاو
چی نه‌کا ۵ له‌بوارای پزیشکیدا نه‌بوونی
مه‌له‌که‌ی هست و دمرك کردن ۵ و مگوو عاجزی
له جیوازی خستن له نیوان شیوه‌ی شته‌کان و
که‌سه‌کان و سروشتیان.

عَمِي العماء والماء وغيره عيباً: رموان بوو.

عَمِي السرج: شه‌پوله‌که که‌فو خشت و خال و
چیلکه و چه‌ویلی فری دا، وه‌لای نا.

عَمِي العيز بنعابه: حوشرمه‌که لیکی جانند.

عَمِي فلان عَمِي: فلانکس کوپړ بوو ۵ روناکایی
له‌ه‌ردوو جاوی رڼوی و فزه‌ی ئی برا.

عَمِي القلب أو الرجل: دل‌که به‌صیرمت و ناومزی
نه‌ماو ریگای خیری نمدو‌زیه‌وه ۵

عَمِي الأخبار والأمور عنه وعليه: هه‌وال و
روداو‌مکانی ئی نادپارو گوم بوو‌بوون ناگای لیان
نه‌بوو ۵ دمگوتری: (عَمِي عليه طریقه) ریگای ئی
گوم بوو، نه‌یزانی کامه ری‌بازی راست و
به‌خته‌ومرپیه.

عَمِي فلان عمية: درپژهی به‌ری‌بازی به‌تال و
پوچی خو‌ی داو سوور بوو له‌سهر

خه‌نکه‌که کاروبارمکانی خو‌پانیان خسته نه‌ستوی
فلانکس و بوو به‌به‌ناگای گشتی ۵ عَمَّ الشئ:
شته‌که‌ی گشتگیر کردو هه‌موانی بوو ۵
پی‌چه‌وانه‌ی تایبتمه‌ندکردن ۵ عَمَّ زيدا:
می‌زمری خسته سمر سهری فلانکس (زمید) ۵
إعتم الرجل: پیاوکه می‌زمره‌که‌ی به‌دموری
سهریدا خر هه‌لدا ۵ إعتم الشاب: گه‌نجه‌که
پینگه‌یی و بالای کرد ۵ إعتم النسب: روه‌که‌که
درپژهی ته‌واو بوو گولی کردو کامل بوو ۵ تعمَّ
الرجل: پیاوکه می‌زمری به‌دموری سهریدا خر
هه‌لدا ۵ تعمَّ الأكام بالنسب: ته‌پوله‌که‌کان
به‌روه‌ک و گپاوگژ رازانه‌وه ۵ تعمَّ فلاناً: به
فلانکس‌ی گوت مامه ۵ الأعم: کومه‌لی زوری
ناده‌میزاد ۵ پی‌چه‌وانه‌ی (الأخص) ۵ العام:
گشتگیر ۵ پی‌چه‌وانه‌ی (الأخص) ۵ العامة من
الناس: پی‌چه‌وانه‌ی (الأخصه) ۵ دمگوتری: (جاء
القوم عامةً) خه‌نکه‌که هه‌موو هاتن ۵ العامي:
پال‌دراو بؤ گشت و هه‌موانی ۵ العامية: زاراوه‌ی
عامی و رهنه‌ خه‌نک ۵ العمامة: می‌زمر
که‌له‌سهر دم‌نری ۵ العم: مام (برای باوک) ۵
کومه‌لی زوری ناده‌میزاد ۵ گژوگپاو و پلو پوش
۵ العم: کوبوونه‌وه و زوری ۵ شتی ته‌واو کامل
۵ پیاویک خیروییری بؤ هه‌موو کس بین ۵
العُم: له‌سماغی و گه‌نجی و دموله‌ممندی ۵
العنة: پور (خوشکی باوک) ۵ العنة: می‌زمر
شیوه‌ی می‌زمر ۵ العمومة: جاوکه ۵ دمگوتری:
(ینی وین فلان عمومة) ۵ العميم: همر شتی‌ک
کوبیته‌وه و زور بین ۵ ته‌واو به‌رزو بلند له‌همر
شتیک بین.

عَمِن بالمكان عسناً: له شوپنه‌که مایه‌وه (فهو عامن
وعمرن) ۵ عَمَان: نیقلیمیکه له باکوری
خوره‌لانی ولاتی عمره‌ب له‌سهر دوورگه‌ی

میوهی درهختی نمبکه ◊ العَنْبَرُ: مادهی یکی
 رقه تامی نیه، بونی نیبه مهگمر وردو هار
 بکری و بکوتری ◊ دهلین شیاکهی چهیوانی
 دهریابییه ◊ العَنْبَرُ: گیانلمبهریکه گوانداری
 بهحریه له پیپی (الْقِطِیة) په مادهی عنمبر
 دهرمددا ◊ باله خانه و خانویکی گهوره و بانو
 بهرینه بؤشت تیدا هه لگرتن یان بؤ کار تیدا
 کردن ◊ یان شوینی چهوانهوهی سهریاز یان
 نهخوش ◊ وشهکه کراوه به عمرهیی نهگینا
 بؤخوی (أَبْر) بووه.

عَبْتُ الثَّیِّ عَتَا: شتهکه خراب بوو داومشا.

عَبْتُ فُلَانٍ: فُلَانُکَسْ کهوته مهشهفته و
 ناخوشیهوه.

عَبْتُ الْعَضَّةِ: نَبْسَقَانَه که دوا هه لپهستنهوهی
 شکایهوه ◊ اعْتَبْتُ: خستیه ناو مهشهفته و
 ناخوشیهوه ◊ اعْتَبْتُ الْمَرِیضَ: زیانی
 بهنهخوشهکه گهیاندو تهندروستی تیکدا ◊
 عَتَّتْهُ: لئی توند کرد ◊ تهنگی پی هه لچنی و
 کاری قورس و گرانی خسته نهستو ◊ اعْتَبْتُ
 الْمَرِیضَ: زیانی به نهخوشهکه گهیاندو
 تهندروستی تیکدا ◊ تَعَتَّتْهُ: نهزیمت و ناخوشی
 پیگه یاند ◊ داوای کرد نهو ملکه چو شهکه تبار
 بی هه ولی نهوهی دا نهحه سیتهوه ◊ تَعَتَّتْ
 الرَّجُلَ: پیاوکه داوای شتیکی لی کرد
 بهمه بهستی سهر لی شیواندن و زیان پیگه یاندن
 ◊ العَتَّتْ: هه لسه ◊ داوین پیسی ◊
 بهر بهر چدانهوهو نینکه بهری ◊ عَتَّرَ الثَّابَابُ
 الْأَزْرَقَ: میسه شینه ویزه ویزی کرد ◊ عَتَّرَ
 فُلَانٌ: فُلَانُکَسْ له سردا نازاو وره بهرز بوو ◊
 خوی خسته ناوکیشه و هراوه ◊ عَتَّرَ فُلَانًا: به

بهرده و امبوون لهسهر نهو رپیازه ناشیرینه ◊
 أَعْمَاءُ: کوپری کرد ◊ عَمَاءُ: کوپری کرد ◊ عَمَى
 علیه الثَّیِّ: شتهکه لی چهواشه کردو لئی
 شاردوه ◊ دمگوتری: (عَمَى معنی البیت و الکلام)
 مانای شیعرمه که یان قسهکهی چهواشه کرد ◊
 عَمَى الْعَمَاءُ الْهَلَالُ: ههور وای کرد مانگ
 نه بیند ری ◊ تعامی: وای خونیشاندا که کوپره و
 هیچ نابین یان که ودمن و گینه هیچ نازانی ◊
 الْأَعْمِيَانُ: لاهاو و ناگر ◊ دمگوتری: (أَعْرَضَ بِاللَّهِ
 مِنَ الْأَعْمِيَانِ) پهنا به خودا دمگرم لهو دوو شته
 کوپره بی نامانه ◊ الْعَامِي: نهو کهسهی ریگی
 خوی نازانی و پیویستی به شارهزایی کردن
 ههیه ◊ پیایو بالآ بهرز و دریز ◊ چولهوانی که
 نیشانهای ناومدانی تیدا نهبن ◊ الْعَمَاءُ: ههور ◊
 الْعَمَاءُ: گومرایو و پوچوون له بهتال و
 خرابه کاریدا ◊ الْعَمَى: له غمزو گری کوپری که
 وشه سازی ◊ عَتَّبَ الْكِرْمُ: میومه که ترپی گرت ◊
 الْعَانِبُ: خاومن تری ◊ الْعُنَابُ: کیوی بهرز و
 بلندو کهوانهیی ◊ الْعَتَبُ: تری.

عَتَّبُ الذَّبَّ: رومکیکی دهشته کییه له گهن
 درهخته لوگه و شتی وا دهری بی بهریکی رهشی
 ههیه و مگو تری وایه تاله ◊ الْعَنْبَاءُ: عنبه ◊
 میوه و بهروبووم ◊ درهخته رومکیکه له پیپی
 قهزوانییه ◊ میومه کهی دمکه و تامی خوشه
 دهخوری ◊ دمگری بهمرهیا ◊ بهکالی سرکهی لی
 دروست دمگری ◊ له درهخته کانی ولاتی
 گهرمه سیره ◊ له میصر رواندن زور و بلاوه
 پیی دمگوتری (مهنجو) یان (مهنجه) وشهکه
 هیندییه ◊ الْعُنَابُ: درهختیکی چقاوییه له
 پیپی (السدرية) په بهرز دی دمگاته شمش مهتر
 ههروا (العُنَاب) به میومه کهشی دمگوتری ◊
 میومه کهی سورو شیرین و بهتامه لهسهر شیوهی

شمشیر له فلانکەسی دا ۵ العنتر: میشی شین،
میشەگا.

عَنْجُ الشَّيْ عِنْدًا: شتەگەى كیش کرد رای تهكاند.

عَنْجُ الشَّيْ عِنْدًا: دولچهكەى به ههوسارى حوشترهكوه

بهست ۵ اعنج فلان: فلانكەس پشتى زانى کرد

ماسولكهكانى نیش و نازریان بوو ۵ کاروبارى

خوى تۆكمه و پیک و پیک کرد ۵ اعنج البعر:

ههوسارى حوشترهكەى بۆلای خوى كیش کرد

جلهوى گرتەوه ۵ العناج: ههوسارى حوشتر ۵

حهبلێكه یان سیرمهیهكه بهزێر دۆلچهوه

دمبهستری و ههردولای دمهیندرینهوه بۆلای

لیوارمکانی و بهحهبلهکهیهوه شتهك دمدری،

بۆنهوهى نهگەر لهكاتیکدا هۆلنهکانیشی

بهچرین نهوسیرمهیه نههیلج دۆلچهكه

بكهوتته بیرمکوه ۵ پشتی پیا و چومزگەى ۵

شوینی ستراتیجی کارو پیشه شته

سهرمکییهکانی ۵ دهگوتری: (هذا قول لا عجاج

له) نهمه قسهیهكه بئ سهر و بهره بهههوانته

گوتراوه ۵ عَجَبُ الْعَبِّ: تریهکه بوو به

میوژی خراب ۵ الْعَنْجَدُ: میوژی خراب ۵

العنجه: گوخلینکه، قالدۆنچه ۵ الْعُنْجَبِيُّ:

کەسێک تهکهبور و خو بهزلزانی تیدا بئ ۵

العنجهية: تهکهبور و خو بهزلزانی و مشک

تهبیاتی ۵ زبری ژیان و خۆراکی بئ پیخۆرو

چهوری.

عَنْدُ الْعَرَقِ: حوشترهكە له گاران تهره بوو بۆخوی

بهتهنیا لهههرا.

عَنْدُ الْعَرَقِ أَوْ الْجَرْحِ: رەگەگە یان برینهگە خوینی

لئ رهوان بوو نهگیرسایهوه.

عَنْدُ فَلَانٍ: فلانكەس تهکهبوری نواندو لهسنور

تیپهیری و سهریچی نواند ۵ پیچهوانهى حهق و

راستی جولایهوه و بهنهنقەست نهو ههلوئستهى

نواند ۵ (فهو عاند وعرد وعید) ۵ اعند العرق

أَوْ الْجَرْحُ: دهمارمه یان برینهگە خوینی

بهریوو نهگیرسایهوه ۵ اعند فلان القی:

فلانكەس بهردهوام رشایهوه ۵ عاند فلان معاندة

وعناداً: فلانكەس پیچهوانهى حهق و راستی

جولایهوه و دمش زانی که سهریچی حهق دمکا

۵ عاند فلاناً: بهریهچی فلانی دایهوه و دزی

کردمومکەى بوو.

تعاند اخمصان: دوو کیشهکارو بهنیزاع هاتومکان

کهوتنه مقومقوو پیکدا ههنگوتن ۵ استعند

الفرس والبعر: نەسپهکه یان حوشترهكە پهتیا

نهدا و نهیانهیشت ههوسار بکرین ۵ استعند فلاناً

من بين القوم: لهناو خهلهکه که قهصدی فلانی

کرد ۵ استعند السقاء: گۆزمهکەى لار کردموه و

لهدمی گۆزمهکە ناوی خواردموه.

استعند القی أو الدم فلاناً: رشانهوه یان خوین

بهریوون بهسهر فلاندا زال بوو، رشانهوه و

خوین بهریوون تهنگیان به فلان ههلچنی ۵

استعند عصاه: بهگۆجانهکەى له فلانی دا ۵

العنادية: پیریکن له سهوههستانیهکان و

ئینکاری حهفاتیقی شت دمکهن و پیا و وایه

ههموو شتی و هممو خهیا له و پووچه.

عَنْدُ زَمْزَمٍ: زهمی مهكانه بۆ شتی حازرو غانیبو و دورو

نزیك ۵ العندیة: پیریکن له سهوههستانیهکان

پیا و وایه حهفاتیقی شتهکان بهگۆنیهی

بیروباومره ۵ تمنانمت نهگەر پهکیک بروی

وابوو مروة بن گیان و بئ ههسته نهوه

بهلایانهوه راست و دروسته ۵ العنود: سهر رهق و

ملنهدر ۵ دهگوتری: (سحابة عنود) ههوریکی

به باران و له بارین ناوستی ◊ عَنَنْتُ الْعَنْدَلِبَ: جوله که (بولبوله جوله که) بالندمی کی بچوکی فره جم و جوله ◊ به زور جور ده خوینی و له ناو باخ و گول و گولزاردا دهحه و پته وه، له رۆزانی به هاردا دمرده که وی.

عَنْزٌ عِنْدَ عَنَزَا رَعْنَزَا: لَیْ دَوور که وته وه.

عَنْزٌ فَلَانَا عَنَزَا: به داریک؛ که له عهصا در پتره، له فلانکسی دا ◊ اعْتَنَزْتُ: خواری کرده وه دووری خسته وه ◊ اِعْتَنَزْتُ: دوور که وته وه ◊ دهگوتری: (اعْتَنَزْتُ عَنِ الشَّيْءِ) ◊ تَعْتَنَزْتُ: به مانا (اعْتَنَزْتُ دَيْ) ◊ اِسْتَعْتَنَزْتُ: به مانا (اعْتَنَزْتُ دَيْ) ◊ الْعَنْزُ: بزن ◊ بزنه ناسک ◊ بهردی ناو ناو ◊ زموییه که نهرمه گل و لبو چه وه لانی هه بی ◊ الْعَنْزَةُ: داریکه له عهصا در پتره له پمب کورتره بیرمیردو به که وته خوی به سردا دمدات ◊ تیزایی باج، نووکه باج ◊ الْعَنْزِيُّ: بیاویک له هوزی عهنزه، جوو بو گزگنک و تال رنین و نهگه رایه وه، له م رووداوه هاتووه که ده لن: (لا أفعال كذا حتى يظرب القارظ العنزِي) واته: همرگیزاو همرگیز نهو شته ناکم ◊ الْمُعْتَنَزُ: سهر بچکوله ◊ دهم و جاو کرؤسک، دهم و جاو رمه له ◊ که سیک پشی و مگوو پشی نیری همره و ابی ◊ عِنَمْتُ الْبَنَتِ الْبِكَرُ عَسَاً رَعْنَسَاً: نافرته که زور له مالی باوکی مایه وه و قهیره بوو شوی بو نهگرا ◊ عُنَسَ الرَّجُلُ: بیاوکه که وته ساله وه و زنی بو نه هات ◊ به زوری وشه (عانس) یو نافرته به کاردی.

عُنَسٌ عَسَاً: هه موو سه عاتیک سهیری ناوینه دمکا ◊ اعنَسَ: بازگانی کرد له ناوینه دا ◊ (اعنَسَ الشَّيْءُ) شته که ی گوری ◊ دهگوتری: (اعنَسَ السِّنُّ وَجْهَ فُلَانٍ) سال و پوزگار

دهم و جاو فلانکسی گوری ◊ (اعنَسَ الشَّيْبَ رَأْسَهُ) پیری تیکه له به سهری بوو (سهری ماشو و برنج بوو) ◊ عُنَسْتُ الْبِكَرُ: که که له مالی باوکیدا زور مایه وه و شوی بو نهگرا ◊ عُنَسَ الْبَنَتِ الْبِكَرُ أَهْلَهَا: کهس و کاری که که نه میان هیشته که که شوبکا تاته مه نی شو کردنی تیپه ری و پیر بوو ◊ الْعِنَاسُ: ناوینه ◊ الْعِنَسُ: بهردی ناو ناو ◊ دالاش، داله که ره خوره ◊ حوشتی به هیزو پته وه ◊ اعنَسَ الرَّجُلُ: بیاوکه هندی موی به سهری وه ماون ◊ تالاله موی به سهری وه ماون ◊ الْعُنْصُرُ: به ماو حهسب و رهگمز ◊ (فلان کریم الْعُنْصُرُ) فلانکس و هجاغزاده و په سهنه ◊ رهگمز ◊ له بواری کیمیادا مادیه کی سهرمتاییه ناتواندری شی کردنه وه ی کیمیای تیدا بکری بو مادیه کی ساکارتر ◊ مادیه کی وه هایه کاریگری هیه له پیکه نیانی قه بارمی کی تری و مگوو هایدرؤجین و نوکسجین که دهنه هۆکاری پهیدا بوونی ناو ◊ العناصر الأربعة: به لای زانا کونه یونانیه کانه وه بریتییه له جوار توخم: (ناگر، ههوا، ناو، گل) ◊ الْعُنْصُرِيَّةُ: دهمارگری و تایفه گه ری و ناوچه گه ری ◊ الْعُنْصُلُ: پیازه و رجه، پومکیکی به ته مهن و له پیپی (الزنبقية) یه گه لاکه ی و مگوو گه لای (کراث) وایه نیرکه گولدارمکه ی دوی و مرزی زستان له پیش دهر که وتنی گه لاکه ی دهرده که وی، پومکیکی تهرو تازمو ناسکه، مهترینک بهرز دمیته وه، کونایی سهرمکه ی گۆپکه یه که پره له گوله سبی، بنکه که ی و مگوو سه لکه پیاز و هایه بو دهرمان به کاردی ◊ الْعِنْصَاةُ: هه موو شتی که م جوو جوی جوی و بلاو له روهک و موو شتی تر ◊ پاشماوه ی همر

عَنْقَ عَنْقَا: ملی دریز بوو، ملی نهستوور بوو ◊
 (فهر عنق وهي عنقاء) ◊ دمشگوتری: (هَضْبَةُ
 عنقاء) بانویکی دریزو بهرز ◊ (عَنْقُ الْكَلْبِ)
 سهگهکه خالیکی سبی له ملی دا همبوو ◊ اعْنَقَ
 الرجلُ: پیاوکه ملی دریز بوو ◊ (اعنق الزرغ)
 کشت وکالهکه دریز بوو گولی کرد ◊ (أعنت
 الهضبة) بانومکه دریزو بهرز بوو ◊ اعنلت
 الذابة: ولاغهکه تیز تی پمپی خیرا رپیسی ◊
 اعنلت الثریا: نهستیهری سیومیل ناوابوو،
 لمشیرعی هۆلکلوردا هاتووهدلن:

بوالا بهبهرزى قهد بهباریکی

نهستیهری سیومیل کهوته تاریکی

اعنلت النجرمُ: نهستیهمگان بهرمو ناوابوون
 رپیشتن ◊ اعْنَقَ الْكَلْبُ: قلیتهی لهملی سهگهکه
 کرد ◊ اعْنَقَ فُلَانٌ فُلَانًا شَيْئًا: فلانکس شتیکی
 لهملی فلانکس کرد ◊ عانقهُ مُعانقَةٌ وَعانقاً: ملی
 لهملی نزیک کردهوه سنگی بهسنگیهوه نا،
 چاک و جوئی و ماج و مؤجیان کرد ◊ عَنَّقَ الطلُعُ
 النخلُ: لقو جرؤی دارخورماکه دریز بوو ◊
 عَنَّقَ البُسرَةَ: بهرسيله خورماکه خهریکه
 همموی بگا و بییته روتاب ◊ عَنَّقَ فُلَانًا: ملی
 فلانکسی گرت گوسی دهستی لهبینی نا ◊
 اعْتَنَقَ الرجلانُ: ههریکه له دوو پیاوه
 چنگیان له نهستوی بهکتر هینا و دهسته و
 یهخه یهکتر بیون و کهوته شهر و همراوه ◊
 اعْتَنَقَ الأمرُ: پابهندی کارهکه بوو خستیه
 نهستوی خوی ◊ اعتنق دینا أو غلّة: باومپی
 بهنایینیک هینا و مریگرت ◊ قبولی کردو
 بهدلسوزی باومشی پیندا کرد ◊ تعانقا: له روی
 خۆشهویستیوه نه دوو کهسه دهستیان لهملی
 بهکتر کرد ◊ تعنق الربرع أو الأرنبُ:
 بهربوعهکه یان کهروزشکهکه جووه

شتیک که زۆرینهی نهماینی ◊ جهلهبه مپرو بز،
 گاران هوشتر ◊ العنصرَةُ: بهمانا (العنصاة) دئ ◊
 العنظابُ: کولله زمردهی گهوره ◊ عنظی به:
 گالتهی پی کرد، هسهی ناخوشی پی گوت ◊
 العنظوانُ: رومکیکی ترشهتامه، نهگمر هوشتر
 زوری لی بخوا توشی زانهسک دئ ◊ پیاوی
 شهرانی و جوین فروش ◊ عنعن فلان عننة:
 فلانکس له هسهگردندا لهجیاتی پیتی (عین)
 همزهی بهکاردهمینا ◊ عنعن الراوی: حهدیس
 گپروه له رپوايهتهکهیدا وتی: (روی فلان عن
 فلان....).

عَنْقَ به رعلیه عَنقًا وَعانقًا: به توندو تیزی یهخه
 گرت و بهلاماری دا ◊ سهرزمنشتی کردو عمیب و
 عاری لی دوزیهوه ◊ اعْتَنَقَهُ: بهمانا (عَنْقَهُ) دئ ◊
 عَنقَهُ: بهمانا (اعْتَنَقَهُ) دی ◊ اعْتَنَقَ الأمرُ:
 کارهکی به توندو تیزی و مرگرت ◊ دهستی به
 نیشهکه کردو چ زانیاریهکی له بابتهکهدا
 نهبوو ◊ اعْتَنَقَ الشئُ: شتهکهی ناخوش ویست
 ◊ دمشگوتری: (اعْتَنَقَ الطعام) خوراکهکهی بهدل
 نهبوو پی ناخوش بوو ◊ اعْتَنَقَ فلان المجلسُ:
 فلانکس له نهجومهنهکه گواستییهوه ◊
 العنقةُ: نامپریکه ناو لیی دهدا بهخورم و
 دمشورپنیتیهوه ◊ ومکوو پمپی ناشی ناوی ◊
 عنقران الشئُ: سهرمقای شت ◊ دمشگوتری: (هر
 فی عنقران شابه) نهو هیشتا له ههرمتی
 لاومتیدایه ◊ العنقَةُ: کهمی شتی ناومال و
 سووکی و پی کیسی ◊ العنقَةُ: جهند تاله
 موویهکی کهمن لهنیوان لیوی خوارمووه
 جهناگهدا ◊ عنقهُ عَنْقًا: لهملی دا، سهری بری.

عَنْقَ الْكَلْبُ: قلیتهی لهملی سهگهکه کرد.

کونه گله که می خویهد و العناق: کونی که پر له
گله وردی نهرم، یه ربوع و گهرویشک که
ترسیکیان لی پمیدا بوو ملی خویان دهخنه
ناو نهو گله نهرمهوه و العناق: کارو بهرخ،
گیسک و کاوپ، واته: بیجوی مهر و بزن
لهساواییهوه تا سائیک بهسهریاندای تیدهپهری و
گیانله بهریکه له پیری پشیله، له پشیله
گهورمتره، رفنگی سوره، له ژورور گوئیچکه یهوه
مووی رهش همن و (بروانه وشه) (الشفة) و
العناق: نهستو و سهرمتای همموو شتیک و
دهگوتری: (ولد في عنق الصيف) لهسهرمتای
هاویندا له دایک بوو و کومه لی ناده میراد و
خه لکه که پیری پیری تاقم تاقم هاتن و همروا
دهگوتری: (لفلان عنق في الحير) فلانکهس دصت
پیشخهری ههیه بو خیرو چاکه و وشه
(اعناق) لیرمدا بهمانا سهروک و گهوره و پش
سبی ولات دئ و العناق: گورگه لوقه، رویشتنی
نهسپو حوشتر به خیرایی و العناق:
بالتدیهه کی خه یالیه و هه بوونی نییه و شیخ
رمزای تالمبانی دهل:

سن نيسم همن بن موسمها ههروککو ناوی بهقا
تهیرس عنقا شاری جابولقا پلاوی خانهقا

العناق: دمست لهملکه و العناق: له زانستی
رومکناسیدا نهو گه لا رومکه یه که دموره
قهدی رومکه که دمدا و مکو رومکی خه شخاش و
العناق: نهسپی مل قیت و جوان و العناق: نهو
تمباره زهوییه ی بهرزوه دموران دموری
دهشتاییه و العناق: ملوانکه و العناق: ماسیه کی
رفنگ زیوی بریسکه داری بی ددانه و العناق:
بروانه مادهی (عقد) و العناق: بنکی روهک و
قهفه ژاژو بهرمدا به مخرجی سبی بن و
کومه لاین و رفنگی تریان نه گرتین و ناومرؤکی

دارخورما چونکه سبیه و عنقش فلان:
فلانکهس خوی بهشته که وه هه لواسی و عنقش:
خوی خوارو پیچاوپیچ کرد خوی جهرا ند و
العناق: بی عهقی بی رهوش و جهرجی نهو
کهسهی بهگونددو گه رهک و هوبده دمگه ری و
شت دهرفوش.

عَنْك الرمل عنكا و عنكا: لبه لانه که رهق بوو بهرز
بووه ریگای نهدا کهس بیا برپوا.

عَنْك اللبن: شیرکه بزرگا و عنکت المرأة علی
زوجها: نافرته که له میرده که ی ناچیزه بوو و
عنکت المرأة علی ایها: نافرته که له باوکی
یاخی بوو و عنک: بهناو لبی ته باره بهستوی
بهرزوه بوودا ریوی و خهریک بوو تیدا بچی و
عَنْك: بهتونددو تیزی رهفتاری له گه لدا کردو
خسته نارچه تی و چورتمهوه و اعنک: بهمانا
(عَنْك) دئ. و عنک الرمل: بهمانا (عَنْك) دئ و
العنک من کل شی: ههرشتیک گهوره بی و
بهشیک له شه و العنیک: لبی ته باره بهستوی
رهق بوو و العنکب: جالجالوکه نیره و یان
رهگزی جالجالوکه و العنکب: جالجالوکه می
و العنکبوت: دمعبایه که له پلهی (العنکیات)
جوار جووت قاجی همن، شتیکی زور ته نک
دهچنی و دمیکاته داو بو نیچیرمکانی و عنکش
العنکب: گیوا گزه که راساو زور بوو تیکهالا و
دهشگوتری: (عنکش الشعر) قزه که پر و چر بوو
تیکهالا و عنکش: بهمانا (عنکش) دئ و
العنکش: کهسیکه گوئ ناداته خو رازاندنه وه
خو نارایش دان و عنم البنان: قامکی به گول و
بهری درهختی عه نه م رفنگ کرد و العنم:
رومکیکی سفت و هه میسه سهوزه لقو
برزمکانی نوستوانین گه لاکه ی له گه لای زهیتون

دهجئ وهئ له هی زمیتون وردترو سهوزتره،
گولمهکی قیرمیزیه، بویه و رنگی ئی دمگرتی ۵
هروا ناوه بؤ توله و تهرزی میو که وهک و
رئواس سپی دمگرتی و دهخورتی و مزره ۵ العنمة:
قهلشتی لیوی نادهمیزاد.

عَنَّ له الشئ عَنَّا و عَنَّا: له بهردهمی دمکهوت،
کهوته بمر جاوی. ۵ عَنَّ عن الشئ: روی له
شتمکه و مرگترو پشتی ئی هه لکرد.

عَنَّ الفرس عَنَّا: لغاوی بؤ ئهسپهکه کرد
ئهسپهکهی لغاوی کرد. ۵ عَنَّ الكتاب: ناو
ونیشانی بؤ کتیبهکه دانا ۵ عینوانی بؤ
نووسی. ۵ عَنَّ الرجل عَنَّا: بیاومهکه له بیاومتی
کهوت، نهیتوانی سهرجیتی نافرمت بکا ۵ (امرأة
عینة) نافرمتیکه حمزی له بیاو نییه ۵ اعنت
السماء: ناسمان بهرزایی دمکهوت ۵ اعن الفرس
أو اللجام: جلّهوی ئهسپهکهی بهرز کردهوه
(اعن الكتاب لكذا) کتیبهکهی رانواند بؤ فلان
۵ اعن الرجل: بیاومهکه هینهکهی له کار کهوت ۵
عائهُ مُعائتة و عیناناً: بمرمهبرگانی کرد ۵ عَنَّن
الكتاب: عینوانی کتیبهکهی نووسی ۵ عَنَّنَت
المرأة شعرها: نافرمتکه قزمکانی خوئی
هوئینهوه ۵ عَنَّن الفرس أو اللجام: جلّهوی بؤ
ئهسپهکه یان بؤ لغاومهکه دانا ۵ اعنن له الشئ:
شتهکهی بؤ دمکهوت ۵ اعنن له ما عند القوم:

ههوالی روداوی نهتهومهکی پی راگهیهندرا ۵
تعنن الرجل: بیاومهکه وازی لهسه رجیسی
نافرمت هینا بهین نهومی له کار کهوتی ۵
الاعنان: نهه لاو نهولای شت ۵ چواردموری
درهخت ۵ العنان: نهومی دیاره له بهرزایی
ناسمان ۵ ههور ۵ کن ههموو شتیک ۵ العنان:
چهرم یان بهن و دمزیینی لغاوی، ههوسار ۵

نهومی و لاخی پی دهبهسرتیهوه دووجهبلی
وهک بهک دریزو هاوتا ۵ دمگوترتی: (فلان طویل
العنان): فلانکس و هجاغزادهو شهریضو
رموشت بهرزه ۵ (فلان قصر العنان) فلانکس
کهم خیرو بیزه ۵ (فلان أبي العنان) فلانکس
داکوکیکارو ملنهدهره بؤ داواکاری نارپهوا ۵
دهشگوترتی: (ذل عنانه) ۵ ملکهچ و جلّهو نهرم
بوو، (هما یجریان فی عنان) نهو دووه هاوتاو
هاوشانن له گهورهیی و زانیاریدا ۵ (أرخی من
عنانه) کهمیک باری گرانی ئی سووک کرد ۵
(بینهما شركة عنان) له نیوان نهواندا هاویهشی و
پهکسانی ههیه ۵ لهه رومهوه (العنان) بریتییه
لهدوو جهبلی هاوتاو بهرامبهر بهیهک ۵ العن:
ناحیهو لاو ناوجه ۵ العنن: بهمانا (العن دی ۵
العنان: بؤ زیده مانای (عان) دی ۵ پیشبرکن ۵
دمگوترتی: (فلان عنان عن الخیر) فلانکس
سسته لهکاری خیردا ۵ العنة: لهکارکهوتن و
عیجزیکه توشی پیاو دهبی و توانای کاری
سینکی نامینن ۵ خیمهوه کهپرینک که له لقو
پرزی درهخت دروست بکرتی ۵ المعن: کهسینک
خو بخاته ناوشتیکهوه که پهیومندی بهوهوه
نهین و لهههموو دیزمیهک ئهسکوتی بی ۵
وتاریبیزی زمان رهوان بهدهم و پل ۵ عَنَّن
الكتاب عنونة: عینوانی کتیبهکهی نووسی ۵
العنوان: نهومی دمگرتیه نیشانه بؤ شتی تر.

عنا عَنَّا: ملکهچ بوو زهلیل بوو ۵ دمگوترتی: (عنا
فلان للحق) فلانکس گهردن کهچی حهق و
راستی بوو ۵ بوو بهنهسیرو دیل.

عنا الدم أو الماء: خوئینهکه رهوان بوو ناومهکه جاری
بوو.

عنا الأمر به: کارمهکه خرایهسهری.

عنا عليه الأمر: کارمکی لهسرشان فورس بوو.

عنا الأمر فلاناً: کارمکه فلانی گرته‌وه.

عنا الشيء عنوة: شته‌کمی بمزورو توپزی وهرگرت.

عنى به الأمر عيياً: کارمکی بهسردا درا،

نیشه‌کمی خرایه نه‌ستؤ.

عنى الشيء: شته‌کمی دهرخست و ناشکرای کرد.

عنى بالقول كذا عيياً وعنايةً: بمقسه‌کانی مبهستی

فلان بوو ۵ نه‌وی مبهست بوو.

عنى الأمر فلاناً عيياً وعيياً: کارمکه فلانی

گرته‌وه و مبهست به‌و نیشه فلان بوو ۵

دهشگوترئ: (عنى بامر فلان) گرنکی دا به‌کاری

فلان. ۵ عني عناً وعناء: ماندوو بوو، تووشی

نارپه‌حتی بوو.

عنى الرجل: پیاوه‌که به‌دیل گرا، که‌وته‌ حالتی

دیلمتی‌هوه.

عنى فلان بالأمر: فلانکس به‌کارمکه‌وه مشغول

بوو ۵ گرنکی پئدا.

عنى بالأمر عيياً وعنايةً: گرنکی به‌کارمکه‌وه داو

بنيه‌وه مشغول بوو ۵ أعنت الأرض الثبات:

زه‌ویه‌که روه‌کی رواندو گیاو گزی دهرخست ۵

اعنى الرجل: پیاوه‌کمی ملکه‌ج کردو دیلی کرد

۵ أعنى الأمر فلاناً: کارمکه فلانی ماندوکرد ۵

بؤ فلانکس گرنک بوو ۵ عاناه: ناخوشی

چمشت ململاتی له‌گه‌ن جورتمو کیشه‌دا کرد

۵ عانى فلاناً: شهره‌ قسه‌و به‌ربرمه‌کانی له‌گه‌ن

فلان کرد ۵ له‌گه‌لی هه‌لکرد ۵ عانى المال:

به‌جوانی سه‌روکاری ماله‌کمی کرد ۵ عانى

افسروم فلاناً: خه‌مو خه‌فمت سواری شانی

فلانکس بوو ۵ عئاً: نهرکی فورسی خسته

سمرشان ۵ عنى الكتاب: عینوانی بؤ کتیبه‌که

دانا ۵ إعتنى الأمر: کارمکه چه‌سپا جینگیر بوو

۵ إعتنى فلان بالأمر: فلانکس گرنکی دا

به‌کارمکی ۵ تعنى الرجل: پیاوه‌که ماندوو بوو

۵ بیسای حوشتری به‌رکه‌وت ۵ تووشی

گووگیران بوو ۵ تعنى في الأمر: مامناومندی

له‌کارمکه‌دا به‌پر‌ه‌و کرد ۵ تعنى الأمر: کارمکی

به‌نارپه‌حتی له‌نه‌ستؤ گرت ۵ تعنى الحمي فلاناً:

له‌رزوتا فیری فلانکس بوو به‌مین به‌مین تووشی

ده‌بی ۵ التعمية: میزو ریخی حوشتر تیکه‌لاو

ده‌کری و حوشتری گرونی پی‌چه‌ور ده‌کری ۵

هم‌بزیه‌کی نازارایه (ناوکوم) شهرج ده‌نیش و

مرؤفه‌که حمزی له‌گوکردن هه‌یه‌و بؤی

ناکری و ناوکومی ده‌جوزیته‌وه توؤتؤز بیسای

نی دیته‌ دمر ۵ المعانى: چه‌وساوه‌و زه‌لیل ۵

به‌دیل گراو کؤیله ۵ العانية: میینه‌ی (العانى) به

۵ العنا: ناحیه‌و ته‌نیش ۵ (أعناء السماء) لای

ناسمان ۵ العنا: نه‌ته‌وه‌یه‌ک پی‌که‌تابی له‌چه‌ند

هؤزو تیره‌ی حیاچیا ۵ العناية: چاودپیری و

به‌رپه‌بردی خودا بؤ شت ۵ العنوس: به‌مانا

(العنا) دئ ۵ المعنى: مانا ۵ المعانى: ره‌وشته

جوانه‌کانی نامیزاد ۵ ده‌گوترئ: (فلان حسن

المعانى) ۵ (علم المعانى) به‌شیکه له‌زانستی

به‌لاغه‌و مبه‌ست لئی زانینی چؤنیه‌تی کردنی

قسه‌و وتاردانه به‌گوپیری داخوازی حال و

مه‌قام ۵ معناه الكلام: مانای که‌لام ۵ المعنوي:

بیچه‌وانه‌ی (المادي) به‌یان هی (الذاتي) به‌.

عهد فلان الى فلان عهداً: فلانکس په‌یمان و

به‌ئینیکی خسته نه‌ستؤی فلان و داوای نی کرد

بیباریزی.

عهد الشيء: شته‌کمی ناسی، زانی ۵ عهد فلاناً:

زوزووو جوو بؤلای فلان په‌یمان تازه

ده‌کرده‌وه.

عَهْدٌ فَلَا مَا يَمَكُن: له شوپنيك تووشى فلانكەس بوو.

عَهْدَ الْمَكَانِ شوپنهكه بارانى په‌ئەى لى درا ◊
 بارانى سالى تازەى وئ گەوت ◊ اَعَهْدَةُ: پەيمانى
 دايە ◊ دەرگوتري: (عَاهِدَ الذَّمِي) به‌ئيني دا
 به‌كابرەى ناموسولمانى دالده دراو يان (ذمى) ◊
 اِعْتَهَدْتُ: به‌دواداچوونى بو كرد لى گەر،
 زووژوو چوو بو‌لاى و به‌ئيني تازەكردموه ◊
 تَعَاهَدَ: سوپند خوڤى په‌كتر بوون ◊ تَعَاهَدَ
 الشَّيْءَ: له شته‌كه گەر او لى كو‌ئيه‌وه ◊ تَعَهَّدَ
 بالشئ: به‌شته‌كه‌وه پابه‌ند بوو ◊ تَعَهَّدَ الشَّيْءَ:
 له‌شته‌كه‌ى كو‌ئيه‌وه و پيوه‌ى خەريك بوو ◊
 اِسْتَعْمَدَ مِنْ صَاحِبِهِ: به‌ئيني له‌هاوه‌ئه‌كه‌ى
 وەرگرت ◊ الْعَهَادُ: بارانى سەرمتاى سال ◊
 الْعَهْدُ: عيلم و زانست ◊ دەرگوتري: (هر قريب
 العهد بكذا) ئەو زانبارى تازميه و شتى زورى
 به‌سەردا تينه‌په‌ريوه ◊ (عَهْدِي بِكَ مَسَاعِدًا
 لِلضُّعْفَاءِ) زانبارى من دەربارەى تو ئەوميه‌كه
 به‌پيژت يارمه‌تيدەرى هەزارو بينه‌وايانى ◊
 هەروا به‌مانا ناموزگارى و وسيمت دئ ◊
 به‌گو‌ئيره‌ى ناموزگاريه‌كانى خودا هەلسوكه‌وت
 بكنە ◊ به‌ئين نامە و پەيمان كه بو فەرمانه‌روا و
 پاشاكان دمنووسرى ◊ سوپند و به‌ئين:
 دەرگوتري: (علي عهد الله لأفعلن كذا) زەمان و
 رۆژگار ◊ دەرگوتري: (كان ذلك على عهد فلان)
 ئەوه له رۆژگارى فلانكەسدا بوو ◊ العهد
 القديم: ئەو ئەسقارو جزمانه‌ى كتيبي پيروژن
 كه له‌پيش حەزرتى مەسيح دا نووسراونه‌وه ◊
 العهد الجديد: ئەو جزم و ئەسقارانەن كه له‌دواى
 حەزرتى مەسيح نووسراونه‌وه ◊ ولي العهد:
 ئەو كەسەى دەستنيشان دەرگوتري بو‌ئەوه‌ى
 جينشيني فەرمانه‌رواى پيش خو‌ى بئ ◊

العهد: ئەو كەسەى به‌ئيني ئەنجامدانى كار
 دەدا و نيشەكان له‌ئەستۆ دەرگوتري ◊ ئەو كەسەى
 پەيمان و پەلو پابه‌ى خو‌ش دموين ◊ الْعَهْدَةُ:
 بارانى دوايانان ◊ الْعَهْدَةُ: به‌ئين نامە و قه‌واله
 به‌رپرسياريه‌تى و تاوان ◊ فلانكەس تاواننيكى
 لەسەرە رزگاربوونى نيە ◊ له‌بواری مامه‌ئه‌دا
 بریتيه‌ى له‌ضەمان و دروستى مامه‌ئه‌كه‌و بئ
 عەيبى فرۆشراومه‌كه ◊ زامن بوونى راستى
 هەواله ◊ الْعَهْدُ: به‌ئين پي‌درا و پەيمان له‌گەل
 به‌ستراو ◊ قەديم و كۆنه سال ◊ دەرگوتري: (قرية
 عهيدة) گونديكى كۆن و له‌ ميژينه‌يه،
 رۆژگارنيكى زورى به‌سەردا تيپه‌ريوه ◊ اَلْمُعَاهَدَةُ:
 پابه‌ند بوو به‌ به‌ئين و واده ◊ كەسيك كارنيك
 له‌ئەستۆ دەرگوتري و خەريكى ئەنجامدانيه‌تى ◊
 الْمُعَاهَدَةُ: به‌ئين و گرتبه‌ستنيكه له‌نيوان
 دووكەس يان دوو تاقم دا ◊ له‌بواری ياساى
 نيودوله‌تيدا بریتيه‌ى له‌ ريكه‌وتن نامە
 له‌نيوان دوو دهلەت يان زياتردا بو ريكخستنى
 په‌يومندييه‌كانى نيوانيان ◊ الْمُعَاهَدَةُ: شوپنى
 كۆبوونه‌وه‌ى خەلك ◊ شوپنى خو‌پندن و
 ليكو‌ئينه‌وه

عَهْرُ الْمَرْأَةِ غَيْرًا: زيناي له‌گەل نافرته‌كه‌كه‌ كرد
 عَاهَرَهَا: به‌مانا (عَهَرَهَا) دئ ◊ الْعَهْرُ: تاوان و به‌د
 ره‌وشتى ◊ الْعَهْرُ: به‌مانا (الْعَهْرُ) دئ ◊ الْعَاهِلُ:
 پاشاى گه‌وره‌ و فەرمانه‌رواى ولاتان.

عَهْنُ الشَّيْءِ عَهْنًا: شته‌كه‌ به‌رەدموام بوو و چەسپا
 ◊ عَهْنٌ: ناماده بوو.

عَهْنٌ فِي الْعَمَلِ: دلسوزانه كاري كرد.

عَهْنُ بِالْمَكَانِ: له‌وشوپنه‌ مایه‌وه‌ و جيگير بوو ◊
 عَهْنَتِ النَخْلَةِ: دره‌خته‌ خورماكه‌ لق و پرژمكاني
 وشك بوون.

عَنْ لَه مَرَادَه: مَهْبَسْتَه كَهَى بَه پَه لَه بُو هِنَا يَه
 دى. **عَهْن** الْقَضِبَ عَهْنًا وَعَهْنًا: دَارْمَكَه دُووَلَا
 هَاتَه وَه شَكَا يَه وَه بَه بِنِ نَه وَهَى دَوْلَمَت بِنِ
 الْعَاهِنُ: نَامَادَه **عَهْن** دَمَكُو تَرِي: (أَلْقَى الْكَلَامَ عَلَى
 عَرَاهِنِهِ) قَسَمَكَانِي بَه نَامَادَه بِيَوَان پَاگَه يَانَدُو
 بَمَبِنِ نَامَادَه كَارِي پِيَش وَمَخْت وَتَارِي بِيُو دَان
 الْعَهْنُ: خُورِي رَفَنَك كِرَاو بَه چَه مَنَد رَه نَكِيك
 (عَهْنَه) تَيْسَكَه خُورِي **عَاهَنُ** عَنِ الْأَمْرِ عَوْنًا:
 لَمَكَارْمَكَه لَا يَدَاو زِيَوَانِي كَرْدَه وَه، تَاوَانِي لِي كَرْد
 سَه رَسَامُو حَه يِرَان بِيُو **عَرْكُهُ** عَنِ الْأَمْرِ:
 لَمَكَارْمَكَه لَا يَدَاو زِيَوَانِي كَرْدَه وَه تَا گَه يَانَدِيَه
 حَالَه تِي سَه رَسَام بِيُوون **تَسَرُّكُهُ**: سَه رَسَامُو
 حَه يِرَان بِيُو **الْمَعَاثُ**: رِيَبَا زُو مَه زَه مَب.

عَاجَ عِرْجًا: گَه رَا يَه وَه.

عَاجَ عَنِ الْأَمْرِ: لَمَكَارْمَكَه گَه رَا يَه وَه وَه پَشْتِي لِي
 هَه لَمَكَرْد **عَهْن** دَمَكُو تَرِي: (مَا عَاجَ بِكَلَامِ فَلَانَ)
 بَه مَقْسَمِي فَلَانَ لَه مَه لَوِي سْتَه كَهَى نَه گَه رَا يَه وَه، ج
 كُونِي بَه مَقْسَمَكَانِي نَه دَا **عَهْن** (فَلَانَ مَا يَعْجُ عَنِ
 نَشِي) فَلَانَ كَسَم لَه شْتَه كَه نَا گَه رِي تَه وَه.

عَاجَ - مَكَانَ فِيَه: لَه وَه شُو يَنَه جِي گِير بِيُو مَاهِي وَه.

عَاجَ عَنِ الْمَكَانِ: گَه رَا يَه وَه بُو شُو يَنَه كَه.

عَاجَ نَشِي عِرْجًا وَعِجَا جًا: شْتَه كَهَى دُووَلَا هِنَا يَه وَه
 خُورِي كَرْد **عَهْن** دَمَكُو تَرِي: (عَاجَ رَأْسَ السَّمِيرِ
 - رَسَام) بَه هُوِي هَمُوسَارُو لَقَاوَمَه مَلِي
 حُوشْتَرْمَكَه خُورَا كَرْدَه وَه.

عَوَجَ عَرْدًا وَخَوَجَ عَوَجًا: دَارْمَكَه خُورَا بِيُو

جَه مَاهِي وَه. **عَوَجَ الْأَرْضِ**: زَه وَيَه كَه تَه خَت

نَمَبِيُو. **عَوَجَ الطَّرِيقِ**: رِي نَا گَا كَه قُورْتُو پِيَج بِيُو.

عَوَجَ لَانًا عِرْجًا: نَادَه مِي زَادَمَكَه رَه وَشْتِي

نَخْرِي ن بِيُو **عَهْن** نَا يِي نَه كَهَى نَارَا سْتُو دَرُوسْت بِيُو

عَهْن دَمَكُو تَرِي: (قَوْلٌ بِه عَوَجٌ) قَسَمِيَه كَه نَامَانِج
 نَا يِي كِي **عَهْن** (قَوْلٌ غَيْرُ ذِي عَوَجٍ) قَسَمِيَه كَه رَا سْتُو
 دَرُوسْتَه بِنِ عَه يِي وَه خَه وَشَه **عَوَجَ الْعَرْدِ**:
 دَارْمَكَهَى چَه مَانَدَه وَه **عَوَجَ الْعَصَا وَخَوَجَهَا**:
 مَادَهَى عَاجِي لَه عَه صَا كَه شَه تَه كَه دَا **عَوَجَ**
 فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فَلَانَ كَه سِي لَه شْتَه كَه زِيَوَان
 كَرْدَه وَه **عَهْن** لَا يَدَا **عَهْن** **إِنْعَاجَ الشَّيْءِ**: شْتَه كَه
 چَه مَاهِي وَه، خُورَا بِيُو وَه **عَهْن** دَمَكُو تَرِي: **إِنْعَاجَ عَلَيْهِ**:
 بَه سَه رِيَا چَه مَاهِي وَه **عَهْن** **تَقَوَّجَ الْعَرْدَ وَخَوَجَهُ**: دَارْمَكَه
 چَه مَاهِي وَه **عَهْن** دَاهَاتُو خُورَا بِيُو وَه **عَهْن** بِالْمَكَانِ
 وَعَلَيْهِ: بُو شُو يَنَه كَه گَه رَا يَه وَه، هَاتَه وَه شُو يَنَه كَه
عَهْن **إِعْرَاجَ الشَّيْءِ**: شْتَه كَه چَه مَاهِي وَه خُورَا بِيُو وَه
 الْأَعْرَاجِيَاتِ: جُورِي كَه لَه نَه سِي رَه سَمَن نِي سِمَت
 دَمَدَرِي ن بُو نَه عَه وَج نَاوِيك **عَهْن** جُورَه نَه سِي نِي كِي
 هُو زِي بَه نِي هِي لَالَه **عَهْن** **الْعَاجُ**: دَدَانِي فِيل
عَهْن **الْعَرَا جُ**: فَرُوشِيَارِي عَاج **عَهْن** دَرُوسْت كَارِي عَاج
عَهْن **الْمَعَا جُ**: نَه وَه شُو يَنَه بِيُو دَمَكَه رِي تَه وَه وَه تِي يَدَا
 نِي شْتَه جِي دَه بِي.

عَادَ إِلَيْهِ وَه وَعَلَيْهِ عَرْدًا وَعَرْدَةً: گَه رَا يَه وَه، زِيَوَان
 بِيُو وَه.

عَادَ الرَّجُلُ أَوِ الْبَعِيرُ: بِيَاوَمَكَه يَان حُوشْتَرْمَكَه پِير
 بِيُو، كَه مِيك هِي زِي تِي دَا مَابِيُو.

عَادَ فَلَانٌ شَيْخًا: فَلَانَ كَسَم بِيُو بَه پِيرَه مِي رَد.

عَادَ الشَّيْءُ: جَار دُوا جَار هَاتَه لَا ي شْتَه كَه.

عَادَ الشَّيْءُ فَلَانًا: شْتَه كَه جَار دُوا جَار تُو شِي فَلَانَ
 بِيُو **عَهْن** الشُّوقُ أَوِ الْحَنِينُ: شَه وَقُو حَه زُو
 نَارْمَزُو بِيُو گَه رَا يَه وَه، سَمَر لَه نُوئِي سُو زُو
 خُوشَه وَيَسْتِي بُو هَاتَه وَه.

عَادَ الطَّيِّبُ الْمَرِيضَ: پَرِي شَكَه كَه جُو وَه لَا ي
 نَه خُوشَه كَه بُو نَه وَهَى چَارَه سَه رِي بَكَا **عَهْن** **عَادَهُ**:
 دُوو بَارَه هَاتَه وَه بُو لَا ي **عَهْن** **الشَّيْءَ إِلَى مَكَانِهِ**:

فان لك عدنا عواداً حسناً) بگه پیرموه بۆلامان
 تۆ پیاومتیت بهسهرمانهوه همیه دهمانهوئ
 چاکمت بدمینهوه ◊ العرود: دمگوترئ: (رجع
 عوداً علی بدء) ◊ (ورجع عوده علی بدئه) واته:
 چوو گه پیاوهوه لهوئ نهومستا ◊ ههروا
 دمگوترئ: (لك العرود) بۆت همیه بگه پیتتهوه
 لهکارمکه پهشیمان ببیتتهوه ◊ دمشگوترئ:
 (العرود احمد) پهشیمان بوونهوه لهو کاره
 لهکردنی باشتره ◊ ههروا وشهئ (العرود) ناوه بۆ
 حوشتر و مهري پيرو بهسالآ چوو؛ کهههندی
 گورو تینیان تیدا مابئ ◊ ریگای کۆنی ناسایی ◊
 العرود: دار، باریک بئ یان نهستور، تهر بئ یان
 وشك ◊ جۆرئکه لهبۆنی خوش ◊ واته: (دار
 عرود) ◊ نامیرئکی موسیقایه ژنی پئیدا رایهل
 کراون به بهنجه یان بهریشههک لیئ دمدری و
 دهنگی لی دئ ◊ العرود: نهو کهسهئ نامیر
 دروست دمکا ◊ نهو کهسهئ عود لی دمدا ◊
 العیاده: شوئی تایبتهئ بهزیشک بۆ بشکنینی
 نهخۆش ◊ العید: خهم و خهفتهئ گهراوه و تازه
 بووه ◊ یان سۆزو عیشقی تازمبووه ◊ رۆژی
 جهزن ههر جهزنیك بئ ◊ المعاد: رۆژی
 قیامته و گهراوهوه بۆلای خودا ◊ المعاده:
 یادموهری روداوئکی ناخۆش و تازیه بۆ گرتنی
 ◊ المعاده: پهیدا بوونهوهئ دیاردی نهخۆشی
 سههرلهنوئ دواي نهوهئ که مامیهک ناسهواری
 نهماوو ◊ المعید: لیزان و خاومن نهزمون ◊ نهو
 هوتابیه زیرمهکی سههر لهنوئ دهرس بۆ
 هاوهلهکانی شی دمکاتهوه و نهوی مامۆستا کهپان
 بۆی شهر کردوون و تیی نهگهیشتون نه
 بۆیان رون دمکاتهوه ◊ کهسیك پلهیهکی
 زانستی و فیرکاری لهزانکۆ و مردمگري پئیش
 نهوهئ ببیتته مامۆستا و دهرس بلئتهوه.

شتهکهی گهراندهوه بۆ شوینی خۆی ◊ عارده
 مُعَارِدَةٌ وَعِرَادًا: دواي واز لئیهینان و دهنگ لی
 دابیران گهراپهوه بۆلای ◊ عارده الخمی:
 لهرزوتاکه بۆی هاتهوه ◊ عارده بالمألة:
 جاردواچار مهسهلهکهی لی پرسیار کردموه ◊
 عارده الشئئ: شتهکهی بۆ پیاومکه دووباره و سئ
 باره کردموه تا بۆی بوو بهدابو نهریت ◊ عید:
 نامادهئ جهزن بوو ناههنگی جهزنی گئیرا ◊
 إعتاده: کردی بهعادهت و دابو نهریتی خۆی ◊
 تَعَرُّدُ الشَّيْءِ: بهشتهکه راهات، کردی به
 دابو نهریتی خۆی ◊ إستعاده: داوای لیکرد
 بگه پیتتهوه ◊ إستعاده فلاناً الشئئ: داوای لیکرد
 جارئکی تر نهو شتهئ بۆ دووباره بکاتهوه ◊
 الأعرود: بهسودتر ◊ العائد: نهو قازانچ و
 سوودهئ دهگه پیتتهوه بۆ نهو کهسهئ هاوبهشه
 له جهمعیهئ تهعاونی و شتی وادا ◊ العائد:
 نهو بره پارمیهئ نهنجومهئنی شارموانیهکان و
 فهرمانگهکانی باج و دهرامته سالانه دمپهخه
 سههر زهوی و زارو خانو و بهره ◊ العائده:
 یارمهتی و پیاومتی و چاکه لهگهل خهلك ◊
 العاده: دابو نهریت: ههر شتیك نهومنده
 دووباره بکریتهوه تا خوی پیوه دهگری و بهبئ
 ماندوو بوون و وردبوونهوه نهنجام دمدری ◊
 حالته و مزععیك که پهك شیوه دووباره
 دمبیتتهوه ◊ وهکوو عادهئ مانگانهئ نافرته ◊
 العادئئ: کۆن و لهمیژ ◊ دمگوترئ: (مجد عادي)
 مهجدو رهسه نایهتیکی کۆن و له میژینهیه ◊
 (بشر عادیه): بیره ناویکی کۆنه دهئیی بیری
 زهمانی گهل عاده ◊ کاروباریك بوویته
 عادهت و خوی پیوه گرایب ◊ عواد: نیسمول
 فیعله مانای نهمر دهگهیهنئ ◊ العرود: چاکه و
 پیاومتی کردن لهگهل خهلك ◊ دمگوترئ: (عُد

عَاذَ به عوذاً و عياداً: پهنای بؤ برد، خوئی خسته
 بهنای بؤ نهوهی بپاریززی ◊ ومکوو دهلین:
 (اعوذ بالله من الشيطان الرجيم) پهنا دمگرم
 بهخودا له شهرو نهگبتهی شهیتانی نهفرین لی
 کراو ◊ عاذت الناقة: حوشترمه تازه بیجوی
 بووه ◊ اعاده الله: خودا پاراستی، خودا
 بیپاریززی ◊ عوذه: بهمانا (اعاده) دی ◊ نوشتهو
 دوعای پیدا کرد ◊ تعارذ القوم في الحرب:
 خه لککه له شهردا خویمان خسته پهنای
 یهکتری و یهکتریان کرد به پاریزمری یهکتری ◊
 تعوذ به: پهنای بؤ برد ◊ دمگوتری: (تعوذ بالله)
 ◊ استعاذ به: بهمانا (تعوذ) دی ◊ العواذ: جوار
 نهستیرمن بهشیوهی جوارگوشهیهکی نارنیک، له
 ناویان نهستیرمهک ههیه پیی دمگوتری:
 (الرئع) ◊ العوذ: پهنانگا ◊ دمگوتری: (فلان عوذ
 لبي فلان) ◊ دمگوتری: (عوذ بالله منك) واته:
 پهنا دمگرم بهخودا لهشهری تو ◊ العوذه:
 نوشتهو دوعا ◊ کهبهنهخوش و مندالدا دمکری
 ◊ العوذ: گزویگا کهلهبنی داری چقلاویدا
 دمروئ ◊ یان لهلای بنهدرختی تردا دمروئ ◊
 یان لهزیر بهردو شتی وادا دمروئ ◊ العیاذ:
 پهنانگا، پهناگرتن بههیزنیک لهترسی شتیکی
 تر ◊ ومکوو دمگوتری: (العیاذ بالله منه)
 پهنادمگرم بهخودا لهشهرو نهگبتهی نهو ◊
 العاذ: دمگوتری: (معاذ الله ومعاذ وجه الله) واته:
 پهنادمگرم بهخودا ◊ العیاذ: نوشتهو جادو ◊
 المعوذتان: دوو سورتهی کۆتایی فورنان.

عَارَ الإنسان وغيره عوراً: نادهمیزاد یان
 چهیوانهکهی کوپرکرد.

عَارَ الشئ: شتهکهی لهناویرد ◊ عورت عیة عوراً:
 چاوی کوپر بوون چاوی لهدمستدان ◊ بیناییان

نهما ◊ دمگوتری: (عَوَرَ الرجل) بیاومه
 چاویکی لهدمست دا ◊ اعور الشئ: شتهکه
 دمگوت ◊ دمگوتری: (اعور لك الصید)
 نیچیرهکمت لی دمگوت.
 اعور الرجل والمرأة: ژنو بیاومه شهرمگیان
 دمگوت ◊ اعور منزل فلان: مهنزلی فلانکهس
 کهلینیک تییدا پهیدا بوو ترسی نهوهی لی
 دمکری دوژمن لیوهی بیته ژوور ◊ اعور الفارس:
 جهنگاومره سوارمهکه ههل لیدان بؤ هه لککوت
 ◊ اعور فلاناً: چاویکی فلانکهسی کوپرکرد ◊
 اعاره الشئ اعارة: به نهمانمت شتهکهی دایه ◊
 عاوره الشئ: بهنهمانمت شتهکهی پیدا ◊ عاور
 فلاناً الشئ: نهوهی لهگه ل کرد که لهگه ل
 ههوالهکهی کردی ◊ عاور الشمس: چاودی
 خویری کرد ◊ عوذه: کوپری کرد ◊ عور فلاناً عن
 الأمر: فلانکهسی لهکارمه گپراپهوه ◊ عور علیه
 امرأة: کارمهکی لهلا ناشیرین کرد ◊ اعوروا
 الشئ: شتهکهیان لهناو خویندا هیناو برد ◊
 تعاوروا الشئ: بهمانا (اعتوره) دی ◊ تعاورت
 الرياح رسم الدار: رهشبا لهههموو لایهکهوه
 لهخانومهکی داو همرجاره لهلایهکهوه شتیکی
 لی کردۆتهوه ◊ تعور الكتاب: کتیبهکه رزی ◊
 تعور القوم الشئ: خه لککه لهناو خویندا
 شتهکهیان هیناو برد ◊ ههرکهسهیان تاوونک
 گرتیه لای خوئی ◊ تعور فلان العاربة: فلانکهس
 داوای نهمانتهکهی کردموه لهو کهسهی
 شتهکهی بهنهمانمت ومگرتبوو ◊ اعوارت
 العين: چاومه کوپر بوو ◊ استعار الشئ منه:
 داوای لیکرد شتهکهی بهنهمانمت بداتی ◊
 الاستعارة: له بواری عیلمی (بهیان)دا
 بهکارهینانی وشهیهکه لهشوینی وشهیهکی تر
 لهبر ههبوونی پهیومندییهک لهنیوانیاندا

چقن و پرژو پال له جاودا ۵ زمعیضو ترسنۆك و
خۆرانهگر له مهیدانی شمردا ۵ كهسیك شارمزی
رینگا نهبن ۵ ألعار: نسیبی قهد باریك ۵ ألعرد:
شوینی ترسناك ۵ بیاوی رابردو بیس ۵ شتی
فریدراو وین خاومن و جاودیر ۵ نهسپیک موی
كلکی هه لکه ندرابن.

عازه الشئی: شتهکه ی پیویست بوو دهستی
نهکهوت. عور الشئی عرزا: شتهکه دهگمن
بوو دهستی نهکهوت و زۆریشی پیویست بوو.

عور الرجل: بیاومه که ناتاج بوو، کاروباری شیوا.

عور الأمر: کارمه که قورسو گران بوو کهوته
حاله تی جورتم و تهنگانهوه ۵ أعور الشئی:
شتهکه ناوازه بوو دهستی نهکهوت ۵ أعور
الرجل: بیاومه که ههزار کهوت ۵ أعور الشئی
فلاناً: شتهکه لای فلان کهم بوو زۆریشی
پیویسته ۵ أعور الدهر فلاناً: رۆزگار فلانکهسی
ههزار کرد ۵ أعور المطرب فلاناً: پیویستیاته
گرنگه کهان فلانکهسی له بهل و پۆ خست ۵ أعور
فلاناً: بهمانا (عور) دئ ۵ العور: بۆله تری ۵
العور: پیویستی گرنگ که دابین نهکری ۵
العور: کراسی زیو ۵ بهرۆیه که له مندالی
ساواوه بیچری ۵ المعور: بهمانا (العور) دئ ۵
هه ر پۆشاکیک پۆشاکیک تری داپۆشیبن.

عاس عوساً و عوساناً: بهشهو سوراپه وه و
پاریزگاری کرد. هاس علی عباله عوساً:
ماندوو بوو تیکۆشا بۆ دهسته بهر کردنی
پیداویستی مال و منداله کانی.

عاس ماله عوساً و عیاسة: بهرێك و پێکی کاروباری
مال و سامانی بهرپۆه برد.

عوس عوساً: له کاتی پێکهنین و کاتی تریشدا
لاشه ویله ی چونه ناومه ۵ (فهو عوس وهی

له گه ل هه بوونی قهرینه به که جهۆنیه تی
به کارهینانه که دهگه مین ۵ وکوو به کارهینانی
وشه ی (الأسد) له شوینی وشه ی
(الشجاع)... هتد ۵ هه روا وشه ی (الإستعارة)
بریتیه له خواستنی کتیبیک له کتیبخانه
گشتیه گان ۵ نهو و مرهقه به ی داواکار ناوی خۆی
له سه ر دهنوسی و واژوی دهکا به و مرهقه به ی
دهگوتری (الإستعارة) ۵ الأعور: نهو کهسه ی
جاویکی کوپیر بن ۵ هه رشتیك خراب بن ۵
جاوساغ و شارمزی خراب ۵ کهسیك برای
باوکی و دایکی نهبن ۵ کتیبی رزیو و کون ۵
قهله رهش ۵ بهشی یه کهمی ریخۆله نهستوووه
۵ العائر: هه رشتیك چاو نازار بدا ۵ تیری
لابه لاو بن مه بهست هاو پێژراو که هاو پێژمه که ی
نهزانی له کوئ دمدری ۵ دهگوتری: (أصابه سهم
عائر) گولله ی وین لیدا ۵ ههنگاوتی ۵ العائر:
زۆرو زه بهند ۵ دهگوتری: (له من المال عائرة
عین) مال و سامانیکی زۆرو زه بهندی هه به ۵
نه و منده زۆره چاو تیر و پر دهکا ۵ چاوی پر و
پوشاوی ۵ العوائر من الجراد: کۆمه له گولله ی
جیا جیا ۵ العائرة: نهوه ی دمیده ی به کهسانی تر
به مه رجی بیگ پێته وه ۵ دهگوتری: (كل عارة
مسردة) ۵ العائرة: بهمانا (العائرة) دئ ۵ العائرة:
بهمانا (العائرة) دئ ۵ العوار: عه بی و خه وش ۵
کون و دراوی کراس ۵ العور: عه بی و ناشیرین ۵
العور: رابردو بیس ۵ شتی بن جاودیر و خراب
۵ العوراء: خۆل ۵ وشه ی ناشیرین کرداری به د ۵
العوراء: عه بی و خه له ل، کون و که له بهری شت ۵
هه ر خانو و شوینیك ترسی نهوه ی ئی بکری
دوژمن لیه وه فرسه ت بینن ۵ شه رمگای
ناده میزاد ۵ هه رشوینیکی جهسته ی ناده میزاد
پیتی ناخۆش بن بیبیرن ۵ العوراء: پوشکه و

عوساء) ◊ العُراسَةُ: ماستاو یان شهره‌تی میوه‌و شتی تر ◊ العُرسُجُ: برونه (عَسَج).

عاصی الأمر عوصاً: کارمه‌که چه‌واشه بوو خواریو خَیج و گران و ناخوش بوو.

عاصی الکلام: که‌لامه‌که مانای نادیارو چه‌واشه

بوو ◊ (فهر أعرض وهي عوصاء) ◊ اعرض بخصمه وعلیه: کارمه‌کی له‌سمر دژو رکا‌بهرمه‌کی توندو تَوَل کرد ◊ اعرض فلان في كلامه: فلانک‌س قسه‌ی قول و پرمانای هی‌نان ◊ عوص فلان:

فلانک‌س به‌رده‌وام نه‌بوو له‌سمر قسه‌و کرداری

هم‌رده‌مه قسه‌یه‌که و هم‌رکاته کاریک‌ی به‌لاوه په‌سهند بوو ◊ فلانک‌س وتاریکی پرمانای دا،

رسته‌ی مانا قول و پر حکمه‌تی ناراسته‌ی

گوینگره‌کانی کرد ◊ إعاصی علیه الأمر: به‌مانا

(عاص) دئ ◊ إعاصی في الكلام: به‌مانا (عاص

في الكلام) دئ ◊ العُرساء: تنگ و چه‌له‌مه‌و

ناخوشی و هه‌زاری ◊ دمگوترئ: (أصابهم

العُرساء) هه‌زاری و جورتم توشیان بوو ◊

ناره‌حه‌تی گردن ◊ وشه‌ی غه‌ریب و نامؤ

له‌زمانی عه‌رمبی دا ◊ عاصه بكذا وعنه ومنه

عوصاً: له‌جیات‌ی نه‌وه‌ی له‌کیسی چوبوو

بارته‌قای پندا ◊ (فهر عاض) ◊ اعاضه منه:

به‌مانا (عاضه منه) دئ ◊ عاوضه: به‌مانا

(اعاضه) دئ ◊ عَوْضُه منه: به‌مانا (أعاضه) دئ ◊

إعاض منه: بارته‌قای ئ و مرگرت ◊ إعاض

فلاناً: داوای بارته‌قای له‌ فلان کرد ◊ تعارض

القوم: خه‌لکه‌که و مزعو حالیان باش بوو دوا

نه‌وه‌ی له‌وه‌و پیش و مزعو حالیان خراب بوو ◊

تعرض منه: بارته‌قای ئ و مرگرت ◊ تعرض فلاناً:

داوای بارته‌قای له‌فلان کرد ◊ إستعاضه ومنه:

داوای بارته‌قای ئ کرد ◊ عوض: زمره‌ی زهمانی

داهاتوو ◊ العِرضُ: بارت‌ه‌قاو جین‌شین ◊

المُرضَةُ: به‌مانا (العِرض) دئ ◊ عاطت العنق

عوطاً: ملی دریز بوو به‌شیتویه‌کی زور ریک ◊

دمگوترئ: (عاطت المرأة والناق) نافرتمه‌که یان

حوشترمه‌که هر چه‌ند نه‌زوک نه‌بوو به‌لام

چه‌ند سائیک تیپه‌ری ناوس نه‌بوو ◊ إعاطت

المرأة والناق: نافرتمه‌که یان حوشترمه‌که به‌بی

نه‌وه‌ی نه‌زوک بن چه‌ند سائیک سکیان پر

نه‌بوو بیچویان له‌زکی نه‌که‌وت.

عاق الطائر عرفاً: بالندمه‌که به‌دهوری شته‌که‌دا

سوراپه‌وه ویستی هه‌ل بقوزیت‌ه‌وه په‌لاماری بدا

◊ دمگوترئ: (عاق الذباب على القدر) میشه‌که

به‌سمر بیسایه‌که‌دا سوراپه‌وه (فهر عائف) ◊

العُرافُ: نه‌وه‌ی ناده‌میزاد یان حه‌یوان به‌شه‌و

فرسه‌تی ئ دمبین و نیجیری دمکا ◊ العُرافَةُ:

به‌مانا (العُراف) دئ ◊ العُرفُ: حال و چونیته‌ی

دمگوترئ: (لعم عُرفه): حال و مزعی خووش و

بئ جورتم بوو ◊ عاقه عن الشئ عرفاً: منه‌ی

کرد له‌شته‌که‌و نه‌یه‌نشت ده‌ستی بیگاتی ◊

عرائق الدهر: روداو ومه‌شفه‌له‌تی رۆژگار ◊

عَوْقه عن كذا: له‌و شته‌ منه‌ی کرد ◊ إعطاقه:

منه‌ی کرد، مه‌شغولی کرد، له‌یادی برده‌وه ◊

تعرق: ته‌مه‌لی و فونگرانی کرد و نه‌رکی

سه‌رشانی نه‌نجام نه‌دا ◊ تعرق فلاناً: فلانی

منه‌ع کرد و له‌مه‌ری له‌به‌رده‌م دانا.

عاق عاق: لاسایی گردنه‌وه‌ی دمنگی فه‌له‌ره‌شه ◊

العائق: هه‌رشتیک ببیته له‌مه‌رو به‌ریه‌ست

له‌به‌رده‌م بلا‌وبوونه‌وه‌ی تۆم و رگ و ریشالی

روه‌ک و دره‌خت و په‌ل و پویان له‌روی هۆکاره

حه‌یه‌وی و سروشته‌یه‌کان ◊ روه‌کینه‌که له‌ پی‌ری

(الثقیة) په‌ گوله‌کانی جوان و پنگاو رمنگن و

سپی و سورو شینن ◊ العواق: دمنگیک که

شانیان گران کرد ◊ دنگی گریانی نی بهرز بؤوه
 ◊ هاواری نی ههئسا ◊ عَوْلُ الرَّجُلِ: بیاومکه
 چادری ههئدا کهپری کرد ◊ دنگی گریان و
 هاواری نی بهرز بؤوه ◊ عَوْلُ غَالِيه: پشتی پی
 بهست ◊ داوای یارمهتی نی کرد ◊ عَوْلُ عَلِي
 السَّفَر: خوی بؤ سەفەرکردن رَاهِنَا ◊ وای کرد
 فِئْرِي سەفەرکردن بِنِ ◊ الْعَائِلُ: رومکیکه
 روهکیکي تری مشهخۆری (طوفیل) بژیوی نی
 ومربگری ◊ ومکوو روهکی (هول) که روهکی
 (هالوک) له رهگهکانی بژیوی ومردمگری ◊
 الْعَائِلَةُ: خیزان؛ کۆمهئیک ئادهمیزاد که خان و
 بهرمیهک کۆیان بکاتهوهو و پیکهاتین له دایک و
 باوک و کور و کچ و خزم ◊ الْعَائِلَةُ: شتیکه،
 کهپریکه ومکوو چادر وایه له دار دروست
 دمگری بؤ خۆپاراستن له باران و شتی وا ◊
 الْعَوْلُ: نهو کهسهی داوای یارمهتی نی دمگری
 (جۆرو هۆکاری یارمهتیدانهکی) ◊ بژیوی خاو
 وخیزان ◊ بهرزکردنهوی دنگی گریان و هاوار
 له بواری میراتدا زیاد بوونی خاو من بهشهکان
 له بهشهکان نهو کاته نرخه بهشهکان کهم
 دمگریتهوهو ژمارمیان زیاد دمگری بؤنهوهی
 بهسهر میراتگرمهکاندا بتوانری دابهش بکرین ◊
 الْعَوْلُ: پشت بهستن و داوای کۆمهکی ◊ کۆلهکهو
 پشت و پهنا ◊ دهگوتری: (فلان عَوْلِي من الناس)
 فلانکس پشت و پهناو یارمهتیدرمه
 له خهئکی خراب دهپاریزی ◊ الْعَوْلَةُ:
 بهرزکردنهوهی دنگی هاوار و گریان ◊
 خواردنهوهی خهمو خهفت و خوشهویستی
 به پی هاوار و دنگ ههئپین ◊ الْعَوِيلُ: بهمانا
 (العَوْلَةُ) دئ ◊ الْعَوِيلُ: خاو و خیزانی مائیک و
 بیاوئیک که بیاومکه بهخویان دمکا ◊
 دهسگوتری: (هو عیال علی غیره) نهو باره

لهگهدهی و لاخ دپته دهر لهکاتی رۆپشتندا ◊
 الْعَوَقُ: لهمپهر ◊ کاری مهشخولکمر ◊
 همرشتیک خیر و بیری نهبی ◊ لیژی و تهلانی
 شیو و دۆل ◊ الْعَوَقُ: بهمانا (العائق) دئ ◊
 ترسنۆک ◊ کهسیک یان شتیک هه میسه لهمپهر
 هه بی لهبهردهم بپۆوستیهکانیان ◊ الْعَوَقُ:
 بهمانا (العوق) دئ ◊ الْعَرَقَةُ: نهو کهسهی بیته
 لهمپهر لهبهردهم خیر و خوشی ئادهمیزاد ◊
 الْعَرَقَةُ: بؤ موبالهغه لهمانای (العائق) دئ ◊
 الْعَيَقُ: نهستیرهکی سووره روناکی ههیه له
 کهناریکی مهجره (الایمن) لهدوا نهستیره
 سیومهله لئی پئش ناکهوی ◊ پئش نهستیره
 (جهوزا) ههئدی ◊ يَعْرِقُ: ناوی بتیکه
 لهسهردهمی نهزانیدا عهرمهکان دهیان پهرست.
 عَالِ الْمِيزَانِ: تهرازووکه ههردوولای هاوتا نهبوون
 ◊ سهنگ و سوکی ههبوو ◊ لایهکی له لایهکی
 بهرزتر بوو.

عَالِ فِلَانِ فِي الْمِيزَانِ: فلانکس تهرازو بازی کرد،
 له کیشاندا خیانهتی کرد.

عَالِ السَّهْمِ: تهرمه نیشانهی نهپیکاو لاپدا

عَالِ الْحِكْمَةِ: دادومرکه ستهمی کرد.

عَالِ أَمْرِ الْقَوْمِ: کاری گهل و نهتهوه نهستهم بوو
 چورتو لهمپهری تیدا پهیدا بوون ◊ عَالَتِ
 الْأَنْصَابُ: بهشه میراتیهکان عهولیان تیدا پهیدا
 بوو.

عِيَالِ الرَّجُلِ عِيَالَهُ: بیاومکه پیداویستی مان و
 مندالهکی دابین کرد.

عِيَالِ الْأَمْرِ فِلَانًا: کارهکه لهسمر فلانکس زۆر
 قورس بوو.

عِيَالِ صِرْهٍ: نارامی نهما، نارامی نی ههئگرا ◊ أَعْيَالِ
 الرَّجُلِ: بیاومکه مان و مندالی زۆر بوو، باری

عاونه معاونه: يارمهتی دا ۵ عَوْنَتِ الْمَرْأَةِ وَالْبَقْرَةَ: نافرمته که یان مانگا که تمه منی مام ناو مندی بوو ۵ عَوْنُ فُلَانًا: یارمتهی فلانکه سی دا ۵ تعاون القوم: هندی له خه نکه که یارمتهی هندیکی تریان دا ۵ اِسْتَعَانَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکه سی داوای یارمتهی له فلانکه سی کرد ۵ التعاون: له یواری نابوریدا رِنَبازِیْکی نابوریبه شیعارمگی نومیه: ده لَن كَوْمَه لَن لَه خزمتهی تاكدا بی تاك له خزمتهی كَوْمَه لَدَا بِن ۵ دیارده مگشی بی که هونانی جمعیهی هاوبهش بوو بمرزومندی نهدامانی جمعیه که وه لانانی ناو مندی ده لَن ۵ الْعَائَةُ: جه لیمبه حمیوان، یان رموه کمرمگتوی ۵ تووکی بمر ۵ الْعَوَانُ: مام ناو مندی له تمه مندا نمزور گهنج و نمزور بمر ۵ بمرزوری بوو نافرمتو بوو مانگا به کارده میندری ۵ ده سگوتری: (حَرْبٌ عَوَانٌ) شه ریک بوو یه ک له دوای یه ک خه لکی تیدا کوژرا ۵ الْعَوْنُ: یارمه تیدرو پاریزمر له همموو شتیک ۵ المتعارنة: نافرمتی به تمه منی قه له و ۵ بیره زنی قه له و ۵ المعانة: به مانا (العون) دئ ۵ المعارن: یارمه تیدر ۵ المعوان: که سیک زور یارمتهی خه لک بدا ۵ (ک: معاوی) ۵ الْمُعَوْنُ: به مانا (العون) دئ ۵ المعونۃ: به مانا (العون) دئ ۵ یارمتهی ۵ دمگوتری: (لَاتَبَخَلُوا بِعَوْنِكُمْ) چروکی به یارمتهی خوتانمان له گه ل مه کن.

عاه الزرع والماشية عوها: کشت وکاله که یان نازده لکه نه خوشی تیدا بلاو بووه ۵ اعاه الزرع والماشية: به مانا (عاه) دئ ۵ اعاه الرجل: پیاوکه نه خوشی که وته کشت وکاله که یان نازده لکه کانیه وه ۵ عَوَهُ الزرع والماشية: به مانا (اعاه) دئ.

بمسمر خه نکه وه و بوخوی سهر به خو نیه ۵ المعول: قولینگ، پاچی دووسمر.

عام في الماء عوما: مه له ی کرد له ناو ناودا ۵ دمگوتری: (عامت السفينة في البحر): که شتیه که به ناو ناودا رویی ۵ عامت الإبل في الیاء: حوشر به ناو سارادا رویی ۵ عامت النجوم: نمستیره به ناو ناسماندا رویی.

عام الخرس: نه سپه که به هیواشی رویی دمگوت لمدریادا مه له دمکا ۵ اعوم: سائیکی به سمردا تیبه ری ۵ که وته سهرمتای ساله وه ۵ عامت النخلة: دارخورما که سائیک بمری گرتو سائیک بین بمر بوو ۵ عامر فلانا معاومه و عواما: به سال مامه له ی کرد ۵ عوم الكرم: میومکه سائیک بمری زور بوو سائیکیش بمری که م بوو ۵ عوم فلان: فلانکه سی سواله دوراوه کانی خسته سهر یمک و کردنی به شاراو که لیشه ۵ عومت النخلة: دارخورما که سائیک بمری گرتو سائیک بین بمر بوو ۵ عوم السفينة: که شتیه که ی خسته ناو دهریاوه و به ناو ناودا لئی خوری ۵ العام: سال ۵ العامۃ: سواله دوراوه ی گهنم و جو که کو دمگرتینه وه و ده خرینه سمر یه ک و ده بین به شاراو که لیشه ۵ پردو معبهری بچوک به سمر رویاری بچوک ۵ العومة: خونفوسای بچکوله ی ناو ناو که مه له دمکن ۵ العوام: مه له وان ۵ نصینیک له رؤشتندا و ابروا و مگوو مه له بکا و بین ۵ العوامۃ: خانوه دارینیه که له سمر ناو ۵ یان هباریمکی معده منی خرو ناو کلور که سمر ناو دمگوهی ۵ عوم القوم: پروانه: (عمر) ۵ عانت المرأة عونا: نافرمته که تمه منی مام ناو مندی ۵ عانت البقرة عونا: مانگا که تمه منی مام ناو مندی ۵ اعاهه علی الشئی: یارمتهی دا ۵

العامة: نه خوشی و نافات که توشی کشت و کال و
ناژمل دمین ۵ له حمیدسا هاتووه: (لا یوردن
ذو عاهة علی مصح) با ناژملی نه خوش نمبریته
لاى ساغ.

عَوَى الكلب و ابن آری والذنبُ عواء: سمگو
چمهقل و گورگ لوتی خوار کرده و لوراندی.

عَوَى القوم: خه لکه که ی بانگیشی فیتنه و ناشوب
کرد.

عَوَى الشئ: شته که ی خوار کرده و، چه ماندیه و
۵ دمگوتری: (عَوَى الحبل): حبله که ی
دوولا کرده و هه لیویرنی ۵ (عَوَى الشعر):
قره گانی هه لپیچان ۵ (عَوَى الكمان):
که وانه که ی داهینا.

عَوَى من فلان: داکوکی له فلان کرد و بوختان بو
هه لبهسته که ی به درو خسته و ۵ عاراهم:
همرای نی کردن، دمنگی دان، به سمریاندا
نهراندی ۵ عَوَى عن الرجل: له جیاتی پیاره
غمیه تکراره که کابرای قسه هه لبهسته به درو
خسته و ورتی دایه و.

عَوَى الشئ: شته که ی خوار کرده و چه ماندی ۵
اعتوی الكلب و غوره: سمگو چمهقل و شتی و
لوتیان له حموا کرد و لوراندیان.

اعتوی الشئ: شته که ی داهینا و چه ماندیه و ۵
إنعوى الشئ: شته که خوار بووه چه مایه و ۵
تعارت الكلاب: سه گه گان لورانیدیان، و مرین ۵
تعارى بر فلان علی فلان: خیللی فلان گه له
کومه کیان له فلان کرد ۵ استعواهم: داوی
یارمته و به هاناوه هاتنی نی کردن ۵ بانگی
کردن بو نازاوه و فیتنه ۵ استعوى الكلاب
و غوره: سه گه گانی هه لنان بو لوراندن و مرین ۵
استعوى فلاناً: داوی له فلان کرد حبله که

هه لیویرنی ۵ قره گان خر هه لداو لولیان بکا ۵
العواء: مهنزلیکه له مهنزله گانی مانگ ۵
العوی: گورگ ۵ العراء: دمنگو همراو هوریا ۵
که لکه به ردی بچوک ده خرینه سمر یه ک بو
نیشانه ی ریگاو له نریک ریگای کویره پتی ناو
دول و که ژو سارا دروست دمکرین بو نه و ی
ریبوار مکان شارمزای نه و جوړه ریگایانه بن و
پیندا برؤن ۵ المعاربة: نبله سهگ که داوی
گوژه سهگ بکا ۵ بیچوه ریوی ۵ توته له سهگ.

عَابَ الشئ عیباً و عاباً: شته که عه بیدار بوو.

عَابَ الشئ: شته که ی عه بیدار کرد.

عاب فلاناً: فلانکه سی به عه بیدار و عه ب خواز
دانا ۵ عیباً: عه بیداری کرد ۵ نیسه تی بو لای
عه ب دا ۵ عیب العیبة: قمرتاله و سه و ی
به چنه ی دروست کرد ۵ تعیباً: عه بیداری کرد ۵
العاب: له که و خالی ناشیرین ۵ العیاب:
نامیری هه لاج که لؤکه و شتی و ا شی دمکاته و
۵ العیب: له که ۵ العیبة: به مانا (العیب دئ) ۵
قمرتاله، پوشه خورما، صندوق که له لقی
دار خورما دروست دمکرین بو نه و ی میوه ی تیدا
بگویرزیته و به سمر مشتاخ و خمرمان ۵
زهر فیکه له پیست دروست دمکرئ (همبانه)
شتی پنداویستی سه فیری تی دمکرئ ۵ عیاب
الود: سنگ و دل و دموون ۵ دمگوتری: (کادت
عیاب الرد تصفر) خمریک بوو دل و دموونی
خوشه ویستی تیدا نه مینئ ۵ که سیک شوینی
نهینئ که سیک تریب و نهینئ لا دابنی ۵
دمگوتری: (فلان عیبة فلان) فلانکه س جینگای
نهینئ فلانه ۵ العیبة: که سیک زور عه ب و
ره خنه له خه لکی بدوزیته و ۵ العیاب: به مانا
(العیبة دئ) ۵ العیاب: عه ب و له که ۵ شوینی

عمیدار ◊ الْمَعَابَةُ: بهمانا (العَبُّ) دئی ◊ الْمَعِيبُ:
شوینی عمیدار، رۆزگاری عمیب بهیدا بوون.
عَاثٌ عَيْثٌ وَعَيْثَانًا: خرابی کرد تیکی دا
لهکه لکی خست ◊ دمگوتری: (عَاثٌ فِي مَالِهِ)
مال و سامانه که بهمفرۆ دا ◊ لهشوونی
نمشاودا خهرجی کرد.

عَاثُ الذَّنْبِ فِي الْفَنَمِ: گورگ کهوته ناو
مهه مگانه و تاروماری کردن ◊ شروبری کردن
◊ عَيْثٌ فِي الرَّعَاءِ وَغَيْرِهِ: دست و مردایه ناو
فهرده شته کهوه دست تیکیرا بۆنه ووی
شتیکی ئی دهر بئینی بهی نه ووی جاوی لئی بی
◊ تَعَيْثُ الْإِبْلِ: حوشرکه ناوی خواردموه بهلام
تیری نه خواردموه ◊ الْعَيْشُ: برونه (عَثْمٌ) ◊
الْعَيْشُومُ: برونه (عَثْمٌ) ◊ الْعَيْشُوتُ: کهسک زور
ویرانه کارو خرابه کار بی ◊ الْعَيْثُ: بهمانا
(الْعَيْثُوتُ) دئی.

عَاجٌ بِه عِجَاً: پشتی بی بهست ◊ گرنگی پیندا
به زوری له بواری (نهفی) دا به کاردهینری ◊
الْعِيَادَةُ: برونه (عَوْدٌ) ◊ العید: برونه (عود) ◊
عَيِّنْتَ النخلةَ: دارخورماکه زور بهرز بوو، بوو
به (عهیدانه) ◊ الْعِيَادَةُ: دریزترین
دارخورمایه ◊ الْعِيْدَةُ: کهسکه ملکه جی حق و
راستی نه بی خوی بهزلزان و لوتبهرز بزانی ◊
ترو توب زل و نهفس بهرز و شک ته بیات ◊
الْعِيْدَةُ: بهمانا (الْعِيْدَةُ) دئی.

عَارٌ غَيْرًا وَغَيْرَانًا: هات و جوو بهردموام بوو.

عَارُ الرَّجُلِ فِي الْأَرْضِ: بیاوکه بهزه ویدا گهراو
هات و جوو ◊ عَارَتِ الْقَصِيْدَةَ: جامه شیعمرکه
بهناو خه لکدا بلا و بۆوه و خه لک قوستیانه وه.
عَارٌ فِي الْقَرَمِ: هه و ئیدا ناشوب و فیتنه بخاته نیو
که له کهوه.

عَارٌ فَلَانًا: ره خنه ی له فلان گرت.

عَارُ الشَّيْءِ: شته که ی فهوتاند له ناوی برد ◊ آهاره:
وای ئی کرد بی و بچی و هه میسه له هاتو چۆدا
بی ◊ قه له و ی کرد ◊ اعیر التصل: تیرمه که ی وای
کرد به دریزی خه تیکی به دهرموه بووی
له سه رب واته: ته بار تیکی هیل ناسای له سه رب بی
◊ عَايِرٌ بَيْنَ الْمِكْيَالَيْنِ مَعَايِرَةٌ وَعِيَارٌ: دوو
بیوهرمه که ی تافیکر دهنه و بۆنه ووی بزانی ناخۆ
نهندازمه که یان ته واهه یان نا ◊ عَيْرُهُ: پالی دا
به عمیب و عاره ووه کردموه گانی به له که که و خرابه
له قه له م دان، عمیداری کرد ◊ دمگوتری: (عَيْرُهُ)
بالجهل) ره وشتی نه زانی پال دا به نه زانی
له قه له م دا ◊ تعایروا: هه ره که یان نه ووی تریانی
عمیدار کرد و کاری عمیب نامیزی پالدا ◊
الْعَايِرَةُ: مه ریک له نیوان دوو میگه له مه ردا
نه زانی دوی کامیان بکه وئی ◊ الْعَارُ: هه رشتیک
به عمیب بزمی دردی ◊ الْعِيَارُ: بیوهر یان کیشهر،
هه رشتیک شتی تری بی مه زنده بکری ج
بیوانه بی ج کیشانه بی ◊ هه رشتیک دانرابی بۆ
نه ووی به رامه ربی شتی تری بی بکری ◊ عيار
النقود: نه اندازه ی نه و بره مه معدنه خالیسه ی
له پارمه که دا هه مه ◊ دمگوتری: (زپری هه زده
عه یان) ◊ العيار الناري: گولله ی دهمانچه و
تفهنگ ◊ الْعَيْرُ: گوپدریز ◊ نیوان به یه ک
که یشتی دوو قلینجی چاو به لای لوته وه ◊ یان
قلینجکی چاو به لای لاجانگه وه ◊ نه و ته باره
هیل ناسایه ی به دریزی تیره که دریزبۆته وه ◊
نه و دهماره ته باره به ستوه ی به ناو په لکی
که لا دا دریزبۆته وه ◊ الأعیار: نه و نه ستیره
زه ره یه نه له دامینی رپره و ی نه ستیره ی
سیومیلن ◊ الْعِي: نه و خواردمه منیه ی به ووی
قافله و کاروانه وه له ولاتیکه وه دهمیندی بۆ

ئادەمىزاد پېيىان دەۋى ۵ لە خوارىدن ۵
خوارىدنىمەۋە ئەۋ شتانه ۵ كاتو شوۋىنى
۵ مەدەست ھىنانى بېژۋى ۵ مۇجەى مۇجە خۇرو
خانەنشىن ۵ المَعِيشَةُ: بەمانا (المعاش)دى ۵
المعيش: شوۋىنى ئى رواندىنى درەختى باش ۵
درەختى پېر گەلاۋ چېرو تېكچېرژاۋ ۵ بىنەماۋ
ئەۋىل ۵ المِعْيَاشُ: ھەرشتىك بەناخۇشىۋ
زەھمەت مىرازى خۇتى ئى حاصل بىكەى ۵
المعيش: جىگىلى ئى روانى درەختو روھك ۵
عاطت العنق عَطَا: مىل درىژىۋو بەنارپىكى ۵
عاطت المرأة والناق: ئافرىتمەكە يان حوشترمەكە
نەزۇكىش نەۋوون كەجى چەند سالىك سىكىان
پېر نەۋو ۵ عَيْطُ عَيْطَا: مىل درىژ بوو ۵ عَيْطُ:
جارتىك ھاۋارى كىرد ۵ گىيا ۵ تَعَيْطُ العنق: مىل
بەنارپىكىۋ پىكى درىژ بىۋو ۵ تَعَيْطُ المرأة:
ئافرىتمەكە بەبى ئەۋەى نەزۇك بىن چەند
سالىك مىندالى نەۋو ۵ تَعَيْطُ النبات:
رومەكەكەى گۈشى شتىكى ۵ مەكۋو صمغى ئى ھاۋە
دەر يان ناۋى ئى ھاۋ ۵ تَعَيْطُ الرجل: پىاۋمەكە
پى ھەئسا ۵ تَعَيْطُ القوم: خەئكەكە دەستىان
كىرد بەھاۋە ھاۋارو بىگرەۋ بەردە ۵ العائط:
ھاۋاركىر، قىزەۋ ھەراكىر ۵ العياط: ھەراۋ
ھۇرپاۋ قىرەۋ بىگرەۋ بەردە ۵ گىريان.

عَيْطُ (مبني على الكسرة): دىنگى مىندالۋ زىقەۋ
چرىكەيان ۵ العيط: حوشترى پەسەنۋ بەبەر ۵
العياط: ھاۋاركىر، قىزەۋ ھەراكىر ۵ العَيْطَلُ:
پىروانە (عَطَل) ۵ عافت الطير عِفاً وَعِفاً:
بالتەمەكە دەۋرى شتەكەىداۋ ۵ پىستى لەسەرى
بىنىش.

عَافُ الطير عِفاً: بالتەمەكەى ھەئفراند بۇئەۋەى
بىزانى ئاخۇ چۇن دەپرواۋ لەكۋى دەنىشپتەۋە تا
بىكاتە نىشانەى گەش بىنى يان پەش بىنى.

۵ ولاتىكى تر ۵ العيار: كابىرەك زۇر بەناۋ ۵ ولاتدا
بىنۋ بىچى ۵ (تەتمەن) ۵ المَعَارُ من الخيل: نەسپىك
لاپىر بىروا ۵ المَعَارُ: عەبىبو عار ۵ المَعَايرَةُ:
مەزەندە كىردنى شت بەتەھلىلى قىياسى ۵
ھىزىان زاندرابى ۵ المَعَارُ: بەمانا (العار) دى ۵
لەبۋارى ھەلسەفەدا (المعار) بىرىتىبە لە
نەۋنەبەكى ھەبۋوى بەرچاۋ يان بە تەسەۋر
مەزەندەمىكراۋ بۇئەۋەى بىكرىتە پىۋەرو تەرازۋى
شت ۵ العلوم المعيارية: عىلمى مەنتىق ۵ عىلمى
جەمال ۵ عىلمى نەخلاق ۵ اعيس الزرع:
كشتۋكەلەكە تەپراى تىدا نەما ۵ تەپراى تىدا
نەۋو ۵ تَعَيْتُ الإبل: حوشترمەكە پىنگى سىۋى
سورى شلەبى بوو ۵ الأعىس: حوشترى پىنگ
سىۋى سورى شلەبى ۵ حوشترى پەسەن ۵
العىساء: مېنەى (الأعىس).

عاش عِشا وعِشة ومعاش: زىا، گىيانى تىدا بوو،
كەۋتە كارۋانى ژىانەۋە ۵ أعاشه: ۵ وى ئى كىرد
بىۋى ۵ عایشه: لەگەلى زىا ۵ عَيْشَه: ۵ وى لىكىرد
بىۋى ۵ تەپراشۋا: بە خۇشەۋىستىۋ پىك
پازىۋوون ژىانىان بەسەر بىرد ۵ تَعَيْشُ: ھۇكارى
ژىانى كىرتنە نەستۋو خەرىكى دابىنكىردىنى
پىداۋىستى ژىان بوو ۵ العاش: خاۋمىنى ۵ مزعى
باش ۵ بارۋدۇخى لەبار ۵ العائشة: مېنەى
(العاش) ۵ العيش: ژىان، ئەۋ شتانهى ژىانىان
پىۋە پەبىۋەستە ۵ مەكۋو خۇراك ۵ خوارىدنىمەۋە
پۇشاك ۵ داھات ۵ نان، دەگوتى: (عيش بنى فلان
اللبن) ژىانى ھۇزى فلان شىرو ماستە ۵ واتە
ژىانىان لەسەر ئەۋ شتە دەپروا ۵ العيشة:
حالتەى ئادەمىزاد لەژىاندا ۵ العيش: بۇزىدە
پۇبى لەماناى (العاش) دى ۵ نەۋا، نان فرۇش
۵ المتعيش: كەسپىك نەندازمەكى پىداۋىستى
ژىان بۇ دابىن بوۋى ۵ المعاش: ئەۋ شتەى

عَرَفَ الطعام أو الشراب: خوارده که یان شهرابه‌کمی به‌لاوه ناخوش بوو خستیه نهو لاره یان به‌جیی هیشت وازی لی هیئا، حمزی لی نه‌بوو ◊ اَعَاَفَ القَوْمُ: خیلکه نازه‌ل و ولاخه‌کانیان ناومه‌یان نه‌خوارده‌وه به‌دلّیان نه‌بوو ◊ اِعْتَاَفَ: تیشوی ناماده کرد بؤسه‌فهر ◊ بالنده هه‌لفراندنی کرده پیشه‌ی خوئی به‌مه‌به‌ستی ره‌شبینی یان گه‌شبینی ◊ اِعْتَاَفَ الثَّيْبُ: شته‌کمی حه‌ز لی نه‌بوو وازی لی هیئا ◊ تَعَيَّفَ: بالنده هه‌لفراندنی بؤ ره‌شبین و گه‌شبینی کرده پیشه‌ی خوئی ◊ رَهْمَلِي هَاوِيَشْتُو خُوِي بِه غَهِيْب زَان نِيْشَان دَا ◊ الْعِيَاْفَةُ: هه‌لفراندنی بالنده دمنگدانیه‌تی و جاودیری گردنیه‌تی بؤته‌وه‌ی بزاندری چؤن دهر او بؤ کوی ده‌چئ بیکاته نیشانه‌ی ره‌شبینی یان گه‌ش بینی ◊ گومان و هست ◊ الْعِيْفَةُ: مالی چاک و باش ◊ الْعِيْرُفُ: که‌سیک زؤر خهریکی بالنده فراندن بی بؤ مه‌به‌ستی ره‌ش بینی یان گه‌ش بینی ◊ حَوْشَرْتِكْ تِيْنُوِي بِيْ وَ بُوْن بَمْنَاوَمَكَهْوَه بَكَاو نَهِيْخْوَاتَهْوَه ◊ عَاَقَهُ غَيْقًا: ممنعی کرد ◊ نه‌یهیشت ◊ لهو شته لایدا ◊ عَيْقٌ فِي صَوْتِه: هاواری کرد، دهنگی بمرز بؤوه ◊ الْعَيْقُ: به‌شئاو، نؤره ناو ◊ الْعَيْقَةُ: ده‌شتایی و چؤله‌وانی ◊ که‌نار دهریا ◊ الْعَيْسِقُ: بروانه (عوق).

عَاكَ عَيْكَانًا: رۆیی و شانی هه‌لته‌کاند.

عَالَ فلان عيلاً: فلانکس هم‌زار که‌وت ◊ خیزانی زؤر بوون.

عَالَ فِي الْأَرْضِ عَيْلًا: به‌ناو زمویدا رۆی و سورایه‌وه.

عَالَ فِي مَشِيهِ: له رۆیشتندا خوئی باداو له‌نجه‌و لاری کرد.

عَالَ الْمِيْرَانُ: تهرازومه‌که به‌رزو نزمی کرد.

عَالَ فُلَانٌ: فلانکس سته‌می کرد.

عَالَ الثَّيْبُ فُلَانًا: شته‌که فلانکسی دمه‌وسان کرد ◊ بېرستی لی بېری ◊ ناناچی کرد.

عَالَ الضَّالَّةَ عَيْلًا: شته ونبووه‌که سه‌رسامی کرد نه‌یزانی چؤنی لی بگه‌رئ و له کوی بؤی بجئی و هه‌ولی بؤیدا.

عَالَ كَلَامَهُ: سه‌کانی خوئی ناراسته‌ی که‌سیک کردن که نه‌په‌موه‌یست بیان بیسی ◊ اَعَاَلَ الرَّجُلُ: بپاومه‌که خیزانی زؤر بوو ◊ اَعَاَلَ الثَّيْبُ: شته‌کمی داواکرد ◊ هه‌ولی بؤدا ◊ بؤی گه‌را ◊ اَعَاَلَ الصَّائِدُ: نیچیره‌وانه‌که گه‌را بؤ نیچیره‌و هه‌ولی گرتنی دا ◊ اَعْيَلُ: خیزانی زؤر بوو ◊ (فهر مَعْيَلٌ) ◊ عَيْلٌ: خیزانی زؤر بوو ◊ عَيْلٌ عِيَالُهُ: بزئوی بؤ خیزانه‌کمی دابینکرد و نهرکی به‌خپوکردنیانی له نه‌ستؤ گرت و نه‌فه‌قه‌ی کیشان ◊ عَيْلُ القَوْمِ: هه‌ومه‌کمی پاش گوی خست و به‌خه‌میانه‌وه نه‌بوو ◊ تَعْيَلٌ فِي مَشِيهِ: له رۆیشتنیدا خوئی باداو لارو له‌نجه‌ی کرد ◊ الْعَائِلَةُ: بروانه (عول) ◊ الْعَيْلَةُ: هه‌زاری و پیداو‌یستی ◊ الْعَيْلُ (عَيْلُ الرَّجُلِ): خاو و خیزانی بپاو؛ نه‌وانه‌ی نهرکی به‌خپوکردنیان له‌نه‌ستؤی دابی ◊ الْمَعْيَلُ (رَجُلٌ مَعْيَلٌ): بپاویکی خیزانداره ◊ پاشگوی خراوه.

عَام الرَّجُلِ عَيْمًا وَعَيْمَةً رَعِيْمًا: بپاومه‌که حمزی له‌شیر بوو ◊ شیرمه‌کمی که‌م بوو ◊ تینوی بوو ◊ اَعَامَ القَوْمَ: خه‌لکه‌که حوشرمه‌کانیان فه‌وتان و شیریان لی بېرا ◊ اَعَامَ اللهُ فُلَانًا: خودا حوشری فلانکسی فه‌وتاندن و کابرا بی شیر و ماست

مايهوه ۵ اِعْتَامُ الرَّجُلُ: پياومهكه زور نارمزوی ماستی كرد ۵ زور تینوو بوو ۵ اِعْتَامُ الشَّيْءِ: قهصدی شتهكهی كرد ۵ ههولی بهدمستهینانی دا ۵ العِيَامُ: رۆژ ۵ دهگوتری: (سرت العیام كله) ههموو ماوهی رۆژ له رۆیشتن دا بووم ۵ العِيَمَةُ: جهزلیكردن و تاسوخی زور بۆ ماستو شیر ۵ تینوایهتی زور ۵ العِيَمَةُ: لهههموو شتیك باشهكهی ۵.

عَانُ الحَفَارُ عَيْنًا: بیر ههلهکنهكه گهپشته کاریزاو ۵ دهگوتری: (حَفَرْتُ حَتَّى عِنْتُ).

عَانُ المَاءِ أَوْ اللَّمْعِ: ناومهكه رهوان بوو ۵ فرمیسك رِزَا.

عَانُ البِرِّ: بیرمهكه ناوی زور بوو.

عَانُ عَلَى القَرَمِ: چاودنر بوو بهسمر قهومهكهوه.

عَانُ فُلَانًا: چاوی ههنگاوت.

عَانُ الحَاسِدِ فُلَانًا: چاوجنۆك بهچاو فلانی ههنگاوت ۵ چاومزازی ئی دا.

عَانُ القَرَمِ وَهَمَّ عِيَانًا: بوو بهچاودنر بهسمر قهومهكهیهوه.

عَيْنٌ عَيْنًا وَعَيْنًا: چاوی گهورهو جوان بوو ۵ اعَانُ الحَفَارُ: بیر ههلهکنهكه گهپشته کاریزاو ۵ اعَانُ الحَاسِدِ الشَّيْءِ: چاو پیسو و ههسودمهكه بهدوای شتهكهدا گهرا بۆنهوهی بهچاو بیههنگیوی ۵ اعَيْنَ الحَفَارُ: بیر ههلهکنهكه گهپشته کاریزاو ۵ عاینه معاینه و عیانا: بهچاو بیینی ۵ دهگوتری: (لقیته عیانا) توشی بوومو بهچاوی خۆم بیینی ۵ گومانم لهبیینیكهدا نیه ۵ عَيْنَ الرَّجُلِ: پياومهكه کالای داو کالای و مرگرت بهسلفه ۵ عَيْنَ التَّاجِرِ: بازرگانهكه کالاکانی بهقهرز هروشتن و دوایی لهکرپارمهکی گرپنهوه بهنهقدی و حازر

بهنرخه گهمر بۆنهوهی مامهلهكهی ریبوو سووی تینهكهوی ۵ (بهكوردی حیلله شهرعی كرد) ۵ عَيْنَ الشَّجَرِ: درهختهكه سهوز بوو گوئی كرد ۵ عَيْنَ القِرْنَةِ: ناوی كرده كوندهكهوه بۆنهوهی له شوینی دوراوه و بیینهكراوی بیته دهر و كونه و ردهكانی بههاوسانی دزومهكه بگرین ۵ عَيْنَ الشَّرْبِ: كراسهكهی پهراویز نهخشاو كرد بهجوار گۆشهی بجوك بجوك تا بشوبهیته چاومگا ۵ عَيْنَ اللُّزْزَةِ: مرواریهكهی كونكرد ۵ عَيْنَ الحَرْبِ: شهرو جهنگهكهی بهرپتومبرد ۵ عَيْنَ الشَّيْءِ: شتهكهی دمستنیشان كرد لهناو شتهكاندا ۵ عَيْنَ المَالِ لِفُلَانٍ: مالهكهی تاییهت كرد بهفلانكهسهوه ۵ عَيْنَ فُلَانًا: ههوالی دا بهفلانكس بهو لهككهو عمیبانهی كهلهدهم و چاوی دا دیارن ۵ دهگوتری: (عَيْنٌ عَلَيْهِ) خهبهری پاشای لیداو لای پاشا رهخنهی ئی گرتو ههلوئیسته خراپهكانی دزی گهل و ولات بۆ پاشا رونكردهوه ۵ دهگوتری: (أَتَيْتُ فُلَانًا فَمَا عَيْنَ لِي بَشِيئٍ) هاتمه لای فلان و هیچی نهدامی ۵ عَيْنٌ فُلَانًا فِي وظيفته: فلانكهمسی تمعین كرد له و مزیفهكهیدا ۵ اِعْتَانَ القَرَمَ وَهَمَّ: ههوالی بۆ قهومهكه هیئا ۵ اِعْتَانَ الشَّيْءِ: لهشته باشهكهی ههلهگرت ۵ بهقهرز شتهكهی كری ۵ تَعَيَّنَ الرَّجُلُ: پياومهكه سلفهی و مرگرت ۵ چاوی ههلهپری و لهشتهكه ورد بۆوه تا بهچاو بیههنگیوی ۵ تَعَيَّنَ السَّقَاءُ: كوندهكه كۆن بوو رزی تهنگ بوو ۵ تَعَيَّنَ عَلَيْهِ الشَّيْءُ: خودی شتهكه لهسمری چهسا ۵ تَعَيَّنَ الشَّيْءُ: شتهكهی بهچاوی خۆی بیینی ۵ تَعَيَّنَ القَرَمَ عِيَانًا: خهلهكهه یهکیکیان دیاریكرد بۆنهوهی کاری سیخوریان بۆیکا ۵ العَائِنُ: دهگوتری: (ما بالدار عَائِنٌ) كهم لهخانومهكهدا نیه ۵ (شرب من ماء

عائن) لهناوی رهوانی خواردموه ◊ العائنة: ميينه
 (العائِن) ◊ (عائنة بي فلان) مال و دارایی خيلى
 فلان ◊ العَيْنُ: چاو ◊ كاريژاو ◊ ناويك لهزموى
 بيته دمرو رهمان بين ◊ خهلكى شار تاكى خيزان
 ◊ سيخورو جاسوس ◊ سمرؤكى سويا ◊ پيشهتاي
 سويا ◊ ريش سبي هوزو خيل ◊ خودى شت ◊
 پارمى سكه لندراو ◊ دهگوتري: (اشريت بالعين لا
 بالدين): به حازر گرپم نمك بهمهرز ◊ شتى حازرو
 بهيدهست همرشتيك بين ◊ دهگوتري: (بعث عيناً
 بعين) هروشتم حازر بهحازر ◊ شتى بهنرخ و
 كاكله شت ◊ دهگوتري: (هذه القصيدة من عيون
 الشعر).

عين الحمل: گويز.

عين السبكية: نهستوربوونى پيست و رفق بوونى
 ومكوو نهو خاران و نهستوربون و رهقبونهى
 پيستی قامكى قاج بههوى زهختى پيلاوموه ◊
 العينة: باشى شت ◊ لههرشتيك باشهكهى ◊
 سلفه و پيشينه ◊ كهمرستهى شهر ◊ دمشگوتري:
 (ثوب عينة) كراسيكي جوانه ◊ العيسون:
 چاوپيس ◊ كهسيك زور چاوى پيس بسى و
 ههنگيو بين ◊ العَيْنُ من الرجال: پياوى گرپنووك
 ◊ كونده و گوژميهك ناوى لهبهر بپروا ◊ العينة:
 جوژنيك لهمادميهك ومكوو نمونه بوهممووى
 ◊ المعان: شوين مهنزل و جينى هوانهوه ◊
 دمشگوتري: (هم منك بمعان) نهوان لهتووه
 ديارن دمتوانى بيان بينى ◊ المعيان: چاو پيس و
 بهچاو ههنگيو ◊ المعين من الماء: نهو ناوهى
 بهدمرموهيه و لهسمر زموى رهمان دهبيى و
 دهبينري ◊ المعين: بهمانا (المعيرن) دئ ◊ المعين
 من البقر: مانگايهكه نيوجهوانى رهش بين ◊
 همروا بهقوماشنيك دهگوتري پهراويژ چن
 كرابن و بهوينهى جوارگوشه پى بجوك بجوكى

وا بشوبهيته چاوه گاكويى ◊ لهبوارى
 نهندانزيارشدا به جوارگوشه بهك دهگوتري
 لايهكانى چوونيهك بن و سوچهكانى راست
 نهبووبنهوه.

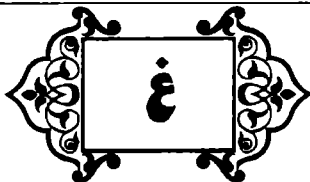
عاه المال والزراغ: مال و سامانهكه، كشت وكالهكه
 توشى بهلا بوو.

هيه المال والزراغ: بهمانا (عاه دئ) ◊ اعية القوم:
 خهلكهكه كشت وكالهكه بيان توشى بهلا بوو
 نهخوشى تيكهوت ◊ بيان نازه لهكانيان
 نهخوشيان تى كهوت ◊ عية بالرجل: بانگى
 پياومكهى كرد هاوارى لى كرد ◊ بهسهر يا
 نهپراندى ◊ العائنة: هاوارو دمنگ بهمرزكرندهوه
 ◊ العاهة: بپروانه مادهى (عوة).

عَيَّ في منطقه هيا وعاء: زمانى گيرا، قسهى بو
 نهكرا، نهيتوانى مهبهستى خوى دهبريئ ◊ عَيَّ
 الأمر وبالامر: كارى خوى نهزمانى ◊ اعيا الرجل
 أو البعير في سره: پياومكه يان حوشترمهكه له
 روشتنيدا ماندو بوو زور شهكهت بوو ◊
 دمشگوتري: (اعيا السر) روپشتن زورى ماندوو
 كرد ◊ اعيا عليه الأمر: كارمهكه دهسهوسانى كرد
 نهيزانى چون نهجامى بداو لهكوپوه دهستى
 بين بكا ◊ دمشگوتري: (اعيا الداء الطيب)
 نهخوشيهكه پزيشكهكهى دهستهوسان كرد
 همرچهنده همولى دا نهيزانى چون هلاچوى
 بكا ◊ اعيا فلان: فلانكهس قسهيهكى هينايه
 پيشهوه كهس تئى ناگا ◊ يان كاريكى نهجامدا
 نازاندرئ چونه و چيه ◊ اعيا صاحبة: قسهيهكى
 ناراستهى هاوهلهكهى كرد نازاندرئ روى
 لهكيبه و مهبهست چيه ◊ عيا الرجل: پياومكه
 قسهيهكى كرد يان كاريكى نهجامدا نازاندرئ
 مهبهستى چيه ◊ عيا صاحبة: قسهيهكى
 ناراستهى هاوهلهكهى كرد نازاندرئ روى

لهكَيِّيه و مهبهست چيه ◊ تعايا الرجل: خوى وا
 نيشاندا كه ناتوانى قسه بكاو زمانى گيراوه و ايش
 نيه زمانى نه گيراوه ◊ تعايا بالأمر: نه ميتوانى
 كاره كه باش نه انجام بدا ◊ تعايا عليه الأمر:
 كاره كه دسته و هسانى كرد نه ميزانى چؤن
 دهستى بئ بكاو چؤن نه انجامى بدا ◊ تَعْيًا بالأمر
 و عليه الأمر: دوق به مانا (تعايا به و عليه) دئ ◊
 إستمعيا بالأمر: كاره كه نه زانى، بوى جئ به جئ
 نه كرا ◊ الأعيَّة: نه و ميه هاوه له كه متى بئ

هه لئخه له تئنى و چه واشه بكهى به يه كئ له و
 هه له و غه له تانهى خه لك به كار يان دئنى
 بؤسمر لئ شئواندن و جاوبه سته كئ ◊ العيَاءُ
 (الداء العيَاءُ): دهر دئكى كوشندهى و مها
 چا كبوونه و هوى نه بئ و دهر مانى دست نه كه وئ ◊
 العِيءُ: زمان گيران و قسه بؤنه كران ◊ نه بوونى
 توانا بؤنه و هوى مه به ستهى خؤت دهر بئرى
 به شئوهى بئويست ◊ نه دؤزينه و هوى رئنگاى
 مه به سته ◊ نه زمانينى نه انجامدانى كار.

أَنْعَيْنُ: پیتی نۆزدهمهه له پیتهکانی هیجا ◊
 شوینی لَی هاتنه دمرهوی کۆتایی گهرووه بهلای
 دمهوه، لهخوار زمانه بچکۆلهومیه ◊ الفاز:
 جۆنیهتی و حالتهتیکى مادیمیه لهسنى
 حالتهتهکى ◊ بهروالتهت و عادت شفافه و
 لهههموو حمییزو کون و گهلهبهریک دهخزئ و
 دهچیته ناویانهوه و شیوی ئه و دمگري، وهکوو
 ههواو ئۆکسیجن و دوانهئۆکسیدی کاربۆن له
 پلهی گهرمی ناسایی و پهستانی ناسایدا.

غاز الفهم: تیکهلاویهکی غازهکانه بۆ
 گهرمکردنهوه و رونایکی بهکاردهیئیرئ.
 غاز الاسمباح: ههر غازیک بهکاربهیئدرئ بۆ
 رونایکی بهههنگیرساندنی.

غاز الحمرل: غازیکى زههراوییه له شهردا
 بهکاردهیئدرئ ◊ الفازو: شهراپیکى شیرینه و
 گهمیک زمیتی عهتر نامیژی لهگهڵ دایه و
 غازى دوانهئۆکسیدی کاربۆنى تیکهله بههوی
 پالنهپهستویهکی بههیزتر له پالنهپهستوی ههوا،
 وادمبئ مادهی تریشی تیکهڵ دمگري بۆنهوهی
 تامی حیا و پهنگی حیا پهیدا بکا ◊ غَبَّتِ الْمَاشِيَةَ
 فِي السَّوْدِ غَبَّأً: نازهلهکان رۆژیک ناویان
 خواردموه و رۆژیک نهیان خواردموه ◊ غَبَّتِ
 الْحَمِيَّ عَلَى الْمَحْمُومِ: لهرزوتادارهکه رۆژه
 نارۆژیک تاي لَی دئ.

غَبَّ الرَّجُلُ فِي الزَّرَارَةِ: بپاوهکه کات دواى کات
 سهردانى کرد ◊ ههر لهم روانگهوه گوتراوه: (زر
 غَبَّ تَرَدَّدَ حَبًّا) ناوه ناوه بچۆره دیدمى خرم و

دوست و ناسیای زوزو مهچۆ بۆنهوهی زیاتر
 خۆشهویست ببین.
 غَبَّ الْأَمْرُ: کارمه گهپشته کۆتایی.
 غَبَّ الطَّعَامُ غَبًّا وَغُبْرًا: خۆراکهکه بۆگهنى کرد
 گوراو خراب بوو.
 غَبَّ فُلَانٌ عِنْدَ غَبَّأً: فلانکەس لای مایهوه، شهو
 لای مایهوه.

غَبَّ الرَّأْيَ: ههلوهستهی کرد له دهربرینی راو
 بۆچونی خۆی ◊ به کاله و خۆرای خۆی
 دهربری ◊ غَبَّ الْقَوْمُ: خهلهکه نازهلهکانیان
 رۆژیک ناویان خواردموه و رۆژیک نهیان
 خواردموه ◊ غَبَّتِ الْحُلُوبَةُ: شیردەرکه درهنگ
 شیرى دا زوزو گوانی شیریان تى نههاتهوه ◊
 غَبَّ الطَّعَامُ: خۆراکهکه تیکچو بۆگهن بوو ◊
 غَبَّ عِنْدَ: شهو لهلای مایهوه ◊ غَبَّتِ الْمَاشِيَةَ:
 نازهلهکانی ناو نهدان ◊ غَبَّ الْقَوْمَ: رۆژیک
 هاته لای خهلهکهوه رۆژیک نههات ◊ رۆژه
 نارۆژیک سهردانى قهومهکهی کرد ◊ غَبَّ
 الشَّيْءُ فُلَانًا: شتهکه کهوته سهر فلانکەس ◊
 شتهکه رووبهروی فلانکەس بۆوه ◊ دمشگوتري:
 (فلان لا يُغْبِنَا عَطَاةً) بهخشش و عهتای فلانمان
 لَی نابیرئ، ههموو رۆژى بۆمان دشنیرئ.

غَبَّ الطَّعَامُ: خۆراکهکه خراب بوو بۆگهنى کرد ◊
 غَبَّ فُلَانٌ فِي الْأَمْرِ: فلانکەس زینده پهوی
 لهکارمهکهدا نهکردو بمرناسایی ومرى گرت ◊
 غَبَّ الشَّأْءَ: رۆژه نارۆژیک مهپهکهی دۆشى ◊
 التَّغْبَةُ: شایهتی بهدرۆ ◊ الْغَبُّ: لهههموو
 شتیکیدا کۆتایی و دواپینهکهیهتی ◊ دهق بهمانا

ناوموهی داومشا بویه پاش ماومیهک: زارکی
 برینهکه دراپهوهو کیوم و زوخاوی لی هاتهدمر
 (فهر غَبَّرَ) ◊ اَغْبَرُ: تمپو تۆزی بهریاکرد
 اَغْبَرُ الشَّيْءُ: رنگی شتهکه ومکوو رنگی خاکی
 لی هات ◊ اَغْبَرُ فِي حَاجَتِهِ: زۆر تیکۆشاو ههوللی
 جیدی دا بۆ نهجامدانی کارمکانی و دابینکردنی
 پیداوپستهیکان ◊ غَبَّرَ: تمپو تۆزی ههلساند
 غَبَّرَ فِي رَجْهَةٍ: پیچی کهوت ◊ ومکوو بلتی له
 پیتیهوه تمپو تۆزی ههلساند ◊ غَبَّرَ الشَّيْءُ:
 شتهکهی تمپو تۆزاوی کرد ◊ غَبَّرَ الضَّيْفَ: دوو
 دهنک خورمای تازه پیگهیشتوی پیتشکهشی
 میوانهکه کرد ◊ دمرخواردی دا ◊ تَغَبَّرَ: تمپو
 تۆزاوی بوو ◊ تَغَبَّرَ النِّاقَةُ: دوا چۆره شیر
 حوشترمهکی دۆشی ◊ دهمگوتری: (تَغَبَّرَ مِنَ الْمَرَاةِ
 وَلِدًا) مندالیکی لهناهرتهکه بوو ◊ قازانجی
 نهومی له زنهکه کرد مندالیکی لی بوو ◊ اِغْبَرُ
 الشَّيْءُ: بهمانا (غَبَّرَ دَيْ) ◊ دهمگوتری: (غَبَّرَ
 الْيَوْمَ) رۆزمکهی تمپو تۆزاوی و خۆل باران بوو
 ◊ تمپو تۆزمکهی زۆر چرو پر بوو ◊ اِغْبِرْتِ
 الْاَرْضَ: زموی روتن بوو هیچی نهرواندو بی
 بهرو بووم بوو ◊ الاغْبَرُ: تیبهربوو کۆن و پزی
 ◊ بی بهقاو بهردهوام نهبوو ◊ دهمگوتری: (لَا
 يَغْرُثُكَ عَزَّ الدُّنْيَا فَانَّهُ اَغْبَرُ) با جوانی و رازاومیی
 دونیا وات لی نهکا لهخۆت باهی بی چونکه
 دونیا بی بهقایهه بۆکسه تاسمر نییه ◊ الغابِرُ:
 باقی ماوه ◊ ◊ غابِرُ بِنِي فَلَانٍ: باقی ماندهی
 خیتی فلان ◊ ههروا وشهی (الغابِر) بهمانا
 رۆژگاری رابردو دئ ◊ دهمگوتری: (كَانَ ذَلِكَ فِي
 الزَّمَنِ الْغَابِرِ) ◊ الغُبَارُ: تمپو تۆزو خۆلهپهته
 جۆره خهتیکلی ورده نامتھی بیهکۆتردا
 رهوانهکراوی پین نووسراوه ◊ دهمگوتری: (طلب
 فلاناً فما شق غباره) ههوللی دا بگاته فلانکسهو

(بَعْدَ دَيْ) ◊ دهمگوتری: (جَاءَ غَيْبُهُ) دواي نهو هات
 (حَمَى الْغَيْبُ) لهرزو تا که رۆژه نا رۆژیک بوو
 الْغَيْبُ: ناوی سهر کردوی شهپۆل دهریایه،
 کهبهسهر کهنارمکانی دا سهرپیز دمکا ◊ شیوو
 دۆل ◊ الْغَيْبُ: زَیْر چۆلهمه، غمبغهبه نهو
 گوشتو پیتسه ههلاوساوهی له زَیْر گهردنهوه
 شۆر دهمیتسهوه بهتابهتی لههی ئادهمیزادو
 کهلهشیرو رهشهولاخ ◊ الْغُبَّةُ: زبانی
 کولههرگی ◊ الْغَيْبُ: گوشتی شهو ماوه ◊
 گوشته کۆن ◊ سَبْلًا و جَوَّكَايَ تهنکه بهری
 قهدپالی کتوو ناوزهومی ◊ الْغَيْبَةُ: شیر بهیانی
 که شهو شیر تری بۆ دهمدۆشری و دهمخرتیه
 سهری و ههوین دهمکری و بهیانی دهمهزیندری
 الْمَغْبَةُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: کۆتایی و سهرمنجایی شت
 دهمگوتری: (لِذَا الْأَمْرُ مَغْبَةً طَيِّبَةً) نهم نیشه
 سهرمنجاییکی باشی ههیه ◊ الْمَغْبُوبُ: (نور
 مُغْبٍ) گابهکی چۆلهمه نهستورو گهورهیه.

غَبَّثَ الشَّيْءُ غَيْبًا: شتهکهی تیکلاو کرد
 دهمگوتری: (غَبَّثَ الزَّيْدُ بِالْعَمَلِ) رۆنه کهرمکهی
 تیکهلی ههنگوین کرد.
 غَبَّثَ اللَّيْلُ غَيْبًا وَغَيْبًا: رنگی خاکی بوو تمپو
 تۆزاوی بوو ◊ (فهر اَغْبَثَ وَهِيَ غَبَاءٌ) ◊ اِغْبِثُ:
 بهمانا (غَبَّثَ دَيْ) ◊ الْغَيْبِيَّةُ: کهشک ورددمکری و
 تیکهلی بهرۆن دهمکری.

غَبَّجَ الْمَاءَ غَبْجًا: قوم دوا قوم ئاومکهی خواردهوه
 الْغَبْجَةُ: قوم (مزه خواردنهوهی شلهمهنی).

غَبَّرَ غَبْرًا: مایهوه ◊ تیبهری.

غَبَّرَ الشَّيْءُ غَبْرًا وَغَبْرًا: تمپو تۆز دایبۆشی ◊ رنگی
 خاکی بوو.

غَبَّرَ الْجَرْحَ غَبْرًا: برینهکه لهسهر بیسی
 گوشتهومزوونی هینایهوه سهرمهی چاک بۆوهو

به تۆزی پاشی نهگهی ۵ نهیگهیشتی ۵ (الغبار الذری) نهو ماده تیشکانمن که لهناکامی تمقینهوهی زمپرمدایته جن و رمشبا بهم لاو بهولادا بۆشوینی دوری دمباو لهسهرزهوییهکه دمکهوئی و زیان به زیندهومرانی سهرزهوییهکه دمکهیهنی ۵ (الغبارة: تیکچون و پشوی سییهکانه لهناکامی ههلمزینی تمپ و تۆز پهیدا دمبن ۵ (الغبیر: (غبر کل شی) کۆتایی و باقی ماندهی ههموو شتیکه ۵ (غبر اللیل) کۆتای و باقی ماندهی شهو ۵ (غبر المرض) کۆتایی و ناسهواره باقی ماندهکانی نهخۆشییهکه ۵ وای لی هاتوو بهزۆری بۆ باقی ماندهی شیر ناو گوانی نازهل بهکارین ۵ ههروا ناوه بۆ باقی مانده خوینی عادهی مانگانهی نافرمت ۵ دمگوتری: (ناقه بها غبر) حوشرتیکه ههندیکی شیر له گواندا ماوه ۵ (الغبیر: بهمانا (الغبیر) دئی ۵ (الغبیر: بهمانا (الغبار) دئی ۵ مانهوهو بهردهوامی ۵ دمردیکه له سمی حوشرتا پهیدا دمبن پیی دمگوتری: (تهبهقه) ۵ (الغباء: زهوی ۵ (الغباء: وشکسهالهکان ۵ نهو سالانهی بارانیان تیدا ناباری ۵ (بنو الغبراء) ههزاره ناتاجهکان ۵ (الغبیران: دوو دهنکه خورمای تازه پیگهیشتوو له قاپیکدا ۵ (الغبیر: تهپوتۆزای بوون ۵ (الغبیرة: بهمانا (الغبار) دئی ۵ (الغبیاء: شهراپیکی سمرخۆشکه که لهزورات دهگیری ۵ جوره رومکیکی درهختیه له پییری داره گولدارهکانه بۆ جوانی و بۆ مهبهستی تریش دهرۆپندری.

غَبَسَ الْغَبَسُ الْغَبَسُ: شهو تاریک بوو ۵ (الغبس: تاریکایی ۵ رنگی خاکی ۵ (الغبسة: تاریکایی.

غَبَسَ الْغَبَسُ الْغَبَسُ: هیللی له فلانکس کرد.

غَبَسَ الْغَبَسُ الْغَبَسُ: باقی ماندهی شهو تیکهل به سیایی بهیانی بوو.

غَبَسَ الْغَبَسُ: ولاخهکه رنگی خاکی بوو ۵ (الغبس اللیل: بهمانا (غَبَس) دئی ۵ (الغبس: باقی ماندهی شهو تاریکی کۆتایی شهو ۵ (الغبسة: تاریکایی کۆتای شهو ۵ رنگی رمشی زۆر تاریک له رنگی نازهلدا ۵ (غَبَسَتِ الْعَيْنُ غَبَسًا: چاوی ریبوقی کرد بههوی گریانی زۆروهو ۵ (فهی غبصاء) ۵ (الغبص: چاکیکی سیییه له هویلینچکی جاودا کۆدمبیتهوه.

غَبَسَ الْغَبَسُ الْغَبَسُ: دستلی له نازهلهکه دا بۆنهوهی بزانی کره بان قهلهوه.

غَبَسَ الْغَبَسُ الْغَبَسُ: ناواته خواز بوو ومکوو فلانکسی لی بئ ۵ نهوهی نهو پیی گهیشتوو لهنازو نیعمهت بۆ نه میس بئ، بهبئ نهوهی ناوات بخوازی فلان نیعمهتهکانی نه مینن و بۆ نه م بین.

غَبَسَ الْغَبَسُ الْغَبَسُ: بهمانا (غَبَط) دئی.

غَبَسَ الْغَبَسُ الْغَبَسُ: حال و مزعی باش بوو ۵ (الغبط فلان (الغبیط علی الالباب: بارو بارگهنه کهی بهسهر پشتی ولاخهکهوه هیشتهوه لی نه کردموه ۵ (الغبط علیه الحمی: لهرزو تاکه ییوه ماو لی نه کهوتهوه ۵ (الغبط: بهنازو نیعمهت کهیف خۆش بوو ۵ (الغبیط: بهمانا (الغبیط) دئی ۵ (الغبیط: سواله گتم و سواله جو (باقة) گتم و جو که درهوی دمکری سواله سواله و باقه باقه دمکری ۵ پاشان دمکری به گه لیشه و شارا ۵ (الغبیطة: نهوهیه مروف حهز بکا نهو نازو نیعمهتهی بۆ فلان هیهه بۆنه میس دهسته بهر بئ ۵ نهک حهز بکا نازو نیعمهت بۆ نه م بئ و بۆکهسانی تر نه مینن ۵ (الغبیط: نهوهی دهخریته سهر پشتی ولاخ بۆ جئ خۆشکردنی نافرمت لهسهری ومکوو بارو بارگهنه کهزاهه ۵ زهوی دهشتایی و بان که قهراخهکانی بهرز بئ ۵

هەندىكى لە درىژى نوشتانهوه و دروى
بۆنهوى كورت بېتهوه.

عَبِي الشَّيْءِ: شتهكەى لە شوئىنى حەشارداندا
شاردموه.

عَبِي الرَّجُلِ: بەلای پياومكەدا رۆيى و نەببىنى و
هەستى پى نەكرد.

عَبِي رَايَهَ غَبْنًا: راي بۆچونەكەى كورتى هينا و
هەلەى تيدا بوو ۵ دەمگوتري: (عَبِي الرَّجُلِ
رايه) پياومكە راي خۆى بەهەلە زانى و وازى ئى
هينا.

عَبِي الشَّيْءِ غَبْنًا: شتهكەى لەبىر چۆوه ۵ اِغْتَبَنَ
الشَّيْءِ: شتهكەى لە حەشاركەدا حەشاردا ۵
تَغَابَنَ القَوْمُ: خەلكەكە هەريەكەيان بەشى
ئەوى كەم كردهوه.

تَغَابَنَ لَهُ: دانىشتو ئىشى نەكرد تا زەرەر مەند
بوو ۵ التَّغَابُنُ: (يَوْمَ التَّغَابُنِ) رۆژى بەشىمان
بوونەوه كە رۆژى قيامەتە ۵ الغَبْنُ: نەو
شوئىنى شتى تيدا حەشار دەدرئ ۵ نەو پېرژو
پال و سەرە زىدانەى لە قوماش دەبېرئ و فرئ
دەدرئ ۵ الغَبِينَةُ: فرتو فيل و چاو و راو ۵
دەگوتري: (لحقته في تجارته غبنة) لە مامەلەكەيدا
توشى فيل ئى كردن بوو فيلى ئى كرا ۵ المَغْبِنُ:
بن هەنگل ۵ رەفيچك و موسولدان لەكاتى
هەلترو شكان و نازەل دۆشيدا كە پيەكەوه
دەنوسين.

عَبِي الشَّيْءِ عَنِ فُلَانٍ وَعَلَيْهِ رَمْنَه: شتهكەى ئى و ن
بوو ۵ نەيناسى.

عَبِي فُلَانٍ الشَّيْءِ وَعَنْهُ: فلانكەس شتهكەى
نەتوانى و هەستى پى نەكرد
دەگوتري: (لا يبغي علي ما فعلت) دەزانم چيت
كردوه ۵ ئەوهى كردووته لەمن ناديار نيبه ۵

جۆگای ناو كە گردۆلكە دابېرئ و شەفە جۆگا
دروست بكا ۵ هۆر يان تيرە، جەوالئىكە دولای
هەن زاركيان بۆلای سەرەوميه دەخرئتە سەر
پشتى نازەل بۆنهوى ناوى تى بكرئ يان شتى
تر ۵ غَبَبَ فُلَانٌ: فلانكەس لە كېرئ و
فرۆشتندا خيانەتى كرد ۵ الغَبَبُ: بەمانا
(الغَبُّ) دئ ۵ كە برىتييه لە زير جۆلەمه
واتە: ئەو گوشت و پيستی لەزير چەناگەوه
شۆر دەبیتەوه ۵ هەندئ كەس تايبەتياں كرده
بەزير جۆلەمهى كەلەشيرو رەشه و لاخ و
نادەمیزادموه ۵ غَبَّهَ غَبْلًا: شيرى خواردنەوهى
نيوارەى پيشكەش كرد.

عَبَقَ الماشيةَ: نازەلەكەى نيوارە دۆشى يان ناوى دا
۵ غَبَّهَ: بەمانا (غَبَّهَ) دئ ۵ اِغْتَبَقَ: شيرى
نيوارەى خواردموه، نيوارە شيرى خواردموه ۵
اِغْتَبَقَ الماشيةَ: نازەلەكاني نيوارە ناودا يان
دۆشى ۵ تَغَبَقَ الماشيةَ: بەمانا (اِغْتَبَقَهَا) دئ ۵
الغَبَانُ: ئەوكەسەى نيواران شير دەخواتەوه ۵
بۇ نافرەت دەگوتري: (عَبَقَى) ۵ الغَبْرُقُ: نەو
شيرو شەربەت و ماستاوهى نيواران دەخورئتەوه
۵ ئەو شيرەى نيوارە دەدۆشئ ۵ هەندى كەس
حوشترئك يان نازەلئىكى تر تايبەت دەكا
بەخۆى و هەر شيرى ئەو حەيوانە دەخواتەوه ۵
دەگوتري: (هذه الناقة عبرى) ئەو حوشترە
شيرەكەى تايبەتە بەخۆموه و نيواران
دەبخۆموه ۵ المَغْبَقُ: خواردنەوهى شير لە
نيوارەدا ۵ شوئىنى شير خواردنەوهى نيواران ۵
يان شوئىنى شير دۆشيني نيواران ۵ غَبَّهَ فِي
البيعِ غَبْنًا: لە مامەلەكەدا زيانى ئى دا.

عَبِنَ الشَّرْبَ: جارئكى تر بەسەر دورمانى
كراسەكەدا چۆوه ۵ كراسەكەى هەلپنجا،

عَثَّتِ الدَّابَّةُ بالسُّرْتُ: به قامچی له و لآخه که ی دا.

عَثَّتْ فُلَانٌ: فلانکس شیت بوو و غمبار بوو و
عَثَّتَ الطَّعَامُ: خواردنه که ی خراب کرد،
له که لکی خست و اِعَثَّتَ الطَّعَامُ: به مانا (عَثَّه)
دی.

عَثَّمَ الحُرُّ عَثْمًا: گمرما به میز بوو خریک بوو
همناسه له زیندوان بیرئ.

عَثَّمَ عَثْمًا و عَثْمَةً: به هوئی زالبوونی لایمنی
عوجمه بی نه هیتوانی به زمانی عهره بی
مه به ستمکانی دمربیرئ و اِعَثَّمَ فُلَانٌ الزَّيْرَةَ:
فلانکس زور چووو دیدمنی و خیزانه
خانه خوییه که ی و پرز کرد و اِعَثَّمَ الرَّجُلُ:
بیاوکه زوری خواردو تووشی نینته لا بوو و
(أَلْفَسَرُمُ) نهو که سه ی به گمرما جهسته ی
سوتابن.

عَثَّتْ الجُرْحُ عَثًّا: برینه که کیم و زوخاو و
گوشته مرده ی تیکه وت.

عَثَّتْ اللَّحْمُ رَ السَّيِّئُ عَثًّا رَ غَرَشَةً: گوشته که
که لکی نه ماو له که لک که وت و شته که خراب
بوو بوگمنی کرد و عَثَّتِ الشَّاةُ: مهرکه لاواز
بوو گوشتی پیوه نه ما.

عَثَّتْ حَدِيثُ القُرْمِ: قسه ی خه لکه که هیچ و پوچ و
بین که لک بوون.

عَثَّتْ الرَّجُلُ فِي المنطقِ: بیاوکه له قسه کردندا
سهرکه وتوو نمبوو قسه ی پر و پوچی کردن و
هیچی به سهر هیچه وه نمبوو و اِعَثَّتْ: به مانا
(عَثَّ) دی و اِعَثَّتِ الرَّجُلُ اللَّحْمَ: گوشتی بین
که لک و خرابی کری و که کری زانی به که لک
نایه و عَثَّتْ: ورده ورده قه له و بوو و دمگوترئ:
(عَثَّ بعري ثم عَثَّتْ) و شترکه م لاواز بوو پاشان
ورده ورده قه له و بوو و اِسْتَعَثَّتِ الجُرْحُ: برینه که

اَغْبَتِ السماءُ: ناسمان پیزنه بارانیکی به ته و زوم و
لیزمه ی باراند و هه لیزاندنی ناوی زور و
تمب و توژی گل و عَبِي الشَّيْئِ: شته که ی داپوشی
و دمگوترئ: (عَبَاهُ عن الشَّيْئِ) له شته که ی
نهدبو کرد و (عَبَى البئر) سهری بیرمه که ی
داپوشی و نمجار گلی کرده سهر و (عَبَى الشَّعْرُ)
قزهمکانی کورت کردنه وه و تغابی فلان:
فلانکس خوی غافل و بین ناگا کرد و دمگوترئ:
(تغابی الشَّيْئِ و تغابی عنه) و الاغبی: دمگوترئ:
(عَصْنُ اغبی) لقه داریکی پر گه لایه و
تیکچرژاوه و الغبَاءُ: کون و که له بمر و به ناو
پاسار و تمب و توژی و نهو گله ی دهرخیته سهر
شت بیونه وه ی دیار نه بی و الغبوةُ: غافل و بین
ناگایی و الغیباءُ: (شجرة غیباء): دره ختیکی
چرو و پرو تیکچرژاو. عَثَّتْ الطَّعَامُ عَثًّا:
خواردنه که خراب بوو که لکی نه ما.

عَثَّتْ الكلامُ: قسه که پر و پوچ و بین که لک دمرچوو.

عَثَّتْ الميزابُ فِي الحوضِ: پلوسکه که زوری ناو لئ هاته
دمر بوئاو حه و زمکه و به رده ماو تیی رزا.

عَثَّتْ الشَّارِبُ الماءَ: ناو خورمه که دمی به ناو مکه وه نا
دمی لئ نه کرده وه و هه ناسه ی داو خواردیوه.

عَثَّتْ فُلَانًا فِي الماءِ: فلانکسه ی خسته ناو ناومه وه
نوقمی کرد.

عَثَّتْ الله القرمَ فِي العذابِ: خودا خه لکه که ی له
عه زایدا نوقم کرد. عَثَّتْ فُلَانٌ الضحكَ:
فلانکس پیکه نینه که ی شارده وه به داپوشینی
دمی به دهمستی یان به پارچه په رویه ک.

عَثَّتْ فُلَانًا: فلانکسه ی ماندو کردو توشی ناخوشی و
جورتمی کرد و عَثَّتَنِي بالكلامِ: به قسه ی نایه چی
زیانی بین گمیاندم دلئ هی شاندم.

بِهِمَانَا (بِغَثَارُ) دئِ ۵ الْمَغْشِرُ: بهمانا (بِغَثَارُ) دئِ ۵
 غَثَغَثَ الْقَرْمُ: خه لکه که ورده شهرتیکیان کرد
 بهین چه که و ته قه مهنی ۵ غَثَغَثَ فُلَانٌ بِالْمَكَانِ:
 فلانکس له و شویته مایه وه ۵ غَثَغَثَ الشَّيْءُ:
 شته که ی ههنوو شیلای دمستی پیندا هینا.

هَمَّ لَهُ مِنَ اللَّيْلِ هَمًّا: پارچه به کی باشی له مان
 پیندا. ۵ هَمَّ الْعَيْنُ: شته که ی تیکه لاو کرد.

هَمَّ الرَّجُلُ هَمًّا رَغْمًا: بیاوکه سپیایی موو مکانی
 به سهر رشه کانیدا غالب بوون، مووی سپی له
 مووی رمشی زیاتر بوون ۵ الرَغْمَةُ: جارنیک،
 چه نیک، ده میک ۵ غَمَّ لَهُ مِنَ الْمَالِ غَمًّا:
 جارنیک وه جبیه کی مالی باشی دایه ۵ غَمَّرَ
 مَالَهُ: ماله که ی خراب کرد نیکسپایه ری کرد ۵
 غَمَّرَ الشَّيْءُ: شته که ی تیکه ل کرد ۵ الْمَغْمِرُ:
 که سیک مافی کهسانی دی ژیر پی بخاو
 حه قیان بخوا ۵ الْمَغْمَرُ: قوماشی خراب و شاش و
 پاش و زیرو رایه ل نه ستور ۵ خواردنیک له
 بیژنک نه دراین و نه پالتوراین و پاک نه کرابین.

هَمَّ الرَّاهِي هَمًّا رَغْمًا: شیو و دوله که زور پوش و
 په لاش و چیلکه و چه ویلی تیدا کوبه موه.

هَمَّ السَّيْلُ: لافاوه که زور پوش و په لاش و چیلکه و
 شتی وای له سهرخو هه لگرتبوو.

هَمَّ نَفْسُهُ هَمًّا رَغْمًا: دلای تیکه ل هات و هیننجی
 هاتنن و حهریکبوو برشیته وه ۵ غَمَّتِ السَّمَاءُ:
 ناسمان هه ووروبو.

هَمَّ الْكَلَامُ: قسه کانی تیکه ل و پیکه ل کرد ۵
 غَمَّتِ النَّفْسُ غَمًّا رَغْمًا: دلای تیکه ل هات و
 خهریک بوو برشیته وه ۵ غَمَّتِ الْأَرْضُ بِالنَّبَاتِ:
 زمویه که هر بوو له گزوگیا. ۵ هَمَّ الْكَلَامُ غَمًّا:
 قسه کانی تیکه ل و پیکه ل کردن ۵ الْغَمَاءُ: نه و

کیم و زوخاوی نی هاته دمرو گوشته مردهی که وته
 ناو ۵ کیم و زوخاو و گوشته مرده که ی نی
 دهره نیناو پاکی کرده وه نمجار دهرمانی کرد ۵
 الْغَثُ: کزو لاواز پیچه وانهی قه له وی ۵
 ده گوتری: (هر لا يعرف الغث من السمين) ۵
 فهرقی کزو قه له و ناکا ۵ شتی خراب و بی
 که لک له مهر شتیک بی ۵ الْغَثَّةُ: شتی که م له
 پاوان و له مهرگا ۵ له مهری که م و کوپ ۵ زبانی
 کوله مهرگی، زبانی زیر ۵ مهری کزو لاواز ۵
 الْغَيْثُ: شتی بی که لک و بی خیر ۵ کیم و
 زوخاو و گوشته مردهی ناو برین ۵ الْغَيْثِيَّةُ:
 بهمانا (الغيث) دئِ ۵ شیوانی عه قل و ناومز
 تیکجونی عه قل.

هَمَّ الْمَكَانُ بِالنَّبَاتِ: شویته که گیای زوری نی روا.

هَمَّ الطَّائِرُ وَالشَّرْبُ غَمًّا: بالنده که شیوی مهرگی
 خاکی بوو. ۵ هَمَّ الرَّجُلُ: بیاوکه نه حه مق و
 گیل بوو ۵ أَعْمَرَ الشَّجَرُ: دره خته که بنیشتی نی
 رویی جه وی دمردا ۵ أَغَارَ الشَّرْبُ: قوماشه که
 پرژو تووکی زور هه لدا ۵ تَمَغَّرَ: بنیشته که ی
 کوکرده وه ۵ جهویه که ی کوکرده وه ۵ الْأَعْمَرُ:
 نه وه ی خوری و بهرگی زور بی ۵ مووکولکی
 زور بی ۵ قهوزه ۵ الْعَمْرُ: نه و پرژو توکه ی له
 قوماش هه لدمدا ۵ الْعَمْرَاءُ: کومه نیک دهنگو و
 ههراو هورپای ناده میزاد ۵ الْعَمْرَةُ: هه رزانی و
 فهرحی ۵ الْعَمْرَةُ: کومه لی تیکه ل و پیکه لی
 ناده میزاد و ههراو هورپایان ۵ زورپی
 شتومه ک و پیناویستی زبان ۵ الْعَيْشَةُ: بهمانا
 (الغيرة) دئِ ۵ تیکرژانی خه لک له گورمهانی
 جهنگدا ۵ الْمَغَارُ: شتیکه و مکوو بنیشته و
 جهوی له بری دره خت دیته دمر شیرینه و مکوو
 ههنگوین بوئیکی ناخوشی هیه ۵ الْمَغْرُ:

عَدْرُ الرَّجُلِ عَدْرًا: پیاوگه له ناوی زه لکاوی
خواردموه.

عَدْرُ الْمَكَانِ: شوپنه که بهرده لان و درزای بوو؛
قوره لیتهی وشکه و مبووی قه لشت قه لشت بوو.
عَدْرٌ عَنْ أَصْحَابِهِ: له هاوه له کانی دواکه وت.

عَدْرٌ فَلَانٌ: فلانکه س براکانی مردن و بوخوی
زیندوو ◊ اَعْدَرُهُ: خستیه ناو زلکاوموه ◊
هَيْشْتِيه وه ◊ اَعْدَرَ الشَّيْءَ: دوی خوی خست،
هَيْشْتِيه وه ◊ تَيْبِرِي ◊ دهگوتری: (اعْدَرَ الْمَائَةَ)
لهسد تیبیری ◊ غَادَرَهُ مُغَادِرَةً: وازی لی هینا ◊
هَيْشْتِيه وه ◊ اِعْتَدَرَ: برچی هونیه وه ◊ زولفی
خوی هه لوئزنی.

تَعْدَرُ دواکه وت ◊ روبه روی خه لکی بووه
له مهیدانی شهردا ◊ اِعْتَدَرَ الْمَكَانَ: شوپنه که
زلکاوی تیدا مان ◊ پاش رابوونی لافاو چهند
زلکاوی تیدا پهیدا بوون ◊ الفَادِرَةُ: دهگوتری:
(به غادره من مرض) پاشماوهی نه خووشی تیدا
ماوه ◊ عَدَارٌ: واته: هوی سته مکار صیغهی
(فَعَالٍ) به ◊ الفَادِرَةُ: پاشماوهی شت ◊ الفَادِرَةُ:
تفهنگیکه بو فیشک هاویشتن یان
دهمانچه به که ◊ الفَدْرُ: هه رشوپنیک زهویه که
تونوو بهرده لان بی، زهویه که قه لشت قه لشت
بی به جوړیک ولاغ نه توانی پییدا پروا ◊ قوره
لیته که وشک بوبیته وه قه لشت قه لشت بووبی
◊ دهگوتری: (رجل لب الفدر) پیاویکی
بهدهم و پلو به لگه بههیزه له کاتی دم تیک
ژنین و کیشه و نیزاعدا ◊ الفَدْرَةُ: بهمانا
(الفدارة) دئ ◊ الفَدْرَةُ: که سیک زور ستم
له خه لک بکا ◊ الفَدْرَةُ: تاکی (الفدره) ◊
پاشماوهی شت ◊ الفَدِيرُ: نهو گوماو و زلکاوانه
لهدوا لافاو ده میتنه وه ◊ ههروا ناوه بو روباری

چیلکه و خشتو خال و پلو بوشه لافاو له گه ل
خوی دههیننی ◊ کهفو سهر ریژی مهنجه لی
کولها توو ◊ (غشاء الناس) خویری و هه تیومچه
کومه لی نادمی ◊ الفَجَسُ: خه رات کومه له
خه لکیکی پاشکه و توون بهناو هه موو جیهاندا
بلا و بوونه وه و بابهندی دابونه ریتی خوینان و
له ریگهی بازرگانی و پیشه سازی به وه ژسانی
خوین دابین دمکن.

عَدَّ البعير عَدًّا: حوشرمه که غوده لی پهیدا بوو.

عَدَّ البعيرُ: حوشرمه که غوده لی پهیدا بوو ◊
اغْدَتِ الإبلُ: حوشرمه که دهرده غوده توش بوو
◊ اَعْدَّ القومُ: خه لکه که حوشرمکانیان توشی
غوده بوون ◊ دهگوتری: (أَعْدَّ عَلَيْهِ) رقی
هه لساو دهماری هاوسان و فش بوون ◊ الفَدْدُ:
به تای حوشر ◊ الفَدْدُ: به مانا (الفد) دئ ◊
نه دما میکی هه لتو هیه وه له چهند خانیه کی
پیستی پیکهاتوه ◊ وادمی قه ناتی ههیه
وادمی بن قه ناته ◊ الفَدْدَةُ الجَرَابِيَّةُ: ناویکی کونه
بوهر کیسه غودیه که له جهسته دا پهیدا
دهبی ◊ الفَدَّةُ الفَرَّائِيَّةُ: جوړه غودیه که له
کونه ندما زاووزنی میینه هه شه راتدایه
مادمیه کی لینج دهرده دا بو لکاندن هیلکه
به مهندي هیلکه تره وه ◊ الفَدْدَةُ: هه گرئی و
لویکه له جهسته داو بهز دهره دی دابی.

عَدْرَ الرَّجُلِ عَدْرًا وَعَدْرَانًا: ناوی زلکاوی خواردموه.

عَدْرٌ فَلَانًا رَبَهُ عَدْرًا وَعَدْرَانًا: ستمی له فلان کردو
واده به لینی خوی هه لووشاندموه ◊ وهفای
به به لینی خوی نه کرد ◊ یا عَدْرًا: نهی سته مکار
◊ (يا آل عَدْرٍ) نهی سته مکارینه: ◊ عَدْرَتُ الْمَرْأَةِ
وَلَفْهَا: نافرته که ستمی له منداله که کردو
بژیوی ریک و پیک نه دایه.

بجوك ۵ القَدِيرَةُ: پارچه پروهك، كۆمهله گيا ۵
 برچی هوندراوه ۵ لاجانگی هه لوپیزنراو
 غَدَفَ لَهُ فِي الْمَطَاءِ غَدْفًا: به خشینه که می زور کرد
 ۵ اغْدَفَ اللَّيْلُ: شهو پهرده می خوی دادایه وه ۵
 اغْدَفَتِ الْبَحْرُ: دهریا شه پوله کانی لیل بیون ۵
 اغْدَفَ الْحِطَانُ: کیر برمه که پیستی سهری
 هینه که می کرد وه ۵ اغْدَفَتِ الْمَرَأَةُ قَنَاعَهَا:
 نافرته که سهر پو شه که می هینایه سهر
 دهم و چاوی دهم و چاوی خوی داپوشی ۵ اغْدَفَ
 الصَّيَادُ الشَّبَكَةَ عَلَى الصَّيْدِ: نیچیر موانه که داو و
 توره که می به سهر نیچیر مه که دا دادایه وه ۵ غادَفَ
 الْقَوْمُ مَغَادِفَةً وَغَدَافًا: خه لکه که له زیانی خویش
 گوزمرانیدان ۵ اغْتَدَفَ مِنْهُ: شتیکی زوری لی
 و مرگرت ۵ اغْتَدَفَ الثَّوْبُ: قوماشه که می بری ۵
 پارچه پارچه می کرد ۵ اغْدَرَدَتِ اللَّيْلُ: شهو
 هات و پهرده می خوی دادایه وه ۵ الغُدَافُ:
 قه لهر مشی گه وره و بالدریز ۵ موی دریز و بر
 ۵ الغُدَافِيُّ: ههر شتیکی رهنگی رهن بی ۵
 نیسه بتدراو بولای قه لهر مشه ۵ دهشگوتری:
 (لیله غدافیة الأهاب) شهو پکی تاریک تونه که ۵
 الغُدْفُ: نازو نیعمه ت و گوزمران فراوانی ۵
 دمگوتری: (هم فی غَدَفٍ مِنَ الْعَيْشِ) نهوان له
 زیان و گوزمرانی خویش دان ۵ الغُدْفَةُ: شتیکه
 و مکوو چاروکه نافرته می عهره ب به خویانی دا
 دهمدن پیشی دمگوتری: (غظفة) ۵ الغُدْفَةُ:
 توینکی فول و لوبیا و نه جو ره شتانه ۵
 الغُدْفَةُ: به مانا (الغدفة) دئ ۵ غَدَقَتِ الْأَرْضُ
 غَدْفًا: زمویه که ناوی روجووی زور تیدا بوو،
 تهر بوو ۵ غَدَقَتِ الْأَرْضُ غَدْفًا: زمویه که ناوی
 زوری تیدا بوو.

غَدَقَتِ الْمَطْرُ: بارانه که بره له نگیزه بوو.

غَدَقَتِ الْعَيْنُ: چاوکه فرمیسکی زور بوو زوری ناو
 لی هه لژا ۵ غَدَقَتِ الْأَرْضُ: زمویه که به بیت و
 بهر مه که می بوو ۵ اغْدَرَدَتِ: به مانا (اغدق) دئ ۵
 دهگوتری: (اغدودق المطر) (واغدودقت العين) ۵
 غَيَسَقُ: به مانا (اغدودق) دئ ۵ الغَسَقُ: ناوی
 روجوی زور، ناویک زوی داپوشیبی و نه گونجی
 زمویه که می به کار بیینی بؤ کشت و کال و ناومدانی ۵
 غَيَسَقَ الرَّجُلُ: بیاوکه لیکی زور بوو ۵ الغَيَاقُ
 مِنَ الْفُلَمَانِ: کوری تازه پیگه یشتوی نهرم و نول
 ۵ پیای سهرخی و نانبد ۵ نهسپی رهنه می
 همنگا و دریز ۵ زیانی خویش و ناسوده ۵ الغَيَقُ:
 به مانا (الغياق) دئ.

غَمِينٌ غَدْنَا: شل و نهرم بوو ۵ تَغْنُنُ الْفُصْنُ:
 لقه دارمه که رازا و چومایه وه ۵ اغْدَرَدَنَ الشَّيْئُ:
 شته که دریز بوو لیك هالا ۵ دهگوتری:
 (اغدردن الشئ) زولف دریز بوو لیك هالا ۵
 اغْدَرَدَنَ الشَّجَرُ: دره خته که نهرم بوو چومایه وه
 ۵ اغْدَرَدَنَ النَّبْتُ: روه که که سهوز بوو تاوای لی
 هات رهن بنوینی به هوی تیر ناویه وه ۵
 الغُدَانِيُّ: گهنجی نهرم و نول ۵ الغُدْنُ: نووستن و
 و منهوز ۵ الغُدْنَةُ: پارچه گوشتیکی نهستوره
 له لا شه ویله دا ۵ الغُدْرَدَنُ: گهنجی نهرم و نول ۵
 المُغْدَرِدِنُ: به مانا (المغدرودن) دئ ۵ قَزَى زور
 رهنی نهرم.

غَدَا غَدْرًا: بهیانی رپوشت.

غَمِي غَدًا وَهَدَاءً: نانی بهیانی یان نیومر وی خوارد
 ۵ غاداه: زوو دهستی پی کرد ۵ دهگوتری:
 (غادیه مع صياح الديك) بهره بهیانی و که له باب
 خویندنن دهستم پی کرد ۵ غداه: نانی نیواری
 پیشکش کرد ۵ اغْتَنَى عَلَيْهِ: زوو به لاماری دا،
 زوو دهستی پی کرد ۵ تَغْنَى: نانی بهیانی یان

نیومرۆی خوارد ◊ دهگوتری: (أَدُّ فَتَدُّ) نزیك
 بهمه نانی بهیانی بخو ◊ الغادیة: ههور بهیانی
 بیک بی و کویتتهوهو باران ببارینتی ◊ بارانی
 سمرلهبهیانی ◊ الغدأ: خواردنی بهیانی،
 هاوهلتی ◊ نانخواردنی نیومرۆ ◊ الغدأة: کاتی
 نیوان کازیوهی بهیانی و خوَر ههتهاتن ◊ الغدوة:
 بهمانا (الغداة) دئی ◊ المَعدی: شوینی نانخواردنی
 بهیانی ◊ دهگوتری: (ما ترک من آیه مَعدی ولا
 مراحا) هیچی له بابی ناجی ◊ المَعدأة: بهمانا
 (المعدی) دئی.

عَدَا الجُرْحُ عَدَاً: کیم و زوخاوی ناو برینهکه هاته
 دمر.

عَدَا العِرْقُ عَدَاً: رمگهکه چی خوینی تیدا بوو هاته
 دمر و نهپرا.

عَدَا الطَّيْرُ عَدَاً: شتهکهی کهم کردموه ◊ عَدَا الجُرْحُ
 والعِرْقُ: بهمانا (عَدَاً) دئی ◊ عَدَا السَّحَابُ: به
 خیرایی رویی پهلهی کرد له رۆیشتندا ◊ العادأ:
 رښکیکه لهچاودا ناوی ئی دئی و نابری ◊ العادأة:
 بیستیکی تهنکه لهسمری مندالدا دئی و دهچی،
 کهرهق بوو بوو بهمنیسقان دهبیته نیسقانی
 پیشه سمر ◊ العذیة: نهو کیم و زوخاومیه
 کهلهناو بریندایه ◊ اِغْتَمَرَ: پهلو بهشیری
 دروست کرد، چهلوای شیری کرد ◊ العذیرة: نارد
 شیری تی دهکری و دهکوئیندری، گهرم دهکری
 به ناگر یان تیشکی خوَر ◊ غَنَرَمَ الکَلَامُ:
 قسمهکی تیکه و پیکه کرد ◊ غَنَرَمَ الشَّيْءُ:
 شتهکهی بهگوتره فروشت ◊ تَغَنَرَمَ الرجلُ مِینَاً:
 بیامهکه سویندی خوارد ◊ تَغَنَرَمَ الشَّيْءُ:
 شتهکهی خوارد ◊ الغَدَارُمُ: ناوی زور ◊ پیوانه
 گوتره کاری ◊ المَغْنَرُمُ من النبت: روهکی
 تیکه و پیکهلی خراب ◊ غَنَمَهُ غَنَمًا:

بهخیرایی و حمزهوه خواردی و ههلی نوشی ◊
 عَدَمَ الفِصْلُ: بیچوهکه ههموو شیری ناو گوانی
 دایکی خوارد ◊ اَعْتَمَ الفِصْلُ ما فی صرع امه:
 بهمانا (عَدَمَهُ) دئی ◊ اِغْتَمَمَ الفِصْلُ ما فی صرع
 امه: بهمانا (عَدَمَهُ) دئی ◊ اِغْتَمَمَ فلان الشَّيْءُ:
 شتهکهی بهحمزو نارمزهوه خوارد ◊ دهگوتری:
 (هو یغتم کل الشَّيْءِ) ◊ نهگمر زور خوَر بی ◊
 الغَدَامَةُ: زور خوَر کهههموو شتیکی بخوا ◊
 الغَنَمَةُ: شیری زور ◊ جهلهبه مهرو بزن ◊
 رهنگی لیل و خاکی ◊ دمشگوتری: (أصابوا من
 معروفه عَدَمًا) بی برانهوه بیاموتی نهویان پی
 گهیی همر رۆزه شتیکی بو ناردن و جوَره
 بیاموتیهکی لهگه ن کردن ◊ الغَنَمَةُ: (بتر عَدَمَهُ)
 بیریکی ناوداره ناوی زوره ◊ الغَنَمَةُ: شیری زور
 ◊ جهلهبه نازل ◊ غَنَمَرَ: رقی ههلساو هاواری
 کرد ◊ بهبن ئی وردبونهوه دستی به کارمه
 کردو چوهو زیر نهو باره فورسهوه ◊ به ویستی
 خوی همرمانرموایی گهلهکهی کردو همرمانی
 رمت نهکرایهوهوه کهس لیلی یاخی نهبوو ◊
 غَنَمَرَ الشَّيْءُ: شتهکهی تیکه له بهشتیکی تر
 کرد ◊ شتهکهی به گوتره فروشت بهبن پیوان و
 کیشان و پیوانه شتهکهی فروشت ◊ تَغَنَمَرَ:
 هاواری کردو به رقی ههلسان و نهره نهر و هسهی
 تیکه و پیکه ههلس و کهوتی کرد ◊ الغدَامِرُ:
 ناوی زور.

عَدَا المَاءُ والعِرْقُ غَنَرًا: ناومهکه یان نارهق پهوان
 بوو.

عَدَا العِرْقُ: رمگهکه خوینی ئی دمرچوو.

عَدَا الجُرْحُ: برینهکه بهردموام خوینی ئی هات.

عَدَا الجبلُ بوله و ببوله: حوشرمهکه میزهکهی پچر
 پچر کرد.

غَدَاَ الرَّجُلُ وَالْمِوَانُ غَدَاً وَغَدَانَاً: پیاوهکه یان نازه لهکه په لهی کرد.

غَدَاَ الطَّعَامُ الْمَوْلُودَ غَدَاً: خواردنهکه بو مندالهکه سودبه خش بوو، پیسی کهوتو به شی کرد ◊ دموگوتری: (غَدَاَ الصَّبِيُّ بِاللَبَنِ) مندالهکه شیر بوو به بژیوی، به شیر به خپوی کرد.

غَدَاَ فَلَانًا الطَّعَامَ: خواردمه منی دا به فلان ◊ غَنَى العِرْقُ: رڼهکه خوینی نی هات ◊ غَنَى الجَمَلُ بیوله: حوشرهکه میزی پچرپچر کرد ◊ غَنَى المَوْلُودَ: مندالهکه به خپوکرد ◊ اِغْتَنَى: بژیوی خوارد ◊ تَغَنَى: بژیوی خوارد ◊ الفِغَاذِي: دموگوتری: (فِلَانٌ غَاذِي مَالٍ) فلانکهس زور به شه مال و سامانی خوی ده خاته گهرو سهر و کاری دهکا ◊ اَلْفِغَاءُ: بژیوی ◊ خواردن و خواردنهوه که جهسته پیسی گه شه دمکاو خورادمگري ◊ اَلْفِغْوِي: شیره خورمه که شیری دایکی خوی نه خواو به شیری نافرمتیکی تر په رومرده بکری ◊ غَرَبَتِ الشَّمْسُ غُرُوباً: خور له که نارای ناسمان لای خورناوا ناوابوو دیارنه ما.

غَرَبَ فَلَانٌ: فلانکهس دیار نه ما.

غَرَبَ القَوْمُ: خه لکه که رویشتن.

غَرَبَ عَنْهُ: لئی دورکهوتهوه ◊ دموگوتری: (اَغْرَبُ عَنِّي) لیم دوور بکهوه.

غَرَبَ فَلَانٌ غُرْباً: فلانکهس له ولات دوورکهوتهوه.

غَرَبَ الشَّيْئُ غُرْباً: شته که رڼس هه لکه را ◊ غَرَبَتِ العَيْنُ: پیلوی چاو نه ستور بوو هاوسا ◊ غَرَبَتِ الشَّاةُ وَالْفَرَسُ: مېرکهوه نه سپه که توشی نه خووشی ناو له چاو هاتن و برژانگ پوتانهوه بوون.

غَرَبَ عَنِ رَطْنِهِ غُرْبَةً: له ولات دورکهوتهوه.

غَرَبَ الكَلَامُ غُرْبَةً: هسه که جهواشه و مانا نادیار بوو ◊ اَغْرَبَ: جووه خورناوا ◊ بوو به غه ریب و بیگانه له ولات ◊ سه فوری کرد ◊ شتی غه ریب و ناوازه ی هیئا ◊ اَغْرَبَ فِي کَلَامِهِ: هسه وای کردن تیگه یشتن لیان زه حمت بوو ◊ اَغْرَبَ فِي الارضِ: سه فوری کردو له ولات دوورکهوتهوه سه فوری ولاتی دووری کرد ◊ اَغْرَبَ فِي الضَّحِكِ: زیدمرومی کرد له بیگه نیندا ◊ اَغْرَبَ الرَّجُلُ الاَمْرَ: پیاوه گمنم رڼه که مندالی سپی پیستی بوو ◊ اَغْرَبَ فَلَانٌ: فلانکهس سامانی زور بوو، و مزع و حالی خوش بوو ◊ اَغْرَبَ الشَّيْئُ: شته که ی دوورخسته وه ◊ غَرَبَ القَوْمُ: خه لکه که (هه مومکه) چونه لای خورناوا ◊ غَرَبَتِ المَرَاةُ السَّمْرَاءُ: نافرته گمنم رڼه که مندالی سپی پیستی بوو ◊ غَرَبَ فَلَانًا: فلانکهسی دوورخسته وه ◊ غَرَبَ الدَّهْرُ فَلَانًا: رڼوگار فلانکهسی دوورخسته وه ◊ اِغْتَرَبَ: له ولات دهر جوو بوو به غه ریب و په ناهه ننده ◊ جوست و جالاک بوو ◊ اِغْتَرَبَ فَلَانٌ: فلانکهس ژنی له خزمی خوی نه هیئا، له بیگانه هاوسه رگیری کرد ◊ تَغَرَّبَ: له ولات دوور کهوتهوه ◊ اِسْتَغْرَبَ الرَّجُلُ فِي الضَّحِكِ: پیاوه که زیدمرومی کرد له بیگه نیندا ◊ دموگوتری: (اِسْتَغْرَبَ عَلَيْهِ الضَّحِكُ) زور بیگه نی بیگه نینی، قاقای هات ◊ اِسْتَغْرَبَ الشَّيْئُ: شته که ی به نامو و ناوازه هاته بهرچاو ◊ الفَارِبُ: ناوشان ◊ نیوان دووگ و ملی حوشر ◊ نهو شوینه ی ههوساری حوشری ده خرینته سهر کاتی بهرهلای ناو له مورگا دمگري بونه وه ی به نارمزوی خوی بله موری ◊ به ناده میزادیش دموگوتری: (حَبْلُكَ عَلَي غَارِبِكَ) تهواوی نازادیت همیه بو کوئی ده جیت بجو ◊ نه م رسته یه بو

كينا به له تەلاق بەكار دەهێنرێ ۵ ھەروا ناوھ
بۆ تۆپەلاکی ھەموو شتێك ۵ (غراب الماء):
سەر شەپۆلی ناو ۵ الغرابان: پێشەووی دووگی
حوشتر و داووموی ۵ الغراب: قەلەرەشە ۵
جۆرە بالئەندمیەكە لە پێرێ (الجرائم) بەزۆر
جۆری بالئەندە دەرگوترێ: (قەلەرەشە، قەلەباچكە،
وشە، قەلەبالدەرێژ) ۵ ەمرەب ئەم بالئەندمیە بە
نیشانەى شووم و نەگبەتى دادەنێن ۵ ھەرکاتی
قەلەرەشە ڤراندبەیتى و کابرای ەمرەب
خەریكى سەفەرکردن بووبى سەفەرەكەى
ھەلومشاندۆتەو، لەو ترسان و لەو سەفەرمدا
تووشى بەلاو ناخۆشى ببن ۵ بۆیە پێیان
گوتوو: (غراب الین) قەلەرەشەمەك كە بۆتە
بەربەست لەنێوان خۆیان و مەزەمکانیان ۵
قەلەرەشە كراوتە نمونە بۆ زۆر پۆشتن ۵
دەرگوترێ: (بكر بکر الغراب) وەكوو قەلەرەشە
ھەرزوو بەیانى ڤابوو لەخەو ھەلسا ۵ (فلان
أحمر من الغراب) فلانكەس لە قەلەرەشە وریاو
خۆڤاریزترە ۵ (طار غرابه) ھژی ڤمشی سبى بوو
بیر بوو تەمەنى گەنجى بەسەر جوو ۵ ھەروا
وشى (غراب) بەمانا سەرمەتای ھەموو شتێك
یان تیزای ھەموو شتێك دى ۵ دەرگوترێ:
غراب الفأس و غراب السيف) تیزای پاچ و
تمشیر ۵ الغرب: خۆرناو ۵ لای خۆر ناو ابوون
: نمو ولاتانەى گەوتونەتە بەشى خۆرناو،
بێجەمانەى خۆرەلات ۵ سەرمەتای ھەموو
شتێك و تیزای شت ۵ ھەر وشەى (الغرب) ناوھ
بۆ دۆلجەى گەورە كە لە پێستى گا دروست
كرابن ۵ ھەروا ناوھ بۆ فرمیسك ۵ ڤرپەوی
فرمیسك ۵ ھولینجكى چاو ۵ داوھى چاو
پێشەووی چاو ۵ زۆرى ھەبوونی تەف لەدەمدا ۵
ھەروا دەرگوترێ: (أصابه سهم غرب) تیرىكى

وێلى بەرگەوت نەزانرا كى ھاو پێشەووتى ۵
الغرب: زېر ۵ زبو ۵ بەرداخ و پیاڵە ۵ شەراب ۵
ناوى چۆرپاوھ لە كوندەو دێمكە ۵ جۆرە
دەرختێكە تیری ئى دروست دەرگوتى ۵ لە ولاتى
شامدا بە جۆرە دەرختێك دەرگوترێ كە لە
پێرێ (الصفافية) یەو لە قەراخ جۆگانا و
دەرپۆیندرى بەمەبەستى سوود وەرگرتن
لەدارەكەى ۵ لە ولاتى میصر جۆرىكە لە
(الصفاف) پێى دەرگوترێ (شعر البت) یان (أم
الشعور) ۵ دەرپێكە توشى مەرپو بزن دەبێ كە
دەبیتە ھۆى ھەلومرینی موی لیبۆزى و برزانگی
چاوى ۵ دەرگوترێ: (بەینیە غرب) چاوى ھەمیشە
ناو دەگا و ناویان ئى نابێ ۵ الغریبة: دوورى و
غەریبى ۵ سبى خالیص ۵ الغریبى: ھەر
دەرختێك تیشكى خۆر لەكاتى ناو ابووندا لى
بدا ۵ ھەرشتێك پال خۆرناو بەردى ۵ الغریب:
بێگانە ۵ پیاویك لەھۆزو خێلەكە نەبى و خۆى
لەگەل ئەوان حیساب بكا ۵ المغرب: شوینی
ناو ابوونى خۆر ۵ كاتى خۆرناو ابوون ۵ لای
ناو ابوونى خۆر ۵ ولاتى مەغریب ۵ ئەو
ولاتانەى دەگەونە باكوری ئەفریقا و خۆرناو
میصر كە بریتییە لە ولاتى (لیبیا و تونس و
جەزائیر و مەراکش و ولاتى مەغریبى ئەمەرىكە)
المغرب: ھەرشتێك داتبۆشنى و بتشاریتەو
(عقلاء مغرب) بالئەندمیەكى گەورەى زۆر دوور
دەرپا ۵ بالئەندمیەكى ئەفسانەییە و بوونى نىیەو
ناوى ھەبە ۵ المغرب: دوور ۵ دەرگوترێ: (هل من
مغربه خبر) ئایا ھەوالىكى تازە ھاتو لە ولاتىكى
دوورەو ھەبە؟ ۵ الغریب: جۆرە تریبەكە ۵
بیرىك مووھ سپەگانی بەخەنە رەش بکاتەو
۵ شتێك زۆر رەش بى ۵ بەزۆرى وشەى
(غریب) دەرگوترێ ناوھ ئناو ۵ غریل فلان فی

الأرض: فلأنكس بمناء زهويدا رُؤى ۵ غَرَبَلُ
 الحَب: دانه‌ویله‌ک‌هی له بیژنگ دا ۵ غَرَبَلُ القوم:
 خه‌لکه‌ک‌هی گوشت و برِ گرد ۵ غَرَبَلُ البلد
 والناس: که‌سفی حال و وزعی خه‌لکه‌ک‌هی کرد
 ۵ الغریبال: بیژنگ؛ نام‌یزیکه بو جیا‌کردنه‌وی
 سمر‌کوزرو پل و پوش له‌دانه‌ویله‌ک‌هی ۵ پی‌اوی
 فیتنه و دووزمان ۵ (القظم الغریبالی) نیس‌قانی‌ک‌هی
 له‌ته‌ختی جوم‌جومه‌دایه و دم‌ک‌ه‌ویته نیوان
 لوت و می‌شک ۵ المَغْرِبَلُ: پی‌اوی هه‌لب‌زاده ۵
 المَغْرِبَلُ: که‌سینک پیشه‌ی بیژنگ دروست‌کردن
 بئ.

غَرِبَتْ غَرَبًا: برسی بوو (فهر غرثان) ۵ دمش‌گوت‌ری:
 (امراة غرثی الروشاح) نافرمتیکه گه‌ده‌ی بچوک
 قهد باریک ۵ غَرَبُهُ: برسی کرد.

غَرِبَ الطائرُ والإنسانُ غَرَبًا: بالندمه‌ک‌هی یان
 ناده‌میزادمه‌ک‌هی دمنگی به‌رز‌کرده‌وه گۆزانی
 گوت و خویندی ۵ بو زیدم‌رموی له‌مانای (غَرَد) دا
 ده‌لئین: (غَرَد و غَرِيدَة) ۵ اَغْرَدَ الطائرُ والإنسانُ:
 بالندمه‌ک‌هی ناده‌میزاده‌ک‌هی خسته‌خویشی و
 زه‌ماونده‌وه به‌دمنگی خویشی خوئی ۵ دمش‌گوت‌ری:
 (سمت قمریاً فأغردني) گویم له‌دمنگی قومری
 بوو ده‌یخویند خستمیه حالته‌ی خویشی و
 هه‌لب‌ه‌پینه‌وه ۵ غَرَدَ الطائرُ والإنسانُ: به‌مانا
 (غَرَد) دئ ۵ اِسْتَفْرَدَ: هینایه‌ی خویندن و گۆزانی
 گوتنه‌وه ۵ الأغرودة: خویندی بولبول و کۆترو
 بالنده‌ی ترو ناده‌میزاده ۵ دمش‌گوت‌ری: (طائر أُر
 مُغَرَّ مُسْتَمْلِحُ الأغاريد) بالندمه‌ی‌ک‌هی دمنگ خویش
 یان گۆزانی بیژنکی دمنگ و ناواز خویش ۵
 الغراد: جوره کارگیکه هه‌لته‌موتن.

غَرَّ الرجلُ: پی‌اومکه نیش نهمزان و بئ ناگا بوو
 له‌کاروبار.

غَرَّ الماءُ: ناومکه رۆجوو.

غَرَّ فلاناً غَرّاً رَغْرراً: فلانکه‌سی هه‌لخه‌له‌تانده ۵
 فینلی ئی کرد ۵ زه‌بری له ناوچه‌وانی دا ۵
 مبه‌ستی خوئی ئی و مدست هینا.

غَرَّ الطائرُ فرخه غَرّاً رَغْراراً: بالندمه‌ک‌هی به‌دندووکی
 خواردنی دا به بیچوم‌کانی ۵ هم‌روا وشه‌ی (غَرَّ)
 به‌مانا سپیبه‌تی و دره‌وشانه‌وه دئ ۵ دمش‌گوت‌ری:
 (غَرَّ وجهه) روخساری سپی و جوان و دره‌وشاوه
 بوو.

غَرَّ الفرسُ: نه‌سپه‌ک‌هی ناوچه‌وانی خالی سپی پینه‌وه
 بوو.

غَرَّ الرجلُ: پی‌اومکه به‌رزبووه بوو به‌گوره‌وه ریش
 سپی و لاتمه‌ک‌هی ۵ کرداری جوان و رهمتاری
 په‌سه‌ندی ئی دمرکه‌وتن ۵ یان پی‌اومکه بئ ناگا و
 که‌ودهن و تینه‌گه‌پشتوو بوو.

غَارَ السرقُ: بازار شکا و مامه‌له‌ک‌هی کم بوو.

غَارَ الناقةُ: حوشترمه‌ک‌هی شیری کم بوو.

غَارَ التحيةُ: وه‌لامی سلاومه‌ک‌هی کم کرده‌وه و مگوو
 بی‌یوست وه‌لامی سلاوی نه‌دایه‌وه ۵ غَرَّ به
 تغریراً و تغیراً: خستمیه شوینی خه‌ته‌رناک و
 فه‌وتانه‌وه ۵ دمش‌گوت‌ری: (غَرَّرَ بنفسه و ماله)
 خوئی و مال و سامانی خسته‌خه‌تمروه‌وه ۵ غَرَّ
 الغلامُ: منداله‌ک‌هی ددانی دمرکه‌وتن: ددانی
 پیشینه‌ی روان و دمرکه‌وتن ۵ غَسَّرَ الطيرُ:
 بالندمه‌ک‌هی باله‌کانی به‌رز کرده‌وه و خه‌ریک‌بوو
 بفری ۵ غَرَّ القربةُ: کونمه‌ک‌هی پر کرد ۵ اغْتَرَّ
 فلان: فلانکه‌س غافل و بئ ناگا بوو ۵ فینلی ئی
 کرا ۵ اغْتَرَّ فلاناً: همولی دا بیخافلینن و ناگای
 له روداونه‌بئ ۵ اغْتَرَّ الأمرُ فلاناً: روداومکه
 به‌غافلن و بئ ناگایی له‌ناکا و تووشی فلانکه‌س

بوو ◊ تَعَرَّ الفرسُ: نەسپەكە ناوچەوان بەئەك
 بوو ◊ دمگوتری: تَعَرَّ الفرسُ و تَجَلَّ: نەسپەكە
 ناوچەوانی بەئەك بوو ھەروا قاچەكانیشی
 بەئەك بوون ◊ اِسْتَعَرَّ: بەمانا (اِغْتَرَّ) دئ ◊
 اِسْتَعَرَّ فلاتاً: بە غافلگیری و لەناكاو بۆی ھاتو
 بەلاماری دا ◊ الأغرُ: مەشھورو بەناوبانگ ◊
 الغارُ: غافل و بئناگا ◊ بئر ھەئەكەن ◊ الغرارُ:
 تیزایی شمشیر ◊ شیوھو شَكْلُ ◊ دمگوتری:
 (ضربَ نصاله علی غرار واحد) تیرەكانی لەسەر
 یەك شیوھ تاشین (ضرب علی غراره) پئی و
 شوینی ئەوی گرتە بەر ◊ كەمێك لەخەو ◊
 دمگوتری: (ما ذقتُ من النوم إلا غراراً)
 نەنووستم جگە لەكەمێك خەو نەبئ ◊ (ما
 لبثتُ عنده إلا غراراً) كەمێك نەبئ لای ئەو
 نەمامەوھ ◊ دمگوتری: (جاءنا علی غرار) لە
 ناكاویك و گۆزو گوممەت ھات بۆلام ◊ (لبثتُ
 الیومُ غرار شهر) بەئەندازەى مانگیك مامەوھ ◊
 الغرار من الصلاة: ناھقیص بوونی روكنەكانی
 نوێز ◊ الغرزةُ: غافل و بئناگایی ◊ مێرمندالی
 دمگوتری: (كان ذلك علی غرارتی) ئەوھ وەكوو
 سەردەمی مێرمندالیی من وایە ◊ الغرارةُ:
 گوینی و خەرازیكە لە جەوال گەورەترە گەنمی
 تئ دمكری.

عَرَّ تیزایی شمشیر ◊ جۆگە شەفكردن بەناو
 زەویدا ◊ ھەموو دوو لۆھینانەوھو ھەمگەردنیك
 لە قوماش و شتی وا دا ◊ دمگوتری: (طوی
 الشرب علی عَرَّه) قوماشكەم وەكوو خۆی
 پێچایەوھ ◊ (طوبتُ فلاتاً علی عَرَّه) فلاتكەسم
 جئ ھیشت لەسەر حالی خۆی و بەبئ ئەوھ
 نیش و كارمەكەى دەربخەم ◊ الفرسُ: كەسێك
 بەناسانی ھەلبخەئەتن ◊ الغرُ: بانئدیمیەكى ھاج
 دریزە لەبانئە ناویەكان رنگی رەشە سەری

سپییە بەناوی زلکاومكان دەژی ◊ الفرسُ:
 خەتەر و سامناك ◊ روبەر و بوونەوھ،
 بەھیلاكچون ◊ كالاپەك: كە كریارو فرۆشیار
 جۆرو چەندیەتی نەزانن ◊ یان دلتیا نەبن لە
 تەسلیم كردنی كالاكە وەكوو فرۆشتنی ماسی
 لەناودا ◊ یان فرۆشتنی بانئە بەناسمانەوھ.

الغرَّةُ: لە ھەموو شتیكدا سەرتاكەى و باشكەى ◊
 سپیایی ناوچەوانی نەسب ◊ مانگی یەك شەوھ
 ◊ یەكەم پۆزی مانگ ◊ ھەلاتن و دەرکەوتنی
 مانگ ◊ دەم و جاوی مروقُ ◊ ھەر روناكایی و
 كازیوھیک سەرتاكەى دەریكەوئ ◊ گەورە پیاو
 و پەش سپی قەوم ◊ كالاى باش و بەنرخ ◊ سئ
 شەوی سەرتای مانگ ◊ الفرسُ: بئناگایی و
 غافلئ لەكاتی بەخەبەریدا ◊ الغرورُ: ھەرشتیك
 ئادەمیزاد لە خشتە بەرئ مال و سامان بئ یان
 بەلو پایە بئ، یان شەھومت و ئارەزووی نەفس و
 شەیتان بئ ◊ الغريرةُ: گەنجی بئ ئەزمون ◊
 جەستە و ئەندام جوانی ◊ ژبانی نەرم و نۆل و
 پەر نازو نەعمەت ◊ كەفیل و بەرعوودەو
 سەپەرشتیار ◊ دمگوتری: (أنا غریك من هذا
 الأمر) ئەمەن لەم بیارەدا شارمزاو خاومەن
 ئەزمومەن ◊ الغریرُ: گیانلەبەرنکی گۆشت خۆرە
 ◊ شیوھى لەنئیوان سەگ و پشیلەدایە ◊ ھاج
 كورت و ھاج رەشە ◊ روخساری سپییە ◊
 لەھەردولای روخساریوھ دوو خەتی رەش ھەن
 ◊ ھەروا ناوھ بۆ كەئە حوشتری رەسمەن ◊ غررت
 الجرادۃ غرزاً: كۆللەكە كلكی چەقاندە زەوی
 بۆئەوھى ھێلكە بكا.

عَرَّ الشَّيْنِ فِي الشَّيْنِ: شتەكەى لەشتەكەى چەقاندە
 تئى كوتا.

عَرَّ الإبرة في الشرب: دەرزببەكەى چەقاندە
 قوماشكە.

غَرَزَ العَرْدَ وعره في الأرض: جلّه دارمکھی لزموی
جهقاند، سنگهکھی جهقاند.

غَرَزَ الراكبُ رجله في الغرز: سوارهکه قاجی خسته
ناو ناوزمنگییهوه بوئهوهی سواروی ولاحمکه
بی.

غَرَزَ غَرِزاً: ملکهچی پاشا بوو وازی له یاخیبوون
هیناو همرمانبهرداری پاشا بوو ◊ اَغْرَزَ الرادِي:
دۆلو شیومکه روهکی (غَرَزِي لِي رِوَا ◊ اَغْرَزَ
الشَّيْئِ: شتهکھی جهقاند ◊ غَرَزٌ: بهمانا (غَرَزٌ)
دئ ◊ غَرَزٌ فلان الغنم: رۆژه ناروژنیک مەرهمکھی
دۆشی ◊ اِغْرَزَ رجله في الغرز: قاجی خسته ناو
ناوزمنگییهوه ◊ التفریز: نهومیه نهمامه خورما
له شوینیکهوه بگوئزرتیهوه بو شوینیکهی تر
بوئهوهی بجهقیندرئ ◊ الفارز: نهمان ◊ الفَرَزُ:
ناوزمنگی ◊ دمشگوترئ: (الزَمَ غَرَزَ فلان)
گوئزرایهلی فهرامنی فلان به ◊ (أشد يدك
بغرز) دهست بگره به ناوزمنگی فلانهوه ◊
همروا وشه (الفَرَزُ) ناوه بو ههرشتیک
لهزموی بجهقیندرئ ◊ الفَرَزُ: رومکیکهی
سالانهیه بهسهرزموی دا بلاو دهبیتهوهوه پهل و
پوی زوری همیه، بهرمکهی بوندوقهیهکی
سنگوشمیه ◊ الفریز: سروشتو تهبیات ◊ له
بواروی فهلسهفمدا وینهیهکه له وینهی چالاکهی
نمفس و جورنیکه له سلوک پشت دهبهستی به
فیترو ومراسهوه ◊ المَفَرَزُ: شوینی گهرانانهوهی
گولله.

غَرَسَ الشَّجَرَ وعره غرساً: درهختهکھی جهقاند
زموی ◊ دمشگوترئ: (غرس فلان عندي نعمة)
فلانکس پیاومتییهکی باشی بهسهر منهوه
همیه ◊ اَغْرَسَ الشَّجَرَ: دارمکھی رواند،
جهقاندی ◊ الفِرَاسُ: درهختو شتی وا که

دهروئیندرئ، دهجهقیندرئ ◊ کاتی جهقاندنی
درهخت ◊ الفِرَاسَةُ: نهمامه خورما ◊ الفَرَسُ:
درهختی جهقیندراو، روئیندراو ◊ الفِرَسُ:
ههرشتیک بروئیندرئ، ◊ پیستیکی تهنکه
بهسهری مندالهومیه لهکاتی لهداک بوونیدا ◊
الفَرَسُ: درهختی روئیندراو ◊ الفِرِيسَةُ: نهمامه
خورما لهسهرمتای روانی دا نهو دمنکه
خورمایهی دهخریته زیر گلهوه بوئهوهی بروئ
◊ یان همر دانهوهیلهیهکی تر ◊ نهمامه درهختو
شمتله روهک نهو ساتهی که دهجهقیندرئ ◊
المَفَرَسُ: شوینی نهمام رواند.

غَرَضَ فلان غَرَضاً: بهیانی زوو چووهر سهر ناومکه.
غَرَضَ السَّقاءَ وعره: گوندهکهی پرکرد
مهمشکهکهی همزاند که رونهکهی کلؤکلؤ بوو
کوی نهکردموه بهلکو دویهکهی بهرؤنهوه دا
بهخهلکی و خواردیانهوه.

غَرَضَ الشَّيْئِ: شتهکهی بمتهر و تازمی و ناسکی
جنی و لئی کردموه.

غَرَضَ له غَرِضاً: شیری دهرخوارد دا.
غَرَضَ الشَّيْئِ: وازی لهشتهکه هینا.

غَرَضَ السَّخْلَ: کارمکهی لهشیر بریهوه پیش
نهوهی کاتی له شیر برانهوهی بی.

غَرَضَ إِلَيْهِ غَرَضاً: بوی تامهزرؤ بوو.
غَرَضَ مِنْهُ: لئی جارز بوو، بیتاهمت بوو.

غَرَضَ الشَّيْئِ غَرَضاً: شتهکهی تهر و تازه بوو ◊
اَغْرَضَ الرجلُ: پیاوهکه بو کردموهکهی یان بو
قسهکهی نیازیکهی ههبوو ◊ (لهر مُغْرَضِ) ◊
اَغْرَضَ للفرم غَرِضاً: بهیانی ههویریکی بو
خهلکهکه شیللا و ههویری کونی بو نهکردن
بهنان و دهرخواردی نهدان ◊ اَغْرَضَ الرجلُ:

بیاومکھی جازز کرد ◊ اَغْرَضَ الاناءَ: هابهکھی
 بپرکرد ◊ غَرَضٌ: گوشتی تازهی خوارد ◊ خوشتی
 رباواردو پیکهنی ◊ غَرَضَ الشَّيْءِ: شتهکھی به
 تهر و تازهمی چنی ◊ دشگوتری: غَرَضٌ فِي
 سائلك: کوندهکه پر مهکه ◊ اِغْرَضَ الشَّيْءِ:
 به تهر و تازهمی شتهکھی چنی ◊ اِنْفَرَضَ الفَصْنُ:
 لقهدارمهکه شکایهوه و لئی نه بوموه ◊ اِإِغْرِيضُ:
 نهو دمنکه ورده سپیانهن که درهختی بشکوتوو
 دمریان دمکن ◊ دمنکه تهرزه ◊ هموو شتیکی
 سبی تازه بهیدا بوو ◊ الفَارِضُ: کهسینک بهیانی
 زوو بجی بؤ سمرگانیاو و بیری ناو بهمه بهستی
 ناودانی نازهل پان ناو هه لئینجان ◊ دمگوتری:
 (آتیه غارضا) بهیانی زوو جوم بؤلای ◊ همروا
 وشهی (الفاراض) ناوه بؤ لوتی دریز ◊ الفَرَضُ:
 نهو هایش و هه یاسهیه کورتان و که زاوهی بین له
 سمرپشتی ولاخ قایم دمکری ◊ لاشیو، بهشیک
 له شیو ودؤل ◊ خواربوونمهوه و دوولاهاتنهوه ◊
 جرج بوون ◊ یان جهستهی قهلهو سیس بین و
 بنیستهکه شیو و جرجی تی بکهوی ◊ له پندی
 پیشیناندا هاتوو: (طوبت الثوب علی غروضه)
 به جرج و لوجهوه قوماشه کم بیچایهوه ◊ واته:
 وازم له کارمهکه هینا وهک خوئی هیشتمهوه ◊
 الفَرَضُ: نیشانهو ههدمف که تیرو گوللهی
 ناراسته دمکری ◊ مه بهست و نیاز ◊ دمگوتری:
 (فهت غَرَضُك) مه بهست و نیازی توم زانی ◊
 الفَرَضَان: لوتیک هردوو بوری نه ملاو نه ولای
 ناکه مون ◊ الفَرِيضُ: تهر و تازه له گوشت و
 خورماو میوهی تر ◊ همرشتیک سبی و ناسک
 بین ◊ همر گؤرانیهکی تازه بین ◊ گؤرانی بیژی
 باش ◊ نهو ناوهی بهیانی زوو دهچی بهکاری
 دینی ◊ ناوی باران ◊ غَرَضَ الرجلُ: بیاومکه
 ناوی له دم و قورگیدا هینا و بردو قوتی نهدا

دمگوتری: (غَرَضَ بالماء وبالذواء) ناو پان
 دهرمانی له قورگی خویدا هینا و برد ◊ کاتی
 گیانه لاو که روج دمگانه قورقورپراگه ◊ گیزمی
 مه نهجن و قلهه قلهی له کاتی کولاندا ◊ ویزمی
 گوشت له کاتی برزانی دا ◊ تَفَرَّغَ بالماء وبالذواء:
 به مانا (غَرَّغَ دئ) ◊ غَرَّغَتَ عیناه: چاومکانی
 ناویان لی هات فرمیسیکیان کرد ◊ الفَرِغَرُ: جوره
 مریشکیکه له وشکانی دمزی، شوینی ولاتی
 نه فریقاییه ◊ الفَرَّغَرَةُ: هینان و بردنی ناو
 له دم و قورگدا ◊ همر شتیك دهرمان بین
 غمرغهرمی بی بکری.

غَرَفَ القَرَفَ والشَّيْءَ غَرَفًا: بریهوه کهرتی کرد ◊
 دوولای هینایهوه داپهرداوت.

غَرَفَ الناصيةَ: قزی کاکولی برینهوه ◊ ههلی
 پاچین.

غَرَفَ الجلدَ: بنیستهکھی به که لای درهختی (القرف)
 دمباغ کرد.

غَرَفَ الماءَ ونحوه یبده أَر بالمغرفة: به لویج ناوی
 هه لئینجا ◊ فهو غارف ◊ اَغْرَفَ الأسدُ: شیرکه
 جووه ناو درهختی چرو پرو پرکه لاو لانهی
 خوئی هوه، خوئی خزانه ناو بیشهوه ◊ اِغْرَفَ
 الماءَ یبده: به لویج ناوی هه لئینجا ◊ دشگوتری:
 (اِغْرَفَ منه) ◊ اِنْفَرَفَ الشَّيْءُ: بؤ موتاومعهی
 (غَرَّفَهُ) دئ ◊ تَفَرَّغَهُ: هموو شتیکی له گهل
 هه لگرت ◊ الفَرَّافَةُ: لویچه ناو ◊ نهو توزه
 ناوهی به دمست هه لدهگیری ◊ الفَرَّافُ: بؤ زنده
 رومی له مانای (الفارف) دئ ◊ نهسپی ههنگاو
 دریز، لوق پان ◊ روباری زور ناو ◊ بارانی زور
 به لیزمه ◊ الفَرَفُ: درهختیکی بچوکه له
 نیومدوورگهی عهرمی و میصرو نه فریقاو
 هیندوستان دهری، که لاکانی دریزو رمب

کرد له بئیکه‌نیندا ◊ **إِسْتَفْرَقَ الشَّيْئُ**: شته‌که‌ی
 همموو له خو گرت، هممووی قوزته‌وه ◊
إِسْتَفْرَقَ السَّبْعُ الحِزَامَ: حوشرمه‌که همموو
 قه‌یاسه‌که‌ی ویست هینده قه‌لمو و ورگن بوو
 همموو قه‌یاسه‌که نهمجار له‌تمه‌نگه‌ی هاته‌وه ◊
إِغْرَدَتِ العَيْنُ: چاوکه پرپوو له فرمیسک ◊
الإغراق: (له‌بواری نایوری دا) پلان و
 ریفرمورمیکه بو بالادستی و زالبوون به‌سمر
 بازاری بیگانه‌دا بهم جوړه کالای ولات
 به‌هاولاتیان بفروشری به‌نرخ‌ی گران و
 به‌دمره‌وه‌ی ولات به‌نرخ‌ی هم‌زان ◊ **غَرَقَاتِ**
الدجاجة: مریشکه‌که هیلکه‌یه‌کی کرد تو‌نکله
 تمکه‌که‌ی پیومه ◊ **الغرقی**: تو‌نکلیکی تمکه
 به‌سپینی هیلکه‌که‌وه دنووسن.

الغرقند: دره‌ختوکه‌یه‌که له مەتریکه‌وه بو سنی
 مه‌تر به‌رز ده‌بیته‌وه، له‌پیری (الباذنجانیة) به
 قه‌دو له‌هکانی سببیه دم‌شوبه‌یته دره‌ختی
 (العروغ) ◊ به‌رمکه‌ی ده‌خوری ◊ **غَرَقَ الرجلُ**:
 پیاومکه به‌به‌کجار ناومکه‌ی به‌سمری خویدا
 کرد ◊ **غَرَقَتِ البيضة والبطيخة**: هیلکه‌که پیس
 بوو کاله‌که‌که گهنی ◊ **الغریق**: سپینی هیلکه.

غَرَلَ العامُ: ساله‌که هرزانی بوو.

غَرَلَ العیش: ژبانی به‌رفراوان و خو‌ش بوو.

غَرَلَ الرجلُ: پیاومکه شلو شیواو بوو.

الغرلة: پستی سمری هینی نیرینه که‌له‌کاتی
 سونه‌تکرندنا ده‌پریری.

غَرِمَ غَرَمًا و **غَرَامَةً**: پارمیه‌کیان لی ستاند
 که‌له‌سمری پیویست نه‌بوو ◊ دم‌گوتری: (غَرِمَ)
 الدین و **الدیة** له‌جیاتی که‌سانی دیکه قهرزمکه‌ی
 دایه‌وه: خو‌پنه‌که‌ی دا.

ناسایی به‌رمکه‌ی زمرده و مکوو پورتو‌قال، سنی
 مەتریک به‌رز ده‌بیته‌وه ◊ **الغرق**: جوړه
 گیاه‌که له پی‌ری (النحلیة) به‌ مەترونیونیک
 به‌رز ده‌بیته‌وه، له‌هکانی چرو پرن ◊ **الغرقة**:
 لویچه ناو ◊ زوری نوستن و دانیشتن ◊ **الغرقة**
التجارية: زوری بازرگانی ◊ **الغروف**: بیریک که
 ناوی به‌دهست لی دمه‌بهندری (دلو غروف)
 دو‌لجه‌یه‌ک ناو زور بگری ◊ **الغریف**: دره‌ختی
 چرو پر هر دره‌ختیک بی. (دلو غریف)
 دو‌لجه‌یه‌ک ناو زور بگری.

الغریفة: به‌مانا (الغریف) دی ◊ **المغرقة**: نهمسکوی،
 که‌وجک، هرشتیک خوارنی بی هه‌لگو‌پیزی.

غَرِقَ في الماء غرقاً: ناو به‌سمریدا زال بوو خنکا
 له‌ناودا خنکا ◊ دم‌گوتری: (غَرِقَ في الدین أو
 البلوی) له قهرزداریدا خنکا ◊ قهرز سواری
 شانی بوو ◊ به‌لاو کارسات یه‌خه‌ی گرت ◊
غَرِقَتِ السفينة: که‌شتیه‌که نوقمی ناو ناو بوو
 ◊ **غَرِقَتِ الأرض**: ناو زه‌ویه‌که‌ی داپوشی ◊ **أغرق**
في الشئ: له شته‌که‌دا زیدم‌روی کردو له‌سنور
 دم‌رجوو ◊ **أغرق فلاناً الشئ في الماء**: فلانکه‌سی
 والی کرد بخنکی ◊ یان شته‌که‌ی نوقمی ناو ناو
 کرد ◊ **أغرق الكأس**: پیاله‌که‌ی پرکرد ◊ **أغرق**
أعماله الصالحة: کرده‌وه باشه‌کانی به‌فیرودان
 به‌تاوان کردن ◊ تاوانی وای کرد کرده‌وه
 باشه‌کانی بوج بوونه‌وه ◊ **غارقاً**: نزیک
 کرده‌وه، نزیک بومه ◊ دم‌گوتری: (غارقه‌ المیة)
 مردن یه‌خه‌ی گرت، مردن لی نزیک بووه ◊
إغترق النفس: همناسه‌ی هوئی هه‌لکیشا ◊ **إغترق**
السبع الحزام: حوشرمه‌که گمده‌ی گه‌وره بوو
 قه‌یاسه‌ی لی نه‌هاته‌وه ◊ **إغترقت الفرس الحیل**:
 نه‌سپه‌که تیکه‌لاوی ماینه‌کان بوو دوا‌یی
 پشیمان که‌وت ◊ **إسْتَفْرَقَ في الضحك**: زیده رموی

دریژه له پیروی (الجارونیة) به له ولاته مام ناوئندیه کاندای دموئی، گه لاکانی پپزوو پالی همیهو مل دریژه ۵ گوئو و غونجه کانی و مکوو جادر و ماهیه میومکهی وشکه ۵ گهنجی سپیو جوان و نهرمو نوؤ ۵ الفرنوق: به مانا (الفرانق) دئی ۵ بالندمیه کی ناوی سپیبه قاجدریژی شیوه جوان، په له په له یی رنگ زمردی نالتون ناسایی تیدان ۵ جوژه کورکییه که.

غرا الرجل غروا: پیاومکه سه رسام بوو.

غمر الشئی: به مادهی غمره شته که یی بیکه وه نووساندن ۵ دهسگوتری: (غرا السمن قلبه: جهوری به هه لاشی دهمارمکانی دلیه وه نووساو دایپوشی).

غری به غرا و غراة: دلی پیوهی نووساو عاشقی بوو دمتگوت به مادهی غره پیوهی نووساو.

غری فلان: فلانکس دریژه یی به رق هه لسان و توره بوونی خوئی دا.

غری الغدی: زلکاومکه ناومکهی سارد بوو ۵ اغری بین القوم: ناشوب و هیتنه یی له نیوان خه لکه که دا نایه وه ۵ اغری الإنسان و غره بالشین: مرؤفه که یی هه لئا بؤ شته که و و مدسته نیانی ۵ دمتگوتری: (اغری الولد بالفضیلة) منداله که یی هه لئا بؤ پموشتی بهرزو جوان ۵ (اغری الکلب بالصید) سه گه که یی هه لئا بؤنه وه یی نیچیره که بگری ۵ دمتگوتری: (اغری العداوة بینهم) دوزمنایه تی فریادیه ناویانه وه ۵ اغری به: عاشقی بوو ۵ غری الشئی: شته که یی به مادهی غمره چهسپ کرد ۵ یان رنگی کرد ۵ الإغراء: لهزاراوهی نه حویباندا بریتیه له ناگادار کردنه وهی که سی بهرامبر بؤ کردنی کاری باش و پیویست ۵ الغرا: مادهیه که لینجه

غرم فی التجارة: له بازرگانی دا زهرمری کرد ۵ اغرمه: وای ئی کرد قمرزدار بئ ۵ اغرم بالشین: شمیدای شته که بوو (فهو مغمم) ۵ دمتگوتری: (ان فلانا لغرم بکذا) فلانکس شمیدای فلان شت بوو ۵ غرمه: به مانا (اغرمه) دئی ۵ لهسهری پیویست کرد غمرامهیدا ۵ الغارم: نهو که سه یی پابهندی بهرعوذه بونه که یی خوئی بوو ۵ الغرام: شمیدایبون و پیویست بوون به شتیکه وه که نمتوانی خوئی ئی رزگار بکه یی ۵ سزای بهردموام و نه براوه ۵ الغرامة: خهسارتمه مندی ۵ (دمبراره ی مال و دارایی) به و پارمیه دمتگوتری: که پیویست بئ بگری به مبهستی تمهیی کردن و بارتهاقا ۵ الغرم: نهو زیانه مالیه ی تووشی نادممیزاد دمی بهمی نه وهی هیچ تاوانیکی کردی ۵ الغرم: خاومن قمرز ۵ المغمم: به مانا (الغرامة) دئی ۵ المغمم: قهرزدار ی بارگران ۵ شمیدای شتی که گهنه توانی لیی جیابیته وه. ۵ غسون المجین علی الاناء: همویرمکه به شته که وه رهق بووه.

غری الرجل: پیاومکه زمعیضو لاواز بوو ۵ الغرین: که یی ناو؛ که له حه وزدا دمی نیته وه ناتواندری بخوریته وه ۵ قوره لیته که لافاو بیه نیی ۵ وادمی لهسهر زهوی بمی نیته وه به تهری یان وشک دمی نیته وه ۵ (له یواری زهوی ناسیدا) بریتیه له بهرده قورینه یه کی وها که دمنکه ورده گلنه کانی بهیه که وه نووسابن به وهی تهریونیان ۵ الغرین: به مانا (الغرین) دئی ۵ دمتگوتری: (اتی بالطرین و الغرین) توره بوو رقی هه لئا ترشو و دوشاوی تیکه لاو کرد ۵ غرتق: به چاو میبازی کرد، چاوی ئی هه لته کاند ۵ الغرائق: رومکیکی درهخت ناسایه ته من

کاغزه زو دارو شتی تری بی چسب دمکری
 بهشتی ترموه ◊ العزراء: بهمانا (العزراء) دئ ◊
 العسرو: سمرسام بوون ◊ عه جایمب مان ◊
 القروی: بهمانا (القرو) دئ ◊ القروی: همرشتیک
 نیسبت بدرئ بولای غهرو و مگوو غمیره لینچ و
 جهسپینه ربین ◊ القروالی: همرشتیک و مگوو
 غمیره و ابین ◊ القری: صمغیکی سووره ◊ ناوی
 بتیکه کاتی خوی خوینیان تی هه لدهسوو ◊
 پوخسار جوان.

عَزْرَ الشَّيْنِ غَزَارَةٌ وَعُزْرَاءٌ: شتهکه زور بوو ◊
 دمگوترئ: (ما طاب و تزُرُ خیر ما خَبَثَ و عَزْرَ)
 نهوی گم بی و پاک بی باشتره لهوی پیس
 بی و زور بی ◊ (فهر غزیر) ◊ اعزراء القوم:
 خه لکهکه حوشریان زور بوون و شیرو ماستیان
 زور بوو ◊ اعزراء الشیئ: شتهکه زور کرد ◊
 دمگوترئ: (اعزراء الله ماله) خودا مال و سامانی
 نهوی زور کرد ◊ غازر فلان: فلانکس شتیکی
 بهخی بونهوی زیاتر و مرگریتهوه.

عَزْرَ: هر روزه ناروژیک شیری نازه لهکانی دوشی
 ◊ استغزیر: بهمانا (غازر) دئ ◊ استغزیر الشیئ:
 داوای زور بوونی شتهکه کرد ◊ العسز:
 قهرتاله و سهبه تهیه له لقی دارخورما دروست
 دمکری ◊ المغزرة: هر رومکیک که نازه ل بیخوا
 شیری زور بی.

عَزْرَ فلان فلان: فلانکس له نیوه او لهکانی دا
 فلانکسی کرده کس تایبمت بهخوی.

عَزْرَ فلان بالقرابة والاولاد والجيران: فلانکس
 پیامتی و چاکه له گهل خزم و مندال و
 هاوسنیهکانی کرد ◊ عَزْرَ الثوب أو الجسم بالابرة
 و غيرها: کراسه که یان جهسته ی به نوکه دمرزی
 هازنیهوه ◊ لهسرخو دمرزی هازنی کرد ◊

عَزْرَ الصوف أو القطن و غيرها عَزْلًا: خوری یان
 لؤکهکه ی رست و کردی به گلؤئه.

عَزْلًا عَزْلًا: حمزی له فسه کردن له گهل نافرمتدا
 هه بوو هه وئی دما خوی لایان خوشه ویست بکا
 ◊ میبازی له گهل دمکردن ◊ اغزل: تمشی رست ◊
 تمشی بادا ◊ اغزل الهیة: ناسکه که کارناسکی
 بوو ◊ (فهی مغزل) ◊ غازل المرأة: قسه له گهل
 نافرمتکه کردو خوی لا شیرین کرد ◊ میبازی
 له گهل نافرمتکه کرد ◊ غازل فلان الاربعین:
 فلانکس تمهمنی له چل سالی نزیک بووه ◊
 اغزل القطن و غيره: لؤکهکه ی رست ◊ کردی
 بهدهزو ◊ تغزل: به توپزی دلداری بهسمر خویدا
 هینا ◊ دمگوترئ: (تغزل بالمرأة) حمزی له
 نافرمتکه یه دلداری له گهل کرد ◊ الغزال:
 کارناسک گیسکه ناسک ◊ الغزاة: بزنه ناسک ◊
 خور له کاتی هه لهاتنیدا ◊ سمرهتای کیشته نگاو
 ◊ دمگوترئ: (آتیته غزاة الضحی) سمرهتای
 کیشته نگاو هاتمه لای ◊ الغزل: رسی ریسرائو ◊
 المغزل: شوینی رستن ◊ المغزل: تمشی ◊
 همرشتیک خوری و لؤکه ی بی بریسری ◊ و مگوو
 نامیری سهردهم که له کارگه کاندای بو رستن
 به کاردی.

غَزَا الْعَدُوَّ غَزَوْا وَغَزَوْنَا: هیرشی برده سمر
 دوزمن و تالان و بروی کردن ◊ اغزاه: نامادهی
 کرد بؤ غهزاکردن ◊ اغزئی فلاناً: مؤلتهتی داو
 و مرگرتنهوهی ههرز لئی دواخست ◊ غزاه:
 نامادهی کرد بؤ چوون بؤ غهزا ◊ اغزاه: چوو
 بؤی ◊ اغزئی بفلان: لهناو هاوه لانیدا کردی
 بهکهسی تایبتمهند بهخوی ◊ الغزاة: ناویکه
 له ناوهکانی غهزا ◊ که گوترا (غزاة) نهوه کاری
 سالانهیه و ههمیشهبیه ◊ که گوترا (غزوة) نهوه
 بهکجار غهزاکردن دمهگهیهنی ◊ الغزوة: بهکجار
 غهزاکردن ◊ الغزوة: نهوهی داواکراوه، نهوهی
 ههولی بؤدراوه ◊ المغزی: بهمانا (الغزو) دئ ◊
 شوینی غهزا ◊ سرودی غهزاکردن ◊ داواکاری ◊
 داواکاریت جییه؟ ◊ مهبهستی قسه.

غَسَرَ عَلَى الْفَرِيمِ غَسَرًا: تهنگی بهقهرزدارمه
 هه لچنی ◊ تَفَسَّرَ الْأَمْرُ: نیشهکهی تیکه ل و
 بیکه ل بوو ◊ تَفَسَّرَ الْقَزْلُ: ربهسه که ناخی بوو
 نهیتوانی له کلکه تهشیه که دابیکه نی ◊ تَفَسَّرَ
 الْغَدِيرُ: رهشه باکه چیلکه و دارو پهل و پوشی
 هاویشته ناو زلکاوه که وه ◊ الْغَسْرُ: کاروباری
 شیواو و تیکه ل و بیکه ل ◊ الْغَسْرُ: نهو پهل و
 پوشهی رهشه یا دهیخاته ناو زلکاو و شوینی
 و مهاوه.

غَسِيَ غُطْبَةَ الْخَطِيبِ غَسًا: رهخنهی له وتاری
 وتارخوین گرت.

غَسِيَ فَلَانًا فِي الْمَاءِ: فلانکهسی خسته ناو ناومهوه
 نوقمی کرد.

غَسِيَ الْبَعِيرُ: حوشرمه که دمردی (غهساسی) گرت ◊
 (غهساس) دمردیکه تووشی حوشر دهبی ◊
 اِنْفَسَ فِي الْمَاءِ: لهناودا نوقم بوو ◊ الْغَسَّاسُ:

دمردیکه تووشی حوشر دهبی ◊ الْغَسُّ: پیای
 زمعیفو بهدمروشت و ههتیومچه.
 غَسَقَ اللَّيْلُ غَسَقًا وَغَسَقًا: شهو تاریک بوو ◊ شهو
 داهات.

غَسَقَ الْقَمْرُ: مانگ گرا ◊ غَسَقَتْ عَيْنُهُ: جاوی ناوی
 کرد ◊ غَسَقَتِ السَّمَاءُ: ناسمان تاریک بوو رهش
 هه لگهرا بارانی باراند.

غَسَقَ اللَّبَنُ: شیرمه که به خورده له گوانی
 نازه له که وه رزایه خوار.

غَسَقَ الْجُرْحُ: زمرداو و زوخاو له برینه که دمرجوو
 ◊ اغسق الليل: بهمانا (غسق) دی ◊ اغسق فلان:
 فلانکهسی که وه ته ناو تاریکی شه و مهوه ◊ اغسق
 المؤذن: بانگدمره که بانگی نویژی شیوانی
 دواخست بؤ کاتی تاریک داهاتن و پهیدایوونی
 شهو ◊ الغاسق: شهو کاتیک که روناکایی
 که ناری ناسمان نامینن ◊ مانگی گراو ◊
 الغساق: نهو کیم و زوخاوهی له پیستی
 دوزه خیان دپته دم ◊ الغساق: بهمانا (الغساق)
 دئ ◊ الغسق: تاریکایی شهو ◊ ناوه بؤ
 دانه و پله یه کی رهش وه کوو مرور و زیرانه که
 تیکه ل گهنم و دانه و پله دهبی.

غَسَلَ الشَّيْنُ: شته که ی شت ◊ بهناو چلک و
 بوخه لی لی لابر د ◊ دهسگوتری: (غسل الله
 حوبته) خودا فلانی له تاوان پاک کردهوه.

غَسَلَ فَلَانًا بِالْمَوْتِ: بهقامچی له فلانکهسی داو
 نازاری پنی گهباند باشی کوتا ◊ غَسَلَ الْأَعْضَاءَ:
 زیدمرومی کرد له شتنی نه ندامه گانی
 جهستهیدا ◊ غَسَلَ الْمَيْتَ: مردمه که ی شت و پاک
 کردهوه ◊ اغسَلَ بالماء: جهستهی خوی بهناو
 شت ◊ اغسَلَ الشَّيْنُ: بؤ موتا و معی (غسله) دئ ◊
 الغاسل: گیاهه کی سالانهیه له دهشته گانی ولاتی

لههرمېتى لاومتى دا بوو ۵ دمشگوترئ: (ما أنت
من عَسَانَه) نَهتَو پياوى نهوشته نيت ۵
الفَسَانِي: زور جوان ۵ الفُسْتَةُ: كومه له قزو
توك له پوپنه يان لهناو چاوان يان لهلاجانگ ۵
الفَيَّسَانُ: همرېتى لاومتى.
عَسَا اللّيلُ عَسْرًا: شهو بهخوى و تاريخييه وه هات.

عَسِي اللّيلُ عَسِي: بهمانا (عَسَا) دئ ۵ اَعْسَى
اللّيلُ: بهمانا (عَسَا) دئ ۵ اَعْسَى الرَّجُلُ:
پياومكه كهوته ناو تاريخييه وه ۵ دمشگوترئ:
اغسي من اللّيل: سهرمتاي شهو مهرؤ رابوسته
تا ههندي تاريخييه كهى دهرمويته وه ۵ اَعْسَى
اللّيلُ فَلَاحًا: شهو تاريخى خوى كرده بهر فلان و
داپيوشى ۵ الفُسْرُ: تاريخى شهو لهكاتى شيوان و
دوا نهو كاتهش تا روناكى كهناى ناسمان (شفق
الأحمر) ون ديبئ.

عَشَّ صدرًا: دلى كينه و حيقدى لهخو گرت.

عَشَّ صَاحِبَهُ عَشًّا: شتى واى نيشانى هاوه له كهى دا
كه بهرزه موندى تييدا نه بئ و زهره رى ني بكا ۵
شتى واى بو دمرخست پيچه وانهى ناو دهر وونى
بوو ۵ اَعَشُّهُ: خستيه ناو غهش و هرت و فيله وه
۵ عَشَّشُهُ: زورى غهش ليكرد ۵ اِعْشَّشُهُ: گومانى
غهشى ني كرد ۵ اِسْتَعَشَّهُ: بهمانا (اِعْشَّشُهُ) دئ ۵
الفِشَّاشُ: سهرمتاي تاريخى شهو و كو تايبى شهو
۵ ناوى ناخوش و ناز و لال و ناسازو ليئل ۵
نوستنى كه م و سهره خه و شكاندن ۵ پهله كردن
۵ دمشگوترئ: (لقيته على غشاش به پهله بينيم
۵ الفَشَّشُ: شوينى ناو خوار دنه وهى ليئل ۵
المفشوش: شتى ناپالفته ۵ دمشگوترئ: (لبن
مفشوش) شيرى ناپوخته وه ناخاليص.

ميصردا دهرموي ۵ الفُسَالَةُ: نهو چلك و
پيسيهى كه له ناكامى شتنى شتدا ديته خوار ۵
الفُسَالَةُ: نافرمتي كه پو شاك شورين بكاته
پيشهى خوى ۵ ناميري كه بو شتنى پو شاك و
قاپ و قچاخ بههيزى كارمبا نيش دمكا ۵
الفَسْرُلُ: نهو صابون و شامپو و نه سپون و شتهيه
بو شت شتن به كارده هيندرئ ۵ الفَسْرُلُ: شتنى
جهسته هه مووى ۵ بهمانا (الفَسْرُل) دئ ۵
الفِئْلُ: بهمانا (الفَسْرُل) دئ ۵ الفِئْلَةُ: بهمانا
(الفِئْل) دئ ۵ نهو بوون و شامپو و عهترو
عوتوره به نافرمت لهكاتى قز به شاننه كردندا
له قزى دمدا ۵ الفِئْلِيْنُ: نهو چلك و پيساييهى
له ناكامى شتندا له شته شورا وه كه ديته خوار ۵
كيم و زوخاو كه له جهستهى دوزه خيان ديته دهر
۵ الفَسْرُلُ: صابون و تاييت و شامپو و نه سپون و
شتى وا كه شتيان بي دمشورئ ۵ الفِئْسِيلُ:
شور دراو ۵ المُفْتَسِّلُ: شوينى شت شتن ۵ ناوى
شت بي شتن ۵ المُفْتَسِّلُ: شوينى شتن ۵ المُفْتَسِّلَةُ:
شوينى گشتى بو شتنى جل و بهرگ يان
پاك كردنه وهى ۵ تهختهى مردوشور، نهو داره
مردوى له سهر دمشورئ ۵ المُفْتَسِّلَةُ: ناميرى شتن
و مكو لفته و شتى وا.

عَسَمَ اللّيلُ عَسْمًا: شهو تاريخ بوو ۵ اَعَسَمَ اللّيلُ:
بهمانا (عَسَم) دئ ۵ اَعَسَمَ القومُ: خه لكه كه
چونه تاريخييه وه ۵ العَسَمُ: رهشايى ۵ تاريخى ۵
په له ههور ۵ الفِئْسَةُ: په له ههور ۵ عَمَتُهُ عَسْنَا:
جوى، لهناو دميدا هيناي و بردى و به ددان
هه نجنى ۵ الفِئْسَانُ: لاي زوروى دل ۵ الفِئْسَانُ:
بهمانا (الفِئْسَان) دئ ۵ دمشگوترئ: (لقد علمت ان
ذلك من عسان قلبك): زانيم نه وه له فولايى
دلته وه دئ ۵ ههرمېتى لاومتى و گهنجى ۵
دمشگوترئ: (كان ذلك في عسان شبابه) نه وه

عشم اغاطبُ عَشاءاً: دارکمرکه به‌شهو داری کردن، برینى هرچی به‌رمدستی هات بری و کوئی کردنه‌وه به‌ین تیفکرین و جوداگردنه‌وه.

عشم الرجلُ عَشاءاً: ستم‌یکى زوری له پیاوه‌که کرد ۵ تَفَاشمُوا: خه‌لکه‌که ستم‌یان له‌یه‌کتر کرد ۵ الأَعْشَمُ: روه‌ک و گزوگیای وشکه‌وه بووی کون ۵ العُشْمُ: نه‌وهی ده‌که‌ویته ناو خه‌لکه‌وه چی دمست بکه‌وئ دمیگروئ و هه‌لی دمیگروئ و دهی پی‌چینه‌وه ۵ دمیگوتروئ: (حرب غشوم) شهریکه تاوانبار و بن تاوان ده‌گریته‌وه ۵ الغشيم: نیش نمران ۵ گیل و بنه‌قل ۵ کارنادروست ۵ المِغْشَمُ: نازاو چاو نمترس به‌جوزیک هیج شتیک له‌مه‌به‌ست و ویستی خوئی نه‌یگریته‌وه ۵ عَشَمَ السَّيْلُ: لافاو هات ۵ عَشَمَ فلان: فلانکس سواری بن عه‌قلی خوئی بوو هر خوئی پئی راسته، به‌حقوق به‌تال نه‌وه ده‌کا ۵ تَفَشَمَ له: رقی هه‌ئساو خوئی گیف کردموه ۵ تَفَشَمَ السَّيْلُ أَر الجیشُ: لافاوه‌که هات یان سوپاکه هات ۵ تَفَشَمَ الشَّيْءُ: به‌زوره ملی شته‌که‌ی لی ستاند ۵ الفَشَمُ: پیاوی نازاو چاو نمترس که هیج شتیک له‌مه‌به‌ستی خوئی نه‌یگریته‌وه ۵ که‌سیک ستم زور بکا.

عشي الليلُ عَشاءاً: شهو تاریک بوو.

عشي الفرسُ: نه‌سه‌که سه‌ری هه‌موو سپی بوو باقی جه‌سته‌ی رنگی تر بوو.

عشي الأمرُ فلاناً عَشاءاً: شته‌که فلانکسی داپوشی ۵ کارمه‌که هه‌موو کاتی فلانی داگیر کرد.

عشي عليه عَشيّةً: بن هوش بوو له‌هوش خوئی جوو ۵ (فهو مَشيّ عليه) ۵ أغشى الليلُ: به‌مانا (عشي) دئ ۵ أغشى الله بصرهً: خودا په‌رده‌ی به‌سه‌ر چاويدا دا ۵ أغشى فلاناً الأمرُ:

فلانکسی والی کرد داپوشی ۵ أغشى فلاناً: فلانکسی هه‌ئنا بونه‌وه‌ی بچن بولای ۵ عَشَى الشَّيْءُ وعلی الشَّيْءِ: شته‌که‌ی داپوشی ۵ عَشَى فلاناً بالسَّوطِ أَو السَّيفِ: به‌قامچی زوری له‌فلانکس دا ۵ تَفَشَى الشَّيْءُ: شته‌که‌ی داپوشی ۵ تَفَشَى الشَّيْءُ فلاناً: شته‌که فلانکسی داپوشی ۵ هه‌مووکاته‌کانی داگیرکردن ۵ دمیگوتروئ: (تَفَشَى فلان بئوبه) فلانکس به‌ پو‌شاکه‌که‌ی خوئی داپوشی ۵ اسْتَفَشَى ثوبهً بئوبه: به‌ پو‌شاکه‌که‌ی خوئی داپوشی بونه‌وه‌ی هیج نه‌بینی و نه‌بیسی ۵ الفاشيةُ: په‌رده ۵ په‌رده‌ی دل ۵ رۆزی قیامت ۵ رودای گه‌وره خیر یان شهر ۵ کالانی شمشیر ۵ سوالکری زور ۵ دیده‌نیکه‌رو برادر که لیکدان لیکدان سه‌ردانت بکه‌ن ۵ دهردی سک ۵ سزای گه‌وره ۵ الفِشاءُ: داپوشه‌رو په‌رده ۵ الفِشاةُ: له‌هوش جوونی گیانه‌لاو، نه‌و حاله‌تانه‌ی به‌سه‌ر مرو‌فدا دین له‌کاتی گیانه‌لاودا.

عَصَبَ الشَّيْءِ: عَصَباً: به‌زور شته‌که‌ی ستاند.

عَصَبَ المرأةَ: به‌زور زینای له‌گه‌ل نافرمته‌که کرد.

عَصَبَ الجِلْدِ: کولک و توك و موومکه‌ی له‌ پیسته‌که کردموه به‌ین نه‌وه‌ی بیخاته جه‌وزی ده‌باغه‌وه.

عَصَبَ فلاناً علی الشَّيْءِ: فلانکسی ناچار کرد به‌کردنی نیشه‌که ۵ اِغْتَصَبَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی داگیرکرد.

عَصَ بالاء، عَصاً و عَصَماً: به‌ناو قورگی گراو ناومکه له‌گه‌روی نه‌چوه خوار، بوئی قوت نه‌چوو.

عَصَّ المکانُ بأمله: شوینه‌که به‌ دانیش‌توانه‌که‌ی ته‌نگه‌به‌ر بوو: اِغْصَهُ وای لی کرد ناو له‌قورگی بگیری ۵ اِغْصَ عليهم الأرضُ:

غَضِرَ لَهُ مِنْ مَالِهِ: له مال و سامانی خوئی شتیکی بوؤ
بریهوه بوؤ دیاریکرد.

غَضِرَ الرَّجُلُ: بیاومگهی بهند کردو نهیهیشت
کارهگهی نهنجام بدا.

غَضِرَ الْجِلْدُ: پیستهگهی زور باش دمیباغ کرد.

غَضِرَ اللَّهُ فَلَانًا غَضْرًا: خودا دمرگای رهحمتی
خوئی بوؤ فلان کردموه نازو نیعمهتی بهسهردا
رشت.

غَضِرَ الرَّجُلُ بِالْمَالِ وَالسَّعَةِ وَالْأَهْلِ: بیاومگه دوی
همزاری دمو له مهند بوو.

غَضِرَ عَنِ الشَّيْءِ: روی لهشتهکه ومرگپرا.

غَضِرَ غَضْرًا: لهخوشگوزمرانی و نازو نیعمهتدا
بوو.

غَضِرَ النَّبَاتُ: رومگهکه لهگهش و نومادا بوو
اغضیر: بهگهنجی مردو دیاردهی نهخوشی بیوه

دیار نهبوو
اغضیر: قوری لینیج که بوؤ دروستکردنی
لادا
الغاضیر: قوری لینیج که بوؤ دروستکردنی
گوزمو دیزه بهکاردمهیندری
الغضارة: دموگوتری: (انهم لفي غضارة من العيش) نهوانه
لهژیان و گوزمرانیکی خوشدان
ههروا بهمانا
قوری لینیج دئی که قاپ و قاجاغی لی دروست
دمکری
یان ناوه بوؤ خودی قاپ و قاجاغهکان
الغضراء: زمویهکه قورمهکی لینیج بی
دمگوتری: (هم في غضراء من العيش) نهوان
لهژیانی خوشدان
الغضروف: نیسقانی نهرم
لههرشوینیکی جهستهدا بی
غضت المرأة
غضاضة و غضضة: نافرتهکه پیستی تهنک
بوو بهجوړنیک خوینهگهی دیاره
غضت
النبات و غیره: گزویگیاکه تهر و تازمیه
غض
بصره و صوته: جوی داخست، دمنگی نزم کردموه

زمویهگهی بهدانیشتواگهنهی تهنک کرد
اغضص: بوؤ موتاومعهی (اغصه) دئی
الغصنة: ههرشتیک لههورگ بگری لهخواردن
وخواردنهوه.

غَمِنَ الْغَمْنَ غَمْنًا: لقهگهی بریهوه.

غَمِنَ الشَّيْءُ: شتهگهی ههنگرت.

غَمِنَ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: فلانکهمسی له نیشهکه لادا
دمشگوتری: (ما غمناک عني) جی توئی لهمن
بی ناگا کرد
اغصن العنقود: هیشومهکه
بوؤلهکانی گهوره بوو
اغصن الشجرة: لقی
درهختهکه روا
غصن العنقود: هیشومهکه
بوؤلهکانی گهوره بوو
الغصن: لقی درهختی
جوړاو جوړ نهستور یان باریک
الغصنة: لقی
بچکولهی لقی گهورهی درهخت.

غَضِبَ عَلَيْهِ: رقی لی ههلساو ویستی توئی لی
بکاتهوه.

غَضِبَ لَهُ: لهسمر نهو رقی لهکهسیکی تر ههلسا
اغضب: ههلینا بوئمهوی رقی ههلس
غاضب
فلان فلاناً: ههریهکه لهو دووانه رقی یهکتریان
ههلساند
غاضب فلاناً: دمنگی له فلانکهمس
دابری و بی دوورکهوتهوه
اغضب علیه: رقی
لی ههلسا
الغضابي: بیاوی خواروخنج له
مامهلهو ههلسو کهوتیدا
الغضب من الرجال:
کهسیک زوو رقی ههلس
الغضب: رق
ههلسان
الغضوب: کهسیک زور رق ههلساو
بی زور رقی ههلس.

غَضِرَ عَلَيْهِ غَضْرًا: بهزمی پیدا هاتهوه.

غَضِرَ عَنْهُ: پشتی تی کرد
خوئی لی لادا.

غَضِرَ الشَّيْءُ: شتهگهی بریهوه
بوؤ دیاری کرد.

◊ دمشگوتری: (عَضُ الطرف) چاوی داخست
له شهرم و همیاوه.

عَضُ طرفُهُ عن فلان: سهر پیچی له فلان قبول کردو
چاوی له ناستی خرابییه کانی هوجاند.

عَضُ الغُصْنُ: لقه دره خته که می شکاندموه به لَام لئی
نه کردهوه.

عَضُ فلاناً حقه: مافی فلان که سی که مکردهوه لئی
داگرت ◊ دمگوتری: (لا أُعْطُكَ ذَرَمًا)
دیره میکت نِ کهم ناکه مهوه ◊ اَعَضُ الشَّيْئُ:
شته که می کهم کردهوه ◊ فَعَضُ الشَّيْئُ: شته که
ناسک بوو تهرو تازه بوو ◊ اِغْتَضُ منه: له
ریزی کهم کردهوه ◊ اِنْفَضُ الطرفُ: چاوی خوئی
له ته ماشاگردن نزم کردهوه ◊ الفَضاضُ: بپشه
سهر و ناوچه وان (روخسار) ◊ الفَضاضَةُ:
زه لیلی و تیشکان ◊ ره خنه و قورسایی و نهرک ◊
الفَضُ: تهرو تازه له مه موو شتیک ◊ الفَضَةُ:
زه لیلی و تیشکان ◊ الفَضِيضُ: چرؤو پوڅ
له کاتی دهر که وتینیدا ◊ چاوی پیلو شوږ ◊
زه لیل و خاومن که مو کوری ◊ المَفَضَةُ: زه لیلی و
که مو کوری.

عَضَفَ الفرسُ وغرهُ عَضَفًا: نه سپه که دست می کرد
به رویشتن.

عَضَفَ العیشُ عَضَفًا: زیان و گوزمران خوش بوو.
عَضَفَ فلان: فلان که سی دلی نارام بوو.

عَضَفَ العرودُ والشَّيْئُ: شور که داره که می شکاندموه
به لَام به تهواوی لئی نه کردهوه.

عَضَفَ الكلبُ أذنه: سه که که گوئیچکه کانی خوئی بو
پیشهوه ره پیش کردن و شوږی کردنهوه.

عَضَفَ الشَّيْئُ عَضَفًا: شته که شلو نهرم بوو ◊
دمگوتری: (عَضِفَتِ الأذنُ، وعَضِفَتِ الأشْفارُ.

وعَضِفَتِ السُّهُمُ) ههوسه که تیره که می نه ستوور
بوو.

عَضَفَ اللَّيْلُ: شهوم که تاریک بوو رهش هه لگه را.

عَضَفَ العامُ: ساله که هه رزانی بوو.

عَضَفَ العیشُ: گوزمران و زیان خوش بوو ◊ (فهر

أَعَضَفَ رهي عَضَفًا) ◊ اِعَضَفَتِ الشَّمْرَةُ: میوه که

شوږی بووه ◊ اِعَضَفَتِ النخلةُ: دار خورما که لقو

پوپی زور بوو میوه که می خراب بوو ◊ اِعَضَفَتِ

السَّماءُ: ناسمان هه ور شار دیهوه ◊ اِعَضَفَ اللَّيْلُ:

شهو تاریک و رهش داهات ◊ عَضَفُهُ:

شه کاندیهوه و خواری کردهوه ◊ دمگوتری:

عَضَفَ العرودُ: لقه داره که می شکاندموه ◊ اِنْفَضَفَ

العرودُ: لقه داره که شکایه وه ◊ اِنْفَضَفَ أذنه:

گوئیچکه می شوږی بوونهوه به شیوه میه کی دست کرد

◊ نَهَكَ به خیل قهت و سروشت ◊ اِنْفَضَفَ القومُ في

الغبارِ: خه لکه که کهوتنه ناو ته پ و توزهوه ◊

اِنْفَضَفَ البئرُ: بیر که تیک روخا ◊ اِنْفَضَفَ

الضبابُ: تمومز چین چین کهوته سهر یه که ◊

تَفَضَفَ: بو موتاومعهی (عَضَفَهُ) دئی ◊ تَفَضَفَتِ

الهیةُ: ماره که قورت و پیچی کرد له رویشتندا ◊

تَفَضَفَ عليهم اللَّيْلُ: شهو به تاریکی خوئی

دایبوشین ◊ تَفَضَفَ عليهم الدنيا: دنیا روی

تیکردن و زیان و گوزمرانیاں خوش بوو ◊

تَفَضَفَ عليه: مهیلی کرد بو لای و سوزی بوئی

هه بوو ◊ تَفَضَفَتِ البئرُ: بیر که تیک روخا،

نه ملاو نه ولای روخانه ناوی ◊ الفَضَفُ:

دره ختی که له ولاتی هیندوستان ده شو بهیته

دار خورما له لقو و پوپه کانی بهره دروست

دمگرین ◊ عَضَفَرَ الشَّيْئُ: شته که قورس و گران

بوو ◊ العَضَافِرُ: شیر ◊ العَضْفَرُ: ته بیات و شکی

سهر رهق و توره ◊ العَضْفَرُ: شیر ◊ دمشگوتری:

(رجل غَضَنُ) بیاویکی گهته و زمبه لاجه ◊
 غَضَنَتِ النَّاقَةَ بَرَلدما غَضَا وَغَضَانَا: حوشرمه
 بیچومهکی پیش کامل بوون فرئدا ◊ هیشتا
 توکی لی نه هاتبوو نهدمزانا مییه یان نیره.
 غَضِنِ فَلَانًا فَلَانکەسی بهند کرد ◊ دهگوتری: (ما
 غَضْنُکَ عِنَا) چی توئی له نئیمه دابری؟ نه بهیشت
 بیی بۆلامان؟ ◊ غَضِنْتَ الْعَيْنُ غَضْنَا: چاو
 شوپبوو به خیلقت چاوی به رهو خوار بوون.
 غَضِنْتَ الْجِبْهَةَ: ناوجه وان چرچ و لوجی تیکه وتن ◊
 أَغَضِنْتَ السَّمَاءَ: ناسمان بارانی به ردهوام بوو ◊
 دهگوتری: (أَغَضِنَ الْمَطْرُ) باران به ردهوام بوو ◊
 (أَغَضِنَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ) شهو تاریک بوو ◊ غَاضِنٌ
 عَيْنُهُ: چاوی خوئی داخست بۆنه وهی گومانی
 خرابی لی نه که نو بلین میبازی دمکا ◊ غَاضِنٌ
 الْمَرَأَةَ: له گهل ناهرمته که میبازی کرد، چاوی لی
 هه لته کاندو چاوی لی داگرت ◊ غَضِنْتَ السَّمَاءَ:
 ناسمان بارانی به ردهوام بوو ◊ غَضِنْتَ النَّاقَةَ:
 حوشرمه بیچومهکی به ناکاملی فرئدا،
 له باری چوو ◊ غَضِنَ الشَّيْئُ: شته که ی دوولاو
 سنی لؤ کردهوه چرچی کرد ◊ گرز ی کرد ◊
 دهگوتری: (دَخَلَتْ عَلَيَّ فَلَانَ لَفَضَنَ لِي مِنْ
 جِبْهَتِهِ) چومه لای فلان و ناوجه وانی لی گرز
 کردم ◊ تَغَضَّنَ الشَّيْئُ: شته که چوما به وهو
 شکایه وه ◊ الْغَضْنُ (الْقَضْنُ): همرشتیک همر
 شکانه وهو لولبوون و چه مانه و میه که روبدا له
 قوماش یان زری یان پیست یان گوئی یان
 همرشتیکی تر ◊ دهگوتری: (جَاءَ فِي غَضْرِنِ
 كَلَامِكْ هَذَا) له ناو قسه و وتارمه که نهم شتانه
 هاتن ◊ هندی له قسه کانت نهمه بوون ◊ ههروا
 به مانا ناره که تی و ماندوو بوون دی ◊
 دهگوتری: (لَأَطْلُنَّ غَضْنُکَ) دریزه دهم به

ماندوو بونت و ناهیلیم نیسراحت بکه ی ◊
 الْغَضَنُفَرُ: پروانه (غَضْفَرُ).
 غَضَا اللَّيْلُ غَضَا وَغَضَا: شهو به تاریکی خوئی
 هه موو شتیکی دابوشی.
 غَضَا الْبَعِيرُ: حوشرمه که له درهختی (غعضا) ی
 خوارد.
 غَضَا فَلَانًا: فَلَانکەس خواردن و پۆشاک و
 پیداو یستییه گانی ژبانی بؤ بهیدا کرابوو ◊
 بۆخوئی ژبانی چاک کردبوو ◊ پیلوی
 چاوی لی که نزیک کردنه وه، خهریک بوو چاوی
 بقوچینی.
 غَضَا عَلَيَّ الشَّيْئُ: له شته که بیدمگ بوو.
 غَضِيَتِ الْأَرْضُ: زهویه که درهختی (غعضا) ی زور
 بوو.
 غَضَا الرَّجُلُ: بیاومه که چاوی خوئی قوچاندن.
 غَضِيَتِ الْبَعِيرُ: حوشرمه که به زور خواردن گه لای
 درهختی (غعضا) ژانه سکی گرت ◊ أَغَضِي
 اللَّيْلُ: شهو به تاریکی خوئی هه موو شتیکی
 دابوشی ◊ أَغَضِي فَلَانًا: فَلَانکەس پیلوی چاوی
 لی که نزیک کردنه وه. ◊ أَغَضِي عَنْهُ طَرَفُهُ: چاوی
 خوئی لی قوچاند ◊ أَغَضِي عَلَيَّ الشَّيْئُ:
 له شته که بیدمگ بوو، خوئی له سر گرت ◊
 به نارام بوو له سهری ◊ دهگوتری: (أَغَضِي عَيْنَا
 عَلَيَّ قَدِي) سه برو نارامی هه بوو له سر
 ناخوشی ◊ تَغَاضَى عَنْهُ: چاوپوشی لی کرد،
 خوئی لی گیل کرد ◊ الْغَاضِيَةُ مِنَ اللَّيْلِ: شهوی
 زور تاریک ◊ شهوی دهیچور ◊ الْغَاضِيَةُ مِنَ
 النَّهْمَانِ: ناگری زور و گهوره و به بلئسه ◊ الْقَضِي:
 درهختیکه له درهختی (الآئل) دارمه کی زور
 رهق و پته وه، پشکوکانی زور دهمینه وه و
 به زووی نابن به خو له میش و ناگوژینه وه ◊

ثابینی قیبتیه‌یکانه تئیدا یادی له ناودا شتنی
 حه‌زرمتی مه‌سیح ده‌کهنه‌وه ۵ العَطَّاسُ ۵
 که‌سیک پیشه‌ی خوْ نقوم کردن له‌ناودا بی
 بوئه‌وه‌ی پئویستی خوْی له‌ناو دهرپینتی ۵ پئشی
 ده‌گوتری: (القَرَّاصُ) ۵ القَطِيسُ: رمش ۵ زور
 رمش ۵ المَطِيسُ: شوپنی خوْستن له‌حه‌مامدا.

عَطَّشَ اللَّيْلَ عَطْشًا: شهو تاریک بوو.

عَطَّشَ فُلَانٌ عَطْشًا: فلانکه‌س له‌بهر پیری یان
 نه‌خوْشی به‌هئوایشی روْیشت.

عَطَّشَ عَطْشًا: جاوی کزبوو، وه‌کوو نه‌وه به
 به‌شینکی جاوی ته‌ماشا بکا ۵ اَعَطَّشَ القَوْمُ:
 خه‌ئکه‌که که‌وتنه ناو تاریکیه‌وه ۵ اَعَطَّشَ اللهُ
 اللیل: خودا شه‌وی تاریک کرد ۵ عَطَّشَ:
 ده‌گوتری: (عَطَّشَ لِي شَيْئًا) رن‌گایه‌که‌م بو
 بکه‌روه، بو قسه‌کردن و دهرپینتی راو و
 بوچون ۵ تَقَطَّشَ عَنْهُ: خوْی لی گیل کرد خوْی
 بی ناگا کرد ۵ تَقَطَّشَتْ عَيْنُهُ: جاوی تاریک بوو
 نه‌ببینی ۵ اِغْطَاشُ البَصْرِ: بینایی تاریک بوو،
 ورده ورده جاوی زعیف بوو.

عَطَّ فِي نَوْمِهِ عَطًّا رَغْطِيًّا: له خه‌ودا برخه‌ه
 کرد دمنگی لی هات ۵ ده‌گوتری: (عَطَّ النَّائمُ رَغْطًا
 المَذْبُوحَ وَعَطَّ المَخْرُوقَ) ۵ عَطَّتِ القِدْرُ:
 ممنجه‌له‌که (دبزه‌که) کولی و دمنگی قلبه‌ه قلبی
 هات.

عَطَّ الشَّيْءُ فِي المَاءِ عَطًّا: شته‌که‌ی له‌ناو هه‌ئکیشاو
 نقومی کرد.

عَطَّ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی که‌بس کردو گوشو و
 دایچویراند ۵ اِنْقَطَعَ فِي المَاءِ: نقوم بوو چووو بن
 ناو ۵ تَقَطَّطَ القَوْمُ فِي المَاءِ: له‌ناودا خه‌ئکه‌که
 همریه‌که‌یان شه‌وی تری نقوم کرد ۵ القَطَّاطُ:
 تیکه‌لبوونی تاریکی کۆتایی شه‌و به‌سه‌رمته‌ای

(أهل الفضا) ناوه بو دانیشتوانی ولاتی نه‌جد
 چونکه نه‌و ولاته دره‌ختی (غمضا)ی زوره ۵
 الغضياءُ من الأرض: زمویه‌ک زوری دره‌ختی
 (غمضا) هه‌مب ۵ عَطْرَسَ عِلى أترانه: زوری
 که‌مش و فش به‌سه‌ر هاوه‌له‌کانیدا کرد ۵ شایی
 به‌خوْی بوو به‌خوْی نازی ۵ عَطْرَسَ فُلَانًا: رقی
 فلانکه‌سی هه‌ئساند ۵ فلانی تورمه‌کرد ۵ تَعَطَّرَسَ:
 به‌مانا (عَطْرَسَ) دئ ۵ رقی هه‌ئسا ۵ توره‌ بوو.

تَعَطَّرَسَ فِي مَشِيْتِهِ: له روْیشتندا خوْی بادا ۵ لارو
 له‌منجه‌ی کرد ۵ الفِطْرِيسُ: ستمکاری گه‌وره‌و خوْ
 به‌زلزان و لوتبه‌رز ۵ الفِطْرِيسُ: به‌مانا (الفِطْرِيسُ)
 دئ ۵ عَطَّرَشَ فُلَانٌ عَطْرَشَةً: فلانکه‌س ملی بو
 حه‌ق نه‌داو خوْی به‌زلزانی و ته‌که‌بوری کرد ۵
 تَعَطَّرَشَ فُلَانٌ: لوتبه‌رزی له‌شتمه‌که کرد ۵ عَطَّرَتْ:
 خوْی بادا خوْی به‌زلزانی و خرابه‌کاری کرد ۵
 تَعَطَّرَتْ: به‌مانا خوْبادان و خوْبه‌زلزان دئ ۵
 له‌روْیشتن دا لارو له‌منجه‌ی کرد ۵ القَطَّارِفُ: پیاو
 ماقول و رن‌زدار ۵ الفِطْرِيفُ: به‌مانا (القَطَّارِفُ)
 دئ ۵ الفِطَّارِفُ: به‌مانا (الفِطَّارِفُ) دئ.

عَطَّسَ فِي المَاءِ عَطْشًا: خوْی له‌ناودا نوقم کرد.

عَطَّسَ فِي البَحْرِ مِنْ أُنْعَمِهِ: له نازو نیعمه‌تدا نوقم
 بوو. ۵ عَطَّسَ فِي الإِنَاءِ: دهمی نا به‌گۆزمه‌وه‌و
 ناوی خواردموه ۵ له‌قابه‌که‌دا ناوی خواردموه.

عَطَّسَ الشَّيْءُ فِي المَاءِ: شته‌که‌ی له‌ناوکه‌دا نوقم
 کرد ۵ عَطَّسَهُ فِي المَاءِ: له‌ناودا نوقمی کرد ۵
 تَقَطَّطَسَ القَوْمُ: خه‌ئکه‌که به‌کتریان له‌ناودا نوقم
 کرد ۵ تَقَطَّطَسَ الرَّجُلُ: پیاومه‌که خوْی گیل کرد.

انغاطِسُ: ده‌گوتری: (لیل غاطِسُ) شه‌ویکی تاریکه
 ۵ همروا ناوه بو خو‌اروی که‌شتی که له‌ناودا
 نوقم دهمی ۵ الفِطَّاسُ: شتنی منداله‌ه مه‌سیحیه
 له ناوی (عمودیة) دا ۵ (عید الفطاس) جه‌زنیکی

روناکی رُوژ ۵ عَطْفَطِ اللِّدْرِ: دیزمه
 (ممنجه له که) کولاو قَلْبَه کانی بهر زبوونه وه ۵
 عَطْفَطَ البَحْرُ: دهریا شه پوله کانی بهر زبوونه وه
 ۵ تَطْفَطُ البَحْرُ: بهمانا (عَطْفَطَ) دئ ۵ تَطْفَطُ:
 وردو هار بوو.

عَطْفَ العیش عَطْفًا: زیان خوْش و نارام و همرزانی
 بوو.

عَطْفَ الرجلُ: پیامه که برزبانگو و موزولئی زوور
 چرو پرو دریز بوون ۵ موی برؤی که م بوون
 تمنک بوو ۵ (لهو عَطْفٌ وهی عَطْفاء).

عَطَا اللیل عَطْرًا و عَطْرًا: شه و تاریک بوو
 تاریکیه که هی هه موو شتیکی داپوْشی.

عَطَا الشَّيْنُ: شته که هی شاردموه داپوْشی ۵ أَغَطَّتِ
 الشَّجْرَةُ: دره خته که لهه کانی دریز بوون و بهسمر
 زهوی دا بلاو بوونه وه و دهورو بهری خوْی
 داپوْشی ۵ أَغَطَّ الكَرْمُ: دار میومه که ناوی
 خواردموه که وته گه شه و نه شه.

عَطَّ الشَّيْنُ: شته که هی داپوْشی و ونی کرد ۵
 دمگوترئ: (اللهم اغط علی قلبه) خودایه دلئی
 داپوْشه ۵ عَطَّاهُ: داپوْشی ونی کرد ۵ عَطَّی
 اللیل فلاناً: شه و تاریکی خوْی کرده بهر فلان ۵
 به تاریکی داپوْشی ۵ إِعْطَى: ون بوو داپوْشرا ۵
 دمگوترئ: (اغطی به) خوْی پی داپوْشی ۵
 الفِطَاءُ: پهرده، داپوْشهر، همر شتیکی بخریته
 سه ر شت و داپوْشئ ۵ الفِطَايَةُ: ژهر کراس ۵
 نه و پوْشاکه نه مرو ته نه کی نافرمت له ژیر
 پوْشاکه وه له بهری دمکا ۵ الفِطْرَانُ: داکوْکی
 کردن و بهرگری و زوری ۵ الفِطْيَانُ: (عَطْيَانُ
 البحر) هه لچونی دهریا ۵ المَفِطِي: دمگوترئ:
 (فلان مَفِطِي الفئاع) فلان کهس نه ناسراوو بی
 ناوو نیشانه.

عَفَّرَ الجرحُ أو المريضُ: بریندارمه که تی شکا
 برینه که هی هه لو شه به وه.

عَفَّرَ العاشقُ: عاشقه که سوزو نه ندیشه ی له وه
 بی شی بو گه راپه وه.

عَفَّرَ الشَّيْءَ: شته که هی داپوْشی.

عَفَّرَ الشَّيْبَ بالحضاب: پیری به خه نه له خوْدان
 شاردموه مووه سپیه کانی به خه نه رهنگ کردو
 داپوْشین.

عَفَّرَ المتاعَ في الإناء: کالاکانی خسته ناو هاپو
 زهره که وه داپوْشی.

عَفَّرَ الله له ذنبه عَفْرًا: خودا تاوانه کانی داپوْشین و
 له گونا هه کانی خوْش بوو.

عَفَّرَ الجَلْبُ السُّوقَ: هاورده (کالاهینهر) بازاری
 شکاندو همرزانی خسته ولاته وه.

عَفَّرَ الثَّربُ: قوماشه که توکی هه لدا.

عَفَّرَ الجرحُ أو المريضُ: نه خوْشه که حالی تی کچو،
 برینه که تی کچومه، خراب بووه ۵ أَغْفَرَ الرَّفْثُ
 والعرفطُ: رومکی رمفس یان (عورفوت) جهوی و
 لینجایی ناو خوْیان دهردا ۵ أَغْفَرَ النخْلُ:
 خورما که توینکی تیکی تمنکی لهسمر بهیدا بوو ۵
 أَغْفَرَتِ الأرضُ: زهویه که رومکی غه فری تیدا روا
 ۵ أَغْفَرَتِ أنثى تيس الجبل: بزنه کیوی بیچوی
 نیری بوو ۵ أَغْفَرَ المتاعَ في الوعاء: کالاکه ی
 خسته زهری خوْیه وه و بیچاپه وه شارده وه ۵
 أَغْفَرَ الشَّيْبَ بالحضاب: پیری به خه نه و بوْیه
 شاردموه: مووه سپیه کانی ریش و سهرو سمیلی
 بوْیه کرد ۵ إِغْفَرَ له ذنبه: له گونا هه کانی
 خوْش بوو ۵ تَغْفَرُ القومُ: خه لکه که داوی
 لیخوْشبوونیان بوْیه کتری کرد ۵ تَغْفَرُ: جهوی و
 بهر مه میقفارمکانی له روهک و دره خته کان چنی

۵ اِسْتَعْفَرَ اللهُ ذَنْبَهُ: داوای له خودا کرد
 لهتاوانه‌کانی خوْش بی ۵ اِغْفَارُ الشَّرْبُ:
 قوماشه‌که توکی هه‌لدا ۵ اِغْفَارُ: توکیکی ورده
 (گهنده موو) له‌سهر رومه‌ت و پشته‌مل و
 ناوجه‌وانی نافرمت دردمگه‌ون ۵ اِغْفَارُ:
 نیشانه‌یه‌که له‌سهر رومه‌ت ۵ اِغْفَارَةُ: پارچه
 قوماشیکی بچوکه نافرمت به‌سهری خویدا ددا
 له هه‌موو لایه‌که‌وه سه‌ری دادمپوشی تا
 سه‌رشانی یان که‌متر ۵ چاروکه، په‌چه ۵ هه‌ور
 له‌سهر هه‌ور ۵ کلاوینکه له‌ماده‌ی زری
 ده‌چندری و له‌زیر میزه‌رو کلیته له‌سهر دمکری
 ۵ اِغْفَرُ: سک ۵ گهنده‌موو ۵ توکه ورده‌ی سه‌ر
 قوماش ۵ مهنزلیکی مانگه له بورجی
 سونبوله‌دا که به مهنزلی یانزه‌هه‌می مانگ
 حسیب دمکری ۵ اِغْفِرُ: گۆلک (بیجوی مانگا).
 اِغْفَرُ: گیسکه نیری چه‌یوانه کیوی (بیجوی نیری
 چه‌یوانه کیوی) ۵ اِغْفَرُ: رومه‌کیکه له دمشتایی و
 ته‌پۆلکه‌دا دمروئ، یان له‌موری ورد کراو و گیره
 کراو ۵ اِغْفَرُ: دمگوتری: (رجل عُفْرِ القفا)
 پیاویکه پشته‌ملی تووکه ورده‌ی پیومه‌یه ۵
 اِغْفَرَةُ: میینه‌ی چه‌یوانه کیوی ۵ همر پهمرو
 داپوشه‌ریک شتی بی داپوشی ۵ شتی گونجاو بو
 شتی تر ۵ دمگوتری: (اغفرو هذا بغفرته) نه‌وه
 به‌شتیکی گونجاو چاک بکه‌نه‌وه ۵ اِغْفِرُ:
 گهنده‌موو ۵ زورو زه‌بهنده ۵ دمگوتری: (جاء
 القرْمُ جَمًّا عُفْرًا) خه‌لکه‌که به‌زوری هاتن بۆلام ۵
 اِغْفِرَةُ: دمگوتری: (ما عندهم عُفْرَةٌ) لیخوْش
 بوونیان نییه له‌کس خوْش نابن ۵ سه‌ریپوش و
 چاروکه ۵ زورو زه‌بهنده ۵ اِغْفَارُ: جه‌ویه‌که
 صمغی‌که له دره‌ختی عورفوت دیته دمر
 ده‌خوری، یان دمکریته ناو تورمه‌که و قوماشه‌وه
 له‌گه‌ل ناو ده‌مژیندیری و ده‌خورپته‌وه ۵ اِغْفَرُ:

کلاوینکه له‌زری دروست دمکری بو پاراستنی
 سه‌ر له زیر هه‌لنسوومه‌وه له‌سه‌ر دمکری ۵
 اِغْفَرَةُ: به‌مانا (اِغْفَار) دئ ۵ غَانِصَةُ: له‌ناکاو
 گرتی، له‌کاتی‌کدا گرتی که خه‌ریکی
 نه‌نجامدانی تاوانه‌که‌ی بوو ۵ اِغْفَانَةُ: به‌لاو
 کارمساتی رۆزگار ۵ اِغْتَفَتِ الدَّابَّةُ: و‌لاخه‌که
 به‌سه‌ر پنیه‌که‌وه له‌موری کهم که‌می خوارد ۵
 اِغْتَفَ فُلَانًا: شتیکی که‌می دا به‌فلا‌نکه‌س ۵
 تَغَفَّتِ الدَّابَّةُ: به‌مانا (اِغْتَفَت) دئ ۵ تَغَفَّتِ الإِنَاءُ
 والرُّعْ: نه‌وه که‌مایه‌تی‌یه له قابه‌که‌دا بوو یان
 له گوانه‌که‌دا بوو دایدوشی و ده‌ری هیئا ۵
 اِغْفُ: پوش و گه‌لا وشکه ۵ اِغْفَانُ: کاتو و مرز
 ۵ دمگوتری: (جاء علی غفانه) له‌کاتی خویدا
 هات ۵ اِغْفَةُ: زبانی کولله مه‌رگی، زبانی
 مامناومندی ۵ نه‌وه قه‌پال و پاروه له‌موران‌یه‌ی
 حوشر به‌سه‌ر پیوه ده‌یخوا (لاله‌مور) شتی که‌م
 له‌به‌هاردا ۵ پاشماوه‌ی شیری ناو گوان و
 پاشماوه‌ی ناو قاپ و قاجاخ.

عُقُقَ فُلَانٌ غَفْقًا: فلانکه‌س کتوبر له‌ناکاو هی‌رش
 کرده سه‌ر شته‌که.

عُقُقَ فُلَانٌ: فلانکه‌س دوا و نبونی له‌ناکاو سه‌ری
 هه‌ئینایه‌وه.

عُقُقَ الرَّجُلُ: پیاومه‌که جار دواجار خواردنه‌وه‌ی
 زۆرت‌ر بوو.

عُقُقَ فُلَانٌ غَفْقَةً: فلانکه‌س نوست و به‌ده‌م
 خه‌وه‌که‌یه‌وه گوئی له‌قسه‌ی خه‌لکه‌که بوو ۵
 عُقُقُ: نوست و به‌ده‌م خه‌وه‌که‌یه‌وه گوئی
 له‌ده‌نگی خه‌لکه‌که بوو ۵ اِغْتَفَقَ بِهِ: ده‌وری دا ۵
 تَغَفَّقَ الشَّرَابُ: جار دواجار شه‌راهه‌که‌ی زۆر
 خواردمه‌وه ۵ اِغْتَفَقُ: بارانی که‌م، وردمباران.

غَفْلَ عَنِ الشَّيْءِ: له شتهکه غافل بوو لمبهر کمه
بمناگایی و نازیرمکی.

غَفْلَ الشَّيْءِ: وازی لهشتهکه هیئا لمبهر کمه بایهخ
پیدانی ۵ شتهکه می داپوشی ۵ اغْفَلَ الشَّيْءُ:
لهشتهکه بین ناگا بوو ۵ اغْفَلَ الدَّابَّةَ: ولاخهکه می
نیشانه نهکرد نازهلهکه می داغ نهکرد ۵ اغْفَلَ
فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکس شتهکه می غافل کرد
۵ فلانکسی به غافل و بیناگا بینی ۵ لهکاتی
نیشکردن و ممشوفولیدا پرسیاری لی کرد
پانهومستا تا له نیشهکه تهواو دمی ۵ اغْفَلَ
فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکسی لهشتهکه غافل کرد
۵ غَفْلَ فَلَانًا: فلانکسی غافل کرد وازی لی هیئا
لهکاتی کدا به خوی نهزانی ۵ تَفَاقَلَ:
بهئه نهقهست خوی بیناگا کرد ۵ خوی به بی
ناگا خسته بهرجاو ۵ تَفَقَّلَ فَلَانًا: لهکاتی
بیناگایی هاته لای ۵ چاومروانی نهومی کرد
بیناگا بین ۵ تَفَقَّلَ عَنِ كَذَا: لهکاتی بین ناگا بوون
دا هیئ لی کرد ۵ اِسْتَفَقَّلَهُ: داوی غافل بوونی
لی کرد چاومروانی غافل بوونی نهومی کرد ۵
الْفُغْلُ: کهسیکه خیر و شمری لی چاومروان
نهکری، هیچی لهدمست نهیه ۵ پیاویک
وهجاغزاده نه بی ۵ خوداحی قومار که بی
نیشانه بین ۵ شتی که نههازانجی هه بی نهزانی لی
چاومروان بکری ۵ دمگوتری: (قدح غَفْلَ) ههروا
وشه می (غَفْلَ) ناوه بو زهویه که نیشانه می
ناومدانی تیدا نه بی ۵ رینگایه که ناومدان نه بی
کهسی پیدا نهروا ۵ ههروا ناوه بو پیاویک
رؤزگار هالی نهکرد بی و دونیا دیده نه بی ۵
زهویه که بارانی لی نهبار بی ۵ مهوادی خام
که هیشتا شتی لی دروست نهکری ۵ شیعریک
شاعیرمکه می نهناسراو بی ۵ کتیبیک
نووسه رمکه می ناوی نههاتین ۵ الغُفْلُ: گوزمران

خوشی ۵ دمگوتری: (فلان فی غفل من عیته)
فلانکس لهگوزمرانی خوشدایه ۵ المغْفَلُ: گیل و
نهقام.

غَفَا غَدًا: که میک نووست ۵ سه رخنه ویکی شکاند.
غَفَا الشَّيْءَ حَتَّى الْمَاءِ: شتهکه سه رناو کهوت ۵
اغْفَى فلان: فلانکس که میک نووست،
سه رخنه ویکی شکاند ۵ لهسمر خهرمانی کا
نووست ۵ اغْفَت الشَّجْرَةَ: درهخته که لهکانی
شور بوونه وه ۵ الإغْفَاءُ: نووستنیکی که م
سه رخنه و شکاندن ۵ الغفا: کا لهسمر خهرمان:
سوی گهنم (تویکلی گهنم) ۵ الغفوة: کوخته و
جالی نیچیره وان که خوی تیدا حهشار دمداد.
غَفَى البُرُوعُ غَفِيًا: گهنمه که می له کوژهل و
بنزیل پاک کرد.

غَفِي الطَّعَامُ: ههمنوزی برد ۵ اغْفَى الطَّعَامُ:
خورا که که تویکل و رمگو دهنک و شتی وای زور
بوو ۵ اغْفَى البُرُوعُ: گهنمه که می پاک کرد ۵
غَفِي الطَّعَامُ: خواردنه که می له تویکل و شتی وای
پاک کردموه ۵ اِنْفَى الشَّيْءِ: شتهکه شکا ۵
الْفَغْيُ: کاو کوژت لهسمر خهرمان ۵ خشت و
خول و زیزانه و مرژرو شتی وای که تیکه ل گهنم
دمبی ۵ شتی خراب و نایهغ لههبر شتی بی ۵
دمردیکه تووشی دارخورما دمبی؛ جوژه تمپ
و توزیکه دمکهویته سه ر خورما که و ناهیلن
بگا و بینگا و تامی ناهیلن به کوردی پی
دمگوتری: دمکه ۵ تویکلیکه دمکه ویته سه ر
دهنکه خورمای بهرسیه و نهگه یشتوو ۵
خویری و همتیو مچه ۵ الغفأ: کا و کوژت
کرشه و پل و پوشی گهنم ۵ دمردیکه تووشی
دارخورما دمبی و مگوو تمپ و توز وایه
دمکه ویته سه ر خورما بهرسیه و ناهیلن

بنيگاو شیرین بیتی ◊ الغفأة: سپینی چاو که گلینهی چاو داپوشنی ◊ زیزانه و مرزور قهلداسوو شتی وا که تیکه‌ن گنم دمبی ◊ عقی عقی: لاسایی کردنه‌وی دمنگی منجه‌له لهکاتی کولینیدا ◊ همرو ناوه بو دمنگی بالنده و خورمی ناو لهه‌ندی حالاتدا.

عَقِيَ القَارُ والقِدْرُ وغرهما عَقَا: منجه‌ن و دیزمه که لهکاتی کولانیدا دمنگی قلبه قلبه پیدا کرد.

عَقِيَ الطائرُ عَقِيًّا: بالنده که دمنگی لیومهات.

عَقِيَ الماءُ عَقَا: ناومه که دمنگی لیومهات کاتیک له فراوانه‌وه بچیته تنگه بهرایبه‌وه ◊ عَقَقْتُ الصقرُ: بازمه قیراندی ◊ دمنگی خوی باریک کرده‌وه ◊ غَلَبَهُ غَلَبًا و غَلَبًا: زیرباری کرد پروانندی به‌سهریدا زال بوو.

غَلَبَ فلاناً على الشيء: شته‌که‌ی به‌زور له‌فلان ستاند.

غَلَبَ على فلان الكرمُ: فلانکه‌س زوربه‌ی ره‌وشته‌کانی سه‌خاوت و پیاومتی تیدا بوو ◊ غَلَبْتُ عليه الحمرةُ أو الصفرة: رنگی سوری تیدا زور بوو یان رنگی زهرد به‌سهریدا زال بوو.

غَلَبَ غَلَبًا: ملی نه‌ستور بوو ◊ غَلَبْتُ الهدية: باخه‌که دره‌خته‌کانی تیک چیرزابوون و لیک هالابوون.

غَلَبَ على الشيء: به‌زور شته‌که‌ی لی ستاند ◊ غَالَبَهُ مُغَالَبَةً و غَلَبًا: همره‌کن لهو دوانه ویستی به‌سهر نه‌وی تردا زال بین ◊ غَلَبَهُ عليه: وای لی کرد به‌سهری دا زال ببی ◊ غَلَبَ على صاحبه: بریار درا بووی که زال بووه به‌سهر هاوه‌له‌که‌ی دا ◊ تغالبوا على البلد: هه‌ندی له‌وانه زال بوون به‌سهر هه‌ندیکی تریاندا له‌گرتنی ولاته‌که‌دا ◊ تغلبت على بلد كذا: به‌زور

فلان ولاتی کونترول کرد ◊ استغلب عليه الضحك: پیکه‌نینی زور هات؛ له‌پرهمی پیکه‌نینی دا ◊ اغلوتب العشب: گیاو گزه‌که تیک هالاو گمشی کرد ◊ اغلوتبت الهدية:

باخه‌که دره‌خته‌کانی چرو پر بوون لقه‌کانیان تیک چیرزان ◊ اغلوتب القوم: خه‌لکه‌که زور

بوون ◊ الاغلب: مل نه‌ستور ◊ زور، دمگوتری:

(على الاغلب وفي الاغلب) زور جار، به‌زوری ◊

شیر ◊ الاغلبية: زورینه ◊ (الاغلبية المطلقة)

نه‌ومیه له هه‌لبزاردندا زیاد له نیوهی دمنگه‌کان

بینی ◊ (الاغلبية النسبية) نه‌ومیه پالیروویک

له‌جاو پالیروویکی تردا دمنگی زیاتر بینی ◊

التغليب: له بواری زمانه‌وانیدا هه‌لبزاردنی

وشه‌یه‌که به‌سهر وشه‌یه‌کی تردا به‌مهرجی

له‌نیوانیاندا په‌یومندیه‌ک هه‌بی و مکوو (الأبرین،

العمرین، المشرقین، الوالدین) ◊ الغلبة: ناوانی

شت به‌ناویک به‌هوی زور به‌کار هیئانه‌وه ◊

ومکوو چون له‌زاراوهی شه‌رعزناندا وشه‌ی

(الكتاب) کراوه به‌ناو بو فورئان ◊ که‌چی له‌لای

نه‌حویه‌کان ناوه بو کیتابی سنبویه.

عَلَّتْ غَلًا: سه‌ودا‌که‌ی هه‌لومه‌شانده‌وه.

عَلَّتْ غَلًا: هه‌له‌ی کرد ◊ اغلته: له‌ناکاو گرتی ◊

تغلت: به‌مانا (اغلتته) دئی ◊ الغلته: سه‌رم‌تای

شه‌و.

عَلَّتْ الشيءُ بالشيءِ غَلًا: شته‌کانی تیکه‌لاو کردن

◊ دمگوتری: (غلت الخنطة بالشعر) گممه‌که‌ی

تیکه‌لاوی جو‌یه‌که کرد ◊ (غلت اللبن بالماء)

ماسته‌که یان شیرمه‌کی تیکه‌ن به‌ناو کرد.

عَلَّتْ في الحرب غَلًا: نازابوو له‌شه‌ردا، گاله‌ی کرد.

عَلَّتْ الذئبُ بالغنم: گورگه‌که هه‌ر ده‌می گه‌یشه

مه‌رمکه‌ی به‌کسه‌ر که له‌پارچه‌ی ده‌کا.

غَلِثَ الطَّائِرُ: بالندمه که نهوهی خواردبوی
دمریدایهوه؛ رشایهوه.

غَلِثَ الزُّنْدُ: چهره که ناگری هه‌ئه‌کرد.

غَلِثَ فُلَانٌ: فلانکس گه‌شه و نه‌شه‌یه‌کی تیدا بوو
به‌هوی خواردن و خوارندنه‌وهوه؛ به‌هوی
خه‌وهاتن و وه‌ه‌وزه‌وه له‌ره‌له‌ری بوو (فهر
غَلِثَ)؛ اغلث الزند: به‌مانا (غَلِثَ) دی؛ اغلثت
الزند: به‌مانا (غَلِثَ) دی؛ اغلثت للقوم غلثه:
درویه‌کی یو خه‌ئکه‌که کرد و بی‌رزگار بوو؛
تغلث به: حمزی لی بوو؛ الغلث: (غلث الحلم)
خه‌ونی پر‌بو‌بو‌ج و بن‌بنه‌ما؛ الغلث: قوری
ره‌ق بوو؛ دانه‌ویله ره‌شه (مرور) که تیکه‌ن
گه‌نم دمبب؛ الغلیث: نانی گه‌نم و جو؛
خواردمه‌منی غه‌ش تیدا‌کراو، و‌م‌کوو گه‌نم که
کلو‌کل تیدا‌بن، مروری له‌گه‌ل تیکه‌لاو بووبی؛
المغلث: حاله‌تیک له‌نا‌زارو نی‌ش خاومنه‌که‌ی
نه‌خاته سه‌رحی و نه‌ش‌زاندری هو‌کاره‌که‌ی
چیبه؛ خواردنیک شتی بی‌که‌ئکی تیکه‌ن
بووبی و خوارندنه‌که‌ی ناخوش کردبی و م‌کوو
گه‌نم که مرورو کلو گل و شتی وای تیکه‌ن
بووبی.

غَلَجَ الفرس غلجاً و غلجاناً: نه‌سپه‌که رویشت به
رویشتنیکی تیکه‌ن له‌گورگه‌ لوقه‌ و نه‌رمه
غارو رویشتنی هی‌واش.

غَلَجَ الحمار: گویندریزمه‌که ناوی خواردموه و به‌زمانی
له‌جکانی خوی لسته‌نه‌وه.

تغَلَجَ: سه‌ر‌بی‌چی کرد و یاخی بوو؛ الاغلوچ:
لقه‌دره‌ختی شک و نه‌رم؛ اغلس القوم:
خه‌ئکه‌که که‌وتنه‌ ناو تاریکی کۆتایی شه و
غلس القوم: خه‌ئکه‌که له‌کۆتایی شه‌وو
به‌رمبه‌یاندایه‌وه‌ی‌انکرده‌وه غلس فلان بالصلا:

فلانکس نو‌تری له‌به‌رمبه‌یان و کۆتایی شه‌ودا
کرد؛ غلس القوم الماء: خه‌ئکه‌که له‌به‌رمبه‌یاندایه
جوونه‌سه‌ر کاریزو بیرمنا‌وه‌که؛ الغلس: تاریکی
کۆتایی شه‌و کاتی دمرکه‌وتنی روناکی کازیوه؛
غلسه: زمانه‌ بجکۆله‌ی بری؛ غلسم فلاناً:
قوریگی فلانکسی گرت، دست‌ی له‌بینی فلان نا
دم‌گوتری: (هن مغلصمات) نه‌وانه‌ نه‌ستو
به‌سه‌راون؛ الغلصه: له‌بواری پزیشکی‌دا
سه‌فیه‌یه‌کی غوض‌روفیه‌به‌ له‌لای بنکی
زمانه‌وه‌یه، بو‌دواوه شو‌ردمبیته‌وه بو‌ئه‌وه‌ی
له‌کاتی قوتدانی شتدا بو‌ری هه‌ناسه‌ فه‌پات بکاو
نه‌هیلن خواردن‌ی تی‌بجی.

غَلِظَ غَلِظاً: هه‌له‌ی کرد، راستیه‌که‌ی نه‌دۆزیه‌وه.

غَلِظَ في الأمر أو في الحساب: له‌نی‌شه‌که‌دا هه‌له‌ی
کرد له‌ ژمیریاری و تاو وتوی کردنی شت‌دا
هه‌له‌ی کرد؛ (غلظ في النطق) له‌قسه‌ کردندا
هه‌له‌ی کرد؛ اغلظه: خسته‌یه هه‌له‌وه؛ غالظه
مغالظه و غلاظاً: خسته‌یه هه‌له‌وه؛ غلظه:
خسته‌یه ناو هه‌له‌وه؛ الاغلوطه: نه‌وه‌ی هه‌له‌ی
تیدا‌دمکه‌ی یان نه‌وه‌ی هه‌له‌ی بی‌دمکه‌ی؛
له‌قسه‌ی مانا نامه‌علوم؛ الغلظة: په‌کجار
هه‌له‌کردن؛ الغلاظ: که‌سیک زور هه‌له‌بکات؛
الغلوط: دم‌گوتری: (مسألة غلوط) مه‌سه‌له‌یه‌ک
مرؤفه‌ هه‌له‌ی تیدا‌دمکا؛ المغلاظ: که‌سیک هه‌له‌ی
بکا؛ المغلطانی: که‌سیک له‌حیسا‌بو و مامه‌له‌ی
خویدا خه‌ئک بخاته هه‌له‌وه؛ المغلظة: به‌مانا
(الأغلوطه) دی.

غَلِظَ الشَّيْءُ غِلْظاً و غِلْظَةً: نه‌ستوو‌ر بوو
بپه‌چه‌وانه‌ی ته‌نک.

غَلِظَ الشَّيْءُ غِلْظاً و غِلْظَةً: به‌مانا (غلظ) دی.

غَلَطَ الزَّرْعُ: كَشَتْ وَ كَالَهُ كَهَ بِنِگَهِي وَ دَانَهَوَيْلَهَكَهِي دَمِرَكَهَوَت.

غَلَطَ الرَّجُلُ: بَيَاوَهَكَه سَمِر رَمَق بُوو (غَلَطَتِ الْأَرْضُ) زَمُوِيَهَكَه نَهْرَم نَهَبُوو پَتَهَو بُوو.

غَلَطَ الْخَلْقُ وَالطَّبْعُ وَالْقَوْلُ وَالْفِعْلُ وَالْعَيْشُ: تَوْنَدُو

تِيژ بُوو تَوْنَدِرَمُو بُوو ◊ تَهَبِيَات وَشَك بُوو ◊

أَغْلَطَ الشَّيْءُ: شَتَهَكَهِي بَه پَتَهَوو تَوْنَد هَاتَه

بَيْش چَاو ◊ بَه شِيَوَهِي پَتَهَوو نَه سَتُوو كِرِي ◊

أَغْلَطَ الْيَمِينُ وَالْقَوْلُ: سُوِيَنْد خَوَارِدَنَهَكَهِي

جَه خَت كِرْدَمُوو زِيْدَمِرَمُوِي تِيْدَا كِرْد ◊

دَمِگُوْتَرِي: (أَغْلَطَ لَهُ فِي الْقَوْلِ) زِيْدَمِرَمُوِي كِرْد

لَمَقَسَهَكَهِي دَاو جَه خَتِي لَه سَمِر كِرْدَمُوو ◊

غَالَطُهُ: دَزَايَه تِي كِرْد ◊ دَمِگُوْتَرِي: (بَيْنَهُمَا

مِفَالَطَةٌ) دَزَايَه تِي لَه نِيُوَانِيَانْدَا هَمِيَه ◊ غَالَطُهُ:

تَوْنَدُو پَتَهَوِي كِرْد، جَه خَتِي لَه سَمِر كِرْدَمُوو ◊

غَلَطَ الْيَمِينُ: سُوِيَنْدَهَكَهِي بَه هِيژ كِرْدُو جَه خَتِي

لَه سَمِر كِرْدَمُوو ◊ إِسْتَفْلَطَ النَّبَاتُ وَالشَّجَرُ:

رَوْمَكَهَكَه، دَرَه خَتَهَكَه پَتَهَو بُوو ◊ إِسْتَفْلَطَ الزَّرْعُ:

كَشَتْ وَ كَالَهُ كَه بِنِگَهِي وَ دَانَهَوَيْلَهَكَهِي دَمِرَكَهَوَت

◊ إِسْتَفْلَطَ الشَّيْءُ: شَتَهَكَه نَه سَتُووَرُو پَتَهَو بُوو

◊ إِسْتَفْلَطَ الشَّيْءُ: بَه نَه سَتُووَرُو پَتَهَو هَاتَه

بَه رَجَاوِي ◊ وَازِي لَه كِرِينِي هِيْنَا لَه بَمِرْنَهَوَهِي

رَهَق وَ خِرَابُو بِيْن كَه لَك بُوو ◊ الْفِلَاطَةُ: تَوْنَدُو

تِيژِي وَ سَمِر رَمَقِي وَ مَل نَه دَان ◊ دَمِگُوْتَرِي:

(رَجُلٌ فِيهِ غِلَاطَةٌ) پَيَاوِيَكَه تَوْنَدُو تِيژِي لَه

رَمُوَشْتِي دَا هَمِيَه.

الْغَلَطُ مِنَ الْأَرْضِ: زَمُوِي رَمَقَهَن وَ بَه رَدَه لَان ◊

الْغِلَاطَةُ: بَه مَانَا (أَلْغِلَاطَةُ) دِي ◊ الْغَلِيظُ:

نَه سَتُووَرُو پَتَهَو بِيْجَه وَ انَهِي تَه نَكَه ◊ أَمْر

غَلِيظٌ: كَارِيَكِي قُوْرَسُو گِرَانَه (وَ عَذَابٌ غَلِيظٌ)

سَزَاي تَوْنَدُو بَه نِيْش ◊ (مَاءٌ غَلِيظٌ) نَاوِي تَال ◊

(طَعَامٌ غَلِيظٌ) خَوَارِدِنِي رَهَقُو وَ زِيْرُو بِيْ بِيْخُوْر ◊

(عَهْدٌ غَلِيظٌ) پَهِيْمَانِي جَه خَت لَه سَمِر كِرَاو (رَجُلٌ

غَلِيظٌ) پَيَاوِي دَلِرَمَقُو وَ تَوْنَد تَهَبِيَات ◊ الْمُسْتَفْلَطُ:

دَمِگُوْتَرِي: (طَعْنٌ فِي مُسْتَفْلَطِ ذِرَاعِهِ) بَرِيْنَهَكَه لَه

نَه سَتُووَرَايِي قُوْلِيْدَايَه ◊ الْمُغْلَطَةُ: (الْدِيَّةُ الْمُغْلَطَةُ)

نَهَو بَارْتَه قَاي خُوِيْنَهِيَه كَه لَه كُوَشْتِنِي شِيَوَه

نَه نَقَه سَتَا وَ مَرْدَه گِرِي ◊ غَلْفَلٌ: پَه لَهِي كِرْد لَه

رُوِيْشْتِنْدَا ◊ غَلْفَلٌ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: شَتَهَكَهِي

خَسْتَه نَاو شَتَهَكَهِي تَرَمُووَه وَ گُوْنَجَانْدِي

تَابِيْكَهَوَه وَ اِيَان لِيَهَات بُووْنَه يَهَك ◊ تَغْلَفَلٌ:

پَه لَهِي كِرْد لَه رُوِيْشْتِنْدَا ◊ تَغْلَفَلٌ فِي الشَّيْءِ:

جُووَه نَاو شَتَهَكَهَوَه ◊ تَغْلَفَلٌ الْمَاءُ فِي الشَّجَرِ:

نَاوَمَكَه بَه نَاو جَه سَتَهِي دَرَه خَتَهَكَه دَا بِلَاو بُوَوَه

◊ تَغْلَفَلٌ فَلَان بِالْغَالِيَةِ: فَلَا نَكَه س خُوِي بَه

عَه تَرِي گِرَان بُوْنَخُوْش كِرْد.

الْغَلْفَلُ: رَمَكِي دَرَه خَت كَه بَه نَاخِي زَمُوِي دَا بِرَوَاتَه

خَوَار ◊ الْغُلْفَةُ: قِرَمُو نَه رَهِي دَمَنَك ◊ الْمَغْلَفَةُ:

نَامَهِي نِيْرْدِرَاو وَ هَه لَكِرَاو بَه نَاو شَارُو وَ لَا تَانْدَا

لَه م شَار بُوْ نَهَو شَارُو لَه م وَ لَا ت بُوْ نَهَو وَ لَا ت.

غَلَفَ الشَّيْءَ غَلْفًا: شَتَهَكَهِي خَسْتَه نَاو پَه رَدَمُو

تُووَرَهَكَهَوَه بَه رَكِي بُوْ دَرُوْسْت كِرْد.

غَلَفَ غَلْفًا: لَه پَه رَدَه يَه كِي سَرُوَشْتِي خُوِيْدَا بُوو.

غَلَفَ الْمَصْبِيَّ: مَنْدَالَهَكَه خَه تَه نَه نَه كِرَاوَه.

غَلَفَ قَلْبَهُ: دَلِي كُوِيْر بُوْتَهَوَه خِرَاوْمَتَه نَاو كِيْسَهَوَه

هِيْج وَ مَرْنَاگِرِي دَه لِيْتِي لَه پَه رَدَمُوَه پِيْجِرَاوَه ◊

غَلَفَ الشَّيْءَ: بَه مَانَا (غَلَفَهُ) دِي ◊ تَغْلَفٌ: تُوِيْكَلِي

بُوْ پَهِيْدَا بُوو ◊ الْأَغْلَفُ: سَالِي هَه رَزَانِي وَ

فَه رَه حِي ◊ (عَيْشٌ أَعْلَفٌ) زِيَانِي خُوْش وَ

گُوْزَمَرَانِي بَاش ◊ الْغِلَافُ: پَه رَدَه ◊ كَالَان، تُوِيْكَل

وَ مَكُوو تُوِيْكَلِي هِيْلَكَه وَ تُوِيْكَلِي گُوْل وَ گُوْنَجَه ◊

زَمَرَفِي نَامَه وَ شَتِي وَ ◊ الْغُلْفَةُ: نَهَو پَهِيْسْتُوْكَه

که له وانیکی کوږ دمېږدږی له کاتی ختمنه
کردنیدا ◊ (غَلَفَ).

غَلَقَ الْبَابُ غَلَقًا: دمرگاکه داخست.

غَلَقَ الْبَابُ غَلَقًا: دمرگاکه داخراو نه کرایه وه،
زه حمت بوو گردنه وهی.

غَلَقَ الرَّهْنُ غَلَقًا: رهنکه رکه نه میتوانی رهنه که
وهر بگریته وه و ماله رهنکه رکه دمر بښیته وه و
بوو به منکی رهن له لاکراوکه.

غَلَقَ الْجَانِي وَالْأَسِيرُ: تاوانبارکه یان دیله که
فیدیه ی بو نه دراو له بهندا مایه وه.

غَلَقَ فُلَانٌ: فلانکس تهنگه تیزه بوو صهبر و
نارامی نه ما.

غَلَقَ الشَّيْنُ فِي الشَّيْنِ: شته که چووه ناو

شته که وه و له گه لی گونجاو بوونه په ک شت ◊
أغلق عليه الأمر: کارکه ی بو په کالانه کرایه وه

لی عاسی بوو ◊ أغلق الباب: دمرگاکه ی
بمقفل و کیلون داخست ◊ أغلق فلاناً على

الشئین: فلانکس ناچار کرد بو فلان شت ◊
أغلق القاتل: بکوژمه که ی رادمستی خوینگرانی

کوژراو کرد بوونه وهی چوونیان بوئ ناوای
له گه لدا بکه ن ◊ أغلق الأمر فلاناً: کار و

روداوه که فلانکس زور توره کرد ◊ أغلق ظهر
البعير: پشتی حوشتره که ی به یاری قورس والی

کرد بریندار بیی ◊ أغلق ظهره بالذنوب:
به تاوان پشتی فلانکس گران کرد ◊ أغلق

الرهن: ماله رهن کراوکه ی کرده مالی رهن
له لا دانراوکه.

غَالَقَ عَلَى الشَّيْنِ: گروهی له سمر شته که کرد ◊

غَلَقَ الْأَسْرَابَ: دمرگاکانی به توند و پته وهی
داخستن و قفلی باش و باشکولی باشی تیدا

به کارهینان ◊ إنغلق الباب: دمرگاکه داخرا ◊

به ناخوشی کرایه وه، یان گردنه وهی ناستهنگ
بوو ◊ استغلق الباب: گردنه وهی دمرگاکه

زه حمت بوو ◊ استغلق الرجل: پیاوکه زمانی

گیراو قسه ی بو نه کرا ◊ استغلق فلاناً في بيعة:

دسه لاتی زیوان پونه وهی له مامه له که دا بو

فلانکس برپارنده دا ◊ الإغلاق: (له یواری

نابوری دا) بریتیه له وه خواون کارگه

کارگه که ی له نیش بو مستین و دای بخا ◊

الإغلاق: کلیل ◊ الفلق: قسه ی وها که

تینگه یشتن لی زه حمت بی ◊ المغلاق: نه و

شته ی دمرگای بی دابخری و به کلیل بگریته وه ◊

المغلق: به مانا (المغلاق) دی.

غَلَّ الْمَاءُ بَيْنَ الْأَشْجَارِ: ناوکه به ناو دارمکاندا بلاو

بووه و رؤی.

غَلَّ بصر فلان: دیدی فلان له ریبازی راست

دورکه و ته وه، لای دا.

غَلَّ فِي الشَّيْنِ: چووه ناو شته که وه.

غَلَّ الشَّيْنُ فِي غَمٍّ: شته که ی خسته ناو شتیکی

تره وه.

غَلَّ فلان المفازل: فلان چووه ناو ساراوه و پییدا

رؤی.

غَلَّ الدهن أو الطيب في راسه: رږن یان بوئی

خوشی برده نیو موی سهری و بنکی مووه کانی

بی چهور کرد.

غَلَّ فلاناً: فلانکس زنجیر و که له بیچه کرد ◊

قورن دمفمرموی: ﴿حَدْرُهُ فَعْلُوهُ﴾ ◊ الغلظة:

فانبله و ژیر کراس.

غَلَّ فلان غلراً: فلانکس خیانت و غمشی کرد.

غَلَّ صدره: سنگی پر بوو له غهل و غمش و رقو

کینه.

عَلَّ: زۆری تینوو بوو ۵ دمشگوتری: (عَلَّتْ يَدُهُ إِلَى عُنُقِهِ) رهزیل و چروکه هیج نابه‌خشی.
عَلَّ البعير: حوشرمه که له‌سەر ناوه‌که گه‌رایه‌وه تیری نه‌خواردبووه ۵ **أَعْلَى الرجل**: پیاومه‌ه خیانه‌تی کرد له‌دمسته‌کوتدا ۵ **أَعْلَت الضيعة**: زهوی و زاره‌که به‌روبوومی باشی دا ۵ **أَعْلَى على عياله**: دمغل و دانی بۆ مال و منداله‌که‌ی هینا ۵ **أَعْلَى الجازر**: قه‌سابه‌که له‌کاتی گرونی کوشتییه‌که‌دا هه‌ندئ پارچه به‌زو گوشتی به‌ پیسته‌که‌وه به‌جئ هیشت ۵ **أَعْلَى فلاناً**: خیانه‌تی له‌ فلان کرد. ۵ **عَلَّه بالغالیه**: به‌بۆنی خۆش و مگوو میسکو عه‌نبره‌ بۆنخۆشی کرد ۵ **عَلَّ فلان الغلّال**: فلانکس زێرکراس و فانیله‌ی له‌بهر کرد ۵ **إعْتَل فلان بالغالیه**: فلانکس به‌بۆنی خۆشی و مگوو میسکو عه‌نبره‌ خۆی بۆنخۆش کرد ۵ **إعْتَل الثوب**: کراسه‌که‌ی له‌زیر پۆشاکه‌وه له‌بهر کرد ۵ دمشگوتری: (هو مُعْتَلٌ اليه) نه‌و نارمزوی لای نه‌وی هه‌یه ۵ **إنْعَل في الثين**: جووه ناو شته‌که‌وه ۵ **تَعَلَّ في الثين**: به‌مانا (إنْعَل فيه) دئ ۵ **تَعَلَّ بالغالیه**: به‌بۆنی خۆشی و مگوو میسکو عه‌نبره‌ خۆی نارایش دا ۵ **إسْتَعْل الضيعة**: به‌روبوومی زهوی و زاره‌که‌ی و مرگرت و لئی سوندمه‌ند بوو ۵ **إسْتَعْل فلاناً**: داوای دانه‌ویله‌ی له‌ فلان کرد ۵ **إسْتَعْل فلاناً**: فلانکسه‌ی به‌کار هینا بۆ به‌رزه‌ومندی خۆی و به‌شيوه‌ی نارموا ۵ **العَال**: شیوی نهرمه‌لان و پیر دارو دره‌خت ۵ **العَالَة**: نه‌و ناو و شته‌یه له‌که‌ناری دم‌ریا له‌ نزمایی و چال دا کۆدمبیته‌وه و له‌دم‌ریا داده‌بیرئ ۵ **العَالَة**: کراسیکی تهنکه (فانیله‌یه‌که) له‌زیر پۆشاکه‌وه له‌بهر ده‌کری.

العِلُّ: حیق‌دو کینه‌ی ناو دَل و دمروون ۵ **العِلُّ**: که‌له‌بچه‌و پێومندیکه له‌ناسن دروستکراوه یان له‌ پیست ده‌کریته‌ دست‌ی تاوانبار یان ده‌کریته‌ ملی ۵ تینوایه‌تی زۆرو نازاری نه‌و تینوایه‌تییه ۵ **العِلُّ**: تینوایه‌تی زۆرو نازاری نه‌و تینوایه‌تییه ۵ ناوی ره‌وان که به‌بین دارو دره‌خت‌دا بلاو بیته‌وه‌و دم‌رنه‌جئ، دم‌میک له‌سەر زهویه‌که دیار ده‌بئ و دم‌میکیش رۆده‌جئ به‌زه‌ویدا ۵ نه‌و گوشت و به‌زه‌ی به‌په‌ستی گورواوه دم‌مینیته‌وه ۵ **العِلَّة**: داها‌ت و به‌روبوومی کریی خانو و کریی دوکان و کریی به‌کاره‌ینانی زهوی بۆ زۆر شتی تر ۵ **العِلَّة**: تینوایه‌تی زۆرو نازاری نه‌و تینوایه‌تییه ۵ زێر کراس ۵ په‌رۆیه‌ک به‌سەر ده‌می مه‌سینه‌و گۆزه‌و شتی وا ده‌به‌سترئ ۵ هه‌ر شتی‌ک جه‌سته‌ی ئاده‌میزاد داپۆشی ۵ **العِلُّ**: خواردن و خۆراک و خواردنه‌وه که‌ده‌جیته‌ ناو گه‌دموه ۵ **العِلُّ**: تینوایه‌تی زۆرو نازاری تینوایه‌تی ۵ رقو قین ۵ ده‌گوترئ: (شفي فلان غليله) فلانکس قین و قاری خۆی دامرکانده‌وه رقی خۆی رشت ۵ خیانه‌ت و خرابه‌کاری ۵ **العِلُّ**: ده‌گوترئ: (رجل مغل) پیاویکه‌ پیشی خۆی خواردۆته‌وه‌و قین و قاری له‌دَل دا په‌نه‌ان داوه.

عَلَّمَ الإنسان غلماً: ئاده‌میزاده‌که‌ی داپۆشی بۆنه‌وه‌ی نارمه‌ق بکا.

عَلَّمَ الأديم: پیسته‌که‌ی له‌ناو شتی گه‌رم‌دا داپۆشی بۆنه‌وه‌ی موومکانی بپوتیته‌وه.

عَلَّمَ الإنسان رغيره غلماً و غلماً: ئاده‌میزاده‌که‌ جه‌زی له‌کاری سیکی بوو ۵ **أَعْلَمَ الشيء**: شته‌که شه‌هوتمه‌که‌ی وروژاند ۵ **إعْتَلَّ الإنسان رغيره**: ئاده‌میزاده‌که نارمزوی کاری سیکی په‌ره‌ی سمند ۵ **إعْتَلَّ الغلام**: گه‌نجه‌که گه‌یشه‌

کاتی نهومی حمزی کاری سیکسی بوروژی ◊
 اِغْتَلَمَ البحرُ: دریا خروشاو شهپولهکانی
 کهوتنه جمبوش و تیکموه هاویشتن ◊ الغلام:
 گمنج لهو کاتمهوه سمین بۆر دمکا ◊ همروا ناوه
 بۆ مندال لهکاتی له دایکبوونییهوه تا دمگاته
 تهمهنی لایهتی ◊ بهشیوه مهجاز بۆ بیاو و
 نوکمر بهکار دهیندری ◊ الغلامیة: حالتهتی
 گمنجی ◊ دمگوتری: (جوارز حَدا الغلامیة) ◊
 کچوله پوشاکی کوری گمنج ببوشن و سمر و هزی
 خوی و مگوو سمر و هزی کور لی بکا ◊ الغلْمَةُ:
 وروزانی کۆنهندامی سیکسی ◊ الغلُومَةُ:
 حالتهتی گمنجی ◊ سمر و سیمای گمنج ◊
 الغلُومیة: بهمانا (الغلامیة) دئ ◊ القیلمُ:
 کیسهلی نیر ◊ گمنجی ناوجهوان پان ◊
 نادمیزادی توکن ◊ سمرچاوهی ناو لهناو بیردا
 ◊ دمشگوتری: (ما بالدار غیلْم) کهمس
 لهخانومهکده نیه.

غلا السمر رغو، غلواً و غلاها: نرخ زیاد بوو، بازار
 بهرز بۆوه ◊ لهسنوور دمرچوو.

غلا النبْتُ: رومهکهکه بهرز بۆوهوه گهوره بوو و
 تیک چرژا.

غلا فلان فی الامر والدين: فلانکهمس زیدمهروی کرد
 لهکارهکده، یان لهناپینداو لهسنوور دمرچوو.

غلا الدابة فی سرها: ولاخهکه له رۆیشتنهکهیدا
 لهناستی رۆیشتنی ناسایی دمرچوو کهوته
 ههلبهزو دابهز.

غلا السهمُ: تیرهکه له رپیرهوی خوی بهرز بۆوهوه
 سهری کرد، نیشانهکهی نهههنگاوت ◊ غلا
 بالسهم) بههوی تیرمهکوه ویستی بهرز بیتهوهوه
 دمستی بگاته شوینهکه ◊ اُغلی الکرمُ: میومهکه
 کهلاکانی تیک هالان و توله و تهرزی زۆرو چر

بوون و دریز بوون ◊ اُغلی الکرمُ: دار میومهکی
 ههلبهرداوت و تولهکانی کهم کردنهوه بۆ نهومی
 بههیز بن و بهری باش بگرن ◊ اُغلی الشئی:
 شتهکهی بهگران زانی ◊ اُغلی السمر:
 نرخهکهی بهرز کردهوه ◊ غالی فی الامر غلا:
 ومغالا: زیدمهروی کرد ◊ غالی الشئی: به:
 بهنرخ زۆر شتهکهی کیری ◊ غالی فلاناً:
 قهصدی فلانی کرد ◊ بۆیهکتر چوون ◊ غالی
 بالسهم: ویستی بههوی تیرمهکوه دمستی بگاته
 بهرزی ◊ غلی السمر: نرخهکهی بهرز کردهوه ◊
 اِغْتَلَى الشئی: شتهکه زۆر بوو ◊ اِغْتَلَى البعیرُ:
 حوشرمهکه له شیوه رۆیشتنی ناسایی خوی
 دمرچوو کهوته گورگه لۆقه ◊ تغالی فی الامر
 تغالیا: زیده رۆی کرد لهکارهکده ◊ تغالی فی
 البیع: بهنرخ گران شتی فروشت ◊ دمگوتری:
 (بعته بالتغالی) بهنرخ زۆر فروشتم ◊ تغالی
 القرمُ بالسهم: خهکهکه تیریان بهیهکترهوه نا
 ◊ شهره تیریان کرد ◊ اِستغلی الشئی: شتهکهی
 بهگران دمستی کهوت ◊ بهگرانی زانی ◊ الغالی:
 گران پیچهوانهی هرزان ◊ دمگوتری: (بعته
 بالغالی) ◊ گوشتی قهلهو.

الغلاء: گرانی ◊ بهرزبوونهومی نرخی کالا ◊
 الغلواءُ: زیدمهروی ◊ (غلواء الشباب) سهرمتای
 گمنجی و ههرمتی لایهتی ◊ الغلواءُ: رِمب
 هاویژیک، تیر هاویژیک، بهنهندازی سئ سهد
 تا جوار سهد مهتریک دمبی ◊ غَلَت القدر وهرها
 غلیاً وعلیاناً: مهنجهکهکه کولی و ههلهچوو.

غلی الرجلُ: بیاومهکه رقی و قینی زیادی کرد ◊
 اُغلی المساءُ: ناومهکی وا لیکرد بکولی ◊
 دمگوتری: (اُغلی القدر) مهنجهکهکی کولاند ◊
 غلی فلانُ: فلانکهمس له دوورهوه دمستی بهرز

غَمِرَتِ الْيَدُ: دمستی بۆن گۆشتی لیهات یان بۆن
چهوری لی هات ۵ دهمگوتری: (غَمِرَ عَرَضُهُ)
ناموسی لهککه دار بوو.

غَمِرَ صَدْرُهُ عَلَى فُلَانٍ: دل و دهروونی (سنگی) پری
بوو لهرق و کینه لهفلان.

غَمِرَ الرَّجُلُ: بیاومکه کارو روداومکانی تاو وتوی
نهکردن تییان دا قال نهبوو نهزموونی نهبوو ۵
أَغْمَرَهُ: دایپووشی و پهرده پووشی کرد ۵ غَامَرَ
فُلَانٌ: فلانکەس خۆی خسته ناو کیشو و شهرو
نازاوموه ۵ غامر فلاناً: ههلمهتی بۆ فلان بر دو
شهری لهگهڵدا کردو له مردن نهترسا ۵ غَمِرَ
الرَّجُلُ: بیاومکه خۆی خسته ناو چورتم و
تهنگ و چهلمههوه ۵ غَمِرَتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا:
نافرتهکه بهزمعضهران دم و چاوی خۆی
سفت و لووس کردن ۵ اِغْتَمَرَتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا
بِالْغَمْرَةِ: نافرتهکه به زمعضهران دم و چاوی
نارایشدا بۆنهوهی پیستی دم و چاوی ساف و
سفت بنویین ۵ اِغْتَمَرَ الرَّجُلُ فِي الْمَاءِ: بیاومکه
لهناومکهدا خۆی نوقم کرد ۵ اِغْتَمَرَ الْمَاءُ الشَّيْئِي:
ناومکه شتهکهی دایپووشی ۵ دهمگوتری: (جیش
یغمر کل الشئی) سوپایهکه ههموو شتیک
دادهپووشی ۵ اِغْتَمَرَ السَّكْرُ فُلَانًا: ماده
سهرخوشکهرمکه عهقل و هووشی فلانکەسی
دایپووشی. ۵ اِنْتَمَرَ فِي الْمَاءِ: له ناومکهدا نوقم بوو ۵
تَغَمَّرَتِ الْمَرْأَةُ: نافرتهکه بهزمعضهران دم و
چاوی خۆی نارایشدا بۆنهوهی سفت و لووس
بنویین ۵ تَغَمَّرَ الرَّجُلُ: بیاومکه ناوی به پیاوهی
هچوک خواردهوه ۵ تَغَمَّرَتِ الْمَاشِيَةُ: ناژهلهکه
وجه و جروزمی تازه رسکاوی خوارد ۵ الْغَامِرُ
مِنَ الْأَرْضِ: زهوی ویرانه و ناومدان نهکراوه،
زهویهک ناو دایپووشی بی یان لب و گل و خۆل

کردهوه و سلأوی کرد ۵ غَلَى الْمَاءَ: ناوهکهی
کولاند ۵ غَلَى فُلَانًا: بهعمهترو بۆنی خوش و
بهمنرخ خۆی بۆنخوش کرد ۵ تَغَلَى بِالْغَالِيَةِ:
بهعمهترو بۆنی خوش و بهمنرخ خۆی بۆنخوش
کرد ۵ الْغَالِيَةُ: چهند بۆنیکی تیکهلاو کراون
و مکوو میسک و عهنهبر ۵ الْغَالِيَةُ: جۆره
مهجنهتیکه شلهمهنی تیدا دهکولیندری.

غَمَّتِ الطَّعَامُ فُلَانًا غَمْتًا: خواردنهکهی بهچهوری
خواردو لهسهر گهدهی فورس بوو گهدهی ترشا.
غَمَّتِ الشَّيْئِي: شتهکهی دایپووشی.

غَمَّتِ الرَّجُلُ غَمْتًا: خواردنهکه لهسهر گهدهی
فورس بوو گهدهی ترشا.

غَمِدَ السَّيْفَ غَمْدًا: شمشیرمهکی خسته
کالانهکهیهوه ۵ اَغْمَدَ السَّيْفَ: شمشیرمهکی
خسته کالانهکهیهوه ۵ اَغْمَدَ الْأَشْيَاءَ: شتهکانی
خسته ناو یهکترهوه ۵ غَمَدَ فُلَانًا: عهیب و عاری
فلانکەسی دایپووشی ۵ غَمَدَ فُلَانٌ فُلَانًا كَذَا:
فلانکەس بهو شته فلانکەسی دایپووشی ۵ اِغْتَمَدَ
فُلَانٌ اللَّيْلَ: فلانکەس کهوته ناو شهوهوه ۵ تَغَمَدَ
فُلَانًا: فلانکەسی دایپووشی ۵ دهمگوتری: (تَغَمَدَ اللَّهُ
فُلَانًا بِرَحْمَتِهِ) خودا فلانکەس بهخاته ژیر
رهحمهتی خۆیهوه ۵ بهسۆز و رهحمهتی خۆی
دایپووشی ۵ تَغَمَدَ الْإِنَاءَ: زهرفهکهی پری کرد ۵
دهمگوتری: (تَغَمَدَ الْمَكْيَالَ) پیومرمکهی پری کرد ۵
الْغَامِدُ: کهشتی پری ۵ بیری پیرکراوه ۵ الْغَمْدُ:
کالانی شمشیر ۵ الْغَمْدِيَّةُ: (غَمْدِيَّةُ الْأَجْحَةِ) ۵
لهبوار (زیندموهر زانیدا) پییره حمشهروهو
هچرو جانهمرێکه بالهکانی پيشهوهی رهق و
پتهون ۵ غَمْرُهُ غَمْرًا: کهوته سمیری و دایپووشی ۵
دهمگوتری: (غمر فلان فلاناً) فلانکەس بهمهزل و
بیاومتی و بهخششی خۆی فلانی دایپووشی ۵

دايپوشيبين و بهكه لكي كشتوكال نهميه ◊ الغَمَرُ:
 (غمار الناس) كۆمهلى ئادهميزادى قهرمبالتغ و
 پالەپهستۆكار ◊ (غمار القدم) لهبواری پزیشكيدا
 نهخوشيهكه توشى قاچ دهبى بههوى مانهوى
 زۆرى لهناو ناوى كه ميك گهرمدا ◊ الغَمَرُ من
 الماء: ناويكه كه ميك بچيته ناوى تييدا نوهم
 بيبى؛ ناويك شت داپوشين به پيچهوانه
 (الضحل من الماء) كه كه م بين هيچ دانهپوشين.

غَمَرُ البحر: قولايى دهرپا و زۆرينهى دهرپا.

غَمَرُ الثياب: پۇشاكى پان و پۇرو فراوان ◊ شتايك
 بوئى جهورى و شتهكانى تر نههيئن و دايان
 پۇشى.

غَمَرُ الناس: بهمانا (غمار الناس) دئ ◊ دهشگوترئ:

(رجل غمر الرداء) پياويكه بهخشنده و سهخي
 سروشته ◊ (رجل غمر الخلق) پياويكه رموشت
 جوان و لهسهر خويه ◊ (رجل غمر) پياويكى بين
 نهزمون و دونيا نهديدميه ◊ نهگهر وشه
 (غمر) بؤ نهسب بهكارهات، بهمانا نهسي
 رهسهن و خوشرؤ و همنگا و دريژدئ ◊ ههروا
 وشه (غمر) بهمانا رقو كينهى شار دراوه دئ ◊
 دهشگوترئ: (ليل غمر) شهويكى تاريكى زؤر
 تاريك ◊ الغَمَرُ: رقو كينه ◊ تينوايهتى ◊ الغَمَرُ:
 زمعفران ◊ بويهيهكه له زمعفران و كوركوم
 دروست دهكرئ ◊ الغَمَرُ: كينه و رقو دل پيسى

◊ (غَمَرُ الناس) كۆمهل و قهرمبالتغى ئادهميزاد ◊
 دهشگوترئ: (رجل غَمَر) پياويكى بين نهزمونه
 ◊ رودا و قاليان نهكردوه ◊ الغَمَرُ: پيالهي
 بچوك كه لهكاتى بهشكردنى ناوى كه مدا ناوى
 بين بهش بكرئ لهسهفهرو شويني بين ناودا ◊
 بهو جوژه دئين بهردؤچكهيك دهخنه بنكى
 پيالهمهوه ناوى تيدهكهن تا بهردؤچكهكه

دادهپوشين و دهمينه يهكيان بيخواتهوه نهماج
 بويهكه يهكيان بهو جوژه ◊ دهشگوترئ: (بَلَّت
 الإبلُ أغمارها) حوشترمه كه مى ناو خواردموه ◊
 الغَمَرُ: توندو تيزى ◊ نارحههتى ◊ زؤرى و
 جهنگه شت ◊ الغَمَرُ: بهمانا (الغمر) دى ◊
 الغَمَرُ: ناوى زؤر ◊ دهگوترئ: (هذا كثير غمر)
 ههروا ناوه بؤ روهگيكي تر كه لهسهر قهدى
 رووهكهكه بروئ ومكوو وهجهى توتن و شتى وا
 ◊ چروزه ◊ الغَمَرُ: تهر ◊ شتى تهر و تازه ◊
 گياى وشك و دورواوه بؤ لهومرى نازهل ◊ جؤ كه
 دهكرئ بهناليك بؤ نهسب لهكاتى نهومدا كه
 دهمانهوى همد باريك بين ◊ الغَمَرُ من اللعج:
 گهنميك كه لهكاو كۆتهكهى جيا نهكرابيتهوه ◊
 هيشتا شهن نهكرابى ◊ الغَمَرُ من الثياب:
 قوماشى رهنك كراو بهزمعفران ◊ الغَمَرُ من
 الرجال: پياويك رؤزگار قالى نهكردين و
 نهزمونى نهين ◊ كه ميك له پيالهي بچوكدا ناو
 بخواتهوه له كاتى كه م ناويدا كه ناو بهپيالهي
 بچوك دابهش دهكهن ◊ الغَمَرُ من الرجال:
 پياويك كهس نهيناسى و بين ناو و نيشان بين ◊
 زير دسته و جهوساوه بين ◊ غَمَرَتِ الدابةُ غَمَرًا:
 ولاخهكه لهكاتى رويشتندا قاچى خوار دانا،
 جوژه شهلييهكه.

غَمَرُ بغلان: ههوليدا زيان بهفلا نكس بگهيهنى.

غَمَرُ على فلان: تانهى لهفلا ندا ◊ (فهو غامر
 و غماز).

غَمَرُ الكبشَ وغيره: دستى له بهرانكه داو ههلى
 پشكنى بوئهموى بزاني ناخؤ ههلهوه يان كزه.

غَمَرُ التين: دستى له ههنجيرهكه دا بوئهموى
 بزاني ناخؤ گهبيوه يان كاله.

غَمَزَ بِالْمِینِ أَوْ بِالْحَاجِبِ: به چاو یان به برؤ ناماژی بوکرد ◊ چاوی لئ داگرت برؤی لئ هه لته کاند.

غَمَزَ زِدَّ الْجِرْسَ وَغَمَرَهُ: دهستی به دوگمه‌ی جهرمسه کهدا نا ◊ اغَمَزَ الرَّجُلُ: پیاومه که نهرم و نیان بوو ◊ اغَمَزَ فُلَانًا وَفِيهِ: فلانکسی بهزمیوون زانی و عهیبی لئ گرت و لهسانی کهم کردموه ◊ اغَمَزَ الرَّجُلُ مَا فَعَلَهُ غِيْمَةً: پیاومه که تانه‌ی له بکهری نیشه کهداو بیانوی تانه دانی بو پمیدا بوو ◊ تَفَامَزَ الْقَوْمُ: خه لکه که به چاو یان به دهستیان ناماژمیان بو په کتر کردو په کتریان له مه بهستی خو بیان حالی کرد ◊ الغَمَزُ: پیاوی بی دمه سلات و زمیوون ◊ که سیک کالاو نازه لئ خراب بی ◊ الغَمَازُ: که سیک زور به چاو و برؤ ناماژه بو شت بکا ◊ زور چاو داگری، زور برؤ هه لته که تینی ◊ شتیکی سوکه له به به دواوه‌ی ماسی گرموه دمه سترئ و سر ناوه، که منقوم بوو نیشانه‌ی نهومیه قولاپه که ماسی پیوه بووه ◊ له بواری مؤسیقادا به کللیک دمگوترئ له جیاتی سره پهنجه کونه که دگرئ ◊ الغَمَازَةُ: کیژی جوان ◊ الغَمِيزُ: عهیب و عار ◊ دمگوترئ: (ما فیہ غمیز) عهیبی تیدا نییه ◊ دمه موسان له کارو کردموه داو کالقام ◊ الغَمِيزَةُ: بهمانا (الغَمِيزُ) دئ ◊ الغَمَزُ: عهیب و عار ◊ شوینی تانه و ته شمر ◊ دمگوترئ: (ما فیہ غمیز لغامز) ◊ الغَمُوزُ: تومه تبار به عهیب و له ککه ◊ دمگوترئ: (هو غموز فی نسبه أَوْ دینه).

غَمَسَ النِّجْمُ غُمُوسًا: نه سترمه که ناوا بوو ◊ غَمَسَتِ الطَّعْمَةَ: زهبره که گوشتی بری، چووہ ناومه.

غَمَسَ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ وَغَمَرَهُ: شته که‌ی به ناو داپوشی ◊ لب ناوی کرد ◊ نقومی کرد ◊ دمگوترئ:

(غَمَسَ اللَّقْمَةَ فِي الْإِدَامِ) پارومه که‌ی له کیشته شله که هه لکیشا.

غَمَسَ الْيَمِينُ الْكَاذِبَةَ صَاحِبَهَا فِي الْإِثْمِ: سوینده به درؤ که خاومنه که‌ی تاوانبار کرد ◊ خسته ناو شهرو گونا هوه ◊ غَامَسَ: خوی خسته ناو شهرو نازاومه کهوه ◊ غَامَسَ فَلَانًا: فلانکسی نقوم کرد له ناودا ◊ غَامَسَ الْقَوْمَ: خه لکه که‌ی خسته ناو شهرو نازاومه ◊ غَامَسَ الْأَمْرَ: چووہ ناو کارمه کهوه ◊ غَمَسَ شَرِيحَةً: ناو خوار دنهومی کهم کردموه ◊ اغْتَمَسَ فِي الْمَاءِ: خوی له ناودا نقوم کرد ◊ اغْتَمَسَ فِي الْمَاءِ: بهمانا (اغْتَمَسَ فِيهِ) دئ ◊ تَفَامَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که په کتریان له ناودا نقوم کرد ◊ الغَمَاسَةُ: زمبریک برینی قول و فراوان له جه سته دا بکاو به ته واوی به چینه ناو گوشته هوه ◊ الغَمُوسُ: سویندی به درؤ، سویندی ک خاومنه که‌ی بخاته ناو تاوانه هوه ◊ له هه دیسدا هاتووه: (الْيَمِينُ الْغَمُوسُ تَدْرُ الْدِيَارُ بِلَاقِحِ) سویندی به درؤ دمه بیته ماهی مالمو پیرانی و ولات خاپوور بوون ◊ الغَمُوسُ مِنَ الْأَمْرِ: کارو کرده ومیه که بیته هوی جورتم و کیشه و به لاو کاره سات ◊ الغَمِيسُ مِنَ النَّبَاتِ: سه وزاییه که پوش و به لاشی کون داپیوشی بی ◊ بیشه لانی قهقهه ژاوشتی و ا که خوی تیدا حه شار بدرئ ◊ هه روا ناوه بو جوگی بچوک که به ناو دره خته کاندا ره مان دمه بی ◊ الغَمِيسَةُ: بیشه لانی قهقهه ژاوشتی که خوی تیدا حه شار بدرئ ◊ غَمَسَهُ غَمَسًا: سوو کایه تی پی کردو به هیج و بوچی زانی: غَمَسَ النِّعْمَةَ: سه پله‌ی نواند به رام بهر نیعمت، ناشکوری کرد.

غَمَسَ عَلَيْهِ تَرَلًا قَالَهُ: ره خنه‌ی له و قسه گرت که کوتی ◊ ده سگوترئ: (لَا تَغْمِصْ عَلَيَّ) درؤم

لهگه‌ل مه‌که ◊ قسه‌ی درۆم به‌دممه‌وه هه‌ل مه‌به‌سته ◊ عَمَضَت العَيْنُ: چاو ریبۆقی کرد ◊ ریبۆقی بپۆه بوو ◊ دهمگوتری: (عَمِضَ فلان) فلانکەس چاو ریبۆقاویبه ◊ (فهو أغمض وهي غمضاء) ◊ إِغْمَضَهُ: به‌مانا (عَمَضَهُ) دئ ◊ الْمُتَمَمِّضُ: دمگوتری: (فلان متممض من هذا الخبر) فلانکەس ترسی نه‌وه‌ی هه‌یه نه‌م هه‌واله راست نه‌بن، نه‌گینا زۆری بپن خۆشه ◊ الغمضاء: په‌کینه له دوو نه‌ستیره‌ی (شيعراو عه‌بور) که دوو نه‌ستیره‌ی گه‌وره‌و پهرشنگدارن به ته‌نیشته نه‌ستیره‌ی (الجزوا) وه.

عَمَضَ الشَّيْءَ العَيْنُ والكَلَامَ: شته‌که یان قسه‌که پونو ناشکرا نه‌بوو ◊ غَمَضَت الدَّارُ: خانووکه له شه‌قامه رپۆه دوور بوو ◊ غَمَضَت عَيْنَهُ: چاوی نو‌فانده، چاوی سهریه‌کنانو نو‌ست ◊ دمگوتری: (ما غَمَضْتُ) نه‌نووستم.

عَمَضَ الخَلخالَ في السَّاقِ: خه‌رخاله‌که له‌قاچی دا هۆن بوو له‌بهر قه‌له‌وه‌ی گوژستنی قاچی ◊ غَمَضَ الكَمْبُ: هاپه‌ره‌قه‌ی له‌گوژستنا ونبوو. عَمَضَ فلان في الأرض غَمَضاً وغموضاً: فلانکەس به‌ناو ولاتدا رۆی ونبوو سه‌ه‌ری هه‌لنه‌هه‌تیاپه‌وه.

عَمَضَ عنه في البيع أو الشراء غَمَضاً: ناسانکاری کرد دهرباره‌ی له‌ فرۆشتن و کرپندا.

عَمَضَ المَكَانَ غَمَاضَةً وغموضاً: به‌مانا (عَمَضَ) دئ. عَمَضَ الشَّيْءَ العَيْنُ والكَلَامَ: به‌مانا (عَمَضَ) دئ ◊ اغمضت الفلأ على الشخص: دمشته‌که نیشانه‌ دانه‌راوه‌کانی رپنگای تیدا دیار نه‌بوون ◊ اغمض فلان في السلمة: فلانکەس نه‌رخ‌ی کالاکه‌ی نه‌زم کرده‌وه له‌بهر خه‌راپه‌ی خودی کالاکه ◊ اغمض فلان عن فلان: فلانکەس له‌به‌واری کرپنو

فرۆشتندا چاویبۆشی له‌فلان کردو سه‌نگو سوکی له‌گه‌لدا کرد ◊ اغمض عن الشيء: چاوی له‌شته‌که بۆشی ◊ اغمض الرجل: بپاوه‌که پهرکیشی تاوانی کردو دم‌شیزانی که‌تاوانه ◊ اغمض عينية: هه‌ردوو چاوی لیکنان ◊ هوجاندنی ◊ دم‌گوتری: (ما اغمضت) چاوم لیک نه‌ناوه، نه‌نووستوم ◊ اغمض عنه طرفه: چاوی داخست بۆی نه‌روانی ◊ اغمضت العين فلاناً: چاومه‌که به‌شپۆمه‌یه‌کی سه‌وو‌کایه‌تی ته‌ماشای فلانی کرد ◊ اغمض فلان النظر: فلانکەس راو بۆجوونیکی راست و دروستی هه‌تیاپه‌ پێشه‌وه ◊ اغمض الميت: چاوی مردووکه‌ی لیک نان. ◊ عَمَضَ فلان: فلانکەس پهرکیشی تاوانی کردو به‌نه‌نقه‌ست تاوانی نه‌نجام دا ◊ عَمَضَ على هذا الأمر: به‌سه‌ر کاره‌که‌دا تپه‌هه‌ری و گوئی پینه‌دا ◊ عَمَضَ عن الشيء: چاوی له‌شته‌که داخست و خۆی لئ بئ ناگا کرد ◊ عَمَضَ في البيع: له‌ مامه‌له‌ی کرپنو و فرۆشتندا کارناسانی کرد ◊ عَمَضَ عينية: هه‌ردوو چاوی لیک نان ◊ عَمَضَ الميت: چاوی مردووکه‌ی لیک نان ◊ عَمَضَ الكلامَ: قسه‌که‌ی چه‌واشه‌ کرد ◊ إِغْمَضَ السِّبْقُ: هه‌وره‌ بروسکه‌که روناکایه‌که‌ی کوژابه‌وه ◊ إِغْمَضَ عيناهُ: چاوی خه‌و دا‌بگرتن لیل و بیل بوون ◊ دمگوتری: (ما اغمضت) نه‌نووستم ◊ (وأثاني فلان على إغماض) فلانکەس به‌شپۆمه‌یه‌کی ناسانو ناسایی هات بۆلام ◊ إِغْمَضَ عن أفساده: چاوی له‌خه‌راپه‌که بۆشی و خۆی لئ بیدمگ کرد ◊ إنغمض طرفه: چاوی نو‌فانده ◊ تغامض: بپلۆی چاوی ویک هاته‌نه‌وه ◊ نو‌ست ◊ الغامض: شتی چه‌واشه‌و بئ سه‌رو به‌ر، نادیارو نه‌زانراو ◊ دمگوتری: (حسب غامض) بنه‌چه‌و نه‌زادپکی

نادياره، نازاندرئ چۆنهو چۆن نيه ۵ (كلام غامض) قسه يهكى چهواشه يه نازاندرئ مهبست ليى جيه ۵ الفماض: نوشتن، خه ۵ دهگوترئ: (ما اكنحلت غماضاً) خه وه چاوم نهكه وتووه ۵ الفمض من الارض: چالايى زموى به چورئك نهومنده چال بئ نهوى تييدايه له دوورموه نه بيندرئ ۵ ناديارو ناناشكرا ۵ الفمض: نوشتن ۵ دهگوترئ: (ما اكنحلت عنه غمضاً) ۵ (المفيضات والمفضات من الذنوب) تاوانى گهوره كه مروؤف به نه نهمست نه نجامى بدا ۵ نه گهر به مانا شهو بوو مهبست جهنگه ي تاريكى و نوته كه به تئ.

عَمَطَ فلان فلاناً غمطاً: فلانكس فلانى به سوكو هيچ و بوچ له فه لهم دا.

عَمَطَ النعمة: سېله يى به رامبهر به نيعمه ته كان كرد.

عَمَطَ الماء: ناومكه ي خيرا خواردموه.

عَمَطَ فلان فلاناً غمطاً: به مانا (غمطه) دئ.

عَمَطَ العافية والنعمة: سوپاسى خوداى نه كرد له سمر ساغى و تهندروستى و نازو نيعمه ت به لكوو سېله يى نواند.

عَمَطَ الحق: مى بؤ حهق نه داو به ناحهق په يرهوى كرد.

أَغْمَطَ عليه الشيء: شته كه به ردموام بوو نه يرايه وه ۵ دهگوترئ: (أغمطت عليه الحمى) له رزو تاكه ي به ردموام بوو ۵ أغمط المطر: بارانه كه به ردموام بوو ۵ همروا دهگوترئ: (أغمط السماء بالمطر) ۵ غامط في الشرب: قوم قوم ناومكه ي خواردموه ۵ إغمطت الشيء: شته كه هاته دهر هيچى ئى نه بيندرا ۵ كس نه يزانى جى ئى هات ۵ إغمط فلان بالكلام:

فلانكس به قسه به سمريدا زال بوو بؤرى دا ۵ كهوته دانوسان له گه ليدا دواى شهوه له وه پيش بؤردرابوو قسه ي خوى سمرخسته وه ۵ تغمط عليه التراب: زير گلى داو گلى كرده سمر تا گيانى دمر جوو ۵ الغمط: چالايى زموى ۵ غمغم الشر: كه له گاهه له كاتى ترسدا بؤراندى ۵ غمغم الأبطال: پاله وانه شهركه رمان له مه يدانى شهردا دستيان كرد به قيره وه همروا دمنگه دمنگ ۵ غمغم الصبي: مندا له كه له كاتى مزينى گوى مهمكى دا يكى دا گريا چونكه شيرى تيدا نه بوو ۵ دهمى پيوه دماو دهمى ئى دمكردموه وه دگريا ۵ تغمغم الفریق تحت الماء: خنكاومه كه له زير ناودا بلقه بلقى له ناومه كه هينا ۵ الغمغمة: گال و بوغل دمنگو و ناخاوتنيك ليى حالى نه بئ ۵ التغمم: به مانا (الغمغمة) دئ ۵ غمقت الأرض غمطاً: زهويه كه شهونمى ئى بارى، شهونمى كهوته سمر ۵ زهويه كه له ناو و زونگاو نزيك بوو.

عَمَقَ النبات: گياو گزمكه له بهر زورى تهرو تووشى زمنگى هيناو بوئى كرد بؤكه پروى ئى پهيدا بوو ۵ غمقت الأرض أو النبات غمطاً: به مانا (غمقت) دئ.

عَمِقَ البلد: ولاته كه ناودارو شيدار بوو، ههواكه ي تهرو نماوى بوو ۵ غمقت الأرض غمطاً: به مانا (غمقت) دئ ۵ الغامق من الألوان: رنگى مهيله و رمش ۵ الغمق: شهونم.

عَمَلَ النبات عملاً: گياو گزمكه سوار يهك بوو به سمر يهكدا ترشاو كه پروى هيناو بؤگهن بوو.

عَمَلَ الأمر: كارمه كى شاردموه وه په رده پؤشى كرد.

عَمَلَ فلاناً: به پؤشاك فلانى داپؤشى بؤنه وه ي عهره ق بكا.

عَمَلُ الْبُسْرِ: خورما کاله‌که‌ی داپووشی بؤنه‌وه‌ی پی بگا.

عَمَلُ الْأَدِيمِ: پیسته‌که‌ی پی‌چایه‌وه‌ی ژیر لمبی دا بؤنه‌وه‌ی بگه‌نی‌و نهرم بیی‌و به‌ناسانی توو‌که‌که‌ی ئی هه‌لبکه‌ندری.

عَمَلُ الْعَسْبِ فِي الزَّنْبِيلِ: تریه‌که‌ی له‌ناو به‌رحنه‌که‌دا خسته سه‌ریه‌ک و هه‌لی چنی.

عَمَلُ النَّبْتِ عَمَلًا: گزوگیاکه تیک چرزاو لیک هالاو به‌سه‌ر په‌که‌دا ترشاو که‌روی هیناو بؤگه‌نی کرد.

عَمَلُ الْجُرْحِ: برینه‌که بوا و پیچان و به‌ستنی توند برینه‌که‌ی تیک‌داو خرابی کرد و اَعْمَلَ إِهَابُهُ:

وازی له‌چهرمه‌که هینا تا بؤگه‌ن بوو که‌لکی نه‌ما و اِنْعَمَلَ الْأَدِيمُ: بؤ موتاومعه‌ی (عَمَلُهُ) دئ و تَقَمَّلَ النَّبَاتُ: گیاو گزمه‌که که‌وته سه‌ر په‌ک و به‌سه‌ریه‌که‌دا ترشاو که‌روی هینا و اَلْقَمَالِجُ: جوژه رومکینکه له‌به‌هاردا دمروئ و دمشگوترئ:

(شجر غمالج) دره‌ختیکه چرژو لقو بؤپه‌گانی زوو پیگه‌ین و دریز بوو و اَلْقَمَالِجُ مِنَ الرِّجَالِ:

پی‌او‌ی راپاو دانه‌مه‌زراو، هه‌رده‌مه له‌سه‌ر هه‌واپه‌که‌و راپ بؤ‌چونیک‌ی جیاوازی هه‌یه و اَلْقَمَالِجُ مِنَ الْقَصَبِ: قه‌مه‌ژازی تیر ناو و اَلْقَمَلِجُ وَالْقَمَلِجُ: که‌سیکه له‌سه‌ر ره‌وشتی‌ک به‌رده‌موام نه‌بن، گوته به‌ره‌ژژه ناسا هه‌رده‌مه روی له شوینیک بی و اَلْقَمَلْسُ: ره‌وشت ناشرین به‌د ره‌فتار به‌زۆری دمکری به‌ناوه‌لناو بؤ گورگ.

عَمَّ الْيَوْمَ عَمًّا وَعُمَمًا: رۆژمه‌که گه‌رما بوو گه‌رمیه‌که‌ی زۆر توند بوو نزی‌ک بوو هه‌ناسه له‌به‌ر زینده‌موه‌ران بی‌ری.

عَمَّ الْفَيْزُ هَمًّا: شته‌که‌ی داپووشی و دمشگوترئ: (عَمَّ الْقَمْرُ النُّجُومَ) مانگ روناکی نه‌ستیره‌کانی داپووشی.

عَمَّ الشَّرَّ: په‌رده‌ی خسته سه‌ر چاوی که‌له‌که له‌کاتی سورانه‌وه‌ی‌دا بؤ هه‌لینجانی ناو به‌ناعورو شتی وا.

عَمَّ كَلْبًا: قالا‌نکه‌سی غه‌مناک و خه‌فه‌تبار کرد.

عَمَّ عَلَيْهِ الْهَلَالُ: به‌هۆی هه‌ورو هه‌لا یان ته‌مو غاره‌وه مانگی نه‌بینی.

عَمَّ عَلَيْهِ الْهَبْرُ: هه‌وا‌له‌که‌ی ئی چه‌واشه بوو.

عَمَّ غَمًّا: قزی سه‌ری په‌رمی سه‌ند تا ناو‌چاوان و پشته‌ملی داگیر کرد.

عَمَّ السَّحَابُ: هه‌وره‌که پر بوو به‌ری ناسمانی گرت و اُغْمَتَ السَّمَاءُ: ناسمان هه‌وری هینا و اُغْمَتَ الْيَوْمَ: رۆژمه‌که‌ی هه‌ورو هه‌لا بوو و اُغْمَتَ الْأَرْضَ: زه‌وی گزو گیای زۆر بوو و غَامَّةٌ: هه‌ریه‌ک له‌و دوانه نه‌وی تری داپووشی و یان خه‌فه‌تباری کرد و اِغْتَمَّ: داپووشی و خه‌فه‌تبار بوو و گوشه‌گیر بوو خو‌ی له‌خه‌لک نه‌بان کردو لئیان ته‌ره بوو، خه‌لو‌می کیشا.

اِغْتَمَّ النَّبْتُ: رومه‌که‌که دریز بوو تیک هالاو تیک چرزا و اِنْعَمَّ: داپووشی و خه‌فه‌تبار بوو و اَلْقَامُ: دمشگوترئ: (یوم غام) رۆژیک‌ی خه‌مو خه‌فه‌تاویه و رۆژیک‌ی گه‌رم و ناخۆش بوو و اَلْقَامَامَةُ: هه‌ورو هه‌لا و (حب القمام) ته‌رزه و اَلْقَامَامَةُ: دم‌بینی نازه‌ل بؤنه‌وه‌ی نه‌هیلدرئ له‌ومر بخوا و یان نه‌و په‌رده‌یه‌ی چاوی که‌له‌گای پی داده‌پووشری له‌کاتی نیش پی‌کردنی بؤ هه‌لینجانی ناو به‌ناعورو شتی وا و بؤنه‌وه‌ی له‌کاتی زۆر سورانه‌وه‌ی‌دا گیز نه‌بن و اَلْقَمُّ: خه‌فه‌ت و نار‌ه‌حه‌تی که‌ تووشی دل‌دمبی

بههوی شتیکهوه ۵ الغَمَاءُ: بهلاو کارساتی
 رۆزگار ۵ جورتمو تهنگانهی زهمانه ۵ الغَمَاءُ
 من اللیل: دوا شهوی مانگ ۵ شهوی کۆتایی
 مانگ ۵ دموگوتری: (صمنا للغمَاء) چونکه ناسمان
 ههورو ههلا بوو ناچار بووین رۆزی سیهمی
 مانگ بهرۆزوو بین ۵ چونکه نهمانتوانی رۆزی
 بیستو نووی مانگ مانگی یهک شهوه بهدی
 بکمین ۵ الغُمَّةُ: خهفمتو غهم و نارهحمتی ۵
 بنکی دیزه رۆن ۵ دموگوتری: (أمرُ غُمَّةً) کاریکی
 چهواشهیه (ساروا في الأرض غُمَّةً) بهزهوییهکی
 تهنگه بهردا رۆپشتن ۵ (صُمْنَا للغمة) بههوی
 ههورو ههلاوه رۆزی سیهمی مانگ بهرۆزوو
 بوین ۵ الغَمْنُ: کارساتیک له کارساتهکانی
 رۆزگار، جورتمو بهلاهی ههژینهر ۵ دمشگوتری:
 (إنهم لفي غَمْنٍ من أمرهم) نهوانه کهوتونه ناو
 گیزاوی زهمانهوهو سهریان ئی تیک جووهو
 بوخۆشیان نازانن چی دهکمن ۵ الغَمْمُ من
 الغیرم والبحار: ههوری باراناوی کهزۆری باران
 پی بی ۵ دهریای گهوره که ناوی زور بی ۵
 الغَمْرُمُ: (رطب مغرم) خورمایهکه خراومته
 بهر گهوماو داپۆشراوه بۆنهوهی باش بگا.

غَمَنَ الجِلْدَ غَمْنًا: پیستهکهی له لیهلاندا ژیر خاک
 کرد بۆنهوهی بهناسانی کولک و مووهکهی ئی
 ههلبکه ندری.

غَمَنَ نَلَاتًا: فلانکهسی داپۆشی بۆنهوهی نارهق
 بکاو جهستهی نهرم بینو رهقیتهی نهمینن.
 غَمَنَ في الأرض: ژیر خاک کرا ۵ الغُمَّةُ: مادیهکه
 نافرمت دهمو چاوی خۆی پی نارایش دهدا بو
 رازاندنهوه.

غَمِيَ البيتُ غَمْرًا وغمياً: سهققی بو خانومه
 کرد.

غَمِيَ عليه: بی هۆش بوو، لههۆش خۆی چوو،
 حالهتیککی بهسهردا هات ههستو جوتهی ئی
 برآ.

غَمِيَ اليَوْمَ والليلُ: شهو و رۆژ ههورو ههلا بوو
 نهخۆر دهرکهوت نهمانگ ۵ أغمِيَ عليه: بهمانا
 (غَمِيَ عليه) دئ ۵ اغمِيَ اليَوْمَ والليلُ: رۆژو شهو
 ههورو ههلا بوو نهخۆرو نهمانگ ههچیان
 دهرنهکهوتن ۵ اغمِيَ عليه الجُرُ: ههوالهکهی لی
 ناشکرا نهبوو نهیزانی چۆنه ۵ غَمِيَ البيتُ:
 سهققی بو خانومهکه کرد ۵ غَمِيَ الشئُ:
 شتهکهی ژیر خاک کرد ۵ شارديهوه داپۆشی ۵
 الإغماءُ: نهمانی ههستو جوته له هۆش
 خۆجوون ۵ الغمَاءُ: ههلاشی خانوو، سهققی
 خانوو ۵ الغَمْسُ: له ههموو شتیکی لای
 سهرویهتی ۵ نهو پارچه لبادو چاومیه که
 نهسی پی داپۆشری بۆنهوهی نارهق بکا ۵
 نهو پارچه قوماش و لبادیه که چاوی ولاغی
 گیرهو ناو ههلینجانی ناعوری پی داپۆشری
 بو نهوهی گیز نهین ۵ دموگوتری: (رجل غَمِي،
 ورجال غَمِي، وامرأة غَمِي): پیاوهکه له
 گیانهلادایهوه خهریکه بهمرئ... ۵ الغَمْسُ:
 دموگوتری: (كان على السماء غَمِي) ناسمان
 ههورو ههلا بوو مانگ دهرنهکهوت نهبیندرا.

الغُمِيَّةُ: شهویکی ههورو ههلا کهبههوی
 ههورمهکهوه مانگ نهبیندري ۵ الغَنِبُ:
 دهستهکوتی زور ۵ الغَنِبَةُ: کهوانهیهکه لهلا
 شهویلهی مندالی جوان یان له جهناگی دا
 دهردهکهوه ۵ غَنِبَتِ المرأَةُ غَنِبًا: ژنهکه نازو
 نوزی بهسهر مێردهکهی دا کرد، وای خو نیشان
 دا که سهربنچی دهکاو دزی دموهستی ۵ تَغَنَّبَتِ
 المرأَةُ: بهمانا (غَنِبَت) دئ ۵ الأغرُجَةُ: نهو
 ههلسو کهوتو گهفتو لفتهیه که نافرمت

مهر و بزن. الغنيمية: نهو مال و داراييه له
شمرېدا له شهر پښتگيزان دسه ندری به زور
المغتم: دستکوت و تالانی.

عَنْ غَنَّا رَغْنَةً: دمنگی گن بوو
الروضة ار
الرادى: باخه که يان شیوه که دره ختی زور بوو
دره خته کانی تیک چرزان می شوله ی زور بوون و
ویزه ویزیان لی هات
دمگوتری: (أغنت الروضة
والرادى) باغه که يان شیوه که ویزى می شوله و
دمنگی بالئدمکانی هات هازمو هوژی
له رینه موی لقو پوی دره خته کانی هات
عنت
الأرض: زموی گیوا گزده که ی زور بهرز بووه
عنته: وای لی کرد دمنگی لی بی
الغنة: دمنگی که له لوته وه دپته دمر، دمنگی گن.

غَنِيَّ فُلانَ غِنِيَّ وَغَنَاءً: مال و سامانی زور بوو
غَنِيَّ عَنِ الشَّيْءِ: پیوستی به شته که نه بوو.
غَنِيَّ بِالْمَكَانِ: له شوینه که مایه وه.

غَنِيَّ الْقَوْمِ فِي دِيَارِهِمْ: خه لکه که زور لدمدهری
خویاندا مانه وه
غَنِيَّتِ الْمَرْأَةُ بَرَجَهَا غِنِيَّ:
نافرته که به می رده که داکه وت و هه ولی داوین
پسی نهدا
اغنى الشئ: شته که بهس بوو
اغنى الرجلُ عنك: پیاو مکت بهسه
دمگوتری:
(ما يغنى عنك هذا) نه مه بهشت ناکا
پیوستیاتی تو دابین ناکا
اغنى الله فلاناً:
خودا فلانکسی دوله مهند کرد
غنى:
گورانی گوت، هه لپهستی به دمنگی بهرز گوتن
غنى الحما: کوترمه خویندی، گمگمی کرد
غنى فلان بفلان: فلانکس مهدی فلانی کرد
یان زهمی کرد
غنى بالمرأة: به نافرته که پیدا
هه لگوت
غنى الله فلاناً: خودا فلانکسی
دوله مهند کرد
غنى فلان الركب بفلان:
فلانکس باسی فلانی بو کاروانه که کرد
غنى

دیمانکاته نازو نوز بهسمر می رده که ی داو
خوی لا خوشه و بیست دهکا
الفتاح: نازو نوز
مستی جاو
الغندبة: یه کی که لهو بهردانه ی
لهوزمتین له خودمگری
الغفور: ناسک و جوانو
گه نج
الغندر: به مانا (الغندر) دئ
الغنوصية: جوړه فیکرو بیرو بو چونیکه
فلهسه فه و ناپین تیکه لاو ده کاو به کومه لیک
خاوه ن هزر دمگوتری که لهسه مده ی یه که م و
دووه می زایینی دا زیاون.

غَنَظْ غَنَظًا: خه ریک بوو تیدا بجی و رزگاری بوو.
غَنَظْ الْأَمْرُ فُلاناً: کارمه که لهسمر فلانکس زور
فورس و ناخوش بوو ماندوی کرد
الغناط:
خه م و خه مته ی زور و نارجه تی.
غَنِمِ الشَّيْءِ غَنِمًا: شته که ی دست که وت پیی
که پست.

غَنِمِ الْغَازِي فِي الْحَرْبِ: تیکوشه رو پی شمه رگه که
له شهرېدا که ل و په لی دوژمنی دست که وت
اغنمه الشئ: شته که ی بو کرد به دستکوت
غنمه: دستکوتی دایه یان به خششی پیدا
اغتم الشئ: شته که ی به دستکوت زانی
به هه ل زانی
تغنم الشئ: شته که ی
به دستکوت زانی
به هه ل زانی
دمگوتری:
(فلان يتغنم الأمر) فلانکس سوره لهسمر
کارمه وه به دستکوتی زانی
الغنم:
دستکوتی باش به بی ماندوو بوون
دستکوت
دمگوتری: (الغنم بالقرم)
دستکوت و ماندوو بوون به رامبری یه کن
چه ند کوشش بکه ی نه و مندمت دستکوت
دمبی
چه ند نمرک نه نجام بده ی نه و مندمت
ماف دمدریتی
الغنم: چه لپه به مهر و بزن
الغنم: مه ردار، خاوه ن مهر و بزن
شوانی

الفَيْهَبُ: تاريكايي ۵ شهوي زور تاريك و رمش ۵
 پياوي تمبهن و كال هام ۵ زميضو بي ناگا ۵
 الفَيْهَبَةُ: ههلمت و پهلامارداني شهر و جهنگ ۵
 غائهُ الله غوثاً: خودا يارمتهى داو سمرى خست
 ۵ اغائهُ: بهمانا (غائهُ) دئ ۵ اغائهُم الله برحمته:
 خودا بهسوزو رهحمى خوى نارهحمته لهسمر
 نهو خهلكه لابرده ۵ اغائهُم بالمطر: خودا
 فريايان كهوتو باراني بو بارانندن ۵ غرثُ
 الرجلُ: پياومهك و تى: (واغوثاه) ناي بو پهكيك
 فريام بكهوى ۵ استغاثُ فلاناً: داواى يارمتهى له
 فلان كردو هاواري نى كرد فرياي بكهوى ۵
 الاستغاثَةُ: داواى يارمتهى دان بههاناوه هاتن ۵
 الغرثُ: يارمتهى و به پيروه چون و فرياكهوتن ۵
 الغريثُ: نهو شتهى نى قهوما و پيوپيستي
 پييهتهى و تو بوى دابين دمكهى ۵ الفيثُ: نهو
 شتهى فرياي ليقهوماوى دهخهى ۵ المغاثُ:
 رومكيسى دمشتهكى و كيويه له كيومكانى
 زاگروس دهرؤى ۵ رمگى نهستورى ههن و وشك
 دمكرئ و دمكوتري، ناو و شهكرو رؤنى تيكل
 دمكرئ، بهزورى دمكرئ بهدمرمان بو نافرتهى
 زميسان ۵ المغرثُ: يارمتهى و كومهكى.
 غاجُ في مشيته غوجاً: لارو لهنجهى كرد له
 رؤيشتندا ۵ تغرجُ في مشيته: بهمانا (غاج) دئ ۵
 العرجُ من الرجال: پياويك نهومندهى خهو بي و
 ههنوزى بينى شل بوويى.
 غارَ الماءَ غراً و غزيراً: ناومهك روجو بهزمويدا ۵
 غارت عينه: چاوى بهقولدا جوو.
 غارَ الشئِ في الشئِ: شتهكه چوووه ناو شتهكهوه ۵
 غارت الشمسُ: خورناوا بوو.
 غار في الأمر: لهكارمهك ورد بوونهوه ۵ وردبينى
 تيدا كرد.

فلاناً الشعرَ: شيعرى بو فلانكهس گوت ۵
 اغتنى: دمولمهمند بوو ۵ تغانى: بهمانا (اغتنى)
 دئ ۵ تغانى القوم: خهلكهكه ههنديكيان
 پيوپيستيان بهههنديكيان نهبوو ۵ تغنى: بهمانا
 (اغتنى) دئ ۵ كيضايهتهى بوو ۵ غنى بالشعر:
 بهگوراني شيعرى گوت ۵ استغنى: دمولمهمند
 بوو ۵ استغنى الله: داواى لهخودا كرد مال و
 سامانى بداتى ۵ الأغنيةُ: گوراني ۵ الأغنيةُ:
 بهمانا (الأغنية) دئ ۵ الغاني: خاومنى مالى زور
 ۵ دمكوتري: (رجل غان عن كذا) پياويك به
 ناتاجه لهو شته.

الغانيةُ: نافرمتيك بهجوانى سروشتهى خوى بي
 ناتاج بي له نارايشكردن ۵ نافرمتيك به ميتردي
 خوى قهينات بكاو چاو لهدمروه نهمين ۵
 الغناءُ: بيجهوانههه همزاري ۵ سوودو قازانج ۵
 دمكوتري: (هذا الشئ لا غناء فيه) نهم شته لئى
 بي ناتاج نايى ۵ الغناءُ: گوراني گوتن لهگهن
 زاندىنى مؤسيقا يان بي مؤسيقا ۵ الغنائيةُ:
 جوړه شانؤيهكه ۵ الغنى: دمكوتري: (ماله عنه
 غنى) لهوه بي ناتاج نايى ۵ الغنيانُ: دمكوتري:
 (ماله عنه غنيان) لهنهوه بي ناتاج نايى ۵ الغنيُ:
 ناويك لهناوه جوانهكانى خودا ۵ واته نهو
 ناتاجى كهم نيه، ههموو كهس ناتاجى نهوه ۵
 المغنى: نهو مهنزل و خانومى خاومنهكهى پيى
 بي ناتاج بي ۵ المغنى: ناويك له ناوه
 جوانهكانى خودا ۵ واته خودايهكى ومهايه
 همركهسيك بيهوى دمولمهمندى دمكا ۵ المغنيُ:
 گوراني بيژ، نهو كهسهى پيشهى شايهرى بي ۵
 غهبُ عنه غهباً: لئى بي ناگا بوو لهيادى جوو ۵
 اغهبُ عنه: لئى بي ناگا بوو، لهيادى جوو ۵
 اغتهبُ: بهناو تاريكى شهودا رؤيى ۵ الغهبُ:
 نهوميه بهين مهبهست شتيك بههنگيوى.

غار الله القوم غير غياراً: خودا همرزانی به سمر
 خه لککه کهدا رشت و بارانی بؤ باراندن ۵ اغار
 فلان: فلانکس هاته نرمایی ۵ په لهی کرد له
 رۆیشتندا ۵ بازی هاویشت و گورج خوی هه لدا ۵
 اغار في الأرض: به ناو زهوی دا رۆیشت ۵ اغار
 القوم ربهم واليه: هاته لای خه لککه بۆنه وهی
 بارمه تییان بدا ۵ به نسه پ سوارى هیرشى کرده
 سمر قه ومه که ۵ غار القوم مغاراً و غراراً:
 خه لککه هیرشیان کرده سمر په کتر و
 په لاماری په کتریان دا ۵ غار العسل القوم:
 دوزمن په لاماری خه لککه که دا.

غرر الماء: ناومه که به ناخی زهوی دا رۆجووه خوار ۵
 غرر فلان: فلانکس هاته نرمایی و چالایی
 ناو زهویه که ۵ غررت عينه: چاوی به قولدا چوو
 ۵ غررت الشمس: خورناو بوو ۵ غررت عينه:
 چاوی به قولدا چوو ۵ غررت الشمس: خۆرمه که
 ناوا بوو ۵ (غررت النهار) خۆر له ناو پرستی
 ناسمان لايدا ۵ تغار القوم: خه لککه هیرشیان
 کرده سمر په کتر ۵ استغار فلان: فلانکس
 قه له و بوو، بهز ناو جهسته ی هاخنی ۵
 استغار القرعة: برینه که هاوسا و پواو داومشا
 ۵ استغار عليهم: هیرشى کرده سمریان ۵
 الغائرة: نیومرؤ ۵ الغار: همر نرماییه که له زهوی
 ۵ همر نه شکوهت و کونه شاخ که سروشتی بن
 یان به قولینگ و شتی وا دروست کرابن ۵
 چالایی نیوان دوو شهویه ۵ کۆمه ل و تاقمی
 زۆری ئاده میزاد له سوپا ۵ دمگوتری: (التقى
 الغاران) دوو سوپا که بهیه که گه یشتن و لیکیاندا
 ۵ دره ختی که له که نارمکانی دهریا له شام و له
 غه ورو کیومکانی که نار دهریا دهری و ههمیشه
 سه وزه بؤ رازاندنه وهی ولات به کاردی ۵ الغاران:
 نه و دوو نیسقانه نه شکوهتی ی چا و ۵ گه دمو

شهرمگا ۵ دمگوتری: (الرأ يسمى لغاربه) مرؤف
 بؤ تیرکردنی گه دمو شهرمگای کاردمگا ۵ الغارة:
 هیرش بردن بۆسمر دوزمن ۵ نه و کۆمه له
 نه سه ی به کاردمه ی تیرین بؤ هیرش ۵ الغور:
 چالایی زهوی و نه شکوهت و کاوه شاخ ۵ له مهر
 شتیک قولای و بنکه که ی ۵ دمگوتری: سیر
 غور: چۆنیه تی و حه قیه ته دهرکهوت ۵ هه روا
 ناوه بؤ نه شکوهت و خانووی بچکۆله ی له شاخ
 هه لکه ندراو، دمگوتری: (فلان بعيد الغور)
 فلانکس زۆرزان و لیها توه ۵ (ماء غور)
 ناویکی رۆجووه به ناو رۆخی زهویدا ۵ المغار:
 نه شکوهت و کاو له شاخدا ۵ المغار: شوینی
 هیرش بردن ۵ المغارة: به مانا (المغار) دئ ۵
 المغار: بیایو نازاو جهنگاو مرو هیرش بهر
 بۆسمر دوزمن، که سیک زور هیرش بۆسمر
 دوزمن بهری ۵ المغيرة: بپیر تاقمیکی سه به نین،
 شوینی که وته ی موغیره ی کوری سه عیدی
 (العجلي) ن ۵ غازه غرزا: نیازی نهوی کرد ۵ غرر
 المادة: مادمه که گۆری بؤ غاز، کردی به غاز ۵
 الاغرز: که سیک له گهل مندال و کس و کاریدا
 باش بن.

غاص في الماء غوصاً: چوو ه ژیر ناو.

غاص في البحر على الزلزل: چوو ه ژیر دهریا بؤ
 دهره ی نانی مرواری.

غاص على المعاني: له دهره ی نانی مانای وردو
 سه رنج راکیشدا گه یشته نه و په ری ۵
 دمگوتری: (فلان يغوص على حقائق العلم)
 فلانکس قۆلبۆوه به ناخی دهریا زانستی دا
 تاگه یشته حه قیه ته ی زانیاری ۵ غوصه في الماء:
 وای لی کرد بچپته ژیر ناو ۵ نقومی کرد ۵
 الغراض: زیدمرو له چوونه ژیر دهریا، که سیک

خوشه‌کانی شام) ◊ **الغَرِطُ** من الأشياء: شتی
قَوْلٌ زُورٌ قَوْلٌ ◊ **دَمْغُوتَرِيٌّ**: (بتر غریطه) بیرنکی
 زُور قَوْلُهُ ◊ (بنا غریط) قاپنکی قَوْلُهُ ◊ **الْقَيْطُ**:
 نزمایی بهر فراوان له‌زوی ◊ بیستان و دَیْبَر ◊
الغَاغَةُ: رومکیکی تهممن دریزه و بونخوشه نیو
 متمر بهرز دمبیتمهوه ◊ له ولاتانی سهر دهریای
 ناومراست دهریوی ◊ له دهم جوگه و جوبار
 دهریوی ◊ **الغَرغَاءُ**: هه‌راو هوریا ◊ خه‌لکی
 همتیومچه و خوینری و چه‌قه‌چه‌ناو ◊ کولله
 له‌کاتی خونا‌مادمکردندا بؤ هه‌لقرین ◊ **غَالُهُ**
غَرْلًا: فهوتانندی له‌ناوی برد ◊ له‌ناکاو گرتی و
 له‌ناوی برد ◊ **دَمْغُوتَرِيٌّ**: (غالنه الخمر)
 عمره‌خوارندنه‌وه دایه‌وشانند توشی زُور
 نه‌خوشی کرد ◊ (غالنه الأرض) له زمویه‌که‌دا
 له‌ناو جوو مرد ◊ (غالنه الغول) رینگای ئی تیک
 جوو سهری ئی شیوا ◊ **غَارِلٌ**: دستی کرد به
 رُویشتن ◊ **غَارِلُ الْأَعْدَاءِ**: له‌ناکاو بی نه‌ومی
 دو‌زمنه‌گان به‌خویان بزنان هیرشی کرده
 سهریان ◊ **إِغْتَالُهُ**: به‌خوی نه‌زانی تیروزی کرد،
 گرتی و تیکی شکاند ◊ **إِغْتَالُهُ الْخَمْرُ**: عمره‌ق
 خوارندنه‌وه جه‌سته‌ی داومشانندو مالی و پیران
 کرد ◊ **تَغْرُولُ الْأَمْرِ**: کاره‌کان چه‌واشه بوون و
 تیک گیران ◊ **تَغْرُولُ الْمَرْأَةِ**: نافرته‌که و مکوو
 ختو و ابوو له فرت و فیل و چاو و راوو گُوراند
 ◊ **تَغْرُولُ الْأَرْضِ بِفِلَانٍ**: فلان‌کس له ولاته‌که‌دا
 ون بوو به‌هیلاک جوو ◊ **تَغْرُولُ الْفِيلَانِ الْقَوْمَ**:
 غولی بیابان رینگای له‌و خه‌لکه چه‌واشه کرد ◊
الغَائِلُ: (غائل الحوض) درزو کونی چه‌وزی ناو
 که ناویان ئی دیته دهر ◊ **الغائلة**: داوشان و
 شه‌رو نه‌گبته‌ی ◊ به‌لاو کاره‌سات ◊ **الغَرْلُ**: نه‌و
 پشتیوی و سهرنیشان و سهرخوشبوونه‌ی توشی
 مروّفه‌ دهبی له ناکامی خوارندنه‌ومی عمره‌ق ◊

زُور بجیته‌ ناو دهریاوه و رُوبجیته‌ هولایی
 دهریا بؤ دهره‌ینانی مرواری و ومده‌سته‌ینانی
 زانیاری ◊ **الغَوَاصَةُ**: که‌شتی تایبه‌تی شه‌رو
 ناما‌کراو بؤ چونه ژیر ناو و مانه‌وه له ژیر
 ناوداو هه‌زفکردنی که‌شتی دو‌زمن به‌ تَوربید ◊
الغِیَاصَةُ: پیشه‌ی چونه ژیر ناو ◊ **المتغوصّة**:
 نافرمتیک له عاده‌ی مانگانه‌ی خویدا نه‌بی و
 به‌درؤ بلن به‌ می‌ردمه‌کی له‌و حالته‌دام ◊
الْمَغَاصُ: شوینی جوونه ژیر ناو ◊ **مَغَاصُ اللَّوْلُؤِ**:
 شوینی دهره‌ینانی مرواری ◊ **الْمُغْوَصَةُ**: به‌مانا
 (المتغوصّة) دئی.

غَاطٌ فِي الشَّيْءِ غَرَطًا: چووو ناو شته‌که‌وه ◊
دَمْغُوتَرِيٌّ: (غاط في الرادي و غاط في الماء) هه‌روا
دَمْغُوتَرِيٌّ: (هذا رمل تغرط فيه الأقدام) نه‌مه
 لبه‌لانیکه حاجی تیده‌چه‌فن ◊ **غَاطَ الشَّيْءُ**:
 شته‌که به‌ناو زه‌ویدا رُوجوو ◊ **أَغَاطَ بَسْرَةً**:
 بیره‌که‌ی قوّل کرد ◊ **غَرَطَ الْبَسْرَ**: بیره‌که‌ی
 هه‌لکه‌ندو زوری قوّل کرد ◊ **تَغَارَطَا فِي الْمَاءِ**:
 یه‌کتریان له‌ناودا نقوم کرد ◊ **تَغْرَطُ**: بیسای
 کرد ◊ **الغائط**: جالی پان و پوزی ناو زموی ◊
دَمْغُوتَرِيٌّ: (ذهب الى الغائط وجاء منه) جوم بؤ
 نزمایی ◊ بؤسه‌ر پيشاو له‌سه‌ر پيشاوموه هاته‌وه
 ◊ کینایه‌یه له بیسای کردن ◊ هه‌روا وشه‌ی
 (الغائط) به‌ خودی بیسایه‌که‌ش دَمْغُوتَرِيٌّ ◊
الغَاطُ: تاقم و پیر ◊ **دَمْغُوتَرِيٌّ**: (ما في الغاط
 مثله) له‌ناو کۆمه‌ل و تاقمدا وینه‌ی نیه ◊
 نزمایی و جالایی به‌ر فراوان له زمویدا ◊ **الغَرَطُ**:
 جالایی به‌ر فراوانی ناو زموی که زور جال تر
 بی له (الغائط) ◊ **الغَرِطَةُ**: زموی نزمایی و جال
 ◊ **الغَطَّةُ**: شوینی ناودارو گول و گولزار (شوینی
 رازاوه به‌ ناوی جوان و صافو گول و گولزار) ◊
 (غَوَطَهُ دِيمَه‌شَقِيشَ يَه‌كِيكُهُ لَه‌ شُوينَه‌

همروا ناوه بؤ چۆلهوانی دورو دریژو سامناک
 ۵ دمگوترئ: (مغازه ذات غول بعبده) سارایهکی
 دورو دریژو چۆلهوانییهکی ترسناکه ۵ الغول:
 ههرشتیک لماناكو نادمیزاد بگریو تئیک
 بشکئین ۵ عمره ب پییان وایه (غول) چۆریکه
 له جندۆکهو شهیاتین له چۆلهوانیدا خویان
 نیشانی نادمیزاد دمدن به چۆرها شکل و
 شیوه خویان دمگۆرن و نادمیزادکه له خشته
 دهبه و پئیازی راستی ئی ون دمکه و لهناوی
 دهبه به کوردی پیی دمگوترئ خینو ۵ دیو
 درنج ۵ الغیلة: تیرۆز کردن ۵ دمگوترئ: (قله
 غیلة) ناگای له خۆ نه بوو کوشتی ۵ المغالة: رقو
 کینهی شیردراوه ۵ شهرو شه پرنگیزی ۵
 دمگوترئ: (فلان قلیل المغالة) فلانکس لاشهرو
 بن ترسه ۵ المغول: هامچیکه یان عصابهکه له
 ناومهی بزمازی ورده ورده ههن.

غوی غیا و غرابه: له گومراییدا رۆجوو.

غوی الرضيع: شیره خۆرمکه زۆری شیر خوارد
 همتا گهدمی ترشاو تهییاتی تیک چوو ۵ غوا: غوا:
 گومرای کرد ۵ غوی اللبن: شیرمهکی مهیاند،
 شیرمهکی کرده ماست و فرۆ ۵ تغاری القوم:
 خه لکهکه کۆبونوه و له سههر شهرو
 شه پرنگیزی و بؤ نهو کاره یارمهتی یه کتریاندا ۵
 تغاری علی فلان: خه لکهکه یه کیان گرت له سههر
 فلان و کوشتیان یان ههونی کوشتیان داو بویان
 نه کوزرا ۵ تغاری الطیر علی الشین: بالندمهکان
 له سههر شتهکه گردیوونه و ۵ استغراه بالامانی
 الکاذبه: به پروپاگهنده و درۆ و دهلهسه گومرای
 کردو له خشتهی برد ۵ الأغواء: (أغواء الظلام)
 ههرشتیک بمرهشایی خۆی نادمیزاد داپۆشن ۵
 الأغریة: چالیکه هه لدمهکندرئ بۆنهوهی
 درندهو گورگی تی بکهوی ۵ الغیة: دمگوترئ:

غاب غیبا و غیبه: ون بوو، دیار نه ما ۵ دمگوترئ:
 (غاب فلان) فلانکس دوروکهوتهوه ۵ (غاب
 فلان عن بلاده) فلانکس سهفهری کرد ۵ (غاب
 الشمس) خۆر ناو بوو، له پیش چاو دیارنه ما ۵
 (غاب الشئ فی الشئ) شتهکه چوو نه ناو
 شتهکهوه و تئیدا ون بوو ۵ (غاب عنه الأمر)
 کارمهکی ئی ون بوو ۵ (غاب و عی فلان أو حسه
 غیبه) فلانکس هۆشی نه ما، له هۆش خۆی
 چوو.

غاب فلاتاً غیبه: پاشهمله عمیب و عاری فلانی
 باس کردن ۵ قسهی وای دهرباره کرد که پیی
 ناخۆش بن ۵ اغاب القوم: خه لکهکه چوونه
 نه دیوی، چوونه ناو تاریکی ۵ اغاب المرأة:
 نافرتهکه میردمهکی لئی دوروکهوتهوه ۵ (فهی
 مفیبه و مفیبه) ۵ اغیبت المرأة: نافرتهکه
 میردمهکی لئی دوروکهوتهوه، میردمهکی لئی
 دیارنه ما ۵ غایبه مفایبه و غیاباً: پیچهوانه
 (خاطبه) دی ۵ دمگوترئ: (أنا معکم لا اغایکم)
 من له گه لتانم و لیتان ون نابم ۵ غیبه و عنه:
 دووری خستهوه و شاردیهوه ۵ دمگوترئ: (غیبه
 غیبه) له گۆری خۆیدا نیژرا ۵ اغتابه: له
 پاشمله عمیب و عارمهکی باس کردن ۵ تغیب:
 ون بوو، سهفهری کرد ۵ دمگوترئ: (تغیب فلان)
 فلانکس سهفهری کرد ۵ دوروکهوتهوه ۵
 (تغیب عنه الأمر) نیشهکهکی ئی شاردراو بوو، لای

دمبیتهوهو دهچؤمیتهوه ۵ ههروا وشهى
 (الأغيد) به نادمیزادی خهواوئو مل خوار
 دمگوترئ ۵ الغادة من الفتيات: ناهرمئی گهنجی
 نهرمو نؤل و شلك ۵ ههروا وشهى (الغادة) به
 درهختی تازه نهمامو تیراو دمگوترئ ۵ الغيدان:
 سهرمتای گهنجی ۵ غيدق: بپروانه مادهی (غَدَق)
 ۵ الغيداق: بپروانه مادهی (غَدَق) ۵ غارة غيباً
 وغياراً: سوودی بی گهياند.

غار الرجل على المرأة (وهي عليه) غيبة: بپاومکه

رقی لهزنهکه ههلساو تووره بوو بهوهی که
 زنهکهی جوانی خوئی بو بیگانه دمرخست، یان
 بههوی نهوهی ناهرمتهکه حمز لهپیاوی تر دمکا
 ۵ یان ناهرمتهکه رقی له میزدمهکی ههلساو لیی
 توره بوو لهبهر ههمان هو ۵ اغار الرجل زوجته:
 بپاومکه وای کرد زنهکهی رقی ههلسن ۵ غايره
 مغايرة وغياراً: نال و گوږی بازرگانی کرد ۵
 دمگوترئ: (غایره بالسلمة) بهکالا نال و گوږی
 بازرگانی کرد ۵ پیچهوانههی جولایهوه ۵ دزی
 نهو کاری کرد ۵ غيّر فلان عن بعضه: بارو
 بارگهنهکهی له حوشرتهکه داگرت و وای کرد
 بشتی حوشرتهکه بجهسیتهوه ۵ دمگوترئ: (نزل
 القمر یغیرون) خهئکهکه له ریگادا لایانداو
 باریان له ولاخهکانیان خست و کورتان و شت و
 مهکیان لهسمر ولاخهکانیان داگرت بؤنهوهی
 بجهسینهوه ۵ غيّر الشیئ: شتهکهی گوږی به
 شتیکی تر ۵ دمگوترئ: (غیّرت دابتي وغیّرت
 ثيابي) ولاغی سواریم گوږی، بؤشاکهکهم گوږین
 ۵ غيّرت داري) خانوومکهم گوږی بهمشیومیهکی
 تر دروستم کرد ۵ اغتار: سودمهاند بوو ۵
 خوراکی هیئا، خواردهمهنی دابین کرد ۵
 دمگوترئ: (فلان یفتار لأهله) فلانکس کاسبی
 بو مال و مندالی خوئی دمکاو خواردنیان بو

رون نهبوو ۵ الغابة: بیشهلائی چپو پر درهخت ۵
 الغياب: گوږ، نارامگا ۵ (غياب الشجر) رمگی
 درهخت ۵ الغیابة: (غیابة كل شیئ) هولایی
 ههموو شتیك، ومكوو قولایی بیر ۵ غیابة
 الشجر: رمگی درهخت ۵ ههروا وشهى (الغیابة)
 ناوه بو ههرشتیک شتیك داپوشئ ۵ دمگوترئ:
 (وقموا في غیابة من الأرض) كهوته جالاییهکی
 زهوییهوه ۵ الغیب: ون و نادیارو پیچهوانههی
 (الشهادة) دیارو بهرجاو ۵ ههرشتیک له مرؤف
 نادیار بی، جا لهدمروندا بوونی ههبن یان
 بوونی نهبن ۵ دمگوترئ: (تكلم عن ظهر الغیب
 وسمعت صوتاً من وراء الغیب) ۵ الغیبة: دوری و
 نادیار ۵ دمگوترئ: (أوحشني غیبة فلان)
 دورکهوتنهوهو نادیاری فلان منی خمهتبار
 کرد ۵ الغیبة: باس کردنی برای نادمیزادی
 خوئه بهمشیومیهك پیی ناخوش بی ۵ عمیبو
 لهکهیهکی دمربخا که شارددبونیوه ۵ الغیبان:
 ههرشتیک خوئی لی نهدا له روهك و درهخت ۵
 المغيّب: شوینی نهديو بوون ۵ کاتی نهديو بوون.
غاث الله البلاء غيثاً وغياثاً: خودا بارانی لهو
 ولاتهدا باراند ۵ اغاث الله عباده: خودا دوعاو
 پارانهوهی بهمندمکانی خوئی ومرگرت ۵ (اغاث
 السداعي) وهلامی بانگ کهرمکههی دایهوه ۵
 الغياث: بپروانه مادهی (عوث) ۵ الغیث: باران ۵
 بارانی خیر و بهرمکهت و کاتی زور پیویست ۵
 بهمشیوهی مهجاز دمکریته ناو بو ناسمان و
 ههورو لهومر.

غيد غيداً: لارو لهنجهی کرد، خوئی بادا، لهشو لار
 نهرمی خوئی نیشان دا ۵ (فهو اغيد وهي غيداء)
 ۵ تغايد: بهمانا (غيد) دئ ۵ الاغيد من النبات:
 رومگی شلك و ناسك کهلهبهر شلكی خوار

غاض الله الشمن والماء: خودا نرخ و ناوی کهم کردهوه بهرمکهتی نههیشت ◊ افاض الماء والشمن: ناو و نرخی بهناخی زهویدا برد ◊ غیض الأسد: شیرکه ومگری لانهو بیسهلانهکه بوو لیی دمرنهچوو (غیض فلان الماء والشمن) فلا نکس ناو و خیرو بییری بهناخی زهویدا بردهخوار ◊ غیض دمعه: فرمیسکی خوی حهبس کرد، نهگریا خوی راگرت ◊ افاض الماء: ناومکه رۆچوو ◊ الغیض: کۆرپهلهی لهبار چوو کههیشتا نهندامی لیک جیانهبوینهوه ◊ دارستانی چرو پری درهختی تهرهاو نسلو هاوشیومیان ◊ نمونهو شتی کهم له زور ◊ دمگوتری: (هذا غیض من فیض) ◊ الغیض: پۆخ، چرۆ ◊ الغیضة: بیسهلان و لانه ◊ شوینیک دارستانی چرو پریب ◊ الغیض: شوینی ناو لی رۆچوون.

غاط في الوادي غیطاً: جووه ناو شیوو دۆلهکهوه. غاط في الأرض: له زهویهکهدا ون بوو ◊ غایط: دمگوتری: (بينهما مغایطة) له نیوانیاندا قسهی جوداواز همیه ◊ الغیط: برپوانه مادهی (غوط) ◊ غاطه غیطاً: رقی زور ههلساند ◊ جاک تورپی کرد ◊ غایطه: بهمانا (غاطه) دئ ◊ اغطاء: بۆ موتاومعهی (غاطه) دئ ◊ دمگوتری: (اغطاء علی صاحبه) زوری رق له هاوهلهکهی ههلسا ◊ تغیط: بۆ موتاومعهی (غیطه) دئ ◊ القیط: رق ههلسان و تورپه بوون، لهناکامی دبتنی شتیک یا بیستنی شتیک کهلات ناخۆش بیی ◊ غالت الشجرة غیفاً: درهختهکه لقو پۆپهکانی راژان و بهراستو چهپدا کهوتنه جم و جۆل.

غیفا الشجرة غیفاً: بهمانا (غاف) دئ.

دابین دمکا ◊ تغایرت الأشياء: شتهکان لیک جیاواز بوون ◊ تغیر الشئی: بۆ موتاومعهی (غیره) دئ ◊ الغیار: بهلهد و شوینگرمهوی شتیکی تر ◊ خۆراکی هاورد له شوینی ترموه ◊ نیشانهو نارمی نههلی زیمه لهناو ولاتی نیسلامدا، ومکوو پشیتنی تایبهتی ناگر بهرست و ههلهو جولهکه. غیر: نهداتی چهرتکردن و (نیستنا)یه بهمانا (إلاً) دئ ◊ الغیر: گۆرین ◊ لهبواری فانوندا کهسی سینیمه له کیشهو داواکهدا ◊ الغیر: (غیر الدهر) روداو وکارمساتی رۆزگار ◊ دمگوتری: (لا أراني الله بك غیراً) خودا کۆست کهوتوی تۆم نیشان نهدا ◊ الغیریة: جودا وازی ههرشتیک لهشتیکی تر ◊ پیچهوانهی خۆپهرستی و چاو جنۆکی دئ ◊ المتغایر من المواد: نهو مهوادانه بری شتیان لهوی تر جودا وازه.

غیس غیسا: نهرمو نیان بوو ◊ دمگوتری: (غیست المرأة وغیس الشعر) نافرتهکه نهرمو نۆل بوو، قزمکه نهرمو ناوریشمی بوو ◊ الغیسان: سهرمتای گهنجی و نازو نیعمت ◊ الغیسانی: جوان و شوخ و شهنگ ◊ تهرپو تازمو ناسک. غاض الماء غیضاً: ناومکه رۆچوو بهزهویدا ◊ غاضت الدرّة: گوانهکه شیری تیدا ماو نهدۆشرا ◊ شیری کهمی تیدا بوو.

غاض من السلعة: نرخی کالای کهمی کرد.

غاض الكرام: پیاوی باش و پرێردار رۆیشتن و کهم بوون ◊ دمگوتری: (غاض الكرام غیضاً وفاض اللنام فیضاً) پیاوی باش و بهکهک نهمان خۆپری و ههتیومچه زۆرو زهبنده بیی ◊ شیخ رزا دهلی:

سای له دونیادا نهماوه کهر نهتۆ ساغت دهون
بین ههزارت پینیشاندیم کهر قورمساغت دهون

غَالِ الشَّيْءَ غِيَالًا رَغِيَالَةً: شته‌ک‌ه‌ی دزی.

غَالٌ فَلَانًا كَذَا: شەرو نەگبەتی بەفەلان گەیانە ۵

أَغْلَتِ الْمَرْأَةُ وَلِدَهَا: نافرەتەکە شیری بیس بوی

دا بەمنداڵەکە ۵ أَغَالَتِ الْقَنْمُ: مەرگە سالی

دووچار بیجۆی بوو ۵ أَغَالُ الشَّجَرُ: درەختەکە

گەورە بوو لقه‌کانی چرو پەر بوون و سێبەری

بەرفراوان بوو ۵ أَغَالُ الرَّجُلُ: پیاوێکە چوو

لای ژنەکە ۵ لَه‌کاتێکدا شیری دەدا

بەمنداڵەکە ۵ أَغْيَلَتِ الْمَرْأَةُ وَلِدَهَا: بەمانا

(غالته) دێ ۵ غَيْلٌ: چوو و ناو شیوەکە ۵ إِغْتَالَ

الْفُلَامُ: کورەکە قەلەو و خەپلە بوو ۵ إِغْتَالَ

السَّاعِدُ: قۆل و باسکی نەستور بوون ۵ إِغْتَالَ

الرَّجُلُ وَلِدَهُ: پیاوێکە سواری دایکی منداڵەکە

بوو لَه‌کاتێکدا شیری دەدا بە منداڵەکە ۵ تَغْيَلٌ

الْقَرْمُ: خەلکە مأل و سامانیان زۆر بوو ۵ يان

بِوَحْيَانِ زَاوٍ وَ زَيَّانٍ كَرِدُو زَوْرَ بُوون ۵ تَغْيَلٌ

الشَّجَرُ: درەختەکە گەورە بوو لقه‌کانی چرو پەر

بوون و سێبەری فراوان بوو ۵ تَغْيَلُ الْأَسَدُ

الشَّجَرُ: شێرەکە ناو درەختەکە کرد بە لانه و

مەکوو خۆی تێدا حمشار دا ۵ الْأَغْيَلُ: قەلەو

و تێکسەراو گەورەو زەبەلاح.

الغَيْلُ: ئەو شێرەبە کەدایک حامیلەبەو دەیدا بە

منداڵەکە ۵ هەروا ناوێ بۆ ناو کەبەسەر زەوی

دا بێراو ۵ گەنجی قەلەو و خویاب ۵ پارچە

زەویبەک کێوێک کە بەجاو نزیک بێ وەل

لەرستی دا دوور بێ ۵ درەختی چرو پەر تێک

چەرژاو ۵ الغَيْلُ: شیوێک ناوی تێدا بێ ۵

مەکوو شێر ۵ درەختی تێک چەرژاوو چرو پەر

کە شێرو شتی تر خۆی تێدا حمشار دەمدن ۵

غَيْلان: (أم غيلان) درەختی سەمور، جووێکە لە

رەگەزی (السُّط) لە پێری (القرنية) یە پێشی

غَيْفَ الْإِنْسَانِ: ئادەمیزادەکە دەست و پەلی شل

بوون و لەپەل و بۆ کەوت، بەبێ ئەووی خەوی

بێ و هەنوز دای بگرت جەستە تێک شکاو

ملی لار بۆوه ۵ (فهر أغيف وهي غيفاء) ۵ أَغَافَ

الشَّجَرَةَ: درەختەکە ھەژاند، راپوشاند ۵

غَيْفٌ: ترساو ھەلاتو لە گۆرەیاندا خۆی

پانەگرت ۵ دەگوتری: (حمل فلان في الحرب

فَغَيْفٌ): فلان لە شەردا ھەلەمتی بردو ترسا.

غَيْفٌ عَنِ الْأَمْرِ: وازی لەکارمە ھێنا ۵ تَغْيَفَ

الشَّجَرُ: درەختەکە ھەژا لکو و پۆپەکانی راپوشان

۵ تَغْيَفَ عَنِ الْأَمْرِ: وازی لەکارمە ھێنا ۵

الغَافُ: رومکێکی تەمەن درێژە لە پێری

(القرنية) یە لە ولاتانی عەرەبی و ئەفغانستان و

ئێران و ھیندوستان دەروێ لکو و پۆپی زۆرو

جقتی زۆرە، گەلاکە ۵ وردو گۆلەکانی مل

کورت و میوێکە لوس و شیرینە.

غَيْقُ فُلَانٍ فِي رَأْيِهِ: فلانکەس راپو بۆجونی غەلەتو

بێ سەرو بەری خۆی دەرخستن و ھەردەمە

بێرو بۆجونیکی ھەبوو.

غَيْقٌ مَالُهُ: ماله‌کە ۵ خۆی خراب کرد.

غَيْقُ الشَّيْءِ بَصْرُهُ: شته‌کە چاوی لێل و پێل کردن.

غَيْقُ بَصْرُهُ: چاوی تاریک بوو، تاریکی

بەسەر چاوی دا ھات.

غَاقٌ: لاسایی کردنەووی دەنگی قەلەرەشە ۵ الغَاقُ:

بائندەمیەکی رەشە لە بائندە ناویبەکان، ماسی

دەگرتو و زوو قوتی دەدا لە میصرو سودان پێی

دەگوتری: (العَقَقُ) ۵ الغَاقَةُ: بەمانا (الغَاقُ) دی

۵ غَالَتِ الْمَرْأَةُ وَلِدَهَا غِيَالًا: نافرەتەکە شیری

بیس بووی دا بەمنداڵەکە ۵ مەبەست بە شیری

بیس بوو ئەو شێرەبە نافرەتەکە حامیلە بێو

شیر بدا بە منداڵەکە ۵.

دمگوترئ: (الطَّلح) ◊ الغَيْلَةُ: دمگوترئ: (أضرت الغيلة بولد فلان) شير لئى پيس بوون زيانى به مندالى فلان گهياند، نеме كاتيك دمگوترئ: كه نافرته كه سكي هه بئو شير بدا به منداله كه ◊ يان نافرته كه شير بدا به مندال و پياومه كه بچيته لاي ◊ الفَيْلَمُ: پروانه مادمى (عَلَم) ◊ غَامَتِ السَّمَاءُ: ناسمان هه ور دايپوشى.

غَام اليرم: رۆژمه كه هه ورو هه لا بوو.

غَام فلان الى الماء غَيْمًا وَغَيْمَانًا: فلانكس زورى تينوو بوو تينوويه تيه كه پهرى سهند.

أغامت السماء: به مانا (غامت) دئ ◊ أَغَامَ القَوْمُ: خه لكه كه كهوتنه ناو هه ورو هه لاوه ◊ أَغِيَتِ السماء: ناسمان هه ور دايپوشى ◊ أَغِيَتِ القَوْمُ: خه لكه كه زورىان تينوو بوو ◊ كهوتنه ناو هه ورو هه لاوه ◊ غِيَتِ السماء: به مانا (غامت) دئ ◊ تَغِيَتِ السماء: به مانا (غامت) دئ ◊ الغيم: هه ور (ك: غيوم و غيام) ◊ دمگوترئ: (شجر غيم) دره ختيكى چرو پره رينگا نيه بچيه ناوى ◊ الغيمَةُ: پارچه هه ور، په له هه ور ◊ تينوويه تى زور ◊ الغيوم: دمگوترئ: (يوم غيوم) رۆژيكي هه ورو هه لاواوييه ◊ المغيرم: دمگوترئ: (يوم مغيرم) رۆژيكي زور هه وراوييه ◊ غانت السماء غِيَانًا: به مانا (غامت) دئ ◊ واته ناسمان هه ور دايپوشى ◊ بارانى باراند ◊ غانت النفس: نهمسه كه پيس و به دكار بوو.

غَيْنَ عَلَى الرجل: هه له و بئ ناگايى دئ پياومه كه داگرت.

غَيْنَ بفلان: فلانكس له هوش خوى چوو ◊ له خو بووه.

غَيْنَ بفلان: هه رز سواری شانى فلانكس بوو ◊ الغائَةُ: نه لقمى سهرى ژئى كه مان ◊ الغينُ: لؤغه تي كه له (الغيم) واته هه ور ◊ دره ختى چرو پيرو تيك چرزاو كه خوى تيدا هشار بدرئ ◊ الغيَةُ: دارستانى كي و كهز كه چرو پربئو له شوئى بيرون روا بن ناويان ئى نزيك نهبئ ◊ الغيبُ: پروانه (غهب) ◊ أغياء الرجل: پياومه كه گه يشته نه و پهرى ريزو شكوممندی ◊ دمگوترئ: (أغيا الأمر، وأغيا الفرس في سباقه) كاره كه گه يشته تو په لاک ◊ نه سه به كه له پيشبر كيدا گه يشته نه و پهرى گورج گولئ ◊ أغيا عليه السحاب: هه ور سي به رى ئى كرد ◊ غايا فلان فلاناً: له نيازو مبه مستدا فلان هه وراوه ئى فلاننى كسى كسرد. غَيَا الغاية: كۆتايى ماومه كه دانا ◊ سينگى كۆتايى سنورى چه قاند.

غَيَا الشئى: كۆتايى بو شته كه دانا ◊ تغايوا: دمگوترئ: (تغايوا عليه حتى قتلوه) گه له كۆمه كييان ئى كرد تا كوشتيان و له ناويان برد ◊ الغاية: كۆتايى و نيازو مبه مست ◊ دمگوترئ: (غايك أن تفعل كذا) نه و پهرى دمسه لاتى تو نه و ميه نه وه بكه ◊ غاية الأمر: مبه مستى نيشه كه ◊ دمگوترئ: (فلان بعيد الغاية) فلانكس را دروستو بير په سه نده ◊ الغيابة: هه رشتيك سي به ر له مروف بكاو له پشت سهر بيه وه بئ و مكوو هه ورو ته م و غارو سه هقى خسانوو شتى وا.

الفام: فنی؛ پیتی بیستمه له پیتهکانی هیجا ◊ شوینی لی دهرهاتنی دمنگهکهی نیوان لیوی سهر و کهناری ددانی پیشهوه بهشی سهرهومیه ◊ (فنی) پیتیکی موهمهله واته: له حروفی عامیله نیه ◊ پهکیکه له حهرهفکانی عهتف ◊ الفالوذ: بپروانه مادمی (فَلَذَ) ◊ **إفئات** برابیه ریامره **إفئاتنا**: سور بوو لهسهر رای خوی و همر رای خوی پین پهسند بوو ◊ **إفئات علیہ القرن**: قسهی بو ههلبهست و بوختانی بهدمهوه ههلبهست ◊ جاری وادمیی وشهکه سهنگو سووکی تیدا دمکری ◊ **فأذہ فأدا**: نهخوشی توشی دلی بوو.

فئد: دهلی ههنگیورا ◊ **إفئاد القوم**: خهکهکه ناگریان کردهوه بؤنهوهی شتی پین بیرژینن ◊ **إفئاد اللحم والحبز**: گوشت و نانکهکی برژاند. **تفآذت النار**: ناگرکه ههنگیرساو بلئسهی سهند ◊ **الفؤاد**: دل ◊ **دمشگوتری**: (هو فارغ الفؤاد) دلی خالیه لهخهم هیج خهم و خهفهتیکی له دلدا نیه ◊ **دل نارامه** ◊ **الفئید**: همر شتیک لهسهر ناگر سور کرابیتهوه یان کرابی بمان و برژابین ◊ **ناگر** ◊ **ترسنوک** ◊ **المفآد والمفآذة**: نامیریکه گوشتی پین دمیرژیندری ◊ **کۆلهومز**: نامیریکه ناگری تهنوری پین تیکهل دهری.

فآر فلان فآرا: فلانکس کونه مشکی ههکهکند.

فآر الشین: شتهکی ژیر خاک کردو شاردییهوه.

فئر المکان فآرا: شوینهکه مشکی زور بوو.

فئر الطعام: خواردنهکه مشکی تیکهوت ◊ **الفأز**: مشک و جرج گهورمو بجوک ◊ **الفأزة**: به تافه مشکیک دهگوتری، یان بو مشکی میینه بهکاردی.

فآر الطهر: گوشتی پشت.

فآر المسک: شوشه میسک ◊ نهو زهرهفی میسکی تی دمکری ◊ ههروا (فآر) ناوه بو نامیریکی داری پین دمقییشینری ◊ **الفؤارة**: شمراپیکه له شیرمهمنی و خورما دروست دمکری و دهکولیندری و دمکریته دهرمان بو ناهرمی زمیستان.

المفآزة: شوینیکی مشکی زور لی پین.

فآس الحشبة فآسا: دارمکهی بهپاج یان به بیور دولت کرد.

فآس فلانا: پاجی له فلانکس دا، بهپاج لیی دا ◊ تeshوی لی دا ◊ **الفأس**: نامیریکه کلکی لوسی تیدهخری سهرمکهی ناسنهو زهوی پین ههلهکهکندری.

فآس اللجام: نهو ناسنهیه دمکریته دهمی نازهلهوه بؤنهوهی هیچی بو نهخوری، یان بؤنهوهی سهر نهرم بئو ژیربار بکری و مکوو لغاوی هسپو بارگیر ◊ (فأس الفم) ناوادم نهو لایهی ددانی تیدان ◊ (فأس الرأس) پاشه سهر که دهروانیته پشته مل ◊ **فآفا**: له قسهکردندا زور پیتی (هنی) دووباره کردهوه ◊ (فهر فآفا و فآفای).

فآق فآنا: توشی نهخوشی پرخه پرخ بوو.

فَاقِي رَأْسُهُ نَارًا وَرَأْيَا: سمري قاش كرد ◊ **إِنْقَالِي**:
شعق بوو، هوارمی تیکهوت ◊ **الْفَارُ**: هفتشت و
دربهندي نیوان دوو کیو ◊ **الْفَيْتَةُ**: تاقم و پیر ◊
(ک: فئات و فترن).

فَتِي فَتْنًا: دمگوتری: (ما فِتْنِيْ يَفْعَلُ كَذَا) بمردموام
تا نیستا نهو نیشه دهکاو خهریکی نهو کارمیه
◊ **فَتْنُهُ** فَتْنًا: وردو هاری کرد ◊ دمگوتری: (فَتْنٌ لِيْ
عَضُدِيْهِ) هیزو توانای کم کردموه ◊ لاوازی کرد
◊ **فَتْنَتِ الشَّيْئِ**: شتهکه ی زور وردو هارکرد ◊
فَتْنَتِ الشَّيْئِ: شتهکه وردوخاش بوو ◊ **الْفَتَاتُ**
مِنَ الشَّيْئِ: وردمو خوردی لهشت دمکهویته
خوار ◊ **الْفَتُّ**: درزی بهرد ◊ ورده نان که
لهگوشتاو گوشرابی ◊ تیگوشراو ◊ **الْفَتِيْتُ**:
تیگوشاو، تریت ◊ شتیک له بهرزیهوه
بهربیتتهوهو وردوهاړ ببن ◊ **الْفَتِيَّةُ**: پارچهی
شته وردو هاربوومه.

فَتَحَ بَيْنَ الْحَصَمِينَ: برپارو دادومری لهنیوان
کیشهکارمکاندا نهنجام دا.

فَتَحَ عَلَيْهِ: شارمزی کرد، ریی نیشان دا ◊
دمگوتری:

فَتَحَ عَلَى الْقَارِي: نهومی خوینهرمه که لهبیری
چوبومهو نه م پیی گوتتهوه، بیری هینایهوه ◊
پنگای خیرو خوئی بو کردموه ◊ (فَتَحَ الْمَغْلِقَ)
دەرگا داخراومهکی کردهوه.

فَتَحَ الْكِتَابَ: کتیبه لیک نراومهکی لیک کردهوه.

فَتَحَ الطَّرِيقَ: پنگاکهکی کردهوهو پنگای دا
رؤیشتنی پیدا بکری.

فَتَحَ الْجُلْسَةَ: لیژنه کوپومه، نهنجومهنهکه دهستی
بسهکارمکانی کورد.

فَتَّقَ نَاتًا: شوینی بهیهک گهپشتنی فهقهرمی
بهکهمی عمموودی فهقهره به نیسقانی دواومی
نازازی بوو ◊ **الْفَاقُ**: نهخوشیهکه تووشی
فهقهرمی نادمیزاد دمبی ◊ **الْفَوَاقُ**: لوغهتیکه
له (الْفَوَاقُ) ◊ **فَاءَهُ**: یاری فیئال لهگه ل کرد ◊
(تَوَزَّيْكَى تَر مَانَا (فِيئال) دئی) ◊ **قَالَهُ** **بِالشَّيْئِ**:
وای لی کرد گمش بین بن بهشتهکه ◊ **إِنْقَالَ**
بِالشَّيْئِ: گمش بین بوو بهرامبهر بهشتهکه ◊
تَقَامَلْ به: بهمانا (إِنْقَالَ) دئی ◊ **تَقَامَلْ** به: بو
موتاومعهی (قَالَهُ) دئی ◊ **الْقَالُ**: قسمیه یان
کردهومیه هیوای خوئی لی دمکری ◊ وادمبی
سهنگو سوکی له وشهکهدا دمکری و دمگوتری:
(الْقَالَ) وایش دمبی وشهی (الْقَالَ) بو شتی خراب
بهکاردهیندری ◊ دمگوتری: (لَا قَالَ عَلَيْكَ) هیچ
ناخوئی زیانت توش نمبی ◊ **الْقِنَالُ**: یارییهکی
مندالانه، تاقمیکیان شتیک لهزیر گندا
دهشارنهوه، دواپی دهبه دووبهش، بهشیکیان
پرسیار له بهشهکهی تریان دهکا ناخو شتهکه
لای کامیانه ◊ **الْمُفَاتِلُ**: یاریزانی فیئال کمر؛ نهو
کهسهی یاری فیئال دهکا.

فَامَ مِنَ الْمَاءِ فَامًا: تیری لهناومه که خواردهوه تیراو
بوو.

فَامَ فِي الْمَاءِ: دهمی لهناومه که ناو خواردیبهوه.

فَامَ الْمِيسَانَ: نازهلهکه دهمی خوئی پر کرد له
لهومرو پوشو په لاش ◊ **أَفَامَ** السَّرْجِ أَوْ الدُّلْوِ
وغيرهما: دۆلجهکهی فراوان کرد ◊ یان زینهکهی
گهوره کرد، لیی زیاد کرد.

فَامَ الرَّحْلَ: له کهژاوهکهی زیاد کرد ◊ **الْفَنَامُ**:
پارچه قوماشیکه، لبادیکه لهناو کهژاوهدا
رادهخری ◊ ههروا ناوه بو کۆمهلتیک نادمیزاد
◊ **الْفَوْمَةُ**: پارچه قوماش، پارچه لباد.

◊ همولیدا بیکاتهوه، داوای گردنموی دمرگاکهی کرد.

◊ استفتح فلاناً: داوای یارمتهی له فلان کرد

الفاتحة: سورتهی فاتحیه ◊ سهرمتای همووشتیك و پیشماتاو دسهگونگی ◊ الفتح:

کوتایی پی هینانی کیشو نیزاع ◊ الفتاحة:

یارمهتیدان ◊ الفتاح: ناویکه له ناوه

جوانهکانی خودا ◊ همروا ناوه بو بالندیهکی

رمنگ رمش زور کلکی هلمتمهکینن ◊ پیی

دمگوتری: رمشیشه ◊ الفتاحة: کلیلی

هه لپچرینی فوتو زمرفی دروستکراو لهتمنهکهو

شوشه و شتی وا ◊ الفتح: جوره بزویتیکه

دهکویته کوتایی وشه و نازناوی بینایه،

دمگوتری: فیعلی ماضی مبنییه لهسر فمتحه

نهگهر..... ◊ الفتح: شتی کراوه، دم فراوان ◊

دمگوتری: (باب فتح) دمرگایهکه ههمیشه

کراومیه ◊ (قارورة فتح) گوزمیهکه زارکی

فراوان و پانه و توپهوانهی نیه ◊ الفتحة:

نیشانهی بزویتی تایبهتییه ◊ لهبوار ی ئیعراب

دا ◊ الفتحة: دهلقه و پهنجهره و کون و درز ◊

الفتح: کلیلی قفل کردنهوه ◊ المفتح: بهمانا

(المفتاح) دئ ◊ لولهی ئاوکیش ◊ فتحه فتخاً:

نهرمی کردو چهماندییهوه ◊ دمگوتری: (فتح

أصابع رجله في جلوسه) پهنجهی حاجی بلاو

کردنموه و بولای پیشهوه چهماندییهوه.

فَتَحَ فِتْحاً: نهرم بوو چهمایهوه ◊ فَتَحَتِ الكف

واللحم: بهره دستی یان حاجی بان و دریز بوون

◊ دمشگوتری: (فُتِحَ الرجل) پیاومکه بهره

دستو حاجی دریزو بان بوون ◊ فَتَحَتِ

الرجلان: نیسقانی قاجهکانی دریز بوون و

گۆشتیان کهم بوو ◊ دمشگوتری: (فهو أفتحُ وهي

فتحاء) ◊ أفتحُ: شل بوو، ماندو بوو، سهرسام

فَتَحَ في الميزانية اعتماداً: بزیککی پاره تهرخان کرد

بوو ئی خهرجکردن بوو بری مهساریفی پتویست و

کرنگ.

فَتَحَ لفلان قلبه: دئی بوو فلانکس کردهوه و

نهینییهکانی بوو باس کردن.

فَتَحَ البلد: ولاتهکهی کۆنترۆل کردو دهستی

بهسهردا گرت.

فَتَحَ الله قلبه للأمر: خودا دئی فلانی کردموه بوو

کارهکه دئی نورانی بوو بوو جیبه جیکردنی

نیشهکه ◊ فاتحه في الأمر: دهربارهی کارهکه

سهرمتا قسهی لهگهه کرد ◊ فاتحه: همرزمهکی

دایهوه ◊ فاتح فلاناً: مامهلهی لهگهه فلان کردو

هیچی نه دایه.

فَتَحَ الأبواب: بهمانا (فَتَحَ) دئ ◊ دمرگاکانی

کردنموه ◊ زوری دمرگا کردنموه ◊ افْتَحَ الباب

وغيره: دمرگاکهی کردهوه ◊ افْتَحَ العمل: دهستی

بهکارمه کرد ◊ دمشگوتری: (افتح دورة الجمع أو

الجلس) دمورهی کۆر یان نهجمهمن کۆبووهوه و

دهستی بهکارمهکانی خوئی کرد ◊ دمشگوتری:

افْتَحَ الكلام بالبسملة: قسهو ناخاوتنهکهی به

(بسم الله الرحمن الرحيم) دهستی پی کرد ◊ انْفَتَحَ

الباب: دمرگاکه کرایهوه ◊ بوو موتاومعهی

(فَتَحَهُ) ◊ انْفَتَحَ عن الشئین: شتهکه دمرکهوت و

ناشکرا بوو، پهردهی لهسر هه لدرایهوه ◊ فاتحا

کلاماً بینهما: به سرتهوه لهناو خویمان دا

دوو به دوو هسمیان کرد ◊ تَفَتَّحَ: بوو موتاومعهی

(فَتَحَ) دئ ◊ تَفَتَّحَ الأکمامُ عن الثوبِ أو اللزجة عن

الظن: غونچهکه کرایهوه و گولهکه دمرکهوت ◊

یان په مۆکه دهمی کردهوه و لۆکهکه دمرکهوت ◊

تَفَتَّحَ في الكلام: دریزهی به قسهکان دا ◊ زوری

شانازی کرد ◊ اسْتَفْتَحَ الباب: دمرگاکهی کردهوه

هاتنی دوو پیغمبهر ۵ فَتْرَةُ الْحَمِي: ماوهی
کشانه وهه سرپینه وهی له رزو تا: واته: ماوهی
نیوان دوو نوبه تا ۵ (فَتْرَةُ الرِّخَاءِ) فهتره
هه رزانی: که پیشه سازی پیش دهگه وئو نرخ
گران دهبی.

فَتَشَى عَنِ الشَّيْنِ فَتَشَأُ: له شته که ی کۆلیه وهه به
دوودا چوونی بؤ کرد ۵ فَتَشَى الشَّيْنِ رَعْنَه: له
شته که ی کۆلیه وهه به دوودا چوونی بؤ کرد ۵
فَتَشَى الْأَمْرَ وَالْأَعْمَالَ: نیش و کاره کانی به سهر
کردنه وهه بؤنه وهی بزانی ناخو تاجه ند
به گویره ی یاساو ریساکان کراون ۵ الْفَتَّاشُ: نهو
که سه ی زور له شت بکۆلئیه وهه ووردبینی تیدا
بکات ۵ الْمُفْتِّشُ: کارمه ندنیکه لی کۆلئیه وهه
به دوودا چوون بؤ کاروباری دهولت یان کارگه و
فهرمانگه کان دهکا.

فَتَقَى الشَّيْنِ فَتَقَأُ: شته که ی هه لدری، شهقی کرد،
کونی کرد ۵ دهگوترئ: (فتق الثوب)
قوماشه که ی دری (فتق المسك) شتیکی تیکه لی
میسکه که کرد بؤنه وهی بؤنه که ی بلاو بیته وهه
۵ (فَتَقَ الْقَطَنَ) لۆکه که ی شی کرده وهه به شه ی
کرد ۵ (فتق الكلام) هسه و ناخاوتنه که ی پشت
راست کرده وهه فراوانتری کرد.

فَتَقَى فَتَقَأُ: جهسته ی هه له و فراوان بوو ۵ (فهو
فَتَقَى) ۵ توشی قویری بوو ۵ أَفْتَقَ السَّعَابُ:
هه وره که نه ماو ناسمان ساف بوو ۵ أَفْتَقْتُ
الشَّيْنُ: خور که وته نیوان دوه له هه وره وهه
دهرکه وت ۵ أَفْتَقَ فَلَانٌ: فلانکس که وته پارچه
زهویبه که که بارانی که لی باری بو بی روهک و
درهخت بوو ده وره بیری بارانی زور لی باری بوو
۵ فلانکس به لاو کارمسات و رودای ناخوش
گه له کۆمه کییان لی کردو زبانی ناخوش بوو ۵

بوو ۵ فَتَحَّ اصابعه: به نجه کانی لیک بلاو
کردنه وهه جه ماندنیه وهه ۵ تَفَتَّحَ: نه لقه ی
له به نجه کرد ۵ الْفَتْحُ: دیوی ناوه وهی نیوان
قؤل و باسکه ۵ الْفَتْخَاءُ: حوشتریکه گوانه کانی
بؤلای گه ده ی به رز بووبیته وهه ۵ هه لوی بال
نهرم ۵ کورسیه دارینه میکه له شورکه درهختی
نهرم دروست دهگری ۵ الْفَتْخَةُ: نه لقه یه که له
زیر یان له زیو نقیمی نه بی و مکوو نه نگوستیله
له به نجه ی په نا په نجه بچکۆله دهگری.

فَتَوَّرَ فَتَوَّرًا: دوی توره بوون نارام بؤوه دوی رهقی و
توندی نهرم بؤوه ۵ بی هیزو بی هواس بوو ۵
(فَتَرَ إِلَى الشَّيْنِ) به شته که دنیا بوو نارامی گرت
۵ له هه دیسدا هاتوهه: (من فَتَرَ إِلَى سَتِي فَقَدْ نَجَا)
که سیک خوو به ریبازی منه وهه بگری رزگاری
دهبی.

فَتَوَّرَ الشَّيْنِ: شته که ی به قولانج مه زنده کرد ۵ به
قولانج پیوای ۵ أَفْتَرُ: پیلوی چاوی زمعیف
بوون و چاوی بی هیز بوو ۵ أَفْتَرُ الدَّاءَ وَهُوَ فَلَانٌ:
دهرمانه که فلانکسی لاواز کرد ۵ فَتَّرَ: به مانا
(فَتَرَ) دئ ۵ فَتَّرَ السَّعَابُ: هه وره که مت بوو نزم
بؤوه، نامادمی به بؤ باران بارین ۵ الْفَاتِرُ:
نه سارد و نه گهرم ۵ دهگوترئ: (طَرَفُ فَاتِرٍ)
پیلوی چاو که میک ته نک و به ره و خواربی،
به جۆریک چاومه که مهست بنوینی ۵ الْفَتَّارَةُ:
سهرمتای سهرخوش بوون ۵ الْفِتْرُ: قولانج،
نیوان سه ری په نجه ی قامکه گه وره وهه قامکه
شاده به کراومی ۵ الْفُتْرُ: سه له: که له پرزی
درهختی خورما یان له شورکی درهختی بی
دروست دهگری ۵ نانی له سه ر دادهنری یان
برنج و شتی وای له سه ر دشوردریته وهه ۵ الْفُتْرَةُ:
چاو نهرمی و چاو کراومی که ده بیته هوی چاو
مهستی ۵ ماوهی نیوان دوو کات یان زهمانی

فَتَّقَ: بُو زیدمرویی لهمانای (فَتَّقَ) دئ ۵ **إِنْفَتَّقَ:** شەق بوو ۵ **تَفَتَّقَ:** شەق بوو، شەقار شەقار بوو ۵ **تَفَتَّقَتِ الماشية:** نازەلمەکه هەلمو بوو، جەستەى گەشەى کرد ۵ **تَفَتَّقَ بالكلام:** زمانى پەرژاو کەوتە قەسەکردن و ناخاوتنەکەى دریزەى کیشا ۵ **الفِئَاقُ:** ناومروۆکى لیفى سببى ۵ (اللیف الأبیض): روخسارى جوانى پى دهمشوبهیندرئ لهپاکى و جوانى دا ۵ مادەى خومره که دەکریتە هەویرهوه بۆنەوهى باش هەلبى و ناسکى بکاو فشى هەلبینى ۵ خۆر که هەور دایبۆشیبى و لهناکاوینک بکهویتە ناقارى هەساومهوه دمربکهوى ۵ **الفَتَّقُ:** قەلشت و قەواره ۵ کیشە و نیزاعى نیوان کۆمەل و لیکترازانى مەبەست و رازیان ۵ شوپنیکى سوتە مەرۆ که دموروبەرى بارانى ئى باریبى، کازیوهى بهیان ۵ تەنگ و چەلمەمى زیان ۵ قۆر بوون.

الْفَتَّاةُ: زەویهکه له دموروبەرى باران ببارى و لهخۆى نەبارئ ۵ **الْفَتَّيْتُ:** زمان رهوان و قسه زان ۵ بهمانى روناك ۵ **الْمَفْتَقُ:** شوینی قەلشت و دپاو ۵ **الْمَفْتَقَةُ:** تیکەلهیهکه له کۆمەلێک داو و دەرمان بەزەبەت و هەنگوین تیکەل دەکرین بۆ قەلمو بوون دەخوړئ.

فَتَّكَ فَتْكَ: بهبى ئى ورد بوونهوه دەستى بهنیشەکه کردو بیری لهوه نەکردموه ناکامى چۆن دەبى.

فَتَّكَ به: فرسەتى ئى هیناو تیرۆرى کرد ۵ بهناشکرا کوشتى.

فَتَّكَ فِى الحُبِّ: له خراپەکاریدا زیدە رووى کرد ۵ **فَتَّكَ فِى سلوکه:** رهوشتى بەد بوو ۵ سەرگەرمى خراپە بوو ۵ **أَفْتَكَ به:** بهمانا (فَتَّكَ) دئ ۵ **فَاتَكَ فلاتاً:** بهسەر فلانکەسدا زال بوو ۵ فلانى پام کرد ۵ **فَاتَكَ الأَمْرَ:** بهگەرمى و بهحەماسهوه

پەرى دایه کارمکو دەستى پى کرد ۵ **فَتَّكَ اللطین:** پەموکەى شى کردموه بهشەى کرد ۵ **تَفَتَّكَ بأمرة:** خۆى ملى لهکارى خۆى ناو سەربهخۆ ئەو کارەى کرد ۵ **الفَتَاكُ:** نەخۆشى کوشنده، زەبرى کوشنده.

قَتَلَ الحَبْلَ وَغیرَ فِتْلًا: حەبلەکەى وهنى و باى دا ۵ دەشگوترئ:

قَتَلَ فِلاَنًا عن رایه: فلانکەسى له پى خۆى ژنیوان کردموه.

قَتَلَ وجهه: پوی ئى ومەرگپرا.

قَتَلَ فِتْلًا: ماسولکه بههیز بوون و گری گری

ومستان ۵ **دمگوترئ:** فِتْلَت ذراعُه: پەگو

دەمارەکانى توندو پتەو بوون و باسک و هۆلى

گری گری وستا ۵ **اقْتَلَ السُّلْمَ والسُّمْرَ:** درەختى

(سەلمو سەمور) توپکلیان فریئا ۵ توپکلى

تەنكى خۆى فریئا ۵ **قَتَلَ الشَّيْئَ:** شتەکەى بادا

۵ **إِنْفَتَّلَ:** خوارو خێج بوو هەلوینزرا ۵ روى

ومەرگپرا ۵ وازی هینا ۵ پاشگەز بۆوه ۵ **فَتَّلَ:** بۆ

موتاوعمەى (قَتْلُهُ) دئ ۵ **الْفَتْلُ:** شتى تىک

باهەلداو ۵ چرۆو غونجەى نەپشکۆتو ۵

الْفَتْلَةُ: توپکلى غونجەى درەختى (سەلمو

سەمور) پيش ئەوهى بپشکۆئ ۵ گەلای

نەپشکۆتوى درەختى (طەرفاء و ئەسەل)

کەهیشتا هەر لولهو پان نەبۆتەوه ۵ پارچە

هەودای لۆکەو ناویریشم ۵ توندو پتەوى پەگى

دەست و بازو ۵ میوهى درەختى عورھووط ۵

پیمەرەو خاکەناز ۵ **الْفَتِيلُ:** شتى نەکراوه ۵

نەوهى مەرۆف له نیوان پەنجەکانى دەهالینى له

هەوداو کۆلک پان ئەو چلک و شتەبه لەناو

پەنجەکانى خپرى هەلداو گپمۆل گپمۆل

دەموستى ۵ ئەو داوه دەزولەیه دەکەویتە سەر

خاک بهر دمکانی ده لری سوتاون ◊ المفتون: شیت
◊ ههروا بهمانا (الفتنة) دئ ◊ فساه فتوا: له
نازایهتی و مهردایه تیدا بهسهری دا بالادست
بوو.

فَتَوُ فِتَاءً: بوو بهگهنج.

فَتِي نَتَى وَفِتَاءً: بهمانا (فَتْر) دئ ◊ اَفْتَى فِي الْمَسْأَلَةِ:

دهرباره میسه له که حوکمی شهرعی رون
کردوه ◊ فِتَاءُ: له پیاومتی و مهردایتی دا
بهسهریا بالادست بوو ◊ دادگایی کرد ◊ فُتِيَتْ
الْبَيْتَ: منداله میینه که برپاری نهوهی بو درا
که له ته مهنی مندالی تیبهری و بوو به کچی
گهنج ◊ فِتَاةُ الْمَرْأَةِ: پیاوه که ریبازی پیاومتی
گرته بهر ◊ فِتَاةُ الْقَوْمِ إِلَى الْفِتَى: خه لکه که
چون بۆلای موفتی و رابه ره که بیان بۆنهوهی
فتوایان بۆ بدا و کیشه که بیان به کالاً بکاتهوه ◊
تَفَتَّى: بوو بهگهنج ◊ ریبازی پیاومتی گرته بهر
◊ تَفَتَّتِ الْبَيْتَ: منداله میینه که بوو به گهوره
کچ، له ته مهنی مندالی تیبهری ◊ تَفَتَّتِ
الصَّغِيرَةُ: منداله میینه که: هه لئس و کهوتی
گهوره کچی به پیرمو کرد ◊ اسْتَفْتَاهُ: داوای راو
بۆ چونی لئ کرد ◊ ویستی فتوای بۆیدا له باره
مهسه له کهوه ◊ الْفَتَى: گهنج ◊ سهرمئای گهنجی،
ته مهنی نیوان موراهمه قه و پیاومتی ◊ دمست و
دل گراوه و سهخی سروشت ◊ به هانا هاتووی
لِيقَه و ماوان ◊ خزمه تکار ◊ الْفُتْرَةُ: ته مهنی
گهنجی نیوان موراهمه قه و پیاومتی ◊ نامادباش
بۆ به هاناوه چوونی ليقَه و ماوان ◊ مهدرسه و
رپساو یاسایه که رهوشتی پیاومتی و نازایهتی له
مروفتدا پهرومرده دمکا ◊ الْفَتْرَى: وهلامی
شهرعی بیان قانونی دهرباره میسه له و
تهنگه ژمیهک ◊ الْفِتْيَا: بهمانا (الفتوى) دئ ◊
الْفَتَى: گهنج نادهمی بی بیان گیانله بهری تر.

قه لشتی ناو که خورما ◊ خیت و داویکی دریزه
به ته هه مهنی هوه دبه سترئ و ناگری پیوه
دهنری بۆنهوهی ناگره که به به ته که دا برپا تا
دمکاته سهر ته هه مهنی هوه و به ته هه هوه ◊
الْفِتْيَةُ: پلتهی چرا.

فَتِي الْمَدَن تَتَا رَفَرْنَا: مادمی مهعه نه که می کرده

ناو ناگره کهوه بۆنهوهی به تافی بکاتهوه ◊
دهگوترئ: (فَتَنَ النَّار) ناگر سوری کردوه ◊
(فَتَنَ فُلَانًا) فلانکهسی سزا دا بۆنهوهی له
هه لئس و کهوتو رای خوئی په شیمان بیتهوه ◊
دهشگوترئ: (فَتَنَهُ بِهِ وَفِيهِ) حمزی لئ کرد عاشقی
بوو ◊ (فَتَنَتِ الْمَرْأَةَ) ناهرته که شیت و شهیدای
کرد.

فَتِنَ فُلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکهسی له شته که لادا

پاشگهزی کردوه ◊ فَتَنَهُ: بۆ زیدهرۆیی له مانای
(فَتَنَهُ) دئ ◊ اِفْتَنَّ بِالْأَمْرِ: شهیدای کاره که بوو
بپی موعجب بوو ◊ اِفْتَنَّ بِالْمَرْأَةِ: شهیداو
عاشقی ناهرته که بوو ◊ اِفْتَنَّ فُلَانًا: فلانکهسی
خسته ناو فیتنه و ناشوبهوه ◊ فِتَانِ رَجَالٍ:
پیاوه که بیان بوو کهوتنه نیوان شهر و
ناشوبهوه ◊ الْفِتَانُ: شهیتان ◊ دزو خائین که
دپته سهر رپگای کاروان بۆنهوهی پوتیان
بکاتهوه ◊ نالتونچی له م رومه که نالتون و زیو
له بۆته دمداو به تافیان دمکاتهوه ◊ الْفِتَانُ:
زپرو زیو (دینارو دیرههم) ◊ فَتَانَا الْقَبْرِ: دوو
فریشته می مونکهر و نه کیر ◊ الْفِتْنَةُ: به تافی
کردنهوه به مانگر، له بۆته دان ◊ سزادان و نال و
گورکردن له تافی کردنهوه دا ◊ سمر سورمان
بهشت و سوکایهتی پین کردنی ◊ گومرایی و ری لئ
تی کچون ◊ فِتْنَةُ الصَّلَاةِ: دمغدمغو و موسسه می
ناو دلّه ◊ الْفِتْنَةُ: جوړیکه له درهختی (السُّط) ◊
گونه که می زمرود بۆنخوشه ◊ الْفِتْنُ: زهوی رمشه

الفتى: كهسيك خوى تهرخان بكا پان بهمهرمى
نهركى فتوادانى بخرتته نهستو، مهسهله
شمرعى و فانويهكان بو خهلكى رون بكاتوه.
فَتَا اللبْنُ فِتْنًا: شيرمهكه كوئى ۵ گوږاو بزرگا ۵
گه رمايييهكهى شكايهوه. ساردبووه.

فَتَا القدر: كوئانى مهنجهكهى شكاندموه بهناوى
سارد پان بهموى سارد كردنهوى بهشتى تر.

فَتَا غَضَبُهُ: رقهكهى نيشتهوه توندو تيزى پيوه
ديارنهما.

فَتَا البارذ: ساردى شتهكهى بهگه رمرگردن شكاند.

فَتَا فلاناً عن رأيه: فلانكسى له راو بوچوونهكهى
لادا زيوانى كردموه.

فَتَى الرجل فِتْنًا: پياومه رقى نيشتهوه.
دمگوترئ:

فَتَى الغضب فِتْنًا: رقهكهى نيشتهوه ۵ اِنْتَأ المرء:
گه رما دامرگايهوه، رهوييهوه ۵ اِنْتَأ الرجل:
پياومه ماندوو بوو، ومپرزو جارپس بوو ۵ اِنْتَأ
السماء: ناسمان ساو بوو ۵ اِنْتَأ بالمكان: له
شوئنهكه مابهوه ۵ اِنْتَأ القوم للمريض:
خهلكهكه بهرديان گه رم كردو ناويان لي پېژانند
خستيانه سهرى بوئنهوى نارهب بكا.

فَتَا الحار بالبارد: بهساردييهكه گه رمييهكهى
شكاندموه ۵ داهمرگاندموه.

فَتَا رعاء التمر: سهبهته خورماكهى كردموهو
خورماكانى بلاوكرندموه ۵ اِنْتَه: زيربارى كرد،
ملكهچى كرد ۵ اِنْتَه: بو موتاومعهى (فته) دئ.

فَتَحَ الشئ فِتْحًا: شتهكهى كه م كردموه.

فَتَحَ البئر: بيرمهكهى دمردا ۵ دمشگوترئ: (فلان بحر
لا يفتح) فلانكس دمريايهه و زانيارى لي نابريئ.

فَتَحَ الحار بالبارد: بهساردييهكه ههلاوى
گه رمييهكهى شكاندموه ۵ اِنْتَج الرجل: پياومهكه
ماندويوو ههناسهى لي برا ۵ فُتد درعه:
زرييهكهى به ناويرشم ناواخن كرد ۵ الفثايد:
ناواخنى بوשאكو شتى تر ۵ ههورى گهوال
گهوال و جين لهسمر جين ۵ الفاثور: ياساولو
جاسوس ۵ تهشتو سوئنه.

فَتَحَ رأسه فِتْحًا: سهرى شكاند ۵ فَبَاه الأمر فَبْنًا
و فَبَاءً و فَبَاءَةً: كارمهكه لهناكاو يهخهى گرت ۵
فَبَاهَ مَفَاجَأَةً: لهناكاو يهخهى گرت و بهلامارى
دا ۵ الفَجَاءُ: همرشتيك لهناكاو توشى مرؤف بين
۵ (موت الفجاءة) مردنى لهناكاو، مهرگى
موهاجات.

فَجَّ نَبًا: نيوان قاچى پانكرند.

فَجَّ الأرض: كهندري قولى له زهوييهكه كرد.

فَجَّ الرجل الدابة فَجًّا و فَجًّا: پياومهكه پان
ولاخهكه نيوان قاچى پان كردموه، قاچى پان
كردنهوه.

فَجَّ القوس: زئى كهوانهكه له پشتى كهوانهكه
دووركهوتهوه ۵ اَفَجَّ: به چولهوانى و كونو
كهلهبهردا رويى و سهرى خوى ههنگرت ۵
بهلهى كردو خيرا رويى ۵ نيوان قاچهكانى پان
كرد ۵ اَفَجَّ الأرض بالمحراث: بهمهوجارو گاسن
زهوييهكهى درى ۵ فَاَجَّ مَفَاجَةً و فَبَجًّا: نيوان
قاچهكانى پان كرد ۵ دمشگوترئ: (فاج رجله
و ماين رجليه) نيوان قاچهكانى پان كردن ۵
اِفْتَجَّ: به چولهوانى و كونو كهلهبهرو ساراي
كاكى بهكاكى دا رويى ۵ پينگاي دوورى برى ۵
اِنْفَجَّت القوس: زئى كهوانهكه له پشتى
كهوانهكه دوور كهوتهوه ۵ تَفَاجَّ: زندهموى كرد
له بلاوكرندموى قاچهكانى ۵ الافجيج: دؤل و

شیوی فراوان ◊ الفُجَّاجُ: رینگه‌ی پانو و پوړ ◊
 الفُجَّاجَةُ: (فجاجة كل شيء) كالو نه‌گمیو
 نه‌کولاو ◊ میوه‌ی نه‌گمیو ◊ الفُجُّ: رینگای پانو
 و پوړو دوورو دریز ◊ الفِجُّ: که‌لو دهره‌بند
 رینگای نه‌گمبه‌ر.

فَجْرُ أَمْرِ الْقَوْمِ: کاری خه‌نکه‌که گنده‌ل بوو،
 گنده‌لی تیکه‌وت.

فَجْرٌ فِي يَمِينِهِ: له سویندمکه‌پیدا دروی کرد.

فَجْرُ الرَّكَّابِ عَنِ سَرْجِهِ: سوارمکه له‌سمر زینه‌که
 خوار بوو، لار بوو.

فَجْرٌ عَنِ الْحَقِّ: له‌حق و راستی لایدا.

فَجْرٌ مِنْ مَرَضِهِ: له نه‌خوشییه‌که چاک بووه.

فَجْرُ الْقَنَاةِ: جوگه‌که‌ی شفق کرد، جوگه‌ی راکیشا
 ◊ دمشگوتری:

فَجْرُ الْمَاءِ: رینگای یو ناومه‌که کردموه.

فَجْرُ اللَّهِ الْفَجْرُ: خودا به‌پانی دهرخست، کازیوه‌ی

به‌پانی ناشکرا کرد ◊ أْفَجْرٌ: که‌وته ناو کازیوه‌ی
 به‌پانییه‌وه ◊ تاوانی کرد ◊ له‌حق و راستی لای
 دا ◊ أْفَجْرٌ فَلَانًا: فلانکه‌سی به‌گوناهبار هاته
 به‌رجاو ◊ أْفَجْرُ الْيَنْبُوعِ: رینگای بو‌ناوی کاریزو
 سه‌رجاومه‌که کردموه ◊ فَاجْرٌ مَفَاجِرَةٌ وَفِجَارًا:
 هاوبه‌شی کرد له نه‌نجامدانی تاوان دا ◊ فَجْرٌ:

بُو زَيْدٍ مَرْمُوهٍ لِمَنَاي (فَجْرٌ) دئ ◊ فَجْرُ الرَّجُلِ
 اللَّذِيْفَةُ وَهَرْمَا: بیاومه‌که توپه‌که‌ی ته‌قاند ◊ فَجْرٌ
 فَلَانًا: تاوان و خرابه‌کاری پال فلان دا ◊ اِنْفَجْرَ
 الْكَلَامِ: له خو‌یه‌وه قسه‌کانی هه‌لبه‌ست و
 له‌که‌سی نه‌بیستبوو که‌سیش نه‌و قسانه‌ی پی
 رانه‌که‌پاندبوو.

اِنْفَجْرٌ: بُو موتاومعه‌ی (فَجْرٌ) دئ ◊ اِنْفَجْرَ الْمَاءِ وَهَرْمَا:
 ناومه‌که هه‌لقولا، نه‌وته‌که هه‌لقولی ◊ اِنْفَجْرَ فَلَانٌ

بَاكِيًا: فلانکه‌س له قلبی گریانی دا ◊ اِنْفَجْرَ
 الصُّبْحِ: شمو رابوردو نه‌ما، تاریکی ره‌وییه‌وه ◊
 اِنْفَجْرَ عَلَيْهِمُ الْعَدُوُّ: له‌ناکاو دوژمن به‌لاماری
 دان و به‌سوپای زورمه‌ه هیرشیان کردنه سمر ◊
 دمشگوتری: (اِنْفَجْرَتِ عَلَيْهِمُ الدَّوَاهِي) به‌لاو

کارمسات داباریه سه‌ریان و له‌همموو لایه‌که‌وه
 تمنگی پی هه‌لجنین ◊ تَفَجَّرَ: بُو موتاومعه‌ی
 (فَجْرٌ) دئ ◊ تَفَجَّرَ الْمَاءُ وَهَرْمَا: به‌مانا (اِنْفَجْرَ) دئ
 ◊ تَفَجَّرَ الصُّبْحُ: به‌مانا (اِنْفَجْرَ) دئ ◊ الْفَاجِرُ:
 گوناهاکارو به‌د ره‌ومت به‌جوړیک گوئ به‌هیج
 یاساو ری‌سایه‌ک نه‌دا ◊ دمشگوتری: (بَيْنَ فَاجِرَةٍ)
 سویندی به‌درو ◊ فِجَارٌ: به‌و شیوه بینایه دئ و
 ناوه بُو گوناوه تاوان و دمشکرتیه ناوه‌لناو بُو
 شاهرت و نیدای ئی دمکری ◊ الْفِجَارُ: شه‌ری
 فیجار؛ شه‌ریکه له نیوان قورپه‌یش و
 هاوسویندمکانیان و له‌نیوان هوزی هه‌وازیندا
 روی دا، پیغه‌مبه‌ر (د.خ) که نه‌و کاته ته‌مه‌نی
 بیست سال بوو هاوبه‌شی نه‌و شه‌ری کرد ◊
 الْفَجْرُ: کازیوه و روناکی به‌پانی ◊ نه‌و کازیوه و
 روناکییه دوو جوړن فه‌جری کازیبو فه‌جری
 صادق.

فُجْرٌ: بُو زیدمرویی له‌مانای (فاجر) دا به‌کار
 دمه‌یندرئ ◊ ته‌نها له‌کاتی بانگ کردندا
 به‌کار دمه‌یندرئ ◊ فَجْرَةٌ: دمشگوتری: (رَكِبَ فَلَانٌ
 فَجْرَةً) فلانکه‌س درویه‌کی گه‌وره‌ی کرد ◊
 الْفَجْرَةُ: شوینی ناو ئی هه‌لقولان ◊ (فَجْرَةُ
 الرَّادِي) دمرای شیو و دؤل ◊ الْمُتَفَجِّرَاتُ:
 ته‌قمه‌نی؛ مه‌وادی کیمیاوییه، قومبوله و مینی
 ئی دروست دمشگوتری و ناماده باشی ته‌قینه‌وه‌ی
 تیدایه.

فَجَسَ فَجَسًا: خو‌ی به‌زلزانی و لوتبه‌رزنی نواندو
 تاوانی کرد ◊ تَفَجَّسَ: به‌مانا (فَجَسَ) دئ ◊ فَجَعَهُ

فَجَعاً: نازاری زوری بی گه یاند ۵ دهگوترئ:
 (أمر فاجع) روداوئیکی ناخوش و جهرگریره ۵
 به لایه کی گهوره و ترسناکه ۵ فَجَعَه: زور نازاری
 دا ۵ تَفَجَّع: به هوئی به لآو کارمساته که وه نازاری
 بی گمی ۵ دهسگوترئ: (تَفَجَّعَ لفلان) زور
 خمه تبارو نارحمت بوو بؤ فلان ۵ الفاجع:
 قهله رمشی شوم و نه گبه تی ۵ دهگوترئ: (رجل
 فاجع) پیاوئیکی دل به نازارو خمه تباره ۵
 (امرأة فاجعة) نافرمتیکی کؤست که وتوو،
 کارمساتی گهوره و جهرگریره نی رودراوه ۵
 الفاجعة: به لآو کارمساتیک زور جهرگریره بی و
 نازار به مروؤف بگمیه نی ۵ جا کارمساته که له
 دمستدانی خوشه و بیست بی یان مال و سامان بی
 ۵ الفجوع: به مانا (الفاجع) دئ ۵ دهگوترئ:
 (موت فاجع) ۵ مردنیکی جهرگریره ۵ الفجیعة:
 به مانا (الفاجعة) دئ ۵ المفجع: به مانا (الفاجع)
 دی ۵ فَجَجَ: شانازی کرد به شتیک که نیه تی،
 لاف و گه زافی شتیک لی دا: که هی نه و نه بوو.

فَجَلَّ الشَّيْئُ فَجَلًّا: شته که شل و گهوره بوو داچورا
 ۵ فَجَلَّ الشَّيْئُ: شته که یان کرد ۵ اِنْفَجَلَ امراً:
 کارمه کی دروست کرد، دایهینا ۵ الافجَلُ: گهن
 پان، که سینک نیوان دوقاچی پان بی ۵ الفجَالُ:
 تور فروش ۵ الفجَلُ: تور.

فَجِمَ فَجِماً: شه ویله ی گهوره بوو ۵ اِنْفَجِمَ الرادي:
 شیومه که، دۆله که پان و فراوان بوو ۵ تَفَجَّمَ
 الرادي: به مانا (اِنْفَجِمَ) دئ ۵ الفجَمَةُ (فجمة)
 (الرادي): دمرای شیو و دؤل.

فَجَا البابَ فَجْراً: دمرگاکه ی کرده وه.

فَجَا القومَ: نیوان ژوو پشت که وانه که ی پان
 کرد.

فَجِي فَجياً: نیوان دوو نه زنیوی فراوان کرد ۵ اَفْجَى
 الرجلُ: پیاوکه بزنیوی مال و مندالی خوئی زیاد
 کرد ۵ فَجَأُ: دهری خست ۵ فَجَأَهُ عنه: دوری
 خسته وه ۵ پالی بیومنا ۵ تفاجی: که لینی
 تیکه وت ۵ الفجرةُ: که له بهری نیوان دوشت ۵
 (فجرة الدار) هموشه ی مال ۵ به ردمرگای مال ۵
 الفجواءُ: که له بهرو نیوان پانتایی نیوان دوشت.

فَجَثَّ عنه فحثاً: لینی کؤلیه وه ۵ اِفْتَمَثَّ عنه: لینی
 کؤلیه وه و توپزینه وه ی تیدا کرد ۵ الفجثُ
 (فجث الكرش): شتیک بیوش و قاتقاته
 به ورگه وه به یومه ته.

فَجِحَ فَجِجاً: پیشی قاجه گانی لیک نزیک بوونه وه
 دواوه ی قاجه کانیشی لیک دوور که وتونه وه ۵
 (فهو أفجح وهي فجحاء) ۵ اَفْجَحَ عن الأمر:
 له کارمه که هه لسه میه وه و پاشه و پاش کشایه وه ۵
 اَفْجَحَ حلوته: قاجی نازه له شیر دمرمه کی لیک
 بلا و کردن بؤ نه وه ی بتوانی شیرمه کی بدوشی
 ۵ فَجَّحَ: بؤ زید مروئی له مانای (فجح) دئ ۵ فَجَّحَ
 رجلیه: نیوان قاجه گانی فراوان کرد قاجه گانی
 لیک دوور خسته نه وه ۵ اِفْتَجَّحَت ساقاه:
 قاجه گانی لیک بلا و بوون ۵ فَجَّتِ الأُنعى:
 مارمه که فیشکه ی کرد.

فَجَّ النَّائِمُ: نوستومه که پرخه پرخی کرد.

فَجَشَّ القومَ والفعلُ فحشاً: قسه و کرده ومکه زور
 ناشیرین بوو.

فَجَشَّ الأمرُ: کارمه که له سنوری خوئی دمرچوو.

فَجَشَّ فحشاً وفحاشةً: به مانا (فجش) دی ۵ اَفْجَشَّ:
 کاری خراب و نابرو به ره ی هینایه پیشه وه ۵
 اَفْجَشَّ عليه في المنطق: قسه ی ناشیرین و بی
 نابروانه ی له گه لدا کرد ۵ فَجَشَّ بالشين:

عهیبو عاری لی گرت ◊ تَفَاحَشَ: تاوانو خرابه‌کاری به ناشکرا نه‌نجام دا شهرمی نه‌کرد ◊ تَفَاحَشَ الْقَوْمَ: خه‌لکه‌که به‌منجامدانی فاحیشه یه‌کتریان تاوانبار کرد ◊ تَفَاحَشَ الْأَمْرَ: کارمکه خرابیه‌که‌ی زور پهری سهند.

تَنَحَّشَ: به‌مانا (تفاحش) دئ ◊ عهیبو عاری پالدا ◊ الْفَاحِشَةُ: میینه‌ی (الفاحش) ه ◊ قسمو کرده‌وی ناشیرینو خرابو نه‌شیاو ◊ الْفُحْشُ: ناشیرینو نه‌شیاو له‌گفتارو کردار ◊ فَحِصَتِ الْقَطَاةُ فِحْمًا: قه‌تیبه‌که لانه‌یه‌کی بو‌خوی دروست کرد هیلکه‌ی تیدا بکا.

فَحِصَى عَنِ الْأَمْرِ: به‌دوادا جوونی بو‌کارمکه کردو لئی کۆلیه‌وه.

فَحِصَى فِي الْأَرْضِ: زه‌ویه‌که‌ی هه‌لکۆلی.

فَحِصَى الشَّيْءِ: که‌مضی شته‌که‌ی کرد.

فَحِصَى الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ: بزیشکه‌که نه‌خۆشه‌که‌ی پشکنی بو‌نه‌وه‌ی بزانی نه‌خۆشیه‌که‌ی چیه.

فَحِصَى الْكِتَابَ وَغَرَاهُ: له‌کتیبه‌که ورد بو‌وه تابزانی چیهو باسی جی دمکا ◊ إِفْتَحِصَ عَنْهُ: به‌مانا (فحص عنه) دئ ◊ تَفَحَّصَ: زیده ره‌وی کرد له‌پشکنیندا ◊ زُورَى پشکنی ◊ الْأَنْحُرُصَ: چالئیکی بجکۆلمیه قه‌تن یان مریشک هه‌لی دمکه‌نن بو‌نه‌وه‌ی هیلکه‌ی تیدا بکاو له‌سمریان کر بکه‌موی ◊ الْفَحِصَةَ: چالایی جه‌ناگه یان رومت ◊ الْفَحِصُ: به‌مانا (الأنحوص) دئ ◊ فَحْفَعُ: له‌خه‌ودا برخه برخی کرد ◊ گرپییه‌ک له‌دمنگی دا په‌یدا بوو ◊ قسه‌ی زور کرد.

فَحَلَ الْإِبِلَ وَغَرَّمَا فِحْلًا: نیره حوشتری کرده ناو ره‌وه حوشرمکانه‌وه بو‌که‌لدانیان ◊ ده‌شگوترئ: (فَحَلَّهَا فِحْلًا) ◊ أَفْحَلَ فَلَانٌ: فلانکس که‌له‌حوشتری په‌یدا کرد ◊ أَفْحَلَ فَلَانًا فِحْلًا:

فَلَانُ كَسَ كَهْلَهُ حَوْشْتَرِي دَا بَهْأَلَانْ كَسَ ◊ إِفْحَلَ فَلَانًا بَعْرًا: که‌له حوشتری دا به‌فلانکس ◊ تَفَحَّلَ: خوی شوبه‌اند به‌که‌له‌حوشترو. ◊ تَفَحَّلَ الشَّجَرُ: دره‌خته‌که بین به‌ر بوو به‌ری نه‌گرت ◊ إِسْتَفْحَلَ الْأَمْرَ: نیشه‌که قورس بوو له‌وزه‌ی مروؤ دهرجوو ◊ إِسْتَفْحَلَتِ النَّخْلَةُ: دره‌خته خورماکه نه‌زوک بوو به‌ری نه‌گرت ◊ الْفِحَالَةُ: نیرینه‌یی ◊ الْفُحَالُ: دره‌خته خورمای نیر ◊ الْفُحْلُ: نیره‌ی به‌هیزو توانا له‌هه‌ر زینده‌موریک بین ◊ فِعْوَلُ الشَّعْرِ وَفِعْوَلُ الْعِلْمِ: نه‌وه که‌سانه‌ن که زور سمرکه‌وتوون له‌و یوارانه‌دا ◊ الْفِحْلَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی جه‌قه‌جه‌ناو، زمان در یز ◊ الْفِحْلَةُ: به‌مانا (الفحالة) دئ ◊ الْفُحْلَةُ: به‌مانا (الفحالة) دئ ◊ الْفَحِيلُ: که‌لی چاکو ره‌سه‌ن که به‌ناشکرا که‌لیه‌ته‌که‌ی پیوه دیار بین.

فَحِمَ الصَّبِيَّ فِحْمًا وَغَرَّمَا: منداله‌که به‌هوی زور گریانه‌وه هه‌ناسه‌ی لی برا، دمنگی نووسا.

فَحِمَ فَلَانٌ: فلان بین دمنگ بوو، بو‌ری خواردو نه‌یتوانی وه‌لام بداته‌وه.

فَحِمَ الشَّيْءُ نَحْرَمًا وَغَرَّمَا: شته‌که ره‌ش بوو ره‌ش هه‌لکه‌را ◊ أَفْحَمَ الْقَوْمَ: خه‌لکه‌که که‌وتنه ناو تاریکی کاتی خه‌وتنه‌وه له‌شه‌ودا ◊ أَفْحَمَ الْبِكَاةَ الصَّبِيَّ: گریان هه‌ناسه‌ی له‌منداله‌که بریو دمنگی نووسا ◊ أَفْحَمَ الْحَصَمَ: کابرای رکا به‌ری بیدمگ کرد بو‌ری دا ◊ أَفْحَمَ الْهَمَّ وَغَرَّمَا فَلَانًا: خه‌مو خه‌معت نیشاتو وزه‌ی له‌فلان بری ◊ فَحِمَ الْحَشَبَ: دارمکه‌ی کرده خه‌لوز ◊ فَحِمَ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی به‌خه‌لوز ره‌ش کرد.

الْفَاحِمُ شَتِي زُور رَهْش ◊ الْفِحَامَةُ: پیشه‌ی خه‌لوز چیه‌تی ◊ ره‌زوکاری ◊ الْفِحَامُ: خه‌لوز فره‌وش ◊

کەسێک خەریکی خەلۆز بێ ۵ الفعمُ والفعمُ:
خەلۆز ۵ الفعم النبای: ئەو پاشەپۆکەکی دوا
سوتانی پۆش و بەلاش دەمینیتەوه ۵ الفعم
العجری: مەعدەنیکی ڕەش و بریسکەدارە یان
مەیلە و ڕەشە لە مادە نەباتییەکانی ناو سکی
زەوی و تێبەر بوونی سאלەهای سأل و ملیؤنه
سال بەسەری دا پێک هاتوو ۵ الفعمَةُ: (فَحْمَةُ
اللیل) ڕەشایی شەو تاریکی ۵ یان زۆر ڕەش ۵
الفعمیمُ: شتی زۆر ڕەش.

المفعمُ: دەسەوسان و بۆر خواردو لەبەرانبەر
بەلگەکی بەرامبەر ۵ زمان گیران و قسە پێ
نەمان ۵ المفعمَةُ: دەفەر و ولاتیك خەلۆزی
بەردینی ئی بێ.

فَعَا بکلامە الی کذا فحواً: قسەکی ناراستە یان
شت کرد.

فَعَى بکلامە الی کذا: بۆ زیدەرپۆیی لەمانای (فحا)
دئ ۵ فَعَى الطعامُ: زۆر زەلاتەو موقەبیلاتی
هێنانە پێشەوه ۵ فَاحَاً: قسە لەگەڵ فلان کرد
۵ ئەوهی نیگای بۆکرد تیی گەیان ۵ الفَعَا: ئەو
زەلاتەو موقەبیلات و کەمون و زەردەچەوه
داوو دەرمانەیه بەخواردنەوه دەرکری ۵ الفحوی:
(فحوی القول) ناوڕۆک و مەبەستی قسەکه ۵
الفحرةُ: شانە هەنگوین کە هەنگوینەکە لە
شانەکەدا مابیتەوه و نەپاڵیۆرابێ.

فَعَتَ الطباخُ: چێشت لێنەرکە بەدەست پارچە
گۆشتی لە منجەلەکە دەرھیناو کەوگیری بەکار
نەهینا.

فَعَتَ الشئُ: شتەکی برپەوه ۵ دەگوتری: (فخت
رأسه بالسيف) سەری بە شمشیرکە پەڕاند.

فَعَتَتِ السُّفُنُ: سەفەهەکی کون کرد ۵ فَعَتَّتِ
الفاختة: کۆترەکە زۆری خویند ۵ فَعَتَّت

الفاختة: بۆ زیدەرپۆیی لەمانای (فخت) دئ ۵
الفاختةُ: چۆرە کۆتریکە لە ڕۆیشتن دا خیرا
دەرپواو کەمێک بەلەکانی دەکاتەوه و خۆ بادهدا
لارو لەنجە دەکا.

فَعَجَ الرجلُ: پیاوکە لوتبەرزیی نواندو خۆی
بەزل زانی ۵ فَعَتِ الأفعى فَعَاً وفغیخاً: مارەکە
فیشکاندی.

فَعَجَ النائمُ: نوستووێکە ڕەخە ڕەخی هات ۵ الفَعَجُ:
داوو تەلە بۆ گرتنی دێندەو بەلندەو شتی وا ۵
فَعَجَتْ: لە ڕانی دا، ڕانی هەنگاوت ۵ فَعَجَتْ بَيْنَ
القومِ: خەلکەکەکی لێک ڕێدۆم کردن و
پەرتەوازی کردن، کردنی بەدزی یەک ۵ فَعَجَتْ
الرجلُ عشيته: پیاوکە بنەمالە دوا بنەمالە
یانگی هۆزەکی کردو قسە لەگەڵ کردن ۵
تَفَعَجْتُ عن الأمرِ: لەکارەکیدە دواکەوت ۵ الفَعَجْتُ
والفَعَجْتُ: ران لە ئەژنۆوه تا کلۆتی سمت ۵
بەرمابیتک لەهۆزو خیل.

فَعَرَ الرجلُ: پیاوکە شانازی کرد بەسەرورەیهکانی
خۆی یان هی بنەمالەو کەسو کاری ۵
لوتبەری نواند ۵ خۆی بەزلزانی.

فَعَرَ الرَّجُلُ: لە شانازی کردندا بەسەر مروفهکەدا
زال بوو ۵ فَعَرَ فَعْرًا: بیزی ئی کردەوه ۵ أَعْرَ
فلاناً علی فلان: فلانکەسی بەسەر فلاندا پاساو
دایەوه فلانکەسی لە فلان بەباشتر زانی ۵ فَاَعْرُهُ
مُفَاَعْرَةً: بەشانازی کردن بەرمنگاری بۆوه ۵
فَعْرُهُ عَلَیْهِ: بەسەر ئەودا پاساوی دایەوه ۵
تفاخر: شانازی کردو خۆی ڕانواندو خۆی
هەلنایەوه.

تفاخر القومُ: خەلکەکە هەندیکیان شانازیان کرد
بەسەر هەندیکیاندا ۵ استغفر الطینُ: قورپەکە
بوو بە سواڵت ۵ استغفر الشئُ: شتەکی

به جیگای شانازی زانی و پسهندی کرد
 الفَاخِرُ: شتی به نرخ و بهها ◊ دهگوتری: (نبات
 فاخر) رومیکی باشه ◊ (ثوب فاخر) پۆشاکیکی
 به نرخه ◊ الفَاخِرُ: سوالمت دروستکهر
 (گۆزهکهر) ◊ الفَاخِرَةُ: کارگهی سوالمت دروست
 کردن ◊ الفِخَارَةُ: پیشهی سوالمت دروست کردن
 (کیتلهو گۆزهکهر) ◊ الفَخَّارُ: قاپ و قاجاغی له
 قور دروست کراو و مکوو گۆزهو سوینهو
 کیتلهو کولینهو شتی و ◊ الفَخَّارِيُّ: دیزه
 گۆزه دروستکهر. سوالمت دروستکهر ◊
 فروشیاری سوالمت ◊ المَغْرُ والمَغْرَةُ: جیگای
 شانازی و خو ههئانهوه ◊ المَغْفَةُ: فهخر
 کردن بهی نهوهی حهقی فهخر کردنی ههبن
 ◊ دمنگی خسانی کاغز یان قوماشی تازه.

فَخْمٌ فَخَامَةٌ: گهوره بوو، پیزو شکۆمندی زیادی
 کرد.

فَخْمٌ المنطقُ: ناخواتنی خوش بوو ◊ فَخْمَةٌ: گهورهی
 کرد ریزی ئی گرت، بهرزی کردهوه ◊ فَخْمَةٌ:
 بهمانا (فَخْمَةٌ) دئ ◊ الفِخْمَانُ: پیاوماقول و هسه
 پهوا: که بهی نهو کارمکان یهکالا نهکرینهوه ◊
 فَدَحَ الحِملُ فَدْحًا: بارمه ماندوی کرد، کۆلهکه
 برستی ئی بری ◊ فَدَحَهُ الدینُ: ههرزو قۆله
 کۆلهی کوتاوه لهزیر ههرزدا دهنائینی ◊ إستفدح
 الأمرُ: کارمهکی بهفورسو گران زانی و تهواو
 ماندوی کرد ◊ الفَادِحَةُ: بهلاو کارمسات.

فَدَحَ الشئُ فِدْحًا: شتهکهی شکاند ◊ بهزۆری بۆ
 شکاندنی شتی بۆش و ناو کلۆرو تهپ
 بهکاردهیندرئ.

فَدَّ فَدًّا و فَدِيدًا: دمنگی بههیز بوو، دمنگی تیژ بوو.
 فَدَّ الطائرُ: بالندهکه بالهکانی لیک دان و کردنیهوه
 دمنگو ورشهی بالهکانی هات.

فَدَّ الرجلُ: پیاوکه بازی هاویشته و ههلات ◊
 نهومنده کههف خووش و تهپ دهماخ بوو
 تهپهتهپی قاجی که بهزهوی دمکیشا بهناسانی
 دهیستر ◊ فَدَّ الرجلُ: پیاوکه بهخۆبادان و
 لوت بهرزی رۆیی ◊ کاسبی بۆ مال و مندالی کرد
 ◊ الفَدَادُ: دمنگ گهورهو ناخووش و هسه قهب ◊
 الفَدَادَةُ: بۆق ◊ الفَدِيدُ: دمنگه دمنگو ههراو
 هۆریا.

فَدَّرَ فَدْرًا و فَدَّرًا: شل بۆوه، هیتواش بۆوه،
 نیشتهوه.

فَدَّرَ الرجلُ: نیرییه کیویهکه له کیودا ناخی بوو ◊
 قهلهوو خوباب بوو ◊ بهسالاجوو.

فَدَّرَ اللحمُ: گۆشته کولاهکه سارد بۆوه.

فَدَّرَ فَدْرًا: گیل و نهحمهق بوو ◊ أُنْفَرًا: بهمانا
 (فَدَّرَ) دئ ◊ فَدَّرَ: بهمانا (فَدَّرَ) دئ ◊ فَدَّرَ الحِجَارَةَ:
 بهردهکهی شکاند ◊ تَفَدَّرَ الحِجَرُ: بهردهکه شکا ◊
 الفَادِرُ: بزنه کیوی پیر ◊ الفَادِرَةُ: بهردی پتهوی
 سهه کیو ◊ لوتکه شاخی سههکیو ◊ الفَدْرُ:
 حهوانه کیوی ◊ بزنه کیوی ◊ الفَدْرِ من
 العیدان: دارو شوپکی خوش شکاو خیرا شکاو ◊
 الفِدْرَةُ: پارچهی شت ◊ الفَدِيرُ: بزنه کیوی پیر ◊
 المَفْدَرَةُ: شوینیک بزنه کیوی زۆری بی.

فَدَحَ فَدْعًا: دمست و قاج خووارو ختیج جومزگه
 سوپاو ◊ دهگوتری: (فدعت یده او قدمه) ◊
 فَدَّعَهُ: دمست و قاجی خووارو ختیج کردن ◊
 الفَدْعُ: خووارو ختیجی له جومزگه.

فَدَحَ الشئُ: شتهکهی شکاند، بهزۆری بۆ شتی
 بۆش و تهپ بهکاردهیندرئ.

فَدَحَ الطعامُ: رۆن و چهوری بهخواردنهکهدا کرد ◊
 إِنْفَدَحَ الشئُ: شتهکه بههوی وشک بوونهوهی

نهرم بوو ◊ شكا ◊ قَدَمْد: دمنگی بهرز بووه ◊
 دمنگی تهپهتهپی ههنگاو ههئینانی هات،
 نهومنده کهیف خووش و تهرتهماخ بوو خیرا
 خیرا حاجی بهزمویدا داو ههئهری ◊ القَدَمْد:
 زهوی بان و پوړو سارای کاکي بهکاکي که هیچی
 تیدا نمبڼ ◊ القَدَمْدَةُ: دمنگیکه وهکوو فیشکهی
 مار.

قَدَمَ فاه: (قدم علی فیه) پهړوی خسته سمر دهمی،
 توپهوانهی لهدهمی هاخنی.

قَدَمَ المجرسي فَمُه: کابرای ناگر پهرست پهړوی
 خسته سمر دهمی خووی وهکوو بهجیهینانی
 نهړکیکی نایبینی تایبتهتی خوږیان.

قَدَمَ قَدَمَة رِفْدَاءَة: تیگهیشتنی لاواز بوو، بوړی
 خواردو بهلگهی بهدهستهوه نهما ◊ نهحمهقو و
 گیل بوو، ههئو و خهپه بوو ◊ اَفَمَمَه: بهمانا
 (قَدَمَه) دئ ◊ قَدَم: بؤ زیدهرپی لهمانای (قَدَم)
 دئ ◊ دهگوترئ: (قَدَمَ الإبریق) زارکی
 مهسینهکهی توند بهست ◊ قَدَمَ فاه: دهمی توند
 بهست ◊ قَدَمَ البعیر: لغاوی حوشرمهکهی زوړ
 توند کرد دهمیینی حوشرمهکهی توند کرد ◊
 قَدَمَ الثوب: رهنگی سوری زوړی له قوماشهکه دا
 ◊ القِدَام: نهو پهړویهی دهخریته سهردهمی شت
 بوئوهوی شتی تییدایه نهړئی واته: توپهوانه ◊
 ههروا نهو پهړویهی لهدهمی قاپو گوژمو
 سوراحی دهبهسری بؤ پالوتنی شلمهمنی ناوی
 ◊ یان نهو شتهی تیی دهرئ وهکوو شیر پالئوک
 ◊ القِدَامَة: بهمانا (القِدَام) دئ ◊ القَدَمُ: (رجل
 قَدَم) پیاوئیکی کهودمن و نازیرمهکه و بهناخووشی
 تیدمگا ◊ قوماشی رهنگ کراو به رهنگی سوری
 کهسکون ◊ القَدَمَات: نهو گوژمو سوراحیانهی
 پهړویان له زارکی دهبهسری ◊ قَسَنُ الإِبِل:

حوشرمهکهی ههئو کرد ◊ القِدَان: نامیری
 کیلان ◊ نیری جوت که دهخریته سهر ملی
 دووگا یان دوو هیستر ههوجارو مزان و نامیری
 جوت کردنی ئی شهتهک دهرئ ◊ پارچهپهکه له
 زهوی له ولاتی میصر به (۴۲۰۰) مهتر
 جوارگوشه) مهزمنده دهرئ ◊ القَنَن: بالهخانه
 ◊ فِدَاهَ فِدَى وَفِدَى وَفِدَاءُ: بهمال و سامان رزگاری
 کرد، بهدهلی دا ◊ اَفْدَى: جهستهی گوره بوو ◊
 اَفْدَى صَفِيَه: مندالهکهی خووی ههئهراند ◊ اَفْدَى
 فَلَائاً اَسْرَه: بهدهلی لهبهندیپهکهی وهرگرت ◊
 فِدَاهَ مَفَادَا وَفِدَاءُ: فیدیهی بؤدا ◊ فیدیهی ئی
 قبول کرد ◊ فَادَى الأَسْرَى عِنْدَه: بهندیپهکانی
 لای خووی نازادکردن لهبهرامبهر نهوهدا دوزمن
 نهومنده بهندی نهوان نازاد بکا ◊ قَدَاهُ بِنَفْسِه:
 فیدیهی بؤداو بهمال رزگاری کرد ◊ یان وتی:
 کردم بهقوربانی تو ◊ اِفْتَدَى: لهجیاتی خووی
 فیدیهی دا ◊ اِفْتَدَى الأَسْرَى: بهمال و سامان
 بهندیپهکهی کرپهوه ◊ تَفَادَى القَرْمُ: خهئکهکه
 ههنديکیان فیدیهیان بؤ ههنديکیان دا ◊
 القِدَاءُ: نهو مال و سامانهی دهرئ بؤ نازاد
 کردنی گراو ◊ یان نهوهی له رهنگی خودادا
 دهبهخشرئ له پاساو و بارتههای
 کهمتهرخهمیپهک له خودا پهرستی دا وهکوو
 کههارمتی رُوژو و تاشینی موو لهکاتی
 نیجرامدا، لهبهرکردنی پوژاکی دوراو لهکاتی
 نیجرامدا ◊ قوربانی ◊ القِدَائِي: پئشمهرگه له
 رهنجاری خودادا یان له پیناو زیدو نیشتمان دا
 گیانی خووی دهبهخشرئ ◊ القِدِيَة: بهمانا (القِدَاء)
 دئ.

قَدَمٌ عَنْ اصحابه قَدَاً: له هاوهلهکانی جیا بووهو
 تهنیا کهوته دهشتئ ◊ دهگوترئ: (قَدَمٌ عَنْ
 نظرائه) له هاوهلهکانی جودا بووه.

فَنَ فَلَائاً: فَلَائِكَمَسَى دَمَرَكِرْد بَه تُوندو تِيژِي
وَمَدَمَرِي نَا ۵ اَفْدَتُ الشَّأُ: مَهْرَمَكَه بِيَجْوِيهَكِي
بُوو، دَوْلَانَهِي نَهَبُوو نَهْمَه كَاتِيك دَمَكُوْتَرِي كَه
مَهْرَمَكَه هَهْمُوو سَالِي دَوْلَانَهِي بُووِيِي.

اَفْدُ القَوْمُ: خَه لَكَه كَه يَه ك يَه ك بَه شُوِيِن يَه ك تَرْدَا
هَاتِن ۵ تَفَسَّدُ بِالْأَمْرِ أَر بَرَايَه: تَاكِرَه وَي و
دِيكْتَا تَوْرِي نَوَانْد لَه كَارْمَكَه دَا يَان سُوور بُوو
لَه سَمَر رَاي خُوِي و كُوِيِي بَه قَه سَهِي كَه س نَهْمَا ۵
الْأَفْدُ مِنَ السَّهَامِ: تِي رِي بِن بَه رُو بَال ۵ الْفَأْدَةُ:
دَمَكُوْتَرِي: (كَلِمَةٌ فَاذَةٌ) وَشَمِيهَكِي شَا زُو
نَا يَسَا يِيه ۵ الْفُذَاذِي: دَمَكُوْتَرِي: (جَاءَ القَوْمِ
فَذَاذِي) خَه لَكَه كَه تَاكْتَاك هَاتِن و يَه ك لَه دَوَاي
يَه ك هَاتِن ۵ الْفُذَاذُ: تَاكْتَاك و يَه ك لَه دَوَاي يَه ك
۵ دَمَكُوْتَرِي: (جَاءَ القَوْمِ فَذَاذًا) خَه لَكَه كَه يَه ك
يَه ك هَاتِن ۵ الْفَذُ: تَاك ۵ تَهْنِيَا لَه شُوِيِنِي خُوِي و
دَابِيْن كِرْدِنِي بِيُوِي سْتِيَا تِي خُوِي ۵ يَه كَه م فُو دَا حِي
قَوْمَا رِي مَه يَسِي ر ۵ خُورْمَا وَشَكَل نَه و جُوْرَه
خُورْمَا يَه ي كَه بِيَكَه و ه نَانُوسِيْن ۵ دَمَكُوْتَرِي:
(جَاءَ القَوْمُ أَفَذَاذًا) يَه ك يَه ك خَه لَكَه كَه هَاتِن ۵
الْفُذَةُ: شَا زُو نَا وَا زَمُو دَمَرَجُو و لَه قَاعِي دَه ۵
الْفُذَاذُ: بَه مَانَا (الْفُذَاذُ) دِي ۵ الْمِغْذَاذُ: نَه و مَهْرَمِي
عَا دَمْتِي وَا يَه تَاك بِيَجُوِي دَمِي و هَمَرَكِي ز
دَوْلَانَهِي نَهَبُوو ۵ فَذَلِكَ الْحَسَابُ: حِي سَا بَه كَه ي
كُوْتَا بِي بِيْن هِي نَا و لِيِي بُوُو ۵ الْفَذَلِكَةُ: كُورْتَه ي
بَا س و خُوَ صَه كَه ۵ الْفَرَا: كَه رَمَكِي وِي ۵ الْفَرَاءُ:
بَه مَانَا (الْفَرَاءُ) دِي ۵ الْفَرِي: هَه لَبَه سَتْرَا و ۵
دَمَكُوْتَرِي: (أَمْرٌ فَرِيءٌ) رُودَا وِي كِي هَه لَبَه سَتْرَا و و
بِيْن بَنَه مَا يَه ۵ (أَمْرٌ فَرِيءٌ) كَارِي كِي كَه مَهْرَمِيه.

فُورَتَ فَرْتَا: تَا وَا نِي كِرْدُو بِيْن دِيْن بُوو.

فُورَتَ الرَّجُلِ فَرْتَا: بِيَا و مَكَه عَه قَلِي لَا وَا ز بُوو دَوَاي
نَه و هِي عَه قَلِي تَه وَا وَا كَامَل بُوو عَه قَلِي لَا وَا ز بُوو.

فُورَتُ الْمَاءِ فُورَتَةٌ: نَا و مَكَه زُوْر شِيْرِيْن و كُورَا بُوو ۵
الْفِرَاتُ: نَا وِي ك زُوْر شِيْرِيْن و كُورَا بِي ۵ فَرْتَكُ:
بَه هَه مَنَكَا وِي كُورْت كُورْت رُوِي شْت ۵ فَرْتَكُ الشَّيْ:
شْتَه كَه ي وِرْدُو هَا ر كِرْد ۵ فَرْتَكُ النَّسِيْعِ وَنَهْرَه:
جَنْرَا و مَكَه ي هَه نُو مَشَا نْد مَه و ه خِرَا بِي كِرْد ۵
فَرْتَقَنُ: بَه هَه مَنَكَا وِي كُورْت كُورْت رَه وِي كِرْد ۵
فَرْتَقَنُ فِي كَلَامِهِ: زُوْرِي قَه سَه كِرْدُو قَه سَه ي لَه قَه سَه
دَمَرَه يِنَا ۵ فَرْتَقِي: نَا فَرْمَتِي دَا وِي ن بِيَس ۵
جَه تِي و ه و كَارْمَكَر ۵ الْفَرْتَقِي: بِيَجُوِي كَه مَتِيَا ر ۵
نَا فَرْمَتِي دَا وِي ن بِيَس و جَه تِي و ه ۵ فَرْتَقَتِ الْجَبَلِي
فَرْتَا: نَا فَرْمَتَه دُو و كِيَا نَه كَه تَه نَكَه نَه قَه س بُوو
بَه هُوِي قُور سَا بِي سَكَه كَه ي.

فُورَتُ الْكِرْسِ: كَه دَه ي هَه لَدِرِي و پَا شَمَا و ه ي
خُورَا رِنَه كَه ي لِي دَمَرَه يِنَا.

فُورَتَ رَعَاءِ التَّمْرِ: سَه بَه تَه خُورْمَا كَه ي شَه ق كِرْد
هَه رَجِي خُورْمَا ي تِي دَا بُوو بِلَا و بُوْنَه و ه ۵
دَمَكُوْتَرِي: (فُرْتُ الْحَبُّ كِبْدَةٌ) عِي شَقُو نَه وِيْن
دَل و جَه رَكِي فَلَائِي لَه تَلَه ت كِرْد و ه.

فُورَتَ الرَّجُلِ فَرْتَا: بِيَا و مَكَه تِي ر بُوو ۵ دَمَكُوْتَرِي:
(شَرِبَ عَلَى فُرْتٍ) لَه سَمَر تِي رِي خُورَا دِي ه و ه.

فُورَتُ القَوْمِ: خَه لَكَه كَه بَه رْتَه وَا زَه بُوو و ۵ اَفْرَتُ
الْكُرْتِ: بَه مَانَا (فَرْتَهَا) دِي ۵ اَفْرَتُ الرَّجُلِ: تَانَه و
تَه شَه رِي لَه بِيَا و مَكَه دَا، زَه بَرِي لِي وَشَا نْد ۵
اَفْرَتُ أَصْحَابِهِ: بَه فِي تَنَه نَه يِي و دُو و زَمَانِي
هَا و ه لَه كَانِي خُوِي خَسْتَه نَا و كِي زَا و و
جُورْتَه و ه ۵ وَا ي لِي كِرْدِن بَكَه و نَه بَه ر تَانَه و
تَه شَه رِي خَه لَك ۵ اِنْفَرْتَتِ الْجَبَلِي: بَه مَانَا (فَرْتَتِ)
دِي ۵ تَفَرَّتِ القَوْمُ: خَه لَكَه كَه بَه رْتَه وَا زَه بُوو و ۵
(تَفَرَّتِ الْجَبَلِي) نَا فَرْمَتَه دُو و كِيَا نَه كَه بَه هُوِي
قُور سِي سَكَه كَه ي ه و ه تَه نَكَه نَه قَه س بُوو ۵
الْفُرَاتَةُ: بَا هِي مَانْدِي خُورَا ك لَه كَه دَمْدَا ۵ الْفَرْتُ:

سهنگرو بهندمنی ترسناک ◊ (فروج الأرض) نهملو نهولای زموی و کون و کلهبهری ◊ الفَرَجُ: لاجوونی خهم و خفمت و جورتم و ناخوشی ◊ الفَرَجُ من الرجال: پیاویک نهینی لا نهمیئتهوه ◊ الفُرَجَةُ: درزو کلهبهری نیوان دوو شت ◊ لاجوونی غهم و ناخوشی ◊ بینینی شتی غهم رهوین ◊ الفَرَجِيَّةُ: جبهی پیاوی نایینی پۆشاکیکی پان و هۆل دریزه پیاوی نایینی لهبهری دهکا ◊ الفُرُوجُ: کراسی بچوک ◊ جوجک؛ بیجوی مریشک ◊ الفَرِيحُ: کهوانیک ژنیهکهی لی ترازابی ◊ مینیههک زوری مندال بووبن ◊ شتی بهدمروهوه ناشکرا بۆ نیرو می ◊ المُرَجُ: کوژراویک نهزاندری کی کوشتویهتی ◊ مروقی بی کهسو بی دمر نه نهومی ههبی نه هوزو خیل نهمال و سامان.

المُرَجُ: شانه ◊ کهسیک بن ههنگلی پان و پۆر بی ◊ الزاوية المنفرجة: زاویههی کراوه: که له نهوود دهرهجه زیاتر بی ◊ الفِرَجَارُ: بهرگاڵ؛ بهرگار نامیریکه دووفاچی ههیه کهوانه و شتی وای پی رسم دمکری ◊ فَرَجَنُ الدَّابَّةِ: ولاخهکهی رنهک کرد ◊ به رنهک پیستی ولاخهکهی پاک کردهوه ◊ فَرَجَنُ الثَّوْبِ: به فلنجه کراسهکهی خاوین کردهوه ◊ الفِرَجُونُ: نامیریکه له ناسن ومکوو شانه ددانی بۆ کراون ولاخی پی رنهک دمکری ◊ به کوردی بیی دمگوتری: رنهک.

فَرِحَ فَرِحًا: کهیف خۆش بوو، رازی بوو ◊ دمشگوتری: (فَرِحَ بكذا) بهو شته کهیف خۆش بوو ◊ اَفْرَحُهُ: کهیف خۆشی کرد ◊ فَرَحُهُ: کهیف خۆشی کرد ◊ المَفْرَاحُ: بۆ زیده رۆیی لهمانای (فَرِحَ) دئ ◊ المَفْرَحُ: کهسیک قهرزداربن قهرز شانی گرتیی و نهتوانی بیداتهوه ◊ اَفْرَحَ الطَّائِرُ: بالندمهکه بیجوی بوون ◊ اَفْرَحَتِ البَيْضَةُ:

بهمانا (الفُرَاثَةُ) دئ ◊ الفَرِيثُ: تیرو تهسهل ◊ (المكان الفَرِيثُ) شوینیک نه کیو و کهز بی نه دمشتای بی.

فَرَجَ بَيْنَ الشَّيْنَيْنِ فَرَجًا: درزو قهشتی خسته نیوان دوو شت ◊ یان شتهکهی شهق کرد.

فَرِحَ القَرْمُ له: خهئکهکه ریگهیان بۆ دپدا، شوینیان بۆ فراوان کرد.

فَرِحَ الله الغمَّ: خودا غهم و ناخۆشیهکهی لابرد.

فَرِحَ فَرَجًا: شهرمگای دمکهوت ◊ ترساو تاسا ◊ سمتی گهوره بوون ◊ فَرِحَت ثنایا: ددانی پيشهوهی شاش بوون ◊ بۆشایی کهوته نیوانیانهوه.

فَرِحَ فَرَاةً: نهینی نهپاراست ◊ اَفْرَجَ الفُبَارُ: تهپو تۆزمکهی لاجوو نهما ◊ اَفْرَجَ القَرْمُ عن المكان: خهئکهکه لهو شوینه دمرجوون ◊ اَفْرَجَ عن الحبيس: بهندیهکهی ممرهخس کرد ◊ اَفْرَجَت الدجاجة: مریشکهکه جوجکی ههئنان ◊ فَرِحَ الشَّيْنُ: شتهکهی فراوان کرد ◊ فَرِحَ الله الغمَّ: خودا خهم و خفمتهکهی لابرد و رهواندیهوه ◊ اِنْفَرَجَ الشَّيْنُ: شتهکه فراوان بوو ◊ دمگوتری: (انفرج ما بين الشينين) درزی نیوان دوو شتهکه فراوان بوو ◊ اِنْفَرَجَ القَمُّ والكربُ: غهم و نارپهحتیهکان رهوانهوه و نهمان ◊ تَفَرَّجَ الرجلُ بكذا وعليه: پیاومهکه تهسهلالای هاتو خهم و پهزاری رهوینهوه، بهو گهران و تهماشا کردنه غهمهکانی بهبادا.

التفارجُ: (تفارج الأصابع) بۆشایی و درزی نیوان پهنبهکان ◊ الفَرَجُ: درزو قهوارهی نیوان دووشت ◊ ههروا به کینایه و درکه بهشهرمگای نادمیزاد دمگوتری و بهزوری بۆ نهو وانیک و هینهی پیاوو نافرمت بهکاردی ◊ ههروا ناوه بۆ

یهک بیجوی بوو نهمه کاتیک دمگوتری: که
 حیوانهکه عامدمتی واین زیاد له بیجویهکی
 بین ◊ افره بالامر: تاکړهو بوو له کارمهکیدا ◊
 افره الشئی: شتهکی تاک کرد وای ن کرد تاکه
 شت بین ◊ جیای کردهوه ◊ دووری خستهوه ◊
 افره الیه رسلاً: پیاویکی بؤ نارد بته دارهک و
 پیویستیاتهوه ◊ فره الرجل: پیاومهکی تیگه بیشت
 ◊ له خه لک گوشه گیر بوو چووه خه لوهوه بؤ
 خودا پهرستی ◊ فره برایه: سوور بوو له سهر
 رای خوی و تاک رهوی ره چاو کرد ◊ فره
 الذهب: دمنکه نالتونه کانی له ملوانه که که دا به
 میروی زیوو شتی وا جیا کردهوه، واته: هه موو
 میروه نالتونه کانی نه خستنه په نا په کترهوه
 به لکوه به دمنکه مرواری و به ردی گران به هاو
 دمنکه زیو ناوانی کردن ◊ فره الشئی: شتهکی
 کرده چهند تاکیک ◊ فره الأشياء: شته کانی
 لیک دوور خستنهوه؛ ناوانی کردن به شتی تر ◊
 افره بالامر: به تهنیا کارمهکی خسته نه ستوی
 خوی دیکتاتوریی نواندو تاکړهوی تیدا کردو
 نه بهیشت کهس هاوبهشی بکا ◊ افره بنفسه:
 گوشه گیر بوو خوی له خه لک جیا کردهوه ◊ فره
 بالامر: به مانا (انفره) دی ◊ استفرد بالامر او
 الراي: تاک رهوی کرد له کارمهکی دا نه بهیشت
 کسی تر هاوبهشی بکهن ◊ سوور بوو له سهر
 رای خوی رای تری قبول نه بوو ◊ استفرد فلاناً:
 به تهنیا له گهن فلاندا کو بیوه ◊ فلانکه سی
 به تهنیا بینی ◊ استفرد الفواص هذه الدرّة:
 مهله وانه که نهو که وه ره ری به تهنیا دست
 کهوت هیچی تری له گهن نه بوو ◊ استفرد
 الشئی: شتهکی به تهنیا هه لگرت و هیچی تری
 له گهن نه بوو ◊ الإنراد فی النحر: له زاراوه
 نه خودا نیفراد نه وهیبه تهنیه و کونه بین ◊ له

هیلکه که شکاو جوچکی ن هاته دمر ◊ افرخ
 الزرع: کشت و کاله که په لو پوی کردن ◊ افرخ
 فزاده: دلی نارام بوو خه مو خه فته تیدا
 نهمان ◊ افرخ روعه: دلی بی خه مو بوو ◊ افرخ
 الأمر: کارمهکی دوی چهواشه بی معلوم بوو
 دمر کهوت چونه و چونه نیه ◊ افرخ الله روع
 فلان: خودا خه مو خه فته تی له دلی فلان لایرد
 ◊ افرخ القوم بیضتهم: خه لکه که نهینی خویان
 ناشکرا کرد ◊ فرخ الطائر والبيضة والزرع:
 بالندمهکی بیجوی هه لئنان ◊ هیلکه که جوچکی
 ن هاته دمر کیلکه که جوچکی تیدا په میدا بوو ◊
 فرخ القوم: خه لکه که ترسان و زهلیل بوون ◊
 فرخ الأمر: کارمهکی دوی چهواشه بوونی ناشکرا
 بوو واقیعه کی روون بوه ◊ دمگوتری: (باض
 الشيطان في رأسه وفرخ) شهیتان گهرای له سمری
 دنایه وهو گو مری کرد ◊ استفرخ الطائر:
 بالندمهکی رگرت بونه وهی هیلکه بی بکا ◊
 جوچکی بی بهره م بینن ◊ الفرخ: له
 بنه رمتدا ناوه بؤ بیجوی بالنده، جوچکی
 په له وهر بیجوی هه موو هیلکه که ریک ◊ همروا
 ناوه بؤ هه موو بیجوی بچکوله گیانداران ◊ بؤ
 نه مامی درخت ◊ بؤ پیاوی زهلیل و زیر دسته
 ◊ به رو بوومی کشت و کال که زاری کرد بیته وهو
 دمنکه کی دمر کهوت بین ◊ پیشه وهی دماغ.
 فراخ الشجرة: نهو خه لزو چرو بهیه که له سهر
 بنکی درختی بر او دا هه لمداته وه ◊ الفرخه:
 نوکه رمبی پان ◊ الفروخ من السنبل: نهو
 دانه و تلهیه له گوله که میدا دمر کهوت بین رهق
 بووبین ◊ الفارخ: شوینی جوچک هه لئنان،
 کیلگی په له وهر هه لئنان.
 فرده بالرای: سوور بوو له سهر رای خوی و تاکړهو
 بوو ◊ افرت اشئ الحیوان: حیوانه میینه که

کیتوی ◊ له بواری وشهدا (مُفرد) وشهیهکه
 بهشیک له وشهکه بهشیک له ماناگهی
 ناگهیمنی ◊ بهلکو هموو وشهکه دهلالمت دمکا
 لهسر ماناگهی ◊ المُفرد: دمگوتری: (راکب
 مُفرد) سواریکه خوی و حوشرمهکه بهتی کهسی
 تری لهگه لدا نیه ◊ فَرْدَسَ الْکَرَمِ: بهل و پوی
 میوهکه لیك بلاو کردنهوه و کهپری بؤ کرد ◊
 فَرْدَسَ قَرْنَهُ: هاوشانهکه خوی بهزویدا دا بؤری
 دا ◊ فَرْدَسَ وَعَاءَ التمر: بهچنه و بوشی
 خورماکهی ناواخن کردو زوری تی پهستاوت ◊
 الْفَرَادِسُ: دمگوتری: (رجل فرادس) پیاویکی
 نيسقان نهستوره ◊ الْفَرْدَسَةُ: پان و پؤر ◊
 الْفَرْدُوسُ: زیدمزوری گمنم و شتی وا ◊ الْفَرْدُوسُ:
 باغیک که هموو جوړه میوهکهی تیدا بی ◊
 شوینیک زوری درختی میو لی بی ◊ ناوی
 باغیکه له باغهکانی بهمهشت.

فَرَّ فَرًّا فِرَارًا: هلات. فَرَّ اليه: پهناى بؤ برد.

فَرَّ: پهلهی کرد خیرا رویی ◊ دمگوتری: (فَرَّ
 الفارس) سوارچاکهکه مهودای رۆیشتنهکهی
 فراوان کرد بؤنهوهی بهناسانی کهوانهیی
 بگمپتهوه.

فَرَّ فُلَانٌ: فلانکس تاهى کراوه و قابوو.

فَرَّ الدابة: ددانی ولاخهکهی سهیر کردن بزانی
 ناخو شيلهی ماون، پیره یان گهنجه، تهمنی
 چهند ساله.

فَرَّ الأمر: ليكولينهوى لهکارهکهدا کرد بؤنهوهی
 بزانی چؤنهو چؤن نیه ◊ دمگوتری: (فَرَّ فُلَانٌ
 عما في نفسه) پرسیار له فلانکس کرا بؤنهوهی
 چی له دلی دایه دمری بخا ◊ أَفْرَتِ السرابُ:
 ولاخهکه ددانی کهوتن بؤنهوهی له شوینیان
 ددانی تر برپوینهوه ◊ أَفْرَ فُلَانًا وَغَرَهُ: وای لی

بواری شهرعدا نیفردا نهومیه حاجی نیحرام
 بهحهجو و عهمره بهیهکهوه نهبهستی ◊ واته
 بهجیاو پهک لهداوی پهک نیحرامیان بؤ
 بهبهستی ◊ الفارِدُ: تهنیا، تاقهوه بوو ◊ تهره بوو
 ◊ دمگوتری: (ثور فارد) کهلهگا که له گا رانهکه
 جیا بؤتهوه، تاکهوه بووه ◊ (شجرة فاردة)
 درهختیکه له درهختهکانی تر جیا بؤتهوه،
 دوور لهپهله درهختهکان رپاوه ◊ (ناقة فاردة)
 حوشرمهکه له لهورگا و دویلاودا شوینی جیابه ◊
 (شاة فاردة) مهریکه بهجیا لهمالهوه دمدوشری
 ◊ همروا وشهی (الفارد) ناوه بؤ شهکری زور
 سبی ◊ همروا ناوه بؤ حوشره نیهری زور
 کهتهو بههیز ◊ فَرَادُ: دمگوتری: (جاء القومُ فَرَادًا
 وفراداً وفرادى) خهلهکهکه یهکیهک هاتن ◊
 الفرد: تاک ◊ تاکهوه بوو بؤ مینیه دمگوتری:
 (الفردة) ◊ همروا ناوه بؤ کهسانیک گۆشهگیر
 دهبین لهکۆمهل جیادهبینهوه ◊ الْفَرْدَانُ: تاک،
 تهنیا، بؤ مینیه دمگوتری: (فردى) ◊ الْفَرْدَةُ:
 تهپۆلکه ◊ الْفَرْدَةُ: کهسیک زور گۆشهگیر بی
 زور خو تاق بکاتهوه ◊ الْفَرْدِيَّةُ: تاکرپهوی،
 دیکتاتورى ◊ رېبازیکى رامیارییه دمهسلات
 دمداته دست تاک و برپای به ریکخراوی
 جهماومریی نیه ◊ الْفَرَادُ: فرۆشیاری کهوهمری
 بهنرخ و بهها، مرواری ◊ نهو کهسهی ملوانکهی
 کهوههر دروست دمکا ◊ الْفَرْدُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: تاک
 ◊ تاقانه ◊ الْفَرْدُ: نهو نهستیرانهن که
 بهدهوری نهستیرهی (سورمیا) سیومیلهومیه ◊
 (فُرُودُ النجوم) تاکه نهستیرمکان ◊ الْفَرِيدُ: تاک و
 تهنیا ◊ تاقانه ◊ دمکه مرواری زیو و شتی تری
 تی بکهوی ◊ تاکهکهی پیی دمگوتری: (فريدة) ◊
 کهوههری بهنرخ و بهها ◊ الْفِرَادُ مِنَ النَّوَقِ:
 حوشری تاقهومبوو، تهره بوو ◊ الْمَفْرَدُ: کهلهگا

کرد فلانکس هه ئین ۵ أَفَرَّ رَأْسُهُ بِالسَّيْفِ:
سه‌ری به شمشیر لهت کرد ۵ فَاذْرُهُ: نهو
لهومزعو حالی منی کۆلیهوه منیش لهومزعو
حالی نهوم کۆلیهوه ۵ اِفْتَرَّ البَرَقُ: هه‌وره
بروسکهکه مه‌شخه‌لی دا ۵ اِفْتَرَّ فلان: فلانکس
پیکه‌نی و ددانی دهرکه‌وتن ۵ ده‌گوتری:

اِفْتَرَّ عن اسنانه ضاحِكًا: له‌حاله‌تی پیکه‌نیندا
ددانی دهرخستن ۵ اِفْتَرَّ الشَّيْءُ: بۆنی شته‌که‌ی
کرد هه‌لی مزی ۵ تَفَارَّ القَرْمُ: خه‌نکه‌که له‌بهر
یه‌کتر هه‌لاتن ۵ الفَرَّ من الشَّاءِ: نهو به‌رخه‌یه
له‌شیر بر‌درا‌بیته‌وه وه‌له‌وه بووبی و توانای
له‌ومر خوار‌دنی په‌یدا کردبی ۵ الفَرُّ: باشترین
شت ۵ ده‌گوتری: (هذا فَرٌّ مالي) نه‌مه چاکترین
مان و سامانه ۵ الفَرُّ من الناس: پیاو ما‌هول و
که‌سایه‌تی خیل ۵ گوتراوه: (هو فَرٌّ قومه) ۵
الفَرَّاءُ من النساء: ناهرمتی دهم و ددان جوان و
رینک و پیک ۵ الفُرَّةُ: به‌مانا (الفُرُّ) دئ ۵ الفِرَّةُ:
ده‌گوتری: (هو حسنة الفِرَّة) پیکه‌نینی جوانه ۵
زمرده‌خه‌نه‌ی جوانه ۵ الفُرِّيُّ: ده‌سته سه‌ریازی
شکاو و هه‌لاتوو له‌بهری جه‌نگ ۵ الفَرِيرُ: به‌مانا
(الفَرَارُ) دئ ۵ المَفَرُّ: هه‌لاتن ۵ په‌ناو شوینی
دالده دان.

فَرَزَّ الشَّيْءُ والنَّصِيبُ: شته‌کانی جیا‌کرد‌موه،
به‌شه‌کانی جیا‌کرد‌موه، لیکی دوور خسته‌نه‌وه.

فَرَزَّ مَسَامَ الجَسَدِ العَرَقُ: کونکونۆکه‌ی پیستی له‌ش
عه‌رمه‌قیان دهردا.

فَرَزَّ الفُدَّةُ اللَّعَابُ: غوده تقی دهردا.

فَرَزَّ القَطَنُ رِغْمَهُ: لۆکه خراپه‌که‌ی له لۆکه چاکه‌که
جیا‌کرد‌موه ۵ اَفْرَزَهُ: به‌مانا (فَرَزَهُ) دئ ۵ اَفْرَزَ
فلاناً بشيئٍ: فلانکسی به‌و شته تاییه‌ت کردو
بۆ نه‌وی دانا ۵ اَفْرَزَ الصَّائِدُ الصَّيْدَ: نیچیر‌موان و

پرا‌که‌ره‌که فرسه‌تی له نیچیره‌که هیناو له
نزیکه‌وه ته‌قه‌ی ئی کرد ۵ فارز شریکه: له
هاوبه‌شه‌که‌ی جیا بۆوه ۵ فَرَزَّ علیه برأيه تفریزاً:
پرای خۆی به‌سهردا سه‌پاند ۵ بریاری خۆی بۆدا ۵
اِفْتَرَزَّ الأمرُ: رای سه‌ربه‌خۆی له‌کاره‌که‌دا
پا‌گه‌میاند ۵ تَفَارَزَا الشَّرْكَتُ: کۆمپانیا‌که‌یان واز ئی
هینا هه‌لیان وه‌شاندموه ۵ الإفریزُ: نهو کۆپله‌و
دی‌کۆره زیاده دهر‌چوانه‌ی به‌ دیواری
باله‌خانه‌که‌نه‌وه دهر ده‌که‌ون و مگوو سوپان و
ناو دوور‌خه‌رموه ۵ الفَارِزُ: ده‌گوتری: (كلام
فارز) قسه‌یه‌کی ناشکراو په‌کالا که‌رمومه‌یه ۵
الفَرِزُ: شوینی نزمایی نیوان دوو ته‌پۆنکه ۵
الفَرِزُ: به‌ش و یاری جیا‌کراوه ۵ الفَرِزَةُ: درزی
شتی نه‌ستور ۵ الفِرِزَةُ: به‌مانا (الفِرِز) دئ ۵
المفريز: جیا‌کراوه له‌شتی تر ۵ قوماشی په‌راویز
چندر او ۵ الفَرِزَةُ: هه‌نگوتکه هه‌ویر ۵
تاکه‌که‌ی (فرزدقه) په ۵ نازناوی شاعیری
به‌نابانگی عه‌رمبه‌که ناوی (هَمَام) ه.

فَرَسِيَ الأسدُ فَرِسَةً فرساً: شیره‌که نیچیره‌که‌ی
گرت و گوشتی.

فَرَسِيَ الذَّبِيحَةَ: ملی گوشتیه‌که‌ی شکاند پێش نه‌وی
گیانی دهر‌چی ۵ له‌نایینی نیسلامدا نه‌و جووره
سه‌برینه نه‌ی ئی کراوه.

فَرَسِيَ الأمرُ فَرَسَةً: به‌ تیروانینی تیزو وردی خۆی
جووه ناو نیشه‌که‌وه.

فَرَسِيَ فَرَسَةً وفروسةً وفروسيةً: چاک فیری سوار
چاکی و به‌خێو‌کردنی نه‌سپ بوو ۵ فَرَسَ فلان:
فلانکس بوو به‌ خاوه‌ن راو بۆ‌جوونی باش و
لیزان له‌کاروباردا ۵ ده‌گوتری: (فهو فارس بالأمر)
زاناو ناگاداره به‌ راپه‌راندنی کاروبار ۵ اَفْرَسَ
الرَّاعي: شوانه مه‌رکه بی ناگاو که‌مه‌تر‌خه‌م

فَرَسُ الْبَحْرِ: جَوْره ماسیهکی دهریابین سهریان
ومکوو سهری نهمسپ وابه.

فَرَسُ النهر: گیانداریکی شیردهره ناو دایدیمپوشن ناوه
زانستییهکهی (هیپوبوتاسه) ◊ الفَرَسَة:
نهمخوشییهکه تووشی پشت دمینی و کومی دمکا ◊
برینیکه له نهمستو دئو دایدیموشینی ◊ نهمگر
یمکنیک فهمقرهیهکی پشتی نهمینی دمگوتری:
(أصابتَه فَرَسَة) تووشی پشت کوری بووه ◊
الفَرَس: کوژراو بو نیرو می یمک شیومیه،
دمگوتری: (بقرة فَرَس رثور فَرَس)، همروا
وشهی (الفَرَس) ناوه بو داریکی کهوانهیی
دمگریته نهمقهی قهپاسه و گوریس بو شمتک
دانی شت.

الفَرَسَة: نهم ناژهل و همپوانهیی درنده دمیکاته
نیجیری خوی تیکی دمشکینی ◊ فَرَسَخ:
لهکولی بووه ◊ دمگوتری: (فَرَسَخ عَنْه الحمی
والمرض) لهرزو تاو نهمخوشیهکهی لهکول بووه ◊
الفَرَسَخ: کهلهبرو کون و قهلیشت ◊ زهمانیکی
زور لهشهو و رۆز ◊ پیومریکی کونه له
پیومرگانی پیوانهیی دریزی به سی میل
مهمزنده دمکری ◊ همرشتیک زورو نهمپراوه بی
◊ المَفَرَسَخ: دمگوتری: (سراویل مفرسخه) دهرپی
پان ◊ الفَرَسین: سمی حوشتر، لای خواروی قاج،
هی نهمسپ پیی دمگوتری: (حافر) ◊ هی مروؤف
(قدم) ◊ المَفَرَسُ من الرجال: پیاونیک دم و جای
گوشتن بن.

فَرَشُ النَباتُ فَرَشاً: گیاو گزمکه بهسمر زهویدا
بلاو بووه.

فَرَشُ الشَّيْ فَرَشاً فَرَشاً: شتهکهی بلاو کردموه.

فَرَشُ الطائرُ جناحیه: بانندمهکه بالهکانی بلاو
کردنهمه لهشهمقهی بالیداو فَرَشِ ◊ (و فَرَشَ

بوو، گورگ فرسمتی لی هیناو هندیک له
مهر و بزنهکانی خنکاندن ◊ افرس فلان الأسد:
فلانکهمس و لاهمهکهی بهجی هیشت بو شیرمه
بوئهمهوی خوی رزگار بکا ◊ فَرَسَهُ مَفَرَسَةً
و فراساً: له سوارچاکی دا بهسمر فلانکهمسدا
بالادهمست بوو ◊ فَرَسُ الأسدُ الفَتَم: شیرمه
زوری له مهر و بزنهکان کهلهپارچه کرد ◊ فَرَسُ
الأسدُ الشَّيْ: شتهکهی پانواند بو شیرمه
تابیکاته نیجیری خوی ◊ افرس فرسته:
نیجیرمهکی خوی گوشت ◊ فَرَسُ فلان:
فلانکهمس خوی و نیشاندا سوارچاکه له نهمسپ
سواریدا پیشکهوتوه ◊ دمگوتری: (فلان لیس
بفارس ولکنه یفرس) ◊ فَرَسُ فی الشَّيْ: زوری
له شتهکه کولیهمه و وردمکاری تییدا کرد ◊
دمگوتری: (فَرَسُ فیه افرس) خیر و خوشی لی
چاومروان کرد، دیاردهی پیوامتی و مهادیمتی
تییدا بینی ◊ الأفرس: دمگوتری: (همو افرس
بالأمور) زانوا لیزان له کاروباردا، زیرهک و
لیهاتوووه بو نهمجامدانی کارمکان ◊ الفَارس:
سوارچاک و لیزان له سواربوونی نهمسپ دا ◊
الفَارسان فی الجیش: سوارهی سوپا ◊ نهمو
جهنگاومرانهی بهسوار نهمسپ دهمجنگن ◊
شیر ◊ لیزان له ههمسوراندنی کاروباردا ◊
فارس: نهمتهومیهکی ناری نژادن ◊ (بلاد فارس)
ولاتی نیران ◊ الفارسی: تاکی فارس نژاد ◊
الفارسیة: زمانی فارسی ◊ الفَرَسَة: پیش بینی و
لیزانی له ناواخنی کارمکاندا ◊ راو بوچون
دهربارهی چونیهمتی فلان ◊ دمگوتری: (فراسی
فی فلان الصلاح) ◊ الفَرَس: درندهیهک زور
نیجیری کهلهپارچه بکا ◊ الفَرَس: نهمسپ (ناوه
بو رهمگزمکه) ناوی تاکهکانی (الحیل) بو نیرو
من

بالندهکه بالهکانی بلاوکردنهوه و فری ۵
 الفَرَشُ: پهپوله ۵ رمگزی پهپوله هر
 بالندهکه له پیږی پهپوله بی نهوانی
 بهدوری چراو گلپو و شتی وادا کوډمینهوه
 خویان بهسوتانندن دمدن ۵ نهو بلقه
 بچکولانهای دمکونه سر ناو و شلممنی تر ۵
 فَرَشُ اللسان: گوشتی بنی زمان.

فَرَشُ الظهر: شوینی لی روانی سهری پهراسومکان له
 پشت دا ۵ الفَرَشُ: راخهری ناو مال هرشتیک
 مرؤف رای بخاو بولهسر دانیشتن و پشوو دان ۵
 خانو و مال ۵ لانهای بالنده ۵ بنکی زمان
 لهقولایی دم دا ۵ الفَرَاشَةُ: تاکی پهپوله ۵
 پیایوی سهر بچکوله ۵ هر نیسقان و ناسنیک
 باریک و بچوک بی ۵ کمیک ناوی ماوه له بنکی
 حهوزدا ۵ نیسقانیکی بچکوله له و ههشت
 نیسقانهی فاوغی میشکییان پیک هیناوه ۵
 الفَرَاشَةُ: پیشهی فهرایشی و جی راخستن و
 پاککردنهوی راخهرو شتی وا ۵ الفَرَشُ: نهو
 کهسهی کاری جی راخستن و پاککردنهوی
 ناومال و فهرانگه لههستو دگرئ ۵ نهو
 کهسهی کورسی و راخهرو شتی وا بهکری دمدا
 بهکهسانی دیکه به بونهی داومت و شایی و
 شینهوه ۵ الفَرَشُ: فهرشو و راخهری ناو مال
 (فرش المسائل) شی کردنهوه و لیکوئینهوه له
 مهسهلهکان و حوکم و ناکامهکانیان ۵ دمشت و
 ساری بهربلاو ۵ شوینیک زور گزو گیای تیدا
 پوایی ۵ کشت و کال کهبهسر زمویدا بلاو
 بیتهوه ۵ بیچوه حوشترو گولک و شتی وا که
 بچوک بن و بهکاری نهوه نهیمن باریان لی
 بندری ۵ الفَرِشُ: راخهر ۵ لهگیاو گزدا بریتییه
 لهو گیاو گزهی لهسر لاسکی خوی ناوستن و
 بهسر زمویدا بلاو دهبیتهوه ۵ المَفَرَشُ من

لفلان بساطاً) بهرمیان بو فلانکس راخست
 مافوریان بو بلاو کردهوه ۵ (فَرَشُ الدار و غيرها
 بالجاره) بهردی له تهختی خانومهکدا بلاو
 کردنهوه رمصیفی کرد.

فَرَشُ الأمر: روداوهکی بلاو کردهوه بهخهکی
 راگهپاندا.

فَرَشُ فلاناً امره: کارمکی خوی بو فلانکس باس
 کردو باشباش تیی گهپاندا ۵ أفرَشَ الرجلُ:
 پیاوهکه بوو بهخاومن فهرشو ۵ أفرَشَ الشجرُ:
 درمختهکه لقو پویبی کردن، لقو پویبی بلاو
 کردنهوه ۵ دمشگوتری: (ما أفرَشَ عنه) جی بوو
 وازی بی لهوه هینا ۵ أفرَشَتِ الشجعةُ الرأسُ:
 برینهکهی لهسهریدا پهیدا بوو گوشتی بری و
 نیسقانی نهشکا ۵ أفرَشَ فلاناً: باشمله بهخراپه
 باسی فلانی کرد ۵ أفرَشَ السيفُ: شمشیرمکی
 مشت و مال کرد ۵ أفرَشَ فلاناً بساطاً: بو
 فلانکس بهرمی راخست و میوانداری کرد ۵
 فَرَشَ الطائرُ: بالندهکه بالهکانی کردنهوه و فری
 ۵ فَرَشَ الزرعُ: کشت و کالهکه بهسر زمویدا بلاو
 بووه و گهشی کرد ۵ فَرَشَ فلان الدارُ: فلانکس
 تهختی خانومهکی کونکریت و کاشی کرد
 تهبلیتی کرد ۵ فَرَشَ فلاناً بساطاً: بهرمیهکی بو
 فلانکس راخست ۵ إفرَشَ الشئُ: شتهکه
 راخرا، بلاو بووه ۵ إفرَشَ الثوبُ و غيره:
 قوماشهکی راخست و کردی بهراخهر ۵ إفرَشَ
 السماءُ القومَ: ناسمان بارانی بهسر خهکهکهدا
 باراندا ۵ إفرَشَ فلاناً: فلانکسی بهزمویدا داو
 چووو سهری سواری بوو ۵ إفرَشَ لسانه: زمانی
 کردهوه بهنارمزوی خوی قسهی کرد ۵ إفرَشَ
 أثره: شوین پیی ههنگرت: شوینی کهوت ۵
 إفرَشَ الشئُ: شتهکه بلاو بووه ۵ تفرَشَ الطائرُ:

الجمال: نهو حوشرانهی دوگیان نیه ◊ المَفْرَشُ: قوماشی نهستورر کهدهکری به خیمه و رِشمان ◊ پهردهیهکه بهسهر سفره و خواندا دمدری ◊ المَفْرَشَةُ: فهرشیکی بچکوله ◊ پارچه خیمهیهکه جاجم و جاحیکه لهسهر گورتان و زین و بارو بارگنه دا بلاو دمکریتهوه ◊ سوار لهزیر خویهوه بهسهر گورتان و زینی دا دمدا ◊ المَفْرُوشَةُ: دهگوتری: (ناقة مفروشة الرجل) حوشریکی هاج خواری و خیچه ◊ فَرَشَحَ فَرَشَحَةً: هاجی لیک دوورخستهوه ◊ نیوان هاجهکانی پان کرد ◊ فَرَشَعَتِ الدَابَّةُ: نازهلهکه هاجهکانی پان کردنهوه بونهوهی بیدوشن ◊ تَفَرَّشَحَ: بهمانا (فرشح) دی ◊ الفِرْشَاحُ مِنَ الحِرَافِرِ: ولاحی هیدی و لهسهر خو ◊ نهگهر بؤ ههور بهکارهات مهبهست ههوری بی بارانه ◊ نهگهر بؤزهوی گوترا: مهبهست زهوی پان و پوره.

فَرَسَ الثَّرِبَ وَغَرَهُ فَرَساً: لهباری دریژی قوماشهکهی دادری ◊ کونی کرد ◊ فهوارهی تیکرد.

فَرَسَ الحَذَاءَ النَمْلَ: بینهجهیهکه نعلهکهی کون کرد بونهوهی شیراکی تیهلهکیشی.

فَرَسَ الحِیرَانَ: بندمستی نازهلهکهی ههنگاوت، گوللهو تیرمهکی لهبندمستی دا.

فَرَسَ الفَرَسَةَ: ههلهکهی قوستهوهو نهبهیشت لهکیسی بچی ◊ بهناواتی خوئی گهیی.

فَرَسَ فَرَساً: ماسولکهی نیوان شانی و سنگی نازاری بوو ◊ اَفْرَسَتِ الفَرَسَةَ فَلَئاً: ههل بؤ فلان رهخسا، ههل و مهرجهکه وای کرد فلان بهناواتی خوئی بگا ◊ دهگوتری: اَفْرَسَهُ الامرُ: کارهکه خوئی بؤ گونجاند ◊ فَارَسَهُ فِي الشَّيْنِ: نۆزهی لهگهلهدا کرد دهربارهی شتهکه ◊ اِفْتَرَسَ

الفَرَسَةَ: ههلهکهی قۆزتهوه ◊ اِفْتَرَسَ فَلَئاً ظُلماً: بهناحق نابروی فلانکهمسی برد، دهستی گهیشته ناموس و شهرهفی، تانهو تهشهری لی دا ◊ فَعَارَسَ القَرْمُ بَثْرَمَ: خهلهکهکه بهنۆزه جوونه سهر بیرهکهو ناوی پیویستیان لی دهرهینا ◊ فَعَرَسَ الفَرَسَةَ: ههلهکهی قۆزتهوه ◊ الفِرَاسُ: بههیزو توانا.

الفَرَسُ: (نوی المقل) بهری درمختی (الدوم) ◊ الفَرَسَاءُ مِنَ النَرَقِ: حوشریکه خو کهنار دهگری و پالهپهستؤ ناکا: کهسهر دویلاومهکه چؤل بوو نههجار دیته سهر دویلاومهکه و ناو دهخواتهوه ◊ الفَرَسَةُ: دمردیکه توشی فهقهری پشت دمیو و کوری دمکا، کۆمی دمکا ◊ الفَرَسَةُ: نۆزه: نۆزه ناودانی نازهل و نۆزه ناودانی کشت وکال ◊ یاساو ریسیایهکه خهلهکهکه لهناو خویاندا پهپروهی دمکهن بؤ دابهشکردنی ناو بؤ خواردنهوهو بؤ ناودیژی ◊ دهسگوتری: (انهز فلان الفرسة) فلانکهمس ههلهکهی قۆزتهوهو بهناواتی خوئی گهیی ◊ الفَرِيسُ: خاومن بهشه ناو ◊ الفَرِيسَةُ: نۆزه ناو ◊ یاساو ریسیایهکه خهلهکهکه لهناو خویاندا پهپروهی دمکهن بؤ دابهشکردنی ناوی خواردنهوهو ناودیژی کشت وکال ◊ پارچه ماسولکهیهکه لهنیوان شان و سنگ دا لهکاتی ترساندا دهکهویته لهرزین ◊ ماسولکهکانی سنگ ◊ دهسگوتری: (فلان ضخم الفريصة) فلانکهمس نازاو بههجرهکه ◊ المِفْرَاسُ: ناسنیکه رهق و تیزه معدمنی تری بی دهبدری ◊ کیردیکه دریژو تیزه بینهچی چهرمی پیلاوی بی دهبیری ◊ المِفْرَسُ: بهمانا (المفراص) دی ◊ المِفْرَاصُ: توت ◊ رهنگیکی سوره ◊ دهنکی بۆله تری.

فَرَضَ الشَّيْءُ فَرَضًا: شتهکه فراوان بوو.

فَرَضَ الشَّيْءُ فِيهِ فَرَضًا: شتهکه‌ی تی کوتا، تیی رږوکرد ۵ دموگوترئ: (فرض العود و فرض فيه العود).

فَرَضَ الْأَمْرَ: نمرکه‌که‌ی واجب کرد به پیویستی دانا ۵ فَرَضَهُ عَلَيْهِ: لسه‌ری همرز کرد.

فَرَضَ لَه نَسِي الْعَطَاءِ: له به‌خخش دا به‌شی بو‌دیاری کرد.

فَرَضَ الْقَاضِي فَرِيضَةً: دادومر شته پیویسته‌که‌ی مه‌زمنده کردو بپیری لسه‌ر دا.

فَرَضَ الْحَيْرَانَ فَرَاضَةً: نازده‌لکه که‌وته ساله‌وهو پیر بوو (فهر فَارِضٌ وَهِيَ فَارِضٌ) ۵ أَفْرَضَ لِفُلَانٍ: بو فُلَانِ كَسَ بِهِشِي دَانَا ۵ أَفْرَضَ الْمَالُ: ماله‌که که‌پشته نه‌ندازی زه‌کات ئی دهرکردن و زه‌کاتی تیدا واجب بوو ۵ أَفْرَضَ فَلَانًا: به‌شی مه‌زمنده‌گراو و پیویست کراوی دا به‌فُلَانِ كَسَ ۵ فَرَضٌ: بو زهدمروپی له‌مانای (فَرَضٌ) دئ ۵ فَرَضٌ الْبَاحِثُ: لیکولمه‌ومه‌که هه‌ولیدا مه‌سه‌له میراتیه‌که حمل بکا ۵ إِفْرَضَ الْجُنْدُ: سه‌ربازمه‌کان به‌شی دیاریکراوی خو‌بان و مرگرت ۵ إِفْرَضَ فَلَانًا: به‌شی دیاریکراوی دا به‌فُلَانِ كَسَ ۵ الْفَارِضُ: نه‌و که‌سه‌یه شاره‌زایه له‌دابه‌شکردنی میرات دا ۵ الْفَرَاضُ: جوړه زانیاریه‌که به‌هوییه‌وه دمه‌زاندري چون میرات دابه‌ش دمگري ۵ الْفَرَاضُ: سه‌رچاوه‌ی چوم و نه‌و شوینه‌ی ناومه‌که ئی هه‌لدمقولئ ۵ نه‌و بلتیه‌ ناگري له شقارته‌وه چه‌رخ و نه‌ستی و شتی وا به‌رز دمبیته‌وه له‌کاتی لیدانی دا ۵ الْفَرَاضُ: به‌مانا (الْفَارِضُ) دئ ۵ الْفَرَضُ: نه‌و نمرکه‌ی خودا لسه‌ر به‌نده‌گانی پیویست کردوو ۵ نه‌و شته‌ی نادمه‌یزاد بو‌خوی لسه‌ر خوی پیویست

دمکا ۵ هیکروم و بیرو بو‌جونیکه له‌بواری به‌لگه هینانه‌وهو گفت‌وگو بو‌ حمل مه‌سه‌له‌یه‌ک کاری پئ ده‌که‌ی ۵ به‌خششی دیاری کراو، موچه‌ی دیاری کراو ۵ مه‌تال ۵ تیر پیش نه‌وه‌ی بال و سه‌ره تیژمه‌که‌ی ئی به‌سه‌تری ۵ الْفَرَضَةُ مِنَ النَّهْرِ: شوینی ناو ئی خواردنه‌وه‌ی چوم ۵ الْفَرَضَةُ مِنَ الْبَحْرِ: شوینی له‌نگه‌رگرتنی که‌شتی ۵ هه‌روا وشه‌ی (الفرضة) ناوه بو شوینی قه‌لهم له‌ناو نامیری نوسین دا ۵ ناوه بو‌ کونی دیواری‌دمه‌رانم ۵ داکوتانی بزمارو شتی وا له دارو شتی وا ۵ گریژنه‌ی دمرگا ۵ چال و چوینی ناو قه‌دی کیو و نه‌ملاو نه‌ولای ۵ الْفَرَضِيُّ: هه‌رائیز زان، لئیزان له‌دابه‌ش کردنی میرات دا ۵ الْفَرِيضُ: هه‌رائیز زان شاره‌زا له‌بواری هه‌رائیزدا ۵ حوشتری به‌سالآ چوو ۵ الْفَرِيضَةُ: نه‌و نمرکه‌ی خودا لسه‌ر به‌نده‌گانی پیویست کردبی به‌کردن یان به‌نه‌کردن ۵ نه‌و نه‌ندازه‌یه‌ی دیاری کراوه نادمه‌یزاد بیکا، پیدا له عیباده‌ت و زه‌کاتدان و شتی تر ۵ هه‌روا وشه‌ی (الفريضة) ناوه بو نازل و و لاخی به‌سالآ چوو ۵ الْمِرَاضُ: نه‌و ناسنه‌ی شتی پئ دمه‌ریه‌وه ۵ الْمُرَضَةُ: دمگوترئ: (ثنايه مُرَضَةٌ) که‌لبه‌گانی تیژو بېرم ۵ الْمِرَضُ: به‌مانا (المراض) دئ.

فَرَطَ فَرَطًا: په‌له‌ی کرد زور خیرا بوو له نه‌نجامدانی کاریک دا.

فَرَطَ مِنْهُ كَلَامًا: به‌بی لیوردبوونه‌وه قسه‌ی له‌دهم دمرچوو، ناگای له‌خوی نه‌بوو قسه‌ی له‌دهم دمرچوو ۵ دمگوترئ: (فَرَطَ مِنْهُ خَيْرٌ أَوْ شَرٌّ) به‌بی تیضیکرین خیرا نه‌و کاره باشه یان خراپه‌ی له‌دهست هات.

فَرَطَ إِلَى سَيْفِهِ: په‌لاماری شمشی‌مه‌که‌ی داو پوتی کرد ۵ له‌ که‌لان دهری هینا.

فَرَطَ عَلَيْهِ فِي الْقَوْلِ: زَبَدَهُ رَؤْيِي كَرْد لَه قَسَه كَرْدَنَدَا.

فَرَطَ فِي الْأَمْرِ: لَه كَارَمَكَه دَا كَه مَتَمَرخَه مِي كَرْد ◊

بِه زُورِي وَشَمِي (فَرَطَ) لَه نَاو نَامَدَه كَرْدَن وَ خُ
سَازْدَان بُو چُونَه سَهَر نَاوَو شَتِي وَ اِ بَه كَار
دَه مَهِنْدَرِي ◊ اَفْرَطَ اِلَيْهِ رَسُولًا: بَه پَه لَه نَه يَرْد رَاوِي
بُو لَا نَارِد ◊ اَفْرَطَ فَلَان وَ لَدَا: فَلَان كَه س
مَنَدَا لَه كَه مِي بَه بَجُوكِ لَه قَه لَه مِ دَا ◊ دَه مَكُوتَرِي:
(فَرَطَ لَه وَلَدٌ) مَنَدَا لَيْكِي بَجُوكِي پَيْشِ خُؤِي بُو
بَه هَشْتِ جُو ◊ اَفْرَطَ الْعَقْدَ وَالْعَنْقَرَةَ وَفَرِهَمَا:
مِلَوَانَكَه كَه مِي بَجَرَانْدُو دَه نَكَه مورو مَكَانِي بِلَاو
بُو وَنَه وَه، هَيْشُوَه تَرِي وَ مِيوَه كَه مِي پَه رَت وَ بِلَاو
كَرْدَه وَه بُوْلَ بُوْلِي كَرْدُو بُوْلَه كَانِي بِلَاو كَرْدَنَه وَه
◊ اَفْرَطَ: زَبَدَه رَه وَي كَرْدُو لَه سَنُورِي خُؤِي
دَه رَجُو وَ ج لَه بُوَارِي كَفْت وَ كُودَا بِي يَان لَه بُوَارِي
هَه لَسُو كَه وَتَدَا ◊ بِيَاوِيكِي نَارِد بُوْلَايِ بُوْنَه وَه مِي
پِيدَاوِي سَتِيَه كَانِي جِي بَه جِي بَكَا ◊ اَفْرَطَ بِيَسَه اِلِي
سِيْفَه لِي سَتَلَه: بَه لَامَارِي شَمَشِي رَه كَه مِي دَاو
لَه كَالَان دَه رِي كَيْشَا ◊ اَفْرَطَ عَلَيْهِ: بَارِيكِي خَسْتَه
سَهَر كَه نَه تَوَانِي هَه لِي بَكَرِي ◊ اَفْرَطَ فَلَانًا:
پَه لَه مِي بَه فَلَان كَرْد.

اَفْرَطَ الشَّيْئُ: شَتَه كَه مِي پَيْشِ خَسْت؛ خَيْرَا هِينَانِي

◊ لَه بِيرِي جُو وَه ◊ اَفْرَطَ اَمْرَهُ وَفِي اَمْرِهِ: بَه پَه لَه
كَارَمَكَه مِي نَه نَجَام دَا پَه لَه مِي كَرْد لَه نَه نَجَام دَانِي
كَارَمَكَه پِيدَا ◊ (اَفْرَطُوهُ اِلِي الْمَاءِ) پَيْشِيَان خَسْتِ بُو
نَاو خَوَارِدَنَه وَه ◊ اَفْرَطَ الْغُرُوضَ: حَه وَزَمَكَه مِي پَر
كَرْد لَه نَاو تَابَه سَهَر مِي وَه رِزَا ◊ اَفْرَطَ فَلَان وَ لَدَا:
فَلَان كَه س تَه مَه نِي مَنَدَا لَه كَه مِي مَه زَنَدَه كَرْد
پَيْشِ بَالِغِ بُوُونِي ◊ اَفْرَطَ فَلَانًا فِي الْعَصْرَةِ:
فَلَان كَه مِي هَه لَنَا بُوْنَه وَه مِي كَيْشَه وَ نِي زَاعِ بَه رِبَا
بَكَا ◊ فَارَطَ فَلَانًا مَفَارَطَةً وَفَرَاطًا: پَيْشِ فَلَان
كَه وَت ◊ پَيْشِي رَكِي لَه كَه ل كَرْد ◊ فَرَطَ الشَّيْئُ
وَفِيهِ: كَه مَتَمَرخَه مِي تِيدَا كَرْدُو گَرَنَكِي بِي نَه دَا

تَا فَه وَتَا ◊ وَازِي لِي هِينَاو لَه بِيرِ خُؤِي بَرْدَه وَه ◊
فَرَطَ الْبَيْتَ: وَازِي لَه بِيرَه كَه هِينَا تَا نَاوِي تِي
هَاتَه وَه وَ پَرِيوَه لَه نَاو ◊ فَرَطَ فَلَانًا: فَلَان كَه مِي
پَيْشِ خَسْت ◊ فَرَطَ فِي الْعَصْرَةِ: هَه لَنَا بُو
كَيْشَه وَ نِي زَاعِ، وَ اِي لِي كَرْد كَيْشَه دَرُوسْتِ بَكَا ◊
فَرَطَ اِلَيْهِ رَسُولًا: نَه يَرْد رَاوِيكِي بُو نَارِدُو پَيْشِي
خَسْت ◊ اِفْرَطَ اِلَيْهِ فِي هَذَا الْأَمْرِ: لَه م كَارَمَدَا
پَيْشِي كَه وَت وَ پَيْشِ كَه وَت ◊ دَه مَكُوتَرِي: (فَلَان
مَفْرَطَ السِّجَالِ اِلِي الْعِلَا) فَلَان كَه س دَه سْت
پَيْشِي خَه مِي هَه مِي بُو بِيَاوَمَتِي وَ شَكُومَه نَدِيي ◊
اِفْرَطَ فَلَان وَ لَدَا: فَلَان كَه س چَه نَد مَنَدَا لَيْكِي بَه
بَجُوكِي مَرْدَن وَ پَيْشِ خُؤِي كَه وَتُوُونِ بُو
بَه هَشْتِ ◊ اِنْفَرَطَ الشَّيْئُ: شَتَه كَه مِي پَه رَت وَ بِلَاو
بُوو لَيْكِ هَه لُوشَا ◊ تَفَارَطَ الْقَوْمَ: خَه لَكَه كَه
پَيْشِي رَكِي يَان كَرْد ◊ تَفَارَطَ الشَّيْئُ: شَتَه كَه كَاتِي
بَه سَهَرِ جُو، فَه وَتَا ◊ تَفَارَطَ الرَّجُلَ: بِيَاوَه كَه
پَيْشِ كَه وَت وَ پَه لَه مِي كَرْد ◊ تَفَارَطَ الْهَمْرُومُ فَلَانًا:
خَه م وَ خَه مَفْتِ پَه لَه يَان كَرْد بُوْلَايِ فَلَان وَ شَان وَ
مِلِيَان كَرْت ◊ تَفَارَطَ اللَّطَا الْمَاءَ: قَه تِي كَه پَه لَه مِي
كَرْد بُو سَهَر نَاوَه كَه وَ بَه فَرِينِي خَيْرَا خُؤِي
كَه يَانَدَه سَهَر نَاوَه كَه ◊ تَقَرَطَ الشَّيْئُ: شَتَه كَه
كَاتِي بَه سَهَرِ جُو وَ فَه وَتَا، دَه مَكُوتَرِي: تَقَرَطْتِ
الْعِشَاءَ: كَاتِي نُو يَزِي عِي شَا بَه سَهَرِ جُو ◊ تَقَرَطَ
الشَّيْئُ: شَتَه كَه پَيْشِ كَه وَت ◊ دَه مَكُوتَرِي: (تَقَرَطَ
الْفَرَسُ الْخَيْلِ) نَه سَبَه كَه پَيْشِ رَه وَه كَه كَه وَت ◊
الْفَارِطُ: پَيْشِ كَه وَتُو وَ پَيْشِه نَكِ ◊ كَه سِيَكِ
پَيْشِ خَه لَكَه كَه بَكَه وَي نَاوِي يَان بُو نَامَادَه بَكَا ◊
الْفِرَاطَةُ: نَاوِي بَه لَاش لَه نِيَوَان كُومَه لَيْكِ هُو بَه وَ
كَه رَه ك دَا ◊ هَه رَه كَه سِيَكِ پَيْشِي رِ بَكَا تَه سَهَرِي
دَه تَوَانِي پِيدَاوِي سَتِي خُؤِي لِي دَابِي نِ بَكَاو كَه س
مَه نَعِي نَه كَا ◊ الْفَرَاطَةُ: نَامِي رِي كَه دَه نَكَه زَوَرَاتِي
پِي دَه مَكُوتَرِي ◊ الْفَرَطُ: سَنُورِ بَه زَانْدَن ◊

نیشیک زبده رموی تیدا بکری ۵ الفَرَطُ: نیشدمستی کیو ۵ دمگوتری: (أفراط الصباح) دیاردهو نیشانهی بهرمبهیان ۵ گزنگی بهرمبهیان ۵ الفَرَطُ: بهمانا (الفارط) دئ ۵ واته پشکهوتوو ۵ ناویک پیش هموو ناومکان بگا ۵ پیشهکی و سلفه که دمدری به کری شیستو حهقی کار ۵ له دوعا کردندا بؤ مندالی مردو دمگوتری: (اللهم اجعله لنا فَرَطاً) خودایه نم مندالهمان بؤ بکه به تیشوو دستپیکری کردهوممان بؤ قیامتمان ۵ الفَرَطُ: کاریک خاومنهکی زبدمرموی بکا لهکه متمرخه می تیدا کردنی دا تا لهکیس دمچن و دمهوتئ ۵ الفَرَطِي: مرؤقی سمر رهق ۵ حوشتری سمر رهق و چه موش ۵ المَفَارِطُ: (مفارط البلد) دمورو بهری شار ۵ فَرَطَحَ الشَّيْئُ: شتهکی پان و پؤر کردو بلاوی کردهو ۵ (رغيف مفراطح) نانیک پانکرومیه ۵ (رأس مُفراطح) سمری مهیل و پان ۵ فَرَطَسَ الخنزير: بهرازمه لوتی دریز کردهو ۵ الفِرطاسُ: لوتی پانهوه بوو ۵ دمگوتری: (أنف فِرطاس) ۵ الفَرَطُوسَةُ من الخنزير: لوتی بهراز.

فَرَعَ الشَّيْئُ فَرَاعَةً: شتهکه دریز بوو بهرز بؤوه ۵ فَرَعَ الشَّيْئُ فَرَعاً و فَرَعاً: سمر شتهکه کهوتو بهسمر گهلهکهیدا بالادست بوو، بوو به پیش سبوی و پیاو ماقولیان.

فَرَعَ الأَرْضَ: هاتوجوی بهناو زمویدا کرد ۵ فَرَعَ فَرَسَهُ: جلهوی نسهپهکی گرتهوه، توندی کرد. فَرَعَ بَيْنَ المتخاصمين: ناوانی دوو کیسه کارو دژهکانی کرد، ناشتهوایی خسته ناویانهوه.

فَرَعَ البکر: کچینی دراند ۵ بهردمی کچینی لایبرد.

فَرَعَ فَرَعاً: هزی زورو پړو دریز بوو ۵ أفرع الشَّيْئُ: شتهکه دریز بوو، بهرز بؤوه، بالای کرد ۵ أفرع فلان في قومه: فلانکس لهناو گهلهکهیدا بهرز بؤوه و ریزو شکومهندی بهدست هینا. أفرع في الجبل: بهکیومهکه ههنگمرا ۵ پبیدا سمرکهوت ۵ أفرع بنو فلان: خیلی فلان پیش هموو کهس ههولی دایبیکردنی لهومرو ناوی نازهلهکانیان داوه ۵ خیلی فلان نازهلهکانیان کهوتنه زاو زئو و مبهرهینان ۵ خیلی فلان بیجوی نازهلهکانیان سهربری ۵ أفرعت النعم: نازهلهکان زاو زهینان کردو بیجویان بوو ۵ أفرعت المرأة: نافرتهکه پیش مندالبوون خوینی بینی ۵ أفرع القوم من سفرهم: خهلهکهک پیش وادهی مهزمنده گراو له سهفهرکهیان گهراپهوه ۵ أفرع الحديث والأمر: دستی بههسهکردن کرد دستی بهکارهکه کرد ۵ دمگوتری: (نعم ما أفرعت) شتیکی باش بوو نهوهی دستت به کرد ۵ أفرع اللجام الفرس: لغاومهکه دمی نسهپهکی خویناوی کرد ۵ أفرع الأرض: بهناو زمویدا هاتوجوی کرد ۵ أفرع بسید فلان: گهورهی خیلی فلان دستگیر کراو کوژرا ۵ أفرع الرجل: نهمرکی پیاوهکی خسته نهستوی خوی ۵ فَرَع فلان: فلانکس بیجوی نازهلهکهی سهربری ۵ فَرَع بين المتخاصمين: دوو مرؤفه بهکیسه هاتووومکانی لیک کردهوه و صولخی نیوانی کردن ۵ فَرَع في قومه: بهسمر ههومهکهیدا بالا بوو ۵ فَرَع من الأصل المسائل: مهسهلهکانی له نسهلهکه دهرهینان ۵ دمگوتری: (فلان حسن التفريع للمسائل) فلانکس شارهزاو لیزان بوو بؤ شی کردنهوهی مهسهلهکان ۵ فَرَع الجبل وفي الجبل: بهکیومهکهدا سمرکهوت ۵ فَرَع الأرض: بهناو زمویهکهدا هاتوجوی کرد ۵ أفرع

تَفَرَعَنَ فُلَانٌ: فلانكەس لوت بهرزی نواندو خوی بهزلزانی ◊ بهرەوشتی فیرعه‌ونه‌کان پهفتاری کرد ◊ فِرْعَوْنُ: نازناوی پاشا کۆنه‌کانی میصره.

فَرَعُ الشَّيْئِ فِرَاعًا وَفِرْعًا: شته‌که خالی بوو.

فَرَعٌ مِنَ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی ته‌واو کرد له‌شته‌که بووهوه.

فَرَعٌ إِلَى الشَّيْئِ رُلَهُ: قه‌صدی شته‌که‌ی کرد بو‌ی جوو ◊ دمگوتری: (أَفْرَعَنَّ لَكَ) له عؤدمت دیم بادستم به‌تال بی.

فَرَعُ الْفَرَسِ فِرَاعَةٌ: ئەسه‌به‌که له رۆیشتنی و خیراییدا باش بووه پێشکه‌وتنی به‌دهست هیناوه ◊ فُرَعَتِ الطَّعْنَةُ: برینه‌که فراوان بوو ◊ أَفْرَعُ الْمَاءِ: ناومه‌ی رشت ◊ أَفْرَعُ الذَّمِّ: خوینه‌که‌ی رشت ◊ أَفْرَعُ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَرُحْمَا: زینرو زیو و نهو جوژه مه‌عدمناهی له‌قالب دا، کردنی به‌قالب ◊ أَفْرَعُ اللَّهِ الصَّبْرَ عَلَى الْقَلْبِ: خودا صه‌برو نارامی خسته ناو دله‌گانه‌وه ◊ فَرَعُ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی خالی کرد ◊ فَرَعٌ مَا فِي الْوِعَاءِ: نه‌وه‌ی له‌قابه‌که‌دا بوو رشتی.

أَفْرَعُ الْمَاءِ: ناوی به‌سمر خوی دا کرد ◊ تَفَرَعٌ مِنَ الشَّغْلِ: وازی له‌نیشه‌که هینا ◊ تَفَرَعٌ لَهُ: خوی بو‌ ته‌رخان کرد ◊ إِسْتَفْرَعُ فُلَانٌ: فلانكەس ریشایه‌وه ◊ إِسْتَفْرَعُ جِهْرَهُ فِي كَذَا: هه‌موو هیزو توانای خوی لهو نیشه‌دا سه‌رف کرد ◊ الْفِرَاعُ: خالی ◊ الْفِرَاعُ: بۆشایی ◊ شوینی جوول ◊ الْفِرَاعُ مِنَ الدَّلْوِ: نه‌و لا که‌چاییه‌ی دۆلچه‌که‌ناوی لێوه رۆدمکری ◊ حه‌وزه ناویک له‌پێستی ریشه و لاخ و شتی وا دروست بکری ◊ مهنجه‌لی گه‌وره، قازان که‌هه‌ل نه‌گیری ◊ ده‌شگوتری: (رَجُلٌ فِرَاعٌ) هیاویکی خۆش‌رۆیه ◊ (نَاقَةُ فِرَاعٍ) حوشتری نیشانه نه‌کراو ◊ الْفِرَاعَةُ: دله‌راوکی و

الْبِكْرُ: کچینی لایبرد، په‌رمه‌ی کچینی دری ◊ إِفْتَرَعَ الْأَمْرَ: دست‌ی به‌کاره‌که کرد ◊ تَفَرَعُ الشَّيْئِ: شته‌که لوقو پۆپی لی بوونه‌وه ◊ تَفَرَعُ الْأَعْمَانِ: لوقو پۆپه‌کانی زۆر بوون ◊ ده‌شگوتری: تَفَرَعَتِ الْمَسَائِلُ: مه‌سه‌له‌کان جوژ جوژ بوون و ری ری بوون ◊ تَفَرَعُ الشَّيْئِ: که‌وته‌سمر شته‌که، به‌سمری دا بالابوو ◊ تَفَرَعُ قَوْمَهُ: به‌سمر گه‌له‌که‌یدا بالابوو، پیزو شکۆمه‌ندی به‌دهست هینا ◊ الْأَفْرَعُ: که‌سێک قزی په‌رو چه‌رو دریز بن ◊ بو‌نافرمت ده‌گوتری: (فِرْعَاءٌ) ◊ الْفِرَاعُ: به‌رزو بلند ◊ ده‌گوتری: (هَرُ فِرَاعِ الطَّرْلِ) تابلیتی بالای به‌رزو بلنده ◊ بو‌میینه ده‌گوتری: (هَنْ فِرَاعٍ) ◊ الْفِرْعُ مِنَ كَلِّ الشَّيْئِ: وشه‌ی فه‌رع له‌هه‌موو شتی‌که‌دا ناوه بو‌سه‌ره ته‌رزوه سه‌ره تۆبه‌لاکی شت ◊ ده‌گوتری: (نَزَلُوا فِرْعَ الرَّادِي) له‌لای ژووروی دۆله‌که‌وه دابه‌زیون ◊ (فُلَانٌ فِرْعُ قَوْمِهِ) فلانكەس ریش سه‌پو گه‌وره‌ی گه‌له‌که‌یه‌تی ◊ توكُ وَ قَزَى سَمِرٌ ◊ هَمِرٌ شَتِيكٌ لَه‌شَتِيكِي تَر حِيَا بُووبِيته‌وه‌وه له‌و په‌یدا بووبی ◊ (فِرْعُ الشَّجَرَةِ) واته: لوقو پۆپی دره‌خت ◊ (فِرْعُ الرَّجْلِ) مندال و نه‌وه‌ی پیاو ◊ (فِرْعُ الْمَسْأَلَةِ) نه‌و باسو جو‌رتهمو شتانه‌ی له‌مه‌سه‌له‌که‌وه سه‌ره‌له‌دمدن ◊ الْفِرْعُ: په‌که‌م به‌ری سلکو زای حوشتر و مه‌رو بزنه ◊ له‌سه‌رده‌می نه‌زانی دا نه‌و نۆبه‌رمیان سه‌ر ده‌مب‌ری بو‌بته‌کانیان ◊ الْفِرْعَاءُ: نه‌و زه‌ویه‌ی به‌روبوومه‌که‌ی ناگاته ئەندازه‌ی نه‌و مه‌سره‌فه‌ی تیییدا کراوه ◊ فَرَعَنَ فِرْعَنَةً: خوی به‌زلزانی و لوتبه‌رزی نواندا ◊ فَرَعَنَ فُلَانًا: رینگای به‌فلان دا ببیته‌ دیکتاتۆرو هه‌لسو که‌وتی فیرعه‌ونی بنوینن ◊ تَفَرَعَنَ النَّبَاتُ: رومکه‌که گه‌شه‌ی کردو به‌رز بووه.

نارِ حَمَتِي دَمْرُونِي ۵ الفَرَقُ: بَمَفِرْؤُ جَوون ۵
 دَمگوتَرِي: (ذَهَبَ ذَمَهُ فَرَعًا) خَوِيَنِي بَمَفِرْؤُ جَوو
 ۵ الفَرِغُ: پَان و بَوْر ۵ جَهَوُ و كِيَرَدِي زَوْر تِيژ
 ۵ دَمگوتَرِي: (رَجُلٌ فَرِغَ) پِيَاوِيَكِي زَمَان تِيژو
 قَسَه زَانَه (طَعْنَةُ فَرِغَةٍ) بَرِيَنِيَكِي هَمَوَارَمِيِيَهو
 خَوِيَنِي لِي دَمتَكِي ۵ المُفْرَغُ: دَمگوتَرِي: (دَرَهَمٌ
 مُفْرَغٌ دَبْرَهَمُو زِيوِيَكِي لَهَقَالِبِ دِرَاوَه ۵
 المُفْرَغَةُ: دَمگوتَرِي: (حَلْفَةُ مَفْرَغَةٍ) نَهَلَقَهِيَهَكَه
 نَازَانَدَرِي سَهرو بَنِي كَامَهِيَه هِيَج شَوِيَنِي
 پِيَكَهوَه لَكَانِي پِيُوَه دِيَار نِيَه ۵ فَرَقَرَا: پَهَلَهِي
 كَرَد لَه رَوِيَشْتَنَدَاو هَمَنگَاوَمَكَانِي كُورَت كُورَتو
 خِيَرَا خِيَرَا هَاوِيَشْتَن ۵ خَوِي تَهكَانَد ۵ خَوِي
 رَاوَمَشَانَد ۵ فَرَقَرَا فِلَان: فِلَانكَهَس كَالْفَام بُوو
 بِيَتَمَهَقَل بُوو ۵ كَهزَاوَهِي بُو نَافَرَمَت دَرُوسَت
 كَرَد ۵ مَلِي نَايَه نَهَحَمَهَقِي و خَوِيَرِيَهَتِي ۵ فَرَقَرَا
 فِي كَلَامَه: هَمَهِي تِيَكَهَل و پِيَكَهَلِي كَرَدَن ۵ فَرَقَرَا
 الشَّيْئِي: شَتَهَكَهِي رَاوَمَشَانَدُو دَمگِي لِي هِيَنَا،
 كَرَدِي بَهشَمَهَقَشَمَهَه ۵ فَرَقَرَا الذَّنْبُ الشَّاءُ:
 گُورگَهَكَه مَهَرَمَكَهِي و نَجِر و نَجِر كَرَد ۵
 كَهَلَهَبَارچَهِي كَرَد ۵ فَرَقَرَا الشَّيْئِي: شَتَهَكَهِي
 هَهَلَتَهكَانَد، تَهكَانَدِي ۵ فَرَقَرَا فِلَان: نَامُوسو
 حَهِيَاي لَهكَهَدَار كَرَد ۵ بُوخَتَانِي بُو هَهَلِيَهَسَت ۵
 الفَرَاغُ: وِيَل و گِيَل و بِيَن مَهَبَهَسَت ۵ بِيَجُوِي
 مَهرو بَزَنو مَانگَا كِيُوِي ۵ شِيَر: كَه هَاوَشَانِي
 خَوِي كَهَلَهَبَارچَه بَكَا ۵ مَنَدَالِي تِيَكَهَبِيَشْتُو و
 پِيَكَهَبِيَشْتُو ۵ نَهسِيَك لَغَاوَهَكَهِي بَجُوَلِيَنِي و
 هَهوَلَبَدَا لَهسَهَرِي خَوِي دَامَالِي ۵ الفَرَفَارُ:
 دَارِيَكِي زَوْر رَهَقو پَتَهوَه زَوْر دَرَمَنگ دَمسُوتِي و
 دَمبِيَتَه خُوَلَهَمِيَش: كَاسَهو كَهوَجَك و شَتِي وَاي
 لِي دَرُوسَت دَمكَرِي ۵ جَوْرِيَكَه لَهكَهزَاوَهِي
 نَافَرَمَت ۵ الفَرْفَرُ: جُوَلَهَكَهِي بَجُوك ۵ الفَرْفُودُ:
 گَهَنجِي پِيَكَهَبِيَشْتُو ۵ جُوَلَهَكَهِي بَجُوك ۵ الفَرْفَرُ:

جَوْرِيَكَه لَهَرَمَنگ: رَمَنگِيَكِي سُوَرِي مَهِيَلَهو
 رَمَش ۵ دَمگوتَرِي: (جَوهر فِرْفِرِي) ۵ الفِرْفِرِيَن:
 لَهبُوَارِي پَرِيَشِكِيَدَا رَمَنگِيَكِيَه مَادَمَهِيَهَكَه بُو
 هِيَمُوَكَلُوَبِيَن بَهِيَدَا دَمبِي ۵ الفِرْفِرِيَنِي: (بُورل
 فِرْفِرِيَنِي) مِيَزِيَكَه بَهسُرُوشَت مَادَهِي فِرْفِرِيَنِي
 تِيَدَايَه بَهزَوْرِي.
 فَرَقَ بِيَن الشَّيْنِيَن فَرَقَا و فَرَقَانَا: دُووشْتَهَكَهِي لِيَك
 جِيَاكَرَدَنَهوَه.
 فَرَقَ بِيَن الحَصُوم: بَرِيَارِي دَا لَهنِيُوَان دُوو دَزُو
 رِكَهَبَهَرَمَكَان و كِيَشَهَكَهِي بُو يَهكَالَا كَرَدَنَهوَه ۵
 فَرَقَ بِيَن المتشَابِهِيَن: لَايَهَنِي جُوَدَاوَازِيِي نِيُوَانِي
 دُووشْتَه لِيَكجُووَمَكَانِي دِيَارِي كَرَدُو رُونِي كَرَدَمُوَه.
 فَرَقَ لَه عِن الأَمْر: كَارمَكَهِي نَاشَكِرَاكَرَد.
 فَرَقَ لَه الطَّرِيقُ أَر الرُّأْي: رِيَكَهَكَه نَاشَكِرَا بُوو، رُون
 بُووَه.
 فَرَقَ الشَّيْئِي: شَتَهَكَهِي دَابَهَش كَرَد.
 فَرَقَ اللهُ الكِتَابَ: خُوَدَا فُورَنَانِي بَهنَاشَكِرَايِي و
 رُونِي مَانَاو مَهَبَهَسَت نَازَل كَرَدَهوَه.
 فَرَقَ الصُّبْيَ: مَنَدَالَهَكَهِي تَرَسَانَد.
 فَرَقَ فَرَقًا: زَوْر تَرَسَاو هَهَلَلَهَرَزِي.
 فَرَقَ مِنْهُ: لِيِي تَرَسَا.
 فَرَقَ عَلَيْهِ: بَهزَمِيِي پِيَا هَاتَهوَه بُوِي بَه پَهروُش
 بُوو.
 فَرَقَ فِلَان: فِلَانكَهَس جُوَمُوَه نَاو هَهضَهَبَهو
 بَانُوَمَكَهو پِيِيَدَا رُوِيِي ۵ بَه سُرُوشَت و زَكَمَاك
 دَانِي شَاش بُوون ۵ دَمگوتَرِي: فَرِقت الأَسْنَانُ:
 دَدَانَهكَان شَاش و كَهَل بُوون ۵ فَرِقت الكَابَةِ:
 وَاخَهكَه كَلُوَتِيَكِي بَهزَرُو كَلُوَتِيَكِي نَزَم بُوو.
 فَرَقَ التَّيْسُ: نِيَرِيَهَكَه نِيُوَان دُوو شَاخَهكَانِي پَان
 بُوو ۵ پَان نِيُوَان دُوو گُونَهكَانِي پَان بُوو.

فَرَقَ الدِيكَ: كهله شيرمهكه دوو پوپنهى هه بوو، چونكه نيوانيان هه بوو. دموگوترئ: (فَرَقَ عَرَفَ الدِيكَ) پوپنهى كهله شيرمهكه دوولا بوو دوو كه رت بوو به زمكاك. د افرق العليل: نه خو شه كه چاك بووه. د افرق الناقه: حوشترمهكه بيچومهكه لى دوور كه وته وه. د يان دووسال و سى سالى به سه ردا تيبه رى ناوس نه بوو. د افرق فلاناً: فلانكه سى والى كرد بترسى و هاوار بكا.

أَفَرَقَ الرَّجُلُ رَجُلَهُ: بياومهكه مهرو بزنه كانى و نكردو فه وتاندى. د افرق ابله: حوشترمهكانى له پاوانه كه دا به ره للا كردن بو نه وهى بوخويان بله ومه رين. د حوشترمهكانى به كه ل نه دان و ناوس نه بوون. د فَرَقَهُ مَفَارَقَةً: لى دوور كه وته وه. د فَرَقَ بَيْنَ الْقَوْمِ: ته مفرقه و جودازازى خسته نيوان دوو شته لىك چوو مهكه دمشگوترئ: (فَرَقَ القاضى بَيْنَ الزَّوْجَيْنِ) دادومر مهكه بپيارى لىك جيابوونه وهى زن و ميردمكهى دا. د فَرَقَ الشَّيْئَ: شتهكهى پارچه پارچه كرد. د فَرَقَ اللهُ الْقُرْآنَ: خودا قورنانى پارچه پارچه و نابهت نابهت و سورت سورت نازل كردوه. د فَرَقَ الْأَشْيَاءَ: شتهكانى بهش كردن. د فَرَقَ الصَّبِيَّ: مندالهكهى ترساند. د أَفَرَقَ الْقَوْمَ: خه لكهكه بلاوميان لى كردو هه ريه كه يان به لايه كدا روى. د أَفَرَقَ الشَّيْئَ: شتهكهى بلاو كردوه. د دوولمت بوو. د دموگوترئ: افرق الصبح: به يانى گزنگى دا تاريكايى درى پى درا. د تفارق القوم: هه ومهكه هه ندىكيان له هه ندىكيان جيابوونه وه. د تَفَرَّقَ الشَّيْئَ تَفَرُّقًا وَتَفَرُّقًا: شتهكه كه رت و به رت بوو. د تَفَرَّقَ الرَّجُلَانِ: دوو بياومهكه لىك جيابوونه وه و هه ريه كه يان به لايه كدا روى. د التفارق:

پارچه و بهش. د (تفارق الشئ) پارچه بلاو بوومكانى شت. د دموگوترئ: (أَخَذَ حَقَّهُ بِالتَّفَارِيقِ) وه جبه و هه جبه و به شبهش مافى خوى ومه رگرت. د الفارق: نه وهى شتىك له شتىك جيا دمه كاته وه. د الفاروق: نه وهى حهق و به تال لىك جيا بكا ته وه. د نازناوى عومه رى كورى خه تتابه. د زور ترسان. د الفاروق: ترسانى زور. د الفراق: لىك جيابوونه وه به زورى بو لىك جيابوونه وهى جهسته به كاردى. د الفرق بين الامرين: جيا كرده نه وهى نيوان دوو كارو روداو. د نيوان دوو كومه له هزى سه ر. د توفه سه ر. د الفرق: به مانا شه قامه رى نيوان دوو كيو. د قه وارى گه وه. د درزو شه به قى گه وه. د بانوو دمشتايى به رز. د شه پولى به رز موه بووى ده ربا. د كه رت و له تى هه ر شتىك قه بارى هه مين. د الفرق والفرق: بياو لىك به سه ر و شت زور بترسى. د الفرقان: قورنانى پى روز. د به لگه و پاساو. د هه ر شتىك حهق و به تال لىك جيا بكا ته وه. د الفرقة: كومه لىك مرؤف. د كومه لىك هوتابى هاوته مهن و هاو جهشن له خو يندندا. د جهند هيزو لىوايهك له سوپا. د الفرقة: لىك جيابوونه وه. د الفریق: زور ترسان. د الفریق: تا قه ملىكى زورى ئاده ميزاد. د جيا بووه و دوور كه وته. د نه سپى پيشكه وتوو له كى پى كى دا. د به به كه له به لى سه ربازى. د المفرق من الرأس: توفه سه رو خه تى لىك جيابوونه وهى هزى سه ر له ناوچه وانوه تا پشته مل. د نه و شوپنهى رى گاگان لىك جيا دمه بینه وه، چوار رى يان و جيا بوونه وهى رى گاگان. د مفارق الحديث: لايه نه ناشكراو روونه كانى ناخاوتن. د الفرقد: نه ستيرمه كه له نزيك قوتبى شيماليه وه دمه بى ندى، شوپنه كهى دياره و تا نه ندى ميهك

سابیته ◊ بئی دمگوتری: نهمستیرمی هوطبی ◊
له نزیکیه وه نهمستیرمهکی ترو هاوشیوهی نهو
بهلام بجوکت لهو بیکهون بویه شاعیر دهلی:

وکل اخ سفارق اخاه

لعمر ابیک حتی الفرقدان

الْفَرُقْدُ: بهمانا (الفرقد) دئ ◊ فَرَقَعِ الشَّيْئُ: شتهکه
دمنگی لی هات، نالهی کرد ◊ فَرَقَعِ الشَّيْئُ:
شتهکهی تهماندموهوه گرمهی هات ◊ فَرَقَعِ
أَصَابِعَهُ: پهنجهی تهماندن ◊ فَرَقَعِ فَلَائِئاً: ملی
فلائنکهمسی بادا، بهجوریک دمنگی مل
تهماندنهکهی هات ◊ إِفْرَنْعَتِ: بازیک توندی
هاویشت و پستی هه لکرد ◊ إِفْرَنْعَتِ الْأَصَابِعُ:
جومزگی پهنجهکانی تیک گیران و دمنگیان لی
هات ◊ دهشگوتری: (إِفْرَنْعِ الْقَوْمَ عَنِ الشَّيْئِ)
خه لکهکه بلاومیان لهشتهکه کرد و لی
دوورکهوتنهوه ◊ تفرقت الأصابع: پهنجهکانی
دمنگیان لیوههات و تمهین ◊ الفرقعة: دمنگی
لیکدانی دوو شت ◊ تمهینهوهی بههیزو دمنگی
گهوره ◊ المفرعات: مهوادی تمهینهوه، نهو
مهوادانهی هیزی تمهینهومیان زور بههیز بی.
فَرَكِ الشَّيْئِ فَرَكًا: شتهکهی کراند، خوراندی ◊
دمگوتری:

فَرَكِ الحِمَصِ و فَرَكِ الجُرِّ: تویکتی نوکهکه یان
گویمزکهکی هه لقلیقاند بونهوهی تویکتلهکه یان
لیدامالی ◊ دمگوتری: (فَرَكِ الثَّرْبِ) قوماشهکهی
کراند، خوراندی بونهوهی نهو شتهی پیوهی
نووساوه لی بیتهوه.

فَرَكِ فَرَكًا: ناخوشی ویست رهی لی بوو، بهزوری
بو رقی لیبونی نیوان زن و میرد بهکاردی ◊ أفرک
السُّنْبُلِ: گوته گمنهکهکی بووبه فهریک بهکاری
نهمودنی هه لی پروینس و بی پروینس و پاک

بکری و بخوری ◊ إِنْفَرَكِ الشَّيْئُ: شتهکه تمهفرو
تونا بوو هه لومری و کهوته خوار ◊ إِنْفَرَكِ
الْمُنْكَبُ: شانی داچوړا و شانی داکهوت ◊ تَفَرَّكَ
الْمُخْتَلِثُ: نیرهموکهکه له قسه و رؤیشتن و
هه لئس و کهوتدا ژنانه رهفتاری کرد و خوی
و مگوو نافرمت نیشان دا ◊ إِسْتَفْرَكَ الحَبُّ فِي
السُّنْبُلَةِ: دانه و نلهکه له گوته کهیدا پیگهیی و
رهق بوو ◊ الفرك من الأشياء: نهو شتهیه تویکتی
لی بووبیتهوه ◊ تویکتی لی دامالدرایی ◊ الفريك:
تویکت لی کراوه پاککراو ◊ گهنم و (زوربات)
گمنه شامی سه مهتای پیگهیی شتینان ◊
قه ره خهرمان ◊ نیسقانیکی بجکولهیه له بنی
زماندا ◊ المفروكة: خوار دنیکی گوندنشینه
میصریه کان دروستی دهکه له گمنه شامی و
رؤن و شیر.

فَرَمَ اللحمِ: گوشتهکهکی هه نجنی ◊ أفرم الإناء:
قاپه کهکی پرکرد ◊ الفرامة: نامیری هه نجین ◊
الفران: نانهوا، نانکهر ◊ الفرن: تمندوری نانهوا
خانه ◊ الفرينة: نانیکه شیر و رؤن و شهکری
تیکه ل دمکری ◊ الفرند: شم شیر ◊ نهو تیشکهکی
له ناکامی شه پوولی رونکی له پانایی شم شیرمه
به رجاو دهکوی ◊ دهکنه هه نار ◊ گولی سور ◊
الفرانق: شیر ◊ شارمزاو جاو ساغی پیتش سوپا،
یان پیتشهنگی نامه بهر.

فَرِهَ فَرَاهًا: ته رده ماخ و له خو بایی و به دره و شت
بوو.

فَرِهَ فَرَاهَةً و فَرِهَةً: جوان و قوز بوو ◊ جوست و
چالاک و شارمزاو لیزان و دمست رهنگین بوو ◊
أفرة: شتیکی جوان و سه رهنج راکیشی بهدی
هینا ◊ شتیکی جوانی دروست کرد خانویکی
نایایی بنیات نا ◊ أفرهت المرأة: نافرتهکه

مندالئیکی جوانی بوو، کوزئیکی قوزو شوخ و
 شهنکی بهوه له د هیئا ۵ فَرَهْدَ: بهمانا (أَفْرَه) دئ ۵
 إستفَرَه: شتی باشی هه ئبژارد ۵ أَفْرَه: جوانتر،
 قوزتر ۵ دمگوترئ: (فلان أَفْرَه من فلان) فلان له
 فلان قوزتره، جوانتره ۵ فَرَهْدَ الْغَلَامُ: مندالئکه
 (گهنجهکه) خوی داریشت و پیگهیی ۵ فَرَهْدَ
 نَفْسَه: همناسهی تهنگ بوو ۵ تَفَرَهْدَ الْغَلَامُ:
 کورپهکه قه لهو و جوان بوو ۵ الْفَرَهْدُ: گهنجی
 جوانخاس و تازه پیگه یشتوو ۵ بیجوه شیر ۵
 الْفَرَهْدُ: بهمانا (الْفَرَهْدُ) دئ ۵ فَرَى الثَّيَابُ:
 قوماشه کهی کرده فهروه ۵ فهروهی له سمر
 پؤشاکه وه پؤشی ۵ قوماشه کهی توکن کرد
 پرژی تی کرد ۵ اِفْتَرَى فِرْأً: فهروهی پؤشی ۵
 الْفَرَا: کهرمکیوی ۵ الْفَرَاءُ: فهروه دروست کهر ۵
 فهروه فرؤش ۵ الْفَرُو: پیستی برئ گیانله بهره
 و مکو و رج و ریوی، پیسته که دمیباغ دمکری و
 دمکریته پؤشاک بؤ خویبارستن له سمرما یان بؤ
 جوانی و زینمت له بهر دمکری ۵ الْفَرِوَةُ:
 پیستیک توکی پیومبی.

فَرَى الثَّيْبُ فِرْأً: شته کهی قه لاشت، درئ و وردی
 کرد.

فَرَى الْفَرِيَةَ: دیمکه ناومکهی نه ندازه گرتو
 دروستی کرد ۵ (فَرِيَةَ) پارچه یهک پیستی خاراو
 و دمیباغ کراوه لایه کی دم دور پته وه و دمکریته
 دیمکهی ناو یان هی دوو ماست.

فَرَى الْكَذِبَ: درؤکهی هه ئبهست ۵ بوختانی کرد.

فَرَى الْأَرْضَ: به زموییه که دا رؤیی و برئ.

فَرَى فِرْأً: سمرسام و حیرمت زنده بوو ۵ اَفْرَى
 الثَّيْبُ: شته کهی شوق کرد، دراندی ۵ اَفْرَى
 فَلَائاً: زور به توندی دابهزیه سمر فلان و
 سمر زمنشتی کرد ۵ اَفْرَجَ الْأَوْدَاجَ: شا رمه گه کانی

لاملی برین و خوینه که میان دهرهات،
 خوینه که میانی دهرهتانا ۵ فَرَاهُ: بؤ زیدم رؤیی
 له مانای (فَرَاهُ) دئ ۵ اِفْتَرَى الْعَوْلَ: قسه کهی
 هه ئبهست ۵ اِنْفَرَى الثَّيْبُ: شته که شوق بوو
 لیک بؤوه ۵ تَفَرَى الثَّيْبُ: شته که شوقی برد،
 درآ دادرا ۵ دمگوترئ: (تَفَرَى عَنْهُ ثَوْبَه)
 کراسه کهی له بهردا درآ ۵ (تَفَرَى اللَّيْلُ عَنِ
 صَبْحِه) شهوگار شوق بوو به یانی دا ۵ تَفَرَّتْ
 الْعَيْنُ: کاربزه که هه لقوئی و ناوی لئ هات ۵ تَفَرَّتْ
 الْأَرْضُ بِالْعَيْنِ: زموییه که شوق بوو ناوی لئ
 هه لقولا ۵ الْفَرِيَةُ: بوختان و درؤ ۵ الْفَرِيُّ مِنَ
 الْأَسْرِ: قسهی هه ئبه سراو، شتی به درؤ و بی
 بناغه ۵ دمگوترئ: (فلان یفَرَى الْفَرِيَّ) نه گمر
 نیسی چاک نه انجامداو شتی سه یرو سه مهره بکا
 ۵ هه روا ناوه بؤ بیایوی بوختان کهر.

فَرَوَ الشَّرْبَ فِرْأً: قوماشه کهی دادری ۵ بزاندی.

فَرَوَ الثَّيْبُ: شته کهی شوق کردو لیکی
 جیا کرده وه.

فَرَوَ الثَّيْبُ مِنَ الثَّيْبِ: شته کهی له شته که
 جیا کرده وه.

فَرَوَ فِرْأً: له پشتی یان له سنگی گریه که درچوو
 ۵ (فَهو أَفْرَر وهی فِرْراء) ۵ اَفْرَدَ الثَّيْبُ: بهمانا
 (فِرْزَه) دئ.

فَرَدَ الثَّيْبُ: بهمانا (فِرْزَه) دئ ۵ اِنْفَرَدَ الشَّرْبُ:
 کراسه که شوق بوو، رزی ۵ تَفَرَّدَ: قه لئش قه لئش
 بوو ۵ الْفَارِزَةُ: رینگایه که بهناو لمبه لانی تمباره
 بهستوودا، همر ده لئی درزمو به سروشت له
 زموییه که بووه ۵ الْفَارِزَةُ: پلنگی میینه ۵ الْفِرْزُ:
 بیجوه نیرهی پلنگ ۵ بیجوه نیرهی بهور ۵
 کاره کیوی ۵ الْفِرْزَاءُ: کچولئی گهنج و گوشتن و
 تیکسمرپا و خودار پیژ ۵ الْفِرْزَةُ: لووه گوشتن و

نَيْسَقَانِيَكَةَ لَه سَنَگ يَان لَه پِشْت پَهيدا دَمبِي ۵
 الْفِرْزَةُ: پَلَنگِي مِي ۵ دَيْلَه پَلَنگ ۵ كَهَنِدِرُو دِرْزِي
 كَهوَرَه ۵ فَرَّزَرَا: تَرَسَا ۵ (فَرَّ عَنِ الْأَمْرِ) لَه كَارَمَكَه
 دَوور كَهوَتَهوَه، لَای دَا.

فَرَّ الرَّجُلُ: پَيَاوَه كَه چوستو چالاک بوو گورجو
 گُوَل بوو (فَرَّ الْجِرْحَ فَرًّا) بَرِيَنَه كَه هَمُوِي كِرْدُو
 كِيَمُو زُوخَاوِي نِي رَهوَان بُوو.

فَرَّ نَلَانَا فَرًّا: تَرَسَانْدِي و نِيَزَعَا جِي كِرْد ۵ اَفْرَه:
 بَه مَانَا (فَرَّه) دِي ۵ تَقَارَا: هَرِيَه ك لَه دُوو
 بَه رَامَبَه رَمَكَه وِيَسْتِي بَه سَهَر نَهوِي تَرِيَان دَا زَال
 بِي ۵ اِسْتَفْرَه الْهَوْفُ: تَرَسُو و بِيَم جَارِزِي كِرْد ۵
 اِسْتَفْرَه فَلَانَا: فَلَانَكَه سِي تَوْرَه كِرْدُو تَهَنگِي بِي
 هَه لَجْنِي.

الْفَرَّ مِنَ الرَّجَالِ: پَيَاوِي چوستو قَالِب سوك ۵
 بِيَجُوِي مَانگَا كِيُوِي ۵ الْفَرَّه: بَازِدَانِي بَه زُوَر
 تَهَنگَه تَاو كِرْدِن.

فَرَّعَ نَلَانَا فَرَّعًا: فَلَانَكَه سَ گِرْزُو نَارَه حَمَت بُوو،
 هَه لَسَلَه مِي مَهوَه لَه شَتِي كِي سَامَنَاك.

فَرَّعَ التَّرْمُ: بَه مَانَا ي قَهوَمَه كَهوَه هَاتُو يَارَمَه تِي
 دَان.

فَرَّعَ فَرَّعًا: تَرَسَاو دَلِي دَا خُوْرِيَا.

فَرَّعَ اِلَيْه: بَه نَاي بُو بَرْدُو دَاوَاي بَه مَانَا هَاتِنِي نِي
 كِرْد ۵ گُوَتَرَاوَه: (اَفْرَعَه لَمَا فَرَّعَ) كَه تَرَسَا
 بَه مَانَا يَهوَه هَات.

فَرَّعَ مِنْ نَوْمِه: لَه خَهو و پَاسْتِي كِرْدَهوَه، بَه مَانَا گَاي
 هِيْنَا ۵ فَرَّعَه: بَه مَانَا (اَفْرَعَه) دِي ۵ فَرَّعَ عَنْه:
 تَرَسُو و بِيَمِي نِي رَهوَانْدَهوَه ۵ الْفَرَّاعَةُ: زُوَر
 تَرَسَنَاك ۵ نَهوِي دَمِي تَرَسِيْنِي ۵ نَهوِي
 بَه مَانَا يَهوَه دِي ۵ الْفَرَّعُ: تَرَسُو و بِيَم ۵ پَه نَابَرْدِن
 ۵ بَه مَانَاوَه هَاتِن ۵ الْفَرَّعُ: بَه مَانَاوَه هَاتُوو ۵
 هَاوَار بَه رُو بَه نَابَه ر ۵ الْفَرَّعَةُ مِنَ الرَّجَالِ: نَهو

كَه سَهِي خَه لَك زُوَر نِي دَمْتَرَسِي ۵ الْفَرَّعَةُ مِنَ
 الرَّجَالِ: بِيَاوِي كَه زُوَر لَه خَه لَك بَتَرَسِي ۵ الْمَفَارِعُ
 مِنَ الرَّجَالِ: كَه سِي كَه هَانَا بُو كَه سَانِي دِي كَه
 بَه رِي يَان بَه بِيَجَهوَانَه بَه مَانَا ي خَه لَك هَوَه بَجِي
 ۵ الْمَفْرَعُ: نَهو كَه سَهِي تَرَسُو و بِيَمِي لَه كُوَل
 كَرَا بِيْتَهوَه ۵ تَرَسَنُوَك ۵ الْمَفْرَعُ: كَه سِي كَه لَه كَاتِي
 تَهَنگَه نَه دَا پَه نَاي بُو دَمْبِرِي ۵ الْمَفْرَعَةُ: بَه مَانَا
 (الْمَفْرَعُ) دِي ۵ هَه ر شَتِي ك تَرَسِي نِي بَكْرِي ۵
 فَرَّزَرَه: جَارِزِي كِرْدُو دَمْرِي كِرْد.

فَسَّأَ الثَّرْبُ: قَه مَاشَه كَه ي رَا كِي شَا تَا دِرَاو هَه تَلِي شَا.
 فَسَّأَ فَلَانَا عَنِ الْأَمْرِ: فَلَانَكَه سِي لَه كَارَمَكَه مَمْنَع
 كِرْد.

فَسَّيَ نَسًا: سَنگِي دَمْرَه رِي و پِشْتِي چَال بُوو ۵
 فَسَّأَ الثَّرْبُ تَفْسِيَةً: قَه مَاشَه كَه ي زُوَر رَا كِي شَا تَا
 هَه تَلِي شَاو دِرَا ۵ تَفَسَّأَ الثَّرْبُ: قَه مَاشَه كَه
 هَه لَدِرَاو رِزِي ۵ الْفُسْتَانُ: بُو شَا كِي كِي نَا فَرَمَتَانَه
 جُوْر مَهَا رَهَنگُو و شِيُوِي هَه يَه ۵ الْفُسْتَقُ:
 دَرَه خَتِي كِي بَه رَدَارَه لَه بِيْرِي دَرَه خَتَه
 هَه زَوَانِيَه كَانَه، قَاوَعَه كَه ي دُوو فَلِي قَهوَه
 نَاوَكَه كَه ي مَهِي لَهو سَهو زَهو تَامِي خُو شَه لَه
 و لَاتِي شَامُو لَه نِيْرَان و زُوَر و لَاتِي تَر
 دَمْرُو يَنْدِرِي و مَبَه ر دَه يَنْدِرِي ۵ الْفُسْتَقِي:
 رَهَنگِي فَسْتَه قِي مَهِي لَهو سَهو ز.

فَسَّحَ لَه فِي الْمَجْلِسِ نَسْحًا: لَه مَه جَلِي سَه كَه دَا
 رِي گَاي بُو كِرْدَهوَه تَا دَابْنِي شِي ۵ فَسَّحَ لَه الْأَمْرِ:
 پَاشَا رِي گَاي پَه دَا سَه فَه ر بَكَا ۵ فَسَّحَ الْحَرْزِيْن:
 كُوْنِي مَوْرَه مَكَه ي فَرَاوَان كِرْد.

فَسَّحَ الشَّيْءَ: شَتَه كَه ي بَلَاو كِرْدَهوَه، پَانِي كِرْدَهوَه.
 فَسَّحَ الْمَكَانَ فَسَاحَةً: شُو يَنَه كَه ي فَرَاوَان بُوو ۵ اَفْسَحَ
 الْمَكَانَ: شُو يَنَه كَه ي فَرَاوَان كِرْد ۵ فَسَّحَ الْمَكَانَ:
 شُو يَنَه كَه ي فَرَاوَان كِرْد ۵ اِنْفَسَّحَ الْمَكَانَ:

شوینده که فراوان بوو ۵ **إِنْفَسَخَ صدره**: سنگی فراوان بوو ۵ **إِنْفَسَخَ طرفه**: روانینی دریز بؤوه و دووری بینی ۵ **تَفَاسَخَ القوم**: خه لکه که مهجلیسه که یان فراوان کرد بؤونه وی جیگی کهسانی تریش بیته وه ۵ **تَفَسَّخَ المكان**: شوینده که فراوان بوو. ۵ **تَفَسَّخَ فلان**: فلانکس داوی جیگه کردنه وه وی کرد ۵ داوی پشودانی کرد له کارکردندا بؤونه وه وی بجه سیتیه وه ۵ **تَفَسَّخَ له في المجلس**: مهجلیسه که ی فراوان کرد ۵ جیگی بؤ کرده وه ۵ **الفَسَخُ**: جه وازی سه فمر ۵ **الفَسَخُ**: دهگوتری: (منزل فُسخ) مهنزلیکی پان و پؤر ۵ (رجل فُسخ) پیاویکی سنگ فراوانه ۵ **الفُسْحَةُ**: پان و پؤر، فراوان ۵ دهگوتری: (في هذا الأمر فسحة) لهم کارمدا فوسحه و مهجال همیه ۵ پشودان له نیوان دوو و هجیه ی کار ۵ **الفُسخان**: دوو لاجه ناگهی خوار لیوی ژیرموه موی لی نهروابن.

فَسَخَ الرجل فسخاً: پیاوه که زمعیض و لاواز بوو نه زان بوو.

فَسَخَ الرأي: رایه که ی شیواند.

فَسَخَ الأشياء: شته کانی لیک جیا کردنه وه.

فَسَخَ الشيء: شته که ی هه لومشاندوه.

فَسَخَ البيع أو المتد: مامه لکه ی هه لومشاندوه، گریبه سته که ی پوجه ل کرده وه.

فَسَخَ المنصل: جومزگه که ی له شوینی خوی لابرده به بی نه وه ی بیشکینن.

فَسَخَ الشرب عن نفسه: کراسه که ی خوی داکه ندو فرپی دا.

فَسَخَ الرأي وغيره فسخاً: رایه که پوجه ل بوو، خراب بوو ۵ **أفسخ القرآن**: قورسانی له بیر جؤوه ۵

فَاسَخَهُ البيع: داوی لی کرد مامه لکه پوجه ل بکاته وه ۵ یان هاو پای بی بؤ پوجه ل کردنه وه ۵ **إِنْفَسَخَ الشيء**: شته که هه لومشایه وه، پوجه ل بؤوه ۵ **تَفَاسَخَ اليمين البيع**: کریار و فروشیار هه مردوکیان برپاریاندا مامه لکه هه لومشایننه وه ۵ **تَفَاسَخَ الأقراب**: قسه و باسه کان دژ به میه ک بوون ۵ **تَفَسَّخَ الشيء**: شته که داومشاو فاسید بوو ۵ **تَفَسَّخَت المادة العضوية**: ماده عوضوییه که به هوی کاریگه ری به کتری اکانه وه داومشاو رزی.

تَفَسَّخَ الشعر عن الجلد: توکی پیسته که روتایه وه وه هه لومری ۵ دهگوتری: (**تَفَسَّخَ اللحم عن العظم**) گوشته که له نیسقان داماندر ا هه لومری ۵ **تَفَسَّخَت الفأرة في الماء**: مشکه تویاوه که له ناوه که دا رزی و بارجه بارجه بوو ۵ **تَفَسَّخَ الفصيل تحت الحمل الثقيل**: بیچوه حوشترمه که نهیتوانی باره قورسه که هه لبرگی ۵ **الفَسَخُ**: که سیکلی لاواز که نهیتوانی به رهنکاری چورته و تهنگانه ببیته وه وه کاری خوی نه انجام بدا ۵ **الفَسِخُ**: رزیو، هه لومشاوه، پوجه ل کراوه، داومشاو ۵ جؤره ماسیه که.

فَسَدَ اللحم أو اللبن: گوشته که یان شیرمه بؤگه نی کردو که لکی نه ما.

فَسَدَ العقد: گریبه سته که پوجه ل بؤوه.

فَسَدَ الرجل: پیاوه که ری بازی راستی و حکمته ی هه له کردو سه ری لی شیوا.

فَسَدَ الأمر: کارو نیسه کان گهنده ل بوون و پشیوی و ناریک و پیکی تیایاندا زؤر بوو ۵ **أفسد الرجل**: پیاوه که گهنده ل بوو ۵ **أفسد الشيء**: شته که ی داومشاندو رزاندی خرابی کرد ۵ **أفسد الرجل رطبه**: پیاوه که خرابه ی به رامبر

تاقم و پېرېمگه‌ی خو‌ی نه‌نجام دا خيانه‌تی ئى
 كردن و نه‌وانيش دزى وستان ناشوبيان ناپه‌وه
 تَفَاَسَدَ الْقَرْمُ: خه‌لكه‌كه پشتيان له‌يه‌ك كردو
 قه‌تعى سيله‌ی په‌حميان كرد، لَيْك دابِران
 اِسْتَفْسَدَ الشَّيْئُ: كارى بۇ نه‌وه كرد شته‌كه
 فاسيد بى ۵ دمگوترى: (اِسْتَفْسَدَ الزَّرْعَ)
 كشت و كاله‌كه‌ی وا ئى كرد كه‌لكى نه‌بى ۵
 اِسْتَفْسَدَ الرَّجُلُ رَهْلَهُ: پياوه‌كه خراپه‌و خيانه‌تى
 به‌رامبه‌ر خزم و خيلى خو‌ی نه‌نجام دا ۵
 الفساد: رزبن و داوشان و بى كه‌لك بوون ۵
 پشيو‌ی و نازاوه، گرانى و قاتو قرى ۵ زيان
 گه‌ياندن به‌خه‌لك ۵ الْمَفْسَدَةُ: زهر و زيان ۵
 دمگوترى: (هذا الامر مُفْسِدَةٌ لِكُنَا) نه‌م كاره
 زيانى بۇ نه‌و شته‌هه‌يه ۵ هه‌رشتي‌ك
 سه‌ربكيشى بۇ فسادو گنده‌لى و خراپه‌كارى.

فَسَّرَ الشَّيْئَ فَسْرًا: شته‌كه‌ی رون كرده‌وه.

فَسَّرَ الطَّيِّبُ: هزيشكه‌كه سه‌يرى ميزى

نه‌خوشه‌كه‌ی كرد بۇنه‌وه‌ی بزانى
 نه‌خوشيه‌كه‌ی چپيه ۵ فَسَّرَ الشَّيْئَ: شته‌كه‌ی
 رون كرده‌وه ۵ فَسَّرَ آيَاتَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ:
 نايه‌ته‌كانى هورئانى ته‌فسير كردن و مانا و
 مه‌به‌سته‌كانى رون كردنه‌وه، نه‌ينى و
 حيكه‌مت و نه‌حكامه‌كانى خسته‌نه‌وو ۵
 اِسْتَفْسَرَهُ عَنْ كُنَا: داواى ئى كرد نه‌و شته‌ی بۇ
 رون بكاته‌وه ۵ التَّفْسِيرُ: شيكردنه‌وه و رون
 كردنه‌وه ۵ تَفْسِيرَ الْقُرْآنِ: له‌بوارى زانسته
 ئىسلاميه‌كاندا مه‌به‌ست رونكردنه‌وه و
 شيكردنه‌وه‌ی مانا و مه‌به‌سته‌كانى نه‌و كتپيه
 په‌رۇزه‌يه، دهرخستنى نه‌و عه‌قيدمو نه‌ينى و
 حوكم و حيكه‌متانه‌ن كه‌ له‌ دووتويى
 نايه‌ته‌كانى دا همن ۵ الْفُسْطَاطُ: خيمه‌و په‌شمال
 كه‌ له‌ كوئك و مو دروست بكري ۵ شاريكى

میزووويه له ولاتى ميصر عه‌مرى كورې عاص
 له‌و شويته‌ی خيمه‌كه‌ی خو‌ی ئى بوو دروستى
 كردووه ۵ همروا وشه‌ی (فسطاط) ناوه بۇ
 كۆمه‌لي‌ك ئاده‌ميراد ۵ الْفَيْسُطُ: نينوك كه‌ر ۵
 په‌حه‌تى و پاليومرى شله‌مه‌نى ۵ فَسَقَمَ فُلَانُ:
 فلان زۇر گيل و نه‌حه‌مق بوو ۵ فَسَّاسِ:
 ميشي‌كى زيانبه‌خش و بۆگه‌نه‌ به‌عه‌رمبى
 ناويكى تريشى هه‌يه پيى دمگوترى: (البقة) ۵
 الْفَسَّاسُ: كه‌سي‌ك زۇر نه‌حه‌مق و گيل بى ۵
 شمشيرى كول و نه‌پىر ۵ روه‌مكيكى سه‌وزى
 بۆگه‌نه‌ گولي‌كى سبى هه‌يه له‌دم جوگه‌و روبر
 دمروئى ۵ الْفَيْسُ: خانوى رازاوه به‌پارچه
 شوشه‌و به‌ردى مه‌رمه‌رو له‌ته‌مىرو نه‌و شتانه
 ۵ الْفَيْسِيَّاسُ: ورده پارچه‌ی رنگا‌و رننگ
 له‌به‌ردى مه‌رمه‌رو موروشتى وا، پي‌كه‌وه
 ده‌لكيندرين و وينه‌و ديكو‌زيان ئى دروست
 ده‌كري بۇ ديوارو هه‌لاشى خانو.

فَسَقٌ كُلُّ ذِي قِشْرٍ نَسَقًا وَفَسْرًا: فيسته‌قه‌كه‌ له

تويكله‌كه‌ی خو‌ی هاته‌ دهر، گوپزه‌كه، بادامه‌كه
 له‌ قاوغه‌كه يان هاتنه‌ دهر ۵ دمگوترى: (فَسَقَتِ
 الرُّطْبَةُ عَنْ قِشْرِهَا) ميوه‌ ته‌رو شيرينه‌كه‌ له
 تويكله‌كه‌ی هاته‌ دهر ۵ (فَسَقَتِ الْفَارَةُ عَنْ
 جحرها) مشكه‌كه‌ له‌ كونه‌كه‌ی هاته‌ دهر.

فَسَقَ فُلَانٌ: فلانكه‌س له‌ خودا ياخى بوو، سنوورى

به‌زانندو فه‌رمان و نه‌هيه‌كانى شه‌رى پاشگوئ
 خست ۵ فَسَقَهُ: به‌فاسقى له‌قه‌له‌م دا ۵ اِنْفَسَقَتِ
 الرُّطْبَةُ: ميوه‌ ته‌رو شيرينه‌كه‌ له‌ تويكله‌كه‌ی
 هاته‌دهر ۵ فَسَاقٌ: نه‌م صيفه‌ به‌كارده‌هيندرئى بۇ
 بانگكردنى نافرمت ۵ دمگوترى: (يَا فَسَاقِ) نه‌ى
 نافرمتى سنوور به‌زين! ۵ الْفَيْسِيُّ: زۇر فاسق و
 سنوور به‌زين ۵ الْفَيْسِقُ: به‌مانا (الْفَيْسِقُ) دئى ۵
 الْفُسُوقُ: به‌مانا (الْفَيْسِقُ) دئى ۵ الْفَيْسِيَّةُ:

حه وزیکه له ږوخام که وانه یی په نافوره ی
تیدایه به زوری له باله خانو همدیقو ه شتی
وادا دروست دکرئ ۵ فَسَكَلُ الْفَرَسُ: نه سپه که
له پېشړ کیکه دا دواکهوت له ریزی ناخیره وه
بوو ۵ الْفَسْکُولُ: نه سپیک له غاردانه که دا پاشه تا
بئ ۵ پیاویک له ریزی رېټواران دا له دواوه بئ.

فَسَلَّ الْفَسِيلُ: نه مامه که ی چه فاند، رواندی.

فَسَلَّ الرَّجُلُ فَسَالَةً وَفَسْرَلَةً: پیاوکه تر سنوک بوو

ږمزیل و هیچ و پوچ بوو ۵ اَنْسَلَ الْفَسِيلَةُ:
نه مامه که ی له دره خته که کرده وه ۵ یان له
زموپه که هلی کیشاو له شوینیکی تر رواندی
۵ فَسَلَ الشَّيْنُ: شته که ی ږمزیل و ته زویر کرد ۵
فَسَلَ الرَّجُلُ: پیاوکه ی بئ هیز کرد و وره ی
ږوخاند و نیشاتی شکاند وه ۵ اِنْفَسَلَ النَّبَاتُ:
ږوکه که ی هه لکیشا بوئنه وه ی له شوینیکی تر

بیروینئ ۵ الْفَسَالَةُ: لاوازی و بیرو پای ناپه سهند
۵ نه خو شیه که توشی دره ختی میو دمیئ
گه شه و نه شه ی دموستینئ ۵ الْفَسَالَةُ مِنَ الْحَدِيدِ
و غره: ورده ناسن که له کاتی کوتان و لیداندا
هه لده و مرئ ۵ الْفَسَلُ: نه مامه میو که ناماده

دکرئ بو چه فاندن ۵ هه رشتیک خراپ و بئ
که لک بئ ۵ دگوترئ: (رجل فسل) پیاویکی
بئ ږه و شت و بئ مروئته ۵ (درهم فسل)
پارمیه کی ته زویر و مغموشه ۵ الْفَسَلَةُ: پای
ناپه سهند و بئ مروئته ی ۵ نه خو شیه که له
نه خو شیه کانی گه شه کردنی جهسته به هو ی

به دخوراکیه وه تووشی مروؤ دمیئ ۵ الْفَسِيلَةُ:
نه مامه خورما له بنکه سه ره کییه که په وه
دمبردرئ یان له زه وه هه لده که ندرئ و
له شوینیکی تر ده چه قیندرئ ۵ پارچه ږوکه کیک
له بنکه سه ره کییه که ی دکریته وه و
دمرویندرئ.

فَسَا فَسْرًا وَفَسَاءً: تسی که ند ۵ پایه کی لئ بووه
دمنگی نه بوو بوئی هه بوو ۵ الْمَفْسِي: شوینئ یا
لئ بوونه وه، کونی پاشه وه ۵ الْفَاسِيَةُ:
خونفوسایه، له م ږوه وه که نه ویش بوئی لئ دی.

فَشَّحَ فَشْجًا: حاجی بلا و کرده وه بو میزکردن یان
بو شتی تر ۵ فَشَّحَ: بو زیددروم ی له مانای (فَشَّحَ)
دی ۵ تَفَشَّحَ: به مانا (فَشَّحَ) دی.

فَشَّحَ فَلَانًا فَشْحًا: شه بلاغی له فلان دا ۵ فَشَّحَ
الصَّبِيَانُ فِي لِحِيْمٍ: مناله کان له یاریه که یاندا
درویان کرد و لیکیان دا.

فَشَّحَ الرَّجُلُ: پیاوکه جومزگه کانی شل کردنه وه ۵
ماندوو بوو ۵ تَفَشَّحَ: جومزگه کانی شل
بوونه وه.

فَشَّ نَفَاً: که میک هه وای تی کرد ۵ په فی هاته وه.
فَشَّ الرُّومُ: هه و کردنه که ی نیشه وه، دابه زی.

فَشَّ الْقَرْيَةَ وَغَرَهَا: نه وه ی له کونده که دا هه بوو
له ناو و هه وای دمری کرد خالی کرده وه.

فَشَّ غَلِيْلَةً: ږفی خو ی رشت، دمر وای بو ږفی خو ی
بهره لا کرد بوئنه وه ی که میک هیواش بیته وه.

فَشَّ الضَّرْعُ: گوانه که ی دوشی، شیر ی تیدا
نه هیشت.

فَشَّ الْقَنْلُ: به بی کلبل قفله که ی کرده وه ۵ اَفَشَّ
الْقَرْمُ: خه لکه که به پانه په ستوو هه لسه مینه وه
ږویشتن ۵ اِنْفَشَّتِ الْقَرْيَةَ وَغَرَهَا: کونده که نه و
هه وایه ی تیدیدا بوو هاته دمر و هیچی تیدا نه ما
۵ اِنْفَشَّ اللَّبَنُ: ماسته که له ممشکه که هاته دمر ۵
اِنْفَشَّتِ الرِّيحُ: هه واکه له کونده و میزه لدان و
توپه که هاته دمر ۵ اِنْفَشَّ الْجُرْحُ: برینه
هاوساوه که نیشه وه ۵ دمشگوترئ: اِنْفَشَّتْ عِلَّةُ
فُلَانٍ: نه خو شئ فلان لاجوو نه ما ۵ اِنْفَشَّ فُلَانٌ

عن الأمر: فلأنكس له كاركمه دا تمبه ئی كرد
 ◊ **إِنْفَشُ الْأَنْفُ**: لوتكه لای سه روی بهرزو
 نه رماییه که ی بهرز بؤوه ◊ **الْفَشُّ**: گیل و
 نه حمق ◊ هوماش و پؤشاک باش و نه چندراو،
 رایهل که مو تیومدانی شاش و پاش ◊ زهلکاوی
 ناو ◊ **الْفَشَّاشُ**: نهو که سه ی بهی کلیل دزمانی
 قوفل و شتی وا بکاته وه ◊ **الْفِشَّةُ**: سی گیانله بهر
 که هموا دمر دمداته وه و هیچی تیدا نامینی ◊
الْفَشْرُشُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: شتی بی سوود حوشتریک
 بهی دوشین شیر له گوانی بتکی ◊ ممشکه یه
 دوی لی برزی ◊ **الْفَيْشُ**: دمنگی هموا: که له شت
 دیته دمر دمگوتری: تایه ی نؤتؤمبیله که
 فشمفشی دی ◊ واته هه وای لی دمرده چی ◊
فَشِيشُ الْأَفْعَى: فیشکه فیشکی مار ◊ خشه ی مار
 که به سمر شتی وشکدا پروا.

فَشَقَّ الشَّيْئُ فَشَقًا: شته که بلا و بؤوه.

فَشَقَّ غِرَةً: که وته سمر شته که ی ترو دایبؤوشی.

فَشَقَّ بِالسَّرَطِ: که وته سه روی و به قامچی لی دا ◊
فَشَقَّتِ الشَّيْئَةُ فَشَقًا: ددانه که پروا له برزی
 ددانه کانی پیشه وه دمر جوو.

فَشَقَّ الرَّجْلُ: بیا وه که ددانه کانی پیشه وه ی شاش و
 پاش بوون ◊ (فهو **أَفَشَقَّ** وهی **فَشَقَاءٌ**) ◊ **فَشَقَّ**
فَلَانًا بِالْأَمْرِ: پهله ی له فلان کرد بؤ کارمه،
 همر له گهل پی گیهی خیرا دمنه دمنه ی دا ◊
فَشَقَّ: بؤ زید مروی له مانای (فَشَقَّ) دی.

فَشَقَّ النَّمُ فِلَانًا: خمو فلانی داگرت ◊ **إِنْفَشَعَ**
الشَّيْئُ: شته که زور بوو بلا و بؤوه ◊ **تَفَشَّقَ**: بلا و
 بؤوه ◊ دمگوتری: (تَفَشَّقَ الشَّيْبُ فِلَانًا وَتَفَشَّقَ
 الشَّيْبُ فِيهِ) پیری، موی سپی به جهسته ی فلان
 دا به سه رو پیشی فلان دا بلا و بؤوه ◊ **تَفَشَّقَ**
الرُّؤْدُ: مندال و نه وه زور بوون و بلا و بوونه وه

تَفَشَّقَ فِلَانٌ بِيْرَتِ الْهَي: فلان که سه چوه ناو
 خانووی گهرمه که وه و نبوو نه ببنرایه وه ◊
تَفَشَّقَ الدِّينَ فِلَانًا: همرز سواری شانی فلان بوو
 ◊ **الْأَفَشَقُّ**: بهرانیک شاخی نه مابن همر دوو
 شاخی شکابن ◊ **الْفَشَّاعُ**: پارچه جهرم که
 کونده ی پی پینه بکری ◊ دره ختی که حموت
 مهتر زیاتر بهرز نابیته وه، له پیبری
 (زمنبه قبیله) و مگوو (تر تره) به دره ختی تر
 هه لده گهری و تی دهالی و برستی لی دمبری ◊
الْفِشَاغُ: زن بهزنی، کج به کچی ◊ دوو پیوا **رِيْكَ**
 بکه ون همریه که یان کچی نه وی تریان یان
 خوشکی نه وی تریان مارمه کا ◊ یان همر په کی
 له دوو نافرته بکرنه مارمی نه وی تریان ◊
 نه م جووره زن بهزن و کج به کچی له
 کؤمه لگی دوا که وتودا باوه ◊ تمبه ئی و
 ته ومزلی ◊ **الْفُشَّاعُ**: به مانا (الْفُشَاغُ) دی که
 به مانا دره ختی که به دره ختی تر هه لده گهری و
 خوی تی با هه لده دا ◊ **الْفَشَقَةُ**: جوژه مادیه که
 و مگوو لؤکه وایه له ناو کرؤکی قهفه زازو
 هندی دره ختی تر دا هیه ◊ **فَشَقَّشَ**: رای
 لاوازی هه بوو ◊ **فَشَقَّشَ فِي قَوْلِهِ**: دروی کردو
 خوی به شتی وا هه نایه وه که له ودا نه بوون و
 کردار و رفتاری که سانی دیکه بوون ◊ **فَشَقَّشَ**
الْمَاءَ: ناومه کی هه ئینجا ◊ **الْفَشْفَاشُ**: پؤشاکیکه
 باش نه چندراوه، تنک و شاش و پاشه، رایهل و
 تیومدانی باش نه پیرسراوه ◊ دمگوتری: (سیف
فَشْفَاشُ): شمشیریکه خراب دروستکراوه ◊
 که سیک فشمفش به شتی که وه بکا هی نه و نیه
 ◊ گیاهه که و مگوو به سبب ده چی.

فَشَقَّ الشَّيْئُ: شته که ی شکاند.

فَشِقْ نَشَقًا: بازی دا ۵ رارا بوو لهنیوان ههئبازردنی نهم یان نهو تا ههردووکی لهکیس چوون.

فَشِقْ الطَّبِيّ: غمراه: ناسکهکه نیوان شاخهکانی فراون بوو ۵ فاشَقَه: لهناکاو پهلاماری دا، گوزو گومت روبهپروی بووه ۵ تَفَشَقَ الرجل: پیاومکه کراسهکهی بن ههنگلی راستی داو لاکهی تری بهسهر شانی چهپی دادایهخوار.

فَشَلَّ لِحَيْتِه فَشَلًّا: پشی بزو ژاکاو کرد.

فَشَلَّ نَشَلًّا: شلو و شیواو بوو ترسنوک بوو ۵ تیشکا، نهیتوانی کارمکه نهنجام بدا ۵ دمگوتری: (دعی الی القتال فَفَشِلَّ) بانگکرا بو شپرو نهجوو نهیتوانی بچن.

فَشَلَّ عَنِ الْأَمْرِ: له کارمکهدا سهرکهوتوو نهبوو تن شکا ۵ تَفَشَّلَ الْمَاءُ: ناومکه جاری بوو ۵ تَفَشَّلَ الرجل: پیاومکه زنی له بیگانه خواست بوونهوهی مندالی ناکامل و نهخوشی نهبن ۵ الفِشَلُّ: پهردمو خیمهی کهژاوه ۵ شتیکه ومکوو بهره لهکهژاومدا رادهخری بو لهسهر دانیشن ۵ الفِشَلَّةُ: هینی پیاو ۵ سهری ههرشتیک خپرو لوس بن.

فَشَا نَشْرًا وَفُشْرًا: دمرکهوتو بلاو بووه.

فَشَا عَلَيْهِ أَمْرُهُ: کارمکانی بهسهر دا هینده زور بوون نهیزانی کامهیان نهنجام بدا.

فَشَا أَنْعَامُهُمْ: نازه لهکانیان زور بوون ۵ افشأ: هسهکهی بلاو کردموه ۵ نهینیههکهی ناشکرا کرد ۵ أُنْفِشَى اللَّهُ رِزْقَ فُلَانٍ: خودا رزق و رزوی هلانکهسی زور کرد تاوای لی هات هیامهتی لهبیر چووه ۵ تَفَشَى الشَّيْءُ: شتهکه بلاو بووه فراوان بوو ۵ دمگوتری: (تَفَشَّتِ الْقَرْحَةُ) برینهکه له گهدمیدا تنیهوه، فراوان بوو

تَفَشَى الْمَرَضُ الْقَرْمَ رَبِهِم: نهخوشیههکه پهتاو تاعونهکه لهناو خه لکه کهدا بلاو بووه ههمووی گرتنهوه ۵ التَّفَشَى: لهزانستی تهجویددا بلاو بوونهوهی ههوایه لهناو دم دا لهکاتی گوتنی پیتی شین، بهم جوړه کلایی بخمیه نیوان مهلاشوو پستی زوبان ۵ الفاشية: نوشتنی سهر له نیواره بوونهوهی پاش ماومیهک بهخه بهر بیوو نهخهویهوه کاریک نهنجام بدهی ۵ الفاشي: نهو کهسهی شوین ریبازی هاشیمت دمکهوی ۵ الفاشية: ریبازو ممزهه بیکی رامیاری و نابورییه له ولاتی نیتالیا لهسهدهی بیستم دا سهری هه لدا، لهسهر یاسای نیقابات دامهزراوه، رینگه دمدهات دمولمت دمست بخاته ناو ههموو دیاردمو کاروباریکی جم و جوئی نابوری ۵ الفشاء: زاو زیکردنی مال و سامانهو زور بوونیهتی ۵ الفشوة: سندوهتیکه یان جانتایهکه نافرمت نهو شتانهی تیدا هه لدمگری: که بو نارایش و خو بوخنخوش کردن به کاریان دهمینن ۵ فَصَحَهُ الصُّبْحُ فَصَحًا: بهیانی لی هاتو بهتهواوی دنیای لی روناک بوو.

فَصَحَّ اللَّبَنُ فَصْحًا وَفَصَاحَةً: شیرمکه هالفته بوو، خشت و خوئل و موو پوشکهو په لاشی لی جیاگریهوه.

فَصَحَّ الرَّجُلُ: زمانی گرایهوه بهقسهی رهوان ناشکرا ۵ دمگوتری: (فَصَحَّ الْأَعْمَى) کابری ناعهره بزمزانی عهرمیی قسهی کردو هیج خوارو ختیچی تیدا نهبوو ۵ أَفْصَحَ الصُّبْحُ: بهیانی دمرکهوتو ناسو روون بووه ۵ أَفْصَحَ الْأَمْرُ: کارمکه ناشکرا بوو ۵ أَفْصَحَ النَّهَارُ: روزهکه تاوسانو بن ههورو تهم و مز بوو ۵ أَفْصَحَ عَنِ مَرَادِهِ: مهبهستی خوئی دهربری و

لهکاتی گرانوی و هاتو قهیدا روده‌دا) ◊ اَنْصَدت
الشجره: درمخته‌که چرؤکانی بشکوتن و
گه‌لاکانی دهرکه‌وتن.

فَصْدُ: بؤ موبالغنه له‌مانای (فَصَدَ) دی ◊ ده‌گوتری:
فَصْدُ السيلِ الارض: لافاومکه زه‌ویه‌که‌ی هه‌لدیری
◊ فَصْدُ الثَّيْنِ: شته‌که‌ی له‌ناوی که‌م هه‌لکیشا ◊
له‌ناوی که‌می وهردا ◊ اِنْتَصَد: به‌مانا (فصد) دی
◊ اِنْفَصَد الدَّمُ و نغره: خوینه‌که‌جاری بوو ◊
تَفَصَّد الدَّمُ: خوینه‌که‌جاری بوو ◊ ده‌شگوتری:
(جاء يتفصدُ جينه عرقاً) هات نارمقی له
ناوجاوان ده‌چؤرپایه‌وه ناوجاوانی نارمقی لی
دمتکا ◊ الفاصدان: رپریموی هاتنه خوارموی
فرمیسک له‌سهر رومهت ◊ اَبْرُ فِصَادَة:
بانندمی‌که‌له پییری (فوتاحیه) و چؤره
چؤله‌که‌یه‌که‌دمندوک هه‌لدراوه خواردنی
حه‌شهره و کرم و شتی وایه ◊ المِصْدُ: گویزان و
کیردی پزیشک که بؤ که‌له‌شاخ گرتن به‌کاری
ده‌هینن ◊ فَنُّ المرحُ فِصِيماً: برینه‌که‌هه‌ندن
کیم و زوخاوی لی هات.

فَنُّ العرق: نارمقه‌که‌تکا.

فَنُّ الجُنْدُب: صهرصیره‌که (سیسرکه‌که) دهنگی لی
هات.

فَنُّ الثَّيْنِ: شته‌که‌ی جیاکردموه له‌شته‌که‌ی تری
دامالی ◊ اَفْصُ اليه حقه شيئاً: به‌شینی
له‌مافه‌که‌ی خوی پیدایه‌وه ◊ فَمُصَنُ:
بؤزیدمپرموی له‌مانای (فَصَه) دی ◊ اَفْصُ الحاتم:
نقیعی بؤ نه‌نگوستیله‌که‌دروست کرد ◊ اِلْتَمَسُ
الثَّيْنِ: شته‌که‌ی جیاکردموه له‌وی تری دارنی ◊
اِنْفَسُ منه: لی جیا‌بؤوه ◊ اِسْتَفَسُ: ده‌گوتری:
(ما اِسْتَفَسُ منه شيئاً) هیجی لی دهرنه‌هینا ◊
اَلْفِصُّ: به‌یه‌که‌گه‌یشتنی هه‌ردوو نیس‌قانیک ◊

به‌بوختی رای گه‌یاند ◊ اَفْصَحَ النصارى:
مه‌سیحیه‌کان که‌وتنه جه‌زنی فیصحیانه‌وه ◊
فَصَحَّ: بؤ موبالغنه و زیدمپرموی له‌مانای (فَصَحَّ)
دی ◊ تَفَاصَحَ فِي كَلَامِهِ: خوی به‌زمان رهمان
هینایه به‌رچاو و وای هسه کرد گوايه فه‌صیح و
رهمان بیژه ◊ تَفَصَّحَ الرجلُ: پیاومکه زمانرهمان
بوو، زمانی راهات به‌رهمان‌بیژی بدوی ◊ تَفَصَّحَ
فِي كَلَامِهِ: خوی به‌زمان رهمان له‌قه‌له‌م دا،
زمانرهمانی به‌سهر خوی دا هینا ◊ الفصاحة:
مه‌به‌ست گه‌یاندن و توانای شت رونه‌دنه‌وه ◊
خاوتنی وشه‌کان له‌تم و مزو ناریکی لی‌کدانی
وشه‌کان ◊ الفصحُ من الأيام: نه‌و رؤزانه‌یه نه
هه‌ورو هه‌لایه نه ساردو سه‌رمایه ◊ له‌لای
جوله‌که‌یادومری جه‌زنی نه‌و رؤزیه‌که
له‌میصر دهرچوون له‌سهرده‌می فیره‌وندنا ◊
له‌لای مه‌سیحیه‌کان جه‌زنی زیندوبوونه‌وه‌ی
حه‌زرتی عیسیاه، به‌جه‌زنی گه‌وره‌ی ناودمیه‌ن
◊ الفصحیح: ده‌گوتری: (رجل فصیح): پیاویکی
قسه رهمانه، به‌جوانی مه‌به‌سته‌کانی دهردمیری
قسه‌ی به‌نرخ و بی‌نرخ لی‌ک جیا‌ده‌کاته‌وه ◊
(کلام فصیح) که‌لامیکی رهمان و ناشکرایه،
گوینچه بیستنی پی‌خوشه‌وه وری ده‌گری،
عه‌قل هه‌ست به‌وردی و جوانی قسه‌کان ده‌کا ◊
(لسان فصیح) زمانیکی رهمانه‌وه جوان
مه‌به‌سته‌کان دهردمیری و وشه‌کان تیک
ناگیرین.

فَصَدَّ العرقُ فِصْداً: دهمارمه‌که‌ی قه‌لاشت بؤ
که‌له‌شاخ گرتن ◊ ده‌گوتری: (فَصَدَّ المريضُ)
که‌می‌ک خوینی له‌نه‌خوشه‌که‌گرت
به‌مه‌به‌ستی چاره‌سهر کردن.

فَصَدَّ الناقةُ: دهماری خوشترمه‌که‌ی شه‌ق کرد
بؤنه‌وه‌ی خوینی لی دهربینی و بیخواته‌وه (نهمه

هر نقیم و بهردی بهنرخ و گوهمر که
دمکریته نهنگوستیله وه ۵ قهئستی لیمو و سه لکه
سرو شتی وا ۵ گلینهی چاو ۵ حهقیقهت و
کروکی شت ۵ بلقوکهی شله مهنی ۵ دمگوتری:
(فلان خَزَّاز الفصوص) فلانکس رای بهسهند و
وهلامی بهجیه ۵ الفصاص: دروستکمری نقیم و
نهنگوستیله ۵ الفصیم: دنکه موروی لوس
نهونده لوس بی و ابرانی چهوره.

فَصَعَّ الرُّطْبَةُ: دنکه خورما تهرمهکی بهپهنجه
بیشاندهوه بوئه وهی دم بکاته وه و نهوی
ناووهی دهر بکه وی.

فَصَعَّ الصَّبِيُّ ثَلْثَةَ: کورمه پیستی سهری بجوکی
خوی گرو و دایمالی ۵ سهری بجوکی خوی
بهدر خست.

فَصَعَّ الْعَمَامَةُ عَنِ رَأْسِهِ: میزهری له سهری خوی
دامالی سهری خوی روت کرد.

فَصَعَّ الشَّيْئُ عَنِ الشَّيْئِ: شته که له شته که
دهرهینا ۵ فَعَّ الرجلُ: بیاوکه بای لی بووه ۵
فَصَعَّ له مال: مال و سامانی پیدا ۵ فَصَعَّ الشَّيْئُ
من غیره: شته که لهوی تر دهرهینا ۵ اِنْفَصَعَ
الغلامُ: کوره منداله که پیستی سهری هینی
خوی گرو و لایداو دایمالی، سهری بجوکی خوی
دهر خست ۵ اِنْفَصَعَ عَقَهُ: بهزوره ملن مافی خوی
ستاند ۵ اِنْفَصَعَ الشَّيْئُ: شته که روت بوو
بهردی پیوه نهما ۵ اِنْفَصَعَ من غیره: له شته که
هاته دهر ۵ تَفَصَّعَ: بو موتاومعهی (فَصَّعَ) دئ ۵
الأفصعُ: کوری چوک هه لمدلراو، سهری چوکی
هه لمدلرابی ۵ الفصعانُ: که سیک سهری خوی
روت بکا له بهر نالوش و خرؤ، یان گهرما ۵
الفصمةُ: سهری چوکی کور: که پیسته که
فراوان بی و گوپکه کهی دهر بکه وی پیش

خه تمه کردنی ۵ فَصَّعَ فلان: فلانکس
هه والی راستی هینا ۵ فَصَّعَ دابته: گیای
هیفصیسی دا به و لاخه کهی ۵ تَفَصَّصُوا عنه:
لیی ته کینه وه دهوریاں چوئل کرد ۵ الفصافسُ:
بیاوی نازاو وره بهرز ۵ الفصصُ: روه کیکی
نالقییه و تمه ندریژه، له پیزی (القرينة) ۵ له
ولاتی شام پیی دمگوتری: (الفصة) له ولاتی
حیجازیش پیی دمگوتری: (الرسيم الحجازي) ۵
الفصصةُ: بهمانا (الفصصُ) دئ.

فَصَلَّ الكرمُ لصلواً: میوه که دنکه تر پیه کانی ورد
بوون.

فَصَلَّ القومُ عن البلد: خه لکه که له شارمه که چونه
دهر.

فَصَلَّ بين الشينين: ناوانی دوو شته کهی کرد، لیکی
جیا کردنه وه.

فَصَلَّ الحاكمُ بين الخصمين: دادور حوکه و بریاری
خوی له نیوان دوو کیسه کارمه که دا راگه یاند.

فَصَلَّ الشئُ عن غيرهِ فصلاً: شته کهی لهوی تر
دوور خسته وه.

فَصَلَّ الشئُ: شته کهی بری.

فَصَلَّ الخطيبُ رُحْمَهُ القول: وتار بیژمه که هسه جوانی
کردن، وتارمه کهی به پیژو ریک و پیک بوو.

فَصَلَّ الفصيلُ عن أمه: بیچومه کهی له دایکی دابری
دووری خسته وه ۵ له شیری بریه وه ۵ فاصلاً
شریکه: حه قو حیسابی له گهل هاوبه شه که پیدا
کرد و لی جیا بووه ۵ فَصَلَّ الشئُ: شته کهی
پارچه پارچه کرد و کردی به چهند به شنیکی
لیک جیاو سهر به خؤ ۵ فَصَلَّ الامرُ: کارمه که
رونکرده وه ۵ فَصَلَّ القصابُ الشاةَ: هه سابه که
مه رمه کهی سهر بری و گو شته کهی پارچه پارچه

کرد ◊ دمشگوتري: (فَصَلَ الخِطَابُ النُّوبَ) خهياتهکه قوماشهکهی پارچه پارچه کردو نهندازهی گرت بؤنهوهی بؤ خامنهکهی بيدورئ ◊ فَصَلَ العِلْدَ: له ملوانکهکهدا مبروی ترو رنگی تری خسته نيوان دنکهکانيهوه ◊ اِنْفَصَلَتِ المَرَأُ رَضِيْعَهَا: ناهرتهکه مندالهکهی لهشیر برپيهوه ◊ فَصَلَ النَخْلَةَ: دارخورماکهی لهشوينی خوی گواستهوه بؤ شوينيکی تر ◊ اِنْفَصَلَ الثُّيْنُ: شتهکه دابرا ◊ اِنْفَصَلَ القَوْمُ عَنِ مَكَانٍ كَذَا: خهلهکه نهو شوينيهان جي هئيشت ◊ الفاصِلُ: جياکهرموه، يهکالا کهرموه ◊ الفاصِلَةُ: مورويهکی تابهتبيه له ملوانکهدا دهخرتته نيوان دوو موروی ترهوه ◊ نيشانهيهکه له حيساب دا دهخرتته نيوان خانهی دميان و سهدان و ههزاران... هتد ◊ له بواری زانستی عروзда برتبييه لهسن پیتی خاو من بزوين که بهشوينياندا پيتيکی ساکن بئ و مگوو (كَبَّت) يان چوار پيتو به شوينياندا پيتيکی ساکن ههبي و مگوو (سَمِعَهُمْ) ◊ الفاصوليا: فاسوليا بمتهری و بهوشکی دمکولتندرئ و دهخوری ◊ فاسوليا چهند جورتيکی هميه.

الفِصَالُ: لي برپينهوهی زارؤکه له شیرخواردنی دايکی ◊ الفَصْلُ: ماوهی نيوان دووشت ◊ پهردهی نيوان دووشت ◊ شوينی بهيهکه گهيشتنی دوو نيسقان ◊ بنگ و وجهو لقي شت ◊ دمشگوتري: (لِلنَّسَبِ اَصُوْلٌ وَفِصْلٌ) ◊ فِصْلٌ السَّنَةُ: ومرزمکاني سال (بههارو هاوين و پايزو زستان) ◊ ههروا وشهی (الفصل) ناوه بؤ بهشیک لهکتیب: کهبهچهند فهصلتيک دهبه يهک (باب) و چمند بابيکيش کتبييهکه پتيک دینن ◊ ههروا ناوه بؤ بهشیک لهشانؤگمري ◊

هسهی يهکالا کهرموه ◊ يرم الفصل: رؤزی هيامت ◊ (فصل الخطاب) نهوميه حوكميک بئ کهس رمتی نهکاتهوه ◊ الفصيلة: درهختی خورمای گوازاوه له شوينيکهوه بؤ شوينيکی تر ◊ بهحس و مهالتيک که لهگؤفاريک جياکراييتتهوه ◊ نيشانهيهکه له نيشانهکاني خالبهندی بهم شيوه (۱) دادمنري پئي دمشگوتري فاريزه واته: و مگوو واويکی سهرو زير بهپچوکی دمنوسري و دهخرتته نيوان جوملهی بهسر يهکدا هاتوهوه ◊ ههروا دهخرتته نيوان جورو بهشی شتهوه، ههروا دهخرتته دوا وشه يانگ ليکراوهوه ◊ فاريزه نوختهداريش هميه له دوو شوين دادمنري:

(۱) لهنيوان جوملهی درتزا،

(۲) لهنيوان دوو جوملهدا که دووهميان هوکاري يهکهميان بئ، (نهمشه و نهنوستم؛ بؤ نهوهی برئ له نيشهکهم نهنجام بدهم).

الفِصَالُ: بيچوه حوشر ◊ گؤلکهله ◊ دواي له شیر برپينهوميان و دوورخستهنهوميان لهدايکيان ◊ ديوارتيکی نزم ◊ الفصيلة: پارچهيهکه لهجهسته ◊ پارچهيهکه له گوشتی ران ◊ هؤزو خيلى پياو ◊ خمزی پياو ◊ لهبواری رومکناسی دا کؤمهله رهگهزه گياههکن صيفاتی هاوبهشيان ههن ◊ (فصيلة الخيش) بهشیکه لهسوپا ◊ الفِصْلُ: يهکالا کهرموه دادومر که کيشه و نيزاعی نيوان دووکهس يان زياتر يهکالا بکاتهوه ◊ جودا کهرموهی نيوان حهق و بمتال ◊ الْمُفْصَلُ: يهک لهسر حهوت بهشی کؤتايی قورنان لهم روهود نيشانهوه ناويرمکاني سورمهکان زورن ◊ الْمُفْصَلَةُ: نهنجامهی دمرگا ◊ نهرمادهی دمرگا.

الفِصْلُ: شوينی بهيهکه گهيشتنی دوو نيسقان لهجهستهدا ◊ شوينی گرد بوونهوهی بهردی

رَهَقُو بِتَهْوٍ (که له که بهرد) ◊ لَبُو جَهْوَى
نیوان دوو گردو کیو که ناوی لی بیته دمر ◊
(داء الفاصِل) دمرده جو مزگه ◊ المَفَصَلِیَات:
بپریکن له گیانله بهمری (اللافقریات) ی وهکوو
دوبشک و میروو جالجالوکه و شتی وا ◊ المِفَصَلُ:
زوبان.

فَصَمَّ الشَّيْءُ فَصْأً: شته که ی فه لاشت ◊ شه فی کرد
به بی نهووی دوولته تی بکا.

فَصَمَّ العَدَّة: گریه که ی شل کرده وه.

فَصَمَّ الشَّيْءُ: شته که ی چه ماندموه ◊ اَفَصَمَّ الشَّيْءُ:
شته که روئی به سمر جوو ◊ دمگوتری: (اَفَصَمَّ
الحر و اَفَصَمَّ المطر و اَفَصَمَّتْ عَنْه الحُمَى) ◊ فَصَمَّهُ:
به هیزو توپزی زور شته که ی فه لاشت ◊ اِنْفَصَمَّ
الشَّيْءُ: شته که شکا به بی نهووی لیک
جیابیته وه ◊ اِنْفَصَمَّتْ العَدَّة: گریه که شل
بؤوه ◊ اِنْفَصَمَّتْ العُرْوَةُ: قلفه که (دمسکه که) لی
بؤوه ◊ اِنْفَصَمَّ ظَهْرُهُ: پشتی شکا ◊ اِنْفَصَمَّتْ الثَّرْوَةُ:
گوه مرکه لایه کی درزی برد ◊ اِنْفَصَمَّ المطرُ:
بارانه که و مستایه وه (بروکه ی دایه) ◊ تَفَصَّمَ
الشَّيْءُ: شته که شکا به بی نهووی لیک
جیابیته وه.

الفَصْمَةُ: درزو فه لشت ◊ الفِصْمَةُ: نهو ورده و پرزو
پاله ی له سیواک و شانه و شتی وا هه لدموهری ◊
الفصیم: دمگوتری: (فأس فصیم) ته شوئی و
پاچیکی گهوریه.

فَصَى الشَّيْءَ مِنَ الشَّيْءِ رَعْنَةً فَصِيًّا: شته که ی له
شته که جیا کرده وه لی کرده وه ◊ دمگوتری:
(فَصَى اللّٰحْمَ عَنِ العَظْمِ) گوشته که ی له
نیسقانه که جیا کرده وه ◊ اَفَصَى مِنَ الامر:
له کارمه که رزگاری بوو جا خیر بن یان شهر ◊
اَفَصَى المطرُ: بارانه که و مستایه وه ◊ اَفَصَى عَنْه

البَدُّ أَوْ الحُرُّ: سمرماکه روئی یان گهرماکه نه ما
◊ اَفَصَى الصَّائِدُ: نیچیره وانه که قولابه که ی یان
ته له و داوه که ی هیچی پیوه نه بوو ◊ فَصَأَ مِنْه
وعنه: رزگاری کرد ◊ لیی کرده وه ◊ دمگوتری:
(فَصَى اللّٰحْمَ عَنِ العَظْمِ) گوشته که ی له
نیسقانه که کرده وه ◊ اِنْفَصَى اللّٰصِقَ مِنْ غَیْبِهِ:
له زگه که له شته که بؤوه ◊ دمگوتری: اِنْفَصَى
اللّٰحْمَ عَنِ العَظْمِ: گوشته که له نیسقانه که بؤوه
◊ تَفَصَّى مِنَ الشَّيْءِ رَعْنَةً: له شته که رزگاری بوو
◊ تَفَصَّى مِنَ الدَّيْنِ: له قهرزداری رزگاری بوو ◊
دمگوتری: (مَا كَدَتْ اَنْفَصَى مِنْه) ◊ تَفَضَّحَ
الجَسْمُ: جهسته که فه له و گوشتن بوو ◊ تَفَضَّحَ
الشَّيْءُ: شته که فراوان بوو ◊ تَفَضَّحَ الرَّاسُ عَرَقًا:
سهر نارمفی لی تکا ◊ فَضَّحَهُ فَضْحًا: عهیب و
عارمکانی دمرخستن، عهیبه کانی خستنه روو ◊
رونی کرده وه و ناشکرای کرد ◊ فَضَّحَهُ النَّهَارُ:
رونایکی روژ عهیبه کانی دمرخستن.

فَضَّحَ القَمَرُ النَّجْمَ: مانگ رونایکی نه ستیره کانی
مه حو کرده وه و دیار نه که وتن ◊ اِفْتَضَّحَ الرَّجُلُ:
بیاوه که عهیبه کانی دمرکه وتن ◊ تَفَاضَّحَ
الرجلان: همریه که له و دوو که سه عهیب و عاری
یه کتریان خسته رو ◊ الفاضح (الفعل الفاضح):
کرده وه ی چه یابره ◊ کرده وه یه کی مادیه و
شهره وه و که سایه تی له نگ ده کا ◊ الفَضِیْحَةُ:
بلاو بوونه وه ی ناو و ناتووری عهیب و عار نامیز
◊ الفَضْحُ: شتی کلور.

فَضَّحَ فَضْحًا: شکاندی شه فی کرد ◊ دمگوتری:
(ضرب الرَّاسَ فَضَّحَهُ) له سهری داو شکاندی
برینسی لی کرد ◊ (و ضرب البَطِیخَةَ فَضَّحَهَا)
کاله که که ی فاش کرد.

فَضَّحَ العَیْنَ: جاوه که ی کویر کرد ◊ هه لی کوئی.

فَضَّحَ البُسْرَ: خَوْشَاوِی لَه خورما نه گمیومه که دروست کرد ◊ **أَفَضَّحَ العَنْقَرُ:** هَيْشَوَه میومه که کاتی نهومی هات بگوشری و شهرابی لی دروست بکری ◊ **إِفْضَحَ الشَّيْءَ الأَجْرَفَ:** شته کلورمه که شکاند ◊ **إِفْضَحَ البُسْرَ:** له خورما نه گمیومه که شهرابی خَوْشَاوِی دروست کرد ◊ **إِنْفَضَّحَ:** بُو موتاومعهی (فَضَّحَ) دئ ◊ **إِنْفَضَّحَ الشَّيْءَ:** شته که پان و فراوان بوو ◊ **إِنْفَضَّحَ السَّقاءَ رَهْر مَلَان:** کونده ناومه که (تهنکیه ناومه که) درزی بردو ناوی له بهر رُوئی ◊ **إِنْفَضَّحَ فُلَان:** فَلَانکَمَس گریا و فرمیسی زوری رشتن ◊ **إِنْفَضَّحَ الدُّلُو:** دَوْلچه که چی ناوی تیدا بوو فیجقهی کردو هاته دمر ◊ **إِنْفَضَّحْتَ العینَ:** چاومه که کویر بوو ◊ **إِنْفَضَّحَ القارورةَ:** گۆزمه که شکا و هیچی تیدا نهما ◊ **الْفَضُّوحُ:** شهرابیك بخۆرمومه که سهرخویش بکا ◊ **الْفَضُّوحُ:** گوشراوی تری ◊ دَوْشاو ◊ شهرابیکه له خورمای نال و بُوْل تیکه و توو (خورمای تازه گه پیو) دروست دمکری بهین نهومی ناگری تیدا به کار بهیندیری ◊ ماستاوی زور رون ◊ **المِفْضَحَةُ:** کوبه و گۆزهی شراب تیدا دروست کردن ◊ دَوْلچهی زور گه وره.

فَضَّضَ الشَّيْءَ فَضًّا: شته که لیك جیا کردموه ◊ دمگوتری: (فَضَّضَ القومَ) خه لکه که پهرته وازه کرد (فَضَّضَ المالَ القومَ) مال و سامانه که به سهر خه لکه که دا بهش کرد.

فَضَّضَ خاتَمَ الکتاب: نامه داخراومه که هه لپچری، مۆرکراومه که لیك کردموه.

فَضَّضَ الماءَ: ناومه که رشت.

فَضَّضَ اللؤلؤةَ وحرما: مرواریه که کونکرد.

فَضَّضَ عُنُقَ المرأة: کچینی نافرته که لایرد.

فَضَّضَ ما بینهما: نیوانی کردن.

فَضَّضَ الأمرَ: کارمه که بپاردا (بپیری له سهر کارمه که دا).

فَضَّضَ الله فاه: خودا دهم و دانی وردو هار بکا ◊ **فَضَّضَ الشَّيْءَ:** شته که زیوکه هفت کرد ◊ به زیو شته که ی روکش کرد ◊ **إِفْضَضَ:** به مانا (فَضَّضَ) دئ ◊ **إِنْفَضَّضَ الشَّيْءَ:** شته که شکا ◊ **إِنْفَضَّضَ الجَمْعَ:** کۆمه له که پهرته وازه بوو ◊ **الْفَضَّاضُ:** نهومی له کاتی شکاندا پهرته وازه دهبی ◊ دمگوتری: (طارت عظامه فاضاضاً) نِیسقانه کانی له کاتی لیدان دا که رت و پهرت بوون ◊ **الْفَضَّاضَةُ:** به مانا (الْفَضَّاضُ) دئ ◊ **القَضُّضُ من الناس:** قهوم و خینی پهرته وازه ◊ دمگوتری: (حَرَزَ قَضُّضًا): موروی پهرته وازه و بلاوه بوو ◊ **القَضَّضُ من الشَّيْءِ:** نهومی له شته که جیا بوته وه و بلاو بوته وه ◊ **دَمِغُوتَرِي:** (أصابه فاضض من الماء) پهریشکی ناوی ریکهوت ◊ **القَضَّةُ:** بهردی که له که بوو بلاوه بووی کۆمه ل له سهر کۆمه ل ◊ زموی بهرده لانی رمش و سوتهمه رو ◊ **القَضَّةُ:** زیو ◊ **عونسوریکي سببیه، له هه موو مادیه ک زیاتر** ناماده باشی گه یاندنی گهرمی و تمزوی کارمبایی تیدایه ◊ له دوی زپر له جه وه مره به نرخه کانه که به کاردئ بو سکله یاندنی پاره ◊ **القَضِيضُ:** نهو پرزو ورده دلۆپه ناو و ناردلۆکه و به فره وردمیه که له کاتی پرزانی ناودا یان له کاتی هه لکردنی رشمه باو رادانی ناردلۆکه ی به فره ده بیندیری ◊ ناو که له سهر چاوه هه لدمقولن ◊ یان که له ناسمانه وه دمبایی ◊ شوینی ناودار ◊ نهو دهنکه خورمایه ی که له دهم قری دمدریته دمر ◊ **المِفْضَضُ:** نامیری هاپین و وردکردنی بهردو گلنی زموی ◊ **المِفْضَضُ و المِفْضَةُ:**

به مانا (المفاض) دئ ◊ فَضْفَضَ الشَّيْءُ: شته که به فراوان بوو ◊ فَضْفَضَ الثَّرْبُ: کراسه که پان و پور بوو (فَضْفَضَ الدَّرْعُ) زریبه که پان و فراوان بوو (فَضْفَضَ العِشْرَ) زیان فراوان بوو ◊ تَفَضَّفَضَ بول الناقة: میزی حوشره که به سه رانی دا بلاو بؤوه ◊ الفَضْفِضَةُ مِنَ الدَّرْعِ وَمِنَ الثِّيَابِ: زری فراوان پوشاکی فراوان و پان و پور ◊ الفَضْفَاضُ مِنَ المِيَاهِ: ناوی زور ◊ پیایو به خشنده ◊ کراسی پان و پور ◊ زموی که به هوی بارانی زورمه ناوی له سمر راورستای ◊ الفَضْفَاضَةُ: (سحابة فضفاضة) هوری باراناوی، هور که زوری باران تیدا بن ◊ فَضَّلَ الشَّيْءُ لِفَضْلِهِ: شته که زیاد له پیویست بوو ◊ دمگوتری: أَنْفَقَ مِنْ مَالِكَ مَا فَضَّلَ: نه هوی له پیویستی خووت زیاد له سامانه که تئی ببه خسه.

فَضَّلَ الشَّيْءُ فِضْلًا: شته که به خاومن ریزو باش و مصفدار دمکری ◊ أَفْضَلَ عَلَيْهِ: چاکه له گهل کرد ◊ أَفْضَلَ مِنَ الشَّيْءِ: له شته که هندیکی هیسته وه ◊ أَفْضَلَ عَلَيْهِ فِي الحِسْبِ: له بنه چه و نژاددا له و خاندان تره ◊ فَأَفْضَلُهُ مَفَاضَلَةً وَفَضَالًا: له مزلو و ریزدا به سه ریدا بالادهست بوو ◊ فَاضِلٌ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: به رامبری و هاوکیشمی له نیوان دوو شته که دا کرد ◊ فَضَّلَهُ عَلَى غَيْرِهِ: به گهورمتر و ریزداری له قه له م دا.

تَفَاضَلَ القَوْمُ: خه که که کیر کیریان هه بوو له وه جاغزادیمی دا هه ریه که پان لافی نه وه میان لیدمدا که ریزداری تره لهوی تر ◊ تَفَضَّلَ: پوشاکی بشودان و ناومالی له بهر کرد ◊ تَفَضَّلَ عَلَيْهِ: چاکه له گهل کرد ◊ لافی نه هوی لیدا که پیاوته به سه ریه وه ههیه ◊ تَفَضَّلَ عَلَى غَيْرِهِ: پیاوته و ریزداری و وه جاغزادیمی بو چه سبا

به سمر که سانی دیکه دا ◊ إِسْتَفْضَلَ مِنَ الشَّيْئَيْنِ: له و ریزداری تر بوو ◊ إِسْتَفْضَلَ الشَّيْءَ: شته که به مزیده له مافی خوئی و مرگرت ◊ الفاضل: زیاد له پیویست ◊ پیایو ریزداری و شکومند ◊ الفاضلة: نازو نیعمه تی گه وره ◊ فواضل المال: به ربوومی زموی ◊ شیرمه نی نازهل ◊ قازانجی بازرگانی ◊ الفضال: جزدانه ◊ بیجامه، پوشاکی ناو مال که نافرته و پیایو له مالدا دمیپوشن بو نوشتن و بشودان ◊ الفضالة: پاشماوهی شت، بهرماوهی شت ◊ الفضل: چاکه و نیعمه تی به بی پاساو ◊ زیادهی بودجه له بواری نابوریدا ◊ بهرماوهی شت و زیاده ◊ فضل الزمام: لایه کی رپشمه و هوسار ◊ الفضل: نافرته که پوشاکی نیس له بهریکا ◊ دهسگوتری: (إمْرَأَةٌ فَضْلٌ) نافرمتیکه داوینی له زموی دهخشی و له نجه و لار دهکا ◊ الفضلة: بهرماوه و پاشماوهی شت ◊ نه هوی له جهسته دپته دمر له پیشه وه و له پاشه وه ◊ الفضل: شتی بی سود و قازانج، شتی پرو پوج ◊ دمگوتری: (هذا من فضول القول) نه مه قسهی پرو پووجه ◊ خوئی هه لقرتاندنی مروف له کاریک که به پیومندی به نه وه وه نمبی ◊ (حلف الفضول) به لیتنامه و سویند خواردنیکی قورمه شیه کان بوو له ناو خویندا بریاریان دا له ناو مه که که دا ستم نه هیلین و قه لاجوی زورداری بکهن ◊ پیغمبری نیسلام پیش نه هوی بیته پیغمبر نامادهی نه م هاویمهانیه ستراتیجیه بووه، که له مالی عبدوللای کوری جه دعان دا موزکرا و هه موو تیره و هوزمهکانی قورمه پیش پابه ند بوونی خوئیان به م پیمانه راگه یاند ◊ الفضولي من الرجال: که سیک به کاری لومکیه وه خوئی خهریک بکا ◊ له شرع و پاسادا

بِهَكَسَيْك دِمگوتَرئ: سهر بهر شتیارو وهلی
 شهمر نمبئ ومکیل و نه صیلش نه بئ ۵
 الْفَضِيلَةُ: بهی بهرز له رهوشتی جواندا ۵
 (فضيلة الشئ) تاپه تمهندی شتو ومزیضی

شت ۵ (أَهْمَاتُ الْفَضَائِلِ) كان و سمر جاوهی
 رهوشتی بهرز عهدآمتو، حکیمت و لیزانئو،
 داوین پاکئو، مهردایه تیبه.

فَضَا الْمَكَانِ فُضَاً وَفُضْرًا: شوینه که فراوان بوو.

فَضَا الشَّجَرُ بِالْمَكَانِ: درخت له شوینه که زور بوو.

فَضَا فُلَانٌ دِرَاهِمَةً: فلانکس پارمکانئ نه کردنه

کیسه باخه له وه ۵ أَفْضَى الْمَكَانُ: شوینه که

فراوان بوو ۵ أَفْضَى فُلَانٌ: فلانکس چوو بو

دمشت و سارا ۵ أَفْضَى إِلَى فُلَانٍ: گهشته فلان ۵

أَفْضَى الْأَمْرِ بِهِ إِلَى كَذَا: کارمه فلانکسی به وه

گهیاند ۵ دِمگوتَرئ: هَذَا الْكَلَامُ يَفْضَى إِلَى كَذَا:

ئهه هسه سمر بهو دمکیشئ و نه مه دمگهینه ئئ و

ئهو ناکامه بهدی دینئ ۵ أَفْضَى السَّاجِدُ بِيَدِهِ

الْأَرْضُ: سوژده بهر که له کاتی سوژدهدا دمستی

بهزهویه کهدا هینا ۵ أَفْضَى إِلَى فُلَانٍ بِالسَّرِّ:

نهئینه کهی بهفلان گوت ۵ أَفْضَى إِلَى الْمَرْأَةِ:

چوو خه له وه له گهن ناهرته که.

أَفْضَى الْمَكَانِ: شوینه کهی فراوان کردو خالی کرد

لهشت ۵ الْفَضَا: تمنها ۵ دِمگوتَرئ: (سَهْمٌ فَضَاً)

تاقه تریک ۵ (وَبَقِيَتْ فَضَاً) به تمنیا مامه وه ۵

(تَرَكَ الْأَمْرَ فَضَاً): کارمه که بهدانه مه زراوی و

ناریک خراوی جئ هینشت ۵ یان دِمگوتَرئ:

(أَمْرُهُمْ فَضَاً بَيْنَهُمْ) فهرمانر هوی و کار

راهراندن له ناویاندا په کسانه و کس

فهرمانر هوی و کوئیخایان نیه ۵ الْفَضَا: زموی و

دهشتایی بهر فراوان ۵ زموی خالی و چوله وانئ ۵

خانوئک بهر ده می چوئل بئ ۵ بؤشایی نیوان

فَعَلَا الشَّيْءُ: شته کهی درز بئ برد، روشاندئ ۵ فَعَلَا

الرَّجُلُ: له پشتی پیاو مه کهی دا پانه و پان.

فَعَلَا بِهِ الْأَرْضُ: بهزهوی دا دا، خستی.

فَعَلَا الْقَوْمَ: خه لکه کهی وائ کرد کارئک بکهن

پئیان ناخوش بئ.

فَعَلَا ظَهْرَ بَعِيذٍ: باری گرانی خسته سمر پشتی

حوشتره کهی و پشتی چه ماند.

فَطِئَ الرَّجُلُ فُطْنًا: پیاو مه که پشتی چال و سنگی

دهر بهرئ ۵ لوتئ پان بؤوه، لوتئ پلئشابومه.

فَطِئِيَ الْبَعِيرُ: حوشتره که پشتی نهوی بوو ۵

جؤمایه وه ۵ أَفْطَأَ الرَّجُلُ: پیاو مه که دهوله مه مند

بوو ۵ رهوشتی ناشیرین بوو، دوائ نه وهی له وه

بیش رهوشتی جوان بوو ۵ أَفْطَأَ فُلَانًا: خواردنی

دا به فلان ۵ تَفَاطَأَ: پشتی زور به قولدا چوو

سنگی زور دهر بهرئ ۵ تَفَاطَأَ عَنْهُ: تمه به لئ کرد

له نیشه کهدا ۵ تَفَاطَأَ عَنِ الْقَوْمِ: له هه لمت

بردن بؤسمر هوممه که وازی هینا و کشایه دواوه

۵ فَاطَأَ بِهِ الْأَرْضُ: بهزهوی دا دا، خستی ۵

الْفُطَاةُ: پشت به قولدا چون و سنگ دهر بهرینه ۵

فَطَحَّتِ الْمَرْأَةُ بِالرَّوْلِدِ فُطْحًا: ناهرته که منداله کهی

فرئ دا.

فَطَحَ الشَّيْءُ: شته کهی پان کرد ۵ دِمگوتَرئ: (فَطَحَ

الْقَلَمُ) هه له مه کهی دادا وای ئئ کرد پان بنوسئ.

فَطَحَ فُلَانًا بِالْمَعَا: به گؤجان له فلانکسی دا ۵

دِمگوتَرئ: (فَطَحَ ظَهْرَهُ) له پشتی دا.

فَطَحَ نَظْمًا: پان بوو ۵ دِمگوتَرئ: (فَطَحَ الرَّاسُ)

سهرئ پان بوو (فَطَحَتِ الْقَدَمُ) حاجئ پان بوو ۵

فَطْحَ: بؤ موبالمغه لهمانای (فَطْح) دئ ۵
دمگوترئ: فَطْحُ الحَیدِیة: ئاسنهکهی بان کردموه.
الأنطَحُ: بان و پانه و موبوو ۵ الفِطْحُلُ: لافاوی گهوره ۵
شتی که توه قه باره زل ۵ زورزان و عالم ۵
که سئک زور عالم بی، بؤیه ئیستا به کؤی زانا
گهورمکان دمگوترئ: (فَطاحِل) ۵ هه روا وشه
(الفِطْحِل) ناوه بؤ پؤژگارئیک که هیشتا
ئاده میزاد دروست نه کراوه.

فَطْرَ ناب البعیر: که ئبهی حوشرکه که گوشته کهی
شوق کرد و دمرکهوت.

فَطْرَ النبات: رومکه که زهوی فهلاشته وه و سمری
دهره ئنا و روا.

فَطْرَ الشئی: شته کهی شوق کرد.

فَطْرَ الأمر: شته کهی دمست بی کرد هئنایه گؤرئ.

فَطْرَ العالم: خودا له نه بوونه وه بوونه و مرئ هئنایه
کایه وه.

فَطْرَ المعین: هه ویرمه کهی کرد به نانو و نه هیشت
هه ئین ۵ همر شیلایی و خیرا کردی به نانو
رانه و مستا هه ویرمه که بگورئ و هه ئین ۵
دمشگوترئ: (فَطْرَ الأجر الطین) کرئیکارمه که
قورمه کهی به کاره ئنا بؤ سواغ پئیش نه وهی
قورمه که ماومه کی به سه ردا بپروا و بگورئ و
بترش.

فَطْرَ النائة: به قامکه گهوره و قامکه شادهی گوانی
حوشرکه کهی دؤشی.

أفَطْرَ الصائم: پؤژوموانه که رؤژومه کهی شکاند ۵
أفَطْرَ فلان: فلانکهس که وته کاتی رؤژو
شکاند نه وه ۵ زهمی به یانی خوارد ۵ قاهوئتی
کرد ۵ أفَطْرَ علی الرطب و غیره: به خورمای تهر و
شیرین پؤژوی شکاند ۵ خورمای تهر و شیرینی
کرده زهمی به یانی ۵ أفَطْرَ الشئی الصرم:

شته که رؤژومه کهی به تال کردموه ۵ فَطْرَ الشئی:
بؤ موبالمغه لهمانای (فَطْر) دئ ۵ فَطْرَ الصائم:
وای کرد رؤژوموانه که رؤژومه کهی بشکئین ۵ فَطْرَ
الرجل: شتئکی خسته پئیش دهمی پیاومه که
بؤنه وهی رؤژومه کهی بی بشکئین ۵ أفَطْرَ الأمر:
کارمه کهی له سه رتاوه دمست بی کرد و دای هئنا ۵
إنفَطْرَ الشئی: شته که شوق بوو ۵ إنفَطْرَ الغصن:

لقه دره خته که گه لای کرد، گه لاکه ی دمرکهوت
۵ تَفَطْرَ الشئی: شته که شوق بوو درزی برد،
فه ئشا ۵ دمگوترئ: (تَفَطْرَت الید) دمسته که

فه ئشا ۵ تَفَطْرَ الثوب: قوماشه که در ۵ دادر دادر
بوو ۵ تَفَطْرَت الأرض بالنبات: زهوییه که فه ئش
فه ئش بوو به وهی روان و سه رده ره ئنایی گیوا

گزمه ۵ التفاطع: گیوا گز که دوا یه کم بارانی
به هار دهرئ ۵ زبیکه که له دهم و جاوی کور و
کچی تازه بیگه بیشتوودا پهیدا دمبن ۵ الفطار:
دمگوترئ: (سیف فطار) شمشیره که مشت و مال

نه کراو به کاره ئندرا بؤیه برنده نه بوو ۵
الفطاری من الرجال: پیاوئیک هیچی له دمست
هه ئنه و مرئ نه خیر و نه شمیر هیچی له دمست

نمیه ۵ الفطر: درزو قهواره و فه ئشت ۵ الفطر:
پؤژو شکاندن ۵ دهنکی ترئ له کاتی دمرکهوتنی
دا ۵ دمشگوترئ: (رجل فطر و قوم فطر) پیاوئیکه
به رؤژو نیه، هه و میکن به رؤژونین ۵ عید

الفطر: جهزنی ره مزان، جهزنی پؤژو شکاندن
۵ زکاة الفطر: سه رفیره ۵ جهزیه زه کاتییکه

موسولمانان پئیش هاتنی جهزنی ره مزان یان
له کاتی جهزندا دهیمن به هه زارو ئاتاجان ۵
الفطر: بؤله ترئ له سه رته کی دمرکهوتنی دا ۵

کارگو و قاجک و ته قیله جه مند جؤرئیکن، هه به
ده خورئ و هه به زهراویه ۵ سیوه بن عمرزه ۵
شیری که م که به په نجه ی شایه تمان و قامکه

چه کوچی گهوره که ناسنی سور کراوی پی
دمکوتی ۵ یان بیک و کوین که بهردی پی
دمشکیندری ۵ الفَطَسَةُ: لوتی بهرازو
دموروبه‌ری.

فَطَمَ العردُ أُر العبلَ فطماً: دارمکه یان حبله‌که‌ی
بریه‌وه دوولمتی کرد ۵ دمگوتری: (فَطَمَ فلاناً
عن عادته) فلانکه‌سی له خوورپوموشته‌که‌ی لادا ۵
فَطَمَتِ المرصعُ الرضيعُ: شیردمره‌که
شیره‌خۆرمکه‌ی له‌شیر بریه‌وه ۵ اَفْطَمَ الرضيعُ:
شیره‌خۆرمکه‌ی کاتی نه‌وه‌ی هاتوو له‌شیر
بیرد‌ریته‌وه ۵ اِنْفَطَمَ: له شیرخواردن ب‌رد‌رایه‌وه
۵ اِنْفَطَمَ عن الشئین: وازی له‌شته‌که هینا ۵
الفاطمیة: (الدولة الفاطمیة) دموله‌تیک بوو له
ولاتی مه‌غریب و میصر سالی ۳۵۹ی کۆچی
دامه‌زراو سالی ۵۶۷ی کۆچی له‌سمر دمستی
سه‌لاحوال‌دینی نه‌یوبی پوختیرا ۵ الفِطَامُ:
له‌شیر ب‌رینه‌وه‌ی منداله له‌شیر خواردنی دایکی
۵ الفطیم: له‌شیر ب‌راوه ۵ الفراطیم: خه‌لیفه‌کانی
دموله‌تی فاتیمیم.

فَطِنَ الأمرُ فطنةً: کارمکه‌ی زانی ناشکرای کرد
زیرمکه‌ی.

فَطِنَ فطناً وفطنةً: بوو به‌خاو من تیگه‌یشتن و
زیرمکی.

فَطِنَ للأمر ربهً: له‌کارمکه به‌ناکا هات و
مه‌به‌سته‌که‌ی زانی چیه ۵ فاطنه فی الکلام:
دم‌باره‌ی قسه‌که بوی گه‌رایه‌وه، چوو له‌ی ۵
فَطَنَهُ: رۆشن‌بیری کرد بۆنه‌وه‌ی زیرمکی و زیری
به‌دمست بینن ۵ فَطَنَهُ للأمر: وای ئی کرد
له‌کارمکه ناگادار بی و پی بزانی ۵ قَطَّنَ:
بهمانا (فَطِنَ) دئ ۵ الفطائنة: هیزو توانای زیهنه
بۆ زانین و هست پ‌ن‌کردنی نه‌و شتانه‌ی دپنه

گه‌وره دم‌دوشری ۵ الفِطْرَةُ: زمکاتی سه‌رفیتره ۵
سروش و فیترتی دروستکراوان سروشتی ساغ و
بی خه‌وش ۵ الفِطْرَةُ السلیمة: له زاراوی
فه‌له‌سوفه‌کاندا ناماد‌مباشی مروفه بۆ زانین و
دمست له‌سمر دانانی حوکمه و جیا‌کردنه‌وه‌ی
حقوق و راستی و به‌تال و بوجه ۵ الفِطْرِيَّة: بیرو
بۆ چونیکه گوايه فیکرمه مبه‌دنه‌کان
سروشتی و خۆرسکن له‌مه‌س دا به‌بی نه‌زمون و
پی گوتن و خویندن یونیان هه‌یه ۵ الفُطْر: نه‌و
خواردن و خواردنه‌وه‌یه پۆزوه‌وان له‌دوای
خۆرنا و ابوون پۆزویان پی دم‌شکینن ۵ قاو‌ه‌لتی
۵ الفُطْر: هم شتیک پیش پیگه‌یشتنی به‌کار
به‌یندری ۵ دم‌گوتری: (جیز فطیر) نانیکه
هه‌ویره‌که‌ی هه‌لنه‌هاتبوو کرا به‌نان هینا
هه‌ویره‌که‌ی نه‌گورابوو، خۆش نه‌بووبوو نانی
ئی دروست کرا ۵ (رأی فطیر) راپه‌که به‌بی ئی
ورد‌بونه‌وه دم‌برپا و گوترا ۵ الفِطْرِيَّة: نانیکه
له‌گه‌ل رۆنه‌که‌ره دم‌خوری، رۆنه‌که‌رمه شتی و
دم‌کریته پ‌ن‌خۆری.

فَطَسَ فطساً وفطرساً: به‌بی هه‌یوونی
نه‌خۆشیه‌کی دیار تییدا مرد هوی مردنه‌که‌ی
نه‌زان‌درا.

فَطَسَ الحدیدة: به‌هوی گهرم کردن و کوتانه‌وه
ناسنه‌که‌ی پان کردمه‌وه.

فَطَسَ فلاناً بالکلمة: به‌قسه به‌ره‌نگاری فلان
بۆوه.

فَطَسَ فطساً: بۆری لوتی دابه‌زی، نزم بۆوه ۵ (فهر
أفطس وهي فطساء) ۵ فَطَسَ: بۆ موباله‌غه
له‌مانای (فَطَسَ) دا دئ ۵ الفِطْسَةُ: دهنکی ناس ۵
الفِطْسَةُ: پان بوون و دابه‌زینی بۆری لوته ۵
لوتی به‌راز ۵ الفِطْسِيْسُ: چه‌کوچی ناسنگه‌ر

إِنْفَعَلَ: بؤ موتاومعی (فَعَّلَهُ) دئ ◊ **إِنْفَعَلَ** بکذا: بمو شته کار ئی گراو بوو (موتمنهسیر) بوو کرایه‌وه یان گرز بوو ◊ **تفاعلا**: نهو دوو شته همیره‌که‌یان کاریگه‌ری له‌سمر نه‌وی تریان هه‌بوو ◊ **الأفعولة**: کرداری ناشیرینی چاومروان نه‌گراو و سه‌رسام کهر ◊ **التفاعيل**: کارلیکی کیمیای ◊ **التفاعيل**: له زانستی عه‌روزدا چهند وشه‌یه‌کن دانراونو وشه‌گه‌ل شیعریان بی ده‌کیشری ◊ **ومکوو** (فعلولن، مفاعلتن، مستغلن) ◊ **الفاعل**: بکمر ◊ **به‌توانا** ◊ **دارتاش** ◊ **که‌سیک** به‌کری ده‌گیری بؤ ئیشکردنی بیناکردنی خانوو هه‌ئکه‌مندی بناغه‌و زه‌راب و بیرو شتی وا ◊ له‌زاراوه‌ی نه‌حوپیان دا ئیسمیکه‌ کرده‌ومیه‌کی بؤلا ئیسناد درابن و کردارکه‌ له‌پیش ئیسمه‌که‌وه‌ بی ◊ **الفاعلية**: بوون به‌ بکمر، هه‌رشتیک و هه‌صفی (فاعیل) تیدا بی ◊ **الفعال**: کرده‌وه‌ چاک بی یان خراب بی به‌مه‌رجی بکمر به‌کتیک بی ◊ کرده‌وه‌ی چاک ◊ به‌خشنده‌یی ◊ **الفعال**: کرده‌وه‌ نه‌گه‌ر دووکه‌س نه‌نجامی بدن ◊ **الفعال**: کرده‌وه‌ ◊ له‌زاراوه‌ی نه‌حوپیان دا وشه‌یه‌که‌ ده‌لاله‌ت ده‌کا له‌سه‌ر رودانی روداوئیک و زه‌مانی روداوکه‌ش ◊ **الفعله**: کردنی کرده‌ومیه‌که‌ به‌که‌جارو مه‌به‌ستیش بی کرده‌وه‌ی ناشیرینه ◊ **الفعلی**: شتی هه‌بوو، بی‌چه‌وانه‌ی شتی مومکین ◊ **المفاعيل السنوي**: جیه‌ازو نامیریکه‌ ماده‌ی تیدا ده‌گۆردری به‌ وزه‌ به‌هوی ته‌قینه‌وه‌ی گه‌ردیله‌ نه‌وه‌ویییه‌ یورانیه‌مه‌کانه‌وه ◊ **المفتعل**: هه‌رشتیک ریک بخری و له‌وه‌ پیش نمونه‌ی نه‌بی ◊ ده‌گوتری: (جاء بالمفتعل) کارلیکی گه‌ورمو سه‌ر سوپه‌ینه‌ری هینایه‌ کایه‌وه ◊ کارو هه‌ئس و که‌وتیک ته‌سه‌نوع و ته‌که‌هلوف تیدا بی.

سه‌ری ◊ **الفطنة**: به‌مانا (الفطنة) دئ ◊ زیرمکی و ورپایی له‌به‌ری‌تومبردنی کاروباردا. **فَعَّلَ** نَفْطًا و نَفْطًا: دل‌په‌ق و بی به‌زیی بوو ◊ خرابه‌کار بوو ◊ **إِنْفَعَلَ** السبع: ورگی حوشترمه‌کی دری و ناوکه‌می دهره‌ینا بؤ خواردنه‌وه ◊ نه‌وه‌ بووه‌ له‌لای عه‌رمه‌که‌ان له‌کاتی رویشتن به‌ جوئه‌وانی و ده‌شتی بیرون دا به‌کاروان دهر‌ویشتن له‌پیش دا حوشترمه‌کانیان ناو دده‌او پاشان ده‌میان ده‌به‌ستن بوئه‌وه‌ی کاویژ نه‌که‌ن، جا که‌ تینویان ده‌بوو ناو‌به‌ندی حوشترمه‌کیان هه‌له‌مه‌دی و ناوکه‌کیان دهر‌دینا ◊ **الفط**: ته‌بیات وشک و خرابه‌کار ◊ ناوی ناو ناو‌به‌ندی حوشتر که‌له‌شوینی بیروندا تینویان ده‌بوو به‌کاریان ده‌هینا.

فَعَّلَعَ بِالْأَمْرِ نَفْطًا و نَفْطًا: کارمه‌کی به‌گه‌وره‌ زانی و توشی سه‌رسامی کرد.

فَعَّلَعَ الْأَمْرُ نَفْطًا: خرابه‌کارمه‌ که‌ چر بووه‌ و گه‌شته‌ ناستیکی ترسناک ◊ **أَفْطَعَ** الْأَمْرُ: به‌مانا (فَطَعَ) دئ ◊ **أَفْطَعَ** فَلَائًا: فلانکه‌سی خسته‌ ناو کاری ترسناکه‌وه ◊ **أَفْطَعَ** الْأَمْرُ: کارمه‌کی به‌هورس و گران هاته‌ به‌رچاو ◊ **أَفْطَعَ** الْأَمْرُ فَلَائًا: کارمه‌که‌ فلانکه‌سی خسته‌ حالته‌ی سه‌رسامی و تاسانه‌وه ◊ **فَطَعَ** الْأَمْرُ: کارمه‌کی و ئی کرد ترسناک بی ◊ **إِسْفَطَعَ** الْأَمْرُ: کارمه‌کی به‌ترسناک له‌قه‌له‌م دا ◊ **فَعْفَعَ** فِي أَمْرِهِ: له‌کارمه‌کیدا په‌له‌ی کرد ◊ **الْفَعْفَاعُ**: ترسنوک.

فَعَّلَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی کرد، نه‌نجامی دا ◊ **إِسْفَعَلَ** الشَّيْءَ: شته‌که‌ی هه‌له‌به‌ست، ته‌زویری کرد ◊ **ده‌گوتری**: (إِسْفَعَلَ الحَدِيثَ) قسه‌که‌ی هه‌له‌به‌ست ◊ (إِسْفَعَلَ عليه الكذب) دروی به‌ده‌مه‌وه‌ هه‌له‌به‌ست.

فَعَمَ الْإِنَاءُ فَعَمًا: قاپه‌که‌ی پرکردو زیندمرؤویی کرد
له پرکردنیدا ◊ فَعَمَهُ الطَّيْبُ فَعَمًا: بۆنه‌که لوتی
پرکرد.

فَعَمَ الْإِنَاءُ فَعَامَةً وَفُعُومَةً: قاپه‌که پر بوو ◊ فَعَمَ
السَّاعِدُ: قوئی پتهو و گوشتن بوو ◊ فَعَمَتِ
المرأة: نافرته‌که خوی دارشت و جهسته‌ی
رَبِّكَ و بَيْتِكَ و مستًا ◊ أْفَعَمَ الْإِنَاءُ: قاپه‌که‌ی
پرکرد پرکردنه‌که‌ی ته‌واو کرد ◊ دمگوترئ:
(أَفَعَمَهُ الْحَبْرُ مَرَّةً مَرَّةً) هه‌واله‌که دمرونی پر
کرد له‌باری خوشبیه‌وه یان ناخوشبیه‌وه ◊
أَفَعَمَ الْمِسْكَ الْبَيْتَ: بۆنی میسک ماله‌که‌ی پرکرد
◊ فَعَمَ الْإِنَاءُ: به‌مانا (فَعَمَهُ) دئ ◊ الْأَفْعَمُ: شتیک
پرپی و له‌سهریه‌وه برژئ ◊ الْفَعْمُ: دمگوترئ:
(و.ع. فَعَمَ) ده‌مو چاوتیکی پر، گوشتن و بی
چرچ و لۆجه ◊ (جاربه فَعَمَهُ) کچیکی تیکسمرپاو
و خۆدارپژه، گوشتن و جهسته ته‌واوه ◊ حَيُّ
فَعَمٌ: گهرمکیکی ناومدانه به دانیشتوانه‌که‌ی ◊
أَفْعَى فُلَانٌ: فلانکس بوو به شهرمنگیزی ◊ فَعَى
الشَّيْئُ: شته‌که‌ی به‌داخیک نیشانه کرد له
وینه‌ی مار بوو ◊ تَفَعَّى فُلَانٌ: فلانکس وازی له
چاکه خوازی هیناو روی کرده شهرمنگیزی ◊
الْأَفْعَى: ماری ژه‌راوی کوشنده؛ خال خاله‌و
مل باریک و سهر پانه، ژه‌رمکه‌ی زور
کوشنده‌یه ◊ الْأَفْعَى: جهند رهاگو دهمارینکن
له حالوبه‌وه بلاو دهمنه‌وه.

الْأَفْعَرَانُ: نیره مار ◊ الْمَفْعَاءُ: (أَرْضُ مَفْعَاءَةٍ)
زه‌وییه‌که زوری مار تیدان ◊ الْمَفْعَاءُ: داخیکه
له‌شیومی ماردا حوشتی بی نیشانه دمگرتی یان
دمگرتیه نیشانهو نارپی شتی تر.

فَعَرَ فَعْرًا فَعْرًا: دهمی کرده‌وه ◊ أْفَعَرَ فَأًا: به‌مانا
(فَعَرَهُ) دئ ◊ أْفَعَرَ الْفَمُ: دهمه‌که کرایه‌وه.

أَفَعَرَ الثَّوْرُ: غونچه‌که بشکوت ◊ فَعَارٌ: دمگوترئ:
(طعنة فَعَارٍ) برینتیکی نه‌مدیواو دیوه ◊ الْفَعْرَةُ:
ده‌راوی دۆل و شیو ◊ الْمَفْعَرَةُ: زموی فراوان ◊
ده‌ربمندی کیو و تهنگی کیو.

فَعَمَ الثَّرْدُ فَعَمًا وَفَعُومًا: غونچه‌که دهمی کرده‌وه
بشکوت ◊ فَعَمَتِ الرَّائِحَةُ أَنْفَهُ: بۆنه‌که لوتی
پرکرد ◊ فَعَمَتِ الرَّائِحَةُ زَكَامَ الْمَرْكُومِ: بۆنه‌که
گیرانی لوتی هه‌لامه‌ت تووشبوهمکه‌ی کرده‌وه.

فَعِمَ بِالشَّيْئِ فَعَمًا: وهگری شته‌که بوو له‌خوی
گرتو دهستی بی به‌رنه‌دا.

فَعِمَ بِالْمَكَانِ: له شوینه‌که مایه‌وهو تیدیا جیگیر
بوو ◊ أْفَعَمَ الْبَيْتَ: خانوه‌که‌ی پرکرد له‌بیون ◊
أَفْعَمَ فُلَانًا: فلانکسه‌سی هه‌لنا بو کردنی ◊
دمگوترئ: (هو مفعم به) نه‌و وهگری بووه‌و دئی
لئی نابیتته‌وه سووره له‌سهری ◊ فَعَمَهُ: بۆنی
خوشی تیدیا بلاو کرده‌وه، پرپی کرد له‌بۆنی
خوش ◊ أْفَعَمَ الزَّكَامُ: هه‌لامه‌ته‌که‌ی چاک بوو،
به‌ری دا ◊ أْفَعَمَ الزَّكَامُ: به‌مانا (أَفْعَمَ) دئ ◊
تَفَعَمَ الثَّرْدُ: غونچه‌که دهمی کرده‌وه ◊ الْفَعْمُ:
نه‌و ورده خواردن و ریشاله خۆراکانه‌یه که
له‌نیوان ددان دا دهمینیتته‌وه ◊ الْفَعْمُ: چه‌ناکه
به‌مه‌ردوو لاشه‌ویله‌وه ◊ دم.

الْفَعْمُ: لوت چونکه بۆنی خوش دمی‌کاته‌وه ◊ الْفَعْمَةُ
مِنَ الطَّيْبِ: بۆنی خوش ◊ الْمَفْعُومُ: شتی
بۆنخوشکراو به بۆنی خوش ◊ كَمَسِيكَ
نه‌خوشی هه‌لامه‌تی گرتی.

فَعَا الشَّحْرُ فَعْرًا: دره‌خته‌که چروکه‌ی بشکوت.

فَعَا الشَّيْئُ: شته‌که دهرکه‌وت و بۆنی بلاو بووه.

فَعَا جِسْمَهُ: جهسته‌ی خوی به‌بۆنی خوش بۆندار
کرد.

فَقِي التمرُ نَمِي: تویکله‌که‌ی ناستور بوو به‌هوی نه‌خوشی کشت و کالیی که تووشی بووه **۵** **أَفْسَى الشجرُ:** دره‌خته‌که چرؤکه‌ی پشکوت و غونچه‌که‌ی کرایه‌وه **۵** **أَفْسَى التمرُ أَر البُسْرُ:** خورما‌که خورما نال و بؤل تیکه و تووه‌که تویکله‌که‌ی به‌هوی نه‌خوشییه و ناستور بوو **۵** **أَفْسَى النخلةُ:** خورما تازه پیگه‌پشتو و مه‌کانی دارخورما‌که تویکله‌که‌ی ناستور بوو **۵** **أَفْسَى فلان:** فلان‌که‌س دوی جوانی ناشیرین بوو **۵** دوی همرمان‌بهرداری له‌خودا یاخی بوو **۵** دوی دموله‌مندی هم‌زار که‌وت **۵** **أَفْسَى الطعامُ:** خواردنه‌که‌ی له‌شتی پوج و پل و پوش پاک‌کرده‌وه **۵** **الفاغيةُ:** غونچه‌ی دره‌ختی خه‌نه **۵** غونچه‌ی هم‌وو روک و دره‌ختی بؤنخوش **۵** بؤنی خوش **۵** **الْفَقْسَى:** خورمای نال و بؤل تیکه و تووی خراب و پوج **۵** شتی خراب له‌همر جورنک بئ **۵** **الْفَقْر:** به‌مانا (الفاغية) دئ **۵** **الْفَقْرَةُ:** گول **۵** بؤنی خوش **۵** **الْمَقْفَرُ مِنَ الْأَشْيَاء:** شتی بؤنخوش کراو به‌بؤنی خوش.

فَقَا العینُ أَر البِشْرَةَ و غرما نَمَا: جاومکه‌ی هه‌لدی دهری هیئا **۵** دومه‌له‌که‌ی گوش‌ی دهری کرد.

فَقَا أَحْبُ الرُّمَانِ: دنکه هه‌ناره‌که‌ی گوش‌ی و ناومکه‌ی ئی دهره‌یئا **۵** **أَفْقَا فلان:** فلان‌که‌س به‌هوی نه‌خوشییه و سنگی به‌قولدا جوو **۵** **فَقَا:** بؤ زید‌پرؤیی له‌مانای (فَقَا) دئ **۵** **إِنْفَقَا:** شه‌فی برد، درزی برد **۵** **تَفَقَّأ:** بؤ موتاومعه‌ی (فَقَا) دئ **۵** **تَفَقَّأ النَّبَاتُ:** رومکه‌که غونچه‌که‌ی پشکوت **۵** به‌ره‌که‌ی دهرکه‌وت **۵** **تَفَقَّأَتِ السَّعَابَةُ** عن مائها: هه‌وره‌که بارانی باراند **۵** **تَفَقَّأ فلان شَحْمًا:** فلان‌که‌س جه‌سته‌ی پر بوو له به‌زو بیستی شه‌فار شه‌فار بوو **۵** **الْفَقَايَا:** نه‌و ناومی له‌گه‌ل

له‌دایک بوونی مندال دپته دهر **۵** نه‌و به‌رده‌ی منداله‌که‌ی تیدایه له مندال‌دانی دایکی **۵** **الْفَقْدُ:** چالئیکی بچکوله‌یه له‌مالدا ده‌کری ئاوی تیدا کؤدمبیته‌وه.

الْفَقَاةُ: هه‌ور بئ گرمه و بئ بروسکه و بارانی زؤر بئ **۵** **الْمُقْتَنَةُ:** شیو و دؤلی ناو زه‌وی.

فَقَّحَ النَّبَاتُ مَقْمًا: رومکه‌که غونچه‌کانی کرانه‌وه و گوئی کرد.

فَقَّحَ الجِرَّ رَغْرًا: بیچوه شیرکه‌ه توتکه سه‌گه‌که بیچوه گورگه‌که به‌که‌مجار چاوی هه‌ئینان **۵** **فَقَّحَ:** بؤ موباله‌غه له‌مانای (فَقَّحَ) دئ **۵** ده‌گوترئ: (فَقَّحْنَا وَصَاصًا) ئیمه‌هه‌ق و راستیمان بینی ئیوه نه‌تان دی **۵** **تَفَاقَحَ القَوْمُ:** خه‌لکه‌که پشتیان له‌به‌ک کرد **۵** **تَفَلَّحَ الشَّيْئُ:** شته‌که دهمی کرده‌وه، کرایه‌وه **۵** **الْفَقَاعَةُ:** گوئی روک کاتیک له غونچه‌که‌ی دپته دهر هه‌ر رمنگیکی هه‌بئ **۵** **الْفَقَاحِيَّةُ:** ده‌گوترئ: (حُلَّةُ فُقَاحِيَّةٍ) پؤشاک و خشلئیکه رمنگی و مکوو رمنگی گوئی تازه پشکوتوو و مه‌ایه.

فَقَدَ الشَّيْئُ فِقْدًا و فُقْدَانًا: شته‌که فه‌وتا تیدا جوو.

فَقَدَ الكِتَابُ و فُقِدَ المَالُ: کتیبه‌که فه‌وتا **۵** مال و سامانه‌که بوو به‌زه‌مر **۵** (فقدت المرأة زوجها) ناهرمته‌که میردمکه‌ی و نبوو سمری تیدا جوو **۵** **أَفْقَدَ الشَّيْئُ:** وای ئی کرد شته‌که‌ی ئی و ن بئ له‌کیسی بچئ.

إِنْفَقَدَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی ئی و نبوو، له‌کیسی جوو **۵** بؤی گه‌را بؤنه‌وه‌ی و مده‌ستی بینئ **۵** **تَفَاقَدَ القَوْمُ:** خه‌لکه‌که هه‌ریه‌که‌ی ناهه‌ی تری ئی و ن بوو، بؤ یه‌کتر گه‌ران یه‌کدی بدؤزنه‌وه **۵** **تَفَقَّدَ الشَّيْئُ:** له‌کاتی دیارنه‌بوونی شته‌که‌ی دا بؤی گه‌را، چاوی بؤ گیتراو نه‌بیینی **۵** **تَفَقَّدَ**

إِنْفَرَّ إِلَى الْأَمْرِ: پیوستی به کارمکه بوو ۵ تَفَاقَرْتُ: خوی بهمهزار دانا، خوی بهمهزار لهفتم دا ۵ تَفَقَّرَتِ الْأَرْضُ: زمویبهکه زوری چال و چویل تئیدا بوو.

الْفَاقِرَةُ: کارمسات ۵ الْفَقَارَةُ: پهکیکه له زینجیره نیسقانیهکانی پشت که له کلنجهوه تا پاشه سهر ریزیان بهستوو ۵ کوی فهقهمرکان سی و سئ فهقهمرن ۵ حهوتیان له ملدان دوانزمیان له پشت دان پینجیان له سکان، پینجیان له ران دان، جواریان له کلنجهدان ۵ الْفَقْرُ: ناتاجی و پیداویستی، قهلشت و درز ۵ غم و گرنگی دان بهشت، سوور بوون لهسهر شت.

فَقِرَ الدَّمُ: کمه خوینی ۵ نَارِيكَ وَ بَيْتِي لَهُ بَيْكَاهَتِي خوينهکهدا ۵ الْفَقْرَةُ: بهمانا (الفقارة) دی ۵ نیشانهی شت جا کتو بی یان شتی تر ۵ رستهیه له ناخاوتن ۵ بهشیک لهسهر باس و لایهک له شاعر ۵ نیوه شاعر ۵ الْفَقْرَةُ: چال، قولکه که ههلهکهندرئ بؤ نهمام و شمتل ۵ فُقْرَةُ الْقَمِيصِ: یهخهی کراس ۵ الْفَقِيصُ: فهقهره شکاو ۵ دم لولهی بوری و جؤگا: کهناوی ئی ههلهدرئی ۵ همزار و نهبوو که کهمترین بزئی بؤ دابین بکری ۵ دهرویش و گهریدهی بی نهوا ۵ الْمَفَاقِرُ: جورمکانی همزاری ۵ دهگوترئ: (سد الله مفارقة) خودا لایهنهکانی همزاری لهسهر لابرد و دهولتمهندی کرد.

فَقَسَ قَرَسًا: کت و پر مرد ۵ بازی دا. فَقَسِيَ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ قَسًا: به ناشیرین ترین شیوه رمدی فلانی دایهوه. فَقَسِيَ الطَّائِرُ بِيضَتَهُ: باندمکه هیلکهکهی شکاند بؤنهوهی جوچهکه بهیته دمر. فَقَسِيَ الْحَيْسِرَانَ: حهیوانهکهی کوشت.

أحوال القوم: له حال و وزعی خه لکهکه ورد بؤوه بزانی واقعی حالیان چونه و چؤن نیه ۵ الْفَاقِدُ مِنَ النِّسَاءِ: ناهرمتی میرد مردوو یان مندال مردوو یان ناهرمتیک خزمی میردمکهی مردبی، برای میردی مردبی ۵ دهگوترئ: (ظلیه فاقد أو بقرة فاقد) ناسکیک درنده بیچومکهی خواردبی، مانگیهک درنده بیچومکهی خواردبی ۵ الْفَقِيدُ: مردوی شوین خالی، کهسیک مردنهکهی کهسهری گهورهی هه بی و خه لکی بوی به پهروش بن ۵ دهگوترئ: (مات فلان غیر فقیه) فلانکهس مرد کهس بوی به پهروش نیه.

فَقِرَ الْأَرْضُ قَرًا: زمویبهکهی هه لکولی ۵ دهگوترئ: فَقِرَ الْبَيْتُ: بیرمکهی هه لکهکند ناوی دهرهینا. فَقِرَ الْحَرْزُ: مورومکهی کون کرد بؤ ملوانکهکه. فَقِرَ الشَّيْنُ: شتهکهی شکاند. فَقِرَ الرَّجُلُ: فهقهری پیامکهی شکاند. فَقَرَقَهُ الدَّاهِيَةُ: به لاو کارمسات پشتی شکاند.

فَقِرَ قَرًا: فهقهرهی پشتی نازاری بوو بههوی شکان یان سوان یان لیک ترازان یان نه خوشی تر ۵ افقر الظهر: فهقهرهی پشتی بههیز بوو ۵ افقر الصعيد فلاناً: نیچیرمکه له راوچیبهکه نزیک بؤوه نیچیرمکه وای کرد راوچیبهکه فرسهتی ئی بیئن ۵ افقر فلاناً دابته: ولاخهکهی بهمنهمانمت دا به فلان ۵ افقر فلاناً أرضاً: زمویبهکهی بهمنهمانمت دا بهفلان بؤ کشت وکال ۵ افقر الله فلاناً: خودا فلانکهسی همزار کرد ۵ فَقِرَ الشَّيْنُ: شتهکهی زور شکاند، ورد و هاری کرد ۵ فَقِرَ لِلْفَسِيلَةِ: بؤ نهمامهکه چالکی هه لکهکند بؤنهوهی تئیدا بروینی ۵ إِنْفَرَّ: همزار کهوت ۵

فَقَسَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی به‌زور ستاندو داگیرى کرد.

فَقَسَ الفُخُ الطَّرِ: ته‌له‌که بانده‌ک‌ه‌ی گرت ۵
دوفاقى ته‌له‌که بانده‌ک‌ه‌ی گرت ۵ **إِنْفَقَسَ**
الشَّيْئُ: شته‌که قلب بؤوه ۵ **تَفَاقَسَا:** هه‌ریه‌ک
لهو دوانه فزى په‌کتریان پراکیشا ۵ **الفَقُوسُ:** له
ولاتى شام جوژه کاله‌ک‌یک‌ه ۵ له ولاتى میصر
جوژه خه‌پاری‌که ۵ **إِلْفَقَسُ:** داری‌ک‌ی
خوارکرومیه له‌ته‌له‌دا که بانده‌ک‌ه‌ی خوی نى
دمدا دارمکه هه‌لدمگه‌ریته‌وهو و دیگرى.

فَقَسَ البَيْضَةَ وَغَرَّمَا فُتْسًا: هیلکه‌ک‌ه‌ی بلیشاندوه
به‌دهست شکاندى بؤنه‌وه‌ی نه‌وه‌ی تییدایه
بیته‌دمر ۵ **الفَقُوسُ:** تروزی زموى دیم ۵ **فَقَطَّ**
الحساب: نوسینی بره حیسابه‌ک‌ه‌ی به وشه‌ی
(فقط) کۆتایی بئ هیئا ۵ واته هیجى تر.

فَقَعَ اللَّوْنُ فُتْمًا وَفُتْرَعًا: رینگه‌که سافو بئ گهرد
بوو ۵ به‌زوری بؤ رینگى زمرد به‌کاردمه‌یندرئ.

فَقَعَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی شهق کرد ۵ ده‌گوترئ:
(فقطه الفواق) به‌لاو کارهسات تیکیان شکاند ۵
فَقَعَ فلان: فلانک‌ه‌س قسه‌ی پرپووجى کردن
هیجیان به‌سهر هیجه‌وه نه‌بوو ۵ **فَقَعَ الأديم:**
چه‌رمه‌ک‌ه‌ی به‌رینگى زمرد رینگ کرد ۵ **فَقَعَ**
الحُفُّ: لوتى بؤ خوفه‌که دروست کرد ۵ **فَقَعَ**
المفاصل: جومزگه‌کانى تیک ترنجاندن و

ته‌فاندنى ۵ په‌نجه و شان و ملو په‌نجه‌ی خوی
ته‌فاندن ۵ **فَقَعَ الشَّيْئُ المنفوخ:** شته هودراوه‌ک‌ه‌ی
به زهختى دهست و بئ بیانان ته‌فاندو دهنگى نى
هیئا ۵ **إِنْفَقَعَ الشَّيْئُ:** شته‌که شهق بوو، درزى دا
۵ **تَفَاقَمَت عَيْنُهُ:** چاوى سبى بوو ۵ **تَفَقَمَت**
الرِّوْقَةُ: ورمه‌که و نجر و نجر بوو دپاو دهنگى
ن هات ۵ توره‌که کاغه‌زه فوتیکراوه‌که به

بیکیشانى به به‌رى دهست دهنگى نى هات ۵
تَفَقَمَتِ الأصابعُ: په‌نجه‌کانى ته‌فه‌بان هات
له‌کاتى ته‌فاندنیان دا ۵ **تَفَقَعَ النباتُ:** رومکه‌که
وشک بوو رهق بوو قرمه‌ی نى هات ۵ **الأفْقَعُ:**
په‌نجه تمقین، نهو کهسه‌ی شان و ملو په‌نجه‌ی
خوی بته‌فینئ ۵ **الفَاقِعُ:** رینگى سافو روون،
به‌تایبه‌تى رینگى زمرد ۵ **الفَاقِعَةُ:** کارهسات و
به‌لاى سامناک ۵ **الفَقْعُ:** هاچکى خراب.

الفَقَاعُ: پیسو و خراب ۵ **الفَقَاعُ:** شه‌رابی‌که له‌ناوى
جو دروست دمک‌رئ و ده‌گورئ و بلقۆکه‌ی
دمکه‌ونه سمر ۵ **الفَقَاعَةُ:** بلقۆکه ناون له‌سهر
ناو و شتى وا دروست ده‌بن و زمنگۆل زمنگۆل
دمه‌وستئ و زوزوو دمپوچینه‌وه ۵ **فَقَقَ الماءُ:**
ناوه‌که له‌کاتى هاتنه دمه‌وه‌ی دا بلقه بلقى
لینهات ۵ **فَقَقَ فلان في كلامه:** فلانک‌ه‌س گزافى
هه‌لکیشاو دهنگى هه‌لپرى و قسه‌ی نابه‌جئى
کرد ۵ **الفَقَقَاتُ من الرجال:** پیاوى زور بلئ و
فیژه که‌رو هاوارکه‌رى بئ سود.

فَقَّ الشَّيْئُ فُتًّا: شته‌که دمرکه‌وت و ناشکرا بوو.

فَقَّ الشَّيْئُ فُتًّا: شته‌ک‌ه‌ی کرده‌وه هه‌لى بچرى.

فَقَّ البابُ ونحوه: دمرگاک‌ه‌ی کرده‌وه.

فَقَّ النخلةُ: بؤشایى خسته نیوان لقو پرز و پالى
دارخورماکه بؤنه‌وه‌ی بتوانئ موتوربه‌ی بکا ۵
إِنْفَقَ الشَّيْئُ: شته‌که به‌ربوو، کرایه‌وه ۵ **الفَقَاقُ:**
زور بلئى بئ سود.

فَقَمَ فلاناً فُتْمًا: دووشه‌ویله‌ی فلانک‌ه‌سى گرت
دهمى بهست.

فَقَمَ الرجلُ فُتْمًا وَفُتْمًا: دهم و لئوى پیاومکه رینگ
نمبوون و لای خواروى یان لای سه‌روى شه‌ویله‌ی
دریزتر بوو بؤیه که دم دمپوچینه‌ی لای

خواروی دهمی و سهروی تیک دمپرن ◊ (فهر
أفقم وهي فقماء).

فَقِيمَ الْإِنَاءِ وَغَيْرَهُ فَقِمًا: قاپهکه پربوو ◊ دمشگوترئ:
(أصاب من الطعام حتى فقم) نمومندمی خوارد تا
نینتهلای کرد.

فَقِيمَ الْأَمْرِ: کارمهکه فورس بوو کیشهکه توند بوو ◊
بهرتیک و پتیک نهرپوشت.

فَقِيمَ الْأَمْرِ قِامَةً: شهرو خرابی کارمهکه لهسنوور
دمرچوو ◊ تفالم الأمر: شهرو نهگبتهی کارمهکه
لهسنوور تیپهری ◊ (الأفقم من الأمر) کاری
خوارو خبیج ◊ الفقم: دوولای شهویله سهرو
خواری دم ◊ دوولای دهمی گازو چهکوچ و شتی
ومها ◊ لایهک له لبوزی سهگ ◊ الفقمَةُ:
گیاندارتکی ناویبه (ماسیبهکی گهوریه).

فَقِهَ الْأَمْرَ فَهًا وَفِيهَا: باش لهشتهکه حالی بوو.

فَقِهَهُ قِامَةً: بوو به شهرعران ◊ أَفَقِهَهُ الْأَمْرَ:
کارمهکه تن گه یاند ◊ فَأَقِهَهُ: له شهرعرانی دا
بالآدهست بوو بهسمری دا.

فَقِهَهُ: کردی بهشهرعران ◊ تَفَقَّهَ الْأَمْرَ: کارمهکه
زانی و لئی حالی بوو ◊ الْفَقَاهَةُ: تیگه‌یشتن و
زیرمکی ◊ زانیاری ◊ بهزوری بو زانیاری شهر
به‌کاردئ ◊ الْفَقِيهُ: زاناو تیگه‌یشتوو و زیرهک
له‌بواری شهرع دا ◊ فَكَّرَ فِي الْأَمْرِ فِكْرًا: عهقل و
هوئی له‌کارمه‌دا به‌کارهینا همدئ له‌زانیاری
خوی خسته گهر بونه‌وی نه‌زانیاریک بزانی و
په‌ی بن ببا ◊ أَفَكَّرَ فِي الْأَمْرِ: له‌کارمه‌دا بیر
کرده‌وه، له روداوکه وردبوه ◊ (فَهُو مُفَكِّرٌ) ◊
فَكَّرَ فِي الْمَشْكَلَةِ: له‌کیشه و موشکیله‌دا عمقلی
خوی خسته گهر بونه‌وی حمل بکا بگاته
بنج و بناوانی جورتمه‌که ◊ فَكَّرَ فَلَانًا:
فلانکه‌سی به‌خه‌بالدا هات ◊ إِفْتَكَّرَ: یادی

کرده‌وه بیر هاتمه‌وه ◊ تَفَكَّرَ فِي الْأَمْرِ: به‌مانا
(إِفْتَكَّرَ) دئ ◊ التَّفَكُّرُ: بیر لی کردنه‌وه ◊
به‌کارهینانی عهقل و وردبوونه‌وه له
موشکیله‌یه‌ک بونه‌وی رینگا چاره‌ی بو
بدوزیه‌وه ◊ الْفِكْرُ: به‌کارهینانی عهقله له
شتی زانراودا بونه‌وی شتی نه‌زانراو بزانی ◊
الْفِكْرُ: دمشگوترئ: (ليس لي في هذا الأمر فكر)
من لهم كاره ج لي وردبوونه‌وه‌یه‌کم نیه‌و
گرنگی بن نادهم ◊ الْفِكْرَةُ: به‌مانا (الْفِكْرُ) دئ ◊
وینه زیه‌نیه‌کان بو شتیک، زمین به‌کارهینان
بو شتیک ◊ الْفِكْرِيُّ: به‌مانا (الْفِكْرُ) دئ ◊
الْفِكْرِيُّ: که‌سیک زور بیر بکاته‌وه ◊ الْمُفَكِّرَةُ:
دمه‌ترتکی بچکوله‌یه همدئ زانیاری
پیوستی تیدا دنوووسری.

فَكَ الشَّيْءَ فَكًا: شته‌که‌ی کرده‌وه، پارچه‌کانی
لیک کردنه‌وه ◊ دمشگوترئ: (فَكَ الْآلَةَ وَغُورِهَا)
مه‌کینه‌که‌ی کرده‌وه.

فَكَ النِّقْرَةَ: پارمه‌کی وردکرده‌وه ◊ (بیس‌تو پینج
دیناریه‌که‌ی کرده تانک دیناری و شتی وا).

فَكَ الْعُقْدَةَ: گرنیه‌که‌ی کرده‌وه.

فَكَ الْقَيْدَ: زنجیرمه‌کی کرده‌وه.

فَكَ الْأَسْرَ: نسیرمه‌کی بهره‌لاکرد.

فَكَ الرَّهْمَ: ره‌نه‌که‌ی رزگار کرد، له‌دهستی ره‌ن
له‌لاکراوی دهرهینا.

فَكَ الصُّبِيَّ: دهمی منداله‌که‌ی کرده‌وه بونه‌وی
خواردنی بداتن ◊ دهرمانی بداتن.

فَكَ إِدْغَامَ الْمَرْفِئِ: دووپیتنه گوشراو
وتیکخراومه‌کی لی‌ک کرده‌وه.

فَكَ الْمِفْصَلَ: جومزگه‌که شل بوو، لاواز بوو هیزی
تیدا نه‌ما.

فَكَ الرَّجُلُ فَكَةً: بیاومکه بن هیز بوو هه لومشاو
 کهسایه تی روخا ◊ اَفَكَ الطَّيْبُ مِنَ الْحَيَاةِ:
 ناسکه که له داومکه رزگاری بوو ◊ فَكَكَ: بُو
 زنده رُوئی له مانای (فَكَ) دئ ◊ اِنْفَكَ الرَّهْنُ:
 رهنه که ی دایه وه، رزگاری کرد ◊ اِنْفَكَ الشَّيْئُ:
 شته که جیا بُووه ◊ اِنْفَكْتُ الْعِدَّةَ: گریه که شل
 بوو، کرایه وه ◊ اِنْفَكَ عَظْمَ الْفِصْلِ: نئیسقانی
 جومزگه که له جئ جوو ◊ دمشگوترئ: (ما اِنْفَك
 يَفْعَلُ كَذَا) وازی نه هیناوه هه رخمریکی
 کارمه که یه ◊ تَفَكَّكَ: به مانا (اِنْفَكَ) دئ ◊
 دمشگوترئ: (تَفَكَّكَتْ شَخْصِيَةَ فَلَانَ) کهسایه تی
 فلا نکهس زمعیفو لاواز بوو، کهسایه تیه که ی
 هه لومشایه وه ◊ (فَلَانَ يَتَفَكَّكَ فِي شَيْءٍ) فلا نکهس
 له رُویشتی دا نارنیک و پیکه ◊ شلو شیواوه ◊
 اِسْتَفَكَ الْعِدَّةَ: هه وئی کردنه وه ی گریه که ی دا
 ویستی جورتمه که یه کالاً بکاته وه ◊ اَلْأَفْكَ:
 شهویله شکاو ◊ بُو مئینه دمشگوترئ: (فَكَاء) ◊
 بهیه ک گهیشتی هه ردوو شهویله ◊ الْفَالِكُ مِنَ
 الرِّجَالِ: بیاوی زُوُر گئیل و نه حمه ق ◊ بُوْلُكَاو،
 پیر ◊ الْفَيْكَاكُ: (فَيْكَاكُ الرَّهْنِ وَالْأَسْرِ) رهن
 دانه وه رزگار کردنی مالی رهن کراو، بهره لا
 کردنی نسیر ◊ یان نه و مال و پارمیه ی
 رهنه که ی پی دهمیه وه ◊ الْفَلَكُ: شهویله ◊
 بُوک، نه و شوینه ی ددانی ئی دهرئ ◊ ناوه بُو
 هه ردوو شهویله (خواروسه رو) ◊ دمشگوترئ:
 (مَقْتَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ فَيْكَيْهِ) هُوَ ی به فتاره چونی
 ئاده میزاد نهومیه له نیوان دوو شهویله ی دابه
 (واته: زوبان) ◊ الْمَيْكَلُ: ئامیرنکه بزمار ی پی
 هه ئدمکیشرئ، گازو پلایس ◊ تهرنه فیز ◊
 الْأَفْكَلُ: له رزین، شهقه توله ◊ دمشگوترئ: (أَخَذَهُ
 الْأَفْكَلُ) توشی له رزین و شهقه توله و شبله بووه
 له ترسان یان له سه رمان.

فَكَّنَ: جووه ناوه وه ◊ تَفَكَّنَ: سه ری سورما،
 سه رسام بوو ◊ تَفَكَّنَ عَلَى الشَّيْئِ: خه م و
 خه فه تی خوارد بُو فه وتانی شته که ◊ تَفَكَّنَ فِي
 الْأَمْرِ: بیری له شته که کرده وه ◊ الْفُكْنَةُ:
 به شیمان بوونه وه له سه ر شتی له ده ست جوو.
 فِكِهَ نَكِهًا رِنَكَاةً: سه سه خوُش بوو، سه سی
 پیکه نین ئاومری کردن ◊ فِكِهَ مِنْهُ: سه ری ئی
 سورما، (فهو فَكِهَ رِفَاكِهَ) ◊ اُنْفَكَّتِ النَّاقَةُ وَغَرَّمَا:
 حوشرمه که شیر ی باشی دا پئیش نه وه ی بیچوی
 ببی ◊ فِكِهَ الْقَوْمَ: میوه ی بُو فه مه که هینا ◊
 سه سی خوُشی بُو خه لکه که کردو هه مووی
 هینانه پیکه نین ◊ تَفَاكِهَ الْقَوْمَ: خه لکه که
 یاری و سه سی خوُشیان بُو یه کتر کرد ◊ تَفَكَّهَ:
 میوه ی خوارد ◊ تَفَكَّهَ الرَّجُلُ: بیاومکه به شیمان
 بُووه ◊ تَفَكَّهَ مِنْهُ: سه ری لئی سورما ◊ تَفَكَّهَ
 بِالشَّيْئِ: له زمتی له شته که بینی ◊ دمشگوترئ:
 (تَرَكَ الْقَوْمَ يَتَفَكَّهُونَ بِفَلَانٍ) خه لکه که جی
 هئشت خه ریکی غه بیه ت کردنی فلان بوون و
 به و باشمله باسکردنه له زمت و خوُشیان
 دهمینی ◊ الْأَفْكَرَةُ: سه پیر و سه مه ره ◊ الْفَاكِهُ
 مِنَ الرِّجَالِ: بیاوی تهنه رومرو به ناز به رومرده
 ◊ الْفَاكِهَانِي: میوه هرُوُش ◊ الْفَاكِهَةُ: میوه ی
 به له زمت و خوُش تام ◊ حملوا ◊ الْفَاكِهِي: به مانا
 (الفَاكِهَانِي) دئ ◊ الْفَاكَاةُ: گاتمه و گه پ ◊ سه سی
 خوُش و پیکه نین ئاومر ◊ الْفَكِهَةُ: به مانا (الفَاكِهَ)
 دئ ◊ دَلْبَاكُ وَنَهْفَسُ بَهْرَزُو سه سه خوُش ◊
 دمشگوترئ: (فَلَانَ فِكِهَةً بِأَعْرَاضِ النَّاسِ) فلا نکهس
 له زمت دهمینی له غه بیه ت کردنی خه لکانی تر
 ◊ الْفَكِيهَةُ: به مانا (الفَاكَاةُ) دئ ◊ الْفَيْكِهَانُ:
 مروُفی پیکه نیناوی و سه سه خوُش.
 فَالَّتِ الشَّيْئُ فَلَتَا: شته که رزگاری بوو.

فَلَجَ الرّوَالِي الْمَجْزِيَةَ عَلَى الْقَوْمِ: فهِرْمَانِيْرِهِوَا سَهْرَانِيْهِ
خَسْتِه سَمِر خَه لَكِه كِه.

فَلَجَ الرَّجْلُ رَعْرَهُ، فَلَجِباً رَفَلَجَةً: بِيَاوِه كِه نِيَوَان
فَاجِه كَانِي بَه زَغَمَاك پَان بُوو، يَان نِيَوَان
دِدَانِه كَانِي كِه لِيْنِيَان هِه بُوو دِدَانِي شَاش بُوون.

فَلَجَ الرَّجْلُ: بِيَاوِه كِه نَه خُوْشِي شِه لَه لِي نَصْفِي تَوْش
بُوو (فِهْر مَفْلُوج) ◊ **أَفْلَجَ** فَلَاتاً عَلَى خَصْمِهِ:
فَلَا نَكِه سِي بَه سَمِر رِكِه بَه رِه كِه بِيْدَا زَال كِرْد
◊ **أَفْلَجَ** اللهُ حُجَّتَهُ: خُوْدَا بَه لَكِه وَ دِه لِيْلِي فَلَا نِي
جِه سِپَانْدِن وَ نَاشَكِرَاي كِرْدِن ◊ **فَالَجَهُ**: لَه دِه سَت
پِيْش خَه رِي وَ زَهْفَه رِي بِي بِرْدِنْدَا پِيْشِي كِه وَت.

فَلَجَ الطَّعَامَ بَيْنَهُمْ: بَه رِيْكَ وَ بِيْئِي خُوَارِدِنِه كِه ي
بَه سَمِر دَا بَه ش كِرْدِن ◊ **فَلَجَ** الْأَمْرُ: لَه كَارِه كِه
وَرْد بُوُو وَ تِيْ فِكْرِي ◊ **فَلَجَتِ** الْمَرْأَةُ أَسْنَانَهَا:
نَافِرْمَتِه كِه دِدَانِي خُوْ ي شَاش كِرْدِن بُوْ جُوَانِي ◊
أَفْلَجَ: شِه قَا رِشَه قَا ر بُوو ◊ **تَفَلَجَتِ** الْأَسْنَانُ:
دِدَانِه كَانِي شَاش بُوون ◊ **الْفَالِجُ**: نَه خُوْشِي هِه كِه
تَوْشِي لَآيِه كِي جِه سَتِه دِه بِي (نِيُوِه شِه لَه ل) ◊
حُوْشَتَرِي كِه وَرِه ي دُوو دُوْگ ◊ **الْفَلْجُ**: جُوْمِي
بِجْ كُوْلَه ◊ **الْفِلْجُ**: نِيُوِه ي شَت ◊ جِيْنِه مَرُوْفِيْكَ
◊ **الْفُلْجُ**: جُوْگَا يَه كِه هِه مَوُو بَا خِه كِه ثَاو بِيْدَا
◊ **الْفَلَجَاتُ**: زَمُوِي كِشْت وَ كَانِي ◊ **الْفَلَجَةُ**: كِه يَشْتِن
بِه نَاوَات ◊ **الْفُلُوجَةُ**: زَمُوِي گُوْنِجَاو بُوْ كِشْت وَ كَا
◊ **المَفْلُجُ**: دِه مَكُوْتَرِي: (رَجُلٌ مُفْلَجٌ الشَّيَا) بِيَاوِيْ كِه
دِدَانِي شَاشِن ◊ (أَمْرٌ مُفْلَجَةٌ) كَارِي شِيَوَاو وَ
نَا رِيْكَ.

فَلَجَ فَلَاحاً: بِه نَاوَاتِي خُوْ ي كِه ي، رِزْگَارِي بُوو،
سَهْرَفِرَاز بُوو.

فَلَجَ بِالْقَوْمِ فَلَاحَةً: فَرُوْشْتِن وَ كِرْپِنِي بُوْ فَرُوْشِيَاو
كِرْپَار جُوَان كِرْد، هِه لِيْنَان بُوْ دَا مَه زِرَانْدِنِي
مَامِه لَه كِه.

أَفْلَتَ مِنْهُ: لِيْ ي رِزْگَار بُوو ◊ دِه مَشْگُوْتَرِي: (أَفْلَتَنِي
الشَّيْئُ) شَتِه كِه م لَه كِيْس جُوو ◊ **فَالْتَهُ** مَفَالْتَةً
وَفِلَاتاً: كِتُوْبِر بَه رَمَنْگَارِي بُوو ◊ **فَلْتَهُ**: بَه مَانَا
(أَفْلَتَهُ) دِي ◊ **إِفْلَتْتُ** الْأَمْرُ: كَارِه كِه ي لَه كِيْس
جُوو، پَه لَه ي كِرْد لَه دِه سَت بُوْ بِرْدِن وَ كِيْش
كِرْدِنِيْدَا ◊ **إِفْلَتْتُ** الْكَلَامَ: خِيْرَا هَاتِه قِسِه وَ بَه
نِيْرْتِيْجَالِي وَتَارِي دَا ◊ **إِفْلَتْتُ** الشَّيْئُ: شَتِه كِه ي
جِه پَاو كِرْد ◊ **إِفْلَتْتُ** الْمَوْتَ: مِرْدِن تِيْ كِيِه وَ مِهْ پِيْجَا
◊ **إِنْفَلَتَ**: رِزْگَارِي بُوو ◊ بَه خِيْرَا يِي رِزْگَارِي بُوو
◊ **تَفَلَّتَ** عَلَيْهِ: هِيْرشِي كِرْدِه سَمِر ◊ **إِسْتَفَلَّتَ**
الشَّيْئُ مِنْ يَدِهِ: شَتِه كِه ي لَه دِه سَت فِرَآنْد ◊
الْفَلْتُ: نِه سِيْپِي خُوْش رُوُو تَه رِدِه مَآخ ◊ **الْفَلْتَانُ**:
بَه مَانَا (الْفَلْتُ) دِي ◊ هِه رَوَا نَاوِه بُوْ بِيَاوِي نَازَاو
وَرِه بَه رِز ◊ بُوْ نَافِرْمَت (فَلْتَانِه) دِه مَكُوْتَرِي ◊
گُوْشْتِن وَ تِيْ كِه سَمِرَاو ◊ **الْفَلْتَةُ**: كَارِيْكَ رُوو بِيْدَا
بِه يِي وَ رِدِيُوونِه وَ هِه پِلَان بُوْدَانَان ◊ دِه مَكُوْتَرِي:
(حَدَثٌ هَذَا فَلْتَةٌ) ◊ قِسِه لَه دِه م دِه رِجُوون بَه يِي
مِه بَه سَت ◊ شَت لَه دِه سَت قِه مَوَان بَه يِي نِيَاز ◊
الْفَلْرُوتُ مِنَ الشَّيْبَابِ: نِه وَ پُوْشَا كِه يِه لَه بَه ر
تِه سَكُو بِيْجُوْ كِي نِه مَلَاو نِه وَا لَآي نِه كِه نِه وَ هِه
بِه يِه ك ◊ يَان لَه بَه ر نِه رَمِي لَه سَمِر جِه سَتِه
نِه وَ سَتِي.

فَلَجَ فَلَجاً: بَه نَا مَانِج كِه يَشْت، زَهْفَه رِي لِي بِيْنِي.

فَلَجَ بِمَاجَتِهِ: بَه مِه بَه سَتِي خُوْ ي كِه يِي ◊ بَه لَكِه ي
خُوْ ي هِيْ نَا يِه وَ هِه بَه رَا مِه بَه رِي بُوْرِدَا.

فَلَجَ الشَّيْئُ: شَتِه كِه ي كِرْد بَه دُوو بَه ش.

فَلَجَ الْحَرَاثُ الْأَرْضَ لِلزَّرَاعَةِ: كِشْتِيَا رِه كِه زَمُوِي هِه كِه ي
هِه لَكِيْرَا يِه وَ هِه بُوْ زَهْرَا عَمْت وَ شَت تِيْدَا رُوَانْدِن.

فَلَجَ الطَّعَامَ رَعْرَهُ بَيْنَهُمْ: خُوَارِدِنِه كِه ي لَه نِيَوَانِيَانْدَا
دَا بَه ش كِرْد.

فَلَجَ فِي الْبَيْعِ: له نرخى کالاکه‌ی زیاد کرد
بوئه‌ومی کریار هه‌لخه‌لته‌تین.

فَلَجَ الشَّيْءُ فَلَمَّا: شته‌که‌ی هه‌لدیری ◊ دمگوتری:
(فَلَجَ الْأَرْضَ لِلزَّرَاعَةِ) زه‌وییه‌که‌ی کیلا بو
کشت و کال.

فَلَجَ فَلَمَّا: لیوی فه‌لشا ◊ **أَفْلَجَ**: زه‌مهری برد به‌ومی
مه‌به‌ستی بوو ◊ نازو نیعمه‌تی رۆزی دواپی
دهست کهوتو به‌مرز گه‌پی ◊ **إِنْفَلَحَتِ الْيَدُ أَوْ**
الشَّفَّةُ: دهستی یا لیوی فه‌لشا ◊ شه‌فار شه‌فار
بوو ◊ **فَلَجَ بِهِ**: گالته‌ی پی کرد به‌چاوی سوک
سه‌یری کرد ◊ **تَفَلَّحَ**: به‌مانا (إِنْفَلَجَ) دئ ◊ دمگوتری:
(تَفَلَّحَتِ الْيَدُ وَ تَفَلَّحَتِ الشَّفَّةُ) له‌سهرمان دهستی
فه‌لشتن یان لیوی فه‌لشت ◊ **إِسْتَفْلَجَ بِأَمْرِهِ**:
به‌مرازی خۆی گه‌پی ◊ هه‌ولنی رزگاربوونی دا ◊
الْأَفْلَاحُ: دمگوتری: (قوم أفلاح) گه‌لیکی به‌مرز
گه‌یشتوو ◊ **الْفَلَاحُ**: به‌مرز گه‌یشتن ◊
به‌رده‌وامو مانه‌وه ◊ **الْفِلَاحَةُ**: سه‌روکاری کردنی
زه‌وی کشت‌وکالی و خه‌ریکبوون به‌کاری
کشت‌وکالیه‌وه ◊ **الْفَلِجُ**: شه‌ق کردن و هه‌لدیرینی
زه‌وی ◊ **الْفَلَاحُ**: کشتیار ◊ که‌شته‌یوان ◊ **الْفَلْحَةُ**:
فه‌لشانی لیوی خواروه ◊ **تَفَلَّحَسَ الرَّجُلُ**:
پیاومه‌که‌ کاری مندالانه‌ی کرد ◊ زۆر داواو
پارانه‌وه‌ی کرد، زۆر گرۆزایه‌وه ◊ **الْفِلْحَاسُ مِنْ**
الرجال: ناشیرین و فه‌سه‌خۆش ◊ **الْفَلْحَسُ**: سوور
بوو له‌سهر شت، به‌خه‌مه‌وه بوو بو شت ◊ زۆر
داواکه‌ر ◊ زۆر گه‌رگه‌ر که‌ر.

فَلَدَّ الشَّيْءُ فَلَمَّا: شته‌که‌ی بریه‌وه ◊ دمگوتری:
(فَلَدَّ مِنْ مَالِهِ) له‌مالی خۆی هه‌ندیکی
جیاکرده‌وه و پی دا ◊ **فَالَسَتْهُ**: فه‌سه‌ی له‌گه‌لدا
کردموه ◊ **فَلَدَّ الشَّيْءُ**: بو زیدمه‌رۆیی له‌مانای
(فَلَدَّ) دا دئ ◊ **إِفْتَلَدَّ الشَّيْءُ**: شته‌که‌ی دابیری ◊

لیی ستاند ◊ دمگوتری: (إِفْتَلَدَتْ مِنْهُ حَقِي) مافی
خۆم لی ستاند ◊ **الْفَالِوَةُ وَالْفَالَوُجُ**: جه‌لۆیه‌که
له‌ ناردو ناو و هه‌نگوین دروست دمکری ◊
هه‌روا له‌ نه‌شاو ناو و شه‌گر دروست دمکری ◊
الْفِلْدُ: جه‌رگی حوشر ◊ **الْفِلْدَةُ**: پارچه جه‌رگ،
پارچه گوشت ◊ پارچه زه‌رو زیو ◊ **أَفْلَادُ**
الْأَكْبَادِ: مندال و نه‌وه ◊ **أَفْلَادُ الْأَرْضِ**: کان و
گه‌نجینه‌ی ناو زه‌وی ◊ **الْفِرْلَاذُ**: پۆلا ◊ **الْمَفْلِرُذُ**:
(سيف مفلوذ) شمشیریکه له‌ پۆلا دروست کراوه
◊ **الْفِلْدُ**: عونصوریکی کیمیاوییه، ورشه‌یه‌کی
مه‌عه‌نی هه‌یه، بو گه‌پاندنی ته‌زوی کارمبا
گونجاوه ◊ پیاوی توندرو و که‌له‌ ره‌ق ◊ پیاوی
چروکی دهست قوچاو هه‌یج له‌دهست

فَلَسَ مِنَ الشَّيْءِ فَلَسًا: خالی بوو له‌شته‌که‌و لیی
دوور بوو ◊ دمگوتری: (هر فليس من الخير) نه‌وه
بن خه‌رو بیره‌ پیاوه‌تی له‌دهست هه‌لناومری ◊
أَفْلَسَ فُلَانٌ: فلانکه‌سه هه‌زار کهوتو هه‌یجی
به‌دهسته‌وه نه‌ما دواي نه‌وه که ساماندار بوو ◊
أَفْلَسَ فُلَانًا: ویستی بجی بۆلای فلانکه‌سه و
شوینه‌که‌ی هه‌له‌کرد ◊ **فَلَسَ الْقَاضِي فُلَانًا**:
دادومر برپاری نه‌وه‌ی دا که فلان هه‌زارو هه‌یج
نه‌بووه ◊ **الإفلاس**: حاله‌تیکه بو بازرگان په‌یدا
ده‌بی که ناتوانی فه‌رزی که‌له‌که بووی
سه‌رشانی بداته‌وه ◊ **الْفَلْسُ**: توینکی جه‌سته‌ی
ماسی پیستی پهلپه‌ی ماسی ◊ پارمه‌کی سکه
لیدراوه له‌ غه‌یری ماده‌ی زه‌رو زیو ◊ جاران
فلس بریتی بوو له‌ شه‌شیه‌کی دهره‌مه‌یک ◊
له‌م رۆزگارمدا به‌شیکه له‌هه‌زار به‌شی دینار له
عیراق و هه‌ندی ولای تر ◊ مؤریکه له‌ملی
نه‌وانه دهمری که سه‌رانه‌یان ده‌خریته سه‌ر ◊
الْفَلْسُ: په‌ی پی‌نه‌بردن، فرسعت لی نه‌هینان ◊

دَدَانِی بَه سِیَوَاک پَاک کَرْدَمُوَه ۵ فَلَقَلَّ الْأُرْزُ:
 بَرَنجَه کَه ی لَیْنَا بَه بَیْن کُوتَان، بَه بَیْن نَهوِی
 بَرَنجَه کَه پَاک ی کَا کَرْدِی بَه چِیشت ۵ تَفَلَقَلَّ
 الشُّعْرُ: هَزْمَه گِشت و گَرز بُوون ۵ تَفَلَقَلَّتْ
 حَلْمَات الضَّرِیح: گُوِی گُوانه کَان رَهش بُوون ۵
 تَفَلَقَلَّ فِي سَمِی: لَه رُوِیشتنه کَه ی دَا رُو لَه نَجَه ی
 کَرْد ۵ الْفُلُّ: رُومِکِیَه لَه پَیْرِی (الْفَلْفَلِیة) لَه
 وَا تِی گَه رَمَه سَیْر دَمِروِی ۵ بَه رَمَه کَه ی وِشک
 دَم کَرِی و دَم هَا رِدرِی و دَم کَرِی تَه نَاو چِیشت و
 خُوار دَم مَنی تَره و ۵ الْمَفْلَلُ: هَمَر خُوار دَنِیک
 فَلَظِی تِی بَکَرِی ۵ قَزِی نَاوُز کَا و گَرز و گِشت ۵
 بَیْسَتِیک زِبِکَه ی و مِکُو فَلَظِی لِی بَه ی دَا بِن ۵
 الْفُلْفُلَةُ: رُومِکِیَه لَه پَیْرِی (فولفرل) بَه رَمَه کَه ی
 و مِکُو فَلَظِی وَا یَه ۵ جُورَه بَه رِی کِی شِی هَمَه
 تِی زَا بِی تِی دَا نِیَه و مِکُو بَا یَن جَان وَا یَه ۵ فَلَظت
 النَخْلَةُ فَلَقَا: طَه لَمِی دَار خُور مَا کَه شَه ق بُوو
 دَم نَه کَه کَانِی دَم رَه کَه و تَن.

فَلَقَ الشَّيْنُ: شته کَه ی شَه ق کَرْد ۵ دَم گُوتَرِی: (فلق
 الله الحب عن النبات) خُودَا دَم نَه کَه دَانَه و ی لَه کَه ی
 لَه رُومَه کَه دَم رَه ی نَا ۵ (فَلَقَ اللهُ الصَّیْح) خُودَا
 رُونَا کِی بَه یَانِی لَه نَا و تَارِی کِی شَه و دَا دَم رَخِست و
 نَا شَکَرَا ی کَرْد ۵ اَفَلَقَ الشَّاعِرُ: شَاعِرَه کَه شِی عِرِی
 عَه جَا یَه ب و سَه ی رُو سَه مَه رَه ی دَانَان (فهر
 مُفَلِقٌ) ۵ اَفَلَقَ فِي الْأَمْرِ: لَه کَارَه کَه دَا شَار مَزَا و
 لِی زَان بُوو ۵ فَلَقَ الشَّيْنُ: بُو زِی دَم رُوی لَه مَانَا ی
 (فَلَقَهُ) دِئ ۵ اِنْفَلَقَ الْجَسْمُ: جَه سَتَه کَه کِشَا و گَه و رَه
 بُوو ۵ اِنْفَلَقَ فِي عَمَلِهِ: بَا زَمَه کَه ی تُونَد کَرْد و زِیاد
 لَه نَا سَا بِی تِی پَه رَانَد ۵ اِنْفَلَقَ الشَّيْنُ: شته کَه شَه ق
 بُوو ۵ تَفَلَقَ: شَه ق بُوو کَه رَت بُوو، دَر زِی بَرْد ۵
 تَفَلَقَ الْجَسْمُ: جَه سَتَه کَه ی گَه و رُو ز مَه بَ لَاح بُوو ۵
 تَفَلَقَ فِي عَمَلِهِ: لَه بَا زَادَانَه کَه ی زُورِی بَ رِی و لَه
 نَه نَدَا زَه ی نَا سَا بِی تِی پَه رَانَد ۵ تَفَلَقَ اللَّسِنُ:

الْمَفْلَسُ: دَم گُوتَرِی: (شِئُ مَفْلَسُ اللَّوْن) شَتِی کَه
 بَه سَمَر پَیْسَتَه کَه ی هُوَه پَلْپَلَه هَمَن و مِکُو فُلُوس
 وَا ن ۵ فَلَسَفَ الشَّيْنُ: شته کَه ی بَه شِی کَارِی
 فَه لَه سَه فَه ی شِی کَرْدَمُوَه ۵ تَفَلَسَفَ: رِی گَا ی
 فَه ی لَه سُو فَه کَانِی گَر تَه بَه ر بُو بَا س و
 لِی کُو لَی نَه و مَکَانِی ۵ بَه بَیْن نَهوِی زَانِیَارِی
 فَه لَه سَه فَه ی هَمَه ی لَاهِی فَه ی لَه سُو فَه کَانِی لِی دَا ۵
 الْفَلَسَفَةُ: دِی رَا سَه و لِی کُو لَی نَه و مَه ی هَه کَه گَر نَکِی دَم دَا
 بَه شِی کَرْدَنَه و هُوِی زَانِیَارِی بَه شِی کَرْدَنَه و مَه ی هَه کِی
 عَه قَلِی، لَه رُوز گَارِی کُوندَا زَانِیَارِی فَه لَه سَه فَه
 هَم مُوو زَانِیَارِی هَه کِی دَم گَر تَه و ه، بَه لَام لَه م
 رُوز گَار مَدَا فَه لَه سَه فَه کُور ت هَه لَی نَد رَا و ه لَه سَمَر
 زَانِیَارِی مَه نَتِی ق و نَه و دِیو جِی هَانِی مَادَه ۵
 الْفِیْلِسُوفُ: زَانَا و لِی کُوتَه رَمُوَه لَه بُوَارِی
 فَه لَه سَه فَه دَا ۵ اَفَلَصَ الْحَبْلُ مِنْ يَدِهِ: حَه بَلَه کَه ی
 لَه دَم سَت بَه رِی و و ۵ فَلَصَهُ مِنْ يَدِهِ: لَه دَم سَتِی نَه و
 رِز گَارِی کَرْد ۵ تَفَلَصَ حَبْلٌ مِنْ يَدِهِ: حَه بَلَه کَه ی
 لَه دَم سَت بَه رَه لَا بُوو ۵ فَلَطَحَ الشَّيْنُ: شته کَه ی
 بِلَا و کَرْدَمُوَه، پَانِی کَرْد ۵ دَم گُوتَرِی: فَلَطَحَ الْحَبْرَ
 وَالْقُرْمِ: نَانَه کَه ی پَان کَرْدَمُوَه، هَه نَگُوتَه کَه
 هُو وِی رَمَه کَه ی پَان کَرْدَمُوَه.

فَلَعَّ الشَّيْنُ: شته کَه ی فَه لَاش ت ۵ دَم گُوتَرِی: (فَلَعَّ
 رَأْسَهُ بِالسَّيْفِ) بَه شَمِیْر سَمَرِی فَه لَاش ت ۵ فَلَغَهُ:
 بَه مَانَا (فَلَغَهُ) دِئ ۵ اِنْفَلَعَّ الشَّيْنُ: شته کَه شَه ق
 بُوو ۵ دَم گُوتَرِی: (اِنْفَلَعَّتِ الْبِضَةُ عَنِ الْفَرْخِ)
 هَی لَه کَه کَه شَه ق بُوو جُوجَه کَه سَمَرِی دَم رَه ی نَا.
 تَفَلَعَّ الشَّيْنُ: شته کَه شَه ق بُوو، فَه لَاشَا ۵ تَفَلَعَّتِ
 الْقَدَمُ: حَا جِی هَه لَاش تَن.

تَفَلَعَّ رَأْسَهُ: سَمَرِی بَرِی نَدَار کَرْد ۵ تَفَلَعَّ الشَّيْنُ:
 شته کَه و رَد و خَاش بُوو ۵ فَلَغَسُنُ: هَا و سَانِی کَه
 لَه زَیْر پَیْسَت دَا ۵ فَلَغَلَ الطَّعَامُ: فَلَظِی خَستَه نَا و
 خُوار دَم نَه کَه، فَلَظِی تَن کَرْد ۵ فَلَغَلَ فَاةً: دَم و

فَلَّكَ ثدي الفتاة فَلَّكَأ: مەمكى كچهكە خېر بوون.
فَلَّكَ فَلَّكَأ: جومزگەى وشك بوون و سمتى
 نەستورو گەوره بوون ◊ **أفلك الرجل في الأمر:**
 بياومكە چووہ ناو نيشەكەوہ ◊ **أفلكت الفتاة:**
 كچهكە مەمكى خېر كردن ◊ (فهي مفلك) ◊ **فَلَّكَ**
 ثدي الفتاة: بۆ زیدمېرۆى لمانانى (فَلَّكَ) دى ◊
فَلَّكَ فلان الأمر: بەمانا (أفلك) دى ◊ **فَلَّكَ**
الفيصل: زوبانى بياچوگەى بەست بۆئەوہى
 نەتوانى شىرى داىكى بمزئ ◊ **تَفَلَّكَ ثدي الفتاة:**
 بەمانا (فَلَّكَ) دى ◊ **إستفلك ثدي الفتاة:** بەمانا
 (فَلَّكَ) دى ◊ **الفلاكة:** ھمزاريى ◊ **الفلك:** كەشتى
 ◊ **الفلك:** گردى لمبەلانى خېر كە دەوران دەورى
 چۆن بىن ◊ شەپۆل دەريای جونبوشاوى ◊
 رېرەوى نەستېرەو ھەبارە ناسمانىيەكان ◊ (علم
 الفلك) زانىارى ناسمانشوناسى ھەبارە
 ناسمانىيەكان ◊ **الفلكة:** فولكە؛ پارچەپەكە
 لەزەوى كەوانەپىيەو لەدەوران دەورى خۆى
 بەرزتر ◊ شوپنى بەپەك گەپىشتنى دوو
 ھەقەرەى پشت ◊ كۆمەلە مويەك بە زوبانى
 بياچوگەو دەبەستزئ بۆئەوہى نەتوانى شىرى
 داىكى بمزئ ◊ سەرە تەشى ◊ **الفلكي:** كەسيك
 خەرىكى زانىارى ناسمانشوناسى بىن ◊ **الفلكة:**
 كەشتى بچوك ◊ **المفلوك:** ھەزار ◊ **فلكلور:**
 فۆلكلۆر.
فَلَّ عن فلان عقله فلأ: فلانكەس عەقلى رۆيى و
 بۆى ھاتەوہ.
فَلَّ السيف: شمشيرەكە كەل بوو كەلكى تىكەوت.
فَلَّ السيف: كەلكى لە شمشيرەكە كرد تىزايى
 نەھيشت ◊ **أفلت الأرض:** زەويپەكە بوو بە
 سوتەمەرۆ سەوزايى تىدا نەما ◊ **أفل القرم:**
 خەلكەكە چوونە شوپنىكى بىن لەومرۆ

ماستەكە بەھۆى زۆر ترشانەوہ كلۆ كلۆ بوو ◊
تَفَلَّقَ الغلام: كورەكە جەستەى گەورە بوو زل
 بوو ◊ لە بازداندا تىنى داپە خۆى زۆر بېرئ ◊
الفالق: رینگای نزم و چال: كە بكەويتە نيوان
 دوو تەپۆلكەوہ ◊ (والله فالق الحب والنوى)
 خودا دەرھينەرى دانەوئەلەو دىنكە ميوميە لە
 روكو و درەخت (فالق الأصباح) دەرھينەرى
 روناكيبە لەناو تاريكايى شەودا ◊ **الفلاق من**
اللبن: شىرو ماستى بزركاو بەجۆرئەك كلۆ كلۆ
 بىن ◊ **الفلاحة:** پارچە ◊ **الفلق:** درزو شەق ◊ لقە
 دارخورماو شتى وا كەدمكزئ بەدوو پارچە
 ھەرپارچەپەكى پىنى دەگوترئ: (فَلَّقَ) ◊ شوپنى
 جودا بوونەوہى قز لە تۆفەسەردا كە
 ھەريەكەيان رو لەلاپەك دەكەن ◊ **الفلق:** كارى
 سەر سورھينەر ◊ لقە دارخورماى شكاوہ كە
 دەكزئ بە دوو بەش ھەريەكى پىنى دەگوترئ:
 (فَلَّقَ) ◊ **الفلق:** بەپانى كەلە تاريكايى شەو
 دەرگەوئەو تاريكايى دېدەدا ◊ رینگايەك نزم
 بىن و بكەويتە نيوان دوو تەپۆلكەوہ ◊ دارئەكە
 كونى تىدان بەئەندازەى ھاجى مەرؤف دزو
 جەردەى بىن ھەلاھەو پيؤمەند دەكزئ ◊ **الفلقان:**
 درؤى ئاشكرا ◊ **الفلقة:** پارچە ◊ ديزەو گۆزە
 كەلە ناومرەست دا بكرئ بەدوو بەش، ھەر
 بەشىكى پىنى دەگوترئ: (فلقة) ◊ **الفلقة:** دارى
 ھەلاھەكردن ◊ **الفلقى:** كارى سەر سورھينەر ◊
الفليق: قوڭخ و ھەيسى كە دىنكيان دەربىن ◊
الفليق: كارى سەيرو سەر سورھينەر ◊ قولايى
 زېر گەردنى مىلى حوشتر ◊ **الفليقة:** كارى
 سەيرو سەر سورھينەر. ◊ **الفيلق:** كۆمەلەئەكى
 زۆر لە سوپا ◊ كارى سەر سورھينەر ◊ **المفلاق:**
 مەرؤفئەك كارى خراب نەنجام بەدا ◊ ھەيسى و
 شتى وا كە دىنكى تىدا نەماپىن و شك كرابىن.

سه‌زویای ◊ أَقْلُ فُلَانٍ: فلانکەس مال و سامانی هەوتا ◊ قَلَّلَ السَّيْفَ: بۆ زیدمۆوی لەمانای (قَلَّهُ) دئ ◊ قَلَّلَ الشَّعْرَ: ددانی تیز کردنەوه و پاک کردنەوه ◊ دهم و ددانی شتن ◊ إِقْتَلَّ السَّيْفُ: شمشیرەکه تیزی نەما کول بوو ◊ إِنْقَلَّ السَّيْفُ: شمشیرەکه تیزی کەل تیکەوت ◊ إِنْقَلَّ القَرْمُ: خەلکەکه هەلاتن تێ شکان ◊ تَقَلَّلَ السَّيْفُ: شمشیرەکه تیزی نەما ◊ کول بوو ◊ هەروا بۆ موتاومەعی (قَلَّلَهُ) دئ ◊ دەرگوترئ: تَقَلَّلْتُ مَضَارِيهٖ: شوینی لیدانی شمشیرەکه و تیزاییبەیکە شکاو کەل بوو ◊ تَقَلَّلَ القَرْمُ: خەلکەکه هەلاتن و لەشەرا شکان ◊ إِسْتَقَلَّ السَّيْفُ: شمشیرەکه کەل کەل کرد کەلکی تیخستن ◊ إِسْتَقَلَّ الشَّيْنُ الصُّلْبَ: لەشتە پتەو و پەقەکه کەمیکی ئی کردەوه ◊ الْأَقْلُ مِنَ السَّيْرِ: شمشیرێک کەل بووبی کول بی ◊ الْقَلُّ: کەلبوونی تیزی شمشیرە ◊ هەروا ناوه بۆ وردە پارچە کە لەشت هەلدەومرئ ◊ و مکوو وردە زبو و نالتون و وردە ناسن و پریشکی ناگر ◊ هەروا ناوه بۆ کەسێک لە جەنگ دا تیشکابی ◊ زەویبە ک سوتەمەر و بی و بارانی ئی نەباریبی ◊ دەرگوترئ: (فُلَانٌ قَلٌّ مِنَ الْخَيْرِ) فلانکەس خالیبە لە خیر و پیاومتی ◊ الْفِلُّ: زەویبە ک گیاو گزی تیدا نەبی ◊ قَزُو مَوِي تەنک و کەم ◊ الْفَلَّةُ: تۆبەوانە ی گۆزەم سوراحی و شتی وا لەمادی فیلین (تەبەدۆر) ◊ الْقُلُّ: ناوه بۆ یاسەمین ◊ الْفَلِي: کۆمەنە سەربازی شکاو و هەلاتوو لە جەنگ دا ◊ الْفَلِيَّةُ: زەویبە ک سالتیک بارانی ئی ببازی و سالی دواتر باران ئی نەما ◊ إِسْتَلَمَ أَنْفَهُ: لوتی بری، لوتی عەمبەداری کرد ◊ تَقَلِيمُ الْفُلَامِ: کۆرەکه هەلەو بوو.

الْفَيْلُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی کەتەو زەبەلاح ◊ هەروا وشە (الْفَيْلُ) ناوه بۆ کاری گرتو و گەورە ◊ بۆ شانە ی گەورە ◊ بۆ بیری دەم فراوان ◊ الْفَيْلُ: شریتی دەنگ تیدا کۆکراوه یان کاسیتی وینەو دەنگ تیدا تۆمار کراو ◊ الْفَلْسِيُّ: مادەبەکه مەطاطیبە بۆ هاخنین گونجاوه، قەت بۆن ناکا لە توپکلی دار بەرو و شتی وا بەرەم دەهیندرئ و دەرگرتە تۆبەوانە و دەم هاخنی زەرفی شوشە و شتی وا، بەزۆری دەمی شوشە عەرەقی و شوشە دەرمانی بی دەرگرتی ◊ فُلَانٌ: بۆ مەرۆف بەکار دەهیندرئ بۆ نافرمت دەرگوترئ (فُلَانَةٌ) ◊ الْفُلْهُدُ: کۆری گەنج و قەلمو لەتەمەنی نزیک پیاومتی ◊ الْفُلْهُدُ: بەمانا (الْفُلْهُدُ) دئ ◊ فُلَا، بِالسَّيْفِ فُلُوا وَفِلَا: بەمشیر لەسەری دا.

فَلَا الْمَبِي: مندالەکه ی پەرورمە کردو تەریبەتی دادا.

فَلَا الرِّضِيعُ: شیرەخۆرەکه ی لەشیر بریەوه

قَلِي رَأْسُهُ قَلِيًا: سەری دۆزی بۆنەوه ی نەسبێ ئی بکۆژی ◊ زەبیری لەسەری داو بری.

قَلِي القَرْمُ: بە وردی و تیرامانەوه سەرنجی خەلکەکه ی دا.

قَلِي الْأَمْرُ: لە نیشەکه ورد بۆوه ◊ دەرگوترئ: (قَلِي الْحَبْرُ، وَقَلِي الرَّجُلُ) لە هەوالەکه ورد بۆوه پیاومەکه ی بەتافی کردەوه ◊ (قَلِي الشَّعْرُ) وشە بیگانە و تەم و مزایوی ناو شیرەمەکه ی هینانە دەر ◊ (قَلِي الْقَضِيَّةُ) لە پوداومەکه ورد بۆوه سەرنجی داوە و زۆری تێ پام.

قَلِي فَلَا: دابرا ◊ أَلْفِي القَرْمُ: خەلکەکه چوونە دەرەوه بۆ دەشت و سارا ◊ أَلْفِي الفَرَسُ: ماپنەکه جوانوی بوو ◊ بیچومەکه ی کاتی نەوه ی هات لەدایکی دابیرئ و رام بکری بۆ ئیش ◊ أَلْفِي

شتی وای تیدا دهخوریتهوه ◊ الفنجان: بهمانا
 (النجال) دئی ◊ الفنجانة: بهمانا (النجان) دئی.
 فَنَجَّ العَظْمَ فَنَجًّا: نيسقانهكهی کوتا بهبن نهوهی
 گوشتی لهسمر نيسقانهكهی شوق کردبئ.
 فَنَجَّ فلاناً: فلانكهی ملكهچو ژیر بار کرد.
 فَنَجَّ العَظْمَ والعَظْمَ: وادمو بهلین و بهیمانكهی
 بهریتوه نهبرد لئی بهشیمان بؤوه ◊ فَنَجَّ:
 بؤزنده رۆی لهمانای (فَنَجَّ) دئی ◊ الفنج من
 الرجال: پیاوی شلو شیواو و تمبهل ◊ الفنج
 من الرجال: كهسبك زور توندو تیز بی
 لهژیربارکردنی دوژمنهکانی دا، زور رهقو بی
 رهم بی بهرامبهر به دوژمنهکانی.
 فَنَدَ فَنَدًا: لهبهر پیری رای لاوازو نهگونجاوی
 ههبوو ◊ درۆی کرد ◊ شتی پرو پوچی هینا ◊
 أفند: بهمانا (فند) دئی ◊ دهگوتری: (أفنده الكبير)
 پیری عهقل و هوشی بردموه ◊ فکرو هوشی
 نهماوه ◊ أفند فلاناً: فلانكهی بهدرؤ خستهوه
 ◊ فَنَدَ في الشراب: خوی بهسهر شهرابهكهدا
 كؤشمهله کرد.
 فَنَدَ فلاناً: فلانكهی بهدرؤ خستهوه ◊ دهگوتری:
 (فند رأي فلان): رای فلانی به لاواز داناو
 بهدرۆی خستهوه ◊ فَنَدَ الفرس: نسهپهكهی لاواز
 کرد ◊ إفند: لهبهر پیری پؤلكاوهو رای
 نادروست دمردمپری ◊ فَنَدَ فلان: فلانكهی له
 رایهکی بهشیمان بؤوه جوونكه ههلهی کردوه ◊
 أفندي: بپروانه وشهی (أفندي) له پیتی همزمدا
 ◊ أفند: نوتكهی شاخ له تۆپهلاکی کیو ◊ ههروا
 ناوه بؤ مروقی كهتهو زهبلهلاج و تمبهل و
 قونگران ◊ دهگوتری: دهلئی (فند) ◊ ههروا
 وشهی (فند) ناوه بؤ زهوییهك بارانی ئی نهباری
 ◊ لقی درمخت ◊ أفند: كهسبك ههمیشه راو

الصبي والرضيع: مندالهكهی لهشیر خواردن
 برپهوه ◊ أفلى القوم: جووه ناو خهلكهكه ◊
 فلى الشعر أو الشرب وغيرهما: هژمهكهی دۆزی
 كراسهكهی دۆزی بهمهبهستی پاكردنهوهمیان
 لهنهسپئ و شتی وا ◊ إفلى القوم: زور به وردی
 سهرنجی خهلكهكهی دا ◊ إفلى الصبي أو
 الرضيع: مندالهكهی پهرومرده کرد یان شیره
 خۆرمكهی لهشیر برپهوه ◊ إفلى المكان:
 جاودیری شوینهكهی کرد ◊ تفالى النساء:
 نافرمتهكان سهری یهكتریان دۆزی هژی
 یهكتریان پشكنی بؤ كوشتنی نهسپئ و شتی وا.
 تفالى فلان: فلانكهی حمزی ئی بوو سهری بدوزن ◊
 فقللى فلان: فلانكهی هژی خوی دۆزی و
 لهنهسپئ و شتی وا پاكی كردموه ◊ إفلى فلان:
 فلانكهی خوی دۆزی ◊ الفلأة: دهستی چۆل و
 بی ناومدانی ◊ الفلأية: شانهی دمك ورد كه
 هژی پئ دابینی نهسپئ و شتی وا لهقر بینیتته
 دمر ◊ الفلر والفلر: جاشه كهر یان جوانوی شیره
 خۆره یان تازه له شیر بردرابیتتهوه ◊ الفلأية:
 رومكیكى عوشبیه له چۆلهوانی و کیو دمروئ
 خۆرسكه گولئیکى بؤنخوشی ههیه دمگوشرئ و
 دمرمانی دمردی پئ دمكری ◊ الفم: دم، دمهی
 نادمیزاد بی یان دمهی گیانلهبهری تر ◊ جاری
 واههیه بؤ زارگی شتو دمراوی شت بهكاردئ ◊
 دهگوتری: (فم القربة) دمهی گوندمو مهشكه ◊
 (فم الزعه) رپهوهی ناو دمراوی ناو ◊ (فم
 الرادي) سهرمهتای شیو و دۆل ◊ فنجل: به
 هیواشی و لهرزه لهرز رۆیی ومکوو رۆیشتنی
 پیاوی پیرو لاواز ◊ رۆیشت بهشپومهك هاجی
 پان هاویشتن ◊ الفنجال: فنجان، پیالهكهكه له
 سوالمهتو كهچو شتی وا دروست دمكری قاوهو

بۆجۈنى لاواز بى ۋ الفئسق: ئوتىل ۋ الفئسار:
جرايەكى بەشۈقە (بېرۇجكتەر) لەسەر بەرزايى
بورج و شتى وا دادەگىر سىندىرئ بۇ شارمزاى
کردنى كەشتى و گەمىكان لەناو دەريادا بۇ
رېبازى خۇيان و خۇ پاراستىيان لە رېبازى
خەتەرنەك ۋ وشەى (فار) ھەلەو گىرپو گۇراوى
وشەى (منار)ە.

فَنَسَى: بلاو بۆۋە.

الفائوس: گيا سەمتەر يان پىنگ ۋ فانۇس جۆرە
جرايەكە لەھەموو لاپەكەو بە شوشە دەورە
دراوہ بۇنەوہى ھەوا كارى تى ئەكا ۋ الفئس:
تويكىلى پىشتى ماسى.

فَنَسَى فِي الْأَمْرِ: لەكارمەدا سەرگەتوو نەبوو.

فَنَسَى عَنْهُ: تى شكاو لىنى گەرايەوہ ۋ الفئطاس:
ھەوزى ناوى شىرپىن زەرفىكى گەورمىہ ناوى
شىرپىنى تىدا خەزىن دەگرئ بەزۇرى بۇناو
كەشتى بەكار دەھىندىرئ ۋ ھەروا ناوہ بۇ
بەرمىلىك شلەمەنى تىدا ھەلدەگىرئ.

فَنَعَ الرَّجُلُ نَعْمًا: پياومكە مال و سامانى زۇر بوو ۋ
سەخى بوو مالى بەخشى.

فَنَعَ الْمَسْكُ: مىسكەكە بۇنى بلاو بۆۋە.

فَنَعَ الرَّجُلُ: پياومكە باسى پياومتى كرا.

الفرغراف: ھاوان ۋ تەسجىل.

فَنَقَى نَقَاءً: خۇشگوزمران بوو ۋ أفنق فلان:

فلانكەس دواى دەست كورتى و ھەزارى زىانى
خۇش بوو گوزمرانى فراوان و پىر نازو نىعمەت
بوو ۋ فَنَقَهُ: نازو نىعمەتى پىدا ۋ تَفَنَّقَ: بەمانا
(فَنَقَ) دى ۋ تَفَنَّقَ فِي أَمْرٍ كَذَا: لە فلان شتدا
ھەلۈيىست و كىردارى جوان بوو ۋ الفنىق من
الإبل: حوشترە نىرە بۇ كەلدانى حوشترە
مىينەكان.

الفَيْقَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ئافىرتى بەناز پەرومردە ۋ
تىرەو ھۆرى بچوك.

فَنَكَ فِي الْأَمْرِ فُتْرًا: چوۋە ناو كارمكەوہ.

فَنَكَ بِالْمَكَانِ: لە شوپىنەكە مايەوہ و جىگىر بوو ۋ

أَفَنَكَ فِي الْأَمْرِ: بەمانا (فَنَكَ) دى ۋ فَنَكَ: بۇ

زىدەرۋىي لەماناى (فَنَكَ) دى ۋ الفَنَكَ: جۆرىكە

لە رىۋى، پىستەكەى زۇر بەنرخە ۋ الفَنِيك من

الإنسان: ئاۋقەدى چەناگە ئەو شوپىنەى كە دوو

شەويلە بەيەك دەگەن ۋ خوار سىبەندە، كلىچە

ۋ ئەو شوپىنەى ھەردوو پان بەيەك دەگەن ۋ

شوپىنى ئى روانى كلك ۋ مادەيەكى زەھرى

پاكەومكەرە ۋ أفنق الشجرة: درەختەكە لقو

بۇپى كىردن ۋ فَنَنَ الثَّوْبُ: قوماشكە ھەندىكى

شاش چىراوہ و ھەندىكى پىر ۋ قوماشكە رزى

ھەندىكى تەنك بوو ھەندىكى نەستور ۋ فَنَنَ

الثَّيْبُ: شتەكەى كىردە جۇراو جۇر ۋ دەگوتىرى:

فَنَنَ الْكَلَامَ: بە جۆرەھا شىۋە قسەكەى ھىناو

بىردو گۇرانكارى لە دەربىنەكەدا كىرد ۋ فَنَنَ

الرَّأْيَ: رايەكەى گۇرى ۋ إفتن في القول: لە

قسەكىردنەكەيدا چەندىن گۇرانكارى كىرد ۋ

إفتن في المحرمة: كىشەكەى گەورە كىرد ۋ تَفَنَّنَ

الثَّيْبُ: شتەكە جۆرەكانى زۇر بوون ۋ تَفَنَّنَ فِي

القول: بەجۆرەھا شىۋە قسەكەى گۇرى ۋ تَفَنَّنَ

في الأمر: لەكارمكەدا شارمزا بوو ۋ تَفَنَّنَ فِي

السَّيْرِ: لە رۇشتنەكەيدا قۇرت و پىچى كىردن ۋ

إستفن فرسه: ئەسبەكەى فىرى جۆرەھا رۇپىشتن

كىرد ۋ بەجۆرەھا شىۋە ئەسبەكەى نازوت ۋ

الأفتن: لقو بۇپى چىر و پىر درەخت ۋ جۇرد

ئاخاوتن و شىۋازى قسە ۋ الفَن: ھەن، كارىكى

ئاناسايى ۋ كۇمەلىك ھۇكارن مەرۇف بەكارىان

دەھىنى بۇ وروزاندنى ھەست و سۆزى بىنەر

يان بىسەر يان ھەردووكيان، بەتايبەتى

عاتیفه‌ی جهمال ومکوو وینهو موسیقاو شیعر
 دهست رهنگینییه که زموقو مهوهیبه دستي
 بالایان تییدا همیه ۵ الفَنُ: دمگوترئ: (فلان فَنُ
 العلم) فلانکس میملی زانیاریه‌کانه باش
 دزمانی به‌دهستیان بیئو سودیان لی ومربگري
 ۵ الفَتْنُ: لقی راست هه‌لچوو له‌دره‌خت ۵ الفَتَاءُ:
 (شجره فَتَاءً) دره‌ختی لقی و پۆهدار.

الفَتَانُ: فهن زان ۵ خاومنی هه‌ست و سۆزیکي جیوا
 مهوهیبه‌یه‌کی فهن نامیز ومکوو شاعیرو
 نووسه‌رو موسیقاو گۆزانی بیژو نه‌کته‌ری
 شانۆ و نهو شتانه ۵ که‌رمکئوی له‌م روهوه که
 به‌جۆرهما شیوه غاردمداو بازدمدا ۵ الفَنِي:
 لیزان و کارامه له‌ پیشه‌که‌میدا ۵ الفینانُ:
 دره‌ختی لقی و پۆپ دار ۵ دمگوترئ: (شجره
 فینان) ۵ (شعر فینان) هژئ دریز ۵ المَفْنُ:
 شوینیک فهنی تییدا نه‌نجام بدرئ ۵ المَفْنُ:
 فه‌نان.

فَنِي الشَّيْئِ: شته‌که‌ی فه‌وتاو تییدا چوو.

فَنِي فلان: فلانکس پیریووه و قاجی له‌سه‌ر لیوی
 گۆزن.

فَنِي فِي الشَّيْئِ: له‌ شته‌که‌دا تاووته‌وه و به‌ته‌واوی
 تیکه‌لی بووه ۵ دمگوترئ: (فلان یفنی فی عمله)
 فلانکس له‌ پیشه‌که‌میدا دم‌تویته‌وه به‌ته‌واوی
 ناویته‌ی دمبی ۵ أفنی الشَّيْئِ: شته‌که‌ی فه‌وتاند
 له‌ناوی برد ۵ فاناه: له‌که‌لی دا مه‌داری کرد ۵
 تفانی القومُ: خه‌لکه‌که‌ یه‌کتریان بریه‌وه
 یه‌کتریان کوشت و بر کرد له‌سه‌رو پیک‌دادان دا
 ۵ تفانی فی العمل: هیژو توانای خوی
 له‌شته‌که‌دا خه‌رج کردو تیکۆشا تا نزیک بوو
 تییدا بچن ۵ الأفنی: دمگوترئ: (شعر أفنی) هژئ
 جوان و پرو تیک باه‌ل‌دراو ۵ (رجل أفنی)

پیاویکی هژ دریزو هژ پره (امرأة فسواء) ۵
 ناهرمتیکی هژ پرو دریزه ۵ الأفناءُ من الناس:
 که‌سانیک که نه‌زاندري له‌ چ هۆزو خیتیکن ۵
 الفِناءُ: گۆرمپان و ساحه له‌خانودا یان له‌م‌رده‌م
 خانوودا ۵ الفِناءُ: تری رپۆیلکه ۵ جۆره
 ترییه‌که.

فَهْدَ فلان فَهْدًا: پیاومتی باشی له‌که‌ل فلان کرد
 به‌ غانیبانه.

فَهْدَ الرَّجُلُ فَهْدًا: پیاومکه خه‌وی زۆر بوو ومکوو
 فه‌د ۵ که‌مه‌ترخه‌می کرد له‌نه‌نجامدانی
 ئه‌رکی سه‌رشانی.

فَهْدَ عَنِ الْأَمْرِ: له‌کاره‌که غافل بوو ۵ الْأَهْرَدُ:
 گهنجی تازه پیگه‌یشتوی فه‌له‌وو جه‌سته ته‌واو
 ۵ الفَهْدُ: درن‌دییه‌که له‌ پی‌ری (السنورية)
 جه‌سته‌ی له‌نیوان سه‌گو پلنگ دایه له‌ پلنگ
 بجوگه‌ره، زۆر رق نه‌ستوره، زۆر جه‌زی له
 خه‌وه و زۆر دهنوی ۵ به‌منونه ده‌یندریته‌وه
 دمگوترئ: (أَنْزَمُ مِنْ فَهْدٍ) فلان له‌ درن‌ده‌ی فه‌د
 خه‌و خۆشته ۵ الفَهْدَةُ: میینه‌ی (الفهد) ۵
 دووپارچه گۆشتن له‌ سنگی و لاخه به‌رزما
 له‌لای راست و لای چه‌پی. ئیسقانیکه به‌رز
 بوته‌وه له‌ پاشگویی حوشتر له‌راست و له‌چه‌پ
 بییان دمگوترئ: (فه‌دتان) ۵ الفَهَادُ: که‌سیک
 درن‌ده‌ی فه‌د رابگری، یان که‌سیک فه‌د فی‌ره
 پاو بکا وای رابینئ نیچیر بگری و نه‌یخوا ۵
 الفَهْدُ: دمق به‌مانا (الافهد) دئ ۵ أْفهر فلان:
 فلانکس قه‌له‌و بوو گۆشته‌که‌ی گری گری
 ومستا نه‌م جۆره ناشیرینترین شیوه‌ی قه‌له‌وییه
 ۵ (أفهرت الدابة) و لاخه‌که به‌هوی باری گرانه‌وه
 ماندو شه‌ته‌ک بوو ۵ فَهْرَت الدابة: به‌مانا
 (أفهرت) دئ ۵ فَهْرَ فِي الْكَلَامِ: له‌قه‌سه‌کردن دا
 دریزمی پیداو نه‌ی بریه‌وه ۵ الفِهْرُ: به‌رد،

◊ دمگوترئ: (مغازه فیهق) سارایهکی فراوانه ◊
 فَهْمَهُ فَمَأُ: جوان له شتهکه حالی بوو ◊
 نامادباشی تهواوی ههیه بؤ دهرهینانی حوگم و
 ناکام ◊ أَلْهَمَهُ الْأَمْرَ: جوان وینهی کارهکهی بؤ
 کیشا ◊ فَهْمَهُ الْأَمْرَ: رینگای بؤ خووش کرد که تن
 بگاو هَیْرَ بَبِئَ ◊ فَاھَمَ: ورده ورده پله به پله
 لهشتهکه حالی بوو ◊ فَاھَمَ الْقَوْمَ: خه لکهکه
 همندیکیان همندیکیانیاان فیر کرد ◊ تَفَهَّمْ
 الْكَلَامَ: پله به پله لهفسهکه حالی بوو ◊
 اسْتَفْهَمَهُ: داوای ئی کرد فیری بکا ◊ دمگوترئ:
 (استفهم من فلان عن الأمر) داوای ئی کرد
 شتهکهی بؤ رون بکاتهوه ◊ الْفَهْمُ: تیگمیشتن و
 حالی بوون لهشت ◊ الْفَهَامَةُ: بهمانا (الفهم) دئ
 ◊ الْفَهَامَةُ: بؤ زیدمروییو موبالمغه لهمانای
 (فهم) دا دئ ◊ الْمَفْهَمُ: کؤمه لیک صیفات و
 تایبتهمهند که مانایهکی کوللی و عام دهگهیهنن
 بؤ شتیک ◊ واته: مانای شت.

فَهَّ فَهَا رَفَاهَةً: زمانی گیرا، ماندو بوو ◊ بههوی
 ماندو بوون و شتی واوه ههلهی کرد.

فَهَّ الشَّيْءَ رَعْنَةً: شتهکهی لهبیر جوو لهشتهکه بی
 ناگا بوو ◊ أَفْهَهُ اللَّهُ: خودا ماندوی کرد.

أَنَّ فُلَانًا فُلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: فُلَانُكَ هَس فُلَانُكَ هَسِي وَأَنَّ
 کرد پیداویستی خوئی لهبیر بجیتتهوه ◊ فَهَّهَهُ
 اللَّهُ: بهمانا (أَفْهَهُ) دئ ◊ الْفَاهَةُ: زمان گیران و
 وستان لهفسه ◊ ههله ◊ الْفَهَةُ: بهمانا (الفهارة)
 دئ.

فَهَا فُلَانٌ فَمَرًا: دوی زمان لاری و نارپهوانی، زمانی
 رپهوان بوو.

فَهَا فُرَادٌ فُلَانٌ فَمَرًا: دلی فلان کهوته لیدانی
 بهپهله پته پت ◊ دلی بهشتهکهوه نووسا و همر
 خهپالی لهوه.

بهردیکی نهرمه ورد دمگوترئ و دمگوترئ
 بهدمرمان ◊ الْفَهْرُ: جهزنی جولهکهکانه
 دهکهوینته رۆزی چواردهو پانزهی مانگی
 نازارهوه ◊ الْفَهْرَةُ: پارچه بهردیک ◊ الْمَفَاهِرُ:
 گوشتی سینگ ◊ فَهْرَسَ كِتَابَهُ: پیپرستی بؤ
 کتیبهکه کرد ◊ الْفَهْرَسُ: کتیبیکه ناوی کتیبی
 جؤراو جؤری تیدا تۆمار دمگوترئ بهگوپرهی
 یاسایهکی تایبتهی ناوی کتیب و دانهرمکانیاان
 رپزبهند دمگوترئ ◊ ناوه بؤ پاشکویهک
 لهسمرمتای کتیبهکهوه یان له کؤتایی دا
 سمرمبای ناو کتیبهکهی تیدا تۆمار دمگوترئ،
 همندی جار بؤتافه کتیبیک چهند
 فههرسهههک دمگوترئ و مگوو پیپرستی
 سمرمبای و پیپرستی ناوی جؤراو جؤری ناو
 کتیبهکه پیپرستی ناوی شوین و شارو هۆزو نهو
 شتانه ◊ الْفَهْرَسُ: بهمانا (الفهرس) دئ ◊ ناوی
 کتیبه بهناوبانگهکهی نیبنو نهدیمشه ◊ فَهْفَةَ
 الرَّجُلِ فَهْفَةً: ماندوو بوو زمانی گیرا، همندی
 پیتی ناو هسهکانی چهند جار دووباره کردنهوه
 ◊ له شوینیکه بهرمزهوه کهوته خوار ◊ أَفْهَقَ
 الْإِنَاءَ وَغَيْرَهُ: قاپهکهی پر کرد ◊ تَفَهَّقَ الشَّيْءُ:
 شتهکه فراوان بوو ◊ تَفَهَّقَ فُلَانٌ فِي الْكَلَامِ:
 فلانکس هسهکهی دریز کردموه و شهکانی
 گوشین و خوئی هه لکیشاو لاف و گمراهی ئی دا ◊
 تَفَهَّقَ فِي كَلَامِهِ: هسهکانی دریز کردنهوه
 زیدمرویی کرد له وشه گوشین و زمان بادان و
 قسهی قسهه قعب ◊ تَفَهَّقَ فِي مَشِيهِ: له رۆیشتن
 دا لارو لهنجهی کرد ◊ دمگوترئ: (هر يتفَهَّقُ
 علينا بما لا غيرة) نهو فیزمان بهسرموه لیدهدا
 بهمالو سامانی خه لک بؤز ئی ددهاو خوئی بهزل
 دمزانئ ◊ الْفَهْقَةُ: بهکهه فهقهرمی مل بهلای
 سهرموه ◊ الْفَيْهَقُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: فراوان و گهوره

فها عن الشَّيْنِ: هه‌له‌ی له شته‌که‌دا کرد ◊ **افهی** فلان: فلانکس رایه‌که‌ی لاواز بوو ◊ یان رای خو‌ی دم‌برې ◊ **الافهاء**: مرو‌فی گیلو بی عقلم.

فات الأمر فوراً و فوراً: کاتی شته‌که به‌سمر چوو نهنجام نهدرا.

فات فلان: فلانکس رو‌ی.

فات الأمر فلاناً: کارمه‌که فلانکسی نهنگرته‌وه، یان فلان فریای نیشه‌که نهنکوتو له‌کیسی چوو.

فات فلاناً فی کذا: لهو شته‌دا پئیش فلان که‌موت ◊

افاته الأمر: واپکرد کارمه‌کی له‌کیس بچن ◊ **فرتة**: به‌مانا (افاته) دئ ◊ **افتات** فی الأمر:

له‌کارمه‌دا تاکرپه‌وی کردو لهو یوارمدا به‌مقسه‌ی که‌سی شازم‌زای نهنکرد ◊ **ده‌گوتری**: (افتات علیه‌ی) (فیه) گوئی به‌راو‌پژو رای نه‌و نه‌دا له‌نیشه‌که‌دا و خو‌به‌سمری کارمه‌کی کرد ◊ (فلان لا یفتات علیه) فلانکس پیاو‌یک‌ی وه‌مایه، به‌بی پرس و را به‌و کارمه‌که سمر ناگري ◊ **افتات** الکلام:

هسه‌که‌ی هه‌نهبست ◊ **ده‌گوتری**: (افتات علیه‌ی القول): به‌درو هسه‌ی به‌دم نه‌مووه هه‌نهبست

◊ **تفاوت** الشَّيْثَان: نه‌و دوو شته له‌مهم‌زننده کردندا جیاوازن ◊ **تفاوت** الرجلان: دوو پیاومکه

له پیزو شکو‌مهنديدا جیاوازن و مکوو یه‌ک نین ◊ **تفاوت** الخلق: خه‌نکه‌که هه‌مویان چوون یه‌ک

نین و لیک ناچن ◊ **تَفَوُّتُ الشَّيْنِ**: شته‌که جوداواز بوو، شیوا، تی‌کجو ◊ **تَفَوُّتُ** علیه‌ی فی

الرأي: به‌بی راو‌پژکردن به‌و و خو‌به‌سمری و تاکرپه‌وانه کارمه‌کی کرد ◊ **تَفَوُّتُ** علیه‌ی فی مال:

تاکرپه‌وانه هه‌نس و که‌وتی کرد ◊ **الفوات**: (موت الفوات) مردنی نا‌کاو ◊ **الفوت**: بو‌شایی نیوان

پهنجه‌کانی دستو هاج ◊ **ده‌گوتری**: (جعل الله

رِزْقَهُ فَرَّتْ فَمَه) خودا رزق و رۆزی نه‌ومنده نی نریک کردو‌ته‌وه تو‌زی‌ک له‌دمی دووره که‌چی بی‌ی ناگا، بو‌ی نابئ ◊ **دستی** نایگاتی ◊ **افاج** القوم: خه‌نکه‌که کۆمه‌ل کۆمه‌ل رو‌یشتن ◊ **الفائج**: هه‌وج و تاقم و کۆمه‌ل ◊ **الفائجة**: شیو و دادریک له‌نیوان دوو ته‌پۆلکه‌ی لمبه‌لان و شتی وادا بی ◊ هه‌وج و کۆمه‌ل ◊ **الفوج**: کۆمه‌ل‌یک نادمیزاد ◊ **تاقمیک** مرو‌فی خیرا رو.

فاح الشَّيْنُ: بۆنی شته‌که بلاو بووه، جا بۆنه‌که

خو‌ش بی یان ناخو‌ش بی ◊ **فاحت** رائحة الأمر:

ناو و ناوبانگی خرابی شته‌که بلاو بووه ◊

فاحت الشَّجَّةُ: برینه‌که خو‌ینی نی رزا خو‌ینی نی

هات ◊ **افاح** العُتْمُ: خو‌ینی رزاند ◊ **فواح** الزهر:

بۆنی خو‌شی گو‌له‌که بلاو بووه ◊ **الفوح**:

بلاو بوونه‌وه‌ی بۆن ◊ (أروح الحر) جه‌نگه‌ی

که‌رما ◊ **فاخت** ریح المسك: بۆنی میسه‌که‌که بلاو

بووه به‌جو‌ریک خه‌ریکه هه‌ناسه بگری ◊ **فاخت**

الريح: رشمه‌بایه‌که هه‌لی کردو هازمی دئ.

فاد المال فُرداً: مال‌که‌که بو‌ خامنه‌که‌ی چه‌سپا ◊

افاد فلان المال: فلانکس مال و سامانی

کۆکردموه ◊ (افاد فلاناً المال): مال‌که‌که‌ی دا به

فلانکس ◊ **تَفَوُّتُ الرَّجُلِ** فوق الجبل: گا کۆبه‌که

جووه سهر لوتکه‌ی شاخه‌که ◊ **الفائدة**: قازانج ◊

مائی چه‌سپاو بو‌ خامنی ◊ ههر سودو

قازانج‌یک مادی بی یان مه‌عنه‌وی له

زانباریه‌وه یان له کردارو تی‌کۆشانه‌وه یان

به‌هۆی مائی‌که‌وه ده‌سته به‌ربئ ◊ قازانجی

په‌یدابوو له‌مال و سامان له ماوه‌یه‌کی دیاریکراو

به‌نرخ‌یک‌ی دیاری کراو ◊ **الفود**: لاسهر، پشت

گو‌یچه‌که ◊ نه‌و موانه‌ی له پشت گو‌یچه‌که‌وه له

لاسهر رواون ◊ لاجانگ ◊ **ده‌گوتری**: (خَلَّ

الثَّيْبُ بَفُودِيَه) موی سپی له‌لاجانگی په‌یدا

بیوون ◊ (فلان فردان) فلانکس زولفی
بمرداونهوه ◊ لاشیو ◊ دمگوتری: (نزل القوم بین
فودی الرادی) خه لکه که له نیوان نمبمرمو
بهری شیوه کهدا جینگیر بیوون ◊ همروا به مانا
لابار، تای باری و لاج هاتوه ◊ دمگوتری: (قعد بین
الفردین) له نیوان دوو تای باردا دانیشنت (جعل
الصحيفة فردین) بهر به کاغهمکهی نوشتاندهوه
کردی بهدوولا ◊ المفراد: بهسوود و قازانج ◊
خاومن سوود.

فَار المَاءُ قُرّاً وَفَرَاناً: ناومه که بهته و ژم هه لقلوی
لهزموی ◊ فیچقهی کرد.

فَار القِدْرُ: منجه لکه کولوی و شله مننی ناوی
کهوته جمبوش و قلبه قلب ◊ فارت النار:
ناگرمکهی بلیسهی ساندو کلپهی کرد.

فَار غضبُهُ: رقی هه لسا.

فَار العِرْقُ: رمه که هاوسا ◊ فش بوو.

فَار المسكُ: بوئی میسه که بلاو بیوه ◊ افار القدر:
وای کرد منجه لکه بکولوی و بکه ویته قلبه قلب
◊ قُرّاً: هینایه کولان و قلبه قلب ◊ الفار:
ماسولکهی نادمیزاد ◊ الفارة: (فارة المسك)
بوئی میسک ◊ هوتوی میسک ◊ القُر: سهمتای
کات ◊ دمگوتری: (أتيت من فوري) (وفعلت ذلك
من فوري، وفوراً وفور وصولي) واته دمست له
عاستو خیرا به کسهر و بی پاوستان ◊ القور
من الحمر: جهنگهی گهرما ◊ القور من الشفق:
باهی ماندهی سورایی له ناسوی ناسمان دوی
ناوابوونی خور ◊ القور: ناسک ◊ دمگوتری: (ما
أفعل ذلك مالألات القور) نهوه ناکم همتا ناسک
گوئی نه له مقینن واته: همت نایکه م ◊ القورة:
جهنگهی گهرما ◊ کومه لگای نادمیزاد ◊
سهمتای رور ◊ دمگوتری: (أتيتهم من فورة

النهار) ◊ همروا ناوه بو سمرانسمری کیو ◊
الفوار: شتیک زور هه لقلوی ◊ الفوارة من الماء:
سهرچاوهی ئاو ◊ نهو کهفو به لخمی که
منجه ل له کاتی کولین و قلبه قلب دا دهری
دمهاوی ◊ سهوزو قرویلکی کولایی پان ◊
الفيار: به کیکه لهو ناسنانهی دهوری زوبانی
لاتهرازوو دمدا ◊ الفهارة: خورماو روئن که دروست
دمگوری بو نافرمتی زمیستان ◊ الفيسر من
الرجال: نادمیزادی توند ته بیات و زوو هه لچوو.

فَاز فلان بالحير فِرّاً وفِرّاً مفازةً: فلانکس زمهفری
به خیرو قازانج برد.

فَاز من الشر: له شهر و نه گبهتی رزگاری بوو.

فَاز قَدَح الميسر: قوداحی هومارمهکی بردهوه ◊
افازه الله بکنا: خودا بهو خیرو بیرهی که یاند
◊ قُرّاً الرجل: پیاومه که چووو ساراو
چوله وانیهوه ◊ کهوته پرئ ◊ بهه یلاک چوو ◊
تَقَرّاً: کهوته پرئ، سهمفری کرد ◊ الفائزة:
دمگوتری: (فاز بفائزة) شتیکی دمسه کوه که
بووه هوی دلخوش و مراز حاصل بوونی،
خه لاتی و مرگرت ◊ الفازة: جهتر که له سهر
عهمودیک یان دوو عهمود بی ◊ المفاز: ساراو
چوله وانی ◊ رزگار بیوون له نارحمتهی ◊ المفازة:
به مراز گمیشتن و خه لات و مرگرتن ◊ رزگار
بیوون له ناخوشی و جورتم ◊ ساراو چوله وانی ◊
شوپنی خه تهرناک و ترسناک ◊ فارسه فی الأمر
مفاوضة: دانوسانی له گهل دا کرد بوئه وهی
بگمه ریکه و تن و ناسایی کردنه وهی بارودوخ ◊
فاضة فی المال: هاوبه شی کرد له و مبه رهینانی
ماله کهدا ◊ قُرُص الأمر الیه: کارمه کی دایه
دمست نهو چونی بهر پیوه دها بهر پیوه بهری ◊
قُرُصت المرأة زوجها: نافرمته که به بی مارصی

خواردن دا ومکوو بهرهبه لیبینه وایه بوئنه وهی
 پوښاکه کانی چهورو شتی وا نهمین ۵ الفُرطی:
 له بواری پرننگ دا نهومیه شین و ته لُخ بئ ۵
 الفُرطی: نهو کهسه ی فوط دهمرؤشی یان
 دروستی دهکا ۵ الفُرطی: کهسیک هوماشی فوط
 دهجنی یان فوط دهمرؤشی ۵ فاطت نَفْسُهُ: مرد
 ۵ دهگوتری: (فاظ الرجل) هیاومکه مرد.

فَاعِ الطَّيِّبُ: بؤنه خوښه که بلاو بؤوه.

الفُرْعَةُ: بؤنی خوښ ۵ کوشنده ی زهر ۵ سهرمتای
 کهنجی ۵ سهرمتای رُوژ ۵ سهرمتای شهو.

فَافٍ به نَفْأً: ههراخی نینوکی قامکه گه وری
 نووساند به پېشمه وهی نینوکی قامکه ساده و
 گوتی نهومندوکشت نادمین به ته مای هېج
 مهبه ۵ الفُوفُ: نهو دمنکه سپیبه ی له ناو دمنکه
 خورمادایه که له وهوه نه مامه خورما شین
 دمبئ و دمرؤی ۵ نهو توینکله تنه کی به سهر
 دمنکه خورمکه وهیه ۵ پوښاکیک ی تنه کی
 خه تخه ته ۵ پارچه لؤکه ۵ المَفْرُفُ: (بُرْدُ مَفْرُفٍ)
 عه بایه کی تنه کی خه تخه ته.

فَاقِ النَّاقَةَ و نحرها: حوشره که شیر له گوانیدا کو
 بؤوه دوا ی دؤشین.

فَاقِ فلان بنفسه عند الموت: فلانکس هه ناسه ی
 بر او مرد ۵ (فَاقِ الشَّيْئَ فَوْقاً) چوو ه سهر
 شته که.

فَاقِ أصحابه: به سهر هاوه له کانیدا بالادست بوو
 له وان چاکترو ریزدار تر بوو.

فَاقِ السهم: تیرمه کی له که وانه که دا ره پېش کرد بو
 هاویشتن ۵ شوین ی شه ته کدانی ژبی
 که وانه که و دابراوی شوین تیرمه که شکا.

فَوْقِ السهم فَوْقاً: شوینی دابراوی تیرمه که مینک
 خواری تیکوت ۵ افاق فلان: فلانکس وهوښ

شوی کرد، ماری له میردمه کی دا وانه کرد ۵
 تفارضا: هه ریه که له و دو وانه دان و سانی له گه ل
 بهرام بهر مه کی کرد ۵ الفُرُضِي: (قوم فرضی) گه ی
 بئ سمرؤک و پابه ر ۵ شاعری عه رب ده لئ:

لَا يَصِلِحُ النَّاسَ فِیضُ لَإِ سُرَاةٍ لَهُمْ
 وَلَا سُرَاةٍ إِذَا جَهَّالَهُمْ سَادُوا

دهشگوتری: (مَالُهُمْ وَمَتَاعُهُمْ فِرْضِي بَيْنَهُمْ) مال و
 کالایان هاو به شه هه ریه که هیا ن بؤخوی دهستی
 تیورده دا ۵ الفُرُضَةُ: لوغه تیکه له (المفاوضة) ۵
 الفُرُضِيَّةُ: تاقمیکن داوا ی نه وه ده که ن
 حوکمه ت نهمین و هه رکه سه بؤخوی نازاد بئ
 چؤن کار ده کاو له گه ل کئ عه لاقه و په پومندی
 دمه ستن ۵ المَفَارِضَةُ: دان و سان و بیرو یا
 گؤرینه وهیه له گه ل فسه رؤیشتوو کار به دهستان
 بؤنه وهی بگه نه ریک که و تن و دامه زرانندی
 ژیانی ناشته وای ۵ (شركة المفاوضة) له بواری
 فیه هو قانون دا هاو به شه ی نیوان دوو که س و
 زیاتره که لایه نه کان یه کسان بن له باره ی
 سامان و کار کردن تیدا ۵ المَفْرُضُ: (الوزير
 المفروض) موومظه فیک ی سیاسیبه ته مسیلی
 ولاته که ی دهکا له پایته ختی ولاتیکی بیگانه دا
 ۵ پله ی له خوار پله ی سمفیره وهیه و له ژوور
 پله ی جئ به جئ کاره وهیه ۵ المَفْرُضِيَّةُ: شوین و
 باره گای وه زیری شت پئ سپیردراو له ولاتی
 بیگانه دا ۵ فَرُطُهُ: فؤته ی کرده بهری ۵ الفُرُطَةُ:
 دهر پئیبه کی کورت و ره ختمه و نه ستوره له پئ
 ده کری، نیوان ناوک و نه ژنوی داه پوښی کاتی
 خوی له ولاتی سنده وه ده هیندرا ۵ دهر پئیبه که
 له سهر پوښاکه وه له پئ ده کری بؤنه وهی له کاتی
 نیشکردن دا جله کانی هیس نهمین ۵ خاولیه ک
 دهست و دهم و چاوی بئ دهمر دیرتیه وه ۵ یان
 له سهر سنگ و نه ژنؤ دادمه نری له کاتی نان

خو هاتموه ◊ افاق الزمان: رۆزگار دوی گرانى
 هرزانى به خویموه بینى ◊ افاق عن فلان
 الثعاس: فلانكس هه نۆزمكهی له كوئل بۆوه ◊
 فسوق السهم: رینرموی بۆ تیرهكه له پشتی
 كهوانهكه دروست كرد ◊ فوق الرضيع: قوم قوم
 شیرى دا به شیره خوۆرمكه ◊ فوق فلاناً على غيره:
 فلانكەسى بەسەر كەسانى دیکەدا پاساودا ◊
 اِنفاق الرجل: بیاومكه ههزار كهوت ◊ اِنفاق
 السهم: تیرهكه شوین دابهستن و رهمیش
 كردنهكهى شكا ◊ اِنفاقات الدابة: ولاخهكه كزو
 لاواز بوو ◊ فهوتا تیداجوو ◊ تفرق على قرمه:
 بهسەر گهلهكهى دا بالادست بوو، پلهو پایه
 لهوان بهرتر بوو.

تفرق شرابه: شهربهكهى قوم قوم خواردوه ◊ تفرق
 الامر: كارهكهى بهچهند وهچبهو لهكاتى
 جياجيدا نهنجام دا ◊ استفاق: بهمانا (افاق) دئ
 الفائق: باش و نایاب له ههرشتيك بئ
 شوینی بهیهك گهیشتنی فهقهههه سهر
 بهعهمودى فهقهههه نئسقانى سهر ◊ مرؤفى
 جياواز له خهلك ◊ الفالقة: ههزارى و ناتاجى ◊
 الفراق: كاتى نئوان دووجار دۆشینی نازهلى
 شیردمر ◊ نهو كاتهى نازهل دۆشهكه گوانهكه
 دمگرى و شیرمهك دادهچۆرئینى و شیرى تر
 دئتهوه ناو گوانهكه ◊ مؤلعتدان و پشودان
 الفراق: بهمانا (الفراق) دئ ◊ وئكهاتنهومیهكى
 كوت و پرپیه توشى پهردهى نئوان دهبن و
 پرخه و لرخهیهك دهخولقئینى و دوى كهميك
 دمبئ ◊ نهو حالتهه توشى نهو كهسه دهبن
 كه له گیانه لادایه ◊ نهو ههواپهه دئته دمر
 لهكاتى ههناسهدان و پرخهكردنى پهك لهدوى
 پهك.

فوق: زمرى مهكانه و بهرزى دمگهههه ◊
 دمگوترى: (السما فوق الأرض) ناسمان له زوور
 زموبیهومیه.

الفق: كهپمت و جار ◊ لئزانى و فهن له كهلام دا ◊
 بۆشایى دهم و كونى دهم ◊ له كهوان دا نهو
 شوینهى تیرهكهى لئ قايم دمگرى و رهمیش
 دمگرى بۆ هاویشتن ◊ شانس و بهخت ◊ الفرقة:
 (فرقة السهم) بهمانا شوینی چهسپانندن و
 رهمیش كردنى تیر له كهوان دا دئ ◊ الفیقة:
 نهو شیرى لهگوان دا كۆدمبئتهوه له نئوان
 دووكاتى دۆشین دا ◊ فئقة الضعی: سهرمئای
 چئشتهنگاو ◊ الأفاریق: گهواله ههور كهسات
 دواسات بارانى لئ ببارئ ◊ زۆربهه شهو ◊
 دمگوترى: (خرجرا بعد أفاریق اللیل) دوى
 تئپه ربوونى زۆربهه شهو چوونه دمر ◊ المفرق:
 خواردن و خواردنهوهى كهه: كه مرؤف ههندئ
 كات بۆخۆى دهسته بهر دهكا ◊ الفول: روهكئى
 عوشیبیه گولهكانى سپین بۆنى خوئى ههیه.
 پایز دهچئندئرى و بههار پئ دهكا ◊ دمگرتیه
 بئزئوى مرؤفو نازهل ◊ الفرأل: فولنرؤش ◊
 الفرمة: گولهگههه و جؤ ◊ سهلكه سیر ◊ شتئكى
 كهه و بچوك بهدوو پهههه ههئى دهگرى.

فاه بالقرل فرها: دانى نا بهقهسهكهدا و گوتى ◊
 دمگوترى: (هذا أمر ما فُهِتُ به) نهه قسهههكهو
 شتئكه بهدهمى مندا نههاتوهه و نهه گوتوهه.

فوه فرها: دههه گهوره بوو ◊ لئوى لئك بلاو
 بوون و دهم گراوه بوو، زار قز بوو ◊ فهر أفره
 رهه فرههه ◊ فاهاه: قسهه لهگهه دا كردو
 شانازى بهسهردا كرد ◊ فره الطعام أو الشراب:
 خواردن و خواردنهوهكهى به داو و دهرمان
 رازاندهوه خوئى كرد ◊ فره الشرب:

ئىستيوادا دىمىن ◊ افاء الامر: كارمكەى گىراپهوه
 ◊ افاء عليه الحق: خىرو بىرى بۇ هينا.
 افاء عليه المال: مال و سامانەكەى بۇ كرد به فهينو
 و بهخشش ◊ افاء فلاناً على الامر: كابرا
 كارىكى ويست نهو برديهسمر كارىكى تر ◊
 افاءت الرياح النزع: رەشەباكه كشتوكالەكەى
 هينايه كهرويشكه كردن و هەزان ◊ دىمشگوترى:
 فَيَأْتِ الْمَرْأَةُ شَعْرَهَا: نافرمتهكه قەزمەكانى رازاندىن
 بۇ نازو فيزو بهخۇ نازين ◊ تَفَيَّاتُ الشَّجَرَةُ:
 بهمانا (فَيَّات) دى ◊ تَفَيَّأَ فُلَانٌ عَلَى الشَّجَرَةِ
 ريبالشجره: فلانكەس چووه ژىر سىبەرى
 درمختهكه ◊ تَفَيَّأَ الظِّلُّ: سىبەرمەكان جى
 گۆرگىيان كرد، لهخۇرناواوه بهرمو خۆرهلات
 هاتن ◊ تَفَيَّأَ الظِّلُّ: سىبەرمەكه دواى نيومرؤ
 لهلاى خۇرناواوه بهرمو خۆرهلات هاتمهوه ◊
 تَفَيَّاتُ الْمَرْأَةِ لِرُجْلِهَا: نافرمتهكه نازى بهسمر
 مىردمكهيدا كرد ◊ تَفَيَّأَ فُلَانٌ الْأَخْبَارَ: فلانكەس
 هەولنى زانينى هەوالى دا ويستى بزانى
 هەوالەكان چىن و جى نىن ◊ استفاء: گەراپهوه.
 استفاء المال: مالەكەى بهشيوهى عەطاو بهخشش
 وەرگرت ◊ استفاء الأخبار: هەولنى بهدەست
 هينانى هەوالەكانى دا.
 الفَيْئُ: سىبەرى دوا لادانى خۇر لهناومرپاستى
 ناسمان ◊ باج و خەراج ◊ دەستكەوتى بى شەرو
 جەنگ ◊ الفَيْئَةُ: گەرانەوميهك، دىمشگوترى: (فاء
 الى الله فينة حسنة) تۆبەى كردو بهمشيوهيهكى
 باش گەراپهوهوه بهتەواوى وازى له تاوان و
 سەرىپىجى هينا ◊ كات و ماوه ◊ دىمشگوترى: (جاء
 بعد فينة) باش ماوميهك هات ◊ كۆمەله پالنده
 كه رمو دىمەن بۇ ولاتى ترو لهومرزى تايبەتى
 دا دېنەوه زىدى خۇيان ◊ المَفْءُ: هەرمال و
 سامانىك بهشيوهى فهينو بهخشش وەرگىرى ◊

قوماشەكەى به رەنگى وەرگىراو له رەنگى
 (الفَرَّة) رەنگ كرد ◊ قُوَّةُ الشَّيْءِ: دەمى شتەكەى
 گەوره كرد ◊ تَفَاوَةُ الْقَوْمِ: خەلكەكه قەسيان
 كرد ◊ تَفَرُّهُ بِالْكَلَامِ: دەمى كراپهوه بهقەسو
 ناخاوتن ◊ دهئىي: (ما تفرهت بهذا الأمر) من
 لهم نيشه قەسيەكم نەكردوهوه ◊ تَفَرُّهُ الْمَكَانَ:
 لهدمرگاو زاركى شوپنەكهوه چووه ناوى ◊ الفَاءُ:
 مروفى زار بههاوار، هەرجى لهديدا بى دهئىي
 ◊ هيجى تى ناوستى ◊ الفُرَّةُ: دەم ◊ بُوْنَى
 خۇش ◊ داو و دەرمان كه خواردنى پى
 دىمرازىندىرپتەوهوه ◊ الفُوهَاءُ: دەم زلو پان ◊
 الفُوهُ: روهكىكى تەمەن دىرزه له كەنارمەكانى
 دىمراى ناومرپاست دىمرو، لاسكەكهى سووره
 بهرو تۆوهكهى سووره، مادىهكى لى
 دىمردەهيندىرئى بهكاردمهيندىرئى بۇ بۆيهكردنى
 ناورىشم و خورى ◊ الفُوهَةُ مِنْ كَلِّ شَيْءٍ: دەم و
 زاركى شت ◊ سەرمەتاي شت ◊ دىمشگوترى: (فَقَدَ
 عَلَى فُرْهَةِ الطَّرِيقِ) لهسەرمەتاي رىگاكه دانىشت ◊
 هەروا وشەى (الفُوهَةُ) بهمانا قەسو قەسەلۆكى
 خەلك دى ◊ المَفْرَةُ: زۆر بلى و جەقەجەناو.
 فَاءً نَيْئًا: گەراپهوه ◊ دىمشگوترى: (فاء عن غضبه) له
 رقى هەلساويهكهى وازى هينا و گەراپهوه سەر
 حالەتى ناسايى خوى.
 فَاءَ الظِّلِّ: سىبەرمەكه لهلاى خۇرناواوه گەراپهوه
 بۇلاى خۆرهلات ◊ فاءت الشجره: درمختهكه
 سىبەرمەكهى بلا و بۆوه.
 فاء على ذي الرحم: سۆزى بۇ خزمەكانى جولا.
 فاء الرجل الى امراته: پياوهكه كەفارتى
 سويندەكهى داو چووه لاي ژنەكهى ◊ افاء
 الظِّلُّ: سىبەرمەكه بلا و بۆوه ◊ نەم حالەتمە
 لهكاتى لادانى خۇر له هيلى ناومرپاست و

دمگوترئ: (بصرة فيحاء) همروا نازناوی
 دیمه شقو و تهرابلوسی شامیشه ◊ الفیاح: (رجل
 فیاح) پیاوئیکی به خشندمو سه خبیبه، مال و
 سامانی خوی به زوری دبه خشن ◊ الفیاحه:
 دمگوترئ: (ناقة فیاحه) حوشترئکی گوان گهوره و
 شر زوره ◊ فادت لفلان فائدة فیداً: مال و
 سامانه که بؤ فلانکس چهسپا.

فاد فلان: فلانکس لارو لمنجهی کرد.

فاد فلان الشئی: فلانکس ترسی له شته که بوو
 نیی لادا ◊ فادت المرأة الطیب: نافرته که
 بؤنه کهی له ناو ناومکه دا هینا و برد بؤنه وهی
 بتویته وه.

فاد الزعفران: زعفرانه کهی ورد کردو به ناو
 تمری کرد ◊ افاد فلان علماً أو مالاً: فلانکس
 قازانجی زانیاری یان مال و سامانی کرد ◊ افاد
 فلاناً علماً أو مالاً: سودی زانیاری یان سامانی
 به فلانکس گه یاند ◊ افاد الملة عن الحیز:
 سووتومکه یان تمپوتوزمکهی له نانه که کرده وه
 ◊ تمکاندی ◊ تفایدا بالمال أو بالعلم: همریه که لهو
 دووانه سودو قازانجی مالی و زانیاری بهوی
 تریان گه یاند ◊ تفیذ: خوی باداو لارو لمنجهی
 کرد ◊ لهشتیک ترساو خوی نی لادا.

إستفاد مالاً: مال و سامانی پهیدا کرد.

الفائدة: پروانه (فود) ◊ الفید: گه لای زعفران ◊
 تواوی زعفران ◊ نهو موانهی به سهر لچی
 و لآخه مون ◊ الفیاد: لارو لمنجه کهر ◊ کهسیک
 همرچی به ردهستی بکه وی لولی دمداو هه لی
 دمگری ◊ الفهیز: بهردیکی گرانبه هایه و شفاف
 نیه، به رنگی شین و پیروزمی شیوه رنگ
 ناسمانی یان مپیلوه سهوز دمناسری و دمگری
 به خشن و خوی پی دهرزیندریتته وه (لسون

المیسی: نهو کهسهی مالی به شیوی فهینو
 به خشن و هرگرتبئ ◊ الفیتامین: مادمی که
 عوضوی جورا و جوره به کهمی له خورا که کاند
 دمست ده که وی، زور پیویسته بؤ ته و او بوونی
 بزئو و دمسته بهر بوونی نیشاتی زیندویتهی ◊
 الفیتو: مافی ممنع کردن و نه میشتن ◊ نیستا
 بهو ماهه رهمیبه دمگوترئ که نه ته وه
 په گگرتو و مکان داویتهی به پینج ولاتی زلهیز
 (نه مریکا - روسیا - بهریتانیا - چین -
 همرنسا) که دم توان برپاری مه جلیسی نه من
 رابگرن و نه هیلن تمفییز بکری.

فاج فیحاً: بلا و بؤوه ◊ فاجت الدابة برجلها:
 و لآخه که جووتی و هساند ◊ الفایج: زهوی
 ته ختی نیوان دوو بهر زایی ◊ الفیج: کومه لی
 ناده میزاد ◊ ههور.

فاح المسك فیحاً و فیحاناً: میسکه که بؤنی بلا و
 بؤوه ◊ فاحت الشجة: برینه که خوینی نی هات،
 خوینی فری دا.

فاح الحر: گهرما پهری ستاند به هیز بوو

فاح القدر: منجه کهه کولی.

فاح الربیع: به هار هاتو پر گز و گیوا دانه و نیله بوو
 ◊ فاحت البلاد: ولات همرزانی تی کهوت.

فاح فیحاً: بلا و بؤوه ◊ افاح الدم: خوینه کهی
 پزاند ◊ افاح القدر: منجه کهه والی کرد
 بکولی ◊ افاح فلان: فلانکس خوی فینک
 کرده وه ◊ دمگوترئ: افح عنك من حر الظهيرة:
 بمینه وه توزیک هالوی گهرمای نیومرؤ له
 خوت دهر کهو خوت فینک بکه ره وه ◊ فیح
 الشئی: شته کهی بلا و کرده وه به زوری و
 به فراوانی ◊ الفیحاء: حه لو او خواردنی که داو و
 دهرمانی تیدا بن ◊ نازناوی شاری به صرمیه ◊

فَاضَ الْإِنَاءَ: قاپهکه پر بوو همتا له هر جوار لاهه
سهر ریژی کرد ۵ فاضت عینه: جاومکه
هرمیسی پشت.

فَاضَ الشَّيْنُ: شتهکه زور بوو ۵ دمگوتری: (فاض
الْحَيْرُ) خيرو بیړ زور بوو.

فَاضَ الْحَبْرُ: ههوالهکه بلاو بؤوه.

فَاضَ صَدْرَهُ بِالسَّرِّ: فیضاً: سنگی پر بوو له نهینیو
نمیتوانی چیدی بیانشاریتهوه.

فَاضَ عَلَيْهِ الدَّبْرُ: زریهکه بوی گوره بوو فراوان
بوو ۵ **أَفَاضَ الْقَوْمُ فِي الْحَدِيثِ:** خه لکه که
دریژمیان به قسهکان دا ۵ **أَفَاضَ بِالشَّيْنِ:** شتهکه
هه لدا ۵ فرپی دا ۵ **أَفَاضَ اللَّهُ الْحَقَّ:** خودا خيرو

بیړی زور کرد ۵ **أَفَاضَ الْإِنَاءَ:** قاپهکه پر کرد
تا لههر جوار لاهه سهر ریژی کرد ۵ **أَفَاضَ الْمَاءَ**
علی جسده: ناوی بهخوی دا کرد ۵ **أَفَاضَ ذَمْعَهُ:**

فرمیسی پشتن ۵ دمشگوتری: **أَفَاضَتِ الْعَيْنُ**
الدَّمْعَ: چاو فرمیسی پزاند ۵ **إِسْتَفَاضَ الْحَبْرُ:**
ههوالهکه بلاو بؤوه ۵ **إِسْتَفَاضَ الْقَوْمُ فِي الْحَدِيثِ:**

خه لکه که دریژمیان به قسهکانیان دا ۵ **إِسْتَفَاضَ**
الرَّوَادِي شَجَرًا: دۆلهکه پر بوو لهدرهخت ۵
الإفاضة: هه لپزانی حاجیان له کوی
عمرهفاتوه بؤ دمشتی مینا ۵ (طواف الإفاضة)

تهوافکردنی رۆژی جهژنی فوربانه که حاجی
رۆژی جهژن دوی دابهزینی له عمرهفاتوه
تهوافی کهعبه دهکا ۵ **الفائض:** زنده سود که

سودخور وری دمگری بهموی سهرمایه کههوه
که لای کابرای پاره و مرگره ۵ **الفيض:** زور
زمه ننده ۵ دمگوتری: (أعطانا غيضاً من فيض)

به شتیکی که می له زور پیداین ۵ **رَجُلٌ فَيْضٌ:**
پیاویکی خاومن خيرو بیړه پیاومتی زوره ۵
الفيضان: هه لسانی روبرو که وتنه جونبوشی

فروزی) رهنگی شینی پیروزمی شینی مهیلوه
سهوز ۵ **الفجوس:** فایروس، کانینیکی زور
بچوکه و به میکروسکوبو نامیری زور وردبین
نهبن نابیندری و ههندی نهخوشی بلاو
دمکاتهوه.

فَاشَ الرَّجُلُ نَيْشًا: پیاومکه شانازی کردو خوی
هه لئایه وه هبچی نه بوو.

فَاشَ فُلَانٌ فَيْشْرَةً: فلانکس لاواز بوو
نه ندامهکانی جهسته ی شلو و بن هیژ بوون ۵
فایش فلان: فلانکس زوری ههرمشه و گورمشه
کرد له شهردا به لام راستی نه کرد ۵ **فَاشَ فُلَانًا:**
شانازی کرد به سهر فلان داو به ناحق خوی
هه لکیشا.

فَيْشَ عَنِ الْأَمْرِ: له کارمه که گه رایه وه و ترسنوک بوو
۵ **تَفَاشَ الْقَوْمُ:** خه لکه که شانازیان کردو
خویان هه لکیشاو لافی زوریان لی دا ۵ **تَفَيْشَ**
عَنْهُ: له شتهکه هه لگه رایه وه نه میتوانی
نه نجامی بدا ۵ **تَفَيْشَ الشَّيْنُ:** لافی شتیکی لی دا
که نه بیوو ۵ **الْفَيْشُ مِنَ الرِّجَالِ:** پیاویکی لافی
شتیک لی بداو وایش نهبن ۵ **الْفَيْشُ:**
خوهه لکیشو لاف لیدمر به شتیکی که نیمتی ۵
دمگوتری: (رجل فِيش) پیاویکی شمسانی
فشه بازی لی دمداو به ناحق خوی هه لدمکیشو.

فَاضَ مِنَ الْأَمْرِ فَيْضًا: له کارمه که لایدا ۵ دمگوتری:
(مَا اسْتَطَعْتُ أَنْ أَفِيضَ مِنْهُ) نه میتوانی خومی لی
لابدهم ۵ **أَفَاضَ الصَّيْدُ مِنْ يَدِهِ:** نیچیرمه
له دهستی رزگاری بوو له دهستی بهرله بوو.

فَاضَ الْمَاءُ فَيْضًا وَفَيْضًا رَفِيضًا: ناومکه زور بوو
بوویه لافاو و هه لسا ۵ دمگوتری: (فاض النهر
وفاض السيل) روبره که هه لسا ۵ لافاوه که
هه لسا.

بمهوی هاتنهوه سمری چهند جۇگاو روبرارنك
 ◊ الْقَيْرُضُ: بان و پۆر ◊ دمگوترئ: (دِرْعُ فَيْرُض) زرينهكى فراوانه ◊ الْفَيْاضُ: بؤ زيندمرپويى لهماناي (الفائِض) دئ ◊ دمگوترئ: (نهر فَيَاض) روبرارنكه ناوى زۆره ◊ (رجل فَيَاض) پياوونكه خيرو بيرو بهخششى زۆره ◊ الْمَفَاضُ: بلاوگراوه، بلاو بؤوه ◊ دمگوترئ: (حديث مَفَاض) قسهبىكى بلاوه بؤوه ◊ (و دِرْعُ مَفَاض) زرينهكى بان و پۆر نمرمه.

فَاظُ فلان قَيْظاً رَفِيظاً: فلانكەس مرد ◊ دمگوترئ: (فاظت نفسه و روحه) گيانى دمرچوو ◊ اَفَاضُهُ اللهُ: خودا مراندى ◊ الْقَيْظُ: مردن ◊ دمگوترئ: (حان قَيْظُهُ) كاتى مردنى هات ◊ الْفَيْظُ: ساراي بان و پۆر تهخت ◊ رينگاي نيوان دوو كيو ◊ شوينيك هموا تييدا هەر دهمه لهلايهكهوه بئ و گۆرائى تييدا پيدا بئ.

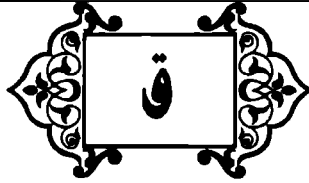
الْفَيْضُ: سارا.

فَاقُ قَيْظاً: گيانى لهدمست دا خوى بهخت كرد ◊ اَنْبَيْقُ الشَّاعِرِ: شاعيرمكه شيعرى سهرسورهيئهرى گوتن.

فَالٌ رَأْيُهُ فَيْضاً وَفَيْضاً: رايهكهى لاوازو بئ بنهما بوو ◊ فَايْلُهُ مَفَايِلَةٌ وَفَيْضاً: يارى فييالى لهگه كرد (جۆره ياربهكى منداالانهيه پهكيكيان شتيك لهناو گلدا دشارپتهوه دوايى گلهكه دهكا به دووبهش نهمجار پرسيار دهكا ناخؤ شاردراومكه لهناو كام دوو كۆمهئه گلهدايه؟) ◊ قَيْلٌ رَأْيُهُ: رايهكهى بهلاواز داناو، بههلهى حسيب كرد ◊ قَيْلٌ رَأْيُهُ: پراو بؤجوونهكهى زمعيضو لاواز بوو ◊ نهمونده قهلهوو گهوره بوو تا ومكوو فيلى لى هات ◊ اِسْتَفَيْلَ الْجَمَلُ: حوشترمهكه له گهورمىو زمبهلاحيدا ومكوو

فَيْلِي لِي هَات ◊ الْفَائِلُ: گۆشتى سمتو خرايى پان ◊ رَمَكِيكَه لِهَرَانِ دَا ◊ الْفَائِلَاتَانِ: دوو پارچه گۆشت و گولمه گۆشتن لهمبهروبهرى كلتجهومن و كلتجهيان لهناو خؤگرتوووه بهملاو نهولاى ههردوو پان دا شوپوبونموه ◊ الْفَالُ: بېروانه ماددى (الفَال) ◊ الْفَيْالُ: بېروانه ماددى (الفَيْال) ◊ الْفَيْلُ: حهيوانىكى قهباره گهورميه، خورتومىكى دريژى هميه شتى بئ بؤخوى دستهبهر دهكا ◊ ومكوو چؤن مرؤفد بهدمستى شت بؤخوى دستهبهر دهكا ◊ دوو كهلبهى گهورمو بهدمرموى ههن ماددى عاجى لى دروست دمكرى ◊ (دَاءُ الْفَيْلِ) هاوسانىكه له پيئت دا پيدا دهبئ و سمر دمكيش بؤ گيرانى (اوعية)ى لغاوى ◊ (أَصْحَابُ الْفَيْلِ): سهربازو دارو دستهى نهمبرمههى حهبهشى بوون، پيش هاتنى نيسلام نهمبرمهه بهخوى و سوپاو فيليهكانيهوه هاته سهر مەككه و دمپويست كهعبه بېروخينئ، بهلام خوداى مهن بهشيوهميهكى موعجيزه نهمبرمهه و سوپاكهى تارومار كردن ◊ الْفَيْالُ: فيلهوانى بهخيوكمرى فيلو رامكردنى فيلهكان ◊ تَفَيْلٌ: بېروانه ماددى (فَلَقٌ) ◊ الْفَيْلُ: بېروانه ماددى (فَلَقٌ) ◊ الْفَيْلُ: بېروانه ماددى (فَلَمٌ).

فَانُ الرَّجُلُ فَيْناً: پياومكه هات ◊ الْفَيْنَةُ: سات و كات ◊ دمگوترئ: (أَزُورَةُ الْفَيْنَةِ بَعْدَ الْفَيْنَةِ وَفَيْنَةُ بَعْدَ الْفَيْنَةِ) دهجمه ديدمنى ناو بهناو و كات دوا كات ◊ الْفَيْنَانُ: قز دريژو جوان ◊ (وهي قَيْانَةٌ) ◊ دمگوترئ: (شعر فَيْنَان) قزى دريژ ◊ تَفَيْهُتٌ: بېروانه (فَهَقٌ) ◊ الْفَيْهَتُ: بېروانه (فَهَقٌ).

القاف: پیتی بیست و یه که می پیته کانی هیجابه.

قَابَ الطَّعَامُ أَوْ الشَّرَابُ قَابًا: همرچی له هابه که دا بوو خواردی.

قَابَ مِنَ الشَّرَابِ قَابًا: پریوو له مشله مهنی ◊
القَرُوبُ: که سیک زور ناو و شله مهنی بخواته وه
 ◊ **المَلَابُ:** به مانا (القُرُوبُ) دئی ◊ **القِنِیُّ:**
 توینکلی تهنکی هیلکه نهو توینکلهی له زئیر
 توینکله رفته که ومیه.

قَبَّ النَّبَاتُ أَوْ **اللَّحْمُ** أَوْ **عَرْمَا:** رومه که یان
 گوشته که وشک بوو ◊ **دمگوتری:** (قَبَّ الجُرْحُ)
 برینه که وشک بووه.

قَبَّ القَرْمُ: خه لکه که دمنگیان بهر زبووه که وتنه
 غه لبه غه لب و مشت و مری.

قَبَّ ذر النَّاب: دپنده که ددانه کانی لیک خشانندن و
 جیره جیری ددانه کانی هات.

قَبَّ جوف الفرس: که ددی نه سپه که قورپی نی هات.

قَبَّ القُبَّة: قوبه بی نیات نا.

قَبَّ الشَّيْنِي: شته که ی بریه وه ◊ نه ملاو نه ولای
 شته که ی خر کرده وه، و مکوو قوبیه و گومبهزی
 نی کرد. ◊ **قَبَّ بَطْنُهُ:** سکی خوی گوشی ◊
 له دوولاهه گمدهی خوی گوشو و خری کرده وه.

قَبَّ قَبَبًا: که له که ی خوی باریک و ورگی بجوک
 کرده وه ◊ (فهو أَقْبُ وَهِيَ قَبَاءُ) ◊ **أَقْبُ السَّفَرُ**
الفرس: سه فخر نه سپه که کزو لاواز کرد ◊
قَبَب: بو زیدمروپی له مانای (قَبَّ) دئی ◊ **قَبَبَ**
البيت: گومبهزی بو خانومه که دروست کرد ◊

قَبَبَ الشَّيْنِي: شته که ی و مکوو گومبهزی نی کرد ◊
تَقَبَبَ القُبَّة: چووه ناو گومبهز که ◊ **القَابَةُ:**
 دلؤبه باران ◊ **القُبَابُ:** شمشیری برنده ◊ لوتی
 زل ◊ لوتی و مکوو که شک و مکوو که شکول ◊
القَبُّ: نیری به هیزو توانا ج له ناده میزاد بی
 یان له حوشترو شتی و ابی ◊ رابهرو سهرؤکی
 نه موهو گهل ◊ نهو دابراویه ی له ناوقه دی
 به کرمدای هه به و دمزه که ی له سمر هه لدمکری ◊
 گیرهانی ناوموهی پُوشاک ◊ لغاوی رهمق و گهوره ◊
القَبُّ: نیسقانی بهرزه و مبوبوی خوار سیبه ندمو
 زوور کلؤت ◊ **القُبَّة:** یه خه ی کراس ◊ **القُبَّة:**
 گومبهز: بینا به کی خری که وانه بی ناوبوشه،
 به زوری نه م بینا به به خشت دروست دمکری ◊
 ههروا ناوه بو خیمه به کی بجکوله لای سهروی
 که وانه بی بی ◊ **القُبَّةُ مِنَ الشَّاء:** نهو شوینه ی
 جهسته ی مەر که ریخ و هشبلی دمگاتی ◊ **القُبِّي:**
 نهو که سه به دریزه به بهر پوزوبوون دمدا تا کز
 دمبی و ورگی بجوک دمبیته وه. ◊ **القُبَّة:** به مانا
 (القُبَّةُ) دئی ◊ **القَبِيْبُ:** رومکی وشکه و مبوبو ◊
 قورپی ورگی نه سپ ◊ جیره ی ددانی حوشتره
 نیره و نه سپی نیره و دمنگ خوار دنده ومیه تی ◊
 که شک ی تهر و وشک که تیکه ل به یه ک بکرین ◊
المُقَبَّبُ: همرشتیک و مکوو گومبهز و ابی ◊
 دمشگوتری: (حافر مُقَبَّبٌ) سمنکی خرو
 که وانه بی ◊ **المُقَبَّبَةُ:** دمگوتری: (سُرَّةٌ مُقَبَّبَةٌ)
 ناوک و ورگی کزو لاواز ◊ **المُقَبَّرِيَّة:** به مانا (المُقَبَّبَةُ)
 دئی ◊ **القَبِيْبُ:** کهو ◊ یان همر بالندمیه ک لهو
 پیره بی.

قَبِجَ اللهُ فلاناً قَبِجاً وقبحاً: پهرومردگار فلانکسی لههه موو خيرو بېرېک دوورخسته وه.

قَبِجَ وجهه له: پټی گوت: خودا روخسارت ناشيرين بکا.

قَبِجَ الشَّيْءُ قَبِجاً: شته که ی شکاند بؤنه وه ی بزانی چی تېدايه پان نه وه ی تېدايه بېته دمر ۵ دهگوتري: (قَبِجَ البثرة) دومه له که ی درې ۵ (قَبِجَ البیضة) هیلکه که ی شکاند.

قَبِجَ الشَّيْءُ قَبِجاً وقبحاً: شته که ناشيرين بوو ۵ **اَقْبَحَ فلان:** فلانکس کار یکی ناشيرينی نه نجام دا ۵ **قابه:** حویټی بی دا.

قَبِجَهُ له هه موو خيرو بېرېک دووری خسته وه ۵ ناشيرينی کرد ۵ **قَبِجَ وجهه:** پټی گوت ناشيرين ۵ وتی نه و ناشيرينه ۵ **قَبِجَ له وجهه:** نارېزایي دمر بېرې بهرام بهر کار یکی ناشيرينی نه و کمنه نجامی دا ۵ **قَبِجَ علیه فعله:** لایه نی ناشيرينی کرده و کانی ناشکرا کرد ۵ **قَبِجَ البثرة:** دومه له که ی گوشي پېش نه وه ی بگا و کاتی دمر کردنی بی ۵ **اِسْتَقْبَحَهُ:** به ناشيرين و خرابی لهقه له م دا ۵ **القَبَاحُ:** قهراخی نیسقانی قوټه به لای نانشیکه وه ۵ **القَبْحُ:** پېچه وانه ی جوانی ۵ واته ناشيرين ۵ جا ناشيرينيه که له کرده وه دابن یان له گفتاردا یان له وینه و روخساردا بی ۵ هر شتیک زهوقی ساغ و سلیم قیوولی نه کا ۵ **القَبِيحُ:** پېچه وانه ی (الحسن) ۵ ناوه بو شتیک زهوقی ساغ لئی هه لسه مېته وه ۵ هر شتیک شهرع به نابه سندی بزانی ۵ هر شتیک عورفی گشتی رمتی بکاته وه ۵ **القَبِيحَةُ:** نابه سهند، ناشيرين، نارېوا ۵ **المَقَابِحُ:** هر رهوشتیک ناشيرين بی هر رهوشتیک به نابه سهند دابنری.

قَبِرَ المیتَ قَبراً: مردو و مکه ی شاردموه ژیر گلی دا ۵ **اَقْبَرَ فلاناً:** قهبری بو فلان دیاری کرد ۵ **اَقْبَرَ القسَمَ:** کوزراوه که ی دایه وه به خه لکه که بؤنه وه ی بینیزن ۵ **القَبَارُ:** چرای راو که ر له شه ودا ۵ نه و مرو فانه ی کؤد مېنه وه بو راکیشانی نه و شهبه که یه ی خراومته ناو دهریا وه و زور نیچیری پیوه بوون ۵ **القَبْرُ:** جوړه بالنده یه که له پېرې (القبریات) ۵ دنوک یکی مه خرو طی همیه ۵ سنگی په لئی رهشی پټون ۵ **القَبْرُ:** گور که مردوی تیدا دمنیزری ۵ **القَبْرُ:** ترنیه کی سبیه بؤله کانی دریزن، میوزی باشی لی دمکری ۵ هروا به مانا (القَبْرُ) دئ ۵ **القَبْرِ:** خورمایه ک زوو بهر بگری ۵ پان بهر مکه ی بهلقه کانیه وه بی و لی نه کرابیته وه ۵ **المَقْبَرَةُ:** گورستان.

قَبَسَ النارَ قَبساً: ناگره که ی هه لگر ساند ۵ داوی ناگری کرد ۵ ناگری برد.

قَبَسَ العلمَ: فیزی زانیاری بوو نیستفادی زانیاری کرد.

قَبَسَ الرجلَ علماً أو نوراً: زانیاری یان روناکی و نوری دا به پیاوه که ۵ له و شتانه سوودی پی گه یاند ۵ **اَقْبَسَهُ:** دسته چيله ناگریکی پندا ۵ یان روناکی کاره یای پی به خشی یان فیزی زانیاری کرد ۵ **اِقْتَبَسَ ناراً:** ناگریکی هه لگر ساند ۵ **اِقْتَبَسَ فلاناً:** داوی ناگری له فلان کرد ۵ سوودی زانیاری لی کرد ۵ دهمگوتري: (جت لأقبس من نورك) هاتم که مېک له نوری تو و مر بگرم ۵ **القَابِسُ:** سویچی کارمبا ۵ هلاکی کارمبا ۵ **القَابِسُ:** پیاوی روخسار جوان و رنگ جوان ۵ **القَبَسُ:** ناگر ۵ یان تروسکه په ک له ناگر ۵ **القَبَسَةُ:** تروسکه

ناگریکه، دسته چیلکه ناگریکه لمانگری زور
 ومردمگری ۵ بهمانا کاتی کورتو بهپهله دی ۵
 دمگوتری: (ما زُرْتُكَ إِلَّا كَقَبْصَةِ الْعَجَلَانِ) بؤ
 ماومیهکی کورتو زور بهپهله دیدنیم کردی ۵
 القوابس: نهو کهسانه کی زانیاری و زانست
 دمه خشنه کهسانی دی ۵ القَباس: دسته
 چیله ناگر ۵ مینیمهک زو و ناوس بی ۵
 القَبس: نهو شوینه کی پلاکی کارمبای پیوه
 دمگری بونهومی هیزی کارمبای لی و مرگری ۵
 القَبس: نهو دارو بنه و مندو سهره بزوتهی
 ناگری پی دمگوینزرتیهوه ۵ القَبس: بشکو ناگر.

قَبَضَ قَبْضًا: بازیکی خیرای دا.

قَبَضَ الْفَلَامَ: کورمه بووبه گنج.

قَبَضَ الشَّيْءَ: شتهکی بهسهره پنجه هه لگرت.

قَبَضَ الرَّجْلَ رَغْرًا: نهیهشت پیاوکه کارمهکی
 تهواو بکا پیی بری، دهستی پی له کارمه
 هه لگرت.

قَبَضَ الشَّارِبَ: نهیهشت ناو خوره و مه که ناومکه
 بهته و او بیخواتهوه، ناو خوار دنه و مه که پی
 بری.

قَبَضَ قَبْضًا: چوست و چالاک بوو ۵ توشی
 نه خوشی جگر بوو.

قَبَضَ الرَّجْلَ: پیاوکه سهری گهوره بوو (فهو أقبض
 وهي قبضاء) ۵ دمگوتری: (هو أقبض الرأس) سهر
 گهوره و سهر خرپه ۵ (هامة قبضاء) ناوچهوان
 بان و گهوره ۵ قَبَضَ الشَّيْءَ: شتهکی
 بهسهر په پنجه هه لگرت ۵ إقبض: شتیکی له
 شوین دهستی نهو و مرگرت ۵ شتیکی لی فیر
 بوو ۵ إقبض: ویکهاتهوه ۵ تقبض الجراد علی
 الشجر: کولله که لهسهر دره خته که گرد بوونهوه
 ۵ تقبض الحبل: حبله که نه کشاو دریز نه بوو ۵

القابضة: کومه و تاقم ۵ القَبس: نازاریکه
 له جهر گدا پهیدا دمی ۵ القَبس: کومه تیکی
 زور له ناده میزاد ۵ دمگوتری: (هم في قبض
 الحصى) نهوان بهنده ندهی بهرده ورده زورن،
 نه زمار ناگرین ۵ کومه له لمبی زور ۵ شاره
 میرو قهر مبالغ ۵ ههروا وشه (القَبس) بهمانا
 نهصل و وه جاغزاده دی ۵ دمگوتری: (فلان کریم
 القَبس) فلان کهس نژاد پاک و وه جاغزاده میه ۵
 القَبس: دمگوتری: (حبل قبض) حبله کی که ناکشی
 دریز نابی ۵ القَبس: بهمانا (القَبس) دی ۵
 القَبضة: نهو شته کی بهسهر په پنجه هه کی دمگری
 له خوراک و دانه و نه ۵ چنگه شت ۵ کولله
 گهوره ۵ القَبس: کومه له گل ۵ نه سپیک
 له کاتی راکردن دا سهری سمی له زهوی بدا ۵
 القَبس: حبله کی که راده می لدری له بهر دم
 نه سپه کان دا له گورمبانی پیشبرکی دا بؤ
 نهومی له سنووری حبله که تینه پهرن.

قَبَضَ الشَّيْءَ رَغْرًا: شتهکی گرت ۵
 به چنگ گرتی ۵ دمگوتری: (قبض الدار أو
 الأرض) خانوومه که یان زهویه که کی خسته زیر
 دهستی خویهوه.

قَبَضَ اللِّصَّ: دزمه کی دستگیر کرد.

قَبَضَ عَلَيْهِ الرِّزْقَ: رزق و رزوی لهسهر کهم کردهوه
 ۵ گوزمرانی تنگ بوو.

قَبَضَ الْمَالَ: ماله که کی و مرگرت.

قَبَضَ الْعَامِلَ أَجْرَتَهُ: کریکارمه که کی خوی
 و مرگرت.

قَبَضَ اللَّهُ فَلَانًا وَقَبَضَ رَحَهُ: خودا فلان که سی
 مراندو گیانی کیشا.

قَبَضَ يَدَهُ عَنِ الشَّيْءِ: دهستی له شته که گرتیهوه
 و مری نه لگرت.

قَبَضَ يَدَهُ عَنِ النَّفَقَةِ: دستى خوى له نهمه فمى و به خشين گرتوه.

قَبَضَ الشَّيْءَ: شته كهى بينچايه وه.

قَبَضَ الظِّلَّ: سيبهرمه كهى كوئر كردم وه، لای برد.

قَبَضَ الطَّائِرُ جَنَاحَيْهِ: بالنده كه باله كانى كو كوردنه وه بؤنه وهى بقرئ.

قَبِضَ فُلَانٌ: فلانكه س مرد يان خهريك بوو بمرئ

◊ اقبض السيف: شوين دستى بؤ شمشيرمه

دروست كرد ◊ اقبض فلاناً المتاع: فلانكه سى والى

كرد كالاكه وهر بگري ◊ قابضه: ههريه كه لهو

دووانه دستى بهسهر مافى نهوى تردا گرت ◊

قبض الشيء: شته كهى له چنگى خويده

كوكردم وه ◊ خستيه ژير چنگى خويده وه ◊ كوى

كردم وه و بينچايه وه ◊ دمگوتري: قبض وجهه:

دهم وچاوى خوى ويكهينايه وه و خوى گرژ كرد

◊ قبض فلاناً المال: ماله كهى خسته دستى

فلانكه سم وه ◊ اقبض الشيء: به مانا (قبضه) دئ

◊ اقبض المتاع لنفسه: كالاكه وهر گرت بؤ خوى

◊ اقبض الشيء: شته كه ويكهاته وه و كو بؤ وه ◊

اقبض المال: ماله كه وهر گيرا ◊ اقبض الرجل على

نفسه: بياومكه بارودوخه كهى بين ناخوش بوو

به و زيانه رازى نه بوو خوى گوشه گير كرد ◊

اقبض عن الشيء: بيزى له شته كه هه لسا ◊

اقبض عن القوم: وازى له خه لكه كه هيناو

جى هيشتن ◊ اقبض في حاجته: به لهى كرد،

چاكى داوينى لى هه لمالى ◊ قابض المتبايعان:

كربار و فروشيار ههريه كه بيان مافى خوى

وهر گرت؛ فروشيار بارم و كربار كالا ◊ قبض

الشيء: شته كه ويكهاته وه و كو بؤ وه ◊ قبض

الأسد: شيرمه كه خوى كوكردم وه بؤ هه لامت

بردن و باز هاويشتن ◊ قبض الجلد: بيسته كه

گرژ بوو ويكهاته وه ◊ قبض عنه: دم وچاوى

خوى لى گرژ كردن و بينا خوشبوونى خوى

بهرام بهر دهر بپري ◊ القابض: ناويكه له ناوه

جوانه كانى خوا ◊ له بوازي دهر ماندا ناوه بؤ

دهر مانيك كه سكهون بگريته وه ههزه لاتى ناو

رپخوله كان توند بكا ته وه ◊ القبض: دمگوتري:

(صار الشيء لي قبضه) شته كه بوو به ملكى نهو

◊ القبضة من الشيء: چنگيك له شت چنگ

داگرتن ◊ دمگوتري: (اعطاه قبضة من ثمر) چنگه

خورمايه كهى دا به فلان ◊ القبضة: نه وهى چنگى

لى دادمگري و دمكه ويته ژير چنگته وه ◊ القبضة:

كه سيك توند چنگ به شت دا بگري و

ههر شتيكى له دهستا بوو به مري نه دا ◊

دمگوتري: (رجل قبضة رفسة) بياويكه

كه شتيكى كه وته دمست له دهستى نابيته وه ◊

ههروا وشه (قبضة) ناوه بؤ شوانى حوشتر كه

كويان دمكاته وه لبيان ده خورئ بؤ نهو شوينه

مه به ستيه تى ◊ القبيض من الثراب: ولاخيك

له غار داندا خيرا خيرا قاچه كانى به اوئ ◊

دمگوتري: (فرس قبض السئد) ههروا وشه

(القبض) ناوه بؤ بياوى عاقل و كاراو به ردهوام

لهسهر نيشى خوى ◊ القبيض: شوينى مال

دهسته كه و تن ◊ دهسكى شمشير كه به دهست

دمگري و پر به مشته ◊ القبضة والقبيض: به مانا

(القبيض) دئ ◊ المنقبض: كه سيك جه موش و دل

تهنگ بين و نه كرينته وه ◊ بياويكى كومه لايه تى

نه بين و حمزى له گوشه گري بين.

قَبِطَ الشَّيْءَ قَبْطًا: به دهست شته كانى كوكردم وه ◊

يان شته كهى تيكه لاو به شتى تر كرد ◊ القبط:

وشه كهى يونانيه و ناوه بؤ دانيشتوانى و لاتى

ميصر ◊ وه لى نه مرفؤ مه بهست به و وشه به

مه سيحيه كانى و لاتسى ميصرد.

التَّبْطِيئةُ: قوماشیکی سببی که تانی تمنکه ◊ کاتی
خوی له ولاتی میصر چندراوه.

قَبِعَ القَنْفُذُ قُبُوعاً: زیشکه که سمری خوی خسته
ناو پیسته که یه وه خوی خر کرده وه.

قَبِعَ الرجلُ بیاوکه سمری خسته زُر
کراسه که یه وه.

قَبِعَ النجمُ: نه ستیرمه که دمرکه وت دواپی ون بؤوه.

قَبِعَ الراكعُ بیاوکه له کاتی رکوع بردندا سمری
زور شوپر کرده وه.

قَبِعَ فلانٌ فلانکس ماندوو بوو هه ناسه برکیی
پن که وت.

قَبِعَ في الشيءِ: جووه ناو شته که وه.

قَبِعَ في الأرضِ: به ناو زه ویدا گهرا، رویی.

قَبِعَ عن أصحابه: له هاوه نه کانی دوا که وت.

قَبِعَ الجوالقَ: لیواری جه واله که یه هه لگیرایه وه،

لیواری مکانی بؤ دیوی ناوه وه دادایه وه بوئه وه ی

به ناسانی شتی ناوه وه دهریه نین ◊ إقْبَعُ

السقاءَ: سمری خسته ناو کوپه ناوه که وه و ناوی

نِ خوارده وه ◊ إنْقَبَعَ فلانٌ: فلانکس سمری

خوی خسته ناو کراسه که یه وه ◊ إنْقَبَعَ الطائرُ:

بالندمه که جووه ناو هیلانمه که یه وه ◊ القَابِعةُ من

خیرل السبقِ: نه وه نه سبه یه له پیشر کیدا

له دوا ی نه سببی یه که مه و میه واته به دوا ی

نه سببی پیشکه و توومیه ◊ القُبَاعُ: زیشک ◊

نامیری پیوانه ی گه وره و مکوو ته غارو عمریه ◊

القُبعةُ: کؤچکه ی مندال ◊ جؤره کلاویکه سهر و

دهم و جاو دهباریزی له باران و تیشکی خور ◊

ستاره و بییری ◊ القُبعةُ: لوتی به راز ◊ القُبُعُ:

زیشک ◊ القُبعةُ: دهمگوتری: (امرأة قُبعةٌ طلعةٌ)

نافرمتیسه جار جاره سمری خوی ون دهکا و

جار جارش سهر دهر دینن جاو شارکی و سهره
تاتکه دهکا ◊ القبيعةُ من السيفِ: نه و شمشیره ی

به قهراخی شوینی دست پی گرتنیه وه پارچه
زیو یان ناسن هه بین ◊ القویعُ: دهسکی شمشیر

که به قهراخی جی دسته که وه پارچه زیو یان
ناسن هه بین ◊ بالنده یه کی قاج سووره له پییری

(الدعريات) ه دندوکی هه نشاوه ◊ قَبِعَ الفحلُ أو

الأسدُ وهرهما: که نه که یان شیرمه که دمنگی خوی

له گه رویدا گه رانده وه ◊ ددانی جپر کرده وه و

دمنگی نِ هات ◊ قَبِعَ الرجلُ: بیاوکه قسه ی

تی که ن و پیسه کنی کردن و بزپر کاندی ◊ تَقَبَّبَ

الفحلُ أو الأسدُ: که نه که یان شیرمه که دمنگی

خوی له فورگیدا گیرایه وه و خوار دیه وه.

القُبَابُ: زور بلن و چه فه جه ناو ◊ القَبَابُ: نه عمل

◊ قاپقاپ بنکه که ی له داره و پشت پیی له چهرم و

شتی وایه.

قَبِلَ قَبْلاً: هات ◊ قَبِلَتِ الریحُ: بایه که هه نی کرد.

قَبِلَ على العملِ: په له ی له نیشه که دا کرد.

قَبِلَ المكانَ: شوپنه که ی خسته به رده می ◊

دهگوتری: (قَبِلْتُ الجبلَ مرةً و دبرته مرةً أخرى)

جارنک کتوم که م ده خسته به رده م و

دهمی کیش دم خسته دواخومه وه ◊

دهشگوتری: (قَبِلْتُ الماشيةَ الوادي) نازه نه مکان

هاتن بؤ شیومه که ◊ (قَبِلَ النغلَ) پشته پیی بؤ

نه عله که دروست کرد ◊ (قَبِلَ الثوبَ) کراسه که ی

پینه کرد.

قَبِلَ بفلانٍ: بوو به به رعه دوی فلان و که میلی کرد

◊ قَبِلَتِ القابلةُ الرائدَ: مامانه که له کاتی

له دایکی بونی منداله که دا پیشوازی نِ کرد یه که م

کهس بوو له کؤشی گرت.

عاقِلٌ بُوو ۵ اِقْتَبَلَ اَمْرُهُ: دستى به کارمکى
 کردموه ۵ اِقْتَبَلَ اَلْمَطْبَعَةَ: به شیوهى
 سهردهستهکى و نیرتیجالی و تارمکى خویندموه،
 لهوه پیش نامدمباشى بؤنه کردبوو ۵ تَقَابَلَا:
 بهرمو روى په کتر بوونموه ۵ رويان له په کتر کرد
 ۵ تَقَبَّلَ به: بوو به کمفیلی و بهرعودى بوو ۵ تَقَبَّلَ
 الشَّيْءَ: شتهکى قبول کرد، به شتهکى رازی بوو
 ۵ دمشگوتری: (تَقَبَّلَ اللهُ اَلْاَعْمَالَ) خودا
 کرده و مگانت نى و مربرگى و پاداشتت بداتهوه ۵
 اِسْتَقْبَلَهُ: پیشوازی نى کرد ۵ به پیشووشبوون و
 سؤزموه بهرمو پیرى هات ۵ اِسْتَقْبَلَ اَلْاَمْرَ:
 کارمکى دست پیکردموه ۵ اِلِسْتِقْبَالُ: زورى
 پیشوازی کردن له میوان ۵ به ریبیلا ۵ اَلْقَابِلَةُ:
 مامان ۵ قَوَابِلُ اَلْاَمْرِ: سهرمتاکانى شت ۵
 سهرمتاکانى کار.

اَلْقَابِلِيَّةُ: نامدمباشى بؤ قبول کردنى شتیک ۵
 اَلْقَابِلُ: هه لاشیک له نیوان دوو خانوو یان دوو
 دیواردا که به زیریا خه لک برؤا واته: دالان ۵
 اَلْقِبَالُ: نهومیه دوو قاجى مرؤفیک پیشهومیان
 لیک نزیک بئ و پازنه کانیان لیک دوورکه ونموه
 ۵ اَلْقِبَالُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: سهرمتای هه موو شتیک ۵
 په کمه نیمه که دمیبینی له مهر شتیک ۵ قِبَالُ
 الدَابَّةِ: ناوچهوانى و لاخ و یالهکانى ۵ اَلْقِبَالَةُ:
 کومپپاله ۵ دمشگوتری: (نَحْنُ فِي قِبَالَةِ فُلَانٍ) نيمه
 له ژیر عوهدمو په میمانى فلان دابن ۵ اَلْقِبَالَةُ:
 کهفالهت و بهرعوده بوون ۵ پیشهى مامانى ۵
 کردهومیه که مرؤف له نهستوى دگرى ۵
 اَلْقِبَالَةُ مِنَ الطَّرِيقِ: نهومى دیته بهردمه رینگا ۵
 دمشگوتری: (جلس فلان قِبَالَةَ فُلَانٍ) فلانکس
 له بهرامبهر فلاندا دانیش.

قَبْلُ: زهرفى زهمانى رابردوه ۵ یان زهرفى مهکانى
 پیشهومیه ۵ اَلْقَبْلُ: مهبهست ۵ دمشگوتری: (اد

قَبْلَ الشَّيْءِ قَبُولًا: به پیشووشحالیهوه دیاربهکى
 و مرگرت ۵ دمشگوتری: (قَبْلَ اللهِ دَعَاءُ فُلَانٍ)
 خودا نزاى فلانى قبول کرد.

قَبْلَ الْعَمَلِ: به نیشهکى رازی بوو ۵ (قَبْلَ الْحَيْرِ)
 هه والهکى بهلاوه راست بوو به راستى زانى.
 قَبْلَ فُلَانٍ قَبْلًا: فلانکس له جاویدا جوړه
 ختیلیهکى تیدا بوو.

قَبْلَ الرَّجُلِ قَبْلًا: پیاومکه بوو به کمفیل و بهرعوده
 ۵ اَقْبَلَ: هات، گمیشت ۵ دمشگوتری: (اَقْبَلَ
 الرِّكْبَ) کاروانهکى گمیشت ۵ (وَأَقْبَلَ الْعَامَ) سان
 تازه بؤوه سالى نوئى هات ۵ اَقْبَلَ بِالشَّيْءِ:
 شتهکى چاک نه انجام دا ۵ دمشگوتری: اَقْبَلْتُ
 الْأَرْضَ بِالنَّبَاتِ: زمویهکى گیاو گزی باشى رواند
 ۵ اَقْبَلَ بِفُلَانٍ: فلانکسى هه نپشکتى و چهन्दو
 چونى له گه ن دا کرد بؤونهومى کارمکه قبول بکا
 ۵ اَقْبَلَ عَلَى الْعَمَلِ وَنحوه: دستى به کارمکه کرد
 ۵ دمشگوتری: (اَقْبَلْتُ الدُّنْيَا عَلَيْهِ): دونیا روى
 تن کردو خیرو بیری بهسهردا رزا ۵ اَقْبَلَ عَنِ
 فُلَانٍ: جاوی فلانى خیل کرد ۵ اَقْبَلَ فُلَانًا
 الشَّيْءِ: شتهکى خسته بهردهمى فلان ۵
 دمشگوتری: (اَقْبَلْتُ الْمَاشِيَةَ الرَّادِيَّ) نازه لهکانى
 بهرمو دؤلهکى ناراسته کردن ۵ اَقْبَلْنَا الرِّمَاحَ نَحْوَ
 الْقَوْمِ: رمبهگانمان ناراستهى خه لکهکى کرد ۵
 اَقْبَلَ فُلَانًا الطَّرِيقَ: فلانکسى شارمزاى رینگاکه
 کرد ۵ قَابَلَهُ: بهرمو روى بؤوه روى تن کرد.

قابِلُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: شتهکى بهرامبهر شتهکى
 کرد ۵ قابِلُ الْكِتَابِ بِالْكِتَابِ: کتیبهکى له گه ن
 کتیبهکى تردا بهراورد کرد ۵ قَبَّلَهُ: ماجى کرد
 ۵ قَبَّلَ الْعَامِلَ الْعَمَلُ: کریکارمکى والى کرد
 به شیوهى گریبهست پاهمندی کارمکه بئ ۵
 اِقْتَبَلَ الرَّجُلُ: پیاومکه دواى گیلی و نهقامى

خَيْلٌ وَ تَايَمَفَه ◊ سِرْمَهى لُغَاو ◊ كُونَه قُوبَجَه ◊
 نَيْسَانِيكى سَمَرَه ◊ قَبَائِلُ الشَّجَرَةِ: لِقَو بُوْپِي
 دَرَهخَت ◊ دَمَشْكَوْتَرِي: (شَرِب قَبَائِل) قَوْمَاشِي
 رَزِيو ◊ المَقَابِلُ مِنَ الرِّجَالِ: پَيَاوِي وَهَجَاخَزَادَه
 لَهلايَمَن دَايِكُو بَاوَكِهَوَه ◊ المَقَابِلَةُ مِنَ الشَّاءِ
 وَالنَّسِقِ: مَهْرُو حَوْشَتَرِي كُوِي هَهئِدِرَاو لَهلاي
 پَيْشَهوَهى كُوِيَان دِرَاوِيَهكَه دِيَارَنَهبِي ◊ المَقَابِلَةُ:
 لَه زَارَاوَهى زَانَسْتِي بَهذِيَع دَا بَرِيْتِيَه لَهوَهى دُوو
 مَانَا يَان زِيَاَتَر بَهيْنِي، نَهْمَجَار دُزِي نَهو مَانَايَانَه
 بِيْنِي وَمَكُوو (فَلِيضْحَكُوا قَلِيلاً وَ لِيَكُوا كَثِيراً) ◊
 المَقْبَلَةُ: (أَرْضٌ مَقْبَلَةٌ) زَهوِيَهكَه بَارَان نَاوِيَهناو
 لِيِي بَارِيوَه هَهمووِي نَهگَرتُوْتَهوَه.

قَبْنٌ قَبْرَانًا: بَهناو زَهوِيْدَا گَهْرَا بُو بَهدَسْتَهيْنَانِي
 سُوْدُو قَارَايَج. ◊ أَقْبَنَ فُلَانٌ: فُلَانَكَمَس تِي شَكَا
 هَهلاَت ◊ خَيْرًا بَازِي هَاوِيَشْت ◊ قَبْنُ الشَّيْءِ: بَه
 قَهْمَان شَتَهكَهى كِيْشَا ◊ القِبَاةُ: قَهپَانجِيَهتِي ◊
 القَبَانُ: قَهپَان نَامِيْرِيَكَه بُو كِيْشَانَهكِرْدَنِي شَت
 ◊ جَاوَدِيْرُو نَهْمِيْنْدَار ◊ دَهگُوْتَرِي: (فُلَانٌ قَبَانٌ
 عَلِي فُلَانٌ) فُلَانَكَمَس جَاوَدِيْرِي فُلَانَه
 بَهئِيْشَهكَانِي دَا دَهجِيْتَهوَه وَرَد بِيْنِيِيَان تِيْدَا
 دَمَكَا ◊ القَبِيْنُ: كَهسِيَك كَارَهكَانِي بَهجَوَانِي بُو
 رَهْمَا نَهگَرِيْنُو هَهْرَخَهْرِيَك بِيْنُو بَهْرَهْمِي
 بَاشِي نَهبِي ◊ قَبَاهُ قَبْرًا: بَهسَهْرِي پَهنجَهى
 شَتَهكَهى كُوْكَرْدَمُوَه ◊ دَمَشْكَوْتَرِي: (قَبَا الزَّعْفَرَانِ
 وَخَوْه) زَمْعَهفَرَانَهكَهى جِنِي.

قَبَا الشَّيْءِ: شَتَهكَهى كَهوانَه كِرْدَمُوَه.

قَبَا البِنَاءِ: بِالْهَخَانَهكَهى بَهْرَز كِرْدَمُوَه ◊ قَبِي
 الشَّرْبِ: قَوْمَاشَهكَهى وَا دَرُو بَهكَهئِي نَهوَه بِي
 لَهسَهْر پُوْشَاكِهَوَه لَهبَهْر بَكْرِي ◊ قَبِي المَتَاعِ:
 كَالَاكَهى پِيْجَايَهوَه نَامَادَهى كِرْد بُو نَارْدَن بُو
 شُوِيْنِيكى تَر ◊ اِنْقَبِي: خُوِي شَارْدَمُوَه ◊ تَقَبِي

أَقْبَلُ قَبْلَكَ) كَهوَابِي مِنْ مَهبَهسْتِي تُوْ دَهكَهْمَه
 مَهبَهسْتِي خُوْم ◊ اللُّقْبُلُ: پَيْشَهوَهى شَت ◊ هَمَرُوا
 وَشَهى (قَبْلٌ) نَاوَه بُو بِنَارِي كِيُو ◊ بُو سَهْرَهتَاي
 زَهْمَان وَرُوْزْكَار ◊ دَهگُوْتَرِي: (كَانَ هَذَا فِي قَبْلِ
 الصِّفِّ): نَهْمَه لَهپَيْش هَاتَنِي هَاوِيْن دَا بُوو ◊
 هَمَرُوا نَاوَه بُو شَهْرَمَكَاي پَيْشَهوَهى پِيَاو وَ
 نَافَرَمَت ◊ دَمَشْكَوْتَرِي: (رَأَيْتُهُ قَبْلًا) بَه نَاشَكْرَا
 نَهوَم بِيْنِي ◊ القَبْلُ: هِيْرُو تَوَانَا ◊ دَهگُوْتَرِي:
 (مَالِي بِهِ قَبْلٌ) نَهْمَن تَوَانَاي نَهوَم نِيَه ◊ (لِي قَبْلُ
 فُلَانٍ دِينَ) مِنْ لَاي فُلَانٍ قَهْمَرْزَم هَهْمَه ◊ اللُّقْبُلُ:
 دَهگُوْتَرِي: (رَأَيْتُهُ قَبْلًا) بَهْمَاشَكْرَا نَهوَم بِيْنِي ◊
 القَبْلُ: جُوْرَه خِيْلِيَهكَه لَهجَاوَدَا ◊ بَهئِيَكَهى
 نَاشَكْرَا. كِيُو وَ كِرْدُو تَهپُوْئِيَكَه ◊ بِنَارِي كِيُو ◊
 دَهگُوْتَرِي: (انزِلْ بِقَبْلِ هَذَا الْجَبَلِ) دَابَهزَه بُو
 بِنَارِي نَهو كِيُوَه ◊ القَبْلَةُ: مَاج ◊ نِيْشَانَهپَهكَه بَه
 كُوِيْجَكَهى مَهْرَهوَه ◊ قَبْلَةُ الحُمَى: زِيَكَهپَهكَه
 لَهسَهْر لِيُوِي لَهْرَزُوْتَادَار پَهيدا دَهبِي ◊ القَبْلَةُ:
 رُوْگَه ◊ كَهعِبَه كَه مَوْسُوْلَمَانَان لَه نُوِيْزْدَا رُوِي
 تِيْدَهكَهن ◊ لَايَهن وَرُو ◊ دَهگُوْتَرِي: (مَا لَكَلَامَه
 قَبْلَةً) قَهسَهكَهى هِيْج رُوِيَهكِي نِيَه ◊ القَبْلَةُ:
 مِيْرُوِيَهكَه لَهناو كُوْمَهئِيَكَاي بَاشَكَهوْتُوودَا هَهئِي
 دَهگَرِن، بَهخُوِيْدَا دَهكَهن بُو دَهفَعِي جَاوَمَزَار يَان
 بُو دَهسْتَهبَهْر كِرْدَنِي خُوْشَهوِيَسْتِي يَهكِيكى تَر
 بُوخُوِي، بَهتَاپَهسْتِي هَهئِيْدِي نَافَرَمَتِي كَالْفَام
 بَهكَارِي دَهئِيْن بُوْنَهوَهى مِيْرَدَهكَهى خُوْشِي
 بُوِي ◊ نِيْسَتَاكَه دَهبِيْنِي هَهئِيْدِي كَمَس مِيْرُوِي
 شِيْن بَه پِيْشِي نُؤْتُوْمِيْلَهكَانِيَانَهوَه دَهكَهن نَهوَه
 پَاشَاوَمُوِي نَهو دَابُو نَهْرِيْتَه دَوَاكَهوْتُووَمِيَه ◊
 القَبْرُ: رَهزَامَهئِي وَ مَهِيْلِي دَل بُوْلاي جَوَانِي وَ
 خَالٌ وَ نِيْشَانَه ◊ بَاي صَهْبَا ◊ القَبِيْلُ: جِيْنُو
 كُوْمَهئُو شُوِيْنَكَهوْتَهو دَارُوْدَهسْتَه ◊ هَاوَشِيُوَه ◊
 كَهفِيْلُو بَهْرَعُوودَه ◊ عَهْرِيْف ◊ القَبِيْلَةُ: هُوْزُو

في الإبل القترية) زمكات له حوشتري تمرخانكراو
 بؤ ناو هه لئكيشان و نيش كردنى لهو جوړه نيه.
قَتَّ فلان قَتَّ: فلانكس دروى كرد.
قَتَّ فلان بين الناس: فلانكس گويى هه لئست
 بؤنه وهى قسهى خه لك ببيسى و نه وان پيى
 نمرانن.
قَتَّ فلاناً: شوپن فلانكس كهوت به نه نينى
 بؤنه وهى بزاني جى دمكاو بؤ كوى ده جي.
قَتَّ الحديث: قسه كى به شيوه هه له وگير و ته زوير
 گيرايه وه ◊ دمگوتري: (هو يفت الحديث) قسه كه
 ته زوير دمكاو درؤو ده له سهى پنيوه دمنى و
 وايشى نيشان دمدا كه حه ق و راسته.
قَتَّ أثر الشيء: به دودا جيونى بؤ شته كه كردو
 ويستى بزاني چونه و جيبه.
قَتَّ الشيء: شته كهى ناماده كرد ◊ كه مى كرده وه ◊
 كه م كه م گردى كرده وه ◊ قَتَّت الأحاديث:
 قسه كانى به شيوى ناله بار و گهنده لى گه باند ◊
قَتَّت الأناربه: داو و دهرمانه كانى خسته ناو
 مهنجه له كه وه بؤ كولاندن ◊ قَتَّت الزيت: له ناو
 زميته كه دا بؤنى خووشى تن كردو هر چاندى ◊
 يان زميته كهى تيكه لى رؤنى بؤنخوش كرد ◊
القَتَّ دروى نامادمكراو ◊ هممو روهك و گزو
 گيايهك كه خوړسك بن يان بچيندرئ له
 باخچه و بهر درگادا ◊ القَتَّات: نهو كه سهى خو
 له خه لك دمگري و گوى بؤ وتو ويزمكانيان
 هه لده خا و نه وان ناگايان لى نيه ◊ قَتَّت الإبل
 قَتَّاداً: حوشرمكه توشى سك نيشه بوو به هوئى
 خواردى رومكى (قمتاد) گوپنى ◊ القَتَّاد
 رومكئى پته وه چقلاويه له پيپرى (القرنية) يه
 له ولاتى سودان پيى دمگوتري: (الخشاب
 باشرين صه مفى لى بهرهم ده ميندرئ، نه م

الشيئ: شته كه ومكوو گومبى لى هات ◊ قَتَّبى
 فلان: فلانكس پالتوى له بهر كرد ◊ رؤبى
 زانكوى له بهر كرد ◊ دمگوتري: (قَتَّبى قباءه)
 پالتوكهى خوى له بهر كرد ◊ القياىء: پياوى
 خراب و خوږى ◊ (بنو قياىء): كؤمه لئك مرؤف
 كؤببنه وه بؤ مهى خواردنه وه ◊ القياىء:
 نافرمتيكه روهكى عوصفور بچن و كوى
 بكاته وه ◊ القبا: (قبا القوس) نيوى كه وان،
 واته: نيوى داره كه وان هه يه كه ◊ القباىء:
 پؤشاكئى كه له سر پؤشاكى تر له بهر دمكري
 ومكوو پالتو و رؤبو سهدريه ◊ يان كراسئى
 دريزه و پشتينى له سر دجه سترئ ◊ القبر:
 تاقمئى كه وان هه يى ◊ سهرداب و ژير زمينيكه
 ندها ويندا فينك و گونجاوه بؤ تيدا هه لگرتنى
 شيرمه نى و ميوه ◊ القبرة: كوره خانه ◊ دو كه ل
 كيشى ته ندور ◊ قَتَّبَه قَتَّباً: ريخوله ي
 سوركراوى دهر خوارد دا ◊ اَقْتَبَ البعير: كورتانه
 بچكوله ي له پشتى حوشرمكه شته ك دا ◊ اَقْتَبَ
 اليمين: سويندمكه ي جه خت كرده وه و گهوره
 كرد ◊ (اَقْتَبَ فلاناً يميناً): سويند خواردنه كه ي
 له سر فلانكس گران كرد ◊ اَقْتَبَ الدين فلاناً:
 قهرزمكه فلانكسى له گلو گو خست ◊ قَتَّبَهُ
 قَتَّبياً: كه وان هى كرده وه چه مانديه وه ◊ القَتَّب:
 زين و كورتانئى بچوكه به نه نندازه ي دوگى
 حوشره.
القَتَّب: پياوى كه م چلاندانه و تورپه تهوسن ◊
 كه سينك زوو تورپه بن ◊ القَتَّب: به مانا (القَتَّب)
 دئ ◊ ريخوله ◊ ناميرى ناعورو ناو هه لئكيشان
 به هه موو جوړمكانيه وه و به هه موو
 پارچه كانيه وه ◊ اللثب: ريخوله ◊ القترية من
 الإبل: حوشرمكه كه زين و كورتانى بچوكى لى
 شته ك درابى ◊ له حه ديسدا هاتوه: (لا صدقة

مندالیهوه رژدو چروک بوو باش بهخیوی
 نهکردن ◊ قَتْرَ الشَّوَاءُ: بۆنی برژاوهکه بلاو
 بۆتهوه ◊ دهشگوترئ: قَتْرَ الرَّجُلُ الشَّوَاءُ:
 بپاوهکه بۆنی برژاوهکی وروژاند ◊ قَتْرَ الصَّيَادُ
 للأسد: نیچیرهوانهکه گوشتی بۆ شیرمهکه له
 نزیك داو و تهلهکهدا دانا بۆنهوهی بۆنی بکاو
 بکهوئته داوهکهوه ◊ قَتْرَ الْأَشْيَاءِ بَيْنَهَا:
 شتهکانی لَیْک نزیك کردنهوهو نامادهی کردن
 بۆ بهگارهینان، له هه دیسدا هاتوووه: (أَنْ أَبَا
 طَلْحَةَ كَانَ يَرْمِي وَالنَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْتَرِ
 بَيْنَ يَدَيْهِ) واته: ئەبو تەلحە تیربارانی کافرمانی
 دهکرد پیغه مبهه (د.خ) سه ره تیرمکانی بۆ رَیْک
 دهخستن ◊ قَتْرَ فُلَانًا عَلَى قَتْرِهِ: فلانکەسی
 بهسهه لادا خست ◊ أَقْتَرُ الصَّائِدُ فِي قَتْرِهِ:
 نیچیرهوانهکه چوووه ناو فوخته که پیهوه، خوی
 تیدا هشار دا ◊ تَقَاتَرَ الْقَوْمُ: خه لکه که فیئل و
 فهره جیان له یه کتر کرد ◊ تَقَتَّرَ فُلَانٌ: فلانکەس
 رقی هه ئساو خوی ناماده کرد بۆ کیشه و دمه
 دهمی ◊ تَقَتَّرَ فُلَانٌ لِلصَّيْدِ: فلانکەس له
 فوخته که پیدای خوی هشاردا بۆنهوهی فیئل له
 نیچیرمهکه بکاو بیگری یان بیکوژی ◊ تَقَتَّرَ عَنْهُ:
 لئی لاکهوت، لئی دوور کهوتهوه ◊ تَقَتَّرَ فُلَانًا:
 ههولیدا فیئل له فلانکەس بکاو غافل گیری بکا
 ◊ الْقَاتِرُ: زمعیفو لاواز ◊ الْقَتَارُ: دوکه لَیْک
 بۆنیکی تایبهتی هه بی که بههوی برژاندن و
 کولاندن، یان سوتاندنی نَیْسِق یان بوخور ◊
 الْقُتْرُ: ئەملاو ئەهولای شت ◊ الْقِشْرَةُ: قهصب
 که ناراسته ی نامانج دهکری ◊ (ابن قِثْرَةَ) ماریکی
 بیسه بهههه که سیکهوه بدا دهیکوژی ◊ الْقِشْرَةُ:
 گوزهرانی ناخوش و تمنگ ◊ کون و درز له جۆگا
 ناو یان چهوزی ناو یان بۆری ناو که ناوی لئ
 بجی بۆ ناو باغچه ◊ کونی سورگی و زمانه ی

رومهکه له ولاتی کوردستان پینی دهگوترئ
 گوینی و له کوپستانهکان خۆرسکهو که تیره ی لئ
 بهرههه دههیندرئ، ئەم پوهکه چقلهکانی
 دهپروژینرئ و ورد دهکری باشترین له و مپرو
 نائفه بۆ رشه و لاخ.
 الْقَتْدُ: ئەو دارو تهخته پیهه بۆ رهحل و شه به که ی
 دهوری دووگی حوشر پیکهوه شه ته که دهمدرئ
 ومکوو جۆره کورتانیک.

قَتْرَ فُلَانٌ قَتْرًا: فلانکەس ژبانی تهنگ و گوزهرانی
 ناخوش بوو.

قَتْرَ فُلَانٌ عَلَى عِيَالِهِ: فلانکەس کهم و کوری رهچاو
 کرد له بهخیوکردنی مال و مندالی دا.

قَتْرَ اللَّحْمِ: گوشتهکه بۆن بهرامی بلاو بۆوه.

قَتْرَ لِلأَسَدِ: له نزیك داو و تهلهوه گوشتی بۆ
 شیرمهکه دانا به جۆر رَیْک شیرمهکه بۆنی گوشتهکه
 بکا بۆنهوهی بکهوئته داوهکهوه.

قَتْرَ الشَّيْءِ وَالْأَمْرِ: شتهکه ی به پیویست زانی،
 کارهکه ی به پیویست لهقه ئەم دا ◊ شتهکه ی
 فرئ دایه لاوه ◊ هه مندئ له شتهکه ی خسته
 پهنا هه ندیک.

قَتْرَ الْبَرِّعِ: سه ره بزمار ی تیزی بۆ زریکه دروست
 کرد.

قَتْرَ الْبَخْسِ وَاللَّحْمِ وَغَيْرَ ذَلِكَ: بوخورمهکه یان
 گوشتهکه بۆن و بهرامی بلاو بۆوه ◊ أَقْتَرُ الرَّجُلُ:
 بپاوهکه گوزهرانی تمنگ بوو ◊ أَقْتَرَتِ الْمَرْأَةُ:
 نافرمتهکه دار عودو بوخور ی سوتاند ◊ أَقْتَرَتِ
 الصَّائِدُ أَوْ الصَّيْدُ: نیچیرهوانهکه یان نیچیرمهکه
 چوووه کوخته کهوه ◊ أَقْتَرُ اللَّهِ رِزْقَ فُلَانٍ: خودا
 ریزی فلانی کهم کردمووه گوزهرانی ناخوش کرد
 ◊ أَقْتَرُ النَّارِ: ناگرمهکی والئ کرد دووکه ل بکا ◊
 قَتْرَ عَلَى عِيَالِهِ: له روی بهخیوکردنی مال و

بکرموه نموه نوپژ بره ◊ قَاتَلَ اللهُ فُلَانًا: خودا نمفرینی له فلانکس کرد.

قَتَلَ فُلَانًا: فلانکسی کوشتو نهکی جهستهی

کرد ◊ زهلیل و ژیرباری کرد ◊ دمگوتری: (قلب مُقْتَلٌ) سۆزو عیشق کاری تی کردووہ ◊ قَتَلَ العَرمَ: ژامریهکی زوری له قهومهکه کوشت ◊

إِقْتَتَلَ العَرمَ: خه لکهکه به کترین کوشتو بر کرد ◊ **إِقْتَتَلَتِ النِّساءُ فُلَانًا:** نافرتهکان

فلانکسیان توشی داوی عیشق کردو وازبان لی نهینا تا له ناویان برد ◊ **إِقْتَتَلَهُ الجُنُ:** جندوکه شیتیان کردووہ ◊ **أَقْتَتَلَ الرَّجُلُ:** پیاوهکه

عشق و دلداری شیتی کردووہ ◊ عَقَلَ و هَوَّشَى لهدست داوه ◊ **تَقَاتَلَ العَرمَ:** خه لکهکه به کترین

کوشتو بر کرد ◊ **تَقَتَّلَ العَرمَ:** خه لکهکه شهریان بوو ◊ **تَقَتَّلَ الرَّجُلُ لِحَاجَتِهِ:** پیاوهکه

به پیر پیداوایستهکانی خویره چوو ههولی دابینکردنی دا ◊ **تَقَتَّلَ لِلْمَرَأَةِ:** خوئی بو

نافرتهکه گهردنکهج کردو ملکهجی بوو ◊ **تَقَتَّلَتِ الْمَرَأَةُ فِي مَشِيَّتِهَا:** نافرتهکه له رویشتی

دا خوئی باداو لارو له نجهی کرد.

تَقَتَّلَتِ الْمَرَأَةُ لِلرَّجُلِ: نافرتهکه خوئی نارایش داو

خوئی رازاندموه بو پیاوهکه تاوا لی کرد عاشقی بین ◊ **إِسْتَقَتَلَ:** ملکهجی کوشتن بوو ◊

إِسْتَقَتَلَ فِي الْأَمْرِ: له کارهکه دا ملکهجی بوو ◊ **الْقَتَالُ:** نهفس ◊ یان باقی مهندهی نهفس ◊

دمگوتری: (أَصَابَ قَتَالَهُ) ◊ (دَابَّةٌ ذَاتُ قَتَالٍ) نازه لیکه گوشتو بهزی زوره ◊ **الْقَتْلُ:** هاوشانو

بهرامبهر ◊ دمگوتری: (هَمَا قِتْلَانٌ) نهو دووہ هاوشانی به کترین ◊ زانوا ناگادارو لیزان

به کاروبار، دمگوتری: (إِنَّهُ لَقِتْلٌ شَرٌّ) نهو لیزانه له شهرو جهنگ دا ◊ **الْقَتُولُ:** کهسینک زور بکوز

بین زوری خه لک کوشتی ◊ **المُنَابِلُ:** جهنگاومر.

کیلون که له کاتی داخستن دا نهو زمانهیه تینیدا دمومستن ◊ نهلقهی قهلقان و زری ◊ کونی

تندور، جاوی تندور ◊ کونیک که دمران دمر بین ◊ کوخته و سمنگهری نیچیرهوان که خوئی

تیندا حهشار همدا له کاتی ههولدانی دا بو گرتنی ◊ **الْقَتْرَةُ:** شیوه دوکهل و تمبو توژی که له کاتی

کارساتی ناخوشتا دهم و جاو دادمگری.

الْقَتْرُ مِنَ الرَّجَالِ: پیاوی رژدو چروک و به خیل ◊

الْقَتْرُ: سهری بزمار له نهلقهی زری دا ◊ سهرمقای دمرکهوتنی موی سپی و نیشانهی

پیری.

قَتَعَ قَتْرَعًا: جهوساپهوه و ژیردهسته و زهلیل بوو ◊

قَاتَعَهُ: شهری له گه ل کرد، کوشتی ◊ **الْقَتْعُ:** شانهی ههنگ له کونه شاخیکی که میک قول ◊

الْقَتْعُ: کرم به گشتی ◊ کرمیکی سوره و مکوو مؤرانه وایه دار دهخوا ◊ **الْقَتْعَةُ:** زهلیل و

ژیردهسته و جهوساوه ◊ **قَتَلَهُ قَتْلًا:** کوشتی ◊ دمگوتری: (قَتَعَ اللهُ فُلَانًا) خودا شهرو نه گبهتی

فلانکسی لایبرد ◊ برساییهتی یان تینوایه تیه کهی نه هیشت ◊ (قتل غلیله) شیضای

دا ◊ (قتل الخمر) ناوی تیکه ل به شهرابه که کرد بوئه وهی که سکونی و کاریگه ریه کهی که م

بیته وه.

قَتَلَ فُلَانًا: فلانکسی زهلیل کرد.

قَتَلَ الشَّيْئَ عِلْمًا: چووہ ناو شته که وه و لئی

کولیه وه و چووہ بنج و بناوانی باسه که وه به ته واوی تینیدا کارامه بوو ◊ **أَقْتَلَهُ:** راینواند بو

کوشتن ◊ قاتله مقاتله و قتالاً: شهری له گه ل کرد ◊ مهنعی کردو له مبه پری خسته بهردهم ◊ له

حه دیسدا هاتووہ که پیغه مبهبر (د.خ) دمربارمی که سینک که به بهردهم نوپژ که ردا بر وا

فرمویه تی: (قاتله فانه شیطان) مهبه یله و رهدی

نامادمگراو و رامگراو بۆ شمېر ۵ المقتل: ماندو و شپېزه بهگاری گهردنکهچی و زهلیلی ۵ بیاوی هالبوو و له بۆتهدراو و خاومن نهزمون ۵ المقتل: شوینی شهر و جهنگ یان کاتی شهر و جهنگ ۵ شوینی کوشندهی نادمیزاد یان گیانلهبهری تر که بیکراو زمبیری لی درا گیانی لهدهست بدا ۵ دهگوتری: (مقتل الرجل بین فکیه) کوشندهترین شوینی نادمیزاد له نیوان دووشهویلهیمتی واته: زوبانیهتی ۵ دهگوتری: (ولنی مقاتلک) روم تیکه دهم وچاوت بخمره بهرامبهرم ۵ المقتل: گۆرهپانی شهر و جهنگ، شهری کوشندهو تارومار کهر.

قَتَمَ قَتْمًا تَمِبًا وَتَوَّزَاوِي مَمِيلَهُ وَرَمَشَ يَانَ مَمِيلَهُ وَ سَوَّورَ.

قَتَمَ النَّهَارَ رُوْزَمَكَةً تَمِبًا وَتَوَّزَى زُوْرَى تَيِّدًا بُوُو.

قَتَمَ قَتْمًا وَتَمِبًا: بهمانا (قَتَمَ) دئ ۵ اَقْتَمَ الشَّيْئُ: بهمانا (قَتَمَ) دئ ۵ اَقْتَمَ الْيَوْمَ: رُوْزَمَكَةً تَمِبًا وَتَوَّزَى زُوْرَى بُوُو ۵ اَلْاَقْتَمُ: شَتِيْكَ كَه تَمِبًا وَتَوَّزَاوِي وَ مَمِيلَهُ وَرَمَشَ يَانَ مَمِيلَهُ وَ سَوَّورَ ۵ (أَحْمَرُ قَاتِمٌ) رَمْنِغِي زُوْرَ سَوَّورَ ۵ اَللْتَامُ: تَمِبًا وَتَوَّزَى مَمِيلَهُ وَرَمَشَ ۵ دَمِغُوْتَرِي: (اِرْتَفَعَ اَلْقَتَامُ حَتَّى خَفِيَتْ اَلْاَعْلَامُ) تَمِبًا وَتَوَّزَى هَيِّنَدَه بَمَرْزِ بُوُو نِيْشَانَه وَ دِيَارِدَمَكَانَ تَارْمَايِيَان نَهْمَا ۵ اَلْقَتْمُ: تَمِبًا وَتَوَّزَى ۵ بَايَهَكَه تَمِبًا وَتَوَّزَى زُوْرَ بَهِيْنِي ۵ اَلْقَتْمَةُ: رَنْغِيْكَه تَمِبًا وَتَوَّزَى مَمِيلَهُ وَ سَوَّورَه ۵ يَانَ مَمِيلَهُ وَرَمَشَه.

قَتَنَ الْمِسْكَ أَرِ الدَّمَّ قَتْنًا: مِيْسَكَهَكَه وَشَكَّ بُوُو تَهْرَايِي نَهْمَا وَرَمَشَ هَهْلَهْگَهْرَا.

قَتَنَ الرَّجُلَ بِغَيْرِهِ: قَتَانَةٌ: بِيَاوَمَكَه خَوَارِدِنِي كَهَم بُوُو كَزُو لَوَاوَزِيْبُوُو (فَهُوَ رَهِي قَتِيْن) ۵ اَقْتَنَ: بَهْمَانَا

قَتْنًا دئ ۵ اَلْقَتِيْنُ: هَهْمَارَ بِيِي ۵ كَزُو لَوَاوَزَ ۵ سَهْرَه رَمِيِي تِيْزَ.

قَتَا فَلَانًا قَتْرًا: خَزْمَهْتِي فَلَانَكَهْسِي كَرْدَ ۵ دَمِغُوْتَرِي: (فَلَانَ يَقْتُو الْمَلُوْكَ) فَلَانَكَهْسَ خَزْمَهْتِكَا رِي پَاشَايَان دَمَكَا ۵ اِقْتَسَرِي فَلَانَ: فَلَانَكَهْسَ بُوُو بَه خَزْمَهْتَجِي ۵ اَلْمَقْتَسَرِي: خَزْمَهْتِكَا ۵ اَلْمَقْتَرِيْنَ مِنَ النَّاسِ: كَه سَانِيْكَ بَه نَانَهْسَكِي خَزْمَهْتِي خَهْلَكِ دَمَكَهْن ۵ اَقْتَأَا الْمَكَانَ: شُوِيْنَهَكَه خَهْيَارُو شَتِي وَي زُوْرَه ۵ دَمِغُوْتَرِي: (اَقْتَأَا الْقَوْمَ) خَهْلَكَهَكَه خَهْيَارِيَان زُوْرَ بُوُو ۵ اَللِّيْثَاءُ: جُوْرَه كَالَهَكِيْكَه لَه خَهْيَارَ دَهْجِي وَ لَه وَ دَرِيْزَتَرِ دَمِيِي وَ مَكُوُو تَرُوْزِي وَ كَالِيَارَ ۵ لَه وَ لَاتِي مِيْصَرَ بَه هَهْمُوُو جُوْرَه كَانِي دَمِغُوْتَرِي خَهْيَارَ ۵ اَلْمَقْتَأَاءُ: شُوِيْنِيْكَ خَهْيَارِي لِي بِيِي، خَهْيَارِي لِي بِيْجِيْنِدَرِي وَ لِيِي بَرُوِي ۵ (اَلْاَرْضُ اَلْمَقْتَأَاءُ) زَمِيَهَكِ خَهْيَارِي زُوْرَ بِيِي.

قَتَبْتُ الشَّيْئَ قَتَبًا: شَتَهَكَه كِي كُوْرِدَمُوَه زُوْرِي كَرْدَكَرْدَمُوَه ۵ دَمِغُوْتَرِي: (قَتَبْتُ فَلَانَ مَالًا) فَلَانَكَهْسَ مَالًا وَ سَامَانِيْكَي زُوْرِي كُوْرِدَمُوَه ۵ دَمِغُوْتَرِي: (وَجَاءَ يَقْتُ مَعَهُ دِيْنَا عَرِيْضَةٌ) ۵ هَمْرُوَا وَشَهِي (قَتَبْتُ) بَهْمَانَا لَابَرْدِن وَ رَادَانِ دئ، دَمِغُوْتَرِي: (قَتَبْتُ السَّيْلُ هَثِيْمَ النَّبَاتِ) لَافَاوَمَكَه بُوُش وَ پَه لَاشَهَكَه كِي رَادَاو بِيْشَ خُوِي دَا

اِقْتَبْتُ الشَّيْئَ: شَتَهَكَه كِي لَه رَمْگَ دَمْرِكِيْشَا، لَه بِيْخَ هَه لِي كَهْنَدَ ۵ اِقْتَبْتُ الْقَرْمَ عَنِ اَصْلِهِمْ: خَهْلَكَهَكَه كِي لَه شُوِيْنِ خُوِي هَهْلَكَهْنَدَ ۵ اَللِّيْثَاءُ: كَالَا ۵ دَمِغُوْتَرِي: (جَاءَ الْقَوْمُ بِقُضَائِهِمْ) خَهْلَكَهَكَه بَه خُوِيَان وَ كَالَا كَانِيَانَهْمُوَه هَاتَن ۵ اَلْقَتَالَةُ: كُوْمَه لِيْكَ نَادَمِيْزَادَ ۵ اَلْقَيْثُ: نَه وَ تَوِيْكَلَ وَ پَرِزُو پَالَهِيَه لَه قَهْدِي دَارْمِيُو يَانَ دَارْخُورْمَا دَمَكَه وَيْتَه خَوَارَ ۵ نَهْمَامَه خُورْمَا لَه وَ كَاتَه دَا

کهله بنگه‌کی حوی هه‌لمکه‌ندری ۵ القَيْئَةُ:
به‌مانا (القائَةُ) دئ ۵ المَقْتَةُ: ته‌خته داریکی پانه
مندال یاری بی دمکه‌ن.

قَتَمَ فلان في مشيه: فلانکه‌س له پویشتندا
ته‌مبه‌ئی کرد.

قَتَمَ فلان من ماله: له‌مال و سامانی حوی به‌شی
فلا‌نکه‌سی دا.

قَتَمَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی هه‌موو یان زۆربه‌ی
کو‌کردموه ۵ اِقْتَمَ الشَّيْءُ: به‌مانا (قَتَمَهُ) دئ ۵
شته‌که‌ی له‌بێخ دهره‌یناو شوینه‌وار ی
نه‌هێشته‌وه ۵ قَتَامٌ: نیسمی فی‌علی نه‌مره
به‌مانا (اَقْتَمَ) دئ ۵ هه‌روا ناوه بۆ که‌متیاری من
له‌م روه‌وه که‌متیاری من ته‌مبه‌له‌و له پویشتندا
زۆر له‌سه‌ر خو‌دهره‌وا ۵ القَتُومُ: که‌سێک
کو‌که‌ره‌وه‌ی خێرو بێر بی

قَتَا فلان: فلانکه‌س شتیکی خوارد خرمه‌ی هات
وه‌کوو خه‌پارو ترۆزی.

قَتَا المال: مال و سامانی کو‌کردموه.

قَتَبَ الجملُ أَر الفرسُ قَتْباً وقُتَاباً: حوشتره‌که یان
نه‌سه‌په‌که کو‌که‌ی هاتی کو‌کی ۵ قَتَبَتِ المرأَةُ:
نافرته‌که داوین پیس بوو ۵ قَتَبَ: بو
زیده‌پوینی له‌مانای (قَتَبَ) دئ ۵ تَقَتَّبَتِ المرأَةُ:
نافرته‌که بوو به‌قه‌حبه ۵ القُتَابُ: تیک‌چوونی
ناوه‌وه‌ی جه‌سته به‌هوی کو‌که ۵ القَتَبُ:
به‌ته‌مه‌ن و کو‌نه‌سال که کو‌که‌ی بی ۵ القَتْبَةُ:
پیرمزی پیرمه‌سال که کو‌که‌کو‌کی بی ۵ که‌سێک
ناوه‌وه‌ی جه‌سته‌ی داوه‌شایی به‌هوی دهرده‌وه.

قَحَّ قَحْرَةً: پالفته‌و پوخته بوو ۵ القُحاحُ:
پوخته‌و خالی له‌کو‌تیزرو خشته‌و خال ۵
ده‌شگوتری: (أعرابي قُحاح): عه‌رمبێکی
ره‌سه‌ن و لادی نشین و ساران‌شینه، تیکه‌ل

به‌شارو شارستانیته‌ نه‌بوه ۵ ده‌شگوتری: (صار
الی قحاح الأمر) چوووه ناو گرۆک و جه‌وه‌ری
شته‌که ۵ القُحُحُ: (القحاح) پالفته‌و ره‌سه‌ن ۵
وه‌جاخزاده‌و نه‌جیب.

قَحَرَ الرجلُ أَر البعيرُ قَحوراً: بیاوه‌که یان
حوشتره‌که چوووه سانه‌وه‌و گوری گه‌نجی تیدا
ماوه ۵ القحارية من الجمال والرجال: حوشتری
قه‌باره گه‌وره مرو‌فی زه‌به‌للاح و جه‌سته زل ۵
القُحْرُ: پیر، به‌سال‌چوو که که‌مه‌یک هیزو گوری
گه‌نجی تیدا مابن.

قَحَزَ الرجلُ قَحْزاً: به‌توره‌یی بازی دا.

قَحَزَ عن ظهر دابته: له‌سه‌ر پشتی و لاخه‌که که‌وته
خوار.

قَحَزَ بت خستی، به‌زه‌ویدا دا.

قَحَزَ الرامي السهمَ: تهنه‌گ هاو‌یزه‌که نه‌یزانی
ته‌نه‌گ به‌اوی گوله‌که که‌وته به‌رده‌می نیشه‌نه‌و
نه‌پێکا.

قَحَزَ فلاناً رغباً: عن الماء فلا‌نکه‌سی له‌ناوه‌که
گیرایه‌وه ۵ قَحَزُ: وای لی کرد باز بدا، هه‌لمه‌ت
به‌ری ۵ القَحَازُ: نه‌خۆشیه‌که توشی نازه‌ل
ده‌بن ۵ کو‌که‌ی حوشتر ۵ القَحَازَةُ: نامیرو
داوینکه بالنده‌ی بی ده‌گیر.

قَحَطَ المطرُ قَحْطاً: بارانه‌که وه‌ستایه‌وه، باران
نه‌باری.

قَحَطَ العامُ: ساله‌که‌ی بی بارانی بوو وشکه‌سالی
بوو.

قَحِطَ البلدُ: ولات توشی هات و قه‌ری بوو ۵ اَقْحَطَ:
توشی هات و قه‌ری بوو ۵ القَحِطُ: نه‌بارینی باران و
وشکه‌بوونه‌وه‌ی زه‌وی ۵ که‌می به‌روبوم ۵ القَحِطُ:
نه‌و ولات و قه‌ومه‌ی توشی هات و قه‌ری بی.

دمردمگه‌وئ ◊ قاپیسه له دار دروست دمگرتی
 بیی دمگوترتی: کاسه دارینه به‌زوری بو دؤو
 ماست به‌کاردی ◊ توپکلی هه‌نار ◊ القهفاء:
 ده‌گوترتی: (عَجَاجَة قحفاء) ره‌شه‌باو
 عه‌جاجیکی رادمره، هه‌موو شتی‌ک رادهمالئی ◊
 القُحُوفُ: نه‌سکوی، نامیزی هه‌لگوازتن ◊
 القَحْفَةُ: داریکه گهنم و شتی وای پی شهن
 دمگرتی، سیکل یان شهن نامیزیکه دانه‌وینله
 کاو کۆتی به‌هوی بای شه‌ماله‌وه پی لیک
 جیاده‌گرتیه‌وه ◊ مه‌له‌وی ده‌لئ.

خهرمانی خه‌مان هاومبه‌ریاوه

شه‌نکهر یه‌کیکه دووشهن وه‌لاوه

قَحْلُ الشَّيْءِ قَحْلًا وَقَحْلًا: شته‌که وشک بؤوه ◊
 ده‌گوترتی: (قَحْلُ العَرُوقِ) و (قَحْلُ الجِلْدِ) (قَحْلُ
 الشَّيْءِ) بیرهمیره‌که بیسته‌که‌ی وشک بؤوه ◊
 قَحِلَتِ الأَرْضُ: زه‌وییه‌که وشک بؤوه، بوو به
 سوته‌مه‌رؤ ◊ أَقْحَلَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی وشک
 کرده‌وه ◊ أَقْحَلَ الصَّرْمُ: رۆزوو گرتن کزو
 لاوازی کردو وشکی کرده‌وه ◊ أَقْحَلَ القَحْطُ
 الماشیةَ: گرانی و قات‌وقری نازه‌له‌کانی له‌رو لاواز
 کردن ◊ قَاخَلَهُ: که‌وته گه‌لئ و لئی جیا نه‌بؤوه ◊
 تَقَحَّلَ: به‌مانا (قَحْل) دئ ◊ تَقَحَّلَ فلان:
 فلانکس دست‌گرتنه‌وه‌ی له خواردن و پؤشاک
 گرتنه‌به‌ر بریاری دا ته‌فه‌ششوف بکا ◊ القاحِل:
 وشک، وشکه‌وه‌ببوو ◊ القَحَالُ: دهردیکه تووشی
 نازه‌ل دمبئ و بیستی وشک دمبیته‌وه و مندار
 دمبیته‌وه

قَحْمَ المنازلِ والمغائرِ: یه‌که‌یه‌که مه‌نزله‌گان گه‌راو
 به‌ناویان سو‌رایه‌وه له‌هیجیان دا نیشته‌جئ
 نه‌بوو ◊ أقحم أهل البادية: لادی نشین و ره‌شمال
 نشینه‌گان له شوینی خۆیان هه‌لاتن و ره‌ویان
 کرد له‌ترسی گرانی و قات و قری به‌ره‌و ولاتی‌ک

القَحْطُ من الأفراس: نه‌و نه‌سپانه‌ی له غاردان
 ماندوو نابن ◊ المقحطه: گرانی و قات‌وقری ◊
 ده‌گوترتی: (هم في مقحطة) نه‌و گه‌ل و نه‌ته‌وانه
 له قات و قریدان.

قَحْفَ المطرُ قَحْفًا: بارانه‌که له‌ناکاو بوو به‌لیزمه‌و
 له‌نگیزه‌و لافاوی هه‌لساندو هه‌رجی به‌ر
 لافاوه‌که که‌وت راپیدا.

قَحْفَ الإنسانِ: زه‌بری له نیسقانی سه‌ری مرؤفه‌که
 دا، کاسه‌ی سه‌ری زامدار کرد.

قَحْفَ الإناءِ: هه‌رجی له‌قابه‌که‌دا بوو
 به‌خواردمه‌نی و شله‌مه‌نیه‌وه هه‌مووی خوارد.

قَحْفَ الرُّمَانَةِ: هه‌نارمه‌کی قاش کرد؛ توپکله‌که‌ی
 لئ کرده‌وه ◊ قَاخَلَهُ: به‌کاسه‌و شتی و
 شله‌مه‌نییه‌که‌ی خواردمه‌وه ◊ پیش‌پرکئی له‌گه‌لدا
 کرد له‌ومدا ناخو کامه‌یان تۆله‌ی کوژراوه‌که له
 بکوژ ده‌کاته‌وه‌و رهی خۆی به‌دوژمن دهرپژئی ◊
 به‌خوینی کاسه‌ی سه‌ری تینوایه‌تی خۆی
 دمشکینئ ◊ هه‌ندئ عه‌رمبئ سه‌رده‌می نه‌زانی
 دابو نه‌مریتیان وابوو که براکوشته‌و
 بابه‌گوشته‌ی خۆیان دمکوشته‌وه تا به‌کاسه‌ی
 سه‌ری ناوی نه‌خواردایه‌وه بیرۆشی نه‌ده‌هات!!

إقحف ما في الإناءِ: هه‌رجی له‌قابه‌که‌دا بوو لوشی
 دا ◊ إقحف السيلُ النباتِ: لافاوه‌که روه‌که‌که‌ی
 هه‌لکه‌ندو بردی ◊ إقحف قحفاً من رأس فلان:
 پارچه‌یه‌کی له نیسقانی سه‌ری فلان دهرخست،
 سه‌ری شکاندو نیسقانی دهرخست ◊ القحافُ:
 رادمر ◊ ده‌گوترتی: (سَيْلُ قحاف) لافاویکی
 رادمره هه‌رجی بیته به‌ر راپیده‌مالئی ◊ القحافةُ:
 هه‌رجی له‌قاپ و له‌گه‌ن دا هه‌بن له تیگوشاو و
 شتی و ◊ القحفُ: یه‌کیکه له‌وه هه‌شت پارچه
 نیسقانه‌ی که کاسه‌ی سه‌ریان لئ بیک هاتوه‌وه ◊
 نه‌وه‌ی له جومجمومه شه‌ق دمبئ و نیسقانه‌که

القَمَمُ: كَهَيْتِكَ بَكهويته سالهوه و زور پير ببي
 ◊ يان حيوان و نازل كه زور پير بويئ و لهرو
 لاواز ببي ◊ القَمَمَةُ: دمگوتري: (لفظة مُقْحَمَةٌ)
 وشهيهكي زيئدمو نه گونجاوه له گهل رسته و
 عيبارمه كه دا.

قَحَا المال قَحراً: هه موو مال و سامانه كه ي برد.

قَحَا: قَحَا: كوله نوقحوانه كه ي کرده ناو
 دهرمانه كه هوه ◊ اقحَتِ الارضُ: زمويه كه كوله
 نوقحوانی رواند.

اِقْتَحَى المال: مال و سامانه كه ي برد هيچي
 نه هيشته وه ◊ الاقحوان: ناوه بؤ چهند جوړه
 رومكيك له پيړي (أتاميس) و (كريزيتوم) ◊
 يه كيكه له وه رووه كانه ي پيی دمگوتري
 (البابونج الأبيض) ◊ اقحامي الأمر: سهرمتای كارو
 نيش ◊ القحوان: لؤغه تيكه له (الاقحوان) ◊
 المقحاة: ناميړي شت رادان و شت رامالين ◊
 ومكوو كه رتو و بيل و شتی وا ◊ يان ناميړي
 پيشكه وتوو كه نيسا بؤ نه و جوړه كارانه
 به كار دهيندريين ومكوو گريدرو شتی وا.

قَدَحَ البرد في الشجر أو الاسنان: خمخوزكه
 له دارمه كه ي داو كرموئي كرد.

قَدَحَ بالزند: به نه ستييه كه له بهرد نه ستيكه ي دا
 بؤنه وه ي ناگري ئي دهر بينن ◊ دهشگوتري: (قدح
 النار من الزند) ناگري له بهرد نه ستيكه
 دهر بينا.

قَدَحَ الزند: بهردمه كه ي له نه ستيكه دا بؤنه وه ي
 ناگري ئي بيته دهر.

قَدَحَ الشيء في صدره: شته كه كاري له دل و دهر وني
 كرد.

قَدَحَ في عرض أخيه: تانه ي له ناموسي براكه ي دا
 عه يبو عاري له ناموسي برادره كه ي گرت.

كه نان و ناويان بوخويان و له وهر و ناو بؤ
 نازه له كانيان دمست بكه وي ◊ اقحَمَ فلاناً المكان:
 فلانكه سي خسته ناو نه و شوينه وه به بي
 تيفكرين و ئي وردبوونه وه ◊ قَحَمَهُ في الأمر:
 خسته ناو كارمه وه ◊ دمگوتري: (قَحَمَ نفسه في
 الشيء): خوي خسته ناو شته كه وه ◊ قَحَمَ الفرسُ
 فارسه: نه سپه كه سوارمه كه ي برده ناو شويني
 ترسناكه وه ◊ اِقْتَحَمَ النجمُ: نه ستيه كه ناوا بوو
 ◊ اِقْتَحَمَ المكان: به زوري جووه ناو شوينه كه وه ◊
 اِقْتَحَمَ الأمر العظيم: خوي فرئدابه ناو كارو
 كي شهيه كي گهرمو سامناكه وه هيچ بيري
 له سهرمنجاي نه كردم وه ◊ اِقْتَحَمَ فلان عقبة أو
 رهدة: فلانكه س خوي فرئدابه ناو چورتم و
 كو سبه وه و ديه وي لبيان تيبه رئي و
 سهر كه و توويي ◊ اِقْتَحَمَ الشيءُ: خوي فرئدابه
 ناو شته كه وه ◊ شته كه ي به هيچ و پوج زاني ◊
 اِنْقَحَمَ في الأمر: به بي تيفكرين خوي هه لدايه
 ناو كاريكي گهر وه وه ◊ قَحَعَتِ الدابة براكبها:
 ولاخه كه سوارمه كه ي هه لگرت و بهرمو چال و
 هه لدير هه لي تيزاند و له وان به هه لي دابيته
 ناو كه ندر پيكه وه ◊ قَحَمَ الأمر: خوي فرئدابه
 ناو كاريكي نه سته مه وه ◊ القحامةُ:
 به سالاجوون و گه يشته به ته مه نيك كه دمگاته
 ناستي زميل بوون ◊ القم: كه سيك بگاته
 ته مه ني ناواساي و زور پير ببي ◊ حيوان و
 ولاخي كزو لاوازو پير ◊ القمعة من النخل:
 دارخورماي به ته مه من و همد باريك بوو، پيرزو
 پال كه م و روتاوه ◊ القمعة: كاري قورس و گران
 كه كه س نه ويړي خوي تيوه بگلينن ◊ قات و
 قري و گراني ◊ تاوان كردن.

قَحَمَ الطريق: پيگاي ناخوش و پر مه ترسي ◊
 القم من الشهر: سي شهوي كو تايي مانگ ◊

چهرخی ناگر کردنهوه که بهشیومیهکی
سهردهم دروستکراوه غازی تی دمکری و بهردو
ناسنهکی تیدایهوه بووته نامیری ناگر
کردنهوه ◊ الْقَلْوُحُ: مییش ◊ بیریک ناوی
بهدهست نی دهرهیندری پیویست بهدولچهوه
پمتو شتی وانکا ◊ دهگوتری: (بئر قُدْرُوح)
بیریکه به لویج لویج ناوی نی دهردهیندری ◊
الْقَلْوُحُ: (قُدْرُوح الرّخل) نهوه دارو شهبکانه
بهکاردین بؤ رهحلهکهوه رهحلهکهیان نی پیک
هاتووه ◊ القدیح: بنکر، نهوه چیشته و خوارنده
به بنکی منجهلهوه دمنوسو و بهزهحمت لئی
دمبیتهوه ◊ دهگوتری: (فی أسفل القدر قدیح)
بنکر بهبنی منجهلهکهوه ماوه ◊ باقی منده
شورباو ◊ الْمُتَقَادِحُ (شجرة متقادح): داریکه لقو
بؤپهکانی نهرمن، کهر شهبا ههئدمبی لقهکان
لیک دهرین و ناگریان نی دمبیتهوه ◊ الْمُتَقَادِحُ:
نهوه پارچه ناسنه لهبهرده چهرخهکه دهداو
ناگری نی دمبیتهوه ◊ الْمُتَقَادِحُ: نهوه کهلین و
دابراوی له تیر و کهوانهکهدا بنکی تیرهکی نی
دمبهستری ◊ الْمُتَقَادِحُ وَالْمُقَدَّحَةُ: بهمانا (المُقَدَّحُ)
دی.

قَدَّ الْقَلَمُ أَوْ الشَّرْبُ وَغَرَمَا قَدَّ: ههلهمهکی
ههلاشت ◊ قوماشهکی داپری.

قَدَّ فُلَانٌ: فلانکس تووشی سک نیشه بوو ◊ قَدَّ
الشَّيْئُ: بؤ زیدمپوی لهمانای (قَدَّ) دی ◊ قَدَّ
اللَّحْمُ: گوشتهکی لهباری دریزیهوه توئی توئی
کردو خوینی کردو بهههواو خور وشکی کردموه
◊ إِنَّقَدَّ الشَّرْبُ أَوْ الْجِلْدُ: قوماشهکی یان پیستهکه
دادرا ههلاشت ◊ تَقَدَّدَ الشَّيْئُ: شتهکه شهقار شهقار
بوو، وشک بؤوه ◊ تَقَدَّدَ القَرْمُ: خهلهکه
پهرتهوازه بوون بونه پارچه پارچه. ◊ القداد:
قالونجه ◊ دمعبایهکه ومکوو جرح وابه کهمیک

قَدَّحَ الطَّيِّبَ العَيْنَ: بزیشکهکه ناوی سپی له
جاومکه دهرهینا.

قَدَّحَ القِدْرَ: منجهلهکهکی بهتال کرد چی تیدا بوو
دهری هینا.

قَدَّحَ خَتَامُ الإِنَاءِ: مؤزی زمرهکهکی کردموه
دورواوی کیسو تورمهکهکی کردموه ◊ قَادَحَهُ:
رهخنهیان لهیهک گرتو ههریهکهیان
بهرامبهرمهکی بهتاوانبارو کهم تهرخه ناوبرد
◊ قَدَّحَ الفرسَ: نهسبهکهکی کزو لاواز کرد ◊
إِتَّقَدَّحَ بالزند: به نهستیکه لهبهرد نهستیکی
دا ◊ إِتَّقَدَّحَ الأمرَ: له کارمه ورد بؤوهو تیی
فکری ◊ تَقَادَحًا: دان و سانیان کرد، کهوتنه
دهمه دهمی و بهلگه هینانهوه بؤ بؤردانی
لایهنی بهرامبهری ◊ إِسْتَقَدَّحَ زَنْدَهُ: ناگری
لهبهردو نهستیکه دهرهینا ◊ القادحُ: درزی دار،
قهلشتی دار ◊ رهشاییهکه له ددان دا بهیدا
دمبی ◊ خورکهوه مؤرانیهکه توشی دارو ددان
دمبی ◊ القداحةُ: چهرخ دروست کردن ◊ القدحُ:
پارچه داریک که کهمیک خمخورکهوه مؤرانه
لئی بدا ◊ داریک خهتو نهخی نی دمکری و
هر ههدهحیک لهوه ههدهحانه نهاندازی پهک
خهتو خیشکهکی تیدا دهمین و بؤ قومارو
مهیسیر بهکار دهرهیندرین.

القَدْحُ العَلِيُّ: شانسو بهختی باش ◊ القدحُ:
پهرداخ و گلاسیکه ناو و مهی و شلهمینی تری
تیدا دهخوریتهوه ◊ پیومریکه ههشتیهکی
کیلهیهکه ◊ القداحُ: چهرخ دروستکمر ◊ نهستی
بهبهرده نهستی دمکیشی و ناگر دیننی ◊ بهردی
بهردنهستی ◊ غونجهی رهوک پیش نهوهی
بکریتهوه ◊ بزیشکی دهرهینانی ناوی سپی
لهجاو ◊ القداحةُ: چهرخ، نهستی؛ نهوه ناسنه
به بهردمهکه دمکیشری و ناگر دروست دمکا ◊

لهو گهورمترمو کلکیکی دریزی همیه ◊ القَدَّادُ: سک نیشه ◊ قَدَّ: حمرنی تهحقیقنه نگمر جووه سمر فیعلی ماضی بؤ جهختو تمکیده ◊ نهگمر جووه سمر فیعلی مواضریع بؤ تهقلیله یان بؤ تهکثیره ◊ القَدُّ: نهندازه ◊ دمگوترئ: (هذا علی قَدِّ ذاك) نهوه بهمنه‌ندازهی نهومیه ◊ قهدو بالآ ◊ تورمه‌که‌یه‌که له پیست ◊ کهولی بهرخوله له‌کاتی له‌دایکبوونی دا ◊ القِدُّ: شتی توئی توئی کراو، سیرمه‌ی پیست بؤ جنین و درونی بیلاو ◊ ههمبانهو تورمه‌که له پیست دروست ده‌کری ◊ قهمچی ◊ القُدُّ: ماسییه‌که زهبلالاح له پیپی (الحرث) گوشتی دمخورئ، له‌جهرگی نهو ماسییه زمیتیک دمده‌هیندرئ و دمکریته دمرمان ◊ القِدَّةُ: پارچه‌یه‌که له‌شتی برآوو توئی توی کراو ◊ کؤمه‌ئیک مرؤف کمتاکه‌کانی رای جیاجیایان همیه ◊ راسته‌یه‌کی گهورمیه له‌دار دروستکراو یان له نه‌له‌منیؤم پیی دمگوترئ چفته که‌جکاری له‌یغ و کؤنکریتی پی راست دمکری ◊ اللدید من اللحم: نهو گوشته‌یه به دریزی توئی توئی کرابی و خوی کرابی و له‌بمر همتاو هه‌لبحری بؤنه‌وه‌ی وشک بی ◊ تورمه‌که‌یه‌که له مووی پیسراو دروست دمکری و مکوو خویندانی ماله مه‌رداری بلباس ◊ قوماشی رزیو ◊ القُدُّ: شوینی تهخت ◊ پیگه‌و پیباز ◊ القُدُّ و المَقْدَةُ: ناسنیکه، کیردیکه شتی پی توئی توئی دمکری، شتی پی دمدریندرئ ◊ المقدره: (جاریه مقدوده) کچولتیکی قهد جوانو بالآ سنه‌ویهریه.

قَدَّرَ علیه قَدْرًا: ده‌سه‌لاتی به‌سمر‌دا شکا.

قَدَّرَ الشَّيْءَ قَدْرًا: نه‌ندازه‌ی شته‌که‌ی دیاری کرد.

قَدَّرَ فلاناً: پیزی فلانی گرتو به‌گهوره‌ی زانی ◊ به‌منه‌ندازه‌و سنوورو نه‌خشه شته‌که‌ی بنیات نا

◊ قَدَّرَ الأمر: کارمه‌کی مه‌زمنده کردو لیی ورد بؤوه و هه‌ولی ری‌نکخستنی دا.

قَدَّرَ الشَّيْءَ بالشَّيْءِ: شته‌که‌ی به‌شته‌که گرتو به‌منه‌ندازه‌ی نهو هینایه کاراوه.

قَدَّرَ الله الأمر علی فلان: خودای په‌رومردگار کارمه‌کی بؤ نهو دانا، برپاری به‌وه بؤدا.

قَدَّرَ اللحم: گوشته‌که‌ی له‌مه‌نجه‌لدا کولاند.

قَدَّرَ الشَّيْءَ قَدْرًا: شته‌که کورتی هینا ◊ کورت بوو.

قَدَّرَ الفرسُ: نه‌سپه‌که له راکردندا باشوی خسته

شوینی ده‌سته‌کانی (فهو أقدر وهي قداره) ◊

أقدره الله علی الأمر: خودا توانای پی به‌خشی

له‌کارمه‌کی دا سرکه‌وتوو بوو ◊ قادره: هه‌ولیدا

نیشی و مکوو نهو بکا ◊ دمگوترئ: (فلان

يقادرنی) فلانکس له هه‌ولی نه‌وه‌دایه وا نشان

بدا توانای و مکوو منی همیه ◊ قَدَّرَ فلان:

فلانکس ورد بؤوه و بیی له جی‌به‌جی کردنی

کارمه‌که کرده‌وه ◊ قَدَّرَ الشَّيْءَ: نه‌ندازه‌ی

شته‌که‌ی رون کرده‌وه ◊ قَدَّرَ الشَّيْءَ به: شته‌که‌ی

به نهو مه‌زمنده کردو پیوانی ◊ به‌منه‌ندازه‌ی

نه‌وی تی کرد ◊ قَدَّرَ الله الأمر علیه وله:

په‌رومردگار کارمه‌کی بؤ دست نیشان کرد

برپاری بؤ نهو دا ◊ قَدَّرَ فلاناً علی الشَّيْءِ:

فلانکسی به‌سمر نیشه‌که‌دا بالآ‌ده‌ست کرد ◊

قَدَّرَ أمرٌ كذا: نیه‌تی فلان کاری هیناو برپاری دا

نه‌نجامی بدا ◊ إقَدَّرَ علی الشَّيْءِ: به‌مانا (قَدَّرَ)

دئ ◊ إقَدَّرَ اللحمُ: خه‌لکه‌که گوشتیان

له‌مه‌نجه‌لدا کولاند ◊ إقَدَّرَ: به‌منه‌ندازه‌ی نهو

بوو ◊ تقادیر الرجلان: نهو دوو پی‌اوود

همریه‌که‌یان داوای نه‌وه‌ی کرد به‌منه‌ندازه‌ی نهو

بی. ◊ تقَدَّرَ علیه الأمر: کارمه‌کی بؤ نهو بوو ◊

برپار بؤ نهو درا ◊ تقَدَّرَ علیه الشُّربُ: قوماشمه‌که

دسه‌لآت ◊ ناویکه له ناوه جوانه‌کانی
 په‌رومردگار له‌م روموه که‌مه‌رجی بیهوی دمی‌کا
 به‌گویره‌ی داخوازی حیکه‌مه‌تی خو‌ی ◊ هه‌روا
 ناوه بۆ شتی کولاو له‌ناو منه‌جه‌لدا ◊ المقتدر:
 ناوی خودایه‌ یان نازناوی‌مه‌تی ◊ المقدر: (مقدار
 الشئ) نه‌ندازه‌ی شت له‌ژماردا یان له‌ پی‌وانه‌و
 کیش و به‌رفراوانی دا ◊ نامیری‌که ساتو کاتی
 شه‌و و رۆزی پی‌ دیاری ده‌کری نیستا پی‌ی
 ده‌گوتری سمعات ◊ المقدر: هی‌زو دسه‌لآت.
قدس قنسا: پاک بوو، پاک بووه ◊ قنس الرجل:
 بپاومه‌که دپه‌منی به‌یتوله‌قدیسی کرد ◊ قنس لله
 تقدیسا: خو‌ی بۆ خودای خو‌ی پاک کرده‌وه
 نو‌یژی بۆ کرد ◊ به‌گه‌وره‌و شکۆمه‌ندی زانی ◊
 قنس فلان الله: فلان‌کس بر‌وای وابوو خودا
 پاک و دووره له‌مه‌ر شتیک شایه‌نی خودایه‌تی و
 نه‌و نه‌بی ◊ قنس الله فلاتا: خودا فلانی پاک
 کرده‌وه و بر‌و‌زی کرد ◊ قنس: خو‌ی له‌تاوان
 پاراست ◊ قنس الله: خوای به‌ دوور گرت
 له‌مه‌ر شتیک شی‌اوی خودایه‌تی نه‌و نه‌بی ◊
 القادس: که‌شتی گه‌وره ◊ که‌عبه‌ی بر‌و‌ز ◊
 القادس: زه‌رفیکی سو‌اله‌تیبه‌ و مگوو (جه‌ره) ◊
 له‌ شی‌وه‌ی نه‌و زنجیریه‌ک ریک ده‌خ‌ری و
 و مگوو ناعوور ناوی پی‌ له‌بیر هه‌لده‌یه‌نجندری
 ◊ دو‌ی‌لی ناش: نه‌وه‌ی دانه‌ویله‌که‌ی تیده‌که‌ن و
 له‌ژیره‌وه گونیک بچوک هه‌یه و ورده ورده
 به‌هوی چه‌چه‌قه‌وه دانه‌ویله‌که‌ دیته‌ خوار بۆ
 گه‌روی به‌رداشه‌که بۆنه‌وه‌ی بکه‌ویته‌ نیوان دوو
 به‌رداشه‌که‌نه‌وه ه‌اپین و وردبوونی و بوونی
 به‌نارد ◊ القادس: ریزو شکۆمه‌ند ◊ دهنکه
 مورویه‌کی بچوک له‌ زیو دروست ده‌کری
 به‌مشیه‌ی لونسونی مرواری ◊ القادس:
 پاکبوونه‌وه و به‌رم‌که‌ت ◊ القادس: به‌لای

به‌مه‌ندازه‌ی نه‌و بوو ◊ تقدر له‌ الامر: کارمه‌که
 بۆ نه‌و سازا ◊ استقدر الله خيرا: داوای
 له‌په‌رومردگار کرد توانای بداتی خیر و بی‌ر
 و ده‌سه‌ت بینن ◊ القادر: ناویکه له
 ناوه‌جوانه‌کانی په‌رومردگار ◊ القادر: ده‌گوتری:
 (بینا لیله‌ قاده‌) شه‌وی خو‌شمان برده‌سه‌ر
 رۆیشتن تیی‌دا ناسان و خو‌ش بوو ◊ القدر:
 نه‌ندازه، ده‌گوتری: (هم قدر مائة) نه‌وان
 نه‌ندازه‌ی سه‌د که‌سیک دهبین ◊ هه‌روا
 ده‌گوتری: (جاء الشئ على قدر الشئ) شته‌که
 به‌مه‌ندازه‌ی فلان شت بوو ◊ ده‌گوتری: (عندي
 قدر) من ریزو حورمه‌تم هه‌یه ◊ (سورة القدر)
 سورم‌تیکی قورشانی بر‌و‌زه ◊ (لیله‌ القدر)
 شه‌ویکی بر‌و‌زی مانگی رهم‌زانه‌و ده‌که‌ویته
 شه‌ویک له‌ ده‌ شه‌وی کۆتایی مانگی رهم‌زان ◊
 القدر: منه‌جه‌ل: خو‌اردن و شتی تری تیدا
 ده‌کو‌ئیندری ◊ القدر الکافه: منه‌جه‌لی بو‌خار
 که‌ به‌گورت‌ترین ماوه شتی تیدا ده‌کو‌ئیندری ◊
 القدر: نه‌ندازه‌ی شت و حاله‌ت و چۆنیه‌تی شت و
 مه‌زنده‌کردنی ◊ هه‌روا وشه‌ی (قدر) ناوه بۆ
 کاتی شت، بۆ شوینی دیاری‌کراوی شت ◊ هه‌زاو
 هه‌دمری خودا له‌بو‌نه‌ومردا ◊ القدر: ◊
 گو‌یچه‌که‌یه‌ک نه‌بچوک نه‌ گه‌وره‌ بن ◊ القدر:
 دسه‌لآت و توانا ◊ هی‌زو توانا به‌سه‌ر شت دا ◊
 ده‌وله‌مه‌ندی و سامانداری ◊ ده‌گوتری: (رجل ذو
 قدر) بپاویکی سامانداری هه‌بووه ◊ القدر:
 نیوانی دیاری‌کراوی هه‌ردوو دره‌خته‌ خورمایه‌ک
 ◊ یان هه‌ر دره‌خته‌کی تر ◊ ده‌گوتری: (غرس
 على القدر) دره‌خته‌که‌ی له‌ شوینی گونجاو و
 دووری دیاری‌کراودا چه‌قاند ◊ القدریه: پیریکن
 نینکاری هه‌زاو هه‌دمه‌ر ده‌که‌ن و ده‌لین مرو‌ف
 خالیقی کرده‌وه‌ی خو‌یه‌تی ◊ القدر: خاو‌ن

فَدَحَ السَّفِينَةَ: پالی به به‌له‌مه‌که‌وه نا بو ناو ناو.

فَدَحَ الرَّجُلُ رَغِيْرَهُ قَدْعًا: بیاومکه وازی هیئا ۵
 مه‌نعی کرد ۵ چاوی سور هه‌لگه‌را به‌هوی
 گریانی زورموه ۵ قَدِعَتِ الْعَيْنُ: چاومکه کهم
 بین و لاواز بوو به‌هوی زور ته‌ماشاکردنه‌وه ۵
 اَقْدَعُهُ: مه‌نعی کرد، وازی بی لی هیئا ۵ اِنْقَدَعَ:
 وازی هیئاو مه‌نع بوو.

اِنْقَدَعَ عَنِ الشَّيْنِ: شهرمی له‌شته‌که کرد ۵ تَقَادَعَ
 الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان هه‌ندیکیانان له
 رۆیشتن مه‌نع کرد ۵ تَقَادَعَ الْفَرَّاشُ فِي النَّارِ:
 به‌پوله‌کان یه‌ک له‌دوای یه‌ک که‌وتنه‌وه ناو
 ناگرمکه ۵ ده‌شگوتری: (تَقَادَعَ الْقَوْمُ): خه‌لکه‌که
 یه‌ک له‌دوای یه‌ک مردن ۵ تَقَدَّعَ لَهُ بِالشَّرِّ: خوی
 بو شهر ناماده کرد ۵ الْقَدْعُ مِنَ الرِّجَالِ وَالْحَيْلِ:
 بیاویک یان نه‌سپیک ته‌پوتوز به‌رپا بکا ۵
 (الْقَدْعُ مِنَ الْمَاءِ) ناویک نه‌ومنده سوپه‌ر بی
 به‌که‌لکی خواردنه‌وه نه‌یه ۵ الْقِدْعَةُ مِنَ
 الشَّيْبِ: رۆبیک کورت یان که‌واپه‌کی کورت که
 نه‌گاته‌ خوار نه‌زنو ۵ الْقَدِيعَةُ: کهم قسه‌و
 شهرمن، کهم دو و زور شهرمن ۵ الْقَدِيعُ مِنَ
 النِّسَاءِ: به‌مانا (الْقَدِيعَةُ) دی ۵ هه‌روا ئافرمتیک
 به‌هیچ بازی نه‌بی ۵ نسه‌به‌ نیره‌یه‌ک پیویستی
 به‌وه بی شورکی له‌لوتی بدری جله‌وی توند
 بکری بوئه‌وه‌ی له‌خیرا رۆیشتن مه‌نع بکری ۵
 الْمَقْدَعَةُ: گوچان و عه‌صایه‌که مروقه‌ پاریزگاری
 بی له‌خوی دمکا.

قَدَفَ الْمَاءَ قَدْفًا: ناوی هه‌لگوازت.

الْقَدَائِلُ: لوچه‌ ناو له‌حوز هه‌لگوازتن ۵ کۆلینه‌و
 مه‌رگانه ۵ جه‌ره‌ی ناو له‌سوا‌لمت ؛ گوژه.

قَدِمَ نِلاَنُ قَدْمًا: فلانکه‌س پیش که‌وت.

قَدِمَ نِلاَنُ قَدْمًا: فلانکه‌س نازاو به‌جه‌رگ بوو.

نه‌صرانیه‌که‌انه‌وه نو‌یزکردنه له‌سهر نان و مه‌ی
 به‌شیومه‌یه‌کی تایبه‌تی ۵ الْقُدْسُ: پاک و خاوین
 له‌هم‌مو له‌که‌مو عه‌یبیک ۵ سیفه‌تیکه‌ له
 سیفه‌ته‌کانی به‌روه‌ردگار ۵ الْقُدَيْسُ: به‌لای
 مه‌سیحیه‌که‌انه‌وه ناوه بو ره‌بمن و خواپه‌رستیک
 که به‌بی تاوان به‌رئ و کرداری باشی زور بن ۵
 الْقُدْسُ: به‌ر زور و به‌رکه‌مت نامیز ۵ (حظيرة
 القدس) شهریه‌مت ۵ یان به‌هه‌شت ۵ به‌ردیکه
 هه‌لدمدیرته‌وه ناو به‌رموه بوئه‌وه‌ی بزاندی ناخو
 ناوی زوره‌ یان که‌مه ۵ ناوی شاری نوره‌شیمه ۵
 الْقُدْسُ، الْقُدْسُ، رُوح الْقُدْسِ: ناوی جه‌زهرتی
 جویرائیله ۵ رُوح الْقُدْسِ: به‌لای
 مه‌سیحیه‌که‌انه‌وه نوقنومی سییه‌مه.

قُدْسِي الْاَدْنَى: به‌لای جوله‌که‌که‌انه‌وه نه‌و
 جینگه‌په‌یه له‌ به‌رستگه‌که‌یان دا به‌رۆزترین
 شوینه نه‌وه‌یش گومبه‌زی په‌یکه‌ره ۵ الْقُدْسُ:
 سه‌تیکه‌ خوی تیدا ده‌شۆردی.

الْمُقَدَّسُ: راهیب و ره‌بمن ۵ که‌سپیک دیدنی قودسی
 کردی ۵ (الکتاب المقدس): عه‌هدی فه‌دیمه‌ له
 ته‌ورات ۵ به‌لای مه‌سیحیه‌که‌انه‌وه بریتیه‌یه
 له‌عه‌هدی کۆن و عه‌هدی تازه ۵ الْمُقَدَّسَةُ (الارض
 الْمُقَدَّسَةُ): ولاتی فه‌له‌ستین ۵ الْمُقَدِّسُ:
 به‌یتوله‌قدیس ۵ جه‌رمی مزگه‌وتی قودس.

قَدَحَ الْفَرَسَ قَدْعًا: نه‌سپه‌که بازی دا.

قَدَحَ الْفَحْلَ بِه شَتِيكْ لِه لوتی فه‌حله‌که‌ی دا
 بوئه‌وه‌ی بگه‌ریته‌وه‌و سواری مییه‌که نه‌بی ۵
 ده‌گوتری: (قَدَحَ اَنْفَه) هه‌روا ده‌گوتری: (فحل
 لا یقدح اَنْفَه) که‌تیکه نه‌ومنده ره‌سه‌نه که‌س
 شورک له لوتی ناداو له میینه‌که‌یه‌ان
 نایگیرنه‌وه. ۵ قَدَحَ الْفَرَسَ: لغاوی نه‌سپه‌که‌ی
 پاکیشا بوئه‌وه‌ی راهوستن.

قَدَمَ الْقَوْمَ قَدَمًا وَقَدْرَمًا: پيش خه لکه که که مروتو بوو به پيشه نگیان.

قَدِمَ عَلَى الْأَمْرِ قَدْرَمًا: روی له کارمه کرد ۵ دمگوتری: (قَدِمَ عَلَى الْعَيْبِ): بعه مبه که رازی بوو.

قَدِمَ مِنْ سَفَرِهِ: له سفره که گه راپه وه.

قَدِمَ الْبَلَدَ: چوو له ناو شوراپه که.

قَدِمَ الشَّيْءُ قَدَمًا وَقَدَامَةً: زه مانیکي زور به سر بوونه که میدا تیپه ری ۵ (فهر قدیم) ۵ اقدم فلان: فلانکس چوو پيش ۵ اقدم على العمل: په لهی کرد له نه نجامدانی کارمه که دا به بیی راورستان ملی لی ناو ته اوای کرد ۵ اقدم فلان على العيب: فلانکس بعه مبه که رازی بوو ۵ اقدم فلاناً: فلانکسی پيش خست ۵ اقدم فلاناً على الأمر وعلى قرنه: فلانکسی والی کرد په له بکا بو هیرش بردن بوسه فلان به بیی راورستان ۵ قَدَمَهُ: خسته پيشه وه ۵ قَدِمَ الشَّيْءُ الى غرضه: شته که ی نریک کرده وه له فلان ۵ دمگوتری: (قَدِمَ رَجُلٌ الى هذا الأمر) نه و کاره نه نجام بده ۵ قَدَامَ الشَّيْءُ: شته که رۆزگاری دوورو دریزی به سردا تیپه ری و دریزی کیشا ۵ تَقَدَّمَ فلان: فلانکس پيش کهوت، بووبه پيشه منگ ۵ تَقَدَّمَ اليه: لی نریک بؤوه ۵ تَقَدَّمَ الى فلان بکنا: فه رمانی به فلانکس کرد به فلان شت ۵ یان داوای لی کرد فلان کار بکا ۵ تَقَدَّمَ الْقَوْمَ: له شهره فو پیاوتیدا پيش هه مبه که که وه - و بوو به پيشه نگیان و رابه راپه تی کردن ۵ ! : : الْقَوْمَ: پيش گه له که که مروتو بوو به رابه ریان ۵ اقدم فلاناً: داوای هاتن و ناماد مپوونی فلانی کرد ۵ دمگوتری: (استقدمه الأمر) نه میر داوای کرد فلان ناماده بی له لای

بوکاری پیویست ۵ دهشگوتری: (فلان اقدم السی) فلانکس روی دوزمانی به تی له منه و به جاوی دوستایه تی ناروانیته من. (التقدم في القانون): ماومی که دیاریکراوه به تیپه رپوونی، مافی داواکردنی مافی یان جی به جی کردنی برپارو حوکم بو جهل دمبته وه ۵ القادم من الإنسان: له مروؤ دا مبه ست سه ری می ۵ له کاروان فافله دا پيشه وه او سه ری می ۵ القادمة من الجیش: کؤمه لیک سه ریازن پيش سوپا دمروونه پيشه وه و دبینه پيشه نگی سوپا ۵ القادمة من الرحل: پيشه تای کاروان و گه راپه وی ۵ هه روا ناوه بو یه کیک له په رگه وهره کانی بالی بالنده یان یه کیک له چوار په ری پيشه وه ی بال ۵ القَدَمُ: زهرنی مه کانه به مانا پيشه وه و به رده م دئ ۵ القَدَمُ: ناویکه له ناو مگانی زه مان ۵ القَدَمُ: رۆپشتن به ره و پيش ۵ پیاوی نازاو جاو نه ترس.

قَدِمَ: زهرنی مه کانه، واته به ره و پيش ۵ دمگوتری: (هو یمشي القَدَمُ) ۵ القَدَمُ: حاج، نه و به شهی ده خریته سه ر زه وی، له وی به ره و زوور پیی دمگوتری: (الساق) ۵ جو مزگه ی نیوانیان پیی دمگوتری: (الرُسخ) ۵ هه روا وشه ی (القَدَمُ) به مانا پيشکه وتن له خیر یان له شه ردا دئ ۵ دمگوتری: (لفلان قَدَم في العلم أو الكرم و نحوهما) فلانکس له زمانیاری و به خشنده یی دا پيشکه وتنی باشی به دست هیناوه ۵ القَدَمُ من الرجال: که سیک زور دست پيشخه ری هه بی و جاو نه ترس بی ۵ القَدَمَةُ: که سیک زور خو بخاته پيشه وه بو ربه ره و بوونه وه دوزمن و جاونه ترس بی ۵ دست پيشخه ره له کارو هه لویست دا.

القَدَمَةُ: ناهرمتيك پلهو پايهي لهكاري خيردا
 همين ۵ نازايهتي ۵ لهبواري مېرو مالاتيښ نهو
 مېرو بزنميه كهله لهومړان دا لهپيشهوه بئ ۵
 القَدَمِيَّة: خوږبادان و لارو لهنجه ۵ القَلْمُ: نازاو
 بهجرگو پيشمهركمو سل لهدوژمن نهكهموه
 ۵ ناميرپكي دارتاشي و نهحتو هه لكوئينه ۵
 القَدِيم: نهوي بهسمر همبووني دا رُوژگارپكي
 زور تپېمېر بووبئ ۵ بهلاي زاناياني عيلمى
 كهلامهوه وشه (قَدِيم) بهههبوويهك دمگوترئ
 سرهتاي بووني نهين واته همر همبووبئ و
 كاتيک نهين نهبووبئ ۵ ناويكه يان نازناويكه
 لهناوه جوانهكاني خودا ۵ القِيَادُ: پيشهوه ۵
 دمگوترئ: (جلست قِيَادِه) له پيشيهوه دانيشتم
 ۵ همروا وشه (قِيَادِم) لههمموو شتيك دا
 پيشهوهيهتي ۵ القِيَادُ و المَقْدَامَةُ: كسيك زور
 بچيته ناو كاري سامناكهوه و سل له دوژمن
 نهكاتمهوه ۵ همر بهرهو پيش بروا ۵ (ك:
 مقاديم) ۵ القَلْمُ: ناويكه لهناوه جوانهكاني
 خودا ۵ واته: نهوي شت پيش دهخاوشت
 لهشويني شياوي خوږي دادمنئ ۵ باريكايي لوت ۵
 كوټايي لوت به لاي چاودا ۵ لههمموو شتيك
 سهرمتاكه ۵ پلهپهكه له پلهكاني سوپاو
 پوليس لهنيوان پلهي (الرائد) و پلهي (العقيد) ۵
 ۵ المَقْدَمَةُ: ديباجه ۵ لههمموو شتيك دا
 سهرمتاكهيهتي ۵ لهبواري سوپادا كومه ټيکه
 لمسوپا له پيشهوهي سوپاوه دېروا ۵ روخسارو
 ناوچهوان. ۵ قَدَا قَنَرًا: نزيك بووه.

قَدَا الفَرَسُ رَعْرَعًا: نسيپهكه پهلهي كرد.

قَدَا الطَّعَامُ: خواردنهكه تام و بوئي خوښ بوو ۵
 اَقْدَى فُلَانًا: فلانكس لهسهمفر گهراپهوه ۵
 لهبواري خيرو چاكهدا بهردموام بوو ۵ تهممني
 دريژ بوو بېرېوو نزيك مردن بووه ۵ اَقْدَى

المِسْلُ: ميسكهكه بوئي بلاو بووه ۵ قَادَا:
 دمگوترئ: (فلان لايقاديه أحد) فلانكس كهس
 نيه چهنهبري بئ و شان لهشاني بدا ۵ تَقْدَى
 الرَّاكِبُ عَلَى الدَّابَّةِ: سوارمه كه پشتي و لاخهكه
 مايهوه تا رينگاكه ناشكراو ديار بوو ۵ همروا
 وشه (تَقْدَى) بهمانا خوږبادان و لارو لهنجه
 كردن دئ ۵ اِتَقْدَى به: چاوي لهو كردو لاسايي
 نهوي كردهوه و خوږي بهنهو شويهند ۵ القَادِيَّة:
 كومه ټيكي كه له نادهميزاد ۵ دمگوترئ: (اَتَسَا
 قَادِيَةً مِنَ النَّاسِ) ۵ القَادِيَانِيَّة: پيرپنكن، جوړه
 بېرو بوچونپكي نايينيان هميه پال ميرزا
 نهحمدي قادياني دهرين ميرزا نهحمده سالي
 ۱۹۰۸ز مردووه ۵ القَادَا: بون و بهرام ۵ دمگوترئ:
 (مَا أَطِيبَ قَدَا اللَّحْمِ) بون و بهرامي گوشت
 چهند خوښه ۵ القَدِي: نهندازه ۵ دمگوترئ: (هَر
 مَنِي قَدَى رَمَحٍ) نهو كابراپه ليم نزيكه،
 نهندازي رمپيک ليم دووره ۵ القَدَا: بهمانا
 (القَدَا) دئ ۵ القَادَا: بهمانا (القَدَا) دئ ۵ القَدَا:
 ميسالو نمونه: كهدمكرئ چاوي لي بكرئ و
 لاسايي هه لوښتو كارمكاني بكرپتهوه ۵ القَبْرُ:
 بنكو بنمه كهلق و پويي لي دمينهوه ۵ القَبْرِي:
 راوستاوي، بهردموام بوون ۵ القَبْرُ: نمونه
 راپېرو ميسال ۵ القَبْرِي و القَبْرِي مِنَ الْأَطْعَمَةِ: نهو
 خواردنميه بوون و بهرامي زور بئ ۵ بهزوري
 نهمه بو خواردني برزاو يان كولاو
 بهكاردمهيندري ۵ قَدَا قَدَا: بېرپهوه، رپكي
 خست ۵ دمگوترئ:

قَدَا الرِّيشَةَ: بهرمكاني تيرمهكي لابردو رپكي
 كردهوه.

قَدَا فُلَانًا: لهپشتهملي فلانكسي دا ۵ اَقْدَا السَّهْمَ:
 بهرمي تيرمهكي له لاسايي لاپېردن.

ناشیرین وتہی نابہجین و ناشیرین. (القادرۃ من الرجال): پیاوی رہوشت ناشیرین و بہدخو کہبکہ لکی تیکہل بوون و ہاوریہتی نہیہ ◊ کہسیک گوئی نہداتہ نہومی چ دکاو چ ناگاو چ دہلئی و چ نائی ◊ گو و میزو بیسای ◊ القدرۃ: (رجل قدرۃ) پیاویکہ خو لہو شتانه دمباریزئی کہجیگای سہرزنشکردن ◊ القنور: (رجل قنور) پیاویکہ لہبہر بہدرہوشتی تیکہ لاوی خہلک نابین و لہگہ لیان ہہ لٹاکا ◊ نافرمتیک خو زور لہ پیاوان دوور بگریو و تیکہ لاویان نہین ◊ نافرمتیک خو بباریزئی لہسوینی گومان ئی کراو، توخن شتیک نہکہوئی گومانی خراپی ئی بکری.

المقدر: دمگوترئی: (رجل مقدر) پیاویکہ خہلک خوئی ئی دمباریزئی و توخنی ناکہون ◊ قدعہ قدعاً: جوینی ناشیرینی پیدا ◊ قدعہ بالمصا: بہگوچان لئی دا ◊ قدعہ عن الامر: لہکارہکہ مہنعی کردو گتیراہموہ ◊ اقدعہ ولہ: جوینی ناشیرینی پیدا ◊ اقدعہ بلسانہ: بہقسہ بوڑی دا ◊ اقدع القل: قسہی ناشیرین و بیجای ناراستہ کرد ◊ اقدع الشئی: شتہکہی بہخراب و پیس ہاتہبہرجاو ◊ قاذعہ: جوینی ناشیرینی ناراستہ کرد ◊ تقدع: بیڑی ئی کرد، ناخوشی ویست ◊ تقد له بالشر: خوئی بو نامادہکرد بہشہرو زیان ◊ الاقدع من الکلام: قسہی ناشیرین و بیجا ◊ قسہی قوڑو نابہجین ◊ القذیع من الکلام: قسہی ناشیرین و قوڑ ◊ القذیعۃ: جوینی ناشیرین و خراب ◊ القذعات: چنک و پیسای ◊ المذع: ہیجاو زہمکردن بگاتہ ناستی جوین ◊ المذعات: جوینی زور زہق و ناشیرین ◊ القذعیۃ من الاشیاء: شتی ہرو ہوج ◊ نافرمتی کورتمبالاو ہیج و ہوج.

قَدَّ الشئی: شتہکہی ریکخست و جوانی کرد ◊ قَدَّ شِعْرہ: مووہکانی ہہ لٹاجین کورتی کردنہوہ ◊ قَدَّ العوم: خہلکہکہ بہرہوازہ بوون ◊ الاقد من السہام: تریکہ بہری ہہین ◊ شتیک برینہوہکہی راست بین ہیج خواریو خنجیبہکی تیدا نہین ◊ القاذ، القاذۃ: دمگوترئی: (فلان في قتاله مايدع شاذاً ولا قاذاً) فلانکس لہشہردا ہہرجی بیتہبہری دەی پروینئ ◊ القذاذۃ من کل شین: ہہر شتیک ہہ لٹومری و لہشتیکی تر بکہویتہ خواریو و مکوو بہرو پوئی بانندہو شتی وا ◊ القذان: موی سہی لاجانگ ◊ سپیای بالی بانندہ ◊ القذاذۃ: بہری بالی بانندہی و مکوو بازو ہہ لٹوو دوی تاشین و ریکخستنی و مکوو سہرہ تیرو بہکارہینانی لہکہوان دا ◊ گوینچکہی نادمیزادو نہسب ◊ المقد: کوتای پوانی موو لہپشتہ مل (پشتہ سہر) ◊ بناغہی گوینچکہ ◊ المقد والمقدۃ: نامیزیکہ بہری بانندہی پئی ریک دہخرین بوئہومی بکریں بہتیر ◊ المقد من الرجال: پیاوی چوست و چالاک ◊ دہشگوترئی: رچل مقداً: پیاویکہ گرنگی دہدا بہخوڑیکخستن و ہوشاکی.

قَدَّرَ الشئی قَدْرًا: شتہکہی قیزہون کرد.

قَدَّرَ قَدْرًا: شتہکہ چلکن و پیس بوو.

قَدَّرَ الشئی: بہپیس و چلکنی ہاتہ بہرجاو ◊ بیڑی ئی کردموہ لہبہر چلکنی و قیزہونی خوئی ئی پاراست.

قَدَّرَ قَدْرًا: بہمانا (قَدَّرَ) دئی ◊ قَدَّرَ: وای ئی کرد قیزہون بین ◊ اقدَّرہ: بہقیزہون ہاتہ بہرجاو ◊ اقدَّر فلاناً: فلانکسی چارز کرد ◊ تقدَّرہ: بہمانا (قَدَّرَ) دئی ◊ استقدر الشئی: بیڑی لہشتہکہ ہہ لٹسا ◊ القادرۃ: چنک و پیسای ◊ کردموہی

قَذَفَ بِالْحِجْرِ: بهردی پیدا دا، بهردی تی گرت.

قَذَفَ الْبَحْرَ بِمَا فِيهِ: دهریا بههوی شهپولی

بههیزموی ماسی و شتی وای هه‌لدانه دهرموه.

قَذَفَ فُلَانٌ بِقَوْلِهِ: فلانکس بهبی تی ورد بوونهوه

قسهی دهرپه‌راند.

قَذَفَ بِالشَّيْءِ عَلَى فُلَانٍ: شته‌کهی بهفلان دادا،

بهوی کی‌شا ◊ حه‌ق و راستی به به‌تال دا

دهمدین و له‌ناوی دهبا.

قَذَفَ فُلَانًا بِالشَّيْءِ: بهشته‌که فلانکسهی هه‌نگاوت

◊ دمگوتری (قذف بالکذب) به‌روژنی حیساب

کرد دروژنی پال دا ◊ (وقذفه بالمکروه) شتی

ناشیرینی پال دا.

قَذَفَ فُلَانًا فِي الْبَحْرِ: فلانکسهی هه‌لدایه ناو

دهریاوه.

قَذَفَ الْمُحَصَّنَةَ: بوختانی بۆ نافرته داوینپاکه‌که

هه‌لبه‌ست، زیناکردنی پالدا ◊ تهاذفوا بالحجارة:

شهرپه‌ردیان کرد به‌ردیان به‌یه‌کتردا دا ◊

جنیو و قسهی ناشیرینیان به‌یه‌کتر گوت ◊

دمشگوتری: تهاذفت بهم الفلوات: هه‌ریه‌که‌بان

که‌وتنه ولاتو جو‌له‌وانیبه‌که ◊ تهاذف الفرس فی

جریه: نه‌سه‌که له رویشتنی دا په‌له‌ی کرد ◊

الاتذاف (أقذاف القصر): سویمان و بارکونی

باله‌خانه ◊ قاذفة العنابل: هرۆکه‌ی بۆمب

هاوینژ.

القَذَافُ: شتی‌ک پر به‌چنگ بی هه‌لی بگری و

ببهاوینژی ◊ رویشتنی خیراو به‌په‌له ◊

دمشگوتری: (مفازة قذاف) سارایه‌کی دوورو

دریزه ◊ (ناقة قذاف) حوشرتی‌که له رویشتن دا

خۆده‌خاته پی‌ش حوشرتمکانی ترموه ◊ القذاف

والقذافة: نامیری شت فرپندان و شت هاویشتنه

وهکوو قوچه‌قانی و تهنه‌نگو که‌وان و شتی وا ◊

القَذِيئِي: دمگوتری: (بينهم قذيفي) به‌قوچه‌قانی

به‌رد بۆ یه‌کتر دهاوینژن ◊ جنیوی کاربگه‌رو

جهرگپر ◊ القَذْفُ: لایه‌نی شت ◊ شوینی لادان و

که‌وتنه خوارموه ◊ دوور ◊ دمگوتری: (مفازة

قَذْف) و (منزل قَذْف) و (فلاة قذف) ◊ القَذْفُ:

به‌مانا (القَذْفُ) دئ ◊ القَذْفَةُ: به‌مانا (القَذْفُ)

دئ ◊ قُذْفَةُ الجبل: گردو باسک که له کیو به‌رزتر

بی یان لوتکه‌و دوندی کیو ◊ بارکونی باله‌خانه

◊ القَنْوْفُ: دوور ◊ تیریک په‌ری پی‌ونه‌مین ◊

القذيفة: هاومن و هاوینژر ◊ گوله توپ و قومبوله

که‌به‌هوی توپ و هرۆکه‌وه دهاوینژری ◊ جنیوی

ناشیرین ◊ المَقْذَافُ: خوشرو و بازاهاوینژی خیرا.

فَرَسٌ مَقْذَافٌ: نه‌سپیکی خیرا روپه ◊ المَقْذَافُ:

شوینی به‌مه‌تاره جوون ◊ المِقْذَافُ: سه‌وله:

داریکه سه‌رمکه‌ی ته‌خته‌یه‌کی پانی پی‌ومه‌یه

به‌له‌م و که‌له‌کی بی پال پی‌وه دهنری ◊ المِقْذَافُ:

گوشتن و قه‌له‌و ◊ المِقْذَافُ: نامیری شت هه‌لدان و

شت هاویشتن سه‌وله‌ی به‌له‌مه‌وان و که‌له‌که‌وان

◊ المَقْذَافَةُ: به‌مانا (المِقْذَافُ) دئ.

قَذَلَّ فُلَانٌ قَذَلًا: فلانکس له‌حه‌ق لای داو سته‌می

کرد.

قَذَلَّ فِي الْأَمْرِ: گرنگی دا به‌کارمه‌و زوری هه‌ولدا

نهنجام بدری.

قَذَلَّ فُلَانًا: زمبری له‌پشته سه‌ری فلان دا ◊

شوینی که‌وت ◊ ره‌خنه‌ی تی گرت ◊ القَاذِلُ:

که‌له‌شاخ گر ◊ القَاذِلُ: شوینی به‌یه‌که‌گه‌یشتنی

نی‌سقانه‌کانی پشته سه‌ری ناده‌میزادو و‌لا‌خه

به‌رزه ◊ القَذَلَانُ: نه‌ملاو نه‌ولای پشته سه‌ر ◊

قَذَالُ الفرس: نه‌و شوینه‌ی قایشی هه‌وسارمه‌که

له‌دوا ناوچه‌وانیبه‌وه گری دهنری.

قَدَمَ لَهُ مِنَ الْعَطَاءِ قَدَمًا: به خششی بؤ زور کرد.

قَدِمَ مِنَ الْمَاءِ قُدْمَةً وَقَدَمًا: هومه ناویکی خواردموه
 ◊ الْقُدَامُ: بهر فراوان ◊ دهگوتری: (بسر قدام)
 بیریکی ناو زوره.

الْقَدَمُ: به خشندمو سهخی سروشت که سَبِك زور
 به خشنده بئ ◊ الْقُدْمُ: به خشنده مکان، نهو
 مرو فانهی به خشندمن ◊ الْقُدْمَةُ مِنَ الْمَاءِ: هومه
 ناو ◊ الْقَدَمُ مِنَ الْأَبَارِ: بیریک ناوی زوری
 هه بئ.

قَدَى الشَّيْءُ قَدْيًا رَقْدِيًا: شته که چقلو شتی وای
 تیدا بوو.

قَدَّتِ الْعَيْنُ: جاومه که پوشکه کهی دمر دایه دمرهوه ◊
 رِبِبُوْقِي دمر کرد ◊ رِبِبُوْقِي دمر دا ◊ أَقَدْتُ عَيْنَهُ:
 جاوی رِبِبُوْقِي دمر دا پوشکهی دمر کرده دمرهوه
 ◊ قَاذَاهُ: پاداشی دایه وه ◊ قَدَى عَيْنَهُ: پوشکهی
 ناو جاوی دمرهینا ◊ (فَهِيَ مَقْدِيَةٌ) ◊ إِقْدَنِي
 الطَّائِرُ: بالنده که رِبِبُوْقِي له جاو دمر کرد ◊
 الْأَقْدَاءُ مِنَ النَّاسِ: همتیومچه و خویری ◊ الْقَدَى:
 کوی (القذاة) نهو رِبِبُوْقُو و زمر دایه بیه که
 له جاودا پهیدا دمی ◊ دهگوتری: (هو یفضی
 علی القذی) نهو له سر رِبِبُوْقُو جاو لیک دمنی
 ◊ به که سَبِك دهگوتری زه لیلی و ژیر دهمستی
 قَبُولُ بَكَو هه ولی خو رزگار کردن نه دا ◊ الْقَدَى:
 رِبِبُوْقُو و گله ورده که له جاودا کؤدمیته وه و
 رهنگیکی مهیله و زمر دمرهگری ◊ الْقَدَاةُ: نهو
 ناو و خوینه به که حوشر و مهرو بزنی پیش
 بیجو بوون و دوی بیجو بوونیان لیان دیته
 دمر ◊ نهو گله وردمیله یان همرستیکی تر که
 دمه که ویته ناو جاومه یان دمه که ویته ناو و
 شه راب و دؤو شتی شله مهنیه وه ◊ دهگوتری:
 (فلان قذاة فی عین فلان) فلان کهس چقلی جاوی

فَلَانَكَمْ سَه زُورِي رِق لِيِيَه ◊ الْقَدِي: دهگوتری:
 (رجل قَدِي الْعَيْن) پیاویکه جاوی شتی ناموی
 تئ جووه.

قَرَأَ الْكِتَابَ: کتیبه کهی خویندموه و وشه به وشه و
 دیر به دیر سهیری ناو مروکی کتیبه کهی کرد و
 خویندموه تئی روانی و لئی وردبووه.
 قَرَأَ الْآيَةَ مِنَ الْقُرْآنِ: به دمنگ نایه ته کهی
 خویندموه وشه کانی به دم گوتن، جا له ناو
 هورنانه که دا یان له بهر.

قَرَأَ عَلَيْهِ السَّلَامَ: سلاومه کهی بئ گمیاند.

قَرَأَ الشَّيْءَ قَرَاءً وَقَرَأْنَا: شته کهی کؤ کردموه و
 خستیه په نایه که ◊ أَقْرَأَتِ الْمَرْأَةُ: نافرمته که
 کهوته حالتهی عادمته مانگانهی خویمه وه ◊ یان
 له کهیز پاک بووه ◊ أَقْرَأَ الرَّجُلُ: پیاومه که
 دهمتی کرد به خودا بهرستی و تا عمت ◊ أَقْرَأَتِ
 النِّجْمُ: نهمستی رکان نزیکه هه نه اتان یان
 ناو ابون بوون ◊ أَقْرَأَتِ الرِّيحُ: بایه که هه لی
 کرد.

أَقْرَأَ نَلَانًا: فلان کهسی وای کرد بخوینی ◊ (فهر
 مَقْرِي) ◊ دهگوتری: (أَقْرَأَ الْقُرْآنَ) هورنانه کهی
 بیگه یاند (أَقْرَأَ السَّلَامَ) سلاومه کهی بیگه یاند ◊
 قَارَأَهُ مُقَارَأَةً وَقَرَأَ: هاوبهشی کرد له هورنانه
 خویندن دا ◊ قَرَأَ الْمَرْأَةُ: نافرمته کهی به مند کرد
 به مهبهستی جاومروانی پاکبوونه وهی له عادمته
 مانگانهی ◊ إِقْرَأَ الْقُرْآنَ وَالْكِتَابَ: هورنانه یان
 کتیبه کهی خویندموه ◊ تَقْرَأُ: کهوته حالتهی
 خودا بهرستی و نوسوک کردنه وه ◊ إِسْتَقْرَأُ:
 داوای ئی کرد که هورنانهی بؤ بخوینی ◊
 الْإِسْتِقْرَاءُ: لی کؤلینه وه و به دودا چوونی
 جو زنیات و تاکه بؤ گه بیشتن به ناکامی کولی و
 رهها ◊ أَقْرَأُ: (اسم تفضیل) واته: باشتر خوین

القاری: خوداپمرست ◊ موتهنسیک ◊ القرآن: نامهی پمرومردگاره: که به فریشتهی تایبمت دا ناردوویهتی بؤسر پیغه مبهری خوی حمزرمتی موحه ممد (د.خ) که نیستا لهناو دوو بهرگی جیاجیادا نوسراوتمهوه دهخویندریتهوه ◊ جوړی خویندنهوهی هورنان ◊ القراء: حمیز ◊ پاکبوونهوه له حمیز ◊ سهرهوی شیعر ◊ اقراء الشعر: سهرهوی شیعر و بهحری شیعر و جوړمکانی ◊ القراء: کهسیک باش هورنان بخوینتی، هورنان خوینتی باش بنی ◊ القراء: شوینیکه له مزگهوت دا یان نارامگایه که هورنانخویننهکان تییدا کؤد مبنهوه بؤ هورنان خویندن.

قرب السیف قریاً: کیفی بؤ شمشیرمه که دروست کرد ◊ شمشیرمهکی خسته ناو کالانهوه.

قرب الابل: بهشهو حوشرمکانی لیخوپین بؤنهوهی بهیانی زوو بیاناته سهر ناو و ناو بخونهوه.

قرب الثئی قریاً و قریاناً: لهشتهکه نزیك بؤوه ◊ دمستی بؤ بردو خهریکی بوو ◊ بؤ تشدیدو زیدمړوی له نههی کردن لهشتیک.

قرب الثئی قرابة قریاً: شتهکه نزیك بؤوه، (فهر قریب) ◊ اقربت الحامل: نافرمته سک پرکه نزیك کاتی مندالوون بؤوه ◊ اقرب الدمل: دومه له که خمریکه بگاو بتهقی ◊ اقرب المستی الإنس: ناوگیرمه که گؤزه کهی نزیك پریوون کردهوه ◊ اقرب فلاناً قریاً: کالانه شمشیری بؤ فلان دروست کرد.

اقرب السیف والسکین: کیفی بؤ شمشیرمه که کیرده که دروست کرد، یان خستیه ناو کیفو کالانهوه ◊ قارب الإنس: کونده ناومکه نزیکه

پری لهناو ◊ قارب فلان فی امره: فلانکس له کارمکانیدا میانه پو بوو ◊ قارب الخطر: همنگاو مکانی نزیك کردنهوه ◊ قارب فلان فلاناً: فلانکس گفت وگوئی جوانی له گهل فلاندا کرد ◊ فلانکس پراو بؤ جوونی له گهل فلاندا کرد ◊ قارب فلان: فلانکس که له کهی نازاری بوو ◊ دمستی خسته سهر که له کهی ◊ قارب الفرس: نه سپه که بازیکی هیواشی هاویشته ◊ یان به هیواشی همنگاو دمنی ◊ قارب الثئی: شته کهی نزیك کردهوه ◊ قارب القریان: هوربانیبیه کهی پیشکهش کرد ◊ قارب قریاً: کوند مئاوی دروست کرد ◊ اقرب اللوم: خه لکه که همندیکیان له همندیکیان نزیك بوونهوه ◊ اقرب الرعد: وادمکه نزیك بؤوه ◊ دمگوتری: (اقرب منه) لئی نزیك بؤوه ◊ تقارباً: ههریک لهو دووانه نزیك بوونهوه ◊ تقارب الزئج: کشت وکاله که نزیکه بی بگا ◊ تقارب الرعد: کاته که نزیك بؤوه.

تقرب الیه: ههولی دا لئی نزیك بیتهوه ◊ دمشگوتری: (تقرب الی الله بالأعمال الصالحة) ههولی دا به کردهوی چاک له خودا نزیك بیتهوه ◊ استقریه: به نزیکی دانا ◊ هیوای خواست نزیك بنی ◊ الثقریات: دمشگوتری: (ظهرت تقریات الماء) نیشانهی همبوونی ناو دمرکهوت ◊ بیره لکه و کارنزه که دهمگاته بهرده وردهو جوړه زبخیک بؤی دمرده کهوئی که نزیکه بگاته ناو ◊ القارب: به له می به له می کیشته به له می که له درنژومیه له سهر شیومی به له می ناو ناو ◊ القراب: کیفو کالانی شمشیرو کیردو شتی وا ◊ تورمه که و جوړه جانتا و هم بیانیه که موسافیر همندی پیداوستی خوی تییدا هه لدمگری ◊ القراب:

نزیک ◊ دمگوترئ: (ماهر بعالم ولا قراب عالم) نهمزانیه نه له‌زانیایش نزیکه ◊ القَرَابَةُ: خزمایه‌تی نزیک لیک نزیکی له خزمایه‌تی دا ◊ القَرَابَةُ: نه‌وهی به‌شهو حوشر به‌رئ بۆنه‌وهی به‌مانی زوو بیانبا بۆسهر ناو ◊ القَرَابَةُ: به‌مانا (القَرَابُ) دئ ◊ القُرْبُ: نزیکی ◊ خزمایه‌تی ◊ دمگوترئ: (ببئ وینه قُرْب) ◊ خالیگه‌و که‌له‌که ◊ القُرْبُ: به‌مانا (القَرَابَةُ) دئ ◊ بی‌ری ناو نزیک ◊ نه‌و شه‌وهی له‌سهر ناو ده‌میننه‌وه تابه‌مانی ◊ القُرْبُ: خزمایه‌تی ◊ القُرْبَانُ: همرشتیک خۆی پئ له‌خودا نزیک بگریته‌وه ◊ جا قوربان‌ی و شتی واییان کرده‌وهی چاکه بئ ◊ پی‌اوی هاو‌نشین و نزیک له‌پاشا ◊ القُرْبَةُ: خزمایه‌تی، لیک نزیکی له‌خزمایه‌تی دا ◊ دمگوترئ: (ببئ وینه قُرْبَةُ) همرشتیک خۆی پئ له‌خودا نزیک بکه‌پته‌وه له‌قوربان‌ی و خیرو چاکه ◊ القُرْبَةُ: کوندمو دیمکه ◊ زهر‌فیکه له پیست دروست ده‌کری به‌م جوړه لایه‌کی دمدورئ و ناوی تیدمکری ◊ القَرِيبُ: نزیک له‌روی مه‌کان و شوینه‌وه یان له‌روی میژوووه‌وه یان له‌روی بنه‌جه‌و نژاده‌وه ◊ هه‌روا ناوه بۆ به‌حریک له‌شعیری فارسی کیشه‌که‌ی (مفاعیلن مفاعیلن فاعلاتن) ◊ القَرِيبَةُ: خاومنی خزمایه‌تی یان نزیکی له‌شتی تردا ◊ القَرِيبُ: ناویک نه‌ومنده زور بئ به‌ری نه‌گری ◊ المتقارب من الرجال: پی‌اوی کورته‌ببالا ◊ به‌حریکه له‌به‌حری شیعیر کیشه‌که‌ی هه‌شت جار (مفعولن) ◊ المتقاربُ: مامناومندی له‌نیوان باش و خراب ◊ القُرْبُ: رینگه‌ی کورت ◊ شه‌وره‌و ◊ پویشتنی شه‌و ◊ القُرْبَةُ: به‌مانا (القَرَابَةُ) دی ◊ رینگای کورت ◊ یان رینگای کورت که‌ده‌متگه‌به‌نئ به‌رینگای دریز ◊ خانو ئوتیل بۆنه‌وهی ریبوار پشوی تیدا بدن

المُقَرَّبَةُ: نه‌سب یان حوشر و ولاحی تر که‌کاتی نه‌ومیان هاتبئ بۆ سواری به‌کار به‌ئیندرین ◊ ولاحه به‌مرزه خو‌شه‌ویست بئ ناخورو له‌ومرو ئالیکی لئ نزیک بگریته‌وه ◊ المقَرَّبَاتُ: به‌مانا (التقَرَّبَاتُ) دئ ◊ القَرِيسُ: هه‌پوچکی زین، هه‌پوچکی پیشه‌وه‌و دواوه.

قَرَّتَ الدَّمُ قَرَّتًا: خوینه‌که وشک بۆوه ◊ دمگوترئ: قَرَّتَ الظَّفِرُ: خوین له‌زیر نینۆکه‌کان کۆبۆوه و شک بوو.

قَرَّتَ الرجلُ: بی‌اومکه بی‌ده‌نگ بوو.

قَرَّتَ الرجلُ قَرَّتًا: بی‌اومکه دم‌و‌چاوی گۆرا له‌خه‌فه‌تان یان به‌مه‌وی په‌وه ◊ القَرَّتُ: شتی به‌ستوی سبب ◊ قَرَّهَ الأمرُ أَرَّ الغمُّ قَرَّتًا: کارمه‌که نارمه‌متی کردو و مزعی تیک دا.

قَرَّهَ قَرَّتًا: ماندووی کرد ◊ قَرَّهَهُ قَرَّتًا: برینداری کرد.

قَرِحَ فلاناً بالحق: به‌حه‌ق و عه‌داله‌متخو‌ازی پی‌شوازی له فلانکه‌س کرد.

قَرِحَ قَرِحًا: جه‌ند برین و روشاویکی بی‌وه دمرکه‌وت.

قَرِحَ الحیران: گیانله‌به‌ره‌که به‌له‌ی سبب بچکۆله به‌ناو‌چا‌ونیبیه‌وه دمرکه‌وت.

قَرِحَ للشَّيْنِ: خه‌می بۆ خوارد ◊ اقَرِحَ فلان: فلانکه‌س دم‌و‌چاوی زبیکه‌و نا‌ولاوی بوو ◊ قَارِحَةٌ: به‌رمنگاری بۆوه ◊ رو‌به‌روی وه‌ستا ◊ قَرِحَ الشَّجَرُ: دره‌خته‌که پۆخ و‌چرو‌کانی دمرکه‌وتن ◊ قَرِحَ سَنَ الصَّغِيرِ: ددانی منداله‌که خه‌ریکه دمرکه‌ون ◊ قَرِحَ الجِسمِ: جه‌سته‌که‌ی بریندار کرد ◊ قَرِحَ الرَّسْمِ: شوینی کوتانی خاله‌کانی جه‌سته‌ی به‌ده‌رزی هازنیه‌وه ◊ اقَرِحَ بِسْرًا:

خوارموی دا ◊ القَرْمَةُ من كل شيء: سهرمتاو
 نؤبهرمی شت ◊ دهگوترئ: (شربتُ قَرِيحةِ البئر):
 نؤبهرمی ناوی بیرمکه م خواردموه یه کم مجار
 که ناوی بیرمکه یان دهرهینا من لیم خواردموه ◊
 القَرْمَةُ من الإنسان: سروشتو تمبیعمتی مروؤف
 نهو سروشتو فیرتمتی له سمری دروستکراوه ◊
 مهلهکه و خودا دادیکه شاده میزاد بههوی نهو
 مهوه یبهوه دمتوانئ رای په سهند دهر بیړئ و
 قسه ی جوان و ناوازه بلئ و شتی نایاب دهر بیړئ.
 قَرَدَ المالُ قَرْدًا: مالَهکە ی که سب کردو کوی کردموه
 ◊ دهگوترئ: (قَرَدٌ لِمَالِهِ) مالٌ و سامانی بوؤ
 خیزانی کؤ کردموه.
 قَرَدَ البعيرُ قَرْدًا: حوشره که نه سپئی زؤر بوون.
 قَرَدَ الشَّمْرُ والصرف: موو خوربیه که گرژ بوو
 گری گری و وستاو که میئی به همراخه کانیه وه زؤر
 بوو.
 قَرَدَ الأديمُ: پیسته که داوشاو داپزی.
 قَرَدَ نَـلَانٌ: فلانکەس بههوی زمانگیران و
 ماندوبوونه وه بن دمنگ بوو.
 قَرَدَ لِسَانُ فلان: زمانی فلان په وان نه بوو توری و
 پرته پرتی پیوه دیار بوو ◊ قَرَدَتِ أَسنانه:
 ددانه کانی بچوک بوونه وه که میک له بوکه کان
 جیابوونه وه ◊ أقرَدَ البعيرُ رفسره: حوشره که
 نه سپئ حوشرتی زؤر بوون ◊ أقرَدَ فلان:
 فلانکەس بی دمنگ بوو خوئی به مردوو نیشان دا
 ◊ زمانی گیراو بی دمنگ بوو ◊ أقرَدَ الى فلان:
 زه لیل و ملکه چی فلانکەس بوو ◊ قَرَدَ فلان:
 فلانکەس زه لیل و ملکه ج بوو ◊ قَرَدَ البعيرُ:
 نه سپئی ناو جهسته ی حوشرمکه ی دهرهینا ◊
 قَرَدَ فلاناً: بمنهرم و نیانی فیلی له فلانکەس
 کرد.

بیرمکه ی هه لکه مند له شوینتیک بیری لی
 هه نه که ندرابوو ◊ إقترح الأمر: کارمکه ی داهینا،
 هینایه کؤزی ◊ إقترح الكلام: به نیرتیجالی و
 سهر پیئی هسه کانی کرد ◊ إقترح الشيء:
 شته که ی هه لیزارد ◊ دهگوترئ: إقترح عليه
 صوت كذا وكذا: له جیاتی نهو دمنگی فلان و
 فلانی هه لیزارد ◊ إقترح الرأي: راو بوؤ چو نیکی
 خوئی ناماد مگرد بوئه وه ی بیخاته بمر باس و
 نیکیؤ لینه وه ◊ تَقَرَّحَ الجسدُ: جهسته که زیبکه و
 دومه ل و ناوله ی تیدا دهرکه وتن ◊ تَقَرَّحَ فلان
 للأمر: فلانکەس روبهروی کارمکه بووه ◊
 الإقتراح: فیکرمو بیروکه ناماده دهگوترئ و
 شیدمگریته وه و دهخریته سهر میزی باس و
 نیکیؤ لینه وه و بیبار له سهردان ◊ القارحُ من ذي
 الحافر: نهومیه و لاخ و نازه لکه پینج سال ته و او
 بکاو ددانی په نا ددانی چوارینه ی که وتبی و
 له شوینی نهو که لیه ی تر روابئ ◊ به کوردی
 پییان دهگوترئ: (شيله) ◊ هدرکه سیک
 گوئدریزیک یان هیسترو شتی وا مامه نه بکا
 ده می و لاخه که هه لده بچرئ دهر وانی ناخوؤ
 شیله ی که وتوو یان نا ◊ القراحُ من كل الشيء:
 پالفته ◊ دهگوترئ: (ماء قراح) ناوی صاف ◊
 زهویبه که ناماد می بی کشت و کال و هیج بینا و
 باله خانه یه کی تیدا نه بی ◊ القرحُ: برین ◊
 گروئی پیه که توشی بیچوه نازه ل ده بی ◊ القرحَةُ:
 زیبکه و دومه ل کاتی دهگنه نه وه ی بگهن و
 ناوه میان بیته کیتم و زوخاو ◊ (ذو القرح)
 نازناوی (إمرأ القيس) بووه ◊ اللرحَةُ: به مانا
 (القرحَةُ) دئ ◊ سپیای پیه که به نه ندازمی
 دیره میک یان بچوگر ته بنا و چاوانی نه سپه وه
 دمی ◊ القريح: بریندار ◊ ناوی صاف و بی گهرد
 ◊ قريح السحابة: ناوی باران له کاتی هاتنه

تَقَرَّدَ الشَّعْرُ رَمَحاً: مووی گرزبوون و تیک هالا ◊
 تَقَرَّدَ الدَّقِيقُ رَمَحاً: ناردمکه لهناو ناومکه کَلَوُ کَلَوُ
 بوو ◊ همر لهم مانایمه‌دایه که عومهری کوری
 خه‌تتاب دهمرموی: (ذری الدقیق وأنا أحرك لئلا
 يتقرّد) تَوَاز لَمَنَارِدْمَكِه بَيْنَه لَه‌نَاو نَاوْمَكِه‌دَا مَن
 تَنِيكِي هَه‌لَدَمَدَم بَوْنَه‌وَي كَلَوُكَلَوُ نَه‌وَمَسْتَن ◊
 الْقَرَادُ: جَوْرَه نَه‌سَبِيَه‌مَكِه قَاجِي زَوْرِي هَه‌ن
 لَه‌نَاو كَوْنَك مَوِي نَازَه‌ل و پَه‌رَوِپُوْلِي بَالْتَدَمَدَا
 دَمَزِي ◊ گَوِي مَه‌مَك ◊ الْقِرْدُ: مَه‌مِيْمُون ◊
 نَزِيكْتَرِيْن گِيَاْنَه‌لَبَه‌ر كِه دَه‌شَوِبَهِيْتَه مَرُوْفُ ◊
 الْقَرْدُ: نَه‌و كِه‌مِيْل و خَشْت و خَوْن و گَه‌نَدَه مَوَمِيَه
 كِه لَه‌كُوْنَك و خَوْرِي هَه‌لَدَمَوْمَرِي ◊ لَقَه
 دَارخَوْرِمَا كِه تَوِيكَلِي لِي دَارِنْدَرَايِي ◊ الْقَرَادُ:
 نَه‌سَبِي و مَوْرَانَه كِه‌لَمَنَارِدُو چَه‌نَد جَوْرَه
 خَوَارِدِنِيك و دَارِدَا بَه‌دِي دَه‌كِرِي و هَه‌رَوَا لَه
 خَوْرِي و شْتِي وَايَش دَا دَه‌بِي: الْقِرْدُ: بِيَدَمَنگُو
 زِيَرَدَه‌سْتَه ◊ قَرْدُ فُلَان: فُلَانكَه‌س زَه‌لِيل و مَلَكَه‌ج
 بُوو ◊ خَوِي بَجُوك كِرَدَمُوَه ◊ اِقْرِنْدَح الرِّجْلُ:
 پِيَاوَكِه خَوِي نَامَادَه كِرَد بُو شَمَر ◊ اِقْرِنْدَح
 لِفُلَان: دَه‌سْتَرِيْزِي كِرَدَه سَمَر فُلَان ◊ الْقُرْدُحَةُ:
 نَه‌و پَارچَه سِيْگُوْشَه‌بِه‌مِيَه كِه‌لَه غَوْضَرُوْفِي
 هَوْرگ دَا دَه‌رَدَمَكَه‌وِي پِيِي دَه‌گَوْتَرِي سِيُوِي نَادَم
 ◊ الْقُرْدُوْحُ: مَه‌مِيْمُونِي گَه‌وَرَمُو زَه‌لَام ◊ الْقُرْدُ:
 زَه‌وِيَه‌كِي تَه‌خَت و پَتَه‌و و بَه‌رَزَه ◊ الْقُرْدُوْدُ:
 بَه‌مَانَا (الْقُرْدُوْدُ) دِي ◊ الْقُرْدُوْدَةُ: فَه‌قَه‌رَه ◊
 سَه‌رَانَسَه‌رِي كِيُو ◊ الْقُرْدِيْدَةُ مَن الرِّجَال: پِيَاوِي
 قَه‌سَه تَوْنَدُو قَه‌سَه پَرْمَانَاو بَه‌بِيْز ◊ شِيُوَه‌لِي
 نَاوَه‌دِي پَشْت ◊ الْقُرْدُوْحُ: جَوْرَه نَه‌سَبِيَه‌مَكِه لَه
 جَه‌سْتَه‌ي حَوْشَتَرُو مَرِيْشَك دَا پَه‌يِدَا دَه‌بِي ◊
 تَاكَه‌كَه‌ي (فِرْدَعَةُ) ◊ الْقُرْدُوْحُ: مِيْرَوَه‌ي بَجُوكُوْلَه.
 قَرَّ قَرِيْرًا: بَالْتَدَمَكِه قَه‌رِيَانِي، كِه‌وَكِه قَاسپَانْدِي ◊
 قَرَّتْ الْحَيْئَةُ: مَارْمَكِه فِهِيْشَكَاْنْدِي.

قَرَّ عَلَيْهِ الْمَاءُ قَرِيْرًا: نَاوِي بَه‌سَه‌رْدَا هَه‌لَرِپَشْت.
 قَرَّ الْيَوْمَ قَرًا: نَه‌مَرِپُو سَارِد بُوو.
 قَرَّ بِالْمَكَانِ قَرًا وَقَرَارًا وَقَرِيْرًا: لَه‌شَوِيْنَه‌كِه نِهِيْشْتَه‌جِي
 بُوو، دَامَه‌زَرَا ◊ دَه‌گَوْتَرِي: (قَرَّرْتُ فِيْ هَذَا الْمَكَانِ
 طَوِيْلًا) زَوْر لَه‌م شَوِيْنَه‌دَا مَامَه‌وَه.
 قَرَّ الْيَوْمَ قَرًا: نَه‌مَرِپُو زَوْر سَارِد بُوو ◊ قَرَّتْ عَيْنُهُ:
 چَاوِي فَيْنَكَايِي هَات ◊ اَقْرُّ: كِه‌وَتَه نَاو سَه‌رْمَاو
 سَوْنَه‌وَه ◊ دَامَه‌زَرَاو مَلَكَه‌ج بُوو ◊ اَقْرُّ بِالْحَقِّ: دَانِي
 نَا بَه‌حَق و رِاسْتِي دَا ◊ دَه‌شَوِيْنَه‌كِه: اَقْرُّ بِالذَّنْبِ
 عَلِي نَفْسِه: دَانِي بَه‌تَاوَانَه‌كَاْنِي خَوِي دَا نَا ◊ اَقْرُّ
 الشَّيْئِيْنِ فِي الْمَكَانِ: شْتَه‌كَه‌ي لَه شَوِيْنَه‌كِه
 چَه‌سپَانْد ◊ اَقْرُّ الْعَامِلِ عَلَي الْعَمَلِ: لَه‌كَارِي
 كَرِيْكَارْمَكِه پَازِي بُوو لَه‌سَه‌ر كَارْمَكَه‌ي
 سَه‌فَامَكِرِي كِرَد ◊ اَقْرُّ الرَّأْيِ: بَه‌رِپَه‌كِه پَازِي
 بُوو پَه‌سَه‌نْدِي كِرَد ◊ اَقْرُّ اِلَه عَيْنُهُ: خَوْدَا چَاوِي
 پِيْدَاو پَازِي كِرَد ◊ قَارَةٌ: لَه‌گَه‌لِي دَا هَه‌لِي كِرَدُو
 دَامَه‌زَرَا ◊ دَه‌گَوْتَرِي: (أَنَا لَا أَقَارُكَ عَلَي مَأْنَتِ
 عَلَيْهِ) مَن لَه‌گَه‌ل تَوْدَا هَاوِرَا نِيْم، لَه‌گَه‌ل بِيْرُو
 بُوچُونِي تَوْدَا هَه‌لَنَاكَه‌م ◊ لَه‌حَه‌دِيْسِدَا هَاتُووه
 دَه‌فَه‌رَمُوِي: (قَارَرَا الصَّلَاةَ) لَه‌نَوِيْزْدَا نَارَام
 بَغْرِن و جَم‌وَجُوْلِي نَه‌شِيَاوِي تِيْدَا مَه‌كَه‌ن ◊ قَرَّرَ
 الشَّيْئِيْنِ فِي الْمَكَانِ: شْتَه‌كَه‌ي لَه شَوِيْنَه‌كِه‌دَا
 چَه‌سپَانْد ◊ قَرَّرَ الشَّيْئِيْنِ فِي عِلْمِه: شْتَه‌كَه‌ي
 لَه‌شَوِيْنِي خَوِي هِيْشْتَه‌وَه ◊ دَه‌شَوِيْنَه‌كِه: (قَرَّرَ
 الطَّائِرَ فِي وَكْرَه) بَالْتَدَمَكَه‌ي لَه هِيْلَانَه‌كِه‌دَا
 دَامَه‌زَرَانْد ◊ (قَرَّرَ الْعَامِلَ عَلَي عَمَلِه)
 كَرِيْكَارْمَكَه‌ي لَه‌سَه‌ر نِيْشَه‌كِه چَه‌سپَانْدُو
 چِيْگِرِي كِرَد ◊ قَرَّرَ فُلَانًا بِالذَّنْبِ: فُلَانكَه‌سِي
 هَه‌لَنَاو وَاي لِي كِرَد دَان بَه‌تَاوَانَه‌كَه‌ي دَا بِنِي ◊
 دَه‌گَوْتَرِي: (قَرَّرَ فُلَانًا عَلَي الْحَقِّ) فُلَانكَه‌سِي وَاي
 كِرَد دَان بَه‌حَق دَا بِنِي و مَلَكَه‌جِي خَوِي

رابگه يهني ۵ قَرَزْتُ عنده اَجْبَرَ حتى اِسْتَقْرُ: دوی نهومی لیکولینهوم لههوالهکهدا کردو بوم رون کردهوه ههوالهکه چهسپا لای ۵ قَرَزُ الْمَسْأَلَةَ: مهسهلهکهی رونکردمووه چهسپاندى ۵ اِقْتَرُ الشَّيْئُ: شتهکه لای جیگیر بوو ۵ اِقْتَرُ فُلَانُ: فلانکس بهناوی سارد خوی شت ۵ اِقْتَرُ الْقِنْرُ: لهمنجهلهکهدا شتی گولانند تا بنکی منجهلهکه بنکری پیوه نووسا ۵ اِقْتَرُ الْقِرَّةُ: بنکری کرد به پیخورو نانی بی خوارد ۵ تَقَارَ فِي الْمَكَانِ: لهشوپنهکه جیگیر بوو ۵ دمگوتری: (فلان مایقارَ بکمان) فلانکس لهشوپنیک جیگیر نابین و هردمهه وا لهشوپنیک ۵ تَقَرَّرَ الْأَمْرُ: کارمکه چهسپاو جیگیر بوو ۵ تَقَرَّرَ الرَّأْيُ: رایهکه چهسپاو برپاری لهسهر درا ۵ تَقَرَّرَ الْحُكْمُ: حوکمهکه چهسپاو نیمزا کرا ۵ اِسْتَقَرَّ بِالْمَكَانِ: له شوپنهکه جیگیربوو داسهکنا ۵ الْقَارُ: چهسپاو جیگیر بوو ۵ الْقَارَةُ: کیشومر بهشینک لهو پینج بهشانهی: که وشکانی زهویبان بهسهردا دابهش کراوه ومکوو کیشومری ناسیا - نهفریقا - نهوروپا - نهامریکا - نوستورالیا ۵ همروا ناوه بؤ ولاتیکی دهشتای فراوان ومکوو دهشتی سیلفانی- دهشتی قهراج- دهشتی شارموزور.

القاروره: قاپو قاجاغ کهلهشوشه دروستکراپن یان قاپی شوشه که شلهمهنی و عمترو شتی وایان تیدا ههلبگیری ۵ بهشینوهی مهجازو شوبهانندن بهنافرمتیش دمگوتری: (قاروره) ومکوو لهحمدیسدا هاتووو دهفهرموی: (رفقاً بالقراری) لهگهل نافرمتان دا هیدی و هیمن بن ۵ الْقَرَارُ: شوپنی نزمایی و زهلاکو که ناوی بهرزایی نهملاو نهولای تیدا کۆدمبیتهوه ۵ برپارو حوکم که کاربهدهست واژوی دکاو دمپرویهنی

۵ نهغمهوه ههوایهکی موسیقایه لهکوتایی ههموو بهشینک لهبهشهکانی لهحن دا بهپیرهو دمکری ۵ الْقَرَارَةُ: ناوی سارد که دمکریته منجهلی لهگون هاتوو بۆنهومی نهسوتن ۵ شوپنی چالایی کهلهههموو لایهکی دموروبهیرییهوه ناومکهی بؤ دهچی و تییدا کۆدمبیتهوه ۵ باغچهو باخی نزمایی ۵ الْقَرَارَةُ: بنکر نهو چیشتو شتهی بهبنکی منجهلهوه دنوسن ۵ الْقَرُّ: سهرما ۵ شتی سارد لهههر جۆریک بی ۵ یوم الْقَرُّ: رۆزی دوارۆزی سهر برینی گوشتییبه ۵ چونکه خهلهکه لهو رۆژهدا لهمینا یان لهمنزلی خویان دا دهحهسیتنهوهو قهرار دمگرن ۵ همروا ناوه بؤ کهزاوه ۵ الْقَرُّ: سهرما ۵ دمگوتری: (وقعت بقر) کهوتمه ناو سهرماوه، کمتمه ناوجهرگهی سهرماوه ۵ الْقَرَّةُ: سهرما ۵ دمگوتری: (ليلة قرة) شهویکی سارده ۵ اصابتهم قرة: سهرما لینی داون ۵ همرجۆزه لهرزو سهرمایهک تووشی نادمیزاد بی ۵ الْقَرَّةُ: همرشتیک جاو پیی خووش بی و فینکایی جاوبی ۵ دمگوتری: (هو قرة العين) نهو هوی فینکایی جاوه ۵ یان دمگوتری: (هو لي قرة من العيش) نهو له گوزمرانی خووش دابهو زیانی نهرمو نۆله ۵ بنکری بنکی منجهل ۵ قرة العين: رومکیکی ناوییهو تهمهنرپژه لهدهم جۆگاو شوپنی ناودراودا دمروئ گهلاکهی سههوزمو دهخوری ومکوو نهسپیناخو کهرموزو شتی وا ۵ الْقَرِيذُ: ناوی سارد که بؤ خووشۆردن بهکارین ۵ فرمیسکی سارد کهلههکاتی خووشی دا دمپزیندرین ۵ نافرمتیک که پیوپست نهکا کل لهچاو بنن ۵ الْمُسْتَقَرُّ: چهسپانندن و بهردموام بوون ۵ دمگوتری: (لكل نأ مُستقر) بؤ ههموو ههوالیک ناکام و سهرمنجامیک همیه ۵ (صار

◊ قَرَسُ الشَّيْءِ: زیدمروی کرد لهساردکردنی شتهکه ◊ دهگوترئ: (قَرَسَ الْمَاءَ فِي الْإِنَاءِ) ناومگی لهقابهکدا زور سارد کردو گهباندیبه ناستی بهستن ◊ القارسُ: سرماى کوشندمو زور سارد ◊ دهگوترئ: (أَصْبَحَ الْمَاءُ قَارِسًا) ناومگی زیاد لهئندازه ساردبوو ◊ القرسُ: سرماى زور بهسیدمت ◊ دهگوترئ: (لَيْلَةُ ذَاتِ قَرَسٍ) شهونکی زور سارد ◊ سهرامو سوئل و سههؤل بهندان ◊ القرسُ: شتی بهستو و بووبهسههؤل ◊ سهرامى توندو کوشنده ◊ القريس: دهگوترئ: (أَصْبَحَ الْمَاءُ قَرِيسًا) ناومگی بهستی بوو بهسههؤل ◊ خواردنی بهسههؤل بوو بهسرما بهستوو ◊ دهگوترئ: (سَمَكٌ قَرِيسٌ) ماسیهکی کولاو یان برزاو یان بههوی سهراموه رهق کراوه بووه بهسههؤل بهستو.

قَرَشٌ الشَّيْءِ قَرَشًا: شتهکهى ئیرمو لهوى کؤکردموه و خستیه سمر يهک ◊ دهگوترئ: (قَرَشَ لِعِيَالِهِ) کاسی بو مال و مندالی خوئى کرد.

قَرَشٌ مِنَ الطَّعَامِ: کهمیکی لهخواردنهکه دستکهوت.

قَرَشٌ فِي مَعِيشَتِهِ: زيانی تهنگو گوزمرانی ناخوئش بوو.

قَرَشٌ قَرَشًا وَقَرَشَةً: روخسارى دامالدرآ لهبهر زور سورمفلی ◊ اقرشت الشجة: نيسقانهکهى درز پئبرد وهلى وردوخاشى نهکرد. ◊ اقرش فلان بفلان: فلانکس فيتنهى کردو چرنوکى لهفلانکس گرت ◊ عميبو عارهکانى پئ گوتن ◊ قَرَشٌ بَيْنَ الْقَوْمِ: نيوانى خهئکهکهى وروژاندو فيتنهى لهناويان بهريا کرد ◊ قَرَشٌ لِعِيَالِهِ: کاسی بو مال و مندالی خوئى کرد ◊ قَرَشٌ فَلَانًا: فلانکسى بهقورپيشى لههئهم دا ◊ اقترش

الامر الى مستقره) کارمه کهيشته ناکامو جئگير بوو ◊ القرسُ: شوئنى نارامگرتن و جئگيربوون ◊ دهگوترئ: (أَذْكُرْنِي فِي الْمَقَارِ الْمُقَدَّسَةِ) له شوئنهپروژمکان دا يادم بکهو بيرت نهجم ◊ شوئنيك نادميزاد بيکاته شوئنى نيشتهجئ بوونى خوئى ◊ القرسُ: نهندامى ليژنهيهکه کهليژنهکه رونکردنهوهى راي ليژنهکه بهو دهسپرن ◊ القرسُ: (أَمْرٌ مُقَرَّرٌ) کاريکی جهسپاو و پروا پئ کراو ◊ فهرامانيك واژو کرايئ لهلايمن کهسيکهوه روخصهتى نهو واژوکردنهى ههبن ◊ لهبواری فوتابخانهو خوئندکارموه کؤمهله سهرمباس و زانباريهکن پئويسته فوتابى لهماوميهکی دياریکراو دا بيانخوئنى و فيريان ببن ◊ القرسُ: ههوزى بجوک کهناوى تيدا کؤبيتهوه ◊ المقرور: دهگوترئ: (بوم مقرور) پؤؤيکی ساردو سهراميه ◊ (رجل مقرور) پياويکه سهراما ليى داوه ◊ قَرَسَهُ الْبَرْدُ قَرَسًا: سهراما تينى بو هئنا ◊ دهستو قاجى جواندون.

قَرَسَ الْمَاءَ: ناومگی زور سارد کرد.

قَرَسَ الْبَرْدُ قَرَسًا: سهراما توندبوو تينى هئنا.

قَرَسَ الْإِنْسَانَ: نادميزادهکه سهراما ليى دا دهستو قاجى چون و لهجم وچؤل کهوتن و نهبتوانى کاريکا ◊ دهگوترئ: (قَرَسَتْ أَصَابِعُهُ) دهستو پهنجهى چون و کاريان پئ ناکرئ ◊ اقرس العرد: دارو شورک و نهامهکان وشک بوون و بههوى سهراموه تهراپيان تيدا نهماوه ◊ اقرس البرد أصابعه: سهراما دهستوپلى جواندن و جم و جوليان پئ ناکرئ ◊ دهگوترئ: (أَقْرَسَهُ الْبَرْدُ) سهراما دهستو پهنجهى جواندن و هيچى پئ ناکرئ ◊ اقرس الماء: ناومگی زور سارد کرد

لهكارو باریك كه په یومندی بهنوموه نیه ◊
 پیاوی سمر زل ◊ القرش: بههیز ◊ جوړه
 په نړیکه چهوری کهمهو وشکه ◊ القرقه: سالی
 گرانی و قات و قری ◊ القرشب من الرجال: پیاوی
 زور خور ◊ قرصه قرصاً: نهفورچکی لی گرت ◊
 قرصه البرغوث: میثوله گهستی ◊ قرصته الحیه:
 مار پیوهی دا، گهستی ◊ قرص العجین:
 هه ویرمهکی ههنگوتک ههنگوتک کرد.

قرص الرجل: پیاوکه بهردوام بوو لهسهر
 نهفرین کردن و باسکردنی پاشمله به خراپه ◊
 قرصه: هه ریه که لهوانه نه زیهتی نهوی تری دا
 به زویان و تانهو تمشه لکیدان ◊ دهگوتری:
 (کان بینهما مقارصات) ◊ قرص: بوزیدرؤیی
 له مانای (قرص) دی ◊ قرص العجین: هه ویرمهکی
 کرده ههنگوتک ههنگوتک ◊ قرص الماء: ناوهمکی
 نهومنده ساردکرد زویان بته زینت ◊ تقارصا:
 نهو دووانه هه ریه که یان به هسهی ناخوش پیک
 گوتن نه زیهتی نهوی تری دا ◊ القارص: دوی
 ترش و ماستی ترش که زویان بگه زئ ◊
 دمعبایه که و مگوو میثوله دهگه زئ ◊ القارصه:
 جنیو و هسهی ناشیرین که دهر وونی بهرامیهر
 نازار بدا ◊ القارصیا: دره ختیکی بهرداره له
 پیړی (الوردیه) په له ولاتی میصر پیی دهگوتری
 بهر هوقی وشک بوو ◊ له ولاتی شام پیی
 دهگوتری قوخه وشکه ◊ القارص: دهگوتری:
 (لجام قرص) لغاویکه نازاری و لاخه که دها ◊
 القارص: روه کیکه دمشوبه یته روه کی جیر جیر.
 دریزدین و گوتیک زمردی هه یه تفتی و
 تیژیکی تیدایه و مگوو تفتی جیر جیر، بهره
 دنکیکی وردو سووری هه یه حیوانات چه زی
 له خواردنیه تی ◊ هه روا ناوه بو روه کیک
 گیایی له پیړی (القارصیه) چقلیکی زور باریکی

لاهلہ: مال و سامانی بو مال و مندالی خوئی
 کوکردهوه ◊ إقرش الرماح: ربه کانی لیک
 خشاندن و دنگیان لی هات ◊ إقرش فلان بفلان:
 فلانکهس هیتنه پی بو فلان کردو ویستی زیانی
 پی بگه یه نی ◊ تقارش القوم: خه لکه که کهوتنه
 ویزه یه کتری و لیکیان دا ◊ تقارشت الرماح:
 ربه کانی لیک خشان دنگیان لی هات ◊ تقرش
 القوم: خه لکه که کو بوونه وه ◊ تقرش فلان فی
 معیشته: فلانکهس گوزمرانی تنگ بوو ◊ تقرش
 لاهله و عیاله: مال و سامانی بو خیزان و مندالی
 کوکردهوه ◊ تقرش الرجل: پیاوکه خوئی
 بهفورمیشی حیساب کرد ◊ خوئی شوبه اند
 بهفورمیشی به کانه وه ◊ خوئی له کارو پیشه ی
 په ستو نزم به دوور گرت.

تقرش الرماح: ربه کانی لیک خشان و دنگیان هات
 ◊ تقرش المال والمتاع: مال و کالی کوکردهوه ◊
 تقرش الشئ: شته که یه که بهر گرت ◊
 القرش: نهوهی لیرو له وئ کو دمکریته وه ◊
 القرش: جوړه ماسیبه کی غوزروفیبه ترسناک و
 زمینه خرویه ◊ جوړه پارمیه که له هندی ولاتا
 مامه لهی پی دهگری، نه اندازهی نه م جوړه
 پارمیه به گویره ی روظگارو کات و شوین
 گوړدراوه و دهگوتری، نیستا به شیکه له سد
 به شی جونه بهی میصری یان لیره ◊ قریش:
 خیلکی عه ربین و ده چنوه سهر موزرو
 له مکه که و دهور و بهری نیشته جی بوون
 چه زرمتی موحهمهد (پیغه مبهری نیسلام
 (د.خ)) لهو هوزه عمر به ربه نه یه ◊ القرقه:
 خر مه خر می سمی نه سبه که به کومه ل دهر و ن
 به تابه تی که به شه و دهر و ن دنکه که باش
 دمبیستری ◊ خره ی گویز که بیانجولینی ◊
 القراش من الرجال: پیاوی خو تیه هفور تینه ر

قرص فلاناً: پاداشی فلانکسی دایه‌وه.

قرص الشعرا: شیعری دانا، شیعری گوت ◊ اقرضه:

قهرزی دایه ◊ قارضه مقارضة و قراضاً: قهرزی

دایه ◊ مالی دایه، پارهی دایه بؤنه‌وهی بازرگانی

بئیه بگا و قازانج و زمره‌یان به‌ریزه‌یهک بئ

که‌له‌سهری پئیک دین ◊ پاداشی چاکهی دایه‌وه

یان تۆلهی خرابه‌کاری ئی ستاند ◊ اقرض من

فلان: قهرزی له‌فلان و مرگرت ◊ اقرض عرَضه:

غهمبته‌تی کردو به‌خرابی لئی دو ◊ اقرض

الشئیی: شته‌که برپایه‌وه ◊ اقرض القوم:

خه‌لکه‌که رۆیشتن و کهسیان ئی نهما ◊ تقارضا

الشئیی أو الامر: به‌نۆبه‌وه نۆره شته‌که

و مرده‌گرن، هه‌رجاره بۆ یه‌کیان ده‌بئ ◊

ده‌گوتری: (هما تقارضان الشاء): هه‌ریه‌که له‌و

دووانه ستایشی یه‌کتر ده‌کهن و به‌یه‌کتر دا

هه‌لده‌لئین ◊ (الخصمان يعارضان النظر) نه‌و دوو

دزه به‌رپه‌وه بۆیه‌کتر ده‌روانن ◊ (القوم

يتقارضون الشئیر) خه‌لکه‌که شیعریان بۆ یه‌کتر

خوینده‌وه ◊ استقرض منه: داوای قهرزی

له‌فلانکس کرد ◊ القراضه: نه‌و پرزو پال و

سهره مقه‌ست و ورده و پرده‌یهی به‌هوی برین و

راسته و پاسته‌کردنی شته‌وه هه‌لده‌ومری ◊

قراضة الفارة: نه‌و په‌تک و پالهی له‌ناکامی

جه‌وال برین و خواردنی مشک هه‌لده‌ومری ◊

قراضة المال: مالی خراب و بئ که‌لک ◊ القراضه:

که‌سئیک غهمبته‌تی خه‌لک بکا ◊ خمخۆرکه‌وه

مۆرانه که‌له‌مدار و کاغهمز و خوری و ریس و شتی

وا دمدا ◊ القرَض: نه‌و ماله‌ی دمیده‌ی به‌یه‌کیکی

تر به‌قهرز ◊ هه‌رکارئیک ناده‌میزاد بیکا به‌و

هیوایه‌ی پاداشی له‌سهر و مربرگرتیه‌وه ◊ القرَض

الحسن: قهرزیکه بدرئ به‌بئ سود و قازانجی

بازرگانی ◊ القرَض: به‌مانا (القرَض) دئ ◊

هه‌یه نه‌گهر مروّف ده‌ستی بگاتئ تیی راده‌جئ و

زهر داوئیکی تیز و سوتینه‌ری ئی دئته‌ده‌رو نازار

له‌ده‌ستی دا به‌یدا دمکا ◊ هه‌روا ناوه بۆ روه‌کی

(الوَرَس) که روه‌کیکی (الفراشية) یه‌وه له ولاتی

عه‌ره‌ب و حه‌به‌شه‌وه هیندوستان ده‌روئ،

ماده‌یه‌کی سور ره‌نگی راتینجی تئدایه ◊ هه‌روا

ناوه بۆ (البابونج) که گوله‌سپی (الأحمران) ه

به‌وشکی ◊ ده‌شگوتری: (أحمر قرَص) سوری

زۆرسور ◊ القرَص: پارچه‌ی پانه‌وه‌مبووی

که‌وانه‌یی و مکوو سینی و دیره‌م و دینار و شتی

وا یان شیوه‌ی نان ◊ هه‌روا ناوه بۆ دیمه‌نی

که‌وانه‌یی خۆر ◊ ده‌گوتری: (غاب قرص

الشمس) ◊ هه‌روا ناوه بۆ پارچه‌ ناسئیکی

که‌وانه‌یی و مکوو مه‌تال که منداڵ له‌جۆره

یاریه‌ک دا هه‌لی دمده‌ن بۆنه‌وه‌ی بزائن کامیان

ده‌توانئ دوورتر بیه‌اوئیزی ◊ القرَضه: نانئیکی

بچوکی پانه‌وه‌مکراوی که‌وانه‌بیبیه ◊ القروص:

لغاویک نه‌زیمه‌تی نه‌سپ بدا ◊ المقراص: کئیردی

سهر که‌وانه‌یی و مکوو جزوی دوشک ◊ المقرص:

(حليّ مقرص) خشلئ که‌وانه‌یی و خپ ◊ المقرص:

زهره‌نیکه شتی تئدا فارص ده‌کری ◊ قرَصع

فلان: فلانکس به‌ته‌نیا نانی خوارد ◊ قرَصعت

المرأة: نافرته‌که به‌شئومه‌کی ناشیرین رۆیشت

◊ قرَصع الكتاب: بیتی کتیبه‌که‌ی به‌وردی و

لئیک نزیک دیره‌گانی نوسیبیه‌وه ◊ تقرَصعت

المرأة: نافرته‌که کشایه‌وه و خوی هه‌شار دا ◊

القرصان: دزو جه‌رده‌ی ناو دمرا ◊ القرَصنة:

هه‌لکوتانه سهر که‌شتی و گه‌می له‌ناو ده‌ریادا.

قرص الشئیی قرصاً: شته‌که‌ی به‌مقه‌ست و گاز و

شتی وا هه‌لجری.

قرص المكان: له‌شوینه‌که‌ی لادا.

القَرِيضُ: شيعر ◊ القِرَاضُ: مقهست، هرشتی قوماش و شتی وای پی بری ◊ دمشگوتری: (لسان فلان مقراض الأعراض) زوبانی فلانکس مقهستی برینو دپینی ناموسی خه لکه ◊ القِرَاضُ: (ابن مَفْرُض) گیانله بهرینکه دمشوبهیتته جه قهمل (ابن عَرَس) به لَام نهم تَوَزَّی جهستی لهو گهورمترمو زور ومکوو جه قهمل کنوی نیه، له پیری (السموریة) و گوشت خوره ◊ قَرَضَبَ فلان: فلانکس به چلیسیه وه شته کهای خوارد شتی وشکی خوارد.

قَرَضَبَ الشَّيْءَ: شته کهای به توندو زهخت بری ◊ قَرَضَبَ اللحمَ: همموو گوشته کهای خوارد ◊ قَرَضَبَ الذَّبَّ الشَّاءَ: گورگه که همموو مهر کهای خوارد ◊ القِرَاضُ: چلیس و نهوسن له خواردن دا ◊ دزو جهرده ◊ شیر ◊ شمشیری برنده که وپرای گوشت نیسقانیس دمیری ◊ قَرِطَ المعزى قَرَطًا: بزنه که دوو گواریلای گوشتینی هه بوون به لای گوینچه کانی هه لواسرابوون ◊ (وهو أقرط وهي قرطاء) ◊ قَرَطَ الجارية: گوارمی له گوینچه کهای کچه که کرد ◊ قَرَطَ السراج: سوتاوییه کهای له بلنیهی چراکه هه لومراند بؤنه وهی باش بسوتن و پوناکی بدا ◊ قَرَطَ الكراث والعصره في القدر: لهناو قاپه که دا گیاو شته کهای هه نجنی بؤنه وهی بیقولینی و بیکاته پیخور.

قَرَطَ فَرَسَهُ: لفاوی نهسبه کهای خسته دوا گوینچه کانیه وه له کاتی غار پیکردنی دا ◊ قَرَطَ الخيلَ: نهسبه کهای هه لئا بؤ بازدانی خیراو بهشیدمت ◊ قَرَطَ علی فلان: کهم کهم شتی دا به فلانکس ◊ قَرَطَ علیه في الطلب: زور نیلحاحی کرد له داواکردن لئی.

قَرَطَ اليه رسلاً: خیرا پایویکی نارد بؤلای ◊ قَرَطَت الجارية: گوارمی له گوینی کچوله که کرد

القاريط: دنکه خورمای هیندییه ◊ القِرَاطُ: چرا ◊ بلنیهی چرا ◊ ناگر ◊ القِرَاطة: نهم سوتاوییهی بلنیهی چرایه که ده کپیندری بؤنه وهی شوفه کهای خوش بین و پوناکی زیاد بکا ◊ القَرَطُ: گواره که ده کپیتته نهرمی گوینچه ◊ سورمیا ◊ بلنیهی ناگر ◊ روه کیککی گیایی له مورمیه و مکوو وینجه وایه ◊ القِرَاطُ: جوره سه وزمو میومیه کی سمر سفرمیه ◊ القِرَاط: پیومرینکی کیشان و پیوانه به نه اندازمه کهای به گویرمی رۆزگار گورانی به سردا هاتوو ◊ نهمرؤ کیشه کهای جوار دنکه گمنه، له کیشانی زپیدا سن دنکه گمنه ◊ له بواری پیومری دا بهشیکه له بیست و جوار بهش ◊ له بواری فیدان دا بریتیه له سه دو جه قتاو پینج متر ◊ قَرَطَب فلان: فلانکس رقی هه لسا ◊ دمگوتری: (قَرَطَبَ علیه) رقی ل هه لساو لئی توره بوو ◊ بازیکی توندو بههیزی هاویشته ◊ قَرَطَب فلاناً: به پشتا فلانکسی خسته سمر زهوی ◊ به سمر پشته ملی دا خستی ◊ قَرَطَبَ الجوز: گوشت و نیسقانی کوشتییه کهای بری ◊ قَرَطَسَ: نیشانه کهای ههنگاوت ◊ قَرَطَسَ: به هیلک جوو، فهوتا ◊ القِرطاسُ: لاپهره کاغز که له سمری دنوسری ◊ همر شتیک دنریته وهو ده کپیت به نیشانه ◊ دمگوتری: (رَمَى قَرَطَسَ) تفهنگه کهای هاویشته و نیشانه کهای پیکا ◊ جوره بوردمیه کی میصریه ◊ حوشتی گمنج و تازه پیگه پشتوو ◊ نافرمتی تازه پیگه پشتوووی سپی پیست و بالا بهرز : ولاخیک رهنگی سپی ته وای بی و به لئی رهشی تیدا نهمین ◊ پهره کاغز نیک لول دمدری لای سمروی پان و بنه وهی تهسک گوله بهرؤزه و شتی وای تنی دمگوتری بؤ خواردن ◊ قَرَطَمَ الشَّيْءَ شته کهای بریه وه ◊ قَرَطَمَ الحنَّافَ الحفَّ: خوف

قَرَعَ فلاناً الأمر: کوت وپر کارِتک بؤ فلان پهیدا بوو.

قَرَعَ فلاناً بالرمح: بهر مې له فلانکېسی دا.

قَرَعَ الدابة بجمامها: ولاخهکې به لغاو کیشایه وه نه بیهیشت بپروا.

قَرَعَ فلاناً بالحق: فلانکېسی به حهق و به لگه دمکوت کرد ۵ کیشی کرد بؤکارمکه ۵ همون و تیکوشانی له کارمکه دا بؤ فلان چر کرده وه.

قَرَعَ له العصا: گؤچانی نیشان درا ۵ به عصا تمهقې بؤ کرا ۵ واته ناگادار کرایه وه که نهو نیشه ناوایه و نه وهی پیویسته.

قَرَعَ علیه سنه: له پشمیانی خوی ددانی به بهک کیشان.

قَرَعَ الثیئ: به شیوهی قورعه و پشک شتهکې هه لیزارد.

قَرَعَ الفناء قرعاً: خانومکه، حه وشه که له دانیشتوان و میوان چؤل بوو.

قَرَعَ ماء البئر: ناوی بیرمکه وشکی کرد ۵ کؤتایی هات.

قَرَعَ فلان: فلانکېس سهری توشی که جهلی بوو.

قَرَعَ النعامه: نعامه که په روپوئی سهری له بهر بیری هه لومرین و روتایه وه.

قَرَعَ الفصيل: بیجوه نازه لکه (کاوپرکه) لهمل و قاجی دا په له په له و زیبکه و دومه ل پهیدا بوون خوری بهرگنی دست و ملی روتایه وه ۵ اقرع الفایض: کابرای مهلوان که پشته بنکی ناومکه ۵ اقرع المسافر: موسافر که نزیک منزلی خوی بؤوه ۵ اقرع الی الحق: گه راپه وه بؤ حهق و راستی ۵ اقرع عن الثیئ: له شته که گه راپه وه ۵ اقرع بین القرم: قورعه و پشکی خسته ناو خه لکه که و

دروست که ره که لوتی بؤ خوفه که ی دروست کرد ۵ القرمط: رومکئی کشت و کالییه، گوته که ی به کار دمهیندرئ بؤ ته و ابیل و بؤ گؤرینی رنگی خوار دنه که، پمگئیکی سوریشی لی بهرهم دمهیندرئ ۵ القرمط من الحف: لوتی خوفه نهوشوینه ی سهر په نجه ی تیدمکری.

قَرَطَ القَرَطَ قرطاً: گزگک و شتی وای کؤ کرده وه.

قَرَطَ الجلد: پیسته که ی دماغ کرد به تالی گزگک ۵ دمگوترئ: (قَرَطَ السقاء) کوندمو ممشکه که ی دماغ کرد خاراندی ۵ پندری کرد.

قَرَطَ فلان قرطاً: فلانکېس دوی هیج و بوجی و بی ریزی بؤ بهر پزار و گه و ره و قسه رویشتوو ۵ قَرَطَ فلاناً: مه دخی فلانکېسی کرد و به سنی نهوی باس کرد ۵ قَرَطَ الكتاب: باسی لایه نی باشی کتیبه که ی کرد و پییدا هه لگوت ۵ تعارفا المدخ: هه ریه که له و دووانه مه دخی به کرتیان کرد ۵ دمگوترئ: (هما بقارطان) نهو دوو که سه به سنی به کرتیان دریزه پندا ۵ القارط: نهو که سه ی گزگک کؤدمکاته وه ۵ القراط: گزگک فروش ۵ القراط: دره ختیکی گه ورمیه، هه دیکئی نه ستوری هه به و مکوو داری گویز، جؤره دره ختیکی له جؤری (السط) ی عه رمی صه مغیکی مه شهووری لی دمردمهیندرئ ۵ القراطه: گزگک ۵ یان بهر نیکی و مکوو گزگل وایه ۵ القراطي: دمگوترئ: (أدیم قرطی) پیستیکی دماغ کراو به تالی جهوت و گزگکه.

قَرَعَ الثیئ قرعاً: له شته که ی دا، شته که ی کوتا ۵ دمگوترئ: (قَرَعَ الباب) له دمرگاکه ی دا تمه قولبابی کرد.

قَرَعَ الدهر بقارعه: رؤزگار به به لایو کاره ساتی خوی فلانکېسی کوتا.

ل어나واندا قورعهی کرد ◊ اقرع الدابّة: ولاخهکهی به لغاو و ریشمهکه گرتوهه ریشمهو لغاومکهی توند کردو ولاخهکهی سهری بهرزکردهوه لهرویشتن و خیرا رویشتن گرتیهوه ◊ اقرع الفحل: فهحلهکهی بهستهوه بوئهوهی نهتوانی بگاته حوشرمهکه ◊ اقرع فلاناً: باشترین مائی خوئی دا بهفلان ◊ اقرع فلاناً فعلاً: کهلهنیریکی رسهنی دا بهفلان ◊ قارِع الأبطال: پالنهوانهکان لهشهر و روبهروبوونهودا بهمشیر لیکیان دا.

قارِع القوم: خهکهکه لهناو خویمان دا پشک و قورعهیان کرد ◊ دهگوتری: (قارِعَه قَرَعَه): قورعهی لهگهلهدا کردو قورعهکهی نی بردهوه ◊ قارِع فلاناً بالرمح و رغه: بهرمب کهوتنه ویزهی بهکتر ◊ قَرَع فلاناً: بهلومهو سهرزمنشت فلانکهسی کوتا ◊ قَرَع الأقرع: چارسهری کهچهئیهکهی کرد ◊ اقرعوا علی شیئ: لهسمر شتیک قورعهیان کرد ◊ دهگوتری: (اقرعوا فيما بينهم): خهکهکه لهناو خویمان دا قورعهیان کرد ◊ اقرع الشئ: شتهکهی ههلبزارد ◊ قارِع القوم: خهکهکه قورعهیان کرد ◊ قارِع القوم بالرمح: خهکهکه بهرمب کهوتنه ویزهی بهکتر و لیکیان دا ◊ قَرَع الجلد: پیستهکه لهکهچهلی پاک بووه ◊ قَرَع الرجل: پیاومکه خهوی زراو هر جنگلی دان و نهمدیو و نهودیوی کردو خهوی نی نهکوت ◊ الأقرع: کهسیک کهچهل بووبی ◊ داریک توپکلی پیوه نهماپی و سهی کرابی ◊ زور رهق و پتهو ◊ دهگوتری: (ترس اقرع) مهتالیکی زور هایم و پتهوه ◊ (سيف اقرع) شمشیریک ناسنهکهی پتهو بی و بو شهره شمشیر زور باش بی و شمشیری تر کهل بکا ◊ القارِعَة: قیامت

بهلاو کارسات ◊ قَرَعْتَهُم قوارح الدهر: بهلاو کارساتی روژگار نهو قهومی کوتاو برستی نی برین. ◊ القراع: کهچهلی ◊ القراع: دارکوتکه، بالندیهکه لهپیری (النقاریة) جهستهی مامناومنجیه، دمندوکیکی بهمیزی پیویه لمدارو درهختی دهکوتی و کونی دمکا نهگمر دارمهکه کهرمی تیدا بی دهری دینی و دهیخوا ◊ القراعَة: چهرخنی ناگر کردنهوه ◊ القراع: کولهکه بهزوری عمرهب پیی دهلین: (الدباء) ◊ القراع: کهچهلی، نهخوشی پیست ◊ شوینیک گیای نی نهروی ◊ گرونی حوشر ◊ کوزو ناغلی خالی لهحوشر ◊ القراع: کهسیک خهوی نی نهکهوئی ◊ نینوک گندهل و قهشت بردو ◊ القراء: مینهی (الأقرع) ◊ باغیک که نازمل ههموو گیاو گزهکهی خواردی و هیجیان تیدا نههیشتی ◊ دهگوتری: (جاء فلان بالسوءة القرعان) فلانکهس خرابهی ناشکرای کرد ◊ بهلاو موصیهتیک ههموو مال و سامان بهری ◊ القراعَة: بهش و بار ◊ القراعَة: شوینی کهچهلی لهسردا ◊ شوینی خهتر ◊ دهگوتری: (ضربه علی قرعة رأسه) لهشوینی خهتیری سهری دا ◊ مهتان و دیوجامه ◊ القراعَة من الأرض: پارچه زهویبهک گیای نی نهروابی ◊ القراع: مهریک لهسهری بکهونه شهر و لیکیان ◊ القراع: کهلی ههلبزدرادو بو پهرین و کهلدان ◊ بیجوو ◊ نهو کهسهی لهشهردا بهدار یان بهمشیر و خهجهرو شتی و لیت دمدا ◊ گهورمو ریزدار ◊ دهگوتری: (فلان قریع دهره) فلانکهس گهورمو پیوا ماقولی روژگاری خویمتی ◊ (فلان قریع الکبیه) فلانکهس سهروک و سهرپهل و سهرتیبی پیشهمرگهکانه ◊ القراع: ناسنیکه سهریکی پانی نهخش جیاجیای پیویه بهناگر سور

دمكرتتهوه شوپنيكي نازهلى پى داخ دمكرئو
شوپنى داخكردنهكه توكى لى نابهتهوه نهو
شوپن سوتاوى و داخكردنه دهپيته نيشانه بو
نازهلهكه، همرخاومن نازهليك داخى تايبهتى
خوى هميه ه ناميريكه ومكوو پاچ و پيك وايه
بو شكاندنى بمرد ه المرقعة: كارساتيكي
سامناكى رۇڭگار ه المرقعة: زمويهكه كولهكه
لى رواين ه دمگوتري: (ارض مرقعة) ه المرقعة:
گوچان، داريكه پيسى لهنادهميزاد دهدري،
داريكه سرگوچان بهزورى له فوتابخانهى
مندالان دا بو ليدانى فوتابى نازيرهك و هارو
هاج بهكار هاتوه.

قرف قرنا: دروى كرد، شتى بين بنه ماى
هه ليهست.

قرف لعiale: ليرمو لهوئ كاسبى كردو شتى بو
مالو مندالى خوى كوكردموه.

قرف الشين: شتهكه تيكه له بهشتيك كرد لهو
كه متر بين.

قرف فلانا: عهپى لهفلان گرت ه دهگوتري:
(قره بكذا) فلان شتى پال نهو دا.

قرف الجلد: پيستهكه سبى كرد، دايمالى ه
دمگوتري: (قرف الشجرة و قرف القرحة) دواى
وشكبوونى دارمكه سبى كرد، دواى وشكبوونى
برينهكه تويو تهبارى لابردن.

قرف الذنب: تاوانى نهنجام دا.

قرف ترنا: نهخوشيبهكه گرت ه اقراف الرجل:
پياومكه په كيك لهدايك و باوكى عهرمب بوو
نهوى تريان ناعهرمب ه اقراف وجه فلان:
روخسارى فلان سوراييبهكى تيدا بوو ومكوو
تويكل وايه.

اقراف الشين: شتهكه گرت تيكه لاوى بوو ه اقراف
فلانا: باسى فلانى به خرابه كرد ه اقراف المرض
الرجل: نهخوشيبهكه له پياومكهوه تهنهوه بو
كسانى ديكه ه قارف الشين: له شتهكه نزيك
بووه تيكه لى بوو ه دمگوتري: قارف فلان الذنب
والخطيئة: فلانكس تاوانهكه نهنجام دا ه قارف
الجرب السبع: گروييبهكه له حوشترمكهوه
تهنهوه ه اقراف: كردى نهنجامى دا، كاسبى
كرد ه دمگوتري: اقراف لعiale: كاسبى بو مالو
مندالى خوى كرد ه اقراف الذنب: تاوانهكه
نهنجام دا ه اقراف فلان من مرض فلان:
فلانكس لهفلانموه تووشى نهخوشى بوو ه
نهخوشى نهوى گرتموه ه اقراف القرحة:
برينهكه تويكل هه لدا ه القرافة: گوپرستان
نهم وشهيه له بنهرمت دا ناوى هوزيكى
يهمه نييه له نزيك گوپرستانموه نيشتهجى
بوون، دواى نهم ناوه كرا به عهلهمو ناو بو
هممو گوپرستانيك ه القرافة: تويكل درخت
ه القرف: پيستی سوور ه دمگوتري: (أخمر
قرف) سوري زور سوور ه القرف من كل شين:
تويكل ههمو شتيك.

قرف الشجرة: تويكل درخت.

قرف الرمان: تويكل هه نار.

قرف الطب: چلك و به نقى ماستو دؤ: كه

بهمه شكوه دمنووسى ه چلمه رهقه كه بهناو
لوتوهو دمنووسى ه القرف: تيكه لبوونى شتى
قيرمون و نهخوازواو ه تهنينهوى نهخوشى و
پهتا ه تومت ه القرافة: تويكل درخت:
كه له پيرى درختى غازى بين ه بهناوبانگرتينى
نهم جوړه درخته قيرفه سهيلانى و قيرفه
چينى په عهترو بوونى خوشى لى دمردمهيندرى

◊ همروا وشهى (القرفة) ناوه بؤ تويكلى همنار
 كه بېستو شتى واى پىن دهباغ دمكړئ ◊ كاسبى
 ◊ تۆمعت ◊ كهسيك تۆمعتى شتى لى بكهى ◊
 القَرَفُ: كهسيك زور سه رېنجى كارو ياخى
 بووبى ◊ المَقْرَفُ: شوپنى تويكل هه لدانى برين و
 بېست ◊ المَقْرِفُ: بپاوى خوږى ◊ روخسارى
 ناشيرين و نهكله وعت ◊ قَرَفَسَ: همدوو دستى
 له زير قاجيه وه بهستن ◊ القَرَفُصَاءُ: نهويه
 مروفا: له سر دوو كلوتى دانيشى و همدوو
 نه زى به وركيه وه بنوسينى، همدوو دستى
 بېنيتيه وه بؤ پيشه وه و له سر خوار نه زى وه
 دايان نى ◊ يان له سر نه زى كانى دانيشى و
 وركى به رانه كانيه وه بنوسينى همدوو دستى
 بخاته بن همنگيه وه ◊ قَرَفَلَ الطَّعَامَ: ته واپبلى
 بؤ خوارنه كه له قهرمنقول دروست كرد.

قَرَقَ قَرَقًا: بزركاندى، ورپنهى كرد ◊ قَرَقَ: گالتهى
 كرد، له قسه كانى دا پيكنهى ◊ القَرَقُ: دمنگى
 مريشك كه جوجيله كانى كۆدمكاته وه ◊ القَرَقُ:
 دهشتى تهخت و بى گمندو له ند ◊ كۆمه لىك
 له كه سانى بچكوله ◊ القَرَقُ: شوپنى تهختايى كه
 بهردو دارى تيدا نه بى ◊ قَرَقَرَ فِي ضَحْكِهِ:
 له پيكنه نى دا قاقاى كرد ◊ دمنگى له قورگى دا
 گيرايه وه ◊ قَرَقَرَ الشَّرَابُ فِي حَلْقِهِ: ناو كهى
 له قورگيدا هينا به قورقير ◊ غمرغمرى كرد ◊
 قَرَقَرَ بَطْنُهُ: وركى قورقورى كرد جا يان به هوى
 برسپيه تيه وه يان به هوى خواردينيكه وه كه
 قورقور له گهدمدا پهيدا دهكا ◊ قَرَقَرَتِ الدَّجَاجَةُ:
 مريشكه كه دمنگى واى له خو هينا وه كوو نه وه
 ناو بكهيه ناو شوشه وه.

القَرَاقِرُ مِنَ الْمُدَاةِ: دالاشى دمنگ خوش ◊ القَرَاقِرَةُ:
 حيلكه و حنه حنه نيره كه له دمنگى خو
 دهخواته وه ◊ القَرَاقِرِيُّ مِنَ الرِّجَالِ: بپاوى دمنگ

گهوره ◊ القَرَقَارُ، والقَرَقَارَةُ: سوراحى شوشه،
 قاپيكي شوشه ملى دريزه ◊ همروا ناوه بؤ
 مرقه مرقى حوشتر ◊ القَرَقَرُ مِنَ الْأَرْضِ: زموى
 نزم و چالايى و نهرمه لان ◊ دۆل و شپوى رۆته ن و
 بى درهخت و بهرد ◊ دهورويهى شارو
 شاروچكه ◊ القَرَقَرَةُ: دمنگ خوارنده وهى حوشتر
 له قورگى دا ◊ قورقورى ورك ◊ پيكنه نى
 به قاقاو دمنگى بهرز ◊ بېستى دم و چاو ◊
 القَرَقَرُ: كهشتى گهروم زه به لاج و دريز ◊
 القَرَقِرُ: سوراحيه كى شوشه مى مل دريزه ◊
 القَرَقِسُ: ميشوله بچوك ◊ حمشه ميه كه دهق
 ده شوبه تيه ته بؤ ◊ القَرَقَرُ: دهشتى زموى پته و
 كه روهكى تيدا نه بى هه ندئ جاريش له م جوړه
 شوپانه ناوى بۆگه ن و جوړه نه وتيك همن ◊
 قَرَقَبَ الْمَهْرِدُ: سه رما بر دوو كه له سه رما همن
 له رزى ◊ دمشكوتري: (قَرَقَبْتُ ثِيَابَهُ): ددانه كانى
 له سه رمان كهوته لىكدان و شه شه شق ◊ قَرَقَبَ
 الفحل والحمام في الهدى: كه له كه يان كوترمه كه له
 دمنگ خوارنده وهى خوى دا زى دم رموى كرد ◊
 قَرَقَبَ الرجلُ في الضحك: بپاوه كه به دمنگى
 بهرزو قاقا پيكنهى ◊ قَرَقَبَ البعدُ فلاناً: سه رما
 فلانكه سى خسته له رز له رز ◊ قَرَقَبْتُ: سه رماى
 بوو، سه رما تينى بؤ هينا تاواى لى كرد ددانى
 بكهونه شهقه توله و به بهك بكيشرين ◊ القَرَقَبُ:
 مهى و سه راب ◊ ناوى ساردو رون ◊ القَرَقِسُ:
 بالندميه كى جهسته بچوكه، چاوى تيزن، زوو
 شت دمفرينى، زور به پاريزو چه زره، يارى
 له گه ن سيبمى خوى دهكا.

قَرَمَ الصَّغِيرَ قَرَمًا: منداله كه خواردى كهمى
 خوارد چونكه تازه له شير براوته وه و باش
 فيرى خواردى نه بووه.

قَرَمَ الطَّعَامَ قَرَمًا: خوارنده كهى خوارد.

قَرْمَ الشَّيْئِ: شته‌کە‌ی سببی کرد توئیکله‌کە‌ی ئی دامالی.

قَرْمَ فلاناً: جوینی به‌فلان داو عه‌یبی ئی گرت.

قَرْمَ الفحل: کە‌له‌کە‌ وازی له‌به‌رین و سواربوون و کە‌لدان هینا.

قَرْمَ اللحمِ والیه: زۆری حمز له‌ گۆشته‌کە‌ بوو

اقرم الفحل: پیزی کە‌له‌کە‌ی گرت و دئی نه‌هات

بیه‌رپینئێ ۵ قَرْمُهُ: هێری خواردنی کرد له‌کاتی

له‌شیر برپنه‌وه‌ی دا ۵ تَقَرَّمَ الصغیر: منداله‌کە‌

تازه له‌شیر بردراوته‌وه‌و خواردنی کە‌مه‌ ۵

إستقرمَ الفحل: کە‌له‌کە‌ وازی له‌به‌رین هینا ۵

القِرامُ: جوۆره‌ په‌رده‌یه‌کە‌، نه‌خش و نیگاری

تێدایه‌، هوماشیکێ ئه‌ستوووه‌ له‌خوری په‌نگاو

په‌نگ دروست ده‌کری بۆ راخستن و به‌خۆدا دان

له‌ناو که‌ژاومدا به‌کارده‌هیندرئێ وکووو جاجم و

خورج و شتی وا ۵ القِرامَةُ من الخبز: هه‌ر

پارچه‌ و گویچه‌ نانیک که‌ به‌ ته‌ندوووه‌وه‌

بنوسی ۵ القَرْمُ من الفحل: نه‌و کە‌له‌یه‌ که‌ هه‌ج

ئیشیکێ بێ نه‌کری، باری ئی نه‌نری ته‌رخان

بکری بۆ کە‌لدان و په‌رین ۵ هه‌روا ناوه‌ بۆ

پیاوی ریش سبب و گه‌وره‌ی هۆزو خیل ۵ القَرْمُ:

دره‌ختیکه‌ له‌ناو ئاودا ده‌روئ، ده‌ق ده‌شوبه‌یته‌

دره‌ختی دولب له‌قه‌د ئه‌ستوری و سبب توئیکلی

دا، گه‌لاکە‌ی وکووو گه‌لای بادام و نیراک وایه‌،

میومه‌کە‌ی وکووو خورمای سه‌ومه‌ر و مه‌ایه‌ ۵

القَرْمُ: حوشتری بچوک و بیجو، گیسک.

القَرْمَةُ: نیشانه‌یه‌کە‌ به‌سه‌ره‌ تیری که‌ده‌هاویژری له‌

قوماردا ۵ القَرْمُ: په‌رده‌یه‌کە‌ نه‌هش و نیگاری

تێدایه‌ ۵ القَرْمَةُ: به‌مانا (القَرْمُ) دئ ۵ قَرْمَدُ

الشَّيْئِ: شته‌کە‌ی به‌قیر و شتی وا سواخ دا ۵

قَرْمَدُ الحائطِ بالجِص: دیواره‌کە‌ی به‌گه‌ج سواخ دا

۵ قَرْمَدُ الشَّرْبِ بِالزَّعْفَران: قوماشه‌کە‌ی

به‌زمعه‌فران په‌نگ کرد ۵ قَرْمَدُ الشَّرْبِ بالطیب:

بوونی خووشی له‌قوماشه‌کە‌ دا ۵ قَرْمَدُ البِناء:

باله‌خانه‌کە‌ی به‌خشت و به‌رد دروست کرد ۵

قَرْمَدُ الشَّيْئِ: شته‌کە‌ی به‌مرز کرده‌وه‌ هه‌لی چنی

۵ ته‌سکی کرده‌وه‌ ۵ القَرْمَدُ: هه‌رشتییک

به‌مه‌به‌ستی جوانی و نارایش دان شتی بێ سواخ

بدرئێ یان په‌نگ بکری وکووو گه‌ج و زمعه‌فران

۵ القَرْمود: کارپله‌ی حه‌یوانه‌ کینوی بیججوی

حه‌یوانه‌ کینوی ۵ القَرْمِيدُ: به‌مانا (القَرْمَدُ) دئ ۵

نه‌ومی خانوو ۵ القَرْمِيزُ: په‌نگی سوری مه‌یله‌و

په‌ش ۵ قَرْمَشُ الشَّيْئِ: شته‌کە‌ی کۆکرده‌وه‌ ۵

خرابی کرد داپوشاند گه‌نده‌لی کرد ۵ القَرْمَشُ:

خه‌لکی تیکه‌ل و بیکه‌ل.

قَرْمَصَ القَرْماص: جالیکی سه‌ر ته‌سکی ناو فراوانی

دروست کرد بوئه‌وه‌ی له‌کاتی سه‌رمادا خوئی

تێدا به‌هوینتیه‌وه‌ ۵ جووه‌ ناو جالی سه‌ر

ته‌سکی ناو فراوان و خوئی تێدا کۆشه‌مه‌له‌ کرد ۵

تَقَرَّمَص: جووه‌ ناو جالی سه‌رته‌سکی ناو فراوان

۵ القَرْماصُ: جالیکه‌ پان و پۆره‌ سه‌ره‌کە‌ی

ته‌سکه‌ له‌ترسی سه‌رما ده‌چنه‌ ناوی ۵ هیلانه‌ی

کۆتر ۵ شوینی دروستکردنی نانی برژاو له‌سه‌ر

به‌ردو زێخی سورمه‌وه‌ بوو یان نانی پيشاو له‌ناو

گلی گه‌رم کراودا ۵ قَرَامِيسُ ضرع الناقة: دیوی

ناوه‌وه‌ی رانی حوشتر (لاره‌فیسک) ۵ القَرْمِصُ:

به‌مانا (القَرْماص) دئ ۵ القَرْمِصُ: به‌مانا

(القَرْمِصُ) دئ ۵ هه‌روا ناوه‌ بۆ جالییک که‌

هه‌له‌که‌ندری بۆ نیچیر گرتن ۵ کۆخته‌ی

پاوکه‌ر ۵ قَرْمَطُ في خطوه: له‌ رۆیشتن دا قاجی

لیک نزیك کردنه‌وه‌ ۵ قَرْمَطَتِ العائبةُ: ولاخه‌کە‌

هه‌نگاوکانی لیک خسته‌وه‌ ۵ قَرْمَطُ الکاتبُ في

الکتابة: نووسهرمه دپری نووسینی
کتیبه‌کهی وردو باریک و لیك نزیك
نووسینه‌وه.

تَقْرَمَط: جووه سمز مه‌مه‌بو بیرو رای
قهرامیته‌کان ◊ القَرْمَطُ: میوه‌ی رنگ سوری
دره‌ختی غه‌ضا ◊ جوژه همنارنکه مه‌می
خری نافرمتی پی دشوبه‌بندری ◊ جوژه
ماسییه‌کی پیست نه‌سمرو لینج و گوشت
سورمه تامی خووشی نیه ◊ القَرَامِطَةُ: پی‌پیکن
له‌شیعه‌ی توندیره سمه‌رتا له‌عیراق سهریان
هه‌لداو له‌ولاتی حیجازدا به‌هیز بوون و داوای
یه‌کسانیی تاکه‌کانی کومه‌لیان دم‌کرد ◊ قَرْمَلَةُ:
به‌عمرزی دادا، خستی ◊ القَرْمَلُ: بی‌جووه حوشر
◊ حوشری دوو دوگ ◊ قَز: که نافرمت به‌قزی
خویه‌وه دنووسینی و ده‌یخاته سهر قزم‌کانی ◊
القَرْمَلَةُ: روم‌کیکی سالانه‌یه، قه‌دی کورته‌و
گوئیکی بچوکی زور زهردی همیه.

قَرْنُ القَرْنِ قَرْنًا: نه‌سپه‌که له‌مغاردان و رؤیشتن دا
قاجی دواوه‌ی ده‌خاته شوین قاجی پی‌شموه‌ی.

قَرْنُ البُسْرِ: خورمای گه‌یشتو و نه‌گه‌یشتوی
تیکه‌ل به‌یه‌ک کردن.

قَرْنُ الشَّيْءِ بالشَّيْءِ وقرن بینهما قَرْنًا وقرانا:
شته‌کانی کۆکردنه‌وه، خستنیه په‌نایه‌که‌وه.

قَرْنُ بَيْنِ الحِجِّ وَالْعَمْرَةِ: نیه‌تی جه‌ج و عومره‌ی
پیکه‌وه هینا، نیحرامی به‌نیه‌تی جه‌ج و عومره
هینا ◊ همروا ده‌گوتری: (قرن بین ثورین)
همردوو گاجوته‌کانی خسته ژیر یه‌ک نیره‌وه ◊
(قرن بین عملین) همردوو کاره‌کی به‌یه‌که‌وه
نه‌نجام دا.

قَرْنُ الشَّيْءِ إِلَى الشَّيْءِ: شته‌که‌ی به‌توندی
به‌شته‌که‌ی ترموه شته‌ک دا.

قَرْنٌ فَلَانًا: زمبری له‌ته‌بلی سهری فَلَانکس دا.
قَرْنٌ فَلَانٌ قَرْنًا: فَلَانکس بروی تیکه‌لاو بوونه‌وه
قَرْنٌ کُلُّ ذِي قَرْنٍ: شاخداره‌که شاخی دریز بوون ◊
أقرن فلان: فَلَانکس دوو شتی به‌یه‌که‌وه
شته‌ک دا یان دوو کاری پیکه‌وه نه‌نجام دان ◊
فَلَانکس سهری ربه‌که‌ی به‌رز کردوه
بوونه‌وه‌ی زیان به‌وانه‌ی پی‌شیه‌وه نه‌گه‌به‌نی ◊
أقرن أفاطع ربه الغلام: شوینی ریش نی روانی
پوخساری کورمه‌ک ناو‌له‌ی نی هات ◊ أقرن الثریا:
نه‌ستیره‌ی سیومیل (سوره‌ییا) به‌رز بووه‌و
خهریکه بگاته ناوم‌راستی ناسمان ◊ أقرن الدم فی
العرق: خوین له‌ده‌ماره‌که‌دا زور بوو ◊ أقرن
الدُّمْلُ: دومه‌له‌که، کوانه‌که خهریکه بگاو کاتی
هه‌لدپینی بی. ◊ أقرن للشیئ: ده‌سه‌لاتی به‌سهر
شته‌که‌دا شکاو به‌سهریا بالادست بوو ◊ أقرن
على فرعه: تمنگی به‌قه‌رزداره‌کی هه‌لجنی ◊
أقرن بین الحج والعمرة: نیحرامی جه‌ج و عومره‌ی
به‌یه‌که‌وه به‌ست ◊ أقرن فَلَانًا: بوو به‌هاوشانی
فَلَان ◊ أقرن القَرْنِ: به‌سهر هاوشانه‌که‌یدا زال
بوو ◊ قارنه مقارنه وقرانًا: هاورپیه‌تی کرد ◊
قارن بین القرم: خه‌لکه‌که‌ی رنک خسته‌وه ◊
قارن بین الزوجین قرانًا: زن و می‌ردمه‌کی یه‌ک
خستنه‌وه ◊ قارن الشَّيْءِ بالشَّيْءِ: شته‌که‌ی
به‌شته‌که‌ی مه‌زنده کرد ◊ قارن بین الشیئین أو
الأشیاء: دوشته‌که‌ی به‌رامیهر کردن مه‌زنده‌ی
کردن ◊ قَرْنُ الأَسَارِی: دیله‌کانی به‌جه‌بل دست
به‌س کردن ◊ ده‌سگوتری: (قَرْنُ المجرمین فی
القران) تاوانبارانی له‌ ناو پی‌ومندو دست
به‌ست دا کۆکردوه ◊ إقرن الشَّيْءِ بفسح:
شته‌که‌ی به‌شتیکی ترموه په‌یومست کرد ◊
تقارن الشیئان: دووشته‌که په‌یومستی

یه کتریبون ◊ استقرن للأمر: تافهتی به کاره که
شکاو توانی بیکا.
استقرن فلان لفلان: فلانکس به لای خویره وه
هاوشانی فلانکسه ◊ استقرن الدم فی المرق:
خوینه که لهدماردا زور بوو ◊ استقرن الدمل:
کوان و دومه له که نهرم بوو گمیی ◊ القران:
نیحرام بهستن به حج و عمره ◊ کؤگردنه وهی
زن و میرد به هوی گریبهستی مارمگردنه وه
هروا ناوه بؤ حملیک شتی پی راده کیشری ◊
القرانیا: پیری دره ختی که دمرویندری بؤ
جوانی و بؤ سود و مرگرتن لمبره که شی ◊ القرن:
شاخ مادیمه کی رمقه به به ناگوئی رمشه و لآخ و
مهرو بز و نازه لی تری له و جویره دمروئی ◊
به زوری نه و نازه لانه دوو شاخیان دهبین ◊ القرن
من القوم: پیش سب و پیاو ماقولی قهوم و
نهمته وه ◊ (قَرْنُ السیف) تیزایی شمشیر ◊ (قرن
الجل) لوتکه می سمرانسری کیو ◊ (قَرْنُ الجراد) ◊
نه و دوو تاله مووه می به سمری کولله و من ◊ (قرن
الباقلاء و اللریاء) نه و توپکنه می دانه ویله که می
تیدایه ◊ همروا وشه می (القرن) ناوه بؤ بهری
لوس و خاوین ◊ یان شه و طو همل غارکردن ◊
دمگوتری: (عدا الفرس قرناً أو قرنین ففرق)
نهمه که دوو شه و طو دوو نوره غاری دا نارمه می
کرد ◊ القرن من الزمان: ماوه می سمد ساله
(سهدمه که) ◊ دمشگوتری: (امرأة قرن)
نافرمتیکه هاوشانه له نازایه تی و جاونه ترسی دا
◊ وحید القرن: که ره که دمنه چونکه یه که شاخی
همیه له پیشه سمری ◊ القرن للإنسان: هاوشان
له نازایه تی دا له نازیاری دا له هیزو تواناو
خؤراگری له سمردا ◊ القرن: حملیک: که دوو
حوشتری تی بخرین ◊ القرناء: ماریک دوو
بارچه گوشت له سمری به ربینه وه و مکوو شاخ

و مهابین ◊ القرنان: گه وادو خویری ◊ کمسک
مال و مندالی داوین بیس بن نه ویش لییان
بیدمنگ بی ◊ القرنوة: گیایه کی سهوزی توژاوی
یه که قمد گه لاکه می مهیله و سوره، بهریکی
و مکوو سونبوولی همیه تامیک تیفت و تالی
همیه کوندو مهشکه می پی دمیخ دمگری ◊
همروا ناوه بؤ رومکیک دشوبه یته رومکی لؤبیا
دمنکیکی همیه له نؤک گه ورمتره، که
به کر مگروا هاردا زمرد دمی و مکوو همرسه و
که شه که دمکو لپندرئ ده خوری به زمه ندش
دمگری بؤ زستان ◊ القرنیة: به شی پیشه وهی
گلینه می جاو ◊ القرون: نفیس ◊ دهگوتری:
(اصححت قرونه) نفیس خوی زهلل کردو
بابه ندی قهرمانه که بوو ◊ همروا ناوه بؤ
ولآخیک به رویشتن زوو عمره ق بکا و زور
عمره ق بکا ◊ نه سب و حوشتریک له رویشتن و
غاردان دا قاجی دواوه می بخته شوین جیی
قاجی پیشه وهی ◊ حوشتریک شردمر که جاری
دوو سه تل شیری لی بدوشری ◊ پیداویستی ◊
دمگوتری: (أخذت قروني من الأمر) پیداویستی
خؤم له کاره که هه لگرت ◊ القرنوة: نفیس ◊
دمگوتری: (أسمحت قرونه) نفیس خوی زهلل
کردو له کاره که دا شوینی کهوت ◊ رومکیکه
دشو به یته رومکی (اللریاء) دانه ویله که می
همیه له نؤک گه ورمتره که کره کرا به زمردی
دپته خوار و مکوو رومکی (الرس) شه و چهره می
سارانشینه کانه و به زوری دهمست دمگه وئی ◊
القرین: هاوتا و هاوشان ◊ هاوسمر ◊ حوشتری
هاوتا بؤ حوشتریک تر ◊ دیل ◊ القرناء: لؤبیا
◊ القرینة: نفیس ◊ هاوسمر و خیزان ◊ المقرن:
نیر؛ داریکه ده خریته سمر ملی دووگا یان دوو
نیسترو بارگیر بؤنه وه می هه و جارو مزانه که

لهناومرپاستى نيرهكه بههوى بنه ومنديك هوه
شمتك بدرئ ۵ المقرنة: جوړه خواردنيكه
لهمه وپرو رۆن و بادام دروست دهكړئ.

قَرْنَسِ الدِيكُ: كه له شيرمه له كه له شيرى
بهرامبهرى ترساو هه لات.

قَرْنَسِ السُّنْفِ رَالْبَيْتِ: هه لاشه كه يان خانوه كه
به شتى جوړاو جوړ پازانده وه و ديكوراتى
جوړاو جوړى تيدا دروست كرد ۵ القرناس: گردو
ته بولكه ي پيش كيؤ ۵ سمره تمشى ۵ القرناس:
نه و پارچه دارو شته ي كه پيسى له سمر
هه لده كړئ بؤ رستن ۵ القرائيس: پيشه تاي لافاو
كه خشت و خال و پل و پوش له گهل خوى
هه لده كړئ ۵ القرنفل: جينسى جوړه گوليكه كه
بناوبانگه و پيى دهگوتري (المشزي) و له پيږي
(القرنفلية) يه و له ولاتاني گهره مسير ده چيندرئ
بؤنه وه ي له گوله وشكه و موبو و مكاني ته و ابيل
دروست بكړئ.

قَرِهَ الْجِلْدَ قَرْمًا: پيشته كه پوتايه وه و مو و مكاني
هه لومرين چونكه توشى دهرده (قربا) بووه كه
نه خووشى پيست گروئ بوون و پوتانه و ميه ۵
تويژى هه لدا ۵ رمش هه لگه پرا بههوى زور
ليندانه وه ۵ القريه: پيشتى وشك هه لاتوو ۵
قَرَجَوْز: دوميه يه كى بچوكه له كاغزو و مقهبا يا
تهخته دارى تمنك دروست دهكړئ له شوينيكى
نابداره وه مرو فنيك دميچوليني و هه ندى قسمى
لي دمبسرين و دمببيري خوى ده جولئ و خوى
قسه دهكا.

قَرَا فَلَانًا قَرَا: قهصدى فلانكهسى كرد، نيازى لاي
نه وه ي بوو ۵ بهدواداچوونى كردو له كارمكاني
ورد بؤوه.

قَرَا الأَمْرَ: بهدواداچوونى بؤ كارمه كه نه انجام دا ۵
دهگوتري: (قرا البلاذ): به ولاته كه دا بست
به بست گه پرا سه پري كردو له بارودوخ و
ديمه ن او وه و اى ورد بؤوه.

قَرَا الأَرْضَ: بهدواداچوونى وردى بؤ نه و كه سانه
كرد كه له زمويه كه دا نيسته جئ بوون.

قَرَا بني فلان: يه كه يه كه جووه لاي خيلى فلان و
لئى برسرين.

قَرِي فلان قَرِيًا رَقَرِيًا: لاشه و بيله فلانكهسى
هاوسان بههوى ددان هيشانه وه.

قَرِي كُلُّ مُجْتَر قَرِيًا: نازه له كاويژكه مره كه هم مو
خواردنه كه ي هينايه وه ناو دميه وه و كاويژى
كردموه ۵ دهگوتري: (قري فلان في شذقه
جوزة) فلانكهس گويژمه كه ي له گوپى دا
شارده وه.

قَرِي الشَّيْءِ: شته كه ي كؤ كردموه ۵ دهگوتري:
(قري الماء في الحرض) ناومكه ي له حه و زمكه دا
كؤ كردموه.

قَرِي الضَّيْفَ قَرِيًا: ريزى ميوانه كه ي گرتو
خواردنى باشى بؤ ناماده كرد ۵ قَرِيَتِ النَّاقَةُ
قَرَا: حوشترمه كه پشتى قايم بوو دوگى دريژ بوو
۵ اقري فلان: فلانكهس پشتى نازارى هه بوو ۵
وهگري شته كه بوو زورى نيلحاح كرد ۵
گوندنشين بوو ۵ داواى زيفامت و دمعومتى كرد
۵ اقَرَتِ النَّاقَةُ: حوشترمه ناو له بيچومداني دا
كؤ بؤوه ۵ اقري فلان: فلانكهس داواى دمعومت و
نان بؤ ناماده كردنى كرد ۵ اقري الامر:
بهدواداچوونى بؤ كارمه كه نه انجام دا ۵ اقري
البلاذ: به ولاته كه دا بست به بست گه پرا
له بارودوخ و ناو و وه و اى ورد بؤوه ۵ اقري بني
فلان: لاي يه كه يه كه خيلى فلان دا تيپه پري و

برسيارى ئى كردن ◊ **إقترى الضيف:** خواردن و پىزى بۇ ميوانهكه دابىن كرد ◊ **إقترى فلاناً:** داواى دموعتو زيافتهى لىفلان كرد ◊ **تقترى البلاد:** بست بمبست بهناو ولاتهكهدا گمراو سهبرى بارودوخهكهى كرد ◊ **تقترى المياء:** بهشوين ناوهمكان دا گمراو ليكؤلينهومى دمربارمىان نىنجام دا ◊ **إستقترى الممل:** كوانهكه (دوومهلهكه) كيىم و زوخاوى تيدا كؤبؤوه ◊ **إستقترى فلان:** فلانكس داواى زيافتهت و خواردنى كرد ◊ **إستقترى فلاناً:** داواى لىفلان كرد دموعتى بكا ◊ **إقترى فلان:** فلانكس پشتى دريژ بوو ◊ **القارى:** گوندنشين ◊ **القاراة:** كؤمهنگاو كؤمهله خانو و شارمستان ◊ **القارية:** بهمانا (القارة) دئ ◊ **سمرانسمرى دوگ يان لاي** خواروى دوگ ◊ **تيزايى شمشيرو سهره رمب و نوكه خمنجر** ◊ **بالتدميهكى قاج كورتى** دهنوك دريژه، پشتى سهوزه، عمرهپ خوشيان دموى و بهلايانهوه پيرؤزه، پياوى سهخى بهو دمشوبهينن ◊ **كارى قورس و گورچكپ** ◊ **القرا:** پشت ◊ **ناومراستى پشت** ◊ **تؤبهلاكى گردو** تهپؤلكه ◊ **القرو:** چهوزيكي بچكؤلهيه بهتهنيشت چهوزى گهورموه ناوى تى دىمكري بؤنهومى نازهل و ولاخ ناوى ئى بخؤنهوه ◊ **پيالهو** جاميلكهيهك له دار دروست كرابى؛ كاسه دارينه ◊ **جؤره قوربيهكه توشى پياو دهبى** ◊ **يهك ريبازى و يهك ههلويستى:** دىمكوتري: (رأيت القوم على قزح واحد) **خهلكهكم و ابينى** يهك ريبازيان گرتووه ◊ (أقراء الشعر) **جؤرمكانى شيعرو ريبازمكاني** ◊ **دىمكوتري:** (أصبحت الأرض قزحاً واحداً) **زموى همموى ناو** داپبؤشيوه بؤته يهك دمريا ◊ **همروا ناوه بؤ** جؤره دارنيك زؤر رىقو پتهوه كهرمستهى

ناومالى ئى دروست دىمكري ◊ **بروانه وشهى** (بلرط) ◊ **القروى:** دابونهرىتو سروشت ◊ **رېنگاى يهكم** ◊ **دىمكوتري:** (عاد فلان الى قراه) **فلانكس گهرايهوه بؤ رېنگاى يهكممجارى** ◊ **القروانى من الرجال:** نهوميه بهموى نهخؤشيهوه كيىسى هيلكهگونى گهوره بووبى ◊ **القروى:** نهو خواردن و ريزو ههلس و كهوتهيه كه پيشكش بهميوان دىمكري ◊ **القروى:** همرشتيك يهك ريبازى ههبى ◊ **القراء:** ميواندارى و زيافتهت ◊ **القريه:** گهورمشار ◊ **همرشوينيك خانوهكاني** پيىكهو نووسابن و كرابيته نشينگهو شوينى تيدا نيشتهجى بوون ◊ **قرية النمل:** شاره ميرو. **القريتان:** شارى مهككهو شارى طانيف ◊ **القري:** نهو كهسهى ميواندارى خهلك دىمكا ◊ **شوينى** ههئېزاني ناو له پلوسكو بهرزايبيهوه بؤناو باغچه ◊ **يهك ريباز** ◊ **دىمكوتري:** (مازال على قري واحد) ◊ **القريه:** گؤچان و عهصا ◊ **شارمميرو** ◊ **نهو دارى لهسمر كهزاوه** پادىمگيودرى ◊ **القروى:** چهوزيك ناوى تيدا كؤبىتهوه ◊ **سمرانسمرى تهپؤلكه** ◊ **القروى:** نهو كهسهى ميواندارى خهلك بكا ◊ **دىمكوتري:** (انه لمقري للضيف) ◊ **نهو دمورى و بهلهمو** سينيهى خواردنى تيدا پيشكش دىمكري بؤ ميوان ◊ **شوينى چال كه لههممو لايهوه ناوى** تيدا كؤبىتهوه ◊ **القراء:** نهو كهسهى زؤر ميواندارى خهلك بكا.

قزح قزحاً: بهرز بؤوه ◊ **قزحت نفاغات الماء:** بلقه ناومكان بهرز بوونهوه.

قزح القدر قزحاً وقزحاناً: مەنجهلهكه كاتى نهومى هاتووه نهومى تىيدايه داجؤرپندرى.

قَرَحَ القِرْنُ: داو و دمرمانی کرده ناو مهنجه لکه ۵
قَرَحَت الشجرة: دره خسته که پهل پهل بوو ۵ قَرَح
الحديث: هسه که ی رازانده و ته اووی کرد به بی
نه وی دروی تیدا بکاو زیاده ی بیوه بنی ۵ تَقَرَّحَ
النبات: رومه که پهل پهل بوو بیوه رومی و
ته نیه وه ۵ القارحة: بلقی سهر ناو.

قَرَحَ: شَوْه زبینه ۵ القِرْحُ: نه و زمرده جه وه و
که مونه و کوزبیه که دمکریته ناو مهنجه لی
چیشه وه ۵ القَرْمِيَّة: پهردمیه که وه انه بی و
رهنگاو رهنگ له دوا گلینه ی چاومه،
له ناو مراضی دا کونیک هیه بی دموتری:
(انسان العين) ۵ المِرْحَة: نه و حاجت و شوشه ی
داو و دمرمانی تیدا هه لده گری.

قَرَّ الرجل: بیاومه دانیشته به شیومه که و دوا بی
بازی دا.

قَرَّ نَفْسُهُ الشَّيْنُ: نه نفسی له و شته هه لسه میه وه و
تفی دایه وه ۵ رمته کردمه ۵ تَقَرَّرَ عن المعاصي:
له تاوان دوورکه وه وه و خوی پاراست ۵ تَقَرَّرَ
من الشَّيْنِ: بیزی له شته که کردمه ۵ دموتری:
(تَقَرَّرَ من أكل الضب): بیزی له خواردنی
سوسه مار کرد ۵ القارضة: کیته له، پیاله به که
بچوک و مکوو پهرداخ و سوراخی بچوک ۵ کاسه و
جامیلکه ۵ هنجان ناو و شهرابی تیدا
ده خوریته وه، جوړه خورادنه و میه کی غازیبه
له ناوی غازاوی و شکر دروست دمکری ۵ القِرُّ
من الرجال: بیاویکه له تاوان هه لسه میته وه و
قیزی لی بی و به سروشت خؤ له تاوان بیاریزی ۵
که سیک بیز له جوړه خواردنیک بکاته وه ۵
القَرُّ: ناوریسم له و حاله دا که له صلوجه و
پهرده ی خوی دمرده یندری، (درد القَر) کرمی
ناوریسم ۵ القَرَّازُ: ناوریسم فروش ۵ جولای

ناوریسم ۵ القَرَّازُ من الرجال: که سیک
به سروشت بیزی له تاوان کردن بی ۵ القَرَّةُ:
بازدان، راپه رین ۵ القَرَّةُ: جهند جوړه
حه شهره و جرو جانه و مریکن صلوجات و کیسه و
پهرده ی ناوریسمی ده جنن ۵ جوریکیان
بزیومه که ی گه لای دره ختی (ألنرت) پی
دمگوتری: (دودة القَر) هیه به بیوی گه لای
دره ختی به لوطه نه م جوړه له ولاتی
هیندوستان ناوریسمی چاکی لی به ره م
دمه یندری ۵ هندی کرم و حه شهره ی تر هیه
زیان ده گیه نن به دره خت ۵ القوازیر: به مانا
(القوازیر).

قَرَحَ الفَرَسُ والبَعيرُ والطَّيْرُ: نه سپه که پله ی کرد
بازی توندی هاویشت.

قَرَحَ الكَبشُ وغیره قَرَعاً: به رانه که هندی
خوریه که ی به رداوه و روتاوته وه هندی کی
په له په له بیوه ماوه.

قَرَحَ الصَّيْبُ: منداله که سهریان تاشی و هندی
کومه له توکی په له په له به سهریه وه ماونه وه ۵
أقرح الرجلُ وغیره: بیاومه خوی ته رخانکرد بو
کاریک و به هیجی ترموه مه شغولی نه بوو ۵
قَرَحَ: بو زبدمرپی له مانای (قَرَح) دی ۵ تَقَرَّحَ
الفرسُ: نه سپه که نامادمیو بو غاردان ۵ تَقَرَّحَ
القومُ: خه لکه که بلاومیان لی کردو بلاو
بوونه وه ۵ تَقَرَّحَ السحابُ: هه وره که رهویه وه و
نه ما ۵ تَقَرَّحَ الرجلُ: بیاومه که هندی کومه له
موی جیا جیا به سهریه مانه وه ۵ قَرَّحَ الديكُ:
که له شیرمه که په رو پوولی دهوران دموری ملی
خوی هس کردنه وه ۵ القَرْعَةُ: کومه له موو
که له سهری مندالدا دمه یندری نه وه و مگوو
کا کول و گودله ۵ موی که م به توفه سهرمه ۵

قَزَا بَعَصَا: به گۆچانهکهی زهوی هازنیهوه ◊
قَزَى: بعمهیبو خرابه لهکهدار بوو ◊ **القَزْوُ**:
 کهسیک غافل و بین ناگا نهیب ◊ همیشه وشیار
 ◊ **القَزَا**: ماری کۆلههویباب.

قَسَبَ الْمَاءُ **قَسْبًا**: ناوهکه بهخوږی ږویو و خوږی
 هات.

قَسَبَ كُسْرِيًّا: پتهو و رهق بوو ◊ **القَيْسَبَةُ**:
 درهختۆکهیهکه بنکی یهکهو بهل بهل دهیبی ◊
 بهمنندازی حهفتاو پینج سانتیمهتر بهرز
 دمبیتهوه، گۆلهکهی وهکوو گۆلی ومنهوشه
 وههایه بهتهری ناگر دهگری وهکوو حالهتی
 وشکی.

قَسِرَ فَلَانًا: زۆری لهفلان کرد.

قَسَرَ عَلَى الْأَمْرِ: ناچاری کرد لهسمر شتهکه ◊
إِقْتَسَرَهُ: زال بوو بهسهری داو ملکهچی بوو ◊
قَسَوَّ الرَّجُلُ: پیاوکه کهوته سالهوه ◊ **قَسَوَّ**
النَّبْتُ: گیاه گزهکه زۆر بوو تیکچرزا ◊ **القَسْوَرُ**:
 شیر ◊ کۆری گهنجی شان و مل ههوی و بههیز ◊
 ږاوکهری تیر هاویژ ◊ **القَسْوَرَةُ**: شیر ◊ مروقی
 شکۆمهندی سههرکهوتوو ◊ ههرشتیک خاوهن
 هیزو توانا بی.

قَسِيٌّ فَلَانٌ قَسْرَةً: فلانکس بوو به کهشیش.

قَسِيٌّ قَسًا: فیتنهیی کرد.

قَسِيٌّ الْحَدِيثُ: قسهکهی بلاو کردموه.

قَسِيٌّ الشَّيْءُ: شتهکهی داوا کردو بهدواداچوونی بو
 کرد. ◊ **قَسِيٌّ** الرَّجُلُ مَا عَلَى الْعَظْمِ مِنَ اللَّحْمِ:
 ههرچی گۆشتی سهر نیسقانهکه بوو دایمالی،
 لئی کردهوه.

قَسِيٌّ الْإِبِلُ: باش شوانی حوشرهکانی کرد ◊ **تَقَسَّسَ**

الشَّيْءُ: داوای شتهکهی کرد، بهدوادا چوونی بو

القَزْمُ: ههرشتیک پارچهپارچهی جیاجیابن ◊
 بهلههههوری جیاجیا بهناسمانهوه ◊
 پارچهپارچه هیزی سمر ◊ خوږی مهږ
 کهلههومرزی بههاردا ههنیدیکی بهردمداو
 دمکهویته خوږ ◊ باریکیی پمږی تیر ◊ بهږی
 بجوکی تیر ◊ ههوری زۆر بهرز ◊ ههوری بجوک
 کهبهناسمانهوه خیرا بږوا ◊ **القَزْعَةُ**: بهمانا
 (القَزْعَةُ) دئ.

قَزَلَّ قَزَلًا وَقَزَلَانًا: بازی دا ◊ بهههنگلمشهله ږویو.

قَزِلٌ: زۆر شملی بهخرابهترین شیوهی شهلین ږویو
 ◊ قاجی باریک بوون بههوی نهوه گۆشتیان
 پیوه نهما ◊ **الأقْزَلُ**: گورگ ◊ **الأقْزَلَانُ**: دووپهږن
 لهناوهرستی کلکی دالاش و دالهکهرخۆره دان
قَزَمَهُ قَزْمًا: رهخنهی لی گرت.

قَزِمٌ قَزْمًا: خوږی بوو، ناکهسهجهو ناپیاو بوو ◊
تَقَزَّمَ: بهتونودو تیزی لهگژ کارمه ږاچوو ◊
الأقْزَامُ: پیږو توږیژیکی نادهمیزادن کورتهبالاو
 کۆله بنهن ◊ لهههریمه دارستانه
 نیستیوانییهکانی نهفریقاو دموروبهری باشوری
 کیشومری ناسیادا دهزین ◊ **القِزَامُ**: بهدخو و
 خوږی ◊ دهگوتری: (قوم قِزَام) گهل و
 نهتهومیهکی خوږی و هیچ و بوچن ◊ **القَزْمُ**:
 (رجل قَزْمٌ) پیاویکی کورتهبالایه ◊ خوږییه ◊
القَزْمُ: جهسته بجوک و کورتهبالا ◊ **القَزْمُ**: بهمانا
 (القَزْمُ) دئ ◊ ږژدو چروکو ههتیومچه: که
 هیچ خیرو بیرکی لهلا چاوهروان نهکری ◊
القَزْمَةُ: کورتهبالا چ زن بین ج پیاو ◊ ههروا ناوه
 بو مهږی بجوک و لهږو بی بهروبووم ◊ **القِرَانُ**:
 منههللی گهوره، هازان ◊ که لهمسو شتی وا
 دروست کرابی.

قَزَا قَزَاً: بیزی کردهوه ههئسهمیوه.

قسطاء) بیاونیکه خواریی له حاجی دا ههیه بهجۆرئیک حاجهکانی لئیک دوور دمکهونهوه و نهژنوو خوار نهژنۆکانی خهریکه بیکهوه بنوسئین ◊ القسَطُ: ناویکله ناوه جوانهکانی خودا ◊ القسَطُ: راستترین تهرزوو باشرینی ◊ قَسَطَ النِّرَامَ: دیرههمهکانی نهخدینه کردن لهبۆتهی دان ◊ القسَطَار: نهو کهسهی دیرههمهکان نهخدینه دمکاوهصل و ناعهصل لئیک جیادمکاتهوه ◊ القسَطْرَةُ: بۆرییهکی ناپلۆنهو نهرهملیقهبه دهخړیته ناو رنپهروی میزمهوه بۆنهوهی ختتهو پلتهی کۆبۆوهی ناو میزهلدان پاک بکاتهوه ◊ القسَطْرِيُّ: جهسته گهوره ◊ القسَطْلُ: تمپوتۆزی شهپرگه ◊ درهختیکه لهبپیری دار بهرو، بهرئیکی زۆری ههیه بهبرزای دهخوری ◊ قَسَمَ فِي السَّجَدِ: له رۆیشتندا کۆششی کردو خۆی ماندوو کرد ◊ دهسگوترئ: (قَسَمَ لَيْلَهُ اَجْمَع) ههموو شهوهکی بیداربوو نهنووست ◊ قَسَمَ عَنْ اَمْرِ النَّاسِ: پرسپاری کرد دهربارهی کاروباری خهئک ◊ (فهر قسقامس) ◊ قَسَمَ الشَّيْئَ: شتهکهی جولاندا، خستهی جموجۆل ◊ دهسگوترئ: (قسقس العصا) گۆجانهکهی ههئسوراند ◊ قَسَمَ مَا عَلَى الْمَائِدَةِ: ههرچی لهسهر سفرمهکه بوو خواریی ◊ قَسَمَ اصْوَاتَهُم بِاللَّيْلِ: بهشهو گویی بۆ قسهی خهئکهکه کلۆر کرد، ههولئ دا بزانی چی دهئین ◊ القسَطاسُ: چاوساغ و شارمزا بۆ رئ نیشاندانی نهشارمزیان که ههمیشه بهدئسۆزی کاری خۆی نهنجام بدا ◊ برسپایهتی زۆر ◊ روهکئیکه دشوبهپهته کهرهوز ◊ ههروا ناوه بۆ روهکئیکی بۆن ناخۆش که لهرپهروی ناودا دهرۆئ و گولئیکی سپی ههیه ◊ قَسَمَ الشَّيْئَ قَسَمًا: شتهکهی پارچه پارچه کرد

کرد ◊ قَسَمَ النَّاسَ بِاللَّيْلِ: بهشهو گویی لهقسهی خهئک راگرت ◊ القسُ: کهشیش بیاوی نایینی مهسیحی ◊ نیستا پلهیهکه لهنیوان نوسقوفو شهماس دا ◊ لئیزان و کارامه ◊ دهسگوترئ: (فلان قس ابل) فلانکهس زاناو لئیزانه له بهخوگرندی خوشتردا ◊ لهسهر وهرزی (فلوس) ◊ القسَاسُ: هیتنه گئرو هیتنه جۆ ◊ القسِي: قوماشیکه لهمهتان و ناوریشم کاتی خۆی له ولاتی میصرو شام دا دروست کراوه ههندئ گولئ له شیوهی نارنجی و شتی وا تیدا نهخش دمکران ◊ القسِيسُ: کهشیش.

قَسَطَ نِلان قَسَطًا: فلانکهس دادوهر بوو.

قَسَطَ قَسَطًا رَقْرَطًا: ستهمی کردو لهحهق لای دا ◊ قَسَطَتِ الْعُنُقَ قَسَطًا وَقَسَطًا: ملی وشک بوو ◊ قَسَطَتِ الْعِظَامَ: لهبهر لهری و لاوازی نیسقانی وشک بوو ◊ قَسَطَتِ الرُّكْبَةَ: نهژنۆی رهق بوو ناتوانی بیان نوشتینیتتهوه.

قَسَطَ الفَرَسَ: نهمهکه رانی کورت و باریکایی حاجهکانی کورت ◊ حاجهکانی باش بو ههئنههاتنهوه ◊ اقسَطَ: عهدالتهی رهچاو کرد ◊ قَسَطَ الشَّيْئَ: شتهکهی بهشبهش کرد.

قَسَطَ الدِّينَ: ههرزمهکی کرده چهند وهجبهیهک لهچهندماوهی جیاجیادا وهری بگریتهوه.

قَسَطَ النِّفْتَةَ عَلَى عِيَالِهِ: بزئوی مال و مندالی خۆی کهم کردهوه ◊ قَسَطُوا الْمَالَ بَيْنَهُمْ: مال و سامانهکهیان لهناو خۆیان دا دابهش کرد ◊ القسَطُ: عهدالتهکاریی ◊ نهئدازمیهک لهناو و شتی تر ◊ تهرزوو ◊ بهشوبار ◊ دهسگوترئ: (رَفَاهُ قَسَطُهُ) بهشی خۆی پئیدا ◊ اللسَطُ: جۆره عودو چله دارئیکه له هیندوستانهوه دهئیندرئ دهکرئته ناو بخورو دهرمانهوه ◊ القسَطَاءُ: (رجل

کردی به دوو بهش ◊ قَسَمَ بَيْنَ الْقَوْمِ: شتهکه‌ی له‌ناو خه‌لکه‌که‌دا دابه‌ش کردو هه‌رکه‌سه به‌شیک‌ی پئیدا ◊ قَسَمَ الدَّهْرُ الْقَوْمَ قَسْماً: رۆژگار خه‌لکه‌که‌ی په‌رته‌وازه کردو لیک‌ی داب‌رین ◊ قَسَمَ فُلانُ امْرئاً: فلانک‌س نیشه‌که‌ی خوی مه‌زنده کردو تن هک‌ری ناخو چۆن کاری تیدا بکا ◊ قَسَمَ الرَّجُلُ قَسْماً وَقَسَامَةً: روخساری جوان بوو ◊ اَقْسَمَ اِقْسَاماً: سویندی خوارد ◊ ده‌گوترئ: اقس‌م بالله: سویندی به‌خودا خوارد ◊ قاس‌م فلان فلاناً: هه‌ریه‌که له‌و دوو‌وانه به‌شی خوی هه‌نگرت ◊ ده‌شگوترئ: (قاس‌مه المال) ماله‌که‌ی له‌گه‌ل دابه‌ش کرد ◊ قاس‌م فلاناً: سویندی بۆ فلانک‌س خوارد ◊ قَسَمَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی پارچه‌ پارچه کرد ◊ ده‌گوترئ: (قس‌موا المال بيه‌م).

قَسَمَ الْقَوْمَ: خه‌لکه‌که‌ی په‌رته‌وازه کرد به‌شیک‌ی برده فلان شوینو به‌شه‌که‌ی تری برده فلان ◊ ده‌شگوترئ: (قَسَمَهُمُ الدَّهْرُ) رۆژگار په‌رته‌وازه‌ی کردن ◊ قَسَمَ الهمسُ فلاناً: خه‌م و خه‌مفت فلانک‌سی به‌شبه‌ش کردوه هه‌رده‌مه دلی له شوینیک و هه‌له‌وگیری شتیکه ◊ قَسَمَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی جوان کرد ◊ قَسَمَ الثَّرْبُ: قوم‌شه‌که‌ی بری بۆنه‌وه‌ی بیدروئ ◊ اِقْتَسَمَ فلان: فلانک‌س بیرى کرده‌وه له‌نیوان کاره‌کانی دا تیفک‌رینی نه‌نجام داو پرۆفه‌ی کردن ◊ ده‌گوترئ: (ترکت فلاناً يقتسم) فلانک‌سه‌م جیه‌شخت خه‌ریکی بیرکردنه‌وه و تیفک‌رین بوو له‌نیوان نه‌م کارو نه‌وکار ◊ اِقْتَسَمَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که‌یان گرتو سویند‌خۆری په‌کترى بوون بۆکاری داها‌توویان ◊ اِقْتَسَمَ الشَّيْءُ بَيْنَهُمْ: هه‌ریه‌که له‌خه‌لکه‌که به‌شی خوی برد ◊ اِنْقَسَمَ الشَّيْءُ: شته‌که پارچه پارچه بوو ◊ تقاس‌م القوم: خه‌لکه‌که سویندیان

بۆ په‌کتر خوارد به‌لئین و وادمیان به‌په‌کتر دا ◊ ده‌شگوترئ: تقاس‌موا بالله: سویندیان خوارد به‌خودا. تقاس‌م الشَّيْءِ بَيْنَهُمْ: شته‌که‌یان له‌ناو خۆیان دا به‌ش کرد ◊ اِسْتَقَسَمَ فلان: فلانک‌س داواى نه‌و به‌شه‌ی خوی کرد که بۆی دیار‌بیک‌راوه ◊ داواى دابه‌شکردنی شته‌که‌ی کرد به‌هۆی تروپشکی شیوه قوم‌روه ◊ اِسْتَقَسَمَ فلان: فلانک‌س بیرى کرده‌وه و مه‌زنده و پئیک‌ گرتنی له‌نیوان دوو‌کاره‌که‌دا نه‌نجام دا ◊ اِسْتَقَسَمَ فلاناً بالله: داواى له‌فلانک‌س کرد سویندی بۆ بخوا به‌خودا ◊ اِسْتَقَسَمَ: جوژه تروپشک‌یکه بۆ دابه‌شکردنی شتیک به‌هۆی نه‌زلامه‌وه ◊ نه‌زلام بریتی بوو له‌وه عمر‌به‌به‌گان له‌سه‌رده‌می پئیش ئیسلام دا کۆمه‌لێک تریان ده‌هینا له‌سه‌ر هه‌ندیک‌یان دهنووسی (افعل) له‌سه‌ر بریک‌یان دهنووسی (لا‌تفعل) بریک‌یشیان هه‌جیان له‌سه‌ر نه‌دهنووسین جان‌ه‌گه‌ر بیان‌ویستابه کار‌یک بکه‌ن ◊ به‌م تیرانه تروپشک و قورعه‌یان ده‌کرد ◊ الاقس‌ومة: به‌ش‌وبار ◊ الاقس‌ام: جوانی و جوانخاسی ◊ کاتی هه‌لاتنی خۆر له‌ناسۆوه که‌له‌و کاته‌دا خۆر جوان‌ترین دیمه‌نی هه‌یه ◊ الاقس‌امة: جوانی و جوان‌پروخساریی ◊ راگرتنی شه‌رو هه‌ولئ ناشته‌واپی ◊ کۆمه‌لێک سویند له‌سه‌ر مافی خۆیان ده‌خۆن و مری ده‌گرن ◊ سویندی قه‌سامه: نه‌ومیه په‌نجا که‌س له‌خزم و خوینگری کوژراو سوینده‌خۆن که نه‌وان مافی خۆیا‌نه خوینی کوژراومه‌گیان له‌خیلی فلان و مریگرن نه‌مه کاتی‌ک کوژراومه‌که به‌م‌ردویی بدۆزنه‌وه له‌ده‌قه‌ری نه‌و خیله‌و نه‌شرانن خودی بکوژمه‌که کتیه، نه‌گه‌ر له‌نه‌وان په‌نجا که‌س سویندی خوارد نه‌وه خوینی بکوژمه‌گیان و مریگرن، نه‌گه‌ر له‌تۆمه‌تبارمکان په‌نجا که‌س

سویندی خوارد که نهو کوژراوه دمستی نهوانی
 تیدا نیسه خوینده که میان له سمر لاده چی
 الْقَسَامَةُ: نهو به شهبه که دابهش کمر وهلای
 دمنی وهکوو کرئ بؤخوی
 الْقِسَامَةُ: پیشه
 شت بهش کردن
 الْقَسَامِي: نهو کهسه
 پؤشاک کؤدمکاته وهو قهدی دهکا بؤنهومی ههد
 بگرئ
 رُوخسار جوان
 الْقَسَم: بهش
 بهشیک لهشته بهشکراوه که
 عطاو بهخشش
 رَاو بؤجوون
 دهگوترئ: (فلان جيد الْقَسَم)
 شک و گومان
 باران
 ناو
 رموشت
 دابونهریت
 (حصاة القسم) بهردنیکه
 دهخریته ناو جامیکه وه نمجارج ناو دهگرتیه
 جامه که وه تا بهردمکه دادمپوشن، یه کیکی نهو
 بهشه ناوه دهخواته وه نمجارج بؤ یه کیکی تر
 ناوی تن دهگرتی تابهردمکه دادمپوشن و یه کیکی
 تر دهیخواته وه، بهو جؤزه ناوه که بهش دهگن و
 هرکهسه بهشی خوی دهخواته وه نهمه کاتیک
 دمبی کؤمه لیک خه لک له شوینتیک بن ناوی
 خواردنه و میان کم بی بی بهو شیومه ناوه که
 دابهش دهگن
 الْقَسَم: بهشو بار
 الْقَسَم:
 سویند
 الْقِسْمَةُ: دابهشکردن
 بهش و بار
 الْقَسْمَةُ: تورمکه ی عهتر فرؤش
 نهو شته ی
 عهتر فرؤش شوشه عهترمکانی تیدا هله دهگرتی
 الْقَسِمَةُ: جوانی رُوخسار و دیمه
 خودی
 رُوخسار
 دیمه نی دهو چاو
 تورمکه یه کی
 رهنگاو رهنکه عهتر باشی شوشه عهترمکانی
 تیدا هله دهگرتی
 الْقَسْمُ: دهگوترئ: (نوی
 قسوم) دمنکی بلا و مبیو
 ناوکه خورمای
 بهرته وازه بوو
 الْقَسِيم: کهسک شت له گن
 یه کیکی تر بهش بکا
 بهش و بار
 بهشیک
 لهشت
 الْقَسِيمَةُ: به لنگه نامه و دیکؤمینتیکه
 زیاد له نوسخه یه کی هه به بؤ مامه له بی کردن

قَسَا الْجِسْمُ تَسْرًا رِقْسَاةً: جهسته ی توندو پته و بوو.

قَسَا الْقَلْبُ رَقْلَبُهُ: دلئ رهق بوو بی بهزی بوو
 سؤزو رهحه ته تیدا نهما
 خوشوع و ترسی
 خودای تیدا نه بوو
 قَسَتِ الْأَرْضُ: زهویبه که
 روتهن بوو هیچی نی نهروا
 قَسَا الْيَوْمَ أَرِ الْعَامُ:
 رؤزمکه یان ساله که توش و پر تنگو جه لمه
 بوو
 أُنْسَى قَلْبُهُ: دلئ خوی رهق و بی بهزهی
 کرد
 دهشگوترئ: (أَقَسَتِ السَّيَاتُ قَلْبَهُ) تاوان و
 خرابه کاری دلئ رهق کردوه
 قَاسِي الْأَمْرِ
 الشدید: تالوو و نارحه ته گاره ناخوشه گانی جهشت.
 له گه لیان زیا.
 الْأَقْسَى: دهگوترئ: (هو أقی من
 الحجر) نهو له بهرد رهقتره
 الْقَسْوَةُ: رهق و
 پته و له هه موو شتیک دا، بی رحه م و بهزهی و
 دل رهقی
 الْقَسِي: توندو تیز
 الْقَسَاةُ:
 دهگوترئ: (الذنب مقساة للقلب) تاوان و
 خرابه کاری دل رهق دهکاو رحه م و بهزهی
 تیدا ناهیلئ
 قَسْوَدَ: برونه ماده ی (قَسْر).

قَسَبَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ قَسْبًا: شته که ی تیکه ل
 شته که ی تر کرد
 (قَسَبَ الطَّعَام) خواردنه که ی
 تیکه ل بهزهر کرد.

قَسَبَ فُلَانًا: فلانکه سی زهر خوارد کرد.

قَسَبَ فُلَانًا بِعَيْبِ نَفْسِهِ: فلانکه سی به عیبه گانی
 خوی له که دار کرد
 (قَسَبَ بِسَوْءِ) خرابه ی

بیتوه لکاند (قشب فلانا ریح کذا) بۆگه‌نی فلان
 شت فلانکەسی جارز کرد، زیانی پی گه‌یاند ◊
 (قشب السیف) شمشیرمەگی مشتو مال کرد.
قَشَبُ الثُّبِّ وغیره قشابة: کراسه‌که (قوماشه‌که)
 زۆر پاک‌وخاوین بوو ◊ **القِشْبُ**: ژمەنگ ◊ ئەو
 توپکڵ و پارچه بێگەلکانەن که لەشت پێک
 دئ و هەندئ میکروب و بەکتریا دەری دەمدن ◊
القِشْبُ: ژمەر ◊ **القشيب**: تازەو پاک و خاوین ◊
قَشَبُهُ قَشْدًا: پێستەکه‌ی ئی کردەوه، سپی کرد ◊
إِقْتَشَدَ السِّمْنَ: پۆن و چه‌ورییه‌که‌ی کۆکردەوه ◊
القِشَادَةُ: خشت‌وخۆل و بندۆک که دمکە‌ویته
 بنکی مەنجەله رۆنی هالکراوموه ◊ **القِشَادَةُ**:
 پۆنه‌که‌ره ◊ زوبدیه‌ک چه‌وری کهم بی ◊
 گپایه‌که که نازەل بیخوا شیرێ زۆر دەبی.

قَشْرَ الشَّيْءِ قَشْرًا: توپکلی لەشته‌که کردەوه.

قَشْرَ الرَّجْلِ قَشْرًا: پیاومکه زۆر سوور بوو، وەکوو
 ئەوه بلتی پێستەکه‌ی ئی دامال‌دراوه و
 خۆینه‌که‌ی دەرکه‌وتوووه ◊ (فهر أقر وهي
 قشراء) ◊ **إِنْقَشَرَ أَنْفُهُ**: لوتی سوور بۆته‌وه به‌هۆی
 تینی خۆرموه سوتاومته‌وه ◊ **إِنْقَشَرَ التَّمْرُ**: دهنکه
 خورماکان پێستەکه‌یان ئەستور بوو ◊ **قَشْرَ**
الشَّيْءِ: توپکلی شته‌که‌ی دامالی ◊ **إِنْقَشَرَ الرَّجْلُ**:
 پیاومکه پۆشاک‌ی خۆی دامالی خۆی روت
 کردموه ◊ **إِنْقَشَرَ الشَّيْءُ**: شته‌که توپکله‌که‌ی
 دامال‌درا ◊ **تَقَشَّرَ الشَّيْءُ**: به‌مانا (انقشر) دئ ◊
القِشَارُ: توپزی مار ◊ **القِشَارَةُ**: ئەوه‌ی
 هەل‌دەم‌ورئ له توپکله‌کان له‌کاتی توپکڵ ئی
 کردنه‌وه‌ی شته‌که ◊ **القِشْرُ**: توپکڵ داپۆشەری
 سروشتی شت ◊ وەکوو توپکلی پرتەقال و
 پێستی کوان و دۆمەل ◊ هەروا ناوه بۆ هەر
 پۆشاک‌یک که جه‌سته‌یه‌ک داپۆش.

قَشْرَ البياض: ماسییه‌که رەنگ نیلی جه‌سته‌پان
 درێژی زیاد له‌ بستیکه، گۆشته‌که‌ی باشترین
 گۆشتی ناسکه ◊ **القِشْرُ**: هەرشتیک توپکلی زۆر
 بی ◊ **القِشْرَاءُ**: مار که توپز (کازی فری دەدا) ◊
القِشْرَةُ: تاک (القِشْر) قوماشی زۆر تەنک
 (کوئالی زۆر تەنک که جه‌سته داپۆشی) ◊
القِشْرَةُ: بارانی به‌لێزمه: که‌روی زه‌وی بشواته‌وه
 ◊ **القِشْرُورُ**: دەرمانیکه له‌ده‌م‌و‌چاو دەدرئ
 بۆنه‌وه‌ی رەنگی روخسار صاف و بێگەرد
 بنوینئ ◊ **القِشْرُورُ مِنَ النِّسَاءِ**: نافرمتیکه
 نه‌که‌‌ویته‌ عاده‌ی مانگانه‌یه‌وه ◊ **القِشْرُ**: توپکڵ
 زۆر ◊ **المِشْرَةُ**: نامپزیکه توپکلی میوه‌و شتی
 وای بی دادە‌مال‌دئ ◊ میوه‌ی پی سپی دەرکری ◊
 وەکوو په‌تاته‌و خه‌پارو کاله‌ک ◊ **القِشْرَةُ مِنَ**
النِّسَاءِ: نافرمتیکه جوانکاری بۆ پوخساری
 کرابی بۆنه‌وه‌ی صاف بنوینئ.

قَشَّ النَّبَاتُ قَشًّا: رومکه‌که وشک بوو.

قَشَّ الإنسانُ: مرۆفەکه لیرمو له‌وئ کۆی کردەوه ◊
 چی لەسەر سفره‌و خوان هه‌بوو کۆی کردەوه ◊
 ئەو به‌رماوه‌و خۆراک و شته‌ی که‌سانی تیرو
 ته‌سه‌ل فرپیی دەمدن ئەم کۆیان دەکاته‌وه‌و
 دەیانخوا ◊ **قَشَّ الحِيسْرَانُ**: نازەله‌که‌ دوا‌ی کزو
 لاوازی قه‌له‌و بوو.

قَشَّ القرمُ: خه‌لکه‌که نازەله‌کانیان له‌نه‌خۆشی‌و
 برسپایه‌تی رزگاریان بوو.

قَشَّ الرجلُ من مرضه: پیاومکه له‌نه‌خۆشییه‌که
 رزگار بوو، هه‌لسپایه‌وه. ◊ **قَشَّ الشَّيْءُ**: شته‌که‌ی
 لیرمو له‌وئ کۆکردەوه ◊ شته‌که‌ی به‌نێنۆک
 ئەومنده‌ کړاند تا وردو ونجړ ونجړ بوو.

قَشَّ المكانُ: چی لەسەر روی شوپنه‌که هه‌بوو
 له‌گل و شتی وا لای بردو پاک‌ی کردەوه ◊ **أَقْشَتِ**

البلاد: ولاتكه وشكانى زور بوو ◊ قَشَشْ: ههولى دا خواردن ليرمو لهوى كۆبكاتوه ◊ چى بهردهستى كهوت لهسمر سفره و خوان كۆى كردموه لولى دا ◊ قَشَشْ: بهمانا (قَشَشْ) دئ ◊ قَشَشْ الرجل من مرضه: كابرا لهنه خوشببكهى چاك بؤوه ◊ قَشَشْ الجرح: برينهكه بهرمو چاكبوونهوه دهچئ ◊ القشاش: نهوى كه ليرمو لهوى كۆدهكرتتهوه ◊ القشاش: كهسيك شتى خراب و بئ كه لك كۆدهكاتوهوه و دهپخوا ◊ كۆكهرمهوى پاشهرۆك و شتى خراب و كۆن و بئ كه لك ◊ القش: خورماى خراب ◊ خشت و خۆل و خاشاكي مالدارو لهناو مال و فهرانگه و شوئنى وا ◊ بن خهرمانى دانهوئنه ◊ القشة: تاكى (القش) ◊ القشة: كهسك.

قَشَطَ الشئى عن الشئى تشطاً: شتهكهى دهرخست و بهردهو توئكلهكهى ئى دامالى ◊ قَشَطَ الحشبةً روى دارهكهى تاشى و زبرببكهى رامالى و لوسى كرد.

قَشَطَ فلاناً بالما: بهعهصاو گۆچان له فلانكهسى دا ◊ قَشَطَهُ: سبى كرد، لاي برد نهيوست ◊ انقشطت السماء: ناسمان ههورى پئوه نهماو بوو بهسامان ◊ قَشَطت السماء: بهمانا (انقشطت) دئ ◊ القشاط: بهردى يارى تاوئه نهوانهى رمشن يان سببين ◊ القشط: نامبرى كهول كردن و تاشين و توئكل لابردين ◊ قَشَطت الریح الغيم: رمشبهباكه ههورمهكهى راداو توئسكه ههور بهناسمانهوه نهما.

قَشَع النَّورَ الظلام: روناكى تاريخى رادا.

قَشَع القرم: خهلكهكهى بهرتهوازه كردو لهشوئنى خۆيان لايان بردن ◊ أقشع السحاب: ههورمهكه كهلىنى تيكهوتو نهما.

أقشع القرم: خهلكهكه بلاوميان ئى كردو بهرتهوازه بوون ◊ أقشع عن الماء: لهدموروبهبرى ناومهكه رۆيشتن ◊ أقشع الریح الغيم: رمشبهباكه ههورمهكهى راداو ناسمانى ههساوكرد ◊ إنقشع عنه الشئى: شتهكه دهركهوتو درى بهدابؤوشراوبببكهى دا ◊ دهگوترئ: (انقشع الظلام عن الصبح) تاريخاى درى بئ دراو گزنگى بهياني دهركهوت ◊ إنقشع الهم عن القلب: غهم و نارحهتى لهسمر دل و دمروونى فلان لاجوو ◊ (انقشع السحاب عن الجو) ههورو ههلا لهمهوادا نهما ◊ إنقشع القرم: خهلكهكه بهرتهوازه بوون و بلاوميان ئى كرد ◊ إنقشع عن الماء: لهلاى ناومهكه رۆيشتن و شوئنهكهيان جنهئشت ◊ إنقشع الليل: شهو رابردو رۆى ◊ إنقشع البلاد عن البلاد: بهلاو كارمهساتمهكه لهولات نهماو كۆتايى بئ هات ◊ قشع عنه الشئى: بهمانا (انقشع) دئ ◊ القشع: ناوئىكى كهمو تهناكو كه ببئته سههۆل ◊ شوئنى داكهنندنى جل لهناو حهمام دا ◊ القشع من الرجال: بياوئيك لهسمر كارى خۆى بهردهوماو نهئى و ههر رۆزه مل بداته كارئك ◊ وشك ◊ پارچهبهكه له پئستى وشكه و مبوبو رزبو ◊ پارچهبهك: له قورى وشكه و مبوبو ◊ توئزئك لهزهوى كهلاى بدهكى فرئى بدهى ◊ پارچه ههورئك دواى رهوينهوهى ههور لهناسؤدا بيمئى ◊ باى شهمان لهم رومهوه كهههور رادهدا ◊ بهرئك كهلهبهر پبرى گوشتى پئوه نهماين ◊ إنقشع جلد: بئستى جهستهى لهرزى ◊ إنقشع جلد من الجرب: بههوى گروبيبهوه پئستى جهستهى وشكهل بوو ◊ إنقشعرت الأرض: زمويبهكه وشك و سووتهمهپؤ بوو بارانى ئى نهبارى ◊ إنقشعرت النبات: روهكهكه تيراو بوو ◊ إنقشعرت السنة: سالهكه كهم باران بوو.

وشکمهسان بوو ◊ القشاعر: زبر ◊ الشعریرة: همل له زینو و مشقه توله کهوتن ◊ القشام من الرجال والنسر والرهم: پیایو پیر، هملو و داله کهمرخوری به سالاجوو ◊ نیره هملو جهسته گوره ◊ القشامة: تهلو داو ◊ القشعم: بهمانا (القشعم) بهمانا (القشعم) دئ.

قَشَفَ فلان: فلانکس شیوه چکن و چکن بوو ◊ گوزمران تهنگ و کوله مرگی بوو ◊ بههوی خورمتاوه ره رنگی پیستی گوراوه ◊ چکن و بیس و پوخل بوو ◊ گرنگی به پاک و خاوینی نه دا.

قَشَفَ فلان قشافة: بهمانا (قشَف) دئ ◊ قَشَفَ الله عيشه: خودا گوزمرانی تهنگ کردوه ◊ قَشَفَ: وازی له خووش رابوردن هینا ◊ عام اقشَفَ: سالیکی توندو تیزو گرانی و ناخوشه ◊ القشَف: چکن و پیسی که به جهسته وه بنووسن ◊ به تایبهتی له و مرزی زستان دا ◊ قَشَفَ اللحم على الملقى أو في القدر: جزی گوشته که له سهر مهقلی یان له ناو منجه لدا بیسترا ◊ قشش القطران الجرب: هترانه که گرپییه کهی چاک کردوه ◊ قشش: نامادباشی بهیدا کرد بو چاکبونه وه ◊ دمگوتری: قشش الجرح: برینه که گوشته و مزونی هینایه وه و خمریکه چاک بیته وه.

قَشَمَ فلان قشماً: فلانکس خواردنی زور بوو.

قَشَمَ الطعام: خراب و سوتا و رزیوی له خواردنه که جیا کرده وه جوړه باشه کهی خواردنه کهی خوارد.

قَشَمَ الحرض: لقه دارخورماکانی شیتهل شیتهل کرد بوئه وهی بیانته من ◊ اقشمة: لیرمو لهوی

شتی کوکرده وه و خواردی ◊ القشام: نسبی خوری (گنه) حمه مریمه کی فره قاجه له ناو خوری کولک و موی نازهل دا دمزی ◊ القشام: خواردنی خراب و بی که لک که فری دمدری ◊ القشامة: بهمانا (القشام) دئ ◊ القشم: خورمای سبی پیس نه وهی بگا ◊ گوشتی زور سوور بههوی زور پیگه یشتنه وه ◊ القشيم: گزویگیای وشکه و مبوو.

قشاً العرّة وغیر: قشراً: دارمکهی سبی کرد توینکله کهی لی کرده وه.

قشاً الحبة: توینکی له دانه ویلکه کرده وه ◊ اقشی فلان: فلانکس دواي دموله مندی ههزار کهوت ◊ قش العرّة وغیر: دارمکهی سبی کرد، توینکی لی کرده وه ◊ قش الحبة: توینکی له دانه ویلکه کرده وه، جه لتوکه کهی کره کرد ◊ سبی کرد ◊ القشاة: تف ◊ القشاوة: (المسناة المستطيلة في الأرض) ◊ القشوان من الرجال: پیایو لاوازو بی گوشت ◊ دالگوشت ◊ القشوة: بوخچه و سوندو هیکه نافرمت بوئی خووش و صابون و کل و کلتورو پیداویستی خوی تیدا هه لدمگری ◊ جوړه گراومیه که بو نافرمتی زهیستان.

قصب الشين: قصباً: شته کهی برپه وه.

قصب الجزار الشاة: قه صابو و حیوان سهربرمه مپه کوزراومکهی پارچه پارچه کرد.

قَصَبَ فلاناً: جنیوی به فلان داو عه پیداری کرد ◊ اقصب الزرع: کشتو کاله که قه دو لاسکی کردو بالای به رزیوه ◊ اقصب المكان: شوینه که قه هه زازو شتی وای زور بوو ◊ روه کی شیوه قه هه زازی زور بوو ◊ اقصب فلاناً عرضة: وای له فلانکس کرد بتوانی جنیو به ناموسی بلئی ◊

قَصَبٌ: به مانا (أَقْصَبَ) دئ ◊ قَصَبَ شَمْرَهُ: پرچی و منینه و هه بای دان و گشتی کردن ◊ اِقْتَصَبَ الزَّرْعُ: کشتوکاره که همدو لاسکی کرد ◊ اِقْتَصَبَ الشَّيْئُ: شته که ی برپه و هه ◊ التَّصْبِيَةُ: گلۆله مو ◊ القاصِبُ: نهو که سه ی فو به قهغه زازدا دمکا ◊ هورنک بگولتینن ◊ القَصَابَةُ: پیشه ی قهصابیی ◊ القَصْبُ: پشت ◊ ریخۆله ◊ خالیگه و که له که ◊ زُی کِه وان و شتی و ا که له ریخۆله دروست بکری ◊ القَصْبُ: همر رومکنک لاسکه که ی کلۆر بی و گری گری بی ◊ هه روا ناوه بو قهصه بی شه کر ◊ رومکنکی ناویبه له پیری نمرجیلیبه و قه دیکدی دریزی هه یه له دم جوگا و روباردا دهرئی ◊ وایش دهبی دهری و ندرئی ◊ له ولاتی میصر پیی دمگوترئی: (الغاب البلدي) یان (قصب النيل) ◊ هه روا ناوه بو ریموی ناوی سهرچاوه ◊ نیسقانی دست و قاج و په نجه ◊ گه وهه ری روهش کرا و به یاقوت ◊ هه رپارچه زپرو زیونیک له دریزومین و ناومکه ی بوش بی هه روا هه ر شتیک و مگوو بۆری ناو و شتی و ناومکه ی کلۆر بی ◊ به شهکانی ریخۆله ◊ قوماشیکه له که تانی ته نک و نهرم ◊ چه ند شریت و جوړه پارچه ی باریکی دریزن قوماشیان پیی دهنه خشیندرئی ◊ القصباءُ: کومه نیک قهغه زازی رپوای چروپر ◊ شوینی روانی قهغه زاز ◊ القَصْبَةُ: همر لاسکیکی روهک کلۆر بی و نه مسه ر و سمری گریی هه بی و مگوو لاسکی قهغه زاز و گندۆر و گیا گه نه مه و قه لئاسو شتی و ا ◊ هه ر نیسقانیکی خربی و موخی تیدا بی ◊ نیسقانی په نجه ◊ نیسقانی لوت ◊ شارو شاروچکه ی ولات ◊ باله خانه ◊ ناوموی قه لا ◊ پارچه قهصه بی که له ولاتی میصر دریزی که ی سی مه ترو حه فتا و پینج سانتیمه تره زموی بی

دمپیوری ◊ القَصَابَةُ: ماملان؛ نامیری که به و لاخ رادمکیشری بو ته ختکردن و ریخستنی زموی ◊ یان هیزیکی نالیبه، مه کینه یه که به وزه ی به مزین و گازو شتی و ا کارده کا ◊ القَصَابَةُ: گلۆله مووی هه لکراو ◊ بۆری ◊ زورپنا و بلویر ◊ زئی دروستکراو له ریخۆله ◊ القَصْبَةُ: گلۆله موو ◊ بۆری ◊ المَقْصَبَةُ: شوینی تی رپوانی قهغه زازو قهصه ب ◊ دمشگوترئی: اَرْض مَقْصَبَةٌ: زمویبه که قهصه بی زوره ◊ المَقْصَبُ: نهو که سه ی زورجار له پشیرکی دا سهر دمکه وئی و دمپاته و هه ماست و شیر که توژیان زور بی.

قَصَدَ الطَّرِيقَ قَصْدًا: ریگا که راست و رهوان بوو.

قَصَدَ الشَّاعِرُ: شاعیره که شیعری و منینه و هه

قَصَدَ له رالیه: جو بو لای و به مه به سته و هه ره مو لای نهو رپویشته ◊ دمشگوترئی: (قَصَدَهُ) بو هه مان مانا.

قَصَدَ فِي الْأَمْرِ: له کارمه که دا مام ناومند بوو.

قَصَدَ فِي الْحُكْمِ: له برپارمه که دا عادل بوو به حه ق جولایه و هه.

قَصَدَ فِي النِّفْتَةِ: له مهسره ف کردندا مامناومندی په پیره و کرد.

قَصَدَ فِي مَشِيهِ: له رپویشته دا نه خیرا رپوی نه زور هتواش مامناومندی گرت به رچاو.

قَصَدَ الشَّيْئُ: شته که ی برپه و هه.

أَقْصَدَ السُّهُمُ: تیره که نیشانه که ی پیکا ◊ أَقْصَدَ الشَّاعِرُ: شاعیره که دریزی به شیعره دانان داو چامه شیعری هونینه و هه ◊ أَقْصَدَ فَلَانًا: زمبری له فلانکهس داو شوینی کوشنده ی گرت ◊ قَصَدَ الشَّاعِرُ الشُّعْرَ: شاعیره که شیعره که ی پالفته کردو کردی به چامه شیعریکی نایاب ◊ قَصَدَ

بوونهوهو پانبوونهوهو تهنك بوون، بۆ تهغلیف
کردنی زۆرینک له مهوادی بزێو بهکار
دههیندرئ، لهگهڵ پهصاص دا دهتویندریتهوه
بۆنهوهی بۆشاییهکانی پهر بکاتهوه ۵ لهم
رۆژگاردا زۆریه زۆری بهروومی قیصیر له
پیشهسازی سههیح و تهنهکهو شتی وادا
بهکاردههیندرئ و قاپ و قاچاگی ناسنو مسی
بێ پوکەش دهکری.

قَصْر عن الأمر قصرًا: لهناست کارهکهدا
دهستهوسان بوو وازی ئی هیناو بۆی نهنجام
نهدرا.

قَصْرَ السهم عن الهدف: تیرهکه کورتی هیناو
نهگهشته نیشانهکه.

قَصْر الطعام: خواردنهکه کهم بوو ۵ گران بوو
نرخه بهرز بۆوه ۵ قصرت التفلة بالقوم:
بزێوهکه بهشی خهلهکهکهی نهکردو
مههستیانی جینهجی نهکرد.

قَصْرَ الشيء: شتهکهی کورت کردهوه.

قَصْرَ القيد: زنجیرهکهی تهسک کردهوه ۵ دهگوترئ:
قَصْر له من قیده: زنجیرهکهی بۆ تهسک کردهوه.

قَصْر الصلاة: نوێژی جوار پکاتی کهم کردهوه
کردی به دوو پکات.

قَصْرَ الشجر: هزهکانی کورت کردنهوه ههندیکی ئی
گرتو له بنهومرا نهیتاشی.

قَصْرَ الشيء على الأمر: شتهکهی کورت ههئینا
لهسهر ئهو کاره تایبهتی کرد به ئهو.

قَصْر الدار: خانومهکی بهدیوار پتهو کرد.

قَصْرَ الشرب قصرًا: قوماشهکهی لهسهر جلشۆر به
کوتهکی دار کوتاو پاکی کردهوه.

قَصْرَ اللبن: پهنهکهی لابرده پان پاکی کردهوه.

العرد: دارهکهی شکاندو کردی بهدوولمت ۵
إقتصد فلان: فلانکهس مامناومندی بوو نه
کزیوو نه فهلهو ۵ إقتصد الشاعر: شاعیرهکه
بهردموام بوو لهشیر گوته دا ۵ إقتصد العرد:
دارهکه شکا ۵ تَقَصَّد العرد: دارهکه شکا ۵
دهگوترئ: (تقصدت الرماح) پمبهکان شکان و
پارچه پارچه بوون ۵ الإقتصاد: زانیاریهکه
باس له دیارده تایبهتییهکانی بهرههههینان و
دابهشکردن دهکا ۵ القاصد من الأسفار: سهقهری
ناسان ۵ دهگوترئ: (بیننا وبين الماء ليلة قاصدة)
شهو رۆشتنیکی مامناومندیمان مابوو بگهینه
ناوهکه، نهگهر شهویک بههینووشی تا بهپانی
برۆشتینایه دهگهپشتینه ناومکه ۵ ههروا وشه
(القاصد) ناوه بۆ تیر که راستهوخۆ ناراسته
نیشانه دهکری ۵ القصد: دهگوترئ: (هو على
القصد) واته: لهسهر راسته ریزیه ۵ ریبازی
راست ۵ پیاویک نههلهو بئو نهکزو لاواز ۵
بهرامبهر دهگوترئ: (هو قصدك) ئهو
بهرامبهرته ۵ کهم ۵ دهگوترئ: (أعطاه قَصْدًا)
کهمی پێدا ۵ گوشتی وشکهومبوو ۵ القصد من
الرماح وهوما: پمبی شکاو ۵ القصد: پارچهی
شتی شکاو ۵ کهرتیکی شته شکاومکه نهگهر
کرابوو بهدوو لهت ۵ القصيد والقصيد: جهوت
دیزر شیر پان زیاتر ۵ بهکوردی جامهشیر ۵
ئیسقانی مۆخی ههین ۵ رمی شکاو ۵ المقصد:
مهههست ۵ شهینی مهههست ۵ المقصد:
دهگوترئ: (إليه مقصدي) نامانجی سهقهرو
ریبازم بهرهو لای فلانه ۵ المقصد: ئهو کهسهی
نهخۆش دهکهوئ و زوو دهمرئ ۵ المقصد:
کهسیک مام ناومند بئو نهزۆر فهلهو بئو نهزۆر
کز بئو ۵ القصدیر: عونصورپکی فلزییه پهنگ
زیویه ۵ ئهوهپهری نامادماشی تیدییه بۆ بلاو

قَصْرٌ قَصْرًا: نازار لهملی پهیدا بوو ملی خوار کرد.
 قَصْرُ الشَّيْنِ: شتهکه کورت بوو ◊ (فهر قصر) ◊
 أَقْصَرَ عَنِ الشَّيْنِ: وازی لهشتهکه هیناو
 دمهسلاتی همبوو بهسهری دا ◊ أَقْصَرَ الشَّيْنِ:
 شتهکهی کورت کردهوه ◊ قَصَرَ عَنِ الشَّيْنِ: وازی
 لهشتهکه هیناو دمهسلاتی بهسمردا نهبوو ◊
 قَصَرَ فِي الْأَمْرِ: کهمترخهمی لهکارمکهدا کرد ◊
 قَصَرَ فِي الْعَطِيَّةِ: بهخشهکهی نی کهم کردهوه ◊
 قَصَرَ الشَّيْنِ: شتهکهی کورت کردهوه ◊ قَصَرَ
 الصَّلَاةَ: له نویژی جوار رکاتی دا دوو رکاتی
 کردن واته نویژمکهی کورت کردهوه.
 قَصَرَ شَعْرَهُ: قزی کورت کردهوه، همدنیکنی نی گرت
 ◊ قَصَرَ الشُّرْبَ: بهداری جل شتن قوماشهکهی
 لهسر جلشور کوتاو پاکي کردهوه، سپی کردهوه
 ◊ إِقْصَرَ عَلَى الشَّيْنِ: بهشتهکه قنیاتی کردو
 تهجاومزی نی نهکرد ◊ إِقْصَرَ الشَّيْنِ: له دریژی
 شتهکهی کهم کردهوه ◊ إِقْصَرَ أَثَرَ الشَّيْنِ:
 بهدواداجوونی بو شتهکه کرد ◊ تَقَاصَرَ عَنِ
 الْأَمْرِ: وازی له کارمکه هیناو نهیتوانی بیکا ◊
 به نهنقهستو تهصهنوع خوی بهکورت نیشان
 دا ◊ تَقَاصَرَ نَفْسُ فُلَانٍ: نفسی فلانکس بجوک
 بووه توایهوه ◊ تَقَوَّصَرَ الرَّجُلُ: پیاومکه
 ویکهاتهوه، جووه بهکهوه ومکوو زیشک خوی
 خر کردهوه ◊ إِسْتَقْصَرَ: بهکورتی لهقهلم دا ◊
 بهکهمترخهمی حسیب کرد ◊ الْقَاصِرُ مِنَ
 الْوَرِثَةِ: میراتگریک مندال بن نهگهیشتبیته
 تهمنی روشدو بهخوچاران ◊ الْقَاصِرَةُ:
 دمگوتری: (إمرأة قاصرة الطرف) ناهرمتیکی
 بهحمیباو بهشهرم چاو نهرم دل زیندووه ◊
 كَقَوْلِكَ تَمَمْنِي نَهْگهیشتبیته تهمنی روشدو
 بهخوچاران.

القَصْرُ: نهو پهري کارو پيشه ◊ دمگوتری: (قصارك
 أن تفعل كذا) نهو پهري کارت نهومیه نهوه
 بکهی ◊ نهو کارعت بهسهو کیفایهتت دمکا ◊
 القَصْرَةُ: پيشهی جلشوری و جل کوتان بهداری
 جل شتن ◊ القَصْرَةُ: نهو سمر کوپیزرو سوو
 شتهی له هیلهک و بیژینگ دا دهمینیتهوه دواي
 له بیژینگ دان و له هیلهکدانی شت ◊ نهو
 دانهویلهی له گولنهکهی دا دهمینیتهوهو به
 گیرمکردن دمرنایه ◊ تَوَيْكَلِي سهرموهی
 دانهویله ◊ شوینتی تاییهتی ناو مال: کههر
 خاومن مال بوای ههیه بجیته ناوی: ومکوو
 زوری نوستن ◊ القَصْرُ: پنجهوانهی مانای (المد
 ◊ کهمترخهمی ◊ کوئیایی شتو نهو پهري و
 غایهتی ◊ دمگوتری: (قَصْرُكَ أَنْ تفعل كذا) نهو
 پهري کاری تو نهومیه نهو کاره بکهی ◊ یان
 نهگهر نهومبکهی بهستهو هیچی ترت ناولی ◊
 بالهخانهو تهلار ◊ ههروا ناوه بو کاتی نیوارهو
 سهرمتای شوو ◊ دمگوتری: (أَتَيْتَهُ قَصْرًا): کاتی
 عیشا هاتم بوای ◊ یان دهمو نیواره هاتم
 بوای. ههروا وشهی (القَصْرُ) ناوه بو لابردنی
 ږنگ یان کال کردنهوهی له نهلیافی شتی
 چندراو ◊ القَصْرَةُ: کورت ههلهینان و تاییهت
 کردن ◊ دمگوتری: (أَبْلَغَ هَذَا الْكَلَامَ بَنِي فُلَانٍ
 قَصْرَةً) نهم قسه بههوزی فلان بگهیهنمو
 بهکهسی تری مهلن ◊ القَصْرَةُ: بنکی درهخت ◊
 لای خواروی مل بهلای شانوه ◊ نهستورایی مل ◊
 لای خواروی درهختی خورما ◊ پارچه دار ◊ وردد
 ناسن ◊ نهو سمرگوپیزرو پوشو سوو شته
 بینکهک و پوچو خرابانه دمکهویتته سمر
 بیژینگ و گلگیر ◊ کاو کوئی گمنم و جو: که وشک
 بووه، تویکلی بهروبووم ومکوو تویکلی گوپیزو
 تویکله بادام شتی و ا ◊ تمبهلی و هونگرانی ◊

القَصْرُ: نهُو كَهَسَهى جِل دَمَشَوَاو پاكِيان دمكاتهوه بههؤى كوتانى جلهگان لهسمر بهردو بهشهپكه دارى جل شتن ۵ القَصْرُ الذاتى: كورت هينانى جهستهو نهبوونى نامادباشى تئيدا بؤ نهجامدانى كارمگانى بهشيوميهكى ناسايى، واته نهتوانى بهناسايى بپروا يان بهناسايى دابنيشى يان همر جمو جولئىكى تر.

القصر من السيول: لافاوتيكه لهجهند شيو و دؤلتك كؤببيتتهوه ۵ دمشگوتري: (فلان قصر النسب) واته بهس ناوى باوكى بيتنى دمناسري ۵ همرگوترا: فلان كورى مهلامستهفاى بارزانبييه نيتير ناسراوهو پئويست بهناوهينانى باپيرو باپيره گهورهى ناكاه ۵ القصيرة: نافرمتيك همر له مالهو بئو ريگاي نهدرئ لهمال بچيته دهر ۵ دمشگوتري: (هو ابن عمي قصيرة) نهوه كورى ماممو نهزامان ليك نزيكه ۵ القصيري: بنكى مل بهلاى شانوهه ۵ لاي سهروى بهراسوو لاي خواروى بهراسوو (كورتبه بهراسوو) ۵ دمشگوتري: (قَصْرًا أَنْ تَفْعَلَ كَذَا) نهُو پهري تواناي تؤ نهوميه نهوه بكهى هيچى ترت بؤ ناكري ۵ القَصْرَةُ: همرتالهُو سهمهته كه لهقهصمب دروست دمكري و خورماى تئدمكري ۵ المَقَصْرَةُ من الظلام: تيكهلاو بوونى تاريكى، داهاتنى تاريكى كاتى نيواره ۵ لاري ۵ المَقَصْرَةُ: كوتكو شهپكهدارى جل شور كه پؤشاكهگانى پئ دمكوتى بهمهبهستى پاكبوونهوميان.

القَصْرَةُ من النساء: نافرمتى بهنازو نيعممت بهروردمبوو خانم و خاتوونى مال ۵ لهناو مال و خانوو شانوودا بريتييه له هؤدميهكى جياكراوهو تايبهته لهسمر نهؤمى نهري ۵ همر وا ناوه بؤ جامه شيعريك كؤتايبيهكهى بهنهلفى مەقصوره بئ ۵ خرخال ۵ همر سوچو

هؤزبنئيك لهناو خانووى گهورهو فراوان دا ۵ شوينى خوتبه خويندنهوى وتارخوين و جئ نوئزى پئيش نوئز ۵ دمشگوتري: (أبلغ هذا الكلام بني فلان مقصورة) نهُم قسميه بگهپهنه به خيلى فلان و بهس، بهكهسى ترى مهئن ۵ ههروا دمشگوتري: (هو ابن عمي مقصورة) نهُو كورى ماممو و خزمايهتيمان ليك نزيكه ۵ قصت الفرس قصاً: ماينهكه ناوسبوونى دهر كهوت.

قَصُّ الشَّرْبِ رَغِيه: بهمقهست قوماشهكهى برى.

قَصُّ يَبْنِمَا: ليكى دابرين و ناوانى تيك دان.

قَصُّ الشَّيْنِ: شوين پئى شتهكهى ههنگرت و دواى كهوت.

قَصُّ القَصَّة: چيروكهكهى گئراپهوه ۵ دمشگوتري:

(قَصُّ عَلَيْهِ الرُّيَا) خهونهكهى بؤ گئراپهوه ۵ (قَصُّ عَلَيْهِ خَبْرَهُ) ههوالهكهى بهراستى بؤ گئراپهوه روداومكه چؤن بوو ناوا بؤى گئراپهوه ۵ أَقْصُ فُلَانٍ مِّنْ نَّفْسِهِ: كابرا واى كرد دوزمنهكهى زهههري ئى بينئى و تؤلهى ئى بكاتهوه (أَقْصُ فُلَانٍ مِّنْ غَرِيْبِهِ) فلانكس فرستهى له دوزمنهكهى هيناو تؤلهى ئى كردموه ۵ أَقْصُ فُلَانٍ فُلَانًا: فلانكس همل بؤ فلانكس رهخساند كه تؤله له دوزمنهكهى بسينئى ۵ قَاصُّهُ مَقَاصَّةً: ههرزدارمكه ههري لهسهر هاوهلهكهى بوو، ههرزكهيان بهيهك گرتن، ههرزكهيان خسته برى ههري بهكتر ۵ قَصَصَ الشَّعْرَ وَالصَّوْتِ وَالظُّفْرَ: هزهكهى هرتاند، دهنكى پئ برى ۵ نينئوكى هرتاند ۵ قَصَصَ دَارَهُ: خانومهكى كه چكارى كرد ۵ إقْتَصَّ فُلَانٌ: فلانكس تؤلهى ستاند ۵ بهدواداچوونى بؤكرد ۵ إقْتَصَّ الحَبْرَ عَلَيْهِ: ههوالهكهى بئ زيادو كهم بؤ

◊ كاكۆل و قزى پيشه سمر ◊ القصيم: بهمانا
(المقصوص) دئ ◊ القصيصه: بهمانا (القصة) دئ
◊ المَقَصُّ: مەقسەت ◊ المَقْصُورَة: كەوگىر ◊ يان
شتىكى لەو جۆرميە: كە گۆشتى پىن لەمەنجەل
دەردەھيندري ◊ القَصَل: بېروانە (القطل).

قَصَعَ الرَّجُلُ قَصْعًا: بياوەكە ئاوەكە قومقوم
خواردموہ ◊ قَصَعَتِ الدَّابَّةُ الْمُجْتَرَةَ: نازەلە
كاويزكارەكە خواردنەكەى هينايەوہ ناو دەمى و
كاويزى كەردموہ بۆنەوہى سەرلەنوئى قوتى
بىداتەوہ.

قَصَعَ فَلَانًا: فلانكەسى پيشەكيش كەرد ◊ پچوگى
كەردموہ سوكاپەتى پىن كەرد.

قَصَعَ الغَلامُ: بەبەرى دەستى لەسەرى كۆرەكەى دا.

قَصَعَ اللهُ شَابَابَهُ: خودا گەنجى ئى شىواندو
نەپەيشت تەمەنى گەنجى بەخۆشى بەسەر
بەرى ◊ قَصَعَتِ الرُّحَى الحَبُّ: ناشەكە
دانەوئەكەى ھارى.

قَصَعَ العُتْلَةَ: ئەسپىكەى بەنينىكى فليقاندا.

قَصَعَ الربيعُ جُمْرَةً: يەربوعەكە زاركى كۆنەكەى
گرتو خۆى لە كۆنەكەدا حەشار دا.

قَصَعَ الرَّجُلُ يَتَهُ: بياوەكە لەمال دەرنەجوو ◊
القاصم: كۆنىكە يەربوع ھەلى دەكۆلن ◊ جا
كە چووہ ناوى دەمى كۆنەكە بەگن دەگرى
بۆنەوہى مارو جرو جانەومرى تر نەچنە ناو
كۆنەكەيەوہ ◊ القَصْعُ: خوراندن بەنينىك
لكاندنى دووشت بەيەكەوہ ◊ القَصْمَةُ: لەگەن
ھاپىكى گەورمىە تىگوشاوى تىدا دەگرى و
دەخورى ◊ بەزۆرى لەدارى گۆيزو شتى وا
دروست دەگرى پيشى دەگوتري كاسە.

قَصَفَ الرُّعْدُ قَصْفًا وَقَصِينًا: ھەورمەكە دەنگى گەورد

گىرايەوہ ◊ قاصم القرم: ھەريەكە لە قەومەكە
تۆلەى لە ھاوہلەكەى ستاند ◊ قَصَصَ أُمَّرُهُ:
بەدواداچوونى بۇ شوين پىن فلان ئەنجام دا ◊
دەگوتري: (قَصَصَ أُمَّرَ القومِ وَقَصَصَ الحَبْرَ)
بەدواداچوونى بۇ شوينەوارى خەلەكەكە ئەنجام
دا بەدواداچوونى بۇ ھەوالەكە كەرد ◊ قَصَصَ
الكلامَ: قەسەكەى لەبەر كەرد ◊ اسْتَصْنَعُ: داواى
كەرد ئەوہى دەست دريژى كەردۆتە سەر تۆلەى
ئى بسين ◊ الأَقْصَرُ: چىرۆكى كورت، كورتە
چىرۆك ◊ التَّصَانُ: لەبوارى بىرىن دا واتە:
بىرىنىك وەكوو ھەمان بىرىن بىن ◊ القاص: ئەو
كەسەى چىرۆكەكە لەسەر شىوہى خۆى
بىگىرپتەوہ ◊ ئەو كەسەى چىرۆك دادەمى ◊
وتار بىز كە لە خوتبەكەى دا پشت بەچىرۆك
بەستى ◊ القصاصُ من الرزق: كلىچە، شوينى
بەيەك گەپشتنى ھەردوو پان ◊ القصاصُ:
ئەومىە تاوانبار سزاي تاوانى ھاوچەشنى ئى
بسيندري ◊ القصاصَةُ: ئەوہى لە قزو بىرژانگ و
كاغەز دەفرتيندري واتە: وردە موو سەرە
مقەست ◊ القص: ئىسقانى سىنگ: كەلەھەردوو
لاوہ سەرى پەراسومگانى تىچەقيون ◊ ئەوہى
لەخورى و شتى وا دەبىردى ◊ گەج ◊ القصاصُ:
چىرۆكەكان ◊ ھەوالى گىرپدراوہ ◊ شوينكە
القصاصُ: بەمانا (القاص) دئ ◊ القصاصَةُ:
نامىزىكە پىرژو پال و سەرەكاغەزو شتى واى
پىن دەبىردى. ◊ القصة: چىرۆكى نوسراو ◊
رستەو كەلام ◊ حەدىس ◊ كار ◊ ھەوال ◊ حال و
ومزە ◊ چىرۆكىكى پەخشان نامىزو دريژە
زۆربەى وئەكان لەخەيال يان لەواقىع
ومردەگرى، لەنووسىنى دا چەند ياساو
رئسايەك لەبوارى نووسىنى ئەدەبى دا بەرچاو
دەگرى ◊ القصة: كۆلەموو پارچەموو كۆلەموو

قَصَفَ الرَّجُلُ: بیاوگه له‌ناو ته‌عامو شهراب دا مایه‌وه ◊ دم‌گوتری: (قَصَفَ بِاللَّهْرِ وَاللَّعْب).

قَصَفَ الْعَرْدَ وَغَرَهُ تَصْفًا: دارمگی شکاند.

قَصِفَ النَّبْتُ: پومکه‌که دریز بوو به‌رز بووه تا به‌هوی زیاد به‌رز بوونه‌وه خوار بووه و سهرمگی داهات ◊ **أَقَصَفَ الشَّجَرُ:** دره‌خته‌که باریک و تهنک بوو ◊ **إِنْقَصَفَ الشَّيْئُ:** شته‌که شکاو دوولمت بوو ◊ **إِنْقَصَفَ الْقَوْمُ عَنِ الشَّيْئِ:** خه‌لکه‌که وازیان له‌شته‌که هیناو نه‌پاننوانی ته‌واوی بکن و به‌ردم‌وام بن تیدا ◊ **إِنْقَصَفَ الْقَوْمُ:** خه‌لکه‌که کۆبونوه‌وه پاله‌په‌ستوی په‌کتریان کرد دم‌گوتری: (انقصوا على الشيء) خه‌لکه‌که به‌شوین په‌کتردا هاتن و له‌سهر شته‌که گردبوونه‌وه ◊ **تَقَاصَفَ الْقَوْمُ عَلَى الشَّيْئِ:** خه‌لکه‌که له‌سهر شته‌که کۆبوونه‌وه و پاله‌په‌ستوی په‌کتریان کرد ◊ **تَقَصَّفَ الشَّيْئُ:** شته‌که شکا ◊ **تَقَصَّفَ الْقَوْمُ عَلَى الشَّيْئِ:** خه‌لکه‌که له‌سهر شته‌که کۆبوونه‌وه و کردیانه پاله‌په‌ستو ◊ **تَقَصَّفَ الْقَوْمُ:** خه‌لکه‌که وتنه کیشه‌وه هه‌ریشه‌ کردن ◊ **تَقَصَّفَ فُلَانٌ عَلَى الطَّعَامِ:** فلانکس له‌سهر خواردنه‌که گالته‌وه پیکه‌نینی هینایه کایه‌وه ◊ **الْقَصْفُ:** گالته‌وه گه‌پو زیدمه‌ر و چون له‌ خواردن و خواردنه‌مه‌دا ◊ ده‌ست پی‌کردنی یاری و هه‌له‌په‌رکی و ناشکرا کردن ◊ **الْقَصْفُ:** هه‌رشتیک قبولی شکان بکا ◊ شتیک خیرا بشکی ◊ (رجل قصف) بیاویکی بی عه‌زم و جه‌زمه ◊ **القصفة:** قه‌رمبالی کردن و پاله‌په‌ستو کردن خه‌لک ◊ هه‌له‌نگدانی نه‌سپ له‌کاتی گه‌میشان به‌دوژمن ◊ **القصف:** پرژوپال و جیلکه‌وه جه‌ویژن، وشکه‌لی دره‌خت ◊ **المقصف:** که‌مونه‌رو دۆلاب و شتی وایه له‌ ژوری نان

خواردن دا قاپ و قاچاغی نان‌خواردنی تیدا هه‌نده‌گیری ◊ یان ناوه بو سفره و میزی نان‌خواردن ◊ شوینی حه‌فله‌وه خوشی و شایی و خواردن و خواردنه‌وه ◊ **قَصَمَ الشَّيْئُ:** شته‌که‌ی شکاند ◊ شته‌که‌ی گه‌رت کرد برپه‌وه ◊ **القصاص:** شیری جه‌سته گه‌روه و به‌هیز و توانا ◊ پی‌اوی کوله‌بنه‌وه و چوارشانه‌وه و به‌هیز ◊ **القصاص:** شوینی روانی موی سینگ.

قَمَلَ الشَّيْئُ قَمَلًا: به‌توندی و په‌ته‌وو خیرایی شته‌که‌ی برپه‌وه.

قَمَلَ الْمِنْطَةَ: گه‌مه‌که‌ی گیره‌ کرد.

قَمَلَ الدَّابَّةَ: وینجه‌وه شی‌خوارو گیا دوراوی ته‌ری دا به‌ولا‌خه‌که ◊ **أَقَمَلَ الزَّرْعُ:** کشت و کاله‌که کاتی نه‌وه‌ی هاتوو و دروینه‌ بکری ◊ **إِقْتَصَلَ الشَّيْئُ:** شته‌که بر، کۆتایی هات ◊ **إِقْتَصَلَ الشَّيْئُ:** شته‌که‌ی دابری لی‌ی کردموه ◊ **إِنْقَصَلَ:** شته‌که بر، کۆتایی هات ◊ **تَقَصَّلَ:** گه‌رت بوو، دابرا.

الْقَصَالَةُ: سهر گویزرو بنزیل که به‌ بیژینگ و گلگیر جیا‌ده‌کری‌ته‌وه ◊ دم‌گوتری: (ما هو إلا قصالة وحنالة) ◊ **القصل:** به‌مانا (القصالة) دئ ◊ دره‌ختی شلک ◊ **القصيل:** وینجه‌وه گیا دوراوی سه‌وز بو شی‌خواری و لاخ ◊ **المقصل:** شمشیری برنده‌وه تیز و رمبی تیز ◊ **المقصلة:** نامیری‌که بو سهربرین ◊ نامیری‌کی تیز بووه کاتی خوی ملی حوکمدراو به‌ نی‌عدامیان بی‌ هت کردوووه ◊ له‌ شو‌رشی فه‌رم‌نسی دا نه‌م نامیره‌ باو بووه.

قَصِمَ فُلَانٌ تَصْمًا: فلانکس له‌ کۆپه‌وه هات به‌ری‌گای خوی‌دا گه‌راوته‌وه و نه‌گه‌په‌شتوته مه‌به‌ستی خوی.

قَصَمَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی شکاند به‌شکاندنی ته‌واو و لیک جیا‌کردنه‌وه ◊ (قَصَمَ اللَّهُ عَمْرَ الظَّالِمِ وَقَصَمَ

نه انجام دا ◊ تَقْصَى الْمَسْأَلَةَ: له مهسه له که دا
 گمیشته نهو پهری ◊ تَقْصَى الْأَمْرَ الْجَنُودَ: نه میر
 په که په که سمر بازه کانی بانگمیشت کردن
 له دوور تا نزدیکانی به سمر کردنه ◊ اسْتَقْصَى
 الْأَمْرَ: له کاره که دا گمیشته نهو پهری و باش
 لِيَكْوَلِيْنَهُوَي تَيِّدَا كَرْد ◊ الْأَقْصَى: دوور تر، زور
 دوور ◊ دَمَكُوْتْرِي: (فلان بالمكان الأقصى) ◊
 هَمَرُوا وَشَمَى (الأقصى) ناوه بؤ حوشتريك يان
 مَدْرِيْكَ كِه كِه مِيْكَ لِه فَهْرَاخِي گُوْنِجَكِهِي
 بَرَابِي ◊ الْقَاصِي: دوور ◊ مَرُوْفِي دوور، شوینی
 دوور ◊ الْقَاصِيَةُ مِنَ النَّاسِ وَالْبِقَاعِ: دوور.
 نافرمتی دوور ◊ شوینی دوور ◊ هَمَرُوا وَشَمَى
 (القاصية) ناوه بؤ مهری تا که ومو بوو ته رمبوو له
 مِيْگَل ◊ الْقِصَا: به ربیلای خانوو ◊ الْقِصَا:
 به مانا (القصاص) دئ ◊ الْقِصَا: مینیعی
 (الأقصى) یه له حوشترو مهر.

الْقَصِي: مینیعی (الأقصى) یه ◊ دَمَكُوْتْرِي: (فلان
 في الناحية القصوى) ◊ لایه کی شیو و دَوْل :
 مهبهستی دوور ◊ الْقِصِي: دوور ◊ دَمَكُوْتْرِي:
 (رميت الرمي القصي) بیرو بؤ چونیکي دوور له
 واقیعت دمر باره ی روداو که پراگه یانند ◊ گوماننت
 دوور پویشنت.

قَصِي السَّاءُ قَطَأُ: دیمکه ناومکه بؤگهن بوو.
 که لکی نه ما ◊ قَصَبَهُ قَصَبًا: برییه وه.

قَصَبَ الدَّابَّةَ: سواری جوانوه نه سپه که یان جاشه
 که رمکه بوو پیش نه وهی رام بکری.

قَصَبَ فَلَانًا: به شور که دار له فلانکه سی د
 به قامچی لئی دا ◊ انْصَبْتُ الْأَرْضَ: زهوبیمکه
 دره ختی زوری لی روا ◊ قَضَيْتُ الشَّمْسَ: تیخری
 خور و مکوو کوله که عه موود دریز بوونموه
 بؤ سمر زموی ◊ اقْطَبَ الشَّمْسُ: شتمکنت

الله ظهر الظالم) خودا به لاو کاره ساتی
 گور چکری به سمر سته مکاردا دا ◊ قُصِمَتْ ثَنِيَّتُهُ
 قَصَمًا: ددانی له ناوم پراستییه وه شکا.

قَصِمَ الرَّجُلُ: بیاومکه زوو وره ی روخاو تیک شکا.

قَصِمَ الرُّمْحُ: رمبه که شکا ◊ انْقَصَمَ: شکا، تیک شکا
 ◊ تَلَقَّصَمَ: شکا، تیک شکا، لیک بؤوه.

القاصية: دمگوتری: (نزلت بهم قاصمة الظهر) به لاو
 کاره ساتی پشت شکین دابمزیه سمر نهو گه له
 ◊ الْقَصَمُ: نه وهی همرجی بیته به ردمستی تیکی
 دهمشکینی ◊ الْقَصْمَاءُ مِنَ الْعَز: بزنی که همر دوو
 شاخی له بنه وه پرا شکابن ◊ الْقَصْمَةُ: پلیکانه و
 په یزه ◊ نهو پرزه شکا وهی سیواک که له ناو
 دهمی سیواک مردا دهمینیته مو تفی دمداته وه ◊
 الْقَيْصُومُ: جوره رومکی که له ساراو
 جوله وانیه کانی ولاتی عهره ی دا دمر وئ، نه گهر
 به مانه وئ به که سیک بلین لادییه کی رسنه ◊
 قَصَلَ الرَّجُلُ: بیاومکه له پویشنتی دا ههنگاوی
 کورتی هاویشنت ◊ قَصَلَ الطَّعَامَ: خواردنه که ی
 هه موو خوارد ◊ قَصَلَ الشَّيْءَ: شته که ی شکاند
 ◊ قَصَمَلَ فَلَانًا: فلانکه سی به زهوبیدا دا ◊
 فلانکه سی به توندی گه ست ◊ الْقَصْمَةُ:
 نه خو شیبیه که توشی ددان دهمی و دایدموه شینتی.

قَصَا عَنْ قَصْرًا وَقَصْرًا: لئی دوور که وته وه.

قَصِي عَنْ قِصَا وَقِصَا: لئی دوور که وته وه ◊
 اَقْصَى الشَّيْءَ: شته که ی دوور خسته وه، گمیشته
 نهو پهری شته که ◊ دَمَكُوْتْرِي: (نزلنا منزلاً لا
 تقصيه الإبل) له شوینیک دابزه زین حوشت
 چمندیک بر وا ناگاته نهو پهری ◊ قِصَا
 مقاصاة: دووری خسته وه ◊ تَقْصَى الْمَكَانَ: که وته
 نهو پهری شوینته که وه ◊ تَقْصَى الْأَمْرَ: نهو
 پهری لیکو لینه وه و به دوا داجوونی بؤ کاره که

برپیهوه ۵ قسه‌که‌ی بری ۵ **إِقْتَضَبَ الْكَلَامَ**:
 به‌ین خو ناماده‌کردن و بیر‌کردنه‌وه قسه‌ی کردو
 وتاری دا ۵ **إِقْتَضَبَ الدَّابَّةَ**: سواری ولاخه‌که بوو
 پئیش نه‌وه‌ی رام بکری و گاتی سواربوونی بن ۵
إِقْتَضَبَ فِلَانًا: داوای نه‌نجامدانی کاریکی له
 فلانکس گرد پئیش نه‌وه‌ی فیری کارمه‌که بیئ و
 بتوانن به‌جوانی نه‌نجامی بدا ۵ **إِنْقَضَبَ**: دابرا ۵
 له‌شوینی خو‌ی نه‌بوو، ده‌گوترئ: **(انْقَضَبَ)**
 الکرکب من مکانه) نه‌ستیره‌که له شوینی خو‌ی
 نه‌ماو کشا ۵ **تَقَضَّبَ الشَّيْنُ**: شته‌که که‌رت که‌رت
 بوو، کوت کوت بوو ۵ **تَقَضَّبَتِ الشَّمْسُ**: تیشکی
 خو‌ر وه‌کوو کوله‌که‌و عه‌موود شو‌رپوونه‌وه
 بو‌سهر زموی ۵ **القَضَابَةُ**: نه‌وه‌ی براوه له‌شت ۵
 پرژوپال و سهره مقه‌ست ۵ **القَضَابَةُ مِنَ الشَّجَرِ**:
 می‌سولاک و پرژو پال و وشکه‌لی دره‌خت ۵
القَضْبُ: همر دره‌ختیک به‌رز بییته‌وه و
 لق و پوی بلا و بکاته‌وه ۵ دره‌ختی ته‌ر که ناو
 ناوه بیردرئ و هه‌لبداته‌وه ۵ دره‌ختیکه وه‌کوو
 دره‌ختی کومه‌ثری، که‌لاکه‌ی وه‌کوو که‌لای نه‌و
 وابه هه‌ندی له‌که‌لای نه‌و وردترو نه‌مرتره،
 حوشر زور حمزی له‌که‌لاکه‌یه‌تی که‌لیی تیر
 خوارد ماومیه‌ک وازی لی ده‌ینن چونکه‌ ددانی
 پیی نال دمنه‌وه و توشی کۆکه‌ی ده‌کا ۵
القَضْبَةُ: می‌که‌له بز و مهر، گاران‌ه حوشر و
 ره‌شه و لاخ ۵ پی‌ای زعیف و جوست و جالاک ۵
القَضَابُ وَالْقَضَابَةُ: شمشیری برنده ۵ پی‌ای
 ئیش له‌دمست هاتو و به‌توانا بو نه‌نجامدانی
 کار ۵ **القَضِيبُ**: لقه‌دره‌خت ۵ لقه‌دره‌ختی براو
 ۵ شریتیکی دریزه له‌ماده‌یه‌کی زور ره‌ق و پته‌و
 دروست ده‌گری و راده‌خرئ بو‌نه‌وه‌ی بییته
 سکه‌ی شه‌مهنده‌مهر ۵ شمشیری برنده.

قَضَّ النَّسْعُ وَالرَّوْتَرُ قَضِيحًا: جومزگه‌که یان زبیه‌که
 دمنگی لی هات وه‌کوو بیردرئ.
قَضَّ الْجِدَارَ قَضًا: دیوارمه‌که‌ی به‌زه‌خت و فشار
 رو‌خاند.
قَضَّ الشَّيْنُ: شته‌که‌ی وردو هار کرد.
قَضَّ الرَّتَدَ: سنگه‌که‌ی دهره‌ینا.
قَضَّ الْحَيْلَ عَلَيْهِم: به‌نه‌سپ سوار که‌وته سه‌ریان و
 هیرشی کرد.
قَضَّ الطَّعَامَ: خواردنه‌که گلی که‌وته ناو.
قَضَّ الْفِرَاشُ وَالثَّرْبُ: نوینه‌که یان قوماشه‌که گل و
 ورده به‌ردی که‌وته سهر.
قَضَّ السَّرْحَ: زبیه‌که به‌وه‌ی زور تازه‌یه‌وه زبر
 بوو. **قَضَّ الْمَضِجُ**: نوینه‌که، شوینی
 پالکه‌وتن و نوستنه‌که‌ی زبر بوو ناخو‌ش بوو
 نووستنی له‌سهر ناخو‌ش بوو ۵ **أَقَضَّ الْمَكَانَ**
 رَغِيًّا: شوینه‌که گل و خو‌لی زور بوو ورده چه‌و
 و زیخی زور بوو ۵ **أَقَضَّ الرَّجُلُ**: پی‌اومه‌که خه‌وی
 لی نه‌که‌وت ۵ **أَقَضَّ فِلَانُ الشَّيْنُ**: فلانکس
 شته‌که‌ی وردو هار کرد کردی به‌ورده به‌ردو
 چه‌و و زیخ ۵ **إِنْقَضَّ الشَّيْنُ**: شته‌که پارچه
 پارچه بوو تیک شکا، پچرا ۵ ده‌گوترئ:
(انْقَضَّتْ أَوْسَالُهُ) ره‌گو دهمارمکانی پچران و
 پارچه پارچه بوون و لیک ترازان ۵ **إِنْقَضَّ**
الْجِدَارُ: دیوارمه‌که رو‌خا ۵ **إِنْقَضَّ الطَّائِرُ**: باننده‌که
 له‌هه‌وارا زور به‌خیرایی خو‌ی داهه‌نگا‌وته سهر
 نی‌جیرمه‌که ۵ **إِنْقَضَّ الْحَيْلُ عَلَى الْأَعْدَاءِ**: نه‌سپه‌کان
 به‌ره‌و دو‌ژمن راجمین ۵ **تَقَضَّضَ الطَّائِرُ**:
 باننده‌که له‌به‌رزاییه‌وه به‌گورجی خو‌ی داه‌یشت
 بو‌نه‌وه‌ی خو‌به‌سهر نی‌جیرمه‌که‌دا بدا ۵
 ده‌شگوترئ: **(تَقَضَّضَ تَقَضِّيًّا)** ضادی سییه‌م بکه‌ی

به (ي) بؤ سوککردنی وشهکه ◊ **إِنْقَاضُ الْجِدَارِ**: دیوارمه که درزی گهوره بردوه بهلام هیشتا نهرپوخواوه ◊ **الْقِضَاضُ**: بهردی سمر بهرد، درکه شاخ لهسمر درکه شاخ ◊ **الْقَضُ**: دموگوتری: (طعام قَضُ) خواردنیکه کهوتبیته ناو چهو و گلهوه بؤنی نهوانی گرتبی ◊ دموگوتری: (مکان قَضُ) شوینیکه چهوه وردمو گل و خوئی تیدا بی ◊ دموگوتری: (جاء القوم قَضَظَهُمْ وَقَضِيضُهُمْ) خه لکه که به ورد و درشتیانوه هاتن ◊ همروا وشه (القَضُ) ناوه بؤ بهرده لانی که بهردمکانی گهوره بن ◊ (القِضِض) چهو و بهرده وردکه ◊ **الْقَضُضُ**: گل و خوئل که بکه ویته سمر نوین و جیگای نووستن ◊ بهرده وردمو بهردی هارپا ◊ **القَضَّةُ**: یه کجار ◊ بهردی وردکراو ◊ سمره شس، باقی ماندهی شت ◊ همروا دموگوتری: (أرض قَضَّة) زهویبه کی بهرده لان و چهواوی بی، گل و چهوی زور بی ◊ **القَضَّةُ**: زهویبه که حال و نزم: که گله که می لبه لان بی ◊ **القَضِيضُ**: دمنگی جومزگی دمست ◊ دمنگی ژبی کاتی ویکهینانه وهو هاویشتنی ◊ بهرده وردمو چهو ◊ **الْقِضُ**: کوین و بیک که بهردی بی ورد دمکری ◊ **قَضَمَهُ قَضَمًا**: ملکه چی کرد ◊ **إِنْقَضَ الْقَوْمُ**: خه لکه که بهرته وازه بوون ◊ **تَقَضَّ الْقَوْمُ**: خه لکه که بهرته وازه بوون ◊ **تَقَضَّ الرَّجُلُ عَنِ الْقَوْمِ**: بیاومه که له خزم و قهومه که می دوور کهوته مه ◊ **التَّقْضِيعُ**: پیچی ناوسک و ریخوئه نازاری سک نیشه ◊ زانه سک ◊ **القضاع والقضاة**: توژی نارد ◊ نارده لؤک ◊ نهو تهپ و توژو خشت و خوئلهی له دیواره وه دمه که ویته خوار.

قَضَفَ قِضَافَةً وَقِضَافًا: بهسروشت باریک و لهرو لاواز

بوو.

الْقَضَمَةُ: تمنکه بهرد، تاشه بهردی تمنک ◊ گردؤلکه که دیمه می له تاکه بهردنیک بچی ◊ **قَضَمَتِ الْعِطَامُ**: نیساقنه کان له کاتی شکاندنیان دا دمنگیان لیوه هات ◊ خریمان هات ◊ **قَضَمَ الشَّيْءُ**: شته که می شکاند و وردی کرد ◊ **تَقَضَّضَ الشَّيْءُ**: شته که تیک شکا ◊ بهرته وازه بوو ◊ دموگوتری: (**تَقَضَّضَ الْقَوْمُ**) خه لکه که بهرته وازه بوون ◊ **الْقَضَاضُ**: دموگوتری: (أسد قَضَاضٍ) شیریکی به میز و تیک شکینه ره، هرچی بیته بهردی تیکی دمشکینی ◊ **القَضَاضُ**: نهسپونی ولاتی شام.

قَضَمَ الشَّيْءُ: شته که می بهددان شکاند ◊ **قَضِمَتِ السِّنُّ قِضَمًا**: قهراخی ددانی شان.

قَضِمَ الرَّجُلُ: بیاومه که قهراخی ددانه کانی شان ◊ (فهو أقضم وهي قضمام).

قَضِمَ السِّيفُ: شمشیرمه که تیزاییه که می شکا، کول بوو ◊ (فهو قَضِمٌ وَقَضِيمٌ) ◊ **أَقْضَمَ الْقَوْمُ**: خه لکه که که میان بیژو پیدا کرد بؤکاتی قات و قری ◊ **أَقْضَمَ الدَّابَّةُ**: هرزنی کرد به نالیکی ولاخه که ◊ **قَاضَمَ فُلَانٌ مَقَاضِمَةً**: فلانکس که کم شتی کری، که میکی کری و پارمه کی دا، نه مجار که میکی تری کری همروا بهو جوژه واته: به جومله و گو شتی نه کری ◊ **إِسْتَقْضَمَ الْقَوْمُ**: خه لکه که بیژوی که م و خرابیان بؤ کاتی گرانی پیدا کرد ◊ **الْقَضَامُ**: هر شتیک که مرت بکری و بهاربری و مکوو جو و هرزنی و نؤک و شتی وا ◊ دموگوتری: (مادقت قِضَامًا) من دمنکه هرزنی که چهشت نه کردووه ◊ **الْقَضَامُ**: درهختی خورما دریز ببی و بهرکه می خورما وشکه ل بی یان که م بهر بگری: **القَضَمَةُ**: به مانا (القَضَامُ) دئ ◊ **القَضِيمُ**: به مانا

القضام) دئ ◊ دهگوترئ: (ما ذقت قضیماً) ◊
 كهولئ پراخستن ◊ بیستی سپی كه له سه‌ری
 بنووسرئ ◊ شمشیری گون كه تیزی نی مابئ و
 كه نکی تیکه وتین ◊ به‌ری سپی.
قَضَى تَضِياً رَضاً وَ قَضِیَّةً: بریاری دا، حوکمی
 کرد، کیشه‌که‌ی به‌کالا کردهوه ◊ دهگوترئ:
 (قضى بين الخصمين وقضى عليه وقضى له وقضى
 بكذا ◊ فهو قاضٍ).
قَضَى اللّهُ: خودا فه‌رمانی کرد.
قَضَى الیه: فه‌رمانی گه‌بانده‌ئوه.
قَضَى الصّلاة: نوپزی کرد ◊ یان دواى تیبه‌پوونئ
 کات، نوپزه‌که‌ی گپراه‌وه.
قَضَى الدین: فه‌رزمکه‌ی دایه‌وه.
قَضَى عِبْرَتَهُ: فرمیسکی خوئ هه‌ئرشتن و
 فرمیسکی له‌چاواندا نه‌مان.
قَضَى الشّیئ: شته‌که‌ی مه‌زنده‌ئوه دروستئ
 کرد.
قَضَى حاجته: نیشی خوئ جی‌به‌جی کرد.
قَضَى أَجَلَهُ: گه‌یشته‌ماوه‌ی بؤ دیاری کرای
 خوئ.
قَضَى نَجْبَهُ: مرد ◊ ده‌گوترئ: (قضى فلان) فلان
 مرد (ضربه فوضى عليه) لئی داو کوشتی ◊ قاضه
 مَقاضاً: دادگایی کرد ◊ قاضاً علی مال: له‌سهر
 مال صولحی له‌گه‌ل‌دا کردو ریکه‌وت.
قَضَى حاجته تَمَضِیَةً: نیشی خوئ نه‌نجام دا.
قَضَى الْأَمْرَ فَلاناً: پاشا فلانکه‌سی کرد به‌قاضی.
قَضَى أَمْرَهُ: کاری خوئ رپواند ◊ إقتضى الدین:
 داواى فه‌رزمکه‌ی خوئ کردهوه ◊ إقتضى أمراً:
 کاره‌که‌ی پیویست کرد.

قَضَى الْأَمْرَ الرَّجْبَ: فه‌رمانه‌که‌مانای واجب
 بوون دمکه‌به‌نی ◊ إقتضى الشّیئ: شته‌که‌ته‌واو
 بوو به‌سهر جوو ◊ ده‌گوترئ: إقتضى أَجَلَهُ:
 ته‌مه‌نی ته‌واو بوو ژپانی به‌سهر جوو ◊ تقاضاه
 الذّین: داواى فه‌رزمکه‌ی لی کردهوه ◊ فه‌رزمکه‌ی
 لی وهرگرته‌وه.
تَقَضَى الشّیئ: شته‌که‌ته‌واو بوو به‌سهر جوو ◊
 ده‌گوترئ: تَقَضَى عُمْرَهُ: ته‌مه‌نی ته‌واو بوو ◊
إِسْتَقَضَى السُّلْطَانَ فَلاناً: پاشا فلانکه‌سی کرد به
 قاضی ◊ إقتضى فلان فلاناً: فلانکه‌س داواى
 بریارو حوکمی فلانی کرد یان فلانکه‌س داواى
 کرد فلان په‌لکیشی دادگا بکمن ◊ إقتضَرَ فلان
 الدین: فلانکه‌س داواى کرد فه‌رزمکه‌ی
 بدیخته‌وه ◊ القاضی: دادومر ◊ یه‌کاله‌که‌رموه‌ی
 شت بریاردمر ده‌ریاره‌ی کیشه ◊ که‌سیک
 به‌گویره‌ی شه‌ریعتی خوا بریار بداو حوکم و
 بریار ده‌ریکا ◊ که‌سیک فه‌رمانه‌په‌وا
 دایمه‌زینئ به‌دادومر بوئه‌وه‌ی پروانئته
 کیشه و نیزاعی نیوان خه‌لک و به‌گویره‌ی
 قانون و یاسا کیشه‌کان یه‌کالابکاته‌وه ◊
 ده‌گوترئ: (سَمَّ قاضٍ): ژمه‌ری کوشنده ◊
القاضیة: مردن ◊ (ضربة قاضية) زمیری کوشنده
 ◊ القضاء: بریار ◊ به‌جیه‌نئان ◊ کاری دادومر ◊
 پیاوانی یاسا ◊ لیژنه‌ی یاسایی: که‌یه‌کالا
 کردنه‌وه‌ی کیشه‌ی هاو ولاتیانیانی ده‌خرئته
 نه‌ستؤ ◊ ده‌گوترئ: (وقع هذا الحادث قضاءً
 وقدرًا) نه‌م روداوه به‌فه‌زوا فه‌دمر روی داو
 به‌نه‌نقه‌ست نه‌بوو ◊ القضاء: بیستیکی ته‌نکه
 له‌سهر دهم و چاوی مندال دهبئ له‌کاتی
 له‌دایکبوونی دا ◊ اللّطیة: حوکم و بریار ◊
 مه‌سه‌له‌به‌که‌ کیشه‌ی تیدایه‌ ده‌خرئته به‌رده‌م
 دادومر یان لیژنه‌ی یاسایی بوئه‌وه‌ی یه‌کالای

بکهنهوه ۵ لسمزاراوهی مهنتیق دا (قَصِيَّة) بریتیه له رستمهک پیک هاتین له (موضوع) و (عمول) که نمو رستمه ههواله لهخودی خوی دا نهگمیری راستی یان دروی تیدا چاوهروان بکری.

قَطَبَ نَلان قَطْرًا: فلانکس بروی هینانهوه بهک و روی خوی گرز کرد.

قَطَبَ نَلانًا: فلانکسی رهنجاند، رقی ههئساند.

قَطَبَ الشَّيْءَ قَطْبًا: شتهکمی کۆکردهوه.

قَطَبَ الشَّرَابَ: شهرايهکمی تیکهئ کرد ۵ اَقَطَبَ القَوْمَ: خهئکهکه کۆبونوهوه ۵ اَقَطَبَ الشَّرَابَ: شهرايهکمی تیکهئ بهشتی که کرد ۵ قَطَبَ الرجلَ: بهمانا (قَطَبَ) دئ ۵ دهگوترئ: (قَطَبَ) بین عینیه) ناوجهوانی ویکهئناو روی گرز کرد ۵ (قَطَبَ رَجُلَهُ) روی گرز کرد ۵ قَطَبَ الشَّرَابَ: شهرايهکمی تیکهئ کرد.

الإسْتِطَابَ: حالتهئ کۆبونوهوی دوو هوتبی دژ بهیهک ۵ قاطِبَةً: دهگوترئ: (جاء القوم قاطِبَةً) خهئکهکه ههموویان هاتن ۵ القَطَبُ: بهرداشی ژیرهوی ناش ۵ (هوتبی ناش) ۵ قَطْبًا الأَرْضِي: هوتبی باکوورو هوتبی باشور ۵ ههروا وشهئ (القَطَبُ) ناوه بۆ سهره تیرو تیزاییهکمی ۵ جوژه رومکیکه بهسمر زهوی دا دریز دمبیتهوه ۵ گوئیکی زمردی ههبهو جقئیکی ههیه که دروایهوهو وشک بوو زۆر زهحهمهته بتوانرئ رۆیشتنی بهسهرای بکری ۵ القَطَبُ مِنَ القَوْمِ: ریش سپی و پیاو مافولی نهتمهوه ۵ القَطْبَةُ: بستهئ ناشو بناغهئ ناش ۵ القَطْرَبُ: کهسیک ناوجهوانی لیک بنئو گرز بین ۵ شیر ۵ القَطْبُ مِنَ الشَّرَابِ: شهرايبی تیکهئ کراو ۵ المقطوب: بهمانا (القَطْبِ) دئ.

قَطَرَ الماءَ والدَّمْعُ وغیرهما قَطْرًا وقَطْرَانًا وقَطْرًا: ناوهکه یان فرمیسهکهکه دلۆپ دلۆپ چۆرايه خوار.

قَطَرَ الماءَ والدَّمْعُ وغیرهما من السَّوائِلِ: ناوهکهی دلۆپ دلۆپ داچۆراند یان فرمیسی رژاند.

قَطَرَ القَطْرَ في العینِ: دلۆپه قهترمی کرده ناو چاوهوه ۵ دهگوترئ: (قَطَرَ الله الصَّغْمَ من الشَّجَرِ) خودا قهتره قهتره سهمغی له درهختهکه داچۆراند.

قَطَرَ نَلانًا: فلانکس بهتوندی قاجی بهزهوی دا دا ۵ قَطْرُهُ فرسه: نهسپهکمی بهلایهکی دا سوارهکمی ههئدایه خوار ۵ (ماقَطَرَکَ عینًا) کئی تۆی بۆ نیمه باراند بۆ نیمه هینای.

قَطَرَ الإِبِلَ: حوشترهکانی لیک نزیک خستهوهو پیزی کردن ۵ ههروا دهگوترئ: (قَطَرَ البعير الى غیره) حوشترهکمی خسته پهنا پهکیکی ترهوه به جوته لئی خوهرین.

قَطَرَ البعيرَ: حوشترهکمی بهقهتران ههنووی و رهنکی کرد.

قَطَرَ الثَّرْبَ: قوماشهکمی درو ۵ اَقَطَرَ النَّبْتَ: رومکه بهسمر جوو ورده ورده خهریکه وشک بین ۵ اَقَطَرَ الماءَ وَغَيْهَ: ناوهکه کاتی نهومی هاتووه قهتره قهتره داچۆرئ ۵ دهگوترئ: (أقطرت السماء) ناسمان کهم کهم بارانی باراند ۵ اَقَطَرَ الماءَ والدَّمْعُ وغیرهما: دلۆپ دلۆپ ناو یان فرمیسی رژانده خوار ۵ دهگوترئ: (أقطر الماء في الخلق) و (أقطر الدواء في العين) ۵ قَطَرَ الماءَ والدَّمْعُ وغیرهما من السَّوائِلِ: بهمانا (قَطْرُهُ) دئ ۵ قَطَرَ السَّائِلِ: شلهمهنییهکمی کولانده بوو بهمهئلهو نههجار دلۆپ دلۆپ داچۆرایهوه خوار ۵ قَطَرَ اللُّصُوفُ في المَقَطْرَةِ: دزو جهردهکان

یهک لهدو یهک بیکیهوه بیهسترین ◊ القَطْرَةُ من الشَّيْءِ: نهومی له شتهکه داجوړاوه ◊ ناوی کهم ◊ القَطْرُ: باران ◊ دلؤبه باران ◊ فرمیسک ◊ القَطْرُ: مسی تواوه ◊ ناسنی تواوه ◊ القَطْرُ: نهومیه کایرا سه بهته خورمایهک کیشانه بکا یان فهرده شتیک بکیشی و باقی ماندهی شتهکه بهو مهزنده بکاو نهیکیشی ◊ القَطْرُ: دمفرو نیقیم.

قَطْرُ الإنسان: لای نادمیزاد؛ تهنیشتی ◊ بهشیکی جهستهی.

قَطْرُ الدائرة: هیلیکی راسته و کهوانه دمکاته دووبهشی و مکوو یهک ◊ القَطْرَةُ: یهکجار ◊ دلؤبه ناو ◊ خال و نوقته ◊ قهتره دمرمانی جاو ◊ دمشگوتری: (رماه الله بقَطْرَةَ) خودا به لایهکی بؤ ناردن ◊ القَطْرَةُ: نامیریکه دمرمانی بی دهگریته دلؤپ دلؤپ و دهجوړیندریته ناو شتی تر بهمه بهستی جارسهرو شتی تر ◊ القَطْرَةُ: بهمانا (القَطْرُ) دئ ◊ دمشگوتری: (أكره مَقَاطِرَةَ) بهگری گرت بؤجون و هاتنهوه ◊ القَطْرَةُ: تهخته دارو چه پیریکه گونگونوه، حاجی بهندگراوانی تیدمگری، نهم جوړه بهندگردنه نیستا نهماوه ◊ القَطْرَةُ: عمرمه بهیهکه قاتیره رادمکیشی ◊ القَطْرَبُ الرجلُ: بیاوهکه زور به خیرایی سهری خوی بادا ◊ القَطْرَبُ: دزی کاراما له دزیکردن دا ◊ رومکیکی چقلاویبه دنکه تومی و مکوو گهنمی هیهه، همرکهسی به لای دا بروا پیوهی دنووسنی ◊ میشیکه چه جمینی نیه به کوردی پیی دمشگوتری: بزیزوکه، به شهو دمدرموشیتهوه و مکوو گوله نهستیته ◊ نه خوشیهکه توشی میشک دمی و ماخولان دهخاته ناو جهستهی نه خوشه کهو چه جمینی لی دمیری و مکوو بزیزوکه همیشه

هموویان بهریز یهکه یهکه خرانه ناو پیومندو دمه بندهوه به شوین یهک دا راپیچی بهندیخانه کران ◊ تقاطر القوم: خه لکه که ریز ریز به شوین یهک دا هاتن ◊ تقاطر الماء والدمع وغرهما من السوائل: ناوکه یان فرمیسک زمنگوژ زمنگوژ داجوړا ◊ تقاطر كتب فلان: نامو نووسراومکانی فلان یهک به دوا یهک دا هاتن ◊ تقطر فلان: فلانکس له بهر زایهوه خوی فری دایه خوارموه ◊ تقطر بفلان قرسه: نه سپهکه فلانکسی هه لدا به خوار، گلاندی ◊ تقطر الرجل عن كذا: بیاوهکه لمنه و شته دواکهوت ◊ تقطر الرجل: بیاوهکه خوی ناماده کرد بؤ شهرو به حه ماسه تهوه جاومروانی دست پیکردنی کرد ◊ استقطر الشيء: هه ولی دا شتهکه دلؤپ دلؤپ بجوړیتهوه ◊ استقطر فلان الحبر: فلانکس ورده ورده خیرو بیری بؤ هات ◊ الاستقطار: پالاوتنی عونصوره سه رمکیه کانی شلمه منی که له گولو شتی وا دگری به هوی به کارهینانی جیهازیکی تایبهتی ◊ التقطير: بهمانا (الاستقطار) دئ ◊ پالاوتنی ناو و پاککردنه و میهتی له همر ماده یهکی بیگانه و زیان به خش ◊ گورانندی شلمه منی و گردنی به هه لم پاشان سارد گردنه وهی و بؤنه وهی بیتهوه به شلمه منی، نه میس به هوی جیهازی (تمقطير) ◊ القاطرة: شه مهندهفر ◊ همر عمرمه بهیهک هیزی بوخار یان وزی کارمبا بیجولیننی ◊ القطار: قافلهی حوشر که یهک لهدو یهک ریچکه بههستن ◊ دمشگوتری: (جاءت الإبل قطاراً) کاروانه حوشرمه ریچکه یان بهست و بهریز هاتن ◊ کومه له عارمه بانه یهک یهک لهدو یهک که قاطر میهک رایانکیشی ◊ شه مهندهفر ◊ القطار: کومه له حوشر تیک

لهجم و جوئدایه ◊ قَطَّرَنَ البعيرَ: حوشرمهکی
بهقمتران همنوو رهنگی کرد ◊ القَطِرَانُ:
گوشراوی درهختی نهرمزو نهبهله
دمکولیندرینو پاشان حوشر و شتی وایان بی
دمهه نوون ◊ مادهیهکی رمش و لیسنج و
شله مهنیه له درهخت و خه لوزو شتی و
دمرده هیندری به شیوهی ته قطیری وشک و
به کار دهیندری بو پاراستنی دار له مؤرانه و
ناسن له زمنگ.

قَطَّ السمرُ قَطًّا وقَطِرًا: نرخ بهرز بووه.

قَطَّ الشَّيْنُ قَطًّا: شته کهی له پانیدا بری ◊
دمشگوتری: (قَطَّ القَلَمَ) هه لمه کهی دادا ◊ (قَطَّ
البيطار حافر الدابة) بهیتارمه که سمی و لآخه کهی
تاشی ریگی خست.

قَطَّ السمرُ: نرخه کهی بهرز کردموه.

قَطَّ الشعرُ قَطًّا وقَطَّاطًا: قزه که کورت و گشت و
گرز بوو ◊ قَطَّ الحراطُ الحَقَّةَ: دارتاشه که،
وهستاکه قوتووکه پان سندووهه بچوکه کهی
دروست کردو نه ملاو نه ولای رنین و ریگی
خستن ◊ اِنْقَطَّ الشَّيْنُ: شته کهی بریه وه
قرتاندی ◊ اِنْقَطَّ الشَّيْنُ: پانه و پان شته کهی
بریه وه ◊ الاقْطُ: نه وهی ددانی تیک شکابن
بنکی ددانه کانی دمرکه وتبن.

قَطَّاطٌ: واته بهسمه ◊ بهشم دمکاو لیم زیاده ◊
القَطَّاطُ: قهراخی کیو ◊ قهراخی بهرد ◊
که رهسهی پینه چی و پیلاو دروستکه ◊ هزی
زور گشت ◊ قهراخی سمی و لآخ ◊ دموران دموری
◊ القَطَّاطُ: دمگوتری: (جاءت الحیلُ قَطَّاطًا)
حوشر مکان جه لب جه لب هاتن.

قَطَّ نهم وشهیه به سی جوژ به کاردی: (۱) زمرفی
زهمان ◊ دمگوتری: (ما فعلتُ هذا قَطًّا) ◊ (۲)

به مانا (حَسْبُ) بی، به زوری نه و کاته پیتی (ف)
دمخریته پیتسه وهی ◊ دمگوتری: (أخذت درهماً
فقط) ◊ (۳) نیسم فیعل بی، نه و کاته (نون
الوقایة) ی پیوه دهنری ◊ دمگوتری: (قَطَّيى)
بهسمه ◊ دمشگوتری: (قَطَّكَ) ◊ القَطُّ من الشعرِ:
هزی کورت و گرزو گشت ◊ دمگوتری: (رجل قَطَّ
الشعرِ) پیاویکی قز کورت و گرزو گشته ◊
القَطُّ: پشيله ◊ بهش و بار ◊ چه کی پاره ◊
کتیبی موحاسبه ◊ کتیب به گشتی ◊ القَطُّطُ:
دمگوتری: (شعرٌ قَطَّطٌ) هزی گرزو گشت و کورت
◊ (رجل قَطَّطٌ) پان (هر جمع قَطَّطٌ) پیاویکی
رژدو چروکه ◊ القَطَّاطُ: بهردتاش، دارتاش و اته
دمق به مانا (الحَرَاطُ) دی.

القَطَّةُ: قاشه شت، گمرتی شت ◊ دمگوتری: (هات
قَطَّة من البَطِيخِ) قاشه کانه کیکم بو بینه ◊
القَطَّةُ: پشيله مینیه ◊ القَطِيطةُ: بهر زایی
قهراخی نه شهکوت ◊ المَقَطُّ من الفرسِ: نیوان
لای خواروی بهراسو و ورگ له جهستهی نه سب
◊ المَقَطُّ: قه لئه م دامر ◊ ههرشتیک نووسمر
قه لئه می بی دابدا ◊ المَقَّطَةُ: به مانا (المَقَطُّ) دی ◊
تَطَعَتِ الطيرُ قَطْرًا: باندهکان له ولاتی که وه
پهویان کرد بو ولاتیکی تر.

قَطَعَ الرجلُ جملَ قَطْمًا: پیاومکه به حبه بلیک خووی
خنکاند. ◊ قَطَعَ برأیه: بریاری خووی داو
پاشگهز بوونه وهی نیه.

قَطَعَ الشَّيْنُ قَطْمًا: شته کهی بریه وه، هندی
پهل و بوئی بی کردنه وه.

قَطَعَ النُّحْلَةَ: بهری دارخورما کهی چنی.

قَطَعَ السمرَ: میوه کهی بی کردموه، رنی.

قَطَعَ النخالة من السديق: سو و شته کهی
جیا کردموه.

قَطَعَ الصَّدِيقَ: وازی له برادره که هی تاو دمنگی
لی دابری.

قَطَعَ رَحِمَهُ: وازی له خزمایه تی نهو هی تاو
هاموشوی نه کردن.

قَطَعَ الصَّلَاةَ: نویژه که هی به تال کرده وه، به قسه
بیگانه و کرداری جو دا له کرداری نویژه.

قَطَعَ النهرَ: له روبره که په ریه وه له مبر بؤ
نهو بهر یان به پیچه وانه وه.

قَطَعَ فلاناً: به به لگی به هیژ فلان که سی بیدمنگ
کرد.

قَطَعَ الطريقَ: ریگه که گرت، بوو به چتر،
خه لکی ترساند یان خه لکی روت کرده وه.

قَطَعَ فلاناً عن حق فلان: فلان که سی مهنع کرد
له مافی فلان ۵ قَطَعْتَ يَدَهُ: دهستی براو لی بؤ وه
۵ به تیغ برا یان به هوی دمردیکه وه برایه وه.

قَطَعَ: الرجلُ قَطَاعَةً: پیاو که نهی توانی هسه بکا.

قَطَعَ فلان: فلان که نهی توانی سه فهر بکا،
له سه فهره که دابرا ۵ دهگوتری: (قَطَعَ به) له
سه فهر کردن نا نومید بوو کاتی له مبر و شتی
وا هاتنه سه رپی ۵ اَقَطَعَ النخلُ: خورما که
وهختی رپینی هات، کاتی برپینی هی شومکانی
هات ۵ اَقَطَعَتِ الدُّجَابَةُ: مریشکه که له هی لکه
جو وه ۵ اَقَطَعَ السماءُ بموضع كذا: ناسمان
له فلان شوین بارانی نه باراند ۵ اَقَطَعَ القومُ:
خه لکه که بارانیان لی نه باری ۵ اَقَطَعَ ماء البئر:
ناوی بیره که رؤ جوو.

اَقَطَعَ فلان: فلان که به لگی پی نه ماو بؤری
خوارد ۵ اَقَطَعَ خَصْمَهُ بالمهجة: به به لگی
به ره له ستاره که هی بیدمنگ کرد ۵ اَقَطَعَ فلاناً:
فلان که سی له روبره که وه په راند وه ۵

دهسگوتری: (اَقَطَعَهُ النهرُ): په راندیه وه بؤ
نهو بهری روبرا ۵ اَقَطَعَ فلاناً أرضاً: زهوی به کی
دابری بؤ فلان و کردی به ملسی نهو ۵
دهسگوتری: (اَقَطَعَهُ اَغصاناً) ریگه که دا چهند
لقیکی درمخته که بری ۵ قاطع فلاناً: دمنگی له
فلان که سی دابری په یوهندی خو لی له گه ل پچراند
۵ قاطع القوم: ناماده نه بوو هاریکاری له گه ل
خه لکه که بکا ۵ یاساگی کرد په یوهندی
نا بوری یان کومه لایه تی و شتی وایان له گه ل دا
به سر ۵ دهسگوتری: (قاطع بضائهم
ومتجاتهم) نه بهیشت کالو به رو بوو میان لی
بکردی ۵ قاطع الرجلان بسيفهما: دوو پیاو که
شمشیرمکانیان به تاهتی کرده وه بزنان کامیان
برنده تره ۵ قاطع فلاناً على كذا وكذا من الاجر
والعمل ونحوهما: فلان که سی کرده
سه ربه رشتیاری فلان شوین به کریه کی
دیاری کرد.

قَطَعَهُ: بؤ زیدمرویی له مانای (قَطَعَ) دئ ۵ قَطَعَ الحمرَ
بالماء: شه ربه که هی تی که ل به ناو کرد ۵ قَطَعَ
الفرسُ الجری: نه سپه که به هوی تهرده ماخی و
نی شاتیه وه به چهند جو ره رُؤِشْتَنِيك رُؤِشْت
قَطَعَ الجوادُ الحنبلُ: نه سپه ره سه نه که له
پیش برکیدا پیش نه سپه کانی تر که وت ۵ اِقْطَعَ
من الشئین قِطْعَةً: پارچه کی له شته که کرده وه
۵ اِقْطَعَ من المال: به شیکی له مال که بؤ خو ی
دابری و وه لای نا ۵ اِنْقَطَعَ الشئُ: شته که کاتی
به سر جوو ۵ دهگوتری: اِنْقَطَعَ الحُرُّ والرِّبْدُ:
که رما کاتی به سر جوو یان سه رما نه ما ۵ اِنْقَطَعَ
النهرُ: روبره که وشک بوو ۵ اِنْقَطَعَ الكلامُ:
سه که ته واو بوو سه که ر وستا و دریزه ی پی
نه دا ۵ اِنْقَطَعَ الی فلان: که وته گه ل فلان و بوو
به دؤ ست و هاوشینی نهو به تاییه تی ۵ اُنْقَطَعَ

بفیلان: فلانکس بهناچاری لهسه فمرکردن
 کهوت و ریگهی دریزمدان بهگشته کهی نی گراو
 کهوتهوه ◊ تقاطع الشئین: شتهکه هندیکی
 لههندیکی جیابووه ◊ تقاطع القوم: خه لکه که
 هندیکیان دنگییان له هندیکیان دابری،
 دهسگوتری: (تقاطع أرحامهم) هتهعی سیلهی
 رهحمیان کرد لهناو خویشان داو دنگییان لیک
 دابری ◊ تقاطع الشئین: شتهکه لیک ترازو
 پارچه پارچه بوو ◊ تقاطع أمرهم بینهم: لهناو
 خویشاندا لیک ترازو و پارچه پارچه بوون ◊
 تقاطع بهم الأسباب: داماو بوون و کاریان بو
 نه انجام نه دراو هوکارمکانیان له دست جوون ◊
 استقطمته: داوی نی کرد پارچه یه کی بو دابری ◊
 الأقطاع: دهگوتری: (ثوب أقطاع) قوماشیکه
 پارچه پارچه کراوه، لیکدراوه ◊ الإقطاع: یاسای
 دمریه گایه تی که دابونه ری تی ناغایه تی و
 مسکینی یان ناغایه تی و سه پانی ◊ بهوه ناغاو
 بهگ چین له داوی چین خاونداریه تی زهوییان
 بهدسته توه بی و بی ماندوو بوون بهشیک
 زوری رنجی شانی مسکین و ههزار بو خویشان
 قورغ بکن ◊ الإقطاعی: ساماندارو دمریه گ
 که به یاسای دمریه گایه تی بپیته خاومنی زهوی
 ◊ الأقطع: دست بر او ◊ کهرو بی گوی ◊
 الأطروعة: وهرقهی لیک جودا بوونه وه بو
 نمونه وهرقهی ته لاقنامه که له میردموه
 دمنیردریت بو زن ◊ التقطیع: ژانه سک ◊ سک
 نیشه و پیچی نازاری سک ◊ القاطع: نهو
 نمونه یه که لهسه شپوهی نهو قوماش یان
 بیست دمبردری ◊ دهگوتری: (قطع الأديم علی
 القاطع) ◊ دهگوتری: سیف قاطع: شمشیریکی
 برنده میه ◊ (کلام قاطع) هسه می که رهنه کراوه ◊
 (لبن قاطع) ماستیکی ترش ◊ (فلان قاطع

(الطریق) فلانکس ریگرو چهته به ◊ خه لک
 روت دهکاته وه ◊ القِطَاعُ من اللیل: بهشیک
 لهشو لهسه رمتاوه تا سیه می که شو ◊ بهشیک
 تاییه تی و دابرو لههه شتیک بی ◊ نهو
 نمونه یه که قوماش و شتی وای لهسه
 شپوهی دمبردری ◊ (زمن قِطَاع التخل): کاتی
 که شتی خورماو وهختی چینی ◊ القِطَاعَةُ:
 کومه له شتیک له شتیک دهگرنه وه ◊ نهو
 پرزو پال و شته ی له کاتی برینه وه و
 لیکردنه وی شت دا هه لدموهری ◊ القِطَاعُ من
 الرجال: پیاویک گوی نه داتی دوست و ناشای
 خوی توره بکاو دنگیان نی دابری و لایه نی
 دوستایه تی و خزمایه تی بهرچاو نه گری ◊
 هتهعی سیلهی رهحم بکا ◊ دهسگوتری: (سیف
 قاطع) شمشیریکی برنده می تیژه ◊ القِطْعُ: پیچی
 سک هیشان، ژانه سک ◊ همناسه سواری بههوی
 ماندوو بوونه وه یان بههوی قه له و پیه وه ◊ یان
 بههوی شتی تروه، تنگه نهقه سی ◊ القِطْعُ من
 الشجرة: لقو پوی بر دراوی درهخت ◊ هر او
 وشه ی (القِطْعُ) ناوه بو بهشیک له شو ◊
 القِطْعَةُ: بهشیک لهشت ◊ اللُطْعَةُ: شوینی بر او بی
 لهشته بر او که ◊ القِطْعَةُ من الشجر: خه لافو
 نه مام که له شوینی بر او درهخت سمر
 هه لدمنه وه ◊ القِطْعُ: که سیک دوستایه تی و
 برادرایه تی بهر دموام نه بی ◊ پهردهو له میهری
 نیوان دوو شت ◊ القِطْعُ: بر دراو ◊ لقه درهختی
 بر دراو (میولاک) نهو جوړه داره ی سهره تیری
 نی دروست دهگری ◊ هامچی که له تیلمه چمره
 دروست دهگری بهم جوړه تیلمه کان تیک
 باهه لدمدرین و همجار وازیان نی دینن تا وشک
 دمنه وه و هکوو عهصا رهق دمن ◊ جه لبه
 مهر و بز و رهه و لاخ و ناسک و چه یوانه کیوی و

شتی وا ◊ همروا وشعی (القطیع) بهمانا
 هاوشان و هاو وینه هاتووہ ◊ دمگوترئ: (فلان
 قطع فلان) فلان هاوشانی فلانہ یان ومکوو نہو
 دہجئ لہسمر و سیمادا ◊ یان دمگوترئ: (هذا
 الشرب قطع هذا) نہم قوماشہ لہو قوماشہ
 دہجئ ◊ ہناسہ سوار، تہنگہ نفہس ◊
 پیاویک نہتوانی بہناسانی و ناسایی ہلسئ ◊
 مروفتیک لہ قسہگردندا ناوہناو زمانی بگیری
 ◊ یان زمان رموان و قسہ لوس نہبئ ◊ القُطِیاء:
 دمگوترئ: (اتقرا القطیاء) خو لہوہ بیاریزن
 لہشمردا ہمرتہوازہ ببنو لیک دابیرین ◊
 القُطِیة: واژ لیکر ہینانی دؤست و ناسیاو و
 دہنگ لیک دابیرین ◊ واژہینان لہچاکہ کردن
 لہگہل خرم و کس و کاردا ◊ پارچہ زمویہک،
 دہفہرو ناوچمیک ہمرمانرہوا بہبئ ہمرامبر
 دہیبہخشئ بہمیکیک لہکار بہدمستہکانی یان
 بہمیکیک لہہوادارانئ ◊ القُراطُ من الطيور:
 نہو پؤلہ بالندانہن کہ بہسروشت و مرزانہ لہ
 دہفہریکہوہ رمو دہکہن بو دہفہریکی تر،
 گہرمین و کوستان دہکہن ◊ ہشت ددانی
 پیشہوہی دم (چواری سہرموہ چواری
 خوارموہ) کہ بییان دہتین کہلبہ ◊ برہر برندہ
 ◊ المقاطعة: خو دابیرین لہ مامہلہ کردن لہگہل
 کسانئ دیکہ و لاتئ دیکہ لہروی نابوری و
 کؤمہ لایمتئ بہگویرہی یاسایہکی ہمرہومزی و
 سہرانسہری ◊ الملقع من الحديد: نہو ناسنہی
 چہکی لی دروست دہکری ◊ ہمروا وشعی
 (المقطع) ناوہ بو پیاوی قالیبو و خاومن نہزمون
 ◊ نالتون کہ بکری بہخشل ◊ قوماشی بر دراو و
 لیک دراو و دورواو و کراو بہ پؤشاک، ومکوو
 کراس و دہرپی و شتی وا ◊ پؤشاک کورت ◊
 المقطعات: جوڑہ قوماشیکہ گول و خمتختہ

دابیر دابری تیدا بن ◊ مقطعات الکلام ومقطعات
 الشعر: پارچہو برگی کہلام و شاعر ◊ المقاطع:
 ہمرشتیک دواہینی نہو شوینہ بی کہ کؤتایی
 دئ، ومکوو پارچہ لمہلان و پارچہ شیو و دؤل و
 پارچہ زموی کشت و کال ◊ لہ روباو شتی وادا
 بہو شوینہ دمگوترئ کہ لئی دہپہریہوہ بو نہو
 بہر (بوار) ◊ مقطّع الحق: نہو قسہ حق و
 راستہی قسہی بہتالی پی دہپوچیندریتہوہ ◊
 برگی شیعرو برگی کہلام ◊ برگہ بریتہ لہ
 بیتیکی خاومن بزوتنی (فمتحہ) یان پیتی
 داخراو، وشعی (کُتب) پیک ہاتووہ لہ سئ
 برگی خاومن فمتحہ ◊ (قَالَ) پیک ہاتووہ لہ
 دوو برگہ ◊ برگی داخراو پیک ہاتووہ لہ
 بیتیکی فمتحہدارو بیتیکی ساکن ومکوو (أَلِدُ)
 (بَل) ◊ المقطع: سہرہ تیری باریک لہدار بی یان
 لہشتیکی تر کاغہزی پی دہبردرئ ◊
 نمونہمیکہ کاغہزو چہرم و شتی وای لہسہر
 شیوہی دہبردرئ ◊ پیاویک فمتعی سیلہی
 رحم بکا ◊ شمشیری برندہ ◊ المقطع من
 الرجال: پیاوی بی کارو کاسبی ◊ پیاویک لہ
 زیدو نیشتمانی خوئی و مال و خیزانی دابیرایی ◊
 بواری روباو کہ لہم بہر بو نہوبہر لئی
 دہپہرنہوہ ◊ المقطعة: دمگوترئ: (الاجر مقطعة
 للورد) ہاتوچؤ نہکردن دہبیتہ ہوکار بو
 نہمانی خویشہویستی ◊ المقطع: دمگوترئ:
 (فلان منقطع القرین في السخاء و نحوہ) فلانکس
 لہ بہخشدہپیو شتی وادا بی وینہیہ ◊ ہمروا
 دمگوترئ: (فلان منقطع العقال في الشر والحبث)
 فلانکس ہیچ شتیک لہشہرو خرابہکاری
 نایگیریتہوہ ◊ قطفت الدابة طافاً: ولاخہکہ
 بہستئ و تہمبہئی رؤی
 قَطَفَ الشئینَ طَفَاً: شتہکہی برپیہوہ.

قَطْفُ الشَّرِّ: میوه‌های چنی.

قَطْفُ رَأْسِ الجَرَادِ: سهری کولله‌کانی نِ کردنده‌وه.

قَطْفُ رَجَبُهُ: روخساری پوشاندن. أَقْطَفَ الكَرْمُ:

میوه‌که وه‌ختی بریننی هاتووه. أَقْطَفَ التَّرمُ:

خه‌لکه‌که میوه‌گه‌یان کاتی بریننی هاتووه.

قَطْفُهُ: بؤ زیدم‌پرویی له‌مانای (قَطْف) دئی. قَطْفَ

الماءِ في الحمر: ناومه‌کی تکانده ناو شهرابه‌که‌وه.

إِقْطَفَ: به‌مانا (قَطْف) دئی. القَطَائِفُ: ماریله

پارچه‌هه‌ویری بچکوله لول دم‌کری‌نو

به‌که‌وانه‌یی سور دم‌کری‌نه‌وه و ناواخن دم‌کری‌ن

به‌کاکله گوپزو شتی وا. برمه‌و شیرینی له‌و

جوژه که به‌زوری له‌مانگی ره‌م‌م‌زان دا نه‌ن‌ج‌ام

دم‌دئی. القَطَائِفُ: به‌مانا (القَطْف) دئی. کاتو

وم‌ری چینی میوه. القَطَاةُ من الشجر:

هه‌رجی له‌ دره‌خت بچندری. میوه‌مه‌که

له‌کاتی رنین و چینی دا بکه‌ویته خوار.

القَطْفُ: هه‌رشتیک له‌ دره‌خت بچندری. هیشوه

ترئی و هیشوه خورما له‌کاتی لی‌کردنه‌وی دا.

القَطْفُ: نه‌سه‌رو شوین ده‌ست. روم‌کی‌که

له‌خاکی خویناوی (شوره‌خاک) دا دم‌پروئی و ناژه‌ل

حه‌زی لی‌یه‌تی و به‌باشی ده‌بخوا گه‌لای برئی

جوژی دم‌کوئیندری و ده‌خوری و م‌کوو سپیناخ.

القَطْفَةُ: روم‌کی‌کی به‌هاریبیه، چقله‌که‌ی و م‌کوو

چقلی گیاه‌سه‌که وایه، گه‌لایه‌کی تم‌پ‌وتوزاوی

هه‌یه. القَطْرُفُ من الدواب: ولاخیکه خراب

بروا ره‌وتی ناشیرین بی. دم‌شگوتری: (غلام

قَطْرُف) کورینکی نارینک و پیکه له‌پرویشتن دا.

القَطِيفُ: میوه‌ی رندراو و چندراو. القَطِيفَةُ:

قوماشی قه‌دیفه. قوماشیکی پرژدارو نهرمه.

المَقْطَفُ: پوش و به‌رجنه‌یه‌کی بچکوله‌یه له

پرژی دارخورما دروست دم‌کری و میوه‌ی تیدا

ده‌چندری، یان ناوه بؤ نه‌و گلینه و بنکه

کوپانه‌ی گل و سه‌مادیان تیدم‌کری و دره‌خت و

روم‌کیان تیدا دم‌پرویندری. المَقْطَفُ: داس و

جه‌قو و کیردی میوه لی‌کردنه‌وه. لاسکی

هیشوه ترئی و هیشوه خورما. قَطَطَتِ السماءُ:

ناسمان بارانی به‌رده‌وامی باراند. قَطَطَتِ

القَطَاةُ والحجلةُ: قه‌تیکه، یان که‌وه‌که خویندی

قرته هرتی کرد. (فه‌ی مَقْطِطَةً) تَقَطَطَ

الرجلُ: پیاومه‌که سواری سهری خوئی بوو هه‌ر

به‌قسه و او و بؤ‌چوونی خوئی کرد. تَقَطَطَ

فلان في البلاد: فلان‌که‌س به‌ولات دا پرویی.

تَقَطَطَ الدلو الى البئر: دؤ‌نجه به‌ بیرمه‌که‌دا شوپ

بؤوه. القَطَاعُ: رویشتنی خیرا. القَطِيطُ:

بارانی به‌رده‌وام. ورده تهرزه. المَقْطِطُ: سهری

بچوکی دریزکوله. قَطَلُهُ: بری. لی‌ی کردموه.

(فه‌ر مقطول) تَقَطَّلَ الجذعُ: لقه‌داره‌که له‌ بن را

برایه‌وه، نِ بؤوه. القَطِيفَةُ: پارچه‌هه‌رو و

پارچه نیسفن‌جیکه دلؤبه ناوی سفره‌و کاشی و

می‌زی بی و شک دم‌کری‌ته‌وه. المَقْطَلَةُ: ناسنیکه

یان ساتول و کیردؤ‌کی‌که شتی بی‌ی دم‌پرئی.

قَطْمُهُ قَطْمًا: گه‌ستی. بری. کرتانندی.

دم‌گوتری: (قَطْمُ الشئِ بِأطرافِ أسنانه): (قَطْمُ

الفصلِ النَّبْتِ) به‌ بی‌جوه کارزله‌که، یان

به‌رخوله‌که چله‌گیایه‌که‌ی به‌ده‌می کرتاند.

قَطْمٌ نَطْمًا: حه‌زی له‌ گوشت کرد. دم‌گوتری:

(قَطْمُ الصقرِ الى اللحم) هه‌لؤ‌که حه‌زی له‌ گوشت

کرد. القَطَامُ: هه‌لؤ، باز. القَطَامِيّ: بازو هه‌لؤ

. که‌سینک خودبه‌سهری کاربکاو پرس و را

به‌که‌س نه‌کا. شه‌رایبک زور تیزو ناخوش بی

. القَطَامَةُ: نه‌وه‌ی له‌شت دم‌پرئی و فرئی

دم‌دئی و که‌لکی نیه. القَطِيفَةُ: گوپچه‌که نان و

شتی وا. لویچه گه‌نمیک. شیرو ماستی بزبکاو

. المَقْطَمُ: جنگ و نینؤ‌کی بازو هه‌لؤ. المَقْطَمُ

کَيُونِكَة له خۆرهه لاتی شاری قاهره می ولاتی
میصره ◊ القَطِیْنُ: نهو توپنکله تمنکه می بسمه
ناوکه خورماومیه و تیومی پیچراوه ◊ شتی زور
بین نرخ و بین که تک.

قَطَنٌ فِي الْمَكَانِ رَبِّهِ قَطْرَانًا: له شوپنه که مایه وه.

قَطَنَ الرَّجُلُ: فینلی له پیامه که کرد.

قَطِنَ ظَهْرُهُ قَطْنًا: پشتی چۆمایه وه ◊ (فهو أظن) ◊

قَطَنَ الْكُرْمُ: دارمیومه که پۆخی کرد، پۆخه کانی
دمرکه وتن ◊ القَطَانُ: که سیک بازرگانی لۆکه بکا
◊ القَطْنُ: رومی که موم ◊ لۆکه ◊ القَطْنُ: بناغی
کلکی بانده ◊ لای خواروی پشت به لای
سمته وه.

قَطِنَ النَّارُ: نهومی بهرپرسیاری ناگری

ناته شه که دهی ناگری پرستان و هه لگه سینه می
ناگری که میه ◊ القَطْنَةُ: شتی که و مکو وه نار وایه
به سمر که دهی نازه لی سمدارومیه ◊ القَطْنِيَّةُ:

به ره که یشت، نهومی له مالد هه لدمگری بۆ
چیشتن لینان و مکوو نیسک و نۆک و شتی وا ◊
القَطِينُ: (قطين الدار) دانیشتوی ناو خانو ◊
(قطين الله) دانیشتوی حهرمی مکه که ◊ دهست و
پیومند و خزمه تکار ◊ القَيْطَانُ: قهبتان،

چندراوی که له مادهی ناوری شم و شتی وا
قۆندمره و شتی وا یی شه ته که دمدری ◊
القَيْطَوْمُ: زووری بچوک له مالدا بۆ تیدا

حه وانه وه می نافرمت و مندال له کاتی هاتی
میوانی بیگانه دا ◊ القَيْطَانَةُ: کشت و کالی که موم ◊
زه می کشت و کالی که موم ◊ القَيْطِينُ: همر رومی که
قه دی نه بین و مکوو رومی که کوله که و ترۆزی و
خه یار ◊ به زوری بۆ کوله که به کار دی.

قَطَا قَطْرًا: به تمبه لی رۆیشت، ههنگاوی هیدی

هیدی هه لینان ◊ قَطَتِ القَطَا: قه تیه که

خویندی ◊ قَطَطَى: تمبه لی کرد ◊ قَطَطَى
لأصحابه: فینلی له هاوه له کانی کرد ◊ قَطَطَى
بروجه عنه: رومی و مرگیا ◊ قَطَطَى الفرس: سواری
که فه لی نه سپه که بوو.

القَطَى: نه خۆشییه که توشی مهور بزن دهبین ◊

القَطَا: کورکی، قه تن ◊ جۆره کۆتری که حه می

له ژیا می چۆله وانیه هیلانه له زه ویدا دروست
دمکا ◊ کۆمه ل کۆمه ل دمه رن و مه سافاتی زور
دوو رو دریز دمه رن ◊ هیلکه کانی په له په له وه
به له که ◊ هه روا ناوه بۆ شوینی سواری بوونی
پاشکوی سواری، واته سمر که فه لی و لآخ ◊ القَطْرَانُ:

هه مرکه سیک و هه مرشتیک به هیواشی ههنگاو
هه لیبین و ههنگاوی نزی که نزی که به اوئی ◊

القَطْرُوطَى: پیای کورته بالآ: که ههنگاوی کورت

کورت به اوئی ◊ القَعْبُ: قاپیکی گه ور میه له
گه ن و سه عه ند ◊ القَعْبَةُ: کونه به ردو چالآ و له
شاخ و به ردا ◊ القَمِيْبُ: ژماره می زور ◊ القَعْبَلُ: وا

رۆیشت و مکوو نه وه به قاجی زومی هه لیکۆلی
واته: به رۆیشتن پیکۆلی کرد ◊ القَعْبَلُ:

له گه ن و سه عه ند و سه تل که شیر می تیدا

بدۆشری ◊ القَعْبَلُ: به مانا (القَعْبَلُ) دی ◊

القَعْبَلُ: دمگوتری: (رجل مُقْبَلُ القَدَمِین) پیایک

پی شه وه می قاجی لیک نزی که بوونه وه و

پازنه که بیان لیک دوور که وتنه وه.

قَعَثَ له من الشَّيْءِ قَعَثًا رَقْعَةً: شتی که که می

پیدا.

قَعَثَ الشَّيْءُ قَعَثًا: شته که می له بیخ دمه رینا ◊

کۆنترۆلی کرد ◊ أَعَثَ له في ماله: له مان

خه رچ کردندا زیدمه رۆی کرد ◊ أَعَثَ في

العطية: یان (أَعَثَ له في العطية) به خششی باشی

پیدا ◊ اِنْعَمَتِ الشُّجْرُ ونحوه: دره خته که له بن را

هه لکه مندرا ◊ اِنْعَمَتِ البِنَاءُ: باله خانه که له

بناغه که میوه پوخا ◊ القَعَاثُ: نه خۆشییه که
توشی لوتی مهر و بزنی دمبئی ◊ القَعِیْثُ: لافاو،
یان بارانی به خورمه و ههتره گهوره.

قَعَدَ تَمْرًا: دانیشته (له حالتهی پراوستانه وه
دانیشته) ◊ قَعَدَتِ الفِسیلة: نه مامه که پهمه
کردو خۆی گرت.

قَعَدَ بِنِیلان: هاوکوفی فلانکس بوو ◊ تَقَعَدَ عَنِ
الأمر: له کارمه دواکهوت، وازی له کارمه هینا
◊ قَعَدَتِ المرأةُ عَنِ الحِیضِ والرُلد: نافرمته که
له عادهی مانگانه و مندالبوون و مستایه وه ◊
قَعَدَتِ النخلةُ: دارخوماکه ساله ناسائیک بهری
گرت.

قَعَدَ البعیرُ رُحْمًا: حوشترمه شلییه که بهزمنگیه وه
بوو باریکایی دهست و حاجی نیوان سم و
باریکایی حاجی شل بوو.

أَقْعَدَ بِالْمَكَانِ: له شوینه که جیگیر بوو ◊ أَعْدَ فُلانَ:
فلانکس جهستهی تووشی نه خۆشییه که بووه
له جیگای خست ◊ أَعْدَ الهَرَمُ فِلائًا: پیری
فلانکسی له پویشتن خست ◊ أَعْدَ فِلائًا أَباهُ:
باوک و بابیری فلانکس خویری و هیچ و هوج
بوون و نه بوونه جیگای شانازی بۆ نه ◊ أَعْدَ
فِلائًا أَباهُ: فلانکس کیفایهتی باوکی دا بۆ
پیداویستی بژیو ◊ قَاعَدَهُ: له گه فلانکس
دانیشته هاونشین بوو ◊ قَعَدَهُ عَنِ كُنَا: له
شته مهنی کرد ◊ قَعَدَ أَباهُ: باوک و بابیری
خۆی شهرمهزار کردن ◊ إقْتَعَدَ الدَّابَّةَ و رُحْمًا:
ولآخه که نامادکرد بۆ سواری ◊ إقْتَعَدَ فِلائًا
عَنِ كُنَا: فلانکسی له و شته ممنع کرد ◊ تَعَامَدَ
عَنِ الأمرِ: گرنگی به کارمه نه دا ◊ تَعَامَدَ
المُوظفُ: مووجه خورمه که خانه نشین کرا ◊ تَقَعَّدُ:
له کارمه که مهنی کردو کۆسبو له مپهری بۆ

دانا ◊ تَقَعَّدَ عَنِ الأمرِ: گرنگی به کارمه نه دا ◊
الإقْعَادُ: دمردیکه تووشی هه رکه سیك بئ گۆج و
نیفلیجی دمکا ◊ القاعِدُ عَنِ الأمرِ: که سیك
گرنگی به شت نه دا یان ته مبهلی بکا له
جئ به جئ کردنی کاردا ◊ نافرمتیک له
مندالبوون و مستایته وه یان له عادهی مانگانهی
◊ یان له ته مهنی شوگردن ته پهری گردبئی ◊
همروا و شهی (القاعد) به جه و آل و هۆرو خه رار
دمگوترئ: که پهربن له دانه و پئله ◊ القاعدةُ مِنَ
البناء: بناغه و کانگی خانو ◊ قاعیده و یاساو
دیاردیه کی گشتی که هه موو فهردمکانی خۆی
بگریته وه ◊ القَعَادُ: دمردیکه ئاده میزاد له
جم و جوول دهخا ◊ نه خۆشییه که توشی کلۆتی
حوشتر دمبئی ◊ القَعْدُ والقَعْدَةُ: نه و که سانهی
خۆیان له شهر دمدرنه وه و به شداری شهری
به رگری له ولات ناکه ◊ پپیرنگ له خه واریج
نهم ناوهمیان لئ نراوه ◊ القَعْدَةُ: نه و شوینهی
ئاده میزاد له کاتی دانیشتن دا جهستهی ریسی
دمکه وئ ◊ شیوه دانیشتن ◊ دهشگوترئ: بنر
قَعْدَةُ: بیرنکه قولیه که میهنه ندازهی بهرزی
مرؤقیکی دانیشتنو بئ ◊ (ذو القَعْدَةِ) مانگی
یانز مههمی مانگی فه مرییه ◊ القَعْدَةُ: نه و
شتهی زور دانیشتنی له سمر دمکری، و مکوو
سهرزین و کورسی و شتی وا ◊ یان مینه کی شوان
واته: نه و گویدریژهی شوان که له و پهلی خۆی لئ
ده پیچی و سواریشی دمبئی ◊ یان نه و ولاغمی
دمکریته مینه که هه تارجی به کاری دههینتی بۆ
سواریوونی خۆی ◊ القَعْدَةُ: که سیك زور
دابنیشتی ◊ القَعْدِيُّ: که سیك زور دابنیشتی :
که سیك په ککه و ته بئ نه توانی جم و جوول بک
◊ القَعْدِيُّ: که سیك بروی به بیرو بۆ چونی
(فهعه دیه خه واریجهکان) بئ ◊ القَعْدَةُ: مندا ت

تەمەنى شەش سالانەى ◊ القَعِيدُ: ھاونشین ◊
 چاودېر ◊ باوک ◊ گوللە گە ھېشتا بالى
 نەگرتىن ◊ قَعِيدُ النَسَبِ: كەسبە باوک و
 باپىرى لە باپىرە گەورمیان نزىك بن زور دوور
 نەكەوتبەنەوہ ◊ القَعِيدَةُ: ناھىرەت ◊ پارچە
 ەمبايەك، دۆشەكە ئەيەك لەسەرى دابنىشى ◊
 خەرارو گويىنى كە كەشكە وشكەو شتى وای
 تیدا بن ◊ القَعْدُ: دانىشتن ◊ دۆشەكە ئەو شتى وا
 كە لەسەرى دابنىشى ◊ شتىك زور لىت نزىك
 بن ◊ دىگوتىرى: (ھو منى مقعد القابلة ومقعد
 الخاتن) ئەو ئەومىندە لەمن نزىك بوو
 بەئەندازەى مامان لەزنىك كە خەرىكى
 مندالبوون بن يان بەئەندازەى كىرېر لەو
 مندالەى كە خەتمەنى دىكا ◊ القَعْدُ: لەپەل وپۇ
 كەوتوو جەم و جۆل لى براو ◊ نىظلىج و
 پەككەوتە ◊ شەل و سەقەت ◊ مەمك قىت: كە
 شوژ نەبنەوہ ◊ ھەلۇ داوى بۇ بندىتەوہ
 بۇنەوہى بگىرى و پەرو بالى لى بگىرنەوہ ◊
 شىعەرىك زىحافى عروزی تیدا بن ◊ (مُقَعَدُ
 الحسب) كەسبەك بىنەمالەى خانەدان نەبن ◊
 القَعْدَةُ: خوڭرى و پىرپوچ بىچوہ قەتە پىش
 ئەوہى بتوانى ھەلڤرى ◊ بۆق ◊ القَعْدُ:
 ترسنۆك ◊ پىاويك ھەولى پىاومتى نەدا ◊
 قَعَرَتِ الشَّاءُ: مەرمەكە بەرى ھاويشت.

قَعَرَ البِرَّ: گەبىشتە ھولایى بىرمەكە.

قَعَرَ الشَّجْرَةَ رَحْمًا: درەختەكەى ھەلكەند لەبىخ.

قَعَرَ الإِنَاءَ: ھەرچى لە قاپەكەدا بوو خواردىەوہ ◊
 قاپە شلەمەنىيەكەى ھەلقوراند تا چۆرى لى
 بىرى ◊ قَعَرَتِ البِئْرُ: بىرمەكە قول بوو بنكى
 بىرمەكە دوور بوو ◊ قَعَرَ: لىكۆلنەوہ و
 بەدواداچوونى گارە نەئىنى و نەزاندراومكانى
 كرد تا رونى كردنەوہ ◊ لە ھولایى ھورگىەوہ

قەسى كرد ◊ قَعَرَ الشَّيْئَ: شتەكەى قول كرد ◊
 إنقَعَرَ: لە رېشەوہ ھەلكەندرا، رېشەكېش كرا ◊
 إنقَعَرَ الرجلُ عن مالٍ له: پىاوەكە مرد ◊ تَقَعَرَ:
 ھەلكەپرايەوہ، وەرگەپرا ◊ تَقَعَرَ في كلامه: لە
 ھولایى ھورگىەوہ قەسى كرد ◊ زور قولبۆوہ ◊
 القَعْرُ من كل شيءٍ أجوف: كۆتايى ھولایى شتە
 بۆشەكە ◊ دىشگوتىرى: (جَلَسَ في قعر بيته) لەناو
 مالى خۆى دانىشت و نەچوہ دەر.

قَعْرُ الغمِّ: ناو دەم ◊ القَعْرَانُ: (إناء قعران) قاپ و
 سوراخى قول ◊ القَعْرَةُ: (قَصْعَةٌ قِعْرَةٌ) لەگەنىكە
 ئەومىندەى شت تىدايە بنكەكەى شاردۆتەوہ ◊
 القَعْرَةُ: ئەو شتەى بنكى لەگەنەكەى داپۆشېبى
 ◊ القَعْرَةُ: چالايى ◊ چال و جويىل ◊ القَعْرُ:
 شتىك زور قول بن، بنكى قول بن ◊ القَعْرُ:
 بەمانا (القَعْرُ) دى ◊ المِقْعَارُ: ئەو كەسەى دىنگى
 لەبنكى ھورگىەوہ بىننیتە دەر (قَدَحٌ مقعار)
 پىالەيەكى قولە.

قَعَسَ الشَّيْئَ قَعْسًا: شتەكە دواكەوت ◊ گەپرايەوہ
 بۇ دواوہ.

قَعَسَ الشَّيْئَ: شتەكەى نوشتاندەوہ ◊ قَعَسَ قَعْسًا:
 سنگى دەرپەرى و پىشتى قول بوو.

قَعَسَ الفَرَسَ: نەسبەكە شوئىنى سواربوونى و
 سەرپىشتى نزم و نارامە.

قَعَسَ فلانٌ: فلانكەس داکۆكى كرد مانيع بوو ◊
 قَعَسَ: سنگى دەرپەراند ◊ قَعَسَ عن الأمر:
 لەكارمەكە دواكەوت ◊ قَعَسَ الفَرَسَ: نەسبەكە
 ژىربار نەبوو، بە وىستى سوارمەكە ھوسارو
 رېشمەى خۆش نەبوو ◊ قَعَسَتِ الدَّابَّةُ:
 ولاخەكە لە شوئىنى خۆى وىستاو نەپۆبى ◊
 إنقَعَسَ: بەسروشت سنگ دەرپەرىو پىشتى
 قول بوو ◊ دواكەوت و گەپرايەوہ بۇ دواوہ ◊

إِقْعَنْسَ الْفَرْسُ: بهمانا (قَاعَسَ) دئ ○ الْقَعَّاسُ: خواری و گریه که له مل دا بهرمو دواوهی دسورپینن ○ الْقَعْسُ: گلی گوراوی بؤگهن ○ الْقَعَّاسُ: دهگوترئ: (عزّة قعساء) عیززت و شکومهندیهکی سابتو بهردهوامه ○ قَعَسَرَ: رَهَق بوو، توند بوو ○ قَعَسَرَ عَلَيْهِ: بهسمریدا بههیزو بالادست بوو ○ قَعَسَرَ الشَّيْئُ: شتهکهی بهتوندی گرت ○ الْقَعَسَرُ: کَالِهَك لهسهرتای دهرکهوتنو خرههلدانی دا ○ حوشری گهوره ○ الْقَعَسْرِيُّ: حوشری گهورمو بههیزو شتی کؤن.

قَعَشَ الْبِنَاءَ رَغِيًا قَعَشًا: بیناگی روخاند.

قَعَشَ الشَّيْئُ: شتهکهی کؤکردموه.

قَعَشَ الْمُرْدُ: شوپکهکهی چهماندموه ○ الْقَعَشُ: شتیکه ومکو کهژاوهی نافرمت ○ قَعَصَهُ قَعَصًا: خیرا بهرمب زهبری ئی دا ○ له شوینی کوژراومکه کوشتییهوه ○ قَعَصَتِ الدَّابَّةُ: ولاحهکه تووشی نهخوشی سینگ بوو ○ دهشگوترئ: (قِعَصَ الرَّجُلُ) بیامکه تووشی سینگ نیشه بوو ○ قَعَصَتِ الشَّاةُ قَعَصًا: نازدهکه لهقهی له مهردوشهکه داو نهیهیشت بیدوشن ○ قَاعَصَهُ: بهزور خستیه ژیر دهستی خویهوه ○ الْقَعَّاصُ: دهردیکه توشی سینگ دمبن ○ قَعَضَبَهُ: لهببخ دهری هینا ○ الْقَعَضُ: کهتمو بهتواناو نازا ○ الْقَعَضْمُ: لاوازو زعیف ○ بیری قَوْرٍ.

قَعَطَ الشَّيْئُ قَعَطًا: شتهکه وشک بوو.

قَعَطَ فُلَانٌ: فلانکس ترسا ○ به توندی هیراندی هاواری کرد.

قَعَطَ عَلَى غَرِيمِهِ: تنگی به همرزدارمکه هه لچنی و بهسمریدا نهیراندو داوای لی کرد همرزمکهی بداتهوه.

قَعَطَ الشَّيْئُ: شتهکهی کهشف کرد ○ زهبتی کرد ○ شتهکی دا ○ توند بهستی.

قَعَطَ فُلَانًا: فلانکسی ترپؤکرد ○ قَعَطَ الدَّابَّةُ: ولاحهکهی بهتوندی رمتاند، لیی خوری.

قَعَطَ قَمِيًا: زهلیل و ریسوا بوو ○ أْقَطَ فُلَانٌ: فلانکس بهههموو هیزی نهیراندی هاواری کرد ○ أْقَطَ الْقَوْمَ عَنْهُ: خه لکهکه دهرکهوتن، لهو شوینه نهمان ○ أْقَطَ فِي الْقَوْلِ: قسهی ناشیرین و بیجای کرد ○ أْقَطَ فِي الشَّرِّ: له دواوهی توندو تیزی کرد ○ أْقَطَ فُلَانًا: فلانکسی زهلیل و ریسوا کرد ○ قَطَعَ فِي الْقَوْلِ: دم پیسو و قسه ترن بوو ○ قَطَعَ عَلَى غَرِيمِهِ: تمنگی بههفرزدارمکهی هه لچنی و زوری نیلحاح ئی کرد همرزمکهی بداتهوه.

قَعَطَ الدَّابَّةُ: بهگورو توندو تیزی ولاحهکهی ئی خوری ○ تَلَعَطَ: لوتبهرزنی نواندو توندو تیزی نهمنجام دا ○ المِئَطُ: نهو پارچه هوماشهی سمری پی دهبهستی ○ قَعَهُ قَعًا: بهقسه سمرکونهی کردو بؤری دا ○ أَلَعَ الْقَوْمُ: خه لکهکه زهویان هه لکؤلی و بهدو ناودا گهیران و گهیشتنه ناویکی زور سویر ○ الْقَعَاغُ: ناویکه زور سویر: که لهود سویرتر نهبن و ناوسکی حوشر دسوتینن ○ الْقُعُ: بهمانا (القَعَاغُ) دئ ○ قَعَفَهُ قَعْفًا: لهببخ دهری هینا ○ ریشه کیشی کرد.

قَعَفَ الْمَطْرُ الْحِجَارَةَ: بارانه بهلیزمهکه بهردمکانی رادان.

قَعَفَ مَانِي الْإِنَاءِ: همرچی له قاپهکهدا بوو ههلی لووشی.

قَعَفَ الدَّابَّةُ التَّرَابَ: ولاحهکه بههوی پیکؤل و توند راپههیرینی گلی ژیر پیی رانا.

قَعْفَ قَعْفًا: كهوته خوار ◊ اِقْتَعَفَ الشَّيْئُ: شتهکه له بیخ هه لکه ندر او روخا ◊ دمگوتری: (اِقْتَعَفَ البِنَاءُ) خانومکه له بناغوه و روخا هارهی کرد ◊ (اِقْتَعَفَ الجِرْفُ) کمنده لانه که روخا ◊ اِقْتَعَفَ المطرُ الحِجَارَةَ: بارانه به لیزمه و خوږمه که بهرده کانی رادان ◊ اِقْتَعَفَ الشَّيْئُ: شتهکه ی بهتاسوخ و هممه سوه هه لگرت ◊ القَعْفُ: (سیل قَعْف) لاهاوینی رادمو رماله ره هه موو شتیک راپیچ دمکا ◊ قَعْفَزَ في المَشِي: له رۆیشتن دا ههنگای کورتی هه لئنان ◊ قَعْفَزَ له الکَلَامُ: ویستی به هه ږمه فسه که له سمر خو ی لابه ری ◊ تَعَفَّزَ: نسکوی برد، سهرهنگری بوو ◊ اِقْتَعَفَزَ: به شیوه دانیشتنیک دانیشت که ناماده ی بازدان و راپه رین بی ◊ قَعْمَعَ الشَّيْئُ: شتهکه له کاتی تیک و مردان و جم و جو لدا دمنگی نی هات ◊ دمگوتری: (قَعْمَعَ السِّلَاحُ) چه که که خرم و هوږیان هات ◊ دمگوتری: (قَعْمَعَتِ عُمُدُ القَوْمِ) کۆن، که رشمالی خیل که که و تنه ته ق و هوږو بارکردنی خیل دست ی بی کرد ◊ قَعْمَعَ في الارض: به زموی دا رۆیشت ◊ قَعْمَعَ الشَّيْئُ اليَاسِ وَ قَعْمَعَ به: شته و شکه که ی تیک و مرداو خړو هوږی نی هینا ◊ قَعْمَعَ القِدَاحُ: پیاله شمراهه کانی لیک دان و خړو هوږیان هات ◊ تَقْمَعَ الشَّيْئُ: به مانا (قَعْمَعَ) دی ◊ شته که که و ته جم و جو ل و خړو هوږو هاتو جو ◊ تَقْمَعَ بهم الزمان: رۆژگار که هیا ن بی خړو بیر بوو ◊ القَمَاعُ: دمنگه دمنگی زۆر گرم و هوږو ته قه و ره قه ی زۆر ◊ اللَقَمَاعُ: که سیک له رۆیشتن دا جو مزگه و مفاصلی قاجی دمنگیان نی بی ◊ خرم و هوږی چه که ◊ له رزوتایه که نه خو شه که بخاته حاله تی جو قه جو قه ووه و شه قه شه قی ددانی بی ◊ خورمای وشک ◊ ریگای ناخو ش و

هه لندیر ◊ اللَمْعُ: به مانا (الْقَفْعُ) دی که بالنده می که کلک دریزو دمنوک دریزه، عمره ب به نیشانه ی نه گبه تی دهمانن ◊ (جۆرئیکه له قه له ږمشکه) ◊ اللَمْعَةُ: خرم و هوږی چه که ◊ قږه قږی قه له ږمشکه ◊ گرم و هوږی هه ور به توندی و لیکدان لیکدان.

قَعِمَ السِّنورُ قَعْمًا: پشیله که میواندی.

قَعِمَ قَعْمًا: تاعون و په تای توش بوو یه کسهر مرد.

قَعِمَ الأنفُ: لوتی خوار بوو ◊ دمگوتری: (قَعِمَ فَمُهُ) دمی خوار بوو ◊ القَعْمَةُ: (قمة المال) مالی چاک و ناوازه و به نرخ و ږه من.

قَعِنَ الأنفُ قَعْنًا: لوتی زۆر کورت بوو ◊ (فهو أَعِنُ)

◊ القَعْنُ: ته شتی هه ویر شیلان (هاپینی که ووره یه هه ویری تیدا دمشیلدری) ◊ قَعْنَبُ الأنفُ: لوته که خوار بوو ◊ اِقْعَبَى الرجلُ: پیاو که هه ردو و دست ی له سهر زموی دانان و سمتی بهرز کردنه ووه و ویستی هه لبتیته حه و ◊ القَعْنَبُ: لوتی خوارو خبیج.

قَعِي قَعًا: نه رمه ی لوتی بهرز بو ته ووه و سوږاوه بۆلای نیسقانه که ی ◊ اَقْعَى في جلوسه: له دانیشتن دا سمتی له سهر زموی دانان و ږان و قاجی بهرز کردنه ووه ◊ اَقْعَى الكلبُ: سه که که هه لږوشکا، سمتی خسته سهر زموی و هه ردو و دست ی راست کردنه ووه ◊ اَقْعَى الأنفُ: نه رمه لوتی بهرز بو ته ووه و هه مجار سوږاوه بۆلای نیسقانی ◊ اَقْعَى فَرَسَهُ: نه سپه که ی پاشه و پاش گنږایه ووه ◊ القَعْوُ: به کرمی دار ◊ القَعْرَانُ: دوو پارچه ناسن یان دوو پارچه دارن میجوهریکیان له نیواندایه و به کرمیه کیان له نیوان دیو و ده چی ◊ القَعْرَاءُ: سمت پوچ یان قاج باریک ◊ قَعْرَلٌ: وارۆیشت و مکو و نه و

به قاجه گانی گل هه ئیگری هه که قاجی هه ئی پیتیه هه به سنگی بیی گل هه ئی هه دا ۵ قَفَحَتِ الْأَرْضُ قَفْحًا: زوییه که گیاه گز و رومی داوشاو تیکچو، باران و گل و خولبارین گیاه گزمکه داوشاند.

قَفَحَ عَنِ الشَّيْءِ قَفْحًا: بیزی له شته که بۆوه.

قَفَحَ الشَّيْءُ: به قیزی و پیزوه شته که هوت دا ۵ وهکو چون دهرمان به نابهدلی دهخوری.

قَفَحَ فُلَانٌ قَفْحًا: نیسی بۆ فلان کهس کرد.

قَفَحَ فُلَانًا: شه پلاخه له پشته ملی فلان کهس دا.

قَفَحَ كَلَّ ذِي عُنُقٍ قَفْحًا: ملی شل بوو یان ملی نهستور بوو.

قَفَحَ الرَّجُلُ: پیاوکه زعیف بوو جو مزگه گانی شل بوون ۵ له سهر سه ره به نه گانی رۆیشت و بازنه بییه گانی له زهوی نه که هوتن.

قَفَحَ الْأَثَرُ قَفْحًا: شوینی نه سه رو دیار دمه که هوت.

قَفَحَ الْمَالُ قَفْحًا: مال و سامانه که کهم بوو ۵ قَفَحَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که گوشتی کهم بوو.

قَفَحَ الرَّأْسُ: سه ره قزی کهم بوو، توکی کهم بیوه بوو.

قَفَحَ الطَّعَامُ: خواردنه که بین بیخۆر بوو ۵ أَقْفَرَ الرَّجُلُ: پیاوکه که هته جو له وانی ۵ نانی بین بیخۆری خوارد ۵ برسی بوو ۵ له خزم و کهس و کاری دابرا ۵ أَقْفَرَ الطَّعَامُ: خواردنه که بین بیخۆر بوو ۵ أَقْفَرَ الْمَكَانَ: شوینه که کهسی تیدا نه ما جو ل بوو ۵ أَقْفَرَ الرَّأْسُ: سه ره توکی بیوه نه ما بیه ژ بوو ۵ أَقْفَرَ فُلَانٌ الْبَلَدَ: فلان کهس ولاته که به جو لی بیی ۵ إِقْفَرَ الْأَثَرُ: به مانا (قَفْرَةٌ) دئ ۵ تَقْفَرُ الْأَثَرُ: به مانا (قَفْرَةٌ) دئ ۵ الْقَفَارُ: به مانا (القَفْرُ) دئ ۵ نانی بین بیخۆر ۵

القَفْرُ: زهوی بی ناو و له ورو دره خت و روهک و جو له وانی، خالی له مرو و هه حیوانات ۵ دهگوتری: (زلنا بیی فلان بیتا القفر) چوپنه لای خیلی فلان، میوانداریان نه کردین له ساراو جو ل شه و مان به رو ژ کردموه ۵ هه روا وشه ی (القفر) ناوه بۆ جوانه گا که له دایکی دابردی و هیری جوت پی کردنی بکهن ۵ اللقفره: به مانا (القفر) دئ ۵ واته: زهوی جو ل و سوته مه رو ۵ المِقْفَارُ: جو له وانی و ساری سوته مه رو.

قَفَرُ الطَّبِي: ناسکه که بازی دا.

قَفَرٌ فُلَانٌ: فلان کهس مرد.

قَفِرَ الْفَرَسُ قَفْرًا: نه سه به که هه رو دو دهستی تا نه زهوی سهی بوو به لام پاشوی وانه بوو ۵ تَقْفَرُوا: بازیان دا ۵ تَقْفَرَتِ الْمَرْأَةُ بِالْهِنَاءِ: نافرته که به خه نه دهستی هاجی خو ی رهنگ کردن ۵ التَقْفَرَةُ: نه سهی تیزرۆ ۵ بوق ۵ القفاز: دهستی کیش ۵ به هه رو دو دهستی شه کهان دهگوتری: (قفازان) ۵ القفیزی: یاریه کی مندالانه، بریتیه له وه داریک ده چه هیندری و بازی به سه ردا دمه ۵ القفیز: پیومریکی دانه ویله پیوانه وهکو قسناغ له ولاتی که وه بۆ ولاتیکی تر نه اندازمه کی دهگور، له ولاتی میصر قه میز، نزی که ی شانزه کی لو گرامه : القفیز من الأرض: له بواری پیوانه ی زهوی د سه دو جل و جوار زیراعه ۵ ناسنۆکی که زمانۆ که ی قفل ده چینه ناویه وه.

قَفَسَ الرَّجُلُ: پیاوکه مرد.

قَفَسَ الشَّيْءُ: شته که ی به زور ستاند.

قَفَسَ فُلَانًا: قزی فلان کهسی گرتن و به ره خو ر رایته کاندن.

قَفَسَ الطَّبِي: دهستی ناسکه که ی به ست

قَفَسَ قَفْسًا: لایمکی نهرمی لوتی گهوره بوو ◊
تَفَافَسَ الرَّجُلَانُ: دوو بیاوکه عه‌مبازی په‌کتری
 بوون و کاکوژل و هزی په‌کتریان گرت ◊ **الْأَقْفَسُ**:
 همرشتیک دریز بوبیته‌وه و چه‌مابیته‌وه ◊
 که‌سیک دایکی عمره‌ب بی و باوکی ناعمره‌ب بی
 ◊ **ده‌شگوتری**: (عبد آفَس) کؤیله‌یه‌کی
 به‌دره‌وشت و سمریپچی‌کهره ◊ نه‌گهر مینینه بوو
 ده‌لئی: (أمة قفساء).

قَفَسَ الرَّجُلُ قَفْسًا: بیاوکه له خواردن دا کارا
 بوو، زور خور بوو.

قَفَسَ الشَّيْءُ الشَّيْئَ: شته‌کی هه‌لگرت.

قَفَسَ فُلَانًا بِالْعَصَا أَوْ بِالسَّيْفِ: به‌عه‌صا یان
 به‌شمشیر له فلانکه‌سی دا.

قَفَسَ النَّاقَةَ: زوو حوشرمه‌کی دوشی ◊ **إِقْتَفَسَ**
الْمَنْكَبُوتَ وَفَرُهُ: جالجا‌لؤکه‌که جووه کونه‌کی
 خویه‌وه و دست و قاجی خوی و ینک نان و خوی
 خر کرده‌وه ◊ **إِقْتَفَسَ الْمَنْكَبُوتَ**: به‌مانا (إِقْتَفَسَ)
 دئ ◊ **الْقَفْسُ**: جوریکه له زور خوری و خیرا
 خوری ◊ **الْقَفْسُ**: دزو جه‌رده‌ی فیلبازو بی
 ویزدان.

قَفَسَ قَفْسًا: جوست و جالاک بوو بازی دا ◊
 سه‌رکه‌وت و به‌رز بؤوه.

قَفَسَ الْأَشْيَاءَ: شته‌کانی لیک نریک کردنه‌وه و
 کؤی کردنه‌وه.

قَفَسَ الطَّبِيَّ: قاجی ناسکه‌کی کؤکردنه‌وه و
 به‌ستی.

قَفَسَ الْيَمْرُوبَ: شازنه هه‌نگه‌کی له
 هه‌نگه‌لانه‌که‌دا به‌داوه دهمز و حه‌بس کرد
 بؤنه‌وه‌ی نهرواته دهر.

قَفَسَ الْمَرَضُ أَوْ الْبَرْدُ فُلَانًا: نه‌خؤشییه‌که یان
 سه‌رماکه نازاری فلانکه‌سی دا.

قَفَسَ الْفَرَسُ قَفْسًا: نه‌سپه‌که له بازدان دا خوی
 گرت‌وه و به‌ته‌واوی خوی هه‌لنه‌دا.

قَفَسَ فُلَانٌ: فلانکه‌س قورگی جو‌زابه‌وه و گه‌دی
 ترشا.

قَفَسَ أَصَابِعُ فُلَانٍ مِنَ الْبَرْدِ: په‌نجه‌ی فلانکه‌س
 له‌سه‌رمان چون و گرمؤله بوون ◊ **قَفَسَ الطَّبِيَّ**:
 به‌مانا (قَفَصَهُ) دئ ◊ **قَفَسَ الشَّرْبَ**: قوماشه‌کی
 خه‌تخت کرد ◊ **تَفَافَسَ الشَّرْبَ**: قوماشه‌که
 گوله‌کانی تیک چرزان و جوونه ناو په‌که‌وه ◊
تَقَفَسَ: کؤبؤوه، جووه ناو په‌ک ◊ ویکه‌ته‌وه ◊
الْقَالِصَةُ: لوتکه‌ی به‌رز، همرشتیک له‌زه‌وی
 به‌رز بیته‌وه و به‌ه‌وادا بجئ ◊ **الْقَفَاصُ**:
 نه‌خؤشییه‌که توشی و لاخ و مه‌رو بزن دهبی
 قاجیان وشک دهبین ◊ **الْقَفَاصَةُ**: قه‌فه‌زجنی،
 که‌سیک پیشه‌ی قه‌فه‌ز جنین بی ◊ **الْقَفَاصُ**:
 قه‌فه‌زی باننده تیدا به‌ند کردن ◊ له شورکه
 داری باریک به‌شاشی ده‌چندری ◊ **الْقَفَاصُ**:
 قه‌فه‌ز دروستکمر ◊ **الْقَفِيسُ** و **الْقَفِيسَةُ**: گاسن؛
 ناسنیکه بؤ زه‌وی کیلان به‌جوت و گاو هیستر
 به‌کاردی. ◊ **قَفَطَهُ**: چاکه‌ی دایه‌وه، پاداشی چاکه‌ی
 دایه‌وه ◊ **الْقَفْطَانُ**: پالتؤ، ساقو، پؤشاکیکی پان و
 ئاو دامانه لای پی‌شه‌وه‌ی له‌سه‌ره‌وه‌را بؤ
 خوارموی کراومه به‌جؤره پشتینیک همردوو
 لای لیک دمدرین، له‌سه‌ر هه‌ممو پؤشاکه‌کانه‌وه
 له‌بهر ده‌گری ◊ **قَفَعَهُ بِالْقَفْعَةِ قَفْعًا**: به‌دار له
 په‌نجه‌کانی دا بؤ ته‌مبئ کردن.

قَفَعَ فُلَانًا عَنْ كَذَا: فلانکه‌سی له‌و شته مهنع کرد.

قَفَعَ فُلَانًا قَفْعًا: فلانکه‌س هه‌میشه سه‌ر شوږ بوو
 ◊ **قَفَعَتِ الْأَذُنُ**: گویچکه‌ی خریبونه‌وه و دموران

دهوریان ویکهاتوهه ◊ قَفَعَتِ الرَّجُلُ: قاجهکه
پهنجهکانی بهرمو دواوه ههنگه پانهوه.

قَفَعَ الكِبشُ أَر الشاةُ: بهرانکه یان ممرکه دووگی
کورت بوو ◊ قَفَعَ البُرءُ أَر الداءُ أصابهُ: سهرما
یان نهخوشی پهنجهکانی گرمۆله کردنو
جواندوننی ◊ قَفَعَ الشئُ: شتهکه ی خسته ناو
سهوی دهم تهسکی بن بلاو ◊ اِنقَعَتِ النباتُ:
رومکهکه وشکو رمق بوو ◊ اِنقَعَتِ عن الشئِ:
خوی له شتهکه گرتوهه ◊ تَلَقَعَ فلان: فلانکهس
همیشه سهر شوپ بوو ◊ ویکهاتوهه ◊ القَفَاعُ:
نهخوشیبهکه دستو پل گرمۆله دمکا ◊ القَفْعُ:
مهتالیکه له دار دروست دمکری و مگوو دهبابه
وابوووه جهنگاومرکان چوونه ناویهوه له
نریهوه چوونه پیش بهرمو قهلاو شوره
بوونهوهی کونی بکهن و بچه ناویهوه ◊
القَفَعَاءُ: رومکیکه نهلقه نهلقه دهوستنی ◊
القَفْعَةُ: (قفة واسعة الأسفل ضيقة الأعلى)
سهویبهکه بنکی پان و پورو دمهکهی تمسکه ◊
المَقْفَعَةُ: داریکه دمسی هیه پی له پهنجه
دمدری.

قَفَأَ الشئُ قَفَأً: شتهکه ویکهاتوهه.

قَفَأَ الثربُ: هوماشهکه دوی شتنی وشک بووه.

قَفَأَ الشمرُ: لهترسان موومکانی گرژ بوون.

قَفَأَ الصرغی: کابرای پاره گووموه لهناو پهنجهکانی
دا دیرههی دزین ◊ قَفَأَتِ الارضُ: زموپیبهکه
رومکهکانی وشک بوونهوه.

قَفَأَ فلانُ: فلانکهس کهوته لهرمزو شهقهتۆله و
گرژبوو ◊ اَقْفَتِ العینُ: چاومکه فرمیسیکی
پژاندو رشینهکهی بهرز بوونهوه ◊ قَفَأَتِ
السائمةُ: حیوانه بهره لاکراومکه بو لهومرپان
لهومرکهی به وشکی دمست کهوت ◊ قَفَأَتِ

الدجاجةُ: مریشکهکه لههیلکه جووموهه ◊ القَفُّ:
پشتی شت. ◊ القَفُّ: کورت ◊ تهپۆلکهو گردی
رمقو پتهو ◊ ههوری رمشی گهوره ◊ کونی پاج
نهوهی کلکهکهی تیدهخری ◊ پیایوی خویری و
ههتیومچه ◊ القَفَافُ: پارمگۆرهومیهک زور
بتوانی دیرههم لهنیوان پهنجهکانی دابدزی ◊
زهمبیل دروستکهرو بهچنه دروستکه، بهچنه
جن ◊ القَفَاتُ: جهامعتو کومهل (قَفَان الشئِ)
بهدواداچوون و ههولدان بو زانینی شت ◊ کاتو
ومرزی شت ◊ دمشگوتری: (أَتَيْتُهُ عَلَى قَفَانِ ذَلِكَ)
بمشوین نهومدا هاتم بۆلای ◊ القَفَّةُ: پیایوی
جهسته بچوک ◊ لهرزینی جهسته بههوی
لهرزو تاوه ◊ القَفَّةُ: پالتوی گهوره ◊ زهمبیل ◊
بهلهمی بچکۆله که لهناو روبروو دمریاجهی
بچوک دا بهکار دمهیندری ◊ القِفَّةُ: لهرزین و
چۆقه چۆقیکه لهناکامی لهرزوتاوه توشی
جهسته دمی ◊ نهو پیساییهی یهکممجار
لهگهدهی مندال دیته دمر ◊ القَيْفُ: رومکی
وشکه و مبوو هانگه لاشک ◊ قَفَلَفَ: بههوی
سهرمای زۆرموه جهستهی وهچۆقه چۆق کهوت
◊ ددانی وشهقهشهقه کهوتن ◊ قَفَلَفَ النباتُ:
رومکهکه وشک بوو.

تَقَفَفَ: بهمانا (قَفَفَ) دئ ◊ القَفَافُ: رومکی
وشکهوه بوو، هانگه لاشک ◊ القَفَفُ: شهویله ◊
(قَفَفَان) ههردوو شهویله ◊ قَفَقْنَا الطائر
ههردوو بایی بالنده.

قَفَلَ الفرسُ قَفْلًا: نهسپهکه لاواز بوو.

قَفَلَ الجلدُ أَر الشجرُ: پیستهکه یان درهختهکه
وشک بوو.

قَفَلَ من السفرِ: لهسفهه گهراپهوه.

قَفَلَ في الجبلِ: بهکیومهکه دا ههنگم:

قفل الطمام قنلاً: خواردنه که می کؤکردموه.

قفل الشیء: شته که می مهزمنده کرد.

قفل القرم بعینه: چاوی بهدوا خه لکه که دا گپرا ◊
 اقفل الجیش: سوپاکه گه پراهه ◊ اقفل الباب:
 دهرگاکه می داخست ◊ اقفل القرم من مبعثهم:
 خه لکه که می گپراهه ◊ اقفل علی کذا: کؤی
 کردنه وه ◊ اقفل فی الطريق: له رینکادا چاوی
 بهدوودا گپران ◊ اقفل الشیء: شته که می وشک
 کردموه ◊ اقفل المطش أو الصوم فلاناً:
 تینوایه تی یان رؤزو فلانکسی لاواز و وشک
 کردموه ◊ اقفل المال: مال که می به کؤ و بهیه کجار
 دایه ◊ تقفل فی الجبل: به کیومه که دا سهر که وت ◊
 استقفلت یدا فلان: فلانکس چروک و رزد بوو ◊
 القافله: کاروانی بهرئ که وتوو بو سمهفر یان
 له سمهفر گه پراهه ◊ (به مهرجی کاروانه که
 ههرمباغ بی و ولاخ و که لوپه لی زوریان بهی) ◊
 القفال: قفل دروستکمر یان قفل فروش ◊
 القفل: درهختی وشک ◊ القفل: قفل: که دهرگای
 مال و سندوق و شتی وای پی دده خری و
 به سوپوچ و کلبل دهرکیته وه ◊ القفلة: پیدانی
 شتی زور به کؤ و بهیه کجار ◊ القفلة: که سیک
 ههرجی بیسی له بهری بکا و له زمینی خویدا
 هه لی بگری ◊ که سیک گومانی بو شتیک بچی و
 گومانه که شی راست دهرچی ◊ القفیل: درهختی
 وشکه و موبوو، پیستی وشکه و موبوو ◊ قامچی ◊
 شیو و دؤلی تهنگ که نه توانی به ناویدا باز
 بدهی ◊ القفال: رهمیکه له هؤلدا له دیوی
 دهرموه ◊ المتقفل: (رجل مقفل) پیاویکی رزدو
 دست قوچاوه.

قفل الرجل: پیاومه که مرد.

قفل الکلب: سه که که ده می تی خست.

قفل الشیء قنلاً: به هه مچی یان عهصا لی دا.

قفل الشاء وعرها: له پشته مله وه مهر که می

سهربری ◊ قفل رأسه: بو زیدمرویی له مانای
 (قفل) دئ ◊ القفینة: مهر یان حوشر: که له
 پشته مله وه سهر بربری. ◊ قفاه قفراً: له
 پشته ملی دا.

قفی الشاء وعرها: مهر که می له پشته مله وه
 سهربری.

قفی الشیء أو الأثر: شوین شته که که وت، بهدو
 شوینه وارمه که دا گهرا.

قفا الله اثره: خودا شوینه واری هه وتاندو ناسه واری
 بریه وه.

قفا فلاناً بأمر: فلانکسی تایبته کرد
 به کاریکه وه.

قفا فلاناً: کاریکی ناشیرینی پال فلانکس دا.

قفا السیل العضب: لافومه گل و خشت و خالی
 خسته سهر گیاو گزه که وای تی کرد به که لکی
 خواردنی نازه لی نهیه.

قفی قنلاً: به مانا (قفا) دئ ◊ اقی الرجل: پیاومه

خؤراکی ناوازه وه هه لیزاردی خوارد ◊ اقی به:

پیزی تی گرت ◊ اقی فلاناً بأمر: فلانکسی

هه لیزارد بو کاریک ◊ اقی فلاناً علی غیره:

فلانکسی پاساو دایه وه به سهر که سانی دیکه دا

◊ قفی علی الشیء: شته که می داپوشی، هه وتاندی

لای برد ◊ قفی الشعر: سهر وای بو شیعرمه که

ریکخست ◊ قفی فلاناً: فلانکسی شوین

فلانکسی خست ◊ قفی علی اثره بفلان:

به شوین نهودا فلانکسی هینا ◊ اقتفاه: شوینی

که وت. ◊ اقتفی الشیء: شته که می هه لیزارد ◊

اقتفی فلاناً بأمر: فلانکسی بو کاریک

قَلْبَ فلاناً عما يريد: فلانكەسى لادا لەو شتەى مەبەستى بوو.

قَلْبَ الله فلاناً اليه: خودا فلانكەسى مراند.

قَلْبَ للقوم قليباً: چالى بۇ خەلكەگە هەلكەند.

قَلْبَ الداء فلاناً: نەخۆشيبهگە توشى دلى فلانكەس بوو ۋە لەدلى دا.

قَلْبَ نبياً: لىوى هەنگەرپومبوو.

قَلْبَ فلان: فلانكەس دلى نازارى پىنگەبى ۋە (فهر

مقرب). ر قَلْبَتِ الدَّائِبَةُ! ولاخەگە دەرەدە دلى

توش بوو تۆبى ۋە اَقْلَبَ الحُبْرُ: نانەگە كاتى

نەموى هات هەلەو كَيرِ بَكَرَى ۋە اَقْلَبَ القومُ:

خەلكەگە ولاخەگانىيان توشى دەرەدە دل هاتن

ۋە اَقْلَبَ العنبُ: ترنپەگە ناوگەى وشك بوو

بووبە مَيُوز ۋە اَقْلَبَ الحُبْرُ: نانەگەى

هەنگەرپامو بۆنەموى دىوى ناموموشى بېرئى ۋە

قَلْبَ الشئى: بۇ موبالغە لەماناى (قَلْب) دى ۋە

دەگوترى: قَلْبَ الأُمُر: لەناكامو دوارۋزى

كارەكان ورد بۆۋە ۋە اِنْقَلَبَ: بۇ موتامعەى

(قَلْب) دى ۋە گەرپامو بۇ دواو رۆبى پىشتى

هەلكرد ۋە تَقَلَّبَ في الأُمُر: بە ويستى خۆى

دەستى ومردايە كاروبارموو ئال وگۆرى تىدا

كردن ۋە دەگوترى: (فلان يقلب في أعمال

السلطان) ۋە فلانكەس دەست لەكاروبارى پاشاود

دەدا ۋە تَقَلَّبَ في البلاد: بەناو ولات دا گەرپا

هاتوجۆى كرد ۋە اِنْقِلَاب: كودمتا

هەنگەرپانەموى شت لە بارىكەو بۇ بارىكى تر

ۋە گۆرانكارى لە دەسلات دا؛ لابرندى كۆمەلنىك

لە فەرمانرەمواو دەسلاتدارو دانانى كۆمەلنىكى

تر، پان ھەر ئەوانەى گە فەرمانرەمواكان

لادەبەن خۇيان دەسەپپىن ۋە لە زاراودى

جوگرافى دا (الانقلاب) برىتپە لە گەرپانەموى

ھەلبىزارد ۋە دەگوترى: اِنْتَفَى بفلان: خۆى

تايبەت كرد بەفلانەو ۋە تَفانى الناقة: سواری

پىشتى حوشترمگە بوو ۋە تَفانى الاكمة: جووہ

سەر گردەگە ۋە تَفانى فلاناً: بوختانى بۇ

فلانكەس كرد ۋە تَفَنَى به: پىشوازى ئى كردو

پىنى خۆشحال بوو ۋە تَفَنَى الدابة بالمعا:

بەگۆچان لە پىشتەملى ولاخەگەى دا ۋە تَفَنَى

فلاناً: شوپن فلانكەس كەوت ۋە تَفَنَى الشئى:

شەگەى ھەلبىزارد ۋە اِسْتَفاه: بەشوپنى دا رۆبى

بۇ نەموى شوپن پىنى بسرپتەو ۋە القافية: پىشتە

مىل ۋە كۆتايى ھەمرشتىك ۋە لەبواری شيعردا بەو

پىتانە دەگوترى: كە بە بزوپن دەست پى دەكاو

بەشوپنىدا پىتى بى بزوپن دىن لەكۆتايى دىرە

شيعرەگە ۋە القفا: پىشتەمىل ۋە (رقفا كل شئ)

دواومىھتى ۋە اللقاروة: ئەو خواردنو

خواردنەوانەن كە بۇ ريزلنن لە ميوان

پىشكەش دەكرى ۋە القفر: گرپ و تەپو تۆزىكە

لەسەرمقاي باران بارىن دا ھەلدەستى ۋە گەنپن و

خراپبوونى گزوكيا بەموى نەموى زىر لافاو

كەوتون ۋە القفر: ھەمرشتىك ھەلبىزىرى ۋە

ھەلبىزاردە ۋە ھەمرشتىك بكرىتە ھۆكار بۇ

پىزلنن لە ميوان ۋە القفيّة: چالىكە: راوكەر

خۆى تىدا ھەشار دەدا بۆنەموى فرسەت لە

نىچىر بىنن ۋە القفيّة: زىدەم پاساو دانەو ۋە

دەفەر و ناحيە ۋە مەر: كە لە پىشتەملەو ۋە

سەربرابى ۋە ھەروا ناو ۋە بۇ كەسنىك شوپن

دابونەرىنى باوك و باپىرانى خۆى كەوتىن.

قَلْبَ الشئى قَلْباً: شەگەى ھەلەوگىر كرد ۋە لای

سەروى ھىناپە خوارو لای خوارموى بىردە

سەروى، پان چەبى گىردە راست و راستى كىردە

چەپ.

خۆر لهو بهرې مهودای خۆیهوه بهرامبهه
 زهوی نهم حالتهش سالی دووجار رودهدا
 جارێکیان له سههرمتای وهرزی زستان دا
 جارێکی تریشیان لهسههرمتای وهرزی هاوین دا
 ◊ القالبُ: قالب؛ جا قالبی خشتو بلوک بێ یان
 قالبی ئالتون و شتی تر بێ ◊ القالبُ: بهمانا
 (القالبُ) دی ◊ خورمای گهیهشتوی
 سورههنگهراو ◊ القلابُ: دهردیكه تووشی دێ
 دهبی ◊ القلبُ: دێ.

قَلْبُ كل شئٍ: ناوهراستی شتو كاكههی شت.

قَلْبُ النخلة: كرۆکی دارخورما.

قَلْبُ الشجر: كرۆکی درهختو نهوهی كه نهرمهوه
 ومكوو پشوو وایه ◊ دهگوترئ: (رَجُلٌ قَلْبٌ):
 بیاویکی وهجاخزادهو پهسهنه ◊ القلبُ: كه بۆ
 درهختو دارخورما بهكارهات بهمانا (القلبُ)
 دئ واته: كرۆکی درهختو دارخورما ◊ بازنه
 بهك نهخشو شێوه ◊ القلبَةُ: ههنگاوێن
 بههولاب ◊ القلبُ: كهسێك زۆر نهمبهرو
 نهوهيرو ئال وگۆز بكا ◊ دهگوترئ: (رجل حَرْلٌ
 قَلْبٌ) بیاویكه ئیزان و شارمزهیه بهگۆرانی
 كاروبارمکان ◊ القلوبُ: بهمانا (القلبُ) دئ ◊
 القليبُ: بێر ◊ القلبُ: پاچێكه زهوی كشتوكالی
 بێ ههلهوگێر دهكرئ ◊ القلبُ: فرتوفیل ◊
 القلوبُ: كهسێك تووشی نهخۆشی دێ بووبی ◊
 دهسگوترئ: (كلامٌ مقلوبٌ) قسهیهكه له
 رێهروی خۆی لادراوه.

قَلَبْتُ فلاناً: روهپروى لهناوبردن بۆوه ◊ داومشا.

قَلَبْتُ فلاناً: فلانكەس لاواز بوو، گۆشتی كهه بوو
 أَقْلَبْتُهُ: روهپروى لهناوچونى كردهوه
 دهگوترئ: أَقْلَبْتُ السَّفْرَ البعيدَ: سهفهري دوور
 خستیه حالتهتى هيلاكهتهوه ◊ دايومشاندهو

تێكى دا، پزاندی گهناندى ◊ القلتُ: چال و
 هۆلكه لهبهردا ◊ بهرداو ◊ دهگوترئ:

قَلَبْتُ السيل: چالو و بهرداو.

قَلَبْتُ الحاصِرَةَ: هولای كه لهكه.

قَلَبْتُ العين: هۆلكهى چاو.

قَلَبْتُ الركبة: رهفيسك ◊ (رجل قَلَبْتُ) بیاویکی گزو

كۆلهوار ◊ القلتهُ: نیاوان دوولای سمیل ◊ المقلاتُ:

ناهرمتیكه مندالی بۆ رانهوستن ◊ یان

ناهرمتیك پهكجار مندالی بێو نیت لهسك

بوستیتهوه ◊ المقلتهُ: شوینی تیدا فهوتان و

خهتهرناك ◊ شوینی ترسناك.

قَلَبَتِ السَّنُّ قَلْعاً: ددانی رهنگیان گۆرا بهوهی كهوا

بهئخی زمرد یان سهوز دایپوشین ◊ قَلْعُ الرجل:

چارسههري زمردبوونی ددانی هلاخی كرد ◊

الأقلعُ: قالونجه ◊ الألاحُ: بهئخی زمرد یان

سهوز كه ددان دادمپوشن ◊ اللعُ: پۆشاکى

چلكن.

قَلَدَ الشئُ قَلْدًا: شتهكهى چهماندهوه.

قَلَدَ الحديدَ: ناسنهكهى چهماندهوه بهسهه

شتهكهدا.

قَلَدَ الحبلُ: چهبلهكهى بادا.

قَلَدَ الماءُ في الحوض: ناوهكهى لهحهوزمهكهدا

كۆكردهوه.

قَلَدَ الحمى فلاناً: فلانكەس ههموو رۆزى تاى ئى

دئ.

قَلَدَ الزرعُ: كشتوكالهكهى ناو دا ◊ أَقْلَدَ البحرُ

عليهم: ناوی دهرپاكه دایپوشین و غهرهى كردن

◊ قَلَدَ البلادَ: ملوانكهكهى كرده ملی ◊ قَلَدَ

البدنة: شتیكى لهملی حوشترمهك كرده بۆنهوهی

بزاندرئ كه حوشتری دیاری و هوربانیهیه ◊ قَلَدَ

فَلَانًا السَّيْفَ: حَمَاهِمَهُ لِي شَمَشِيرَمَكِهِ لِمَل
 كَرْدَ ۵ قَلَدَ فَلَانًا نِعْمَةً: نَازَو نِعِمَمَتِي بِمَخْشِي
 بِمَفْلَانِ ۵ بِبَاوَمَتِي لِهَكَمَنَ فَلَانَكَمَسَ كَرْدَ ۵ قَلَدَ
 قِلَادَةَ سَوْ: هَمَجَوِي فَلَانِي كَرْدَ جَوِينِي بِبِيدَا.
 قَلَدَ فَلَانًا الْأَمْرَ أَوْ الْعَمَلَ: كَارَمَكِي خَسْتَه نَهَسْتَوِي
 فَلَانِ ۵ قَلَدَ الشَّيْخَ حَبْلَهُ: بِرَمَمِيرْدَمَكِهِ بِمَهْوِي
 بِبِرِي خَهْرَمَفَاوِيْبِيَهَوِهَ كَوِيِي لِي رَانَاكِرِي وَ هِيْجِي
 بِمَهْفَسَه نَاكِرِي ۵ قَلَدَ فَلَانًا: شَوِيْن رِيْبَازِي
 فَلَانَكَمَسَ كَهَوْت لَه كَوَفْتَارَو كَرْدَارْدَا بِبِيِي
 لِيكُوْلِيْنَهَوِهَوِ وَرْدِيوونَهَوِ ۵ مِمِمُونَهَكِهِ لَاسَايِي
 مَرُوْفِي كَرْدَهَوِه ۵ تَقَلَدَ الْقِلَادَةَ: مَلَوَانَكَمِي لِمَل
 كَرْدَ ۵ تَقَلَدَ السَّيْفَ: شَمَشِيرِي لَهْشَان كَرْدَ ۵ تَقَلَدَ
 الْأَمْرَ: كَارَمَكِي لِمَنَهَسْتَوِي كَرْت ۵ اِقْلَوْدَهُ النَّعَاسُ:
 هَهَنُوْزَو خَهْوَمَنُوْجَكِهِ بِمَهْسَهْرِيْدَا زَالِ بُوُو ۵
 الْاِقْلِيْدُ: نَهَلْقَهَبِهَكِهِ دَهَكِرِيْتَه لَوْتِي حُوْشْتَر ۵
 كَلِيْل ۵ مَل ۵ التَّقَالِيْدُ: دَابْوَئَهْرِيْت كَه
 جِيْنَاوَجِيْن بِاَشِيْنَه لَه بِئِشِيْنَه وَمَرِي دَهَكِرِي ۵
 الْقِلَادَةُ: مَلَوَانَكِهِ لَه زِيْپَرُو زِيُو مَتْوَمِيْرُو وَ شَتِي
 بِمَهْرَخ ۵ وَيَسَامِي رِيْز لِيْنَاَنَه حُوْكَمَهْتْوَ
 فَهْرَمَانِرِهَوَا دَمِيْبَه خَشِي بِهَكَه سَانِيْكِي لِيْهَاتُوُو
 لَه بَوَارِيْكِ دَا ۵ قَلَانَدَ الشَّعْرَ: شِيْعِرِي نَهْمَر
 شِيْعِرِيْك كَه بِهَدْرِيْزَايِي رُوْزْكَار لَهْبِيْر
 نَهْجِيْتَهَوِهَوِ لَهْدَلِي خَهْلَك دَا بِيِي ۵ الْقَلْدُ:
 بَاَزَنَهِي بَادَرَاوُو لَهْزِيُو دَرُوْسْتَكِرَاو.
 الْقَلْدُ: بِهَشَه نَاو بُوُو نَاوَدِيْرِي كَشْتْوَكَالِ ۵
 دَهْكَوْتَرِي: (سَقِيْنَا اَرْضَا قِلْدَهَا) زَمُوِيْبِهَكَهْمَان بِه
 بِهَشَمْنَاوِي خُوِي نَاوَدِيْر كَرْدَ ۵ (وَسَقْتَا السَّمَاءَ
 قِلْدًا كُلَّ اَسْبُوْع) هَهْمُوُو هَهْفَتَهِيَهَك نَاسْمَان بِرِه
 نَاوِيْكِي بُوُو بَارَانْدُوِيْن دَهْشْكَوْتَرِي: (اَعْطِيْتَه قِلْدَ
 اَمْرِي) كَارُوْبَارِي خُوْم بِيِي سِبَارْدُوُوهُ ۵ الْقَلْدَاءُ:
 (نَاقَةُ قَلْدَاء) حُوْشْتَرِيْكِي مَل دَرِيْزَه ۵ الْقَلْوَدُ:
 بِبِرِيْك نَاوِي زُوْر بِيِي ۵ الْقَلِيْدُ: كَهْمَجِيْنَه ۵

مَهْخَزَمَن ۵ الْقَلِيْدُ: شَرِيْت ۵ دَهْشْكَوْتَرِي: (حَبْل
 قَلِيْد) حَهْمَلِي بَادَرَاو ۵ الْمَقْلَادُ: كَهْمَجِيْنَه ۵
 عَهْمِبَار ۵ كَلِيْل ۵ دَهْشْكَوْتَرِي: (اَلْقِيْت اِيَه مَقَالِيْد
 الْأُمُوْر) كَارُوْبَارِمَكَان وَ نَهْجَم دَانِيَان خِرَاوَنَهْتَه
 نَهْسْتَوِي نَهَو ۵ الْقَلْدُ: بِيْزَنْكَ: نَامِيْرِي بِبُوَاَنَه ۵
 دَاس ۵ كَلِيْل ۵ رَجُلٌ مَقْلَدٌ: بِبَاوِيْكَه كَهْمِيْشْتُوْتَه
 تَهْمَهْنِي كَامَلِي ۵ الْمَقْلَدُ: شَوِيْنِي مَلَوَانَكِهِ ۵
 شَوِيْنِي قَايِشِي شَمَشِيْرُو شَتِي وَ لَهْنَاو شَان دَا ۵
 نَهْسَبِي بِئِشَكَه وَتُوُو لَه كُوْرْمَهَانِي بِئِشِرِكِي دَا ۵
 مَقْلَدَاتُ الشَّعْرَ: شِيْعِرِي نَهْمَر ۵ الْمَقْلَوْدُ: حَهْمَلِي
 بَادَرَاو وَ كَشْت كِرَاو ۵ (سِرَاوٌ مَقْلَوْدٌ) بَاَزَنَهِي
 بَاهَه لَدَرَاو.

قَلَزَ الْجِرَادُ قَلَزًا كَوْلَهَكِهِ كَلِكِي لَهْزَمُوِي جَهْفَانْد.

قَلَزَ فَلَانٌ: فَلَانَكَمَسَ شَهْل بُوُو.

قَلَزَ الْعَصْفَرُ وَغَمْرَه: جُوْلَهَكَهَكِهِ بَازِي دَا.

قَلَزَ فَلَانٌ: فَلَانَكَمَسَ بِهَهْ لَمَزِيْن نَاوِي خُوَارْدَهَمُو.

قَلَزَ بِالشَّيْنِ: شَهْتَهَكِي فَهْرِي دَا.

قَلَزَ فَلَانًا: لَهْمَفْلَانَكَمَسِي دَا.

قَلَزَ فَلَانًا اِتْدَاْحَا: جَهْنْد بِبِيَالَهِيَهَكِي شَلَهْمَهْنِي بِه
 فَلَانَكَمَسَ خُوَارْدَهَمُو ۵ قَلَزَ الْجِرَادُ: بُوُو زِيْدَمِرُوِي
 لَهْمَانَاي (قَلَزَ) دِي ۵ اِقْتَلَزَ الْكَاسَ: بِبِيَالَهَكَمِي
 هَهْلَقُوْرَانْد ۵ تَقَلَزَ: جُوْسْتْوَ جَلَاك بُوُو ۵ تَقَلَزَ
 الرَّغْلُ: كَهْلَهَكِيُوِيَهَكِهِ بَازِي دَا ۵ الْقَلَزُ: (رَجُلٌ
 قَلَزَ) بِبَاوِيْكَه زَعِيْفُو لَآوَازَه ۵ الْقَلَزُ: بِبَاوِي
 بِهَهِيْزُو تُوَاْنَا ۵ مَس كَه نَاسْن كَارِي لِي نَهْكََا :
 قَلَزَمَ فَلَانٌ: فَلَانَكَمَسَ هَاتُو هَاوَارِي كَرْدَ ۵
 خُوِيْرِي وَ بِهَدْرَهْوَشْت بُوُو ۵ قَلَزَمَ الشَّيْنُ:
 شَهْتَهَكِي قُوْت دَا هَهْلِيُوْشِي ۵ تَقَلَزَمَ فَلَانٌ
 بِمَهْوِي بِهَخِيْلِي وَ جَاوَجْنُوْكِي مَرْد ۵ تَقَلَزَمَ
 الشَّيْنُ: بِمَهْمَانَا (قَلَزَمَهُ) دِي ۵ الْقَلَزَمُ: بِهَدْرَهْوَشْتْوَ

لَمَنِمْ ۵ الْقَلَزْمُ: شاریکی کۆنه، ئیستا شاری سوپس له میصر له شوینی ئەو شارە بنیات نراوه ۵ (بحر القلزم) دهریای سور.

تَلَسَتْ نَفْسُهُ قَلَسًا: نەفسی خراب بوو.

قَلَسَ الرَّجُلُ قَلَسًا وَقَلَسَانًا: بیاومکە پەربەدەمی خواردن و خواردنەوهی هینایەوه، قەفینەهی هاتەوه.

قَلَسَ الْإِنَاءُ وَغَمَرَهُ: قاپەکە، بەرمیلەکە، مەنجەلەکە سەرپێژی کرد ۵ دەگوتری: (قَلَسَ الْبَحْرُ بِالزَّيْدِ) دهریا کەفی فری دا ۵ قَلَسَتْ الطَّمَنَةُ بِالدَّمِ: زەبرەکە خوینی دەرھینا.

قَلَسَ فُلَانٌ قَلَسًا: فلانکەس زۆری بیرە خواردەوه ۵ پەقەس و سەمای کرد له خۆشیا ۵ گۆرانی چاکی گوت ۵ قَلَسَتْ السَّحَابَةُ النَّدَى: ههورهکه شهونمی هاویشت.

قَلَسَ النَّحْلُ الْعَسَلَ: ههنگەکە ههنگۆینەکەهی خواردەوه ۵ قَلَسَ لِفُلَانٍ: دەستی بۆ فلان خسته سەر سنگی و ملکهچی بۆ نواند ۵ قَلَسَ فُلَانٌ: فلانکەس دەفی لێداو گۆرانی گوت ۵ یاری غەمپەوینی ئەنجام دا بۆئەوهی بینەرمان کەیف و شادیی رویان تێ بکا ۵ قَلَسَ فُلَانًا: قەلەنسووه و هینسی لەسەری فلانکەس کرد ۵ تَلَسَنَ: قەلەنسووهی لەسەر نا ۵ الْإِنْقَلِيسُ: ماسیبهکە و مکوو مار دەچن پێی دەگوتری: (تعبان السمک) ۵ الْقَلَسُ: پشانهوه، پشو ۵ چەبلیکی ئەستورە بۆ کەشتی بەکار دەهیندری ۵ الْقَلَّاسُ: قەلەنسووه دروستکەر، وەستای قەلەنسووه ۵ دەشگوتری: (بحر قلاس) دهریاپهکه کەف فری دەدا ۵ الْقَلَنْسُورَةُ: فێسیکە، کلایکە هەمەجۆرە، پۆشاکى سەرە.

الْقَلِيسُ: ههنگۆین ۵ الْقَلَسُ: ئەو کەسەى یاری غەمپەوین ئەنجام دەدا ۵ یاری وادەکا غەم و خەفەتى بینەرمان پەوین.

قَلَسَ الشَّيْءُ قَلَسًا: شتەکە نزیك بۆوه و هاتەپالی ۵ ویکهاتهوه.

قَلَسَ الشَّرْبُ بَعْدَ الْغَسْلِ: قوماشەکە دواى شتن تێچوو ویکهاتهوه و کورت و تەسک بۆوه.

قَلَسَ الظِّلَّ عَنِي: سێبەرەکە هەلکشایهوه و کەم بۆوه ۵ قَلَسَتْ الشَّفَةُ: لێومکە هەلگەراپهوه.

قَلَسَ الْبِئْرُ أَرِ الْغَدِيرِ: بیرەکە یان زەلکاومکە زۆریهى ناومکەى پۆچوو.

قَلَسَ الْقَرْمُ: خەلکەکە خەپوونەوه و رەویان کرد ۵ قَلَسَ الرَّجُلُ: بیاومکە رۆیشت ۵ أَقْلَسَتْ النَّاقَةُ: حوشترەکە شیرى تێدا ئەماو وشکی کرد ۵ قَلَسَ الشَّيْءُ: بەمانا (قَلَسَ) دئ ۵ قَلَسَ السَّرِيعُ: زۆریهکە ویکهاتهوه ۵ قَلَسَتْ الدُّوَابُ: وڵاخەکان پەلەیان کرد له رۆیشتن داو بەردەوام بوون.

قَلَسَ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ: دوو بیاومکەى لێک جیاکردنەوه لەشەرو جینو بەبەکدان ۵ قَلَسَ ثَوْبُهُ: کراسهکەى هەلکرد ۵ تَقَلَسَ الشَّيْءُ: بەمانا (قَلَسَ) دئ ۵ الْقَلَصَةُ: (قَلَصَةُ الْبِئْرِ) هەلقولانی ناو لەناو بێردا ۵ الْقَلَّاسُ: حوشتر دۆش ۵ (ماء قلاص) ناوی هەلقولاو و بەرزەوه بوو ۵ الْقَلْوَسُ مِنْ الْإِبِلِ: جوانوه حوشتری تێکسەرپاو تا دەگاتە تەمەنى نۆسالی ۵ لەو تەمەنه بهو لاوه پێی دەگوتری: (التافة) ۵ بێچوه نوعامه ۵ بێچوه حوبارپا ۵ الْقَلَّصُ: (فَرَسٌ مُقَلَّصٌ) نەسپىکی قاج درێزو گەدە بجوکه ۵ الْقَلِيطُ: قۆزى ۵ الْقَلِيطُ: گونهاوساو، گون قۆزو گون زل ۵ الْقَلِيطَةُ: بەمانا (القَلِيطُ) دئ ۵ قَلَاوِيزُ: (مسمار قلاووز) بزماری

بورغی، که به بادن رۆدهچی نهک به داکوتان
 ◊ قَلْعُهُ قَلْعًا: دمری هیئا، هه لی کهند.
 قَلْعُ الرَّاکِبِ: سوارمه که نهیتوانی لهسمر زینه که
 خوی بگری.
 قَلْعُ الْمَصَارِعِ: زۆرانبازمه که لهکاتی زۆرنبازی و
 بهربه رهمکانی قاجی چهسپاو نهبوون و خوی
 نهگرت ◊ اَقْلَعُ الشَّيْئُ: شته که دمرکهوت و
 پهردهی لهسمر لاجوو ◊ اَقْلَمْتُ السَّمَاءَ: ناسمان
 له باران باراندن و مستایهوه ◊ اَقْلَعُ عَنِ الْأَمْرِ:
 وازی له کارمه که هیئا دمستی له نیشه که
 هه لگرت ◊ اَقْلَمْتُ عَنْهُ الْأُمُورَ: لهرزوتاکه وازی ئی
 هیئا تووشی نهبووه ◊ اَقْلَعُ الْمَلِاحُ السَّفِينَةَ:
 کهشتیوانه که نالای کهشتیه کهی بهرز کردموه و
 ناماده بوو بۆ رۆیشتن ◊ اَقْلَعُ الْمَدِينَةَ: شارمه کهی
 وا دروستکرد و مکوو قه لآو شورا قایم و پته و بی
 ◊ قَلْعُهُ: بۆ موبالغه له مانای (قَلْعُهُ) دئ ◊
 اِقْتَلَعُهُ: به مانای (قَلْعُهُ) دئ ◊ اِقْتَلَعُ الشَّيْئُ:
 شته کهی رفاند ◊ اِنْقَلَعُ: بۆ مواتومعهی (قَلْع)
 دئ ◊ اِنْقَلَعُ الْبَعْرُ: حوشترمه که ساغو سه لیم بوو
 کهوت و مردار بووه ◊ تَقْلَعُ فِي مَشِيْتِهِ: له
 رۆیشتن دا مامناومندیی بوو ◊ رۆیشتنه کهی
 به جۆریک بو و مکوو نهوه له بهرزاییه وه
 داپه ریته خوار ◊ القِلَاعُ: شیراعی کهشتی ◊
 القِلَاعُ: نه خوشیه که توشی نازه ل دهمین و
 له ناکاویک دمکوهی و مردار دمبیته وه ◊ قورگ
 که ناوی تیدا نامینی و وشک دمبیته وه و شه فار
 شه فار دهمین ◊ نه خوشیه که تووشی مندالی
 بچوک دهمین، دیاردمه کهشی نهومیه خالی سپی
 له دهم و قورگیدا پهیدا دهمین، نهم نه خوشیه
 دمته نیته وه ◊ القِلَاعَةُ: بهردیکی کهوره، درکه
 شاخیکه له ناو سارادا ◊ بهردیک یان که مسه که
 گل که له زهوی هه لدمه که ندرئ و دهاویژری ◊

دمگوترئ: (رمایه بقلاعة) که مسکه گل یان
 بهردیکی پهیدا دا ◊ یان به به لگه یه کی به هیز
 بییدنگی کرد ◊ القَلْعُ: تیشوی شوان و
 پهیداویستی ◊ چه کوچ و تیشویی وهستای دیوار ◊
 القَلْعُ: شیراعی کهشتی ◊ القَلْعُ: پیایوی بهمتوانا بۆ
 رۆیشتن و خوشرۆ ◊ القَلْعُ: نه وکاتهی لهرزوتا
 دهمپه ریته وه ◊ نه و کپیزو پپژو شتانهی لهسمر
 پهستی گروئ دهمدمه کهون ◊ القَلْعُ: (شیخ قَلْع)
 په ره میردیکه به هیواشی راست دمبیته وه ◊
 القَلْعَةُ: قه لآ، دزوعاصی له کئودا ◊ نهمام و توله
 درهخت که له دارمه که دمکریته وه بۆ پواندن و
 شتی وا ◊ نه و دارخورمایه ی له په گه وه
 هه لدمه که ندرئ ◊ القَلْعَةُ: درز ◊ القَلْعَةُ: پیایوی
 زعیف و لاواز ◊ پیایویک خو بهسمر زینه وه
 نه گری ◊ درهختیک له ریشه وه هه لکه ندرابن ◊
 مال و سامانی تهمهن کورت، کالایه ک زۆر
 نه مینیته وه ◊ مالی به نامانمت و هرگراو ◊
 دمگوترئ: (الدنيا دار قلعه) دونیا شوینی
 گۆرانکارییه ◊ (هو على قلعة) نه و لهسمر
 سه فمره ◊ (هو مجلس قلعة) خانومه که مان شوینی
 کاتییه و منکی خومان نیه ◊ القَلْعِيُّ: په صاصی
 باش: که زۆر سپی بی ◊ القِلَاعُ: پؤلیس ◊ نه و
 کهسه ی لای پاشا به خرابه باسی خه لک دمکاو
 دزیان دمدهی ◊ گۆر هه لدمه وه و کفن دز ◊
 دروزن ◊ القَلْعُ: (قوس قلوع) که وانیکه زووزوو
 له چه مسهری خوی دهمده چی و هه لدمه که ریته وه
 ◊ القِلَاعُ: قوجه قانی نه و نامیره ی بهردی بی
 دهاویژری ◊ القَلْعُ: نه و کهسه ی نه خوشی
 (القلاع) ی توش دهمین.
 قَلْفَ الشَّجَرَةِ وَغَيْرَهَا قَلْفًا: توینکه کهی له
 درهخته که دامالی.
 قَلْفَ الظَّنْرِ: نینۆکه کهی له بین را دهمه یئا.

قَلَفَ الْحَاتِنِ الْقَلْفَةَ: ختمنه که مرکه پیستی سمره وانیکی منداله که یی کردهوه.

قَلَفَ السُّنُّ وَغَيْرَهُ: پهردمی له سمر کؤلینه که هه لداپه وه.

قَلَفَ السَّفِينَةَ: که شتیبه که یی ناماده کردو کونو که له بهر مکانی به لیبو تو پیکله دار گرتن و به قیر رو که می کرد (فهو مقلوف و قلیف).

قَلَفَ تَلْفًا: ختمنه نه کراوه، یان پیستی سمری وانیکی گه وره بوو (قَلَفَ السُّفِينَةَ: که شتیبه که یی ناماده کردو به تو پیکله دار درزو کونه کانی گرتن و به قیر رو که می کرد (إِقْتَلَفَ الظَّفَرَ: نینو که که یی له بین را دهر هینا (إِنْقَلَفَتْ سُرَّتُهُ: ناوکی هاوسا (گه وره بوو (الْقِلَافَةُ: که سیک پیشه یی نه وه بی کون و که له بهری که شتی بها ختی و به قیر که شتی رو که ش بکا (الْقِلَافَةُ: تو پیکل (کؤمه له بهر میهن کن له بینکی گولی هه ندی رومکا هه به (الْقَلْفُ: شوینی به رده لان و زبر (الْقَلْفَةُ: نه وه پیستی ختمنه که مر دمی پیر له وانیکی کور (الْقَلْفَةُ: به مانا (القَلْفَةُ) دئ (القَلِيفُ: میوه یی وشکه و بوو، وشکه و مکر او (القَلِيفُ: نه وه پرزو پرشکانه یی له ناسنی سورمو مکر او بلا و دمی نه وه له کاتی کوتانی به چه کوچ له سمر سندان (قور و لیته: که ناو که یی رۆجوو وشکه و بوو شه قار شه قار بی).

قَلَقَ الشَّيْءَ تَلْقًا: شته که یی جولاند.

قَلَقَ الهمَّ وغيه فلاناً: خه م و خه ممت فلان که سی خسته دله راوکن.

قَلِقَ تَلْقًا: حمراسانی یی هه لگیرو حه جمینی نه بوو، له هیج شوینی ک جیگر نه بوو (أَقْلَمَتِ الناقَةُ: حوشره که ته که ته کی به باره که یی کرد (

یان نه وه شتومه که یی له سمر پشته حوشره که بوو له قله ه یی کرد.

الْقَلَقُ: دلپراوکن (حاله تیکی نینفعیالیبه تابه ته به مهبوونی ترس له رودانی شتیک له داهاتوو (المِثْلَاقُ: که سیک زور پارا بی و دلپراوکی زور بی (القَلْقَاسُ: رومکی کشت و کالیه له پییری (القَلْقَاسِيَّةُ) یه لاسکه که یی ده کولیندیری و ده خوری (تَقَلَّلَ فِي الْأَرْضِ: به ناوی زهوی دا رو پشته (تَقَلَّلَ الشَّيْءُ: شته که یی جولاند، شته که یی خسته ته که ته که (تَقَلَّلَ الحَزْنَ دَمْعُهُ: خه ممت فرمیسی بی رزاندن (تَقَلَّلَ: جم و جولی کرد (تَقَلَّلَ فِي الْبِلَادِ: به ناو ولات دا گه را (القَلَالُ: که سیک خیرا بی و بیج، جوست و جالاک بی له سهر دا (دمگوتری: (فرس قَلَابِل) نه سیتی پرهن و گورج و گوله (القَلْعَةُ: له زانستی ته جوید دا گوتنی پیتیکی ساکینه به شیوه یی بزوپنیکی سوک نه م حالته له پیته کانی (قطجد) دا دپته دی.

قَلَّ الشَّيْءُ قَلَّةً: شته که که م و کور ناوازه بوو، واش دمی پیتی (ما) به کؤتاییبه که وه ده لکیندیری و دمگوتری: (قَلَمًا) (أَقْلُ فلان: فلان که س هه زار بوو (که می هینا. (أَقْلُ الشَّيْءِ ومنه: شته که یی که م کردهوه (دمگوتری: (أَقْلُ فِعْلٌ كَذَا) نه وه کاره یی نه کردهوه (هه له بناغه وه نه ی کردهوه (أَقْلُ الشَّيْءِ: شته که یی هه لگرت و بهرزی کردهوه (قَالَتُ لَهُ العَطَاءُ: به خشه که می که م کردهوه (قَلَّلَ الشَّيْءُ: شته که یی که م کردهوه (قَلَّلَ الشَّيْءُ فِي عَيْنِهِ: شته که یی به که م خسته بهر جاوی نه وه (تَقَلَّلَ الشَّيْءُ: شته که یی به که م بیی (إِسْتَقَلَّ: بهر ز بیوه (إِسْتَقَلَّ القَوْمُ: خه لکه که رهویان کردو شوینی خویان جی هیشت (إِسْتَقَلَّ فلان:

فلانكس سه‌ربه‌خو بوو له به‌رئوميردنى
 كاروبارى خوى دا **إِسْتَقَلَّتْ النُّوْلَةُ**: ده‌وله‌ته‌كه
 كاروبارى سه‌ربه‌خوى خوى ته‌واو كرد
 ده‌سه‌لاتى ياسايى خوى به‌سهر ولاتى دا به‌پيره
 كردو نازادانه‌و سه‌ربه‌ستانه به‌رئوهى برد **◊**
إِسْتَقَلَّ الشَّيْنُ: شته‌كه‌ى به‌كه‌م بينى **◊** شته‌كه‌ى
 هه‌لگرتو به‌رزى كردموه **◊** **إِسْتَقَلَّتْ الرُّعْدَةُ**
◊ فلاناً: له‌رزينو و شه‌په‌له‌ تووشى فلان هاتووه **◊**
الأقْلِيَّةُ: كه‌مينه **◊** پي‌جه‌وانه‌ى (الأكثرية) به **◊**
القلل: نه‌و دارانه‌ى توله‌ مئوى پى له‌زه‌وى
 به‌رز دمكرتته‌وه **◊** كه‌په‌رى مئو **◊** **القلل**: كه‌م **◊**
قِلَالَةُ الجبل: تۆبه‌لاكى كئو **◊** سه‌رانسه‌رى كئو **◊**
القل: له‌رزمو شه‌په‌له **◊** دنكه‌ تۆم كه‌ تاكتاك و
 لاواز بپروئ **◊** **القل**: كه‌م **◊** دمگوتري: (شئى قل)
 شتيكى تاكه‌، كه‌مه **◊** پياوى كورته‌بالا **◊**
 كوئه‌ينه **◊** دمگوتري: (هر قل بن قل) نازاندرئ
 باوك و باپه‌رى كييه **◊** **القلَّة**: راپه‌رين **◊**
 رزگاربوون له‌مه‌ژارپى، له‌نه‌خوشى **◊** **القلَّة**:
 كه‌مينه: پي‌جه‌وانه‌ى (الكثرة) به‌كه‌مانا
 زۆرينه‌يه **◊** **القلَّة**: هاپي‌كه‌ له‌ سوالمه‌ت دروست
 دمكرئ بو ناو تي‌دا خواردنه‌وه **◊** كوپه‌و كوئينه
◊ (قلَّة كل شئى) تۆبه‌لاكى شت **◊** **القلية**:
 زورتيكه‌ و مكوو خه‌لوه‌خانه‌ى ربه‌نه‌كان وايه **◊**
القليل: كه‌م **◊** پي‌جه‌وانه‌ى (الكثير) **◊** ناوازه‌و
 نادر **◊** كورته‌بالاو كوئه‌ينه **◊** جه‌سته‌بجوك **◊**
 وايش دمبئ وشه‌ى (قليل) به‌مانا نه‌بوون دئ
 دمگوتري: (رجل قليل الخير) پياويكه‌ بئ خيرو
 بي‌زه **◊** خي‌رى له‌دمست نايه **◊** (ما أخذت منه
 قليلة ولا كثيرة) هيجم ئى و مرنه‌گرت نه‌كه‌م
 نه‌زۆر.

قَلَّمَ العرد قَلَمًا: چله‌ دره‌خته‌كه‌ى بپرى، دايدا
 كردى به‌قه‌له‌م.

قَلَّمَ القَلَمَ: قه‌له‌مه‌كه‌ى دادا.

قَلَّمَ الظفر: نينو‌كى كرد نه‌به‌يشت دري‌ز بن **◊**
 به‌مروفي بن ده‌سه‌لات دمگوتري: (مقلم الظفر)
◊ **قَلَّمَ**: بو موباله‌غه‌ى ماناي (قَلَّمَ) دئ **◊**
 دمگوتري: (قَلَّمَ ظْفِرًا) زمعي‌فو لاوازي كرد،
 ده‌سه‌لاتى ئى سه‌نده‌وه، زه‌ليلى كرد **◊** **قَلَّمَ**
الشجرة: وشكه‌ل و لق و پۆپى بئ كه‌لكى
 دره‌خته‌كه‌ى ئى كردموه بوئه‌وه‌ى دره‌خته‌كه‌
 به‌هيز بئ **◊** **الإتليم**: دمفه‌رو هه‌رئيم **◊** له
 جوگرافي كو‌ن دا زموى دابه‌شكراوه بو حه‌وت
 ني‌قليم **◊** **العالم**: بپاوئك زنى نه‌هينابئ يان
 نافرمتي‌ك مي‌ردى نه‌كردبئ **◊** **القلم**: بينوس **◊**
 هه‌له‌مي‌ك پئى بنووسري **◊** **القلم الملقى**: پيشى
 دمگوتري: (القلمان) نه‌و سه‌ره تيرميه‌ كه‌
 له‌قوما‌رو قورعه‌و پشك دا به‌كارده‌هيندرئ **◊**
(جف القلم) كار براومه‌وه‌و بپيار ته‌واو بووه **◊**
 قه‌له‌م جه‌ند جو‌زيكى هه‌يه: (قه‌له‌م رصاص.
 قه‌له‌م جاف قه‌له‌م مه‌ركمب، قه‌له‌م ماجيك.
 قه‌له‌م ته‌صحيح) **◊** **القلامة**: نه‌و پارچه‌يه‌ى له
 نينو‌ك يان له‌سم يان له‌دار دا دمدرئ و ده‌قاشري
◊ (قلامة الظفر) نمونه‌يه‌كه‌ ده‌هيندرئ ته‌مود
 له‌كه‌مى و شتى بئ نرخ دا **◊** **المقلام**: ناميزى
 هرتاندين و تاشين، نينو‌ككه‌ر **◊** **المقلم من القصب**
 و نه‌وه: گري‌ى ني‌وان دوو بو‌رى قه‌فه‌ژازه‌كه‌:
المقلمة: قه‌له‌مدان، نه‌و زمفه‌ى قه‌له‌مى
 تي‌ده‌خري.

قَلَّت الدابة قَلوًا: ولاخه‌كه‌ سوارمه‌كى ره‌فاند.

قلى الدابة: به‌خي‌رايى ولاخه‌كه‌ى ئى خو‌رى.

قلى المئبي القلة أو الكرة: منداله‌كه‌ به‌داركه‌
 (به‌شه‌به‌كه‌ه) له‌ه تۆبه‌كه‌ى د

قَلْبِي الشَّيْءُ: شته‌کمی پیگه‌باند، کولاندی، سوری کرده‌وه.

قَلْبِي الْحَبِّ وَاللَّحْمِ: گولته‌بهره‌ژوه یان بریشکه‌که یان گولشته‌کمی برژاند، سوری کرده‌وه.

قَلْبِي فَلَانًا: قَلْبِي: فلانکەسی بوغزاند، وازی لَی هینا
 ◊ پاشگوینی خست ◊ تعالییا: دوو مرؤفه که
 یه‌کتریان ناخوش ویست ◊ تَقَلَّبِي الشَّيْءُ اِلَى
 نَفْسِي: شته‌که‌م لا ناخوش بوو ◊ تَقَلَّبِي فَلَانًا:
 فلانکەس حه‌جمینی لَی بَرا و مگوو نه‌وه له‌سەر
 ناگر بی ◊ اِقْلَرْنِي الطَّائِرُ: باندکە له
 فرینه‌که‌یدا به‌رز بؤوه.

اِقْلَرْنِي فَلَانًا فِي الْجَبَلِ وَغَرِه: فلانکەس جووه سه‌ر
 کيوه‌که ◊ اِقْلَرْنِي الدَّابَّةَ: ولاخه‌که سوارمکه‌ی
 رفاند ◊ اِقْلَرْنِي فَلَانًا: فلانکەس سه‌فه‌ری کرد
 هه‌له‌بزو دابه‌زی کرد حه‌جمینی لَی بَرا و مگوو
 نه‌وه له‌سەر ناگر بی ◊ له‌شوینی خوی دوور
 که‌وته‌وه ◊ اِقْلَرْنِي فِي امْرِه: له‌کارمکه‌یدا
 پاشه‌ک‌شهی کرد ◊ القَلْبَةُ: هه‌لوک؛ داریکه
 نزیکه‌ی بیست سانتیمه‌تره نه‌مسه‌رو نه‌و
 سه‌ری باریک ده‌کری و ناوه‌پرستی نه‌ستوره
 به‌دار ده‌ست لئی دمه‌ری و ده‌هاویژری و به‌باری
 هه‌لوکین ناسراوه و مندال دمیکن ◊ القَلَاءُ:

که‌سیک داره‌لوک و هه‌لوک دروست بکا ◊ یان
 پیشه‌ی شت سورکردنه‌وه بی ◊ القَلَاءَةُ:
 شوینیکه تاوه و نامیری شت سورکردنه‌وه لَی
 بی ◊ القَلْوُ: شتی سوک و بچوک له‌هه‌ر شتی
 بی ◊ ولاخیک توانای ریشتی زور بی و باش
 بره‌وا ◊ قَلْوِي: تابه‌تمه‌ندی هه‌رشتیک
 نامادباشی سورکردنه‌وه و برژاندنی تیدا بی.

قَلْبِي: ماده‌ی توانه‌وه ◊ کاوی توانه‌وه ◊ القَلِيَّةُ:
 هه‌ر خواردنیک سور بکریته‌وه ◊ شو‌رباهه‌که له

گولشت و جگه‌ر و شتی و دروست ده‌کری ◊
 خه‌لوه‌خانه‌وه به‌رستگای پیاوه ره‌به‌نه‌گان ◊
الْقَلْبِي: شوینی برژاندن و سورکردنه‌وه ی نوک و
 قول ◊ **الْقَلْبِي:** تاوه، یان هه‌رشتیک
 خواردنه‌وه و شتی وای تیدا سوور بکریته‌وه ◊
قَمَاتُ الْمَاشِيَةِ تَمْرًا: نازه‌که‌که قه‌له‌و بوو.

قَمَاتُ الرَّجُلِ بِالْمَكَانِ تَمْرًا: پیاوه‌که له‌و شوینه مایه‌وه
 ◊ جیگر بوو.

قَمُو الرَّجُلُ: پیاوه‌که بچوک بوو له‌پیش چاو هیج و
 وپوچ و خویری دیار بوو ◊ اَقَامَ الْقَوْمُ:
 خه‌که‌که نازه‌که‌کانیان قه‌له‌و بوون ◊ اَقَامَ
 المَرَعَى الْمَاشِيَةَ: له‌ومرگا‌که نازه‌که‌کانی قه‌له‌و
 کردن ◊ له‌ومری له‌ومرگا‌که‌یان پیکه‌وت و پی
 قه‌له‌و بوون ◊ اَقَامَ الشَّيْءُ فَلَانًا: شته‌که
 فلانکەسی سه‌رسام کرد ◊ اَقَامَ فَلَانًا الشَّيْءُ:
 فلانکەس شته‌که‌ی بچوک کرده‌وه و زه‌لیل و
 ژیرباری کرد ◊ اِقْتَمَأ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی
 کۆ کرده‌وه ◊ تَقَمَأ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی په‌ک دوی
 په‌ک کۆ کرده‌وه ◊ باشه‌که‌ی هه‌نگرت و
 خراپه‌که‌ی وه‌لانا ◊ قَامَأُ الْمَكَانُ: شوینه‌که‌ی بؤ
 گونجاو بوو پی که‌وت ◊ الْقَمُّ: شوینیک نازه‌لی
 تیدا بله‌ومری تا قه‌له‌و ده‌بن ◊ الْقَمَاءُ:
 هه‌رزانی و خو‌شی.

القَمِيُّ: زه‌لیل، بچوک، هیج و پوچ.

قَمَحٌ عَنِ الْمَاءِ تَمْرًا: سه‌ری له‌ ناوه‌که به‌رز
 کرده‌وه به‌هوی تیرخواردنه‌وه یان
 حه‌زنه‌کردنی له‌ ناوه‌که.

قَمِجُ الشَّرَابِ: دمی له‌ شه‌له‌مه‌نییه‌که گپ‌ریه‌وه
 چونکه تیرا بوو یان تال و تفت و سو‌تر بوو
 ته‌بیعه‌تی نه‌ی برد ◊ اَقْمَحَ السُّنْبُلُ:
 گوله‌گه‌نمه‌که دانه‌ویله‌که‌ی ده‌رکه‌وت ◊ اَقْمَحَ

الْقَمَحُ: گمنمه که بیگه‌یی ◊ أَقْمَحَ الرَّجُلُ: پیاموکه سه‌ری هه‌لیری به‌رمو ناسمان و جاوی نوقاندن و زه‌لیلی و بیچاره‌یی خوئی نیشانداو پاراپه‌وه ◊ أَقْمَحَ بَأَنفِهِ: لوتی خوئی به‌رز کردو فیزی نواند ◊ أَقْمَحَ الرَّاکِبُ الدَّابَّةَ: سوارمکه لغاوی و لاخه‌که‌یی بؤ دواوه کیش کرد ◊ أَقْمَحَ الْفُلُ الْأَسِيرَ: زنجیرمکه تینی بؤ دپله‌که هینا ناچاری کرد سمر بؤ حه‌وا بکا ◊ إِقْمَحَ الْبَرُّ: گمنمه که کامل بوو بوو به‌گمنی ته‌واو ◊ إِقْمَحَ الْحَبُّ وَغَرَهُ: گمنمه‌که‌یی کرده مشتیه‌وه بؤنه‌وه‌یی بیکاته ناو دهمیه‌وه ◊ إِقْمَحَ الشَّرَابُ: دهمی له خواردنه‌وه‌که گیراپه‌وه چونکه تینوی نه‌بوو یان تامه‌که‌یی به‌دل نه‌بوو ◊ تَقْمَحَ الْحَبُّ وَغَرَهُ: دانه‌ویلکه‌یی به‌لاوه په‌سند بوو ◊ تَقْمَحَ الشَّرَابُ: به‌نابه‌دلی شه‌راپه‌که‌یی خواردموه ◊ الْقَامِحُ: که‌سینک له‌به‌ر هۆپه‌ک نه‌خۆشییه‌ک ناو له‌دهمی ناخۆش بئ ◊ الْقَمَاحُ: نه‌خۆشییه‌که توشی نازهل دمبئ و ناهیلج ناو بخواته‌وه ◊ الْقِمَاحُ: حوشرتیکه ده‌جیته سمر ناو و سمر به‌رز ده‌کاته‌وه‌و ناوکه ناخواته‌وه ◊ الْقَمْحُ: رومکیکی گیاییه دانه‌ویلکه‌یی مه‌یله‌وه دریزه چالاییه‌کی له‌ناومراست دایه ده‌هاردرئ و دمکری به‌ناردو جوژه‌ها خواردنی ئی دروست دمکری دانه‌ویلکه‌یی پیشی ده‌گوترئ: (الْحِنْطَةُ، الْبُرُّ) به‌گوردی گمنم ◊ الْقَمْحَةُ: نه‌ندازه‌ی نه‌وه‌ی دهم پربکا له‌قاوت یان له‌ناو ◊ الْقَمِيحَةُ: همرشتیک رنگی گمنمی بئ ◊ گمنم رمنگ بئ ◊ الْقَمَاحُ: گمنم فرۆش ◊ الْقَمْحُودَةُ: ئیسقانیکی به‌رزموه‌بووی پشتی سمره ئیسقانی پاشه سمر.

قَهْدَ قَمْدًا رَقْمَدًا: سه‌رپنجی کرد ◊ به‌رگری کرد، نه‌په‌نشت.

قَهْدَ قَمْدًا: جه‌سته‌ی دریزبوو، یان ملی نه‌ستور بوو.

قَهْرَ نَلَانًا: له‌باری قوماردا به‌سه‌ری دا زال بوو لئی برده‌وه ◊ قَمَرَتْ فَلَانَةً قَلْبَهُ: فلان نافرمت دلی کابرای بردووه.

قَهْرَ الطَّيْرِ: تیشکی گرتنه جاوی بالنده‌که بؤنه‌وه‌یی بیگری ◊ قَمَرَتْ اللَّيْلَةَ: شه‌وه‌که مانگه شه‌وه بوو به‌رونایکی مانگ، شه‌ورۆشن بوو.

قَمِرَ فُلَانٌ: فلانکس به‌هۆی روناکی مانگه‌وه خه‌وی ئی زپاو نوستنی بؤ نه‌کرا.

قَمِرَ بَهْرُ نَوْرِ الْقَمَرِ عَيْنِيهِ: شوعله‌ی مانگ جاوی تاساندن و هجی نه‌بینی.

قَمِرَ الرَّجُلُ رَغِيرًا: پیاموکه جه‌سته‌ی سبئ و دره‌وشاوه بوو یان شته‌که سبئ بوو.

قَمِرَ الْكَلْبُ: له‌ومره‌که زۆربوو ◊ (قَمِرَ الْمَاءُ) ناوکه‌که زۆربوو ◊ قَمِرَ الْإِبِلُ: حوشرمکه تیراو بوو ◊ أَقْمَرَ الْهَلَالَ: مانگ خشت بوو، بووبه مانگی شه‌وی جوارده ◊ أقمرت الليلة: شه‌وه‌که به‌نوری مانگ رۆشن بؤوه ◊ أَقْمَرَ الْقَرْمُ: خه‌لکه‌که مانگیان ئی هه‌لات، مانگ لئیان دمکه‌وت ◊ أَقْمَرَ الْقَمْرُ: خورماکه سمرما لئی دا پیش نه‌وه‌ی پئ بگا بؤیه شیرین نه‌بوو ◊ أَقْمَرَ الْإِبِلُ وَغَرَهَا: حوشرمکه که‌وتنه ناو له‌ومری زۆرموه ◊ قَامَرُهُ مَقَامَرَةً وَقَامَرًا: یاری قوماری له‌گه‌ل کرد ◊ قَمَرَ الْقَمْرُ: مانگه‌که خشت بوو، خه‌ریکه‌که بیته مانگی شه‌وی جوارده ◊ قَمَرَ الطَّيْرُ: تیشکی روناکی له‌جاوی بالنده‌که گرت بؤنه‌وه‌یی شه‌وه‌وگیری بکا و بیگری ◊ قَامَرُوا: یاری قوماریان کرد ◊ تَقَمَّرَ: له‌شه‌وی مانگه‌شه‌موا که‌وته ری ◊ تَقَمَّرَ فَلَانًا: له‌شه‌وی مانگه‌شه‌موا

◊ نهم قسه به تهوسهوه ئاراستهه كهسيك دهكرئ كه بهخهه مال و ساماني خوويهه نهبن و بهدلسؤزي سهپرهرشتياري نهكا ◊ القمران: مانگو خؤر ◊ (الشهر القمرية) نهو مانگانهي ماوميان بهگوپرهه سورانهوهه مانگ بهدهوري زهوي دا دياري دهكرئ ◊ (السنة القمرية) بريتييه له دوانزه مانگي وهها كه ماوميان بهگوپرهه سورانهوهه مانگ بهدهوري زهوي دا دياري دهكرئ ◊ يهكهم مانگي سالي قهمهري مانگي موهرمههه دوامانگيشي مانگي (ذوالحجة) به ◊ القمير: روناك، روناككهرهوه، يان مانگهشهو ◊ دهگوتري: (ليل قمر و ليلة قمره) ◊ القمرأ: روناك مانگ ◊ (الليلة القمرأ) شهوي مانگهشهو ◊ القميرأ: زؤر سهي، يان سهي مهيلهو سهوز ◊ القميري: جؤزه كؤتريكه خاليكي دهوران دهوري ملي ههيهو دهنگي خؤشه ◊ القميرأ: كؤتره ميينه لهجؤري قومري ◊ القميرأ: بجوكرارهه (القمر) ◊ دهسكرئ بهناو بؤ سهرمتاو كؤتايي مانگ ◊ القمير: نهو كهسهه ياري قومارت لهگهل بكا.

قَمَسَ الشَّيْءَ تَمَرًا: شتهكهه بهسهره پهنجهي ههگرت ◊ القميرأ: كؤمهله گل كه دهكرتته نيشانهه ريگا ◊ تويكلى دانهويئه.

قَمَسَ الْجَلَّ وَغَيْرَ فِي نَمَاءٍ، تَسَاءً: پياومهكه له ناومهكه دا نقوم بوو دوايي سهري دهرهينايهوه ◊ دهگوتري: قَمَسَتِ الْأَكَامُ وَاللِّقَانُ فِي السَّرَابِ: گرد و تهپؤلكهكان لهناو تراويلكهو سهراهكهه لههپيش چاو دهميك گوم دهبون و دهميك دهردهكهوتهوه.

قَمَسَ الشَّيْءَ: شتهكههه فري دايه ناو ناومهوه نقوم بوو ◊ قَامَسَ فَلَانًا قَمَمَةً: له نقوم كردندا بهسهه فلاندا زال بوو ◊ قَامَسَ غَيْرَهُ:

چو بؤلای فلان ◊ قَمَسَ الصَّيْدَ: فيلى له نيچيرمهكه كرد ◊ دهگوتري: قَمَسَ عَسْرُهُ: چاوهرپي ههلاتتي مانگ بوو بؤنهوهه فرسعت له دوزمنهكهه بينن ◊ الأقمير: (وجه أقمير) دههه چاوي نوراني و پوخسار وهگوو مانگ ◊ القميرأ: ههر ياربييهكه گرهه و بردهوهه تيدايي ◊ القمير: قهبارمهكه ناسمانبييه بهدهوري نهستريمهكه لهخؤي گهرمتردا دهسورپتهوهه له پيري نهوهه شوينكهوتهه نهوه ◊ يهكي لهوانه مانگه كهسهه بهزمويههه تايبيي نهوه ◊ ههروا نهو نهستيرانهه بهدهوري مهريخو زوجههه و موشتههه دا دهسورپتهوهه ◊ القمير الصناعي: مانگي دهستگرد، قهبارمهكه بهرهه ناسمان ههلهدهري بؤنهوهه بهدهوري زهوي دا بخوليتهوهه، بههوي صاروخيني پالنهري قؤناغ دياري گراو نهو مانگه دهستگرده لهو صاروخه پالنهره خياريي پتويست وهردهگرئ ◊ جهند ناميريكي ههساسهه تيدان بؤ وهرگرتنهه زانياري و كؤگردنههوميان و ناردنهوهه بؤ سهننهري زانياريهكانيان لهسهه زهوي لهماوهه سورانهوهه دا لهبؤشايي ناسمان ◊ ههروهگوو چؤن نهم مانگه دهستگردانه بهكار دههيندرين بؤ پهيوهندي راديويي و تهلهفزيوني بهدهنگو رهنگهوه، ههروهگوو بهكاردههيندرين بؤ چاوديري ناسمانشوناسي و شتي تر، يهكهم مانگي دهستگرد كه نادهميزاد روهه ناسمان ههلهه (۴) ي مانگي ئؤكتؤبههري سالي (۱۹۵۷م) بوو.

قَمَسَ الدِّينَ: ههلوپهكه له كشميش و شهگراو دروست دهكرئ لهسهه شيوهه پارچهه تههك تههك ◊ دهگوتري: (استدعى ماله القمر) مهرو مالاتهكهه داونه دهست مانگ چاوديريان بكا

(قَمَسَ) دئ ۵ اِقْتَمَسَهُ: ليرمو لهوئ شتهكهی
 كوكردهوه ۵ اِقْتَمَسَ الطعَامَ: هرچی له
 خواردنهكه هاته بهردهستی خواردی گوئی
 نه‌دایه چاك و خراب ۵ تَلَمَسَ: هرچی دهستی
 كهوت خواردی با خراب و بیکه‌نکیش بئ ۵
 پوڤساک باشی پوڤسی ۵ التَّمَّاشُ: هرچی شتی
 خراب و بئ كه‌نك بئ له‌سمر روی زموی ۵
 مروؤفی خوپیروی همتیو مچه ۵ قَمَّاشَ البیت:
 كالای ناومال ۵ شت‌ومهکی پیداویستی مروؤف ۵
 هرچی بچندری له ناوریشم و لوکوه شتی وا
 بکری به پوڤساک و پیخه‌ف و په‌ردهو چهرجه‌ف
 ۵ القُمَّاشَةُ: به‌مانا (القماش) دئ ۵ پارچه‌یه‌ك له
 قوماش ۵ القَمَّاشُ: شتی خراب و بئ كه‌نك له‌مهر
 جوړیک بئ ۵ القَمَّاشُ: فروشیاری كالای بئ
 نرخ و خراب ۵ کوتال فروش ۵ قَصَصَتِ الدَّابَّةُ
 قَمَّأً وقَمَّاماً: ولاخه‌كه جه‌موش بوو لوشکی
 هاویشت، جوتهی هاویشت ۵ به‌هوئی
 ته‌رده‌ماخی و نیشاته‌وه بازی دا.

قَمَسَ فلان: فلان‌کس دل‌ه‌راوکیئی توش بوو
 جه‌موش و سهر‌بیچی کرد.

قَمَسَ البحرُ السفینةَ: شه‌پوله‌کانی دهریا
 که‌شته‌یه‌که‌ی هینایه جم و جوړل و هه‌لبزو
 دابه‌ز ۵ قامَصَ العَیْبِ غره: من‌داله‌که له‌بازدان و
 پاکردن دا پیش که‌وت ۵ قَمَّصَ: بؤ موباله‌غه
 له‌مانای (قَمَّصَ) دئ ۵ قَمَّصَ الثَّوْبَ: له
 قوماشه‌که کراسی دروست کرد ۵ به‌شی
 کراسی‌کی له قوماشه‌که دادرې ۵ قَمَّصَ فلاتاً
 کراسی له‌مهر فلان کرد ۵ تَقَامَصَ الصِّبْيَانَ
 من‌داله‌کان له پاکردن دا پیش‌بر‌کئییان کرد.

تَقَمَّصَ في الماء: له‌ناو ناودا خوئی نه‌مدیو و نه‌ودیو
 کردو خوئی نقوم کرد ۵ تَلَمَّصَ القَمِيصَ: کراسی
 له‌مهر کرد ۵ تَلَمَّصَ شَخْصِيَةَ غَیْرِهِ: لاسایی

به‌رام‌به‌رمکه‌ی نقوم کرد له نقوم کردن به‌سمر
 به‌رام‌به‌رمکه‌ی دا زال بوو ۵ یان شانازی
 به‌سهر‌دا کردو وتی من باشترم لمتؤ له نقوم
 کردن دا ۵ ده‌شگوترئ: (فلان يُقَامِصُ الحوت):
 فلان‌کس له مه‌له‌وانی و خو نقوم کردن دا
 لاسایی ماسی دمکاته‌وه ۵ نهم په‌نده بؤ که‌سیک
 ده‌گوترئ: که‌به‌ر به‌رمکه‌کانی که‌سیکی له‌خوئی
 به‌هیزترو شارم‌زاتر بکا ۵ قَامَسَ فلان في المكان:
 فلان‌کس له شوپنه دم‌میک دهرده‌که‌وئ و
 کاتی‌نکیش دیار نامینئ ۵ اِنْقَمَسَ الكوكبُ:
 نه‌ستیرمه‌که ناوابوو ۵ اِنْقَمَسَ في الماء: له‌ناو ناودا
 بازی دا ۵ تَقَامَسَ الصِّبْيَانَ في الماء: من‌داله‌کان
 له‌ناو ناودا یه‌کتریان نقوم کرد ۵ القَامِصُ:
 مه‌له‌وان، ژیر‌دهریا، نه‌و که‌سه‌ی به‌هوئی نامیری
 تایبه‌تیی‌ه‌وه دهنوانئ بجینته ژیر‌دهریا ۵
 القَامِصَةُ: شتی سرنج راکیش، پی‌اوی ئی هاتوو
 ۵ به‌لاو کارسات ۵ القَامِوسُ: دهریای گهوره
 بان و پوړ ۵ ناوی کتیبی‌کی فه‌یروز نابادییه
 له‌بواری زمانه‌وانی و رافه‌ی وشه‌ی عمرمی
 به‌شیو ریزه‌بندییه‌کی تایبه‌تی ۵ دواپی کراو به
 ناو بؤهر کتیبی‌ک وشه شی بکاته‌وه مانایان
 بکا ۵ القَمَّاسُ: به‌مانا (القامِصُ) دئ ۵ القُمَّصُ:
 پی‌اوی گهوره و م‌جاخزادمو ریزدار له‌ناو گهل و
 نه‌ته‌ومدا ۵ له‌ناو مه‌سیحیه‌کان پله‌و پایه‌یه‌کی
 ناو که‌نیه‌یه، له پله‌و پایه‌ی (قَمَّصَ) گهورم‌تره
 ۵ القَمَّوسُ: بیر که نه‌وفنده‌ی ناو تیدا بئ
 دو‌لجه‌ی تیدا ون بئ ۵ القَمَّوسُ: پیش سب‌و
 گوره پی‌اوی نه‌ته‌وه گهل ۵ پاشاو همرمان‌ه‌وا.
 قَمَّسَ الشَّيْءَ قَمَّساً: شته‌که‌ی لیرمو له‌وی
 کوکرده‌وه ۵ قَمَّسَتِ الرِّيحُ ما على وجه الأرض:
 ر‌شه‌با خشت و خالی سهر‌زموی کوکرده‌وه ۵
 قَمَّسَهُ: بؤ موباله‌غه‌و زین‌دم‌رویی له‌مانای

كەسنىكى تىرى كىردمۇهە خۇي وەكۆۈ نەو
 نىشان دا لە شىۋە و رەۋشت دا ◊ القَمَصَةُ:
 مېشولەي بچوك كە بەسەر ئاوموھ دەمفېر ◊
 القَمُصُ: لەلەي مەسېھىيەكان بەمانا (القَمُصُ)
 دئ ◊ القَمِصُ: كراس ◊ جىلباب ◊ بەردەي دل ◊
 مەشىمە ◊ زىركراس و ھانىلە.
 قَمَطَ الشَّيْءُ قَطًا: شتەكەي شتەك دا پىچايەوھە،
 قوماتى كرد ◊ دەگوتىرئ: (قَمَطَ المَوْلِدَ)
 مندالەكەي پىچايەوھە ھەستەي رېك كردو بە
 بەرۋى قومات شتەكەي دا.
 قَمَطَ الأَسِيرَ: مەرۋفە دىلەكەي دەست و ھاج بەستراو
 كرد، دەست و ھاجى بەھەبلىك پىكەوھەست.
 قَمَطَ الحَيْرَانَ: دەست و ھاجى ئازەلەكەي لەكاتى
 سەربېرىن دا بەست.
 قَمَطَ الإِبِلَ: گارپانە ھوشتەكەي رېز كردو كىردنى
 بەزنجىرە بەستوى يەك لەدوا يەك
 قَمَطَ الشَّرِبَ: ناومرپاستى پۇشاكەكەي تەسك
 كىردەوھە بۇنەھەي بەھەستەيەوھە بنوسى.
 قَطَّ الأَسِيرَ والحَيْرَانَ: بەمانا (قَمَطَهُ) دئ ◊ القَامِطَةُ:
 نامىزىكە بۇ بەھەكەوھەستى شتەكان ◊
 القِمَاطُ: ھەبل يان پارچە قوماشىكى تاپبەتتەيە
 بۇ شت پىچانەوھە شت شتەك دان ◊ پارچە
 بەرۋىكە مندالى ساواي پى قومات دەكرى ◊
 القِطُّ: ھەبل و گوشىكە لە لىف يان لە خوص
 دروست دەكرى و گورزە پىرزو لقى دارخورماو
 شتى واى پى دەمبەستى ◊ ھەبلىكە دەست و
 ھاجى مەرۋ بىزنى پى دەمبەستى لەكاتى
 سەربېرىن دا ◊ القَمَاطُ: قومات دروستكەر، نەو
 كەسەي پىشەي سەرمكى قومات دروستكردن پى
 بەھەموو جۇرمەكانىيەوھە ◊ دزو جەردە ◊ القَمِيطُ:
 تەواو و كامل ◊ دەگوتىرئ: (مَرَّ بنا عام قَمِيط) ◊
 قَمَطَ الشَّيْءُ قَطًا: شتەكەي شتەكەي كۆبۇوھە ◊ قَمَطَرَ العَدُوَّ:
 دوزمەن ھەلات ◊ قَمَطَرَ الشَّيْءَ: شتەكەي
 كۆكردمۇھە ◊ قَمَطَرَ القَرْيَةَ: كوندەكەي پىر كردو
 بەبەن دەمى كوندەكەي بەست ◊ إقْمَطَرُ: كۆبۇوھە
 و ويكەتەوھە ◊ إقْمَطَرُ الِيرْمُ أَوِ الحَرْبُ: رۆزەكە
 زۆر توندو تىز بوو ◊ يان شەركە زۆر توندو
 سامناك بوو ◊ إقْمَطَرُ للَشَّرِّ: خۇي بۇ شەرو
 پىكدادان نامادە كرد ◊ إقْمَطَرُ الأَشْيَاءَ: شتەكان
 كۆبۇونەوھە ھەوتنە سەر يەك ◊ القَمَاطِرُ: شتى
 كۆبۇوھە ويكەتەوھە ◊ القَمَطَرُ: سندوق و دۆلابى
 تاپبەت بە پاراستنى كىتەپ ◊ القَمَطَرِيُّ: جۆرە
 رۇشىتتىكە ماسولكەي ھەستەي تىدا گشت
 دەكرى و توند دەكرىنەوھە ◊ القَمَطَرِيسُ: گىرزو
 ترش و تال.

قَمَعَ الشَّرَابُ قَمَاعًا: شەرابكە بەبىن ھوم لىدان
 بەھەقورگ دا رۇيشتە خوار.

قَمَعَ فِي البَيْتِ رَغْمًا: بەھەلاتوويى جووھ ناو
 خانومكە.

قَمَعَ فُلَانًا: بەمانىكى سەر جەماوھە يان دارىكى
 وەكۆو گۇچان لەفلانكەسى دا ◊ لەتەپلى سەرى
 دا ◊ نەبەشت بگاتە ويستى خۇي ◊ زىر بارو
 زەلىلى كرد.

قَمَعَ البُرْدُ النَّبَاتَ: سەرما گىزو گىاو رومكەكانى
 ھەلپىروزاند.

قَمَعَ الإِنَاءَ: رەھمەتى خستە ناو ھاپەكەوھە ناو
 بەرمىل و تەنكىيەكەوھە بۇنەھەي شلەمەنى تى
 يكا.

قَمَعَ القَرْيَةَ: زاركى كوندەكەي ھەلگىرپايەوھە بەرۋى
 دەرھومداو نوشتاندىيەوھە.

قَمَعَ سَمْعَهُ لِفُلَانٍ: گۆيى بۇ فلان كلور كردو جوان
 گۆيى بۇ راگرت.

قَمَع ما في الإناء: جى له قاهه كه دا بوو يان له ناو زمرفه كه دا بوو هم مووی خوارد، هم مووی هه لگرت.

قَمَع البُسْرَة: جروزه تازه شینبووه كه ی هه لگه ند **قَمَعَت عینُه قَمَعاً:** چاوی كه م بینا بوو، چاوی كویره موشه و چاو كز بوو **قَمَعَت الطَّيْبَة و غيرها:** ناسكه كه به هو ی پیومدانى می شه سهوزه، یان چوونى بو ناو لوتیه وه سهری راوشاند.

قَمَع الفرس: نسهپه كه هه لسه میه وه و راپه ری **یان نه ژنۆیه كى نه ستوور بوو.**

قَمَع الفصیل: بیچوه كه گه و ره بوو بهرز بووه بهزى زور بوو **دەگوتری:** (سنا م قَمَع) **قَمَعَت البُسْرَة و غيرها:** جروزه شین بووه كان هه لگه ندران **قَمَعَت المرأه بانها بالحصاب:** ئافرته كه سه ره په نجه كانى به خه نه رهنك كرد **قَمَعَت السَّاء:** كونی كوندكه ی خسته ناو دهمیه وه و ناوی ئى خواردموه **قَمَع ما في الإناء:** نه وه ی له ناو قاهه كه دا بوو یان له ناو زمرفه كه دا بوو هم مووی خوارد، هم مووی هه لگرت **قَمَعَت الشَّيْء:** هه لگرت دهمیه شته كه ی بو خوی برد **قَمَع:** ونبوو **قَمَع:** چووه په نا بهره ده وه و خوی شاردموه **قَمَعَت في البيت:** به شله زاوی و به هه لاتووی چووه ناو خانومه كه وه **به ته نیا له ماله وه دانیشته قَمَعَت الطَّيْبَة و غيرها:** به مانا (قَمَعَت) دئ **قَمَعَت في البيت:** به مانا (القَمَع) دئ **قَمَع:** سه رسام و سه رگه ردان بوو **قَمَعَت و زبردسته و زه لیل بوو قَمَعَت الشَّيْء:** هه لگرت دهمیه شته كه ی هه لگرت **قَمَعَت الحمار:** گویدریژمه سه ری راوشاند بوئه وه ی می شه سهوزه له خوی دهم كا **دەگوتری:** (تركت للانا

يَتَمَعُ فلانكه سم جى هیشته له بهر بی نیشی می شی دهمه كردن **القَمَع:** مرؤفینه كه نیسقانی گه روی گه ورمیه **القَمَع:** په حه تی؛ نامیزیكى سه ر بلاوی بن ته سکی لوله یی، بوئه وه ی شله مه نی و شتی وای پی بکه یه ناو ته نکی و به رمیه وه **دەگوتری:** (ویل لأقماع القوم) هاوار بو نه و خه لگانه ی دهمیستن و په ندی ئى و مرناگرن **القَمَع من الرمان:** نه و پرزو پاله ی به هه نارمونه **القَمَع من الورد:** نه و بنكه سه وزه ی گول كه له سه ر لقه وه دهمی نیته وه دوا ی و مرینی په لکه گوله كان. **القَمَع:** به مانا (القَمَع) دئ **دەگوتری:** (فلان قَمَع أخبار) فلانكه س شوین هه واله كان دمه كه وئى و لییان دمه كو ئیته وه و باسیان ئى دما **القَمَع:** نه ستورایی و په قیه كه له په كیک له نه ژنۆی نه سپ دا **نیسقانیكى** بچوه كه له گه رودا له دیوی دهمه وه بهرز دهمیته وه **بؤرى هه ناسه له سه رمتای فورگه وه بؤسه ر سییه كان** **القَمَعَة من الشَّيْء:** هه لگرت دهمیه شت **شئواویه كه له قلینجکی** چاودا و سوور هه لگه پرانیته ی **القَمَعَة:** سه ر **تۆپه لاکى دووگی حوشر** **زپکه یه كه له دیوی** ناومه ی لیو په یدا دهمین **قَمَع:** خراپ بوون و **تیکچوونى قلینجکی چاو** **قَمَعَة الذنب:** لایه کی کلک **هه روا و شه ی (القَمَعَة)** ناوه بو می شی کی شینی گه و ره ده جیته ناو لوتی و لآخ و نازه له وه **هه روا له کاتی گه رما دا به حوشر و** چه یواناتی ترمه و دهمی شت و دهمی گمزی **القَمَعَة:** نه و بهرزابه یی نیوان دوو گوئی نازه ل **لایه کی کلک** **القَمَعَة:** داریکه یان ناسنیکه سه رنیکی جه ماومه ته وه پیی له سه ری قیل دهمری بوئه وه ی **زیر بار بی** **قَمَع الشَّيْء:** شته كه ی كوژددمه : **قَمَع:** چووه ناو ناومه وه و نقوم بوو تاخنكا :

تَقَمَّمَ الشَّيْءَ: چووه سمر تۆبه‌لاکی شته‌که
 الْقَمَامُ: دمريا ◊ كَيْشَمُو نيزاع ◊ دمگوترئ: (وقع
 في قَمَامٍ من الأمر) ◊ كهوته ناوكيشمو نيزاعه‌وه
 گهورمو رېزدارو شكۆمه‌ند ◊ الْقَمُومُ:
 گولآودانيكه له شوشه يان زيو يان مس ناوی
 گولئ تېده‌كړئ و پېی دمپرژيندرئ ◊
 چه‌وجوش و شتی وا كمنای تېدا گهرم دمكړئ
 نهم جوژه ناميره لای خواروی پان و لای
 سه‌روی تمسكه ◊ همرآ زه‌رفيكي خورافي و
 نه‌فسانه‌پييه گوايه به‌فسي كوله‌ومانی و پياوه
 ده‌ستېرمان شهياتيبييه سه‌رېچيکه‌رمانيان
 تېدا به‌ند كردون ◊ الْقَمُومَةُ: قومومه‌و
 چه‌وجوش و مه‌سينه له‌مس و شتی وا كه‌دوو
 همنگلی همن.

فَعَلَ الشَّرْبُ أَرِ الرَّأْسُ قَمَلًا: جانه‌ومري نه‌سپن له
 پؤشاکه‌که‌دا يان له‌ناو هژئ سمر‌دا زؤر بوون.

فَعَلَ الرَّجْلُ: پياومکه زؤر كورته‌بالا بوو.

الْقَمَلَةُ: نه‌سپن، گيانه‌ومري‌نکه له‌جسته‌دا په‌يدا
 دمبن كه چلكن و پلكن بن ◊ الْقَمَلُ:
 جانه‌ومري‌نکه له‌پېري گمنه‌و له‌گمنه‌ بجوكره
 حمزي له‌وميه له‌ناو جه‌سته‌و توکی حوشتری
 له‌پدا بژی ◊ همرآ ناوه بؤ جانه‌ومري سن كه‌له
 دمغل‌ودان دمدآ مؤخه‌كه‌ی ده‌خوا، به‌عه‌رمبي
 ناويكي تريشي هميه پئي دمگوترئ: (التطاط) ◊
 قَمَّتِ الشَّاءُ: مهرکه به‌دوو ليوی له‌ومري
 كه‌م‌وكوري خسته‌ده‌ميه‌وه بؤنه‌وه‌ی بيخوا ◊
 قَمَّتِ الْبَيْتَ: ماله‌كه‌ی مالی.

قَمَّ مَاعِلَى الْحِرَانِ: چی له‌سمر سفرمه‌که هه‌بوو
 هه‌مووی خواردو هيچی ئی نه‌هيشته‌وه ◊ قَمَّمُ
 النَّجْمُ: نه‌ستيره‌هاته ناوه‌راستی ناسمان
 له‌ناستی سه‌رمان بوو ◊ قَمَّمَتِ الشَّاءُ: مهرکه
 له‌خشت و خالی مالدراو و شتی فرېندراو دا

له‌ومري ◊ اقَمَّتِ الشَّاءُ الْحَبُّ: مهرکه له‌دانه‌ويته
 گه‌را بؤنه‌وه‌ی بيخوا ◊ اقَمَّ فلان ماعلی الحيران:
 فلان‌كس چی له‌سمر سفرمه‌که‌بوو خواردی ◊
 قَمَّ الشَّيْءَ: چووه سمر تۆبه‌لاکی شته‌که ◊
 تَقَمَّمُ: به‌شوين قومامه‌و شتی وادا گه‌را.

تَقَمَّمَ الْجَبَلَ: به‌كۆمه‌دا سه‌رکه‌وت تا گه‌يشته
 تۆبه‌لاک و سه‌رانسه‌ری كيومه‌که ◊ تَقَمَّمَ النَخْلَةَ:
 چووه تۆبه‌لاکی دارخورماکه ◊ الْقَمَامَةُ:
 خشت و خالی مالدراوی ناو مال و سه‌رشه‌قام و
 كۆلان و كۆكراوه بؤ فرېندان ◊ الْقَمَّةُ من كل
 شَيْءٍ: تۆبه‌لاک و سه‌رانسه‌ری شت ◊ جه‌سته‌و
 فه‌باره ◊ همرآ به‌مانا (هه‌موو) دئ ◊
 دمگوترئ: (جاء القوم قَمَّةً) خه‌لكه‌که هه‌موويان
 هاتن ◊ الْقَمِيمُ: روه‌ك و پاقله‌و شتی وای
 وشكه‌ومبوو ◊ الْقَمُّ: نه‌و كه‌سه‌ی هه‌رچی ده‌ست
 بکه‌وئ له‌سمر سفره‌ده‌يخوا ◊ الْقَمَّةُ: حاويه‌و
 شريف و شتی وا كه قومامه‌ی تن دمكړئ ◊
 الْقَمَّةُ: گه‌سك ◊ دوولئوی نازه‌لی دووسم ◊
 ومكوو مه‌رو بز.

فَعِنَ كَذَا قَمَنًا: شياوی نه‌وه بوو.

فَعِنَ بِكُنَا بِهَمَانَا (فَمِنَ) دئ ◊ تَقَمَّنَ الشَّيْءَ:
 به‌سمر شته‌كه‌ی دا روانی بؤنه‌وه‌ی هه‌لی بگري
 ◊ تَقَمَّنَ مَرافقته: هه‌ولی به‌ده‌سته‌هينانی
 ره‌زامه‌ندی نه‌وی دا ◊ الْقَمِينُ: لايه‌ق و شياو ◊
 الْقَمِينُ: نزيك ◊ دمگوترئ: (داري قَمِنٌ من داره)
 ◊ خيراو گورج و گۆل ◊ لايه‌ق و شياو و گونجاو.
 الْقَمِينَةُ: بؤگه‌ن ◊ دمگوترئ: (رائحة قَمِينَةٌ) بؤنيكي
 ناخوش و بؤگه‌ن ◊ الْقَمِينُ: لايه‌ق و شياو ◊ نزيك
 ◊ خيراو گورج و گۆل ◊ تونی حه‌مام ◊ شوپنی
 خشت سووركردنه‌وه (كوره‌خشت) ◊ الْقَمِينَةُ:
 دمگوترئ: (هذا الأمر مقمنا لذلك) نه‌م كاره

لايهقو شياوه بؤنهوه ◊ قَمَه البعير قمرها:
حوشترمه سهرى بهرز كردموه و ناوى
نه خواردموه ◊ قَمَه الشينى في الماء: شتهكه
لماوه كه دا جار همبوو نقوم دمبوو جاريش
هه بوو دهردمكه و ته وه.

قَمَه: به سمرگره دانى به ناو ولاتدا رويى و نه يزانى
بؤ كوي ده جي.

قَمَه قَمَه: نيشتهاي خواردنى كه م بوو ◊ قَمَه في
الارض: سهرى خوى هه لگرتو رويى ◊ قَمَت
الابل قَمَرًا و قَمِيًا: حوشترمه كه قه له و بوو.

قَمَى فلان الى البيت: فلانكس جووه ناو خانوو.

قَمَى فلان الدار قَمِيًا: فلانكس خانومه كى مالى و
باكى كردموه ◊ اَقَمَى الرجل: بياومه كى دوى كزو
لاواري قه له و بوو ◊ له ماله وه گوشه گير بوو بؤ
خوپاراستن له فيته نه يى ◊ اَقَمَى عَسْرَةً:
دوژمنه كى ژيربار كرد ◊ قاماني الرجل رَغِيه:
بياومه كه هاورا بوو له گه لم دا ◊ القاميسية:
نافرمتى تى شكاو له ناخى خويدا ◊ القَمَاءُ: نه و
شوينه ي خور ليى نادا.

قَمًا الشينى قَمَرًا: شتهكه زور سوور بوو ◊ قَمَات
اللعيبة من الحناب: موى ريش به موى
بؤيه كردن به و سمه ريش بوو ◊ (قَمًا اطراف
الجارية بالحناء) دست و هاجى كچه كه به خه نه
سوور بوو.

قَمًا الجلد: پيسته كه خرايه ناو دهباغ.

قَمًا لِحِيته: ريشى به و سمه ريش كرد.

قَمًا اللبن: شيرمه كى تيكه ل به ناو كرد.

قَمِي الأديم قَمَرًا: پيسته كه گهنى، خراب بوو ◊
قَمِي نعلان: فلانكس مرد ◊ اَقَمًا الأديم:
پيسته كه ي خراب كرد، رزاندى ◊ اَقَمًا الشينى

فلاناً: شتهكه له فلانكس نزيك بؤوه ◊ اَقَمًا
فلاناً: فلانكسى كوشت، يان هه لى نا بؤ كوشتن
◊ قَمًا: بؤ زيمه رويى له مانا (قَمًا) دئ ◊ القَمَاءُ:
شوينيك خورى لى هه لنه يى، خور ليى نه دا ◊
القَمَرَةُ: به مانا (القَمَاءُ) دئ.

قَنَب الزهر قَنَبًا و قَنَبًا: گوله كه به رده ي خوى
درى و بشكوت ◊ قَنَبَتِ الشمس: خور به ته واوى
ناو ابو و ناسه واوى ديار نه ما.

قَنَب الرجل في بيته: بياومه كه جووه ناو ماله كه ي.

قَنَب العنب: همرجى زيان به تريه كه بگه يه نى

ليى كردموه ◊ اَقَنَب: خوى له فهرمانه روا يان

له خاومن فهرز شاردموه ◊ له رويشتن دا

هه نكاوى فراوانى هاويشتن ◊ اَقَنَب الخيل

نهر العدر: نه سپ سوارم كان كؤبوونه وه بؤنه وه ي

هترش بهرن بؤسه ر دوژمن ◊ قَنَب الزرع:

كشت و كاله كه گولى كرد ◊ قَنَب الزهر: گوله كه

بشكوت، له په رده هاته دهر ◊ قَنَب الخيل نهر العدر:

به مانا (اَقَنَب) دئ ◊ قَنَب شجر العنب: توله زيادو

بى كه لكه كانى دارميوه كه ي برين هه لى

به رداوتن ◊ قَنَب في بيته: جووه ناو

خانومه كه يه وه ◊ قَنَب الخيل نهر العدر:

به مانا (اَقَنَب) دئ ◊ القانِب: ته ته ر، مروفى

خوشرو كه له شوينيكه وه نامه و شتى وا به رى

بؤ شوينيكى تر ◊ القناب: غونچه (نه و په لكه

كه لا يانه ي گوله كه يان له خؤگرتوه) ◊ القناب

به مانا (القناب) دئ ◊ چنگى شير ◊ نه و

به رده يه ي كه نينؤ كه كانى شير ده شاننه وه :

قناب القوس: زنى قه وس و كه وان ◊ القنَب

كونده و گوينى يان به رده يه كه شت له خؤ

دمگرى ◊ ومكوو به رده ي دابؤشه رى چنگ و

نينؤكى شير ◊ به رده ي دابؤشه رى گولى

نەپشکوتوو ◊ ھەروا ناوھ بۆ نینۆکی شیر ◊
 شیراعی گەورە کەشتی ◊ القَبَابُ: بەمانا
 (القَبَابُ) دئی ◊ القَبَابُ: رومکیکی سالانە
 کشت وکالی لیبیبە لە پیری (القَبَابُ)
 تویکلەکەمی بادەدری و ھەبلی گۆشی ئی دروست
 دەکری ◊ القَبَابُ ھەندی: جۆرە رومکیکی
 (ھینەبیبە) مادە سێرکەر و بیھۆشکەری ئی
 بەرھەم دەھیندری پئی دەگوتری: ھەشیشە ◊
 القَبَابُ: کۆمەلانی خەنک ◊ ھەوری پڕو گەوال
 گەوال ◊ القَبَابُ: رێوارو ھاتو جۆکەری بەپەلە
 ◊ القَبَابُ: شیوھ قەمەزو بیژنگیکە راکەر
 نیجیر مکانی تیدەخا ◊ ھەروا ناوھ بۆ کۆمەلە
 ئەسپ سواریک ژمارەیان لە خوار سەدەمەن و
 خۆیان نامادە دەکەن بۆ ھیرش بردن بۆسەر
 دوژمن ◊ القَبَابُ: پڕوانە مادە (القَبَابُ) ◊
 القَبَابُ: قەرنەبیط، قەرابیط رومکیکە
 دەکوئیندری و دەخوری ◊ قَبَابُ فی بیتە: لەمانی
 خۆیدا ونبوو، خۆی شارەمۆھ ◊ قَبَابُ الشَّجَرَةُ
 أَوِ البَقْلَةُ: درەختەکە ھیشتا گولەکە
 نەپشکوتووھ و غونجەن ◊ قَبَابُ فلان: فلانکەس
 رقی ھەتساو رەگی لاملی فش بوون ◊ القَبَابُ:
 پەردەمی گول ئەو پەرانە دەوری غونجەمی گول
 دەمدن پێش پشکوتنی ◊ پەردەمی گولە رۆک ◊
 پەردەمی گولە گەنم و جۆ ◊ پیاوی کورتە بالای
 ھیج و ھوج ◊ القَبَابُ: وەرھەمی لای خواروی
 گول، بەرگی خونجە ◊ پەروپەکە تەنک
 دەدوری و لەبەر مندال دەکری ◊ قَبَابُ فلان:
 فلانکەس لەناو ھۆزو خیلدا ژباو وازی لە
 گۆشەگیری ھینا ◊ القَبَابُ: پیاوی رق ئەستووور و
 بەھیزو بەتوانا ◊ سەرزل ◊ القَبَابُ: کۆمەلە
 خەنک و ئەسپ سوار کە ژمارەیان لەنیوان سی
 تا جل ◊ القَبَابُ: پیاوی رق ئەستووور و بەھیز ◊

کوری گەنجی سەرزلی رۆح سوک ◊ القَبَابُ:
 بەمانا (القَبَابُ) دئی ◊ القَبَابُ: تەلەو داویکە (ابو
 براھش) ی پئی رادەکری ◊ قەبارەمیکی
 مەدەنییە کلۆرە ناواخن دەکری بە مەواد
 تەقینەوھ و دەھاویژری بەھۆی تۆپەوھ یان
 بەدەست بە کوردی پئی دەئین: بۆمبا بۆمب ◊
 القَبَابُ من القُدور: ئەو مەنەجەلانەمی خواردنی
 سی چل کەسی تیدا نامادە دەکری.

قَبَابُ قَبَابُ: مەلکەچی فەرمانی خودا بوو،
 بەندایەتی خۆی بۆ خودا راکەبەند ◊ دریزی
 بەنوویژو پارەنەوھ دا.

قَبَابُ اللّٰه: پابەندی بەندایەتی کردن و
 خودا پەرسەتی بوو ◊ قَبَابُ المَرَأَةِ لزوجها:
 نافرمتەکە گوی بیستی فەرمانی مێردەکەمی بوو
 ◊ (فھی قوت).

قَبَابُ قَبَابُ: کەمخۆر بوو ◊ اَقْبَابُ: لە نوێژدا زۆر
 رادوستا دریزی بە پێوھ رادوستان دا ◊ دریزی
 بە غەزاکردن دا ◊ ھەموو سانی حەجی کرد،
 مەلکەج و پابەندی فەرمانی خودا بوو ◊ دوعای
 شەری لە دوژمنی کرد ◊ قَبَابُ المَرَأَةِ لزوجها: بۆ
 زەئیدەرپی لەمانای (قَبَابُ) دا دئی ◊ اَقْبَابُ:
 مەلکەج بوو ◊ القَبَابُ: تاعەت و مەلکەچی،
 دوعاکردن.

قَبَابُ الشَّارِبِ قَبَابُ: شەمەنی خۆرەمۆکە دوی تیر
 خواردنەوھ لە ناوو شتی وا زۆری لەخۆی کرد
 بۆ زیاتر خواردنەوھ.

قَبَابُ من الشَّرَابِ: ناوھەمی ھەتەمەست.

قَبَابُ العَرَّةِ وَالغَصْنِ: لایەکی دارەکە یان لاقەکی
 چەماندەمۆھ و مکوو گۆچانی ئی کرد.

قَبَابُ البَابِ: داریکی تاشی و دەرگاکەمی پئی بەرز
 کردەوھ ◊ اَقْبَابُ البَابِ: بەمانا (قَبَابُ) دئی ◊ قَبَابُ

الباب: گریژمنه، یان کلیلی دمرگاکهی چاک کردهوه $\diamond$ تَقْنَعُ مِنَ الشَّرَابِ: شهرابهکهی بهنابهدلی و لهسر تیراوی خواردموه $\diamond$ الْقُنَّاحُ: مهتالو پهمدی دمرگا $\diamond$ الْقُنَّاحَةُ: کلیلیکی دریژو خواره بو کردنهومی شت $\diamond$ همرپارچه داریک بیخیمه ژیر داریکی ترموه بوئهوهی جموجولی بی بکا ومکوه گریژمنه.

قَنْدُ السُّرِيقِ قَنْدًا: همنگوین و پوختهی شیرینی کرده ناو قاتوتمکوه $\diamond$ اَقْنَدُ السُّرِيقِ: بهمانا (قنده) دئ $\diamond$ قَنْدُ السُّرِيقِ: بهمانا (قنده) دئ $\diamond$ الْقَنْدُ: همنگوین و پوخته و پالقمهی قمصهیی شهکر که رهق بی $\diamond$ الْقِنْدَارُ: مروفی گورج و گول $\diamond$ حوشتری خوشرؤ $\diamond$ الْقَنْدَةُ: کلوشهکر پارچهیهک له شهکر $\diamond$ الْقَنْدِيدُ: گوشراوی قمصهیی شهکر که توندو رهق بوو $\diamond$ شهرباب $\diamond$ کافور $\diamond$ عنبر $\diamond$ میسک $\diamond$ قَنْسَمِنُ: دوی تاوانکردن توبهی کرد $\diamond$ قَنْسَمِنُ فِي الْأَرْضِ: ملی خوی له ریگانا و رقی و ناوری نهدایهوه $\diamond$ الْقَنْسُ: گیانلهبهریکه رففتارو شیوه جرجه، لهپیری (القندسیه) توکن و کلک بههیزه لهولاتی نهوروپا و نهمریکای باکوردا همیه $\diamond$ قَنْدَلُ فُلَانٍ: فلانکس سهری گهورمیه $\diamond$ بههیاوشی و لهسرهخو رویشت $\diamond$ الْقَنْدَالُ: سهرزل $\diamond$ الْقَنْدَلُ: بهمانا (القنادل) دئ $\diamond$ الْقَنْدِيلُ: چرایهکه ومکوه نهستییه وایه، لهناومراستییدا پلیتهیهک همیه، ناو و زمیتی تی دمکری و ههئدگرسیندری $\diamond$ الْقَنْزَعُ: تووکی دموران دموری سهر $\diamond$ نهو پمرو پؤلهی کؤبوتهوه بهسهر سهری کهلهشیرو هوبهرهومیه $\diamond$ الْقَنْزَعَةُ: مووی دموران دموری سهر $\diamond$ پارچهموو (گودله) کهبهسهری مندالهوه دهیلدیریتهوه و ناتاشری $\diamond$ الْقَنْزَعَةُ: بهمانا (القَنْزَعَةُ) دئ $\diamond$ نافرمتی زور کورتهبالا $\diamond$ پمرو

پؤلی کؤبوتوه بهسهر سهری کهلهشیروه $\diamond$ اَقْنَسَ فُلَانٌ: فلانکس لافی وهجاخرادمیی لی داو بوخویشی خوپیرو همتیو مجمیه $\diamond$ الْقَنْسُ: نهصل و بنهجه $\diamond$ تَوْقَهْسَمِرُ $\diamond$ الْقَنْسُ: رشانهومی کهم $\diamond$ الْقَنْسُ: پیشهسهر $\diamond$ تَوْقَهْسَمِرِ کلاو خوزه $\diamond$ نِيسَقَانِيْكَ لهنیوان دوو گوپچکهی نهسپ دا بهمرزهوه بووه $\diamond$ ناومراستی ریگا $\diamond$ قَنْسَرْتُهُ السُّنُّ أَوْ الشَّدَائِدُ: سالانی تهمهن یان بهلاو چورتم پیریان کرد $\diamond$ تَقْنَسَرَ: پیر بوو جهستهی ویکهاتمهوه. $\diamond$ الْقَنْسِيرُ: بهلاو ناخوشی $\diamond$ الْقَنْسَرُ: پیرو بهسالاجوو $\diamond$ کون.

قَنْصَى الصَّيْدِ قَنْصًا: نیچیرهکهی راو کرد $\diamond$ اِقْتَنَسَ الصَّيْدَ: الصَّيْدُ: نیچیرهکهی راوکرد $\diamond$ تَقْنَسَ الصَّيْدَ: نیچیرهکهی راوکرد $\diamond$ الْقَانِصَةُ مِنَ الطَّيْرِ: چلیدانه، بهشیکه له معیدمو تییدا خواردن وردوهار دمکری $\diamond$ نههم چلیدانه بوئهو بالندانیه بزویان دانهویلهو شتی وایه ومکوه مریشک و کؤترو نهو جوژه بالندانه $\diamond$ همروا لهههندئ گیانلهبهری تریش دا همیه که خؤراکیان شتی قورس بی $\diamond$ الْقَنْصَرُ: شهبهکهوداو $\diamond$ الْقَنْصِيصُ: راوچی، شهبهکهو داو: $\diamond$ الْقَنْصُلُ: ومکیل و نوینهری دهولهتیک له دهولهتیک تیردا پلهو پایهی لهخوار سمفیرهومیه، کاروباری سیاسی و بازرگانی و پؤشنبری و پمرومردمی لهو ولاتهدا سهروکاری دهکا $\diamond$ (بنت القنصل) جوژه رومکیکی (السوسية) له ولاتی میصر همیه $\diamond$ الْقَنْصَلِيَّةُ سمهارفتخانه، شوینی رسمی فونصول.

قَنْطُ قَنْطًا: ناومید بوو بهتهواوی لی ناومینه بوو.

قَنَطٌ قَنَطاً رِقْنَاةٌ؛ نَانُومِيدُ بُوُو ۵ اَقْنَطُهُ؛
 نَانُومِيدِی کرد ۵ قَنَطُهُ؛ بَمَانَا (اَقْنَطُهُ) دئ ۵
 قَنَطَرٌ: لَادِیْی بَهْجِیْهِشْت بُوُوْبَه شَارِنَشِیْن ۵
 دَهْوَه لَهْمَه نَدِیْبُوُو بُوُو بَه خَاوَمَن پَارَهو پُوُو زُوُر ۵
 قَنَطِرَ عَلِیْنَا: زُوُر مَایَه وُهو لَه شُوِوِیْنِی خُوْی
 نَه جُوَلَا ۵ قَنَطِرُ البِنَاءُ: خَانُوْمَه کَه ی لَه شُوِوَه ی
 کَه وَاْنَه یی دُرُوَسْت کَرْد ۵ اللِّقْنَارُ: نَامِیْرِیْکِی
 پِیْوَانه ییْبِه بَه گُوِیْرَه ی وِلَات پِیْوَانه کَه ی دَمگُوْرِی
 لَه وِلَاتِی مِیْصِر دَمگَاتَه رِیْطَل ۵ وَاْتَه: (۴۴،۹۲۸)
 کَفَم) ۵ مَالُو سَامَانِی زُوُر ۵ القَنَطِرَةُ: پَرْدِی
 کَه وَاْنَه یی کَه بَسْمَر رُوِبَارَه وُه دُرُوَسْت دَمکَرِی بُوُو
 پَه رِیْنَه وُه بَمَسْمَرِی دَا ۵ المَقْنَطَرُ: (بِنَاءُ مَقْنَطِر)
 بَالَه خَانَه یَه کِی کَه وَاْنَه ییْبِه پَه نَجْمَه رَهو دَمرگَاو
 دِیْکُوْرَاتِی کَه وَاْنَه یی دُرُوَسْت کَرَاوَه ۵ القَنَاطِیْ
 المَقْنَطِرَةُ: مَالُو سَامَانِی زُوُرُو سَه رِیْه ک نَرَاو ۵
 قَنَعَتُ الْإِبِلُ وَالْغَنَمُ قَنَعًا: حُوَشْتَرُو مَهْرُو بَزْنَه کَان
 گَه رَاْنَه وُه بُوُو نَاغَمَلُو تَه وِیْلَه ی خُوْیَان ۵ قَنَعَتُ
 الشَّاةُ: مَهْرِمَه کَه گَوَانِی بَهْرَز بُوُوْنَه وُه

قَنَعٌ فِلَانٌ قَنَعًا: قَه نَاعَمَتِی بَه شْتِی کَه م کرد ۵
 بَه بَه شِی خُوْی رَاْزِی بُوُو ۵ (فَهْر قَانَع رَقِیْع).

قَنَعٌ اِلِی فِلَانٍ: بُوُوی مَلْکَه ج بُوُو کَه وْتَه زَیْر رِکِیْضِی
 فِلَانْکَه سَه وُه.

قَنَعٌ قَنَعًا رِقْنَاعَةٌ: رَاْزِی بُوُو بَه وُه ی بَیْی دَرَا ۵
 اَقْنَعَتُ الشَّاةُ: بَمَانَا (قَنَعَت) دئ ۵ اَقْنَعُ البَعِیْرُ:
 حُوَشْتَرَمَه کَه سَه رِی رَاکِیْشَا بُوُوَلَای حَمُوَزَه کَه
 بُوُوْنَه وُه ی نَاو بَخُوَاتَه وُه ۵ اَقْنَعُ فِلَانٌ یِیْدِیْه فِی
 الصَّلَاةِ: فِلَانْکَه س هَمْرَدُوُو دَمَسْتِی خُوْی بَهْرَز
 کَرْدَنَه وُه بُوُوَلَای نَاسْمَانُو دَاوَای رَه حَمُو بَهْرَمِی
 لَه خُوْدَا کَرْد ۵ اَقْنَعُ فِلَانًا الشَّیْئُ: شْتَه کَه
 فِلَانْکَه سِی رَاْزِی کَرْد. ۵ اَقْنَعُ الْإِبِلُ وَالْغَنَمُ:
 حُوَشْتَرُو مَهْرُو بَزْنَه کَانِی رُوْمُو لَه وِمَرْگَا نَاْزُوْتَن ۵

یَان بَهْرَهو نَاغَمَلُو تَه وِیْلَه ی خُوْیَان نَاْرِاسْتَه ی
 کَرْدَن ۵ اَقْنَعُ رَاسَهُ وَعُقَلَهُ: سَه رِی بُوُو نَاسْمَان
 بَهْرَز کَرْدَه وُه و حَاوِی لَه نَاسْمَان بَرِی و زَه لِیْلِی و
 دَا مَاوِی خُوْی رَا نَاوَانْد ۵ اَقْنَعُ حَلَقَه وَفَه: دَه مِی و
 قُوْرگی بَهْرَز کَرْدَنَه وُه بُوُوْنَه وُه ی شْتِیْکِی
 لَه شَلَه مَه نِیْبِه کَه دَه سْت بَه کَه وِی بِیْخُوَاتَه وُه ۵
 اَقْنَعُ الْإِنَاءُ: قَاهَه کَه ی خُوَار کَرْدَه وُه بُوُوْنَه وُه ی
 نَه وُه ی تِیْدِیْآیَه رُوُو بَکَا ۵ قَنَعُهُ: رَاْزِی کَرْد ۵
 قَنَعُ الْمَرَاةُ: حَارَشِیْوَه ی لَه بَهْر نَا فَرْمَتَه کَه کَرْد ۵
 قَنَعُ رَاسِ الْجِبِلِ: جُوُوَه سَهْر تُوْپَه لَآکِی کِیْوَه کَه ۵
 قَنَعٌ فَلَانًا بِالسِّیْفِ أَوْ السَّرْوِ أَوْ الْعَصَا: بَه شَمِشِیْر
 یَان بَه قَامِجِی یَان بَه عَصَا فِلَانْکَه سِی دَا بِلُوْسِی
 ۵ تَقْنَعُ: بَه نَا جَارِیِی قَه نَاعَمَتِی بَه سَهْر خُوْی دَا
 هِنَا ۵ خُوْی بَه جَارَشِیْو و شْتِی وَا دَا بُوْشِی ۵
 تَقْنَعَتُ الْمَرَاةُ: نَا فَرْمَتَه کَه جَارَشِیْوِی پُوْشِی ۵ تَقْنَعُ
 فِی السِّلَاحِ: جَه کِی لَه خُوُو بَه سْت ۵ اِقْتَنَعُ: بَه مَانَا
 (قَنَع) دئ ۵ اِقْتَنَعُ بِالفِکْرَةِ أَوْ الرَّأْیِ: قَه نَاعَمَتِی
 بَه فِیْکَرُو رَاو بُوُو جُوُوْنَه کَه کَرْد.

القَنَاعُ: خَزْمَه تَکَارِی گَه ل ۵ شُوِوِیْنَه کَه وْتَه ی گَه ل و
 نَه تَه وُه و بَه کَرِیْگِی رَاو نَه وَا ن ۵ القِنَاعُ:
 سَهْر پُوْشُو و جَارَشِیْو ۵ هَمْرَشْتِیْک نَا فَرْمَت سَه رِی
 خُوْی پِیْن دَا بُوْشِی ۵ پَه رَدَه ی دَل ۵ پِیْرِی و
 مَوْسِی بُوُو ن ۵ هَمْرَشْتِیْک رُو خَسَارِی پِیْن
 دَا بُوْشِی ۵ القِنَعُ: جَه ک و سِیْلَاح ۵ سَه بَه تَه و
 سَه لَه و شْتِی وَا کَه لَه پَرْزِی دَرَه خْتِی خُوْرْمَا
 دُرُوَسْت بَکَرِی و نَانِی لَه سَهْر دَه خُوْرِی یَان
 مِیْوَه ی تِی دَمکَرِی ۵ پِیْدَه شْت ۵ زَه وِیْبِه کِی
 دَه شْتَه دَم کَه وِیْتَه نِیْوَان لَه بَلَان و دَرَه خْتِی تِیْدَا
 دَه رُوِی ۵ لَه بَه لَانِی تَه بَارَه بَه سْتُو رَه ق بُوُو ۵
 بَنَه جَه و بَنَه مَا ۵ القِنَعُ: زُوْرِنَا ۵ هَمْرَشْتِیْک فُوِی
 پِیْدَا بَه کَه ی دَه نَگِی لِی بِی ۵ القِنَعَانُ: (رَجَل
 قِنَعَان) پِیَاوِیْکَه گَوِیْنِی لِی رَا دَمگِیْرِی و بَرِوَا

قَنُّ الشَّيْنِ قَنًا: چاوی به دوادا گِیرا و لَی و ردبؤوه
 ◊ قَنُّ: یاسای دانان ◊ **إِقْتَنُ قَنًا:** کؤیله ی بؤخوی
 پهیدا کرد ◊ سمری داخست و بیدمنگ بوو ◊
إِقْتَنُ الرَّحْلِ: که ژاومکه له سر پستی حوشرمکه
 مایه وه ◊ **إِسْتَقَنُ بِالْأَمْرِ:** تاییهت بوو به کارمکه ◊
 له گهل مهر و بزنه کانی خوی دامایه وه بؤنه وهی
 سود له شیرمکه یان بکا ◊ **القانون:** پیوهری
 هموو شتیك و رپیازو که ناله کانی؛ قانون و
 یاسا ◊ ههروا ناوه بؤ نامیرنکی مؤسیقا ◊
القنَّانُ: قؤلی کراس ◊ بؤنی بن همنگل ◊ **القِنُّ:**
 کؤیله، نهو کهسه ی باوکیشی کؤیله بووبی ◊
القنَّةُ: (قنَّة کل شی) سمرانسرو توپه لاک
 هموو شتیك ◊ **القنَّةُ:** پتهوی حهبل یان
 پتهوی حهبل لیف (گوش) ◊ **القنينة:**
 سوراحی و گؤزه که له شوشه بی و شرابی تیدا
 بی ◊ **القنن:** نهندازیاری شارمزا له بواری ناوی
 زُرزموی و هه لکنندی بیرو شتی وا.

قَنَا لِنِ الشَّيْنِ قُنًا: شتهکه زؤر سوور بوو.

قَنَا فِلَانًا: بؤ فلانکس سهرچاوه زیانیکی بؤ
 دیاری کرد بؤنه وهی قنیا تی بی بکا.

قَنَا فِلَانًا قِنَارًا: باداشی فلانکسی دایه وه

قَنَا اللهُ الشَّيْنِ قَنًا: خودا شتهکه ی ومدی هینا.

قَنِي الشَّيْنِ قَنِيًا: شتهکه ی که سب کردو کؤی
 کردم وه.

قَنِي العَمِّ وَغَيْرِهَا: مهر و بزنه کانی و مرگرتن
 بؤنه وهی به خوی یان بکا و سوود له مهر و بوومیان
 و مربرگری نهک بؤ بازارگانی و جه لیمجه تی.

قَنِي فِلَانًا: فلانکسی پازی کرد.

قَنِي الحَيَاءِ فِلَانًا: شهرمو حهیا وای له فلانکس
 کرد که خوی له زؤر شت گِیرایه وه.

به مهضا و حوکی دمکری ◊ که سیک به کم
 پازی بی و همناعت بکا ◊ **المقنعُ:** عادل و
 راستانیك شایه تی دانی رعت نه گریته وه ◊ راو
 بؤجوونیك جیگای رهمه ندی خه لک بی ◊
المقنعُ: که سیک چهک و سیلاحی له خؤ
 بهستی و زری پیوشی بی، که سیک جهسته ی
 خوی به زری داپوشی بی و قیناعی له سر کرد بی
 ◊ که سیک گلاو خودی له سر نابی ◊ دم و
 چاو داپوشراو ◊ **قِنَعَتُ الأذنُ قَنَفًا:** گوی گه وره و
 ره و به ره مو پیتش هاتوو ◊ **أقنَف:** بوو
 به خاوم سوپای زؤر ◊ گوی شوپ بوون ◊
القنَّاف: لوت زل لوت که شکول ◊ سهرزل، پش
 پان، پش زل ◊ **القنيفةُ:** کومه لیک نادمیزاد ◊
 ههوری باراناوی، هه ورنیک بارانی زؤر بی بی ◊
 پیاونیک که مخور بی ◊ **تَقْنَفَةُ القنْفُدُ:** زیشکه که
 خوی ویکه پینایه وه ◊ **القنْفُدُ:** زیشک؛ دمعیایکی
 شیردهره، جهسته ی چقلی تیزی پیوه هه ن
 خوی خر دمکاته وه و مگو توپ ◊ بهم چقلانه
 خوی له دوژمنه کانی دمپاریزی ◊ شوینیك
 رومکی تیدا باهه لدرای لی پروی ◊ دمشگوتری:
 (هر قنفذ الليل) نه وه زیشکی شه وه چونکه
 زیشک به شه و له هه ولی به دستهنانی بزئیوی
 خوی دایه.

قَنِمَ الفرسُ وَغیره قَنِمًا: نه سپه که شه ونم لئی دا
 دواپی تمپ و توژی به سهردا باری و چلکن بوو.

قَنِمَ الطعامُ واللحمُ وَغیرهما: خواردن و گوشته که
 بؤکن بوو که لکی نه ما تیکجوو ◊ **الأقنوم:**
 نه صل و بنه ما ◊ **الأقانیم الثلاثة عند النصارى:**
 بریتین له: (باوک و کوپ و جوبرائیل) ◊
القنمةُ: خلتو پلته ی زهیت و رؤن.

قنى فلان الحياء: فلانكس شهرمى بهخوى بوو،
پابهندى حهيا بوو.

قنى فلان قناً: فلانكس پازى بوو ◊ دهگوتري:
(قنى بالشى) بهشتهكه پازى بوو.

قنى الأثف قناً: لوت ناومرستى بهرز بؤوه،
كونهكانى بچوك و تەسك بوونهوه ◊ قنيت
الشجرة: درهختهكه دريژبوو.

قنى الحياء قنوا: پابهندى شهرم و حهيا بوو ◊

الغرامر: كىوى بهرز ◊ القهرة: دهگوتري:
(أخذت فلاناً قهرة) بهناچارى فلانكسم گرت

◊ (هر قهرة الناس): نمو دمتوانى ستم و زولمى
كهسانى دى ههنگرى ◊ القهرة من النساء:

نافرمتى شهرانى و جهفاومسو ◊ القهار: ناويكه
لهناوه جوانهكانى خودا ◊ بالادست و زال

كهكس دستى بهسردا نهروا ◊ القهرم: پياوى
كورتبهالا ◊ القهرمان: نهميندارى تايبهتى

پاشا و مكيل و كلييل دارو بهريومبهرى
كاروبارمكاني و مال و سامانى و خهرجى و داهاتى

◊ القهرمانه: نافرمتى خانومان و كابانى دست
رهنگين و بهريومبهرى كاروبارى ناومان ◊ القهر:

بهمانا (قهر) دئ ◊ به تيشكاويى پاشهوپاش
كشايهوه ◊ القهار: بهردى زور رهق و لووس كه

بهردى ترى پى دهشكيندرى ◊ القهرى:
گهپانهوه بو دواوه ◊ دهگوتري: (فلان عشي

القهرى) فلانكس پاشهوپاش دهگهريته دواوه
◊ القهرة: (حطة قهرة): گهميكه دواى

سهوزبوون رمش ههنگهرا ◊ قهقه قهقهة:
پيكنهنى و لهفاقاي پيكنهينى داو قاقاي بيسترا.

قهل جلد: پيستی وشك ههلاتو و تهرايى تيذا
نهما.

قهل فلان: فلانكس جهستهى بهناو رانههاتووه و
جهستهى خوى پاك نهگردوتهوه ◊

بهخششهكهى بهكهم زانى و كوهرانى
نيعمهتهكانى كرد ◊ قهل: پيستی وشك بؤوه و

تهندروستى تيك جوو ◊ قهل فلان: فلانكس
جهستهى بهناو ناشنا نهبووه خوى پاك و

خاوين رانهگرتووه ◊ بههيواشى رويى ◊
شهكواى حال و مزعى خوى كرد ◊ قهل صوته:
دمنگى نرم و نهرم بوو.

قهم قهما: نيشتياى خواردننى كهه بوو بههوى
نهخوشى يان هوكارى تر نارمزوى خواردننى

لاواز بوو ◊ اقم عن الشين: بيژى لهشتهكه
ههلسا ناخوشى ويست ◊ اقم عن الطعام

والشراب: نارمزوى خواردن و خواردنهوهكهى
نهبوو ◊ اقم السماء: ناسمان ساو بوو ههورى

پيونهمان ◊ اقم في الشين: بى موبالاتى
لهشتهكهدا كرد.

قه قها: بيكنهنى ◊ اقهى فلان: بهردهوام بوو
لهسر خواردنهوى قاوه ◊ اقهى عن الطعام:

خوى لهخواردنهكه گرتهوهو جهزى لى نهبوو
نارمزوى خواردنهكهى نهكرد ◊ القهرة: شراب

◊ شيرى ساغ و بى غهل و غمش ◊ قاوه و چا ◊
بؤن و بهرام ◊ شوينى قاوه خواردنهوه،

قاوهخانه و چايخانه ◊ اللهى: شوينيكي
گشتييه و تيذا چا و قاوه و ناو پيشكesh

دهكرى.
قهي قها: نارمزوى خواردننى نهبوو.

قهي الشين فلاناً عن الطعام: شتهكه فلانكسى
لهخواردنهوه گيرايهوه.

قاب الأرض قرياً: لهزمويهكهدا چالتيكى كهوانهيبى
ههئكهند.

قَاب الطائر يَبِيضُهُ: بالندمکه هیلکه‌کمی شکاند

بوئه‌ومی بیچومه‌کمی سمری له‌هیلکه بیجروکی

قَوْبُ الشَّيْنِ: شته‌کمی له ریشموه هه‌لکه‌ند

قَوْبُ الأَرْضِ: له زهویه‌که‌دا چالیکی که‌وانه‌یی

هه‌لکه‌ند قَوْبُ الجَرْبِ جِلْدُ البعير: گروبییه‌که

وای له بیستی حوشرمه‌که کرد په‌له‌په‌له توکی

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

بزیو

ناگرمکه و بلیسه‌ی ناگرمکه‌ی خوش کرد

بمهیواشی فوی له‌ناگرمکه کرد

شته‌کمی خوارد

کرد

سود وهرگرتن له گه‌لاکه‌ی دهرپیندرئ، گه‌لاکه‌ی

بمسه‌وزی ده‌جورئ که‌میکی بیدار که‌رموه‌یه

به‌لام زۆرمکه‌ی سرکه‌رو موخه‌دیره

سهرمکی ولاتی حه‌به‌شه‌یه

یهمهن دهرپیندرئ و پئی ده‌لین: (شای العرب)

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

قَاد الدَابَّة: له‌پیش و‌لاخه‌که‌وه رۆیشتو

هه‌وسارمه‌کی گرتو راپکیشا.

قَاد القاتل الى مرجع القتل: بکوژمه‌کی بررد

شوینی کوشته‌که.

قَاد الجیش: سه‌روکاری سوپای کرد.

قَوْدُ الفرسُ رَغِي، قَرْدًا: نهمسه‌که پشتو ملی

دریزبوو

هه‌وسارمه‌کی راپکیشین.

بکوژمه‌کی کوشته‌وه له‌تۆله‌ی کوژراومه‌که‌دا:

اقتاد الدَابَّة: ریشمهی و‌لاخه‌که‌ی راکیشا

النَّبْتُ الشَّرْر: که‌له‌گا کیوییه‌که بوئی رومه‌که

کاری تی‌کردو بوئی چوو بیخوا

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

قَاتَ الرَّجُل: نه‌مهنده‌ی خواردن دا به‌پیاومه‌که

له‌بیرسا نه‌مرئ

به‌خوی کرد

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

هه‌لومرئ و پروتیته‌وه

موتاومعهی (قاد) هاتووه ◊ ملکهج و زهلیل و
 زبیربار بوو ◊ ملکهچی نیشمکه بوو ◊ إنقاد
 الطریق: رینگاکه ناسان و راست بوو ◊ تقارده
 الرجلان: دووپیاومه که زوربه خیرایی رۆیشتن،
 همر یه که بیان دمیوهیست پئیش نهوی تریان
 بکهوی ◊ تقارده الإبل: حوشترمکان ریزبان
 بهست و بمشوین یه کدا رۆیشتن ◊ تقارده المکان:
 شوینه که تهخت و ریک بوو ◊ إستقادات الدابة:
 و لآخه که به دوو قهتارجیه که ی دا رۆیشت
 إستقاده فلان: فلانکس زهلیل و ملکهج بوو ◊
 إستقاده الأسیر: داوای کرد دیله که له جیاتی
 کوژراومکه ی بکوژریته وه ◊ إستقاده فلان من آذاه:
 فلانکس تۆله ی لهو کهسه ستاندموه که زبانی
 بیگه باندبوو ◊ الأقدود من الناس: کهسیکه
 کهروی کرده شتی که همرگیز بشتی تی ناکا ◊
 نهسی رامکراو و زبیربارکراو ◊ نهسی پشت و
 مل دریز ◊ بیای مل نهستور ◊ کیوی بهرزو
 سهرکش ◊ القاند: کهسیک رابه رایه تی سوپا
 بکا ◊ کهسیک سهروکاری تیمیکی مؤسیقاژهن
 بکا ◊ همر زهوییه که یان کیویک دریزبووبیته وه
 ◊ القانده: ته پۆلکه له سهر زهوی دریز
 بووبیته وه ◊ القورود: (فرس قورود) نهسیکی
 سهر نهرمو بارخوشه ◊ القاد: نه اندازه
 دمگوتری: (هر منی قاد رمح) نهو له منه وه
 نه اندازه ی رمبیک دووره ◊ القرد: کومه له
 نهسیک له گه ل قافلوه و کاروان دالی
 ده خوردرین کهس سواریان نابن بۆ نیحتیات و
 سپیرو کاتی پیویست هه لده گیرین ◊ القرد:
 تۆله ستاندن له تاوانکار ◊ القواد: کهواد؛ نهو
 کهسه ی ده لالی نیوان نافرمت و بیادمکا بۆ
 داوین پیسی و به درهوشتی ◊ القیاد: نهو پمت و
 حمله ی و لآخی بی رادمکیشری ◊ دمشگوتری:

(فلان سلس القیاد) فلانکس بارخوشه و
 به نارمژوی تۆ هه لاس و کهوت دمکا ◊ (اعطی فلان
 القیاد) فلانکس ملکهج بوو ◊ القید: (فرس قید)
 نهسیکی سهر نهرمو ههوسار خوشه ◊ القیده
 من الإبل: نهو حوشترمی دمبری بۆ نهوی راوی
 نیجیری پی بکری ◊ حوشتریک نیجیری پی
 هه لآخه له تیندری، ههروا دمگوتری: (بهر قید)
 حوشتریکی رامکراو و بارخوشه ◊ المقاده:
 دمگوتری: (اعطاه مقادته) بۆی ملکهج بوو ◊
 المقرد: گوریس و حهبل که و لآخی پی کیش
 بکری ◊ المقود: کیوی دریزمویبوو.
قار قرأ: له سهر سه ربه نهجه ی رۆیشت بۆ نهوی
 ته پی قاجی نه پی نه زاندری.
قار الصيد: فیلی له نیجیرمه کرد.
قار الشئ: کونیکی که وانهی له ناوهریستی
 شته که کرد.
قار الصیبة: کچۆله که ی خه مننه کرد.
قور قرأ: کویر بوو ◊ (فهو أقرر وهي قرراء) ◊
 قریرت الدار: خانوومه که فراوان بوو ◊ قور
 الشئ: کونیکی که وانهی له ناوهریستی شته که
 کرد ◊ قور: بۆ موتاومعه ی (قور) دئ ◊ قور
 السحاب: ههرومه که په له په له بوون و لیک بلا و
 بوون ◊ قوررت الحیة: مارمه که پاپۆکه ی بهست و
 خوی کۆکرده وه ◊ قور فلان: فلانکس پیستی
 گرژبوو بشتی چۆمایه وه ◊ قور الجلد: پیسته که
 گرژبوو و یکاته وه ◊ قوررت الأرض: زهوییه که
 رومکی تیدا نه ماو بوو به سوته مه رۆ.
الأقر: دمگوتری: (لقیته من الأقرین) له وه توشی
 به لای سامناک بووم ◊ القار: قیر، زفت ◊ بروانه
 ماده ی (زفت) ◊ (یوم ذي قار) رۆژیکه خیلی
 به نو شه بیان له باشوری شاری کوفه ی نیستا

توشی شهر هاتن و سهرکه وتن ◊ القارّة: کبوی
 بچکۆلهی رهشی که وانهی که به رهو ناسمان
 مناره ناسا هه لچوبین ◊ گردۆلکه ◊ زهوییه که
 بهردی رهشی تیدابین ◊ هۆزیکه عمره ب بوون
 له سه رده می نه زانیدا به تر نه ندازی چاک
 به ناویانگ بوون ◊ القورارة: نه وهی له پۆشاک
 دهنوش تیندریته وه له سه ره پرژو شتی وا ◊
 نه وهی له نه ملا و نه ولای شت دمپر دئ ◊ نه وهی
 له کاتی هه لکۆلینی دارو کوله که و باینجان دا
 دهرده هیندرئ ◊ المقورارة: نامیری هه لکۆلینی
 باینجان و شتی وا ◊ قورۆ الثبت: رومه که زور
 بوو ◊ تقورۆ البيت: خانووه که روخا ◊ القورۆ:
 تباره لبی بهرز ◊ قورۆع: پروانه مادهی (قرغ).

بئ دمه اوئزئ ◊ ناوی بورجیکیشه له ناسمان،
 که بریتیه له نۆیه م بورج.
قوس نزح: که وانیه که له بهرزایی دا دروست
 دهبی پاله نزیک زموی باران لیدراو و هه لپزانی
 باران و ناو له ناوه رپزموه، لای ناسوییشی
 بهرام بهر تیشکی خور دهبی به شتیومه کی
 که وانیهی و به جهند رهنگی جیا جیا که ناکامی
 رهنگان وهی تیشکی خور که له پرژو ورده
 بارانی هه لپزوا دمدا پهیدا دهبی.
قوس النصر: بریتیه له که وانیه کی که ورده
 له سه ر رینگی گشتی و به شیوهی که وانیهی و
 به گلۆپ و نالای ولات دهران تیریته وه به یونه
 نیشتمانی و نه ته وایمه کانه وه، یان به هوی
 هاتنی پیاویکی که وره وه بو نه و ده فهره.
 زوربهی کاتیش نامازه به و بۆنانه وه دمکرئ
 له رینگی نویسنی لافیته و شتی واوه ◊ القوس:
 خه لومتخانهی ربه ن و پیاوه نایبینه
 مه سیحیه کان ◊ کوخته ی راو که ر ◊ القوسیه من
 الایام: رۆزگاری درینز ◊ رۆزگاری پرته نگ و
 جه له مه ◊ ولاتی دوور ◊ القراس، والقیاس:
 وه ستای که وان دروست که وان ساز ◊ که وان
 له شان، که وانجی ◊ المقاسم: نه و که سه ی نه سب
 دهنیرئ بو پیشرکی ◊ المقوس: تیردان
 جه بلنکه له شوینی پیشرکی دا نه سپه کانی بن
 ریز ده کربن ◊ نه و شوینه ی نه سپه کان لییمه
 دست ده که ن به غاردان له گۆرهبانی پیشرکی د
 ◊ تقورصر: پروانه مادهی (قصر) ◊ القورصره
 پروانه مادهی (قصر).

قاسی البناء قورصا: خانومه کی هه لومشانند.

قاسی الحیمة: چادرمه کی هه لومشانند ◊ قورص البناء:

باله خانه که ی روخاند ◊ ده سگوترئ: قورص
 الصفرف والمجالس: ریزو یه کیه تر و

قوس قوسا: پشتی کۆم بوو ◊ (فهو اقرس وهي
 قوسا) ◊ قوس الشیئ: شته که که وانیهی بوو،
 چه مایه وه ◊ ده گوترئ: قوس الشیئ:
 پیرمه یرده که پشتی کۆم بوو ◊ قوس السحابه:
 هه ورمه که دایکرده رینزه ی باران ◊ قوس الشیئ:
 شته که ی وه کوو که وانیهی لیکرده ◊ قوس
 الشیئ: به مانا (قوس) دئ ◊ قوس قوسه:
 که وانیه کی له شان کرد ◊ قوس الشیب فلاناً:
 نیشانه ی بیریی و موی سپی به ناو سه رو ریشی
 فلانکهس دا بلا و بۆوه، یان موی سپی و رهشی
 یه کسان بوو سه رو ریشی ماش و برنج بوون ◊
 الاقوس: ته پۆلکه لب و ته باره لب ◊ رۆزگاری
 قورسو پر له جورته و نارهمتی ◊ (لیل اقرس)
 شهوی زور تاریک ◊ القوس: که وان؛ نامیریکه
 نیو که وانیه یی له سه ر شیوه ی نیوه هیلال تیری

نمنجومنه گانی لیک هه لومشاندن ۵ بنی فلان
 ثم قروض: فلانکس کاری باشی کردو دوابی
 خرابی کرد ۵ إقراض البناء: باله خانمکه پوخا ۵
 دمشگوتری: (قروضت الصفرق والمجالس) بؤل و
 کۆمهل و نمنجومنه گان لیک هه لومشان ۵ إقراض
 فلان: فلانکس هاتو رۆیی و جیگیر نه بوو ۵
 القوط: جه لیمبه مهر و بزن ۵ اللطفة: زمبیله و
 بهرجنه ی گهوره، قهرتاله، سه بهته ۵ القوطة:
 ته ماته ۵ القواط: شوانی جه لیمبه مهر و بزن.

قاع فلان قواعاً: فلانکس پاشه و پاش کشایه وه،
 جووه دواوه ۵ تقووع فلان: فلانکس له رۆیشتن
 دا لهر لهری کرد و مکوو نه وه به شوینتیکی
 چقلای دا برّوا ۵ تقووع الحریاء الشجرة: حیریاکه
 جووه سمر دره خته که ۵ القاع: دهشتایی و زهوی
 نهران و دهوران دهور دراو به کیو و گردۆلکه ۵
 که له مه موو لایه که وه ناوی بؤدئی و تیدئا
 کۆدمبیته وه دوابی گیاو گزی باشی تیدئا دهرۆئ
 ۵ القاعة: (قاعة الدار) به ربیلاو جه وشه ی
 خانوو ۵ هؤنیک جیگای خه لکیکی زۆری تیدئا
 بیته وه و مکوو هؤلی موحازمه ۵ هؤلی کۆنگره
 ۵ القراع: که رۆیشکی نیر.

قال ائره: شوین پیی نهوی هه لگرت به دو نهودا
 رۆیی ۵ (فهو فانف) ۵ إقتاف ائره: شوین پیی
 نهوی هه لگرت ۵ تقووف ائره: شوین پیی
 هه لگرت ۵ بهدوی دا رۆیی ۵ تقووف فلاناً: هسه ی
 فیزی فلانکس کرد دهرزی دادا، وتی ناوا و ناوا
 بلن ۵ تقووف علیه مائه: مامه له کردنی مال و
 سامانی خو ی قه دهغه کرد ۵ القسوف:
 دهگوتری: (هو أقرف للأخر) نهو زۆر زاناو
 کارا مایه به دۆزینه وهی شوین هه لگرتن ۵
 القاف: بیتیکه له بیته گانی هیجا، هه روا ناوه
 بؤ موی زۆر هۆلکه ی گهردن ۵ القائف: که سیک

باش بزانی شوینکه هه لگرتی بنیچه و وهجه ی
 خه لک بیاته وه سه ریه ک ۵ القوف: لای زووروی
 گوینچه ۵ زووروی هۆلکه ی گهردن ۵
 دمشگوتری: (أخذ بقوف رقبته) بینه قاقای گرت
 ۵ العیافة: پیشه ی قیافه زانی و بردنه وهی نه وه
 بؤ سه ر بنیچه و باوان ۵ به نیشانه و لیکچوون ۵
 قافت الدجاجة قرفاً: مریشکه که گاره گاری کرد ۵
 القاق: بالندیه کی ناوی ملدریزه ۵ دریز یان
 زۆر دریز ۵ القاروق: ته پله یه کی دریزه فارس
 له سه ری دمکه ن ۵ القوطة: که جه لی ۵ که جه ل ۵
 بالندیه که که جه زی له شوینی ویرانه و
 چۆله وانییه ۵ کونده به بو ۵ ناویکی تری هه یه
 پیی دهگوتری: (أم قوینق) ۵ اللقوق: که سیک
 زۆربه ی سه ری توکی پیوه نه بی ۵ قوقات
 الدجاجة: مریشکه که قاقای کرد گاره گاری کرد ۵
 قوقت الدجاجة قیلا و قوفا: مریشکه که قاقاو
 گاره گاری کرد بؤ هیلکه کردن ۵ اللقوقس:
 نازناوی پاشاکانی میصرو نه سه که ندریه بوو ۵
 بالندیه که رهنگی سیبو و رهشی که وانیه ی
 تیدان ۵ القوقع: گیانله بهری (لافه قهریه)،
 جهسته نه رم و نیانه ۵ له وشکانی و له ناو
 دهریاو ناوی شیرین دا دهزی ۵ القوقعیات:
 پیریکن له گیانله بهری (لافه قهری) ۵ قوقل:
 جووه سه ر کیوه که و پیدئا سه ر که وت ۵ القاقلة:
 رهگه زی رومه که عه تریه که کان له پیری (الزنجارية)
 ۵ له ولاتی هیندو چین و نه فریقا دهرۆئ و
 دهرۆیندری ۵ به ره که یه که فافه، له عیراق پیی
 دهگوتری: (حبّ الهال) ۵ القاقلي: رومه کیکی
 سالانه یه و کیویه به زۆری له لمبه لانی قه راخ
 دهریاو روبرادا دهرۆئ ۵ پیی دهگوتری: (رشاد
 البحر).

قال قولاً ومقالاً: هسه ی کرد.

قال عليه: بوختانی بؤ هه ئهست.

قال عنه: قسه لئوه کرد.

قال فيه: كؤششى تيدا كرد ۵ افرئه ما لم يقل:

داواي لهسمر كرد، شتيكى پالدا نه يگوتبوو ۵

اقول فلاناً: فلانكسى هيرى قسه كرد ۵ قاره

في الأمر: دهر باره ي نيشه كه وتوويزى له گه ل دا

كردو دانوسانى نه انجام دا ۵ كارمكه ي به

به ئيند هرايمتى پيداو قهباله ي ئى ستاند به برى

پاره ي ديارى كراو له ماوميه كى ديارى كراودا بؤى

جئ به جئ بكا ۵ قاره: قسه يه كى پال دا

نه يگوتبوو ۵ تارلوا في الأمر: دهر باره ي كارمكه

وتوويزيان كرد ۵ تقول عليه قولاً: درؤى

به ده مه وه هه ئهست ۵ هورنان ده فهرموى:

﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَابِ﴾ ۵ التَّعَالَى:

زؤربلى و چه فه چه ناو ۵ اللال: ناويكه له

(القول) ۵ (القال والقيل) قسه ي پوچ و بئ مايه

يان وتميه ك دوژمنايمتى له نيوان خه لك دا

پهيدا بكا ۵ القالة: قسه ي هه ئهستراو و

بلاو بوو به ناو خه لك دا ج خير بئ يان شمپ

بئ ۵ القول: قسه ۵ بيروباومر ۵ القوليئة:

چه واشه كارى و غه و غايبى ۵ الليل: ناوى

پاشايه كى يه مهن بووه له پيش ئيسلام دا پله ي

له خوار پشاي گه و ره بووه ۵ القيل: به مانا

(القول) دئ ۵ المقالة: به مانا (القول) دئ ۵

مه زه مهب و پهباز ۵ نووسينيكي كورته

له بواريكي زانبارى دا له رؤزنامه يان گو فاريك

دا بلاو ده كرتيه وه ۵ المقاول: به ئيند ه بؤ

نه انجامدانى كارى كى ديارى كراو به چمندا

مه رجيكى ديارى كراو به برى پاره ي ديارى كراو و

ماوميه كى ديارى كراو ۵ المقولة: به ئيند هرايمتى:

گر بيهستيكه له نيوان دوولايه من لايه نيكيان

به ئين دما به لايه نه كه ي تر كه كارى كى

تايه تى و ديارى كراوى بؤ نه انجام بدا له پاي

بهرمه ريه كى ديارى كراو كه ومرى ده كرى

له جياتى كارمكه ي ۵ المقوال: زؤربلى و

چه فه چه ناو و زمانلووس ۵ زوبان ۵ القولنج:

برك ۵ كؤلنج: نه خو ششيه كه هه ركه سيك

گيرؤدى بئ به ناخؤشى بيسايى بؤ ده كرى و باو

و بئى بؤ ناكه ندرئ و ورگى بؤ خالى

ناكر يته وه. ۵ القولن: رپخؤله نهستوره.

قام قوماً وقياماً: راست بؤوه، هه ئسايه سه ر بئ.

قام الأمر: كارمكه رپكبوو ۵ ده شكوتري: (قام

ميزان النهار) رؤز بوو به نيوه ۵ خؤر گه يشته

ناومر استى ناسمان.

قام تائم الظهيرة: كاتى نه وه هات خؤر له

ناومر استى ناسمان لايدا.

قام الماء: ناومكه وه ستاو دمر اوى ره وان بوونى نيه.

قام الحق: حه ق و راستى جيگير بوون و چه سپان.

قام على الأمر: لهسمر كارمكه به رده موام بوو.

قام للأمر: سهرو كارى نيشه كه ي كرد.

قام على أهله: مال و خي زانى خؤى به خي و كردو

سهرو كارى كردن.

قام المتاع بكذا: كالآكه نر خى لهسمر نه و مند

و مستا.

قام يفعل كذا: ده ستى به كارمكه كرد ۵ أقام

بالمكان: له شو ئينه كه دا جيگير بوو كردييه

نيشتمانى خؤى ۵ أقام فلاناً من مكانه:

فلانكسى له شو ئينى خؤى لا برد ۵ أقام الشيء:

به رده موامى به شته كه دا ۵ ده ستى كرد بهود

شته كه نه انجام دا ۵ ده شكوتري: (أقام الصلاة) ۵

أقام للصلاة: بانگه وازيى كرد بؤ نه انجامدانى

نویژ ◊ اقام العود والبناء: دارمکه‌ی راست کرده‌وه، دیوارمکه‌ی راست کرده‌وه و خواریی تیدا نه‌هیشت ◊ اقام الشرع: شم‌ریعتی ناشکرا کردو کاری بی کرد ◊ قاومته فی المصارعة و غیرها: پاپسکوت بؤ زورانبازی ◊ قومت الشاة: ممرکه توشی نه‌خوشی قاج نیفلیجی بوو ◊ قوم المغرچ: خوارییه‌که‌ی راست کرده‌وه و خواریی تیدا نه‌هیشت ◊ قوم السلعة: کالاکه‌ی نرخ دارکرد ◊ نرخی بؤ دیاریی کرد ◊ تلوموا فی الحرب: له‌شپردا همدئی له‌خه‌لکه‌که بؤ همدنیکیان پاپسکوتن ◊ تلوموا الشین فیما بینهم: له‌ناو خویان دا نرخیان بؤ شته‌که دانا ◊ تلوم الشین: شته‌که راست بؤوه ◊ نرخی دمرکه‌وت ◊ استقام الشین: شته‌که راست بؤوه ◊ التلوم: حیسابگیری زهمنه به‌سال و به‌مانگو به‌رؤز و به‌سه‌عات ◊ تلوم البلدان: دیاریکردنی شوینی شارمکان و دیاردمکانیان ◊ القائم: (قائم السیف) دمسکی شم‌شیرو نه‌و شوینهی دهمستی بی دهمگری ◊ (دینار قائم) دیناریکی به‌کسانه کیسه‌که‌ی کمه و زیادی تیدانیه ◊ قائم الماء: تمنکی ناو که‌له‌شوینی به‌رز دابندری بؤنه‌وه‌ی ناوی لیوه دابه‌ش بکری ◊ القائمة من السیف: دمسکی شم‌شیر ◊ لیست و پریزه‌مند کردنی چمند ناویک ◊ القائم من الإنسان: بالای مروّفه ◊ نامیزیکی بیوانه‌یه نه‌ندازه‌ی دریزی شش بییه بؤ دیاریکردنی قولی دهریاکان به‌کاردی ◊ القوام: نه‌خوشییه‌که توشی قاجی و لآخ دمبی و نیفلیجی دمکا، و لآخه‌که دمیه‌وی برپواو قاجه‌کانی له‌دوی نایمن ◊ القوام: عهدل و داد خوازی ◊ (رمح قوام) رمبیکی راست ◊ قوام الإنسان: بالای مروّفه جوانی قدمو بالا ◊ القوام: (قوام کل شی) کۆله‌که‌وه راگری شت و یاساو

رئیسای بزئیوی مروّفه؛ نه‌وه‌ی دمبیته قوتو جهسته‌ی به‌هیز دمکا ◊ قوام الأمر: راگری کارو سمرجه‌مسمری شت ◊ دمگوتری: (هو قوام أهل بیته) نه‌و سمرپهرشتیاریو راگرو به‌ریومبهری کارو باری مال و مندالی خویمتی ◊ القوامه: سمرپهرشتیاری، کار به‌دمسته‌وه گرتن ◊ القوم: نه‌ته‌وه ◊ کومه‌ئیک ناده‌میزاد تایبتمه‌ندیبه‌ک کۆیان بکاته‌وه ◊ وایش دمبی به‌مانا کومه‌ئیک بیواو دئی و مگوو له‌شیره‌که‌ی زوه‌ه‌یردا هاتووه دهلن: (وما أدري وسرف إخال أدري أقرم آل حصن أم نساء) ◊ قوم الرجل: خزم و کسو کاری بیواو ◊ القومته: راپه‌رین ◊ دمگوتری: (قاموا قومه واحدة) ◊ بالای مروّفه ◊ راپه‌ستانی نیوان رکاتی نویژ ◊ القومی: نژادپهرست ◊ نه‌ته‌وه پهرست و شوینیی و دهمارگر که‌سیک برپواو به‌وه هه‌بی سوود بؤ نه‌ته‌وه‌که‌ی بینئی و زیانیان لی دووربخاته‌وه و له‌م یوارمدا هه‌ول و کوششی خوی بخاته‌گه‌ر ◊ نیشتمانی ◊ مگوو دمگوتری: (العبد القومي) ◊ القومیة: په‌یومندیبه‌کی کۆمه‌لایه‌تی و سؤزداریی له‌ناکامی هاوبه‌شی له‌یواری نیشتمان و نژادو زمان و سودوپه‌رزه‌ومندی دپته‌ کاپه‌وه و ناکامه‌که‌ی هه‌مناهنگی و هاریکاریه‌ بؤ دروستبوونی گیانی په‌کیه‌تی و ته‌بابی ◊ مگوو (القومیة العربية، القومیة الكردية) ◊ القوام: بالا شوخ‌وشه‌نگ، که‌سیک به‌جوانی و لیها‌تویی کارمکانی نه‌نجام بدا ◊ القیم: میانرپه‌و ◊ بالاجوان ◊ القیام: (قیام الأمر) راگری کارو برپره‌ی شت ◊ القیامة: سمروکاری کردنی نیشو کار ◊ رۆزی ره‌ستاخیزو زیندوبووننه‌وه‌ی مه‌خلووقات بؤ حیسابو پاداش و سزا ◊ القیمة: (قیمة الشین) نه‌ندازه‌ی شت ◊ به‌هاو نرخ‌ی کالاً

◊ قِيمَةُ الْإِنْسَانِ: دِرِيژِي مَرُوفٌ ◊ دَمَشْكَوتَرِي: (ما
 لِفْلَانِ قِيمَةً) فَلَانْكَهَسْ بَهْرَدَمَوَامِي لَهْسَمَر
 كَارْمَكَانَ نِيهَو پَارَابِه ◊ الْقِيَمُوم: چَاوَدِيرو
 بِلَادَهْسْتَو پَارِيژْكَار بَهْسَمَر هَمُوو شَتِيكْ دَا ◊
 نَاوِيكَه لَهْنَاوَه جَوَانَهْكَانِي خُوْدَا ◊ الْقِيَمِيْمُ:
 گَهْوَرَمُو بِيَاو مَاقُوْل ◊ بَهْرِيُوْمَبَهْرُو
 هَهْئَسُوْرِيْپَنَهْرِي كَار ◊ كَهْسِيكْ سَهْرَبَهْرَشْتِيَاْرِي
 دَهْسْتَكِيَاوُو حِيَجْر لَهْسَمَر دَانِرَاو بَكَا ◊ قِيَمُ
 الْقَرْم: رَابَهْرِي گَهْلُو نَهْتَمُوَه ◊ اَمْرُ قِيَمُ: كَارِي
 رِاسْتُو رِيكْ وَرِيكْ ◊ كِتَابُ قِيَمُ: كِتِيْبِي بَهْنَرِخ
 ◊ الْقِيَمَةُ: (الْأَمَةُ الْقِيَمَةُ) گَهْلُو نَهْتَمُوَه
 عَهْدَالَهْتَكَارُو كَار دَرُوْسْت ◊ الْمَقَامُ: شُوِيْنِي لِي
 رَاوَهْسْتَانِ شُوِيْنِي وَهْسْتَانِي قَاج ◊ يَانَهْو
 مَهْجَلِيْس ◊ كُوْمَهْئِيكْ نَادَهْمِيَزَاد ◊ الْمَقَامَةُ:
 كُوْمَهْئِيكْ نَادَهْمِيَزَاد ◊ يَانَهْو مَهْجَلِيْس ◊
 خُوْتَبَهْو نَامُوْزْكَارِي ◊ چِرُوْكَي كُوْرْتُو
 سَهْجَمَدَار كَه نَامُوْزْكَارِي يَان نُوَكْتَهْمِيَهْكَي خُوْشِي
 تِيْدَايِي ◊ لَه رُوْزْكَارِي عَمْبَاسِيَهْكَانُو لَهْوَدُوْش
 نُووَسَمَرُو ئَهْدِيْبَهْكَانِ كَارَامَايِي خُوْيَانِ تِيْدَا
 بَهْمَاتِي كَرْدُوْتَمُوَه ◊ الْمَقَامُ: نِيْشْتَهْجِي بُووْنِ،
 مَانَهْوَه ◊ شُوِيْنِي مَانَهْوَه ◊ الْمَقَامَةُ: بَهْمَانَا (الْمَقَامُ)
 دِي ◊ الْمَقْسُوْمُ: دَهْسْتَهْدُوو؛ ئَهْو دَارَهِي جُوْتِيَاْر
 لَهْكَاتِي جُوْتَكْرَدَنْ دَا دَهْسْتِي بِيُوَه دَهْكَرِي ◊
 الْقَوَاكَةُ: پَارْچَهْمِيَهْكَ لَهْمَاسَنْ يَان لَهْزَمَرْد كَه
 بِيْنَهِي قَاقُو مَهْمَنْجَهْلُو شْتِي وَاي پِي دَهْكَرِي ◊
 الْقَارِيْن: رُوْمَكِيْكَي سَالَانَهْمِيَه لَهْبِيْرِي رَهْمَكِي
 كُوْلَهْكَه، بَهْرَمَكِي زَهْرَدُو شَرِيْنُو تَام خُوْشُو
 بُوْنْخُوْشَه، بَهْكَوْرْدِي بِيِي دَهْكَوْتَرِي شَهْمَامَه يَان
 كَالَهْكَهْزَمَرْدَه ◊ قَوَةٌ بِصَاحِبِه: بَانْكَي هَاوَهْئَهْكَهِي
 كَرْد ◊ قَوَةٌ بِالصَيْدِ: هَهْرَاي لَهْنِيْچِرَهْكَه كَرْد
 بُوْنَهْوَهِي لَهْلَانَهْكَهِي خُوِي رَابِهْرِيْپَنِيْنُو هَرَسَهْتِي
 لِي بِيْنِي ◊ تَعَاوَه الرِّجْلَانِ: دُووَبِيَاوَمَكَه لِيْكَيَان

پَاخُوْرِي بَهْشِيُوْمِيَهْكَ گَهْتَهْنَهَا خُوْيَانِ دَهْمِيَاَنْزَانِي
 مَهْمَهْسْتِيَان لَهْو هَهْرَايَه چِيَه ◊ الْقَاهُ: شَانْصُو
 بَهْخَتُو حُوْرَمَهْتُو رِيْز ◊ زِيَانِي نَهْرَمُو نُوْل ◊
 دَهْكَوْتَرِي: (إِنَّ لِي عِيْشَ قَاهٍ) ◊ الْقَاهِي: بِيَاوِيْكَ
 نَهْزُوْكَ نَهْبِيُو بَهْزُرُوِيْت بِي. ◊ الْقَوَاهَةُ: مَاسْتِيْكَ
 كَهْمِيْكَ كُوْرَابِيْنُو هِيْشْتَا شَرِيْرِيْنِي شَرِيْرَهْتِيَهْكَهِي
 تِيْدَا مَابِي ◊ الْقَرْمِي: جُوْرَه پُوْشَاكِيْكَي سَبِيْهَه.

قَوِي عَلَى الْأَمْرِ: تَوَانَاي بَهْسَمَر كَارْمَكَهْدَا شَكَا.

قَوِي تَوِي: زُوْرِي بَرَسِي بُوو.

قَوِي الْمَطْرُ: بَارَان نَهْبَارِي وَهْسْتَايَهْوَه.

قَوِي الْحَبْلُ وَالرَّتْرُ: حَهْبَلَهْكَه يَان زِيْبَهْكَه هَهْمَنْدِيْكَي

لَهْمَهْمَنْدِيْكَي ئَهْسْتُووَرْتَر بُوو ◊ قَرِيْت الدَّارِ قَرِي
 رَقْوَايَةُ: خَانُوْمَهْكَه خَالِي بُوو ◊ اَقْرَى الرَّجُلُ:
 بِيَاوَمَكَه هَهْزَار كَهْوْت ◊ چُووَه چُوْلَهْوَانِيُو
 لَهْوئِدَا نِيْشْتَهْجِي بُوو ◊ خُوَارْدِنِي نَهْمَاو تِيْشُوِي
 بَرَايَهْوَه ◊ بَرَسِي بُوو هِيْچِي لَانَهْبُوو بِيْخُوَا:
 اَقْرَت الدَّارِ: خَانُوْمَهْكَه خَالِي بُوو ◊ اَقْرَى فِي
 الشَّعْرِ: بَزُوِيْنِي رَهْمُوِي (زِيْرُوْبُوْرِي) رَهْمَاتِي
 لَهْشِيْعَرْدَا بَهْبِيْچَهْوَانَه بَهْكَارَهْيِنَا ◊ اَقْرَى الْحَبْلِ
 أَوْ الرَّتْرِ: هَهْمَنْدِيْكَي لَهْحَهْبَلَهْكَه يَان لَه زِيْبَهْكَه
 ئَهْسْتُووَرْتَر كَرْد لَهْوِي تَرِي ◊ قَاوَرِيْتُ فَلَانًا:
 لَهْمِيْزُو تَوَانَا دَا بَهْسَمَر فَلَانْكَهَسْ دَا زَالِ بُوووم:
 قَرِي الرَّجُلِ أَوْ الشَّيْئِ: لَهْمَشُوِيْنِي بِيْهِيْزِي هِيْزُو
 تَوَانَاي بَهْخَشِي بَهْبِيَاوَهْكَه يَان بَهْشْتَهْكَه:
 اِقْتَرِي: بُووبَه خَاوَمَنْ هِيْزُو تَوَانَا ◊ يَان هِيْزُو
 تَوَانَاي بَاش بُوو.

اِقْتَرِي عَلَى فُلَانِ: سَهْرَزَمَنْشْتِي فَلَانِي كَرْد ◊ اِقْتَرِي

الشَّيْئِ: شْتَهْكَهِي تَايِيْمَت كَرْد بَهْخُوِيَهْوَه:
 اِقْتَرِي شِيْنًا بَشِيْئِ: شْتَهْكَهِي گُوْرِي بَهْشْتِيْكَي تَر
 ◊ اِقْتَرِي الشَّرْكَاءَ الْمَتَاعَ بِيْنَهُمْ: هَاوَهْشَمَكْ
 كَالَاكَهْيَانِ خَهْسْتَه پَرُوْسَهِي جَارْدَانُو زِيَادَكْرَدِنُو

نمروا و المَقْرَى (بلد مَقْرَى): ولاتِيكَه بارانى لى نهباريوه.

قَاء ما أَكَلْ تَيْنَا: نهوى خوارديبوى هينايهوه و قَاءتِ الطَّمَنَة الدم: زمبرهكه خوينى هينايه دمر و قَاءتِ الأَرْضُ ما حَرَت: زهوى چى تيدا بوو خستيه سمر پشتى و دمرى خست و دهمگوترى: (قَاءتِ الأَرْضُ الكَمَاءة) زهوى قاجكى دمرداو خستيه سمر پشتى و ثوب يلقى الصَّبْغُ: هوماشيكه پمگى تيرمو چاك پمگهكهى ههلمزيوه و اَقَاءة: واى لى كرد برشيتيهوه و قِيَاءُ هر اَر النَّوَاءُ: نهو يان دمرمانهكه رشاندنيهوه و تَقِيَاءُ: بهمنقهست خوى رشاندوه و اِسْتَقَاءُ و اِسْتَقِيَاءُ: بهمانا (تَقِيَاءُ) دئ و القَيْسِيُّ: نهوى موعيده دمرى دمداته دمرهوه لهدمهوه و القَيْرُ: كهسيك زور برشيتيهوه و دمرمانيك كه دخوريتيهوه رشانهوه دروست دمكا و المَقْيَسِيُّ: دمرمانيكه دمبيته هوى رشانهوه و القِيَاءُ: زور رشانهوه بههوى نهخوشى و شتى و القِيَارُ و القِيَارَةُ: كهمان; ناميريكى مؤسيقايه شمش زبى لى بهستراوه و اَقْحَ الجُرْحُ قِيحاً: بهمانا (قَاح) دئ و اَقْحَ الرَّجْلُ: پياوهكه سوور بوو لهسمر نهوه كه هيچ نهدا بهسواكمر باش نهوى داواى بهخشينى لى كرا و قَيْحَ الجُرْحُ: بهمانا (قَاح) دئ و القَيْحُ: كيم و زوخاو و قاده قَيْدًا: زنجيرى كرد و پيوندلى لهقاج كرد و قَيْدُهُ: بهمانا (قاده) دئ و دهمگوترى: (قَيْدُهُ) بِالْإِحْسَانِ) بهچاكه كردن و پياومتى لهگه ل دا كردن كوتو زنجيرى كردمهوه و قَيْدُ التَّعَبِ فُلَانًا: ماندوبوون و شهكمتى: بووه لهمپهر له بهردم فلان دا. دهمگوترى: (ناقة مقيدة) حوشتريكى ماندو وشهكته ناتوانى هستن و قَيْدُ العلم

مهمزادهوه نرخهكهيان بهرز كردمهوه تاگه يانديپيانه نرخى بهرز نهمجار يهكيكيان هه لى گرت بو خوى و تَقَارَى فُلَان: فلانكهس به برسايهتتى شهوى بهروژ كردمهوه و تَقَارَى القَوْمُ الدَّلَرُ: خهلكهكه نيوى دولچهكهيان كوكردهوه و ناويان لى خواردهوه و تَقَارَى الشركاء المتاع بينهم: بهمانا (اقتوه) دئ و تَقَرَّى: بوو بهخاومن هيزو توانا و التَقَارَى: تووى لوكه، تووى گهنم و فول و شتى و ا كه بؤكشت و كال دهمچيندرى و التَقَارَى: برسى و شت و مرگر و القَارِيَّة: هيلكه و سالى بن باران و قات و قارى و القَوَاءُ: زهوى چولهوانى و دهمگوترى: (أرض قواء) زمويهكه كهسى تيدا نيه و (مَنْزِل قواء) مهنزل و خانويكى چول و بن نهنيسه و زمويهكه وشكو بن بارانه كهوتوته نيوان دووبارچه زهوى باران لى باريوهوه. و القَوَائِيَّةُ: زهوى سوتهمهرو و چول و القَوَاءُ: هيزو توانا و تاله حهبل و توانينى گيانلهبهز بو نهجامدانى كارى قورس و نهو شتهى دمبيته كاريجر له جولاندن و لادن يان ماتكردن و چهسپاندن و لهجولنهخستنى ههبارمهك واته همر هيزنك حالتهتى ههباره بگورئ له جم و جولنهوه بيومستين يان له حالتهتى و مستانهوه بيجولتيني و (رَجُل شديد القُرَى) پياونكى جهسته دامهزراو و تيكسمر او و خاومن هيزو توانايه و اللوات المسلحة: فهيلهق و هيزه سهريازپيهگانى دهولتهن لهناو دمرياو وشكانى و حهوا و القَوِيُّ: ناويكه لهناوه جوانهكانى بهرومردگار و پيتهكانى هيجا جگه له جورمكاني لين و خاومن هيزو توانا و القَوِيُّ: جوجك كه يهكهمجار سهر له هيلكه دمردينى و القِيُّ: زهوى دهشتى كاكى بهكاكى هيچ تيدا

قاسِ الشَّيْءِ بغيره وعلى غيره قِيساً وقِياساً: شته‌کەى لەسەر ئەندازەى ئەو بئەندازەى ئەو مەزمنده کرد.

قاس الطيب الشَّجَّةَ قِيساً: پزیشك قولى بربینه‌کەى مەزمنده کرد ◊ **قاسِ الشَّيْءِ قِياساً** و **مقايلاً**: شته‌کەى مەزمنده کرد ◊ **قاسِ الشَّيْءِ** بكذا: شته‌کەى بئەو شته مەزمنده کرد ◊ **قاسِ فلاناً الى كذا**: پيش فلانكەس كهوت بؤ ئەو شوپنه.

قِيسَ الشَّيْءِ بغيره: شته‌کەى بەشتىكى تر مەزمنده کرد ◊ **إقتاسِ الشَّيْءِ** بغيره و عليه: شته‌کەى بئەندازەى ئەو پان لەسەر ئەندازەى ئەو مەزمنده کرد.

قاسِ بآيه: رێبازى باوكى گرتەبەر ◊ **إقتاس**: بؤ موتاوعەى (قاس) دئ ◊ **تقاسِ القوم**: خەلكەكە داخوازیبەكانیان خستنه رو ◊ **القاس**: ئەندازە ◊ **دمگوترئ**: (بئهما قاس رمح) ◊ **القياس**: پێك گرتن ◊ گەپاندنەهوى شت بؤ هاوشیوهى خۆى ◊ لەزاراوهى شەرع دا هینانى حوكمى ئەصلتیک كه عیلمەت و بايسى خۆى هەبئ، سەپاندنى ئەو حوكمە بؤ شتىكى تر كه فەرعه لەبەر هەبوونى هاوبەشى نئوان ئەصل و فەرعه‌كە لەعیلمەت و بايس دا و مكوو حوكمدان بەیاساغى بیرهو شتى وا بەیاسای قیاسکردنى بؤسەر خەمر لەم روهوه بیرمكەش و مكوو خەمر سەرخۆش كەرە ◊ **القيس**: تەنگانە : هەروا وشەى (قيس) ناوه بؤ هۆزىكى عەرمبى موزمرى ◊ (أم القيس) دالاش، هەلۆ ◊ **القياس** كەسێك پيشەى ئەوه بئ زهوى شتى و بپيوى، رويپۆ ◊ **المقياس**: ئەندازە، ناميرى پيوانەه و مەزمنده کردن.

بالکتاب: زانیاریبەکەى چەسپاندو زەبتي کرد ◊ **قيد الخط**: خەمت و نووسینەکەى خالدار کرد، خالی خستنه سەر پیتەکان ◊ **قيد الشئى في** دفتە: شته‌کەى لە دفتەرەکەیدا تۆمار کرد ◊ **تقييد**: بؤ موتاوعەى (قيد) هاتووە ◊ **القاد**: ئەندازە ◊ **دمگوترئ**: (بئهما قاد رُمح) نئوانیان ئەندازەى رەمبیکە ◊ **القياد**: حەبلى هەوسار، ريشمە ◊ **القيد**: حەبلىکە پان شتىكى لەو جۆرە دەرگرتە پيؤمەند بؤ قاجى و لاخ و شتى وا بؤنەهوى نەمتوانى زۆر بچولئ ◊ **دمشگوترئ**: (فرس قيد الأرابد) نەسپیکە خۆشروپيه پيؤمەندى حەيوانە وه حەشيانە هەيچ جانەومرئىكى كئوى لەبەرى دەرناچئ ◊ ئەندازە ◊ **دمگوترئ**: (بئهما قيد رمح) نئوانیان ئەندازەى رەمبیکە ◊ **قيرود الأسنان**: پوك ◊ **القيد**: ئەندازە ◊ **دمگوترئ**: (بئهما قيد رمح) ◊ **المقيد**: بارىكايى قاج، زوور قاپەرەمقە، شوپنى تئیکردنى خرخال و پاوانە ◊ شوپنى ئى بەستنى پيؤمەندى قاجى و لاخ كەدمەكەويتە زوور سەمبیهوه ◊ **شيعريك** لە چوار چئوهى كئشى عوروزى دا هۆنرابيئەتەهوه لايمەنى وەزن و سەراواى تيدا بەرچاوگيرابئ ◊ هەروا ناوه بؤ **شيعريك** بيتى رەمبیه‌کەى ساکن بئ و حەرفى مەد نەبئ و مكوو **شيعرەمکەى** رۇبە كە دەلئ: (وقام الأعماق خاوى المخرق) ◊ **قير السفينة** و غيرها: كەشتيبەكە پان شتى تری بەقير سواخ دا ◊ **القار**: قير ◊ **زفت** ◊ **القير**: بەمانا (القار) دئ ◊ **القيروان**: زۆر بەى كەتیبەى سوپا ◊ كاروان ◊ **كۆمەتیک** نەسب ◊ **شاریکە** لەولاتى مەغريب لە كيشومرى ئەفريقا ◊ **القيار**: خاومن قير ◊ **قير** فرۆش ◊ **قيرجى**.

قاصت السن قيصاً: ددانه که کمرت بوو لهقی، لهبن
را جولاً.

قاص البطن: ورگه که جولاً ۵ انقاصت السن:
ددانه که شکا ۵ انقاص البناء والبشر والرمل:
باله خانه که، بیرمه که تباره لمبه که روخا ۵
القصر: نازناوی پاشاکانی رومو روسیابه.

قاص الشئ قيصاً: شته که شق بوو.

قاص الجدار: دیوارمه که روخا ۵ قاصت السن:
ددانه که لهقی، جولاً.

قاص الفرج البيضة: جوچکه که هیلکه که ی شکاندو
سه ری نی دهرهینا.

قاص فلاناً بالشیئ: له جیاتی شته که همرمیوی بو
کرموه ۵ قاص فلاناً قیاضاً ومقايضة: له گهل
فلانکس دا کالای به کالای گورپیه وه ۵ قيص الله
له کذا: په رومردگار نهو شته ی بو ناماده کرد ۵
قيص الله فلاناً لفلان: خودا فلانکسی بو
فلانکس ره خساند ۵ انقاص الشئ: شته که ی
له بیخ دهرهینا ۵ انقاص الجدار أو الكتيب:
دیوارمه که یان تباره لمبه که روخا، یان درزی
برد، شقی برد ۵ انقاصت الرکبة أو السن:
بیرمه که داروخا ۵ ددانه که داخورا ۵ انقاصت
البيضة: هیلکه که درزی بر دو نه شکا، تیک
نه هبا ۵ القيص: تویکل سمره وهی هیلکه (تویکله
وشکه که) ۵ بهرامیرو په کسان ۵ دمگوتری: (هذا
قيص لهذا) نه مه هاوشان و په کسانه بو نهو شته ۵
(هما قیضان) نهو دووانه چونیه کن ۵ القيصنة:
پارچه نیسقانی بچوک ۵ القيص: په کیلک لهو
دوو که سهی کالای بهیه که دمگورنه وه ۵ بهردیکی
بچوکی خره گهرم دمکری و حوشترو مپرو بزنی
پن داخ دمکرین بهمه بهستی چاره سمرکردنی
نه خوشی.

قاص یرمناً قیظاً: رورگارمان زور گهرم بوو

قاص القمر بالکان: خه لکه که لهو شوینه له رورزانی
گهرم دا نیشته جی بوون ۵ قايظهُ مقايضة
رقيظاً: له گه لیا نیشته جی بوو ۵ قیظ موضع
کذا: له فلان شوین نیشته جی بوون ۵ قیظ فلاناً
الطعام أو الثوب: خواردمه منیه که یان
پوشاکه که بؤکاتی گهرما کیفایه تی بوو ۵ انقاص
بموضع کذا: لهو شوینه دا نیشته جی بوو ۵
القیظ: جهنگه ی گهرمای هاوین ۵ القیظي:
به رومووی هاوین ۵ المقيظ والمقيظ:
هاوینه هوار ۵ قالت الدجاجة قیظاً: مریشکه که
گارمگاری کرد ۵ القیق: نه حمه ق و گیل و
سهرکه ش ۵ القیقاء: زموی توندو ره ق و پته و.
القیقة: تویکلکی تنه که له زپر تویکل سمره وهی
هیلکه یه.

قال قیلاً: له کاتی نیومرودا نوست، گورگه خه وی
کرد.

پیویسته له بو شیخی به بیانان گورگه خه وه

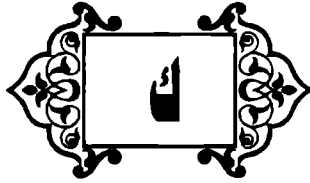
تابلین: شیخ عابیده و نانوین به شه و

خواردنه وهی شیره له کاتی نیومرودا.

قال فلاناً البینع: مامه لهی فلانکسی
هه لومشاندموه ۵ اقال البیع أو العهد: مامه له که
یان په مانه که ی هه لومشاندموه ۵ اقال الله
عثرته: خودا له تاوانه کانی خوش بوو ۵ اقال
فلاناً من عمله: فلانکسی له سمر کارمه که لای برد
پوسته که ی نی و مرگرتوه ۵ اقال الشئ:
شته که ی وانی کرد تانیومرور دریزه بکیشن
له حدیس دا هاتووه: (کان لا یقیل المال) واته:
مال و سامانیک که له بهیانی دا دستنی دمکوت
نهیده هیشت بگاته نیومرور هه مووی دمه خشی
۵ قايظهُ: کالای له گهل گورپیه وه ۵ قیلهُ: له کاتی

نیومرؤدا ناوی دایه بیخواتهوه ◊ اِقتال فلان: فلانکس لهکاتی نیومرؤدا ناوی خواردموه ◊ اِقتال سیناً بشین: شتهکهی بهشتیکی تر گؤریهوه ◊ تهايل البیمان: کپیارو فرؤشیارمه مامهلهکهیان هه لومشاندموه ◊ تَقِيل: لهکاتی نیومرؤدا نوست ◊ شلمهمنی له نیومرؤدا خواردموه ◊ تَقِيل الماء في المنخفض: ناومکه له نزمایی دا کؤبؤوه ◊ تَقِيل الناقة: لهکاتی نیومرؤدا حوشرمهکهی دؤشی ◊ تَقِيل اباہ: لهباوکی چوو له شیوه و کردموه ◊ تَقِيل من كان قبله من الملوك: ومککو باشاکانی پیش خوی و ابو له هه نس و کهوت و رفهتاردا ◊ اِستقال: داوای پؤست نی و مرگرتنه وهی کرد، داوای نه وه؛ کرد له پؤسته کهی دهری بکه ◊ اِستقاله عثرته: داوای کرد له تاوانهکانی خوش بن ◊ اِستقاله البيع: داوای کرد مامهلهکه هه لوه شینیتنه وه ◊ القائلة: نیومرؤ ◊ نوستنی دهمی نیومرؤ، گورگه خه ◊ القيلولة: نوستنی کاتی نیومرؤ، گورگه خه ◊ یان راکشان و پالدا نه مو پشوی نیومرؤ به بن خه نی کهوتن ◊ المقال: ههیلوله و گورگه خه ◊ المقيال: (درحة مقيال) درهختی گهوره که له ژیریا جینگای زورکس بیتنه وه بؤ نووستن و پشودانی دهمی نیومرؤ و گورگه خه ◊ المقيال: به مانا (المقال) دی دهمگوتری: (طعنة في مقيل حقدته) زهبریکه له

سنگی دراوه سنگی هه لدرپوه ◊ قَيْم الشئین تلییمأ: نرخ شتهکهی مهزمده کرد. قَان قَيْناً: بووبه ناسنگه، پیشهی ناسنگه ری ره جاو کرد. قَان الحديدة: ناسنه کهی کرده نامیری ومکو و پاچو تمشوئ و پیمه ره و شتی وا. قَان الشئین: شتهکهی لیکداو کوی کردموه ◊ قانت المرأة المرأا: نافرمته نارایشته کهر مه که نافرمته کهی پازاندموه ◊ قَيْنه: جوانی کرد پازانندیه وه ◊ دهمگوتری: قَيْنت الماشطة العروس: نارایشته کهر مه بووکه کهی پازاندموه ◊ اِقتان: جوان بوو، خوی نارایش دا ◊ تَقِيْن: خوی نارایش دا خوی جوان کرد ◊ القَيْن: ناسنگه به تاییمتی ◊ داوایی کراود به ناو بؤهه موو پیشه سازیک ◊ هه روا ناوه بؤ کؤیله ◊ القينان: زندی دمست و حاجی و لآخ و حوشر باریکایی ژوور سم؛ نه و شوینهی پیوفندو شتی وای تیدمکری ◊ القينة: نه مه تمو جاریه جا و مستایی بزانی یان نا ◊ به لام به زوری به جهتیوه کؤیله و جاریه که دهمگوتری گؤرانی بزانی و گؤرانی بلی ◊ نافرمتی نارایشدهر ◊ المقينة: نافرمتی نارایشکار پازینه ره وه، نه و نافرمتهی پیشهی پازاندموهی نـ نافرمتی تـ

الکاف: بیتی بیست و دووه له پیتهکانی هیجا ◊
الکاکاو: درهختیکه له پییری (البرازیة) ◊
 له بهره‌مه‌کی شرابی کاکاو دروست دمکری هه‌روا
 حه‌لواشی لّ دروست دمکری.

کَبَبَ کَبَبَ: دهرونی توشی خه‌مۆکی و خه‌مۆکی
 بوو ◊ **اگاب فلانا:** فلانکەسی خه‌مه‌تبارو
 خه‌مۆک کرد ◊ **اگتاب وجه‌ الارض:** روبه‌ری
 زه‌وی گۆراو ره‌ش داگیرسا ◊ **الکاباء:** خه‌مو
 خه‌مه‌تی زۆر ◊ **تکاذه‌ الامر:** کارمه‌کی له‌سه‌ر
 هورسو گران بوو ◊ **اگواذ‌ الشیخ:** پیرمه‌یردمکه
 به‌هۆی پیرییه‌وه‌ تووشی له‌رزه‌ له‌رزو شه‌پله
 بووه ◊ **الکاداء:** زه‌حه‌مه‌ت و ناخۆشی و نه‌رکی
 گران ◊ **الکوداء:** هه‌ناسه‌ هه‌لکیشانی قول ◊
الکؤوذ: (عقه‌ کؤوذ) له‌مه‌پری هورسو گران ◊
الکاسن: پیانه‌ شه‌راب؛ که‌شه‌رابی تیدا بی ◊
کاکا: ترساو پاشه‌کشی کرد ◊ **تاکا:** به‌مانا
 (کاکا) دئ ◊ **تاکا القوم:** خه‌لکه‌که
 کۆبوونه‌وه‌و گه‌له‌کۆمه‌کیان کرد ◊ **تاکا‌ الرجل**
 فی کلامه‌: پیاومه‌که‌ له‌ فه‌سکردن دا زمانی گرا ◊
تاکا: ترسی زه‌نده‌مه‌قبر ◊ **بازدان و راکردنی دز**
 ◊ **کان:** حه‌رفی موشه‌به‌ به‌فیعله‌ ده‌جیته‌ سه‌ر
 دوو نیسه‌ به‌که‌میان مه‌نصوب ده‌کاو ده‌یکاته
 نیسه‌ی خۆی دووه‌میان مه‌رفوع ده‌کاو ده‌یکاته
 خه‌به‌ری خۆی ◊ **کاین:** نیسه‌میکه‌ پیکه‌اتوو
 له‌پیتی (کاف) و (ای) مانای زماره‌ی زۆر
 ده‌مه‌ینه‌ی ◊ **کبه‌ لوجه‌، وعلی وجهه‌:** ره‌به‌و
 رو خستی.

کَبَّ فلانا: فلانکەسی خست، به‌زوی دا ◊ **اگبُ**
علی الشئین: روی کرده‌ شته‌که‌و پئییه‌وه
 مه‌شغول بوو ◊ **اگبُ للشئین:** به‌سه‌ر شته‌که‌دا
 چۆمایه‌وه ◊ **اگبُ فلان:** فلانکەس به‌زه‌وی دا
 درا ◊ **اگبُ علی وجهه‌:** ره‌به‌وړو خرایه‌ سه‌ر
 زه‌وی ◊ **اگبُ الرجل:** پیاومه‌که‌ چاوی له‌زه‌وی
 بری ◊ **کَبَبَ الغزل:** ره‌سه‌که‌ی کرده‌ گلۆنه
 ◊ **کَبَبَ الکباب:** که‌بابی دروست کرد ◊ **اگبُ**
علی الشئین: روی کرده‌ شته‌که‌ ◊ **اگبُ**
لوجه‌: که‌وته‌ سه‌رده‌م ◊ **تکاب القوم علی**
الشئین: خه‌لکه‌که‌ له‌ده‌وری کۆبوونه‌وه
الرمل: له‌به‌که‌ ته‌ر بوو دواپی ته‌باری به‌ست ◊
تکبب فلان: فلانکەس خۆی له‌ پۆشاکه‌کانیه‌وه
 پینجا ◊ **الکباب:** گوشتی هه‌نجندراو و برزاو
 له‌سه‌ر پشکۆناگر ◊ **الکبابه‌:** به‌ری جوړه
 دره‌ختیکه‌ له‌ پییری فولضولی ◊ **یان که‌بابه‌ی**
چینی ◊ **الکبه‌:** کۆمه‌لێک مروّف یان هه‌ر
 کۆمه‌ل و جه‌لمه‌ه‌ شتی تر ◊ **الکبه‌:** به‌مانا
 (الکبه‌) دئ ◊ **هورسای** ◊ **الکبه‌ من الغزل:** گلۆنه
 ره‌سی هه‌لگراو و خه‌ر هه‌لگراو و مه‌کوو توپ ◊
الکبینه‌: گوشتی هه‌نجندراو تیکه‌لگراو به‌ ورده
 برنج یان ساومر و کردنی به‌ کوبیه‌و کولاندنی
 ◊ **الکباب:** که‌سێک زۆر به‌روانیته‌ زه‌وی

کَبَّت فلان فلانا: فلانکەس فلانکەسی زه‌لیل و
 ره‌سوا کرد.

کَبَّت الله العذو: خودا دوژمنی به‌نانومییدی
 گه‌یرایه‌وه ◊ **اگتبت:** دلی په‌ر بوو له‌غه‌م و

خفمت ۵ كَبُثَتِ الحَرَارَةُ اللّٰحْمَ: گهرمی
رهنگی گوشته‌کمی گۆزی.

كَبِثَ اللّٰحْمُ كَبْثًا: گوشته‌کمی گۆراو بۆگهن بوو ۵
كَبِثَ السُّفِينَةُ: کهشتیه‌کمی خوارکرده‌وه
بۆلای زموی بۆنه‌وهی باره‌کمی ئی داگرئ ۵
الكَبَاثُ: بئگه‌یشتوو له میوهی دره‌ختی نیراک
۵ الكبيث: گوشتی گۆراو و بۆگهن کردوو.

كَبِجَ الدَّابَّةُ كَبْحًا: ریشمه‌ی و لاخه‌کمی کیشایه‌وه
بۆلای خوی

كَبِجَ السَّيَّارَةُ ونحوها: سه‌پاره‌کمی راوستان
ستاپی گرت.

كَبِجَ فلانًا عن حاجته: فلانکەسی له پئداووستی
خوی گه‌راندوه.

كَبِجَ الحَانِطُ السُّهْمَ: دیواره‌کمی تیرمه‌کمی گئراپه‌وه
۵ الكِبَاخَةُ: نامئیریکه‌ نۆتۆمبیل
شه‌مه‌نده‌فه‌ری پئ دموستئندرئ ۵ كَبِدُهُ:
جهرگی هه‌نگاوت

كَبِدَ الجُرْدُ القَوْمَ: سه‌رما له‌سه‌ر خه‌لکه‌کمی زۆر
زه‌حه‌متو ناخۆش بوو ته‌نگی پئ هه‌لچنئین.

كَبِدَ فلانًا: قه‌صدی فلانکەسی کرد
كَبِدَ: جهرگی ئیثا ۵ نه‌و جهرگ زاماره.

كَبِدَ الرَّجُلُ كَبِدًا: پیاومه‌کمی نازاری جهرگی ئی
به‌یدا بوو.

كَبِدَ الشَّيْئِ: شته‌کمی ناوه‌راستی نه‌ستووور بوو.

كَبِدَ فلانًا: فلانکەس ناوه‌دی نه‌ستووور بوو ۵ كَابِدَ
الامرَ: زه‌حه‌متو تالای شته‌کمی چه‌شت ۵
تَكَبَّدَ: پته‌و بوو مه‌یی خه‌ست بۆوه ۵ تَكَبَّدَ
الامرَ: قه‌صدی کاره‌کمی کرد ۵ تَكَبَّدت
الشمسُ السماءَ: خۆر گه‌یشته‌ ناوه‌راستی
ناسمان ۵ الكِبَادُ: نه‌خۆشیه‌کمی توشی جهرگ

دمبئ ۵ الكِبَادُ: نارنج ۵ الكِبْوَةُ: پانتۆیه‌کمی
کلاودار کلاویکی له‌گه‌ن دایه‌ سه‌ر دادمه‌پۆشن ۵
الكَبْدُ: زه‌حه‌متو ناره‌حه‌تی ۵ الكَبْدُ: جهرگ ۵
ناوه‌راستی شت ۵ زۆرینه‌ی شت.

كَبِدَ القوس: ناوه‌راستی که‌وان.

كَبِدَ الارض: نه‌وه‌ی له‌زه‌وی دا هه‌می له‌ زه‌پو زیو
و مه‌عدنه‌ به‌نرخه‌کان ۵ الكَبْدُ: به‌مانا
(الكَبْدُ) دئ ۵ الكَبْدَاءُ: ناوه‌راستی ناسمان ۵
ده‌ستار که‌ به‌ده‌ست شتی پئ ده‌هاردرئ ۵
الكَبِيدَاءُ: ناوه‌راستی ناسمان ۵ كَبِيرَهُ في السن
كبرًا: به‌سال و رۆژگار ته‌مه‌نی له‌و زۆرت‌ر بوو.

كَبِرَ الرَّجُلُ او الحيوان: پیاومه‌کمی یان چه‌یوانه‌کمی
که‌وته‌ سه‌اله‌وه‌وه‌ پیر بوو ۵ اكْبَرَتِ المرأةُ:
نافرته‌کمی مندالی گه‌وره‌ی بوو ۵ اكْبَرُ الشَّيْئِ:
شته‌کمی به‌گه‌وره‌ زانی

كَابَرَ فلان فلانًا: فلانکەس رقه‌به‌ری فلانکەسی
کرد ۵ كَابَرَ فلانًا على حقهِ: ئینکاری له‌گه‌ن
فلان کرد له‌سه‌ر حه‌قی خوی ۵ كَابَرَ في الخبر
او الحق: دهرباره‌ی هه‌واله‌که‌، یان مافه‌کمی
به‌ربه‌ره‌مانی کرد ۵ كُوِبِرَ على مالهِ: مال و
سامانی به‌زۆر ئی زه‌وت کرا ۵ كَبِرَ الشَّيْئِ:
شته‌کمی گه‌وره‌ کرد ۵ كَبِرَ فلانًا تكبيرًا:
فلانکەس وتی: (الله أكبر) ۵ تَكَابَرَ فلانًا:
فلانکەس خوی به‌پیاویکی گه‌وره‌ زانی

تَكَبَّرَ: خوی به‌زل زانی و ملکه‌چی حه‌ق و راستی
نه‌بوو ۵ اسْتَكْبَرَ: سه‌رپه‌چی کرد له‌ وه‌رگرتنی
حه‌ق و ملی نه‌دا بۆحه‌ق و عه‌دالمه‌ت ۵ اسْتَكْبَرَ
الشَّيْئِ: شته‌کمی به‌گه‌وره‌ زانی ۵ الاكبر:
ده‌گوت‌رئ: (فلان أكبر قومه) فلانکەس نزیک‌ترین
که‌سی نه‌ته‌وه‌مه‌یه‌تی به‌ باپه‌ریان ۵ الكابِر:
گه‌وره‌ ۵ ریش سه‌پو پیاو مافۆل ۵ باپه‌رد

گهوره ◊ الكَبَّارُ: زۆر گهورهو لهرادمه دمر ◊
 الكَبْرُ: لوتبه رزی و خۆبه زلانی ◊ الكَبْرُ:
 شكۆمهندی و پزۆو شهرهف ◊ الكَبْرُ: تهپلی یهك
 رپو ◊ روهكیكه له پیری (الكبریة) بهو تهمنی
 درینزه، خۆرسك دهرۆو و دشرویندری ◊
 الكَبْرَةُ: تاوانی گهوره ◊ كوره گهورهی باوان ◊
 الكَبْرَةُ: تهمن درپۆو بهسالاجوو ◊ الكَبْرِيَاءُ:
 شكۆمهندی و گهورهو خاومن دسهلاتو
 بالادست بهسهر ههموو شتیک دا ◊ الكَبِيرُ:
 ناویكه لهناوه جوانهکانی خودا ◊ الكَبِيرَةُ:
 تاوانی گهوره ◊ کاری حهرامو نههی لێ کراو ◊
 الْمُكَبَّرُ: ناویكه لهناوه جوانهکانی خودا ◊
 گهورهو خاومن دسهلات

كَبْرَتُهُ: بهکیریت چارهسهری کرد ◊ الكَبْرِيَت:
 عونصوریکی نافلزیه، زوو گردهگری ◊
 الْمُكَبَّرَتُ: شلهمنی که مادهی کیریتی تیدایی.

كَبَسَ البَنَرُ ونحوها كَبَسًا: بیرهکی نۆژهن
 کردهوه بهگل و هور.

كَبَسَ الشَّيْئُ: شتهکهی کهبس کرد

كَبَسَ عَلَى فلان: هیرشی کرده سهر فلانکهس.

كَبَسَ رَأْسَهُ فِي ثوبِهِ كَبَسًا: سهری خسته ناو
 پۆشاکهکهی و سهری خۆی شاردهوه.

كَبَسَ فلان كَبَسًا: فلانکهس تۆقهسهری بهپیش
 دا هاتوووه ناوجهوانی قول بۆتهوه ◊ (قدم
 كَبَسَاءً): قاچیکی گۆشتنی نهستوری خپ ◊
 كَبَسَ الجَسَدُ: جهستهی نهرم کرد بهشیلان ◊
 تَكَبَسَ الرجلُ: بپاوهکه سهری خسته ناو
 گیرفانی کراسهکهبهوه ◊ تَكَبَسَ عَلَى الشَّيْئِ:
 خۆی فریدایه ناو شتهکهوه ◊ الكابوس:
 مۆتهکه ◊ زهختیکه دهکوهیته سهر سنگی
 نوستوو ناتوانی جوتهبکا ◊ الكِبَاسَةُ:

لقهخورمای تهواو بهلقو پزۆو هیشوه خورماوه
 ◊ الكَبَّاسُ: نامیری کهبس کردن ◊ الكَبَسُ:
 تهلیکی مهعدهنیبه قابیلی توانهومیه دهخریته
 سهر رنپهروی کارمبا که تهزوی کارمبا زیاد
 لهنهندازی خۆی بوو دمتویتهوه ◊ الكَبَسُ:
 نهو گلهیه بیری پی سواخ دهری ◊ الكَبِيسُ:
 جۆرتیکه له خورما کهبس دهری له پۆشه
 خورماو شتی وادا ◊ الكَبِيسَةُ (السنة الكيبة)
 له تهقویمی زایینی دا نهومیه که رۆژنیک
 لهمانگی هیرابههر زیاد بکری لهههرچار
 سانهکه دا مانگی ناوبراو دهپیته بیست و نۆ
 رۆژ، لهسێ سالی تردا مانگهکه بیست و ههشت
 رۆژی بهمهش گهرتو کهمو کوری چوار
 سانهکه پیر دهکهنهوه ◊ العَبَسُ: بهمانا
 (الكَبَسُ) دئ ◊ العَبَسُ: کهسیکه بههۆی
 شیلانهوه بهدهست جهسته نهرم دهکا ◊
 الكَبَسُولَةُ: تهرقهی گولهتۆپو شتی وا.

كَبَسَ الشَّيْئُ كَبَسًا: بهههموو دهستی پیری دایه
 شتهکه

كَبَسَ الرِّزْقَ: سهمادی کرده دهوروبههری بنکی
 رپوهك و درهختهکان ◊ الكَبَاشُ: خاومنی
 کیباش؛ قۆجهفانی هاویژ ◊ الكَبَشُ: بهران ◊
 بهردی گهوره دهخریته پهنا دیوار بۆنهوهی
 دیوارهکه بیاریزی ◊ الكَبَشَةُ: کهوگیر یان
 نهسکۆی که خواردنی پی لهمنجهل و شتی
 وادهرهیندری ◊ الكَبْعُ: حوشری دمربا، جۆره
 ماسیهکه گهورهیه ◊ كَبَبَ فلانًا: فلانکهسی
 هیناو بردو خستی ◊ كَبَبَ الشَّيْئُ: شتهکهی
 بهسهریهك دا داو ههلهو گیري کرد ◊ كَبَبَ
 المواشي: نازهله پهراگهنهکانی گرد کردنهوه
 ◊ تَكَبَبَ القومُ: خهلکهکه گرد بوونهوه ◊
 الكَبَبُ: کۆمهتیک مروقی یهگرتوو تهبا

لهناو خوځيان دا ◊ الكَبْكَبَةُ: بهمانا (الكَبْكَبُ) دى.

كَبَلُ الاسير: دپلهكەى پيؤوند كرد.

كَبَلُ الرجل: پياوهمكەى خسته بهنديخانهوه.

كَبَلُ غريمه الدين: فهرزی سهر فهرزدارمكەى

دواخت

كَبَلُ يمينه على كذا: دمستی بهسهر شتهكهدا

گرت بؤنهوهى لهكيسی نهچى ◊ كَابِلُ الدين:

فهرزمكەى دواخت ◊ كَابِلُ الغريم: خاوون

فهرزمكەى بهتەماگردو جىبهجىي نهكرد ◊

كَابِلُ فِي شراء السدان: كرپنى خانومكەى

دواخت بؤنهوهى يهكيكى تر بيكرىو نهمجار

بمياساى شوفعه خوى هەنى بگريتهوه ◊ كَبَلُ

الاسير: دپلهكەى كهلهبچه كرد ◊ كهلهبچهى

توند خسته دستيهوهوه پهلبهستی كرد ◊ كَبَلُ

الرجل: پياوهمكەى لهبهنديخانهدا يا لهشوينى

تردا ههبس كرد ◊ الكابول: لهبواری

نهاندازيارى دا بريتيه لهو كۆلهكه

جههقيندراوهى لهلايهكى روبرمكهدايه ◊

الكَبَلُ: كهلهبچه لهههر ماديهك دروستكرابى.

كَبَنُ فلان: فلانكەس ددانى پيشهوهى بهناومدا

جوون. ◊ كَبَنُ عن الشيء: لهشتهكهدا لای دا.

كَبَنُ الشئین كَبْنَا: شتهكەى له پيرهوى خوى لادا

كَبَنُ هديته عن جيرانه ومعارفه: ديارى و

بهخشهكانى لهجيران و ناسياومكانى گرتهوه و

ناردى بؤ كهسانى دى.

كَبَنُ الثوب: قوماشهكەى نوشتاندهوه نهمجار

دورى ◊ الكَبِيئَةُ: ژورنكى بچكۆلهيه لهناو

كهشتى دا.

كَبَا الحيوانُ كَبُوا وكَبُوا: چهيوانهكه سهرمى

داو بهدهمدا كهوت.

كَبَا الرجلُ كَبُوا وكَبُوا: پياوهمكە ههلهنگوت و

بهدهمدا كهوت.

كَبَا الرُّنْدُ: چهرخهكه ناگرى نهكردموه.

كَبَا النارُ: ناگرهكەى خاموش كرد

كَبَا السهمُ: تيرمكه نيشانهكەى نهپيكا.

كَبَا وجهه او لونه: روخسارى گؤرا

كَبَا لون الصبح او الشمس: رهنكى بهياني يان

هى خۆر تاريك بوو.

كَبَا النبتُ: رومكهكه وشك بوو.

كَبَا الغبارُ: تۆز بهرهابوو بهرز بؤوه ◊ اكبى

الرجلُ: پياوهمكە چهرخهكەى ناگرى نههينايه

دەر ◊ اكبى وَجْهَهُ: روخسارى گؤزى ◊ اكبى

الحرُ النبتُ: گهرما رومكهكەى سيس كرد ◊

كَبَى النارُ: خۆلى بهسمر ناگرهكەدا كرد ◊ كَبَى

الثوبُ: قوماشهكەى بوخار كرد ◊ اِكْتَبَى على

المِجْمَرَةِ: خوى بهسمر فولكه ناگردانهكهدا دا ◊

تَكَبَّى على المِجْمَرَةِ: خوى بهسمر فولكه

ناگردانهكهدا دا ◊ الكابى: گلى روخهك و بن

پيز ◊ خهلوژ كه ناگرهكەى كوزابيتهوه ◊

الكِبَا: كهفى كۆبؤوهى دمورى ناو ◊ الكِبَاءُ:

دارى عودو بخورد ◊ الكَبْوَةُ: كهوتن بهسمر دم

دا ◊ الكُبَةُ: فولكه ناگردان كه بخورى تيدا

بسوتيندرى ◊ الكَتَاةُ: تۆوى جيرجيري كيوى.

كَتَبَ الكتابُ: كتتيبهكەى نووسيهوه.

كَتَبَ السماءُ ونحوه: كونده ناوهكەى بهدو سهرمه

دورى.

كَتَبَ القِرْيَةُ: بهبهن مهشكهكه يان بهبهن

كوندهكه دهمى كوندهكەى بهست.

كَتَبَ اللهُ الشُّعْبَانَ: خودا شتهكهی فهرزو واجب کرد ◊
اَكْتَبَهُ: فیری نووسینی کرد ◊ **اَكْتَبَ فُلَانًا**
القَصِيْدَةَ ونحوها: جامه شيعرکهی بهسمر
 فلاندا خویندموه ◊ **كاتب صديقه:** نامه ی بؤ
 هاوهلهکهی نووسی.
كَتَبَ فُلَانًا: فلانکهی فیری نووسین کرد ◊ **كَتَبَ**
الکتاب: کهتیبهکانی لیک جیاگردنوه ◊
اِكْتَبَ الرجلُ: بیاومه ناوی خووی لهدیوانی
 سولتان دا نووسی له ریزی نهوانهی خوځبهخشن
 یان دیاری پاشایان بئ دمدری ◊ **اِكْتَبَ الكتاب**
لنفسه: کهتیبهکهی بؤخوی نووسیموه ◊ **تکاتب**
الصديقان: دوو هاوهل و برادرمکه نامهیان بؤ
 یهکتر نووسی ◊ **تکتبوا:** خهلهککه گردبوونهوه
 ◊ **اِسْتَكْتَبَهُ:** بؤی خویندموه و نووسیموه،
 بهسمریا خویندموه و نهویش نووسیموه ◊
 کردی بهنووسر ◊ **الکاتبُ:** کهسیک پیشهی
 بلاوکردنوهوه و نووسین دمکاته نیسی سهرهکی
 خووی ◊ **الکتابُ:** کهتیب، نامه ◊ **قورئان**
تهورات ◊ **نینجیل** ◊ **الکتابُ:** پیشهی نووسین ◊
الکتابُ: حال و ومزعی تابهتی ◊ نووسینی
 فهرزو فؤله و نووسینهوهی کهتیب ◊ **الکتابُ:**
 حوجرمی ههقی ◊ **الکتیبه:** بهشیکه له سوپاو
 لهچهند دسته و سربه و لق و فهوجیک بیک دئ
 ◊ **المکاتبُ (في الصحافة):** بهیامنیری رؤژنامه
 لهدمرموی ولات ◊ **المکتبُ:** شوینی نووسین ◊
 شوینی فیربونی خویندن و خویندنهوهی
 سهرمتایی مندان ◊ میزو تهختهیهک کهلهسمری
 دابنیشی بؤ شت نووسین ◊ **المکتبه:** کهتیبخانه و
 پهراوخانه بؤ فرؤشتنی کهتیب و پیداووستی
 نووسین ◊ **المکتوبه:** بئینج فهرزه نوئز
 لهسه و رؤژدا.

كَتَبَ القِنْزُ كُتًا وکتبتاً: مهنجهلهککه لهسهرمتای
 کول هاتنی دا گیزه گیزی لی هات.
كَتَّ الرجلُ: بیاومه لهسهرخؤ رپوی
كَتَّ فُلَانًا: فلانکهی نازارد او ملکهچی کرد
كَتَّ الكلامَ في اذنه كُتًا: بهنهمسپایی قسهکانی
 بهگوینجهکدا دا.
كَتَّ القومَ: خهلهککهی سهرزومیر کردن ◊ **اكت**
الكلامَ في اذنه: بهمانا (کته) دئ ◊ **اكتت**
الحديثَ مني: قسه و گفتو گوئی لی شنه وتم ◊
تکات الناسُ: خهلهککه گرد بوونهوه ◊ **الکت:**
 مرؤفی دالگوشت و لهپ ◊ **الکته:** پهله سهوزایی
 لیره و لهوئی ناوزهوی ◊ **مال و کالای بی نرخ.**
كَتَعَ فلانا کتعا: شتیکه بهفلانکس دا
 کهشوینکهی لی کرد.
كَتَعَ الريحُ فلانا: رهمهبا زیخ و بهردی بهدم و
 جایی فلان دا دا.
كَتَعَ الطعامَ: لهخواردنهکهی خوارد
كَتَعَ الدُّبِّي الارضَ: کولهبیتان چی لهسهر زموی
 ههبوو لهسهوزایی ههمووی خوارد ◊ **الکتع:**
 شتیک رپی بیست بکهوئ و شوینکهی لی بکا ◊
کتعدا: نهمینداری فهرمانرپهوا ◊ **الاکتد:**
 ناوشان بهرز ◊ **الکتد:** ناوشان ◊ **اکتت الثاقه:**
 حوشرهکه ناوقهدی نهستور بوو ◊ **الکتز:**
 ناوهراستی شت ◊ **جوژه رپویشتنیکه و مکوو**
رپویشتنی سهرخؤش کهلاره لاری بئ ◊ **کهژاوهی**
بچوک ◊ **دووگی حوشر** ◊ **بالهخانمیهک ههلاشی**
کهوانهیی و قوبههیی ◊ **دیوارو شورای مشتاخه**
خورماو شتی وا ◊ **الکتز:** دووگی حوشر ◊
الکثره: بهمانا (الکثر) دئ.
كَتَعَ الرجلُ کتعا: بیاومه که شتهکهی برد.

کَتَع الرجل بالشين: پياومه که شته که ی برد.

کَتَع في الارض كتوعاً: دوور که و ته وه.

الاکتَع: که سیک په نجه کانی نوشتان د بنه وه بؤلای

به ری دمستی و جو مزگیه ی بنکی فامکه کانی

د مرکه وتین ۵ الكتَع: خویر ی و به دره و شت ۵ یان

زه لیل و ملکه ج ۵ الكتَعاء: چه تیو، نافرمتی

کؤیله ۵ الكتَمَة: لایه کی سوراچی ۵ دؤلجه ی

بجوک ۵ الكتیم: پر و پوچ و خویری.

کَتَف الرجل: پياومه که به شان هه لته کاندن رؤی.

کَتَف الطائر کتفاً: بالندمه که فری و باله کانی بؤ

دواوه گپران د بونوه وه.

کَتَف فلاناً: شانی فلان که سی همنگاوت.

کَتَف السرج الدابة: زینه که پشتی و لاخه که ی

بریندار کرد.

کَتَف فلاناً کتفاً: له دواوه دمستی فلان که سی

به ستن.

کَتَف الباب: کونی دمرگا که ی پینه کرد.

کَتَف الرجل کتفاً: پياومه که شانی نه ستور و قه به

بوون.

کَتَف الحيوان: حمیوانه که شانی هیشا ۵ کاتَفَه

في الامر وعلى الامر: یارمته ی دا له کارمه که ی دا

۵ کَتَف الرجل: له دواوه همدوو دمستی

پياومه که ی شته که دا ۵ تکاتف القوم: خه لکه که

یارمته ی به کریان دا ۵ تکتَف: همدوو دمستی

له سمر سنگی خوی خسته نه سهریه که له کاتی

نویژ کردن دا ۵ الكُتاف: نازاری شان ۵ الكتاف:

که له بچه و دمسته بند ۵ الكتِف: شه پیک ۵

پاشکؤل و کؤله که و دیرمگ ۵ الكتِف: شان ۵

الکتيف: پینه ی ناسن که له دمرگا یان مهنجه ل و

شتی وا بدری ۵ الكتيفة: پینه ی ناسن که کونی

دمرگای هـ پینه بکری ۵ کَتَكَّت الرجل:

پياومه که زؤری قسه ی به په له کردن ۵

هه نگاومکانی کورت و خیرا هه ئینانه وه ۵

زهرده خنه ی کرد ۵ تَكَتَّت: به هیواشی

رؤیشت ۵ یان هه نگاومکانی کورت و خیرا

هه ئینانه وه ۵ الکتکوت: جوچک ۵ کَتَلَه کتلا:

به ندی کرد ۵ حمبسی کرد.

کَتَلَ الشئین کتلاً: شته که ی پیوه نووساو لینی

هالا.

کَتَلَ الجسم: جهسته ی گه و ره بوو ۵ کَتَلَه: کوی

کردموه خری هه لداپه وه ۵ انکتَل: به گورجی

رؤی ۵ تَكْتَل الصعير الغليظ: پياوه کورته بالا

کوله بینه که هه نگاومکانی نزیک کردنه وه ۵

تَكْتَل الناس: خه لکه که به کیان گرت و بوون

به یه که تاقم ۵ الکتال: که ته می جهسته ۵

قورسای ۵ ۵ هه روا و شه ی (الکتال) به مانا

(هیزو توانا ۵ نه فمس و دموون ۵ گوشت ۵

بژیو و تویشو ۵ کاری نه جامدراو ۵ هه رشتیک

به که لک بین له خواردن و خواردنه وه له پؤشاک و

نوین ۵ ژبانی ناخوش کوله مهرگی) دی ۵

الکتلة: پارچه یه کی کؤکراوه و توپه لکراو له شت

۵ تاقم و پیریک له نادمه میزاد که یه که راو یه که

مه به ست بین ۵ کَتُول الارض: به رزایی زهوی ۵

الکتيلة: نه و دار خورمایه ی دمست نه یگاتی ۵

المُكْتَل: زهن بیله یه که له پوشه خورما دروست

دکری ۵ المِکْتَلَة: به مانا (المِکْتَل) دی :

کتلوج: زنجیره ناوی شت ۵ که ته لوگ.

کَتَم السقاء کتاماً وکتوماً: مه شه که ماست و

شله مه نه یه که ی گرتنه وه لینی نه چوو.

کَتَم الفرس الربو کتماً: نه سه به که کونه لوتی

ته ننگن به هاتو چؤی هه ناسه ی.

کَتَمَ الشَّيْئَ كَتَمًا وَكَتَمَانًا: شته‌کە‌ی شاردموه ◊
 کَاتَمَ سِرَّهُ مَنِ: نه‌ینیه‌کە‌ی له‌من شاردموه ◊
 کَاتَمَهُ العِدَاوَةُ: دوز‌نامه‌تیبه‌کە‌ی بو
 دهرنه‌بری ◊ کَتَمَ الشَّيْئَ: شته‌کە‌ی زۆر نه‌ینی
 کردو زیدم‌پۆیی کرد له‌شاردنه‌وه‌ی دا ◊ اِکْتَمَ
 السُّحَابُ: هه‌ورمه‌که‌ هه‌ورمه‌روسکە‌ی نه‌بوو ◊
 اِکْتَمَ الحَدِيثُ: زیدم‌پۆی کرد له‌شاردنه‌وه‌ی
 قسه‌کە‌دا ◊ تَكَاتَمَ القَوْمُ الامرَ: خه‌لکه‌که
 هه‌ندیکیان کارمه‌کیان له‌وانی تر شاردموه ◊
 اِسْتَكْتَمَهُ الخَبْرَ والسِّرَّ: داوی ئی کرد نه‌ینیه‌که
 ناشکرا نه‌کا ◊ الكَاتِمُ: (سِرُّ کَاتِمٌ) نه‌ینیه‌کە‌ی
 شاراوه ◊ کَاتَمَ السِّرَّ: نه‌مینه‌دارو متمانه‌ بیکراو
 الكَاتِمَةُ: جۆره‌ مه‌نجه‌ئیکه ◊ الكَتْمُ: دره‌ختیکه
 دمه‌شوبه‌یه‌ته‌ دره‌ختی ناس ◊ الكَتْمَةُ: نه‌و
 که‌سه‌ی نه‌ینی خۆی دمه‌پاریزی ◊ الكَتْمُ: به‌مانا
 (الكَتْمَةُ) دئ ◊ دمه‌شگوتری: (سحاب کتوم)
 هه‌وری بی هه‌ورمه‌روسکە ◊ الكَتِيمُ (سقاء
 کتیم): کوندمه‌که‌ ناوی ئی ناچی ◊ المَكْتُومَةُ:
 جۆره‌ پۆنیکه‌ له‌پۆنی عه‌رب پۆنگی سوره
 زمه‌فه‌رائی تی دمکری.

كَتِنَ الشَّيْئُ كَتْنًا: شته‌که‌ چلکن بوو.

كَتِنَ الثَّوْبُ: هوماشه‌که‌ بیس بوو ◊ شته‌که‌ لینج
 بوو.

كَتِنَ الوَسْخُ عَلى الشَّيْئِ: چلک به‌شته‌که‌وه
 نووسا.

كَتِنَ البَيْتَ: خانومه‌که‌ چلکی دووکه‌لی گرت ◊
 اکتنه‌ به: شته‌که‌ی بیوه‌ نوساند ◊ اکتان:
 که‌تان ◊ اکتون: (امراه کتون) ئافه‌رمتی که‌تن
 که‌رو داوین بیس.

كَثَا اللِّبْنُ كَثْنًا: ماسته‌که‌ سه‌رناو که‌وتو زۆر
 ماسته‌که‌ ناویکی رون بوو.

كَثَا القِدْرُ: مه‌نجه‌له‌که‌ که‌می کرد به‌هۆی
 کولانه‌وه.

كَثَا القِدْرُ: که‌فی مه‌نجه‌له‌که‌ی گرت ◊ الكَثَاةُ من
 اللبْنِ: سه‌رتویزی شیر

كَثَبَ الشَّيْئُ كَثْبًا: شته‌که‌ کۆبۆوه ◊ که‌م بوو.

كَثَبَ فِي المَكَانِ: چوو ه ناو شته‌که‌وه.

كَثَبَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی کۆکرده‌وه.

كَثَبَ فلان فلانًا: فلانکەس به‌شۆین فلان دا هات.

كَثَبَ الصَّيْدُ فلانًا: نیچیره‌که‌ له‌فلانکەس نزیک
 بۆوه.

اكتب الشئئ: شته‌که‌ نزیک بۆوه.

اكتب لك الصيد: نیچیره‌که‌ لیت نزیک بۆوه.

كثَبَ القومَ: له‌خه‌لکه‌که‌ نزیک بۆوه ◊ كَثَبَ

الشَّيْئِ: شته‌که‌ که‌م بوو ◊ كَثَبَ اللِّبْنُ: شیرمه‌که‌

که‌م بوو ◊ اِكْتَبَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ کۆبۆوه ◊

اَلْكَتَبُ: (زَمَأُ من كَثَبَ) له‌نزیکه‌وه‌ تیری تی

گرت ◊ الكَثْبَةُ: هه‌ر خواردن و خواردنه‌ومه‌یه‌ک

که‌م بی و له‌شۆینیک کۆ بووبه‌ته‌وه ◊ الكَثِيبُ:

ته‌باره‌ لبی درۆمه‌بوو

كَثَّ الشَّعْرُ كَثُوثًا وَكثَاةً: موومه‌کان پریبوون

به‌بی نه‌وه‌ی درۆز بووبه‌نه‌وه.

كَثَّ الشَّعْرُ كَثًّا: مووه‌کانی چرو پریبوون ◊ اَكثَّ

الشَّيْئُ: به‌مانا (كَثَّ) دئ ◊ الكَاثُ: نه‌و

دانه‌ویله‌یه‌ له‌کاتی درۆینه‌دا هه‌لده‌ومرئ و سالی

داهاتوو دمه‌پۆیته‌وه ◊ كَثْرَهُ كَثْرًا: به‌سه‌ری دا

زال بوو له‌زۆری دا ◊ به‌زۆری ژماره‌ به‌سه‌ری دا

بالادسته‌ بوو.

كَثُرَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ زۆریوو پیچه‌وانه‌ی (که‌م)بون

◊ اكثر الرجل: پیاومه‌که‌ مال و سامانی زۆر کرد

◊ اكثر الشئئ: شته‌که‌ی زۆر کرد ◊ كَاثَرُهُ:

به زورینه به سهری دا زال بوو ◊ کَثَرَ الشَّيْئُ: شته که ی زور کرد ◊ تَكَاثَرَتِ اِمْوَالُهُ: مال هکی زور بوو ◊ تَكَاثَرَ القَوْمُ: خه لکه که شانازیان به زوری ژماره وه کرد ◊ تَكَاثَرَ الشَّيْئُ: شته که ی به لاه زور بوو ◊ تَكَثَّرَ بِشَيْئٍ غَيْرِهِ: شانازی به شتی خه لکی تر کرد ◊ تَكَثَّرَ مِنَ الشَّيْئِ: زوری لهو شته خوارد یان په دای کرد ◊ تَكُوثرُ الشَّيْئِ: شته که ی زور زور بوو ◊ اسْتَكثَّرَ الشَّيْئُ: شته که ی به زور زانی، به زوری لهقه لهم دا ◊ اسْتَكثَّرَ مِنَ الشَّيْئِ: حمزی له زور بوونی شته که بوو ◊ الاكثَرُ: زورینه، له نیوه زیاتر ◊ الاكثَرِيَّةُ: زورینه ◊ الكَثَارُ: زور ◊ الكَثْرُ: جوماری خورما یان ته له هکی ◊ الكَثْرُ: زورینه ی شت ◊ الكثرة: زوری ژماره ◊ زنده نیعمه تو فه زل و بیاومتی ◊ الكثير: زورینه، زور ◊ الكثيراءُ: جوره پومکی که ◊ الكوثرُ: ژماره ی زور ◊ خيرو بيرو زور ◊ بیاوی سهخی.

المكثارُ: زوربلی.

كثَعَ اللبنُ كَثْعًا: شیره که چه و رای سهر که وت ◊ كَثَعَتِ الشَّفَةُ: لیوم که سوربوو ◊ كَثَعَتِ الشَّفَةُ كَثْعًا: به مانا (کعت) دئ ◊ كَثَعَ اللَّبْنُ: به مانا (کثع) دئ ◊ كَثَعَتِ الارضُ: زهوییه که روه که هکی سهری دمهینا ◊ كَثَعَتِ القدرُ: برینه که سهره وهی قمتاغهی کرد ◊ الكثعةُ: قور ◊ الكثعةُ: نهو چه و رای و تویرزی دمه که و پته سهر شیرو ماست ◊ نهو که فه ی مه نجه ل له کاتی کوئینی دا به دموری خویدا دمپیریزی.

كثَّفَ الشَّيْئُ كَثَافَةً: شته که نه ستوروو خه ست بوو ◊ كَثَّفَ الشَّيْئُ: شته که ی زور کرد

نه ستوری کرد، خهستی کرد ◊ تَكَاثَفَ الشَّيْئُ: به مانا (کثف) دئ ◊ دهگوتری: (تکاثف السحاب) هورمه که چرو پربوو ◊ اسْتَكثَّفَ الشَّيْئُ: شته که ی به چرو پره هاته دست ◊ الكثفُ: چربوونه وهی هیزی کارمباییه له سهر گه یه نه ری کارمبا ◊ الكثفُ: تاقم و پیرو کومه ل ◊ المكثافُ: (مکثاف السوائل) نامیریکه ده خرپته ناو شله مه نیه وه بؤ زانی نی نه ندازه ی خهستی هکی ◊ المُكثَفُ: نامیریکه بؤ ته حویل کردنی ماده ی غازو شتی وا بؤ ماده ی شله مه نی. ◊ الكثيخُ: نامیری هارینی خو ل و بهره ورده ◊ الكاثوليك: شوپنکه وته ی پاپا سهرۆکی که نیشه تی رۆمانی.

كثَمَ الشَّيْئُ كَثْمًا: شته که ی کۆکردمه وه.

كثَمَ فلاناً عن الامر: فلانکه سی له کارمه کپرایه وه.

كثَمَ القِثَاءَ ونحوه: خه یارمه که یان شتیکی تری لهو جوړهی خسته ناو دهمیه وه و شکاندی.

كثَمَ الرَّجُلُ كَثْمًا: بیاومکه تیربوو، ورگی زل بوو ◊ اکتُم في منزله: له مالی خو ی دا خو ی حمشار داو دمرنه که وت ◊ اکتُم القرية کوندمه کی پرکرد ◊ اکتُم: غه مبار بوو: تکتُم: پاوستا ◊ سهرسام بوو ◊ گه پرایه وه: دولاهاته وه ◊ نوشتایه وه ◊ تکتُم في منزله له خانو و مه نزی خویدا خو ی حمشار دا: الاکتُم: ریگی پان و فراوان ◊ الكثنةُ: لوقو پویی تهرو گه لا زور راده خرئ و پیک ده خرئ ره یاحینی له سهر رپز دمگری نه مجار دهمپیرپته وه و گوئیکی ده خرپته ناو مه پاست.

كجَّ الصَّبِيَّ كجًا: منداله که به (کوجج) توبه بهرؤ یاری کرد ◊ الكجةُ: یارییه کی مندالانه یه

کَجَّ كَحًا: کۆکی ◊ **الکُحُ:** پالفتەو پوخته‌کراو
له‌مه‌موو شتیك ◊ **الکُحُجُ:** پیره‌زنی پۆلکاو
به‌سال‌چوو.

الکُحَةُ: کۆکه ◊ **الکُحُجُ:** پیره‌زنی پۆلکاو.

کَحَصَ الاثر کُحوصاً: شوپنه‌وارمه که نه‌ما فه‌وتا ◊
کویره‌بووه.

کَحَصَ فلان: پستی هه‌لکرد.

کَحَمَى الظلم: نوعامه نیره‌که به‌شپۆمه‌یه‌ک
رۆیشت نه‌ببندری.

کَحَمَى برجله کَحَصاً: به‌قاجی پشکنینی
زموپیه‌که‌ی نه‌نجام دا

کَحَصَ الأرض: گلو خۆلی زه‌وی به‌سه‌رخۆی دا
په‌ژاند.

کَحَمَى الشئین: شته‌که‌ی وردوه‌ار کرد ◊
الکاحص: پئی پرکه‌که‌ر ◊ شوپنه‌واری
کویره‌موپوو.

کَحَلَ العين: کلی له‌چاومه‌که‌ رادا

کَحَلَ الرجل: کلی له‌چاوی پیاومه‌که‌ رادا.

کَحَلَ السَّهَادُ عَيْنَهُ: شه‌و به‌خه‌به‌ر بوو خه‌و

نه‌چووو چاوی ◊ **كَحَلَتِ** العينُ كَحَلًا: پیلوی
چاومه‌کانی هه‌ربه‌سروش‌ت ره‌شیان ده‌نواند ◊

كَحَلَ العينُ: چاومه‌که‌ی کلاوی کرد ◊ **إِكْحَلَتِ**

المرأة: ئافرته‌که‌ کلی کرده‌ چاوی ◊ **تَكْحَلَتِ**

المرأة: ئافرته‌که‌ کلی کرده‌ چاوی ◊ **الاکْحَلُ:**

ده‌ماریکه‌ له‌ناو‌مراستی قول دایه‌ خوینی لیه‌و
ده‌مه‌هیندیری یان لئییه‌وه‌ ده‌ماریته‌ ناو جه‌سته‌

◊ **الکحال:** که‌سه‌یک چاومه‌کانی به‌کل ده‌رمان

ده‌کا ◊ **الکحل:** هه‌رشتیك بکریته‌ ناو چاومه‌وه‌

بۆ مه‌به‌ستی ده‌رمان و شه‌مه‌نی نه‌بی وه‌کوو
کلو شتی وا ◊ **الکحلاء:** ئافرته‌ی زۆر چاو ره‌ش

◊ یان چاویك وا بنۆینئ که‌ کلی تی‌کراوه ◊
الکُحَلَةُ: روه‌کیکی گیایی سالانه‌ی به‌ته‌مه‌نه

الکُحَلَى: که‌سه‌یک گل دروست بکا ◊ ره‌نگی

شینى مه‌یلوه‌ ره‌ش ◊ **الکُحُولُ:** شه‌مه‌نییه‌کی

بئ ره‌نگه‌ ◊ **مقیاس الکحول:** ئامیریکه‌

ئه‌ندازه‌ی چه‌ندییه‌تی کحول ناو ناوی پئ

مه‌زمنده‌ ده‌مکری ◊ **الکحولی:** هه‌رشتیك ماده‌ی

کحول تی‌دا بئ ◊ **الکحیل:** جویریکه‌ له‌ نه‌وت

ره‌شو پونه‌ حوشتری پئ چه‌ور ده‌مکری ◊

المکحالان: دوو ئیسقانن به‌دیوی ناومه‌وه‌ی

باسکه‌وه‌ ده‌رده‌که‌ون ◊ **المکحال:** کلچوک ◊

المِکْحَلُ: به‌مانا (المکحال) دئ ◊ **المُکْحَلَةُ:**

کلدان، نه‌و توره‌که‌یه‌ی کلی تی‌ ده‌مکری.

کِجَّ الرجلُ کَحًا: پیاومه‌که‌ خه‌وی ئی که‌وتو

په‌رخه‌ی دئ ◊ **کِجَّ کِجَّ:** بۆ وازه‌ینانی منداله

له‌شتیک که‌ناته‌وه‌ی ده‌ستی بگاتی ◊ **الکحیا:**

کوپخا.

کَدَأُ النبتُ: رومه‌که‌که‌ سه‌رما لئی داو کردی
به‌شپۆه‌ی لباد به‌سه‌ر زموپیه‌وه‌ که‌مه‌ره‌ که‌مه‌ری

کرد.

کَدَعَهُ النبتُ: رومه‌که‌که‌ تینوی بوو ده‌رنه‌گ

په‌گه‌یی.

کَدَأُ البردُ الزرعُ: سه‌رما کشت‌وکاله‌ رواومه‌که‌ی

به‌پاش دا برده‌وه‌ ◊ **کَدَأُ** البردُ الزرعُ تَدَدَةً:

به‌مانا (کَدَأُ) دئ ◊ **الکادئةُ:** (أرض کادئة)

زه‌وییه‌که‌ ده‌رنه‌گ کشت‌وکال پئ ده‌مه‌یه‌نئ ◊

الکَدْبُ: سپیایی نینۆکی مندال ◊ **الکَدْبُ:**

به‌مانا (الکَدْبُ) دئ ◊ **المکدوبَةُ من النساء:**

ئافرته‌ی سه‌ی په‌یست که‌ سپیایه‌تییه‌که‌ی صافو

جوان بئ.

کَدَحَ في العمل کَدْحًا: کۆششی کردو هه‌ولئ دا.

گَدَحَ لِنَفْسِه: کاری چاک یان خرابی کرد.

گَدَحَ لِعِيَالِه: کاسبی بؤ مال و مندالی خوی کرد ۵
گَدَحَتَ الرِّيحُ: رَمَشِبَا زِيخ و بمرده وردمی
هاویشت.

گَدَحَ بَاسَنَانِه: بهمدان گهستی.

گَدَحَ وَجَهَ فُلَان: دهمو جاوی فلانی روشاند.

گَدَحَ وَجَهَ الْأَمْرِ: پوخساری کارمکی شیواند.

گَدَحَ رَاسَهُ بِالْمِشْطِ: سهری بهشانه کرد

گَدَحَ الْجِلْدَ: پیستهکه کرژ ههلاتو کرپژاوی بوو
۵ اِكْتَدَحَ لِعِيَالِه: کاسبی بؤ مال و مندالی خوی
کرد ۵ تَكْتَدَحُ الْجِلْدُ: پیستهکه روشا ۵ الكَدْحُ:
همر شوینکته و روشانیک بههوی گهستن و
لیخشانهوه بی.

گَدَّ فُلَانُ كَدًّا: فلانکس توندو تیزی کرد

گَدَّ فُلَانًا: نیلحاحی زوری لهفلان کرد بؤنهو
کارمی دهخریته نهستی.

گَدَّ رَاسَهُ: سهری بهشانه کرد ۵ قَزَمَكَانِي خَوِي
بهشانه خاو کردنهوه.

گَدَّ جِلْدَهُ بِالْأَطْفَارِ: پیستی خوی بهنینۆک
خوراند ۵ زوری خوراند.

گَدَّ الشَّيْنُ: بهدهستی خوی شتهکمی دارنی ۵
اَكَّدَ: دهستی هوجاندو بهخیل و رژد بوو ۵
کادّه: زال بوو بهسهری دا ۵ اِكْتَدَّ: رژدو چروک
بوو ۵ اِكْتَدَّ فُلَانًا: داوای له فلان کرد بؤ مال و
مندالی خوی همول بدا ۵ اِكْتَدَّ الشَّيْنُ: شتهکمی

بهدهستی خوی دارنی ۵ اِسْتَكَّدَهُ: اکداد: وهجبه
وهجبهو کۆمهل کۆمهل ۵ الكُدَادَةُ: بنکر که
بهبنکی منجهلهوه رمق دهپیتهوه ۵ خلتهو
پلتهی رۆنی قال کراو ۵ الكُدْرُ: پیاویک

بهنارحمتی کولهمرگی پیداوپستی ژبانی بؤ
دهستهبر بی.

الکدید: زهوی پتهو و رمق ۵ المَكْدُ: شانِه ۵
المکدود: گهسینک تیشکابو و بهسهری دا زال
بووبن.

گَدَّرَ الْمَاءَ وَنَحْوَهُ كَدْرًا: ناومکمی پشت.

گَدَّرَ الْمَاءَ كَدْرًا: ناومکه لیل بوو.

گَدَّرَ عَيْشَهُ وَكَدَّرَتْ نَفْسَهُ: ژبانی تال بوو

گَدَّرَ اللُّونَ: رهنکهکه مهیلهو رمش بوو

گَدَّرَ الْمَاءَ كِدَارَةً وَكِدْوَرَةً: بهمانا (کَدَّرَ) دئ ۵
کَدَّرَ الْمَاءَ: ناومکمی لیل کرد ۵ كَدَّرَ فُلَانًا:
فلانکمی غه مبار کرد ۵ اِنْكَدَّرَ فِي سِرِهِ: له
رؤیشتن دا پهلهی کرد ۵ اِنْكَدَّرَ عَلَيْهِ الْقَوْمُ:
خه لکهکه بهسهری دا هه لِرژان ۵ اِنْكَدَّرَتِ
النجومُ: نهستیرمکان لیل بوون و روناکیان نهما
۵ تَكَادَرَتِ الْعَيْنُ فِي الشَّيْءِ: چاومکه بهردموم
لهشتهکمی روانی ۵ تَكَدَّرَ الْمَاءُ: بهمانا (کَدَّرَ) دئ
۵ دَمَشْكَوَتْرِي: (تَكَدَّرَتِ عَيْشَهُ) ۵ اِنْكَدَّرَ اللُّونُ:
بهمانا (کَدَّرَ) دئ ۵ الْأَكْدَرُ: لاهاوینک پوی زهوی
بمالی ۵ الكُدَارَةُ: رمشایی بنکی منجهل ۵
الكُدْرَةُ: رهنکی مهیلهو رمش ۵ الكُدْرَةُ مِنْ
الْحَوْضِ: هورهلپتهی بنکی هموز، یان ههوزمی
سهر هموز ۵ تَهَبُّ وَتَوَزُّيْكَ بَهْسَمِي نَهْسَبِ
بهربابی ۵ الكُدْرِي: تمنکه ههوز ۵ جَوْرِيْكَ
لهبائنده ومکوو همتی وایه، رهنگ تهپوتوزاوی
پشت بهلهک و گمردن زهر.

گَدَسَى الْحَصِيدَ وَالثَّمَرَ وَالِدِرَاهِمَ كَدَسًا: گیا
دوراومکه، یان خورماکه یان دیرههمهکانی
کۆمهل کۆمهل کرد.

گَدَسَى الْخَيْلَ: نهسپهکان خریبونهوه له
رؤیشتیان دا همندیکیان سواری همندیکیان

بوون ◊ تَكْدَسْتِ الخيلُ: نهمسپه‌كان له رۆیشتن
 دا خړپوونه‌وه و سواری یه‌كتر بوون (وا پالیان
 لیکدا دمتگوت چوونه سمر پستی یه‌کت) ◊
 تَكْدَسُ فلان: فلانکس شانی هه‌ته‌کاندن و
 له‌کاتی رۆیشتن دا ◊ تَكْدَسُ الفرسُ: نهمسپه‌که
 رۆیی و مکوو نه‌وه باری قورس بی ◊ الكُدَّاسُ:
 خهرمانی دانه‌وێله‌ی پاککراو ◊ جاله به‌فر ◊
 به‌فری کۆکراوه ◊ پرمین و پشمینی نازه‌ل و
 ولاخ ◊ الكُدَّسُ: کۆکراوی هه‌موو شتیک و مکوو
 خهرمانی گهنمی سورکراو ◊ خورمای کراو
 به‌موشتاخ ◊ دیره‌می کۆمه‌ل کراو، لیبی
 کۆمه‌ل بوو.

كَدَشٍ من فلان: هه‌ولی داو فیلی له‌فلان کرد.

كَدَشٍ من فلان: شتیکی له فلان‌هه‌ پیگه‌یی.

كَدَشٍ الشَّيْنِ: شته‌که‌ی به‌ددا ن هرتاند

كَدَشٍ الإبل: حوشره‌کانی به‌خیرایی لیخوهرین ◊
 اكدش بخیر: به‌شتیکی له‌هه‌واله‌که‌ه بلاو
 کردموه.

اكدش من فلان شینا: شتیکی له فلان جنگ
 كهوت ◊ تَكْدَشُ فلان: فلانکس له‌دواوه پالی
 پیوه نراو كهوت ◊ الكَدَّشُ: برین ◊ الكَدَّاشُ:
 سوالکهری به‌ویره‌ه ویر ◊ الكَدَّشَةُ: نه‌خۆشی ◊
 الكَدِّيشُ: نهمسپه‌ی نارهمه‌ن، پیاوی گیل ◊
 اكدقت الدابةُ: ولاخه‌که‌ه دهنگی سمی هات ◊
 الكَدْفَةُ: ته‌په‌ی قاج که‌له‌زه‌وی دهدا.

كَدَمَ فلاناً كَدَمًا: به‌گه‌ستن و شتی وا شوینکه‌ی
 له‌فلان کرد، برینداری کرد.

كَدَمَ الصيدَ: نیجیرمه‌که‌ی دهر به‌راند و هه‌ولی
 زۆری دا بیگه‌ری ◊ اُكْدِمَ الأسيرُ: دیله‌که‌ه
 په‌لبه‌ست کرا ◊ تكادم الفرسان: نهمسپه‌كان
 یه‌كتریان گه‌ست قه‌پالیان له‌یه‌كتر گرت ◊

الكُدَام: پیاوی بیر ◊ الكُدَامَةُ: به‌رزه‌ناخوهر،
 باش ناخوهر ◊ الكُدْمُ: شوینکه‌ی گه‌ستن:
 هه‌وکردن و گۆرانی ژیر پیسته به‌هۆی زمبریک
 ◊ الكُدْمَةُ: داخکردن و شوینکه‌ی لی کردن ◊
 المُكْدَمُ: چه‌لی گشت بادراو ◊ به‌ره‌و جه‌والی
 توندچنراو ◊ الكُدْمِيوم: عونصورتیکی فلزییه
 سپی و ورشه‌داره.

كَدِنَ بثوبه كَدَنًا: قوماشه‌که‌ی کرده پشتین و
 خۆی بی به‌ست.

كَدِنَ كَدَنًا: بوو به‌خواه‌ن گوشت و به‌زو هیزو
 توانا.

كَدِنَ النبات: رومه‌که‌ه په‌ل و پۆی خوراو لاسکه
 نهمستوورمه‌که‌ی ماوه ◊ كَوْدِنَ في مشيه:
 به‌هینواشی و به‌ته‌مه‌به‌لی رۆیی ◊ الكِدَانُ:
 چه‌بلیکه‌ه دهمه‌ستری به‌ئه‌لقه‌ی ناوم‌راستی
 دۆلچه‌که‌وه بۆنه‌وه‌ی راست بجیته‌ه خوار بۆ
 ناوبیره‌که ◊ الكِدَانَةُ: عه‌بیداریی ◊ خراپی ◊
 الكِدْنُ: نه‌و قوماشه‌ی به‌که‌زاومدا دهمدری ◊
 بارگه‌نه ◊ جوژه بارگه‌نه‌په‌که‌ه بۆ نافرمت ریک
 ده‌خری سواری بی ◊ الكَدِنُ: (كَدِنُ النبات)
 لاسک و نهمستورایی بنکی روه‌ک ◊ الكُدْنَةُ:
 گوشت و به‌زی زۆر (قه‌له‌وی) ◊ الكَوْدِنُ: نهمسپه‌ی
 نارهمه‌ن ◊ عه‌بیدار.

كَدَهَ الشَّيْنِ كَدَمًا: شته‌که‌ی شکاند.

كَدَهَ الحجرَ ونحوه فلاناً: به‌رده‌که‌ه له‌فلانکس
 كهوت و شوینکه‌ی باشی لی کرد ◊ اكدَهه‌ العملُ:
 کارکردن ماندوی کرد ◊ كَدَهُهُ: به‌مانا (كَدَهُهُ)
 دی ◊ تَكْدَةُ الشَّيْنِ: شته‌که‌ه شکا ◊ كَدَتِ الأرضُ
 كَدَوًا وكَدَوًا: زه‌وییه‌که‌ه رومه‌که‌کانی به‌سستی
 گه‌شه‌دمه‌کن.

كَدَأ الزُّرْعَ وغيره: کشت و کاله‌که‌ه باش نه‌رپاوه.

کدا انبرد الزرع سمرماو سولهکه کشت و کاله که می
 به پاش دا گتپایه وه
 کدا الشئین کداء: شته که می منع کردو بری.
 کدا وجهه کدوا: دم و جاوی روشاند.
 کداي بالعظم کدا: نیتسانی له قورگی گیرا.
 کداي الفصیل: بیچوه که شری خواردو ناوسکی
 داومشا.
 کداي الکل: سه که که نیتسانی له قورگی گیرا
 الکادی: ناوی مهند ناویک به میوشی برپوا
 ناوی دره ختی که له پیپی (البداية) شیوهی
 له دره ختی خورما دهجن
 کداي الرجل کدا: پایومه که به خیل و جروک بوو
 به خششی که م بوو.
 کداي المسک کدا: میسکه که بونی نه ما
 کدیت اصابعه: پنجه کانی به هوئی گل دمردانه وه
 ماندو بوون.
 کداي المعدن: کانه که گوه مری تیدا دست
 نه که هت
 اکدی الحافر: بیره که نه که
 همیشه تباره زموی پته و
 اکدی فلان: همیشه ساراو چوله وانی
 زور
 پارایه وه له سواکردن دا
 رزدو جروک بوو
 اکدی المطر: بارانه که که م بوو
 اکدی المعدن: کانه که زبرو گوه مری تیدا
 نهدوزرایه وه
 اکدی الطعام: خواردنه که بی
 که ک بوو.
 اکدی فلان: عن الشئین: فلانکسی له شته که
 گتپایه وه
 الکادیة: ناخوشی رزگار
 جهنگی سمرما
 اکدی: ساراو چوله وانی
 الکدأة: هر گل و خول و شتی وا خر
 کرابیته وه کومه ل کومه ل کرابی
 اکدیة:

زموی سهخت و پته و
 پیشه سواکهری ویره
 ویرکه ر.
 کذبا کذبا و کذبا: دروی کرد.
 کذبا الشئین: شته که وادمرنه جوو که جاومروان
 دمکرا.
 کذبا فلان: هوالی دروی به فلانکس راگه یاند
 کذبت فلاناً نفسه: نفسی فلانکس نامانج و
 هیوای گهرمو دووری پی راگه یاند و هلی
 خه له تاند
 کذبت عینه: جاوی فلانکس شتی
 ناراستی نشان خاومنی دا
 اکذبه: به دروژنی
 هاتمه برچاو
 کاذبت فلاناً مکاذبة: من فلانم
 به دروژسته وه و نه ویش منی به دروژسته وه
 کذبا بالامر تکذیباً: کارم که می به ناراست
 له قه له م دا
 کذبا عن امر لراة: دزی ویستی
 نه و مستاو نه و کاره ی نه و ویستی، نه م
 نه نجامی نه دا
 کذبا السلاح: سیلاحه که
 نه تمقی و پوچ بووه
 کذبا فلاناً: دروی پال
 فلان دا
 تکاذبوا: خه که که هندیکیان
 هندیکیان به دروژسته وه
 تکذبا: به زورملی
 دروی به سمر خوی دا هیئا
 تکذبا فلاناً و
 علیه: بی و ابوو فلانکس دروژنه
 الاکذوبية:
 هوالی درو
 التکاذیب: تکاذیب العرب:
 نه فسانه ی عمرمبو و چروک و خورافاته کانیان
 الکاذبیه: درو
 الکذبا: (بیچوه وانه ی
 راستی)
 الکذبة: به کجار دروکردن
 کذبة
 نیسان: دروی به که م روژی مانگی نیسان
 الکذبا: زور دروژن
 الکذوب: به مانا
 (الکتاب) دی.
 کذا الشئین کذا: شته که زیرو رهق بوو
 اکذا القوم: خه که که که و تنه ناو به رده لانی
 کونکون و به رده زروئی و شوینی وا
 الکدان:

بهردی گروئی و زروئی و کونکون ◊ اکذی
 الشَّيْنُ: شتهکه سورهلگهرا ◊ اکذی الرجل:
 بیاومکه لهخجالتهتی دا رهنگی سورهلگهرا ◊
 یان لهترسا رهنگی زمرد بوو ◊ الکاذی: سور ◊
 روئینکی بوئخووش و عهتراوییه له گولی
 (الکاذی) دروست دمکری ◊ درهختیکی گهورمیه
 لهپیری (الکاذیه)یه ◊ گولهکهی بوئینکی خووشی
 همیه.

کَرَبَ فلان كَرِبًا: فلانکس کشت و کالی له زهوی
 بیئاوو بین درهخت دا کرد

کَرَبَ الشَّيْنُ كَرِبًا: شتهکه نزیك بؤوه ◊ كَرَبَتِ
 الشمسُ للمغيب: خۆر لهناوایوون نزیك بؤوه.

كَرَبَ: نزیك

كَرَبَ فلاناً الأمرُ والغمُ: کارهکه، غهم و
 نارحهتییهکه لهسهر فلانکس زۆر قورس
 بوو.

كَرَبَ الحَبْلُ وَغیره كَرِبًا: حبلهکهی گشت بادا،
 توندی کرد.

كَرَبَ الأرضَ كَرِبًا وکِرَابًا: زهوییهکهی بؤ
 کشت و کالی تیدا رواندن ههلهوگپ کرد

كَرَبَ الدَّلْوُ: حهبلی ناوهراستی بؤ دۆلجهکه
 دروست کرد ◊ اکرِبَ الرجلُ: بیاومکه بازی دا ◊
 اِكْتَرَبَ لكذا: غهمی بؤ نهوه خوارد ◊ الكِرَابُ:
 رپرموی ناو، بۆری ناو ◊ جۆگهی ناو ◊ الكُرَابَةُ:
 نهو بۆل و دمنکه خورماییمیه که لهلقی برای

دارخورما لئ دمکریتهوه ◊ الكُرْبُ: بنکی لقی
 دارخورما که وشک دهبی و لئ دمکریتهوه ◊
 الكُرْبُ: غهم و خهفمت کهدل تمنگ دمکن ◊
 الكُرْبَةُ: بهمانا (الکُرْبُ) دئ ◊ الكُرْبَةُ: کونی
 بچکولهی خیمه که کۆلهکهی تیدمکری ◊
 الکروبویون: نهو فریشتانهی نزیك بارهگای

نههدمن ◊ الکریب: غهمبار ◊ گرپی ههفهژاز
 ◊ تیرۆکی نانکهر ◊ زهوی که ناو و درهختی تیدا
 نهبن ◊ المکرِبُ: خاکهنازو بیتمههه ◊ المکرِبُ
 من المفاصل: جومزگه که زۆری رمگ تیدابن
 ◊ الكُرْباجُ: قههچی ◊ کَرِسَ الرجلُ: بیاومکه
 بهشیومیهک رهوی و مگوو پیومند کرابی ناوا ◊
 تکرِسَ من ظهیر فرسه: لهسهر پشتی
 و لآخهکهی کهوته خوار ◊ الکرِباسُ: پۆشاک
 نهستورو رهخته که له لۆکه دروستکرابی ◊
 کَرِبَشَ الرجلُ: بیاومکه بهشیوهی پیومند لهبن
 رۆیشت ◊ حاجی جوتکردن بؤ بازدان ◊ کَرِبَشَ:
 شتهکهی گرت و بهستی ◊ تکرِبَشَ الجِلْدُ:
 بیستهکه گرژبوو و بیکهاتهوه ◊ کَرِبَلَ الشَّيْنُ:
 شتهکهی تیکهل کرد ◊ کَرِبَلَ فلان: فلانکس
 بهناوهوردا رهوی ◊ الکرِبَالُ: نهو نامیرمیه
 ههلاج لۆکهی بین شی دهکاتهوه ◊ الکرِبَالَةُ:
 شلهپهتهیهکه لههجاج دا ◊ الکرِبسون:
 عونصوریکی (نافلزیه) لهسهر روی زۆر شتی
 جیا دمردمهکوهئ ◊ الکریت: (سنه کریت)
 سالیکی تهواو بین زیادو کم ◊ کَرَبَهُ الأمرُ
 و غیره کَرَبًا: شتهکهی لهسهر قورس بوو ◊
 اِكْتَرَبَ له: بؤی غهمبار بوو، خهفهتی بؤ خوارد
 ◊ الکارِبَةُ: بهلای گهوره ◊ دهگوترئ: (کرته
 الکوارث) بهلای رۆزگار خستویانهته
 دلهرهواکیوه ◊ الکرَاثُ: روهکیکی تهمنهندرینه
 لهپیری (الزنیقیه)یه

کَرَجَ الشَّيْنُ كَرَجًا: شتهکه کهروی ههئینا ◊
 الکرَجُ: نهسپهدارینه بؤ یاری مندال ◊ کَرَدَهُ
 کَرَدًا: دهری کرد ◊ مهنی کرد ◊ الکرَدُ: بنکی
 مل، لای خواروی مل ◊ الکرَدُ: نهتهوهی کورد،
 نهتمومیهکه لهبانوئیکی بانو پوردا لهناسیای

◊ الكُرُّ: هه‌لمت بردن و په‌لاماردان بپچه‌وانه‌ی
 (الْقُرُّ) ◊ هه‌روا ناوه بؤ حمبلنك له ليضى خورما
 دروستكراوه پئى سهرده‌كه‌ون بؤسمر دارخورما
 ◊ حمبلى به‌ستنه‌وه و شتى واى كه‌شتييه ◊
 الكُرُّ: ناميرىكى پئوانه‌ى دانه‌وي‌لمه‌يه و مكوو
 قسناغ ◊ نهندازمكه‌ى شه‌ست قه‌ميز يان چل
 نيردمبه ◊ الكُرُّ: كه‌رانه‌وه ◊ سه‌رله‌نوئ
 زيندوبوونه‌وه ◊ الكُرُّ: په‌لمه‌يكه له‌تمپ‌وتؤز
 تووشى قورگ دمبى ◊ المَكْرُ: شوئنى جه‌نگ،
 گؤرمه‌يانى جه‌نگ ◊ المِكْرُ: ده‌گوتري: (فرس
 مِكْرَ مِفْرَ) نهمسپنكى رهمن و راهينراوه بؤ
 هه‌لمت بردن و پاشه‌كشه‌كردن سه‌ر نه‌رم و
 هه‌وسار خؤشه، جوان ده‌روا و دپته‌وه.

گَرَزُ كَرَوَزَا: جووه ژوور، جووه ناوموه ◊ خوى له
 په‌ناپه‌سيوو نه‌شه‌ه‌وت و شتى وادا حه‌شار دا.
 گَرَزُ اِلِيه: په‌ناى بؤلابرد ◊ مه‌بلى نه‌وى كرد ◊
 كَارَزَه: رويى و له‌بهرى هه‌لات ◊ كَارَزَ عَنْ فُلَان:
 له‌بهر فلان هه‌لات ◊ كَارَزَ اِلَى الْمَكَانِ: خوى
 كوتا بؤ شوئنه‌كه‌و خوى تيدا حه‌شار دا ◊ كَارِز
 فِي الْمَكَانِ: له‌شوئنه‌كه‌دا خوى حه‌شار دا ◊
 كَارِزَ اِلَى ثَلَاثٍ مِنْ اِخْوَانٍ وَمَالٍ: په‌ناى برده به‌ر
 شتىكى متمانه پيكر او له برادر يان له‌شتى تر
 ◊ كَرَزُ الصَّنْعَرِ: چاوى هه‌لؤكه‌ى به‌ست و دورى و
 خواردنى دايه بؤنه‌ومى ژيربارى بكاو رام ببى.
 الكِرَّازُ: سوراخى و ديزه ◊ الكِرُّ: دره‌ختي‌كه
 به‌رئك ده‌گرئ و مكوو به‌رفوق وايه ◊ الكُرُّ:
 هه‌مبه‌انه‌و خورجى شوان ◊ جه‌وال ◊ كَرِزَمَ
 الرَّجُلِ: بپاومكه نيومرؤ شتى خوارد.

الكِرْزَمَةُ: ژمه‌نانى نيومرؤ.

گَرِسِ الرَّجُلِ كِرْسَاً: بپاومكه زانابوو سنگى
 پريوو له عيلم و زانست ◊ (فهر كِرْس) ◊ كَرُسُ

ناومرپاست دا ده‌زين و ولاته‌كه‌يان به‌سمر ولاتى
 نيران و توركياو عيراق و سوريادا دايه‌شكراوه.
 چل ملبون كوردن له‌په‌س ناسيادا
 كوئنترين ميله‌ت له‌نا و دونيادا
 و هه‌ش نيم‌ستعمار به‌سه‌رمان زاله
 ژيردمسته و به‌خسبر ژيانمان تاله
 الكِرْدِيذُ: پارچه و پاشماوه له‌بنكى سه‌به‌ته‌ى
 خورمادا ◊ پوشه خورما ◊ كَرْدَسَ الْقَائِدُ
 الْخَيْلِ اَوْ الْجَيْشِ: سه‌رله‌شكرمه كه‌ نهمسپ
 سوارمكاني يان سوپاكه‌ى پؤل پؤل كرد ◊
 تَكْرِدَسَ الرَّجُلُ: بپاومكه وئكه‌اته‌وه و جووه
 به‌به‌ك دا ◊ الكِرْتُوسُ: همر ئيسقانيك كه‌وره
 ته‌واو بئ ◊ سه‌رى ئيسقانيك مؤخى همبى ◊
 شه‌ردوو ئيسقانيك له‌جومزگه‌دا به‌به‌ك بگمن ◊
 و مكوو ئيسقانى شان و نه‌زئ و سمت ◊ (ك:
 كراديس) ◊ الكِرْدُوسَةُ: كؤمه‌ئىكى زؤر كه‌وره
 له نهمسپ و له‌سوپا ◊ الكِرْدَانُ: مله‌وانكه ◊
 الكِرْدُونِ: پشتين و سياج و شورا ◊ الكِرْدِيئَالِ:
 په‌كئكه له ماله‌كان و جه‌رو بپاوه ناينيه‌كاني
 هاوه‌لى پاپاو راوئزكارمكاني.

كَرَّ الرَّجُلُ: بپاومكه نيخه نيخى له‌سنگى هات.

كَرَّ فُلَانٌ كَرُوراً: بپاومكه كه‌رپه‌وه.

كَرَّ الشَّيْئُ كَرّاً: شته‌كه‌ى رمت كردموه

كَرَّ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ: شه‌و و رؤز به‌ك به‌دوايه‌ك دا
 كه‌رپه‌نه‌وه و دووباره بوونه‌وه.

كَرَّ عَلَى الْعَدُوِّ: هيرشى برده‌سهر دوژمن.

كَرَّ عَنْهُ: لئى كه‌رپه‌وه. ◊ كَرَّ عَلَيْهِ الْحَدِيثُ:

قه‌سه‌كه‌ى سه‌رله‌نوئ بؤ كردو بؤى دووباره
 كردموه ◊ كَرَّ الشَّيْئُ تَكْريراً وَتَكَرَّراً:
 جار و اجار شته‌كه‌ى بؤ دووباره كردموه ◊ تَكَرَّرَ
 عَلَيْهِ كَذَا: جار و اجار نه‌ومى بؤ دووباره‌كردموه

الشَّيْنِي: شتهكهی خسته پال پهك و ليكى دان
 كِرْسُ البِنَاء: باله خانهكهی دامه زرانند
 اِنْكِرْسَ عليه: خوی بهسهردا گوشمه له كرد
 اِنْكِرْسَ فِي الشَّيْنِي: جووه ناو شتهكه وه
 بهكؤ مامویی
 تَكَارَسَ الشَّيْنِي: شتهكان
 كهوتنه سهر پهك و پيكه وه نووسان
 تَكَرْسُ
 اُسُ البِنَاء: بناغهی باله خانهكه پتهو بوو
 الكِرْسَاءُ: بهشيك له ككتيب
 الكِرْسُ: گهمره
 نهو گل و ريخ و زبلهی له تهويله و ناغهل دا
 تهباره دهبهستنی و رفق دمبی
 الكِرْسَاءُ:
 پارچه زهويهكه درهختی تیدا روابی و ليك
 نزيك بن و رڼگو و ريشاليان تيك هالابی
 الكِرْسِي: تهخت و تاراج، ععرش
 پلمیهکی
 زانستیه له زانكؤ داو دمدرئ به مامؤ ستاپانی
 زانكؤ
 المَكْرَسَةُ مِنَ القلائد: نهو ملوانكه
 گه وه مرمیه مړو مكانی به چهند تاله دمزو ووه
 هؤنرابنه ووه ناوه ناوه همموو تاله كان كرابنه
 ناوكونی مړويهکی گهورموه و كهوتبیته نیوان
 مړوه گه وه مرمكانه وه
 كِرْسَعُ فَلَائًا: بهشمشير
 له مهچهکی فَلَائِكَه سی دا
 الكِرْسُوعُ: لابهکی
 مهچهك، نهو نیسقانهی له جومزگه دا بهرز
 بوته وه
 كِرْسُوعُ القِدم: مهچهکی قاج
 المَكْرَسِعُ: قاپ دره پهریو
 الكِرْسُفُ: لؤكه
 الكِرْسِيفِي: جوره ههنگونینتیکی سپیبه
 الكِرْسِينَةُ: گیایهکی سالانهیه له پیړی
 (القرنیة) یه

كِرْسُ الرِّجْلِ: پیاومكه مالو خیزانی زور بوو.
 كِرْسُ الجِلْدُ: پیستهكه ناگر گهستی و ویکهاته وه و
 جرج بوو
 كِرْسُ فلان: فلانكس دم وچاوی
 گرز بوون ویکهاتنه وه
 خواردمه منی گیپه
 دروست کرد
 كِرْسُ اللحم: گوشتهكهی له ناو

گیپه دا کولاند
 تَكَرْسُ وَجْهَهُ: دم وچاوی
 ویکهاتنه وه
 پیستی روخساری گرزبوو
 تَكَرْسُ الفِاسِ: خه لکه که خر بوونه وه
 اِسْتَكْرَسَ الجِدي: کاریله که ورگی گه وره بوو
 له و مړی خوارد
 اِسْتَكْرَسَ الوَجْهَ: دم وچاوی
 گرزبوو ویکهاته وه.

الأَكْرَشُ: ورگ زل
 الكِرْشُ: چلیدانه و ورگو
 شوینی مانه وهی
 خَوْرَاك بُوْ نَاوَه لَه
 کاویز که رماکان
 ههروا ناوه بو گیایهکی لووس
 له پیړی (السعدیه) یه
 الكِرْشَاءُ: قاجیک زور
 گوشتن بین و قاپه رفقه
 له گوشت دا ون بووبی و
 له گهل پازنه پی پی ریک بووبی و
 په نجه کانیسی
 کورت بن
 الكِرْشِ: چندراویکه له ناوریسم
 رمنگی رمش یان سوره
 الكِرْشَةُ: چندراویکه
 له لؤکه و شتی وا ویک دیته وه و لیک
 دمکشیته وه
 المَكْرَشَةُ: خواردنیکه و مکوو گیپه وایه.

كِرْعَ فِي المَاء: دمی خسته ناومکه وه و خواردیپه وه
 هاب و گلاس و مشتی به کارنه هیتا
 كِرْعَت
 النخلة و غیرها: درهخته خورماکه همیشه
 رڼگه کانی له ناو ناودا بوون

كِرْعِ الوحش و غیره كِرْعًا: تیری ناراسته
 حمیوانه وه حشیه که کردو باریکایی قاجی
 همنگاوت
 كِرْعَتِ الساقِ كِرْعًا: قاجی باریک
 بوو.

كِرْعَ فلان: فلانكس باریکایی قاجی ژانی کرد
 اَكْرَعَ القومُ: خه لکه که باریکایی قاجی
 و لآخه که میان همنگاوت
 تَكَرْعَ: له کاتی
 دهستنوئز شتن دا باریکایی قاجی شت
 الكِرَاعُ مِنَ الإنسان: نیوان نه ژنوو قاپه رفقه
 خوار نه ژنوی تا جومزگهی قاجی
 له نمازهل دا
 به باریکایی قاجی دهگوتری، نهو شوینه
 هیج
 گوشتی پیوه نیه
 ههروا ناوه بو کؤمه لیک

نەسپو سیلاح بەیەمکەووە ◊ **الْكَرَاعِيُّ**: سەلک و
بێجک فرۆش ◊ (سەرۆبێن فرۆش) ◊ **الْكَرْعُ**:
ناوی باران کە راستەوخۆ دەمی تێبخەری و
بخوڕیتەووە.

كَرْفَ الشَّيْنِ: بۆنی بەشتەمکەووە کرد.

كَرْفَ الحَمَانُ: نێرە کەرەمکە بۆنی بەمیزی دینە
کەرەمکەووە کردو پوی لەحەوا کرد ◊ **الْكَرَافُ**:
نەو کەسە بەدزیبەووە دەروانیتە ئافرمت ◊
كَرْفَات القِدْرُ: مەنجەلەکە بەهۆی کۆلینەووە
کەفی دەردا ◊ **كَرْفَا القَوْمُ**: خەلکەکە تێکەلاو
بوون ◊ **كَرْفَا الشَّعْرُ**: موومەکان زۆربوون ◊
تَكَرْفَا السَّحَابُ: هەورەمکە کەوتە سەر یەك و
چر بۆوە ◊ **تَكَرْفَا القَوْمُ**: خەلکەکە تێکەلاو
بوون ◊ **الْكَرْفَسُ**: کەرەموز ◊ **كَرَكْتَ الدَّجَاجَةَ**:
مریشکەکە لەهێلکە چۆوە ◊ **الْكَرَاكَةُ**: نامیرێکە
بۆ پاککردنەووە جوومال کردنی روبرو جوگا ◊
الْكَرْكُ: بەشتەماتیکی فەرودمەداره ◊ **الْكَرْكِيُّ**:
بائندمیەکی گەورەو رەنگ خۆلاویبە ◊ مل
درێژو قاچ درێژو کلک کۆلە، داڤگۆشت و لاوازه ◊
لە وشکانی دەزی، جاری وایش هەیه بەنا بۆ
ناو ناو دەباو لەناو ناو دا دەزی ◊ **الْكَرْكِيُّ**:
تیرۆکی نان پان کردنەووە ◊ بێل و خاکەناز ◊
الْكَرْكِدَانُ: حەیانێکی جەستە گەورەیه،
گوانداریه ورگ زلو قاچ کورته، سمداره، پینست
نەستور و پتەو یەك شاخی هەیه لەسەری
لبووزی قیت بۆتەووە، هەیه دووشاخی یەك
لەسەر یەکی هەن ◊ **الْكَرْكِدِيَّةُ**: رۆمکێکە
شوینی سەرمکی ولاتی سەنیگالە، غینیا،
لەسوودانیش دەروێ، لە گۆلە سورمکانی
شەرابیکی خوێش نیشات بەخش بەرەم
دەهیندرئ ◊ **كَرْكَنَّ**: قاقا بێکەنی ◊ **كَرْكَرَت**
النَّارِجِيلَه: نێرگەلەکە قووتە قووتی کرد ◊

كَرْكَرَ بالدَّجَاجَةِ: بانگی مریشکەکە ی کرد ◊
كَرْكَرَ فلاناً عن الشَّيْنِ: فلانکەسی لەشتەکە
گیرایەووە، پالی پیومنا ◊ **كَرْكَرَ الشَّيْنِ**:
شتەکە ی جار دوچار هینایەووە ◊ کۆی کردموه ◊
كَرْكَرَ الرِّحَى: ناشەکە ی خولاندموه ◊ **كَرْكَرَ**
الْحَبِّ: دانەوێلەکە ی هاری ◊ **تَكَرْكَرَ**: لەهەوادا
سەرنگرئ بوو، ئەمدیو و ئەودپوی کرد ◊
تَكَرْكَرَ المَاءُ: ناومکە لە رێرەوی خۆی
گەراپەووە.

تَكَرْكَرَ فِي امره: پارا بوو لەکارمکە دا ◊ **الْكَرْكِرَةُ**:
قۆرەقۆری سک ◊ بێکەنینی بەرز ◊ **الْكَرْكِرَةُ**:
سنگی گیانلەبەری سمدار ◊ **كَرْكَسَ فلان**:
فلانکەس پارا بوو ◊ بەشیووی رۆشتنی پیومند
کراو رۆشت ◊ **كَرْكَسَ الشَّيْنِ**: شتەکە ی
دوو بارو سێ باره کردموه ◊ **كَرْكَسَ الدَّابَّةَ**:
ولاخەکە ی پیومند کرد ◊ **تَكَرْكَسَ**: تلۆر بۆوە،
کلۆر بۆوە ◊ **المُكَرْكَسُ**: نەو کەسە دایکی
نەمەتەو کۆیلە بی ◊ **الْكَرْكُمُ**: رۆمکێکی
دەرمانییه لە پێری (الزنجاربية)، کوتراوی
رەمگەکانی دەرمانییه داو و دەرمانی چیشت
لینان و بۆ رەنگکردنی شتیش بەکاردا
(زەردەجەو) ◊ **الْكَرْكُمَانُ**: گیایەکی سالانەیهو
لەپێری (الشفرية) یه گۆلێکی سبۆ و شینی هەیه
◊ **المُكَرْكُمُ**: شتی رەنگکراو بەکۆرکۆم ◊ **كَرْمَه**
كرما: لەسەخاوت دا بەسەری دا زال بوو

كَرْمَ فلان: فلانکەس سەخی سروشت بوو

كَرْمَ الشَّيْنِ: شتەکە بەنرخ و بەهابوو

كَرْمَ السَّحَابُ: هەورەکە بارانی باراند ◊ **كرمت**
الأرضُ: زەویبەکە رۆمگەکانی گەش و نەمایان
کرد ◊ **اكرم الرجلُ**: بیاومکە مندالی رەوشت
بەرزو سەخی سروشتی بوون ◊ **اكرم فلاناً**:

رِيزِي فَلَانِكَه سِي گرت ◊ اَكْرَم نَفْسُهُ عَنِ
 الشَّائِنَاتِ: نَعْفِي خَوْي لَه سْتِي خِرَابُو بَه د
 پاراست ◊ كَارْمَهُ: شانازی به سردا کرد له
 سه خي سروشتی دا ◊ كَارَم الرَّجُلُ: شَتِيكِي
 به دیاری و پاداش دا به پیاومکه ◊ كَرْمٌ فَلَانًا:
 رِيزِي لَه فَلَانٌ گرت ◊ تَكَارَمَ عَنِ الشُّئِينِ: خَوْي
 له شته که به دوور گرت ◊ تَكْرَمَ عَنِ الشُّئِينِ:
 به مانا (تکارم) دئ ◊ اِسْتَكْرَمَ الشُّئِينِ: داوای
 شتی به مرخی کرد ◊ اِسْتَكْرَمَ الْعَقَائِلَ: ناهرمتی
 خانه دان و نه حیب زادهی مارم کردن ◊
 الْاِكْرَامِيَّةُ: عهتاو به خشش ◊ الْاَكْرَوْمِيَّةُ:
 کرداری پیروز ◊ التَّكْرِمَةُ: شوینی تایبهتی بو
 دانیشتنی پیاو له ناو مال دا ◊ الْكِرَامَةُ:
 گهرامت؛ کاری سهر ناساو له عادت به دمرو
 رودانی له سردهستی که سانیک ئیدیعای
 پیغمه مبهری نه گهن ◊ الْكِرَامُ: خاو من ترئ و
 رهزو باخ ◊ الْكِرْمُ: (رجل کرْم) پیاوی سه خي ◊
 (أرض كرم) زهوییه کی پاك و به پیته ◊ الْكِرْمُ:
 داری میو ◊ الْكِرِيمُ: ناو نکه (صیفه تیکه له
 صیفه ته گانی خودا) لیبورده ◊ هه رکه سیکه یان
 هه رشتیک جیگای رمزامندیی خه لك بی.
 الْكِرِيْمَةُ: مینهی (الکریم) ◊ پیاوی وه جا خزاده ◊
 (كريمة الرجل) کچی پیاومکه، (کچه نازداری
 پیاو) ◊ كَرِيْمَتِكَ: لوتت ◊ هه ر نه ندامتیکی
 ریزداری جهسته وه کوو گونجکه، دست، ریش
 ◊ (الکریمتان) دووجاو ◊ الْمُكْرِمُ: پیاوی ریزدارو
 شکومهند ◊ الْمُكْرُوْمَةُ: کردهوی خیرو نیسی
 باش ◊ الْمُكْرَمَةُ: (أرض مُكْرَمَة) زهوییه کی
 به پیته روهك ساخ ◊ الْكُرْتِبُ: قهرنابیت ◊
 كُرْتَفَ الْخُلَّةِ: درهخته خورما که ی له لق و
 پوپه گانی روت کرد ◊ كُرْتَفَ فَلَانًا بِالْعَصَا:
 به عصا له فلانکه سی دا ◊ كُرْتَفَ الشُّئِينِ

بِالسَّيْفِ: شته که ی به شمشیر بری ◊ الْكِرْتَانُ:
 بنکی لقه برای درهختی خورما که دوای برینی
 لقه که به شتیکی به قه دی درهخته خورما که وه
 دهمینتیه وه ◊ الْكِرْتَانَةُ: فونداخی تهننگ.

كِرْوَهُ الشُّئِينِ: شته که ی ناخوش ویست.

كِرْمَهُ الْأَمْرَ وَالْمَنْظَرَ: کارمکه ناشیرین بوو
 دیمه نه که ناشیرین بوو ◊ اَكْرَمَهُ عَلَى الْأَمْرِ:
 زوره ملی لی کرد له سهر ئیشه که ◊ كَرَمَهُ إِلَيْهِ
 الْأَمْرَ: شته که ی له لا ناشیرین کرد ◊ تَكَارَمَ
 الشُّئِينِ: شته که ی به لاوه ناشیرین و دزیو بوو ◊
 تَكْرَمَهُ الشُّئِينِ: شته که ی ناخوش ویست ◊ اِسْتَكْرَمَهُ
 الشُّئِينِ: شته که ی به لاوه دزیو بوو ◊ اِسْتَكْرَمَهُ لِأَنَّهُ:
 فلانه ناهرمتی ناچار کرد خرابه کاری بکا ◊
 الْكِرْمَاءُ: فولکه ی گیزمره ی مل فولکه ی
 پشته مل ◊ الْكِرْمَةُ: پینا خوش بوون ◊
 ناره حه تی و ماندویی ◊ شَتِيكٌ بَه زَوْرٍ بَيْتٍ
 بکه ن ◊ الْكِرْمَةُ: به مانا (الکرْمَةُ) دئ ◊ الْكِرْمِيَّةُ:
 شهرو ههرا، تهنگانه و چورتم، ◊ شهری سامناک ◊
 كِرَانَهُ الدَّهْرُ: به لاو چورتمی رُوژگار ◊ الْمَكْرَمَةُ:
 نه وه ی له سهر شانی ناده میزاد گرانه و زوری بی
 ناخوشه المکروهه: دمگوترئ: (رجل ذر
 مکروهه) پیاویکی خاو من هه لمت و
 جهریه زهیه.

كِرْوَا الْفَلَامُ كِرْوَا: منداله که توبینی کرد.

كِرْوَا الْأَرْضَ: زهوییه که ی هه لکولی.

كِرْوَا الْبِنْرَ: بیرمه که ی داپوشی.

كِرْوِي النَّهْرَ كِرْيَا: له ناو روباره که دا جالی
 هه لکه ند.

كِرْوِي الْأَرْضَ: زهوییه که ی هه لکولی.

کَرِي الرَّجُلُ: بياومکه نوست ◊ اکري: کهم بوو ◊
اکري الدار او الدَابَّةُ: خانومکه يان ولاخه کهی
به کړئ دا ◊ کاراه: به کړئ دا.

اکري الدارَ وغيرها: خانومکه ی به کړئ گرت ◊
اکري: همنوز، ومنهوز ◊ الكُرى: چمند گورنیک
به بهنا په کرموه ◊ الكِراءُ: کړئ کر تکار ◊
الکُرةُ: قتبول، همرشتیک خړبئ ◊ الكِرْوَانُ:
بالندمیه کی قاج دریزو رنگ خولای و مکوو
کو تر وایه و دنګیکي خوشی همیه ◊ الكِرْوَةُ:
کړئ کر تکار ◊ الكِرْوِيا: رومکي نیوسالییه،
رهمکه که ی به ناخی زمویدا روده چی لاسکه کانی
په لپه ل و کومهن، له بهر مکه ی شهر ابیکي
هوشیار کرموه دروست دمکړئ ◊ الكِرْوِي:
همرشتیک بیچمه که ی خړ بئ ◊ الكِرْي:
کړئ تکار، کړئ گرت ◊ نه و که سه ی ولاخ بدا به
کړئ ◊ المِکاري: ولاخ به کړن دمر، به زوری
به که سیک دمو ترئ: گویند ریز به کړئ بدا ◊
الکِرْمُ: عونصورتکی هلزی رنگ خوله می شی
مهیلو سپیه ◊ الکِرْمِيت: کانی که له
عونصوری ناسن و کرؤم و نوکسجین پیک دئ ◊
الکِرِيَات (الکریات الحمى): خړو که سورمه کانی
خوین ◊ الکریات البيض: خړو که سپیه کانی
خوین.

کَرِبَ مُشَطَّ الرَّجُلِ كَرِيًا: سنگه پنی بياومکه
بچوک و یتکه اتوموه بوو ◊ الكَرِبُ: رُونِيك
به هو ی گوشینه وه دمر هیندرا بئ ◊ الكَرِبُ:
بیاوی رژدو دل تمنگ ◊ المِکْرِبَةُ مِنَ الْأَلْوَانِ:
رنگیکه له نیوان رنگی رمش و سپی دایه ◊
الکُرْبَةُ: رومکي کشت و کالی و سالانه یه،
که لاکه ی تیکه ل به مهن دئ خوار دن دمکړئ،
تووه که شی بو خوشکردنی همن دئ خوار دن
به کار دمه یندرئ.

کَرَمُ الشَّيْنِ كَرَمًا: شته که ی ته سک کرموه.
کَرَمُ الشَّيْنِ: شته که به هو ی سرماوه وشک بوو
و یتکه اته وه.

کَرَمُ الْوَجْهِ: روخساری ناشیرین بوو.
کَرَمُ فُلَانٍ: فلانکس بئ خیر بوو یارمه تی نه دا ◊
فُلَانٌ: فلانکس توشی نه خوشی دهمار
گرز بوون بوو ◊ اکره الله: خودا توشی نه خوشی
دهمار گزئی کرد. بیان توشی لمرزین و شه پله
بوو ◊ اکره الرجل: بياومکه و یتکه اته وه تیجو ◊
التَّكْرَمُ: و یتکه اته وه دوو شه و یله یه به هو ی
گرز بوونی ماسولکه ی شت جوین و دمبیته هو ی
نه وه ی کابرای توشبو بهو نه خوشی به دمی بو
نه کړیته وه ◊ الكَرَأُ: وشک بون و یتکه اته وه ◊
پژدی و جرؤکی ◊ الكِرَانُ: دهمار گزئی و
لمرزین و شه پله یه که تووشی نادمیزاد دمبئ ◊
نه خوشی به کی گوشندمیه توشی بریندار دمبئ
کاتی بریندار مکه برینه که ی به گل و خول پیس
ببئ

کَرَمَ فُلَانٍ: فلانکس دمی نوقاندو بئ دمنگ
بوو.

کَرَمُ الشَّيْنِ الصُّلْبِ: شته توندو رهمه که ی
گهست ◊ شته که ی به که لبه کانی پشه وه ی دمی
شکاندو ناوکه که ی دمر هینا بونه وه ی بیخوا.

کَرَمَ فُلَانٍ كَرَمًا: فلانکس هه لینا بو پیشکه وتن ◊
به خیرایی و به پله له شته که ی خوارد ◊ لوت و
پهنجه ی کورت بوون ◊ جه ناگو و لیوی
خوارموی دهر پریو بوون ◊ لیوی سرموه ی
جووه به ناودا ◊ اکرم فلان: فلانکس جهسته ی
و یتکه اته وه ◊ کرم: وشک بوومو و یتکه اته وه تیجو
◊ کرم العمل بنائه: کارکردن چاوه قامکه کانی

وشكو و گرژ كرد ◊ **الْمُنْكُزِمُ**: كەسێك بەری دەستی بچوك بن.

كَسَبَ لاملە كَسَبَا: هەوڵی بژێوی دا بۆ مالا و مندالی. ◊ **كَسَبَ الشَّيْئَ:** شتەكەى كۆكردمەوه.

كَسَبَ المال: قازانجی كرد ◊ مالا و سامانی دەستكەوت.

كَسَبَ الإثم: تاوانەكەى هەلگرت.

كَسَبَ فلاناً مالا: مالا و سامانی بۆ فلانكەس دەستەبەر كرد ◊ **اِكْتَسَبَ** فلاناً مالا (أو علماً):

پارمەتی فلانكەسى دا لەسەر و دەستەتەینانی مالا و سامان یان زانست و زانیاری ◊ **اِكْتَسَبَ:**

هەوڵی دا و كۆششی كرد ◊ **اِكْتَسَبَ** المال: مالا و سامانی دەست خۆی خست ◊ **اِكْتَسَبَ**

الإثم: تاوانەكەى خستە ئەستۆی خۆی ◊ **اِكْتَسَبَ** المال: مالا و سامانی بە دەست هینا

اِكْتَسَبَ: كاسبی و هەولێدانی بژێو ◊ **اِكْتَسَبَ:** پالەتەى پۆن؛ پۆنى قالكراوی پالئێوراو

تویكێل و سوێ تۆو كەتان و تێپەكەى دواى گوشین و پۆن ئی گرتنسى ◊ **الكواسیبُ:**

برینداركەرو درێندە چ ئادەمى چ بالێندە ◊ **المكسبُ:** دەستكەوت ◊ **كُوسِجَ** فلان: فلانكەس

لاجانگی موویان پێوه نەمان ◊ **كُوسِجَ:** بى ئەقل بوو ◊ **الكُوسِجُ:** كەسێك لاجانگی

پوتابنەوه و مووی پێوه نەمى ◊ ددان كەم؛ كەسێك ددانى كەمى لە دەمدابن ◊ بارگیری تەمبەل.

كَسَحَ البَيْتَ: مالهەكەى مالى ◊ **كَسَحَتِ** الريحُ الأرض: رەشەباكە گىل و خۆلى سەرزموى

هەموو پامالى.

كَسَحَ البئرَ (أو النهرَ): بێرەكە یان جۆگاكەى پاك كردهوه.

كَسَحَ فلان من مالي ماشاء: فلانكەس بەنارمەزۆى خۆى لەمالى منى هەلگرت.

كَسَحَ كَسَحَا: دەستی یان قاجى ئیظلیج بوون ◊ **اِكْتَسَحَ** الشَّيْئَ: شتەكەى رادا ◊ **اِكْتَسَحَ:**

نەخۆشییەكە توشى حوشتر دەبى و شەل دەكا ◊ نەخۆشییەكە توشى ئیسقانى مندال دەبى

اِكْتَسَحَا: دایبى ◊ شوینی هەرى دانى زېل و زال ◊ **اِكْتَسَحَ:** كەسێك لێقه و ماو هانای بۆ بەرى و

نەو نەتوانى بەهەنانى لێقه و ماو كەوه بى ◊ **المكسحُ:** كەسكە ◊ **المكسحُ:** كەسێك توشى نەخۆشى ئیسقان بى

كَسَدَ الشَّيْئَ: شتەكە پەواجى نەبوو

كَسَدَ الشَّيْئَ: بەمانا (كَسَدَ) دى ◊ **اِكْسَدَ** القومُ: خەلكەكە بازارى نەبوو ◊ **اِكْسَدَ** الشَّيْئَ:

شتەكەى ناپەواج كرد.

كَسَرَ فلان من طرفه: فلانكەس كەمێك چاوى خۆى نوقاند.

كَسَرَ الشَّيْئَ: شتەكەى شكاند، تێكى شكاند و پەرتەوازەى كرد.

كَسَرَ التاجر متاعه: بازرگانەكە پارچە پارچە شتەكانى فرۆشتن.

كَسَرَ الوساد: سەرىتەكەى نوشتاندموه و شانى لەسەر دادا.

كَسَرَ الطائر جناحيه: بالێندەكە بالەكانى خۆى شكاندموه بۆ نیشتنەوه.

كَسَرَ الرجل عن مراده: بپاوهكەى لەمەبەستى خۆى لادا.

كَسَرَ القوم: هۆزەكەى شكاند و بەسەریان دا زال بوو.

هروا ناوه بؤ شهراییک له زورات و جو دروست بکری.

کسع فلانا: له پاشه وهی دا، به دهستی یان

به پیشه وهی قاجی له فلانکسی دا

کسع الشئین کذا بكذا: شته کهی کرده

شوینکه وتهی نه وهو بهو شیوهی لی کرد.

ناشرینی قسهی فلانکسی دایه وه

دهر کرد

بهرز که شته که یان خسته ژیر قاجیان ه وه

إكسع الفحل: که له که کلکی له رانی دا

في ضلاله: له گومرایی خؤیدا روجوو

دهگوتری: (حام أكسع) کوتریکه له ژیر کلکی دا

په ری سپی ههن

له ناوچه وانی ههر شتیک دا بی

له ژیر کلکی بالندما

الشمس: خور گیراو روناکی نه ما.

کسف الوجه: دهم و جاو زمرد هه لگه راو

کسف الرجل: پیامه که چاوی داگرت

کسف بصره: به هوی چاو نی شه وه چاوی بؤ

نه کرانه وه.

کسف باله: مزعوو حالی ناخوش بوو.

کسف امله: هیواو ناواتی پوکانه وه.

کسف الشئین: شته کهی داپوشی

الشمس النجم: خور به روناکی خوی روناکی

نه ستیرمکانی داپوشی.

کسف الشئین: شته کهی برپه وه

الشمس: مانگ بهری روناکی خوری گرت

أكسف الحزن فلانا: خهفت مزعوو حالی

کسر الحرف: بزوینی ژیری خسته سهر پیتکه

کسر الشئین: زیدمرویی کرد له شکاندن

شته که دا

(جمع تکسر) جمع کرده وه

سویا شکاو تارومار بوو

شیرمه که له نگ بوو

شل بوو هه لات

له شته که دمبیته وه

شوشه، وردنهان

کسرت: قهراخی خانوو

کسرت: شتی کهم

له یواری حیسابو ریازیات دا زماره ی کهرتو

شتی وایه و هکوو

(ضرب الحساب الكسور): ژمیریارمه که

کهرته گانی زمریسی یه ک کردن

تیشکان

کسرت: شتی که و هکوو گازو هلایس گوینو

شتی وای بی دهشکینن.

کسور من الجلد والثوب: چرچ و لوجی بیستو

قوماش و شتی وا

نه وهی دیواری به دیواری خانومه که ته و میه

کسرت: شوینی شکاندن شت

گوینو بادامو بندهق و فستهق و شتی وا.

کسرت: شته کهی کوتاو ورد هاری کرد.

کسرت الرجل: پیامه که ددانی دهر که وتن

خوارم وهی بهرز بوونه وه دهر که وتن و مه لاشوی و

شه ویله ی سهرم وهی بؤ دواوه و شه ویله ی

خواروی هاته پیشه وه

شه ویله ی خوی هاش و پیش کردن

گوشت که له سهر بهردی گهرم وشک کرابیته وه

پاشان ورد بکری و بکریته تویشوی سهرم

فَلَانَكْسَى گۆرۈ ۵ كَسَفَ الشَّيْءُ: شتهكەى
 بېرپه‌وه. ۵ لِكْسَفَةٌ: پارچەى شت ۵ پەت و كەرت
 ۵ الكِسوفُ: خۆرگىران يان كەمبوونە‌وهى
 روناكپپه‌كەى ۵ كَسَكَ الشَّيْءُ: شتهكەى
 بەتوندى كوتاو وردوهارى كرد.

كَسِلَ الامرُ الرجلُ: كارمكە پياومكەى تەمبەل
 كرد ۵ تَكَاسَل: بەئەنقەست تەمبەلى نواند ۵
 المكسلة: ھەرشتيك سەر بكيش بۇ تەمبەلى.
 كَسِمَ كَسْمًا: تيكۇشاو ھەولى دا لەپيناو
 پەيداكردى بزيو.

كَسَمَ الحَرْبُ: شەرى ھەلگىرساند.

كَسَمَ الشَّيْءُ اليَاسَ: شته وشكەكەى بەدەستى
 خۆى وردوھار كرد ۵ الأَكْسومُ من الرِّياض:
 باختيك روهك و گياو گزى كەوتپيتە سەريەك ۵
 الكَسْمُ: باقى ماندى شتى وشك كەدواى
 شكاندن و ورد كردن بەدەستپه‌وه بمنييتە‌وه ۵
 الكَسْمُ: ماندوو شەكەت لەئيش و كاردا.

كَسَا فلان ثوبًا: كراستىكى دا بەفلان.

كَسَى كَسًا: پۇشاكى پۇشى ۵ اكسى: پۇشاكى
 پۇشى ۵ اِكْسَت الأَرْضُ بالنبات: زموى
 بەرپه‌وهك و گياوگز خۆى نارايش دا، خۆى
 داپۇشى ۵ تَكَسَى بالكساء: پۇشاكى پۇشى ۵
 اِسْتَكْسَأُ: داواى پۇشاكى نى كرد ۵ الكِساءُ:
 پۇشاك. ۵ لِكْسُونَةٌ: كراس و پۇشاكپكە بۇ
 خۇپازاندنە‌وه دەپۇشرى.

كَسَأَ اللحمُ: گۆشتهكەى ئەومندە بېرژاند تا وشك
 بۆوه.

كَسَأَ الطعامُ: خواردنەكەى داكرۇشت و خواردى.

كَسَأَ الشَّيْءُ: شتهكەى پاك كرد توپكەكەى نى
 كردمەوه.

كَشَى من الطعام: بېرپوو لە خواردەمەنى ۵
 كَشَتَ يده: بېستى دەستى نەستور و پتەو بوو،
 گرژبوو ۵ أَكْشَأُ: گۆشتى بېرژاوى خوارد ۵ تَكَشَأُ
 الأديمُ: بېستەكە دامالدىرا نى بۆوه ۵ تَكَشَأُ الرجلُ
 من الطعام: پياومكە لەخواردن تيربوو ۵ تَكَشَأُ
 اللحمُ: گۆشتى وشكەومبووى خوارد ۵ الكَشِيُّ:
 بېرژاوى تازەو پيگەيشتوو ۵ الكَشِيانُ:
 جاميلكەپه‌كى زۆر بچكۆلە خەيات دەيكاتە
 سەرى پەنجەى بۆنە‌وهى دەرزىپه‌كە نازارى نەدا
 ۵ ھەروا ناوہ بۇ بۇرپه‌كى بچكۆلە مۇسيقار
 لەسەر پەنجەى دەگا و نامىرى قانونى بى نى
 دەدا.

كَشَحَ القومُ عن الماء كَشْحًا: خەلكەكە
 لەدەورپەرى ناومكە رۇيشتن و پەرتە‌وازە
 بوون.

كَشَحَ الطائرُ: بانندەكە بەگورجى ھات.

كَشَحَ لفلان بالعداوة: دزايەتى فلانكەسى كرد ۵
 كَشَحَتِ الدَّابَّةُ: ولاخەكە كلكى لەناوگەلى خۆى
 نا.

كَشَحَ القومُ: خەلكەكەى دەرکرد.

كَشَحَ البعيرُ: لاکەلەكەى حوشترمەكەى بەناگر
 داخکرد.

كَشَحَ فلانًا: زمبىرى لەلاقەبەرغەى فلانكەس دا.

كَشَحَ العودُ: شوپكە دارمەكەى سېى كرد

كَشَحَ: لاکەلەكەى ھيشا ۵ كاشحُ: دوزمناپەتى
 كرد ۵ كَشَحَ العودُ: لاقەدارمەكەى سېى كرد ۵
 اِكْشَحُوا عن الماء: لەناومكە دوور كەوتنە‌وه و
 پەرتە‌وازە بوون ۵ الكاشحُ: دوزمنى
 سەرسەخت و دل پيس ۵ الكِشاحُ: شوپنكەى
 داخ ئەو شوپنەى بەھۆى سوتاندن بەداخ توكى

لِي نَهْرِي ۵ الكَشَاحَةُ: موقاتهعه و دمنگ
 دابرين ۵ الكَشْحُ: كهلهكه، خاليگه ۵ خوار
 بهراسو ۵ ويشاخ و ويسام كه دوو خمتي گوههر
 يان ناويريشم ليك دهرين و بهسمر شان دا بو
 بن ههنگل راست و جهپ دمهيندرين ۵ الكَشْحُ
 والكَشَاحُ: دمردنكه توشى لاههكه دمبى ۵
 المِكْشَاحُ: پاچ ۵ تيزابى شمشير.

كَشَفَ الشَّيْئَ: بهددان شتهكهى پرى (قرتاندى).

كَشَفَ النَّاقَةَ: بهسى پهنجه گوانى حوشترمهكه
 دوشى ۵ اكشند: رونهكهرمهكهى لهماستهكه
 حياركردموه ۵ الكاشد: كهسيك زور ههول و
 تهقه لا بدا بو دابين كردنى پيداويستيهكانى
 كَشَرَ عَن اسنانه كَشْرًا: ددانى دهرخستن لهكاتى
 بيكهنين دا ددانى دهرخستن.

كَشَرَ فلان لصاحبه: فلانكس زمردهخهنهى بو
 هاوهلهكهى كرد.

كَشَرَ السُّنْعَ عَن نابه: دپندهكه ددانى دهرخستن و
 خوى نامادهكرد بو پهلاماردان و نيچير كردن.

كَشَرَ العَدُوَّ عَن انيابه: دوژمن خوى گيف
 كردموه و همپهشهى توندى لهبهرامبهرى كرد ۵
 كاشره: بهدميهوه بيكهمنى و روخوش بوو ۵
 كَشْرًا: بو موبالهغهى مادهى (كشتر) دئ ۵
 الكَشْرُ: هيشومتري يان هيشوهخورما كه
 بولهكانيان ليكرابنهوه و لاسك و فونچكيان مابن
 ۵ الكَشْرِيُّ: خواردمهمنيهكه لهبرنج و نيسك
 دروست دهكرد ۵ كَشْتِ الاعْقَى: مارهكه:
 كهههندئ جهستهى لهههنديكى ترى خشا
 دهنكى لي هات ۵ يان بهدمى فيشكانى.

كَشَى الجمل: حوشترهكه باراندئ و باراندنهكهى
 لهفورگيدا خواردموه.

كَشَى القِدْرُ: منجهلهكه كوئى و كهوته قلبه قلب ۵
 كَشَى الثوبُ او الجِلْدُ: قوماشهكه يان جهرمهكه
 تيجوو ويكهاتهوه.

كَشَطَهُ عَنْه: لئى دارنى.

كَشَطَ الجُلُ عَن الفرس: زينكههى له نهسپهكه
 كردموه ۵ ههروا دمگوتري: (لاكشيطن) عن
 اسراك) ههموو نيهيئيهكانت ناشكرا دهكم.

كَشَطَ الحرف: بيته نووسراوهكهى سرپهوه.

كَشَطَ غِلَاةَ اللين: سهرتويژى ماستهكهى
 كوكردموه ۵ تكشط السحاب: ههورمهكه ليك
 بلاو بوون و نهمان ۵ الكَشَاطُ:
 جهيوانكوژمرهوه، قهساب.

كَشَفَ الشَّيْئَ: شتهكهى دهرخست و پهردى
 سهرى لادا.

كَشَفَ الله غَمَهُ: خودا خهمو خهفهتى لهدل دا
 لاپرد.

كَشَفَ الكواشف فلاناً: شته دهرخهركان فلانيان
 فهزح كرد، جهبايان برد.

كَشَفَ عَلَيْهِ الطيب: پزيشكهكه وردبينى بو
 كردو نهخوشيهكهى دهرخست.

كَشَفَ فلان: فلانكس پيشهسهرى روتايهوه ۵ يان
 فلانكس لهسهرپدا مهتالى پئ نهبوو ۵ كلاو
 خودى لهسهر نهكرد ۵ لهسهرپدا خوى نهگرت و
 ههلات.

كَشَفَ الفرس: نهسپهكه ئيسقانى كلكى يان لاي
 سهره كلكى خوار بوو ۵ اكشفت فلان: فلانكس
 بيكهنى تابوكى دهركهوتن ۵ كاشفته بالامر:
 كارمهكهى لهلا ناشكرا كرد ۵ كاشفته بالعداوة:
 دوژمنايهتبهكهى بو ناشكرا كرد ۵ كَشَفَ: بو
 موبالهغهى (كشفت) دئ ۵ اكشفت المرأة:

نافرته که زوری له جهستهی خوئی پوت کرد،
 دمرخست ◊ اِکْشَفَ الْأَمْرَ: بهمهوون و
 ماندوبونئیکی زور توانی نیشه که ناشکرا بکا ◊
 اِکْشَفَ الشَّيْءَ: بؤ په کمجار شته کهی ناشکرا
 کرد په ردهی له سمر لادا ◊ اِکْشَفَ الشَّيْءَ:
 شته که دمرگهوت ◊ تَكْشَفَ الشَّيْءَ: بهمانا
 (اِکْشَفَ) دئ ◊ تَكَاشَفَ الْقَوْمَ: خه لکه که نهینی
 خویمان بؤ په کتری ناشکرا کرد ◊ تَكْشَفَ فُلَانًا:
 فلانکس فمزح بوو ◊ تَكْشَفَ الْبِرْقَ:
 هورمبروسکه ناسمانی داگرت ◊ تَكْشَفَتِ
 الْأَرْضُ: زهویپه که وشک ههلات ◊ اِسْتَكْشَفَ
 عَفَا: داوای لی کرد شته کهی بؤ رون بکاته وه
 نهینیپه کانی له لا بدرکینن ◊ اَلْكَشَفُ:
 یاسایه کی بوخته گهر و بزارگهره ههول دها
 کهسایه تی وا له کومه لگا دا دروست بکا گیانی
 هاریکاری و پشت به خوویهستن و فریادرسی
 تیدابن ◊ الْكَشَافُ: به کیکه له نه ندامانی
 کومه لهی کهشافه و جهند پله و پایه کی هیه
 ◊ ناوی کتیبئیکی تمه سیری فورنانه ◊ الْكَشْفَاءُ
 (جِبْهَةٌ كَشْفَاءُ): پیشه سهری روتاوه ◊ اَلْمُكْشَافُ
 الکهری: نامیرئیکی کارمباییه جوژی شوحنه ی
 کارمبایی و شوینکهی له سمر شت دیاری دمکا ◊
 الْكِشْكُ: کهشک، دؤینه؛ خواردنیکه له نارود
 ماست دروست دمکری و وشک دمکریته وه و
 هه لدمکری کاتی پیویست دمکری به کیشت ◊
 الْكُشْكُ: خانوی بچوک، کوْشک، قوخته،
 که وشه که ◊ كَشَكْسَ فُلَانًا: فلانکس ههلات ◊
 كَشَكْسَ الْأَفْعَى: مارکه پیسته کهی خسه خشی
 هات ◊ كَشَكْسَ السُّورَ: چرج و لوچ و
 نوشتانه وهی له قوماشه که دا دروست کرد ◊
 الْكَشْكَةُ: زاراهوی هوژی بهنی نهسه دو هوژی

رهبیعه به له شوینی کافی رانای میینه بیتی
 (شین) به کاردینن
 كَشَمَ اَثْفَةً: له بن را لوتی بری.
 كَشَمَ الْقِثَاءَ او الْجَزْرَ: خه یارکه یان گیزمره کهی
 به خیرایی و بهه لپه هه لپ خوارد.
 كَشِمَ: به زگماک کهم نه ندام بوو یان له بنه جه و
 نژاد دا کهم و کوری هه بوو.
 اَكْشَمَ اَثْفَةً: به مانا (كَشَمَةً) دئ ◊ كَشَمَنَ:
 له پرهمه ی گریانی دا ◊ كَشَمَرَ اَثْفَةً: لوتی شکاند
 ◊ الْكَشَامِرُ: ناده میزادی ناشیرین ◊ الْكِشْمِشُ:
 کشمیش میوزو ترپی دهنک وردیله.
 كَشَا الشَّيْءَ: شته کهی به ددانه کانی گهست و دهری
 هینا.
 كَسَى: ویکهاته وه تیجو ◊ اِكْسُ فُلَانًا: فلانکس
 ههلات و قاجاندی ◊ الْكَصِيسُ: دهنگی نزم
 به هوئی ترسو و بیمه وه ◊ تَجْوَوْنَ و وَیکهاتنه وه
 كَسَمَ: چوْن هات ناوا به دهمستی به تال گه راپه وه
 كَطَبَ كَطْلُوبًا: پرپوو له روْن.
 كَطَّرَ الْقَوْسَ: لایه کی که وانه کهی برپر کرد که لی
 کرد بوْنه وهی ژنیه کهی تیدا جهسب بکری و
 بهرنه بی. ◊ الْكَطْرُ: بهزی دهوروبهری گورچیله.
 كَطَّ الْمَسِيلُ بِالْمَاءِ: رپه روی ناوه که ناوه کهی
 نه کیشا له بهر زوری ناوه که.
 كَطَّ الْحَبْلَ: حمله کهی کشت باداو.
 كَطَّ الطَّعَامُ او الشَّرَابُ الْحَيَوَانَ: خواردن و
 خواردنه وه که گه دهی حه یوانه که نه یکیشاو
 هه ناسه ی توند کرد.
 كَطَّ الْفَيْظَ صَدْرَهُ: بوغزو کینه دل و دهرونی پر
 کرد.
 كَطَّ الْأَمْرُ فُلَانًا: کارکه فلانکسی نارجهت کرد.

کَشَفْ

کَطَّ فلان خَصْمَهُ: فلانکەس ڕکابەرەمکەى خۆى
 بۆرداو هەموو ڕیگاچارمیهکی ڕزگاربوونی ئى
 برییهوه ۵ کَاطَهُ: ماومیهکی زۆر تەنگی پى
 هەلچنى وازی ئى نەهینا ۵ کَاطَ فلاناً
 الحرب: فلانکەسى باش فیزی شەر کرد ۵
 اِکْتَطَّ: باش پربوو ۵ اِکْتَطَّ الوادي بالسیل:
 شیومکە لافاوومکە ناکیشی و پراوپرو لیوان لیوه
 ۵ تَکَاطُوا: لەگۆرمپانی جەنگ دا تەنگیان
 بەیهکتر هەلچنى ۵ تَکَاطَ القوم: خەلکەکە
 سنووری یاساییان شکاند لەدژاییکردنی بەکتری
 ۵ الكِطَاطُ: توندو تیزی و چورتەم ناخۆشی ۵
 هەرشتیک دَل ناخۆش بکا ۵ الكَطَّ: دەرگوتری:
 (رجل کَطَّ) پیاویکە نیش و کاری تەنگی پى
 هەلئەچن و نارەحەتی دمکەن ۵ الكِطَةُ: ورگنی
 ۵ كَطَفَ السَّقاءُ: کونده ناومکە بمانا تیکردن
 لیک کشاو فش بوو ۵ تَکَطَفَ عند الأکل:
 جوارمەشقی دانیشت بۆنەوهی ورگی پربکا لە
 خۆراک.

كَغَلِمَ السَّقاءُ: کوندهمکەى پربکرد لەناو و دەمی
 توند بەست.

كَغَلِمَ مجرى الماء: ڕێرموی ناومکەى گرت.

كَغَلِمَ الرجلُ غيظله: پیاومکە ڕقی خواردموهو
 ددانی بەخۆیا گرت.

كَغَلِمَ نفسه نفهسى خوى گرت نەیهیشت
 سەرکەشی بکا.

كَغَلِمَ كظوماً: بیدەنگ بوو ۵ الكَاطِمُ: نەو
 کەسەیه لەکاتی توڕەبوون و ڕق هەلسان دا ددان
 بەخۆی دا دەرگرت ۵ الكِطَامُ: تۆپەوانەو
 سەدادەى شت ۵ الكِطَامَةُ: سەدادەو تۆپەوانە ۵
 حەبلیکە لوتی حوشتری پى دەبەستری بۆنەوهی
 ژێربار بى ۵ پێشی دەرگوتری: مەهار ۵ هەروا

ناوه بۆ دەرماو شیو ۵ الكَطْمُ: بۆری هەناسە
 بەلای بیئە قاقاو، نەو شوینەى هەناسەى لیوه
 دیتەدەر بۆناو دەم ۵ الكَطِيمُ: بەمانا (الكَاطِمُ)
 دى ۵ هەروا بەمانا خەفەتباریش دى
 كَغَلَا لحمه: گۆشتى زۆر بوو، خۆى دەرشت ۵
 تَكَطَى لحمه سِفناً: گۆشتى سواری یەك بوو،
 قەلەو بوو ۵ كَغَبَت الفتاة: كچەكە مەمكى
 خپرکردن.

كَغَبَ فلاناً: زەبرى لەشوینى ڕمقایی جەستەى
 فلاندا ومکوو (سەرو قاپەرمقەو دەفەى شان).

كَغَبَ الإناء او الحوض: قاپەكە یان حەوزەمکەى
 پربکرد ۵ اِكْغَبَ الرجلُ: پیاومکە بەخیزایی
 ڕۆیى ۵ كَغَبَت الفتاة: كچەكە مەمكى خپرکردن
 ۵ كَغَبَ الشئى: شتەكەى موكەعەب کرد (سوچ
 سوچی کرد) ۵ كَغَبَ العدد: ژمارەمکەى دووجار
 زەربى خۆى کرد ۵ كَغَبَ الإناء: قاپەكەى
 پربکرد ۵ كَغَبَ الثوب: قوماشەكەى توند
 پىچاپەوه ۵ تَكَغَبَ ثدي الفتاة: مەمكى كچەكە
 خربوون ۵ التَّكْغِيبَةُ: كەبرى مێو ۵ التَّكْغِيبِيَّةُ:
 جۆرە بیروبووچونیکە لەبواری وینەگرتن دا
 یەكێك لەهونەرمنەندە بەناوبانگەکانى ئەم
 بوارە بیکاسۆیه ۵ الكَغَبُ: هەر جومزگەیهك
 لەنێسقان ۵ قاپەرمقە ۵ هەروا وشەى (كَغَب)
 ناوه بۆ گریى قەفەزێو لاسكى گندۆرو هەر
 لاسكە ڕوكمێك كە كلۆر بى ۵ (رجل عالی
 الكعب) واتە پیاویكى خاوەن ڕیزو خانەدانە ۵
 الكَغْبَةُ: كاپە، مالى خودا ۵ هەر خانویەك
 جوارلایەكەى جوارگۆشەى بى ۵ المكَغَبُ:
 بودرەو عەبای پەراویز چنراو ۵ لەبواری
 مەساحەو ڕوپیوی دا قەبارمەكە شەش
 جوارگۆشە دەوریان دابى ۵ لەبواری ژمارەو

حیاسب دانسه و ژماره بدمستتهاتومیه
 کهله ناکامی زهر بگردنی دوو چمندانهی خوئی
 پهیدا بووین؛ بؤ نمونه ژماره هشت موکه عمبی
 ژماره دووه **كَعْبَرَةُ بالسيف**: بهشمشیر بری
كَعْبَرَةُ: گرنی لاسکی همر روه کیکه که
 کلوره و مکوو لاسکی قهقه ژاژو شتی و **بیهک**
 گه بشتنی همر دوو نیسقانی جومز گه کان
كَعْبَرَةُ الوظيف: جومز گه نیوان گوزنگو
 قاج **كَعْبَرَةُ الكتف**: قه پیلکی شان **كؤتایی**
 ملو سهرمتای سمر **كؤتوی ران** **كؤته گؤشت**
 بن زیل و سمر گوتیزی گنم و جو کهله بیژنگ
 دمدری و زیرانه و شتی و دمکه و یته زهره و
 پلو پوشیشی دمکه و یته سمر **الكعبورة**:
 همر دوو نیسقانیك بیهک بگن **كعبس**
الرجل: پیاوکه به خیرایی ههنگاوی نا **یان**
 به هیواشی بازی دا **كعمت فلان**: فلانکس
 بهمشپوهی رق ههلساوی و خو کیفکه رموه رؤیشت
كَعْبَتُ: بالندمی که له پیبری بولبول و
 جهسته بچوک و گورج و گوله و هه همیشه له جم و
 جؤل دایه و هه دادانی نیه **كعتر فی مشیه**:
 له رؤیشتن دا و مکوو سمر خووش به لؤژ لؤژ
 ههنگاو مکانی هه لئنان.

كَعْرُ الصبي: منداله که ورگی هر بوو قه له و بوو.

كَعْرُ الفصيل: بیچوه حوشرمه که پیو له دوگی دا
كؤبؤوه **كَعْرُ البعير**: حوشرمه که دوگی که وره
 بوو **الكعس**: نیسقانی په نجهی دمست و قاج
كعطل بیده: خوئی کیشایه و موه دمستی هه لبرین
 خوئی دریز کرد.

كَعَّ فلان: فلانکس ترسنوک و لاواز بوو **كعج**
فلاناً: فلانکسی ترساند. **الكعك**: که عک،
 شهکر له مه، خواردنی که له نارد و شهکر و رؤن
 دروست دمکری **كفكع فی کلامه**: زمانی گراو

قسهی بؤ نه کرا **كفكع فلاناً**: فلانکسی
 ترساند **كفكع**: ترساو پاشه کسهی کرد.

كغم البعير: دهمی حوشرمه کهی شهته که دا
كغم الوعاء: دهمی قاپه کهی گرت، زارکی
 توره که کهی بهست.

كغم الخوف: ترسو و بیم زمانی فلانکسی بهست
كاعمها: دهمی بدهدمیه ووه نا، ماچی کرد
الكمام والكمامة: نهوهی دهمی حه یوانی پی
 دمبه سترئ بؤ نهوهی نه توانی گاز بگری یان شت
كغيب قرن الثيس: شاخی نیریه که
 که لکه ل و بادراو بوو **الكافز**: کاغز.

كفا الإناء: قاپه کهی سهرنقوم کرده و.

كفا القوم عن الشيء: خه لکه که رویان له شته که
 و مرگیرا و جیان هیشت.

كفا فلاناً: فلانکسی گیرایه ووه **كفا فی سره**:

له ریگای مبهست و ریژهوی خوئی لای دا **كفا**
فی الشعر: له شعره که دا پیتی رهوی گؤری بؤ
 پیتیک که لئی نریک پی له دهنگ و مه خرجه دا
كفا لونه: رهنگی گؤرا **كفا له**: هاوکوف و
 هاوشانی بؤ دانا **كفا الخياء**: په ردمیه کی
 تری بؤ خیمه که دانا **كفا على الشيء**:

پاداشی دایه ووه له سهر شته که **كافاه بصنعه**:
 پاداشی دایه ووه له سهر کرده ووه باش و
 رهمه نه کانی **كافاً فلاناً**: فلانکسی په کسان
 کرد به هاوتای خوئی **كفا الإناء**: قاپه کهی
 سهره و نقوم کرد **كففاً لونه**: رهنگی گؤرا
كففاً الإناء: قاپه کهی سهره و نقوم کرد

كففاً على الشيء: خوئی به سهر شته که دا
 شوژ کرده ووه **كففات على ولده ترضعه**:
 خوئی به سهر منداله که پیدا کوم کرده ووه شیر
 دمداتی **كففاً عنه**: روی لی و مرگیرا **كففاً**

اليه: بؤى گمرايهوه ◊ **اِنكفأ** الى وطنه:
 گمرايهوه بؤ زىدى خوى ◊ **اِنكفأ** لونه: رىنگى
 گؤرا ◊ **اِنكفأ** القوم: خهلكهكه سكان و ههلهاتن
 ◊ **تكافأ** الشيطان: دوو شتهكه و مكوو يهك
 و ابوون و هاوتابوون ◊ **دمگوترى**: (تكافأ القرم
 و تكافأت الفرس) ◊ **تَكفأ** لونه: رىنگى گؤرا ◊
اِسْتَكفأ شجرة: داخوازى نهوه بوو درهختهكه
 سائىك بهرى بداتى ◊ **اِسْتَكفأ** فلاناً الشراب:
 داواى لهفلانكس كرد لهبپالهكهى خويهوه
 شراب بكاته بپالهى نهمهوه ◊ **الكفأ**: هاوشان
 ◊ **مروقى** بهتوانا لهسر بهرپومبردى كارمكاني
 ◊ **الكفأ**: هاوشان ◊ همروا ناوه بؤ نهو
 بهردميهى دمدري بهسر چادردا تا سهرزهوى
 دايدمپوشى و مكوو چؤن پهشتهمال عهورمتى
 مروف دادمپوشى ◊ **الكفأ**: هاوشان لههيزو
 تواناو خانهوادهو وهجاخزادمىي دا ◊ **الكفأ**:
 (كفأ الشئى) بهرهمى سالانهى شت ◊ **كفأ**
الأرض: بهروبوومى كشت و كالى سائىكى زموى
 ◊ (كفأ الغنم) بهروبوومى مهر بشيرو خورى و
 بيجويهوه ◊ **الكفى**: بهمانا (الكفرء) دئ.

كَفَتَ الشئى كَفْتاً: شتهكهى ههلهوگير كرد.

كَفَتَ الطائر: بالندهكه لهفرين دا بهلهى كردو
 بالهكاني ليك دان.

كَفَتَ فلاناً: فلانكسى لهمبهستى خوى
 گيرايهوه. ◊ **كَفَتَ الشئى** و **اليه**: شتهكهى
 لهخوى گرتو بؤلاى خوى كيش كرد.

كَفَتَ المتاع: كالاهكى كؤكردموه

كفت ذيله: داوينى ههلكرد.

كفت الله فلاناً: خودا گياني فلانكسى كيشا.

كَفَتَ الشئى: شتهكهى لهخؤگرت.

كفت الدرع بالسيف: زريهكهى بهشمشيرمهكهوه
 ههلواسى و خستنيه بهنايهك ◊ **اِنكفأ** المال:
 همموو مالهكهى لهخؤ گرت ◊ **جىگاي** همموو
 مالهكهى تىدابؤوه ◊ **اِنكفأ** الرجل: بياومه
 جهستهى خوى دارشت ◊ **اِنكفأ** الفرس:
 نهسبهكه ورگى باريك بوو ◊ **اِنكفأ** الرجل:
 بياومه گمرايهوه ◊ **اِنكفأ** القوم الى منازلهم:
 خهلكهكه گمرايهوه بؤ شوين و مهنزلگاي خويان
 ◊ **تَكفأ** الثوب: چاكي بؤشاكهكه ههلهرايهوه ◊
تَكفأ في سيره: له رپويشتن دا بهلهى كرد ◊
الكفأت: (أرض كفات) زمويهكه مردوو و
 زيندوى تيدا كؤبوومتهوه ◊ (مرضع كفات)
 شوينيكه شتى زؤرو ههمهجؤرى لهخؤ گرتوهوه
 ◊ **الكفأ**: (رجل كفت) بياوينكى چوست و
 چالاكه ◊ **الكفأ** من الخيل: نهسپيك بازى
 بههيزو توند بهاوى و سوارمهكى نهتوانى
 جهلوى بگريتهوه ◊ **الكفأ**: كفته: خواردنيكه
 لهگؤشتى ههمنجن دراو و همدئى تموايبيل و پيازو
 ساومرو برپوش يان برنج دروست دمكرئ ◊
الكفيت: (رجل كفيت) بياوينكى قهد باريك و
 چوست و چالاكه ◊ كوندميهكى بهتو و پهختهيه
 ◊ **المكفأ**: كهسيك دوو زرى بهسر يهكدا
 لهبهر بكاو كراسيك لهنيوانيان دا لهبهر بكا.

كَفَحَ الشئى كَفْحاً: بهردمى شتهكهى لادا خستيه
 بهرچاو.

كَفَحَ فلاناً: رويهرو توشى فلانكس بوو.

كَفَحَ بالعصا: بهگؤچان ليى دا.

كَفَحَ لجام الدابة: ههوسارو جهلوى ولاخهكهى
 راكيشا بؤنهوهى رايبووستينى.

كَفَحَ عنه كَفْحاً: لى ترسا ◊ **اِكْفَحَ** فلاناً عنه:
 فلانكسى گيرايهوه ◊ **كافحه**: رويهرو تووشى

بمهری دهست هه لگرت ◊ تَكَفَّفَ النَّاسَ: سوائی له خه ئك كرد ◊ كَفَّفَ الثَّوْبَ بِالْحَرِيرِ وَغَيْرِهِ: دامینى قوماشه كه ی به ناوری شم پهراویز چن گرد، سه رده هسته و یه خه ی کراسه كه ی پهراویز چن كرد ◊ نه خشی ناوری شم ی له داوینى کراسه كه دروست كرد ◊ اِسْتَكْفَفَ الشَّيْئُ: شته كه كه وانه یی بوو ◊ دهگوترئ: (اِسْتَكْفَفَ الْحَيَّةُ) مار كه پا پو كه ی بهست و خوی خر کرده وه ◊ اِسْتَكْفَفَ الشَّجَرُ وَالشَّعْرُ: دره خته كه یان موومكان تیکچرژان ◊ اِسْتَكْفَفَ الْقَوْمَ الشَّيْئُ وَالشَّيْئُ: خه لکه له دهوری شته كه گردیو ونه وه ◊ چه میهر میان له دهوری شته كه بهست ◊ اِسْتَكْفَفَ الشَّيْئُ: شته كه ی به دست هه لگرت ◊ اِسْتَكْفَفَ النَّاسَ: دهستی له خه ئك پان کرده وه و داوای یارمه تی لی کردن ◊ اِسْتَكْفَفَ فُلَانًا عَنِ الشَّيْئِ: داوای له فلاننکس کرد واز له شته كه بینئ ◊ اِسْتَكْفَفَ عَيْنَهُ: له په دهستی خسته سهر چاوی له بهرامبهر تیشکی خوردا بؤنه وه ی بزانی ناخو شت ده بینئ یان نا ◊ (اِسْتَكْفَفَ الشَّيْئُ) هه ولی بینینی شته كه ی دا واته: له بی دهستی خسته سهر بروی و مگوو نه وه سنبهر له چاوی بکا بؤنه وه ی کاریگه ری تیشکی خوړ كه م بکاته وه و بتوانئ شته كه ببینی ◊ دهسگوترئ: (اِسْتَكْفَفَ عَيْنَهُ) له زبیر له بی دهستی به وه چاوی شته كه ی بینئ ◊ كَافَّةً: هه موو ◊ الكَفَافُ: (كفاف الشَّيْئُ) به نه اندازه ی شته كه ◊ الكَفَافُ مِنَ الرِّزْقِ: بزوی پیویست بی زیادو كه م ◊ دهگوترئ: (لِئَنِّي أَخْرَجُ مِنْ هَذَا كَفَافًا) خوژگه له م کاره م دا به بی قازانج و زیان بزگارم بوا به ◊ الكَفَافُ: نه وه ی دهوری شتیکی دابی ◊ و مگوو دهوران دهوری گوینچه ◊ الكَفَافُ مِنَ الثَّوْبِ: پهراویزو

قهراخو بیجاخی قوماش ◊ الكِفَافُ مِنَ السَّيْفِ: تیزایی شم شیر ◊ الكَفُّ: بهری دهست، له په دهست به په نه گه کانی شه وه ◊ حاج ◊ لابر دنی پیتی چه وته می زهنه دار و مگوو لابر دنی پیتی (نون) له (مفاعیلن و فاعلاتن) ◊ الكَفُّ مِنَ الرِّزْقِ: بزوی بی كه م و زیاد ◊ الكَفَّةُ: هه رشتیک كه وانه یی بی ◊ (كفة المیزان) تاکی تهرزو نه و تا که ی کیشرا وه كه ی تیدایه یان تا که كه ی تری ◊ خالی دروستکرا و به کوتان ◊ ته له و داوی نیچیر هوان ◊ چالاییه ک ناوی تیدا کوبیته وه ◊ (الكَفَّةُ) دهوران دهوری کلک ◊ کاتی به یه ک گه یشتنی شه وو پوژ له بهر به یانا یان ده مه و نیوار وه و خورنا و ابوون ◊ پهراویزی هه رشتیک ◊ تۆپه لاکى درهخت ◊ لای خواروی زری ◊ كَفَّفَ دَمْعُهُ: جار دواجار فرمیسکی سپرین بؤنه وه ی وشك ببنه وه ◊ كَفَّفَ فُلَانًا: فلاننکسی له شته كه گپرا به وه ◊ تَكَفَّفَ عَنْهُ: وازی لی هینا به چبی هیست.

كَفَّلَ فُلَانًا: فلاننکس به رده وهام به پوژو بوو. برپاری دا له کاتی به رزو بوونی دا قسه له گه ل کس نه کا ◊ نانی بی بیخوری خوارد.

كَفَّلَ الرَّجُلَ وَالرَّجُلَ: بوو به كه فیلی پیا وه كه. بهر عۆده ی بوو.

كَفَّلَ الصَّغِيرَ: منداله كه ی گه وره کرد ◊ اكفل فلاناً المال: فلاننکسی کرده بهر عودمو كه فیلی ماله كه ◊ اكفل فلاناً ماله: مال و سامانه كه ی دا به فلاننکس بؤنه وه ی چاودیری بو بکا ◊ كَافَلَهُ: په میمانی له گه ل بهست ◊ كَفَّلَ فُلَانًا الْمَالَ: به مانا (أكفل) دئ ◊ كَفَّلَ فُلَانًا الصَّغِيرَ: فلاننکسی کرده كه فیلی و چاودیری منداله كه ◊ اِكْفَلَ بِالشَّيْئِ: شته كه ی خسته سهر لاپه کی

سمتی ◊ اِكْتَفَلَ البعيرُ: بارگه‌نمیه‌کی خسته
سمر پستی حوشرمه‌کو نمجاری سواری بوو ◊
تَكْفَلُ بالشئین: شته‌که‌ی خسته نه‌ستوی خوئی
◊ تَكْفَلُ البعیرُ: بارگه‌نه‌ی خسته سمر پستی
حوشرمه‌کو سواری بوو ◊ الكَفْلُ: سمتی
ناده‌میزادو و لاخ و نازه‌ل ◊ الكِفْلُ: به‌ش ◊
هاوشان و هاو وینه ◊ الكفیل: هاوشان و هاو
وینه.

كَفَنَ الصُّوفَ كَفْنَا: خوریه‌که‌ی رست.

كَفَنَ المیتَ: كَفْنی بؤ مردوومه‌که کرد

كَفَنَ الخُبْزَةَ: نانه‌که‌ی رداشته سمر هولکه
ناگرمکه ◊ كَفَنُ: بؤ زیدمرویی له‌مانای (كَفَنُ)
دئ ◊ الكَفْنُ: كَفْن؛ به‌رگیکه له‌مردوومه
دمپتجری ◊ اِكْفَهْرُ الرجلُ: بیاومه‌که دم و جاوی
خوئی گرز کردن ◊ اِكْفَهْرُ اللیلُ: شه‌ومه‌که
تاریکی زور به‌رمی سه‌ند ◊ اِكْفَهْرُ النجمُ:
نه‌ستیره‌که له‌ناو تاریکی زور به‌هیزدا روناکی
دمرکه‌وت ◊ المَكْفَهْرُ: همرشتیک بکه‌ویته سمر
به‌ك ◊ هه‌وری پری چین له‌سمر چین و رمش ◊
دم و جاوی بن شهرم و حمیا ◊ كَفَاهُ الشئینُ:
شته‌که به‌سی کردو شتی تری پیویست نه‌بوو.

كَفَى فلاناً الامرُ: له‌جیاتی فلان کارمه‌کی نه‌نجام
دا.

كَفَى الله فلاناً فلاناً او شرَ فلان: خودا
فلانکه‌سی له‌شمر و داوی فلان پاراست ◊ اِكْتَفَى
بالشئین: به‌شته‌که قنیاتی کرد ◊ اِكْتَفَى
بالامر: کارمه‌کی نه‌نجام دا ◊ تَكْفَى النباتُ:
رومه‌که‌که دریز بوو ◊ اِسْتَكْفَاهُ الشئینُ: داوی
نی کرد له‌شته‌که به‌شی پیویستی بداتی ◊
اِلْتِكْفَاءُ الذاتِ: نه‌ومیه همریمیک، دمونه‌تیک
به‌روبوومی خوئی پیداوستیبه‌کانی دابین بکاو

پیویستی به‌هاوردمکردن نه‌بئ ◊ الكَفِيَّةُ:
بزئوی ته‌واو، بزئوی کیفیامت ◊ كَوَكِبَ
الحديدُ: ناسنه‌که بریسکه‌ی دا ◊ كَوَكِبَ
الحصی: به‌رده وردمه‌کان له‌کیشته‌نگاو دا
بریسکه‌یان دا ◊ الكَوَكِبُ: بریسکه‌ی ناسن، یان
بریسکه‌ی به‌ردو ناگر نی بوونه‌ومیان ◊ بیاو که
جه‌ك له‌خوئی دهبه‌ستنی ◊ گه‌نجی تازه
پیگه‌یشتوو ◊ دم‌گوتری: (غلام کرکب)
گه‌نجیکی روخسار جوانه ◊ زورینه‌ی شت ◊
الكَوَكِبُ: له‌یواری ناسمانشوناسی دا قه‌بارمه‌کی
ناسمانیبه‌و به‌دموری خوژدا ده‌سوپرته‌وه و
روناکی له‌خوژ و مرده‌گری ◊ الكَوَكِبَةُ: نه‌ستیره
◊ یان نه‌ستیره‌ی زوهره به‌متایبمتی

كَلَأَ الدينُ كَلْنَا: قهرزه‌که دواکه‌وت.

كَلَأَ بَصْرَةَ في الشئین: جاوی به‌شته‌که‌دا گتیراو
چهند جاریک جاوی نی لادا و سه‌یری کرده‌وه.

كَلَأَ الله فلاناً: خودا پاریزگاریی فلانکه‌سی کرد.

كَلَأَ فلان القومَ: فلانکه‌س جاویدیری گه‌له‌که‌ی
کردو سه‌رو کاری نیشه‌کانیانی گرتنه نه‌ستو ◊
اِكْلَاتِ الارضُ: زه‌ومیه‌که له‌ومری زور بوو ◊
اِكْلَا في الدين: قهرزه‌که‌ی دواخست ◊ اِكْلَا
عَيْنُهُ: جاوی ماندوو کرد ◊ كَالَأَهُ: موراقه‌به‌ی
کرد ◊ كَلَأَ فلان: پشه‌کی (عمره‌بونی) و مرگرت
◊ كَلَأَ في الامر: به‌سمرسامیبه‌وه سه‌یری کرد ◊
كَلَأَ اليه في الامر: قهرمانی پی کرد
به‌نه‌نجامدانی کارمه ◊ كَلَأَ فلاناً: فلانکه‌سی
به‌ند کرد ◊ كَلَأَ السفينةَ: که‌شتیه‌که‌ی
له‌که‌نار نزیك کرده‌وه

اِكْتَلَأَتْ عَيْنُهُ: جاوی نه‌جوونه خه‌و ◊ اِكْتَلَأَ منه:
پاریزگاری نی کرد ◊ اِكْتَلَأَتْ الكَلَأَةَ:
عمره‌بونی و مرگرت ◊ تَكَلَأَ: عمره‌بونی

ومرگرت ۵ اِسْتَكَلًا فلان: فلانکەس داواى
دواخستنى هەرزەمەكى كرد ۵ اِسْتَكَلَات الارض:
زەمبىيەكە لەومرې زۆر بوو ۵ الكَلأ: لەومرچ
تەرچ وشك ۵ الكَلأة: عەرمبوون ۵ هەرز ۵
الكَلأة: بەندەرى و مستاندنى كەشتى ۵ المَكَلأة:
شونىنكە كەشتى تىدا رادەگىزىن و پەناو لابايە
كَلْب الفرس كَلْبًا: ناوژمكى لەنەسپەكە دان..

كَلْب الرجل وغيره: پياوئەكە سەگ گەستى ۵
زۆرى خواردو تىزەنبوو ۵ زۆرى تىنو بوو.

كَلْب الشجر: درەخەكە تىنوى بوو.

كَلْب السير على الأسير: رۆيشتنەكە كارىگەرى
زۆرى لەسەر دىلەكە هەمبوو زۆرى شەكەت و
ماندو كرد.

كَلْب الدهر على امله: رۆژگار زۆر توندو تىز بوو
لەگەل خەلكەكە.

كَلْب على الشئ: زۆر سور بوو لەسەر
و مەستەينانى شتەكە.

كَلْب عليه: رقى ئى هەلسا.

كَلْب كَلْبًا: بەهوى نەخۆشى هارىهەوه عەقلى
لەدەست دا ۵ كَالْبُ: دزايەتى كرد ۵ كَلْب
الأسير: دىلەكەى كەلەبجە كرد ۵ كَلْب الكَلْب:
سەگەكەى رايەينا لەسەر راوكردن ۵ تَكَلَب
القرم: خەلكەكە بەناشكرا دزايەتى خۆيان
راگەيانند ۵ تَكَلَب على الأمر: لەسەر كارمەكى
سوربوو دەستى ئى بەرنەدا ۵ تَكَلَب القرم على
الشئ: خەلكەكە عەمبازى شتەكە بوون و
گەلەكۆمەكەيان لەسەر كرد ۵ اِسْتَكَلَب الرجل:
پياوئەكە لوراندى بۆنەهوى سەگەكان ببببسن و
بەو بۆنەهوى شونى خىل و ناوئەدانىهەكانى خاوم
سەگەكان بدۆزىتەوه ۵ الكَالِب: خاوم سەگى

پامكراو بۆ راوكردن ۵ كۆمەئە سەگ ۵ الكَلْب:
سەگ ۵ سەگ جۆرى زۆره ۵ الكَلْب:
نەخۆشسىيەكى پىئوه چوو گواستراومىه
هاپرۆسەكەى لەپىنگەى گەستى و لىكەوه لەپىرى
سەگەوه دەگوازىتەوه بۆ مەرۆفو گيانلەبەرى
تر ۵ الكَلْبُ: دىئە سەگ ۵ جقل بەسەر لقو
پۆپى درەخەتەوه ۵ الكلبان: پلايسى گەوره ۵
الكَلْبُ: توندوتىزى لەمەر شتىك بى ۵ الكَلْبُ:
مەزەمبوو راو بۆچونىكە بەگۆپەرى سروشت
هەلس و كەوت دەكاو گۆى بەدابو نەرىت نادا ۵
الكَلْبون: رپرموانى كەلبىهەن: كە كۆمەئەك
فەيلەسوفى يۆنانىن ۵ الكَلْبُ: خاومنى سەگى
پامكراو بۆ راو ۵ الكَلْبُ: نوكە ناسن كە
بەپاژنەى قۆندەرەو كلاشى نەسپ
پامكەرمەكەومەن و كەسوارى ئەسپەكە دەبى ئەو
نوكە ناسنە لەلاقە برغەى ولاغەكە دەدا
بۆنەهوى غارىدا ۵ الكلب: كۆمەئە سەگ
(رەموسەگ) ۵ المكالِب: نازاو چاو نەترس.

كَلَّت الشئ كَلَّتًا: شتەكەى كۆكردەوه.

كَلَّت الفرس: ئەسپەكەى تاودا ۵ الكَلَّة: شتى كەم
۵ بەشە خۆراك و شتى وا ۵ كَلَّم رَجُلُهُ:
دەم و چاوى گۆشتن بوون ۵ الكَلْم: كۆلم خپرو
گۆشتن.

كَلَج فلان كَلَجًا: فلانكەس رۆگىزىبوو، زۆر
رۆگىزىبوو ۵ اَكَلَجَهُ الهَمُّ: خەم و خەفەت
رۆخسارى پوكاندەوه ۵ كَالَجُهُ: بەكەشەو
رۆگىزىبەهوه بەرەو روى بۆوه ۵ كَلَج رَجُلُهُ:
رۆى خوى گىزى كرد ۵ كَلَج لي وجه الصبي:
مندا ئەكەى ترساند ۵ تَكَلَج: بەمانا (كَلَج) دى ۵
الكالِج: دەگوتى: (دَهْر كَالِج) رۆژگارى توندو
تىز ۵ كَلَج: ناوى سالى گرانى و قاتو قىرپىه.

كَلَدَ الشَّيْئَ كَلْدًا: شتهكهی كۆكردموهو خستیه سهریهك ◊ **كَلَدَ الشَّيْئَ:** بهمانا (كَلَدَهُ) دئ ◊ **تَكَلَّدَ الشَّيْئُ:** شتهكه كۆبۆوه ◊ **تَكَلَّدَ فلان:** فلانكەس گۆشتی پتهو بوو ◊ **الكَلْدُ:** شوینی توندو پتهو، زموی پتهو ◊ **كَلَّازُ البازي:** ههئۆكه خۆی لول كردو خۆی ویتکینایهوه بو پهلاماردانی نیچیرمکهو فراندی.

كَلَزَ الشَّيْئَ كَلَزًا: شتهكهی كۆكردموه ◊ **كَلَزَ الشَّيْئَ:** بۆ زیدمروهی لهمانای (كَلَزَ) دا دئ.

كَلَسَ البِنَاءَ كَلَسًا: بهمادهی كهلس دیواری بالهخانهكهی پوكهش كرد.

كَلَسَ كَلَسًا: رهنگی تمپوتۆزای بوو ◊ **كَلَسَ:** بۆ زیدمروهی لهمانای (كَلَسَ) دا دئ ◊ **كَلَسَ على قِرْنِه:** ههلمهتی بۆ پكابهرمکهی بردو پهلاماری دا ◊ **كَلَسَ عنه:** لئی ترساو لهبهری ههلات ◊ **الكَلَسُ:** جیری بهرد؛ نهو ماده ماوهی دوای گهرمکردنی بهردی جیری دهمینیتهوه ◊ **الكَلَّاسُ:** فرۆشیاری مادهی كهلس ◊ وهستای كهلسکاری ◊ **الكَلَّاسَةُ:** نهو شوینهی كلسی ئی دروست دهكرئ ◊ **التَّكَلُّسُ:** لهبواری كیمیادا پهقبون و كۆبوونهوهی خوینی كالیسیۆمه كه ناتوینتهوه ◊ **الكَلْسِيَّت:** معدنیتهكه لهكاربووناتی كالیسیۆمی بلوری پێك دئ.

كَلَسَمَ: هونگرانی كرد لهدانهوهی مافهكان بهخاومنهكهیان ◊ **الكَلْسِيَوْم:** عونصورتیکی فلزی و جیرییه تیکهلاوی ههندی پێكاتهی جهسته دمبی، بهتایبهتی هی ئیسقان.

كَلَعَ الوَسَخَ عليه كَلْعًا: چلکهكهی بهسهرهوه كۆبۆوهو رهق بوو ◊ **اَكْلَعَهُ الوَسَخُ:** چلکی لهسهر كۆبۆوه ◊ **الكَلْعُ:** وشکیوونهوهی چلک و گهرمهستنی ◊ **الكَلْعِي:** نازاو چاونهترس ◊

اَلْكَلْعُ: گرووی زۆر ◊ **اَلْكَلْعُ:** شیوه وشكو مروو مۆج.

كَلَّفَ العَاشِيَةَ كَلْفًا: نالقی دا بهولاغ و نازهلهكان.

كَلَّفَ وَجْهَهُ كَلْفًا: دهو چاوی پهلهی تیدا پهیدا

بوو ◊ **كَلَّفَ الشَّيْئَ به:** حمزی لهشتهكه بوو ◊

كَلَّفَ الأَمْرَ: بهزۆرملی و ناچاری چوووه ژیر

كارمکهو له نهستۆی گرت ◊ **اَكْلَفَهُ به:** وای ئی

كرد ومگری بی ◊ **كَلَّفَهُ امْرَأً:** نهجماندانی

كارمکهی لهسهر پتویست كرد ◊ **كَلَّفَ على**

اسمه ارضًا: زهوییهکی لهسهر تۆمار كرد ◊

كَلَّفَ بالأمر: كارمکهی خسته نهستۆی ◊

تَكَلَّفَ: خۆی بهکاری لاومکی خهريك كرد،

کاریکی خسته نهستۆی خۆی كه نیشی نهو نیه

◊ **تَكَلَّفَ الأمرَ:** بهزۆره ملی و ناچاری كارمکهی

لهنهستۆ گرت ◊ **تَكَلَّفَ الشَّيْئَ:** شتهكهی خسته

سهر شانی خۆی ◊ **التَّكْلِيفُ بالأمر:** كارخستنه

نهستۆی كهسیك كهبتوانی نهو كاره نهجمام بدا

◊ **التَّكْلِيفُ:** نهرک و ماندوبوون ◊ **الكَلْفُ:** پهلمو

خال و شتی وا كهلهسهر پوخسار دمردهكهون

◊ **الكَلْفُ:** بیاوی عاشق و شهیداو دپوانه ◊ **الكَلْفَةُ:**

رهنگیکه لهنبوان رهنگی رهشو سوردایه

◊ **الكَلْفُ:** كهسیكه نهرکی نالقدانی نازهلی

لهنهستۆ بی ◊ **الكَلْفُ:** کاری هورسو گران

◊ **المُتَكَلِّفُ:** كهسیك بهشیوهی ناواهیعی خۆی

نمایش بکا ◊ **المِکَلَفُ:** دلداز، كهسیك رهگهزی

مینینهی زۆر خوش بوئ ◊ **المِکَلَفُ:** مرؤفیک

بالغ و رهشید بی ◊ **اَلکَلَاكِلُ:** کورته بالای

چوارشانه ◊ **اَلکَلکَالُ وَاَلکَلکُلُ:** سنگ.

اَلکَلکَلَةُ: تاقمو بپرو کۆمهل.

کَلَّ کَلًّا وکَلَالَةً: ماندوبوو، لاواز بوو.

کَلَّ فلان: فلانکەس ماندوبوو.

كَلَّ عَنِ الْأَمْرِ: شته‌کمی له‌سمر شان قورس بوو.
 كَلَّ وَكَلَّاتٌ: بنه‌جهو نه‌ومی میراتگری له‌دواجین
 نه‌ما ◊ اَكَلَّ فُلَانٌ: فلانکس نه‌سپه‌کمی
 ماندوبوو.
 اَكَلَّ غَيْرَهُ: غه‌یری خوی ماندو و لاواز کرد ◊ كَلَّلَ
 السَّيْفُ: شمشیرکمی زور کولو نه‌بپر کرد ◊
 كَلَّلَ فُلَانٌ: فلانکس رویی و مال و مندالی خوی
 له‌شوینی نه‌گونجاو جی هیشت ◊ كَلَّلَ فِي الْأَمْرِ:
 له‌کارکهدا دلسوزی نواند ◊ كَلَّلَ عَنِ الْأَمْرِ:
 له‌کارکهدا دمعنی کردو نه‌بکرد ◊ كَلَّلَ عَلَيْهِ
 بِالسَّيْفِ: بمششیر هئی کوتایه سمر ◊ كَلَّلَ
 فُلَانًا: تاجی خسته سمر سه‌ری فلانکس ◊ كَلَّلَ
 الشَّيْئَ: شته‌کمی به‌گه‌وه‌مرو شتی و ارازانده‌وه
 ◊ اِكْتَلَّ الْعَمَامُ بِالْبُرْقِ: هه‌ورمه‌کمی بروسکمی دا ◊
 اِكْتَلَّ السَّيْفُ: شمشیرکمی تیزایی نه‌ما ◊ اِنْكَلَّ
 فُلَانٌ: فلانکس بیکه‌نی و زمرده‌خمنه‌ی هاتی ◊
 اِنْكَلَّ الْبُرْقُ: بروسکمی هه‌ورمه‌کمی هی‌واش بوو ◊
 تَكَلَّلَ الشَّيْئَ بِالشَّيْئِ: شته‌که بدموری شته‌که
 خمرمانه‌ی دا ◊ اِنْكَلَّلَ: تاج ◊ شتیکه دموری
 سمر دمداو به‌گه‌وه‌مرو شتی و دمراژیندریته‌وه
 ◊ دموران دموری نینوڪ ◊ كَوَّمَهُ لَيْكُ گولی
 رهنگاوپرنگ له‌سمر شتیوم تاج ریک ده‌خرین و
 ده‌خرینه سمر سمر بو جوانی و ارازانده‌وه ◊
 اِكْلِيلُ الْجَبَلِ: رومکیزی گیاییه ◊ الْكِلَالَةُ:
 نه‌ومیه مروفتیک بمرئ نه‌باوکی له‌دوا جی مابین
 نه‌مندال.
 كَلَّ: هه‌موو ◊ الْكَلَّ: که‌سیک نه‌باوکی له‌مزبان دا
 مابین نه‌مندالی هه‌مین ◊ الْكَلِيلُ: زمعیضو
 ماندوبوو ◊ الْمُكَلَّلُ: (غمام مُكَلَّلٌ) هه‌وریتی
 باراناوی که‌چهند هه‌وریتی تر به‌دموربیه‌وه بن
 ◊ الْمَكْلَّةُ: (رَوْضَةٌ مُكَلَّلَةٌ) باخیکه دموره دراوه

به‌گول و غونچه ◊ كَلَّمَهُ كَلْمًا: برینداری کرد ◊
 كَالَمَهُ: قسه‌ی له‌گهل دا کرد.
 كَلَّمَهُ: ناخاوتنی ناراسته کرد ◊ تَكَلَّمَ: قسه‌ی کرد
 ◊ التَّكْلَامُ وَالتَّكْلَامَةُ: قسه‌ی به‌نرخ و چاك و
 زور ◊ الْكَلَامُ: دننگیزی مانا به‌خشن و موفید ◊
 الْكَلْمُ: برین ◊ الْكَلِمَةُ: وشه: که مانایه‌کی تاك
 بگه‌مینی ◊ الْكَلِيمُ: نه‌و که‌سه‌ی قسه‌ت له‌گهل
 بگا ◊ نازناویتی چه‌زرمتی موسایه سه‌لامی
 خودای لی بی ◊ الْكَلِيمُ: لباد؛ راخه‌ریکی
 نه‌ستوره له خوری دروست دمکری ◊ الْمُكَلَّمُ:
 شوینی قسه له‌سمر کردن ◊ كَلَاهُ كَلِيًّا:
 گورجیله‌ی توشی نازار بوو.
 كَلِيًّا كَلِيًّا: گورجیله‌ی تووشی نازار بوو ◊ اِكْتَلَى
 الرَّجُلُ: بپاومکه گورجیله‌ی هی‌شا ◊ الْكَلِيَّةُ:
 گورجیله.
 كَلَى الطَّائِرُ: جوار پهرن به‌ته‌نیشتی بالنده‌وه
 که‌وتونه‌ته کوتایی باله‌کانی.
 كَلَاً: نه‌خیر وانیه نیشه‌که به‌مشیومیه‌کی تره.
 كَمَّ: چه‌ند؟ یان زور.
 كَمَا الْقَوْمُ كَمْنَا: قاجکی دمرخواردی خه‌لکه‌که دا.
 كَمَى كَمْنَا: بپن خاوس بوو ◊ كَمِنْتَ يَدَهُ وَرَجُلَهُ
 مِنَ الْجُرْدِ: دمست و قاجی به‌سه‌رماو به‌مفر
 قه‌لشان.
 كَمَى عَنِ الْأَخْبَارِ: له‌هه‌واله‌که بپن ناگا بوو ◊ اِكْمَا
 الْمَكَانَ: شوینه‌که قارجکی زور بوو کارگاویی
 بوو ◊ اِكْمَا الْقَوْمَ: کارگی دمرخواردی خه‌لکه‌که
 دا ◊ اِكْمَاتِ السَّنِ فُلَانًا: رۆژگار فلانی پیر کرد ◊
 تَكَمَّاتٌ عَلَيْهِ الْأَرْضُ: زموی دابپوشی ◊ الْكَمُّ:
 قاجک، کارگ، جوړه فیتریاتیکه له‌زموی دمدری
 پاك دمکری و دمکولیندری و ده‌خوری ◊ الْكَمَاءُ:

فَاحِجَ فَرُوشٍ ◊ فَاحِجَ جِنٍ ◊ الْمَكْمَأُ: شوینیک
 کارگی زور بن ◊ الْكُمْبِيَالَةُ: کومبیاله (هواله)
 ◊ كَمَتَ الْفَرَسُ: نەسبەكە رەنگی شی بوو
 ◊ اکمت الفرس: نەسبەكە رەنگی شی بوو
 ◊ كَمَتَ الثَّوْبِ: قوماشەكە بەرەنگی سوری
 مەیلە و رەش رەنگ کرد.

إكْمَتَ الْفَرَسُ: بەمانا (اکمت) دئ ◊ الْكُمْنَةُ:
 رەنگی رەش رەنگی سووری تیکەلأو بووبئ ◊
 الْكُمَيْتُ: نەسبەیکە رەنگی لەنیوان رەش و
 سووردا بە ◊ كَمْتَرُ: بەشیوەی شەقاو هاویشتنی
 کورت رۆیشت ◊ كَمْتَرُ الشَّيْبِ: شتەكە
 پەرکرد ◊ كَمْتَرُ الْقِرْبَةِ: دەمی کوندەكە
 بەبەنەكە بەست ◊ الْكُمْتَرِيُّ: درەختیک
 بەردارو گولدارە

كَمَحَ الدَّابَّةَ بِاللِّجَامِ كَمَحًا: جلەوکیشی و لاخەكە
 کرد ◊ أَمَحَ الْكِرْمَ: دارمیوئەكە پۆخی کرد
 ◊ أَمَحَ الدَّابَّةَ: جلەوکیشی و لاخەكە کرد
 ◊ أَمَحَ فُلَانٌ: فلانكەس بەهۆی تەردەماخییەو
 سەری بەرزکردووە ◊ الْكَامِحُ: ئەو كەسە
 نەسب و لاخە بەرزە پام دەكا ◊ الْكَوْمِحُ:
 كەسێكە ددانێ دەمی پەر دەكەن، بەجۆرێك
 ناتوانن لەسەر خۆ قەسە بكاو بدوئ.

كَمَحَ بَانْفَه: لوتبەرزێ نواند، فیزی کرد.

كَمَحَ الْفَرَسَ بِاللِّجَامِ: جلەوکیشی نەسبەكە کرد
 ◊ أَمَحَ الرَّجْلُ: پیاوئەكە لوتبەرزێ نواند
 ◊ أَمَحَ الْكِرْمَ: دارمیوئەكە پۆخی کرد و خەریكە
 كە لا بكا.

الْكَامِحُ: پێخۆز، یان ترشو زەلاتەو شتی وا كە
 نیشتیهای خواردن دەكەنەووە.

كَمَدَ لَوْنَهُ: رەنگی گۆراو رەونەقی نەما.

كَمَدَ الْقَصَارُ الثَّوْبَ كَمَدًا وَكَمُودًا: جل شوژمە
 كراسەكە بەكوتکی جل شوژین كوتا.

كَمَدَ فُلَانًا: بەرۆی كەرمی لەسەر شوینی
 هاوساوی فلانكەس دانا

كَمَدَ الشَّيْبُ كَمَدًا: شتەكە رەنگی گۆرا.

كَمَدَ الرَّجْلُ: پیاوئەكە خەم و خەفەتی خۆی
 شاردهووە ◊ أَمَدَ الْعُضْوُ: نەندامی جەستە
 بەبەرۆی كەرمكراو داخ كرد ◊ الْكِمَادُ
 وَالْكِمَادَةُ: بەرۆیەكە كەرم دەكری و لەسەر
 شوینی هاوساو دادەنری ◊ الْكُمْدَةُ: گۆرانی
 رەنگو نەمانی رەونەقی ◊ الْكِمْرُ مِنَ الْبِيسِ:
 خورمايەكە بەدارمەكەيەو شەیرین نەبووبئ
 بەلگوو كەوتبیتە خوارووە و لەسەر گل شەیرین
 بووبئ.

كَمَرُ الشَّيْبِ: شتەكە لەناو دەستی دا خەپەلدا
 ◊ الْكُمْرَةُ: هەرشتیك بەسەری پەنجە هەلبگی
 پارچە خورماي پێكەووە نووسا، گرمۆلە كراو.

كَمَسَ: گرز بوو.

كَمَشَ الزَّادَ: تیشومەكە تەواو بوو.

كَمَشَ فُلَانًا بِالسَّيْفِ: نەندامی فلانكەسی
 بەشمشیر برین.

كَمَشَ فِي أَمْرِهِ: لەكردنی كارمەكەدا پەلەي کرد

كَمَشَ فِي السَّيْرِ: لە رۆیشتن دا پەلەي کرد.

كَمَشَ الرَّجْلُ: پیاوئەكە نازاو چاوانەترس بوو
 ◊ كَمَشَتِ الْمَرَأَةُ: نافرمتەكە مەمکی بچوك بوون
 ◊ أَمَشَ فِي السَّيْرِ: لە رۆیشتن دا پەلەي کرد
 ◊ كَمَشَ فُلَانًا: پەلەي لەفلانكەس كرد ◊ كَمَشُ
 ذَيْلِهِ: داوینی هەلكردن ◊ إِكْمَشَ الْفَرَسُ فِي
 سَيْرِهِ: نەسبەكە لە رۆیشتن دا پەلەي کرد
 ◊ إِكْمَشَ الْجِلْدُ: پێستەكەي گرز بوو و پێكەتەووە

◊ تَكَمَّشُ: به مانا (إِلْكَمَش) دئ ◊ الأَكْمَشُ: كهسيك چاوی نه بیئی ◊ قاج كورت ◊ الإنكماش: كه مېوونی پاره له ناو بازاردا ◊ الكَمَشُ: گوانی بچوكو كورت ◊ الكَمَشَةُ من الإناث: مېینهی گوان بچوك ◊ الكَمَاشَةُ: گاز كه بزمارو شتی وای بی دهرده میندرئ ◊ الكميش (رجل كميش الإزان): بیاویکی داوین هه لکراو

كَمَعَ فِي الإِنَاءِ كَمْعًا: دهمی خسته ناو قابه ناومکه ◊ كَمَعَ الرَّجُلُ فِي المَاءِ: بیاومکه چووو ناو ناومکه ◊ كَمَعَتِ الدَّابَّةُ: ولاحه كه به هیواشی و لاوازیی رۆیی.

كَمَعَ قَوَائِمِ الدَّابَّةِ: قاجی ولاحه كهی بریه وه ◊ كَامَعَ المَرَاةُ: نافرته كهی خسته لای خوی و پاراستی ◊ الكَمْعُ: پاكشاوو پالكه وتوو ◊ الكَمِيعُ: بیاوی بی هه لویست ◊ الكَمِيعُ: پاكشاوو پالكه وتوو ◊ المَكَامِعُ: كهسيك زور لیث نزيك بی ◊ كَمَعَمَ الشَّيْنُ: شته كهی شارده وه ◊ تَكَمَّمَ فِي ثِيَابِهِ: به بېوشاکی خوی داپوشی ◊ الكَمَكَامُ: بیاوی كورته بالای تیکسمر او.

كَمَلَ الشَّيْنُ: شته كهی ته و او كرد ◊ اِكْتَمَلَ الشَّيْنُ: شته كه ته و او بوو ◊ تَكَامَلَ الشَّيْنُ: ورده ورده شته كه ته و او بوو ◊ اِسْتَكَمَلَ الشَّيْنُ: شته كهی ته و او كرد ◊ التَّكَامُلُ فِي الإِقْتِصَادِ: بریتیه له كۆبوونه وهی چهند جوړه بواویکی نابوری له ولاتیک دا و ته و او كه رو هاریکاری په كتر بن بؤ مهبهستی سهرمکی نه و لاتة ◊ التَّكْمِلَةُ: ته و او كه ری شتی تر ◊ الكَامِلُ من الرِّجَالِ: كهسيكه ره و شتی به رزی تیدابن ◊ المِکْمَلُ: بیاویك ره و شتی خیر بان هی شه ری زور تیدابن.

كَمَّ النَّاسُ: خه لکه كه كۆبوونه وه.

كَمَّ الشَّيْنُ: شته كهی داپوشی پهردهی پيدا دا.

كَمَّ الدَّنَّ: سهری كوپه كهی بهست، گرتی.

كَمَّ الشَّهَادَةَ: شایه تیبه كهی شارده وه.

كَمَّ البَعِي: دهمی حوشرتمكهی بهست ◊ اَكَمَّتِ

النَّخْلَةَ: دارخورماكه پوخی كردو خه ريكه

بهرسیلهی دهر بکه وئ ◊ اَكَمَّ القَمِيصَةَ: دوو قوئی

بؤ قوماشه كه دروست كرد ◊ كَمَّمُ النَّخْلَةَ:

به مانا (أَكَمَّت) دئ ◊ كَمَّمُ الشَّيْنُ: شته كهی

داپوشی، زاركی بهست ◊ كَمَّمُ النَّخْلَةَ:

خورماكهی داپوشی بؤنه وهی بی بگاو شیرین

بی ◊ كَمَّمُ الدَّنَّ: كوپه كهی داپوشی، زاركی

هاخنی ◊ كَمَّمُ فَمِ الحَيَوَانِ: دهم بیئی كرده

دهمی نازه له كه ◊ كَمَّمُ القَمِيصِ: قوئ و

فهقیانهی بؤ كراسه كه دروست كرد ◊ تَكَمَّمَ

بثِيَابِهِ: به بېوشاكهی خوی داپوشی ◊ الكِمَامُ:

نه و شتهیه دمكریته دهمی حوشر و مكوو لغاو و

دهم بیئی ◊ الكِمَامَةُ: به مانا (الكِمَام) دئ ◊

پوخی هیشوو خورما ◊ پهردهی غونچه ◊ نه و

میش رمتینهی دمكریته سهروی لوتی

گویندریزو حوشر بؤنه وهی میش و مهگهز

نه توان نازاریان بدن ◊ الكُمَّ: قوئی كراس و

كه و او پالتو ◊ الكُمَّ: چرؤو ته رزهی داری به ردار

◊ الكُمَّةُ: همرشتيك شتی تر داپوشی الكَمِيَّةُ:

چهنديمهت ◊ المِکْمُ: مالمال و شتی وا كه دوی

کیلان زهوی بی تهخت دمكری.

كَمَنَ فِي المَكَانِ: له شوینه كه دا خوی حه شاردا.

كَمَنَ لَهُ: له حه شارگه یهك دا خوی حه شار دا

كه كهس بیئی نه زانی ◊ كَمِنَتْ عَيْنُهُ كَمْنَةً:

چاوی به هوی نه خویشیه وه تاريك بوو ◊

اگمَن: خوی شاردموه ◊ اگمَن: روهکینکی
 کشتوکالی و سالنامه تۆومکهی دمکری بهداو و
 دمرمانی کیشت ◊ اگمَن: تاریکیهکه بهسەر
 جاودا دی ◊ اگمَن: کۆمهتیک له شهپرکهرو
 پېشمهرگه خۆ حهشار دمدن بههيوای نهوهی
 فرسعت له دوزمن بینن ◊ اگمَن: حهشارگه
 که خوی تیدا حهشار بدهی ◊ اگمَن: کهمانچه.

گمه النهار کمهأ: رۆژیکي تمپو تۆزایی بوو ◊
 گمهت الشمس: خۆر بهری گیرا تمپو تۆز
 بهری گرتو دیار نهما.

گمه الرجل: پیاومه که کویر بوو شهو کویر بوو.

گمه: عهقلی نهما ◊ رهنگی گۆرا ◊ سهرسام بوو ◊
 پارا بوو ◊ تگمه فی الارض: بهناو زهوی دا
 وئیل و سهرگهردان بوو ◊ کهسیک سهری
 هه لگری و بی مهیسهست بکهوئته گهرا ◊
 الکمه: کویری زکماک ◊ المکه: کهسیک چاوی
 پیکهوه نووسابن و نهکرینهوه ◊ اگمه الرجل:
 پیاومه که بههوی بیریی و کهنهفتیهوه لهرزی
 اگمه الفرخ: بیجوهکه شیوه لهرزین و
 شهپلهیهکی توش بوو ◊ گمهل: جل و
 پیداوپستی خوی پیچایهوه و خوی ناماده کرد
 بو سهفر ◊ گمهل علینا: مافی خۆمانی ئی
 زهوت کردین ◊ گمهل الحدیث: قسهکهی
 شاردموه ◊ المگمهل: لۆکه لهو کاتهدا تۆومکهی
 تیدایه.

گمی إليه کمیا: لئی جووه پیتش.

گمی نفسه: بهزری خوی پاراست زری له بهر
 کردو کلاو حوزهی خسته سهر سهری.

گمی الشهادة: شایهتیهکهی خوی شاردموه.

گمی فلانا مانی ضمیره: نهوهی لهدی دا بوو
 ناشکرای نه کرد ◊ اگمی فلان: پالهوانی سوپای
 کوشت ◊ اگمی منزله: مال و مهزلی خوی
 لهخه لکی شاردموه.

اگمی الشهادة: شایهتی شاردموه ◊ اگمی علی
 الامر: سوربوو لهسهر کارمهکه ◊ اگمی: خوی
 شاردموه ◊ اگمی: خوی شاردموه ◊ تگمی فی
 سلاحه: بهجهک و زری خوی پۆشی ◊ تگمی
 الشئین: شتهکهی داپۆشی ◊ تگمی الفین
 القوم: فیتنهو ناشوب هه موو خه لکه کهی
 داگرت ◊ تگمی قرئه: چوو بهرهو روی
 رکا بهرکهی ◊ تگمی البطل القوم: پالهوانه که
 زری پۆشی نهوانی کوشت ◊ اگمی: جهک پۆش
 جهک له خۆبهست ◊ پیاوی نازاو چاو نه ترس.

گنب فلان کنوبا: دواي هه زاری دموئه مه ند بوو.

گنب الشئین: شتهکه پتهو بوو.

گنب الشئین فی جرابه: شتهکهی کۆکردموه و
 خسته هه مبانه که بهوه ◊ کنبت يده من العمل
 کنبا: دهستی پتهو و زیر بوو ◊ اگنب الشئین:
 شتهکه پتهو بوو ◊ اگنب عليه بطنه: گهدهی
 توندبوو ◊ اگنب عليه لسانه: زمانی گیرا ◊
 اگانب: کهسیک تیرو بهر بی ◊ اگانب: لقه
 دارخورما ◊ اگنبه: سهکۆیه که، فهنه فهیه که
 دۆشهک و شتی وای لهسهر راده خری و جینگای
 زیاد لهنه فهریک دهبیتهوه.

اگنب: داری وشک یان شهو وشکه ل و چقل و
 چاله ی له درهخت دهکه وئته خوار ◊ اگنبان:
 چهیلی دروستکراو له توئیکلی دار نه رجیل ◊
 اگنبه: نهرمای لوتی گه وره.

گنت فلان فی خلقه: فلان کهس له جهسته و
 قه بارمه دا زهلام و کهته بوو.

كَنْتَ السَّقَاءَ كَنْتًا: مَشَكَّة كِه يان تهنكیه كه
 چلكی ماستو شتی وای پیوه بوو پییه وه رفق
 بوو بؤنی كرد ◊ اِكْتَنَّتَ الرَّجُلُ: بیاومكه ملكه ج
 بوو ◊ الكُنْتِي: بههیزو بهتوانا ◊ بیاوی پیرو
 بهسالاجوو ◊ الكَنْثِيُّ: شوینیکه شهرابو
 خوراکي تیدا دمهفرؤشری
 كَنْتَ الشَّيْنِ: شتهكهی بریه وه.

كَنْسَدَ النَّعْمَةَ: برِوای بهنازو نيعمهته جوراو
 جورمگانی خودا نه بوو ◊ الكِنْدَةُ: پارجهیهك
 له كیو ◊ الكِنُودُ: سېلهو پینهزان بهرامبهر
 نيعمهته گانی خودا ◊ الكِنَادِرُ مِنَ الرَّجَالِ:
 بیاوی كوله بنه وه خهپه متوله ◊ كه رمكیوی
 بههیزو قهله وه و بهخووه ◊ الكِنْدَارَةُ: جوره
 ماسیه كه دوگی هیه ◊ الكُنْدُرُ: بهمانا
 (الكِنَادِرُ) دئ ◊ الكُنْدُورَةُ: زموی رفق و پته وه
 بهرزه و موبو ◊ هیلانیه بازو هه لؤ كه له دارو
 چیلکه دروست دمكری.

كَنْرَ فُلَانٍ: فُلَانِكِس كهته و ناھۆلآبوو.

الكُنَّارُ: دره ختی سیدر؛ دره ختی نه بگ ◊
 الكُنَّارِي: كه ناری؛ جوره چوله كه یه كه ◊
 الكِنَّارَةُ: عود یان دھفو ته پل.

كَنْرَ الْمَالَ: مَالٍ و پارموبوله كه ی ژیر خاك كرد.

كَنْزَ الشَّيْنِ: شتهكهی بیچایه وه

كَنْزَ الْإِنَاءِ: قاپه كه ی پر كرد ◊ اِكْتَنَزَ الشَّيْنِ:
 شته كه كۆبؤوه ◊ اِكْتَنَزَ الْمَالَ: ماله كه ی
 پهزمهنده كرد ◊ تَكَنَزَ اللَّحْمُ: گوشتی كۆبؤوه و
 پته و بوو ◊ الكَنَّاؤُ: كاتی خورما هه لگرتن و
 كه بسكردنی ◊ الكِنَّاؤُ: كۆبؤونه وه ی گوشت و
 قهله و بوون ◊ الكَنْزُ: مَالٍ و سامانی شاردراوه
 له ژیر گل دا.

كَنْسَ الظَّبْيِ كَنْسًا: ناسكه كه جووه كۆزو لانه ی
 خویه وه ◊ كَنْسَتَ النُّجُومُ كَنْسًا: نه ستیرمگان
 بهر دمومبون له گهران و سورانه وه ی خویان.

كَنْسَى الْمَكَانَ: شوینه كه ی مالی.

كَنْسَ فِي وَجْهِ فُلَانٍ: كَاتَه ی به فلانكس كرد ◊
 اِكْتَنَسَ الظَّبْيِ: ناسكه كه جووه كۆزو لانه ی
 خویه وه ◊ تَكَنَسَ الرَّجُلُ: بیاوه كه خوی
 شاردموه ◊ تَكَنَسَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته كه جووه
 كه ژاومه وه ◊ تَكَنَسَ الظَّبْيِ: ناسكه كه جووه
 كۆزموه.

الكِنَّاسُ: شوینی جونه ناو دره خت كه ناسك خوی
 تیدا حه شار دمداو دميكاته كۆزو لانه ی خوی ◊
 الكُنَّاسَةُ: شوینی فریدانی پیسی ◊ الكُنَّاسُ:
 كه سیک پیسه ی شوین مالن و شه قام و كۆلان
 پاك كردنه وه بی ◊ الكِنِّيْسُ: بهر مستگای
 جوله كه ◊ الكِنِّيْسَةُ: كه نبشته، عیبادمگای
 جوله كه و گاور ◊ جوره كه ژاومه كه ◊ المَكْنَسُ:
 مؤلگه و كۆزو لانه ی حه یوانه كیوی و ناسك و
 گاكیوی له كاتی گهرما ◊ المِكْنَسَةُ: گهسكه؛
 نامیری شت مالن.

كَنْسَى الْكِسَاءِ: قهراخ و بیجاخی هوماشه كه ی
 هه لپیجان.

كَنْسَى السَّوَاكِ الْخَشِنِ: سهری سیواكه زبره كه ی
 نهرم كرد ◊ الكِنْشَاءُ: بیاوی موگرژی و رخسار
 ناشیرین ◊ الكُنَّاشَةُ: بنکی شتیک كه لقو پویی
 لی بینه وه ◊ كۆمه له په رمكافه ز كه پیكه وه
 دهبه سترین و ورده زانیاری جیا جیایان تیدا
 تۆمار دمكری ◊ كَنْظَةُ الْأَمْرِ: کارمكه نار هه متی
 كرد تا گه یان دیه گیانه لآو ◊ الكُنْظَةُ:
 تهنگه بهری.

كَنْعَ الشَّيْنِ: شته كه ویکهاته وه چرج و لوج بوو.

الاسیر: دیلهکه خوی گرمۆله کردو خوی
 ویکهینایهوه ◊ الأکنع: کهسک همردوو دست
 برابن ◊ الكانع: کهسک خوی ملکهچو زهلیل
 بکاو ریزی خوی نهگری ◊ الكنع: نمو ناوه
 لهدامینی کیو له گؤماودا بمینیتهوه ◊ الكنع:
 کهسک له ریبازیکهوه لابدا بو ریبازیکی تر ◊
 دست شکاو ◊ المکنوع: دست قرتاو،
 دوودمست براو.

كَنَفَ الكيال: پیومرهکه دست بیسه نامیری
 پیوانهکه دا گرت بؤنهوهی شته پیوراومکه
 نهکهویته خوار.

كَنَفَ القوم: خهلهکه مال و سامانی خویان
 شاردوهه وهلیان گرت لهترسی قاتو هری.

كَنَفَ عن الشيء: لهشتهکه لای دا ◊ (فهو كانف)
 كَنَفَه عنه: لئی گرتوه، لئی قهدهغه کرد.

كَنَفَ الشيء: شتهکه پاراست و پاریزگاری کرد.

كَنَفَ فلان و بفلان: فلانکهسی له خوگرتو کردی
 بهیهکیک لهمال و مندالی خوی.

كَنَفَ يده: دست خوی کرده لویج

كَنَفَ الكنيف: کوختهو هشارگی دروست کرد.

كَنَفَ الدار: ناودمستی بو خانومهکه دروست کرد.

كَنَفَ الإبل والغنم: تهویلهو گهپورو ناغهلی بو
 حوشترو مهرو بزنهکان دروست کرد

كَنَفَ لإبله: ناغهلی بو حوشترهکان دروست کرد ◊

أَكْنَفَ الشيء: شتهکه پاراست ◊ أَكْنَفَ فلاناً:

یارمستی فلانکهسی دا ◊ أَكْنَفَ الصئيدَ والطيرَ:

یارمستی فلانی دا بو نیجیر کردنی نیجیر ◊

كَانَفَهُ: یارمستی دا ◊ كَنَفَ الشيءَ: دوران دوری

شتهکهی دا ◊ تَكْنَفَهُ: بهمانا (اَكْتَفَهُ) دئ.

كَنَعَ العقاب: دالاشهکه بالی شوش کردن بو
 بهلاماردان و پردانی نیجیر.

كَنَعَ النجم: نهستیرهکه مهیلی ناوابوونی کرد.

كَنَعَ الأمر: کارمه نزیك بوو.

كَنَعَ فلان: فلانکهس سمی شوپکرد.

كَنَعَ عن الأمر: لهکارمه ترساو لئی پاکرد.

كَنَعَ عن الطريق: له ریگاکه لای دا.

كَنَعَ في الشيء: تهماعی کرده شتهکه.

كَنَعَ المسك بالثوب: میسهکه به فوماشهکهوه
 نووسا یان لهسهری کؤبؤوه.

كَنَعَ الشيء: شتهکه پیوهی نووسا دموامی کرد.

كَنَعَ فلان: بهرمو دم بهسمر چهناگی دا کهوت ◊

أَكْنَعَت العقاب: دالاشهکه بالی شوشکردن بو
 بهلاماردان و پردانی نیجیر ◊ أَكْنَع فلان:

فلانکهس بو شتهکه زور خوی زهلیل و داماو

کردو ملکهچی نواند ◊ یان سوالی شتهکهی کرد

◊ أَكْنَع الإبل إليه: حوشرمکانی لهخوی نزیك

کردنهوه ◊ أَكْنَع أصابعه أو يده: لهپهنجهی دا

یان لهدهستی دا ◊ كَنَعَ عن الشيء: لهشتهکه

لای دا ◊ كَنَعَ أصابعه أو يده: بهمانا (أَكْنَعها)

دئ ◊ كَنَعَ فلاناً: لهسهری فلانکهسی دا.

كَنَعَ فلاناً بالسيف: به شمشیر له فلانکهسی دا
 تامهجهکی خوار بوون ◊ إكْتَنَعَ القوم:

خهلهکه گردبوونهوه ◊ إكْتَنَعَ الليل: شهو

نزیك بؤوه ◊ إكْتَنَعَ عليه: بهزمی پیدا هاتهوه

◊ تَكْنَعَ فلان: فلانکهس خوی قایم کرد جووه

ناو قهلاو شوراو دژهوه ◊ تَكْنَعَت يده ورجلاه:

دهستو قاجی بههوی برینو شتی واوه گرز

بوون و وشک ههلاتن ◊ تَكْنَعَ مني: لیم نزیك

بؤوه ◊ تَكْنَعَ به: خوی پیوه ههلووسی ◊ تَكْنَعَ

الكَنْفَةُ: پەردەم و پەناگەم و حەشارگە ◊ الكَنْفَةُ: جۆرە حەلواپەكە لەهەویری گەنم دروست دەكړی ◊ الكَنْفُ: پەنا شت ◊ سَیْبەر ◊ كَنْفَا الرَّجُلُ: باوەش و كۆشی پیاو ج لە راستەوه ج لەچەپەوه.

كَنْفَ الطائر: بانی پالندە ◊ الكَنْفُ: هەر كیف و پەردەمێك پارێزگاری شتی تر بكا.

كَنْفَ الراعي والصانع والتاجر: ئەو مەخزەن و گەنجینە پێشەوەر و بازرگان شتی خۆپانی تێدا هەلەمگرن ◊ الكَنْفَانِي: حەلواچی ◊ الكَنْوْفُ: حوشر كه خۆ بخاتە ناو حوشری ترهوه لەسەرما ◊ حوشرتێك لە حوشری تر كه نارگیر ببێ و بەتەنیا لە ناغەلی خۆی دا پال بكەوی ◊ مەرو بزنێ تار بوو لەپرانە مەر ◊ الكَنيف: پەردە ◊ مەتال و دیوجامە ◊ المَكْنَفُ: (رجل مَكْنَفَ اللحية) پیاویکی ریش پان و زله ◊ كَنْفَشَ: كاپرا لەمالی خۆی دانیشت لە رۆژانی شەرو هەراو فیتنەو ناشوب دا ◊ لاشەویلهی هاوسا ◊ كَنْكَنَ فلان: فلانكەس هەلات ◊ تەمبەل و تەمبەل بوو لەمالی خۆی دانیشت ◊ الكُنْكَانُ: كۆنكەن، جۆرە پارێهەکی كاغەزە.

كَنَّ الشَّيْئُ: خۆی حەشاردا.

كَنَّ الشَّيْئُ: شتەكە پەردەپۆش كرد ◊ كَنَّ الشَّيْئُ: بۆ زێدمرۆیی لەمانای (كَنَّ) دا دئ ◊ اِكَنَّ الشَّيْئُ: شتەكە خۆی حەشاردا ◊ خۆی داپۆشی ◊ چوو پەردەوه ◊ اِكَنَّ الشَّيْئُ: شتەكە پەردەپۆش كرد ◊ اِسْكَنَّ: شتەكە خۆی داپۆشی، چوو پەردەوه خۆی حەشاردا ◊ الكانون: ئاگردان ◊ پیاوی گەتە و رەزاگران و ورگ زل ◊ كانون الاول: مانگی ديسەمبەرە ◊

(مانگی دوانزە) ◊ كانون الثاني: مانگی پەناپەرە ◊ (مانگی يەك) ◊ الكِنان: پەردە ◊ هەرشتێك شتیکی تر داپۆشی و پارێزگاری بكا ◊ الكِنَانَةُ: تورەكە چەرمێكە تیری تێدا هەلەمگرن ◊ (تیردان) ◊ الكِنُ: بەمانا (الكِنان) دئ ◊ هەرشتێك گەرماو سەرما لەخانو و خیمە و كەپرو سابات بگێریتەوه ◊ الكِنَةُ: كەنی: ژنی كور یان ژنی برا الكِنَةُ: سوێبان، دیکۆر كەله دیواری خانو دمردهجی ◊ الكَنيفَةُ: ژنی پیاو ◊ المَسْكَنَةُ: رِق و كینه ◊ المَكْنُونُ: شاردراو و پارێزراو

كَنَّهَ الأمرَ كَنْهًا: راستی شتەكە زانی ◊ حەقیقەتی کارمەکی بۆ دمرکوت ◊ اِكَنَّهَ الأمرَ: بەمانا (كَنَهَهُ) دئ ◊ اِكَنَّهَ الأمرَ: بەمانا (كَنَهَهُ) دئ.

الكِنَةُ: كَرۆك و جەوهەری شت ◊ الكَنْهَوْرُ من السحاب: هەوری گەورە و مگروو کێو ◊ یان هەوری سپی گەورە ◊ كَنْهَفَ: بروانە (كَهْفَ) ◊ كَنَى عن كذا كناية: بەکناپە و درکە لەو شتە دوا ◊ اِكْنَاهُ و كَنَاهُ بكذا: بەشیوی کونیه ناوی هینا، بانگی کرد ◊ اِكْتَنَى بكذا: بەو ناوه ناوی نا ◊ تَكَنَى فلان: فلانکەس لەکانی شەپدا کونیه و ناو و عینوانی خۆی ناشکرا کرد بۆئەوهی بناسرئ ◊ تَكَنَى: خۆی داپۆشی، خۆی حەشاردا ◊ تَكَنَى بكذا: بەو ناوه ناوی نا ◊ الكناية: لە بواری زانستی بەیان دا بریتییە لە گوتنی وشەو رستەپەك دیاردهو تاپبەتمەندی شتیك مەبەست بئ بشتوانی مانای ئەصلیش بەرچاو بگرن لەم روموه قەرینەپەك نەبێ مانبع بئ لەوه ◊ بۆنومە بئنی: أمة الدولار: مەبەستت ئەمریکا بئ ◊ الناطقين بالضاد:

نهته‌وهی عمره ب ۵ الكُئِيَّة: همر ئيسميك به
 (أب، أم، ابن، بنت) دست پښ بکا
 كَهَبَ لَوْنُهُ: رښنگی تمبو توژی رښبوی كهوته
 سمر ۵ إِكْهَابُ لَوْنُهُ: بؤ زیدمړوی له مانای
 (كَهَب) دئ.
 الكُهَبُ: پیره حوشر، پیره گامیش ۵ الكُهْبَةُ:
 تاریکی، یان تمبو توژیکی مهله و رښ.
 كَهَدَ فلان: فلان نیلحاحی كرد له داواکارییه‌كهی
 دا.
 كَهَدَ فِي الشَّيْنِ: په‌له‌ی كرد له رښستن دا.
 كَهَدَ فلاناً: فلانكسی هه‌لنا بؤ خیرا رښستن ۵
 اكْهَدَ فلاناً: فلانكسی ماندو كرد ۵ إِكْهَدُ
 الشَّيْخُ وَالْفَرْخُ: له‌لاوازی و زب‌وونی دا
 پیره‌میردمكه یان بیچومه‌كه له‌رزی ۵ الكَهْدَاءُ:
 چه‌تیو، كارمكر له‌م روهوه كه چوستو چالاكه
 له خزمه‌ت‌كردنی ناغازنی دا ۵ الكَهْوُدُ: گورج و
 خوشرؤ ۵ الكَوْهَدُ: كه‌سك به‌هوی پیرییه‌وه
 توشی له‌رزیڼ بووبی.
 كَهَرَّ النَّهَارَ كَهْرًا: رږژه‌كه به‌رزبوه درمنگ بوو.
 كَهَرَّ الحَرَّ: گه‌رما تاوی سهند.
 كَهَرَّ فلان: فلانكس پیکه‌نی.
 كَهَرَّ الغلامُ: گه‌نجه‌كه خه‌ریکی گائته‌و گه‌ب بوو.
 كَهَرَّ فلاناً: فلانكسی ملکه‌ج كرد ۵ به‌روی گرژ و
 مؤنه‌وه پیشوازی له‌ فلانكس كرد
 كَهَرَّ القومُ: زن و زڼخوازی له‌گه‌ل خه‌لکه‌كه‌دا كرد
 ۵ الكهروور والكهروورة: رږو گرژو خه‌لك رښتین
 ۵ كَهْرَبَ مَسْنَقُ المَاءِ: شوینی هه‌لرژانی
 ناومه‌كه كارمبای به‌ره‌م هینا ۵ كَهْرَبَ الشَّيْنِ:
 شته‌كه‌ی شه‌حن كرده‌وه، هیزی وزه‌ی كارمبای
 خسته‌ناو ۵ كَهْرَبَ الاسلاك، و كَهْرَبَ

المصنوع: شوینه‌كه كارگه‌كه نامیره‌گانی
 ته‌زویدگردن به‌هیزی كارمبای ۵ كَهْرَبَ الخط
 الحديدي: هیلی ناسنینه‌كه وارغوئنه‌گانی
 به‌وزه‌ی كارمبای كه‌وته گه‌ر ۵ كَهْرَبَ الخط
 الحديدي: وارغوئی شه‌مهنده‌ره‌كه‌ی به
 وزه‌ی كارمبا رږیانده ۵ كَهْرَبَ الشَّيْنِ او
 الشخصن: كارمبا شته‌كه‌ی گرت یان له
 شه‌خسه‌كه‌ی داو كوشتی ۵ تَكْهَرَبَ: بؤ
 موتاومعه‌ی (كَهْرَب) دئ ۵ الكَهْرَبَاءُ: مادمیه‌کی
 راتینجییه‌ رښگی زمرده، په‌كه‌م مادمیه‌كه كه
 زاندراره به‌هوی شیلان و دست پیداهینان دا
 كارمباوی دمبئ ۵ الكهريا: به‌مانا (الكهرباء) دئ
 ۵ الكهريائي: پښپور له زانیاری بوازی كه‌هرمبا
 ۵ یان كه‌سك پیشه‌ی ئیشی كارمبای بی ۵
 الكهريّة: په‌پیداگردنی وزه‌ی كارمبا ۵ الكَهْرمان:
 جوړه بنیشت و جه‌وییه‌كه هه‌ندئ دره‌ختی
 تایبه‌تی له رږزگار ه جیولوجییه‌ كونه‌كان دا
 دمريان داوه ۵ اِكْهَفَ: نه‌شكه‌وت نشین بوو ۵
 تَكْهَفَ: به‌مانا (اِكْهَف) دئ ۵ تَكْهَفَ الجبلُ:
 کیومه‌كه نه‌شكه‌وتی زور تیدا بوون ۵ تَكْهَفَ
 المئزُ: ناو لای خواری بیرمه‌كه‌ی هه‌لؤل كرد ۵
 تَكْهَفَت الرئةُ: سییه‌كان به‌هوی نه‌خووشی
 سیله‌وه كونكون بوون ۵ كَنْهَفَ عنا: به‌په‌له
 رږی و جیی هیشتین ۵ الكهف: نه‌شكه‌وت،
 كونه شاخ ۵ كَهْ كَهْ: لاسایی كردنه‌وه‌ی دمنگی
 پیکه‌نین و حیلکه‌ی نه‌سپ و نه‌ره‌ی شیر ۵ كَهْکَه
 المقرور: کابرای سه‌رمابوو هه‌ناسه‌ی گه‌رمی
 خو‌ی كرده‌ ناو دوو‌دسته‌ی خو‌یه‌وه ۵ كَهْکَه
 الاسدُ او السبعين: شیرمه‌كه یان حوشرمه‌كه
 دمنگی خو‌ی له فوریگی دا هینا و برد ۵ كَهْکَه
 الرجلُ: پیاومه‌كه له‌فاقای پیکه‌نینی دا ۵ تَكْهَفَ
 عنه: لاواز بوو ۵ الكَهَاكِهُ: پیاویکه به‌روالمت

كوله و منانی ◊ (سَخَج الكَهَان) قسه
رېكخراومكانی كوله و منانی: كه جوړه سمره و او
ومقنیکيان هميه ◊ الكِهَاتَة: پيشه كوله و منانی
◊ الكِهَنُوت: نهرکی سرشانی كوله و منانی.

كَه كَهْرَمَا: پير بوو. ◊ كَه السكران في وجه من
يستنكبه: سمرخوشه كه همناسه دا.

كَه كَهْرَمَا: همناسه دا ◊ الكَهَة: حوشتری كه تهی
پير ◊ پيره زن.

كَهِي فلان كَهِي: فلانكس ترستوك بوو ◊ اكهي
فلان: فلانكس به همناسه كهرمی خوئی
سمری په نجه كانی گهرم كردموه ◊ اكهي عن
الطعام: وازی له خوارنده كه هینا ◊ اِكْتَهِي فلاناً
ان يُكَلِّمَهُ: فلانكسه سی به گهوره و شكومهند
زانی و زاتی نه هینا قسه له گهل بكا ◊ الاكهي:
بهردیكه درزی تیدا نه بین ◊ الاكهاء: پیاو
ماقول ◊ الكِهَاتَة: پیره حوشتری كه ته و گهوره.

كَا بَ كَوِيَا: به كوپ شلمه منبیه كهی خواردموه.

كُوِبَ كَوِيَا: ملی باریک و سهری زل بوو.

كُوِبَ الشَّيْبِي: شته كهی به دمسكه سندوئل ورد كرد
◊ الكُوِب: كوپ و پیا لهی شوشه كه قلفه ی پيوه
نه بین ◊ الكُوِيَة: بهردیكى راسته و پاسته كراوو
دریژه دمرمان و شتی وای پی ورد دكری
(دمسكه سندوئل) ◊ كُوِبَ الزَّرْع: كشت و كاله كه
چوار پینج په لکی دمر كردن ◊ الكُوِب: كشت و كالتك چوار پینج په لکه گه لای ن
دمر كه وئ ◊ خوفی كورت ◊ كُوِب: پروانه
مادهی (كُر) ◊ الكُوِب: پروانه مادهی (كُر) ◊
الكُوِب: پروانه مادهی (كُر).

كَا حَ فَلَانَا: شهری له گهل فلانكس كردو به سهری
دا زال بوو.

وادمزانی پیدمكه نی كه چی وایش نیه ◊
الكِهَاء: لاوازو زمبوون ◊ الكِهَامَة: پیاوی
به سام و هه بیته ◊ كَاهَل فلان: پیاومكه پیر
بوو ◊ زنی هینا ◊ اِكْتَهَل: به مانا (كاهل) دئ ◊
اِكْتَهَلَت النعجة: مهرمكه ددانی ته و او بوون ◊
اِكْتَهَل النَّبْت: رومكه كه پیگه یی ◊ اِكْتَهَلَت
الروضة: باخه كه روهك و گوله كانی تیكچرژان و
خویان نارایش دا ◊ كَهَل النَّبَات: رومكه كه
پیگه یی ◊ الكَاهِل: ناوشانی مروءه ◊ الكَهْل:
كسك ته مه نی له سی تیپه ری تا ته مه نی
په نجا سالی ◊ الكَهْلُول: سه خو و نانبدمو
دهست و دل فراوان.

كَهَم الرجل كِهَامَة: پیاومكه ته مبهل بوو
له یارمه تیدانی لیقه و ماو

كَهَم السَّيْف: شمشیرمه كولو و نه بر بوو.

كَهَم بَصْرَه: جاوی كه م بینا بوو.

كَهَم لِسَانَه: زمانی گراو نه بیتوانی بدوئ ◊ كَهَم
فلان: به مانا (كَهَم) دئ ◊ روبه روی شهر و
ناخوشی بووه ◊ كَهَمَس: قاچه كانی خوئی لیک
نزیك كردنموه ◊ الكَهَمَسُ من الرجال: پیاوی
كورته بالآ.

كَهَن له كِهَانَة: هه والی غه یبو نادپاریی پيدا.

كَهَن نهم: قسهی كاهینانه ی بو كردن.

كَهَن كِهَانَة: بوو به كاهین و كوله و منانی ◊ كَاهَنَة:
دورویی بو كرد، ماستا و چیه تی بو كرد ◊ كَهَن
له: به مانا (كَهَن) دئ ◊ قسه كانی شوبهان
به قسهی كاهین و كوله و منانی.

الكِهَامِي كوله و منانی، مهرمه كسیك لافی زانینی
زانپارییه کی ورد نې بدا، لافی زانینی عیلمی
نه ینی نې بدا ◊ حلوات الكاهن: سهرقه له مانه ی

كؤكردهوه ◊ تَكْوُزُ الْقَوْمِ: خهلكهكه
گردبوونهوه ◊ الكوز: گوزه (گوزهی ناو) ◊
المكوز: (رجل مكوز الرأس) پیاویکه سهر
دریژه ◊ الكوزب: بروانه مادهی (كزب).

كاس الإنسان كوساً: مروّفهكه لهسمر فاج
رؤیشت ◊ كاست الحيوان: نازهلكه فاجیكى
پهړی و لهسمر سى فاج رؤیشت.

كاس العقير: حوشتره فاج پهړیومكه بهسمر
پیشهوهی دا تریل بوو ◊ كاست الحية: مارمكه
له شوینی خوئی پاپوکهی بهست و خوئی
خرکردموه.

كاس في سيره: له رؤیشتن دا فونگرانی نواند

كاس في البيع: له مامهلهكهی دا نرخهكهی كم
كردهوه.

كاس فلاناً: فلانكسسى خسته سهر زهوی، یان
بهسمر سهری دا تریلی كرد ◊ اكاس فلاناً:
بهمانا (كاسه) دئ ◊ كوسه: بهسمر سهری دا
تریلی كرد ◊ یان ژهرمو زوری كرد ◊ إكتاسه
عن حاجته: لهنیشهكهی مهنی كرد ◊ تكاوس
لحمه: گوشتی كهوته سهر یهك و هلهو بوو ◊
تكاوس العشب ونحوه: گیاو گزمكه زور بوو
تیک هالا ◊ تكوس الرجل: پیاومكه تی شكا ◊
الكاس: سوكرای وشهی (الكاس) ◊ الكوس:
جونبوش هاتنی دمریایه ◊ الكوس: تهپل ◊
داریکى سى سوجه (سى گوشهیه) دارتاش
گوشهی تهخته دارمکانی پی مهزنده دمكا ◊
الكوساء: (أرض كوساء) زهوییهكى فره گیاو
گزه ◊ الكوسه: كولهكهیهكى ورده ◊ الكوسى
من الخيل: نهسی فاج كورت ◊ كوسج: بروانه
مادهی (كسج) ◊ تكوسج: بروانه مادهی
(كسج) ◊ الكوسج: بروانه مادهی (كسج).

كاع الكلب كوعاً: سهگهكه بهناو لمبهلان دا
رؤیى و بههوی گهرمی لمبهكهوه فاجهكانی
راست داندهمنان.

كاع عن الشئین: لهشتهكه ترسا.

كوع فلان كوعاً: فلانكس لهپهدهستی پهنا
مهچهكى نهستوور بوون ◊ مهچهكى وشك و
باريك بوو ◊ كوعه بالسيف: بهشمشیر لیى دا
تالهپهدهستی خوارو خیح بوو ◊ تكوعت یده:
دهستی خوار بوو ◊ الكاع: لهپهدهست بهلای
فامكه بچكولهوه ◊ الكوع: لهپهدهست بهلای
فامكه گهرموه.

كاف الاديم: فمراخ و بیجاغی چهرمهكهی بری ◊

كوف الرجل: پیاومكه هاته شاری كوفه ◊ كوف
الشئین: شتهكهی دوور خستهوه ◊ كوف الاديم:

چهرمهكهی بری ◊ كوف الكاف: پیتی كافی
نووسی ◊ تكوف الرجل: پیاومكه خوئی
شوبهاند به دانیشتوانی شاری كوفه ◊ یان خوئی
بهكوفهیی لهفلم دا ◊ تكوف القوم:
خهلكهكه كؤبوونهوه و خهرمانهیان بهست ◊
الكوفان: لمبی خرپومبوو، كؤمهله لمبی
خرپراوه ◊ الكوفیه: پارچه قوماشی ناوریشم و
شتی وا كدهمكرنیه گؤترمو لهزیر عهگانهوه
سهری پی دادمپوشری ◊ یان لهمل دهناآیندری ◊
كوكب: بروانه مادهی (ككب) ◊ الكوكب:
بروانه مادهی (ككب).

الكوكب: بروانه مادهی (ككب) ◊ الكوك:
خه لوزی كوك ◊ خه لوزی ماوه له عمهلییهی
چؤراندنهوهی خه لوزی بهرد ◊ الكوكابین:
مادهیهكى سرپكره ◊ تكول القوم: خهلكهكه
گردبوونهوه ◊ إنكالوا علیه: لیى خرپوونهوه ◊
الأكول: گرد، تهپوئكه، کیوی بچوك ◊ الكولان:

نسهل (درهختی نسهل) ◊ **الکولایا**: توپکلی
درهختی کولایا که مادهی صابونی تیدایه بؤ
پهیداکردنی گمفو هه لچون له ممشروبات
بهکاردهیندرئ.

کوم الظنن کوما: شتهکه گهوره بوو ◊ بهزوری
بؤ گهورمبوونی دوگی حوشر دمگوترئ و
بهکاردئ.

گم الظنن: شتهکهی کۆکردهوه ◊ **اکتام الرجل**:
پیاومکه لهسهر سههری پهنجهکانی قاجی
هه لئروشکا ◊ **الکوم**: کۆمه له شتی خرکراوه
لههرشتیک بی ◊ **الکومة**: بهمانا (الکوم) دئ.

کان کرنا وکیانا: پهیدا بوو ◊ **کون الشین**:
شتهکهی له پارچهکانی پیک هینا ◊ پارچهکانی
لئیک دان و شتهکهی دروست کرد ◊ **کون الله**
الشین: خودا شتهکهی له نه بوونهوه هینایه
گۆرمبانی بوونهوه ◊ **اکتان الشین**: شتهکه
پهیدا بوو ◊ **تکون الشین**: شتهکه پهیدا بوو ◊
دمگوترئ: (کۆنه فکۆن) ◊ پهیدای کردو پهیدا
بوو ◊ کهوته جم و حۆل ◊ **تکون فلانا**: چوووه
سهر شیوهی فلانکسه ◊ **استکان**: ملکهچ و
زهلیل بوو ◊ **الکائنة**: روداو، هه بوو ◊ **الکانون**:
بروانه مادهی (کنن) ◊ **الکون**: هه بوونی رههاو
گشتی ◊ **الکونان**: دنیاو قیامت ◊ **الکینة**:
حالمت و چۆنیهتی ◊ **المکان**: مه نزل و شوین،
پله و پایه ◊ **المکانة**: شوین، پله و پایه ◊ **کاهه**
کوما: بۆنی دهمی کرد.

گوه الرجل کوما: پیاومکه سه رسام بوو ◊
تکومت علیه اموره: نیشهکانی زۆرو
پهرته وازه بوون ◊ **کوی بی البيت کوة**: کونی
دوکه لکیش و ههواکیشی له خانومه که کرد ◊ **تکوی**:
چوووه ناو شوینیکی تهنگه بهرموه تیییدا

وینکها تهوه ◊ **الکوة**: کونی دیوار (پهنجه ره) بؤ
دوکه ل دمکردن و ههوا هینان و گۆرین و پوناکی
ناو خانومه که ◊ **الکوة**: بهمانا (الکوة) دئ ◊ **کواه**
کیا وکیة: داخی کرد ◊ بهناسنی گهرم گراو
پیستی سوتاند.

کوی الثوب: قوماشه کهی نوتو کرد.

کوی فلانا بعینه: چاوی بریه فلانکسه.

کوت العقب فلانا: دوو پشک به فلانکسه سیهوه دا.

کاواه: جوینی پییدا ◊ **اکتوی**: بؤ موتاومعهی
(کوی) دئ ◊ **اکتوی فلان**: فلانکسه هه ندئ له
جهستهی خۆی داخ کرد ◊ خۆی هه لکیشاو لافی
کردهوهی په سندی بؤخۆی لئداو وایش نه بوو ◊
تکوی بالشین: به گهرمی شتهکه خۆی گهرم
کردهوه ◊ **تکوی الرجل بجسد امراته**: پیاومکه
خۆی به جهستهی ژنه کهی گهرم کردهوه ◊
استکوی: هه ولی داخ کردنی دا ◊ **الکاویاء**:
کاوییه، داخ ◊ **الکواة**: که سیک زۆر نیشی
داخ کردن نه انجام بدا ◊ که سیک نیشی جل
نوتو کردن بی (نوتوجی) ◊ زمان پیسو فیتنه و
جنیو فروش ◊ **الکیة**: شوینی داخ کردن ◊
المکواة: نوتو، نامیزی نوتو کردن نامیزی
داخ کردن.

کاه عن الامر: له کارمکه بیزار بوو بیی ناخۆش
بوو، له پیش چاوی شیرین نه بوو بهر دئی
نه کهوت ◊ **اکاهه إکاءه** و **إکاءة**: له کارمکهی
گیرپایه وه نه بیشت بچی نهجامی بدا ◊ **الکاه**:
زعیض و ترسنۆک و ره روخاو ◊ **الکین**
والکین: بهمانا (الکاء) دئ ◊ **کیت الجهان**:
نامیرمکهی ناماده کرد بؤ نیش بی کردن ◊
کیت الوعاء: زمرفه کهی پر کرد ◊ **کیت و**
کیت: ناواو ناوا، شیله درو بیله در.

كاح فيه السيف كَيْحاً: شمشیرمه کاری تیکرد.
 كَيْح كَيْحاً: ناشرین و زبرو ناھۆلا بوو
 اكاح: بهمانا (كاح) دئ ۵ اكاح فلاناً: فلانكەسی
 بههپلاك برد ۵ الكاح: بناری کیو پیدهشت ۵
 الكیح: بهمانا (الكاح) دئ.
 كساد الغراب: ههلهپشهکه بهههموو هیزی
 قیراندی.
 كان الرئد: چهرخهکه ناگری کردموه.
 كان بنفسه: بهناپههتی گیانی لهدهست دا.
 كان فلاناً: فیلی له فلانكەس کرد.
 كان له: فیلی بۆ کرد ۵ پیلانی بۆ ناپهوهو ویستی
 زیانی بی بگهینئ.
 كان القوم: شمپی لهگهلهکه کرد.
 كان الشئین: چارسهیری شتهکهی کرد ۵ کایدە:
 بهمانا (کادە) دئ ۵ تکاید الرجلان: دوو
 پیاومهک فیلیان لهههکتر کرد ۵ دهشگوترئ: (بی
 فلان تکاید) فلانکەس جۆره توندو تیزیهکی
 ههیه ۵ الكيد: فیل کردن لهکسانی دیکه ۵
 نهجامدانی کار بهرئک و بیکی و به شیوهی
 عدالمت ۵ وشه (کيد) نهگهر پال نادهمیزاد
 بدرئ مههست مانای یهکهمه ۵ نهگهر پال
 خودا بدرئ مانای دووم مههسته ۵ الكياد:
 فیلمزان و تهلهکهباز ۵ المكيدە: فیل.
 كسار الفرس: نهسپهکه كهوته رۆیشتن و کلکی
 بهرز کردموه ۵ كسار عليه يضر به: دهستی
 کرد بهلیدانی ۵ تكاير الرجلان: دوو پیاومهک
 لیکیان دا ۵ الكي: موشهدهمه ۵ الكيوسين:
 شلهمهنییهکه نامادمهباشی زوری تیدایه بۆ
 گرگرتن لهمادهی پیتۆل دهردههیندرئ.
 كاسي الولد: مندالهکه عاقل بووه زبرو ناغر بوو.

كاس فلاناً: بهههقل و زبرهکی بهسهیری دا زال
 بوو ۵ كاس، و كَيْسَ الإنسان: مندالی عاقل و
 ناغری بوون ۵ كايصه: وای ئی کرد عاقل بی ۵
 تكيس فلان: فلانكەس ناغری خۆی نیشان دا
 ۵ الكؤسي: عاقل و ناغر ۵ الكياسة: بۆچونی
 زیرمکانه و بهسود ۵ الكيس: سهخی سروشتی و
 گفت وگو خۆشی ۵ عهقل و ناغری ۵ الكيس:
 کیسهباخن، کیسهیهکی تایههتییه بۆ تیدا
 ههنگرتنی پارمو درو مرواری و شتی لهو جۆره
 ۵ المكياس: (امرأة مكياس) نافرمتیکه کوری
 عاقل و ناغری بوون.
 كاص الرجل: پیاومهک ترسنۆك بوو، ورهی روخواو
 لهکارمهکی دا سهرکهوتوو نهبوو ۵ پیاومهکه
 بهخیرایی رۆیی.
 كاص من الطعام والشراب: زۆری خواردن
 خواردو شلهمهنی خواردموه.
 كاص عند فلان من الطعام: لای فلانكەس
 خواردنی خوارد.
 كاص طعامه: بهتهنیا نانی خوارد ۵ كايصه:
 پراوهی کرد ۵ الكيص: رۆدی تهواو ۵ الكيص:
 پیاوی تهنگهتیزه ۵ دل بیسو و رۆذن درۆزن.
 كاف الشئین: شتهکهی بریهوه ۵ كيف الشئین:
 شتهکهی پارچه پارچه کرد.
 كيف الهواء: پلهیهک ههواکهی گۆری بۆ ساردی
 یان بۆ گهرمی بههۆی نامییری گهرم کهرموه یان
 سارد کهرموه ۵ انكاف الشئین: شتهکه برابهوه
 ۵ تكيف الشئین: شتهکه جۆنیهتییهکی بۆخۆی
 وهرگرت ۵ تكيف الهواء: پلهی كەشو وهوا
 گۆزا ۵ تكيف الشئین: شتهکهی كهم کردموه.
 كيف: نیسمیکه مهبنیه لهسهر فهتجه ۵ بهزۆری
 معنای نیستفهام دهگهینئ ۵ وایش دهبی بۆ

معنای تهمه جوجوب و سمرسام بوون دئ ○ کیفه: پارچه جهرم و شتی وا ○ کیفه: حال و جونیته شت ○ مکیف الهراء: ههوا گور گهرمکرو ساردکمر.

کال الرند: جهرخه که ناگری نه کرده.

کال البر و غیره: گمنه که پیوا، نیسک و نوک و جوو چه تئوکه که پیوانه کرد ○ دهگوتری: (کلت فلاناً الطعام) خواردم بؤ فلانکس پیوانه کرد. ○ **کال الصیرف الدرهم:** پاره خوردکرمه که دیرهمه مگانی کیشانه کردن.

کال الشین بالشین: شته که بهیه گرتن، بهرامبری بی کردن.

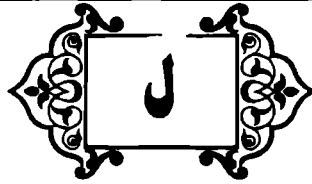
کال الفرس بغیره: مزمنددی رژیشتنی نهمه که کرد به نهمی کی تر.

کیل و کول القمح: گمنه که به نامیری پیوانه مزمند کره ○ کایلت فلاناً: بؤ فلانکس پیوا نه ویش بؤ پیوام ○ کایل الرجل صاحبه: پیوامه که قسه و مکوو هاوه له که کردن، کرده پیوانه نهوی کرد ○ یان جنیوی پیدان و تیرجونی کرد ○ کیل فلان: فلانکس ترسا، ترسنوک بوو ○ کیل فلان البر: زوری گمنم بؤ فلانکس پیوا ○ کتال منه وعلیه: لئی و مرگرت، بؤخوی سمر و کاری پیوانه که کردو نهیویشت خاومنه که بؤ بیوی ○ تکایل الرجلان: نهو دوو پیوا همریه که میان دانه وئله بؤ نهوی تر پیوا ○ یان جنیویان به په کتر دان و په کتران تیرجنیو کرد ○ کیاله: کرنی پیوانه کردن ○ پیشه پیوانه کردن ○ کیل: نهو نامیره شتی بی پیوانه دمکری ○ کیله: نامیریکه دانه وئله بی پیوانه دمکری ○ له ربه و تهنه که و قسناغ بچو کتره ○ کیلجه: نامیریکی پیوانه

عیراقیانه، ده لنین مه نیک و جهوت له سمر هه شتی مه نیک دمکری ○ کیله: شیوی پیوانه کردنی دانه وئله و میوزو خورما رهقه ○ کیال: پیوانه کمر ○ کیل: نهو ورده می له کاتی برینه وه و گراندنی زیرو زیوو شتی وادا هه لدموری ○ کیل: دواسه نگرو دواپیزی جهنگاو مان له شهردا ○ کیلر: ههزار ○ دهگوتری: (کیلو گرام و کیلومتر) ○ کیلوس: خواردمه منی که له مه عیدما خردبیته وه پیش نهوی بچیته ناو ریخوله وه ○ کیما: فیل زانی و ریایی و لیزانی بؤ گورینی هه ندی معدن بؤ معدنی تر ○ کیمائی: کیما گمر، شارمزا له بواری کیمادا ○ یان نهو کهسه یاسا کیما و پیه کان به ته وای پیرو دهکا ○ التفاعل کیمائی: نهومی ماده که کاریکاته سمر ماده کی تر و پیکاته که بگوری ○ یان گورانی کیما و پیانه شت له مادها به هوئی گهرمی یان کاریکه می کارماتییه وه ○ کیوس: پالفتی بژیو، ماده کی شیر نامیزه سپیبه گونجاوه بؤ هه لزمین ریخوله کان وری دهگرن له خوراک کاتی نهو خوراکه به ناویان دا تیپه دهکا ○ کیوسیه: پیویستی جهسته بؤ خواردن و بژیو.

کان کینا: ملکه چ بوو ○ اکتان: غمبار بوو ○ خفه تی خوی شاردوه ○ استکان: زهلیل بوو ○ کینا: توپکی رومیکه له پیری (الکریه) له مریکای باشورو ولاتی هیندوستان و جاوه دمروئ، ماده کی کینینو کوندین و جهند شتیکی تری لی دمده تندرئ ○ کیسه: کفاله مت و بهر عودمبوون ○ المکتان: که فیل و بهر عودمبوو ○ کاهه کیه: بونی دمی کرد ○ کیه: که سیک فرت و فیل نه زانی.

اللام (ل): پیتی بیستو سیهمه له پیتهکانی هیجا.

لَات: نهغی و نهزینی دهگهیهنی، وشهیهکه پیک هاتوو له (لا)ی نافیهو (تیی) تمننيس ومکوو وشمی (لیس) له ماناو لهفز دا کاربگهیری خوئی ههیهو مانای زهمان نهغی دهکاو بهزوری پهکیک لهنیسمو خهبهری چهزف دهکریو چهزف کراوهکه نیسمهگهیهتی و مکوو (ولات حین مناص) لیتردها نیسمهکهی چهزف کراوهو لهبناغهدا بهم جووره بووه (ولات الحین حین مناص) و **اللاز زود:** جووره بهردیکی بهنرخه، پهنگی شینی ناسمانییه یان پهنگی ومنهوشهیی ههیه لهنهفغانستان و نهمریکا زوره بو جوانی و رازاندنهوه بهکاردی و **لاطه لاطا:** فهرمانی پیکردو زوری ئی تامیلا کردموه و **لاطه بسهم:** تیری ئی دا، بهتیر ههنگاوتی و **لاطه بالمصا:** بهگوچان و دار عهصا لئی دا و **لاطه علیه:** شتهکهی ئی فورس کرد

لاط فی سرره: بهشیوهی ههلاتن رۆیی و ناوری لههیج نهدایهوه.

لاط الطعام لانا: خواردنهکهی بهباشی خوارد و **الاکه الی فلان:** بو لای فلانکس ناردی بوئنهوهی نامو و پاسپاردهی پی بگهیهنی و **استنالك له:** نامو پهیامی نهوی برد.

الملاك: نامه و پهیام و **الملاکة:** نامو پهیام و **لا لا النجم أو البرق:** نهستیرمه درهوشایهوه و **لا لا بعینه:** چاوی بریقهی دا و **لا لا الشر بذنبه:**

کهلهگاکه کلکی پاموشاند و **لا لات النار:** ناگرمهکه ههنگیرسا و **لا لا السمخ:** فرمیسکی بهسهر رومهتی دا ومکوو مرواری هینانه خوارهوه و **تلانا النجم أو البرق:** بهمانا (لا لا) دئی و **تلانا وجهه:** پوخساری درهوشایهوه و **تلانات النار:** ناگرمهکه ههنگیرسا و **اللاء:** مرواری فروش و **اللال:** بهمانا (اللاء) دئی و **اللائة:** پیشهی مرواری فروش و **اللالا:** روناکی چراو شتی و **اللولو:** مرواری و **اللولوان:** شتیک پهنگی ومکوو پهنگی مرواری وایی لهرونی و بریقهداریی دا و **لامه لاما:** دل پیسی و نامهردی پالدا.

لام الشئی: شتهکهی چاک کردموه، پیکی خستهوه و دهگوتری: (لام بین الشین) دوو شتهکهی پیکهوه گونجاندن

لام الجرح: برینهکهی چاک کردموه

لام الصدغ: درزهکهی پرکردموه.

لوم فلان: فلانکس نارهمن بوو و **انام فلان:**

فلانکس رهوشتی پهست و ناشیرینی خوئی دهرخستن و **انام الشئی:** شتهکهی چاک کردموه و **انام الصدغ:** قهنشت و درزهکهی پرکردموه و **لامه الامر:** کارهکهی بو گونجا بوو و **لام فلان:** لهگه فلانکس دا گونجا و **لام بین الفریقین:** دوو پیرو تاقهکهی ریک خستن پیکهوه گونجاندن.

لام الرجل: پیاومهکی نیسهبت دا بو لای رهوشت نزمی.

لَامَ الشَّيْنِ: شته‌کمی رِيكَ خسته‌وه ۵ اِنْتَامَ الشَّيْنِ:
بؤ موتاومعه‌ی (لَامَه) دئ ۵ اِنْتَامَ القَرْمِ:
خه‌لکه‌که بی‌کوهه گونجاو بوون ۵ اِنْتَامَ الشَّيْنَان:
دوو شته‌که بی‌کوهه گونجانو به‌کیان گرت ۵
اِنْتَامَ الرَّجُلَان: دوو پیاومکه رِيكَ کهوتنو
صونحیان کرد ۵ اِنْتَامَ الشَّيْنِ: شته‌که به‌کی
گرت ۵ تَلَامَ الشَّيْنَان: دوو شته‌که بی‌کوهه
نووسان ۵ تَلَامَ الكَلَام: هسه‌که رِيكَ وپيک بوو ۵
تَلَام: به‌مانا (اِنْتَام) دئ ۵ تَلَامَ فُلَان لَامَتَه:
فلانکس زریه‌که‌ی پووشی ۵ اِسْتَلَام: زنی له
بنه‌ماله‌ی نارپه‌سن و خویرِی هینا ۵ اِسْتَلَام
فُلَان: فلانکس چی زری و چه‌کی شه‌ری لا
هه‌بوو هه‌مووی پووشی.

اِسْتَلَامَ الجَنَدِي: سه‌ریازمکه زری و کلاو خودمی
پووشی ۵ اللُّؤْمُ: نه‌ومیه مروؤ رُؤد بی و نه‌فسی
نزم بی و له بنه‌ماله‌ی خویرِیش بی ۵ اللُّأْمُ:
(شی لام) شتیکی بی‌کوهه گونجاوه و رِيكَه شتیکی
هایم و به‌غیزو گونجاوه ۵ اللُّثْمُ: رِيكخستن و
بی‌کوهه گونجاندن خه‌لک و خسته‌وه‌ی باری
ناشته‌وایی له‌ناویان دا ۵ الأمان واللُّؤْمَانُ:
که‌سیک به‌سروشت خویرِی و نه‌فس نزم بی ۵
اللُّأْمَةُ: نامیری شه‌ره ۵ اللُّؤْمَةُ: نه‌ومی لاسایی
کرده‌وه‌ی به‌کیکی تر دمکاته‌وه ۵ اللُّنْمِيمُ:
بی‌چه‌وانه‌ی (الکریم) ۵ هاو وینه‌وه هاوشیوه ۵
اللُّمَةُ: شکل و پوخسار ۵ کؤمه‌ئیک پیاو زمارمیان
له سیوه بؤ ده.

لَاي فُلَان: فلانکس تمبه‌لی نواند ۵ به‌ندو بوو،
گری خوارد.

الْأَي فُلَان: فلانکس کهوته حالته‌ی ناخوشییه‌وه.

لَاي فِي حاجته: له پیداویستی و نیسی خوی دا
تمبه‌لی کرد ۵ اِلْتَاي فُلَان: فلانکس تمبه‌لی

کرد ۵ اِلْتَاي عليه الحاجة: کارمکه‌ی زه‌حمت بوو
۵ اللُّأْوَاء: گوزمرانی تمنگ ۵ اِلْتَلَّي: نارِه‌حه‌تی و
ناخوشی و ماندوو بوون ۵
السلامن: نیسی مه‌وصوله به‌مانا (الذین) دئ ۵
اللائي: نیسی مه‌وصوله به‌مانا (اللاتي) به.
لَبَّ البقرة ونحوها: زمکی مانگا‌که‌ی دؤشی.
لَبَّات الأم ولذها: دایکه‌که زمکی دایه بی‌چومه‌کی.
لَبَّ القرم: زمکی دمرخواردی خه‌لکه‌که دا.
لَبَّ اللَّبَاء: زمکه‌که‌ی کولاند.

لَبَّ الرجل من الطعام: پیاومکه زوری له‌خواردنه‌که
خوارد.

لَبَّ الفسيل ونحوه من الاغراس: شته‌لکه‌کی چه‌قاندو
ناوی دا ۵ لَبَّ بالهج: له‌کاتی ریو رسمی
چه‌جکردن دا (لبك اللهم ليك) ی گوت ۵ لَبَّات
الأم ولذها: دایکه‌که زمکی دمرخواردی
بی‌چومه‌کی دا ۵ اِلْتَبَّ الراعي البقرة ونحوها:
شوانه‌که زمکی مانگه‌کی دؤشی ۵ اِلْتَبَّ فُلَان:
فلانکس زمکی خوارده‌وه.

اِلْتَبَّ لَبَّ فُلَان: به‌که‌م که‌س نه‌و بوو هه‌والی
روداوی فلانی بلاو کردموه ۵ اللَّبَّاءُ: زمک؛ شیری
نازلو گیانله‌به‌ری تر له‌سه‌ره‌تای بی‌چوبونیان
دا.

لَبَّ لَبَّاة: بوو به‌خاومن عه‌قل و قام.

لَبَّ بالمكان: له‌شوینه‌که مایه‌ومو جیگیر بوو.

لَبَّ فُلَاناً: له‌گمردنی فلانکس‌ی دا.

لَبَّ الرز: بادامه‌کی شکاندو ناوکه‌کی دهره‌ینا ۵
السب السزغ: کشت وکاله‌که به‌روبوومه‌که‌ی
دمرکه‌وت.

لَبَّ لك الشئ: شته‌که خوی دمرخست بؤ تو ۵
أَلَبَّ بالمكان: له‌شوینه‌که مایه‌وه ۵ أَلَبَّ على

الامر: پابهندی کارمه بوو ۵ اَلْبَ الدَّابَّةُ: بمرسنگی بؤ ولاخه که کرد بؤنه وهی کورتان و بارمه کی بؤ دواوه نه پروا ۵ اَلْبَ داری دار فلان: خانومه کم بهرامبر خانوی فلانکهسه ۵ لَبَبَ اَلْحَبُّ: دانه و پله که بوو به نارد ۵ تَلَبَّبَ فلان: فلانکهس چاکی دامینی هه لکردو بهشتینی بهست ۵ چه کی له خو بهست ۵ تَلَبَّبَ الرجلان: دوو پیاوکه بینهماقای په کتریان گرت ۵ اِسْتَلَبُّ الرجل: عهقل و دمرونی پیاوکه کی بهتاهی کردهوه ۵ التَّلْبِيبُ: نهو به پروو خاویلیه ی دمکرتیه مل، بؤنباخ و شتی وا، مل پیچ ۵ اللُّبَابُ: بوخته و کاکله ی شت ۵ لباب الجزر والرز: کاکله ی گوینزو بادام ۵ اللُّبَابُ: ناردی زور ورد ۵ اللُّبُوبُ: گمردن: شوینی ملوانکه له زور سینگه وه ۵ لبی ورد که داروخابین و له تمباره لب هاتبتیه خوار ۵ بمرسنگی کورتان و زین ۵ اللُّبُ من كل شیئ: کاکله و بوخته ی شت له هر جزؤرک بی ۵ نفس و حقیقه تی شت.

لَبَّ الأرض: نهو توینزه شاخ و گنه که میه دموران دموری زهوی داوه ۵ اللُّبَّةُ: شوینی ملوانکه و بمرمور له مل دا ۵ اللُّبِيبُ: خاومن عهقل و هؤش ۵ اللُّبِيَّةُ: بؤشاکیکه لمبر دمکری نه فؤلی هه به نه میخه ۵ لَبَّيْكَ: حازرو ناماده له خزمهت دا ۵ المَلْبُوبُ: گمردن، شوینی ملوانکه له گمردن دا ۵ المَلْبُوبُ: (رجل ملرب) پیاویکی عاقل و زیره.

لَبَّتْ بِالْمَكَانِ: له شوینه که مایه وه و جیگر بوو ۵ اَلْبَثُّ: هیشتموه، وای لی کرد بمینیته وه ۵ اَلْبَثُّ عن فلان: جاومروانی فلان بکه لبی بگه ری پابه عهقلی خو ی به ریگادا برپوا ۵ لَبَّتْ:

جاومروان بکه ۵ لَبَّتْ فلاناً: فلانکهسی هیشتموه ۵ تَلَبَّتْ بِالْمَكَانِ: له شوینه که مایه وه ۵ اِسْتَلَبَّتهُ: دوی خست ۵ اِسْتَلَبَّتْ فلاناً: داوی له فلانکهس کرد بمینیته وه. اللُّبَّةُ: راوستان و سمره نجدان ۵ اللبِيَّةُ من الناس: کومه ل و پیری نادمه میزاد همریه که میان له هؤزو خینیک بی.

لَبَّيْجَ فلاناً بالمصا: به گؤچان له سمره خو لهما فلانکهسی دا

لَبَّيْجَ فلان الأرض: فلانکهسی بمزهوی دا دا لَبَّيْجَ بالرجل: پیاوکه خراو که وته سمر زهوی ۵ اللبِيْجُ: نیشته جی ۵ دمگوتری: (حی لبیج) گه ره ک و هؤبه میه که ناوه دان و قهرمبالفه لَبَّيْجَ جِلْدُهُ: گوشتی زور بوو، گوشتن بوو.

لَبَّيْجَ فلاناً: جنیوی به فلانکهس دا ۵ لبی دا، گوشتی ۵ لَبَّيْجَ على العضر عند الأم: مه له می له سمر نه ندانه نازار او پیه که دانا به گه رمی یان به ساردی بؤنه وهی نازاری بشکی ۵ تَلَبَّيْجَ بِالطَّبِيبِ: بؤنی خو شی له خو دا ۵ اَللَّبِیْجُ: دره ختی که ۵ اللَّبِيْخَةُ: دهرمانیکه و مکوو مهرهم وایه به ساردی یان به گه رمی ده خرپته سمر شوینی نازار او ی له جهسته دا ۵ اللَّبِيْخَةُ: بؤنی میسکی که سکون.

لَبَدَ بِالْمَكَانِ لُبْدًا: له شوینه که مایه وه لَبَدَ الشَّيْءُ بِالْأَرْضِ: به زمویه که وه نووسا. لَبَدَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شته که به شته که وه نووسا جؤشیان خوارد.

لَبَدَ الصَّرْفَ لُبْدًا: خوریه که ی بشکنیه وه و ته ری کردو سوپه وه تا کردی به لباد.

لَبَدَ بِالْمَكَانِ لُبْدًا: له شوینه که مایه وه. لَبَدَ الشَّيْءُ: شته که به شتی ترموه و چه سپ بوو.

لَبَدَ الطَّائِرُ بِالْأَرْضِ: بالندمه که وهگرئ خاکه که بوو
 تیبدا مایهوه ◊ أَلْبَدُ بِالْمَكَانِ: له شوینه که مایهوه
 ◊ أَلْبَدُ الشَّيْئُ بِالشَّيْئِ: شته که به شته که وه
 نووسا ◊ أَلْبَدُ الفَرَسِ: لبادی له پستی نه سپه که
 کرد لبادی خسته سمر پستی نه سپه که ◊ أَلْبَدُ
 السَّرْحِ: لبادی بؤ زینه که دانا ◊ أَلْبَدُ رَأْسُهُ عِنْدَ
 دَخْلِ الْبَابِ: له کاتی چونه زوروه وه له دمر گاکه وه
 سمری دانه واند ◊ لَبَدَ الشَّيْئُ بِالشَّيْئِ: شته که
 به شته که وه نووساندو چه سپانندی ◊ لَبَدَ الْمَطْرُ
 الْأَرْضِ: باران تیکه لاوی زهوی بوو گله که
 پیکه وه نووساندو پتهوی کرد ◊ لَبَدَ شَعْرُهُ: قزی
 سمری موی جهسته ی به مادهیه کی لینج پیکه وه
 نووساند تا وککو لبادی ئی هات ◊ لَبَدَ الصَّرْفُ:
 خوریه که کی کرد به لباد ◊ اَلْتَّبَدَ الشَّعْرُ وَالصَّرْفُ
 وَغَرْمَا: موو و خوریه که به یه که وه نووسا
 بوو به لباد ◊ اَلْتَّبَدَتِ الشَّجَرَةُ: دره خته که گه لای
 زور بوو ◊ تَلَبَّدَ الشَّعْرُ وَالصَّرْفُ وَغَرْمَا: به مانا
 (اَلْتَّبَدَ) دئ ◊ تَلَبَّدَتِ الْأَرْضُ بِالْمَطْرِ: به هوئی
 بارانه که وه زهوییه که پندر بووه و حاجی تی
 ناچهقی ◊ تَلَبَّدَ الطَّائِرُ بِالْأَرْضِ: بالندمه که له سمر
 زهوییه که هه نیشته ◊ تَلَبَّدَ فُلَانٌ: فلانکس
 تی فکرئ و بیری ئی کرده وه ◊ أَلْبَدُ: شیر ◊ (مال
 لابد): مال و سامانی زور ◊ اللَّيَادِي: بالندمه که
 له سمر شیوهی (السمانی) که له زهوی نزیك بوو
 پیوهی دهنووسی و چه زی له فرین نامینی ◊
 اللَّيَادُ: لباد دروستکر ◊ اللَّيَادَةُ: فهرنجی،
 لبادیک وه ککو فهرنجی کوله بال و شتی وا له بمر
 بکری بؤ خو پاراستن له باران و سه رما ◊ اللَّيْدُ:
 خوری ◊ اللَّيْدُ: همر کولک و مو و خوریه که
 پیکه وه بنووسی و بیته لباد ◊ نهو پارچه
 هوماش و لبادی ده خریته ژیر زین و کورتانه وه
 ◊ اللَّيْدُ: مال و سامانی زور ◊ أَلْبَدُ: شیر ◊

اللَّبْدَةُ: همر مو و خوریه که پیکه وه بنووسی و
 بیته لباد ◊ یالی شیر ◊ جوره کلاویکه له سمر
 دمکری له خوری و شتی وا دروست دمکری.
 لَبَزَ لَبْرًا: خواردنیکی خیرا و زوری خوارد.
 لَبَزَ فُلَانًا: لیدانی زوری ناراسته ی فلان کرد، زوری
 ئی دا فلانی ترؤ کرد.
 لَبَزَ الشَّيْئُ: شته که ی ژیر حاجی دا به حاجی
 شتیلا ی و پیخوستی کرد.
 لَبَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارمه کی ئی شیواند بونه وه ی
 راستیه که نهمانی.
 لَبَسَ الثَّرْبُ لَبْسًا: به قوماشه که خوی داپوشی.
 لَبَسَ النَّاسُ: له گه ل خه لکه که زیا.
 لَبَسَ فُلَانٌ فُلَانًا عُرَةً: فلانکس له گه ل فلان
 ناهرت بوو هه موو رورگاری گهنجی له گه ل دا
 به سمر برد.
 لَبَسَ فُلَانًا عَلَى مَانَةٍ: له گه ل فلان دا گونجاو
 قبولی بوو ◊ أَلْبَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارمه کی ئی
 شیواو شته که کی ئی چه واشه بوو ◊ أَلْبَسَ الشَّيْئُ
 بِالشَّيْئِ: شته که ی به سمر شته که دا داو داپوشی
 ◊ أَلْبَسَ النَّبَاتُ الْأَرْضَ: گیاو گزمه که زهوی
 داپوشی ◊ أَلْبَسَ الْقَيْمُ السَّمَاءَ: هه وره که ناسمانی
 داپوشی، بهری ناسمانی گرت ◊ أَلْبَسَ فُلَانًا
 الثَّرْبَ: وای له قوماشه که کرد فلانکس له بهری
 بکا ◊ لَابَسَهُ: تیکه لاوی بوو، په یومندی پیوه
 کرد ◊ لَابَسَ فُلَانًا حَتَّى عَرِفَ دِلْمَتَهُ: تیکه ئی
 فلان بوو تا ناومرؤکی زانی و چاک لئی شارمزا
 بوو ◊ لَبَسَ الْأَمْرُ: کارمه کی ئی شیوا ◊ لَبَسَ فُلَانٌ:
 فلانکس فرت و فیلی ئی کرد ◊ لَبَسَ عَلَيْهِ
 الْأَمْرُ: نیشه که ی ئی تیکه ل و پیکه ل کرد ◊
 اَلْتَّبَسَ الظَّلَامُ: تاریکی تیکه ل بوو ◊ اَلْتَّبَسَ بِهِ:

عەقڵ و ھۆشی شێوا ۵ تَلَبَسَ بِالشَّرْبِ وَبِالْأَمْرِ:
 قوماشەكەى لەخۆو ھە پێچا ۵ اللَّبَّاسُ: پۆشاک ۵
 اللَّبَّاسُ: دەرگوتری: (رَجُلٌ لَبَّاسٌ) پیاویکە زۆر
 پۆشاک لەبەر دەکا ۵ پۆشاکى زۆرى ھمىە ۵ زۆر
 سەر ئى تىکدەرو ھىلاووبىە ۵ اللَّبَّاسَةُ:
 پازنەھەلگىش، نامىرێکە لەبەر کردنى پىلاو
 ناسان دەکا. ۵ اللَّبْسُ: تىکەلبونى تارىکى ۵
 پۆشاک ۵ اللَّبْسُ: ھەرشتىک لەبەر بکرى

لَبَسِي الكُمبَةَ وَالْهَرْدَجَ: بەردەى کابە، بەردەى
 کەزاو ۵ تەنکە پىستىکە دەکووتە نىوان
 پىست و گۆشتەو ۵ اللَّبْسُ: شوبهەو تەم و
 مزاوى ۵ اللَّبْسَةُ: حالەتىکە لەحالەتەکانى جل
 پۆشین ۵ اللَّبْسَةُ: شوبهەو لىلى و گومان ۵
 اللَّبْسُ: ھەرشتىک لەبەر بکرى و بکرىتە
 پۆشاک ۵ رَجُلٌ لَبَّاسٌ: پیاویکە پۆشاکى زۆر
 پۆشاک لەبەر دەکا ۵ ھەروا وشەى (اللَّبْسُ)
 دەرمانىکە لەسەر شىوئى قومات لەسەر کۆم
 دادەنرى یان دەخرىتە ناو مەھبەلەو ھو ھو بۆخۆى
 وردەموردە دەتووتەو ۵ اللَّبْسَةُ وَاللَّبْسُ:
 شوبهەو گومان ۵ اللَّبْسُ: پۆشاکىک زۆر لەبەر
 کرابى ۵ اللَّبْسُ: گۆزى لۆزى شتى وا کە بکرىتە
 تووتىک و لەسەر تەبەقى ھەلوا دا بنەدرى ۵
 اللَّبْسُ: پۆشاک.

لَبِطَ فَلَانًا لَبِطًا: فلانكەسى بەزموى دا.

لَبِطَ بفلان: پیاو ھە لە ھەماو ھە بەراوستانەو ھە
 کەوتەسەر زەوى ۵ اَللَّبِطُ فُلَانٌ: فلانكەس
 سەرى ئى شىوا ۵ اَللَّبِطُ فِى أَمْرِهِ: لەكارمەكەى دا
 سەرسام بوو سەرى ئى شىوا نازانى جى بكا ۵
 اَللَّبِطُ القَوْمُ به: خەلكەكە دەورمىان داو لىئى
 گەردبوونەو ھە ۵ قَلْبُطٌ: خرايە سەر زەوى،
 بەزموى دا درا ۵ قَلْبُطٌ فِى أَمْرِهِ: سەرسام بوو،

دەرگوترى: (قَلْبُطٌ فُلَانٌ) فلانكەس كاروبارى ئى
 شىواو نازانى جى بكا ۵ اللَّبِطَةُ: ھەلامەت، پەتا،
 درم ۵ كۆكە.

لَبِقَ فُلَانٌ لَبِقًا: فلانكەس نەجىب زادەو خانەدان
 بوو.

لَبِقَ الشَّرْبُ وَالْأَمْرُ بفلان: قوماشەكە پان كارمەكە
 شىاوى فلان بوو.

لَبِقَ لِبَاةً: لەھەموو كارمەكانى سەركەوتوو بوو

لَبِقَ الشَّرْبُ وَالْأَمْرُ بفلان: قوماشەكە ۵ پان كارمەكە
 بۆ فلان گونجاو بوو ۵ لَبِقَ التَّرِيدَ وَغَيْرَهُ:
 تىگوشاوەكەى تىكەلاو كەردو نەرمى كەردەو.

لَبِكَ الشَّيْنُ وَالْأَمْرُ لُبِكًا: شتەكەى تىكەلاو كەرد ۵
 قاوتەكەى تىكەلاوى ھەنگوین كەرد.

لَبِكَ الْأَمْرُ لُبِكًا: كارمەكەى ئى تىكەل و پىكەل بوو ۵
 أَلْبِكَ فُلَانٌ: فلانكەس ھەسەى ناسىرىن و
 نەگونجاوى گوتن ۵ لُبِكَ الشَّيْنُ: شتەكەى
 تىكەلاو كەرد ۵ اَللَّبِكُ الْأَمْرُ: كارمەكە شىواو
 تىكەل و پىكەل بوو.

تَلَبَكَ الْأَمْرُ: بەمانا (اَلتَّلَبُّكَ) دى ۵ تَلَبَكَ المَعِدَةَ:
 گەدەى تىكچوو ۵ اَلتَّلَبُّكَ المَعْرَى: تىكچوونى
 مەعیدەو باش ھەزم نەكەردنى ۵ اللَّبُّكَ: شتى
 تىكەل كراو ۵ اللَّبِكَةُ: شتى تىكەل كراو ۵
 اَللَّبِيكُ: دەرگوترى: (أَمْرٌ لَبِيكٌ) كارىكى تىكەل و
 پىكەل ۵ اَللَّبِيكَةُ: خواردنێكە لەكەشك و ئارد
 یان خورما تىكەل دەكرى دواى پۆن یان زەمىتى
 بەسەردا دەكرى و ناكووتىندرى ۵ لَبَلَبَ به وعلیه:
 بەزەمى پىداھاتەو ۵ لَبَلَبَ الغنم: مەرقەو بارە
 بارى مەر و بزى ۵ اللَّبْلَابُ: رومكێكى عوشبىیە
 بەدارو دەمۆن دا ھەلدەگەرى و بەسەرىان دا
 بلاو دەبیتەو ھە، وەكوو گىاترترە وایە ۵ اللَّبْلَبُ:
 گەردن ۵ لَبَنَهُ لَبْنًا: شىرى دەرخواردا ۵ لَبِنَتَ

لَبْنًا: شیر هاته ناو مهمکيهوه ۵ اَلْبَتُّ: شیر هاته ناو مهمکيهوه ۵ اَلْبَنُ القَرْمُ: خه لکه که شیریان زور بوو ۵ اَلْبَنُ الرَّجُلُ: پیاومکه خشتی دروست کرد بو خانوو ۵ لَبْنُ القَمِيصِ: بو کراسه که دوو کونه قوپچهو شتی وای بو کردن ۵ اَلتَّبِنُ الرَضِيعُ: شیرمخورمکه شیری خوارد ۵ تَلَّبِنُ فلان: فلانکس مایهوه. ۵ اِسْتَلَّبِنُ: داوای شیری کرد بو خاو و خیزانی یان بو میوانه کانی ۵ اَلتَّلْبِيَةُ: حه لویه که له ناردی بیژراو و شیرو ههنگوین دروست دمکری ۵ اَللَّبَانُ: که سیک شیری زور بی ۵ اَللَّبَانُ: شیر فروش ۵ خشت دروستکمر ۵ فروشاری خشت ۵ اَللَّبَانُ: حه بلی بهرسنگ ۵ بهرسنگی نازهل و ولاخ ۵ اَللَّبَانُ: شیر خواردنی مندال، شیردان به مندال ۵ لَبَانُ السَّفِينَةِ: حه بلی نهستورو پتهوی که شتیبه له که تان دروست دمکری و له کاتی و مستانی (بای به هیژدا که شتیبه که پی رادمکی شری) ۵ اَللَّبَانُ: رومکیکه له پیژی (البحرریه) به صمغیک دمرددا پیژی دمگوتری: (الکندر) ۵ اَللَّبَانَةُ: پیداوپیستی به هوئی چلیسیهوه نه که له بهر هه ژاری ۵ اَللَّبْنُ: شیر ج هی ناده میزاد بی یان هی نازهل بی ۵ اَللَّبْنُ: خشتی له قور دروستکراو بو بینا کردن.

لَبْنِ القَمِيصِ: کونه قوپچهو قولقهی کراس ۵ لَبْنِي: دره ختیکه یان رومکیکه جوره صمغیک دمرددا پیژی دمگوتری: (الغیمه) و له ولاتی شام زوره ۵ لبنان: کتیوکه له ولاتی شام ۵ ولاتیکی عمرمیبه زور بهی رومرکه کیو و شیو و دوله، هه ندیکی ده شتاییه، له روی جوگرافیا به وه به سیکه له ولاتی شام ۵ اَللَّبْنَةُ: کونه قوپچهو قولقهی کراس ۵ اَللَّبْرُنُ: نهو گیانله بهر میینهی شیر له گوان و مهکی دا

بهیدابووی ۵ ابن لبون: بیچوه حوشر دووسالی ته و او کرد بی و چوبیته سالی سییه می ته مه نیه وه ۵ نه گمر بیچومکه میینه بوو پیی دمگوتری: (بنت لبون) ۵ اَللَّسِينُ: نهو گیانله بهر میه به شیر بهرورمه بکری تاپی دمگا ۵ اَلْمَلْسِنُ: شیر پائیوک ۵ یان مه مهی شیر ۵ مه نجه ل و سه تلی شیر ۵ قاپی شیر ۵ اَلْمَلْسِنُ: جوره حه لویه که به شلی دروست دمکری و ادب بی گوپیزی تیدمکری یان شتی تری لهو جوره ۵ اَلْمَلْبَنَةُ: کوپی شیر تیدا خواردنه وه ۵ اَلْمَبِي مِنَ الطَّعَامِ: زوری له خواردنه که دروست کرد، خوارد ۵ اَلْمَبِي بِالْحَجِّ: له کاتی حه ج کردن دا وتی: (اَلْمَبِيكَ اَللَّهِم لِيكَ) ۵ اَلْمَبِي الرَّجُلِ: به پیاومکه ی گو (اَلْمَبِيكَ) به لئ نامادم.

لَبْنًا فِي صدره لَبْنًا: دمستی به سنگیه وه نا

لَبْنًا اَلشَّيْءِ بَعِيْنِه: چاوی بریه شته که.

لَبْنًا اَلشَّيْءِ: شته که ی که م کردهوه.

لَبْنًا بِاَلشَّيْءِ اَلتَّوْبَا: به شته که وه لکا پیژوی نووسا.

لَبْنًا فِي الشَّيْءِ: له شته که دا چه سپا.

لَبْنًا فَلَانًا: ومگری فلان بوو.

لَبْنًا ثَرِيْبُهُ: قوماشه که ی زور له بهر کرد ۵ اَلتَّبِ عَلَيْهِ

اَلْاَمْرُ: کاره که ی له سر فهرز کرد ۵ اَلتَّبِ

اَلثَّرِبُ: پو شاکه که ی زور له بهر کرد حمزی لی

ته بوو دایکه منی ۵ اَلْمَلَابِسُ: پو شاک ی رزیو ۵

اَلْمَلْتَبُ: که سیک له مال دمرنه چن.

لَبْنًا السَّرِيْقِ رَغْوُهُ: لئ: هاوته که ی تیکه لی رُون و شتی

وا کرد.

لَبْنًا العَجِيْنِ رَغْوُهُ: هه وپرو شتی وای به ناو ته ر کرد

۵ فلان يَلْتُ وَيَمْعِنُ: فلانکس هه رده لی و ناگای

له دمی خوئی نیه ۵ هه ره شه و فشه دمگا.

لَتَّ الشَّيْءُ: شته‌کە‌ی وردوهارێ کرد.

لَتَّ الحَصَى: بەردمکانی هارپین ۵ اللات: بتیک بوو له پێش هاننی نیسلام ۵ اللات: توێکلی دره‌خت که وردبووی ۵ قاومت که‌تیکه‌ل به روون و چه‌وری کرابی ۵ لَتَّه لَتَّه: له‌جه‌سته‌ی داو پواندی.

لَتَّحَ عَيْنُهُ: له‌جاوی داو کوێری کرد.

لَتَّحَ فُلَانًا بَبَصْرِهِ: فلانکەسی به‌جاو هه‌نگاوت.

لَتَّحَ فُلَانًا: هه‌رچی لای فلانکەس بوو بردی هه‌یجی بوو نه‌هه‌شته‌وه.

لَتَّحَ لَتَّاحًا: برسی بوو ۵ اللاتَّحُ: (رجل لاتَّح) بیاوێکی زیره‌کو و عاه‌لو زیره‌.

اللاتَّاحُ: به‌مانا (اللاتَّاحُ) دئ ۵ (قوم لاتَّاح) نه‌تە‌ومیه‌کی زیره‌کو و وریان ۵ اللتَّةُ: سوێندی قورسو و به‌درو ۵ قسه‌ی بئ سو‌دو بئ مانا.

لَتَّحَ مِغْرَ البعير: له‌گه‌ردنی حوشترمه‌کی دا ۵ لَتَّحَ الشَّيْءُ بِيده: به‌دمست له‌شته‌کە‌ی دا.

لَتَّحَ الرَّجُلُ بِالسَّهْمِ: تیری هاویشه‌ بیاومه‌که ۵ اللاتَّيْنِي: له‌بناغه‌دا به‌شتیک دمگوترئ: نیسه‌بت درایی بۆلای (لاتيوم) که‌ناوه‌ بۆ ده‌شتیک له‌ ولاتی ئیتالیا ۵ دمگوترئ: (لسان لاتینی و لغة لاتینیة) واته‌: زمانی ئیتالی له‌سهردمی رۆمای کۆن دا.

لَتَّ بِالْمَكَانِ لَتًّا: له‌شوێنه‌که‌ مایه‌وه‌ جیگیر بوو.

لَتَّ المطرُ: بارانه‌که‌ به‌رده‌وام بوو چه‌ند رۆژیک هه‌لی نه‌بروکاند.

لَتَّ عَلَيْهِ: نیلحاحی ئی کرد ۵ الَّتْ: به‌مانا (لَتَّ) دئ.

لَتَّعَ فُلَانٌ لَتَّاعًا: زمانی ناتوانی بپه‌ته‌کان به‌دمنگی خۆیان بلئ ۵ تَلَّعَ: زمان خوارایی به‌سهر خۆی

دا هه‌ناو وای کرد بپه‌ته‌کان به‌دمنگی خۆیان نه‌ئ ۵ اللُّغَةُ: گوێینی زوبان له‌وتنی بپتیک به‌دمنگی تر و مکوو وتنی (سین) به‌دمنگی (ث) یان وتنی (رئ) به‌دمنگی (غمین).

لَتَّقَ يَوْمًا لَتَّقًا: شه‌مرومان هه‌واکه‌ی نزم بوو ۵ شینی زۆر بوو ۵ لَتَّقَتْ فِياهُ: پۆشاکه‌ی شینی هه‌لتینایه‌وه ۵ لَتَّقَتِ الارضُ: زه‌وی نماوی بوو شینی هه‌لتینا.

لَتَّقَ الطَّائِرُ: بانده‌که‌ په‌رو بۆلی ته‌رپوون ۵ (فه‌ر لَتَّقَ) ۵ اللُّقُ الشَّيْءُ: شته‌کە‌ی ته‌ر کرد ۵ لَتَّقَ الشَّيْءُ: شته‌کە‌ی خراب کرد ۵ اللُّقُ الشَّيْءُ: شته‌که‌ ته‌ر بوو شینی هه‌لتینایه‌وه ۵ تَلَّقَ الشَّيْءُ: به‌مانا (الَّتَّقَ) دئ ۵ اللُّقُ: شه‌ونم ۵ ناووگن که‌تیکه‌ل بئ ۵ تَلَّتْ بِالْمَكَانِ: له‌شوێنه‌که‌ مایه‌وه ۵ تَلَّتْ الغَيْمُ والسَّحَابُ: هه‌رومه‌که‌ له‌شوێنیک هاتوچۆیان بوو هه‌رکه‌ له‌به‌رچاو ده‌رپۆشتن سه‌ریان هه‌لده‌مدايه‌وه ۵ تَلَّتْ الشَّيْءُ فِي التَّرَابِ: شته‌کە‌ی له‌گن دا گه‌وزاند ۵ تَلَّتْ فِي الامرِ: له‌کارمه‌کی دا دوودل بوو، راپا بوو ۵ تَلَّتْ كَلَامَهُ رَفِيهً: قسه‌کە‌ی رۆن نه‌کردمه‌وه ۵ تَلَّتْ الرَّجُلُ عن حاجته: بیاومه‌کی مه‌نع کرد رێگه‌ی نه‌دا بپداویستی خۆی به‌رئ، نه‌په‌هه‌شت به‌نامانج و ناواتی خۆی بگا ۵ تَلَّتْ بِالْمَكَانِ: له‌شوێنه‌که‌ گه‌ری خواردو مایه‌وه‌ رێگای نه‌بوو ده‌ریجئ ۵ تَلَّتْ الغَيْمُ والسَّحَابُ: به‌مانا (تَلَّتْ) دئ.

تَلَّتْ فِي الامرِ: له‌کارمه‌که‌دا راپاو دوودل بوو ۵ تَلَّتْ فِي امره: له‌کارمه‌کی دا ته‌مه‌لی کرد ۵ تَلَّتْ فِي التَّرَابِ: خۆی له‌خۆلدا گه‌وزاند ۵ التَّلَاتُ والتَّلَامَةُ: ته‌مه‌ل، که‌سه‌یک نیشو کار نه‌ه‌نجام داو ته‌مه‌لی بکا تێیان دا.

لَمَّ فَمَ الْمَرْأَةُ: دهمی نافرته که می ماچ کرد.

لَمَّ الْإِبْرِيْقُ: زارگی مهسینه و سوراچییه که می بهست و بو شاییه کی لَ هیشته وه بُو همناسه دان
 ◊ لَامَّ الْمَرْأَةُ: لهگه لَ نافرته که دهمیان به دهمی به کتره وه نا به کتریان ماچ کرد ◊ لَمَّ فَاهُ: پهرؤی به بهر دهمی خوی هه لدا ◊ لَمَّ الْإِبْرِيْقُ: زارگی مهسینه و سوراچییه که می داپووشی ◊
 اِلْتَمَّتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که سه ربووش و روپووشی بووشی ◊ تَلَامًا: همریه که له ووانه به کتریان ماچ کرد ◊ تَلَمَّتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که (روپووش) سه ربووشی بووشی ◊ اللِّثَامُ: پارچه قوماشیکه لُ نافرته دمی کاته روپووش له خوار جاویه وه رومهت و دم و لوت و جهناگی داد بووشی ◊
 الْمَلْسُمُ: لوت و دموروبه ری ◊ شوینی ماچ ◊ الْمَلْسُمُونُ: نه ته و میه کن له ولاتی مه غریب، سه رده می ک دمه سلا تیان هه بو و له نه فریقا و نه نده لوس هه مرمانه و ای بیان کرد و وه ◊ لَثِيْتِ الشَّجْرَةَ لَثِيًّا: دره خته که جهوی و بنیشتی دمردا ◊ لَثِي الشَّيْئِ: شته که شهی هه لئینا ◊ سمی حوشتره که به هوئی رویشتن به نا و نا و ته ری و خوینا و دا نمرم بوو.

لَثِي الثَّرْبِ رَغِيًّا: کراسه که به هوئی نارمه وه ته ری بوو چلکن بوو.

لَثِي الرَّجُلِ مِنَ الطِّينِ: بیاومه که قوراوی بوو ◊ اَلثَّيْبُ الشَّجْرَةُ: دره خته که جهوی و شتی وای دمردا، صمفی لَ دا چورا ◊ اَلثِّي فَلَاتًا: جهوی یان بنیشتی و شتی وای دمر خواردی فلانکس دا ◊ تَلَّى الشَّجْرُ: دره خته که جهوی و شتی وای لَ دا چورا ◊ اللِّثَى: نه وهی له هه ندئ دره خت دپته دمر و مکوو جهوی که له داری بادام و جهه قاله و شتی وای دپته دمر، یان بنیشتی که

له دارم بهن (دار هه زوان) دپته دمر یان که ته ره که له گوینی و هه ندئ دره ختی تر دپته دمر ◊ اللِّثَاءُ: نه ملا و نه ولای قورگ ◊ نَالُو ◊ اللُّثَةُ: پوک ◊ گوشتی دموروبه ری ددان ◊ الحُرُوفُ اللُّثَرِيَّةُ: الئاء و الدال و الظاء.

لَجَّ إِلَى الشَّيْئِ وَالْمَكَانِ لَجْجًا: به نای بو شوینه که بر دو خوی تیدا قایم کرد ◊ اَلْجَاءُ أَمْرًا إِلَى اللَّهِ: نیشی خوی هه و الهی خودا کرد.

اَلْجَاءُ فَلَاتًا: فلانکسه ی پاراست ◊ اَلْجَاءُ مِنَ الشَّيْئِ: له شته که پاراستی و خسته نه نا و په ناگی نه مهینه وه ◊ اَلْجَاءُ فَلَاتًا إِلَى كَذَا: فلانکسه ی نا جاری نه وه کرد ◊ لَجَّاهُ إِلَى كَذَا: به مانا (لَجَّاهُ) دئ ◊ لَجَّاهُ مَالُهُ: مال و سامانه که می بو هه ندئ له میرا تگره کانی دانا و هه ندئ کیانی بن بهش کردن ◊ اِلْتَجَّ إِلَيْهِ: به مانا (لَجَّاهُ) دئ ◊ اِلْتَجَّ إِلَى فُلَانٍ: به نای بو فلانکس برد ◊ اِلْتَجَّ عَنْهُ: لئیی لادا، وازی له و هینا و جو بو لابه کی تر ◊ تَلَجَّ إِلَيْهِ: به نای بو بردو به شتی بن بهست ◊ تَلَجَّ عَنْهُ: له ولای دا بو به کیکی تر ◊ تَلَجَّ مِنَ الْقَوْمِ: له نه ته وه که جودا بو وه ◊ اللَّجِي: به نابهر و ناواره ◊ اللِّجَاءُ: به ناگا و شوینی هه وانه وه.

لَجَّبَ الْقَوْمُ لَجْبًا: خه لکه که کردیانه هه را و هوریا و هاتو جو و تیکه وه هاویشتن.

لَجَّبَ الْبَحْرُ: دمریا که وته جونبوش و شه بؤل هاویشتن ◊ اللِّجَبُ: دمنگ بهر زکردنه وه و نه رهنه ری پاله و انان له مهیدانی جهنگ دا.

لَجَّ فِي الْأَمْرِ لَجْجًا: ملی نابه کاره که می بریاری دا وازی لَ نه هینئ.

لَجَّ فِي الْأَمْرِ: دستی به کاره که می کردو بریاری دا وازی لَ نه هینئ.

لَجَّ فُلَانٌ: فلان بهر دموام بوو له کی شه و نیزاع دا.

لَجَّ القَرْمُ: خه لکه که دمنگیان تیکه لآو بوو کردیانه
 گهره لاوژی ۵ أَلَجُ القَوْمُ: خه لکه که سواری
 شه پؤل بوون ۵ خه لکه که کردیانه همراو
 هوریاو گهره لاوژی ۵ لَاجُ حُصْنُهُ: بهر دموام بوو
 له بهر بهر مگانی کردنی رکا بهر مگهی ۵ لَجَّجَتِ
 السفينة: که شتییه که کوه ته ناو شه پؤل دمریاوه
 ۵ اِلْتَجَّ البحرُ: دمریا شه پؤل مگانی تیکیان هوه
 هاویشته ۵ اِلْتَجَّتِ الارضُ بالسَّرابِ: تراو یلکه
 له زموی دا و مگوو شه پؤل دمریا هاته بهر چاو ۵
 اِلْتَجَّ الظلامُ: تاریکی تیکه ل بوو ۵ اِلْتَجَّتِ
 الأصواتُ: دمنگه کان تیکه ل و پیکه ل بوون ۵
 اِلْتَجَّ الأمرُ والموجُ: کار مکه گهره بوو تیکه ل و
 پیکه ل بوو شیوا ۵ تَلَجَّجَ متاعَ فلان: داوی
 کالای فلانی کرد ۵ اِسْتَلَّجَ متاعَ فلان: داوی
 کالای فلانی کرد ۵ اِسْتَلَّجَ ییمینه: سویندی
 خوار دو که مفار مته که می نه دا ۵ الاِلتَجَّجُ: چیلکه می
 روه کی بو نخوش ۵ اللُّجَّاجُ: (عسر لجاج)
 دمریا به کی شه پؤل فراوان ۵ هَوَّلَ اللُّجَّاجَةُ:
 دمگوتری: (فی فزاده لُجَّاجَةٌ) دلای ته په ته په می
 له برسان ۵ لُجُّ: قولای دمریا، نهو شویندی
 نه و منده هوله نازاندری نه اندازی چه نده ۵ لُجُّ
 البحرُ: پانتای دمریا ۵ لُجُّ اللیلِ: چری تاریکی
 شهو ۵ اللُّجَّةُ: زور بهی دمریاو تیکه وه هاویشته
 شه پؤل مگانی ۵ لُجَّةُ الأمرِ: زور بهی نیش،
 زور بهی شت ۵ اللُّجَّةُ: تیکه ل و پیکه ل دمنگ و
 هات و هاواری خه لک ۵ اللُّجُّيُّ: شتیک نیسبت
 بدری بولای (اللُّجَّةُ) ۵ اللُّجُّجُ: نه ستوری پیلوی
 چاوو گوشتی ۵ هه لاشی قولای دمری چاو که
 برؤ دمری داوه.

لُجَّجُ العینِ: قولای دمری بهری چاو نه شکه وتی
 چاو.

لَجِدَ الكلبُ: سه مکه که دهمی نایه ناو قاهه که ۵
 لَجِدَتِ الماشيةُ الكلاً: نازه لکه که به سمری زوبانی
 له و مپه که می خوار د

لَجِدَ السَّائِلُ فلاناً: سوا لکه مکه زوری نیلحاح کرد
 له دا و اکر دنه که می دا ۵ المَلْجُورُ: دمگوتری: (نسبت
 ملجور) پروو مکی که ددانی نی گیر نابی، بویه
 حوشتر مکه به پیشه و می دهمی خوار دی.

لَجَفَ الطَّيْبُ رغبه فی الكناسِ: ناسکه که زیر خوی
 هه لکولی یان له تمه نیشتییه وه دست می کرد به
 هه لکولین ۵ لَجَفَتِ البئرُ لَجْفاً: بیر مکه
 قه راغه مگانی داخوران و پان بوو ۵ اللُّجَّافُ:
 بهر بیلای دمرگا: بهر دمرانی دمرگا ۵ نهو لوتکه
 شاخ و درکه شاخانه می له کیومکه بهرز بوونه وه
 ۵ لَجَفَ الشَّيْءُ: شته که می له دموران دوری
 بهر فراوان کرد ۵ اللُّجْفُ: چالیکه له لایه کی بیرو
 شتی واوه هه لکه مگندرئ ۵ یان بیریک ناو
 له دموران دوری داخورینی و بن هه لولی بکا
 بیکاته بن که ورگ ۵ اللُّجْفَةُ: نه شکه وت له کیو
 دا ۵ بهر بیلای دمرگا ۵ سهر دمرانی دمرگا و بن
 دمرانی ۵ لَجَّلَجَ فلان: فلان که سه له قسه مگانی دا
 پارا بوو ۵ لَجَّلَجَ الشَّيْءُ فی فیه: شته که می له دهمی
 دا هه ل سوراند و هینای و بردی بوئه وه می بیجوی و
 هوتی بدا ۵ لَجَّلَجَ فلاناً عن الشَّيْءِ: فلان که سه
 به دمری شته که دا هه ل سوراند بوئه وه می
 له شته که بگری، لئی بتاشی ۵ تَلَجَّلَجَ: به مانا
 (لَجَّلَجَ) دئ ۵ اللُّجَّلَجُ: که سیک زمان فورس بی
 زمان رهوان نه بی ۵ اللُّجَّلَجُ: تیکه ل و پیکه ل و
 خوار و خیح ۵ النُّجْمُ الدَّابَّةُ: ولاخه که می لغا و کرد،
 لغاوی له دهمی کرد ۵ النُّجْمُ المَاءُ فلاناً: ناو
 که هیشته بینه هاقای فلان که سه ۵ النُّجْمُ فلاناً عن
 حاجته: فلان که سه له پیدا و یستییه مگانی مهنج

کرد ۵ دهگوترئ: (تَكَلَّمَ فَأَلْجَمْتُهُ) هسهی کردو
بؤرم دا.

لَجَمَةُ الْمَاءُ: ناو گه‌یشته بیینه قاقای ۵ اللجَامُ: لغاو ۵
اللجَامُ: لغاو دروستکمر، لغاو فروش ۵ شوینی
لغاو لهدمو و چاوی نهمسپه‌کهدا ۵ اللجَمَةُ: کئیوئک
له کئیومکانی ناو زهوی.

لَجَنَ فِي الْمَشِي: له رؤیشتن دا گران و تمبیل بوو.

لَجَنَ رِزْقَ الشَّجَرِ: گه‌لای دره‌خته‌کهای تیکه‌ل
بمناردو جوو شتی وا کرد بؤنه‌وهی دمرخواردی
حوشتر مکانی بدا.

لَجَنَ لَجْنًا: چلکن بوو.

لَجِنَ الْمِشْطُ فِي رَأْسِهِ: شاننه لماناو هزی سهری دا
هه‌ننه‌سورا له‌بمر چلک ۵ لَجِنَ الرِّزْقِ: گه‌لاکهای
وردو همنجن همنجن کرد ۵ تَلَجَّنَ الشَّيْئُ:
شته‌که لینج بوو ۵ تَلَجَّنَ الرَّأْسُ: سهرمه‌که
شؤردراو له‌چلک و پلک پاک نه‌بؤوه ۵ تَلَجَّنَ
الرَّأْسُ: سهری چلکن بوو ۵ اللجَنَةُ: کؤمه‌لئیک
ناده‌میزاد کؤبینه‌وه بؤکارئکی دیاریکراو ۵
اللجِنُ: زیو ۵ اللجِينُ: کهمی دهمی حوشتر ۵
ههموو تیکه‌لهمه‌ک له ناردو خورما هاراو و
شتی وا که بماناو رشیندراپی تا لینج بووپی.

لَحَبَ الطَّرِيقَ لُحْرِيًا: رینگاکه ناشکراو رون بوو.

لَحَبَ الشَّيْئِ: له‌شته‌کهای داو شوینکهای لی کرد، یان
به‌وهی لیدان و برینه‌وهوه شوینکهای له‌شته‌که
کرد ۵ اَللَّحَبُ الطَّرِيقِ: به‌رینگاکهدا رؤی ۵
اللاحِبُ: رینگای ناشکراو رون ۵ اللحَبُ: به‌مانا
(اللاحِبُ) دئ ۵ اللحَبُ: زوبانی رهوان ۵ بیاوی
جنیو فروش و زمان بیس

لَحَجَّ إِلَيْهِ لَحْجًا: په‌نای بؤ برد ۵ ممیلی لای نه‌وی
کرد.

لَحَجَّ بِالْمَكَانِ: په‌نای بؤ برد.

لَحَجَّ السِّيفُ رَغِيًا لَحْجًا: شمشیرمه‌که له کلان دا
ناخن بوو.

لَحَجَّ بِالْمَكَانِ: له شویننه‌کهدا مایه‌وهو و بیوهی
راهات.

لَحَجَّ بَيْنَهُمْ شَرًّا: شهرو هه‌را له‌ناوویان دا به‌رپا بوو.

لَحَجَّ الشَّيْئُ: شته‌که ته‌نگ بؤوه.

لَحَجَّ اللَّحْيُ: هوکی و شوینی لی روانی ددانه‌کان
خوار بوو ۵ لَحَجَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارمه‌کی لی
تیکه‌ل و بیتکه‌ل بوو ۵ اَللَّحْجَةُ إِلَيْهِ: ناچارای کرد
په‌نا بؤ نه‌و به‌رئ ۵ لَحَجَّ عَلَيْهِ الْحَبْرُ: هه‌واله‌کهای
لی پیچه‌وانه کردموه ۵ اَللَّحَجُّ إِلَيْهِ: مه‌یلی کرد
بؤلای ۵ تَلَحَّجَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: پیچه‌وانه‌ی نه‌وهی
له‌دلی دا بوو بؤی ناشکرا کرد.

اِسْتَلَحَّجَ الْبَابُ أَوْ الْقَفْلُ: دهرگاکه یان قفله‌که
داخراو نه‌کرایه‌وه ۵ اللحَجُ: زیبکه و کوانوله‌ی
ناوچاو ۵ المَلْحَجُ: په‌ناگا ۵ دهربه‌ندو ته‌نگل ۵
المَلْحَجَةُ: ده‌گوترئ: (خطة ملحوجة) پلان و
پروفایلئکی نارئیک و بیکه ۵ هه‌روا ناوه بؤ
رینگای ته‌نگه‌بهر له‌کئیودا ۵ لَحِمت عینه لَحْجًا:
چاوی به‌وهی ریبؤقه‌وه و بیکه‌وه نووساو
هه‌لنایه ۵ اَللَّحُّ السُّعَابُ: هه‌ورمه‌که بارانی
به‌رده‌وام بوو ۵ اَلْحَ فلان على الشَّيْئِ: فلانکس
له‌سمر شته‌که به‌رده‌وام بوو ۵ ده‌گوترئ: (أَلْحَ
عليه بالمسألة) له‌داواکردن و سوال کردن دا زؤر
نوزه درئزی کرد ۵ تَلَحَّجَّ: به‌مانا (أَلْحَ) دئ ۵
اللاَحُ: ده‌گوترئ: (مکان لا ح) شوینئکی
ته‌نگه‌بهره ۵ (واذ لا ح): شیو و دؤلئکی چرو
نزاراوییه دره‌خته‌کانی تیک چرزان ۵ اللحَّةُ:
(خُبْزَة لَحَّة) نانئکی وشکه ۵ اللحوحُ: جووره
نانئکه له‌ولاتی په‌من ده‌کرئ و به‌ماستو

شیره‌وه ده‌خوری ۵ الْمَلْحَا: به‌مانا (اللَّحْرَج) دئ.

لَحْدٌ لَحْدًا: له‌پښگاندا لایدا.

لَحْدٌ إِلَيْهِ: مه‌یلی کرد.

لَحْدٌ فَلَانٌ: فلانکس سته‌می کردو له‌حق لایدا.

لَحْدٌ فِي الدِّينِ: تانه‌ی له‌نایین دا.

لَحْدٌ عَلَيَّ فِي شَهَادَتِهِ: عملی له شایه‌تیدانه‌ک‌ه‌ی دا تاوانبار بوو.

لَحْدٌ اللَّحْدُ: گورپج‌ه‌ی بؤ مردومه‌که هه‌لکه‌ند.

لَحْدٌ الْمَيْتِ: مردومه‌ک‌ه‌ی له‌گورپج‌ه‌دا شاردموه،

ناشتی ۵ أَلْحَدَ السُّهُمَ عَنِ الْهَدَفِ: تیرمه‌که

له‌مه‌ده‌ف لایدا ۵ أَلْحَدَ فَلَانٌ: فلانکس له‌حق

لایدا ۵ أَلْحَدَ فِي الْحَرَمِ: بی‌روزی حهرمی شکاند ۵

أَلْحَدَ فِي الدِّينِ: تانه‌ی له‌نایین دا ۵ أَلْحَدَ

الرَّجُلُ: بیاومه‌که ویره ویره کیشوه دمه‌ده‌م‌ری

کرد ۵ أَلْحَدَ اللَّحْدُ: گورپج‌ه‌ی هه‌لکه‌ند ۵ أَلْحَدَ

الميت: مردومه‌ک‌ه‌ی له‌گورپج‌ه‌دا شاردموه ۵ أَلْحَدَ

بِفَلَانٍ: گالته‌ی به‌فلان کردو شتی بؤ هه‌لپه‌ست

۵ اِلْتَحَدَ إِلَيْهِ: مه‌یلی بؤ‌لای کردو چووه ژیر

بالی و هانای بؤ برد ۵ اِلْتَحَدَ فِي الدِّينِ: تانه‌ی

له‌نایین دا ۵ اللّاحِد: (قبر لاحد) گوری وا

گورپج‌ه‌ی هه‌بی ۵ اللَّحْدُ: کونیکه له‌لایه‌ک‌ی

گورمه‌که هه‌لکه‌م‌ندری مردومه‌ک‌ه‌ی تیده‌خ‌ری

۵ الْمُلْحَدُ: تانه‌دمر له شایین و بیدین دمرچوو

له‌نایین ۵ لَحْرَهُ لَحْرًا: نیلحاحی لی کرد.

لَحْرٌ فَلَانٌ لَحْرًا: فلانکس رژدو ج‌روک بوو ۵

دلته‌نگ بوو ۵ تَلَاخَرَ الْقَرْمُ: خه‌لکه‌که قسه‌یان

تیک گپ‌رایه‌وه رمدی یه‌ک‌تریان دایه‌وه ۵ تَلَاخَرَ

الصَّبِيَانُ: مندا‌له‌کان شه‌ره شیعیان کرد ۵

تَلَاخَرَ الشَّجْرُ: دره‌خته‌که تیک چ‌رژاو چووه

ناویه‌که‌وه ۵ تَلَحَّرَ فَلَانٌ: فلانکس رژدو ج‌روک

بوو ۵ تَلَحَّرَ عَنْهُ: لیتی دواکه‌وت ۵ تَلَحَّرَ قَمَهُ:

به‌هوی خواردنی همنارو شتی واوه ناوی شیرین

که‌وته ناو دمه‌یه‌وه ۵ الْمُلْحَرُ: دمریه‌ندو ته‌نگل.

لَحِصٌ الْإِنَاءُ لِحْصًا: قاپه‌ک‌ه‌ی به‌په‌نجه یان

به‌زویان لسته‌وه.

لَحِصٌ الدُّرُ الصُّرْفُ لِحْصًا: کرمه‌که خوریه‌ک‌ه‌ی

خوارد ۵ أَلْحَسَّتِ الْأَرْضُ: زموی سه‌وز بوو ۵

النَّحْسُ الْمَاشِيَةُ: که‌میک ناژه‌له‌ک‌انی له‌وه‌پ‌راندن ۵

إِلْتَحَسَ مِنْهُ حَقُّهُ: مافی خوی لی ستاند ۵

الْأَلْحَسَةُ: دم‌گوت‌ری: (سنة لاجبة) سالیکی قاتو

ق‌ری و نه‌هات بوو ۵ الْأَحْرُسُ: نه‌گبه‌تی و شوم ۵

ح‌هریص و سوور بوو له‌س‌ر مه‌به‌ست ۵ اللَّحْصُ:

نه‌و ج‌روزمو ته‌رزمو گ‌ل‌وک‌ه‌ی به‌س‌ر پ‌وه‌ک‌و

گیاو گ‌زه‌وه دمرده‌که‌وی ۵ اللَّحْصُ مِنَ النَّاسِ:

که‌س‌یک به‌شوین شیرنايه‌تی دا بگ‌ه‌ری و مک‌وو

می‌ش ۵ اللَّحْصُ: نه‌وسن و زورخ‌ور ۵ م‌رؤفی

زورخ‌ور و نه‌وسن.

الْمَلْحَسُ: ح‌هریص و سووربوو له‌س‌ر هه‌ل‌وی‌ست و

مه‌به‌ست ۵ الْمَلْحَسُ: به‌مانا (اللَّحْصُ) دئ ۵

شوینی لسته‌وه و پ‌ام‌الین.

لَحِصٌ فِي الْأَمْرِ لِحْصًا: چووه ناو‌کارمه‌که‌وه

لَحِصٌ فَلَانًا عَنِ كَذَا: فلانک‌ه‌سی له‌و شته پ‌شت

سارد کرده‌وه ۵ لَحِصَتْ عَيْنُهُ لِحْصًا: پ‌یل‌وی

چ‌اوی به‌هوی رپ‌یوق به‌یه‌که‌وه نووسا ۵ لَحِصَ

فِي الْأَمْرِ: له‌کارمه‌ک‌ه‌ی دا توند‌پ‌ه‌وی نواند ۵

رپ‌یازی ژيانی به‌رته‌سک کرده‌وه ۵ لَحِصَ فَلَانًا

عَنِ كَذَا: فلانک‌ه‌سی له‌و شته پ‌شت سارد کرده‌وه

۵ لَحِصَ الْكِتَابُ: ک‌ت‌یبه‌ک‌ه‌ی ج‌زو به‌ند کرد ۵

إِلْتَحَصَ الْأَمْرُ: کاره‌که فورس بوو ۵ التَّحَصُّتُ

عَيْنُهُ: چ‌اوی نووسان ۵ التَّحَصُّتُ الْإِبْرَةَ:

لَحْفَ اللَّحْمِ عَنِ الْمَيِّتِ: حیوانه‌ک‌ه‌ی گ‌رو، گوشته‌ک‌ه‌ی د‌هرخ‌ست.

لَحْفَ فَلَانًا بِجُنْحِ كَفِّهِ: به‌ه‌م‌و‌و د‌ه‌س‌ت‌ی له‌ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ی د‌ا، م‌س‌ت‌ه‌ک‌و‌ل‌ه‌ی پ‌ی ک‌ی‌ش‌ا.

لَحْفَ فَلَانًا سَهْمًا رِبَةً: ت‌ی‌ری له‌ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ د‌ا ت‌ی‌ری ب‌ی‌و‌م‌ن‌ا و ه‌م‌ن‌گ‌ا‌و‌ت‌ی ◊ اللَّحْفَةُ: چ‌ا‌و‌ت‌ر‌و‌ک‌ان‌د‌ن‌ی‌ک‌.

لَحْفَ اللَّحَافِ: ل‌ی‌ف‌ه‌ی د‌ر‌و‌س‌ت ک‌رد ◊ ل‌ی‌ف‌ه‌ی د‌ر‌و ◊

الْحَفَّ السَّائِلُ: س‌و‌ال‌ک‌ه‌ر‌ه‌ک‌ه‌ ن‌ی‌ل‌ح‌اح‌ی ک‌رد ب‌و

ش‌ت و م‌ر‌گ‌ر‌ت‌ن ی‌ان س‌و‌ال‌ی ک‌رد‌و ب‌ی‌و‌ی‌س‌ت‌ی‌ش‌ی ب‌ی‌ی ن‌ه‌ب‌و‌و چ‌ون‌ک‌ه د‌ه‌ل‌ه‌م‌م‌ن‌د ب‌و‌و ◊ الْحَفَّ فَلَانٌ:

ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ د‌ا‌و‌ی‌ن‌ی ب‌ه‌س‌م‌ر ز‌ه‌وی د‌ا ر‌ا‌ک‌ی‌ش‌ا‌و ف‌ی‌ز‌و

ت‌ه‌ک‌ه‌ب‌ی‌و‌ری ک‌رد ◊ الْحَفَّ بِهِ: ز‌ی‌ان‌ی پ‌ی گ‌ه‌ی‌ان‌د ◊

الْحَفَّ فَلَانًا: ل‌ی‌ف‌ه‌ی ب‌و ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ ک‌ر‌ی ◊ الْحَفَّ

ضَيْفُهُ: م‌ی‌و‌ان‌ه‌ک‌ه‌ی پ‌ی‌ش‌ خ‌وی خ‌س‌ت ◊ الْحَفَّ

شَارِيَهُ: س‌م‌ی‌لی ز‌ور ک‌ور‌ت ک‌رد‌ن‌ه‌و‌ه ◊ الْحَفَّ فَلَانًا

الثَّوْبُ: ک‌ر‌اس‌ی له‌ب‌م‌ر ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ ک‌رد ◊ ل‌ا‌حَافَهُ:

چ‌و‌ه‌ ب‌ن ب‌الی‌ و و‌گ‌ری ب‌و‌و ل‌حُفَّ فَلَانٌ:

ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ د‌ا‌و‌ی‌ن‌ی ل‌م‌ز‌ه‌وی خ‌ش‌ان‌د ب‌ه‌س‌م‌ر ز‌ه‌وی

د‌ا ر‌ا‌ی‌ک‌ی‌ش‌ا ◊ التَّحَفَّ لِحَافًا: ل‌ی‌ف‌ه‌ی ب‌و خ‌وی د‌ر‌و ◊

التَّحَفَّ بِاللِّحَافِ: ل‌ی‌ف‌ه‌ی ب‌ه‌خ‌وی د‌اد‌ا ◊ تَلَحَّفَ

لِحَافًا: ل‌ی‌ف‌ه‌ی ب‌ه‌خ‌وی د‌ا د‌ا.

اللِّحَافِ: ه‌م‌ر‌ش‌ت‌ی‌ک‌ ب‌ه‌خ‌ود‌ا ب‌د‌ر‌ی‌ و خ‌وی پ‌ی

د‌ا‌پ‌و‌ش‌ی ل‌ه‌ک‌ات‌ی ن‌وس‌ت‌ن د‌ا ◊ پ‌و‌ش‌اک‌ی س‌م‌ر

پ‌و‌ش‌اک‌، و‌ه‌ک‌و‌و ج‌ی‌ه‌و ع‌ه‌ب‌ا‌و پ‌ائ‌ت‌و ◊ پ‌ار‌ج‌ه

ق‌وم‌اش‌ی‌کی ن‌ا‌و‌اخ‌ن ک‌ر‌ا‌و ب‌ه ل‌وک‌ه ل‌ه‌ک‌ات‌ی

ن‌وس‌ت‌ن‌و پ‌ال‌ک‌ه‌و‌ت‌ن د‌ا ب‌ه‌خ‌ود‌اد‌ه‌د‌ر‌ی ◊ اللَّحْفُ:

د‌ام‌ی‌ن‌ی ک‌ی‌ت‌و، ب‌نی ک‌ی‌ت‌و ◊ المِّلْحَفُ: پ‌و‌ش‌اک‌ی‌ک‌

ک‌ه‌ل‌ه‌س‌م‌ر ه‌م‌و‌و پ‌و‌ش‌اک‌ی‌ک‌ه‌و‌ه له‌ب‌م‌ر ب‌ک‌ر‌ی

و‌ه‌ک‌و‌و ج‌و‌ی‌ه‌و ع‌ه‌ب‌ا‌و ش‌ت‌ی و ◊ المِّلْحَفَةُ: ب‌ه‌م‌ان‌ا

(المِّلْحَفُ) د‌ئ ◊ ع‌ه‌ب‌ای ن‌ا‌ف‌ر‌م‌ت، ک‌ه ن‌ا‌ف‌ر‌م‌ت

د‌م‌ر‌ز‌ی‌ب‌ه‌ک‌ه ک‌ون‌ه‌ک‌ه‌ی گ‌ی‌ر‌ا ◊ التَّحَمَّ فَلَانًا اِلَى

الْأَمْرِ: ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ی ن‌ا‌چ‌ار ک‌رد ب‌و ک‌ار‌م‌ک‌ه ◊

التَّحَمَّ فَلَانًا عَنِ كَذَا: ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ی ل‌ه ف‌لان ش‌ت

پ‌ش‌ت س‌ار‌د ک‌رد‌م‌ه‌و ◊ التَّحَمَّ الشَّيْئُ فَلَانًا:

ش‌ت‌ه‌ک‌ه ب‌ه‌ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ د‌ا چ‌و‌و، ش‌ت‌ه‌ک‌ه چ‌و‌ه‌ ن‌ا‌و

ج‌ه‌س‌ت‌ه‌ی‌م‌ه‌و ◊ التَّحَمَّ الْبَيْضَةَ وَفَرَهَا: ن‌ه‌و‌ی

ن‌ا‌و ه‌ی‌ل‌ک‌ه‌ک‌ه‌ی ه‌ه‌ل‌ق‌و‌ر‌ان‌د ◊ لِحَاصِي: ن‌ا‌خ‌و‌ش‌ی‌و

ب‌ه‌ل‌ا‌و ک‌ار‌م‌س‌ات ◊ س‌ال‌ی ق‌ات‌و ق‌ر‌ی.

اللَّحْمِيُّ: پ‌ه‌ن‌ا‌گ‌ا‌و ش‌و‌ی‌ن‌ی ت‌ی‌د‌ا‌ح‌ه‌و‌ان‌ه‌و‌ه.

لِحَاطِ الْمَكَانِ لِحَطًا: ش‌و‌ی‌ن‌ه‌ک‌ه‌ی م‌الی‌و

ب‌ه‌ن‌ا‌و‌ر‌ش‌ان‌د‌ی و پ‌اک‌ی ک‌رد‌م‌ه‌و ◊ التَّحَطُّ: ر‌ق‌ی

ه‌ه‌ل‌س‌ا ◊ لِحَطُهُ بِالْعَيْنِ وَالْيَدِ: ب‌ه‌ت‌ی‌ل‌ه‌ی چ‌ا‌و

س‌ه‌ی‌ری ک‌رد ◊ ل‌ا‌حَافَهُ: چ‌ا‌و‌د‌پ‌ری ک‌رد‌و س‌ه‌ر‌ن‌ج‌ی

ل‌ی د‌ا ◊ ل‌ا‌حَافَ عَلَيْهِ كَذَا: ر‌ه‌خ‌ن‌ه‌ی ل‌ی گ‌رت ◊

تَلَاخَفًا: ه‌م‌ر‌ی‌ه‌ک‌ه ل‌ه‌و‌د‌وان‌ه ت‌ی‌ب‌ی‌ن‌ی‌ان ل‌ه‌س‌م‌ر

ب‌ه‌ک‌ت‌ر ه‌م‌ی‌و‌و ◊ اللِّحَافُ: ق‌و‌ل‌ی‌ن‌ج‌کی چ‌ا‌و، ت‌ی‌ل‌ه‌ی

چ‌ا‌و ◊ اللَّحْفَةُ: چ‌ا‌و‌ت‌ر‌و‌ک‌ان‌د‌ن‌ی‌ک‌ ◊ المِّلْحَفَةُ:

س‌ه‌ر‌ن‌ج‌د‌ان‌ی ش‌ت ب‌ه ت‌ی‌ل‌ه‌ی چ‌ا‌و ◊ س‌ه‌ر‌ن‌ج‌و

ر‌ا‌و‌ی‌و‌چ‌ون ل‌ه‌س‌م‌ر ش‌ت ◊ المِّلْحَفُ: ب‌ه‌م‌ان‌ا

(اللِّحَفُ) د‌ئ ◊ المِّلْحَرَفَةُ: و‌ش‌ه‌ی‌ه‌ک‌ه د‌اد‌م‌ن‌ر‌ی

ل‌ه‌پ‌م‌ر‌ا‌و‌ی‌ز‌ی ق‌م‌را‌خ‌ی ن‌وس‌ر‌ا‌وی س‌ه‌م‌ر‌ک‌ت‌ی‌ب

ب‌ه‌م‌ه‌ب‌ه‌س‌ت‌ی ن‌ا‌گ‌اد‌ار ک‌رد‌ن‌ه‌و‌ی ن‌وس‌م‌ر ل‌ه‌ه‌ل‌ه‌و

ک‌ه‌م‌و ک‌و‌ر‌ب‌ی‌ه‌ک‌ان‌ی.

لَحْفَ الْقَمَرِ: م‌ان‌گ‌ چ‌و‌ه‌ ح‌ال‌ه‌ت‌ی م‌ه‌ح‌اق‌ه‌و‌ه

ن‌الی‌ د‌ه‌ل‌ن‌:

ل‌ه‌د‌ه‌ر‌ی ت‌و‌ی‌ه ن‌ه‌ی خ‌و‌ر‌ش‌ی‌د‌ی پ‌ر‌ت‌ه‌و ب‌خ‌ش‌ی س‌ه‌و‌ک‌ه‌ر‌د‌ان

ک‌ه ن‌الی‌ و‌ا ل‌ه‌ ح‌ال‌ت‌ی م‌ه‌ح‌اق‌ی م‌ا‌ه‌ی ن‌ه‌و د‌ای‌ه

لَحْفَ فَلَانًا: ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ی ب‌ه‌ل‌ی‌ف‌ه‌ د‌ا‌پ‌و‌ش‌ی.

لَحْفَ فَلَانًا الثَّرْبُ: ک‌ر‌اس‌ی له‌ب‌م‌ر ف‌لان‌ک‌ه‌س‌ ک‌رد.

لَحْفَ النَّارِ الْحَطْبُ: د‌اری خ‌س‌ت‌ن‌ه‌ س‌م‌ر ن‌ا‌گ‌ر‌م‌ک‌ه.

لهسمر هموو پوښاکينکموه له بهری دمکاو خوی
پئ بالاپوښ دمکا.

لَحْمُ الْفَرَسِ لَحْمًا: نهمسپهکمی کزو لاواز بوو.

لَحْمُ الشَّمَنِ أَوْ الشَّيْنِ فَلَانًا: نرڅهکمی کهوته سهر،
سویندی کهوته سهر.

لَحْمٌ بِه: پئی گمیی ◊ اَلْحَقَّ به: پئی گمیی ◊ اَلْحَقَّ

فَلَانًا به: فلانکهمسی شوین نهو خست ◊ اَلْحَقَّ

فَلَانًا فَلَانًا: فلانکهمسی کرده کوری فلان ◊

فَلَانَكْهَسِي وَالِي كَرْد بگاته فلان ◊ اَلتَّحَقَّ به:

پئی گمیی ◊ پیوی نووسا، چوو پهناي نهوو

پالی بهنهوموه دا ◊ تَلَاخَتَّ المَطَايَا وَنَحْمَا:

کاروانهکان یک بهدوا پهک دا هاتن و بهیهک

گهپشتن ◊ تَلَاخَتَّ الْأَخْبَارَ وَأَحْرَالَ الْقُرْمَ:

ههوالهکان و روداوکان پهک بهدوو پهک دا هاتن

◊ اسْتَلْحَقَّ فَلَانًا: فلانکهمسی بهکوری خوی داناو

پال خوی دا ◊ اَللَّاحِقُ: (أبر لاحق): بازو ههلو ◊

اَللَّاحِقَةُ: میوه جینی دوومجاری ◊ اَللَّحَقُ:

نهموی دوی شتیکی تر دئ ◊ پاشکوی کتیب و

شتی وا ◊ اَلْمُلْحَقُ: لهبوری قانونی نیودمولمتی دا

فهرمانبهریکه لهسهمارمتی دمولهتیک دا

دادمهزری لهکاریکی تایبمتی دا ◊ وهکوو

مولحهقی عهسکهری مولحهقی سهقافی

مولحهقی روژنامه نووسی ◊ پهريک یان زیاتر

له روژنامه یان گوڤاریک دوی دمرچوونی

زمارکه پاشکوکمی چاپ و پهخش دمکری

نهمش بههوی ههوالیتی گرنک که پیویست

دمکا زوو بلاوبکریتهوه.

لَحْمَ الشَّيْنِ بِالشَّيْنِ لَحْمًا: شتهکمی بهشتهکموه

نووساند ◊ تَلَاخَلَ الشَّيْنُ: شتهکان چونه

ناویهکموه ◊ دمگوترئ: (تلاحك البيان):

دیوارمهک جووه ناویهکموه تیکه کیش بوو ◊

لَحْمَ الْقُرْمِ: خهککه لهشوینی خویان جیگیر

بوون و مانهوه

تَلْحَحَ الْقُرْمَ: خهککه لهزندی خویان جیگیر

بون و جییان نهمیشت ◊ تَلْحَحَ فَلَانٌ عَنِ الْمَكَانِ:

فلانکهمس نهو شویننه بهجئ هیشت ◊ اَللَّحْمُ:

شوینی تمنگمهر ◊ خبزه لَحْلَحَ: نانی وشک.

لَحْمَ الشَّيْنِ لَحْمًا: شتهکمی پیکهوه نووساند،

جووشی دا.

لَحْمَ الْأَمْرِ: کارمهکی بناوان شیل کرد بهریک و

پیکی نهمجامی دا.

لَحْمَ الْعَظْمِ: گوشتی لمنیسقهکه دامالی.

لَحْمَ الْقُرْمِ: گوشتی دمرخواردی قهومهکه دا.

لَحْمَ بِالْمَكَانِ لَحْمًا: جووه ناو شویننهکه.

لَحْمَ الرَّجْلِ: پیاومهکه حمزی لهگوشت بوو ◊ زوړی

گوشت خواردو پئی توشی نهخوشی بوو ◊ لَحْمَ

الرَّجْلِ: زهبری ناراسته پیاومهکه کرد گوشتی

همنگاوت ◊ لهپیاومهکه نریک بووه جووه

پهناپهوه شانی بهشانپیهوه نا.

لَحْمَ فَلَانٍ لَحْمًا: فلانکهمس گوشتن، قهلهو بوو ◊

لَحْمَتِ الدَّابَّةِ: ولاخهکه گوشتی زور بوو قهلهو

بوو ◊ اَلْحَمَّ الرَّجْلِ: پیاومهکه بوو بهخاومن گوشت

◊ لهمالی دا گوشت زور بوو ◊ اَلْحَمَّ السَّرْبُ:

کشتوکالهکه دانهویلهی تیدا پهیدابوو، هاته

بهر. ◊ اَلْحَمَّ بِالْمَكَانِ: لهشویننهکه مایهوهو دلی

پیوی نووسا ◊ اَلْحَمَّ الشَّيْنِ: شتهکمی پیکهوه

لکاند ◊ اَلْحَمَّ الثَّرْبِ: قوماشهکمی جنی ◊ اَلْحَمَّ

الْقُرْمِ: گوشتی دمرخواردی خهککه دا ◊ اَلْحَمَّ

بَصْرَةَ كَذَا: چاوی تن بری و بهچاو همنگاوتی ◊

اَلْحَمَّ بَيْنَ بَنِي فَلَانٍ شَرًّا: شمرو نازاوی بو خیلی

فلان نایهوه ◊ لَحْمَ الصَّدْحِ: درزمهکی پرکردموه

نسب): له نیوانیان دا خزمایه تی نه سبب و نه زاد همیه ◊ التلاحمة: برینیک گوشتی سره موی ببری و نیسقانی نه شکاندینی و دواپی ویکه تبتیه وه ◊ اللتحم: له بواری زانستی (الأحیاء) دا بریتیه له یه گگرتنی دو نه دنام یان زیاتر بهی نه موی یه ک جوړین ◊ اللتحمه: پهردی ناوموهی پیلوی چاو ◊ اللحم: هر قوماشیک رایهل و تیومدانی لیک جیابن، یان بهم شیوه رایهل خوری بی و تیومدان و پوی لوکمی یان به شیوهی تر رایهل ناوریشم بی و تیومدان نایلون بی ◊ اللحمه: شهر و کوشتاری سامناک ◊ گوړپهانی شهرکه به ره همیگی چیروک نامیزه دابو نه ریتی تابه تی و یاساو ریسی خوی همیه و تییدا به ریزه وه باسی پال هوان و پاشاو خوداومنده گانیان دمکری و به شیوهی نه فسانه و خوراهاتی سر سورهنه ر، وادمی به شیعر نه دا دمکری و مکوو نه لیازی و نیفریقیه کان و شانامی فارسی ◊ وایش ده بی به په خشان دمگوتری و مکوو زینامی عنتهره.

لَحْنٌ فی کلامه: له قسه گانیدا زمان خواری و هه له کردن دیار بوو.

لَحْنُ الرَّجُلِ: پیاومکه به زمانی زگماکی خوی ناخاوتنی نه نجام دا.

لَحْنٌ لَحْنًا: قسه په کی له گهل دا کرد، نه و لئی حالی بوو جگه له و خه لگی تر تیی نه گه یشتن.

لَحْنٌ فُلَانٌ لَحْنًا: فلانکس زیره ک بوو له به لگه هینانه ومدا.

لَحْنٌ قَوْلُهُ: له قسه که کی حالی بوو ◊ **الْحَنُّ** فی کلامه: له قسه گانی دا هه لئی کرد ◊ **الْحَنُّ فُلَانًا الْقَوْلُ**: قسه که کی له فلانکس گمیاند ◊ **لَا حَنَّهُ**: به شیوه زار او مپه ک قسه ی له گهل دا کرد نه و

◊ **لَا حَمَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ**: شته که ی به شته که وه نووساند ◊ **السَّحْمُ المَرْحُ**: برینه که ویکه اته وه جاکبووه، گوشته وه زونی هینایه وه ◊ **التَّحَمْتُ المَرْبُ**: شهرکه گهرم بوو پهری ساند ◊ **تَلَاخَمْتُ الأَشْيَاءَ**: شته کان پیکه وه لکان و پیکه وه چه سپان ◊ **تَلَاخَمْتُ الأَشْيَاءَ**: شته کان پیکه وه لکانه وه ◊ **تَلَاخَمْتُ الشَّجَةَ**: برینه که گوشته و مزونی هینایه وه ◊ **اسْتَلْعَمَ الطَّرِيقُ**: ریگاکه به رفران بوو ◊ **اسْتَلْعَمَ الزَّرْعُ**: کشتو کاله که تی ک چرزا ◊ **اسْتَلْعَمَ الشَّيْءُ**: شوین شته که موت ◊ **اسْتَلْعَمَ الرَّجُلُ الطَّرِيقَ**: پیاومکه ملی ریگاکه گرت و پنیدا روپی بهری نه دا ◊ یان به پانایی ریگاکه دا روپی، ریگا پانه که ی گرت به بر. ◊ **اسْتَلْعَمَ فُلَانٌ**: فلانکس له شهردا دوزمن دوری گرت ◊ **الإلتحام**: له بواری زانستی (الأحیاء) دا بریتیه له یه گگرتنی چند نه دنامیک گمنوعه گانیان جیابن ◊ **اللاحم**: گوشت خور چ ناده میزاد بی یان گیانله بهری تر ◊ **اللحم**: ماد مپه ک شتی پی له حیم بکری ◊ **اللحمه**: پیشه ی شت له حیم کردن ◊ **اللحم**: گوشت فروش ◊ یان کس یک پیشه ی شت پیکه وه له حیم کردن بی ◊ **اللحم**: گوشت نه و ماده ماسولکمی و نهرمه ی نیوان پیست و نیسقان ◊ **اللحمه**: کوته گوشت ◊ نه موی بازو هه لو له نیچر که بیان ده یخون ◊ له بواری قوماش دا ناوه بو نه و هه وادپانه ی دمکری نه به تیومدان و پو ◊ هه روا ناوه بو خزمایه تی ◊ **اللحمه**: کوته گوشت ◊ نه موی بازو هه لو له گوشتی نیچر که بیان ده یخون ◊ **لحمه جلد الرأس**: نه و پهرده تمکه ی ژیر پیستی سر ◊ له بواری قوماش و شتی و ناوه بو تیومدان و پو ◊ هه روا ناوه بو خزمایه تی ◊ **دمگوتری**: (بینهما لحمه

دهوران دموری دهنکه خورما ۵ همروا وشهی
(اللحاء) ناوه بؤ بهردی دماغ و بهردی
گورجیله ۵ اللخی: شوینی لئ روانی مو له لا
روممت ۵ لخی الغدیر: نهمبرمو بهری زه لکاو
کاریز ۵ اللخیانی: (رجل لیانی): پیایوی ریش
دریزو ریش پان ۵ اللجیة: موی لا روممت و
چمناگه ۵ لحة التیس: رومکیکی کشتوکالییه
ریمگه کانی دکوئیندرین و دهخورین ۵ اللحاء:
نهوی توئکلی بی دادهمالدری.

لُخَّ في کلامه قسه کهی بهتیکه لی و بیکه لی هیناو
بهمانیکی خوارو خنج قسه کانی کردن.

لُخَّ الحیرة: هه واله کهی زانی

لُخَّ فلاناً: شه بلاغی له فلانکه سدا ۵ لُخَّختَ علیه
لُخَّخا: جاوی بهوی ریبؤ ههوه بیکنانوسانون ۵
لُخَّ العُشْبُ: گیاوگزه که تیکه لآن ۵ دمگوتری:
(سکران مُلُخَّ): سمرخوشیکه له هیج حالی نابئ
۵ ثلُخَّ الوادی: شیومکه تمنگه بمر بوو، درهختی
زُور و چرو پر بوو ۵ اللُخَّة: لوت ۵ (إمرأة لُخَّة):
نافرمتیکی چلکن و بؤگه نه ۵ اللُخوخ: عمیدار
۵ لُخَّصتَ علیه: پیلوی جاوی نهستور بیون ۵
لُخَّصَّ الشئُ: شته کهی بوخته کرد ۵ لُخَّصَّ
القول: قسه کهی کورت و بوخت کردهوه ۵ لُخَّصَّ
الشئُ: شته کهی رونکردهوه ۵ اللُخَّصُّ (ضرع
لُخَّصُّ): گواندینیکی هه لهوو گوشتنه
بهناخوشی شیر لئ دمدوشری ۵ اللُخَّصَّة:
بمزی چاو پیلوی سمر و خوارهوی چاو.

لُخَّفَ فلاناً لُخَّفاً: بهتوندی له فلانی دا

لُخَّفَ عینهُ: له جاوی خوی دا ۵ اللُخَّافَةُ: بهردیکی
تمنکی تیژه ۵ اللُخَّفُ: کمفی تمنک ۵ اللُخَّفَةُ:
بهردیکی سبی دریزو تمنکه ۵ اللُخَّخانی:
پیایونک نهتوانئ مبهستی خوی دمربری.

لئی حالی بی و کهسانی که تیی نهگن ۵ لُحْنٌ في
قِرَائَتِهِ: بهدنگی موسیقای بؤ گورانیه که دانا ۵
لُحْنٌ فلاناً: فلانکه سی بهه له دانا
له قسه کرده کهی دا ۵ اللُحْنُ: شیوه زاراه.

لُحْنُ القِرْل: مانای قسه کهو نهوی بیسمر به
تیفکرین و سمرنجدان لئی حالی دمی ۵
له یواری موسیقادا وشهی (لُحْن) بهمانا دنگی
موسیقی که داناوه بؤ گورانی و سرودمکه دئ ۵
اللُحْنُ: زمان، شیوه زاراه ۵ اللُحْنَةُ: که سیک زور
لهحن و شیوه زاراه بزانی ۵ الملاجِنُ: له غمزو
موعه ماما.

لُحَا الشجرة والصفا لُحراً: توئکلی درهختهی
دامالی.

لُحا فلاناً: لؤمه و سمر زهنشتی فلانی کرد ۵ لُحَى
الشجرة والصفا لُحياً: دارمکه یان عهصا کهی
دامالی توئکله کهی لئ کردهوه ۵ لُحَى الله فلاناً:
خودا نهفرینی له فلان کرد ۵ أُلحَى العود:
شورکه درهخته که کاتی نهوی هاتوو توئکلی
لئ بکریته وه ۵ أُلحَى فلان: فلانکه س کارئ
ناشیرینی نهنجام دا ۵ لُحَاة: کیشی له گهل
نایه وه سمر زهنشتی کرد ۵ أُلحَى: دمگوتری:
(أُلحَى الرجل): پیایومکه بوو به ریشدار ۵ أُلحَى
الغلام: کورمکه ریش روا، ریش هات ۵ أُلحَى
العود و غمره: توئکلی له شورکه که کردهوه ۵
تلاخى الرجالان: دوپیایومکه کیشمیان کهوته
ناوموو جنیویان بهیه کتر دا ۵ تُلحَى فلان:
فلانکه س به سیک له میزمر و جامانه کهی
به مبرچه ناگهی خوی داهینایه وه سمر و به سیک
له روخساری خوی داپوشی ۵ الأُلحَى (رجل
أُلحَى): پیایونکی ریش دریزو، ریش پانه ۵
اللُحَاة: توئکلی همرشتیک ۵ لحاء النمرة: توئکلی

لَحْمِ الشَّيْءِ لَحْمًا: شته‌گی بپری

لَحْمٌ وَجْهٌ: شه‌پلاغه‌ی لهدمو و چاودا.

لَحْمٌ فَلَانًا: به‌شمرکی قورس مه‌شغول‌ی کرد

لَا حَمَةَ: شه‌پلاغه‌ی لی دا

لَحْمٌ: به‌کاری قورس مه‌شغول بوو

لَحْمٌ: جورنکه له‌ماسی دم‌ریا

لَحْمَةٌ: سمردهم

لَحْمٌ: نفیس قورسی.

لَحْنِ السَّاءِ وَغَيْرِ لَحْنًا: کوندمه‌که بؤگن بوو.

لَحْنُ الرَّجُلِ رَحْنَتُ الْمَرْأَةِ: پیاده‌که، نافرمته‌که

بنه‌نگل و بن ره‌فیسک و شوینی تیدا

کۆبون‌ه‌وه‌ی جلك و شتی وا له‌جه‌سته‌یان دا

بؤگن بوو

لَحْنٌ: نه‌و سب‌یاییه‌ی به‌سمری

چوکی کورپه‌ویه بی‌ش خه‌ته‌نه‌کردنی

لَحَاهُ: له‌خاه

لَحْرًا: دهرمانی کرده لوتیه‌وه

لَحْمٌ: یان دهمیه‌وه.

لَحِي لَحًا: قسه‌ی پپو بوچی زور گوتن.

لَحِي الشَّيْءِ: شته‌که خوار بوو.

لَحِي الْبَطْنِ: ورگه‌که لای خواروی داچؤرا

لَحِي الْعُقَابِ: دالاشمه‌که دهندوکی سمره‌وه له‌می

خواروی دریز تر بوو.

لَحِي الْبَعِيرِ: حوشرمه‌که نه‌ژنویه‌کی له‌وی تری

نه‌ستور تر بوو

لَحَاهُ: هه‌وای کرده لوتیه‌وه

یان دهمیه‌وه

لَحْمٌ فَلَانًا: دوزمنایه‌تی‌ه‌که‌ی فلانک‌ه‌سی توند کرد

لَدًا: کیشی له‌گه‌ل نایه‌وه‌و به‌سمری دا زال

بوو.

لَدُ الْمَرِيضِ: نه‌خوشه‌که زمانی خسته لایه‌کی

دهمیه‌وه‌و دهرمانی کرده لایه‌کی تریه‌وه.

لَدًا فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانک‌ه‌سی له‌کاره‌که حه‌بس

کرد.

لَدًا لَدًا: کیشو دوزمنایه‌تی‌ه‌که‌ی زور توند کرد

لَدًا: دزایه‌تی کرد

لَدًا: ده‌گوتری: (الذَّيْبَةُ):

له‌کیشو دزایه‌تی کردنی دا توند ره‌و بوو

باشگوینی خست

به‌ترومپاو شتی وا دهرمانی کرده ناو دهمیه‌وه.

لَادًا: له‌کیشو نیزاع له‌گه‌ل کردنی دا توند ره‌وی

نواند

لَادًا: سه‌رسامی کرد

لَادًا: به‌همپشه‌ی لی کرد

لَادًا: اِلْتَدَّ فَلَانًا: فلانک‌ه‌س

به‌ترومپاو شتی وا دهرمانی خوارد

لَادًا: الْتَدَّ عَنْهُ: لَئِي لَادًا، مه‌لی لای تری کرد

لَادًا: تَلَدًا: به‌سمر سامی سه‌یری نه‌م لاو نه‌ولای خوی کرد،

مایه‌وه، حه‌وق بوو

لَادًا: الْتَدَّ: دوزمنی کیشو کارو ناشتی نه‌ویست

لَادًا: الْتَدَّ: کیشو و جه‌ده‌ل زورو

ملنه‌دان بؤ حه‌ق و راستی

لَادًا: نه‌و دهرمانی به ترومپا ده‌کریته دهمی نه‌خوشه‌وه

لَادًا: نه‌خوشیبه‌که توشی ناو دهم و قورگ ده‌بی

لَادًا: الْلَدِيدُ: به‌مانا (اللدود) دئی

لَادًا: دیوی دهره‌وه‌ی نه‌ستی

لَادًا: (لديدا الفم): نه‌ملاو نه‌ولای

هرشتیک بی

لَادًا: الْلَدِيدَةُ: باخچه‌ی سه‌وزی

لَادًا: بپرگون و گولزار

لَادًا: الْمَلْتَدُّ: مل

لَادًا: لِنَسَةِ يَدِهِ لِنَسًا: به‌ده‌ستی لیدا

لَادًا: اَلْنَسَتِ الْأَرْضُ: زه‌ویبه‌که که‌می‌ک له‌روه‌که‌ی دهرخست

لَادًا: الْلَدَيْسُ: جه‌میک له‌سهرمتای سهر

دهره‌ینانی له‌زه‌وی

لَادًا: الْلَدَيْسُ: ده‌سکه سندؤل

لَادًا: لَدَقَتْهُ الْهَيْئَةُ: مار پیوه‌ی دا، گه‌ستی.

لَدَغَ فَلَانًا بِكَلِمَةٍ: قسه‌ی توانجو تانه‌و تهمری

ناراسته‌ی فلان کرد

لَادًا: الْدَغُ فَلَانًا: ماریکی

له‌فلان به‌ردا پیوه‌ی بدا

لَادًا: الْدَاغَةُ مِنَ الرِّجَالِ: که‌سبک تانه‌و تهمر له‌ناموسی خه‌لک بدا

المَلْدَعُ: بیاویک دابو رهوشتی وابی تانه
لهناموسی خه لک بدا.

لَدَمَ الشَّيْءُ لَدَمًا: لهشته که دی دا.

لَدَمَ فلاناً: شه بلاغی له فلان دا

لَدَمَ الشَّرْبُ: کراسه که پینه کرد ۵ اَلدَمَتَ علیه

الحَمَى: لمرزو تای بهردموام بوو ۵ لَدَمَ الشَّرْبِ

والمُحْدُ: هوماشه که یان خوفه که پینه کرد ۵

التدم الرجلُ: بیاومکه تیک چوو، شلمزا ۵

إلْتَدَمَتِ المرأَةُ: نافرته که له سنگی خوی دا،

لهدهم و چاوی خوی دا ۵ التدم فلاناً:

لهفلانکسی داو پائی پیوفنا ۵ تَلَدَمَ الشَّرْبُ:

کراسه که رزی و کۆن بوو ۵ تَلَدَمَ الرجلُ الشَّرْبِ:

بیاومکه کراسه که پینه کرد ۵ اللدَامُ: پینه

که کراس و شتی وای پین پینه بکری ۵ اللدَمُ:

دهنگی بهرد که له بهرزاییه وه بهزهوی دمکه وی

۵ اللدَمُ: وشهیه که عمره ب له کاتی سویند

خوری و پیمان بهستن دا دهیلین ۵ اللدِيمُ:

هوماشی کۆن و رزیو، پینه کراو ۵ المِلْدَامُ:

بهردنیکه دانه ویلوه شتی وای پین دهاردری ۵

المِلْدَمُ: (ثوب مُلْدَمٌ): هوماشه کۆن ۵ المِلْدَمُ: بهمانا

(المِلْدَامُ) دی ۵ گیلی گۆشتن و هلهو ۵ (أم مِلْدَمُ):

نازناوی لمرزو تایه.

لَدَمَ الشَّيْءُ: شته که نهرم بوو ۵ (فهو لَدَمٌ وهي

لُدنة) ۵ دگوتری: (امرأة لُدنة): نافرمتیکی

نهرم و نیان و گنج و تازه پیگه پشتوو.

لَدَمَ اخلاقه: رهوشتی نهرم و نیان بوو ۵ لَدَمَ

الشَّيْءِ: شته که نهرم کرد ۵ لَدَمَ كَوْبَهُ:

هوماشه که یان، تهری کرد ۵ لَدَمَ فلاناً

بالامر: فلانی به شته که وه هیشته وه ۵ تَلَدَمَ في

الامر: له کاره که دا مایه وه ۵ تَلَدَمَ في حاجته:

له نیشه که دا تمبهلی کرد ۵ تَلَدَمْتُ عليَّ

واحلتي: و لاخه که وه ستاو نهروی ۵ تَلَدَمَ:

هه لویسته ی کردو وه ستا ۵ تَلَدَمَ بالمكان:

له شوینه که جیگر بوو ۵ اللدُنُ: خوارده مهنیه که

نانه که ی باش نمب یان باش نه کولابن ۵ اللدنة:

پیویستی.

لَدَمَ: زهری زمان و مهکانه بهمانای (عند) دی ۵

اللدینة: مادهیه کی هه ویری نهرمه و چهند

شکل و هه بارمیه کی لئ دروست دمکری ۵ الذي

فلان: فلانکس هاوشانی زور بوون ۵ اللدأة:

که سیک له گهل تو له دایک بوو هاوته ممنت بی.

لدى: زهری مهکانه بهمانا (عند) میه.

لَدَجَ الماءُ في حلقه: ناومکه ی قوت دا.

لَدَّ الشَّيْءُ: شته که به تام بوو

لَدَّ بالشَّيْءِ: شته که ی به تام هاته دمست ۵ لَدَّ:

وای لئ کرد تامی خوخی لئ بکا، به لایه وه

به تام بی ۵ اللدُ الشَّيْءِ ربه: به تام و له زمته هاته

بهردمستی ۵ تَلَدَّ الرجلُ والمرأَةُ: ههریه که له زن و

بیاومکه له زمته و خویشیان له به کتر دی ۵ تَلَدَّ

الشَّيْءِ ربه: شته که ی به تام و له زمته هاته

بهردمستی ۵ اسَلَدَّ الشَّيْءِ: شته که ی به له زمته و

به تام دمسه که وت ۵ اللدُ: قسه خوخی ۵ اللدأة:

هه سترکردن به شتیک گونجاو بی له گهل

جهسته و دهرن و زهوقی دا ۵ المِلْدُ: شوینی

له زمته و خوخی ۵ المِلْدأة: شه هومت و نارمزو.

لَدَعَ الطَّائِرُ لَدَعًا: بالنده که بالی ریک کردن و

دوایی به هیواشی جولاندنی ۵ لَدَعَتِ النارُ برأيه

و ذکاله: فلانکس به خیرایی له شته که حالی

بوو ۵ لَدَعَتِ النارُ الشَّيْءِ: ناگره که ری که هوت و

سوتاندی.

لَذَعُ الْغُبِّ قَلْبُهُ: خَوْشە و یستی و دلداری دلی
سوتاند و نازاری دا.

لَذَعُ فَلَانًا بِلِسَانِهِ: به زوبانی ئەزیەتی بەفلا نكەس
گەیاند ۵ التذع: داخ بوو نازاری پێ گەیاند.

تَلَذَعَتِ النَّارُ: ناگرمکە هەلگێرسا ۵ تَلَذَعُ فَلَانٌ:
فلا نكەس زەینی هەلایساو شتی زانی ۵ تَلَذَعُ
الْفَلَامَ: گەنجەکە بەمشۆمەیهکی جوان و خیرا
رۆیی ۵ اللَّذَاعُ: بۆ زێدە رۆیی لەمانای (لاذع)
دا دئی ۵ اللَّذْعُ: (نێبذ یلذع): سرکەیهکی تیزه ۵
اللُّذْعُ وَاللُّذْعِي: گورج و گۆژ و زێرەك و زەین
تیز ۵ تَلَذَّتْ فَلَانٌ: فلا نكەس بە لەی کردو گورج و
گۆژ بوو لە راهێراندنی کارەکانی دا ۵ لَنِمِهِ
بِالْمَكَانِ: وەگەری شوێنەکە بوو تێیدا مایه‌وه.

لَسِمَ بِالشَّيْئِ: دلی پێوهی نووسا و سور بوو
لەسەری وازی لێ نەهێنا ۵ السَّمُ بِالْمَكَانِ:
لەشوێنەکە جێ گیر بوو ۵ السَّمُ فَلَانًا الشَّيْئِ رِيه:
فلا نكەسی بەوشتەوه پەپوهست کرد ۵ اللَّادُنُ:
رەگەزی (جەنبەیه) لەپێری (اللأذنية) یه
صەمفی راتینجی لێ دەر دەهێندری، دەرکێته
بەنێشتی جوین و عەترو دەرمان.

لَدَيْ بِالْأَمْرِ لَنِي: بەکارمکەوه هەلەوگەر بوو لێی
جیا نەپوموه ۵ أَلْنِي: نێسی مەوصوله
مەبەنی و مەعریفەیه ۵ أَلَّنَانُ: بۆ دوو کەسی
نێره ۵ أَلَّذِينَ: بۆ سێ کەس و زیاتره لەنێرینه.

لَزَبَ الشَّيْئُ لَزِيًا: شتەکە جێگیر بوو

لَزَبَ الشَّيْئُ: شتەکە پتەو بوو.

لَزَبَ الطِّينَ: هورمکە لێنج بوو

لَزَبَ بِالشَّيْئِ: بەشتەکەوه نووسا ۵ لَزِيَتِ الْعَتْرَبُ

فَلَانًا لَزِيًا: دوشک بەفلا نكەسیه‌وه دا.

لَزَبَ الطِّينُ لَزِيًا: بەمانا (لَزَبَ) دئی.

لَزَبَ الشَّيْئُ: شتەکە تەنگ بۆوه ۵ کەم بۆوه.

لَزَبَ الشَّيْئُ لَزِيًا وَلَزِيًا: شتەکە هەندیکی جووه

ناو هەندیکیه‌وه تێکەلگێش بوو ۵ تَلَزَبَ

الشَّيْئُ: شتەکە کەوتە سەریه‌ک ۵ اللَّزْبُ: رێگای

تەنگ ۵ اللَّزِيَةُ: تەنگانەو جورتم و قات و قەری و

گرانی.

لَزَجَ الشَّيْئُ: شتەکە لێنج و لێک کشاوه مەطاطی

بوو

لَزَجَ بِالشَّيْئِ: بەشتەکەوه نووسا وەگەری بوو

حەزی لێ کرد ۵ تَلَزَجَ الشَّيْئُ: شتەکە هەندیکی

بەهەندیکیه‌وه نووسا ۵ تَلَزَجَ الطَّعَامُ أَرَاطِيْبًا:

خواردنەکە یان بۆنەکە لێنج و مەطاطی تێک

هالابوو ۵ تَلَزَجَ البَعْلُ: گیاو گزەمە نەرم بوو

لێک هالابوو ۵ تَلَزَجَ شعر الراس: قەزی سەر

شۆرابوو باش پاک نەکرابۆوه تێک هالابوو ۵

اللَزَجَةُ: لەزگە ۵ دەگوتری: (رجل لزجة):

پیاویکی لەزگەییه‌وه بوو شوێنە دا نووساوه

جینی ناھێلنی ۵ اللزجة: لێنجی و پێکەوه

نوسان و پەگگرتنی مادەیه، بەجۆرێک بەناسانی

شۆمەکی تێک نەجێ و نەگۆڕی و مەکوو قەتران و

هەنگوین و شتی وا ۵ لَزَّهُ: شتەکی دا پێوهی

نووساند.

لَزَّ الشَّيْئُ بِالشَّيْئِ: شتەکی بەشتەکەوه پەپوهست

کرد.

لَزَّ الشَّيْئُ: پارچە شتەکی لێک نزیک کردنەوه

پێکەوهی نووساندن.

لَزَّ البعيرين: دوو حوشترەکی خستنه‌وه پەنا پەك و

جوتی کردن ۵ (لَزَّ الباب): دەرگاکی پێوه‌دا،

داپه‌خت.

لَزَّ فَلَانًا بِالرَّمْحِ: بەرەمب لەفلا نكەسی دا.

لَزَمَ فُلَانًا إِلَى كَذَا: فلانكەسى ناچار كرد بۆنەو ۵ لَزَمَ الشَّيْئَ: شتەكەى شتەكەى دا پىوھى نوساند ۵ لَزَمَ: پىوھى نووساند چەسپاندى ۵ لَزَمَهُ اللهُ: خودا بەتەواوېى دروستى كرد، ھەموو ئەندامەكانى چەستەى ھەمناھەنگى يەكترن و چ كەم و كورې تېدا نېيە ۵ لَزَمَ بِالشَّيْئِ: بەشتەكەوھ نووسا ۵ تَلَزَمَ الشَّيْئُ: شتەكە كۆبوھو پىكەوھ نووسا يەكترى گرت ۵ اللِّزَامُ: پاشكۆل و كيلۆنى دەرگا ۵ شمشىرى دەرگا ۵ دەرگا ۵ لَزَمَ: (فلان لَزَمَ خَصْرَمَ): فلانكەس كان و بىكەى كېشەو نيزاعو باش دەتوانى ئىدارەى بكا ۵ اللُّزُ: ئەلقەى دەرگا ۵ يان شوشەى مەرگەب و شتى وا ۵ اللِّزُ: لەزگەو نووسا و چەسپا و بەشتەوھ ۵ اللِّزُ: كيلۆن و پاشكۆلى دەرگا ۵ اللِّزُ: كەسپك زۆر توندرەو بى لەكېشەو نيزاع دا ۵ دەست قوجا و بى بەزەحمەت شتىكى لەدەست بېتەوھ.

لَزِمَ الشَّيْئُ: بەشتەكەوھ نووسا ۵ أَلَزَمَهُ الشَّيْئُ:

لكاندى بەشتەكەوھ، پىوھى چەسپاندى ۵ لَزَمَهُ: پىوھى نووسا ۵ كارمەكى ئەنجام دا بەبى رىك و پىكى و توندو تولى ۵ التَّرَقُّ الشَّيْئُ بالشَّيْئُ: شتەكە بەشتەكەوھ نووسا ۵ تَلَزَقَ الفَيْنان: دوو شتەكە بەيەكترەوھ نووسان ۵ اللِّزُوقُ: دەرمانىكە بۆ چاكرندنەوھى برىن، برىنەكە دەرگى تاچاك نەبېتەوھ بەرى نادا ۵ قوماشىكى شاش چنراوھ يان قوماشىكى موشەممەعە دەخرىتە سەر برىن بۆنەوھى برىنەكە پىس نەبى ۵ اللِّزَاقُ: نەوھى شتى پىن بلكىندىرى بەشتى ترموھ ۵ اللِّزَاقُ: تىبى كاغەزى لەزگە ۵ جۆرە كاغەزىكە مادىيەكى لەزگەبى پىوھى بەلكى بەشتى ترموھ ۵ اللِّزُوقُ: بەمانا

(اللِّزُوقُ) دى ۵ دەرگوترى: (ھذا لَزِمَ هَذَا): ئەمە نووساوھ بەنەوھو لىى نابىتەوھ. اللِّزَمُ: (أَذِنَ لِرِجَالِهِ): گوچكەكە ھەراخەكەى بەسەرموھ نووساوھ ۵ اللِّزَمَةُ: لەزگە لَزِمَ الشَّيْئُ لِرُومًا: شتەكە چىگىر لَزِمَ كَذَا مِنْ كَذَا: ئەمە لەوھ پەيدا بوو.

لَزِمَ الشَّيْئُ فُلَانًا: شتەكەى لەسەر فلان پىويست بوو
لَزِمَ العَمَلُ: بەردەوام بوو لەسەر كارمەكى.

لَزِمَ المَرِيضَ السَّرِيحَ: نەخۆشەكە لەسەر چىگا كەوت لَزِمَ الغَرِيْمَ: ھەرزادەمەكى گرت و مۆلەتى نەدا ۵ أَلَزَمَ الشَّيْئُ: شتەكەى چەسپاندى ۵ أَلَزَمَ فُلَانًا الشَّيْئُ: شتەكەى لەسەر فلانكەس پىويست كرد ۵ لَزَمَهُ: بەردەوام بوو، يەخەى گرت و بەرى نەدا ۵ لَزَمَ فُلَانًا: لەگەل فلان دا ماچ و مۆچ و چاك و چۆنى كرد ۵ أَلَزَمَ الأَمْرَ أو الشَّيْئُ: كارمەكى يان شتەكەى لەسەر خۆى پىويست كرد ۵ أَلَزَمَ فُلَانًا لِلدُّوْلَةِ: فلانكەس بېرىارى دا وادەى دا بېرىك پاره بدا بەدەولەت لەپاى بەكارھىنانى پارچەمەك زەوى دەولەت بۆ بەرژەوھندى خۆى ۵ أَسَلَزَمَ الشَّيْئُ: شتەكەى بەپىويست زانى ۵ داخووازى شتەكە بوو ۵ اللِّزَامُ: شتى زۆر پىويست ۵ اللِّزَمَةُ: دەرگوترى: (رَجُلٌ لَزِيْمٌ): پىاوپىكە خوېەشتىكەوھ دەرگى و وازى لى ناهىنى ۵ المُلَازِمُ: پەلەپەكە لەناو پىاوانى سوپا و پۆلىس دا ۵ المُلَازِمُ الأوَّلُ: پەلەپەكى سوپاھى يان پۆلىسىيە ۵ المُلَازِمُ: سەپان و ھەرزىر لەسەر زەوى حكومەت ۵ المُلَازِمُ: جەپرو مەنگەنە چ لەناسن يا لەدارىن ۵ المُلَازِمَةُ: مەلزمە: بەشىكە لەكتىب ھەشت پەرمەيان يان زەاتر.

لُزْنَ الْقَوْمِ لُزْنًا: خه لکه که همره بالغبیان کردو
 پاله به ستویان کرد ◊ تَلَزَنَ الْقَوْمُ: به مانا
 (لُزْنٌ) دئ ◊ الْأَلْزَنُ مِنَ الزَّمَانِ: رُوژگاری سهخت
 ◊ اللَّزْنُ: تهنگانه و جورته ◊ لَسَبْتُ الْعَرَبُ
 وهرها: دوپشک پیوهی دا، گهستی

لَسِبَ بِهِ لُسْبًا: پیوهی نووسا.

لَسِبَ الْعَسَلُ: ههنگوینی خوارد هه لی هوراند ◊
 أَلْسَبَهُ عَرَبًا: دوپشکی ناراسته کرد بؤنه وهی
 پیوهی بدا ◊ اللَّسْرِبُ: دهگوترئ: (ماترك لُسْرِبًا):
 ههچی نه هیشته وه.

لَسَدَ الْفَصِيلُ أُمَّ لَسْدًا: بیچوهکه هه موو شیرئ ناو
 گوانئ دایکه که هه خوارد.

لَسَدَ الشَّيْءُ: شته که هه له خوراند

لَسَدَ الْعَسَلُ: ههنگوینی لسته وه ◊ الْمِلْسَدُ: بیچوه
 نازه ئیک زور شیر بخوا.

لَسِيَ الشَّيْءُ لَسًا: شته که هه لسته وه ◊ أَلْسَتِ الْأَرْضُ:
 زهوی په که هه جار ره که لی روا ◊ أَلْسُ النَّبَاتِ:
 روه که که گاتی نه وهی هات بدوریتته وه ◊
 أَلْسَانُ النَّاسِ: گیوا گژ که تازه سه ری له زهوی
 دهره نیابئ ◊ أَلْسُنُ: په که مجار که له موهر پی
 دهگا و به رده می نازه ل ده که وئ ◊ أَلْسُنُ:
 کولبه رو هه مالی لیزان ◊ لَسَعْتُ الْعَرَبُ:
 دوپشک پیوهی دا.

لَسَعَ فَلَانًا بِلِسَانِهِ: به زمانی خه لکی نه زیهت دا
 غه بیه تی کردن ◊ أَلْسَعُهُ عَرَبِيًّا: دوپشکی
 ناراسته کرد بؤ نه وهی پیوهی بدا ◊ أَلْسَعَ بَيْنَ
 النَّاسِ: ناکوکی خسته ناو خه لکه که وه ◊ أَلْسَاعُ:
 زمان پیس، دم دریز ◊ أَلْسَعَةُ: به مانا
 (أَلْسَاعٌ) دئ ◊ أَلْسُوعٌ: ناهره تیک میرده که هه
 ناخویش بوئ ◊ أَلْسَمِعٌ: شارمه زاو جاوساغی

لَيْهَاتُو ◊ لَسِقٌ: بروانه مادهی (لَزِقَ وَلِصِقَ) ◊
 اللَّسُوقُ: لهزگه به شوینی برینه وه دهنرئ تا
 چاک نه بیته وه به ری نادا.

لَسِنَ فَلَانًا لَسْنًا: غه بیه تی فلانی کرد

لَسِنَ الْيَافِ: توپکه که هه شیتال کردموه

لَسِنَ فَلَانٌ لَسْنًا: فلان زمان ره وان و فه صیح و هسه

شیرن بوو ◊ أَلْسَنَ فَلَانٌ: فلانکه هه فه صیح و
 زمان ره وان بوو ◊ أَلْسَنَ فَلَانًا قَوْلَهُ أَوْ رِسَالَتَهُ:
 هسه که هه به فلانکه هه راگه یاند ◊ لَأْسَنُهُ: هسه ی

له گهل دا کرد ◊ لَسْنَتُ فَلَانٍ: فلانکه هه زمانی
 خوئی گه ست و سه رسام بوو له کاره که ◊ لَسْنُ
 الشَّيْءِ: شته که هه و مکوو زوبان لی کرد ◊ تَلَسَّنَ

الْجَمْرُ: بشکو ناگره که بلئسه ی لی هه لسا و مکوو
 زوبان سه ره وهی خوئی باریک نواند ◊ تَلَسَّنَ
 عَلِيٌّ: دروئی له گهل دا کردم ◊ أَلْسَانُ: زوبان ◊

ذُرُّ اللِّسَانِ: فیتته و دوو زمان، دوو روو ◊ لِسَانُ
 الْحِذَاءِ: نه و زیادو که هه ده که وپته ناستی پشته پی
 ◊ (لسان الميزان): زوبانه ی تهرازو ◊ (لسان

النار): بلئسه ی ناگر ◊ دهگوترئ: (طفي لسان
 النار): ناوه بؤ نه و پارچه غوضروفه یه ی به بی
 زمانه و میه و له گاتی شت هوتدان دا بوژی

هه ناسه ده گری بؤنه وهی خواردنی تی نه چی ◊
 لِسَانُ الشَّرِّ: روه کیکی سالانه یه ◊ لِسَانُ الْعَمَلِ:
 روه کیکی کیوی به زشکی به ته مهن دریزه ◊ لِسَانُ

الْعَصَافِرِ: جوژه دره ختیکه ◊ (لسان العصفور):
 جوژه مه که ره نه یه که پارچه گانی بچوکن
 و مکوو زمانه جو له که وه مان ◊ أَلْسِنُ: هسه و

ناخواتن ◊ زمان و زاروا ◊ أَلْسِنُ: هه رشتیک
 قهراخه گانی و مکوو قهراخی زمانی لی کرابئ ◊
 أَلْسِنُ: (رجل ملسون): بیواوی زمان شیرین ◊

هسه خویشی بی کردموه ◊ أَلْسِنُ فَلَانٌ:

دموروبه‌ری دهریای سپی ناوم‌پر است گه‌شه‌ده‌کا،
گوله‌کانی سپین.

لَطِنِي الشَّيْنُ بغيره: شته‌که به‌شتی ترموه نووسا ◊
الصَّقَّ الشَّيْنُ بالشَّيْنِ: شته‌که‌ی به‌شته‌که‌ی
ترموه نووساند ◊ لاصَقَه: پی‌وه‌ی نووسا ◊
ئه‌ویش به‌ئه‌مه‌وه نووسا ◊ اِلْتَصَقَ به: پی‌وه‌ی
نووسا ◊ تلاصَقا: به‌یه‌که‌وه نووسان ◊ الإلتصاق:
پیتی (الإلتصاق): پیتی (ب)‌ی به ◊ الإلتصاق:
له‌بوارى نه‌ندان‌یاری دا جو‌شخواردن و پی‌وه‌لکانی
قه‌بارمه‌که به‌قه‌بارمه‌که‌ی تر. (الإلتصاقية:
اللغة الإلتصاقية): ئه‌و زمان و شی‌وه ناخاوتنه‌یه
که‌به‌هوی وشه‌ی زیاده‌وه په‌یومندی هسه‌کان
ئه‌دا بکری و مگ‌وو لوغه‌ی ناچه‌ری و بؤل‌ونی و
تورکی ◊ الأصوصق: ئه‌و دهرمان و له‌مافو له‌زگه
پزیشکی‌بانه‌ی ده‌خرینه سهربرین ◊ اللصق: (هر
أصقى و بلسقى): ئه‌و به‌تمه‌نیشتمه‌ومیه ◊ هروا
ده‌گوتری: (هر بلسق الحائط): ئه‌و له‌په‌نا
دیواره‌که‌ومیه ◊ اللصق: به‌مانا (الأصوق) دئ ◊
الاصق: مروقی باوک نادیار، هه‌لگیراوه ◊ جار
اصق: جیرانی وا که‌مالی به‌مالی توومبی ◊
المصق: مروقی باوک نادیار ◊ باوک نه‌زاندراو ◊
أصق الشَّيْنُ: شته‌که‌ی له‌فاند بؤنه‌وه‌ی دهری
بینی ◊ أصلن: زوری به‌ملاو به‌ولای خوی دا
روانی ◊ الأصلن: چاوساغی شارمزاو لیهاتوو ◊
أصم: توندو تیزی له‌گه‌ل نواند.

لَطِنًا بالشَّيْنِ لَطِنًا: به‌شته‌که‌وه نووسا ◊ لَطِنًا فَلَانًا
بالمصا: به‌گۆچان له‌فانی دا.

لَطِنِي بالأرض: به‌زمه‌بیه‌که‌وه نووسا ◊ لَطِنَت
لسانُه: زوبانی وشک بوو ◊ اللأطنة: برینیک
ئه‌ومنده هول بی بگاته توپکله‌ته‌نکه‌ی سهر
نیسقان.

فَلَانَكَس له‌کاتی ترس و هقره‌ی لئ هه‌لگیرا ◊
اللشش: پیاوی گورج و گۆل و جه‌سته بجوک.

لَشَأَ فَلَان: فَلَانَكَس دواى پله به‌رزبونه‌وه‌ی نزم
کرايه‌وه ◊ لا شاء الله: خودا له‌ناوی برد.

لَصِبَ الجِلْدُ باللحم: پیستی به‌ نیسقانه‌وه نووسا
له‌بهر کزو کۆله‌واری گۆشتی پی‌ومنه‌ما.

لَصِبَ الحاتم في الأصبغ: هه‌نگوستیله‌که له‌په‌نجه‌دا
جینگیر بوو، دهرنايه.

لَصِبَ السيفُ في الغمد: شمشيره‌که له‌کالان دا ناخن
بوو ◊ اَلتَّصَبَ الشَّيْنُ: شته‌که ته‌نگ بوو ◊
الأصبغ: بیری ته‌نگه‌به‌رو هول ◊ اللصب:
ته‌نگه‌لان و ریگه‌ی ته‌نگه‌بهر ◊ اللصب: پیاوی
رژدو ره‌وشت ناله‌بار.

لَصَّ الشَّيْنُ: شته‌که‌ی دزی ◊ به‌دزی کارمه‌که‌ی کرد.
لَصَّ الباب: دهرگاگه‌ی داخست، پی‌وه‌ی دا.

لَصَّ فَلَان: فَلَانَكَس ناوشانی ته‌سک بوون ◊ یان
ددانه‌کانی جوت یون

لَمَّت المرأة: نافرته‌که رانی لیک نزیك بوونه‌وه ◊
لَمَّت الجبهة: ناوچاوانی ته‌سک بوو ◊ لَمَّت
الشاة: مه‌رکه شاخیکی بو پیشه‌ومو شاخیکی
بو دواوه بوو ◊ تَلَصَّ فَلَان: فَلَانَكَس دزی
کردنی دوباره و سنباره کردموه ◊ اللص: دز ◊
الملمة: (أرض ملمة): ولاتیکه دزی زوره.

لَصَّعَ الجِلْدُ: پیستی به‌نیسقانه‌وه نووسا و شک بؤوه
به‌هوی کزی و لاوازی.

لَصَفَ لونه: رهنگی دره‌وشایه‌وه.

لَصَفَ البعير: حوشره‌که دروی خوارد رومه‌کی
چقلاوی خوارد ◊ اللاصف: کلی له‌چاو رادراو ◊
الاصف: دره‌ختیکه چقلاوی له‌ولاتانی

نَطَعُ الشَّيْئِ: شته‌که خراب بوو

نَطَعَتْ فُلَانًا: شه‌پلاغهی له‌فلان دا.

نَطَعَتْ فُلَانًا بِحِجْرٍ: به‌ردی له‌فلان‌کس گرت.

نَطَعْتُ الْأَمْرَ فُلَانًا: کارمه‌که له‌سمر فلان‌کس زور

گران ◊ تلاطت القوم: خه‌لکه‌که شه‌ره شمشیریان

کرد ◊ به‌شمشیر له‌یه‌کیان دا ◊ یان

به‌مسته‌کولوه شه‌پازله که‌وتنه ویزهی به‌گتری

◊ تلاطت الموج: شه‌پوله‌کان تیکه‌یانه‌وه هاویشته ◊

الملاط: شوینی جه‌سته که زه‌بری له‌ دهدریو

به‌وه هویه‌وه نازاری له‌ په‌یدا دهبی ◊ نَطَعُهُ

بکذا: نه‌وهی تیه‌ه‌سو.

نَطَعَخَ فُلَانًا بَسْرًا: بوختانی بو فلان‌کس کرد ◊

نَطَعْتُ فُلَانًا بِأَمْرِ قَبِيحٍ: فلان‌کس تاونبار کرد

به‌کاریکی ناشیرین ◊ نَطَعُهُ: بو زید‌ده‌رویی

له‌مانای (نَطَعَهُ) دی ◊ تَطَعُ الشَّيْئِ بكذا: شته‌که

به‌وه بیس بوو ◊ تَطَعُ فُلَانًا بِأَمْرِ قَبِيحٍ:

فلان‌کس به‌کاریکی ناشیرینه‌وه تومه‌تبار کرا ◊

النَّطِخُ: شتی که‌م له‌مهرشتیک بی ◊ اللَطِخُ:

خواردنی بیس (بیسخور) ◊ اللُّطِخَةُ: دم‌گوتری:

(رجل لَطِخَةٌ): پیاویکی نه‌حمه‌ق و گیله ◊

اللُّطِخُ: نه‌حمه‌ق و گیل ◊ اللُّطِخُ: نه‌وهی

له‌شتی تر هه‌لده‌سورئی و رنگی دم‌گوتری.

نَطَعَهُ لَطْسًا: به‌ته‌خته داریکی پان لئی دا

لَطَسَ فُلَانًا بِالْحِجْرِ: به‌ردی به‌فلان دادا.

لَطَسَ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی وردو هار کرد ◊ شته‌که‌ی

پان و پلیش کردموه ◊ لَطَسَهُ: تینی هه‌سو ◊

ببسی رنگ کرد. ◊ لِللَّطَّاسِ: کوبن، پیک،

چه‌کوچی گه‌وره بو شکاندنی به‌رد ◊ به‌ردی

گه‌وره بو هارپینی دانه‌ویله ◊ به‌رداش.

لَطَّ الْأَمْرَ: خه‌ریکی کارمه‌که بوو خوی پیوه گرت.

لَطَّ فُلَانًا: که‌وته گه‌ل فلان.

لَطَّ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی شاردموه داپبوشی.

لَطَّ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ: حه‌ق و به‌تائی تیکه‌لاو به‌یه‌ک

کرد.

لَطَّ عَنْهُ الْحَبْرُ: هه‌واله‌ی له‌ شاردموه.

لَطَّ عَلَيْهِ الْحَبْرُ: هه‌واله‌که‌ی له‌ شاردموه

لَطَّ السِّرُّ أَوْ الْحَبَابُ: به‌ردمه‌که‌ی داداپه‌وه

لَطَّ حَقُّهُ وَعَنْ حَقِّهِ: ئینکاری مافی نه‌وی کرد

لَطَّ الْبَابُ: دهرگا‌که‌ی داخست.

لَطَّ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی پیوه لکاند.

لَطَّ فُلَانًا بِالْعَصَا: به‌گوجان له‌فلان‌کس دا.

لَطَّ فُلَانًا: فلان‌کس ددانی که‌وتن ◊ أَلَطَّ الرَّجُلُ:

پیاوه‌که توندو تیز بوو له‌کارمه‌که‌دا.

أَلَطَّ الْأَمْرَ عَلَيْهِ: کارمه‌که‌ی له‌ شاردموه ◊ أَلَطَّ الْقَبْرُ:

گوزمه‌که‌ی به‌زه‌ویبه‌وه ته‌خت کرد ◊ أَلَطَّ فُلَانًا:

یارمه‌تی فلان‌کس‌سی دا ◊ اِنْتَلَطَّتِ الْمَرْأَةُ:

ناهرمه‌که‌ی خوی داپبوشی ◊ اِنْتَلَطَّتِ الْمَرْأَةُ بِالْمَسْكِ:

ناهرمه‌که‌ی بوئی میسکی له‌خودا ◊ تَلَطَطَ حَقُّهُ:

ئینکاری مافی فلانی کرد ◊ دهم‌گوتری: (تَلَطَّى

حَقُّهُ): بوئه‌وه‌ی بیستی (ط) سئ جار

به‌به‌ناپه‌که‌وه نه‌یمن ◊ اللَّاطُ: بیس ◊ الْمَلَطَّاطُ:

سمرانسری کیو ◊ هه‌راخی کیو ◊ ناش

جه‌قه‌نه‌ی ناش ◊ لئیواری شیو ◊ هه‌راخ و دهریا

پان ریگا به‌هه‌راخ دهریادا ◊ به‌رییلا‌ی خانوو

ماله‌ی سواخکردن و گه‌چکاری ◊ برینیک بگاته

مؤخی سمر.

لَطَعَّ الشَّيْئُ لَطْعًا: شته‌که‌ی لسته‌وه

لَطَعَّ الْكَلْبُ أَوْ الذَّنْبُ الْمَاءَ: سه‌گه‌که‌ی یان گورگه‌که

ناوی خواردموه.

لَطَعَ فُلَانًا: شهقی له پاشه وهی فلانکس هه لدا.

لَطَعَ فُلَانًا بِالْمَصَا: به گۆجان له فلانکسی دا.

لَطَعَّ عَيْنَهُ: مسته کۆلهی له جاوی دا ◊ لَطَعَتِ الْأَسْنَانُ لَطْعًا: ددانه کانی داخوران.

لَطَعَتِ شَفَةَ الزَّهْبِيِّ: دیوی ناوه وهی لیوی رهش پیسته که (فوله ره شه که) سپی دهنوین.

لَطَعَّ الشَّيْئُ: شته که کزو لاواز بوو.

لَطَعَّ الشَّيْئُ: شته کهی لسته وه، خواردی.

لَطَعَّ فُلَانًا: شهقی له پاشه وهی فلانکس هه لدا ◊

إِنْتَطَعَ الشَّيْئُ: شته کهی لسته وه، خواردی ◊ اللُّطْعُ: مه لاشو ◊ اللُّطْعُ: (رجل لَطَعُ): پیایوی خویری اللُّطْعَةُ: هیلکهی کرمی لۆکه به له سمر بهری به لکه گه لا رۆی دهکا ◊ لَطَفَ بِهِ رُلَهُ: له گه لدا هیواش و له سمره خو بوو.

لَطَفَ الشَّيْئُ: شته که ناسکو و جوان و له سمره خو

بوو ◊ تمنك و نهرم بوو پیچه وانهی نه ستورو خهستی ◊ اَلطَّفَ لَهُ فِي الْقَوْلِ: پرسپاری له سمره خوئی ناراسته کرد ◊ اَلطَّفَ فُلَانًا بِكُنَا:

چاکهی له گه ل فلان کرد به فلان کردموه ◊

الطَّفَ الشَّيْئُ بِنَبِيهِ: شته کهی به ته نیشته وه

لکاند ◊ لَطَفُهُ: چاکهی له گه ل دا کرد ◊ لَطَفُ

الكتاب: کتیبه کهی سوک و ناسان کرد شوینه

گرانه کانی رون کردنه وه ◊ تَلَطَّفَ الْقَوْمُ:

خه لکه که چاکه بیان له گه ل به کتر کرد ◊ تَلَطَّفَ

الْقَوْمُ فِي الْأَمْرِ: خه لکه که له کاره که دا له گه ل

به کتر هیدی و له سمره خو بوون ◊ تَلَطَّفَ لِلْأَمْرِ:

بوکاره که هیدی و له سمره خو بوو ◊ تَلَطَّفَ

بِفُلَانٍ: له گه ل فلان دا به هیدی و له سمره خو

جولابه وه بۆنه وهی نهینه کانی لی دهریینی ◊

تَلَطَّفَ فُلَانٌ: فلانکس خوشوع و ترسی پیوه

دیاریوو ◊ اسْتَطَفَّ الشَّيْئُ: شته کهی له خوئی

نزیک کردموه، به ته نیشته خو به وه نوساند ◊

اللُّطْفُ: هیدی و هیمنی، دیاری ◊ اللُّطْفُ: لوتف

له لایمن خوداوه توفیق دان و پاراستنی

به ندمکانی به تهی له تیشکان و هه لخلیسکان ◊

اللُّطْفُ فِي الْعَمَلِ: به هیدی و له سمره خوئی

نه نجامدانی کار ◊ اللُّطْفَةُ: دیاری ◊ اللُّطِيفُ:

به کتیکه له ناوه جوانه کانی په رو مردگار ◊

اللُّطِيفَةُ: میینهی (اللُّطِيفُ) ◊ ناوه بو قسهی

ناسکو و عهنتیکه ◊ اللُّرَاطِفُ مِنَ الْأَضْلَاحِ: نهو

په راسوانهی به لای سنگه وهن ◊ لَطْمَةُ:

شهبلاغهی له کولمی دا.

لَطَمَ الشَّيْئُ بِالشَّيْئِ: شته کهی به شته که وه

نوو ساند، شته کهی تیکه لاوی شته که کرد ◊

لَا طَمَهُ مَلَا طَمَةً: نهو دوکسه چه په وانه بیان

له به کتر دا، مشت کۆلهیان ناراستهی رو خساری

به کتر کرد ◊ لَطْمُهُ: زۆری مسته کۆله لیدان ◊

لَطَمَ الْكِتَابَ: کتیبه کهی ته واو کرد ◊ اِلْتَطَمَتِ

الأمواجُ: شه بو له کان لیکیان دا ◊ التَطَمَ الْقَوْمُ:

خه لکه که به مسته کۆله لیکیان دا ◊ تَلَطَمَتِ

الأمواجُ: شه بو له کان لیکیان دا ◊ تَلَطَمَ الْقَوْمُ:

خه لکه که به مسته کۆله لیکیان دا ◊ تَلَطَمَ رَجُلُهُ:

دهم و جاوی تو زواوی بوون ◊ اللُّطِيمُ:

به مسته کۆله لیدراو ◊ که سیک مندال بی و

باوک و دایکی بمرن و همتیو بی ◊ اللُّطِيمَةُ:

هوتوی میسک ◊ همروا و شهی (اللُّطِيمَةُ): ناوه بو

کاروانی بازرگانی که باره کانیان میسک و

ناوریشم و کالای لهو جوژه بی ◊ المَلَطَمُ:

خویری و خالی له ره شتی بهرز ◊ المَلَطَمُ: کولم،

روممت.

لَطَا لَطْرًا: په نای برده بهر نه شه که وت و بن بهردو

به ناگای کیو.

نَطَى نَطِيًّا: به زموييه كه موه نووسا ۵ تَلَطَّى على العدر: چاو مروانی پيشه تاي دوزمنی کرد ۵ اللطأة: زموی ۵ شوین ۵ ناوجاوان يان ناومراستی ناوجاوان ۵ دزو جهرده كه ليته موه نزيك بن ۵ بارگرانی و هورسايی ۵ اللطأة: دزو جهرده كه ليته نزيك بينه موه ۵ المِطَى والمِلاء والمِلاءة: نهو پهرده تهنكي نيوان نيسقانی كارپزهی سهرو گۆشته كه به تى.

لَطَّ به: له گه لى كه وتو لى جيانه بومه.

لَطَّ عليه: بيكيشى لى کرد.

لَطَّ فلان: فلان كه س دهرى کرد ۵ الظَّ به: به مانا (لَطَّ) دى ۵ له حديس دا هاتوه دهه رموى: (أَلَطَّرَا بِيَاذِ الْجَلالِ وَالْإِكْرَامِ): خو به خو يندنى دو عاو پارانه موى (يا ذالجلال والاکرام) بگرن و هميشه نه م رسته يه بلين و بلينيه موه ۵ الظَّ بالمكان: له شوينه كه جيگر بوو ۵ (الظَّ بفلان): له گه ل فلان كه س كه وتو لى جيانه بوونه موه ۵ الظَّ المَطْرُ: بارانه كه به ردموام بوو ۵ لاظَّ في الحرب ملاطَّة و لظاظًا: به ردموام بوو له سمر شهرو وازى لى نه هينا ۵ تلاطَّوا في الحرب: سوارمکان په كتريان راونا په كتريان هيناو برد ۵ تَلَطَّطت الحيةُ: مار كه له بهر زور رق هه نسانى سمرى خوى بادا ۵ اللُّطُّ: پياوى وشكه ته بييات و توندرو ۵ المِلْطَاطُ: به مانا (المِلْخَاحُ) دى ۵ واته كه سيك زور بيكيشى و نيلحاح بكا بو شت ۵ المِلْطُ: تهنگه تاو ۵ المِلْطَةُ: نامه ي بيكيشى و زور نيلحاح تيدا كردن ۵ لَطَّطتِ الحيةُ رأسها: مار كه له مرق هه نساوى و تورمى زور سمرى هه نساوردن ۵ تَلَطَّطتِ الحيةُ رأسها: مار كه له مرق هه نساوى خوى سمرى هه نساوردن ۵ اللُّطْلُطُ: پياوى توند ته بييات و توند رهو ۵ زمان رهوان و هسمران

لَطَّتِ النارُ: ناگر مکه بلنيسى دا ۵ لَطَّى النارُ: ناگر مکه هه ناگرساند ۵ لِنَطَّ فلان: فلان كه س رقى هه نساو و مكوو بشكو ناگر سور هه ناگه را ۵ تَلَطَّتِ النارُ: ناگر مکه هه ناگرسا بلنيسى کرد ۵ اللُّطَى: بلنيسى ناگر به بن دو كه ل.

لَطَّي: ناوئكه له ناومكانى دوزه خو (دو بزوينى

ناچنه سمر) هه ميسه ده بن بى ته نوين بى.

لَعَبَ الصَّبِيَّ لَعْبًا: منداله كه ليك له ده مى هاته خوار.

لَعِبَ لَعِبًا وَلَعِبًا: منداله كه يارى کرد.

لَعِبَ بالشيءِ: يارى به شته كه کرد.

لَعِبَ في الدين: نايينى کرده گائته و گرنكى بن نمدا ۵ لَعِبَتِ الرِّيحُ بالمتزل: ره مهباه كه مهنزل و نشينگه كه سى سپره موه ۵ كوئرى كرده موه و ناسه وارى نه هيتت ۵ لَعِبَ الصَّبِيَّ: منداله كه س والى کرد يارى بكا ۵ لَاعِبُهُ مَلَاعِبُهُ و لِعَابًا: يارى له گه ل دا کرد ۵ لَعِبَ الرَّجُلُ: به مانا (لَعِبَ) دى ۵ لَعِبَ القِرَدُ: يارى به ميمونه كه کرد ۵ هه لى په راند ۵ تَلَعَّبَ فلان: فلان كه س جار دوا جار يارى کرد ۵ الأَلْعَابُ: كه سيك زور يارى بكا ۵ فَيَلَّ زان و به پيچ و په نا ۵ الأَلْعَابَةُ: يارى ۵ اللُّعَابُ: تف ۵ (لعاب النحل): هه ناگوينى هه ناگ ۵ (لعاب الحية): زه مرى مار ۵ اللُّعْبَةُ: هه رشتيك يارى بى بكرى ۵ نه حمه ق و گيل كه گائته جى كه سانى ديكه بى ۵ نوره يارى ۵ اللُّعْبَةُ: كه سيك زور يارى بكا ۵ اللُّعَابُ: به مانا (اللُّعْبَةُ) دى ۵ هه ناژه ل و گيانله به ريك پيشه هه ليه رين و سه ماين و مكوو ميمون ۵ اللُّعُوبُ (امراة لُعُوب): نافرمتيكى ده لال و لارو له نه كه موه و سوعه ته جيه ۵ المُلَاعِبُ: (ملاعِبُ ظله): بالندميه كه له سارا يارى له گه ل سيبه رى خوى

دمکا ◊ المَلْعَبُ: یاریگا ◊ ملاعبَ الرياح: نهو شوینانهی بیان لیوه دئ ◊ المَلْعَبَةُ: کراسی بیقوّل منداال یاری پیوه دمکا ◊ (فانیلهو شورت).

لَعْمَ نِي الْأَمْرِ: لهکارمه وهستا ◊ هه لوئیستهی لهسهرکردو لئی وردیووه ◊ بهه یواشی نهجانی دا.

لَعَجَ الضَّرْبُ فَلاناً: لیدانهکه نازاری بهفلانکس گه باند ◊ پیستی سوتاند.

لَعَجَ الْحُبُّ وَالشُّوقُ فزاده: سوزو دنداری دئی فلانکسی پزراند.

لَعَجَ الْهَمُّ فِي الصَّدْرِ: خهم لهدمروونی دا تکیانهوه

هاویشت ◊ العَجَّ النَّارُ فِي الْحَطَبِ: ناگری

لهدارمکان بهزدا ◊ لَاعَجَهُ الْأَمْرُ: کارمهکی لهسهر

قورس بوو ◊ توشی دلهراوکیی کرد ◊ العَجَّ

الرَّجُلُ: پیاومهکه بههوی خهمو خهفتهوه

نهخوش کهوت ◊ اللامِعُ: عیشقو سوزی

سوتینمیری ناو دمروون ◊ لَعَسَهُ لَعْساً: گهستی ◊

لَعِسَتِ الشَّفَةُ: لیومهکه دیوی ناووهی رش

هه لگهرا بوو ◊ لَعِسَتِ النَّبَأُ: گیاو گزهکه پرو

چر بووتیکهالاو بههوی تیر ناوییهو رش

هه لگهرا ◊ تَلَعَسَ فلان: فلانکس خواردنی

خیرا خیراو بههلهپه بوو ◊ اللعسُ: رشیییهکه

بهدیوی ناووهی لیومهوه میه ◊ اللعسةُ: رنگی

رش ◊ دمگوترئ: (في شَفَتَيْهَا لَعْسَةً): دیوی

ناووهی لیوی رشایی همیه ◊ اللعسوسُ:

دمگوترئ: (ماذقت لَعْساً): هیج شتیکم

نهچهشتووه ◊ اللعسوسُ: زور خوزو چلیس،

ههلهپهکههر ◊ الملعسوسُ: (لَحْمٌ مَلْعَسوسٌ): گوشتی

سوری نهکولوو.

لَعَمَى عَيْنَا: شتهکهی گرانو نهستم کرد
لهسهرمان ◊ تَلَعَمَ: بهمانا (أعص) دئ ◊ لَعَطَهُ
بالنار: پانهو بان ملی داخ کرد

لَعَطَ فلاناً بجمه: مافی فلانی پاش خست ◊ مَرُّ

لاعطاً: روئی بهشیوهی دزه هه لوئیستو خوئی

خسته پهنا دیوار بان پهناکیو ◊ الأَطَطَ فلان:

فلانکس بهبناری کیوهکهدا روئی ◊ اللعطُ:

تاکی (الأعطاط) که بریتییه لهو هیلانهی

حهبهشهپیهکان لهسهر روخساری خویمان

دروستی دهکهن ◊ اللعطُ: شوینی بناغهی خانوو

یان بناری کیو ◊ اللعطاءُ: مهریک که دهوران

دموری ملی رش بینو باقی جهستهی سپی بین

◊ اللعطةُ: رشایی که سوری تیکه ل بووبن.

لَعَّ: وشهیهکه ناراستهی مروئی هه لهنگوتو دمکری

◊ أَلَعَّتِ الْأَرْضُ: زهوپیهکه رومکی هیندوبای

رواند ◊ تَلَعَى العَمَلُ: ههنگوینه که پارچهپهکی

لئ هه لدمبری لهبهر لینجییهکهی شورابهکهی

دریژر دمبیتهوهو لیک نابیتهوه ◊ (تَلَعَى اللعاعُ):

هیندوبای خوارد ◊ اللعاعةُ: تاکی (اللعاع) ه ◊

لهحه دیس دا هاتووه (إمّا الدنيا ساعة، ومتاعها

لعاعة): دونیا ساتیکه کالاکانی تهمهن کورتنو

وهکوو رومکی هیندوبا وایه ◊ اللعاعةُ: کسینک

بهنهزانی لهحن دا دادهنئ بؤ گوزانی ◊ اللعنةُ:

نافرمتی خانو مانی داوینپاکی ناسک و جوانو

قسه خوش.

لَعِقَ العَمَلُ: ههنگوینهکهی لستهوه.

لَعِقَ فِي عَمَلِهِ: لهکارمهکی دا پهلهی کردو گورجو

گوزل بوو ◊ أَلَقَهُ العَمَلُ: وای لئ کرد

ههنگوینهکه بلینسیتهوه ◊ العَقَّ النَّسْجُ: جولاکه

ریسهکهی خاو رست زوری گشت نه رست ◊ لَعَقَهُ

العَمَلُ: بهمانا (أَلَقَهُ) دئ ◊ التَعَقَّ لَوْنُهُ: رنگی

گُورًا ◊ اللُّعَاقُ: پاشماوهی خواردن لهدمی
خُوراک خُورمه‌کدا ◊ اللُّعَاقَةُ: ده‌گوتری: (في
الأرض لعقة من ربيع): لزموی دا که‌میک ته‌رایبی
همیه ◊ اللُّعَاقَةُ: شتی که‌م به‌منندازهی پی‌وانه‌ی
که‌وچکیک یان لویچیک ◊ اللُّعْرُقُ: مرؤفی که‌م
عه‌قل، عه‌قل سوك ◊ اللُّعْرُقُ: هه‌رشتیک
هه‌لقوریندری، بخوریته‌وه ◊ اللُّعَاقَةُ: نامیریکه
خواردنی پی‌ ده‌گرتیه ناو دم (که‌وچک) ◊
لَعْلَلٌ: بیتیکه له‌و بیتانه‌ی پی‌یان ده‌گوتری
(حرف مشبه بالفعل) بؤ ره‌جاو ته‌ممنناو مانای
تریش دئ ◊ تَلْعَلْعُ السَّرَابُ: تراویلکه‌که
دره‌وشایه‌وه ◊ تَلْعَلْعُ الرِّعْدِ: هه‌ور گۆلاندی ◊
تَلْعَلْعُ فُلانٍ مِنْ كَلِّ شَيْءٍ: فلانکه‌س له‌هه‌موو
شتیک دره‌منجی ◊ تَلْعَلْعُ الْعَظْمِ: ئیسقانه‌که‌ی
شکاند ◊ تَلْعَلْعُ مِنَ الْجُوعِ: له‌برسان سکی قوژه
قوژی دئ.

تَلْعَلْعُ فِي كَلِّ ضَعِيفٍ: حوشرمه‌که له‌له‌ومرگای که‌م
له‌ومردا سه‌ره خوله‌ی بوو، بؤنه‌وه‌ی شتیکی
ده‌ست بکه‌هوی ◊ تَلْعَلْعُ السَّرَابِ: تراویلکه‌که
دره‌وشایه‌وه ◊ تَلْعَلْعُ الْكَلْبِ: سه‌گه‌که له‌تینوان
زمانی دره‌کی‌شا ◊ تَلْعَلْعُ الْعَسَلِ: هه‌نگوپنه‌که
به‌هوی لینجییه‌وه که‌پارچه‌یکی لئ هه‌لگرت
دریز بؤوهو لیک نه‌بجرا ◊ اللُّعْلَاقُ: ترسنوک ◊
اللُّعْلَاقُ: تراویلکه ◊ گورگ ◊ دره‌ختیکی ولاتی
حیجازه ◊ اللُّعْلَاقَةُ مِنَ السَّرَابِ: بریسکه‌ی
تراویلکه ◊ لَمَعَطَ اللَّحْمُ: گۆشته‌که‌ی
له‌ئیسقانه‌که به‌ددانی پی‌شه‌وه‌ی بچری ◊ لَمَعَطَ
فُلانٌ: فلانکه‌س چلیس و خورا بوو ◊ اللُّعْمَاطُ:
که‌سیک هه‌والی بی‌ بناغه‌و ناراستت پی‌ بلئی ◊
اللُّعْمَاطُ: چلیس و به‌هه‌له‌ب بؤ خواردن ◊ لَعْنَهُ
الله: خودا له‌رحمه‌تی خوی ناومیدی کرد

لَعَنَ فُلانًا: فلانکه‌سی ریسوا کرد ◊ لَاعَنَ الرَّجُلُ
زوجه‌ه ملاعنة و لعانًا: پایوه‌که خوی له‌سزای
بؤختانکردنی به‌ژنه‌که‌ی رزگار کرد به‌هوی
لیعانه‌وه ◊ لَاعَنَ الْحَاكِمَ بَيْنَهُمَا: دادومر بریاری
لیعانی دا له‌نیوان ژن و میرده‌که‌دا ◊ لَعْنَةُ:
زوری له‌عنه‌ت لئ کرد.
إِلْتَمَنَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان له‌عنه‌ت‌یان
له‌هه‌ندیکیان کرد ◊ اِلْتَمَنَ فُلانٌ: فلانکه‌س
له‌عنه‌تی له‌خوی کرد ◊ تَلَاعَنًا: دو مرؤفه‌که
هه‌ریه‌که‌یان له‌عنه‌تی له‌وی تریان کرد ◊ تَلَاعَنَ
الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که تفو له‌عنه‌تی به‌کتریان کرد ◊
تَلَاعَنَ الزَّوْجَانِ: ژن و میرده‌که به‌شيوه لیعان
راستی داوای خویان جه‌سپاندو داوای نه‌وی
تری رعت کرده‌وه ◊ تَلَمَّنَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که
به‌کتریان تفو له‌عنه‌ت کرد ◊ اللِّاعِنُ:
ده‌گوتری: (أمر لاعِنٍ): نه‌مه کاریکه نه‌فرین
نامیزه ده‌بیته هوی نه‌فرین کردن ◊ اللِّاعِنُ:
له‌شه‌ریعه‌تی ئیسلام دا نه‌وه‌یه میزد جوار جار
سویند بخوا که راستگۆیه له‌ومدا که‌ده‌لئ
ژنه‌که‌م داوین پیسی کردوو جاری پی‌نجه‌م بلئی
نه‌فرینی خودا له‌سه‌رم بی‌ نه‌گه‌ر درؤبکه‌م
نه‌مجا ژنه‌که رمدی بداته‌ووو جوار جار سویند
بخوا که میرده‌که‌ی بوختانی بؤده‌کاو راست نا‌کا
له‌داواکه‌ی دا جاری پی‌نجه‌م بلئی نه‌فرینی
خودام له‌سه‌ر بی‌ نه‌گه‌ر میرده‌که‌م راست بکا،
به‌مه‌ش ژنه‌که سزای داوین پیسی له‌سه‌ر
لاده‌دری و بؤ هه‌تا هه‌تایه نه‌م ژن و میرده
له‌یه‌کتر حه‌رام ده‌مین ◊ اللُّعْنُ: (أَيَّتِ اللُّعْنُ):
وشه‌یه‌که کاتی خوی عه‌ره‌ب بؤ سلاو کردن
له‌پاشاو سه‌ره‌ک خیله‌کانیان به‌کاربان هیناوه ◊
اللُّعْنَةُ: به‌مانا سزا دئ ◊ ده‌گوتری: (أصابته لعنة
من السماء): سزای ناسمان لئی دا ◊ اللُّعْنَةُ:

كەسێك ئەومێندە خراب و شەپانی بێ خەلك
تەو لەعەنتی بكا ◊ اللعین: شەپتان، نەفرین
لێكراو ◊ داوێل: كەلەنا و باخ و كشتوكاڵدا
هەندەدرئ ◊ اللعنة: كارێك ببیتە ھۆكاری
نەفرین كردن لەبەكەرەكەي ◊ ألمی ثمی الأثمی:
مەمکی مینێهەكە گۆرانی بەسەردا ھات گەورە
بوون شیریان تێدا پەیدا بوو ◊ الأعماء:
جوێزگەي ھامكەكان ◊ اللأسمی: ئەوكەسەي
لەھەموو شتێك دمتەرسن ◊ اللأعیبة:
درەختوكێكە لەبناری كێودا دەروئ گونئیكي
زەردی ھەمەي ◊ اللعأ: چلێسو بەچەپ و گوپ ◊
اللغز: بەدەرەوشت ◊ چلێسو بەچەپ و گوپ ◊
اللغرة: سەگ، چلێسو بەچەپ و گوپ ◊ رەشایی
دەورو بەری گۆي مەمکی نافرمت ◊ لغرة الجرع:
بەرسایەتی زۆر كوشندە. ◊ كلبۃ لغرة: سەگێكە
شەر لەسەر لاک دەكا ◊ لغرق: بێروانە مادەي
(لغق) ◊ اللغرق: بێروانە مادەي (لغق).

لَقَبَ فلان: فلانكەس ماندووبوو.

لَقَبَ على القوم: خەلكەكەي تێك بەردا و مزعی
شێواندن.

لَقَبَ القوم: قەسەي ناپاستی بۆ خەلكەكە گێراپەو.

لَقِبَ لقباً: ماندوو بوو ◊ القبة: ماندوی كرد
(القبة السیر): روێشتن و لاخەكەي ماندو كرد
لَقْتَهُ السیر: روێشتن ماندوی كرد ◊ لَقِبَ
الحیوان: نازەلەكەي پەتانندو دوری خستەو تا
ماندوی كرد ◊ لَقِبَ الأمر: سەروكاری نیشەكەي
كردو باش ئەنجامی دا ◊ اللقب: قەسەي پێو
پوچ و بێ بنەما ◊ اللقب: مروفي گیل و نەھامو
بێ دەسەلات ◊ لَقْدَهُ لُقْداً: زمانە بچكۆلەي
ھەنگاوت.

لَقِدَ فلاناً عَن حاجته: فلانكەسەي
لەپێداوێستییەكەي مەنع كرد.

لَقِدَ أذنه: گوێچكەي پاكێشا بۆئەھوێ رێك بن ◊
لاغنة: دەستی گرتو نەپهێشت بەنامانجی خوێ
بكا ◊ اللقنة: بەمانا (لاغنة) دئ ◊ لَقِدَ فلان:
فلانكەس رفی ھەلسا ◊ اللقن: گۆشتوكەي نیوان
مەلأشو و لامل.

لَقَزَ الربوع أجماراً لغزاً: بەربوعەكە كونەكەي
پێچاو پێچ ھەلكۆلی بۆئەھوێ كەدەرێندمەيەكی
دزێ خوێ ھێرشی كردەسەر لەلانەكەي دا
بتوانی خوێ رزگار بكا.

لَقَزَ الشئ: شتەكەي لەپروخساری خوێ گۆرێ ◊
الغز الربوع أجماراً: بەمانا (لغزها) دئ ◊ الغز
كلامه وفيه: قەسەكەي خوێ پێچاو پێچ كرد ◊
الغز في يمينه: لەسوێند خواردنەكەي فێلی كرد،
لەسەر شتێك سوێندی خواردو مەبەستی
شتێكی تر بوو ◊ لاغز: قەسەي بەتوێكێ و
موعەمماي لەگەن دا كرد ◊ لَقَزَ كلامه: بەمانا
(الغزة) دئ ◊ (لَقَزَ في يمينه): لە سوێند
خواردنەكەي فێلی لەكابرای سوێند بۆخوراو
كرد ◊ الألفوزة: مەتەل و موعەمما ◊ اللغز:
كونە زیشك، كونە مشك، كونە بەربوع ◊
مەتەل و قەسەي موعەمما ◊ اللقاز: ئەوكەسەيە
بەخرابە لەخەلك دەدوئ ◊ لغوس في الأكل:
پەلە پەل كرد لەخواردن دا ◊ لغوس الطعام:
خواردنەكە كال و نەكۆلیو بوو پێنەگەبشتبوو ◊
اللغوس: كەسێكە خێرا نان بخوا پەلە پەل بكا
لەخواردن دا.

لَقَطَ القوم لقطاً ولغاطاً: خەلكەكە كردیانە ھاتو
ھاوارو قیرەو ھەرا.

لَقَطَ القَطَّ أَر الحَمَامُ لَغِيظًا: كَوِج كَوِجَمَكِه (هَمَتِيكِه)
 يان كَوِترمَكِه خَوِيندِي ۵ اَلْقَطُّ القَرْمُ: خَه لَكِه كِه
 هاتو هاوارو قِرْمو هَمرايان كَرْد ۵ اَلْقَطُّ القَطَا
 أَر الحَمَامُ: هَمَتِيكِه يان كَوِترمَكِه خَوِيندِي ۵ لَقَطَّ
 القَرْمُ: خَه لَكِه كِه هاتو هاواريان كَرْد ۵ اَللَّقَطُّ:
 دَمَنگِه دَمَنگو قِرْمو هَمرا.

لَغَفَّ فُلان لَغَضًا: فَلَان كَسَم سَتَه مِي كَرْد ۵ چاوی
 تَن بَرِي ۵ لَغَفَّ الإِناءُ: قاپِه كِه مِي لَسَتِه وه.

لَغَفَّ ماني الإِناءُ: نَهو مِي لَه قاپِه كِه دا بوو لَسَتِه وه.

لَغَفَّ الطَعَامُ: خوارِدنه كِه مِي خَيرًا خوارِد ۵ اَلغَفَّ
 فُلان: بَه مانا (لَغَفَّ فُلان) دِي ۵ اَلغَفَّ فِي السَّيرِ:
 لَه رَوِشَتَن دا پَه لَه مِي كَرْد ۵ بوو بَه شَمريكِه دَز
 اَلغَفَّ بَمينَه: چاوی تَن بَرِي ۵ اَلغَفَّ عَلى الرِجْلِ:
 زَوِري قَسَه مِي نَاشِيرين بَه پِياومَكِه كَوِت ۵ اَلغَفَّ
 الصَّيْبُ لُغَمَةً: پارو مِه كِه خَسَتِه دَه مِي
 مَندا لَه كِه وه ۵ لاغَفَّهُ: هاوَرِني مَتِي نَهو مِي كَرْد ۵
 لاغَفَّ المَراةُ: نافرَمَتِه كِه مِي ماچ كَرْد ۵ تَلغَفَّ
 الطَعَامُ: بَه چَنگ خوارِدنِي كَرْدِه دَه مِي وه ۵
 اللُّغَمَةُ: پارو ۵ اللُّغيفُ: تا بِي مَتِه مَندي بِياوو
 دَه سَتو پِيو مَنده مَكاني ۵ اللُّغيفَةُ: بَه لَو، حَه لَو،
 نارِدو رَوَن تِيكَه بَه مِه ك بَكِرِي و بَكولِيندِرِي ۵
 المُلغَمَةُ: هَوِزو بَنه ماله مِه ك دابو نَه رِيتِي دَز بِيان
 تِي دا باو بِن ۵ لَغَلغَ طَعَامَهُ: خوارِدنه كِه مِي كَرْدِه
 خوارِدنِي بَه پِيجُور ۵ ناني بَه رَوَن و بِيو و شَتِي
 وا خوارِد ۵ اللُّغَمَةُ: ناخاوتنِي ناعَمَر مِئ قَسَه و
 ناخاوتنِيك بَه زوباني عَه مِئ مِي نَه بِن.

لَغَمَ فُلان لَغَمًا: هَمو مِي ناپَاسَتِي دا بَه هَم قاله كِه مِي.

لَغَمَ المَراةُ: دَه مِي نافرَمَتِه كِه مِي ماچ كَرْد، دَهو رو
 بَه رِي دَه مِي ماچ كَرْد.

لَغَمَ الجَمَلُ لَغامَةً: حوشَر مَكِه كِه مِي چانَد.

لَغَمَ فُلان لَغَمًا: هَمو مِي لَه شَتِيك دا كِه لِي دَانِيا
 نَه بوو.

لَغَمَ بالطيبِ: بُوئِي خُوْشِي لَه دَه مَو لِيوِي دا ۵ اَلغَمَ
 الذَهَبُ وما شابِهه: جِيو مَو شَتِي وای تِيكَه ل
 بَه نائونَه كِه كَرْد ۵ لَغَمَهُ بالطيبِ و عَمَره: بُوئِي
 خُوْشِي لَه دَه مَو لوتِي دا ۵ لَغَمَ المَكانُ: شوِينَه كِه مِي
 مِئ رِيژ كَرْد ۵ تَلغَمَ القَرْمُ بِالكَلَامِ: خَه لَكِه كِه
 كِه و تَنه قَسَه و باسو دَه بادان ۵ اللُّغامُ: كِه مِي
 دَه مِي حوشَر ۵ اللُّغَمُ: بُوئِي كِه مِي، بُوئِي خُوْشِي
 كِه مَو كَوِج ۵ قَه صَه بَه مِي زوبان ۵ دَه ماري زوبان
 ۵ لَه رِيزنِي بَه تَه و زَم ۵ شَتِيكِه و مَكُوو صَنَدوق
 واپِه مَادِه مِي تَه مِئ نَهو مِي تِي دَه مَكِرِي و زِي رِخاك
 دَه مَكِرِي بُوئِه وه مِي كِه سِيك بَه سَه رِي دا بَرِوا
 بَه تَه مِئ تَه وه ۵ اللُّغيمُ: نَه بِنِي ۵ اللُّغَمُ: دَه مَو لوتو
 دَهو رو بَه مِي ۵ اَلغَمُ النُّبْتُ: رَه مَكِه كِه دَرِيژ بوو
 تِيكَه لَه ۵ الغائتُ الأَرْضُ: زَهو مِي لَهو مَرِي زَوِر بوو
 ۵ اللُّغُنُ: هَمَر مَتِي گَه نَجِي ۵ اللُّغُنُ: لايه كِه نالو
 كِه بَه سَه ر كِه رَو دا دَه رِوانِي ۵ اللُّغُنُونُ: بَه مانا
 (اللُّغُنُونُ) دِي ۵ كَوِتا بِي لوت نَزِيك مَه لاشو.

لَغَا فِي القَوْلِ لَغَمًا: لَه قَسَه كَرْدن دا هَه لَه مِي كَرْد ۵
 دَه مَكوتِرِي: (لغا فلان لغوا) فَلَان كَسَم قَسَه مِي بَرِو
 بُوچِي كَرْدن.

لغا عَن الصوابِ: لَه رِيگاي راسَت لاي دا.

لغا عَن الطريقِ: لَه رِيگِه لاي دا.

لَغَا الشَّيْئُ: شَتِه كِه بُوچ بوو.

لَغِي فِي القَوْلِ لَغًا: بَه مانا (لغا) دِي.

لَغِي بِالامْرِ: حَمَزِي لَه نِيشَه كِه بوو.

لَغِي بالشَّيْئِ: و مَكِرِي شَتِه كِه بوو بِيوه لكا

لَغِي بالماءِ والشَّرابِ: زَوِري خوارِدو خوارِد مَهو
 تِي نويا مَتِي نَه شَكَا، تِي راو نَه بوو.

لَفِيَ الطائر بصرته: بالندمه که خویندی ◊ الفی الشئین: شته که ی پوج کرده ◊ الإلفاء فی النحر: نهومیه عمهلی عامیل لمنفعال القلوب دا پوج بکه یه وه دو مفعوله گانی م منصوب نه کرین، بؤ نمونه له جیاتی نهومی بلئی (علمت العلم نافعاً) بلئی (العلم نافع علمت) ◊ اللأغیة: شتیک گرنگی پین نه درئی و سودی لئ نه بیندرئی ◊ اللفا: شتیک که نیعتباری پین نه کرائ ◊ اللفة: زمان و زاراه که گه لو نه تهومیه که مهیسه گانی خوی پین دهر دمپرئی ◊ اللفس: هسه به که پروای پین نه کرائ ◊ لفس: پروانه (لفس). لفا العرد: شور که که سی کرد.

لفا اللحم عن العظم: گوشتی له نیسقانه که دامالی ◊ لفات الريح السحاب عن وجه السماء: رمه سبا ههوری به ناسمانه وه نه هیشت همووی رامالی لفا فلاناً: غه بیته تی هلانکسی کرد.

لفا فلاناً حقه: مافی فلانکسی دا لفا فلاناً بالعصا: به گولچان له فلانکسی دا.

لَفِيَ الشئینُ لَفَاً: شته که مایه وه ◊ انفا الشئین: شته که هی شته وه ◊ انثفا العرد: شور که دارم که سی کرد ◊ اللفا: شتی که م ◊ اللفا: پارچه گوشت ◊ اللفیة: نهرمه گوشت به بی نیسقان.

لَفَتَ الشئینُ لَفْتاً: شته که لول دا به راست و چهپ دا بای دا بهم لاول به ولای دادا.

لَفَتَ فلاناً عن الشئین: فلانکسی له شته که لادا.

لَفَتَ رداءُ عُنُقته: چاکی عمبا که هی هه لادیه و بؤسر شان و ملی.

لَفَتَ الکلام: هسه که له زمانی عمر می لادا بؤسر زمانی ناعمر می.

لَفَتَ الشئینُ: شته که ی تیک هه لدا و مکوو چون ناردو رون تیک هه لدمدرئی.

لَفَتَ الراعی الماشیة: شوانه که کویرانه له نازوله گانی داو لیدانه که ی ناراسته ی نازوله نیکی تابه تی نه کرد ◊ زهرمه که ی هاویشت بؤ هه موانیان و مهیستی نه بوو ری کامه یان ده که وی.

لَفَتَ الریش علی السهم: په رمه که ی کیزری له تیرمه که شته که دا.

لَفَتَ الکلام: هسه فرئی داو مهیستی نه بوو کئ دمگریته وه

لَفَتَ اللعاب عن المرءة: توپکله که ی له شور که که کرده وه.

لَفَتَ الشئینُ: شته که ی فرئی دایه ته نیشتی خوی.

لَفَتَ فلاناً بالشئین: شته که ی رادستی فلان کرد.

لَفَتَ الرجلُ: بیامه که گیل و نه حمه ق بوو ◊ به دهستی چه پی کاری کرد نه که به دهستی راستی ◊ بیامه که دهست و مه چه کی به هیزو پته و بون دهستی بگانه هه رشتیک بای دمداو خواری ده کاته وه.

لَفَتَ التیسُ: نیزیه قهرمه که شاخه گانی خواری خنج بون ◊ لَفَتَ الشئینُ: شته که ی خوار کرده وه ◊ اَلتَفَتَ الی الشئین: روی و مرگپرا بولای شته که ◊ اَلتَفَتَ عنه: روی لئ و مرگپرا ◊ تَلَفَتَ الی الشئین: به مانا (التفت) دئ ◊ اللأفة: دروشم، لهوحه بیه که له دار یان شتی تر یان پارچه قوماشیکه ناویک یان هه لوپستیکی له سر دهنووسرئی بؤنه وه می سه رنجی لئ بدرئی ◊ اللفت: رومکیکی کشتو کالییه، به کالی و به کولای ده خورئی ◊ قهراخ و ته نیشتی شت ◊ اللفوت من النساء: نافرمتیک زور به ملاو

بهولادا برونای ◊ نافرمتیک جاو بهدمرموبی و
 جاومروانی نهومبی میردمکهی لئی بی ناگابی و
 جاو برکی و دنداری لهگهل پیماوی تر بکا ◊
 اللفیتة: په لوی توند ◊ المتلفتة: نیسقانی لای
 زوروی نهستو که نووساوه بهسرموه ◊ الفج
 فلان: فلانکس بهزهوییهوه نووساوه لهجیگادا
 کهوت ◊ الفج فلاناً: وای لهفلانکس کرد
 پهنابری یوداواکردن لهکسیک کهشیماوی شت
 لی داواکردن نییه ◊ استلّفج فلان: بهمانا
 (الفج) دئی ◊ فلانکس لهترسا بی هوش بوو
 ناگای لهخونهما ◊ اللّفج: زهلیلی و گهردنکهچی.
 اللّفج: ریږموی لافاوا ◊ لّفحه النار أو السموم: ناگر
 یان بای سه موم لهدم و جاوی داو سوتاندی.

لَفَج فلاناً بالسيف لَفَجاً: بههیاوشی شمیری لی دا
 ◊ اللّفج: گمرما ◊ اللّفاح: رومکیکی بهتمهمنه
 زهراوییه بزیشکی په ◊ لَفَحَهُ على رأسه:
 بهگوجان لهسهری دا.

لَفَحَ البعير: بهپازنه پنی لهداوادی حوشرهکهیهوه
 زمنی و ههلینگی دا.

لَفَطَ بالكلام: ناخاوتنی کرد ◊ (لفظ بالشيء):
 شتهکهی گوت.

لَفَطَ الرجل: پیاومکه مرد.

لَفَطَ الشيء من فيه ربه: شتهکهی هرئ دا ◊ التلّفط:
 ناخاوتن ◊ چهند شهپولتیکی ههواپه
 سهرجاومکهی گهروه بهشهکانی ناودهم و هورگ
 نهو ههواپه دهگورن و دهیکهنه دمنگ لهقهبارمی
 بیت و وشه دا ◊ اللّفطة: دمربا ◊ نهو بالندانه
 بیچومکانیان بهخپو دمکن خواردنیان دمکهنه
 ناو دمندوکیانهوه لهچیکلدانهی خوپیانهوه
 خواردن دیننه دمروه بو بیچومکانیان ◊ اللّفاظ:
 نهومی تف بدریتهوه ◊ اللّفاظَة: بهمانا

(اللّفاظ) دئی ◊ باقی ماندهی شت، بنکر ◊ اللّفط:
 بهمانا (اللّفاظ) دئی ◊ هسهی گوتراو.

اللّفیظ: بهمانا (اللّفاظ) دئی ◊ المّلّفط: نهو هسانه
 لهدم دیننه دهر.

لَفَع الشيب رأسه: پیری هه موو هزی سهری گرتوه
 ◊ لَفَعَت النار فلاناً: ناگر هه موو جهستهی
 فلانی داگرت ◊ لَفَع الشيب رأسه: پیری هه موو
 سهری گرتوه ◊ لَفَع رأسه: سهری داپوشی ◊ لَفَع
 المرأة: نافرتهکهی بهخووه گوشی.

التّفع بالشرب: جهستهی خوئی بهقوماش داپوشی ◊
 التّفصت الأرض: زهوییهکه سهوزایی و روهکی
 خشت بوو ◊ تَلَفَع فلان: فلانکس پیری هه موو
 جهستهی گرتوه موی سمرو پیشی هه مووی
 سبی بوو ◊ تَلَفَع بالشرب: بهقوماش خوئی
 داپوشی ◊ تَلَفَع الشجر بالورق: درهختهکه
 بهگه لا خوئی داپوشی ◊ تَلَفَعَت الحرب بالشر: شهر
 هه موو ناخوشی و کارمساتهکانی گرتنهوه
 هه مووی تیدابوون ◊ تَلَفَعَت النار: ناگرکه
 بلّیسهی دا ◊ اللّفاح: نهومی جهسته دادمپوشی و
 دمکریته پویشکی ◊ اللّفاعة: فهپیانهی کراس
 یان هر پارچه قوماشیک که بهزینده
 بهکراسهوه بلکیندری ◊ اللّفیمة: بهمانا
 (اللّفاعة) دئی ◊ المّلّفعة: هر پویشکیک سهرانسهر
 جهسته داپوشی ◊ لَفَت الأشجار لَفّاً: درهختهکان
 تیکچرزان ◊ لَفَت في الأكل: زور جور خواردنی
 تیکه لاو بهیهک کردن و نامادهی کردن
 بوخواردن ◊ لَفَت الشيء بالشيء: شتهکهی
 خسته پهناپهک و پیکهومی لکاندن ◊ شتهکانی
 خسته پهناپهک و کوی کردنهوه ◊ لَفَت الميت في
 أكفانه: کردوهکهی خسته ناو کفنهکانیهوه ◊
 لَفَت الكتبتين: دوکتهپیه سهربازمکهی لهشردا
 تیکه له بهیهک کردن.

نَفَّ نَلَانًا نَفَّهَ: فَلَانَكَمْسِي لَه مَافِي خَوِي مَمْنَع كَرْد.

نَفَّ فَلَان نَفَّأ: فَلَانَكَمْس تَمَمَبَلَو هُونْگَرَان بُوو

لَان بُوو زَمَانِي گِرَاو بَمْتَمَبَلَوِي قَسَمِي بُوْگَرَان

نَفَّ فِي الْأَكْلِ: خَوَارْدَنِي جُوْرَاو جُوْرِي زُوْرِي تِيكَمَل

بِهَبَك كَرْدَن

نَفَّ فَلَان: فَلَانَكَمْس شَادَمَمَارِي دَمَسْتَو مَهْجَهْ كِي

خَوَارْبُوو، دَمَسْتِي لَه كَار كَهْوَت

هَه لَهْوِي هَمَرْدُو رَانِي لِيْكَ نَزِيك بُوونَه

نَفَّ الشَّجَرُ لَفَأ: دَرَه خْتَه كَه تِيْكَ چِرْژَاو بِرُوو چِرْبُوو

هَفَّ فَلَان رَاسَه: فَلَانَكَمْس سَمَرِي خَوِي خَسْتَه

زَيْر بُوْشَاكَهْوَه.

أَفَّ الطَّائِرُ رَاسَه: بَانْدَه كَه سَمَرِي خَوِي خَسْتَه زَيْر

بَالِيَهْوَه

هَفَّ لَفَّ القَوْمُ القَوْمَ: خَه لَكَه كَه تِيكَه لَآوِي

قَهْوَمِي تَرْبُوون

هَفَّ لَفَّ الصَّيْدَ الصَّيْدَ: هَه لُوْكَه

دَهْوَرَه نِيْچِرَه كَه دَاو خَسْتِيَه زَيْر چَنگِي

خُوْپَهْوَه

هَفَّ لَفَّ الطَّيْرَ طَائِرَه: (لَفَّ الطَّيْرَ طَائِرَه

عَدْرَه): تَهْيَارَه چِيَه كَه تَهْيَارَه دُوْزَمَنِي خَسْتَه

خَوَار خُوْپَهْوَه وَاي لِيْ كَرْد بَتَوَانِي هَه زَفِي بَكَا

هَفَّ لَفَّ: بُوْ زَيْدَه رُوْپِي لَه مَانَاي (لَفَّه دِي) هَفَّ لَفَّ

الشَّيْءُ: شْتَه كَه كُوْبُوْوهوَه جُووه نَاوِيَه كَهْوَه

دَمگوتَرِي: (لَفَّ الشَّجْرَ بِالْمَكَانِ): دَرَه خْتَه كَان

لَهْوَشُوْپِيَنَه زُوْر بُوون و شُوْپِيَنَه كَه يَان تَمَنگَه بَهَر

كَرْد

هَفَّ لَفَّ بَشْرِيَه: بُوْشَاكَه كَه لَه بَهَر خُو كَرْدُو

خَوِي بِيْن دَابُوْشِي هَفَّ لَفَّ عَلَيْهِ القَوْمَ: خَه لَكَه كَه

لَه سَمَرِي خِرْبُوونَهْوَه هَفَّ لَفَّ القَلَامَ: كُوْرَه كَه

رِيْشِي بِر بُووه هَفَّ لَفَّ: تِيكَه لَآو بُوون هَفَّ لَفَّ

فِي ثَرِيَه: كَرَسَه كَه لَه بَهَر كَرْد لَه خُوْپَهْوَه بِيْچَا

هَفَّ لَفَّ القَوْمَ عَلَيْهِ: خَه لَكَه كَه لِيْ كُوْبُوونَهْوَه

الإلتفاف: (الإلتفاف الزهري): لَه بُوَارِي زَانَسْتِي

نِيْچِيَادَا نَاوَه بُوْ حَالَمْتَو چُوْنِيَهْتِي پَهْرَه

كُوْلَه كَان لَه نَاو خُونْچَه كَه يَان دَا بِيْش پَشْكُوْتَن

الْأَلْفُ: دَمَمَارِي كَه لَه مَهْجَه كِي دَمَسْت دَابِه

التلايف: دَمگوتَرِي: (فِي أَرْضِهِمْ تَلَايِفٌ مِّنْ

عُشْبٍ): لَه زَمُوِي زَارِيَان دَا گِيَاو گَزِي تِيكَه لَآو

زُوْرَه

هَفَّ لَفَّ هَمَافَهِي قَاجِي بِيْن دَه بِيْچِي

بَهْرَدَهو تُوِيكَلِي سَمَر خُونْچَهِي كُوْلَه

بِيْچِرَاوَه

هَفَّ لَفَّ: بَخِي تِيكَجِرْژَاو هَفَّ لَفَّ:

تَاقَمُو كُوْمَه لَو چِيْنُو تُوِيْز هَفَّ لَفَّ: نَافَرَمَتِيْكَ

سَمْتُو كَمَفَه لِي گَهْوَرَهو گُوْشْتَن بِن هَفَّ لَفَّ:

دَارَمَسْتَانِي چِرُو بِر هَفَّ لَفَّ: (حَدِيْقَةُ لَفَّ):

بَاخِي كِي چِرُو بِرَه، دَمگوتَرِي: (جَاءَ القَرْمُ

بَلْفَتِهِمْ): خَه لَكَه كَه بَه هَمُوو چِيْنُو

تُوِيْزَمَكَانِيَانَهْوَه هَاتَن هَفَّ لَفَّ: خَه لَكِي كُوْبُوْوه

لَهْوَزُو نَهْتَهْوِي جِيَاچِي هَفَّ لَفَّ: يَان كُوْمَه لَكَاي تِيكَه لَ

لَه هَمُوو جُوْرَه مَرُوْفِيْكَ هَفَّ لَفَّ: (شَهِي (الْفَيْف):

لَه بُوَارِي عِيْلَمِي صَمَرَف دَا بَهْوَشِيَه ك دَمگوتَرِي

دُوو حَمَرَفِي عِيْلَمِي تِيْدَابِن هَفَّ لَفَّ: (طَوِي رَعِي)

هَفَّ لَفَّ: لِيْضَمُو بَه تَانِي هَفَّ لَفَّ: دُوْسِيَه بَه ك چَه نَد

نَهْوَرَاقُو نُوَسْرَاوِي تِيْدَا رَهْزَمَه كَرَابِن هَفَّ لَفَّ:

بِيْچِرَاوَه، يَابَهْرَاخُو دُوْلَمَه.

لَفَّقَ الشَّرْبَ: لَكِي قَوْمَا شَه كَه يَه لَآكَه ي تَرِيَهْوَه

دُوْرِي هَفَّ لَفَّ: دَمگوتَرِي: (لَفَّقَ بَيْنَ ثَوْبَيْنِ):

لَفَّقَ الأَمْرَ: هَهْوَلِي بُوْ كَارَمَكَه دَاو بُوْ نَه كَرَا.

لَفَّقَ فَلَان: فَلَانَكَمْس هَهْوَلِي كَارَمَكَه ي دَاو بُوْ

نَه كَرَا.

لَفَّقَ الشَّيْءَ: شْتَه كَه ي گِرْت، زَانِي، نَه نَجَامِي دَا

دَمگوتَرِي: (لَفَّقَ يَفْعَلُ كَذَا): دَمَسْتِي بِيْكَرْدُو

خَمَرِي كِي نَهْوَكَارَمِيَه هَفَّ لَفَّقَ فَلَان: فَلَانَكَمْس دَاوَاي

كَارِي كِي كَرْدُو هَهْوَلِي دَا نَه نَجَامِي بَدَاو بُوْ

نَه كَرَا هَفَّ لَفَّقَ الشَّقِيْتَيْنِ: دُو پَارْچَه كَه ي لِيْكَدَانُو

بَيِّكِمُوهُ دُورِينَ ۵ نَفَقَ الْحَدِيثُ: قَسَمِي
 هَهُنْبَسْتُو بَمَشْتِي بِي بِنَاغَهُو بُوچ رَا زَانْدِيهَوهُ
 ۵ تَلَفَقَ الْقَوْمُ: خَه لَكِهَكِه كَارُو بَارِيَان رِيكُو بِيك
 هَات ۵ تَلَفَقَ مَايِنِهَمَا: نِيَوَانِيَان رِيكُ بُوو ۵ تَلَفَقَ
 بَه: بِيِي گَمِيشت ۵ التَّفَاقُ: دُوو بَارِجَه هُو مَاش
 بَمِيهَكِه مَوهُ بَدُورِيِن ۵ اللِّفَاقُ: بَه مَانَا (التَّفَاقُ دِي)
 ۵ اللِّفَاقُ: كِه سِيكُ بَمَثَاوَاتُو نَامَانِجِي خُوِي نَه گَا
 ۵ اللُّفُقُ: پَارِجِهِيك، لَاهِك لَه دُوو شْتِي بِيكِه مَوهُ
 لَكِيَنِرَاو.

اللَّفَقَانُ: دُوو بِيَاو حَالُو وَمَزَعِيَان بِيكِه مَوهُ بَاش بِي
 ۵ نَلَفَفَ فِي ثَرِيه: خُوِي لَه قَوْمَاشَه كِه مِيه مَوهُ بِيچَا ۵
 نَلَفَفَ فُلَانُ: فُلَانَكِه سَ زَمَانِگِرَاو بُوو
 بَه نَاخُو شِي قَسَمِي بُو دَمَكِرِيِن ۵ نَلَفَفَ فُلَانُ:
 زُوَرِي لَه خَوَارِدِن كُوَلِيه مَوهُ زُوَر لِيِي وَرِد بُوُوهُ ۵
 تَلَفَلَفَ بَشِيه: خُوِي بَه قَوْمَاشَه كِه دَا بُو شِي ۵
 اللُّفْلَانُ: (رَجُلٌ لَفْلَافٌ): بِيَاوِيكِي لَاوَا زُو زَمِيعِفَه
 ۵ اللُّفْلَفُ: بَه مَانَا (اللُّفْلَافُ) دِي ۵ لَفَاهُ حَقُّهُ: مَا هِي
 زِيَرُ بِي خَسْت

لَفَا اللَّحْمَ عَنِ الْعَظْمِ: گُو شْتَه كِه مِي لَه نِيَسْقَانَه كِه
 دَامَالِي ۵ أَلْفَاهُ: دِه سْتِي كِه مَوْت، تُو شِي بُوو ۵
 تَلَالِي الشَّيْئِ: فَرِيَا شْتَه كِه كِه مَوْت ۵ كِه مَو
 كُورِيه كَانِي بِر كِرْدِنَه مَوهُ ۵ التَّلَالِي: تُو لَه
 سَه نِدِنَه مَوهُ ۵ اللُّفِي: شْتِي فَرِيَنِدِرَاو ۵ اللُّفَاءُ:
 هَه مَوو شْتِيكِي هِيچُو بُوچُو بِي نَرخ ۵ لَقْبُهُ بَكْنَا:
 بَه مَو نَا زَنَاوَه نَا سَانْدِي ۵ تَلَا قَبُ الْقَوْمُ: خَه لَكِه كِه
 نَا زَنَاوِيَان بُو يَه كَر دَانَا ۵ قَلَّبَ بَكْنَا: نَه مَو بُوو
 بَه نَا زَنَاوِي نَهو ۵ اللُّقَبُ: نَا زَنَاوِيكِه دَوَاي نِي سَمِي
 يَه كِه م دَا دِه نَرِي بُو نَا سَانْدِن ۵ يَان بُو رِي زَلِي نَان
 يَان بُو سُو كَا يَه تِي بِي كِرْدِن ۵ لَقِحَتِ النَّاقَةُ:
 حُو شْتَرَه كِه كِه لِي گِرْت، تُو مَوَاوِي كِه لَه كِه مِي
 بِيكِه مَوْت ۵ لَقِحَتِ الْحَرْبُ أَوْ الْعِدَاةُ: شَمِرُ

هَه لَكِر سَا يَه مَوهُ ۵ أَلْفَحَتِ الشَّجْرَةُ: دِرَه خْتَه كِه
 بَه لُو بُوِي دِه مَكِرْدِن ۵ أَلْفَحَتِ الْفَحْلُ النَّاقَةَ:
 كِه لَه كِه حُو شْتَرَه مِي يِنَه كِه مِي نَاوَس كِرْد ۵ كِه لِي
 دَا ۵ أَلْفَحَ النَّخْلَةَ: دِرَا خُوَر مَا كِه مَو تُو رِبَه كِرْد ۵
 أَلْفَحَ بَيْنَهُمْ شَرًّا: بُوو بَه هُو كَارِي نَانَه مَوِي شَمِرُ
 لَه نِيَوِيَان دَا ۵ لَفَّحَ النَّخْلَةَ: دِرَا خُوَر مَا كِه مِي
 تَه لَقِيح كِرْد ۵ لَفَّحَ جِسْمَ الْإِنْسَانِ أَوْ الْخَيْرَانَ:
 جِه سْتَه مَرُو فَه كِه مِي كُوتَا بَه دِه مَرِزِي دِه مَرْمَانِي
 دَزَه نَه خُو شِي كِرْدَه نَاو لَه شِيه مَوهُ ۵ تَلَفَّحَ فُلَانُ
 عَلِي فُلَانُ: فُلَانَكِه سَ دِه سْتَرِي زِي كِرْدَه سَه مَر
 فُلَانُ شْتِيكِي پَالُ دَانَه كِرْدِي بُووِي نَه گُو تِي بُووِي ۵
 اسْتَلَفَّحَتِ النَّخْلَةَ: دِرَا خُوَر مَا كِه كَاتِي
 مَو تُو رِبَه كِرْدِنِي هَاتُوهُ ۵ اللِّفَاحُ: تُو مَوَاوِي كِه لِي
 نَاوِي نِي رِي نَه ۵ نَهو تُوُو مِي دِرَه خَتُو رُو مَكِي بِي
 مَو تُو رِبَه دِه كِرِي ۵ اللِّفَاحُ: تُو مَوَاوِي حُو شْتَرَه
 نِي رَه مَو نَه سَب ۵ يَان تُو مَوَاوِي هَه مَر نِي رِي نَه بَه كِي
 تَر ۵ اللِّفَاحِيَّةُ: لَه بِيَاوِي بَزِي شَكِي دَا نَهو
 تَه فَا عُو لُو هَه سْتَكِرْدِنَه مَر زِي يَه يَه كِه جِه سْتَه
 بَه هُوِي هَه وَاوَه لَه مَو تُو رِبَه بُووِنِي رُو مَكِه كَانَه مَوهُ
 بِيُو دِي ۵ اللُّفُحُ: كِه لَكِرْتِن ۵ دِه گُو تَرِي: (إِمْرَأَةٌ
 سَرِيْعَةُ اللُّفُحِ): نَا فَر مَر تِيكِه زُوو سَكِي دِه مِي.

اللُّفُحَةُ: حُو شْتَرِي شِي رِد مَرِي شِي رُ زُوَر ۵ الْمُلْفُحُ مِنْ
 الرِّجَالِ: بِيَاوِي بَه زُرُو يَت، بِيچَه وَا نَه مِي نَه زُو كِي ۵
 لَقَسَهُ نَفْسًا: عَه بِي بِي لِي گِرْت ۵ لَقَسَتْ نَفْسُهُ إِلَى
 الشَّيْئِ نَفْسًا: نَه فِ سِي كِي شِي كِرْد بُو لَآي نَهو
 شْتَه مَو سُو ر بُوو لَه سَه ر بَه دِه سْتَه نِي نَانِي ۵ لَقَسَتْ
 نَفْسُهُ مِنَ الشَّيْئِ: نَه فِ سِي لَهو شْتَه بِي زِرَاو رَه تِي
 كِرْدَه مَوهُ.

لَقَسِيَ بِهِ: بِيِي وَرِيَا بُوُوهُ ۵ لَاقَسَهُ: عَه بِي بِي لِي
 گِرْت، نَا زَنَاوِي نَا شِي رِي نِي بُو دَانَا ۵ تَلَا قَسَ الْقَوْمُ:
 خَه لَكِه كِه جُو يِنِيَان بَه يَه كَر دَا ۵ تَلَقَّسَتْ نَفْسُهُ
 مِنْ الشَّيْئِ: نَه فِ سِي لَه شْتَه كِه تَه نَگ بُوو ۵

اللَّائِسُ: گروپییی ◊ اللَّائِسُ: کهسیک عهیب لهخه لک بگریو نازناوی ناشیرینیان بؤدابنی
لَقْفَ الشَّيْءِ جَلْدًا: شتهکه پیستی سوتاند.

لَقْفَى فُلَانًا: فلانکس دلتهنگ بوو ◊ اِلْتَقَمَ الشَّيْءُ: شتهکهی هه لگرت ◊ اللَّائِسُ: شهرهنگیزو شهرانی ◊ زوربلیو چهقه چمناو.

لَقَطَ الشَّيْءَ: شتهکهی لسه زوی هه لگرت هوه.

لَقَطَ الطَّائِرُ الحَبَّ: بالندهکه دانه ویلهی لیرو لهوی بهدمندوک هه لگرت هوه.

لَقَطَ العِلْمَ من الکتب: زانیاری لهم کتیب و لهو کتیب کؤکردهوه.

لَقَطَ اصْرالَ الشَّعْرِ: بهموکیش موومکانی هه لکیشان.

لَقَطَ: وینهی دیمه نه کهی گرت ◊ لاقطه:

بهرامبهری کرد ◊ کهوته بهرامبهری ◊ اِلْتَقَطَ الشَّيْءُ: بهمانا (لقطه) دئی ◊ دؤزیهوه (فلان

یلقط کلام الناس) فلانکس قسهی خه لک کؤدمکاتهوه، سیخوری و جاسوسی دمکا ◊ تَلَقَطَ الشَّيْءُ: شتهکهی لیرو لهوی گرد کردهوه ◊

الالتقاط: کؤمه له مرو فیک که له هه تیومچه و خویری بیکها توهوه ◊ قسوم القاط: گهل و

نفتهومیه کی پهرته واز بوون ◊ اللَّاقِطُ: نهو کهسهی گوئه گمنم و پاشه پروک کؤدمکاتهوه ◊

اللاقطة: دمگوتری: (لکل ساقطة لاقطة) بؤ هه موو شته فریدراو و نهوی سترایک

هه لگرمه یه که ههیه ◊ یان هه قسه یه که بگوتری و لهدم بیتهدم گونچکه یه که ههیه

دهیبستی و بلاوی دمکاتهوه ◊ اللَّاقِطُ: نهو گوئه گمنم و شتهیه دمنه پاشه پروک و یه کیکی تر

کؤیان دمکاتهوه دیمانچنیت هوه ◊ اللَّاقِطُ: کؤکردهوهی گوئه گمنم و شتی و، پاشه پروک کؤکردهوه ◊ اللَّاقِطُ: نهو گوئه گمنمانه

کؤدمکرنهوه له پاشه پروک دا ◊ اللَّاقِطَةُ: نهوی لهناو زوی دا بچندریت هوه ◊ شتی فریدراو

بؤنهوهی هه مرکهسیک بیهوی هه لی بگریتهوه ◊ اللَّاقِطُ: هه مرکه دانه ویلهی رز او دمنکه

میوهی بهری بؤوه ◊ پارچه زپرو زیو لهناو کانکه مان دا ◊ اللَّاقِطَةُ: دیمه نیک لهفیلیم که

بهجیا بگری ◊ اللَّاقِطَةُ: هه رشتیک فریدراوی و بتهوی هه لی بگریهوه ◊ له جیولوجیدا

بریتییه له پارچه زپریک پر به دهست بی یان زیاتر بی لهکان دا بدؤزرت هوه ◊ اللَّاقِطُ:

مندالی فریدراو که نه زاندری باوکی کییه ◊ اللَّاقِطَةُ: پیای خویری و بی ریز ◊ هه روا ناوه

بؤ نافرمتی چمتیوه و نارسه من ◊ اللقاة: موکیش ◊ مقاشی بچوک بؤ هه لگرت نهوهی شتی وردیله

◊ اللَّاقِطُ: بهمانا (اللقاط) دئی ◊ اللَّاقِطُ: کان ◊ مه بهست و مه تلیم.

لَقَعَ الشَّيْءَ لَقْمًا: شتهکهی فری دا.

لَقَعَ فلانًا بعينه: فلانکسی به جاوی هه نکاوت.

لَقَعَ بالكلام: به قسه زال بوو بهسری داو بؤری دا.

لَقَعَ فلانًا: ره خنهی له فلان گرت ◊ اللَّقعة: کهسیک هه رقهسهی هه بی و کردهوهی نه بی ◊ اللَّقاعُ:

میسه سهوزه که نادمیزاد دمگهزی ◊ اللَّقاعةُ: گیل و نه حمهق ◊ اللَّقاعُ: نافرمتی دمدریزو

جنیو فروش.

لَقِفَ الشَّيْءَ لَقْفًا ولقفانًا: خیرا شتهکهی لول داو

قوتی دا ◊ پری دایه و تیکیه وه بیجا ◊ لَقِفَ الفرسُ في عنقه: نه سپه که له غاردان دا بی کولی

کرد ◊ لَقِفَ فلانًا الشَّيْءَ: شتهکهی بؤ فلانکس هاویشته بؤ نهوهی خیرا لولی داو قوتی دا ◊

لَقِفَ الطعامَ: خواردنه کهی قوت دا ◊ اِلْتَقَفَ الشَّيْءَ: شتهکهی خیرا گرت و بیجا یه وه ◊ تَلَقَفَ

الشَّيْئِ: بهمانا (التَّقْفَهُ) دئ ◊ دمگوترئ: (تَلْقَفَ) الكلام من فمه) خیرا هسهکهی لهدوم و مرگرت و هؤزتیوه ◊ تَلَقَّفَ الطعام: خواردنهکهی هوت دا.
 نَقِي عَيْنُهُ: بهبهری دستی لهجاوی دا؛ شه بلاغهی لهجاودا ◊ اللُّقُ: کهندری ناو زهوی ◊ پیاوی زور بلیو و چمهجه مناو ◊ اللُّقَاتُ: (رجل لفاق بفاق) پیاویکی زور بلیو و چمهجه مناو ◊ تَلَّقَقَ اللُّقَاتُ: لهفته هکهه فراندی ◊ تَلَقَّتِ المِیة: مارمکه شهویلهی جولاندو زمانی دهرهینا ◊ تَلَّقَقَ لسان فلان: زوبانی فلانکس همداندا ههمیشه لهجولهو هسهکردن دایه ◊ تَلَّقَقَ نَظْرُهُ: خیرا جاوی کهوتنه روانین و شتهکانی بهسمرکردن هوه ◊ تَلَّقَقَ الشَّيْئِ: شتهکهی جولاند ◊ اللُّقَاتُ: لهقلهق: بالندمیلهکی قاج و ملو دهندوک دریزمو دهندوکی سووره ◊ اللُّقَاتُ: بهمانا (اللُّقَاتُ) دئ ◊ همروا بهمانا زوبان دئ ◊ اللُّقَاتُ: گیرانی زوبان ◊ دنگی بهرزو نزمو پرینچ و پنا.

لَقَمَ الطَّرِيقَ: دهمی ریگاکهی گرت.

لَقِمَ الشَّيْئِ: شتهکهی خیرا خوارد ◊ أَلَقَمَهُ الطعامَ: وای کرد خواردنهکهی هوت بدا ◊ لَقِمَهُ الطعامَ: بهمانا (أَلَقَمَهُ) دئ ◊ أَلَقَمَ الشَّيْئِ: شتهکهی هوت دا ◊ لَقِمَ الشَّيْئِ: شتهکهی بهخیرایی خوارد ◊ التَّلَامُ والتَّلَامَةُ: پاروی زور یان پاروی گهوره ◊ (پاروزل) ◊ اللُّقَمُ: ریگای ناشکرا ◊ دمگوترئ: (خذ هذا اللُّقَمَ) نهم ریگا راسته بگرمو بهری مهده ◊ اللُّقَمَةُ: پارو، نهو بره خواردنیه مروؤف نامادمی دمکا بؤنهوهی بیخاته ناو دهمیهوهو هوتی بدا.

لَقِنَ فلان لَقْنًا ولَقَانَةً: فلانکس عاقل و زیرهک بوو.

لَقِنَ المعنى: لهماناکه حالی بوو ◊ لَقِنَهُ الكلامَ: هسهکهی بهگوئی دادا بؤنهوهی بیلیتهوه ◊ لَقِنَ المثل على المسرح: لهسمر شانؤکه نهکترهکهی فیزی هسهکردن کرد ◊ بهدمنگی نزم نهکترهکهی دهرس دادا ◊ لَقِنَ السحتضر: لهلای نهخوشهکهی لهگیانه لادایه زیری خودا (لا إله الا الله)ی دووبارمو سیباره کردهوه بؤنهوهی نهخوشهکهش یادی خودا بکاو شایه تومان بینئ ◊ لَقِنَ المِیة: تهلقینی مردوههکهی کرد ◊ تَلَقَّنَ الشَّيْئِ والكلام: لهشتهکهه حالی بوو ◊ فیزی هسهکهه بوو ◊ اللُّقِنُ: لهگهن دست شور؛ هاپیکی بن تهسکی سهر بلاوه ◊ اللُّقِنُ: تیگهیشتووه ◊ المُلَّقِنُ: تهلقین داهر (مهلای تهلقین خونن) ◊ نهوکهسهی لهسمر شانؤ تهلقینی نهکتر دمکاو بؤخوی دمرناکهوی ◊ لَقَاءَ الله لِقَاءً: خودا توشی نهخوشی شهویله خواربوونی کرد.

لَقِي لِقَاءً: توشی نهخوشی شهویله خواربوون بوو ◊ اللِّقَاءُ: نهخوشیبهکه توشی دهم وچاو دهمی و شهویله خواردنیهی ◊ همروا ناوه بؤ هه لؤو باز که بهگورچی نیچیر دمگری ◊ لَقِيَهُ: پیشوازی ئی کرد توشی بوو.

لَقِيَ فلان رَبَّهُ: فلانکس مرد ◊ ألقى الشَّيْئِ: شتهکهی فرئ دا ◊ ألقى الله الشَّيْئِ في اللرب: بهروردگار نهو شتهی خسته دلهکانهوه ◊ ألقى القرآن: قورئانی نازل کرد ◊ ألقى المتاع على الدابة: کالو شتومهکهکانی خسته سمر بهشتی ولاخهکه ◊ ألقى عَلَيْهِ القول: هسهکهی بهسمردا خویندموه فیزی کرد ◊ ألقى اليه بالأ: دلی دایه شتهکهو گوئی بؤ گرت ◊ ألقى اليه خيرا: پیاومتی لهگهل دا کرد ◊ ألقى اليه السلام: سلأوی ئی کرد ◊ لاقاه: توشی بوو،

چاويپيکهوتنی لهگهڵ دا کرد ۵ لاتی الله:
 گهراپهوه بۆلای خودا بۆ حیسابو لیکۆلینهوه ۵
 لاتی بین الرجلین: دوو بیامهکی پهکخستنهوه ۵
 نَقَاءُ الشَّيْءِ: شتهکی وانی کرد توشی بی ۵
 اِنْتَبَا: نهو دوو کهسه یان نهو دوو تاقمه توشی
 یهکتر بوون ۵ اِنْتَسَى الشَّيْءَ: دوو شتهکه
 بهیهک گهپشتن و کۆبوونهوه ۵ بهرامبهری یهک
 بوون ۵ اِنْتَسَى الشَّيْءِ: توشی شتهکه بوو ۵
 لَاتِيَا: توشی یهکتر بوون ۵ تَلَقَّتِ الْمَرْأَةُ:
 ئافرتمهکه ئاوس بوو، سکی بوو ۵ تَلَقَى الشَّيْءُ:
 توشی شتهکه بوو ۵ تَلَقَى الْعِلْمَ عَنِ فُلَانٍ:
 زانستی لهفلانکمس وهرگرت لهلای نهو هیری
 خویندن بوو ۵ اِسْتَلَى عَلَى ظَهْرِهِ: لهسهر پستی
 نوسه ۵ الْأَلْيَةُ: نهو لهغمزو موعه مایانه
 کهزمینی بهرامبهری بی تاقی دهکهیهوه ۵
 اِثْلَاقِي: (یوم التلاقي) رۆژی قیامت ۵ اِثْلَاقًا:
 چاوی (لَقِي) په دهگوتری: (یسرنی تلاقك) پیم
 خۆشه بتبینم، بینینی تۆ دلخۆشم دمکا ۵
 دوابی نهو وشهیه بۆ زهرفی مهکانیش
 بهکارهینراوه، گوتراوه: (توجه تلقاء النار) ۵
 اَللُّغِيُّ: شتی کهمابهخی فریدرابی ۵
 همروا ناوه بۆ شتی ههنگیراو ۵ اَللُّغَاءُ مِنْ
 الطَّرِيقِ: ناوهرستی رینگا ۵ اَللُّغِيُّ: شوینی بهیهک
 گهپشتن ۵ (هما لقيان) نهو دوانه بهیهک
 گهپشتن ۵ اَللُّغِيُّ: کۆزو لانهی حمیوانه کبوی
 کهلهترسی راوچی خۆی تیدا همشار دمدا ۵
 اَلْمَلَّاتِي: دیوی ناوهموی وانیکي ئافرمت ۵
 دهگوتری: (امرأة ضيقة الملاقي) ئافرمتیکه
 وانیکهکهی تمسکه ۵ اَلْمَلَّاتِي: زبێدان؛ شوینی شت
 ئی فریدان ۵ اَلْمَلَّاتِي (رجل مُلَّقِي): پیاویکه
 تهجرمه کراوه و همیشه بهلاو کارسات توشی
 دین ۵ نَكَاةً بِالْأَسْرُطِ: بهقامچی لای دا.

نَكَاةً فَلَانًا: هموو مافی فلانکمی دایهوه.
 نَكِي بِالْمَكَانِ نَكًا: لهو شوینه مایهوه ۵ تَلَكَا عَلَيْهِ:
 لهسهری وهستا ۵ تمبهلی کردو وهستا ۵ نَكَّهُ:
 به مستهکۆله لای دا، یان شهقی تیهلدا.
 نَكِثَ الرَّسْخُ عَلَيْهِ رِيه: چلک پییهوه نووسا ۵
 اللُّكَاثُ: بهردی بریسکه دارو لوس ۵ اللُّكَاثِيُّ:
 بیاوی پیست سپی زۆر سپی پیست ۵ اللُّكَاثُ:
 شیرو ماست کهبهلیواری قاپ و منجه نهوه رهمق
 دهبی و دهپینتیهوه.

لَكِدَ الشَّيْءُ بِنِيه: شتهکه بهدهم و لیویهوه
 گهمرهیان بهست
 لَكِدَ فُلَانٌ: فلانکمس بهخیل و چروک بوو ۵ لَاكِدَ
 الْفُلُ: لهگهڵ زنجیر و پیوندمهکا گونجا ۵ لَاكِدَ
 قَيْدُهُ: بهپیوندمهوه رۆی، پیوندمهکه نهپهپشت
 خیرا برپا ۵ لَاكِدَ فُلَانٌ فَلَانًا: فلانکمس لهگهڵ
 فلانکمس کهوت و لای جیانمهبووه ۵ اِنْتَكَدَهُ:
 لهگهلی کهوت و لای جیانمهبووه ۵ اِنْتَكَدَ بِهِ:
 پیوهی لکا، چووه گهلهوه ۵ تَلَكَدَ الشَّيْءُ:
 شتهکه پیکهوه نووسا ۵ تَلَكَدَ بِهِ الرَّسْخُ: چلکی
 پیوه نووسا ۵ تَلَكَدَ فُلَانٌ: فلانکمس گۆشتی
 پتهو بوو ۵ اَلْاِنْتَكَدُ: بیاوی خویری و همتیو مچه
 ۵ اَلْمِنْتَكَدُ: نامیریکه و مکوو سندۆل شتی بی ورد
 دهکری ۵ لَكْرَهُ لَكْرًا: مستهکۆلهی لهسنگی دا ۵
 لَاكْرَهُ: نهو دوو کهسه پهکتریان بهر مستهکۆله
 دا ۵ تَلَكَرَا: نهو دوو کهسه پهکتریان بهر
 مستهکۆله دا ۵ اَللُّكَاثُ: پینهیهکه دهخریته ناو
 دراپهکه ۵ اَلْمَلُّكُ: زهلیل و سواکهری دهرکراو
 له دهرگا و کۆلان. ۵ نَكَّهُ نَكَاةً: مستهکۆلهی ئی
 دا.

نَكَعَ فُلَانٌ: فلان خواردی و خواردیهوه.

لَكَعَ الصَّيُّ: منداله كه هونگه جوئهی كرد لهكاتی شیر خواردندا.

لَكَعَ الرَّجُلُ الشَّاءَ: پیاومه بهبهری دهستی لهگوانی مهرمهکی دا بۆئهوهی شیر بدا **لَكَعَتِ الْمُعْتَرِبُ:** دوو پشك بهفلانكهمسیهوه دا.

لَكَعَ الرَّجُلُ: قسهی ناشیرینی بهگوئیچکهی پیاومهکه دا.

لَكَعَ: بهدخو بوو، خویری و بهدکار بوو **گَیَل** و **نَهَمَمَق** بوو.

لَكَعَ عَلَيْهِ الرَّسَخُ: چلکی پیوه نووسا.

لَكَعَ: بهدخو بوو بهدکار بوو **گَیَل** و **نَهَمَمَق** بوو **لَكَاع:** لهسهر کیشی (فَعَالٍ) بۆ جنیودان بهمنافرت بهکاردی **اللُّكَاعُ:** خویری و همتیومچه لهبانگ کردن دا **هَمَرَا** وشهی (لَكَعَ) بهمانا گیل و نهحمهق دئ **بَهَمَانَا** لاله پمتو زمانگیراو دئ **بَهَمَانَا** مندالی بچکۆله دئ **اللُّكَاعَةُ:** نافرمتی گیل و پرپوچ **اللُّكَاعَانُ:** وشهی جنیو نامیزه ناراستهی پیاو دهکری واته: خویری، سهرسهری **لَكَا:** بهههموو دهستی پشتهملهیهکی پیاکیشا مستهکۆلهیهکی دا لهپاشی شانی لهپشته ملی.

لَكَ الشَّيْنُ: شتهکهی تیکه لآو کرد.

لَكَ اللَّحْمُ: گوشتهکهی لهنیسقان دامالی **إِلْتَك:** جووه ناو بهکهوه **دَمَكُوتَرِي:** (إِلْتَكُ الْعَسْكَرُ) سهریازمکان خربوونهوه، تیکچرزان **إِلْتَكُ فِي حُجَّتِهِ:** لهبهلگه هینانهومدا تهمهبل بوو **إِلْتَكُ فِي كَلَامِهِ:** لهقسهکردنی دا ههلهی کرد **اللُّكَاك:** پالهپهستوو زهحمهتدانی بهکتری **اللُّكُ:** پشته گۆشتن و پتهو **رَهَنگِيكِي** سوره له دورگه خۆزه لاتیهکانی هیند دا بری میس و

مهگمز دهری دهمدن و لهسهر گه لای ههندی درهخت دا دهمینتیهوه، ئهم مادهمه لهناو مادهی کحول دا دهموتیهوه، جوژه رۆنیکی ئی پیک دئ بۆ چهورکردنی دارو تهخته بهکاردی **لهبواری ژماردن** دا له لای ئیرانیهکان و هیندییهکان و بهمهنییهکان ناوه بۆ ژمارهی سهدههزار، ئیستا ههندی کس بهکاری دینن بۆ ژمارهی ده ملیون **اللُّكِيكُ:** پشته گۆشتن و پتهو **لَكَا:** بهههموو دهستی مستهکۆلهی ئی دا.

لَكَمَ السَّيْلُ عُرْضَ الْجَبَلِ: لافاومه لهپانتایی کیومهکه دا زهوییهکهی دادری **لَاكَمَهُ مَلَكَتُهُ:** ئهو دوو پیاوه بهمستهکۆله کهوتنه وپزهی بهکتری بهکتریان بهر مستهکۆله دا **تَلَكَمَا:** بهمستهکۆله دووپیاومه که ئیکیان دا.

إِلْتَكَمَ: شهپۆلهکان تیکیانهوه هاویشت **اللُّكَمُ:** (رَجُلٌ مَلِكَمٌ) پیاویکی مستهکۆله وهشینهو مستهکۆلهی توند دهموشینئ یان زور مستهکۆلهی ئی دما **اللُّكَاكَةُ:** جوژه وهرزشیکی جهستهیه یاریکهرمکان به مستهکۆله لهیهکتر دهمدن **اللُّكَاكُمُ:** کهسیک پیشهی وهرزشی مستهکۆله یئ.

لَكِنَ فُلَانٌ: فلانکهمس زمانی گیراو لال بوو **نَهیتوانی** بهزوبانی عهرمی قسهبکاو زوبانی زکماکی نهبوو **تَلَكَانَ فِي كَلَامِهِ:** زمانی خوی خوار کرد بهشیوهی نارهوان قسهی کرد بۆئهوهی هاوړیکانی بینتیه پیکهین.

لَكِي به لکی: کهوته گه ئی و ئی جیانهبۆوه تیندا مایهوه **دَمَكُوتَرِي:** (لَكِي بِالْمَكَانِ) لهشویننهکه مایهوه **لَمَاءُ لَمْنًا:** ههمووی ههنگرت **دَمَشگُوتَرِي:** (مَا يَلْمَأُ فَمَهُ بِكَلِمَةٍ) ههرچی وشهی ناشیرین همیه بهدهمی دا دئ و دهیئ هیچ

به لایه وه مه بهست نیه ◊ اَلْمَا عَلَيَه كَوْنَتَوَلِي
 کرد، هم مووی داگیر کرد ◊ اَلْمَا اللَّصُّ عَلَى
 الشَّيْءِ: دزمکه شته که ی دزی و بردی ◊ اَلْمَا عَلَيَّ
 عَلَيَّ: مافی خۆم ئی زهوت ده کاو دانی بیانانی ◊
 اَلْمَا هَا فِي الْجَفْنَةِ: نه وه ی له سوینه وه ته شته که دا
 بوو هیشتیه وه بو خۆی هه ئی گرت.

اَنْمَات الدَّرَابُ الْمَكَانُ: نازه له کان شوینه که بیان چوَل
 کرد ◊ تَلَمَّاتُ الارْضِ به وعلیه: زهوی دایپووشی،
 شاردیه وه ◊ تَلَمَّأَ هَا فِي الْجَفْنَةِ: نه وه ی له سوینه وه
 ته شته که دا بوو هیشتیه وه بو خۆی ◊ الْمَلْمُؤَةُ:
 شوینی ده سته که وتنی شت ◊ داوی راو که ر.

لَمَجَ الشَّيْءُ لَمَجًا: شته که ی خوارد.

لَمَجَ الصَّبِيُّ امَةً: منداله که شیری دایکی خوارد.

لَمَجَ فَلَانًا: زه لاته وه موقه بیلاتی دایه فلانکهس
 بو نه وه ی پیش نانخواردن بیانیه وه خه ریک بی
 ◊ تَلَمَجَ فَلَانًا: فلانکهس پیش نانخواردن زه لاته وه
 موقه بیلاتی خوارد ◊ تَلَمَجَ بِالطَّعَامِ: خۆی
 به خواردنه که وه خافلانند ◊ اللَّمَّاجُ: که مترین
 خواردن ◊ اللَّمِجُ: (رجل لَمَج) بیاوئیکی چلیسه
 زوری حمز له خواردن و خواردنه وه یه ◊ اللَّمَجَةُ:
 نه وه زه لاته وه موقه بیلاته ی پیش نانخواردن
 مروف خۆی پیوه ده خافلینن ◊ اللَّمْرُجُ: به مانا
 (اللَّمَّاجُ) دئی ◊ اللَّمِيجُ: چلیسی، زور خور.

لَمَجَ الْبَصْرُ: بینینی که بیسته شته که ◊ چاوی
 روانیه شته که ◊ دهمگوتری: (لَمَحَهُ بَصْرَهُ)
 به چاوی بینی.

لَمَجَ اليه: به دیتنیکی بی هیزه وه چاوی پیکه وت ◊
 یان تیله ی چاوی دایه اللَّمَّاجُ: بازی زیره ک ◊
 اَلْمَجَ الشَّيْءُ والیه: به چاوی کزو دیتنی لاواز
 شته که ی بینی ◊ یان به دزییه وه سه میری
 شته که ی کرد ◊ اَنْمَعَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ رَجْهَيْهَا:

نافرته که وای کرد روخساری بیندیری ◊
 لَامَحَهُ مَلَامَةً: به دزییه وه بو ی روانی، تیله ی
 چاوی دایه ◊ اِنْتَمَحَهُ: به چاوی کزوه سه میری
 کرد ◊ دهمگوتری: (اَلْتَمَحَ بَصْرَهُ) چاوی بیناییان
 نه ما ◊ اَلْاَلْمِجِيُّ: که سیک زور بروانی و هه وئی
 دیتن بدا ◊ اللَّمَّاحُ: دهمگوتری: (فَلَانٌ لَامِحٌ
 عَظْفِيهِ) فلانکهس زور به خۆی دهنازی و خۆی
 بی گرنکه ◊ اللَّمْحُ: دهمگوتری: (لَارَيْتَكَ لَمْحًا
 بَاصِرًا) شتیکی ناشکرا و نمایانت بی نشان
 دهمد ◊ به زوری نه م پرسته یه بو هه رشه
 به کاردی ◊ اللَّمْحَةُ: سه میرکردنی به په له، چاو
 پیندا خشانیک ◊ اللَّمَّاحُ: زور ناشکرا ◊ دهمگوتری:
 (هُوَ اَبْيَضٌ لَمَّاحٌ) نه وه زور سپیه یه ◊ الْمَلْمِجُ:
 شکل و شیوه ی دهم و چاو یان لیکچون له هه موو
 ناکارو رهفتاردا ◊ لَمَزَهُ لَمْرًا: لئی دا، پالی پیومنا
 ◊ عه بیی ئی گرت ◊ به چاو نامازه ی بو کرد،
 چاوی ئی داگرت ◊ به سه مری نامازه ی بو کرد،
 لیوی ئی داگرت ◊ سرتیه یه کی بو کرد.

لَمَزَ الشَّيْبُ فَلَانًا: پیری له فلانکهس دا دیاری بدا
 لَامَزَهُ: به له غه زو موعه ماما قسه ی له گه ئی دا کرد
 ◊ اللَّمَزَةُ: عه بیگر له خه لک به زوری ◊ بو
 نافرمت دهمگوتری: (لَمَّازَةً) ◊ لَمَسَهُ: دهستی ئی دا.

لَمَسَ الْمَرْأَةُ: له گه ئی نافرته که جوتبوو ◊ لَامَسَهُ
 ملامسه و لباساً: دهستی ئی دا ◊ لَامَسَ الْمَرْأَةُ:
 له گه ئی نافرته که جوتبوو ◊ اِنْتَمَحَ الشَّيْءُ:
 داوی شته که ی کرد ◊ تَلَمَحَ الشَّيْءُ: جار دواچار
 داوی شته که ی کرد ◊ اَلْاَلْمِجِيُّ: داواکاری ◊
 داواکردن ◊ له بواری قانونی (الرافعات) دا ریگه ی
 تانه دانه له به ریازی کو تایی له به ره چه ند هویه ک و
 داوا له و دادگایه ده کرسی که به ریاره که ی
 دهر کرده چاو به به ریاره که دا بگپرتیه وه ◊

الَلَامِسُ: دمگوتری: (امراة لاتردُ يدُ لاس) ناهرمتیکه دمستی کس ناگیریتهوه بی رهوشته داوین بیسه ◊ (فلان لایردُ يد لاس) فلانکس هیچ بهرگریهکی تیدا نیسه ◊ الَلَمَاسَة: پیدایستی نریک ◊ الَلَمَاسَة: بهمانا (الَلَمَاسَة) دئ ◊ الَلَسُّ: یهکیکه له هسته زاهیرمکان بریتیه لههیزیک لهرمگو و پشالهکانی جهستهدا بههویانهوه هست به ساردی و گهرمی و تهری و وشکی و گهرمی و بجوکی و نهو شتانه دمکری ◊ الَلَمَسَة: یهکجار دمست لیدان ◊ (الَلَمَسَة) الاخریة) چاوپیداخشانندی کوتایی کاری فهننی و شتی وا ◊ الَلَمُوسُ: زوَن و زوَلهزا ◊ کهسک باوکی نهزانراوین ◊ الَلَمِيسُ: ناهرمتی نهرم و شل ◊ الَلَمَمَسُ: لهبواری مورافهعات دا بهو کهسه دهگوتری: داوای چاو پیداخشانندهوی بریاری کوتایی دادومر دمکری لهدزی ◊ الَلَمَمَسُ: نهو کهسهیه داوای چاو پیداخشانندهوی بریاری کوتایی دادومر دمکا.

لَمَعِي الْمَسَلَرِ وَ شَبَهَهُ لَمَاعًا: قامکی خسته ناو ههنگوینهکه یان دوشاوهکهوه همندیکی لی ههگرت و خواری.

لَمَعِي نَلَانًا: لاسایی فلانکسی کردهوه ◊ الَمَصَ الشَّجَرُ: درهختهکه نهومنده نزمه نازهل دمتوانس کهلاکهی بخوا ◊ الَمَصَ الكرمُ: دارمیوهکه ترنیهکهی گهیی نهرم بوو ◊ الَلَامِصُ: رمزهوان ◊ الَلَمِصُ: حهلووا ◊ الَلَمِصُ: بهمانا (الَلَمِصُ) دئ ◊ الَلَمُوسُ: دروژنی فیلباز ◊ غهپهتکه، غهپهتچی.

لَمَعَطَ فلان لَمَاعًا: دمستی بهناو خواردنهکهدا گیراو پارویزیری کرد.

لَمَعَطَ الماءَ: بهقهراخی زوبانی ناومکهی خواردموه ◊ الَمَطَةُ: ناوی کرده سهرلیوی ◊ اَلَمَطَ فلاناً علی فلان: فلانکسی لهفلانکس پرکرد لهرق و کینه ◊ لَمَطَهُ كذا: نهوشتهی دهرخوارد دا ◊ لَمَطَ فلاناً من حمله: بهشیکی زور کهمی دا بهفلان لهمافی خوئی ◊ اَلَمَطَ بشفتیه: لیوی خسته سهر لیوی و فیتوی لی دا ◊ فوی کرد، پسکهپسکی کرد ◊ اَلَمَطَ بالشئین: خوئی لهشتهکه ومهرینا ◊ اَلَمَطَ الشئین: شتهکهی خوارد ◊ تَلَمَطَ فلان: بهمانا (لَمَطَ) دئ ◊ تَلَمَطَ بذكره: رهخنه لی گرت ◊ تَلَمَطَت الحية: مارکه جزوی دهرینا ◊ دهگوتری (شرب الماء لَمَاعًا): ناومکهی بهقهراخی زوبانی خواردموه ◊ الَلَمَاعَة: پاشماوهی خوَرَاك لهناودهم دا ◊ الَلَمَطَة: پارچه روَن ◊ گلمتکه روَن بهئهندازهی گويزِيك ◊ الَمَلَطُ: دم بهزمردهخنه.

لَمَعَ البَرْقُ وَالصُّبْحُ وَغَيْرُهُمَا: بروسکهکه چهخماخه دا، بهیانی روناک بوو؛ روناکایی لهناسووه بلاوویوه.

لَمَعَ بالشين: شتهکهی برد.

لَمَعَ بشربه ریده رسیفه: بهپارچه قوماشکه نامازهی کرد یان بهدمستی یان بهشمشیرمهکی نامازهی کرد.

لَمَعَ الطائر جناحيه: بالندهکه لهکاتی فرین دا بالی لیکنان.

لَمَعَ فلان الباب: فلانکس لهدمرگاکهوه دمرکهوت.

لَمَعَ الشئین: شتهکهی فری دا ◊ اَلَمَعَ بشربه ریده رسیفه: بهمانا (لَمَعَ) دئ ◊ اَلَمَعَ بالشين وعلیه: شتهکهی دزی ◊ اَلَمَعَ بما في الإناء من الطعام والشراب: چی لهقاپهکهدا بوو لهخواردن و

خواردنده و ه بردی ◊ اَلْمَع الطائر بيناهيه:
 بالندمه که له کاتی هَرن دا بالی لَنکدان ◊ اَلْمَعَت
 الناقة بنذبها: حوشره مینه که کلکی هه لیری تا
 بزاندری که که لی گرتووه ◊ اَلْمَعَت الاثني:
 مینه که بیجوی ناوسکی جولایه وه ◊ اَلْمَعَت
 الأرض: زهوی په له په له ی گیاو گزی تیدا
 دهر که وت له وهری زور بوو ◊ لَمَع النَّسِج:
 چندراوه که نه خشانو و رنگاو و رنگ جنی ◊
 لَمَع الشئى: شته که ی والی کرد و رنگ بداته وه ◊
 اَلْمَعَم البق و غيره: بروسکه که جه خماخه ی دا،
 رونایکی خسته وه ◊ اَلْمَعَم الشئى: شته که ی دزی
 ◊ اَلْمَع لونه: رنگی گورا ◊ تَلَمَع البق و غيره:
 بروسکه که جه خماخه ی دا، رونایکی خسته وه ◊
 تَلَمَع الشئى: شته که ی دزی ◊ اَلْمَع: زهره ک و
 وریاو دوربین ◊ اَلْمَعَمي: به مانا (اَلْمَع) دئ ◊
 قسه خووش و سوعه تچی ◊ اَلْتَلْمِيعُ في الخيل:
 نهومیه نه سپه که خالی جوژاو جوژری پیومین ◊
 به له ک بین ◊ همر و رنگینک به جهسته وه بین و
 له رنگه که ی تر نه چن ◊ اَللَامِعُ: بروسکه ی
 روناکه ره وه ◊ اللامعة: مه لاشوی مندا ل له کاتی
 ساوایی دا ◊ اللامع: دمگوتری: (ذبت نفسه
 لماعاً) خودی شته که پارچه پارچه و وردمورده
 فهوتا ◊ اللمعة: کومه له مروءه ◊ نهرم و شلی
 جهسته و درموشاومیی و جوانی ◊ رهشایی
 دموران دموری گوی مه مک ◊ اللامعة: دمشت و
 ساری کای به کای که تراویلکه تیدا
 بدرموشیته وه ◊ مه لاشوی مندا ل له کاتی ساوایی
 دا ◊ اللمع: هه لوی گورج و گول له رفاندنی
 نیچیرمه که ی دا ◊ الملع: (خذ ملمع) کولمی
 لوس و درموشاوه ◊ الملع: (بلمع الطائر) دووبالی
 بالنده که بالنده که لیکیان دمدا ◊ الملمعة:
 دمگوتری: (أرض ملمعة) زهوی به که تراویلکه

تیدا دهرموشیته وه ◊ الملع: (فرس ملمع)
 نه سپیکی به له که ◊ الملمعة: (أرض ملمعة) به مانا
 (ملمعة) دئ ◊ اللمع: هه ورمبروسکه ی پیچاو
 پیچ ◊ شمشیرو کلاو و خودمو زری ◊ اللمعي:
 مروئی زهره ک و زهین تیز.

لَمَع لَمَعاً: سهیری کرد.

لَمَع فلاناً: جه په وانه ی له دم و لوتی فلانکس دا.

لَمَع عينه: مسته کولمی له چاودا ◊ به دست
 له چاوی دا.

لَمَع الشئى: شته که ی کوژاندموه، نووسیه وه ◊
 تَلَمَع: پيش نانخواردن زهلاته و موقه بیلاتی
 خواردو خوئی پیوه خافلاندن ◊ اللماق:
 خواردن و خواردنده وهی کم؛ پاروه خواردنیک
 هومه ناوتک.

لَمَع الطريق: پانتایی و ناومپاستی ریگا ◊ اللمع:
 که وای ناو هاخندراو و پو شاکای لهو جوژه ◊
 به فارسی پیی دمگوتری: (به لمه).

لَمَكَ العجین: هه ویرمه که ی شل کرد ◊ تَلَمَكَ فلان:
 فلانکس شه ویله ی خوئی جولاندن به نان
 خواردن یان قسه کردن ◊ اللماک: کل و شتی وا
 که چاوی بین جوان دمگوری ◊ اللماک: به مانا
 (اللماک) دئ ◊ اللماک: چاو ریژراو ◊ تَلَمَم
 الشئى: شته که ی کوژدومه ◊ تَلَمَم الحجر:
 به ردمه که ی خرپه لدا کردی به هه لعات ◊ الللمم:
 سوپای زورو کوژووه ◊ الللمم: کومه ن و تاقم و
 پیژر ◊ الللمم: (رجل ملمم) پیاوی تیکسمرپاو
 (شمر ملمم) قزی چه ورکراو ◊ الللمعة:
 دمگوتری: (کیسه ملممة) دسته سه ربازی
 گردمومبوو.

لَمُ الشَّيْءِ لَمْنَا: شتهكەى چاك و خيرا كۆكردموه ◊
دمگوترى: (لَمُ اللهُ شَعْنَهُ) خودا كاروبارى بۆ
رېڭك و بېك و كۆكراوه كرد ◊ خزم و كەس و كارى
دووره ولاتى بۆ گر كړدنهوه.

لَمُ فُلَانٌ: هاتهلاى فلانكەس و بوو به ميوانى.

لَمُ فُلَانٌ: فلانكەس توشى جۆره شىتتېبېك هات ◊
أَلَمُ الشَّيْءِ: شتهكه نزيك بۆوه ◊ أَلَمُ بِالْعَرَمِ
وعليهم: هاتهلاى خەلكەكەو ماومبەكى كورت
لايان مايهوه ◊ أَلَمُ بِالْمَعْنَى: ماناى شتهكەى زانى
◊ أَلَمُ بِالطَّعَامِ: زۆرى خواردنهكه نهخوارد ◊ أَلَمُ
بِالْأَمْرِ: زۆر لهكارمەدا قول نهبۆوه نهجووه
بنج و بناوانى ◊ أَلَمُ فُلَانٌ: فلانكەس تاوانى
بجوكى نەنجام دا ◊ يان لهگوناهى بجوك نزيك
كهوتهوه ◊ أَلَمُ الْفَلَامُ: كورمكه نزيكه بالغ بئو
بئى بگا ◊ أَلَمْتُ الثُّخْلَةَ: خورماكه خەريكه
بەرمەكەى شيرين بئى و بئى بگا ◊ أَلَمُ الشَّعْرُ:
قزى سەرى لەنەرمایى گونجەكەى تېپەرىن ◊
لَمُ الشَّعْرُ: قزى جەووركردن ◊ إِنْ لَمْتُ بِالْعَرَمِ:
هاتهلاى خەلكەكەو بوو بەميوانىان ◊ اللَّامَةُ:
هەرشتىك جىنگاى ترس بئى و مكوو درېندەو مارو
دوبشك و شتى وا ◊ جَاوَى بِسِيسِ ◊ اللَّامُ:
چاوپېڭكەوتن و بەيەكگەبشتنى كەم خايەن ◊
اللَّمُ: گوناهى بجوك ◊ نَزِكَوونەوه لهگوناه
جۆرىك لەشيتى كەتوشى مرؤفە دەبئى و
دەمدەمە دەبگري ◊ اللَّامَةُ: ناخوشى و چورتم ◊
رُؤْكَار ◊ اللَّامَةُ: هاومەن و هاوړى ◊ اللَّامَةُ: قزى
سەر كە لەنەرمایى گونجەكەى تېپەرى ◊ اللَّامُ: شتى
بەهيزو پتەو و كۆكەرەوه لەهەر شتىك بئى ◊
دمگوترى: (رَجُلٌ لَمٌ) پياوڤىكەى بەتواناو
لېهاتوو خزم و كەس و كارى خوى گرد
كردونەوه نەبەيشتوو پەرتەوازه بن (رَجُلٌ

لَمٌ) پياوڤىكەى خيرو پياومتى هەموو كەسى
گرتۆتەموه ◊ اللَّامَةُ: بەلاو كارساتى ترسناك و
جەرگېر ◊ اللَّامُومُ: كۆمەلگای خړموبوو ◊ لَمْنَا:
حەرفى جەزم و نەفى و قەلبە ◊ دەجيتە سەر
فيعلى موزاربع و مەجزومى دماكا.

لَمَّا الشَّيْءُ لَمْنَا: شتهكەى هەموو هەلگرت ◊ أَلَمْتُ
عَلَى الشَّيْءِ: شتهكەى برد ◊ اللَّامَةُ: كۆمەلە پياو
يان كۆمەلتيك ئاخرت لەسە كەسەوه بۆ (دە).

لَمَسَ الْفَلَامُ لَمِيًا: مندالەكە لىوى رەش بوو ◊
هەروا دمگوترى: (لَمَسَتِ الْمَرْأَةُ) ئاخرمتەكە لىوى
رەش بوو.

لَمِي لَمِيًا: بەمانا (لَمِي) دئ.

لَمِي الشَّجَرُ: درەختەكە سىبەرەكەى رەش بوو ◊
تَلَمَّتِ الْأَرْضُ بِهِ وَعَلَيْهِ: زەوپيەكە دايپوشى
◊ الْأَلْمِي: (ظَلَّ أَلْمِي) سىبەرى چرو رەش ديمەن
ظَلَّ أَلْمِي: سىبەرى فەينك ◊ (رَمَحَ أَلْمِي): رەمبىكى
نەسمەرو پتەوو رەق ◊ اللَّامِي: گەمە رەنگيەكە
لەلئودا ئەم رەنگە بۆ لىو زۆر پەسەندە ◊
اللَّمِيَاءُ: (شفة لِيَاءٍ) لىوى كەم خوين و تەنك ◊
(لِثَةُ لِيَاءٍ) پوكى كەم خوين ◊ يان كەم گۆشت.

لِن: حەرفى نەصب و نەفیه بۆ زەمانى داهااتوو.

لَهَبَ الرَّجُلُ لَهَبًا: پياومكە تىنوى بوو ◊ أَلَهَبَ الْعِرْقُ:
هەورەبروسكەكە دريژەى كيشا ◊ أَلَهَبَ الْفَرَسُ:
نەسپەكە غار كړدەكەى دريژەى كيشا و تەپ و
تۆزى بەرپاگرد ◊ أَلَهَبَ فِي الْكَلَامِ: قەسەى
بەخيراى كرد ◊ دەشگوترى: (أَلَهَبَهُ لِأَمْرِ) بۆ
كارمەكە وروژاندى ◊ هەلينا بۆ كارمەكە ◊ أَلَهَبَ
النَّارَ: ئاگرەكەى هەلگيرساندو بليسى سەند،
گري بەرز بۆوه ◊ إِنْ تَهَبَّتِ النَّارُ: ئاگرەكە
هەلگيرسا ◊ إِنْ تَهَبَّ عَلَى فُلَانٍ: رەقى لەفلانكەس
هەلساو لىى سوربۆوه ◊ دەشگوترى: (فُلَانٌ

يلتهب جوعاً) فلانكس لهبرسان ناوسكى
 هلدمقرجى و گرى لى دمبيتهوه ◊ تَلَهَّبَتِ النَّارُ:
 ناگرمه هه لگرسا ◊ الأَلْهَبُ: راپهرينى نهمسبه
 بو غاردان تا تمپوتوز بهرما دمكا ◊ اللُّهَابُ:
 تينوايهتى ◊ اللُّهَابَةُ: بوشاكيكه بهردى
 تيدهخرى بو تهرمزوگردي لبارى كهزاوه يان
 لبارى سهرپشتى ولاخ ◊ اللُّهْبُ: بوشايى نيوان
 دوو كيو ◊ اللُّهْبُ: بليسهى ناگر ◊ لى سهروى
 بليسهى ناگر ◊ لهبوارى كيميادا برپيتيه
 لهناگرىك كهله هه لگرسانى ناگرىكى تر بهيدا
 بين يان له گرگرتنى بوخارىك كه هه لگرسابى
 ◊ دوكهلى ناگر ◊ اللُّهْبَانُ: پهرسهندنى گهرما
 تينوايهتى ◊ (يوم اللُّهْبَانِ) رُوْزى زُوْر گهرم
 رُوْزىكى گهرم ◊ اللُّهْبَةُ: تينوايهتى
 درهوشانهوى پيستی جهسته ◊ اللُّهْبُ: گهرمى
 ناگر ◊ المُّلُهْبُ: شوخو شهنگو زور جوان
 پياوى توكن ◊ المُّلُهْبُ: قوماشيك زور سورنهمين
 ◊ اللاهُوت: خودايتمى، سروشتى خودايى
 ومكوو چون (الناسوت) ناوه بو سروشتى
 نادميزادى.

لَهَّتِ الكَلْبُ: سهگهكه زمانى دمركيشا لهگهرمان
 يان له تينوان.

لَهَّتِ الرَّجُلُ: پياومهكه ماندوبوو.

إلْتَهَّتِ الكَلْبُ وغيره: بهمانا (لَهْتُ) دئ ◊ اللُّهَاتُ:
 گهرمى تينوايهتى لهدمرون دا ◊ اللُّهَاتِيُّ:
 كهسيك زور خالى سوري بهروخسارهوه بن
 اللُّهَةُ: تينوايهتى ◊ ماندوبوى.

لَهَجَ بِالْأَمْرِ: ومگرى كارمهكه بوو، بهردموام بوو
 لهسهرى و بارى بهنيشهكهوه گرت.

لَهَجَ الفَصِيلُ بضرع أمه: بيچومهكه گوانى دايكى
 گرت.

لَهَجَ الفَصِيلُ أمه: بيچومهكه گوانى دايكهكهى گرتو
 دمهمزئ ◊ الَهَجَ بِالْأَمْرِ: بهمانا (لَهَج) دئ ◊ الَهَجُ
 فلان: فلانكس بيچوه نازه لهكانى گوانهكانى
 دايكيان گرتو شيريان مزئ ◊ الَهَجُ الفَصِيلُ:
 دمبيتنى لهدمى بيچوهكان كرد ◊ لَهَجُهُ:
 زهلاته موهمبيلاتى دمخوراد دا ◊ لَهَجَ الشَّيْءِ:
 شتهكهى بهشيوميهكه هيشتهوه نهباش قايمى
 كردبوو نه بهرهللاى كردبوو ◊ لَهَجَ الطَّعَامِ:
 خواردنهكهى باش نهكولاند ◊ تَلَهَّجَ الشَّيْءُ:
 بهپهله شتهكهى كرد ◊ تَلَهَّجَ اللُّعْمُ:
 گوشتهكهى نهكولاند ◊ إلهَجَ الشَّيْءُ: شتهكه
 ههنديكى تيكه لاوى ههنديكى بوو بهتهواوى
 خهست نهبووه ◊ إلهاجت عينه: چاوى ليل
 بوون بوخه ◊ اللُّهَجَةُ: زمان، زاراوى زكماى
 مروؤف ◊ اللُّهَجَةُ: زهلاته موهمبيلاتى پيش
 نانخوردن ◊ المُّلُهَجُ: كهسيك بنوى و پالبيكهوى
 لَهْدَهُ الحِمْلُ لَهْدًا: كؤل و كؤلبار تينى بو هيناو
 پشتى جهماند.

لَهْدًا دَابْتَهُ: ولاخهكهى تاودا

لَهْدًا فلانًا: پاشه و پاش پائى بهفلانكسهوه ناو
 دهرى كرد

لَهْدًا مائِ الإِنَاءِ: ثموى لهقابهكهدا بوو خواردى
 أَلَهْدَ الرَّجُلُ: پياومهكه ستمى كرد ◊ أَلَهْدَ إِلَى
 الأَرْضِ: داهيزايه سمر زموى و پان كهوت ◊ أَلَهْدَ
 به: گالتهى پى كرد ◊ أَلَهْدَ بفلان: فلانكسى
 گرتو پهكيكى ترى دهنگ دا لىى بدا ◊ اللُّهْدُ:
 پياوى فونگرانى بن دمهسلات ◊ دمردىكه توشى
 قاچ و رانى مروؤف دمبين ◊ المُّلُهْدُ: (رجل مُلُهْدُ)
 پياويكه هيچ و پوچ و بن دمهسلات ◊ لَهْدَمَ
 الشَّيْءِ: شتهكهى بريهوه، دوولهتى كرد ◊ تَلَهْدَمَ
 الشَّيْءِ: شتهكهى بريهوه، دوولهتى كرد ◊

خواردی ◊ الَهَازِمَة: دزو جهرده ◊ الَلَهْتُمْ: همرشتیک بړنده بئ (ددان، کهښه، کیرد، شمشیر).

لَهَزَ الشَّيْبَ فُلَانًا: پیری لهفلانکس دا دمرکهوت.

لَهَزَ القَرَمَ: تیکه لای خه لکه که بوو چووہ ناویانهوه.

لَهَزَ فُلَانًا بِالرِّمَحِ: بهرپب لهسنگی فلانکسی دا.

لَهَزَ فُلَانًا: بهمسته کوله لهسرو گوپلاکی فلانکسی دا.

لَهَزَ البَعيرَ لالغاوی حوشرمکی نیشانه کرد.

لَهَزَ الفصیلُ امه: بیچوکه لهکاتی شیرخوردنی دا

قوچی لهگوانی دایکه که هی هه لمددا بوئهوهی شیری بداتی ◊ لَهَزَ فُلَانًا: بههموو دستي

له لاشه ویله ولاملی دا ◊ الَلَاهِزُ: کینو یان ته پوله که که ریگا تنگ بکه نهوه ◊ الَلَاهِزُ:

پینه میکه کونی گوره ی پی ته سک دمکرته وه ◊ الَلَهْزُ: بههیز ◊ الَلَهْزَةُ: لاشه ویله ◊ الَلَهْزُ:

نهوهی مسته کوله و شه بلاغه لهلاملی خه ک دمددا ◊ الَلَهْزُ: تیکسمرپاو ◊ لَهَزَمَ فُلَانًا:

لاشه ویله ی هه نکاوت ◊ لَهَزَمَ الشَّيْبَ خدیبه: پیری و موی سپی لهسمر لارومه تی پهیدا بوون ◊ الَلَهْزِمَةُ: نیسقانی لاشه ویله.

لَهَسَ على الطعام: پاله بهستوی لهسمر خواردنه که

کردو هه وئی زوری دا بیگاتی بو نهوهی بیخوا

لَهَسَ الصَّبِيُّ ندي امه: مندالکه که بهدست

لهمه مکی دایکی داو نیمیزی ◊ لاهَسَ على الشَّيْبِ: بو شته که ی چوو

الَلَهَاسُ: خواردنی کمه ◊ الَلَهَاسَةُ: بهمانا (الَلَهَاسُ)

دئ ◊ الَلَهْسَةُ: دمگوترئ: (ما لك عندي لَهْسَةٌ)

نمتو هیجت لای من نییه ◊ لَهَسَمَ ماعلی المائدة:

چی لهسمر سفرمه که بوو خواردی ◊ الَلَهْسُمُ: دمرای شیوی تنگ ◊ لَهَطَتِ الامُ به لَهَطًا: دایکی بهوه لمدی هینا.

لَهَطَ فُلَانٌ: فلانکس بهدست و بهقه مچی لئی دا ◊

لَهَطَهُ: لئی دا، بهبیری دستي شه بلاغی لی دا.

لَهَطَ الشَّيْبُ بالماءِ: بهناو لهفلانی دا ناوی لهفلان گرت.

لَهَطَ به الارضِ: بهزه وی دا.

لَهَطَ فُلَانًا بسهم: تیری لهفلانکس گرت.

لَهَطَ الثَّرْبُ: قوماشه که ی درو ◊ الَلَاهِطُ: که سیکه بهردمرگای خوی ناو رشین بکاو بیعانی.

لَهَجَ فُلَانٌ لَهَجًا ولهاجَةً: فلانکس وهلامی نارد بو لای هموو کهس.

لَهَجَ في الكلام: لهقه کردن دا دریزه ی دایه ◊ تَلَهَّجَ في كلامه: زوری قسه کرد، زور بلی بوو ◊

الَلَهَاجَةُ: بین ناگایی ◊ دهگوترئ: (رجل فيه لهاجة) بیاویکه بین ناگایی تیدایه ◊ الَلَهِيمة:

بهمانا (الَلَهَاجَةُ) دئ ◊ تمبه لئ و بین ناگایی.

لَهَفَ على الفاتت: خهم و خفه تی بو شته فهوتاو که دهربری.

لَهَفَ لَهْفًا: ستمی لی کرا ◊ (فهو ملهوف) ◊ الَلَهْفُ: چاییس بوو هه لپی بو کرد ◊ لَهْفٌ: هاواری بو

برد ◊ لَهْفٌ فُلَانٌ نَفْسُهُ وامه: فلانکس دایکه پروی کرد وتی: دایه گیان! دایکه پرو، بو خوم پرو ◊

تَلَهَّفَ على الفاتت: خهمی فهوتاو که ی خوارد ناخ و نوهی بو کرد ◊ الَلَهْفُ: غهم و شاهو

حهسرت ◊ الَلَهْفَانُ: غهمبار ◊ کوست که وتو ◊

الَلَهْفَةُ: دهربرینی غهم و نارچه تی لهسمر فهوتانی شتیک، لهدستدانی خو شه ویستیک ◊

الَلَهْفِيفُ: ستم لیکراو ناچار بوو بوئهوهی هاوار

بكاو خەمو پەژارە دەربیرێ ۵ الْمَهْرُفُ: بەمانا (اللَّهِيف) دئ.

لَهُقَ الشَّيْئُ: شتەكە سەبی بوو ۵ لَهُقَ فلان: فلانكەس شتیکی دەرخست لەسروشتی دا نیه ۵ لَهُقَ الْعَمَلُ أَوْ الْكَلَامُ: کردارمەکی باش نەنجام نەدا ۵ قەسەکانی بەرێک و بێکی نەکردن ۵ تَلَّهُقَ الشَّيْئُ: شتەكە سەبی بوو ۵ تَلَّهُقَ الرَّجُلُ: بپاومەكە زۆری گوتو درێژمێ بەقەسەکانی دا ۵ تَلَّهُقَ: بەمانا (لَهُقَ) دئ ۵ ماستاوچی بوو ۵ اللُّهَاقُ: گای سەبی ۵ هەرشتیك سەبی بئ ۵ الْمَلَّهَقُ: (شیئ) مَلَّهَقُ اللّون) شتیكە رەنگی زۆر سەبەه.

لِهِمَ الْمَاءُ لِنَمَاءٍ: ناومەکی خواردموه ۵ الْهَمَةُ اللهُ خَيْرًا: خودا خێرو چاکەکی خستە دڵیەوه ۵ إِلْتَمَّ الشَّيْئُ: بەیەكجار شتەكەکی قوت دا، ناودیوی کرد ۵ إِلْتَمَّ الْفَصِيلُ مَا فِي الضَّرْعِ: بئجوه نازەلمەكە چی لەگوانی دایکی دا بوو خواردی ۵ أَلْتَمَّ لَوْنُهُ: رەنگی گۆرا ۵ تَلَّمَّ الشَّيْئُ: بەیەكجار شتەكەکی قوت دا ۵ اسْتَلَمَّ اللهُ خَيْرًا: داوی لەخودا کرد خێرو فەر بختە ناو دڵیەوه ۵ الإلهام: ئەو مەبە شتیك بەهاوئێزیتە ناو دڵەوهو دەرون بئێ نارام بگڕێ ۵ اللُّهَامُ: (جیش لُهَام) سوپایەکی گەورە، وەكوو ئەوه هەموو شتیك قوت بدا ۵ اللُّهُمُ: بەتەمەن، تەمەندریژ ۵ اللُّهُمُ: زۆر خۆر ۵ اللُّهُمُ: خاومن خێرو بئیری زۆر، بەخشدەو سەخی ۵ ئەسەبی رەسەن ۵ مروفی وەجاخزادە ۵ اللُّهُمُ: زۆر خۆر ۵ اللُّهُمُ: (أُمُّ اللُّهُمِ) بەلاو کارمەسات ۵ لەرزوتا ۵ مردن ۵ الْمَلُّهُمُ مِنَ الرِّجَالِ: بپاوی زۆر خۆر ۵ الْمَلُّهُمُ مِنَ الرِّجَالِ: بپاوی زۆر خۆر ۵ اللُّهُمُ: ئەسەبی رەسەن، بپاوی وەجاخزادەو چوستو چالاک ۵ اللُّهُمُ: بەمانا (اللُّهُمُ) دئ ۵ خێرمو مەندو

نانبەد، سوپای زۆر ۵ حوشرێك شیرێ زۆر بئ ۵ هەورێك بارانی زۆر ببارێنئ ۵ ژمارەێ زۆر لەهەر شتیك بئ ۵ الْهَنَةُ: شتیکی بەدیاری بۆ هینا لەسەفەر ۵ كەهاتەوه لەسەفەر خواردنیکی بەدیاری دایە ۵ نَهَتْهُ: زەلاتەو موقەبیلاتی پێش ناخواردنی پێدا ۵ اللُّهْنَةُ: ئەو دیاریەبە بەموسافیر كەهاتەوه دەیدا بەخۆشەویستی ۵ زەلاتەو موقەبیلات كەپێش ناخواردن كایرا خۆی پێوه دەخافنێنئ.

لَهَا بِالشَّيْئِ لَهَا: یاری بەشتەكە کرد.

لَهَتِ الْمَرَأَةُ إِلَى حَدِيثِ صَاحِبِهَا: ئافرەتەكە بەقەسەێ دەستە خوشكەكەێ سەرسام بوو
لَهَا عَنِ الشَّيْئِ: بپروی شتەكەکی ناو باسی نەكردەوه.

لَهِيََ بِهَ لَهَا: خۆشی وێست.

لَهِيََ عَنِ الشَّيْئِ: بپروی شتەكەکی نا ۵ الْهِيَ فلان: فلانكەس بەخششی زۆر بوو ۵ الْهَاءُ اللَّعِبُ عَنِ كَذَا: گاتەو یاری ئەو شتەێ لەیاد بێردموه ۵ الهی الرُّحَى: لویچێکی دانەوێلە كرده ناو زاركی دەستارمەكە بۆ ئەوه بپهاری ۵ لاهى الشَّيْئِ: لەشتەكە نزیک بۆوه ۵ لاهى الغلامُ الفطامُ: مندالەكە لەكاتی شیر ئی بپرێنەوه نزیک بۆوه.

لاهى فلاناً: كێشەێ لەگەل فلان نایەوه ۵ چاکەێ دایەوه ۵ لَهَا بِكَذَا: بەو شتە بەلگەێ بۆ هینانایەوه ۵ إِلْتَهَى بِالشَّيْئِ: یاری بەشتەكە کرد ۵ إِلْتَهَى عَنْهُ بغيره: بەشتی تر مەشغول بوو ئەمەێ لەیاد چوو ۵ تلامى بالملاهی: بەنامێری یاری كردن مەشغول بوو ۵ تلامى القومُ: خەلكەكە یارییان لەگەل یەكتر كرد ۵ تَلَهَى بِالشَّيْئِ: یاری بەو شتە کرد ۵ پاساوی بەشتەكە هینانایەوه ۵ اسْتَلَهَى صَاحِبَهُ: هاوئەكەێ پراگرت،

به‌کوردیش همرناوی (لؤبیا) به ◊ الْمَلَابُ: جوره
بؤنیکي خوشه ومککو خه‌لوقو زمعفران.
المَلُوبُ: ناسنی بادراو.

لَاث لَرْتَا: هه‌والی شتیکی دا که‌پرسیاری لی ناگری
له‌و شته.

لَاث فِلَانَا: مافی فلانکسی که‌م کرده‌وه ◊ اللَّاتُ:
بتیک بوو له‌ولاتی تانیف هؤزی سه‌قیف دهیان
پهرست

لَاث: وشه‌به‌که به‌مانا (لُئِسَ) دئی و مانای (نیه)
دمگه‌مین.

لَاث الشَّجَرُ: دره‌خته‌که یان رومه‌که‌که به‌به‌گدا
هاتن و تیکه‌الان.

لَاث فِلَانِ فِي الْأَمْرِ: فلانکس ته‌مبه‌لی کرد
له‌نه‌نجامدانی کارمه‌گدا.

لَاث عَنِ الْحَاجَةِ: نیشه‌که‌ی به‌ته‌مبه‌لی به‌رپوه برد.

لَاث الْعِمَامَةِ عَلَى رَأْسِهِ: میزمری له‌سمری پینچاو
به‌ستی.

لَاث الشَّيْنِ: شته‌که‌ی دووجار ده‌وران ده‌ور کرده‌وه
ومککو چؤن میزمر به‌ده‌وری سمردا ده‌میندری.

لَاث الشَّيْنِ بِالشَّيْنِ: شته‌که‌ی تیکه‌ل به‌شته‌که‌ی
تر کرد.

لَاث الشَّيْنِ فِي التَّرَابِ: شته‌که‌ی له‌گن ومردا.

لَاث الشَّيْنِ: شته‌که‌ی له‌ناو ناودا هیناو بردو
ده‌ستی پینده‌هینا شته‌که‌ی له‌ده‌می دا جو،
هینایو بردی.

لَاث فِلَانٍ: فلانکس له‌فسه‌گردنی دا هیواش بوو
زمانی کول و کۆل بوو، لاوازو شلو شیواو بوو ◊
نه‌حمه‌ق و گیل بوو ◊ الْأَثُ: دمگوتری: (أَلْت
به‌مالی) ماله‌که‌م به‌نه‌مانمت لای نه‌و دانا ◊
الْوَكْتِ الْأَرْضُ: زموی له‌میزر بوش و په‌لاشی سالی

هه‌لویتسه‌ی بی‌کرد ◊ اسْتَلْهَى الشَّيْنُ: زۆری
له‌و شته ومدمست هینا ◊ الْأَهْرَةُ: شتیک مروف
یاری بی‌بکا ◊ الْأَهْيَةُ: به‌مانا (الأهْرَةُ) دئی ◊
قسه‌و حیکا‌به‌تیک کاتی بی‌بمسمر به‌مری ◊
اللُّهَاءُ: نه‌ندازه ◊ اللُّهَاءُ: نالو ◊ نه‌و گوشته‌ی
به‌مسمر گه‌روه‌ومیه یان زمانه‌بجکۆله ◊ اللُّهُرُ:
گالته‌وه گمپ ◊ همرشتیک یاری بی‌بکری ◊
اللُّهُرَةُ: به‌خشش ◊ باشترین دیاری و به‌خشش ◊
لونیجه ◊ اللُّهُرَةُ: به‌مانا (اللُّهُرَةُ) دئی ◊ ناهرمتیک
پیاو له‌گه‌لی رابویری ◊ اللُّهُرُ: دمگوتری: (فلان
لُهُرُ عَنِ الْخَيْرِ) فلانکس زۆر پشت له‌خیرو
پیاوته‌ی دمکا ◊ الْمَلْهُي: شوینی یاری و رابواردن ◊
المِّلاهي: نامیری یاری و رابواردن و خو
خلافانندن ◊ المِّلهَاءُ: شانۆن‌نامه‌کی په‌خشان
نامیز یان هؤنراوه، باسی عه‌یب و عاری خه‌لک
دمکا به‌مشپوه‌ی گالته‌جاری ◊ نَهْرَجَ: برپوانه
ماده‌ی (نَهَج) ◊ تَلَهْرَجَ: برپوانه ماده‌ی (نَهَج) ◊
تَلَهْرَجَ: برپوانه ماده‌ی (نَهَج).

لَوْ: حمرفی شهرته.

لَاِبَ الرَّجْلِ: پیاوه‌که تینوی بوو ◊ به‌ده‌وری
ناوه‌که‌دا خولابه‌وه ◊ الْأَبَ فِلَانٍ: فلانکس
حوشترمکانی به‌ده‌وری ناوه‌که‌دا خولانه‌وه
تینویان بوو ده‌میان نه‌دمگه‌به‌ ناوه‌که ◊ لَرَّبَ
الشَّيْنِ: شته‌که‌ی تیکه‌لاوی شتی بؤندار کرد ◊
اللَّابَةُ: گارانه حوشتری کۆبۆوه‌ی رهنگ ره‌ش ◊
زموییه‌ک خاکه‌که‌ی به‌رداوی بی‌و به‌ردمکانی
ره‌ش بن ◊ اللَّسْرَبُ: همنگ ◊ پارچه‌ گوشت
که‌له‌ناو مهنجه‌ل دا هه‌لده‌خولتین ◊ اللُّرْبَةُ:
قه‌ومیک له‌گه‌ل قه‌ومیکی تردا بزین و پرس و
رایان به‌به‌مکتر نه‌بی ◊ زموی به‌رده‌لان
به‌ردمکانی ره‌ش بن ◊ اللُّوبِيسَا: دانه‌ویله‌میه‌که،

رَابِرْدُو دَا گِیای تَهْرِي رَوَانْد، تَهْرُو پُوش
 تَيْكَه لَآو بُوو ۵ اَلْوَرْتُ النَّبَاتُ وَالشَّجَرُ: رُوْمَكَه كَه
 یان دَرِه ختَه كَه تَيْكَه اَلَان ۵ اَلْوَرْتُ الشَّيْنُ:
 شتَه كَه ی هِنَشْتَه وُه ۵ اَلْوَرْتُ الْمَطَرُ النَّبَاتُ:
 بَارَانَه كَه رُوْمَكَه كَانِی بَه مَلَاو بَه وِلَادَا خَسْت ۵
 لَوَّحُ الشَّيْنُ بِالشَّيْنِ: شتَه كَه ی تَيْكَه لَآو
 بَه شتَه كَه ی تَر كَرْد ۵ لَوَّحُ الشَّيْنُ: شتَه كَه ی
 لَه مَانَاو دَا هَه لَكَلُوْفَت ۵ لَوَّحُ فَلَتَا عَن كَذَا:
 فَلَانَكَه سِی لَه و شتَه مَهْنَع كَرْد ۵ لَوَّحُ الْمَاءُ:
 نَاوْمَكَه ی لَیْل كَرْد ۵ اِلْتَاثُ النَّبَاتُ: رُوْمَكَه كَه
 هَه نَدِیكِي لَه مَه نَدِیكِي هَا لَو تَيْكَجِرْزَان ۵ اِلْتَاثُ
 الشَّيْنُ بِالشَّيْنِ: شتَه كَه بَه شتَه كَه ی تَر تَيْكَه ن
 بُوو ۵ اِلْتَاثُ بِالْمِ: بَه خُوِيْن رَهْنَك بُوو ۵ اِلْتَاثُ
 عَلَيْهِ الْأَمْرُ: كَارْمَكَانِی نِ تَيْكَه لَ و پَيْكَه لَ بُوون ۵
 اِلْتَاثُ فِي الْعَمَلِ: لَه كَارْمَكَه دَا تَه مَبَه لِي كَرْد ۵
 اِلْتَاثُ فِي كَلَامِهِ: لَه بَه لَكَه هِنَانَه وُه كَه ی دَا
 زَمَانِی تَيْكَه لَ و پَيْكَه لَ بُوو زَمَانِی تَه تَلَه ی كَرْد.
 تَلَّرْتُ ثَرِبُهُ بِالطِّينِ: قَوْمَا شَه كَه ی قَوْرَاوِی بُوو ۵ تَلَّرْتُ
 الْمَاءُ، الْهَرَاءُ: نَاو ۵ هَه وَا كَه پِیَس بُوو مَه وَاوِی
 زِیَانَبَه خَشَو نَامُوِيَان تَيْكَه لَ بُوو ۵ اَللُّرَاثُ:
 بَه مِیْنَكَه (شَارْد): كَه بَه كَه وِلَ و شُوِيْنِی دَانَانِی
 هَه نَكُوْتَكَه هَه وِیْرَه و مَدَه كَرِي ۵ اَللُّوَاثَةُ: بَه مَانَا
 (اَللُّرَاثُ) دِي ۵ هَه رَشْتِيْكَ لَه شْتِي تَر
 هَه لَبُو سُوْرِي ۵ اَللُّرُوْتُ: هِنَزُو تَوَانَا ۵ شَهْرُو
 نَه كَبَه تِي ۵ اَللُّرُوْتُ: كِیْلِي و هَارْمَبَه تَانِي ۵ اَللُّرُوْتُ:
 كِیْلِي و نَه حَمَه ی شَلُو شِيْوَاوِی و تَه مَبَه لِي ۵
 زَمَانَكِیْرَان ۵ جُوْرَه شِيْتِيْبِيْهَك ۵ اَللُّرِيْثَةُ: كُوْمَه لَ و
 تَا قَمِی پَيْكَه تَا و لَه مَهْوَزُو خِيْلِي جِيَا جِيَا ۵
 اَللِّيْثُ: دَه كُوْتَرِي: (نَبَات لِيْثُ) رُوْمَكِيْكَه
 تَيْكَه اَلَاوْمُو بَه سَمَر يَه كَدَا لَالُو پَال كَه و تُووَه ۵
 الْمَلِيْثُ: تَه مَبَه لَ لَه بَه رَه لَه وِی.

لَا حَ الشَّيْنُ: شتَه كَه ی لَه دَه م دَا هِنَا و بَرْد
 اللُّرَجَاءُ: پِيدَا وِیْسِي.
 لَا حَ الشَّيْنُ لَوْحًا: شتَه كَه دَه رَكَه وِت.
 لَا حَ الرَّجُلُ: پِيَا وْمَكَه نَاسِرَا و دَه رَكَه وِت.
 لَا حَ فَلَانُ: فَلَانَكَه س تِينُو ی بُوو.
 لَا حَ اِلَى الشَّيْنِ: لَه دُوْر مَوُه بُو شتَه كَه ی رَوَانِی.
 لَا حَ الْعَطَشُ أَوْ السُّفْرُ أَوْ الْحَزْنُ فَلَانًا: تِينُو يَه تِي یَان
 سَه فَمَر یَان خَه م و خَه فَمَت فَلَانَكَه سِی كَرُو
 كُوْلَه وَا ر كَرْد.
 لَا حَ الْبِرْقُ: بَرُوْسَكَه جَه خَمَا خَه ی دَا ۵ لَاهَه بِيْصَرَه:
 بَه جَا و بِيْنِي و لِيْی كُوْم بُوو ۵ اَلَا حَ الشَّيْنُ:
 شتَه كَه دَه رَكَه وِت و نَاسِرَا ۵ اَلَا حَ بِسِيْفَه:
 شَمَشِيْرْمَكَه ی رَاوْشَانُو بَرِیْسَكَه ی نِ پَهِيدَا بُوو ۵
 اَلَا حَ بِشِيْرَه: لَكِيْكِي قَوْمَا شَه كَه ی كَرْت و
 سُوْرَانْدِيْهَه ۵ اَلَا حَ بَلَه: مَافِي خُوِي بَرْد ۵ اَلَا حَ
 مِنْ فَلَانُ: شَهْرَمِي لَه فِلَان كَرْد، تَرَسِي لِيْی بُوو،
 بَه زَمِيْی پِيدَا هَا تَه وُه ۵ اَلَا حَ عَلَى الشَّيْنِ: پَهْشْتِي
 بَه شتَه كَه بَه سَت ۵ اَلَا حَ فَلَتَا: فَلَانَكَه سِی
 فَه وِتَانَد ۵ لَوْحُ بِالشَّيْنِ: شتَه كَه ی دَه رَخَسْت،
 بَرِیْسَكَه ی نِ پَهِيدَا كَرْد ۵ لَوْحُ بِسِيْفَه:
 شَمَشِيْرْمَكَه ی رَاوْشَانَدُو بَرِیْسَكَه ی نِ پَهِيدَا كَرْد
 ۵ (لَوْحُ بِثَرِبَه) لَكِيْكِي قَوْمَا شَه كَه ی كَرْت رَا بِنُوَانَد
 بُوْنَه وِی لَه دُوْر مَوُه بِيْبِنْدَرِي ۵ لَوْحُ لِلْكَلْبِ:
 نَانِي نِيْشَان سَه كَه كَه دَا بُوْنَه وِی شُوِيْنِي بَكَه وِی
 ۵ لَوْحُ فَلَتَا بِالْعَصَا أَوْ السِّيفِ أَوْ السُّوْرَطِ أَوْ
 التَّمَلِ: لَه فِلَانَكَه سِی دَا بَه كُوْجَان یَان بَه شَمَشِيْر
 یَان بَه قَامَجِي یَان بَه مَهْنَع ۵ لَوْحُ الْعَبْدُ أَوْ السُّقْمُ
 فَلَتَا: سَهْرَمَا یَان نَه خُوْشِي فَلَانَكَه سِی كَرُو
 كُوْلَه وَا ر كَرْد رَهْنَك و رُوِي كُوْرِي. ۵ لَوْحُ الشَّيْبِ
 فَلَانًا: پِیْرِي رُو خَسَارِي فَلَانَكَه سِی سِی كَرْد و وُه

دمگوترئ: (عشق الوُد) نُهستویهکی نُهستورو
پتهو.

لاذ بالشین: پهنای بؤ شتهکه برد

لاذ الطریق بالدار: رینگاکه بهدموران دموری
خانومهکدا گراوه بوو ◊ آاذ بالشین: خوی
خسته پهناشتهکهو شتهکهکی کرده قهلاو
سهنگر ◊ آاذ الطریق بالدار: رینگاکه دموران
دموری خانومهکی داوه ◊ لاز بالشین: بهمانا
(لاذ) دئ ◊ لاز القوم: خه لکهکه ههندیکیان
پهناپان بؤ ههندیکیان برد ◊ لاز فلان:
فلانکس فرتو هنیلی هینایه پئشهوه بؤنهومی
رزگاری بی. ◊ لواز الشین: نزیکی نهو شته ◊
اللاذ: قوماشیکی ناوریشمیه لهجین دهچندری
◊ اللوذ: قهراخی کئیو ◊ لوزان الشین: ناحیهو
ناوجهی شت ◊ الملاذ: پهناگه ◊ قهلاو سهنگر ◊
الملاوذ: پشتیوان.

لاز علیه لوزاً: پهنای بؤ برد.

لاز الشین: شتهکهکی خوارد.

لاز منه: لئی رزگار بوو ◊ لوز القطن: په مۆکه
بهرمهکی دهرکهوت ◊ لوز الثمر: خورماکهکی
بهبادامو شتی وا ناواخن کرد ◊ اللوز:
درهختیکی بهدراره گول دهکا ◊ اللوزة:
گۆشتیکه لهپهنا هورگ ◊ لهملاو نهولای گهرو
پئیان دمگوترئ: نالو ◊ لوزة القطن: بهری په مۆ
◊ اللوزین: لهبوارکی کیمیادا بهمادمیهکی سبی
دمگوترئ کهلهناوکه بادامی تال دهردهیندري،
ههروا لهناوکی کشمیشو ناوکه قوخ
دهردهیندري و تیکه لهپهناو دمکری و برئ
ترشه لؤکی لی پهیدا دمکری ◊ اللوزنج: جوره
چه لویهکه رونی بادامی تیدمکری ◊ اللوز:
بادام هروش.

◊ لروح الشين بالنار: شتهکهکی بهناگر
سوورکردموه ◊ إلتاخ: تینوی بوو، گؤرا ◊ تلوح
الامر: کارمهکه رون بؤوه ناشکرا بوو ◊ إستلاخ:
لهکارمهکیدا وشیار بوو ◊ اللآحمة: دیارده ◊
کؤمه لیک مادهی یاساین دادهنرین بؤ
رینکستنی کاروبار له همرمانگهیهک دا یان له
کؤمپانیاو مصلهحهو مونهسهسهیهک دا ◊
اللروح: همر صهفیهجو ههبارمهکی تهختهناسا
لهدار بی یان له نیسقان یان لهشتی تر بی.

لوح الإردراز: لهوحیهکی بهردینه بهناسانی
نووسینی لهسهر دهرسپتهوه (لوح الجسد) همر
نیسقانیک پان بی ومکوو شهپیلکی شان ◊ ألواح
الصلاح: نهومی لهمششیرو رمبو شتی وا
بریسکهکی لی پهیدا دمبی ◊ اللوحه: چاو
تیهه لهنگوتن ◊ سهیرکردنیکی خیرا ◊
لهوحیهکی کاغزی نُهستوره یان چندراویکی
نُهستوره، دیمه نیکی سروشتی یان روداویکی
میژوویی بهشیومیهکی فهنیو سهرنج پاکیش
لهسهری نهخش دمکری ◊ اللوح: تینوایهتی ◊
ههوای نیوان زهوی و ناسمان ◊ اللیاح: شتی
سبی لهههر شتیک بی ◊ اللواح: نیسقانی
نُهستورو کهته ◊ مرؤفی قهدباریک نهسبی ورگ
بچوک ◊ تینو ◊ ناهرمتیک زور کزو لاواز بی ◊
دریز ◊ نازه لیک زوو زوو تینوی بی ◊
کوندمهپو دهبهسرتیهوه بؤنهومی بکریته داو
و ته له بؤ گرتنی باز ◊ اللوح: همر گیانلهبهریک
زوو تینوی بی ◊ لآحه لوخاً: تیکه لاوی کرد ◊
إلتاخ الشين: شتهکه تیکه له بوو ◊ ههویر
کهبگوری و هه لئ ◊ اللواحة: رونی تهاوه لهناو
ماستو شتی وادا.

لوه لرداً: ملی نهداو ژیربار نهبوو ◊ روی
لهمه دالمتو ههخوازی نهکرد ◊ الأورد:

الملاز: پمناگه ◊ الملازة: (أرض ملازة) زهویمهکه درهختی بادامی زوره ◊ الملوذ: پوخساری جوانو شیرین.

لاسی الشئی: شتهکهی چهشت.

لاسی الحشرات: بهشوین شیرینیهکاندا گهراو خواردنی

لاسی الشئی فی فمه: بهزمانی شتهکهی لهناو دهمی دا هیناو برد ◊ اللواس: دمگوتری: (ماذقت لواساً) هیچم نهچهشتووه ◊ اللواسة: پارو یان کهمتر لهپارو.

لاسی الشئی بعینه لوساً: لهگونو کهلهبهر را سهبری شتهکهی کرد

لاسی عن الأمر: لهکارمه دوورکهوتهوه

لاسی بالشین لیاساً: بهدموری شتهکهدا سوراپیهوه ◊ الامه علی الشئی: بهدموری شتهکه سوراندیهوه، له شتهکهی هالاند، لئی داواکرد ◊ لاوصه بعینه: جاوی بهدموریدا گپرا ◊ لاوصه ایله: سهبری کرد، تیی روانی ومکوو نهوه کاریکی پی بی ◊ لاوص فلاناً: فیلی لهفلانکس کرد ◊ لاوص الشجرة: نهمدیو و نهو دیوی لهمهدی دارمهکه کرد بؤ نهومی بزانی چونی دهبزتهوه ◊ لوس: ههنگوینی صافو بی کهرمانی خوارد ◊ تلاوص: ماستاوجیمتی کرد ◊ تلوس: پیچ و پهنای کردن ◊ اللواس: ههنگوینی صاف ◊ حهلوای دروستکراو لهناردو ناو و ههنگوین ◊ اللوس: نازاری گویچکهو نهستو ◊ اللوصة: پشت نیشان بههوی سهرماو شتی وا ◊ اللوس: حهلوای لهههنگوین و ناو و نارد دروستکراو.

لاط الشین بالشین: پیومی نووسا.

لاط الشین بلبی: نهو شتهم بهمدلهوه نووسا.

لاط فلان: فلانکس نیربازی کرد

لاط بقمه: مافی برد مافی خوی نهداپه.

لاط القاضي فلاناً بفلان: دادوهر بپهاری دا کهفلان کوری فلانه.

لاط المرض بالطین: جهوزمهکی بهقور سواخ دا.

لاط فلاناً بعین: فلانکسی بهجاو همنکاوت

لاط الشین: شتهکهی شاردموه ◊ لاوط: نیربازی

کرد پیشو رهوشتی ههومی لوطی رهجاو کرد ◊

(شدوخی جینسی ههبوو) ◊ لوط بالطیب: بونی

خوشی لی دا ◊ بونی خوشی تلیههسو ◊ إلتاط

به: پیوهی نووسا ◊ إلتاط الولد: کوری

کابرایهکی تری بهکوری خوی لهقهلم دا ◊

إستلاط ولداً لیس منه: کورپکی بیگانهی

بهکوری خوی دانا ◊ اللوط: شتیک بهشتی

ترهوه بنووسن ◊ دمگوتری: (إني لأجد في لبي

لوطاً) ههست دمکم دلم خوشهویستیبهکی پیوه

نووساوه ◊ پیای کردار جوان ◊ پالتوو عهبا ◊

اللطي: کهسک رهوشتی ههومی لوط بهپرهو

بکا ◊ اللوطية: کهسک کارو رهوشتی ههومی

لوط بهپرهو بکا ◊ اللوطية من الطعام:

خواردنیک تیکهلاو بووبی تیکهالابی.

لاطه لوطاً: دمری کرد لهخوی دوورخستهوه ◊

بهربهرهکانی کرد ◊ إلتاقت علیه الحاجة:

پیداویستیبهکهی نههاتهدی ◊ لاعت الشمس

فلاناً لوماً: خور رنگی فلانکسی گوری.

لاح الحب فلاناً: خوشهویستی و دلداری فلانکس

نهخوشی خست ◊ الاح الشدي: گوی ممهکهکه

رهمش ههلگهرا ◊ لاعت الشمس الشئی: خور

رنگی شتهکهی گوری ◊ لوعه الشوق: شهوقو

لولا: بیتیکه مانای نموه دمگه‌یه‌نی که فلان شت
نابئ له‌مهر بوونی فلان شت ◊ اللُّوْبُ: ناوی
زور که به‌یفیچقهو تهمزم له‌زاری گوزوه بوری و
شتی واوه دپته دهر.

اللُّوْبِيُّ: نمو شتمیه له‌سهر شپوهی له‌ولمب بی ◊
دمگوترئ: (سلم لولبی) په‌یزه هالدرمه‌یه‌کی
حله‌زونییه ◊ الحركة اللُّوْبِيَّة: سوارپه‌وهی
قه‌باریه‌که به‌دموری سه‌نته‌ریکی چه‌سپاودا
ویپرای جولمه‌یه‌کی گواسراوه به‌رمو نه‌وسه‌نته‌ره
◊ لَامَةٌ علی کذا: سمرزمنشتی کرد.

لِیَمَّ بِالرَّجُلِ: له‌مهر خرایه نیوان پیامکه‌و
مه‌به‌سته‌که‌ی ◊ الام فلان: فلانکه‌س کاریکی
کرد سمرزمنشتی بکری ◊ یان فلانکه‌س بوو
به‌لوممه‌کار ◊ الام فلاناً: سمرزمنشتی فلانکه‌سی
کرد ◊ لارمته: همریه‌ک له‌وانه سمرزمنشتی
نه‌وی ترپانی کرد ◊ لَوْمَةٌ زوری سمرزمنشت
کرد ◊ التَّامُ: قبولی سمرزمنشتی کرد ◊ تَلَّوْمُوا:
خه‌لکه‌که همریه‌که‌یان له‌ناستی خویه‌وه لومه‌ی
نه‌وی تری کرد ◊ تَلَّوْمٌ علی الامر: له‌سهرکارمه‌که
مایه‌وه ◊ هه‌لوپسته‌ی له‌سهر کارمه‌که کرد ◊
إستلام: شیاوی لومه‌کردن بوو ◊ إستلام الی
ضیفه: باش خزمه‌تی میوانه‌که‌ی نه‌کرد ◊
اللائمة: سمرزمنشتکار ◊ اللّامُ: دمنگیکه
له‌دمنگه‌کانی هیجا واته پیتی (لام) ◊ به‌هیزو
پتیه له‌مهر شتیک بی ◊ کارمسات و به‌لا ◊
که‌سایه‌تی مروّف ◊ اللّامة: به‌لاو کارمسات ◊
کاریک جیگای سمرزمنشت بی ◊ اللّوامَةُ:
پیداویستی ◊ اللّومُ: به‌لاو چورتم ◊ اللّومی
واللّوما: ناهرمتی سمرزمنشتکار ◊ اللّومة: هه‌له
◊ دمگوترئ: (جاء بلومة) تاوانی نه‌منجام دا ◊
اللّومة: (رجل لومة) پیاوئیکه زور سمرزمنشت
دمکری ◊ المتلوم: که‌سبیک خو بخاته حاله‌تیکه‌وه

دلنداری دئی برژاند ◊ إلتاع فواده: دئی به‌هوی
عیشقو دلنداریه‌وه برزا ◊ اللّاعة: نمو سوزو
نه‌وینمه‌یه که مروّف به‌رامبه‌ر مندال و که‌س و
کاری خوی هه‌یه‌تی ◊ اللّومة: نازارو
هه‌لقرچان و سوتاوییه‌که مروّف له‌ناکامی
خوشه‌ویستی یان خه‌م و خه‌فمه‌ت و شتی وا
له‌ناخی دا هه‌ستی بی دمکا ◊ ره‌شایی دهوری
گوی مه‌مک.

لَاف الضَّمَامُ لَوْناً: خواردنه‌که‌ی خوارد، ◊ یان
خواردنه‌که‌ی جو ◊ لاف الدَّابَّةُ الْكَلْبُ: ولاخه‌که
له‌ومره‌که‌ی به‌وشکی خوارد ◊ اللُّوفُ: رومگیکه
به‌دارو دیوار هه‌لدمگه‌مپئ و له‌لقو به‌ویی شت
دهه‌الی چمند جورئیکه هه‌یه خورسک و
رویندراو ◊ اللُّوفَةُ: له‌لومری نازهل و خواردنی
مروّف به‌و جوریمان دمگوترئ: که‌ناخوشه‌و
حمزی بی ناکری ◊ اللُّوافُ: ته‌ونکر نه‌وکمه‌سی
مافورو به‌رمو هالی ته‌ون دمکا ◊ اللُّیْفُ: وشکه
له‌ومر ◊ اللُّوفُ: دمگوترئ: (کلاً ملوف)
له‌ومرئیکه باران شور بیوه.

لَاقَ الشَّيْءَ لَوْقًا: شته‌که‌ی نهرم کرد ◊ هو لا یلرقُ
عندک: نمو لای تو داناسه‌کنئ و جیگر نابئ.

لَوِقٌ نَهْ حَمَقٌ وَ كَيْلٌ بُوو ◊ لَوِقُ الشَّيْءِ:
شته‌که‌ی نهرم کرده‌وه ◊ لَوِقُ الطَّعَامِ:
خواردنه‌که‌ی به‌رؤن چاک کرد ◊ اللُّوقُ:
ههرشتیک نهرم کرابیته‌وه له‌خواردن و شتی وا
◊ اللُّوقَةُ: سمعات.

اللُّوقَةُ: رونه‌که‌ره ◊ رونه‌که‌ره و خورما ◊ لاکه لركاً:
شته‌که‌ی له‌دممی دا هیتا و بردو جوی.

لَاك اللّمة: پارومکه‌ی جو.

لَاك الفرسُ اللّجامُ: نه‌سپه‌که لغاومکه‌ی گه‌ست،
جوی.

لَوِي الشرب: قوماشه‌کە‌ی گۆشی و هه‌لیگۆفت
بۆنه‌وه‌ی ناوی بۆمه‌مه‌ینێ.

لَوِي راسه و براسه: سه‌ری خۆی راوشاند و جاری
وایش دهمین مانای رو لیوهرگیران دمگه‌یه‌نێ.

لَوِي الحزن قلبه: خه‌مو خه‌فه‌ت دلی ناسک
کردۆته‌وه.

لَوِي فلاناً دینه و بدینه: هه‌رزێ فلانی دواخت.

لَوِي فلاناً حقه: نینکاری حه‌قی فلانکە‌سی کرد

لَوِي امره: کاره‌کە‌ی شارده‌وه

لَوِي عنه العبر هه‌واله‌کە‌ی به‌ناپاست بێ راگه‌یاند.

لَوِي سیه نه‌ینیه‌کە‌ی شارده‌وه.

لَوِي فلاناً علی فلان لیباً: فلانکە‌سی پیش فلان
خست

لَوِي الفرس: نه‌سه‌به‌که‌ پشته‌ی خوار بوو.

لَوِي الطريق: رێگاکه‌ دووربوو، نه‌زانراو بوو.

لَوِي الکلا: له‌ومرکه‌ وشک بوو، یان وشک و ته‌په

و آلوی براسه: سه‌ری خۆی خوارکردمه‌وه و آلوی

الإنسان: مرۆفه‌که‌ رۆیشت بۆ لبه‌لانه‌که‌

مرۆفه‌که‌ زۆر وته‌ی خۆزگه‌ و کاشکی و بریای

دوباره‌ کردمه‌وه و آلوی فلان: فلانکە‌س کشت و

کالمه‌کە‌ی وشک بۆوه و آلوی البقل: گیاو گزه‌که‌

پوتابه‌وه‌و وشک بوو و آلوی بالشین: شته‌کە‌ی

برد و السوی یسه‌ او بشیره: به‌دمستی یان

به‌دمسته‌سپرو شتی وا نامازه‌ی کرد و آلوی بجه:

نینکاری مافی نه‌وی کرد و آلوی بهم‌ الدهر:

رۆزگار له‌ناوی بردن و آلوی العقاب بالشین:

دالاشه‌که‌ شته‌کە‌ی فراندو بردی و آلوی اللواء:

نالای دروستکرد یان نالای به‌رزکردمه‌وه و لاوت

الهیة‌ الهیة‌ ملاوة: ماره‌که‌ خۆی له‌ماره‌که‌

لۆمه‌ بکری و که‌سه‌یک چاومروان بێ کاری بۆ

جیبه‌جی بکری و الملام و الملامه: سه‌رزمنشت و

لوما: وشه‌یه‌که‌ و مکوو و وشه‌ی (لولا) وایه

دمه‌چته‌ سه‌ر پرسته‌ی نیسمی و فیعلی نه‌وه

دمگه‌یه‌نێ که‌ پرسته‌ی دووم نابێ له‌به‌ر بوونی

پرسته‌ی یه‌که‌م و وادمین مانای هه‌لنانی تێدایه.

لُون: په‌نگی ئی په‌یدا بوو و لُون الشیب: فه: موی

سه‌روپیشی سه‌بی بوون و لُون الشین: شته‌کە‌ی

په‌نگ کرد و تَلُون الشین: شته‌که‌ په‌نگی گرت و

تَلُون فلان: فلانکە‌س له‌سه‌ر په‌هوشتیک به‌رده‌وام

نه‌بوو و اَلُون: به‌مانا (تَلُون) دئ و التَلُون:

پێشکه‌شکردنی جوهرها خوارده‌مه‌نی بۆ له‌زمت

وهرگرتن، گۆرانکاری له‌نوسلوبی فه‌سه‌کردن دا و

الَلُون: په‌نگ: که‌ دیاردیه‌که‌ به‌قه‌بارمه‌وه، یان

بن: عه‌ره‌زیکه‌ به‌جیسه‌مه‌وه و المَلُون من

الناس: به‌و خه‌لنگانه‌ ده‌گوترئ که‌ سه‌بی پێست

نین.

لاهِ السراب: تپاویکه‌که‌ شه‌پۆلی داو بریسه‌کاپه‌وه و

تَلَو السراب: به‌مانا (لاه) دئ و اللَهة: مار و

ألوی فلان: فلانکە‌س زۆری خۆزگه‌ خواستن و

زورجار وشه‌ی (لوی) دوباره‌کردمه‌وه و الألو:

په‌گه‌زی رومکی (الزنبقة) په‌ له‌ولاتی گه‌رمه‌ سپر

ده‌روئ و الألو: دره‌ختی (المارزبویه) په‌ و

نه‌مامی دره‌ختی (الألجوجیه) که‌بسوتیندرئ

بۆنیکی خۆشی ئی دئ و پێشی ده‌گوترئ: (العود

الهندي) و اللو: ناخاوتنی به‌مه‌سه‌پایی و پوج و

به‌تال و اللوة: خراب و ناشیرین و اللوة: بخور

سوتاندن.

لَوِي عَلَيْهِ: لای ئی کردمه‌وه و چاومروانی کرد.

لَوِي الشين: شته‌کە‌ی باداو دوولای کردمه‌وه.

لَاتِ فَلَائِئاً حَقَهُ: حەفی فلانکەسی کەم کردەوه.

لَاتِ فَلَائِئاً: هەوایی ناراستی دا بەفلان ◊ اللَّيْئَةُ: لامل.

لَئِيئَةً: حەرفی موشەبەه بەفیعەله و تەمەنناو خۆزگە دەگەیهێنی ◊ لَئِيئُهُ: بازی بوّدا، شانازی کرد بە خۆ شوپهانندی بەشیر ◊ لَئِيئَتِ فَلَانٌ: فلانکەس و مکوو شیرێ لئ هات ◊ خَوِي بِمِيهَكَيْكَ لَهَوُوزِي (بئ لئ) لەقەلم دا ◊ تَلَيْثُ فَلَانٌ: بەمانا (لَئِيئَتِ) دئ ◊ اسْتَلَيْتُ فَلَانٌ: فلانکەس و مکوو شیرێ لئ هات لەنازایەتی دا ◊ الْاَلَيْثُ: نازاو جاوئەترس ◊ دموگوترئ: (هو أَلَيْثُ أصحابه) ئەو نازاترینی هاوئەلەکانیەتی.

اللائث: شير ◊ اللئيث: بەهیزو توانا ◊ شیر ◊ نازاو جاوئەترس ◊ زمانرەوان.

لَئِيئَتِ عَفْرِيْنٌ: بېرۆپەکە و مکوو جانەوهری حەرباو وایە ◊ اللئيثة: دئە شیر ◊ اللئيث: بەهیزو تواناو بەهەلەمەت ◊ اللئيث: قەلەو (فَحْلٌ مَلِيئٌ) کەلئیک بەهیزو توانایە دەلئیی شیرە.

لَيسِي فَلَانٌ: فلان نازا بوو ◊ لەمال دانیشت و نەهاتەدەر.

لَيسِي عَنْهُ: لئیی بئ ناگابوو ◊ تَلَيْسَ فَلَانٌ: فلانکەس رەوشت بەرز بوو ◊ تَلَيْسَ عَنْ كُنَا: جاوی لەو شتە نوکاند ◊ الْأَلَيْسُ: ئەو کەسەبە لەمائی خۆی دەرئەجئ و لەجوار دیواری مالی خۆی دانیشی ◊ شير ◊ حوشر کەباری لئ دەرئو مل درئژ دەکا جینگە جینگ ناکا ◊ الْمَلَايسُ: تەمبەل و فونگران.

لَيسِي: وشەبەکە نەقی و مزع و حال دەکا ◊ ئەمە فیعلئیکئ نەگۆرەو بەک شێوێ هەبە ◊ نيسم مەرفوع دەکا و خەبەر مەنصوب دەکا.

باهەلدا ◊ لَوِي عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارەمە لئ قول کردەوه ◊ لَوِي أَعْنَاقَ الرِّجَالِ فِي الْمَجْدَالِ: بەسەر بپاومکاندا زال بوو ◊ إلتوى الشئني: شتەکە بادراو دوولا هاتەوه ◊ إلتوى الأمر: کارەمە قورسو نەستەم بوو ◊ إلتوت على حاجتي: کارەمە لەسەر گران و مستا ◊ إلتوى عن الأمر: لەکارەمەدا فونگرانی کرد ◊ تَلَاوُوا عَلَيْهِ: لئیی کۆبووئەوه ◊ تَلَوِي الشئني: شتەکە بادراو دوولا بۆوه ◊ تَلَوَتِ الْحَيَّةُ: مارەکە پاپۆکەبە بەست ◊ تَلَوِي الْحَبَقُ فِي السَّحَابِ: هەورە بروسکەکە جەخماخە داو بەجەند لایەک دا بروسکەکە روناکی دا ◊ إلتوى بهم الدهر: رۆژگار لەناوی ببردن ◊ الإلتواء: لەزاراوهی ئەندازبازی دا بریتیبە لەحالتەتیکئ قەبارە کەلایەکی بچەسپئ و لاکە تر لەسوچیکەوه باهەلبدئ ◊ اللرايا: نامیزی داخکردن. ◊ اللروي: لئبەلان کەبەرزنزمی تئبکەوئ ◊ يان کۆتایی لئبەلان ◊ اللواء: ئالا: ئەمە ئالایەکە لەئالای فەرمی بچوگترە، ئالای رەسمی پئیی دموگوترئ: (الرأية) ◊ لەزاراوهی عەسکەریدا (اللواء) پلەمەکی سەربازیبە لەزورور پلەی عەقیدەو لەخوار پلەی فەریقەوموبە ◊ اللواء: بانئدەمبەکە لەولاتی شام ناسراوه ◊ اللوي: لەومرێ وشک ◊ يان لەومرێ تیکەل بوو لەتەرپووش ◊ اللويئة: ئەو خواردەنە لەخەلکی تری دەشاربەوه ◊ الليان: بەندکردن پئیجەوانەبە بەرەللائی و رەهابوون ◊ اللية: خزمی نزيك و نزيكتر ◊ داری عودو بخورد ◊ الملاوي: رێگەبە خوارو خيچ ◊ لەزاراوهی مۆسیقادا بریتیبە لەپارچە دارێک بۆ پئیکەومبەستنی ژئیبەکان ◊ ملتوى الوادي: چال و قۆرت و پئیجی شیو ◊ لائهُ عَن الْأَمْرِ: مەمنی کرد لەکارمەکوو لای دا.

لاصَ عنه لِيَصْأَ: لِيِي كلابوو لِيِي لاداو لِيِي
دووركهوتموه.

لاصَ الشَّيْئِي: شنتهكهي لهفانندو جولاندى
بؤنهوهي دهرهينئِي ۵ الاصَ الشَّيْئِي: بهمانا
(لاصَ) دئِي ۵ الاصَ فلانا عَن كذا: فلانكس جاو
و پاوى كرد

لاط بالشين لِيَطْأَ: بهشتهكهوه نووسا.

لاط الشَّيْئِي بقلبه: شتهكه بهدليهوه نووساو لاي
خؤشهويست بوو.

لاط القاضي فلاناً بفلان: دادومر فلانكسي كرده
كوري فلان و بهومجهو نهوهي نهوي دانا.

لاطَ اللهُ فلاناً: خودا نهفريني لهفلانكس كرد ۵
الاطَ: پال نهوي دا، كرده كوري نهو ۵ اللِيَاط:
رهنك ۵ كلس و گهچ ۵ اللِيَطُ: توتكلى همرشتيك
۵ پيست ۵ اللِيَطَةُ: توتكلى ههصمب ۵ كهوان ۵
همرشتيك هتمويي.

لاعَ: هاتو هاواري كرد ۵ غهmiar بوو.

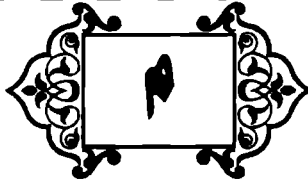
لاعَ الجرعُ فلاناً: برسايهتي فلانكسي برژاند.

لاعَ لِيَعَة: نارهمت بوو هاواري كرد ۵ الاعَ:
نارازي بوو ۵ اللِيَاع: (ريح لِيَاع) رشمهباي
بههيز يان گهرم ۵ لِيَعَة الجرع: ناوسك
جوزانهوهو ههلقرجاني گهده ۵ المِلِيَاع:
حوشتريك زوو تينوي بي ۵ لاغَةُ الشَّيْئِي: داوي
شتهكهي لي كرد بؤنهوهي لِيِي بستيني ۵ تَلِيْع:
نهحمهق بوو ۵ الأَلِيْعُ: نهو كهسهي لههسهو
ناخاوتني دا زور بيتي (ي) بهكاربيتني ۵ اللَاتِع:
(طعام سانع لاتِع) خواردنئيكه بهناساني هوت
دهجئِي. ۵ لافي الطعام: خواردنهكهي خوارد ۵
لَيْسَتِ الفسيلة: نهمامهكه هتمو بوو ۵ لَيْفَ
الشَّيْئِي: شتهكهي به (ليظه= پرزو پالي درمخت)

شت ۵ لَيْفَ اللَّيْفَ: ليظهي كردن ۵ اللَّيْفُ:
توتكلى دارخورما كه بهتمهنيشت لههكانيهوهيه
۵ اللَّيْفَانِي: ريش هرپوبان و درئِي.
لاقت الدراة لِيَقْأَ: ممرهكهبهكه بهليفهكهوه نووسا.
لاق الدراة: بؤ ههلمو نوجهكهي ليقهه باشي دانا
لاق الشَّيْئِي به: شتهكه پئوهي نووسا ۵ (فلان ما
يليق بكفه درهم) فلانكس هاره بهدمستهيهوه
نامينئِي ۵ التاق له: لهگهلي كهوت ومگري بوو ۵
التاق فلان بفلان: فلانكس بهفلانكسهوه
نووسا ۵ دهگوتري: (التاق قلبي بفلان) دئم
بهفلانكسهوه نووساوه خؤشم دهوي ۵ التاق
بالشيئِي: هينايهتي بهشتهكه كرد
استلاقه به: پئوهي نووساند ۵ شتهكهي لكاند
بهشتيكي ترهوه ۵ اللِيَاق: پاوان و لهورگا ۵
دهگوتري: (مالي الارض لِيَاق) لهولات دا پاوان
لهومر نهماوه ۵ جيگر بوون و بهردهوامبوون
لهسركار ۵ اللِيَاق: بلئسهي ناگر ۵ اللِيَاقَةُ:
سولوك و رهوشي جوان ۵ اللِيَقُ: شتيكي رمشه
دهكرته كهوه ۵ اللِيَقُ: پارچه ههوري بجوك
بجوك و بهرتهوازه بهناسمانهوه ۵ اللَقَةُ: ليقهه
ناو شوشه ممرهكب ۵ بهرپويهكه دهخرته ناو
شوشه ممرهكهبهوه ممرهكهبهكه ههئدهمزئِي
بؤنهوهي كه نوجهكه دهخاته ناويهوه زور
ممرهكب ههئنهگرئِي ۵ المُلْتَأَقُ: دم و جاو جوان،
پوخساري تهرو تازه ۵ الال القومُ و الأليسا:
خهلكهكه كهوتنه شهوهوه ۵ لايلَةُ ملايِلَةُ و ليالا:
بؤ شهويك بهكرئي گرت ۵ شهوهوه شهو
مامهلهي لهگهل كرد ۵ ومكوو چؤن وشهه
(مشاهرة) بؤ مامهلهي مانگهو مانگو (مِيارَمَة)
بؤ مامهلهي رؤزو بهرؤز بهكار دههيندرئِي ۵
الأَيْلُ: (ليل أَيْلُ): شهوي زور تاريك.

اللائلُ: (لیل لائل): شهوی زور تاريك ۵ اللیلُ: شهو:
 كهبهشوین رۇزى دا دئ لهخۇرئاوايونهوه تا
 دمرکهوتنى خۇر لهخۇر ههلاتهوه سمرلهنوی ۵
 لهزاراوهى شمرع دا لهخۇرئاوايونهوه دست
 پیدمکات تا دمرکهوتنى بهیانی و روناکی ناسؤ
 لهلاى خۇر ههلاتهوه ۵ اللیلة: بهک شهو ۵ لیلی
 الحمیر: سهرمتای سهرخۇشى و لهزمت و خۇشى
 مهستی ۵ (أم لیلی) شمراب و مهی ۵ لیلة لیلی:
 شهوی زور تاريك و دریز ۵ اللیلاء: (لیلة لیلاء)
 شهوی زور تاريك ۵ یان شهوی سییه م و کۆتایی
 مانگ ۵ الملیلُ: (لیل ملیل) شهوی زور تاريك ۵
 اللیمُ: بروانه مادهی (لام) ۵ اللیمون: درهختی
 لیمؤ ۵ اللیمونیت: لهبواری زهوی ناسی دا
 برهتیبه لهکانی نؤکسیدی ناستی ناوی.
 لان الشئیُ: شتهکه نهرم بوو، ناسان و بهیدهست
 بوو ۵ الان الشئیُ والیتُهُ: شتهکهی نهرم و نیان
 کرد ۵ دمشگوترئ: (الان للقرم جناحهُ)
 بههیدی و هیمنی لهگهَل خه لکه کهدا جولابهوه
 ۵ لایتُهُ ملایتُهُ: نهرمی لهگهَل دا نواند ۵ لیینُ
 الشئیُ: شتهکهی نهرم کرد.

تَلَّيْنُ الشَّيْئُ: شتهکه نهرم بوو ۵ تَلَّيْنُ لفلان: ماستاو
 جیهتی بو فلانکهس کرد ۵ إِسْتَلانَ العیشُ:
 ژبانی بهنهرم و نیان هاته بهرچاو ۵ الألینُ:
 نهرم ۵ اللیانُ: نهرم ۵ دهگوترئ: (نزرا بیان
 الأرض) لهنهرمه لانی زهوی دا جیگر بوون.
 اللینُ: نهرم ۵ حروف اللین: (أ، و، ی) ن همر وا وشه
 (اللینُ) ناوه بو هه موو جۆرنیک لهجۆرمکانی
 دارخورما جگه لهدارخورمای عه جوه ۵ اللینتُهُ:
 پشتی و سهرین ۵ اللیانُ: بروانه مادهی (لوی) ۵
 الملیتُهُ: دهگوترئ: (انه لذر مَلینة) نهو خاومنی
 رهوشتی نهرم و نیانه ۵ المَلینُ: دهرمانیکه
 بهکار دئ بو رهوانی.
 لاه لیهأ: خوی شاردهوه ۵ بهرزبووه ۵ اللیاءُ:
 شتیکه ومکوو نۆک وابه، زور سپیبه، لهولاتی
 حیجاز زۆره دهخوری ۵ اللیاءُ: زهوی دووره
 ناو.

الميم: بيتی بیست و چواره مینی هیجایه، شوینی هاتنه دهرموی نیوانی دولیوه، لهگه ل گوتنی دا ههوا لهلوته وه دهجیته ناو جهسته وه.

مَاجَ مَاجَا: شمپی کرد.

مُوجَ مُوجَة: شیوا، تیکچوو.

مُوجَ الماء: ناوهکه سویر بوو.

مَادَ النبات والشجر: روهه که که دره خته که گه شهی کرد ناوی تیکه پرا ◊ **اماد الري او الربيع النبات:** ناوهکه یان ههوا به هاریه که روهه که که نهرم و ناسک کرد ◊ **امداد خيرا:** خیر و بیری پهیدا کرد ◊ **الماد:** ههرشتیک نهرم و نیان و ناسک بی.

مَارَ بين القوم: نیوانی خه لکه که که تیک دا، فیتنه بی خسته نیوانیانه وه.

مَرَّ الجرح: برینه که هه لته فهیه وه.

مَرَّ على فلان: پیی وابوو فلان که دوزمنیه تی ◊ **امار ماله:** مال و سامانه که تی که دا ◊ **المئر:** نیوان تیکد هرو فیتنه و دوزوبان ◊ **الميرة:** تۆله ◊ دوزمنایه تی.

مَسَّ الدباج الجلد: دهباغچه که پیسته که که پاک کردموه.

مَسَّ الجرح ماسا: برینه که گه وره بوو ◊ **الماس:** فیتنه و دوزبان.

مَاشَ المطر الأرض: بارانه که زهوبیه که که شۆردموه.

مَتَّقَ الصبي ماقا: منداله که گروی گرت.

مَتَّقَ الرجل: پیاوه که له رقی هه لساوی خوی

خهریکه بگری ◊ **اماق فلان:** فلان که جووه

ناو رقی و کینه وه ◊ **امتاق الصبي:** به مانا (میتق)

دئ ◊ **امتاق غضب فلان:** رقی فلان که زور

توند بوو ◊ **امتاق الي بالبكاء:** له بهر جاوی من

له پرمی گریانی دا ◊ **الماق والماق:** فلینچکی

چاو به لای لوته وه ◊ **الموق والموق:** فلینچکی

چاوی به لای لوته وه ◊ **الموق والموق من**

الأرض: قهراخ و بیجاغی زهوی ◊ **المالقة:** جۆره

لرخه و برخه به که توشی مروؤ ده بی ◊ رهق

هه لسان و توره بوونی زور ◊ **مامات الشاة او**

الظبية: مهره که دریزه بی به باره پارپی خوی دا.

مَآنَ القوم مَآنَا: نهرگی بژیوی خه لکه که خسته

نهستوی خوی.

مَآنَ الرجل: خوی له پیاوه که پاراست ◊ زهبری

له ناوکی پیاوه که دا.

مَآنَ في الامر: له کاره که ورد بووه بیری لی

کردموه.

مَآنَ فلانا: فلان که سی فیر کرد.

مَآنَ الشئ: شته که ناما دم کرد ◊ **المأن:** داریکه

ناسنیکسی به سه ره وه زهوی پی ده کی لدرئ ◊

المائة: ناوک و دهوروبه ری ◊ **المينة:** نیشانه ی

شت ◊ نارمی شت ◊ **المؤنة:** بژیو ◊

المؤونة: به مانا (الزئنة) دئ ◊ **المائة:** شیاوو

لایه ق.

مَای الشَّجَرِ مَایاً: دره‌خته‌که گه‌لای کرد ۵ **مَای**
فی الشَّئینِ: زیدم‌رؤیی له‌شته‌که دا کردو تییدا
 قولبووه.

مَای السَّقاء: کوندم‌که‌ی پان و پۆرکرد

مَای بین القوم: فیتنه و ناشویی خسته نیوان
 خه‌لکه‌که. ۵ **مَای القوم:** خوئی بوو به
 ته‌واو‌که‌ری سهد ۵ (فهم مُنیون) نه‌وانه سهدی
 ته‌واون ۵ **امای القوم:** خه‌لکه‌که بون به‌سهد ۵
امات الدرهم: دیره‌مه‌کان بون به‌سهد ۵
امای فلان القوم: فلان‌کس خه‌لکه‌که‌ی
 به‌که‌سانی دی کرده سهد ۵ **تمای الجلد:**
 بیسته‌که کشاو فراوان بوو ۵ **الماء:** ده‌جار ده.
مَتَّألیه بقراة ونحوها: هانای بؤ برد.

مَتَّ الحبل: حمله‌که‌ی له‌بیره‌که هینایه دهر به‌ین
 نه‌وه جه‌رخ و فه‌له‌ک به‌کار‌بینی ۵ **مائه:**
 خزمایه‌تی ومبیر هینایه‌وه ۵ **تَمَعی فی الحبل:**
 ویستی حمله‌که بقرتین ۵ **المائه:** حورمه‌ت و
 هوکار ۵ **المئات:** نه‌وه‌ی هانای پی دهبیری

مَتَّعَ النهار مَتَّحاً: رۆزگار دریز بووه.

مَتَّعَ الجراد: کولله‌که کلکی له‌زه‌وی چه‌قاند
 بوئه‌وه‌ی هیلکه بکا.

مَتَّعَ الشَّئینِ: شته‌که‌ی هه‌لکه‌ند ۵ ده‌گوتری: (مَتَّعَ
 فلاناً): فلان‌کسی خسته سهرزه‌وی تریلی کرد.

مَتَّعَ الدُّلُو: په‌تی دۆلجه‌که‌ی پاکیشا.

مَتَّعَ الماء: ناوی دهره‌ینا ۵ **اِمْتَّعَ الشَّئینِ:**
 شته‌که‌ی له‌شوینی خوئی دهره‌ینا ۵ **تَمَّتَّحَت**
المطية بايديها في السير: ولاخه‌که قاجه‌کانی
 به‌ته‌مه‌لی هه‌لینا له‌رؤی‌شته‌که‌ی دا ۵
المشوح: که‌سیک به‌توانابن بؤ ناو هه‌لکیشان
 له‌بیر.

مَتَّعَ الشَّئینِ: شته‌که‌ی له‌شوینی خوئی هه‌لکه‌ند.

مَتَّعَ فلاناً: له‌فلان‌کسی دا.

مَتَّعَ الشَّئینِ: شته‌که‌ی بریه‌وه.

مَتَّعَ الحبل: حمله‌که‌ی دریزکردموه.

مَتَّعَ الشَّئینِ: به‌مه‌تر مه‌زنده‌ی شته‌که‌ی کرد ۵

تاترت النار من الزند: ناگر له‌جه‌رخه‌که
 که‌وته خوار ۵ **تاترت القوم الشئین:** خه‌لکه‌که
 شته‌که‌یان لیک کیشاپه‌وه هه‌ریه‌که‌یان له‌لای
 خوئی‌ه‌وه بۆلای خوئی کیش کرد ۵ **اِمْتَّعَ الحبل**
اِمْتَّاراً: حمله‌که دریز بوو ۵ **المتر:** مه‌تر
 نامیری پیوان ۵ نامیری نه‌ندازم‌گرتن ۵ **مَتَّشُهُ**
الشئین مَتَّشاً: شته‌که‌ی کۆکردموه ۵
 به‌په‌نجه‌کانی بلاوی کرده‌وه ۵ **مَتَّشَت عینه**
مَتَّشاً: جاوی کز بوون باش نه‌یان بینی ۵
المشش: سپیایه‌که له‌سه‌ر نینۆکی زارۆکان
 دهرده‌که‌وی.

مَتَّعَ الشَّئینِ: شته‌که له‌باشی دا گه‌یشه‌ته نه‌وپه‌ر ۵
 شته‌که دریزبووه، به‌رزیبووه.

مَتَّعَ فلان: فلان‌کس له‌روه‌ستی به‌رز دا پیشکه‌وت.

مَتَّعَ الحبل: حمله‌که گشت بوو.

مَتَّعَ النبید: سرکه‌که زۆر سور بوو.

مَتَّعَ بالشئین: شته‌که‌ی برد.

مَتَّعَ الله فلاناً بكذا: خودا جله‌وی بؤ فلان‌کس

دریزکرد بۆنه‌وه‌ی دریزه به‌سود مه‌ندبوون
 له‌وشته بدا.

مَتَّعَ الشَّئین مَتَّاعاً: شته‌که باش بوو، ساغ بوو ۵

اِمْتَّعَ بالشئین: شته‌که‌ی بؤ پایه‌دار بوو لی‌ی

سود مه‌ند بوو ۵ **امتع الله فلاناً:** خودا ته‌مه‌نی

فلان‌کسی دریز کرد ۵ ده‌گوتری: (اَمْتَّعَهُ اللهُ

هَتَنَ فُلَانٌ: فلانکس سوپندی خوارد.

هَتَنَ بَفُلَانٍ: هموو روژمهکه بهرپگادا بردی و رهمی پئ کرد.

هَتَنَ الشَّيْئِ: شتهکهی دریز کردهوه.

هَتَنَ فُلَانًا: زهبری لهپشتی فلانکس دا.

هَتَنَ الكِبْشِ: لمرهگهوه گونی بهرانهکهی دهرهینان.

هَتَنَ الشَّيْئِ: شتهکه رهق و پتهو بوو و المعین: صیفتهیکی پهرومردگار و امْتَنَ فُلَانًا: زهبری لهپشتی فلانکس دا و ماته: کن برکینی لهگهله دا کردو لهمهبهست دوری خستهوه و بهر بهرمانی کردو دزی وستا و هَتَنَ الشَّيْئِ: شتهکهی توندو پتهو کرد و لَمَاتَنَّ الشَّاعِرَانِ فِي الشَّعْرِ: دوو شاعیرمهکه شهره شاعریان کردو بهر بهرچی یهکتریان دایهوه و الِیْمَانُ: نهو پتهوی باقه قهسهل و شتی وای پئ دهیسهتری و الماتن: لهزارووی نوسهراندا نهو کهسهیه بناغهو مهتنی کتیبهکه دهنوس و المتن: پشت.

هَتَنَ الارض: تهپوژکهو شوینی پتهوی ناو زهوی.

هَتَنَ الكتاب: دهقه سهرمکی و نهصلیهکانی کتیب.

هَتَنَ النهار: تهواوی روژ و هموو ماوهی روژ و المقتان: نهملاو نهولای موراغهی پشت لهراست و چهپهوه و المتة: نهوهی لهزهوی پتهوو رهقهلانه و تهپوژکهو تمبار و لایهکی پشته چ راست یان چهپ.

هَتَهَ فُلَانٌ مَثَا: فلان گومرا بوو، سمری لئ شیوا و کَمَالَهَ عنه: خووی لئ گیل کرد و کَمَالَهَ القَوْمُ: خه لکهکه دوور کهوتنهوه و کَمْتَهَ: سهرسام بوو

بکذا: خودا هیشتیهوه بوئهوهی بهوشته سودمهند بی و بهشوپنی نهو کهیف خوش بی و اَمْتَعَ بِماله: لهزمت و خووشی لهمال و سامانی خووی بیینی و اَمْعَنِي بِفِرَاقِهِ: بهجودا بونهوه لهو سودی پئ گه یاندم و اَمْعَنِي عَنْ كَذَا: لهوشته بی ناتاجی کردم و مَتَعَ الشَّيْئِ: شتهکهی دریز کردهوه و مَتَعَ اللهُ فُلَانًا: خودا تهممنی فلانکس دیروز کرد و مَتَعَ الرَّجُلُ مُطْلَقَةً: پیامهکه لهدوای تهلاقدان زنهکهی هندی پیداویستی زیانی پیدا و کَمْتَعُ بكذا: لهزمت و خووشی بهوشته بودمسته بهر بوو و كَمْتَعُ العَمْرَةَ إِلَى الحِج: لهنیهت و بویشاکی عه مرهدا مایهوه تا نهرکهکانی چهچیسی نه انجام دان و اَسْتَمْعَ بكذا: لهزمت و خووشی لهوشته و مرگرت و اَلْمَاتِعُ: شتی باش و بی غمش لههر شتیک بی و اَلْمَتَاعُ: لهزمت و خووشی و همرشتیک سودی لئ بییندرئ و ههول بدرئ بهزمنده بکری و وکوو خوړاک و کالای ناومال و کهرستهی تر و الْمُتَعَةُ: همرشتیک لهزمت و خووشی لئ دهسته بهر بی و وکوو راوشکارو یاری و بیاسه و نهجامدانی چهج و عه مره بهیهکهوه و زن مارهکردنی کاتی وکوو لهلای هندی پیری شیعه باوه و نهو مال و سامانهی پیاو دمیدا بهزنی تهلاقدرای.

هَتَكَ الشَّيْئِ مَثَا: شتهکهی بریهوه و مالکته لی البیع: لهمامه لهکهدا زال بوو بهسهریدا و كَمْتَكَ الشَّرَابُ: ورده ورده شله مهنیهکهی خواردموه و اَلْمُتَكُّ: لوتی میس و میسوله و بهروبوومی نارنج. و هَتَلَ الشَّيْئِ: شتهکهی جولاند

هَتَنَ بِالْمَكَانِ مَثَا: لهشوینهکه جیگربوو مایهوه.

◊ خۇي گيلى و نەحمەق كرد ◊ دورگەوتەوہ ◊
نَمَّتْهُ فِي الشَّيْءِ: زېدمرۇيى لەشتەكەدا كرد.

مَثَا الْحَبْلِ وَغَيْرِهِ مَثْوً: حەبلەكەى دريژ كردهوہ.

مَثَا فَلَانًا بِالْعَصَا: بەگۇچان لەفلانكەسى دا.

مَثَا فِي الْأَرْضِ: لەزەوى دا كۇششى كردو پەلەى
كرد ◊ امتى: تەمەنى دريژ بوو ◊ رزقو رۇزى
زۇرو ھەمە جور بوو ◊ تَمَنَّى: بەمانا
(تَمَطَّى)دى.

مَتَّى: زەرفى زەمانەو بو پەرسىار لەرۇزگارو كات
دى.

مَثَ الرَّجُلُ: پياومكە نارمقى كرد.

مَثَ السَّقَاءُ: كوندە ناوہكە، گۇزە ناوہ كە ناوى لى
چو

مَثَ الْعَظْمُ: ئىسقانەكە ھەرچى مۇخى تىيدا بوو
ھاتە دەر.

مَثَ يَدَهُ وَأَصَابِعَهُ بِالْمَنْدِيلِ: دەستو پەنجەى
بەدەستە سىر سىپنەوہ.

مَثَ شَارِبِهِ: سەيلى جەووربونو بەدەستى سىپنى
بەلام شوينەوارى جەورىيان بىتەوہ.

مَثَ الْجُرْحِ: كىم و زوخاوى ناو بىرنەكەى
دەر كردو پاكى كردهوہ.

الْمَثَاثُ: (نبت مَثَاثُ): رومكى شىدار.

مَتَجَّ الشَّيْءُ: شتەكەى تىكەلاو كرد.

مَتَجَّ فَلَانًا: خواردننى دەر خواردى فلان دا.

مَتَدَّ بَيْنَ الْحَجَارَةِ: لەنىوان دو بەرددا خۇى
مەلاس داو لەوئوہ سەيرى جەو جۇلى دوزمنى
كرد.

مَتَدَّ فَلَانًا: فلانكەسى كرده حەشارگە.

الْمَاثِدُ: رەببەو سەنگەر.

مَثَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ يَدَيْ فَلَانٍ: پياومكە لای فلان
دەستەو نەزەر راوہستا، نامادە باشى خۇى بو
خزەمت نىشان دا.

مَثَلُ فَلَانٍ فَلَانًا: فلانكەس تەمئىلى فلانى كردو
لەجىياتى ئەو كارمەكانى نەنجام دان ◊ مَثَلُ
الْتَمَائِلِ: پەيكەرەكەى تاشى ◊ مَثَلُ بفلان
مَثَلًا وَمُثَلَّةً: سوگايەتى بەفلان كرد دەم و لوتى
بىرن و ئەتكى كرد.

مَثَلُ فَلَانٍ بَيْنَ يَدَيْ الْوَالِي: فلانكەس لەبەردەم
پاشا راوہستا.

مَثَلُ الرَّجُلِ مَثَالَةً: پياومكە رىزدارو شكۆمەند بوو
◊ امْتَلَّ فَلَانًا: فلانكەسى ئەتكى كرد ◊ لەتۆلەى
كوژراوى خۇى كوشتىەوہ ◊ مَاتَلَّ الشَّيْءُ:
وہكوو ئەوشتەى بوو لەو دەجوو ◊ مَثَلُ بفلان:
سوگايەتى بەفلان كرد ◊ مَثَلُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ:
شتەكەى بەشتەكە شوپھاند ◊ مَثَلُ الشَّيْءِ
للفلان: شتەكەى بو فلانكەس ویناكردو
راينواند.

مَثَلُ الْمَسْرُحِيَّةِ: شانۇگەرپىيەكەى رانواند ◊ مَثَلُ
الْتَمَائِلِ: پەيكەرەكانى رانواند ◊ امْتَلَّ امره:
فەرمانبەردارى فەرمانەكانى بوو، بابەندى
فەرمان و نامۇزگارپىيەكانى كرد ◊ شوين رىبازى
ئەو كەوت و لای نەدا ◊ امْتَلَّ المثل: پەندو
مەسەلەكەى تەسەوور كرد ◊ امْتَلَّ من فلان:
تۆلەى لەفلانكەس ستاند ◊ امْتَلَّ عندهم مَثَلًا
حسناً: دىرە شىعەرىكى خویندەوہ نەمجار
بەدو ئەودا شىعەرىكى ترى خویندەوہ ◊ تَمَاتَلَّ
الشَّيْئَانُ: دوشتەكە لىك جون ◊ تَمَاتَلَّ العليل
من علقته: نەخۇشەكە خەرىكە چاك بىتەوہ ◊
تَمَاتَلَّ الشَّيْءُ: وینەى شتەكەى كىشا.

تَمَثَّلَ بَيْنَ يَدَيْهِ: له پيش دهمی دا راوستاو
 نامادباشی نواند ◊ تَمَثَّلَ بِالشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی
 ب‌م‌ن‌م‌و‌ن‌ه ه‌ت‌ی‌ا‌ی‌ه‌و‌ه ◊ الأَمْثَلُ (اسم تفضیل):
 باشتر ◊ الأمثلة: نه‌و جوړه شیعرانه‌ن که
 ب‌م‌ن‌م‌و‌ن‌ه د‌ه‌ی‌ن‌د‌ر‌ت‌ن‌ه‌و‌ه ◊ التَّمَثُّالُ: په‌یک‌ه‌ری
 له‌ب‌م‌ر‌د د‌ا‌ت‌ا‌ش‌ر‌ا‌و ی‌ان له‌م‌س و ش‌ت‌ی و ا د‌ا‌ر‌پ‌ژ‌ر‌ا‌و
 التمثيلية: کار‌ت‌س‌ک‌ی ف‌ه‌ن‌ن‌ی و نا‌وا‌ز‌م‌ی‌ه
 به‌پ‌ه‌خ‌ش‌ان ی‌ان به‌ش‌ی‌ع‌ر ن‌ه‌ن‌ج‌ام د‌م‌د‌ر‌ئ و ی‌ن‌ای
 ش‌ت‌ی‌س‌ک‌ی ح‌ه‌ق‌ی‌ق‌ی و ر‌ود‌ا‌و ی‌ان ه‌ه‌ل‌ب‌ه‌س‌ت‌ر‌ا‌و
 د‌ه‌ک‌ی‌ش‌ن ◊ المِثَالُ: ن‌م‌و‌ن‌ه و ق‌ال‌ب که‌ش‌ت‌ی ت‌ری
 له‌س‌م‌ر و ی‌ن‌ا د‌م‌ک‌ر‌ی‌ت ◊ المِثَالِي: ن‌م‌و‌ن‌ه‌ی
 ش‌ت‌ی‌ک له‌ب‌و‌ا‌ر و جوړی خووی دا ته‌واو بی
 المِثَالُ: په‌یک‌ه‌ر ت‌اش ◊ المِثْلُ: هاوش‌ی‌و‌ه‌و هاو
 و‌ی‌ن‌ه‌و هاوش‌ان ◊ المِثْلُ: هاوش‌ی‌و‌ه ◊ پ‌ه‌ن‌د‌و
 ع‌ی‌ر‌م‌ت ◊ ر‌س‌ت‌ه‌پ‌ه‌که له‌د‌م‌ف‌ی‌ک د‌م‌ر‌د‌ه‌ی‌ن‌د‌ر‌ئ و
 ب‌و‌ن‌م‌و‌ن‌ه‌و پ‌ه‌ن‌د د‌ه‌ی‌ن‌د‌ر‌ت‌ن‌ه‌و‌ه ب‌ه‌ب‌ی‌ن نه‌و‌ه‌ی
 گ‌و‌ر‌ا‌ن‌ک‌ار‌ی ت‌ی‌د‌ا‌ب‌ک‌ر‌ئ ◊ المِثْلَةُ: ت‌و‌ل‌ه‌و س‌ز‌ا‌و
 ن‌ه‌ت‌ک‌ر‌د‌ن ◊ المِثْلَةُ: ت‌و‌ل‌ه‌و س‌ز‌ا‌و ن‌ه‌ت‌ک‌ر‌د‌ن
 المِثْلُ: هاوش‌ی‌و‌ه، هاو و‌ی‌ن‌ه ◊ به‌ما‌نا ش‌ک‌و‌د‌ار‌و
 ر‌ی‌ز‌د‌ار د‌ئ.
 المِثْلُ: نه‌ک‌ت‌م‌ر؛ نه‌و‌که‌س‌ه‌ی له‌س‌م‌ر ش‌ان‌و کار‌ب‌کا
 مَثَمَّتْ رِقِّ السَّمَنِ: ه‌ی‌ز‌م‌ه‌که ر‌و‌ن‌ی ل‌ی‌ج‌و‌و
 مَثَمَّتْ فِلان الشَّيْءِ: ش‌ته‌ک‌ه‌ی له‌نا‌و دا ن‌ق‌وم
 ک‌ر‌د ◊ مَثَمَّتْ الفَتِيلَةَ: ر‌و‌ن ی‌ان ن‌ه‌وت‌ی له‌ج‌را‌که
 ک‌ر‌د ◊ مَثَمَّتْ الشَّيْءِ: ش‌ته‌ک‌ه‌ی ج‌و‌ل‌ان‌د
 د‌م‌گ‌و‌ت‌ر‌ئ: (أخذه فَمَثَمَّتْ): ش‌ته‌ک‌ه‌ی گ‌ر‌ت‌و
 نه‌م‌د‌ی‌و‌و نه‌و‌د‌ی‌و‌ی ک‌ر‌د
 مَثَمَّتْ: م‌ی‌ز‌ه‌ل‌د‌ان‌ی ه‌ه‌ن‌گ‌ا‌وت ◊ مَثَمَّتْ مِثْلًا: م‌ی‌ز‌ه
 ج‌ر‌ک‌ه‌ی ب‌و‌و، م‌ی‌ز‌ه‌ل‌د‌ان‌ی ن‌ا‌ز‌ار‌ی ب‌و‌و ◊ المِثْلَانَةُ:
 م‌ی‌ز‌ه‌ل‌د‌ان.

مَجَّ شِدْقًا الهَرِمَ: ه‌م‌ر‌د‌و ل‌ا‌ش‌ه‌و‌ی‌ل‌ه‌ی پ‌ر‌م‌گ‌ه‌ ش‌ل
 ب‌و‌و.
 مَجَّجَ العَنْبُ: ت‌ر‌ی‌ب‌ه‌که پ‌ی‌گ‌ه‌ی‌ش‌ت‌و ش‌ر‌ی‌ن ب‌و‌و
 إِنجَتِ نَقْلَةً من القلم: پ‌ر‌ژ‌ی‌ک له‌ق‌ه‌ل‌ه‌م پ‌ر‌ژ‌ا
 ◊ المَجَّاجُ: ه‌م‌ر‌ش‌ت‌ی‌ک له‌د‌م ت‌ض‌ی د‌م‌ی‌ه‌و‌ه
 مَجَّاجَ الفم: ت‌ض‌ی نا‌و‌د‌م ◊ مَجَّاجُ النحل:
 ه‌ن‌گ‌و‌ی‌ن ◊ مَجَّاجُ العَنْبِ: ش‌ی‌ل‌ه‌ی ت‌ر‌ئ ◊ مَجَّاجُ
 المزن: ب‌ار‌ان‌ی ه‌و‌ر ◊ المَجَّاجَةُ: ت‌ف ◊ (م‌ج‌ا‌ج‌ة
 الخئی): گ‌و‌ش‌را‌وی ش‌ت ◊ المَجَّاجُ: که‌س‌ی‌ک ز‌و‌ر
 نا‌و له‌د‌م ر‌ا‌د‌ا.
 مَجَّدَ فِلان مَجْدًا: ف‌ل‌ان‌ک‌ه‌س خ‌ا‌و‌م‌ن م‌ه‌ج‌د‌و ش‌ک‌و
 ب‌و‌و.
 مَجَّدَ فِلانًا: له‌ش‌ک‌و‌د‌ار‌ی دا ب‌ه‌س‌م‌ر ف‌ل‌ان دا ز‌ال ب‌و‌و
 ◊ د‌م‌گ‌و‌ت‌ر‌ئ: (م‌ا‌ج‌دَةُ فَمَجَّدَهُ).
 مَجَّدَ فِلان مَجَادَةً: ف‌ل‌ان‌ک‌ه‌س خ‌ا‌و‌م‌ن ش‌ک‌و ب‌و‌و
 ◊ امْجَدَهُ: ب‌ه‌گ‌ه‌و‌ر‌م‌و ش‌ک‌و‌م‌ه‌ن‌د‌ی له‌ق‌ه‌ل‌ه‌م دا
 و‌م‌س‌ی‌ی دا ◊ امْجَدَ العَطَاءَ: ب‌ه‌خ‌ش‌ش‌ه‌ک‌ه‌ی ز‌و‌ر
 ک‌ر‌د ◊ م‌ا‌ج‌دَهُ: له‌ش‌ک‌و‌د‌ار‌ی دا پ‌ی‌ش‌ر‌ک‌ت‌ی له‌گ‌ه‌ل
 دا ک‌ر‌د ◊ مَجَّدَهُ: و‌م‌س‌ی‌ی ک‌ر‌د‌و ب‌ه‌گ‌ه‌و‌ر‌ه‌ی ز‌ان‌ی
 ◊ مَجَّدَ العَطَاءَ: ب‌ه‌خ‌ش‌ش‌ه‌ک‌ه‌ی ز‌و‌ر ک‌ر‌د
 ت‌م‌ا‌ج‌د‌وا: ش‌ان‌ا‌ز‌ی‌ب‌ان ب‌ه‌س‌م‌ر ب‌ه‌ک‌ت‌ر دا ک‌ر‌د
 تَمَجَّدَ: ش‌ک‌و‌د‌ار ب‌و‌و ◊ اسْتَمَجَّدَ: ب‌و‌و ب‌ه خ‌ا‌و‌م‌ن
 م‌ه‌ج‌د‌و ش‌ک‌و‌م‌ه‌ن‌د ◊ اسْتَمَجَّدَ المَرْخَ والغفارُ:
 د‌ر‌ه‌خ‌ت‌ی م‌ه‌ر‌خ و غ‌ه‌ف‌ار ب‌ل‌ی‌س‌ه‌ی نا‌گ‌ر‌ه‌ک‌ه‌ی‌ان
 خ‌و‌ش ک‌ر‌د ◊ الم‌ا‌ج‌دُ: ر‌ی‌ز‌د‌ار‌و خ‌ا‌و‌م‌ن ش‌ک‌و
 المَجَّدُ: ر‌ی‌ز‌و ش‌ک‌و‌م‌ه‌ن‌د‌ی و ه‌ج‌ا‌خ‌ز‌اد‌ه‌ی
 المَجِيدُ: خ‌ا‌و‌م‌ن‌ی ز‌و‌ر ر‌ه‌و‌ش‌ت‌ی ب‌ه‌ر‌ز‌و
 ش‌ک‌و‌م‌ه‌ن‌د‌ی ◊ نا‌و‌ی‌که له‌نا‌و‌ه ج‌و‌ان‌ه‌ک‌ان‌ی
 پ‌ه‌ر‌و‌م‌ر‌د‌گ‌ار.
 مَجَّرَ من الماء: و‌م‌ر‌گ‌ی پ‌ر ب‌و‌و له‌نا‌و‌و ت‌ی‌ن‌و‌ا‌پ‌ه‌ت‌ی
 ن‌ه‌ش‌کا ◊ مَجَّرَتِ الشَّاةُ: م‌ه‌ر‌ه‌که ب‌ی‌ج‌و‌ه‌ک‌ه‌ی

مَجْعَ مَجَاعَةٌ: قسمی راست و گالتهی تیکه‌ل
بمیهک کرد.

مَجْعَ مَجَاعَةٌ: بهمانا (مَجْعَ) دئی ◊ **مَاجَعُهُ:** قسمی
گالته و گهپی ناراسته کرد ◊ **إمْتَجَع:** شیرو
خورمای کرده پیخوړو خواردی ◊ **تَمَاجَعًا:**
قسمی گالته و سه‌پریان ناراسته‌ی په‌کتر کرد ◊
تَمَجَّج: شیرو خورمای خوارد ◊ **المَجَاعَةُ:**
پاشماومی پیخوری شیرو خورما ◊
المَجَاجُ: که‌سینک هه‌ومسی له‌قسمی گالته و
سه‌پربین که‌سینک حمزی له‌کیشتی خورما و
شیرین واته خورما و شیر بکاته پیخوړو حمزی
لئ بن ◊ **المَجْعَةُ:** نافرمتی بین حمیا ◊ **المَجْبِجُ:**
جوړنیکه له‌پیخوړ له‌شیرو خورما دروست
دمکری ◊ **مَجَلَّتْ يَدُهُ:** دست‌ی بلوقی کرد ◊
پښتی دست‌ی پته و زبر بوو.

مَجَلَّ الحَافِرُ: سمی و لاخه‌که ساوا ره‌ق و پته و
بوو. **مَجَلَّتْ يَدُهُ:** بهمانا (مَجَلَّتْ) دئی.

أَمَجَلَّ العَمَلُ يَدُهُ: نیشکردن بلوقی له‌پښتی
دست‌ی دا په‌یدا کرد ◊ **تَمَجَّلَ الجَلْدُ قِنِحًا**
ودما: پښتی بلوقی کردو کیم و زوخاوی تیدا
په‌یدا بوو ◊ **المَجَلُّ:** کرانه‌وو شل بوونی رمگی
پاشوی و لاخه ◊ **المَجْلَةُ:** توپ‌کلایکی ته‌نکه
زیره‌ومی دهبیته بلوق و ناوی تیدا کؤدمبیته‌وه
◊ **مَجَّجَ فلان في خربه:** فلان‌کس له‌هه‌وال
گیرانه‌ومکه‌دا منجه منجی کردو شته‌که‌ی باش
رون نه‌کرده‌وه ◊ **مَجَّجَ الكتابُ:** نویسی
کتیبه‌که‌ی تیکه‌ل و پیکه‌ل کرد به‌قه‌له‌م
شیاوندی ◊ **تَمَجَّجَ الكفُّلُ:** سمتی له‌قه‌له‌وی و
به‌خته‌ومری دا دله‌رینه‌وه ◊ **المَجَاجُ:** شل و
شیاو ته‌مه‌ل.

مَجَّجَنَ الشَّيْءُ: شته‌که ره‌ق و پته و بوو.

له‌ورگی دا گه‌وره بوو بوخوشی لاواز بوو ◊
أَمْجَرَتِ الشَّاةُ: بهمانا (مَجَّرَت) دئی ◊ **الأَمْجَرُ:**
ورگ زل و جهسته لاواز ◊ **المَجْرُ:** همرشتیک زوړ
بئ ◊ سوپای زوړو بئ شومار ◊ **المَجْرُ:**
عه‌یارنیکي نالتونه سه‌رمتا له‌ولاتی مه‌جه‌ر
داهاتووه له‌بواری خشلی نافرمتان داو بو
به‌هادانان و دیاری کردنی نرخ کاری بئ دمکری
◊ هه‌ردانه مه‌جه‌رپیک نرخه‌که‌ی بیست و
هشت قیراته ◊ یان سئ به‌ش له‌جواریبه‌شی
مسقائیکه ◊ **المَجْرُ من النساء:** نه‌و نافرمته‌په
به‌سکیک دوو مندالی بین ◊ مه‌رپنکی ناوس
که‌ورگی گه‌وره بئ و نه‌خوش بئ و جهسته‌ی
لاواز بئ به‌ناخوشی بیجوی بئ ◊ **حوشتریکه**
له‌سک و مستابیته‌وه. ◊ **مَجَّسَهُ:** کردی به
مه‌جوسی و ناگر به‌رست ◊ **تَمَجَّسَ:** جووه پی‌ری
مه‌جوسیانه‌وه ◊ **المَجْرَسُ:** گه‌ل و هوژنیک یان
چند هوژو نتمه‌ومن که روژیان به‌رستووه یان
مانگو ناگریان به‌رستووه له‌سه‌ده‌ی سنیهمی
پیش زاینه‌وه نه‌م ناومیان به‌سه‌ردا برپاوه ◊
الجوسی: کاهین و کوله‌ومنانی لای ناشوریه‌کان و
فارسه کؤنه‌کان ◊ **الجوسیة:** بیرو باومری
ناگر به‌رسته‌کان له‌به‌ریز راگرتنی نه‌ستیرمه
ناگر ◊ یان دمگوتری: (مه‌جوسیته) ناپیننیکي
کؤنه زمرادمشت تازه‌ی کرده‌ومو لئی زیاد کرد ◊
المَجْنُطی: کتیپیکي کؤنه له‌بواری نه‌ندان‌یاری و
ناسمانشوناسی به‌طلیموسی فه‌له‌کی سالی ۴۰
زاینی دایناوه له‌سه‌رده‌می خه‌لیفه مه‌نمون دا
ومرگیردراپه سه‌ر زمانی عه‌رمبی و له‌بواری
خوی دا سه‌رچاومیه‌کی باومر پیکراو بوو.

مَجَّجَ مَجَّأً: شیرو خورمای به‌په‌که‌وه کرده
پیخوړو خواردی.

مَجْن فلان: فلانکس بئ حمیاو بئ چاوو رو بوو
 ◊ فلانکس راستو دروی تیکه‌ل کردو
 هلهومر بوو ◊ ماچتُه، سوعبِتو یاری له‌گه‌ل
 کردو راستو دروی تیکه‌ل کرد ◊ قماچنا:
 سوعبِتو گالتهو گه‌پیان به‌په‌که‌وه کرد ◊
 المجان: به‌خو‌پایی به‌پئ به‌ها ◊ همروا وشه‌ی
 المجان به‌مانا زور وزمبهنده دئ ◊ ده‌گوترئ:
 (ماء مجان وقر مجان) ◊ المَجْن: ده‌گوترئ: (طریق
 مُجْن): ریگای راستو ریخراوو ته‌خت کراو
 ◊ مَجْنَق اللرم: خه‌لکه‌که به‌فوجه‌قایی به‌ردیان
 هاویشت ◊ المَجْنِیق: نامیریک بووه کاتی خو‌ی
 به‌ردیان بئ هاویشتووو وکوو فوجه‌قایی بئ
 روخاندن و گرتنی هه‌لاو شوره.

مَحْتَه مَحْتاً: پری کرد له‌رق و کینه.

مَحْتَ الیوم: روزه‌که‌ی زور گهرم بوو ◊ المَحْتُ:
 پته‌وو توندو تیز له‌مهرشتیک دا بی.

مَحْجَ الشَّیْءِ مَحْجاً: شته‌که‌ی مالی و کراندی
 تاماده‌سه‌رم‌کیه‌که‌ی دهرکه‌وت ◊ مَحْجَت الریح
 الأرض: رشه‌باکه گل و خو‌لی سه‌ر روی زه‌وی
 رامالی.

مَحْجَ العرد: شو‌رکه دارمه‌که‌ی سپی کرد

مَحْجَ الجلد: پیسته‌که‌ی شیلا هه‌لی کلؤفت
 بو‌ئه‌وه‌ی نهرم بئ.

مَحْجَ اللبن: ماسته‌که‌ی هه‌زانند بو‌ئه‌وه‌ی بی‌کاته
 دؤ.

مَحْجَ الذر: دۆلچه‌که‌ی راوشاند.

مَاحِجِه: دوی خست ماتلی کرد.

مَحَّ الشرب: قوماشه‌که‌ی رزی و کون بوو ◊ مَحَّ
 الشرب: به‌مانا (مَحَّ) دئ ◊ المَحَّ: پالفته‌ی شت ◊
 زهردینه‌و سپینه‌ی ناو قاوغه هیلکه ◊ المَحَّ:

درؤزن ◊ که‌سیک قسه‌ی هه‌پئ و کرده‌وه‌ی
 نه‌پئ.

المَحَارَة: بپروانه ماده‌ی (خور).

مَحَشَ الجلد مَحْشاً: پیسته‌که‌ی له‌گوشته‌که دامالی
 ◊ مَحْشَت النار جلدَه: ناگر پیستی سوتاند ◊
 المَحْشُ، سوتینه‌ر.

مَحْصَى: هه‌لات.

مَحْصَى الظبئ: ناسکه‌که بازیکی توندی هاویشت.

مَحْصَى الثرب: قوماشه‌که توکه‌که‌ی روتایه‌وه.

مَحْصَى الله مابه: خودا نازو نیعمه‌تی لی ستاند.

مَحْصَى الشئئ: شته‌که‌ی له‌عه‌پب و له‌ککه پاک
 کرده‌وه.

مَحْصَى المعدن بالنار: معدنه‌که‌ی به‌ناگر پوخته
 کرد.

مَحْصَى السیف: شمشره‌که‌ی مشت و مان کرد ◊

أعصت الشمس: خو‌ر دوی گیرانی دهرکه‌وته‌وه ◊
 أمحصن المریض: نه‌خوشه‌که جاک بو‌وه ◊ مَحْصَ
 الشئئ: شته‌که‌ی له‌عه‌پب و خه‌وش پاک کرده‌وه
 ◊ ده‌گوترئ: (مَحْصَ الذهب بالنار): نالتونه‌که‌ی
 به‌ناگر پاک کرده‌وه ◊ مَحْصَ الله التائب من
 الذنوب: خودا توبه‌کارمه‌که‌ی له‌تاوان پاک
 کرده‌وه ◊ مَحْصَ فلاناً: فلانکسه‌سی به‌تاه‌ی
 کرده‌وه.

تَحْصَت الظلماء: تاریکیه‌که‌ی ره‌ویه‌وه ◊ الأَمْحَصُ:

که‌سیک پاساوی راستو درؤ قبول بکا ◊
 المَحْیصُ: گشت بادراو، دهمار گشت و توند ◊
 المَحْصُ: پالفته‌کراو له‌عه‌پب و عار.

مَحْضَى فلاناً: ماستی خالصی دهرخوارد دا.

مَحْضَى فلاناً الرُد: به‌دلسوزی نامو‌زگاری کرد.

مَحْضَى مَحْضاً: ماستی خالصی خوارد.

مَحْضٌ فلان في نسبه: فلانكس نمزادی پاکو
خاوین بوو ۵ **أَمْحَضَ الرَّجُلُ**: بهدلسوزی
ناموزگاری بیاهمهکی کرد ۵ **أَمْحَضَ فلان**:
فلانکس ماستی خالصی خواردموه ۵
الأمحوضه: ناموزگاری دلسوزانه ۵ **المحض**: شتی
بئ خهوشو لهککه ۵ **مَحْطُ الرقعة**: دمستی
بهژی که مانهکدها هینا بوئهوهی چاکی بکا.

مَحَقُّ الشئینِ مَحَقاً: شتهکهی کهم کردهوه ۵
فهوتاندی لهناوی برد ۵ **دهگوتری**: (مَحَقَّ الله
العمل): خودا پیتو بهرمکهتی کارهکهی برد
فهوتاندی ۵ کارهکهی بهتال کردهوه.

مَحَقُّ المرءِ الشئینِ: گهرما شتهکهی سوتاند ۵ **أَمْحَقَّ**
الشئینُ ار المأل: شتهکه فهوتا مرد ۵ **أَمْحَقَّ**
المرء: مانگ چووو حالهتی مهحافهوه ۵ **مَحَقَّ**
الشئینِ: شتهکهی بهتال کردهوه.

أَمْحَقَّ الشئینُ: شتهکه کهم بوو بهرمکهتی نهما ۵
أَمْحَقَّ المرء: مانگ روناکی کهم بوو ۵ **إَمْحَقَّ**
المرء: مانگ گوم بوو چووو حالهتی مهحافهوه
۵ **تَمْحَقَّ الشئینُ**: شتهکه هیدی هیدی کهم بووه
بهرو نهمان رؤیی ۵ **المحاق**: بچوکبونهوهی
مانگ لهدوای کامل بوونی تادمگاته کۆتابی
مانگو نهماج تازو بوو نهوهی ۵ **لیالی المحاق**:
ئهو شهوانهی مانگ دمکهویتته حالهتی
مهحافهوه ۵ **المحقة**: فهوتان ۵ **حوشتریک**
ههربیچوه نیرهی ببن ۵ **المحیق**: (نصل محیق):
سهره تیری تیزه.

مَحَكَّ مَحَكاً: توندو تیزی نواند لهکیشهو نیزاع
دا.

مَحَكَّ: بهمانا (مَحَكَّ دئ) ۵ **أَمْحَكَّهُ الغضبُ**: رق
ههلسان وای لی کرد لهکیشهو نیزاع دا
سهرسهخت بینو بهناسانی مل بو ناشتی نهدا ۵

مَاحَكَه: کیشهی لهگهل نایهوه ۵ **مَاحَلَ البیمان**:
کرپارو فروشیار زوریان منجه منج و دان و سان
کرد ۵ **تَمَحَلَ**: لهکیشهو نیزاع دا زوری هیرهو
گیره گیری کرد ۵ **المحکان**: کهسینک زور گیره
گیر بکا.

مَحَلَّ بالمر: ویستی بهفرتو هیل کارمه نهنجام
بدا.

مَحَلَّ المكان: شوینهکه بین بزئوو بهرو بووم بوو.
مَحَلَّ به الی ذی سلطان مَحَللاً: لهلای دمهسلاتدار
فیتنهیی لهدزی کرد.

مَحَلَّ المكان: شوینهکه بین پیتو بهرمکهت بوو.

مَحَلَّ المكان: بهمانا (مَحَلَّ دئ) ۵ **دهسگوتری**: (اعمل
الزمان): رۆزگارمه قاتو هیری بوو ۵ **أَمْحَلَّ**
القوم: خهککه توشی سالی بین بارانی و قاتو
قری بون ۵ **أَمْحَلَّ الله الأرض**: خودا زهوبیهکهی
کرده زهوی سوتهمهروؤو بی بزئوو بین بهروبووم
۵ **مَاحَلَه**: کیشهی لهگهل نایهوه ۵ **فَیَلَى لى** کرد
۵ **مَحَلَّ فلاناً**: فلانکسی بههیز کرد ۵ **مَاحَلَ**
المكان: شوینهکه دوور کهوتهوه ۵ **دهسگوتری**:
(فلاة متماحله)، دهشتیکی کاکى بهکاکى و
بهرفراوانه ۵ (فتة متماحله): فیتنهو ناشوبیکی
دریزخایهون نهبراپویه ۵ **تَمَحَلَ**: فیللی کرد ۵
دهسگوتری: (تَمَحَلَ خیراً): داوای خیرو بییری
کرد ۵ **الماحل**: ولاتی سوتهمهروؤو بین بزئوو
بهرههستکارو رکابهری سمر سهخت ۵ **المحال**:
فیل و هیزو توانا ۵ **دهسلاتی توله** سهندن ۵
تهگیرو پلان ۵ **المحل**: نهبونی باران، وشکه
سالی ۵ **زهوی بین** گیاو گزو لهومر ۵ **دهسگوتری**:
(رجل محل): بیابونکی بین خیرو بییره ۵ **المحل**:
کهسینک دهربرکری و بره تیندری تاماندو دهبن
۵ **المحال من الأرض**: زهوی سوتهمهروؤو.

المَعْلُ: قابی شیر ◊ منجهالی شیر.

مَعْنٌ فَلاناً: فلانکسی بهتافی کردهوه ◊ سزای دا
◊ زوری نهزیمت دا.

مَعْنُ الْفِطَّةِ: زیومکهای قال کردو پالفتهی کرد
بهناگر.

مَعْنُ الْأَدِيمِ: چهرمهکهای نهرم کردو لیکي
کیشابهوه.

مَحِينٌ نَلان: فلانکس کهوته جورتمو
ناخوشیبهوه ◊ مَعْنُ الْأَدِيمِ: بهمانا (مَحْنَهُ) دئ ◊
إِمْتَعَنَ فَلاناً: فلانکسی بهتافی کردهوه ◊
إِمْتَعَنَ الشَّيْئُ: لهشتهکه وردبوهوه ◊ إِمْتَعَنَ
الْفِطَّةَ: زیومکهای قال کرد پوختهی کرد ◊
الإِمْتَعان: تافیکردنهوه ◊ توشبونى بهلاو
کارسات ◊ المِحْنَةُ: بهلاو جورتم.

مَحَا الشَّيْئُ: شتهکهای سرپهوه شوینهواری
کوژاندموه ◊ دمگوترئ: (مَحَتَ الرِّيحُ السَّحَابَ):
رشهباکه هورمهکهای رامالی ◊ (مَحَا الطَّرُّ
الجَذْبُ): باران و وشکه سالی نههیشت ◊ (مَحَا
الصَّبْحُ اللَّيْلُ): گزنگی بهمانی تاریکی شهوی
لابرد ◊ إِمْحَى الشَّيْئُ: شوینهواری شتهکه
کوژایهوه.

تَمَحَّى مِنَ الْقِسْمِ: داوی لهخهکهکه کرد که
لهخرابهکائی خوش بن ◊ المَحْوُ: تهلخایی ناو
مانگ ◊ المِحْمَاةُ: پهروی شت سرپنهوه، پهروی
کاشی سرپنهوه یان لاسیکی خهتکوژانهوه.

مَحَى الشَّيْئُ: شوینهواری شتهکهای نههیشت ◊
أَمَحَّ الْعَظْمُ: نیسقانهکه مؤخی تیدا پهیدا بوو ◊
أَمَحَّتِ الدَّابَّةُ: ولاخهکه ههلهو بوو ◊ أَمَحَّ الْعَرْدُ:
نهمامه درمختهکه ناوی تیگهرا ◊ أَمَحَّ حَبُّ
الزَّرْعِ: دانهویلهکه ناردی تیدا پهیدا بوو ◊ مَخَّخَ
الْعَظْمُ: مؤخی نیسقانهکهای دهرهینا ◊ إِمْتَعَّ

العَظْمُ: مؤخی نیسقانهکهای دهرهینا ◊ المِخْمَاةُ:
نهوهی لهنیسقان دهردئ بههوی ههلمزینهوه ◊
المِخُّ: مؤخ میسک ◊ نهو ماده مؤخهی لهناو
سهردابه ◊ پالفتهی شت و کروکی شت ◊ المِخَّةُ:
پارچهیهکه لهمؤخ ◊ دمگوترئ: (هذه مِخَّةُ
الشَّيْئِ): نهمه باشترینی شتهکهیه ◊ المِخِخُ:
دمگوترئ: (عَظْمٌ مِخِخٌ): نیسقانیکه مؤخی
تیدابه ◊ المِخِخُ: بهشیک لهدهماخ که ممرکهزی
هاوکیشهی نهندامهکائی جهستهیه ◊ المِخِخُ:
دمگوترئ: (له لسان مِخِخٌ): زمانى تیزو پهوانی
ههیه ◊ مَخَّرَتِ السَّفِينَةُ: کهشتیهکه کهوته
رؤیین و ناوی دهریای دردا.

مَخَّرَ السَّابِغُ: مهلهوانهکه بهدهستی ناوی دردا.

مَخَّرَ الزَّرَاعُ الْأَرْضَ: کشتیاره زهویبهکهای کیلاً بو
کشتوکال.

مَخَّرَ المحرر مداره: ههراخی شتهکه لیی خوراو
فراوان بوو ◊ امْتَخَّرَ الْعَظْمُ: مؤخی نیسقانهکهای
دهرهینا ◊ امْتَخَّرَ الشَّيْئُ: شتهکهای ههلبزارد ◊
امْتَخَّرَ الْقِسْمُ: پیایو پیوانههی لهخهکهکه
ههلبزارد ◊ الماخِرَةُ: کهشتی ◊ الماخِرُ: خانوی
خرابهکاریی ◊ قومار خانه ◊ المَخْرُ: (بسات
مَخْر): ههوری تهنگی سپی کهپیش ومرزی
هاوین بهناسمانهوه دهرمهکهن ◊ الیمخور:
(رجل یمخور، وعنق یمخور): پیایو دریز ملی
دریز.

مَخَّضَ الشَّيْئُ: بهتوندى شتهکهای راومشاند.

مَخَّضَ اللَّبَنَ: ماستهکهای ههزاندهو رونهکهای لی
دهرهینا.

مَخَّضَ البئر بالدلو: بهدولچهکه بیرمهکهای شلمقاندو
زوری ناو لی ههلینجا.

مَخَضَ الرَّأْيَ: راوو بۆچونهکه‌ی سه‌ره‌و ناو کردو
زۆر لئی ورد بۆوه‌و ناکامه‌که‌ی لیک دایه‌وه
مَخِضَتِ الحَامِلُ: ژنه سک پره‌که زانی
مندالبوونی هاتو و خهریکه مندالی ببی.

مَخَضَ اللَّبَنُ: ماسته‌که له‌ناو مه‌شکه‌که‌دا هه‌ژا
مِخَضَ الرَّوْلُدُ: زارۆکه‌که له‌ناو سکی دایکی دا
جولایه‌وه‌و کاتی له‌دایکبوونی هات
تَمَخَضَ اللبِنَ وَالرَّوْلُدَ: به‌مانا (مِخَضَ) دئی
تَمَخَضَ السَّمَاءُ: ناسمان خهریکه باران ببارینی
تَمَخَضَ الحَامِلُ: به‌مانا (مَخِضَت) دئی
له‌په‌ندی پیشینان دا هاتوو ده‌لی: (تَمَخَضَ الجبلُ فولد
فأراً): کێو زانی هاتو و مشکیکی بوو
هه‌روا ده‌گوتری: (تَمَخَضَتِ الليلةُ عَنْ يَوْمِ سَرَّ):

شه‌وه‌که به‌پایه‌کی ناخۆشی به‌دو دا هات
المَخاضُ: زانی مندالبون
هه‌روا وشه‌ی (المخاض): ناوه بۆ حوشریک ده‌مانگ به‌سه‌ر
ناوسبوونی دا تێبه‌ریبی
هه‌روا ناوه بۆ بیچوه
حوشر که دایکی که‌ل درابی
یان بۆ گۆلکه
حوشریک سالی ته‌واو کردبو و چوبیته
سالی دووه‌می ته‌مه‌نیه‌وه
المَخَضَةُ: نامیری هه‌زانلنی
ماست بۆ جیاکردنه‌وه‌ی رۆنه‌که‌ره‌که‌ی.

مَخَضَ السُّهْمُ: تیره‌که چوو ه ناو جه‌سته‌که‌وه
نه‌مدیواو دیوی کرد.

مَخَضَ المرأُ فِي الأرضِ: بیاوه‌که به‌ناو زه‌وی دا رۆی
به‌خیرایی.

مَخَضَ الشَّيْءُ: به‌توندی شته‌که‌ی کیش کرد.

مَخَضَ السِّنُّ: شمشیره‌که‌ی له‌کالان دهرکیشا.

مَخَضَ المَخاطُ: چلمی له‌لوتی هینایه دهر
هه‌روا مَخَضَ السُّهْمُ: تیره‌که‌ی هاویشت و له‌جه‌سته‌که‌ی دا
مَخَضَ العَصِي: چلمی له‌لوتی منداله‌که دهره‌ینا

مِخَضَ فلانَ: فلانکه‌س چی له‌لوتی دا بوو
دهری هاویشت
مِخَضَ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی ره‌فاند
مِخَضَ ماني يده: نه‌وه‌ی له‌ده‌ستی دا بوو لئی
دزی
مِخَضَ السيفِ: شمشیره‌که‌ی له‌کالان
دهرکیشا
تَمَخَضَ فلانَ: به‌مانا (مِخَضَ) دئی
له‌رۆیشتن دا به‌شیاوای و لاره لار رۆی
المَخاطُ: چلم
صمغی دره‌خت و روک
المَخاطَةُ: دره‌ختیکه له‌پیری (المخاطية) به‌ریکی
هه‌یه‌کاتی خۆی به‌کارهاتوو به‌ نهرم
کردنه‌وه‌ی سنگ، نه‌مرو بۆ بالنده‌گرتن
به‌کاردی
المَخِيطُ: به‌مانا (المخاطة) دئی
المَخِطَةُ: نه‌و چلم و جووره شله‌مه‌نییه‌ی که مرۆف
له‌لوتیه‌وه فیری ده‌داته دهر
مَخْمَخَ العَظْمُ: مۆخی ئیسقانه‌که‌ی دهره‌ینا.

مَخْنَ مَخْنًا: گریا.

مَخْنَ الأديمِ: پیسته‌که‌ی پاک کرده‌وه سبی کرد
توکی لی کرده‌وه.

مَخْنَ البئرِ: ناوی بیره‌که‌ی هه‌لینجا
المَخْنُ: دریز

المَخْنُ: به‌مانا (المخِن) دئی
پیاوی مه‌یله‌و کورتی جه‌سته سوک
المِخْنَةُ: به‌رده‌رگا، جه‌وشه‌ی خانوو
المِخْنُ: ده‌گوتری: (طریق مَمخِن): ریکایه‌که خه‌لکی زۆر پندا رۆیشتوو

خۆش بووه
مَخَى الرجلُ عَنْ الأمرِ: بیاوه‌که‌ی له‌کاره‌که دوورخسته‌وه
تَمَخَى العَظْمُ: مۆخی ئیسقانه‌که‌ی دهره‌ینا
مَدَحَهُ: مه‌دحی کرد

په‌وشته جوانه‌کانی باس کردن
مَدَحَهُ: زۆری مه‌دح کرد
امْتَدَحَ المكانُ: شوینه‌که فراوان بوو

ده‌گوتری: (امْتَدَحَتِ خاصرة الماشية): که‌له‌که‌ی و لاخه‌که کشا به‌هۆی تیری و زۆر خواردنه‌وه
امْتَدَحَ فلانًا: مه‌دحی فلانکه‌سی کرد
مَدَحًا: هه‌ریه‌ک له‌و دووکه‌سه مه‌دحی په‌کتریان کرد

ولاخه‌که کشا به‌هۆی تیری و زۆر خواردنه‌وه
امْتَدَحَ فلانًا: مه‌دحی فلانکه‌سی کرد
مَدَحًا: هه‌ریه‌ک له‌و دووکه‌سه مه‌دحی په‌کتریان کرد

تَمَدَّحَتْ حاصرة الماشية: بهمانا (امتدحت) دئی ◊
 تَمَدَّحَ فلان: بهزور حالتی وای بهسمر خوی دا
 هینتا مهدح بکری ◊ اَمَدَّحَ فلاناً: مهدحی
 فلانکسی کرد ◊ المَدِّیخُ: بهمانا (الأمدرحة) دئی ◊
 المَصَادِحُ: نهو رهوشته جوانانمن که لهمهده
 کردن دا دمگوترین.

مَدَّخٌ مَدَّخاً: گهوره بوو.

مَدَّخٌ فلاناً: باش یارممتی فلانکسی دا، چاک
 مهدحی کرد ◊ مَادَّخُهُ: یارممتی دا بوجا که بیان
 بؤ خرابه ◊ اَمَدَّخَ عَلَیْهِ: ستمی لئ کرد ◊
 المدیخ: گهورمو خوشهویست.

مَدَّ النَّهَارُ مَدَّاً: روناکایی روژ بلاو بووموه.

مَدَّ فلان فی سیه: فلانکس دریزهی بهرویشتنی دا.
 مَدَّ الشَّيْءُ: لهشتهکهی زیاد کرد ◊ دمگوتری: (مدَّ
 النهْرُ النهْرَ): روباره بچوکهکه ناوی روبارمهکی
 زیاد کرد.

مَدَّ الْجَيْشُ: سوپاکی بههیز کرد.

مَدَّ الْقَوْمُ الْجَيْشَ: خهتکهکه پشتیوانی سوپایان کردو
 سوپایان بههیز کرد.

مَدَّ الدَّرَاةُ: مهرمهکی قهلهمهکهی زیاد کرد.

مَدَّ الْقَلَمُ: قهلهمهکهی خسته ناو مهرمهکهبهکه.

مَدَّ اللهُ الْأَرْضَ: خودا زموی راخست پانی کردموه.

مَدَّ الْأَجَلَ: ماومهکی دریز کردموه.

مَدَّ الدِّينَ: مؤلمتی قهرزدارمهکی دا.

مَدَّ الْجَبَلَ: حملهکهی کیش کرد.

مَدَّ الحَرْفَ: بیتهکهی بهدریزوی خویندموه ◊ بیان
 لهنوسین دا بهشیوهی دریز نوی.

مَدَّ بَصْرَهُ إِلَى كَذَا: چاوی لهشتهکه ببری ◊ تهماعی
 تیکرد.

مَدَّ الرَّجُلَ فِي غِيَبِهِ: بیاوهمکی دهنه دهنمدا بؤ گومرا
 بوونی ◊ اَمَدَّ المَرْحُ: برینهکه کیم و زوخاوی
 تیدا پهیدا بوو ◊ اَمَدَّ النَهْرَ: روبارمهکی زور
 کرد ◊ اَمَدَّ الدَّرَاةَ: لبقهکه مهرمهکهبهکهی زیاد
 کرد ◊ اَمَدَّ الْأَرْضَ: زموی پان کرد، رایخست ◊
 اَمَدَّ لَهُ فِي الْأَجَلِ: ماومهکی بؤ زیادکرد ◊ اَمَدَّ
 فَلاناً: یارممتی فلانکسی دا ◊ مؤلمتی دا ◊ مَادَّ
 مَدَّاداً و مَادَّةً: ماتلی کرد ◊ مَادَّ فَلاناً الشَّرِبَ:
 قوماشهکهی بؤ فلانکس کیش کرد ◊ مَدَّ
 الشَّيْءَ: شتهکهی پان کردموه دریزی کردموه ◊
 اَمَدَّ الشَّيْءَ: شتهکه فراوان بوو، راخرا ◊ اَمَدَّ
 الجِبَلَ: حملهکه دریز بوو ◊ دمگوتری: (امتدَّ
 الظِّلُّ والنَّهَارُ، وامتدَّ عُمُرُهُ، وامتدت العِلَّةُ، وامتد
 بهم السَّيْرُ) ◊ مَادَّ الشَّرِبَ: همریهکه لهلای
 خویرهوه قوماشهکهی راکیشا ◊ مَدَّ الشَّيْءَ:
 شتهکه بلاو بووه، پان بووه ◊ دمگوتری: (تَمَدَّدَ
 الأديمُ): جهرمهکه لیک کشاو پان بوو ◊ مَدَّ
 الجسمُ بالحرارة: قهبارمهکه بههوی گهرمبونوهوه
 لیک کشا ◊ مَدَّ القومُ الشَّيْءَ بينهم: خهتکهکه
 لهناو خویمان دا شتهکه بیان لیک کیشاپهوه،
 دریزو پان بیان کرد.

تَمَدَّدَ فلان: فلانکس خوی لیک کیشاپهوه ◊ اَسْتَمَدَّ
 القومُ الأَمْرَ: خهتکهکه داوا بیان لهفرمانرهموا
 کرد یارممتیان بدا ◊ الإمدانُ: جم و جول ◊
 الأمدَّةُ: ریس تمشی ◊ الأمدودُ: داب و نهریت ◊
 التمدُّدُ: لیک کشانهومو گهوره بوونی قهباره ◊
 المادَّةُ: مادمو قهباره ◊ همرشتیک بوشاپیهک
 پریکا ◊ مادة الشَّيْءِ: بنهماو پیکهاتهی شت ◊
 مادة الحشْبِ: پیکهاتهی دار ◊ مادة البحث
 العلمي: نهو بابهمتانهی باسه زانستییهکهی لئ
 پیکهاتوهوه ◊ مواد اللغة: وشهکانی زوبان ◊ مواد

القانون: نهو پرستانه‌ی برپارمه‌بان له‌خۆ گرتوو ۵ المادّیة: بیرو باومرو مزه‌هه‌بیکه‌ ته‌ن‌ها بر‌وای به‌ماده‌ هه‌مه ۵ هه‌موو شتی‌ک به‌ماده‌ ته‌فسیر ده‌کا ۵ المداد: مه‌رکه‌ب ۵ نه‌وت و روونی هتیله‌و چ‌را ۵ میثال و رینبازو پروگرام ۵ ده‌ش‌گوت‌ری: (سبحان الله مداد السموات): به‌نه‌ندازه‌ی به‌ره‌راوانی ناسمان سوپاس و ته‌قدیس بۆ په‌روه‌ردگار ۵ المَدُّ: لافاو ۵ ناوی زۆر ۵ مه‌سافه‌و مه‌ودا ۵ المَدُّ: پی‌وه‌ریکی کۆنه‌ بۆ بی‌وانه‌کردنی دانه‌ویله‌و شتی‌ وا. المَدُّ: نه‌ومه‌ی شتی‌ تری بی‌ زۆریکه‌ی.

مَدَدُ الجیش: نه‌و کۆمه‌له‌ سه‌ربازو که‌ره‌سته‌به‌ ده‌خ‌ری‌ته‌ پال سوپا بی‌به‌ه‌یزکردنی ۵ المدان: ناوی زۆر سویر ۵ المَدَّة: نیشانه‌یه‌که‌ ده‌خ‌ری‌ته‌ سه‌ربیتی هه‌مه‌زی درێژ کراوه ۵ المَدَّة: ماومه‌یه‌که‌ له‌کات نه‌ندازه‌یه‌کی زه‌مه‌ند چ زۆرو چ که‌م ۵ المَدَّة: کیم و زوخاو ۵ المَیدُ: درێژ ۵ ده‌گوت‌ری: (قَدَ مَید و رجُل مَید الجِسم) ۵ هه‌روا ناوه‌ بۆ به‌خ‌ری‌کی عوروز له‌بواری کیشی شیهردا کیشه‌که‌ی دوجار (فاعلاتن فاعلن فاعلاتن) ۵ المَسْدُ: ده‌گوت‌ری: (مال ممدود) مالی زۆر ۵ له‌زاراوه‌ی زانستی سه‌ره‌ف دا وشه‌ی (ممدود) ناوه‌ بۆ نیه‌میکی موهره‌ب که‌ کۆتایی به‌ هه‌مه‌زه‌ بی‌وه‌ له‌پیشیه‌وه‌ نه‌لفیکی زیاده‌ هه‌بی ۵ ومکوو (صحراء، صحراء).

مَدَنُ الحَرَض: درزو که‌لینی دیواری جه‌وزمه‌کی به‌نکه‌شی کرد.

مَدَنُ مَدْرًا: گه‌ده‌ی زل بوو لاکه‌له‌که‌ی فش بوون.

مَدَنُ الصَّيْبِ رَغِي: منداله‌که‌ به‌سایي کرده‌ ناو ده‌ره‌په‌و جله‌کانیه‌وه‌.

مَدَنُ الصَّبِيح: که‌متیارمه‌که‌ لاته‌نیشتی خۆلاوی بوو ۵ اَمَدْرُ الحَوْض: که‌لین و درزی دیواری جه‌وزمه‌کی به‌رکردنه‌وه‌. ۵ مَدْرُ الحَوْض: به‌مانا (مَدْرَه) دئ ۵ الأَمْدَرُ: نه‌وکه‌سه‌ی گرنگی به‌پاک و خاوینی جه‌سته‌و پۆشاک‌ی نادا ۵ المَدْرُ: هور‌ی لینچ‌و تۆبه‌ن بوو ۵ أهمل المَدْر: خانوو نشین پی‌چه‌وانه‌ی ده‌وار نشینه‌کان ۵ المَدْرَاء: (بهر مدراء)، شاره‌ستانی و گوندن‌شین ۵ المَدْرَةُ: گوندنیک خانومه‌کانی به‌هور و خشتی گل دروست کرابی ۵ المَدِيرُ: (مکان مَدِير): شوپنیکه‌ به‌هور ته‌خت کراوه ۵ المَمْرُ والمَمْرُ: شوپنیک هور‌ی لئ بی‌ بکری به‌دیوار.

مَدَشِ فلان من العطاء: به‌خششی له‌فلان که‌م کردموه‌.

مَدَشِ فلان: فلانکه‌س لاواز بوو ۵ مَدَشَت العین: چاوکه‌ بینه‌نی که‌م بوو.

مَدَشِ عَصَبُ الید: ره‌گی ده‌ست شل بوو ۵ مَدَشَت الرِّجُلُ: قاچه‌که‌ هه‌نشا

مَدَشِ باطن رَسني الفرس: دوه‌جای نه‌سه‌به‌که‌ لیک خشان ۵ فه‌یزه‌ن بوو.

مَدَقِ الصَّخْرَةَ: به‌رده‌که‌ی شکاند ۵ تَمَدَّلُ بالمَدِيل: به‌ده‌سه‌ سه‌ره‌که‌ ده‌م و چاوی سه‌پنه‌وه ۵ پارچه‌ قوماشه‌که‌ی له‌سه‌ری به‌ست و کردی به‌میزه‌ر.

مَدَنَ فلان: فلانکه‌س هاته‌ شارو بوو به‌شارستانی ۵ تَمَدَّنَ: به‌ژیانی شاره‌ستانیانه‌ فه‌یربوو. تَمَدَّيْنُ: به‌شیوه‌ی ژبانی شاره‌ستانیانه‌ ژباو کالوو که‌ره‌سته‌ی شاره‌ستانیانه‌ی به‌کاره‌یتان ۵ المدينة: شاره‌ستانی‌هت و په‌شکه‌وتنی باری ژبان ۵ المدينة: شار، گه‌وره‌ شار ۵ ناوی مه‌دینه‌ی منه‌ومره‌شه ۵ امدی فلان: فلانکه‌س به‌ر بوو ۵ امدی فلان: مۆله‌تی فلانکه‌سی دا ۵ ماده‌ ماده‌آة: بۆماومه‌که‌

هاوسنی کرد ◊ تمادی فی الامر: گه‌بشته نه‌وپمپر
له‌کاره‌که‌دا ◊ تمادی فی غیبه: له‌گومرایی دا
رؤجوو. ◊ المدی: مه‌سافه ◊ نامانج.

مَدِي البصر: مه‌سافه‌ی دپتنی چاو تاجاو بربکا ◊
المَدِيَّة: کیزد، چه‌قو ◊ المَدِي: جوگایه‌کی بجوکه
نه‌و ناوه‌ی له‌حوز یان له‌بیر دهرژی به‌هو‌ی
نه‌و جوگه‌له‌وه ناوه‌که له‌بیرمه‌که دوور
دمکه‌ویته‌وه ◊ المِیداء: نامانج و کوتایی شت
نه‌ندازه‌و هه‌باره‌ی شت.

مَدِحِ الشَّيْءِ بالشَّيْءِ مَدْحًا: شته‌که له‌شته‌که خشاو
شهو بوو درزی برد ◊ دمشگوتری: (مَدِحِ فلان):
فلانکه‌س رانی لیک ده‌خشین ◊ تَمَدَّحَتْ
خاصرته: که‌له‌که‌ی فش بوو ◊ تَمَدَّحِ الشَّيْءِ:
شته‌که‌ی هه‌لملیست، هه‌لمزی ◊ الأَمَدْحُ:
که‌سیکه له‌رؤیشتن دا دورانی لیک بخشین
له‌بیر هه‌له‌وی ◊ مَنَزَتِ البَيْضَةَ مَنْرًا: هیلکه‌که
پیس بوو.

مَنَزَتِ مَعْدَتَهُ: مععیده‌ی پیس بوو.

مَنْرٍ فلان: فلانکه‌س زور جوو بو سمرناو ◊ اَمْنَرْتِ
الدَّجَاجَةَ البَيْضَةَ: مریشکه‌که هیلکه‌که‌ی پیس
کرد ◊ مَنْرُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی بلاو کردموه ◊
تَمَنَّرَتْ مَعْدَتُهُ: به‌مانا (مَنَزَتِ) دئی ◊ تَمَنَّرَ
الشَّيْءُ: شته‌که بلاو بووه ◊ تَمَنَّرَ اللَّبَنُ:
ماسته‌که له‌ناو مه‌شکه‌که‌دا بلاو بووه ◊ المَنْرُ:
دمگوتری: (ذهب القرم شذر مَنْر): خه‌تکه‌که
پهرته‌وازه بوون ◊ مَنْرَقٌ به: فریسی دا ◊
المَاذِرُونُ: دره‌ختیکه گه‌لاکه‌ی ومکوو گه‌لای
زمیتون وایه، گوله‌که‌ی مه‌یله‌و سببیه ◊
دمشگوتری: (المازربون).

مَدَّعِ فلان مَدْعًا: فلان دروی کرد لافو گه‌زافی
لئ دا.

مَدَّعِ المِاءَ: ناو له‌سمر کئومکانه‌وه بوو به‌لاهاو.

مَدَّعِ مِینًا: سویندی خوارد.

مَدَّعِ لِي الخَبْرَ: هه‌ندیکی له‌هه‌واله‌که بو
گیرامه‌وهو هه‌ندیکی شاردموه ◊ یان
هه‌واله‌که‌ی له‌نیوه دابری و جووه سمر باسیکی
تر.

مَدَّعِ الضَّرِغَ: نیوه گوانه‌که‌ی دوشی نیوه‌ی
هیشته‌وه ◊ تَمَدَّعِ الشَّرَابَ: شهرابه‌که‌ی ورده
ورده خواردموه ◊ المَتَّاعُ: دروژن ◊ که‌سیک و هفاو
نه‌مه‌کی نه‌بی ◊ پاشمله باسی که‌سانی دی بکا
به‌خرابه

مَدَّقِ اللَّبَنَ وَالشَّرَابَ بالمَاءِ مَدْقًا: شیرو شهرابه‌که‌ی
تیکه‌ل به‌ناو کرد.

مَدَّقِ فلانًا: شیری ناو تیکه‌لکراوی دهرخواردی
فلان دا.

مَدَّقِ الرُّدَّ: خو‌شه‌ویستییه‌که‌ی بی خه‌وش نه‌بوو ◊

مَادِقِ فلانًا في الرُّدِّ: خو‌شه‌ویستییه‌که‌ی بی
خه‌وش نه‌بوو ◊ به‌راستی فلانکه‌سی خو‌ش
نه‌ویست ◊ اِمْتَقِ الشَّرَابَ أَوْ اللَّبَنُ بالمَاءِ: شراب
یان شیرمه‌کی تیکه‌ل به‌ناو کرد ◊ اِمْتَقِ الشَّرَابَ
أَوْ اللَّبَنُ بالمَاءِ: به‌مانا (اِمْتَقِ) دئی ◊ المَدَّقُ:
دروژن، زور دروژن ◊ غه‌مبارو خه‌موک ◊ المَدَّقُ:
(لبن مَدَّقُ)، شیری ناو تیکه‌لکراو ◊ (رجل مَدَّقُ):
پیاوی خه‌موک ◊ المَدَّقَةُ: شیری ناو تیکه‌لکراو ◊ (أبو
مَدَّقَةُ): گورگ.

مَدَّلَ بِسِرِّهِ: نه‌نییه‌که‌ی بو هه‌لنه‌گیراو ناچار
درکاندی ◊ مَدَّلَتْ نَفْسَهُ بالشَّيْءِ: نه‌فسی
شته‌که‌ی قبول بوو.

لهگهل نافرمت دا ۵ الْمَنِيَّةُ: بهمانا (الْمَنِيَّةُ) دئ ۵
الْمَنِيَّةُ: ناوينه‌ی رومالگراو ۵ الْمَنِيَّةُ: بهمانا (الْمَنِيَّةُ)
دئ.

هُرَّاءُ الطَّعَامِ مَرَأَةٌ: خوراکه‌که به‌له‌زمت و گونجاو
بوو.

هُرَّاءُ فُلَانٍ: فلانکس خواردن خوارد.

هَرَمَ مَرَأً: پیاوکه له‌شیومدا یان له‌گفت و گودا
ژنانه بوو.

هَرَمَ الطَّعَامَ: خوراکه‌که‌ی پی‌که‌وت به‌لایه‌وه
به‌له‌زمت بوو ۵ مَرَمَاتُ الْأَرْضِ: زموییه‌که که‌ش و
هه‌وای خۆش بوو.

هُرَّةٌ فُلَانٍ مَرَّةً: فلانکس بوو به‌خاومن پیاومتی

هُرَّةٌ الطَّعَامِ: خوراکه‌که به‌له‌زمت و گونجاو بوو ۵

أَمْرًا الطَّعَامِ: خواردنه‌که‌ی به‌له‌زمت کرد ۵ أَمْرًا

الطَّعَامِ فُلَانًا: خواردنه‌که سودی باشی

بهمفلانکس که‌یاند ۵ تَمَرًا فُلَانٍ: فلانکس بوو

به‌خاومن شکۆمه‌ندی و ریز ۵ به‌ته‌که‌لوف

شکۆمه‌ندی به‌سمر خوی دا هینا ۵ تَمَرًا بِالْقَوْمِ:

هه‌ولئی دا خه‌لگه‌که به‌خاومن شکۆو ریزداری

و‌مصف بکه‌ن ۵ اِسْتَمَرَّ الطَّعَامَ: خواردنه‌که‌ی

به‌خۆش و به‌له‌زمت هاته‌ دمست ۵ الْمَرَّةُ: مَرُوفٌ

پیاو ۵ نه‌گهر (ال) به‌وشه‌که‌وه نه‌بوو دمگوترئ:

(أَمْرًا) ۵ بؤ مینینه‌ دمگوترئ: (مراه) ۵ الْمُرَّةُ:

نادابی نه‌فسانی و هه‌لس و که‌وتیکه که‌له‌به‌ر

چاوگرتنی ناده‌میزاد هه‌لدمنئ بؤ پابه‌ندبوون

به‌رهموشتی جوان و دابو نه‌ریتی په‌سه‌ند ۵

الْمَيْئُ: گه‌رو، ریزه‌وی خواردن به‌ناو گه‌رودا بؤ

ممعیده ۵ (طعام مَرِيءٌ): خواردن خۆش و

به‌له‌زمت و به‌سود ۵ (كلام مَرِيءٌ): هسه‌مه‌ک

که‌له‌گردنی دا په‌شیمان نه‌بی.

هَرَفَتِ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی تاس و لوس کرد.

مَذَلَّ فُلَانٌ: فلانکس نارپه‌مت بوو توشی قه‌له‌ق و

دلهراوکی بوو ۵ به‌مه‌لگرتنی نه‌ینییبه‌که توشی

دلهراوکی بوو بؤیه‌ درکاندی.

مَذَلَّ بِمَضْجِهِ: به‌شوینئ نوستنه‌که‌ی نارپه‌مت

بوو بؤیه‌ له‌و شویننه‌ گواستییه‌وه.

مَذَلَّ بِمَالِهِ: به‌مانه‌وه‌ی مال و سامانه‌که‌ی له‌دمستی

دا نارپه‌مت بوو بؤیه‌ به‌خشی

مَذَلَّ عَلَى فِرَاشِهِ: له‌سهر جی‌گاکه‌ی هه‌دای نه‌داو

ناچار گواستییه‌وه ۵ مَذَلَّتْ رَجُلَهُ: حاجی ته‌زی

حاجی شل بوو ۵ اَمْتَلَّ فُلَانًا: فلانکسی جارپس

کرد، توشی دلهراوکی کرد ۵ اِمْتَلَّ فُلَانٌ: به‌مانا

(اَمْتَلَّ) دئ ۵ اِمْتَلَّ مَفَاصِلَهُ: جومزگه‌کانی شل

بوون ۵ الْمَذَلَّةُ: شوینکه‌و نوخته له‌سهر به‌ردو

شاخ ۵ ده‌نکه خورما ۵ الْمَذِيلُ: نه‌خۆشیک که

حه‌جمینی نه‌بی ۵ ناسنیک به‌ناسانی بشکی ۵

الْمِئْتَلُ: که‌سینک نه‌توانئ نه‌ینئ بیاریزی و

ناچاربی بی‌درکینئ ۵ که‌سینک زورجار حاجی

توشی ته‌زین بیئ ۵ مَتَمَدَّ فُلَانٌ: فلانکس

درؤی کرد ۵ الْمَتَمَادُ: که‌سینک زور قیزه‌وه قاره‌وه

قیره‌ بکا دم به‌هاوار بیئ ۵ الْمَتَمَنِيُّ: به‌مانا

(الْمَتَمَادُ) دئ ۵ مَرُوفِي فَيْلَبَازُو هسه‌ خۆش.

مَذَى الرَّجُلُ مَذِيًا: پیاوکه له‌کاتی یاریکردن و

شتی و له‌گهل نافرمت دا ممزی هاته‌وه.

مَذَى الْفَرَسِ: نه‌سپه‌که‌ی به‌ره‌لای پیاوان کرد ۵

أَمَذَى الرَّجُلُ: به‌مانا (مذی) دئ ۵ أَمَذَى شَرَابُهُ:

شهرابه‌که‌ی زور رپون کردموه ۵ أَمَذَى الْفَرَسِ:

نه‌سپه‌که‌ی به‌ره‌لای له‌وه‌رگا کرد ۵ الْمَآذِي:

هه‌نگوینی سپی ۵ ناسنی بی‌خه‌وش و چاک ۵

الْمَآذِيَّةُ: شهراب و عمره‌ق ۵ زرنئ نه‌رم ۵ الْمَآءُ:

نه‌رم و شله‌په‌ته ۵ الْمَثِيُّ: ناویکی رونه

له‌رپه‌وی میزه‌وه دپته‌دمر له‌کاتی یاری کردن

ساروت: هاروپی (هاروت)؛ که دو فریشتن
 لمقورنن دا ناویان هاتووہ ۵ المَرْت: دشتیکی
 بین گزویگیاهہ ۵ (رجل مَرْت الجسد)؛ پیاوئیکہ
 جمستہی موی لی نہاتووہ ۵ المَرْت: ساری بین
 گیاو گزو درخت.

مَرْت الشَّيْنُ في الماء: شتہکی لماناو ہلکیشا ۵
 دہشگوتری؛ (مَرْت الشعر وغيرہ بیدہ)؛ دستہی
 بہقزی دا ہیناو لہناو ناودا ہلکگؤفت
 بوئہوی باش تہربین.

مَرْت الشَّيْنُ: شتہکی مزی.

مَرْت به الأرض: بہزوی کیشا.

مَرْت على الحِصام: پشو دریزبوو بو کیشو
 مملانی لہگن ناحمزانہ دا.

مَرْت: بہمانا (مَرْت)دئ ۵ مَرْت الماء: ناوہکی پیس
 کرد ۵ المَرْت: پشو دریزو بہصہبرو بار قول بو
 کیشو مملانی لہگن رکابہرمہکی دا ۵ المَرْت
 (أرض ممرثة): زہویہکہ بارانیکی کہمی لی
 باری.

مَرَج اللهبُ مرجاً: بلیسکہ بہرز بووہ.

مَرَج الحاتمُ في اليد: ہنگوستیلہکہ لہہنجدہا شل
 بوو.

مَرَج الشَّيْنُ مرجاً: شتہکی تیکہ لاو کرد.

مَرَج لسانه في أعراض الناس: پاشملہ بہخرابہ
 باسی خہلکی کرد.

مَرَج الدابة: ولاخہکی بہرہ لاا کرد بوئہوی
 بلہ وپری.

مَرَج السلطان رعيتَه: پاشا خہلکہکی لہفہسادو
 گہندہلی نہگیراہوہ.

مَرَج الكذب: کہوتہ درو کردن.

مَرَج امره: نیشی خوی فہوتاند شیواندی.

مَرَجُ الناس: خہلکہکہ تیکہ لاو بوون، نیشہکہ
 تیکہ لاو بیکہ لا بوون.

مَرَج الدين أو العهد: ناپینہکہ شیوا وادمو بہلین

تیک چونو خہلک بہیرہویان ناکا ۵ امرَج

الشيء: شتہکی تیکہ لاو بیکہ کرد ۵ امرَج

لسانه في أعراض الناس: غہبہتی خہلکی کردو

دہمی خستہ ناموسو کہسایہتی خہلکانی

ترمہوہ ۵ امرَج الدابة: ولاخہکی بہرہ لاو ناو

لہومرگا کرد ۵ امرَج فلان عهد: فلانکس

بابہندی پیمانہی خوی نہبوو ۵ المارج: بلیسہی

ناگر کہ بہرز دہبیتہوہ ۵ پان نہو بلیسہ ناگرہی

کہلہگن دوکہل تیکہ لہ ۵ دہشگوتری؛ (رجل

مارج) پیایو پوانہکراو کہلہھیج لہمہپرو

سہبتہرہ دا مہنہ نہکری ۵ المَرَج: زہوی پان و پیر

گزویگیا بو لہومراندنی ناژہل ۵ المَرَج: گہندہلی ۵

فیتنہو ناشوب ۵ تہنگزو چورتم ۵ المَرَجان:

رہگہزی حہویاناتی دہریایہ، لہپیری

(المرجانيات) ہمیکہرو کلسی ہہیہ بہباشترین

بہردی گرانہبہا دہزمیردری، مادہی مہرجان

لہدمہریای سوردو زورہ ۵ جوریکہ لہماسی

کہپہرو پؤلہکانی سورن ۵ رومکیکی بہاریہ

بہنہندازہی نیو مہتریک بہرز دہبیتہوہ ۵ لقو

پؤپی سورن، گہلاکہی پان و نہرمو ناودارہ ۵

المريج: (أمر مريج)، کاریکی چہواشہکارو

پشویہ

المَرَج: کہسیک نیشہکانی ریک و پیک نہبن.

مَرَج فلان: فلانکس زور کہیفخوش بوو زہوقو

نیشاتی زور بوو ۵ لارو لہنجہی کرد ۵ مَرَحَت

الأرض بالنبات: زہوی رومکی پواند.

مَرَج الزرع: کشتوکالہکہ گولی کرد.

مَرَحُ السَّحَابُ: هه‌ور بارانی باراندن ◊ مَرَحَتُ عَيْنُهُ: جاوی خراب بوو شیوا، ناوی کرد، زوری فرمیسک داباراندن ◊ اَمْرَحُ فُلَانًا: فلانکه‌سی هه‌لنا بۆکه‌یغ خووشی ◊ اَمْرَحُ الْكَلْبُ الْفَرَسِ: له‌ومرو نائفکه‌گه‌شه‌و نیشاتی به‌ولاخه‌ بمرزکه‌ به‌خشی ◊ مَرَحُ الْمُهْرُ: جوانمه‌که‌ی راهیناو زیرباری کرد ◊ مَرَحُ الْجِلْدُ: پیسته‌که‌ی هه‌نو، چه‌وری کرد ◊ مَرَحُ الْقَرِيَةِ الْجَدِيدَةِ: کونده‌ تازمه‌که‌ی پرکرد له‌ئاو تا‌کونه‌ دورمانه‌کانی پر‌بینه‌وو ناویان لئ نه‌جئ ◊ مَرَحُ الْبُرِّ: گهنمه‌که‌ی پاک کرد به‌ردو گل و پل و پو‌شی لئ جیا‌کردموه ◊ الْمِرَاحُ: که‌یغ‌خووشی و ته‌رده‌ماخی ◊ التَّمْرَاخَةُ: که‌سیک زور به‌نیشات بئ ◊ گورج و جوست بئ ◊ الْمَرْحُ: نه‌وپه‌ری که‌یغ‌خووشی و نیشات ◊ به‌خونازین و لارو له‌نجه‌کمر ◊ مَرَحَى: وشه‌یکه‌ سه‌رسورمان ده‌گه‌یه‌نئ ◊ واته‌ دست خو‌ش ناهه‌رین ◊ الْمِرْحَةُ: که‌ندوه‌ میوز، عه‌نباره‌ میوزو شتی وا ◊ الْمَرْوُحُ: خاومن نیشات و ته‌رده‌ماغ ◊ مه‌یی و شه‌راب ◊ الْمِرَاحُ: خاومن نیشات و ته‌رده‌ماغ ◊ جاوینک زور فرمیسک بریزئی ◊ زه‌وییه‌که‌ زوو گیاو گزی بئ بگه‌یه‌نئ ◊ مَرَحَبٌ فُلَانًا: مه‌رحه‌بای له‌فلانکه‌س کرد پیئی گوت مه‌رحه‌با ◊ مَرَحَبَهُ اللهُ: خودا خسته‌ی خو‌ش‌بیه‌وه.

مَرَحٌ جَسَدُهُ مَرَحًا: له‌شی خو‌ی به‌رؤن و شتی وا هه‌نوو.

مَرَحُ الْعَرَفِجُ: دره‌ختی عه‌رفه‌ج گه‌لاکه‌ی جوان بوو همدی به‌رز بۆوه ◊ اَمْرَحُ الْعَجَمِ: ناوی زور کرده‌ هه‌وپه‌رکه‌ تا به‌ته‌واوی شل بوو ◊ مَرَحٌ جَسَدُهُ: زوری جه‌سته‌ هه‌نو ◊ تَمْرَحٌ بِالْمَرْوِخِ: به‌چه‌وری و شتی وا جه‌سته‌ی هه‌نوو ◊ الْأَمْرَخُ: (ثور اَمْرَخ):

گایه‌که‌ په‌له‌ی سپی و سوری به‌جه‌سته‌وه هه‌ن ◊ الْمَرْخُ: دره‌ختی (العصاة) زوو گرده‌گری و ناگری بئ دمکریته‌وه له‌بهندی پیشینان دا هاتووه ده‌لئ: (في كل شجر نار واستجد المرخ والقفار) ◊ الْمَرْخُ: دره‌ختیک رؤن و بؤنی زور بئ ◊ دره‌ختی نه‌رم و شلک ◊ الْمَرْيُخُ: نه‌ستی‌ره‌ی مه‌ریخ؛ په‌کیکه‌ له‌نه‌ستی‌ره‌ گه‌رؤکه‌کانی کۆمه‌له‌ی خو‌ریی ◊ به‌فارس‌ی پیئی ده‌گوتری: (به‌هرام) ◊ تیرینکی دریزئی دوسه‌ره ◊ گورگ ◊ ناوی خودایه‌کی ئه‌فسانه‌یه‌ به‌خودای شه‌ر ناسراوه ◊ الْمَرْخُ: هه‌رشتی‌ک جه‌سته‌ی بئ چه‌ور بگری. ◊ الْمَرْيُخُ: شاخ ◊ اِمْرَاحُ الشَّيْئِ: شته‌که‌ شل بۆوه.

مَرَدَ الْإِنْسَانُ: مرؤفه‌که‌ توغیانی کردو له‌سنور تیپه‌ری.

مَرَدٌ عَلَى الشَّيْئِ: به‌شته‌که‌ راهات و مگری بوو.

مَرَدَ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی نه‌رم کرده‌وه، مشت‌ومالی کرد.

مَرَدَ الصَّبِيِّ لِدَيِّ امِّهِ: منداله‌که‌ مه‌مکی دایکی مزی.

مَرَدٌ فُلَانًا: ناموسی فلانکه‌سی له‌که‌دار کرد.

مَرَدَ الدَّابَّةِ: به‌خیرایی و توندو تیزئی و لاخه‌که‌ی لئ خو‌ری.

مَرَدَ الْمَلَّاحِ السَّفِينَةِ: که‌شتیبه‌وانه‌که‌ به‌سه‌وله‌که‌ که‌شتیبه‌که‌ی لی‌خو‌ری.

مَرَدَ الْفُلَامِ مَرْدًا مَرْمُودًا مَرْمُودَةً: گهنجه‌که‌ سمینلی هاتن ◊ کاتی نه‌وه‌ی هات ریشی برؤئی وه‌لئ موی لئ نه‌هاتن، کۆسه‌ بوو.

مَرَدَ الْفُصْنِ: لقه‌دره‌خته‌که‌ گه‌لای پیوه‌ نه‌بوو روت بوو.

مَرُ فُلَانٍ: فلانكس بهردموام بوو لهسهر
 خواردنی خؤزاکي پيښکهاته لمشرو خورما ◊ يان
 خواردنی خورماي لهناو کراو ◊ خورماي لمشير
 هه لکيشراو ◊ مَرَّةُ الشَّيْءِ: شتهکهي نهرم
 کردموه ◊ مشتو مائي کرد ◊ مَرَّةُ البناءِ:
 باله خانهکهي ريڅخستو لميغو کاشي کرد ◊
 مَرَّةُ الفُصْنِ: لقه دره ختهکهي گه لا گوش کرد ◊
 مَرَّةُ اللِّحَامِ: شويڼي هيلکه کردني بؤ کوترهکه
 دروست کرد ◊ تَمَرَّةُ الفِلاَمِ: کوره گمنجهکه
 سميلي روان به لام ريشي نه هاتو کوښه بوو ◊
 تَمَرَّةٌ عَلَى الشَّيْءِ: به شتهکه راهاتو خوي پتوه
 گرت ◊ تَمَرَّةٌ عَلَى القَرْمِ: له خه لکهکه ياخي بوو
 ◊ تَمَرَّةٌ عَلَى الشَّرِّ: ياخي بوو بوغرا بوو ◊
 التَّمْرَادُ: هيلانه يهکي بجوکه بؤ کوتر دروست
 دمکري بؤنه و مي هيلکهکي تيدا بکا ◊ المَارِدُ:
 ملهور ◊ عيملاق ◊ کسيک به که ييف خوښي
 بينو بجي ◊ بهرزو بلند ◊ المَرَادُ: مل، گهردن ◊
 المَرَادُ: زهوي سوتهمه رؤ ◊ لبه لانيک که هيچي
 لئ نه روي ◊ المَرْدُ: ميوه ي دره ختي نيراک
 به تازمبي ◊ المَرْدُ: تيگوشاو ◊ المَرْدِيُّ: سهوله:
 داریکی دريژه به له مهوان به هؤيه وه پال
 به به له مهکه يه وه ذهنن ◊ المَرَادُ: به مانا
 (المَرَادُ) دئ. ◊ المَرِيدُ: توندره وو سهر رهق ◊ المَرُودُ:
 نه و که سه ي دئ و ده چين به شـيـو مي
 تهرده ماخييه وه ◊ المَرِيدُ: به مانا (المَرِيدُ): دئ ◊
 پيس و رهوش ناشيرين و ياخي بوو شهراني ◊
 ههروا ناوه بؤ هه ر شتيک به هه لگؤفتن و
 شيلان نهرم بين ◊ خورما بکريته ناوشيره وه تا
 به ته و او ي نهرم ده بين ◊ ماستاو ◊ المَرْدُ قوش:
 روه کيکي کشتوکالي عه تريه ◊ مَرْدَلُ فلان:
 فلانکس کردمومکانی ريك و پيک ناکا.

مَرُ الأَمْرِ أَوْ فلان: کارمکه روداو مکه يان فلان هاتو
 رؤي ◊ به سهريدا تيپهري.
 مَرُ البَعِيْرِ: جهيل و شتهکاني له حوشترمکه شتهک
 دان.
 مَرُ القَرِيَةِ رُغْمَا: کوندمکانی پپرکردن له ناو.
 مَرُ الشَّيْءِ: شتهکه به ته و او ي تال بوو
 مَرُ بِلان: سفراو يان به نهم به سهر فلانکس دا
 غالب بوو ◊ اَمْرُ الشَّيْءِ: شتهکه تال بوو ◊ اَمْرُ
 الجُرِّ: گمنجهکه مرؤري تيدا پهيدا بوو مرؤراوي
 بوو ◊ اَمْرُ الشَّيْءِ: شتهکهکي تال کرد ◊ يان
 شتهکهکي والي کرد بگونجي ◊ اَمْرُ الحَبْلِ:
 جهيلهکهي گشت بادا ◊ اَمْرُ فلانِ: له ملي
 فلانکسي دا بؤنه و مي بيخا. ◊ مَارُ الرجلِ:
 پيپيلکهکي هينايه پياومکه پاشقولي ليگرت ◊
 مَرْدُ الشَّيْءِ: شتهکهکي راخست ◊ شتهکهکي تال
 کرد ◊ و اي ليکرد بگونجي و به کاري بين ◊ اِمْتَرُ
 عَلَيْهِ: به سهريدا تيپهري ◊ اِسْتَمَرَّ الشَّيْءُ أَوْ
 الرجلُ: شتهکه يان پياومکه يهک ريبازي په يره و
 کرد ◊ اِسْتَمَرَّ بالشَّيْءِ: تواناي به سهر شتهکه دا
 شکا ◊ نه و به تواناو دهسه لاته بؤ دزايه تي
 بهر بهر مکانی ◊ اِسْتَمَرَّ الشَّيْءِ: شتهکه تال بوو ◊
 الأَمْرُ: دمگوترئ: (فلان اَمْرُ عقداً من فلان):
 فلانکس له فلان به و مفاترو و ره بهر ز تره ◊
 (وهي مُرَى) ◊ همروا وشه ي (الأمر): ناوه بؤ
 ريخؤله ي پيسايي ◊ الأَمْرانُ: هزاري و پيري ◊
 پيري و نه خوښي ◊ المارورة: دانه و يله يهکي رمشه
 تيکه ل به گمنم و جو ده بين به کوردي بيني
 دمگوترئ: (مرؤر) ◊ همروا ناوه بؤ کچؤله ي
 تازه پيگه يشتوي نهرم و شل ◊ المرارُ: روه کيکي
 کيويبه له پيري (الفصيلة المركبة) يه پيشي
 دهگوترئ: (المُرَرُ) ◊ المرارُ: جهيل.

المراة: زراو ◊ المر: حمبل ◊ خاکهنازو بیل ◊ یان
 کلکه خاکهنازو کلکه بیل ◊ المر: پیچهوانهی
 شیرینییه ◊ جوره صمغ و جهویبهکه لهدرخت
 دیته دمرموه و مگوو بنیشته تال ◊ المر: عهقل،
 یان زور عاقلی ◊ بهلقه و شتی وا ◊ المر: تال،
 پیچهوانهی شیرین ◊ المر: جوره پیخوریکه ◊
 المر: زموی سوتهمرؤ ◊ المر: تواناو هنیزی
 حمبل ◊ عزیزتی نفوس و نفوس بهرزی.

هرز جلد: نهفورچکی بهنہسپایی لهپیستی گرت.

هرز الرجل: رهخنهی لهپیاوهکه گرت.

هرز الصبی ئدی امه: مندالکه بهپهنجهکانی گوی
 مه مکی دایکی هه لگوفت لهکاتی شیر خواردنی
 دا.

هرز الشئی: شتهکهی بری دوولمتی کرد.

هرز الشراب: تامی شهراپهکهی کرد ◊ امرز من
 ماله: دمستی گهپشته مالهکهی توانی سودی لی
 ببینی ◊ امرز شریکه: مال و سامانهکهی
 لهشهریکهکهی جیا کردهوه ◊ المرز: بهنداو ◊
 المرز: پارجهی شت ◊ المرزتان: نهو دو تۆقلهی
 لهزور نهرمایی گویچکهومیه ◊ المرزبان:
 سهرهنگ ◊ سهرؤک.

هرس جبل البکرة: حمبلی خولخلۆکهکه کوهته
 لایهکیهوه.

هرس التمر في الماء: خورماکهی لهناو ناودا
 هه لپشویوت بۆنوهوی بتوینهوه.

هرس الصبی اصبمه: مندالکه پهنجهی خوی
 مزی.

هرس ید بالندیل: دمستی بهدمسته سرکه
 سرپهوه.

هرس فلان: فلانکهمس توندو تۆل بوو
 لهچارهسمری کیشهکان ◊ امرس جبل البکرة:
 حمبلی خولخلۆکهکهی خستهوه شوینی تایبهتی
 خوی ◊ امرس الشئی: چارمهسمری شتهکهی کرد
 ◊ بهرامبهری کردو بهگزی دا چۆوه ◊ امرس
 الخطباء: وتارخوینهکان زور دریزهیان بهوتاردا ◊
 امرس بالشئی: دمستی ومردایه شتهکه ◊ امرس
 القوم في الحرب: خه لکهکه لهشهردا لیکیان دا ◊
 تمرس بالشئی: خوی لهشتهکه خشاندا ◊ لئی
 راهات و فیری بوو ◊ تمرس بالطیب: بوونی
 خووشی لهخوی دا ◊ تمرس بدینه: کالتهی
 بهنایینی خوی کرد ◊ تمرس بالحصومات:
 بهکیشهو نیزاع راهات و خوی پیانهوه گرت ◊
 تمرس البعر بالشجرة: حوشرکه جار دواجار
 لهگه لای درهختهکهی خوارد ◊ الامرس: (وجه
 امرس): دهم و چاوی بی خیر و بیر ◊ ماسر:
 لهمنهفسانهی کۆن دا ناوی خوداومندی حهربه،
 واته: ناوی (مریخ)ه.

المارستان: خهستهخانه ◊ المراس: دهگوتری، (فلان
 ذر مراس): فلانکهمس خاومن صهبرو خوگرو
 بههیمهته ◊ المراسة: هیزو توانا ◊ المراس: خاومن
 هیزو تواناو نیش لهدمست هاتو ◊ المرس:
 رویشتنی بهردهوام ◊ المرس: تیکه لاتوو قالیو
 لهشهر و جهنگ دا ◊ المرسة: حمبل ◊ المرس:
 تیگوشاو ◊ خورمای لهناودا تواوه ◊ المارسة:
 مامه لهکردن و کپین و فروشتن بهین مهزاد.

هرس الماء: ناومکه رهوان بوو

هرس الشئی ار الجلد: شتهکهی لهدمست دهرهینا ◊
 الامرش: مروفیک میوهی زور ههین ◊ المراسة:
 دهگوتری: (لی عنده مراشة): مافیکی کهمم

لايهتى ◊ المَرِطُ: زهويهك باران پومگه
روشاندين ◊ المَرِطَاءُ: حهيوانى زينه خرؤ.

مَرِضٌ الثَّنِي: بهبهنجه گوى مهكى ههنگلؤفت.

مَرِضٌ فلان: فلانكس پيشكهوت ◊ تَمَرِضُ القِشْرُ
عَنَ الشَّعْرِ: تويكلن و سؤيهكه لهجؤيهكه
جياپؤوه.

مَرِضٌ: نهخؤش كهوت ◊ امْرَضٌ فلان: فلانكس
بوو بهخاوهن نهخؤشى ◊ امْرَضٌ القَرْمُ:
خهلكهكه ولاخو نازهلهكانيان نهخؤش بوون.

امْرَضٌ فلان: فلانكس راي راستى دهربرى ◊ امْرَضٌ
فلاناً: فلانكسى بهنهخؤشى بينى يان
نهخؤشى خست ◊ مَارَضْتُ رَأْيَ فَيْكٍ: دهربره
تؤ فينلم لهخؤم كرد ◊ مَرَضٌ فِي الْأَمْرِ:
لهكارهكهدا كهمتر خهم بوو ◊ مَرَضٌ فِي حَاجَتِي:
بهتمههلى و نابهدى بؤ ئيشهكهه ههلسورا ◊
مَرَضٌ فِي كَلَامِهِ: هسهكهى دوباره كردهوه
هسهكهى بههين بناغه لهقهههم دا ◊ مَرَضٌ
المَرِيضُ: بهباشى نهخؤشهكهى دهرمان كرد ◊
مَرَضٌ البُرِّ: گهنهكهى بلاو كردهوه ◊ پَرِئَانِدِي
◊ تَمَارَضٌ: خؤى بهنهخؤش لهقهههم دا ◊ تَمَارِضُ
فِي أَمْرِهِ: لهكارهكهى دا لاواز بوو كهمترخهه
بوو ◊ التَمَرِيضُ: خزمهتكردن نهخؤش و
دابينكردنسى پئوپئستههكانى ◊ الْمَرَاضُ:
نهخؤشيهكه توشى ميومدبهين ◊ الْمَرَضُ: شِكْ
گومان ◊ الْمَرِضُ: نهخؤشى، ههردياردميهك شتى
زيندو لهسنوورى ساغو سهلامهتى لابهري ◊
المَرِيضُ: كهسيك نهخؤشين ◊ الْمَرَاضُ: نهخؤش
◊ الْمَرَضُ: كهسيك كاروبارى نهخؤش
بهريؤهههري و پيداويستيان بؤدابين بكا
بهگويره رينومايى پزيشك ◊ الْمَرِضُ:
نهخؤش.

مَرِطُ الرجلُ: پياومكه پهلهى كرد ◊ مَرِطْتُ بِهِ أُمَّهُ:
دابكى نهوى بهوهلهد هيناهوه.

مَرِطُ الشَّعْرَ أَر الرِّيشَ أَر الصَّرْفَ عَنَ الجَسَدِ: مويان
پهرو پؤل يان كوتك و خورى لهجهستهى
ههلكههه.

مَرِطٌ فلاناً: نهزيهتى فلانكسى داوه.

مَرِطُ الشَّيْئِ: شتهكهى كؤكردهوه ◊ دهگوتري:
(فلان يَمْرِطُ مَايجده): فلانكس جى دهست
بكهوى كؤى دهكاتهوه.

مَرِطٌ فلان مَرِطاً: فلانكس موى جهستهى تهنك
بوو.

مَرِطُ الرِّيشُ عَنَ السَّهْمِ: پهرمكه لهتيرمكه بوومه ◊
امْرَطُ الشَّعْرُ: هزمكه كاتى نهوى هات ههلوهرى
◊ امْرَطُ النِّخْلَةِ: دارخورماكه خورما
نهگهيشتوومكانى ههلوهراندن ◊ مَارِطُهُ مَارِطَةٌ:
توكى ههلكههه، موومكانى كنهكردن ◊ مَرِطُ
الشَّعْرُ: بؤ زنده رؤيى لهماناي (مَرِطٌ) دئى ◊ مَرِطُ
الثُّوبِ: قؤل و فهقيانهى كراسهكهى كورت كردن
◊ امْتَرَطُ الشَّيْئِ مِن يَدِهِ: شتهكهى لهدهست
فيراند ◊ لَيْسَ دِزَى ◊ امْتَرَطُ الشَّعْرُ: قزى
ههلوهرين ◊ تَمَرَطُ الشَّعْرُ: قزى ههلوهرين ◊

تَمَرَطُ الذَّنْبِ: گورگهكه توكى ههلهدا ◊ توكى
ههلوهرى ◊ المَرِاطَةُ: نهو موو كوتكهيه
كهلهجهسته ههلهوههرى ◊ المَرِطُ: پؤشاكهيه
لهئاوريشم يان خورى يان كهتان ئافرمت سهرو
ملى خؤى پئى دادهپؤشى ◊ المَرِطَاءُ: درهختى
مهرمطاء كه گهلاى پئوه نههين ◊ المَرِطَاءُ: نيوان
ناوك و موسلدان ◊ المَرِطَاءَانُ: دوو رهگن
لهنهرمايى كههدمان ◊ المَرِطِيُّ: ئالو؛ دووباره
گؤشتى خرين دهكهونه نهملاو نهولاي قورگهوه
◊ مَرِطِلُ المَطْرِ فلاناً: باران فلانكسى تهركرد ◊

مَرَقْلُ المَمَل: دريژهای به نیشه که‌دا ◊ مَرَقْلُ
فَلَانًا بِالطَّيْنِ وَغِيه: فلانکسی هوراوی کرد.

مَرَعُ رَأْسُهُ بِالذَّهْنِ: سهری داهیتناو به شانهای کرد.

مَرَعُ المَكَانُ وَالرَّادِي: شوپنه که یان شیوه که گیاو
گزی زور بوو، به پیتو بهر مکت بوو.

مَرَعُ فُلَانٍ: فلانکس که وته هه رزانیه وه زیانی
خوش بوو.

مَرَعُ مَرَاعَةً: نازو نیعمه تی بؤده سته بهر بوو ◊

أَمْرَعُ المَكَانُ وَالرَّادِي: به مانا (مَرَع) دئی ◊ أَمْرَعُ
القَوْمُ: خه لکه که توشی زهوی به پیتو

بهر مکتو زیانی خوشو هه رزانی بوو ◊

أَمْرَعَتِ الأَرْضُ: زهوییه که مهرو مالاتی ناوی

تیریان خوارد ◊ أَمْرَعُ رَأْسُهُ بِذَهْنٍ: زوری رون

له سهری دا ◊ تَمْرَعُ: په لهی کرد ◊ هه ولی

پهیدا کردنی لهومری دا ◊ الأَمْرُوعَةُ: (أَرْضُ

امرعة)، زهوییه کی به پیتو بهر مکتو ◊ المِرَاعُ:

بهزو پیو ◊ المِرْعُ: لهومر ◊ المِرْعُ: (رَجُلٌ مِرْعٌ):

پیاویکه له لهومری باش دمگه ری بؤ نازه له کانی

◊ المِرْعُ: زهوی پر گیاو گز ◊ بارانی هه رزانی

ناومر ◊ المِرْعُ: به مانا (المِرْعُ) دئی ◊ مَرَعَتِ

السَّائِمَةُ المُنْتَبِ: نازه له بهر هه لدر اومکان هه موو

گیاو گز مکیان خوارد.

مَرِغٌ عَرَضُهُ: پیس بوو، شتی پیسی پیومووسا

تیکه لی بوو.

مَرِغٌ شَعْرُهُ: فزی رونه که یان باش پیکهوت ◊

أَمْرَعُ: نوستو ناو له هه دوو لاشه وپلهی

هاته دهر ◊ أَمْرَعُ العَجِينِ: زوری ناو کرده

هه ویره که وه به جوریک نه پتوانی وشکی

بکاته وه ◊ أَمْرَعُ عَرَضُهُ: حهیاو نامووسی خوی

برد ◊ مَرَعُهُ بِالطَّابِ: له قوری هه نیشیلا ◊ مَرَعُهُ
فِي الطَّابِ: له قوری ومردا ◊ مَرَعُ العَرَضِ: ناموسی

برد، ناموسی له که دار کرد ◊ مَرَعُ فُلَانًا:
فلانکس جوان فزی چه ورکردن، به ته واوی
رونی لیدان.

تَمْرَعَتِ السَّائِمَةُ: نازه له که زور له ناو لهومرگادا

مایه وه ◊ تَمْرَعُ الحَيْرَانِ: نازه له که ناو له دممی

هاته خوار ◊ تَمْرَعُ فُلَانٍ: فلانکس خوی پاک

راگرت، نه بهیشت که سابه تی تووشی عه پیبو

خه وش ببی ◊ تَمْرَعُ فِي الطَّابِ: له قورو لیته دا

گه وزی، نه مدیوو نهو دیوی کرد ◊ تَمْرَعُ فِي

الأَمْرِ: له کار مکتو پاراو دوو دل بوو ◊ تَمْرَعُ عَلَى

فُلَانٍ: له سمر فلانکس مایه وه ◊ له سمر فلان

ومستاو مؤله تی دا ◊ المِرَاعُ: شوینی گه وزینی

ولاخو نازه له ◊ المِرَاعَةُ: به مانا (المِرَاعُ) دئی ◊ المِرْعُ:

تضو لیکو چلم ◊ (المِرْعَةُ): باغی پردارو

درهخت ◊ فز چه ورکردنی ته واو ◊ المِرْعَةُ:

ریخوله کویره.

مَرَقَ السُّهُمُ مِنَ الرَّمِيَةِ: تیره که به ته وزم له که وان

دهر جوو.

مَرَقَ مِنَ الدِّينِ: له نابین دهر جوو.

مَرَقَ فِي الأَرْضِ: به ناو زهوی دا رویش گهشت و

گوزاری کرد.

مَرَقَ القَدْرَ: شورباوی ناومه نجه له که ی زور کرد.

مَرَقَ الصَّرْفَ وَالشُّغْرَ مِنَ الجَلْدِ: خوری و مووی

له پیسته خوشکراوه که هه لکه ند.

مَرَقَ الصَّبْغَ مِنَ العَصْفَرِ: پهنگو بویه له گونه

زهرده دهر هینا.

مَرَقَ فُلَانًا: به خیرایی زمیری کاریگری له فلان دا

◊ مَرَقَتِ البَيْضَةُ: هیلکه که پیس بوو ◊ مَرَقَتِ

النَّخْلَةُ: بهری دارخورماکه هه لومری ◊ أَمْرَقَ:

شهرمگای خوی دهرخست ◊ أَمْرَقَتِ النَّخْلَةُ:

دارخورماکه بهر مکه ی پیگه یی و هه لومری ◊

پارچه مهرمهر ◊ المَرَمِرِسْ: شتی لوس و رهقو پتهو.

هَرَنَ الشَّيْنِ: شتهکه له‌حاله‌تی ره‌قیه‌وه گۆردرا بۆ حاله‌تی نهرمی ◊ مَرَتَتْ فلان على العمل: دهستی فلانکس له‌سهر نیشکردن راهات دهستی ره‌قاص بوون.

هَرَنَ الجِلْدُ: له‌سهر قسه‌کردن راهات و شهرمی نه‌کرد.

هَرَنَ من عدره: له‌ترسان و له‌بهر لاوازی له‌بهر دوژمنه‌که‌ی هه‌لات.

هَرَنَ به الأرض: به‌زموی دادا

هَرَنَ بعين: لای خواروی قاچی حوشتره‌که‌ی چه‌ورکرد بۆنه‌وه‌ی نهرم بین ◊ اَمْرَنَ الرجلُ بالقول: بپاومه‌که قسه‌کانی نهرم کردن و به‌هینواشی دوا ◊ مارنت الناقة: حوشتره‌که شیرمه‌کی وشک بوو ◊ مَرَنَ الشَّيْنِ: شته‌که‌ی نهرم کرده‌وه ◊ مَرَنَ فلاناً على الأمر: فلانکسی له‌سهر کارمه‌که راهینا ◊ مَرَنَ به الأرض: به‌زموی دادا، خستیه سهرزموی ◊ تَمَرَنَ الشَّيْنِ: شته‌که نهرم و نیان بوو ◊ تَمَرَنَ على الشَّيْنِ: راهینانی له‌سهر شته‌که کردو فیرى بوو ◊ التَّمَرِنُ: راهینه‌ر ◊ يان (التَّمَرِنُ): راهینه‌دراو که‌سینک ماومیه‌ک خه‌ریکی فیربوونی کارینک بین ◊ المُرْكَنُ: رمبی ره‌قو پتهو ◊ المَسْرَنُ: چه‌رمی نهرمکراو ◊ مَرْنَا الأَنْفَ: نه‌ملاو نه‌ولای لوت ◊ المَرْنُ: ره‌گینکه له‌دیوی ناومه‌ی قاچی پیشه‌وه‌ی حوشتر ◊ المَرْنُ: ره‌موشتو دابو نهریت ◊ حال و ومزع ◊ مَرِهَتْ عينُه: چاوی کلی تیدا نه‌بوو ◊ يان چاوی توشی نه‌خوشی بوو ◊ المَرَةُ: نه‌خوشی چاو.

أَمْرَقَ الجِلْدُ: پیسته خو‌شبه‌وه‌که کاتی نه‌وه‌ی هاتووه مووه‌کانی برن‌درینه‌وه ◊ مَرَقَ الشَّرِبُ: قوماشه‌که‌ی به‌ماده‌ی عوصفور رنگ کرد ◊ اِمْتَرَقَ الشَّيْنُ: شته‌که به‌خیرایی و به‌ته‌وزم قه‌باره‌که‌ی بری، مه‌سافه‌که‌ی بری ◊ اِمْتَرَقَ الولدُ من بطن أمه: زارۆکه‌که به‌ناسانی له‌سکی دایکی هاته‌ده‌ر ◊ اَمْتَرَقَ السَّيْفَ من غمسه: شمشیرمه‌که‌ی خیرا له‌کالان دهره‌ینا ◊ اِمْرَقَ وَالْمَرَقَ الرجلُ: بپاومه‌که شهرمگای دهرکه‌موت ◊ اِنْمَرَقَ الشَّعْرُ: هزکه بلاو بوو هه‌لومری ◊ تَمَرَقَ الشَّرِبُ: قوماشه‌که قبولی رنگ و صویغه‌که‌ی کرد ◊ المَارِقُ: له‌نابین دهرچوو ◊ المُرَاقَةُ: ههرشتیک له‌شتیکی تر هه‌لومری ◊ المَرِيْقُ: گیا عصفور (گوله زرده) ◊ المَرِقُ: پیست که بۆگه‌ن بکا توکه‌که‌ی لى برن‌درینه‌وه ◊ خوری شیکراوه‌و به‌شه کراو ◊ خوری مهره‌ له‌پرو نه‌خوش ◊ پشکوتنی گول ◊ المَرِقُ: خوری بۆگه‌ن ◊ المَسْرَقُ: شو‌رباوی چه‌ور ◊ المَرَقَةُ: خوری له‌سهرم‌تای رینه‌وه‌ی له‌پیسته‌که ◊ نه‌و زیده‌ گۆشته‌ی به‌پیسته‌وه ده‌مینیتته‌وه دواى گورونی جیاکردنه‌وه و دامالینی له‌گۆشته‌که ◊ پیستی ده‌باغکراو ◊ المَرِيْقُ: پرژو چقل و جالی گول ◊ المَسْرَاقُ: که‌سینک خو له‌شت هه‌لقورتینى و له‌هه‌موو دیزمیه‌ک نه‌سکوی بین ◊ المَرِقُ: گۆشت که چه‌وری که‌می تیدابن

مَرَمَرَ فلان، فلانکس رقی هه‌لسا ◊ مَرَمَرَ الماءُ: ناومه‌که‌ی والیکرد به‌سهر زموی دا برپوا ◊ تَمَرَمَرَ الجِسْمُ: جه‌سته‌ی له‌رزى چه‌جمینی لى برپا ◊ تَمَرَمَرَ فلان على أصحابه: فلانکس بوو به‌ نه‌میرو گه‌وره به‌سهر هاوه‌له‌کانی دا ◊ المُرَامِرُ: که‌سینک خاومنی جیسمی نهرمو نیان بین ◊ المَرْمِرُ: به‌ردی روخام (مه‌رمهر) ◊ المَرْمِرَةُ:

المَرَّةُ: (رجل مَرَّةُ الفزاد): پیاویکی دل نه خوښه ◊
 المَرَّاءُ من النعاج: مېرو بهرانی زور سپی ◊
 زهوی کهم دارو روک ◊ المَرَّةُ: سپیایی کهستی
 تری تیکه لاو بی ◊ جائیک ناوی بارانی تیدا
 کؤبو بیتوه ◊ مَرَّهَمُ الجُرْحُ: مېرهمی خسته
 سمر برینه که ◊ المَرَّهْمُ: گرومیه کی چهوره زور
 جوړی هه یه و بؤ زور برین و هاوسان و درزی
 جهسته به کاردی ◊ المَرُّو: رومکیکی بونخوښه ◊
 المَرَّةُ: کیویکه له مکه که بهرام بهر کیوی صهفا.

مَرَّی الفرس مَرَّياً: نه سپه که سمکولی کرد یان
 قاجی به سمر زهوی راکیشا به هوی شکان و شتی
 واوه.

مَرَّی الثئی: شته که ی دمهینا.

مَرَّی الفرس: نه سپه که ی تاودا بونه هوی بزانی
 تاجه ند نازاو به توانایه بؤ غاردان

مَرَّی الريح السحاب: بایه که و ای کرد هوره که باران
 بیارینی.

مَرَّی فلاناً حقه: نینکاری مافی فلانی کرد.

مَرَّی فلاناً الناقة و نعوما: حوشره که شیری دا ◊
 امری الدم: خوینی دمهینا ◊ ماراه: کیشو
 دمه دمه ی له گهل کرد.

ماری فلاناً: پیچه وانهی ویستی فلانکه سی کرد
 فرتو فیلی له گهل دا نه نجام دا ◊ امتری فی
 الثئی: شته که ی دمهینا ◊ امترت الريح
 السحاب: ره سه بایه که هوره که ی و ای کرد
 بارانی لی بیاری ◊ امتری الناقة: حوشره که ی
 دوشی ◊ قاری القوم: خه لکه که کیشو نیزاعیان
 بهر پارکد ◊ قاری فی الثئی: گومانی له شته که دا
 هه بوو ◊ تمری بالثئی: خوی به شته که
 رازندموه ◊ الماریة: مانگا که گوله که ی هه بی ◊
 الماری: مانگای سپی ◊ دمه بیته کی له خوری

دروستر اوو خه تخمت ناو کیشو ناودابه شکر
 له پیی دمکرد ◊ الماریة: هه تی هه له وو خوباب ◊
 ناهرمی بیست سپی ◊ المریة: کیشو دمه دمه
 المری: حوشری شیر زور ◊ المری: راست و ریک
 ◊ دمگوتری: (امر مری): کاری راست.

مَرَّجَ الشراب: شهرابه که ی تیکه ل کرد به شتی تر.

مَرَّجَ فلاناً علی صاحبه: فلانکه سی هه لنا بؤ
 دزایه تی کردنی هاوه له که ی ◊ مازجه: تیکه لاوی
 کرد.

مَرَّجَ السنبُل: گونه روه که که له حاله تی سه وزییه وه
 جووه سمر حاله تی زهردی.

مَرَّجَ الشرابُ والماء: شهراب و ناو تیکه لاو بوون ◊
 المِزاجُ: نه هوی شهرابی تیکه ل دمکری ◊ همر
 دووشت تیکه ل بکرین به هه ریه کیکیان ◊ المِزجُ:
 (شراب مزج): شهرابی تیکه ل کراو به شتی تر
 ◊ المِزجُ: هه نگوین ◊ نهو ناوه ی تیکه لی شهراب
 دمکری ◊ بادامی تال ◊ المِزاجُ: (رجل مزاج):
 پیاویکی به چه پو گوپو دروزن و پارا، هیج
 کاتی له سمر رهوشتیک به رده موام نابی ◊ المِزيجُ:
 بادامی تال، شهراب که تیکه ل بی له چه ند
 شتیک.

مَرَّجَ: گالته و سوعبه تی کرد ◊ امزح الکرم: که بری
 بؤ دارمیوه که کرد ◊ مازحه: گالته و سوعبه تی
 له گهل کرد ◊ مَرَّجَ السنبُلُ والعنبُ: گونه
 دانه و نیله که رنگی گؤراو پیگی، تر نیه که
 پیگی ◊ المِزجُ: گولی دانه و نیله. ◊ المِزجة: سه رما.
 مَرَّو اللبن: شیره که ی ورده ورده هومقوم
 خواردموه.

مَرَّو المرق و نعوما: شورباوه که ی خواردموه هه لیلوشی.

مَرَّو فلاناً: رقی له فلانکه سی بوو.

هَزَزَ الْقَرْيَةَ: کونده ناومگهی پرکرد لئاو.

هَزَزَ الرَّجُلُ: بیاومکه دلی پتهو بوو ◊ هسه خویش و عهنتیکه بوو.

هَزَزَ التَّمْرُ: خورماکه پینگهی ◊ الْأَمْرُ: بیاوی دل قایم و وریمهرز ◊ الْمِزْزُ: بیرهی دروستکراو لهزورات ◊ نهمحق و کیل. ◊ الْمِزْزَةُ: هملمزین ◊ المازریون: پروانه مادهی (الماذریون).

هَزَّ الشَّرَابُ: شهرابهگهی ههلمزی.

هَزَّ الشَّيْنُ أَرِ الرَّجُلُ: شتهکه یان بیاومکه لمغهری خوئی باشتر بوو.

هَزَّ الشَّرَابُ: شهرابهگه زور مزر بوو ◊ مَزَزَهُ: بهباش و چاکی هاته بهرجاو ◊ مَزَزَ فَلَانًا بِذَلِكَ الْأَمْرِ: بهوشته فلانکهمسی بهمرزکردهوه ◊ تَمَزَزَ: شهرابی مزر یان شتی مزری خواردهوه ◊ تَمَزَزَ الشَّرَابُ: شهرابهگهی ههلمزی ◊ الْمَازِةُ: (حِطَّة مَازَة): گمنمیکه ههویرمگهی شل دمبیتهوهو نانی لئ ناکری ◊ الْمُزُّ: ههرخواردن و خواردنهومیهک تامی مزر بی ◊ الْمِزُّ: فمضل و زیده ◊ الْمِزُّ: مؤلمت ◊ الْمِزَاءُ: شهرابی تام خویش ◊ الْمِزَّةُ: بهمانا (المِزَاءُ دئ) ◊ کهمیک قومه ناویک یان قومه شیریک ◊ کهمیک لهقایهکه داماوه ◊ دمگوتری: (مافی الإناء الا مُزَّة): کهمیک لهقایهکه داماوه ◊ الْمِزَّةُ: شهرابی مزر و خراب ◊ المیز: شکومهندو گهوره، زانا که کهس هاوشانی نهبی.

هَزَّعَ الْفَرَسُ وَغَرَهُ فِي عِلْوِهِ مَزَّعًا: نهمسبهکه بهگورچی بازی دا.

هَزَّعَ الْقَطَنُ: بهدمست لؤکهگهی شی کردهوه ◊ مَزَّعَ الشَّيْنُ: شتهگهی بلاو کردهوه ◊ تَمَزَّعَ الشَّيْنُ: شتهکه بلاو بؤوه ◊ تَمَزَّعَ الْقَوْمُ الشَّيْنُ بَيْنَهُمْ:

خه لکهکه لهناو خویمان دا شتهکه یان بهش کرد ◊ الْمِزَاعَةُ: هه لومریوی شت نهو پرزو وردمو خلتهو شتهی لهشتی تر دهکوهیته خوار ◊ الْمِزَاعُ: زیشک ◊ الْمِزْعَةُ: باشماوهی جهوری ◊ قومه ناو.

المِزْعَةُ: پارچه لؤکه پارچه بهرو بؤلی بالنده پارچه گوشت ◊ الْمِزْمِي: فیتنه ◊ شهپروم.

هَزَّقَ الطَّائِرَ بَسَلْمِهِ مَزَّقًا: بالندهکه جیقنهی بهردابهوه ◊ مَزَّقَ الثَّوْبَ: قوماشهگهی دری ◊ مَزَّقَ عِرْضَ أَخِيهِ: تانهی لهناموسی براهگی دا جوینی پیدا ◊ هورنان دمهرموی: ﴿وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مَمَزَّقٍ﴾ ◊ بهرتو بلاومان کردن و ههریهکه یانمان فری دایه شوینیک ◊ مَازَقَهُ: پپشپرکیی لهگهل دا کرد لهراکردن و بازدان دا ◊ تَمَزَّقَ: قه لشت قه لشت بوو ◊ تَمَزَّقَ الْقَوْمُ: خه لکهکه بهرتهوازه بوون ◊ الْمِزَاقُ: گورج و گول خیرا له نیش و کاردا ◊ الْمِزْقُ: (ثوب مَزِق): قوماش یان کراسی دراو.

المِزْقَةُ: بهمانا (المِزْعَةُ) دئ ◊ الْمِزْقُ: بهمانا (المِزِقُ) دئ ◊ مَزَمَزَهُ: ههولته و گپرو نهمدیوی نهو دیوی کرد ◊ هینایه پپشهوهو بردهه دواوه ◊ تَمَزَمَزَ: لهقاندی، جولاً، کهوته جم و جول ◊ تَمَزَمَزَ لِلْقِيَامِ: ههولی دا هه لئس.

هَزَّنَ مَزْنًا: بهخیرایی رؤی بؤ جیبه جینکردنی نیشهگهی ◊ دمشگوتری: (مَزَنَ مِنَ الْعَدُو): لهترسی دوزمنهگهی هه لئت.

هَزَّنَ فُلَانًا: فلانکهمس دهم و جاوی گمشابهوه.

هَزَّنَ فُلَانًا: فلانکهمسی شکودار کرد، بهسمر کهسانی دیکه دا پاساوی دابهوه ◊ بهباشمله مهدحی کرد لهلای خاومن دهسه لئت و کاربه دست.

مَزَنَ القَرِيَةَ: كوندنه ناوه‌گه‌ی پرکرد ◊ مَزَنَهُ: بُو زَیْدَمُو موباله‌غه له‌مانای (مَزَنَهُ) دئ ◊ تَمَزَنَ: به‌رئیی خَوَى دا به‌به‌له رَوِیسی ◊ تَمَزَنَ عَلَی اصْحَابِهِ: شانازی به‌سمر هاوه‌لانی دا کرد، زیاد له‌به‌رئیی خَوَى قاجی راکیشا ◊ المَازِنُ: گه‌رای میروو ◊ المَزْنُ: هه‌ور که‌بارانی بی‌وهیی ◊ المَزْنَةُ: تاوه باران ◊ (ابن مَزْنَةَ): مانگ که جار‌جار له‌ناو هه‌ور دهرده‌جئ و ده‌بیندرئ.

هَزَا مَرَوًا وَمَزِيًا: لوت‌به‌رزی نواند.

أَمْرًا عَلَيَّهِ: زَیْدَه رِیْزَی به‌سمر نه‌ودا هه‌بوو ◊ مَزَاهُ: به‌باشی زانی و ته‌فضیلی دا ◊ تَمَازَى القَوْمُ: خه‌لکه‌که خَوَیْان به‌گه‌وره و رِیْزدار دانا ◊ تَمَزَى عَلَیْهِمْ: پئیی وابوو زَیْدَه فه‌زلی هه‌یه به‌سمر نه‌وان دا ◊ المَازِی: به‌مانا (الجَبَّارُ) دئ ◊ المَازِیة: زَیْدَه ◊ التَمَازِی: ده‌گوتری: (فَعَد عَنِي مَتَازِيًا): دژم وه‌ستاو بی‌جه‌وانه‌ی دابو و نه‌ریت له‌گه‌لم دانیشت ◊ المَزُو والمَزِي: ته‌واو ◊ له‌هه‌موو شتیک دا ته‌واوو کامل ◊ المَزِي: به‌مانا (المَزُو) دئ ◊ زه‌ریضو قسه خَوَش ◊ المَزِيَّة: له‌هه‌موو شتیک دا به‌مانا (المَزُو) دی ◊ زَیْدَه فه‌ضلو و رِیْزدارئ که‌له‌گه‌سانی دیکه جوداوازی هه‌بیی ◊ خواردنئ تاییه‌ت که بُو‌پیاو دروست ده‌کری.

مَسَا فُلَان مَسْنًا وَمَسْرًا: فُلَان شتی ناشیرین و نه‌شیاوئ نه‌جامدا ◊ راست و درَوُی تیکه‌ل کرد.

مَسَا عَلَی الشَّيْنِ: هِیَلِی له‌پیاوه‌که کرد.

مَسَا القِنَرَ: مه‌نجه‌له‌که یان کولینه‌که هِی‌واش بووه.

مَسَا حَقْدًا: دره‌نگ مافه‌گه‌ی بُو گه‌راندموه.

مَسَا الطَّرِيقَ: ناو هه‌دی رِیْگای گرت‌به‌هر ◊ أَمْسًا بَيْنَ القَوْمِ: فه‌سادو گهنده‌لی خسته نیو خه‌لکه‌وه ◊ المَسْرُ: ناوه‌پراستی رِیْگا.

مَسَحَ فِي الأَرْضِ: به‌مانا زه‌وی دا رَوِیشت.

مَسَحَ الشَّيْنُ المِطْلَعُ أَوْ المِثْلُ مَسْحًا: ده‌ستی به‌سمر شته‌که‌دا هِیْنا بُوْنه‌وه‌ی چِرج و لَوُج و شوپینه‌وازی ته‌رپه‌گه‌ی به‌سمره‌وه نه‌میئ.

مَسَحَ عَلَی الشَّيْنِ بالمَاءِ أَوْ بالذَّهْنِ: ده‌ستی ته‌ری به‌سمر شته‌که‌دا هِیْنا.

مَسَحَ يَدَهُ عَلَی رَأْسِ الیْتِیمِ: به‌زه‌یی به‌هه‌تیوه‌که‌دا هات.

مَسَحَ فُلَانًا بالقَوْلِ: به‌هسه‌ی نه‌رم له‌گه‌ل فُلَان‌کس دا دوا بُوْنه‌وه‌ی له‌خسته‌ی به‌ری.

مَسَحَ القَوْمَ: به‌سمر خه‌لکه‌که‌دا رَوِیسی و لایان نه‌مایه‌وه.

مَسَحَ الحَجَرَ الأَسْرَدَ: ده‌ستی به‌به‌رده ره‌شه‌گه‌ی که‌عه‌دا هِیْنا بُوْ ته‌به‌روه.

مَسَحَ شَعْرَهُ: موی هِزَی به‌شانه‌کرد.

مَسَحَ فُلَانًا بالسَّيْفِ: فُلَان‌کسی به‌شمشیر بری.

مَسَحَ القَوْمَ قَتْلًا: ره‌بری له‌خه‌لکه‌که داو که‌لاکی لئ خستن

مَسَحَ الإِبِلَ: حوشره‌که‌ی ماندو کرد کزو لاوازی کرد.

مَسَحَ المَسَاحُ الأَرْضَ: روپپوه‌که به‌مه‌ترو زه‌راع زه‌وییه‌گه‌ی روپپو کرد.

مَسَحَ فُلَان مَسْحًا: فُلَان‌کس ره‌فیسکی چوزایه‌وه به‌هَوُی زه‌ری پُوْشاکه‌گه‌ی ◊ ده‌وی ناوه‌وه‌ی

رانه‌کانی لَیْک خشان و درزو شوپینه‌کیان تَیْدا په‌یدا بوو ◊ مَسَحَتِ المَرَأَةُ: نافه‌ته‌که سمت هُوج

رهبمن و خه لوه نشين ۵ شه قامه پري ۵ الْمَسَاءُ:
 زهوى دهشت و بان كه بهردهوردى ههبن ۵
 نافرمت كه قاجى قاهبهرقهى ديارنهبن ۵ بان
 مهكى بهرز نه بوينهوه ۵ الْمَسْحَةُ: دموگوتري:
 (عَلَيْهِ مَسْحَةٌ مِنْ جَمَالٍ أَوْ مِنْ مَسْحَةٍ مِنْ هِزَالٍ أَوْ
 عَلَيْهِ): كه ميك له جوانى بان له لاوازي پيوهيه
 ۵ الْمَسَاحَةُ: خه تكوزينهوه ۵ الْمَسِيحُ: كه سيك زور
 گهشت و گوزار بكا ۵ الْمَسِيحُ: نازناوى جهزرمتى
 عيساي كورى ميره مه.

الْمَسِيحَةُ: كى ميزمر ۵ بان مووى سهر كه له شوينى
 ناسايى خوئى بيته خوارو بهدهران و داروو
 شتى وا چارنه كرى ۵ ههروا ناوه بو لاجانگ
 نيوان نهرمايى گوئى و برؤ بهرمو سهر و تادهگاته
 خوار ته بهله سهر ۵ پارچه زيو ۵ ديرهمى زيو
 ۵ كهوانى جاك ۵ الْمَسِيحِي: كه سيك يا شتيك
 پال بدرئى بؤلاى جهزرمتى مهسيح ۵ الْمَسْحُ:
 زهوى دهشت و بان كه بهردى وردى تيدابن و
 گياو گزى لى نهروئى ۵ الْمَسْحَةُ: بهرپويهكه
 تهخته رهشو ميزو كاشى و شتى واى پى
 دمسردئى ۵ الْمَسْحُ: مروفتيك چاوو برؤى
 نهبن، ديارنهبن ۵ دهسگوتري: (رجل مسح
 الأليتين): پياويكه سمتى گهوره نهبن و
 بهنيسقانهوه نووسابن ۵ گوشتيان پيوه نهبن ۵
 مَسْحُهُ مَسْحًا: شيوهى گوئى.

مَسَحَ اللهُ كَذَا: خودا تامى شتهكهى نههيشت.

مَسَحَ الطَّعَامُ وَغَرَهُ مَسَاحَةً: خواردنهكه شيرينايى
 نهما، بان ههرتامى نهبوو ۵ الْمَسْحُ الرَّزْمُ:
 هاوساوييهكه نهما بوكايهوه ۵ الْمَسْحُ السِّنْفُ:
 شمشيرمهكى راكيشا ۵ الْمَسْحَتُ الْعَضُدُ: قولهكه
 گوشتى پيوهنه ما گوشتى كه م بوو.

الْمَسِيحُ، لاوازو نهحمهق ۵ روخسار شيواوو
 نهكلهومت و ناشيرن ۵ دموگوتري: (رجل مسح):

بوو سمتى لاواز بون ۵ مهكى بجوك بون ۵
 بهرهقاجى تهخت بون و پاژنه پيى ديارنهبون ۵
 مَسَاحَةً: به نهرمى لهگهلى دوا بؤنهوهى
 لهخشتهى بهرئى و ههليخه لهتيني ۵ مَسَاحَةً: لى
 خوش بوو، پهمانى بيذا ۵ مَسَحَ الشَّيْءُ: بو
 زندهروئى لهماناي (مَسَحَ) دئى ۵ مَسَحَ فَلَانًا:
 هسهى نهرمى لهگهلى فلانكس كرد بؤنهوهى
 فيئى لى بكا ههليخه لهتيني ۵ مَسَحَ الْإِبِلَ:
 بهمانا (مَسَحَهَا) دئى ۵ الْمَسْحُ الْمَيْفُ مِنْ غَمْدِهِ:
 شمشيرمهكى لهكالان دمركيشا ۵ إِنْ مَسَحَ رَأْسَهُ
 الشَّيْءُ: شتهكه نهوى لهسهرى بوو رامالدر،
 رادرا ۵ تَمَسَّحَ الرَّجُلَانِ: دووپياومهكه
 دؤستايهتبيان بهست ۵ بان مامهلهى كرين و
 فروشتنيان كرد ۵ بان دهستيان خسته ناو
 دهستى يهكترهوه ۵ تَمَسَّحَ بِالْمَاءِ وَمِنْهُ: بهناو
 خوئى ششت ۵ تَمَسَّحَ لِلصَّلَاةِ: بو نوئز
 دهستنوئزى گرت ۵ تَمَسَّحَ بِالْأَرْضِ: تهمه مومى
 كرد ۵ الْأَمْسَحُ: كه سيك بهرپروهوى خوئى دا
 بروا ۵ كويز ۵ گورگ ۵ زهوى دهشت ۵ الْأَمْسُوحُ:
 ههرداريكي درئز له دروستكردى كه شتى دا
 جهسپيندراين ۵ التَّمْسَاحُ: گيانله بهريكي
 وشكاومكى خشوكه، درندهو كه تهيه،
 درئزيهكهى پينج مهترىك دهبن لهروبارى
 نيلي ميصرو ههندئى رويارى ولاتى تردا ههيه ۵
 ههروا ناوه بو پياوى زيننه خرؤو رهوش
 ناشيرين ۵ التَّمْسَحُ: بهمانا (التَّمْسَاحُ) دئى ۵
 ههروا وشهى (التَّمْسَحُ) ناوه بو مروفتى هسه
 نهرم و خوش و فيلاوى كه بيهوى بههسهى
 خوش بهرامبهرمكهى لهخشته بهرئى ۵ زهوى
 تهخت كه ورده بهردى تيدابن و بى گياو
 درهخت بى ۵ الْمَسَاحَةُ: زانبارى روپيوى زهوى ۵
 الْمَسْحُ: پؤشاك كه له مو دروستكرابن ۵ پؤشاكى

الماء: نهو ناومی دهست بیگاتی ◊ نهومی نارزوو
دابمركيئنی ◊ ناویك نهسویزی نه شیرین ◊
لهورپکی بهسوده بؤ نازهل.
مَسِيسُ الحاجة: خاومن پنداویستی.

مَسَطَ السَّاءُ: چی له قاپو منجه نه کهدا هه بوو
له ماست و شتی وا به بهنجهی دهری هینا ◊ مَسَطَ
الثوبُ: قوماشه کهی تهر کرد دواپی رایته کاند بؤ
نهومی چی ناوی تیدایه لیپیته خوار.

مَسَطَ فَلَائاً: بهقه مچی له فلانکسی دا ◊ المَاسِطُ:
ناوی سویر که گمه رهوان بکا ◊ رومکیکی
هاوینه به که حوشر بیخوا سکی پی ده چی و
چی له گهدهی دایه دپته دهر ◊ المَسيطُ: قور ◊
ناوی لیل له بنکی حموزدا ده مینتیه وه ◊
المَسيطَةُ: ناوی لیل ◊ بیر که ناوی شیرین بی و
ناوی بیری سویری بؤ بچی و له که لگی بخا ◊
ناوی نیوان هه زوو بیر که جاری دهبی و بؤگهن
دهکا ◊ شیونک ناوی که می پندا برپوا ◊
المُسَطْرين: برپوانه مادهی (سَطْر) ◊ المِسْحُ: بای
شه مان ◊ المَسْحِيُّ مِنَ الرِّجَالِ: پیاونک زور
رؤینده بی و نازابی بؤ رپهشتن.

مَسَكٌ بالشيء: شته کهی به دهست گرت کونترولی
کرد ◊ خوی پندا هه لواسی.

مَسَكٌ بالنار: چالی بؤ ناگره که هه لکه نندو نه مجار
به خؤل دایپوشی.

مَسَاكَ الثَّوْبِ: قوماشه کهی به میسک بونخوش کرد.
مَسَاكَ السَّاءِ مَسَاكَةً: کویه که، کونده که ناوی زور
گرت ◊ امْسَكَ بالشيء: به مانا (مَسَكَ) دئ ◊
امْسَكَ عَنِ الطَّعَامِ: له خواردن مانی گرت ◊
امْسَكَ عَنِ الْإِنْفَاقِ: رزدی کرد له به خشین دا ◊
امْسَكَ الشَّيْءَ بِيَدِهِ: دهستی به سه رسته که دا
گرت ◊ امْسَكَ اللهُ الْغَيْثَ: خودا بارانی گرت هوه

پیاوی ناشیرین و جهسته ناهؤلا ◊ همروا وشهی
(المَسِيخُ) به خوراکیک دهگوتری: بی تام و خوی
بی ◊ المَسْرُخُ: (فرس مَسْرُخُ): نه سپی که مهن
لهرو بی گوشت.

مَسَدَ فِي السِّرِّ: کوشی کرد له رپهشتن دا.
مَسَدَ الْحَبْلُ: حهبله کهی باش بادا، زور گشتی بادا.
مَسَدَ الْبِقْلُ الحيران: روه که که نازه نه کهی کزو لاواز
کرد.

مَسَدَ الْبَطْنُ: گهده شلو ریک و بی بهرزو نزمی
بوو ◊ المَسَارُ: قابی ههنگوین خوار دنه وه ◊ المَسْدُ:
گوش و حهبلی دروستکراو له تویکلی درهخت ◊
حهبلی باش بادراو و چاک ریسراو ◊ المَسْدَاءُ:
(ساق مَسْدَاء): قاجی جوان و ریک و پیک ◊
المَسْرُودُ: دهگوتری: (رجل مَسْرُود): پیاوی دهمار
گشت و جهسته توندو تۆن ◊ (إمْرَأَةٌ مَسْرُودَةٌ):
نافرمتی هه دو بالا جوان و بهرزو بلند.

مَسْرَى: مانگی دوانزمی سالی هتیبلی.
مَسَى الشَّيْءُ: دهستی لیدا دهستی پندهینا.
مَسَى الْمَاءُ الْجَسَدَ: ناو گه پشته جهستهی.

مَسَّتْ بِهِ رَحِمُ فُلَانٍ: خزمایهتی فلانی هه بوو ◊
مَسَّتْ الْحَاجَةَ إِلَى كَذَا: پتویستی ناچاری کرد بؤ
نهو شته ◊ امْسَأَ الْفَرَسُ: نه سپه که دهست و
قاجی په لهی سپییان تیدابوو ◊ امْسَأَ فَلَائاً
الشَّيْءَ: فلانکسی و الیکرد دهست له شته که بدا
◊ امْسَأَ فَلَائاً شَكْوَى: شکایهتی لای فلانکس
کرد ◊ مَأَسَهُ: دهستی لی دا ◊ به جهستهی کهوت
◊ تَمَأَسَ الْجُرْمَانُ: دوو قهبارمه لیکیان دا ◊ تَمَأَسَ
الزُّوجَانُ، زُنُو مَيْرَدَمَكِه جوتبون ◊ مَمَأَسَ:
دهستی لی بده ◊ (لَا مَمَأَسَ): توخنی مه که وه ◊
المَسُّ: شیتی ◊ چاره سه رپیه که به داخکردنی
جهسته به کاوییه نه نجام دهری ◊ المَسُّوسُ مِنَ

رومکیکی بونخوشه ◊ الْمَسْكَانُ: عمرمبون ◊
 الْمُسْكَةُ: همرشتیک پستی پی بیهستری ◊
 همرشتیک بیته هوکاری راومستانی جهسته و
 گهشه کردنی ◊ عهقل و ناومزو رای پهسهند ◊
 پیاوئیکی خاومن عهقل و رای پهسهنده ◊ همروا
 وشه (مُسْكَة): بهبیریک دهگوتری: گلهکی
 پتهو بی پیویست بهومنهکا ههلبچندری ◊
 شوینهوارو پاشماوه ◊ الْمَسْكَةُ: نازاو چاونهترس
 ◊ الْمُسْكَةُ: رزدو چروک ◊ کسبیک کهدمستی
 بهسمر شتیک دا گرت له چنگی دهرنیه ◊
 پالهلوان و زورانبازی باش.

المِسْك: رزدو چروک ◊ الْمِسْكِيَّة: (أرض مسيكة):
 زهویبهکه ناو وشک نابیتهوه تییدا بههوی
 توندی و پتهوی خاکهکی ◊ مَسَلَّ الْمَاءَ مَسَلًا:
 ناومکه جاری بوو ◊ اَشْتَمَلَ السَّيْفُ:
 شمشرمکی لهکالان دمرکیشا ◊ الْمَسَالَةُ: دم و
 جاوی دریز که جوان بی ◊ الْمَسِيلُ: رپرهای ناو
 لهقمدار خورمای تهر.

مَسَنَ فُلَانٌ: فلانکس شیعری دلداری بی نهدمبی
 گوت ◊ دلداری و فیشالی نواند.

مَسَنَ فُلَانًا: لهفلانکسی دا تاکهوته سمرزهوی.

مَسَنَ الشَّيْءِ مِنَ الشَّيْءِ: شتهکی لهشتهکه
 دهرینا ◊ الْمِسْنُ: کوری گهنجی قوزو قهدو بالآ
 جوان.

مَسَا فُلَانٌ: فلانکس وادهی کردنی کاریکی داو
 دواپی کهمتر خهمی تییداگرد ◊ امسى القوم:
 خه لکهکه کهوتنه کاتی نیواره ◊ امسى فلانًا:
 بهشتیک یارمتهی فلانکسی دا ◊ ماساه:
 گالتهی پیکرد.

مَسَى فُلَانٌ: فلانکس وادهی کردنی شتیکی داو
 دواپی کهمتر خهمی لی کرد ◊ مَسَى فُلَانًا:

نهیاراند ◊ مَسَكَ بالشيء: بهمانا (مَسَكَ) دئ ◊
 مَسَكَ فُلَانًا: عمرمبونی دا بهفلانکس ◊ مَسَكَ
 بالنار: بهناگر داخی کرد ◊ اِمْتَسَكَ بالشيء:
 بهمانا (مَسَكَ) دئ ◊ اِمْتَسَكَ فُلَانٌ بِالْبَلَدِ:
 فلانکس لهولاتهکدا نیشه جی بوو ◊ تَمَسَكَ
 بالشيء: بهمانا (مَسَكَ) دئ ◊ تَمَسَكَ بالشيء:
 بهمانا (مَسَكَ) دئ ◊ تَمَسَكَ بِالطَّيْبِ: بهبونی
 خوش خوی بونخوش کرد ◊ اسْتَمَسَكَ الْبِرْلُ:
 میزمکه نههاتهدرو حهوق بوو ◊ اسْتَمَسَكَ
 بالشيء: بهتوندی دمستی بهشتهکه گرت ◊
 اسْتَمَسَكَ عَنِ الْأَمْرِ: لهکارمکه وستاو نهجمی
 نهاد ◊ اسْتَمَسَكَ الرَّجُلُ عَلَى الرَّاحِلَةِ: پیامکه
 خوی لهسمر و لاخهکه گرت و نهگلا ◊ الإِمْسَاكُ:
 رزدی و بهخیلی ◊ الإِمْسَاكُ فِي الصَّرْمِ: وازهینان
 لهخواردن و خواردنهوهو شتی تر
 لهبرمهپانهوه تا خور ناووبون ◊ گیران و
 قهبزبون و وشکبونهوهی خوراک خوراو
 لهریخولهدا، پیچهوانهی سکچون و رهوانی ◊
 التَّمَسُّكُ: پیکه و منووسان یکدی گرتنی
 مادهکان بهپهکهوه ◊ التَّمَسُّكُ الإِجْتِمَاعِي:
 پیکهوه لکانی تاکهکانی کومهن ◊ الْمَأْسِكَةُ:
 تویکلیکه بهسمر دم و جاوی مندالهوه ◊
 الْمَسَاكُ: نهو شوینهی ناو بگریتهوه ناوی تییدا
 بمینیتهوه ◊ الْمَسَاكَةُ: رزدی و چروکی ◊ الْمَسِيكُ:
 بهخیل و رزد ◊ (سقاء مسك): کوندهو کوپه و
 گوزمیهکه زور ناو دهگری ◊ الْمَسْكُ: پیست ◊
 پارچهپیک پیست ◊ الْمَسْكُ: چینی زهوی ◊
 بازنه و خرخال ◊ کهلهشاخی نازهل و عاج
 دروست کرابن ◊ الْمَسْكُ: عهقلی زور ◊
 عاقلهنندی تهواو ◊ همر خواردن و
 خواردنهوهپیک جهسته رابگری ◊ الْمَسْكُ: میسک
 کهله جوژه مامزیک دهردهیندري ◊ مَسِكَ الْبَرَّ:

بەفلاَنكەسى گوت چۆن نىوارەت تىپەراندا يان
نىوارە باشى لەفلاَنكەس كرد.

إمْتَسَى ما عند فلان: چى لای فلان بوو ھەمووی

برد ◊ الأَمْسِيَّةُ: نىوارە تا كاتى نىوہ شەو ◊

لِلسَّاءِ: نىوارە پىچەوانەى بەيانى.

مَسَى فلان مَسِيًا: فلانكەس رەموشتى ناشرين بوو

◊ واى لىھاتووہ گوى لەنامۆزگارى ناگرئو

بەقسەى كەس ناكا.

مَسَى الشَّيْئِي: بەدەستى شتەكەى مەسح كرد

دەستى بەشتەكەدا ھيئا.

مَسَى السَّيْرِي: بەھيدى رۆيى.

مَسَى الحُرَّ الماشية: گەرما نازەلەكانى كزولاواز كرد.

مَسَى السيف: شەمشيرەكەى لەكالان دەرکيشا.؟ ◊

إمْتَسَى: تىنووی بوو ◊ تَمَسَى الشَّيْئِي: شتەكە

پچرا، كەرت و لەت بوو ◊ تَمَسَى: بەمانا

(تَمَسَى) دئ ◊ التَّماسِي: بەلاو كارمات ◊ الماسى:

كەسەيك گوى لەنامۆزگارى كەس نەگرئ.

مَسَّحَ الشَّيْئِي: شتەكەى تىكەل كرد ◊ المَشِجَّ

والمَشِجَّ: ھەردو شتەيك تىكەلاو بكرين (دوو

رەنگ تىكەلاو بين) ◊ الأَمْشاج: نەو چلك و

پىسيەى لەسەر ناوك كۆدەمبیتەوہ ◊ لەبوارى

ژياندارى دا وشەى (الأَمْشاج): ناوہ بۆ خانەى

تۆماوى پياوو خانەى ھىلكۆكەى ميبەنە پيش

بەمەك گەمىشتيان و پىكەوہ نوسان و تىكەلاو

بونيان ◊ أَمْشَحَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان ساو بوو،

ھەورى پيۆنەما ◊ أَمْشَحَتِ السُّنَّةُ: سالىكە

وشكەسالى بوو، گرانى بوو.

مَشَّ الشَّيْئِي: شتەكەى دەرخت.

مَشَّ فلاناً: داى بەفلاَن، پيى بەخشى.

مَشَّ فلان: فلانكەس خراب و بەدرەموشت بوو.

مَشَّ الشَّجَرُ: درەختەكە چرۆى كرد پۆخى كرد ◊

أَمْشَرَ فلان: فلانكەس بازى پانى ھاويشتن

ھەنگاوى پانى ھەلئان ◊ فلانكەس فش بوو،

ھەلاوسا ◊ أَمْشَرَ الشَّجَرُ: بەمانا (مَشَّ) دئ ◊

أَمْشَرَتِ الأَرْضُ: زەببەكە رومكى لى روا،

رومكى رواند ◊ مَشَّ الشَّجَرُ: بەمانا (مَشَّ) دئ ◊

مَشَّ فلاناً: بەخشى دابەفلاَن، شتى پيدا ◊

مَشَّ الشَّيْئِي: شتەكەى دابەشكرد، بلاوى كردموہ

◊ إمْشَرَ الرامى بِمَجْنَبِهِ من ريق الشَّجَرِ:

شوانەكە بەگۆچانەكەى گەلاى بۆ نازەلەكانى

داھيئا، لى نزيك كردنەوہ.

تَمَشَّ فلان: فلانكەس بى ئاتاج بوو ◊ يان دياردەى

دەولەمەندى لەسەر ديار كەوت ◊ تَمَشَّ لاهله:

كاسبى بۆ خاوو خيزانى كرد ◊ پۆشاكى بۆ

خيزانى كرى. ◊ تَمَشَّ الشَّجَرُ: درەختەكە پۆخى

كرد ◊ تَمَشَّ الشَّجَرُ: درەختەكە سەوز بوو ◊

تَمَشَّ القرم: خەلكەكە دواى روت و رەجالى

پۆشاكيان پۆشى ◊ الأَمْشَرُ: گورج و گۆل ◊

جوست و چالاك ◊ المَأْشَرَةُ: (أرض ماشرة):

زەببەكە بەباران تيارو بووہ ◊ المَشْرُ من

الرجال: پياوى سورە فله ◊ المَشْرُ: جنيوو فسەى

ناخۆش ◊ دەرگوتري، (أذهب مشراً): جوينى پيدا

◊ المَشْرَةُ: سەرمتاى دەرگەوتنى روك ◊

لەزاراومى رومكانسى دا ھەرچەستەيەكى رومكى

كەمىچومرى مەرگەزى نەبى ◊ ھەروا ناوہ بۆ

نەوگەلاو شتەى شوان بەگۆچانەكەى بۆ

نازەلەكانى دايدىنئى ◊ ھەروا ناوہ بۆ رومكى

كورتە بالا ◊ پۆشاكى ئافرمت ◊ المَشْرَةُ: (مشرة

الأرض): يەكەم روك كەلەزموى سەردەردىنئى.

مَشَّ العَظْمَ مَشًّا: دواى ھيئان و بردنى ئىسقانەكە

لەدەمى دا نەمجار ھەلى مليست.

مَشُّ فُلَانًا: دزایمتی فلانکسی کرد ◊ (مَشُّ يده):
دهستی خوئی به پهرؤی زیر سرې بؤنه ووی
جهوری بپوه نه مینئ.

مَشُّ الناقَةَ: حوشرمهکی دؤشی.

مَشُّ مال فلان: ورده ووده مالی فلانکسی
ومرگرت.

مَشُّ الثَّيْنِ فِي الْمَاءِ: شتهکی لماناوه هکیشا
بؤنه ووی بتوینته ووه ◊ مَشَّتِ الدَّابَّةَ: ولاخه که
له زمنگی دا خرابیه که پیدا بوو بهنده ندهی
نیسقان رفق نییه ◊ امَشُّ العَظْمُ: نیسقانه که
شتی وای تیدا بوو هه لمیسری ◊ مَشَّ الثَّيْنُ
مؤخی نیسقانه که می دهره نانا ◊ امَشَّ فلان:
فلانکس خوئی پاک کرده ووه ◊ امَشَّ العَظْمُ:
جهوری و مؤخی ناو نیسقانه که می هه لمزی ◊
امَشَّ مَافِي الضَّرْعِ: چی له گوانه که دا هه بوو
هه مووی دؤشی ◊ امَشَّ مِنْ مَالِ فُلَانٍ: له مالی
فلانکس شتی دهستکوت ◊ امَشَّ الشَّرْبَ:
کراسه که می داکه نند ◊ امَشَّ الْمَرْأَةَ حُلَيْتَهَا:
نافرته که مله وانکه که می له ملی خوئی داکه نند ◊
المَشَّافُ: زهوی نهرمان ◊ بنه ماو کانگه ◊ نفس
◊ سروشت ◊ نیسقانی بی مؤخ ◊ خزمه تکار
له مسفهرو له مال هوه ◊ له بواری ژباندری دا
بریتیه له نیسقانی نیسفنچی ◊ المَشَّافَةُ: سه ری
نیسقانی نهرم که ده گونجی بکرؤزی ◊ نیسقانی
شان که بهرز بؤته ووه ◊ زهوی پته ووه رفق که
بیری لی هه لده که ندرئ و ناوی دهوران دهوری
تیدا کؤده بیت هوه ◊ ریگایه که به بهردی بچوک و
گل ره صیف بکری واته به تیکه له راسته و
باسته بکری ◊ المَشَّافُ: سپاییه که له چاوی
حوشر تا دهرده که وئی ◊ شتی که له زمندی ولاخ
بهرز ده بیت هوه و مکوو نیسقان رفق نابئ ◊ المَشُّ:

به نیری ناو جه ره و پینسته که هه لدمگری و
دهگریته پینخوری زستان ◊ المَشَّافُ: دهسته سرو
شتی واکه دهست و مه چه کی پی و شک
دهگریته ووه.

مَشَّطَ الشَّعْرَ مَشَطًا: قزمه کی به شانیه کرد.

مَشَّطَ الثَّيْنِ: شته که می تیکه لاو کرد ◊ ماست و ناو
یان شیرو ناوی تیکه ل کرد.

مَشَّطَ الْأَرْضَ: زهوییه که می به نامیری مال مال تهخت
کرد بؤنه ووی دانه وینله چاندر او که زیر خوئل
بکه وئی.

مَشَّطَ الدَّابَّةَ: ولاخه که می به نامیری و مکوو شانیه داخ
کرد ◊ مَشَّطَتْ يَدَ فُلَانٍ مَشَطًا: دهستی فلانکس
زیر بوو به مؤی نیش پیکردن یان چقل و چالی
تیراچوو ◊ مَشَّطَتِ الناقَةَ: حوشرمه که به ملاو
به ولای دوگه که می دا بهزی تیل مانج تیل مانج
دروست بووه ◊ امَشَّطَتِ الْمَرْأَةَ: نافرته که قزی
شانیه کرد ◊ المَاشِطَةُ: پیشه می جوانکاری و
نارایشکاری.

المَاشِطَةُ: نه و توك و قزانه می له کاتی شانیه کردن دا
هه لده و مورن ◊ المَاشِطَةُ: نافرتمی نارایشکارو
جوانکارو رازینه ره ووه ◊ المِشْطُ: شانیه ◊ نامیری
قزده اینان ◊ المِشْطُ: به مانا (المِشْطُ) دئ ◊ نامیری
ته نین نامیری که بؤ ته نین و چنین و ته و نکرده
به کاردئ ◊ هه روا ناوه بؤ نامیری داخ کردنی
حوشر که له سه ره شیوه می شانیه و دانده ◊
به مشیک له هاج که ده که ویت هه نیوان به ره پی و
قامه که گانی ◊ هه روا وشه می (المِشْطُ) ناوه بؤ
نیسقانی شه پیلکی شان ◊ یان نه و گوشته می
دایبوشیوه و به شه پیلکه که دا پان بؤته ووه ◊
نامیری مال مال که دوا می توچانندن به ولاخ به سه ره
زهوییه که پادمکی شری بؤنه ووی دانه وینله که
زیر خاک بی و گل دایبوشی ◊ هه روا ناوه بؤ

جوره ماسیهک لمرور بار دا دمزی ۵ المَشَطَةُ: شیوهی قزّی بهشانهکراو ۵ المَشِيطُ: سمری بهشانهکراو، قزّی داهینراوو ریّک خراو ۵ المَشَطُ: شانه ۵ المَشْرُوطُ: (رجل مشروط): پیایوی قهدو بالآ جوانو ریّکو و پیّک.

مَشِطَ الرجلُ مَشَطًا: پیاوکه دیوی ناووهوی رانهکانی لیّک دهخشین لهکاتی رویشتن دا ۵ مَشِطَتِ الدَابَّةُ: ولاحهکه دهمارهکانی لهناو گوشتهکهی دا دمکهوت ۵ المَشَطُ: نهو جقلو و چالهی لهدمست رادهچی ۵ پوازیکه کلکه باچی بن قاییم دمکری ۵ المَشِطَةُ: جقل، دپک ۵ المَشِطَةُ: (قناة مَشِطَةٌ): چهکیکه ناسنهکهی رهقو زیره.

مَشَعَ فلانٌ مَشْعًا ومَشْرَعًا: کاسبی کردو مالو سامانی پهیداکرد.

مَشَعَ مَشْعًا: بهشیوه رویشتنیکی نهرم رویی ۵ دزی کرد.

مَشَعَ القِثَاءُ وغرّه: خهبارمهکی کرؤشت

مَشَعَ القِصْعَةَ: چی لهلهگهنهکهدا بوو هممووی خوارد.

مَشَعَ فلانٌ بالجمَلِ وغرّه: بهجمل و شتی وا لهفلانکهسی دا.

مَشَعَ القَطَنُ وغرّه: لؤکهکهی بهدمست شی کردهوه ۵ اِمْتَشَعَ الرجلُ: پیاوکه بیسایو چلکی لهخوی دوور خستهوه ۵ اِمْتَشَعَ ماني الضرع: چی له گوانهکهدا ههبوو هممووی دؤشی ۵ اِمْتَشَعَ ماني يد فلان: چی لهدمستی فلان داههبوو و مری گرت ۵ اِمْتَشَعَ ثوبٌ صاحبه: کراسی هاوهلهکهی دزی ۵ اِمْتَشَعَ السيفُ من غمده: بهپهله شمشری لهکالان دمکریشا.

تَشَعَ الرجلُ: بهمانا (اِمْتَشَعَ) دئی ۵ المِشْعَةُ: پارچه لؤکهی شیکراوه ۵ المَشْرُوعُ: (رجل مشروع)

بیاویکی کاسبو نیشکهره ۵ المَشِيعَةُ: بهمانا (المشعة) دئی.

مَشَعَ فلانٌ مَشْعًا: بههیدی و لهسهره خو شتی خوارد.

مَشَعَ فلانٌ سُرطًا: قامچی لهفلانکهس دا.

مَشَعَ عِرْضَ فلان: ناموسی فلانکهسی لهکهدار کرد ۵ المِشْعُ: قوره سور که سواغی دیواری پی دمکری.

مَشَقَّ في الكتابة مَشَقًا: لهنووسین دا پینهکانی بهدریژی نویسن ۵ خیرا نووسی ۵ مَشَقَّتِ الإبلُ في سرحها: حوشرمهکه لهرویشتن دا خیرا بوو (مَشَقَّتْ في الكلال): لهومره چاکهکهی خوارد

مَشَقَّ فلانٌ: زمبری لهفلانکهسدا ۵ بهقامچی لیی دا.

مَشَقَّ الأكلُ: پهلهی کرد لهخواردنهکهی دا.

مَشَقَّ الثربُ الحشِنُ الساقُ: قوماشه زیرمهکه شوینکهی لهقاج کرد برینداری کرد

مَشَقَّ الشينُ: شتهکهی راگیشا بوئنهوه بکشو درئز بن.

مَشَقَّ الرترَ وغرّه: زبیهکهی دادر دادر کرد.

مَشَقَّ الكتانُ: کهتانهکهی پاک کردهوه پلو و پوشو گل و بهردی لی جیا کردهوه ۵ مَشَقَّتِ الجارية مَشَقًا: نافرتمهکه کزو لاواز بوو

مَشَقَّ فلانٌ مَشَقًا: فلانکهس فهیزمن بو نهزنؤکانی بان رانهکانی لیّک خشان ۵ اِمْتَشَقَّ الثروبُ: قوماشهکهی بهقوره سور رنگ کرد ۵ مَشَقَّهُ مَشَقَّةً: قیرمو همرای لهگهل دا کرد ۵ رایتهکاند، کیّشی کرد ۵ اِمْتَشَقَّ الشينُ من يد غرّه: شتهکهی لهدمستی فلانکهس دهرهیناوه نهیهیشت بهخوی بزانی ۵ لهدمستی رهانند ۵

مَشَقَّ مَافِي الضَّرْعِ: جِي لَه گَوَانَه كَه دَا هَم بُوو
 هَم مَوُو دُوْشِي ◊ (اِمْتَشَقَّ مَافِي يَدِه): نَه مَوُو
 لَه دَسْتِي دَابُوو دَه رِيهِنَا لِيِي دَزِي ◊ (اِمْتَشَقَّ
 السِّيفِ): شَمَشِيْرِي لَه كَالَان دَه رِكِيْشَا ◊ تَمَاشِقُوا
 الشَّيْنِ: شَتَه كَه يَان لِيَك كِيْشَا يَه وَه، هَم رِيه كَه يَان
 بُوْلَاي خُوِي كِيْش كَرْد ◊ تَمَشَقَّ عَن فَلَان ثَرِيْه:
 كَرَسَه كَه ي لَه مَر فَلَان دَا شِرُو وِر كَرْد ◊ تَمَشَقَّ
 الفُصْنَ: لَه دَره خَتَه كَه رَوْت بُوو گَه لَآي پِيُوه
 نَه مَا ◊ تَمَشَقَّ الصُّبْحُ أَو اللَّيْلُ: بَه يَانِي بَه سَمَر
 جُوو، شَه وِر اَبُوو ◊ الأَمْشَقُ: پِيَسْتِي شَه قَار شَه قَار
 بُوو.

المِشْمِشُ: كَشَمِيْش: دَره خَتِيَكَه مِيُوَه كَه ي بَه تَه رِي و
 بَه وَشَك كَر اَو مِيِي دَه خُوْرِي ◊ المِشِيْمَةُ: بِرَوَانَه
 مَادَه ي (شِيْم) ◊ مَشَقَّه بِالسَّرَطِ: بَه قَامَجِي لِيِي دَا.
 مَشَقَّ الشَّيْنِ فَلَانًا: شَتَه كَه فَلَان كَه سِي رَنِي
 رُو شَانْدِي.

مَشَقَّ يَدًا: دَسْتِي بَه شَتِي زَبِر سِرِي نَه وَه.

مَشَقَّ مَافِي ضَرْعِ النَّاقَةِ: نَه و شِرِمِي لَه گَوَانِي
 حُوْشْتَر مَكَه دَا بُوو هَم مَوُو دُوْشِي ◊ مَشَقَّتْ
 النَّاقَةَ رَهْمَا: حُوْشْتَر مَكَه بَه نَاخُوْشِي شِرِي دَا ◊
 اِمْتَشَقَّ الشَّيْنِ: شَتَه كَه ي دَزِي ◊ رَهَانْدِي، فَرَانْدِي
 ◊ اِمْتَشَقَّ ثَرِيْه: كَرَسَه كَه ي دَا كَه نَد ◊ اِمْتَشَقَّ
 السِّيفِ: شَمَشِيْر مَكَه دَه رِكِيْشَا لَه كَالَان ◊ اِمْتَشَقَّ
 النَّاقَةَ: جِي لَه گَوَانِي حُوْشْتَر مَكَه دَا بُوو دُوْشِي ◊
 تَمَاشَا الشَّيْنِ: شَتَه كَه يَان لِيَك كِيْشَا يَه وَه
 هَم رِيه كَه يَان بُوْلَاي خُوِي رَا يَكِيْشَا ◊ المِشَانُ:
 نَاهَر مَتِي دَه مَه و مَرِي جَنِيُو فَرُوْش ◊ گُوْر كِي
 زِيْنَه خَرُو. المِشْنَةُ: بِرِيْنِيَك فَرَاوَان بِيِي بَه لَام
 قَوْل نَه بِيِن ◊ المِشْنُ: كِتَابِيَكَه بَه زَمَانِي عِيْرِي
 نُوو سَرَاوَه دَه بَارِي شَه رِي عَمَتِي حُوْلَه كَه ◊ اَمْشِي
 الرِّأُ فَلَانًا: دَه رَمَانَه كَه سَكِي فَلَان كَه سِي جَوَانَد،
 رَهْوَانِي كَرْد ◊ اسْتَمَشَقَّ فَلَان: فَلَان كَه س دَه رَمَانِي
 رَهْوَانِي خُوَار دَمُوَه ◊ سَكِي بَه خُوَار دَنِي دَه رَمَان
 رَهْوَان بُوو ◊ المِشَا: گِيْزَمَر، يَان رَهْمَكِيَك لَه و
 بَجِي ◊ المِشَا، وَالمِشُو وَالمِشُو: دَه رَمَانِي رَهْوَانِي
 دَه رَمَانِي سَك سَك بِيِي جُوِيْنِي.

المِشَاقَةُ: وِر دَه و پِل و پُوْش و شَتِي وَا كَه لَه نَا كَامِي
 بَه شَانَه كَر دَنِي فَرُو مَو يَان لَه بِيْزَن گَدَانِي كَه تَان
 هَه لَه مَر مَرِي ◊ المِشَاقُ: قَه لَه مِي خُوْش نُووس ◊
 المِشَقُ: قُوْرَه سُوْر ◊ دَه مَشْگُوْتَرِي: (فِي قَدَه مَشَقَّ):
 بَالَاي دَرِيْزُو جَوَان و رِيَك و پِيَكَه ◊ نَه مَوْنَه ي
 خَمْتِي جَوَان كَه فُوْتَابِي لَه مَرِي دَه نُوو سِي تَه وَه
 بُوْنَه مَوِي فَيْرِي نُوو سِيْن بِيِي و خَمْتِي خُوْش بِيِي
 ◊ المِشَقُ: قُوْرَه سُوْر ◊ پِيَاوِي لَاوَازُو دَا لَكُوْشْت
 المِشَقَّةُ: بَه مَانَا (المِشَاقَةُ) دِي ◊ پَار جَه لُوْكَه ◊
 قَوْمَاشِي رِيْزُو ◊ المِشَقَّةُ: شُوِيْن كَه ي حَه بِل و شَتِي
 وَا بَه قَا جِي و لَآخَه وَه ◊ المِشِيْقُ: پِيَاوِي لَاوَازُو
 دَا لَكُوْشْت ◊ نَه سِيِي وَر گ بَجَكُوْلَه (قَه دَبَارِيَك) ◊
 قَوْمَاشِي زُوْر لَه مَر كَرَاوُو رِيْزُو ◊ المِشْرُقُ مَن
 الرِّجَالِ أَو الحَيْلِ: پِيَاوِي لَاوَاز نَه سِيِي وَر گ بَجُوَك
 ◊ هَم رُوَا و شَه ي (المِشْرُق): نَاوَه بُوْ شِيْشَه
 نَاسِنِي دَرِيْزُو بَارِيَك ◊ دَه مَشْگُوْتَرِي: (فَلَدٌ مِشْرُقُ):
 قَه دُو بَالَاي بَه رَزُو بَارِيَك.

مَشَقَّ لَحْمَه مِشْرُوْلًا: گُوْشْتِي كَه مَبُوو ◊ دَه مَشْگُوْتَرِي:
 (فَخَذَ مَا شَلَةً وَمِشْرُوْلَةً): رَانِيَكِي كَرُو دَا لَكُوْشْت.

مَشَى مَشِيًّا: رَوَى، لَهشَوَيْتِيكَهوَه گَوَاسْتِيهَوَه بُو شَوَيْتِيكِي تَر ۵ دَهشگوتَرِي: (مَشَى بِالنَمِيمَةِ): فَيْتَنَهي نَايَهوَه.

مَشَى مَشَاءً: نَازَهَلِي زُورِ بُوون

مَشَتِ المَرَأَةُ: نَافَرَهتَهكَه مَندَالِي زُورِ بُوون ۵ **أَمَشَى** فَلَانَ: فَلَانَكَهس نَازَهَلِي زُورِ بُوون ۵ **أَمَشَى** الرَجُلَ: بِيَاوَهكَهي وَالْيَكْرَدِ بَرِوَا ۵ **مَشَى**: بُو زَيْدَمَرْوِي لَهماناي (مَشَى) دِي ۵ **مَشَى** الرَجُلَ: بِيَاوَهكَهي رَوِيانَد ۵ مَاشَأُ مَاشَأً: لَهگَهلِي رَوِي ۵ **إِمْتَشَى** القَوْمَ: خَهلَكَهكَه نَازَهَلِيان زُورِ بُوون ۵ **تَمَشَى** القَوْمَ: خَهلَكَهكَه هَهئِيكَيان چُونَه لَاي هَهئِيكَيان ۵ **تَمَشَى**: رَوِيشت ۵ **المَاشِيَّةُ**: نَازَهَلِ (حوشترَو مَهرو بزنو رَهشَه وِلاخ) بَهزُورِي بُو مَهرو بزن بَهكارَدَههئِياندَرِي ۵ **المَاشَأُ**: بِيادَه بِيچَهوانَهي سوار ۵ فَيْتَنَهگَئِي ۵ **المَاشَأُ** مَن الجِيشِ: نَهو سَهريازانَهي بِيادَمَرْوون ۵ **المَاشَأُ**: زُورِ رَوِ (كَهسِيك زُورِ بَهبِي بَرِوَا) ۵ فَيْتَنَه.

مَصَّحَ الشَّيْئُ: شَتَهكَه لَاجوَو، نَهما، شَوِيَنَهواري نَهما.

مَصَّحَ التُّرْبُ: قوماشَهكَه كُونِ بُوو رِزِي.

مَصَّحَ النَباتِ: رومَكَهكَه گولَهكانِي هَهئومَرين.

مَصَّحَ الظِّلَّ: سِيبَهرَهكَه هَهئِكشايَهوَه، كَهمِيوَوَه، يان لَايَدا.

مَصَّحَ الشَّيْئُ فِي الأَرْضِ: بَهزَمَوِي دا رَوِيو چوَوَه ناوموه.

مَصَّحَ بِالشَّيْئِ: شَتَهكَهي بَرَد ۵ **أَمَصَّحَ** اللهُ مَابِكَ: نَهوَهي هَهتَبوَوِ خودا بَرديَهوَه، فَهوتانَدِي ۵ **المَصَّاحَةُ**: بِيستِي بِيچَوَه نَازَهَلِ بَهكاوَوِ شَتِي وا دَههاخندَرِي لَهشَوِيَتِي چُولِ دادَمَنرِيو دايبَهكَه وادَمزانِي بِيچَوِي خُوِيَهتِي.

مَصَّحَ الشَّيْئُ مَصَّحًا: شَتَهكَهي دارِنِي ۵ لَهناو شَتِيكِي تَردمَرِي كِيشا ۵ رايتهكانَد ۵ **إِمْتَصَّحَ** الشَّيْئُ عَنِ الشَّيْئِ: شَتَهكَه لَهشَتَهكَه جِيابوَوَه ۵ **إِمْتَصَّحَ** الشَّيْئِ: شَتَهكَهي بُوَلاي خُوِي كِيَشِ كَرَد رايتهكانَد.

أَمَصَّحَ الوَلَدُ: بِيچَوَهكَه، زاروَكَهكَه لَهسَكِي دايبَكِي جِيابوَوَه.

مَصَدَّ الشَّيْئُ: شَتَهكَهي هَهئَمزِي.

مَصَدَّ الحِيوانَ: نَازَهَلَهكَهي رَاهِيَنَا، زُيربارِي كَرَد ۵ **المَصَادُ**: بانوِي بَمَرز ۵ **المَصْدُ**: بَهمانا (المَصَادُ) دِي ۵ تَمَرزَه ۵ **المَصْدَةُ**: تاومبارانِيك ۵ **مَصَّرَتِ** الحَلوبُ مَصرَواً: نَازَهَلَه شيردمَرَهكَه شيرِي كَهَم بُوو.

مَصَّرَ النَاقَةَ أَوِ الشَّاةَ مَصرَواً: بَهسَمَرِي بَهئِجَهكانِي گوانِي حوشترَهكَه يان مَهَرَهكَهي دُوشِي.

مَصَّرَ العَطَاءَ: بَهخَشَهكَهي كَهَم كَرَدَموه.

مَصَّرَ الفَرَسَ: نَهسَبَهكَهي رَاهِيَنَاو بَهتَافِي كَرَدَموه

بُو نَهوَهي بزانِي نَاخُو غاردانِي چُونَه ۵ **أَمَصَّرَتِ** الحَلوبَ: بَهمانا (مَصَّرَتِ) دِي ۵ **مَصَّرَ** عَلِيَه عَطَاءً:

كَهمَكَهم بَهخَشِي پِيَدا ۵ **مَصَّرَ** القَوْمَ المَكانَ:

خَهلَكَهكَه شَوِيَنَهكَهيَان كَرَد بَهگَهوَرَهشار ۵

دَهشگوتَرِي: (مَصَّرَ الأَمصارَ): شاري بِنِياتنان ۵

مَصَّرَتِ الدَوْلَةَ الشَّركَةَ: دَهئَمَت كُومَيانايكانِي

خَستَنَه زُير دَهستِي خُوِيَهوَهو لَهچَنگِي بِيگانَه

دَهري هِيَنان ۵ **مَصَّرَ** التُّرْبَ: بَهَرَمَنگِي كَهمِيك

كانِ قوماشَهكَهي رَهنگ كَرَد ۵ **قَمَصَّرَ** المَكانَ:

شَوِيَنَهكَه بُوو بَهگَهوَرَه شار ۵ **تَمَصَّرَ** الشَّيْئِ:

شَتَهكَه كَهَم بُوو.

تَمَصَّرَ القَرَمَ: خَهلَكَهكَه بَهناو شارَهكان دا بِلَاو

بوونَهوَه ۵ **تَمَصَّرَ** الشَّخْصَ: كَهسَهكَه بُوو

بَههاوالاتِي مِيصَرِي و رَمگَهزنامَهي مِيصَرِي

وَمَرگَرَت ۵ **تَمَصَّرَ** الشَّيْئِ: شَوِيَن شَتَهكَه كَهوت ۵

هه لَبْزاردی نه ته و مکه به تی ۵ باشماوهی شتی
 هه لَمَزراو ۵ المَصَانُ: نهو شوانه و یله شیرو شتی
 وا به دهم بیچومنازل دادمکا ۵ نه گهر جوین
 به پیاویک بدرئ شیومیهک له جنیو نهومیه پتی
 دهگوترئ: (یا مصان): شوانه و یله ۵ هه روا ناوه
 بی که له شاخگر ۵ المَصَانُ: قهصبی شهکر که له
 گوشراوهکی شهکر به رههم دههیندرئ ۵
 مَصِصُ الشری: گلی شیدار، لمبی تهر ۵
 المَصْرُصُ: (وظیف مَصْرُصُ): زمنده و لاغیکه
 باریکه ۵ المَصْرُصَةُ: ناهرمتی کزو کۆلهوار
 به هوئی نه خووشی ۵ مَصْطَکُ الدراء: مهستهکی
 کرده ناو دهرمانه که ۵ المَصْطَکُ والمَصْطَکَا:
 درهختیکه له پیری دار هه زوانه درهختیکه
 دهر ویندرئ له کیو له دهم که ناره ناومکانی ولاتی
 شامو هه ندئ کیوی نزم بنیشتیکی تایبه تی لی
 به رههم دههیندرئ.

مَصَعُ الشئی مَصْعًا: شته که، رؤیی پشتی هه لکرد ۵
 (فهر ماصع): دهگوترئ: (مصع الرذ): سه رما
 رؤیی نه ما ۵ مَصَعُ ماء الحرض: ناوی حهوز که
 وشک بوو یان کهم بوو ۵ مَصَعُ في الأرض:
 به ناوی زهوی دا رؤیی ۵ مَصَعُ بالشئی: شته که کی
 فرئ دا ۵ مَصَعْتُ الدابة بذبها: و لاخه که
 (نه سه که) کلکی راوشاند به بی نه وهی پروا
 باز بدا.

مَهَى البرق: بروسکه که چه خماخی دا.

مَهَى فلاناً: به مششیر له فلانکه سی دا ۵ یان
 به قامجی لی دا ۵ مَصَّتُ الفتنة القوم: فیتنه و
 ناشوب خه لکه کهی قال کرد.

مَهَى الحرض بما قلیل: به ناویکی کهم حهوز که کی
 تهر کرد ۵ مَصَعُ العوسج: درهختی عهوسه ج
 به ره که کی دهر کهوت ۵ مَصَعُ القوم: خه لکه که

امْتَصَرَ الناقةَ أو الشاةَ: حوشتره که یان
 مه پر که کی به سه ری په نجه دوشی ۵ الماصِرُ:
 نیوان و له مپه ری نیوان دوشت ۵ ناهه ماصره):
 حوشتریکه به ناخوشی شیر له گوانه کانی دپته
 دهر یان کهم شیره ۵ المَصَارَةُ: شوینیک نه سپی
 تیدا کۆبکریته وه ۵ المَصْرُ: ناوان و په رده ی نیوان
 دوشت ۵ سنوری نیوان دوو زهوی ۵ هه روا
 وشه ی (مصر) به مانا زهرفو گوینتی و حاجه ت
 دئ ۵ گهورمشار که باله خانه و دوکان و بازار پی
 تیدا بنیات بنرین و په رستگاو مزگه وت و
 خویندن گاو زانکوی خه سه خانه و شتی وای
 تیدا بنیات بنرین ۵ ماده یه کی سوریا وه شتی
 پئ رنگ ده کرئ ۵ المَصْرُ مِنَ الإبل أو الشاة:
 به مانا (الماصر) دئ ۵ المَصْرُ: ریخۆله ۵ المَصْرُ:
 (ثوب مَصْرُ): قوماشیکه به پرنگی سوری تمنک
 بو یه کراو ۵ المَصْرَةُ: سه رته شه ی.

مَهَى التَّصَبُّ و غره مَصًّا: به هیدی و کهم کهم
 به قهفه زازمه که شله مه نیبه که کی هه لمرئ ۵ امَّه
 الشئی: وای لیکرد شته که به زئ ۵ شته که کی پی
 مزت ۵ امَّه فلاناً: به فلانکه سی گوت شوانه
 و یله، خویری، گاو ان ۵ امْتَصَرَ الشئی:
 به هیواشی و له سه ره خو شته که کی هه لمرئ ۵
 تَمَّصَنُ الشئی: به مانا (امْتَصَهُ) دئ ۵ الماصَّةُ:
 نه خووشیبه که توشی منال دهبین ۵ نامیریکه
 ناوی پی هه لده مزئ ۵ المَصَارُ: نه وهی له شت
 هه لده مزئ ۵ بوخته ی شت ۵ هه لَبْزاردی ۵
 دهگوترئ: (فلان مَصَّاصُ قومه): فلانکه سی
 هه لَبْزاردی نه ته و مکه به تی ۵ المَصَّاصَةُ: نه وهی
 ده مزئ له مهرشتیک بی ۵ دهگوترئ: (طابت
 مَصَّاصَةٌ في فمي): هه لمرئینی له دهممدا به له زم
 بوو ۵ (مَصَّاصَةُ الشئی): بوخته ی شت ۵
 دهگوترئ: (فلان مَصَّاصَةٌ قومه): فلانکه سی

الْمَصْلُ: (مَصْلُ الدَّمِ)، زمرداویکه له خوین جیادبیتهوه لهکاتی خهستبوونهوهی دا ◊
 الْمِصْلُ: کهسیک مال و سامانی خوئی لهشتی بیهوده دا خهرج بکا ◊ مَصْمَصَ فاه: ناوی لهدهمی و مردا یان بهسهری زوبانی ناو دهمی خوئی پاک کردهوه ◊ مَصْمَصَ الإناة: ناوی کرده ناو فاههکه و رایوشاند بۆنهوهی پاکی بکاتهوه ◊ الْمَصَامِصُ: پالفتهوه ههلبزیراوی ههرشتیک ◊ مَضَعَتِ الدُّرَابُ مَضْعاً: ولاحهکان بلاو بوونهوه ◊ مَضَعَتِ الشَّمْسُ: خۆر تیشکی بلاو بووه بهسهر زهوی دا ◊ مَضَعَتِ المَزَادَة: کوندهکه، مهشکهکه ناوی لی جوو.

مَضَعَّ عَنْهُ: داکوکی لیکرد ◊ (مَضَعَّ عِرْضَ فُلَانٍ): تانهی لهناموسی فلان دا.

مَضَّرَ النَّيْذُ أَرَّ اللَّيْنُ: سرکهکه یان ماستهکه ترش بوو مزربوو کهفی ههئدا ◊ مَضَّرُهُ: پال هۆزی موضهریدا بهیهکیک لهو هۆزی لهقهلهمدا ◊ تَمَضَّرَ: خوئی کرد بهیهکیک لههۆزی موضهر، یان دهمارگیری و تهعهصوبی بۆیان ههبوو ◊ یان خوئی وهک شهوان نیشانداو ههئس و کهوتی نهوانی رهچاوکرد ◊ تَمَضَّرَتِ المَاشِيَة: نازلهکهکان ههئلهبوون ◊ الْمَضَارَةُ مِنَ اللَّيْنِ: نهو ناوه شینهی لهشیر دمپوا لهکاتی ترشبووندا ◊ الْمَضِيرُ: ترش ◊ الْمَضِيْعَةُ: جوژه خواردنیکه گوشت لهناو دؤدا یان لهناو شیردا دهکولیندری تاشیرهکه خهست دهبیتهوهو گوشتهکesh دمکولن ◊ مَضُهُ: نازاری دا.

مَضَىَّ الْهَلْ قَمَهُ: سرکهکه نازاری بهناو دهمی گهیاوند.
 مَضَىَّ الشَّيْنِ فَلَانًا: شتهکه نازاری دلی فلانکسهی دا.

شیری حوشترهکانیان خهسار بوو ◊ اَمَّصَعَ لِفُلَانٍ بَعْقَه: دانی بهمافی فلان دانا ◊ اَمَّصَعَتِ المَرَأَة ولسدها: نافرمتهکه کهمکه شیری دا بهمندالهکهی ◊ مَاصِعَ قِرْنَهُ: شهپه شمشیری لهگهئ بهرامبهرهکهی دا کرد ◊ مَصَّعَ العَرْدُ أَرَّ الفُصْنَ: توپکلهکهی بهلقهدارمهکهوه هیشتهوه بوئنهوهی لهسهری وشک بیتهوه ◊ پیوهی وشک بیتهوه ◊ اَمَّصَعَ الحَمَارُ: گویندیزهکه گوئی قوت کردن بوئنهوهی گوئی لهدمنگهکه بی ◊ قَمَّصَمُوا فِي الحَرْبِ: لهشهپدا پهگریان کوشت و برکرد ◊ المَاصِيعُ: ناوی سویر ◊ ناوی کهمی لیل ◊ المَصِيعُ: مندال که یاری بهنامیری میخراق بکا ◊ (رَجَلَ مَصِيعٌ): پیاویکه نازاو بههیزو توانا بو شهپ ◊ المَصْنَعَةُ: بهری درهختی عهوسهج ◊ المَصْنُوعُ: پیاوی ترسنوک کهلهترسان دلی بهلرزی.

مَصَلَّ الشَّيْنُ مَصَلًا مَصْرُولًا: شتهکه دلۆپ دلۆپ داجۆرا.

مَصَلَّ الجُرْحُ: برینهکه کهمینک کیم و زوخاوی لیهاته خوار.

مَصَلَّ اللَّيْنُ: ماستهکهی کرده قابی کونکون یان ناو شتی وا بوئنهوهی ناومهکهی لیبجۆریتهوه.

مَصَلَّ مَالَهُ: مال و سامانهکهی ههوتاند ◊ لهشتی پپو پوج دا خهرجی کرد ◊ اَمَّصَلَتِ المَرَأَة: نافرمتهکه مندالهکهی بهگوشتپارهیی لهبارجو ◊ اَمَّصَلَّ الرَّاعِي الفَتَمَ: شوانهکه شیری مهپو بزنهکانی دۆشی ◊ اَمَّصَلَّ مَالَهُ: مال و سامانهکهی لهشتی پپو پوج دا خهرج کرد ◊ المَاصِلُ: (لین ماصیل): شیری کهم ◊ المَصَالَة: نهوهی لهکهشکی کولای گوشر او دهجۆریتهوه ◊ نهو دلۆپه ناوانهی لهکوپه و گوژه دهتکی ◊

لای خواروی شهویله، شوینی لیروانی کاکیلوه
 خری ۰ الماضِعَةُ: بهمانا (الماضِعُ) دئ ۰ المَاضِعُ:
 ددانی کاکیلوه خری ۰ المَصْنَعُ: همرشتیک
 بجوری ۰ المَصْنَعَةُ: نهومی بجوری ۰ پاشماوهی
 پاروی جوراو لهناو دهم دا ۰ المَصْنَعَةُ: گیلو
 نهحمهق ۰ المَصْنَعُ: خورادنیك پیگه‌یشتبئ ۰
 المَصْنَعَةُ: پارچه‌یک له‌گۆشت و شتی وا له‌دهم دا
 جینگای بیته‌وهو و بجوری ۰ هه‌روا ناوه بو
 برینیک پاروه یارته‌های خوینی بو دیاری
 نه‌کرابئ ۰ المَصْنَعَةُ: بنکی کاکیلوه خری، پوک
 که‌ددانی خری له‌سه‌ر روابئ ۰ هه‌رگۆشتیک
 له‌سه‌ر نیسقان بی ۰ لاشه‌ویله ۰ ماسولکه ۰
 مَضْمُنُ النعاسُ فی عینه: وهنوز جووه ناو
 جاوی ۰ مَضْمُنُ فلاناً: فلانکس بو‌ماومیه‌کی
 دریز نووست ۰ مَضْمُنُ الماءُ فی فمه: ناوی له‌دهم
 وهردا.

مَضْمُنُ الإناءِ قاپه‌که‌ی شت ۰ مَضْمُنُ الماءِ فی
 فیه: ناوی له‌دهم وهردا ۰ مَضْمُنُ النعاسُ فی
 عینه: وهنوز جووه جاوی خه‌ونوچکه‌ی کرد ۰
 مَضْمُنُ الكلبِ فی آثره: سه‌گه‌که به‌شوینی دا
 وهری ۰ المَضْمُنُ: بیاوی گورج و گۆل و قوجاخ ۰
 نووستن ۰ جوزانه‌وه، سوتانه‌وه.

مَضَى الشئُ: رۆیشت.

مَضَى علی الأمرِ رفیه: کارمه‌کی نه‌نجام دا.

مَضَى فلان سبیله و بسبیله: فلانکس مرد.

مَضَى السیفُ مَضاً: شمشیرمه‌کی تیز بووه، خیرا
 بریوو ۰ ده‌گوترئ: (هو امضی من السیف): له
 شمشیر برنده تر بوو.

مَضَى علی البیع: کرین و فروشتنه‌کی نه‌نجام دا
 ۰ امضی الحکم والأمر: حوکم و بریاره‌که‌ی جئ
 به‌جئ کرد ۰ امضی البیع: فروشتنه‌که‌ی

مَضَى فلان: به‌هوئی نازاری به‌لاو موصیبه‌ته‌که زور
 نارچه‌مت بوو.

مَضَى له: نازاری پیگه‌یی ۰ امضهُ الشئُ: به‌مانا
 (مَضَهُ) دئ ۰ ده‌گوترئ: (امضهُ جلده فذلکهُ)
 پیستی خوراو خوراندی.

ماضُهُ مِضاضاً: پیکیشی لیگرد، زوری له‌گه‌ل گوت
 ۰ مَضْمُنُ فلان: فلانکس شتی بوخته‌وه
 پالفته‌کراوی خوارده‌وه ۰ تَمَاضُ القرمُ: خه‌لکه‌که
 کیشه‌یان تیکه‌وت ۰ المِضاضُ: پالفته،
 هه‌لب‌ژارده و ره‌سمن ۰ فلانکس
 له‌وه‌جاخزاده‌مانی نه‌ته‌وه‌که‌یته‌ی ۰ ناویک زور
 سویر بی ۰ نازاریکه توشی جاوی مروقه‌ده‌بی و
 چه‌جیمینی لیه‌له‌ده‌گئ ۰ المِضُ: نازاری زور تیز
 خه‌فته و به‌لای زور به‌نازار.

مَضَى (مِضاً): وشه‌یه‌که مانای نازاری نه‌بوون
 ده‌گه‌یه‌نئ به‌لام هیوا برابوشی ناکا ۰ المَضْمُنُ:
 دوی ترش، شیری ترشاو ۰ نازارو نیئش ۰
 ده‌گوترئ: (فعلت هذا علی مضض): نه‌وه‌م کرد
 به‌پیناخوشی‌ونه‌وه ۰ المِضَةُ: (ألبان مِضَةً): شیر
 ترشاو دوی ترشاو ۰ (امرأة مِضَّة): نافرمتیکه
 خو بو ناخوشی رانگئ ۰ که‌م چکلدانه‌یه، زوو
 تورده‌میی.

مَضَعُ الطعامِ رغیر، مَضَعاً: به‌ددانی خواردن و
 شته‌که‌ی جوی ۰ امضَعُ التمرُ: خورماکه کاتی
 نه‌وه‌ی هاتوو و بجوری ۰ امضَعُ اللحمُ: گۆشته‌که
 کولاو و برزاوه به‌که‌لگی نه‌وه دئ بخوری.

امضَعُ فلاناً الشئُ: شته‌که‌ی بو فلانکس جو ۰
 امضَعُهُ فی القتال: باش له‌گه‌لی جه‌نگا، شه‌ری
 باشی له‌گه‌ل کرد ۰ ده‌گوترئ: (ماضَعُ القتال
 والحصومة): دریزه‌ی دا به‌شه‌رو کیشه له‌گه‌لی دا
 ۰ مَضَعُهُ الشئُ: به‌مانا (امضَعُهُ) دئ ۰ المَاضِعُ:

رؤیاند و رازی بوو ◊ مَطَّي الأَمْر: نیشه‌کهی
رؤیاند ◊ تَمَّي الرجل: بیاومکه جووه پیش
تَمَّي الأَمْر: کارمکه جی به‌جی بوو ◊ الماضي:
زهمانی رابردوو ◊ شمشیری برنده ◊ المَضْرَأ:
پیشکەوتن ◊ به‌رهو پیشه‌وه جون.

مَطَّحُه مَطَّحاً: به‌دمست لیئی دا.

امْتَطَحَ الرادِي: ناوی شیومکه به‌رز بووه، ناومکه‌ی
زور بوو ◊ تَمَّحَ الرادِي: به‌مانا (امْتَطَحَ) دئی.

مَطَّحَ فلان مَطَّحاً: فلانکەس زوری خوارد.

مَطَّحَ الشَّيْءَ: شته‌کهی لسته‌وه.

مَطَّحَ الرجل يديه: به‌دمستی له‌بیاومکه‌ی دا.

مَطَّحَ عَرْضَهُ: حمیاو ناموسی له‌که‌دار کرد.

مَطَّحَ بالدُّلْيِ: دۆلجه‌کهی هه‌لکیشایه‌وه، رایته‌کاند
◊ الماطِخُ: نهمسپیک نهرم بپروا ◊ المَطَّاحُ: گیلو
نه‌حمه‌ق ◊ خوبه‌زلزان ◊ دم پیسو
جه‌قه‌جه‌ناو ◊ مَطَّرت السماءُ: ناسمان بارانی
باراند.

مَطَّرتِ القَرَمُ: نهمسپه‌که خیرا رؤیی، خیرا بازی دا ◊
أمطرت السماءُ: ناسمان بارانی لیباری ◊ بارانی
ناسمان هاته خوار ◊ (أمطر السحب أو السماءُ
القرم): هه‌ور یان ناسمان بارانی له‌خه‌لکه‌که
باراند ◊ أمطر فلان: فلانکەس که‌وته به‌رباران
◊ ناوچاوانی عارمقی لیټکا ◊ أمطر المكان:
شوینته‌کهی وادی بارانی لیباری بوو ◊ تَمَّاطَرَ
السَّحَابُ: هه‌وره‌که تاوینک بارانی باراندو
تاوینک وه‌ستایه‌وه ◊ تَمَّاطَرَ فلان: فلانکەس
ناوچاوانی عارمقی کرد.

تَمَّطَرَ الطَّيرُ: بالنده‌که به‌گورجی خوئی دا هیشته
سهر زه‌وی ◊ تَمَّطَرَ به فَرَسُهُ: نهمسپه‌کهی چاک
هه‌لی گرت ◊ باش فراندی ◊ خسته‌ی به‌رباران،
وای لیکرد ته‌زه‌ی لییدا ◊ خوئی له‌باشه باران

پاراست ◊ دعای کرد باران بیاری ◊ ده‌گوترئ:
(خرجوا يتمطرون الله)، جوونه ده‌ری شار بو
نویزه بارانه ◊ تَمَّطَرَ الحِیلُ: نهمسپه‌که به‌خیرایی
هاتو جوو ◊ اسْتَمَّطَرَ المکانُ أو الزرعُ: شوینته‌که
یان کشتوکاله‌که پیویستی به‌باران بوو ◊
اسْتَمَّطَرَ فلان: فلانکەس له‌خودا پارایه‌وه باران
بیارینین ◊ اسْتَمَّطَرَ للسياط: خوئی راگرت بو
قامچی لیدان ◊ اسْتَمَّطَرَ الشَّوْبَ: له‌باران دا
قوماشه‌کهی له‌به‌رکرد ◊ اسْتَمَّطَرَ فلاناً: داوی
به‌خششی له‌فلانکەس کرد ◊ الماطِرُ: (یوم ماطر):
رؤژنکی باراناوییه ◊ اسْتَمَّطَرُ: شوینی به‌ده‌رو
دیارو ناشکرا ◊ المَطَّار من الآبار: بیری دم پان و
فراوان ◊ المَطَّارَةُ من الآبار: به‌مانا (المَطَّارُ) دئی ◊
المَطَّرُ: باران ◊ المَطِّرُ: (یوم مَطِّر): رؤژنکی
باراناوییه ◊ المَطْرُ: دابو نهریت ◊ گونه‌ی زورات ◊
المَطْران: مه‌ترانی مه‌سیحییه‌کان ◊ پله‌یه‌که
له‌زورور نوسقوف و خوار به‌مطریکه‌وه‌یه ◊ المَطْرَةُ:
تاوه‌باران ◊ دابو نهریت ◊ المَطْرَةُ: دابو نهریت
◊ ده‌شگوترئ: (امراة مَطْرَة): نافرمتیکه هه‌میشه
سیواک ده‌کاو خوباک و خاوین رادمگری ◊ المَطْرَةُ:
کونده ◊ ناوم‌پراستی هه‌وز ◊ المَطْرَةُ: جه‌تر
هه‌رشتیک باران بگپرتیه‌وه ◊ المَطْرُ: باراناوی
ده‌گوترئ: (یوم مَطِّر) ◊ المِطْرارُ: (سماء مِطْرار):
ناسمانی باران بارین به‌تاوو ریژنه ◊ المِمْطَرُ:
قوماشیکه ناو دانادا وه‌کوو بالتوو قه‌مصه‌له
له‌کاتی باران بارین دا له‌به‌رده‌مگری ◊ المِمْطَرَةُ:
به‌مانا (المِمْطَرُ) دئی ◊ المِمْطَرُ: (رجل مِمْطَر):
بیاوینکه زور سیواک ده‌کا ◊ بوئی ده‌می خو‌شه.

مَطَّ الشَّيْءَ مَطَّاً: شته‌کهی درنژ کرده‌وه لیکی
کیشایه‌وه.

مَطَّ خَطَّهُ: خه‌ته‌کهی درنژ کرده‌وه.

مَطَّ حَطْرًا: همگای درینز کرده‌وه.

مَطَّ بِهِمْ فِي السَّرِّ: دریزه‌ی به‌رویشته‌گه‌یان دا ◊
دهشگوترئ: (تَكَلَّمَ فَمَطَّ حَاجِيَه): قسه‌ی کردو
بروی کرده‌وه بروی لیقرینجان‌دو خوی به‌زل
زانی ◊ (مَطَّ أَصَابِعَهُ) ◊ له‌کاتی قسه‌کردن دا
په‌نجه‌ی راداشت.

تَمَطَّطَ فِي الْكَلَامِ: قسه‌گه‌ی درینز کرده‌وه ◊ المَطَّاطُ:
شیری ترش‌او‌ی حوشر ◊ المَطَّاطُ: ماده‌یه‌کی
لاستیکیه‌ی ده‌کش‌و‌ی له‌بناغه‌دا گوش‌راوی
دره‌ختی مه‌طاطه‌که پی‌ی ده‌گوترئ دره‌ختی
(سمفونیه) یان (هافاریه) ◊ (شجر المَطَّاط):
دره‌ختیکه له‌هه‌ریمه خور هه‌لاتیه‌کان و دورگه
خوره‌لاتیه‌کانی هیندوس‌ستان دهرؤ ◊
المَطَّيْنَاءُ: خوبادان و لارو له‌نجه کردن ◊ المَطَّيْطَةُ:
ناوی لیل و تیکه‌ل به‌لیته و لینجه‌وه بوو، شل.

مَطَّعَ فِي الْأَرْضِ: رویش‌تو ریگای لیگوم بوو.

مَطَّعَ الشَّيْنِ: شته‌گه‌ی به‌دانی پیشه‌وه‌ی خوارد ◊
تَمَطَّنَ فُلَانٌ: فلانکس لیوی سهریه‌ک نان به‌زوبانی
ده‌نگیکی له‌ده‌می خوی هی‌نا نامازه به‌تام
خوشی شته‌که ◊ تَمَطَّنَ الْقَرَسُ: قه‌وسه‌که
قه‌لشتی برد ◊ تَمَطَّنَ الطَّعَامُ: تامی خوراکه‌که‌ی
کرد ◊ المَطَّقَةُ: ده‌گوترئ: (عمر له مَطَّقَةُ): خورمایه
که شیرینی‌ه‌که‌ی واله و که‌سه‌ده‌کا که ده‌میژئ
ملجه ملجی بی.

مَطَّلَ الحَبْلَ وَغَرَهُ مَطَّلًا: حه‌بله‌که‌ی درینز کرده‌وه.

مَطَّلَ الحَدِيدَ: ناسنه‌که‌ی کوتا بوئه‌وه‌ی درینز بی.

مَطَّلَ نَلَانًا حَتْمًا رَجْمَةً: مؤلته‌ی دا به‌فلان که
قه‌رزمه‌کی دوا‌بخا جار دوا‌جار دوا‌خستنی
قه‌رزی بوتازه کرده‌وه ◊ مَطَّلَهُ بِجَهْ: مؤلته‌ی دا
◊ اِمْتَطَلَ النَّبَاتُ: رومه‌که‌ی تیکه‌لاو جووه
ناوخووه ◊ اِمْتَطَلَ فُلَانًا حَتْمًا: مافی فلانکس‌ی

دوا‌خست ◊ المَطَّالَةُ: پیشه‌ی شیرگه‌ری، واته
که‌سیک ناسنیک به‌ره‌م بی‌تی که‌شیری
لیدروست ده‌کری ◊ المِطَّلُ: دزو جه‌رده ◊
مَطَّطَ: به‌هیواشی خه‌تی نووسین ◊ یان
به‌هیواشی قسه‌ی کردن.

مَطَّأَ مَطْرًا: له‌رویشتن دا په‌له‌ی کرد ◊ اَمَطِي

الدَّابَّةَ: ولاخه‌کی کرده و لاخی سواری سواری
بوو ◊ تَمَطَّى النَّهَارُ وَغِيْرَهُ: رۆزگار درینز بوونه‌وه
◊ تَمَطَّى فِي مَشِيْتِهِ: له‌رویشتن دا لارو له‌نجه‌ی
کرد ◊ الأَمَطِيُّ: قه‌دو بالآ راست و ریک ◊ بالآ
بهرز ◊ جه‌وی و صمغیکه دره‌خت دهری دمداو
ده‌خوری ◊ المَطَّاءُ: پشت ◊ (المَطْرُ): لقه‌دارخورماو
شتی وایه ده‌گریته دوو تلش و باقه گیوا شتی
وای پی‌ی ده‌به‌سترئ ◊ المِطْرُ: پرزو لقی دارخورما
◊ ده‌ق به‌مانا (المِطْرُ) دئ ◊ هاوشان و هاوه‌ل و
به‌رامبه‌ر ◊ گولی دانه‌ویژله‌ی زورات ◊ المَطْرَاءُ:
درینزی، به‌رزی ◊ المِطْرَاءُ مِنَ اللَّيْلِ: ساتنیک
له‌شه و ◊ المِطِّيَّةُ مِنَ الدَّرَابِ: ولاخی سواری ◊
مَطَّهَ مَطًّا: لومه‌ی کرد ◊ اَمَطَّهُ: جنیوی پیدا ◊
مَاطَهُ: کیشه‌ی له‌گه‌ل دا کردو جوینی پیدا ◊
مَاطَ الحَصْمَ: ده‌ستی له‌دوژمنه‌که‌ی گریبو وازی
لینه‌هینا ◊ تَمَاطَرُوا: جوینیان به‌یه‌کتر دا ◊ شه‌ره
جوینیان کرد ◊ المَطَّاطَةُ: توندو توولی
دروستکراو.

مَطَّعَ الوَتْرَ رَغِيْرَهُ: ژپیه‌که‌ی وشک کرده‌وه ده‌ستی

پیدا‌هینا بوئه‌وه‌ی لوس و پوس بی‌ی ◊ مَطَّعَ
الوَتْرَ رَغِيْرَهُ: به‌مانا (مَطَّعَهُ) دئ ◊ مَطَّعَ الحَشْبَةَ:
داره‌گه‌ی به‌ته‌ری بری و شمجار له‌به‌ر هه‌تاو
داینا تا به توپکله‌وه وشک بوو بوئه‌وه‌ی درزو
قه‌لشت نمبا ◊ مَطَّعَ الإِهَابَ: جه‌رمه‌که‌ی چه‌ور
کرد بوئه‌وه‌ی چه‌وریه‌که هه‌لمزئ ◊ تَمَطَّعَ فِي

(مَعَدَ الدَّلْوُ): دۆلچه‌که‌ی راته‌کاندو له‌ناو بیرمه‌که
دمری هینا.

مَعِدَ فلان: فلانکس مه‌عیده‌ی تیکچو، خواردنی
همزم نه‌کرد ◊ اِمْتَعَدَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی
راته‌کاند، دمری هینا، فراندی ◊ ده‌گوتری:
(اِمْتَعَدَ الرِّيحُ وَاِمْتَعَدَ الدَّلْوُ وَاِمْتَعَدَ سَيْفَهُ مِنْ غَمَدِهِ)
◊ المَتَعَّدَةُ مِنَ الرُّطْبِ: خورمای ته‌رو تازه ◊
المُعَدُّ: میوه‌ی تازه ◊ پۆلگه‌و باقله‌و فاسولیا
که‌ته‌رو تازمین ◊ المَعِدَةُ: مه‌عیده، گه‌ده ◊
شوینی کۆبونوه‌ی خواردن دوا‌ی قوتدانی و
جوونه‌ خواروه‌ی له‌گه‌رو ◊ المَعِدَةُ: به‌مانا
(المَعِدَةُ) دئی ◊ المَعْدُ: سک، لاکه‌له‌که‌و ته‌نیشت ◊
نه‌و شوینه‌ی پازنه‌ پیی سواری لی دمدری
که‌سواری و لآخ دمبیر و هه‌لینگی دمدا ◊ مَعْدٌ:
خینلیکی عمرمه ◊ تَمَعَّدَ المَهْرُ: کزو لاوازه‌که
ورده ورده خه‌ریکه‌ قه‌له‌و بین ◊ تَمَعَّدَ الصَّبِيُّ:
منداله‌که‌ گه‌وره بوو ناسکی و شلکی مندالی
لیرپویی ◊ تَمَعَّدَ فلان: فلانکس خوی کرد
به‌یه‌کیک له‌هۆزی مه‌عه‌د ◊ تَمَعَّدَ القَوْمُ:
خه‌لگه‌که‌ خویان شوپه‌اند به‌هۆزی (مه‌عه‌د)
خویان والیکرد و ه‌گه‌و هۆزی (مه‌د) فیری زیانی
زیر بن ◊ تَمَعَّدَ المَرِيضُ: نه‌خۆشه‌که‌ چاکبۆوه.

مَعِرَ الشَّعْرُ والرِّيشُ: موو په‌رو پۆل و شتی وا ته‌نک
بوو، که‌م بوو ◊ مَعِرَتِ النَّاصِيَةِ: پيشه‌سه‌ری
موی پیوه‌ نه‌مان و روتایه‌وه.

مَعِرَ فلان: فلانکس تیشوی نه‌ما ◊ ده‌گوتری: (مَعِرَ
من ماله)، مالی نه‌ما و هه‌زار که‌وت ◊ اَمْعَرَ الشَّعْرُ
أر الرِّيشُ: موو په‌ری نازه‌ل و په‌له‌ومره‌کان که‌م
بوو ◊ ده‌گوتری: (أَمْعَرَ الحَيْرَانُ): نازه‌له‌که‌ موی
پیومنه‌ما ◊ کولکی لیروتایه‌وه ◊ اَمْعَرَتِ الأَرْضُ:
زه‌وی روتایه‌وه بوو به‌سوته‌مه‌رو ◊ اَمْعَرَ القَرْمُ:

الرعي: له‌ له‌ومر خواردن دواکه‌وت ◊ تَمَطَّعَ ما
عندنا: چی لامان هه‌ببوو هه‌مووی خوارد ◊
تَمَطَّعَ الظِّلُّ: شوین سیبهرمه‌که‌ که‌وت له‌م شوین
بۆ نه‌و شوین ◊ المَطْمَعَةُ: پاشماوه‌ی له‌ومر.
مَعَجَ: وشه‌یه‌که‌ به‌مانا (له‌گه‌ل) دئی.

مَعَجَ مَعْجاً: په‌له‌ی کرد ◊ ده‌گوتری: (مَعَجَ السَّيْلُ):
لافاومه‌که‌ به‌خویره‌م هاتو تیز تیبه‌ری.

مَعَجَ الفَرَسُ وغمرة: نه‌سه‌یه‌که‌ غاری دا، به‌هۆی خیرا
رۆیشتن و تیزره‌ویه‌وه ده‌میك له‌سه‌ر لای
راست و ده‌میك له‌سه‌ر لای چه‌پی ده‌خزئی ◊
ده‌گوتری: (الرِّيحُ تَمْعُجُ بالنبات)، بایه‌که‌ گیاو
گزو دمغل و دانه‌که‌ی نه‌مدیوو نه‌و دیو دمکرد.
مَعَجَ بالقَلَمِ في الدِّراةِ: ئوجه‌که‌ی له‌ناو
مه‌رمه‌که‌به‌گه‌دا هینا و برد بۆنه‌وه‌ی باش
مه‌رمه‌که‌بی تیوه‌ بجی.

مَعَجَ الفَصِيلُ ضرعَ امِّه: بیچوه‌که‌ نه‌مدیوو دیوی
به‌گوانی دایکه‌که‌ی کرد بۆنه‌وه‌ی چاک بوی
بمزرئی ◊ تَمَعَّجَ السَّيْلُ في جريته: لافاومه‌که
له‌رۆیشتنی دا مارو دووی، قۆرت و پیچی کرد ◊
ده‌شگوتری: (تَمَعَّجَتِ الحيةُ في إنسيابها)، ماره‌که
له‌رۆیشتنی دا قۆرت و پیچی کرد ◊ المَعْجَةُ:
هه‌رمتی گهنجی ◊ المِنْعَجُ: (فارس مِمْنَعَجُ):
نه‌سپییکی خیراو خۆشرویه.

مَعَدَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ فه‌وتا ◊ گهنده‌ل بوو.

مَعَدَّ في الأرض: به‌ناو زه‌وی دا رۆیی.

مَعَدَّ فلاناً مَعْداً: گه‌ده‌ی هه‌نگاوت، زه‌بری
له‌مه‌عیده‌ی دا.

مَعَدَّ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی دزی، ره‌اندی، فراندی ◊
به‌توندی رایته‌کاند ◊ ده‌گوتری: (مَعَدَّ الرِّيحُ):
رمبه‌که‌ی به‌گورجی له‌کالانی خۆی دمه‌هینا ◊

خه لکه که که هوتنه فاتو هر ی و گرانیه وه ۵
 اَمْعَرَ فلان: فلانکس هه ژار کهوت ۵ تیشوی
 کم بوو ۵ دهگوتری: (اَمْعَرَ فلاناً): فلانکسی
 روت کردو مال و سامانی لیستاندو هه ژاری کرد
 ۵ اَمْعَرَتِ المَراشي الأَرْضُ: نازنه لکان زموییه که میان
 روت کرد هه رچی گزویگیای تیدا بوو هه موویان
 خوارد ۵ مَعْرَ فلان: به مانا (اَمْعَرَ) دئ ۵ مَعْرَ
 وَجْهَهُ: دهم و جاوی گرزو مؤن کردن و رقی
 هه لسا ۵ تَمَعَّرَ شَعْرُهُ: قزی هه لومرین ۵
 دهشگوتری: (تَمَعَّرَ رَأْسَهُ): سهری
 روتایه وه. ۵ تَمَعَّرَ وَجْهَهُ أَوْ لَوْنَهُ: دهم و جاوی یان
 به منگی گوزراو زهره هه لگه را ۵ المِعْرُ: پیایوی رزْدو
 چروکی بن خیر.

مَعْرُ الراعي المَعْرَةُ فلانکس بزنه کانی زور بوون.

مَعْرُ المَكَانَةِ شوینه که پته بوو ۵ (فهر اَمْعَرُ وهي
 مَعْرَاء) ۵ اَمْعَرُ القَوْمُ: خه لکه که بزنیان زور
 بوون ۵ اسْتَمْعَرَ فِي امره أَوْ رأيه: له سه ر نیشی
 خوی سور بوو ۵ رای خوی پییه سه ند بوو ۵
 الأَمْعَرُ: زمو ره لاتی به رداوی ۵ الأَمْعَرُ: بز
 ۵ ره وه ناسک نیوان سی تاجل ۵ المَاعِرُ: بز ۵ ج
 نیر ج من ۵ پیایوی نازاو لیزان له کارو باری
 خوی دا ۵ المَعْرُ: بز نه مو، بز نه مه رمز ۵
 پیچه وانهای مهر ۵ المِعْرِي والمِعْرِي: چروک و رزْد
 که هه رسامان کؤده کاته وه و لئی نابه خشن ۵
 المَعَارُ: خاوهن بز (شوانی بز نه گه) ^ مَعَسَ
 الشَّيْنُ مَعَسَا شته که شیللا، هه نوی دهستی
 پیداهینا ۵ دهشگوتری: (مَعَسَ الأديم فِي الدباغ):
 له دهباغ کردن دا دهستی به پیسته که داهینا
 بوئنه وهی چرچ و لوجی تیدا نه مینن.

مَعَسِي فِي الحرب: له شه ردا هه لمه تی برد.

مَعَسِي فلاناً: به رمب لئی دا.

مَعَسِي فلان مَعَسَا: خواروی و نارپیک و پیکی
 له جومزگی یان شادهماری حاجی دا پهیدا بوو
 ۵ خرخالی له حاجی کرد ۵ له ناگامی زور
 روپشتنه وه حاجی نازاری بوو ۵ المَعْسُ: نازاریکه
 له شادهماری قاج دا پهیدا ده بی به هوی زور
 روپشتنه وه.

مَعَسِي مِنَ الأمر مَعَسَا: له کارمه که توره بوو رقی
 هه لسا ۵ نازاری پیگیی ۵ اَمْعَضَ الأمرُ: کارمه
 رقی هه لساند، توره ی کرد ۵ اَمْعَضَ فلان الشَّيْنُ:
 فلانکس شته که ی سوتاند ۵ اِمْتَعَضَ مِنَ الأمر:
 به مانا (مِعَض) دئ.

مَعَطَ فِي القوس مَعَطًا دهستی له که وانه کیشا ۵
 مَعَطَتِ المرأة بولدها: ناهر مه که منداله که ی هرئ
 دا. ۵ مَعَطَ الشَّيْنُ: شته که ی دریز کرده وه.

مَعَطَ فلاناً بمقه: هه قی فلانکسی دواخت.

مَعَطَ السيفَ شمشیرمه که ی دهر کیشا، روتی کرد.

مَعَطَ الشَّعْرَ والصوف: موو خوریه که ی رنیه وه
 هه لی که ند ۵ تالکیشی کرد.

مَعَطَ مَعَطًا: جهسته ی توکی پیوه نه بوو (کؤسه

بوو). ۵ مَعَطَ اللص: دزمکه هه چی پی نه بوو ۵

اَمْتَعَطَ الشَّعْرُ: قزی هه لومرین به هوی

نه خوشی و شتی واوه. ۵ اَمْتَعَطَ النهارُ: خور

به رزبووه ۵ اَمْعَطَ الشَّعْرُ: به مانا (اِمْتَعَطَ) دئ ۵

اِمْعَطَ الجبلُ وغيره: حه بله که گشتو دریز بوو ۵

تَمَعَطَ الشَّعْرُ: به مانا (اِمْتَعَطَ) دئ ۵ تَمَعَطَ الفرسُ

فِي عَدْوِهِ: نه سپه که له بازدان دا دهستی

هاویشتن و پاشوی گرتنه وه ۵ تَمَعَطَ فلان:

فلانکس نارایی بوو، رقی هه لسا ۵ الأَمْعَطُ:

له بلان که هه چی لینه روئ ۵ (المَعَطُ)، زور دریز.

مَعَّعَ الشَّخْمُ: به زه که توایه وه.

مَعَقَ فِلَانٌ مَعَقَاتٌ فَلَانِكُمْ رَهْوَ شَتَى نَاشِرِينَ بُوو.

مَعَقَ الشَّرَابُ: خَيْرًا شَمْرَابَهْ كَهَى خَوَارِدَهْوَه.

مَعَقَ السَّيْلُ الْأَرْضَ: لَافَاوْمَكَه زَمُوِيَهْ كَهَى رَا دَا.

مَعَقَ الشَّهْرُ: جَوْمَهْ كَهَى قُووَلَه.

مُعَقٌ: كَهْدَمَى تَرَشَا، مَعْعِيْدَمَى شَيُوَا ◊ (فَهْر مَعْرُق).

أَمْعَقَ الْبِشْرُ: بِيْرَهْ كَهَى قُوْلَ كَرْد ◊ تَعَمَّقَتِ الْبِشْرُ:

بِيْرَهْ كَهَى قُوْلَ بُوو ◊ (تَعَمَّقَ عِلْنَا); رَهْوَ شَتَى

نَاشِرِينَ بُوو ◊ الْمَعْقُ: زَمُوَى بِيْ كِيَاو كُرْ ◊ زَمُوَى

سُوْتَهْمَهْرُوْ.

مَعَكَ الْأَدِيمَ وَغَرَه فِي التَّرَابِ: بَهْرَهْ خَتِ وَ هِيْزِ

بِيْسْتَهْ كَهَى لَهْ كُنْ وَ خُوْلَ وَ مَرْدَا.

مَعَكَ فِلَانًا بِالْحَرْبِ وَالْقِتَالِ: فَلَانِكَهْسَى بَهْمَهْرُو

كِيْشَه هِيْ نَاِيَه زِيْر بَار.

مَعَكَ فِلَانًا دِيْنَه وَ بَدِيْنَه: هَمْرَزَى فَلَانِكَهْسَى

دَوَاخَسْت ◊ وَ مَغْرَانْدَى وَ لَهْ كَاتَى خُوَى دَا

نَهْمِيْدَا يَهْوَه.

مَعَكَ مَعَاكَةً: نَهْ حَمَهْ قِ بُوو. ◊ مَاعَكَهْ بَدِيْنَه:

هَمْرَزَهْ كَهَى وَ مَغْرَانْدَا، دَوَاى خَسْت.

مَعَكَ الدَّابَّةَ: وَ لَآخَهْ كَهَى لَهْ خُوْلَ دَا كَهْوَزَانْد ◊

تَمَعَكَ: خُوَى كَهْوَزَانْد لَهْ نَاو خُوْلَهْمَهْتَهْدَا ◊ الْمِعْلُ:

تَوْنَدُو تِيْزُو رِقْ نَهْسْتُوْر ◊ الْمَعْرُكَاءُ: كَهْوَتْنَه

نَاو تَهْمُو تُوْزَى بَكْرَهْو بَهْرَهْمَى شَمْرُو هَمْرَا دَا ◊

الْمِعْلُ: هَمْرَزِ دَوَاخَهْر ◊ كَهْسِيْكَ هَمْرَزْدَانَهْوَه

بُووَه غَرِيْنَى.

مَعَلَ الرَّجُلُ مَعْلًا: بِيَاوْمَكَه پَهْلَهَى كَرْد لَهْرُوِيْشْتَنْدَا.

مَعَلَ فِلَانًا عَن حَاجَتِهِ فَلَانِكَهْسَى نَاْرَهْ حَمْتِ كَرْدُو

وَ مَهْرَزَى كَرْد.

مَعَلَ الشَّيْئِ: شَهْ كَهَى رَهْفَانْد ◊ يَان دَزَى.

مَعَلَ الْحَشْبَةَ: دَاْرَهْ كَهَى شَهْ قِ كَرْد.

مَعَلَ الْحَمَارَ: كُوْنَى كُوِيْدِرِيْزَهْ كَهَى دَهْرَهِيْ نَا ◊ أَمْعَلُهُ

عَن حَاجَتِهِ: پَهْلَهَى لَهْ كَابِرَا كَرْدُو نِيْزَعَا جَى كَرْد

◊ اِمْتَعَلَ فِلَانٌ: فَلَانِكَهْسَى بَهْدَزَى زَمِيْرَى وَ شَانْدُو

جُوْسْتُو جَا لَآكِ بُوو ◊ الْمَعْلُ: دَهْ كُوْتَرَى; (مَالِكُ

مِنْهُ مَعْلٌ): جَارَتِ نَا جَا رَهْو دَهْبِيْ نَهْوَه رَهْ جَاو

بِيْ كَهَى.

الْمِعْلُ: بَهْ پَهْلَه ◊ (غِلَامٌ مِعْلٌ): مَنْدَا لِيْ كَى جُوْسْتُو

جَا لَآكَه ◊ مَمْعَعُ فِلَانٌ: فَلَانِكَهْسَى رَا رَا بُوو،

هَمْرَدَهْمَه رَا يَهْ كَى دَهْرِيْرَى ◊ مَمْعَعُ الْقَرْمُ:

خَه لَكَهْ كَه شَهْرَى بَاشِيَا ن كَرْد ◊ دَهْ كُوْتَرَى:

(سَارَاوَا فِي الْمَغْمَعَانِ): لَهْ جَهْنَهْ كَهَى كَهْرَمَا دَا

رُوِيْشْتَنْ ◊ مَمْعَعَتِ السَّمَاءِ الْمَطْرَ عَلَى الْأَرْضِ:

نَاسْمَان بَهْرِيْزَنْه بَارَانَى بَارَانْدُو زَهْوَى خَاوِيْن

كَرْدَهْوَه ◊ الْمَمَاعُجُ: شَهْرُو هِيْتْنَه وَ نَاشُوْبُو كَى

بِرْ كِيْ نَى حِيْزِ بَا يَهْتُو دَهْمَا رَكِيْرَى ◊ الْمَمْعَعُ: (إِمْرَأَةٌ

مَمْعَعُ): نَافَرْمَتِيْ كَه رَزْدُو جِرُو كَه وَ هِيْج

نَا يَهْ خَشِيْ ◊ نَافَرْمَتَى زِيْرَهْ كُو وَ رِيَا ◊ الْمَمْعَعَانُ:

جَهْنَهْ كَهَى كَهْرَمَا ◊ دَهْ كُوْتَرَى: (يَوْمٌ مَمْعَعَانِ):

رُوْزِيْ كَى كَهْرَمُو بَهْتِيْنَه ◊ دَهْ شَكُوْتَرَى: (جَاءَ فِي

مَمْعَعَانِ الصَّيْفِ): لَهْ جَهْنَهْ كَهَى كَهْرَمَاى هَاوِيْن دَا

هَات ◊ الْمَمْعَعَةُ: قَرْجَهْو دَهْنَكَى نَا كَر كَه بُوْشُو

قَهْفَهْ زَاژ دَهْسُوْتِيْنَى ◊ دَهْ كُوْتَرَى: (سَمِعْتَ مَمْعَعَةَ

الْحَرِيْقِ): كُوِيْمَ لَهْدَهْنَكَى سُوْتَانَى بُوْشُو پَهْلَآشُو

وَ شَكَهْلَ بُوو ◊ دَهْنَكُو هَمْرَاى جَهْنَكَاو مَرَا ن

لَهْ كُوْرَهْمَا نَى شَهْرِدَا ◊ جَهْنَهْ كَهَى كَهْرَمَا ◊ الْمَمْعَعِيُّ:

نَهْوَكَهْسَه يَه خَاوْمَن مَهْبَدَه نِيْ يَه وَ هَم مِيْشَه

لَهْ كَهْلَ كَهْسَى سَهْرَكَه وَ تُو دَا يَه ◊ كَهْسِيْكَ هِيْج

رَاى نَهْبِيْ وَ بَهْمَهْمُو كَهْسَ دَهْلَى مِنْ لَهْ كَهْلَ

تُوْم.

مَعَنَ بِالْحَقِّ مَعْنًا: دَانَى بَهْ حَهْ قِ دَانَا.

مَعَنَ الْفَرَسَ: نَهْسَهْ كَهَى بَا زَى دُوْرَى هَاوِيْشْتَنْ.

مَعْنُ الْمَاءِ: ناومکه رِهوان بوو.

مَعْنُ الرّادِي شيوهکه ناوی زور بوو بهناسانی دهست دمیگاتی.

مَعْنُ الْمَطَرِ الْأَرْضِ بارانهکه زموپیهکهی ناودا.

مَعْنُ الرّضِخِ شوینهکه تیراو بوو ◊ اَمَعْنُ فِلَانٍ:

فلانکهس دوورکهوتهوه ◊ مَالٌ و سامانی زور

بوو ◊ اَمَعْنَتِ الْأَرْضِ: زموپیهکه تیراو بوو ◊

أَمَعْنٌ فِي بِلَدِ الْعَدُوِّ: چووه ناو ولاتی دوزمنهوه ◊

زور چووه ناوموه ◊ (أمعن في الأمر): زور

لهکارمکه ورد بؤوه ◊ اَمَعْنُ الْمَاءِ: ناومکهی بهردا

وای لیکرد بهسمرزموی دا برپوا ◊ تَمَعْنُ: خوی

بهپچوک خسته بهرجاو ◊ الْأَاعْرُنُ: قاپ و

قاجاغی ناومان ◊ نامیری پیویست پیوناومان ◊

ومکوو منجهل و گوزمو سهماومرو سهلاجهو

تهباخ و شتی وا ◊ ملکهچی و ژیرباربوون ◊ ناو ◊

چاکهو پیاومتی ◊ زمکات ◊ الْمَعْنُ: همرشتیک

سودی لیومریگیری کهم بی یا زور ◊ (رجلٌ

مُعْتَى): پیاویکه سود لهپیاومتی و بهخشندمیی

ومردمگری ◊ ناوی دمرپاو رِهوان بهسمر زموی

دا، شیرین و گوارا ◊ چاکهو پیاومتی ◊ پیست ◊

پیستی سورو بهنرخ کهدهخریته سمر صندوق و

شتی وا ◊ الْمَعْنَةُ: شتی ناسان و کهم.

مَعَا السَّنْبَرِ مَعَاءً: پشیلهکه میاواندی ◊ اَمَعْتِ

النَّخْلَةَ: خورماکه بهرمکهی شیرین بوو، بوو

بهروتاب ◊ اَمَعَى الْبُسْرُ: خورما بهرسیلهکه

شیرین بوو ◊ تَمَعَى السَّنَاءُ: کوندهکه لیک

کشایهوهو فراوان بوو ◊ تَمَعَى الشَّرُّ لِيَمَّا يَبْتَهُمُ:

شهر و همرا لهناویان دا بلا و بؤوه ◊ الْمَعْرُ:

خورمای شیرین ◊ خورمایهک تازه

پینگهیشتی و بهتهواوی شیرین بووبی ◊ درزی

لیچی خوارموی حوشر ◊ الماعی: خوراک شل

◊ الْمَعْيُ: ریخوله ◊ زموی نهرمهلان و جالایی ◊

پلوسکی ناو ◊ رِیْرَمُوی ناو، شوینی هه لِرْژانی ناو

لهناو شاخ و بهردا ◊ الْمَعَاءُ: ریخوله.

مَعَثَ الرَّجُلُ: بههتواشی و لهسمرهخو لهفلانکهسی

دا.

مَعَثَتِ الْحَمَى فِلَانًا: لهرزوتا توشی فلانکهس بوو.

مَعَثَ فِلَانًا فِي الْمَاءِ: فلانکهسی لهناو ناودا نقوم

کرد.

مَعَثَ عِرْضَ فِلَانٍ: حهیاو ناموسی فلانکهسی

لهکه دار کرد.

مَعَثَ الْمَطَرُ الْكَلَاءُ: باران لهلهومرکهی داو تامی

گوزی، رینگگی گوزی ◊ رزاندی کهروی بی هیئا ◊

مَاعَثُهُ مِغَائًا وَمَاعَثَةٌ: کیشی لهگهل نایهوه ◊

الْمُعَاثُ: برپوانه مادهی (غَرَثَ) ◊ الْمُعِثُ:

زورانبازی بههیزو توانا ◊ شهر و نهگبهتی ◊

الْمُعِثُ: (رجلٌ مُعِثٌ): پیاویکی زورانبازی خاوهن

هیزو توانایه ◊ یان پیاویکی شهرانی و شهر

خوازه ◊ الْمُعِثُ: بهمانا (المُعِثُ) دی.

مَعَدَّ الرَّجُلُ فِي نَاعِمِ الْعَيْشِ: پیاوکه نازهرومر بوو

◊ لهزیانی خوش دا کاتی بهسمر برد.

مَعَدَّ فِلَانٌ: فلانکهس گهیشته همرمتی گهنجی ◊

دمگوتری: (مَعَدَّ الْجِسْمُ): جهستهی تیک سمرپاو

خوی پرکردهوه.

مَعَدَّ النَّبَاتُ: رومکهکه دریژ بوو.

مَعَدَّ الرَّجُلُ نَاعِمَ الْعَيْشِ: بزوی خوش و بهلهزمتی

دا بهپیاومکه.

مَعَدَّ الرَّجُلُ شَعْرَةً: پیاوکه موی جهستهی خوی

هه لکیشا.

مَعَدَّ الشَّيْنُ: شتهکهی هه لمزی.

مَقَدَ النَّمِيلُ أُمَّهُ: بِيَجُودِ مَكَّةَ گوانی دایکه که می مژی
 ◊ اَمَقَدَ فُلَانٌ: فَلَانُ كَسَّ زُورِي خواردهوه
 اَمَقَدَتِ الْمَرْأَةُ السَّيْفِيَّ: نافرته که شیری دا
 به منداله که می.

المَقْدُ: نهرمو نَوَلٌ ◊ دمگوتری: (عیش مَقْدٌ): ژیبانی
 نهرمو نَوَلٌ ◊ دَوْلَجَهی گهوره ◊ صمغیکه
 له دره ختی سیدر: دره ختی (الطَّلَح):
 دمردده یندرئ ◊ باینجان.

مَقَرَّ فِي الْبِلَادِ مَقَرًّا: به ناو ولات دا روپی و په له ی
 کرد ◊ اَمَقَرَتِ الشَّاةُ اِر النَّاقَةَ: مهر که یان
 حوشرمه که شیرمه که به هوئی نه خوشبیه که وه
 تیکه ل به خوین بووه ◊ اَمَقَرَ فُلَانًا بِالسَّهْمِ:
 به تیر برینتی که نه مدیواو دیوی له فلان کرد.

مَقَسَّرَ الشَّرْبُ: قوماشه که می به رنگی سوری کال
 بویه کرد ◊ الْأَمَقَّرُ: مروقی هزو بیت سوری
 مهله و کال ◊ الْمَقَرُّ: رنگیکه زور سور نیبه ◊
 یان سوره هله می مهله و لیل ◊ الْمَقَرَّةُ: قورپکی
 سوره شتی پین سواخ دمدرئ ◊ نهرمه باران
 (مغرة الصیف): جهنگه می گهرمای هاوین ◊
 الْمَقَرَّةُ: قوره سور که شتی پین رنگ بکری ◊
 الْمَقَرَّةُ: به مانا (المقر دئ) ژمنگی ناسن، هاردرای
 نؤکسیدی ناسن که بو بویه کردنی شت
 به کاردئ ◊ الْمَقِيْرُ: (لبن مغیر): شیریک خوینی
 تیکه ل بووبی و سور بووبی ◊ الْمَقَسَّارُ: (خلة
 مغمار): دارخورمایه که خورماکانی سورن ◊
 همر وا ناوه بو حوشرتیک که شیرمه که می سور
 بووبی.

الْمَقَرَّةُ: زهویبه که قوری سوری هه بین ◊ مَقَسَمَةٌ
 بِالرَّمْحِ مَقَسًّا: به رمب لی دا.

مَقَسَّ الطَّيْبُ فُلَانًا: پزیشکه که دهستی له فلان
 داو زه ختی گرت.

مَقَسَّ فُلَانًا بَطْنُهُ: سکی نازاری بوو ◊ اَمَقَسَ رَأْسُهُ
 بِنَصْفِيْنِ مِنْ بِيَاضٍ وَسَوَادٍ: هژی سهری ماش و
 برنج بوو ◊ لَمَقَسُ: لَوْغَه تیکه له (المَقَصُ).
 مَقَصَى مَقَصًا: سکی توشی نازارو ناریک و پیکی
 بوو.

مَقَصَى بَطْنُهُ: سکی توشی نازار بوو ◊ رِيخْوَلَهُی تِيْكَ
 هالان ◊ تَمَقَّصَ بَطْنُهُ: سکی توشی شینوان و
 ناسروشتی بوو ◊ تَمَقَّصَ الشَّيْءُ فُلَانًا وَمِنْهُ:
 شته که نازاری فلانی دا ◊ الْمَقْصُ وَالْمَقْصُ:
 نازاریکه له ریخوله داو تیکه لانی ریخوله یه.

مَقَطَّ الشَّيْءُ مَقَطًّا: شته که می لیک کیشایه وه و
 دریزئ کرده وه ◊ دهشگوتری: (مَقَطَّ الرَّجُلِ
 الْقَوْسُ): پیاوکه هه وه که به ژیه که راکیشا
 ◊ اِمْتَقَطَّ الشَّيْءُ: شته که لیک کشایه وه و دریز
 بوو ◊ دمگوتری: (اِمْتَقَطَّ النَّهَارُ): رُوژ دریز بووه
 ◊ تَمَقَّطَ فُلَانٌ: فَلَانُ كَسَّ رَهِي هه لسا ◊ تَمَقَّطَ
 الْفَرَسُ: نه سه که به نه و به ری توانای خوئی غاری
 دا ◊ یان له غاردان دا قاچه کانی دریز هاویشتن
 ◊ اَلْمَقَطُّ: زور دریز ◊ (دریز داوه ل) ◊ مَقَطَّسَ
 الْحَبْرَةَ: هیزی موگناتیبی دا به به مرده که ◊ برونه
 مادهی (المغناطیس).

مَقَلَّ بِالرَّجْلِ: دزی پیاوکه دوا، بوختانی بو کرد.

مَقَلَّ فُلَانٌ مَقَالًا: فَلَانُ كَسَّ خِيَابَه تَی كَرْد، غَمَشِي
 کرد ◊ مَقَلَّتِ الدَّابَّةُ مَقَالًا: و لآخه که له گه ل گیوا
 گزدا گل و خویشی خوارد، ژانه سکی گرت ◊
 سکی نازاری لی بهیدا بوو ◊ مَقَلَّتِ الْحَامِلُ
 بولسها مَقَالًا: نافرته که شیری پیسی دا
 به منداله که می مندالی تازهی له سکی که وتبوو
 شیری دها به منداله که می پیشووی ◊ مَقَلَّتْ عَنْهُ:
 چاوی تیکچووو نابینا بوو ◊ مَقَلَّتِ الدَّابَّةُ:
 به مانا (مَقَلَّتْ) دئ ◊ اَمَقَلَّتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که

هَمَمُو سَالِيْ مِنْدَالِيْكى بُوو، پيش نهوى
مندالهكهى لهشِر بېرِنْتِهوه سكى بُووه ◊ اَمْعَلْت
النَّجْبَةُ: مهرکه سالى دوجار بيجوى بوو ◊
اَمْعَلْتِ الْهَامِئِلُ: ژنه سکرپکه شيرى دا
بهمندالهكهى، شيرى پيسى پيدا ◊ اَمْعَلُ الْقَوْمُ:
خه لکهکه خوشترو مهرکانيان سالى دوجار
بيجويان بوو ◊ اَمْعَلُ به عند السلطان: له لای
پاشا دژى دواو بوختانى بئى کرد ◊ الْمَعْلُ: نهو
شيرميه نافرمتى سکرپ دويدا بهمندالهكهى ◊
الْمَعْلُ: به مانا (المَعْلُ) دئى ◊ الْمَعْلَةُ: شيوان و
تيكچونى گهده ◊ ترشانى گهده ◊ مهر و بزن
که سالى دوجار بيجويان بين ◊ الْمَعْلُ: زهويهك
زور گزو گياى لئى رواين ◊ مَمْعَ الْأَمْرُ: کارمکه
شيو، تيكچوو ◊ مَمْعَ الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ: سهگهکه
دهمى خسته ناو قاههکهوه ◊ مَمْعَ اللَّحْمِ:
گوشتهكهى باش نهجوى ◊ مَمْعَ الْعَمَلِ:
کارمکهى باش نهنجام نهدا ◊ مَمْعَ الْكَلَامِ:
قسهكهى باش رون نهکردهوه ◊ مَمْعَ الشَّرِيدِ:
تيگوشاومکهى چهور کرد ◊ چهورى زورى کرده
ناو تيكگوشاومکه ◊ مَمْعَ الْهَيْرَانُ: چهيوانهکه
شتيکى له لهوهر دهست کهوت ◊ چهيوانهکه
قه لهوو خوباب بوو ◊ الْمَغْنَطِيسُ وَالْمَغْنَطِيسُ:
جوړه بهردنيکه کيشى دهرزى ناسنى بچوک
بو لای خو دمکا ◊ الْمَغْنَطِيسِيَّةُ: هيزيکى
کيشندهيه له موگناتيس دايه.

هَمَّأَ السِّنْرُ مَقْرَأُ وَمَقَاءُ: پشيلهکه ميواندى.

هَمَّيْ فِيهِ مَقْيَأُ: نهوى دهربارى نهو گوتى، نهو
رهموشتانهى پالى دان واقيعى نهبوون و
له راستيموه دوور بوون.

هَمَّيْ الرَّكْدُ: مندالهکه زمانى پزا، قسهى وای کردن
مانايان رون بئى.

هَمَّيْ الْأَدِيمُ: چهرمهكهى نهرم کرد ◊ تَمَّيْ الْأَدِيمُ:
به مانا (مَمَّيْ) دى.

هَمَّتَ فَلَانًا مَمَّتًا: فلانکسى دزا، زورى رق لیبوو.

هَمَّتَ إِلَى النَّاسِ: لای خه لک ناخوشهويست بوو ◊
مَامَّتَ فَلَانًا: لهرق لیبوون دا کئى بركيى لهگهل
فلانکس کرد ◊ مَمَّتُهُ: بؤ زنده روى لهمانای
(مَمَّتُهُ) دئى ◊ تَمَّاقْتُوا: ههنديکيان ههنديکيان
ناخوشويست، خه لکهکه رهيان ليک بوو ◊ تَمَّتَتْ
إِلَيْيْ: لای ناخوش و ناشيرين کردم، کردمويمهكى
نهنجام دا کهرقم هه لسينئى ◊ الْمَمَّتُ: (زواج
المقت): نهويه پياو زردايكى خوئى ماره
بکاتهوه، نهمه عادمتيک بوو له ناو عمرمهکان
دا پيش نيسلام باو بوو نايينى نيسلام نه
دابو نهريتهى هه لاجوکرد ◊ الْمَمَّتِي: نهو
کهسهيه زردايكى خوئى ماره کردببتهوه ◊ يان
لهو نافرته زردايکه منالى بينى.

المقدريسي: رومکيکه له پيرى (الخميمة) يه، بوئى
خوشه بؤ سود ومرگرتن لمبون و گه لاکه
دهرويندرئى.

هَمَّسَرَّ عَنَّا مَقْرَأُ: بهگوجان لهگيزمهرى مى دا
نيسقانى مى شانندو پستهكهى ساغه.

هَمَّسَرَّ السَّمَكَةَ الْمَالِحَةَ: ماسيه خوئى کراومکهى
لهسرکهکهدا نقوم کرد.

هَمَّسَرَّ الشَّيْئُ مَقْرَأُ: شتهکه تال بوو ◊ يان ترش بوو

◊ اَمَمَّرَ الشَّيْئُ: شتهکه تال بوو ◊ دهگوترئى،
(اَمَمَّرَ اللَّبَنُ)، شيرمکه تامى نهما ◊ شيرمکه ترش
بوو ◊ اَمَمَّرَ لِفَلَانٍ شَرَابًا: شمرابهكهى بؤ فلان
تال و تفت کرد ◊ اَمَمَّرَ السَّمَكَةَ الْمَالِحَةَ: ماسيه
خوئى کراومکهى لهسرکه هه لکيشا ◊ اَمَمَّرُ:
رهمگهزى نهوروکه زهنهقيانهيه که لهولاتى

گمرمه سیردا دهرپوتین ۵ همرورا پیئشی
دمگوترئ، (الصَّبْرُ أَوْ صَبَار) ۵ الِیْمْتُرُّ: تالو
تفت.

مَقَسَّ فِي الْأَرْضِ: بهناو زهوی دا روئی.

مَقَسَّ الْمَاءُ: ناومهکه پهوان بوو.

مَقَسَّ الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: شتهکهی لهناودا نقوم کرد.

مَقَسَّ الشَّيْءَ: شتهکهی شکاند، یان کونی کرد.

مَقَسَّ الْقَرِيْبَةَ: کوندهکهی پرکرد ۵ مَقَسَّتْ نَفْسُهُ:

نمفسی لئی بیئزراو لئی ههلهنگوت ۵ مَقَسَّهُ:

لهناودا نقومی کرد ۵ مَقَسَّ الْمَاءَ: زووری ناو

بهسمر خوئی دا کرد ۵ مَقَسَّ الرَّجُلَانِ فِي الْبَحْرِ:

دوپیاومهکه پیشرکییان کرد لهخو نقوم کردن

لهدمریا دا ۵ تَمَقَسَّتْ نَفْسُهُ: نمفسی لهشتهکه

بیئزراو لئی ههلسلمیهوه.

مَقَطَّ الْبَعِيرُ مَقْرَطًا: حوشرمهکه زور کزبوو.

مَقَطَّ الْكِرَّةَ مَقْطًا: تۆبهکهی بهزموی داداو باشان

گرتیهوه.

مَقَطَّ الْجَبَلَ: حهبلهکهی گشت بادا.

مَقَطَّ الْقِرْنَ: هاوشانهکهی خوئی خست، بهزموی

دادا.

مَقَطَّ عَنْهُ: ملی شکاند.

مَقَطَّ فَلَانًا: رهی لهفلانکس بوو.

مَقَطَّ الْفَرَسَ: نهسپهکهی بهحهبیل شتهک دا.

مَقَطَّ فَلَانًا بِالْإِيمَانِ: فلانکسی سویند دا.

مَقَطَّ فَلَانًا الشَّيْءَ: شتهکهی بهگهروی فلاندا کرد ۵

مَقَطَّ: بؤ زیدهرپوئی لهمانای (مَقَطَّ) دی ۵ امْتَقَطَّ

الشَّيْءَ: شتهکهی دهرهینا ۵ تَمَقَطَّ فَلَانًا:

فلانکس رهی ههلسا ۵ الماقط: بهکریگراو لهم

مال بؤ نهو مال ۵ رهمل هاوینزو فالگرموه ۵

الْمَقَاطُ: حهبل ۵ ریشمهی نهسپ ۵ حهبلی دۆلجه

۵ الْمَقَاطُ: شتیک لهم مال بؤ نهومان بهکری

بدرئ ۵ الْمُقَطُّ: داوینکه دهرپهکهه بالندهی پی

دمگریئ ۵ الْمُقَطُّ: زهبرو زهنگو توندو تیزی ۵

الْمَقَطُّ: نهو مندالهی بهشمش مانگی یا بهحهوت

مانگی لهدایک دهبئ.

مَقَعَ مَقْعًا: زور بهخیرایی و ههلهشهیی

خواردیهوه.

مَقَعَ الْفَصِيلُ أُمُّهُ: بیچومهکه زور بهخیرایی گوانی

دایکهکهی راتهکاندو شیرهکهی خوارد.

مَقَعَ فَلَانًا بِشَرِّ: شمرو شووری پال فلان دا ۵ اِمْتَقَعَ

الْفَصِيلُ مَا فِي ضَرْعِ أُمِّهِ: بیچومهکه چی لهگوانی

دایکهکهی دا بوو خواردی و بهخیرایی لوشی دا

۵ اِمْتَقَعَ لَوْنَهُ: رهنگی گؤرا، زهره ههلهگهرا، رهش

ههلهگهرا، بههوی نهخووشی یان خهم و خهفمت ۵

الْمَيْقَعُ: نهخووشی کهوهگوو سوریزهوه میکوته

واپه توشی بیچوه نازهل دهبئ و دهیخاته سهر

زهوی دمیکوژی.

مَقَّ الشَّيْءَ مَقًّا: شتهکهی کردموه، شهقی کرد،

دهری هینا.

مَقَّ الرَّجُلُ أَرِ الْفَرَسَ: پیاومهکه یان نهسپهکه دریزو

کزو لاواز بوو.

مَقَّ مَا بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: نیوان دوشتهکه زور بوو ۵

دمگوترئ: (بلد أمقُ)؛ ولاتیکی بهرفراوان و پان و

پؤره ۵ مَقَّ عَلَى عِيَالِهِ: پژدو چروکی لهگهمل

مال و خیزانی کرد ۵ مَقَّ الطَّائِرُ فَرْخَهُ: بالندهکه

خواردنی دا بهبیچومهکانی ۵ اِمْتَقَّ الْفَصِيلُ مَا فِي

الضَّرْعِ: بیچومهکه چی لهگوانهکهدا بوو خواردی

۵ تَمَقَّقَ الشَّيْءَ: شتهکه دریز بوو ۵ دورکهوتهوه

۵ تَمَقَّقَ مَا فِي الْعَطْمِ: چی لهنیساقانهکهدا ههبوو

دهری هینا ۵ تَمَقَّقَ الشَّرَابَ: شهراپهکهی کهمکه

الشَّيْنُ: شته‌ک‌هی راهیناو گونجانندی و ژیر باری کرد ◊ المَاقِيقُ: که‌سیک به‌لای خواروی قورگی هسه بکا.

هَقَّهَ مَتَهَا: پیلوو قولینجکی چاوی سور بون و برژانگی که‌م بیون ◊ چاوی شین بون و سپیایی چاوی توخ بوو ◊ الأَمَنَةُ مِنَ النَّاسِ: که‌سیک سمری خوی هه‌لده‌گرئی و نازانی بؤکوی ده‌جی ◊ شوینی سوتهمه‌پرؤ که‌دره‌ختی لی نه‌روئی.

مَقَا المِرآةَ: ناوینه‌ک‌هی س‌ری مشت و مالی کرد.

مَقَا أَسْنَانَهُ: ددانی خوی شتن و خاوینی کردنه‌وه.

مَقَا الفصیلُ أُمَّه: بیجوه‌که به‌ته‌وزم گوانی دایکه‌ک‌هی مزی، تیی هه‌لکه‌وت ◊ أَمَكْتُه: هه‌لینا بؤ تیفکرین و هه‌لوه‌سته له‌سهر‌کردن ◊ مَكْتُه: به‌مانا (أَمَكْتُه‌دی) ◊ تَمَكْتُه: چاومروانی کرد، هه‌لوه‌سته‌ی له‌سهر کرد په‌له‌ی نه‌کرد ◊ تَمَكْتُه بِالْمَكَانِ وَتَمَكْتُه فِي الْأَمْرِ: له‌سهره خؤ بوو په‌له‌ی نه‌کرد ◊ المَكِيْتُ: عاقِل و ناعرو له‌سهره‌خؤو باره‌قول ◊ المِكِّي والمِكِّيَّاءُ: له‌سهره خوی.

مَكَّدَ المَاءَ وَضَرَهُ مَكْرُدًا: ناوه‌که به‌ردموام هاتو نه‌ب‌را. ◊ مَكَّدَ فُلَانٌ بِالْمَكَانِ: فُلَانُك‌س فله‌وشوینه مایه‌وه ◊ مَكَّدَتِ النَّاقَةُ وَالشَّاءُ: حوشترکه یان مه‌رکه شیری زؤر بوو، شیرکه‌ی وشکی نه‌کرد ◊ مَكْرُهُ وَبِهِ مَكْرًا: فَيَلِي لِي كَرْد.

مَكَّرَ اللهُ العاصِيَّ: خودا سزای یاخی بووه‌ک‌هی دا، یان مؤلّه‌تی دا له‌دونیا‌دا سه‌رپنجی بکا تا له‌قیامت دا سزای ب‌دا.

مَكَّرَ التُّرْبَ: کراسه‌ک‌هی به‌قوره سور بؤیه‌کرد.

مَكَّرَ الأَرْضَ: زه‌ویبه‌ک‌هی ناودا.

مَكَّرَ مَكْرًا: سور بوو ◊ مَأَكْرُهُ: فَيَلِي لِي كَرْد ◊ مَكْرًا: دانه‌وینله‌ی له‌مال دا شارده‌وه بؤنه‌وه‌ی

خوارده‌وه ◊ دمشگوتری: (أصاب فُلَانٌ جرحَ فما تَمَقَّقَهُ): فُلَانُك‌س برینی لیبه‌یدا بوو وه‌لی هیج پیی تیک نه‌چوو ◊ الأَمَقُّ: (وجهُ أَمَقُّ): دهم و چاوی دریز ◊ (حِصْنٌ أَمَقُّ): هه‌لای به‌ره‌راوان ◊ المَقَاءُ: نیسمی فاعیله له‌ماده‌ی (مَقَّ) وه‌رگیراوه ◊ دمشگوتری: (لِخَذِ مَقَاءٍ) رانی کزو کؤله‌وارو بی گوشت ◊ المَقْتَةُ: ناده‌میزادی نه‌زان و که‌ودمن ◊ شه‌رابی سرکه چؤر چؤر ◊ مَقَلَهُ مَقْلًا: بؤی روا‌نی.

مَقَلَّ الشَّيْنُ فِي المَاءِ رَغِيَةً شته‌ک‌هی له‌ناو ناودا نقوم کرد.

مَقَلَّ فِي المَاءِ: جووه ناو ناومکه.

مَقَلَّ المَقْلَةَ: به‌رده‌ک‌هی خسته ناو فاپه‌که‌وه ناوی به‌سهر‌دا کرد بؤنه‌وه‌ی هه‌رکه‌سه به‌نه‌ندازه‌ی په‌ک ناو بخؤنه‌وه.

مَقَلَّ فُلَانٌ الفصیلَ: فُلَانُك‌س به‌ لویج که‌م که‌م شیری دا به‌بیجوه‌که ◊ یان زمانی گرت و ناوی کرده ناو گه‌رویه‌وه ◊ مَأَقَلَهُ: نقومی ناو ناوی کرد ◊ اِمْتَقَلَّ: جه‌ند چارنیک چووه ناو ناوو خوی نقوم کرد ◊ تَمَاقَلًا: دوو مروفه‌که خویان له‌ناودا نقوم کرد ◊ المَقْلُ: بنکی بیر ◊ دمشگوتری: (انغمس في المَاءِ حَتَّى جَاءَ بِالمَقْلِ): له‌ناوه‌که دا خوی نقوم کرد تا چووه بنکی بیرکه‌وه به‌رده‌ورده‌ی دهره‌نینان ◊ جؤرئیکه له‌شیر دان به‌زارؤک و بیجو ◊ المَقْلُ: به‌ری دره‌ختی دؤم؛ که‌دره‌ختیکه دمش‌وبه‌یته دره‌ختی خورما ◊ صمغی دره‌ختیکه پیی دمشگوتری: (الکور)، نهم صمغه خوی جؤره دهرمانیکه ◊ المَقْلَةُ: چاو ◊ مَقَمَّقَ الشَّيْنُ: شته‌که نه‌رم بوو لووس و ناسان بوو ◊ مَقَمَّقَ المُرَارُ خَلْفَ أَمِّهَ: بیجوه‌که به‌هیز گوانی دایکی مزی ◊ مَقَمَّقَ

به‌گرانیه‌ها دوايي بيفروشن **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
شته‌کەي به‌گله سور رینگ گرت.

تَمَاكَرُوا: هه‌ندیکیان فیلیان لهه‌ندیکیان کرد **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
هیل و ته‌له‌که **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: گلی سور که‌شتی پی
رینگ دمکری **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: دمنگی هانکه و هه‌ناسه‌دانی شیر
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: پلان و هیل له‌شهر کردن دا **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: حاجی
ئه‌ستورو پوزی خپرو جوان **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: خورمای
تازهبیگه‌یشتوی خراب بوو **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: ناهرمتی
ه‌ج ئه‌ستورو پوز خپرو ناسکو جوان.

مَكْسَ الشَّيْئِ مَكْسًا: شته‌که که‌م بوو.

مَكْسَ فِي الْبَيْعِ: نرخي کالاکه‌ی له‌مامه‌له کردن دا
که‌م کردموه.

مَكْسَ الضَّرْبَةِ: باجه‌که‌ی خه‌ملانو و مری گرت **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
مَكْسَ فِي الْبَيْعِ مَا كَسَمَ: دواي لی‌کرد
له‌مامه‌له‌که‌دا نرخه‌که که‌م بکاته‌وه **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
به‌ریبه‌ره‌کانی نرخبازی له‌گهل دا کرد **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
باج و مرگر له‌بازرگان و خاو من مولک **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: کریارو فروشیارمکان چه‌ندو چون و
بینه و به‌رمیان کرد **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: باجو دهرامه‌ت که
باجگر و مری دمکری له‌بازرگان و نه‌وانه‌ی داخلی
ولاتیک دهب.

مَكْسَ الْعَظْمِ مَكْسًا: هه‌رجی له‌ناو نیسقان دا بوو
هه‌لی مزی.

مَكْسَ غَرِيمَةً: ته‌نگی به‌قه‌رز داره‌که‌ی هه‌لجنی
بو‌ئه‌وه‌ی قه‌رزه‌که‌ی بده‌تیه‌وه.

مَكْسَ عَلَى غَرِيمَةٍ: به‌مانا (مَكْسَ) دئی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
به‌مانا (مَكْسَ) دئی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ** مانی ضرع
امه: بی‌جوه‌که‌جی له‌گوانی دایکه‌که‌ی دا بوو
هه‌لی مزی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: به‌مانا (مَكْسَ) دئی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
غریمه: به‌مانا (مَكْسَ) دئی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: مؤخی
هه‌لمزراو **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: شیری هه‌لمزراو **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: به‌مانا

إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: جامیکه شله‌مه‌نی پی
ده‌خوریته‌وه، یان جو‌ره به‌مرداخ و گلاسیکه لای
سه‌روی ته‌سکه و لای خواری بان **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: هه‌روا ناوه
بو‌ نامیریکی پی‌وانه به‌گو‌پیره‌ی ناوجه و کاتو
زه‌مان چه‌ندیبه‌ت و نه‌ندازه‌ی گو‌پرانکاری
تیداکراوه **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: به‌که‌ریه‌کی مه‌عه‌دنییه‌ه‌یل و
شتی وای له‌سه‌ر هه‌لمدکه‌ری و بو‌ جنین و
تیوه‌دان سودی لی و مرده‌گیری **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
وای همیه به‌کاری ده‌هینی پی‌ی ده‌گوتری
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: پیاوه‌که له‌رؤیشتن دا
خوی باداو به‌خوارو خنجی رؤی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: مؤخی ناو نیسقانه‌که‌ی هه‌لمزی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: به‌مانا (مَكْسَ) دئی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: کولله گه‌رای دانا، یان گه‌رای له‌ناو
جه‌سته‌ی خوی دا کو‌کردموه.

مَكْنُ فلان عند الناس مكانة: فلانكەس ریزو
شکو‌مه‌ندی لای خه‌لك بو‌ په‌یدا بوو (فه‌ر
مکین) **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: وای له‌فلان کرد
ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر شته‌که‌دا بشکی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: کارمه له‌سه‌ر فلانکەس ناسان بوو **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
ده‌شگوتری: (فلان لايمكنه النهوض): فلانكەس
توانای به‌سه‌ردا ناشکی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
ده‌سه‌لاتی نه‌وی به‌سه‌ر شته‌که‌ دا سه‌پاند **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: قوماشه‌که‌ی به‌ماکینه دوری **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ: فلاناً من الشئ: فلانكەس به‌سه‌ر
شته‌که‌دا بالاده‌ست کرد **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
خه‌لك ریزو نرخي زیادی کرد **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
له‌شوینه‌که‌ه‌جی بوو **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر شته‌که‌دا په‌یدا کرد **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
من الشئ: به‌مانا (مَكْنُ) دئی **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: سه‌رو
بو‌رو زپه‌ر قیول بکا واته مه‌بنی نه‌بن **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**:
شوین **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: به‌لو پایه **إِشْتَكَّرَ الشَّيْئُ**: ریزو شکو‌مه‌ندی

الْمَكَانُ: كَسَيْتُ مَكِينَهُ بِخَاتِهِ گهر ۵ مَكِينَهُ
بِفَرْوَشِي ۵ الْمَكْنُ: هَيْلَكَهُ وَگهراى بزن مژمو
كولله و شتى وا ۵ الْمَكْنُ: بَهْمَانَا (الْمَكْنُ) دئ ۵
الْمَكْنِي: كَسَيْتَهُ مَكِينَهُ وَ شتى وا جاك
دهكاته وه ۵ هَيْتَمَرَى مَكِينَهُ دُورِينِ وَ شتى وا ۵
كَسَيْتُ مَكِينَهُ نَاسَاوَ خَيْرَاوَ بِنِ تَيْفَكْرِينِ
كارمگانی نهنجام بدا ۵ كَسَيْتُ كَارْمَكَانِي
بِهَيْتِكِ وَ هَيْتِكِ نَهْنَجَامِ بَدَا ۵ الْمَكْنَةُ: تَوَانَاوَ
دهسهلات ۵ هَيْزُو بَرِشْتِ ۵ الْمَكْنَةُ: دَهْسَتْ
لَيْغِيرِبُونِ وَ دَهْسَهْلَاتِ بَهْسَهْرَدَا شَكَانِ ۵ نَالَمَتْ وَ
نَامِيرِيكِهِ لَهْمَادَهَى رَهَقِ وَ نَاسِنِ وَ مَعْدَهْنِ وَ
شْتِي وَ بَهْدَهْسَتْ يَانَ بَهْمَاوَ وَ زَهَى كَارْمَبَا
يَانَ بُوخَارِ هَهْلَهْمَسُورِي وَ كَارِي هَيْتَهْنَجَامِ دَهْمَرِي
۵ دَهْمَسُورِي: (مَكِينَهُ خَهْمَايَتِي، مَكِينَهُ
بِرَزَانْدِنِ، هَارِپِنِ چَاپَكْرِدِنِ ... هَتَد).

مَكَا مَكَا وَ مَكْرَا: هَيْكَهَى لَيْدَا، بَهْدَهْمِ فَيْكَهَى
كَيْشَا ۵ يَانَ پَهْنَجَهَى خَهْسْتَه نَاوَ دَهْمِيَهْوَه وَ
فَيْكَهَى كَيْشَا ۵ مَكَيْتُ يَدَه مَكَا: دَهْسْتِي بَهْمَاوَ
نَيْشَكْرِدَنَهْوَه قَهْلَشْتِنِ وَ زَبِرِ بُوونِ ۵ تَمَكِّي
الْفَلَامُ: كُورَه كَه بُوَ نَوِيژِ دَهْسْتِنُوِيژِي هَهْلَكْرَتِ وَ
خَوِي پَاكِ وَ خَاوِيَنِ رَاكْرَتِ ۵ تَمَكِّي الْفَرَسُ:
نَهْسَهْ كَه عَارْمَقِي كْرَدِ بَهْمَارَهَقِ جَهْسْتَهَى تَهْرِ
بُووَ ۵ چَاوِي بَهْمَهْرَنُوِي خُورَانْدِ ۵ الْمَكَا:
كُونَهْرِيوِي، كُونَه كَهْرُوِيَشِكِ ۵ لَانَهْ كَهْيَانَ ۵
الْمَكَا: بَالَنْدَهْمِيَهْ كِي بَجُوكَه وَ حَهْرِي لَهْ كِيوَوِ
دَهْسْتَه، قَاچَهْ كَانِي دَهْخَاتَه پَهْنَاپَهْ كَهْوَه وَ فَيْكَه
فَيْكِيَانَ بِي دَمَكَا.

مَلَأَ فِي الْقَرَسِ مَلَأًا: زَيْي كَهْوَانَهْ كَهَى رَاكَيْشَاوَ بَهْمِيژِ
رَايْتَهْ كَانْدِ.

مَلَأَ الشَّيْنِ: شْتَهْ كَهَى پَرَكْرَدِ لَهْنَاوِ وَ شْتِي وَ ۵ مَلَاتِ
مَنْهْ عَيْنِي: شِيوَه وَ رُوخَسَارِي سَهْرَسَامِي كْرَدِمِ.

مَلَأَ فَرْجَ فَرْسَه: نَهْسَهْ كَهَى هَهْلِينْ كِ دَا بُوْغَارْدَانِ وَ
بَازْدَانِ.

مَلَى مَلَأًا: پَرِيوَوِ.

مَلُوْ فُلَانِ مَلَاءً وَ مَلَاءَةً: بُووَ بَهْخَاوَمَنْ مَالِوَ سَامَانِ.

مَلُوْ بَكَذَا: بَهْوَكَا رَهْ هَهْلَسَا.

مَلَى فُلَانِ: فُلَانْ كَهْسَه هَهْلَامَهْتِي تُوْشِيوَوِ ۵ اَمَلَاءُ:

هَهْلَامَهْتِي پِيوَمْنَا، بُووَ بَه هُوِي تُوْشِيوَوِنِي
بَه هَهْلَامَهْتِ ۵ مَالَاءُ عَلِي الْأَمْرِ: يَارْمَهْتِي دَا
لَهْسَهْر كَارْمَهْ كِي.

مَلَأَ الْإِنَاءَ: شْتَهْ كَهَى زُوْرِ پَرَكْرَدِ، زِيَادِي تَيْكْرَدِ ۵

إِمْتَلَأَ الشَّيْنِ: شْتَهْ كَه پَرِيوَوِ هَاخَنْدِرَا ۵

دَهْمُوتْرِي: (اَمْتَلَأَ فُلَانِ غَيْظًا): فُلَانْ كَهْسَه پَرِيوَوِ

لَهْرَقِ وَ قَيْنِ ۵ تَمَلَأَ الْقَوْمَ عَلِي كَذَا: خَهْلَهْ كَه

لَهْسَهْر شْتَهْ كَه كُوبُونَهْوَه يَارْمَهْتِي يَهْ كَتْرِيَانَ دَا

۵ تَمَلَأَ الشَّيْنِ: شْتَهْ كَه پَرِ بُووَ ۵ تَمَلَاتِ الْمَرَأَةَ:

نَاْفَرْمَهْتَهْ كَه چَهْرَجَهْفِي لَهْخُوْوَه پِيچَا ۵ لَيْضَهَى

بَهْخُوْدَا دَا ۵ اَسْتَمَلَأَ فِي دِينَه: كْرَدِيَه بَرِوَا

پِيكْرَاوِ نَهْمِينِ وَ جِيگَايِ مَتَمَانَه ۵ الْأَمَلَاءُ:

دَهْمُوتْرِي: (فُلَانِ اَمْتَلَأَ لِعَيْنِي مِنْ فُلَانِ): فُلَانْ كَهْسَه

لَهْدِيدِي مِنْ دَا زُوْرِ لَهْفُلَانْ كَهْسَه رِيژِدَارِ تَرِوِ پِيَاوَ

تَرَه ۵ الْمَالِي: كَهْسَيْتُ شَكُومَهْنَدِوِ پِيَاوَ بِيْتَه

بَهْرَجَاوَ ۵ الْمَلَأُ: تَاَقَمِوَ پَرِيوَ كُومَهْلِ ۵ پِيَاوَ

مَاقُولِ رِيَشِ سَهِي نَهْتَهْوَه ۵ دَهْمُوتْرِي: (مَآكَانِ

هَذَا الْأَمْرِ عَنْ مَلَأٍ مَنَا): نَهْوَ كَا رَهْ بَهْ پَرِسِ وَ رَايِ

نَيْمَه نَهْمَنْجَامِ نَهْدِرَاوَه ۵ رَهْمُوشْتِ وَ نَهْخَلَاقِ ۵

دَهْمُوتْرِي: (مَا أَحْسَنَ مَلَأُ فُلَانِ): نَاي كَهْرَهْمُوشْتِوَ

نَهْخَلَاقِي فُلَانْ كَهْسَه جُوانَه ۵ الْمَلَلُ: نَهْنَدَا زَهِي

نَهْوَهِي كَهْهَابِوَ حَاچَهْتِ لَهْنَاوَ خَوِي دَهْمِيگْرِي ۵

لَهْشَلَهْمَهْنِي يَانَ شْتِي تَرِ ۵ الْمَلَلُ: جُورَه

هَهْلَامَهْتِيكَه لَهْنَاكَامِي گَهْدَه پَرِ بُوونَهوَ پَهْيِدَا

دَهْبِي ۵ الْمَلَاءَةُ: لَيْضَه، چَهْرَجَهْفِ كَه لَهْسَهْر

سیسمو تهختی لهسمر نوستن راده خری ۰
 المَلَان: پَرِ بوو ۰ توشبو بهنه خووشی ههلامت ۰
 بو میننه دمگوتری (مَلَانَة) ۰ المَلَاءَة: بهمانا
 (المَلَاءَة) دئ ۰ سهر گرانبون و توشبوون
 بهنه خووشی ههلامت لهناکامی پربوونی گهده
 ۰ المَلَاءَة: گهده پَرِ بون لهخوڑاک ۰ یان پربوونی
 شتی تر ۰ المَلِي: مهریکه یان نازه تیکتی تر که
 ورگی پربئ لهله وهرپو ناو وایزاندئ کمناسه.
 مَلَتْ الفرس مَلْتاً: نهمه که نهبتوانی برپوا، سست
 بوو.

مَلَتْ الشئین: شته که ی تیکه لاو کرد.

مَلَتْ فلاناً: وادمیه کی بهفلانکس دا که به نیازنیه
 جئ به جئ بکا.

مَلَتْ فلاناً: بهه یواشی لهفلانی دا ۰ مَالَتْهُ: هه ئی
 خه له تاند، قهسمری پیکرد ناشته وایی بهفیلئ
 له گه ل دا کرد ۰ المَلْتُ: سهرمتای تاریکی شهو
 کهمدائ لهکاتی نوپژری شیوان دا یان کهمن
 دواتر ۰ المَلْتُ: بهمانا (المَلْتُ) دئ.

مَلَحَ الصَّبِيُّ مَلْحاً: منداله که به لئوی گوی مه کی
 دایکی مزئ.

مَلَحَ الصَّبِيُّ مَلْحاً: منداله که دمنکی خورمای
 لهدهمی دا هیناو برد ۰ مَلَحَتْ الناقَةُ:
 حوشرمه که شیری تیدانه ما که میکی تیدا ماوه
 که سیک بیجیژی تامی سوپری دها ۰ اَمْلَحَتْ
 الأم ولدھا: دایکه که شیری دا به منداله که ی ۰
 اِمْتَلَحَ الفصیلُ ما فی الضرع: بیجومه که چی
 له گوانه کهدا بوو مزئ ۰ اِمْلَاحُ الصَّبِيُّ:
 منداله که لهسکی دایکی هاته در ۰ الأملح:
 نهمه رو گهنم پرنگ ۰ جوړه دمرمانیکه ۰
 سه به تهو قهفه ز که هیجیان تیدا نه بین ۰
 الأملح: دمنکی خورمای درهختی موقل ۰

المَلْحُ: ماله ی گه چکاری و شتی وا ۰ پیشی
 دمگوتری (المَطْرین) ۰ المَلْحُ: بهمانا
 (الأملح) دئ ۰ المَلْحُ: پیوای ریزدار ۰ مندالی
 شیر خوڑ.

مَلَحَ الطائرُ مَلْحاً: بالنده که لهکاتی فرینی دا خیرا
 خیرا بالهکانی لیک دان ۰ مَلَحَتْ فلانة لفلان:
 فلان ناهرت شیر ی دا به مندالی فلان.

مَلَحَ القنرُ: بهنده نازه خوینی له منجه له که کرد.

مَلَحَ الماشيةُ: نازه له که ی خوئی دا.

مَلَحَ الشاةُ: بهناوی زوڑ گهرم خورپیه که ی
 له پیستی مهرکه هه لکه نند.

مَلَحَ الشئینُ مَلْحاً: شته که زوڑ شین بوو تاوای
 لیها ت به مه یله و سبی خوئی نواند.

مَلَحَ الحیرانُ: چه یوانه که عهیب و خراپی له حاجی
 دا بوو.

مَلَحَ الكبشُ: بهرانه که ره شو و سبی بوو هه ندیک
 له خورپیه که ی ره شو و هه ندیک سبی بوو.

مَلَحَ الماءُ ملوحةً ومَلَاحةً: ناومه که سوپر بوو.

مَلَحَ الشئینُ مَلَاحةً: شته که جوان و رازاوه زهریف

بوو روخساری له دل دا شیرین و نایاب بوو ۰
 (رهو ملاح و مَلَاح) ۰ اَمْلَحَ الماءُ: ناومه که سوپر
 بوو ۰ اَمْلَحَ فلان: فلانکس چوو ه سهرناوی
 سوپر ۰ اَمْلَحَ المتکلمُ: وتار بیزه که قسه که ره که
 قسه ی جوان و زهریفی گوتن ۰ اَمْلَحَ البعیرُ:
 حوشرمه که بهزی گرتو قه له و بوو ۰ اَمْلَحَ
 الشئینُ: شته که زوڑ شین بوو ۰ تاوای لیها ت
 مه یله و سبی خوئی نواند ۰ اَمْلَحَ القنرُ:
 بهنده نازه خوینی کرده ناو منجه له که یان
 زوڑی خوئی تیکردو خواردنه که ی سوپر کرد ۰
 بهزو پیوی کرده ناو منجه له که ی مَالَحَهُ مَلَاحاً

وَمُلَاخَةٌ: شیری لهگهن خوارد ◊ مَلَحَتِ الْإِبِلُ: حوشرمهکه فهلهو بوو ◊ مَلَحَ الشَّاعِرُ: شاعیرهکه وشهو رستهی جوانی هیتانه ناو شیعرمکانیهوه ◊ مَلَحَ الْقَدْرَ: زوری خوئی کرده ناو مهنجهلهکه ◊ مَلَحَ الطَّعَامَ: زوری خوئی کرده فورگی ولاخهکهوه ◊ اَمْتَلَحَ: راست و دروی تیکهلاو کرد ◊ تَمَلَّحَ فُلَانٌ: خوینی کرده تیشوو پهزمهندهی کرد ◊ یان بازرگانی بهخوئی کرد ◊ یان بهتویزی خوی کرده مهلهوان و لیخوری کهشتی ◊ اِمْلَحُ الشَّيْئُ: بهمانا (ملح) دئی ◊ اِمْلَحُ الْكَبْشُ: بهرانهکه خوربیهکهی رهشو سبی بوو ◊ اِمْلَاحُ النَّخْلِ: خورماکه نالو بوئی تیکهوت ◊ اِسْتَمْلَحَ الشَّيْئُ: شتهکهی بهزمهروضو جوان لهفهلهم دا ◊ الْأَمْلَحُ: شهونم ◊ الْمِلَاحُ: ههلیونی بای ومشت دواى بای شهمان ◊ نهو بایههی کهشتی لی دهخوئی و پال بهکهشتیهوه دهنی ◊ سهره رمب یان خودی رمب ◊ کزهبای سارد کهدواى بارینی باران ههلهدما ◊ الْمَلَاخَةُ: پېشهى دهریاوانی، کهشتیهوانی ◊ الْمَلَاخِيُّ: جوړه تریهکی سبی و دهنک دریژه ◊ ههنجیری وردی زور شیرین ◊ درهختی نهراک کهسبی و سورین ◊ الْمَلِیحُ: خوئی ◊ سویری ◊ دهگوتری: (ماء ملح): ناویکی سویر ◊ الْمَلِیحُ: ههوالی خوئشو سهپرو سهمهره ◊ الْمَلْحَاءُ: سیپهنده، نیوان شان و سمت ◊ لهجهستهی حوشر دا بریتییه لهخوار دوگهکههی ◊ درهختیکه گهلاکههی ههلوهری و بییته رهسهدار ◊ الْمَلْحَةُ: شهپولی دهریا ◊ الْمَلْحَةُ: رهنکی زور شین ◊ بهرهگهت و فهپ ◊ قسهی خوئشو ◊ الْمَلْحَةُ: قسهی عننتیکه و خوئشو ◊ الْمَلَاخُ: خوئی فروئشو ◊ یان خاومن خوئی ◊ کهشتیهوان ◊ کارگوزاری کهشتی ◊ الْمَلَاخَةُ: شوینیک خوئی لیبنی ◊ خوینلین، شوینی خوئی فروئستن ◊ الْمَلَاخِيُّ: جوړه

تریهکی سبی و بول دریژه ◊ الْمَلْحَةُ: خویدان ◊ نهو قابو وشوشهیهی خوینی تیدمکری. مَلَحَ فُلَانٌ مَلْحًا: فلانکس بهخیرایی روپشت. مَلِیحٌ فِي الْأَرْضِ: بهناو زموی دا روئی. مَلِیحٌ فِي الْبَاطِلِ: لهبهتال و خرابهکاری دا روچوو. مَلِیحٌ الْفَرَسُ: نهسپهکه یاری کرد. مَلِیحٌ الطَّعَامُ: خوراکهکه گوزاو کهلکی نهما. مَلِیحٌ فُلَانٌ: فلانکس دوولا هاتموه تیک شکا. مَلِیحٌ الشَّيْئُ: شتهکهی راتهکاند، گهستی.

مَلِیحٌ الشَّيْئُ مَلَاخَةً: شتهکه بی تام بوو ◊ مَالِخَةٌ مَلَاخًا وَمَلَاخَةً: یاری لهگهن دا کرد ◊ اِمْتَلَحَ الشَّيْئُ: شتهکهی دهر کرد، دهری هینا ◊ کیشى کرد ◊ گهستی ◊ اَمْتَلَحَ عَيْنُهُ: جاوی ههلهکولی ◊ اِمْتَلَحَ الْقَلَاعُ حِرْسَهُ: دانکیشهکه ددانی ههلهکند ◊ اِمْتَلَحَ عَقْلَ فُلَانٍ: فلانکس عهقل و هوشی روئی ◊ تَمَلَّحَ الشَّيْئُ: شتهکه فاسید بوو، پووکا ◊ تَمَلَّحَ الْعُقَابُ عَيْنَهُ: ههلوکه جاوی ههلهکولی ◊ الْمَلَاخُ: ماستاو چی و زمانلوس ◊ کهسیک ترسنوک بی و لهشهره بهرامبهری دا خوگرنهبن و زور ههلبی ◊ الْمَلْرُخِيَّةُ: روهکیکی سالانهیه و دهریوندی و گهلاکههی دهکولیندری و دهخوری ◊ الْمَلِیحُ: پیای لوازو وره نزم ◊ خوراکى فاسیدو بی کهلک ◊ خواردنیک تامی نهبن.

مَلَدَ الشَّيْئُ مَلْدًا: شتهکهی دریژ کردهوه.

مَلَدَ الْفُضْنُ مَلْدًا: لقمهدرهختهکه رازاو نهرمو شک بوو ◊ (فهر املد).

مَلَدَ الْأَدِيمَ: جهرمهکهی نهرم کردهوه ◊ الْأَمْلَدُ، مروفی نهرمو نیان یان لقو پوئو نهمامی شک و نهرم ◊ (رجل املد) پیاییکه ریشی نیه ◊

الأمْلُوءُ: بهمانا (الأمْلُؤُ) دئ ۵ المَلْدُ: نادمیزادی نهرمونوؤل یان لقمدرهختی شک ۵ دیوی بیابان ۵ المَلْدَاءُ: بؤ مینیهی (الأمْلُد) بهکاردئ ۵ دهگوترئ: (إمرأة مَلْدَاء) ناهرمتیکی نهرمو نیان و همدوبالاً ریکه ۵ المَلْدَان: رازانی لقو پوپی درهختو نهرمو نیانی ۵ گمنجی.

مَلَدَ الفرس: نسهپهکه دستی هاویشتن و غاری دا.

مَلَدَ فلان: فلانکس دروی کرد ۵ (مَلَدَ فلاناً بالرمح) بهرپب لئی دا.

مَلَدَ فلاناً مَلْدًا وملاذة: بهقسهی لوس و بوس فلانی رازی کردو ههلی خه لهتاند، بهلام بهکردهوه هیچی بؤ نهکرد.

مَلَدَ فلان مَلْدًا: فلان بهروالمتو بهدرؤ خوشهویستی خوی بؤ دهربری بهلام لهناخی دا رقی نی بوو ۵ اِمْتَلَدَتْ منه: بهخشش و عهتام لئی دستگیر بوو.

مَلَزَ عنه مَلَزًا: لئی رۆیی جینی هیشت ۵ اَمْلَزَهُ: شتهکهی برد.

مَلَزَ بالشئین: شتهکهی برد.

مَلَزَ الشئین: شتهکهی پوخته کرد ۵ اِمْتَلَزَ الشئین: بهمانا (اَمْلَزَهُ) دئ ۵ دمری هینا فراندی.

مَلَسَ فلان مَلَسًا: فلانکس بهخیرایی رۆیی ۵ بهشیوهی ریکو پیک لهسه رهخؤ رۆیی.

مَلَسَ بالابل: بهخیرایی حوشترهکانی لیخوپین ۵ بهدزی و دوور لهچاوی خه لک لئی خورین.

مَلَسَ فلاناً بلسانه: بهزمانی لوس و قسهی خوش فلانکسهی رازی کرد.

مَلَسَ مَلَسًا: نهرمونیان و شک بوو ۵ لوس و بی گری و گؤل بوو.

مَلَسَ مِلَاسَةً ومُلُوسَةً: بهمانا (مَلَسَ) دئ ۵ اَمْلَسْتُ الشأ: مهرکه خوریبهکهی نی بووهوه، زهویبهکهی بهمالمال و مروهه تهخت کرد ۵ مَلَسَ الشئین: شتهکهی رزگار کرد ۵ بوختهی کرد ۵ اِنْمَلَسَ وَاِمْلَسَ الشئین: شتهکه ویکهاتهوه ۵ اِنْمَلَسَ من الشئین: لهشتهکه رزگاری بوو ۵ اِنْمَلَسَ الشئین: شتهکه ویکهاتهوه ۵ تَمَلَسَ الشئین: بهمانا (مَلَسَ) دئ ۵ تَمَلَسَ من الشراب: لهشهرابهکه رزگاری بوو سهرخوشی نهما ۵ تَمَلَسَ من الأمر: لهکارهکه رزگاری بوو ۵ اِمْلَأَسَ الشئین: بهمانا (مَلَسَ) دئ.

اِمْلَأَسَ الشئین: بهمانا (مَلَسَ) دئ ۵ اِمْلَأَسَ من الأمر: بهمانا (تَمَلَسَ) دئ ۵ اِمْلَأَسَ: دهگوترئ:

(جلد فلان اَمْلَأَسَ) فلانکس بین عهیب و نهنگی

یه، عهیبی نی ناگری ۵ اِمْلَأَسَ: دمشتی کاکای بهکاکای بین درهخت و روهک ۵ (الرمان اِمْلَأَسَ):

والرمان اِمْلَأَسَ) ههناری میخوش ۵ اِمْلَأَسَ: بهمانا (اِمْلَأَسَ) دئ ۵ المَلَسَ: شوینی دهشتایی

که سوتهمهرو بئ درهخت و روهکی تیدا نهبن ۵ المَلَسَ: (رجل مَلَسَ) پیاویکه وادهو بهلئینی

نیهو همرگیز پابهندی قسهی خوی نابنی ۵ المَلَسَاءُ: مینیهی (الأمْلَسُ) ۵ (خِرة مَلَسَاءُ)

شهراییکی گوارایهو بهخوشی قوتدهجئ ۵ (سنة مَلَسَاءُ) سالیکی قاتو قری و بیبارانییه ۵

المَلَسَاءُ: مالمال و مروهه زهوی تهخت کردن ۵ پینشی دهگوترئ: (الزحافة) ۵ المَلَسَاءُ: بهمانا

(المَلَسَاءُ) ۵ المَلَسَاءُ: نیوان کاتی نوئیزی شیوان و خهوتنان ۵ ناویکی مانگی سهفه ریشه ۵ مَلَسَ الشئین مَلَسًا: بهدهستی تهفتیشی کردو پشکنی

۵ ومکوه نهوه داوای شتیک بکا.

مَلَسَ بِسهمه: تیری خوی هاویشت.

مَلِصٌ الشَّيْئُ مِنْ يَدَيْ: شتمه که له دستم کهوته
خوار له بهر لوسی.

مَلِصٌ الرَّجُلُ: پیاومکه هه لات ۵ اَمَلَصَتِ الْمَرْأَةُ:
نافرته که منداله کهی له بار جوو ۵ اَمَلَصَ
الرَّجُلُ: پیاومکه همزار کهوت ۵ اَمَلَصَ الشَّيْئُ:
شتمه کهی والی کرد بترازی ۵ اِنْمَلَصَ الشَّيْئُ مِنْ
يَدَيْ: به مانا (مَلِصٌ) دئی ۵ دهمگوتری: (اِنْمَلَصَتْ
السَّمَكَةُ مِنْ يَدَيْ) ماسیبه که به هوئی لووسی و
پوسی له دستم کهوته خوار ۵ تَمَلَصَ مِنْ كَذَا:
به مانا (اِنْمَلَصَ) دئی.

تَمَلَصْتُ مِنْ فُلَانٍ: له دستم فلانکهس رزگارم بوو ۵
الْاَمْلَصُ: (رَجُلٌ اَمْلَصُ الرَّأْسِ) پیاویکه سه ری
ئه صلعه تووکی به سه رهوه نیه ۵ تَمِرٌ نَهْرَمٌ
شك ۵ اِلمَلِصُ: (سِرٌ اِلمَلِصُ) رویشتنی خیرا ۵
اَلْمَلِصُ: روتو بن پوْشاك ۵ اَلْمَلِصُ: زاروکیك
دایکه کهی به نه کاملی له باری بچن ۵ اَلْمَلِصُ:
نافرمتیک عادمی وایب مندالی بؤ پانه وهستی.
مَلَطَ الْفُلَامُ مَلَطًا: منداله که دز دمر جوو فییری
دهست پیسی بوو.

مَلَطَ الْبِتَاءُ الْحَانِطُ: وستا که به گله سپی دیوارمکهی
سواخ دا.

مَلَطَ شَعْرُهُ: قزئی تاشین.

مَلَطَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا: دایکه که به نه کاملی مندالی بوو.
مَلِطٌ فُلَانٌ: فلانکهس موو به جهسته یه وه نه بوو،
بن توك بوو ۵ (سَهْمٌ اَمْلَطُ) تیریکه په ری پیوه
نیه ۵ اَمْلَطَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که به نه کاملی
مندالی بوو ۵ اَمْلَطَ الشَّاعِرُ: شاعیرمکه نیوه
دیبری شاعیرمکهی گوت دوی نه وهی
به رامبه رمکهی نیوهی یه کهمی ریک خستبوو ۵
اَمْلَطَتِ النَّاقَةُ جَنِينَهَا: حوشرمکه بیجوی بن
توکی بوو ۵ مَلَطَ الشَّاعِرُ: به مانا (اَمْلَطَ) دئی ۵

مَلَطَ الْحَانِطُ: دیوارمکهی سواخ دا ۵ تَمَلَطَ الشَّيْئُ:
شتمه که نهرم و نیان و شك بوو ۵ تَمَلَطَ السَّهْمُ:
تیرمکه په رمکانی لی بوونه وه ۵ اِمْتَلَطَ الشَّيْئُ:
شتمه کهی دزی، فراندی ۵ المِلَاطُ: مَلَطَ: فوریکی
لینجه دیواری بن سواخ دمدری ۵ یان بهر دمکانی
له دیواردا بن به یه که وه دلکیندری ۵ نانیسك ۵
ته نیشت ۵ المِلَاطُ: پیاوی رموشت ناشیرین و دز
که هرچی شتیک دستی بیگاتی دمیدزی و
به هی خوئی دزمانی ۵ زَوْلٌ وَ نَاكِهٌ سَبْعَةٌ ۵
دهمگوتری: (غلامٌ خَلَطَ مَلَطًا) کوریکه باوکی
نازاندری کییه ۵ المَلَطُ: جوْره راکردن و
غاردانیکه ۵ دهمگوتری: (بَعَثَ المَلَطُ) به من
زمان و بهر عودمیوون بنیم فروشتوو ۵ المَلِيطُ:
که سیک تووکی به جهسته وه نه بی ۵ زاروک
له ناو سکی دایکی دا پئیش نه وهی ههستی پی
بکری ۵ (سَهْمٌ مَلِيطٌ) تیریکه په ری پیوه نیه ۵
بیجوی بز ن له سهرتای هاتنه دهره وهی ۵ هه روا
ناوه بؤ بهر خولهی تازه له دایک بوو ۵ المِلَاطُ:
دایک زاروکی له مندالان دا بؤ پانه وهستی ۵
مَلَعَتِ الدَّابَّةُ: ولاحه که زور به خیرایی رویی.

مَلَعَ الشَّاءُ: مه رمکهی له لای ملیه وه که ول کرد.

مَلَعَ الْفَصِيلُ أُمَّهُ: بیجوه که شیر دایکی خوارد ۵
اَمْلَعَتِ النَّاقَةُ: حوشرمکه خیرا رویی ۵ اِمْتَلَعُ
الشَّاءُ: مه رمکهی له لای ملیه وه که ول کرد ۵
اِمْتَلَعُ الشَّيْئُ: شتمه کهی دزی، فراندی ۵ اِنْمَلَعَتْ
النَّاقَةُ: به مانا (مَلَعَتْ) دئی ۵ المِلَاعُ: ساری بن
درهخت و روهك ۵ (عُقَابٌ مَلَاعٌ) هه ئویه کی
له سه ره خوئی به هئیوایشی په لاماری دا ۵ المَلْعُ:
دهمگوتری: (هم علی فلان مَلْعٌ وَاحِدٌ) نه وانه
هه موویان دزی فلانکهس کؤبوونه وه ۵ المَلِيعُ:
ولاخى خوْشِرُوْ ۵ زموی پان و فراوان ۵ دهستی
دورو فراوان ۵ المَلْعُ: خیرا و گورج و گؤل.

المَلِغُ: دريژى باريك ۵ نهمى خوشرؤ ۵ زموى سوتهمه رؤ.

مَلِغٌ فِي كَلَامِهِ: له قسمه كردنى دا گيلى نواند ۵ مَالِغُهُ بالكلام: قسمه ناشرينى له گه ل دا كرد ۵ تَمَالِغٌ به: پي بيكه منى ۵ تَمَلَّغٌ فِي كَلَامِهِ: له قسمه كردنى دا گيلى نواند ۵ الأَمَلِغُ: (كلام أَمَلِغُ) ۵ قسمه بهر و بوج و بين كه لك ۵ المَالِغُ: (رجل مَالِغٌ) پياوى فاسق و خويزى و پيس ۵ المَلِغُ: ماستاوچى و دووړو ۵ گيلى قسمه زمان و هسه ترن.

مَلَّتْ الدَّرَابُ وَغَيْرَهَا مَلًّا: ولاخه كه به خيږايى رؤيى.

مَلَّقَ الرَّجُلُ، پياو كه به گورج و گولى رؤيى.

مَلَّقَ الشَّيْءُ، شته كه شت ۵ سرپه وه ۵ له دستى خوى بهر للاى كردو بهندى كرد.

مَلَّقَ الحِمَارُ الأَرْضَ: گويدرئز كه بيكولى كردو به قاچه كانى له زموى دا.

مَلَّقَ عَيْنَهُ: له جاوى خوى دا.

مَلَّقَ الصَّغِيرُ أُمَّهُ: مندا له كه شيرى دا يكى خوارد.

مَلَّقَ الفَرَسُ مَلًّا: نهمه كه بازه كانى جوستو چالاک بوون.

مَلَّقَ الحَاتِمُ مِنَ الأَصْبَحِ: نهنگوستيله كه له په نجه دا له قى.

مَلَّقَ فُلَانًا رُلَهُ، به قسمه خؤش و زياد له پيويست ماستاو بو كردن فلانكه سى هه لڅه له تاند ۵ أَمَلَّقَتِ المَرَأَةُ: نافرته كه مندالى له بارچوو به نه كاملى مندالى فرئ دا ۵ أَمَلَّقَ فُلَانٌ: فلانكه س همزار كه وت ۵ أَمَلَّقَ الأديمُ: پيسته كه نهرم كرده وه ۵ دستى پيا هينا تا نهرم بين ۵ مَلَّقَ الشَّيْءُ: شته كه بوخته كرد ۵ مَلَّقَ الأَرْضَ: زمويه كه به مال مال و ومرومه

تهخت كرد ۵ مَلَّقَ الجِدَارَ: ديواره كه به مانه ريك خست ۵ إِمْتَلَقَ الشَّيْءُ: شته كه دمه هيناو خستيه روو ۵ إِنْمَلَقَ الشَّيْءُ إِمْلَاقًا: شته كه لووس و پوس بوو ۵ نهرم بوو ۵ إِنْمَلَقَ مِنْهُ: رزگارى بوو ۵ تَمَلَّقَ الرَّجُلُ: ماستاوچيه تى بو پياو كه كردو خوى لى نزيك كرده وه ۵ المَالِيقُ: دارئكى گه ورمو تهخته، دووړشه ولاخ يان دوو بارگرو شتى وا رپايدكه شىن و زموى كيندراوى بين تهخت دهكړئ ۵ له هه دئ شوپنيش ناوه بو مالهى سواخ كردن ۵ المَلِّقُ: دووعاو پارانه وه ۵ زموى دهشت و ريكخراو ۵ دهگوترئ: (سرنا في الملق والملقات) واته به مانا شوپنى پوته ن و دهشتايى دا رويشتين ۵ المَلِّقُ: لاواز ۵ (فَرَسٌ مَلِّقٌ) نهمه بيكه ههنگاو هه لدين و قاچ به زموى دا دهكيشى و خيږا ناروا ۵ كه سينك واده بداو نه ياته سهر، لاهى شتيك لى بدا كه نه ييى ۵ المَلِّقَةُ: شتى سفتو لووس ۵ المَلِّقُ: كه سينك زؤر ماستاوچيه تى بكاو خؤره پيشخه رو خؤ له بهر كه ربيى و خوشه ويستى راستالانهى نه يى ۵ المَلِّقُ: بين توك ۵ كه سينك تووكى به جهسته وه نه يى ۵ المَلِّقُ: به مانا (المالِقُ) دئ ۵ المَلِّقَةُ: به مانا (المَلِّقُ) دئ ۵ المَلِّقُ: خيږاو خوشرؤ.

مَلَّكَ الشَّيْءُ مِلْكَاً: شته كه كرده ملكى خوى به ويستى خوى تهصروفي تيدا كرد.

مَلَّكَ الحِشْفُ أُمَّهُ: بيچوه ناسكه كه توانى شوپن دا يكى بكه وئ.

مَلَّكَ العَجِينُ، هه ويره كه شل شيلاو چاكى هينا به ره هم.

مَلَّكَ الرُّبْلِي المَرَأَةَ: وهلى نهمرى نافرته كه نه ييشت نافرته كه شوبكا.

مَلِكٌ فلان إمرأة: فلانكس نافرمتیكى ماره كردو كردی به هاسه‌ری خوئی ◊ املكه الشیئ: شته‌ک‌هی کرده ملکی نهو ◊ املك فلاناً امرأ: کاروباری خوئی دایه دمست فلانکس ◊ املكنت فلاناً امرها: فلان نافرمت ته‌لاق درا، یان ته‌لاقی دایه دمس خوئی و خوئی خاومنی ته‌لاقی خوئیتهی ◊ املك فلاناً المرأ: نافرمت‌ک‌هی له‌فلانکس ماره کرد.

مَلِكُ القوم فلاناً عليهم: خه‌لکه‌ک‌ه فلانک‌سیان کرده پاشاو مه‌لیکی خوئیان ◊ مَلِكٌ فلاناً الشیئ: شته‌ک‌هی کرده ملکی فلان ◊ املك الشیئ: بوو به‌خاومنی فلان شت شته‌ک‌هی کرده ملکی خوئی ◊ مالمک عن الشیئ: جله‌وی نه‌فسی خوئی گرتو دمستی بوو شته‌ک‌ه نه‌برد ◊ تملك الشیئ: بووه خاومنی شته‌ک‌ه، شته‌ک‌هی کرده ملکی خوئی ◊ (أبو مالك) نازناوی برسیه‌تییه ◊ (مالك الحزين) ناوی باننده‌یه‌کی ناوییه، بویه نه‌م ناومی نی نراوه چونکه له نزیك جوگاو کانیاه‌کان ده‌زی هه‌رکه دمبینی ناویك وشك دهبین غه‌مبار دهبین ◊ الملاك: فریشته ◊ ملاك الامر: بوخته‌ی کار، عونصوری سه‌رمکی کارو شت ◊ الملاك: (ملاك الامر) راگرو پایه‌ی سه‌رمکی کارو شت ◊ الملك: مه‌لیک و پاشا ◊ نه‌وشته‌ی که دمکریته مالو سامان دیته زبیر دمسته‌وه ◊ ویستو نیراده‌ی سه‌ربه‌ست ◊ الملك: مولک و سامان ◊ الملك: تاکی (الملائكة) یه ◊ الملك: په‌رومردگار که‌مه‌ر نه‌و به‌راستی مه‌لیک و خاومن ده‌سه‌لاته ◊ الملكة: صیغه‌تییکه له‌نه‌فس دا په‌یدا دهبین، یان ناماده‌باشییه‌کی عه‌قلی تابه‌تییه بوو نه‌نجامدانی کاریکی تابه‌تی به‌لیتاتویی و دمست ره‌نگینی ◊ ومگوو مه‌له‌ک‌هی ژماره ژماردن، مه‌له‌ک‌هی زمانه‌وانی و شتی وا ◊

الملكوت: جیهانی غه‌یب و نادیار له‌نیمه‌و تابه‌مت به‌گیانه‌کان و نه‌فسه‌کان و شته‌ عه‌جیبه‌کان ◊ ملكوت الله: ده‌سه‌لات و عزیزم‌تی په‌رومردگار و شکومه‌ندی ◊ ملکی تابه‌ته‌ی په‌رومردگار ◊ الملكية: شتی پالذراو بوو پاشایه‌تی ◊ دمگوتری: (الحکومة الملكية) نه‌و ده‌سه‌لات و رژیمه‌ی مه‌لیک سه‌روکاری ده‌کا به‌یاسای بنه‌ماله‌یی یه‌ک له‌دوای یه‌ک نه‌و بوسته له‌لایه‌ن په‌کیک له‌بنه‌ماله‌ی مه‌لیک‌ه‌وه و مرده‌گیری ◊ الملكية: ملک و به‌مانکردن و مافی ته‌صه‌روف کردن تییدا ◊ (قانون تحديد الملكية الزراعية) یاسای دیاریکردنی نه‌وه‌ی بوو هه‌رتاکیکی کومه‌ن چهند ره‌وايه زه‌وی کشت و کالی بخاته زبیر ده‌سه‌لاتی خوئی‌ه‌وه ◊ (الملكية الخاصة) ملکی تابه‌مت به‌تاکیکی کومه‌ن ◊ (الملكية العامة) ملکی گشتی و کویایه‌تی، نه‌وه‌ی که ده‌ولمت خاومنداریه‌تی ◊ المليك: خاومن و مولک و دارای سامان ◊ مليك الخلق: خاومن و به‌ریومه‌رو به‌خوئوکاری دروستکراوان.

المَلَکَةُ: ده‌سه‌لاتی مه‌لیک له‌ناو ریمعیته‌و دانیش‌توانی ولاتی دا ◊ هه‌روا ناوه بوو ده‌سه‌لات و فه‌رمان‌ره‌واپییه‌ک که مه‌لیک به‌ریوه‌ی به‌ری ◊ ملكة الطريق: ناومراستی ریگا ◊ زوربه‌ی ریگا ◊ المملوک: کویله.

مَلٌ فلان ملاً: فلانک‌س خه‌موکی توش بوو ◊ له‌ناو غه‌م و نه‌خووشی دا تلایه‌وه.

مَلٌ نعلی فلان السفر: سه‌فه‌ری فلان دریزه‌ی کیشا.

مَلٌ فی المشي: له‌رویشتن په‌له‌ی کرد.

مَلٌ الشیئ: شته‌ک‌هی نه‌مدیواو دیو کرد، هه‌لی گنرپراه‌وه.

العَيْشَ: زِيَانِي بُو دَرِيژ بَوَّوه ۵ اِسْتَمْلَاهُ الْكِتَابَ: داوای کرد كَتِيْبَهَكِي بَهَسَرْدَا بَخُوْنِيْتَهَوَه ۵ الْمَلَأَ: سَارَاو دَمَشْتَو جَوَّلهَوَانِي ۵ بَارْجَهِيَهَك لَهزَمَهَن ۵ دَمْگَوْتَرِي: (مَرَّ مَلَأَ مِنَ اللَّيْلِ) بَهَشِيَك لَهشَهو رُوِيِي ۵ الْمَلَّوَانُ: شَهو و رُوژ ۵ يَان بَهِيَانِي و نِيَوَارَه ۵ الْمَلَأَ: جَوَّلهَوَانِي بَهْرَدَهْلَان و خِرَاوِي و گَهْرْمَهْلَان ۵ الْمَلِي: خُوْتِي گَهْرْم ۵ مَآوَمِيَهَك لَهزَمَهَن ۵ الْمَلَأَ: مَآوَهِي زِيَان ۵ الْمَلُؤَةُ: بَهْمَانَا (الْمَلَأَةُ) دِي ۵ دَمْگَوْتَرِي: (أَقَامَ عِنْدَه مَلُؤَةً مِنَ الدَّهْرِ) مَآوَمِيَهَك لَهْرُوژگَار لَآي مَآيَهَوَه ۵ هَهْرَاوَا و شَهِي (الْمَلُؤَةُ) نَاوَه بُو نَامِيْرِيَكِي بِيَوَانَهِي دَانَهوِيْلَه لَهوَلَاتِي مِيَصْر بَاوَه، نَهْنَدَازْمَكِي جَوَارِيَهَك كِيْلَهِيَهَكَه، يَان سِي كِيَلُوگَرَامَه ۵ يَان دُوو نُوْقِيَهو نِيَوَه ۵ الْمَلُؤَةُ: بَهْمَانَا (الْمَلَأَةُ) دِي ۵ الْمَلِي: مَآوَهِي دَرِيژ ۵ قُورُنَان دَهْمَهْرَمُوِي: ﴿رَأَاهُجُرْنِي مَلِيًّا﴾ ۵ دَهْشْگَوْتَرِي: (فَضَلَ مَلِيٌّ مِنَ النَّهَارِ أَوِ اللَّيْلِ) بَهَشِيَكِي زُوْرِي شَهو تِيْبَهْرِي ۵ الْمَلِيُونُ: هَهزَار جَار هَهزَار.

هَنْ: بُو جَهْنْد مَانَاِيَهَك دِي: (شَرْطِيَّة، اِسْتَهْمَاِيَّة، مَوْصُوْلَةٌ، نَكْرَةٌ مَوْصُوْفَةٌ).

هِنَ: حَمْرَفِي جَهْرَه بُو جَهْنْد مَانَاِيَهَك بَهْكَار دِي لَهْكَتِيْبَه نَهْجَوِيْبَهِيَهَكَان دَا دِيَارِيْكَرَاوَن.

هَنَّا الْجِلْدَ، بِيَسْتَهَكِي لَهْدَمْبَاغ هَهْكَتِيْشَا ۵ الْمُنِيئَةُ: بِيَسْت لَهْسَهْرَهْتَاي كَه لَهْدَمْبَاغ دَهْرَدَهْمِيْنْدَرِي ۵ دَمْبَاغْخَانَه ۵ الْمَنَاوَرَةُ: مَانُوْرِي سَهْرَبَازِي ۵ فَيْلٌ وَ تَهْلَهَكَه ۵ الْمُنْبَارُ: گِيْبَهو سَهْرُوْبِي ۵ خَوَارِدْنِيَكَه لَهْكَوْتَه گُوْشْتِي هَهْجَنْدَرَاو و بَرَنْج لَهْرِيْخُوْلَهو و رَغِي پَاكَكِرَاوِي نَآزَهْل دَا خِرِ هَهْلَدَمْدَرِي و دَمْكَوْلِيْنْدَرِي ۵ الْمُنْجِنِقُ: بَرَوَانَه مَادَهِي (مَجْنَق) ۵ الْمُنْجَةُ وَ الْمُنْجِرُ: رَهْگَهزِي دَرَهْخْتِي بَهْرَدَار

جُوْرَه پَارَهِيَهَكِي وَاْتَسِي مِيَصْرَه بَهَشِيَكَه لَهَهزَار بَهَشِي جَوْنَهْبَهِي مِيَصْرِي ۵ مَلَمَلَ الرَّجُلُ: پِيَاوَهَكَه خِيْرَا رُوِيِي ۵ مَلَمَلَ فَلَاتَا: فَلَانْكَهَسِي نَهْمَدِيَاو دِيُو كَرْد ۵ تَمَلَمَلَ: لَهْسَهْر جِيْگَاي نُووسْتَن حَهْجَمِيْنِي لِي هَهْكَرَا شَهو تَا بَهِيَانِي نَهْمَدِيَاو دِيُوِي كَرْد ۵ الْمَلَامِلُ: وَاخِي خُوْشِرُو و خِيْرَا رُو (الْمَلَمَلِي) بَهَهْمَان مَانَا دِي ۵ الْمَلْمُلُ: كَلْجِيُوَك بُو جَاو رَشْتَن ۵ نَاسْنِيَكَه شْتِي بِي دَمْنُووسَرِي، يَان نَهْخَش و شْتِي وَاي بِي نَهْجَام دَهْدَرِي ۵ الْمَلْنُخُوْلِيَا: بَهْرَاي پَزِيْشَكَه كُوْنَهْكَان نَهْخُوْشِيْبَهِيَكِي عَهْقَلِيْبَه لَهْمَاكَامِي فَهَسَادِي بِيْرْكَرْدَنَهوَوَه سَهْرَهْلَهْمَدَا كَه نَهْمِيْش بَهَهْوِي زَالْبُوْنِي يَهْكَيَك لَهْجَوَار عَوْنُصُورْمَكَه بَهَسَهْر نَهْوَانِي تَرْدَا دِيْتَه دِي ۵ بَه بِيْرُو بَاوَهْرِي پَزِيْشَكِي تَآزَه نَهْخُوْشِيْبَهِيَكِي عَهْقَلِيْبَه هَهْنْدِي لَهْدِيَارْدَمَكَانِي تِيْكَچُوْنِي وِيْژْدَان و زَالْبُوْنُوِي خَهْمُو دَلَهْرَاوَكِيْبَه بَهَسَهْر مَرُوْفَهْگَهْدَاو تُوْشَبُوْنِيَهْتِي بَهْهَالَهْتِي رَهْشَبِيْنِي و بَهْرْجَاو تَارِيَكِي: كَه نَهْمِيْش بَهَهْوِي تِيْكَچُوْنِي جَهْسْتَهِي و سَسْتِي كَارْكَرْدَنِي غُوْدَمَدَه كَهْرْمَكَانَه.

مَلَا نَلَان مَلْرَا: فَلَانْكَهَس بَازِي دَا ۵ اَمْلَاهُ اللهُ الْعَيْشَ: خُوْدَا مَوْلَهْتِي دَاِيَه زُوْر بِيْزِي ۵ (اَمْلِي عَلَيَه الزَّمَان) رُوْژگَارِي زُوْرِي بَهَسَهْرْدَا تِيْبَهْرِي و تَهْمَهْنِي دَرِيژ بُوو ۵ اَمْلِي عَلَيَه الْكِتَابَ: كَتِيْبَهَكِي بُو خُوِيْنْدَمُوَه بُوْنَهوَهِي نَهوِيْش بِيْنُووسِيْتَهَوَه ۵ بَهَسَهْرِي دَا خُوِيْنْدَمُوَه ۵ مَلَاهُ اللهُ الْعَيْشَ: خُوْدَا زُوْرِي زِيَانْدُو تَهْمَهْنِي دَرِيْژِي بِيْدَا ۵ مَلَاكُ اللهُ حَبِيْبَتَكَ: خُوْدَا زِيَانْت لَهْگَهْل خُوْشَهوِيْسْتَهَكَمْت دَرِيْژ بَكَاتَهَوَه ۵ تَمَلِي عُمْرَه: تَهْمَهْنِي بَهْخُوْشِي بَهَسَهْر بَرْد. ۵ تَمَلِي اِخْرَانَه: خُوْشِي و لَهْزَهْمْتِي لَهْبِرَاكَانِي بِيْنِي ۵ تَمَلِي

له پیړی قه زوانی، بهر مکه ی دمنکه دمنکه یه و به تامه و ده خورئ و دکرته مرهبا، دکرته سرکه، نه م جوړه درخته له ولاتی گهرمه سیردا دمرئ و بهر دمرئ، له ولاتی میصر زوره ◊ الْمَنَعُ: پروانه مادهی (نَجْم) ◊ مَنَعَهُ الشَّيْءُ مَنَعًا: پتی به خشی ◊ مَنَعَهُ الدَّابَّةُ: ولاخه که ی پیدا بوئنه و می نیشی خوی پتی بکا و دواپی بوئی بهینیته وه ◊ مَنَعَهُ مَنَاعًا وَمَنَاعَةً: به خشی دایه ◊ اَمْنَعَتِ النَّاقَةُ: حوشره که نزدیکه بهری بیئ و زاو و زئی بکا.

مَنَعَهُ مَنَاعًا وَمَنَاعَةً: دیاری و به خشیان دا بهیه کتر ◊ مَنَعَتِ النَّاقَةُ: حوشره که شیری هاتمه و دواپی نه و می حوشره مکان شیریان وشکی کرد ◊ مَنَعَتِ الْعَيْنُ: فلانکس به خشی و مرگرت ◊ اَمْنَعُ مَالًا: مال و سامانی پتی درا ◊ تَمَنَعُ الْمَالُ: مالی دمر خواردی په کیکی تر دا ◊ اِسْتَمْنَعُهُ: دواپی مینحه و به خشی لی کرد ◊ الْمَنْعَةُ: عمتا و به خشی ◊ ولاخیکه، نامیریکه، پارچه زهویبه که په کیکی دمیدا به په کیکی تر بوئنه و می ماومیه که که لکی لی و مربرگرت و دواپی بوئی بگریته وه ◊ الْمَنُوحُ: نازه لیکسی شیر دمره که درهنگ شیری وشک بکا هاوجه شنه گانی شیریان نه مینئ و نه و هر شیر بدا ◊ الْمَنِيحُ: تیریکه له جوار تیره گانی قومار که نه قازانج نه زهرمر هیچی له سهر نه نووسراوه.

هَنْدُ رَمْدٌ: دوو وشه نه ده چنه سهر نیسمی زه مان و نه گهر زه مانه که زه مانئ پابردو بوو مانای (مِنْ) ده گه یه نن، نه گهر چونه سهر زه مانئ حال و حازر مانای (فِي) ده گه یه نن.

مَنَعَهُ الشَّيْءُ: شته که لی قه دغه کرد، نه بهیشت سودی لی و مربرگرت.

مَنَعُ الْجَارَ: په نای جیرانه که ی داو دالدهی دا.

مَنَعَ فُلَانٌ مَنَاعَةً: فلانکس بوو به پاریزمر و دا کوکی که ر.

مَنَعُ الشَّيْءُ: شته که ناوازه و قورس و گران بوو ◊ مَنَعَهُ الشَّيْءُ: کیشی له گهل نایه وه دهر بارمی شته که ◊ مَنَعَهُ كَذَا: به مانا (مَنَعَهُ) دئ ◊ اِمْتَنَعَ الشَّيْءُ: شته که په پیدابوونی زه حمت بوو ◊ اِمْتَنَعَ عَنِ الشَّيْءِ: له شته که کشایه وه، وازی لی هیئا ◊ اِمْتَنَعَ بِالْشَيْءِ: خوی به شته که پاراست و په نای بو برد ◊ تَمَنَعَا: دا کوکیان کرد ◊ تَمَنَعُ عَنِ اَنْفُسِمَا: پاریزگاریان له خویان کرد ◊ تَمَنَعُ الشَّيْءُ: شته که یاساخ بوو ◊ تَمَنَعُ بِالْشَيْءِ: خوی به شته که پاراست ◊ تَمَنَعُ عَنْهُ: لئی ته کیه وه وازی لی هیئا ◊ الْمَانِعُ: رز دو چروک و دست هوجاو ◊ هَمْرَشْتِيكَ بَيْتَهُ: له مبهرو کو سپ و نه هیلئ شتی که بیتهدی ◊ الْمَنَاعَةُ: پاریزگارو په رزین لهشت، له نه خوشی و شتی وا ◊ الْمَنَعَةُ: هیزو توانا و دسه لات ◊ الْمَنَاعُ: بو زید مرؤی له مانای (مَنَع) دئ ◊ الْمَنْعُ: که سیک په کیکی تر مهنع بکا له شتی که ◊ الْمَنْعُ: خاومن هیزو توانا.

هَنَّ عَلَيْهِ مَنًا: ناز و نیعمه تی به سر دا رشت.

هَنَّ الشَّيْءُ: شته که که می کرد.

هَنَّ الْأَمْرُ فُلَانًا: کارمکه فلانی ماندو کرد، لاوازی کرد.

هَنَّ الشَّيْءُ: شته که ی برپه وه ◊ دهمگوترئ: (مَنْ الْحَبْلُ) حمله که ی برپه وه ◊ دهمگوترئ: (مَنْهُ النُّونُ) مرد، مردن له نواپی برد ◊ اَمْنُهُ الْجَهْدُ: ماندویمتی لاوازی کرد ◊ مَأْنُهُ: که و ته هاتو جوئی بوئنه جامدانی کارمکه ی ◊ مَنَّهُ: لاوازی کرد ماندووی کرد به هوئی سمه مره وه ◊ اِمْتَنَّ عَلَي فُلَانٍ: فلانکس ی به منعت به سر دا کردن نه زیمت دا ◊ اِمْتَنَّ فُلَانًا: جووه بنج و بناوانی

هَنْيَ اللهُ فَلَانًا بَكْذَا: خودا فلانكەسى بەو شتە بەتاهى كردموه.

هَنْيَ لِكْذَا: كۆمەگى پىن كرا بۆ ئەوشتە.

هَنْيَ بَكْذَا: بەو شتە بەتاهى كرايەووه ۵ اَمْنَى الْحَاجُّ: حاجى هاتە مينا ۵ اَمْنَى الرَّجُلُ: پياومكە تۆماوى هاتەووه ۵ اَمْنَى النُّطْفَةُ: دۆپە مەنى خستە ناو مندالدانى ئافرمەكەووه ۵ اَمْنَى الدُّمَاءِ: خوینی رۆزاند ۵ مائاه: پاداشتى دايەووه.

مَانَى الرَّفِيقِ: نۆبەى لەگەل ھاوولەكەى كرد لە سواربوانى و لاخ و شتى وادا ۵ مَنَى الرَّجُلِ الشَّيْئُ رِبَالِشَيْئِ: وای لە پياومكە كرد ناواتەخوواى شتەكە بى ۵ تَمَنَى الشَّيْئِ: شتەكەى خۆشويست و حەزى لى بوو بۆ ئەوبىن ۵ تَمَنَى الْحَدِيثِ: حەدىسەكەى ھەلبەست ۵ اِمْتَنَى الْحَاجُّ: حاجى دابەزىبە سارای مينا ۵ الْأَمْنِيَّةُ: حەزو ئارەزو و داواخوواى.

هَنْيَ: شارۆچكەبەكە لەنزىك مەككە حاجىبەكان لەسنى رۆژەى جەزنى قوربان دا لەوئ دەمىنەووه ۵ الْمَنْيَ: مردن ۵ ئەندازەو چەندىمىت ۵ الْمَنْيَةُ: بەمانا (الأمنية) دئ ۵ الْمَنْيُ: تۆماوى نىرپنە ۵ الْمَنْيَةُ: مەرگ.

هَهَّ: نىسمى فىعل ئەمره ۵ واتە وازبىنە، ئەو شتە مەكە.

مَهَجَ فَلان مَهْجاً: فلانكەس چاكبۆوه، هاتەووه سەر حالەتى سروشتى خۆى و تەپرو تازەبى لى دياركەوتەووه.

مَهَجَ الرَّوْلُ أُمَّهُ: مندالەكە شىرى داىكى خۆى مژى ۵ اَمْتَهَجَ فَلان: فلانكەس گيانى كيشرا ۵ الْأَمْتَهَجُ: شىرى پالفتەو خالص و ناوى تىكەل نەكراو ۵ بەزى تەنك و كەم ۵ الْأَمْتَهَجُ: شىرىك: كەتامى نەگۆرابىن ۵ الْمُهْجَةُ: خوینی دل ۵ گيان.

فَلانكەس ۵ الْمَمْنُونُ: بەهيز ۵ ئەو بەرپى ئەووى لای يەكئىك دەست بگەوى ۵ دەگوترئ: (بلغت مئونه) گەيشتمە بنج و بناوانى ئەو ۵ الْمَنْ: گەزۆ: مادىبەكى شىرپنە ھەندئ درەخت دەرى دەدا ۵ يان شەوونمىكە لەناسمانەووه دەبارتە سەر درەخت و بەمرد و وشك دەبىتەووه و دەخوړئ و شىرپنە ۵ ھەروا وشەى (مَنْ) ناوہ بۆ نامىرىكى پتيوانەى دانەوئەلەو خورماو شتى وا ئەندازمكەى دوو پىتلى بەغدادىبە ۵ پىتلىش دوانزە ئوقىبە ۵ الْمَنْتَةُ: هيزو توانا ۵ الْمَنْتَةُ: چاكەو پياومتى و نىعمەت ۵ زۆر باسكردنى پياومتى و چاكەو مەنتان بەسەر خەلك دا تا بايەخى نەمىنى ۵ الْمَنْانُ: كەسئىك شانازى بكا بەسەر ئەو كەسانەدا كە پياومتيان لەگەل دەكا تا پياومتىبەكەى پوج دەبى و بايەخى نامىنى ۵ زۆر بەخشدنمو دلفراوان ۵ ناوئىكە لەناوہ جوانەكانى خوداى گەورە ۵ الْمَنْسُونُ: كەسئىك زۆرى گەزۆ ھەبىن ۵ ئافرمەتئىك مىردمكەى لەبەرخاترى ساماندارى ماری كردبى و ھەميشە شانازى بەسەر مىردمكەى دا بكاو بەمال و سامانى بنازئ ۵ رۆژگارو زەمانە ۵ مردن ۵ المنيح: زەمىضو لاواز ۵ دەگوترئ: (حيل منين) حەبلى لاواز ۵ (سرب منين) ھوماشى تەنك و شاش و لاواز ۵ تەپو تۆزى كەم و پچرپچر ۵ مَنَاهُ بَكْذَا مَنَراً: بەو شتەووه توشى بەلابوو ۵ بەو شتە بەتاهى كرايەووه.

مَنَّا فَلاناً: فلانكەسى بەتاهى كردموه ۵ الْمَنَّا: پيۆمىكى كۆنە لەرۆژگارى كۆن دا شتى پى پيۆراوہ يان پىي كيشراوہ.

مَنَّى اللهُ الْأَمْرَ مَنِيّاً: خودا كارمكەى بپيارداوہ، مەزمەندەى كردووه.

مَهْدَ الْفِرَاشِ مَهْدًا: فدرشه‌کهای راخست و چووه
سهری

مَهْدَ لِنَفْسِهِ خَيْرًا: خیر و خۆشی بۆخۆی ناماده‌کرد
مَهْدَ الْفِرَاشِ: به‌مانا (مَهْدَةٌ) دئی ◊ **مَهْدَ الْأَمْرِ:**
کاره‌کهای ناسان کرد ◊ **إِمْتَهَدَ السَّنَامَ:** دوگه‌که
له‌لای سه‌رویه‌وه پان بۆوه ◊ **إِمْتَهَدَ لِنَفْسِهِ:**
نیشی بۆخۆی کرد ◊ **إِمْتَهَدَ الْحَجَّ:** خیر و بی‌ری
بۆخۆی دسته‌بهر کرد ◊ **تَمَهَّدَ لَهُ الْأَمْرُ:**
کاره‌کهای بۆ ناسان بوو ◊ **تَمَهَّدَ الرَّجُلُ:** بیاوه‌که
دهستی لئی گیربوو ◊ **اسْتَمَهَّدَ فِرَاشًا:** فهرشی
راخست ◊ **المِهَادُ:** جیگه‌خه و حه‌سانه‌وه
زه‌وی چال و ته‌خت ◊ بنکی دهریو و بنکی روبرار
◊ **المَهْدُ:** لانکه‌ی مندال، جۆلانه شوینی تایبه‌تی
نوستنی مندالی ساوا ◊ زه‌وی ته‌خت و نهرمه‌لان
◊ **المَهْدَةُ مِنَ الْأَرْضِ:** زه‌وییه‌ک دهمشت و نزم بی
◊ **المَهْدُ:** شتی ته‌خت کراو و پیکخراو ◊ (ماء
مُهْدًا) ناوی شله‌تین.

مَهْرَ الْمَرْأَةِ مَهْرًا: مارمیی بۆ زنه‌که دانا.

مَهْرَ الشَّيْءِ رِفِيَهُ رِبَهُ مَهْرًا: شته‌کهای توندو تۆل
کرد، له‌شته‌که‌دا کارامه‌و ده‌ست رهنگین بوو ◊
أَمَهَرَ الْفَرَسُ: ماینه‌که جوانووی دواکه‌وت
◊ **أَمَهَرَ الْمَرْأَةَ:** مارمیی بۆ زنه‌که دیاری کرد ◊ یان
مارمیی پئیدا ◊ **مَهْرَ الرَّجُلِ:** بیاوه‌که جوانوه
ماینیکی بۆخۆی هه‌لبزارد یان جاشه‌که‌ریکی
بۆخۆی دانا ◊ **تَمَهَّرَ:** مه‌له‌ی کرد ◊ **تَمَهَّرَ فِي كَذَا:**
له‌و شته‌دا ده‌ست رهنگین بوو ◊ (فهو مَتَمَهَّرٌ) ◊
المَهْرُ: مارمیی نافرمت ◊ **المَهْرُ:** جوانوه ماین یان
جاشولکه له‌سه‌رمته‌ی له‌دایکیونیان دا ◊ کاله‌که
مارانه ◊ تۆوی کاله‌که مارانه ◊ **المَهْرُ:** شیو و
دۆلی په‌راسو که به‌هه‌مه‌زی سنه‌گه‌وه ده‌لکین ◊
المِهْرِيَّةُ: نافرمتیک مارمیی زۆر بی ◊ **المِهْرَجَانُ:**

فیستیقال، ناهه‌نگی جه‌ماومریی ◊ وشه‌یه‌کی
فارسییه ته‌عریب کراوه پیک هاتووه له‌ دوو
وشه: -- (مَهْرٌ) واته: خۆر ◊ (جان) واته: گیان
به‌یۆنه‌ی نیشتمانی و نه‌ته‌وه‌میو شتی وا
سازده‌کری و مکه‌وو (میهره‌جانی نه‌ورۆز) ◊
المَهْرَقُ: صه‌حیفه‌و لاپه‌ره‌ی به‌لگه‌ تیدا نووسین
◊ **مَهْرًا مَهْرًا:** پالی پیوه‌نا.

مَهْرَقَ مَهْرًا: رهنگی سبی زۆر سبی خالص، نهم
جۆره رهنکه بۆ ناده‌میزاد په‌سه‌ند نیه.

مَهْرَقَ الْعَيْنُ: جاوی سه‌وز بوو.

تَمَهَّرَقَ الشَّرَابَ: شه‌رابه‌کهای سات دوا‌ی سات
خواردوه.

مَهَكَ الشَّيْءَ مَهَكًا: شته‌کهای هاری ◊ سفتی کرد.

مَهَكَتْ السَّهْمُ: تیره‌که‌م تاشی.

مَهَكَ فِي الْمَشِي: له‌رۆیشتن دا په‌له‌ی کرد.

مَهَكَ صَلْبُهُ مَهَكًا: پشتی زه‌عیضو لاواز بوو ◊ **مَهَكَ**

الشَّيْءِ: شته‌کهای زۆر هاری، پلێشان‌دییه‌وه ◊

تَمَاهَكَرًا: لیک خشان، که‌وته‌نه جه‌مه‌به‌ره‌و خۆ
جه‌سپاندن.

مَهَلَّ فِي فِعْلِهِ مَهْلًا: به‌هیواشی ده‌ستی بۆ بردو

په‌له‌ی ئی نه‌کرد ◊ **أَمَهَلَهُ:** مؤلته‌تی دا ◊ په‌له‌ی ئی

نه‌کرد ◊ **مَهَلَّهُ:** دوا‌ی خست و مؤلته‌تی دا ◊ پئی

گوت له‌سه‌ره‌خۆبه ◊ **تَمَهَّلَ فِي عَمَلِهِ:**

له‌نیسه‌که‌میدا له‌سه‌ره‌خۆبوو ◊ **إِسْتَمَهَّلَهُ:**

جاومروانی کرد مؤلته‌تی دایه ◊ **المَهْلُ:**

له‌سه‌ره‌خۆیی و مؤلته‌ت پئیدان ◊ ده‌لئی: (مَهْلًا

یافلان) فلا‌نکه‌س له‌سه‌ره‌خۆبه‌و په‌له‌ مه‌که ◊

المَهْلُ: به‌مانا (المَهْلُ) دی ◊ پێشکه‌وتن له‌بواری

پێشکه‌وتن و خیر و خۆشی دا ◊ رینومایی و پلان

دانان بۆ نیس پێش ده‌ست پیکردنی.

المَهْلُ: مَعْدَمَتِي تَوَاوَه ۵ وَهَكَوَو زِيَو، نَاسَن، مَس،
 زِيَر ۵ هَمَتَرَانِي كَم ۵ كَهَفو رَهوَعَمَنِي زَمِيَت ۵
 كَيَمو زوخاو ۵ المِهْلَةُ: هَيَوَاشِي وَ لَهسَمَرَهخُوِي ۵
 المِهْلَةُ: كَيَمو زوخاوي مَرَدو ۵ مَهْمَا: نِيَسَمِي
 شَهَرَتَهو دوو فَيَعِل مَهجَزوم دَهكَا ۵ وَاَدَمِيِي
 مَانَاي نِيَسْتَفَهَام دَهگَهِيَهِنِي ۵ مَهْمَه فَلَانَا رِيَه:
 بَهفَلَانَكَهسِي گوت (مَه مَه) وَازِيِيَنَه ۵ لِيِي
 تَوَرَمِيوَو دَهَمَرِي كَرَد ۵ تَهْمَه عَن الشَّيْئِي: وَازِي
 لَهشَتَهكَه هِيَنَا ۵ المَهْمَهَةُ: سَارَاي پَانو پَوْر ۵
 وِلَاتِي سوتَه مَهْمَرُو.

مَهَنَ الرَّجُلُ مَهْنًا وَمَهْنَةً وَمِهْنَةٌ: لَهبُوَارِي تَايِبَهتِي
 خُوِي دَا كَارِي كَرَد.

مَهَنَ فَلَانَا: فَلَانَكَهسِي مَانَدو كَرَد.

مَهَنَ الثَّرَبِ: هُوَمَاشِي كُوَن كَرَد، بِي نَرخِي كَرَد.

مَهْنَ مَهَانَةً: لَاوَاز بُوو ۵ اَمَهْنُهُ: لَاوَازِي كَرَد ۵
 بَهكَارِي هِيَنَا ۵ اِمْتَهَنَ: پِيَشَهِي بِيخُوِي پَهِيَدَا
 كَرَد ۵ اِمْتَهَنَ الشَّيْئِي: شَتَهكَهِي بِي نَرخ كَرَد ۵
 المِهْنَةُ: كَارو پِيَشَه ۵ پِيَشَهو كَارِيك بِيُوِيَسْتِي بَه
 دَهسْت رَهنگِيِنِي هَمِيِي وَ بِيُوِيَسْتِي بَه مَهزَمُون وَ
 مَوَا رَهسَه هَمِيِي.

مَهَا الْإِبِلُ: لَهگَهَل حُوَشْتَرَهكَه دَا لَهسَمَرَهخُو بُوو.

مَهُو السَّائِلُ مَهَارَةً: شَلَه مَه مَه نِيَهكَه زُوْر شَل بُوو نَاوِي
 زُوْر بُوو ۵ دَهگوتَرِي، (مَهُو اللَّبْنُ وَالسَّمْنُ).

مَهِي الشَّفْرَةَ مَهْيًا: كِيَر دَهكَهِي تِيژ كَرَد شَفْرَهكَهِي
 تَهَنك كَرَد.

مَهِي الشَّيْئِي: شَتَهكَهِي بَهزِيَرُو زِيو رُوَكَهش كَرَد ۵
 اَمَهِي الشَّرَابِ: نَاوِي شَلَه مَه نِيَهكَهِي زُوْر كَرَد ۵
 اَمَهِي الْعِنْرِ: نَاوِي زُوْرِي كَرَدَه نَاو مَه نَجَه لَهكَهوَه
 ۵ اَمَهِي الْهَدِيدِ: نَاسَنَهكَهِي نَاو دَا ۵ اَمَهِي الشَّفْرَةَ:
 شَفْرَهكَهِي تَهَنك كَرَد ۵ تِيژِي كَرَد ۵ اِسْتَمَهِي

الْقَوْمُ: خَه لَهكَهكَه سَهفِي دُوژ مَنِيَان دَر دَاو تِيكِيَان
 شَكَا نَدَن ۵ اِسْتَمَهِي الْفَرَسِ: تَا تَوَانِي وَاخَه
 بَه رَهزَهكَهِي هَه لِيَنگ دَاو نَهو پَه رِي تَوَانَاي
 غَار دَانِي بَه كَار هِيَنَا ۵ المَهَا: گَاكِيُوِي ۵ مَانگَا
 كِيُوِي ۵ خُوْر ۵ بَلور ۵ المَهْرُ: مَرَوَارِي ۵ بَلور ۵
 تَه رَهزَه ۵ مَاسَتَاوِي رُون ۵ هُو مَاشِي تَهَنك وَ شَاش
 ۵ شَمَشِيْرِي تَهَنك ۵ مَهْيَمَ: وَ شَه مِيَهكِي پَرَسِيَارَه
 وَا تَه: حَال وَ مَزَعَت جُوْنَه؟ كَارو بَارَت جِيَه؟
 هَاة الْقَطُّ مَرَا: پَشِيَلَهكَه مِيَاوَانَدِي. الْمَاءُ: دَهنگِي
 پَشِيَلَه.

هَاتِ الْهَيُّ مَرَاتًا: زِيَنَدو وَهكَه گِيَانِي لَه دَهسْت دَا.

هَاتِ الشَّيْئِي: شَتَهكَه خَب بُوو جُو لَهِي نَه مَا ت ۵ مَاتت
 الرِّيْحُ: رَه شَه بَاكَه كَهوت، نَه مَا ۵ وَ سَتَا يَهوَه ۵
 مَاتت النَّارُ: نَاگَر مَكَه كُوْرَا يَهوَه.

هَاتِ الطَّرِيقُ: رِيَنگَاكَه كُوِيَر بُوُوَه كَهس پِيِيَدَا
 نَه رُوِيِي.

هَاتِ فُلَانُ: فَلَانَكَهس خَهوِي نِي كَهوت وَ غَه رَهِي
 خَهو بُوو ۵ مَاتتِ الْأَرْضُ مَرَاتًا: زَه مِيَههكَه وِيَرَان
 بُوو نَاو مَدَانِي وَ دَانِي شَتَوَانِي تِي دَا نَه مَا ۵ اَمَات
 فُلَانُ: فَلَانَكَهس مَن دَا لَهكَهِي مَرَد ۵ اَمَاتِ الْقَوْمِ:
 خَه لَهكَهكَه نَه خُو شِي كَهوتَه نَاو نَاژَه لَه كَانِيَانَهوَه
 زُوْرِيَان نِي فَهوتَان ۵ اَمَاتِ فَلَانَا، فَلَانَكَهسِي
 قَه لَاجُو كَرَد فَهوتَانَدِي ۵ مَاوَتِ صَا حِيَه،
 هَاوَه لَهكَهِي هَه لَنَا بُو خُو رَاگَرِي وَ پَشو دَرِيژِي ۵
 مَوْتتِ الشَّرَابِ: مَر دَا رَه مَو مِيوون وَ فَهوتَان لَه نَاو
 نَاژَه لَهكَه دَا پَه رَهِي سَهَنَد ۵ مَوْتتِ فَلَانَا:
 فَلَانَكَهسِي مَرَانَد ۵ تَمَاوَتِ: خُوِي بَه مَر دُو نِيَشَان
 دَا ۵ خُوِي بَه خُو دَا پَه رَهسْت وَ دُونِيَا نَهوِيَسْت وَ
 بَه رُوژو وَ خَاوَمَن عِيْبَادَهت خَسْتَه بَه رَجَاوِي
 خَه لَك ۵ اِسْتَمَات: نَاوَا تَه خُوَازِي مَر دَن بُوو ۵
 لَه پِيَنَاو بَه دَهسْت تَه يَنَانِي وَ يَسْتَه كَانِي هَه مَوو

رہوشت جوان ۵ قسه خویش، دمرونیاک ۵ المادی؛
 ههنگوینی چاک ۵ چهکیک هه مووی له ناسن
 دروست کرابی ۵ ومکوو شمشیرو زری و کلاو
 خوزه ۵ المادیة: زری نهرمو سوک ۵ شهراب.
مار الشیئ مرراً: شتهکه کهوته جم و جوئل و
 پاله پستهؤ.
مار السائل علی وجه الأرض: شله مهنیه که به سمر
 زموی دا کهوته جم و جوئل و هات و جوئل.
مار البحر: دهریا کهوته جم و جوئل و جوئل و
 خرؤش.
مار فلان: فلانکس کهوته هاتو جوئل و پهل بهل.
مار التراب: گل و خوئلکه بوو به تهب و توزو کهوته
 حهوا.
مار السنان فی المظنون: سهره رمبو و سهره
 شمشیرمکان له جهسته ی برینداره کهدا
 جیگورکییان کرد ۵ مارت الریح التراب:
 رمه سباکه گله کهی کرده تهب و توزو خسته
 حهوا ۵ امارت الریح التراب: رمه سباکه گله کهی
 بهر زکرده وه بو حهوا ۵ امار الدم: خوینی
 رموانکرد ۵ امار الدهن علی راسه: رونی له سمر
 هه نسو ۵ امار السنان فی المظنون: سهرمنیزه و
 سهره رمبهکان له جهسته ی برینداره کهدا
 جیگورکییان کرد ۵ امار الصرف أو الریز:
 خوریه که یان کوئکه کهی رنیه وه ۵ هه لی کهند
 ۵ تَمَرُ الشَّيْئ: شتهکه کهوته جم و جوئل و
 هه لبهزو دابهز ۵ تَمَرُ الرَّجُل: بیاومکه به پهل
 هات و جوو ۵ تَمَرُ السَّوْبَرِ وَصِرْهُ عَنِ الدَّابَّة:
 کوئکه که بهری داو کهوته خوار ۵ المور: تیگرو
 تیگوشیوی و شله زان ۵ شه پؤل ناو ۵ شتی
 نهرمو نیان ۵ رینگای خو شکر او و ته ختکراو ۵
 المور: تهب و توزی هه لچو به حهوا دا ۵ الموراة:

ههول و تهقه لایه کی خسته گهر ۵ خوئی به
 وبقارو له سمرخو و هیدی رهوشت له قه له م داو
 وایش نه بوو ۵ استمات للأمر: بو کاره کهی
 کهوته قسه کردن و نهی بریه وه ۵ المات: مردن
 ۵ الموات: شتیك بین گیان بین، ویران بین ۵
 زهوییه که کشت و کالی تیدا نه کروی و ناو مدان
 نه کرابیته وه و نه بوویته ملکی کهس ۵ الموات:
 مردن و فهوتان که بکه ویته ناو نازه له وه ۵
 الموات: مردن ۵ پیچه وانهی زبان ۵ الموات:
 پیچه وانهی (الجوران) ۵ الموات: نافات و
 له ناو چونیکه تووشی نازه له دمبن ۵ (رجل موات
 الفؤاد) بیاویکی گیل و کهودمنه ۵ المیت:
 کهس یک گیانی له دمست دابن ۵ المیت: به مانا
 (المیت) دئ ۵ شتیك له حوکمی مردودا بین ۵
 المیتة: منداره موبو (مرداره موبو) ۵ یان
 نازه لیک به شیوهی ناشرعی گیانی دهر جووی
 ۵ المیتة: حال و مزعیکه له شیوهکانی مردن.
مات الشیئ مرراً: مرثاناً: بهدمستی خوئی شته کهی
 هینا و برد تابه ته واوی پیکهاتهکانی لیک
 بوونه وه.
مات فی الماء: شته کهی له ناو کهدا تواندموه،
 تیکه لاوی ناوی کرد ۵ اِنْمَاتُ الشَّيْئِ فِي الْمَاء:
 شتهکه تیکه لاوی ناو بوو توایه وه.
ماج البحر موجاً و مرجاناً: دهریا که کهوته
 جنبوش و شه پؤلکهانی تیکه یانه وه هاویشت ۵
 دمگوتری، (ماج القوم) خه لکه که کاروباریان
 شیوا ۵ تَمَوجُ البحر: به مانا (ماج) دئ ۵ المروج:
 شه پؤل ۵ شه پؤل دهریا ۵ المروجة: شه پؤلک ۵
 (موجة السرد) سهرمای زور ۵ المَسْرَاج:
 (کیموگراف) نامیریکه بو تو مارکردنی جم و
 جوئل هه ناو و ریخوله و نهو شتانه ۵ الماز:

(ريح مَوازَة)؛ رَه‌سَه‌بايه‌کي تَه‌پو تَوَز هَه‌لَکهره
 ◊ المَوزُ: گيايه‌کي زه‌بِه‌لَاح و گهرمويه له‌ولَاتي
 گهرمَه‌سِيرِدا دهرِوِيندَرِي ◊ المَوازُ: مَوز فِرَوش ◊
 الماسُ: بَرِوانه مادهي (الاماس) ◊ المَوسى: گويزان
 تهراش ◊ ناميرِيکَه موي هِن دَه‌تاشِرِي ◊
 المَوسِي: وشه‌يه‌کي يُونانِيه به‌مه‌موو لِيزانِي و
 کارامايِي له‌بواري زُهِنِي مَوسِيقادا دَه‌گوتَرِي ◊
 المَوسِيقِي: مَوسِيقار نَه‌و کَه‌سَه‌ي له‌پَيرِي
 مَوسِيقازمَناَه ◊ المَوسِيقار: کَه‌سِيک پيشه‌ي
 زُهِنِي مَوسِيقا بِن.

هاشِ كَرْمَه مَوشَا: جاري‌کي تر دواي هَه‌لَپَاجِين و
 بَرِينِي پَرزِي مِيوه‌کان پَيان دَاجوموه هَه‌نَدِي
 توله‌ي تَرِي لِي بَرِين ◊ الماشُ: کالاي کَه‌م نَرخ و
 بِن کَه‌لکي ناومال ◊ جَوْرَه رَومکِيکَه له‌رَوه‌کي
 (القرنية) دَه‌نکِيکي سه‌وزي خَري بَچوگي هَه‌يه
 له‌ولَاتي شام و هِيندوستان دهرِوِي.

ماهي الثَرب: قوماشه‌کي به‌هِيواشِي ششت.

ماهي ناهُ: اَر اَسنانَه بالسرالک: دَه‌م و ددانَه‌کانِي
 به‌سيواک ششت.

ماهي الشَّيْن: شته‌کي به‌دست شِيلا ◊ مَوشُ ثِيابه:
 کراسه‌کي شت و پاکی کردموه ◊ المَواصَة:
 غه‌ساله‌ي جل شتن.

ماق الرجلُ: پياومکه گِيل و نَه‌حمه‌ق بوو ◊ مَماوقُ:
 گِيلايه‌تي کرد ◊ المائقُ: گِيل ◊ گَرِينوُک ◊
 خَوْنَه‌گرو و رَه‌نَرزم ◊ الموقُ: نَه‌حمه‌قِي و گِيل و
 نَه‌فام ◊ گلِينه‌ي چاو ◊ مِيروي بالدار ◊ الموقانُ:
 خوفيکي نَه‌ستورره له‌سهر خوف له‌بِن دَه‌کَرِي.

مال مَولَا و مَولَا: مال و ساماني زور بوو.

مال فلاناً: مال و ساماني هِن‌دا.

مَولَه: پَيويستِياتي بُو دابِين کرد ◊ تَمَولُ: مالى
 گه‌شه‌ي کرد، دَه‌وله‌مَمند بوو ◊ تَمَولُ مالاً: مال و

ساماني په‌زمَه‌نَدِه کرد ◊ المألُ: ههرشَتِيک
 بَکَرِيته مال و سامان به‌مال حَسِيب بَکَرِي جا
 کالاي بازَرَگاني يان زه‌موي و زاره يان پارموشتي
 وا يان نازَه‌ل و کان و کانزايِن ◊ المَموِلُ: کَه‌سِيک
 مال خمرج بکا له‌کارِيک دا ◊ باج و گومرک دهر
 ◊ المَيلُ: کَه‌سِيک خاومني مال و ساماني زور بِن
 ◊ الميَلَة: مَيِينه‌ي خاومن مال ◊ المَوماءُ: دَه‌شتي
 کاکي به‌کاکي ◊ بان و پَور ◊ المَوماءُ: به‌مانا
 (المَوماء) دئ ◊ الموميا: جه‌سته‌ي مَوميا کراو
 له‌گَورَه کَوْنَه‌کانِي و لَاتي ميصرو شوپِنِي تَردا ◊
 مائه مونا: بَزِيوي نَه‌وي خسته سهرشاني خَوي
 ◊ دَه‌گوتَرِي: (مان الرجلُ أهله) پياومکه بَزِيوي
 بُو مال و مندالِي خَوي دابِين کرد ◊ بَزِيوي
 زوري په‌زمَه‌نَدِه کرد ◊ التمرين: ياسايه‌کَه
 دَه‌ولَه‌ت دايدَه‌نن بُو دابِين‌کردنِي بَزِيو بُو
 هاوَلاتِياني له‌بَرِي کات و زوروه‌ي تايبه‌تي‌دا ◊
 المَؤنَة: بَزِيو ◊ نَه‌و بَزِيوه‌ي په‌زمَه‌نَدِه دَه‌کَرِي ◊

ماهت البئر: بَيرمه‌کَه ناومکه‌ي دهرکَه‌وت.

ماهت السفينة: کَه‌شْتيه‌کَه ناوي تَيجو.

ماه فلاناً مَوماً: ناوي دا به‌فلان بيخواته‌وه.

ماه الشَّيْن بالشَّيْن: شته‌کي تِيکَه‌لاو به‌يه‌ک
 کردن.

ماه فلان في كلامه: فلانکَه‌س قه‌سه‌ي تِيکَه‌ل و
 بِيکَه‌ل کردن ◊ ماهت الأرض: زه‌ويبه‌کَه ناوي
 زور بوو ◊ امَة الشَّيْن بالشَّيْن: شته‌کي تِيکَه‌ل
 به‌شته‌کي تر کرد ◊ امَة فلاناً: ناوي دا
 به‌فلانکَه‌س ◊ امَة الحَرمَين و حَمره: ناوي
 له‌حه‌وزمه‌کَدا کُوردموه ◊ مَوه المَرضعُ: شوپِنه‌کَه
 ناوي تَيِدا په‌يدا بوو ◊ مَوه السماءُ: ناسمان ناوي
 زوري باراند ◊ مَوه الشَّيْن: شته‌کي به‌زَپرو زيو
 رَومکَش کرد ◊ مَوه الحَق: حَه‌قِي تِيکَه‌لاوي به‌تال

کرد ۵ دمگوتری: (مَوَّةُ الحَدِيث) قسه‌کمی
 رازاندموه حه‌ق و به‌تالی تیکه‌لاو به‌یه‌ک کرد ۵
 مَوَّةٌ عَلَيْهِ اَجْبَرٌ: هه‌واله‌کمی ئی جه‌واشه کرد ۵
 پیچه‌وانه‌ی برسپارمه‌که وه‌لامی دایه‌وه ۵ تَمَوَّةٌ:
 بؤ موتاومعه‌ی (مَوَّةٌ) دئ ۵ تَمَوَّةُ الثَّمَرُ: میوه‌که
 ناوی تن جزاو گه‌یی و گاتی جنینی هات ۵ الماءُ:
 ناو ۵ شله‌مه‌نیه‌کی گرنگه بؤ زیان و به‌یین نه‌و
 زیان نابین کۆله‌کمی زیانه له‌سه‌ر زه‌وی
 له‌به‌یه‌ک گه‌یشتنی هایدرؤجین و نۆکسجین
 په‌یدا دمبئ ۵ ناو بؤ خۆی بئ رهنگو بئ بؤن و
 بئ تامه ۵ ناو جه‌ند جۆریکی همیه: (ناوی
 شیرین، ناوی سویر، ناوی کانزایی، ناوی
 موقه‌تەر، ناوی گول که‌به‌هۆی نامیریکه‌وه
 به‌ناوه‌چۆری هه‌لمی له‌گۆنه تهره‌کان ناو
 دهرده‌یندرئ) ۵ دشگوترئ: (ما احسن ماء
 و جهه) ره‌ونه‌ق و گه‌شه‌ی روخساری جه‌ند
 جوانه ۵ (ذهب ماء شابه) گه‌شه‌و نیشاتی
 سه‌رده‌می گه‌نجی به‌سه‌ر چوو ۵ الماءُ: به‌مانا
 (الماءُ) دئ ۵ دشگوترئ: (رجل ماء الفؤاد)
 پیاویکه ترسنۆک و ورمنزه ۵ الماهيةُ: (ماهية
 الشئ) کرۆکی شت و حه‌قیقه‌تی شت ۵ مانگانه،
 موجی مانگانه ۵ الماويةُ: ناوینه ۵ مانگای سبی
 رهنگ ۵ المَوَّةُ: روکه‌شکراو به‌زئپ یان به‌زبو ۵
 شتی روکه‌شکراو به‌ه‌تال ۵ جوانکراو و
 رازیندراوه ۵ جاو که‌پارچه پستیک‌ی تیدابئ و
 نه‌هیلئ ببینئ ۵ المَرَّةُ: ره‌ونه‌ق و گه‌شه‌ی دهم و
 جاو ۵ دمگوترئ: (کلام عَلَيْهِ مَرَّةٌ) قسه‌یه‌کی
 رازیندراوو جوانکراو ۵ المِيَهَةُ: (بسر مِيَهَةٌ)
 بیریکه ناوی زوره ۵ مائت الأرضُ مَيْثاً:
 زه‌وییه‌که نهرم و ته‌خت بوو.

مَات الشئین: شته‌کمی تواندموه.

مَيْثُ الشئین: به‌مانا (مائة) دئ ۵ مَيْثُ فلاتاً:
 فلانکهمی زه‌لیل و ژیرده‌سته کرد ۵ مَيْثُ الدهرُ
 فلاتاً: رۆزگار فلانکهمی هال کرد ۵ تَمَيْثُ فلان:
 فلانکهمی زه‌لیل و له‌ش شیواو بوو ۵ تَمَيْثُت
 الأرضُ: زه‌وییه‌که ناودراو نهرم بوو و فیتک بوو
 ۵ المَيْثَاءُ: (أرض ميثاء) زه‌وییه‌کی نهرم و ته‌خت و
 خۆشکراوه ۵ ته‌پۆلگه‌ی باش و به‌پیت ۵ المَيْثُ:
 نهرم ۵ (رجل مَيْثُ القلب) پیاویکی دلنهرمه.

مَاحَ فِي مِثِيته: له‌رۆپشتن دا لارو له‌نجه‌ی کردو
 خۆی بادا.

مَاحَ مَيْثاً: جووه خوار بؤ بنکی بیرمه‌که بۆنه‌وه‌ی
 دۆلجه‌کمی په‌ریکا له‌ناو چونکه ناوی که‌می تیدا
 بوو ۵ ناوی دهره‌ینا، ناوی بؤ هاوه‌له‌کانی
 هه‌لینجا ۵ مَاحَت الریحُ الشجرَةُ: ره‌شه‌باکه
 دره‌خته‌کمی رازاند.

مَاحَ فلاتاً مَيْثاً: به‌خششی دا به‌فلانکهمس ۵ إِمْتَاخُ:
 ناوی هه‌لینجا ۵ إِمْتَاخُ فلاتاً: هاته لای فلانکهمس
 داوای به‌خششی ئی ده‌کا ۵ إِمْتَاخَت الشمسُ أُر
 العملُ فلاتاً، خۆر یان نیشکردن و ماندوبوون
 عمره‌قی له‌جه‌سته‌ی فلانکهمس دهره‌ینا ۵ تَمَایحُ
 الغُصْنُ: له‌دهره‌خته‌که ره‌شه‌با هه‌ژاندی.

تَمَایحُ الماشي: رۆپشتووکه له‌رۆپشتن دا لارو
 له‌نجه‌ی کرد ۵ تَمَایحُ السكرانُ: سه‌رخۆشه‌که
 لاره‌لاری بوو خوارو خییج رۆیی ۵ تَمَایحُ: به‌مانا
 (تَمَایحُ) دئ ۵ إِمْتَاخَةُ: داوای ئی کرد که
 به‌خششی بداتن یان تکای بؤ بکا ۵ المَاحُ:
 زهره‌دینه‌ی هیلکه ۵ سپینه‌ی هیلکه توینکی
 هیلکه ۵ المَيْحُ: رۆپشتنی مروایانه.

مَاد الشئین: شته‌که که‌وته جم و جول و په‌له‌کوته.

مَاد الغُصْنُ: له‌دهره‌خته‌که هه‌زا ۵ پاڤا.

مَادَ نَلان: فلانکس سورې داو لارو لمنجهی کرد ◊
توشی سمر سورانو و سمر نی تیکچون بوو
بمهوی سمرخوشی یان روپشتن بهناو دمریادا ◊
مادت به الارض: زموی لمبرچاوی خولایهوهو
وای دی کهزموی کهوتوته شلمزان و هه لخوان.

مَادَ السَّرَابُ: تراویلکهکه شهپولی داو لمبرچاو
کهوته جونبوش ◊ أمَادَةُ: بهخششی پیدا
إمَتَادَةُ: داوای نی کرد بهخششی بی بدا ◊ المَانِدَةُ:
سفرمی نانخوردن، میزی نانخوردن ◊ المُمْتَادُ:
داواکاری بهخشش ◊ داوالیکراو بؤ بهخشش.

مَیْد: دمگوتری: (فعلته مَیْدَ ذَلِك) نهوم لمبر نهوه
کرد ◊ وشه (مَیْدَ) لؤغهتیکه له (مَیْدَ) ◊
بیتغمبیر (د.خ) دمفرموی: (أنا أفصح العرب
مَیْدَ ابي من قریش) ◊ مَیْدِي: بهمانا بهرامبیر دئی
◊ دمگوتری: (داری بِمَیْدِي داره) خانومهکم
بهرامبیر خانومهکیمتی ◊ مَیْدَاءُ السَّيْنِ:
نهوپهپی شتو نهاندازی شتهکه ◊ مَیْدَاءُ
الطَّرِيقِ: ناومرستی ریگا ◊ دمشگوتری: (بنوا
بیوتهم علی مَیْدَاءِ واحد) خانومکانیان بهرامبیر
بهیهک بنیات ناون ◊ همر او وشه (مَیْدَاءِ) ناوه
بؤ گورمییانی شهرو گورمییانی یاری توپین ◊
المَیْدَانِ: لؤغهتیکه له (المَیْدَانِ) ◊ المَیْدَةُ:
لؤغهتیکه له (المَانِدَةُ) ◊ المَیْدَةُ: چینیکه
لمشیشی موسلهح بؤ ههلاشی خانو.

مَارَ اَهْلُهُ مَیْرًا: پیدایوستی ژیانی بؤ مال و مندالی
خوی دابین کرد.

مَارَ الدَّوَاءِ: دهرمانهکی تواندهوه ◊ دمشگوتری:
(أما الزعفران) ناوی کرده ناو زمغفرانهکهومو
چمشتی ◊ اَمَارُ أَرْدَا جَه: سروچکی هه لپری،
فؤرتهمه یبری ◊ اَمْتَارُ لَأَهْلِهِ أَر لِنَفْسِهِ:
پیدایوستی ژیانی بؤ مال و مندالی یان بؤ خوی

دستهبهر کرد ◊ المَیْرَةُ: تیشو که کؤدمگریتهوه
بؤ سهقهه ◊ المَیْرَارُ: نهو کهسهی تیشو
کؤدمکاتهوه.

مَارَ الشَّيْنِ مَیْرًا: شتهکهی جیاگردموه ◊ (ماز الشَّيْنِ
عنه) شتهکهی نی دوورخستهوه ◊ دمگوتری: (ماز
الأذى عَنِ الطَّرِيقِ) کؤسپو نهزیهتی لهسمر
ریگا دوورخستهوه.

مَارَ نَلاناً عَلَیْهِ: فلانکسی بهسمر نهودا
پاساودایهوه ◊ اَمَارُ الشَّيْنِ: بهمانا (مَارَةُ) دئی ◊
مَیْرُ الشَّيْنِ: بهمانا (مَارَةُ) دئی ◊ اِمْتَارُ الشَّيْنِ:
شتهکه چاکی و پهسهنی بهسمر شتی تردا
دمرکهوت ◊ شتهکه لهشتهکانی تر جیابووه ◊
اِمْتَارُ الشَّيْنِ: بهمانا (اِمْتَارِ) دئی ◊ تَمَیْرُ القَرْمِ:
خه لکهکه گردبوونهوه، گه لهکؤمهکییان کرد ◊
بلاوهیان نی کرد ◊ تَمَیْرُ الشَّيْنِ: بهمانا (اِمْتَارِ)
دئی ◊ دمگوتری: (تَمَیْرُ القَرْمِ) خه لکهکه بهلایهک
دا روپشتن، یان جیابوونهوه ◊ تَمَیْرُ مِنَ الفِیْظِ:
خهریکه لهرق ههلساوی خوی لیک بیتهوه ◊
اِسْتِمَارُ الشَّيْنِ: بهمانا (اِمْتَارِ) دئی ◊ دمگوتری:
(اِسْتِمَارُ عَنِ الشَّيْنِ) لهشتهکه دوورکهوتهوه ◊
(اِسْتِمَارُ القَرْمِ) خه لکهکه کؤمهکییان نی
جیابوونهوهو یاخی بوون ◊ التَمَیْمِيزُ: لهزاراوهی
نهحویبان دا نیسمیکه تهمو مزو ناواشکرای
لهشتیکی پیشهوهی لادمیا ◊ ومکوو دهلی: (لَیْسَ
لِوَبِنِ حَرِیرًا) ◊ (ما أعدلُه حاکمًا) ◊ المَیْرُ:
بهرزبوونهوهو شکؤداریی ◊ المَیْرَةُ: بهمانا (المَیْرُ)
دئی.

مَاسٍ نَلان: فلانکس لارو لمنجهی کردو خوی بادا
◊ قسهی دلداری و پروبوچی کردن ◊ مَیْسِ
الشَّرْبِ: داوینی بؤ کراسهکه دروست کرد ◊
تَمَیْمِ نَلان: فلانکس لارو لمنجهی کردو خوی

بادا ◊ المیس: درختی کی گه ورمیه بؤ جوانی دهر و پندری بهریکی رمشی بچوکی شیرینی هیهه بآئنده دمیخواو زوری حمز لئییه، لهتویکل و رهمگه کانی دا مادهیه کی صمغی هیهه، دارمگه کی رفق و سهخته، بؤ کمرسه کی دارتاشی لهباره ◊ همروا ناوه بؤ نیری جوتکردن بهحه یوان گه ده خریته سهر ملی دوو رهمه و لآخ و مزان و هه و جاری پیوه هایم دمکری و پادمکیشری ◊ المیسان: لارو له نجه گه رو خوبادمر له ریشتن دا هه موو نه مستیرمیه کی دره وشاوه ◊ المیس: بؤ زیدمرویی له مانای (ماس) دی ◊ همروا ناوه بؤ شیر چونکه نه و له ریشتن دا خوی بادمداو فیز دهکا ◊ المیسون من الغلمان: گهنجی قه دوو بالاجوان و رو خسار گه شاوه.

ماش الشئی بالشئی: شته کی تیکه له بهشته که کرد.

ماط میطاً: دوور که و ته وه، گۆشه گیر بوو.

ماط به: بردی دوری خسته وه، وه لای نا.

ماط عنه: لئی دوور که و ته وه.

ماط علیه فی حکمه: له بریارمگه کی دا سته می کرد.

ماط الشئی: شته کی دوور خسته وه.

ماط الأذی: شتی زیانبه خش و کۆسپ و ته گهری دوور خسته وه ◊ له سهر رینگا رایمانی.

ماط فلاناً: فلانکه می دمکرد پالی پیومنا ◊

أماطه: دووری خسته وه، لای دا، رایمانی ◊ أماط

الأذی: شتی زیانبه خشی دوور خسته وه ◊ تمایط

القوم: خه لکه که نیوانیان تیک چوو ◊ المیاط:

دمرکردن و نی تورمبوون و پال پیومنان ◊ مهیل

کردن ◊ تیگرو و تیگوشی ◊ المیاط: یاریکهری

بین بهرنامه و دستکوت.

ماع الجسم مینعاً: جهسته که، قه بارمکه توایه وه رهوان بوو ◊ بوخاری ناوی هه لمزی له هه واداو توایه وه.

ماع المنع: خوییه که توایه وه.

ماع السائل: شله مهنیه که به سهر روی زهوی دا جاری بوو به هینوای بلآو بؤوه.

ماع السراب: تراویله که له سهر زهوی له پیش چاو واهاته دیتن شه پؤل بهاوی.

ماع الرجل: پیاوه که نه حمه ق و ناکهس به جه بوو ◊

أماع الجسم: قه بارمگه کی تونده وه و کردیه

سائیل و رشتی، پویاندی، بلآوی کرده وه ◊ إغاع

السمن: رونه که توایه وه ◊ الإماعه: گۆرینی شتی

رقه بؤ شتی رون یان غاز ◊ المائعه: ناوه بؤ

عهترینکی زور بونخوش ◊ صمغیکه له دره خت

دمردی ◊ جم و جولی شتی رون که دمکریته ناو

قالبه وه ◊ میعه الشئی: سهرمتای شت ◊ میعه

الشباب: سهرمتای گهنجی ◊ ههروا (میعه السكر)

ناوه بؤ سهرمتای سهرخوشی.

مال میلاً ومیلاناً: خوار بوو، له شیوهی راستی

خوی دمرچوو ◊ مالت الشمس: خور

له ناو راستی ناسمان لای دا تیپه ری.

مال القرام: بالاکه باریک بوو، راگرمگه کی باریک بوو.

مال عنه: لئی لادا ◊ دهگوتری: (مال عن الطريق)

له رینگا لای دا ◊ له حه ق و راستی لای دا ◊ مان

إلیه: خوشی ویست ◊ پالی بهو دا، لایه نگیری

نهوی کرد.

مال علیه: سته می نی کرد ◊ زوری به لآو کاره سات

به سهردادا.

بؤ شارهزایی کردنی رتیبواران ◊ ههروا ناوه بؤ پیوهرتیکی زهوی ورتیگا ئەندازهکە ی جوار هزار زیراعه ◊ میل دوو جۆری ههیه وشکانی و دهریایی ◊ ئەندازهی میلی وشکانی یهکسانه به ۱۶۰۹ مەتر ◊ ئەندازهی میلی دهریایی یهکسانه به ۸۵۲ مەتر ◊ ههروا وشه (میل) ناوه بؤ کلچنوک که جاوی بی دهرپژرئی ◊ ههروا ناوه بؤ نامپرتیک پزیشک قولایی برینی بی مهزمنده دمکا ◊ المیلاء: (شجرة میلاء) درهختی لقو پۆپ زۆر.

هان فلان مینا: فلانکەس درۆی کرد ◊ **تامین القرم:** خه لکه که درۆیان بویه کتر کرد ◊ **المین:** درۆ ◊ **المیناء:** بروانه مادهی (ونی) ◊ **المینی:** بروانه مادهی (ونی) ◊ **ماهت البئر میها:** بیرمه که ناوی زۆر بوو.

ماه فلان: فلانکەسی تیراو کرد.

ماه السیف بالذهب ونحوه: شمشیره که ی بهنالتون و شتی وا روکش کرد ◊ **میة السیف:** شمشیره که ی له بهر خۆر دانا بۆنه وهی ناوی برهوا.

میل الثینی: شته که بهسروشت خوار بوو ◊ **امال قارنی القرآن:** هورنان خویننه که یاسای نیماله ی له خویندنه که ی دا به پیره و کرد ◊ **امال الثینی:** شته که ی خوار کرد ◊ **امال بالفرس یسئ:** ههوساری ئەسپه که ی شل کرد بؤ ئەوهی دمست کراوه بی ◊ **میل الثینی:** شته که ی خوار کرد ◊ **میل بین الامرین:** له نیوان دوو شته که پارا بوو ◊ **تامیل فی مشیته:** له رویشتن دا لارو له نجهی کرد ◊ **تامیل الجبل عن الفرس:** زینه که له سهر پشتی ئەسپه که خوار بوو ◊ **تمیل فی مشیته:** له رویشتن دا لاره لاری بوو ◊ **دهگوترئ:** (فلان یتمیل فی ظلاله ویتقیاً) فلانکەس خاومن قوناغ و سفره و خوانه له ژیر سیبه ری ماله که ی دا ناتاج و ههزار دهحه سینه وه و تیر ده خون ◊ **استمال:** مهیلی کرد ◊ **دهگوترئ:** (میله فاستمال) خواری کرد و نهویش خواری بوو ◊ **استمال فلاناً** و **بقلبه:** فلانکەسی بۆلای خۆی کیش کرد دلئ بۆلای خۆی هینایه وه ◊ **الإمالة:** گوتنی پیتی ئەلفه له نیوان واوو یادا ◊ **یان گوتنی فمتحه به** له شیوهی ژیر ◊ **المیل:** میل: که له که بهرد یان دیوارتکی باریکه له سهر رتگا دروست ده کری

النون: پیتی بیست و پینجمه له پیتهکانی هیجا

◊ شوپنی هاتنه دهرموهی سهری زوبان، بنکی

ددانی پیشینهی لای سهرموهن.

نهم پیته جوار جوړه:

۱- نون التوكيد

۲- نون الإناث

۳- نون الوقاية

۴- النون الزائدة.

نات نأنا ونیتا: نالاندی ◊ لهسمره خو کارهکی

کرد.

نات عنه نأنا: لئی دوورکهوتهوه ◊ تمبهلی نواند

◊ آنالهُ: دووری خستهوه.

نَاجَ البرم: کونده بووکه گماندی قراندی ◊ نَاجَتِ

الريح: بابهکه بهتوندی ههلبوو هاشه و وژی

زۆری بهرپاکرد.

نَاجَ الإنسان: ناده میزادهکه بهخوشوع و حمزینهوه

کهوته پارانهوه و لالانهوه.

نَاجَ في الأرض نوجا: بهناو زموی دا رۆیی.

نَاجَ الحَبْر: هموالهکه بهناو ولات دا بلاو بووه ◊

النَّيْجُ: دمگوتری: (للريح نيج) بابهکه رۆیشتنی

خیراو هازمو وژی ههیه ◊ نَادَتِ الأرض نَادَا:

زموی کهوته جم و جول و فسهل بوون ◊ نَادَتِ

الداهية فلاناً: بهلاو کارساتهکه فلانکهسی

گرتهوه زمبری خوئی پیگه یاند ◊ النَّوْدُ: بهلاو

کارسات ◊ نَارَتِ نائرة في الناس نَاراً: پشوی و

چهواشهکاری لهناو خهک دا پهیدا بوو ◊

النَّوْرُ: دوکهلی پیو و بهزی برزاو ◊ الناسوت:

سروشتی ناده میزادی ◊ بهرام بهرمگهی

(اللاهوت) ه ◊ واته سروشتی خودایی.

نَاشِ الشَّيْءِ نَاشَأ: بهتوندی و لهناکاو پیری

بهشته کهدا کرد ◊ شتهکهی دوورخستهوه ◊

دمشگوتری: (نَاشِ الأمر) کارهکی دواخت ◊

إِنشَأَ الشيء: شتهکه دواکهوت و دوورکهوتهوه

◊ إِنشَأَ الله فلاناً: خودا فلانکهسی دهرهیناو

رزگاری کرد ◊ تَنَاشَ: دواکهوت، دوورکهوتهوه

◊ تَنَاشَ الشيء: له دوورموه شتهکهی گرت

کۆنترۆلی کرد ◊ النَّوْشُ: بههیزو ههلمت.

نَافِ نَافَا: کۆوشی کرد.

نَفَفَ الطعام نَافَا: باشتیرینی مالهکی خوارد.

نَفَفَ من الشراب: لهشهرابهکه تیراو بوو.

نَالِ: رۆیی ◊ سهری بهرهو حهوا ههلیری.

نَالِ الفرس رَغِيه: نهسبهکه له رۆیشتن دا خوئی بادا

تهکه تهکی کرد ◊ نَامَتِ القوس نَيْمًا: قهوسهکه

دهنگی لئ هات.

نَامَ الرجل: پیاوکه بههینواشی نالاندی ◊ النَّامَةُ:

دهنگی قهوس ◊ دهنگی نزم هی ههرشتیک بی ◊

ئاوازی گۆرانی ◊ النَّسِيمُ: بهمانا (النَّامَةُ) دئ ◊

نَأَا في الراي نَأَانَا: راو بۆجونهکه تیکه و

پیکه بوو هیجی بهسمر هیچهوه نه بوو ◊ نَأَا

عنه: نهیگه یشتن و نهیتوانی بیگاتی.

نَائِي بمانبه: لوتبهرزی نواند، خوئی بهزل زانی.

نَائِي النَّزْمِي: بهدموری خیمه کهدا جوگهی راکیشا

بوئنهوهی ناو سهر چادره کهی نهگه ری ◊ أَنَائِي

الشَّيْئُ : شتهكەى دوورخستەموه ◊ اُنْأَى الْجِبَاةَ :
 جۆگەى بەدمورى خێومتەكەدا لێدا بۆئەومى
 ناومرۆى ئى دوور بختەموه ◊ اِنْتَأَى نَزْأاً :
 جۆگەلەى دمورى خێومتى دروست كرد ◊ تَنَاوَا :
 دووركەوتنەموه ◊ اَلْمُنْتَأَى : شوپىنى دوور ◊ اَلنُّؤَى :
 جۆگایەكە بەدمورى خێمەدا ئى دمدرى بۆئەومى
 ناوى لافا و نەجپتە ژىر خێمەكە ◊ اَلنَّأَى :
 نامپىرىكى مۇسقىيە ◊ بِلوَيْرُو شَمَشَال ◊
 كەدمنگى حمزىنى هەبە مەولانای رۆمى دەلئى :
 (بشتو از ني چرون حيكايست ميكند وز جدياها
 شكايست ميكند)

تَبَا الشَّيْئُ : شتهكە بەرز بۆوه، دمركەوت.

تَبَا من ارض الى ارض اخرى: له ولاتيكهوه چوو بۆ
 ولاتيكى تر.

تَبَا على القمر: هاته سهه خهلهكهوه هيرشى
 كردنه سهه.

تَبَا تَبَا: بههيواشى دمنگى ئى هات.

تَبَا الرجلُ نَبْتاً: پياومكە هەوالى پى بوو خەبەرى
 ئى دا ◊ اَنْبَأَ الْخَبْرَ: هەوالى دا ◊ نَابَأَ مُنَابَأَةً:
 هەريەك لەو دووانە هەواليان بەيەكترى دا ◊
 نَابَأَ الْقَوْمَ: وازى لە خەلگەكە هیناو لىيان
 دووركەوتەموه ◊ تَبَأَ الْخَبْرَ بِالْخَبْرِ: هەوالى پىدا ◊
 تَبَاتَ زَيْدًا عَمْرًا خَارِجًا: هەوالم بەزمىد دا كە
 عەمر چوووتە دەر ◊ تَنْبَأُ: لافى پىغەمبەرىتى
 ئى دا ◊ تَنْبَأَ بِالْأَمْرِ: پىشبینى بەروداوى كارمەى
 كرد ◊ اِسْتَنْبَأَ الرَّجُلَ: داواى هەوالى لە پياومكە
 كرد ◊ اِسْتَنْبَأَ النَّبَأَ: لە هەوالەكەى كۆلنەموه ◊
 النَّبَأُ: دمنگ كە زۆر گەوره نەبىن ◊ سَمِعْتَ نَبَأاً:
 گویم لە دمنگك كە بوو ◊ هەروا ناوه بۆ تەپۆلكەو
 بەرزایى كۆ ◊ اَلنُّبْرَةُ: پىغەمبەرىتى: پلەو
 پایەپەكە خودا دەپەخسەن بەهەندىك لە

بەندە هەلبژاردەكانى خۆى، نىگایان بۆ
 دەنیرئى و دەیانكاتە بەپامبەرى خۆى بۆ سەر
 بەندەكانى ◊ هەندىك جار بەپامەكە هەر بۆ
 پىغەمبەرمەكان خۆپانەو بەس ◊ هەولدان لە
 شت و مەزەندەمكردنى پەیدا بوونى ◊ اَلنَّبِيّ:
 پىغەمبەر ◊ پەيام هینەر لە خوداوه، پەيام بۆ
 نىردراو ◊ شوپىنى بەرزو تەپۆلكەى پانەومبوو
 بەزموى دا.

قَبَّ النَّبَاتُ: نىرمە كە مرهاندى، باراندى ◊ تَبَّ
 النبات: رومكەكە پەل و قەدو لاسكى كلۆرى
 هەبوو. ◊ تَنْبَيْتَ الْمَاءُ: ناومكە بەناو بۆرى دا
 رۆپى، چوو ناو بۆرىبەوه ◊ اَلأَنْبُوبُ و اَلأَنْبُرَةُ:
 نىوان دوو گرى لە لاسك و پەل روكە دا ◊ لە
 قەمەزژاذا ◊ هەرشىك لول و ناوبۆش بى و مكوو
 قەمەزژاو بۆرى ناو و بۆرى پلاستىك و شتى وا
 ◊ اَنَابِيْبَ الرِّتَةِ: بۆرى هەناسە.

قَبَّتِ الزَّرْعُ نَبْتاً ونباتاً: رومكەكە رپاو دمركەوتو
 لەزموى بەرز بۆوه ◊ تَبَّتِ الأَرْضُ: زەوبیەكە
 رومكى ئى پەیدا بوو ◊ تَبَّتْ لىدى الجارية: مەمكى
 كچۆلەكە بناغەپان داناو قىت بوون ◊ اَنْبَتِ
 الأرضُ: زەوى رومكى دمەهینا ◊ اَنْبَتَ اللهُ الْبَقْلَ:
 خودا رومكى رپواند، لەزموى رومكى دمەهینا ◊
 تَبَّتِ الزَّرْعُ: كشت و كالهەكە بۆ يەكەم جار
 لەزموى سەرى دمەهینا ◊ تَبَّتِ الشَّجَرُ:
 درەختەكەى رپواند، جەقاندى ◊ تَبَّتِ الصَّبِيّ:
 مندالەكەى باش پەرومردە كەردو
 سەرپەرشتارىبى بوو ◊ تَبَّتِ الشَّيْئُ: بەمانا
 (تَبَّت) دى ◊ اَلْمَنْبِتُ: شوپىنى رپوانى روكەو
 درەخت ◊ بنەماو ئەصل ◊ اَلنَّابَةُ: كور و كچ كە
 لەتەمەنى مندالى تىپەرن و هیشتا باش قال
 نەبووبىن ◊ اَلنَّبَاتُ: روكە كە رەگ و ریشانى
 هەبىن و تەر بى لەزموى دابى و ناو بدرى پان

لهناو ناودا بی ۵ یان درهخت و روهك بهگشتی
 ۵ علم النبات: زانیاری رومکناسی و جۆنیتهی
 گهشهکردنی و جۆرمکانی ۵ النَبَاتِي: كهسيك
 خهريكي زانیاری رومکناسی بی ۵ رجل نباتي:
 بیاویکه خواردنی رومهك، بزوی رومهك و بهس
 ۵ دهن النباتي: رۆنیکه راستهوخۆ له روهك
 دهرهینراوه ۵ الثَبْتُ: بهمانا (النبات) دئ ۵
 الثَّبْتُ: حالت و مزعی روهك و جۆنیهتییهکانی
 ۵ الثَّبوت: لق و پۆی درهخت نهو لقانهی
 لهسهر قهدی درهخت سهر ههلهدهن ۵
 بهگۆجان و عهصای دریزیش دمگوترئ ۵
 اليَبوت: چله درهختیکه لهپیری (القرية)
 گهلاکهی و گولهکهی دهبنه هۆکاری رشاندهوه.

فَبَثَّ عَنِ الْأَمْرِ: لهکارهکهی کۆلیهوه.

فَبَثَّ الْأَرْضَ: گلی زهوییهکهی کیلامهوه و ههلیکۆلی.
 فَبَثَّ التَّرَابَ: گلهکهی دمردا ۵ اِثْبَثَّ التَّرَابَ: گلهکهی
 لهبیرهکهی یان لهچالهکهی دمردا ۵ تَنَابَثَ الْقَوْمُ:
 خهلهککه ههر یهکهیان دمیهویست نهینی نهوی
 تریان دهربخاو بلاوی بکاتهوه ۵ الْأَنْبَرَةُ:
 یارییهکهی منداڵ شتیک دشارنهوه لهناو گلداو
 دواپی دهست دمکهن به گهران بهدوی دا
 ههرکهس بی دۆزیتهوه براومه.

النَّبِيثُ: دمگوترئ: (ما رَأَيْتُ بِالْأَرْضِ نَيْثًا) له
 زهوییهکهدا هیج شوین پی و نهسهریکم نهینی
 ۵ ههروا دمگوترئ: (فلان نَيْثٌ خَيْثٌ) فلانکس
 شهراپی و بیسه ۵ النَّبِيثَةُ: گلی بیرو رویار ۵
 نهینی.

فَبَجَّ نَبَجًا: بهرز بۆوه ۵ دمگوترئ: (نَبَجَ الْجُرْحُ)
 برینهکهی هاوسا ۵ (نَبَجَ الْعَظْمُ) نیشقانهکهی
 هاوسا.

فَبَجَّ صَوْتَهُ نَبَجًا: دهنگی زۆر بههیز بوو ۵ فَبَجَّ
 الْكَلْبُ: سهگهکهی لوراندی.

فَبَجَّ الْكَلْبُ فَلَانًا وَعَلِيًّا: سهگهکهی بهفلانکس و مری
 بهسهریا لوراند ۵ اَنْبَجَ الْكَلْبُ: سهگهکهی
 هینایه و مری و لوراندن ۵ اِسْتَنْجَ الْكَلْبُ:
 سهگهکهی هینایه و مری و لوراندن ۵ النَّبَاحُ:
 و مری و لوراندنی سهگ ۵ النَّبَاحُ: یۆ موبالهغه و
 زیدمپۆی لهمانای (نَبَج) دئ ۵ دمگوترئ: (كلب
 نَبَاح) سهگیکه زۆر دمپۆی زۆر دهلورینی ۵
 دهنگی زۆر گهرمه.

فَبَجَّ الْعَجِينُ نَبَخًا: ههویرمهکهی ههلات و گورا فشه
 بوو ۵ النَّبْخَةُ: بلوق و زیبکه: که پردهبن لهناو
 لهسهر روخسارو پهیدا دهبن جا یا لهناکامی
 گهرمی یان کارکردن.

فَبَدَّ نَبْدًا وَ نَبْدَانًا: تهکهتهکی کرد، ههلبهزو دابهزی
 کرد ۵ فِرْكَةٌ فِرْكِي كَرْدَ لَيْيَ دَا ۵ دمگوترئ: (نَبَدَّ
 عِرْفُهُ) ۵ (وَ نَبَدَّ قَلْبُهُ) دلی لئی دا.

فَبَدَّ التَّمْرُ: خورماکه بوو به نهبیز، بوویه سرکه.

فَبَدَّ الشَّيْنُ: شتهکهی فری دا.

فَبَدَّ الْأَمْرُ: نیشهکهی نیهمال کرد، باشگوینی خست.

فَبَدَّ الْعَهْدُ: وادهو بهیمانکهکهی ههلهشاندوه.

فَبَدَّ التَّمْرُ: خورماکهکهی کرد بهسرکه ۵ نَابَدَهُ الْحَرْبُ:

بهناشکرا شهپی لهگهه دا دهست پی کرد ۵ نَابَدَ

فَلَانًا: بههوی جیاوازی بیرو باومرهمه له

فلانکس جیا بۆوه ۵ نَبَدَ التَّمْرُ أَوْ الْعَنْبُ:

سرکهی لهخورما یان له ترئ دروست کرد ۵

اِثْبَثَ فُلَانٌ: فلانکس لهلایهکهوه گۆشهگیر بوو

۵ اِثْبَثَ عَنِ الْقَوْمِ: لهخهلهککه گۆشهگیر بوو ۵

اِثْبَثَ التَّمْرُ: خورماکهکهی کرد به سرکه ۵ بهبیره

۵ اِثْبَثَ نَاحِيَةً: گۆشهگیر بوو، تهره بوو، دابرا.

له‌خه‌لکه‌که دورکه‌وته‌وه ◊ تَنَابَذَ اللُّرْمُ: خه‌لکه‌که که‌وته‌ه کَبَشَو رَکَه‌بهری له‌گه‌ل به‌کتر، دزایه‌تی به‌کتریان کرد ◊ الْمُنْبَذَةُ: سهرین، پالیف ◊ الْمُنْبُذُ: هَری دراو، هَیز لَی کراو ◊ دمگوتری: (الْتَقَطَ فُلَانٌ مِّنْبَرًا) فَلَانَکَس فریدراویکی هه‌لگرتوه ◊ الْمُنْبُذُون: پیریکن له هیندوستان کۆمه‌لگای هیندی به‌جاوی سوک سه‌پریان دمکا، هه‌زارو زَیرده‌سته‌و چه‌وساوه‌ن ◊ النَّبَذُ: سرکه دروستکه‌ر (بیره دروستکه‌ر) ◊ النَّبْذُ: شتی که‌م ◊ دمگوتری: (فی رأسه نبذ من شیب) سهری که‌میک موی سپی تیکه‌وتوون ◊ النَّبْذَةُ: ناحیه‌و دمفهر ◊ النَّبْذَةُ: پارچه‌یه‌ک، نمونه‌یه‌ک له‌شت ◊ دمگوتری: (نُبْذَةُ من کتاب) ◊ (نُبْذَةُ من رواية) ◊ النَّبْذُ: فریدراو ◊ بیره ◊ شه‌راییک له‌تری و خورما دروست بکری و سهرخوشکه‌ر بی.

فَبَسَّ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی به‌رز کرده‌وه ◊ دمگوتری: (نَبَّرَ فِي قَرَاتِهِ، أَوْ غَنَانِهِ) له‌ خویندنه‌ومکه‌ی دا یان له‌ گۆرانی وتنه‌که‌ی دا دنگی به‌رز کرده‌وه. فَبَّرَ الحَرْفَ: هه‌مزهی خسته‌ سهر ناخری وشه‌که.

فَبَّرَ القُرَادَ الدَّابَّةَ: گه‌نه‌که و لاخه‌که‌ی گه‌ست ◊ اِنْتَبَرَّ الشَّيْئِ: شته‌که به‌رز بووه ◊ اِنْتَبَرَّ الجُرْحُ: برینه‌که هاوسا ◊ اِنْتَبَرَّ الحَطِيبُ: وتارخوین جووه سهر دوانگه ◊ الأنبأ: عه‌نبار خانویکه بازرگان کالای تیدا کۆده‌کاته‌وه، عه‌نباریکه دانه‌ویله‌ی تیدا هه‌لده‌گری ◊ کۆمه‌له‌ گه‌م.

الْمُنْبَرُ: دوانگه ◊ شوینی وتار خویندنه‌وه‌ی وتارخوین ◊ النَّبْرُ فِي النُّطْقِ: حیاکردنه‌وه‌و دهرخستنی برکه‌به‌کی وشه‌یه له‌کاتی وتنی دا ◊ النَّبْرُ: گه‌نه ◊ النَّبْرَةُ: به‌رزایی له‌ههر شتیک دا بی هاوسان، ناوه‌راستی جالی دهرموه‌ی لَبُو ◊

پیتی هه‌مزه ◊ دمنگ به‌رزکردنه‌وه له‌کاتی وتنی وشه‌یه‌ک و به‌ پشتیوانی پیتیک له‌ پیته‌کانی ◊ به‌ گویره‌ی گۆرانی شوینی دمنگ هه‌لپینه‌که له‌ وشه‌که‌دا زاراوه‌کان لَیک جیا‌ده‌کرینه‌وه ◊ النَّبْرَاسُ: حیرا ◊ سهره‌ رمبسی پان ◊ نَبْرُهُ نَبْرًا: ره‌خنه‌ی لَی گرت ◊ نَبْرُهُ بَكَذَا نازناوی شه‌وه‌ی لَی نا ◊ نَبْرُهُ: بۆ زَیدهرپویی له‌مانای (نَبْرُهُ) دئ ◊ تَنَابَرُوا بِالْأَلْسَابِ: به‌ نازناوی ناشیرین به‌کتریان له‌که‌دار کرد: حوسه‌کویر، حه‌مه‌ که‌جه‌ل، خوله‌ شهل ◊ سه‌لیم جاش، جه‌لال گونگا، عه‌له‌ ورگه، قاله‌ دز ◊ النَّبْرُ: نازناویک له‌که‌دار کردنی تیدا بی ◊ النَّبْرَةُ: که‌سیک زۆر نازناوی له‌که‌دار کردن به‌خه‌لک بلی و هه‌میشه له‌هه‌ولی شه‌ودا بی ناو و ناتۆره‌ی ناشیرینیان بۆ بدۆزیته‌وه.

النَّبْرَةُ: که‌سیک نازناوی ناشیرین بۆ خه‌لک دابین. فَبَسَّ نَبْسًا وَنُبْسًا: له‌بهر خو‌یه‌وه لَبُو جولا‌ندن و ورته‌ ورتی بوو ◊ به‌زۆری بۆ نه‌فی به‌گاردئ دمگوتری: (مَا نَبَسَ بِنْتِ شَفَةَ) ◊ أَنَبَسَ: له‌بهر بی دهمسه‌لاتی بیده‌نگ بوو ◊ نَبَسَ: به‌مانا (نَبَسَ) دئ ◊ نَبَشَهُ نَبْشًا: هه‌لیکۆلی و شی کرده‌وه بۆنه‌وه‌ی بزانی جی تیدایه‌ دهری بیینی.

فَبَشَ المستر: شار‌دراوه‌که‌ی دهرخست.

فَبَشَ الأسرار: نه‌ینیه‌کانی ناشکرا کردن.

فَبَشَ الحديث ر عَن الحديث: له‌ فه‌رمووده‌که‌ی کۆلیه‌وه ◊ اِنْتَبَشَ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی له‌ په‌نا پاسارو قوزبنی خو‌ی هینایه‌ دهرموه ◊ الأنبشُ: شه‌وه‌ی هه‌لدرابیته‌وه، شه‌ند کرابیته‌وه ◊ دره‌ختی چه‌هتندرایی هه‌لکه‌ندراو به‌ ره‌گو ریشه‌وه ◊ أنابيش الكلا: نه‌و له‌ومرو گزوه‌گیایه‌ی له‌زه‌وی به‌رزبۆته‌وه‌و په‌له‌په‌له‌یه ◊ النَّبْشُ:

گۆرپه لدمروه بۆ كفن دزين ◊ التُّبَاثَةُ: پيشه
گۆرپه لدانه وه و كفن دزين.
نَبِيصَ الفِلامِ بالطائر والكلب وغرهما: كورمه
فيكه بۆ بالندهكه يان سهگهكه كرد بانگي
كرد بيته وه ◊ بگمريته وه.
نَبِيصَ بالكلمة: وشكه ي بهنقمق دمربه پراند، رموان
نه بوو.
نَبِيصَ الشَّيْءِ: له شويني خوى جولاً ◊ فركه فركي
كرد، په له به لي كرد.
نَبِيصَ الماءِ ناوهكه بهرز بووه سمر ريژي كردو
رموان بوو ◊ انْبِضَهُ: خستيه جم و جول ◊
دمگوتري: (أَبْضَ القوسِ وَأَبْضَ الوترِ) كه وانكه
يان ژييه كه ي له رانده وه ◊ انْبِضْتَ المِسي:
لهرزوتا وشهفه توله ي هينا ◊ تَبِضَهُ: به مانا
(أَبْضَهُ) دئ ◊ الْمَنْبِضُ: نهو خشپه و خشه و ترپه و
سيكه و زيكه و شته كه دمبيستري له شتي جولاً
و هستي يي دمكري ◊ دمگوتري: (جَسَّ الطَّيْبُ
مَنْبِضَةً) ◊ الْمَنْبِضُ: كه واني هه لاجه كه لوكه ي يي
شي دمكاته وه و پاكي دمكاته وه و خاشاكي لي
دوور ده خاته وه ◊ التَّبِضُ: ليداني شاره كه
خوينبه رمگانه به هو ي ويكهاتنه وه ي دل و
كرانه وه: كه دمكريته نيشانه بۆ چونيته ي
جهسته له روي ته ندروستيه وه ◊ دمگوتري:
(جَسَّ الطَّيْبُ تَبِضَةً) ◊ قَبِطَ الشَّيْءُ: شته كه دواي
ونبوون و ديارنه ماني دمركه وتسه وه، هاته وه
به رجاو ◊ دمگوتري: (حَفَرَ الأَرْضَ حَتَّى نَبِطَ
الماءِ): زهوييه كه ي هه لكو لي تا ناوه كه ي
دمرخسته وه ◊ (جَدَّ في التَّقِيبِ حَتَّى نَبِطَ المُغْدُنُ):
زهوي دوزي كرد تا مه معدن و كانه كه دمركه وت.
قَبِطَ الشَّيْءُ نَبِطاً: شته كه ي دمرخست ◊ خستيه

قَبِطَ العِلْمَ والحِكْمَةَ: زانباري و حيكمه تي دمره ي ناو
به ناو خه لك دا بلاوي كرده وه ◊ انْبِطَ الحافر:
سمه كه جهق (سمي و لآخه كه روجوو) ◊ انْبِطَ
الشَّيْءُ: به مانا (تَبِطُهُ) دئ ◊ انْبِطَ جواب السؤال:
وه لام ي پرسياره كه ي دمره ي ناو ◊ انْبِطَ حكم
القضية: برياري بيويستي دمرباره ي رودا وه كه
دمره ي ناو رونسي كرده وه ◊ تَنْبِطُ: خوي
به نه ته وه ي (نه به تي) شو به اند ◊ خوي پال
نه وان دا ◊ تَنْبِطَ الشَّيْءُ: شته كه ي دمرخست ◊
إِنْتَبِطَ الكلام: قسه كه ي دمره ي ناو ◊ اسْتَنْبِطَ فلان:
فلان كه س بوو به هو زي (نه به تي) ◊ اسْتَنْبِطَ
الشَّيْءُ: به كوشش و ماندوو بوون شته كه ي
دمره ي ناو ◊ دمگوتري: (اسْتَنْبِطَ الفقيه الحكم)
شهرع زانه كه حوكمي رودا وه كه ي دمره ي ناو ◊
اسْتَنْبِطَ الجراب: له شيوه ي پرسياره كه
وه لامه كه ي دمره ي ناو ◊ اسْتَنْبِطَ من فلان خبأ:
هه واله كه ي له فلان دمره ي ناو به ماندو بووني
زورو تيكو شاني بي و جان. ◊ الأنباط: گه ليكي
سامي نژادن، حكومه تو فه رمانزه و و ايه كيان
هه بوو له شيمال نيوه دورگه ي عه رب و
پايته خته كه يان (سَلح) بوو نيستا ناوه كه ي
گۆراوه و ناويان ناوه (البزء) ◊ هه روا ناوه بۆ
كۆمه ليك خه لكي تيكه لاو و هه مه جۆر: كه
عه رب نژاد نه يي ◊ التَّبِطُ: به مانا (الأنباط) دئ
◊ ناوي بير كه دمركه وي يه كه مچار له كاتي
هه لكه ندني دا ◊ دمگوتري: (فلان لا يدرك تَبِطُهُ)
فلان كه س كه س له ناخي حالي نابي و زانباري و
حيكمه تي هينده زوره دمرك ناكري ◊ التَّبِطَةُ:
ناوي بير كه يه كه مچار دمركه وي.

قَبِيعَ الماءِ من الأرض نَبِيعاً: ناوه كه له زهوي هه لقولا.

نَبَعُ الْعَرَقِ من البدن: نارهق له جهسته دمرچوو ◊
 چۆرپايه خوار ◊ **أَنْبَعُ الْمَاءِ** ونهوه: ناوی ههلقولاند
 (ههئى هينجا) ◊ **تَنْبَعُ الْمَاءِ** ونهوه: ناومكه كه
 كهه هاتهدهر ◊ **الْمَنْبَعُ**: سهرجاوهى ناو ◊
 سهرجاوه و كان ◊ **النَّابِعَةُ**: رپهروى عهرهق له
 جهستهدا ◊ دهگوترئ: (نَضَحَتِ النَّابِعُ بِالْعَرَقِ)
 ◊ **النَّبِيعُ**: درهختيکه لهبهرزايى كئيو و كهز
 دهروئ ◊ له چيلكهكانى سهرمتر دروست
 دهكرئ ◊ **النَّبِيعُ**: بهمانا (النابيع) دئ ◊ بهمانا
 (عهرهق) دئ ◊ **النَّبِيعُ**: سهرجاوهى ناو، كانى و
 كاريزى ناو.

نَبِيعُ الْمَرَأِ فِي الْعِلْمِ: مروقهكه لهبواری زانياری دا
 سهركهوتوو ههلكهوتوو بوو.

نَبِيعُ الشَّيْءِ مِنَ الشَّيْءِ: شتهكه لهشتهكهوه
 دهرهكوت ◊ **نَبِيعُ النَّخْلِ**: تۆزى تۆوه نيرهكهى به
 خورماكه كرد بو نهوهى تهلقيح بيسو و
 بهبرگرو و ههئى پيچن ◊ **النَّبِيعُ وَالنَّابِغَةُ**:
 ههلكهوتو داهينه ر لهبواری زانياری و فهن دا ◊
النَّبِيعُ: تمبو تۆزى شت ◊ دهگوترئ: (نباغ
 الدقيق) تمبو تۆزى نار ◊ (نباغ الطريق) تمبو
 تۆزى ريگا ◊ **النَّبِيعُ وَالنَّبِاغَةُ**: پيستی سهرو
 نهوهى پهيوهئى به بنكى هزى سهروه ههيه
 ◊ **النَّبِيعُ**: بهمانا (النباغ) دئ ◊ **النَّبِيعُ**: ههلكهوته،
 مروقى ناوازه و نانااسايى ◊ **النَّبِيعُ**: بهرى درهختى
 سيدر ◊ درهختيکه له پيهرى (السدرية) زور
 بهرز ناييتهوه، لههكانى سهپو و لوسن گولى
 بچكولهى ههيه، ميوهكهى شيرينه و دهخورئ،
 له ولاتى ميصرو نهفريقيا دهروئ ◊ ههروا ناوه
 بو ناردهلوكهيهك له موخى لهقهدار خورما دپته
 دهرو له دروستكردى نهبيزدا بهكاردى.

نَبَلُ الْمَكَانِ نبركا: شوپنهكه بهرز بووه ◊ **النَّبَلَةُ**:
 زهوپيهك بهرزو نزمى تيدابن توركه توركه بن
 ◊ كومهله گليك لای سهروى تيز بن ◊ **أَنْبَلُ**
الْمَكَانِ: بهمانا (نَبَلٌ) دئ ◊ **أَنْبَلُ الْقَوْمِ**: خهلكهكه
 كوك بوون لهسه ر شهركردن.

نَبَلُ النَّبْلِ نبالاً: سهرمترى باشى دروستكردن.

نَبَلُ الْهَدَفِ: تيرى ناراستهى نيشانهكه كرد،
 تيريارانى شتهكهى كرد.

نَبَلٌ عَلَى فَرِيْقَةٍ فِي الْقِتَالِ: له شهردا تيرى دابهش
 كرد بهسه ر تاقهكهى دا.

نَبَلٌ أَقْرَانِهِ: لهتير هاويشتن دا بهسه ر
 بهرامبهرمكانى بهسه ر هاوهلهكانى دا زال بوو.

نَبَلٌ نَبْلًا وَرَبَالَةً: گهروهو شكودار بوو ◊ دهگوترئ:
 (أجاد غذاءها حتى نبل جسمها) بزئوى چاكي
 پيدا باشى پهرومرده كرد ههتا جهستهى گهروه
 بوو تيكسمر ◊ جوانى پهرومرده كرد تا
 رهوشتى جوانى تيدا رواندن ◊ رهوشت بهرز
 دمرچوو.

نَبَلٌ فَلَانٌ: فلانكس خانهدان و وهجاغزاده دمرچوو
 ◊ خهلكى مهدهى دهكاو خووشيان دهوئ ◊ **أَنْبَلٌ**
فَلَانٌ: فلانكس منداليكى عاقل و رهوشت
 بهرزى بوو ◊ **أَنْبَلٌ فَلَانًا**: سهرمترى دا به
 فلانكس ◊ **أَنْبَلُ السِّهَامِ**: سهرمترمكاني
 نهستور كردن ◊ **نَابِلُهُ**: لهتير نهندازى دا يان
 لهوهجاغزادهيى دا پيشى نهو كهوتو بهسه رى
 دا زال بوو ◊ **نُبْلُهُ**: سهرمترى دايه بوئهوهى
 بيهاوئ ◊ **نُبْلُ الْقَوْمِ**: تيرى خسته ناو
 كهوانهكهوه ◊ **تَنْبَلُ الْقَوْمِ**: خهلكهكه كيشهيان
 تيكهوت ناخو كامهيان رهسهنتر و خانهدان تره
 لهم بارهوه كهوتنه مقومقو ◊ يان كييان باشر
 دهزانى تير دروست بكا ◊ **تَنْبَلُ فَلَانٌ**: فلانكس

گهوره بوو ◊ خوی شوپهاند به عاقلمهندان
 راپهسندان ◊ تیری لهگهله خوی ههنگرتن ◊
 تَنْبَلُ الشَّيْءِ: شتهکه‌ی جاک نه‌نجام دا ◊ شته
 باشه‌که‌ی گرت‌هوه ◊ اِنْتَبَلُ النُّبُلُ: سهره تیری
 ناماده کردن ◊ اِنْتَبَلُ لِلْأَمْرِ نَبْلُهُ: خوی بو
 کارمه‌که ناماده کرد ◊ نامیری پیویستی بو
 کارمه‌که ره‌خساندن ◊ اِسْتَنْبَلُهُ: داوای تیری له
 فلان کرد ◊ اِسْتَنْبَلُ الشَّيْءِ: له شته‌که نه‌وی
 باشو به‌که‌ک بی بردی ◊ التَّابِلُ: لیزان و
 کارامه له دروستکردنی چه‌ک دا ◊ تیر هاویژ ◊
 تیر فرۆش، خاومن تیر ◊ ده‌شگوتری: (اختلط
 الحابل بالنابل) شته‌کان تیکه‌ل و پیکه‌ل بوون،
 نازاندری کئ راوچی به‌داووه‌وو، کئ راوچی به
 تیرو که‌وانه ◊ النَّبَالَةُ: زیرمکی و وه‌جاغزایی و
 شهره‌فو شکۆمه‌ندیی ◊ النَّبَالَةُ: تیر‌گه‌ری،
 تیر‌سازی ◊ تیر دروستکهر ◊ النَّبَالُ: وه‌ستای تیر
 دروستکردن ◊ النَّبْلُ: تیر ◊ النَّبْلَةُ: به‌رده ورده،
 شتی بجوک و ناوازه ◊ النَّبِيلُ: شهریف و ره‌سهن و
 وه‌جاغزاده.

فیه نِبَامَةٌ: شهریف بوو ◊ مه‌شه‌ور بوو.

فِيهِ لِلْأَمْرِ نَبَاهٌ: شته‌که‌ی زانی عمقل و رای بو
 شته‌که جوو ناوبانگی بی دهرکرد.

فِيهِ نِبَاهَةٌ: شهریف بوو ◊ ناوبانگی پیاوتمتی و
 ره‌وشت به‌مرزی بلاو بووه ◊ نَبِيَةٌ بِأَسْمِهِ: نامازه‌ی
 به‌ناممه‌که‌ی کرد، ناوی هینا ◊ اَنْبَهُهُ مِنَ النُّومِ: له
 خه و راستی کردموه ◊ هه‌لیستاند ◊ نَبِيَةٌ فَلَانًا:
 فلانکه‌سی به‌مرز کردموه و ناو و ناوبانگی
 پیاوتمتی به‌ناو خه‌ک دا بلاو کردموه ◊ اِنْتَبَيْتُ
 لِلْأَمْرِ: کارمه‌که‌ی زانی تیی گه‌پشت ◊ اِنْتَبَيْتُ مِنَ
 النُّومِ: به‌خه‌بهر هات، له‌خه و هه‌لسا ◊ تَنْبَيْتُ
 لِلْأَمْرِ: له‌کارمه‌که حالی بوو، بو‌ی رون بووه ◊

تَنْبَيْتُ عَلَى الشَّيْءِ: به‌سهرشته‌که دا ناگادار بوو ◊
 اِسْتَنْبَيْتُهُ: عاقل و لیزان بوو ◊ له‌خه و هه‌لسا.
 الْمُنْبَيْ: ناگادار که‌روه، سه‌عات و مؤبایل که‌جهرس
 لی بدن ده‌خرینه سهر کاتیکی دیاریکراو و
 مه‌به‌ست بو نه‌وی له و کاته‌دا جهرس لی بداو
 کابرا به‌ناگا بینن ◊ الْمُنْبَيْتَةُ: نه‌وی هه‌لنهر بی
 بو زیرمکی و به‌ناگایی و لیزه‌انی بو ناو و
 شو‌رت ◊ الْمُنْبُوهُ: ده‌گوتری: (رجل منبوه الأسم)
 پیاویتی ناسراوه و ناو و ناوبانگی جیهانی
 گرتۆتسه‌وه ◊ النَّابِئَةُ: شهریف و ره‌سهن و
 وه‌جاغزاده ◊ خاومن ناو و ناوبانگی پیاوتمتی ◊
 پیچه‌وانه‌ی مانای (الحامل)ه ◊ ده‌شگوتری: (أمر
 نابئ) کاریکی گه‌ورمه‌یه ◊ النَّبَاهَةُ: شهره‌فو
 ریزداریی ◊ به‌ناوبانگی و ناسراو ◊ زیرمکی ◊
 النَّبِيَّةُ: به‌مانا (النَّابِئَةُ) دئ ◊ النَّبِيَّةُ: شتیک به‌بین
 چاوهروانی و خواست هاتبیتته کایه‌وه ◊
 ده‌گوتری: (أمر نَبِيَّة) ◊ به‌ناوبانگی ◊ اَنْبَاهُ النَّحَاةِ:
 نه‌حوزانه به‌ناوبانگی‌ه‌کان ◊ النَّبِيَّةُ: زیرمکی ◊
 له‌خه و رابوون.

فِيهِ الشَّيْءُ نُبْرًا وَنَبِيًّا: شته‌که نه‌جوه شوینی
 گونجاوی خوی ◊ کلمة نابیئة: وشه‌یه‌کی
 نه‌گونجاوه بو نه‌م رسته‌یه و له‌م شوینه‌دا.

فِيهَا الْبَصْرُ عَنِ الشَّيْءِ: چاوکه لئی لادا و نه‌پویست
 بیبینی.

فِيهَا السِّيفُ نُبْرًا: شمشیره‌که نه‌ی هه‌نگاوت.

فِيهَا السُّهُمُ عَنِ الْغَرَضِ: تیرمه‌که سهری کرد ◊ نه‌ی
 هه‌نگاوت، لای کرد.

فِيهَا جَنْبُهُ عَنِ الْفَرَّاشِ: تهنیشتی له‌سهر نو‌ین و
 جینگای نووستنه‌که نارامگرنه‌بوو ◊ اَنْبَسِي
 الشَّيْءِ: شته‌که‌ی نه‌گونجاو کرد ◊ تَنْبَيْتُ: لافی
 پیغه‌مبه‌ریتی لی دا ◊ النَّبْرَةُ: سته‌می رۆژگار ◊

فَتَحَّ نَشَأَ وَنَشَأَ: تهرمشوحی کرد ◊ نَشَحَ الإِنَاءُ: بافیسه، گۆزهکه یان قابهکه شیئی هینایهوه بهوهی تیدایه، ناومدزی کرد ◊ تَنَشَّحَ: تهرمشوحی پهیدا کرد ◊ الْمُنَشَّحُ: شوینی تکان و نی چوړانی شلمهمنی ◊ التَّنَشُّحُ: عاروق، همر شلمهمنیهک دزه بکا له جهستهپهکهوه بو دمرهوه ◊ صهغ و جهوی و بنیشت و شلمهمنی تر کهله درهخت دپته دهر.

فَتَحَّ الشَّيْءُ نَشَأً: شتهکهی دارنی، ههلیکهند ◊ ههلیکیشا ◊ دمگوتری: (نَشَحَ الصَّرْسَ) ددانه خرنیهکهی ههلیکهند ◊ نَشْرُهُ نَشْرًا: هسهکهی گوشو و بهدمنگی زل گوتی ◊ نَاشْرُهُ: دمگوتری: (کلمته مناترة) بمناشکراو بهدمنگی بهرز هسهم لهگهل کرد ◊ اِنْتَشَرَ الشَّيْءُ: بو موتاومعهی (نَشْرُهُ) دئ ◊ النُّشْرُ: دمگوتری: (طعن نَشْرٌ) زهرینهکه زهیدهرؤپی تیدا کراوه ◊ النُّشْرُجَيْنِ: زورینهی نهو عونصورانهیه که ههویان نی پیکهاتووه ◊ چواربهش له پینج بهشی ههوا نایترؤجینه.

فَتَشَّ الشَّيْءُ نَشَأً: شتهکهی کیش کرد، رای تهکاند.

فَتَشَّ الشُّرْكَاءَ بِالْمُنَشَّاءِ: به موکیش چقلهکهی دهرهینا.

فَتَشَّ الشُّعْرَ: موومکهی ههلیکیشا ◊ دمشگوتری: (ما نش من شیناً) هیچی نی ههانهگرت.

فَتَشَّ اللَّحْمَ رَمْرَهُ: گۆشتهکهی کوت کوت ههلهچری.

فَتَشَّ فُلَانًا نَشَأً: به نهینی رهخنهی له فلانکس گرت.

فَتَشَّ الشَّيْءَ بِرِجْلِهِ: بهقاجی پالی به شتهکهوه ناو دووری خستهوه (نش الدابة بالعصا) بهگۆچان له ولاخهکهی دا ◊ اُنْتَشِ الشُّرْبَ: قوماشهکهی

سورانی رۆزگار به پیچهوانهی ویست و نارمزوو ◊ التُّبْرَةُ: بیروانه مادهی (نَبَأٌ) ◊ التَّبْيُ: پیغهمبهر.

تَتَأَ الشَّيْءُ: شتهکه ههلتوهیهوه، بهرزبووه ◊ تَتَأَتِ الصُّخْرَةُ فِي الْجَبَلِ: درکه شاخهکه له کیومهکهدا بهرز بووه ◊ تَتَأَتِ الرَّحْمَةُ: برینهکه هاوسا ◊ تَتَأَتِ الشَّيْءُ: مهمکهکه خربوو ◊ التُّشْرُ: دهرکهوتن و بهرزبوونهوه ◊ شتی ناشکراو بهدمرهوه ◊ دمگوتری: (جلسنا علی نَشْرٍ فِي الْجَبَلِ) ◊ تَتَأَتِ الْعِذْرُ رَمْرَهَا تَتَأً وَتَبِيئاً: ممنجهلهکه کولی.

تَمَّتْ مِنَ الْمَرَضِ: بههوی نهخوشیبهوه نالاندی ◊ التَّمَتَّةُ: بهرداوی بجکوله، جالایی لهبهردو شاخ دا: که ناوی بارانی تیدا کوبیتهوه.

تَفَّحَ النَّاقَةُ تَشْجًا: وایکرد حوشرهکه بزئ.

تَفَّحَ الشَّيْءُ: سهروکاری شتهکهی کرد تا بهرهمی هیناو بهروبوومی پهیدا کرد ◊ اِنْتَجَتِ النَّاقَةُ: حوشرهکه کاتی نهوهی هات بهروبوومی ههبن ◊ اِنْتَجَ الشَّيْءُ: شتهکه بهروبوومی دهرکهوت ◊ اِنْتَجَ فُلَانٌ الشَّيْءَ: فلانکس سهروکاری شتهکهی کرد تا بهروبوومی پهیدا کرد ◊ تَنَاتَجَتِ الْمَاشِيَةُ: نازهلهکان زاو و زمینان کرد ◊ اِسْتَنْجَ الشَّيْءُ: ههولی دا شتهکه بینیته بهرهه ◊ لهشتهکهی ههلهگراندو وای نی حالی بوو ◊ اِسْتَنْجَ الْحَكَمَ مِنْ اَدْلَتِهِ: بهپارمهکی لهبهلهگهکانی دهرهینا ◊ الْمَنْجُ: کاتی بهروبووم ◊ الْمَنْجَةُ: بهروبووم ◊ شتی ومبهرهه هاتوو ◊ التَّنْجُجُ: ومبهرهاتوو ◊ التَّنَاجُ: بهروبوومی شت ◊ التَّنْجُجُ: شتی بهردار ◊ التَّنِيجَةُ: نهجام و بهرهه ◊ سهرمنجامی پیشهکی و بهلگهی حوکم ◊ تهقویمی سالانهی حیسابی فهلهکی.

کۆن کرد ۵ اَنْتَشَ الحَبُّ: دانه‌وینله چه‌کهرمه‌کی
 به‌زه‌وی دا رُوْجُو ۵ اَنْتَشَ النَّبَاتُ: رومه‌که‌ه
 پیش نه‌وی رمه‌گه‌کانی له زه‌وی دا پته‌و بن
 سه‌ری دهره‌یناو جوزمه‌ری کرد ۵ النَّشْشُ:
 چروزه‌ی روه‌ک ۵ چروزه‌ی روه‌ک که یه‌که‌مجار
 سه‌ر دهره‌ینئ ۵ نه‌و سه‌پیایه‌تییه‌ی له‌بنکی
 نینۆک دا دهره‌مه‌وی.
 فَتَعَّ السَّائِلُ نَتَعًا وَتَوَعَّاتٌ شَلَمَه‌نیه‌که که‌م که‌م
 هاته‌ دهر.

انتع القین: پشانه‌ومه‌که کۆتایی نه‌هات.

قَفَّ الشَّعْرَ والریش: موومه‌کی هه‌لکیشا یان په‌رو
 بۆلی هه‌لکه‌ند ۵ اَنْتَفَ الكِلَابُ وَغَرَه: له‌ومره‌که
 (گیاهه‌که) به‌رز بۆوه تاوای ئی هات به‌رده‌ست
 ده‌که‌وتو دمتوانرا هه‌لی بکه‌نی ۵ تَشَفَّ: بۆ
 موباله‌غه له‌مانای (تَفَّ) دا دئ ۵ اِنْتَشَفَّ الشَّعْرُ:
 موومه‌که هه‌لکه‌ندرا ۵ اِنْتَشَفَّ الشَّعْرُ: موومه‌کی
 هه‌لکه‌ند ۵ تَنَافَ: به‌مانا (اِنْتَفَ) دئ ۵ تَنَشَفَّ:
 به‌مانا (اِنْتَفَ) دئ ۵ اِنْتَفَ: موهه‌لکیش
 اَلتَّنَافَةُ: نه‌و مووانه‌ی له‌کاتی موهه‌لکیشاندا
 به‌رده‌بینه‌وه.

التَّنْفُ: نه‌وی دهره‌تیندرئ له‌دمورانده‌وری نینۆک
 ۵ التَّنْفَةُ: پارچه‌ی هه‌لومری، پارچه‌ نان و
 گوپچه‌ نان ۵ دمه‌گوترئ: (تُنْفَةُ من طعام وَتُنْفَةُ من
 علم) پارچه‌ خواردنیك، بره‌ زانیارییه‌ک ۵
 التَّنْفَةُ: نه‌وی له ههر شتیک لایه‌ک دمه‌گرو
 زۆر تیاپاندا قول نابیته‌وه ۵ التَّنْفُ: به‌مانا
 (التَّنْفُ) دئ ۵ التَّنْفُ: به‌مانا هه‌لکه‌ندراو دئ.

فَتَقَّ المیران: نازه‌له‌که ورگی زل بوو په‌ریوو له‌به‌ز ۵
 تَقَّتِ الأُنثى: مینینه‌که زاوو زئی کردو وه‌چه‌ی
 زۆر بوو.

فَتَقَّ الشَّيْبُ نَتَقًا: شته‌که‌ی به‌رزکردموه بۆنه‌وه‌ی
 بیهاویژی.

فَتَقَّ: رای‌وه‌شاندا، ته‌کاندی.

فَتَقَّ الرِّعَاءَ: تورمه‌که‌کی رپاوشاندا بۆنه‌وه‌ی چی
 تیدایه‌ بیته‌ دهره‌وه ۵ گونیه‌که‌ی ته‌کاندا ۵ تَقَّتِ
 الدَّابَّةُ رَاكِبَهَا: ولاحه‌که هه‌لته‌ک هه‌لته‌کی
 به‌سوارمه‌که کرد ۵ ده‌شگوترئ: (تَقَّ الرُّبْدُ)
 به‌هه‌زاندن رۆنه‌که‌مه‌کی دهره‌ینا.

فَتَقَّ الشَّيْبُ: شته‌که‌ی ئیک کردموه، قه‌لاشتی ۵ اَنْتَقَّ
 الرَّجُلُ، پیاویک ژنیکی مندال زۆری مارمه‌کرد،
 ژنیکی مارمه‌کرد ره‌ویکی مندال له‌مه‌یردیکی تر
 هه‌بوون ۵ اَنْتَقَّ الشَّيْبُ: شته‌که‌ی به‌رز کردموه ۵
 اِنْتَقَّ الشَّيْبُ: شته‌که هه‌لجو لیک بۆوه ۵ اَلْمِنْتَقُ:
 ناهه‌رتئ زۆری مندال هه‌بن ۵ اَلْمِنْتَقُ: نه‌و
 چه‌له‌ی به‌به‌رسنگی نه‌سپ دا ده‌هیندرئ و ههر
 دولای به‌زینه‌که‌وه شه‌ته‌ک دمه‌روئ ۵ التَّنَاقُ:
 به‌رامبه‌ر، دمه‌گوترئ: (داری تَنَاقُ داره)
 خانوومه‌که به‌رامبه‌ر خانوی نه‌وه.

قَتَلَ الرَّجُلُ من بِنِ القومِ: پیاوه‌که له‌ناو گه‌لو
 نه‌ته‌ومه‌که‌دا په‌شکه‌وتو په‌لو پابه‌ی کۆمه‌لایه‌تی
 به‌رز بۆوه.

قَتَلَ الشَّيْبُ نَتَلًا: شته‌که‌ی به‌ره‌و په‌یشه‌وه کیش
 کرد.

قَتَلَ فلانًا: فلانکه‌سی دمه‌کرد.

قَتَلَ الرِّعَاءَ: زهره‌که‌ی به‌تال کرد چی تیدا بوو
 دمه‌ری هینا ۵ اِنْتَقَلَ: پیش که‌وت ۵ دمه‌گوترئ:
 (اِنْتَقَلَ للأمر) خۆی بۆ کارمه‌که ناماده کرد ۵
 تَنَاقَلَ النَّبْتُ: رومه‌که‌ه تیک هالا ۵ یان ومکوو
 لاوای له‌شته‌که هالا ۵ التَّنْيَلَةُ: ومسیله‌و هۆکار.

فَتَعَنَ نَتْنًا: بۆگه‌نی ناخۆش بوو.

فَتْنُ الشَّيْئِ: شتهکه بۆگهن بوو ۵ اَتْنَن: بهمانا (تَنَن) دئى ۵ تَنَنُ الشَّيْئِ: شتهکهى بۆگهن کرد ۵ المَتْنُنُ: شوينى گهنبو ۵ شوينى گهنانندن.

فَعَا الشَّيْئُ تَتْرَأُ: شتهکه بهرزبؤوه دمركهوت ۵ (فهر نات) ۵ اَتى فَلَانٌ فَلَانًا: شكَن و شَيَّوَى فَلَانَكَس و مَكُوو فَلَانِ جَوو ۵ تَتَشَى عَلَيْهِ: بازى بهسمردا دا.

فَتَّ نَيْشًا، نَاوَى دَزَى، تَهْرَايى دا.

فَتَّ الرِّعَاءُ، وَنَثَ العَرَقُ: كُوزْمَكه تَهْرَايى دا

فَتَّ الحَبْرَ: ههوالهكهى بلاو كردموه دمبوابه بلاو نهبيتهوه.

فَتَّ فَلَانًا: لُؤْمهى فَلَانى كرد.

فَتَّ الحَرْجُ، بَرِينهكهى چهوركرد، ههنوى ۵ تَنَاثَ القَرَمِ الأَخْبَارِ: خهئكهكه ههوالهكانيان بؤ يهكتر گيراپيهوه ۵ المِتُّ: دمگوترئ: (فَلَانِ مِتُّ) فَلَانَكَس ههوال بلاوكهموهو نهينى دركئنه ۵ المِتَّةُ: پارچه خورپيهكه يان پارچه لوكهيهكه چهورى دمكرئته سهرو برينى بئ چهور دمكرئ ۵ النِّثَاثُ: رُؤن و چهورى برينى بئ چهور دمكرئ ۵ النُّثُ: دمگوترئ: (شئى نَثُ) شتتتكه تهرمشوحى هميه ۵ النِّثِيَّةُ: نَاوِيك تَهْرَايِيهك لهكُوزْمو شتى وا دمركهوى.

فَتَّحَ الشَّيْئُ نَجْمًا: شتهكه شل بؤوه، شى بؤوه نهوى له گهدمى دابوو شل بؤوه و هاتهدمر ۵ نَفَّحَ بَطْنَهُ: وركى شهق كرد ۵ اِسْتَفَّحَ الشَّيْئُ: شتهكه شل بؤوه ۵ تَتْرَتَ الدَّابَّةُ: وَاخهكه بژمى. فَتَّرَ الشَّيْئُ تَتْرَأُ وَنَشَارًا: شتهكهى بهمهترهوازميى ههلدا ۵ دمگوترئ: (نشر الحَبُّ) ۵ (ونشرت الشجرة حملها) درهختهكه بهروبوومى خوى بلاو كردموه.

فَتَّرَ الكَلَامَ: قسهكهى بهبهخشان دارپشت ۵ تَتْرَتَ المرأَةُ بَطْنَهَا: ناهرتمهكه مندالى زورى بوون.

فَتَّرَ السَّرَّ: نهينيهكهى دركاند بلاوى كردموه ۵ اَنَثَرَهُ: بهسمر لوتى دادا ۵ نَأَثَرَهُ: لهبهخشان دارشتن دا پيشبركئى كرد ۵ تَثَرَهُ: بهمانا (تَثَرَةُ) دئى ۵ اِنْتَثَرُ: بلاو بؤوه ۵ تَنَازَرُ: بلاو بؤوه ۵ تَنَثَرُ: بلاو بؤوه ۵ اِسْتَنَثَرُ: نَاوى لهلوت ومرداو

دوايى فمى كرد بؤ نهوى جى له لوتى دا ههيه بيته دهر ۵ المِثَارُ: كهسيك ههوال و نهينى بلاو بكاتهوه ۵ درهختيک بهرمكهى ههئنهبيجئ بهناكاملى بيومرئنى ۵ المِثْرُ: دمگوترئ: (رجل مِثْرٌ) پياويكى بئ خير و بيهر، لاوازو بئ كهلكه ۵ المِثْرُ: بهخشان، دهقئيك شيعر نهبي ۵ سهرواشى نهبي ۵ نَاوه بؤ جؤره گولئيك له پيرئ (الصليبة) بؤنئيكى خوئى هميه لهولاتى ميصر زوره ۵ التَّائِرُ: كهسيك بتوانئ بهخشانى رهوان و جوان بنوسئ ۵ التَّشَارُ: نهو نوهل و چهرمسات و شتهيه لهناههنگو بؤنه خوئسييهكان دا بلاو دمكرئتهوه ۵ التَّشَارُ وَالتَّشَارَةُ: نهو پارچه گويچك و شتهى ههئدمورئ ۵ التُّثْرُ: قسهو نوسينى رهوان: كه بهخشان بئ، شيعر نهبي و سهرواشى نهبي، واته نهومزنى همبئ نه هافيه ۵ النُّثْرُ: نهو شيرينيهو پارمو شتهيه لهناههنگو بؤنه خوئشكان دا دمبهخشرئتهوه ۵ النُّثْرُ: دمگوترئ: (رجل نِثْرٌ) پياويكه بلاوكهموهى ههوال و نهينى، همرگيز نهينى لا نامينئى ۵ يان پياويكى خوگرو بشودريژ نيهو زوو وره بهرمدا ۵ النُّثْرَةُ: لوتو دهوروبهري، كؤمهله نهستيريهكن ومكوو هئشوه تري (لهشيوى سهرمقان، قرزأل دهچئ) ههشتم هؤناغى مانگه ۵ التَّشْرُ: دمگوترئ:

فَجَبَّ الشَّجَرَةَ نَجْبًا: تَوَيْكَلَهُ كَهَي لَهْمَدَى دَارْمَكَه
كردموه.

فَجَبَّ نَجَابَةً: عَاقِلٌ وَ زِيْرَهُ كُ وَ لِيَهَاتُو وَ بُو،
بِياومتى و رِمْوشت بهر زى بهسهر هاوه لآكانيدا
هه بوو ۵ اَنْجَبَ: مندالى نه جيبي بوون ۵
دمشگوترى: (اَنْجَبَه وَ الدَاه) باوك و دايكى
به نه جيبي به وه له ديان هينا ۵ اَنْجَبَ مِنَ الشَّجَرَةِ
فِرْعَا: لَهَى دَارْمَكَه لَى كَرْدَه وَ ۵ نَجَبَ الشَّجَرَةَ:
تَوَيْكَلَى هَمَدَى دَرَه خَتَه كَهَى دَامَالَى ۵ اِنْجَبَ
الشَّيْئِ: شَتَه كَهَى هَه لَبَزَارْد ۵ اِسْتَنْجَبَ: دَاوَى
شَتَى بَمَنْرَخ وَ رَه سَن وَ به سَمَنْدى كَرْد ۵ شَتَى
بَمَنْرَخَى هَه لَبَزَارْد ۵ اِلْتَجَابَ: دَمْگُوتَرَى: (رَجَل
أَوْ اِمْرَاةٌ مِنْجَاب) بِبِياوِيَكَه يَان نَافَرْمَتِيَكَه مَنْدَالَى
نَه جِيبَى دَمِين ۵ كَوْلَه وَ مَزَى نَاگَر تِيَكُو مَرْدَان ۵
تيرى دادرآ و تيرز بهين پهرو سهر متير ۵
اَلْتَجَابَةُ: زيرمكى و ليها توپى بالآدمستى بهسهر
بهرامبردا له رِمْوشت و ناكاردا ۵ اَلْتَجَبُ: تَوَيْكَلَى
هَمَدَى دَار ۵ اَلْتَجِيْبُ: ثَه وى رِيْزَى بهسهر هاو
وِينَهى خَوَى دَا هَه بِي وَ خَاوَمْنَى رِمْوشتى بهر زو
ناكارى په سهند بى ۵ اَلْتَجِيْبَةُ: مَيِينَهى
(النَّجِيْب) ۵ نَجَائِبُ الْاِيْل: حَوْشَتَرَى بَاش وَ رَه سَن
۵ نَجَائِبُ الْاَشْيَاء: هَه لَبَزَارْدَهى شَت وَ پُوختَه وَ
كاكلهى شَت.

فَجَبَّتْ عَنْهُ نَجْبًا: لِيَى كَوْلِيَه وَ هَاس وَ خَوَاسَى تَيْدَا
كرد.

فَجَبَّتْ الشَّيْئِ: شَتَه كَهَى دَمَرِهِنَا ۵ اِنْجَبَّتْ الشَّيْئِ:
بِهَامَا (نَجْبَةُ) دَى ۵ تَنَاجَتُ الْقَوْمُ: خَه لَكَه كَه
لِيَكْوَلِيْنَه وَ مَيَان نَه نَجَام دَا، هَه وَ اَلَه كَانِيَان بِلَاو
كردنه وه ۵ تَنَجَّبْتُ: بُو زِيْدَمَرُوْبَى لَه مَانَاى (نَجْت)
دَا دَى ۵ اَلْتَجَبْتُ: زَرَى ۵ پَه رَدَهى دَل ۵ اَلْتَجَابْتُ:
كَه سَيَك بِه شَوِيْن هَه وَ اَل دَا بَه گَرَى بُوْنَه وَ هَى

(رَجَل نَثْرُ) وَ (اِمْرَاةٌ نَثْر) وَ اَتَه: بِبِياوَى مَنْدَال
زُورُو، نَافَرْمَتَى مَنْدَالِ زُورُ ۵ اَلنُّثْرُ: بِلَاو بُوْه.

فَطَّطَ النَّبَاتُ: رُوْمَكَه كَه دَمَرَكَه وَ تَو زَمُو قَه لَاشْتَه وَ هَه
لَه كَاتَى سَه رَدَمَرِهِنَانَى لَه زَمُو ۵ اَلنُّطُّطُ: رُوْمَك
ثَه وَ كَاتَه جِرُو زَمِيَه وَ سَمَر لَه زَمُو دَمَرَدِيْنَى ۵
اَنْثَعَ الدَّمُ وَ الْقَيْنُ: خَوِيْن وَ رِشَانْدَنَه وَ مَكَه بِه شَوِيْن
يَه كَ دَا هَاتَنَه دَمَر ۵ اَنْثَعَ فُلَانٌ: فُلَانُ كَه س
هِيْلَنَجُوَى هَاتَنَى خَوِيْنَى هِيْنَا يَه وَ هَه.

فَقَّلَ ذُو الْخَافِرِ: گِيَانَلَه بَه رَه سَمَدَارْمَكَه رِيْخَى كَرْد،
بِيسَايَى دَمَرْدَا.

فَقَّلَ اللَّحْمَ فِي الْقِدْرِ: گُوْشْتَه كَهَى كُوْتَكُوْت كَرْدُو
حَسْتِيَه نَاو مَه نَجَه لَه كَه وَ هَه ۵ اَنْثَلَهُ: بِهَامَا (نَثَلَهُ)
دَى ۵ اِنْثَلَهُ: بِهَامَا (نَثَلَهُ) دَى ۵ تَنَاطَلَ الْقَرْمُ اِلَى
فُلَانٍ: خَه لَكَه كَه لَاى فُلَانُ كُوْبُوْه ۵ لَه هَه مَوُو
لَا يَه كَه وَ هَه لِيَى گَرْدَبُوونَه وَ هَه ۵ اِسْتَنْثَلَ الشَّيْئِ:
بِهَامَا (نَثَلَهُ) دَى ۵ اَلنَّثَالَةُ: شَتَى دَمَر هَاتُو وَ
جِيَا كَرَاوَه لَه شَتَى تَر ۵ اَلنَّثَلَةُ: جَالَايَى نِيْوَان
جَوُوْت سَمِيْل ۵ اَلنَّثِيْلَةُ: بِهَامَا (اَلنَّثَالَةُ) دَى ۵
پَاشْمَاوَى به زو بِيُو ۵ گُوْشَتَى قَه لَه وَ.

فَقَّاهُ الْحَدِيثَ نَثْرًا: قَه سَه كَهَى بِلَاو كَرْدَمُوَه.

فَقَّاهُ فُلَانًا: غَه مِيَه تَى فُلَانُ كَه سَى كَرْد ۵ نَافَاةُ الْحَدِيثِ
وَ اَلْحَبْرَةُ: هَه وَ اَل وَ قَه سَه وَ بَاسَه كَه مَيَان وَ مَبِر بِه كَتَر
هِيْنَا يَه وَ هَه ۵ تَنَافَاةُ الْاَشْيَاء: شَتَه كَانِيَان يَاد
كَرْدَمُوَه ۵ تَنَافَاةُ الْاَخْبَارِ وَ الْاَحَادِيْثِ: هَه وَ اَل
قَه سَه وَ بَاسَه كَانِيَان بِلَاو كَرْدَمُوَه.

فَجَا الشَّيْئِ: جَاوَى لَه شَتَه كَه بَرَى وَ رَد سَه بَرَى كَرْد
بِه جَاو هَمَن گَاوَتَى ۵ جَاوَمَزَارَى لَى كَرْد ۵ اَلنَّجْوُ:
دَمْگُوتَرَى: (هَو نَجْوُ الْعَيْن) جَاو بِيَسَه
بِه مَه رَشْتِيَك هَه لَكَالَى دَمِيْغَه وَ تِيْنَى.

بلاوی بکاتهوه ◊ التَّجِيثُ: دمگوتری: (بدا نَجِثَ القرم) کاره شاراو مکانی خه لکه که دمرکهوت ◊ همرؤا دمگوتری: (أمر له نَجِثَ) کاریکه سهرمنجانی خرابی همیه ◊ نامانج و مهبست ◊ التَّجِيثَةُ: شتیک لئی بکؤلد ریته وه و پهردهی لهسمر هه لماندرئ ◊ هه والی ناشیرین که رون دمبیته وه چیه و چی نیه.

نَجَجَ فُلَانٌ نَجْمًا وَنَجَاحًا: فلانکس سمرکهوت، دمرجوو، بهمرز گه پشت ◊ به مهبستی خوی شاد بوو.

نَجَجَ الْأَمْرُ: کارمه ناسان بوو، بهرمو ته و او بوون دمرؤا ◊ أُنْجَجَ: بوو به براومو سمرکهوتوو ◊ أَلْهَمَتِ الْحَاجَةَ: کارمه نه نجام درا، چیه چی بوو ◊ أُنْجِعَ اللَّهُ طَلِبَتَهُ: خودا گه یاننده نامانچی خوی.

تَنَاجَعَتِ الْأُمُورُ: نمنجاندانی کارمان به شوین به کدا هاتن ◊ تَتَجَعَّ الْحَاجَةُ: کارمه کی نمنجام دا، کارمه کی سرخست ◊ اِسْتَنْجَعَهُ الْحَاجَةُ: داوی کرد نیشه که چی به چی بکری ◊ التَّجَاحُ: سمرکهوتن ◊ رزگار بوون، ته و او کردن ◊ بهمرز گه پشتن ◊ التَّجْعُ: به مانا (النجاح) دئ ◊ التَّجْمِيعُ: دمگوتری: (رای نجیح) راو بؤ چونیکی راست و دروسته ◊ (رجل نجیح) پیاویکی صابیر و پشو دریزه.

نَجَجَ نَجْمًا وَ نَجِيحًا: به شوکا و جه و اشهبوو.

نَجَجَ الْمَرْجُ: شه پوله که بهرز بووه تیکیان هوه هاو پشت.

نَجَجَ السَّيْلُ: لافاومکه به هیزبوو هموو شتیک رادا.

نَجَجَ فُلَانٌ، فلانکس دمنگی گریوو به هوی کؤکه و هه لانه ته وه.

نَجَجَ الْحَيْرَانُ، حیوانه که بهژی ◊ تَنَاجَعَ السَّيْلُ: لافاومکه هه نساو که وته کله و و شت رادان و راپنجکردنی هرچی هاته بهری ◊ التَّجَاعُ: دمگوتری: (سیل ناجج) لافاویکی به هیزو شت رادمره ◊ زهوی دمدری و قه برغهی تی دهخا ◊ دمنگی ناو له که ناری روبرو دمریا ◊ التَّجَافَةُ: دمنگی تیکه وه هاو پشتنی ناو له قه راغ دمریا ◊ التَّجَاحُ: دمنگی که سیک قورگی ههوی کردبی گری له دمنگی دا پهیدا بوو ◊ السَّجْعُ مِنَ الْحَيْرَانِ: نازه لیک تووشی به زمین بووبی ◊ التَّجْعَةُ: شه پؤل هاو پشتنی دمریا به بؤ قه راغ ◊ کله و فریدان و هاتنه جونبوش ◊ التَّجْرُحُ: دمگوتری: (عجر جرح) دمریا به کی پشیو و پر شه پؤل و جونبوشه.

فَجَدَ الشَّيْءُ نَجْدًا: شته که بهرز بووه.

فَجَدَ الْأَمْرُ: کارمه ناشکرا بوو دمرکهوت.

فَجَدَ الطَّرِيقُ: رینا که رون بووه دمراندری بهرمو کوئی دمرؤا.

فَجَدَ فَلَانًا نَجْدًا: یارمه تی فلانکس سی داو هاو کاری کرد.

فَجَدَ الْعَرَبُ: بهسمر دوزمن دا زال بوو.

فَجَدَ الْأَمْرُ فَلَانًا: کارمه فلانکس ناره حمت کرد ◊ اَنْجَدَ الْعَرَقُ نَجْدًا: عارهق له جهستهی رموان بوو ◊ اَنْجَدَ الرَّجُلُ: پیاومکه: به هوی نیشکردنه وه بان خه فمت و شهرمکردنه وه عارهقی کرد.

فَجَدَ نَجْدَةً وَنَجَادَةً: نازا بوو (فهو نجد و نجيد).

فَجَدَ الْأَمْرُ نَجْدًا: کارمه ناشکرا بوو دمرکهوت ◊ (فهو ناجد و نجد) ◊ اَنْجَدَ: بهرز بووه ◊ هاته هه ریمی نهجد، جووه ولاتی نهجد که به شیکه

بېنگه‌یشتوان کۆيان دمکاته‌وه و پايان دینئو بی
 نیشیان ناهیلئ ۵ النجاء: به‌مانا (النجد) دئ ۵
 النجد: بانو، زموی به‌رزموه بوو و مگوو (بانووی
 مه‌فانی نیوان شاری گهرکوک و جه‌مه‌مال)
 کالای ناومان.

نجد: به‌شیکه له‌نیوه دوورگه‌ی عمره‌یی، که‌وتۆته
 نیوان ولاتی حیجازو عیراقه‌وه ۵ شاعیره
 عمره‌مه‌کان زۆریان پیدای هه‌لداوه و نامازمه‌یان
 به‌پاک و خاوتنی ناو و هه‌وای کردوه.

النجد: عاره‌ق ۵ هه‌ر کالایه‌ک ناومالی بی
 برانیندریته‌وه ۵ النجد: دمگوترئ: (رجل نجد)
 بیاویکی نیش له‌دهست هاتوه کاری و نه‌نجام
 دمدای به‌که‌سانی دی ناگرئ ۵ النجد: نازایه‌تی
 له‌شه‌ر دا ۵ (شرطة النجد) به‌شیکه هیزی
 بۆلیسه که‌ره‌سته‌ی بیتهل و ئوتۆمبیل و
 پیدایه‌ستی فریاه‌کوتن‌یان هه‌یه به‌زوترین کات
 به‌هانای لیقه‌وماو و تین بۆ هاتوانه‌وه ده‌چن ۵
 جورتم و کارسات و ترسو بيم ۵ النجد:
 دمگوترئ: (امراه نجد) نافرمتیکی عاهل و خان و
 مانه ۵ النجد: شیر ۵ بیاوی نازاو چاو
 نه‌ترسو نیش له‌دهست هاتوو کاری وادمکای
 به‌که‌سانی دیکه نه‌نجام نادری ۵ غه‌مبارو
 کۆست که‌وتوو. ۵ نجد: نجد: به‌دندان که‌ستی،
 گرتی، هه‌بی پیدای کرد ۵ زور ویره‌ ویره‌
 به‌سه‌ردا کرد ۵ نجد: به‌مانا (نجد) دئ ۵
 ده‌شگوترئ: (نجدت التجارب) نه‌زمون و
 روداومکانی رۆزگار له‌ بۆته‌یان داوه ۵ تاجد
 القرم علی کذا) خه‌لکه‌که له‌سه‌ر نه‌وه
 کۆبوونه‌وه. ۵ الانجدان: رومکیکی به‌زیشکیه
 له‌پیری (الخیمات) ه‌صمغیکی ئی دهرده‌هیندرئ،
 بیی دمگوترئ: (الحنيت) ۵ المنجد: دمگوترئ:
 (رجل نجد) بیاویکی خاومن نه‌زمون و قالیبو و

له‌ حکومه‌تی (سعودیه) ۵ انجد فلان: یارمه‌تی
 فلانکه‌سی دا کۆمه‌کی بی کرد ۵ انجد الدعوة:
 جوابی بانگه‌وازیه‌که‌سی دایه‌وه ۵ ناجد:
 یارمه‌تی دا هاوکاری کرد ۵ بوی هاته مه‌یدان و
 به‌رامبه‌ری و سبای شه‌ر ۵ نجد البيت: ماله‌که‌ی
 پازانده‌وه به‌ په‌رده‌و راخه‌رو شتی وا ۵ نجد
 الوسائد وهوا: بالیضو سه‌رینه‌کانی دوورین ۵
 ده‌شگوترئ: (نجد الدهر) رۆزگار له‌بۆته‌ی داو
 فیری زور شتی کرد ۵ تنجد الشئ: شته‌که
 به‌رز بۆوه ۵ استنجد: دواي زمعیف بوون و
 لاوازی به‌هیز بۆوه ۵ دمگوترئ: (کان جاناً
 فاستجد) ترسنۆک بوو دواي نازاو چاونه‌ترس
 بوو ۵ (استنجد علی فلان) سامی له‌کابرا شکاو
 به‌گزی‌دا چۆوه دوا نه‌وه‌ی له‌وه پئیش لئی
 ده‌ترسا ۵ استنجد فلاناً: داوای کۆمه‌کی و
 یارمه‌تی له‌فلان کرد ۵ المناجد: یارمه‌تی دهر،
 پالپشت ۵ جه‌نگامور ۵ المنجد: دمگوترئ: (رجل
 منجد) بیاویکه زور به‌هانای لیقه‌وماوه
 ده‌چن زوو فریای ده‌که‌وه ۵ زور دیته‌ ولاتی
 نه‌جد، زور هاموشوی هه‌رمی نه‌جد دمکای.

النجد: که‌سێک ناومان به‌راخه‌رو په‌رده‌و شتی وا
 برانینیته‌وه، بالیضو پشته‌ی شتی وا بدورئ و
 پئیکان بخا ۵ المنجد: داریکه هه‌لاج به‌کاری
 ده‌هینئ بۆ شیکردنه‌وه‌ی خوری و لۆکه ۵
 المنجد: کارسات به‌سه‌ر هاتوو، به‌لا تووش
 هاتوو ۵ النجد: شه‌راب ۵ قاپیکه شه‌رابی تیدا
 ده‌پالپورئ ۵ زمعه‌هران ۵ خوزن ۵ النجد:
 هه‌مایه‌لی شمشیر ۵ (قایشی شمشیر) ۵
 دمگوترئ: (هو طوبل النجد) قاپی
 شمشیرکه‌ی دریزه‌ واته: کابرا بۆخوی
 بالابه‌ره ۵ المنجد: بیه‌شی خوری و لۆکه
 شیکردنه‌وه ۵ یاسایه‌که بۆ گهنج و تازه

تینوایه‌تی زور به‌هوی زور خواردنه‌وه یان به‌هوی خواردنی ناوکیش‌ه‌وه، نهم جوړه تینوایه‌تیه توشی نادمه‌میزادو گیانله‌به‌ری تریش دهبی **نَجْبَةُ**: هه‌لاشه ته‌خته: سه‌مقی مال به‌ته‌خته دار **نَجْو** گهرم‌کراو به‌به‌ردی سورمو‌مبوو **نَجْوَة** جوړه خواردنی‌که له‌شیرو ناردو پون و دروست دم‌کری.

نَجَزَ الشَّيْءُ نَجْزًا: شته‌که‌ی ته‌واو بوو نه‌نجام درا.

نَجَزَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی ته‌واو کردو نه‌نجامی دا.

نَجَزَ الشَّيْءُ نَجْزًا: شته‌که هاته دی و نه‌نجام درا **نَجَزَ الْكَلَامَ**: هسه‌که بړا **نَجَزَ الشَّيْءَ**: شته‌که‌ی نه‌نجام دا **نَجَزَ الْقَيْلَ**: زه‌بری کوشنده‌ی ناراسته کردو زوو گیانی دم‌رجوواند **نَجَزَهُ الشَّيْءَ**: په‌له‌ی له شته‌که‌دا کردو خیرا نه‌نجامی دا **نَجَزَهُ الْحَرْبَ**: شه‌ری له‌گه‌لدا کردو دزی ووستا **نَجَزَ الشَّيْءَ**: بو زه‌م‌ده‌رویی له‌مانای (**نَجَزَهُ**) دئ **نَجَزَ الْعَرْمَ**: خه‌لکه‌که شه‌ریان بوو به‌گژ به‌کدا چون و خوینی په‌کتریان رشت **تَنَجَزَ الشَّيْءَ**: هه‌ولی نه‌نجامدانی شته‌که‌ی دا **تَنَجَزَ الشَّرَابَ**: زه‌م‌ده‌رویی کرد له خواردنه‌وه‌ی شه‌رابه‌که‌دا **إِسْتَنَجَزَ الشَّيْءَ**: به‌مانا (**تَنَجَزَهُ**) دئ **النَّجَازُ**: حازر به‌ده‌مست و خیرا **النَّجَازُ** (لایباع غائب بناجز) همرز به‌حازر نافرورشری **النَّجَازُ** (وعد ناجز) به‌لینیکه هاتوته دی **النَّجَازُ**: به‌مانا (**النَّجَازُ**) دئ **النَّجِيزُ**: دم‌گوتری: (وعد نجیز) واده‌یه‌که حیبه‌جی کراوه **النَّجِيزَةُ**: پاداش **نَجَسَ** دم‌گوتری: (**النَّجَسُ** نَجَسًا) به‌لین بئ چاکه‌و پاداشی چاکه‌کردنه‌کمت بده‌مه‌وه.

نَجَسَ الشَّيْءُ نَجَسًا: شته‌که پیس بوو، یان هه‌ر خوی پیسه **نَجَسَ** دم‌گوتری: (**نَجَسَ النُّوبَ**) هوماشه‌که پیس بوو (**نَجَسَ فُلَانٌ**) هه‌لانکه‌س

له بوته‌دراوه **النَّاجِذُ**: ددان، کاکیله **نَجَسَ** دم‌گوتری: (**نَجَسَ** حتی بدت نواجذه) هه‌واو پیکه‌نی تا هه‌موو ددانی دم‌رکه‌وتن **نَجَسَ** (عضی علی ناجذه) دانی به‌خویاگرت و له‌به‌رده‌م کیشه‌و ته‌نگرژمکان دا پشوو دریز و به‌صه‌بر بوو **النَّجْدُ**: هسه‌ی پمقی.

نَجَرَ فُلَانٌ: هه‌لانکه‌س هه‌لاشی ته‌خته‌ی بو خانومه‌که کرد.

نَجَرَ الْيَوْمَ: پوژه که زور گهرم بوو.

نَجَرَ الْحَشْبَ: دارمه‌که‌ی تاشی و ته‌ختی کرد.

نَجَسَ الْمَاءَ: ناومه‌که‌ی به‌به‌ردی سورمو‌مبوو گهرم کرد.

نَجَرَ نَجْرًا: به‌هوی زور خواردنه‌وه تینوی بوو **النَّجْرُ**: که‌وته مانگه گهرمه‌کانه‌وه **النَّجْرَ فُلَانًا**: ناوی گهرمی پیشکشی هه‌لانکه‌س کرد بوو خواردنه‌وه **نَجَرَ الْكَلَامَ**: هسه‌که‌ی ناراسته کرد **النَّجْرُ**: بړوانه ماده‌ی (انجر) له پیتی هم‌مزمدا **النَّجْرُ**: دارتاشخانه **نَجْرًا** دارتاشی **النَّجْرُ**: نام‌یزیکه داری بئ له رنه دم‌دروی **نَجْرًا** رهنده‌ی دارتاشی **النَّجْرُ**: لینه‌خو‌پینی جه‌له‌به‌ه‌وشر به‌خیرایی **النَّجْرَةُ**: به‌ردی سورکراوه که ناوی بئ گهرم بکری **النَّجْرُ**: خولخولکه‌به‌کی گهرم‌یه ناوی بئ دم‌ده‌ه‌یندری له‌بیر **نَجْرًا** هه‌له‌ک **النَّجْرُ**: نه‌و مانگانه‌ی هه‌واپان تیدا گهرمه **النَّجْرُ**: مانگه‌کانی جه‌نگه‌ی گهرما **النَّجْرُ**: بن و بنیجه **النَّجْرَةُ**: نه‌و توپکل و ورده دارانه‌ی له‌مه‌کینه‌و رهنده‌ی دارتاش دم‌گه‌ویته خوار **النَّجْرَةُ**: بیسه‌ی دارتاشی **النَّجْرُ**: دارتاش **النَّجْرَانُ**: گریژمنه‌ی دم‌رگا **نَجْرًا** نه‌و دونده‌ خپری دم‌رگای له‌سهر دم‌سورپته‌وه **نَجْرًا** **النَّجْرُ**: ورده‌ی داری تاشراو **نَجْرًا** **النَّجْرُ**: گهرما **النَّجْرُ**:

مه‌به‌ست و جاو به‌سته‌کئی که‌سانی دیکه نرخى
 کالاکانیان به‌رزکردموه ۵ **إِسْتَنْجَشَ الشَّيْئُ**؛
 به‌مانا (نَجَشْتُ) دئ ۵ **الْمِنْجَاشُ**؛ ره‌خنه‌گرو عه‌یب
 دؤزمره‌وه له‌شت ۵ سیرمه‌به‌که ده‌یخه‌نه نیوان
 دوو بیسته‌وهو پیکیانه‌وه دهرؤی ۵ **الْمِنْجَاشُ**؛
 به‌مانا (الْمِنْجَاشُ) دئ ۵ **الْمَنْجُوشُ**؛ ده‌گوترئ؛ (قول
 منجوش) قسه‌یه‌کی درؤو هه‌لبه‌سه‌تراوه ۵
النَّجَاشُ؛ نه‌و که‌سه‌به نیجیر رادمه‌په‌رئتی یان
 هه‌لی ده‌فرئتی بؤنه‌وه‌ی به‌نزیک پراوکه‌ره‌که‌دا
 برؤن و هرسه‌تیاں لی بیئی ۵ **النَّجَاشُ**؛ تیلمه
 سیرمه‌به‌که دوو پیستی بیوه لیك دهرؤن.

النَّجَاشِيُّ؛ نازناوی پاشای حبه‌شه‌یه ۵ **النَّجَاشُ**؛
 ده‌گوترئ؛ (رجل نجاش) بیاوئکی به‌توانایه بؤ
 شیکردنه‌وه‌ی شته شاراوه‌کان و دهرخستیاں ۵
النَّجُوشُ؛ به‌مانا (الْمِنْجَاشُ) دئ.

فَجَع الشَّيْئُ نَجْعاً؛ شته‌که سوود به‌خش بوو
 کاریکه‌ره‌به‌کی دهرکه‌وت.

فَجَع الكَلَا نَجْعاً و **نَجْعاً**؛ له‌شؤینی شیای خؤی دا
 هه‌ولئ له‌ومرئ دا.

فَجَع المكانَ نَجْعاً؛ هاته شوینه‌که‌و تییدا نیشته‌جئ بوو.

فَجَع الصَّبِيَّ اللبْنَ شیری دا به‌منداله‌که‌و به‌و
 شیره په‌رومرده‌ی کرد.

فَجَع نَجْعاً؛ به‌دوی له‌ومردا گه‌را بؤ نازه‌له‌کانی ۵
أَنْجَعَ الشَّيْئُ؛ به‌مانا (نَجَع) دئ ۵ **إِثْتَجَعَ القَرْمُ**؛

خه‌لکه‌که ره‌یشتن گه‌ران به‌دو له‌ومردا بؤ
 نازه‌له‌کانیاں ۵ **إِثْتَجَعَ فلاناً**؛ جوو بؤلای

فلانکس به‌مه‌به‌ستی نه‌وه‌ی شتئیکی
 ده‌ستبه‌کوه‌ئ لیئ ۵ **تَنْجَع فلان بالدم**؛ فلانکس

خویناوی بوو ۵ **إِسْتَنْجَعَ بالشَّيْئِ**؛ سوودی
 له‌شته‌که بیئی ۵ **إِسْتَنْجَعَ المكانَ أو الكَلَا**؛ له
 شوینه‌که‌دا نیشته‌جئ بوو ۵ له‌له‌ومر گه‌را

به‌دروه‌شت و به‌د ره‌فتار بوو ۵ **تَجَسَّ نَجَاسَةً**؛ به‌مانا
 (نَجَسَ) دئ ۵ **أَنْجَسَهُ**؛ پیسی کرد، قیزه‌ونی کرد
 ۵ **تَجَسَّهُ**؛ به‌مانا (أَنْجَسَهُ) دئ ۵ یان پاکی کردموه
 پیسای بیوه نه‌هیشت ۵ ده‌گوترئ؛ (نَجَسَ
 الصَّبِيَّ) نوشته‌و دووعای به‌منداله‌که‌وه
 هه‌لواسی بؤنه‌وه‌ی جاومزارو جندوکه کاری لی
 نه‌که‌ن ۵ **تَنْجَسَ الشَّيْئُ**؛ شته‌که پیس بوو، پیسی
 بیوه نووسا، پیسی تیکه‌لاو بوو ۵ **تَنْجَسَ فلان**؛
 فلانکس خؤی له پیسی و شوینی پیس پاراست
 ۵ **النَّجَاسُ**؛ پیسای، پیس ۵ ده‌گوترئ؛ (داء
 نجاج) دهردیکی پیسه‌و دهرمانی نیه ۵
النَّجَاسَةُ؛ پیسی ۵ به‌زاراوه‌ی شرع نه‌مندا‌زمیه‌که
 پیسیه ده‌بیته هؤکاری نادروست بوونی نوئز
 ۵ **النَّجَسُ**؛ به‌مانا (النَّجَاسَةُ) دئ ۵ ده‌گوترئ؛
 (فلان نجس) فلانکس دل پیس و تاوانکارو
 به‌دروه‌شته ۵ **النَّجِسُ**؛ ده‌گوترئ؛ (فلان نجس)
 الراویل) فلانکس شووال پیسه ۵ (داء نجس)
 دهردیکی پیسه دهرمانی نیه ۵ **النَّجِيسُ**؛ بؤ
 موباله‌غه له‌مانای (النَّجِسُ) دئ.

فَجَشَّ الشَّيْئُ الحَبِيئَ نَجْشاً؛ شته شاراوکه‌ی
 وروژاندو دهری هئنا.

فَجَشَّ الحديثَ؛ قسه‌که‌ی بلاو کردموه.

فَجَشَّ الدَّابَّةَ؛ ولاحه‌که‌ی دهنه‌دنه‌ه‌دا بؤنه‌وه‌ی
 بیته دهر یان تیوه‌ی زهنی و دهنه‌دمنه‌ی دا

بؤنه‌وه‌ی هه‌موو هئیزی خؤی به‌کاربینئ بؤ
 خیرا ره‌یشتن.

فَجَشَّ فلان في البيع و **عمره**؛ فلانکس له‌نرخى
 کالاکه‌ی زیاد کردو زه‌مو زه‌مکاری نیه‌نجام دا ۵
 له‌موزابه‌ده‌مکردنا نرخى زیادى کرد.

فَجَشَّ النارَ؛ ناگره‌که‌ی هه‌لگیرساند ۵ **تاجش القرم**
 فی البيع ره‌وه؛ خه‌لکه‌که به‌نه‌زانی یان بؤ

لهشوینی شیایوی خوی دا ◊ المنجَعُ: شوینیک
 لهومرو ناوی ههبین و نازه‌لدار بوی بجی ◊
 دمشگوتری: (فلان منجع الطالبین) فلانکس
 جیگا و نو میدی ئاتاجانهو پیداو یستییه‌کانیان
 جیه‌جی دهکا ◊ الناجِعُ: دهگوتری: (طعام ناجع)
 خواردنیکه باش به‌جسته دهگوتی و به‌ناسانی
 هه‌زم ده‌بی ◊ (دواء ناجع) دهرمانیکی
 سوده‌خشه، شیفاهینه ◊ النَجْعُ: شوینی
 نیشته‌جی بوونی خیل، هوبه‌ی خیل ◊ النَجْمَةُ:
 گه‌ران به‌دوا لهومرو ناودا بونازه‌ل ◊ چوون
 بۆلای مروقی سه‌خی و به‌خشنده به‌مه‌به‌ستی
 ده‌ستکه‌وت ◊ دهوتری: (هر نجمی) نهو جیگای
 هیوامه ◊ (هذه لیست بدار نجمة) نه‌م مال و
 هوبه‌یه به‌که‌لکی نه‌وه نایه بوی بگو‌یزیه‌وه ◊
 النَجْمُ: هه‌ر خواردن و خواردنه‌وه‌یه‌ک سود
 به‌خش بی ◊ النَجِيعُ: به‌مانا (النَجْرُ) دئی ◊
 هه‌روا ناوه بۆ خوین له‌ناو جه‌ستهدا ◊ خوینی
 جه‌رگو دل.

نَجْفَ الشَّيْءِ نَجْفًا، شته‌که‌ی هه‌لکۆلی و ناوه‌وه‌ی
 بان و پۆر کرد.

نَجْفَ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی بریه‌وه ◊ دهگوتری: (نَجْفَ
 الشَّجَرَةَ).

نَجْفَ العَنْزِ: گوانی بزنه‌که‌ی به‌ست بۆنه‌وه‌ی
 شیر ی وشک بکا ◊ اَنْجَفَ الشَّاةَ: شیر وشک که‌ری
 به‌گوانی مه‌رکه‌وه هه‌لواسی.

نَجْفَ: بۆ موباله‌غه له‌مانای (نَجْفَ) دئی ◊ نَجْفَ
 الشَّيْءِ: شته‌که‌ی به‌رز کرده‌وه ◊ نَجْفَ له‌ من
 الشَّيْءِ: له‌شته‌که هه‌ندیکی بۆ جیا کرده‌وه بوی
 وه‌لانا ◊ اِنْتَجَفَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی له‌بیخ دهره‌ینا
 ◊ دهگوتری: (اِنْتَجَفَ ما في المِضْرَعِ) دوا تنۆکی
 شیر ی ناو گوانه‌که‌ی دادۆسی ◊ هه‌روا دهگوتری:

(اِنْتَجَفَ الرِّيحُ السَّحَابَةَ) ره‌شه‌بایه‌که هه‌ورمه‌که‌ی
 به‌تان کرد ◊ اِسْتَنْجَفَ الشَّيْءُ: به‌مانا (اِنْتَجَفَه)
 دئی ◊ المنجافُ: سوکانی که‌شتی، سه‌ولی که‌شتی
 نه‌وه‌ی روی که‌شتی و به‌له‌می پی‌ناراسته
 ده‌کری ◊ المنجرفُ: دهگوتری: (رجل منجرف)
 پیاویکی ترسنۆکه ◊ النجافُ: شتی که‌ به‌رز
 بیته‌وه‌و به‌سه‌ر شتی تردا بروانی ◊ دهگوتری:
 (نجاف الغار و نجاف الباب) ◊ هه‌روا ناوه بۆ نه‌و
 شته‌ی له‌سه‌ر گوانی نازه‌ل دهبه‌ستری بۆنه‌وه‌ی
 شیرمه‌ک وشک بکا ◊ النَجْفُ: ته‌پۆلکه‌و بانو ◊
 النَجْفَةُ: شوینیکی دریزه‌موبوه له‌ناو شیودا
 به‌ویندی راسته دیوار ناوی سه‌رناکه‌وی ◊ هه‌روا
 ناوه بۆ کۆمه‌لێک گۆپی کارهبایی به‌شیومه‌یه‌کی
 جوان لیک‌دراون و دیمه‌نیان جوانه‌و روناکی باش
 به‌خش ده‌که‌ن پێیان ده‌گوتری: (سورمیا)
 به‌ناوی کۆمه‌له‌ ته‌ستیره‌ی سورمییای ناسمان
 ناوانراون ◊ النُجْفَةُ: که‌میک شت ◊ دهگوتری:
 (اعطه نجفة من اللبن) هومه‌ شیریکی بدمری ◊
 النجرفُ: بۆ زیدهرۆی له‌مانای (التاجف) دئی ◊
 النجيفُ: به‌مانا (التجرف) دئی ◊ تیریک که‌
 سه‌ره‌ترمه‌که‌ی دریز بی.

نَجَلَّ الحِيرانُ نَجَلًا: گیانله‌به‌رمکه‌ به‌خیرایی رۆی،
 تیز تێبه‌ری ◊ نَجَلَّتْ الارضُ: زه‌وی سه‌وز بوو،
 رومه‌کی نه‌جیلی رواند.

نَجَلَّ الوَلَدُ: منداله‌که‌ی کرد به‌ نه‌وه‌و وه‌چه‌ی
 خوی.

نَجَلَّ الارضَ للزراعة: زه‌ویه‌که‌ی کیلا بۆ کشت و
 کال.

نَجَلَّ المرعى: له‌ومره‌که‌ی کرده‌وه کرد به‌داس ◊
 به‌داس و ماراغان له‌ومره‌که‌ی دوریه‌وه.

نَجَلٌ عَدُوٌّ بِالرَّمْحِ؛ بهر موب له دوژمنه کهى دا، رېمبى ناراسته‌ى دوژمنه کهى کرد ◊ دمشگوتري: (فلان ينجل الناس) فلانکس عهيبو رېخنه له خه لک دهگري.

نَجَلُ الرَّجُلِ؛ شه قيتكى له پياوښه که هه لدا خو لاندیه وه، په پړاندی.

نَجَلٌ نَجَلًا؛ چاوى گه وره بوو جوان بوو ◊ چاو پياڼه بوو ◊ نَجَلَتِ الشَّجَةُ؛ برينه که گه وره پان بوو قهواره بوو ◊ اَنْجَلَ الرَّادِي؛ دونه که روهكى نه جيلی رواند ◊ اَنْجَلَ الدَّابَّةُ؛ روهكى نه جيلی کرده له مړی ولاخه که ◊ اِنْجَلَ فلان؛ فلانکس بوؤ نافرته کهى خزى پياوښكى هه لېزارد مندالی لى بېن ◊ يان هه حليكى رېسه نى هه لېزارد بوؤ چا کردنى ماينه کهى لى ◊ تَنَجَلَ القوم؛ خه لکه که زاوړنيان کرد ◊ يان كيشه و نيزاعيان لى پيدا بوو ◊ اِسْتَجَلَ الرَّادِي؛ دونه که روهكى نه جيلی لى پيدا بوو ◊ اِسْتَجَلَ الشَّيْءُ؛ شته کهى دهره نى ◊ الإنجيل؛ پروانه نهم ماديه له پيتى (هه مزه) دا ◊ المِنْجَلُ؛ دمگوتري: (رجل منجل) پياوښكى مندال زوره ◊ سِنان منجل؛ سهره رېمبىكى وهمايه برين گه وره دمكا قهوارهى گه وره ده خاته جهسته وه ◊ هو مِنْجَلٌ هذا الأمر؛ نهم پياوى نهم كارميه لى دهمانى ◊ هه روا وشى (منجل) ناوه بوؤ داسى گيادرون داسى دروښنه ◊ المِنْجَلَةُ؛ ناميرىكى دوقاقه لايهكى چه سپاوه لايهكى هاتوچوى پېن دمگري وهكوو گيره به كاردى بوؤ گرتنى شت، كورد پيى ده لىن: جه رمو مهنگنه ◊ الشُّجْلُ؛ مندال ◊ دمشگوتري: (هو كريم النجل) نهم وه جاخزادمو رېموشت به رزه ◊ ناوى ناو زه لكاو ◊ چالابى و زلكاو ◊ السُّجْلَاءُ؛ دهگوتري: (طعنة نجلاء)

زهرينکه برينه کهى گه وره ميه ◊ (ليلة نجلاء) شه ويكى درنزه ◊ النجيل؛ روهكى له پيى (النجلية) يه ته مهن درنزه ◊ گه لاکه و مكوو گه لای گتم وياوه له و گورتزه به سهر زموى دا بلاو دمبيتوه په له كانى زور گري گرياو پين گريكانى لىك نزيکن له زموى و زارىك دا زور دمړى ناويدري، به كوردى پيى دهگوتري: (فريزو).

نَجْمَ الشَّيْءِ نَجْمًا وَجْهًا؛ شته که دمركه وتو هه لات.

نَجْمَ لهُ رَأْيٍ؛ راي بوؤ چونيكى بوؤ په يدا بوو ◊ (نَجْمٌ فِيهِمْ شاعر) شاعريكيان تيدا هه لکه وت.

نَجْمَ المَالِ؛ ماله کهى وجهه ووجهه دايه وه ◊ اَنْجَمَ الشَّيْءُ؛ شته که دمركه وت هه لات ◊ اَنْجَمَتِ المَطَرُ؛ بارانه که وه ستايه وه ◊ اَنْجَمَتِ عَنهُ الحُمَى؛ له رزوتاکهى له کؤل بووه ◊ نَجْمَ فلان؛ فلانکس چاودپري نه ستيرمه كانى کرد به گوږه ي کاتو شيوه ي رويشتنيان و لافى نه وه لى دا که به و هويه وه هه والى نه نى داهاتوو دهمانى ◊ نَجْمَ الشَّيْءِ؛ شته کهى کرده وجهه ووجهه ◊ نَجْمَ عليه الدين؛ قهرزمه کهى بوؤ کرد به قيست و وجهه ◊ اِنْجَمَ؛ وازى هينا ◊ كُوتابى هات ◊ دمشگوتري: (اِنْجَمَ الشَّاءُ) زستان كُوتابى هات ◊ تَنَجَّمَ؛ به شوين گيا بى رېگو ريشاله که دا رويى عهرزى بوؤ هه لکه نند ◊ چاودپري نه ستيرمه كانى کردو له گه لىان دا شه ويى دار بوو ◊ اَلنَّجْمُ؛ دمروى لى رزگار بوون که لىنى لى قوتار بوون ◊ رېبازى لى چونه دهره وه ◊ مه معدمن و كان ◊ کانه زيرو زيو و شتى له و جوړه ◊ اَلنَّجْمُ؛ هه رشتيك له جهسته و قه بارميه که دا هه لتوڅى و به رزيښته وه ◊ هه رشتيك سينگى پېن داکوتري،

وَمَكُوو چِه كوش ۵ الْمُنَجِّمُ؛ نِمستیرمناس؛ كِه سِيَك
جاودپری نِمستیره بكا ۵ بَه دياردهی هاتوجوی
نِمستیره كان رُوداوه نِهینسی و داهاتومكانی
سهرزهی دیاری بكاو لاهی غمبیزانی ئی بدا ۵
النُّجَامُ؛ بَه مانا (الْمُنَجِّمُ) دئ ۵ النُّجْمُ؛ نِمستیره،
قَه باره و جهسته می ناسمانی كه رونای بیوه
دیاری و تا نُه نِدازه كه شوینی لِمناسمان دا
دیاری کرابی، بُو نمونه و مكوو خُوَر ۵ گراوه
بَه ناو بُو كُومَه لَه نِمستیره ی سورمیا ۵ کاتی
دیاری کراو بُو دانه و هی قهرز یان نِه نجامدانی کار
۵ رومکین قهدو لاسکی نِه بی ۵ شتی بی بناغه
۵ دِگوتری؛ (لِيسَ لِهَذَا الْأَمْرِ نَجْمٌ) نِه نیشه بی
بنه مایه ۵ النُّجْمَةُ؛ همر رومکین قهدو لاسکی
نِه بی ۵ بَه زوری بَه رومکی نِه جیل دِگوتری ۵
النُّجِيمُ مِنَ النَّبَاتِ؛ روهك كه چرروزه دِگاو
یه كه مچار سهر دِمدینسی ۵ نَجْتَجُهُ؛ جولاندی،
وهی سوراند هه لَه و گپری کرد ۵ دِگوتری؛
(تَنْجِجُ فِي أَمْرِهِ) له کاری خوی دا سهری سورما ۵
چه واشه بوو نِه بیزانی چی بكاو چُون بكا.

نَجَاةً فَلَانَا نَجَاهُ؛ فَلَانَكِه سِي بَه ناشیرین ترین شیوه
گه راندوه.

نَجَا مِنْ نَجَاءٍ وَنَجَاةً؛ لِمَنه زیمت و گیزاوی نِه و رزگاری
بوو

نَجَا نَجَاءً؛ پهلای کرد.

نَجَا الْغَمَّ؛ لِقَه دره خته که یبری.

نَجَا الْجِلْدَ عَنِ الْجَزِيرِ؛ بَیستی نازه لَه سهر بر اومکانی
کهول کرد ۵ بَیسته که یانی داپنی.

نَجَا فَلَانَا نَجَاءً؛ بَمَنه سپایی و بَه سرتَه قسه ی له گه
فلان کرد ۵ اَنجَى فلان؛ فَلَانَكِه سَه هاته سهر
تَه بُولَكِه زومبیهك، هاته سهر گردنك ۵ ناوسکی
خوی خالی کردوه، ترو تسی گه نندن ۵ اَنجَى

فَلَانَا؛ فَلَانَكِه سِي لِه و چورتوم نارپه حه تیه ی
هه بیو رزگاری کرد ۵ نَجَى الشَّيْءُ؛ شته که
بَه سهر گردو تَه بُولَكِه که وه بَه جئ هیشته ۵ نَجَى
فَلَانَا؛ فَلَانَكِه سِي رزگار کرد ۵ نَجَى أَرْضَهُ؛
زومبیه که ی بَه رز کردوه له ترسی نِه وه
نِه مكوو ناو داپبوشی ۵ نَجَاهُ مَنَاجَاةً؛ بَه سرتَه و
له دلی خویا قسه ی له گه ل کرد ۵ دِشگوتری؛
(بَاتَ اللَّهُمَّ يَنَاجِيَهُ) خه م و خه فمت شان و ملی
گرتن و شه و بیداری کرد ۵ اِنْتَجَى؛ لِه سهر
تَه بُولَكِه كه دانیشته ۵ اِنْتَجَى الْقَوْمُ؛ خه لَكِه كه
هه نِدنکیان سرتَه سرتیان له گه ل یهك کرد ۵
دِشگوتری؛ (الْمَمْرُومُ تَجَى فِي صَدْرِهِ) خه م و
خه فمت دینه دلپوه سهر فماتکه له دلی دمهکن
سرتَه سرتیان هه گه لی دا ۵ اِنْتَجَى فَلَانَا؛
فَلَانَكِه سِي کرده هاو پتی خوی و سرتَه سرتی
له گه ل دا کرد ۵ تَجَى؛ هه ولی دا تَه بُولَكِه و
گرد بُولَكِه که دِست بکهوئ ۵ اِنْتَجَى؛ خوی
له پنا تَه بُولَكِه كه دا حشاردا ۵ خوی خزنده
پنا تَه بُولَكِه كه بُونه و هی خوی خالی بکاته وه
۵ اِسْتَجَى الْمَحْدُثُ؛ کابرای بی دستنویز بَه ناو
یان به شتی تر خوی پاک کردوه.

اِسْتَجَى الرَّجُلُ؛ بَیواکه هه ولی رزگار بوونی دا ۵

اِسْتَجَى مِنَ الشَّيْءِ؛ له شته که رزگاری بوو ۵

اِسْتَجَى الشَّيْءُ؛ شته که ی رزگار کرد ۵ الْمُنَجَّى؛

شوینی رزگار بوون ۵ همر تَه بُولَكِه و گردنك

له زهوی تهخت بَه رز بووبیته وه ۵ الْمُنَجَّاءُ؛ رزگار

بوون ۵ شوینی رزگار بوون ۵ هُوکاری رزگار

بوون ۵ النَّاجِيَةُ؛ حوشتری خیرا رُو، خُوَشِرُو ۵

النَّجَاءُ؛ سَکچوون ۵ یان نه خُوَشِيبِيَهك بَبیتَه

هُوکاری سَکچوون ۵ النُّجَا؛ ههر شتیک برایی و

فِرئ درایی ۵ مِيوَلَاك ۵ پِرزو پائی درهخت که

لِيُكْرَبِيَتَهُ وَهُوَ فِرئ درابسی.

نَجَا الذبیحة: پیست و ریخولمو شتی وای نازهلئی
سهربراو.

نَجَا الرجل: پوژاسکی داکه‌ندراو و فریڈراوی پیاو ◊
النَّجَاةُ: دمگوترئی: (ناقَة نَجَاة) حوشتریکی
خوشروییه ◊ تهپۆلکه، گرد ◊ النَّجَاةُ: دهشتایی
◊ مهزرا ◊ مهودا ◊ النَّجْوَةُ: همرشتیک له ورگ
بیته دهرموه له ترو تسو پیسایی ◊ ههور
بارانی خوی باران‌دیی و رۆیشتین ◊ النَّجْوَةُ:
تهپۆلکه و گردۆلکه ◊ دهگوترئی: (هو بنجوة من
هذا الامر) نهو لهم کاره دووره.

النَجْوَى: سرتهو هسهگردنی به نهسپایی ◊
خه لکانیک قسهی بئه‌سهپایی بکه‌ن و کسه
قسه‌گه‌یان نه‌بیستی ◊ النَّجِي: بانگکهر و قسه
له‌گه‌ل کهر ◊ دهگوترئی: (هو نجی فلان) ◊ نهینی
به‌نامه‌کی ◊ خوشرۆ، دهگوترئی: (بعیر نجی) ◊
النَّجِيَّةُ: بانگکهر ◊ نهومی دمکه‌ویته ناو دلئی
ناده‌میزادموه له‌خهم و خه‌فه‌تو چورتم.

نَجَبَ فلان نجاباً: فلانکس فۆتۆی له‌خۆ گرت.

نَجَسَ فِي الْعَمَلِ: له‌کارمه‌دا زۆری هه‌وێل دا،
کۆششی کرد.

نَجَسَ عَلَيْهِ: خۆی به‌سه‌ردا دا.

نَجَسَ بكذا: گره‌وی کرد به‌وه.

نَجَسَ الْبَاكِي نجاباً ونجيباً: سه‌پمه‌ی گریانی دا،
دهنگی گریانی ئی به‌رز بۆوه.

نَجَسَ الْإِنْسَانَ نجاباً: مرۆفه‌که هه‌لامه‌ت و کۆکه‌ی
تووش بوو ◊ نَجَسَ: بۆ زیدمه‌رۆیی له‌مانای
(نَجَب) دا دئ ◊ نَجَسَ فلاناً: گره‌وی له‌گه‌ل فلان
کرد ◊ نَجَسَ الی فلان: دادگایی کردنه‌که‌ی برده
لای فلان ◊ إِنَّتَجَسَ الْبَاكِي: خه‌فه‌تبارمه‌که
له‌په‌رمه‌ی گریانی دا ◊ دهستی کرد به‌گریان.

نَجَسَ الْقَرْمُ: خه‌لکه‌که واده‌یان به‌یه‌کتری دا بۆ
نه‌نجامدانی کاریک و بۆ ماوه‌یه‌ک ◊ النَّجَابُ:
کۆکه ◊ النَّجْبُ: فۆتۆو نه‌زر ◊ گریانی به‌کۆل و
به‌دهنگ ◊ نهو شته‌ی گره‌وی له‌سه‌ر ده‌کترئی و
ده‌بیته‌ گره‌و له‌سه‌ر کراو ◊ کاتی گره‌و و
ماوه‌که‌ی ◊ ده‌شگوترئی: (قضى فلان نجبه)
فلانکس مرد ◊ النَّجْبَةُ: پشک، هورعه.

نَجَّتَ نَحْتاً ونجيتاً: نالاندى، نرکاندى.

نَجَّتَ الشَّيْءُ نَحْتاً: شته‌که‌ی تاشی توپکلی ئی
کرده‌وه ◊ ده‌گوترئی: (نَجَّتَ الْحَجَرُ) به‌رده‌که‌ی
تاشی ◊ نَجَّتَ السُّقْرُ: سه‌فه‌ر کزو لاوازی کرد.

نَجَّتَ فلان على الكرم: فلانکس له‌سه‌ر
سه‌خاومتی دروست بووه، سه‌خاومت تیکه‌لاوی
پیکه‌اته‌ی بووه.

نَجَّتَ الْجَبَلُ: کێومه‌کی تاشی.

نَجَّتَ فلاناً: یان (نجت عرصة) عه‌یبی ئی گرت،
غه‌یبه‌تی کرد.

نَجَّتَ فلاناً بالمصا: به‌گۆچان له‌فلانکسه‌ی دا.

نَجَّتَ الْكَلِمَةُ: وشه‌که‌ی تاشی له‌دوو وشه‌ و مه‌کوو

(بَسَمَل) واته (بسم الله الرحمن الرحيم) (حَتَفْتَه)

اته: حه‌نه‌فی و شافیه‌ی. ◊ إِنَّتَجَّتَ الشَّيْءُ: شته‌که‌

داتاشرا ◊ ده‌گوترئی: (نَجَّتَهُ فَأَنْتَحَتَ) ◊ إِنَّتَجَّتَ

الشَّيْءُ: به‌ ته‌شۆی و رهنده‌و شتی وا له‌شته‌که‌ی

گرت لیبی تاشی ◊ الْمِنْعَاتُ: نامیری تاشین و مه‌کوو

ته‌شۆی و رهنده‌ ◊ الْمِنْحَتُ: نه‌صل و بنه‌ما ◊

ده‌گوترئی: (هو من مَنَحْتِ صَدَق) نهو له‌ نه‌صل و

بنه‌مای راستگۆیی په‌یدا بووه ◊ الْمِنْحَتُ: به‌مانا

(الْمِنْحَاتُ) دئ. النَّعَاتُ: سروشت ◊ النَّعَاتَةُ: نهو

توپکێل و په‌رژو پانه‌ی له‌دار ده‌تاشرئی ◊ النَّحْتُ:

ته‌بیعه‌ت و سروشتی شت ◊ النَّحِيْتُ: تاشراو ◊

دا بهرزبۆتسهوه ◊ دوو ئیسقانی کهوانسهیی جومزگه ناسان شهپیلکی شان و قهقهسی پێشوهه پیکهوه دهبهستنهوه ◊ النُّحَارُ: بۆ موبالغه لهمانای (النَّاحِر) دئی ◊ النُّحْرُ: لای زووری سنگ، خوار قولگهی گهردن ◊ دهسگوترئ: (جلس في نحر فلان) له بهرامبهر فلان دا دانیشته.

نَحْرُ الشَّهْرِ: سهرمهتای مانگ ◊ (عيد النحر) جهزنی هوربان ◊ النُّحْرُ: زانای لیهاتو لهزانی خوی دا ◊ النُّحْرُ: بۆ موبالغه لهمانای (النَّاحِر) دا دئی ◊ النُّحْرُ: سهربراو، کوزراو ◊ النُّحْرُ: سهربراو.

نَحْرُ الشَّيْءِ نَحْرًا: شتهکهی پال پێوهنا، ههلینگی دا دهنه دهنه دا ◊ دهگوترئ: (نَحْرُ الدَّابَّةِ) بهپازنه پێی دهنه دهنه و لآخه کهی دا ◊ لئی خوری ◊ ناوژهنگی له و لآخه که دا ◊ شتهکهی وردوهار کرد لهناو دمسکهوان دا کوتای.

نَحْرُ فِي صَدْرِهِ: مستهکۆلهی لهسنگی دا.

نَحْرًا نَحْرًا: کۆکهی گرت.

نَحْرُ الْهَيْرَانُ نَحْرًا: گیانله بهرکه دهردیکی توشبوو زۆر بهتوندی دهکۆکی ◊ النُّحَارُ: شتی که و مکوو سندۆل و هاومن شتی تیدا دهگوترئ ◊ النُّحَارُ: نهخۆشییه که تووشی گیانله بهرمان دهبی زۆر بهتوندی کۆکهیان لئ دهرزئی. ◊ النُّحَارُ: پارچه گوشت ◊ النُّحْرُ: لیدراو ◊ باریکیای زوور سمی و لآخ، واته: زهنگی دهستی ◊ ههروا ناوه بۆ کهمهر بهندو قایش پشترین ◊ بهعادت لهسهر جزداشه و شتی وا دهبهستری ◊ دهمارای زهوی کهتوندی پتهو بی ◊ سروشت و تهبیعت ◊ نَحَسَّ نَحْسًا: ماندوی کردو زیانی پێ کهیانند ◊ دهسگوترئ: (نَحَسَّ الدَّابَّةَ، وَنَحَسَّ الْجَدْبُ).

(جمل نجت) حوشتری گزو لاواز ◊ (حافر نجت) سمی و لآخ که بههوی رویشتن به شوینی زبردای سوابی ◊ شتی بی نرخی و هیج و پوچ لهههر جوړه شتی بئ ◊ ناله و دادو فیغان ◊ النُّحْرُ: سروشت ◊ کۆلهسه ههنگ؛ ههدی داری کلۆر بوو ناوهکهی بهناگرو شتی تر لوس دهکری و ههنگی تیدا بهخپو دهکری ◊ بهکوردی پینی دهگوترئ: (کۆلهس).

نَجَّحَ نَجْحًا: نالاندی، نرکاندی ◊ النُّحْيُ: دهنگی که لهناو بۆشایی جهستهی خوی دووبارهی دهکاتهوه. ◊ نَحْرًا: لهگهردی دا، سهری بری.

نَحْرَ الْعَمَلِ: کارهکهی لهسهرمهتادا جیبه جئ کرد، زوو نهنجامی دا.

نَحْرَ الشَّيْءِ: روی لهشته که کرد ◊ دهگوترئ: (داری نَحْرَ دَارِهِ) خانوه کهم روی له خانوه کهیهتی ◊ (دارهم نَحْرَ الطَّرِيقِ) خانوه کهیان روی له رێگه کهیه ◊ نَحْرًا: شهری لهگهل دا کرد ◊ نَحْرًا: علی الأمر: لهسهر کاره که دهمه دهمی و کیشی لهگهل نایهوه، بهرهو روی بۆوه ◊ نَحْرَ الْإِبِلِ: حوشتره کهی سهربری ◊ نَحْرَ الرَّجُلِ: پیاوه که بههوی که له هویهکان خوی گوشت ◊ نَحْرَ السَّحَابِ: ههروه که بارانی هه لپشت ◊ نَحْرَ الْقَوْمِ عَلَى الْقَوْمِ: خه لکه که لهسهر کاره که سوور بوون ◊ نَحْرَ الْقَوْمِ فِي الْقِتَالِ: خه لکه که شهری باشیان کرد ◊ نَحْرَ الْقَوْمِ عَلَى الشَّيْءِ: خه لکه که لهسهر شته که سووربوون ◊ دهسگوترئ: (نَحْرَتِ مَنَازِلُ الْقَوْمِ) مهنزل و باره گای خه لکه که بهرامبهر بهیه که بوون ◊ النُّحَارُ: کهسی که زۆر نازهل سهر بری.

النُّحْرُ: شوینی سهربری نازهل ◊ هۆرته مهی مل ◊ النَّاحِرَةُ: هۆرته مهی مل، نهو شوینی له هورگ

نُحْسَ: بهدو شوم توشی هات، نهگهتی گرتی.

نُحْسَ: شوم بوو.

نُحْسَ: شوم بوو نهگهتی گرتی ۵ **أَنْحَسَتِ النَّارُ:**

ناگرمکه دووکه لی زور بوو ۵ **نُحْسَ الْأَخْبَارُ:** له

هه واله که کی کولیه وه ۵ **إِنْحَسَ:** تیشکاو توشی

نهگهتی بوو ۵ **تَنَحَسَ:** تیشکا ۵ **تَنْحَسُ:** برسی

بوو، خوی برسی کرد ۵ **دَهْغَوْتَرِي:** (تَنْحَسُ

لَشْرَبِ الدَّرَاءِ) خوی برسی کرد بؤنه وهی

دهرمان بخواته وه مو کاریگر بی ۵ **تَنْحَسُ الْأَخْبَارُ**

وعنه: بهدو دادا چوونی بؤ هه واله که کردو

له هه واله که کی کولیه وه ۵ **إِسْتَنْحَسَ الْأَخْبَارُ:**

بهدو دادا چوونی بؤ هه واله که کرد ۵ **الْمَنْحَسُ:**

نه وهی دمبیته هؤکاری بهیدابوونی شومو

نهگهتی ۵ **الْمَنْحَسُ:** غه مبارو خه فؤک ۵

النُّحْسُ: مس؛ عونصوریکی فلزییه به زوری

پهنگی سووره ۵ هه روا ناوه بؤ نه وه وردهو

پارچانهی له ناسن دمبیته وه له کاتی کوتانی دا ۵

دوکه لی بی بلیسه ناگر ۵ **النُّحْسُ:** مسگر، مس

فروش ۵ **النُّحْسَةُ:** پیشه ی مسگری ۵ **النُّحْسُ:**

ماندوو بوون و زیان پیگه یشتن ۵ **دَهْغَوْتَرِي:**

(أمر نُحْسٍ) کاریکی چه واشه و ناخوشه ۵ (یوم

نُحْسٍ) رۆزی ناخوش و پر به لآو کارمسات ۵

که خیره و خوشی تیدا نه بی ۵ **النَّحِيسُ:**

دَهْغَوْتَرِي: (عام نحيس) سالی گرانی و هات و هر ی

۵ **تَحَمَّتِ الْأَتَانُ:** دیله که ره که نه وه منده هه له وه

بوو ناوس نابی ۵ یان باری لی نانری.

نُحْضَى لَحْمُهُ نَحْرَضًا: گوشته که کی که می کرد.

نُحْضَى فُلَانٌ: فلانکه مس کز بوو.

نُحْضَى الشَّيْئِ: توپکلی له شته که دامالی؛ سپی کرد.

نُحْضَى فُلَانًا: پیکیشی له فلان کردو زوری داوا لی کرد.

نُحْضَى السَّنَانِ: نووکی شمشیرمه کی تیژو باریک کرد.

نُحْضَةُ الدَّهْرِ: رۆزگار زبانی بی گه یاند.

نُحْضَى نَحَاضَةً: هه له وه بوو، گوشتی گرت ۵ **نَاحِضَةٌ:**

پیکیشی لی کرد ۵ **إِنْحَضَ الشَّيْئُ:** به مانا

(نُحْضَةٌ) دئ ۵ **النُّحْضُ:** گوشتی کۆبۆوه و سواری

یه کیوو ۵ **النُّحْضَةُ:** پارچه گوشتی گه وره.

نُحْضَةُ نَحْطًا: لرفه و گه می کرد له بهر ماندوو بوون

یان به هوی رق هه لسان دهنکی گریان له سنگی

دا دهنکی دایه وه.

نُحْضَةُ الْعَامِلِ: کریکارمه که جه ختی له خوی کرد

بؤنه وهی نیش زیاتر بکا.

نُحْضَةُ السَّائِلِ: سوالگرمه که دهر کرد.

نُحْضَةُ الْفَرَسِ: نه سپه که توشی نه خوشی سی بوو

پبی تۆپی ۵ **النُّحْضَةُ:** نه خوشیه که توشی سی و

جگه ری و لآخه به رزه و حوشر ده بی گم وا

هه به چاک بیته وه ۵ **النُّحِيطُ:** نرکه نالاندن،

کولی گریان که له ناخ دابن و بیچ و دهر نه پردری.

نُحْفَ نَهْفَةً: کزو لاواز بوو به سروشت گوشتن

نه بوو ره هه له وه دالگوشت بوو ۵ **نُحْفَ نَهْفًا:**

ره هه له وه دالگوشت بوو ۵ **أَنْحَفَ الْمَرَضُ أَوْ الْهَمُّ:**

خه م و خه فمت بی هیزو لاوازی کرد ۵ **النُّحِيفُ:**

کزو لاواز ۵ **دَهْغَوْتَرِي:** (نُحِفَ الدِّينِ) و (نُحِفَ

الْأَمَانَةِ) نایین لاواز، نه مانمت نه پاریز.

نَحَلَ فِرْلًا: باریک بوو، لاواز بوو ۵ **دَهْغَوْتَرِي:** (نَحَلَ

جسمه) (فهر ناجل و نحیل).

نَحَلَ فُلَانًا نَحْلًا: شتیکی به دیاری سی دا به فلانکه مس.

نَحَلَ الْمَرَأَةَ: مارمی دا به ژنه که.

نَحْلٌ فَلاناً الْقَوْلُ نَحْلًا: قسه‌کە‌ی پال فلان داو
نەشی گوتیبوو.

نَحْلٌ فَلاناً الْمَرْضُ: نەخۆشی فلانکەسی لاواز کرد
نَحْلٌ نَحْرًا: بەمانا (نَحْل) دئ. **نَحْلٌ** نَحْرًا:
بەمانا (نَحْل) دئ. **أَنْعَلَهُ الْمَرْضُ**: نەخۆشی
لاوازی کرد. **أَنْعَلَهُ الشَّيْءُ**: شتەکە‌ی بە‌دیاری
پیدا. **أَنْعَلَهُ شَيْئًا مِنْ مَالِهِ**: شتیکی لە‌مال و
سامانی خۆی پیدا. **إِنْتَحَلَ الشَّيْءُ**: لافی نە‌وومی
لێ‌ دا نە‌و شتە‌ی نە‌و، هی نە‌ویش نە‌بوو
درۆی کرد. **إِنْتَحَلَ مَذْهَبٌ كَذَا**: خۆی پال فلان
پێ‌بازو مە‌زە‌ه‌ب داو پابە‌ندی پێ‌نمایە‌کە‌نی بوو
تَنَحَّلَ الشَّيْءُ: لافی هە‌بوونی نە‌و شتە‌ی لە
خۆی دا لێ‌دا. **التَّحَالُ**: هە‌نگ بە‌خۆکە‌مر
(هە‌نگدار). **التَّعَالُ**: پێ‌شە‌ی هە‌نگداری
کە‌سێ‌ک هە‌نگ بە‌خۆی بکا بە‌مە‌بە‌ستی
سودە‌رگرتن لە‌هە‌نگوین و میوە‌کە‌ی. **التَّحُلُ**:
بە‌خە‌شش و عە‌تا. **مِيشَه‌ه‌نگ**. **التَّحُلُ**:
بە‌خە‌شش. **شَتِي** بە‌خۆپایی بە‌خە‌شراو. **التَّحُلُ**:
بە‌خە‌شش. **التَّحْلَةُ**: بە‌خە‌شش. **فە‌رزو** واجب و
پێ‌ویست. **نایین و بیروباوە‌ر**. **داوای بێ‌ بناغە**
التَّحِيلُ: کزو کۆ‌لە‌وار. **فَعَمَّ نَحْمًا**: کۆ‌کی،
نالاندى، نرکاندى.

فَعَمَّ السُّعُ: دێ‌ندە‌کە‌ نە‌راندی، دە‌نگی بە‌هێ‌زی لێ
هات. **التَّعَامُ**: با‌ئە‌ندە‌یە‌کە‌ لە‌شیوێ‌ی هازو مراوی
ملی دێ‌ژو هاجی دێ‌ژو دە‌ندوکی کە‌وانە‌یی
هە‌یە. **نە‌وانە‌ی جە‌ستە‌یان گە‌ورمیه** پە‌نگیان
وە‌ردییه، بچو‌کە‌کانیان پە‌نگیان سێ‌و قە‌راخی
با‌ئیان پە‌شە، لە‌قە‌راخ دە‌ریاو شوینی گە‌رم
دە‌ژی. **التَّعَامُ**: بۆ موبالغە‌ لە‌مانای (النَّاجِم)
دئ. **دە‌شگوتێ‌ی**: (رجل نَحْم) پیاویکە‌ لە‌بەر
کۆ‌کە‌ کۆ‌ک گۆ‌یی لە‌قە‌سە‌ی هاولە‌کە‌ی نیه.

فَحِنٌ: نێ‌مە. **نَحْنَحٌ**: نرکە‌نرکی کرد. **نالاندى**
کۆ‌کە‌کۆ‌کی بوو. **تَنَحْنَحٌ**: بە‌مانا (نَحْنَح) دئ.
التَّحْنُحُ: پیاوی بە‌خە‌یل و رێ‌د کە‌ داوایان لێ‌ کرد
بۆ بە‌خە‌شش کۆ‌کە‌ دێ‌نێ‌تە‌ خۆی.

فَحَا إِلَى الشَّيْءِ غَرًا: مە‌یلی بۆ‌لای شتە‌کە‌ کرد.

فَحَا الشَّيْءُ: قە‌صدی شتە‌کە‌ی کرد.

فَحَا الشَّيْءَ عَنْهُ: شتە‌کە‌ی لێ‌ دوورخە‌ستە‌وه.

فَحَى اللَّبَنَ غِيًا: ماستە‌کە‌ی هە‌ژاند. **أَفَى** فِي سِيَةٍ:
لە‌ رۆ‌یشتنی دا لایە‌کی پێ‌گای گرت. **أَفَى** عَلَيْهِ:
رۆ‌ی تێ‌کرد. **أَفَى** لَهُ بِالشَّيْءِ: شتە‌کە‌ی بۆ
پانواند. **ناحاه**: هە‌رە‌یک لە‌و دوانە‌ بە‌رە‌و رۆ‌ی
یە‌ک رۆ‌یشتن. **نَعَى** عَلَيْهِ بِالشَّيْءِ: شتە‌کە‌ی بۆ
پانواند. **نَعَى** الشَّيْءُ: شتە‌کە‌ی دوورخە‌ستە‌وه،
لە‌شوینی خۆی لای دا. **إِنْتَحَى**: مە‌یلی لایە‌کی
کرد. **إِنْتَحَى** لَهُ: بۆ‌ی پانواند. **إِنْتَحَى** عَلَيْهِ:
پشتی پێ‌ بە‌ست. **إِنْتَحَى** فِي الْأَمْرِ: دڵسۆ‌زی
لە‌ئێ‌شە‌کە‌دا نە‌نجام دا، تینی دایە‌ خۆی و هێ‌زی
تە‌واوی بە‌کاره‌ینا. **إِنْتَحَى** الشَّيْءُ: قە‌صدی
شتە‌کە‌ی کرد. **تَنَحَّى**: خۆی گۆ‌شە‌گیر کرد،
کە‌وتە‌ فۆ‌زبێ‌نیکە‌وه. **لا‌چوو** دوورکە‌وتە‌وه.
تَنَحَّى لَهُ: قە‌صدی کردو پشتی پێ‌ بە‌ست.
التَّحَاةُ: پێ‌رە‌وی ناو کە‌ فورت و پێ‌چ بێ‌
دە‌شگوتێ‌ی: (هر من أهل النحا) نە‌و کابرایە
بێ‌گانه‌یە‌و خە‌می نزی‌ک نیه. **التَّحَاةُ** مِنَ
الْقِسْمِ: تیری نە‌ستوو‌رو گە‌وره. **نە‌گەر** بۆ
حوشتر بوو مە‌بە‌ست حوشتری دوگ زله.
النَّاحِي: زاناو شارە‌زا لە‌زانستی نە‌حو‌دا.
النَّاحِيَةُ: دە‌فە‌رو لای شت. **دە‌گوتێ‌ی**: (جلس
ناحية الدار) لە‌لای خانو‌مکە‌ دانێ‌شتوو‌وه.
التَّحْرَاةُ: هە‌للە‌رمزین، شە‌پلە. **خۆ‌کێ‌شانه‌وه**، خۆ
نێ‌کێ‌شانه‌وه. **التَّحْرُ**: قە‌صد و مە‌بە‌ست.

دمگوترئ: (نَحْرَتُ نَحْرَةَ) ◊ رینگا ◊ دهمفرو
جیهمت ◊ هاوشیوه ◊ نهندازه ◊ جور ◊ همروا
ناوه بۆ زانیارییهک: که حالتمت و چۆنیهتی
ئاخری وشه پی دماندرئ لهروی ئیعرابو
ببناوه پیی دمگوترئ: (نهحو) ◊ النَحْرِيُّ:
نهحوزان، شارمزا لهزانستی نهحودا ◊ النَحْيُ:
هیزه ریون ◊ جوریکه له خورمای تازه گهپیو
◊ تریکه سهرمترمهکهی پان بئ ◊ النَحِيَّةُ:
دمگوترئ: (هر نَجِيَّةُ الشَّدَانْد) ئەو ههدمفو
نامانجی بهلاو کارساته.

فَنَجَبَ نَجْبًا: پالفتنهی شتهکهی ومرگرت ◊ کاکلهی
شتهکهی برد.

فَنَجَبَ الصَّيْدَ: دلی نیجیرمهکی دهرهینا ◊ نَجَبَتِ
الْحَرْبُ فَلَانًا: شهر فلانکهسی ترسنۆک کردووو
لاوازو بئ هیزی کردووو.

فَنَجَبَ قَلْبَهُ نَجْبًا: ترسنۆک بوو ◊ انَجَبَ: مندالی
ترسنۆکی بوون ◊ اِنْتَجَبَهُ: ههلی بزارد،
پهسهندی کرد ◊ لهههئبژاردن دا دهنگی پئدا ◊
الْاِنْتِجَابُ: ههئبژاردن ◊ یاساو رپسایهکه شیوهو
کاتو شوینی بهدمستور یان به لانیجهمیکی
هانوونی دمست نیشان دهمرئ بۆ مهبهستی
ههئبژاردنی نوپنهرانی گهل لهبهرلهمان دا یان
بۆ ههئبژاردنی سهروکی ولات ◊ الْمُنْتَجِبُ: ئەو
کهسهی مافی دهنگدانی ههیهو هاوبهشی ئەو
پرۆسهیه دهکا ◊ الْمُنْتَجِبُ: ههئبژارو: ئەو
کهسهی له ههئبژاردن دا دهنگی پی دمدرئ ◊
الْمُنْتَجِبُ: دمگوترئ: (رجل مُنْجَاب) پیاویکی
هیج و پوج و بئ خیره زمعیفو وره روخواوه ◊
الْمُنْجَرِبُ: کزولواز بوو، لهپ بوو گوشت
پیونهماو ◊ النَّاخِبُ: بهمانا (الْمُنْتَجِبُ) دئ ◊
النَّجَابُ: بهردمهیهکه بهدموری دلهمویه ◊ النُّجَبُ:
دمگوترئ: (رجل نَجَب) پیاویکی ترسنۆکه ◊

فَنَجَّحَ السَّقَاءَ: کوندهکه یان شهریه ناوی ئی چوو.

فَنَجَّحَ السَّيْلُ السَّرَادِيَّ: لافاوکه لهم لادو نهولای
شیومهکی داو دهنگی ئی هات.

فَنَجَّحَ الْقَرْيَةَ: کوندهکهی ههزاند ◊ راپومشاند ◊
هینایی و بردی.

فَنَجَّحَ الدَّلْوُ فِي الْبَيْرِ: دۆلجهکهی لهناو بیرهکهدا
جولاند بۆنهوهی پر بئ لهناو ◊ اِسْتَنْجَحَ: دواي
رهمقون نهرم بوو ◊ النُّجَاجَةُ: تهراپی، تهپشوح.
فَنَجَّحَ نَجْحًا: بهگورجی و بهتهوزم رۆیی.

فَنَجَّحَ الْإِبِلَ نَجْحًا: حوشترمهکی تاوداو تیهوهه زهنی بۆ
ئهوهی خیرا بپروا ◊ دهنگی دا بۆئهوهی بیخ
بخواو پالکهوی ◊ النُّجْحُ: ناخی دل، هولایی دل ◊
دمگوترئ: (هنا من نُجَّ قَلْبِي) ◊ همروا ناوه بۆ
همپرش و پاخهری دریز ◊ لاکیشی ◊ النُّجَّةُ:
تاودان لیخوپینی یهکجار ◊ ههوائیک راستی و
درۆی لیک جیهانهکریتهوه ◊ ورده باران نمه
باران ◊ النُّجَّةُ: حوشتری بارهبر یان حوشتری
ناو ههککیشان بهناعور و شتی وا ◊ النَّاخِذَةُ:
کهشتیهوان، خاومن کهشتی.

فَنَجَّرَ نَجْرًا رَهْمًا: بهلوتی هسهی کرد.

فَنَجَّرَ الْمَالِبُ النَّاقَةَ نَجْرًا: شیردۆشهکه لبوژی
حوشترمهکی خوراند بۆئهوهی شیر بداو
بهخوشی بدوشری ◊ الْمُنْجَرُ: کونه لوت ◊ الْمُنْجَرُ:

بهمانا (النَجْرُ) دئ ۵ التَّاسِرُ: نهو كهسهى بهكونه لوتى دمهفشكىنى ۵ دمهشگوتري: (ما بالدار ناخر) كهس له خانومهكا نيه ۵ همروا ناوه بؤ بهرازي زيننه خرؤ ۵ گويدريژ.

النَّخْرَةُ مِنَ الْعِظَامِ: نَيْسَقَانِيك مَوْخَى تَيْدَابِن، واته نَيْسَقَانِي كلؤر ۵ همروا وشهى (النَّخْرَةُ) ناوه بؤ نيهسب، بؤ گويدريژ ۵ النَّخْرَةُ: پيشهوهى لوت ۵ بهكئك لهكونه لوت ۵ النَّخْرَارُ: وهجاخزادهى بهفيزو خؤبهزلزان ۵ ترسنوك ۵ لاواز ۵ النَّخْرُ: حوشترئكه تا لمبؤزى نهخورينى شيرنادا ۵ النَّخْرُ: فيشكه ۵ هينگه ۵ دمنگ دهربرين بهلوت ۵ نَخْرَبُ الشَّيْءِ: شتهكهى كون كرد ۵ النَّخْرُوبُ، كوني بچوك ۵ غَارِبُ النحل: خانهى شاننه همنگوين؛ نهو كونه بچوكانهى ههنگ له ميو دروستيان دمكا بؤنهوهى همنگوينيان تيدا كؤبينتهوه ۵ نَخْرَةٌ بَحِيدَةٌ نَخْرًا: بهمهفيزه تيوهى ژمنى ۵ نَخْرَةٌ بِكَلِمَةٍ: بهمهسه دئى نازاردا.

نَخَسَ الدَّابَّةَ نَخْسًا: لهسمتى ولاخهكهيهوه ژمنى يان لهكهلهكهيهوه ژمنى بؤنهوهى باش بپروا.

نَخَسَ الرَّجْلَ رِيهًا: بپاومهكهى دمنهدنه دا، نيزعاجى كرد، دهرى كرد.

نَخَسَ الْبِكْرَةَ: كوني بهكرمهكهى بهپوازو شتى وا تهنك كردموه ۵ دواى نهوهى فراوان بوو ۵ (فهى منخوسة ونخيس).

نَخَسِيَ السَّبْعُ رُغْمًا نَخْسًا: حوشترمهكه توشى نهخؤشى ورگ شوؤرى و زؤربوونى گوشتى بندهستى بوو ۵ يان توشى گرؤيى بن كلكى بوو ۵ تناخست القنم: مهرو بزنهكان لهسهرما خربوونهوهو پاليان لهبهك دا ۵ تناخس الغدران: زلكاومكان ناوى ههنديكيان چووه ناو ههنديكيانهوه ۵ النخس والنخاس: نههفيزه يان

ههر دارو ناسنيك ولاخى پئى لى بخوردرئ ۵ النَّاسِ، دهرديكه توشى بندهستى حوشتر دهبى ۵ همروا گرؤيى توشى بنكلكى نازهل دهبى ۵ كهلهكئوى گهنج ۵ النَّخَّاسُ: نهوهى كوني بهكرهوه شتى واى پئى تهسك دمهكرئتهوه ۵ كؤلهكهيهكه لهمهبرو نهوبهرى ديوهخانهى مال دهجهفئندري ۵ النَّخَّاسَةُ: نهو پوازو شتانهى كوني بهكرهى پئى تهسك دمهكرئتهوه ۵ پيشهى تهسك كردنهوهى كوني بهكره ۵ النَّخَّاسُ: فرؤشيارى نازهل و كؤيله ۵ جهلهبجى ۵ النَّخَّاسُ: كهلهكئوى گهنج ۵ النَّخَّاسُ: شوينى لى بهستنى قهياسهوه جهبل لهكهزاوهى بچوك بهسهر بهشتى حوشترموه ۵ النَّخَّاسَةُ: ماستى مهرو بزى بهتئيكهلاوى ۵ تامى مزر كه لهشيرينى و مزرى تئكهال بووبى ۵ رؤنهكهره.

نَخَسَ الرَّجْلُ نَخْسًا: بپاومهكه لاواز بوو.

نَخَسِيَ فَلَانًا: نازارى فلانكهسى دا ۵ ههليناو خستيه جمو جؤل.

نَخَسِيَ الشَّيْءَ شَيْئًا: تويكلى لهشتهكه كردموه ۵ كاكلهى شتهكهى گرت.

نَخَسِيَ الشَّيْءَ نَخْسًا: شتهكه لاي خواروى رزى كهلكى نهما.

نَخَسَ الرَّجْلُ: بپاومهكه كزو لاواز بوو.

تَنَخَّشَ إِلَى كَذَا: چوو بؤلاى فلان شت.

نَخَسِيَ نَخْصَةً: كزو لاواز بوو پيىستى چرچى تئيكهوت.

نَخَسِيَ الْكِبْرَ أَوْ الْمَرَضَ الْحَيَوَانَ: پيرى يان نهخؤشى جهيوانهكهى لاواز كرد.

نَخَسِيَ لَحْمَهُ نَخْصًا: گوشتى نهما، كزو لاواز بوو ۵ انخصه الكبر أو المرض: پيرى يان نهخؤشى لاوازي كرد ۵ انخصن لحمه: بهمانا (نخصن) دئ

◊ النَّاحِصُ: نهو کسهی پیری کزو کۆله‌واری
 کردین ◊ ده‌گوتری: (عجوز ناخص) پیری که پیری
 کزو لاوازی کرده و پیستی چرچ و لویج کرد.
 نُحَطُّ اِلَى الْقَوْمِ نُحْطًا: له‌نکاویک هاته‌دمر بؤناو
 خه‌لکه‌که.

نحط علیه: ته‌که‌ببوری کرد به‌سهریا.

نَحَطَّ بِهِ: هسهی ناشیرینی ناراسته کرد، جوینی
 پیندا ◊ التُّحُّطُ: مؤخ ◊ نهو ناوهی له ویلداش
 دایه.

نَحَّجَ بِالْحَقِّ فِرْعَاؤًا: ددانی به‌حق و راستی دا نا.

نَحَّجَ الذَّبِيحَةَ نَحْمًا: زیدم‌روی کرد له‌سهربرینی
 کوشتییه‌که‌دا نوخاعی شه‌وکیشی هه‌لیری.

نَحَّجَ الْعَرْدُ نَحْمًا: جلّه‌دارمه‌که ناوی تن تزا، ناوی
 تینگه‌را ◊ اِنْتَحَعَ عَنْ أَرْضِهِ: له‌زموی و زیدی خوی
 دوورکه‌وته‌وه ◊ تَنَحَّجَ السَّحَابُ: به‌مانا (اِنْتَحَجَ)
 دئ ◊ تَنَحَّجَ فُلَانٌ: فلانکس به‌لغهمی فری دا ◊
 الْمُنْتَحَجُ: شوینی برینه‌وهی نوخاع له‌نیوان ملو
 سه‌ردا ◊ التُّنْجَاعُ: دم‌زوه ده‌ماریکه له‌ناو عمودی
 فه‌قه‌ره‌ی پشت دایه‌و پیموه‌سته به‌میشکه‌وه ◊
 التُّنْجَاعَةُ: به‌لغهمی که له‌فورگه‌وه دپته دمر.

نَحَّجَ نَحْمًا وَغِيْفًا: فیشکاندی، دمنگی خوی به‌لوت
 دهربری ◊ پیرماندی لوتی خوی پاک کرده‌وه ◊
 بزمی ◊ اِنْحَفَ: زوری مشه‌مش و گنه‌گنه کرد ◊
 التُّنْجَافُ: گۆرموی، خوف، کاله ◊ التُّنْجَفَةُ: جالایی
 له‌سهر کیو.

نَحَّلَ الشَّيْءَ نَحْلًا: شته‌که‌ی بی‌زایه‌وه.

نَحَّلَ الدَّقِيقَ: نارده‌که‌ی بی‌زا.

نَحَّلَ السَّحَابَ الْمَطْرَ: همور بارانی باراند ◊ نَحَّلَ
 الشَّيْءَ: بؤزیدم‌روی له‌مانای (نَحَّلَهُ) دئ ◊
 ده‌گوتری: (نَحَّلَ السَّحَابَ الْمَطْرَ) همورمه‌که زوری

باران باراند. ◊ اِنْتَحَلَ الشَّيْءَ: له‌شته‌که‌ی باشه‌که‌ی
 هه‌لبژارد ◊ اِنْتَحَلَ السَّحَابُ الْمَطْرَ: همور بارانی
 باراند ◊ تَنَحَّلَ الشَّيْءَ: به‌مانا (اِنْتَحَلَ) دئ ◊
 الْمُنْتَحَلُ: بی‌زنگ ◊ التُّنْجَالَةُ: سه‌رکویزر، سو ◊
 نه‌وه‌ی ده‌می‌نی‌ته‌وه له بی‌زنگه‌که‌دا دوا
 له‌بی‌زنگ دان ◊ التُّنْجَلَةُ: دارخورما ◊ التُّنْجِيلَةُ:
 شتی له‌بی‌زنگ دراو و پالفته‌ه کراو ◊
 ده‌سگوتری: (بذل له نخله قلبه) پالفته‌ی دلی
 پیندا. ◊ نَحْمَ نَحْمًا: گۆرانی باشی گوت.

نَحِمَ نَحْمًا: زمانی گیراو هسه‌ی بی‌نه‌کرا.

نَحِمَ نَحْمًا: به‌لغهمی فری دا ◊ التُّنْجَامَةُ: به‌لغهم ◊
 نَحْنَجُ: به‌په‌له رویی ◊ نَحْنَجُ الْإِبِلَ: حوشرمه‌که‌ی
 بیخ دا ◊ ده‌سگوتری: (نَحْنَجُ بِالْإِبِلِ) ◊ نَحْنَجُ
 فُلَانًا: فلانکسه‌ی ترؤ کرد، دهری کرد ◊ تَنَحْنَجَتِ
 الْإِبِلُ: حوشرمه‌که بیخی خوارد؛ پالکه‌وت.

نَحَا نَحْرًا: شانازی کردو خوی به‌زل زانی.

نَحَا فُلَانًا نَحْرًا: مه‌دحی فلانکسه‌ی کرد.

نَحِيَّ نَحْرًا: شانازی کردو خوی به‌گه‌وره زانی ◊
 اَنْحَى: پیاومتی و ره‌وشتی به‌رزی زیادییان کرد
 ◊ اِنْتَحَى: شانازی کرد لوتبه‌رزی نواند ◊ اِنْتَحَى
 عَلَيْنَا: شانازی به‌سه‌ردا کردین ◊ اِنْتَحَى مِنْ
 كَذَا: خوی لهو شته پاراستو بی‌زی ئی کرده‌وه ◊
 اِسْتَنْحَى مِنْهُ: خوی ئی پاراستو بیری ئی کرده‌وه
 ◊ التَّخْرُؤُ: پیاومتی و مه‌ردایه‌تی ◊ فیزو
 خو‌به‌زلزانی.

نَدَأَ اللَّحْمَ نَدَأً: گۆشته‌که‌ی برژاند پیشاندی ◊
 به‌وه: که خستیه ناو ناگروه‌وه زیر بشکۆو زیلی
 خست.

نَدَأَ الْمَلَّةَ: فو‌لکه‌ ناگردانی دروست کرد تمن‌دوری
 داناو ناگری تیدا کرده‌وه بؤ نان برژاندن و شتی

جوانسه‌کانی بـیر شـینگیـر و دانیشـتوانی
ماتمهینه‌که بینیته‌وه ۵ النَّدَبُ: چوست و
چالاک و خیرا گورج و گوژ ۵ ناده‌میزادی
نه‌جیب و ره‌وشت بمرز ۵ نسی پی رسمن ۵
النَّدَبُ: شوینگی برین ۵ شوینی پاشماودی
برین ۵ شتیگ گرمی لسه‌ر بکری ۵ که‌وانیک
تیره‌که تیژ به‌اویژی ۵ النُّبَّةُ: لسه‌راودی
نه‌حویبان دا به‌مانا بانگکردن و هاوار لی‌کراو
دی، دمگوتری: (وا عمده) (وا معتصماه).

فَدَحَ الشَّيْءَ نَدْحًا: شته‌کی فراوان کرد ۵ اِنْتَدَحَتْ
الْفَنَمُ فِي مَرَابِضِهَا: مهر و بزنه‌کان له‌حه‌وشه و
کوزو ناغه‌له‌کانیان دا بلا و بوونه‌وه و په‌رته‌وازه
بوون ۵ تَنَدَّحَتْ الفَنَمُ فِي مَرَابِضِهَا: به‌مانا
(اِنْتَدَحَتْ) دی ۵ المندرحة: دمگوتری: (أرض
مندرجة) زه‌وییه‌کی فراوانه ۵ دووره ۵ همروا
دمگوتری: (ولك عَنْ هَذَا الْأَمْرَ مندرحة)
له‌کاره‌که‌دا نه‌تو مه‌ودای فراوانت همیه و
دمستت کراومیه ۵ التَّنْحُ: بمره‌راوان ۵ زور ۵
النَّدْحُ: قورس ۵ تارمایی، شتیگ له‌دورمه
بیبینی ۵ التَّدْحَةُ: زه‌وی بمره‌راوان ۵ دمشتایی ۵
دمگوتری: (انك لفي ندحة من الأمر) نه‌تو له‌م
کارمدا مه‌ودای فراوانت له‌بهرده‌م دایه ۵
مه‌جالت کراومیه ۵

نَدَّحَهُ نَدْحًا: به‌رو روی بوو، خوئی بی کیشا ۵ اُنْدَحَهُ:
به‌مانا (نَدْحَهُ) دی ۵ تَنَدَّحَ: زور خوئی هه‌لکیشا،
زوری کاری سه‌روه‌ری پال خوئی دان و هیجیانی
نه‌کردیوون ۵ المِنْدَحُ: که‌سیگ خویری و هیج و
پوج بی گوی نه‌دا به‌وه‌ی چ به‌خه‌لکی ده‌لی یان
خه‌لک جی بی ده‌لین له‌فسه‌ی ناشیرین.

فَدَّ البعيرُ رُحْمَهُ نَدًّا وَنَدْرًا: حوشتره‌که به‌له‌سه بوو ۵
دمشگوتری: (نَدَّت الفكرة عني) فکرم تهرمه‌وو
بیرم رویشت ۵ نَدَّت الكلمة: وشه‌که نایه‌ته زهر

وا ۵ النَّدَاةُ: سووایی ده‌وری خوژ له‌کاتی
هه‌لاتن و ناوابوونی دا ۵ النَّدَاةُ: توپزیکی گوشت
که ره‌نگی له‌وی تری نه‌جی ۵ پارچه رومگیگ
که به‌جیاو دوور له‌وی تر روابی ۵ النَّسِيءُ:
سووایی خوژ له‌کاتی هه‌لاتن و ناوا بوونی دا ۵
النَّسِيءُ: هم‌ر خواردنیک به‌پیشانندن له‌زیر
ناگردا یان به‌برزانندن به‌که‌لکی خواردن بی ۵
دمگوتری: (لحم نديء).

فَدَبَ فلاناً الى الأمر نَدَبًا: فلانکسی بانگ کرد بو
نه‌نجامدانی کاره‌که.

فَدَبَ المِيتَ: مردووه‌کی لاواندموه وایه شیرمی بو
کرد.

فَدَبَ الجُرْحُ نَدَبًا: برینه‌که شوینگیه‌کی ره‌ق هه‌لات ۵
هه‌تماعه‌ی کرد.

فَدَبَ جِسْمَهُ: جه‌سته‌ی شوینی برینی پیوه دیارن.

فَدَبَ نَدَابَةً: چوست و چالاک بوو ۵ گورج و گوژ
پاپه‌ری ۵ اُنْدَبَ جِسْمَهُ: شوینگی به‌جه‌سته‌وه
جی هیشت.

فَدَّ به للأمر: ناردی بو نه‌نجامدانی کاره‌که ۵
کاره‌کی خسته نه‌ستوی خوئی ۵ اِنْتَدَبَ الشَّيْءُ:
شته‌که ناسان و به‌یهدست بوو ۵ ناشکرا بوو ۵
اِنْتَدَبَ للأمر: خوئی بو کاره‌که تهرخان کردو
هه‌ولی نه‌نجامدانی داو په‌له‌ی کرد بو جیبه‌جی
کردنی ۵ اِنْتَدَبَ فلاناً للأمر: بانگی فلانکسی
کرد بو گرتنه نه‌ستوی کارو نه‌نجامدانی ۵
المنسروب: به‌زمانی دانیش‌توانی مه‌که‌ه واته:
پیغه‌مه‌رو ره‌وانه‌کراو ۵ که‌سیگ له‌جیاتی
یه‌مکی تر کاره‌که نه‌نجام بدا جیگرو و مکیل ۵
کرداری سوننمت و په‌سه‌ند لای خواو لای شهرع
۵ النَادِبَةُ: ناهرمتیگ شین بگیژی و وایه‌شیره بکا
۵ به‌پیاوی مردو دا هه‌لبلی و ره‌وشته

کونترولی یاساو ریئسای زمانهوه، هاعیده
 نایگریتهوه ۵ نَدُّ بفلان: عهیبو عاری
 فلانکسی ناشکراکردن ۵ نَدُّ القطیع: جه‌له‌به
 نازده‌له‌که‌ی پهرته‌وازه کردن ۵ نَدُّ صرته: دنگی
 نارمزیی به‌رز کردهوه ۵ تناد القوم: خه‌لکه‌که
 به‌رته‌وازه بوون ۵ النَّسَادُ: رزق و رُوْزی ۵
 دمگوتری: (لیس لم نَادَ) نه‌وانه رزقیان نیه ۵
 النَّدُّ: جوْره رومه‌کیکه لاسکه‌که‌ی دمکری به‌بخور
 ۵ النَّدُّ: هاوشان و رکا‌به‌ر ۵ التَّيْدُ: به‌مانا (النَّدُّ)
 دی.

فَلَمَّا الشَّيْءُ نَدْرًا شته‌که به‌ریووه هه‌لومری ۵ هَزَّ
 الفُضْنُ فندرت منه الشمار: لقه‌که‌ی راوشاند
 میوه‌ی ئی هه‌لومری ۵ دمشگوتری: (ندر العظم
 عَنْ مَوْضِعِهِ) ئیسقانه‌که له‌شوینی خوی
 دهرجوو.

فَلَمَّا فِلَانٍ فِي الْعِلْمِ وَالْفَضْلِ فَلَانْكَسَ له عیلمو
 زانیاری دا پئیش كهوتو هاو وینه‌ی كهمه.

فَلَمَّا الْكَلَامِ نَدْرًا قسه‌که ره‌وان و کاریگه‌ر بوو ۵
 أُنْدِر: شتی ناوازه‌ی هینا ۵ قسه‌ی عمنتیکه‌ی
 کردن کاری کس نه‌کردووی نه‌نجام دا ۵ أَنْدَرَ
 الشَّيْءُ: شته‌که‌ی داشکاند ۵ دمشگوتری: (أُنْدِر
 التَّاجِرُ مِنْ حِسَابِي كَذَا) بازرگانه‌که له‌حیسابی
 من نه‌ومنده‌ی داشکاند ۵ أَنْدِر الْعِظْمِ مِنْ مَوْضِعِهِ:
 ئیسقانه‌که‌ی له‌شوینی خوی جولاند ۵ تنادر:
 قسه‌ی عمنتیکه‌و خوْشی گپ‌رانه‌وه ۵ تنادر علی
 فلان: گالته‌ی به‌فلانکس کرد ۵ تنادر علينا:
 جار جار دههاته لامان ۵ إِسْتَنْدَرَ: شته‌که‌ی
 به‌ناوازه‌و نادر زانی ۵ إِسْتَنْدَرَ الْقَوْمَ أَمْرَ فِلَانٍ:
 خه‌لکه‌که‌ شوین ریبازی فلان که‌وتون و
 کاریگه‌ری نه‌ویان به‌سه‌رموه دباره ۵ إِسْتَنْدَرَ
 الْحَيْرَانَ الرَّطْبَ: چه‌یوانه‌که له‌لومری تازه گه‌را

۵ النَّادِرَةُ: قسه‌ی گالته‌و گه‌پ ۵ دمشگوتری: (هو
 نادره زمانه) نه‌و مروّفه تاقانه‌ی رُوْزگاری
 خویمتی ۵ النَّسْرِي: دمشگوتری: (لَقَيْتُهُ التَّدْرِي)
 کهم گهم توشی بووم ۵ النَّسْرَةُ: پارچه‌ی زیرو
 زیو که له‌کان دا دهمده‌مپندری ۵ النَّسْرَةُ:
 دمشگوتری: (لَا يَكُونُ ذَلِكَ إِلَّا لِنَدْرَةٍ) نه‌و شته
 که‌مجار وادمبی، واری دمه‌کوی.

فَلَمَّا فَلَانًا بِالشَّيْءِ نَدَسًا زه‌بریکی سوکی له‌فلان
 دا.

فَلَمَّا الْأَرْضَ بِرَجْلَيْهِ بِمَقَاجِي بِيْهِرْكِهِ له‌زه‌وی
 کرد. ۵ تَنَسَّهْ بِكَلِمَةٍ به‌هینووشی جنیوی بی دا.

فَلَمَّا بفلان الأرض: فلانکسی به‌زه‌وی دا دا
 خستی.

فَلَمَّا الشَّيْءَ عَنِ الطَّرِيقِ شته‌که‌ی له‌ریگا
 دوورخسته‌وه.

فَلَمَّا نَدَسًا زيرهك بوو، زور به‌وردی له‌نیشه‌کان

ورد بووه ۵ دنگی به‌نه‌سپایی و نزمی زوو
 بیست ۵ نَادَسَهُ: زه‌بری ئی دا ۵ ناو و ناتووری
 ناشیرینی ئینا ۵ تَنَسَسَ مَاءُ الْبَيْتِ: ناوی بیره‌که
 له‌هر جوار لایه‌وه سه‌ر ریژی کرد ۵ تَنَسَسَ
 الرَّجُلُ: پیاومکه به‌زه‌وی دا دراو که‌وت، کوژرا ۵
 تَنَسَسَ الْحَبْرَ وَعِنَهُ: له‌هه‌واله‌که‌ی کۆلیه‌وه‌و
 هه‌ولی دا پئیش هه‌موو که‌س نه‌و بیزانی ۵
 النَّادِسُ مِنَ الرِّيحِ: رمیی وه‌شاو و به‌کارهاتوو
 له‌لیدان دا ۵ النَّيْسُ: دنگی نزم ۵ النَّيْسُ:
 عه‌قل و لیزانی ۵ النَّيْسُ: نه‌و که‌سه‌ی تیکه‌لاوی
 خه‌لك دهبی و نمرکی خوی ناخاته سه‌ریان.

فَلَمَّا عَنِ الشَّيْءِ نَدَسًا: باسی شته‌که‌ی کرد،
 له‌شته‌که‌ی کۆلیه‌وه.

فَلَمَّا الْقَطْنَبةَ لَوْكَه‌که‌ی شی کرده‌وه هه‌لاجی کرد.

نَدَصَى الشَّيْءُ مِنَ الشَّيْءِ: شتهکه لهشتهکه دمرجوو
هاته دمر ۵ دهگوتری: (نَدَصَتِ النَّرَاةُ مِنَ التَّمْرَةِ)
ناوکه خورماکه له خورماکه هاته دمر ۵ نَدَصَتِ
العَيْنُ: جاومه زوق دمر په رپو بوو.

نَدَصَى البَطْرَةَ: دومه له کهه گوئی کیم و زوخاوی نی
دهرهات.

نَدَصَى الْقَوْمَ: شه ری توشی خه لکه که کرد ۵
الْمُنْدَاصُ: دهگوتری: (رجل منداص) پیاویکی
شه پانی و بهد ره وشته همر هه وئی نهومیه تی
کاری و ابکا خه لک نه زیمت دا ۵ (امْرَأَةٌ مِّنْدَاصُ)
نافرمتیکی عمقل سوک و چمه جهناوه.

نَدَعَجَ فُلَانًا نَدْعًا: له فلانکه سیه وه ژمنی،

نَدَعَجَ الْمَرْأَةَ: دلداری له گه ل نافرمتکه کرد.

نَدَعَجَ اعْتَرَبَ فُلَانًا: دوپشک به فلانکه سیه وه دا.

نَدَعَجَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکهس جنیوی به فلان دا ۵
أَنْدَعَجَ فُلَانٌ: خراپه له گه ل فلانکهس کرد ۵ نَدَعَجَ
العَيْنَ: ناردی به هه ویره که کرد ۵ نَادَعَجَ الْمَرْأَةَ:
دلداری له گه ل نافرمتکه کرد ۵ اِنْتَدَعَجَ:
پیکه نینه کهه هیواش کرد ۵ الْمُنْدَعَجُ: رِمب
ومشین ۵ جنیو دمر، زمان پیس ۵ النَّدْعَةُ:
سپیاپی بنکی نینوک ۵ نَدَفَتِ الدَّابَّةُ: و لآخه که له
رؤیشتن دا په لهی کرد، خو شپرو بوو ۵ نَدَفَتِ
السَّمَاءَ بِالْمَطَرِ وَبِالْبَلَجِ: ناسمان بارانی باراند،
به فری باراند ۵ به فری تی کرد.

نَدَفَى الْقَطْنَ: به نامیری هه لاجی لؤکه کهه شی
کردموه ۵ اَنْدَفَ: حمزی له دمنگی عودو که مان
بوو ۵ اَنْدَفَ الدَّابَّةَ: به خیرایی و به زهخت
و لآخه کهه نی خوری ۵ نَدَفَ الْقَطْنَ: لؤکه کهه
زور شی کردموه ۵ الْمِنْدَفُ وَالْمِنْدَفَةُ: نهو دارو زئی و
حه بله ی هه لاج لؤکه هه پی شی دمکاته وه ۵

النَّدَافَةُ: پيشه ی هه لاجی ۵ النَّدَافَةُ: نهو ورده
خشت و خاشاکه ی له لؤکه ده که و پته خوار
له کاتی هه لاجی کردنی دا ۵ النَّدَافُ: هه لاج; نهو
کهسه ی لؤکه کهه شی دمکاته وه یان نهو نامیری
لؤکه کهه پی شی ده کرتیه وه ۵ النَّدْفَةُ: شتی
کهه، چوریک.

نَدَّلَ الشَّيْءَ نَدْلًا: شته کهه ی به خیرایی گواسته وه ۵
شته کهه ی دزی ۵ به دهستی خو ی شته کهه ی له
شوینی خو ی دمرهینا.

نَدَّلَ نَدْلًا: چلکن بوو ۵ اِنْتَدَّلَ الشَّيْءُ: شته کهه ی

هه لگرت توانی هه لی بگری ۵ تَنَدَّلَ بِالْمَنْدِيلِ:

به په رپو سه ری شته کهه ی سه ری ۵ نَوَدَّلَ: له

به په ری شه پله لیی دا، توشی له رزین بووه ۵

الْمُنْدَلُ: له سه ره ختی بو نخوش ۵ چوریکه له

فالگرتنه وه و کوله و منانی کاهین و دست بر

به کاری دینن بو دوزینه وه ی شتی و نبوو ۵

الْمِنْدِيلُ: پارچه هوماشیکی بچوکی چوارگوشه یه

به گوردی پیی دهگوتری ده سه سه ر دم و چاو و

دهستی پی وشک ده کرتیه وه ۵ النَّادِلُ: که سیک

خواردن و خوار دنه وه پیشکش به خه لک بکا ۵

نَدِمَ عَلَى الْأَمْرِ نَدْمًا: له کاره که په شیمان بووه،

خه فه تی پی خوارد ۵ اَنْدَمَ: په شیمانی کرده وه

۵ نَادَمَهُ مَنَادِمَةً وَنَدَامًا: هاوکاری کردو

هاونشین بوو له خوار دنه وه دا ۵ نَدَّمَ عَلَيْهِ:

به مانا (اَلنَّدَمَةُ) دئی ۵ تنادم القوم: خه لکه کهه

دانیشن بو خوار دنه وه ۵ تَنَدَّمَ عَلَى الْأَمْرِ:

خه فه تی خوارد له سه ره نه وه ی نهو کاره ی

کردوه ۵ اِنْتَدَمَ الْأَمْرُ: کاره که ناسان بوو ۵

الْمُنْدَمُ: په شیمانی ۵ الْمُنْدَمَةُ: هه رشتیک مروف

هه لئی بو په شیمان بوونه وه ۵ النَّدِيمُ: هاو ری

سه رمیزو شه رابخوار دنه وه.

نَدَمَ الرَّجُلُ نَدْمًا: پیاوه که هاواری کرد.

شىئى لى پەيدا بوو ۋە ئالدىنقى: وشەپەك يان
 كىردەمىيەك ئەومىندە ناشىرىن بىن ئەمەق
 بەمىرۇف بىكا ۋە كىردارو گۇقتارى شەرم ناومر ۋە
 ئالدى: يانەو ئەنجومەن ۋە دىووخانە شۆينى
 كۆبىيۈنەھەي گەل ۋە ھۆز ۋە يان شۆينى
 كۆبىيۈنەھەي چىنئىكى تايىبەتى خەلك ۋە كۆو
 يانەي مامۇستايان، يانەي ئەفسەران ۋە ئالدىنقى:
 لايەن ۋە دەقەر ۋە (نادىيات ئىشئى) سەرمەتاي شت ۋە
 نۆنەخشەي شت ۋە ئالدى: شەونم ۋە ھەلمى ناوہ
 بەرز دەبىتتەھە بۇ ھەوا لەچىنە ساردەكانى
 ھەوادا خەست دەبىتتەھە ۋە لەشەودا لەشۆيەي
 دىلۆپە بارانى زۆر ورد دا دەبارىتتە سەرم زەمى ۋە
 ھەروا ناوہ بۇ باران ۋە بۇ سەخاومت ۋە
 بەخشندەيى ۋە خىرو بىر ۋە ئالدى: بەكجار واتە:
 (اسم مرة) يە ۋە يانەو ئەنجومەن ۋە كۆمەلە
 مەرفۇقەك لەيانەيەك دا كۆبىيۈنەھە بۇ
 پرايژكرىدن ۋە باسو لىكۆلئىنەھە دەربارەي كارىك
 ۋە (دار الندوة) ھەر خانو ۋە بالەخانەپەك خەلك
 تىيدا كۆبىيۈنەھە بۇ باسو ۋە پرايژو لىكۆلئىنەھە ۋە
 قورەبىشەيە ھەرمەبەكان لە پىش ھاتنى ئىسلام
 ئەم جۆرە يانەو ئەنجومەنەيان ھەبوو تىيدا
 كۆدەبىيۈنەھە (قىسى كرى كىلاب) كە يەككە
 لە باپىرە گەورەكانى پىغەمبەر لە رۆژگارى
 خۆي دا بىياتى نابوو دوايى پىشتا ۋە پىشتا بۇ ئەو
 بەرمەبە مایەھە ۋە موعاويە لە رۆژگارى خۆي
 دا كرى ۋە كرى بە (دار الإمارة) ۋە ئالدى: تەپ ۋە
 ئالدى: بەمانا (الدى) دى ۋە يانەي گەل ۋە ھۆزو
 شۆينى كۆبىيۈنەھەيان بۇ باسو ۋە پرايژ دەربارەي
 كارى گىرنگ ۋە دەشگوترى: (ھەم ندى الكف)
 ئەوانى سەخى سەروشەنت.

ئالدى: ئالدى: حوشترەكانى بەكۆمەل لىخوپىن ۋە
 ئالدى: ئالدى: كارمەكە جىگىر بوو ۋە ئالدى:
 دەگوترى: (رجل مندۋ) پىاوتىكە زۆر ھاوار دەكاو
 دەقېرىنى ۋە ئالدى: دەنگ ۋە ئالدى: داكۆكىكارو
 مەنەك كەرو لەمبەرو پەرزىن.

ئالدى: ئالدى: خەلكەكە لە يانە كۆبىيۈنەھە.

ئالدى: ئالدى: خەلكەكە لە يانە كۆكردەھە ۋە
 دەشگوترى: (ما يىدروم ئالدى) يانە بەشىان
 ناكا ئەومىندە زۆر جىگىيان نابىتتەھە.

ئالدى: ئالدى: ئالدى: شتەكە تەپبوو شەي
 ھەئىنەپەھە ۋە ندىت الارض: زەويەكە شەونم
 لى دا.

ئالدى: ئالدى: فلانكەس بەخشندە بوو سەخاومتى
 زۆر كەسى گرتەھە ۋە دەنگى خۆش كە دىرئز
 بىكرىتەھە ۋە بەبەرزى بگوترى ۋە ئالدى: فلان:
 فلانكەس بەخشش ۋە پىاومتى زۆر بوو ۋە دەنگ ۋە
 سەداي خۆش بوو ۋە ئالدى: شتەكەي والى
 كىر تەپو شىدار بى ۋە ئالدى: شتەكەي والى:
 شتەكە دەركەھوت ۋە ئالدى: شتەكەي والى:
 پىگەي ۋە تىكەلا ۋە ئالدى: فلان: بانگى فلانكەسى
 كىر بەدەنگى بەرز ۋە يانە دا لەگەلى دانىشت:
 پرايژى بى كىر ۋە شانازى بەسەردا كىر ۋە ئالدى
 پىر: نەپىيەكەي ناشكرا كىر.

ئالدى: ئالدى: شتەكەي تەپو شىدار كىر.

ئالدى: ئالدى: ئەسپەكەي ھەلىنگ دا تا عارمەي بى
 كىر ۋە ئالدى: فلان: فلانكەس عەتاو بەخشش
 زۆر بوو ۋە ئالدى: اللوم: خەلكەكە ھەندىكىيان
 بانگى ھەندىكىيان كىر ۋە لە يانە دا كۆبىيۈنەھە
 ۋە ئالدى: يانەي گەل ۋە ھۆزو دىووخانەي
 عەشرەتو شۆينى پرايژو ھەسە گۆپىنەھەي ناو
 خۆيان ۋە ئالدى: شتەكەي تەپبوو تەپرايى

ئىدى الصوت: دىنگ خۇش ۋ يان دىنگى باش
دەروا ۋ پىشوو درېزە بۇ دىنگ ھەلدان ۋ التىيان:
تەپبوو، شىدار.

فَقْرُ الشَّيْءِ: شتەكەى لەسەرخۆى پىويست كرد.

فَقِرَ بِالشَّيْءِ نَذْرًا وَنَذَارَةً: بەشتەكەى زانى و لىى
بەناگا بوو ۋ دىگوترى: (كزروا بالعدو)
بەدوژمنەكەيان زانى و چاودېرى ھەئس و
كەوت و جىم و جولى ئەويان كرد.

أَنْذَرَهُ الشَّيْءُ: شتەكەى پى زاناندو ھۆشدارى دايە
كە و رىيائى بى ۋ تىئاذر القوم: خەلكەكە
ھەندىكىان ھەندىكىانىان لەشەر ۋ خراپەكارى
ترساند ۋ التىارة: ترساندن، ھۆشدار كردن ۋ
التىار: ھۆتۆ، ئەھوى بەندە لەسەر خۆى پىويست
دەكا بۇ پەرودىگارى لە بەخشىنى مال يان
لەنەنجامدانى تاعەت ۋ التىار: ترساندن،
ترسىنەر ۋ التىارة: ئەھوى مروؤ بەشىئەى
نەزرو ھۆتۆ دەيبەخشى ۋ تىارة الميىش: پىشەتاي
سوپا، ئەو بەشە سوپايەى دەبنە رەھەدو
چاودېرى بەسەر دوزمەنەھ سات بەسات ھەوالى
جىم و جولى سوپاى دوزمەن بەسوپاى لەمەر
خۇيان دىگەپەنن.

فَقَّحَ الماءُ أَر المرق: ناو يان عارمق دلۆب دلۆب
ھاتەدەر ۋ التىارة: ھەترە ناو و شتى لەو جۆرە.

فَقْدَلٌ نَذَالَةٌ وَنُذُولَةٌ: خوپىرى بوو ھىچ و پوج كەوتە
دەشتى ۋ النرجس، نىرگس ۋ جەند جۆرىكى
ھەپە بۇ جوانى و رازاندنەھى باخچە و بۇنى
خۇش دەروىندى، ھەروا خۆرسكىش دەروى ۋ
النرجسية: جۆرە شزوزىكى جنسىيە مروؤفەكە
ھەزى لەخۆپەتى.

النارجيل: رىگەزى درەختى خورمايى، فرەجۆرە
دەروىندى بۇ جوانى، ھەندىكى بەردارە، ئەم

جۆرە بۇ سود وەرگرتن لەبەرەكەى دەروىندى
بەرەكەپشى گویزى ھىندى، رۇنىكى ئى بەرەم
دەھىندى باشترین رۇنە ۋ النارجيلة: نىرگەلە،
ئامپىرىكى توتن كىشانە لەجىياتى سەبىلە و
قەئنەو جگەرە دەخورى، لەسەرەتادا قاعىدەى
ئەم ئامپىرە لەدارى گویزى ھىندى دروستكراوہ
دوایى لەشوشە دروست كراوہ ۋ التىار: يارى
تاوئە ۋ (صندوقتيك و جەند داشىكن) ۋ التىار:
رەمپىكى بچوكى بۇنخوشە پەلكە گەلاكانى
درېژن رەنگى زەردى مەپلەو شەپە ۋ النارجيل:
بەمانا (التىارون) دى ۋ التىارنج: نارنج;
درەختىكى بەردارە ھەمىشە سەھزە جەند
مەترىك بەرز دەبىتەوہ بۇنى خۇشە، گولى
سپى دەردەدا، گولەكەشى بۇنىكى زۆر خۇشى
ھەپە، لەومرزی بەھاردا گول دەكا، بەرەكەى
لەشئەى پرتەقال دايە تامى زۆر ترش و
مەپلەو تالە ۋ لە گولەكەى گولواو دروست
دەكرى ئەترو شتى و اشى ئى دروست دەكرى ۋ
توتىكەكەشى بىرى دەرمانى ئى بەرەم
دەھىندى.

فَزَاً بَيْنَ القومِ نَزْياً وَنَزْياً: دزايەتى خستە نىوان
خەلكەكەوہ ۋ دىگوترى: (نزأ الشيطان بينهم).

فَزَاً عَلَيْهِ نَزْياً: سواری بوو، چووه كۆلى.

فَزَاً فِلاناً وَعَلَيْهِ: سواری فلان بوو چووه كۆلى.

فَزَاً فِلاناً عَنِ الشَّيْءِ: فلانكەسى لەو شتە گىراپەوہ.

فَزَيْئٌ بِهِ: خۇشى وىست، عاشقى بوو ۋ التىار:

دىگوترى: (رجل نَزَأَ بكذا) پياويكە شىت و

شەيداي ئەو شتەپە ۋ التىار: دىگوترى: (فلان

نَزِيئ) فلانكەس ھىتتەو ناشوبگىرە دزايەتى

دەخاتە نىوان خەلكەوہ ۋ كوندەى بچوك،

دىكەكى بچوك.

نَزَحَ نَزْحًا وَنَزْحًا: دوورکه و ته‌وه ۵ دمگوتری: (نَزَحَتِ الدَّارُ) خانومه‌کی دووره ۵ (نَزَحَتِ البُرُ) بیره‌که ناوی داکه‌وت، کهم بوو، ناوه‌که‌ی دوورکه و ته‌وه.

نَزَحَ البِئْرَ وَغَرَمَهَا نَزْحًا: بیره‌که‌ی دهردا تا ناوه‌که‌ی کهم بوو یان همرناوی تیدا نه‌ما.

نَزَحَ بفلان: فلانکس له‌ولاتی خو‌ی دوورکه و ته‌وه و دیار نه‌ما و دیار نه‌بی‌ونه‌که‌ی دریزه‌ی کیشا.

انزَحَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی دوور خسته‌وه ۵ انزَحَ البِئْرَ: بیره‌که‌ی دهردا ۵ انزَحَ: دوورکه و ته‌وه ۵ المنزَاحُ: که‌سِیک زور سه‌مه‌ر بو و لاتی دوور بکا ۵ المنزَاحَةُ: نامیری ناو هه‌لینجان ۵ وه‌کوو دولچه‌و شتی وا ۵ المنزَاح: دمگوتری: (بلد نازح) و لاتی دوور (بئر نازح) بیری کهم ناو ۵ المنزَحُ: ناوی لیل ۵ (والبئر المنزَحُ) بیریک ناوی تیدا نه‌بین ۵ المنزوح: بیری کهم ناو ۵ بیریک ناوه‌که‌ی زور لیل بین ۵ المنزِیحُ: دوور.

نَزَّو الشَّيْءُ: شته‌که‌ی کهم کرده‌وه.

نَزَّو فلاناً: فلانکسی به‌هیج و بوج زانی و سوکایه‌تی بی کرد ۵ په‌له‌ی لی کرد، هه‌لینا ۵ ورده و رده چی لایوو هه‌مووی لی و مرگرت.

نَزَّو الشرابُ فلاناً: شه‌را به‌که فلانکسی سه‌رخوش کرد.

نَزَّو الشَّيْءُ نَزَاةً وَنَزْوَرَةً: شته‌که کهم بوو ۵ نَزَّو فلان: فلانکس خیرو بیری کهم بوو ۵ نَزَّوَتِ الأنثى: میینه شیردهره‌که شیری کهم بوو ۵ انزَرَ العطاءُ: به‌خششه‌که‌ی کهم کرده‌وه ۵ نَزَّرَ العطاءُ: به‌خششه‌که‌ی کهم کرده‌وه ۵ تَنَزَّرَ مِنَ الشَّيْءِ: له‌شته‌که‌ی کهم کرده‌وه. ۵ كُنَزَّرَ: خو‌ی پال هو‌زی نزاره دا ۵ یان خو‌ی شوبه‌اند به‌یمکی له‌و هو‌زه ۵ المنزور: دمگوتری: (شیئ منزور) شتی کهم و بین

نرخ ۵ (أعطاه عطاء منزوراً) به‌پیکیشی و نیلحاحی سوالکه‌رمکه به‌خششی دا ۵ (عطاء غیر منزور) به‌خششی بین نیلحاح و پیکیشی ۵ النَزْرُ: دمگوتری: (شیئ نَزْرٌ) شتی کهم و بین نرخ ۵ رجل نَزْرٌ: پی‌اوی بئ خیرو بئیر ۵ دمشگوتری: (ما جئت إلا نزرأ) به‌ته‌مه‌به‌لی هاتم ۵ النَزْرَةُ مِنَ الإناث: میینه‌ی کهم بیجوو کهم شیر ۵ النَزْوَرُ: همر شتی کهم بین ۵ دمگوتری: (رجل نزرور) پی‌اویکی کهم هسه‌یه ۵ النَزْرُ: کهم و بین نرخ ۵ دمگوتری: (عطاء نزر) به‌خششیکی کهم.

نَزَّو المكانُ نَزًّا وَنَزْرًا: شوینه‌که بوو به‌هو‌په‌لیته ۵ بوو به‌زونگا و شوینه‌که زونگاوی زور بوو.

نَزَّو الفؤادُ نَزًّا: دلکه‌ی زور وریا و زیره‌ی بوو.

نَزَّو الظَّبْيُ: ناسکه‌که بازی داو باراندی ۵ نَزَّو وتر السهم: زتی که‌وانه‌که له‌کاتی تیر هاو‌پشتن دا تیکچوو.

نَزَّو فلان عنی: فلانکس لیم دوورکه و ته‌وه و

گوشه‌گیر بوو لیم. ۵ انزُرَ المكانُ: شوینه‌که زونگا و

شیدارییه‌که‌ی دریزه‌ی کیشا ۵ انزُرَ الرجلُ:

پی‌اومه‌ی زیدم‌پو‌ی کرد و توندو تیز بوو ۵ نازَ

فلاناً: رکا به‌ری فلانکسی کرد و له‌گه‌لی دا

که‌وته کیشه‌وه ۵ نَزَّوَهُ عَنْ كذا: به‌دووری گرت

له‌و شته، به‌پاک و خاوینی دایه‌ه‌له‌مو له‌شتی

خراب به‌پاکی راگرت ۵ نَزَّوَتِ الظبیبَةُ وَلدها:

ناسکه‌که بی‌جومه‌کی په‌رومرده کرد ۵ المنزُ:

دمگوتری: (رجل منز) پی‌اویکی جم و جول

که‌رمه له‌هیج شوینن ناحه‌جمن ۵ لانکه‌ی

مندال ۵ النَزَاؤُ: دمگوتری: (هر نَزَاؤُ شر) نه‌و

شه‌رانییه‌ی واز له‌شه‌ر کردن ناهینن ۵ النَزْرُ:

نه‌وه‌ی له‌زه‌ی دا به‌هو‌ی ناوه‌وه دم‌بیته زونگا و

و شیدارو هو‌رو لیته‌ی زور دمی ۵ (رجل نَزْرٌ)

الرجلُ غَيْرُهُ الكَأْسُ: بیاومکه بیانه شهرابه‌کی
 دا به په‌کینکی تر ◊ نَزَعُهُ من مکانه: له‌شوینی
 خوی هه‌لی کهند ◊ اِنْتَزَعَ الشَّيْئُ: شته‌که
 هه‌لکه‌ندرا ◊ اِنْتَزَعَ عَنِ الشَّيْئِ: له‌شته‌که‌ی
 دارنی، لئی هه‌لکیشا ◊ اِنْتَزَعَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی
 هه‌لکه‌ند ◊ اِنْتَزَعَ للمصيد سَهْمًا: تریکی به
 نیجیرمکه‌وه نا ◊ تَنْزَعُ الى الشَّيْئِ: په‌له‌ی کرد بۆ
 شته‌که ◊ تَنْزَعُ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی هه‌لکه‌ند ◊
 تنازع القومُ: خه‌لکه‌که کیشه‌یان تیکه‌وت ◊ تنازع
 القوم الشَّيْئُ: خه‌لکه‌که شته‌که‌یان بۆلای خویان
 کیش کرد ◊ اِسْتَنْزَعُ فُلَانًا عَنِ الشَّيْئِ: داوای کرد
 له‌فلان که شته‌که‌ی لی دابرنی، لئی وهریگری ◊
 الْمُنْزَعُ: شوینی جل داکه‌ندن، شوینی لی دارنن
 الْمُنْزَعُ: تریک دوور بهاویژری ◊ دمشگوتری:
 (رجل مُنْزَع) بیاویکه به‌ناخوشی گیانی دمد ◊
 الْمُنْزَعَةُ: کیشو دزایه‌تی ◊ شوینی داکه‌ندن شت
 ◊ وره‌مرزی و دلقامی ◊ الْمُنْزَعَةُ: کیشو نیزاع
 النازع: غه‌ریب و بیانی ◊ النَّزَاعَةُ: کیشو نیزاع.
 النَّزَعُ: گیانه‌لاو ◊ حالته‌ی گیان دهرچوون ◊ النَّزَاعَةُ:
 شوینی پوتانه‌وه‌ی مو له‌ملاو له‌و لای ناوچه‌وان
 پوتایی په‌نا لاجانگ ◊ رِیگای ناو کَبُو ◊ النَّزْعَاءُ
 من الجباه: پوخساریک قزی پِیشسه‌ری هاتبنه
 پِیشسه‌وه ◊ موی لاجانگی به‌رز بووبنه‌وه ◊
 النَّزْعُ: نه‌و که‌سه‌ی دمکورکینن بۆ ولات و بیرى
 زیدو نیشتمانی دمکاته‌وه ◊ دمشگوتری: (بسر
 نَزوع) بیریکه پره له‌ناو به‌دمست دمتواندری
 ناوی لی دهریبیندری ◊ (فلاة نَزوع) دمشتیکی
 دورو دریزه ◊ النَّزْعُ: هه‌لکه‌ندراو ◊ لیکراوه،
 چندراو ◊ دمشگوتری: (نَمْر نَزيع) میومیه‌کی
 چندراوه ◊ بیاوی دوور که‌وته له‌ولات و
 نیشتمانی خوی که‌یادی ولات بکاته‌وه و بۆی
 بکورکینن ◊ (مکان نَزيع) شوینیکی دوور (فرس

بیاویکی دل وریابه ◊ یان سه‌خی سروشته ◊
 یان زور جم و حول دمکاو له‌جیگایه‌ک ناسرموی
 ◊ (مکان نَز) شوینیکی زونگاو و شیداره ◊ النَّزَةُ:
 نازمزوو شه‌هومتی زور ◊ جلیسی ◊ النَّزِيزُ:
 دمشگوتری: (رجل نَزيز) بیاویکی زمریفو پُوح
 سوکه ◊ یان زور جم و جولکه‌رمو هارو هاجه ◊
 یان جلیس و شه‌هوانیه ◊ (نَزيز شر) شه‌رانییه و
 واز له‌شه‌رگردن ناهینن.

نَزَعُ المریضُ: نه‌خوشه‌که که‌وته حالته‌ی گیانه‌لاوه
 ◊ نَزَعَتِ الشمسُ: خور ناوایوون نَزِیک بۆوه.

نَزَعَ إِلَى اَهْلِهِ: نازمزووی لای مال و مندالی خوی
 کردو که‌وته ناله‌و فیغان بۆلایان.

نَزَعُ عَنِ الامرِ: وازی له‌شته‌که هینا.

نَزَعُ اَبَاهُ: شیوه‌ی چوووه سه‌ر باوکی.

نَزَعُ الشَّيْئِ من مکانه نزعاً: شته‌که‌ی له‌شوینی
 خوی دهره‌ینا و هه‌لی کهند.

نَزَعُ يده من جيبه: دهستی له‌باخه‌لی دهره‌ینا.

نَزَعُ يده من الطاعة: له‌ری و رسمی فه‌رمانبه‌رداری
 جووه دهر و که‌وته سه‌رپیچی کردن و یاخی
 بوون.

نَزَعُ معنى جيداً من الآیة: مانایه‌کی جوانی
 له‌نایه‌ته‌که دهره‌ینا.

نَزَعُ نَزْعاً: قزی نه‌ملاو نه‌ولای پِیشسه‌ری
 هه‌لومرین ◊ نازعُ المریضُ: نه‌خوشه‌که له‌کاتی
 گیانه‌لاودا زوری هاتو و هاوار کردو نازاری زور
 بوو ◊ نازعُ نفسه إلى اَهْلِهِ: دلی کورکاندی بۆلای
 مال و مندالی ◊ نازعُ فُلَانًا: به‌ر به‌رمکانی
 فلانکه‌سی کرد، کیشمی له‌که‌ل نایه‌وه ◊ نازع
 الشَّيْئِ غَيْرَهُ: شته‌که به‌وی ترموه لکا ◊ نازعُ
 فُلَانًا الشَّيْئِ: شته‌که‌ی بۆ نه‌و کیش کرد ◊ نازع

نزع) نَسَبِي رَسَمَن ۵ النُّزْعَةُ مِنَ النِّسَاءِ:
 نافرمتیک شوپکا به بیگانہ، بہ پیاویک
 لمعشیرمتی خوی نمبی ۵ رشمہبای ویرانکار ۵
 نہوی لمبیکانہ ستیندرایی.

نَزَعٌ بَيْنَ الْقَوْمِ: نِيَوَانِي خه لگه کهی تیک دا، نازاوی
 خسته نیوانیانہوہ ۵ هندیکیان هه لنان
 بوئہوی ستم لهوانی تر بکن.

نَزَعٌ فَلَانًا: زمبری لهفلانکس دا به دست یان
 بهرمب ۵ له پاشمله به خرابی باسی فلانی کرد
 ۵ النُّزَاعُ: پیاوی فیتنهو ناشوبگپر ۵ النُّزْعُ:
 قسه پیک که به مهبستی فیتنهیی و دوورمانی
 بگوتری ۵ (نزع الشيطان) وسوسه و ختوکهی
 شهیتان که مرفه هلدمنی بو تاوانکردن ۵
 النُّزْعَةُ: زمبر ۵ نغورجک ۵ النُّزَيْفَةُ: قسهی
 ناشیرین ۵ دمگوتری: (نزع بزيفة) قسه پیک
 ناشیرینی ناراسته کرد.

نَزَفَ الشَّيْءُ: شته که برایه وه فهوتا، لهناوچوو، تن
 شکا.

نَزَفَ فُلَانٌ فِي الْحَصْرَةِ: فَلَانُ كَسَّ لَمْ كَيْشُو
 نيزاعه که دا بؤری خواردو تن شکا ۵ نَزَفَ الْمَنْعُ
 اَرِ الْمَالُ: فرمیسکی نه مان، مال و سامانی له ناو
 برد ۵ نَزَفَهُ الْفَرْعُ: ترسی له لانه هیشت.

نَزَفَ الدَّمُ: خوینی کهم بوو بههوی زور لی هاتنه
 دهرهوی.

نَزَفَ فُلَانٌ نَزْفًا: فَلَانُ كَسَّ خَوِيْنِي لَمْ بَرْوِي و
 بنهیز بوو.

نَزَفَ عَقْلَهُ: بههوی سهرخوشی یان شتی ترموه
 عهقلی نه ما ۵ أَنْزَفَ فُلَانٌ: فَلَانُ كَسَّ هِيْجِي نَمْ
 ۵ دمگوتری: (جادله حتى أنزف) له گه لی
 پیداهاتم و جووم تاهییجی به دسته وه نه ما
 بوپردرا ۵ دمگوتری: (شرب خمرأ فأنزف)

شهرابی خواردموو سهرخوش بوو ۵ أَنْزَفَ
 الشَّيْءُ: شته کهی براندموه تهواوی کرد ۵
 الْمِنْزَافُ: دمگوتری: (معز منزاف) بزنیکه زوو
 شیري هه بوو نیستا شیرمکهی وشکی کردووه ۵
 الْمِنْزَافَةُ: نهو شتهی ناوی بن هلدنه ینجی ۵
 الْمِنْزَافُ: دمگوتری: (عرق نازف) ده ماریکه
 خوینی پیدا نایه ۵ نَزَفَ: (اسم فعله) به مانا
 (النزف) دئی ۵ النُّزْفُ: ناوی هه لنینجندراو ۵
 زعیفی و لاوازییه که بههوی زور خوینی لی
 هاتنه وه پهیدا بووبی ۵ بَرِنِيْكَ خَوِيْنِي
 نه وهستی ۵ النُّزْفَةُ: ناوی کهم ۵ چوره ناو ۵
 النُّزُوفُ: دمگوتری: (بئر نزوف) بیریکه ناوی کهم
 تیدایه ۵ النُّزَيْفُ: تادار ۵ دمگوتری: (سکران
 نزیف) سهرخوشیکه عهقلی له لانه ماوه ۵ (بئر
 نزیف) بیریکه کهم ناوه ۵ (رجل نزیف) پیاویکه
 تینویه تی هه موو رهگی جهستهی وشک
 بوونه وه، زمانی وشک بووه ۵ کهسیک زوری
 خوینی له بهر رویشتب و لاواز بووبی ۵ هه روا
 وشه (النزيف) ناوه بوو بیربوونی خوینی لوت،
 یان هاتنه دهرهوی خوینی له دم و پوک و شوینی
 وا ۵ بههوی نه خوشیییه که وه ۵ یان
 بیرندار بوونه وه.

نَزَقَ الْفَرَسُ: نَسَبِيْ كَه بَازِي دَاو بَه گُورْجِي
 پیشکه وت.

نَزَقَ الْإِنَاءُ وَالْغَدِيرُ: زمره که یان زلکاومه که پرپوو
 له ناو.

نَزَقَ الْإِنَاءُ: قَاطِبَه كَه لِيَوَان لِيُو پَرِپُوو.

نَزَقَ الرَّجُلُ: بِيَاوَمَكَه هَه لَجُوو و توره بوو ۵
 چوست و چالاک بوو ۵ أَنْزَقَ فُلَانٌ: فَلَانُ كَسَّ
 دواي نه وهی له سهره خو و پشو دریز بوو
 چه وسه لهی نه ما و تورپوو ۵ أَنْزَقَ فِي الضُّعْلِكِ:

نَزَلَ فُلَانٌ نَزْلَةَ فَلَانِكُمْ سَمْفَعْرَى كَرْد.

نَزَلَ نَزْلَةً كَوَّكَهُ وَهَلَامَهْتَى تَوْش بُوو.

نَزَلَ النَّزْعُ؛ كَشْت وَكَالَهَكَه گهشه و نیمای کرد.

نَزَلَ الْمَكَانُ؛ شَوِينَهَكَه بَه هُوَى پَتَهوى گَلَهَكَه پَه وَه به

بَارَانِيكى كَهَم نَاوى لَه سَمِر رُوِيى ۵ أَنْزَلَ الشَّيْئُ:

شْتَهَكَهى دَابَه زَانْد، نَارْدِيَه خَوَارْمَه ۵ دَمْگوتَرِي:

(أَنْزَلَ اللهُ كَلَامَهُ عَلَى أَنْبِيَائِهِ) خُودَا سَرُوشى خُوَى

دَابَه زَانْدَه بُوَسَمِر پَيَغَه مَبِرَه كَانِي ۵ أَنْزَلَ حَاجَتَه

عَلَى كَرِيم: هِيَوَايِ خُسْتَه سَمِر پِيَاوى مَهْرَدُو

سَه خى سَرُوشْت بُو دَابِيْن كَرْدْنى

بِيُوِيَسْتِيَه كَانِي خُوَى ۵ أَنْزَلَ الطَّيْفُ:

مِيَاوَنَهَكَهى دَامَه زَانْدُو پِيْدَاوِيَسْتى بُو جِيْبَه جِيْن

كَرْد ۵ نَازَلَه فِى الْحَرْبِ: لَه شَهْرِدَا رُوِيَه رُوَى بُوَوَه

بُوَنَه وَهوى لَه گَه لى دَا بَه نَغِيْن ۵ نَازَلَ فُلَانِ النَّاسِ

فِى سَفَرِهِ وَغَمْرِهِ: فَلَانِكُمْ لَه گَه لَ خَه لَكَه كَه

دَابَه زى، بُووبَه مِيَاوَن ۵ نَزَلَ الشَّيْئُ: شْتَهَكَهى

دَابَه زَانْد ۵ دَهَق بَه مَانَا (أَنْزَلَ) دِي ۵ نَزَلَ الْقَوْمُ:

خَه لَكَه كَهى لَه مَه نَزَلَ وَ خَانُوودَا نِيَشْتَه جِيْن كَرْد

۵ نَزَلَ الشَّيْئُ: شْتَهَكَهى خُسْتَه شُوِيْنى تَايِبَه تى

خُوَى ۵ دَمْگوتَرِي: (نَزَلَ هَذَا مَكَانَ هَذَا) نَه وَهوى

لَه شُوِيْنى نَهَم دَانَا ۵ تَنَازَلَ الْقَوْمُ: خَه لَكَه كَه

هَهْرَتَا قَمَه يَان چُووه بَه رَا مَبِر تَا قَمِيكى دُو زَمَن وَ

شَهْرِيَان لَه گَه لَ دَا كَرْدَن ۵ تَنَازَلَ الْقَوْمُ فِى السَّفَرِ:

خَه لَكَه كَه لَه سَه فَهْرِدَا هَهْر زَه مَه وَ لَاي يَه كِيْكَ

نَانِيَان خَوَارْد. ۵ تَنَازَلَ عَنِ الْحَقِّ وَ وَازى لَه حَه ق وَ

رَاسْتى هِيْنَا ۵ تَنْزَلَ: بَه هِيُوَاشى دَابَه زى ۵

إِسْتَنْزَلَهُ: بَه مَانَا (أَنْزَلَهُ) دِي ۵ إِسْتَنْزَلَ فَلَانًا: دَاوَاى

دَابَه زِيْنى لَه فَلَانِكُمْ كَرْد ۵ إِسْتَنْزَلَ فَلَانًا عَنْ

حَقِّهِ أَوْ رَأْيِهِ: دَاوَاى كَرْد فَلَانِكُمْ وَ وَاز لَه حَه قى

خُوَى بِيْنِي ۵ دَهْگوتَرِي: (أَسْتَنْزَلَ فَلَانًا)

فَلَانِكُمْ لَه پَه لَه وَ پَاهِي خُوَى هِيْنَا رَه خَوَار ۵

زُوْر بِيَكَه نى ۵ أَنْزَلَ الْفَرَسَ: شَاوَزَه نَغِي لَه

نَه سَه كَه دَا بُوَنَه وَهوى غَارِي كَا ۵ أَنْزَلَ النَّعِيمُ فَلَانًا:

نَاوَزُو نَعِيْمَهْت فَلَانِكُمْسى چُوَسْتُو تَهْرَدَه مَآغ كَرْد

۵ مَا زَقَهُ مُنَا زَقَةً وَ نَزَا قَا: چُوِيْنى پِيْدَا ۵ نَزَقَهُ:

بَه مَانَا (أَنْزَقَهُ) دِي ۵ تَنَازَقَ الرَّجُلَانِ: دُووِيَا وَ مَكَه

جَنِيُوِيَا ن بَه يَه كَرْد دَا ۵ الْمُنَا زَقَ: زُوْر بِيَا نى

چَه قَه چَه نَاو ۵ النَّزَا قَ مِنَ الْحَيَوَانِ: حَه يَوَانى سَمِر

رَه ق وَ چَه مَوْش ۵ خَوْشَرُو ۵ النَّزَقُ: چُوَسْتُو

جَالَاك لَه هَه مَوْو كَارِيْكَ دَا ۵ دَمْگوتَرِي: (فِي

كَلَامِهِ نَزَقَ) لَه قَه سَكَرْدَن دَا پَه لَه دَمَكَا ۵

پَه لَه كَرْدَن لَه نِيَش دَا بَه شِيُوَهى بِي عَه قَلَى وَ

كِيْلَانَه ۵ شُوِيْنى نَزِيْكَ ۵ النَّزَقَةُ مِنَ الْحَيَوَانِ:

نَازَه ل وَ وَاخى چَه مَوْش وَ سَمِر رَه ق.

نَزَكَ فَلَانًا: بَه نَه يَزَه ك لَه فَلَانَى دَا ۵ رَه خَه نى لَى

گَرْت وَ بَه نَا رَه وَا تَانَه وَ تَه شَه رى لَى دَا ۵ النَّزَاك:

رَه خَه نَه گَرُو تَانَه وَ تَه شَه ر دَمِر لَه خَه لَك ۵ النَّزَك:

بَه مَانَا (النَّزَاك) دِي ۵ النَّزِيْكَ: عَه يَبْدَار ۵ النَّزِيْكَ:

رَمِي كُورْت ۵ قَه بَار مِيَه كى نَاسْمَانِيَه، لَه بُو شَا بى

دَا هَات وَ چُو دَمَكَا، كَه نَزِيْكَ بَه زَه وى بُوَوَه

گَرِيْدَه گَرِي وَ دَه سُوْتِي، وَ دَمَزَانى نَه سَسْتِيَر مِيَه وَ

دَمَكَه وَ يَتَه خَوَار.

نَزَلَ نَزْلًا؛ لَه بَه رَا بِيَه وَه دَابَه زى بُو نَزْمَا بى ۵

دَمْگوتَرِي: (نَزَلَ فُلَانٌ عَنِ الْأَمْرِ وَالْحَقِّ) فَلَانِكُمْ

وَ وَازى لَه عَه دَا لَه ت وَ حَه ق هِيْنَا.

نَزَلَ بِالْمَكَانِ رَفِيَه: لَه شُوِيْنَه كَه دَابَه زى وَ تَيِيْدَا

مَاهَه وَه.

نَزَلَ عَلَى الْقَوْمِ؛ بُوو بَه مِيَاوَانى خَه لَكَه كَه.

نَزَلَ بِه مَكْرَه: نَاخُوْشى تَوْش بُوو.

نَزَلَ الْحَاجُ: حَاجِيَه كَان لَه عَه رَه فَا تَه وَه هَاتَه مِيْنَا.

نَزَلَ عَلَى إِرَادَةِ زَمِيْلَه؛ چُووه سَمِر رَاي هَا وَه لَه كَهى وَ

بَه گُوِي كَرْد.

الْمَنْزِلُ: دابهزين، دابهزاندن ۵ الْمَنْزِلُ: شوپنی لی
 ههئینجان ۵ خانوو مهنزل ۵ مه دارو شوین
 ریگهی مانگ، رپرهمی مانگ که بییان دا
 دهر او بـهـدموری زهوی دا دهخولیتـهـوه،
 ههر شهوه له رپرهمییهکیان دابهو ههله ناکاو
 بهمو له رپرهمی خوئی لانادا ۵ مانگ بیست
 مهنزلی ههیه ههر مهنزلهو ناویکی تایهتی
 خوئی ههیه ومکوو: (السرطان، البطين، الثريا،
 الذبران....) ۵ سال جوارومرزهو ههر ومهرزی
 ههشت مهنزلی ههیه ۵ الْمَنْزِلُ: نازلکردن ۵ نهو
 شوپنهیی شتهکهی تیدا دادبهزی ۵ فورنان
 دهفرموی: ﴿وَقُلْ رَبِّ اَنْزِلْنِي مُنزَلًا مُّبَارَكًا﴾ ۵
 الْمَنْزِلَةُ: خانو و مهنزل ۵ پلهو پایه ۵ دهگوتری:
 (له منزلة عند الامر) (وهو رفيع المنازل) ۵
 النَّازِلَةُ: بهلاو کارهساتی گهوره ۵ النَّازِلَةُ:
 رهوانبوونی ناو بهسهر زهوی دا بههوی
 کهمترین بارینی بارانهوه لمبهر نهوهی
 زهوییهکهی توندو پتهوه ۵ النَّازِلَةُ: میوانداری
 ۵ دهگوتری: (هو من نزالة سوء) نهو لمنزادو
 رهجهلهکیکی نارهمنه ۵ النَّزَالُ: کهسینک زور
 دابهزی زوزوو دابهزی ۵ زور بیته میوانی
 خهلهک ۵ یان زور شهرو بهرهمرکانی بکا ۵
 النَّزْلُ: شوپنیک خهلهک لیی دابهزی ۵ دهگوتری:
 (موضع نزل) ۵ ههروا دهگوتری: (رجل ذو نزل)
 پیاویکی خاوین پیزو بهخششه ۵ ههروا
 دهگوتری: (فلان ليس بندي طعم وليس بندي نزل)
 فلانکهس نهعهقلی ههس نهزانستو نهدهب ۵
 ههروها دهگوتری: (سحاب ذو نزل) ههوریکی
 باراناوییه ۵ (طعام كثير النزل) خواردنیکه
 بهرمکهت نامیزه ۵ النَّزْلُ: شوپنیک خهلهک زور
 لیی دابهزی ۵ دهگوتری: (سحاب نزل)
 ههوریکه بارانی زور بییه ۵ النَّزْلُ: مهنزلو

دیوهخان؛ شوپنیک نامادهکراپی بۆ میوان نانی
 لی بخاو تیدا بنوی ۵ عهتاو بهخشش ۵ خیرو
 بهرمکهت ۵ النَّزْلَةُ: نیلیتهابو ههوکردنی لوتو
 بۆری ههناسه ۵ دهگوتری: (ارض نزلة)
 زهوییهکه کشتوکالی باشی تیدا دهروی ۵
 النَّزْلَةُ: خواردن که دروست بکری بۆ دۆستو
 ناسیاو ۵ التزيل: میوان ۵ یان نیشتهمی لهمان
 دا یان لهنیشتان دا ۵ دهگوتری: (فلان نزيلي)
 فلانکهس لهگهلم دا لهخانوهکهدایه بهیهکهوه
 لهخانویکداین ۵ دهگوتری: (طعام نزيل)
 خواردنیکه بهرمکهت نامیزه ۵ (ثوب نزيل)
 کراسیکی تهواوه هیج کهم کورتی تیدا نیه ۵
 نَزْرَه: سهری خوئی بادا ۵ نَزْرَه الْمَكَان: شوپنهکه
 بهردهوام زونگاو بوو ۵ نَزْرَه الْأَم صَبِيهَا: دایکهکه
 مندالهکهی ههلهپهراپند.

نَزْرَه الدَّرَاب: ولاخهکهی لهناوهکه دوور خستهوه.

نَزْرَه الْمَكَان: شوپنهکه ناو و ههوی خاوین بوو.

نَزْرَه فلان: فلانکهس لهههموو خراپیو بهد
 رهوشتییهک دووره ۵ نَزْرَه الْأَرْض: زهوی بهگیاو
 گزو گول و گولزار خوئی نارایش دا ۵ نَزْرَه عَنْ
 الشَّيْء: نهوی لهشتهکه دوورخستهوه.

نَزْرَه عَنْ الشَّيْء: لهشتهکه دوور کهوتهوه، خوئی
 بهدوور گرت له شتهکه ۵ نَزْرَه فلان: فلانکهس
 رهوشته دهرهوه بۆ سارا بهمهیهستی پیاسه و
 کهیفو صهفا ۵ اِسْتَنْزَه عَنْ الشَّيْء: لهشته
 خراپو نابهسهندهکه خوئی بهدوور گرت ۵ یان
 ههولئ دا برهوا بۆ پیاسه و سهیران ۵ الْمَنْزَرَةُ:
 شوپنی پیاسه و سهیران ۵ الْمَنْزَرَةُ: بهمانا (المنزرة)
 دئ ۵ الْمَنْزَرَةُ: شوپنی دوور ۵ النَّزْرَه: دهگوتری:
 (فلان نازه النفس) فلانکهس دل و دهرهون پاگه
 ۵ النَّزَاهَةُ: دوورکهوتهنهوه لهگوفتاری خراپ

رهوشتی نابه‌سهندو شتی گومانای ۵ **النُّزُهُ**:
 دمگوتری: (هو نزه الخلق) نهو رهوشت بهرزو
 دمرون خاویته ۵ **النُّزُهُ**: پیاسه ۵ شوینی دوور
 ۵ دمگوتری: (هو بِنْزُهُ عَنْ كَذَا أو منه) نهو لهو
 شته دووره ۵ **النُّزْهِي**: دمگوتری: (رجل نزهي)
 پیاویکه زور ده‌جی بؤ دمهوه بؤسه‌یران و
 پیاسه.

نُزَا الفحل: که‌له‌که خوی هاویشته سمر میینه‌که ۵
 هه‌روا دمگوتری: (نزا به قلبه الی الشئ) دلی بؤ
 لای شته‌که چوو جهزی نی کرد ۵ (نزا به الشر)
 شهر رایبه‌پاندو خستیه جم و جون. ۵ **أَنْزَاهُ**: وای
 لیکرد هه‌لپه‌ری ۵ **نَزَاهُ**: به‌مانا (أَنْزَاهُ) دئ ۵ **تَنْزَى**
 إليه: بازی بؤ‌دو هه‌لمه‌تی بردئ ۵ **إِنْتَزَى** علی
الشئ: سواری شته‌که بوو ۵ **النازیه**: توندو
 تیزی و چوستو جالاکي ۵ **أَكْمَة نازیه**:
 ته‌پۆلکه‌به‌که له‌ته‌پۆلکه‌کانی تر به‌رزتره ۵
 (نوازي الخمر) نهو بلق و کفو شته‌یه
 که‌دمکه‌ویته سمر پیاله شراب دواي نه‌وه‌ی
 ناوی تیکه‌ل دمکری ۵ **النازیه**: رزیمیک بوو
 ومکوو فاشیزم له‌نه‌لمانیا سمری هه‌لداو سالی
 (۱۹۳۳ز) هیتلری که‌مانده تروپکی دسه‌لاتو
 توندروه‌وی و فاشیه‌تی هیتلر جه‌نگی جیهانی
 دووه‌می نی که‌وته‌وه ۵ **النَّزَاءُ**: بؤ زیدمه‌رؤیی
 له‌مانای (نزا) دئ. دمگوتری: (إِنَّهٗ لَنَزَاءٌ اِلَى الشَّرِّ)
 نهو کابرایه شهره‌نگیزه هه‌میشه منه‌ی
 شهریه‌تی ۵ **النُّزَّان**: هه‌لچون و توندو تیزی ۵
النُّزْيُ: به‌مانا (النَّزَاءُ) دئ ۵ **النُّزْرِيَة**: بارانی
 له‌ناکاو ۵ یان هه‌رکارو روداویکی چاومروان
 نه‌کراو ۵ **نَسَات الماشیه نَسْنَا وَمَنْسَأَة**: نازه‌له‌که
 قه‌له‌و بوو یان قه‌له‌وی نی دیاریی دا.

نَسَا الشئ أو الأمر: شته‌که‌ی دواخت.

نَسَا الدین: هه‌رزمه‌کی دواخت (نَسَا البیع)
 مامه‌له‌ی کرپن و فروشته‌که‌ی دواخت.

نَسَا الإبل عَنْ الخرض: حوشتره‌کانی له‌بردن بؤسه‌ر
 ناو دواخت.

نَسَا الدَّابَّةَ بِالنَّسَاءِ: به‌دار عه‌صا له‌ولآخه‌که‌ی دا.

نَسَا اللَّبَنَ: شیرمه‌که یان ماسته‌که‌ی تیکه‌لاوی ناو
 کرد بؤنه‌وه‌ی زور ببین، یان که‌میک تامی ترشی
 نی که‌م بیته‌وه.

نَسَا فلاناً: شرابی که‌سکونی دا به‌ فلانکس ۵
نَسَتِ المرأَة: نافرمته‌که عاده‌ی مانگانه‌ی له‌کاتی
 خوی دواکوت گومانی نه‌وه‌ی نی دمکری سکی
 هه‌مین ۵ **أَنْسَأَ عنه**: دواکوت دوورکه‌وته‌وه ۵
أَنْسَأَ الشئ: به‌مانا (نَسَاءَهُ) دئ ۵ **إِنْشَأَ**:
 دواکوت دوورکه‌وته‌وه ۵ **إِشْتَأَهُ**: داوی
 مؤله‌ت و دواختنی کرد ۵ **إِشْتَأَهُ الدین**: داوی
 دواختنی هه‌رزمه‌کی کرد ۵ **الْمِنْسَأَة**: دارعه‌صای
 قایم و پته‌و ۵ **گۆجانی شوان** ۵ **النَّسَاءُ**:
 دواختن ۵ **النَّسِي**: شرابی که‌سکون که زور
 سه‌رخۆشکه‌ر بی ۵ ماستاوی رون یان شیر
 که‌مزوری ناو تیکه‌ل کرابی ۵ قه‌له‌وی. ۵ **النَّسِي**:
 دمگوتری: (هو نَسِي نساء) نهو پیاوه ژنانییه
 هه‌میشه هه‌لس و که‌وتی له‌گه‌ل ژن دایه
 تیکه‌لاوی نافرمته ۵ **النَّسَاءُ**: دواختن ۵
 دمگوتری: (باعه بِنْسَاءَة) شته‌که‌ی به‌قه‌رز
 فروشت ۵ **النَّسْوَة**: شیر که‌ بمینیته‌وه و برشی
 نه‌مجار ناوی تی بکری بؤنه‌وه‌ی ترشیه‌که‌ی
 که‌م بیته‌وه ۵ **النَّسِي**: دواختن ۵ له‌سه‌رده‌می
 پیش نیسلام دا عه‌ربه‌کان ریزو شکوی مانگی
 موچه‌رمیان دواخت بؤ مانگی سه‌فه‌ر به‌م
 چۆره دواختنه‌یان ده‌گوت (نَسِي) ۵ **النَّسِيَة**:
 قه‌رزی دواخراو ۵ دمگوتری: (باعه بنسِيَة)

بهمرز فرۆشتی ◊ (ربا النیئة) زیادمو سوډیک
بههوی دواخستنی قیمةتی کالاکهوه دهست
خاومن کالاً بکهوی.

نَسَبَ الشاعر بفلانة نسیباً، شاعیرمه گبرۆدهی
دلداریی فلان نافرمت بوو.

نَسَبَ الشئین: شتهکهی وهصف کردو ږمگو ږشهی
شی کردموه.

نَسَبَ فلاناً؛ داوای له فلان کرد نژادی خوئی
ږونیکاتهوه.

نَسَبَ الشئین الی فلان؛ شتهکهی پال فلان دا.

انْسَبَتَ الريح: رهشهباکه بههیز بوو گل و زیخی ږادا

◊ نَاسَبَ فلاناً؛ له نژاد دا هاوبهشی فلان بوو ◊

لهگه ل فلان دا گونجا، بیکهوه هه لیان کرد ◊

انْتَسَبَ: نژادی باس کرد ږهجه لهکی شی کردموه

◊ انْتَسَبَ الی فلان: خوئی نیسبمت دا بولای فلان

◊ تَنَاسَبَ الشيطان: دوو شتهکه هاوشیوه بوون ◊

تَنَاسَبَ القوم الی احسابهم: خه لکه که خویمان

ږردهوه سهر نه سبب و حسه بی خویمان ◊ تَنَسَبَ

الی کذا: خوئی پالدا بولای نهو شته ◊ اِسْتَنَسَبَ

فلاناً؛ داوای له فلان کرد نژادو ږهجه لهکی خوئی

ږون بکاتهوه ◊ التَنَاسُب: لیکچوون ◊ المَنَسُوبُ:

پالدارو، نیسمی مفعوله له مادهی (نَسَبَ)

وهگوو (گوردستانی، ئیرانی، تورکی) ◊

دهشگوتری: (شعر منسوب) شیعریکه سوژی

دلداری تیدایه ◊ (خط منسوب) خه تیکه

قاعیدهی هس ◊ منسرب الماء في النهر: نهو

شوینهی له ږوباردا ناو دهیگاتی ◊ نهو ناسته

که ناومکه له کاتی بهرزبوونهوهی دا دهیگاتی ◊

النسابة: شارمزا له نژادو ږهجه لهکی هوژو

گه ل و نهتهوه دا ◊ النسابية: بهمانا ژور شارمزا

له بواری نژادو ږهجه لهک ◊ النَسَبُ: خزمایه تی

◊ دهگوتری: (نسه في بني فلان) خزمایه تی

لهگه ل هوژی فلان دا هه به، بهکیکه لهو هوژه ◊

النَسَبية: خزمایه تی و بهیومندی ◊ النَسَبية:

ږیزمی ◊ النَسَبُ: موناسیب ◊ شیعری دلداری

◊ دهشگوتری: (رجل نسب) پیاویکی شهریزو

وه جاخزادیه ◊ نَسَبَت الناقة نَسجاً: حوشترمه که

خیرا خیرا ههنگاوی نا.

نَسَجَ الثوب: قوماشه کهی چنی.

نَسَجَ الفیث النبات: باران گژوگیاکه ی ږواندو

گه شهی بی کرد تا تیکه لآو چږو ږږ بوو.

نَسَجَ الشاعر الشعر: شاعیرمه که شیعیرمه کهی

هوئیه وه.

نَسَجَ الزر: درۆو ده لهسهی هه لبهست.

نَسَجَ الكلام: قسه کهی بوخت کرد، داپرشته وه ◊

انْتَسَجَ الثوب: قوماشه که چندرا ◊ المنْسَجُ:

شوینی جنین ◊ المنْسَجُ: مه کوک ◊ النَسَاجَةُ:

پیشهی جو لای ◊ النَسَاجُ: جو لآ ◊ نهوهی

قوماش ده چنی ◊ النَسِجُ: چندراو ◊

دهشگوتری: (هو نسج و خديه) نهو پیاوه وینهی

نیه له عیلم و زانیاری دا، یان له شتی تردا.

نَسَجَ التراب نَسجاً: گل و خو لکه کهی به ږبادا، یان

به رزی کردهوه.

نَسَجَ فلان نَسجاً: فلان کهس ته ماعی بوو ◊ المنْسَاجُ:

شیتیکه گلی بی دهرده ری ◊ گلی بی

هه لده ریته وه ◊ النَسَاجُ: نهوهی له خورما

هه لده موری له توپکل و وشکه ل ◊ النَسَجُ: به مانا

(النَسَاجُ) دی.

نَسَجَ الشئین نَسجاً: شته کهی سرپه وه لایرد ◊

دهگوتری: (نَسَجَت الريح آثار الدير) ږه شه با

شوینه واری گاوله ږوخاوه گانی ږږ کردهوه،

التناسخية: تاهمو پېرېكېن بېروايان بهتەناسوخ
هەبەو پېيان واپە زىندوبوونەو نىە.

نَسَرَ الطائر اللحم نَسْرًا: باندە گۆشتخۆرمەكە
گۆشتەكەى لَيْك هەلبېچرې و پارچە پارچەى
کرد.

نَسَرَ فلان الشيء: فلانكەس شتەكەى پارچە پارچە
کرد ۵ گروى، سېى کرد ۵ هەليوشاندى ۵
دەگوترى: (نَسَرَ الخيل) حەبلەكەى
هەلومشاندمو ۵ (نَسَرَ الجرح) بېرېنەكەى
هەلومشاندمو ۵ هەلى تەقاندمو.

نَسَرَ فلاناً: فلانكەسى شى كىردمو زۆرى رەخنە لى
گرتو عەيبو عارى لى دۆزېنەو ۵ نَسَرَ الشيء:
بۆ زىدمرېوى لەماناى (نَسَرَه) دى ۵ اِنَسَرَ
الشيئ: شتەكە هەلومشايەو ۵ تَنَسَرَ الشيء:
بەمانا (اِنَسَرَ) دى ۵ دەگوترى: (تَنَسَرَ الجرح)
بېرېنەكە بەھوى هەلتەقىنەمو هەلبېچرانەو
دەمەكەى فراوان بوو ۵ تَنَسَرَ الشربُ ار
القرطاس: قوماشكە يان كاغەزمەكە وردە وردە
لىى رېوى و كەم بۆو ۵ دەگوترى: (تَنَسَرَت
النعمة عن فلان) نازو نىعمەت لەفلان وردە وردە
لاجوو ۵ اِسْتَنَسَرَ الطائر: باندەكە وەكوو هەلوى
لى هات لەھىزو توانادا ۵ المَنَسَرُ: نەھوى باندە
گۆشتو شتى وای پى لىك دەبېچرې ۵ يان ناو
بۆ چنگو نىنۆكى دەعباى گۆشت خۆر: كە
بەنىنۆكى گۆشت لىك دەبېچرې ۵ رەو نەسپ ۵
كۆمەلىك سوپا وەكوو پېشەنگ لەپېش سوپا
دەرؤن. المَنَسَرُ: كۆمەلە دز ۵ الناسر: مايسىرى
۵ النَسْرُ: هەلۆ، يان باز دەعبايەكى گۆشت خۆر
لەھەموو باندە گۆشتخۆرمەكان گەورمترە ۵
دەندوكىكى خوارى هەبە قەراخى دەندوكى
بېرگە بېرگە تىزى هەبە چنگى كورت بالەكانى
درىژن، بەزۆرى حەزى لەلاكە تۆپىو، زۆرى

كوپرى كىردنەو ۵ (نَسَخَت الشمسُ الظلُّ) خۆر
سېبەرمەكى لاىرد ۵ (نَسَخَ الشيبُ الشبابَ)
بېرى دېمەنى گەنجىەتى لاىرد.

نَسَخَ الله الآية: خودا حوكمى ناپەتەكەى هەلگرت،
سېپەو.

نَسَخَ الحاكم القانون أو الحكم: دادومر يان
فەرمانرېماو قانۇنەكەى هەلومشاندمو،
حوكمەكەى هەلومشاندمو.

نَسَخَ الكاتبُ الكتابَ: نووسەرمەكە كىتېبەكەى
نووسىپەو ۵ نوسخەكەى تىرى لە كىتېبەكە
گرتەو ۵ ناسخه: لەنووسىنەو دە كىرېكى
فلانى كىرد ۵ بەسەر فلان دا زال بوو ۵ اِنَسَخَ
الشيئ: شتەكەى نەسخ كىردەو، بوجەلى
كىردەو. ۵ اِنَسَخَ الكتابَ: كىتېبەكەى نووسىپەو
۵ تَنَسَخَ الشيطان: بەكىك لەو دوو شتە نەوى
تىرى سېپەو نەسخى كىردەو ۵ تَنَسَخَت الأرواح:
گيانەكان لەچەند جىسەم و قەبارمەكەو
گواستيانەو بۆ جىسى تر ۵ اِسْتَنَسَخَ الشيء:
داواى لاىردنى شتەكەى كىرد ۵ يان داواى
نووسىنەو شتەكەى كىرد ۵ التناسخ: (تاسخ
الروح) بىرو باومرېكە لەناو هىندى و هەندى
نەتەھوى تردا بلاوبۆتەو نەوامرېوكى نەم
بىروباومرې نەومىه گواپە ئادەمىزاد كەدەمرى
گيانەكەى دەگوازرېتەو بۆلاشەى زىندومرېكى
تر لەخۆى پلەو پاپە بەررتر يان نزمتر
بۆنەھوى گيانەكە خوشى بۆنوشن يان سزا
بكىشنى لەپاداش و سزاي كىردەوى مردو خاوم
گيانەكە ۵ هەلگرتانى نەم بىروباومرې بېروايان
بەزىندوبوونەو نىە ۵ التاسخ: نەو كەسەى
پىشەى نووسىنەو كىتېبى ۵ النسخة: وىنە
لە كىتېبە نووسراومەكە يان لەنامە نووسراومەكە

برسی نهی پهلاماری چهوانی زیندو نادا ۵
لهناوچهی گهرمهسیرو ناو و ههوا مامناومندی
دا دمزی ۵ النَّسْرُ الطَّائِرُ: کومه نه نهستی ریه کن
دهشوبهیته باز ۵ النَّسْعَةُ: پارچه گوشتی بچوک
که کولابن ۵ النَّسْرِينُ: جوړه گوئیکی سببی
بوڅوخی که سکونه.

نَسَّ الشَّيْئُ: شتهکه وشک بوو ۵ دهگوتری: (نَسَّ
الخبز في التور) نانهکه بهتندورمهکهوه وشک
بووه.

نَسَّ فلان: فلانکس زوری تینو بوو.

نَسَّ فلان: فلانکس تاوداته همر ئیشیک تا
تهواوی نهکا وازی ئی ناهینئ
نَسَّ المطبُ نمرسآ: دارمکه به ناگروهه نراو
لهسهرموی کههی دمردا ۵ دهسگوتری: (نَسَّ
لفلان) بو فلانکسی هه ئیژیره.

نَسَّ بين القوم: نیوانی خه لکه کهی تیک دا
فیتنه جوئی لهناویان دا بهریا کرد.

نَسَّ الدابة نَسًا: ولاخه کهی ئی خورپی و تیی
راخوری ۵ اَسَّ الشَّيْئُ: شتهکه نهوپهری هیزی
کهوتسهمر ۵ اَسَّ الدابة: ولاخه کهی تینو کرد.

نَسَّ السَّيْبِيَّةَ به منداله کهی گوت (اس اس)
بوڅهوهی میز بکا یان پیسای ۵ تَنَسَّ منه
خبرأ: تکای ئی کرد ههوالی بداتئ ۵ الْمِنْسَةُ:
عهصاو گوچانی نهستوور ۵ المنسوس: دهرکراو،
رمتیندراو ۵ النَّسَّاسُ: فیتنه ۵ النَّسِيسُ: به مانا
(النسوس) دئ ۵ نهوپهری توانا ۵ کههی داری
تهر که به مانا گروهه دمزی لهسهریهوه کهف
دیته دهر ۵ پاشماوی گیان ۵ دهگوتری: (بَلَغَ
الرجلُ نَيْسَةً) پیاوکه کهوته گیانه لاوموه
همندیکی گیان تیا ماوه ۵ التَّمِيسَةُ: فیتنهیی ۵

نازاوه نانهوه ۵ کههی دار که سه ریکی لهناو
ناگرداپه و سه رمکهی تری کههی ئی دیتهدهر.
نَسَعِ الشَّيْئُ: شتهکه دریز بوو ۵ نَسَعَتِ الأَسْنَانُ:
ددانهکه بوک جوان لهخوی نهگرت و لهفی.

نَسَعِ فلان في الأرض: فلانکس بهزهوی دا رویشت

۵ اَنَسَعَ فلان: فلانکس زیانی بو هاوسیکانی

هه بوو ۵ نَسَعَتِ الأَسْنَانُ: بو مانای زنده دئ

له مادهی (نَسَع) ۵ اِنَسَعَتِ الإبلُ و غيرها:

حوشترمکانی له لهومرگا کهیان دا بلاو بوونهوه

۵ الْمِنْسَعَةُ: زهویه که روهکی زور دریز بیئ ۵

النَّاسِيعُ: دهگوتری: (عنق ناسع) ملی دریز

کهردنی بهرز ۵ النَّاسِيعَةُ: دهگوتری: (امرأة

ناسیة) نافرمتیکه پشتی دریزه یان ددانی دریزن

۵ النَّسْعُ: جومرگهی دهست (نیوان بهری

دهست و مهجک) ۵ چه بیکی دریزه، تیلمه

چه رمیکی دریزه بوخچه و جانتاو بارو

بارگه نهی پی شتهک دهری ۵ النَّسْعَةُ:

پارچه بهک له تیلمه چهرم یان چهبل ۵ نَسَعَتِ

أَسْنَانُهُ نَسْعًا: بنکی ددانهکانی شل بوون پوکی

نهرم بوو.

نَسَعِ فلان في الأرض: فلانکس بهولاتان دا گهرا.

نَسَعِ فلاناً بِشَيْئٍ به شتهکه له فلانکسیهوه ژمنی ۵

نَسَعَتِ الرَّاشِمَةُ الزَّرْعَ بِالْأَبْرَةِ: خالکوتهکه

به دهرزی باسکی کوتا دهرزی هاژنی کرد.

نَسَعِ فلاناً بكلمة: به قسهی ناشیرین تانهی

له فلانکس دا.

نَسَعِ اللبنُ بالماءِ شیره کهی تیکه ناو کرد ۵ ناوی

تیکه لاوی شیره که کرد ۵ اَنَسَعَتِ النُّخْلَةَ و غيرها:

دار خورماکه بهرمکهی خراپ بوو ۵ یان دار

خورماکه دوی برینی هه لی دایهوه ۵ اَنَسَعِ

فلاناً: تانهو ته شهری ناراسته ی فلان کرد ۵

نَسْفَ الحِمْلُ أَوْ الرِّكْضُ جَنْبَ الدَّابَّةِ: بار یان زین و
ناوزمنگی توکی لاقه برغهی و لآخه که ی
رپوتاندهوه.

نَسْفَ الحِمَارِ الأَتَانُ: نیرمه که ره که دپله که ره که ی
گهست ۵ اُنَسَفَتِ الرِّيحُ: رشه بایه که به توندی
هه لبوو زیخ و گل و خوئی رادا ۵ تَنَسَفَ الرجلان
الكلام: دووبیاو که به سرتو نه سپایی قسه یان
له گه ل یه کتردا کرد ۵ اِنْتَسَفَ الكلام: قسه ی
به هیواشی و له سر خو کردن ۵ المِنْسَفُ: شه نه ۵
بیژمهنگ و گل گیر ۵ (مِنْسَفَ الحِمَار) دهمی
گویندریز ۵ المِنْسَفَةُ: نامیریکه بیناوشی وای پی
له بیخ دمرده میندری ۵ بیژمهنگ و گل گیر ۵
النَّسَافَةُ: نه و خشت و خاشاکه ی له کاتی
پوخاندن و دمه یانی دیواردا دمکه و پته خوار ۵
تعب و توژی بهرزه مویو ریگا ۵ چلک و ژمنگ
که دمکه و پته سر قاپ و قاجاخ و شتی وای ۵
النَّسَافَةُ: که شتی یه کی جهنگییه هه لآو شورا
دمروخینی: ۵ النُّسْفَانُ: قاپیک پرپی له ناو و
له سر یه وه برژی ۵ النُّسْفَةُ: بهر دیکی رمشی
زیر و کونکوناوییه له حمام دا به کار دمه یندرئ
بو لبردن چلکی بهرمپی ۵ النُّسْفَةُ: به مانا
(النُّسْفَةُ) دئ ۵ النُّسُوفُ: دمگوترئ: (بعر نسوف)
حوشتریکه به پیشه وه ی دهمی له و مر ده خوا ۵
(فرس نسوف) نه سپیکی ههنگاو بان و فراوانه ۵
النُّسِيفُ: دانه و نیله ی له بیژمهنگ دراو ۵
دمشگوترئ: (کلام نسيف) قسه ی به نه سپایی ۵
(ترك فيه نسيفاً) شوینه واری له سر جئ هیشت،
شوینی گهستن یان که وتنی توك و شتی وای
پیوه دیاره ۵ النُّسِيفَةُ: بهر ده رمشی گه رماو.

نَسْفَ الشَّيْءِ نَسْفًا: شته که ی ریک خست.

نَسْفَ الدَّرُ: گه وهره که ی هؤنیه وه.

اِنْتَسَعَ البعير ونهره: حوشترمه که شوینی گهستنی
زهرده و اله که ی به حاجی خوراندی یان کوتای ۵
اِنْتَسَعَ فلان: فلان که س گه و ته پشکنین و
لیکولینه وه ۵ اِنْتَسَفَتِ الإبِلُ: حوشترمه که له
له و مرگا که دا بلا و بوونه وه ۵ المِنْسَفَةُ: گورزه مه که
دمرزی و شتی وای خالکوت به کاری دمه ینی بو
خالکوتان و شتی وای ۵ گورزه مه که له بهر پی
باندمو شیشی باریکی ناسن که نانکه مر کولیروه
نانی پی کونج کونج ده کا ۵ النَّاسِغُ: لیزان و
دهست راست له نارپسته کردنی تیرو گولله وه
رمب دا ۵ النَّسْغُ: نه و ناوی له دره خت دپته دمر
که دمه یرن و مرزه که و مرزی ژپانه و مه یته که
بریندار دمی ناوی لیدپته دمر ۵ النَّسِغُ:
عهرق.

نَسْفَ الإِنَاءِ نَسْفًا: قاپه که پر بوو له سر یه وه رزا.

نَسْفَ الماشي: ریکه ره که (به رئ دا رپویه وه که)
په له ی کرد.

نَسْفَ الشَّيْءِ: شته که ی ریشه کیش کرد ۵ له ره که وه
هه لی که مند ۵ نَسَفَتِ الدُّرَابُ الكِلَابُ: و لآخه که
له و مره که ی هه موو خوارد.

نَسْفَ الشَّيْءِ: شته که ی تهمرو تونا کرد ۵ نَسَفَتِ
الرِّيحُ الثُّرَابُ: رشه بایه که گل و خوئه که ی بلا و
کرده وه.

نَسْفَ الحافِرِ الأرض: سمی و لآخه که زهوییه که ی
هه لکولی.

نَسْفَ الشَّيْءِ: شته که ی له بیژمهنگ دا.

نَسْفَ الحَبِّ بالنَّسْفِ: به گل گیره که دانه و نیله که ی
پاک کرد.

نَسْفَ الطائر اللحم بمغلبه: باندمه که به چنگ و
نینوکی گوشته که ی لیک هه لچرپی.

نَسَقَ الْكُتُبَ: کتیبه‌گانی ریزکردن.

نَسَقَ الْكَلَامَ: فسه‌گانی ریزك كردن و په‌یوهندی

له‌نیوان رسته‌گانی دا دروست کرد ۵ اَنْسَقَ فُلَانُ:

فلانکس به‌شیوه‌ی سمج ناخاوت ۵ نَاسَقَ بَيْنَ

الْأَمْرَيْنِ: دوو کارمکه‌ی پیکه‌وه گونجاند ۵ نَسَقَهُ:

شته‌که‌ی ریزك خست ۵ اِنْتَسَقَتِ الْأَشْيَاءُ:

شته‌گانی که‌وتنه پال په‌کترو پیکه‌وه گونجان.

تَنَاسَقَتِ الْأَشْيَاءُ: به‌مانا (اِنْتَسَقَتْ) دئ ۵ ده‌گوتري:

(تَنَاسَقَ كَلَامُهُ) رسته‌ی فسه‌گانی پیکه‌وه گونجاو

بوون ۵ تَنَسَقَتِ الْأَشْيَاءُ: به‌مانا (اِنْتَسَقَتْ) دئ ۵

النُّسُقُ: (حروف النُّسُق) حوروفی عه‌تف ۵ نه‌و

پیتانه‌ی که‌لام ده‌خه‌نه‌وه سه‌ریه‌ک و رسته‌گان

پیکه‌وه ده‌به‌سته‌نه‌وه ۵ النُّسُقُ: هه‌رشتیک له‌سه‌ر

یه‌ک یاساو ته‌ومره دامه‌زایی و بپروا به‌ریوه ۵

النُّسِيقُ: ریزكخراو، گونجاو ۵ ریزك گراو.

نَسَكَ فُلَانٌ: فلانکس دنیا نه‌ویست بوو، روی

له‌خودا په‌رستی کرد ۵ کوشتی سه‌ری‌ری بو

په‌زامه‌ندی په‌روم‌دگار.

نَسَكَ الثَّرْبُ نَسْكَأً: قوماشه‌که‌ی به‌ناو شت و پاکی

کرده‌وه.

نَسَكَ الْأَرْضَ: زمویبه‌که‌ی پاک کرده‌وه بزاری کرد

۵ زبلی کیمیاوی پیوه کرد.

نَسَكَ الْبَيْتَ: هاته ناو خانومه‌که.

نَسَكَ إِلَى طَرِيقَةِ حَمِيلَةَ: روی کرده ریزبازیکی راست و

جوان و خودا په‌رستی پاک ۵ اِنْتَسَكَ: دنیا

نه‌ویستی په‌چاو کردو سه‌رگه‌رمی خوا په‌رستی

بوو ۵ تَنَسَكَ: به‌مانا (اِنْتَسَكَ) دئ ۵ الْمُنْسِكُ:

ریبازی دنیا نه‌ویستی و خودا په‌رستی ۵ هه‌روا

وشه‌ی (النُّسِكُ) ناوه بو شوینی هوربانی

سه‌ری‌ری ۵ مَنَاسِكُ الْحَجِّ: عیبادات و ری و

رسمه‌گانی نه‌نجامدانی حه‌ج ۵ الْمَنَسُوكَةُ:

ده‌گوتري: (فِرْس مَنَسُوكَةُ) نه‌سپیکي روت و بی

توکه ۵ النَّاسِكُ: خودا په‌رست و دنیا نه‌ویست

۵ ده‌شگوتري: (عُشْب نَاسِك) رومکيکی زور

سه‌وزه ۵ النَّاسِكَةُ: نافرمتی خودا په‌رست و

دنیا نه‌ویست ۵ ده‌شگوتري: (أَرْض نَاسِكَةُ)

زمویبه‌کی سه‌وزو تازه باران ئی باریوه ۵ التُّسْكُ:

هه‌ر مافیکی خودا به‌سه‌ر به‌نده‌گانیه‌وه ۵

هوربانی کوشتی ۵ التُّسْكُ: به‌مانا (التُّسْكُ) دئ ۵

النُّسِيكَةُ: قالبه زیوی خالیص ۵ هوربانی

کوشتی.

نَسَلَّ الشَّيْءُ نَسْلًا: شته‌که جیابووه، ئی بووه ۵

که‌وته خوار ۵ ده‌گوتري: (نَسَلَّ رِيش الطَّائِرِ)

په‌ری بالنده‌که که‌وته خوار.

نَسَلَّ الشَّرْبُ عَنِ الْإِنْسَانِ: پوژاکه‌که له‌مروقه‌که

بووه.

نَسَلَّ فُلَانٌ نَسْلًا: فلان وچه‌وه نه‌وه‌ی زور بوو.

نَسَلَّ الْمَاشِي: ریزكهرمه‌که خیرا ریوی.

نَسَلَّ الْوَلَدُ: مندالی بوو ۵ ده‌شگوتري: (نَسَلَّ

بوالد).

نَسَلَّ الْهَيْرَانُ نَسْلًا: نازه‌له‌گانی ومبه‌ره‌ئیان،

رایگرتن و به‌ختوی کردن بو زاو و زئی و

به‌رویوووم.

نَسَلَّ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی ئی کرده‌وه، جیای کرده‌وه ۵

ده‌گوتري: (نَسَلَّ رِيش الطَّائِرِ) په‌ری بالنده‌که‌ی

ده‌رکیشا ۵ (نَسَلَّ الصَّرْفَ) خوریبه‌که‌ی بریبه‌وه

له‌مه‌رمه‌که ۵ اَنْسَلَّ الشَّيْءُ: به‌مانا (نَسَلَّ) دئ ۵

اَنْسَلَّ الْهَيْوَانُ: حمیوانه‌که بیجوی بوو ۵ اَنْسَلَّ

فُلَانٌ: فلانکس نازه‌له‌گانی کاتی زاو و زئیان

هات نزیکه بیجویان بین ۵ اَنْسَلَّتِ الدَّابَّةُ:

ولاخه‌که، حوشترمه‌که کاتی نه‌وه‌ی هاتووه توك

به‌ریدا، کولکه‌که‌ی ئی ببیته‌وه ۵ اَنْسَلَّ فِي عَدْوِهِ:

لەبازدان و پارکردنى دا پەلەى كرد ۋ **اُنْسَلَّ**
الشَّيْئِي: شتەكەى ئى كردموه جىباى كردموه ۋ
اِئْتَسَلَّ الشَّيْئِي: بەمانا (ئىسل) دى ۋ **تَنَسَّلَ القوم**:
 خەلكەكە زاو و زىيان كردو زۆربوون ۋ **تَنَسَّلَ**
 بنو فلان: فلان ھۆزو بىنەمالە و ھەم ھەمىيان
 زۆر بوون ۋ **النَّاسِلُ**: خىراو بەپەلە ۋ **النَّسَالُ**:
 ئەمەى ھەلدومەرى لەخورى و موو كوك لەكاتى
 بېرىنەمو لىكردنەمەى دا ۋ **النُّسَلان**: خىرا
 پىشتى گورگ ۋ **النُّسَلُ**: مندال و نەمە ۋ **النُّسَلُ**:
 شىر كەلەھەنجىرى كال دېتەدەر لەكاتى
 لىكردنەمەى دا ۋ **النُّسُورُ**: خىرا و گورج
 لەپاركدن و بازدان دا ۋ **النُّسُورَةُ مِنَ الماشية**: ئەم
 ئاژەلەى رابگىرى بۆ زاو و زى بۆ بەرھەمەتپانان
 ۋ **النُّسِيلُ**: بەمانا (النَّسَالُ) دى ۋ پراوى ھەنگوین
 كە لەكەپەشانەكەى جىباىكېرپتەمە ۋ **النُّسَيْلَةُ**:
 تاكى وشەى (النَّسِيل) ھ واتە: ئەمەى لەكاتى
 بېرىنەمەى خورى و مودا ھەلدومەرى ۋ مندال ۋ
 پىلتە ۋ پراو ھەنگوین كە كەپەشانەكەى ئى جىبا
 كرابپتەمە ۋ **نَسَمَتَ الرِّيح**: بايەكە ھەلبوو، شەنە
 بايەكە ھەلبوو.

نَسَمَ الشَّيْئِي: شتەكە تامى گۇرا.

نَسَمَ البعيرُ الأرضَ مَنَسِمَةً حوشترەكە بەسمى لە
 زەمى دا و پىكۆلى كرد، شۆپىنكەى لەزەمىبەكە
 كرد.

نَسَمَ لِي خَبْرٌ ار ائىرە ھەوائىكەم ئى دەست كەوت يان
 شۆپىن پىيەكەم ھەلگرتوۋە ۋ سۆراخىكەم
 كردوۋە.

نَسَمَ البعيرُ نَسَمًا حوشترەكە سەمى كون بوو ۋ
نَاسَمُهُ مَناسَةً وىساما: لىى نىزىك بۆۋە بوئى
 كرد ۋ قەسە لەگەل دا كرد ۋ سرتەى لەگەل دا
 كرد ۋ **نَسَمَ فِي الأمر**: دەستى بەكارمەكە كرد بەلام

زۆر نەچۆتە ناوى ۋ **نَسَمَ النُّسَمَةَ**: ئادەمىزادى
 بوزاندنەمە لەمەردن رزگارى كردن ۋ **تَنَسَمَت**
الرِّيحُ: بايەكە بەھىۋاشى ھەلى كرد ۋ **تَنَسَمَ**
المكانُ بالطيب: شۆپىنەكە بۆنى خۇش بوو ۋ
تَنَسَمَ فلان: فلانكەس ھەواى خاۋپنى ھەلمزى ۋ
تَنَسَمَ الجنين: كۆرپەلەكە لەسكى دايكىيا
 ئەندامەكانى جەستەى رېك بوون شكلى ئادەمى
 وەرگرت ۋ **تَنَسَمَ الرِّيحُ**: بۆنەكەى ھەلمزى و
 ھەستى بەخۇشى كرد ۋ **تَنَسَمَ فلان العِلْمَ** ار
الْحِرَّة: فلانكەس وردە وردە لەسەرەخۇ زانىيارى
 فېرېبوو زانستى بەدەست ھىنا ۋ يان وردە وردە
 ھەۋالەكەى بەدەست ھىنا ۋ **تَنَسَمَتُ الرُّبُ** حتى
تَبَيَّنْتُه: سۆراخم كردو بەشۆپىن رۆپىشتەم
 شۆپىن پىيەم ھەلگرت تا ئاشكرام كرد ۋ **النَّسِيمُ**:
 لايەكى سەمى حوشتر ۋ رېگا ۋ دەگوتى: (قد
 إستبان النَّسِيم) لايەكى سەمى حوشترەكە دەركەوت
 ۋ **النَّاسِمُ**: نەخۇشىك بگاتە ھالەتى گىيانەلاو ۋ
النُّسَمُ: خەلك و ئادەمىزاد ۋ ھەناسەى گىيان ۋ
 كزەمبا ۋ سەرمەتى ھەلبوونى با بەھىۋاشى ۋ
 رېگاي كۆپىرەبوو ۋ بۆنى شىر يان بۆنى جەورى
 ۋ بالندەى تىز رۆى و مكوو واشە، كەپەنگىيان
 سەوز بىنۆپىنى ۋ **النُّسَمَةُ**: سەرمەكردنى ناو
 گەرمەو يان سەرمەق بەگشتى ۋ **النُّسَمَةُ**:
 زىندەمەر گىيانەمەر ھەرشىك گىيانى تىدا بى ۋ
 تەنگەنەفەسى (ھەناسە بېرە) ۋ **النُّسِيمُ**: شەمبا
 (كزەمبا) كە درەخت نەھەزىنى و گل و خۇل
 رانەدا ۋ گىيان ۋ سەرمەق ۋ ھىزو تواناۋ خۇگىرى
 ۋ **نَسَسَ الرجلُ**: پىاۋەكە زەمىفۇ لاواز بوو ۋ
نَسَسَ الطائرُ: بالندەكە تىز فېرى ۋ **نَسَسَتِ**
الرِّيحُ: بايەكە ھەلبوو بەشۆپە سارد كزەمباى
 سارد ھەلبوو ۋ **نَسَسَ الدابةُ**: ولاخەكەى تاۋداو
 خىرا لىى خورى ۋ **النُّسَناسُ**: جۆرە مەمىۋونىكى

جسته بچوکه و کلکی دريژه ۵ برسايه‌تی زور
 ۵ دمگوتری: (جوع نسانس) برسايه‌تی برست
 برو بهشيدت.
 نَسَاءُ الشَّيْءِ نَسْوَةٌ: وازی لهشتهکه هینا ۵ دمگوتری:
 (نسا العمل) وازی لهکارمگی هینا.
 نَسَاءُ فَلَانًا نَسِيًا: زمیری له‌رگی وهریکی دا.
 نَسِيَّ فُلَانٍ نَسِيًا: فلانکس له‌رگی وهریکی دا ۵
 نازار پهیدا بوو.
 نَسِيَّ الشَّيْءِ: شته‌کی واز بی هینا، له‌بری چوو ۵
 انساء الشَّيْءِ: شته‌کی له‌بیر بردهوه ۵ ناساه
 العداوة: دوژمنایه‌تی له‌بیر بردهوه ۵ نَسَاءُ
 الشَّيْءِ: به‌مانا (انساء) دئ ۵ تناسی الشَّيْءِ:
 هه‌ولی دا شته‌کی له‌بیر بچیته‌وه ۵ وای خو
 نیشان دا کهشته‌کی له‌بیر چوته‌وه.
 الأنسی: ره‌گیکه له‌به‌له‌کی مروؤ دابه ۵ النسا:
 ره‌گی وهرکیه، ره‌گیکه له‌سته‌وه دريژ بؤته‌وه
 بو باژنه‌بی ۵ له‌ته‌سنیه‌کی دا دمگوتری:
 (نَسَوَان) یان (نَسِيَان) ۵ النَسَاءُ، کؤمه‌لیک
 ناهرت ۵ النَسْوَةُ: قومه شهرابیگ ۵ النَسْوَةُ:
 کؤمه‌لیک ناهرت ۵ النَسْرَان: ناهرت ۵ النَسِيَانُ،
 که‌سینک زوری شت له‌بیر بچن ۵ النَسِيَانُ:
 نه‌خوشی له‌بیر چوونه‌وه که‌زوو شتیان له‌بیر
 ده‌چن ۵ النَسِيُ: شتی له‌بیره‌وه چوو ۵ شتی بی
 نرخ، که‌مبایه‌خ ۵ النَسِيُ: شتی له‌بیره‌وه چوو ۵
 دمگوتری: (هر نَسِيُ قومه).
 نَسَاءُ الشَّيْءِ نَسْنَاءُ نَسْوَاءُ: شته‌که پهیدا بوو ۵
 دروست بوو، هاته کایه‌وه.
 نَسَاءُ الصَّبِيِّ: منداکه که‌گه‌می کردو بیگه‌می ۵
 دمگوتری: (نَسْنَاءُ فِي بَنِي فُلَانٍ) و (نَسْنَاءُ فُلَانٍ نَسْنَاءُ
 حَسَنَةً).

نَسَاءُ الشَّيْءِ عَنْ غَيْرِهِ: شته‌که له‌شتی ترموه په‌یدا
 بوو ۵ نَسْنَاءُ لِحَاجَتِهِ: بو نه‌نجامدانی کاری خوئی
 راساو هه‌ولی دا ۵ اِسْتَنْشَأَ الشَّيْءَ: داوای
 دروستکردنی شته‌کی کرد ۵ دمگوتری:
 (اِسْتَنْشَأَهُ قَصِيدَةً فِي الزُّهْدِ) داوام بی کرد پارچه
 شعریکم بو دابنی له‌باری دونیا نه‌ویستییه‌وه
 ۵ اِسْتَنْشَأَ الْأَخْبَارَ: به‌دوا هه‌واله‌که‌دا چوو
 توئزینه‌وه‌ی تیدا کرد ۵ الإنشاء: (له‌زاراوه‌ی
 زانستی به‌لاغه‌دا) بریتیه له‌قسه و رسته‌به‌ک
 له‌خاریج دا مانای نه‌هاتبیته کایه‌وه ۵ واته:
 له‌واقع و دمرموه‌دا مانایه‌کی هه‌بوو به‌رامبهری
 نه‌بی، له‌زاراوه‌ی شه‌دیب و هه‌ستیاران دا
 (الإنشاء) فه‌ن و به‌هریه‌کی خودا داده،
 به‌هؤیه‌وه دم‌تواندری مانای جوراو جور
 کؤبکرینه‌وه لیک بدرین ریک بخرین و مانای
 جوان و سه‌رنج راکیش دهربردری ۵ المُنشَأُ:
 شوینی دروستکردن ۵ شوینی دروستبوون ۵
 دمگوتری: (هَذَا مُنشُؤُهُ يَابَان) و (هَذَا مَنشُؤُهُ
 أَرَبِيل) ره‌گو رپشه‌و بنه‌ما ۵ المُنشِئُ: نه‌و
 نووسهری باش دزمانی په‌خشان دابریژئ و
 قسه‌گانی شیرین و ره‌وان بن ۵ المُنشَأُ: شوینی
 کارکردن و پیشه‌سازی و کؤکردنه‌وه‌ی پارچه‌ی
 شامیرو لیکدان و لیک به‌ستنیان ۵ النَاشِئُ:
 کوریک له‌تمه‌نی بچوکی تیپه‌ری کردبی و
 که‌میشبیته تمه‌نی گهنجی ۵ النَّاشِئَةُ، کچؤله
 له‌تمه‌نی مندالی تیپه‌ری کردبی و چوبیته
 حاله‌تی گهنجی ۵ شه‌و به‌خه‌بهر هاتن و نوئزو
 تا‌عه‌تکردن ۵ النَّشِيُّ: سه‌رمته‌ی په‌یدابوونی
 هه‌ور ۵ مندال له سه‌رمته‌ی سالانی خویندنی دا
 ۵ نَازَهْلٌ و حه‌یوانات له‌گاتی رامکردن و
 ژیربارکردنی دا ۵ زرویت وچه ۵ دمگوتری:
 (هر نَشِيٌّ سَوْءٌ) نه‌و کابرایه وچه‌و دهرنجمای

خرابه‌کار بییه ۵ النَّشْأَةُ: ومدی هینان و په‌روم‌دمکردن ۵ النُّشَيْنة: دمگوتری: (حرض نُشَيْنة) هموزیکه ناوی تیدا نهماوه و بنکی دمرگه‌وتوو.

نَشَبَ فِي الشَّيْنِ: له‌شته‌که هه‌لجهمتی و پیوهی نووسا ۵ پییدا رُویشته خوار ۵ دمگوتری: (نُشِبَ مَخَالِبِ السَّيْحِ فِي الصَّيْدِ) جنگی درنده‌که جووه جه‌سته‌ی نیچر مکه‌وه.

نَشِبَ فُلَانٌ فِيمَا يَكْرَهُ: فلان‌کس توشی نه‌وه بوو که‌پیی ناخۆشه.

نَشِبَ الشَّرُّ أَوْ الْحَرْبُ بَيْنَ الْبَلَدَيْنِ: شه‌رو نا‌زاوه له‌نیوان نه‌وه دوو ولاته‌دا به‌ریا بوو.

نَشِبَ الْأَمْرُ فَلَانًا: کار مکه‌ یه‌خه‌ی فلانی گرت ۵

أَنْشَبَ الصَّالِدُ: داوی نی‌چیر موانه‌که له‌نیچر مکه‌وه هالا ۵ أَنْشَبَ الرِّيحُ، رَهْمَبَابَه‌که به‌توندی هه‌لی کردو زیخ و گل و خۆلی رادا ۵ أَنْشَبَ الشَّيْءُ فِي غَيْهِ: شه‌ته‌که‌ی له‌شتیکی تر گیر کرد ۵ دمگوتری: (أَنْشَبَ فِيهِ مَخَالِبَهُ) جنگی نی گیر کرد ۵ نَاشَبَةُ الْحَرْبِ: شه‌ری له‌گه‌ل هه‌لگیرساند ۵ نَشِبَ الشَّيْءُ فِي غَيْهِ: به‌مانا (أَنْشَبَهُ) دئ ۵ نَشِبَ الثُّرْبُ: هوماشه‌که‌ی به‌وینه‌کردن تیییدا پازاندموه ۵ إِنْشَبَ الْقَوْمُ: خه‌ل‌گه‌که‌ یه‌کیان گرتو هه‌ندیکیان به‌ هه‌ندیکیان‌هوه گیرۆده بوون و مگری به‌کتری بوون ۵ تَنْشَبَ فِي الشَّيْءِ: به‌مانا (نَشِبَ) دئ ۵ دمگوتری: (تَنْشَبَ لِي قَلْبِي حُبَّهَا) خۆشه‌ویستی نه‌وه جووه دل‌ه‌وه ۵ الْمُنْشَبَةُ: مال و سامان، مه‌نقوله‌و غه‌یره مه‌نقوله ۵ النَّاشِبُ: تیرهاویز ۵ النَّشْبُ: مال و سامان ۵ زومی و زار ۵ خانو و به‌ره ۵ النَّشْبَةُ: (رَجُلٌ نُشْبَةٌ) پیاویکه که‌ده‌ستی

دایه کاریک وازی نی‌ ناهینی تا ته‌واوی نه‌کا ۵

النُّشَابُ: تیر، سهره تیر ۵ دمگوتری: (تَرامُوا بِالنُّشَابِ) به‌کتریان تیرباران کرد ۵ النُّشَابُ: شتیک که زور به‌ناو شتی تر‌دا رُو‌بجی ۵ تیر دروست‌کمر نه‌وه که‌سه‌ی تیر دروست بکا.

نَشَجَ الْبَاكِي نَشْجًا وَنَشِيجًا مَرُوفَةً گریاوه‌که گریانی له‌سنگی دا دمکولی و گریانه‌که‌ی دهر نه‌بری.

نَشَجَ الْحِمَارُ: گویندریز مکه‌ زم‌پینه‌که‌ی له‌قورگی خۆی دا خواردموه.

نَشَجَ الضَّفدَعُ: بۆقه‌که‌ قرائندی ۵ (نَشَجَ الْقِدْرُ) مهنجه‌له‌که‌ که‌وته‌ گیزه‌ گیزی.

نَشَجَ نَشْجًا وَنَشْرَجًا: ناو و شتی وای خواردموه به‌لام تیراو نه‌بوو.

نَشَجَ السَّمَاءُ وَالْجِلْدُ: پسته‌که‌ یان کونده‌که‌ ناوی ده‌لاند، ناوی نی‌ جوو.

نَشَجَ الدَّابَّةُ: نه‌ومندی ناودا به‌ و لاخه‌که‌ که‌ گری تینواپه‌تی دایمر کینی و به‌س به‌ته‌واوی تیر ناوی نه‌کرد ۵ إِنْشَجَ: به‌مانا (نَشَجَ) دئ ۵ النُّشَاجُ: صیفه‌ی موباله‌غهمه‌ و له‌ماده‌ی (نَشَجَ) دهره‌نیراوه ۵ النُّشُوحُ: ناوی که‌م.

نَشَدَ فُلَانٌ نَشْدًا وَنَشْدَانًا: فلان‌کس پادی که‌وته‌وه، هاته‌وه‌ی بی‌ری.

نَشَدَ الضَّالَّةُ: هه‌ولی دۆزینه‌وه‌ی گومبووه‌که‌ی دا. نَشَدَ فَلَانًا: هه‌ولی دیتنی فلانی داو جو بۆلای.

نَشَدَ فَلَانًا بَكْدًا: هیساره شتی بی‌ری فلان‌کس هیناپه‌وه ۵ دمگوتری: (نَشَدْتُكَ الرَّحِمَ) داوات نی‌ دم‌که‌م بی‌ری خزمایه‌تی نی‌وانمان بکه‌یه‌وه‌و پیزی نی‌ بگری ۵ (نَشَدْتُكَ اللَّهُ) خودا و من‌ست بی‌ردینه‌وه، خودا دم‌که‌م به‌گزتا ۵ أَنْشَدَ فَلَانًا: وه‌لامی فلانی دایه‌وه ۵ أَنْشَدَ الشُّعْرَ: به‌ده‌نگی

بهرز شیعرمهکی خویندموه. ۵ ناشد فلانا الأمر وفيه
 مناشدة: داوی کارمهکی له فلانکس کرد ۵
 ناشد فلاناً الله: خودای کرد به گزیاو وتی
 بوخاتری خودا نهوم بدمری یان سویندی دا
 به خودا کمتهوی بو بکا ۵ تناشدرا الأشعار:
 خه لکه که شیعیان بویه کتری به دمنگی بهرز
 خویندموه ۵ تَشَدُّ الْأَخْبَار: هه وئی
 به دسه تهینانی هه واله کانی دا بوئه وهی پیش
 کهسانی دیکه بییان بزانی ۵ اسْتَشَدَّ فُلاناً
 شعراً: داوی له فلانکس کرد شیعیکی بو بلی
 ۵ اسْتَشَدَّ فُلاناً الْعَالَةَ: داوی له فلانکس کرد
 بانگی بو هه لدا بو دوزینه وهی گومبوه کی ۵
 الأنشودة: نه شید شیعیکی بگریته نه شیدی
 نیشتمانی وکوو شیعرمه کی دلدار: (نهی
 ره قیب هر ماوه ههومی کورد زووبان.....) ۵
 الْمُنْشِدُ: که سیک به دمنگی بهرز شیعر
 بخوینتیه وه ۵ النَّشَادُ: که سیک پیشه ی بانگ
 هه لدان بی بو شتی گومبوو ۵ النشید: دمنگ و
 صه دا ۵ دمنگ بهرز گردنه وه به له حنه وه ۵
 شیعیکی بگریته نه شیدی نیشتمانی ۵ پارچه
 شیعیکی یان پارچه زه حه لیک به حه ماسه ته وه
 کومه لیک به دمنگی بهرز بخوینتیه وه.

النشيدة: به مانا (النشيد) دئ ۵ نَشَرَتِ الْأَرْضُ نَشْرًا:
 زهوییه که به هاری لی هاتو گیاو گزی رواند.

نَشْرَ الشجر: دره خته که گه لای کرد.

نَشْرَ الشئ نَشْرًا: شته که ی بلأو کردموه.

نَشْرَ الرَّاعِي غَنَمَهُ فِي الْمَرْعَى: شوانه که مه رکهانی
 به مانا له و مرگا که دا بلأو گردنه وه.

نَشْرَ الْكِتَابِ أَوْ الشُّرْبِ أَوْ نَحْوَهَا: کتیبه که یان
 قوماشه که ی بلأو کردموه.

نَشْرَ الْحَبْرِ أَوْ الْمَقَالِ: هه واله که یان مه قاله که ی
 به خش کرد.

نَشْرَ الْكِتَابِ أَوْ الصَّحِيفَةِ: کتیبه که یان
 رۆژنامه که ی به چاپ گه یان دو به خش کرد.

نَشْرَ الْحَبَّةِ: داره که ی راهینا، بریه وه تاشی.

نَشْرَ اللَّهِ الْمَرْتِي: خودا مردوو مه کانی زیندوو
 گردنه وه.

نَشْرَ الشَّيْءِ نَشْرًا: شته که بلأو بوؤه ۵ نَشْرَ الشُّرْبِ أَوْ
 الْكِتَابِ: قوماشه که یان کتیبه که ی کردموه،

لَيْكِي كَرْدَمُو ۵ انشَرَ الله الموتي: خودا
 مردوو مه کانی زیندوو گردنه وه ۵ انشَرَ الأرض:

زهوییه که ی به مانا زیندوو کردموه ۵ انشَرَ الرياح:
 بایه که ی هه لگرد ۵ انشَرَ الشئ: شته که

کرایه وه، بلأو بوؤه. ۵ انشَرَ الحبر: هه واله که بلأو
 بوؤه ۵ انشَرَ الشئ: شته که به رته وازه بوو،

بلأو بوؤه ۵ انشَرَ المصَبُ: ره که که هاوسا ۵
 نه ستور بوو ۵ تناشردا الشئ: هاریکاری

یه کتریان کرد بو بلأو بوونه وهی شته که ۵ تَشَّرَ
 الشئ: شته که کرایه وه، یان بوؤه ۵ به رته وازه

بوو ۵ اسْتَشَّرَ الشئ: داوی کرد شته که بلأو
 بگریته وه ۵ التناشِرُ: نووسینی مندا ل که

سه رمتا فیری نووسین دهبی ۵ دمگوتری: (ما
 أشبه خطه بتناشر الصبيان) ۵ المنشار: مشار ۵

المنشر: شوینی نه شوو بلأو بوونه وه ۵ المنشور:
 کاریکی بلأو کراوه ۵ به یانیکی بلأو کراوه به مانا

هه رمانگه و خه لک دا بوئه وهی زور کس بیزانن
 ۵ النَّاشِرُ: نه وه که سه ی پیشه ی له چاپدان و

به خش گردنی کتیب بی ۵ پیشه ی کتیب
 فروشی بکا ۵ جوره ماریکه زه هراوی سه ری یان

دمکاته وه وکوو نه سکوی ۵ النَّاشِرَةُ: دهماریکی
 خوینبهره له زهر پیستی دیوی ناومه وهی باسکو

قَوْلُهُ ۞ النُّشَارَةُ: پیشه‌ی شه‌فکردنی دار ۞
 النُّشَارَةُ: نه‌و ورده داره‌ی له‌کاتی شه‌فکردن و
 راه‌ینانی دارد ا دمکه‌وینته خوار ۞ النُّشْرُ: بونی
 خَوْش ۞ نه‌ته‌و می‌ه‌گی به‌رته‌وازه که
 سه‌رؤکیکیان نه‌بی کؤیان بکاته‌وه ۞ ده‌گوترئ:
 (جاء القرم نشرأ) خه‌لکه‌که به‌به‌رته‌وازه‌ی
 هاتن ۞ چاپکردنی کتیب و رؤژنامه‌و کؤفارو
 فرؤشتنیان ۞ النُّشْرَةُ: بای نسیم ۞ به‌یانیک
 دمنووسرئ و په‌خش دمکری بؤنه‌وه‌ی بزاندئ
 هه‌لوینستی لایه‌نیک بیان دمسه‌لات له‌باره‌ی
 پوداویکی تابیه‌تیه‌وه چؤنه ۞ النُّشْرَةُ: هه‌ندی
 دوعا و نوشته‌و شتی وان به‌کارده‌یندرین بؤ
 چارسه‌ری نه‌خَوْش ۞ النُّشَارُ: که‌سیک پیشه‌ی
 دار برینه‌وه بی ۞ النُّشْرُ: بؤ زیدمه‌رؤیی له‌مانای
 (النَّشْرُ) دئ ۞ النُّشْمُرُ: زیندوو کردنه‌وه‌ی
 مردوو، رؤژی قیامت ۞ النُّشْمُ: بلاوکراوه.

نَشْرُ الشَّيْءِ نَشْرًا وَنَشْرًا: به‌رز بؤوه ۞ ده‌گوترئ:
 (نَشْرَ الْمَكَانِ) (وَ نَشْرَ الْعِرْقِ) ۞ شوینه‌که به‌رز
 بوو، دهمارکه هه‌لسا ۞ هه‌روا ده‌گوترئ:
 (نَشْرَتِ إِلَيَّ نَفْسِي) دلم ترساو نارهمت بوو.

نَشْرُ فُلَانٍ: فلانکه‌س جووه سه‌ر به‌رزایه‌کی
 زه‌وی.

نَشْرٌ مِنْ مَكَانٍ فِيهِ: له‌شوینی خؤی هه‌لسا و راسا و
 جولا ۞ به‌رز بؤوه ۞ ده‌شگوترئ: (نَشْرَتِ النِّعْمَةُ
 عَنْ مِيلَاتِهَا) له‌حن و گؤرانیه‌که له‌یاسای خؤی
 دمرجوو ۞ نَشْرَتِ الْمَرْأَةُ: ناهرمته‌که له‌میردمکه‌ی
 یاخی بوو، داب و نه‌ریتی ژن و میردایه‌تی
 به‌یره‌و نه‌کرد.

نَشْرُ الرَّجُلِ: پیاومه‌که پابه‌ندی داب و نه‌ریتی
 هاوسه‌رایه‌تی نه‌بوو.

نَشْرٌ بقرنه نَشْرًا: به‌قؤج هه‌لی گرتو به‌زموی دا دا
 ۞ انْشَرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی له‌شوینی خؤی به‌رز
 کرده‌وه ۞ انْشَرَ اللهُ عظام الميت: خودا نیسک و
 پروسکی مردوو ه‌که‌ی له‌شوینی خؤی به‌رز
 کرده‌وه و بیکیه‌وه نانه‌وه و ریکی خسته‌نه‌وه
 بؤنه‌وه‌ی سه‌رله‌نوئ بی‌گؤشت دایان پؤشی و
 گیانیان به‌میردا بکاته‌وه ۞ تَنْشَرُ لَكُنَا: خؤی بؤ
 هه‌دا ۞ النَّاشِرُ: ده‌گوترئ: (فلان ناشر الجبهة)
 فلانکه‌س ناوجه‌وان دهر به‌یره‌وه ۞ (قلب ناشِرُ)
 دئیکه له‌ترسان که‌وتومه‌ته به‌له‌په‌ل ۞ النَّاشِرَةُ:
 ده‌گوترئ: (لحمة ناشِرَة) پارچه‌ گؤشتیکه
 له‌جه‌سته به‌رز بؤته‌وه هه‌تؤه‌یه‌ومه‌وه ۞ النَّشَارُ:
 به‌مانا (النُّشْرُ) دئ واته: شتی نارپیک و پیک
 نه‌گونجاو شتیک له‌ناستی شته‌کانی په‌نا خؤی
 نه‌بی له‌یاسای هاو وینه‌ی خؤی دمرجووبی ۞
 هذه النِّعْمَةُ نَشَارٌ: نه‌م هه‌وای گؤرانییه له‌وانی
 تر ناچی ۞ النُّشْرُ: نه‌وه‌ی له‌زموی به‌رز بؤته‌وه
 وه‌کوو ته‌پؤلکه‌و گردؤلکه ۞ النُّشْرُ: به‌مانا
 (النُّشْرُ) دئ.

نَشْرُ الشَّيْءِ: شته‌که وشک بؤوه ناوه‌که‌ی نه‌ما ۞
 ده‌گوترئ: (نَشْرُ الرُّطْبِ) خورماکه وشک بؤوه
 ناوی تیدا نه‌ما ۞ (وَأَشْرَتِ الْحُرُّ فَنَشْرَ الْحُرُوضِ)
 که‌رما تاوی سه‌ندو جه‌وزه‌که وشک بوو.

نَشْرُ اللَّحْمِ: گؤشته‌که له‌سه‌ر ناگره‌که جه‌زی هات
 ۞ نَشْرَتِ الْجُرَّةُ الْجَدِيدَةُ: جه‌ره‌ تازمه‌که که‌ناوی تیکرا
 که‌رمکزی لی‌هات.

نَشْرُ الشَّيْءِ نَشْرًا: شته‌که‌ی تیکه‌لاو کرد.

نَشْرُ الدَّابَّةِ: ولاخه‌که‌ی به‌هیواشی لی‌خوری.

نَشْرُ الدَّبَابِ رَهْرَه: میشه‌که‌ی دهرکرد ۞ المَنْشَرُ: نه‌و
 گؤماو و زؤنگاوانه‌ی له‌ قه‌راخ روباو دهریا
 ناویان تیدا دهمینیتیه‌وه ۞ المَنْشَةُ: میش کوز ۞

نَشَبُ الْمَيْلِ: لافاومکه له پړمړوی خوځی لای داو
کهوته قوړتو و پنیج کردن ۵ نَشَبْتُ بِهِ الهموم:
خه م و خهفمت سهریان نی تیک داوه.

نَشَبُ الْحَبْلِ: حمله کهی واگرئ داوه بهناسانی
بگریته وه.

نَشَبُ الشَّيْءِ: شته کهی دهرهیناو راپته کاند.

نَشَبُ الدَّلْوِ: دولچه کهی دهرهیناو ته کاندی.

نَشَبُ فَلَانًا: زمبری له فلانکس دا.

نَشَبَتْهُ الهیة: مار گهستی، پیوهی دا.

نَشَبَ إِلَيْهِ رله نشاطاً: به جوست و چالاکي دهستی
دایه.

نَشَبَ فِي الْعَمَلِ: نیشه کهی پنی خوځش بوو

به دلسوزی تاوی دایه ۵ انشَطَ فَلَانًا: فلانکس

جوست و چالاک کرد ۵ انشَطَ الْمُقَدَّةَ: گریه کهی

کردموه، شلی کردموه ۵ انشَطَ الشَّيْءَ: شته کهی

راپته کاندو دمری هینا ۵ انشَطَ النَّشِيطَةَ:

دهسکهوتی پینش جهنگی گرتو راپهالی ۵

تنشَطُ: نیشاتی پهیدا کرد ۵ تنشَطُ لِلْعَمَلِ: خوځی

بو کاره که حاضر کردو دهستی پنی کرد ۵ تنشَطُ

الطَّرِيقِ: به جوست و چالاکي ریگاکه ی بری ۵

استنشَطُ الْجِلْدِ: پیسته که ویکهاته وه و کوبووه ۵

المنشطُ: شتیک به تامه زرووه بو ی بچن و

کردنه کهی کاریگر بی ۵ المنشطُ: که سیک

نیشاتی زور بی ۵ النشاطُ: کارکردنی دلسوزانه

له بواریک له بواره کانی نیش دا ۵ الأنشوطه:

گریه که بهناسانی بگریته وه ۵ الناشطُ: نهو

کهسه ی حه بل شی دمکاته وه بوئه وهی سهر

له نوئ بیکاته وه به حه بل ۵ النشطُ: که ستنی

خیرا، داخردنی خیرا به م جوړه ناسنه

که رمه که به خیرایی بکه یه نیه گوشته که و

لایه ی نه هینلی زوری داخ بکا ۵ النشطَةُ:

میش دمرکه ر گورزیکی سهر پړزاوییه میخی
پنی دهرمتیندرئ ۵ المنشوش: دمگوترئ: (دهن

منشوش) روئیکه بوئی خوځی تیکه ل کراوه ۵

النشاشُ: بو زیدمړوئی له مانای (نش) دئ ۵

دهشگوترئ: (سبخه نشاشه) زموییه که گله کهی

وشک نابیته وه و له مورپشی نی ناروئ ۵ النشُ:

نیوهی شت ۵ ههرشتیک بی ۵ دمگوترئ: (نش

أرقية) نیوهی حوققه هیه ک ۵ سمنگیکی کیسانه یه

کیشه کهی کیخی بیست دبره مه ۵ النشيشُ:

دهنگی ناو و شتی تر که گه بیسته ناستی کولین

۵ النشيشةُ: زموییه ک وشک نه بیته وه و گیای نی

نهرئ.

نَشَبَ نَشْرًا: بهرز بووه ۵ هه لتوئی.

نَشَبَ الشَّيْءِ: شته کهی دهرهینا ۵ لئی کردموه ۵

دهگوترئ: (أقام القوم ما ينشرون وتدا) خیلکه

لهو شوپنه دایانکوتاو نیازی مانه ومیان هه یه

سنگی داکوترای رهمالیان هه لئا که نن.

نَشَبَ فَلَانًا بِالرَّمحِ: بهرمب زمبری له فلان دا ۵

انشَصَهُ: دمری هینا ۵ دمگوترئ: (الخص فلاناً من

بیه) فلانکس له مالی خوځی هینا یه دهر ۵

(الخص الجذبُ الناس عن مواضعهم) گرانی و

هاتو هر ی خه لکه کهی ناچار کرد زیدی خویمان

جی بیلن ۵ انشَصَ الشَّيْءَ: شته کهی هه لکه نن ۵

انشَصَ الشَّجَرَةَ: دره خته کهی هه لکه نن ۵

المنشاصُ: ناهرمتیک له میردمه کهی زیر بووین و

له گه لی نه خه وئ ۵ النشاصُ: هه وری پړو چین

له سهر چین ۵ النشوصُ من الرماح: رمبی بهرز

کراوه و ناماده بو شهر.

نَشَبَ مِنَ الْمَكَانِ نَشَبًا: له شوپنه که جووه دهر.

دمگوتری، (بشر نشوط) بیریکه به ناخوشی
دولچه‌که‌ی لی دیتسه دمر ۵ النُشِيطَةُ، نهو
غنیمه و دستکه‌وته‌یه که جه‌نگاو‌مرمکان پیش
نه‌وی بگه‌نه گورمه‌بانی جه‌نگ دستیان
ده‌که‌وی.

نَشَعَ نَشْأُ: پرخه‌یه‌کی توندی کرد ۵ نَشَعَتِ
الأرضُ: زه‌وییه‌که ناویکی تام ناخوشی دمردا.

نَشَعَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی به‌زه‌خت و پاته‌کاندن
دمره‌ئینا.

نَشَعَ المَرِيضُ الدَّاءَ نَشْأُ: دمرمانه‌که‌ی دمرخواردی
نه‌خوشه‌که‌ی دا.

نَشَعَ فلانُ الكلامَ: قسه‌ی هیزی فلان کرد بئی گوت
ناواو ناوا بلی.

نَشَعَ فلاناً بشريةً: فیریا فلانکس که‌وت به‌ومقومی
ناوی دایه‌و رزگاری کرد له‌خنکان ۵ اِنْتَشَعَ:
بونی کرد ۵ المِشْتَعُ: پاکمت و کیفی نه‌و بون و
به‌رامه‌ی هه‌لده‌مزرئ ۵ النُّشَاعَةُ: نه‌و شته‌ی
به‌دهست هه‌لده‌مکه‌نرئ و هری دهرئ ۵ النُّشَعُ:
نه‌و ناوه‌ی تامی ناخوش و تفته ۵ النُّشْرُوعُ: نه‌و
دمرمان و شته بونداره‌ی دهرکریته ناو کونی
لوته‌وه ۵ دمرمانیک دهرکریته ده‌می نه‌خوشه‌وه.

نَشَعَ الماءُ نَشْأُ: ناومه‌که ره‌وان بوو.

نَشَعَ فلان: فلانکس لرخه‌و پرخه‌ی کرد، خهریک
بوو له‌سمر خو بچن ۵ هه‌ناسه‌ی قول و ته‌نگی
هه‌لکیشا.

نَشَعَ بالشَّيْءِ: هورگی به‌شته‌که گیرا.

نَشَعَ الطريقَ بالقرم: رینگاکه به‌هه‌رمبالی خه‌لکه‌که
ته‌نگ بوو.

نَشَعَ الماءُ: ناوی خوارده‌وه ۵ اِنْتَشَعَ فلان: فلانکس
دورکه‌وته‌وه، که‌نارگیر که‌وت ۵ اِنْتَشَعَ الصَّيْبُ

الدَّاءَ: دمرمانه‌که‌ی دمرخواردی منداله‌که‌ی دا ۵
دمه‌گوتری: (النُّشَعَةُ الكلامَ) قسه‌ی فیر کرد،
دمرزی دا دا چون قسه‌کانی بکا ۵ اِنْتَشَعَ الدَّاءَ:
قوم قوم دمرمانه‌که‌ی خوارده‌وه ۵ اِنْتَشَعَ الكلامَ:
قسه‌ی فیر کرد، بئی گوت ناوا بلی و ناوا وه‌لام
بدمره‌وه.

نَشَعَ فلان: فلانکس لرخه‌و پرخه‌ی به‌هیزی کرد
۵ خهریک بوو گیانی دمرچن ۵ المِشْتَعَةُ: گولاو
پرژین شتیک بونی خوشی بی بلاو بکریته‌وه ۵
النَّاشِطَةُ: رپه‌روی ناو بوناسه‌ی شیو و دول ۵
النُّشَعَةُ: هه‌ناسه‌ی سواری ۵ هه‌ناسه‌ی برکی ۵
تیکچون و لنگه‌فرتن و شله‌ ژانیکه له‌کاتی
گیانه‌لاو دا توشی ناده‌میزاد ده‌بی.

نَشَفَ الشَّيْءُ نَشْأُ: شته‌که‌ی وشک بوو.

نَشَفَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی وشک کرده‌وه ۵ ده‌گوتری:
(نَشَفَ الشَّرْبُ العَرَقَ) قوماشه‌که نارمه‌که‌ی
وشک کرده‌وه.

نَشَفَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی وشک بژوه ۵ نَشَفَتِ الأَرْضُ:
زه‌وییه‌که‌ی وشک بژوه ۵ نَشَفَتِ الأَرْضُ المَاءَ:
زه‌وییه‌که‌ی ناوه‌که‌ی هه‌لمزی ۵ اِنْتَشَفَتِ الدَّابَّةُ:
نازه‌له‌که‌ی (ولاخه‌که‌ی) له‌دوای بیجوی مبینه
بیجوی نیرینه‌ی بوو ۵ اِنْتَشَفَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی
وشک کرده‌وه ۵ اِنْتَشَفَ فلاناً: سمر توئیزی شیر
دهرخوادی فلانکس دا ۵ نَشَفَتِ الحَلِيبُ:
حه‌یوانه‌ی شیردمرمه‌که‌ی جارنیک گوانی پرپیون
له‌شیر و جارنیک تر هه‌یجان تیدا نه‌بوو ۵ نَشَفَ
اللبنُ: شیرمه‌که‌ی سمرتوئیزی په‌یدا کرد ۵ نَشَفَ
الشَّيْءُ: شته‌که‌ی وشک کرده‌وه ۵ نَشَفَ المَاءَ:
به‌به‌روؤ نیسفنچ و شتی و ناوه‌که‌ی وشک
کرده‌وه ۵ اِنْتَشَفَ فلان: فلانکس سمر توئیزی
شیری خوارده‌وه ۵ اِنْتَشَفَ فلان المَاءَ وصره:

نَشَقْ الرَّائِعَةُ: عهترمه‌کی بؤنکرد.

نَشَقْ النُّشْرُقْ: دهرمانه‌کی هه‌لمزى بؤ کونه‌لوتى
 ◊ اَنْشَقْ الصَّائِدُ: نيچيرمه‌وانه‌که داوه‌کی به
 نيچيرمه‌کيه‌وه نووسا ◊ اَنْشَقْ الصَّيْدُ: داومگى
 به نيچيرمه‌کوه کرد بيوه‌ی هه‌لواسى ◊ اَنْشَقْ
 فَلَائِاً النُّشْرُقْ: دهرمانه‌کی به فلائکس
 هه‌لمزى ◊ اِنْشَقَّ المَاءُ وَغِيْرُه: ناوه‌کی به‌لوتى
 هه‌لمزى ◊ يان ناوى له لوتى رادا ◊ تَنْشَقُ المَاءُ
 وَغِيْرُه: ناوه‌کی به‌لوتى هه‌لمزى.

تَنْشَقُ الرَّائِعَةُ: عهترمه‌کی بؤن کرد، بؤنه‌کی
 هه‌لمزى ◊ اِسْتَنْشَقُ: به‌مانا (تَنْشَقْ) دئى ◊ اَلْمَنْشَقُ:
 لوت ◊ نه‌ندامى بؤنکردن و شت هه‌لمزى
 اَلْمَنْشَقَةُ: نه‌و شته‌ی دهرمانى لوتى تئیده‌کرى
 النُّشِقُ: دمگوترى: (رجل نَشِقْ) بياويکه گيروده
 بووه، جوومه‌ته ناو کارتيکه‌وه لئى رزگار نابى
 اَلنُّشَقَةُ: قَلْبَتَه‌وه مل بين که‌دمکريته مى نازه‌ل و
 شتى واوه ◊ النُّشْرُقُ: دهرمانى لوت، ههرشتيک
 به‌لوت هه‌لمزى ◊ بؤن بکرى ◊ النُّشَاقِي من
 الصَّيْدِ: نيچيريکه قولابى راوکه‌ره‌کی چوبيته
 قورگيه‌وه.

نَشَلْ الحَيْرَانُ نَشَلًا: حه‌يوانه‌که له‌ربوو دالگوشت
 بوو (فهر ناشل وهي ناشلة) ◊ دمگوترى: (فخذ
 ناشلة) پانيكى له‌رو کهم گوشته.

نَشَلْ الشَّيْءُ: نَشَلًا: به‌په‌له‌وه خيرا شته‌کی دارنى،
 لئى کرده‌وه، لئى دهره‌ينا ◊ نَشَلَتْ الحَيَّةُ فَلَائِاً:
 مارمه‌که فلائکسى گه‌ست، بيوه‌ی دا ◊ اَنْشَلْ
 الشَّيْءُ: به‌مانا (نَشَلَه) دئى ◊ نَشَلْ الأَحْيَافِ:
 به‌رکولتيكى بؤ ميوانه‌کانى دانا ◊ المِنْشَالُ: پارچه
 مه‌عده‌منيکه لای سه‌ره‌وى قولابتيكى بيومه
 پارچه گوشتى بئى له‌منجه‌ل و شتى وا
 دهرده‌هيندرى ◊ النُّشَالُ: که‌سيک زور شت

فَلَائِکس ناوه‌کی وشک کرده‌وه به‌په‌رؤو
 نيسفنج و شتى وا ◊ اِنْشَقَّ النِّشَافَةُ: سه‌رتويژى
 سه‌رمگى گرت ◊ اَنْشَقَّ لَوْنُه: په‌نگى گؤرا ◊
 تَنْشَقُ الرَّجُلُ: بياومکه به‌خاوى و شتى وا ناوى
 له‌جه‌سته‌ی سه‌رى، خوى وشک کرده‌وه ◊ تَنْشَقُ
 الشَّيْءُ: شته‌کی وشک کرده‌وه ◊ المِنْشَافُ:
 حه‌يوانى شه‌دمر که‌جاريک گوانى بربن له‌شيرو
 جارى وايش هه‌بين هيجان تئيدا نه‌بين ◊ المِنْشَقَةُ:
 خاوى و هوماش و شتى وا که‌ناوى بئى وشک
 بکريته‌وه ◊ ده‌سه‌سرو شتى وا که‌ناوى سه‌ر
 ده‌م و چاو و ده‌ست و مه‌جه‌کی بئى سه‌سپديته‌وه
 ◊ النُّشَافَةُ: نه‌و تويژو که‌فو شته‌ی ده‌که‌ويته
 سه‌ر مه‌نجه‌له‌ شیر ◊ نه‌و ناو و عاره‌ق و
 چه‌وريه‌ی به‌ په‌رؤو شتى وا ده‌سپديته‌وه ◊
 النُّشَافُ: کاغه‌زى شاش که‌ نه‌په‌سته‌تيورابى و
 سه‌قل نه‌کرايى و مه‌ره‌که‌ب زور هه‌لمزى و
 وشكى بکاته‌وه ◊ النُّشَافَةُ: خاوى و ده‌سته سه‌ر
 النُّشَقُ: به‌ردى گه‌رماو (به‌ردتيكى په‌شى
 کونکون و گرن گرنه به‌ره‌بئى بئى ده‌شورئى و
 بيى پاک ده‌کريته‌وه). ◊ اَلنُّشَقَةُ: پارچه
 په‌رؤيه‌که شتى ته‌ربوى بئى ده‌سپئى و بيى وشک
 ده‌کريته‌وه و هه‌موو جارى په‌رؤ ته‌رمکه له‌ناو
 قاپيک دا ده‌گوشى و ناوه‌کی لئى ده‌چؤرينيه‌وه ◊
 النُّشَقَةُ (أَرْضُ نَشِقَةَ): زه‌وييه‌که ناو زور
 هه‌لده‌مزئى ◊ النُّشَقَةُ: شتى کهم که‌له‌بنكى قاپو
 شتى وادا ده‌مينديته‌وه ◊ نه‌و تؤزه خوارده‌نى
 به‌که‌وچک و که‌وگير به‌گه‌رمى له‌مه‌نجه‌ل
 دهرديندرئى و بؤ تاهيکريده‌وه و تام کردن
 ده‌خورئى ◊ تويژى سه‌ر شير و ماست.

نَشَقْ فِي الحِبَالَةِ نَشَقًا: که‌وته ناو داومکه.

نَشَقْ فَلَانَ فِي حِبَالَةِ فَلَانَ: فَلَانَکس که‌وته داوى
 فَلَانَکسه‌وه.

دمرینن، خیرا خیرا به کهوگرو شتی وا
گوشت لههمنجهلو شتی وا دمریننن ۵ دزی
گیران بره دست سوک ۵ دزی چوستو جالاک
کهبهخیرایی شت بدزئو ههئین ۵ النشیل:
شتی دهرهیندراو ۵ شتی فریندراو و دزراو.
نَشْمَ الشَّيْءِ نَشْمًا: شتهکه بوئی گؤرا (فهر نَشْم) ۵
دهگوترئ: (یده نَشْمه) دستئ بونئیکئ ناخؤشی
گرتووه، بونئیکئ ناخؤشی لهدهست دئ.
نَشْمَ الثَّرَى: گایهکه رننگئ بهلهک بوو، پهله پهلهئ
سپی و پهله پهلهئ رهمش بوو ۵ (فهر نَشْم رهی
نَشْمه) ۵ نَشْمَ الطَّام: خواردنهکه گؤراووه
بونئیکئ ناخؤشی ئی دئ ۵ نَشْمَتِ الْأَرْضِ:
زموپیهکه فش بوو، بهرز بووه ۵ نَشْمَ فِي الْأَمْرِ:
دهستئ بهکارمکه کرد ۵ تَنَشَّمَ فِي الْأَمْرِ: بهمانا
(نَشْم) دئ ۵ دهگوترئ: (تَنَشَّمَ مِنْهُ عِلْمًا) زانیاری
ئو مرگرت ۵ لهو فیرئ زانست بوو ۵ (فلان
يَتَنَشَّمُ الْعِلْمَ) فلانکسه بهشیوپییهکی لهسهره
خؤی خهریکئ خویندن و بهدهستهئینانی
زانسته ۵ الْمُنَشَّمُ: مادهمکی بونخؤشه
بهزهحممت ورد دهگرتئ ۵ لهپهندی پیشینان دا
دهئئ: (دَقُوا بَيْنَهُمْ عِطْرَ مَنْشِيمٍ) واته: شمره ههرا
لهنیوانیان دا گهرم بوو ۵ النَشْمُ: درهختیکه له
پیری (الزیزفونیه) یه کاتی خؤی تیریان ئی
دهماشئ، بهرئیکئ خری ومکوو پرتهقالئ ههیه ۵
نَشْنَشَتِ الْقِدْرُ: مهنجهلهکه دننگئ کولئینئ ئی
هات ۵ نَشْنَشَ فُلَانٌ: فلانکسه خیرا دهستئ
بهکارمکهی کردو خهریکئ نهجمادانیهتی ۵
نَشْنَشَ الطَّائِرُ: بالندمکه پهرئ لهخؤی دهرکیشاو
فرئئ دا ۵ نَشْنَشَ الشَّيْءُ: شتهکهی پال بیومناو
رایتهکاند ۵ نَشْنَشَ الدَّابَّةَ: ولاخهکهی بهخیرایی
ئو خوری و دهنگئ دا ۵ نَشْنَشَ الرِّعَاءَ: زمرهکهی
ههئرشت و نهوهئ تییدا بوو تهکاندی و بلاوی

کردموه ۵ نَشْنَشَ الْجِلْدَ: بیستهکهی گرو ۵
کوشتییهکهی کهول کرد ۵ تَنَشْنَشَ: بو
موتاومعهئ (نَشْنَش) دئ ۵ تَنَشْنَشَ الشَّجَرُ:
تویکئ درهختهکهی ئی کردموه ۵ النَشْنَشُ:
دهگوترئ: (رجل نشناش) پیاویکی چوستو
جالاکه لهسهمردا ۵ النَشْنَشَةُ: دهگوترئ: (أرض
نشناش) زموییهکی شوورهخاکهو ههچ ناروینن،
ههچی ئی ناروئ ۵ النَشْنَشُ: دهگوترئ: (غلام
نشش) کوریکه گورج و گؤله لهخزمهتکردن و
ئیش دا (نَشْنَشِي الذَّرَاعِ) دهست گهرم و دهست
رهنگینه ۵ النَشْنَشَةُ: دهنگئ لیک خسانی زریو
کاغزو قوماشئ تازمو شتی وا.
نَشِي نَشْرًا: زوو سهرخؤش بوو ههر کهنارمهکهی
خواردموه خیرا سهرخؤش بوو ۵ دهگوترئ:
(نَشِي مِنَ الشَّرَابِ).
نَشِي بِالشَّيْءِ: ناشئ شتهکه بوو بهلایهوه خؤش
بوو ۵ جار دواجار دوبارهئ کردموه.
نَشِي الرِّيحَ: بوئی ههواپهکهی کرد، به لوت
ههواکهی ههلمزئ ۵ دهگوترئ: (نَشِيَتْ مِنْهُ
رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ) بوئیکئ خؤشم ئی ههلمزئ.
نَشِي الْخَبْرَ: چووه بنج و بناوانئ ههوالهکهو
روداوهکهی رون کردموه ۵ انَشَى الشَّيْءُ:
خؤشی و لهزمتئ شتهکهی ههست پئ کرد ۵
انَشَى فُلَانٌ: فلانکسه سهرخؤشی ئی دیاری دا ۵
انَشَى الرِّيحَ: بهلوت ههواکهی ههلمزئ ۵ تَنَشَى:
بهمانا (انَشَى) دئ ۵ انَشَى: بهمانا (انَشَى)
دئ ۵ دهگوترئ: (انَشَى الْحَبْرَ) لهههوالهکهی
کؤئیهوه ۵ النُّشَا: هیدرات کاربؤنه؛ هارپدراویکی
سپییه ۵ شنهبای بونخؤش ۵ یان بؤن و بهرام
بهگشتئ ۵ النُّشَاءُ: بهمانا (النُّشَا) دئ: ۵ النُّشَاءُ:
درهختئ وشک ۵ بؤن و بهرام ۵ النُّشْرَانُ:

دمگوترئ: (نَصَبٌ فَتَّصَبَ) ◊ همروا دمگوترئ: (تَنَصَّبَ الطَّائِرُ) بانندمکه بمرز بؤوه ◊ تَنَصَّبَ الثُّغْرُ: ددانهکان رینک و پیک بوون (پوکمکه ددانهکانی رینک بوون) ◊ تَنَصَّبَ لِفَلَانٍ: دوزمنایهتی فلانکسی کرد ◊ الْأَنْصَرِيَّةُ: نیشانهیهکه لهسر رینگا دادمنرئ بؤ شارهزایی کردنی خهک ◊ الْمُنْصَبُ: پلهو پایهی کارگتیری یان زانستی یان نایینی یان پامیاری ◊ یان کؤمه لایهتی ◊ نهصلو بنهما ◊ شکؤمهندی ریزداری.

الْمُنْصَبُ: سمرناگره، یان همرشتیک بخریته نیوان ناگرو بنکی مهنجهل و تاوه.

الْمُنْصَبَةُ: ههول و تمهه لآو ماندوبوون.

الْمُنْصَبُ: دمگوترئ: (كُفِرَ مُنْصَبٌ) پوکیکه ددانهکانی تئیدا جوان پواون ◊ المنصبُ: لهبوارى زانیاری نه خودا بهنسیسمیک دمگوترئ بهکار یگهری وشهیهکی تر بزوینی نهصبه یؤ پهیدا بیئ ◊ المنصرية: فیل و تهلهکه و داو نانهوه ◊ النَّاصِبُ: دمگوترئ: (هم ناصبٌ) خهمو خهفهتیکى ماندو و شهکهتمکهره ◊ (عیش ناصب) ژیانی کوله مهرگی ◊ ژیانی زیر ◊ النَّصَابُ: بنهماو نهصلی شت ◊ دمگوترئ: (رجع الأمر الی نصابه) نیشهکه ومکوو خوی ئی هاتهوه ◊ کارمکه جووه سهر نهصلی خوی ◊ دهسکی کیردو چهقؤ ◊ مال و سامانیک بگاته نهاندازی نهوهی زمکاتی ئی بکهوئ ◊ لهبوارى نهجومهن و لیزنه و شتی وادا نهو ژمارمیهیه دانیشتنهکه بگاته کؤبوونهوهو دانیشتنی یاسایی ◊ النَّصَابُ: بؤ موبالهغه و زیدهرؤویی لهمانای (نصب) دئ ◊ کهسینک خوی بهسر شتیک دا بسهپینئ و بهین نهوهی داوای ئی بکری کارى سهریهخؤ نهنجام بدا ◊ نؤین بازو فیلکههرو تهلهکهچی.

سمرخؤشی ◊ سمرهتای سمرخؤشی بوونی ◊ بؤ نافرمت دمگوترئ: (نشوی) ◊ همروا بهکهسینک دمگوترئ کهدهست پیسخمهری همیه بؤ ومگرتنی ههوال ◊ النشورُ: ههوال لهسمرهتای پهیدابوونی دا ◊ النشويُ: همرشتیک نیسبمت بدرئ بؤلای (النشا).

نَصَبَ الْمَادِي: گؤرانى بیزو خودیه خویننهکه بهستهیهکی سوکی چراند، بهدمنگیکى نزمو لهسهرهخؤ گؤرانى گوت ◊ فرتو فیلئى کرد ◊ نَصَبَ عَلَيْهِ: فرتو فیلئى ئی کرد.

نَصَبَ الشَّيْئِ: شتهکهی بمرز کردهوه ◊ (نَصَبَ لَهُ حِرْباً) شهرى هاویشتی شهرى بیئ فرؤشت ◊ (نصب الأمير فلاناً) پاشا پلهو پایهی دا بهفلانکس ◊ (نصب الكلمة) بزوینی فمتحهی دا به وشهکه ◊ (نصب الشيءُ أو الأمر فلاناً) نیشهکه فلانکسی ماندو کرد ◊ دمگوترئ: (نَصَبَ الْمَرَضُ وَنَصَبَهُ الْهَمُّ).

نَصَبَ نَصَباً: ماندوبوو ◊ ههولئى دا، کؤششى کرد.

نَصَبَ ذر القرن: شاخدارمکه شاخهکانی راست ههئچون ◊ دمگوترئ: (ناقة نصاب) حوشتریکه سنگى بهرزه ◊ همروا دمگوترئ: (أنصب الحديد) فهرموودمکهی بهرز کردهوه بؤسهر خاومنهکهی ◊ ناصبَةُ العداوة أو الحرب: دوزمنایهتی بؤ ناشکرا کرد، بانگی شهرى لهگهئ دا ◊ نَصَبَ الشَّيْئِ: شتهکهی بمرز کردهوه ههئیساندهوه ◊ نَصَبَ الْأَمْرُ فَلاناً: پاشا پلهو پایهی ئیداری دا بهفلان ◊ إِنْتَصَبَ: بؤ موتاومعهی (نصب) دئ ◊ دمگوترئ: (نَصَبَهُ فَاتَّصَبَ) ◊ إِنْتَصَبَ لِلْحَكْمِ: بؤ فهرمانرپهواوی خوی ناماده کرد ◊ تَنَاصَبُوا الشَّيْئِ: شتهکهیان بهش کرد ◊ تَنَصَّبَ: بؤ موتاومعهی (نصب) دئ

بدرزئ ۵ النُّصْنَةُ: هه‌والگری ۵ قسه دزین و
چونه ناو روداوی حماسو کاریگرموه.

نَصَحَ الشَّيْءُ: شته‌که پالفته‌و خاوین بوو ۵
دمگوترئ: (نَصَحَ المَعْدِنُ) معدنه‌که پالفته‌و
خاوین بوو ۵ (نَصَحَتْ تَرْبَةُ) تۆبه‌گردنه‌که‌ی
خالص و راستالانه‌بوو ۵ (نَصَحَ قَلْبُهُ) دلی بی
غش بوو هیچ دیارده‌ی دو رویی و رایبی تیدا
نیه.

نَصَحَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی پالفته کرد.

نَصَحَ فلاناً: فلان‌که‌سی رینمونی کرد بو کاری
سودبه‌خس و ریگای باشی نیشان دا.

نَصَحَ الشَّرْبُ: قوماشه‌که‌ی باش دوری، دورینه‌که‌ی
ته‌واو کرد.

نَصَحَ الشَّرَابُ: له‌شهرابه‌که‌ی خواردموه تا تیراو
بوو ۵ اَنْصَحَهُ: تیراوی کرد ۵ ناصِحَ فلاناً:
نامؤزگاری فلانی کردو نه‌ویش نامؤزگاری
ئه‌وی کرد ۵ ناصح فلان نفسه في التربة:
فلان‌که‌س له‌تۆبه‌کردن و گه‌رانه‌ومکه‌ی بؤلای
خودا دلسؤزی نواندو راستالانه رهنفتاری کرد ۵
اِنْصَحَ: نامؤزگاری‌کردنه‌که‌ی قبول کردو گوی
بیست بوو ۵ اِنْصَحَ فلاناً: فلان‌که‌سی کرد به
نامؤزگاری‌که‌ری خوی ۵ دمگوترئ: (اِنْصَحَنِي
فاني لك ناصح) بمکه به‌نامؤزگاری‌که‌ری خوت
من بؤتؤ نامؤزگاری‌که‌رم و ریگای باشت نیشان
دهدم ۵ تَنْصَحُ: خوی شو‌بیهاند به
نامؤزگاری‌که‌ران و لاسایی نه‌وانی کرده‌وه ۵
زؤری نامؤزگاری کرد ۵ تَنْصَحُ الشَّرْبُ: دورینی
قوماشه‌که‌ی ته‌واو کرد ۵ اِسْتَنْصَحَهُ:
به‌نامؤزگاری‌که‌ری له‌قه‌له‌م دا ۵ الْمُنْصَحُ: دمرزی،
ههرشتیک قوماشی بی بدوری ۵ الْمِنْصَحَةُ: به‌مانا
(الْمِنْصَحُ) دئی ۵ الناصِحُ: پالفته له‌ههرشتیک بی

النُّصْبُ: نیشانه‌ی دانراو له‌سمر ریگا بو شارمزایی
کردنی رېبواران ۵ نالای به‌رزومگراو (بتو
صه‌نم که دانراین بو ئه‌وه‌ی له‌جیاتی خودا
به‌رستشیان بو بکری) ۵ فیل و ته‌له‌که‌بازی،
ئۆین بازی ۵ بزوینی نصبه بو ئیسم و فیعل
به‌هوی کاریگه‌ری وشه‌یه‌کی ترموه ۵ النَّصْبُ:
به‌رزگراوه ۵ کیل و پیکه‌رو میل و شتی وا که
بو یادموهری شتیک دروست ده‌کری و روداویک
یادی دانیشتوان ده‌خاته‌وه ۵ ده‌سگوترئ: (هذا
نُصْبُ عيني) ئه‌وه له‌بهر جاوم دایه‌و ده‌بیینم ۵
شهر و نه‌گبه‌تی ۵ بتو صه‌نم که له‌جیاتی
خودا به‌ندایه‌تییان بؤدمکری ۵ النَّصْبُ: شتی
به‌رزگراوه ۵ چه‌فیندراو ۵ النَّصْبَةُ: په‌کجار
به‌رزگردنه‌وه ۵ جوړه بزوینیکه ده‌خریته سهر
هه‌ندئ وشه ۵ النَّصِيبُ: به‌ش و بار له‌ههرشتیک
دابئ ۵ حموز ۵ شتی به‌رزگراوه چه‌فیندراو ۵
برئ به‌رد که‌به‌ده‌وری چه‌وزدا ریز دمکری
وه‌کوو لیوار ۵ ههرشتیک داب‌کووترئ،
به‌رزبکریته‌وه وه‌کوو نیشانه‌و علامت بو
شتیکی تر.

فَصَّتْ له نمتاً: بیدمگ بوو گویی راکرت.

اَنْصَتَ: گویی گرت ۵ به‌جوانی گویی بو گپ‌رانه‌وه‌ی
حه‌دیه‌که راکرت ۵ اَنْصَتَ فلاناً: فلان‌که‌سی
بیدمگ کرد ۵ اَنْصَتَ المحدثُ القومَ: حه‌دیس
گپ‌رمه‌که، قسه‌که‌رمکه خه‌لکه‌که‌ی والی کرد
بیدمگ بن و گویی بو رابگرن ۵ اَنْصَتَ لِلْهَرَمِ:
حه‌زی له‌گالته‌و گه‌پو رابواردنه ۵ اِنْصَتَ له:
به‌مانا (نَصَّتْ) دئی ۵ تَنْصَتُ: گویی گرت، گویی
خوی کلور کرد بؤنه‌وه‌ی شته‌که بیستی ۵
زؤری هه‌ول دا گویی له‌قسه‌که بی ۵ اِسْتَنْصَتَ:
راوستاو گویی خوی کلور کرد بو بیستن ۵
اِسْتَنْصَتَ فلاناً: داوای له‌فلان‌که‌س کرد قسه‌ی بو

مهسیحی ۵ بؤ میینه دهگوتری: (نصرانیة) ۵
 النُّصْرَانِيَّة: مهسیحی، شوینکده وتوانی حمزرمتی
 عیسا ۵ درودی خودای لهسهرین ۵ النُّصْرَةُ:
 یارمهتی و کۆمهک ۵ النُّصْرُ: بؤ زیدمهروی
 لهمانای (النَّاصِرُ) دئی ۵ النَّصْرُ: بهمانا (النَّصْرُ)
 دئی واته: زۆر کۆمهکیکارو یارمهتیدمر ۵
 النَّصْرِيَّة: میینهی (النَّصْر) ۵ بهخششو دیاریی.
نَعَى عَلَى الشَّيْءِ نَعَاً: شتهگهی دیاری کردو رونی
 کردهمو سنووری بؤ دانا ۵ دهگوتری: (نَصْرًا)
 فلانا سیدا) فلانکسیان دیاری کرد بهسهرۆک و
 ریش سبی خویان.
نَعَى الشَّيْءِ: شتهگهی بهرز کردهوه، دهری خست ۵
 دهگوتری: (نَسَتْ الظُّبْيَةَ جِيدَهَا) ناسکهکه
 گهردنی خوی بهرز کردهوه، دهری خست ۵
 دهسگوتری: (نَسَّ الْحَدِيثَ) فهرموودهگهی
 بهرز کردهوه پالی دایه حهدیس گیرهوهگهی
 کهلنییهوه ریواپهت کردهوه.
نَعَى الْمَتَاعَ: کالاکانی خستنه سهر یهک.
نَعَى فَلَانًا: فلانکسی لهسهر کورسی دانیشاند.
نَعَى الشَّيْءِ: شتهگهی جولاند، هینایی و بردی.
نَعَى الدَّابَّةَ: ولاخهگهی دمنه دمنه دا بۆنهوهی خیرا
 برپا ۵ ههروا دهگوتری: (نَصَّ فَلَانًا) له فلانسی
 کۆلیهوهو جووه بن کلنشهیهوه ههتا جی لابیو
 لیی دهرهینا ۵ نَاصُ غَرْمِهِ: لیکۆلینهوه و چهندو
 جونی لهگهل فهرزدارهگهی کرد ۵ نَعَصَ الْمَتَاعَ:
 کالاکانی خستنه سهریهک ۵ إِنْعَصَ الشَّيْءُ:
 شتهکه بهرز بۆوهو ریپک ومستا ۵ إِنْتَصَتْ
 العروس: بوکهکه لهسهر کورسی دانیشت ۵
 نَاصُ الْقَوْمِ: خهلهکهکه پالهپهستویان کرد ۵
 الْمِتَصَّةُ: کورسییهکی بهرزه یان تهختهیهکی
 بهرزه ناماده دهکری بؤ وتارخوین بجیته

۵ ههروا وشهی (النَّاصِح) بهمانا بهرگدرو دئی ۵
 النَّصَاحُ: کندرو دهمزو و شتی وا (پهتی شت
 دروون) ۵ دهگوتری: (صَلَبَ نَصَاحَكَ)
 دهمزومکمت قایم و پتهوه ۵ النَّصَاحُ: کهسینک زۆر
 نامۆزگاری خهلهک بکا ۵ بهرگدرو ۵ النَّصِوحُ:
 کهسینک زۆر نامۆزگاری خهلهک بکا ۵
 دهسگوتری: (توبه نصح) توبهی خالص و
 پاستال ۵ النَّصِيحُ: بهمانا (النَّاصِح) دئی ۵
 النَّصِيحَةُ: نامۆزگاری ۵ نَصْرُهُ عَلَى عَدُوهِ:
 یارمهتی دا بۆنهوهی بهسهر دوژمنهگهی دا
 سهریکهوی ۵ رزگاری کرد لهناخۆشی و جورتم ۵
 نَاصِرُهُ: یارمهتی نهوی دا، نهویش یارمهتی
 نهمی دا ۵ نَصْرُهُ: کردی بهفله (بهمهسیحی) ۵
 إِنْتَصَرَ: ملی بؤ ستهمکارهکه نهدا، سهرپیچی
 زالمهگهی کرد ۵ إِنْتَصَرَ عَلَى خِصْمِهِ: بهسهر
 رکا بهرمهگهی دا بالادست بوو ۵ إِنْتَصَرَ مِنْ
 خِصْمِهِ: تۆلهی له رکا بهرمهگهی کردهوه ۵ تَنَاصَرَ
 الْقَوْمُ: خهلهکهکه یارمهتی یهکتریان دا ۵
 تَنَاصَرَتِ الْأَخْبَارُ: ههوالهکان یهکتریان پهشت
 راست کردهوه ۵ تَنَصَّرَ: بوو بهمهسیحی ۵
 اسْتَنْصَرَ بِلَانٍ: هاواری بؤ فلانکس برد ۵
 اسْتَنْصَرَ فَلَانًا: داوای یارمهتی لهفلانکس کرد ۵
 اسْتَنْصَرَ فَلَانًا عَلَى فَلَانٍ: داوای لهفلانکس کرد
 یارمهتی بدا بۆنهوهی بهسهر فلانکس دا
 سهریکهوی ۵ الْأَنْصَارُ: دانیشتوانی شاری مهدينه
 که موسولمان بوون و یارمهتی پیغمبهریان دا
 ۵ الْأَنْصَرُ: خهتهنه نهکراو ۵ النَّاصِرُ: رپهروی
 ناو بؤ ناو شیو ۵ النَّاصِرَةُ: شاریکه لهولاتی
 فهلهستین گوايه حمزرمتی عیسا لهوی لهداپک
 بۆوه ۵ النَّاصِرُ: بهمانا (النَّاسِر) دئی ۵ النَّصْرُ:
 یارمهتی و کۆمهکی ۵ دهسگوتری: (رجل نصر)
 بیاویکی یارمهتیدمره ۵ النَّصْرَانِي: فهلهو گاور،

بنه‌جهی پاک و خاوین و پالفته لهه‌موو
 عمیب و له‌ککه‌یه‌ک ۵ النَّصَاعُ: بۆ زیندمرۆیی
 له‌مانای (الناصع) دا دئ ۵ ده‌گوترئ: (أحمر
 نصاع) ۵ (حمره نصاعة) ۵ النَّصْعُ: همر بیست و
 قوماشیک سببی بئ زۆر سببی بئ ۵ النَّصْعُ:
 پاخهریک له‌بیست دروست کرابئ ۵ النَّصْعُ: بۆ
 زیندمرۆیی له‌مانا (الناصع) دئ ۵ پالفته له‌رینگ
 خۆی داو ته‌واو کامل له‌و رینگدا (سببی ته‌واو
 سوری توخ) ۵ صاف و رون و بئ گمرد ۵
 ده‌گوترئ: (شربنا ماء نصعاً) ناویکی پاک رونی
 پالفته‌کراومان خوارده‌وه.

نَصْفَ الشَّيْئِ: شته‌که بوو به‌نیوه ۵ ده‌گوترئ:
 (نصفَ النهار ونصفَ الليل) رۆژ بوو به‌نیومرۆ ۵
 شه‌و بوو به‌نیوه شه‌و ۵ ده‌گوترئ: (نصفَ
 البُرِّ والتمر) هیشوه خورماکه، میومکه
 نیوه‌گه‌یی بوو، ئال و بۆله‌که‌ی بووبه نیوه.

نَصْفَ الشَّيْئِ: گه‌بیشه نیوه‌ی شته‌که.

نَصْفَ الإِزَارِ ساقه: دهر‌بینه‌که گه‌بیشه نیوه
 گۆزینگی.

نَصْفَ الشَّيْبِ راسه: نیوه‌ی سه‌ری سببی بوو.

نَصْفَ الْكِتَابِ: کتیبه‌که‌ی کرد به دووبه‌ش.

نَصْفَ الْقَرْمِ: نیوه‌ی مائی له‌خه‌لکه‌که ستاند.

نَصْفَ فُلَانًا: خزمه‌تی فلانکه‌سی کرد ۵ أَنْصَفَ

الشَّيْئِ: شته‌که بووبه‌نیوه ۵ أَنْصَفَ فُلَانًا:

فلانکه‌س عادل بوو ۵ أَنْصَفَ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی

کرد به‌نیوه ۵ ده‌گوترئ: (أنصف الماء الإناء)

ناومکه گه‌بیشه نیوه‌ی قاپه‌که ۵ أَنْصَفَ فُلَانًا:

به‌شیوه‌ی عادلانه مامه‌له‌ی له‌گه‌ل فلان دا کرد

۵ أَنْصَفَ فُلَانًا مِنْ فُلَانٍ: مافی فلانکه‌سی

له‌فلانکه‌س و مرگرت ۵ ناصفه الشئ: شته‌که‌ی

سه‌ری و تاربا یا بوک بجه‌ته سه‌ری خۆی
 نیشانی ناماده‌بوان بدا ۵ وایش ده‌بیئ شه‌و
 کورسی و ته‌خته به‌قوماشی جوان و ناو‌ریشم و
 شتی وا دهر‌ازیندریته‌وه ۵ ده‌شگوترئ: (وضع
 فلان على النصة) فلانکه‌س رانویندراو جه‌با‌یا‌ن
 بردو فه‌زح بوو ۵ النَّصْرُ: شتی رون و
 ناشکرا ۵ النَّصْرُ: دوق ۵ خودی قسه‌ی دانهر
 جۆنی لی بیستراوه به‌بیئ ده‌ستکاری کردن ۵
 رشته‌و وشه‌یه‌ک ته‌نها یه‌ک مانای هه‌بیئ ۵ یا‌ن
 ته‌نویل کردن هه‌نه‌گرئ ۵ به‌لای زانایانی
 نوصولی فیه‌قه‌وه ناوه بۆ ده‌قه‌کانی قورنان و
 فه‌رمووده‌ی بیغه‌مبهر (د.خ) ۵ هه‌روا وشه‌ی
 (النصر) به‌مانا کۆتایی و شه‌و په‌ری شت دئ ۵
 ده‌گوترئ: (بلغ الشئ نصه) شته‌که گه‌بیشه
 کۆتایی ۵ یا‌ن گه‌بیشه نه‌ستورایی و جه‌نگه‌و
 کوشنده‌ی شته‌که ۵ النَّصَّةُ: کاکۆل؛ قزئ
 پیشه‌سه‌ر که بۆلای ناوجه‌وان شوپ ده‌بنه‌وه ۵
 النَّصِيصُ: ده‌گوترئ: (أمر نصيص) کارئکی
 گرنگ و جدیبه.

نَصَعَ الشَّيْئُ: شته‌که دهرکه‌وت رون بۆوه صاف بوو

۵ ده‌گوترئ: (نصع لونه) و (نصع الأمر) (نصع

الحق) حه‌ق و راستی دهرکه‌وت (نصع فلان)

فلانکه‌س جی لایوو دهرکه‌وت ۵ (نصع بالحق)

دانسی به‌حقه‌ق دا نا ۵ أَنْصَعَ بِالْحَقِّ: ددانسی

به‌حقه‌ق و راستی دا نا. أَنْصَعَ لِلشَّرِّ: به‌ره‌نگاری

شه‌رو نازاوه بۆوه ۵ أَنْصَعَ الرَّجُلُ: پیاومکه

نه‌وه‌ی له‌ده‌روونی دا بوو ده‌ری خست ۵ پیستی

گرز بوو تیکچوو ۵ ناصعه الحبر: هه‌واله‌که‌ی

به‌راستی بۆ گپ‌رایه‌وه ۵ النَّاصِعُ: پالفته و ساغ ۵

ده‌گوترئ: (أبيض ناصع) سببی ته‌واو سببی ۵

(أحمر ناصع) سوری ته‌واو سور ۵ (حق ناصع)

حه‌قی رون و ناشکرا ۵ (حسب ناصع) نژادو

لهگهَل کرد به نیوه ۵ نُصِفَ الشَّيْءُ: شتهکه بوو به دووبهش ۵ نُصِفَ البُسْرُ: بهرسيله خورماکه نیوهی شیرین بوو ۵ نُصِفَ رأسُهُ: سهری نیوهی سپی بوو (سهری بوو به ماش و برنج) ۵ نُصِفَ فلانٌ: فلانکس پیر بوو ۵ نُصِفَ الشَّيْءُ: شتهکهی کرد به دوو بهش ۵ شتهکهی پهمرده پوَش کرد، داپوَشی ۵ اِنْتَصَفَ الشَّيْءُ: شتهکه گمیشته نیوهی ۵ اِنْتَصَفَ النهارُ: روزهکه گمیشته کاتی نیومرؤ ۵ اِنْتَصَفَ فلانٌ: فلانکس داوای به کارهینانی ویزدانی کرد ۵ اِنْتَصَفَتِ الجاريةُ: کچهکه به پارچه قوماش سهری خوئی داپوَشی ۵ اِنْتَصَفَ مِنْ فلانٍ: مافی خوئی بهته و اوای له فلانکس و مرگرت ۵ تَوَلَّهِيَ لِي ساندموه ۵ اِنْتَصَفَ الشَّيْءُ: نیوهی شتهکهی هه لگرت ۵ تَنَاصَفَ القومُ: خه لکهکه ویزدانیان لهگهَل په کتر به کارهینا ۵ مافی خویمان له په کتر و مرگرت ۵ دمشگوتری: (تَنَاصَفَ وَجْهَهَا حَسَنًا) دهم و چاوی رَئِک و رَئِک و جوان بوو ۵ تَنَصَّفَتِ الجاريةُ: کچولهکه پارچه قوماشی کرد به سهر پوَش و روبهندی خوئی ۵ دمشگوتری: (تَنَصَّفَهُ الشَّيْبُ) موی سهرو ریشی به نیومیی سپی بوون (ماش و برنج بوون) ۵ (تَنَصَّفَ مِنْ فلانٍ) مافی خوئی له فلان ستاند ۵ (تَنَصَّفَ الشَّيْءُ) نیوهی شتهکهی برد ۵ تَنَصَّفَ السلطانُ: داوای له فخرمانرموا کرد ویزدانی لهگهَل دا به کاربیتنی ۵ تَنَصَّفَ فلاناً: خزمهتی فلانکسی کرد ۵ (تَنَصَّفَهُ) داوای پیاومتی و یارمتهی فلانکسی کرد ۵ اِسْتَنْصَفَ: داوای به کارهینانی ویزدانی لهگهَل دا کرد ۵ اِسْتَنْصَفَ مِنْهُ: بهمانا (انصف منه) دئی ۵ اِسْتَنْصَفَ السلطانُ: داوای له پاشا کرد ویزدانی لهگهَل دا به کاربیتنی ۵ الاَنْصَفُ: (اسم تفصیل) واته به ویزدانتر ۵ المتناصِفُ مِنْ

الأمکنة: شوینی تهخت و رَئِک و جوان ۵ المنتصفُ مِنْ کل شیءٍ: ناومراستی شت ۵ النُّصِفُ: بهمانا (المنتصف) دئی ۵ دمشگوتری: (بلغ مُنْصِفَ الطریق) گمیشته نیوهی رَئِک ۵ النُّصِفُ: شمرا بیتکه نه و منده کولابن نیوهی رِوئی بن ۵ النُّصِفُ: پیاویکه به میزمر سهری داپوَشیبی ۵ النَّاصِفُ: خزمه تکار ۵ النَّاصِفَةُ: رَئِرهوی ناو لهناو شیو و دۆل دا ۵ النُّصِفُ: ویزدان ۵ دمشگوتری: (ما جعلنا بینی و بینهم نَصْفًا) له دادا گاپیکردنی من و نهوان دا دادومرهکان ویزدانیان به کارنه هینا ۵ ههروا بهمانای نیوهی شت دئی ۵ النُّصِفُ: پیر ۵ دمشگوتری: (رجل نَصَفَ) پیاویکی پیره که وتوته سالدوه ۵ النُّصْفَانُ: تا نیوه پیر بوو ۵ (إِنَاءَ نَصْفَانِ) هاپیکه تا نیوهی پیربووه ۵ النُّصْفَةُ: ویزدان ۵ النُّصِيفُ: نیوهی شت ۵ هه رشتیک سهرداپوَشی له میزمر و چارؤکهو گوترمو شتی وا ۵ ههروا بهمانا خزمه تکار دئی.

نُصِّلَ اللُّرْنُ: رهنکهکهی نهما ۵ دمشگوتری: (نُصِّلَ الخَضَابُ) خهنهکه رهنگی چؤوه نهما.

نُصِّلَ الشَّعْرُ أُر الثَّرْبُ: قژمهکه یان قوماشهکه رهنگی نهما ۵ رهنکهکهی چؤوه کان بؤوه.

نُصِّلَ السِّيفُ مِنْ قِرابه: شمشتیرمهکه له کالانی دمرچوو. ۵ نُصِّلَ الحیلُ مِنْ الفِبارِ: رهمه نهسپهکه لهتهپ و تۆز دمرچوون.

نُصِّلَ الدُّرُّ مِنْ السِّلْکِ: دهنکه مرواریدیهکه له ریز دمرچوو.

نُصِّلَ بَعتي صاغراً: بهناچاری حهقی خوومی دا مافی خوومی دمرکرد.

نُصِّلَ السَّهْمَ وَ الرَّمْحَ: نوکی تیزی خسته سهر ترو رهبهکه ۵ اَنْصَلَ الشَّيْءُ مِنْ الشَّيْءِ: شتهکهی

لمشتهکه دهرهیناو لای برد ◊ اَنْصَلَ السُّهُمُ وَالرُّمْحُ: سهره تیرو سهره رَمبِه‌کمی لایبرد ◊ نَصَلَهُ: سهرم‌تیرمکه‌ی له‌تیره‌که شته‌ک دا ◊ اِنْتَصَلَ السُّهُمُ رَمْرَه: سهرم‌تیرمکه دهرهات (تیرمکه سهرم‌تیرمکه‌ی لَی بۆوه) ◊ تَنَاصَلَ الشَّيْئُ: شته‌که دهرکه‌وت، هاته‌دهر ◊ ده‌گوتری: (تَنَاصَلَتْ اَسَانَه) ددانی دهرهاتن ◊ تَنَصَّلَ اللُّوْنُ: به‌مانا (نَصَلْ) دئ ◊ واته: رَمْنگی چۆوه ◊ تَنَصَّلَ كَمَدُ فُلَانٍ: نارِه‌حمتی فلان‌کس نه‌ما ◊ تَنَصَّلَ مِنَ الشَّيْئِ: له‌شته‌که فوتار بوو ◊ تَنَصَّلَ مِنْ ذَنْبِهِ: له‌تاوان رزگاری بوو ◊ تَنَصَّلَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی دهرهینا ◊ هه‌لی بژارد ◊ تَنَصَّلَ فُلَانًا: همرچی به‌فلان بوو لئی ساند ◊ اِسْتَنَصَلَ الشَّيْئُ: هه‌ولی دا شته‌که دهرینتی، دهری هینا ◊ ده‌گوتری: (اِسْتَنَصَلَتْ الرِّيحُ الْيَبْسَ) رَمشه‌باکه هه‌موو رومکه وشکبوومکانی له‌بئخ هه‌لکه‌مند ◊ الْمُنْصَالُ: ده‌سکه سندنۆل (به‌ردنکه درنژو چاککراو ساومرو شتی وای بی ده‌گوتری) ◊ الْمُنْصَالُ: شمشیر ◊ النَّاصِلُ: ده‌گوتری: (حیة ناصِل) پِیشیکه خمنه‌که‌ی چۆته‌موه رَمْنگی نه‌ماوه ◊ (سهم ناصِل) تیریکه سهرمکه‌ی لَی بۆته‌وه ◊ اَلنُّصَلُ: سهرم‌تیر، سهره رَمب، نوکی جه‌قۆو کیزد ◊ هه‌روا ناوه بۆ گلۆله رِیسی رِیسراو که‌له تمشیه‌که دامال‌درا بَ ◊ اَلنُّصِيلُ: پاچ، قولینگ ◊ جومزگی نیوان ملو سهر ◊ ده‌گوتری: (ضرب نَصِيلُهُ) له‌گیزهره‌ی ملی دا ◊ گمنی پاککراو له‌همموو خشت و خۆل گویزرو مرورو شتی وا ◊ نَصِيلُ الْحَجَرِ: روی به‌رد ◊ (نَصِيلُ الرَّاسِ) تۆقه‌سهر ◊ نَصْنَعُ الْبَعْرِ: حوشره‌که نه‌ژنۆی له‌زه‌وی گیر کرد بۆته‌وه‌ی هه‌لس ◊ نَصْنَعُ فِي مَشْيِهِ: له‌رۆیشتن دا خۆی بادا ◊ نَصْنَعُ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی جولاند له‌فان‌دی ◊ اَلنُّصْنَانُ:

ده‌گوتری: (حیة نصاص) ماریکی جمو جوول کهرمو زۆر دئ و ده‌جئ هه‌دادانی نیه ◊ نَصَاهُ نَصْرًا: ناوچاوانی گرت قزی پِیش‌سهری گرت ◊ اَنْصَى الْمَكَانُ: شوپنه‌که گیا (سه‌بتی) زۆر بوو له‌ومری باشی زۆر بوو ◊ نَاصِي فُلَانًا: همریه‌ک له‌و دووانه کاکۆلی یه‌کتریان گرتو دستیان له‌قزی یه‌کتر وهرهیناو قزی یه‌کتریان پاته‌کاند ◊ ده‌شگوتری: (فِلَان يَنَاصِي فُلَانًا) فلان‌کس کیشوو نیزاعی له‌گه‌ل فلان دا هه‌به ◊ نَاصِي الشَّيْئِ الشَّيْئُ: شته‌که به‌شته‌که‌وه نووسا ◊ ده‌گوتری: (هذه الفلاة تَاصِي اَرْض كَذَا) نه‌م ساراچۆله لکاوه به‌زه‌وی فلان‌هوه ◊ اِنْتَصَى الشَّيْئُ: شته‌که درنژ بۆوه، ده‌گوتری: (اِنتَصَى شَعْرَهُ) قزی درنژ بوو ◊ اِنتَصَى الشَّيْئُ: شته‌که‌ی هه‌لبژارد ◊ تَنَاصَى الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که چنگیان له‌قزی یه‌کتر وهرهیناو یه‌کتریان هیناو بردو شهریان بوو ◊ تَنَاصَتِ الْاَشْيَاءُ: شته‌کان ویک که‌وتن ◊ ده‌گوتری: (هَبَّتِ الرِّيحُ فَتَنَاصَتِ الْاَعْضَانُ) با هه‌لی کردو لقه دره‌خته‌کان پیکه‌وه نووسان ◊ لِيَكْدِرَانَ ◊ اَلْمُنْتَصِي: شوپنی نزیکبوونوه‌وی دووشت و پیک گه‌میشتنیان ◊ اَلنَّاصِيَّةُ: پِیش‌سهر، قزی پِیش‌سهر که‌درنژ بیو بییته کاکۆل ◊ ده‌گوتری: (اَذَلْ فُلَان نَاصِيَةً فُلَانًا) فلان‌کس سوکایه‌تی به‌فلان‌کس کردو ریزی شکاند ◊ هه‌روا ده‌گوتری: (فُلَان نَاصِيَةً قَوْمَهُ) فلان‌کس پیاو ماقولی گه‌له‌که‌ی میتی ◊ کۆتایی شه‌قام که‌له‌شه‌قامیکی تر بدا ◊ اَلنَّصِي: رومکی (سه‌بیط) که باشترین له‌ومره بۆ نازهل ◊ اَلنَّصِيَّةُ: تاکی (التصية) یه ◊ باشماوه.

نَضَبَ الْمَاءُ نُضْرِيًا: ناومکه رۆچوو ◊ ده‌گوتری: (نَضَبَ خَيْرُهُ) خیزو پیری که‌م بوو ◊ (نَضَبَ مَاءُ وَجْهِهِ) بی جه‌یا بوو، شهرمی نه‌ما ◊ (نَضَبَ

عمره) تمهمنی بهسمرجوو، کوټابی بهزیانی هات.
نَضَبَ عنه؛ لیبی گیرا، تییدا ناخی بوو.

نَضَبَ المكان؛ شوینهکه دوور بوو.

نَضَبَ الماء نضوباً؛ ناوهکه رږوچوو بهناخی زهوی دا
نَضَبَتِ الحروب؛ شیردهرمهکه شیری کهم بوو
بهناخوشی شیری نی دؤشرا.

التَّضْبُ؛ رومکیکی دهشتهکی تمهمن درپژه
لهپهنددا هاتووو دهټن؛ (کانه جرباء نضبه) واته
بهلاو نهگبهتی.

نَضِحَ؛ پیگهیی و کاتی خواردنی هات ۵ دمگوتری؛
(نَضِحَ الرَّأْيُ و نَضِحَ الْأَمْرُ) ۵ نَضِحَتِ الْهَامِلُ
بولدها؛ زنه سکپرکه کاتی مندالبوونی هاتو
زوری بهسهردا تیپهری مندالهکهی نهبوو ۵
انضجه؛ بیی گهپاند ۵ دمگوتری؛ (انضح الرأي
والأمر) ۵ راو بوچون و کارمهکه پوخته و راسته و
پاسته کرد ۵ ههروا دمگوتری؛ (فلان لا تضیح
کراعا) ۵ فلانکس لاوازو بی دسهلاته هیچی بی
جیبهجی ناکری ۵ نضجه؛ وای نی کرد بی بگاو
بهکهگی سود نی وهرگرتن بی ۵ استنضیح
الطعام؛ خواردنهکهی پیگهپاند ۵ المنضاج؛
شیشی گوشت برزاندن ۵ النضیح؛ (تمر نضیح)
خورمای پیگهپشتوو گهپیو ۵ دمگوتری؛ (فلان
نضیح الرأي) ۵ فلانکس راو بوچونی ریک و
پیک و مهحکهمی همیه.

نَضَحَ نَضْحاً؛ ناوی نی چوو، دهټاندی، تهراپی دا.

نَضَحَ الإِنَاءُ ما فيه؛ گوزمهکه چی تییدا بوو نهومی نی
هاته دهر.

نَضَحَ الجِلْدُ بالمرقّة ناروق له پیستی هاته دهر،
پیستی ناروقی دهردا.

نَضَحَ العینُ؛ چاو فرمیسی رزاندن.

نَضَحَ الشَّجَرُ؛ درمختهکه پوخی کرد بوئنهومی
بیشکوی.

نَضَحَ الشَّرْبُ و نَحْرُهُ؛ بهناو یان بهمیونی خویش
قوماشهکهی رشانده ۵ دمگوتری؛ (نَضَحَهُ بِالغبار)
خولبارانی کرد ۵ دمگوتری؛ (نَضَحَتْنَا السماء)
ناسمان بارانی بو باراندین.

نَضَحَ القومُ بالنبل؛ خهگهکهی تیرباران کردو
پهرتهوازی کردن ۵ (فلان یضح عن نفسه)
فلانکس بهرگری لهخوی دهکا ۵ نهفسی خوی
دامرکاند، پامی کرد.

نَضَحَ الزرعُ؛ کشت و کالهکهی ناودا ۵ نَضَحَتِ الدابة
الماء؛ ولاغهکه ناومکهی ههټینجا بوئنهومی
ناودپیری بی بکری ۵ انضح الزرع؛ بهمانا (نضح)
دئ ۵ انضح عرض فلان؛ ناموسی فلانکس
شکاندو لهککهداری کرد ۵ ناضحه مناضحة
و نضاحاً؛ ههریهک لهو دوانه حهپای بهکتریان
برد، نابروی بهکتریان تکاند ۵ دمگوتری؛
(ناضح عنه) داکوکی نی کرد ۵ انضحت العین؛
بهمانا (نضح) دئ ۵ انضح الماء؛ ناومکه پرزا
بهسمر شتهکهداو تهپی کرد ۵ انضح علیه الماء؛
بروانه مادهی (نضح) ۵ المنضحة؛ نامپیری ناو
پرزانندن ۵ یان بهخاخی بوون پرزانندن ۵
تنضحت العین؛ چاومکه فرمیسی رزاند ۵
رپپوکی نی کهوته خوار رپپوکی نی دهرهات ۵
الناضح؛ ولاخی ناو گواستنهومو ناوکیشان ۵
باران ۵ النضح؛ ناوی پرزیندراو ۵ کشت و کال ۵
عهترو بوئی شل کهومکوو ناو وایی ۵ النضح؛
نهو پرزو دلؤبانهی دهرپزیندین ۵ چهوزی ناو
۵ النضحة؛ بارانی کهمو بچر بچر ۵ النضاحة؛
دمگوتری؛ (قوس نضاحة) کهوانیکه زور بههیزه
تیر دوور دهاوی ۵ النضوح؛ دمگوتری؛ (مزادة

نضوح) گوندمییه که ناو دزه دمکا ◊ (فوس: نضوح) کهوانیکه تیر به تهوزم دهاوئ ◊ همروا وشه ی (نضوح) ناوه بؤ جوره عهتریک بؤنه که ی زوو بلاو دمبیته وه ◊ النضیح: جهوز ◊ عمرهق.

نَضِجَ الْمَاءُ: ناومکه به تهوزم له سرچاومکه ی هه لقولاو هواره ی کرد.

نَضِجَ الشَّيْءُ: شته که ی ته پرکردو بمنوا پشانندی یان عهتری هئ کرد ◊ دمشگوترئ: (نَضِجَ الْقَوْمَ بِالنَّبْلِ) خه لکه که ی تیر باران کرد.

انضج الزرع: دانه وینله که دمنکه که ی بیگه می و همر ته ره، وشک نمبوو ◊ ناضجه مناخجة ونضاحا: همریه که بیان نهوی تری ناو پشین کرد ◊ انتضج الماء ونسره: ناومکه پرزا ◊ انضج علیه الماء: بروانه ماده ی (ضخ) ◊ المنضجة: نامیری ناو پرزاندن و گولاو وشتی وا پرزاندن ◊ النضج: شوینه واری بؤن وشتی وا که به هوماشه وه بمینئ ◊ دمشگوترئ: (ارسل السماء نضحا):

ناسمان بارانی باراند ◊ النضجة: یه ک جار باران بارین، یان یه ک جار پرزاندنی عهترو گولاو ◊ (نضجة من مطر) تۆزیک باران ◊ بارانی که م ◊ النضاح: بؤ زیدمرووی له مانای (نضج) دئ ◊ غیث نضاح: بارانیکه به تهوزم و لیزمه و پیزنه و زور ◊ النضاحة، مینینه (النضاح) دمشگوترئ: (عین نضاحة) سرچاومیه که ی فیجقه که ره ناو به تهوزم و فیجقه هه لدمدا.

نَضِدَ الشَّيْءَ نَضْدًا: شته که ی ریزکرد به ریزو پیک و پیک خستنیه به مایه ک ◊ نضد، به مانا (نضدة) دئ ◊ تَضَّتْ الْأَشْيَاءُ: شته کان به تهختی و پیک و پیک که وتنه به مایه ک و ریز بمند بوون ◊ دمشگوترئ: (تَضَّتْ أَسْنَانُهُ) ددانی جوان ریزبوون ◊ المنضدة: نهو تهخته دارو سهکویه ی

پاخمرو شتو ممکی ناومالی دهخریته سمر ◊ میزو ته بله ک: که سئ قاج یان زیبتری همین و شتی بخریته سمر ◊ المنضد: شتی پیک و پیک کراو ◊ النضد: پیک خستن و پیک کردن ◊ شتی پیکخراو ریزکراو هه لچنراو ◊ دمشگوترئ: (جسم نضد) جهسته ی پیک و پیک ◊ (وفي السماء نضد من السحاب) له ناسمان هه ور چین چین که وتوته سهریه ک ◊ همروا ناوه بؤ تهخته و سهکویه که شتو مهکی مائی له سمر ریز دمشگوترئ، هه لده چنرئ ◊ همروا دمشگوترئ: (لفلان نضد) نهوانه پشتو په نای فلانکه سن ◊ النضيد: به مانا ریزکراو دئ ◊ دمشگوترئ: (شجر نضيد) درهختیکه له خوارموه بؤسرموه به گه لاو میوه ریز بووه داپوشراوه ◊ النضيدة، مینینه ی (النضيد) ◊ همروا ناوه بؤ سهرین و پشتی ◊ ههرشتیک کالای تیهاخندرابئ.

نَضِرَ نَضْرًا وَنَضْرًا: شته که تهرو تازمو رهونه ق دار بوو.

نَضِرَ الشَّيْءَ: شته که ی جوان و رهونه ق دار کرد.

نَضِرَ نَضْرًا: به مانا (نضير) دئ.

نَضِرَ نَضْرًا: به مانا (نضير) دئ ◊ (فهو نضير) ◊ انضر الشئ: شته که ی رهونه ق دار کرد، گه شه ی هئ کرد ◊ جوانی کرد، پازاندییه وه ◊ استنضر الشئ: شته که ی به جوان و پازاوه هاته بهرچاو به جوان و پازاوی له قه له م دا ◊ الاضر: نالتون ◊ الناضر: دهم و جاوی گه شاومو تهرو تازه ◊ دمشگوترئ: (وجه ناضر ولون ناضر) دهم و جاوی گه شو و جوان پمگی گه شو و جوان ◊ همروا وشه ی (الناضر) ناوه بؤ ههوز ◊ النضار: پالفته له مهر شتیک بی ◊ دمشگوترئ: (ذهب نضار)

همروا دمگوترئ: (هو نَضاضَةٌ ولده) نهو دوا مندالیهتی. ۵ النَضْرُض: دمگوترئ: (بئر نَضْرُض) بیرئکه ناومگهی بهشپوهی ناومنز ئی دپتهدمر ۵ النَضِیضُ: شتی گهمو بچوک ۵ دمگوترئ: (ماء نَضِیض) ناوی گهمو چوڑ چوڑ (هو نَضِیض اللحم) نهو کزو دالگوژشته ۵ النَضِیضَةُ: دمگوترئ: (مطر نَضِیضه) بارانی گهمو و پچر پچر (سحابة نَضِیضه) تهنکه ههور ههوری گهمو توئسکه ههور ۵ دهسگوترئ: (ترکت الدواب ذات نَضِیضه) ولاخه گانم بهتینواپهتی جی هیشت ۵ نَضَفَتِ الدَابَّةُ نَضْفَانًا: ولاخه که دامرکا، زَیْرِبَار بوو.

نَضَفَ فُلَانًا نَضْفًا: خزمتهی فلانکهمسی کرد.

نَضَفَ الشَّيْءَ: ههموو شتهکهی برد، کپی، خواردی. نَضَفَ الشَّيْءُ نَضْفًا: شتهکه بیس بوو ۵ انضَفَ فلان: فلانکهمس بهردموام بوو لهسمر خواردنی رومگی (التَضِيف) کهرومگیکی بوئنخوشه ۵ انضَفَتِ النَّاقَةُ: حوشترمهکه زَیْرِبَار بوو ۵ انضَفَ الدَابَّةُ: خاومنی ولاخهکه ههولئی دا ولاخهکه زَیْرِبَار بکاو وای ئی بکا بهویستی نهو برپوا ۵ انضَفَ الشَّيْءَ: ههموو شتهکهی تهواو کرد، خواردی بردی، دایپووشی ۵ النَضْفُ: رومگیکی بوئنخوش و عهتر نامیزه له پییری (الشفویات) ۵ النَضْفُ: رومگیکی بوئنخوشه لهبواری داو و دهرمان دا بهگاردئ ۵ نَضَلَّ نَضَلًّا: پیشی کهوت لهبواری تیر و تهننگ هاویژی دا ۵ دمگوترئ: (ناضَلَّ نَضَلًّا).

نَضَلَّ نَضَلًّا: کزو لاواز بوو، ماندو بوو ۵ انضَلَّ الدَابَّةُ: ولاخهکهی ماندوو کزو لاواز کرد ۵ ناضَلَّ عنه: پاریزگاری ئی کرد ۵ داکوکی ئی کرد پاساوی بؤ هیئناپهوه ۵ ناضَلَّ فلانًا: لهبواری

زَیْرِي خالیص ۵ همروا ناوه بؤ خودی (زَیْر) ۵ النَضْرُ: نالتون ۵ النَضْرُ: زَن، هاوسمر، خیزان ۵ دمگوترئ: (هذه نَضْرُ فلان) نهو نافرته خیزانی فلانه ۵ النَضْرَةُ: پارچه زَیْر ۵ نیعمته، ورشه و گهشه و جوانی ۵ النَضْرُ: (نبات نَضْر) رومگیکی تهرو تازمو جوان ۵ دمگوترئ: (عُضْنُ نَضْر) لقهدرهختیکی تهرو تازمو جوانه (جارية نَضْرَة) کچوئلهمیکی ناسک و جوانه ۵ (هو نَضْر) نهو پباوه فوژو جوانه ۵ همروا ناوه بؤ نالتون.

نَضَى الْمَاءُ: ناومکه چوڑ چوڑ رهوان بوو.

نَضَى لَهُ بَشِيْنٌ: شتیکی گهمی پیدئا.

نَضَى إِلَيَّ مِنْ مَعْرُوفِهِ شَيْءٌ: شتیکی لهعهتاو بهخششی خوئی پیدام.

نَضَى الشَّيْءُ: شتهکه پهیدا بوو دمستکهوت ۵ نهومی لهمهرزمکهت بؤت دیاری کراوه ومری گره.

نَضَى الطَّائِرُ: بالئدمکه بالئی لئیک دان بوئهومی بفرئ.

نَضَى الشَّيْءُ: شتهکهی جولاندو لههاندی ۵ انضُ الرَضِيعُ: گهم گهم شیری دا به شیرهخوژمهکه ۵ تَنَضَّ فُلَانًا: فلانکهمسی ههئنا بؤ فلان شت ۵ تَنَضَّ الحَاجَةُ: نیشهکهی جیبهجی کرد ۵ اِسْتَنْضَى الشَّيْءَ: بهدو شتهکهدا چوو ۵ شوئنی کهوت و لئی کولیهوه ۵ دمگوترئ: (هو يَسْتَنْضِي معررف فلان) لهپیاومتی و بهخشایشی فلان شتی دمست دمکهوی ۵ ورده ورده شتی ئی پهیدا دمکا ۵ يَسْتَنْضِي حَقَّهُ مِنْهُ: ورده ورده مافی خوئی ئی ومردمگرئ ۵ النَضْاضَةُ: شتی گهمو بچوک ۵ دمگوترئ: (ما عندي من الماء إلا نَضْاضَةٌ) گهممیک ناوم لایه چوڑیکم ناو لایه ۵ (واسترفیت حقی منه وبقیت علیه نَضْاضَةٌ) مافی خووم ئی ستاند گهممیک لاماوه ۵ باقی ماندیمهکی لاماوه ۵

نَضَا الجرادُ الحَيْلُ: نَسَبُهُ رِمْسُهُنَّكَه لَه غَارْدَن دَا
بِيش مَایَنَه کَه کَهوت.

نَضَى الشَّيْئُ مِنَ الشَّيْئِ: شَتَه کَه ی لَه شَتَه کَه
دَمَر هِنَا ◊ هِرَبِي دَا.

نَضَى الثَّرْبُ: کَرَسَه کَه ی کَوْن و رِزِیو کَرْد ◊ اَنْضَى
فَلَان: فَلَان کَس و لَآخَه کَانِی کَرُو لَاوَز بُوون ◊
اَنْضَى الدَابَّة: و لَآخَه کَه ی لَاوَز کَرْد، مَاندو ی کَرْد
◊ اَنْضَى الثَّرْبُ: کَرَسَه کَه ی رِزَانْد ◊ اَنْضَى فَلَانًا:
نَازَه لَیْکِی لَاوَزِی دَا بَه فَلَان کَس ◊ نَضَى الشَّيْئُ
عَنْ الشَّيْئِ: شَتَه کَه ی لَه شَتَه کَه دَمَر هِنَا و هِرَبِي
دَا ◊ اِنْتَضَى السَّيْفُ: شَمَشِيرِی لَه کَالَان دَمَر کِيشَا ◊
اِنْتَضَى الثَّرْبُ: هُومَاشَه کَه ی رِزَانْد ◊ تَنْضَى
الدَابَّة: و لَآخَه کَه ی مَاندو و کَرُو لَاوَز کَرْد ◊
النُّضَارَةُ: (نَضَارَةُ الشَّيْئِ) نَهو ی لَه شَتَه کَه
دَمَبِيْتَهو ه لَه کَاتِی دَمَر هِنَا ن دَا بَه تَهو و زَم
◊ النُّضْرُ: کَرُو لَاوَز نَازَه لَی دَا لَکُو شَت و کَر ◊
دَمَگوتَرِی: (فَلَان نَضو سَفَر) فَلَان کَس کَرُو
لَاوَزِی سَه فَر کَرْدَنَه ◊ (ثُوب نَضُو) هُومَاشِی
رِزِیو ◊ (سَهْم نَضُو) تِری خِرَاب و بِي کَه لَک
نَه و مَنْدَه هَاوِيْتَرَاوَه خِرَاب بُووَه لَه کَه لَک
کَه و تُووَه ◊ نَاسِنِی لَعَاو بَه بِي سِر مَه کَه ی ◊
النُّضِيُّ مِنَ الحَيَوَان: نَازَه لَی لَاوَز و بِي کُو شَت.

نَضَى السَّهْمُ: نَبِيَوَان پَه رُو خَه دَمَن گِی.

نَطَبٌ فَلَانًا نَطْبًا: پَه لَه پِیْتَه کَه ی لَه گُو ی چ کَه ی
فَلَان کَس دَا.

نَطَبُ الدِيَكِ الشَّيْئِ: کَه لَه شِير مَه کَه ی بَه دَمَن دُوک
لَه شَتَه کَه ی دَا، شَتَه کَه ی دَمَن دُوک هَا زَن کَرْد ◊
الْمِطْبُ: مَه صَفِی (شَت پَالِيُو) ◊ الْمِطْبَةُ: بَه مَانَا
(الْمِطْبُ) دِي ◊ (النَّوَابِط) کَوْنِی شَت پَالِيُو،
کَوْنِی مَه صَفِی ◊ نَطَعَهُ الثَّرْدُ وَغَرَهُ نَطْعًا: رِشَه
و لَآخَه کَه ی هُو چِی تِيَه لَه دَا.

تِرهَاوِيْتَرِی دَا پِيشِرِکِي لَه گَه ل کَرْد ◊ اِنْتَضَلَ
الْعُومُ: خَه لَه کَه ی لَه تِرهَاوِيْتَرِی دَا پِيشِرِکِي بَان
کَرْد ◊ اِنْتَضَلَ الشَّيْئُ: شَتَه کَه ی دَمَر هِنَا ◊ اِنْتَضَلَ
السَّيْفُ: شَمَشِيرِی لَه کَالَان دَمَر کِيشَا ◊ اِنْتَضَلْتُ
مِنَ القَرَمِ رَجُلًا: پَهَاوِيْتَم لَه مَه تَه و مَه کَه هَه لَبَزَارْد ◊
تَنَاضَلَ القَرَمُ: خَه لَه کَه ی پِيشِرِکِي بَان کَرْد لَه تِرهَاوِيْتَرِی
دَا ◊ تَنْضَلَ الشَّيْئُ: شَتَه کَه ی دَمَر هِنَا ◊
هَهو ی دَمَر هِنَا نِی دَا ◊ تَنْضَلَ سَهْمًا مِّنْ کَنَانْتَه:
تِری کِی لَه تِرهَاوِيْتَرِی دَمَر هِنَا ◊ النُّضِيلُ:
هَاوِشَان لَه تَمَضَمَن گ هَاوِيْتَرِی و تِرهَاوِيْتَرِی دَا ◊
دَمَگوتَرِی: (فَلَان نَضِی) فَلَان کَس هَاوِشَان مَه
تِرهَاوِيْتَرِی دَاو پِيشِرِکِي مَه لَه گَه ل دَم کَا.

نَضَضَ فَلَانُ: فَلَان کَس مَال و سَامَانِی زُور بُوو ◊
نَضَضَ الشَّيْئُ: شَتَه کَه ی لَه هَا نَدو دَمَرِی هِنَا ◊
نَضَضَ لِسَانَهُ: زَمَانِی دَمَر کِيشَا ◊ دَمَگوتَرِی: (مَا
زَال يُلْحُ بِه حَتَّى نَضَضَ مِنْ شَيْئًا) بَه رَدَه وَام
پَه خَه ی گَر تَو وَا زِی لِي نَه هِنَا تَا شَتِی کِی لِي
هَه لَکَرَانْد ◊ النُّضْنَانُ مِنَ الحَيَاتِ: نَهو مَار مِیَه
لَه شُو يَنْبِيْک نُو قَرَه نَا گَرِی و هَمَر دِيُو دَه جِي و
شَه رَانِی و زِيْنَه خَرُو یَه ◊ يَان نَاوَه بُو نَهو مَارِی
زَمَان دَمَر دِيْنِی و دَمِجُو لِيْنِی ◊ النُّضْنَانَةُ:
مِیْبِيَه ی (التَضَانُ).

نَضَا اللَّرْنُ: رِمَن گَه کَه کَال بُووَه، چُووَه.

نَضَا المَاءُ: نَاو مَه کَه رُو چُوو.

نَضَا الجُرْحُ: بَرِیْنَه کَه هَاوِ سَاوِیْبَه کَه ی نِشْتَه و ه.

نَضَا الشَّيْئِ: شَتَه کَه ی دَمَر هِنَا و هِرَبِي دَا.

نَضَا الثَّرْبُ عَنْهُ: هُومَاشَه کَه ی لَه بَمَر دَارِنِی
کَرَسَه کَه ی لِي دَا کَه نَد.

نَضَا مِنْ الشَّيْئِ: لِي دَمَر هِنَا.

نَضَا المَكَانَ: لَه شُو يَنْبِيْکَه تِيْبَه رِی شُو يَنْبِيْکَه ی خَسْتَه
دَاو خُو یَه و ه.

له‌خواردن له‌گه‌ل فلان دا، بی‌زی نه‌هات له‌گه‌ل
فلان نان بخوا ◊ تَنْطَسَ عَنِ الْأَخْبَارِ:
له‌مه‌واله‌کانی کۆلییه‌وه ◊ النَّاطِسُ: جاسوس ◊
النَّطَاسِي: زاناو شارمزا له‌زانست و شه‌دب دا،
پزیشکی کاراما ◊ النَّطْسُ: به‌مانا (النَّطَاسِي) دئ
◊ بی‌زکه‌رموه له‌شت ◊ النَّطْسُ: پزیشکانی کاراما
ده‌ست ره‌نگین ◊ که‌سانیک که‌بی‌ز له‌شت
ده‌که‌نه‌وه. ◊ النَّطِيسُ: وردب‌بین له‌کارو باردا،
شارمزاو پ‌سپۆر له‌بوارای پزیشکی دا ◊ النَّطْسَةُ:
که‌سینک زۆر بیر له‌شت بکاته‌وه.

نَطَّ نَطًّا وَنَطِيطًا: بازی دا.

نَطَّ فِي الْأَرْضِ: به‌ناو زه‌وی دا رۆی.

نَطَّ فِي مَنْطِقِهِ: له‌قسه‌کردن دا زمانی پ‌یس بوو،
قسه‌ی نه‌شی‌اوای کرد، چه‌لته‌چه‌لتی کرد.

نَطَّ الشَّيْءُ نَطًّا: شته‌که‌ی در‌ی‌ژکرده‌وه توندو گشتی
کرد ◊ الْأَنْطُ: (سَفَرُ أَنْط) سه‌مه‌ری دورو در‌ی‌ژ
عَاقِبَةُ نَطَاءٍ: ته‌نگانه‌و رینگای ناخۆش که‌ماومیان
زۆرب‌ین ◊ النَّطَاطُ: زۆرب‌ینی و چه‌قه‌چه‌ناو و قسه
ت‌رن ◊ جۆر‌یکه له‌کوله‌بیتان که‌کشت‌و‌کال
ده‌خوا ◊ النَّطِيطُ: ده‌گوت‌ری: (مکان نط‌یط)
شوینی دوور.

نَطَعَ اللَّقْمَةَ نَطْعًا: هه‌ندیکی له‌پارووه‌که خواردو
باقی مه‌نده‌که‌ی خسته‌وه سه‌ر سه‌رمه‌که ◊ نَطَعَ
لونه نَطْعًا: رهنگی گۆرا ◊ تَنْطَعُ فُلَانٌ: فلان‌که‌س
شت‌یکی له‌پارووه‌که خواردو نه‌وی تری خسته‌وه
سه‌ر سه‌رینه‌که‌ی ◊ تَنْطَعُ فِي الشَّيْءِ: زۆر بیری
له‌شته‌که‌ی کردموه و لئی ورد بۆوه ◊ ده‌گوت‌ری:
(تَنْطَعُ فِي كَلَامِهِ) له‌قسه‌کردن دا زۆر در‌ی‌ژی
پ‌یداو وردمه‌کاری ت‌یدا کردو لئی کۆلییه‌وه.

تَنْطَعُ فِي شَهْرَاتِهِ: رۆجوو له‌شه‌هه‌ومتو نارمه‌زوبازی دا
◊ تَنْطَعُ فِي عَمَلِهِ: له‌نیشو کاره‌که‌ی دا زیره‌ک‌و

نَطَعَ فَلَانًا عَنِ كَذَا: فلان‌که‌سی له‌و کاره لادا ◊
هه‌روا ده‌گوت‌ری: (هذا أمر لا ينتطح فيه عِزَان)
ئه‌مه شت‌یکه دوو بز ن شه‌رمه‌قۆجی له‌سه‌ر ناکه‌ن
(واته: که‌س نیه ب‌ر‌وای به‌نه‌وه نه‌ب‌ی و په‌تی
بکاته‌وه) ◊ ناطعه مناطحة ونطاحاً: هه‌ریه‌که
له‌و دوانه قۆجی له‌وی تر‌دا، شه‌ره قۆجیان کرد
◊ له‌شه‌رمه‌قۆج دا به‌سه‌ری دا زال بوو ◊ ناطِع
فلان فلاناً: فلان‌که‌س به‌ریه‌رمه‌کانی فلان‌که‌سی
کرد ◊ ناطِع الكِبْشَان: دوو به‌رانه‌که شه‌ره
قۆجیان کرد ◊ ناطحت الأَسْرَاجِ وَالسَّيْرَلِ:
شه‌به‌وله‌کان یان لافاو‌مگان ت‌یک‌یانه‌وه هاو‌یشت
◊ النَّاطِطَةُ (ناطحة السحاب): باله‌خانه‌ی به‌رز
النط‌یط: قۆج ت‌یه‌ل‌دراو ◊ که‌سینک به‌قۆج ل‌یدان
مردب‌ین ◊ النط‌یطية: (الشاة النط‌یطية) مه‌ر‌یک
به‌شه‌رمه‌قۆج مند‌ار بو‌بیته‌وه.

نَطَّرَ الْكِرْمَ وَغَرَهُ: میوه‌که‌ی پاراست به‌خ‌یوی کرد ◊
النَّاطِرُ: ر‌ه‌زه‌وان، ر‌ه‌ز به‌خ‌یوکه‌ر ◊ النَّاطِرُ:
به‌مانا (النَّاطِرُ) دئ. ◊ النَّطَّارُ: داوه‌ل ◊ پۆشاک‌یکه
(پالتۆیه‌که) له‌ناو کشت و گال دا به‌مدارنیک دا
هه‌ل‌ده‌واس‌ری بۆنه‌وه‌ی در‌ندمو ناژه‌لی ک‌یوی
سلی ئی بکه‌نه‌وه‌و وابزانن نه‌وه مرۆفه.

نَطَّسَ نَطْسًا: به‌سه‌رمه‌ج‌دان‌ه‌وه له‌کارمه‌کان پ‌اماو
ل‌ی‌یان وردب‌یوه ◊ تَنْطَسَ فِي الشَّيْءِ: له‌شته‌که ورد
بۆوه ت‌یی پ‌اما ◊ ده‌گوت‌ری: (فلان يَنْطَسُ فِي
مَلْبَسِهِ وَمَأْكَلِهِ) فلان‌که‌س زۆر له‌پۆشاک‌و
خوارده‌مه‌نی خۆی ورد ده‌بیته‌وه زۆریان بیر ئی
ده‌مکاته‌وه تا هه‌ل‌یان ده‌ب‌ی‌ژ‌ری ◊ (فَهُوَ يَنْطَسُ فِي
كَلَامِهِ) زۆر له‌قسه‌کردنی خۆی ورد ده‌بیته‌وه،
بیرده‌مکاته‌وه نه‌م‌ج‌ار هسه‌که ده‌کا ◊ تَنْطَسَ فُلَانٌ
مِن كَذَا: فلان‌که‌س ه‌یزی له‌و شته‌ کردموه ◊
ده‌گوت‌ری: (تَنْطَسُ مِنْ مَأْكَلَةِ فُلَانٍ) بی‌زی کرد

گرت ◊ نَطَفَ المَرَأةَ: گوارمی کرده گوئی
 نافرتمه که ◊ تَنَطَّفَ: قورای بوو، خویناوی بوو
 ◊ تَنَطَّفَتِ المَرَأةُ: نافرتمه که گوارمی له گوئی کرد
 ◊ تَنَطَّفَ من كذا: بیزی له وه هلسا ◊ الناطِفُ:
 شتی شل ومکوو ناو و شلمممنی لهو جوژه ◊
 جوژه حه لوایه که له بادام و گویزو فستق دروست
 دمکری ◊ النطافة: ناوی کم ◊ جوژه ناو ◊
 النطفُ: عهیب و خهوش ◊ دمگوتری: (مابه نطف)
 ◊ (وقع في النطف) کهوته ناو شمرو ناخوشیه وه
 ◊ النطفة: ناوی صافو روون ◊ دمگوتری: (سقانی
 نطفة عذبة، ونظافاً عذاباً) ◊ دلۆپه ناو قهتره
 عارمق ◊ دمگوتری: (جاء وعلی جینه نطاف)
 هات به ناو چاوانیه وه دلۆپه نارمق هه بوون ◊
 دلۆپه مهنی ◊ النطفة: مرواری بچوک و وردو
 روون ◊ گواره ◊ النطرف: دلۆپه کم؛ ههرشتیک
 دلۆپهی نی بتکی ◊ دمگوتری: (لیلة نظرف)
 شهوینکی باراناوی بوو تابه یانی باران باری.
 نَطَقَ نَطْقاً وَمِنْطَقاً: قسهی کرد ◊ (نطق الطائر)
 بالندمه که دمگی لیوه هات.

نَطَقَ الرجلُ: بیاومه که بوو به قسه زان و قسه ره وان
 ◊ انطقه: به قسهی هینا، وای نی کرد قسه بکا ◊
 ناطقه: قسهی له گه ل کرد ◊ نطقه: به مانا (انطقه)
 دئ ◊ ناوقهدی به پشتین بهست ◊ دمگوتری:
 (نطق الماء الشجر والأكمة) ناو گه یشته ناوقهدی
 دره خته که، یان ناو گه یشته ناوه راستی گرده که
 ◊ إنطق: ناوقهدی خوئی به پشتین یان به قایش
 بهست ◊ دمگوتری: (انطقت الأرض بالجبال)
 زهوی به کیومکان دموران دمور دراوه ◊ کیومکانی
 کردوه به پشتینی خوئی ◊ ههروا دمگوتری: (هر
 ينطق بقمره وإخوانه) نهو پشت به هوژو خزمو
 کس وکاری دهبهستی ◊ إنطق فرساً: لهته نیشت

شارمزا بوو ◊ النطاعة: پارو نیوهی بخورئی و
 نیومه کی تری بخریته وه سمر سفرمه که ◊ النطع
 والنطع: چهرمیتکه له روژگاری رابردودا
 تاوانباری له سمر کوژراوه به شمشیر یان به شتی
 تر نیعدام گراوه بویه گوتراوه: (علي بالسيف
 والتطع) شمشیرو چهرمه که له عودی من بی
 من دابینی دمکه بمو کوشتنی تاوانبار ◊
 هه لاشی نه شکهوت ◊ مه لاشوو ◊ دمگوتری: (هذا
 من الحروف النطعية) نه م پپته له وانیه
 که له مه لاشوو هه درده جن که بریتین له (گ ◊ د
 ◊ ت) ◊ النطع: نه وانیه له قسه کردن دا زور
 دریژ دادرن و زمانیان بادمه دن.

نَطَفَ نَطْفاً: دلۆپه ی کرد ◊ دمگوتری: (نطفت
 القرية) کوندمکه لیی جوو، دلۆپه ی کرد ◊ ناوی
 نی تکا ◊ (نطف السحاب) هومرکه دلۆپ دلۆپ
 بارانی نی هاته خوار ◊ (جاء سيفه ينطف دماً)
 هات شمشیرمه کی خوینی نی دمتکا ◊ دمگوتری:
 (فلان ينطف بسوء) فلانکس خراپه ی نی
 دمتکی.

نَطَفَ الماءُ: ناومه کی رژاند.

نَطَفَ الجُرْحُ نَطْفاً: برینه که هه لاشته وه کوانه که ی
 دهر کرد ◊ دمگوتری: (نطفه بعيب) عهیب و
 خهوشی پال دا، عه پیداری کرد.

نَطَفَ الشئُ نَطْفاً: شته که خراب بوو رزی تیکچوو
 که لکی نه ما.

نَطَفَ الحيرانُ: نازه که لویه کی له گهدما پهیدا بوو
 خوین دمه لینی.

نَطَفَ الرجلُ: بیاومه که برینی سه ری قول بوو
 گه یشته موخی ◊ له رپی گومانه وه تو مته بار کرا
 ◊ انطفه: ره خنه ی نی گرت ◊ له رپی گومانه وه
 تو مته باری کرد ◊ نطف فلاناً: ره خنه ی له فلان

نەسپەكەوہ رۆی و سوارى نەبوو ◊ تناطَقَ الرجلان: دوو بیاومكە كەوتنە گفتو گو لەگەڵ یەكتر ◊ تَنَطَّقَ: ناوھەدى خۆى بەپشتین بەست ◊ تَنَطَّقَتِ الأَرْضُ بِالْجِبَالِ: زەوى پشتینی بەكیومكان بۆخۆى دروست كرد، خۆى بەكیومكان ھایم و پتەو كرد ◊ تَنَطَّقَ: ناوھەدى بەپشتین بەست ◊ خەریكى ھێربوونی زانستی مەنتیق بوو ◊ اِسْتَنْطَقَهُ: داواى ئى كرد قسە بكا ◊ قسەى لەگەڵ كرد ◊ اَلْمُسْتَنْطِقُ: كەسێكە لەبواری پۆلیسى و دادوهرى دا لىكۆلینەوہ لەگەڵ تۆمەتبار دەكا ◊ اَلْمُنَطِقُ: ناخاوتن و قسە ◊ ھەروا وشەى (المنطق) ناوہ بۆ زانستىك ياسا و پێسایەكى تاپبەتى خۆى ھەيە كە بەپەرەويیان بكەى زەمین لەھەلە دەھارپزىرى ◊ دەگوترى: (فلان منطقي) فلانكەس مەنتیق زانە زانستی دەربارەى مەنتیق باشە ◊ بیرو زەینى بەھەلە ناچى ◊ اَلْمُنَطِقُ: پشتین، ھەرشتىك ناوھەدى مەروفى پى پتەو بكرى ◊ اَلْمُنَطِقَةُ: بەمانا (المنطق) دى ◊ بەشتىكى دیاریكراو و سنوردار لەزەوى: كە تاپبەتمەندیبەكى ھەبى و مكوو (اَلْمُنَطِقَةُ الإِسْتِرَائِيَّةُ وَ مِثْلُهَا اَلْبَحْرُ اَلْأَبْيَضُ) ◊ اَلْمُنَطِقَةُ: بەمانا (اَلْمُنَطِقَةُ) دى ◊ اَلْمُنَطِقَةُ: پشتین بەستو ◊ یان نازەلى ناوھەد بەلەك ◊ اَلْمُنَطِقُ: بەلای زانایانى ئووصول فىقھەوہ ئەومیە لەھز راستەوخۆ بى بەرچاوغرتنى ھىچ شتىكى تر دەلالەت بكا لەسەر مانا ◊ اَلْمُنَطِقُ: زمان پەوان ◊ ئافرمەتىك بەئیسفەنج و پەرۆو شتى وا سمت و كەفەلى خۆى گەورە بكا ◊ اَلنَّاطِقُ: (كتاب ناطق) كتیبى رۆن و ئاشكرا (شى ناطق) شتى ئاشكرا ◊ (حیران ناطق) ئادەمیزاد، خاومەن بیرو ھۆش. ◊ اَلنَّاطِقَةُ: مەینەى (الناطق) ◊ ھەروا ناوہ بۆ كەلەكەو خالیگە ◊ اَلنَّطَاقُ: ھایش پشتین ◊ (ذات النطاقين) ناوہ بۆ خاتو (ئەسماء) كچى

نەبووبەكر ◊ بەرھەلین: كە ئافرمەت بۆ ئیش و كار بەبەرخۆى ھەلەدەدا ◊ دەشگوترى: (عَقْدُ فلان حُكِّ السِّطَاقِ) فلانكەس خۆى بۆ كارەكە نامادە كرد ◊ (وہو واسع السِّطَاقِ) ئەو مەروفە ئاسۆى بىركردنەوہى بەرھەراوانە ◊ نِطَاقُ الجُرَازِ: سى ئەستىرەن لەنێو كۆمەلە ئەستىرەى جەوزادا ◊ اَلنُّطُقُ: قسەكردن ◊ تىگەبىشتن و ھەست كردن بەجەمكە گشتیبەكان.

نَطَّلَ العَمْرَ: شەرابەكەى گوشى ◊ تریى گوشى كەلەمناكام دا دەبیتە شەراب.

نَطَّلَ الماءَ: ئاوەكەى وردە وردە پزاند.

نَطَّلَ المریضَ: وردە وردە ئاو و شتى واى بەسەرى نەخۆشەكەدا كرد بەمەبەستى چارەسەرى نەخۆشیبەكەى ◊ نَطَّلَ المریضَ: بەمانا (نَطَّلَهُ) دى ◊ اِنْتَطَلَّ مِنَ الإِنَاءِ: لەگۆزەكەوہ چۆر چۆر ناوى پزاند ◊ اَلنَّطَّلَةُ: شوینی میوہ گوشین ◊ چەرس ◊ اَلنَّاطِلُ: پیاڵەبەكى بچكۆلەبە نمونەى شەرابى تى دەكرى بۆ بانگەشەو راکیشانى كریار بۆ شەرابەكە ◊ ئامیرىكى پیاوانەبە بۆ پیاوانەكردنى ھەندئى شلەمەنى و خۆراك ◊ باقى مەندەمەك لەشتى پیاوانەكراو كەلەبىكى ئامیرى پیاوانەكەدا دەمىنیتەوہ ◊ قومه ئاو و قومه بیروم شتى وا ◊ دەگوترى: (ما ظفرت منه بناطل) قومه ئاویكم لى دەست نەكەوتووہ ◊ اَلنُّطْلُ: تلبەو شتى رەق ھەلاتوى شلەمەنى ◊ اَلنُّطْلَةُ: قومه ئاو، چۆرە ئاو ◊ شتى كەم ◊ دەگوترى: (أخذ من الإناء نطلة) شتى كەمى لەمرفەكە دەرھینا ◊ اَلنُّطِيلُ: دۆلجە ◊ ئامیرىكى بچوكە شلەمەنى پى پیاوانە دەكرى ◊ دەشگوترى: (فلان نطيل) فلانكەس زىرەكە، لىھاتووہ ◊ (رماہ الله بالنطيل) خودا بەلاو

پاراستنو و چاودیزی کردن هاتووہ ◊ بهمانا مؤلہمدان و دواخستن هاتووہ.

نَظَرَ الْمَبِيعَ: کالاکہی بہقہرز فروشت.

نَظَرَ فَلَانًا: شتی لمفلانکس کری بہقہرز.

نَظَرَ الشَّيْنِ: چاومروانی شتہکہی کرد ◊ دمگوتری:

(نَظَرْتُ فَلَانًا إِلَى الظَّهْرِ) چاومروانی فلانکسہم

کرد تانیومرو ◊ أَنْظَرَ الشَّيْنِ: شتہکہی

دواخست و مغرانندی ◊ أَنْظَرَ فَلَانًا: شتی بہقہرز

بمفلانکسہم فروشت ◊ رینگای تیروانینی پیدا ◊

أَنْظَرَ فَلَانًا بِفَلَانٍ: فلانکسہی کردہ ہاوشانی فلان

◊ نَظَرَ فَلَانًا: بووبہ ہاوشانی فلانکسہم ◊ گفت و

گوئی لہگہ فلانکسہم کرد، لہدمہدہمی و

موناقہشہدا بوڑی دا ◊ نَظَرَ الشَّيْنِ بِالشَّيْنِ:

شتہکہی کردہ ہاوتای نہو ◊ دمگوتری: (داری

تناظر دارہ) خانومکہم بہرامبہر خانومکہیہتی ◊

ہہروا دمگوتری: (جمعہم بناظر الألف)

کومہ لہکہیان نزیکی ہہزار کسہ ◊ نَظَرَ الشَّيْنِ

بِالشَّيْنِ: شتہکہی بہرامبہر شتہکہی تر کرد

بہنہوی گرت ◊ اِنْتَظَرَهُ: چاومروانی کرد ◊ تناظر

القرم: خہلکہکہ سہیری یہکریان کرد ◊ تناظر

فِي الْأَمْرِ: دمہدہمی و کیشہو جہدہلیان کرد ◊

دمشگوتری: (دورہم تناظر) خانومگانیان

بہرامبہر یہکرتن ◊ تَنْظَرُهُ: چاوی تی بری ◊

چاومروانی بوو ◊ ہیدی بوو لہگہ لی دا ◊ دوی

خست ◊ نیشہکہی و مغرانند ◊ اِسْتَنْظَرُهُ:

چاودیزی کرد ◊ داوای مؤلہمتی لی کرد ◊

اِسْتَنْظَرَهُ عَلَى كَذَا: کردی بہ موراہیب و چاودیز

بہسمر نہو شتہوہ ◊ الْمُنَظَرُ: کیشہکارو بہلگہ

ہینہرموہو و رکابہر ◊ هَاوِشَانُ ◊ الْمِنْظَارُ: ناوینہ ◊

دوربین، میکروسکوب ◊ تیلیسکوب ◊ الْمُنْظَرُ:

تیروانین ◊ دیمہن و وینہ کسہمیری بکہی

کارساتی بہسمر ہینا ◊ تَنْظَرُ الشَّيْنِ: شتہکہ

دوورکوتہوہ ◊ تَنْظَرْتُ الْأَرْضَ: زمویہکہ دوور

بوو ◊ (نَظِنْتُ فَلَانًا) فلانکسہم سہمہرکہی

دوورخستہوہ ◊ (نَظِنْتُ الشَّيْنِ) شتہکہی

دریز کردہوہ ◊ تَنْظَنُطُ: دوورکوتہوہ ◊ التَّنَظَاطُ:

دریزو تولانی ◊ دہشگوتری: (رجل نطاط)

پیاویکی زور بلی و چہقہچہناو ◊ النُّظُنُطُ:

بہمانا (التنطاط) دی.

نَظًا الْمَنْزِلُ نَظْرًا: مہنزلہکہی دوور بوو.

نَظًا الْحَبْلُ: حہبلہکہی دریز کردہوہ.

نَظًا الْغَزْلُ: رپسہکہی رست.

أَنْظِي: پنی بہخشی (واتہ: دہق بہمانا (أعطي)) دی

◊ بؤیہ ہیرانہتیک ہہیہ (إنا أنظيالك الكوثر)

خویندراومتہوہ ◊ نَظًا: کیشی لہگہ نایہوہ ◊

یارمہتی دا بؤ رستنی رپسی بؤنہوہی زوو

رانک و جوغہکہی پنی بگہن ◊ تَنَاظِي الْقَرْمُ:

خہلکہکہ پیشہرکریان کرد ◊ الْمُنْظَرُ: (سفر مَنْظَرٌ)

سہمہرینکی دریز ◊ (ثَرَبَ مَنْظَرًا) ہوماشیتی

کون و ہریندراوہ ◊ النُّظِي: بہمانا (المنظر) دی.

نَظَرَ إِلَى الشَّيْنِ: بؤ شتہکہی روانی.

نَظَرَ فِيهِ: تیی فکری، سہرمنجی دایہ ◊ دمگوتری:

(نَظَرَ فِي الْكِتَابِ) لہکتیبہکہی روانی، تیی فکری

◊ دہشگوتری: (فلان ينظر ويعتاف) فلانکسہم

سہیری کتیب دہکاو رہمل لی دہدا.

نَظَرَ فَلَانًا: فلانکسہی لاواندہوہ و یارمہتی دا.

أَنْظُرْ لِي فَلَانًا: فلانکسہم بؤ بانگ بکہ.

نَظَرَ بَيْنَ النَّاسِ: دادگاہی نیوان نادہمیزادہکائی

کرد. ◊ نَظَرَ الشَّيْنِ: شتہکہی بینی ◊ دہشگوتری:

(داری تناظر دارہ) خانومکہم بہرامبہر

خانومکہیہتی ◊ ہہروا وشہی (نظر) بہمانا

سمرنجت ڀاڳيڻي ۽ شويني چاوديري ۽ المنظره: بهمانا (المنظر) دئ ۽ زورتيڪه لمانا خانودا پيشوازي ميواني تيدا دمگري ۽ ڪومه ٿيڪ مرؤف بڙواننه شتيڪ ۽ المنظر: دمگوتري: (سيد منظر) پياويڪي گهورمو به خشنديه پياومتي ني چاومروان دمگري ۽ (شي منظر) شتيڪ چاو بهملوق بومستيني و سمرنج ڀاڳيڻي بي ۽ (طفل منظر) منايڪه توشي چاونيشه بووه ۽ الناظر: تهماشاکمر ۽ چاو ۽ رهشيني چاو ۽ کارگيرو کاربهدهستي ولاتو دمفهرتيڪ ۽ الناظره: ميينهي (الناظر) ۽ چاو ۽ الناظر: بهمانا (الناظر) دئ ۽ پيش سڀو پياو ماقولي نمتهوه ۽ نظار: نيسم فيعله بهمانا فيعلي نمهره، واته چاومروان به ۽ النظاره: سمرناسي و زيرهڪي و خونندنهومي دموجاوي بهرامبر ۽ پيشهي چاوديري ۽ النظر: چاو، نهندامي بينين ۽ هيزي تيفڪرين و بيرکردنهوه ۽ شويني تي پامان و بير ني کردنهوه ۽ النظر: هاوشان ۽ النظاره: تيروانينيڪ، چاو پياخشانديڪ ۽ چاومزار، بهچاو هنگاوتن ۽ رهممتو بهزمي ۽ النظاره: چاومرواني، شت فروشتن بهشيوهي قهرز ۽ دمگوتري: (اشريته بنظره) بهقهرز ليم ڪري ۽ النظر: دمگوتري: (امر نظري) ڪاريڪه پيويستي بهلي وردبونهوهو فيڪرو خهيال ههيه، زور پيويستي بهتهجرمبهه زانستي و نمزوموني زانستي نيه ۽ النظره: بيروبوچونيڪه بهبورهان دهچسپيندري ۽ لهباري ههلسهفهدا ڪومه ٿيڪ ڀاو بوچونن ههندي ڀوداوي (زانستي يان فهنني) يان پي پون دمگريتهوه ۽ نظريه المعرفة: ليڪولينهوه لهو چورتمو تهنگزانهي لماناڪامي بهميومندي نيوان شهخص و مهوزوع، يان نيوان ناسينهر و ناسراو پهيدا دمبن ۽

النظار: چاوتيز، زور سميرڪمر ۽ النظاره: خهڪ ڪمبرواننه شتيڪ ۽ عمينهڪ، چاويلڪه ۽ النظر: بهمانا (النظار) دئ ۽ چاوتيري، دمگوتري: (رجل نظر) پياويڪه چاوي لهشتمهڪه ناتروڪيني ۽ (نظرة الجيش) پيشهتاي سوپا؟ ۽ النظر: گشت و گوکار، هاوشان و هاو وينه ۽ دمگوتري: (فلان منقطع النظر) فلانڪهس وينهي نيه لهو يوارهدا شارمزاو ليهاتوهه ۽ دمگوتري: (هر نظيرة قرمه) نهو پياوه گهورمبياوي نمتهومڪههتي ۽ دمگوتري: (عددت الأشياء نظائر) شتهڪانم دوو دوو ژماردن ۽ النظائر المشته: گمريلهي تيشڪ ناومر.

نظف نفاة: لهچاڪ ڀاڳبووه ۽ نظفه: پاڪي ڪردموه ۽ دمگوتري: (نظف قلبه) دل و دمووني خوي پاراست له رهموشي ناشيرين و شوبهه و حرام ۽ تنظف: ڀاڳبووه ۽ دمگوتري: (نظفه فتظف) پاڪي ڪردموه ڀاڳبووه ۽ دمگوتري: (فلان يتظف) فلان خودهپاريزي لهههرشتيڪ عهيب و عاربي ۽ استنظف الشيء: شتهڪي بهپاڪي وهرگرت ۽ المنظفه: ڀاڪمروهه ۽ النظيف: دمگوتري: (هر نظيف السرايل) نهوپياوه داوين پاڪه ۽ (فهو نظيف الاخلاق) نهو رهموشت بهرزه ۽ همر شتيڪ ڀاڪمروميين و مڪوو صابون و تايو و نهسپون ۽ نظم الأشياء نظماً: شتهڪاني ريڪ ڪردن و خستنيه پهنايهڪ.

نظم الزلز و غيره: مرواري و شتي لهو جوڙهي هونينهوه.

نظم شعرا: رسته و وشهي سهروا دارو ڪيشدري پيزڪردن، شيعري دانان ۽ دمگوتري: (نظم اشرة) ڪاروباري خوي ريڪ خستن ۽ نظم الأشياء: بهمانا (نظم) دئ ۽ انظم الشيء: شتهڪه ريڪ و

رہسہبای خیرا رہو ◊ النعابُ: بؤ زیدمرووی
 لہمانای (نعب) دا دئی ◊ دمگوتری: (ناقہ نعوب)
 حوشتریکی خوشروویہ ◊ نعتہ نعتا: ممدحی کرد
 ◊ دمگوتری: (نعتہ بالکرم) رموشتی نانبدیمی و
 سہخاومتی پال دا.

فَعَتَّ نَعَاتَةً: شیاوی ئهومیہ و مصفی بکری و باسی
 بیاووتی و نانبدیمی بکری.

فَعَتَّ الْفَرَسُ: نەسپەگە زینی لەسەر پشت لایرا ◊
 رەسەن و پەسەند بوو ◊ اُنَعَتَ: جوان بوو
 بۆئەوہ دمشی و مصفی بکری ◊ اِنْتَعَتَ الْفَرَسُ:
 نەسپەگە رەسەن بوو ◊ اِنْتَعَتَ فُلَانٌ بَكْنًا:
 فلانکەس بەو رەوشتە جوانە رازاپەوہ ◊ اِنْتَعَتَ
 فُلَانًا: و مصفی فلانکەسی کرد بەچاکە ◊ تَنَاعَتَهُ
 النَّاسُ: خەلک و مصفیان کرد ◊ تَنَعَّتْهُ: و مصم,
 کرد ◊ اِسْتَنَعَتْهُ: هەوڵی دا رەوشتە جوانەکانی
 باس بکا ◊ اَلْمُنْعَتُ: و مصفو هەلنانەوہ ◊
 دمگوتری: (لە مَنَاعَتٍ جَمِيلَةٍ) رەوشتی جوانی
 هەن. ◊ اَلنُّعْتُ: صیغەت و رەوشت ◊ دَمَشْغُوتَرِي:
 (شعی نَعَتٌ) شتیکی باش و پەسەندە ◊
 لەپیشپرکی دا هەمیشە براومیہ ◊ (فلان نعت)
 فلانکەس گەیشتوتە ئهوپەرێ پەلەبەرزی و
 سەرگەوتن ◊ (اِمْرَاةٌ نَعْتَةٌ) ناهرمتیکی گەیشتوتە
 ئهوپەرێ جوانی ◊ دمگوتری: (رجل نعتة)
 بیاووتیکە پەلەو پایەیی لهوپەرێ بەرزی دایە ◊
 النعیت: دمگوتری: (فرس نعت) نەسپیتی
 رەسەنە، (رجل نعت) بیاووتیکی سەخی سروشتە
 بیاووتیکی مەرەدە.

فَعَتَّ الشَّيْءَ نَعْتًا: شتەکەیی هەلگرت ◊ اُنَعَتَ فِي
 مَالِهِ: زیدمرووی کرد لەمال بەفیرۆدان دا ◊
 اُنَعَتَ فُلَانٌ: فلانکەس خۆی نامادکرد بۆسەفەر
 ◊ نَعْتَلُ: سەرگەوت بەپەلیکانەدا ◊ یان

بێک بوو ◊ رېک هاتە بەرچاو ◊ دمگوتری:
 (نُظْمَةٌ فَإِنْتَظِمَ) شتەکەیی رېک کردو رېک بوو ◊
 دمگوتری: (اِنْتَظَمَ اَمْرُهُ) کاری دامەزراو نیشەکەیی
 رېک کەوت، کیشەیی نەما ◊ اِنْتَظَمَ الْاَشْيَاءَ:
 شتەکانی گۆ کردەموو خستنیە پەنایەکەوہ ◊
 تَنَاهَتَتْ الْاَشْيَاءُ: شتەکان چوئە پەنایەکەوہ
 ریز بوون ◊ نَظَمَ الشَّيْءُ: بەمانا (اِنْتَظَمَ) دئی ◊
 الانظام: بەنی تەزبیح هۆننەوہ، هەربەن و
 دەزویەک میرو و شتی وای پئی بهۆندریتەوہ ◊
 الانظرمة: بەمانا (الانظام) دئی ◊ النظام: دەزو و
 بەن کە مرواری و شتی وای پئی بهۆندریتەوہ ◊
 رېک و پێکی کاروبار ◊ النظم: میرو و مرواری
 هۆنراوہ، ملەوانکە ◊ دمگوتری: (اَتَانَا نَظَمَ مِنْ
 جَرَادٍ) جینە کولەبەکی زۆرمان بۆ هات ◊
 کەلامی سەرەوادارو کیشەدار (پێچەوانەیی
 پەخشان).

نَظِمَ الْقُرْآنَ: ئەو چۆنیەتی و شکل و شیومیەیی
 قورئان لە روی دەق و شیومی خۆیندەنەوہ
 تەرتیبەوہ ◊ هەروا ناوہ بۆ کۆمەلە نەستیری
 سیومیل (سورمیا) و کۆو تەرازو ◊ النظم:
 هۆنراوہ ◊ هەرشتیک رېک و بێک بئو
 بەشەکانی بێکەوہ گونجاوین ◊ النظمية: تالە
 حەبل ◊ النظم: کەسێک زۆر شت بهۆنیتەوہ ◊
 شیعری زۆری نووسینی.

فَعَبَّ الْغُرَابُ: قەلە رەشەکە قیراندی، دەنگی
 لیومەتات.

فَعَبَّ الْبَعِيرُ: حوشترمەگە خیرا رۆیی ◊ اُنَعَبَ: بەمانا
 (نعب) دئی ◊ دمگوتری: (اُنَعَبَ فُلَانٌ فِي الْفِتَنِ)
 فلانکەس ناژاومی هەلگیرساند ◊ اَلْمُنْعَبُ: (رجل
 مَنَعَبٌ) بیاووتیکی چەقەچەناو و بەهات و هاوارە
 ◊ النعْبُ: (سیر نعب) رۆیشتنی خیرا (ریح نعب)

بەش-ئۆمەك رۆیى ومكسوو بەپەژمدا
سەرىكەوئە ۋە یان وارۆیشتو قاجى وا
هەئینانەو دەنگوت بەقاجەكانى شت
هەئەمەینجە ۋە نَعْتَلُ الْفَرَسُ فِي جَرِيه: نەسپەكە
لەغاردان دا قاجەكانى واهەئینانەو دەنگوت
لەقور دەریان دینى، واتە: بەقورسى قاجى بو
هەئ دەھینرانەو ۋە نَعْتَلُ الشَّيْخُ: پیرمیردەكە
گىلو ئەحمەق بوو ۋە النُّعْلُ: نیرمەكەمتیار ۋە
پیرە میردى گىل ۋە النُّعْلَةُ: گىلى ۋە دەگوترئ:
(فیه نُعْلَةٌ) رەموشتیكى گىلى تىدایە ۋە هەروا ناو
بو شیو رۆیشتنى مروئی پیر.

نَعَجٌ نَعَجًا وَنَعْرَجًا: سەپى بوو، هەموو جەستەى
سەپى بوو ۋە (فەر ناعج).

نَعِجَ نَعْجًا: قەئەو بوو ۋە انَعَجَ القوم: خەئكەكە
مەرەكانیان قەئەو بوون ۋە النَّمْجَةُ: مەرەسەپى ۋە
مانگا كیوى ۋە دەگوترئ: (نساء كعاج الرَّمْل)
چەند ئافرمتیكى جوان و قەشەنگن چاوكەورمو
چاو رەش.

نَعَسَ نَعْرًا: هاوارى كرد، قیراندی ۋە نَعَسَتِ الرِّيحُ:
رەشەبا هەئیکردو هاژەى هات.

نَعَرَ العِرْقُ: دەماركە خوینەكەى فیجقەى كردو
كفەى هات.

نَعَسَ فلان نَعْرًا: فلانكەس سەرپىچى كردو ملی
نەدا.

نَعَرَ في البلاد: بە ولات دا هاتو چوو ۋە دەگوترئ:
(ماكانت فئسة إلا و نَعَرَ فيها فلان) فیتنەو
ئاشوبیك بەرپانەبوو ئیلا فلانكەس دەمورتیكى
سەرمكى هەبوو تێیدا.

نَعَرَ الحمارُ ونحوه نَعْرًا: گویدرێژمەكە لوشكاندى ۋە
الناعر: دەگوترئ: (عرق ناعور و جرح ناعور)
رەمگیکە خوینى ناووستى یان برینیکە خوینى

ناووستى و وشك نابى ۋە بالو بەرپى ئاش ۋە
دۆلجەى ئاو هەئینجان ۋە نامیری ئاو هەئینجان
لەبیرو چالى گەورە. ۋە الناعورة: نامیریكە
چەند دۆلجەو دۆلابتیكى ئى شەتەك دراون
بەهۆى و لاخ و شتى وا هەئەخوئى و ئاو لەبیرو
چالى گەورە دەردەهینى ۋە النعرة: یەكجار
هاوارکردن ۋە فیشكە و لوشكەى كونهلوت ۋە نعرة
النجم: هەلبونى باو تاوساندنى گەرما لەكاتى
هەئەتانی ئەستیرەى (النجم) دا ۋە النعرة: لای
زوروى كونهلوت ۋە مێشەسەگ كە بە و لاخەو
دەنیشنى و ئەزیمەتى دەدا ۋە هەروا دەچیتە ئاو
لوتى ئەسەپ و گویدرێژەو جەجمینى ئى
هەئەگرى ۋە دەشگوترئ: (في فلان نعرة)
فلانكەس فیزو خۆبەزلزانى تىدایە ۋە
دەمارگیری پێوەدیاره ۋە النعارة: بو زیدمەرۆی
لەمانای (نعرة) دا دئ ۋە دەگوترئ: (جرح نعار)
برینیکە خوینى ناووستى خوینى زورى ئى دئ
ۋە (رجل نعار) پیاویكە فیتنە جوو ئاشوبگێرە،
هەمیشە خەریكى نازاوه نانەومیه ۋە
قۆشمەجى و هێلباز ۋە هەروا ناو بوو بالندیهك
دەشوبهیتە بالندەى (كەنارى سەوز) ۋە النعور:
دەگوترئ: (عرق نعر) دەماریکە لەكاتى خوین
ئى هاتنى دا كفەى ئى دئ ۋە دەنگى ئى دئ ۋە (ريح
نعر) بایەكە لەكاتى سەرمادا گەرمى دینى یان
لەكاتى گەرمادا هەوا فینك دەكاتەو ۋە (سفر
نعر) سەفەریكى دورودرێژە ۋە (همة نعر) ورمو
هیمەتیكى بەرز.

نَعَسَ نَعْسًا: هەنۆزى هاتى و منەوز گرتى ۋە خەوى
هات.

نَعَسَ جسمه: جەستەى لاواز بوو (نَعَسَ رأيه)
رایەكەى لاواز بوو ۋە نَعَسَتِ السوق: بازار شكا،
بازار كړین و فرۆشتنى تىدا كەم بوو ۋە نَعَسَ

داره مهمتیان هه لگرتین ۵ التُعَيْشُ: نِهستیری
سوهایه که به کی که له نِهستیرمکانی (بنات
النعش) و له مهموان خهفته ره. ۵ نَعْفَلُ: له رویشتن
دا به ملا و لادا خوئی بادا.

نَعَّ نَعًا: لاواز بوو (لهو نخ) ۵ النَعْمَاعُ: رومکی تهرو
تازمو ناسک که تازه پی دهگا و کامل نه بوو پی ۵
تاکه که ی (نعاعة) ۵ النُعْفُ: شوپنیکه که میک
بهرز پی و هندی بهرزو نرمی تیدابن ۵ النُعْفَةُ:
تیلمه چه رمی نهعله: که دهکه و پته پشته پی ۵
النُعْفَةُ: لکه میزمر، پونه ی که له شیر و شتی وا ۵
هه روا و شهی (النُعْفَةُ) ناوه بو شه و تیلمه
چه زمانه ی به ملا و به ولای کورتان و زینی و لآخ
دا شوژده بینه و ههندی شتی سوارمه که پیدا
هه لدمواسری.

نَعَّقَ الراعي بغنمه: شوانه که دمنگی نازه لهکانی داو
رایبه پانندن.

نَعَّقَ في الفتنة: له فیتنه نانهمودا جم و جولی
هه بوو ۵ النُعَاقُ: که سینگ زور بقیر پنی، زور
فیتنه جوبن.

نَعَّلَ فلاناً: نهعلی له پنی فلان کرد.

نَعَّلَ الدابة: و لآخه که ی نال کرد ۵ شتیکی خسته
هاچهکانی بیان پاریزی.

نَعَّلَ نَعْلًا: نهعلی له پی کرد ۵ انْعَلَّت الدابة:
و لآخه که سپایی به پشت سمهکانیه و ده کهوت
۵ انْعَلَّت الدابة: و لآخه که ی نال کرد ۵ پیتاو و
شتی وای له سمی و لآخه که کرد. ۵ نَعَّلَ الدابة:
و لآخه که ی نال کرد ۵ پیتاو و شتی وای له سمی
و لآخه که کرد ۵ نَعَّلَ الحذاء أو الحفأ: چه رمی
له بنکی پیلا و مه که یان خوفه که دا ۵ انْتَعَلَ:
نهعلی له پی کرد ۵ دهگوتری: (انتعل الأرض) به
پی که و ته پری و و لآخی سواری نه بوو ۵ انْتَعَلَ

جدة) شانسی کهوت ۵ بی بهخت بوو ۵ انْعَسَ
فلان: فلان کهس مندالی ته مبهل و ته و مزه لی
بوون ۵ انْعَسَ فلاناً: فلان کهسی وانی کرد خهوی
بی هه نوژ بیگری ۵ تناعس: خوئی و انیشان دا
خهوی دئ و هه نوژ گرتویه تی ۵ تناعس البرق:
هه و ره برسکه چه خماخه ی دا ۵ النعاس:
و منهوز، هه نوژ ۵ لهش داهیزان و شل بوونی
پمگه و ده مار ۵ سمه رمای خه و ۵ النعسة: ساته
خه و، خهویکی کهم، توژه خه و ۵ النعوس:
که سینگ زور و منهوز (هه نوژ) بیگری.

نَعَشَ الثيئ نَعشاً: شته که ی راست کرده و
رایبه پانند ۵ دهگوتری: (نعش طرفه) چاوی
هه لپری ۵ (نعش الشجرة المائلة) درمخته
خواره و هه بوومکه ی راست کرده و.

نَعَشَ فلاناً: دوا ی هه زاری فلان کهسی که می
دلده دا و هینایه و تایم ۵ یان له و مرته و
تهنگانه تیی که و تووه رزگاری کرد فریای کهوت
۵ نَعَشَت الجماعة الميت: خه لکه که مرد و مه که یان
له نا و مداره مهیت دا هه لگرت ۵ انْعَشَهُ: به مانا
(نعشه) دئ ۵ دهگوتری: (انْعَشَهُ من كبوته)
له تیکشانه که ی راستی کرده و هه می و رمی
بهرز کرده و ۵ نَعَشَهُ: به رزی کرده و، یان پی
گوت: خودا پایه بهرزو ته مندروستت بکا ۵ انْتَعَشَ
من عثرته: له نسکویه که ی هه لسا په و هه روا
دهگوتری: (اعتدل الجر فانتعش الناس) هه و
خوش بوو خه لک هیزو توانای پهیدا کرده و ۵
المنعش: دهگوتری: (میت منعش) مرد و یکه
له داره مهیت دا خراومه سه رشانی خه لک و
هه لگراوه ۵ النعش: ته خته په که نه خوشی
ده خریتسه ر یان مرد و ۵ بنات النعش: چهوت
نِهستیرمن له لای قوتبی شیمالییه و هه
ده بیندرین و ده شو بهیندرین به کومه لیک که

الشَّيْءِ: بِنِي لَمْ شَهَكَ نَا ۵ دَمْگوتَرِي: (إِن تَعَلْتِ الطَّيُّ ظِلَالَهَا) وَلَا خَمَكَه بِهَسَمَر سَيِّبَهَرِي خَوِي دَا رَوِيشت وَاتَه نَهو كَاتَه خَوْر لَه نَاوِرَاسْتِي نَاسَمَان بُوو ۵ تَنْعَلْ: نَعْمَلِي لَه بِي كَرْد ۵ تَنْعَلِ الشَّيْءِ: شْتَه كَهِي كَرْد بَه نَعْمَل ۵ النَّمْعَلُ وَالْمَنْعَلَةُ: زَمْوِي پْتَهو ۵ دَمْگوتَرِي: (نَزَلْنَا أَرْضًا مَعْلًا) لَه زَمْوِي بِي كِي پْتَهو دَا بَه زَمِين وَ نِي شْتَه جِي بُووِين ۵ النَّاعِلُ: بِيَاوِي خَاوَمِن نَعْمَل ۵ مَرْوَفِي بِيَلَاو لَه بِي ۵ (حَافِرٌ نَاعِلٌ) سَمِي رَهَقُو قَايِم ۵ (وَهِي نَاعِلَةٌ) نَهو نَا فَرْمَتَه بِيَسْتِي بَه رِي هَاجِي نَه سْتُورُو پْتَهو ۵ هَه رَاوَا نَاوَه بُو كَه رَمَكِيوِي لَه رَهو هَه كَه سَمَه كَانِي زَوْر پْتَهو ۵ النَّعَالَةُ: نَعْمَل دَرُوسْتَكَمَر، بِي نَه جِي ۵ النَّعَالُ: نَعْمَل دَرُوسْتَكَمَر ۵ النَّعْلُ: بِيَلَاو، نَعْمَل ۵ نَاسِنِي كِهَوَانَه بِيَه، يَا بِنِي جَوْرَه نَالِي كَه بَه بَزْمَار لَه سَمِي وَاخ دَمْدَرِي بُو پارِي زَكَارِي سَمِي وَاخَه كَه ۵ يَان بِيَسْتِي كِي پْتَهو هَه دَمَكِرِي تَه هَاجِي وَاخَه هَه بُو نَه هَوِي سَمَه كَانِي بِيَا رِي زِي.

فَعْلُ السَّيْفِ: نَاسِنِي كَه لَه لَای خَوَارُوِي كَالَانِي شَمَشِي رَه كِه بَه ۵ زَمْوِي پْتَهو وَ رَهْمَن: كَه رَه مَكِي لِي نَه رُوِي ۵ دَمْگوتَرِي: (إِخْضَرْتُ بَعَالِ الْقَوْمِ) خَه لَكَه كَه زَاو وَ زِي يَان زَوْر بُوو ۵ (رَقَّتْ بَعَالِ الْقَوْمِ) خَه لَكَه كَه زِي يَان خَوْش بُوو ۵ النَّعْلَةُ: نَعْمَل كَه بَه رِي هَاج دَم پارِي زِي لَه جَقْل وَ نَا زَار.

نَعِمَ الشَّيْءِ: شْتَه كَه نَه رَمُو نِي يَان بُوو ۵ تَه رُو تَا زَه بُوو ۵ سَيِّبَه رِي خَوْش بُوو ۵ دَمْگوتَرِي: (نَعِمَ عَيْشُهُ) زِي يَانِي خَوْش بُوو ۵ (نَعِمَ بِالْه) دَلِي دَا سَه كِنَاو نَارَامِي گَرْت.

نَعِمَ بِهِ: بِنِي كَه بِيَف خَوْش بُوو ۵ (نَعِمْتُ بِهِ عَيْنًا) جَاوِي بِنِي هِينَك بُووَه. نَعِمَ نَعْرَمَةٌ: نَه رَمُو نُوْل بُوو ۵ نَه رَم بُووَه ۵ (فَهْر نَاعِم).

نَعِمَ: فَيَعْلِي كَه لَه فَيَعْلَه كَانِي مَه دَحُو زَهْم ۵ أَنْعَمَ فِلَان، فَلَان كَه س نَازُو نِي عَمَه تِي دَا بَهو زَوْرِي كَرْد ۵ كَه وَتَه نَاو نَازُو نِي عَمَه تَهوَه ۵ أَنْعَمَ الرِّيحُ: بَا يَه كَه بَه مَه يَوَاشِي هَه لَبُوو ۵ أَنْعَمَ عَلَيْهِ بَكْنَا: نَه هَوِي بِنِي بَه خَشِي ۵ دَمْگوتَرِي: (أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِمَالٍ كَثِيرَةٍ وَرِصْحَةٍ وَالْفِرَةِ) خَوْدَا مَالِي زَوْرُو تَه نَدْرُوسْتِي زَوْرِي بِنِي بَه خَشِي وَه ۵ أَنْعَمَ لَهُ: بِنِي گوت بَه لِي ۵ أَنْعَمَ فَلَانًا: فَلَان كَه سِي خَوْش گُوز مَرَان كَرْد ۵ دَمْگوتَرِي: (أَنْعَمَ اللَّهُ بِكَ عَيْنًا) خَوْدَا جَاوَت بَه دِي تِنِي خَوْش هُو يَسْتَانَت فَيَنْك بَكَا تَهوَه ۵ أَنْعَمَ الشَّيْءِ: شْتَه كَه ي نَه رَمُو كَرْد مَهو ۵ أَنْعَمَ الْعَجِيْبُ أَر الدَّرَاءَ: زِي دَم رَهو ي كَرْد لَه شِي لَانِي هَه وِ بَه رَه كَه يَان دَم رَمَانَه كَه ۵ أَنْعَمَ النَّظْرُ فِي الْأَمْرِ: زَوْر لَه كَار مَكَه وَرْد بُووَه وَ سَه رَنَجِي لِي دَا ۵ نَاعَمَ فِلَان: فَلَان كَه سِي زِي يَان خَوْش كَرْد ۵ نَاعَمَ الشَّيْءِ: شْتَه كَه ي پْتَهو كَرْد ۵ نَعَمَ فِلَان: فَلَان كَه س وَ تِي بَه لِي ۵ نَعَمَ فَلَانًا: فَلَان كَه سِي گُوز مَرَان خَوْش كَرْد ۵ نَعَمَ الشَّيْءِ: شْتَه كَه ي نَه رَمُو نِي يَان كَرْد ۵ تِنَاعَمَ: خَوْشِي گُوز مَرَان د ۵ تِنَعَمَ فِي مَشِيَه: بَه بِنِي خَوَاسِي رَوِي شْت ۵ دَمْگوتَرِي: (أَتَاهُمْ مَتْنَعْمًا) هَات بُو لَای يَان بَه بِيَا دَمُو وَاخِي سَوَارِي بِنِي نَه بُوو ۵ تِنَعَمَ فَلَانًا: لَه فَلَان كَه س گَه رَاو هَه وُلِي دَا بِي دُو زِي تَهوَه ۵ تِنَعَمَ الدَّابَّةَ: لَه وَاخَه كَه بَه هَوَه زَمْوِي وَ تَاوِي دَا بُو نَه هَوِي خِي رَا بَرُوَا ۵ الْإِنْعَامُ: عَه تَاو بَه خَشَش ۵ الْإِنْعَامَةُ: بَه مَانَا (الْإِنْعَامُ) دِي ۵ الْمُتْنَعِمُ: دَمْگوتَرِي: (نَبَاتٌ مُتْنَعِمٌ) رَهو مَكِي كِي رَاسْت هَه لَه جُووَه ۵ (رَجُلٌ مُتْنَعِمٌ) بِيَاوِي كِي دَمُو لَه مَه نَدُو گُوز مَرَان خَوْشَه ۵ الْمُتْنَعِمُ: دَمْگوتَرِي: (رَجُلٌ مُتْنَعِمٌ) بِيَاوِي كِي دَمُو لَه مَه نَدُو گُوز مَرَان خَوْشَه (كَلَامٌ مُتْنَعِمٌ) هَسِي نَه رَمُو نِي يَان ۵ (شَيْءٌ مُتْنَعِمٌ) شْتَه كَه زَوْر وَرْد كَرَاوَه زَوْر كُوتَرَاو وَ

هاراوه ◊ الناعِمُ دىگوتى: (ئوب ناعِم) قوماشىكى نەرمە ◊ (بات ناعِم) رومكىكى راست و ھەنجوو ◊ الناعِمَة: مېينەي (الناعِم) ◊ دىگوتى: (طير ناعِمَة) بالئەدى سيمان و نەرم ◊ نيان ◊ (ياب ناعِمَة) قوماشى نەرم ◊ باغچە ◊ النُعَام: مەنزىكە لەمەنزىكەگە مانگ لەشيوەي نوغامەدايە ◊ ھەشت ئەستىرەن قۇناغىك لەقۇناغەگە مانگيان لى پىك دى ◊ النُعَامَة: بالئەدىكى جەستە گەورەيە مل درىژو قاچ درىژە كلكى كورتە، بازى درىژ دەھائو بۇ رۇيشتن نازايە پىي دىگوتى شوترمورغ ◊ شيوەي لەنيوان شيوەي حوشترو قەلەمون دايە ◊ (جاء كالنعامة) بەناتومىدى گەراپە ◊ (شالت نعامتە) مرد ◊ (ھو خفيف النعام) ئەو ەھقل سوگە ◊ (ركب جناحي نعام) بەدلسۆزى كارەكەي ئەنجام دا ھەروا وشەي (النعام) ناوہ بۇ ئەو نىشانەو كەلەكە بەردو سنگ جەھاندىن و شتى وا كە بۇ شارمزاى بەرپىگاي چۆل دا بەكاردەھىندىرەن ◊ جەترى سەربىرو شتى وا ◊ النعامى: دىگوتى: (لُعَامَاك أَنْ تَفْعَلَ كَذَا) دەخىلت بىم تابۇت دەكرى ئەوہ مەكە ◊ نعامى عىن: ئەوہ لەبەر خاترى دووچاوى جەنابت ئەنجام دا ◊ باي باشور، بۇيە بەم جۆرە بايە دىگوتى: (نعامى) چونكە لەنيوہ دورگەي ەرمبى دا تەرتىن بايە نعاوى تىن بايە ◊ النعم: گوزمرانى خۇش و ساماندارى ◊ دىگوتى: (نعم عين) ئەو شتە لەبەر خاترى چاوى تۇ دەكەم ◊ السَّعْمُ: نازەلىك بۇخۇي بلەومپى و پىويستى بەئالف نەبى بەزۆرى بۇ حوشتر بەكاردى.

نَعْمَا السُّنُورُ نَعْمَاءُ: پشيلەكە مېواندى ◊ النُّعْمُ: كەوانھى ژىر لوت ◊ درزى لىوى حوشتر ◊ يان درزى سەمى حوشتر.

نَعْيُ فَلَانًا نَعْيًا رَعِيًّا: ھەوالى مردنى فلانكەسى بلاوكرەموہ ◊ دىگوتى: (نعاه لنا ونعاه إلينا)

النُّعْمَى: بەمانا (التَّعْمَاء) دى ◊ النُّعْمَةُ: نازونىعمەت و گوزمرانى خۇش ◊ دىگوتى: (ھو في نعمة عيش) ئەو لەخۇشگوزمرانى دايە ◊ ھەروا دىگوتى: (أفعله نعمة عين) ئەو كارە لەبەر خاترى چاوى تۇ ئەنجام دەدم ◊ النُّعْمَةُ: ئەو نازو نىعمەت و رزق و رۇزى و مال و سامانەي خودا دەيدا بەبەندەگەي ◊ و مزغ و حالى خۇش ◊ پىاوتى و بەھانا ھاتنى كەسانى ترموہ ◊ دىگوتى: (أفعله نعمة عين) ئەوہ لەبەر خاترى چاوى تۇ ئەنجام دەدم ◊ النُّعْمَةُ: نەرم و نۆلى ◊ التَّعِيم: ئەوہى لەزمتى لى دەبىندىر ◊ زىانى خۇش ◊ و مزغ و حالەتى باش ◊ دلخۇشى ◊ نَعْنَعُ: لەزوياى دا جۆرە گىيەك ھەبوو نەيدەتوانى بەباشى پىتى (ن) و (ع) دەربىر ◊ تَنْفَعُ: دووركەوتەوہ، دىگوتى: (تَنْفَعَت الدار) خانوہكە دووركەوتەوہ ◊ (وَتَنْفَعُ عَنْهُ) لەخانوہكە دووركەوتەوہ ◊ النُّعْنَاعُ: پىنگ، جۆرە رومكىكى گىياى بۇنخۇشە جەند جۆرى ھەيە، ھەندىكى خۇرسكە، ھەندىكى دەروپىندىر لەشوينى تەر و دەم جۇگا و نىك ناو دەروى ◊ أقراص النُّعْنَاع: كورسى نەعنا، ھەلوايەكە ناوى پىنگى تىدەكرى بۇنى خۇش دەبى ◊ (ماء النعناع) ناوى نەعنا ئەوہيە كە بەشيوەي تاييەتى ناوى پىنگەكە دلۆپ دلۆپ دەگرى ◊ النُّعْنَعُ: نەعنا ◊ دىگوتى: (رجل نعناع) پىاوتىكى درىزى ناھۆلاو شل و شىواوہ ◊ النُّعْنَعَةُ: چىدانە.

نَعْمَ: ھەرفى جەوابە بەمانا (بەلن) دى ◊ النُّعْمَاءُ: دايەزىن لە رەھوشتى بەرز ◊ مال و سامان ◊

نَعَبَ الرِّقْ: تفهکمی قوت دا ◊ الثُّغْبَةُ: قومناوو
شتی شلهمهنی ◊ دمگوتری: (سَقَاهُ ثَغْبَةً مِنْ لَبَنٍ)
قومه شیریکی دمرخوارد دا.

نَعَتَ الشُّعْرَ نَفْتًا: قزری راکیشا ◊ نَعَرَتِ القِنْدُ:
ممنجهلکه که کولی و قلیپی دا.

نَعَرَ فلان: فلانکس بههوی رق ههلسانهوه دمرونی
دمکولا.

نَعَرَ الدَّمُ: خوینتهکه فیجقهی کرد ◊ نَعَرَتِ القِنْدُ:
نَعْرًا: بهمانا (نَعَرَتْ) دئ.

نَعَسَ فلان: بهمانا (نَعَسَ) دئ ◊ أَنْعَرَتِ البَيْضَةُ:
هیلکهکه بیس بوو، کهلکی خواردنی نهما ◊
أَنْعَرَتِ الشَّاةُ: مهرکه لهگهل شیر لی دوشینی
خوینی لی هاته دمر ◊ نَعَرَ منه ویه: هاواری کرد،
هاواری لی ههلسا.

نَعَرَ الصَّبِي: ديقهديقهی منالهکهی دا، ههلی پهراوند
◊ تَنَاعَرَ القَوْمُ: خهک لیک در دؤم بوون ◊ تَنَعَّرَ
جوفه: دمروونی لهرفا کولا ◊ تَنَعَّرَ عليه: لیی
دردؤم بوو رقی لی ههلسا ◊ النِّغَارُ: (شاة منغار)
مهړیکه ههمیشه شیرهکهی تیکهل بهخوین
دهبی، کهشیری لی دمدهوشن خوینی لهگهل ◊
النَّعْرُ: سرچاوهی ناوی سویر ◊ النَّعْرُ: بیچوه
جولهکه ◊ بولبول ◊ النِّغَارُ: بو زیندهرؤوی
لهمانای (نَعَرَ) دئ ◊ دمگوتری: (جرح نَعَار)
برینیکه خوینی لی دئ.

نَعَرَ بَيْنَ القَوْمِ نَعْرًا: خهلکهکهی لهیهکتر هان داو
دوژمنایهتی خسته نیوانیانهوه.

نَعَرَ فلانًا: غهیبهتی فلانکس کرد.

نَعَرَ الصَّبِي: ديقهديقهی منالهکهی دا ◊ النَّعْزُ:

دمگوتری: (فلان نَعَزَ) فلانکس زور

غهیبهتکره.

ههوالی مردنی نهوی بی راکهیماندين ◊ ههروا
دمگوتری: (هو نَعَى على فلان كذا) نهو
پهخنهی نهوهو نهوه لهفلانکس دمگوری ◊
(فلان نَعَى على نفسه بالفراخش) فلانکس
بهمناشکراو لهبمرچاوی خهک کارى خرابو
ناپهسهند دهکا خوی بهخرابهکار ناوژمد دهکا ◊
أَنَعَى عليه قَبِيحًا: کاریکی ناشیرینی لی بلاو
کردموهو لیی لهههرادا بوئنهوی بهخوی دا
بیجیتهوهو لهو کاره خرابه دوور کهوپیتهوه ◊
تَنَاعَى القَوْمُ: خهلکهکه ههوالی کوژراوهکانی
خوین راکهیباند بوئنهوی خهلکهکه ههئین بو
تؤله سهندنهوهو بهرگری کردن و پهلاماردانی
دوژمن ◊ اِسْتَنَعَى القَوْمُ: خهلکهکه ههوالی
کوژراوهکانیان راکهیباند ◊ ههروا دمگوتری:
(نزلت فاجعة فاستمعى القوم) بهلایهک پهیدابوو
خهلکهکه ههوالی مردنی پهکتریان راکهیباندو
پهرتهوازه بوون ◊ اِسْتَنَعَى الراعى غَنَمَهُ:
شوانهکه پیش مهرکه کهوتو بانگی کردن
بوئنهوی دواى بکهون ◊ ههروا دمگوتری:
(استمعى بفلان حُبُّ كذا) خوئشهویسی فلان شت
لهدلی فلان گهشهی کردوو رهمگی داکوتا ◊ اَلْمُنْعَى
وَالْمُنْعَاةُ: ههوالی مردن ◊ النَّاعَى: نهو کهسهی
ههوالی مردن رادمگهیهن ◊ نهو کهسهی
رئورمسمی مردوناشتن نهمنجام دهدا ◊ اَلنَّمِي:
بلاو بوونهوی ههوالی مردنی کهسک ◊ اَلنَّمِي:
دمگوتری: (بلغنا نَمِي فلان) ههوالی مردنی
فلانمان بی گهیی ◊ اَلْمُنْعِي: بیاوی مردوو.

نَعَبَ الطائر نَعْبًا: باندکه دمندوکی لهناوهکهداو
لیی خواردوهو.

نَعَبَ الماءَ: ناوهکهی قوت دا، خواردیهوه.

الحصان) زینى ئىسپىكە كەوتە ھەتتەك
ھەتتەك (نَفَصَتْ ثِيَابَ الْغلام) ددانى مندالەكە
كەوتە لەقىن.

نَفَضَ السُّحَابُ رَمْرَمًا: ھەورمەكە زۆربوو پاشان ھەر
بوو ۵ نَفَضُوا إِلَى الْعَدُوِّ: رۆبەرۆى دوژمن
پاھەرىن.

نَفَضَ بِرَأْسِهِ: لەسەر سوپمانى خۆى لەشتەكە
سەرى بادا ۵ أَنْفَضَ رَأْسَهُ: لەسەر سوپمانى خۆى
سەرى بادا ۵ تَنَفَّضَ الشَّيْءُ: شتەكە كەوتە
ھەتتەك دابەز ۵ التَّافُضُ مِنَ الْإِنْسَانِ: بنكى مل
ئەو شوپنەى كەلەگەل سەردا دەجولئ ۵
دەشگوترى: (غَيْمٌ نَاعِضٌ) ھەورى ھەرۆى ھەرۆى
جول كەر كەبەشوپن يەكدا دین و دەروڤن ۵
التَّفْضُ: كەسەك سەرى بەرزى و لەرۆيشتن دا
بەرزى ۵ بِنَجْوَةٍ نَوَامَةٍ (شوتور مورغ) ۵
التَّفْضُ: لای ژوروى دەفەى شان ۵ التَّفْضُ: بۆ
زیدەرۆى لەماناى (نفض) دا ۵ دەشگوترى:
(سَحَابٌ نَفَاضٌ) ھەورەكى نەووستاوە يەك
لەدوابەك دین و دەروڤن.

نَفَفَ نَفْفًا: كرمى زۆر بوو ۵ التَّفْفُ: كرمىكە
لەلوتى حوشترۆ ڕەشە و لاخ و مەرۆ بزن دا
بەيدا دەبى ۵ ھەروا ناوہ بۆ جۆرە كرمىكى
دەرز سورو بۆرۆ سەوزە لەزىر گنەوہ رەگى
رەك دەفرتىن ۵ ھەروا ناوہ بۆ چلمە رەقەلە:
كەنادەمىزاد لەلوتى دەرى دىن.

نَفَقَ الْغُرَابُ: قەلەرەشەكە قەراندى ۵ نَفَقَتِ النَّاتِقَةُ:
حوشترەكە بۆ بىچومەكەى كوركاندى و بە
دەنگىكى زۆر نەرم بۆى باراند.

نَفَلَ رَجُلٌ رَجُلًا نَفْلًا وَنَفْلَةً: رۆى زەمۆ بەھۆى
وشكە سالى و كەمناوېبەوہ لىك ھەتتەكى.

نَفَسَ نَفْسًا وَنَفْسَانًا: لەشوپنى خۆى جول ۵
دەگوترى: (سُقِيَ فُلَانٌ نَفْسًا) كاپرا لەھۆش
خۆى چوبوو ناوى دراىە جەم و جولئ
تەكەوتەوہ.

نَفَسَ إِلَى فُلَانٍ: مەبلى بۆلای فلانكەس كرد ۵
إِنْتَفَشَ: دەگوترى: (الدار تَنْفَشُ صِيَابًا) خانومەكە
جەمەى دئ لەمنال. تَنْفَشَ فُلَانٌ: فلانكەس دواى
نەوہى بىھۆش بوو جەم و جولئ تەكەوتەوہ ۵
بەنەسپاى و لەسەرخۆ كەوتەوہ جەم و جول ۵
التَّفَاشُ مِنَ الرِّجَالِ: پىاوى كورتە بالاو زۆر
زەمىف و سست ۵ كەم ئەندام ۵ التَّفَاشَةُ: جۆرە
چۆلەكەبەكە دەندوك سوورە.

نَفَسَ عَلَيْهِ نَفْصًا: لى لىل كرد.

نَفَسَ فُلَانًا: بەشە ناومەكى لەفلانكەس مەنەكرد.

نَفَسَ الْأَمْرُ نَفْصًا: كارمەكى تەواو نەكرد.

نَفَسَ الشَّارِبُ: شلەمەنى خۆرەومەكە
خواردەنەومەكى تەواو نەكرد.

نَفَسَ الرَّجُلُ: پىاومەكە مەبەستەكەى تەواو نەبوو ۵
أَنْفَسَ فُلَانًا رِغِيَةً: بەشەكەى لەفلانكەس مەنە
كرد ۵ نەبەيشت و لاخەكانى بەھومرپىن ۵ أَنْفَسَ
عَلَيْهِ عَيْشُهُ: ژيانى لى لىل كرد ۵ نَفَسَ فُلَانًا:
ژيانى فلانكەسى لىل و تال كرد ۵ نَفَسَ عَلَيْهِ
عَيْشُهُ: ژيانى لى تال كرد ۵ نَفَسَ عَلَيْنَا فُلَانٌ:
فلانكەس نەوہى پىمان خۆش بوو زۆرمان لىى
ھەبى لى مەنەكردىن ۵ تَنَافَسَتِ الدُّرَابُ عَلَى
الْحَرَضِ: نازەلەكان لەسەر جەوزمەكە
پالەبەستۆيان كرد ۵ تَنَفَّضَتْ مَعِيشَتَهُ: ژيانى
تال و لىل بوو.

نَفَضَ الشَّيْءُ نَفْضًا: شتەكە كەوتە جەم و جولئ
زۆر ھەتتەك دابەز ۵ دەشگوترى: (نَفَضَ سِرَجٌ

نَعْلَ الْأَدِيمِ: چهرمه که بؤگه منی کردو دمیباغه که می تیکچوو.

نَعْلَ الْجِرْحُ: برینه که داومشا ◊ دمشگوتری: (نَعْلَتَ نیته) نیازی خراب بوو ◊ (نَعْلَ قَلْبِهِ عَلٰی فُلَانٍ) دلی فلانکهس کرمی بوو.

نَعْلَ بَيْنَ الْقَرْمِ: فیتنه می له ناو خه لکه که دا کرد

نَعْلُ الْمَوْلُودِ نَعْلَةٌ: زارو که له دایکبوو که مندالی زینایه و دایکی و باوکی نیکاحی شهرعیبان له نیوان دا نه بووه ◊ **أَنْعَلَ الْأَدِيمُ:** بیسته که می وانی کرد بؤگه بکا ◊ **أَنْعَلَ فُلَانًا حَدِيثًا سَمِعَهُ:** قسه به کی فیتنه نامیزی بؤفلانکهس گپرایه وه ◊ **النَّعْلُ:** مندالی له زینا پیدا بوو (زؤل) ◊ دمشگوتری: (جوزة نَعْلَةٍ) گوپزیک می پوجه له ◊ **النَّعِيْلُ:** زؤل، مندالی په میدابوو له به به گگه بیشتنی ناشمرعی پیاو و نافرمت.

نَعَمَ نَعْمًا: به هیواشی قسه می کرد ◊ دمشگوتری: (سَكَتَ فَمَا نَعَمَ بِحَرْفٍ) بیدمگ بوو ورته می له دم دهرنه هات.

نَعَمَ فِي الْفَنَاءِ: له گورانی وتن دا گرم بوو.

نَعَمَ فِي الشَّرَابِ: که میکی له مشرپا به که خوارده وه ◊ **نَاعَمَهُ:** به منسه پای قسه می له گه کن کرد ◊ **تَنَعَّمَ:** به مانا (نَعَمَ) دئی ◊ **النَّعْمَامُ:** زور گورانی بیژ ◊ **النَّعْمَةُ:** جهرمی وشه ◊ دمگ خووشی له فورئان خویندن و شتی تردا ◊ دمگی کاریگرم ◊ **النَّعْمَةُ:** قومیک ◊ **النَّعْمُومُ:** دمشگوتری: (رَجُلٌ نَعْمُومٌ) پیایکی دمگ خووشه ◊ **نَعْنَعُ:** نه خووشی توشی ئالوی بوو، بینه خرپی توش بوو ◊ **النَّعْنَعُ:** زمانه بجکوله، نه و پارچه گوشته می لای لهوزم تینه ◊ نهومی له ژیر دمندوکی که له مشیره و مکوو ریش وایه ◊ هه و کردنی جهسته به شیومی که شل بی ◊ گیلی لاواز ◊

النَّعْنَعَةُ: به مانا (النَّعْنَعُ) دئی ◊ نافرمتی گیل و نه حمق ◊ **النَّعْنَعَةُ:** پارچه گوشتیکه لای سهروی فورگ له لای لهوزم تین.

نَعَى نَعْيًا: به شیومی که ناخواتنی کرد کهس لئی حالی نه بوو ◊ دمشگوتری: (نَعَى اِلَى فُلَانٍ بِكَلِمَةٍ) وشه به کی به گوینچه کی فلانکهسدا دا ◊ **نَاعَى الصَّبِيَّ:** یاری له گه کن منداله که کرد، به هیواشی و نهرم و نیانی له گه لی دا جولایه وه.

نَعَى فُلَانًا: به قسه به کی له گه کن فلان دوا که کهس لئی حالی نه بوو ◊ دمشگوتری: (هَذَا الْجَبَلُ يُنَاغِي ذَاكَ) نهو کیوه سهری ناوه بهو کیوه وه ده لئی چیه می له گه کن دمکا ◊ هه روا دمشگوتری: (كَادَ الْمَرْجُ يُنَاغِي السَّحَابَ) شه پوله که نه وه منده به زر بؤوه خه ریکه نریک هه ور ببیته وه ◊ **النَّاعِيَةُ:** وشه قسه ◊ **النَّعِيَّةُ:** به مانا (النَّاعِيَةُ) دئی ◊ هه ردمگ و قسه به کی سمرنج راکیش بی ◊ په که مجار که هه وال دمشیرو و هیشتا دننیانی له راستی و دروستی و نه چه سپاوه ◊ دمشگوتری: (سَمِعْتُ نَعِيَةَ مَنْ كَذَا وَكَذَا) واته: شتیکم له هه واله که بهرگوئی که وتوووه بؤم ساغ نه بوته وه ناخو وایه یان نا ◊ **النَّعْأُ:** پارچه و کومه له رومی جیاجیباو په رته وازه ◊ تاکه که می (نُعَاةً).

نَعَتَ الْمَرْجُلُ رَعْرَةً نَعْتًا: رفتاتا: منجه له که یان دیزمکه به هوی زور کولانه وه په ریشکی و دهوائی ده لئی تیره.

نَعَتَ الدَّقِيقُ: ئاردمکه که ناوی به سهردا کرا هه لاسا و فسه ل بوو

تَنَاعَتَ: ناومکولومکه په ریشکی په که له دوا به کی هاویشتن.

نَعَتْ نَعْتًا رَعْمَانًا: فوی پیدا کرد فوی به سهردا کرد ◊ دمشگوتری: (نَعَتْ الرَّاقِي فِي الْفُقْدَةِ) هان

خوینده که فوی به گریه کهدا کرد ◊ (فلان
يَنْفُثُ غَضَبًا) فلانکس لمرق ههلساوی خوئی
فیشکهی دئ، همر فو بهبا ددا.

نَفَّثَ فِي أذنه: قسمی به چرپهی بهگوئی دا دا ◊
بههئواشی سمری برده بن گویمهوهو قسمی
لهگهل کرد.

نَفَّثَ الشَّيْءَ مِنْ فِيه: قسمی هاویشت ◊ دمشگوترئ:
(الجرْحُ يَنْفُثُ الدَّم) برینهکه خوین فرئ ددا ◊
(الحية تَنْفُثُ السُّمَّ) مارکه زهر دمرئزئ ◊ (نَفِثَ
فِي روعِي كَذَا) فلان شت بهدلمداهات خرابه
دلمهوه.

نَفَّثَ نَلَانًا: سیحرو جادوی لهفلان کرد ◊ النُّفَّاثَةُ:
ئهوهی دلتهنگ دهری دمبرئو لهدمی دئتهددر
◊ نهو خواردنهی بهکهلئو کونی دم و ددانهوه
دمینئتهوه فرئئ ددا ◊ دمشگوترئ، (هذا مِنْ
نَفَاثَاتِ فُلَانٍ) نهمه لهشعیری فلانه ◊ النُّفَّاثَةُ:
دمگوترئ، (هذه نَفْثَةٌ مَصْدُورٌ) نهمه کورگاندن
نالو فیغانی دلتمنگه، دههوی بهم کورگاندنه
توژی غهم بهباداو نارامی بهدلئ بددا ◊
دمگوترئ، (هذا مِنْ نَفَاثَاتِ فُلَانٍ) نهمه لهشعیری
فلانه ◊ النُّفَّاثَةُ: فرۆکه بهکی تیزرهمه، لهفرین
دا پشت به چرپی ههوا دههستن، واته:
(تمیاری نهفاسه).

نَفَّحَ الشَّيْءَ نَفْجًا وَنَفْرَجًا: شتهکه بمرز بؤوه.

نَفَّحَ فُلَانٌ: فلانکس شانازی بهشتیک کرد
کهنیهتی.

نَفَّحَ الإرنبَ وَغَره: کهرویشکهکه راپهری و کهوته
بازدان ◊ نَفَّحَتِ الرِّيحُ: بایهکه بهشیوهی
کیزه لوکهو زریان ههئبو.

نَفَّحَ الفرجةَ مِنْ بیضتها: جوجکهکه لههیلکهکه
هاتهدمرموه.

نَفَّحَ الشَّيْءَ نَفْجًا: شتهکهی بمرز کردموه.

نَفَّحَ فُلَانًا: فلانکسی بهگهوره زانی.

نَفَّحَ السُّقَا: کونده ناومهکی پرکرد.

نَفَّحَ الإرنبَ: کهرویشکهکهی لهلانهکهی خوئی
دهر بهراند ◊ أَنْفَحَ الحَالِبُ: شیر دۆشهکه قابهکهی
دوور لهگوانی نازه لهکه راکرت بؤنهوهی که
شیرمهکی دۆشیه ناوی کهف بکا ◊ إِنْفَحَ وَتَنْفَحُ:
بهمانا (نَفَّحَ) دئ ◊ إِسْتَنْفَحَ الإرنبَ وَغَره:
کهرویشکهکهی لهلانهکهی دهر بهراند،
دمشگوترئ، (مالذي اسْتَنْفَحَ غَضَبَهُ) جی و ارقی
ههلسان و جامی غمزبی پرکرد. ◊ الْمَنْفَعُ
وَالْمَنْفَعَةُ: نهو شتمیه همدئ نافرمت دهیخهنه
سمر سمتی خویمان بؤنهوهی سمتیان گهوره
بنوینن ◊ النافعُ: دمگوترئ، (هو نافع حَضِيه)
نهو خوئی بهزل زانی و لوتبهرزی نواند ◊
(صوت نافع) دمنگی زل و گرپو ناخوش ◊
النَّالِجَةُ: رهمه بای بههیز ◊ دمگوترئ، (سحابة
نافجة) ههرویکی پر باران ◊ نهو کوندیلهو
زهرهفی مادهی میسکی تیدایه لهجستهی ناسک
دا ◊ النُّفَّحُ: نادمهیزادی فونگران و تمبهل ◊
دمگوترئ، (هو نفح الحقیة) نهو سمت بان و زله
◊ النُّفَّاحُ: خویمزلزان و لوتبهرز ◊ نهو کهسهی
لافی شتیک ئ ددا کهنیهتی ◊ النُّفَّاجَةُ،
پهراویزو شوینی دادراوی کراس که فۆپچهکانی
پیوه دهنرین ◊ النُّفَّيْحُ: بیگانهمهیک بکهوئته ناو
قهومیکهوه بیئوهی بیئ نهچا کهی ههین
نهخرابه ◊ النُّفَّيْحَةُ: کهوانیک لهدرهختی (التَّح)
دروست کرابئ (جؤره درهختیکه لهبهرزایی
کیو و شوینی وادا دهرئ دارمهکی سمرهترو
شتی وای ئ دروست دمکری) ◊ نَفَّحَتِ الرِّيحُ نَفْحًا
ونفرحًا: بایهکه ههئئ کرد، جولایهوه.

نَفْح العِرْق نَفْحاً: دهمارکه خوینی نی هات ۵
دمشگوتری: (نَفْح الطیب) بونه خووشهکه بلاو
بؤوه.

نَفْح الشَّيْءِ: شتهکه نی دوور خستهوه.

نَفَحَت الدابة الشَّيْءَ: ولاخهکه بهتیزایی سمی
لهشتهکه نی دا.

نَفَح فلاناً بالمال: مالی دا بمفلانکهس (نَفَح فلاناً
بالسيف) بهشمشیر لمفلانکهسی دا بهلام
بههیوایی.

نَفَح اللَّيْنُ: ماستهکه نی همزاند.

نَفَح الجُمَّةُ: پیشمهسری داهیناو بهشانه نی کرد ۵
نافح عنه: داکوکی نی کرد ۵ نافح فلاناً:

بهرههستی فلانکهسی کرد، دزی ووستا ۵ اِنْتَفَحَ
به: رهخنی نی گرت، کؤسپی خسته بهردهمی ۵

الانْفَحةُ: رومکیکه ومکوو باینجان ۵ بهشیکه
لهمعهیدی گۆلکههوه کارو بهرخ ۵ مادهیمی

تایبهتیبه لهدیوی ناوهومی گهدی گۆلکههوه
کارپلهو بهرخۆله دمردمهیندری بیی دمگوتری:

(شيلوا وك) شیری بیی دمکرته بهنیر ۵ الانْفَحةُ،
(انفحة العجول) شیلواوک ۵ المنْفَحُ: کهسیک

خویخاته کاریکهوه که بهیومندی بهنهوهوه نیه
۵ النْفَحُ: سهرما ۵ بهیجهوانهکهی (اللَّقْح) واته،

کهرما ۵ التَّفْحةُ: بونیك کهدل بیی خووش بیی ۵
دمشگوتری: (أصابنا نفحة من عذاب ربك)

همروا وشمی (التفحة) بهمانا بهخشش دئ ۵
دمگوتری: (لايزال فلان نفحات) تا نیستا

فلانکهس بهخشش همیه ۵ التَّفْوِجُ: زؤرسارد ۵
دمشگوتری: (ضرع نفوح) گوانیکه شمر

ناگریتهوه، شیری تیناومستی ۵ (بقرة نفوح)
مانگایهکه بهمی دؤشین شیری نی دهرزی ۵
(قوس نفوح) کهوانیکه تیر دوور دهاوی ۵ (ريح

نفوح) رشمهبایمی بههیزهوه شت ههلهدها ۵
النَّفْحُ والنَّفِيعُ: بهمانا (النَّفْحُ) دئ.

نَفَحَ بِنمِه نَفْحاً: فوی تی کرد بهدهمی بای تیکرد.

نَفَحَ في البرق أو الرياح: بههمموو هیزی فوی به
زورناکهدا کرد بؤنهوهی دهنگی نی بی.

نَفَحَ الشيطانُ في أنفه: شهبتان بای تیکردو ههلینا
بؤنهوهی خووی بهزل بزانی ۵ لاهی شتیک نی
بدا کهنیهتی.

نَفَحَ الشَّيْءُ: فوی لهشتهکه کرد، بهفو ههلی دا.

نَفَحَ النارُ: فوی لهناگرکه کردو ههلی ساند ۵ یان
بهمؤشه دهممو پانکهو شتی وا فوی لهناگرکه
کردو بشکۆکانی گهسانندهوه.

نَفَحَ الطعامُ وخره فلاناً: خؤراکهکه ورگی فلانکهسی
پرکرد ۵ دمشگوتری: (نَفَحَ شِدْقِيه أَوْ حِصْنِيه)
لوتبهرزی نواندو خووی بهزلزانی.

نَفَحَ نَفْحاً: توشی نهخووشی باکردن بوو، ورگی بای
کرد ۵ نَفَحَ بِنمِه: بؤزیدهرپیی لهمانای (نَفْح) دئ

۵ اِنْتَفَحَ الشَّيْءُ: شتهکه بهمرزبؤوه ۵ دمگوتری:
(اِنْتَفَحَ النهارُ) رۆژههکشاو بهمرز بؤوه ۵ اِنْتَفَحَ

فلان: فلانکهس خووی بهزل زانی و لوتبهرزی
نواند ۵ اِنْتَفَحَ عليه: رقی نی ههلسا ۵ المنْفَاحُ:

موشهدهمه ۵ ههرشتیک ههوا کۆبیکاتهوهوه
ناراسته نی بکا ۵ ومکوو نهو نامیره نی ناسنگرو

مزگمر خهلوزی پیی دمگهشیننهوه ۵ المنْفَاحُ:
بهمانا (المنفاخ) دئ ۵ المنْفوخُ: (رجل منفوخ)

بیاویتی ههلهو و خوگهیه ۵ یان ترسنۆکه ۵
النَّفَاحُ: دمگوتری: (مابالدار نافع) کهس

لهخانومهدا نیه ۵ النَّفْحُ: شانازی و خووبهزلزانی
۵ النَّفْحُ: ههوکردن و هاوسانیکه لهزمنگی

(زند)ی ولاخ دا بهیدا دهبی ۵ نهخووشیهکه
توشی گون دهبی بیی دمگوتری: (قورپی) ۵

کرد و هیچی بینِ نهما ۵ **إِسْتَنْفَذَ الْأَمْرُ** اغراضه: کاره‌که مه‌به‌سته سهرمه‌کیه‌کانی هاتنه دی و نیتِ جی دی بیویست ناکا دریزه‌ی پی بدرئ ۵ **الْمُنَافِدُ** ده‌گوترئ: (خَصْمٌ مُنَافِدٌ) رکه‌به‌ریکه جی له توانادایه به‌کاری ده‌ینئ بؤ نه‌وی سهریکه‌وی ۵ **الْمُنْتَفِدُ** ده‌گوترئ: (فَلَانٌ مُنْتَفِدٌ فَلَانٌ) فلانکس که‌بیزوی نه‌ما فلان به‌کی ناخاو دمیداتئ ۵ **النَّفَادُ** فهوتان، نه‌مان، برانه‌وه.

نَفَذَ الْأَمْرُ نَفْذًا وَنَفَاذًا: کارمه‌که ته‌واو بوو نه‌نجام درا ۵ **ده‌گوترئ**: (نَفَذَ فَلَانٌ لِرُجْهٍ) فلانکس ری‌بازی خوی گرت‌به‌رو رپوی ۵ (نَفَذَ الْكِتَابَ إِلَى فَلَانٍ) نامه‌که گه‌بسته فلان ۵ (هَذَا الطَّرِيقُ يَنْفِذُ إِلَى مَكَانٍ كَذَا) نهم ری‌گایه ده‌جئ بؤ فلان شوین ۵ (نَفَذَ الطَّرِيقَ) ری‌گاکه ناسان و خۆشه ههموو که‌س ده‌توانئ پییدا بپروا ۵ (نَفَذَ مِنْهُ) له‌م شوینه‌وه چوو شوینئکی تر ۵ **ده‌گوترئ**: (نَفَذَ فَلَانٌ فِي الْأُمُورِ) فلانکس له‌ئیش و کاردا شارماز و وریایه ۵ (نَفَذَ عَنْهُ) لئی تیبه‌ری رزگاری بوو لئی.

نَفَذَ الْقَوْمَ نَفْذًا: له‌خه‌لکه‌که تیبه‌ری و که‌وته نه‌و به‌ریان ۵ **أَنْفَذَ اللَّحْمَ**: خه‌لکه‌که‌ی در داو به‌ناویان دا رپوی ۵ **ده‌گوترئ**: (رَمَيْتُهُ فَأَنْفَذْتَهُ) تیریکم پیومناو هه‌نگاوتم تیره‌که نه‌مدیواو دیو کونی کرد ۵ **أَنْفَذَ الْكِتَابَ إِلَى فَلَانٍ**: نامه‌که‌ی نارد بؤ فلانکس ۵ **أَنْفَذَ الْأَمْرَ**: کارمه‌کی نه‌نجام دا ۵ **إِنْفَذَ عَهْدَهُ**: وادمو به‌لئینی خوی به‌جئ هینا ۵ **نَفَذَ الْحُكْمَ**: بپیارمه‌کی جیبه‌جئ کرد ۵ **تَنَفَّذَ الْقَوْمَ إِلَى الْقَاضِي**: خه‌لکه‌که کی‌شه‌که‌ی خویان برده لای دادومر بؤ نه‌وی بویان یه‌کالا بکاته‌وه و بپیری بین دهرکا ۵ **التنفيذ في الحكم**:

النَّفْعُ: ههرمتی گهنجی ۵ **النَّفْعَاءُ**: لای زوروی نیسقانی حاج ۵ زه‌وییه‌کی به‌رزو به‌پیت، نه‌ له‌بلان بین نه‌ بمردی تیدا بن که‌میک دره‌ختی تیدا روابن ۵ **النَّفْعَةُ**: ورگ هاوسان و مه‌عیده پریوون به‌خواردن یان به‌شتی تر ۵ (نَفْعَةُ الشُّبَابِ) ههرمتی گهنجی و لایه‌متی ۵ (نَفْعَةُ الرِّيحِ) رپوژانی پی‌گه‌بیشتنی گزوگیا له به‌هاردا ۵ **النَّفْعَةُ**: دهردیکه توشی نه‌سپ ده‌بین و له‌نه‌نجامی نه‌ودا گونی ده‌هاوسین ۵ **النَّفْعُ**: هاوسانی به‌شیک له‌ جه‌سته‌ی به‌هوی نه‌خۆشییوه ۵ **النَّفَاعَةُ**: هاوساویکه له‌ناوسکی ماسی دایه ۵ نه‌و بلق و تلوقانه‌ن که‌دمکه‌ونه سهر ناو و شله‌ممنی تر ۵ میزه‌لدان و شتی له‌و جوژه که‌ مندال یارییان بین ده‌کن و هویان تیده‌که‌ن و به‌رزبان ده‌که‌نه‌وه ۵ **النَّفِيعُ**: نه‌و شاگرد ناسنگه‌رو شاگرد مسگه‌ری که‌ به‌موشه‌دمه‌ یان به‌شتی تر نه‌رکی خه‌لوز که‌شانده‌نه‌وه و فوکرن له‌کوره ناگرمکه‌ی له‌نه‌ستویه.

نَفَذَ الشَّيْءَ نَفْذًا: شته‌که فهوتا، نه‌ما، بپرایه‌وه ۵ **أَنْفَذَ فَلَانٌ**: فلان تیشوی بپرایه‌وه مال و سامانی نه‌ما ۵ **أَنْفَذَ الشَّيْءَ**: شته‌که‌ی فهوتاند ۵ **نَافَذُهُ**: موحاکمه‌ی له‌گه‌ل دا کرد و کی‌شه‌و نیزاعی نایه‌وه بؤنه‌وی به‌به‌لگه بپری بدا ۵ **إِنْتَفَذَ الشَّيْءَ**: شته‌که‌ی فهوتاند ۵ **إِنْتَفَذَ الْحَقُّ**: مافه‌که‌ی وهرگرت‌هوه ۵ **ده‌گوترئ**: (إِنْتَفَذَ مِنْهُ) لئی وهرگرت‌هوه. ۵ **إِنْتَفَذَ اللَّبْنَ**: شیرمه‌کی ههموو دوشی و هیچی بؤ نه‌هیشته‌وه ۵ **تَنَافَذَ اللَّحْمَ**: خه‌لکه‌که که‌وتنه کی‌شه‌و دمه‌دمه‌میوه ههرکه‌سه به‌لگه‌ی خوی خسته‌رو ۵ **إِسْتَنْفَذَ الشَّيْءَ**: شته‌که‌ی بپرانده‌وه ۵ **ده‌گوترئ**: (إِسْتَنْفَذَ رِسْعَهُ) تاقه‌متی نه‌ما، توانای خوی تیدا خهرج

به‌کردموه جیبه‌جی کردنی برپاره ۵ الهَيْثَةُ
 التنفيذية: نهو دمه‌لاته‌ی پاساگانی دموله‌ت
 جیبه‌جی دمگاو به‌عه‌مه‌لی به‌پرهمویان دمبئ ۵
 اَلنُّتْفَذُ: به‌ره‌راوانی و به‌ک نه‌که‌وتن ۵
 دمگوترئ: (في ماله مُتَّفَذٌ مال و سامانه‌که‌ی زوره
 به‌شی نهو شتانه دمگا. ۵ اَلنُّنْفَذُ: شوینی تیدا
 هه‌لسورانی شت، شوینی بیدارپویشتن و ئی
 دم‌رجوون ۵ اَلنَّفَاذُ: دمگوترئ: (رجل نافذ في
 أمره) پیاویکه له‌کاروباری خو‌ی دا
 سرکه‌وتوووه ۵ (طريق نافذ) ریگایه‌که رپویشتنی
 پیدا دمکرائو هه‌مووکس دم‌توانی پیدایا برپوا ۵
 (أمر نافذ) فه‌رمانیکه دمبئ پابه‌ندی بئ ۵
 وشه‌ی (النافذ) له‌جه‌سته‌ی ناده‌میزاد ناوه بو
 کونه لوت و کونه گوئی و نهو شتانه ۵ اَلنَّافِذَةُ:
 دمگوترئ: (طعنة نافذة) برینیکه نه‌مبه‌روه
 به‌ری ومکوه به‌ک ومهان ۵ په‌نجمه‌ری خانو
 که‌رونایکی وه‌واپان ئی بجیته زوره‌وه بوناو
 زوره‌رکان ۵ اَلنُّفَاذُ: (الحکم مع التفاد) حاله‌تیکه
 واده‌خوازی له‌گه‌ل برپاری دادگا دم‌رجوو
 ته‌نفیز کردنی‌شی پئویست دمبئ، جاداواکه
 مه‌دمنی بئ یان جنانی ۵ اَلنُّنْفَذُ: براندنه‌وه‌ی
 شتو نه‌نجامدانی ۵ دمگوترئ: (أمر بتفذه)
 فه‌رمانی کرد به نه‌نجامدانی ۵ (قام بتفذ
 الكتاب) چی له‌نامه‌که‌دا بوو ته‌نفیزی کرد ۵
 چاره‌سه‌رو ریگای پژگاربوون له‌چورتم ۵
 دمگوترئ: (أني بتفذه هذا المفضل) چاره‌سه‌ری نهو
 ته‌نگزمیه‌ی هینایه‌ کاپه‌وه ۵ هه‌روا دمگوترئ:
 (طعنة لها نفذ) برینیکه نه‌مهدیواو دیوه ۵ اَلنُّنْفَذَةُ:
 دنکه‌مرو ۵ دمگوترئ: (قارب الخراز بين التفذ)
 میروچییه‌که میرومکانی لیک نزیک کردنه‌وه ۵
 اَلنُّفَاذُ: نیش له‌دمست هاتوو کار رابه‌په‌رئ ۵
 اَلنُّنْفُذَةُ: به‌مانا (التفاد) دئ ۵ اَلنُّنْفُذَةُ: دمه‌لاتو

هیزو توانا ۵ دمگوترئ: (فلان ذو نفوذ عظیم)
 فلان‌کس دمه‌لاتیکی گه‌وره‌و به‌ره‌راوانی
 همیه ۵ (مناطق النفوذ) نهو ولاته زمعیضو بئ
 دمه‌لاتانه‌ن که ده‌وله‌ته زله‌یزمکان دمه‌لاتی
 خو‌یانی به‌سه‌ردا دمه‌په‌ینن ۵ اَلنَّفِيزُ: به‌مانا
 (التألف) دئ، دمگوترئ: (أمر نفیذ) فه‌رمانیکه
 ملی بو که‌ج دمکرائو ته‌نفیز دمبئ.
 نَفَرَ نَفْرًا ونَفَرًا: ولاتی خو‌ی جئ هیشتو که‌وته
 گه‌ران به‌ولاتان دا.
 نَفَرَ الجلدُ نَفْرًا: پیسته‌که هاوساو له‌گو‌شته‌که
 جیابوووه.
 نَفَرَ من الشيءِ نَفْرًا: له‌شته‌که هه‌لسله‌میه‌وه هیزو
 ئی کرده‌وه پئی رازی نه‌بوو.
 نَفَرَ من المكان: لهو شوینه رپوی بو شوینیکی تر.
 نَفَرَ الحاج من منى: حاجیبه‌کان دم‌شتی مینایان
 جئ هیشت به‌روه مه‌ککه رپویشتن.
 نَفَرَ الناسُ الى العذر: خه‌لک به‌به‌له‌وه هه‌له‌داوان
 به‌روه رپوی دوزمن رپویشتن بؤنه‌وه‌ی شه‌ری
 له‌گه‌ل بکه‌ن.
 نَفَرَ فلاناً نَفْرًا: به‌سه‌ر فلان‌کس دا زال بوو
 له‌به‌ره‌رمانی دا ۵ اَنْفَرَ القومُ: خه‌لکه‌که
 ولاغه‌کانیان بلاووبوونه‌وه ۵ اَنْفَرَ الدابةُ:
 ولاخه‌که‌ی چه‌موش کرد ۵ اَنْفَرَ الرجلُ: یارمه‌تی
 بیاوه‌که‌ی دا ۵ اَنْفَرَ فلاناً علی فلان: برپاری بو
 فلان‌کس دا به‌سه‌رکه‌وتن به‌سه‌ر فلان دا ۵
 نافرًا: کیشی له‌گه‌ل نایه‌وه ۵ شانازی به‌سه‌ردا
 کرد ۵ نَفَرَ فلاناً من الشيءِ: فلان‌کس له‌شته‌که
 ترساند، لئی دوورخسته‌وه ۵ دمگوترئ: (نفر
 الدابة عن الرعي) ولاخه‌که‌ی له له‌ومرگا‌که
 دوورخسته‌وه ۵ نَفَرَ عَن ولدِهِ أو غنمه: نازناوی
 ناشیرینی بو منداله‌که‌ی یان بو که‌سانی تر دانا

بهمه‌بستی نه‌وه جندوکه‌وه چاوی بیس کاری
 تی نه‌کمن ۵ نَفَرٌ فَلَائِئاً عَلٰی فَلَانٍ: برپاری
 سمرکه‌وتنی بؤ فَلَانکس دا به‌سمر فَلَانکس دا
 ۵ نَفَرٌ فَلَائِئاً عَلٰی الشَّيْئِ: فَلَانکسی زال کرد
 به‌سمر شته‌که‌دا. ۵ تَنَافَرُ القَرْمُ: خه‌لکه‌که
 کیشمیان تیکه‌وت ۵ شانازیان به‌سمر به‌کتر دا
 کرد ۵ اِسْتَنَفَرَتِ الدَّابَّةُ: وِلاخه‌که هه‌لسه‌مییه‌وه
 ۵ دوورکه‌وتسه‌وه ۵ اِسْتَنَفَرَ الدَّابَّةُ: وای له
 وِلاخه‌که کرد هه‌لسه‌مییته‌وه ۵ اِسْتَنَفَرَ الحَاكِمُ
 الرِّعِيَّةَ: فرمانبره‌وا داوای له‌خه‌لکه‌که کرد
 به‌په‌له برؤن بؤ به‌رمنگاریکردنی دوزمن و شمپ
 له‌گه‌ل کردنی ۵ اِسْتَنَفَرَ بَنِي فَلَانٍ: داوای له‌هؤزی
 فَلَان کرد به‌هاواریه‌وه بئین و رزگاری بکمن ۵
 النِّفَارُ، دَمْغُوتَرِي، (دابة نافر) وِلاخیکه
 هه‌لسه‌مینسه‌وهی زوره ۵ له‌پیشبرکی و کی‌برکی
 دا سمرکه‌وتسه‌وه ۵ (شاة نافر) مهریکه کرم له
 لوتیه‌وه دیته‌ دمر، کرم فری دمدا ۵ شتیک له
 لوتیه‌وه دمر دمدا و مکوو کرم واپه ۵ نَافِرَةٌ فَلَانٍ:
 خزم و کس و کاره نزیکه‌کانی فَلَانکس ۵
 النِّفَارَةُ: شتیکه له یاخچه‌وه حتی وادا دادهنری
 ناو به‌رز دمکاته‌وه به‌ته‌وژم بؤ جوانکردن و
 پازاندنه‌وه و فینک کردنه‌وهی شوینه‌که ۵
 النِّفَارُ: هه‌لسه‌مینسه‌وه ۵ النِّفَارَةُ: نه‌وه شته‌ی ناو
 بژیوان یان سمرکه‌وتسه‌وه له‌ژیرکه‌وتی
 و مرده‌گری. ۵ النِّفَرُ: خه‌لکانیک به‌په‌له‌وه
 هه‌له‌داوان بؤ شتیک دمچن یان بؤشهر ۵ (یوم
 النفر الأول) دووم رؤزی جه‌زنی قوربانه‌که
 حاجی له‌دهشتی میناپه‌وه دهرؤن بؤ مه‌که‌که ۵
 (یوم النفر الآخر) سئیه‌م رؤزی جه‌زنی قوربان ۵
 النِّفَرُ: له‌سی که‌سه‌وه بؤ ده‌کس ۵ دمگوتری:
 (هم نَفَرٌ فَلَانٍ) نه‌وانه تاقمی فَلَانکسن ۵ بؤتاقه
 پیاو‌تیکش ۵ النِّفَرَةُ: نه‌وهی به‌مندال دا دمگری

بؤ چاو‌مزار ۵ النِّفْعُ: هاوشان له‌شانازیی کردن دا
 ۵ خه‌لکانیک برؤن بؤ شمپ کردن له‌گه‌ل دوزمن
 ۵ النِّفْعُ العامُّ: راجمیننی تیکرای خه‌لک بؤ
 شهرکردن له‌به‌رامبر دوزمن ۵ که‌سئیک که‌ بی
 که‌لک بی بیی دمگوتری: (فلان لای العیر ولا فی
 السفر) واته: فَلَانکس نه‌له‌گه‌ل کاروانی
 هورمیش بوو که‌له‌شامه‌وه دمگرایه‌وه بؤ
 مه‌که‌که به‌سمر رؤکایه‌تی نه‌بوسوفیان، نه‌له‌گه‌ل
 سوپای هورمیش دا بوو که‌به‌سمر رؤکایه‌تی
 عوتبه‌ی کوری رعبیه‌ به‌ پیر کاروانه‌که‌وه چوو
 بؤ رزگارکردنی، جاگه‌سئیک له‌گه‌ل نه‌م دوو
 تاقمه‌دا نه‌بووبی به‌پیاو حسیب نه‌گراوه.
 فَفَرَّ الظُّبِي نَفْرًا وَنَفْرًا: نَاسِکِ که‌ بازی داو
 قاجه‌کانی لیک هه‌لپرین و به‌یه‌که‌وه داپنانه‌وه.
 فَفَرَّ فَلَانٍ: فَلَانکس مرد ۵ نَفَرَتِ الْمَرَاةُ وَرَلَّهَا:
 نافرته‌که منداله‌که‌ی هه‌لپه‌راند ۵ تَنَافَرُوا:
 عه‌مبازی به‌کتر بوون، په‌لاماری به‌کتر یان دا ۵
 دمگوتری: (الصَّيَّان يَتَنَافَرُونَ فِي لَمْبِهِم)
 منداله‌کان له‌یاری کردنه‌که‌یان دا به‌سمر
 به‌کتر دا بازیان دا ۵ النِّفَازِي: یاریه‌که
 یاریکه‌رمکان بازی تیدا دمدمن ۵ النِّفْيُزُ:
 رؤنه‌که‌ره‌ی بزکاو که‌له‌ناو مشکه‌که‌دا
 به‌کتر نه‌گری و تۆپه‌ل نه‌بی ۵ نَفَسَهُ نَفْسًا: به‌چاو
 هه‌نگاوتی، چاو‌مزار لی یدا ۵ نَفَسَتِ الْمَرَاةُ:
 نافرته‌که مندالی بوو ۵ نَفَسَتْ رَلْدًا: مندالی
 بوو ۵ (ذم نفس) خوینی پاش مندالی‌بوون.
 نَفْسِي بِالشَّيْئِ: شته‌که‌ی لاخوشه‌ویست بوو
 له‌دهستی نه‌بووه رؤدو چرؤک بوو دلی نه‌هات
 شته‌که به‌خشی.
 نَفْسِي الشَّيْئِ رَبِّهِ عَلٰی فَلَانٍ: حه‌سودی به‌فَلَان برد
 به‌وه‌ی که‌ نه‌وشته‌ هی نه‌وه‌وه نه‌وه‌ی به‌شیاوی
 نه‌وه‌ نه‌زانی نه‌وه‌ شته‌ی هه‌بین.

نَفْسِ الشَّيْئِ؛ شتهکه بهنرخ بوو

أَنْفَسَ الشَّيْئِ؛ شتهکه بهنرخ بوو، جینگای سهرنج

بوو ۵ نَأْفَسَ فِي الشَّيْئِ؛ زیدهرموی لهشتهکهدا

کرد لهدلې خه لک دا شرینی کرد ۵ نَافَسَ فَلَانًا

فِي كَذَا؛ کپړکی لهگه ل فلان دا کرد بؤنه وهی

پیشی بکه وی به بیئ نه وهی زیانی پی بگه یه نی ۵

نَفَسَ عَنْهُ؛ فورسای لهسر کهم کرده وه.

نَفَسَ عَنْهُ كَرِيهَةً؛ ناخوشییه کهی لهسر لایرد ۵

تَنَافَسَ الْقَوْمُ؛ خه لکه که پشپرکی و موناغه سهی

یه کتریان کرد به بیئ نه وهی زیانیان بؤ یه کتر

بیئ ۵ تَنَفَسَ؛ همناسه ی دا همناسه ی هه لکیشا ۵

تَنَفَسَ الرِّيحُ؛ بایه که به هیواشی هه لیکرد ۵ تَنَفَسَ

فِي الْكَلَامِ؛ قسه دریژ کرده وه ۵ تَنَفَسَ النَّهْرُ؛

رؤبارمه که ناوی زیادی کرد ۵ تَنَفَسَ الْمَوْجُ؛

شه پوله که ناوی دهر دایه دمر ۵ تَنَفَسَ الْعُصْرُ؛

تدمه ن دریژ بوو ۵ تَنَفَسَ الْقُرْسُ؛ که وانه که

درزی برد ۵ تَنَفَسَ الصُّبْحُ؛ به یانی دمر که وت،

رونای که به یانی ناشکرا بوو ۵ تَنَفَسَ الصُّعْدَاءُ؛

هه ناسه یه کی قولی هه لکیشا و ماندویه تی

حه سایه وه ۵ الْأَنْفَسُ؛ بهنرختر ۵ دریزتر، باشتر

۵ فِرَاوَنْتَرُ ۵ التَّنَافُسُ؛ هه تنانی کی دهر وونی

سروشتییه داخوای نه ویه هه ول بدهی لاسای

گه وره پیاوانی میژوو بکه یه وهو بجیته ریزی

نه وان ۵ الْمُتَنَفِّسُ؛ دهمگوتری؛ (أَنْفٌ مُتَنَفِّسٌ)

لوتیکی پانه و مېووه کون گه ورمیه ۵ الْمُتَنَافِسَةُ؛

به مانا (التنافس) دئ ۵ الْمُتَنَفِّسُ؛ دهمگوتری؛ (مال

مُنَفِّسٌ) مال و سامانی زور ۵ المنفوس: زاروک ۵

شتیک چاوه زار لئی دابیئ ۵ خوزگه ی بؤ

بخواوزری ۵ التنافس: چاوییس، هه سودو

چاوه چنوک ۵ (شئ نافیئ) شتیکه داخوای

له سره ۵ النَّفَاسُ؛ جوړه خوینیکی ناهرته

ماومه دوی مندالبوون دئ له و ماومدا

مندالدان و کؤنه ندای زاوزی دهمچنه وه سمر

حاله تی سروشتی خویمان گهنزیکه ی شهش

همه تهمیه کی گهرمه ۵ النَّفْسُ؛ گیان ۵ دهمگوتری؛

(خرجت نفسه أو جاد بنفسه) مردو گیانی

له دست دا ۵ خوین ۵ دهمگوتری؛ (ذَقَّ نَفْسَهُ)

خوینی به فیچقه لئ دهره ینا ۵ خودی شته که ۵

دهمگوتری؛ (جاء هو نفسه أو بنفسه) نه و خودی

خوی هات ۵ دهمگوتری؛ (أصابته نفس) چاوی

پیس هه نگاوتی، چاوه زار لئی داوه ۵ (فلان ذو

نفس) فلانکس خاوه ن رهوشتی بهرزو

مهر دایه تیه ۵ (في نفسي أن أفلح كذا) له نیازو

مه به ستم دایه نه وه بکه ۵ (فلان يؤامر نفسه)

فلانکس دوو راو بؤجونی هه یه نازانی به پیی

کامیان بکا ۵ النَّفْسُ؛ هه ناسه ۵ هه وای نهره؛

بای شه مال ۵ کره بای شه مال ۵ قومناو و شتی

وا ۵ بارودوخی ناسای و بیئ جورتمی ۵

دهمگوتری؛ (هو في نفس من أمره) نه و کاروباری

ناسای و بیئ کیشه یه دمتوانی بهنارمزی خوی

پهل راهاوی ۵ (بيني وبينه نفس) نیوانی من و نه و

دووره ۵ (شراب ذو نفس) شه رایی که تینوایه تی

دشکینی ۵ (شاعر أو كاتب طويل النفس) شاعر

یان نووسه ریکی هه ناسه دریزمو دمتوانی

به جهند جور به ره که ی خوی دهر بخا ۵

(يعجبي نفس هذا المؤلف أو هذا الطاهي) من

سهر سامه به شیوازی نه م دانهره یان نه م

چیشت لینره ۵ النَّفْسُ؛ هه سودو رزو چاو

چنوک ۵ النَّفْسُ؛ مال و سامانی زور ۵ (شئ

نفس) شتی بهنرخ و خوزگه بؤ خوراو ۵ (رجل

نفس) پیاویکی چاو چنوک.

نَفْسِ الْقَطْنِ رِغْرَه نَفْسًا رِغْرَه؛ لؤکه که کرایه وه،

فش کرایه وه.

نَفْسَ الْقَرْمُ: خه لکه که که و تنه حالتهی همرزانیه وه
 ۵ **نَفَسَتْ الماشية في الزرع:** نازه له کان به له و پرگا و
 ناوکشتو کاله که دا بلاو بوونه وه شو له و مپرین
 کرد.

نَفْسَ عَلَى الطعام: جووه سمر سفره و خوانه که بو
 نان خواردن.

نَفْسَ اللُّطْنُ أَوْ الصَّرْفُ: لۆکه که شی کردموه
 هه لاجی کرد ۵ خورییه که شی به شه کرد
 به نامیری شه تاله کانی لیک کردنه وه ۵ یان
 به دست خورییه که شی خا و کردموه ۵ (أَنْفَسَ
 الراعي الماشية): و لآخه کانی به شه و رهوانه شی
 له و پرگا کردن و بوخوی نوست ۵ **نَفَسَ اللُّطْنُ:**
 لۆکه که شی کردموه ۵ هه لاجی کرد ۵ **إِنْتَفَشَ اللُّطْنُ**
 و غره: لۆکه که شی گرایه وه ۵ **إِنْتَفَشَتِ الهِرَّةُ:**
 پشیله که موی جهسته شی راستبوونه وه تاوای لی
 هات بنکی تاله مووه کانی جهسته شی بیندران ۵
إِنْتَفَشَ الطائر: بالنده که په رو بالی لی فش بوون
 دمتگوت دترسن یان سهرمایمتی ۵ **نَفَسَ:** به مانا
 (نَفَسَ) دئ ۵ **المتنفس:** دهگوتری: (أمة متنفسه
 الشجر) کچوله یه که قزی ژاکاو و بیژن ۵ (أنف
 متنفس) لوتیکه نه رمایی که مه و کون پان و
 فراوانه ۵ هر هاوساویه ک ناووه شی بو ش بی ۵
النفس: خوری (به شه) گراو و پشکنراو ۵ شتو
 مه کی په رته وازه بوو ۵ دهگوتری: (باتت غنمه
 نفساً) مه رو بزنه کانی بلاو بوونه وه ۵ هسه شی
 زورو داواکاری زور ۵ **النفاش:** لوتبه رزو
 خوبه زلزان ۵ که سیک لاهی شتیک لی بدا
 که نه بیی، شانازی به شتیکه وه بکا که نهیته ۵
 جو ره نارنجیکه دمگرتنه مرهیا.

نَفَسَ ببوله نَفْصاً: به ته کان میزی هه لدا، دهگوتری:
 (نَفَسَ بالكلمة) هسه شی به خیری شی کردن ۵ **أَنْفَسَ**

بالضحك: زور بیکنه شی ۵ **أَنْفَسَ بشفتیه:** به لیوی
 نامازمی بو کرد ۵ لیوی لی دافرینجانند ۵ **أَنْفَسَ**
بالکلمة: هسه که شی به خیری شی گوتن ۵ **المنفاس:**
 که سیک زور بیکنه شی ۵ هه روا ناوه بو که سیک
 له کاتی نوستن دا میز له جیکه نووستنی دا
 به خودا بکا ۵ **النفاس:** دمردیکه توشی مه رو بیزن
 ده بی و میزه چرکه بیان پی دهکا تا مندار
 دمبنه وه ۵ **النفصة:** فیچقه کردنی خوین.

نَفَسَ الشربُ أَوْ الصبغُ نفرضاً: قوماشه که هه ندی
 له رمنگه کانی جو نه وه، نه مان.

نَفَسَ الزرع: کشت و کاله که پیگه شی و هه موو گوله
 دانه و یله کانی دم که و تن.

نَفَسَ الكرم: دارمیومکه بوخه کانی پشکوتن ۵
نَفَسَتِ الدابة: نازه له که زاو و زنی کرد.

نَفَسَ فلان من مرضه: فلان کهس له نه خوشییه که شی
 بزکاری بوو.

نَفَسَ القرم: خه لکه که تیشوو یان برپایه وه.

نَفَسَ الشئین نَفْصاً: شته که شی ته کاند بو نه وه شی
 نه وه شی پیوه نووساوه هه لومری ۵ دهگوتری:
 (نَفَسَتِ الحمى) له روتا و شه هه توله شی هینا و
 هه لی په راند.

نَفَسَ المكانَ و غره: سه بری شوینه که شی کردو چی
 تیدا بوو بینی و لی ورد بووه بو نه وه شی بزانی
 چی.

نَفَسَ الشئین: شته که شی لی کردموه ته کاند شی
 دایچورانند ۵ دهگوتری: (نَفَسُوا حلالهم) گوانی
 نازه له کان یان یه که یه که دادوشی و هیجیان تیدا
 نه هی شته وه ۵ **نَفَسَتِ المرأةُ كَرِيْشاً:** نافرته که
 مندالی یه که له دوا یه کی بوون، مندالی زوری
 خسته نه وه ۵ **أَنْفَسَ الرعاء:** زمره که هیجی تیدا
 نه ما ۵ **أَنْفَسَ القرمُ زاده م:** خه لکه که تیشوو

بزیوی خویان ته‌واو کرد له‌ناویان برد ◊ نَفْضَ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی لَی کردموه ته‌کاندی دایچوړاند. اِنْتَفَضَ الشَّيْءُ: شته‌که که‌وته جم و جوړ و هه‌ل‌ب‌ه‌زو دابه‌ز ◊ ده‌گوتری: (فَلَا يَنْتَفِضُ مِنَ الرَّعْدَةِ) فلانک‌س به‌هوی له‌رزوت‌اوه هه‌ل‌ده‌له‌رزئی ◊ اِنْتَفَضَ الكَرْمُ: دارمیوم‌که بو‌خه‌کانی کرانه‌ومو گه‌لای کرد ◊ اِنْتَفَضَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی دایچوړاندو دایته‌کاند ◊ اِنْتَفَضَ الفَصِيلُ ما فِي الضَّرْعِ: بیچوه نازه‌ل‌ه‌که نه‌ومی له‌گوانی دایکی دا بوو دایچوړاند ◊ اِسْتَنْفَضَ العَرْمُ: خه‌ل‌که‌که جه‌ند که‌سیکیان نارد بو‌ تاقیرکنه‌وه‌ی شوینه‌که تا بزانی ناخو‌ دوژمنی لییه، نه‌و شوینه ترسی تیدایه ◊ اِسْتَنْفَضَ المَكَانَ رَمْرَهَ: سه‌یری شوینه‌که‌ی کرد بو‌نه‌وه‌ی بزانی چی تیدایه‌و چی تیدا نیه‌و بیناسی ◊ اِسْتَنْفَضَ العَرْمَ: له‌خه‌ل‌که‌که وردبووه و زوری سه‌یرکرد ◊ اِسْتَنْفَضَ ما عِنْدَهُ: نه‌ومی لای بوو دهری هینا ◊ الاِنْفِضَةَ: نه‌و میوه‌و شته‌یه که له‌دره‌ختی به‌ردار ده‌که‌و‌یت‌ه خوار بو‌ ژیر دره‌خته‌که ◊ ده‌گوتری: (أَصَابَنَا اليَوْمَ أَنْفِضٌ) نه‌م‌رؤ میوه‌ی له‌دره‌خت به‌ربووه‌مان خوارد، کو‌مان کردموه ◊ المِنْفَاضُ: قوم‌اشیکه چارمه‌یه‌که له‌ژیر دره‌خت راده‌خرئی بو‌نه‌وه‌ی نه‌و میوه‌ی له‌دره‌خته‌که دمه‌کیندرئی بکه‌و‌یت‌ه سه‌ری ◊ المِنْفِضُ: به‌مانا (المِنْفَاضُ) دئی ◊ بیژنگی گه‌وره ◊ المِنْفِضَةُ: قاپیکه گل یان لمبی تیده‌کرئی شتی سوتاوی تی فرئی دهرئی ◊ (ته‌پله‌کی جگمه‌ه) ◊ المِنْفِضَةُ: دارد‌ه‌ستی‌که له دره‌ختی خه‌پزمران به‌ره‌و قالی‌و شتی وای پین دمه‌کیندرئی ته‌پ و توژی پین لئ دمه‌کریته‌وه ◊ المِنْفِضُ: نه‌و که‌سه‌ی له‌رزوتا ده‌یخاته چوقه‌ جووق ◊ النِّفَاضُ: (ثوب نَافِضٌ) قوم‌اشه‌که رمنگه‌که‌ی چووه ◊ هم‌روا ده‌گوتری:

(أَخَذَتْهُ حَى نَافِضٌ) له‌رزوت‌ای به‌هیز هینا‌ویه‌ته چوقه‌ جووق ◊ چاوساغ و نیشاند‌ر له‌پیش قافل‌ه‌وه ریگا‌که به‌تاه‌ی بکات‌ه‌وه بزانی نه‌مین‌ه یان نا ◊ النِّفَاضُ: چوقه‌ جووق و هه‌ل‌له‌رزین به‌هوی له‌رزو تاوه ◊ النِّفَاضُ: گران‌ی و قات‌و قری ◊ نه‌ومی هه‌ل‌ده‌وم‌رئ له‌شتی ته‌کیندرائو ◊ نه‌ومی له‌ناو دم دا دم‌ینیت‌ه‌وه له‌پ‌رزه سیواک و شتی وا و تف دمه‌ریت‌ه‌وه ◊ النِّفَاضُ: پو‌شاک: ده‌گوتری: (ما عَالِيَهُ نِفاضٌ) هیچ پو‌شاک‌یک‌ی له‌به‌ردا نیه ◊ النِّفَاضُ: نه‌و میوه‌و به‌روبو‌وم‌ه‌ی له‌دره‌خت ده‌که‌و‌یت‌ه خوار بو‌ بنکی دره‌خته‌که ◊ بو‌ل‌ه‌ت‌ری که له هیش‌وه‌که‌دا تیک دمه‌ترنجین و پاله‌په‌ستوی په‌ک‌تر ده‌ک‌ن ◊ النِّفَاضُ: که‌ر‌شان و هه‌نگه مردوو که ده‌که‌ونه ناو کو‌له‌سه‌وه ◊ النِّفَاضُ: هه‌ل‌له‌رزینی له‌رزوت‌ادار ◊ النِّفَاضَةُ: پ‌رژنه باران که‌له پارچه زمویه‌ک دمداو له‌پارچه زمویه‌کی تر نادا ◊ النِّفَاضَةُ: کو‌مه‌له‌ه خه‌ل‌ک‌یک دمه‌نیردرین بو‌ شوینیک بو‌ چاسوسی و به‌تاه‌ی کردنه‌وه‌ی ناخو‌ دوژمن له‌وئ هه‌یه یان نا؟ ◊ النِّفَاضِي: هه‌ل‌له‌رزین ◊ النِّفَاضُ: ده‌گوتری: (امْرَأَةٌ نِفاضٌ) ناه‌رم‌تیکه مندال زوره ◊ (رجل نِفاضٌ) للمكان) پیاوی‌که له‌شوینه‌که ورد دمه‌یت‌ه‌وه ◊ النِّفِيسَةُ: به‌مانا (النِّفِيسَةُ) دئی ◊ نَفَعَتِ العِنْتُ: مه‌نجه‌له‌که کولی پ‌رزی واده‌ه‌وائ دهنی تیره.

نَفَعُ فلان: فلانک‌س رقی هه‌لساو له‌رقان گهرم داهات‌وه‌وه هه‌ر خو‌ی ده‌خوات‌ه‌وه.

نَفَعُ العنْتُ: بزنه‌که پ‌رزی. ◊ نَفَعُ الطَّيْبُ: ناسکه‌که باراندی ◊ ده‌گوتری: (نَفَعُ فلان) فلانک‌س به‌مشیومیه‌ک قسه‌ی کرد که‌س لئی حالی نه‌بین.

نَفَعُ الصَّبِي نَفَطًا: منداله‌که خرپول‌که‌ی لئ هات‌ن.

نَفَطَتْ يَدَهُ مِنَ الْعَمَلِ نَفْطاً وَنَفِطاً: دهمستی بالوکوه و بلقی لی پهیدا بوون ناویان تیدایه ◊ اَنْفَطَ الْعَمَلُ یدیه: کارگردن بلقی لهدمست دا پهیدا کردن پرن لمناو ◊ تَنْفَطَتِ الْقِرْنُ: بهمانا (نَفَطَتْ) دئی ◊ دمشگوتری: (تَنْفَطَ فُلَانٌ) فلانکس لهرق ههلساوی خوئی گهرم داهاتووه ◊ تَنْفَطَتْ يَدُهُ مِنَ الْعَمَلِ: بهمانا (نَفَطَتْ) دئی ◊ النَّافِطَةُ: بلوق و بلق کهبه هوکاری کارکردنه وه لهدمست دا پهیدا دمبن و پرن لمناو ◊ ناوله و میکوته ◊ دمشگوتری: (بد نافطة) دستیکه بلوقی کردوه، دمشگوتری: (ماله عافطة و لاناظمة) هیچی نیه ◊ النَّافِطَةُ: نهوتچیته، نهوت دهرهین ◊ النَّفَاطُ: نهوت دهرهین له بیرو کان ◊ نهوت هرؤش ◊ النَّفَاطَةُ: بلقی سهر دمست و شوینی تری جهسته کهه پربین لمناو ◊ نهو شتهی نهوتی بین دمهاوی و دهیپرژینی ◊ شوین دهرهینانی نهوت ◊ التَّفْطُ: نهوت: که به گاردی بؤ سوتهمه نی و شتی وا ◊ التَّفْطُ: بلوق و بلق له جهسته دا ◊ میکوته و ناوله ◊ التَّفْطَانُ: جوژه کؤکه و هه ناسه دانیکه له کاتی رق ههلسان دا ◊ التَّفْطَةُ: کهمسک دهمستی بلوقی کردبن ◊ نَفَعَهُ نَفْعاً: سودی پیگه یاند ◊ اَنْفَعُ: بازرگانی له شتی خیر نامیزدا کرد ◊ نَفَعَهُ: بؤ زیدمرومی له مانای (نَفَع) دئی ◊ اِنْتَفَعَ بِهِ: قازانجی لیدهمستکوت ◊ اِسْتَنْفَعَ فُلَاناً: داوای سودو قازانجی لی کرد ◊ الْمُنْفَعَةُ: ههرشتیک سودو قازانجی لی ببیندری ◊ (مذهب المنفعة) مهزهه بیکی نه خلاقییه ◊ به ناویانگترین ریزموی نه مهزهه به (بتام و سیززت میل) ◊ (منافع الدار) نهو شتانهی که په پوهندیان به خانووه وه همیه و مکوو جهوشه و سیاج و بهریلاو زیراب و بارکؤن ..... هتد ◊ (المنافع العامة) نهو سودو قازانجانهی بؤ ههموو کسه و

ههموو خه لک به گشتی لینی سودمهند دمبن ◊ النَّافِعُ: ناویکه له ناوه جوانه گانی خودا ◊ النافعة: سودو قازانج ◊ دمشگوتری: (ما نفعي فلان بنافعة) فلانکس قازانجیکی بین نه گه یاندووم ◊ النَّفْعُ: خیر و بیرو سودو قازانج و بهرمکمت ◊ ههرشتیک مروؤف به مهبهست بگه یمنی.
النَّفْعَةُ: عهصاو گؤچان.
نَفَّ الْأَرْضَ نَفًّا: زهویبه کهی تۆو کرد.
نَفَّ السَّرِيحَ: بهوشکی قاوته کهی به کارهینا نهی کرده حهوا.
نَفَّ نَفًّا: جلمی دمردا له لوتی ◊ النَّفْيُ: شتی که و مکوو چارمکه و سفره و مهابه قاوتی له سهر دهمیزرتیه ◊ التَّنْفِيَةُ: قاوت و شتی وا.
نَفَقَ الشَّيْءُ نَفَقًا: شته که تهوا و بوو، برابه وه نه ما.
نَفَقَ الْبِرْعُ: په ربوعه که له کونه کهی خوئی هاته دهر ◊ نَفَقَتِ الدَّابَةُ نَفَقًا: ولاخه که تۆبی.
نَفَقَ الْجَرْحُ: برینه که تویکی هه لدا ◊ نَفَقَتِ الْبِضَاعَةُ نَفَقًا: کالاکه رهواچی بوو ◊ داخوازی له سهر زور بوو ◊ دمشگوتری: (نَفَقَتِ الْمَرْأَةُ): نافرته که خوازبینی کهه ری زور بوون ◊ اَنْفَقَ فُلَانٌ: فلانکس ههزار بوو ◊ مال و سامانی فهوتا ◊ اَنْفَقَ الشَّاجِرُ: بازرگانه که کالاکانی رهواجیان پهیدا کرد ◊ اَنْفَقَ الْإِبِلُ: حوشرتمکه توکی بلاو بؤوه له بهر ههلهوی توکی هه لدا ◊ اَنْفَقَ الْمَالُ: مال و سامانه کهی له ناو برد ◊ نَافِقَ الْبِرْعُ نَفَقًا: په ربوعه که جووه کونه کهی خوئی ◊ نَافِقَ فُلَانٌ: فلانکس دوورو بوو، نهوهی دهری بیری پیچهوانهی نهوه بوو که له دلی دا بوو ◊ نَفَقَ السَّلْمَةُ: رهواچی به کالاکه دا بازار گهرمی بؤ کرد ◊ اِسْتَنْفَقَ الشَّيْءُ: شته کهی کرده نهغه هه و بزئو

بؤشاك و شوینی نیشته جئ بوون و بیویستیاتی
تر ◊ النِّفَقُ مِنَ السَّرَايِلِ: بزوی دهریی و رانکهو
شهریوان ◊ ناهوکی دهریی.

نَفَلَ الرَّجُلُ نَفْلًا: بپاوهکه سویندی خوارد.

نَفَلَ فَلَانًا: زیادهی بهخشی بهفلانکس ◊
دمگوترئ: (نَفَلَ الْقَائِدُ الْجُنْدَ) سهرلهشکرکه
زینده بهخششی دا بهسهریازمکان ◊
لهدمستکهوتی شهر بهشی دان ◊ أَنْفَلَ فَلَانًا:
فلانکس تهشویی تاودایهه و پومکی قهتادی بری
بؤ حوشترکه بؤنهوهی بیخوا ◊ أَنْفَلَ لَهُ:
سویندی بؤ خوارد ◊ أَنْفَلَ فَلَانًا: لهدمستکهوتی
شهر بهشی فلانکسی دا ◊ نَفَلَ عَنْ صَاحِبِهِ:
لهجیاتی هاوهلهکهی پارهی دا ◊ نَفَلَ فَلَانًا: بؤ
زیندهپوویی لهمانای (نَفَلَهُ دَيْ) زیاد له بهشی
خوی پیدا ◊ سویندی دا ◊ إِنْتَفَلَ مِنَ الْأَمْرِ:
دورمهبریزی خوی لهکارهکه راگهیانند ◊
دمگوترئ: (إِنْفَلَ مَا قِيلَ) بهراشهتی خوی لهو
قسه گوتراوانه راگهیانند ◊ إِنْتَفَلَ مِنَ الْقَوْمِ:
لهپارمهتیدانی خهلهکهکه دوررکهوتهوه ◊ إِنْتَفَلَ
الشَّيْءُ مِنْهُ: داوای شتهکهی لهو کرد ◊ تَنَفَّلَ
المُصَلِّي: نوپزکهرمکه نوپزی سوننهتی کردن ◊
تَنَفَّلَ عَلَى أَصْحَابِهِ: لهدمستکهوتی شهردا ◊ زیاتر
بهشی هاوهلهکهی ومرگرت ◊ النَّافِلَةُ: زیاد
لهحق و بیویست زیاد لهبهشی خوی ◊ زیاد
لهفهرزو واجب ◊ دمگوترئ: (هُوَ يَصِلِي النَّافِلَةَ) ◊
ههروا وشه (نافِلَةٌ) ناوه بؤ دمستکهوتی شهر،
بؤستی بهخشراو، بؤ کورمزا ◊ التَّنْفُلُ: ههر
تاعمت و خودا بهرستیبهک زیاد لهفهرزو واجب
بین ◊ ههروا ناوه بؤ سهوما ◊ التَّنْفُلُ: دمستکهوتی
شهر ◊ بهخشش ◊ ههروا ناومبؤ پهگهزی
پومکیک سالانهو تمههندرپزه جهند جوریکی
ههیه ههندیکی دیمهکارهو خورسکه، ههندیکی

بؤ مال و مندالی ◊ دمگوترئ: (إِسْتَفَقَ الْمَالُ عَلَى
عِيَالِهِ) مال و سامانهکهی کرده بزپوو مهسرف
بهسمر مال و مندالی ◊ الإِنْفَاقُ: بهخشینی
مال لهبواریک لهبوارمکان دا ◊ ههزاری و
نهبوونی ◊ النُّفَاقُ: دوورپو، کهسیک کوفر
بشارپتهوهو نیمان دهریخا ◊ کهسیک دوزمنکاری
بشارپتهوهو دوستاپهتی دهریخا ◊ کهسیک شتیک
دهریخاو بیچهوانهی بشارپتهوهو ◊ النُّفَاقُ:
کهسیک نهغهقهی زوربین مهسرف و خهرجی
زور بین ◊ النُّفَقُ مِنَ السَّرَايِلِ: شوینی دوخین ◊
بزوی دهریی ◊ النُّفَقَةُ: هوکاری رهواج دان بهکالا
◊ دمگوترئ: (حَسُنَ الإِعْلَانُ مَنْفَقَةً لِلسَّلْعَةِ)
بانگشهکردنی لهبارو پروپاگهنده کردنی
جوان دمبپته هوکاری رهواجی کالا ◊ النُّفَاقُ:
بهکیکه لهکون و لانهی بهربوع نهو کونهی
بهدمروهویه لهویان دا خو ههشارنادا، خو
لهکونیک دا ههشاردهدا که دیارنیه ◊ نهمهیه
بنهمای نیفاق نیفاق لمنهه ومرگراوه ◊ النُّفَقُ:
تونیل ◊ کونیکه لهزپر زهوی و زپر کیو و
نهمسهرو سهر کونه ◊ لهکورستانی عیراق تا
نیستا دوو تونیل ههیه بهکیکیان تونیلی
دهربهندیخانه لهسهستهکانی سهدهی بیستم
تهواو بووه دووه میان تونیلی نهزمهه سالی
۲۰۰۹ کرایهوه ◊ النُّفِقُ: شتیک زوو بپرپتهوه ◊
دمگوترئ: (طَعَامٌ نَفِيقٌ) خواردنیکه زوو
دمبرپتهوه ◊ (فِرْسٌ نَفِيقٌ الْجَرِي) نهسهکه زوو
لهغاردان دهوستپتهوه ◊ النُّفُقُ مِنَ النِّسَاءِ:
ناهرمتیک لای میردی نهغهقهی باشی بدریتی و
شانسو بهختی چاکی لای میردی ههبین ◊
النُّفَقَةُ: ناویکه له وشه (الإِنْفَاقُ) واته، پهک
مانایان ههیه ◊ نهو پارهی خهرج دمکری بؤ
زن: کهمیردمکهی بوی دابین بکا بؤ خواردن و

دمرویندری دمکری بمئالف ومکوو نمو جوړه
 کهپی دموتری: (التَّغْلُ الْأَسْكَدَرِي) و پیچی
 دمگوتری: بیرسیم ◊ التَّغْلُ: سن شهوی دوی
 سنی مانگ واته شهوی چوارهو پینجهم و
 شهشم ◊ التَّغْلُ: دمیریا ◊ دمگوتری: (رجل
 نُوغْل) پیاوئیکی بهخشندمیه ◊ گهنجی قوژو
 جوانچاک ◊ التَّغْفُ: بوشایی نیوان دوو کیو ◊
 شتی دوور ◊ التَّغْفُ: هموا ◊ ساری دوورو
 فراوان ◊ دمگوتری: (قَطَعَتْ نَفْقًا مِنَ الْأَرْضِ) ◊
 بهرزایی یهک لهنیوان روی زهوی و نهودا
 بوشاییهک ههبن ◊ دمگوتری: (بِئْرٍ بَعِيدَةِ النَّفْفِ)
 بیریکه نیوان بنکی و زارکی زوره ◊ (نِصَانَفِ
 الدار) دهوروپیری خانوو.

نَفَهْ نَفْرَهَا: ترسنوک بوو ◊ دلی زمعیضو لاوز بوو
 ◊ نازهللی جهموش کهژیر بار بکری و
 بجهمیندری ◊ نَفَهَتْ نَفْسَ فُلَانٍ نَفْهًا: نهمسی
 فلانکس ماندو بوو لهوزهی دا نهما (فهر نافیة)
 ◊ أَنَفَهَ لِفُلَانٍ مِّنْ مَّالِهِ بِنَهْخَشَشِي بُوَ فُلَانِكِسِ
 کهمکردموه. ◊ أَنَفَهَ الدَّابَّةَ: ولاخهکهی ماندو کرد
 ◊ نَفَهَ الدَّابَّةَ: ولاخهکهی ماندو کرد ◊ اِسْتَنَفَهَ
 فلان: فلانکس نیسراحمته کرد ◊ پشوی دا ◊
 نَفَاهَ نَفْوًا: دوری خستهوه. ◊ النُّفَايَةُ مِنَ الشَّيْئِ:
 گوینزرو بنزیرل و فرپوکی شت و بهرماوهی شت.

نَفَى الشَّيْئِ نَفْيًا: شتهکهی دوورخستهوه.

نَفَى الحَاكِمِ فُلَانًا: ههرمانرپهوا فلانکسهی لهولاتی
 خوی دوورخستهوه دمری کرد.

نَفَّتِ السَّحَابَةُ مَاءً: ههرومکه بارانی خوی باراند
 ◊ ههروا وشهی (نفی) بهمانا نیینکارکردن دئ
 دهلی نهوشته همرنهمبووه روی نهداوه.

نَفَّتِ الرِّيحُ التُّرَابَ: رهمباکه گل و خولهکهی رادا ◊
 نافاه: دزی وهستا پیچهوانه بوو ◊ اِنْتَفَى:

دوورکهوتهوه، دمگوتری: (اِنْتَفَى الرَّجُلُ عَنِ بِلْدِهِ)
 پیاوومکه لهزیدو نیشتمانی خوی دوورخرایهوه
 دمکرا ◊ اِنْتَفَى شَعْرًا: هژی هه لومرین (انفی
 الشجر عن الرادي) درهختی شیو و دولهکه
 ههوتان ◊ اِنْتَفَى مِنَ الشَّيْئِ: خوی لهشتهکه بن
 بهری کردو خوی لی رزگار کرد ◊ تنافت الأحكام
 أو الآراء: برپارمکان یان بوجوونهکان دز
 بهیهک و پیچهوانهی یهکتر بوون ◊ المُنْفَى:
 شوینی کهسانی دوورخراوه لهزیدو نیشتمانیان
 ◊ النُّفَايَةُ: شتی فرپیدراو لهبر بی کهلکی و
 خراپی ◊ باقی مهندهی شت ◊ (نُفَايَةُ المَطَرِ) پرزو
 پریشکی باران ◊ دمشگوتری: (هو نُفَايَةُ القَوْمِ)
 نهو خوپی نهتهوهکهیهتی، یهکیکه
 لههتیموجهکانی نهتهوه ◊ النُّفَى: پیچهوانهی
 نیجاب و نیسپاته ◊ (عقوبة النفي) سزایهکه
 بریتییه لهوه تاوانبار لهزیدو نیشتمانی خوی
 دوور بخریتهوه بو شوینیکی تر بو ماومیهکی
 دیارپکراو یان دیاری نهکراو ◊ النُّفَيَانُ: نهوهی
 ههور دمپریژی لهناوی خوی ◊ لافاو ◊ النُّفِيَّةُ:
 سفرمو خوانیکه لهپوش و پرزه خورما دروست
 دمکری پینی دمگوتری سهله، گوشت و پهنیرو
 شتی وای لهسهر دادمنری و دهخریته بهر
 خورمتاو تا وشک بیتهوه ◊ النُّفِيَّةُ: پاشماوهو
 بهرماوهی شت ◊ شتی فرپیدراو لهبر خراپی و
 بی کهلکی ◊ النُّفَى: بهمانا (النُّفَايَةُ) دئ
 دوورخراوه لهزیدو نیشتمانی خوی ◊ دمگوتری:
 (هذا نَفَى الرِّيحِ) نهوه هاوردمو فرپیدراوی
 رهمبایه ◊ نهو گل و خول و شتهیه
 کهرهمبایهکه لهبن ههده درهختهکانی دا
 هیشتویهتیهوه ◊ (نَفَى الرِّحَى) نهو ناردیه
 بهرداشهکه لهسوری خولانهومیدا فرپی دمداته
 دمر ◊ (نَفَى القِدرِ) نهو دلویه ناوانه

النَّاقِبَةُ: برینیکه لهلای تمنیشتی مروؤف بهیدا
 دمبی و دتمنیتیهوه بو ناوهموی جهسته ۵
 النَّقَابُ: زاناو بلیممت و زیرهك ۵ سمرپوشنیک
 نافرمت دهم و لوتی خوئی پی دادمپوشن ۵ سك،
 دمگوتری: (هما فرخان في نقاب واحد) نهوانه
 دوولانهن و بهیهك سك بوون و لهیهك دهچن ۵
 النَّقَابَةُ: سهنديكا: كۆمهئيك ههئدمبزیرین بو
 بهرپومبردنن کاروباری تایهفهو هپیریك
 لهخهئك ومکوو سهنديكای کریکاران، سهنديكای
 نهاندازیاران، سهنديكای رۆژنامهنووسان... هتد
 ۵ ههئبزیرومکان لهناو خویمان دا یهكئك دمکن
 بهنهقیب و یهكئکی تر بهجیگیرو بهو جوړه ۵
 سهید نژادمکانی کوردستان و عیرافیش کاتی
 خوئی له (مجلسی مهبوسان) دا نوینهریکیان
 ههبوو بیان گوتووو نهقیب و نوینهراپهتی
 سهیدمکانی کردوو ۵ النَّقَابُ: کهسئک زور
 پشکنین بکاو لهشت بکۆئیتیهوه ۵ النَّقَبُ: کون
 لهپیست و دیوارو شتی وادا ۵ النَّقْبَةُ: دهرپی
 کورت، یان دهرپی بین دهرهلینگ ۵ گروپی و
 لهش خوران یان سهرهتای گروپی ۵ شوینی
 ژمنگ ۵ کاریگهری ژمنگ لهسمر شتئک ۵
 دمگوتری: (جلوت سيفي من نقبیه) شمشرهکه
 لهژمنگ مشت و مال کرد ۵ (إن عليه نقبة من
 سراد) لهسمر نهو شته پهئه ژمنگی رهش ههیه
 ۵ دمشگوتری: (فلان حسن النقبة) فلانکس
 پوخسار جوانه ۵ النَّقْبَةُ: شیوهی پوخسار
 داپوشین ۵ النَّقِيبُ: زوپنا ۵ زوبانهی ترازو ۵
 سهروکی سهنديکا ۵ پلهیهکه لهپلهی
 عمسکری و پولیس لهزور پلهی مولازیم و خوار
 پلهی رانیده ۵ ریش سپی و سهروکی بنهماله و
 ئی پرسراوی کاروباریان ۵ النَّقِيبَةُ: (نقبة الرجل)
 نهخلاق و سروشت و رهوشتی پیاو ۵ مشهورت

کهمنهجهئ لهکاتی کولان دا فرپی دمداته دهر ۵
 (نفي الجيش) نهو سهربازانهی دمکهونه قهراخ و
 بیجای سوپا ۵ (فلان نفي) فلان باوکی دیاری
 نیه و بوخوئی ترؤ کراوه.

نَقَبَ فلان في الأرض نَقَباً: فلانکس بهناوزموی دا
 گهرا ۵ رۆیشت.

نَقَبَ عَنِ الشَّيْءِ: لهشتهکهی کۆئیهوه.

نَقَبَ الجِلْدَ أَوْ الجِدَارَ: پیستهکه یان دیوارهکهی کون
 کرد ۵ دمشگوتری: (نَقَبَتِ التَّكْبَةَ فلاناً)
 کارسات و تیشکانهکه فلانکسی کهلهپاچه
 کرد.

نَقَبَ الثَّرْبَ: قوماشهکهی کرده دهرپی کورت.

نَقَبَ الشَّيْءُ نَقَباً: شتهکه کون بوو.

نَقَبَ البَعْرُ: حوشترمهکه سمی تهنک بوون

نَقَبَ عَلَى القوم نقابةً: بوو بهگهوره و ریش سپی
 خهئکهکه ۵ (نَاقِبَ فلاناً): توشی فلان بوو بهبی
 وادمو نهخشهی پیش وهخت ۵ لهناکاو توشی
 بوو ۵ نَقِيبَةً نَقَاباً: لهناکاو توشی بووم ۵ ناقب
 الرجلُ فَنَقَبَهُ: شانازی بهسهر پیاوهکهدا کرد
 بهکرداری جوان و رهوشتی بهرز، بهسهری دا
 زال بوو ۵ نَقَبَ: بو زیدمهرموی لهمانای (نَقَبَ) دا
 دئ ۵ نَقَبَ عَنِ الشَّيْءِ: زوری لهشتهکه کۆئیهوه
 وردبینی تیدا کرد ۵ تَنَقَّبَتِ المرأَةُ: نافرتهکه
 چارشپوی بهسهر پوخساری خوئی دا دادایهوه.

النَّقَبُ: رینگهی تهنگبهر لهنیوان دوو کیو دا ۵
 دهرهبنده تهنگل ۵ نهو شوینهی لیکۆلمهرموه
 همولی خوئی تیدا نهنجام دمدا ۵ النَّقَبُ: شت
 کونکمر ۵ کهسئک زور لهشت بکۆئیتیهوه ۵
 النَّقْبَةُ: رینگای تهنگ لهنیوان دوو خانودا
 کهنهتواندری رهوی پیدا بکری ۵ کرداری چاک
 رهوشتی بهرز ۵ النَّقْبَةُ: بهمانا (النَّقَبُ) دئ ۵

و پاپرسی ◊ دمگوتری: (هو میمون النقیبة) را دروستو مہشورمت پیکراویکی پیروز ◊ ہمروا دمگوتری: (مالہ نقیبة) رای ہمسندی نیہ.

نَقَّحْتُ فُلَانًا فِي السَّيْرِ أَوْ الْأَمْرِ نَقَّحًا: فلانکس لہرؤیشتن دا یان لہکارمکہدا پہلہی کرد.

نَقَّحْتُ عَنِ الشَّيْئِ: شویننی شتہکھی ہہ لکولنی بوئوہوی دہری بیئنی.

نَقَّحْتُ الْأَرْضَ: زہویپہکھی شی کردموہ بہپاج و بیل.

نَقَّحْتُ الْعَظْمَ: مؤخی نیسقانہکھی دمرہینا ◊ نَقَّحْتُ

فُلَانًا فِي السَّيْرِ أَوْ الْأَمْرِ: فلانکس لہرؤیشتن دا یان لہکارمکہدا پہلہی کرد ◊ نَقَّحْتُ الشَّيْئَ:

شتہکھی گواستہوہ ◊ اِنْتَقَحْتُ: دہق بہمانا (نَقَّحْتُ)

دئ ◊ تَنَقَّحْتُ فُلَانًا: بہمانا (نَقَّحْتُ) دئ ◊ تَنَقَّحْتُ

فُلَانًا: ہہولنی دا فلانکس و ہگری خوئی بکاو

مہیلی لای نہوی ہہبن ◊ تَنَقَّحْتُ حَیْئَتَهُ:

کاروباری نہوی گرتہ دہست خوئی ◊ تَلَاثًا: ناوہ

بو کہمتیار ◊ التُّنُّجُ: فیتنہمی.

نَقَّحَ الشَّيْئَ نَقَّحًا: چاکی شتہکھی لہخراپہکھی

جیا کردموہ.

نَقَّحَ الْعَظْمَ: مؤخی نیسقانہکھی دمرہینا.

نَقَّحَ الْعُرْدَ: چلہدارمکہی سپی کرد، توینکلہکھی لی

کردموہ.

نَقَّحَ الْجَدْعَ: پپڑو ہالی لہ لہدارمکہ کردموہو

گریہکانی لوس کردن ◊ دہشگوتری: (نَقَّحَ

الکَلَامَ أَوْ الْكِتَابَ) ہسہکھی پیک و پیک کردموہ،

کتیبہکھی راست کردموہ ہلہکانی لابردن ◊

نَاقِحَةٌ: قہلاجوی کرد ◊ نَقَّحَ: بو زیدہرؤیی

لہمانای (نَقَّحَ) دا دئ ◊ نَقَّحَ الْكَلَامَ أَوْ الْكِتَابَ:

کہلامہکھی ہالفتہ کرد، ہلہو ناریکیہکانی

لابردن ◊ نَقَّحْتُ السَّنُونَ: پوژگار پرسی لی

بہروہو کاری خوئی لی کردوہ ◊ اِنْتَقَحَ الْعَظْمَ:

مؤخی نیسقانہکھی دمرہینا ◊ تَنَقَّحَ شَحْمُ النَّاتِ:

بہزو پیوی حوشترمکہ کہم بوو ◊ الْمُنْتَقِحُ:

دمگوتری: (رجل مُنْتَقِحٌ) پیاوویکی خاومن

نہزمونو قالبوی پوژگارہ ◊ ہمروا دمگوتری:

(طبعة من الكتاب مُنْقَحَةٌ) چاہی نهمجارہی

کتیبہکھی ہالفتہکراوہ ◊ السُّنُّحُ: ہہوری سپی

ہاوینہ ◊ النُّنُّحُ: زانای شامزاو قالبوو لہزانیاری

دا ◊ دمگوتری: (إِنَّهُ لِنُحٍّ) ◊ النُّنُّحُ: لمی شوڑاوہو

ہالفتہ.

نَقَّحَ رَأْسَهُ بِالْعَصَا: بہگوچان و دارعسا لہسہری دا.

نَقَّحَ الْمَخَّ مِنَ الْعَظْمِ: مؤخی لہ نیسقانہکھی دمرہینا.

نَقَّحَ الْمَاءَ الْعَطَشَ: ناوہکھی تینوایہتی شکاند.

اِنْتَقَحَ الْمَخَّ مِنَ الْعَظْمِ: مؤخی لہ نیسقانہکھی دمرہینا

◊ الْأَنْقَحُ: دہماغ بجوک ◊ کہم دہماغ ◊ دہگوتری:

(ظلم أُنْقِحَ) بیچوہ نوعامہہکی بی دہماغہ ◊

النُّنْحَاخُ: ہالفتہو خالیص لہہموو شتیک ◊

دمگوتری: (هذا نُحَاخُ الْعَرَبِيَّةِ) نهمہ ہالفتہی

زمانی عہرمبیبہ ◊ ہمروا وشہی (النُّنْحَاخُ) بہمانا

ناوی ساردو صافو گوارا دئ ◊ ناوی زور کہ

بیرہلگن لہشویننی بی ناو و بیرون دا زہوی

بو ہہ لکولنی و دہری بیئنی ◊ نووستنی نهمین و

نامان و بی وہی ◊ النُّنْحَةُ: نافرمتیک لہبہر

قہلہوی نہتوانی ہروا ◊ لہرؤیشتن دا لہبہر

گوشتنی بہہیواشی ہنگاو ہہلیننی ◊ النُّنْحَاخُ:

لای پینشہوہی ہشتہ مل (واتہ: دہوروبہری

گوینچکہو نیسقانی ہشتگوتی).

نَقَّحَ الشَّيْئَ نَقَّحًا: شتہکھی سوژن ہاژن کرد

بوئوہوی بہتافی بکاتہوہ، شتہکھی لہبوئہدا

بوئوہوی چاک و خراپ لیک جیا بکاتہوہ ◊

دمگوتری: (نَقَّحَ الدَّرَاهِمَ وَالِدِنَانِيرَ وَغَيْرَهُمَا)

دیناره زپرو دیره‌مه زیومکانی له‌بۆته‌داو
 ئەسل و تەزویری لیک هە‌لاوارد ۵ هەروا
 دەگوتری: (نَقَدَ الشَّعْرَ وَ نَقَدَ النُّسْرَ) عەیبو
 لەکە‌ی لەشیرۆ بە‌خشانە‌کە‌دا هەن هە‌مووی
 دەر‌خستن یان لایە‌نه‌ جوانە‌کانی شیعرو
 بە‌خشانە‌کە‌ی خستنه‌ رو ۵ هەروا دە‌گوتری:
 (فَلان ينفذ الناس) فلانکە‌س رە‌خنە‌ لە‌خە‌ئک
 دە‌گرتو و عە‌یبو عاری ئە‌وانی دەر‌خستن و
 پاشمە‌ غە‌یبە‌تیان دە‌کا ۵ نَقَدَتِ الْحَيَّةُ فَلاناً: مار
 بە‌فلانکە‌سیه‌وه‌ دا، مارگە‌ستی.

نَقَدَ الشَّيْنُ وَإِلَيْهِ بَيْصِرُهُ نَقْدًا: بە‌تیلە‌ی چاوی
 بۆ‌شته‌کە‌ی روانی بۆ‌ئە‌وه‌ی هە‌ستی پێ‌ نە‌گرتی
 کە‌ بۆ‌ ئە‌و دەر‌وانی.

نَقَدَ فَلاناً الدارِمَ نَقْدًا وَتَنَقَّدًا: پارە‌کە‌ی بۆ
 فلانکە‌س ژماردو دایە‌ دە‌ستی.

نَقَدَ فَلاناً الشَّمْنَ، وَلَهُ الشَّمْنُ: پارە‌کە‌ی بە‌حازری و
 دە‌ستە‌و یە‌خە‌ دا بە‌فلانکە‌س و هێ‌ج دوا
 نە‌خست.

نَقَدَ الشَّيْنُ نَقْدًا: شتە‌کە‌ گە‌ندە‌لی تێ‌دا دروست بوو
 ۵ دە‌گوتری: (نَقَدَ الضَّرْسُ أَوْ الْقَرْنُ) ددانە‌کە‌ یان
 شاخە‌کە‌ کرمۆ‌ل بوو، داخوران، شکان.

نَقَدَ الحانِرُ سَمَكَةً تَوَيْكَلَى هَلْدًا ۵ أُنَقِدَ الشُّجْرُ:
 دەر‌خته‌کە‌ گە‌لای کرد ۵ نَأَقِدُهُ: مونا‌هە‌شە‌ی
 لە‌گە‌ل دا کرد دەر‌بارە‌ی کارمە‌ ۵ إِنْتَقَدَ الوَلَدُ:
 مندالە‌کە‌ی گە‌وره‌ بوو ۵ إِنْتَقَدَ السُّرَّامُ:
 دیره‌هە‌مە‌کانی وەر‌گرتن ۵ پارمە‌بوو و
 تە‌زویرمە‌کانی جیا‌کردە‌وه‌، دە‌شگوتری: (إِنْتَقَدَ
 الشعرُ على قائله) عە‌یبو خە‌وشی شیعری
 شاعیرمە‌کە‌ی دەر‌خستن ۵ إِنْتَقَدَتِ الأَرْضُ الجُدْعَ:
 کلە‌کە‌ لە‌قە‌دارمە‌کە‌ی گە‌ندە‌ل کرد و پزاندی ۵
 تَنَقَّدَ وَتَنَقَّدَ السُّرَّامُ وَغَیْها: دیره‌هە‌مە‌کانی

له‌بۆته‌ دان ساغ و تە‌زویری لیک هە‌لاوارد ۵
 الأتقَدُ: کیسه‌ل، یان کە‌سیک ددانی ژان بکا ۵
 ژیشک ۵ هەر لە‌م رۆ‌مه‌یه‌ کە‌له‌پە‌ندی پێ‌شینان
 دا هاتوو (أسرى من أنقد) لە‌ژیشک شە‌ورە‌وتەرە‌،
 چونکە‌ ژیشک قە‌ت بە‌شە‌و ناخە‌وی ۵ هە‌روها
 لە‌پە‌ندیکی تر‌دا گوتراوه‌ (بات بلیل أنقد)
 بە‌شە‌و بە‌خە‌بەر مایه‌وه‌ نە‌نوست ۵ الإِنقِدان:
 کیسه‌ل ۵ المِنقَادُ: دە‌ندوک ۵ المِنقَادَةُ: نامیری
 جیا‌کردنە‌وه‌ی گوێزی کویرە‌ک و نازا لە‌یه‌کتری
 ۵ پارچه‌ ر‌اخە‌ریکە‌ گوێزی لە‌سەر
 جیا‌دە‌کریته‌وه‌ ۵ الناقد الفني: ر‌ە‌خنە‌گری
 هونە‌ری؛ نووسە‌ریک کاری سەر‌مکی ئە‌وه‌بێ
 کاری هونە‌ری و نا‌هونە‌ری لیک جیا‌بکاتە‌وه‌ ۵
 کاری باش و خراب لیک جیا‌دە‌کاتە‌وه‌ ۵ (التقَدُ)
 لە‌بوا‌ری ک‌رین و فرۆ‌شتن دا فرۆ‌شتن و ک‌رین
 بە‌پارە‌ی حازر، (واته‌: پێ‌چە‌وانە‌ی قە‌رز) ۵
 هە‌روا دە‌گوتری: (درهم نقد) دیره‌می زیوی
 ئە‌صل واته‌: تە‌زویر نیه‌ ۵ هە‌روا ناوه‌ بۆ‌ پارە‌ی
 سکه‌ لێ‌دراو ج زپ‌رێ‌ ج زیو بێ ۵ یان هەر
 پارمە‌کی تر کە‌له‌بازپادا مامە‌لە‌ی پێ‌ بک‌ری ۵
 هە‌روا ناوه‌ بۆ‌ فە‌نیک قە‌سی باش و خرابی پێ
 لیک جیا‌دە‌کریته‌وه‌ ۵ النَقْدُ: مروفی کە‌م نمودو
 گە‌شه‌ نە‌کردوو ۵ النَقْدُ: جۆ‌ره‌ دەر‌خە‌تی‌کە‌
 گولتیکی زمردی هە‌یه‌ لە‌سارا دەر‌وی ۵ جۆ‌ره‌
 مەر‌پێ‌کە‌ قە‌بارە‌ بچوک ۵ یان ر‌مگە‌زێ‌کە‌ لە‌نا‌زە‌لی
 مەر‌پ‌هاج بچوک دە‌م و لمبۆ‌ز نا‌شیرین له‌ ولاتی
 بە‌حرە‌ین هە‌یه‌ بە‌خێ‌ودە‌ک‌ری، تاکە‌کە‌ی پێ‌ی
 دە‌گوتری: (نَقْدَةٌ) ۵ هە‌روا ناوه‌ بۆ‌ مروفی
 خوی‌ری و هە‌تیومچه‌ ۵ النَقْدَةُ: پ‌روانه‌ مادە‌ی
 (الکرويا) ۵ النَقَادُ: ئە‌و کە‌سە‌ی پارە‌ی تە‌زویرو
 ئە‌صل لیک جیا‌دە‌کاتە‌وه‌ ۵ شوانی ئە‌و جۆ‌ره‌
 مەر‌پ‌ی کە‌پێ‌ی دە‌گوتری: (التقَدُ) لە‌ولاتی

به حرفین به‌خیوده‌کری ۵ یان خاومنی نهو جوړه مهریه.

نَقَدَ نَقْدًا: پژگاری بوو خه‌لست ۵ دمگوتری: (انقذته فِقْدًا) ۵ اَنْقَذَهُ: پژگاری کرد، فوتاری کرد ۵ تَلَقَّذَهُ: به‌مانا (انقذه) دئ ۵ تَنْقَذَهُ: به‌مانا (انقذته) دئ ۵ تَنْقَذَ مِنْهُ: همدیث: هسه‌کم ئی دمه‌هینا ۵ قسم ئی وم‌گرت ۵ اِسْتَنْقَذَهُ: به‌مانا (انقذته) دئ ۵ اَلانْقَذُ: قالوچیه ۵ التَّقْذُ: سه‌لامتی و پژگاریبون ۵ دمگوتری: (نقذاً لك) سه‌لامتی و بی ومیی بو‌توبی همیشه له‌خوشی دا بی ۵ التَّقْذُ: پژگاریکراو، نه‌ومی لمدستی یه‌کیتی تر پژگاری دمگی ۵ دمگوتری: (ماله شَقْدًا ولانقذ) واته هیچی نیه ۵ التَّيْذُ: نه‌ومی لمدستی دوژمن پژگار دمکری ۵ التَّيْذَةُ: به‌مانا (التقيذ) دئ ۵ دمگوتری: (هر نقيذة بؤس) نه‌و پژگار بووی به‌لاو کارساته ۵ همرو ناوه بو زری له‌م پوهوه که زری جه‌ستی مروّفه‌پارنژی له‌زمبری شمشیرو شتی وا.

نَقَرَ عَنِ الْأَمْرِ نَقْرًا: له‌شته‌کمی کو‌لیه‌وه.

نَقَرَ فِي الْحَجْرِ: له‌سمر به‌ردمگی نووسی.

نَقَرَ فِي صَلَاتِهِ: په‌له‌ی کرد له‌نه‌نجامدانی نو‌یژمگی داو خیرا خیرا و سمرسه‌رمگی نو‌یژی کرد ۵ له‌مه‌دیس دا هاتووه: که پیغه‌مبهر (د.خ) (نهی عَنْ نَقْرَةَ الْغُرَابِ) نه‌ی کردووه له‌نه‌نجامدانی نو‌یژ به‌شپوهی په‌له‌به‌ل و چونه‌پوکوع و سجود وهك دمندوك له‌زموی دانی هه‌له‌ریشه.

نَقَرَ بِلِسَانِهِ: به‌زوبان فیکه‌ی ئی دا.

نَقَرَ بِالذَّابَةِ: دمنگی له‌ و‌لاخه‌که کرد بو‌نه‌ومی خیرا بپروا ۵ ده‌شگوتری: (نَقَرَ بِفُلَانٍ) له‌ناو خه‌لکه‌که‌دا تم‌نیا بانگی فلا‌نکه‌سی کرد.

نَقَرَ فِي الصُّرِّ: فوی به‌که‌رینا دا کرد.

نَقَرَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: شته‌کمی به‌شته‌که کی‌شا ۵ دمگوتری: (نَقَرَ رَأْسَهُ بِاصْبَعِهِ) به‌په‌نجه‌ی له‌سهری خو‌ی دا ۵ (نَقَرَ الدَّفَّ) دمغه‌کمی ژمنی ۵ (نَقَرَ الْعُودَ) عودمه‌کمی ئی دا.

نَقَرَ السُّهُمَ الْهَدَفَ: تیرمه‌که له‌نیشانی دا.

نَقَرَ الطَّائِرُ الْحَبَّ: بالندمه‌که دهنکه دانه‌ونله‌کانی جنینه‌وه.

نَقَرَ شَيْئًا مِنَ الطَّعَامِ: به‌په‌نجه‌ همدئ له‌خواردنه‌کمی هه‌لگرت.

نَقَرَ الشَّيْءَ: شته‌کمی به‌نامیزی هه‌لکو‌لین هه‌لکو‌لی.

نَقَرَ النَّقَارُ الْغَشْبَةَ: نه‌قاره‌که ته‌خته‌داره‌کمی کونج کونج کرد.

نَقَرَ الْحَيْلُ الْأَرْضَ: نه‌سپه‌که به‌سمه‌کانی زه‌وییه‌کمی فولکه فولکه کرد.

نَقَرَ فُلَانًا: په‌خنه‌ی له‌فلا‌ن گرت.

نَقَرَ فُلَانًا نَقْرًا: فلا‌نکه‌س هه‌ژار که‌وت ۵ نَقَرَتِ الشَّاةُ: مهرمه‌که تووشی نه‌خوشی ته‌به‌قه‌و سم داومشان بوو.

نَقَرَ عَلَيْهِ: رقی ئی هه‌لسا ۵ (فهر نَقَرَ وَنَقْرَةً) ۵ اَنْقَرَ عَنْهُ: وازی ئی هینا ۵ دمگوتری: (ضَرْبَهُ فَمَا اَنْقَرَ عَنْهُ حَتَّى قَلَّه) لپی داو وازی ئی نه‌هینا هه‌تا کوشتی ۵ نَاقِرُهُ مَنَاقِرَةٌ وَنَقَارًا: کی‌شه‌ی له‌گه‌ل دا نایه‌وه و به‌رپه‌رجی قسه‌کمی دایه‌وه ۵ نَقَرَ الطَّائِرُ فِي الْمَوْضِعِ: بالندمه‌که زه‌وییه‌کمی ته‌خت و خو‌ش کرد بو‌نه‌ومی هیلکه‌ی تی‌دا بکا ۵ نَقَرَ بِأَسْمِ فُلَانٍ: له‌ناو کو‌مه‌ل دا ناوی فلا‌نی دیاری کرد ۵ نَقَرَ الشَّيْءَ وَعَنْهُ: لپی کو‌لیه‌وه و په‌شکنینی بو کرد ۵ اِسْتَنْقَرَ الشَّيْءَ: شته‌کمی به‌بی‌ن رخ و بوچ له‌قه‌له‌م دا ۵ ده‌شگوتری: (جرت السیول

فَانْتَقَرَتْ نُقْرًا اِحْتَسِبِي فِيهَا الْمَاءَ لَافَاوْ هَهْنَسَاو
 زهوی قولکه قولکه کردو ناوتیبیان داومستا ◊
 اِنْتَقَرَ الشَّيْءُ رَعْنَه: بهمانا (نَقْر) دئ ◊ اِنْتَقَرَ
 الشَّيْءُ: شتهکهی ههئیزارد ◊ اِنْتَقَرَ فِي الدَّعْوَةِ اِلَى
 الْوَلِيْمَةِ: بؤ داومتهکه ههئدئ خهئکی بانگ
 کردو ههئدئکی بانگ نهکردن ◊ اِنْتَقَرَ الرَّجُلُ
 وَبِالرَّجُلِ: پیاومکهی تایبمت کرد به بانگ کردن
 ههربهتهنها بانگی نهوی کرد لهناو کؤمهئه
 پیاومکهدا ◊ تَنَقَّرَ الشَّيْءُ: لهشتهکهی کؤئیهوه ◊
 تَنَقَّرَ عَلَى الْاَهْلِ وَالْمَالِ: دوعای لهخزمو خیزان و
 مال و سامانی کرد ◊ الْاَنْقَرَةُ: جالایی و شیوهلی
 سهرمدهنکه دانهویئه ◊ الْمِنْقَارُ: دمندوکی بالنده
 ههروا ناوه بؤ ناسنیک و مکوو پاچ وایه
 کهوانهپیه بهردی بی دهمبردینهوه ◊ نَامِيْرِيْكَه
 داری بی کونگون دمکری ◊ الْمِنْقَرُ: جهکوش ◊
 الْمُنْقَرُ: داریکه کون دمکری و شهرابی تیدا دمکری
 بهسرکه ◊ بیری ناوی بجوک ◊ یان بیری
 سهرتسک کهلهزموی توندو پتهودا لی بدرئ ◊
 النَّاقِرُ: تیر: کهنیشانه بهمنگیوی ◊ النَّاقِرَةُ:
 بهلگهی کاریگر ◊ دهگوترئ: (أتني عنه نواقِر)
 لهو کابرایهوه قسهپهکی ناشرینم بی گهی ◊
 (أخطأت نواقِر فلان) بهلگهو دهلیلی فلان جیی
 خویمان نهگرت ههئهیان کرد ◊ النَّاقِر: کهرمناو
 ساخیکه فوی پتیدا دمکری و مکوو نیشانهو
 پیشهکی دنیا ویرانبون دهناسری ◊ النَّقَارَةُ:
 ماوهی نهومندمی بالنده دمندوکی بهمارو گرم و
 شتی وادا دهدا ◊ نهو ورده و پارچؤکانهی
 لهکاتی بهرد چاککردن دا لهبهردمکه دهمبهنهوه،
 یان نهو پارچه دارانهی لهدار برینهومدا
 ههئدهومرن ◊ دهگوترئ: (ماترك عدي نقارة إلا
 انتقرها) ههرشتیکی بهکهئک هاتو لام بوو
 بردی و هیچی نههیشتهوه ◊ النَّقَارَةُ: پیشهیی

بهرد چاککردن و بهرد بیراز کردن ◊ النَّقْرُ:
 کوتانهومو بیرازکردنی شت تادهگاته نهندازهی
 کونکردن ◊ جهههنه لیئدان: کهلههناکامی
 بیکیشانی قامکه گهوره به قامکی ناومراست
 بهیدا دهمبی ◊ النَّقْرُ: بهمانا (الأنقور) دئ ◊
 النَّقْرُ: سیفهتی موشهبهههیه ◊ ناو یان بیر ◊
 النَّقْرُ: دهگوترئ: (أعوذ بالله من القفر والنقر)
 پهنا دمگرم بهخودا له نیفلیجی و مال فهوتان و
 ههزاریی ◊ النَّقْرِي: عهیب و تانه ◊ داوای
 تایبهمتی ◊ دهگوترئ: (إن المولم منا لايدعرا
 النقرى) داومتهکر لهئیمه داومتی تایبهمتی ناکا
 بهئکوو بانگی ههموو کهس دمکا ◊ النَّقْرَةُ: شهره
 دمندوک، دمگوترئ: (بينهما نقرَةٌ) ◊ النَّقْرَةُ: جالی
 بجوک و کهوانهیی لهزموی و بهردو شاخ و شتی
 تر کهناوی باران و لافاوی تیدا دهمینتیهوه ◊
 نَقْرَةُ الْقَفَا: قولکهپهکه لهکؤتایی دماغ دا ◊
 قولکهی جاو ◊ قولکهو لانهی هئیکه کردن ◊
 پارچهی زئرو زیو که بتوینریتیهوه ◊ النَّقْرَةُ:
 دمردیکه تووشی قاجی نازهل دهمبی ◊ النَّقَارُ:
 کهسیک زؤر لیکؤئینهوهو و بشکنین نهنجام بدا ◊
 دهگوترئ: (رجل نقار) پیاویکی لیکؤئلهروهو
 بشکینره له کاروبارو ههوانگری دا ◊ کهسیک
 پیشهیی نهوه بی نهقاری بهردیکا یان دار کونج
 کونج بکا. النَّقْرِ: نهو بهردو داری کونج کونج
 دمکری ◊ قهده دار که گرپ گرپ دمکری و مکوو
 پلیکانه پییدا سهردمکهون بؤ بهرزایی و سهربان
 ◊ قهده داریکه کاسهی لی دروست دمکری و
 سرکهی خورمای تیدا دروست دمکری ◊
 جالایی و شیوهلی سهر دانهویئه ◊ شتی پرو
 پوچ و کهم نرخ، فورن دهنفهرموی: ﴿وَلَا
 يُظْلَمُونَ نَقْرًا﴾ ◊ ههزارو ناتاج ◊ توئیکی
 دانهویئه ◊ السَّنْقَةَ: کهشتی بجوک ◊ نَقْرَةٌ فِي

المكان: زور له شوینه که مایهوه ◊ المنقرد: دمگوتری: (مالك مُنْقِرِدًا) نمتو مانهوت نیه، هوکاری مانهوت نیه ◊ النقرس: نه خویشیه کی بهنازاره بهزوری له جومزگی قاج و هامکی حاج دا بهیدا دمبئ ◊ پیشی دمگوتری: (داء الملرك) دمردده پاشا ◊ فهوتان و تیداجوون ◊ بهلای گهوره ◊ النقرس: چاوساغ و ری نیشاندهری شارمزاو زیهره ◊ پریشکی شارمزاو زیهره ◊ شتیکه و مگوو گول نافرته له سمری خوئی شته کی دما ◊ نقرش الشئی: شته کی رنی ◊ پازاندیهوه ◊ لهقاندی ◊ لئی کولییهوه ◊ النقرشة: هستی کم ◊ زهرمه کردن و جوانکردن.

نَقْرُ الطَّيْبِي رَغِيرٌ فِي عُنُقِهِ: ناسکه که خوئی بهرز کردموه و بازی دا ◊ انقز فلان: فلانکه س شتی خرابی هه لگرت و کردی به مالی خوئی ◊ بهردموام بوو له سمر خوارندنهوی ناوی صاف ◊ نازه له کانی نه خویشیان تیکهوت و منداربوونهوه ◊ انقز عن الشئی: وازی له شته که هینا، تمرکی کرد ◊ انقز علوة: دوزمنه که به خیرایی گوشت ◊ نقره: بازی بی داو هلی په راند، په قصانندی ◊ دمگوتری: (نقرت المرأة صیها) نافرته که منداله که هه په راند ◊ انتقرت الماشیة: نازه له کانی نه خویشیان تیکهوت ◊ انتقر فلان ماله: مالی خراب و بی که لکی بو هه لیزاردو بی دا ◊ المنقز: توشبوو به نه خوئی (نوقاز) جوړه دمردنیکه توشی نازل دل دمبئ ◊ الناقز: دمگوتری: (عطاء ناقز) به خشیشی خراب و بی نرخ ◊ (ذو ناقز) خاومنی مالی خراب ◊ الناقزة: په کی که له قاجه کانی نازل ◊ النقااز: دمردنیکه توشی نازل دل دمبئ و منداری دمکاتهوه ◊ النقر: شتی خراب و بی که لک، پیایوی خویری و هه تیومچه ◊ دمگوتری: (أعطاء من نقر المال)

مالی خرابی پیدا ◊ نازناو و له قهب ◊ النقر: ناوی صاف و بیگهرد. ◊ النقر: ناوی صاف و بیگهرد ◊ بیر ◊ النقر: بیر ◊ النقااز: چوله که یان چوله که بیچوک.

نَقْسُ الناقوس نَقْسًا: زنگه که لئی دا، دمگی هات.

نَقْسٌ فلان: فلانکه س زمگی لی دا.

نَقْسُ الشراب: شراهه که مزر بوو.

نَقْسٌ بين القوم: فیتنه و ناشویی لمنیو خه لکه که دا نایهوه.

نَقْسٌ فلاناً: رهخنهی له فلانکه س گرت و تانهو تمشهری لی دا ◊ تناقسه: رهخنه یان له یه که گرت ◊ نقس فلاناً: بو زیدمرویی له مانای (نقس) دی ◊ نقس القوم بناقوسه: به زمنگ و شاورمه کی بانگی خه لکی کرد ◊ نقس المرأة: نوچه که خسته ناو شوشه مرمه که به که بوئهوه ی پیی بنوسئ ◊ الناقوس: زمنگیکه بوئهوه کاتی نوپزکردن یان هاتووه ◊ (ك: نواقس) ◊ النقااسة: عهیب و گاتسه پیکردن ◊ السنقس: جوړنیکه له زمنگ و زمنگوله ◊ النقس: مرمه که که شتی بی دنووسرئ ◊ النقیس: دمگوتری: (رجل نقیس) پیایوئیکه رهخنه له خه لک دمگوری.

نَقْسُ الشئی نَقْسًا: له شته که کولییهوه و بهدواپدا جوو دمری هینا ◊ دمگوتری: (نقس الشركة بالناقش) چقله که به موکیش دهرهینا.

نَقْسٌ الحق من فلان: مافه که له فلان و مرمگرتهموه.

نَقْسُ الشمر: موومکانی هه لکه مند.

نَقْسٌ مَرِيضُ الغنم: کوزو گهوه و ناغالی مهر و بزنه کانی مالی، خاوین کردموه.

نَقْسُ الشئی: شته که ی رنگا و رنگ کردو پازاندیهوه.

نَقْشِ الرَّحَى: به‌رَداشی ناشه‌که‌ی بیراز کرد
بوئه‌وه‌ی زبر بی و باش دانه‌وئله‌که بهاری و
وردی بکا.

نَقْشِ الْعِدْق: هیشوه خورماکه‌ی حقل هازن کرد
بوئه‌وه‌ی زوو شیرین بی و بگا.

نَقْشِ الْعِدْق: هیشوه خورماکه خال خال بوو
نیشانه‌ی گه‌بشتویی ئی دیاری دا ۵ انقش:
بمردموام بوو له‌سمر خواردنی خورمای وشکه‌لی
ته‌پرکراو ۵ به‌دواداجونی بو قهرز دارمکه‌ی
نه‌نجام دا ۵ ناقشه مناقشه و نقاشا: له
حیسابه‌که‌ی کؤلیه‌وه ۵ ده‌گوتری: (ناقشه فی
الحساب) له حیسابه‌که‌دا لیکؤلینه‌وه‌ی له‌گه‌ن
کرد ۵ ناقش المسألة: مه‌سه‌له‌که‌ی له‌گه‌ن دا باس
کرد ۵ نَقْشُهُ: به‌چمن رهنګنګ رهنګی کردو
پازاندیه‌وه. ۵ انقش فلان فی نَصه: داوای له
نه‌خشکه‌رمکه کرد که له‌سمر نقیمی
نه‌نگوستیله‌که‌ی نه‌خشی بو دروست بکا ۵
انقش الشئ: شته‌که‌ی دمه‌هینا ۵ شته‌که‌ی
هه‌لبزارد ۵ انقش منه جمع حقه: هه‌موو مافی
خوی ئی ستاند ۵ المناش: نامیری نه‌خشه‌کردن
۵ ده‌گوتری: (استخرجت منه حقی بالمناقش) زور
به‌گرمگرو ناخووشی مافی خووم ئی ستاند ۵
المنقرشة: برین که نیسقانه ورده‌ی ئی
دمربیندری ۵ النفاشة: پیشه‌ی نه‌خشه‌کاری ۵
النقش: شوینکه‌و شوینده‌ست ۵ ده‌گوتری:
(ذهب الرماد حتی مانری له نقشا) گل و خوئه‌که
رؤیی و نه‌ما شوینه‌واری نابینین ۵ خورمای
وشکه‌و مېووی ته‌پرکراو ۵ النقاش: که‌سینک
پیشه‌ی نه‌خشکاری بی ۵ النعیش: هاوشان و هاو
وینه ۵ ده‌گوتری: (هذا نعیش هذا) نه‌وه
هاوشانی نه‌وه.

نَقْصِ الشَّيْءِ نَقْصاً وَنَقْصَاناً: شته‌که کهم بوو، بی
هیز بوو، لاوازو زه‌بون بوو ۵ ده‌گوتری: (نقص
عقله أو دینه) عمق‌لی لاواز بوو، ناپینی کز بوو.

نَقْصِ فَلاناً حَقَهُ: مافی فلانی ژیر لیودا ۵ حه‌قی
که‌م کردموه.

نَقْصِ فَلاناً نَقِصَةً: تانه‌و ته‌شمیری له‌فلان دا.

نَقْصِ الشَّيْءِ فَلاناً: شته‌که پیویستی به‌فلان بوو ۵
انقص الشئ: شته‌که‌ی که‌م کرده‌وه ۵ نقص
الشئ: بو زیدمرویی له‌مانای (نقصه) دی ۵
انقص الشئ: به‌مانا (نقص) دی ۵ انقص الحق:
حه‌قی شاردموه، مافی پیشیل کرد ۵ انقص
الشن: نرخه‌که‌ی دابه‌زاندا ۵ تناقص الشئ:
شته‌که ورده ورده که‌م بووه ۵ تناقص الشئ:
که‌م که‌م شته‌که‌ی ئی و مرگرت ۵ تناقص فلاناً:
عه‌بی له‌فلان گرت ۵ استنقص الشئ: شته‌که‌ی
به‌که‌م له‌قه‌له‌م دا ۵ که‌مو کوری پال دا ۵
استنقص الشئ: داوای که‌مکردنه‌وه‌ی نرخه‌که‌ی
کرد ۵ المنقصه: که‌مو کوری ۵ النقص: لاوازو کز
ده‌گوتری: (أصابه نقص فی عقله أو دینه) کزی و
لاوازی له‌عمق‌لی دا یان له‌ناپینی دا تووشی بوو
۵ له‌بوار زانیاری (عروز) دا فرتاندنی پیتی
حه‌وته‌می (مفاعلتن) له‌به‌حری (الوافر) دا،
دمبیته (مفاعلت) دواپی ده‌گورئ بو سرکیشی
(مفاعیل)، ته‌نها له‌حه‌شودا دمب ۵ النقصان:
نه‌ندازی که‌می شته که‌مبووه‌که.

النقصية: که‌مو کوری ۵ سمرزمنشکردنی خه‌لك،
تانه‌و تمشمر لیدانیاں ۵ ره‌وشتی ناشیرین و
ناکارو ره‌فتاری به‌د.

نَقْصِ الشَّيْءِ نَقْصاً: شته‌که‌ی هه‌لومشاندموه.

نقص البناء: خانومه‌که‌ی هه‌لومشاندموه.

نَقْضُ الْجَبَلِ أَوْ الْعَرْزِ: حبهلهکه‌ی هه‌لومشاندموه کردیه‌وه ◊ رپسه‌که‌ی کردموه به‌خوری.

نَقْضُ الْيَمِينِ أَوْ الْعَهْدِ: سوپنده‌که‌ی خوی خست، به‌یمان‌ه‌که‌ی هه‌لومشاندموه.

نَقْضَ مَا أBRمه فلان: نه‌وه‌ی فلان برپاری دابوو برپیه‌وه نه‌وه‌ی بوچی کردموه.

نَقْضُ رِثْرَةٍ: توله‌ی خوی ساندموه ◊ نَقَضَتِ الْكِنَاةُ وَجْهَ الْأَرْضِ: قاجکه‌که‌ی زه‌وی در‌ی و هاته‌ده‌ر، سه‌ری دهره‌ینا ◊ انْقَضَ النَّبَاتُ: رومه‌که‌که‌ی سه‌ری دهره‌ینا، زه‌وی شه‌ق کرد ◊ انْقَضَتِ الْأَرْضُ: زه‌ویه‌که‌که‌ی رومه‌کی دهرکه‌وت ◊ انْقَضَتِ الْأَرْضُ: په‌نجه‌گان دهنگیان لی‌وه هات له‌کاتی چه‌قه‌نه پی لی‌دان دا ◊ دهمگوتری: (انْقَضَتِ الدَّجَاجَةُ عِنْدَ الْبَيْضِ) مرپشه‌که‌که‌ی له‌کاتی هیلکه‌ی کردنی دا گارمگاری کرد ◊ انْقَضَ الْكِنَاةُ وَقَوْمَهَا: قاجکه‌که‌ی له‌زه‌وی دهره‌ینا ◊ انْقَضَ الْعَرْزُ: بانگی بزنه‌که‌ی کرد.

انْقَضَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی والی کرد دهنگی لی‌وه بی ◊ دهمگوتری: (انْقَضَ أَصَابِعُهُ) به‌په‌نجه‌گانی چه‌قه‌نه‌ی لی‌ دا ◊ انْقَضَ الْجَبَلُ الظُّهْرُ: کوله‌که‌که‌ی (بارمه‌که‌) پشتی چه‌ماند، ماندوی کرد ◊ ناقض الشاعرُ الشاعرُ: شاعیره‌که‌ی رمدی چامه‌ی شاعیره‌که‌ی تری دابه‌وه مانای چامه‌ی شاعیره‌که‌ی په‌نجه‌وانه‌ی کردموه ◊ نمونه‌ی نه‌م جو‌ره له‌شعیری عهرمبی زوره‌ی بو نمونه‌ی نه‌فائیزی فهرزده‌ق و جهریر که‌ی دوو شاعیری سمرده‌می نه‌مه‌وویه‌کانن، همرچی فهرزده‌ق مه‌دحی خوی و بنه‌ماله‌که‌یانی کردموه جهریر هه‌لی و هساندوت‌ه‌وه له‌مه‌دیمی کوردیدا نه‌م جو‌ره نه‌ده‌به‌که‌مه‌یان نییه‌، جگه‌ له‌وه‌ دوو هه‌صیده‌یه‌ی نالی و حهریق (نییلا کج) و (نییلا

کور) که‌رپنگه‌ نه‌مانیش بچنه‌ نه‌وه‌یواره‌وه ◊ نَقْضَ النَّبَاتِ: به‌مانا (انْقَضَ) دئ ◊ نَقْضَ النَّبَاتِ الْأَرْضِ: رومه‌که‌که‌ی زه‌وی شه‌ق کردو سه‌ری دهره‌ینا ◊ انْقَضَ الشَّيْءُ: شته‌که‌که‌ی دوی پته‌ووونی هه‌لومشایه‌وه ◊ انْقَضَ الْقَوْمُ عَلَى السُّلْطَانِ: خه‌لکه‌که‌ی له‌فه‌رمانی پاشا دهرچوون و فه‌رمانزه‌واییه‌که‌ی بیان رمتکرده‌وه ◊ تناقضُ الشَّيْءِ: به‌مانا (التَّضَادُ) دئ ◊ تناقضُ القِرْلَانِ: دوو قسه‌که‌ی دژ به‌یه‌که‌ی بوون، په‌نجه‌وانه‌ی په‌کتر بوون ◊ تناقضُ الشَّاعِرَانِ: هه‌ریه‌که‌ی له‌دوو شاعیره‌که‌ی چامه‌یه‌کی گوت، چامه‌ی شاعیره‌که‌ی تری هه‌لومشاندموه ◊ تَنَقَّضَ الْجَبَلُ: حبه‌له‌که‌که‌ی گری و بادراوییه‌که‌ی شی‌ی کرایه‌وه ◊ تَنَقَّضَتِ الْأَرْضُ مِنَ النَّبَاتِ: زه‌وی به‌روه‌که‌ی فه‌لشایه‌وه ◊ تَنَقَّضَتِ الشَّيْءُ: شته‌که‌که‌ی دهنگی لی‌ هات ◊ دهمگوتری: (تَنَقَّضَتِ عِظَامُهُ) نیسقانه‌گانی ته‌قه‌ ته‌فیان هات ◊ التَّنَاقُضُ: دهمگوتری: (فی کلامه‌ تناقض) قسه‌گانی هه‌ندیکیان هه‌ندیکیان هه‌لدموشیننه‌وه ◊ له‌بواری زانیاری مه‌نتیق دا نیسبته‌ی و په‌یومندی نی‌وان دوو شته‌ی دژبه‌یه‌که‌که‌یه‌ی ◊ التَّنَاقُضَانِ: له‌زاروه‌ی زانیاری مه‌نتیق دا به‌دوو شت دهمگوتری به‌یه‌که‌که‌وه نه‌بین و کونه‌بنه‌وه، نه‌شگونجی هه‌یچیان نه‌بین و مگوو (سپی و ناسپی) ناگونجی شتیکی هه‌بین (سپی و ناسپی) یش بی ◊ هه‌رومگوو ناگونجی شتیکی هه‌بین نه‌سپی بی نه‌ ناسپی بی ◊ ناگونجی شتیکی هه‌بین (پاست و ناراست) بی‌یان نه‌پاست بی نه‌ ناراست بی ◊ التَّنَاقُضُ: نه‌وه‌ی له‌شته‌که‌که‌ی هه‌لومشاه‌وته‌وه‌ی لی‌ی جیابوته‌وه ◊ التَّنَاقُضُ: پیشه‌ی هه‌لومشاندنه‌وه و شی‌ی کردنه‌وه‌ی لی‌کی کردنه‌وه‌ی شت ◊ التَّنْقِضُ: (نقض الحکم) هه‌لومشاندنه‌وه‌ی برپاری دادگا نه‌گهر

لهسمر بنه‌مای هه‌له دامه‌زابوو، یان هه‌ندی له‌بنه‌ماکانی تیکه‌ل به‌هه‌له بوبوو، هه‌لومشاندنه‌وهی حوکم وادمبی رومکاته حوکمی مه‌دمنی وادمبی رومکاته حوکمی جینانی ◊ مَحْكَمَةُ النُّقْضِ: دادگای بالای ولاتهو برپاره‌ماکانی جیبه‌جی دمکرتین و رعت ناکرتینه‌وه ◊ النُّقْضُ: نه‌و شته‌ی هه‌لومشاهو ◊ دمگوترئ: (أصلح نقض بنائك) هه‌لومشاهوی بینایه‌کمت جاک بکه‌روهو ◊ همروا وشه‌ی (النقض) ناوه بۆ ولاغنیك که به‌هۆی رۆیشتنی زۆروهو کزو لاواز بووبی ◊ هه‌نگوین که‌ماده‌ی سوسی تیکه‌ل بکریو هه‌نگی پی سواخ بدرئ بۆنه‌وهی هه‌نگه‌کان شانه‌ی تیدا رابه‌ستن و هه‌نگوینی تیبکه‌ن ◊ النُّقْضُ: په‌تک که‌شی بکرتیه‌وهو دوایی برپسرتیه‌وه ◊ النُّقْضُ: پیچه‌وانه‌و دژ ◊ نقیض الدعوی: له‌بواری فه‌لسه‌فه‌دا بریتیه له‌وه‌ی هه‌زیه‌یه‌ک دژی داوایه‌کی دیاریی گراو و تایه‌مت بوه‌ستی ◊ همروا وشه‌ی (نقیض) ناوه بۆ دمنگ ◊ دمگوترئ: (نقیض الفرائج) دمنگو و جریوه‌ی هه‌روه‌ج‌ه‌کان ◊ (نقیض الأصابع) ته‌فه‌و خرمه‌و قرمه‌ی په‌نجه‌ته‌فاندن ◊ النُّقْضَانُ: له‌زاراوه‌ی مه‌نتیق دا دووشتی دژ به‌یه‌ک و پیچه‌وانه‌ی یه‌کتر ◊ النُّقْضَةُ: له‌بواری فه‌لسه‌فه‌دا دژ وستان و پیچه‌وانه‌و نه‌گونجانی یاساگان له‌کاتی جیبه‌جی کردنیان دا ◊ فه‌یله‌سوفی به‌ناوبانگ (کانت) ده‌لئ: (النقیضة) بریتیه له دزایه‌تی فانونه‌ عمه‌لیه‌کان بۆ یه‌کتری و پیکه‌وه نه‌گونجانیان ◊ همروا ناوه بۆ رینگایه‌ک که به‌ناو کیودا بپروا ◊ له‌بواری شیعردا چامه‌ شیعریکه شاعیره‌که چامه‌ی شاعیریکی تری پی هه‌لومشینیته‌وه و مکوو چامه‌ دژ به‌یه‌که‌کانی هه‌رمه‌ده‌ق و جه‌ریر.

نَقْطَ الحرف و علیه: خالیك یان زیاتری له‌سه‌ر بیه‌ته‌که دانا بۆ ناسینه‌وهو لیک جیاگردنه‌وه‌ی. نَقْطَ الكتاب: کتیبه‌که‌ی خالدار کردو بزوینی خسته‌نه‌ سه‌ر وشه‌کانی ◊ نَقْطَ الحروف: بۆ زیدمرویی له‌مانای (نقط) دئ ◊ نَقْطَ الشَّيْئِ بِاللِّدَادِ وَنَحْوِهِ: مه‌رمکه‌بو شتی وای له‌شته‌که هه‌لسو ◊ دمگوترئ: (نقطت المرأة خدها) ئافه‌رمته‌که روخساری خوئی خالخال کردو خوئی پارازنده‌وه ◊ نَقْطَ فَلانًا بِكلام: قسه‌ی ناشیرینی به‌مفلانکه‌س گوتو نه‌زیه‌تی دا ◊ نَقْطَ العروسَ وَنَحْوَهَا: دیارییه‌کی دا به‌بوکه‌که له‌کاتی گواسته‌نه‌وه‌ی دا ◊ تَنَقَّطتِ الأَرْضُ: زه‌وی په‌له‌مه‌له‌ له‌وه‌ری تیدابوو ◊ تَنَقَّطَ الحَبْرُ: هه‌واله‌که‌ی ورده ورده وهرگرت ◊ النُّقْطَةُ: خالیکی که‌وانه‌یی و زۆر بجوکه له‌سه‌ر روبه‌ریکی ته‌خت ◊ له‌بواری خه‌تی شیوه‌ عمره‌بی دا نیشانه‌یه‌کی خری بجوکه ده‌خریته سه‌ر پیتی خالدار یان زیره‌وه‌ی بۆ جیاگردنه‌وه‌ی له‌بیتی تر ◊ ده‌شگوترئ: (وَضَعَ النُّقْطَ عَلَى الحروف) خالی خسته سه‌ر بیه‌ته‌کان واته: شته‌که‌ی رۆن کرده‌وه ◊ النُّقْطَةُ مِنَ الشَّيْئِ: پارچه‌یه‌کی بجوکه له‌شته‌که ◊ دمگوترئ: (أعطاه نقطة من عسل) پارچه‌یه‌کی بجوکی له‌هه‌نگوین دایه ◊ (له نقطة من نخل) پارچه‌خورمایه‌کی هه‌یه ◊ همروا (النُّقْطَةُ) ناوه بۆ نه‌و دیارییه‌ی پێشکه‌ش دمکرتی به‌بوک یان به‌زاوا ◊ یان به‌مه‌ردووکیان ◊ کارو باسو روداو ◊ دمگوترئ: (لم يختلف الخطيان في نقطة) دوو خه‌تیبه‌که (بوک و زاواکه) هیج پارچه‌یه‌کی یه‌کیان له‌ناودا نه‌بوو ◊ له‌بواری نه‌ندازیاری دا به‌شتیک دمگوترئ دریزی و پانی نه‌بی ◊ النُّقْطَةُ: به‌مانا (البرقشية) دی و پبازو زاراومه‌یه‌کی فه‌ننی رسم‌گرتنه‌و ته‌عبیر

دانه‌ومیه به‌جهند خالیک که ده‌خزینه سمر
روبه‌ری سپی.

نَقَعَ فُلَانٌ نَقْعًا: فلانکس نه‌قیعه‌ی دروست کرد؛
واته: شیرى خالصی سارد کرد.

نَقَعَ السَّقْفُ رِغْمًا: سه‌قفه‌که ناو دلۆپ دلۆپ لینی
هاته خوار ناوی ئی چۆرا.

نَقَعَ الْمَانِعُ فِي مُسْتَقَرِّهِ: ناومکه یان شلمه‌منیبه‌که
له‌شوینی خۆی راوستاو زۆر مایه‌وه.

نَقَعَ الظَّمَانُ مِنَ الْمَاءِ وَالْمَاءُ: تینومکه به‌ناو
تینوایه‌تی خۆی شکاند دم‌گوتری: (شرب حتی
نَقَعَ) خواردیبه‌وه تا تیراو بوو ۵ دمشگوتری:
(نَقَعْتُ بِذَلِكَ نَفْسِي) نه‌فسم پیی داسه‌کناو
نارامی هاتو بروی ناو بیروشی هات ۵ همروا
دم‌گوتری: (مَا نَقَعْتُ بَحْرَ فُلَانٍ) به‌هه‌والی
فلانکس دلَم ناوی نه‌خوارده‌وه یان گرنگیم
بئ نه‌دا یان بئیم برونه‌کرد.

نَقَعَ الشَّيْءُ نَقْعًا: شته‌که‌ی له‌ناو ناودا هیشته‌وه تا
ناوی هه‌لمزی ۵ دم‌گوتری: (نَقَعَ الدَّرَاءُ) ناوی
کرده ناو دهرمانه‌که (و نَقَعَ النَّمْرُ) خورماکه‌ی
ته‌رکرد ۵ (و نَقَعَ الثَّوْبُ) کراسه‌که‌ی خسته ناو
ناوموه تاناو هه‌لمزی.

نَقَعَ لَهُ الشَّرُّ: شه‌رکه‌ی له‌گه‌ل دا دریزه پیدای.

نَقَعَ الْجَيْبُ: یه‌خه‌ی خۆی دادری.

نَقَعَ انْشَاءُ الْمَطَشِ: ناومکه تینوایه‌تی تینومکه‌ی
دامرکاندموه ۵ انقع الشئ فی الماء: به‌مانا (نَقَعَهُ)
دئ ۵ انقع اللبن: شیرمه‌ی سارد کرده‌وه ۵ انقع
السم: زهمه‌که‌ی کۆن کرد ۵ انقع الشراب فلاناً:
شه‌رایمه‌که فلانکسه‌ی تیراو کرد ۵ انقع الجزیر:
حوشترمه‌که‌ی سمر بری ۵ انقع الصارخ صوته:
هاوارکه‌رکه‌که‌ی ده‌نگی هه‌لبری و به‌رده‌وام بوو

له‌سمر هاوارکردنه‌که‌ی ۵ انقع الشئ: شته‌که
به‌هۆی زۆر مانه‌وه‌ی له‌شوینی خۆی توایه‌وه،
خاوبۆوه لیک بلاو بۆوه ۵ رزی گورا، گۆرا ۵
استنقع فلان فی النهر: فلانکس له‌روباره‌که‌دا
مایه‌وه خۆی هینک کرده‌وه ۵ الانقوع: شوینیک
ناوی بۆبئ و تیبیدا کۆبیته‌وه ۵ المستنقع: زلکاو،
گه‌راو، شوینیک ناوی تیدابئ و زۆر به‌مینیته‌وه ۵
جیگابه‌ک زلکاو بئ و خۆی تیدا هینک بکاته‌وه ۵
المنقع: به‌مانا (المنقع) دئ ۵ دهریا، ناودپتری ۵
المنقع: برمه‌یه‌کی بچوکه شیرو خورمای
ده‌خزیده ناو بۆ نه‌وه‌ی بکریته بزۆو بۆ مندال
۵ المنقعة: قاپو سویننه و ته‌شت و شتی وا که
ناوی تیده‌کری و شتی تری تیدا ته‌رده‌کری ۵
النایع: دم‌گوتری: (ماء نایع) ناویکی سازگارو
خۆشه‌ تینوایه‌تی دمشکینی ۵ (سم نایع)
زهمه‌ریکی کوشندمیبه ۵ (دم نایع) خوینیکی
گه‌شو تازمیبه ۵ (موت نایع) مردنی به‌رده‌وام ۵
النقاع: قاپیکه میوزو شتی وای تیدا ده‌کرینه
ناو ناو بۆ خۆشاو و شتی وا ۵ ناویک میوزو
شتی وای تی بکری ۵ النقعاء: زه‌وی ساخو
گله‌نهمه‌وه دمشتو بانوی ته‌خت که شیو و
دۆلی تیدا نه‌بئ ۵ دمشتاییه‌ک ناو له‌خۆ بگری
۵ النقع: ناوی کۆبۆوه له‌جال و زلکاو دا ۵ (نقع
البشر): ناوی کۆبۆوه له‌بیره‌که‌دا به‌ئش نه‌وه‌ی
ناوی ئی هه‌لینجی و ناوی ئی بخوریته‌وه ۵ یان
ناوی زیاده که تیبیدا ده‌مینیته‌وه ۵ همروا
به‌مانا (التقاء) دئ ۵ دمشگوتری: (فلان شراب
بانقع) فلانکس خاومن نه‌زمونه‌وه شاره‌زایی
کارو لیزانه له‌به‌رپۆمبهدنی کارمکان دا ۵ النقاع:
که‌سیک خۆی هه‌لکیشی و لاهی زۆر شت ئی بداو
هیجیانی نه‌بئ، و مکوو نه‌وه‌ی که‌سیک زۆر
باسی نازایه‌تی خۆی بکاو له‌واقیعدا ترسنۆک

بى ۵ النُّعْرُوعُ: رەنگىگە بۇنىكى خۇشى تىكەل
 دىمكىرى ۵ دىمگوتىرى: (صَبِيحٌ تَوْبَهُ بِنُقُوعٍ)
 قوماشەگەى بەرمەنگى بۇنخۇشكراو رەنگ کرد ۵
 مېوز گەدىمكىرتە ناو ناو بۇنەوہى بىكرىتە
 خۇشاو ۵ يان شتى ومكوو نووك و كەشك و
 خورماو شتى وا كەدىمكىرتە ناوموہ بۇنەوہى
 كەلكى خواردىيان بىبى ۵ دىمگوتىرى: (رجل
 نُقِرَ أذنٌ فَلانكەس بەمەموو شتىك بىروا دىكا،
 گوئى لەمستە ۵ النُّعِيْعُ: شىرى ساغ كەسارد
 بىكرىتەوہ ۵ خۇشاو؛ شەرىبەتىگە لە مېوز
 دروست دىمكىرى بەم جۇرە دىمكىرتە ناو ناوموہو
 پاشاومىيەك ناومكە شىرىن دىمبى و دەخورىتەوہ
 ۵ بىرىك ناوى زۇر بى ۵ النُّعِيْمَةُ: شىرى ساغ
 كەسارد بىكرىتەوہ ۵ ئەو نازەلەى بۇ مېوان
 سەردەمبىردى ۵ خواردىنىك دروست بىكرى بۇ
 كەسىك كەلەسەفەر دىمگىرىتەوہ ۵ خواردىنى
 پىاو لەشەوى زاوايەتى دا ۵ ئەو نازەلەى تالان
 دەكرى و پىش دابەشكردن سەر بىردى ۵ ھەر
 لەم پوانگەومىيە كە دىمگوتىرى: (الناس نقاع
 الموت) خەلك كوشتى مردن ۵ مردن سەريان
 دىمبىرى ومكوو چۇن قەساب نازەلى تالانى
 سەردەمبىرى.

نَقْفَ رَأَيْتُهُ نَقْفًا: لەسەرى دا تا مېشكى پىرزاندى
 مېشكى ھاتەدىر.

نَقْفَ الرُّمَانَةِ: ھەنارەگەى قاش کرد بۇنەوہى
 دىمكەكانى دەرىبىنى.

نَقْفَ الفُرْحِ البَيْضَةِ: جوجكەكە ھىلكەگەى شكاند
 بۇنەوہى لىبى بىتەدىر.

نَقْفَ البَيْضَةِ: ناوى ھىلكەگەى دەرىبىنا.

نَقْفَ الشَّرَابِ: شەرابەگەى سافو بى غەش کرد،
 پالوتى.

نَقْفَ عَنِ الشَّيْنِ: لەشتەگەى كۆلىمەوہ ۵ انْقَفَ الجِرَادُ:
 كۆللەكە گەراى دانا ۵ انْقَفَ الجِرَادُ السَّرَادِي:
 كۆللەكە گەراى لە شىو و دۆلەكان دا دانا ۵
 انْقَفَ فَلَائاً العَظْمُ: نىسقانەگەى دا بەفلا نكەس
 بۇنەوہى مۇخەگەى دەرىبىنى ۵ ناقفهُ مناقفَةٌ
 رىئافاً: بەشمشىر لەسەرى دا ۵ انْقَفَ الشَّيْئُ:
 شتەگەى دەرىبىنا ۵ الانْقَرَفَةُ: ئەوہى لەتواناى
 تەشى بەدەرەو ھىجى ترى لەسەر ھەلئانكرى و
 تەشى رېسەكە گۆلەكەى دا مائى ۵ المنْقَاف:
 دىندوكى بالندە ۵ جۇرە مېرونىكى سېبىيە ۵
 المنْقَافُ: شوئىنىك پىويىستى بەراستكرندەوہو
 تەخت كردن بى ۵ دىمگوتىرى: (نحت النجار العود
 وترك فيه منقفاً) دارتاشەكە دارمگەى تاشى و
 شوئىنىكى جىئ ھىشتووہ پىويىستى
 بەراستكرندەوہ ھەيە، باش لوس و راستى
 نەكردوہ ۵ المنْقَافُ: دىمگوتىرى: (رجل مُنْقَفُ
 العظام) پىاويكە نىسقانى بەدەرەومون ۵ المنْقَرَفُ:
 دىمگوتىرى: (جدع منقرف) لقەدارىكە مۇرانەى لى
 دراوہ ۵ خمخۇرگە خواردىوہىتى ۵ (رجل
 منقرف) پىاويكى كزو دالگۇشتە ۵ يان دەمو چاو
 كرۇسك و رەنگ زەردو زمعىفە ۵ دىمگوتىرى:
 (عينان منقرفان) دووچاون سور ھەلگەراون ۵
 النُقَافُ: جونيەك و ھاوشان ۵ دىمگوتىرى: (جاءا في
 نقاف واحد) بەيەك شىوہ ھاتن ۵ النُقْفُ:
 جوجك لەوكاتەدا لەھىلكە سەردەردىنى و
 دېتەدىر ۵ النُقْفَةُ: دىشتايىيەكە، نەرمەلانىكە
 لەسەر تۇپەلاكى كىو ۵ النُقَافُ: بەيكەرتاش ۵
 دزىك جى دەست بىكەوئ دەرى بىنى ۵ كەسىك
 سوربىن لەسەر سوالكردن و بەھىج شىوہەك
 تەركى نەكا ۵ دىمگوتىرى: (رجل نقاف)
 پىاويكى زىرەك و عاقلە باش دەزانى كارمەكان
 رىك بخا ۵ النُقَيْفُ: بەمانا (المنقرف) دى ۵

دمگوترئ: (جذع نقیف) په له‌داریکه مؤرانه خواردویه‌تی ◊ نَقَلَتِ الدجاجة نقیلاً: مریشکه‌که گارمگاری کرد ◊ نَقَلَتْ ضفادع بطنه: بوقه‌کانی ورگی که‌وتنه باقه‌باق واته: برسی بوو ◊ اُنْقَى: بووبه خاوون باقه‌باق و واقه‌واق ◊ دهستی کرد به بوقه بوق و فرمقر ◊ النُّقَاقُ: بؤ زیدمړوی لمانای (نق) دا دئ ◊ بوق ◊ النُّقْرُ: هاوارکمر ◊ دمگوترئ: (ضفدع نقرق) بوقتیکی فرمقرکمره هه‌میشه دمنگی دئ ◊ النقیقُ: دمنگی بوق.

نَقَلَ الشَّيْءُ نَقْلًا: شته‌که‌ی له‌شوینیکه‌وه گواسته‌وه بؤ شوینیکي تر.

نَقَلَ الْكِتَابَ: کتیبه‌که‌ی نووسیه‌وه.

نَقَلَ الْعَبْرَ أَر الْكَلَامَ: هه‌واله‌که‌ی یان هسه‌که‌ی له‌خاومنیه‌وه گه‌یاند ◊ نَقَلَ الدَّرَابَ: ناوی بنکی بیره‌که‌ی دابه و لاخه‌کان.

نَقَلَ الْكِتَابَ إِلَى لَفَةٍ كَذَا: کتیبه‌که‌ی و مرگیرا بؤ سمر زویانی فلان.

نَقَلَ الشَّيْءَ الْخَلْقَ: شته رزیومه‌کی چاک کردم‌وه و پینه‌ی کرد، ده‌گوترئ: (نَقَلَ التُّرْبَ وَ نَقَلَ النُّغْلَ) کراسه‌که‌ی یان نه‌عله‌که‌ی پینه کردو چاکی کردم‌وه.

نَقَلَ الْمَكَانَ: شوینه‌که‌ی به‌ردو داری خانوه روخاومه‌کی زور لی مابوو.

نَقَلَ الْبَعِيرُ: حوشرمه‌که‌ی توشی ته‌به‌قه‌وه سم قلیشان بوو ◊ انْقَلَّ الشَّيْءُ الْخَلْقَ: شته رزیو و دپاومه‌کی پینه کردو چاکی کردم‌وه ◊ نَاقِلُ الْفَرَسِ: نه‌سپه‌که‌ی له‌رؤیشتن دا هاجی پاشه‌وه‌ی له‌شوینی هاجی پی‌شه‌وه‌ی دانان ◊ نه‌سپه‌که‌ی له‌بازدان و پاکردن دا کؤسپو له‌مبه‌رمکانی به‌زاندن و لییان تیپه‌ری.

ناقلُ ندمه الفئح: بیانه شهرابه‌که‌ی دابه دهستی هاوه‌له‌که‌ی لی و مرگرته‌وه ◊ ناقلُ فلاناً الحديث: همریه‌که‌ی له‌و دوانه حمیدی له‌وی تریان گیرایه‌وه ◊ همریه‌که‌ی یان چی لاهه‌بوو بؤنه‌وی تری گیرایه‌وه ◊ نَقَلَهُ: بؤ موبالغوه زیدمړوی لمانای (نقله) دئ ◊ انْقَلَّ: له‌شوینیکه‌وه گواسته‌وه بؤ شوینیکي تر ◊ تناقل القوم الحديث یسئهم: هه‌ندیکیان له‌هه‌ندیکیان حمیدیسیان گیرایه‌وه ◊ تَنَقَّلَ مِنْ مَكَانٍ إِلَى آخَرَ: له‌شوینیکه‌وه گواسته‌وه بؤ شوینیکي تر ◊ تَنَقَّلَ فُلَانٌ: فلان‌که‌س میوه‌وه چهرمسات و فسته‌ق و گويزو شتی وای خوارد ◊ المنقلُ: خوف ◊ نه‌علی رزیو و کون ◊ رپیازی کورت ◊ المنقلُ: خوف ◊ ده‌گوترئ: (فرس منقل) نه‌سپه‌که‌ی خیرا خیرا هاجی هه‌لدینن ◊ المنقلَةُ: هوناعی سه‌فه‌ر ◊ ده‌گوترئ: (ارض منقلَة) زه‌وییه‌کی به‌رده‌لان و به‌رداوییه ◊ المنقلَةُ: نامیری گواسته‌وه، له‌بوازی نه‌ندازیاری دا بریتیه‌ی له نامیریک بؤ نه‌ندازی سوچ و زاویه ◊ المنقلَةُ: برینیک ورده نیسقانی لی بیته‌ده‌ر ◊ ته‌خته‌ی دامه‌وه سن رسکین و شه‌رنج که‌یارییان له‌سمر ده‌کری ◊ المنقل: نه‌وه‌ی له‌ریگه‌ی گیرانه‌وه‌وه بیستن زاندرابن ◊ وککو عیلمی لوغه‌وه عیلمی حه‌دیس و شتی وا که به‌رامبه‌ر عیلمی مه‌عقول دئ ◊ الناقلةُ من الناس: که‌سانی گمړوک ◊ هوزنیک بجیته پال هوزتیکی ترو ناوی نه‌وه له‌خوی بنن و ناوی هوزی خویان واز لی بینن ◊ په‌کیک له‌به‌لاو کارمساته‌کانی رۆزگار ◊ مالی خه‌راج له‌ولاتیکه‌وه نه‌قل بکری بؤ ولاتیکی تر ◊ النقالُ: سه‌رمتری بان و کورت ◊ تاکه‌که‌ی (نقلَة) ◊ النقالَةُ: جوره قهرمویله‌وه ته‌خته‌یه‌که‌ی نه‌خوش و برینداری پین ده‌گويزرینه‌وه ◊ النقلُ:

رینگای کورت ◊ نعمل یان خوف ◊ (همزة النقل)
 لهزاراوی زانستی نه خودا نهومیه مانای فیعلی
 لازم دموگوری بؤ فیعلی مومعهدی ◊ یان نهقلی
 مانای فیعلی مومعهدی بؤ مفعولیک بؤ دوو
 مفعول ◊ یان فیعلی مومعهدی بؤ دوو
 مفعول بؤ سى مفعول. (النقل: نهو میوهو
 چهرساتو فستحق و گوپزو شتهیه که مروف
 خوی پیوه دهخافلیننی و ورده ورده لییان دهخوا
 ◊ بهزوری نه م جوړه (شهوجهره خواردنه)
 لهشوانی مانگی رهمهزان دا دمبین ◊ النقل: نهو
 دارو پهدومیه: که دواى روخانی بالهخانهو
 خانو دهمینیتهوه ◊ پهرمتر: که لهتیریکهوه
 دموگوزیتهوه بؤ تیریکى تر ◊ کیشهو
 دهمهدهمینی نیوان کیشهکاران و دمنگ
 بهرزبوونهومیان ◊ دمدریکه توشی سمی حوشتر
 دمبین سمی دمقه نشین بهکوردی خومان پیى
 دهلین: (تهیهقه) ◊ النقل: دموگوتری: (مکان
 نقل) شوپنیکى چالو چویل و بهرزو نزمه ◊
 (رجل نقل) پیاویکی حازر وهلامه و بؤ قسه
 دانامینن ◊ النقل: دموگوتری: (امرأة نقلة)
 نافرمتیکه لهبهر پیری کهس ناچپته داخوازی،
 باشگوئ خراوه ◊ النقل: فیتنه جوئی و
 ناشوبگپر ◊ النقل: دموگوتری: (سمعت نقلة
 الرادی) دمنگی لاهاوی شیوهکه م گوی ن بوو ◊
 الثقیل: نهو بهرده وردمو زیخ و شتهیه سمی
 ولاخ لهکاتی رویشتنی دا دمیگوپزیتهوه ◊
 لاهاوئیک لهزموییهک بارانی ن باربین بیته خوار
 بؤ زموییهک بارانی ن لهباربین ◊ پیاو یان
 نافرمت که کهوتبنه دووره ولات ◊ دموگوتری:
 (امرأة ثقيلة) نافرمتیکى دووره ولاتو غهربه ◊
 هر پیرویهک خیرا خیرا ههنگاو ههلینن ◊
 الثقيلة: بینهیهک دباو و رزیوی پی چاک

بکریتهوه ◊ ومکوو نعملو خوفو شتی وا ◊
 پارچهیهکه لهپستى ئادهمیزاد لهشوپنیک
 دمپردرئ و لهشوپنیکى تری دا دموپویندریتهوه
 بهزوری لهبوارى تهجمیل دا پهپر و دمکری.
 نَقَمَ مِنْهُ نَقْمًا وَنَقْمًا: سزای دا ◊ تولهی ن
 سهندموه.

نَقَمَ الشَّيْءُ: رهنخهی ن گرتو عهیبی پالدا ◊
 دموگوتری: (نقمت عليه الأمر ونقمت منه كذا).

نَقَمَ الشَّيْءُ نَقْمًا: خیرا شتهکهی خوارد ◊ نَقَمَ
 الشَّيْءُ: زیدمروپی کرد لهعهیب ن گرتنى
 لهشتهکه ◊ اِنْتَقَمَ مِنْهُ: تولهی ن سهندموه ◊
 النَّمَمُ: دموگوتری: (ضربه ضربة نَقَم) لیدانیکى
 دوزمنانهی ن دا هیج بهزمی پيدا نههاتهوه ◊
 ههروا وشهى (النقم) ناوه بؤ ناومراستی رینگا ◊
 النَّمَمَةُ: سزاو توله ◊ (ك: نَقَم) ◊ تَنَقَّقَ الضَّنْدَعُ
 وشره: بوقهکه فراندی ◊ تَنَقَّقَتْ عَيْنُهُ: چاوی
 بهقولدا جوون.

النَّقِيقُ: نیره نوعامه، شوتورموغى نیر ◊ النَّقِيقُ:
 دارى لمسیداره دان نهو دارى که تاوانبارکه
 دهخریته سمرى و پاش نهوهی پهتى سیدارهکه
 دهخریته ملی دارکه لادمبرئ و حاجى
 تاوانبارکه دمکونه بوشی.

نَقِهَ مِنْ مَرَضِهِ: لهنهخوشییهکهی چاک بؤوه بهلام
 هیشتا ناسهوارى نهخوشییهکهی پیوهماوه.

نَقِهَ الْكَلَامَ وَالْحَدِيثَ: لهقسه و حدیسهکه حالى بوو
 ◊ اَنْقَهَهُ اللهُ: خودا شیقای دا ◊ خودا شارمزاى
 کرد ◊ حالى کرد ◊ اِنْتَقَهَ مِنَ الْمَرَضِ: بهمانا (نقه)
 دئ ◊ اِنْتَقَهْتُ مِنَ الْحَدِيثِ: له حدیسهکه حالى
 بووم ◊ اِسْتَنْقَهَ: ههولى تیگهیشتنی دا.

نَقِهَ الْمَخُ نَقْرًا: مؤخهکهی دمرهینا.

نَقَا الْعَظْمَ: مؤخى نیسقانى دمرهینا.

نقا الشئین نقارة و نقاء: پاکبوه.

نقی الرجل نقی: پیامکه گوشتی پیوه نهما ◊ انقی العظم: نیسقانهکه مؤخی تیدا پهیدا بوو ◊ انقی البر: دانه وینلهکه قهلهو بوو ناردی تیکهوت ◊ انقی العرود: لقه دارمکه ناوی تیگهراو تهریبوو زبایهوه ◊ انقی الشئین: شتهکه گهیشته نهندازهی پاکو بیسی پیوه نهما.

انقی الشئین: شتهکهی پاک کردهوه ◊ شتهکهی ههلبزارد ◊ نقاء: بهمانا (انقاه) دئ ◊ انتقی المنخ من العظم: مؤخهکهی لمنیسقانهکه کردهوه ◊ انتقی الشئین: شتهکهی ههلبزارد ◊ الانقی: دمگوترئ: (رجل انقی) پیاوینکه نیسقانی لولاکو دمستو بازوی باریکن ◊ (امرأة نقراء) ◊ المنقی: نهو کهسهی دانه وینله پاک دمکاتهووه تویکنو پلو پوشی لی دوور دهخاتهوه ◊ المنقیة من النسوق: حوشتریک بهزی زور بن ◊ النقا: نیسقانیک مؤخی ههبن ◊ نیسقانی قول ◊ کومهله لب ◊ النقاوة: رومکیکه لهترشهکان پوشاکی بن دهمشوردئ ◊ النقاوة من الشئین: ههلبزاردمو پالتهی شت ◊ النقاية من الشئین: خرابو بن کهک لهشت ◊ النقا: همر نیسقانیک مؤخی ههبن ◊ نیسقانی قول ◊ النقاوة من الشئین: ههلبزاردمو باشی شت ◊ النقی: مؤخی نیسقان ◊ النقیة: وشه ◊ دمگوترئ: (ما نقره بقیة) وشهیهکی لهدهم دهرنههات ◊ النقی: خالص و پالفته ◊ حوری و کچولهی گهردن باریک.

نکا القرحة نکنا: دومهلهکهی قهلاشتهوه پیش نهوهی بگا بویه خوینی لی هاتو تهریبوو.

نکا فلاناً حقه: همموو مافی فلانکهسی دا ◊ انتکا الحق: مافی ومرگرت ◊ نکبت الريح نکویاً: بایهکه لهریزهوی ناسایی خوئی لای دا. نکب عنه نکباً: روی لی ومرگیراو لئی گوشهگیر بوو.

نکب به: فرپی دا ◊ نکب الإناء: نهوی لهقابهکهدا بوو پرستی ◊ قابهکهی تقوم کردهوه نهوهی تییدا بوو رزا.

نکب الجعبة: تیردانهکهی سهرمو زیر کردهوهو چی تیدا بوو بلاوی کردهوه ◊ نکبت الحجاره رجله: بهردهکه قاجی بریندار کرد.

نکب الدهر فلاناً: پوزگار کارساتی بهمل فلان دا هینا.

نکب نکابة: بوو بهجه مسهرو بهشتیوان بؤگهل و هوزمکهی.

نکب البعير و نحره نکباً: لهرویشتن دا بهسروشتو زکماک لاریوو، خووارو خنج رپی ◊ شانی توشی نهخوشی بوو ◊ نکب عنه: لئی لاداو لئی دوورکهوتهوه ◊ نکب الشئین: شتهکهی دوورخستهوه ◊ نکبه الطريق: پیگای بن دوورخستهوه ◊ انتکب الشئین: شتهکهی خسته سهر شانی. ◊ تنکب: لهسهر لا رویشت، شانهو شان رویشت ◊ تنکب علی الشئین: شانی لهسهر شتهکه دادا ◊ تنکب عنه: لئی دوورکهوتهوه ◊ تنکب الطريق المروج: خوئی لهریبازی خووارو خنج پاراست ◊ تنکب فلاناً: روی لهفلانکهس ومرگیرا، پشتی تیکرد ◊ تنکب عني: لیم دوورکهومروه ◊ تنکب الشئین: شتهکهی خسته سهرشانی ◊ تنکب قوسه: کهوانهکهی لهشان کرد ◊ النکب: شانخوار ◊ کهسیک کهوانی بن نهبن ◊ المنکب: ناوشان، شوینی بهیهکهگهپشتنی ههردوو

شان و ملو سمر ◊ دمگوترئ: (هزْ نَكْبَةُ لَكَذَا)
 شانی بۆ نهو شته هه‌ته‌کاند ◊ پئی خووش بوو
 ◊ لاتنه‌نیشت و لای شت ◊ ته‌پۆلکه ◊ عهریضو
 رابه‌ری نهمته‌وه ◊ دمگوترئ: (هو منكب العرفاء)
 نهو سمرۆکی پیاوماقوله‌کانه ◊ النُّكْبَاءُ:
 رهمه‌بايه‌که له‌پیره‌وی خووی لابداو بکه‌ویته
 نیوان بای صمباو بای شه‌مال ◊ المناكبُ: چوار
 به‌رن له‌بائی بالنده‌دا ◊ دمگوترئ: (راش سَهْمَةُ
 بناكب النسر) به‌ری بۆ تیره‌که‌ی له‌بائی بازو
 هه‌لۆ دروست کردن ◊ النُّكْبُ: به‌لاو کارمسات ◊
 النُّكْبُ: مه‌يله‌و خواری له‌شت دا ◊ دهردیکه
 توشی شانی حوشر دهبی و به‌و هۆیه‌وه لار
 دهرپوا ◊ النُّكْبَةُ: به‌لاو موصبیت ◊ النُّكْبَةُ:
 کۆمه‌له‌ خوارده‌ممنی (کۆمه‌له‌ گهنم و شتی وا)
 ◊ النُّكْبُ: توشبوو به‌بلاو کارمسات ◊ دهوران
 دموری سمی و لاخ یان دهوران دموری خوف ◊
 الينكوبُ من الطريق: رینبازی قوژتو پیج.

نَكَثَ الْأَرْضَ رَيْبًا نَكْثًا: زه‌وییه‌که‌ی هاژنیه‌وه،
 پاچه‌کۆله‌ی تیدا کرد به‌دارو شتی وا
 زه‌وییه‌که‌ی هاژنی ◊ دمگوترئ: (أَيْبُهُ وَهوَ
 يَنْكُثُ) هاتم بۆلای بیرى دهمکرده‌وهو چیلکه‌ی
 به‌دمسته‌وه بوو له‌زه‌وییه‌که‌یه‌وه دمژمنی ◊
 هه‌روا دمگوترئ: (مَرَّ الْفَرَسُ وَهوَ يَنْكُثُ)
 نه‌سپه‌که‌ رۆیشت به‌بازدان.

نَكَثَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی فری‌دایه سهرزموی ◊ نه‌وی
 له‌شته‌که‌دا بوو دهری هینا، بلاوی کرده‌وه ◊
 نَكَثَ فَلَانًا: فلانکه‌سی به‌سهرسهری دا فری دا.
 نَكَثَ كِنَانَتَهُ: تیردانه‌که‌ی خالی کرد چی تیری تیدا
 بوو بلاوی کردنه‌وه.

نَكَثَ الْعَظْمُ: مۆخی نیسقانه‌که‌ی دهره‌ینا.

نَكَثَ الرُّطْبَ: هینشوه خورماکه شیرینی تیکه‌وت ◊
 قسه‌ی خووش و عهنه‌تیکه‌ی کردن ◊ إِنْثَكْتَ فِلَانًا:
 فلانکه‌س به‌سهر سهردا که‌وت، سهره‌نگری بوو
 ◊ النُّكَاتُ: نوکته‌جی، نوکته‌باز ◊ تانه‌ده‌رو
 ره‌خنه‌گرو بریندارکه‌ری ناموسی خه‌لک ◊
 که‌سیک زۆر قسه له‌سهر ناموس و نابروی
 خه‌لک بکاو برینداریان بکا ◊ النُّكْتُةُ: شوینکه‌و
 هۆلکه که‌له‌ناکامی کیلان‌هوه‌ی زه‌وی و
 هاژنیه‌وه‌ی په‌یدا دهبی ◊ خَالِيكَ كَه‌لَمَشُوَيْنِيكَ
 به‌ره‌نگیکی جیا دهریکه‌وی ◊ فیکره‌یه‌ک
 که‌وردو سهرنجراکیش بی و کاره‌گر بی له‌سهر
 نه‌فس و دهروو ◊ مه‌سه‌له‌یه‌کی زانیاری ورد
 که‌دوای لیکۆلینه‌وه‌و توئینه‌وه‌ بیته‌ کاپه‌وه ◊
 جۆره‌ چلک و ته‌میکه به‌سهر ناوینه‌و شمشیره‌وه
 دهبیندرئ ◊ جۆره‌ خالیکه له‌قۆلینچی جاودا ◊
 النُّكَيْتُ: تانه‌لیدراو، به‌خرابه‌باسکراو.

نَكَثَ الْحَبْلُ رُضْرًا نَكْثًا: حه‌بله‌که‌ی هه‌لومشانده‌وه،
 کردیه‌وه به‌په‌تک ریس و موو و خوری.

نَكَثَ الْعَهْدُ أَوْ الْبَيْعَةَ أَوْ الْوَادِعَ: به‌لینه‌که‌ی
 به‌جی نه‌هینا، سوینده‌که‌ی له‌خوی خست،
 به‌مه‌ته‌که‌ی واز لی هینا، لئی په‌شیمان بۆوه.

نَكَثَ السَّرَاكُ: سه‌ری سیواکه‌که‌ی پرژ پرژ کرد.

نَكَثَ الْأَثْرَ: شوینه‌که‌ی پرکردمه‌وه، سه‌ریه‌وه، کوئری
 کرده‌وه ◊ نَاكْثَةُ الْعَهْدِ: په‌یمان‌که‌ی
 هه‌لومشانده‌وه ◊ إِنْثَكْتَ الْحَبْلُ رُضْرًا: حه‌بله‌که
 هه‌لومشایه‌وه و گرایه‌وه بۆوه به‌ریس و خوری ◊
 إِنْثَكْتَ السَّرَاكُ: سه‌ری سیواکه‌که‌ی پرژ پرژ بوو ◊
 إِنْثَكْتَ مَاكَانَ يَبْنَعُهُمْ: نه‌و واده‌و په‌یمان‌ه‌ی
 نیوانیان هه‌لومشایه‌وه ◊ إِنْثَكْتَ الْبَعِيْرَ:
 حوشرمه‌که‌ دوی قه‌له‌وی کز بۆوه ◊ تَنَاكْثُ
 الْقَوْمُ عَهْرَهُمْ: خه‌لکه‌که په‌یمانی ناو خۆیان

هه لومشاندموه ◊ النُّكَاثُ: بلوق و زيبكه
 كه له دهمی خوشتردا پهيدا دمين ◊ النُّكَاثُ:
 جوړه نه خوښييه كه ◊ النُّكَاثَةُ: نه موی له شت
 هه لدمومری دمگوتری: (نكاته الجبل) په توك و
 حهبل ◊ (نكاته السواك) پرزو پالی سیواك
 كه له كاتی سیواك كردن دا دمكه وینته ناوددمه موه
 ◊ النُّكْتُ: خیت و دمزوی رزیو ◊ په توك و كوك و
 موی حهبله رزیوو شتی وا كه سه رله نوئی
 دمكرینه موه دمپرینه موه دمكرینه موه به حهبل
 ◊ النُّكَاثُ: كه سیك رشماله رزیو و رشمال و
 شتی وا هه لومشینیته موه سه رله نوئی
 بیانرپسیته موه ◊ النُّكَيْثُ: په توكه كراومو
 هه لومشاهه ◊ النُّكَيْثَةُ: كاری گه وره ◊ پلانی
 گه وره ◊ پلانی گه وره و قورس: كه خه لگه كه
 بویان نه انجام نه درئی و تییدا شكست بخون ◊
 دمگوتری: (وقعوا في نكیة) كه وتنه ناو كاریکی
 قورسه موه بویان نه انجام نه دراو تیشكان ◊
 دمگوتری: (قول لانكیة فيه) قسه په كه دروی
 تییدا نیه ◊ سروشت و فیرت ◊ دمگوتری: (هر
 ذو نكیة حسنة) خاومنی سروشت و رهوشتی
 جوانه ◊ نه وپه ری هه ول و تیکوشان ◊ دمگوتری:
 (بذل فيه نكیة) هه موو توانای خوی خسته كار
 ◊ (وبلغ من دابته نكیة) و لاخه كه ی تاوداو
 كه یانندیه نه وپه ری توانای له غاردان ◊ نَكَمَت
 المرأة: نافرته كه شوی كرد ◊ (فهی ناكح
 و ناكحة).

نَكَحَ المرأة: نافرته كه ی مارمكرد.

نَكَحَ المرأة: له گه ل نافرته كه جوت بوو ◊ دمست
 تیكه لاوی له گه لدا كرد ◊ دمگوتری: (نَكَحَ المطرُ
 الأرض) بارانه كه تیكه لاوی گلی زهوییه كه بوو.

نَكَحَ الدراءُ فلاناً: دمرمانه كه به مسر فلانكه سدا
 زال بوو گیزی كرد ◊ دمگوتری: (نَكَحَ العاسُ
 عينه) ومنهوز به مسر جاوه كانی دا زال بوو ◊
 انكحَ المرأة: نافرته كه ی به شوداو ماره ی كرد ◊
 انكحَ فلاناً المرأة: نافرته كه ی له فلانكه س
 مارمكرد ◊ تناكحَ القومُ: خه لگه كه ژن و
 ژنخوازیان له ناو خویان دا له گه ل په كتر كرد ◊
 تناكحت الأشجار: دره خته كان پالیان له په كتر دا
 ◊ استنكحَ المرأة: داوای كرد نافرته كه شوی پی
 بكاو ماره ی بكا ◊ استنكح في بني فلان: ژنی
 له خیلى فلان هینا ◊ استنكح العاسُ عينیه:
 هه نوژ به مسر جاوی دا زال بوو ◊ الناكحُ: ژن
 هین، خاومن ژن ◊ شوگردو، خاومن میرد ◊
 دمگوتری: (هی ناكح في بني فلان) نه و نافرته
 شوی به پیاویکی خیلى فلان كردووه ◊ النكحُ:
 میرد ◊ دمگوتری: (هو نكحها) نه و میردییه تی
 ◊ (وهي نكحته) نه و نافرته ژنی نهوه ◊ النكحُ:
 كه سیك ژن زور بینی، یان زور له گه ل نافرته
 جوتی ◊ النكحة: به مانا (النكح) دی.

نَكَدَ حاجةً فلان نكداً: پيداویستی فلانكه سی مهنع
 كرد.

نَكَدَ العطاء: به خششه كه ی كه م كردموه.

نَكَدَ الشئُ: شته كه ی فه وتاند ◊ ته واویان كرد ◊
 دمگوتری: (نكدوا ماء البئر) ناوی بیرمه كیان
 ته واو كرد، هه موویان خواردموه ◊ دمگوتری:
 (نكَدَ الناسُ فلاناً) خه لگه كه هه رچی لای
 فلانكه س بوو لییان و مرگرت ◊ نه و مندمیان داوا
 لی كرد هیجیان پی نه هیشت.

نَكَدَ نكداً و نكاداً: شوم بوو.

نَكَدَ الأمرُ: كارمه قورس بوو.

زهوییهکی بیی بیتو بهرمکته ۵ النکید:
بهخیلو چاوچنوک ۵ بیی خیرو بییر.
النکید: کم بهخشش ۵ دمگوتری: (ماء نکد) ناوی
کم.

نَکِرَ فلان: فلانکس زیرهک بوو رای باشی دمربری
۵ (فهو وهي نکر).

نَکِرَ علی فلان: کاری ترسناکی بهفلانکس کرد ۵
نَکِرَ الشئین: شتهکهی نهزانی، نهیناسی ۵ انکر
علی فلان فعله: رهخنهی لهکاری فلان گرتو
نهی لی کرد ۵ ناکر: هیللی لی کرد ۵ شهری
دزکردو جهنگی بهریپاگرد ۵ نَکِرَ الشئین:
شتهکهی گوژی بهجوړیک که نهناسریتهوه ۵
نَکِرَ الإسم: نیسمهکهی بهنهکیریمی هینا ۵ تناکر
فلان: فلانکس خوئی نهزان کرد ۵ تناکر القوم:
خه لکه که دزایه تی بهکتریان کرد ۵ دردومی
بهکتر بوون ۵ تناکر الأمر: لافی نهزانی
کاره که لی دا بیی ناگابی خوئی لهو بوارمدا
دمربری ۵ تنکر: مال و وزعی گوژا ۵ پوشاک و
سهر و سیمای خوئی گوژی به جوړیک
نهناسریتهوه ۵ دمگوتری: (تنکر لی فلان)
فلانکس باش نهوهی پیاوه تی لهگه ل دمکردم
دهستی کرد بهخرابه لهگه لم ۵ یان
بهشیویهکی ناشیرین بهرمو روم بووه ۵
إستنکر الأمر: کاره که بهقه بیج دانا ۵ الإنکار:
خودانه ناسی ۵ دورمپه ریژی له پرهوشتی
خونه ویستی و خو بهختکردن له پینا و غه ایردا ۵
نهم وشهو زار او میه بهم مانایه تاپه ته
بهصوفی و دنیا نهویسته کان ۵ الأنکر:
دمگوتری: (صوته أنکر الأصوات) دمنگی
ناخوشتین دمنگه ۵ المنکر: همرشتیک عمقلی
سهلیم بهناشیرین و ناشایستهی دابنی ۵ یان
شهریعت بهحرام یان مهکروهی حسینب بکا ۵

نَکِدَ عینهُ: گوزهرانی زبرو توندو نارهحمت بوو.
نَکِدَ الشئین: شته که کم بوو ۵ دمشگوتری: (نکید)
ماء الیر) ناوی بیرمه که بوو.

نَکِدَ فلان: فلانکس بهخششی کم بوو ۵ یان همر
هیچی نه بهخششی و دست هوجاو بوو.

نَکِدَ بماجتنا: رژی و چروکی نواند دمرباره
پیداویستی بهکانمان ۵ انکید فلان فیما طلب:
فلانکس له دابینکردنی پیداویستی بهکانی دا
سهرکه وتوو نه بوو، تی شکا ۵ انکید فلاناً:
فلانکسی به کم خپرو بیی که لک ناساند ۵
دمگوتری: (سأله فانکده) داوی لی کرد نه ویش
نانومیدی کرد ۵ ناکد: تهنگی پی هه لچنی و
بهسمری دا زال بوو ۵ نکد: رژی و چروک و بی
خیری کرد ۵ دمشگوتری: (نکید عطاءه بالین)
بهخشش که به مننه تکردن پوج کردموه ۵
تناکد القوم: خه لکه که له ناو خویمان دا تهنگیان
بهیه کتر هه لچنی ۵ تنکد الغراب: قه له رمشه که
له فراندنی هینده قولبووه دمتگوت خهریکه
برشیتهوه ۵ تنکد عینهُ: زیان و گوزهرانی لی
تال و لیل بوو ۵ النکید: دمگوتری: (جاء فلان
منکیداً) فلانکس هات و هاتنه که جیگای
خوشحالی نه بوو ۵ المنکره: دمگوتری: (عطاء
منکره) بهخششی کم ۵ (رجل منکره) پیاویکه
زوری داوا لی کراوه و سوالکهری زور یه خه یان
گرتووه ۵ (الخط المنکره) شانسو بهختی رمش
۵ النکید: نهو کهسهی مندالی بو نه مینن،
مندالی بین و بمرن ۵ نازه لی کم شیر ۵ النکید:
ههرشتیک شهرناومر بیی ۵ بییته هوئی شهر و
نهگبه تی بو خاومنه کهی ۵ دمگوتری: (رجل
نکد) پیاویکی شومو بهدبه خته ۵ (أرض نکد)

النُّكْرُ: به لای نه حویبه کانه وه بیچه وانهی
 (الْمَرْف) ◊ المنکور: نه ناسراو ◊ النُّكْرُ: لیزانی و
 شاره زایی ◊ (رجل نُكْرٌ) بیاوئی زهره ک و لیزانه
 ◊ کاری ناخوش، شتی نه خوازراو ◊ النُّكْرَاءُ:
 زیرمکی و لیزانی ◊ دهگوتری: (امراة نکراء)
 نافرمتیکی عاقل و زهره ک و لیها تووه ◊ شتی
 ناخوش و نهویستراو، به لآو جورتم ◊ دهگوتری:
 (أصابهم من الدهر نکراء) ◊ النُّكْران:
 ئینکه بهری ◊ النُّكْرَةُ: ئینکاری کردنی شت ◊
 به لای نه حویبه کانه وه (التکرة) بریتیه
 له نیسمیک که فهدردیکه له تاکه گانی له ره گمزیکی
 هه بوو یان مه زنده مگراو ◊ ومکوو (رجل) و
 (شمس) ◊ هه روا وشه ی (النکرة) ناوه بؤ نه و
 کیم و زوخاوی له کوان و برین و شتی وا دیته
 دهر ◊ النُّكْرَةُ: ناویکه له ناومکانی ئینکاری ◊
 دهگوتری: (كان لي اشدُّ نُكْرَةً) ◊ النُّكْرُ: ئینکار
 ◊ دهگوتری: (شيمُ فما أبدی نکراً) جوینی پیدرا
 هیچ نارهای دهر نه بری.

فَكَّرَ الدَّابَّةَ نَكْرًا: بمنه قیزه له و لآخه که به وه زهنی و
 دهنه دهنه ی دا بؤنه وهی خیرا برآو ◊ نَكْرَتِ
 الدابة الشئِيَّةُ: و لآخه که شته که ی گهست ◊ نَكْرَتِ
 البشر نَكْرًا: بیرمه ناوی کهم بوو ◊ اَنْكَرَ البئْرَ:
 بیرمه ناوی برآ ◊ نَكَّرَ البئْرَ: بیرمه ناوی کهم
 بوو برآ ◊ المَنْكِرَةُ: دهگوتری: (فلان بمنكِرَة من
 العيش) فلان کهس له گوزمرانیکی ناخوش و پر
 تهنگزمدایه ◊ النُّكْرُ: بیاوی هه تیومچه و
 خویری، نافرمتی پروبوچ ◊ باقی مانده ی مؤخ
 له ناو ئیسقان دا.

نُكْسَ الشئِيَّةَ نَكْسًا: شته که ی سهرمه خوار کرد ◊
 هه لی گیرایه وه ◊ پاش و پیشی کرد.

نُكْسَ رَأْسَهُ: سهری داخست له شهرمو و ریسواپی دا
 روی نه هات سهری بهرز بکاته وه.

نُكْسَ الطَّعامَ رَغِيماً دَاءَ المَرِيضِ: خوراکه که جاریکی
 دی نه خوشیبه که ی بؤ نه خوشه که گیرایه وه و
 سهرله نوئ نه خوشی خسته وه.

نُكْسَهُ فِي ذَلِكَ الأمرِ: فلانی خسته وه ناو کاره که
 دوا ی نه وهی لی جوبوه دهر.

نُكْسَ الرُّلْدُ: منداله که له کاتی له دایکبون دا قاجی
 پیش سهری هاته دهر.

نُكْسَ المَرِيضِ: نه خوشیبه که بؤ نه خوشه
 چاکبومه که گیرایه وه.

نُكْسَ فلان: فلان کهس لاوازو بئ توانا بوو.

نُكْسَ عَنَ نظرائه: له هاوه نه کانی دواکه وتو

نه گه بیشته ناستی نه وان ◊ دهگوتری: (نُكْسَ

الفرس) نه سپه که له غاردان و پیشپرکی دا

نه گه بیشته نه سپه کانی تر ◊ دهگوتری: (نُكْسَ

على رأسه) به سهر سهری خوی دا گیرایه وه ◊

نُكْسَ الفرسُ: به مانا (نُكْسَ) دئ ◊ نُكْسَ الله فلاناً

في العمر: خودا ته مهنی فلان کهسی دریز کردو

که یانندیبه ته مهنیک هیزو توانای نه مینئ و

ومکوو مندالی ساوا بئ وهج و زعیف بئ ◊ نُكْسَ

الشئِيَّةُ: به مانا (نُكْسَ) دئ ◊ اِنْتَكَسَ الشئِيَّةُ:

شته که هه نه وگپر بوو ◊ اِنْتَكَسَ المَرِيضُ:

نه خوشیبه که بؤ نه خوشه که گیرایه وه دوا ی

چاکبوونه وهی ◊ تَتَكَسَ الشئِيَّةُ: به مانا (اِلْتَكَسَ)

دئ ◊ دهگوتری: (نُكْسَ فَتَكَسَ) ◊ المُنْكَسُ من

الحيل: نه سپیک له رۆپشتن دا له بهر لاوازی

نه توانی سهروملی بهرز بکاته وه ◊ نه سپیک

له غاردان دا نه توانئ به نه سپه کانی هاوشانی

بکاته وه ◊ (ولد منکوس) مندالیکه له کاتی

له دایکبوون دا قاجی پیش سهری هاتوته دهر ◊

پهله‌ی کرد له‌چونه‌دمر ◊ فلان‌نکس زوری
 برسی بوو ◊ اَنكَطَهُ عَنِ الْأَمْرِ: پهله‌ی ئی کرد یان
 له کارمه لای دا ◊ نَكَطَ: بهمانا (اَنكَطَ) دئی ◊
 نَكَطَ حَاجَةً غَيْرَ: جیبه‌جی کردنی کاری
 که‌سیکی تری گران کرد ◊ کۆسپی خسته
 به‌رده‌م نه‌نجامدانی ئیشی خه‌ئک ◊ تَنكَطَ فُلَانٌ:
 کارمه‌که خواروخنج بوو ◊ تَنكَطَ فُلَانٌ: فلان‌نکس
 له‌سه‌مه‌ردا و مزع و حالی شپه‌ریو بوو ◊ رَزَدُو
 جِرْوَكٌ بُوُو. ◊ الْمُنْكَطَةُ: نارِه‌حه‌تی و ماندوو‌بوونی
 سه‌مه‌ر، ناخۆشی و چورتم.

نَكَعَ فُلَانٌ عَنِ الْأَمْرِ نَكَمًا: فلان‌نکس له‌کارمه‌که
 په‌شیمان بووه لئی گه‌راپه‌وه دواوه.

نَكَعَ فُلَانًا بَطْهَرًا تَدْمَةً: شه‌قی له‌فلان‌نکس هه‌ئدا.

نَكَعَ الْمَاشِيَةَ: نازه‌ئه‌که‌ی زۆر دۆشی زۆری
 داچۆراند.

نَكَعَ فُلَانًا حَقَّةً: مافی فلان‌نکسی داگیر کرد.

نَكَعَ عَنِ الشَّيْءِ: له‌کارمه‌که‌ی لایدا ◊ پهله‌ی ئی کرد
 له‌شته‌که‌دا.

نَكَعَ نَكَمًا رُنْكَمَةً: سوربوو توینکی هه‌ئدا ◊ اَنكَعَ
 فُلَانٌ: فلان‌نکس ماندوو‌بووه ◊ اَنكَعَ فُلَانًا عَنِ
 الْأَمْرِ: پهله‌ی له‌ فلان کرد له‌کارمه‌که‌ی دا ◊ اَنكَعَ
 الْأَمْرَ صَاحِبَهُ: کاتن داوای کارمه‌که‌ی ئی کرد
 ئیشه‌که به‌سه‌رچوو ◊ نَكَعَهُ: ئیشه‌که‌ی به‌په‌له
 ئی کردن ئی ناخۆش کرد ◊ نَكَعَهُ عَنِ حَاجَتِهِ:
 له‌ئیشه‌که‌ی لایدا ◊ الْمُنْكَعُ: ده‌گوتری: (أَلْفٌ
 مُنْكَعٌ) لوتیکی پانه‌ومبوی فشه ◊ النكعُ:
 ده‌گوتری: (أحمر نكع) زۆر سور، سوری ئال ◊
 النكعُ: پیاوینکی سورورمه‌ش سورورمه‌شی
 جه‌سته‌ی تیکه‌لاوین. ◊ النكعةُ: لای سه‌رمه‌وی
 به‌ری رومه‌کی (الطرسوث) رومه‌کیکه له‌ولاتی
 میصرو شام دهری و ه‌ئ به‌زۆری به‌خیمه‌ی

ده‌مگوتری: (ولاده منكرسة) ◊ هه‌روا ده‌گوتری:
 (فلان يقرأ القرآن منكرسًا) فلان‌نکس هورنان
 ده‌خوینتیه‌وه له‌ کۆتاییه‌وه به‌ سهرمتای ◊
 النَّكِيسُ: که‌سیک له‌به‌ر زه‌لیلی سه‌ری دا‌ب‌خا ◊
 به‌ره‌مینردی به‌سال‌اچوو‌ی بو‌ئکاو ◊ النَّكْسُ:
 نه‌خۆشی گه‌راوه بو‌ نه‌خۆش داوی چابوو‌نه‌وه ◊
 النَّكْسُ: تریک سه‌رمه‌که‌ی شکابن و هه‌له‌و‌گه‌ی
 کرابن و خرابیتیه‌وه ناوکه‌وان ◊ کورت ◊ لاواز ◊
 خوینری و که‌مه‌تر خه‌م و ته‌مه‌ل و خو‌دزه‌وه
 له‌یارمه‌تیدانی ئی قه‌وماوان.

نَكَشَ الشَّيْءَ نَكْشًا: هه‌رچی له‌بیرمه‌که‌دا هه‌بوو
 ده‌ری هینا ◊ ده‌گوتری: (هذه بر لا نكش)
 نه‌مه بیریکه ناوی ئی دهرنا‌هیندری.

نَكَشَ الْأَمْرَ: له‌کارمه‌که‌ی کۆلیه‌وه‌مو به‌دواداچونی
 بو‌کرد.

نَكَشَ الْعَمَلَ رَمْنًا: له‌ نیشه‌که‌ بووه، ته‌واوی کرد
 ◊ اِنْتَكَشَ الشَّيْءَ: به‌مانا (نکشه) دئی ◊ الْمِنْكَاشُ:
 نامیری شت دهردان، شت دهره‌ینان ◊ مقاش و
 موکیش. ◊ الْمِنْكَشُ: لیکۆله‌رمه‌مو په‌شکینه‌ر
 له‌کاروبار ◊ الْمَنْكَرُشُ: ده‌گوتری: (سَقَطَ مَنْكَرُش)
 سندوق و په‌غدانیکی شت ئی دهره‌اتوه ◊
 النَّكَاشُ: به‌مانا (المنكش) دئی.

نَكَصَ نَكَمًا رَنكَصًا: به‌ره‌و دواوه گه‌راپه‌وه.

نَكَصَ عَنِ الْأَمْرِ: وازی له‌کارمه‌که‌ هینا ◊ ده‌گوتری:
 (نَكَصَ عَلَى عَقِيْبِهِ) له‌و شته‌ی به‌ته‌ما‌بوو
 نه‌نجامی بدا په‌شیمان بووه و پاشه‌و باش لئی
 کشاپه‌وه ◊ الْمَنْكَصُ: دوور خراوه‌و لاکه‌وته ◊
 شوینی تیشکان و نوچدان ◊ نَكِطَ الشَّيْءُ نَكْطًا:
 شته‌که ناشیرین بوو ◊ نَكِطَ فُلَانٌ نَكْطًا:
 فلان‌نکس کۆشی کرد هه‌ولی دا ◊ پهله‌ی کرد
 ◊ ده‌گوتری: (نَكِطَ فُلَانٌ لِلْخُرُوجِ) فلان‌نکس

فاجك دمگوترئ ◊ لایهکی لوت ◊ النُكْمَةُ: سورمشله ◊ گیل و نهحمق ◊ کهسیک تمبهن بِن و لهشوینی خوی نهجولئ ◊ النُكوع: ناهرمئی کورتهبالا.

نَكْفَ عَنِ الشَّيْءِ نَكْفًا: بهمنقهست و رکهبهری ملی نهادا.

نَكْفَ الدَّمْعَ: بهبهنجه فرمیسکی لهپومهتی خوی سپی.

نَكْفَ البئر: بیرمهکی دمردا ◊ دمگوترئ: (جیش لاینکف) سوپایهکه نهومنده زوره لهنهژمار نایه و دواپی نایه ◊ ههروا دمگوترئ: (عنده شجاعة لانتكف) نازایهتیبهکهی کوتایی نایه.

نَكْفَ الميوان نَكْفًا: حمیوانهکه غودمیهکی شهویلهی توشی نهخوشی بووه، دهمی لهکله کهوتوووه ◊ نَكَفَتَ اليدُ: دمستی نازاری ئی پهیدا بوو.

نَكْفَ نَكَافًا: نهخوش کهوت ◊ انكفهُ: لهپیس و پهئوخی پاکی کردموه ◊ نَاكْفَهُ الكَلَامَ: سههرلهنوی کهوتوه قسه پیگوتنی و ئی تورمبوونی ◊ نَكَفَ: توشی نهخوشی نیکاف بوو ◊ اِنكَفَ: له ولاتیکهوه گواستیبهوه بؤ ولاتیکی تر ◊ یان لهکاریکهوه چوووه سههر کاریکی تر ◊ اِنكَفَ له: روی تیکرد ◊ دوو پیامکه قسهی ناشیرینان بهیهکتر گوت و پهکتریان لهککهدار کرد ◊ اِسْتَنكفَ مِنَ الشَّيْءِ وَعَنهُ: قیزی لهشتهکه کرد و خوی ئی پاراست بیزی نههات خوی ئی نزیک بکاتهوه ◊ سههرپیچی کرد و ملی بؤ شتهکه نهادا ◊ اَلْمُنْكَرُفُ: توشبوو بهنهخوشی نیکاف ◊ التُّكْافُ: یان (الحمی النکفیه) ههوکردنیکه لهغوده (نالو) دا پهیدا دمبئ و نهخوشیبهکه دمگوازیتهوه ◊ نهم نهخوشیبه

تای لهگهئ دایه بهگوردی خومان جوریکه لهبیننه خیره ◊ وادهبئ کاردمکاته سههر پهنکریاس و هیلکهدان و جوتهگون ◊ النُكْفُ: دمردنیکه توشی دمست دمبئ ◊ النُكْفُ: ههرشتیک قیزی ئی بکهیهوه، بهلاتهوه نهنگ بئ نهنجامی بدهی و خوتی بیوه ههلهوگیر بکهی ◊ ههرکهسیک نهتهوی خوتی ئی نزیک بکهیهوه و هیزت لئی بئ ◊ رجل نَكْفٌ: پیایوکه پیس و پهئوخته قیزی ئی دمگریتهوه یان خویری و ههتیومچهیه بهکهکی خو ئی نزیک کردنهوه نایه ◊ النُكْفَةُ: یهکیکه لهغوده بچوکهکان لهبناغهی لاشهویلهدا لهنیوان لاشهویله و نهرمهی گوئ دا ◊ پیی دمگوترئ: (الغدة النکفیه).

نَكَلَ عَنِ الْأَمْرِ نَكْلًا: ترسنوک بوو، باشگهزبؤوه ◊ ملکهچی داواکه نهبوو.

نَكَلَ عَنِ الْعَمَلِ: سویندی نهخوارد سویند خواردنی رمتکردموه.

نَكَلَ عَنِ الْعَدْرِ: لهدوژمن ترسا.

نَكَلَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکهسی لهشتهکه دوورخستهوه ◊ نَكَلَ فُلَانٌ نُكْلًا قَبِيحًا: فلانکهسی توشی بهلا و جورتمیکی ناشیرین کرد.

نَكَلَ عَنِ الْأَمْرِ: بهمانا (نَكَلَ) دئ ◊ اِنكَلَهُ عَنِ الشَّيْءِ أَوْ الْأَمْرِ: لهشتهکهی دوورخستهوه یان لهسههر کارمهکی لاپرد ◊ لهکارمهکی زبوانی کردموه ◊ دمگوترئ: (النكَل فلاناً عَن عزمه) فلانکهسی لهمهبهستهکهی لادا دووری خستهوه ◊ نَكَلَ بِهِ: سزای دا بهسزایهک کهجاریکی تر توخن نهو شته نهکهوهپتهوه، کهسانی تریشی ترساند لهوهی رهچاوی نهو کاره ناشیرینه

نَکَه نَکَهَا: همناسه‌ی خو‌ی ناراسته‌ی که‌سی بهرام‌به‌رو نزیک‌ی کرد.

نَکَه فلاناً: به‌مانا (نَکَهه) دئ.

نَکَه فلان: فلان‌کس به‌هو‌ی زور خوار‌دنه‌وه بو‌نی ده‌می ناخوش بوو بوو **نَکَهه:** بو‌نی دم **نَکَه** دم‌گوترئ: (هو طیب النَکَهه) نه‌و مرؤفه بو‌نی ده‌می خو‌شه.

نَکَی المَترُ و‌فیه نکایه: فرسه‌تی له‌دوژمن هیناو زمبری گورچک‌بری لیدا **نَکَی** و‌شکاندی و به‌سه‌ریدا زال بوو.

نَکَی المَترُ نَکَی: دوژمن شکاو هه‌لات **نَکَی:** پیری به‌ککه‌وته‌و لاواز.

نَمِر فی الجبل ار الشجر: چوو‌ه سه‌مرکی‌ومه که‌ یان سه‌ر دره‌خته‌که.

نَمِر نَمراً و‌نَمراً: له‌سه‌ر شیوه‌ی پلنگ بوو **واته:** په‌له‌ی سپی و‌رنگ‌ی تری تیکه‌لاو بوو (به‌له‌ک بوو) دم‌گوترئ: (نَمِر السَّحاب) هه‌وره‌که په‌له په‌له بوو.

نَمِر فلان: فلان‌کس تو‌ره بوو و‌مکوو پلنگ‌ی چنگ به‌خو‌ینی لی هات **نَمِر** و‌په‌وشتی ناشیرین و شه‌رمنگیز بوو (نَمِر) **نَمِر فلان:** فلان‌کس توشی ناویکی شیرین و‌گوارا بوو **نَمِر فلان:** فلان‌کس رفی هه‌لساو په‌موش ناشیرین بوو **نَمِر** و‌جهه: دم‌و‌جاوی گرز کرد، ناو‌جاوانی لیک نا **نَمِر الشَّیئ:** شته‌که‌ی به‌شیوه‌ی رنگ‌ی پلنگ رنگ کرد **نَمِر** دم‌گوترئ: (برده نَمِر) بورده‌و عه‌بایه‌کی رنگاو‌رنگه **نَمِر:** خو‌ی شو‌به‌اند به‌ پلنگ له‌شیوه‌و رو‌خساردا یان له هه‌لسو که‌وت و‌په‌فتاردا **نَمِر فلان:** نارهم‌مندیی له‌فلان نیشان داو هه‌ر‌مسه‌ی لی کرد له‌کاتی هه‌ر‌مسه‌کردنه‌که‌ی دا ده‌نگ‌ی خو‌ی

بکمن **نَکَل الشَّیئ:** شته‌که‌ی زنجیرو پی‌وه‌ند کرد **نَکَل فلاناً** عَنِ الشَّیئ: فلان‌کسه‌ی له‌شته‌که لادا **المنکَل:** نه‌و نازارو چورتمه‌ی توشی مرؤفه دم‌بین **نَکَل** و‌به‌ردو شاخ **النَکَل:** ترسنوک و‌لاواز **نَکَل** نیش له‌ده‌ست نه‌هاتوو **نَکَل** دم‌گوترئ: (هر نَکَل عَنِ الامر) نه‌و له‌راه‌په‌راندنی کاروباردا لاوازه **النَکَال:** سزاو تو‌له **النَکَل:** چه‌بلیکه له‌بنکی دو‌لجه‌ی گه‌وره دم‌به‌سه‌ری، پی‌اوی نازاو خاو‌من نه‌زمون و‌قالبوو له‌ناو روداوا **نَکَل** نه‌سه‌پی به‌هیزو توانا **نَکَل** له‌حه‌دیس دا هاتوو (ان الله یحب النَکَل علی النَکَل) خودا پی‌اوی نازای سوارچاک و‌به‌ده‌ست و‌بازوی خو‌ش دم‌ئی که‌له‌گورمه‌انی جه‌نگ دا به‌سه‌ر نه‌سه‌پیکی به‌هیزو تواناومیه **النَکَل:** زنجیرو پی‌وه‌ند **نَکَل** جو‌ره لغاویکه **نَکَل** ناسنی لغاو یان ناسنی هه‌وسار **نَکَل** دم‌گوترئ: (رجل نَکَل) پی‌اویکه به‌سه‌ر بهرام‌به‌رو هاوشانه‌که‌ی دا زال ده‌بین که‌سی ناو‌یرتئ.

نَکَل شر: نازاو چاو نه‌ترسه بو شمر **نَکَل:** انکال و‌نکول) هورنان ده‌فه‌رموئ: **نَکَل** لَدَیْنَا انکالاً و‌جَیماً: لیرمدا مه‌به‌ست به‌ وشه‌ی (انکالاً) زنجیرو پی‌وه‌نده **النَکَله:** جو‌ره پارمه‌کی میصریه **النَکَل:** فلزیک‌ی قایم و‌رفه، رنگ‌ی زه‌وی و‌سبیه ده‌تواندرئ زور مشت و‌مال بکری و‌لوس ببئ، تیزببئ زه‌نگ ناگری له‌گه‌ل ماده‌ی تر گونجاوو په‌ک دم‌گری، بو زور شت به‌کارده‌هیندرئ. **نَکَل الشَّمس نَکَهَا:** خو‌ر گه‌رمیه‌که‌ی به‌هیز بوو.

نَکَه فلان: فلان‌کس همناسه‌ی به‌لوتی په‌کیکی تردا کرد.

نَکَه فلاناً: بو‌نی ده‌می فلان‌کسه‌ی کرد.

بهرزکردموه و درېژمى بدمنگه کهى دا ۵ الأَمْرُ:
 همرشتيك پهلهى سپى تيدابن لهگه ل رنگى تر
 ۵ دمگوتري: (فرس اَمْر و ثوب اَمْر، وهي غراء) ۵
 المَتَمَّرُ: همرشتيك خالى رهمى تيدابن و
 لهپهنايانه وه خالى سپى همبن ۵ النَّامِرَةُ:
 ناسنيکه قولاب و شتى وى هميه گوشتى پيوه
 دمکرى بؤ راوگردنى گورگو و بهته له وه بوونى ۵
 التامور: خوڼى ۵ النَّمِرُ: پلنگ: نازهلتيكى
 درنده يه وه جهسته ي بهله که له پيږى
 (السنورية) يه. ۵ النَّمْرُ: بهمانا (النَّمِرُ) دئ ۵
 النَّمِرَةُ: پلنگه من (دپله پلنگ) ۵ پهله هه ورى
 پيک هاتو له پارچه هه ورى بچوک بچوک و ليک
 نزيک ۵ قوماشيکه هيلى سپى و رهمى تيدان ۵
 ههروا بهمانا (التامرة) دئ ۵ النَّمِرَةُ: نوکته و خال
 له ههر رنگيک بن ۵ بهلهک ۵ النَّمْعُ من الماء:
 ناوى سازگارو شيرين و گوارا ۵ دهشگوتري: (له
 حَسَبَ نَمْرٍ نَزَادُو رَجَهْلَه كِيكى خاوينى هميه ۵
 التَّمْرُقُ: سهرينى بچوک که نانيشكى له سهر
 دادهدري ۵ نه و پارچه قوماشه ي به سهر
 که زاووه شتى و دا دهدري ۵ التَّمْرَقَةُ: بهمانا
 (التَّمْرُق) دئ ۵ التَّمْرَقَةُ: بهمانا (التَّمْرُق) دئ ۵
 ههروا ناوه بؤ هه وريک که ناوناوه هه ساو بي.

نَمَسَ السَّرَّ نَمَسًا: نهينيه کهى شاردموه.

نَمَسَ السَّرَّ فَلَانًا: بهسرتنه نهينيه کهى بهگوڼى
 فلان دادا.

نَمَسَ السَّنُّ وَالطَّيْبُ وَرَهْمَا نَمَسًا: رونه که يان
 بؤنه که خراب بوو.

نَمَسَ بِلَانٍ: فيتنه يى به فلان کرد ۵ (فهو نَمَسَ) ۵
 أَمَسَ بَيْنَ الْقَوْمِ: نيوان خه لکه کهى تيك داو
 فيتنه و ناشوبى خسته ناويانه وه هه لنيان بؤ
 نه وه ي په لامارى يه کتر بدن.

نَمَسَ الصَّائِدُ: راوکه رمه که جووه ناو کوخته که يه وه
 ۵ نَمَسَ الشَّمْرُ: رۆن و جه ورى له قزيه وه جوو
 قزي جوو بوو چلکن بوو ۵ نَمَسَ السَّنُّ وَالْجَبْنُ
 وَرَهْمَا: رونه که رمه که يان په نيره که خه ريکه
 خراب بي، بؤگه نى کردوه ۵ (فهو نَمَسَ) ۵
 نَمَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کاره کهى نى جه واشه کردو
 سه ري نى شيواند ۵ نَمَسَ المَرْقُ الجِلْدُ: عه رفق
 بهيستی جهسته ي ته رکرد ۵ اِنَمَسَ فُلَانٌ اِنْمَاسًا:
 فلان کهس خوى شاردموه ۵ اِنَمَسَ فِي الشَّيْءِ:
 جووه ناو شته که وه ۵ تَمَسَ الصَّائِدُ: راوکه رمه که
 کوخته وه حه شارگه ي بؤخوى دروست کرد
 بؤنه وه ي خوى تيدا مه لاس بدا بؤ راوکردنى
 نيچير ۵ تَمَسَ الْأَمْرُ: کاره که جه واشه بوو.

الآنَمَسُ: ليل ۵ (وهي نَمَاس) ۵ الناموس: خاوهن
 نهينى و هه والگري هه رمانره وا، نووسينگه ي
 نهينى پاشا ۵ نه و کهسه ي هه رمانره وا به سهر
 نهينى خوى دا ناگادارى دمکا ۵ ههروا ناوه بؤ
 فريشته ي نيگا حه زرمته ي جوبرايل ۵ وهصى و
 سه ربه ريشتيار ۵ قانون و شه ريعمت ۵ ليزان و
 کار دروست ۵ حه شارگه و کوخته ي راوکه ر:
 که خوى تيدا حه شارهددا ۵ خه لوه خانه وه
 بهرستگاي ره بهن و ديړنشين ۵ لانه ي شير ۵
 الناموسة: لانه و بي شه ي شير ۵ مي شوله ي بچوک
 ۵ الناموسية: بهر دمکوله، بهر ديه که به دهورى
 شوينى نووستن دا دادهدري ته وه بؤخوپاراستن
 له مي شوله و شتى و ۵ النَمَسُ: رهمگزي
 حه ميوانتيكى گوانداره له پيږى (الزبادية) يه و زور
 جوږى هميه ۵ النَمَسُ: بؤنى شير و جه ورى ۵
 التَّمَسَةُ: بؤنى ناخوش ۵ همرشتيك بؤنى
 ناخوشى نى بي پيږى دمگوتري: (نَمَسَة).

نَمَسَ الشَّيْءَ نَمَسًا: به شپږپوي هه لى گرتوه وه
 ماشيه وه.

فَمَشِي الْجَرَادُ الْأَرْضَ: كَوْلَهُ كَمَا لَهَكَ شَتُّ وَكَانَ وَ
شِينَاوَمَرْدِي زَمَوِي خَوَارِدُو هِنْدِي پُوشُو
پَهَلَشِي هِيَشْتَهَوَه ◊ نَمَشِي فَلَانَا: سَرْتَهِي لَهْگَهَلْ
فَلَانِ كَرْد، بَهْچَرِبَه قَسَهِي لَهْگَهَلْ كَرْد.

فَمَشِي الْكَلَامَ: قَسَهَكَهِي هَهْئَهْبَهسْتُو دَرَوِي تَبْدَا
كَرْد.

فَمَشِي نَشَا: پَهَلَهِي بَهْجَهسْتَهَوَه پَهِيدَابُوون
رَهَنگِيان لَهْبَاقِي رَهَنگِي پِيَسْتِي جُوْدَاوَازَه ◊ اَنْمَشِي
بِيْنِ الْقَرْمِ: فَيْتَنَهِي كَرْدُو نَاشُوْبِي لَهْنِيُو
خَهْلَهْگَهْهَدَا نَايَهَوَه ◊ تَمَشِي الشَّيْئِي: شَتَهَكَهِي
رِيْخَكْخَسْت ◊ تَمَشِي الْحَدِيثِ: بَهسَرْتَهَو نَهسَپَايِي
قَسَهَكَهِي كَرْد ◊ النَّمَشِي: فَيْتَنَهِي وَ نَاشُوْب ◊
قَسَهِي پَازَاوَهو بِيْنِ بِنَاغَهو نَادِرُوسْت ◊ النَّمَشِي:
شُوِيْنَهَكَهِي شَت لَهسَهَر شَتِي تَر ◊ پَهَلَهِي
سَهَرْدَهَمُو چَاو كَه رَهَنگِيان لَه رَهَنگِي پِيَسْتِي
جُوْدَايَه ◊ سَپَايِيهَه كَه لَهسَهَر بَنَكِي نِيْنُوك پَهيدا
دَهْبِي وَ پَاش مَوهِيَهَك نَامِيْنِ وَ دَوَايِي دِيْتَهَوَه ◊
النَّمَشِي: دَهْگُوْتَرِي: (سِيْفِ نَمَشِي) شَمَشِيْرِيْكَه
لَهبَهَر نَهصَلُو رَهسَهْنِي مَادَهَكَهِي هِيْلِي تَبْدَا
دَهْبِيْنَدَرِيْن، چَاو لَهسَهَر كَرْدِنِي دَا خَالُو هِيْلِي
جُوْرَاو جُوْرِي دِيْنَه بَهَر تِيْشَكِي دِيْتَهَهَكَهِي.

نَمَعِي الشَّعْرُ أَرِ النَّبْتُ نَمَصَا: مَوْهَكَانِ يَانِ جَلَهْ
گِيَاكَانِ وِرْدُو بَارِيكِ بُوْنِ دَهْمَكُوْتِ گَهْنَدَهْمُوْنِ يَانِ
تُوَكَه وَرْدَهِيَه.

نَمَعِي الشَّعْرَ: مَوْهَكَانِي هَهْلَهْگَهْنَدِن.

نَمَعِي الشَّعْرَ: مَوْهَكَانِ بَارِيكِ وَ وِرْدِ بُوونِ دَهْمَكُوْتِ
گَهْنَدَهْمُوون ◊ اَنْمَعِي النَّبْتُ أَرِ الشَّعْرَ: گِيَاهَهَكَه
يَانِ مَوْهَكَانِ دَوَايِ هَهْلَهْگَهْنَدِنِيَانِ رُوَانَهَوَه ◊
اَنْمَعِي النَّبَاتِ أَرِ الشَّعْرَ أَوْ عَرْمَا: گِيَاهَهَكَه كَاتِي
دَرُوِيْنَهِي هَات، يَانِ مَوْهَكَانِ كَاتِي تَاشِيْنِ وَ
هَهْلَهْچِيْنِيَانِ هَات ◊ نَمَعِي الشَّعْرَ أَوْ النَّبْتُ:

مَوْهَكَهِي هَهْلَهْگِيْشَا، رُوْمَهَكَهَكَهِي دَرُوُوَه ◊ اِنْشَمَصَ
الْمَرَاةَ: نَافَرْمَهَكَه دَاوَايِ لَهْدَهْمُو چَاو هَهْلَهْگَهْرَهَكَه
كَرْد كَه گَهْنَدَهْمُوِي دَهْمُو چَاوِي بُوْ هَهْلَهْگَهْنِي،
بُوْلَابَهْرِي ◊ يَانِ نَافَرْمَهَكَه خُوِي گَهْنَدَهْمُوِي
دَهْمُو چَاوِي هَهْلَهْگَهْنَدِن ◊ تَنْمَصَتِ الْمَرَاةَ:
نَافَرْمَهَكَه مَوِي دَهْمُو چَاوِي بَهْدَهْمَزُو هَهْلَهْگَرْتِن،
هَهْلِي كَهْنَدِن ◊ لَهْجَهْدِيْسِ دَا هَاتُوُوَه: (لَعْنَتُ
النَّامِصَةِ وَالنَّمَصَةِ) ◊ تَنْمَصَتِ الْمَاشِيَةَ: نَازَهْلَهَكَه
نَهوْبَههَارُو دَهسْتَه گُوْلِي گِيَاهَهَكَهِي خَوَارِد ◊
الْاَنْمَصُ: دَهْگُوْتَرِي: (هَرِ اَنْمَصُ الْحَاجِيْنِ) نَهو
پِيَاوَه بَرُوْ بَارِيكَه سَهْرِي بَرُوِي لَآيِ لَاجَانْگِي
بَارِيكِ بُوونَهَوَه ◊ الْمِنْمَاصُ: مَوْكِيْش، نَهو
نَاميْرَهِي چَقْلُو شَتِي وَايِ بِيْنِ دَهْرْدِيْنَدَرِي ◊
النَّمِصَةُ: نَهو نَافَرْمَهَكَه دَهْمُو چَاوِي نَافَرْمَتِي تَر
بَهْدَهْمَزُو وَ شَتِي وَ هَهْلَهْدَهْگَرِيُو نَارَايْشَتِيَانِ دَهْدَا
◊ النَّمَاصُ: دَهْمَزُوِي دَهْرَزِي ◊ النَّمِصُ: پَهْرُوْبُوْلِي
كُوْرْت ◊ گَزُوْگِيَايِ هِيْشَتَا نَاسَكَهو تَازَه سَهْرِي
لَهْمَزُوِي دَهْرَهِيْنَاوَه ◊ جُوْرَه گِيَاهَهَكَه لَه شُوِيْنِي
زَلْكَاَو وَ زَمُوِي نَآوَدِرَاوُو تَهْرِدَا دَهْرُوِي ◊
گَهْلَادَرِيْزَهْكَانِي بُوْ دَرُوسْتَكَرْدِنِي سَهْلَهو
حَهصِيْرُو شَتِي وَ بَهْكَارْدِي ◊ النَّمِيصُ: نَهوِي
دَهْرُوِيْتَهَوَه لَهْگَزُوْگِيَا يَانِ مَوْوِ پَاشِ دَرُونَهَوَهو
هَهْلَهْچِيْنِ وَ هَهْلَهْگَهْنَدِنِيَانِ ◊ اَنْمَطُ لَه الْعَطَاةَ:
بَهخَشْشَهَكَهِي نِي كَهْم كَرْدَهَوَه ◊ نَمَطُهُ عَلِي
الشَّيْئِي: شَارْمَزَايِ كَرْدِ بُوْ شَتَهَكَه ◊ دَهْشَگُوْتَرِي:
(نَمَطُ لَه عَلِي الشَّيْئِي) ◊ النَّمَطُ: تُوَكِي فَهْرِشُو
بَهْرَه ◊ جُوْرَه فَهْرِشُو رَاخَهْرِيْكَه ◊ قَوْمَاشِيْكَه
لَهخُوْرِي دَرُوسْت دَهْمَكَرِي رَهَنگَاوَرَهَنگَه بَهسَهَر
كَهزَاوَهو شَتِي وَاْدَا دَهْمَدَرِي ◊ رِيْجَبَازُو بَهْرَنَامَهو
پَهْلَانِ بُوْهَمَهَر شَتِيْكَ بِيْنِ ◊ شِيُوَازِي شَت ◊
كُوْمَهْلِيْكَ مَرُوْفُ يَهْكَ نِيْشِيَانِ هَهْبِي ◊ جُوْرُو
شِيُوَهِي شَت ◊ دَهْگُوْتَرِي: (عَنْدِي مَنَاعِ مِنْ هَذَا

نهكهوت ◊ (فهو نَمِل رهي نَمَلَة) ◊ دهسگوترئ:
(امراة نَمَلِي) نافرمتيکه گهړوکه لههيچ شويننیک
جینگیر نابین.

نَمَلِ الطَعَامُ: خوراکهکه میروی تیچوو میرواوی
بوو ◊ (فهو نَمُول) ◊ نَمَلِ الْكِتَابِ: ډیری
کتیبهکهی لیک نزیك نووسینهوه ◊ نَمَلِ لُثْبَةٍ:
کراسهکهی پینهکرد ◊ نَمَلِ الْقَرْمُ: خهلهکهکه
کهوتنه جم و جوړل و هاتوجو و تیکهوه
هاویشتن ◊ بلاوومیان نی کردو بهناووهی دا
بلاویوونهوه بو کاسی کردن ومکوو میروله ◊
الْأَثْمَلَةُ: گرنی قامک، چاوه قامک ◊ جومزگه
لای زوروی پهنجه نهوهی نینوکی پیومه.

المُؤَنَمِلُ: دهگوترئ: (رجل مُؤَنِمِلُ الْأَصَابِعِ) پیاویکی
پهنبجه کورت و پهنبجه نهستوره ◊ الْمُئَمَلُ:
دهگوترئ: (لقد طَالَبَ غَيْرَ مُئَمَلٍ) بههیتواشی
داوای شتهکهی کردو بهپهله نهبوو لمبهدمست
هینانی دا ◊ الْمُئَمَلَةُ: نافرمتی گهړوکه که
لهشونینیک جینگیر نهبن ◊ التَامِلَةُ: پنبوار
کوهمله خهله که بهریگادا دمرون ◊ النَمِلُ:
لیزان و شارمزا ◊ النَمَلَةُ: میروله، ههشمهیهکی
بچکولهی کوششکهره لهزیر گل دا دمزی،
بهتاک و کوهمل زیان بهسهردمهمن و گیانی
هاوکاریان تیدایه ◊ فیتنهیی و ناشوبیگیر.

النَمِيلَةُ: صندوقیکه خواردن و شتی وای تیدا
ههلهدمگری میروله و ههشمرات ناتوانن بچنه
ناوی، نهم جوړه صندوقه لهتهخته دار یان
مهعدنی تر دروست دمکری و دهرگاکی له
تهله هیلهکیکی کون بچوکه ◊ النَمَلَةُ: باقی
ماندهی ناو لهجهوزدا ◊ دهسگوترئ: (فرس ذر
نَمَلَةٍ) نهسپینکی سرک و هاروهاجه ◊ النَمَالُ:
فیتنه و ناشوبیگیر ◊ النَمِيلَةُ: فیتنهجو.

قَسَمُ الْحَدِيثِ نَمًا: قسهکه ناشکرابوو.

النَّمَطُ) کالای لهو جوړهم لایه ◊ نَمَعَ الشَّيْئُ:
شتهکهی رهنګ کرد بهرهنګی رهنش و سپی و
سوور بهتیکهلی ◊ النَمْعُ: رهنګ کراو بهرهنګی
جوړاو جوړ ◊ دهگوترئ: (رجل مُنَمَّعٌ) پیاویکی
رهنګاورهنګه بهلهکه ◊ النَمْعَةُ: مهلاشوی مندا
کهتازه لهداک دهبی و مهلاشوی نهرمه تارهق
دهبی ◊ سمرانسمری کیو ◊ مروقی وهجاخراده و
رهنهنی گهل و نهتموه ◊ مال و سامانی زور ◊
مروقی زور.

نَمَقَ الْكِتَابَ نَمَقًا: بهجوانی کتیبهکهی نووسیهوه
◊ انَمَعَتِ النَّمْلَةُ: دارخورماکه خورمای بی ناوکی
گرتن ◊ نَمَقَ الثَّرْبُ أَوْ الْجِلْدَ وَهَرَمَا: قوماشهکه
یان بیستهکهی رهنګاورهنګ کرد ◊ نَمَقَ الْكِتَابَ:
بهشونینیک جوان و خویشنوسی کتیبهکهی
نووسیهوه، زیدمروقی لهمانای (نَمَقَ) دهگیمهنی
◊ النَمِيقُ مِنَ الرُّطْبِ: خورمایهکه ناوکی نهبن ◊
النَّمِيقُ: نهو کتیبهی تیددا دهنووسیهوه ◊
ناومراستی رینګا ◊ النَمِيقَةُ: بونی ناخوش، بؤگهن
◊ النَمِيقُ: شتی نهخشاو و رهنګاورهنګ ◊
دهگوترئ: (ثوب نَمِيق).

نَمَلٌ فُلَانٌ نَمَلًا رَغْوَلًا: فلانکس فیتنهجو بوو،
فیتنهیی کرد.

نَمَلٌ فُلَانًا: بهسهر شتهکهی دا روانی.

نَمَلٌ فِي الشَّجَرَةِ نَمَلًا: چووه سمر درهختهکه.

نَمَلِ الْمَكَانِ: شوینهکه میروی زور بوو ◊ نَمَلْتُ يَدَ
فُلَانٍ: دمستی فلانکس تهزی شلهپهته بوو ◊
نَمَلْتُ يَدَهُ فِي الْعَمَلِ: لهکارکردن دا دمستی سوک
بوو ◊ نَمَلْتُ الْمَرْأَةَ أَوْ الْفَرَسَ: نافرمتهکه یان
ماینهکه جینگیر بوو ◊ (یان سکی بو پراوستاو
لهباری نهجوو) دهسگوترئ: (غلت يد الصَّيِّ)
دمستی منداکه همدادانی نهبوو لههارو حاجی

نَمَّ الشَّيْنُ: شته‌که بۆنه‌که‌ی بلا و بۆوه ۵ شته‌که وروژا هه‌له‌نهریوو.

نَمَّ الحَدِيثُ: قسه‌که‌ی هیناو برد بۆنه‌وه‌ی فیتنه‌یی بنیته‌وه ۵ ناشوب له‌ناو خه‌لکه‌که‌دا به‌رپابکا.

نَمَّ الكلامُ: قسه‌که‌ی به‌درۆ و ده‌له‌سه‌ پازانده‌وه ۵ الثَّامَةُ: هه‌ست و جم و جۆل ۵ ده‌گوتری:

(سَمِعْتُ نَأْتَهُ) گویم له‌هه‌ست و خوستی بوو ۵

ده‌شگوتری: (أَسَكَتَ اللَّهُ نَأْتَهُ) خودا مراندی ۵

النَّمَمُ: فیتنه‌یی و ناشوب‌گیرێ ۵ النَّمَامُ: ناوه‌ بۆ

پومکی سه‌عه‌ته‌ه‌ کیویه‌له‌: که‌ روه‌مکی بۆنخۆشه

هه‌روا ناوه‌ بۆ گیا پونگه‌ ۵ پونگی ئاویی ۵

النَّمَةُ: په‌له‌یه‌کی سپی له‌ناو ره‌شایی دا، یان

په‌له‌یه‌کی ره‌ش له‌ناو سه‌بایی دا ۵ النَّمِيَّةُ:

خیانه‌ت ۵ عه‌یب و له‌ککه‌ ۵ دوزمانیه‌تی ۵

سروش‌ت و ته‌بعه‌تی مروّف ۵ ماهیه‌ت و هیولای

مروّف ۵ ده‌شگوتری: (ما بالدارِ نَمِيَّةٍ) که‌س له

خانوه‌که‌دا نیه‌ ۵ فلوس که‌له‌ره‌صا‌ص دروست

کرابی ۵ تاکه‌که‌ی پیی ده‌گوتری: (نَمِيَّةٌ) ۵

النَّمِيمُ: ده‌نگی نزم و هیواش که‌له‌جم و جۆلی

شَتِيكٌ په‌یدا ده‌بی ۵ خه‌شپه‌ی پێ ۵ فیتنه‌یی و

قسه‌هینان و بردن ۵ النَّمِيْمَةُ: به‌مانا (النَّمِيمُ) دئ

۵ نووسین ۵ سپرمو خه‌شی نووسین ۵ نَمَتَتِ

الريحُ الترابُ: ره‌شه‌پاکه‌ شوینکه‌ی له‌گل و

خۆله‌که‌ کرد هیل و خیتی جیا‌جیای تیدا

جیه‌ه‌شت ۵ نَمَمَ الشَّيْنُ: شته‌که‌ی نه‌خشان‌دو

پازان‌دیه‌وه ۵ زه‌که‌فتی کرد ۵ ده‌گوتری: (نَمَمَ

كِتَابَهُ) کتیبه‌که‌ی نه‌خشان‌دو به‌زه‌مه‌که‌فت و

نه‌خش و نیگار پازان‌دیه‌وه ۵ المَنَمَمُ:

زه‌خرمه‌که‌را و پازین‌دراوه ۵ ده‌گوتری: (ثوب

مُنَمَّمٌ) هوماشیکێ زه‌خرمه‌که‌راوه ۵ هه‌روا

ده‌گوتری: (کتاب مُنَمَّمٌ) کتیبیکێ

زه‌خرمه‌که‌راوه ۵ (نبات مُنَمَّمٌ) روه‌مکی

تیکه‌پالو و تیکه‌چرزاهه‌. ۵ النَّمَمُ: نه‌و شوینکه‌و

نیشانانه‌ی ره‌شه‌پا له‌سه‌ر روه‌میری گل جینی

دیئ ۵ سه‌بایی که‌له‌سه‌ر نینۆکی مروّفی گه‌نج

ده‌رده‌که‌ه‌ی ۵ تاکه‌که‌ی (نَمِيْمَةٌ) ۵ النَّمِنَةُ: هینلی

کورت و لیک نزیك ۵ النَّمَمُ: نه‌سه‌پتی بجوک.

نَمَا الشَّيْنُ نَمًا وَنُمْرًا: شته‌که‌ زیادێ کردو به‌ره‌ی

سه‌ند ۵ ده‌گوتری: (نَمَا الزَّرْعُ، وَنَمَا الْوَلَدُ، وَنَمَا

الْمَالُ) ۵ ده‌شگوتری: (هُوَ يَنْمُو اِلَى الْحَسَبِ) ۵

هه‌روا ده‌گوتری: (نَمَا الْخَضَابُ فِي الْيَدِ أَوْ الشَّعْرِ)

خه‌نه‌که‌ سوریه‌که‌ی به‌ره‌ی ساند ۵ قه‌مه‌که

ره‌شایی زیادێ کرد.

نَمَا الحَدِيثُ: حه‌ده‌سه‌که‌ی نیسان‌د داو به‌شێوه‌ی

رَيْكٌ وَبَيْكٌ ره‌وايه‌تی کرد.

نَمَى الحَدِيثُ نَمًا، وَنَمِيًّا: قسه‌که‌ بلا و بۆوه.

نَمَى الحَيْرَانُ: نازه‌له‌که‌ قه‌له‌و بوو.

نَمَى الدَّرَابُ: نازه‌ل و لاخه‌کان دوورکه‌وتنه‌وه

بۆم‌ل و موش و له‌وه‌مه‌ر‌خواردن.

نَمَى الصَّيْدُ: نێچیره‌که‌ به‌به‌ره‌نداری له‌ پراوه‌که‌ره‌که

گوم بوو تیره‌که‌ به‌جه‌سته‌به‌وه‌ بوو.

نَمَى الشَّيْنُ: شته‌که‌ی به‌رز کردوه‌ له‌ره‌زو به‌های

زیاد کرد ۵ ده‌گوتری: (فَلَانٌ يَنْمِيهِ حَبَّةٌ).

نَمَى الحَدِيثُ: فه‌رمووده‌که‌ی گه‌پان‌ده‌وه

گوته‌ره‌که‌ی.

نَمَى فَلَانًا اِلَى فَلَانٍ: فلانکه‌سی پال فلانکه‌س دا.

نَمَى الْمَالُ رَعْرَعًا: ماله‌که‌ی زیاد کردو گه‌ش‌ه‌ی پیندا ۵

أَنْمَى الْكُرْمُ إِثْمًا: دارمیومه‌که‌ بۆخی ده‌ره‌که‌وتن،

خه‌ریکه‌ گه‌لاکه‌ی ده‌ریکه‌ه‌ی ۵ أَنْمَى الشَّيْنُ:

گه‌ش‌ه‌ی به‌شته‌که‌ دا ۵ أَنْمَى الرَّاعِي دَرَابُهُ: ولاخ و

نازه‌له‌کانی له‌وه‌مه‌ر‌گاکه‌دا لَيْكٌ بلا و کردن

بؤنه ووی همره که بیان له پان تاییه که دا بله و مرئی
 ◊ اَمْسَى الصَّيْدَ: تیری به نیچیره که وه ناو
 ههنگاوتی و بوی نه گهرا له شوینیکی دوور
 مندار بووه ◊ تَمَى الشَّيْئَ أَوْ الْحَدِيثَ تَنْمِيَةً:
 گه شهی به شته که دا ◊ فَسَمَكَةٌ بِهَشِيئَةٍ
 فَيْتَنِي هِيَ تَابِرْدٌ ◊ تَمَى النَّارَ: سوتهمه نی بؤ
 ناگره که زیاد کرد ◊ اِنْتَمَى الطَّائِرُ: بالنده که
 له شوینتی هه لفری بؤ شوینیکی تر جوو ◊ اِنْتَمَى
 اِلَى الْجَبَلِ: جووه سمر کیومه که ◊ اِنْتَمَى اِلَى كَذَا:
 نیسهمت درا بؤلای نه وه ◊ تَنَمَّى: به مانا (انمی)
 دئ ◊ الْأَنْمِيُّ: شریفیکه کای تیدمکری ◊ النَّامِيُّ:
 هه رشتیک گه شو و نمای تیدا بی و مگوو گیاندارو
 روه که و درهخت ◊ النَّامِيَّةُ: خه لک (مخلوقات) ◊
 تَوَلَّى مَيْوَةً كَهَيْشُومَتَرِي بَيَّوْمِي ◊ النَّمَاءُ:
 میروی بجوک ◊ التَّمْرُؤُ: زیاده ◊ الْأَتْرُوجُ:
 نموونه ◊ التَّنُّ: هزی تهنک.

نَهَأَ نَهَأً: پربوو، دهگوتری: (نَهَأَ الْإِنَاءُ) زهره که
 پربوو ◊ (شَرِبَ فُلَانٌ حَتَّى نَهَأَ) ناوی خواردموه
 تا تیراو بوو.

نَهَأَ اللَّحْمَ نُهْرَاءً: گۆشته که نه کولاند.

نَهَيْتِ اللَّحْمَ: گۆشته که نه کولی ◊ اِنْهَأَ اللَّحْمَ:
 گۆشته که نه کولاند به کالی هیشتیه وه ◊
 النَّاهِي: تیرو تهسه له.

نَهَبَ الشَّيْئَ نَهْبًا: به زور شته که وه مرگرت ◊
 دهگوتری: (إِنَّهُ يَنْهَبُ الْأَرْضَ) نه وه به به له و خیرا
 دمروا ◊ هَمْرُوها دهگوتری: (إِنَّهُ لِيَنْهَبُ الْغَايَةَ)
 نه وه بېشکه و تووه بؤلای نامانج.

نَهَبَ الْكَلْبُ فُلَانًا: سه که که دهماری پاژنه پینی
 فلانکس گرت.

نَهَبَ فُلَانًا: جنیوی به فلانکس داو لیتی توره بوو
 ◊ اِنْتَهَبَ الشَّيْئَ: شته که وای کرد هه لمه تی بؤ

بیرئی و به تالان بیرئی ◊ اِنْتَهَبَ الشَّيْئَ فُلَانًا:
 شته که ی بؤ فلانکس رانواند ◊ نَاهَبَ الْمُتَسَابِقُ
 مُسَابَقَةً: بېشپرکیی له راکردن دا له گه لدا کرد ◊
 اِنْتَهَبَ الشَّيْئَ: شته که ی هه لگرت ◊ اِنْتَهَبَ الْفَرَسُ
 الشَّرْطَ: نه سه که له بېشپرکییه که دا برديه وه ◊
 تَنَاهَبَ الْمُتَسَابِقَانِ: هه ریه که له وه دوو
 بېشپرکیکارانه ویستی سه رکه و تن به دهست
 بیئی ◊ تَنَاهَبَ الدَّرَابُ الْأَرْضَ: و لاخه که یان
 نازه له که به قاچه کانی زموی هه لکولی ◊ الْمَنْهَبُ:
 سه رکه و توو له بېشپرکیی دا ◊ دهگوتری: (فَرَسٌ
 مِنْهَبٌ) ◊ الْمَنْهَبُ: نه وه ی چه پاو دهکری (تالان
 دهکری) ◊ شَتَيْكَ بِهَبَلَةٍ دَاوَابِكِرِي ◊ النَّهْبُ:
 تالانکردن ◊ چه پاو کردن ◊ شَتَيْكَ بِكِرِيَّتِهِ
 مه به ست و نیشانه بؤ ههنگاوتن ◊ دهگوتری:
 (أَصْحَحَ فُلَانٌ نَهْبًا لِلسَّبِّ) فلانکس بوو
 به نیشانه بؤ تانه و ته شهر لیدان و جنیوی پیدان ◊
 یان فلانکس بوو به نامانج بؤنه خووشی ◊
 هَمْرُوا وَشَى (النَّهْبِ) نَاوَهُ بؤ مائی تالانی و
 دهسکه و تی جهنگ ◊ تالانکراو و مالنراو ◊
 هَمْرُوا وَشَى (النَّهْبِ) بِه مانای جوړیک
 له راکردن دئ ◊ النَّهْبَةُ: به مانا (انتهاب) دئ
 واته: هه لگرتن یان سه رکه و تن ◊ النَّهْبِيُّ:
 هه لمهت و تالانکردن ◊ تالانکراو، مالنراو ◊
 النَّهْبُ: که سیک زور تالانچی بی، چه پاو که ربی
 ◊ النَّهْبَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی دریزدا و هل و
 دالگوشت ◊ کزو لاواز ◊ نافرمتیک بگاته حاله تی
 تیداجوون و گیانه لاو ◊ النَّهْبَةُ: ته بو لکه وه
 گردو لکه ◊ جَالٌ وَ جَوْلَى نِيْوَانٌ بِيْشَهُو لَانَهِي
 شیر ◊ النَّهْبُورُ: به مانا (النَّهْبَةُ) دئ ◊ نَهَبَلُ:
 فلانکس خووی شه لاند وای بېشان دا شه له،
 له رقیشتن دا خووی شه ل کرد ◊ نَهَبَلُ فُلَانًا:
 فلانکس ته مهن دریزبوو ◊ النَّهْبَلُ: پیرمیرد

دمگوتری: (شیخ نَهَبَل) ◊ النَهْبَلَةُ: رُوِیشتنیکی تمبه‌لانه‌یه ◊ پیرمژنی کۆنمه‌سال ◊ دمگوتری: (عجوز نَهْبَلَةُ) ◊ هه‌روا ناوه‌ بو حوشتی که‌ته‌و زمبه‌للاح.

نَهَتْ القِرْدُ وغره نهیتاً ونهاتاً: ممیمونه‌که هیراندی زیراندی ◊ دمگوتری: (نَهَتْ الأَسَدُ) شیرمه‌که دهنگی لیومه‌هات و دهنگه‌کی نه‌بوه نه‌راندن.

نَهَتْ فلان: فلانکس نالاندی، نرکاندی ◊ المنَهْتُ والمنَهْتُ: شیر ◊ الناهِتُ: قورگ ◊ النُهَاتُ، دمنگیک که‌له‌سنگ بی، نرکه‌و ناله، زیخه‌زیخ که‌له‌کاتی نارچه‌ته‌ی دا له‌ناده‌میزاد ده‌بیسری ◊ نَهَتْ علی فلان: دروی به‌دهم فلانکسه‌وه کرد ◊ نَهَتْ فلان فی کلامه: فلانکس قسه‌کانی به‌شیوه‌ی به‌ره‌و ناواژو گیرانه‌وه.

نَهَجَ الطريقَ نَهْجاً ونهرجاً: رینگاکه ناشکرا‌بوو دهرکه‌وت ◊ دمگوتری: (نَهَجَ أُمْرَةً) نیشه‌که‌ی ناشکرا‌بوو.

نَهَجَ الدابةُ أو الإنسان نَهْجاً ونهيجاً: ولاخه‌که یان مرؤفه‌که خیرا خیرا هه‌ناسه‌ی داو هانکه هانکی بی که‌وت به‌هوی ماندوبوون.

نَهَجَ الثَّوْبُ نَهْجاً: هوماشه‌که کون بوو پزی.

نَهَجَ الطريقَ: رینگاکه‌ی ناشکرا کرد، رونی کرده‌وه ◊ رینگاکه‌ی به‌یره‌و کرد.

نَهَجَ نَهْجاً ونَهْجَةً: خیرا خیرا هه‌ناسه‌ی هه‌لینان و هانکه هانکی بی‌که‌وت به‌هوی ماندویی و شه‌که‌تی، یان راکردن و جم و جوی زور.

نَهَجَ الثَّوْبُ وغیره هوماشه‌که کۆن بوو، رزی (فه‌ر نَهَجَ) ◊ انَهَجَ الطريقَ: رینگاکه ناشکرا رۆن بوو، دهرکه‌وت ◊ انَهَجَ الدابةَ: به‌سواری ولاخه‌که رۆیی تا ماندوی کرد ◊ انَهَجَ العَمَلَ فلاتاً: نیشکردنه‌که فلانکسه‌ی ماندوکرد تا‌وا‌ی لی کرد

هه‌ناسه برکه‌ی بی بکه‌وی ◊ انَهَجَ الثَّوْبَ: هوماشه‌که‌ی کۆن کرد. رزاندی ◊ انَهَجَ الطريقَ: رینگاکه‌ی ناشکرا کرد و پیندا رۆیی ◊ انَهَجَ الطريقَ: رینگاکه ناشکرا‌بوو دهرکه‌وت چۆنه ◊ انَهَجَ سبیلَ فلان: ریبازی فلانکسه‌ی گرته‌به‌رو پیندا رۆیی ◊ المنَهَجُ: رینگای ناشکرا و نمایان ◊ هه‌روا ناوه‌ بو پلان و خه‌ریته‌ی کارکردن ◊ پرۆسه‌و پرۆگرام ◊ المنَهَجُ: به‌مانا (المنه‌ج) دئ ◊ الناهِجُ: دمگوتری: (طریق ناهج) رینگاکه‌ی ناشکرا و رۆن ◊ هه‌روا دمگوتری: (طریق ناهجه) ◊ السُّنْجُ: ناشکرا و نمایان ◊ دمگوتری: (طریق نَهَجَ) ◊ (أمر نَهَجَ) ◊ رینگای راست و ناشکرا ◊ دمگوتری: (هذا نهجی لأحید عنه) ◊ النَهْجُ: نه‌خۆشی رهبۆ، هه‌ناسه سواری و ته‌به‌ته‌بی دل ◊ النَهْجُ: به‌مانا (النَهْجُ) دئ.

نَهَدَ الشَّيْءُ نَهْداً: مه‌مک خریبوو، سه‌ری هه‌لدا و به‌رز بووه ◊ دمگوتری: (نهدت ندي المرأة) مه‌مکی ئافه‌رته‌که خریبوون (فهي ناهد وناهدة) ئه‌و ئافه‌رته‌ (مه‌مک خرو تونده‌) هیتشتا مه‌مکی شل نه‌بوون.

نَهَدَ الإِنَاءُ: قابه‌که نزیکه پر بیی.

نَهَدَ فلانةً فلانکس هه‌لساو رۆیی.

نَهَدَ لعدوه (أر) الى عَدُوِّهِ خۆی له‌به‌رده‌م دوزمن دا راکرت و به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر له‌گه‌ل کردنی دا.

نَهَدَ نَهْداً: به‌رزبوو، خریبوو ◊ سه‌ری هه‌لدا ◊ انَهَدَ الإِنَاءُ: قابه‌که‌ی پرکرد هه‌تا له‌سه‌ریه‌وه رزا ◊ یان نزيك بوو لیوان لیوبی ◊ انَهَدَ الهديةَ: دیاریه‌که‌ی گه‌ورمکرد؛ دیاری گه‌وره‌ی برد ◊ انَهَدَ فلاتاً: فلانکسه‌ی ده‌ست نیشان کرد.

ناهَدَ فلاناً: کیشمی له‌گه‌ل فلانکسه‌ی داناپه‌وه ◊ ناهَدَ عَدُوَّهُ: به‌ربه‌ره‌کانی دوزمنی کرد له‌سه‌ر‌پداو

نَهْرُ الْمَاءِ: ناومکه بهزموی دا رۆیی و ریگای خوئی کردهوه.

نَهْرُ الْخَمَارِ: بیرهه لکه نه که گه بیشته ناو له ناو بیرمه که دا ۵ دهگوتری: (حَفَرٌ بَرًّا حَتَّى نَهْرٍ) بیرمه کی هه لکه نه تا گه بیشته ناو.

نَهْرُ الْأَرْضِ: زموی به که هه لدری.

نَهْرٌ فَلَانًا: له فلان که س تورمبوو به رمقی و روی ناخووش قسه ی له گه ل دا کرد ۵ رقی هه لسا.

نَهْرُ النَّهْرِ: چۆمه که هه لکوئی و ناومکه ی پیدا برد.

نَهْرُ الشَّيْئِ نَهْرًا: شته که زۆر بوو ۵ (نهر نهر) ۵
 أَنْهَرٌ: که وته رۆژه وه ۵ یان به رۆژ کاری کرد ۵
 أَنْهَرَ السَّائِلِ: شله مهنی به که به ته وژم رۆیی و
 رهوان بوو ۵ دهگوتری: (أَنْهَرَ الْبَطْنَ) سکه که
 جوو، گو فیره ی گرت ۵ أَنْهَرَ الْعِرْقُ: ده مار که
 خوینی نه و مستا ۵ أَنْهَرَتِ الْمَرْأَةُ: نا فرمه که
 قه له و بوو ۵ أَنْهَرَ فِي الْعَنْزِ: له باز دان دا تم به ل
 بوو به هیواشی بازی دا ۵ أَنْهَرَ الدَّمَّ: خوینه که هه
 رهوان کرد رۆیاندی ۵ أَنْهَرَ الْفَشْقُ: دراپی به که هه
 فراوان کرد ۵ که له به رو چاله که هه فراوان کرد ۵
 دهگوتری: (أَنْهَرَ الدَّمَّ) خوینه که هه رشت، رهوانی
 کرد ۵ إِنْهَرَ النَّهْرُ: چۆمه که شوینی خوئی
 کرده وه ریره وی خوئی گرت به مر ۵ إِنْهَرَ بَطْنُهُ:
 سکی جوو، گو فیره ی گرت ۵ إِنْهَرَ الْعِرْقُ:
 ده مار که خوینی نه و مستا ۵ إِنْهَرَ فَلَانًا:
 فلان که سی زۆر تورم کردو به شیوه ی زبرو دهنگی
 به رزو روی ترشه وه هسه ی له گه ل کرد ۵ إِسْتَنْهَرَ
 السَّائِلِ: شله مهنی به که به زۆری و ته وژم رۆیی ۵
 إِسْتَنْهَرَ النَّهْرُ: چۆمه که ریره وی خوئی کرده وه
 جاری بوو ۵ إِسْتَنْهَرَ الْأَمْرُ: کار که هورس بوو
 له سنور دهر جوو ۵ الْمَنْهَرُ: شوینی هه لکه نه دننی

له قافۆزه ی بیجا ۵ تَنَاهَدَ الْقَوْمُ: خه لکه که
 له سه فردا هه ریه که به شه تیشوی خوئی هینایه
 ده رو تی که لاویان کرد ۵ تَنَاهَدَ
 فِي الْحَرْبِ: له سه ردا رویه روی به کتر بوونه وه،
 بۆیه کتر راپه سکو تن و په لاماری به کتر یان دا ۵
 تَنَاهَدَ الْقَوْمُ الشَّيْئَ: خه لکه که له ناو خویمان دا
 شته که میان ده ستا و ده ست پی کرد ۵ تَنَهَّدَ:
 هه ناسه ی حه سانه وه و خوئی هه لکی شا ۵
 التَّاهِدُ: نا فرمه تیک مه می خری بوو بین مه می
 هیت کردین ۵ دهگوتری: (غلام ناهد) گو ره
 که نه جیکی تازه پی گه بیشتوه ۵ النَّهَادُ: نه ندازه،
 ریزه ۵ نزیکه ی ۵ دهگوتری: (هؤلاء نَهَادُ مائة)
 نه وانه نزیکه ی سه د ده بین، نه ندازه ی سه د
 که سن ۵ النَّهَادُ: له به لانی گوئی چه م که ره و می
 باشی لی بروی ۵ النَّهْدَانُ: دهگوتری: (حَوْضُ
 نهدان) حه وزی پر ناو که له سه ریه وه نه رژی ۵
 (قدح نهدان) بیاله ی پر ۵ یان دوو له سه ر سی
 پر پی. ۵ النَّهْدُ: شتی به مرز ۵ مه می خری بوو ۵
 ژمه رۆنه که ره ی گه وه ۵ گیان له به ری گه وه ره
 به هیز ۵ دهگوتری: (شَابٌ نَهْدٌ وَفَرَسٌ نَهْدٌ) ۵
 هه روا ناوه بۆ بیای بیوانه و به که لک و ره و شت
 به مرز که هه می شه هه ولی بیایوتی بدا ۵ النَّهْدُ:
 نه وه ی ها وه لی سه فره و کاروانچی له کیسه
 باخه ل و تویشودانی خویمان ده ری دینن و تیکرا
 ده بیخه نه سه ر سه فری ها و به ش ۵ یان بیتاک و
 کۆمه کی ها و ولاتیان له کاتی هیرش هینانی
 دوزمن دا ۵ دهگوتری: (طَرَحَ نَهْدُهُ مَعَ الْقَوْمِ)
 یارمه تی خه لکه که هه ی دا ۵ النَّهْدُ: رۆنه که ره ی
 ته نکه (بجوك) ۵ النَّهْدَةُ: ژمه رۆنه که ره ی
 گه وه ۵ تۆوی کاله که مارانه ناردی تی که لاو
 دهگوتی و ده خوری.

نَهْرٌ نَهْرًا: به ته وژم ناومکه رۆیی.

فَهْرَ فِلَانًا فِي صَدْرِهِ: مستهكۆلهی لهسنگی فلانكەس دا.

فَهْرَ رَأْسَهُ: سهری بادا ◊ اَنْهَرَهُ: راپههراپاند ◊ نَاهَرُ الْأَمْرَ: لهكارمكه نزيك بۆوه ◊ دهگوترئ: (ناهرُ الصَّيِّبِ البُرُوحِ) منداللكه خهريكه بائغ دمبين، نزيكه پئ بگا ◊ نَاهَرُ الرُّضِيحِ الفِطَامِ: شيرهخۆرهكه نزيكه لهشيرخواردن بپردرئتهوه ◊ نَاهَرُ فِلَانًا: پيش فلانكەس كهوت ◊ نَاهَرُ الصَّيْدِ: پهلهی كرد نيچيرمكه بگري ◊ نَاهَرُ الفُرْصَةِ: ههلهكهی قۆستهوه نهپهيشت لهكيسی بچئ ◊ نَاهَرَتِ الفُرْصَةَ فِلَانًا: هورسمت و ههله بۆ فلانكەس رئ كهوت ◊ اِنْتَهَرَ فِي الضَّحْكِ: زندهروپي كرد له پيكنهين دا ◊ زُورَ بَيْكَمَنِي ◊ نَاهَرُ الشَّيْءِ: شتهكهی بهدل بوو پهلهی كرد بهدمستی بينئ ◊ دهگوترئ: (اِنْتَهَرَ الفُرْصَةَ) ههله قۆستهوه نهپهيشت ههله لهكيس بچئ ◊ تَنَاهَرَ الْقَوْمَ الشَّيْءِ: خهلكهكه پهلهيان كرد بۆ بهدمستهينانی شتهكه ◊ دهگوترئ: (تَنَاهَرُوا الفُرْصَةَ) كهوتنه خو بۆ قۆستنهوهی ههله و ويستيان كهلكی ئی وهرگرن ◊ المَنَاهِرَةُ: پيشپركئ ◊ النَاهِرُ: ريش سبب و پياوماقولى گهل و هوژو ههلسورپنهري كاروباريان ◊ النُّهَازُ: نهندازهو مهزنده ◊ دهگوترئ: (عمره يُهَازُ عَشْرِينَ سَنَةً) تهمهنی بيست سال دمبين، نزيكهی بيست سال دمبين ◊ النُّهْرُ: دمست دانه شت؛ ههرشتيک بهدمست بگري و دمستی بۆ بيري ◊ النُّهْرَةُ: ههله و فرسمت ◊ دهگوترئ: (هُوَ نُهْرَةُ المَخْتَلِسِ) نهو نيچيري ههموو كهسيكه ههموو كهس دمتوانئ فرسهتی ئی بينئ.

النُّهَازُ: كهسيك خييرا خييراو زور شت بهدمست بداته يهكيكي تر وهكوو بهردمستی وهستای ديوار دانان و شتی وا ◊ گوئدرئز: كه سنگی

جوگاو لادر كه ناو دايدري ◊ جوگايهكه لهناو ههلاو شورادايه ناوی پيدا دمروا ◊ المَنْهَرَةُ: بۆشاييهكه لهنيوان خانومگان ◊ زبيل و زالی تن هري دمدرئ ◊ زبلدان ◊ سهرانگوتيك ◊ النَّهَارُ: تري سبب ◊ النَّهَورُ: ههور ◊ النَّهَارُ: رۆژ، روناكايي نيوان بهرمبهيان و شيوان؛ نيوان روناكايي ناسۆ لهبهرمهيهانهوه تا ناوايوونی خوژ لهنيواردا ◊ النَّهَارِيُّ: نان خواردنی قهوهلتی ◊ النَّهْرُ: ناوی زۆرو شيرين و پهوان (روبار) ◊ رپرموی ناوی شيرين و گووارا ◊ النَّهْرُ: بهرهراوان ◊ روناکی ◊ بهمانا (النَّهْرُ) دئ ◊ النَّهْرُ: تري سبب ◊ دهسگوترئ: (نَهْرٌ وَنَهْرٌ) ◊ روبايركي پان و پۆره ◊ (نَهَارٌ نَهْرٌ) رۆژيكي رۆشن و روناكه ◊ (رجل نَهْرٌ) پياويكه بهرۆژ كاردمكا ◊ دهگوترئ: (لست بليلي ولكي نَهْرٌ) بهشهو كارناكهم بهرۆژ كاردكهم ◊ النَّهْرَةُ: نازهلی شیر زور.

نَهْرَ فِلَانٍ نَهْرًا: فلانكەس راپهري بۆنهوهی شتيك بهدمست بينئ ◊ دهسگوترئ: (نَهَرَتِ الدَّابَّةُ بصدراها) نازهلهكه يا ولاخهكه سينگی پيونهنا؛ واته: دمستی كرد بهرۆيشتن ◊ ملی درئز كردو سينگی پيونهنا بۆنهوهی برشيتهوه ◊ نَهَرَتِ الدَّابَّةُ بِرَأْسِهَا: ولاخهكه بهراوشاندنی سهری ميش و مهگهزی لهخوی دوورخستهوه.

نَهْرَ بِالذُّلُو فِي البُرِّ: دۆلجهكهی لهناوبيرهكه هيناو برد بۆنهوهی پرين لهناو.

نَهْرَ الذُّلُو مِنَ البُرِّ: دۆلجهكهی لهبيرمكه دهرهينا. نَهْرَ الشَّيْءِ: پالی بهشتهكهوه نا ◊ دهگوترئ: (نَهْرٌ راحلته) له ولاخهكهيهوه ژمینی دهندهمهنی دا بۆخييرا رۆيشتن ◊ دهسگوترئ: (نَهَرَتَنِي اليك حاجة) پيداويستی و ناتاجی منی هينا بۆلای تو.

رہبیش دہکا بؤ رۆیشتن ۵ التهورُ: شتیک کہ
پاننمری ہہبئ بؤ رۆیشتن ۵ حوشریک
بیچوہکھی مندار بوبیتہووہو شیرندا تاباشباش
گوآنہکانی رانہتہکینن و دایان نہچۆرینن.

نَهْسِ اللَّحْمِ نَهْسًا: گوشتہکھی بہددانی پیتشہومی
پچری بۆنہومی بیخوا.

نَهْسِ فَلَانًا الْكَلْبُ: فلانکس سہگ گہستی ۵
نَهْسَةُ الْحِيَةِ: مارگہستی، پیوہی دا ۵ اِنْتَهَسَ:
زوری گوشت بہکہنبہکانی بچری ۵ زیدمرویی
کرد لہگوشت بچرین دا ۵ اَلْمَنْهَسُ: نہو شوینہی
گوشتی نِ دہچریندری ۵ دہگوتری: (اَسَدٌ اَوْ
نَسْرٌ مِّنْهَسٍ) شیریکہ زور گوشت دہچری ۵ یان
دالاشیکہ زور گوشت بہدندوکی دہچری ۵
اَلْمَنْهَسُ: کزو دالگوشت ۵ دہگوتری: (رجل
منهس) پیاویکی کزو لاواہ ۵ (رجل منهس
القدمين) پیاویکی قاج رہقو تہقہ ۵ السُّنْهَسُ:
بالندمیہکہ لہپیچی (الصدیة) بہو رہنگی
کہستہنائییہ لہچۆلہکہ گہورمترہ، سہر
گہورہو دمندوک گہورمیہ، رہوشت شہرانی و
توندو تیزہ، چۆلہکہو حمشراتی بچوک نیچیر
دہکا ۵ ہہمیشہ کلکی ہلہدہتہکینن، لہ ولاتانی
نہورویا دہزیو پایزان و بہہاران رہودہکا بؤ
ولاتی میصر ۵ التھاسُ: بہمانا (المنهس) دئ ۵
التھوسُ: گازندہ گہزندہ، ہمر دہمندمیہک شت
بگہزی ۵ التھیسُ: گہزراو ہمرشتیک سہگو
مارو شتی وا گہستییتی ۵ تَهْسَرَ اللَّحْمَ:
گوشتہکھی پارچہ پارچہ کرد ۵ بہدہم بچری،
رایتہکاند ۵ تَهْسَرَ الطَّعَامَ: بہہلبہ خوارندہکھی
خوارد ۵ التھَسْرُ: گورگ: پیاوی چوست و چالاک
۵ چلیس و ہہلبہکمر بؤ خواردنن گوشت ۵.

نَهْسِ الشَّيْءِ نَهْسًا: قہپالی بہشتہکہدا کرد
بۆنہومی بیخوا ۵ بیگہزی پیوہی بدا برینداری

بکا ۵ نَهَسَتْ الْحَيَّةُ فَلَانًا: مارکہ بہ فلانکہسیہوہ
دا ۵ گہستی ۵ نَهَسَتْ الْمَرْأَةُ رَجُلَهَا: نافرمتہکہ
دہم و جاوی خوی رنین لہکاتی بہلاو کارسات
دا خوی نہگرتو بہنینوک دہم و چاوی
رنینہوہ.

نَهَسَ الْكَلْبُ فَلَانًا: سہگہکہ فلانکہسی گہست،
دہسگوتری: (نَهْسَةُ الدَّهْرِ) رۆزگار جہراندی و
خستہی حالہتی ناتاجی.

نَهَسَ فَلَانًا اَوْ عَرَضَهُ: غہبیہتی فلانکہسی کردو
تانہی نِ دا ۵ نَهَسَتْ عَضُدُهُ: باسکی باریک بوو
گوشتی پیوہ نہما ۵ اِنْتَهَسَتْ عَضُدُهُ: باسکو
قۆلی باریک و بن گوشت بوون ۵ اِنْتَهَسَ الشَّيْءُ:
زوری شتہکہ گہست و لیکی ہلہچری ۵
اَلْمُنْتَهَسَةُ: نافرمتیک لہکاتی بہلاو کارسات دا
پوخساری برنی ۵ اَلْمَنْهَرُ: دالگوشت و کزو لاواز
۵ ماندو و لہرو لاواہ ۵ ہر منهس القدمين:
نہو قاج رہقو تہقہ ۵ اَلنُّهَاسُ: ستہم و ماف
پیشیلکردن ۵ السُّنْهَسُ: کہمی گوشتی ران،
قونبوجہلی ۵ دہگوتری: (فلان نَهْسُ الْيَدِينِ)
فلانکس دست و مہجک باریک و بن گوشت و
دست گہرم و گورج و گۆلہ ۵ ہہروا دہگوتری
(رجل نهس) پیاویکی دالگوشت و جہستہ سوکہ
۵ نَهَسَلَ فَلَانٌ نَهْسَلَةً: فلانکس پیرو کہنہفت
بوو لہرزۆک بوو ۵ (فهر نهسل) ۵ سواری و لاخی
خوازپا و بوو ۵ نَهَسَلَ الشَّيْءُ: شتہکھی
بہتامہرزۆوہ خوارد، وککوو برسی لرفی دا ۵
نَهَسَلَ فَلَانًا: فلانکہسی گہست و کہلہپارچہی
کرد ۵ النُّهَسَلُ: گورگ، بازو ہلؤ ۵ اَلنُّهَسَلَةُ:
پیری و کہنہفتی.

نَهَسَ نَهْرًا وَنَهَضًا: راپہری، بہناگاو وریابیہوہ
ہلہسایہ سہرپا و راپہر سکوٹ.

نَهَضَ له: بوی راپسکوت و پهلاماری دا ◊ (نَهَضَ اِلَى الْعَدُوِّ) راپهړې بؤ بهرمنگار بوونه وهی دوژمن.

نَهَضَ النَّبْتُ: رومکهکه راست بوومو پټگه یی.

نَهَضَ الطَّائِرُ: بالندمهکه بالی کردنه وه بوئنه وهی بفری.

نَهَضَ فَلَانًا نَهَضًا: سته می لهفلانکهس کرد ◊ **أَنْهَضَ**

الْحَيْرَانَ: نازه له که می نامادمکردو خستیه سمر

نمونه بکه وپته جوئنه و راپکا غاربدا ◊ **أَنْهَضَ** فَلَانًا

لِلْأَمْرِ: فلانکهسی نامادمکرد بؤکارمکه و خستیه

نمستوی ◊ **أَنْهَضَ** فَلَانًا بِالشَّيْءِ: فلانکهسی

بههیزکردو وره می پئیدا بؤنمنجامدانی کارمکه ◊

أَنْهَضَ الرِّيحَ السَّعَابَ: رېشه بایه که هه وره که می

پادا و بردنی بؤ شوینتیکی تر ◊ **أَنْهَضَ** الْقَرْيَةَ:

کوندمه که می پرکرد یان نزیکی نموهی کرد پرېی

◊ **نَاهَضَ** فَلَانًا: بهر بهرمانی فلانکهسی کرد،

دزی وستا ◊ **تَنَاهَضَ** الْقَوْمَ: همر تاقمه و پېرنیک

په له می کرد بؤننه وهی بهرمنگاری تاقمه که می

بهرامبه ری بکا ◊ **إِسْتَنْهَضَ** فَلَانًا لِلْأَمْرِ: داوای

لهفلانکهس کرد بهمه له کارمکه نمنجام بدا ◊

النَّهَاضُ: بیجوی بالنده: کهبتوانی بفری ◊

گوشتی لای زوروی خوئل و باسک ◊ **دمگوتری**:

(عامل ناهض) کریکاریکه بهرمدوامه لهسهر

نیشه که می و بهبروای تهو او و سوربوونه وه

کارمکه می نمنجام دمدا ◊ (شباب ناهض) گهنجیکی

زیره ک و وریایه، گرنگی دمدا بهمنهجامدانی

نهرکی سهرشانی ◊ **النَّاهِضَةُ**: (ناهضة الرجل)

خزم و کس وکاری پیاو ◊ لهبراو باوک و برازاو

نماؤزا.... هه روا ناوه بؤ دست و پیؤفندو

کهس و کاری پیاو ◊ **النَّهَاضُ**: خیراو بهمه له ◊

النَّهَضُ: زهوی پتمه و شاخ و داخ: کهرنگای تئیدا

دروست بکری ◊ **دمگوتری**: (سلکرا نهاض)

(الطرق) رینگای سهخت و ناخوشیان بری ◊

النَّهَضَةُ: هیزو توانا ◊ راپهړین و ههولندان بؤ

پیشکه وتن له بواری کؤمه لایه تی و بوارمکانی

تری ژیان دا ◊ **دمگوتری**: (کان من فلان نهضة

الی کذا) جم و خوئل و ههولدانی باش هه بوو

له لایه من فلانمونه بؤ نمو کاره ◊ **النَّهَاضُ**: کهسیک

بهرمدوام لهسهر رینبازی پیشکه وتن و

بهمدسته تیانی سهرورمی بی ◊ **دمگوتری**:

(مکان نهاض) شوینتیکی بهرزه ◊ **نَهَطَهُ** بِالرَّمْحِ

نَهَطًا: بهرمب لئی دا.

نَهَفَ نَهْنًا: سهرسام بوو.

نَهَقَ الْحِمَارُ: گویند ریزمکه می زهری، زمراندی ◊

تَنَاهَتَ الْحُمْرُ: گویند ریزه کان تیکرا زمرین ◊ یان

بمشوین په کرتدا زمراندیان ◊ **النَّهَاقُ**: په کیک

له و نیسقانه دهر بهر پیاو نهی نازه لی سمداره که

ده که ونه شوینی ریزه وی فرمیسی ◊ نمو

شوینتی له قورگی گویند ریزدا زهری لی دیته دهر

◊ **النَّهَقُ**: گیایه که له پیڑی (الصليبية) دریز

دمبیته موه گه لای پانی هه به، گوله که می و مکوو

گولی روه می کهر نمب وایه بهر هه که می خهرده له و

توویکی وردی هه به و مکوو تووی کهر نمب وایه و

له و وردتره و تامی تیزمو دمبیر، ناویکی تری

هه به پیی **دمگوتری**: (حیر حیر) یان (أبهقان).

نَهَكَ الْأَمْرُ فَلَانًا نَهَكَ وَنَهَاكَتْ كَارْمَكه فَلَانِي مَانِدو

کردو بهسهریا زال بوو ◊ **دمگوتری**: (نَهَكَهُ

الْعَمَلُ) نیش کردن له په لو پوی خست ◊ (نَهَكَه

الشرابُ) شهراب له گل و گوی خست ◊ (نَهَكَتْهُ

الحمي) له روزتا له په لو پوی خست.

نَهَكَ الشَّيْءُ: زیدمرو می کرد له شته که دا، **دمگوتری**:

(نَهَكَ الطَّعَامَ) زوری له خواردنه که خوارد ◊

ههروا دهگوترئ: (نَهْكَ فِي الطَّعَامِ) ◊ (وَنَهْكَ مِنَ الطَّعَامِ).

نَهْكَ الضَّرْعُ: گوانهكهی زور داجوړاند، زوری جهرمبابه دا.

نَهْكَ عِرْضُ فُلَانٍ: زوری جنیو و هسهی ناشیرین بهفلان گوتن.

نَهْكَ الشَّرْبِ: قوماشهكهی له بهر كرد تا پزاندى هه له بهری كرد.

نَهْكَ نَهَاكَةً: زیدمړهوی كرد له كوكردنهوهی شت دا.
نَهْكَ فُلَانٍ: فلانكهس كزو لاواز بوو. نهخووشی لاوازی كرد.

نَهْكَ بَيْتُ الشَّعْرِ مِنْ بَحْرِ الرَّجْزِ: سبیهکی شیعرهكه لابرا، جهرت كرا ◊ اِنَّهْكَ السُّلْطَانِ عَقِيْبَةً: فهرمانيړهوا زیدمړویي كرد له سزادانی دا ◊ اِنَّهْكَ: بهمانا (نَهْكَ) دئ ◊ دهگوترئ: (اِنَّهْكَه الْحَمِي) ◊ اِنَّهْكَ عِرْضُ فُلَانٍ: زیدمړهوی كرد له جنیودان بهفلانكهس و هسهی نابرو بهری ناراسته كرد ◊ اِنَّهْكَ السُّيْنِ: سوکایهتی بهشتهكه كرد ◊ اِنَّهْكَ الْحَرَمَاتِ أَوْ الْمَحْرَمَاتِ: کاری ناشایسته و نهشیاوی نهجم داو سنووره شهرعیهکانی بهزاندن ◊ اِنَّهْكَ حَرَمَةَ اللَّهِ: وادهو پهیمانی شکاند، سنورشکینی كرد ◊ الْمُنْهَكَةُ: نهو شتهی كه مروق هلدمنئ بؤ سنور بهزینی ◊ دهگوترئ: (هَذَا مِنْهَكَةَ لِلْأَعْرَاضِ) نههه مروق هلدمنئ بؤ ناموس شكینی.

النَّهْكَ: زیدمړه لههه موو شتیک دا ◊ النَّهْكَ: زیدمړویي كردن له ههرشتیک دابی ◊ جنیو و سوکایهتی پیکردن ◊ جهرتکردن و حمزکردنی سبیهکی شیعره له بهحری رهجهز ◊ النَّهْكَةُ: شوین دست و ناسهوارو پاشماوه ◊ دهگوترئ: (بَدَتْ فِيهِ نَهْكَةُ الْمَرَضِ) دیاردهو ناسهواری

نهخووشیهكهی لهسهر دمركهوت كزو لاوازیی بیومهدیاره ◊ النَّهْرُكُ: نازاو چاونمترس ◊ النَّهْكَ:

توندرپه زیدمړه له كوكردنهوهی ههرشتیک دابی ◊ نازاو چاونمترس له ناده میزادو گیانله بهری تر ◊ شمشیری پرنده ◊ دهگوترئ: (سِفْ نَهْكَ) ◊ ههروا ناوه بؤ مروقئ رهوشت بهرز.

نَهْلَ نَهْلًا وَمَنْهَلًا: پهكهم پیک، پهكهم قومه ناو و شلهمهنی خواردموه.

نَهْلَ الشَّارِبِ: تینوهكه خواردیهوه تا تیراو بوو ◊ شهرا بخورموهكه تامر بوو خواردیهوه ◊ اَنْهَلَّ دَابَّتُهُ: پهكهم وجهبه ناوی دا به ولاخهكهی ◊ اَنْهَلَّ زَرْعُهُ: پهكهم ناودیری كشت و كالهكهی كرد ◊ اَنْهَلَّ الْعَطْشَانَ: تینوهكهی ناودا تا تیراو بوو.

اَنْهَلَّ فُلَانًا، رَهِيَ فُلَانِكُمَا هَلَسَانَدُ ◊ دهگوترئ: (اَنْهَلُّوا الْقَنَا مِنْ عَدُوْمِهِمْ) شمشیریان له دوژمنهگانیان ناودان، دوژمنیان له خوین دا گهوزاند ◊ الْمِنْهَالُ: كهسك زور ولاخ ناوبدا ◊ پیاوی سهخی و دست و دل فراوان ◊ گور ◊ الْمِنْهَلُ: شوینی ناو خواردنهوهی نازهلو ولاخ ◊ دویلاو ◊ خانو کاروانسرا كهله چولهوانی دا بیو کاروانچی بیکه نه هوناغی خوینان بؤ پشودان و شو تیدا مانهوه، له پومه كهناوی خواردنهوهی تیدا دست دهكوهی ◊ النَّهْلَةُ: حوشریک بیو بچ بوسه دویلاو و شوینی ناو خواردنهوه ◊ دهگوترئ: (إِبِلٌ نَوَاهِلٌ) حوشری برسی ◊ النَّهْلَانُ: ناو خورمهوه ◊ النَّهْلَةُ: دهگوترئ: (مَا سَقَى إِلَّا نَهْلَةً) پهك جار ناوی خواردموه.

نَهْمَ الْأَسَدُ وَالْفِيلُ نَهِيماً: شیرمه که نهراندی هیلمکه
نهراندی ◊ نَهَمَتِ اللَّيْلُ: منجه لکه قلبه قلبی
بیکهوت و کهوته کولین.

نَهْمَ فُلَانٌ: فلانکس ترؤی کرد، دهنگی دا.

نَهْمَ الدَّابَّةُ نَهْماً وَنَهِيماً: ولاخه کهی دمنگ دا
بوئنه وهی خیرا برؤا.

نَهْمَ فِي الشَّيْءِ نَهْماً وَنَهَامَةً: زؤری حمز له شته که
بوو تامه زؤوی بوو ◊ دمگوتری: (نَهْمٌ فِي الطَّعَامِ
وَإِنَّمَا فِي الْعِلْمِ فَهُوَ نَهْمٌ وَنَهِيمٌ).

نَهْمٌ بِالشَّيْءِ: خوی به شته که وه گرت نالودمی بوو ◊
(فهر منهرم) ◊ الْمَنْهَامُ: ولاغیک به دمنگدان
رپهرئی و برؤا یان بگهریته وه ◊ الْمَنْهَمَةُ: دیرو
کمنیشته، یان شوینی کؤبونه وهی ربه نه کان ◊
الْمَنْهَوْمُ: که سیک نالودمی شتیک بی ◊ خو
به شتیکه وه بگری ◊ که سیک مریبی له خواردن و
هناسی بو هه نه هیته وه ◊ التُّهَامُ: ناسنگر،
دارتاش ◊ قه لهرمش ◊ التُّهَامِيُّ: خاومنی
که نیشته ◊ التُّهْمَةُ: پیداویستی ◊ حه زکردن
لمشتیک ◊ التُّهَامُ: ریگی ناسان ◊ تَهْنَةٌ فَلَاناً عَنِ
الشَّيْءِ: فلانکسی لهو شته منع کردو دهری
کرد ◊ تَهْنَةُ الدَّابَّةِ: دمنگی ولاخه کهی دا بوئنه وهی
بگهریته وه، نه وهی بؤی چو بوو وازی لی بینن و
نهیکا ◊ تَهْنَةُ الثَّوْبِ: قوماشه کهی ته نک جنی ◊
التُّهْنَةُ: قوماشی ته نک جنراو.

نَهْوُ الرَّجُلِ نَهْوَاً: بپاومه که گیشته نه وپهری
ناقله مهندی ◊ (فهر نَهْيٌ).

نَهْيَ الشَّيْءِ إِلَيْهِ نَهْياً: شته کهی گیشتن ◊ نَهْيَ إِلَيْهِ
المثل: نمونه و میساله کهی بیکهیی.

نَهْيَ عَنِ الشَّيْءِ: نهی لی کرد له شته که وتی، نهو
شته مه که.

نَهْيَ اللهُ عَنْ كَذَا: خودا نهی لهو شته کردو وهو
حهرامی کردو وه.

نَهْيَ مِنَ الشَّيْءِ نَهْيٌ: بهو شتهی لی و مرگرت
کیفایه تی کرد ◊ دمگوتری: (نَهْيَ فُلَانٌ مِنَ
اللَّحْمِ) فلانکس له گوشته که تیرو تهسهل بوو
◊ انهی فلان: فلانکس چو وه شوینیک ناو
لیه وه نهرؤا ◊ چو وه ناو زکاو وه ◊ انهی من
الشَّيْءِ: نه وهی له شته که دمستی کهوت بهسی
بوو ◊ دمگوتری: (انهی فلان من اللحم) فلان
له خواردن گوشت مریبوو ◊ انهی عَنِ الشَّيْءِ:
وازی له شته که هینا ◊ انهی الشَّيْءِ: شته کهی
که یانده شوینی خوی ◊ انهیتُ إِلَيْهِ الخَبْرُ:
هه واله کهم بیکه یانند ◊ نهی فلاناً عَنِ الشَّيْءِ:
فلانکسی له شته که منع کرد ◊ انهیتُ الشَّيْءِ:
شته که گیشته کؤتایی ◊ دمشگوتری: (انهی
إِلَيْهِ الخَبْرُ وانهی الیه المثل وانهی بنا المسیر الی
مرضع کذا) ◊ انهیتُ عَنِ الشَّيْءِ: وازی له شته که
هینا ◊ دمگوتری: (انهی العاصی) یاخی بو وه که
وازی له تاوان هینا ◊ تناهی الشَّيْءِ: شته که
گیشته کؤتایی ◊ دمگوتری: (تناهی الخطب)
کارسات و به لاکه گیشته نه وپهری ناخؤسی ◊
تناهی الماء: ناو که له زکاو که دا وستا ◊ تناهی
عَنِ الشَّيْءِ: وازی له شته که هینا ◊ تناهی القوم
عَنِ المنکر: خه لکه که هندیکیان نه هیان له
هندیکیان کرد که کاری خراپه نه انجام نهدن
◊ استنهی فلاناً: به فلانکسی گوت وازیینه ◊
استنهی فلاناً من فلان: فلانکسی راسپارد
به فلان بلی: وازیین ◊ التَّنْهَاءُ: نهو شوینهی
له مبهرمو بهری شیو ناو کهی بگاتن ◊ التَّنْهَاءُ:
نهو شتهی بهری لافاوی پن دمگری له گل و
بهردو شتی وا ◊ التَّنْهِيَةُ: به مانا (التَّنْهَاءُ) دئ ◊

رَاسْتَانُ ۵ النُّهْيَةُ: كُوتَايِي شَت وَ نِيهَابِهَتِي ۵
 نَهَقَهُو گَرِي و بَانَابِيهَك لِهَسَمَر سَنَك بِي
 نَهَيَلِي حَمْبَلِهَكِي دَامَالْدَرِي ۵ عَهَقَل وَ نَاوَمَز ۵
 النُّهْيِي: كِهَسِيك لِهَقَهَلِهَوِي دَا بَكَاتِه نِهَوِيهَرِي
 قَهَلِهَوِي ۵ دِهَكُوتَرِي: (رَجَل نِهْيِي وَ أَمْرَأَةُ نِهْيَةُ) ۵
 دِهَشَكُوتَرِي: (فَلَان نِهْيِي فَلَان) فَلَانكِهَس نِهِي
 دِهَكَا لِهَفَلَان وَ نَاهِيَلِي فَلَان كَارِبَكَا.

فَام النُّجْمُ نَوَاءُ وَ تَنَوَاءُ: نِهَسْتِيرِه لِهَخُورَنَاوَا نَاوَا بُوو
 لِهَهَمَان كَات دَا لِهَخُورَهَلَات نِهَسْتِيرِهِيهَكِي تَر
 هَهَلَات.

فَام بِحَمَلِه: بَهزَهحَمَت لِهَمَزِير بَارْمَكِي دَا رَاسْت
 بُووه ۵ يَان بَارْمَكِي قُورَس بُوو نِهِيَتَوَانِي
 بِهَبَارْمَكِهِيهَوِه بِرُوو وَ كِهَوَت.

فَام بِه الحِمْلُ: كُوز وَ بَارْمَكِه گِرَان بُوو چِهَمَانْدِي ۵
 بَهزَهحَمَت بُوِي هَهَلِكِرَا ۵ دِهَشَكُوتَرِي: (نِآء
 الحِمْلُ حَامِلُهُ) بَارْمَكِه هَهَلِكِرْمَكِي چِهَمَانْدُو
 مَانْدُوِي كِرْد ۵ أُنَاءَتِ السَّمَاءُ: نَاسْمَان هَهَوَر
 دَايِبُووشِي ۵ أَنَاءُ فَلَاتَا: فَلَانكِهَسِي رَاپِهَرَانْد ۵ أَنَاءُ
 الحِمْلُ حَامِلُهُ: بَارُو كُوزَهكِه هَهَلِكِرْمَكِي مَانْدُو
 كِرْد ۵ أُنُوَاتِ السَّمَاءُ: نَاسْمَان هَهَوَر دَايِبُووشِي ۵
 نَارَاؤُ: شَانَاَزِي بِهَسَهَرْدَا كِرْد ۵ إِسْتِنَاءُ النُّجْمُ:
 نِهَسْتِيرْمَكِه نَاوَابُوو.

إِسْتِنَاءُ فَلَاتَا: دَاوَاي بَهخَشَش وَ يَارْمَهَتِي فَلَانكِهَسِي
 كِرْد ۵ الْأَثْرَاءُ: شَارْمَزَاو لِيَزَان لِهَكِهَش وَ هَهَوَادَا ۵
 الثُّرَاءُ: دِهَكُوتَرِي: (فَلَان نُوءُهُ مُتَخَاذِل) فَلَانكِهَس
 رَاپِاسَانِهَكِي سَسْت وَ تِهْمِبِهَلَانِهِيه ۵ نِهَسْتِيرْمَكِه
 بَهَرْمُو نَاوَابُوون دِهَرُوَا ۵ بَارَانِي بَهخُورَهَم وَ
 لِيَزْمِه ۵ بَهخَشَش وَ عَهطَا.

فَاب الشُّنْيُ نُونِيَا: شَتِهَكِه نَزِيك بُووه.

نَاب الِ الشُّنْيُ: گِهَرَاپِهَوِه بُو شَتِهَكِه، خُوِي بِه
 شَتِهَكِهَوِه گِرْت ۵ دِهَكُوتَرِي: (نَاب النُّحْلُ الِ

النُّهْيُ: نِهَو كَارُو كِرْدِهَوَانِهِي نِهَهِيَان لِي دِهَكُرِي
 ۵ الْمُنْهَاءُ: نَامَانِج وَ نَاكَا م ۵ دِهَكُوتَرِي: (الْمَرْت مَنهَاءُ
 النَّاسِ) مِرْدَن سَهَرْمَنْجَامِي هَهَمُوو كِهَسِيكِه ۵
 (النُّهْيُ) نَامَانِج وَ نَاكَا م ۵ النَّاهِي: تِيرُو تِهَسَهَل وَ
 تِيرِنَاو ۵ دِهَكُوتَرِي: (رَجَل نَاهِيك مَن رَجَل)
 بِيَاوِيكِه كِيفَايَهَتِي تُوْدِهَكَاو بِيُوِيَسْتَت بِهَكِهَسِي
 تَر نِيِيه ۵ النَّاهِيه: دِهَكُوتَرِي: (إِمْرَأَةُ نَاهِيك مَن
 إِمْرَأَةً) نَاهَرْمَتِيكِه گِهِيَشْتُوْتِه نِهَوِيهَرِي رَهَنْگَزِنِي وَ
 بِيُوِيَسْتَت بَهزِنِي تَر نِيِه ۵ النَّهَاءُ: نَاكَا مِي شَت ۵
 كُوتَايِي وَ نِهَوِيهَرِي شَت ۵ دِهَكُوتَرِي: (بَلَّغُ الخَطْبُ
 نِهَاءُهُ) نَاخُوشِي وَ بَهلَايِهَكِه گِهِيَشْتُوْتِه نِهَوِيهَرِي
 ۵ النَّهَاءُ مَن النَّهَارِ وَالْمَاءِ: بَهَرَزَبُوونِهَوِي خُور
 رُوِيَشْتِنِي بَهَرْمُو نَاوَابُوون ۵ بَهَرَزَبُوونِهَوِي نَاو
 ۵ نِهَنْدَازِه ۵ دِهَكُوتَرِي: (هَم نِهَاءُ مَائِه) نِهَوَانِه
 نِهَنْدَازِهِي سَهَد دِهَبِن ۵ بِيچُوكِرْتَرِن بِهَنْدَاوِي نَاو ۵
 النَّهَاءُ: بَهَرْدِيكِي سِيبِيِه لِهَرُوخَام نِهَرْمَرْتِه،
 وَ مَكُوو تِهْمَابَشِرُو شَتِي وََا وَاپِه ۵ النَّهَاءُ: مِيرُو ۵
 دِهَشَكُوتَرِي: (نَفْسُ نِهَاءَةٍ عَنُ الشُّنْيِ) نِهَفْسِيكِي
 نِهَهِي كِهَرِه لِهَو شَتِه ۵ النَّهْيَاهُ: كُوتَايِي شَت ۵
 سَنُورِي خَانُو ۵ عَهَقَل وَ نَاوَمَز ۵ تِهخْتِهَدَار
 كِهَبَارُوشتِي وَاي دِهخَرِيْتِه سَهَر بُوگُوَسْتِنِهَوِه
 بَهِنَاو نَاوَادَا ۵ النَّهْسُرُ: پِيچِهَوَانِهِي شَت ۵
 دِهَكُوتَرِي: (هَر نُهْرُ عَنُ الْمَنكِرِ) نِهَو نِهِي دِهَكَا لِه
 خِرَابِهَكَارِي وَ فِهَرْمَان دِهَكَا بِهچَاكِه ۵ النَّهْيُ:
 كُوزِي (النُّهْيَةُ) بِهْمَانَا عَهَقَل وَ نَاوَمَز دِي ۵ النَّهْيُ:
 دَاوَاي وَ زِهَيِنَان لِهَشَت ۵ بَهلَاي نِهَحُوِيِيهَكَانِهَوِه
 بَرِيْتِيِيه لِه فِهَرْمَانكِرْدَن بَهوَازِهَيِنَان لِهَكَارِيك
 بَههَوِي بَهكَارِهَيِنَانِي پِيْتِي (لَا) وَ فِهِيْعَلِي
 مَوْضَارِيْعِي مَهجَزُوم ۵ النَّهْيُ: شُوِيْنِيك
 كِهَبِهَرِيهَسْتِي نَاوِي هَهَبِن وَ نِهْمَهِيَلِي نَاوَهَكِهِي
 سَهَرپَرِيژ بَكَا ۵ زَلَكَاو وَ گِهَرَاو ۵ النَّهْيُ: كِهَسِيك
 بَكَاتِه نِهَوِيهَرِي رَادَرُوسْتِي وَ بِيرُو بُوچُونِي

الخلايا) همروا دمگوتري: (ناب الى الله) گمرايهوه بۆلای خوداو تۆبهي کرد.

نَاب عنه نابة: چۆوه جيگای نهو و لهجياتي نهو کاری کرد نيش و کاری ههئسوراند ◊ بۆوه نوينهري نهو ◊ **اناب** فلان الى الشين: فلانكس جهند جارئك بۆ شتهكه گمرايهوه ◊ **اناب** الى الله: گمرايهوه بۆلای خودا ◊ دمگوتري: (أتاني فلان فما أثبت اليه) فلانكس هات بۆلام بيشوازي خۆشهويستانهوه گهرمه ن نهکرد ◊ **اناب** فلاناً عنه في كذا: فلانكسي کرد بهنوينهرو جيگري خۆي لهوشتهدا ◊ **ناويه** في الشين والأمر: هاوکاری و تۆبهي لهگهلدا کرد لهئيشهگدا.

نويه: نۆبهي خۆي بۆ ديارى کرد ◊ **إنتابه** أمر: کاریکی گهورهري ن رودرا، بهلايهکی بۆهات ◊ **نوب** صديقه: جار دواچار چو بۆلای برادرمهگهي و سهردانی کرد ◊ دمگوتري: (فلان يتابنا) فلانكس سهرمان ن دمدا ◊ (السباغ تناب المنهل) درنده دهچنه سمر دويلاو و شويني ناوخواردنهوهي نازهئهكان ◊ **تنارب** الأمر: جهند جارئك بهشوين يهگدا نهوکاری له نهستو گرت ◊ **تنارب القوم الشين**: خهئكهكه بهنۆبه شتهكههان لهناو خۆيان بهش کرد، ههموويان بهنۆرهو همرکسه بهئهندهزي خۆي هاوکاری دمكا ◊ دمگوتري: (تناوبوا الماء، وتناوبوا الغمل) ◊ **تنارب** المهمم فلاناً: بهلاو ناخۆشي يهك لهدوی يهك يهخهيان گرت ◊ **إسنتابه**: گرديه نوينهري خۆي ◊ **المنتاب**: ديدمنيكر، شتيكي موباح بهنۆره نهنجامي بدهي ◊ **المنيب**: بارانی زور ◊ **النائب**: كهسيك لهشويني يهكيكي تر كار نهجمام بدا ◊ **النائبه**: بهلاو كارسات ◊ دمگوتري: (حُمى نابة) لهرزوتايهكه

ههموو رۆزئى دمگمپتهوه بۆ نهخۆشهكه ◊ **النويه**: نۆبه ◊ دمگوتري: (جاءت نوبته) نۆرهي هات ◊ بهلاو كارسات ◊ حالهتي ناخۆش نههاز ◊ بهلاو كارسات ◊ دمگوتري: (إعترته نوبه عصبية، أو نوبه الجنون) ماوميهكي تورمبووني بهسهردا هات، ماوميهكي شينت بوو ◊ همروا وشهي (التوبه) بهمانا (ههل و فرسعت) دئ ◊ دمگوتري: (اصبح لانبوبه له) فرسعت و ههلي لهكيس چوون ◊ **كۆمهليك** نادهميزادن ◊ **النويه**: بهلاو كارسات ◊ **كۆمهليك** نادهميزادن بهتاكهكهيان دمگوتري: (نوي) (بلاد التوبه) زيدونيشتماني نهو تاقمه نادهميزاديه كه دمكهويته بهشي باشوري ميصر ◊ **النبايه**: دستهيهكي دادومريبه لهجياتي ستهم ليكراو داوا لهسمر ستهمكارو تاوانبارو تۆمهتبار دمخاته رو خۆبهخشانه دمبيته خاومن داوا.

نات نوتاً: لاره لاری بوو لهبهرين هيئزي يان بههوي ومنهوزومه ◊ **النوتسه**: دمفتهري تيبينيينيهگان: دمفتهروكيكه مروف ههندئ تيبينيني و ورده حيسابي تيدا تۆمار دمكا ◊ **النوتي**: كهشتيهوان كه لهناو دمريادا كاروباري كهشتيهيهكه بهرپوه دمبا.

ناج نوجاً: كردموهكي خۆي نيشاني خهئك دا ◊ **النوجه**: گيزهئۆكه ◊ **ناحت** الحماة نوحاً: كۆترمهكه خوئيندي ◊ **ناحت** المرأة على الميت: نافرتهكه شين و شهپۆري لهسمر مردووهكه گيپراو وايه شيرپو واوميلاي بۆ كردو بهسۆزومه بۆي گريا ◊ **ناوحه**: بهرامبهري وهستا ◊ دمگوتري: (داره تنارح داري) خانوهكهي بهرامبهر خانوهكهي منه ◊ **تنارح** الشيطان: دووشتهكه بهرامبهر يهكتر بوون ◊ **تنارح** الرياح: رېشهبايهكه بههيز بوو ◊ بايهكه دميك سهبايوو، جهليك باي

تَنْوَرُ الْفُصْنُ: لقه‌دره‌خته‌که شه‌گایه‌وه، هه‌ژا، رازا ۵
نُورًا: برپوانه ماده‌ی (نَدَا) ۵ نُورَل: برپوانه ماده‌ی
(نَدَل).

فَاوَرُ نُورًا: روناکی کرده‌وه، له‌ناسؤ‌دمرکه‌وت، جوان
بوو ۵ نارت الفِئْتَةُ: فیتنه‌و ناشوب به‌ریابوو

فَاوَرُ فُلَان: فلانکس تئ شکا، هه‌لات ۵ نارت المرآة
من الشیب: ناهرت له‌ترسی له‌تری هه‌له‌هات خو
له‌پیری ده‌شاریته‌وه.

فَاوَرُ فُلَان: فلانکس قاچاندی، هه‌لات.

فَاوَرُ الشَّيْءِ: نیشانه‌ی تایه‌متی له‌سمر شته‌که دانا ۵
ده‌گوتری: (نار السلعة) نارمی تایه‌متی خسته
سهر کالاکه ۵ (نار النار من بعید) ناگره‌که
له‌دووومه بیندرا ۵ (نار فلاناً) فلانکسی
ترساند ۵ انار: روناکی کرده‌وه ۵ ده‌گوتری: (انار
الشجر) دره‌خته‌که پشکوت و گولی کرد ۵
گوله‌کانی دمرکه‌وتن ۵ ده‌گوتری: (انار النبات)
پومکه‌که پروا و گه‌شی کردو خو‌ی نارایش دا ۵
انار فلان: فلانکس روخساری گه‌شایه‌وه
رهنگی جوان بوو ۵ انار المکان: شوینه‌که‌ی
روناک کرده‌وه ۵ انار الأمر: کاره‌که‌ی
رونکرده‌وه ناشکرای کرد ۵ انار الظبی:
ناسکه‌که‌ی ته‌راند ۵ نار فلاناً: جنیوی به‌فلان
دا ۵ نُورًا: روناکی دا، روناکی کرده‌وه ۵
ده‌گوتری: (نور المکان) شوینه‌که روناک بوو ۵
نور الصبغ: به‌یانی گزنگی داو روناک بوو
روناکایی به‌یانی له‌ناسؤ‌دمرکه‌وت ۵ نور الشجر:
دره‌خته‌که گولی کرد ۵ نور النبات: پومکه‌که
به‌گه‌یی و دمرکه‌وت ۵ نور الثمر: میومکه‌که ده‌نکی
تیدا خولقا ۵ نور علی فلان: فلانکسی شارمزا
کردو کاریکی بوو روناک کرده‌وه ۵ سهری لی
شیتواندو جه‌واشه‌کاری له‌گه‌ل دا نه‌نجام دا ۵

دمبور بوو، کاتیکیش بای شه‌مال بوو،
وه‌ختیکیش بای جه‌نوب بوو ۵ تَنْوَرُ الشَّيْءِ:
شته‌که جولابه‌وه‌وو شو‌رپووه ۵ اِسْتِنَاحُ فُلَان:
فلانکس هینه‌به‌سؤز گریا که‌سانی تری
هینایه گریان ۵ اِسْتِنَاحُ الذِّبِّ: گورگه‌که
لوراندی ۵ اِسْتِنَاحُ فُلَانًا: فلانکسی گریاند ۵
المناحة: شین و شه‌پور ۵ شوینی واومیلوا و شین و
شه‌پور ۵ ده‌گوتری: (کنا فی مناحة فلان) ۵ هه‌روا
ناوه بو دیمه‌نیک ناهرت کو‌بینه‌وه‌وو به‌سؤز
شین و شه‌پور بگیرن ۵ التَّوَرُّحُ: که‌سینک زور
شین و شه‌پور بگیرن ۵ بو مینه‌ده‌گوتری:
(تَوَاحُة).

اناح بالمکان: له‌شوینه‌که مایه‌وه ۵ اناح به‌البلاء
والسُر: به‌لاو زید‌ده‌سته‌یی په‌خه‌ی گرتوووه
له‌کوولی نابینه‌وه ۵ اناح الجمل: حوشتره‌که‌ی بیخ
دا ۵ ده‌گوتری: (اناح بفلان حاجته) هانای بو
فلانکس برد پیداو‌یستیه‌کانی بو جیبه‌جی
بکا ۵ تَوَرُّحُ البعیر: حوشتره‌که‌ی بیخ دا ۵
ده‌گوتری: (تَوَرُّحُ الله الأرضَ طرقة للماء) خودا
زموی والی کردوووه توانای نه‌وه هه‌موو ناومی
هه‌بی ۵ تَنْوَرُ الجمل، حوشتره‌که بیخی خوارد
(پالکه‌وت) ۵ تَنْوَرُ الجمل الناقه: حوشتره‌که
مینه‌که‌ی که‌ل دا ۵ اِسْتِنَاحُ: بیخی خوارد ۵
المنأخ: شوینی بیخدانی حوشتر (ناغه‌له حوشتر)
۵ شوینی مانه‌وه ۵ ده‌گوتری: (هذا مناخ سرء)
نه‌مه شوینیکی خرابه بوو تیدا مانه‌وه ۵
به‌که‌لکی نیشه‌جی بوون نایه ۵ مناخ البلاد:
باری که‌شو و هه‌وای ولات ۵ النائخة: زموی دوور
۵ التَّوَرُّحُ: مانه‌وه نیشه‌جی بوون.

فَاوَرُ نُورًا: له‌بمر خه‌وه‌هاتن و هه‌منوز بردن
لاره‌لاریه‌تی.

فَاوَرُ فُلَان: فلانکس سهری باداو شانی هه‌له‌هاتکاند.

(النيرة) دئ ◊ دوژمانیه‌تی و کینه و رقی نواسینه
 ◊ دمشگوترئ: (أطفأ نائرة الحرب) شهر و ناگری
 شهری گوزاندهوه.
 النَّارُ: ناگر: عونصورتیکی کاریگهره، روناکایی و
 گهرمی و بئیسهی ههیه ◊ دمشگوترئ: (إستضاء
 بناره) پاو بؤچونی نهوی ومرگرت و بهیرموی
 کرد ◊ همروا دمشگوترئ: (أوقد نار الحرب) شهری
 هه‌لگیرساندو ناگری شهری خوشکرد ◊ النَّوَارُ:
 ناهرمتیک خو له شوئنی گومانناوی و کاری
 گومانناوی بباریزئ ◊ النورانية: بهمانا (النور)
 دئ ◊ النَّوْرُ: گولی سپی ◊ النَّوْرُ: روناکایی و
 رۆشنایی پرشنگ ◊ نهوی شت به‌دیار ده‌خاو
 وایان ئی دمکا چاو بیان بینئ ◊ قهدو بالای
 جوانی پوهک و دریزئ ◊
 النَّوْرُ: خه‌رات و دۆم بیروانه مادهی (عَجْر) ◊ النَّوْرَةُ:

نیشانه ◊ به‌ردی کلسی ◊ به‌رده تسنه ◊
 تیکه‌له‌یه‌ک له‌خوئنی کالیسیۆم و باریۆن که
 ده‌کرینه دهرمانی موو لابردن و شتی وا ◊
 النَّوَارُ: گول ◊ تاکه‌که‌ی (نورارة) ◊ النَّوْر من
 النساء: ناهرمتی سرک و خو‌باریز له‌شوئنی
 گومانناوی، کاری گومانناوی ◊ همروا ناوه بؤ نهو
 به‌زو پیوو دهرمانه‌ی خالی کوتراوی پئ سه‌وز
 ده‌کریئ ◊ دوکه‌لی پیو ◊ النَّيْرُ: روناککه‌روه ◊
 پوخساری جوان و گه‌شه‌دار.

نورج: پاش و پیشی کرد، دهمیک بؤ دواوه و دهمیک
 بؤ پیشه‌وه ◊ (نورج في الكلام) له
 فه‌سکرده‌که‌ی دا مینگه مینگی کردو شته‌که‌ی
 رون نه‌کردوه ◊ النَّوْرُج: جه‌نجه‌ر (نامیزی
 کرشه گیره‌کردن بؤ کردنی به‌کاو دواپی
 جیاکردنه‌وه‌ی دانه‌ویله‌که له‌کاپه‌که به‌هوی
 شه‌نه‌و شتی وا) ◊ نَوْرَج: که‌وته مانگی
 نه‌ورۆزموه ◊ ناهه‌نگی جه‌زنی نه‌ورۆزی گیرا ◊

نور المصباح: جیرا‌که‌ی هه‌لکرد ◊ نور الأمر:
 کارمه‌که‌ی ناشکرا کرد، رونی کردموه ◊ نور الله
 قلبه: خودا فلانکه‌سی شارمزا کرد بؤ‌حه‌ق و
 هیدایه‌تی دا ◊ نور الجلد: پیسته‌که‌ی به‌دار و
 سواخ دا ◊ داروی له پیسته‌که هه‌لسو ◊ تَنوْر
 النَّار: له‌ناگرمه‌که ورد بؤوه، شوئنی پئ
 دهرخستن و کون و که‌له‌به‌ری پئ دۆزینه‌وه ◊
 جوو بؤ‌لای ناگرمه‌که ◊ تَنوْر الرجل: سه‌یری
 بیامه‌که‌ی کرد: که روناکی ناگر لیئ دابوو به‌لام
 بیامه‌که نه‌می نه‌بینی ◊ إستنار: روناکی دا،
 دمشگوترئ: (إستنار الثعب): گهل و نه‌ته‌وه
 رۆشن‌بیریوون ◊ إستنار به: روناکایی ئی ومرگرت
 ◊ إستنار علیه: به‌سه‌ری دا زال بوو زه‌قه‌ری پئ
 برد ◊ الأنور: (اسم تفضيل) به‌مانا له و روناکتره،
 ناشکراتره.

التنوير: کاتی کازیوهی به‌رمبه‌یان دمشگوترئ: (صلي
 الصبح في التنوير) له‌کاتی روناکبوونی کازیوهی
 به‌یان دا نوئیزی به‌یانی کرد ◊ المنار: شوئنی
 روناکی ◊ نیشانه‌یه‌که دادنه‌رئ له‌نیوان دوو
 زه‌وی و شتی وادا بؤ جیاکردنه‌وه‌ی سنورمه‌کانیان
 ◊ نیشانه‌و علامه‌تی رینگا ◊ المنارة: بیروانه
 مادهی (منارة) له‌پیتی (مب) دا ◊ المنارة: مؤمی
 داگیرساو ◊ مناره‌ی مرگه‌وت و شتی وا ◊ نهو
 نیشانانه‌ی له‌به‌ندهرمه‌کان دا دادنه‌رئ بؤ
 شارمه‌زاییکردنی که‌شتی و ریبوارانی ناو دهریا ◊
 المنور: په‌نجه‌رمه ده‌لاقه‌ی بجوک که روناکییان
 ئی بیته ناو خانو و شتی واوه ◊ به‌تالاییه‌که
 له‌قه‌راخ خانوو یان له‌هه‌لاش و سه‌هقی دا
 ده‌هیلدزیته‌وه بؤنه‌وه‌ی روناکایی بدا
 به‌زورمه‌کان و هه‌ویان لیوه هاتوجۆ بکا ◊ المنير:
 تیشک هاویز، روناکیده‌ر ◊ ناشکراو رون ◊
 النائي: به‌مانا (المنير) دئ ◊ النَّائِرَةُ: به‌مانا

فاش فلان نرُشا: فلانكەس رۆيشت ۵ پەلەى كرد
له راپەرىن دا خىرا راپسكوت.

فاش بالشى: بەيوست بوو بەشتەكەوه.

فاش الشى: داواى شتەكەى كرد ۵ ھەلى گرتو
برى، دەگوترى: (ناشە بىدە) بەدەستى ھەلى
گرت، دەستى داپە.

فاش فلانا: بەسمرو پىشى نامازەى بۇ كرد، سەرى
بۇ بادا پىشى بۇ ھەلئەكاند.

فاش فلانا بالشى: شتەكەى دا بەفلان يان
فلانكەسى بەشتەكە ھەنگاوت ۵ شتەكەى
لەفلانكەس دا ۵ ناروش الشى: شتەكەى تىكەلاو
كرد ۵ ناروش فلانا: پىش ئەومى شەرى لەگەل
بكا ھىزى فلانكەسى بەتاقى كرددەوه ۵
دەگوترى: (ناروشت العدرؤ مقدمۃ الجىش)
پىشەتەى سوپاكە لەگەل دوزمن دا كەوتە
شەرمەوه ۵ إنتاش الشى: شتەكەى بەگورجى
ھەلگرت ۵ دەرى ھىنا رزگارى كرد ۵ دەگوترى:
(إنتاشي فلان من الملكتة) فلانكەس لەتەداچون
رزگارى كرد ۵ تناوش القوم في القتال: خەلكەكە
دوراودوور ھەندىك تەقەيان لەپەكتەر كردو
لەپەك نزيك نەبوونەوه ۵ تئوش يەدە بالندىل:
بەدەستەسپ دەستى سەپەوه بۇئەومى چەورى و
شتى واى پىو ھەمىنى ۵ التوش: بەھىز.

فاسى نرُسا رنُسانا: ھەئساو راپكرد، جولاپەوه و
ھەلات.

فاسى الفرس: ئەسپەكە چەموشانە سەرى ھەلپرى
۵ دەگوترى: (فلان ما يقدر على أن يروض)
فلانكەس ناتوانى پەلامارى شتەك بەدا.

فاسى عَن الأمر أو عَن زميلته: لەكارەكەى يان
لەبرادەرەكەسى دواكەوت.

ئورُز فلانا: ديارى جەزنى نەورۆزى بۇ
فلانكەس نارد ۵ التورُز (يان) النهمز: رۆزى
نوى، بەكەم رۆزى سالى خۆرى ئىرانى و
كوردىبە: كەرىكەوتى بىستو يەكى مانگى نازار
دەكاو سەرمتەى و مرزى بەھارە ۵ پەرمەتەرد
دەلن:

نەم رۆزى سالى تازىيە نەورۆزە ھاتەوه

جەزنىكى كۆنى كوردە بەخۆش و بەھاتەوه.

فاسى الشى نرُسا رنُسانا: شتەكە كەوتە
لەرىنەموو جەم و جۆل و ھاتو جۆ ۵ دەگوترى:
(ناست الذؤابة) لكى مېزەرمەكە لەرپەوه ۵ (ناس
الفصنُ الدقيق) لەقە بارىكەكەى درختەكە
لەرىمەوه ۵ (القرطُ بنوس في الأذن) گوارە لەگوى
دا دەلەرىتەوه. ۵ ناس الإبل: حوشترەكەى
لېخورى ۵ اناسه: خستىە جەم و جۆل ۵
لەراندىپەوه ۵ ئوس الثمر: خورماكە لاپەكى رەش
بوو ۵ ئوس بالمكان: لەشوقنەكە ماپەوه ۵ تئوس
الشى: بەمانا (ناس) دى ۵ دەگوترى: (تئوس
الفصنُ الدقيق) لەقە بارىكەكانى درەختەكە
لەرىنەوه ۵ التاس: ئادەمىزاد، گروھى ئادەمىزاد
۵ وادەبى مەبەست لەو وشەپە ئادەمىزادى
عاقل و رېزدارە ۵ التاروس: سەندوقىكە لەدارو
تەختە دروست دەكرى مەسىحەكان مەردوى
تېدەخەن ۵ ھەرومەھا ناوہ بۇ گۆرستانى
مەسىحەكان ۵ التراس: ئەومى ھەلئەواسرى و
شۆر دەبىتەوه لەشىومى داوہ دەزو و شتى وا
لەھەلاشەوه بەھوى دوگەلى ناومالەوه ۵
دەگوترى: (أزل نواس الدخان) رېشۆلە
شۆر بۇومەكانى ھەلاشەكە لاپەره ۵ نراس
العنكبوت: تەونى جالجالۆكە ۵ التواسى:
لەرزۆك و شلو شىواو.

فَاصٍ لِلْحَرَكَةِ: خَوَى نَامَادَه كَرْد بُو رَوِيشْتَن.

فَاصٍ إِلَيْهِ: بُوَى رَاهِپَرَى ◊ پَهَنای بُو بَرَد.

فَاصٍ الشَّيْئِ: شْتَهَكَهی رَا تَه كَانَد هَه وُلَى بُو شْتَهَكَه

دا. ◊ فَاصٍ فَلَانًا: پَيش فَلَانَكَه س كَه وْتُ ◊ أَنَا صَ

الشَّيْئِ: شْتَهَكَهی وِيسْت و هَه وُلَى بُو دَا ◊

بَه رَپُو هَمی بَرَد ◊ أَنَا صَ الرَّتَدَ: سِينَكَه كَهی لَه قَانَد و

بَای دَا بُو تَه و هَمی دَه رَى بَينِی ◊ نَارَصَه: رَا كَيشِی

كَرَد، بُو لَای خَوَى هَينَای ◊ إِنْتَا صَتَ الشَّمْسُ: خَوُر

نَا وَا بُو ◊ إِنْتَا صَ الفَرَسُ: تَه سَپَه كَه كَه و تَه جَم و

جَوَلُ ◊ إِنْتَا صَ فَلَان: فَلَانَكَه س سَم رَى بُو لَه قَانَد

◊ إِنْتَا صَ عَنَه: لَئِي دَوَا كَه و تُ ◊ إِنْتَا صَ الشَّيْئِ:

شْتَهَكَهی جَوَلَانَد ◊ إِنْتَا صَ فَلَانًا: فَلَانَكَه سِی

خَسْتَه كَه رَ چُو و زَپَر بَالِیَه و هَمی بُو تَه و هَمی كَارِی

پَیُو یَسْتِی خَوَى تَه نَجَام بَدَا ◊ المَنَاصُ: پَه نَا و

پَه نَا كَه ◊ النُّرْمُصُ: كَه رَمَكِی و ی ◊ لَه م رَه و هَم

هَه مَيشَه تَه م حَیوَانَه سَم رَى هَه لَپَرِیَه ◊

النُّرِیصُ: هَيزو تَوَانَا لَه سَم ر جَم و جَوَلُ و

رَاهِ سَكَا ن ◊ دَه كَوْتَرِی: (مَا بَه نَوِیص) جَوَلَهی تَیدَا

نِیَه ◊ نَاتَوَانِی بَجَوَلُ.

فَاصِ الشَّيْئِ نُرْضًا: شْتَهَكَه جَوَلَا پَه و هَم، لَه رِیَه و هَم.

فَاصِ فَلَان: فَلَانَكَه س بَه نَا و و لَات دَا كَه رَا ◊

دَوَا كَه و تَو بَه مَرَا ز نَه كَه یَسْت ◊ بُو دَوَا و هَم

كَه رَا پَه و هَم.

فَاصِ الشَّيْئِ: هَه وُلَى دَا شْتَهَكَه دَه رَ بَينِی ◊ أَنَا صَ

النَّخْلُ إِنَا صَةً: دَا ر خَوُر مَا كَه بَه رَمَكَهی پَیَكَه مِی ◊

أَنَا صَ فَلَان: فَلَانَكَه س چَا وِی لَی سَوُر

هَه لَكَه رَا بُو و ن نَه زَانِی رَق و كِی نَهی لَی دَه بَارِی

◊ نُوْضُ الشَّرْبِ بِالصَّبْغِ: قَوْمَا شَهَكَهی بُو یَه كَرَد ◊

رَه نَكِی كَرَد ◊ النُّوْضُ: شَوِی نِی بَه رَا یِی، تَه بُو لَكَه،

پَلُوسَلِی نَا و، شَوِی نِی لَی هَه لَپَرِ زَانِی نَا و ◊ شِی و

دَوَل.

فَاصِ الشَّيْئِ بَغِي، وَعَلَيْهِ نَوَاطًا: شْتَهَكَهی بَه شْتَهَكِی

تَر مَه و هَه لُوَاسِی ◊ دَه كَوْتَرِی: (نَا ط القُرْبَةُ بِنَا طَهَا)

كُونَدَه كَهی بَه سِينَكَه و پَه تَه كَانِی خَوَى هَه لُوَاسِی

◊ (نَا ط الأَمْرُ بَفَلَان) كَارَه كَهی خَسْتَه تَه سَتُو ی

فَلَانَكَه س.

فَیصُ الحَيَوَان: نَا زَه لَه كَه تَو شِی نَه خَوُ شِی مَلَه خَرَه و

سَنَكَه تَه سَتُورَه بُو و ◊ أَنَا ط الحَيَوَان: نَا زَه لَه كَه

تَو شِی نَه خَوُ شِی مَلَه خَرَه و شْتِی وَا بُو و ◊ أَنَا ط

الشَّيْئِ وِیَه وَعَلَيْهِ: شْتَهَكَهی هَه لُوَاسِی ◊ پَیَا كَرَد ◊

نَوَاطٍ: دَه كَوْتَرِی: (نَوَاطُ الرُّوح) تَه مَبْهَلِی كَرَد

خَمَرِی ك بُو و لَه خَفَه تَانِی كِیَان دَه رَجِی ◊

إِنْتَا طَتِ المَسَافَةُ: مَه سَا فَه كَه دَوُور كَه و تَه و هَم

إِنْتَا طَتِ بَه: خَوَى پَیُو هَه لُوَاسِی ◊ إِنْتَا ط الأَمْر:

كَارَه كَهی بَه رَا ی بَه رِیَه و هَم نَه ك بَه رَا وِی زُ ◊

التَّنْطَرَا ط: تَه و كُوز و كُولِی نَكَهی بَه كَه زَا و هَم دَا

دَه كَرِی ن بُو رَا زَانَد نَه و هَمی ◊ المَنَاطُ: شَوِی نِی شَت

هَه لُوَاسِی ن ◊ دَه كَوْتَرِی: (هَر مِی مَنَا ط الثَّرِیَا)

نِیَوَان مَن و تَه و بَه نَه نَدَا زَهی نِیَوَان مَن و شَوِی نِی

هَه لُوَاسِی نِی تَه سَتِی رَهی سِی و مِی لَه ◊ (فَلَان مَنَا ط

الثَّرِیَا) فَلَانَكَه س لَه شَوِی نِی تَه سَتِی رَهی سِی و مِی لَه و

كَه س دَه سَتِی نَا ی كَاتِی، بَه رَز و بَه رِی ز و خَانَه دَا نَه

◊ مَنَا ط الحَكْم: بَه لَای زَانَا یَانِی نَو صُ و ل فِی قَه هَم

عِی لَه مَت و بَا ی سِی حَو كَمَه كَه یَه ◊ دَه كَوْتَرِی: (مَنَا ط

الحَكْم بَحْرِی م هَر الأَسْكَار) عِی لَه مَتِی

بِرِیَا رَدَان بَه حَه رَا مِی مَهی و بَا دَه تَه و مِی هَم

سَه ر خَوُ ش دَه كَا ◊ المَنْرُط: كَه سَی ك تَو شِی

نَه خَوُ شِی مَلَه خَرَه بَی نِی ◊ دَه شَكُ و تَرِی: (هَر

مَنْرُط بَالْقَوْم) تَه و كَا بَرَا یَه خَوَى هَه لُوَاسِی هَم

هَوُ زَه و هَم لَه وَا ن نِیَه ◊ غَه وَا رَه و بَی كَانَه یَه

لَه نَا وِیَا ن دَا ◊ النَّاطِط: رَه مَكِی نَا و مَه و ی پَشْت ◊

النَّاطِطَة: جَلِیدَانَه ◊ التَّنْطَرُط: سَه رِیَا ر؛ تَه و هَمی

دَه خَرِی تَه سَم ر دَو و تَا بَا رَه كَان ◊ هَه رَشْتِی ك

الأرجوحة: منداله که لهناو جُولانه که پیدا پاژا ◊
 تَتَرَعَتِ الْأَشْيَاءُ: شته کان لَيْك حیا کرانه و هو
 پیز به ندر کران ◊ اِسْتِنَاعُ: دهمستی کرد به
 جم و جَوَل و پاژان ◊ اِسْتِنَاعُ الْفُصْنُ:
 لقهدر خته که پاژا ◊ اِسْتِنَاعُ الشَّيْئِ: شته که
 در یَز بُووه ◊ اِسْتِنَاعُ فِي السَّمْعِ: له پویشتن دا
 پيشکه وت ◊ المِنَوعُ: شیوازو نوسلوب ◊ النَّاعِجُ:
 تینو ◊ كَمَسِيكْ له برسان لُوژهی بن، لاکه ی بن ◊
 النَّوْعُ: جَوْر له همرش تیک بن ◊ له زاروهی زانا
 مهنتیقیه کان دا وشهیه کی ره هایه و بو
 تاقه که سِيكْ یان بو چهند كَمَسِيكْ دمگوتری
 که له بناغهو سروشت دا یه ک بن و له وه لَامِ
 پرس یاری (ماهو) دا دمگوتری: (زید ماهو؟)
 وه لامه که ی (انسان) (زید و عمر و بکر ماهم؟)
 وه لامه که ی (انسان) ◊ النَّوْعُ دمگوتری: (رماه الله
 بالجوع و النَّوْع) واته: دمگوتریته ناوه لئاوی
 (الجوع) ◊ النَّوْعَةُ: میوهی تهرو تازه.

نَافِ الشَّيْئِ نَافًا: شته که بهرز بُووه.

نَافِ الضَّبِيعِ: که متیارمه که هه لئه متی برد.

نَافِ عَلَيَّ: به سهریا روانی ◊ نَافِ الرِّضِيعِ الشَّيْئِ:
 منداله که مه مه که ی مزی ◊ اَنَافِ الشَّيْئِ: شته که
 بهرز بُووه ◊ اَنَافِ الْعَدَدِ: ژماره که له دهمیان و
 سهدان تیبهری ◊ اَنَافِ عَلَيَّ: به سهریدا روانی ◊
 نَيْفَ عَلَيَّ: لئی زیاد کرد ◊ نَيْفَ فُلَانٍ عَلَيَّ
 السَّنِينِ: فلان که س له شهست تیبهری ◊ المَنَافُ:
 بهرزو بَلَنَد و سهخت ◊ دمگوتری: (جیل عالی
 المَنَافِ) کئیوکی زور بَلَنَد و سهخته ◊ المُنِيفُ:
 نهوهی له بهرز زایه وه به سهر شتی تردا بر روانی ◊
 عِزُّ مَنِيفٍ: زور بهرزو بَلَنَد ◊ قَصْرُ مَنِيفٍ،
 باله خانه ی زور بهرز.

به یوهندی به شتیکه وه بن ◊ و یسام و ریز لِنَانِی
 نازایه متی، ناشتیکه خوازی، زانستی ..... هتد ◊
 دمگوتری: (مُخِ فُلَانٍ نَرَطُ الْجِدَارَةِ) فلان که س
 شاره ی لئیهاتوی پیدرا ◊ زمه یله یه کی بجوکه
 خورمای تیدمگوتی ◊ ره که ده ماریکی نه ستووره
 له سی و جه گهروه در یَز دمبیته وه به یوهسته
 به دلته وه ◊ نَيْسَقَانِيكِي بجوکه له خوار
 سبیه ندموهیه پنی دمگوتری: (کلیجه) ◊ النَّوْطَةُ:
 جَلِيدَانِه، هاوساوییه که له سینگ دا یان
 له گهر دن دا یان غودمیه که له گه دمداو
 کوشندمیه ◊ نه و شوپنه ی ناو نایگاتی
 زهوییه ک: دره ختی ته لَج و ته رفای تیدایی ◊
 رِق و کینه ◊ النَّيَاطُ: نهوهی شتی پیدرا
 هه لدمواسری ◊ ره گیکه سی و دل پیکه وه
 دهبهستی ◊ ده گوتری: (مفاضة بعيدة النياط)
 سارایه کی پان و پوړو در یَزه برانه وهی نیه ◊
 النَّيْطُ: بیریکه ناو له قهراخه کانیه وه دپته
 ناویه وه له بنکییه وه هه لئاوئی.

نَاع: له ریبه وه نه ملاو نه ولای کرد ◊ پاژا ◊
 دمگوتری: (نَاعُ الْفُصْنِ) لقهدر خته که پاژا ◊
 نَاعَتِ الْعُتَابِ: هه لُوکه خوی خوار کردموه
 بو نهوهی په لاماری نیچیرمه کی بدا.

نَاعِ الشَّيْئِ: شته که ی جولاندو خسته گهر ◊
 نَوَعَتِ الرِّيحِ الْفُصْنِ: بایه که لقهدر خته که ی
 پاژاند ◊ نَوَعُ فُلَانِ الشَّيْئِ: فلان که س شته که ی
 داهیشته خوارو وازی لی هینا بو نهوهی بو خوی
 به لریته وه ◊ نَوَعُ الْأَشْيَاءِ: شته کان ی پیز به نند
 کردو لیک ی جیا کردنه وه کردنیه جَوْر جَوْر ◊
 تَنَوَعُ الشَّيْئِ: شته که جولایه وه هه ژا ◊ پاژا.

تَنَوَعُ الْفُصْنِ: لقهدر خته که پاژا ◊ تَنَوَعُ النَّاعِسُ عَلَيَّ
 الرَّحْلِ: ومنهوز لئیهاتووه که به سهر بارو
 بارگنه که وه لُوژه لُوژی بوو ◊ تَنَوَعُ الصَّبِي فِي

بكا، زیدمړهوی کرد له پوښاك له بهر كردن دا ۵
 إستنوق الجمل: حوشتره نيزه چه موشكه و مكوو
 حوشتری ميینه رام بوو ۵ التائق: نهو كهسهی
 بهزو گوشت ليك جيامدكاتوهو بو جولهكه ۵
 الناقه: حوشتره ميینه، همروا وشهی (ناقه) ناوه
 بو نهستیرهی ریزبهستو ۵ التوقه: زیرمکی و
 لیهاتوی له همموو شتيك دا ۵ التراق: كهسيك
 كاروبار له نهستو بگریو و رتيكيان بخا ۵ التيقه:
 زیدمړهوی له مهوولدان بو كردنی نیشی باش و
 نهجامدانی بهرنيك و پتيکی ۵ له پهنندا هاتووه
 (خرقاء ذات نيقه) به كهسيك دمگوتري نهزان
 بئ و لافی زانای لی بدا، گهندهل بئ و لافی
 چاكسازي و نهزاهمت لی بدا.

نوك نوكاً ونواكاً: نهحمق بوو ۵ انوكه:
 بهنهحمق له مقهلم دا ۵ دمشگوتري: (ما
 انوكه) نای چهند گیل و نهحمق بوو ۵
 استنوك: نهحمق بوو ۵ استنوك فلاناً:
 فلانكسهی به گیل و نهحمق دانا ۵ الاتوك:
 نهحمق و گیل ۵ بی دمهسلات و نهزان ۵
 كهسيك زمانی بگریو و نهتوانی قسه بهناسانی
 بكا.

نال علی فلان بالشيئ: شتهكهی به فلانكسه
 بهخشی ۵ دمشگوتري: (نال فلاناً العطية
 وبالعطية) بهخشهكهی دا به فلانكسه.

نال فلان بالمدیث: فلانكسه و پستی قسه بكا.

نال له ان يفعل كذا: کاتی نهوه هاتووه نهو نیشه
 بكا.

نال الشئ: شتهكهی دمست كهوت.

نال فلان: فلانكسه بوو به خاومن بهخشش و
 عهتای زور ۵ انال المعلن: لهكانهكهدا شتيکی
 دوزيبهوه ۵ انال فلان الشئ: شتهكهی دا

النيفة: دمگوتري: (امرأة نيفة) شافرمتيکی بالا
 بهرزو شوخ و شهنکه ۵ الترف: دمنگ ۵ بنی كلك
 ۵ دوگی بهرزی حوشتر ۵ النیاف: شتی زور بهرز
 ۵ دمگوتري: (قصر نیاف) و (فلاة نیاف) و (امرأة
 نیاف) ۵ بالهخانهی بهرز، سارای دریزو دوور،
 شافرمتی بالا بهرزو جوان ۵ النيف: زیاد لهشت،
 زیاد بهسمر پهکيکی تردا، دمگوتري: (هذا
 الجبل نيف علی ذاك) نه م کيوه لهو کيوه
 بهرزتره ۵ زیاد لهگری ژمارهکان واته: زیاد
 له دميان و سهدان ۵ دمگوتري: (عشرة و نيف
 ومائة و نيف) ۵ وشهی (نيف) دمی لهدوی
 وشهی (عشرة) (عشرون) و نهو شتانهوه بگوتري
 ۵ النيفة: نیوان خانهی ژمارهکان (نیوان گری
 ژمارهکان) دمگوتري: (امرأة نيفة) شافرمتيکی
 بالا بهرزو شوخ و شهنکه.

ناق نوقاً: (نقى الشحم من اللحم) بهزمکهی
 لهگوشتهكه جياكردموه.

نوق نوقاً: رمگی سپی بوو كهسيك سوراپی تیدا
 بوو.

نوق الحیران: گیانله بهرمکهی رام کرد، ژربراری کرد
 ۵ دمگوتري: (نوق البعير) حوشترمهكهی ژربرار
 کرد.

نوق الناقه: حوشترهكهی فیری پويشتن کرد ۵ نوق
 النخلة: دارخورماكهی موتوربه (تهلقيح) کرد ۵
 نوق الشئ: شتهكهی ریز کرد، پتيکی کرد ۵
 کوتايهوهو تهختی کرد ۵ إتاق في امره: زور
 بهباشی کارهکانی نهجام دا، ههولی دا باش
 جيبه جيبان بكا ۵ إتاق الشئ: شتهكهی
 ههلبزارد ۵ تنوق فيه: زیدمړهوی کرد لهباش
 به جيهينانی شتهكه ۵ دمگوتري: (تنوق في منطقه
 وتنوق في ملبسه) ههولی دا به جوانی قسهکانی

بیدمَنگ بوو وزمی نایه ◊ (نام البحر) دهریا هیواش بۆوه ◊ (نامت النار) ناگرهکه کب بوو کوزایهوه ◊ (نامت السوق) بازار کهوت.

نَام الثوبُ أَوْ **الْفَرْجُ**: کراسهکه یان فمرومکه کۆن بوو، رزی.

نَام فِلانَ لِلّهِ: فلانکس ملکهچی فمرمانی خودابوو.

نَام إِلَيْهِ: نارامی گرتو دئی له لای داسهکنا.

نَام عَنَ حاجته: نیشهکهی خۆی له بیر چۆوهو گرنگی بئ نهدا.

نَام فِلاناً **نَوماً**: بهسەر فلانکس زال بوو له زۆر

نوستن دا. ◊ **أَنامُ**: نواندی ◊ دمشگوتری: (طعنه

فَأَنامَهُ) زهبری ئی داو کوشتی ◊ **نَاوَمَهُ**:

بیشپرکییان کرد له زۆر نووستن دا ◊ **نَوْمُ** فلان:

فلانکس زۆر نوست ◊ **نَوْمُ** فلاناً: فلانکسی

نواند ◊ **نَاوَمَ**: وای خۆ نیشان دا نوستوووه ◊

نَاوَمَ إِلَيْهِ: له لای داسهکناو نارامی گرت ◊ **تَنَوَمَ**:

ههولئی دا بنوئی، پالکهوت بۆئهومی خهوی ئی

بکهوی ◊ دمشگوتری: (**تَنَوَمَ** شهرة للنوم) پالکهوت

چونکه زۆری حمز لهخهو بوو ◊ (شهیتان بیئی

بیکهنی)، نیحتیلامی بوو ◊ **تَنَوَمَ** فلاناً: فرسهتی

لهفلان هینا لهکاتی نووستنی دا ◊ **إِستنام**:

نووست ◊ خۆی بهنوستوو خست ◊ جیگیر بوو

◊ (التسريم المغناطيسي) حالهتیکی کارتیکردهی

جهستهیه دیاردهی نووستووئی لهسەر مرؤفه

نوینراومهکه دهرمهکوی بههوی نهو نیحاناتو

رههنومایی کرد نانهای نوینهرمهکه ناراستهی

خهو لیخراومهکی دهکا بۆ دهمسته بهربوونی

فیکرههک کهکابرای نوینراو لیئی بئ ناگایه ◊

الْمَنَامُ: نووستن ◊ همروا وشهی (المنام) بهمانا

شوینی نووستن دئی ◊ دوکانو شوینی وا ◊

بمهلانکس ◊ **نَاوَلَهُ الشَّيْءُ**: شتهکهی دایه ◊ **نَوَلٌ**: بهخششی بیدا ◊ **نَوَلٌ** فلاناً **الشَّيْءُ**: شتهکهی دایهفلان.

تَنَاوَلَ الشَّيْءُ: شتهکهی ههگرت، ومگرت ◊ **تَنَاوَلَ** الرِّكَابُ بنا مکان کذا: سوارمکان کاروانچییهکان لهگهئ نایمه گهیشته فلان شوین ◊ **تَنَوَلٌ** فلان باغی: فلانکس کهوته خیرکردن و چاکهخوازی ◊ **تَنَوَلٌ عَلَيْهِ بِشَيْءٍ**: شتهکهی بئ بهخششی.

تَنَوَلٌ الشَّيْءِ: شتهکهی ههگرت ◊ **الْمُتَنَاوَلُ**: دمگوتری:

(هو قریب المتناول) نهوه بهیدمسته بهناسانی

دیته دمست ◊ **الْمِنَاوَلُ**: شهپهتهی جۆلا ◊

خهرهکی جۆلا ◊ یان خودی جۆلاکه خۆی ◊

شیوهو شیوازو ریبازو مهزههب ◊ دمشگوتری:

(هم علی منوال واحد) نهوان لهسهریهک شیوازو

تهبیاتو رهوشتن ◊ **النَّوَالُ**: سهخی و نانبده ◊

بمشو بار ◊ **النَّوَالُ**: بمشو بار بهخششی ◊

دمگوتری: (نَوَالُكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا) ئیشی تۆ

ئهومیه نهو کاره ئهمنجام بدهی ◊ **النَّوَالَةُ**: پارو ◊

النَّوَلُ: پارو رهومی کهشتی؛ بلیتی کهشتی ◊

نهو پارمیهی دمدرئ بهفهرمانگی گواستنهومی

نامهو شتو مهک بۆ کرئی گواستنهومهکه ◊

شیویک لافاوی ئی بئ ◊ خهرهکی جۆلا، نهومی

که رهسهکهی لهسەر ههئدهکرئ ◊ **النَّوَلَةُ**: نهومی

دمست مرؤفه دهکوی لهخیرو بئیر ◊ دمشگوتری:

(ما اصبتُ منه نولة) من خیرو بیتریکم ئی دمست

نهکهوتوووه ◊ ماج: ماجیکم نهکردوووه.

نَامَ فلان: فلانکس نوست، راکشا، ههئوژی هاتی.

نَامَ الشَّيْءُ: شتهکه بیدمَنگ بوو نارامی گرت.

نَامَ الخِطَالُ: خرخالهکان بیدمَنگ بوون لهم رومهوه

پرپههاجنو لهگۆشت دا ونبوون ◊ (نام العرق)

دهمارهکه لیئی نهدا ◊ (نامت الريح) رهشهباکه

پۆشاکى پێوه نووستن ◊ گۆر ◊ الْمَنُومَةُ: هەرشتێک خەو لەمرۆف بخا ◊ دەگوترئ: (طعام مَنُومَةٌ) خواردنیکە خەو لەمرۆف دەخا ◊ الْمَنُومُ: ئەو کەسەى نیشى خەو ئى خستن (تنويم موكناتيسى) دەکا ◊ هەر دەرمانێک خەو لەمرۆف بخا ◊ النَّام: دەگوترئ (ليل نائم) شەویکە خەوى تێدا دەکرى ◊ النَّوْمُ: زۆر نوستوو کەسێک زۆر بخەوى ◊ النَّوَامُ: نەخۆشییەکە توشى مرۆف دەبى لەناکامى گەستنى مێشى تسی تسی، کابرا خەوى ئى دەکەوى و لەوانەى مەهوش خۆى نەبەتەوه زۆر جار کوشندمى ◊ النَّوْمُ: نوستومکان ◊ مایەگە جەستەو عەقل تێیدا پشو دەدەن و لەو ماوەدا هەست کەم تازۆر نامێنى و برى نەركى ئەندامەکانى جەستە نامێن و هەستەکان لەکار دەکەون ◊ النَّوْمُ: زۆر نوستوو، کەسێک زۆرى حەز لەخەو بى ◊ نومان: زۆر نوستوو، کەسێک زۆرى حەز لەخەو بى ◊ ئەم وشەى تەبەتە بەبانگ کردنەوه ◊ دەگوترئ: (يانومان) ◊ النَّوْمَةُ: کەسێک زۆر بنوى ◊ کەسێک ناو و ناوبانگى لەناو خەلک دا نەبى کەس نەیناسى ◊ کەسێک لاشەربى و نەزانى شەپ چىو بى لەشەرو شەپخوای نەکاتەوه ◊ النَّوْمُ: بى ناگا و گیل، لاشەرو ناشتبخواز، کەسێک دزى شەرو نازاومى ◊ النَّيْمُ: هەرشتێک نەرم و نۆل بى زىانى نەرم و نۆل، قوماشى نەرم ◊ پۆشاکى نوستن ◊ پەستەک و فەروەى گورت کەلەپێستى کەروپشک و شتى وا دروست دەکرى ◊ درەخت ◊ پلێکانە کەبەهوى پەشەباوه لە لێلان دا دروست دەبى ◊ مرۆفى قەسە خۆشو گونجاو بۆ هاوێلى کردنى ◊ دەشگوترئ: (فلان نيمى) فلانکەس پیاویکى قەسەخۆش و نەربابە

بۆ هاوێلى کردنى ◊ پیاوى ژنانى ◊ النَّيْمَةُ: نارامى و حەسانەوه بەهوى نوستن ◊ دەگوترئ: (إنه حَسَنُ النَّيْمَةِ) ئەو مرۆفە لەخەویکى نارامدایە ◊ نَوْنُ الْكَلِمَةِ: جوت بزوینى خستە سەر کۆتایى نىسمەکە ◊ نَوْنُ النَّوْنِ: پیتى نونى نووسى ◊ التَّنْرين: بەلای نەحوبیەکانەوه نونىکى زێدەى بى بزوینە بەکۆتایى نىسمەوه دەنووسى و تەنکىد ناگەینى. النَّون: پیتیکە لە پیتەکانى هىجا ◊ تیزابى شمشیر ◊ ماسى ◊ نوج و دەواتى نووسین ◊ النَّونَةُ: چالابى چەناگەى مندالى ساوا ◊ ماسى. **ناه** نَرَهَا: بەرزبۆوه، درىزبۆو بالاى کرد ◊ دەگوترئ: (ناه النبات) پوهکە بەرزبۆوه بالاى کرد. **ناه** البرم: کوندمبوهوه کە سەرى بەرزکردوه گماندى ◊ قەلەرەشەکە سەرى بەرزکردوه و قراندى. **ناه** بالشى: شتەکەى بەرز کردوه. **ناه** عَنَ الشَّيْءِ: وازى لەشتەکە هینا ◊ دەگوترئ: (ناهت نفسي عَنَ اللحم) نەفسم لەگۆشتەکە بپزرا. **ناه** البقل الدراب: گزۆگیاکە کەمێک و لاخەکەى تیر کرد ◊ دەشگوترئ: (إنها لتأكل ما ينوها) ئەو نەومندە دەخوا برسى نەبى بەتەواوى خۆى لەخواردن مەناکا ◊ هەروا دەگوترئ: (أعطني ماينوهي) ئەومندەم بەمى بەرسپايتىم نەمىنى ◊ نَوُهَ فِلَانٍ أَوْ بِأَمِّهِ: ناوى فلانى هینا، بەرپزەوه باسى فلانکەسى کردو بەگەورەى لەقەلەم دا ◊ نَوُهَ بِالْحَدِيثِ: قەسەکەى ناشکرا کرد ◊ النَّوْهُ: وازهینان لەشت ◊ النَّوْهَةُ: زەمە خواردنیک لەشەو و رۆژدا ◊ النَّوْهَةُ: هیزى جەستە.

نِیسْمِیکَه به مانا (رَوْن) دئی ◊ التَّیَّةُ: رازونیا زو
مه به سست ◊ شوینیک ریبار مه به سستی
بیگاتن دوربن یان نریک.

نَاء الشَّئِیْنُ نِئِنَا و نِیسوَمَا: شته که نه کولی، نه گهیی
(فهر نی و نی) ◊ شته که دوور بوو، دوور که و ته وه
◊ أَنَاءُ: هه لی نه پیجا، پینه گهیی، نه یکلاند ◊
أَنِیَاءُ: به مانا (أَنَاءُ) دئی ◊ نِیَا الْأَمْرُ: کاره که ی
قیام نه کرد ◊ النَّسِيُّ: همرش تیک بیویست
به کولاندن یان برزاندن بی نه کولایی یان
نه برزایی (کال) بی کرج بی ◊ دهگوتری: (لبن
نی) شیری خاو و نه کولاو ◊ نَابَهُ نِیْباً: که لبه ی
هه نگاوت ◊ نِیْبَتِ النَّاقَةِ: حوشرمه که پیربوو ◊
نِیْبُ النَّبْتِ: رومه که لاسکی کرد ◊ نِیْبُ الشَّیْبِ:
پیری دهر که وت ◊ نِیْسَبُ فِی الشَّئِیْنِ: که لبه ی
به شته که دا برده خوار ◊ نِیْسَبُ الشَّئِیْنِ: به ددان
شته که ی گهست ◊ شوینکه ی له شته که کرد ◊
به ددان شته که ی به تاقی کرده وه بزانی رقه
یان نهرمه ◊ تَنْیِيبُ النَّبْتِ: رومه که لاسکی کرد،
لاسکی دهر که وت ◊ تَنْیِيبُ الشَّیْبِ: پیری دهر که وت
◊ الْأَنْیِيبُ: که لبه زل ◊ بُو مِیْنِه دهگوتری: (نِیَاءُ)
◊ النَّابُ: که لبه ی پهنا ددانه جوارینه ی پیشه وه،
خری ◊ هه موو مَرُوْفِیکِ دوو لهو که لبانه ی
همن ◊ دهگوتری: (عَضَةُ الدَّهْرِ بنابه و نیابه)
رؤزگار به که لبه ی خوی گهستی، هاری ◊ شهرو
قینی خوی به سهردا پشت ◊ هه روا وشه ی
(التاب) ناوه بو حوشری به سالاجوو ◊
دهگوتری: (هر ناب قومه) نه وه پیش سبیو
گه وه ی نه ته و مکه په تی ◊ النِیرَبُ مِنَ النَّسْرِقِ:
حوشری به سالاجوو.

نَات نِئِنَا: لوزه لوزی بوو له لاوازی دا یان به هو ی
ومنه و زه وه.

فَاحِ الغُصْنُ نِیحَا و نِیحَانَا: لقه دره ختمه که رازا،
جولایه وه.

فَاحِ الْعَظْمُ نِیحَا: نِیسقانه که پته و رهق بوو ◊
ته رای تیدا نه بوو ◊ نِیحَ اللهُ عَظْمَهُ: خودا
نِیسقانه که ی پته و کردو توندی کرد ◊ وردو
هاری کرد ◊ دهگوتری: (نِیحَةُ بَحْرِ) شتیکی پیدا
◊ النِیحَةُ: هیزو توانا ◊ النِیحُ: به هیزو پته و
دهگوتری: (عظم نِیح) نِیسقانی پته و ◊ النِیدِلُ:
کاری گه و رهو گران ◊ کابوس و مۆته که ◊
النِیدِلَانُ و النِیدِلَانُ: به مانا (النِیدِل) دئی.

فَارُ الشَّرْبِ نِیرَا و نِیرَاةُ: وینه و خهت و هیلی
له قوماشه که دا دروست کرد ◊ تان و پوی بو
قوماشه که ناماده کرد.

انار به: هاواری پی کرد ◊ انار الشرب: هیل و وینه ی
بو قوماشه که دروست کرد ◊ نِیرُ الشرب: هیل و
وینه ی بو قوماشه که دروست کرد ◊ له سر دوو
هیل قوماشه که ی چنی ◊ تنسیرا: خویان
پزانده وه ◊ المنایرة: شهرو نه گه تی ◊ دهگوتری:
(بین القوم منایرة) ناخوشی و شهرو نه گه تی
له نیو قوممه که دا همیه ◊ النِیرُ: (شرب نِیر)
قوماشیکه له سر دوو رایهل چندراوه ◊ (جلد
نِیر) پیستیکی نه ستورو پته وه ◊ النِج: نیری
جوت؛ داریکی تاپه تیه دهخریته سر ملی دوو
گاجوت یان دوو و لآخ بو زهوی کیلان ◊ النِجُ:
شه پیته ی جولاً: نه و شه پکه پانه ی
تیومدانه که ی پی چه سب دهگوری ◊ نِیرَب:
کوششی کردو هه ولی به رپا کردنی هیتنه و
ناشویی دا ◊ نِیرَبُ الرِّیحِ التُّرَابِ فَوْقَ الشَّئِیْنِ أَوْ
عَلَيْهِ: رشه بابه که گل و خوله که ی به شته که وه
نووسانده وه ◊ نِیرَبُ فُلَانِ القَسْوَلِ: فلانکس
قهسکانی تیکه ل و پیکه ل کردن ◊ النِیرَبُ: شهرو

النیکوترین: قه‌لوانییه‌کی شله‌و ناماده‌باشی
توانه‌وه‌ی تیدایه.

فَال الرَّحِيلُ نَيْلًا: کاتی سه‌فمری نزیک بۆته‌وه.

فَال الشَّيْئِ: به‌شته‌که گه‌یشت.

فَال فلان من فلان: فلان‌کس جنیوی به‌فلان دا
ناموس و که‌سایه‌تی بریندار کرد.

فَال الشَّيْئِ نَيْلًا: شته‌که گه‌یشته فلان‌کس.

فَال فلاناً الشَّيْئِ: داوای له فلان کرد شته‌که‌ی
دهست بکه‌وئ، بیدرتی ۵ النَّائِلُ: عه‌تاو
به‌خشش ده‌گوتری: (أَصَبْتُ مِنْهُ نَيْلًا)
به‌خششیم له‌و دهست که‌وت ۵ النَّالَةُ: به‌ربیلآو
به‌رده‌گاو ده‌وربه‌ری خانوو ۵ النَّيْلُ: نه‌و عه‌تاو
به‌خششه‌ی دهست ده‌که‌وئ ۵ فرسه‌ت و زه‌فر
بردن ۵ ده‌گوتری: (أَصَابَ عَدُوهُ نَيْلًا) فرسه‌تی
له‌دوژمنی هینا.

النَّيْلُ: روبرای نیل: روبرایکه ولاتی میصر و ولاتی
سودان شفق ده‌کا ۵ چه‌ند رومکیکی سالانه‌و
تمه‌ندرتیژن له‌ پیری (القرنية)ن ده‌رویندرین
بؤنه‌وه‌ی ماده‌یه‌کی رهنگ شینیان نی
ده‌ره‌یندری بؤ رهنگ کردن که‌لکی نی و مرگیری
۵ النَّيْلَةُ: به‌مانا (التَّوَلَّة) دئ ۵ واته: به‌خشش ۵
النَّيْلُ: نه‌و ماده‌ رهنگ کراوه‌ی به‌روه‌کی (النیل)
بؤیه‌ دمکری ۵ النَّيْلُجُ: پیو که‌ شوینی خال
کوتانی بی ده‌جوژیندریته‌وه بؤ نه‌وه‌ی رهنگی
خاله‌که‌ سه‌وز بنوینسی ۵ رهنگیکی شینه
له‌گه‌لای رومکی (النیل) دم‌ده‌میندری ۵ له‌ولاتی
میصر بیی ده‌گوتری: (التيلة) ۵ النیلوفر و
النیلوفر: رهنگزی رومکیکی ناوییه‌ له‌پیری
(النیلوفرية) به‌ زور جوژی هه‌ن له‌دهم جوگه‌و
جو‌بارو زلکاوو شوینی ناوادا ده‌روئ، هه‌ندئ
جوژی له‌دیبه‌رو دیراودا ده‌رویندری بؤ که‌لک

نه‌گبه‌تی ۵ فیتنه‌یی ۵ پیاوی نازا ۵ پیاوی
شه‌رمنگیز و فیتنه‌جو ۵ السه‌ج: هاتو‌جوؤی
به‌په‌له ۵ تیکه‌وه هاویشتن ۵ النَّيْرُجُ: که‌سیکه
ده‌لئی سحر نی کراوه ۵ النَّهْرُزُ: بروانه ماده‌ی
(النوروز) ۵ النَّيْرُكُ: بروانه ماده‌ی (نرک) ۵
نَيْسَبَ بَيْنَهُمَا: فیتنه‌یی له‌نیوانیان دا نه‌نجام داو
هه‌ولئ دا نیوانیان تیک بدا ۵ النَّيْسَبُ: رینگای
راست و ناشرآ ۵ رینگای باریک، رینچه ۵ وه‌کوو
رینگای میروو مارو شتی وا ۵ رینبازی
که‌مره‌کیوی و شتی وا بؤسه‌ر ناو و دوینلاو ۵
نیسان: مانگی چه‌وته‌مه له‌مانگه‌کانی سالی
سریانی که‌به‌رامبه‌ر مانگی چواری سالی
زاینییه واته مانگی نیسان.

فَاصٍ نَيْصًا: به‌هینواشی جو‌لایه‌وه.

النَّيْسُ: جم‌و‌جولئ هینواش و له‌سه‌رخؤ ۵ زیشکی
که‌ته‌وزل.

فَاصٍ العِرْقُ نَيْصًا: ده‌مارکه به‌له‌په‌لی پیکه‌وت
هه‌له‌بزو دابه‌زی کرد.

فَاصٍ نَيْطًا: دوورکه‌وته‌وه ۵ إِنْطَا، به‌مانا (ناط) دئ
۵ النَّيْطُ: مردن ۵ نه‌جه‌ل و مه‌رگ ۵ ده‌گوتری:
(أَتَاهُ نَيْطَهُ) نه‌جه‌ل هات.

فَاصٍ نَيْعًا: لاریبؤوه، پاژا ۵ ده‌وتری: (نَاعُ الغُصْنِ)
له‌ده‌رخته‌که پاژا ۵ له‌رویشتن دا بپشکه‌وت و
گورج و گؤل بوو ۵ إِسْتِنَاعُ: له‌رویشتن دا
خیرابوو.

تَنَيْقٌ فِي مَلْبَسِهِ وَمَطْعَمِهِ: گرنگی زوری دا به‌پوشاک و
خواردن ۵ النَّيْقُ: کیوی بلند ۵ به‌رترین
لوتکه‌ی کیو و دوندی سه‌رگه‌ش ۵ ده‌گوتری:
(هَر كَالْأَنْبُقِ فِي النَّيْقِ) نه‌و وه‌کووو لوتکه‌ی
کیوی سه‌رگه‌ش وایه‌و که‌س ده‌ستی نایگاتی ۵

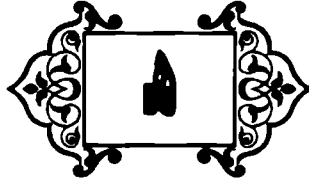
ۋەمگرتن لەگەلاو گولئ ۋ النىوترون؛
قەبارمىه كە دەجىتە ناو پىكهاى زەرەومو
جودابه لە ئىدرۆجىن.

النيم: پروانه ماددى (نوم) ۋ همروا ناوه بو ترئ
رئويله ۋ همروا ناوه بو جورە تەرييهكى تر
كەله ولاتى مىصر پئى دەگوترى ترى (الديب)
ۋ النيمرشت: هئلكهى نيوه كولاو ۋ نىرن:
عونصورئكى غازييه، ئەگەر پريشكه

كارمبايهكى بهناودا بئرئ بئىسهيهكى سورى
پرتەقائى بهيدا دمكا لهغازهكانى ترى
جيادهكاتەوه، بهزورى بو ئىعلان و ئىشاراتى
پوناكى بهكاردئ.

ناه نئها: بهرزبۆوه ۋ بووه جىگاي سەر سورمان ۋ
الناه: بهرز ۋ الناهة: ئەو شتهى نهى لهشت
دمكا.

هَأْمَأُ: له قافای پیکه نینی داو دریزه
به پیکه نینه که ی دا **هَأْمَأُ الرَّاعِي بِالْمَاشِيَةِ:**
شوانه که بانگی نازه له کانی کرد بو
له وهر خواردن **هَمِيْ هَمِيْ:** بانگی کردن **لَيِّيان**
تورمبو و **هَأْمَأُ** **هَأْمَأُ:** مانگی سنیهم
سالی قیبتیه **هَاروت:** ناوی فریشته په که
هاوه لی ماروته له فورنان دا ناویان هاتوو **ه**
هَبَّتِ الرِّيحُ: بایه که هه لی کرد.

هَسْبُ الفحل: نیرمه که مکیان که له نیرمه که بو
که لدانی مییه که که و ته مرمه رو زهره زهره
مرقه مرق.

هَسْبُ فلان من نومه: فلانکس له خه و هه لسا.

هَسْبُ النجم: نه ستیرمه دهر که و ته، هه له ات.

هَسْبُ السائر: ریبارمه که که و ته په له و خیرا
رؤیشتن.

هَسْبُ فلان الى الشئ: فلانکس په لاماری شته که ی
دا بو ی راهه پی.

هَسْبُ فلان حینا تم قدم: فلانکس ماومیه که
دیارنه ماو دواپی هاته وه **هَسْبُ الله الریح:** خودا
بای هه لکرد **هَسْبُ السیف:** شمشیرمه که ی
هه ل سوپاند **هَسْبُ فلاناً من نومه:** فلانکسی
له خه و راهه پیراند **هَسْبُ الفحل:** نیرمه که خوی
ناماده کرد بو سواریون و که لدانی نازه له مییه که
ه بو که لدانی ماینه که **هَسْبُ الشئ:** شته که ی
بریه وه **هَسْبُ الشرب:** قوماشه که، کراسه که
رزی و دادرا **هَسْبُ:** دمگوتری: **هَسْبُ:** (ثوب **هَسْبُ:**)
کراسینکی دادراوه **هَسْبُ من الفحل:** نه و

که له وانیکه په بو که لدان و سواریون
حه یوانه مییه که حه جمینی لی برابن و سمکول
بکاو بپریمین بزمین **ه** بگمین ... هتد.

المهَبُّ: شوینی بالی هه لبون، یان شوینی به ره و باو
باگر.

الهَبَابُ: تمپ و تۆز **هَبَابُ:** دمگوتری: **هَسْبُ:** (ثوب
هایسب): کراسینکی دادرا دادره **هَسْبُ:**
دمگوتری: **هَسْبُ:** (انه **لَحَسَنُ الهَبَّةِ**) نه و مزع و حالی
باشه **ه** گوزمرانی خۆشه **ه** به خششی چاکه **ه**
بریسکه ی شمشیر له کاتی لی دان **ه** پارچه
قوماش **ه** ماومیه که له روژگار **ه** ساتیک پیش
هه تا و که و تن **هَسْبُ:** ره شه بایه که تمپ و تۆز
هه لسنین.

هَسْبُ هَبَّتْ: نهرم بوو، شلو و شه ویل بوو، سۆز
بووه.

هَسْبُ فلاناً: فلانکسی ملکه چ و ژیربار کرد.

هَسْبُ الشئ: له شته که ی که م کرده وه.

هَسْبُ الأمر فلاناً: کارمه که فلانکسی سه رسام و
حه یران کرد.

هَسْبُ فلاناً بالسيف: به شمشیر له فلانی دا **ه**
المهبربُ: ترسنوک **ه** بی عمقل و هۆش **ه** بانده ی
تسه مین دادراو به مین ری نی شانندان و
ناراسته کردن بنیردری **ه** **الهَبَّتُ:** نه حه ق **ه**
الهَبَّتُ: زه بونی، زه لیلی **ه** **الهَبَّتُ:** ترسنوکی
عمقل رؤیشتو **ه** **هَبَّجُ بالعصا:** به گۆجان لییدا
به عصا دارکاری کردو هیواش هیواش کوتای.

هَبَّجَ رَجْهَهُ هَبَّجاً: ده م و چاوی هاوسان و گرز بوو.

هَبْرَت النَّاقَةُ: حوشرمه که گوشتی زور بوو ◊
 هَبْرَتُ الْأَذْنِ: گوچکه که توکی لی هات له موودا
 گوم بوو ◊ الهَابِدُ: برنده ◊ الهَبَّارِيَّةُ: نهو پهرو
 بۆلتهی له بالئنده بلاو دمبنهوه ◊ نهو چلک و
 کرپژمی به بنکی قژموه دنووسنی ◊ الهَبَّارِيَّةُ:
 رمه مابه که تمبو تۆز هه لباک ◊ الهَبَّارُ: برنده ◊
 مميمونى توکن و موو دريژ ◊ الهَبْرُ: ميروى
 بچوک ◊ گهنده گيا ◊ الهَبْرُ: نزمايى له زموى و
 لبه لان ◊ الهَبْرَةُ: پارچه گوشت که بى نيسقان
 بى، نيسقى تيدا نه بى ◊ الهَبْرُ: دابراو ◊ الهَبْرِيَّةُ:
 نهو تمبو تۆزو وردهو خلتتهی له لۆکه
 هه لدهومرى ◊ يان له پهرو بالئنده دهکوه و
 بلاو دهبيتتهوه ◊ نهومى له قهقهه زازى شه کرو
 بهرمداو نهو جوژه شتانه هه لدهومرى و به قزو
 کولک و خوربيتهوه که ميژن دمبى ◊ الهَبْرِيَّةُ:
 که متياري بچوک ◊ (أبر هبيرة): نيره بوق ◊
 بوقى نير ◊ (أم هبيرة): بوقى من ◊ الهَبْرِيَّةُ:
 کولک زور: حوشرى پر توك و توکن ◊ يان هه
 حهيوانيک توکی زور بى ◊ مميمونى توکن ◊
 بهور ◊ سهوسه ن ◊ شوپنيک بالئنده قهتتى
 زور بى ◊ هَبْرَجُ: تیکه لاوى نه مبهرو نهوبه رى
 کرد له رويشتن دا، به لارو له نجهو قورت و پيچ
 روى ◊ هَبْرَجُ الثَّوْبِ: کراسه که يه پراويژ چن و
 نهفش چن کرد ◊ الهَبْرَجُ: رويشتنى خيراو
 ههنگاو کورت و قورت قورت و پيچ پيچاوى ◊
 لارو له نجه کهر ◊ که تمه قه له و ◊ ناسكى پير ◊
 کراسى پهراويژ چندراو ◊ الهَبْرِيَّةُ: نازاو نيش
 له دست هاتوو ◊ چاونترسو و وره بهرز له
 هه موو کارنيک دا ◊ بازنكى عه جه مى ◊ زيرى
 خالص ◊ دبنارى تازه لى دراو ◊ هه رشتنيک
 جوان و سه رنج راکيش بى ◊ (أم الهَبْرِيَّةُ): له رزو
 تا ◊ تَهْبْرَسُ: خوئى بادا، لارو له نجه ي کرد ◊

هَبِجُ الْحَرْبِ: نازه له شيردمرکه گوانى هاوسان ◊
 هَبِجَةُ: هاوساندى ◊ هَبْرَجُ: له نزيك سه رچاوه ي
 ناوه که وه چاليكى هه لکه نند بۆ نهومى ناوى
 تيبى بۆ خوارندنه وه به کارى به نينى ◊ التَّهْبِجُ:
 شيوه هاوساننيکه له جهسته دا ◊ المَهْبِجُ:
 دهگوترى: (خرج مَهْبِجُ الوجه): به دهه مو چاو
 هاوساوى رويه دمروه ◊ (فلان مَهْبِجُ): فلانکس
 نهفس گرانه ◊ الهَبِجُ مِنَ الطَّبَاءِ: ناسکنيکه
 دووخه تى هه ن له نيوان توکی و مرگى و توکی
 پشتى ◊ الهَبْرِيَّةُ: زموى به رزو ته بۆلکه که
 جهوو به ردی تيدابى ◊ شوپنى چال و نرم له ناو
 زموى ◊ چاليكى بچوکه هه لده که ندرى له نزيك
 سه رچاوه ي ناوه وه بۆنه وه ي ناوى بيته ناوو
 بۆ خوارندنه وه به کارى بيتنن ◊ کوتايى و
 سه رانسهرى شيوو دۆل.

هَبِيدُ الْهَبِيدِ هَبْدًا: کاله که مارانه که ي رنى ◊
 شکاندى ◊ کولاندى.

هَبِيدُ فُلَانًا: کاله که مارانه که ي دمرخواردى فلان دا
 ◊ اهْتَبَدَ فُلَانٌ: فلانکس کاله که مارانى رنى ◊
 الهَبِيدُ: کاله که مارانه يان تۆومکه ي.

هَبِيدًا هَبْدًا: له رويشتن دا يان له فرين دا په له ي کرد.
 هَبَرُ اللَّحْمِ هَبْرًا: گوشته که ي کوتکوت کرد به کوتى
 که وره که وره ◊ دهسگوترى: (هَبْرٌ لهُ مِنَ اللَّحْمِ
 هَبْرَةٌ): پارچه ميه کى که وره ي گوشت بۆلى
 کرده وه ◊ (هَبْرَةٌ بِالسَّيْفِ): به شمشير گوشته که ي
 بى.

هَبْرٌ هَبْرًا: گوشتى زور بوو، قه له و بوو ◊ دهگوترى:
 (بَعْرٌ هَبْرٌ وَبَرٌ): حوشرى کى قه له وو کولک زوره
 ◊ اَهْبَرُ: به رنيک و پيکى قه له و بوو ◊ اَهْتَبَرُ:
 گوشتى بوکايه وه ◊ (اَهْتَبَرُ فُلَانٌ غَيْرَهُ بِالسَّيْفِ):
 فلانکس به شمشير جهسته ي يه کيکى بى ◊

الهِبْرَقِيُّ: ههركهسَن نيش بهناگرو شتی وا بكا
ومكوو نالتونجی و ناسنگه ر كهلهگا كیوی
كهلهگای كهتهو پیر هَبْرَمَ: زوری قسه کرد
زوری خوارد.

هَبْرَ هَبْرًا وهبْرًا؛ لهناكاویك مرد تیدا چوو
الهِبْسُ: رهمز رومكینه لهپیری (الصليبة)
گزوگیای و مرزی و تمهمندارن دهمشتهکی یان
دبهرین، لهنه وروپاو ولاتانی جهوزی دهریای
سبی ناومرپاست دهرپین دریزییهگهی سی تا
پهنجا سانتیمهتره گهلاکانی پانکوله و وردن،
گولهکانی رنگا و رنکه، بونیککی خوشی سوکی
همیه.

هَبَشِ الضَّرْعُ هَبْشًا؛ بهدهست گوانهگهی گرتو
دوشی.

هَبَشِ الْمَالِ رَعْرَه؛ مالی کؤکردموه
دمگوتری: (هر
يَهْبَشُ لِعِيَالِه)؛ مال و سامان بؤ مندال و خیزانی
کؤدمکاتهوه لههمموو لایهک و بههمموو جؤرپک
ههلهپیهتی.

هَبَشِ فَلَانًا؛ تیر تیر فلانکهسی کوتا.

هَبَشِ هَبْشًا؛ کاسبی کردو مال و سامانی کؤکردموه
هَبَشِ الشَّيْءِ؛ بهمانا (هَبْشَه) دئ
دمگوتری: (هر يَهْبَشُ لِعِيَالِه)؛ بههمر دوو دمست مال و
سامان کؤدمکاتهوه بؤ خیزان و مندالی
هَبَشِ كَلَامًا؛ فلانکهس قسه تیکهل و پیکهل
دمکا هَبَشِ كُؤبُؤوه.

اهْتَبَشِ الشَّيْءِ؛ شتهگهی کؤکردموه بهنارههتی
تَهْبَشِ؛ کؤبؤوه، گهلهکؤمهکییان کرد
تَهْبَشِ الشَّيْءِ؛ جؤرما همول و تهقلای بهکارهینا بؤ
ومدهستهینانی شتهکه هَبْشِ؛ بیگانه و
دورهی خیل و هؤز، کهسیک لومگی بی و
جوبیته ناو خیلکوه هَبْشِ؛ دمگوتری: (هل هبش

اليكم هابش؟): پیاوی لومگی و بیگانه خوی
خزاندوته ناوتانهوه؟ هَبْشَةُ: کؤمهل و تاقه و
پیری تازه هَبْشَةُ: تاقمیک مروف لهیهک
تایهفهو هؤزهنبن.

هَبْشِ هَبْشًا؛ چوست و جالاک بوو.

هَبْشِ هَبْشًا؛ بهپهله رویی.

هَبْشِ الْكَلْبِ؛ سهگهکه زور سور بوو لهسه
نیچیرهگه و ههولی خواردنی دا
دمگوتری: (هَبْشِ فَلَانِ عَلَى الشَّيْءِ يَأْكُلُه)؛ فلانکهس پیری
دایه شتهکهو دمستی کرد بهخواردنی و سهیری
نم لای و نه لای کرد.

هَبْشِ بِالضَّحْكِ؛ زیده رویی کرد له پیکهین دا
اهْتَبَشِ؛ پهلهی کرد
بهفاقا پیکهنی و زور
پیکهنی هَبْشِ لِلضَّحْكِ؛ زیده رویی کرد له
پیکهین دا هَبْشِ؛ رویشتنی بهپهله.

هَبَطَ هَبْرًا؛ هاته خوار
نزم بؤوه
دمگوتری: (هَبَطَ فِي الشَّرِّ)؛ کهوته ناو گیتراوی شهرو
ههراوه.

هَبَطَ الشَّيْءِ؛ شتهکه دابهزی نرخی کهم بؤوه
لهناستی پیشوی دا کهوت.

هَبَطَ فَلَانٌ؛ فلانکهس زهللو کهم ریز بوو، فلان
لهحالی دمونهمندییهوه هاته سهر حالی
ههزاری
ریزی کهم بؤوه، کهسایهتی دابهزی.

هَبَطَ الشَّيْءِ؛ شتهگهی دابهزاند
کهمی کردموه
دمگوتری: (هَبَطَتِ النَّمْلُ)؛ نرخکهم دابهزاند
(هَبَطَ الدَّوَاءُ دَرَجَةَ الْحَرَارَةِ)؛ دهرمانهکه پلهی
گهرمی نهخوشهگهی دابهزاند
(هَبَطَ الْمَرَضُ لَحْمَه)؛ نهخوشیهکه کیش و قهلهوی فلانی
دابهزاند.

هَبَطَ السُّوقَ؛ چووو ناو بازار، دابهزییه ناو بازار.

هَبِطَ فَلَانًا الْمَكَانَ: فلانكەسى خسته ناو ئەو شوینە
 ◊ هَبِطَةُ: بەمانا (هَبِطَةُ) دى ◊ هَبِطَ الْعِذْلَ عَلَى
 السَّبْعِ: لابارمەكەى بەسەر پىشتى حوشترمەكەدا
 لایە لایە لا راكیشا ◊ إِنهَبَطَ الشَّيْءُ: شتەكە كەمى
 كرد ◊ دابەزى ◊ نزم بۆوہ ◊ تَهَبَطَ: وردە وردە
 دابەزى ◊ المِهْبَطَةُ: نامىرئىكە ومكوو چەترو
 مەزەللى لەحمەواوہ لەتەپارەوہ پىتى دادمبەزىبە
 سەر زەمى.

المِهْبَطَةُ: چالایى ◊ الهَيْبَةُ: كزو لاواز ◊ المِهْبِطُ:
 شوپىنى دابەزىن، جىگای نزم بوونەوہ ◊
 دەگوترئى: (مُهْبِطُ الْوَحْيِ وَمُهْبِطُ الطَّائِرَةِ وَمُهْبِطُ
 النُّهْرِ).

هَبَعَ الْحِمَارُ هَبْعًا وَهَبْرًا: گویندريژەكە روپىشت
 بەروپىشتىنىكى خوارو خىچو تەمبەلانە.

هَبَعَ الْبَعِيرُ وَخَمْرًا فِي مَشِيَتِهِ: حوشترمەكە لەروپىشتن دا
 مى دريژ كرد بۆنەوہى پارمەتيدەرى بى بۆ
 روپىشتن و خوشرەمى ◊ (فهر هابع) ◊ أَهْبَعَ
 الْحَيْرَانَ: حەيوانەكە هاوين بىچوى بوو ◊
 إِسْتَهْبَعَهُ: واى لى كرد بەنارىك و پىكى بپروا ◊
 الْهَبْعُ: بىچوہ نازەئىك كە لەومرزى هاوين دا
 لەدايك بى ◊ الْهَبْعُ: ئەوہى مىل خۆى دەكا
 بەپارمەتيدەر بۆ روپىشتن.

هَبَعَ هَبْعًا وَهَبْرًا: بەرپۆز راكشا نوست ◊ الْهَبِيعُ:
 نوستوو خەوخۆش، كەسێك بەرپۆز بخەوئى ◊
 الْهَبِيعُ: شتى گەورە ◊ نافرمتى بى رەموش
 كەدەست بەروى كەسەوہ نەنى ◊ الْهَبِيعَةُ مِنَ
 النِّسَاءِ: نافرمتى داوین پيس كە لەشفرۆشى بكاو
 دەست بەروى كەسەوہ نەنى ◊ إِنهَبَيْكَتْ بـ
 الْأَرْضِ: زەمى فوتى دا ◊ الْهَبَيْكَةُ: زەوييەك حاجى
 تيدا رۆچن ◊ ئەحمەق و گىل.

هَبِلَ فَلَانٌ هَبِلًا: عەفلى لەدەست داو جىاوازى
 نىوان چاكەو خرابە ناكا ◊ هَبِلَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا
 هَبِلًا: دايكە كە بۆ مندالەكەى گريا ◊ اهْبَلَتِ
 الْمَرْأَةُ: نافرمتەكە بەردەوام بوو لەشىن و شەپۆز
 دا ◊ اهْبَلَّ اللَّهُ فَلَانًا: خودا نافرمتى جەرگ
 سوتاو كردو مندالەكەى لى سەندەوہ ◊ هَبِلَ
 فَلَانٌ لِمِيَالِهِ: فلانكەس بۆ مال و مندالى كاسى
 كرد ◊ هَبِلَ فَلَانًا: بەفلانكەسى گوت دايكى
 شىنى بۆ بگيرئى ◊ هَبِلَ اللَّحْمُ فَلَانًا: فلانكەس
 گوشتى زۆر بوو گوشت لەجەستەى دا كەوتە
 سەريەك قەلەو بوو ◊ اهْتَبَلَّ: خەمەتبار بوو ◊
 خەمى بۆ مندالەكەى خواردو گريا ◊ اهْتَبَلَّ فِي
 سَعْيِهِ: لەروپىشتن دا پەلەى كرد ◊ درۆى كرد ◊
 فَيْتَلَى كرد ◊ اهْتَبَلَّ الصَّيْدَ: فَيْتَلَى لەنيجيرەكە
 كردو داوى بۆنايەوہ ◊ اهْتَبَلَّ الْفُرْصَةَ: هەلى
 قۆزتەوہ، هەلەكەى لەكيس خۆى دا ◊ تَهَبَّلَ
 لِأَهْلِهِ: كاسى بۆ مال و خيزانى خۆى كرد ◊
 الْأَهْبَلُّ: كەسێك هيزى جياكردنەوہى چاك و
 خرابى نەماين ◊ الْمُهْبَلُّ: كەسێك بى گوتراين،
 دايك شىنت بۆ بگيرئى ◊ مَرُفَى گوشتنى دەم و
 چاو هاوساو ◊ الْمُهْبَلُّ: كونى بەرمو خوار بۆناو
 زەمى ◊ هەواى هەلبوو لەسەرانسەرى كىوہوہ
 بۆناو شىوو دۆل ◊ بۆرى هينى مينيە
 لەوانيكەوہ بۆ مندالان ◊ الْهَبَالَةُ: داواكارىي
 الْهَبَالَةُ: دەستكەوت و تالانى ◊ الْهَبَالُ: راوچىيەك
 فیل لەنيجير بكاو تەلەو داوى بۆ بنيتەوہ ◊
 كاسبكارى فەندو فیل زان و پيلان دارپۆز.

هَبِلٌ: بتىك بووہ لە كەعبەدا ◊ الْهَبِلُ: نادەمىزادى
 كەتەو زەبەلاح ◊ نازەلى كەتەو زل ◊ الْهَبِلِيُّ:
 روپىشتنى بەمفیزو لارو لەنجە ◊ الْهَبِلُّ: ئەو
 نافرمتەى مندالى بۆ نەمىن، مندالى بۆ

رانه گيرئ ◊ الهَبْلَع: قورگ گهورمو پارو زلو زور خور ◊ الهَبْلَع: رموشت بمدو خراب پمفتارو دل پيس ◊ دمگوتري: (عبد هَبْلَع): بهندميهك نازاندرئ باوكو دايكي كين يان يهكينيكيان نادياره ◊ سهگي سلوهي ◊ الهَبْلَع: نهحمهقو گيلو بئ دمهلات ◊ فيتنه گيرو سمرسمرى ◊ الهَبْلَع: تهمبئل ◊ ناهرمتي نهحمهقو گيلو بئ دمهلات ◊ هَبْلَع: خيرا رويي ◊ لهخه ههلسا ◊ هَبْلَع السَّرَاب: تراويلكهكه درموشايهوه ◊ هَبْلَع التيس: نيزيهه قهرمهك بؤ بمتهگهداني بزنهكان كهوته جومبوشو مرقانندن.

الهَبْلَع: گورجو گولون جوستو چلاك ◊ الهَبْلَع: جوستو چلاك ◊ دمنگ خوشو ليزان بؤ حوديه خوينندن ◊ ليزانو دمست رننگين لهپيشهيهك لهپيشهكان دا ◊ ومكوو وينهگري ◊ قهصابي، ناشپهزي ◊ شواني مهرو بزن ◊ نيزيههقهره، بهران.

هَبَا الغبار قَبْرًا وَهَبْرًا: تمبو توز ههلسا بهرز بؤوه.

هَبَا فلان: فلانكس مرد ◊ ههلات ◊ بههيواشي رويشت ◊ (فهر هاب وهي هاية) ◊ اَهْبَى التراب أو الغبار: تمبو توزي بهرپا كرد ◊ هَبَى الشريد: تينگوشاوهكهي رينكخست، دروستي كرد ◊ تَهَبَى فلان: فلانكس چاوي كز بوون ◊ بهخوبادان و لارو لهنجه رويي ◊ دمگوتري: (جاء يَهْبَى): بهدمستي بهتان هات ◊ الهابي من التراب: خوله پمته گلنه ورده ◊ گلنو خولئي سمر گوزر ◊ نهستيره كه تمبو توز نههيتلي ببيندرئ ◊ الهَبَاء: تمبو توزنيك كه باههئيدمهسيتنو بهشتهوه دمنوسئ ◊ يان بهحهواوه بههوي تيشكي خورموه نمبن نهبيندرئ ◊ نادميزادي بئ عهقل يان كهه عهقل ◊ تمبو توزنيك

لهكاتي گيزهلوكه دا بمرز دمبئتموه ◊ الهَبَاء: گهرديلهيهك لهتمبو توز.

الهباية من الشجر: تويكلي درهخت ◊ الهَبْر: ناگري خاموش بوو ◊ الهَبْرَة: تمبو توز ◊ الهَبْي: مندالي بجوك ◊ بؤ ميئينه (هَبْيَة) ◊ هَتَاء هَتَاء: لييدا ◊ (هَتَاء بالعصي): بهگوزچان ليئ دا.

هَتَى هَتَاء: لمهر پيري يان نهخوشي پشتي جهمايهوه ◊ هَتَاء الشرب: كراسهكه دراو رزي ◊ الهَتَاء: تاويك، ماوميهك، دمميك، ساتيك.

هَتَّ الماء ونحوه هَتَيْتاً: ناوهكه لهكاتي ههئيزان و روكردني دا خوړهي هات.

هَتَّ في كلاميه: لهفسمكردني دا پهلهي كرد.

هَتَّ الهمرَة: بهرنيك و بيكي ههمزهي دمربري.

هَتَّ الشئ: شتهكهي شكاندو وردو هاري كرد.

هَتَّ الشرب ونحوه: قوماشهكهي دري و ونجر و ونجري كرد.

هَتَّ عِرْضَه: ناموسي شكاند.

هَتَّ فلاناً: لهروتبهو ريزو شاني فلاني كهمكردموه.

هَتَّ الشئ: شوين شتهكه كهوتو بهشويني دا گهراو خهريكيهتي.

هَتَّ الماء ونحوه: ناوهكهي بههيواشي رشتو دريزهي بهرزانندهكهي دا ◊ الهَتَّ: چهقه جهناوي زور بلئ ◊ هيواش لهكاركردن دا ◊ الهَتَّ: دمگوتري: (تركهم هَتَّ بئاً): بهتيكشكاوي و تارومار كراوي جيني هيشتن ◊ دمنگو خشپهو خرمله ◊ دمگوتري: (صمعت هَتَّ قدميه)، گويم لهخشپهي قاچهكاني بوو ◊ الهَتَّات: چهقهجهناوو زور بلئ.

هَتَّو مَشْرَأً: نهحمهقو گيلو نهغام بوو.

هَبَا فلان: فلانكس مرد ◊ ههلات ◊ بههيواشي رويشت ◊ (فهر هاب وهي هاية) ◊ اَهْبَى التراب أو الغبار: تمبو توزي بهرپا كرد ◊ هَبَى الشريد: تينگوشاوهكهي رينكخست، دروستي كرد ◊ تَهَبَى فلان: فلانكس چاوي كز بوون ◊ بهخوبادان و لارو لهنجه رويي ◊ دمگوتري: (جاء يَهْبَى): بهدمستي بهتان هات ◊ الهابي من التراب: خوله پمته گلنه ورده ◊ گلنو خولئي سمر گوزر ◊ نهستيره كه تمبو توز نههيتلي ببيندرئ ◊ الهَبَاء: تمبو توزنيك كه باههئيدمهسيتنو بهشتهوه دمنوسئ ◊ يان بهحهواوه بههوي تيشكي خورموه نمبن نهبيندرئ ◊ نادميزادي بئ عهقل يان كهه عهقل ◊ تمبو توزنيك

حه‌یای جوو که سایه‌تی دابه‌زی ◊ دمگوتری: (تَهْتَكُ فِي الْبَطَالَةِ): له‌گومرایی و خراپه‌کاری دا رُوچوو نوغرو بُوو ◊ الهْتَكُ: دِراو ونجر ونجر بُوو ◊ الهْتَلَةُ: حه‌یا چون و دمرکه‌وتنی کاری خراپی په‌نامه‌کی.

هَمَّ ناه: ددانی پِشه‌وه‌ی دمره‌ینان.

هَمَّ الشَّيْئُ هَمًّا: شته‌که شکا.

هَمَّ الْإِنْسَانُ وَغَيْرُهُ: ددانی پِشه‌وه‌ی مرؤفه‌که شکان

◊ اَهَمَّ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی شکاند ◊ دمگوتری:

(أَهَمَّ نَيْتَهُ): ددانی شکاند ◊ اَهَمَّ الْإِنْسَانَ: ددانی

مرؤفه‌که‌ی شکاند ◊ هَتَّهْ: بُو زیدهرؤیی

له‌مانای (هَمَّهُ) دئ ◊ تَهَامًا: قسه‌ی ناشیرینیان

به‌یه‌کتر گوت ◊ تَهْتَمَّ: دمگوتری: (تَهْتَمَّتْ

أَسْنَانُهُ): ددانی شکان ◊ الهْتَامَةُ: نه‌وه‌ی له‌شت

دهشکی ◊ الهَيْتَمُّ: رووه‌کیکی دهشته‌کی پرژو

پالاوویه.

هَمَّرَ: زۆری قسه‌کرد ◊ هَمَّرَ فُلَانٌ: فلان‌کس

به‌هیواشی قسه‌ی کرد ◊ فیتنه‌یی کرد ◊ هَمَّرَ

الرَّجُلَانِ: دوو بیاوکه به‌یه‌که‌وه سرتهمیان کردو

نه‌پانویست که‌سی تر گوئی له‌دمنگیان بی ◊

الهْتَمَلُهُ: قسه‌ی سرته ◊ هَمَّتِ السَّمَاءُ: ناسمان

بارانی به‌خوره‌می باراندو به‌ردموام بُوو له

بارین دا ◊ دمگوتری: (هَتَّنَ الدَّمْعُ): فرمیسه‌که

رژابه خوار ◊ التَهْتَانُ: بارانیکه تاو تاوه،

ده‌می‌ک دمبارئو ده‌می‌ک خوش دکاته‌وه ◊

الهْتُونُ: بارانی پر دلۆپ ◊ بارانی‌ک به‌خوره‌م و

رِزْنَه بئ ◊ هَمَّتْ فُلَانٌ فِي الْكَلَامِ: فلان‌کس

په‌له‌ی کرد له‌قسه‌کردن دا زمانی ته‌ته‌له‌ی کرد

◊ هَمَّتْ الشَّيْئُ: به‌زه‌خت پیی له‌شته‌که ناو

شکاندی ◊ الهْتَهَاتُ: که‌سی‌که خیرا خیرا

قسه‌بکاو زمانی ته‌ته‌له‌ بکا.

هَتَا الشَّيْئُ هَتْرًا: شته‌که‌ی شکاند ◊ یان به‌ توندی

فاچی به‌ شته‌که‌دا ناو شکاندی ◊ هاتی فلان:

فلان‌کس و مری گرت ◊ گرتی ◊ هاتی فلان

الشَّيْئُ: فلان‌کس شته‌که‌ی نزیک کرده‌وه ◊

هاتی فلاناً الشَّيْئُ: شته‌که‌ی دایه فلان‌کس ◊

دمگوتری: (الْهَيْئُ مِنَ اللَّيْلِ): به‌شیک له‌شهو ◊

الْهَيْئُ مِنَ اللَّيْلِ: به‌مانا (الْهَيْئُ) دئ.

هَتَّ فُلَانٌ هَتًّا: فلان‌کس درؤی کرد.

هَتَّ الْأَشْيَاءُ: شته‌کانی تیکه‌ن به‌یه‌ک کردن.

هَشَمَ لِفُلَانٍ مِنَ الشَّيْئِ هَشْمًا: له‌وشته به‌شیکی

زۆری دا به‌فلان‌کس.

هَشَمَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی وردکرد ◊ الهَيْشَمُّ: کومه‌له

لب و کومه‌له گلی نزم ◊ بازو هه‌لۆ ◊ بیجوی

دالاش ◊ هه‌روا به‌مانا (الهَيْشَمُّ) دئ ◊ هَشَّتْ فِي

السَّرِّ: له‌رؤیشتن دا په‌له‌ی کرد ◊ هَشَّتْ

السَّمْعَابَ بِمَطْرِهِ وَفُلْجَهُ: هه‌ورمه‌که خیر خیرا

باران و به‌فیری باراند ◊ هَشَّتْ الْأَشْيَاءُ: شته‌کانی

تیکه‌لاو به‌یه‌ک کردن ◊ هَشَّتْ الشَّيْئُ: پیی

له‌شته‌که ناو شکاندی ◊ هَشَّتْ فُلَانًا: ستمی

له‌فلان کرد ◊ الهَشَّاتُ: خیرا، دمگوتری: (سِر

هَنْهَاتُ): رؤیشتنی خیرا ◊ ولَاتِيكَ تَهْبُو تَوْزِي

زُور بئ ◊ درؤزن ◊ الهَشَّتَةُ: هه‌راو هۆریاو هاوو

قیژو تیکه‌لاو بیوونی دمنگه‌کان له‌کاتی شه‌رو

هه‌رادا.

هَشَى شَيْئًا: ده‌م و چاوی سور هه‌لگه‌را.

هَشَى التَّرَابُ: گل و خوئی پرژاند ◊ دمگوتری:

(هَشَى لَهُ مِنْ مَالِهِ): له‌مال و سامانی خو‌ی به‌شی

دا ◊ هَاهَا: گالته‌ی له‌گه‌ن کرد.

هَجَأَ الشَّيْئُ: شته‌که دابه‌را.

هَجَا جَرَعُهُ: برسیایه‌تی نه‌ما، برسیایه‌تییه‌که‌ی نارام بؤوه.

هَجَا الطَّعَامَ: هم‌وو خواردنه‌که‌ی خوارد.

هَجِي هَجَا: برسیایه‌تییه‌که‌ی پهری ساندو تینی بؤ هیئا ◊ اُهَجَا الشَّيْءُ: شته‌که‌ی بریه‌وو لای برد ◊ ده‌گوتری: (اُهَجَا الطَّعَامُ جَرَعُهُ): خواردنه‌که برسیایه‌تییه‌که‌ی نه‌هیشت ◊ اُهَجَا الإِبِلَ: حوشرمه‌که‌ی به‌سته‌وه بؤنه‌وه‌ی بله‌ومرئ ◊ اُهَجَا فَلَانًا الشَّيْءُ: شته‌که‌ی دهرخواردی فلانکس دا ◊ اُهَجَا فَلَانًا حَقَّهُ: مافی فلانکسی دایه‌وه ◊ الهَجَا: ههرشتیک ناده‌میزاد تییدایی و وازی لئ ببینی ◊ الهَجَاةُ: نه‌حمه‌ق و گیل ◊ هَمَّتْ عَيْنُهُ: جاوی به‌قولدا جوو ◊ هَمَّتْ النَّارُ: ناگره‌که بلتسه‌ی سه‌ندو داگیرسا ◊ هه‌لگیرسانه‌که‌ی دمنگی لئ هات لرفه لرفی هات ◊ هَجَّ الْبَيْتَ: خانومه‌که‌ی روخاند ◊ هَجَّجَ: له‌برسا یان له‌تینوا یان له‌بهر ماندویی جاوی به‌قولدا جوو ◊ دمشگوتری: (هَجَّجَتِ الْعَيْنُ): جاوی قول بوو ◊ هَجَّجَ النَّارَ: ناگره‌که‌ی خوش کرد بلتسه‌ی دایه ◊ اِهَجَّجَ: سور بوو له‌سمر رای خووی و ناموزگاری که‌سی ورنه‌گرت ◊ اسْتَهَجَّجَ: به‌رای خووی کردو رای که‌سی قبول نه‌بوو، گومراو سمر لئ شیواو بوو ◊ خووی خسته‌ناو باسه‌که‌وه به‌حقوق و ناحه‌ق خووی تی هه‌لقورتاند ◊ اسْتَهَجَّجَ السَّائِرَةَ: په‌له‌پهل له‌کاروانه‌که کردو دمنه‌ی دان ◊ هَجَّاجَ: سواری رای خووی بوو ◊ ههر به‌قسه‌ی خووی کرد ◊ الهَجَّاجَةُ: نه‌و رهمه‌بایه‌ی هم‌وو شتیک به‌گل دادمبوشن ◊ گیل و نه‌حمه‌ق ◊ الهَجَّجُ: نیری سه‌رملی گای جوت ◊ الهَجَّجِيُّ: شیوی قول ◊

زه‌لکاو ◊ زه‌وی لاکیشه‌یی ◊ نه‌و هیئل و خه‌تانه‌ی کاهین له‌سمر گل دمیکنش بؤ جادو بازی.

هَجَدَ هَجْرًا: نوست ◊ شه‌و نوئزی کرد ◊ اُهَجَدَ البعيرَ: حوشرمه‌که قورسایی خووی خسته‌سمر زه‌وی ◊ اُهَجَدَ فَلَانًا: فلانکسی خه‌و لئ خست ◊ به‌نوستویی بینی ◊ هَجَدَ فَلَانًا: فلانکسی نواند ◊ تَهَجَّدَ: به‌مانا (هَجَدَ) دئ ◊ هم‌ستا بؤ نوئز یان بؤ نیشی تره‌ی یه‌کتا پهرستی نه‌نجام دا ◊ التَّهَجُّدُ: شه‌و نوئز.

هَجَرَ هَجْرًا: دوور که‌وته‌وه ◊ ده‌گوتری: (هَجَرَ الفحلُ): نیره‌که وازی له‌سواربون و که‌لدان هیئا ◊ هَجَّرَ الْمَرِيضَ: نه‌خوشه بزرگانندی.

هَجَرَ فِي الشَّيْءِ: زوری هئ خوش بوو ناوی ببینی و باسی بکا.

هَجَرَ الشَّيْءَ: وازی له‌شته‌که هیئا ◊ روی لئ وهرگیرا.

هَجَرَ الدَّابَّةَ: ولاحه‌که‌ی به‌په‌تی که‌مه‌ندگیش به‌سته‌وه سه‌رنیکی له‌دمستی و سه‌رنیکی له‌پاشوی خست و نه‌مجار حه‌بله‌که‌ی له‌وکه‌مه‌نده گری دا ◊ اُهَجَرَ: به‌گه‌رمای نیومرؤ سه‌فهری کرد ◊ که‌وته‌کاتی نیومرؤ ◊ قسه‌ی ناشیرینی وتن ◊ که‌وته‌چه‌فه چه‌ق و قسه‌ی ناشیاسته ◊ دمشگوتری: (اُهَجَرَ فِي مَنْطِقِهِ): قسه‌ی ناشیرینی به‌دهم دا هات ◊ اُهَجَرَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی ته‌واو بوو گمیشه‌نه‌ندازه‌ی خووی ◊ اُهَجَّرَتِ الْفَتَاةُ: که‌چه‌که پیگه‌یی و گمیشه‌ته‌مه‌نی گهنجی به‌شیومه‌یی ری‌ک و پیک ◊ اُهَجَّرَ الْحَامِلُ: نافرته دوگیانه‌که سکی گه‌وره بوو ◊ اُهَجَّرَ بَقْلَانِ: کالته‌ی به‌فلان کرد ◊ هَاجَرَ: زیندی خووی جن هیشت ◊ هَاجَرَ مِنْ مَكَانٍ كَذَا أَوْ عَنْهُ: نه‌و شوینه‌ی تم‌رک کردو جو بؤ شوینه‌ییکی تر

◊ هَجْرُ الْقَوْمِ: وازی لهو گهل و هۆزه هیناو
جیی هیشتن چوو بۆلای خیلئیکی تر ◊ هَجْرُ:
لهکاتی نیومرۆدا کهوته رویشان ◊ هَجْرُ النَّهَارِ:
رۆژ بوو بهنیومرۆ گهرماکهی پهرمی سهند.
هَجْرُ الْيَهُودِ: زوو چو بۆلای و خوی گهیانئ ◊ هَجْرُ
الدَّابَّةِ: و لآخهکهی بهکهمهند بهستهوه، بهم
جۆره چهبلئیکی هینا سهرئیکی لهدمستی
بهست و سهرئیکی لهقاچی دواوهی نهمجار
چهبلئیکی لهو چهبله بهست و بهسنگئیکهوه
گریی دا ◊ تَهَاجَرُ الْقَوْمُ: خهئکهکه دنگیان لئیک
دابری و لئیک ترازانو پهکتریان جئ هیشت ◊
تَهَاجَرُ الْقَوْمُ الْمَاءَ: خهئکهکه بهنۆره چونه سهر
ئاومه ◊ تَهَجَّرُ: لهکاتی نیومرۆدا سهفهری کرد
◊ خَوِيَ بِهَكْوَجِهَرُو مَوَهَاجِرٍ لَهَقَهْلَهْمُ دَا ◊
لاسایی موهاجیری کردهوه ◊ الْأَهْجَرُ: دمگوترئ:
(هَذَا أَهْجَرٌ مِنْ ذَاكَ)، نهمه لهوه درئزتره ◊
گهورمتره، بهنرخ تره، ریزدار تره ◊ الْأَهْجَرَةُ:
دابو نهریت ◊ الْمَهَاجِرُ: ئهوکهسهی لهمهککهوه
لهگهل پیغهمبهر (د.خ) چوو بۆ ممدینه ◊
المهَاجِرُ: شوینی هیجرت کردن ◊ الْمَهَاجِرَةُ:
کۆچکردن ◊ الْمَهْجِرُ: نهو شویننهی لئیهوی
هیجرت دمکهی یان کۆچی بۆدمکهی ◊ الْمَهْجِرُ:
باش و تهواو بئ عهیب و بهنرخ لهههموو
شتیک ◊ الْمَهْجِرَةُ: دمگوترئ: (فِئَاةٌ مَهْجِرَةٌ):
کچیکه لهناو هاوهلهکانی دا نمونهی جوانی و
عافتی و رهوشت بهرزیهه ◊ (نَاقَةٌ مَهْجِرَةٌ):
حوشترئیکی قهلهوو خوشرۆو رهسهنه ◊ الْمَهْجِرُ:
دمگوترئ: (کلام مهجور): قسهو رستهبهکه
لهبیر کراوهو ئیستا بهکارناهیئندرئ ◊ الهَاجِرُ:
دمگوترئ: (شئ هاجر): شتیکی باش و جوان و
بئ عهیبه ◊ زنده باشی بهسمر شتی تردا همیه
◊ الْهَاجِرَةُ: نیومرۆ ◊ جهنگهی گهرما ◊

دمگوترئ: (طبخه المهاجرة): گهرمای نیومرۆ
کولاندویهتی ◊ وشهیهک مانای ناشیرین لهخۆ
بگری ◊ الهَاجِرِيُّ: ههجهری: نیهبته دراو
بۆلای گوندی ههجهر ◊ كَمَسِيكٌ وَاذ
لهسارانشین و کۆچهری بئینی و ببیته
شارهستانی ◊ وهستای دیوار ◊ شتی بهنرخ و
چاک ◊ الهِجَارُ: چهبلئیکه سهرئیکی دهبهسئرئ
بهدهستی و لآخهوهو سهرمهکهی تری دهبهسئرئ
بهقاچی باشویهوه ◊ بهکوردی پئیی دمگوترئ:
کهمهند ◊ ومتهرو ژیی کهوان ◊ ههرشتیک
کهوانهیی بئ و لهدمست و قاچ و مل بکری (توق)
◊ تاج و کلاوی شاهانه ◊ الهِجِيرِيُّ: زۆر بلئیی ◊
قسهی ناشیرین ◊ دابو نهریت ◊ دمگوترئ:
(ما زال هذا هِجْرَاهُ): تانیستا نهوه خوو دابو
نهریتیه ◊ ههرشتیک بهیادکردنی مجورکه
بهجهستهدا بئ ◊ (بهزۆری لهگهل زهم دا
دمگوترئ بۆ دابو نهریتی ناشیرین بهکاردئ ◊
الهَجْرُ: لغاؤ؛ لوتهموانهی و لآخ و ئازهل ◊ بهمانا
(المهاجرة) دئ ◊ دمگوترئ: (شئ هَجْرُ): شتیکی
بئ و پئنه ◊ (ذهب النخلة هَجْرًا): دارخورماکه
بهرز بۆوه، گهوره بوو ◊ (لقيته عين هَجْر) دواي
لئیک دابرائئیکی زۆر بهیهک گهیشتیتهوه
تووشی بوومهوه ◊ الهَجْرُ: بزړکاندن و قسهی
چهلهق و مهلهق ◊ قسهی ناشیرین ◊ الهَجْرُ:
لاواز و ههنگاو کورت، کهسئیک ورده ورده قاچ
ههئئین و مگوو نهوه پئومندکرائی ◊ الهَجْرَاءُ:
دهولههمندی و بئ ناتاجی ◊ الهَجْرَةُ: قهلهوی
تهواو گۆشتن ◊ الهَجْرَةُ: رهوکردن لهولاتئیکهوه
بۆ ولاتئیکی تر ◊ گواستنهوی هۆزو خیل
لهزهویهکهوه بۆ زهویهکی تر بهمهبهستی
دابینکردنی بزئوی و رزق و رۆزی ◊ الهَجْرِيُّ:
خواردنی نیومرۆ ◊ الهَجْرِيُّ: واز لئ هیئندراو ◊

باشگوئی خراو ◊ نموستراو ◊ نمو گزوگیاو
لقه‌داری نازهل دمیچکینی و وشک دمبی ◊ (لبن
هجس): ماستیکی باش مهبیوو تام خوش و
بوخوشه هیشتا نه‌ترشاهه ◊ مهنجه‌ل و قاپی
گه‌وره، گهرمکیوی گه‌ته و زمبه‌للاح ◊ نی‌ره
ولاخی قه‌له و گه‌مه‌یلی که‌لدان و سواربوونی
ماین و شتی وای نه‌بی ◊ کاتی نیومرؤ
به‌تایه‌تی له‌ومرزی هاوین دا ◊ الهجیره: به‌مانا
(المهاجرة) دئ ◊ الهجیره: کاتیکی گه‌می
دوانیومرؤ ◊ الهجیس: مه‌یوم ◊ ریوی یان
بیچوه ریوی ◊ ورج ◊ دمگوترئ: (فلان هجس):
فلانکس دل بیس و خویری و به‌دخووه ◊
الهجرج: نه‌حمق و گیل ◊ شیت ◊ پشت دریز ◊
سه‌گی سلوقی ◊ الهجرج: ترسنوک.

هَجَسَ الْأَمْرَ فِي صَدْرِهِ هَجَسًا: خه‌یالی نه و نیشه‌ی
به‌دل دا هات.

هَجَسِيَ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانکسی له و کاره
گیرایه‌وه ◊ هاجسه: به‌گوئیدا سرکاند ◊ ته‌اجسا:
به‌سرتنه قسه‌یان بویه‌کتر کرد ◊ الْمُتَهَجِسُ:
دمگوترئ: (خیز مته‌جس): نانیکه هه‌ویرمه‌کی
باش نه‌شیلدراوه هه‌لنه‌هاتوه ◊ الْمُهَجِسُ:
دمگوترئ: (وقعوا في مهجوس من الأمر): که‌وتنه
سهر سامی و حه‌یرانبوونه‌وه دم‌بارهی کارمه‌وه
نازانن روداوه‌که چونه ◊ الهاجس: خه‌یال ◊
الهجس: دمنگی نزم دمیسترئ و لئی حالی نابئ
◊ ههر خه‌یال و خه‌تمه‌رمیه‌که به‌دل دا بی ◊
له‌سه و بیرو بوجون ◊ الهجیس: گوشتی ته‌رو
تازه.

هَجَسَ إِلَيْهِ هَجَسًا: نارمزوی کرد حمزی لئ کرد.

هَجَسَ بَيْنَهُمْ: نیوانی وروژاندن.

هَجَسَ الْأَمْرَ: کارمه‌کی وروژاند.

هَجَسَ الدَّابَّةَ: ولاخه‌که‌ی لئ خوری
به‌لیخوری نیکی هی‌واش ◊ الهاجسه: به‌مانا
(المابسة) دئ، بیگانه و دوری خیل و هوز ◊
کومه‌لئک خه‌لکی بیگانه بکه‌ونه ناو گه‌ل و
هوزو تایه‌فه‌یه‌که ◊ الهجسه: رابه‌رین و
به‌لاماردان ◊ دژوه‌ستان و روبه‌روبوونه‌وه.

هَجَعَ: شه و نوست.

هَجَعَ الجُرْعُ: برسپایه‌تی دام‌راکبه‌وه نه‌ما ◊ أهجعته:
نواندی خه‌وی لئ خست ◊ أفجع الطعام الجرع:
خواردنه‌که نازاری برسپایه‌تیبه‌که‌ی دام‌رکاند
◊ هجع: بو موباله‌غه و زیدم‌روی له‌مانای
(هجع) دئ ◊ التهجاع: خه‌وی که‌م، سوکه خه‌و،
سه‌ره خه‌و ◊ خه‌وی شه‌و ◊ المهجع: غافل و
تینه‌که‌یشتوو له‌مه‌به‌ست ◊ گیل و خه‌والوو ◊
الهجع من الليل: به‌شیک له‌شه‌و ◊ دمگوترئ:
(زارني بعد هجع من الليل): دواي تيبه‌رپوونی
به‌شیک له‌شه‌و هاته دیدمنیم ◊ الهجع: به‌مانا
(المهجع) دئ ◊ الهجعته: نوستنی که‌م سه‌ره‌خه‌و
شکاندن له‌سه‌رم‌تای شه‌ودا ◊ دمگوترئ:
(استيقظت بعد هجعة): دواي سه‌ره‌خه‌و
شکاندنیک به‌خه‌بهر هاتم ◊ الهجعته: چوریکه
له‌نوستنی که‌م ◊ الهجعته: به‌مانا (الهجع) دئ ◊
دمگوترئ: (مضى هجع من الليل): به‌شیک
له‌شه‌و تیبهری.

هَجَفَ هَجْفًا: له‌ماندویی و شه‌که‌تی دا لاکه‌له‌که‌ی

وئک هاتنه‌وه، به‌راسوی به‌ورگیبه‌وه نووسان.

هَجَفَ هَجْفًا: نه‌ومنده کزو لاواز بوو نیسقانی
دم‌رکه‌وتن ◊ (فهو أهجفُ وهي هجفاء) ◊ هجفت
الأرض: چی له‌زه‌مویه‌که دا بوو بوو به‌تمب و
توزو به‌حه‌وادا چوو ◊ إنه‌جف: کزو کوله‌وار بوو
◊ الهجفان: تینوو، پرش هه‌لاتوو ◊ الهجف: نی‌ره

هَجَمَ الدَّابَّةَ رَعْمًا: به توندی و لآخه کانی لئ
خورین راهیچی کردن ۵ دمگوترئ: (هَجَمْنَا الخَيْلَ
على القوم): نسه په کانمان هه لینگ دا بو سمر
فهومه که و هیرشمان کرده سهریان.

هَجَمَ الرِّيحُ تَهْجُمُ التَّرَابِ على الدَّارِ: رَهْمَبَا هِیرِشِ
هیناو خشت و خوئی به سمر خانومه که دا.

هَجَمَ العَدُوُّ: دوزمنی دمر کرد.

هَجَمَ النَّاقَةُ: حوشرمه کهی دوشی.

هَجَمَ ما في الضرع رَعْمًا: نهوی له گوانه که دا بوو
دایدوشی و هیچی تیدا نه هیشته وه.

هَجَمَ المرءُ الدَّابَّةَ: گه رما نارمقی له و لآخه که دمر دا.

هَجَمَ البَيْتَ: خانومه کهی روخاند ۵ اهَجَمَ علیه
الشَّيْءُ: شته کهی هه لئا بو نه وهی په لاماری بدا
۵ اهَجَمَ النَّاقَةُ: حوشرمه کهی دوشی.

اهَجَمَ ما في الضرع: چی له گوانه که دا بوو دایدوشی

۵ اهَجَمَ الدَّابَّةَ: و لآخه کهی حساند هوه ۵ اهَجَمَ
المرضُ عن فلان: نه خو شیهه کهی له فلان کهس
لابرد ۵ هاجَسَهُ: شته کهی هه لئا بو نه وهی
په لاماری بدا، تیی به ردا ۵ اهَجَمَ الشَّيْءُ: به مانا
(هَجَمَ علیه) دئ ۵ اهَجَمَ ما في الضرع: چی

له گوانه که دا بوو دایدوشی ۵ اهَجَمَ المرضُ فلاناً:
نه خو شئ فلان کهسی لاواز کرد ۵ انهَجَمَ البَيْتَ:
خانومه که روخا ۵ انهَجَمَتُ عينه: چاوی به قولدا

چوو ۵ فرمیسکی لئ هاتن، ناوی کرد ۵ انهَجَمَ
العَرَقُ: نارمقی کرد ۵ تهاجَمَا: نهو دوو کهسه

په لاماری په کتریان داو هیرشیان بو یه که برد ۵
تَهَجَّمَ على غيرهِ: به شئ وهی توندو تیژی هیرشی

بو کرد ۵ به زوره ملئ هیرشی کرد به ویستی
خوی نه بوو ۵ الإهْتِجَامُ: کو تایی شهو ۵ الهِجَامُ:

نازاو نه به رداو هه می شه هیرش بهر ۵ شیر ۵

شوتور مورغی پیر ۵ ناده می وشک ته بیات و
ته مبهل ۵ نازه لئ ته مبهل ۵ ورگ زل ۵ که ته و
زل بن خیرو سود.

هَجَلُ الشَّيْءِ: شته کهی هرئ دا نه بو ویست ۵ هَجَلَتِ

المرأة بعينها: نافرته که به چاو نیشارمی کرد بو
پیاوه که ۵ اهَجَلُ: به زموی نهرمه لان دا رویشت

۵ اهَجَلُ الشَّيْءِ: شته کهی فراوان کرد ۵ اهَجَلُ
المالِ: مال و سامانه کهی به فریو دا ۵ حوشرمه کانی

پاشگویی خستن هیچ سه روکاری نه کردن ۵
هاجَلُ: به زموی نهرمه لان دا رویشت ۵ هاجل

فلاناً: له گه ل فلان کهس دا په کتریان هیناو برد ۵
هَجَلُ فلاناً: جوینی به فلان کهس دا ۵ دمگوترئ:

(هَجَلُ عرضه): جوینی به ناموسی دا ۵ اهْتَجَلُ
الشَّيْءُ: شته کهی دا هینا ۵ المَهْجَلُ: کونی به ره و

خوار بو ناو زموی ۵ الهاجَلُ: نوستو ۵ که سیک
زور سه فهر بکا ۵ دمگوترئ: (ذمَعُ هاجل):

فرمیسکی رموان ۵ الهَجَلُ: زموی نزمو نهرمای
۵ دمشتی کاک بیه کاک ۵ الهَجَلُ: نافرمتی

به دخوو داوین بیس ۵ الهَجِيلُ: چهوزه ناوینک
ته و او نه بو ویب و نیش کردن تیدا مابن ۵ یان

به نارینک و پیک دروست کرابن.

هَجَمَ علیه هجرماً: له نا کاو په لاماری دا ۵
دمگوترئ: (هجم البرد): سه رما هیرشی هیناو

له نا کاو په یدا بوو.

هَجَمَ البَيْتَ: خانومه که روخا ۵ هَجَمَتِ العَيْنُ:
چاوه که به قول دا چوو.

هَجَمَ فلان: فلان کهس سه ری داخست و بن دهنگ
بوو.

هَجَمَ المرضُ: نه خو شیهه که بن پر کرا.

هَجَمَ المكانَ رَعْمًا: به زوره ملئ چوو ناو
شوینه که وه.

الهِجْمُ: قَابِي گهوره کتفه شیری تیدا بدوشری ◊
 عمرهق ◊ الهجمة من الليل: سهرمتای تاریکایی
 شهو ◊ الهجمة من الشتاء: جهنگه‌ی سهرماو
 سوئی زستان. ◊ الهجمة من الصيف: جهنگه‌ی
 گهرمای هاوین ◊ ههروا وشه‌ی (الهجمة): ناوه بؤ
 گارانه حوشتری زور له خوار ژماره سهدموه ◊
 ههروا ناوه بؤ ممری پیر ◊ الهجْمُ: ههرشتیک
 خیرا پهلاماری بداو لههیرش بردندا گورج و
 گوژ بئ ◊ بای بههیزو تهووزم، کهبه‌لای
 ههرشتیک دا پروا دمری بینن ههرشتیک ناروق
 لهجهسته‌دا رهوان بکا ◊ الهجيمة: هریندراو
 دمرکراو ◊ شیریک نهمه‌یی بئو خهریک بئ
 بمهین ◊ الهجْمَانَةُ: دورو گهوه‌هر ◊
 جالجالوکه‌ی نیر ◊ هَجَنَتِ الصَّيْبُ: کچهکه پیش
 نهوه‌ی بالغ ببئ شوی کرد ◊ هَجَنَتِ النَّاقَةُ:
 حوشترهکه ناوس بوو پیش نهوه‌ی کاتی ناوس
 بوونی بئ ◊ هَجَنَتِ النَّخْلَةَ: دارخورماکه بهری
 گرت لهکاتیکا ساوابوو کاتی بهرگرتنی نه‌بوو.

هَجَنَ الزُّنْدُ: شقارتهکه بهیهک جار لیخشانندن
 ناگری نه‌کردموه.

هَجَنَ: قسهکه بئ که‌لک و ناشرین بوو قسه‌ی پرو
 بوچ و خویرپانه بوو ◊ اهَجَنَ: حوشتری باشی
 زور هه‌بوون ◊ اهَجَنَ الفتاة: کچهکه‌ی مارمکرد
 له‌ته‌مه‌نی مندالی دا، هیشتا کاتی شوی
 نه‌هاتبوو به‌شوی دا ◊ اهَجَنَ الفحلُ الناقة:
 که‌له‌حوشترهکه سواری حوشتره مییه‌که بوو
 که‌لی دا هیشتا حوشتره مییه‌که دوساله بوو
 که‌لی گرتو بیچوی بوو، سئ سالی ته‌واو کرد
 بوو ببئ له‌سالی جواره‌م نابوو ◊ هَجَنَ الشَّيْءُ:
 شته‌که‌ی له‌حالی خوئی لاداو به‌ته‌واویی
 نه‌یخسته سهر حالته‌ی دووه‌می ◊ دهگوترئ:
 شیری مه‌یاند به‌لام نه‌بوو به‌ماستی ته‌واو یان

شته‌که‌ی عمه‌یدار کرد ◊ هَجَنَ الأَمْرَ: ناشرینی
 کردو عمه‌یداری کرد ◊ اهْتَجَنَتِ الصَّيْبُ: کچهکه
 شوی کرد پیش نهوه‌ی بالغ بئ ◊ اهْتَجَنَتِ
 النخلة: نه‌مامه‌دار خورماکه به‌ساوایی به‌ری
 گرت ◊ اهْتَجَنَتِ الشاة: مهرکه ناوسبوونی لئ
 دمرکه‌وت ◊ تَهَجَنَتِ النَّخْلَةَ: به‌مانا (اهْتَجَنَتِ دئ)
 ◊ اسْتَهَجَنَهُ: ناشرینی کرد ◊ به‌لایه‌وه ناشرین
 بوو ◊ دهگوترئ: (هذا لما يُسْتَهَجَنُ قوله): نهمه
 شتیکه گوتنی ناشرینه ◊ الأهْجِنَةُ: نه‌و کوچه
 گهنجانه‌ی که‌سوکار یان پیش بالغ بوونیان
 نافرمتی مندالکاریان لئ مارمکردن ◊ المَهْجَنَةُ
 من النوق: حوشتری رسهن که‌به‌مهرج گرابئ
 جگه له‌که‌له حوشتری خوؤ ولاتی له‌حوشتری
 تر که‌ل نه‌درئ ◊ ههروا ناوه بؤ دره‌ختی خورما
 له‌سهرمتای موتوربه کردن و ته‌لقیح کردنی دا ◊
 یان حوشتری تازه که‌ل گرتوو ◊ المَهْجَنَةُ: هوژو
 خیلنیک بئ خیرو بیربن ◊ الهِجَانُ من الأشياء:
 شتی چاک و رسهن ◊ حوشتری سبئ به‌نرخ ◊
 دهگوترئ: (رجل هجان): پیاوئکی نه‌جیب
 زاده‌و خانه‌دان ◊ (امرأة هجان): زه‌وییه‌کی
 به‌بیت و به‌رکه‌ته ◊ الهِجَانة: وه‌جاخزاده‌یی و
 ریزداری ◊ خاومن خانه‌واده‌ی رسهن ◊ الهِجَانُ:
 هیستر سوار ◊ الهُجْنَةُ: دمست و ملو که‌فهل و
 جهسته گهورمی نه‌سپ واته نه‌سپی که‌ته‌و
 ناقولا ◊ عهیب و ناشرینی ◊ دهگوترئ: (في
 كلامه هجنة) : له‌گوفتاری دا قسه‌ی ناشرینی
 تیدا بوو ◊ الهَجِينُ: شیر هه‌وین کرابئ و هیشتا
 نه‌بووبیته ماست ◊ دهگوترئ: (رجل هجين):
 پیاوئکی خویرپیه ◊ له‌ولاخه به‌رمزدا ناوه بؤ
 هیستریک له‌ماینی عهرمی بوو بئ ◊ پیاوئیک
 باوکی عهرمبو دایکی ناعهرمب بئ ◊ جوژه
 حوشتریکه جهسته بچوک و خوشره ◊ له‌بواری

زانستی زینده‌ومر زانی دا بریتیه لمر و و مکتیک
 یان ژیانداریک له‌به‌یه که‌یشتنی دوو توخمی
 جیا له‌یهک هاتبیته کاپه‌وه ◊ الهَجَنُفُ: شتی
 دریزو بان ◊ هَجَجَ الفحلُ: که‌له‌که به‌توندی
 مره‌اندی، بۆراندی ◊ هَجَجَ الجملُ: حوشره‌که‌ی
 راونا دهری کرد به‌وته‌ی دمنگی (هیج هیج) ◊
 هَجَجَ فلاناً عن ماله: فلانکەسی له‌مه‌به‌ستی
 خو‌ی لادا ◊ رمعی کردموه ◊ الهُجَاهُجُ: که‌ته‌و
 زمه‌لاح ◊ زور باره‌ باره‌ کهر و بۆره‌ بۆر کهر ◊
 الهُجَاهُجُ: بۆره‌ بۆرکهری دمنگ تیزو ناخوش ◊
 به‌لاو کاره‌سات، توپه‌و سرک ◊ نه‌حه‌م‌ق‌و
 به‌دره‌فتار ◊ شهرانی و شهره‌نگیز ◊ کالضام و بن
 عمقل ◊ دریزو که‌ته ◊ پیره حوشر ◊ الهُجَجُجُ:
 زموی رمعی بن به‌رو بووم ◊ الهُجَجُجُ: به‌مران ◊
 ناوی توژیک تفت ◊ الهُجَجَجَةُ: لاسایی
 کردنه‌وه‌ی دمنگی حوشر لئ خویرین.

هَجَاَ الكتابُ هَجْواً وهجاءً کتیبه‌که‌ی خویندموه ◊
 فیری بوو.

هَجَاَ فلاناً: زمعی فلانی کرد شتی ناشیرینی پال دا
 ◊ عمیه‌که‌ی ژماردن ◊ دمگوترئ: (المرأة تهجو
 صبة زوجها): نافرته‌که‌ گله‌یی له‌هه‌لس و
 که‌وتی هاوسهره‌که‌ی دمکرد.

هَجَوَ اليومُ: رۆژمه‌که‌ زور گهرم بوو ◊ اَهَجَى القومُ أُر
 الشَّعْرُ: قسه‌کان یان شیعره‌که‌ ناوهر و وکیان
 هه‌موو جنیوو وته‌ی ناشیرین بوو ◊ هاجاه
 مهاجاةً: ههریه‌که‌ له‌ودوانه‌ جنیوو قسه‌ی
 ناشیرینیان به‌یه‌کتر گوتن ◊ هَجَى الصبيُّ
 الكتابُ: کتیبه‌که‌ی فیری فلانکەس کرد ◊
 اهْتَجَى فلاناً: جنیوی به‌فلانکەس دا ◊ ته‌اجیا:
 ههریه‌که‌ له‌و دوانه‌ جنیوی به‌وی تردا قسه‌ی
 ناشیرینیان به‌یه‌کتری وت ◊ تهَجَّى الحسوف

الأبديّة: پیته‌کانی (ابجد هوز...هتد...)
 ژماردن و ناوی هینان یان دمنگه‌کانی دهری‌پین ◊
 تهَجَّى القرآنُ: قورنانی خویند ◊ یان فیری
 خویندنی قورناب بوو ◊ الأهُجْرُ: ههرشتیک
 هه‌جوی بن بکری و جنیوو تانه‌و ته‌شهری تیدا
 بن جا شیعر بن یان په‌خشان بن ◊ الأهجيّة:
 به‌مانا (الأهجرة) دئ ◊ التهجيّ: پیته‌کانی هیجا
 ◊ نه‌و پیتانه‌ی وشه‌یان لئ بیک دئ له‌پیتی
 نه‌لفه‌وه‌ تا پیتی (ي) ◊ الهجاءُ: جنیوو
 ژماردن عمیب و عار به‌زوری به‌شیعر دهبی
 چایه‌که‌ی مامه‌ غه‌فوره‌ زمره‌ وه‌ک مینئ نه‌خوش
 نیختیاج ناکا به‌ناکهر هه‌ر به‌دوو تر دیته‌ جوش
 (شیخ رمز)

هه‌روا وشه‌ی (الهجاء): پارچه‌ پارچه‌ کردنی وشه‌یه
 بۆ پیته‌کانی واته‌ به‌ (عینجه‌ خویندن) ◊
 ده‌شگوترئ: (فلان علی هجاء فلان): فلانکەس
 به‌مه‌ندازه‌ی فلان دریزه‌ به‌قه‌د نه‌و بالای به‌مرزه
 ◊ (حروف الهجاء): نه‌و پیتانه‌ن وشه‌یان لئ بیک
 دئ و مکوو (أ-ب-ت-ث-ج-ح-تاده‌گاته‌ پیتی
 ی) واته‌ نه‌و پیتانه‌ واریز به‌ندکراون شیوه‌و
 ره‌سم تییان دا به‌رجاو گراوه‌ نه‌و پیتانه‌ی
 له‌شیوه‌دا لیک ده‌جن خراونه‌ په‌ناپه‌که‌وه ◊
 الهجاءُ: که‌سیک زور هه‌جوی خه‌لک و شتی تر
 بکا ◊ دمگوترئ: (رجل هجاءً): بیاویکی جوین
 فروشه ◊ عمیگره‌.

هَجَى البیتُ: خانومه‌که‌ دمکه‌وت.

هَجَيْت العینُ: چاوه‌که‌ به‌قولا جوو.

هَجَى الرجلُ: بیاوه‌که‌ برسیابه‌تیبه‌که‌ی زور بوو
 تینی بۆ هات.

هَدَأَ هَدْأً وهُدْأً: نارام بووه ◊ ده‌گوترئ: (هدأ الألم

عنه): نازارمه‌که‌ی نارام بووه، نیشی نه‌ما

هَدَأَ بالمكان رفیه: له‌وشوینه‌ مایه‌وه‌ جینگیر بوو.

هَدَأُ هَدَأًا: چه‌مايه‌وه پشتی کۆمبووه شانى بۆلای سنگى هاتن.

هَدَأُ البعير: حوشرمهکه دوگی بچوک بۆوه ۵ اَهْدَأُ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی داسه‌کناندو نارامی پین گرت ۵ ده‌شگوتری: (لا اهدأه الله): خودا ماندویى و نارمه‌هتی له‌سهر لانه‌با ۵ اَهْدَأُ الصَّيْبُ: به‌هیتدی و له‌سهرخۆ به‌نه‌ملا و نه‌ولای منداله‌که‌ی کیشا بۆنه‌وه‌ی خه‌وی لى بکه‌وئ ۵ اَهْدَأُ الكبر: پیری چه‌ماندیبه‌وه ۵ اَهْدَأُ كَثْرَةَ الحِمل السنام: بارکیشانی زۆرو ماندویه‌تی دوگی حوشرمه‌که‌ی بۆچاندموه ۵ هَدَأُ: نارامی پین گرتو دایسه‌کناند ۵ الاَهْدَأُ مِنَ المناكب: شانى خوارو چه‌ماوه بۆ پيشه‌وه بۆلای سنگ ۵ المَهْدَأُ: ده‌گوتری: (ترکته على مُهْدَيْتِه): له‌سهر حالی خۆی جیم هیتشت ۵ الهَدَأُ: به‌شى يه‌که‌م له‌سئ به‌شى شه‌و ۵ الهَدَأُ: به‌مانا (الهَدَأُ دئ) ۵ الهَدَأُ: نارام گرتن و له‌جوله‌ که‌وتن ۵ به‌شى يه‌که‌م له‌سئ به‌شى شه‌و ۵ الهَدَأُ: له‌سهره‌ خۆی، نارام گرتن ۵ ده‌گوتری: (ماله هِدَاةٌ لَيْلَةٌ): ساتیک نارام ناگرئو برسایه‌تی و خه‌م و خه‌فت له‌کۆئى نابنه‌وه.

هَدَبَ الشَّيْءَ: شته‌که‌ی پارچه‌ پارچه‌ کرد ۵ ده‌شگوتری: (هَدَبَ الهَدَبُ): نه‌وشته‌ی له‌دره‌ختی (هَدَبَ) کرده‌وه ۵ هَدَبَ الثَّمْرَةَ: میوه‌که‌ی جنی.

هَدَبَ: به‌سهری په‌نجه‌ی حوشرمه‌که‌ی دۆشى.

هَدَبَ هَدَبًا: سهرمی دریز بوون ۵ هَدَبَتِ العَيْنُ: برزانیگی چاومه‌که دریز بوو ۵ هَدَبَتِ الشَّجْرَةَ: دره‌خته‌که له‌که‌مانی دریز بوون و چۆمانه‌وه ۵ هَدَبَ الثَّمْرَةَ: میوه‌که‌ی جنی ۵ هَدَبَ الثُّوبَ: پرزو پالی بۆکراسه‌که دروست کرد ریشوی

بۆکرد ۵ اَهْتَدَبَ الثَّمْرَةَ: میوه‌که‌ی جنی ۵ تَهَدَّبُ: بوو به‌خاومن برزانیگ ۵ تَهَدَّبَ السَّحَابُ: هه‌ورمه‌که پرزو لقو پارچه‌ی لى شۆر بونه‌وه بۆ سه‌ر زه‌وی ۵ تَهَدَّبَ الأَصْمَانُ: لقه‌ دره‌خته‌که‌کان دریز بوون و چه‌مانه‌وه ۵ شۆر بوونه‌وه ۵ الأَهْدَبُ: که‌سینه‌که برزانیگی چاوی دریز بن ۵ باننده‌یه‌که به‌رو پۆلی پال و چه‌سته‌ی زۆر بن ۵ الهَدْبَاءُ: ده‌گوتری: (أذن هَدْبَاءً): گۆی شۆرو گه‌وره ۵ (لحیة هَدْبَاءُ): ریشی به‌ره‌لداکراو، کورت نه‌کراوه ۵ الهَدْبُ: برزانیگی چاو ۵ لایه‌کی قوماش که‌رایه‌لی هه‌بئ و بن پۆبئ ۵ واته: پرزی رایه‌له‌که مابنه‌وه به‌بئ تێومدان ۵ الهَدْبُ: لقو پۆبی دره‌خت ۵ هه‌ر په‌له‌که گه‌لایه‌ک دریز کۆلمبئ و پان نه‌بئ ۵ ومکوو گه‌لای دره‌ختی (سَرُّ و طرفاء) ۵ یان ناوه بۆ رومکیک پرزو پالی وردی هه‌بئ و گه‌لای نه‌بئ ۵ الهَدْبُ: نه‌سپیک توکی ناوچاوانی (پالی ناوچاوانی) دریز بن.

الهَدْبُ: گیلی که‌ته‌و زمبه‌لاح ۵ الهَدَابُ: به‌مانا (الهَدَابُ) دئ ۵ هه‌روا به‌مانای (الهَدَابُ) دئ ۵ هه‌روا ناوه بۆ قوماشیک هه‌ردو لای رایه‌لی هه‌بئ و تێومدانی نه‌بئ ۵ هه‌روا ناوه بۆ لقو پرزی دارخورما ۵ الهَيْدَبُ: واته: (حُل الثَّوبِ): ریزی فرمیسکی رزاو ۵ هه‌وروی شۆر بۆوه بۆسه‌ر زه‌وی به‌جۆریک له‌کاتی باراندنی باران دا ومکوو هه‌ودای شۆر بۆوه ده‌بیندرئ ۵ گۆی مه‌مکی شلی ئافرمت که به‌هۆی نه‌خۆشی یان پیری یان شتی ترمه‌وه چرچ بووبئ ۵ ده‌شگوتری: (رجل هَيْدَبُ): پیاویکی که‌ته‌ی وشک ته‌ببیاتی توکن ۵ الهَيْدَبِيُّ: جۆره‌ رۆیشتنیکی حوشره ۵ الهَيْدَبِيُّ: (رجل هَيْدَبِيُّ)

الكلام): بیاویکی زور بلییه ◊ الهَنْبِلُ: توکن ◊
 یان فز زاکاوو سمر فزن ◊ تمبهل و هونگران.
هَدَجَ الظِّلِيمُ هَدَجَانًا: نیره شوتوموروغه که
 به خوبادان و لارو لهنجه رویش.
هَدَجَ فُلَانٌ: فلانکس به هیواشی و هونگرانی
 رویش، لاوازوو نمیتوانی خیرا برپوا ◊ **هَدَجَتْ**
الدَّابَّةُ هَدَجًا: حیوانه که سوزو خوشه ویستی
 خوی بو بیچومه که می دربری.
هَدَجَتِ الرِّيحُ: ریشه باکه هازه می هات ◊ ویزه می هات ◊
هَدَجَتِ القَلْبُ: منجه لکه کولی و کهوته قلبه
 قلب ◊ **هَدَجَ البعيرُ**: حوشره که دوگی گه وره بوو
 بهرز بووه دمتگوت که زاوه می به سمر پشته و میه
 ◊ **تَهْدَجُ الصَّوْتُ**: دهنکه که به هوی لهرزین و
 لهرینه و به بجر بجر بوو ◊ **تَهْدَجُ القَرْمُ علی فلان**:
 خه لکه که به باشی و جوانخاصی باسی فلانیا
 کرد و رهوشته جوانه گانی نهویان خسته رو ◊
اِسْتَهْدَجَ: پهله می کرد ◊ به لهرزو خوبادان
 رویش ◊ **المسْتَهْدَجُ**: پهله می کرد ◊ **المِهْدَاجُ**:
 دمتگوتری: (ناقه مهداج) حوشرتیکی به سوزه بو
 بیچومه که می عطفی همیه ◊ (ریح مهداج):
 ریشه بایه کی دنگ گه وره میه ◊ **الهَدَجَةُ**:
 کورکاندن و باره بوژی و لاخ و نازه له بو
 بیچومه کی ◊ **الهْدَاجُ**: دمتگوتری: (ظلم هَدَاج):
 شوتومورغه نیریه کی لارو لهنجه کهره ◊
الهْدُوجُ: دمتگوتری: (ناقه هَدُوجُ): حوشرتیکی
 به سوزه بو بیچومه کی ◊ **قَلْبٌ هَدُوجٌ**: منجه لیکه
 زوو له کول دئ ◊ یان کولانه که می زور تونده ◊
الهَرْدُجُ: که زاوه ◊ **الهَدَجْدُجُ**: نیره شتومورغ له
 روه که لهرویشتن دا لارو لهنجه دهکا ◊
 که سیک له کاتی رویشتن دا بلهرزی و
 وشه قه توله بکه وی.

هَدَّ الحَانِطُ هَدًا: دیوارمه کهوت ◊ له کاتی کهوتنی
 دمنگی لی هات ◊ هاره می کرد.
هَدَّ الفعلُ: که نه که، نیره که مرقاندی لرفاندی،
 بوړاندی، زهراندی.
هَدَّ فلان هَدًا: فلانکس لاوازو زمبوون بوو.
هَدَّ البناءُ هَدًا و **هدردأ**: به دمنگی زور گه وره
 بینا که می روخاند.
هَدَّ الشَّيْءُ: شته که می به توندی شکاند ◊
 دمشگوتری: (هَدَّئْتُهُ الفجیعة): کاره سات
 روخاندی و برستی لی بری.
هَدَّ الأرضُ برجله: به توندی نه رزمه کی به قجاج
 په ستاوت ◊ لهرویشتن دا ریگا که می کوتایه و ه
 دمشگوتری: (هَدَّكَ من رجلٍ): بیاویکی وایه
 ووصفی ته و او نابین ◊ دمشگوتری: (إِنَّه لَهَدَّ
 الرجلُ): به راستی بیاویکی بیاوانه می نازاو
 به جهره.
هَدَّ الصَّوْتُ هَدًا: دمنگی گه وره گرو ناخوش بوو
 ◊ **هَدَّهَ**: ههره می لی کرد، ترساندی ◊ **تَهَادَّ**
القَوْمُ فی السِّبِّ: خه لکه که به شوین په کدا
 رویشتن و پاله په ستویان کرد ◊ دمشگوتری: (هم
 يتهادرون): نه وانه پرسیار له په کتر ده کم
 ◊ **تَهَادَّهَ**: بو زیدمرویی له مانای (هَدَّهَ) دئ ◊
اِسْتَهْدَدَ: لاوازی کرد، هه ولی لاواز کردنی دا ◊
الأهدُ: ترسنوک ◊ **التَّهْدَادُ**: ترساندن و ههره
 لیکردن به سزا ◊ **الهَادُ**: دمنگی گرو ناخوش ◊
 دمنگی دمریا و هازه می شه بولی ◊ **الهَادَة**: هه ور
 (دمنگی هه وره تریشقه) ◊ **الهَادُ**: له سره
 خویی و هیدیه تی ◊ دمشگوتری: (قوم هداد):
 قوم یکی ترسنوک ◊ **الهَادَة**: ترسنوک ◊ **الهَادُ**:
 دمنگی گرو ناخوش ◊ پیای ترسنوک و لاواز ◊
 پیای سه می ◊ **الهَادُ**: ترسینراو ◊ ترسنوک

دَمُهُ هَدْرًا؛ خوینی به فیر و جوو ۵ نه توله
له بکوژ ستیندرا نه خوینی و مرگیرا ۵ (ذَقَبَ
سِعِه هَدْرًا): کوشه که می به هیج جوو بی سود
بوو ۵ الهَنْدَرُ: به مانا (اَهْدَرُ) دئ ۵ خو پری و
همتیومچی بی خیر و بیر ۵ الهَنْدَرُ: ته مبه لی
بی خیر ۵ هَدَعَهُ هَدْعًا: شکندی، برینداری کرد
۵ اَنْهَدَعَ الشَّيْئُ: شته که شکا ۵ اَلْمُنْهَدِعُ: حه لوی
نهرم، همر خواردنیک نهرم بی.

هَدَفَ اِلَيْهِ هَدْفًا: جووه زوور.

هَدَفَ فَلَانَ لِلْخَمْسِيْنَ: فلانکس ته مهنی له په نجا
نزیک بووه.

هَدَفَ الرَّجُلُ هَدْفًا: ته مبه ل و لاواز بوو.

هَدَفَ اِلَى الشَّيْئِ: جوو بؤ شته که و په له ی کرد

بؤلی ۵ اَهْدَفَ: نزیک بووه ۵ اَهْدَفَ فَلَانَ عَلٰى
التَّلِيْ: فلانکس به سمر ته بو لکه که ی دا روانی ۵
اَهْدَفَ اِلَيْهِ: په نای بو برد ۵ اَهْدَفَ لَهُ: هه ست و
پیشوازی لی کرد ۵ اَهْدَفَ فَلَانَ لِلْخَمْسِيْنَ:
فلانکس له په نجا نزیک بووه ۵ اسْتَهْدَفَ الشَّيْئُ:
شته که به مرز بووه ۵ اسْتَهْدَفَ الرَّجُلُ: پیاوه که
قیت هه لسا به سهر بی خوی خوار نه کرده و ۵
اسْتَهْدَفَ فَلَانَ لِلْخَمْسِيْنَ: فلانکس ته مهنی
له په نجا نزیک بووه ۵ اَلْمُهْدِفَةُ: نافرمتی گوشتن ۵
اَلْهَادِفُ: بیگانه و غریب ۵ دمگوتری: (هل
هدف اِلَيْكُمْ هَادِف): نه ری که سیکی غریب
هاته لاتان؟ ۵ هه روا ناوه بؤ شتیک مه به ست
بیکی ۵ دمگوتری: (اَدَبَ هَادِف، وَفَنَ هَادِف) ۵
اَلْهَادِفَةُ: کورو کومهل ۵ اَلْهَادِفُ: نه و که سه ی
به لیزانی تویه که ناراسته ی هه هدف دمکا ۵
اَلْهَدَفُ: همرشتیک به رز بی ۵ نیشانه که تیرو
تفه نگی ناراسته دمگری ۵ (مه رمای کوره ی
قه دم) ۵ هه نگاوتنی نیشانه ۵ قونگران و

لاواز ۵ اَلْهَدَانُ: پیاوی گیل و تمبیات و وشک ۵
اَلْهَدَاةُ: دمنگی که وتنه خوارمهی شتی قورس ۵
رمبه، تمبه ۵ زرمبه ۵ اَلْهَدُوْدُ: زموی دشتایی و
نهرمه لان ۵ کوسپ و ته گهری گه و ره ۵
دمشگوتری: (اَكْمَةُ هَدُوْدُ): گردیکی ته لان و
ناخوشه ناتوانی پیندا بروی ۵ گردیکی سمر
به ره و ژیره ۵ اَلْهَدِيْ: گیزه و یژه ی دمنگ ۵
پیاوی دریژ.

هَدَرَ هَدْرًا: پوج بوو، به فیر و روی ۵ دمگوتری:

(هَدَرَ الشَّيْئُ): شته که ی پوج کرده و ۵ (هَدَرَ
السَّعِيْرُ): حوشرمه که دمنگی خوی خوارده و ۵
(هَدَرَ اَلْحَمَامُ): کوترمه که دمنگی خوی له قورگیا
له رانده و ۵ (هَدَرَ اَلْغَلَامُ): مندانه که قسه ی کرد
فیری قسه بوو.

هَدَرَ الشَّرَابُ: شه رابه که کولی ۵ (هَدَرَ اللَّيْنُ):

شیرمه که توی گرت ۵ لای سهرمهی ره ق بوو ۵
(هَدَرَ اَلْجُرْفُ): سکی پای کرد، هاوسا.

هَدَرَ الشَّيْئُ هَدْرًا: شته که به ر بووه.

هَدَرَ الْعُشْبُ: روه که که دریژ بوو، پیگهی، زور

بوو ۵ اَهْدَرَ الشَّيْئُ: شته که ی پوج کرده و،
دمگوتری: (اَهْدَرَ دَمَهُ): خوینه که ی به فیر و دا،
سزای توله سه ننده و ی له سمر بکوژ لایرد ۵
هَلْرُ: زنده رمهی کرد له له رینه و ی دمنگ و
هینان و بردنی له قورگ دا ۵ تَهَادَرَ الْقَوْمُ:
خه لکه که خوینی کوزرا و مکانیان به فیر و داو
پوجیان کرده و ۵ اِهْدَوْرَ الْمَطْرُ: باران به ریژنه و
لیژمه باری ۵ اَلْمُهْدَرَةُ: ددانی بجوکی پیشه و ۵
اَلْهَادِرُ: شیری توی گرتو که لای سهروی ره ق
بوو بی و ژیره و ی شل بی ۵ اَلْهَادِرَةُ: (أَرْضُ
هَادِرَةَ): زهوییه که گیا و گزی زوره ۵ اَلْهَنْدَرُ:
به فیر و چون ۵ به تال و پوج ۵ دمگوتری: (ذهب

خەوالتوو ھەئەووو بئ خیر ۋ الھدف: جەستەى
مل دریز.

هَدَكَ الْبِنَاءُ: بىناگەى روخاند.

هَدَكَ فُلان: فلانكەس خۆى گێل كرد ۋ تَهْدَكَ عَلى
فُلان بالكلام: بەقسە ھیرشى كردە سەر فلان و
جوینى پىدا.

هَدَلَ الْحَمَامُ ار الغلامَ هَدِيلاً: كۆترمكە يان مندالەكە
گمە گمى كرد.

هَدَلَ الشَّيْءَ هَدَالاً: شتەكەى بەرەو خوار
شۆڤكردەوو.

هَدَلَ البعيرُ: حوشترمكە لیجى شۆڤ كردەوو.

هَدَلَ الرَّجُلُ: پیاومكە لیجى خوارموى شۆڤبۆو.

هَدَلَ السحابُ: ھەورمكە داكەوتە سەر زموى،
شۆڤبۆو ۋ تَهْدَلُ الشَّيْءُ: شتەكە شۆڤ بۆو، شل
بوو داھاتو جەمايەو ۋ سىس بۆو ۋ الھَدَالُ:
گیاھەكى ھەلتۆقیو ھەسەر لقو پۆبى
درەختەو ھەزى و تەراپى خوینى درەختەكە
ھەئدەمژئ بەكوردى پىئى دەگوتئ تپ ترە ۋ
ھەروا ناو ھۆ لقو پۆبى شۆڤبۆومى درەخت ۋ
الھَدَالَةُ: تاقم و كۆمەل ۋ الھَدِيلُ: تۆراغ، ماستى
خەستەو ھووى ترش ۋ الھَدِيلُ: دەنگى كوتر
گمە گمى كۆتر ۋ كۆترە نیرەى كیوى ۋ پیاوى
توكن ۋ پیاوى تەمبەلى قونگران ۋ الھَدِيلَةُ:
(الخداء): گۆرانى حوشتر لیخوڤ.

هَدَمَ الْبِنَاءَ هَدْمًا: بىناگەى روخاند ھەئیومشاند.

هَدَمَ القَتيلُ: خوینى كۆژراومكەى بەفیرۆ دا.

هَدَمَ الثَّربُ: كراسەكەى پىنەكرد.

هَدَمَ فُلاناً: لەفلانكەسى دا پشتى شكاند ۋ
دەگوتئ: (هَدَمَ فُلان ما أبرمە من الأمر):
فلانكەس ئەوگارى بپارى لەسەر داووبو بىكا

ھەئیومشاندمو ۋ ھیمت البئر: بىرمكە ئەملاو
ئەولای روخا ناوی و پېڤۆو.

هَدَمَ فُلان: فلانكەس توشى سەرە گێزى بوو ناوی

لئ سورا ۋ اهدمَ اللبن: شىرمكەى بەسەر شىرى
ترشاودا دۆشى و بزركا ۋ هدم: بۆ زىندەڤۆبى
لەمانای (هدم) دئ ۋ تَهْدَمُ البِناءُ: بالەخانەكە

وردە وردە تىك روخاو ھاتەخوار ۋ تَهْدَمَ فُلان
على فُلان غضباً: فلانكەس بەسەر فلان دا

روخاو ھەڤشەى لىكرد ۋ تَهْدَمَ المعجوز ار
الناب: پىرمژنەكە يان ددانەكە پۆلكاو ھەوتا ۋ

المهدومُ: شىرى ترشاو ماستى ترش ۋ المهدومة:
دەگوتئ: (أرض مهدومة): زەویبەكە بارانىكى

كەمى لىبارى ۋ الھدَامُ: ناو لئ سوران و سەر

گێزبون و حالەتیکە لەناو دەريا دا توشى مرۆڤ

دەبى ۋ الھدمُ: بەفیرۆ جون ۋ دەگوتئ: (دم

هدم): خوینەكەى بە فیرۆ جوو ۋ الھدمُ:

پىرمەڤردى كەمەفت ۋ گۆرەوى و خوفى كۆن ۋ

كراسى كۆن و پىنەكراو ۋ پۆشاكى خورى

پىنەكراو ۋ الھدمَةُ: ھەجىبە پارە ۋ مەبلەغىك

پارە ۋ بارانى كەم ۋ وردە باران ۋ الھدمَةُ:

پۆشاكى رزىو ۋ الھدمُ: خوینى بەفیرۆ جوو ۋ

ھەرشتىك بپوخن و بكەویتە خوار ۋ دەگوتئ:

(فلان شهيد اهدم): پۆش و لەومڤ سالى پىنشوو

كەلەپەناو پاساردا ماڤىتەو ۋ الھدمُ: گىل و

ئەحمەق ۋ سەر رەقو خرابەكار ۋ الھدمُ من

النبات: پل و پوشى سالى رابردو ۋ هدمَل الرَّجُلُ:

پیاومكە پۆشاكەكانى خۆى دڤى ۋ الھدمِيلُ:

كۆن و شلەپەتە ۋ كراسى رزىوو كۆن ۋ كەسێك

توك و مۆى زۆر بئ و ھززاكاو بئ ۋ الھدمِيلُ:

فورس و گران ۋ گردى پتەو ۋ الھدمِيلَةُ: كۆمەلە

ئادەمیزادىك ۋ گردىكى پڤ دراو درەخت ۋ

رۆژگارى دڤىرین.

هَدَنَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانكس دامرگا، راوستا،
كوژايهوه ۵ گیل و نهماق بوو.

هَدَنَ فُلَانًا: فلانكس كوست ۵ فیلی لی کردو
بهمانی پیی دابوو نهیبرده سمر ۵ له نیازی
دانیه نهو به لئینهی بملانی داوه جئ به جئی
بکا.

هَدَنَ الصَّبِيَّ: مندالهکهی زیر کردهوه ۵ ناشتی
کردموه.

هَدَنَ العَدُوَّ: شهری دژی دوژمن راگرت، وازی
له دژایم تیکردنی هینا ۵ بو ماومیهک ناگر بهستی
له گهل دا کرد ۵ دمشگوتری: (هَدَنَ الخَبْرُ فُلَانًا):
هه واله کهه فلانكس له مهبهستی خوی لادا.

هَدَنَ فُلَانٌ عُنْكَ: شتیکی بجوگ و کمه بایهخ
فلانكس له تو رازی کرد ۵ اَهْدَنَ الفِرْسُ:
نهبه کهه مانی گرت و غاری نه دا ۵ اَهْدَنَ الخَيْلُ:
نهبه کهه همدباریک کرد ۵ وای له نهبه کهه
کرد همد باریک بی ۵ هَدَنَ فُلَانًا: فلانكس
نارام کردهوه ۵ تمبهل و فونگرانی کرد.

هَدَنَ الصَّبِيَّ: مندالهکهی زیر کردهوه ۵ دمشگوتری:
(هَدَنَتِ المرأةُ طفلها): نافرته کهه مندالهکهی
زیر کردهوه ۵ هَادَنَ فُلَانًا: ناگر بهستی له گهل
فلان کرد، شهری دژ راگرت بو ماومیهک ۵
اِنهَنَنَ فُلَانٌ عَن عِزْمِهِ: فلانكس ورهی دابمزی،
خوی رانه گرت ۵ تَهَادَنَ القَوْمُ: خه لکه کهه
ناشته وایبان بریار دا ۵ یان وازیان له شهر و
نازاوه هینا بو ماومیهک ۵ تَهَادَنَ الامْرُ:
کارمکان جیگیر بوون ۵ تَهَلَّنَ الرجلُ: پیاوکهه
گیل و نهحمهق بوو ۵ المَهْلُوكُنَّ: گیل و نهماق ۵
الهْدَانُ: گیل و نهماق و تمبیات وشک ۵ فونگران و
خوژدزموه له شهر و نهبهردا ۵ خه و خووش و
تمبهل، حمزی له خهوی به یانیانه و زوو ناچی

بو سمرنیش و کاری خوی ۵ الهِنُّ: شلو شیواو
۵ شۆرموه بوو ۵ الهِنَّةُ: ناشتی دوی شهر ۵ یان
ماوهی دوا شهر که شهر رابگیری و دوژمنهکان
خو ناماده بکهن بو ناشته وای و مهرج دانان
بو یه کتری ۵ تمبهلی و خو پاریزی ۵
ساردبونهوهی گورو تینی پیاو له کاریک و هیومر
بوونهوهی عهزم و جهزمی بههوی بیستی
هه والیک. ۵ الهیدان: گیل و نهحمهق ۵ ترسنوک
۵ هَدَعَدَ الطَّائِرُ: بانده کهه فره فر و فازه قازی
کرد ۵ هَدَعَدَ الشَّيْءُ: شته کهه جولا ند،
وهمهر کهه خست ۵ جم و جوئی پی کرد،
ههلی پیراند ۵ هَدَعَدَ فُلَانٌ الشَّيْءُ: فلانكس
شته کهه له بهر زیهوه هاویشته خوار ۵
دمشگوتری: (يُهْدِيكَ الي كذا): وادیته خه یالهم،
دلهم بو نهوه ده جئ نهو شته واین ۵ الهُدُّ:
پهپوسلیمانکه ۵ گمه گمی کوتر.

هَدَى فُلَانٌ هُدًىً وَهَدِيًّا وَهَدِيَّةً: فلانكس ریگی
راستی گرت بهر.

هَدَى فُلَانًا: هیدایهتی فلانكس دا خسته
سهر ریگی راست.

هَدَى فُلَانًا الطَّرِيقَ: ریگی نیشانی فلان داو
شارمزی کرد ۵ اَهْدَى الهِنِّيَّ اُر الهِنِّيَّ الي الحرم:
نازهلی هوربانی برد بو مهککه بو نهوهی بیکاته
هوربانی ۵ اهدی الهدیه الی فلان: دیاری بو
فلانكس نارد به مهبهستی ریز لی گرتن و
دوستایهتی ۵ هادی فلان فلانًا: ههریهک
له ودوانه دیاریبان بو یه کتر نارد ۵ هادت فلانة
فلانة: ههریهک لهو دوو نافرته خوار دنیان
هینا بو شوینیک و لهوی خوار دیان.

هادی فلان فلانًا: فلانكس بریاری شهر و هستانه
دزی فلان دا ۵ وای لی کرد له رپویشتن دا لاره
لار بکا ۵ هادن فلان فلانًا الشَّعْرَ: فلانكس

بهشیر همجوی فلانی کرد ◊ هَتَى العروس الى
 بعلمها: بویکه‌های نارد بۆ زاوا ◊ هَتَى الهدية الى
 فلان ولسه: دیاری بۆفلان نارد ◊ دمشگوترئ:
 (فلان یهدی للناس): فلانکس زۆر دیاری
 دهنیرئ بۆ خه‌لک ◊ اهتلى: رېبازی راستی
 دۆزیه‌وه ◊ شارمزابوو ◊ يَهْتِي وَيَهْتِي: شارمزای
 دمکا رئی راستی نیشان دمدا ◊ همروا به‌مانا
 هه‌ولندان و شارمزایی کردنی خه‌لک بۆ رېبازی
 راست دئ ◊ یان له‌سمر رېبازی راست به‌ردموام
 بوو مایه‌وه ◊ اهتلى فلان امرأته: فلانکس
 زنه‌کە‌ی ومگری خۆی کرد ◊ اهتلى الفرس الخيل:
 نهمسپه‌که بوو به پېشه‌نگی رموه نهمسپه‌کان ◊
 تهادي فلان بين رجلين: بپاوه‌که چوووه ناو شانی
 دوکه‌سه‌وه خۆی خسته سهرشانی دوکه‌س
 له‌بهر بن هیزی ◊ تهادي القوم: خه‌لکه‌که له‌ناو
 خۆیان دا دیارییان بۆیه‌کتر نارد ◊ تهادت المرأة:
 نافرته‌که له‌رؤیشتن دا لارو له‌نجه‌ی کردو
 که‌سی له‌گه‌ل نه‌بوو ◊ تهدي فلان: فلانکس
 هه‌ولی شارمزابوونی دا ◊ خه‌ریکی شارمزایی
 کردنی خه‌لک بوو ◊ استهدى فلان: فلانکس
 هه‌ولئ دۆزینه‌وه‌ی رینگای راستی دا ◊ استهدى
 فلاناً: داوای له‌فلان کرد رینگای راستی نیشان
 بدا ◊ الهداء: که‌سیک زۆر دیاری بنیرئ بۆ
 خه‌لک ◊ المهدي: نه‌و تورمه‌که و زمره‌ی
 دیارییه‌که‌ی تیدا دهنیردرئ ◊ المهديّة:
 دمشگوترئ: (فلان على مهديته): فلانکس له‌سمر
 حال و مزعی پېشوووی خۆیه‌تی ◊ الهادي:
 ناویکه له‌ناوه جوانه‌کانی په‌رومردگار ◊
 جواساغ و رئ نیشاندەر ◊ الهاديّة: پېشه‌تای
 هه‌موو شتیک ◊ عه‌صاو گۆچان ◊ به‌ردیک
 له‌ناو ناودا بئ و هه‌ندیکی دمرکه‌وتبئ ◊
 هاديات الخيل: پېشه‌تای رموه نهمسپ ◊ هراي

الخيل: پېشه‌تای رموهنهمسپ ◊ هراي الليل:
 سه‌رمتای شه‌و ◊ هراي الإبل: یه‌که‌م وه‌جبه‌ی
 حوشتر که دهردمکه‌ون ◊ الهداء من الرجال:
 بپاوی زمبوونی که‌م عه‌قل و کافام ◊ ومرگن و
 زۆرخۆرو ته‌مه‌ل ◊ الهدى: رۆزی روناک ◊
 ريباز ◊ رینگای ناشکراو شارمزایی که‌ر ◊ همروا
 ناوه بۆ په‌رومردمگردن و شارمزایی کردن و
 گه‌یاندنئ ئاده‌میزاد به‌مه‌به‌ست به‌شیوه‌ی
 هیدی و هیمن ◊ الهدى: نه‌و نازه‌له‌یه به‌دیاری
 دمبدرئ بۆ حهره‌م بۆ قوربانی ◊ بپاو ماقول و
 ریزداری ولات و بنهماله ◊ رئ و شوین و ره‌وشت
 دمشگوترئ: (فلان حسن الهدى): فلانکس
 هه‌لس و که‌وتی جوانه ◊ الهدية: رېبازو دابو
 نه‌ریت ◊ حوشتری گه‌وره‌ی ته‌مه‌ن پېنج سال ◊
 هدية الأمر: لایه‌نی شت ◊ الهدية: به‌مانا (الهدية)
 دئ ◊ لایه‌ن و جیه‌مت و شوین ◊ رېبازی راست
 دمشگوترئ: (صل فلان هديته): فلانکس
 له‌رېبازی راستی خۆی لای دا ◊ الهدية: نیازو
 مه‌به‌ست ◊ نه‌وشوینه‌ی دمه‌وئ بۆی بجی ◊
 دمشگوترئ: (صل فلان هديته): فلانکس رېبازی
 راستی خۆی لئ گوم بوو ◊ الهدى: بپاو ماقول و
 ریش سببی بنهماله ◊ بوك ◊ نه‌و نازه‌له‌ی
 به‌دیاری دهنیرئ بۆ حهره‌م ◊ ديل ◊ الهديا:
 هاوشیوه‌و هاوشان ◊ الهدية: بوك ◊ دیاری
 که‌دۆست و خزم دهنیدن به‌یه‌کترئ ◊ له‌روانگه‌ی
 خۆشه‌ویستی و ریزگرتنه‌وه ◊ هذات الخيل و غيرها
 هذاً: نهمسپه‌کان له‌بهر ماندویی که‌وتن.

هَذَا الشئ: شته‌که‌ی برپه‌وه به‌خیرایی.

هَذَا الكلام: قسه‌ی زۆرو پرو پوچی کردن.

هَذَا فلاناً بلسانه: قسه‌ی ناشیرینی به‌فلانکس

گوت ◊ هه‌والیکي ناخۆشی بئ پراگه‌یانند.

هَذِي مِنَ الْبَرْدِ؛ لَمْ سَمَرَا مُرْدٌ ◊ تَهَذَاتُ الْقَرْحَةُ:
برینه که داومشا ◊ الهَذَاءُ: دموگوتری: (سیف
هَذَاءُ): شمشیری خیرا برو تیز ◊ الهَذَاءُ:
خاکه ناز، بیل.

هَذَبَ الْقَرْمُ هَذَبًا: خه لکه که گال و بوغل و چه هه
چه قیان زور بوو.

هَذَبَ الْمَاءُ: ناومکه جاری بوو، رهوان بوو ◊ هَذَبَ
الشَّيْءَ: شته که ی بریه وه، دوولمتی کرد ◊ پاک
کرد لهشتی لاهمکی و بوخته که هیشته وه.

هَذَبَ النِّخْلَةَ: دره خته خورما که له پرزو پال پاک
کرده وه ◊ أَهَذَبَ: په له ی کرد ◊ دموگوتری:
(أَهَذَبَ الْإِنْسَانَ فِي مَشِيهِ): نادمه میزاده که
له رویشتن دا په له ی کرد ◊ أَهَذَيْتِ السَّعَابَةَ
مَاءَهَا: هه وره که به خیرایی بارانی باراند ◊
هَذَبَ النِّخْلَةَ: دارخورما که له پرزو پال پاک
کرده وه.

هَذَبَ الْكَلَامَ: قسه که ی بوخته کرد له و شتانه ی لای
رهوان بیژان به ناشیرین دادمنری ◊ هَذَبَ الْكِتَابَ:
کتیبه که ی بوخته کرد له و شتانه ی زنده و
پنویست نین ◊ الهَذَبُ: صاف و بوخته، پالفته ◊
الهَذَبُ: دموگوتری: (فِرْسٌ هَذَبٌ): نه سپیکی
گورج و گؤل و تیز رویه.

هَذَّ الشَّيْءَ: خیرا شته که ی بری.

هَذَّ الْقُرْآنَ: خیرا خیرا هورانه که ی خوینده وه.

هَذَّ الْحَدِيثَ: فمرمودی گیرایه وه ◊ اهْتَذَّ الشَّيْءَ:
شته که ی گورج بریه وه ◊ هَذَاذَيْلًا: بریه وه،
کوتایی هات، تهواو بوو ◊ الهَذُّ: تیزو برنده ◊
الهَذُّ: به مانا (الهَذُّ) دئی ◊ الهَذَاذُ: دموگوتری: (ناب
هَذَاذُ): که لئی برنده، ددانی تیز ◊ الهَذَاذُ: برنده
◊ ریگابری، نازا بو رویشتن ◊ دموگوتری: (جَمَلٌ

هَذَاذُ): حوشترکی نازایه بو ریگا برین ◊
الهَذَاذُ: تیزو برنده.

هَذَرَ الرَّجُلَ فِي مَنْطِقِهِ: پیاوه که قسه ی نابه جی
گوتن.

هَذَرَ الْيَوْمَ هَذْرًا: نه مرؤ گهرم بوو.

هَذَرَ كَلَامَهُ: قسه گانی زوریه ی هه له و پرو پوج

بیوون ◊ (فَهَرُ هَذِرٌ) ◊ أَهْزَرَ فِي كَلَامِهِ: له
وتارمه که ی دا، له قسه گانی دا زوری هه له تیدابوو
◊ گوتراوه (مَنْ كَثَرَ أَهْزَرَ): که سیک زور بلئی

هه له دمکا ◊ المِهْزَارُ: که سیکه له قسه گانی زور
وشه ی هه له و نابه جی هه بن ◊ گوتراوه (المِكْشَارُ
مِهْزَارٌ) ◊ الهِزْرُ: دموگوتری: (لَانْزِرُوا لَاهْزَرَ):

نه که م نه زور ◊ الهِزْرُ: قسه ی بی مانا و پرو پوج
◊ الهِزْرُ: که سیک زور له قسه کردن دا هه له بکا،
قسه ی نابه جی له دم بیته دهر ◊ الهِزْرُ: به مانا

(المِهْزَارُ) دئی ◊ هِزْرَمٌ فَلَانٌ: فلان که له رویشتن

په له ی کرد، خیرا رویی ◊ له قسه کردن دا
په له ی کرد ◊ له خویندنه وه دا په له ی کرد ◊
دموگوتری: (هَذَاذُ الْقُرْآنَ): به په له هورنایی

خوینده وه له مانای وشه و رسته و نابه ته گانی
ورد نه بووه ◊ هَذَرَ السَّيْفُ: شمشیره که بری ◊
الهَذَاذُ وَالْهَذَاذُ وَالْهَذَاذُ: زور بلئی ◊ الهَذَاذُ:

شه رمنگیزو نازاوه جی و چه هه چه ناو.

هَذَفَ هَذْرًا: په له ی کرد ◊ (فَهَرُ هَذَاذُ): الهَذَاذُ:

نیوشه و ◊ الهَذَاذُ: پیاوی سوک و جهسته
بجوک ◊ نه سبی پشت دریزی زمعیضو لاواز ◊
شوینی نزمایی له ساری بان و پوردا که مرؤف

نه گاته سه رلیواری نزماییه که هستی بی ناکا ◊
تیری بجوک ◊ گردؤلگه ◊ بارانی که له دوره وه
ببینری ◊ جؤگه ناوی بجوک ◊ ته نکه هه ور ◊
سه رمته ی شه و یان کوتایی شه و ◊ هَذَاذُ:

له‌رؤیشتنی دا خیرا خیرا همنگاوی هه‌ئینان
به‌لام همنگاومکانی کورت بوون.

هَذَمَ الشَّيْءَ هَذْمًا: خیراشته‌که‌ی بری.

هَذَمَ الطَّعَامَ: خیراو به‌به‌له خواردنه‌که‌ی خوارد
المِهْذَامُ: شمشیری برنده
الهْذَامُ: شمشیری تیز
نازاو نه‌ترس
دمگوتری: (سنان هُذَام)، نوکه
ریمیکی تیز
(شفره هُذَام): کیردیکی تیزه
خیرا شت دمبیری
الهَيْذَامُ: نازاو چاونه‌ترس
زور خور
الهَذَامَةُ وَالْهَذَمَةُ: تیزو برنده
دمگوتری: (شفره هذامة وهذمة): کیردیکی تیزو
خیرا بره
الهَنُومُ: دمگوتری: (سکین هذوم)،
کیردیکی خیرا بره تیزه
الهَيْنُمُ: خوشره
خیرا
گورج گول
الهَذَاذُ: خو هه‌لکیش و
درۆزن
الهَذَاذُ: دمگوتری: (سیف هَذَاذُ):
شمشیری تیزو برنده
الهَذَاذُ: به‌مانا
(الهَذَاذُ) دی
هَذَاذُ بِالسَّيْفِ هَذَاذُ: به‌شمشیر
برپه‌وه
بری.

هَذَى فُلَانٌ هَذْيًا وَهَذْيَانًا: ورپینه کرد، قسه‌ی بی
سه‌رو به‌ری گوتن
بزرگانندی
دمشگوتری:
(هَذَى فُلَانٌ بِالشَّيْءِ): فلانکس له ورپینه و
بزرگاننده‌که‌ی دا نه‌وشته‌ی گوت.

هاذاه: هاویمشی کرد له‌ورپینه‌کردن و بزرگاندن دا،
له‌وته‌ی ناشیرین و ناشایسته‌دا
تهَاذَى الْقَوْمُ:
خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان قسه‌ی ناشیرینیان
به‌هه‌ندیکیان گوتن
الهَذَاذُ: ورپینه‌کردن
به‌قسه‌ی غه‌لمت و بی مانا
الهَذْيَانُ:
تیک‌چوونی عمقل به‌شیومیه‌کی کاتی و بی
هوشبوون و وناگاهاته‌وه.

هَرَأَ فُلَانٌ فِي مَنْطِقَةِ هَرَأٍ: فلانکس زوری قسه‌ی
هه‌لمت و په‌لمت کردن
هَرَأَاتِ الرِّيحِ:
رشمه‌بایه‌که سارد بوو.

هَرَأَ الْبُرْدَ فُلَانًا هَرَأً وَهَرَاءً: سه‌رماکه له‌سه‌ر
فلانکس توند بوو تاگیانی دهرچواند، یان
خهریک بوو بیکوزی.

هَرَأَ فُلَانٌ اللَّحْمَ: فلانکس گوشته‌که‌ی باش برژاند
باشی کولاند
هَرِيءُ اللَّحْمِ هَرِيءًا وَهَرِيءًا: گوشته‌که
باشباش برزا
هَرِيءُ الْمَالِ وَالْقَوْمِ: مال و سامانه‌که
هه‌روا خاومن مائه‌کان سه‌رماو گه‌رما له‌ناوی
بردن
أَهْرَ الْقَوْمِ فِي الرِّوْحِ: خه‌لکه‌که ئیواره
سه‌رما یان بوو
أَهْرًا فُلَانًا: فلانکس گوشت
أَهْرًا الْبُرْدَ فُلَانًا: سه‌رما له‌سه‌ر فلانکس توند
بوو تاگوشتی یان خهریک بوو بیکوزی
أَهْرًا
الكَلَامِ وَفِيهِ: زوری قسه‌کردو قسه‌کانی
مبه‌ستیان نه‌پنکا.

أَهْرَ اللَّحْمِ: گوشته‌که‌ی زور کولاند زوری برژاند
هَرَأَ اللَّحْمِ: گوشته‌که‌ی زور کولاند
قَهْرًا اللَّحْمُ:
گوشته‌که زور کولی تاوای لی هات له‌ئیسقانه‌که
که‌وته خوار
قَهْرَاتِ الْمَاشِيَةِ: نازه‌له‌کان به‌سه‌ر
فه‌وتان و له‌ناو‌چون
الهَرَاءُ: ناخاوتنی بی
سه‌رو به‌ره، هه‌لمت و پرپوچ
دمگوتری:
(رَجُلٌ هَرَاءٌ): بی‌اوئیکه قسه‌کانی هه‌چیان به‌سه‌ر
هه‌چه‌وه نییه
الهَرَاءُ: نه‌مامی دره‌ختی خورما
الهَرَاءُ: به‌مانا (الهَرَاءُ) دی
الهَرَاءُ: نافرمتیک
ناخاوتنه‌کانی بی سه‌رو به‌رین
الهَرِيءُ:
گوشتی چاک و باش کولاو ناماده‌کراو بو
خواردن به‌جوړیک نه‌ومنده کوئیندرایی
ئیسقانی به‌ردایی
الهَرِيئَةُ: نه‌وکاته‌ی سه‌رما
له خه‌لک و مال و سامان دده‌او زیانیان پی
ده‌گه‌ی‌هن.

هَرَبَ هَرِيءًا وَهَرِيءًا: هه‌لات، رای کرد.

هَرَبَ دَمَهُ: زور ترسا.

هَرَبَ نَصْفَ الرُّتَدِ فِي الْأَرْضِ: نِيَمُو سِينِگَه‌کَه
بَه‌زَمُو دَا رُوچُوو.

هَرَبَ فُلَانٌ هَرَبًا: فُلَانکَمَس پِر بُوو ◊ اَهْرَبَ فُلَانٌ:
فُلَانکَمَس پَه‌لَه‌ی کَرَد لَه‌رُویشْتَن دَا، رُویِی
بَه‌تَرَسَه‌وَه.

اَهْرَبَ فِي الْأَرْضِ: دُوور کَه‌وَتَه‌وَه ◊ اَهْرَبَ فِي الرَّأْيِ:
چُووَه هُوَلَایِی رَاو بُوچُوونَه‌کَه‌وَه ◊ دَه‌شْگُوَتَرِی:
(جَاءَ فُلَانٌ مُهْرَبًا): فُلَان هَات زُوْر سُوْرَبُوو لَه‌سَمَر
کَارمَه ◊ اَهْرَبَ: پَه‌لَه‌ی کَرَد ◊ بَه‌گُوْرجِی رُویِی
◊ اَهْرَبَتِ الرِّیْعُ مَاعِلَى وَجْهِ الْأَرْضِ: رَه‌شَه‌بَایَه‌کَه
جِی لَه‌سَمَر رُوی زَمُوی بُوو رَای دَا ◊ اَهْرَبَ فُلَانًا:
فُلَانکَمَسِی نَاچَارکَرَد هَه‌لِی ◊ رَابِکَا ◊ هَرَبَ فُلَانًا:
وَای لِی‌کَرَد هَه‌لِی، بَقَاچِیْنِی، رَابِکَا ◊ هَرَبَ
الْبِضَاعَةَ الْمَنْعُوعَةَ: مَالَه هَاچَاخَه‌کَه‌ی
لَه‌وَلَاتِیْکَه‌وَه بَرَدَه وَلاَتِیْکِی تَر، بَه‌قَاچَاغِی
دَاخَلِی کَرَد ◊ الْمُهْرَبُ: مَالَمَان، دَارِیْکَه مَه‌رَزِیْرُو
کَشْتِیَار زَمُوی کِیْلَدِرَاوِی بی تَه‌خَت دَه‌کَمَن ◊
الْمُهْرَبُ: هَه‌لَاتَن ◊ پَه‌نَاو شُوِیْنِی خُوْلِیْجَه‌شَارْدَان
◊ دَه‌گُوَتَرِی: (فُلَانٌ مُهْرَبٌ لَنَا): فُلَانکَمَس پَه‌نَای
نِیْمَه‌یَه ◊ الْمُهْرَبُ: قَاچَاغِی کَه‌تَاوَانِی کَالَا نَه‌و
دِیُوکَرَدَن وَنَه‌مِدِیُوکَرَدَن نَه‌نَجَام دَمْدَا ◊ هَرِیْجَ
الْعَمَلِ: نِیْشَه‌کَه‌ی بَه‌نَارِیْکِی وَبِیْکِی نَه‌نَجَام دَا ◊
هَرِیْسَه: رُویشْت بَه‌رُویشْتِنِیْکِی وَنَه‌گَاتَه
نَه‌نَدَازَه‌ی غَارْدَان ◊ الْهَرِیْسَه: پِیَاوِی نَیَابِیْنِی
زَه‌رَدَه‌شْتِی کَه‌سَمَر پَه‌رَشْتِی نَاتَه‌شْگَه‌دَه دَه‌کَا ◊
وَشَه‌کَه هَارِسیبَه وَکِرَاوَه بَه‌عَمَرَمِی ◊ الْهَرِیْنِی:
جُوْرَه رُویشْتِنِیْکَه لَارُو لَه‌نَجَه‌ی تِیْدَایَه ◊
رُویشْتِنِی حُوْشْتَرُو نَازَه‌لُو وَلاخِی تَر کَاتِنِی
لَه‌سَمَر لَا دَه‌رِوَا ◊ الْهَرِیْعُ: سُوکُو گُوْرجُو گُوْل ◊
دِزِی گُوْرجُو گُوْل گُوْرگِی گُوْرجُو گُوْل.

هَرَبَتِ الشَّيْئُ: شَتَه‌کَه‌ی دِرِی بُوْنَه‌وَه‌ی فِرَاوَان بِنِ ◊
دَه‌گُوَتَرِی: (هَرَبَتِ ثَوْبُهُ): کِرَاسَه‌کَه‌ی دَا دِرِی
بُوْنَه‌وَه‌ی فِرَاوَان بِنِ.

هَرَبَتِ شِدْقُهُ: لَاشَه‌وِیْلَه‌ی رَاکِیْشَا بُوْلَای گُوِیْچَه‌کَه‌ی.
هَرَبَتِ فُلَانًا بِالرَّمْحِ: بَه‌شَمَشِیْر لَه‌فُلَانِی دَا ◊
دَه‌گُوَتَرِی: (هَرَبَتِ عِرْضُهُ): تَانَه‌ی لَه‌نَامُوْسِی دَا
لَه‌کَه‌دَارِی کَرَد.

هَرَبَتِ اللَّحْمِ: گُوْشْتَه‌کَه‌ی بَاش کُوْلَانَد ◊ (فَهْر
هَرِیْت).

هَرَبَتِ الرَّجُلُ وَغیره هَرَبًا: پِیَاوَمَه‌کَه شَه‌وِیْلَه‌ی پَان بُوو
◊ اَهْرَبَتِ اللَّحْمِ: گُوْشْتَه‌کَه‌ی چَاک کُوْلَانَد ◊ هَرَبَتِ
شِدْقُهُ: شَه‌وِیْلَه‌ی فِرَاوَان کَرَد، لِیْکِی کِیْشَایَه‌وَه ◊
تَهَارَت: دَه‌مِی کَرَدَه‌مُو زُوْرِی قَه‌سَه‌کَرَد ◊ الْهَرِیْت
(ثَوْبٌ هَرِیْت): کِرَاسِیْکِی دِرَاوُو وَنَجِرِی وَنَجِرِی
کِرَاوَه ◊ (عِرْضٌ هَرِیْت): نَامُوْسِی تَانَه لِیْدِرَاو ◊
(رَجُلٌ هَرِیْت): پِیَاوِیْکَه نَه‌یْنِی بُو نَپَارِیْزِرِیْو
قَه‌سَه‌ی نَاشِیْرِنِی وَنَه‌شِیَاو دَه‌کَا.

الْهَرَكْمَةُ: شِیْر ◊ سَمَرِی لُوْت ◊ رَه‌شَایِی نِیْوَان کَه‌لِی
سَه‌گ.

هَرَجَ فِي الْحَدِيثِ هَرَجًا: دِرِیْزَه‌ی بَه‌قَه‌سَه‌کَرَدَنَه‌کَه دَاو
قَه‌سَه‌ی تِیْکَه‌لُو وَبِیْکَه‌لُو کَرَدَن.

هَرَجَ الْقَوْمُ: خَه‌لْکَه‌کَه کَه‌وَتَنَه نَاو نَازَاوَه‌و نَاشُوْبِو
کُوْشْتَن وَبِگَرَه‌و بَه‌رَدَه‌مُوَه.

هَرَجَ الْفَرَسُ: نَه‌سَبَه‌کَه بَه‌گُوْرجِی بَازِی هَاوِیْشْت.

هَرَجَ الرَّجُلُ فِي الْأَمْرِ: پِیَاوَمَه‌کَه لَه‌کَارمَه‌کَه‌دَا کَه‌وَتَه
شْکُو گُوْمَانَه‌مُوو بِرُوَای بَه‌وَاقِیْعَه‌کَه نَه‌کَرَد.

هَرَجَ الْبَابُ: دَه‌رگَاکَه‌ی بَه‌کِرَاوَمِی جِی هِیْشْت.

هَرَجَ النَّوْمُ: زُوْر نُوْسْت.

هَرَجَ الْبَعْرُ وَغیره: حُوْشْتَرَمَه‌کَه لَه‌بَه‌ر زُوْرِی گَه‌رْمَا
یَان بَازِی قُوْرَس چَاوِی لِیْلُو وَبِیْلُ بُووون ◊

دمشگوترئ: (هَرَجَ الرَّجُلُ): پیاومه که چاوی لئیل و پئیل بوون له بمر زوری گهرما یان زور رویشتن ◊ اَهْرَجَ الرَّجُلُ: پیاومه که حوشرمه که بههوی گهرمای زور یان باری گران چاوی لئیل و پئیل بوون ◊ اَهْرَجَ السَّبْعَ وَنَهْرَهُ: به گهرمای نیومرؤ حوشرمه که تاودا تا چاوی لئیل و پئیل بوون ◊ هَرَجٌ: ههراو هوزیای بهرپاکردو کیشه و نیزاعی نایه وه.

هَرَجَ بِالْأَسَدِ: ههراو له شیرمه که کرد ههله له لئ کیشه بؤنه وه می دمزی بکا ◊ هَرَجَ السَّبْعَ: به گهرمای نیومرؤ حوشرمه که تاودا تا چاوی لئیل و پئیل بوون ◊ هَرَجَ الْهَمْرُ فُلَانًا: عمره که فلانکه سی سهرخوش کرد، هاواری کرد بیکهن، حال و مزعی شیواند ◊ اِنْهَرَجَ فُلَانٌ مِنَ الْهَمْرِ: پیاومه که له ناکامی عمره ق خواردنه وه دا هیزو توانای نه ما و که وته لاره لارو گوده گود ◊ اَسْتَهْرَجَ الرَّايَ لِفُلَانٍ: راو بؤچونی بؤ فلانکه سی به هیزو فراوان بوو ◊ اَلْمَهْرَجُ: پروپاگه مندکارو زمانلوس بؤ بانگه شه و پیاه لندان و بلا و کردنه وه می شتی پرو پوج ◊ كَهَيْكُ بَهْفَسَى سَمِيْرُو هَهْلُوَيْسَتَى تَابِيَهْتَى وَ لَسَايَى كَرْدَنَه وَ هَهْلَكُ وَ مَيِيكَمَنِيْنِ بِيْنِي ◊ اَلْمَهْرَجُ: زورینه می شت ◊ فَيْتَنَه وَ نَاشُوْبُو تِيكَجِرْزَان ◊ گهرمی شهرو زوری کوژراو ◊ زبه خون، خهونی پرو پوج ◊ اَلْمَهْرَجُ: دپاو شهقبوو ◊ زهبون له ههرشتیک بی ◊ اَلْمَهْرَجَةُ: کهوانی نهرم ◊ اَلْمَهْرَجَةُ: کومه ئیک خهلق که بهه فسه می دروو پروپاگه منده شت هه لدمکیشن و بانگه شه می بؤدمکه ◊ هَرَجَلٌ فُلَانٌ مَهْرَجَلَةٌ وَ مَهْرَجَالًا: فلانکه سی رویشتنه که می تیکه ل و بیکه ل بوو همندیکی گورگه لوقه و همندیکی ناسایی بوو ◊ هَرَجَلٌ فِيْ اَعْمَالِهِ: نیشه که می ریک و بیک نه بوو ته مرتیب و

نهرمی تیدانه بوو ◊ اَلْمَهْرَجُلُ: ههنگاو دریز ◊ اَلْمَهْرَجُلُ: مروقی دریز ◊ حوشری گهورمو زه به للاح.

هَرَدَ النَّاسُ هَرْدًا: خه لکه که تیکه لاو بوون تیک چرژان.

هَرَدَ الثَّرْبُ: کراسه که می دپی، ونجر و نجرپی کرد ◊ بهرهمکی و مرس رهنگی کرد.

هَرَدَ اللَّحْمُ: گؤشته که می زور کولاند.

هَرَدَ الْعَرَضُ: تانه می له ناموسی دا.

هَرَدَ اللَّحْمُ هَرْدًا: گؤشته که هه لومری، رزی.

هَرَدَ شِدْقُهُ: شهویله می بان و فراوان بوو ◊ هَرَدَ فُلَانٌ:

فلانکه سی بؤشاک می رهنگراو بهرهمسی بؤشی ◊

هَرَدَ اللَّحْمُ أَوْ الثَّرْبُ: گؤشته که می زور کولاند یان

کراسه که می زور دپی ◊ ونجر و نجرپی کرد ◊

دمشگوترئ: (هَرَدَ الثَّرْبُ): کراسه که می بهرهمگی

و مرس رهنگ کرد ◊ اَلْهَرْدُ: نوعامه ◊ پیاوی

خوپری ◊ اَلْهَرْدُ: گیا کورکوم ◊ اَلْهَرْدِيُّ: شتی

رهنگ کراو بهرهمگی و مرس ◊ هَرْدَبٌ: بازیکی

گهورمی هاویشت ◊ اَلْهَرْدَبُ: ترسنوک و کهته و

بی عمقل ◊ اَلْهَرْدَبَةُ: بهمانا (اَلْمِهْرَدَبُ) دی ◊

پیاوی کهته می زه به للاحی دریزو جهتاو ل ◊

پیره میرد.

هَرَّ هَرًّا: بؤله ترئ می هه لومریوی خوارد.

هَرَّ الشَّرْكُ: چقله که وشک بوو هیج ته پایی تیدا

نه ما ◊ به جؤرئیک لهومر خور خوی لئ بوارد

نه میخوارد.

هَرَّ سَلْحُهُ: سکی چوو تا گیانی دم رجوو.

هَرَّ النَّوَاءُ سَلْحَهُ: دهرمانه که سکی رهوان کرد.

هَرَّ الْقَرْسُ هَرِيْرًا: کهوانه که دمگی لئ هات.

تَرِي دَمَكُونَه خَوَارِ ◊ الِهَرَسُ: وهری سهگ به لورمو هروسکه ◊ الِهَرِيَّةُ: بِنِ ناخوش بوون ◊ گرزی و مؤنی ◊ دِگوتري: (أَجْدُ فِي رَجِهِي هَرِيَّة): لهدم و جايو دا گرزيهك دمبينم ◊ هَرِيَّةُ الِهِيَانُ: نازه لِهَكه منداربووه ◊ تَهَرِيَّةُ مِنَ الِهَرَجِ: لهبرسا مرد.

هَرَسَ الشَّيْءَ هَرَسًا: شتهگه کوتا ◊ بهشتيکی پان شتهگه پمستاتوت ◊ زوري کوتا.

هَرَسَ الطَّعَامَ: به خيرايبی و پهله پهله خواردنهگه خوارد.

هَرَسَ الرَّجُلُ هَرَسًا: پياومکه نهوسن و زور خور بوو ◊ به نهينی نانی خوارد ◊ الِهَرَسُ: حوشتری زور خور ◊ حوشتری کهته و زبه لاج ◊ پياوینک له شهوو شه و رموی نه ترسی ◊ هاوهن و سندول کهشتیان تیدا دِگوتري ◊ بهردیکه چهوزیکي لاکيشمی لئ هه لدمکه ندرئ بؤ دستنویژ گرتن و شتی وا ◊ نهو کوتکه داره گنم و چه لتوک و شتی وای بِنِ دِگوتري ◊ الِهَرَسُ: درهختيکی گورمیه له پیری (القرنية) یه له ولاتی میصرو چه به شهو سه نیغال دهرئ، توینکلی سپی پان خاکیه ◊ له ولاتی سودان پنی دِگوتري: (الْحُرَامِي) ◊ الِهَرَسَةُ: دوزمن شکین ◊ دِگوتري: (بنر فلان ذو هراسه)، خاوهنی نمردو نگین و دمه لاتن دوزمن تارو ماردمکه ◊ الِهَرَسُ: نهو کهسهی کهشکهک دروست دمکا ◊ همریسه لئ دمنن ◊ همریسه فروش ◊ نهوسن و زور خور ◊ الِهَرَسُ: پشيله ◊ الِهَرَسُ: بهمانا (الهراس) دئ ◊ بهمانا (الهراس) دئ ◊ ههروا بهمانا پوژاکي رزیوو بِنِ که لک دئ ◊ الِهَرَسُ: گنمه کوتاو پئش نهومی بکولیندرئ ◊ الِهَرَسَةُ: کهشکهک، کیتستی همریسه گنمه کوتاو گوشتی زوری تئ دمکری ◊ جوره چه لوایه که له نارو

هَرَّ فُلَانٌ فِي رَجِهِ السَّائِلِ هَرًّا: فلانکس بهرو گرزی سواکه رهمکهی بهرئ کرد لئی توره بوو.

هَرَّ الكَلْبُ: سهگکه لوراندی، وهری دهمی داپجری و که لبهی دهرخستن.

هَرَّ اليه: وهری به بِنِ لوراندن هه عففه می بوو.

هَرَّ النَّاسُ فُلَانًا: خه لک لای فلانیا بِنِ ناخوش بوو، چه زیان له چارهی نه بوو.

هَرَّ البَرْدُ الكَلْبَ: سهرما وای له سهگکه کرد بلورینن.

هَرَّ الشَّيْءُ: شتهگه ناخوش و پست.

هَرَّ فُلَانٌ هَرًّا: فلانکس رهوشتی ناشیرین بوو ◊ هَرَّتْ الإِبِلُ: حوشتره که توشی نه خوشی هه و کردنی نیوان پیست و گوشت بووه ◊ أَهْرُ فُلَانٍ الفَنَمِ: فلانکس مهرو بزنه گانی بردنه سهرناو ◊ أَهْرُ البَرْدِ الكَلْبَ: سهرما سهگکهی هیناومته وهرین ◊ له پند دا هاتوو ده لئ: (شَرَّ أَهْرٌ ذَانَابٌ). ثم پهنده بؤ حاله تیک دِگوتري که تارمایي شهرو نه گبهتی لهناسوووه دهره و تبن ◊ هَارَةٌ: بهرویا تهقیه وه لئی توره بوو، پیندا هه لساخی ◊ الِهَرَارُ: دهردیکه توشی حوشتر دمن و مگوو هاوسان دمکه ویتته نیوان پیست و گوشتیه موه ◊ دهردیکه توشی حوشتر دمنی گوهری بِنِ دمکری دمتورینن ◊ الِهَرُ: پشيله ◊ لیخوپینی مهرو بزنی ◊ الِهَرُ: شیر که دمنگی رویشتنی دئ ◊ ناوو شیری زور ◊ الِهَرَارُ: سهگ که که لبه گانی دهرده خاو دم دکاته وه ◊ بِنِ عه قن و کالقام ◊ الِهَرَارَانُ: دو نه ستیرن پهکیان ناوی (النسر الواقع) ه نهوی تریان ناوی (قلب العقر) ه، ده لئین که هه لاتنی نهوان کهوته بهر شهو دونیا زور سارد دمنی ◊ الِهَرِيرُ: نهو بؤله تری و دمنکه میوژانه یه که له هیشوووه

رَوْن و شهكر دروست دمكړئ (أرض هريسة):
خاك و ولاتيکه درمختی همراسی زور لئ
بروئ.

هَرَشِ الدمرُ هَرَشًا: رُوژگار ناخوښ و بپچورتم بوو

◊ هَارَشَ الكلبُ الكلبَ ونحوه: سهگهکه شهره
سهگی کرد لهگهډ سهگهکهی تر ◊ هَارَشَ الرجلُ
بعض الكلاب علی بعض: بپاومهکه همندی

لهسهگهکانی بهردایه همندیکی تریان (شهره
سهگی بپنکردن) هه لیبان بؤ شهرکردن ◊ هَرَشَ
فلان هَرَشًا: فلانکس رهموشتی ناشیرین بوو ◊

هَرَشَ بين الناس: فیتنه و ناشویی خسته ناو
خه لکههوه ◊ اهترشت الكلابُ أُر الدیكة أُر نوحها:
سهگهکان شهریان بوو ◊ تهارشت الكلاب: بهمانا

اهترشت (ت دئ) دمشگوترئ: (تهارش القرم):
خه لکهکه بوو بهشهر و هه رایان ◊ تهرش الغیم:
ههورمهکه لاجوو بوو به ههساو ◊ مَهَارَش:

دمگوترئ: (فرس مَهَارَش): نهسپنکی گورج و
گؤل و سمرنهرمه ◊ الهَرَشُ: مروفی گیلی وشک
ته بیات ◊ هَرَشَفَ الخئی: شتهکه وشک بوو ◊

تَهَرَشَفَ: کمه کم ناومهکی خواردهوه ◊ الهَرَشَقَةُ:
پارچه پهرویهکه ناوی بی وشک دمکړیتهوه ◊
لیقه و پهروی ناو فوتوه مهرمکب که وشک

دمبیتهوه ◊ الهَرَشْمُ: بهردی نهرم ◊ کئیو شاخی
هه لؤل و کونکون ◊ کهژی بچکولهی ناودار ◊
الهَرَشْن: شهویله پان.

هَرِصَ هَرَصًا: گروییی وشکی توشبوو ◊ هَرَشُ:
جهستهی به گروییی داومشا ◊ الهَرِصَةُ: زه لکاو
◊ الهَرِصُ: گروییی وشک له جهستهدا.

هَرَضَ الثوبُ: قوماشهکی ونجر ونجر کرد.

هَرَطَ غي الكلام هَرَطًا: قسهی تیکه لاو کردن و
زوری شتی بی که لک و پړو بوج هه لپشت.

هَرَطَ عِرْضَ أخيه: تانهو ته شهری له ناموس و
که سایهتی براهی دا.

هَرَطَ الرجلُ هَرَطًا: فلانکس گوشتی شل بوو.

داجوړا دواي نهومی گوشتی توندو پتهو بوو،
جاشل بوونی گوشتهکهی بههوی نه خوښی یان
ترس و بیمهوه بی ◊ تهارط الحصان: دوکسه

بهکیشه هاتووهکه جنیویان بهیهک دا ◊ الهَرَطُ:
گوشتی کزو شل و لینج کهه و مگووو چلم و ابی ◊
گوشتیک که کوئیندرا وردو هاربیی ◊ الهَرَطُ:

گوشتی کزو لاوازی لینج و مگووو چلم ◊ نازه لئ
که ورهوه که ته ◊ بپاوی دمو لته مهند ◊ الهَرَطَةُ:
گیل و نه حمهق و ترسنوک ◊ الهیَراطُ: نهرم و

لینج ◊ الهَرَطَالُ: بپاوی دریزی جهسته که ورهوه
که ته ◊ الهَرَطْمَانُ: رومی شوقان ◊ خهرته له.
هَرِيعَ الدَّمِ هَرِعًا: خوینتهکه رزا ◊ رهوان بوو.

هَرِيعَ فلان، فلانکس به خیرایی رویی.

هَرِيعَ الصَّبِي: مندالکه خیرا گریا ◊ (فهو هَرِيع

وهي هَرِيعَةٌ): یان بازی دا ◊ هورنان دمفه رموی:
(وجاء قومه يهرعون اليه) ◊ أهْرَعَ الرجلُ:
بپاومهکه به پشه شوکاوی رویی یان بازی دا ◊ أهْرَعَ

القومُ الرماحُ: خه لکهکه رمبه کانیان بهرز
کردنه و هوو رویشتن بؤ بهرمنگاریی ◊ أهْرَعَ
الرجلُ: بپاومهکه به شل و شیناوی رویی ◊

بپاومهکه له رقا یان له ترسا یان بههوی لهرزو
تاوه که وته لهرزین ◊ كالفام عهقل سوك بوو ◊
هَرَعَ القومُ رِمَاحَهُمْ رِبها: خه لکهکه رمبه کانیان

بهرز کرده و هوو بهره و دوژمن رویشتن ◊ اهْتَرَعَ
والمرؤة: که مانه کهی شکاند ◊ یان شوپکه
داره کهی شکاند ◊ تَهْرَعَ الرِماحُ: خه لکهکه رمب

بهدمسته و هاتن ◊ المَهْرَعُ: سوور بوو له سمر شت
◊ المَهْرُوعُ: که سیک له ناکامی هیلاکی و ماندویتی

بمَرِّ ۵ الهَرْأُ: رُؤِیشتن به شیوَمی په شوکاوی و
 خیرایی ۵ خیرا لیخوَرین ۵ خیرا بازدان ۵
 الهَرْیَاعُ: گه لای و مریو به هوی ره شه باوه ۵
 الهَرْیَعَةُ: دره ختوکه کی لق و بوب باریک و بچوک ۵
 الهَيْرَعُ: ترسنووک و لاوازو بی خیر ۵ بای خیرا
 رُو و تمپ و تُوژ بهرپاکهر ۵ نافرمتی قیژه
 قیژکه رو جربین و گورج ۵ الهَيْرَعَةُ: شمخال و
 بلویری شوان ۵ ختوی بیابان.

هَرْفَ الرَّجُلُ هَرْفًا: بیاوه که چه نهی دا قسمی
 ورینه و بی مانای کردن ۵ دهگوتری: (فلان
 يَهْرِفُ بِالْمَالِ يَعْرِفُهُ): فلانکس نازانی چی دهلی.

هَرْفَ بَفْلَانٍ: زیاد له حهد مه دحی فلانی کرد زور
 زیده رویی کرد له وصف و پیداهه لگوتن دا.

هَرْفَ السَّبْعُ: درنده که گوی قولخی دننگه که بوو
 ۵ هَرَفَتِ الرَّيْحُ فُلَانًا: ره شه بیاوه که فلانکسی
 سوک کرد وای لی کرد خیرا بپروا ۵ اَهْرَفَ
 الرَّجُلُ: بیاوه که مال و سامانی زیادی کرد ۵
 اَهْرَفَتِ النَّخْلَةَ: دارخورماکه زوو میوه که بی
 گه یاند ۵ الهَرْفُ: ههرشتیک زوو بی بگا
 له میوه و شتی وا.

هَرَقَ الْمَاءُ وَغَرَّ هَرْقًا: ناوه که هی هه لِرژانده ناوی ۵
 اَهْرَقَ الْمَاءَ: ناوه که هی رشت ۵ هَرْقُ: دهگوتری:
 (هَرْقَ عَلَى جَمْرِكَ): ناو بپژینه به سهر
 ناگرمکهت دا واته پشو درنژبه و خوژاگره
 له سهر کاره ساته که ۵ تَهَارِقَ الْقَوْمَ: خه لکه که
 شه ره ناویان کرد ۵ ناویان به سهریه ک دا کرد ۵
 شه رپان کرد و خوینی یه کتریان رشت ۵ اِهْرَقَ
 الْمَاءَ أَوْ الدَّمَ: ناوه که جاری بوو، ره وان بوو ۵
 الْمَهْرَقُ: په رمی سبی که له سهری دهنووسری ۵
 پارچه چندراوی که له ناوری شمی سبی صه مفی
 تی هه لده سووری و سفت و لوس دهگوری و نهمجار

له سهری دهنووسری ۵ نامیری که له شو و شه و
 شتی وا پو شاک بی سفت و لوس دهگوری ۵
 سارای روتنه و سوتهمه رپو ۵ کاغهزی سفت و
 لوسی سمغ لی دراو که له بیواری چاپه مهنی دا
 به کاردی ۵ الهَرْقَانُ: دهرپاهه که سهرریژ دهکاو
 شه پو ل دهاوی ۵ نهوشوینهی ناوی دهرپای لی
 دهرژیته ناو جان و چولی دهورو بهری ۵ الهَرْقَانُ:
 به مانا (الهَرْقَانُ دَي) ۵ الهَرْقُ: پو شاک و قوماشی
 بزبوو کون ۵ الهَرْقُلُ: بیژنگ ۵ (ثياب هَرْقَلِيَّة):
 پو شاک ریو ۵ هَرْقَل و هَرْقَل: ناوی مه لیکی
 رومه ۵ هَرْكَل الرَّجُلُ: بیاوه که به لارو له نجه
 رویی و به حال پیی له زموی دناو هیواش
 ههنگای هه لندینایه وه ۵ الهَرْاَكُلُ: بیاوی که ته و
 زهلام، پان ناژه لی گه وره و جهسته زه به لاج ۵
 الهَرْاَكَلَةُ: شوینی کوبونه وهی شه پوله کانی ناو ۵
 سهگی ناوی ۵ گیانله بهری دهرپایی گه وره و
 زه به لاج ۵ ماسی زور زل ۵ الهَرْكَلَةُ و الهَرْكَلَةُ:
 جهسته جوان و شوخ و شهنک ۵ الهَرْكُولَةُ مِن
 النِّسَاءِ: نافرمتی که هه ل پان و زل ۵ پان نافرمتی
 جوان ۵ هَرْيَلُ: گورگه لوقه ی کرد ۵ به
 نهرمه غار رؤیشت ۵ الهَرْلُ: کوله به سه، مندالی
 زن له میردیک تری ۵ هَرَمَتِ الْإِبِلُ هَرْمًا:
 حوشره که دره ختی هه رمیی خوارد.

هَرَمَ الرَّجُلُ: بیاوه که ته مهنی درنژ بوو گه بیسته
 حالتهی که نهفتی پیر بوو زه عیض و لاواز بوو ۵
 اَهْرَمَ الدَّهْرُ فُلَانًا: رُوژگار فلانی که نهفت و لاواز
 کرد ۵ هَرَمَ الدَّهْرُ فُلَانًا: رُوژگار فلانی که نهفت و
 زه بیون کرد ۵ هَرَمَ فُلَانٍ اللَّحْمَ: فلانکس
 گوشته که ی پارچه پارچه کرد ۵ کوتکوتی کرد
 ۵ هَرَمَ الْأَمْرَ: کارمکه ی به گرنگو گه وره نیشان
 دا زیاد له حقی دایه و زیده رویی کرد له وصف
 دانسی دا ۵ هَرَمَ الْبِنَاءَ: باله خانه که ی له سهر

هَرْجِيٌّ بِالشَّيْنِ رَمَنُه: گانتهی بهشته که کرد، گانتهی لهشته که هات ◊ **أَهْرَأُ**: که و ته کوشندمی سه رماوه ◊ **أَهْرَاتُ الدَّابَّةِ بِالرَّجْلِ**: و لآخه که به خیرایی پیاوه که گه یانده شوینی مه بهست ◊ **أَهْرَأُ الرَّجْلُ إِبْلَهُ**: پیاوه که خوشترمه که لی خوری، نازوتی ◊ **تَهْرَأُ بِالشَّيْنِ**: گانتهی بهشته که هات ◊ **اسْتَهْرَأُ بَعْضُهُ**: گانتهی به غمیری خوی کرد ◊ **الهازئة**: دمستی جه و اشه که ر، دمستی که تراویلکه ی هه بی و ریبوار به هله به ری ◊ **دهگوتری**: (مفاضة هاذنة): سارایه که تراویلکه ی هه به ◊ (غذاة هازنة): نیوارمه کی سه رماو سوئه ◊ **الهُرَأُ**: پیاویک بیته شوینی گانتهی خه لک ◊ **الهُرَأُ**: پیاویک خوی گانتهی به خه لک بکات ◊ **هَرْبَرُهُ**: بریبه وه ◊ **الهِرْبَرُ**: شیر ی تیگ شکینر ◊ جهسته ی که ته و پته و.

هَرْجَجٌ هَرْجًا: گورانی گوت ◊ **دهگوتری**: (هَرْجَجُ الْقَارِي فِي قِرَاءَتِهِ): قورنان خویننه که دننگی به رز کرد موه و به شه و هه وه قورنانی خویند ◊ (فهر هَرْجَجٌ وَهِيَ هَرْجَجَةٌ) ◊ **أَهْرَجَ الشَّاعِرُ**: شاعیره که به گویره ی به حری همزه ج شیعری دانا ◊ **هَرْجَجُ الرَّجْلِ**: به مانا (هَرْجَجُ دِي) ◊ **هَرْجَجُ صَوْرَتِهِ**: دننگی خوی هه لبری و گورانی گوت ◊ **تَهْرَجُ الرَّجْلُ**: به مانا (هَرْجَجُ دِي) ◊ **تَهْرَجُ الْقَوْسُ**: که مانه که کاتی موسیقازمنه که ژیه که ی جولاند، دننگی هات ◊ **دهگوتری**: (تَهْرَجُ الرَّعْدُ): هه وره که گرماندی ◊ **الهِرْجَجُ**: هه ر دننگیک لارکردنه وه و دریزکردنه وه ی تیدابی ◊ **گوله گولی هه ور** ◊ **ویزه ی میش و میشوله** ◊ **که یغو خوشی و هه لپه رکی** ◊ **جوزه به حریکی عوروزه شیعری عه رمبی پی کیشانه ده کری** ◊ **هه روا شیعری فارسی و کوردیشی پی ده کیشری**.

هاره هاری لی هات ◊ **دهگوتری**: (هَرْهَرَتُ الرِّيحِ): رهمه بایه که هازه هازی هات ◊ **هَرْهَرُ الضَّانِ**: مه رکه باراندی ◊ **هَرْهَرُ الْأَسَدِ**: شیره که نه راندی ◊ **هَرْهَرُ الرَّجْلِ**: پیاوه که به مه بهستی گانتهی کردن به حه ق له قافای پیکه نینی دا ◊ **هَرْهَرٌ بِالغَنَمِ**: دننگی مه رو بزنه کانی دا بونه وه ی بچن بو سه رناومه که و ناویخونه وه ◊ **هَرْهَرُ اللَّبْنِ**: شیره که له کاتی دوشینی دا خوشه ی هات ◊ **هَرْهَرُ الشَّيْنِ**: شته که ی جولاند ◊ **تهرهرتُ الرِّيحِ**: بایه که هازه ی هات ◊ **الهُرَاهِرُ**: شیریک زور بنه رینی ◊ **ناوی زور یان شیر ی زور** ◊ **الهُرَاهِرُ**: که سینک به مه بهستی گانتهی کردن به حه ق و راستی زور پی بکه نی و گانتهی به نایین بکا ◊ **گوشتی قه له و** ◊ **شیر** ◊ **الهُرْهُرُ**: نه و بوله تری و میوزه وشکه لانه ی له هیشوه تری به ردمینه وه ده که ونه ژیر دارمیوه که ◊ **جوزه که شتیبه که** ◊ **هَرَأُهُ هَرَأًا**: به قامچی نه ستور لی دا ◊ **هَرِي كُوبُهُ**: کراسه که ی به رمنگی زمرد رمنگ کرد ◊ **تَهْرَأُ**: به مانا (هَرَأَةُ دِي) ◊ **الهُرَأُ**: ورینه ◊ **الهِرَأُ**: نه مامه خورما ◊ **سه خی و نان بده** ◊ **الهِرَأَةُ**: **گوچانی نه ستور** ◊ **قامچی نه ستور** ◊ **الهِرْيُ**: هودمیبه کی گه وره خو راک ی پاشای تیدا **کوده کریته وه** ◊ **که ندا و یان زه لکاو ناوی لی هه لدمه ینجری به هوی نامیری ناو هه لنینجانه وه** ◊ **هَرَوْلٌ**: پروانه (هَرَلٌ).

هَرَأًا به رمنه هَرَأًا وَهَرَأًا: گانتهی پی کرد.

هَرَأُ الشَّيْنِ هَرَأًا: شته که ی شکاند.

هَرَأًا إِبْلَهُ: خوشتره کانی خستنه به سه رما تا فهوتان و له ناو جون.

هَرَأًا رَاحِلَتَهُ: و لآخی سواربیه که ی نازوت.

هَرْجِيٌّ هَرَأًا: مرد.

هَزَّ الرَّجُلُ هَزْرًا: بیاومکه پیکنی.

هَزَّ البائعُ: فروشیارمه کالاکانی گران کردن.

هَزَّ فلان: فلانکس پهلهی کرد له پیویستییهکهی دا.

هَزَّ فلان: به خشنی فلانکسی زور کرد.

هَزَّ فلاناً بالمصا: بعمصاو گوچان زوری له پشت و لاقه پیرغهی فلان دا ◊ زوری چاو لی داگرت.

هَزَّ الأرضَ به: زموی پی په ستاوت دای به زموی دا، خستی، دمری کرد، تر وی کرد ◊ المِهْزَرُ: که سیک له همموو شتیک دا تی بشکی و زهرمر بکا ◊ دهگوتری: (رجل مهزر).

الهَزَارُ: بولبول ◊ وشه یه کی فارسییه و گراوه به عمرمی ◊ دانراوه بی بولبول ◊ به هارسی پیی دهگوتری: (ههزار داستان) چونکه بولبول به زور ئاواز دهخویننی ◊ الهِزْرُ: هه لئه تیندراوی گیل که همموو کهس تهماعی تیدمکا ◊ الهِزْرَةُ: زموی نهرم ◊ تهمبهن و تهمهزل ◊ دهگوتری: (رجل فيه هزرات): بیاویکه زور تهمبهنه ◊ الهِزْرُ: زمعیفو زمبوون ◊ هَزْرَفٌ فِي عُلُوِّهِ: له باز دانه کهی دا گورج بوو، زور رویی ◊ الهِزْرَافُ والهِزْرَافُ: گورج و خیرا ◊ جهسته گهوره ◊ هَزْرَقٌ: پهلهی کرد ◊ الهِزْرَاقُ: به مانا (الهزراف) دی.

هَزَّ الرَّجُلُ هِزَةً: بیاومکه جوست و جالاک بوو، کهشهی کردو نارامی گرت.

هَزَّ القنبرُ: ممنجه لکه له کاتی کولان دا قلبه قلبی هات، گیزی هات.

هَزَّ الشهابُ هِزْرًا: نه ستیرمه که کشا ◊ هَزَّتْ الریحُ: رمه بباکه هازه هازی له دره خته کان هیئا.

هَزَّ الرَّعْدُ: هه وره که گوله گولی هات ◊ شریخ و هوری هات.

هَزَّ الشئُ به: شته کهی راوشاند رای ته کاند.

هَزَّ الهواءُ والماءُ النباتُ: هه و او ئاو گه شه بیان به پروومکه که کردو بالای کرد.

هَزَّ الحادى الإبلُ: حودییه خوینه که به گووانی

حوشتره کهی خستنه سهر رهوتی خوش رهوی ◊

هَزَّتْ الشجرةُ ونحوها: دره خته کهی راته کاند ◊

إهْتَزَّ الشئُ: شته که کهوته جم و جول و

هه لته که و داته که ◊ إهْتَزَّتْ النباتُ: پروومکه که

گه شهی کردو به رزبووه ◊ إهْتَزَّتْ الأرضُ:

زهوییه به بیت و به رمکه ت بوو گیاو گزی رواند

◊ اهْتَزَّتْ الإبلُ: حوشترمه نیشاتی په یاد کرد له

رهوشتنی داو کهوته سهر رهوتی خوش رهوی ◊

إهْتَزَّتْ الرجلُ: بیاومکه نیشاتی په یاد کردو کهوته

سهر خوشی و تهندروستی نارامی ◊ إهْتَزَّتْ

الشهابُ: نه ستیرمه که به گورجی و تیز رهوی کشا

◊ اهْتَزَّتْ لكذا: به وشته که یف خوش و شادمان

بوو ◊ تَهَزَّتْ الشئُ: شته که کهوته جم و جول ◊

الإهتزاز: حالتهی جهسته یه نه کاتی له رینه و مدا

◊ الهِزْرُ: جورتم و تهنگانه (تاکی نییه) ◊

هه ربه کوئی ◊ الهِزْرَةُ: دهگوتری: (امرأة هزرة):

ناهره تیکه شهرانی و جهز له نازاوه دهکا ◊ هَزَعٌ

هَزْعًا: پهلهی کرد ◊ هَزَعَتِ الدابةُ فِي الحشيشِ:

جهیوانه که له ناو حمشیشه و له و مریدا له و مریدا

هَزَعُ الشئُ: شته کهی شکاند ◊ دهگوتری: (هَزَعُ

فلاناً): ملی فلانکسی کوتا ◊ هَزَعُ الأشياءِ:

شته کانی لیک بلا و کردنه وه ◊ إهْتَزَعُ: پهلهی

کرد ◊ جهواشه بوو ◊ إهْتَزَعُ السيفُ: شمشیرمه که

له ره له ری کرد نهرمه لبقه بوو ◊ إهْنَزَعُ: شکا ◊

وردبوو ◊ تَهَزَعُ: به مانا (اهتزع) دی ◊ دهگوتری:

هَزَلٌ فلانٌ في كلامه هَزَلًا: فلانكس گائتهو
سوحبهتی کرد له کاره که دا جیدی نه بوو،
شته که ی بهه و انته گرت.

هَزَلُ الرَّجُلِ: پیاوکه نازده له گانی مندار بونه و وه
هه زار که وت.

هَزَلُ الدَّابَّةِ: و لآخه که ی کز کرد به هوی نه و وه
به باشی به خوی نه کرد.

هَزَلٌ فلانٌ هَزَلًا: فلانکس گائتهو سوعبه تی کرد.

هَزَلٌ هَزَالًا: زمعیضو لاواز بوو، ده گوتری: (هَزَلْتُ

حال فلان): و مزع و حالی فلان لاواز بوو، دایه

نوشوستی ◊ اهَزَلْتُ الرَّجُلَ: پیاوکه نازده و

و لآخه گانی کزو لاواز بوون ◊ ده گوتری: (اهَزَلْتُ

الْقَوْمَ): خه لکه که گرانی و قاتو قری له نازده و

و لآخه گانیانی داو به قرحون ◊ مال و دارایی

خویان شارده وه له ترسی قاتو قری ◊ اهَزَلْتُ

الشَّيْءَ: شته که ی لاواز کرد ◊ اهَزَلْتُ فلانًا:

فلانکس به پیاوکی گائته بازو قه شمهری که ر

هاته بهر جاو ◊ اهَزَلْتُ الدَّابَّةَ: و لآخه که ی لاواز

کرد ◊ هَزَلْتُ فلانٌ فلانًا: فلانکس گائته له گهل

فلان دا کرد ◊ المهزلة: کزو کوله واری ◊ قاتو

قری و گرانی ◊ ورینه ◊ کاریک زورینه ی گائتهو

سوعبه ت بن، شته جیدی به گانی که م بن ◊

شانو گهری و ته مسیلی به ک نینی و شتی

سهیرو عننتیکه ی زور تیدایی ◊ المهزول من

الشعر: نه و شیره ی بونیه و هه بکه له نارینک و

پیک بن ◊ الهزأل: زمعیضو لاوازی ◊ الهزآلة:

گائتهو گمپ و شتی پیکه نینی ها ورده ◊ الهزیل:

شتی زور گائته نامیز ◊ الهزئل: ورینه و قسه ی

پرو بوچ ◊ قسه ی خاوو بن تام و خوی ◊ الهزئلی:

مارو مؤر، پیری مار به هه موو جو ره گانی هه و ه

الهزئسل: زمعیضو لاواز ◊ الهزئلسی: هه لئس و

(تهزعت المرأة في مشيها): نافرته که له رویشتن
دا لارو له منجه ی کرد ◊ تهزعت فلان: فلانکس
روی خوی گرز کرد روگریسی به سمر خوی دا

هینا ◊ ده گوتری: (تهزعت لفلان): خوی له فلان

نه ناس کرد ◊ الأهزَعُ من القذائف والسهام:

نه و میه فی شه کیک یا تریک به ته نیا

له فی شه گدان و تیردان دا مابیته وه ◊ ده گوتری:

(مافي الدار أهزَعُ): کس له خانوه که دا نییه ◊

المهزَعُ: که سیک هه ر دره ختیک راو ه شیتی

بیشکینی ◊ دمسکی سنندول و دمسکه وان ◊

الهزاعُ: فی شه ک و تیره که له فی شه گدان و تیردان

دابمینی ◊ الهزَعُ: جم و جول و هه لبه زو دابه ز ◊

الهزَعُ من الليل: سنیه کی په که می شه و یان

چواریه کی سه ره تای شه و ◊ نه حمه ق و گیل ◊

الهيزعةُ: ترسو هه راو هوریای ناو گو په پانی

شه ر ◊ هزفت الريح الشئ هزفًا: ره شه بیا که

دره خته که ی هه زاندو موتور به ی کرد ◊ الهزفُ:

ته بیات وشک و سرک ◊ گورج و گؤل ◊ په ردریز.

هزِقٌ هزِقًا: جوست و چالاک بوو ◊ هزِقٌ في الضحك:

زور پیکه نی ◊ اهزِقٌ في الضحك: به مانا (هزِقٌ

فيه) دئ ◊ واته زور پیکه نی ◊ المهزاق من الناس:

که سیک زور پیکه نینی هیواشی بن و کالقام بن

◊ ده گوتری: (امراة مهزاق): نافرته یکی کالقامی

هه می شه دم به پیکه نینی له سه ره خوی ه ◊

الهزقُ: قیزه قیزو جم و جول ◊ قریشکه و تیزی

دهنگی هه ور ◊ الهزقُ: به مانا (المهزاق) دئ ◊

دهنگی هه ور که زور گه وره و توند بن.

هَزَلٌ هَزَلًا: لاواز بوو ◊ کزو کوله وار بوو.

هَزَلُ الْقَوْمِ: خه لکه که حه یوا نه گانیان کزو لاواز

بوون.

کهوتی جادوبازو چاو بهستکمر که بهفهندو
فیل و چاو بهستهکی و دست سوکی بری کاری
سهر سورهنهر نهنجام دما ◊ هَزَمَ: پهلهی
کرد ◊ هَزَلَجَتُ الْأَفْظَا: وشو رستهکان تیکه و
پیکه و بوون ◊ الهز لاج: گورج و خیرا.

هَزَمَ الشَّيْءُ هَزْمًا وَهَزِيمًا: شتهکه دنگی هات ◊
دهگوتری: (هَزَمَ الرَّعْدُ): ههورهکه گولاندی،
شریخاندی ◊ هَزَمَتِ الرِّيحُ: رهنهباکه هاشاندی،
هاژاندی.

هَزَمَ فُلَانٌ عَلَيَّ لَوْلَا: فلانکس بهزمیی
بهفلانکس دا هاتهوه.

هَزَمَ الشَّيْءُ: شتهکهی لؤلؤ خسته سهریهک،
ههندیکی بهسهر ههندیکی دادایهوه.

هَزَمَ الْعَدُوُّ هَزِيمَةً: دوزمنی شکاندو بهسهری دا زال
بوو.

هَزَمَ الشَّيْءُ: دهستی خسته ناو شتهکهوهو
ههنلیکولی ◊ چالی تیکرد.

هَزَمَ الْأَرْضُ: کلی لادا لهسهر یهکی لهکاریزاوهکان و
ناوی زورو رونی لی دهرهینا.

هَزَمَ لَهُ حَقُّهُ: مافی پیشیل کرد ◊ هَزَمَ الشَّيْءُ:
شتهکهی شکاندو وردو هاری کرد ◊ هَزَمَ الْعَدُوُّ:
دوزمنی شکاندو بهسهری دا زال بوو ◊ اِهْتَزَمَ
الْفَرَسُ: نهسپهکه خرمه خرمی رویشتنی هات ◊
اِهْتَزَمَتِ السَّحَابَةُ: ههورهکه لهگه ل گولوه گرمه
گرم دا بارانیسی باراند ◊ اِهْتَزَمَ الْأَرْضُ: بریاری
کارهکهی داو پهلهی کرد بو نهنجامدانی ◊ اِهْتَزَمَ
الشَّاةُ: مهرهکهی سهربری ◊ تَهَزَّمَ الشَّيْءُ: بهمانا
(اِهْتَزَمَ) دئ ◊ دهگوتری: (تَهَزَّمَ الْفَرَسُ):
نهسپهکه خرمه خرمی رویشتنی هات ◊
(تَهَزَّمت السحابة بالماء): ههورهکه گولاندی و
بارانیسی باراند ◊ تَهَزَّمت العصا: عصاکه شکاو

قرجهی هات ◊ تَهَزَّمَ الرَّعْدُ: ههورهکه گولاندی ◊
تَهَزَّمَ الْبِنَاءُ: بالهخانهکه تیک روخا ◊ استهزَمَ
الْعَدُوُّ: دوزمنی شکاندو بهسهری دا زال بوو ◊
المِهْزَامُ: گوجان و عمصای کورت ◊ کولوهمزو داری
ناگر خوشکردن ◊ داریکه سهرمهکی ناگری تی
بهردهدری و مندال یاری شهره ناگری بی دمهکن
◊ ههروا ناوه بو یارییهک مندال دمیکن
دمهینن سهری یهکیکیان بهپارچه بهرویهک
دادهپوشن، نهسپهکه یهکه یهکه نهوانی تر
بهدهست لئی دمدن ههمووچاری دهلین کی بوو
پیی کیشای؟ کههلی هینا کی پیی کیشاهه نیتر
پهروکه دهخنه سهر سهر وچاوی نهوی ترو
لیی دمدن ههتا دمزان کی لئی داوهو ناوهکی
دهلی ههروا تا کوتایی ◊ الهَازِمَةُ: بهلاو کارسات
◊ الهَزْمُ: زهوی نزم و شیوه چال و تهخت ◊
گهدو ریخولوه ◊ ههوری تهنک کهناوی
تیدانهبی ◊ کون و درزی کوندهی ناو ◊ الهَزْمُ:
دهنگ ◊ دهنگی کهوانی تیر ◊ فره فره تیر ◊
الهَزْمُ: نهسپی جلوه خوش ◊ بارانی بهردهوام و
دریترخایهن ◊ دهسگوتری: (فرس هزم الصوت):
نهسپهکه دهنگی وهکوو دهنگی ههور وایه،
حیلهی دهلی ههوره دهگولینن ◊ الهَزْمَةُ: زهوی
نزم و مهیلهو چال ◊ دهنگو گرمه ◊ هزمت
السَّيْرُ: دهنگی قورگی پیشله ◊ هولکهو چالی
ههلهکنراو لهبهرد ◊ الهَزْمَةُ: بزنی دووسال ◊
الهَزْمَةُ مِنَ الْقَلْبِ: منهجهلیک دهنگی قلبه
قلب و کولانی بیسری ◊ الهَزْمَةُ مِنَ الدَّوَابِّ:
ولاخی کزو کولوهوارو لاواز ◊ الهَزْمُ: شتیک
بهناشکرا دهنگی جهرمسی لی بی ◊ الهَزِيمُ:
گولوه گولی ههور ◊ دهنگی خرمه خرمی
رویشتنی نهسپ ◊ نهسپی حیلهکه گهوره ◊
بارانی دریترخایهن و بهردهوام ◊ دوزمنی شکاو

رمتیندراو ◊ الهَزْمَةُ: تیک شکاو لهسهرپدا ◊
 بیریک ناوی زور بِن ◊ ولاخو نازهلنی کزو لاواز ◊
 نهسپی عهرق کردو بهموی زور رویشتن و
 ماندو بوونهوه ◊ الهَزْمِيُّ: تیکشکانی تهواوو
 جهرگیر ◊ الهَزْمُ: شیر ◊ پتهوی رهقو رخته ◊
 الهَزْمَجَةُ: قسهکردنی خیرا خیراو لیکدان
 لیکدان ◊ گال و بوغل و تیکهلاو بوونی
 دمنگهکان ◊ هَزْمَزَ الشَّيْءِ: شتهکهای لهر لهر بِن
 کرد، خستیه شههتوله ◊ زهلیل و ملکهچی کرد
 ◊ تَهَزَّزَ اليه القلب: دل بوی لِن دا ◊ دلی پیی
 کرایهوه ◊ الهَزَاهِزُ مِنَ الْمَاءِ: ناوی زوری رهوان
 کهلهبر زوری کلهو بکا ◊ نهگمر بؤ شمشیر
 بهکارهات مهبهست شمشیری بریسکهدارو
 سپی و بِن پهلهو لهکهیهکه لهکان و معدمنی
 رهمن دروست گرابِن ◊ الهَزَاهِزُ: دهق بهمانا
 (هزاهز) دئ ◊ الهَزَاهِزُ مِنَ الْأَبَارِ: بیری قول، زور
 قول ◊ الهَزَاهِزَةُ: بهلاو کارهسات کهخهک
 بتاسینئ و مهدهوشیان بکا.

هَزَا هَزْدًا: رؤی.

هَسَسٌ: وشهیهکه بؤ دمرکردنی مهر و بزن ◊
 فهرمانکردنه به بیدنگ بوون واته وسبه.
 هَسَسٌ نِلَانٌ هَسًا: فلانکس لهبر خویهوه قسهی
 بؤ خوی کرد.

هَسَسٌ الشَّيْءِ: شتهکهای باریک کردموهو شکاندی.

هَسَسٌ الْكَلَامَ هَسِيًّا: قسهکانی لهسهر خو کردن.

هَسَسٌ الْوَلَدَ: لهمندالهکه تورمبوو بؤنهوهی
 بیدنگ بِن ◊ الهَسِيْسُ: وردکراوو هاراو
 لههرشتیک بِن ◊ الهَسُّ: قسهی سرته کهلئی
 حالی نهبی ◊ هَسَسَ الرَّجُلُ: بیامکه شهو رؤی
 ◊ هَسَسَ لَيْتَهُ كَلْبًا: شهوکه همموی بهرپوه
 بوو ههر رؤی ◊ نوزهی لیوه هات ◊ دمشگوترئ:

(هَسَسَ الْخِلْخَالَ وَهَسَسَتِ الدَّرْعُ) ◊ هَسَسَ
 الْمَاءُ: ناوکه بهرونی و جوانی هاته خوار ◊
 هَسَسَ الْحَدِيثَ: قسهکهای شاردهوه ◊ تَهَسَسَ:
 بهمانا (هَسَسَ) دئ ◊ الهَسَاهِسُ: رویشتن بهشهو
 ◊ دمنگی سمی حوشر ◊ قسهی بهئهسپایی
 الهَسَاهِسُ: قسهی ناو دل و تو و پیزی مروء
 لهگهل خودی خوی ◊ وسومسهو دمنهدمنه
 ناو دموون ◊ الهَسَاهِسُ: قسهی بهئهسپایی
 کهلئی حالی نهبی ◊ نهوکسهی شهو ناخهوی و
 خهریکی نیشکردنه ◊ هَسَابٌ ◊ رویشتنی خیرا
 ◊ الْأَهْمَاءُ: خهگانیک کهدهکونه حالتهی سهر
 سورمان و تاسانهوه.

هَشْرَ النَّاقَةِ هَشْرًا: ههرچی لهگوانی حوشرمهکهدا
 ههیبوو همموی دوشی ◊ هَشْرَ الْبَعْرِ: حوشرمهکه
 سییهکانی سوتان ◊ الهَشْرُ: سوکی و تهکی شت ◊
 الهَشْرَةُ: کهیفو خووشی و تهردهماخی.

الهَشْرَةُ: درهختیک زوو گهلاهی ههئومرئ ◊ الهَشْرُ:
 بهمانا (الهَشْرَةُ) دئ ◊ الهَيْشْرُ: پیایو دریزی شلو
 شیواو ◊ ههروا ناوه بؤ رومکیک بهتمهمن و
 چقلاوییه لهپیپی رومکی مورمهکهبهیه لهولاتی
 میصرو ولاتانی سهر دهریای ناومرست دمرؤ
 بالآی بهئهندازهی ۳۰سم تامهتریک بهرز
 دهبیتهوه ◊ قهدو لاسکهکهای نهرمو شیوهل
 شیوهله ◊ گهلاکانی بهسهر خوی دا شوپ
 دهبنهوه، لای خواریو چقلاویو کهلهکهله
 روبهری سهروی لوسو گولهکانی زورو رمنگ
 شینن میومکهای وهکوو دمنکه فهزوان وایه.

هَشِيَّ الرَّجُلِ هَشًّا: بهگوجان و عصا ههئمهتی
 بؤبرد.

هَشِيَّ الشَّجَرَةَ: بهگوجان درهختهکهای تهکاند،
 درهختهکهای کوتا بؤ نهوهی گهلاکانی ههئومرئ.

هَشَّ إِلَيْهِ وَلَهُ: دَلَى بِنَى كَرَاهِيَهُ وَ بِنَى دَلْخَوْش
بوو.

هَشَّ الْخَبِزَ وَغَرَهُ هَشًّا وَهَشْوَةً: نَانَهُ كَه تَهْنَكَو
وَشَكَو رَهَقُ بُوو خَيْرًا وَرَدَ بُوو.

هَشَّ الْعَرْدُ: عَوْدَمَكَه شَكَا وَ نَهْمَامَهَكَه شَكَا.

هَشَّ الشَّيْنُ هَشْوَةً: شَتَهَكَه كَلْوَرُو بِنَ هَيْزَ بُوو وَ

هَشَّ فُلَانًا: فَلَانَكَه سَى كَه يَفْ خَوْشُ كَرْد
تَهْرَدَه مَخَى كَرْد وَ هَهْوَلَى لَوَاوَزْ كَرْدَنَى وَ زَمْعِيفْ

بُوونَى دَا وَ اِهْتَشَّ فُلَانٌ لِلْأَمْرِ رِبَه: فَلَانَكَه سَ
حَهزَى لَه كَارَهَكَه بُوو، دَلَى بُوَى لَى دَا وَ اسْتَهَشَّ

الشَّيْنُ: شَتَهَكَه سَى بَه سَوَكُو بِنَ نَرَخُ زَانَى، سَوَكَى
كَرْد وَ الهَشُّ: شَتَيْكُ بَه نَاسَانَى بَشَكْنِ وَ

دَهْگوتَرَى: (خَبزُ هَشَّ): نَانِيكَى رَهَقُو تَهْنَكَه
هَمَر لَه خَوِيَه وَرَدَ دَهْبِيْنِ وَ هَمَر شَتَيْكُ نَهْرَمُو

تَهْنَكَو خَوْنَهْ گَرَبِيْنِ وَ پَيَاوَى رُوخَوْشُو دَهْمُ
بَه پَيَكَه نِينِ وَ نَهْسِيْپِيْكَ زُوْرُ نَارَهَقُ بَكَا وَ

دَهْشْگوتَرَى: (فَرَسُ هَشَّ الْعِنَانُ): نَهْسِيْپِيْكَه
جَلَه وَ نَهْرَمَه، جَلَه وَ خَوْشَه وَ الهَشَّاشُ:

دَهْگوتَرَى: (خَبزُ هَشَّاشُ): نَانِيْكَه رَهَقُو تَهْنَكَه
هَمَر لَه خَوِيَه وَرَدَ دَهْبِيْنِ وَ الهَشَّاشَةُ: (هَشَّاشَةُ

الْعِظَامُ): نَهْخَوْشِيْپِيْكَه زَكَمَاكَه تَوْشَى كُوْنَه نَدَامَى
نَيْسَكَى مَرُوْفُ دَهْبِيْنِ وَ الهَشَّاشَةُ: كُوْنَدَه نَاوُ

كَه لَه بَهْرَ تَهْنَكَو پَنْدَر نَه بُوونَى نَاوَى لَى
بَتَكْنِ وَ الهَشَّوشُ: مَهْرِيْكَ زُوْرَى شِيْر هَهْبِيْنِ وَ

بَه شِيْر بِنِ وَ الهَشَّوَةُ: لَه بُوَارَى كِيْمِيَادَا بَرِيْتِيْپِيْه
لَه تَايِبَه تَهْمَه نَدِيْپِيْه كَى مَادَه وَاى لَى دَهْكَا نَامَادَه

بَاشَى زُوو شَكَانَدَنَى تِيْدَابِيْنِ وَ بَه نَاسَانَى بَشَكْنِ وَ
الهَشَّيشُ مِنَ الرِّجَالِ: كَه سِيْكَ نَهْ گَهْر دَاوَاى

يَاْرَمَه تَى وَ بَه خَشَشَى لَى بَكْرَى بِنَى خَوْشُ بِنِ وَ
هَمَر شَتَيْكُ بَه نَاسَانَى تِيْكَ بَشَكْنِ وَ خُوْگَرَنَهْبِيْنِ وَ

بُوْمِيْپِيْنَه (هَشَّيشَةُ) دَهْگوتَرَى وَ هَشَّكَتُ النَّاقَةُ
وَغَرَهَا: حَوْشَتَرَمَكَه كَه مِيْكَ شِيْرَى دَا وَ اِهْتَشَّلُ

الدَّابَّةُ: بَهْبِنِ نِيْزَنَى خَاوَمَنَى، وَ لَآخَه كَه سَى
بَه كَارَهِيْنَا وَ الهَشَّيْلَةُ: نَهْوَ وَ لَآخُو نَازَهْلُو

نَامِيْرَمِيْه بَهْبِنِ نِيْزَنَى خَاوَمَنَى بَه كَارَ بَهْيَنْدَرَى
يَاْنِ دَا كِرِ بَكْرَى وَ الهَشَّيْلَةُ: حَوْشَتَرَى بَه سَالَاچُو

فَهْلَه وَ.

هَشَّمَ الشَّيْنُ الْأَجْرَفَ أَوْ الْيَابِسَ: شَتَه كَلْوَرَهَكَه يَاْنِ

وَ شَكْبُوَهَكَه سَى نَامَادَه كَرْدَ بُوُ تِيْگُوْشِيْنِ.

هَشَّمَ النَّاقَةَ: حَوْشَتَرَمَكَه سَى دَوْشَى.

هَشَّمَ الشَّيْنُ الْأَجْرَفَ أَوْ الْيَابِسَ: بُوُ زَيْدَهْرَهْوَى

لَه مَانَاى (هَشَّمَ) دَى وَ وَاْتَه شَتَه كَلْوَرَهَكَه يَاْنِ
وَ شَكَه وَه بُووَهَكَه سَى زُوْرُ وَرَدَ كَرْدَ وَ اِنْتَهَمَ الشَّيْنُ:

بُوُ مَوْطَاوَمَعَى (هَشَّمَهُ) دَى وَ اِنْتَهَمَ الْإِبِلَ:
حَوْشَتَرَمَكَه لَوَاوَزَ بُوو لَه رُو كَزُو كُوْلَه وَارَ بُوو وَ

اِهْتَشَّمَ نَفْسَهُ لَه: خَوَى بُوُ شَكَانَدَ، خَوَى لَه نَاسْتِيَا
بِجُوْكَ دَانَا وَ تَهَشَّمَ الشَّيْنُ: بُوُ مَوْطَاوَمَعَى

(هَشَّمَهُ) دَى وَ تَهَشَّمَتِ الْأَرْضُ: زُوْرُ لَه مِيْزَه
زَهْوِيْپِيْهَكَه بَارَانَى لَى نَه بَارِيْوَه وَ تَهَشَّمَ الشَّجَرُ:

دَرَدَه خَتَهَكَه لَه بَهْرَ زُوْرُ وَ شَكَ بُوونَى شَكَا تِيْكَ
شَكَاوَ هَارَهَى كَرْدَ وَ دَهْشْگوتَرَى: (تَهَشَّمَتِ الرِّيحُ

الشَّجَرُ): رَهْشَه بَايَهَكَه دَرَدَه خَتَهَكَه سَى تِيْكَ شَكَانَدَ
وَ تَهَشَّمَ عَلَى فُلَانٍ: بَه زَمِيْپِيْ بَه فُلَانِ دَا هَاتَه وَه وَ

تَهَشَّمَ فُلَانًا: هَهْوَلَى دَا فُلَانِ لَه خَوَى رَازَى بَكَا وَ
دَهْگوتَرَى: (تَهَشَّمَتُ فُلَانًا لِلْمَعْرُوفِ): دَاوَاى

بَه خَشَشُو وَ پَيَاوَمَتِيْمَ لَه فُلَانِ كَرْدَ وَ رِيْزَى
فُلَانَكَه سَمَ گَرْتِ وَ الْمِهْشَامُ مِنَ النَّوْقِ وَغَرَهَا:

حَوْشَتَرِيْكَ زُوو كَزَبِيْنِ وَ الهَاشِمُ: كِيْوَى نَهْرَمُو
رُوخَه كَ وَ شِيْر دَوْشَى لِيْزَانِ وَ الهَاشِمَةُ: بَرِيْنِيْكَ

نَيْسَقَانِ وَرَدَ بَكَا وَ الهِشَامُ: بَه خَشَنَدَمِيْپِيْ وَ الهَشْمُ:
زَهْوَى سَوْتَه مَهْرُوُو بِنِ بَهْرُو بُوومُ وَ زَهْوَى نَزْمُو

دَمَشْتَايِي ۰ هَلْشِيمُ: سه‌خی و دمست کراوه ۰
 هَلْشِمَةُ: بزنه‌کیزی ۰ هَلْشَرْمُ مِنَ الْأَرْضِ:
 زهوییه‌ک بیریککی قوولی ته‌سکی تیندا
 هه‌لکه‌ندرابی ۰ هَلْشِيمُ: وردکراو بهرت بوو ۰
 دره‌ختی گنده‌ل و رزیو که‌دار که‌ر به‌نارمزوی
 خوی به‌ناسانی وردی دمکا ۰ پوش و په‌لاشی
 سائی رابردوو ۰ شتی وشکه‌ومبوو له‌هر
 جَوْرِيْكَ بِي ۰ جه‌سته لاوازو زمبوون ۰
 هَلْشِمَةُ: کیوو که‌ژو زهوییه‌ک دره‌خته‌کانی
 وشک بوین و به‌پیوه‌مابن ۰ دره‌ختی وشکی رزیو
 ۰ هَلْشَرْمُ مِنَ الْكَلِّ وَغَرِه: له‌ومپی وشکه‌وه
 بووی ناسک ۰ هَلْشَتِيْ: مه‌کۆکی جولا، نه‌وشته‌ی
 جولا تیومدانه‌که‌ی له‌سهر هه‌لدمکا ۰ هَشْهَشْ
 الشَّيْئِي: شته‌که‌ی جولاند ۰ تَهْهَشَّتِ الْمَرْأَةُ:
 نافرته‌که‌ خوی لای میردمکه‌ی خوشه‌ویست
 کرد ۰ هاشاه: سوعبمت و یاری له‌گه‌ل کرد.

بِهَيْزُو به‌توانا ۰ هَلْهَصْرُ: به‌مانا (هَلْهَصْرُ) دئ ۰
 شَيْر ۰ هَلْهَصْرَةُ: میرویه‌که نافرته‌ی بییان و ابووه
 دمتوانن به‌هوی نه‌و میروه‌وه سیجرو جادو
 له‌بیوا بکه‌ن ۰ هَلْهَصْرُ: شَيْر ۰ هَصَّتِ النَّارُ
 و غَرِهْهَا هَصِيصًا: ناگره‌که بلیسه‌ی داو روناکی
 خسته‌دهورو به‌ری خویه‌وه.

هَمِي فُلَانٌ هَمًا: فلانکه‌س پیی لی ناو
 پلشانندییه‌وه ۰ به‌به‌نجه‌کانی گرتی و گوسی ۰
 هَمُّنَ الرَّجُلُ: بیاوه‌که جاوی بریسکه‌یان کرد ۰
 الهامَةُ: جاوی فیل ۰ هَلْهَمْنُ: هه‌رشتیک ره‌قو
 پته‌و بن.

هَمَمَ الشَّيْئِي: شته‌که‌ی شکاند.

هَمَمَ قِرْنَه: به‌رامبهرمه‌کی شکاند، بوپی دا
 الْمِهْمَمُ: شير ۰ هَلْهَيْمُ: نه‌ستورو به‌هیزو پته‌و
 ۰ جوژه به‌ردیکی سفت و لووسه ۰ ده‌شگوتری:
 (ناب هَيْمُ): که‌لئه‌یه‌که هه‌موو شتیک ده‌هاری
 ۰ هَلْهَمَامِنُ: مروقی به‌هیز ۰ شیر ی نازاو
 به‌هیز ۰ هَلْهَمَامِنُ: که‌سیک جاوی بریسکه‌یان
 بن، تیشک بدمنه‌وه ۰ هَمَامِنُ: پیریوو که‌وته
 ساله‌وه.

هَمَرَّ فُلَانٌ الشَّيْئِي: فلانکه‌س شته‌که‌ی شکاند.

هَمَرَّ الْفُصْنُ وَغَرِه ربه: لقه‌داره‌که‌ی چه‌مانده‌وه
 شکانندییه‌وه به‌بی نه‌وه‌ی به‌ته‌واوی لی
 بکاته‌وه ۰ لقه‌داره‌که‌ی داهیناو رایته‌کاندو
 شوری کرده‌وه.

هَضَبَ الرَّجُلُ: بیاوه‌که وه‌کوو رویشتنی و لاخی گیل
 به‌رینگادا روپی ۰ هَضَبَتِ السَّمَاءُ: ناسمان بارانی
 به‌رددوام بوو ۰ دریزخایه‌ن بوو بروکه‌ی نه‌دایه
 ۰ ده‌گوتری: (هَضَبَ الشَّاعِرُ بِالشَّعْرِ): شاعیرمه‌که
 دریزه‌ی دا به‌شیر خویندنه‌وه ۰ هَضَبَتِ السَّمَاءُ
 الْقَوْمَ: ناسمان خه‌لکه‌که‌ی به‌ته‌واوی ته‌رکردو
 شرتو شوئی لی برین ۰ أَهْضَبَ فِي الْحَدِيثِ:
 چه‌ند جاریک جووه ناو قسه‌و یاسه‌که‌وه‌و
 ده‌نگی هه‌لبری ۰ له‌سهر ته‌پۆلکه‌و شتی وا
 دابه‌زی ۰ إِهْضَبَ فِي الْحَدِيثِ: به‌مانا (أَهْضَبَ) دئ
 ۰ الْأَهْضَرِيَّةُ: ته‌پۆلکه ۰ بان ۰ دمشتایی بان و

هَمَرَّ قِرْنَه: به‌تورمپی جاوی له‌به‌رامبهرمه‌که‌ی
 داگرت.

هَمَرَّ الْحَيْرَانَ رَأْسَ الْفَرِيْسَةِ: درنده‌که‌ی سه‌ری
 نیجیرمه‌کی تیک شکاند.

هَمَرَّ الشَّيْئِي هَمْرًا: شته‌که‌ی خواربوو ۰ اه‌تصر
 الْفُصْنُ: لقه‌دره‌خته‌که‌ی که‌وته سه‌رزمووی ۰
 اه‌تصر الشَّيْئِي: به‌مانا (هَمْرَةُ) دئ ۰ اه‌تصر
 النَّخْلَةَ: لقو پۆبی دارخورماکه‌ی ریک خستن ۰
 تَهَمَّرَتْ أَغْصَانُ الشَّجَرَةِ: لقو پۆبی دره‌خته‌که‌ی
 شو‌ریووه ۰ الْمَهْتَمِرُ: شير ۰ هَلْهَصْرُ: شير ۰ بیاوی

بهرز ۵ بارانی قهترمهگورهو دریزخایمن ۵
 الهَضْبَةُ: بان: دمشتایی بان و پور کهنهملو
 نهولای نزم بن ومکوو بانى مقان، بانى نیران ۵
 کیوی پانهوه بووی گهوره بهسمر روبه ریکی
 زوری زهوی دا پروانسی ۵ دهگوتری: (رجل
 هَضْبَةٌ): بیاویکی سویر قسمیه، زور بلئی یه ۵
 الهَضْبُ: شتی پتهوی رفق ۵ نهسپیک زور نارفق
 بکا ۵ الهَضِيبُ: (غنم هَضِيبُ): مهریکی کهم
 شیره ۵ هَضِجُ الرجلُ مَرَاثِيَه: بیاومکه جوانو
 ریکو پیک نازه لهکانی بهختو نهکردن ۵
 الهَضِيجُ: دهگوتری: (صیان هَضِيجُ): مندالهاکان
 بچوکنو نیش و کاریان بهریک و پیکى
 بوئه نجام ندرئو هیچیان لهدست نایه ۵ هَضَّتِ
 الإِبِلُ: حوشترکه پهلهی کرد، خیرا روپشت ۵
 دهگوتری: (هَضَّتِ السَّيْرُ): روپشتنه کهی خیرا
 کرد. ۵ هَضَى فلان المَثِي: فلانکس روپشتنیکی
 جوان روپی و تمکانی بهخوی دا.

هَضَى الشَّيْءُ: شته کهی شکاندو وردی کرد ۵ هَضَضَ
 الرجلُ: بیاومکه بهتوندی حاجی بهزهوی دا داو
 زهوییه کهی پهستاوت ۵ اهَضَضَ الشَّيْءُ: بو
 زیدمروپی لهمانای (هَضَضَهُ) دئ ۵ اهَضَضَ نَفْسَهُ
 لفلان: خوی کهمترخه نیشان دا بهرامبه
 فلان و نفسی خوی هه لئا بو زنده
 خزمه تکردنی نهو بابایه ۵ الهَضَاءُ: کۆمهل و
 تاقم ۵ دسته سه ربازو بۆله پيشمه رگه ۵
 الهَضَائِي: نیره حوشتر که پیاو دهکوژی یان
 حوشتر دهکوژی و یان دمیانخوا دواپی قورسای
 خوی لهسهریان لادمبا ۵ الهَضَضُ: شکان، ورد
 بوون.

هَضَلَّ الرجلُ بالكلام: بیاومکه کهوته ناو قسمو
 گوته و گوومو دریزه ی پيدا ۵ اهَضَلَّتِ السماءُ:

ناسمان بارانی باراند ۵ اهَضَلَّتِ الدُّرُ: دۆنجه که
 ناوی لی رزا چونکه لهقهراخی بیرمه کهی دا ۵
 الهَضَالُ: کهسینک شیعیر بهگورانی دهلی و
 دهیکاته حودییه بو حوشترهکانی بۆنه وهی خیرا
 برؤن ۵ الهَضَلُّ: زور ۵ الهَضَلُّ من النساء:
 ناهرمتیک مه مکی دریزبن و شؤربوبنه وه ۵
 ناهرمتیک عادهی مانگانهی نه مابن ۵ الهَيْضَلُّ:
 سوپای زور ۵ تاقمی پرچه که و په کگرتوو
 لهشهردا ۵ بیاوی دریزو کهته و زهلام ۵ الهَيْضَلَّةُ:
 ناهرمتی تممن مام ناومندی ۵ نهگهنج نه پیر ۵
 حوشتریک شیر ی زور بن ۵ گال و بوغلی خه لک
 که دنگیان تیکه لاو دمبئ.

هَضَمَّ عليه هَضْمًا: هیرشی کرده سهر ۵ کهوته
 خوار، دابهزی. دهگوتری: (ما هَضَمَّ عليه):
 هیرشی نه کردۆته سهر، لی نزیک نه بوته وه.
 هَضَمَّ له من حقه: وازی لهمه ندئ مافی خوی هینا
 بو هاوه له کهی بهگهردن نازایی.

هَضَمَّ الشَّيْءُ: شته کهی شکاند.

هَضَمَّ فلانًا: سته می لهفلانکس کردو مافی خوی
 نه دایه.

هَضَمَّ نَفْسَهُ: له ریزی خوی کهم کرده وه، خوی
 شکاند ۵ نفسی خوی دابه زاند.

هَضَمَّ الطعامَ: خواردنه کهی نه زم کرد.

هَضَمَّ الهَرَاضِيمَ الطعامَ: کۆنه ندای ههزم
 خواردنه که یان گۆری بو مادهی کیلوسی
 که بگونجی بو جهسته و سودی لی و مر بگیری.

هَضَمَّ هَضْمًا: گهدهی ویک هاته وهو بچوک بۆوه ۵
 قهدی باریک بوو که له کهی باریک بوونه وه.

هَضَمَّ الفرسُ: نهسپه که بهراسوومکانی ریک بوون ۵
 اهَضَمَّ فلانًا: بو زیدمروپی لهمانای (هَضَمَهُ) دئ

دمگوترئ: (بدهضم): دستيکي به خشنديه،
 جی لا ههبن دمیبه خشی ◊ الهضیم: بهمانا
 (المهضوم) دئ ◊ نافرمتی نهرمو و شلی قهد باریک
 ◊ شتی کامل و گهیبو ◊ هیشووه میوهی بزمار
 کوتو تیکچرژاو ◊ فورشان دهفرموی: (وغخل
 طلعهها هضم) ◊ دهسگوترئ: (قصة هضم):
 هغه زازیکی کونکونه و دهگریته بلویرو
 جوزله ◊ الهضیمة: ستهم و داگیر کردن ◊
 خواردنیک دهگریته خیر بو مردو ◊ هاضاه:
 بمنه حمه قو گیلی لهغه لهم داو بهبن ریژی
 سهیری کرد.

هَطَّرَ الفَقيرَ للفَنی هَطْرَةً: همزاره که بو دهوله مهند
 ملکه جی نیشان داو له بهری پارایه مو سوالی
 لئ کرد.

هَطَّرَ فلان الكلبَ ونحوه: فلانکس بهدار
 لهسه گه که ی دا ◊ تهطَّرتَ الیئسْرُ: بیره که
 دیواره که ی تیک روخا ◊ تهطرس الرجلُ: پایاو که
 له رویشتن دا خوئی باداو لارو له نجه ی کرد ◊
 الهطُّطُ: ناده میزادی مردو، که لای مروفی
 مردو.

هَطَّعَ مَطْعاً ومَطْرَعاً: به پهله و به ترسو له رزه وه
 هات ◊ ملی دریز کردو سهری راست کرده وه ◊
 چاوی له شته که بری و چاوی لئ نه بروکاند
 (نه تروکاند) ◊ اطع فلان: فلان به زه لیلی و چاو
 به رهو زیتری سهیری کرد ◊ اطع فی سیره:
 له رویشتنه که ی دا پهله ی کرد ◊ استهطَّعَ: ملی
 دریز کردو سهری به رز کرده وه ◊ استهطَّعَ فی سیره:
 له رویشتنی دا پهله ی کرد ◊ المَطَّعُ: نه و که سه ی
 به زه لیلی و ملکه جی دهروائی ◊ که سیک له بهر
 زه لیلی و دامای خوئی بئ دنگه و هیجی بئ
 ناگوترئ، هرکه بانگی لئ دمکری خیرا ده جئ
 بولای نه و که سه ی بانگی دمکا ◊ الهطَّعَ: ریگای

◊ انهضمت الشرةُ: میوه که بیگه یی دمی کرده وه
 ◊ تهضمت الشرةُ: بهمانا (انهضمت) دئ ◊ تهضمت
 فلان لفلان: فلانکس ملکه جی فلان بوو ◊
 تهضمت نفسه له: نه نفسی خوئی لئ رازی کرد وای
 کرد لیی رازی بئ ◊ تهضمت فلاتاً: فلانکسه ی
 به که م زانی ◊ الأهضم: دمگوترئ: (رجل أهضم
 الکسحین): پایاو که که له که پیچراومه ◊
 که لبه گه وره ◊ المهضبةُ: دهگوترئ: (قصة
 مهضبةُ): هغه زازیکی کونکونه دهگریته بلویرو
 جوزله ◊ المهضمة: دمگوترئ: (قصة مهضومة):
 هغه زازیکی کونکونه دهگریته بلویرو جوزله
 ◊ بونیکه تیکه لاوی میسک و بان دمکری ◊
 الهاضمُ: هرشتیک نهرمی و شلی تیدابئ ◊
 الهاضوم: هر دهرمانیک کاریگه ربئ بو
 ههزمکردنی خوراک. هر ماده یه ک خواردن
 ههزم بکا و مکوو تضاو سهفراو هه موو نه و
 مادانه ی غوده ی تایبتمندییگان دهری
 دمدن و تیکه ل به خواردن دمن و دمنه ههزم
 کهر ◊ نه و که سه ی مالی خوئی دمیبه خشی ◊
 الهضامُ: بهمانا (الهاضوم) دئ ◊ الهضمُ:
 عهه لیلیه و کاریکیکه ماده ههزمکه رهکان
 نه انجامی دمدن ◊ خواردنه جوزاو جوزمکان
 دهگورن بو ماده یه کی بزئوی گونجاو بو جهسته
 ◊ الجهاز الهضمي: کونه ندای ههزم، کومه له
 نه ندایکن هاوکاری په کتر دمکه ن بو
 ههزمکردنی خوراک، و مکوو ددان و غوده ی ههزم
 کردن و گه دمو ریخوله ◊ القناة الهضمية: هه نات و
 ریروهویکه له کورایی جهسته دا هه موو
 کونه ندای ههزم پیوه ی به ستراون، له دمه وه
 دست بئ دمکا تا قولون ◊ الهضمُ: زهوی
 تهخت و نهرمو مه یله و چال ◊ ناومه ی شیوو
 دول ◊ بوخور ◊ الهضم: بهمانا (الهاضوم) دئ ◊

بان و بۆر و فراوان ه هطف الراعي هطفاً: شوانه که شیری دوشی ه هطفت السماء: ناسمان بارانی باراند ه هطف اللبن: شیرمه خوشه‌ی هات له‌کاتی دوشین دا ه الهطف: خوشه‌ی شیر ه الهطف: بارانی زور.

هَطَلَّ المطر هَطَلًا وهَطَلَاتٍ: بارانه‌که دلۆپه‌ی گه‌وره بوو تاوتاو باری و به‌رده‌وامیش بوو ه دمگوتری: (هطل اللمع) فرمیسه‌که هه‌لومی.

هَطَلَّ الرجل هَطَلًا: بیاومه‌که به‌گورجی سه‌رمو زیڕ ملی رینگای گرتو دابه‌ریه‌ خوار.

هَطَلَّ الجُرَيُّ الفرس هَطَلًا: رویشتن چین چین نارمقی به‌نسه‌په‌که کرد ه تهاطل القوم و نحوهم: خه‌لکه‌که شوین په‌که که‌وتنو رویشتن ه تَهَطَّلَ المطر أو السحاب: بارانه‌که به‌دلۆپه‌ی گه‌وره گه‌ورمو تاوتاو باری، یان هه‌ورمه‌که بارانی دلۆپ گه‌ورمو تاوتاوای باراند ه الهاطل: کشتوکالی تیک‌چرژاو ه الهطال: هه‌وریک باران زور بیارینین ه الهطل: بارانی دریزخایه‌ن ه ماندوبوون ه الهطل: ماندوکه‌ر ه نه‌حمه‌ق و گیل ه دز ه گورگ ه الهطل دیمه هطال: هه‌وری باراناوی ه الهطلى: حوشتری به‌ره‌للاو بن شوان قه‌تارچی ه الهطلاء: (دیمه هطلاء): هه‌وری باراناوی ه الهياطلة: رمگه‌زیکى تورک نه‌ژادو سیندین ه الهیطل: تاقم و بی‌یری که‌م ه ریوی ه الهیطلة: ممنجه‌لی مس، تاوه‌ی مس کیشتی تیدا لی دمزی ه الهیطية: جوړه‌ه‌لواپه‌که له‌ماده‌ی نی‌شاسته‌و شیرو شه‌کر دروست دمکری ه هطلس: گورگه‌ لوقه‌ی کرد ه نه‌وه‌ی داوای کرد و مری گرت ه تَهَطَّلَسَ الرجل: بیاومه‌که گورگه‌ لوقه‌ی کرد پلانی دانا بو دسگیر کردنی ه تهطلس اللص: دزمکه‌ هرتو هیللی کردن بو دزیکردن ه

تَهَطَّلَسَ المريضُ من مرضه: نه‌خوشه‌که چاک بووه ه الهطلس: دزیک که‌هه‌رجی دمستی بکه‌وئ بیدزی ه گورگ ه سوپای زور ه الهطلع: زور ه تاقم و بی‌یری ناده‌میزاد ه جهسته‌ی زور دریز که به‌هوی دریزی له‌ره‌لمر بکا ه هَطَهَطَّ في المشي: له‌رویشتن دا په‌له‌ی کرد ه الهطاهط: نهمپ.

هَفَّت الشَّيْءُ هَفْطًا: شته‌که‌ی فری دا ه الهطى: لیدانی توندو به‌نازار ه کیشو به‌ریه‌رمانی ه هَيْعَرَ: چوستو ویل بوو ه هَيْعَرَتِ المرأةُ: نافرته‌که به‌ده‌روشت بوو ه دانسه‌کناو گه‌ریده بوو، مالانگم‌ی بوو ه تَهَيْعَرَتِ المرأةُ: به‌مانا (هَيْعَرَت) دئ ه الهيعرة: نافرمتی به‌ده‌روشتو زور بلئ و قیژمه‌کر ه دینوو درنج و خبو ه شتی وردو بجوک

هَفَّت الرجلُ: بیاومه‌که‌ی به‌بی‌ راوه‌ستان قسه‌ی کردو چنه‌ی داو هیچی به‌سه‌ر هیچه‌وه نه‌بوو ه هَفَّت الرجلُ: بیاومه‌که سه‌رسام بوو ه انهفت الشئ: شته‌که دابه‌زی و نرخ‌ی که‌م بووه ه تهافت الجدارُ أو الثوب و نحوهما: دیواره‌که پارچه‌ پارچه‌ که‌وته‌ خوار ه یان قوماشه‌که پارچه‌ پارچه‌ هه‌لومی ه دشگوتری: (تهافت الفراش على السرور أو في النار): پؤل پؤل په‌پوله‌کان هه‌لومرینه‌ ناو ناگرمه‌وه ه تهافت الناس: خه‌لکه‌که وه‌جبه‌ وه‌جبه‌و چین چین مردن ه تهافت الآراء: بیرو رایه‌کان هه‌ندیکیان هه‌ندیکیان هه‌لومشاندموه ه رایه‌کان پوجه‌ل‌بوونه‌وه‌و خویمان نه‌گرت ه تهافت الناس على الماء: خه‌لکه‌که چین چین چوونه سه‌رناومه‌که ه الهفات: نه‌حمه‌ق و گیل ه الهفت: زموی نه‌رمه‌لان و مه‌پله‌و چال ه بارانی

به‌لیزمو خورم ۵ گیلی و نه‌قامی زور. ۵
الهفت: هفت.

هَفَّ الشَّيْنُ هَفِيئاً: شته‌که کیشی کم بوو ۵
جوست بوو.

هَفَّ السَّائِرُ: ریبوارمه که له‌رؤیشتن دا په‌له‌ی کرد ۵
هَفَّتِ الرِّيحُ هَفًّا وَهَفِيئاً: بایه‌که هه‌لبو هاشه
هاشی هات.

هَفَّ الرِّعُ: کشتوگانه‌که دانه‌ویله‌که‌ی به‌زه‌وی دا
بلاو بووه چونکه درمنگ دورایه‌وه ۵ اهتف
الصوت: دمنگه‌که بیسترا، له‌گوینچه‌که‌ی بیسهران
دا زرینگایه‌وه ۵ اهتف السراب: تراویله‌که‌که
دروشایه‌وه ۵ الهَفُّ من الرجال: پیاوی هه‌د
باریک، ورگ بچکوله ۵ الهِفُّ: ناده‌میزادی
سوکه‌له‌و جوست ۵ کشتوگانه‌یک درمنگ دروینه
بکریو دانه‌ویله‌که‌ی بلاوبیتسه‌وه ۵ شانه
هه‌نگوینی ته‌نکی سوکی کم هه‌نگوین ۵ ته‌نکه
هه‌وری بی باران ۵ هه‌ر شتیک سوک و بوش بی
۵ الهَفَّاف: سوکه‌له‌و گورج و گول ۵ بالی تیزو
ته‌نک بو ه‌رین ۵ پو‌شاک‌ی ته‌نک و شه‌فاف ۵
سیبه‌ری سارد ۵ تراویله‌که‌ی دره‌وشاوه ۵ الهَفَّان:
شوین پی ۵ الیه‌فوف من الرجال: پیاوی بی
ردحم و دل رمق ۵ گیل و نه‌حمه‌ق ۵ ترسنوک ۵
زه‌وی چول.

هَفَّكَ الشَّيْنُ: شته‌که‌ی ه‌ری دا ۵ هفك: له‌رؤیشتن
دا ناریک و پیک بوو خوارو خنج رویی ۵ زور
هه‌نخلیسکاو قاجی تیک باهه‌لدران ۵ الهَفَّك من
الرجال: که‌سینک زور هه‌له‌بکاو شتی لئ تیک
بجئ ۵ الهِفَّك من النساء: نافرمتی گیل ۵
هَفَّهَفَّ: جه‌ستمی ریک و شوش بوو تالیی
بروانی جوانی لئ بتکن ۵ هه‌هف الشَّيْنُ:
شته‌که‌ی جولاندو پالی بیومنا ۵ الهَفَّهَفَّ:

قه‌دباریک ۵ ورگ بچکوله ۵ الهَفَّاف: به‌مانا
(الهَفَّهَفَّ) دئ ۵ تینو ۵ بالی تیزو ته‌نک و سوک
بو ه‌رین ۵ پو‌شاک‌ی ته‌نکی شه‌فاف ۵ هه‌فافی المشي
هَفَّافاً وهفرائاً: په‌له‌ی کرد خیرا خیرا هه‌نگاوی
هه‌لینان ۵ ده‌گوتری: (هه‌فا الطَّبِي): ناسکه‌که
سوک بوو رایکردو بازی دا.

هه‌فا الطائر: بالنده‌که بالی لیک دان و ه‌ری.

هه‌فا فلان: فلانکه‌س که‌وته خوار ۵ هه‌له‌ی کرد ۵
برسی بوو.

هه‌فت الریح: بایه‌که هه‌لی کرد.

هه‌فَّت الریح بالشَّيْنُ: بایه‌که شته‌که‌ی جولاندو
بردی، رایدا.

هه‌فَّت الریح بالطر: ره‌شه‌بایه‌که بارانه‌که‌ی
دوورخسته‌وه.

هه‌فَّت النفس الی الشَّيْنُ: نه‌فس و نارمزوکه‌ه‌ه‌زی
له‌شته‌که‌ی بوو بو‌ی کورکاند ۵ بو‌ی هه‌له‌په‌ری و
که‌وته ره‌قص و سه‌ما.

هه‌فا القلب: دل که‌وته کوته‌کوت، دلکه‌ه‌ لئی دا.

هه‌فا الشَّيْنُ فی الهراء: شته‌که‌ی به‌حه‌واوه رویی ۵
که‌وته هه‌واو رویی ۵ هافاه: هینایه سه‌ره‌هواو
هه‌ومسی حوی ۵ الهافیه من الإبل: حوشتی گوم
بوو ۵ الهفا: باران تاویک دمباری و خوش
ده‌کاته‌وه ۵ الهَفَّاء: هه‌له‌و تیکه‌وتن ۵ الهَفَّاء من
الرجال: پیاوی گیل و نه‌حمه‌ق ۵ الهَفَّوة: به‌مانا
(الهَفَّاء) دئ ۵ هه‌له‌کردن و تیکه‌وتن ۵ الهَفَّابُ:
پان و پور ۵ الهَفَّابُ: گه‌رو ه‌راوان که‌بتوانی
هه‌مووشتیک فوت بدا جه‌سته‌گه‌وره ۵ قه‌باره
گه‌وره و دریز.

هه‌قَعَ الفرسَ بین اذنيه هه‌قماً: نیوان دوو گویی
نه‌سپه‌که‌ی داخ کرد ۵ اهتقع الحمى فلاناً: له‌رزو

داوئل ◊ بِيَجُوهُ نواعامه ◊ الِهَيْلِسُ: بهدخو،
نادمیزادی بهدخو ◊ رَيَوِي.

هَقِمَ مَقَمًا: زۆری برسى بوو، زۆرى خوارد ◊ تَهْتَمَ
الْمَلْرُ: دوژمنهكەى شكاند ◊ تَهْتَمَ الطَّعَامَ: پاروی
گهوره گهورهى يهك لهدوای يهكى قوت دان ◊
الِهَيْمُ: زۆر خۆر ◊ دمريای فراوان و قول ◊ الِهَيْمُ:
دمريای فراوانی قول ◊ لاسايی کردنهووی دمنگی
شهپؤل و تیکهوه هاويشتنی دمريا ◊ دمنگی
قوتدانی پارو ◊ الِهَيْمَانِي: شتی دريژ،
همرشتيک بئ ◊ هَقَيْتَ الرَّجْلُ: بياومکه خيرا
رؤیى و ولاخهكەى ماندو کرد ◊ الِهَيْتَانُ:
نهوکهسهی لمنیشهکانی دا سرکهوتوو نهبيو و
تئ بشكى.

هَقِي فلان مَقِيًا: فلانكەس وړينهى کرد، زۆرى
گوت. ◊ هَقِي فُؤَادُهُ: دمرونی کورکاندى.

هَقِي فلانًا: بهجۆريک باسى فلانى کرد پيى
ناخۆش بئ ◊ قسهی ناشيرينى ناراستهکرد، بۆى
ههلبهست ◊ اهَقِي: داپومشاندى، ززاندى، خراپى
کرد.

هَكَبَ فلانًا: گاتتهى بهفلان کرد ◊ هَكَدَ: تينى
بۆقهرزدارمکهى هينا.

هَكِرَ هَكَرًا وَهَكَرًا: زۆر سهرسام بوو ◊ ههنوزى
هاتن و خهو سواری شانى بوو لهپهل و پۆى
خست، لهشى خاو بۆوه.

هَكَرَ الرَّجْلُ: زۆرى خهو هاتو لهتاو خهو هۆشى
نهما ◊ تَهَكَّرَ: سهرسام و مهدهوش بوو.

هَكَعَ هَكَعًا: نارامى گرتو دامهزراو جئ نشين
بوو.

هَكَعَ البقر رُفْرَه تحت الشجر: رمشهولاخهكە لهبهر
گهرمای زۆر چوووه ژيهر سيبهرى درهختهكە.

تا كه رُوژيَك لهكۆل فلان بۆووو رُوژى دوایى
بۆى هاتهوه بهخهستی گرتيهوه ◊ اِهْتَع فلانًا
عرق سهو: رهمگهزو رهجهلهكى خراب بوونه
هۆى نهووی فلان پلهى ريزو شكۆمهندی
بهدهست نههينئ ◊ اِهْتَع لرن فلان: رمنگی
فلانكەس لهترسان گۆرا ◊ رمنگی زمرد ههلهگهرا
◊ اِنهَلع فلان: فلانكەس برسى بوو سكى تيك
قوت ◊ تَهَلع الرجل: فلانكەس كارى ناشيرينى
ئهنجام دا ◊ تَهَلع علينا: خۆى بهزل زانى و
فيزى بهسهرمان دا کرد ◊ ههئسو كهوتى
ناشيرينى بهرامبهرمان ئهنجام دا ◊ تَهَلع القوم
رردا: خهلهكە ههموويان تيكرا چوونه سهر
ناومکه نۆرمه سهرميان تيك دا ◊ الِهْتَاعُ: بئ
ناگايى و غافلبونتيكه توشى مرؤف دهبئ
لهناكامى خهفت و نهخۆشيبهوه ◊ الِهْتِعُ:
حهريص و سوور بوو لهسهر كارنك ◊ نهسبى
داخ كراو ◊ الِهْتَعَةُ: كهوانهپهكه بهنهندازهى
پاژنهپيى سوار ◊ خالتيكى سپيه لهتمنيشتى
چهپى نهسب ◊ سنئ نهستيرن ليك نزيكن
لهسهروى نهستيرى (الجبار) ومن كه مهنزليكه
لهمهنزلهكانى مانگ ◊ الِهْتَعَةُ: كهسيك خوى
بهومگرتيئ لهناو خهلك دا شان دايداو رابكشيئ؟
◊ الِهْتَعَةُ: لاسايى کردنهووی دمنگى شمشير
لهشهردا ◊ لهسهرشتيكي وشك بهشتيكي وشك
بكيشى، ومكوو نهوه شتيك بهناسن بكيشى
بۆنهووی زرينگهى لئ بئ ◊ لاسايى کردنهووی
دمنگى بيكيشان و ليدانى شته بهگشتى.

هَقَفَ مَقَفًا: نارموزى خواردنى نهما ◊ الِهْتَفُ:
كهمبوونهووی نارموزى خواردنى خۆراك.

هَقِيَ مَقًا: ههلات بهترساوى و زمندمق چوويى ◊
تَهَقَلُ: بههيواشى و لهسهرهخۆيى رؤيى ◊ الِهَاتِلُ:
مشكه نيره ◊ الِهَيْلُ: برسى ◊ الِهَيْلُ: دريژ، دريژ

هَكَعَ فلان الى القرم: فلانكس شهوى بهسمر دا
هاتو خوى كرد بهميوانى قوممهكه.

هَكَعَ الى الارض: خوى بهزموى دا دا.

هَكَعَ العظم: نيسقانهكه دواى پهگگرتنهوى
همديسان شكايهوه.

هَكَعَ الليل: شهو بهتاريكى خوى دونياى داپوشى.

هَكَعَ فلان هكماً: فلانكس بهدانيشتنهوه خهوى
لى كهوت.

هَكَعَ الرجل هكماً: بياومهك دادوفيغانى كردو

خوفى لى نيشت ◊ لهخمو و خمهفت يان لهرق

همستاوى خوى دا سهرى داخست ◊ اِهْتَكَعَ

الرجل: بياومهك دادوفيغانى كرد، ترسا خوفى

لى نيشت ◊ اِهْتَكَعَ الحسى ار غيرها فلاناً:

لهرزوتا يان خمو و خمهفت بو فلان گهرايهوه ◊

الهكاع: كوكه ◊ نووستنى دوا ماندوبوون ◊

الهكعة: گيل و نهحمهق ◊ الهكعة: بهمانا

(الهكعة) دة ◊ هَكَتَ البئر هكاً: بيرمهك تيك

روخا.

هَكَ فلاناً: فلانكسى ماندو كرد.

هَكَ فلاناً بالسيف: بهشمشير فلانكسى زامارکرد

◊ زئدمرؤيى كرد له بريندار كردنى دا.

هَكَ اللبن: شيرمهكى دوشى و زئدمرؤيى كرد

لهدوشينى دا.

هَكَ الشئى: شتهكهى بهردايهوه، ههليومراند

وردو هارې كرد.

هَكَ النبيذ فلاناً: سركهكه فلانى سمرخوش كرد.

هَكَ النجار الحرق: دارتاشهكه كونهكهى گهوره كرد

◊ اِهْتَكَّت المرأة: نافرتهكه بهناخوشى مندالى

بوو ◊ اِهْتَكَّ صلا المرأة: پزدانى نافرتهكه

لهكاتى منداليوون دا درې ◊ هاته دمر ◊ اِهْتَكَّ

السبع: حوشترمهكه لهكاتى پيخ دانى دا
بهزموييهوه نووساو خوى بان كردهوه.

اِهْتَكَّ: جهواشه بوو، چرزا ◊ اِهْتَكَّت الانثى: ميينه

ناوسهكه ورگى داكهوت ◊ مهمكى يان گوانى

گهورمبوون ◊ نزيك بوو سكهكهى دابنى، بزئ ◊

اِهْتَكَّر: قسهترن ◊ كهسيك قسهى ناشيرين بكا

◊ اِهْتَكَّ: عهقل تيكچووو، خهرهقاو ◊ بارانى

بهليزمهو خورهم ◊ اِهْتَكَّ: كهسيك قسهى

خوى بهلاوه راست بن و وابزانى ههرخوى

لهسمر حهقه، لهواقعيش دا وانهبى ◊ اِهْتَكَّر:

دهم پيسو زمان شرو قسه ترن ◊ لاوازو كائقام

◊ ولاخيك زهختى لى كرابى و لهرويشتن دا

ماندوووبويى ◊ اِهْتَكَّر: قهلهو ◊ شوينى رهقو

پتهو ◊ اِهْتَكَّ: نيرهموك ◊ زنانى ◊ هَكَت

المرأة: نافرتهكه بهلمنجهو لار رويشت ◊ تهاكل

القرم: خلهكهكه لهكارمهكا كهوتنه كيشهوه ◊

هيكل النرع: كشتوكالهكه گهشهى كردو بهرز

بؤوه ◊ اِهْتَكَّل: قهبارمى گهوره ◊ دمگوترى:

(فرس هيكل): نوسپيكي قهباره گهورميه ◊ همر

درهخت و رمومكيك گهشه بكاو بهرز بيتهوه ◊

خانوو بالهخانهى بهرز ◊ بتخانه ◊

عبيادمخانهى جولهكه خانوى گهورهو پيرؤز

يان شوينيكه لهپيشى كهنيسه قوربانى تيدا

سهردميرن ◊ خانوى گهورهو رازيندراوه

لهناوموه كمتايبمت دمكرى بو پهراستنى

خوداكان وهكوو لهلاى ميصرييه كونهكان و

نيغريققيهكان و بابلى و ناشوربيهكان و

رؤمانيبهكان باو بووه ◊ جولهكهكانيش نهـم

دابو نهريتهيان همبوو ◊ اِهْتَكَّل العظمى: كوى

نهو نيسقانانهى جهسته يان لى بيك دئ ◊

اِهْتَكَّل: نافرمتى جهسته گهورهو كهته ◊ هَكَمَ

فلاناً: گورانى بو فلانكس گوت ◊ نارؤكهى بو

له خوار ناوکه وه تانزیک شمرگا ◊ تاله موی بهراز کهشتی پی کون دمکری ◊ هَلْبَةُ الشَّهْرِ: کۆتایی مانگ ◊ (هَلْبَةُ الشَّهْرِ): جهنگهی سمرمای زستان ◊ الهَلْبُ: رۆژی باراناوی سالی تهر و توش و زور باران ◊ رۆژی رمشهبا ◊ سالی وا رمشهبا ی زور بی ◊ ههوا ی سارد و بارانی زور ◊ الهَلْبَةُ: نافریتیکی خوی لای میردهکه ی خوشهویست بکا ههر میردهکه ی خوش بوئ ◊ رموشتی جوان ◊ الهَلْبُ: گیل و نهحمه ق ◊ زور گیل و نهفام ◊ شتی بی کهک ◊ زور خور، ناو خورهوی زور ◊ مروفی رهزا گران. مروفی هونگران و ههباره زل ◊ کانی شهر و شهرهنگیزی. هَلَّتَ الشَّيْءُ هَلَّتًا: شتهکه ی سپی کرد توینکی لی کردهوه ◊ دمگوتری: (هَلَّتَ الجِلْدُ): پیستهکه ی سپی کرد ◊ الهَلَّتَاتُ: کۆمهله مروفنیکی لهشوپنیکی نیشتهجی بن ◊ الهَلَّتَاتُ: لهش داهیزان ◊ شلپونهوی ماسولکهو ماندو بونیکه توشی نادهمیزاد دمبی ◊ الهَلَّتَاتُ: خویری و ههتیو مچه ◊ الهَلَّتِي: کۆمهلیکی خهک دمنگیان بهرز بکه نهوه.

هَلَجَ هَلَجًا: ههوالیکی بلاو کردهوه بوخوی بروی بی نهبوو ◊ زوری خهونی پر و پوچ و زره خهون بیینی ◊ هَلَجَ الشَّيْءُ: شتهکه ی شاردهوه ◊ هَلَجَ الحَبْرَ ونصره: ههوالهکه ی بتهم و مزای بلاو کردهوه ◊ الهَلَجُ: کهسیکی زور خهون بیینی و لیکیان جیانه کاتهوه ◊ الهَلَجُ: خهوی سوک ◊ ههوالی نامهعلوم ◊ خهونی پر و پوچ.

هَلَدَ المرضُ الناسَ هَلْدًا: نهخوشییهکه ههموو خهککهکه ی گرتهوه ◊ هَلَسَهُ الداءُ أَر الحزنُ: دهردهکه کزو لاوازی کرد ◊ نهخوشییهکه عهقل و هوشی تیکداو و پینه دمکا.

گوتن ◊ تَهَكَّمَ فلان: فلانکهس گۆرانی گوتن و ورینگه ورینگه هات ◊ دهگوتری: (تَهَكَّمَ فلان): گۆرانی بو فلان گوت ◊ هسهی بو خوی کرد ◊ خوی بهزلزانی و تهکه بپوری کرد ◊ لهکردارمهکه ی خوی ژیوان بووه ◊ تهکمت السماء: ناسمان بارانی زوری باراند ◊ تَهَكَمَت البئرُ: بیرمهکه تیک روخا ◊ تَهَكَّمَ فلانًا: گالتهی بهفلان کرد بهچاوی سوک سهیری کرد ◊ تَهَكَّمَ فلانًا: بهشمشیر لیلی دا برینداری کرد ◊ استَهَكَّمَ: خوی بهزلزانی و لوتبهززی نواند ◊ الامهکومة: گالته پیکردن ◊ الهِکْمُ: شهرهنگیزی خۆتییه لهفورتین لهههموو شتیکی بهبی نهوهی پهیومندی بهوشتانهوه ههبی ◊ تَهَكَّنَ: ژیوان بوورد ◊ هاگاه: بهکهم عهقلی لهقه لهم دا وای دانا عهقلی بچوک بی.

هَلَسَبَ الفرسُ هَلْبًا: تاله مووه نهستورمکانی نهسهکه ی ههکیشا.

هَلَبَ فلانًا بلسانه: تانهو تهمهری لهفلانکهس دا زوری شتی ناشیرین پال دا.

هَلَبَ هَلْبًا: تووکی زور بوو.

هَلَسَبَ العمامُ: سانهکه بارانی زور بوو ◊ اهَلَبْت السماءَ القمرَ: ناسمان بهشهونم یان بهباران خهککهکه ی تهر کرد.

هَلَبَ الفرسُ في عدوه: نهسهکه لهبازدان دا شوینی کهوت ◊ هَلَبَ: بو زیدهرپی لمانای (هَلَبَ) دئ ◊ اهْتَلَبَ السيفُ من غمده: شمشیرمهکه لهکالان دهرکیشا ◊ الهَلْبُ: رۆژی باراناوی ◊ دهگوتری: (ليلة هالبة) ◊ الهَلْبَةُ: (غسالة السلي): شهرهخور، خویری ◊ الهَلْبُ: تاله موی رهقو نهستور ◊ موی کلک ◊ موی برزانگ ◊ الهَلْبَةُ: نهو تاله مووانهی له کلک و یالی و لاخه بهرز ههککه ندری ◊

الهِلْوَةُ: بېرژن ۵ ریشی پان و دریزو پر ۵ هلتم
الشيئ: شتهكهی فوت دا ۵ الهلقام: شهوبله پان
۵ زور خور ۵ كهتهو زهبه للاح ۵ دریز ۵ ریش
سبى و پياو ماقولى هوز كه فورسايى بارى
كومه لايه تى قه ومه كهى هه لدمگري ۵ صلوح و
خوينه ستیان بؤدمكا.

هَلَك فلان: فلانكس مرد ۵ اهلكه: وای نيكرد

بمهيلاك بچن ۵ اهلك مائه: مال و سامانى
خوى خمرج كرد ۵ فروشتى ۵ لهناوى برد ۵
هلكه: بهمانا (اهلكه) دئ ۵ هلك فلان فلاناً:
فلانكس فلانكسى لهناو برد ۵ اهلك الطائر:
بالندمهكه بالى نيك دان و هولو دا تيز بفرى ۵
اهلك المنجم: رينواركه ريگای لى تيكچوو ۵
تهالك على الشئ: بهحماس و جوشه وه روى
كرده نيشه كه ۵ تهالك فلان على الفرائش:
فلانكس بهحه زىكى زورم وه خوى خسته سهر
جنگای نوستنه كه و خپ بوو ۵ تهلكت المرأة في
مشيا: نافرته كه له رويشتنى دا خوى بادا و
لارو لمنجهى كرد ۵ تهلكت في مشيا:
نافرته كه به جوش و خروشه وه كهوته رى و
لارو لمنجهى كرد، خوى بادا ۵ تهلك في المكان:
بهسهر لى شيواوى سورپايه وه ۵ تهلك في الامر:
لهكارمه سهرسام بوو ۵ استهلك في كذا: خوى
لهوشته دا ماندو كرد زور سمعى و كوششى كرد
۵ استهلك المال ونحوه: مال و داراييه كهى بهخشى
۵ المهلكة: دمشت و چوله وانى ۵ سارا ۵ الهالكه:
نهفسى چلئس و برسى و چاوچنوك ۵ ههور
باران ببارينى و دوايى لئى نهبارى ۵ الهالكى:
ناسنگر ۵ شمشير ۵ الهالك: رومكى گياكه له،
رومكى گولداره له رومكى ترمه دمهالن، وهك
مشه خور دهمى لهسهر رومكى ته ماته و
باينجان و هول و توتن، توى نهم رومكانه له پال

هَلَسَ هَلَساً: روت بوو ۵ كيفه كهى ليدامالندرا ۵
خواردنى خواردو كارپگمى نه بوو بهسهر
جهسته يه وه ۵ عمقلى نه ما ۵ اهلَس: بيكهنى،
ناو ناوه بيكهنى ۵ اهلَس الشئ: شته كهى
شاردموه، شوين بزرى كرد ۵ اهلَس الظلام:
تاريكيه كه رهويه وه كهى كرد ۵ هالسه:
قسمى نهينى له گه ل دا كرد ۵ هلَس: بؤ
موبالغه له ماناى (هلَس) دئ ۵ اهتلس المرض
فلاناً: نه خوشيه كه فلانكسى لاواز كرد ۵
اهتلس عقل فلان: عمقلى فلان نه ما، عمقلى
لانها ۵ الهالِس: جهسته بچوك و چوست ۵
الهالَس: شيوه نه خوشيه كه وه كوو سيل وايه
كوشندميه، نه خوشى سيل به هوى كزى و
لاوازيه وه ۵ الهلَس: بهمانا (الهالَس) دئ ۵ كزو
لاوازيى جهسته ۵ ورينه و قسه بزركانندن
به هوى دمردى كوشنده يان خهم و خهفته
زورم وه ۵ الهابط: ورگ شوپبؤوه.

هَلَع هَلَعاً شديداً: داخ و خهفته زورى دمربرى ۵

ههروا وشى (هَلَع) بهمانا به خيل بوو، برسى
بوو دئ ۵ الهالِع: نوعامى سرڪ و خوشرؤ
له رويشتن دا ۵ الهالِع: ترس و له رزى كاتى
روبه رويبونه وهى دوژمن ۵ الهلِع: زور بهتماغ و
چاو چنوك ۵ دادو فيغانكهرو هاتوهاوار كمر ۵
الهَلَعَة: بهمانا (الهَلَع) دئ ۵ الهلواع: دمگوتري:
(ناقة هبلواع) حوشترىكى خوشرؤيه ۵ گورج و
گوله، چوسته، جلوه نمره ۵ يان كه ميڪ
جهموشه ۵ الهلواع: هاتوهاوار كمر ۵ خوشرؤ
الهلواع: زور تيزرمو ۵ الهلوعف: فونگران و
تمبهل ۵ تهبيات وشك ۵ ريشى پان و پرو
دريزو زاكاو ۵ زور دروزن ۵ ته مبهل و
تهومزهل و بى كاره ۵ پيرى خهرمهاو ۵ رؤزى
ههورو ههلا ۵ پيره حوشترى كولك زور ۵

رومکی ترهوه نمبئ ناروئ ۵ هَلْ الْهَلَاكُ: (هَلَاكُ النَّاسِ):
 ههزارو سواکمر ۵ ریبواری رئ لئ گوم بوو ۵
 الْهَلَاكُ: باقی ماندهی شتی لهناوچوو پوئکاوو
 پژوو ۵ نیوان بناری کئیوو سهراسهری کئیو ۵
 بوشایی نیوان دووشت ۵ هه رشتیک لهسهروهو
 رابکهوئته خوار ۵ الْهَلْكَةُ: سالی قاتو قری ۵
 الْهَلْكَةُ: ئادهمیزادی خوئیری و همتیومچه ۵
 الْهَلْكُونُ: زهوی سوتهمهروؤو بئ بهرو بووم
 هه رچهنده ناویشی تئدابئ ۵ الْهَلْوَکُ مِنَ النِّسَاءِ:
 نافرمتی خوئیری و هیچ و هوج ۵ الْهَيْلِکُونُ:
 داسو ماراغانی گیا درونهوه ۵ الْهَيْلِکُسُ: رهوشت
 نزم ۵ هَلْ الْهَلَالُ هَلًا: مانگ، مانگی یهک شهوه
 دهرکهوت.

هَلْ فُلَانٌ: فلانکس کهیف خوئش بوو.

هَلْ الشَّهْرُ: مانگی یهکشهوه دهرکهوت.

هَلْ الْمَطْرُ: بارانهکهی بهخورهه باری.

هَلْ السَّحَابُ: ههورهکه قهتره بارانی گهورهی
 باراند دننگی بارینهکهی دمبیسرا ۵ اَهْلُ الرَّجُلِ:
 پیاومهکه سهیری مانگی یهکشهوهی کرد ۵
 بومانگی یهکشهوهی روانی ۵ دمشگوترئ: (أَهْلُنَا
 عَنْ لَيْلَةٍ كَذَا): مانگمان بینسی مانگی
 یهکشهوهمان دی ۵ اَهْلُ الشَّهْرِ: مانگهکه مانگی
 یهکشهوهی دهرکهوت ۵ اَهْلُ فُلَانٍ: فلانکس
 دننگی بهرزکردهوه ۵ اَهْلُ الصَّبِيِّ: مندالهکه
 گریا، کهلهدایکیوو گریا ۵ اَهْلُ الْمَلْبَسِي: ئیحرام
 بهستوههکه (لِيَكُ اللَّهُمَّ لِيكَ) ی گوت ۵ اَهْلُ
 الرَّجُلِ بِذِكْرِ اللَّهِ: پیاومهکه بمیادی خودا دننگی
 بهرزکردهوه ۵ اَهْلُ السَّيْفِ بِفُلَانٍ: شمئیرهکه
 جووه ناو گوئشی فلانهوه ۵ اَهْلُ الْكَلْبِ بِالْمَيْدِ
 اِذَا أَمْسَكَ: سههکهکه کهنیچیرهکهی گرت
 قروسکاندی بوئنهوهی خاونهکهی بزانی

کهنیچیری گرتوهوه ۵ اَهْلُ الذَّابِحِ: کوئشی
 سهبربرهکه لهکاتی قوربانی سهبربرینهکهدا (اللَّهُ
 أَكْبَرُ) ی کردو دننگی بهرزکردهوهو ناوی
 قوربانی بوکراومهکی هئنا ۵ اَهْلُ فُلَانٍ الْهَلَالِ:
 فلانکس لهکاتی دیتنی مانگی یهکشهوهدا
 بهدنگی بهرز یادی خودای کردو زیگری
 تاییهتی خوئند ۵ اَهْلُ الشَّهْرِ: مانگی یهکشهوهی
 مانگهکهی بینسی ۵ اَهْلُ اللَّهِ السَّحَابُ: خودا
 ههورهکهی والسئ کرد باران ببارئنی ۵
 دمشگوترئ: (أَهْلُ اللَّهِ الْمَطْرُ): خودا بارانی باراند
 ۵ هَالُ الْأَجْبِ هَلَالًا: کرئکارهکهی بهمانگ بهکرئ
 گرت لهیهکی مانگهوه بوئهکی مانگ
 بهکرئیهکی دیاریکراوی مانگانه ۵ هَلَّلَ الرَّجُلُ:
 پیاومهکه (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ی گوت ۵ هَيَّرَ شَيْءٌ
 بِمَرَامِبَرْمَكَيْ بَرْدٍ بِأَشَانٍ لَيْتِي تَرَسَاوْ هَهَلَاتٍ ۵
 دمشگوترئ: (هَلَّلَ عَنْهُ): لئیی ترساو ههلات ۵ هَلَّلَ
 عَنِ الْأَمْرِ: لهکارمهکه دواکهوت ۵ هَلَّلَ الْفَرَسُ
 وَغَرَهُ: ئهسپهکه پشتی کهوانه بوؤه ۵ پشتی
 ومکوو مانگی یهکشهوهی لئ هات لهبهر لاوازی
 ۵ اَهْتَلَّ السَّحَابُ وَالرَّجْحُ: ههورهکه بریسکهی دا،
 دهمو چاومهکه درهوشایهوه ۵ اَهْتَلَّ الْمَطْرُ وَغَرَهُ:
 بارانهکه بهخورهه باری ۵ اَهْتَلَّ الرَّجُلُ: پیاومهکه
 ددانی خوئی لهجیرهوه بردن ۵ لهرفان ددانی
 لئیک خشانندن لهجیرهوهی بردن ۵ اَهْتَلَّ الْمَطْرُ:
 بارانهکه بهخورهه باری ۵ دمشگوترئ: (اَهْتَلَّ
 الدَّمْعُ): فرمئسکی رزان ۵ تَهَلَّلَ السَّحَابُ وَالرَّجْحُ:
 بهمانا (اهتل) دئ، دمشگوترئ: (تَهَلَّلَ الرَّجْحُ فَرِحًا
 وَتَهَلَّلَ السَّحَابُ بِالرِّقِ): دهمو چاومهکه
 درهوشایهوه ههورهکه بریسکهی دا ۵ تَهَلَّلَتِ
 الْعَيْنُ: چاو فرمئسکی رزان ۵ دمشگوترئ: (تَهَلَّلَ
 الدَّمْعُ) ۵ اسْتَهَلَّ الصَّبِيُّ: مندالهکه لهکاتی
 لهدایوکیووون دا گریاو دننگی بهرز کردهوه ۵

قاشه كالهك كهنيوه كهوانهیی بئ ډ نارم و
شيعارى ههنديئ لهدموئه ته بهناو
ئيسلاميهكان، ههر لهسهردمي
عوسمانيهكانهوه تا ئيستا، ثم شيوه شيعاره
شيعاريكي ئيسلاميه بهرامبر شيعارى
صهليب كهههنديئ ولاتى نهوورپاو خوژناوا
ههئى دهكهن ډ الهل: قوماشى تمك ډ موى
باريك ډ الهل: دهگوتري: (آيته في هل الشهر):
لهكاتى دهركهوتنى مانگى يهكشهوى مانگ دا
هاتم بولاى ډ (امرأة هل): نافرمتيكه يهك
كراسى پان و دريژى پويشيوه نازدهكا ډ الهل:
سهرمتاي بارانبارين ډ باران بهگشتى ډ تان و
بوى جالنجوكه ډ ترس و لهرز ډ هلا: وشهيهكه
بو ههئنان و دهنهدان دهگوتري تابهته
بهپرستهيهك بهفيعل دهست پئ بكا ډ الهلى:
فهرحى دواى ناخوشى و جورتم ډ الهلة: بهمانا
(المسرحه) دئ: واته چرا، شويئى فتيله ډ هلة
الشهر: سهرمتاي مانگ ډ دهگوتري: (آيته في هلة
الشهر): سهرمتاي مانگ هاتم بولاى ډ الهليئة:
زهويهك بارانى لئ باريبئ و دورو بهرى لئى
نهباريبئ.

هَلِمَ بغيره هَلَمًا: بهشتى ترهوه نووسا ډ پيهوه لكا ډ
إهْتَمَ به: بردى، روياندى ډ الهلام: شوږباى
سيكباچ كهچهورى پيوه نهبن ډ مادهميهكه
پرؤتيني شمهافه لهنهنسيجه جياجياكانى
حهيوان ومردهگيرئ ډ هَلَم: وشهيهكه بهمانا
(ومره، حازربه) دئ ډ هَلَمُ جراً: تهعبيرو
دهربرينيكه بو بهردهوام بوون و دريژه دان
بهشت ډ الهلمان: زورينه لهههرشتيک بئ ډ
الهليمان: بهمانا (الهلمان) دئ، دهگوتري: (رجع
فلان بالهيل والهليمان): فلانكس گهرايهوه
بهمال و سامانيكى زورموه ډ هَلَمَل بفرسه:

استهَلُ الشهر: مانگكه مانگى يهكشهوى
دهركهوت ډ دهگوتري: (استهلنا الشهر):
چوينه سهرمتاي مانگهوه ډ دستمان بهمانگى
تازه كرد ډ يان مانگى يهكشهوى مانگمان بينى
ډ استهل المطر: بارانهكه بهخورم و ليزمه بارى
ډ استهلت العين: چاوكه فرميسكى رزاند ډ
استهل الوجه: دهم و چاوكه گهشايهوه ډ استهل
فلان الهلال: فلانكس لهكاتى بينينى مانگى
يهكشهوه دهنكى بهزيكى تابهتى بهرزكردهوه
ډ استهل السيف: شمشيركهى لهكالان دهركيشا
ډ استهَلُ الهلال: مانگى يهكشهوه دهركهوت ډ
الإستهلال: (براعة الإستهلال): نهوميه نووسر
يان شاعير له سهرمتاي نووسين و
شيعرهكه يانهوه رسته و وشهگه ليك دابنين
نامازميهكى زيرهكانه و وردهكارانهى تيدايى بو
ناومرؤكى كتبهكه يان هى چامه شيعريهكه ډ
الاهليل: باران ډ الهل: دهگوتري: (حاجب
مهلل): بروى كهوانهئى ډ (ناقة مهللة): خوشترى
لاواز قهدباريك ډ الهلال: سهرمتاي باران ډ
الهلال: مانگى يهكشهوه ډ. روناكى مانگ
تارؤزى ههوتهم ډ مانگ لهكوتايى دا لهشوى
بيستو شمش بهولاه تاكوتايى ډ ناوى كه
لهبنكى بيردا ډ تاوه باران ډ تهپ و توز ډ
خوشترى لهرو لاواز ډ مار ډ نيره مار ډ تويژى
مار ډ ههرشتيک وهكوو مانگ روخسارى جوان
بئ ډ وهكوو كورپو كچى تازه پيگهشتوو يان
لهشيوه دا وهك مانگى يهكشهوه وابئ ډ وهكوو
سپيايى بنكى نينوك ډ لايهكى بهرداشى شكاو
نهو پارچه ناسنه يان پارچه دارى كهههردوو
لاى كهزاومهكى پئ ليك دهرئ ډ نووكه رمب
كهدوو فاق بئ بو گرتنى نيچير ډ نيشانهكردن
به داختيك كه نيوهكهوانهئى بئ ډ كهرتنهان ډ

هَمَجًا: حوشره که بینی به‌ناوم‌کوه نا دمى لى
نه‌کرده‌وه تا تیراو بوو.

هَمَجَ فُلَانٌ هَمَجًا: فلانکس برسى بوو ◊ اَهْمَجَ
الفرس: نسه‌په‌که له‌غارگردن و بازدان دا زوری
خۆماندوکرد ◊ اَهْمَجَ الشَّيْنُ: شته‌که‌ی شارده‌وه
◊ اِهْتَمَجَ: به‌هۆی گهرما یان شتی ترموه لاواز
بوو ◊ ده‌گوتری: (اِهْتَمَجَ وجهه): دم و چاوی
سیس بوون ◊ الهامج: شتیک به‌ناریکی وازی
لى به‌ئندری ◊ الهَمَجُ: می‌شیک و مکوو می‌شوله
بچوکه به‌دم و چاوی مه‌رو بزنی و گوئدیریزه‌وه
دم‌نیشن ◊ مه‌رو بزنی لاواز ◊ کۆمه‌له
ناده‌میزادی هرچی و به‌رچی که‌هیچ یاساو
رپ‌سایه‌ک به‌یره‌وه نه‌گهن ◊ برسیه‌تی ◊
به‌رپۆم‌بردنی کاروباری ژبان به‌ناریک و پیکی ◊
الهَمِيجُ: ورگ بچوک ◊ هه‌دباریک ◊ ناسک که
توشی نه‌خۆشی بو‌بى و دم و چاوی چرج
بو‌بونه‌وه.

هَمَدَ الشَّيْنُ هَمْدًا رَهْمَدًا: شته‌که کب بوو لاواز
بوو ◊ دامرد ◊ ده‌گوتری: (هَمَدَتِ النارُ):
ناگره‌که کۆزایه‌وه ◊ یان گهرمایى نه‌ما ◊ (هَمَدَ
الرجلُ): پیاوه‌که مرد ◊ خپ بوو بیدمگ بوو ◊
هَمَدَتِ الارضُ: زه‌وییه‌که وشک بوو هیچی
نه‌رواند، هیچی لى نه‌روا.

هَمَدَ الزَّرْعُ: کشتوکاله‌که فه‌وتاو نه‌ما.

هَمَدَ الشَّرْبُ: قوماشه‌که به‌هۆی زۆر بیچانه‌وه‌ی
رزى بوو که‌ده‌ستت لى دا هه‌لۆم‌ری.

هَمَدَ الشَّرْبُ: به‌مانا (هَمَدَ دى) ◊ اَهْمَدَ:
بیدمگ بوو، دامرکا ◊ ده‌گوتری: ((اَهْمَدَ فلان))
فلانکس له‌و شته‌ی پیى ناخۆش بوو بیدمگ
بوو ◊ اَهْمَدَتِ الرِّيحُ: بایه‌که که‌وت، نه‌ما ◊ اَهْمَدَ
في المكان: له‌شوینه‌که جیگیر بوو ◊ اَهْمَدَ في

به‌وشه‌ی (هه‌ل) و تیراخورین نه‌سه‌په‌که‌ی لى
خوری ◊ هَلْهَلْ عن الشَّيْنِ: له‌شته‌که گهرایه‌وه ◊
هَلْهَلْ في الأمر: له‌کاره‌که دا چاو‌ه‌روانی کردو
تیم‌کرینى نه‌نجام دا ◊ هَلْهَلْ النَّسَاجُ الشَّرْبُ:
جو‌لاکه هوماشه‌که‌ی شاش و تهنک چنی ◊ هَلْهَلْ
الطَّعِينُ: ناردمه‌که‌ی به‌شتیکی تهنک چنراو بیژت
◊ هَلْهَلْ الشُّعْرُ: قزمه‌که‌ی تهنک کرد ◊ یان
قزمه‌که‌ی جوان چاک نه‌کرد وازی لى هیناو
به‌ری دایه‌وه هیچ خزمه‌تی نه‌کرد ◊ هَلْهَلْ
الصَّوْتُ: دمنگه‌که‌ی دایه‌وه ◊ هَلْهَلْ الشَّرْبُ:
قوماشه‌که‌ی زۆر به‌کاره‌ینا نزیک بوو برزی ◊
ده‌گوتری: (هَلْهَلْ يدركه): نزیک بوو بیگاتی ◊
تَهَلَّلَ الشَّرْبُ: قوماشه‌که تهنک بوو خه‌ریک بوو
برزی ◊ تَهَلَّلَ القَوْمُ: خه‌لکه‌که شوین په‌کتر
که‌وتن و به‌دویه‌کدا هاتن ◊ الهَلْهَلُ: ناوی زوری
صاف و بی‌گهرد ◊ الهَلْهَالُ: تهنک و زعیف ◊
الهَلْهَلُ: به‌مانا (الهَلْهَالُ دى) ◊ زه‌هری کوشنده
قوماشی شاش و پاش و تهنک چنراو ◊ ته‌ونى
جان‌جاوکه ◊ الهَلْهَلُ: به‌فر ◊ الهَلْهَلُ: به‌مانا
(الهَلْهَالُ دى) ◊ الهَلْهَلْهَلُ: قوماشی زۆر خراب
چنراو ◊ شاش و پاش ◊ الهَلِيمُ: جو‌ره غازیکی
زۆر ناوازمیه ◊ له‌هه‌وادا هه‌یه ◊ الهَلِيُونُ: جو‌ره
رومکیکه له‌پیری (الزنبقية) په، چه‌ند جو‌ریکی
هه‌یه.

هَمَأَ الشَّرْبُ هَمْنًا: قوماشه‌که‌ی راته‌کاندو درا ◊

أَهْمَأَ الشَّرْبُ: قوماشه‌که‌ی رزاند ◊ تَهْمَأَ الشَّرْبُ:
قوماشه‌که داپزاو ونجری ونجری بوو ◊ إِنْهَمَأَ:
به‌مانا (تَهْمَأَ دى) ◊ الهَمُّ: قوماشی رزیو ◊ هَمَّتَ
الشریدُ هَمْتًا: تیگوشاوه‌که (تریته‌که) به‌چه‌وری
داپۆش‌راوه ◊ أَهْمَتَ الكلامُ والضَّحْكُ: قسه‌و
پیکه‌نینی شارده‌وه ◊ هَمَجَتِ الإبلُ من الماءِ

السبع: له رؤیشتن دا په‌له‌ی کرد ◊ اَهْمَدَ قِرْتَه: رکه‌به‌ری خست و خپی کرد و کوشتی ◊ اَهْمَدَ النَّارَ: ناگره‌کی کوژاندموه ◊ الهَامِدُ مِنَ الاجسام: لمباری کیمیاگری‌دا نه‌ومیه جه‌سته که نیشتای کیمیا‌یی تیدا نه‌مینن ◊ ده‌گوترئ: (نبات ه‌امد): روه‌کی وشکه‌ومبووه ◊ الهَامِدَةُ: ده‌گوترئ: (ثَمْرَةَ هَامِدَة): میومیه‌کی رمش بووی بُوگنه ◊ (أرض هَامِدَة): زهوی مردوو سوتهمه‌رؤ ◊ الهَمِيدُ: به‌مانا (الهَامِدُ) دئ ◊ مَالٌ وَ كَالِیْهِكَ وَ اِگومان دمیرئ پیاوکه خاومنیه‌تی، له‌واقعی‌ش دا که‌لکی بیومنه‌ماوه و فه‌وتاه.

هَمَدًا هَمَدَانًا: به‌رؤیشتنیکی جوان رؤیی ◊ الهَمَافِي: رؤیشتنی خیرا ◊ حوشتری خُوْشِرُوو گورج و گُوْن ◊ جه‌نگه‌ی گه‌رما ◊ جه‌نگه‌ی باران بارین ◊ الهَمْدَانُ: جوان رؤیشتن ◊ ره‌وتی جوان ◊ الهَمْدَانِي: که‌سیک نیسبت بدرئ بُوْلا‌ی هه‌مه‌زان، واته هه‌مه‌زانی بن ◊ ده‌شگوترئ: (رجل هَمْدَانِي): پیاویکی زور بلی‌یه به‌ین به‌ین بی‌دمنگ دم‌بن و دست پئ دمکاته‌وه ◊ (مشی هَمْدَانِي): رؤیشتنی تیکه‌ل به‌جوْره رؤیشتنی تر.

هَمَرَ الْمَاءَ: ناوکه هه‌لرْزا ◊ (هَمَرَ الدَّمْعُ): فرمیسه‌که رزان، دابارین ◊ ده‌شگوترئ: (هَمَرَ فُلَانُ): فُلَان رقی هه‌لساو توْره بوو.

هَمَرًا لَهُ مِنْ مَالِهِ: له‌مالی خوْی به‌شی دا.

هَمَرَ الْمَاءَ رَغْمَهُ هَمْرًا: ناوکه‌ی رشت.

هَمَرَ مَا فِي الضَّرْعِ: همرچی شیری له‌گوانه‌که‌دا هه‌بوو هه‌مووی دُوْشی.

هَمَرَ الْكَلَامَ فِي الْكَلَامِ: زوری قسه‌کرد.

هَمَرَ الْبِنَاءَ: باله‌خانه‌که‌ی روخاند.

هَمَرَ الْفَرَسُ الْأَرْضَ: نه‌سپه‌که، پی‌کُوْلی کرد ◊ به‌توندی قاجی به‌زه‌وی کیشا ◊ هَمَرَ الشَّيْئَ: شته‌که‌ی رادا ◊ اِنْهَمَرَ الْمَاءَ: ناوکه به‌زه‌خت هه‌لرْزا ◊ (فهر مَنهَمِر) ◊ اِنْهَمَرَ بِالْكَلامِ: که‌وته قسه و زوری گوت ◊ اِنْهَمَرَ الْبِنَاءَ: باله‌خانه‌که روخا ◊ اِنْهَمَرَ الشَّجْرَةَ: دره‌خته‌که له‌کاتی کوتانی دا که‌لاکه‌ی هه‌لومری ◊ اِنْهَمَرَ الْفَرَسُ: نه‌سپه‌که رؤیی ◊ اِنْهَمَرَ الْفَرَسُ الْأَرْضَ: نه‌سپه‌که به‌توندی قاجی به‌زه‌وی کیشا، پی‌کُوْلی کرد ◊ الْمِهْمَارُ: زور بلی، سویر قسه ◊ ده‌گوترئ: (هر مهمار في كلامه): نه‌و زور بلی‌ی په‌له‌ناخاوتنی دا هه‌رده‌لئ و ناپه‌رته‌وه ◊ (مهمار لأضيافه): روخوْش و دست گراومیه بُو میوانه‌کانی ◊ الْمِهْمَرُ: به‌مانا (المهمار) دئ ◊ الهَامِرُ: هه‌وری باراناوی ◊ الهَمِرُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی فه‌له‌وی که‌ته ◊ هه‌روا وشه‌ی (الهَمِرُ) به‌مانا لمب و زیخی زور دئ ◊ الهَمْرِي: ناهرمتی زور بلی‌ی و قیزه‌که‌رو دهمدریز ◊ الهَمْرَةُ: میرووی سیحر ◊ تاومباران ◊ الهَمَارُ: هه‌وری باراناوی لافا و هه‌لسین ◊ پیاوی زور بلی‌ی ◊ الهَمْعُ: پیریزنی پُوْلكاو ◊ ناسکی جوان و جه‌سته تیرو پر ◊ هَمْرَجَ هَمْرَجَةً: قسه‌ی هه‌له‌ی کرد ◊ هَمْرَجَ عَلَيْهِ الْحَمْرُ: هه‌واله‌که‌ی لی تیکه‌ل و پیکه‌ل کرد ◊ الهَمْرَجُ: قسه‌ی تیکه‌ل و پیکه‌ل ◊ الهَمْرُجَانُ: هه‌له‌و شیواو ◊ الهَمْرَجُ: وازنه‌هینهر له‌کار، سووربوو له‌سه‌ر گه‌یشتن به‌مه‌به‌ست ◊ هَمْرَشُ: جوْلا، که‌وته ری ◊ الهَمْرَشَةُ: جم و جوْل ◊ تَهْمَرَشُ الْقَوْمِ: خه‌لکه‌که که‌وته جم و جوْل ◊ الهَمْرَشُ: پیریزنی شه‌پله لی‌دراو ◊ حوشتری به‌شیر ◊ هَمْرَهَ هَمْرًا: جاولی لی‌دا گرت ◊ به‌جاو نیشاره‌ی بُوْکرد ◊ ده‌شگوترئ: (هَمْرَهَ) پاشمله غه‌بیه‌تی کرد ◊ له‌ریزی که‌م کرده‌وه.

هَمْزُ الْفَرَسِ بِالْمَهْمَازِ: نَسَبُهُ كَمَا فِي بَهْمَاوَزْمَنْكِي لِئِ
خُورِي.

هَمْزُ الشَّيْطَانِ الْإِنْسَانَ: شَهِيَتَانِ خَتُوكَهِي
نَادَمِي زَادِي دَاوِ شَتِي خَسْتَه دَلِيَهَوَه.

هَمْزُ: لِيِي دَا.

هَمْزُ الْحَرْفِ: بِيْتَه كَهِي بَه دَه نَكِي هَه مَزَه دَه رِبْرِي.

هَمْزُ الشَّيْئِ: شَتَه كَهِي شَكَانَد.

هَمْزُ بِه الْأَرْضِ: بَه زَهْوِي دَادَا، خَسْتِي ◊ الْمِهْمَازُ:
نَهْوَهِي وَآخِي بِي لِي دَه خُورِي، نَاوَه زْمَنْكِي.

الْمِهْمَازُ: بَه مَانَا (الْمَهْمَازِ) دِي ◊ الْمِهْمَازَةُ: كُوتَكِي دَه هَوَلْ،
دَارِي تَه بِل ◊ (نَه قِيَزَه) دَارِي كَه سَه رِي كِي
نَاسَنِي كِي دُوفَاقِ سِي فَاهِي بِي وَهِي هِ
لَه كُويْدِرِي زِي هَوَه دَه زَمْنِي بُوْنَهْوَهِي خِيْرَا بَرَوَا ◊
الْهَامِزُ: رَه خَنَه كَر، عَه بِي كَر ◊ جَاوَه لَتَه كِي نِ
بَاشْمَلَه بَاسَكْرَدِن بَه خِرَاطَه ◊ الِهْمَازُ: (هَمْزِ
الشَّيْطَانِ): دَهس لِي وَهْمَانِي شَهِيَتَانِ، شَيْتِي ◊
الِهْمَازِي: (رِيحِ هَمْزِي): رَمَشَبَا كَه دَه نَكِي كَه وَرَهِي
هَه بِي ◊ قِرْسِ هَمْزِي: كَه وَانِي كَه پَالِي وَهْمَانِي
بَه هِي زَه ◊ تِرِ زُورِ دَه رُويَه نِي ◊ الِهْمَازَةُ: شُويْنِي كَه
لَه زَهْوِي، جَالِ وَ جُويْلِي نَاوِ رِي كَا ◊ نَاوِ زَهْوِي ◊
يَه كَه مِ بِيْتِي هِي جَاوِ نَه بَجَه د ◊ هَمْزَاتِ الشَّيْطَانِ:
خَتُوكَه وَ مَسُومَه سِي شَهِيَاتِي نِي ◊ الِهْمَازَةُ: بَه مَانَا
(الِهَامِزُ) دِي ◊ بُوْ نِي رُو مَن بَه يَه كِ شَيْوَه دِي ◊
الِهْمَازُ: بَه مَانَا (الِهْمَازَةُ) دِي ◊ الِهْمِيزُ: (رَجُلِ هَمِيَزِ
الْفُزَادِ): بِيَاوِي كِي زِي رَه كِ وَ وِرِيَا يَه.

هَمْسِي هَمْسَا وَ هَمْوَسَا، شَه وَرَهْوِي كَرْدِ بَه بِي وَ هَسْتَانِ
◊ بَه دَزِي هَوَه رُويِي.

هَمْسِي فَلَانِ إِلَى فَلَانِ هَمْسَا: فَلَانِ كَه مَسِ بَه سَرْتَه وَ
بَه نَه سِيَا بِي قَه سِي لَه كَه لَ فَلَانِ كَرْدِ بَه جُورِي كِ
لَه وَ مَبُوبِ لِيِي حَالِي نَه بِي.

هَمْسِي الشَّيْطَانِ: شَهِيَتَانِ خَتُوكَهِي دَه رُونِي فَلَانِي
دَا.

هَمْسِي الْكَلَامِ: قَه سَه كَهِي زُورِ بَه سَرْتَه وَ نَه سِيَا بِي
كَرْد.

هَمْسِي الشَّيْئِ: شَتَه كَهِي شَكَانَد.

هَمْسِي الطَّعَامِ: خُورَا دَه نَه كَهِي جُو بَه بِي نَهْوَهِي
لِي وَ هَمَا كَانِي لِي كِ بَكَاتَه وَ هِ دَهْمِي قُوجَانْدِ بُو وَ
پَارُوشِي دَه جُوبِ.

هَمْسِي الْعِدَا تَرِي يَه كَهِي كُوشِي ◊ هَامَسَ فَلَانِ
فَلَانَا: بَه سَرْتَه فَلَانِ كَه مَسِ قَه سِي لَه كَه لَ فَلَانِ
كَرْد ◊ تَهَامَسَ الْقَرْمُ: خَه لَكَه كَه بَه سَرْتَه قَه سِيَا نِ
بِي نَه كَه وَه كَرْد ◊ الْإِهْمَاسُ: نَه وَهِي هِ بِيْتِي
مَه هَجُورَه بَه دَه نَكِي بِيْتِي مَه هَمُوسَه دَه رِبْرِي
وَ هَكُوبِ بِيْتِي (دَالِ) بَه دَه نَكِي بِيْتِي (تِ)
بَخُويْنِي هَوَه لَه جِيَاتِي (بُو دَه قَه) بَلِيِي (بُوتَه قَه)
◊ الْمَهْمُوسُ: قَه سِي بَه سَرْتَه ◊ بِيْتِي كِ كَه لَه پِيْرِي
بِيْتَه كَانِي مَه هَجُورَه نَه بِي ◊ الْهَامِيسُ: كُورَكِي
بِرْسِي ◊ الْهَمْسُ: هَه رِ نَاخَاوَتْنِي كِ بَه سَرْتَه وَ
نَه سِيَا بِي بَكُوتَرِي ◊ كَه مَزِي نِ دَه نَكِي قَاجِ
كَه لَه زَهْوِي دَه دَا ◊ الْهَمْسَا: شَيْرِي تِي كِ
شَكِي نَه رِي بَه هِي زَه كَه خِيْرَا نِي جِيْرَه كَه تِي كِ
دَه شَكِي نِي ◊ الْهَمْوَسُ: شَيْرِ كَه لَه شَه وَ دَا بَه هِي وَاشِي
دَه رِوَاوِ نَا يَه وَئِي دَه نَكِي قَاجِي بِي بِيْرِي ◊ رِي بُوَارِي
شَه ◊ الْهَمِيْسُ: دَه نَكِي سَمِي حُوشْتَرِ.

هَمْشِي الرَّجُلِ مَشَا: بِيَاوَه كَه زُورِي قَه سَه كَرْدِنِ
بَه نَا حَقِ زُورِي قَه سِي پَرُو بُو جِ كُوتِنِ.

هَمْشِي الْقَرْمُ: خَه لَكَه كَه كَه وَتَه جَمِ وَ جُولِ.

هَمْشِي الْجَرَادُ: كُولَلَه كَه رَاسَا بُوْنَهْوَهِي هِي رِشِ بَه رِي.

هَمْشِي الشَّيْئِ: شَتَه كَهِي كُورَدَه وَه.

هَمَعَ رَأْسَهُ: سرمی شکاند ◊ **أُهْمِعَ الدَّمْعُ أَوْ المَاءُ:** فرمیسک یان ناو رهوان بوو، رؤیی ◊ **أُهْمِعَ الطَّلُ:** شهونم کهوته سهر درمخته کهو دَلْوَب دَلْوَب کهوته خوار ◊ **أُهْمِعَ اللُّرْنُ:** رهنکه که شینوا رهنگی تینک جوو سیس و ژاکاو بوو ◊ **تَهْمَعُ فُلَانٌ:** فلانکس گریا ◊ **خَوَى گریاند** ◊ **تَهْمَعُ الدَّمْعُ وَرَهْمَا:** فرمیسک رژان، دابارین ◊ **الهِمَّعُ سَحَابٌ هَمِيعٌ:** ههوریکی باراناوییه ◊ **دمشگوتری:** (عین هَمَعَة): چاویکه بهردهوام فرمیسک دمبارینن ◊ **الهُمَّعُ:** بؤ زیدمه رؤیی لهمانای (السامع) دئ ◊ **دهگوتری:** (دمع هموع): فرمیسکی رهوان.

هَمَّعَ فُلَانٌ الشَّيْءَ هَمًّا: فلانکس شته کهی زدمکرد، برینداری کرد ◊ **إِنْهَمَّعَ الشَّيْءُ:** شته که کهل تیکهوت، کهل بوو ◊ **إِنْهَمَّعَتِ القَرَحَةُ:** برینه که تهرپوو ◊ **الهِمَّعُ:** مردنی خیرا ◊ **هَمَّعَ السَّرِيقُ:** قاوته کهی ورد کرد ◊ **الهِمَّعُ مِنَ النَّبْتِ:** گزوگیای زور ◊ لهومری فش و هول و نهرم ◊ لهومری وشک ◊ **الهِمَّعُ:** کلیل و نهحمه ق و هار.

هَمَّكَ البَطَاطِسَ وَرَهْمَا هَمًّا: په تاته کهی ورد کرد ◊ هاری ههزمی کرد ◊ **إِنْهَمَّكَ فُلَانٌ فِي الأَمْرِ:** فلانکس له کاره کهدا تیکوشاو خوی ماندو کرد، سور بوو لهسهر نهنجامدانی کاره کهی ◊ **تَهَمَّكَ:** بهمانا (إِنْهَمَّكَ) دئ ◊ **هَمَّكَتِ العَيْنُ:** چاو فرمیسکی رژاند ◊ **هَمَّكَتِ السَّمَاءُ:** ناسمان بهردهوام بارانی باراند ◊ **هَمَّكَتِ الإِبِلُ:** حوشترهکان بهبئ شوان لهپاوان دا لهومرآن ◊ **أُهْمَلُ الشَّيْءُ:** شته کهی پاشگوئ خست ◊ بهکاری نههینا ◊ بهمنقهست نیشی پئ نهکرد ◊ **أُهْمَلُ أَمْرٌ:** کاره کهی بهباشی نهنجام نهدا ◊ **أُهْمَلُ إِبِلُهُ:** حوشتره کهی بهبئ شوان لهناو لهومرگه دا جئ

هَمَّشَ الكِتَابُ: پهراویزی بؤکتیبه که نووسی ◊ **هَامَشَهُ فِي كَذَا:** لهوشته دا چارمه سری کرد ◊ **إِهْمَشَ القَوْمُ:** خه لکه که لهشونینک کوبونه و هوو تیکیان هوه هاویشت و هاتو و چوون ◊ **أِهْمَشَتِ الدَّابَّةُ:** ولاخه که ورده ورده رؤیی ◊ **تِهَامَشَ القَوْمُ:** خه لکه که تیکه ل بهیه ک بوون و خرؤشان ◊ **تَهْمَشَ الشَّيْءُ:** شته که داخورا، لئی هه نومری ◊ **الهَامِشُ:** پهراویزی کتیب ◊ **دمشگوتری:** (فلان یعیش علی الهامش): فلانکس له پهراویزدا ژیان بهسهر دمبا تیکه ل به خه لک نابئ ◊ **الهَمِشُ:** کهسینک زور جم و جو ل به په نجه کانی بکا ◊ **الهَمَّشَةُ:** ناخاوتن و جم و جو ل ◊ تیکه لاو بوون ◊ **دمنگی کولله و سیسره** که تیکه ل بهیه ک دمبن و دمبیته زاومژاو ◊ **الهَمَّشَةُ:** نافرم تیک زور جم و جو ل و هاتو جو بکا ◊ **الهَمِيشَةُ:** کولله کولاو.

هَمَّطَ هَمًّا: ته مبه لئ کرد له دمس به کاریون دا ◊ **خیرا** دهستی به نیشی خوی نه کرد ◊ **قسه ی** تیکه ل و پیکه ل کرد ◊ **گوئی** نه دایه، چی خوارد چی گوت؟.

هَمَّطَ النَّاسُ: سته می له خه لک کرد.

هَمَّطَ المَالَ: به زور و سته مائی داگیر کرد.

هَمَّطَ الشَّيْءُ: شته کهی به گوتره هه لگرت ◊ **إِهْمَطَ المَالَ أَوْ النَّاسُ:** بؤ زیده رؤیی لهمانای (هَمَّطَ) دئ ◊ **إِهْمَطَ عَرْضُهُ:** ناموسی شکاند، له که داری کرد ◊ **إِهْمَطَ الذَّنْبُ الشَّاةُ:** گورگه که له نا کاو پری دایه مه رکه ◊ **هَمَّعَتِ العَيْنُ:** چاو فرمیسکی رشت.

هَمَّعَ الطَّلُ عَلَى الشَّجَرَةِ: شهونم کهوته سهر درمخته که.

هَيْشْت ◊ اَهْمَلْ فَلاناً: دمنگی لهفلان دابری و پاشگوینی خست ◊ اَهْمَلْ حروف التهجی: نوختهی نهخته سهر پیتی خالدار ◊ انهَمَلَتْ السماءُ ◊ یان چاو

القین: ناسمان بارانی باراند ◊ یان چاو فرمیسی پژاند ◊ الهَمَالیل: بالندهی زمعیضو لاواز ◊ بهرزه ناخوړ ◊ پاشماوهی لهومړ ◊ پوښاکي دراوو رزیو ◊ دمگوتری: (ثوب هَمَالیل): پوښاکيکی رزیوه ◊ الهَمَلُ: پاشگوئ خراو ◊ بهره لاکراو بهشوو بهرپوژ بی نهوهی کهسینک سهروکاری بکا ◊ ناویک برپواو هیچ شتیکی نهبی بهری بگری ◊ تویکل و ریشالی دارخورما کهله دارخورماکه دابمائلر ◊ الهَمَلُ: رشماله کون کههه لدرایی بؤ تیدا ههوانهوهی خیزان ◊ پوښاکي پینهکراو ◊ یوپرچود: جوړه پوښاکيکی عهرمه لهخوری سور دروست دمکری ◊ الهَمَلُ: خانووی بچوک ◊ پیره میردی بهسالاجو ◊ پوښاکي کون و رزیو ◊ الهَمَالُ: شتی شلو نهرم له همرجوړینک بی ◊ زهویبهک شهر و ههرا ویزانی کردبی و کهس نهبی ناومدانی بکاتهوه ◊ هَمَلَجَت الدابة: ولاخهکه بهخیرایی رؤی و رهوتی جوان بوو ◊ هَمَلَجُ فلان الامر: فلانکهس چارمههری شتهکهی کردو بهناسانی بهرپوهی برد ◊ المَهْلَجُ: ولاخی سهرنهرم و ههوسار خوښ ◊ کاری ناسان و خوښ لهدمست هاتو ◊ ریځای تهخت و خوښ ◊ الهَمْلَجُ من الجازین: هیستری سهر نهرم و ههوسار خوښ ◊ رهوت جوان و خوښرو ◊ دمشگوتری: (شاة هملاج): مهریکه لهلاوازیدا موخی تیدانهماوه ◊ الهَمَلْسُ: حاج نهستورو بهتوانا لهسهر رؤیشتن ◊ الهَمَلْعُ: سپلهو پین نهران ◊ فیلاوی و ساخته چی ◊ چوست و چالاک ◊ گورج و گول.

هَمْ لِنفسه: ههولئ بوخوی داو فیلی کرد.

هَمْ الامرُ فلاناً: کارهکه فلانکهسی توشی قهلهق و ناخوښی کرد، خه مباری کرد.

هَمْ الشئِ: شتهکهی تواندموه ◊ دمگوتری: (هَمْ الشخْم): بهزمهکهی تواندموه ◊ هَمَّت الشمسُ الثلجُ: خوړ بهفرمهکهی تواندموه.

هَمْ السَّمُ جسمه: نهخوښی کزولوازی کرد.

هَمْ اللبنِ: شیرمهکهی دوشی ◊ هَمَّت الحية الرجل: مارهکه پیاومهکهی گهست ◊ هَمَّت السوسة الحب: سن دانهویلهکهی خوارد ◊ هَمَّت غشاش الأرض: جبرو جانهمری زهوی بلاو بوونهوهو کهوتنه جم و جول.

هَمْ: پیرو کهنهفت بوو.

اهْمُ الشيخ: پیره میردمهکه کهوته سالهوه کهنهفت بوو ◊ اهمُ الامرُ فلاناً: کارهکه فلانکهسی توشی دلهر اوکی و پهزموردیمی کرد خستهی حالهتی بهخودا جوونهوهو گرنگی دان بهشت ◊ هَمَّت الدابة الأرض بنفها: ولاخهکه، نازدهکهکه بهلیچی دهورو بهری روهکهکهی مالی و روهکهکهی خوارد ◊ هَمَّت المرأة الصبي: ناهرمتهکه بهلاواندنهوهو لایلاپهکردنی بهسوز مندالهکهی خهواند ◊ اهتم الرجل: پیاومهکه خهفتهبار بوو ◊ اهتم بالامر: گرنگی بهکارهکه دا ◊ اهتم الشيخ: پیره میردمهکه زور بهسالاجوو کهنهفت بوو ◊ اهتم العرق في جبينه: نارفق لهناو جوانی هاته خوار ◊ اهتم الشخْم وعوره: بهزمهکه توایهوه ◊ اهتم البقول: باقلهکه (دانهویلهکه) لهمنهجهل دا کولیندرا ◊ اهتم الشئ: شتهکهی پشکنی ◊ اهتم رأسه: سهری تاشی، سهری هه لپاجی ◊ اهتم

فلان: فلانكەس گرنگی دا بەکاروباری
 گەلەكەى ۵ التهميم: بارانى كەم، وردە باران ۵
 المُم: كاری گرنگو ترسناك ۵ كاريك پتيويست
 بكا ناگات لى بىو بەورپايپوه مامەلەى لەگەن
 بكرى ۵ الهامة: ولاخ، پيرپۆ ۵ هەردەمبايەك
 زەھردار بىو زەھرەكەى كوشندەين ۵ الهاموم:
 دوگی تەواو ۵ ئەو چەورايىو رۆنەى دمتكىتە
 سەر ناگر لەكاتى گۆشت برژاندا ۵ الهام:
 گەورەو نازاو سەخى ۵ شير ۵ تەواو بەز ۵
 تەواو بەفر ۵ الهم: خەمو خەفەت ۵ ئەو
 پياو لەدلى خۆى دا گرنگی پى دەداو دلى
 پيوى هەلەوگيرە ۵ سەرمەتاي ورمبەرزىو
 بروابەخۆ بون ۵ الهم: پيرەميردى كەنەفتى
 بەسالا چوو ۵ شتى كۆن و رزيوو شكاو ۵
 دىگوتري: (قدح هم): پيالەيەكى كۆن و شكاو ۵
 الهمة: ورمو هيز بەخۆدان بۆكردى كاريك ۵
 هەواو هەوس ۵ ورمى بەهيز ۵ پيرى
 كۆنەسالو كەنەفت ۵ پيريزنى كۆنەسال ۵
 الهموم من النوق: حوشتر كە بەليچى زەوى
 دەوروبەرى روك بەالىو پنجك و رومكەكە
 بخوا، هەرچى بەردەمى بكوئ بېخوا ۵ رەوت
 جوان و خۆشپۆ ۵ بيريك ناوى زۆر بى ۵
 هەورى بارناوى ۵ دىگوتري: (قصب هموم):
 قەفەزايكە كەرمشەبا لىي بەدا دىنگى لى بى ۵
 الهميم: دىگوتري: (للشرب هميم في العظام):
 ناوو شلەمەنى دەجيتە مۆخى نيسقانەو ۵
 وردە باران ۵ ماست كرابيتە مەشكەو ۵ بى
 ئەوى بەهزى دەرى بکەپەو بۆ خواردەنەو ۵
 هَمَّ الرجل: پياو كە قسەى بە ئەسپايى كرد
 دىنگى دەبیسراو لىي حالى نەدەبويىن ۵
 خيزەى سنگى دەهات لەناكامى خەمو خەفەت
 ۵ هَمَّ الأسد: شيرەكە نەراندى ۵ هَمَّ الرعد:

هەورمەكە گۆلاندى ۵ الهامم: بەمانا (المُرم)
 دى ۵ (هماهم النفوس): بىرو بۆجونی دل و
 دەرون و ئەو بىرو باومرەى بەسەر دل دا
 رادەبوري لەكاتى كەوتنە گومانەو ە لەشتيك ۵
 جۆريكە لەدىنگى هەورو گۆلە گۆلى ۵ هَمَّام:
 (نيسم فعله) واتە هيج نەماو ۵ دىگوتري:
 (أبقي عندكم شئ): هيجتان لاماو؟ لەو لام دا
 دەلئى (هَمَّام، هَمَّام) ۵ هيج نەماو ۵ الهَمَّام:
 بەمانا (المَم) دى ۵ الهَمَّامة: رەو ە حوشترى
 زۆر ۵ الهَمَّامة: هەر دىنگىك بۆ رەو بارەى
 رەشو ولاخ و فيلى تىدايى ۵ الهَمَّوم: دىگوتري:
 (قصب مهورم): قەفەزايكە كە رەشەبا لىي
 دەدا هاشو هوشەى دى ۵ الهَمَّومة: بەمانا
 (الهَمَّامة) دى ۵ الهَمَّيم من الحمر رعوها: ئەو
 گويدريزەى دىنگى زەرينەكەى لەسنگى دا
 دەخواتەو ۵ همت العين هنيأ وهنيأ وهنيأ:
 چاو كە فرميسكى رشت.

هَمَى الدمع والماء رعوها: فرميسك يان ناومكە
 رەوان بوو.

هَمَى فلان على وجهه: فلانكەس وێل و سەرگەردان
 بوو مى رينگای گرتو رويى ۵ هَمَّت الماشية:
 نازەلەكە نەلەومر، روى لەلەومرەكە نەكرد ۵
 وێل بوون و هەريەكەيان بەلايەك دا رويشتن و
 كەس شوانيان نەبوو.

هَمَى الشئى هنيأ: شتەكە كەوتە خوار ۵ بەربۆو ە
 ۵ فەوتا ۵ الأهماء: ناوى رەوان و رويشتوو ۵
 الهَماء: هەلۆ ۵ دەشلي ناو ە بۆ بەلندەيەك پاشاو
 فەرمانرەهواكان پەرى بەلەكانى بەكار دىين
 لەپازاندنەوى تاجەكانيان دا ۵ الهَمَّاي: بەمانا
 (الهَماء) دى ۵ الهَمَّيان: دۆخينى دەربى ۵ پشتين
 ۵ پشتينيكە ناو كلۆر لەقوماشى پتەو دروست

دهگري، يه كجار له قهد و مردئ له سهفهرو شويني
 قهرمباغ دا پارمو شتي وای تيدا هه لدهگري
 الهماين: پاشاو سولتان ه نيمپراتور ه الهنيغ:
 بههيزو پتهو كهس نه توانئ له زهوى دا ه دريژ.

هَنَّا فلاناً هَنَّا: خواردنى دا به فلانكەس.

هَنَّا القرم: خه لكهەى به خيوكرد.

هَنَّا الطعام: خواردنهكەى بينى بهدى كرد.

هَنَّا الطعام الرجل: خواردنهكەى بؤ پياومهكەى زور
 خووش و بهله ززمت بوو.

هَنَّا الرجل غيره: پياومهكەى يارمهتى بهكيكى ترى دا
 ه كهيفخوشى كرد.

هَنَّا الابل: حوشترمهكەى بهرنگى قهتران رهنك
 كرد.

هَنِي لَه الطعام هَنَّا وهَنَاء: خواردنهكەى بهلاوه
 خووش بوو له ززمتى لئ دى.

هَنِي مِنَ الطعام: له خواردنهكەى تير بوو ه
 دهگوتري: (أكلنا من هذا الطعام حتى هَنينا).

هَنِي بالشين: بهشتهكەى دلخوش بوو ه هَننت
 الماشية: نازه له كان كه ميكيان له باهلهو لهومرهكەى
 خوارد بهلام تيريان نه خوارد ه (فهى هَنأى).

هَنُو الشين هَنَاء: شتهكەى بهناسانى دهسكهوت ه
 هَنَّا فلاناً بالامر هَنِنَة: بيروزبايى له فلانكەس

كرد ه هَنَّا: خواردنى پيدا ه إهَنَّا فلان ماله:

فلانكەس مالهكەى خوئى چاك كردموه ه هَنَّا

فلان: فلانكەس خيرو بهخشى زور بوو ه هَنَّا

الشين ربه: شتهكەى پيكهوت ه دهگوتري:

(هَنَّا الطعام): خواردنهكەى بين خووش بوو ه

استهَنَّا الطعام: خواردنهكەى بين خووش بوو

له ززمتى لئ دى ه الهَنَّا: ههرشتيك نوشت

بهكى و بهلاتهوه گونجاو بين ه الهَنَّا: بيروزبايى

ه الهانئ: خزمه تكار ه الهَنُّ: بويه كردن
 بههتران ه بهخشش ه ديارى ه بهشيك له شهو
 ه الهَنِي: به مانا (الهَنَّا) دئ ه (طعام هَنِي):
 خواردنى بهله ززمت و خووش.

هَنَب هَنباً: گيل و نه قام بوو ه الهَنَب: زور گيل و

نه حمهق ه الهَنبَاء: نه حمهق و زرد ه نه قام و

گيل ه الهَنِي: به مانا (الهَنبَاء) دئ ه الهَنبَاء: به لاو

كارسات ه ههرشتيك له سههر شانى مروفا

ناخوش بين و نازارى دل بدا ه قسه تيكه ل و

پيكه ل كردن ه الهَنبُر: پيستی خراب ه بان

قهراخى جهرم ه هَنبَس: لهه والى كوئيه وه،

به دوو روداو دا جوو ه هَنبَس الرجل: پياومهكەى

پيكه نينى خوئى شاردموه ه الهَنبَس: لاوازو بين

نرخ و خراب ه الهَنبَس: ورگ زل ه هَنبَع فلان:

فلانكەس له روپيشتن دا خوئى هه لته كاند ه

الهَنبُع: جوژه چاروكهيهكەى نافرمت سهرى خوئى

بين دادمبووشن ه هَنبَع: برسى بوو ه هَنبَع

المجاج: تهپ و توژ زور بوو ه الهَنبَاغ:

برسيابهتى زور ه الهَنبُع: نافرمتى گيل و

نه حمهق ه بهدرهوشت، نه سپي بجوك ه

ميئولكه ه تهپ و توژى زور ورد، ناردهلوك ه

شتى وا كه هاجى لئ هه لبخليسكى ه هَنبَل

الرجل: به مانا (هَنبَع) دئ ه هَنبَع الجنين: زاروكهكەى

لهسكى دا يكي دا جولاً.

هَنَد هَناداً: وهكوو كونده بوو گماندى ه هَنَد

الرجل: پياومهكەى وهكوو كونده بوو گماندى

قراندى ه پياومهكەى لهكارمهكەى دا كه متهرخم

بوو ه جنبيوى به مروفيك دا، جنبيوى زور

ناشيرين ه جنبيوى بين دراو بيدفنگ بوو ه

وهلامى جنبيودرهكەى نه دايه وه ه هَنَدت المرأة

بقلبه: نافرتهكەى دلى فلانى بردووه ه هَنَدت

المرأة فلاناً: نافرته که به قسهی خویش و دنداری
سوزو عیشی خوی خسته دلی فلانکه سهوه.
هَنْدَ الرجل فلاناً: پیاوکه نهرمو نیانی له گهن
فلان دا نواندو دلته وایبی کرد.

هَنْدُ السیف: شمپیره کهی مشتو مال کرد ◊ المَهْتَدُ:
شمپیری دروستکراو له ناسنی هیندی ◊ هَنْدُ:
ناوه بۆ کۆمه له حوشر که زامریان له نیوان
سهه تا دوو سهه حوشر بین ◊ الهِنْدُ: نیمچه
کیشوریکه ده که ویتنه باشوری کیشوروی
ناسیاوه ◊ جمهوریه تی پاکستان و هیندستان
له خۆده گری ◊ الهِنْدوانی: به مانا (المَهْتَدُ) دئ ◊
هِنْدِیة: هیندو که (بۆ بچوکر دهنه وهی
هیندوستان) به کار دئ ◊ ناهه بۆ رموه حوشر
که زامریان سهه حوشر بین ◊ الهِنْدِیا: رومکیکی
سالانه یه و گه لاکه ی دمکولیندرئ و ده خورئ،
ده گریته زه لاته ◊ الهِنْدِباء: به مانا (الهِنْدِبا) دئ ◊
هَنْدَرُ الرجلُ القُنِيّ والأبنية والآلات: پیاوکه
جوگا ناوو پردو باله خانه گانی به شیوهی
زانستی و له سهه ربه نه ما ی زانستی بنیات نان ◊
الهِنْداز: نه ندازه مو سنور ◊ ده گوتری: (اعطاه بلا
حساب ولا هنداز): به بین نه ندازه مو سنور
به خشی دایه ◊ الهِنْدازة: ناهه بۆ پیومریک
دریزی شتی پئ ده پیوری ◊ دریزییه که ی
حه فتاو شهش سه نتمه تره ◊ الهِنْدوزُ: (رجل
هِنْدوزُ): پیاویکی له بوته دراو قالیوی رۆزگار،
◊ هَنْدَسَ الرجلُ القُنِيّ والأبنية والآلات: پیاوکه
روبارو جوگا ناوو باله خانه ی به شیوه یه کی
زانستی رابهستن ◊ المهنسُ: نه ندازیار؛ که سیک
گرنگی بدا به زانستی نه ندازه می و تییدا
پسپوریب ◊ الهِنْدِسُ من الرجال: پیاوی قالیوو
له بوته دراو رابه سهه ند ◊ شیر ی نازاو
چاونه ترس ◊ الهِنْدِسَة: نه نداز یاری ◊ زانستو

زان یارییه که ده باره ی هیل و روبه رو سو جو
چه ندیه ت و نه ندازه ی شته گان بدوی رۆلیان
دیاری بگا و تابه تمه ندی و په یه ون دیان به
به کتره وه دیاری بگا ◊ الهندسة النظرية: بریتیه
له بنه ما و بناغه زانستییه گانی نه ندازه که
په یه ون دیان به تابه تمه ندی ماده و سهه رچاوه ی
هینزه سهه وشستییه که ی رینبازه گانی
به کارهینان یان بۆ و ده سهه تهینانی مه به سهه
مادییه که ◊ الهندسة التطبيقية أو العملية:
لیزانی و سهه و ده گرگرتن له یاساو رینساو بنه ما
زانستییه گان و به کارهینان یان له بواری رینساو
بنه ما زانستییه گان و به کارهینان یان له بواری
بیناسازی و پیشه سازی رینگا و بان و پردو هه موو
بواری گانی ته که نه لۆزیای سهه رده م ◊ الهِنْدِسيّ:
که سیک یاکاریک له بواری ما بی و پال هنده سه
بدرئ ◊ زاناو شاره زا له بواری هنده سه ی
نه زه ری دا ◊ الهِنْدِسُ من الرجال: پیاوی قالیوو
شاره زا رابه سهه ند ◊ الهِنْدِسُ: ده گوتری: (هه
هندوس هذا الأمر): زاناو شاره زای نه و کاریه،
زۆر باشی لی دمه زانی ◊ هَنْدَمَ الرجلُ الأشياءَ
هنده: پیاوکه شته گانی به نه ندازه و ریک و
پیکی دانان ◊ الهِنْدَامُ: قه دو بالی جوان،
پوشاکی ریک و پیک و گونجاو.

هَنْعَ هَنْعاً: ملکه چ بوو.

هَنْعَ الشئِی: شته که ی به سهه ریه که دا دادا په وه لوی
کرد ◊ هه ندیکی خسته سهه هه ندیکی تری.
هَنْعَ فلان هَنْعاً: خواری و چه مانه وه له پشتی دا
پهیدا بوو قه دی چۆما په وه ◊ الأهنعُ: نه ومیه
دایکی سهه ره ب و باوکی سهه بدی نازاد کراوی
ناعه ره ب بین ◊ الهَنْعُ: نه خو شیه که توشی ملی
ناده مه یزاد ده بین ◊ الهَنْعَاءُ: ده گوتری: (اکمه
هه نعاء): ته بۆ لکه یه کی کورت ◊ الهَنْعَة: دوو

نەستیرەن لە (الجوزاء) دا ھەردوکیان مەنزلی
شەشەمی مانگن.

هَنْغَ الرَّجُلِ وَالْمَرَأَةَ هَنْغًا: پیاو و مەکو و نافرمتەکە

ھەریەکەیان لەکاتی گۆزانی گوتن و شیعەر
خویندن و ھەدا دەنگی خۆیان نەوی کرد، نزم
کرد ۵ هَنْغَتِ الْمَرَأَةُ: نافرمتەکە بەدخو بوو،

تاوانی کرد ۵ هَانِغَ الْمَرَأَةَ: مێبازی و دلداری
لەگەڵ نافرمتەکە کرد ۵ ھەریەکە لە پیاو و

نافرمتەکە دەنگی خۆیان نزم کرد بۆئەسپایی
ناخاوتنیان نەمنجام دا ۵ الْهَيْئُغُ: نافرمتی
بەدروشت ۵ نافرمتیک نێھیبەکانی خۆی

بەھەموو کەسێک بۆ ۵ نافرمتی دەم
بەپێکەنین و سوعبەتچی ۵ أَهْنَفٌ: پەلەمی کرد
۵ أَهْنَفُ الصَّيْبِ: مەندالەکە خۆی نامادەکرد بۆ

گریان ۵ أَهْنَفَتِ الْمَرَأَةُ: نافرمتەکە پێکەنی
بەپێکەنینیکی گائە نامیزو پچر پچر ۵ هَانَفَ
فَلَانٌ غَمْرًا: فلانکەس یاری لەگەڵ فلان دا کرد ۵

هَنْفَ فَلَانٌ: فلانکەس زیدەرپۆیی کرد لەخیرا
رۆیشتن دا ۵ تَهَانَفَ بفلان: بفلانکەس
پێکەنی و لێی سەرسام بوو ۵ تَهْنَفَ فَلَانٌ:

فلانکەس گریا ۵ الْهِنَافُ: پێکەنینیکی لەزوور
زەردەخەنە و مێ ۵ هِنَقَ هَنْقًا: و مەزبوو ۵ أَهْنَقَ
فَلَانًا: فلانکەسی خستە حالەتیکەو و مەکوو

و مەزبوون و ابوو ۵ هَانَمَ فَلَانًا بحدیث: بەسەرتەو
ئەسپایی قەسە لەگەڵ فلان کرد ۵ هَيْنَمَ فَلَانٌ:
فلانکەس لەخودا پاراپەو ۵ قەسە بئەسپایی

کرد ۵ الْهَانِمُ: خانم، نافرمتی ریزدار ۵ الْهَنْمُ:
جۆرە خورماپەگە ۵ الْهَيْئَةُ: کورتە بالایی
ناشیرین ۵ پیاوی زەعیف و لاواز ۵ مینگە

مینگ، ترینگە ترینگ ۵ ئەو مێ و مەسیحرییە
نافرمت پێی وایە خۆی لای مێردمەکی پێ
خۆشەویست دەکا ۵ الْهَيْنَامُ: ناخاوتنیک لێی

حالی نەمب ۵ قەسە بئەسپایی و سەرتە ۵
الْهَيْنَمُ: بەمانا (الھینام) دئی ۵ لۆکە ۵ الْهَيْئَمَانُ:
بەمانا (الھینم) دئی ۵ الْهَيْئَوْمُ: بەمانا (الھینم) دئی.

هَنْ هَنًْا وَهَيْنًا: گریا بەمشێوە گریانیک بەسۆزو

کۆرکاندن ۵ نالاندی بۆ دووری لەخۆشەویستی
۵ کۆرکاندی ۵ أَهْنَةُ اللَّهِ: خودا ھیزو تاوانی
دایە، عەقڵی پێ بەخشی ۵ الْهَأْنَةُ: بەزی ژیر

گەنێنە جاو ۵ باقی مانەمی مۆخ ۵ بەزی
سەردوگی حۆشتر ۵ هُنَا – هُنَاك – هَاهُنَا:
ئێسی ئیشارن ۵ الْهَيْئَةُ: قالۆنچە ۵ الْهِنُ: شت

۵ وانیک، بیلامانە ۵ بەزۆری بۆشتیک بەکاردی
کەمرۆف راستەو خۆ شەرم بکا بیلئ ۵ و مەکوو
ئەو پیاو بلی وانیکم دێشی ۵ نافرمت بلی

بیلامانەگەم دێشی ۵ وایش دەبی بانگی لێ
دەکری ۵ دەرگوتری: (بَاهَنُ أَقْبَلُ): ھینە و مەرە
ھینە برۆ ۵ ھینە مەجۆ ۵ الْهِنَاءُ: بەلاو

کارسات ۵ نامازەشی پێ دەکری بۆ پیاویک کە
نەپناسی یان خۆتی لێ نەناس بکە ۵
دەرگوتری: (بَا هِنَاءَ أَقْبَلُ): ھینە و مەرە.

هَنًْا: لێرە ۵ ئێرە ۵ ئێسی ئیشارە بە بۆ نزیک ۵

گائەو سوعبەتو یاری ۵ الْهَيْئَةُ: مێینە (الھن)
۵ الْهِنُ: کات و سات ۵ دەرگوتری: (مَضَى هِنُ مِنْ
الليل)، ساتیک لەشەو تێپەری ۵ هَيْئَةُ وَهَيْئَةُ:

بەشیک لەزەمان ۵ الْهِنُ: لەبۆاری تەسەووف دا
بریتییە لە غەیبیک کە مێینێ ناگۆنجی ۵
الْهَيْئَةُ: لەبۆاری فەلسەفەدا بریتییە لە

حەقیقەتی شت، یان ئەو ماھییەت و
کەسایەتیەیی ئەم لەو جیادەکاتەو ۵
پێناسەپەگە ناو و شوێن و شوێنی لەدایکبوون و

سالی لەدایکبوونی تێدا تۆماردەکری کارو ناوو
نیشانی تێدا دەنووسری.
هَامَ بفلان هَرَامًا: بفلانکەس کەیف خۆش بوو.

هَاءَ بِنَفْسِهِ إِلَى الْمَعَالِي: بهرزی کردهوه، نهفسی
خوی لهزه لکاو رزگار کردو بهرزی کردهوه ◊
دمگوتری: (هَاءَ بِفِلَانٍ عَنْ كَذَا): فلانکەسی
له و حاله رزگار کردو بهرزی کردهوه بۆ حالهتی
بهرزی و شکۆمهندی.

هَاءَ بِفِلَانٍ خَيْرًا أَوْ شَرًّا: فلانکەسی هه ئنا بۆ خیریان
بۆ شهر.

هَوِيَّ إِلَيْهِ هَوَاءً: قهصدی کرد، چو بۆلای ◊ هَاوَا
فلاناً: شانازی به سهه فلان دا کرد.

هَاءَ: وشهیه که له وهلامی بانگ کردن دا دمگوتری:
(يَهْكِيكَ يَانِغ دَهكەى له وهلام دا دهلی (هَاءَ)
واته بهلی ◊ الِهْرُؤُ: هیمهت و وره ◊ رای
پهسه ندو به حی ◊ گومان ◊ دمگوتری: (وَقَعَ فِي
هَوْنِي كَذَا): فلان شت كه وته دئمه وه، گومانم
وابوی چوو ◊ الِهْرَبُ: گیل و نه حمه ق و زور
بلی و دم شر ◊ ناگر ◊ تیشکی خۆر ◊ دووری
الِهْرَبُ: بپروانه مادهی (هَبْر) ◊ هَرْتُ به: هاواری
لن کرد ◊ الِهْرَةُ: نزمایی زموی ◊ جالی زموی ◊
ریگای سهه به رهو ژیر بۆ سهه ناو.

هَوَجَ هَوَجًا: نه حمه ق و گیل بوو ◊ درێزه ی دا
به نه حمه قی خوی ◊ اَهْوَجَهُ: به نه حمه ق و گیلی
بینی ◊ تَهَوَّجَ: بۆ زنده رۆیی له مانای (هَوَج) دئ
◊ الَاهْوَجُ: چاونه ترس و ئازا، که خۆ هری دمه داته
ناو شهه ره وه ◊ الِهْرَجَاءُ مِنَ النَّرْقِ: حوشتری
خۆش رۆ ◊ هه روا ناوه بۆ ره شه باو گێزه لۆکه ◊
(ضَرْبَةُ هَرَجَاءٍ): لیدان له بۆشایی جهسته ◊
زمبیریک ئاراسته ی بۆشایی جهسته بکری.

هَادَ هَرْدًا: تۆبیه ی له تاوان کردو گه راپه وه بۆ
حه ق و راستی.

هَادَ فِلَانٌ: فلانکەسی به جوله که یی په رومرده بووه.

هَادَ فِي الْمُنْطِقِ: به هیدی و له سهه ره خۆیی قسه کانی
دمه برین ◊ هَاوَدَ فِلَانًا: زهمانه سازی له گه لن
فلان کردو موداراتی له گه لن دا کرد ◊ له گه لی
رۆبشت و خوی له گه لن گونجانده ◊ هَوْدُ:
به هیدی و له سهه ره خۆیی رۆیی ◊ هَوْدَ فِلَانٌ:
فلانکەس به ده منگی نزم قسه ی کرد ◊
دمه گوتری: (هَوْدَ بِالصَّوْتِ): به نه رمی ده منگی
خوی گێرپه وه ◊ گۆزانی گوت ◊ بیدمگ بوو،
دامه زرا ◊ نوست ◊ له گۆشتی بن دوگی خوارد ◊
هَوْدَ فِلَانًا: فلانکەسی کرده جوله که ◊ خسته یه
که یه فۆخۆشی و شادپه وه ◊ هَوْدَ الشَّرَابُ فِلَانًا:
شه راب فلانکەسی سهه رخۆش کردو خه وی لی
خست، خبی کرد ◊ تَهَوْدَ فِلَانٌ: فلان هیدایهت
نامیز بوو کرده وه ی چاکی نه نجام دان ◊ تَهَوْدُ:
به خزمایه تی یان به زاواو خه زورپه تی پێک
ده گه ن ◊ تَهَوْدُ فِي مَشِيهِ: به هیدی و له سهه رخۆ
رۆیی ◊ تَهَوْدَ فِلَانٌ: فلانکەس جووه سهه ناپینی
جوله کایه تی ◊ الِتهْرِيدُ: ده منگی ره شه با کاتی
له مبه لان و زیخه لان دمه دا ◊ الِهْرَادَةُ: نه رم و نیانی
◊ ئارامگرتن و له سهه ره خۆیی ◊ مَوْلَعْتُ وَرِيْغَا
پیدان ◊ پیدان هه لاندان و ماستا و کردن ◊
هه رشتیک هیوا ی نه وه ی لی بکری گه ل و ولات
ئیه صلاح بکا ◊ الِهْرُؤُ: جوله که ◊ الِهْرُؤَةُ: بنی
دوگی ئازه لی دوگدار ◊ الیهه رده: گه ل و
نه ته وه میه کی سامی نه زادن ◊ ده شلین بۆیه
پنیا ن دمگوتری (یهه ود) به ناوی (یهه وزا) ی
کورپی هه زرم تی یه عه قوب ◊ الیهه ردی: تاکی
(الیهه رده) ◊ که سیک پالبدری بۆ جوله کایه تی ◊
الیهه ردیة: گه ل جوله که ◊ الِهْرُؤَالُ: قه له وه ◊
الِهْرُؤَةُ: قه تی میینه ◊ هَرْدَةُ: جۆره بالندمیه که
◊ الیهه ردی: یهه وه دی، جوله که.

هَارَ الْبِنَاءُ: بِالْمَخَانَهْ كَه تَيْك رُوخَا ۵ بِالْمَخَانَهْ كَه
درزی بردو شق بوو بهلام نه پوخواوه.

هَارَ فَلَانًا بِالْأَمْرِ: فَلَانَكَمْسِي بَهْوَكَارَه تَوْمَهْتِبَار كَرْد
۵ يان گومانی نهومی لی كرد.

هَارَ عَلَى الشَّيْئِ: كَابِرَاي هَهَلْنَا بَوُشْتَهْ كَه وَبِسْتِي
نهوميكا.

هَارَ عَنْهُ: لَهْوَشْتَه لَای دَا.

هَارَ فَلَانًا: فَلَانَكَمْسِي خَسْتَه سَمَر زَمَوِي ۵ غَمَشِي
ليكرد.

هَارَ الْقَرْمُ: حَهْلَكَهْ كَه كُوشْتَو بَهْ سَمَرِيَهْ كِي دَادَان.

هَارَ الْبِنَاءُ: بِالْمَخَانَهْ كَه رُوخَانْد.

هَارَ غَيْرُهُ: بَهْرَامْبَهْرَهْ كَه كُوشْت، بَهْ زَمَوِي دَادَا ۵

إِخْتَرَرُ: بَهْ هِيْلَاك جَوو ۵ اِنهَارَ الْبِنَاءُ وَغَيْرُهُ:

بِالْمَخَانَهْ كَه تَيْك رُوخَا ۵ تَهَوَّرَ الْبِنَاءُ وَغَيْرُهُ:

بِالْمَخَانَهْ كَه تَيْك رُوخَا ۵ تَهَوَّرَ فَلَانُ: فَلَانَكَمْس

كَهْوَتَه كِيَشَهْو جَوْرْتَهْمَوَه بَهْ هَوِي كَهْمَتَهْر

خَهْمِي خَوِيَهْوَه ۵ تَهَوَّرَ عَلَى غَيْرُهُ: دَمَسْت دَرِيْزِي

كَرْدَه سَمَر غَمَهْرِي خَوِي وَبَهْ نَاشِرِيْنِي هَهْلَسْ وَ

كَهْوَتِي لَهْ كَهْلَ بَهْرَامْبَهْر دَا كَرْد ۵ تَهَوَّرَ الشِّتَاءُ:

زَوْرِيَهْ زَسْتَان رُوِيَسِي وَ سَهْرَمَا كَهْ شِكَا ۵

دَمَشْكَوْتَرِي: (تَهَوَّرَ اللَّيْلُ): زَوْرِيَهْ شَهْو رُوِيَسِي وَ

تَارِيْكَآبِيَهْ كَهْ شِكَا ۵ تَهَوَّرَ الرَّعْلُ النَّاسُ: پَهْتَاو

كُوْكَه هَهْمَوو خَهْلَكَهْ كَهْ كَرْتَهْوَه ۵ التَّيْهَوَّرُ:

تَهْبَارَه رَهْمَلِي رُوخَاو ۵ كَهْنَدَه رُوخَاوِي لِبَهْلَان ۵

الِهَاتِرُ مِنَ الرَّجَالِ: پِيَاوِي كَهْنَهْفَت وَ بَرَسْت

لَسِيْرَاو بَهْ هَوِي پَهْرِي ۵ نَهْ كَهْر بُو لِبَهْلَان

بَهْ كَارَهَات مَهْمَسْت لِبَهْلَانِي دَارُوخَاوه ۵ الهَارِي:

بَهْمَانَا (الهَاتِرُ) دِي ۵ الهَوْرَاءُ: فَهْوَتَاو تَيْدَا جَوو ۵

دَمَشْكَوْتَرِي: (لَاهْرَارَةُ فِيه) تَيْدَا جَووون فَهْوَتَان

لَهْوَكَارِي دَا نِيَه ۵ الهَوْرُ: جَهْلَهْبَه مَهْرُو بِيْزَن ۵

دَمَرِيَا جَهْ بِجَوَك كَهْلَهْمَهْمَوو لَآيَهْ كَهْوَه نَاوِي

زَهْلَكَاوُو جُوْگَهْلَه بِيْنَهْ سَهْرِي وَ نَاوَهْ كَهْ زُوْر

بِيْنِي وَ دَمَرِيَا جَهْ كَه فِرَاوَان بِيْنِي ۵ الهَوْرَاءُ: شَوِيْنِي

فَهْوَتَان وَ تَيْدَا جَوو ۵ الهَوْرَاءُ: تَوْمَهْت وَ كُوْمَان ۵

الِهَيْرُ: نَهْوَمِي زَوو هَهْلَدَهْ جِي وَ زَوو دَمْرُوخِي زَوو

تَوْرَهْمَبِيْنِي ۵ زَوو تَيْك دَهْ جِي ۵ الهَوْرُخُ: نَافَرَهْتِي

جَهْمَهْ جَهْنَاوُو زِيْقَه زِيْقَهْر ۵ هَوْرُ الرَّجُلُ:

پِيَاوَهْ كَه مَرْد ۵ الهَوْرُ: خَهْلَك ۵ مَرُوْف ۵

دَمَشْكَوْتَرِي: (مَآيِ الْمُرُوْر مِثْلَك) لَهْنَاو نَادَهْمِيْزَادَا

پِيَاوِي وَ مَكُوو تُو نَبِيَه ۵ هَوْرُ: بَهْ شِي دُووَهْمِي

كُوْمَهْلَه پِيْتِي (أَجْد ۵ هَوْرُ) ۵ الهَوْرُبُ: بَازُو هَهْلُو

۵ حُوْشْتَرِي بَهْتَوَانَاو بَهْ هِيْز ۵ الهَوْرُنُ: تَهْمُو

تَوْر.

هَاسِي هَرَسَا وَ هَرَسَانَا: رُوِيْشْت بَهْ شِيُوَه رُوِيْشْتَنِيْكَ

كَهْ زَهْ خَتِي دَمَكْرَدَه سَمَر زَمَوِي وَ بَهْتَوْنَدِي قَآجِي

لَهْ سَمَر زَمَوِي دَا دَهْنَا ۵ سَوْرَآيَهْوَه ۵ بَهْ شَهْو گَهْرَاو

لَهْمِيْج نَهْمَتْرَسَا ۵ هَاسَتُ الْإِبْلِ: حُوْشْتَرَهْ كَه

لَهْمَهْرَاو بَهْدَهْم لَهْمَهْرَآنَهْوَه رُوِيَسِي.

هَاسِي الْذَنْبُ فِي الْغَنَمِ: گُوْرگَهْ كَه كُوشْتَو بَهْرِي

خَسْتَه نَاو مَهْرُو بِيْزَنَهْ كَانَهْوَه.

هَاسِي فَلَانُ هَرَسَا: فَلَانَكَمْس خِيْرَا خِيْرَا نَانِي

خَوَارْد زُوْرِي خَوَارْد.

هَاسِي الْإِبْلِ: بَهْ هِيْوَآشِي حُوْشْتَرَهْ كَانِي لِيْخَوْرِيْن.

هَوَسَ الْقَرْمُ: خَهْلَكَهْ كَه كَهْوَتَه پَشِيُوِي وَ نَاشُوْبَهْوَه.

هَوَسَ الرَّجُلُ: پِيَاوَهْ كَه تُوْشِي جُوْرَه شِيْتِيْبِيَهْ ك بُوو

۵ هَوَسَ الشَّيْئِ: شْتَهْ كَهْ وَرْدُو هَارْ كَرْد ۵ هَوَسَ

اللَّهِ فَلَانًا: خُوْدَا فَلَانَكَمْسِي تُوْشِي جُوْرَه

شِيْتِيْبِيَهْ كَرْد ۵ تَهَوْسَ فَلَانُ: فَلَانَكَمْس

بَهْ هِيْوَآشِي بَهْنَاو زَمَوِي نَهْرَهْلَان دَا رُوِيَسِي ۵

الهُوسُ: جَوْرَه شَيْتِيهَكه ◊ يان بهشِيكَه
لهشِيَتِي ◊ الهُوسُ: بُو زِيْدَمِرُوِي لَهْمَانِي
(هانس) دا دئ ◊ الهُوسُ من الرجال: بِيَاوِي نازاو
بمَنه زَمون و هَالبو ◊ شِيْرِي نازاو بمَهه لَممت ◊
الهُوسَةُ: بَهْمَانَا (الهُوسُ) دئ ◊ الهُوسُ: نَهْوِي
لهدَلِي خُوْتَا دَمِيْشَارِيهوه ◊ بِيروْتِيْفَكْرِيْن
الهُوسُ: نَهْوَكهسَهِي لهدَلِي خُوِي دَا شت لِيْكَ
دَمْدَاتَهوه.

هَاشِ الْقَرْمُ هَرْنَا: خَهْلَكَهَكه تِيْكيَانَهوه هَاوِيْشْتَو
تِيْكَ چِرْزَان و هَاتوْچُوِيَان كَرْد ◊ هَاشْتِ الْإِبْلِ:
لَهه لَممت و هِيْرش بَرْدنَهَكه دَا حُوْشْتَرْمَكَان
بَهْرْت و بِلَاو بِيُونَهوه هَهْرِيهَكه يَان بَه لَيَهَك دَا
رُوِيِي ◊ دَهگوتَرِي: (هُسْتُ اِلِي فِلَان): بُو
فِلَانكَهس رِاسَام و بُوِي رِاسْت بُوومَهوه.

هَوِشِ فِلَان: فِلَانكَهس لَهبَهْر لَاوَازِيِي وِرگِي بَجوْكَ
بُووه ◊ هَاوِشِ فِلَانِ الْقَرْمُ: فِلَانكَهس خَهْلَكَهَكه ي
تِيْكَ چِرْزَان و تِيْكيَانَهوه هَاوِيْشْت ◊ هَوِشِ فِلَانِ
بِيْنِ الْقَرْمِ: اَلْأَنكَهس فِيْتَنَهِيِي و نَاشوْبِي خِسْتَه
نِيُوخَهْلَكَهَكهوه ◊ هَرِشْتِ الرِيْعِ بَالْتَرَاب: بَايَهَكه
لَهه مَوو جُوْرِيْكَ خِسْت و خُوْلِي هِيْنَا ◊ تَهَاوِشِ
الْقَرْمُ: خَهْلَكَهَكه تِيْكيَانَهوه هَاوِيْشْت ◊ تَهَرِشِ
الْقَرْمُ: خَهْلَكَهَكه تِيْكيَانَهوه هَاوِيْشْت ◊ تَهَرِشِ
عَلِي فِلَان: لَهسَهْر فِلَانكَهس كُوْبُونَهوهو گَه لَه
كُوْمَهَكِيِيَان لِيْكَرْد ◊ الهَايْشَةُ: تَرَسَان ◊
دَمْعَابِيَهَكِي خَه يَالِيِيَه لَه دَمْعَابَا دَمْرِيَابِيَه كَان ◊
الهُورَاش: مَالُو سَامَانِيْكَ لَه حَمْرَام و حَه لَان
كُوْكَرَابِيْتَهوه ◊ الهُورَاشَةُ: بَهْمَانَا (الهُورَاش) دئ ◊
كُوْمَه لِيْكَ خَه لَك بُوْرُوْزِيْن و تِيْكَهوه بَهَاوِيْن و
بِيْن و بَجْن ◊ الهُوشُ: زَمَارَهِي زُوْر لَه شَهْرِدَا
گَرْدِيْبِيْنَهوه ◊ خَالِي بِيُونِي گَه دَه ◊ الهُورَاشَةُ:
دَهگوتَرِي: (إِبِل هُورَاشَةُ) حُوْشْتَرِي چَه مَوْش و

تَهْرَمِيُوو بِلَاوه بُوو لِيْرَهوه لَهوِي كُوْكَرَابِيْنَهوه ◊
الهُرِيْشَةُ: كُوْمَه لِي تِيْكَه ل و بِيْكَه ل.

هَاعَ فِلَانِ هَرْعَا: هَاتو هَاوَارِي كَرْد، دَهْم بَه هَاتو
هَاوَار بُوو ◊ زُوْر لَهسَهْر شْتَهَكه سُوْر بُوو.

هَاعَ فِي الْحَرْبِ: لَه شَهْرِدَا هَاوَارِي كَرْد هُوْتَا فِي كِيْشَا.

هَاعَ مِنْ فِلَانِ: لَه فِلَان جَارِز بُوو و مِرِز بُوو.

هَاعَ الْقَرْمُ بِمَضْمِمْ اِلِي بَعْضِ: خَهْلَكَهَكه بَه لَامَارِي
يَه كِيَان دَاو خَهْرِيْكَ بُوو عَهْمَبَارِي يَه كَرْت بِن.

هَاعَ فِلَانِ هَرْعَا رَهْوَاعَا: كَابِرَا رِشَايَهوه ◊ هَرِغَ
فِلَانَا: فِلَانكَهسِي رِشَانْدَمَهوه ◊ تَهَرِغَ: خُوِي
رِشَانْدَمَهوه ◊ تَهَرِغَ الْقِيْسِي: بَه زُوْر رِشَانَهوه ي
بَهسَهْر خُوِي دَا هِيْنَا.

تَهَرِغَ نَفْسَه: خُوِي رِشَانْدَمَهوه ◊ الهَاعُ: (رَجُل هَاع):

بِيَاوِيْكَِي جِيْدِيِيَهوه زُوْر لَهسَهْر شت سُووره ◊
(رَجُل هَاع لَاع): بِيَاوِيْكَِي تَرَسْنُوْكَ و بَه هَاتو
هَاوَارَه ◊ الهُورَاغُ: نَاوِي مَانگِي ذِيْلَقَه عِيْدَمِيَه ◊
الهُرَاغَةُ: رِشَو، نَهْوِي لَه فُوْرگِي خُوْرشِيْنَهوه
دِيْتَه دَمَر ◊ الهُورُغُ: دُوْزْمَانِيَهْتِي ◊ بَه تَهْمَاع و
چَاوْچُنُوْكَ ◊ الهَرَفُ: بَاي گَهْرَم ◊ كَرْمَبَاي سَارْد ◊
الهُرَفُ: گِيْزَه لُوْكَه سَارْد بِيْن يَان گَهْرَم بِيْن ◊
تَرَسْنُوْكَ بِيْن خِيْر ◊ گِيْل و نَه حَمَه ق ◊ الهُرَفَةُ:
زَه لَكَاوِيْكَه، چَالِيْكَه نَاوِي تِيْدَا كُوْدَمِيِيْتَهوه
زُوْرِي فُوْرُو لِيْتَه تِيْدَا بَه يِدَا دَمْبِيُو بَالْتَنْدَه
حَه زِيَان لِيِيَهْتِي.

هَوِكَ الرَّجُلِ هَرَكَا: بِيَاوَهَكه گِيْل بُوو كَه مِيْكَ
عَهْقَلِي بِيْن مَاهوه ◊ (فَهوْ هَرُوكْ و هَوِوكْ و هَرُوكْ) ◊
هَرُوكْ فِلَان: فِلَانكَهس چَالَه نَاوِي هَه لَكَه نَد
بُوْنَهْوَه ي نَاوِي تِيْدَا كُوْبِيْتَهوهو زِيْرَهَكه ي بِيِيْتَه
فُوْرُو لِيْتَه و بَالْتَنْدَه لِيِي كُوْبِيْنَهوه ◊ هَرُوكْ فِلَانَا:
فِلَانكَهسِي گِيْل و نَه حَمَه ق كَرْد ◊ سَهْرَسَامِي كَرْد
◊ إِنْهَالِ فِلَان: فِلَانكَهس سَهْرَسَام بُوو ◊ تَهَرُوكْ

فلان: بهمانا (إنهاك) دئ ۵ كهوته ناو جانی نهگبهتی و تیداچوونهوه ۵ لهقسهکردن دا زمانی تیکهلو و پیکهلو بوو ۵ الهوكه: جالو كهندر ۵ الهوكه: دهگوتري: (أرض هوكه): زهويبهکی ويران و دړكو دالووی ۵ الهوكه: زور گیل و نهماق ۵ الهوكه: سمرسام ۵ بؤ نافرمت دهگوتري: (الهواکه) ۵ (أرض هواکه): زموی ويران و پړ لهدړكو دال.

هَال هَوْلَا: ترسا ۵ هَالَتُ الْمَرْأَةِ بِمَسْنَهَا: نافرمتكه بهروخساری جوانی کابرای سمرسام کرد.

هَال الْأَمْرُ فَلَانًا: روداوکه، کارکه فلانکسی ترساند.

هَيْلُ السَّكْرَانِ: سمرخوشهکه چاوی رهشکهو پیشکهی کردو ترسا ۵ هَالُ الشَّيْنِ فَلَانًا: شتهکه فلانی سمرسام کرد.

هَوْلٌ عَلَى فُلَانٍ: فلانکسی ترساند ۵ ههلممتی

بؤبرد ۵ هَوْلَتُ الْمَرْأَةِ: نافرمتکه خوی نارایش داو خشل و پوښاکي جوانی پوښی ۵ هَوْلٌ فَلَانًا: بؤزیدمړوی لهمانای (هَالَهُ) دئ ۵ هَوْلُ الْأَمْرِ: نیشهکی گهورمکردو زیدمړوی تیداگرد تاوی لئ کرد ترسناک بی ۵ اِهْتَالُ فُلَانٍ: فلانکس ترساو سمرسام ما ۵ تَهَوْلٌ لِلنَّاقَةِ: خوی کرد بهدړنده لهحوشترمه بؤنهوهی نارام بی و زیرباری بکا ۵ تَهَوْلٌ لِمَالِ فُلَانٍ: ویستی بهچاو مالی فلانکس بههنگیوی و کاری تن بکا ۵ اِسْتِهَالُ الْأَمْرِ: کارکهی بهگهورمو ترسناک هاته بهرچاو ۵ التَّهَارِيلُ: شتیک بکړیته هوکاری ترساندن ۵ نهوهی لهشتیک جیابوبیتهوهو فهوتابن ۵ نهوپارچه قوماشه خوریبه سورو زهردو سهوزمیه دخریته سهرکهزاهو ۵ جوانکردن بهویننهو نهخشو نیگارو چهک و

پوښاک و خشل ۵ ههروا ناوه بؤ رهنگی چؤراو چؤری ناو گولو و گوتراو ۵ الهَالُ: بهمانا (الآل) دئ ۵ (حَبُّ اِهَالٍ): حیل؛ بؤنیکه لهبؤنهخوشهگان لههنندی شوین پیی دهگوتري: (الْحَبَّان) ۵ الهَالَةُ: خپایی مانگ، دموران دوری مانگ ۵ یان کهوانهپهکی روناکی کهدموری قهبارمهکی ناسمانی دابن ۵ الهَوْلُ: ترسو بییم ۵ ترسناک و زندهقبهر ۵ کارو روداوی گهورمو سامناک ۵ (أبْرُ اِهْوَلٍ): پهیکهړنکی فیرعهونی میصریه لهسهردهمی سیتیهم بنهمالهی فیرعهونهگان دا دروست کراوه، جهستهی شیرو سهری نادهمیزاده، بهم دوو پیکهاتهبه نامازه دهکا بؤ کؤبوونهوهی هیزو عهقل لهیهک جهستهدا، پهیکهرمه بیست متر دریزمو چوار متر پانهو همتا نهمرؤ لهنزیک نههرامی (الجیزة) پایهداره ۵ الهَوْلَةُ: سهرسورمان و عهجب ۵ همرشتیک مندالی بی بترسیندری ۵ نافرمتیک نهومنده جوان بی خهک بهجوانیهکهی سمرسام بن ۵ الهیلة: بهمانا (اِهْوَلُ) دئ ۵ الهَوْلُوعُ: پروانه مادهی (هَلَع).

هَوَم: سوکه خوینکی کرد، سهرمخوینکی شکاند ۵ ههنؤزی هاتنی و سهری بهملاو لادا کهوت، همر سهره لهقهی بوو ۵ تَهْوَمُ: بهمانا (هَوَم) دئ ۵ الْأَهْوَمُ: ناوجهوان پان ۵ سهرزل ۵ التَّهْوِيمُ: ههست کردن بهخه و (خهوهاتن) ۵ الهَامَةُ: سهر ۵ تَوْقَهَسَمَر ۵ ناومراستی سهر ۵ دهگوتري: (هر هامة القمر): نهو سهروک و پيشهواي گهلهکهپهتی ۵ کؤمهتیک مرؤف ۵ بالندمیهکی بجوکه بهشهو دمردمکهوئو ومگری ناو گؤرستانه ۵ کوندبهبوو ۵ بالندمیهکی خهپالیبه عمرمب پنیان وایه نهو تهیره له

سهری مروقی کوژراو دیتهدمرو همر هاوار
دمکا دهلی تیراوم بکمن تا توّلهی
دهسیندریتهوه نهمجار بیدنگ دمین (بنات
الهام): مؤخی میشک ◊ الهوام: بهمانا (الهام) دئ
◊ الهوم: خهوی کهم سوکه خهو ◊ ناومراستی
زهوی ◊ جهفی زهوی.

هَوْمُ المجرس: روهکیکه لهپیری (الصلیة)
کهلاکانی ومکوو گهلائی یاسهمین وایه،
دهرمانیکی لی دروست دمکری بهردی گورچیله
ورد دمکاو میزگردن ناسان دمکا ◊ الهرماء
والهرمة: دهشتو سارا.

هَانَ فِلَانُ هُونًا رَهَانًا وَمَهَانَةً: فلانکس زهلیلو
داماو بوو.

هَانَ الشَّيْئُ عَلَيْهِ هُونًا: شتهکه ناسان بوو ◊ سوکو
بن نهرک بوو ◊ هَانَ فِلَانُ الْأَمْرَ أَوْ الشَّخْصِ:
فلانکس کارمکهی بهسوکو بن نهرک زانی ◊
فلانکس بهلاوه سوکو بن مرومت بوو ◊ هَانَ
الْأَمْرَ عَلَيْهِ: نیشهکهی لهسمر ناسان کرد ◊
نیشهکهی بهسوک زانی ◊ تهاون بالامر: کارمکهی
بهسوکو بن نهرک زانی ◊ سوکایهتی پی کرد ◊
الاهون: ناسان و بن نهرک ◊ الهاون: هاومن،
قاپیکه لهناسن یان لهمس بهدسکهوان شتی
تیدا ورد دمکری ◊ الهائون: بهمانا (الهاون) دئ ◊
الهون: بهمانا (الهاون) دئ ◊ هیجو پوچو بن
نرخ ◊ نهمسی سهر نهرمو جلّهو خووش ◊
نهدهبو رهوشت بهرزیو خو بهگم زانین ◊
نهرمو نیانیو لهسمره خوئی ◊ الهون: خهک
بهگشتی ◊ دمگوتری: (ما ادری أي الهون): نازانم
ج خهکیکه؟ تنگانهو جورتم ◊ ریسوایی و
سهر شوپیی ◊ الهوتة من النساء: نافرمتی زینده
بهجالکراو ◊ نافرمتی گهردنکهجو کوپلهو
بهستهزمان ◊ نافرمتیک لایهنی میینهی

لاوازیبو ومکوو پیاوی جهسته توندو دهماراوی
بیته بهرجاو ◊ نارامی و ناشتهوایی ◊ الهونی:
زهلیلی و ژیردهستهیی ◊ بهنهدهبو وبقارو
خوبهکهم زان ◊ الهونی: بههیواشی رویشتن ◊
دهگوتری: (هي تمثي الهيرني): نهو نافرته
بهناز بهسهرزهوی دا دپرواو بهنهسپایی قاج
دهخاته سهر زهوی ◊ نرمی و سوکی ◊ الهینة:
دهگوتری: (اثنى على هيتك): بهویستی خووتو
بههیواشی برؤ ◊ الهین: بن نرخ ◊ ناسان و
لهسمرهخو ◊ لیورده ◊ تهرة فلان: فلان هاتو
هاواری کرد، نالاندی ◊ الهائة: بهمانا (الآهة) دئ
◊ الهواهي: قسهی پرپو پوچو بن ماناو مهبهست
◊ جوره رویشتنیکه ◊ الهواهيئة: ترسنوک ◊
الهرها من الرجال: پیاوی ورمنزمو ترسنوک ◊
بیریک که پلیکانهو شتی وای تیدانهین ◊ گیلو
نهحمهق ◊ الهياهي: جوره رویشتنیکه ◊ الهوه
من الرجال: پیاوی ترسنوک ورمنزمو ◊ الهوهة:
ترسنوک ◊ الهو من الارض: لایهکی زهوی،
سوجیکی ◊ کون و کهلهبهریکی زهوی ◊ الهواة:
جالاییهکی چهواشه نامیزی زهوی ◊ الهوة:
کون و کهلهبهر ◊ الهوة: جال و بیرى قول لهناو
زهوی دا ◊ جال و نرمایی سهرشوین کهمروؤ
نهتوانن بهناسانی بهناویان دا برپاو ریگا دمرکا
◊ بیرى قول ◊ بیرى داپوشراو ◊ دهگوتری: (وقع
فلان في هرة) ◊ ههروا وشهی (هرة) بهمانا
گیلیو نهحمهقی دئ ◊ کسیک نهتوانن قسهی
نهینن ههلبگری.

هَوِي الشَّيْئُ هَرِيًا رَهِيَانًا: شتهکه کهوته خوار ◊
گلا، لهبهرزاییهوه کهوته خوار بوّنزمایی ◊
دهگوتری: (هوت العقاب على صيد): ههتوکه
کهوته سهر نیچیرمکه، خوئی بو ههتدایه خوار.

هَاءَ إِلَيْهِ هَيْئَةً: حمزی لئ بوو موشتافی بوو ◊
هَآيَا فِي الْأَمْرِ وَعَلَيْهِ: له کاره کهدا هاوړای بوو،
 پشتگیری کرد ◊ **هَيَّا فُلَانُ الْأَمْرَ تَهِيئَةً وَتَهِيئاً:**
 فلانکس نیشه کهی باش کرد ◊ ناسانی کرد ◊
هَيَّا الشَّيْءُ: شته کهی حازرو ناماده کرد بؤ جئ
 به جئ کردنی مهبهستی کی تایبه تی ◊
 دهگوترئ: (هَيَّا الْمَصْنَعُ لِبَدْءِ الْإِنْتِاجِ): کارگه کهی
 ناماده کرد بؤ دمستکردن بهومبهرهینان ◊ (هَيَّا
 الطَّعَامَ لِلْأَكْلِ): خوراکي ناماده کرد بؤ خواردن ◊
تَهَيَّأَ الْقَرْمُ عَلَى الْأَمْرِ: خه لکه که لهسر کاره که
 ریک کهوتن هاوکاری یه کترین کرد ◊ **تَهَيَّأَ**
لِلْأَمْرِ: خوی بؤکارمکه ناماده کرد ویستی دستي
 پی بکا ◊ **الْمُهَيَّأَةُ:** نهوکاره ی لهسهری ریک
 کهوتوونو هه موویان دمیانه وئ نهجامی بدن،
 نهجام بدرئ ◊ **الْهَيَّءُ:** بانگکردن بؤ خواردن و
 خوارندنه وه ◊ **الْهَيْئَةُ:** شکل و شیوه ی شت ◊
 نیشانه ◊ **كَوْمَهُنَّكَ مَرْوُفٌ نَهْجَامَانِي كَارِيكِيَانِ**
 پی دمسپیردرئ ◊ **الْهَيُّ:** جوان روخساری ◊
هَابَهُ هَيْباً وَمَهَابَةً: به گه وره ی داناو له پیش
 جاوی شکومه مند بوو ◊ لئی ترسا ◊ ترساندی و
 هوشیاری دایه ◊ بؤ زیدمرووی له مانایه دا ◊
أَهَابَ بِهِ: بانگی کرد بؤکردنی شت یان
 نه کردنی هه لئنا بؤ کردنی یان نه کردنی
 دهگوترئ: (أَهَبْتُ بِصَاحِبِي إِلَى الْخَيْرِ): هاوه له کهم
 هه لئا بؤ کردنی کاری خیر ◊ **أَهَابَ بِالْغَيْلِ:**
 ناوژمنگی له نه سپه که داو هه لئنا بؤ خیرا
 رویشتن ◊ **أَهَابَ الرَّاعِي بِغَنَمِهِ:** شوانه که
 مهر و بزنه گانی رادان بؤ له و مرو ناو خوارندنه وه
 ◊ **دمنگی دان بؤ نه وه ی راومستن یان بگه رینه وه**
 ◊ بهوشه ی (هَابِ هَابِ) ی تیبان خوری ◊ **هَيْباً**
الشَّيْءِ إِلَى فُلَانٍ: شته کهی لای فلانکس گه وره
 کرد ◊ زوری بیداهه لگوت و نرخی دایه ◊ **إِهْتَابَ**

الشَّيْءِ: بؤ موبالغه وه زیدمرووی له مانای
 (هَابَهُ) دئ ◊ **تَهَيَّبَ الشَّيْءُ:** بؤ موبالغه وه
 زیدمرووی له مانای (هَابَهُ) دئ ◊ **تَهَيَّبَ الشَّيْءُ**
فُلَاناً: شته که فلانکس ی ترساندو سهرسامی
 کرد ◊ **دهگوترئ:** (تَهَيَّبَنِي الشَّيْءُ تَهَيَّئَةً): شته که
 سهرسامی کردم و ترساندم و لئی ترسام ◊
الْمُتَهَيَّبُ: شیر ◊ **سَامٌ لِيَكْرَأُ** ◊ **الْهَيْبَانُ:** زور
 ترسنوک و هه مرکزهر ◊ **شَوَانٌ وَجَاوْدِيرٌ** ◊
 نیریه کیوی ◊ **كَلٌّ وَقَوْرٌ** ◊ **هَيْتٌ بِهِ:** بانگی لئ
 کرد، دمنگی دا.

هَيْتًا: وشه یه که سهرسامی دهگه بهنی ◊ **عهرمب**
 دهلی (هَيْتٌ لِلْجَلْمِ): سهرسام له حیلیم و
 بارهولی فلان.

هَيْتٌ لَكَ: ناماد مبه، خیرا که ویسته کهم جئ به جئ
 که ◊ **الْهَيْتُ:** چالی نرمی زهوی ◊ **چالی قول** ◊
هَيْتَاهُ: هه لئانی سه گه بؤ گرتنی نیچیر ◊ **هَاتُ**
الشَّيْءِ هَيْشاً وَهَيْشَاناً: شته که جولا ◊ کهوته
 رویشتن.

هَاتُ الْقَرْمُ: خه لکه که کهوته تیک و روژان و
 بینه و بهره له کاتی کیشه و نیزاع دا.

هَاتُ فُلَانٍ فِي الشَّيْءِ: فلانکس شته که ی بهتوندو
 تیزی و مرگرت و خرابی کرد.

هَاتُ مِنَ الْمَالِ: بهشی خوی له ماله که هه لگرت.

هَاتُ لِفُلَانٍ شَيْئِي كَمَا دَا بِمَفْلَانٍ.

هَاتُ بَرَجْلِهِ التَّرَابِ: به حاج گله که ی هه لئدایه وه ◊
هَاتُ فُلَاناً: به هوی زوریه وه بهسر فلان دا
 زال بوو ◊ **تَهَاتُ الْقَرْمِ:** خه لکه که تیکینه وه
 هاویشت و کهوته بینه و بهرمو شمرو نیزاعه وه
 ◊ **تَهَيَّئْتُ لِفُلَانٍ شَيْئاً:** شتیکی دا به فلان ◊
استهَاتُ الشَّيْءِ: شته که ی به زور زانی، زوری
 کرد ◊ **استهَاتُ الْمَالِ:** مال و سامانه که ی تیکدا

خرابی کرد ◊ المهایث: که سیک زور لهشت
 هه لگری به باومش بیدار کردن یان به ارادان و
 وه لانان ◊ الهایشه: (هايشة القوم): راوانان و
 پالپومنانی گهل و نته وه ◊ الهیئة: کومه نیک
 مروفا.

هَاج النَّبْتُ هِنَجًا: رومکه که وشک بوو زمرد
 هه لگه را ◊ هاجت الارض: زهوییه که گزوییا که
 وشک بووه ◊ رابه رین و دزی نهو زولم و
 ستمه می لیبان دهکرا دمنگی نارمزاییان
 دهربری. ◊ هاجت الإبل: حوشترکه تینوی بوو ◊
 هاجت السماء: ناسمان هه ورو هه لای زور بوو
 کردی به رشه باو زریان.

هَاج الشَّيْءُ: شته که می هه لچواند ◊ رایپه راند.

هَاج فلاناً: فلانکه سی رایپه راند خستیه جم و
 جون و رایپه رین.

هَاج الإبل: حوشترمکانی رادان به شهو بووسه
 دویلا و یان بو له و مرگا ◊ اهاج: دمگوتری:
 (أهاجت الریح النبت): بایه که رومکه که می وشک
 کرد ◊ اهيج الأرض: زهوییه که می واهاته به رجاو
 که گیاوو گزمه که می وشک بووه ◊ اهيج فلان فلاناً:
 فلانکه سی فلانکه سی ورو زاند ◊ اهتاج: رایپه ری
 دزی زولم و ستم یان زیان و نازار ◊ ته ایج
 القوم: خه لکه که هه لمه تیان برد بو دوزمن و
 به کریز و مستان بو شه پر کردن ◊ تهيج الشئ: بو
 زیدم ریوی له مانای (هاج) دئی ◊ المهیاج:
 کورکاندن و گه رانه وه بو زیدو نیشتمان ◊
 حوشتریک پیش حوشتری تر تینوی بی ◊
 الهائج: سوور بوونه ووه رق هه لسان ◊ دمگوتری:
 (هَاج هانجه): خوینی گهرم بوو، رقی هه لسا ◊
 الهاجة: بوقه میبینه ◊ نه عامه ◊ مهرو بزنو
 همیوانی تر که نارمزوی که لگرتنیان نه بی ◊

الهيج: شهر ◊ رشه بای توند ◊ فیتنه و ناشوب ◊
 الهیجاء والهيجا: به مانا شهرو کوشتار ◊ الهیاج:
 به مانا (الهيجاء) دئی ◊ هَاج الهريسة:
 که شه که که می زور جهور لینا ◊ هَاج الفحل:
 نیره فه حله که می هه لئا بو سواربوون و که لئانی
 میبینه ماچه که ◊ الهیج: حوشتریک که به وشه می
 (هیج) تیت راخوری خیرا رایپه ری و برپوا ◊ هاده
 هیدا و هادا: جولانندی تی راخوری ◊ دهری کرد
 ◊ ترساندی ◊ چاکی کرده وه ◊ لایدا ◊ هید
 السائر: رینواره که په له می کردو خیرا ریوی ◊
 هید الأمر فلتاً: کارمه که، روداوه که فلانکه سی
 باش خسته جم و جون، زوری رایپه راند ◊ الهید:
 گه ووه ◊ شتی راتله هاوو و مشه فه توله هاتو ◊
 الهیدان: ته مبه ل و ترسنوک ◊ الهیدب والهیدی
 والهیدی: برپوانه ماده می (هدب) ◊ الهیدکر:
 نافرمتی گهنجی قه له وی هه ندام جوان ◊ شیری
 بزرهاو ◊ الهیدکره: به مانا (الهیدکر) دئی ◊
 الهیدلة: برپوانه ماده می (هدل) ◊ الهیدام: برپوانه
 ماده می (هدم) ◊ الهیدم: برپوانه ماده می (هدم) ◊
 هیر فلان البناء: فلانکه سی باله خانه که می
 روخاند ◊ تهیر البناء: باله خانه که تیک روخا ◊
 الهیار: زوو روخاو، روخه ک ◊ دمگوتری: (رجل
 هیار): بیایو که زوو دمروخو خو بو جورتم و
 تهنگانه رانگری ◊ الهیار الثلجي: روخانی
 ته باره به فری سره کویو مکان ◊ الهیر: ناویکه
 له ناوه مکانی بای صه با ◊ الهیر من اللیل: که متر
 له نیومی شه ◊ الهیره: زهوی دهشت و نهرمه لان
 ◊ الهیر من الرجال: بیایوی ورم نزم و زمعیف ◊
 هه اطیسی: زاراوه می که میغریقی بیسه
 خورئاواییه کان کردویانه به ناو بو جوره
 خه تیکی هیروغلیبی، که خیرا دمنوسری و
 خالبه ندی و نیشارات و شتی وای تیدانین ◊

یه کیان داو بووبه شهریان ◊ الهَيْضَةُ: مروّقی
تیکه لَو بیکه ل ◊ هَيْضَتُهُ ناشوب.

هَاصِ الطَّيْرُ هَيْصاً: بالئدمه که جیقنه ی کرد
جیقنه ی هه لداپه خوار.

هَاصٍ فُلَانٌ بِالشَّيْئِ: فلانکس توندو تیژی
بمشته که کرد.

هَاصٍ عُنُقُهُ: ملی باریک کرد ◊ الْمَهَائِصُ: کولانه ی
بالئده، خلانه ی به له و مرو شوینی جیقنه
کردنیان.

هَاضِ الْعَظْمُ: نئسقانه که ی شکانده وه دوای نه وه ی
خهریک بوو به کتر بگریته وه.

هَاضٍ فُلَانٌ الشَّيْئِ: فلانکس شته که ی شکاند ◊
نهرمی کرد.

هَاضِ الْكِرَى فُلَاناً: ومنه وز (ههنوز) فلانکسی
داهیزرانده و هیزو توانای لی بری و لاوازی کرد.

هَاضِ الْحَزْنُ قَلْبُهُ: خه م و خه هفت جار دواچار
که وته سهر دلی.

هَاضِ الْمَرَضُ فُلَاناً: نه خووشیبه که بو فلانکس
هاته وه.

هَيْضِ فُلَاناً: فلانکسی وروزاند ◊ إِفْطَاضَ الْعَظْمُ:

نئسقانه که ی شکاند ◊ إِفْطَاضَ: بو موطاومه ی
(هاضه) دئی ◊ تَهَيْضُ الْفَرَامُ فُلَاناً: عیشق و
سؤزمکه گه رایه وه بو فلان ◊ الْمَسْتَهَاضُ:

نه خووش یان نئسقان شکاو که چاک بیته وه و
سهر له نوی بوی بیته وه ◊ الهَيْضُ: نهرم و نیان
◊ الهَيْضَةُ: گه رانه وه ی خه م و خه هفت بو سهر دل

◊ نه خووشی دوانه خووشی به نؤیه بیته سهری ◊
هه روا (الْفَيْضَةُ) نه خووشیبه که دیارده گانی
رشانه وه ی توندو سکچونی زور و کزبوونی
جه سته یه ◊ (نه خووشی کولیرا).

الهَيْرَعُ: پروانه مادده ی (هَرَع) ◊ الهَيْرَعَةُ:
پروانه مادده ی (هَرَع) ◊ الهيرودين: مادمه کی
پافته یه له زهرو دهرده هیندری بؤنه خووشی
خه سستیوونه وه ی خوین سودی هه یه ◊
هیروغلیفی: زارومه که به مانای نه خشی هرؤز
(النقش المقدس) دئی ◊ الهيرين: ماده سهرکه ریکی
تیکه له یه له مورفین وهرده گری ◊ الهَيْرَبُ:
به مانا (الهَرْبُ) دئی.

هَاسٍ فُلَانٌ: فلانکس روئی به ههر رویشتنیک
بین.

هَاسٍ مِنَ الشَّيْئِ: زوری له شته که هه لگرت.

هَاسٍ الشَّيْئِ: شته که ی گیره کرد، ژیر پیی دا.

هَاسٍ الْأَرْضِ: زهویبه که ی کوتایه وه.

هَاسٍ فُلَانٌ فُلَاناً: فلانکس گالته ی به فلان کرد ◊
الاهيس: پایوی نازاو چاونه ترس ◊ شتی ره قو
پته و که هه مووشتیک ورد بکا.

هَيْسٍ هَيْسٍ: وشه یه که بو پایو ده گوتری کاتیک
بته وی هه لی بنیی بو کاریک.

هَاشِ الْقَوْمِ هَيْشاً: خه لکه که تیکیان وه هاویشت و
خروشان.

هَاشِ بَعْضِ الْقَوْمِ إِلَى بَعْضٍ: هه ندئی له خه لکه که
عه مبارزی هه ندیکیان بوون ◊ نامادمبوون
به لاماری به کتر بدن.

هَاشِ فُلَانٌ: فلانکس زوری قسه ی ناشیرین کردن.

هَاشِ فُلَانٌ فِي الْقَوْمِ: فلانکس ناشوب و نازاوه ی
خسته ناو خه لکه وه ◊ کابرا فوی تیکراو که وته
هه له که سه ماو که یفخوشی.

هَاشِ الشَّيْئِ: شته که ی گه نده ل و خراپ کرد ◊
له خووی گرت و کووی کرده وه ◊ تَهَيْشُ الْقَوْمِ
بمعضم الی بعض: هه ندئی له خه لکه که به لاماری

هَاطَ فَلَانٌ هَيْطاً: فلانكس هاتو هاواری كردو
 كرديه غالو بوغل ۵ هَاطِط: بهمانا هاتو هاوار
 كردن ۵ هَاطِط فلاناً: فلانكسى لاواز كرد ۵
 تهايط القرم: خهلكهكه كۆبونهمو كاروباری
 خوڤان ريك خست ۵ الهياط: دمگوترئ: (هم في
 هياط ومياط) نهوان لهبگرمو بهرمهدان يان
 نهوان لهدورو نزيكى دان ۵ الهَيْطُ: دمگوترئ:
 (مازال في هَيْطٍ وَمَيْطٍ): نهوان تانيستا همر
 لهشرو همراو بينمو بهرمهدان.

هَاعَ الشَّيْنُ: شتهكه كرايهوه، بلاو بووه.

هَاعَ فَلَانٌ: فلانكس هاواری برسايامتى كرد،
 لهدمست برسبيهمتى هاواری كرد ۵ ترساو دادو
 هاواری كرد ۵ هَاعَتُ الإِبِلُ الى الماء: حوشترمهكه
 تينوى بوو حمزى لهئاو بوو.

هَاعَ الْمَاءُ وَغَرَهُ عَلَى رَجُلٍ الْأَرْضِ: ئاو يان
 شلهممنيبهكى تر بهسمر روى زموى دا رۆيى
 جارى بوو.

هَاعَ الرَّصَاصُ وَغَرَهُ: رمصاصهكه توابهوه.

هَاعَ فَلَانٌ: فلانكس تهماعى زور بوو وئيرای
 نهوى هيچى لهدمست نايه كهچى بهتعامعه
 چاو چنۆكه ۵ دم بههاتو هاواره خو بؤ هيچ
 ناخوشى يهك راناگرئ.

هَاعَ مِنَ الْحَبِّ وَالْمُرْنِ: له ئاكامى عيشقو سۆزهوه
 يان له خهفمتو حوزنهوه گيئرو وئز بووه،
 سمرسام بووه ترساوو پهزموردمكهوتوووه ۵ تَهَيَّعَ
 الشَّيْنُ: بؤ زنده رۆيى لهماناى (هاغ) دئ ۵ تَهَيَّعَ
 السَّرَابُ: تراويلكهكه بهسمر زموى دا بلاو بووه
 ۵ تَهَيَّعَ فَلَانٌ: فلانكس سمرسام بوو ۵ ستهمى
 كرد ۵ تَهَيَّعَ الى الشَّرِّ: پهلهى كرد بؤشمر ۵ المَهَيَّعُ
 من الطرق: ريگای ناشكرا ۵ الهَايَعُ: دمگوترئ:
 (ليل هانع): شهويكى تاريك و نوتهكه ۵ (رجل

هانع لائع): پياويكى ترسنۆك و دم بههاتو
 هاواره ۵ الهَائِعةُ: دهنكى ترسناك ۵ زيرمو
 نهرمى ترسنينمر ۵ الهَاغُ: كهسيك دم
 بههاواربئو ئاخ و نؤف بكا ۵ (رجل هاغ لاغ ۵
 هاغ لاغ): پياويكى ترسنۆك و زمعيفو بئ
 دمهسلاته، دم بههاوارو گرینۆكه ۵ الهِيَاغُ:
 دمگوترئ: (ريح هاغ لياع): رشمهبايهكى خيراو
 بههيزه ۵ الهَيْعَةُ: بهمانا (الهائعة) دئ ۵
 ههردمنگيك ترس بخاتهوه، همر خرابهكارى و
 فاحيشهيهك بلاو بيتهمو ترسناك بئ ۵
 دمشگوترئ: (أرض هيعة): زهوييهكى پان و
 دمشته ۵ الهَيْعُ: دمگوترئ: (رجل هيع ليغ):
 پياويكى دم بههاواره ۵ هَيْعَرُ: بپروانه (هَعَرُ) ۵
 تَهَيْعَرُ: بپروانه (هَعَرُ) ۵ الهَيْعَرَةُ: بپروانه (هَعَرُ) ۵
 الهَيْعَرِينُ: بپروانه (هَعَرُ) ۵ هَيْعُ الْعَامُ: سالهكه
 بهبيت و بهرمكمت بوو ۵ أهْيَعُ الْقَرْمُ: خهلكهكه
 همرزانى روى تئكردن ۵ هَيْعُ فَلَانٍ التَّرِيدَةُ:
 فلانكس تئگوشاومكهى زور جهور كرد ۵ هَيْعُ
 المطر الأرض: بارانهكه زهوييهكهى نهگرتهوه لئى
 لادا ۵ الأَفْيَعُ: ئاوى زور ۵ سالى همرزانى و
 بهبيت و بهرمكمت ۵ ئيانى خووش و بهناز
 بهرومرده ۵ الأَفْيَانُ: همرزانى و گوزمرانى
 خووش ۵ خواردن و خواردنهوه.

هَافَ رِقَ الشَّجَرُ هَيْفًا: كهلاى درهختهكه ههئومرى.

هَافَ فَلَانٌ (يَهَافُ) هَيْفًا: فلانكس زوو زوو
 تينوى دهبئ ۵ رشمهبا لئى داو تينوى بوو.

هَافَ الْعَبْدُ هَيْفًا: كۆيلهكه ههلات، ياخى بوو.

هَافَ الْفَلَامُ: كورمهكه فهدى باريك بوو وركى
 بچوك بوو ۵ هَافَتِ الإِبِلُ هَيْفًا وَهَيْفًا:
 حوشترمهكه لهتياوان دمى بؤ رشمهبا كردهوه
 بؤنهموى تينوايهتى كهه بكا.

هَيْفَ الْغَلَامُ هَيْفًا: بهمانا (هَاف) دئ ○ **أَهَافَ الرَّجُلُ:** پیاومکه حوشرمکانی تینوویان بوو ○ **إِهْتَافَ:** تینوی بوو ○ **تَهَيْفٌ:** له شوئینیک نیشتهجی بوو بهرمه رهمهبا بوو ○ **استهاف:** رهمهباى گهرم لئی داو تینووی بوو ○ **المِهْيَافُ:** کهسیک زوری تینوبیو نمتوانی خوئی بؤ رابگری ○ **کهسیک زوو تینووی بین:** **الهاف من الرجال:** پیاویک زوو تینوی بیی یان زوری تینوبی ○ **الهافة:** حوشرتیک زوو تینوی بین ○ **الهَيْفُ:** رهمهباى گهرم که روهک وشک بکا ○ **گیانلهبر تینوو بکا، ناوی بیرو کانیاو وشک بکا** ○ **الهیرف من الرجال:** بهمانا (المهيف) دئ ○ **الهَيْفَانُ:** تینوو، زور تینوو یان خیرا تینوو ○ **أهيق الظلیم:** نیره نوعامکه زور دریز بئ ○ **الأمیق:** ملدریز ○ **الهَيْقُ من الرجال:** پیاوی کزی رهمهلهی دریز داوئل ○ **نیره نوعامه** ○ **الهَيْتَة - الهیقم - الهیقماني:** بروانه مادهی (هَقَم) ○ **هَيْكُلٌ - الهیکل - الهَيْكَلَة:** بروانه (هکل).

هَالٌ فُلَانٌ الرَّمْلُ رَغْرًا: هیلًا: فلانکس بنکولی لبهکهی کرد سهرهوهی داروخایه خوار ○ **أَهَالُ فُلَانٌ الشَّيْءُ:** بؤ زیدمرویی لهمانای (هاله) دئ ○ **إنهال عليه:** بؤ موطاومعهی (أهاله) دئ ○ **انهال القرم عليه:** خهلکهکه دابارینه سهری بهلیدان و بهجنیو کارنکیان پی کرد بابه دهواری شری نه کردین ○ **تَهَيْلُ الشَّيْءِ:** شتهکه یهک لهدوا یهک کهوتنه سهری ○ **الأهْيَلُ من الرمال** أر نوحها: نهمیه وهجبه وهجبه بکهویته سهریهک ○ **المهیل:** لمبی روخهک و چهوو زیخی روخهک ○ **الهال من الرمال:** بهمانا (الأهیل) دئ ○ **الهالة:** بروانه (هول) ○ **الهَيْالُ:** لمبی روخهک ○ **الهَيْلُ:** بهمانا (الهَيْالُ) دئ ○ **الهَيْلان:** نهو لمبو زیخیه

کهبهردهوام بروخیو ناش ناشۆکه بکا ○ **الهَيْوُلُ:** تهپو تۆزی بلاوه بوو کهلهکاتی هاتنه زورهوهی تیشکی خور لهکونی پهنجهرهو شتی واوه دمبیندرئ ○ **الهيوولي:** نهو ماده خامانهی شتیان لی دروست دمکری بؤ نمونه مادهی لۆکه بؤ قوماش، ناسن، بؤ بزمار دار بؤ کورسی و کهرهویته ○ **بهلاهی زانا ئیغریقسی و مهنطیقییهکانهوه ههپولا مادیهکه شیوهو شکلی تایبهتی نیهو قبولی ههموو شیوهو شکلتیک دمکهن و بییان وایه بهرومردگار عالمی مادهی لهو ههپولا صورته دروست کردوه** ○ **الهيولاني:** دمگوترئ: (مشروع هیولانی): پرؤزمیهکی سهرمتاییهو بهشیومهکی ساکار نهنجام دمدرئ ○ (رسم هیولانی): وینهیهکه لههیله سهرمتاییهکان تینهبهریوه ○ **الهَيْلُکرن:** بروانه (هَلْک) ○ **هَيْلُ الرَّجُلُ:** پیاومکه زیکری (لا اله الا الله) ی گوت.

هَامَ فُلَانٌ هَيْمًا رَهْمَانًا: فلانکس سهری خوئی ههلگرت و ملی لی نا نازانی بؤکوئی دهچن و جی دهکا.

هَامَ فِي الْأَمْرِ: لهکارهکه سهرسام بوو نهپزانی چۆنهو چیه ○ بهجۆرهما شیوه قسهی لی کردو بیرو بؤچونی جیا جیای دهربارمی ههبوو.

هَامَ فُلَانٌ هَيْمًا: فلانکس زوری تینو بوو.

هَامَ فُلَانٌ بَفْلَانَةَ هَيْمًا: فلانکس عاشقی فلان نافرمت بووهو خهریکه بؤی شیت بئ ○ (فهو هانم) ○ **هَيْمُ الْمُبِّ فُلَانًا:** دلداری فلانکسی کرده عاشق و مهدهوش ○ **اهتام فلان لنفسه:** فلانکس بؤ بهرژهومندی خوئی فرت و فیلی کردن و ههول و کۆششی کرد ○ **تَهَيْمُ فُلَانٌ:** فلانکس بهجوانترین شیوه رۆیشت ○ **تَهَيْمَتِ الْمَرْأَةُ الرَّجُلَ:**

هَيْه، هَيْه؛ وشهيهكه بؤ دمرکردنى شتېك دمگوترى
 ◊ بؤ دريژه پيدانى قسه دمگوترى ◊ هَيْهات:
 (اسم فعل): بهمانا دوورو چاوهروان نهکراو دئ
 ◊ قورئان دمفهرموى: (هيهات هيهات لئا
 توعدون).

هيا: بيتى بانگ کردنه ◊ (أيا)بووهو گؤردراوه به
 (هيا).

هيا هيا: وشهيهكه بؤ تيپاخوپين و رابهپاندى
 حوشر بهکاردمهيندرئ.

هَيَّي: (اسم فعل): بهمانا خيراکه، زوويه ◊ وادمين
 بيتى (ك) پيوه دهلكيندرئ دمگوترئ: (هَيْك يا
 رجل).

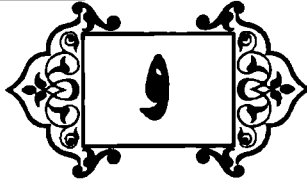
هَيَّي بن بَي: فلانى كورئ فلان بهكسيك
 دمگوترئ: نهزاندري باوكى كئيهو چ كهسه.

هَيَّأ هَيَّأ: وشهيهكه بؤ ههئنان بهکاردمهيندرئ، كه
 گؤرانى حوديه بؤ ولاخ دمگوترئ لهگهَل نهوهدا
 دمنگى لئ دمكرئ بهوشهئ (هَيَّأ هَيَّأ) واته
 خيراکه برؤ ◊ هَيَّأ: وشهيهكه بؤ نههئ
 بهکاردمهيندرئ و كافى خيتابى پئوه
 دهلكيندرئ ◊ دمگوترئ: (هَيَّاك زيدا) ناگات
 لهزميد بين ◊ هَيَّان: دمگوترئ: (ماهَيَّان هذا): نهوه
 ئيشى چيهو جى دموى؟ دمگوترئ: (هَيَّان بن يئان):
 فلانى كورئ فلان ◊ مهبهست كهسيكه باوكى
 نهزاندراو بين.

ئافرمتهكه واپكرد پياوهكه عاشقى بين ◊
 اسْتَهْمُ فؤادُ فلان: دئ فلان رارا بوو، راستى لئ
 شيوا بوو ◊ الأَهْيَمُ: مروفى زؤر تينو ◊ حوشرئ
 زؤر تينو ◊ الهَيَّامُ من الرمل: ليه وردميهك زؤر
 وردو وشك بين بههيج شئويمهك تهباره
 نهبهستئ ◊ الهَيَّامُ: بهمانا (الهَيَّامُ) دئ ◊
 تينوايهتى زؤر ◊ دمردنكه توشى حوشر دمبين
 وئ لئ دهكا بهناو دمشتو سارادا دمگهري و
 لهومري بؤناخورئ ◊ شَيْت و شهيداييهك
 لهدلدارييهوه پهيدا بووبئ.

هَيِّمُ الله: واته سويندم بهخودا ◊ دهق بهمانا (أيم
 الله) دئ ◊ الهَيَّانُ: تينوايهتى زؤر ◊ عهشق و
 سؤزى لهرادميهدمر ◊ الهَيُّومُ: سهرسامو
 مهدهوش ◊ هَيَّيْمَنَ على كذا: بالادست بوو بهسمر
 فلان شت دا، بهسمر فلان خئل و هؤزدا .. چاوديري
 كردو پاريزگارى كرد ◊ هَيَّيْمَنَ الطائر على فراخه:
 بالندهكه بيچوهكانى خسته زير بالهكانيهوه
 بهسمر يانهوه بالئ فش كردن ◊ الهَيَّيْن: ناويكه
 لهناوه جوانهكانى خودئ مهن، بهمانا ناگادارو
 چاوديرو بالادست بهسمر ههموو شتېك دا ◊
 الهَيَّجَلْبُوبِيْن: (همغلوبين): مادهئ سور لهخرؤكه
 سورهكان دا ◊ الهَيَّيْنُغ: بپروانه (هَتَّغ) ◊ هَيَّيْم -
 الهَيَّيْم - الهَيَّيْم - الهَيَّيْم - الهَيَّيْم - الهَيَّيْم:
 بپروانه مادهئ (هنم) ◊ هاهئ فلان بالابئل:
 فلانكهس بانگى حوشرهكانى كرد تئيان
 راخوړئ و دمري كردن ◊ هاهئ الكلاب:
 سهگهكانى رمتانندن.

هَآ: وشهئ ههرهشه ◊ لاسايى كردنهوهئ
 بيكهنينه ◊ لاسايى كردنهوهئ گريان و رؤرؤيه
 ◊ لاسايى كردنهوهئ باويشكه ◊ الهَيَّه: كهسيك
 قئزئ لئ بكرئ و لهبر پيس و پؤخهئ
 پؤشاكهئ دووربخريتهوه.

الْوَأْوُ: پیتی بیستو جهوتهمی پیتهکانی هیجایه
 ◊ لهپیته مههجورمهکانه، مهخرهجو شوینی
 لیوهدمرهاتنی سهری زمان و ناومرآستی
 مهلاشووه.

وَأَبَ فُلَانٌ يَنْبُ وَأَبًا: فلانکەس رقی هەنسا
 (أواب فُلان فلانا): فلانکەس کاریکی ئەومندە
 ناشیرینی بهرامبەر فلان کرد مرؤف روی نایه
 باسی بکا ◊ رقی هەنساندو توپهی کرد ◊
 بهشیوهی ناشیرین وهلامی دایهوهو
 داخوازییهکهی بؤ جی بهجی نهکردو ریسوای
 کرد ◊ **إِنَابَ فُلَانٍ:** فلانکەس ریسوایوو ◊
 حهای جوو ◊ **إِنَابَ فُلَانًا:** بهشیوهی ناشیرین و
 حهایبهره داخوازییهکهی فلانکەسی رمتکردموه
 ◊ **الْإِبَةُ:** ریسوای و حهای چوون و تیکشانهوهو
 ویکهاتنهوه ◊ **التَّوْبَةُ:** ریسوایون و حهای چون
 بنهمای وشکه (وَزْبَةُ) بووه ◊ **التَّوْبَةُ:** بهمانا
 (التَّوْبَةُ) دئ ◊ **المَوْتِيَّة:** بهمانا (التَّوْبَةُ) دئ ◊
الْوَأْبُ: نازهلی سم دوفاق کهدرزی نیوان
 سمکهی فراوان نهبن ◊ بهرداخ و گلاسی
 نهستور و قورسو بان ◊ **الْوَأْبَةُ مِنَ النِّسَاءِ:**
 نافرمتی کورته بالای بان ◊ بیری بان و قول
 قولکه لهبهر دوو شاخ دا کهناوی تیندا
 بمینیتهوه کهپینی دهگوترئ بهرداو ◊
 دمشگوترئ: (قدر وأبَة): منهجلیکی بان و
 گهورمیه ◊ **الْوَيْبِيَّة:** (قدر ونبية) منهجلی قول
 ◊ **الْوَأَجُ:** برسیایهتی.

وَأَدَّ الرَّجُلُ ابْنَتَهَا: پیاوهکه کههکهی خوی زینده
 بهجال کرد ◊ (فهو واند وهي ونبدة وموزدة):

کچ زینده بهجال کردن عادمتیکی سهردهمی
 پیش هاتنی نیسلام بووه ◊ **إِنَادَ فُلَانٌ:**
 فلانکەس لهسهره خو بوو هیواش بوو ◊
 دهگوترئ: (إِنَادَ فِي مَثِيهِ): بههیواشی رویشت ◊
 (إِنَادَ فِي أَمْرِهِ): لهکارهکهی دا دامهزراو بوو ◊
تَوَادَّ فُلَانٌ: بهمانا (إِنَادَ) دئ ◊ **تَوَادَّتْ عَلَيْهِ**
الْأَرْضُ: زموی بهسهر دا کهوت گل ژیرخوی دا
 شاردیهوه ◊ **التَّوَادُّ:** لهسهرهخویی و
 رهمتارکردنی عاقلانه ◊ **الْوَأْدُ:** داب و نه رهمتیکی
 عهرمیهکان بوو لهسهردهمی پیش هاتنی
 نیسلام، ههندي کەسیان کچی خویان
 بهزیندویی ژیرخاک دهکرد ◊ **دمنگی بهرزو**
گهوره ◊ **دمنگی قاج بهزموی دادان رمبهی قاج**
ترپه ترپی قاج کهلهدوورهوه دمبیسرتئ ◊
بارهی خوشتر و دمنگ خوارندنهوهی خوی
الوئید: بهمانا (الوَأْدُ) دئ.

وَأَرَّ النَّارَ: قولکه ناگردانی دروست کرد.

وَأَرَّ فُلَانًا: فلانکەسی ترساند ◊ فلانکەسی خسته
 ناو شهرو نهنگیزموه ◊ **أَوَّارُهُ:** فیری کرد ◊ **سهر**
بهرهوزیر ناردنیه خوار ◊ **وَأَرَّهُ:** خسته ناو
 شهرو همراوه ◊ **الْإِرَّةُ:** ناگر ◊ قولکه ناگردانی
 زیر گهرما ◊ **تونی هممام** ◊ **تونی کوره قسل و**
گهچ ◊ **کولاندنی گوشت لهناو سرکهدا** ◊ **بهزی**
دوگ ◊ **الوئار:** گلینجان ◊ **که گلی تایبتهی ههیه**
بؤ سواغکردن ◊ **الْوَيْرَةُ:** زموی گهرمهلان
 گهرمهسیر ◊ **الْوَيْرَةُ:** قولکه ناگردان.

وَأَلَّ فُلَانٌ يَلُّ وَالًا: فلانکەس پهناى برد، رزگاری
 بوو ◊ **وَأَلَّ إِلَى الْمَكَانِ:** پهلهی کرد بؤ نهو

شوينه ◊ دمشكوترئ: (أَزَّالَتِ الماشيةُ في الكَلَامِ):
 نازده لهكان قشبل و ميزان له لهومرگادا كردو
 شوين ميزيان دياربوو ◊ **أَوَّالُ المَكَانُ**:
 شوينهكه ريخاوى و زبلاوى بوو ◊ **أَوَّالَت**
الماشيةُ المَكَانَ: نازده لهكان شوينهكهيان
 ريخاوى و زبلاوى كرد ◊ **وَأَعَلَ فلان مَواطِةَ**:
 فلانكس پهناى بردو رزگارى بوو ◊ **وَأَعَلَ الى**
المَكَانَ: پهلهى كرد بوشوينهكه ◊ **وَأَمَلَ من**
الشئِ مَواطِةَ: ههولى دا خو لهشتهكه رزگار
 بكا ◊ **وَأَعَلَ الطائرُ**: باندكهه خوئ پهناشت دا
 لهترسى ههلو ◊ **الإِنَاءُ إله فلان**: خزم و كهسو
 كارى فلان ◊ **الأوَّلُ**: بهكهم بيجهوانهى (الأخر)
 ◊ **الأولى**: ميينهى (الأول) ◊ **المَوَّئِلُ**: شوينى
 راومستانى لافاو ◊ پهناگه ◊ **الموئيلةُ**: سمرچاوهو
 كان مهرجيع پهناو شوينى خو پاراستن لهشت ◊
الوَالُ: بهمانا (الموئل) دى ◊ **الوَالَةُ**: قشبل و ريخ،
 پيسايى مهر و بزى و حوشتر كه تهمباره
 دمبهستى و دمبيته گهمره تهمباله ◊ **دمگوترئ**:
 (إن بني فلان وقرودهم و آله): فلان خيزان و
 بنهماله سوتهمهنيان تهمبالهيه ◊ **وَأَمَةٌ يَوْمَةٌ**:
 رازى بوو، موافيق بوو ◊ **اتامت الانثى**:
 ميينهكه بهسكيك دوو بيچوى بوون ◊ **وَأَمَةٌ**
مَواطِةٌ ووثاماً: رازى بوو، موافيق بوو
 لَمَّكَندى پيشينان دا هاتوو (لولا الوثام لملك
 الأنام): نهگمر بيك رازيبوون و بيكهوه گونجان
 نهبوايه خهلك تيدا دجئون ◊ **واعمت المرأة**
صواحباتها: نافرتهكه و مكوو دمسته
 خوشكهكانى خوئ رازاندموه ◊ **وَأَمَّ اللهُ فلاناً**:
 خودا فلانكسى ناشيرين دروست كردوو.

وَأَمَّ رَأْسَهُ: سمرى گهوره كرد ◊ **تَوَاعَمَ الشيطانُ**:
 دووشتهكه ليك چوون و مكوو يهك و ابون ◊
تَوَاعَمَتِ الفتياتُ: كچهكان لهناو خوئيان دا ريك

كهوتن ◊ **تَوَاعَمَ الغنَاءُ**: رستهو پهندى
 گوزانيهكه بيكهوه گونجاو بوون ◊ **التَّوَمُّ**:
 دولانه، دوو مندال ◊ دوو بيچوو بهيهك سك
 ببن ◊ دووبن يا زياتر، نيرين يا ميينه بن ◊
الوَأَمُّ: خانووى گهرم ◊ **الوَأَمَةُ**: دمگوترئ: (رجل
 رَأْمَةٌ): پياويكه لاسايى خهلك دمكاتهوه ◊
التَّوَانُ: جهسته لهرو لاواز ◊ كهسكيك پاي
 نابهسهندو پيرو پووجى ههبن ◊ **الوَأُنُّ**: پياوى
 جهسته پان و خهپان ◊ **الوَأُنَّةُ**: بهمانا (الوَأُنْدَى)
 ◊ **دمگوترئ**: (إمرأة و أنة): نافرمتيكه كهتهو
 گيل و نهفامه ◊ **وَأَوَّ الكَلْبُ**: سهگهكه لوراندى
 ◊ **الوَأَوَاءُ**: واقهواقى جهقهل.

وَأَيُّ فلاناً رَأياً: وادهى بهفلان دا ◊ (وَأى لَه)
 بهرعودى بوو، بوو بهكهفيلى ◊ **دمگوترئ**:
 (وَأى فلان كذا): بو فلان بهرعودى فلان شت
 بوو ◊ لهحهديت دا هاتوو، خودا دمفهرموى:
 (إني قد رأيتُ على نفسي أن أذكر من ذكركني) ◊
إثأى الرجلُ: پياومكه وادهى دا ◊ **تَوَاعَى القومُ**:
 خهلكهكه كويونهوميان نهنجام دا ◊ **إِسْتَوَاى**
الفلانُ: فلانكس داواى وادهو بهلئينى كرد ◊
 وادهى دا ◊ **الوَأْيُ**: وادهو بهلئين و بهرعودمبوون
 ◊ ههروا وشهى (ألرأى) ناوه بو ژمارميهك
 نادهميزاد ◊ بو شك و گومان ◊ **الوَأْيُ من**
الدوابِ: ولاخى تيكسمر اوو پتهو ◊ **الوَأْيَةُ**:
 منهجهلى گهوره و پان و پور ◊ **الوَأْيَةُ**: بهمانا
 (الوَأْيَةُ) دئ ◊ نافرمتى دمسترنگين و كهيبانوى
 بهخهمهوه بووى مال و حالى خوئ ◊ جهوال و
 هورو تيرمو خهرارى گهوره.

وَبَأَ الشئِئُ وَيَبَأُ: ناماژى بهشتهكه كرد.

وَبَأَ المتاعُ: كالاكانى كوكرندهوو بهستنى
 بو بار كردن ◊ **وَبِنَتِ الأرضُ**: زمويهكه

(ولاته‌که) تاعون و مباحی تیدا په‌یدابوو ◊
 اوبات الارض: زوییه‌که، ناوجه‌که تاعونی
 تیدا په‌یدابوو ◊ اویا فلان الی الشئین:
 فلان‌کس نامازی بۆ شته‌که کرد ◊ ده‌گوترئ:
 (رکیه لاتوبئ): بیریکه همت ناوی لئ نابری ◊
 ویأ الی الشئین: نامازی بۆشته‌که کرد ◊ ویأ
 الشئین: شته‌که‌ی داگرت (ته‌عبینه‌ی) کرد بۆ
 ناردنه دمرهوه ◊ تویأ فلان البلد او الماء:
 فلان‌کس ولاته‌که یان ناوم‌که‌ی به‌تاعوناوی
 زانی ◊ استویأ فلان الارض: فلان‌کس زهوی و
 ولاته‌که‌ی به‌تاعوناوی له‌قه‌لم دا ◊ المویبئ:
 ناوی کهم ◊ ناوی وشک بوو ◊ الویأ: تاعون و
 په‌تا ◊ همر نه‌خوشیبه‌ک گشتی و بلاوه بووبئ ◊
 ویقه: سمر زهنشتی کرد، گله‌یی لئ کرد ◊
 هه‌رهمشی لئ کرد.

وید فلان یوبد ویداً: حال و مزعی خراب بوو
 زیانی ناخۆش و گوزهرانی ته‌نگ بوو، خیزانی
 زۆرو داهاتی کهم. ◊ وید علیه: رفی لئ هه‌لسا.

وید الثوب: هوماشه‌که رزی.

وید الیوم: رۆژه‌که گهرم بوو، کزماو هه‌واشی
 نه‌بوو ◊ اوید الشئین: شته‌که‌ی تاک کردموه ◊
 توید اموال الناس: به‌چاوی مالی خه‌لکی
 هه‌نگاوت و توشی ناهه‌تی کردن ◊ استوید فلان:
 فلان‌کس حال و مزعی خراب بوو به‌هوی
 خیزان زۆری و کهم دمرامه‌تیبه‌وه ◊ الوید: کۆنه
 شاخ و درزیک له‌ناو کیو دا ناوی تیدا کۆبیته‌وه
 ◊ ناتاجی بۆ خه‌لک ◊ الوید: چاوه‌که دم‌کریته
 ناوه‌لناو ◊ ده‌گوترئ: (رجل رآه): پیاویکه
 حال و مزعی خراب و گوزهران ته‌نگه ◊
 کونه‌شاخ و چالایی له‌ناو کیودا ناوی تیدا
 کۆبیته‌وه.

ویر البعیر و نحوه (یوبئ) ویراً: حوشرمه‌که گولکی
 زۆربوو ◊ ویر فلان: فلان‌کس ته‌ره بوو
 وه‌کیوان کهوت، زیانی له‌گه‌ل حه‌یواناتی
 وه‌حشی بردمه‌سەر ◊ فلان‌کس له‌مال دا مایه‌وه و
 نه‌چوه دمر ◊ ویر ولد النعام: بیچوه نوعامه‌که
 به‌رو بۆلئ لئ روان ◊ ویر الإرنب او الثعلب او
 الأیل: که‌رویشکه‌که یان رپوییه‌که یان حه‌یوانه
 کیوییه‌که له‌سهر توکی قاجی رۆیسی قاجی
 نوشتانده‌وه له‌کاتی رۆیشتن دا بۆنه‌وه‌ی شوین
 پیی خۆی گوم بکاو کهس به‌مه‌ کۆی نه‌زانی ◊
 ویر فلان آثاره: فلان‌کس شوین پی و شوین
 دمستی خۆی سهریه‌وه بۆنه‌وه‌ی پیی نه‌زانی ◊
 ویر علی فلان الأمر: کاره‌که‌ی له‌فلان‌کس
 چه‌واشه‌کرد ◊ ویر النخله: دارخورماکه‌ی
 ته‌لقیح کرد تۆوه نیرمه‌که‌ی پیوه کرد ◊ الاویر
 (بنات اوبئ): جۆره‌ قاجکیکه‌ رنگی خاکیه‌وه
 سوچ سوچه‌وه گرن گرنه ◊ تاکه‌که‌ی پیی
 ده‌گوترئ: (ابن اوتیر) ◊ ده‌گوترئ: (لقیت منه
 بنات اوتیر): له‌سۆنگه‌ی نه‌وه‌وه توشی به‌لاو
 کارمسات بووم ◊ الوایر: ده‌گوترئ: (ما بالدار من
 وابر): له‌خانومه‌که‌ی دا کهس نیه، کهس
 له‌خانومه‌که‌دا نییه ◊ الویر: گیانه‌به‌ریکه
 سمداره له‌قه‌باره‌ی که‌رویشک دا یه، رنگی
 له‌نیوان خاکی و رمشی دایه، کلک کورته،
 شه‌ویله‌ی خوارو ده‌جولتینی ده‌لئی کاویرده‌کا،
 له‌ولاتی لوبنان زۆره ◊ هه‌روا وه‌شی (الویر) ناوه
 بۆ رۆزیک له‌حه‌وت رۆزی کۆتایی زیستان ◊
 الویر: توکی حوشرتو که‌رویشک و نه‌وه‌جۆره
 حه‌یوانه ◊ (أهل الویر): رهمال نشین و
 نازه‌لدار.

ویش الظفر و جلد البعیر یوبش ویشاً: په‌له‌ی
 سپی له‌هه‌نکی نینۆکه‌که‌دا په‌یدا بوو یان

به فلان ◊ وَيَصْنَ الْجِرْوُ: بیجوه گورگه که
جاویکی کرده ◊ الوابصة: ناگر ◊ پشکو ناگر
◊ هوره بروسکه ◊ دمگوتری: (فلان وابصة
سمع): فلانکس همرقسه یهک بیسی بروای پی
دمکا ◊ الویاصُ: بو زیدمرووی له مانای
(الوابصة) دئی ◊ مانگ ◊ رمنگی زور زهقو دیار ◊
الوئصة: پشکو ناگر ◊ الویصصة: ناگر.

وَيْطُ فِي جِسْمِهِ وَيِي رَايَه: له جهستهی دا لاواز بوو
راو بوجونه کهی لاوازو ناپهسهند بوو.

وَيْطُ: خویری بوو ◊ ترسنوک بوو ◊ لاواز بوو.

وَيْطُ فُلَانٌ: بهمانا (وَيْطُ دئی) ◊ قورسو گران بوو ◊
الوَيَّاطُ: زمعیفی ◊ الویاعة من الصُّبِّي:
مه لاشوی من دال ◊ کتوت ◊ وَيَخُهُ يَخُهُ:
ره حنه ی لی گرت ◊ الويخُ: شوینی
به یه گهگه یشتنی دوشت ◊ جومزگه ◊ دهردیکه
توشی حوشتر دهنی کاربگری خرابی دهنی بو
کولگه کهی ◊ الويخَةُ: (وَيَخَةُ القوم): شوینی
کزیونه وهی خهک ◊ پیایو باشی کومه ل.

وَيْقُ يَيْقُ وَيَقَا: فهوتا به هیلاک جوو ◊ وَيَقَّت
الإبلُ: حوشترمه که به قوردا جووه خوار ◊ اويقهُ:
فهوتانندی به هیلاکی برد ◊ بهندی کرد ◊ پامی
کرد ◊ زپرباری کرد ◊ استویقُ: فهوتا به هیلاک
جوو ◊ المويقُ: شوینی به ندرکن، به ندیخانه ◊
شوینی وادمو به لئین ◊ ناومندو به ربهست
له منیوان دوشت دا ◊ المويقات: تاوانه گه ورمان
◊ وَيَلَّت السماءُ: ناسمان بارانی زوری باراند ◊
وَيَلَّت السماءُ الأرضُ: ناسمان زهوی ناودا.

وَيَلُّ الْإِنْسَانَ وَغَيْرَهُ بِالسُّوْطِ: به قامچی
له مروفته کهی دا.

وَيَلُّ الصَّائِدُ الصَّيْدَ: راوچییه که نیچرکهی
تهراند.

له پیستی حوشتردا په لهی سپی په یداوو ◊
اويشَ السائرُ: ریپواره شه وره وه که په لهی کرد
◊ اويشَ الرجلُ: پیاو که دالان و دیوه خانی
خوی نامادم کرد بونان خواردن و خواردنه وه
تییدا ◊ اويشَت الأرضُ: زهوی گزویگیای جوراو
جووری رواند ◊ وَيَشَ فُلَانٌ لِلْحَرْبِ: فلانکس
کومه لئیکی زوری له هوزو خینه جیاجیاکان
کوز کرده بو شهر ◊ وَيَشَ الْقَوْمُ فِي أَمْرٍ:
خه لکه که له هه موو لایه که وه له کارمه که وروکان
◊ پییه وه خه ریک بوون ◊ وَيَشَتِ الْإِطْفَالُ:
په لهی سپی له سهر بنکی نینوکه کان دهرکهوت
◊ وَيَشَ الْجَمْرُ: پشکو ناگرمه که به هوی باوه
گه شایه وه موو سواریی ناگرمه کهی دهرکهوت ◊
الويشُ: تاکی (الأرش) ه، مه بهست هه تیومجه و
ناده میزادی خویری ناگهس به چه یه ◊ په له
په لهی سپی که دمه که ونه سهر نینوک ◊ په له
په له که له سهر پیستی حوشتر دهرمه که ون.

وَيْشُ الْكَلَامِ: هسهی پرپوچ.

وَيْسَ الْبَرْقُ: بروسکه که روناکی دا ◊ دهمگوتری:
(وَيْسَ القمر): مانگ روناکیی بلاو کرده وه.

وَيْسَ الْجِرْوُ: توتکه سه که که (بیجوه گورگه که)
جاویکی هه لئینا ◊ وَيَصَّت الأرضُ: زموییه که
رومکی زوری لی روا ◊ یان گیاوو گزمه کهی
سهری دهره یناو سهوز بوو ◊ وَيَصَّت النارُ:
ناگرمه روناکی دا.

وَيْسَى الْفَرَسُ: نه سه به که نیشتانی په یداکرد
ته رده ماخ بوو ◊ (فهر وَيْسَى وهي وبصة) ◊
اويصت الأرضُ: بهمانا (وَبَصَّت) ◊ اويصت
النارُ: بلئسهی ناگرمه که دهرکهوت ◊ اويصن فلان
ناره: فلانکس ناگرمه که هه لگیر ساند ◊ وَيَصَن
فلان لفلان بشین: فلانکس شته کهی دا

وَيْلٌ لِّلْمَرْتَعِ: لهومرگاکه لهومرگاکه زاکاو ناخوش بوو.

وَيْلٌ الشَّيْنِ: شتهکه توند بوو، ناخوش بوو، تیک جوو ◊ **وَبَلَّتِ الْأَرْضُ عَلَيْهِمْ وَبَوْلًا:** زهوییهکه دمرداوی و لهومر ناخوش و ناساز گار بوو بؤ دانیشتوان و بؤ نازدهلهکانیشیان ◊ **وَابِلَ الْأَمْرِ:** بهردموام بوو لهسر کارمکه ◊ **اسْتَوَيْلَتِ الْقَنَمُ:** مهرو مالتهکه نهخوش کهوتن ◊ بههوی لهورگای خراب و ناوو ههوی ناساز نهخوشی لهناو نازدهلهکان دا بلاو بؤوه ◊ یان مهرو بزنهکان ههزیان لهنیزی و بهران بوو (بهتهکه هاتبون) ◊ **اسْتَوَيْلَ فُلَانِ الْأَرْضِ:** فلانکس ناوو ههوی زهوییهکه یی نهکهوت و نهخوش کهوت، ویری نهوی بهدل نهو ولاتهی خوش دموی وهلی ناوو ههواکهی یی ناکهوی ◊ **اسْتَوَيْلَ الشَّيْنِ:** شتهکهی بهبلاو نهخوشی لهقهلم دا ◊ **الْمَوَيْلُ:** گورزه دار، کوله دار ◊ گۆجان و عهصای نهستورو پتهو ◊ **الْمَوَيْلَةُ:** باومهدار، گورزه دار ◊ **الْمَيْبِلُ:** گۆجان و عهصای نهستورو پتهو ◊ جوړه قامچییهکی سر پرژاوییه داریکه سرمهکهی ههندئ تیلمه چهرمی نهستوری بؤ دهگریته پرژو و مکوو قامچی حوشری یی لی دهخوری ◊ **الْمَيْبِلَةُ:** قامچی ولاخ لی خورین ◊ گۆجان و عهصا ◊ **الْوَابِلُ:** بارانی بهخورم و هتره گوره ◊ پیای سخی ◊ **الْوَابِلَةُ:** وهچی حوشر و مهرو بزنی لایهکی کوتایی قول یان هی ران ◊ **الْوَيْالُ:** گندهلی و فساد ◊ چورتم و ناخوشی ◊ کاری قورس و گران لهسر دل و جهسته ◊ ناکام و سهرنجامی خراب و ناخوش ◊ **الْوَيْلُ:** بارانی دژپهگوره و بهخورم ◊ **الْوَيْلِيُّ مِنَ النُّوقِ** او **الشَّاهِ:** حوشریک یان مهریک دوی دادوشینی

بههیزو تهکان شریدا ◊ **الْوَيْلَةُ:** زیان و تاوان، لهشگرانی و نهخوشی ◊ گهدمترشان و تهبیات تیکجون ◊ **(وَبَلَّتْ الطَّعَامُ):** تیکچونی گدهه ◊ **(وَبَلَّتْ الشَّاةُ):** بهتهکه هاتنی مهرو بزنی، بهکهلم هاتنیان ◊ **الْوَيْلَةُ (أَرْضُ وَبِلَةٍ):** زهوییهکی دمرداوی و ههواناسازه هه میسه پتهو و نهخوشی تیدایه ◊ **الْوَيْبِلُ:** توند و تیزو پتهو، فوران دمهرموی: ﴿فَأَخَذْنَاهُ أُخْذًا رِيبًا﴾: گرتمان بهشیوه گرتنیکی بههیزو پتهو ◊ دار، کوله دار ◊ گۆجان و عهصای نهستورو پتهو ◊ شورک و داری نهرو و شک ◊ داریکه زهنگول و ناهوسی یی لی دمدرئ ◊ شهپکه داریکه جل شور جلی یی دهکوتنی و پاکی دمکاتهوه ◊ **الْوَيْبِلَةُ:** گورزه دار ◊ گۆجان و عهصای نهستورو پتهو ◊ **الْوَيْلُ:** گهگم و دمنگی خویندنی جوړه کوتریکه ◊ **الْوَيْلَةُ:** بهمانا (السر) دئ ◊ **الْوَيْلُ:** و سوسه و خنوکهی دل.

وَيْحٌ عَطَاءٌ: بهخشهکهی کهم کردهوه.

وَيْحٌ الْعَطَاءُ: بهخشهکهی زور کهم و بی بایهخ بوو ◊ **الْوَيْحُ فُلَانٌ:** فلانکس مال و سامانی کهم بوو ◊ **الْوَيْحُ فُلَانًا:** فلانکسی ماندو کردو دهستی تیی جوو ◊ زبانی یی گه یاند ◊ بهخشهکهی کهم کردهوه ◊ **الْوَيْحُ عَطَاءٌ:** بهخشهکهی کهم کردهوه ◊ **وَيْحٌ عَطَاءٌ:** بهخششی نهوی کهم کردهوه ◊ **تَوَيْحُ الشَّرَابِ:** شهراپهکهی کهم کهم خواردموه ◊ **الْوَيْحُ:** شتی کهم و بی نرخ ◊ (رجل و یح) پیایکی خویرییه ◊ **(طعام و یح):** خواردمهمنییهکی بی سوده ◊ **الْوَيْحُ:** بهمانا (الو یح) دئ.

وَيْسِدُ الْوَيْدِ: جهسپا، سینگهکه جهقی.

وَتَدَّ فِلَانٌ الْوَتْدَ: فلانكس سنگهكهی چهفاند
 لوَتْدَ الْوَتْدَ: سنگهكهی چهفاند.

وَتَدَّ فِلَانٌ فِي بَيْتِهِ: فلانكس لهمالهوه جیگیر بوو
 نههاته دهر.

وَتَدَّ الرِّزْغُ: گستوگالهکه سهری دهرهینا، روا، سهوز
 بوو.

وَتَدَّ رَجْلُهُ فِي الْأَرْضِ: هاجی لهزهوی چهفاند
 الْمَيْتِدُ: نهو چهکوجو نامیرهی سنگی بی
 دادهکوتری ◊ الْمَيْتِدَةُ: بهمانا (الْمَيْتِدُ) دئ ◊
 الْوَتْدُ: نهوی لهزهوی دهچهقیندری ◊ یان
 بهدیواردا دادهکوتری ◊ نهو بهرزاییهی
 پیشهوهی گوینچه ◊ بهشیکه لمتفعیلهی
 عوروز ◊ الْوَتْدَةُ: نهو بهرزاییهی پیشهوهی
 گوینچه.

وَتَرَّ فِلَانًا وَتَرًا وَتَرَةً: دؤستو برادهری خوی
 کوشت ◊ خرابهی لهگهل دا کرد ◊ ترساندی.

وَتَرَّ الْقَوْمَ: جوتی خهئکهکهی کرد بهتاک ◊ دوو
 بون بوون بهس ... هتد.

وَتَرَّ الْعَدَدُ: ژمارهکهی کرد بهتاک.

وَتَرَّ الصَّلَاةَ: نویزی کرد بهویتر ◊ نویزی یهک
 رکاتی خسته دوا نویزه سوونهتهکانی.

وَتَرَّ الْقَوْسَ: ژبی قهوسهکهی توند کرد ◊

ژبیهکهی بهقهوسهکوه شتهک دا ◊ وَاَتَرَ بَيْنَ
 اَخْبَارِهِ وَكُتُبِهِ مَوَاتِرَةً وَوَتَارًا: ناو بهناو
 بهدواداچونی بؤ ههوالهکانی کردوه، بهناو
 کتیبهکانی دا گهرا بؤ دؤزینهوهی زانیاری ◊
 وَاَتَرَتِ النَّاقَةُ: حوشرمهکه لهکاتی بیخدانی دا
 نهزئویهکی دادا نههمجار نهزئوکهی تری دا دا،
 بهمهش نهزیمتی نهو کهسهی دا کهلهسه
 پشتی بوو ◊ وَاَتَرَ الشَّيْئَ: ناوبهناو

بهدواداچونی بؤشتهکه کرد ◊ وَاَتَرَ الصَّوْمَ:
 روزه نا رؤزیک بهرؤزو بوو ◊ یان رؤزیک
 بهرؤزو بوو دوو رؤز بهرؤزو نهبوو ◊ وَاَتَرَ
 فِلَانٌ الصَّلَاةَ: فلانكس نویزی سوونهتی
 شهوانهی بهنویزی یهک رکاتی کوتایی بی هینا
 ◊ وَاَتَرَ الْقَوْسَ: ژبی قهوسهکهی توند کرد ◊
 تَوَاتَرَتِ الْأَشْيَاءُ: شتهکان یهک بهدواپهک دا
 هاتن، ناو بهناو کهلینیان تیکهوت ◊ یان
 تاتکاک یهک بهدوو یهک دا شتهکان هاتن ◊
 تَوَاتَرَ الْعَصَبُ وَالْعَرَقُ: رېگو دهمارمهکه گرژ
 بوون ◊ دمشگوتری: (تَوَاتَرَتِ الْعِلَاقَةُ بَيْنَ
 الدُولَتَيْنِ): پهیومندی نیوان نهو دوو دهولته
 گرژ بوو ◊ تَثَّرَى: دمشگوتری: (جاءوا تَثَّرَى): یهک
 لهدواپهک هاتن ◊ تَثَّرَأَ: دمشگوتری: (جاءوا تَثَّرَأَ):
 یهک لهدواپهک هاتن ◊ التَّوَاتُرُ: لهبواری
 میکانیک دا بریتییه لههلهچون و
 خؤرپاسکاوتنی قهبارمیهک کهههردوو سهری
 بهسترا بن ◊ المتواتر: لهبواری زانیاری
 عوروزدا بریتییه لهسهرهواپهک بیتیکی بزوین
 کهوتبیته نیوان دوو پیتی ساکنهوه، وهکوو
 (مفاعِلُنْ، فاعِلُنْ، مفعولُنْ) ◊ لهبواری
 ههرمودی پیغممبهدا (الحديث المتواتر):
 بریتییه لهرپواپهتکردنی کؤمهئیک که
 نهگونجی درؤبکهن، واته: کؤمهئیک
 لهکؤمهئیکی ترموه رهواپهتیان کردبی چین
 لهدواجین تادهیگهپهنهوه سهر پیغممبهر
 (د.خ) ◊ الوتر: ناویکه لهناوه جوانهکانی خودا،
 تاک و تمنها ◊ بی هاهول ◊ لهبواری ژمارهدا
 (الوتر) نهومیه جوت نهبی ◊ ههروا ناویکه
 لهناوهکانی رؤزی عمرهفه ◊ الوتران: دوو
 دهمارن لهنیوان پاژنه پیی و رهفیکچ یان
 لهنیوان لهپی دمست و ثانیسک ◊ الوتره من کل

شعیب: نومهیه قهراخه کانی که وانه هی بن ۵
 پیره وی تیر له که وان دا ۵ کرکراگه یه کی بجوکه
 له لای سه روی گوینچه ۵ بوشایی نیوان هر دوو
 پهنجه یه ک ۵ پیستوکه ی نیوان قامکه گه وره و
 قامکی شایه تومان ۵ دهماریکه له زیر زمان دا ۵
 نیوان نهرمایی لوتو سه بهله ۵ په رده ی نیوان
 ههر دوو کونه لوت ۵ رمگیکه له نیوان خواروی
 پان و رمفیک ۵ الوترتان: به مانا (الوتران) دئ ۵
 دوشتی به رزه وه بوون ده لئی دو نه لقه ن
 له گوینچه کی نه سپدان ۵ الوتریة من النساء:
 نافرمتی دلر هق و بی به زمی ۵ الوتریة:
 ریبازیکه به تهنیش کبودابی، پارچه یه ک
 له زهوی ۵ زموی سبی ۵ کرکراگه یه که له لای
 سه روی گوینچه ۵ پیستوکه یه که له نیوان قامکه
 شادمو قامکه گه ورمدایه ۵ په رده ی نیوان دوو
 کونه لوت ۵ نه لقه یه که راهینانی شیربازی
 له سهر دکری ۵ خالیکی سبی که وانه یه
 به جهسته ی نه سپه وهیه ۵ خونجه ی گول ۵
 خانه ی دهبان ۵ قاعیدمو ریبازی قیاسی ۵
 قاعیدمو یاسای تابه مت به شتیک ۵
 به رده و امیون له سهر شتیک ۵ دابیران و
 بروکاندن ۵ دهگوتری: (مافی عمله و تیره):
 له کارمکی دا پاره وستان بروکاندن نیه.

وَتَخ فلان: فلانکس فهوتا ۵ تیداجوو ۵ تاوانبار
 بوو ۵ داوشاو گنده ل بوو ۵ رهوشتی خراب
 بوو به دبوو ۵ دهنگو دۆره ی ناشیرین بوو ۵
 زۆر نه زان و گیل بوو ۵ له به لگه هینانه وه دا
 هه له ی کرد هیچی بۆنه جه سپا ۵ نازاری پهیدا
 کرد ۵ اوتخ الله فلانا: خودا فلانکسی له ناو
 برد ۵ اوتخ فلان فلانا: فلانکس وای کرد فلان
 تاوانبار بکا ۵ فلانکسی هه لنا بۆ تاوان کردن ۵
 خسته ی ناو به لاو چورتمه وه ۵ اوتخ فلان

القول: فلانکس له قسه کردنه که دا کاتقام بوو ۵
 اوتخ فلانا عند السلطان: نامۆزگاری
 فلانکسی کرد له خزمت پاشا داو فیبری
 نه وه ی کرد چۆن هه نس و کهوت بکا ۵ الموتفة:
 شوینی تیداجون و فهوتان ۵ الوتفة: هه نه کردن
 له به لگه هینانه وه دا ۵ الاوتل: پیاویک ورگی
 خوی پریکا له شهراب.

وَمَ بِالْمَكَانِ وَتوما: له شوینه که مایه وه و جینگیر
 بوو ۵ الموتمة: نوسطوانه ۵ الوتمة: رویشتی
 خیرا.

وَتَن بِالْمَكَانِ وَتَنًا وَتونا: له شوینه که مایه وه و
 جینگیر بوو.

وَتَنَ الْمَاءِ: ناومکه جاری بوو به رده و ام هاتو
 نه برا.

وَتَنَ فلان فلانا: فلان زمبری له رمگی لاملی فلان
 دا.

وَتَنَ فلان: فلانکس رهگی لاملی نازاری بوو ۵
 اوتنت المرأة: نافرمته که مندالی بوو
 به جوړیک قاجی پینش سه ری هاتنه دهر ۵ اوتن
 القوم دارهم: خه لکه که زۆر له مالی خویان دا
 مانه وه ۵ استوتن المال: مال و سامانه که زۆر
 بوو، هه لگرا ۵ الموتونة: نافرمتی به نه دهب و
 روشنبر، هه رجه ند جوانیش نه بی ۵ الواتن:
 شتی جینگیر و جه سپا له شوینی خوی ۵ ناوی
 کاریزاو به رده و ام و نه پراوه ۵ الوتن: نومهیه
 مندال که له دایک دهبی له پینش دا قاجه کانی
 بین نه مجار باهی جهسته ی بیته دهر ۵ الوتنة:
 تهنگ هه لچنین به قهر زدار بۆنه وه ی قهر زمکه
 وهر بگریته وه ۵ راجیایی و نژایه تیکردنی
 په کتری ۵ دهگوتری: (بینهما وتة) ۵ الوتین:
 شارمگی جهسته، دهماری سه رمکی که ههر چی

خَوَيْنِيكَ لَهْدَلْ دَيْتَهْدَمِرْ نَهْو دَابَهْشِي دَهْكَا
بِهِنَاوَجَهْ سَهْتَهْدَا ۞ وَاتَاهْ عَلِي الْأَمْرُ:
فَهْرَمَانِبَهْرَدَارِيي كَرْد ۞ الْوَتِي، زُونْگَاو.

وَأَلَّ اللَّحْمَ: كُوشْتَهْكَه هَاوَسَا گَرِيي لِيْ بَهْيِدَابُوو.

وَأَسَّ الْوَتْدَ: سِيْنْگَهْكَه سَهْرْمَهْكَه پَرِزْ پَرِزْ بُوو ۞
وَأَثَّتْ يَدَ الرَّجْلِ: دَهْسْتِي پِيَاوَهْكَه نَازَارِي لِيْ
بَهْيِدَابُوو ۞ اَوْثَأَ يَدَ فُلَانٍ: دَهْسْتِي فُلَانْكَهْس
نَازَارِدْرَا ۞ زَهْبِرِي لِيْ دَا ۞ الْمِيثَاءُ: نَهْو
جَهْ كُوْجْ وَنَامِزْمِيَه سِيْنْگِي پِيْ دَادْمَكُوْتَرِي ۞
الْوِثَاءُ: پَهْلَهْپَهْكَه، گَرِييَهْكَه لَهْ كُوشْتْ دَا بَهْيِدَا
دَهْبِيْ وَنَاگَاتَه سَهْرْنِيْسَقَان ۞ نَازَارِيْكَه تَوْشِي
نِيْسَقَان دَهْبِيْ بَهْبِيْ نَهْوَهِي شَكَا بِيْ ۞ الْوِثَاءُ:
بِهَامَانَا (الْوِثَاءُ) دِيْ.

وَأَتَبَّ يَثْبُ وَثَبًا: بَازِي دَا، خُوِي هَهْلْدَا ۞ دَهْگُوْتَرِي:
(وَأَتَبَّ اِلَى الْمَكَانِ الْعَالِي): گَهْ يَشْتَه پَهْلَهو پَايَهِي
بَهْرَز.

وَأَتَبَّ عَلِي فُلَانٍ: بَهْسَهْر فُلَانْكَهْس دَا زَالْ بُوو،
بُوْرِي دَا ۞ هَمْرَوَا وَشَهِي (وَأَتَبَّ) بَهْمَانَا رَاسْت
بُوُوو رَاپَهْرِي، هَهْلْمَهْتِي بَرْد، دَانِيْشْتَو كَهْوَت
پَالْكَهْوَت دِيْ ۞ دَهْگُوْتَرِي: (وَأَتَبَّ عَلِي الْفَرَاشِ):
لَهْسَهْرَجِيْ كَهْوَت، رَاكْشَا ۞ اَوْثَبَ الْحَيَوَانَ: وَاي
كَرْد حَهْيَوَانَهْكَه بَازِيْدَا ۞ اَوْثَبَ فُلَانًا الْمَوْضِعَ:
وَإِكْرَد فُلَانْكَهْس بَازِيَهْسَهْر شُوِيْنَهْكَه دَا بَدَا ۞
وَأَثَّبَهُ: هَهْرِيَهْكَ لَهْوِدُوو كَهْسَه عَهْمِيَازِي
يَهْكَتْرَبُوون وَهَهْلْمَهْتِيَان بُوِيَهْكَتْر بَرْد، پَهْلَامَارِي
يَهْكِيان دَا ۞ وَكُتِبَهُ: خَبِي كَرْد، لَهْجِيْگَاي خَهْسْت،
وَإِي لِيْ كَرْد لَهْجِيْگَا دَا بَهْكُوِي ۞ وَكُتِبَ فُلَانًا
وَأَثَابًا: جِيْگَاي بُوْفُلَانْكَهْس رَاخَهْسْت بُوْنَهْوَهِي
لَهْسَهْرِي بَخَهْوِي يَان دَابْنِيْشِي ۞ تَوَاتَبَ الْقَوْمُ
وَنَحْوَهُمْ: خَهْلَهْكَهْكَه هَهْنْدِيْكِيَان عَهْمِيَازِي
هَهْنْدِيْكِيَان بُوون وَپَهْلَامَارِي يَهْكَتْرِيَان دَا ۞

تَوَاتَبَ: بَهْمَانَا (وَأَتَبَّ) دِيْ ۞ تَوَاتَبَ عَلِي أَخِيهِ فِي
لَرْضِهِ: بَهْسَهْتَهْمَكَارِي وَنَاپَهْوَا دَهْسْتِي بَهْسَهْر
زَهْمُو بَرَاكَهِي دَا گَرْت ۞ دَاگِرِي كَرْد ۞ تَوَاتَبَ فِي
مَلِكِ فُلَانٍ: مَلِكْ وَ مَالِي فُلَانْكَهْسِي بَهْسَهْتَه
دَاگِرِي كَرْد ۞ الْمَوْثَبَانُ: نَهْو وَ پَاشَاو
فَهْرَمَانِبَهْوَايَهْپَهْ هَهْوَلِي غَهْزَاكَرْدِن وَ دَاگِرِي كَرْدِنِي
وَ لَاتِي تَرْنَهْدَا، بَهْسَهْلَامَهْتِي بُوْخُوِي دَابْنِيْشِي ۞
الْمِيثَبُ: بَازَهَاوِيْزْ ۞ دَانِيْشْتَو لَهْسَهْر زَهْمُو
نَهْرْمَهْلَان ۞ تَهْبَارُو تَهْپُوْلْكَه ۞ جُوْگَا ۞ الْوِثَابُ:
فَهْرَهْوِيْلَهْو جِيْگَاي نَهْوَسْتِن ۞ الْوِثَابِي:
بَازَهَاوِيْزِي گُوْرَج، هَهْرَشْتِيْكَ زُوو بَاز بَهَاوِي
دَهْگُوْتَرِي: (فَرَسْ وَتَبِي).

وَأَجَّ الْحَيَوَانَ: حَهْيَوَانَهْكَه فَهْلَهْو بُوو كُوشْتِي گَرْت
۞ دَهْشَكُوْتَرِي: (فَرَسْ وَتَبِي): نَهْسَبِيْگِي بَهْهِيْزَه ۞
(نُورَب وَتَبِي): فُوْمَاشِيْكَه بَاشْ جِنْرَاوَهْو
رَهْخَهْتَهْپَه.

وَأَجَّ الشَّيْئُ: شَهْتَهْكَه پَهْرُو فَهْرَمَبَايْجْ بُوو.

وَأَجَّ النَّبْتِ: رُوْمَهْكَه دَرِيْزُو پَهْرُو جَهْر بُوو.

وَأَجَّ الْمَكَانَ: شُوِيْنَهْكَه لَهْوَمِرِي زُوْر بُوو، دَرَهْخَتِي
زُوْر بُوو ۞ اَوْجَّ الشَّيْئُ: شَهْتَهْكَه پَهْرُو جَهْر بُوو ۞
اَوْجَّتْ الْأَرْضُ: زَهْمُوِيَهْكَه لَهْوَمِرِي زُوْر بُوو ۞
إِسْتَوْجَّ الرَّجُلُ مِنَ الْمَالِ: پِيَاوَهْكَه مَالْ وَ
سَامَانِي خُوِي زُوْر كَرْد ۞ اسْتَوْجَّتْ الْمَرَأَةُ:
نَاْفَرْمَهْكَه خُوِي دَا رَشْتَو فَهْلَهْو بُوو ۞ اسْتَوْجَّ
الشَّيْئُ: شَهْتَهْكَه جَهْرُو پَهْرِيُو ۞ اسْتَوْجَّ الْمَالُ:
مَالَهْكَه زُوْر بُوو ۞ اسْتَوْجَّ النَّبْتِ: كُزُوْگِيَايَهْكَه
تِيْكَ جَهْرَزَاو تِيْكَ هَالَا ۞ الْمَوْثَجَةُ: زَهْمُوِيَهْكَه
لَهْوَمِرِي زُوْر بِيْن ۞ الْمَوْثَجُ: (رَجُلٌ مَوْثَجٌ الْخَلْقُ):
پِيَاوِيْگَه جَهْسَه لَهْرُو لَاوَازَه ۞ الْمَوْثُوْخُ: بَهْمَانَا
(الْمَوْثَجُ) دِيْ ۞ الْوِثَاخَةُ: تَهْرَايِي نَاو ۞ الْوِثَاخَةُ:
نَهْوَهِي لَهْنِيْسَقَان نَهْرَم دَهْبِيْ وَ تِيْكَهْلْ

به چه و رایبى دمبى ۵ شىرى مهیو، نهو پلو
پوشه سالى رابردو كه تىكه ل به گياوگزی تازه
رسكاوو ناسك دمبى ۵ لهومرزى به هاردا ۵
زهویهك قورو قال بن.

وَتَر الشَّيْنِ يَثْرُهُ وَثَرًا: پى لهشتهكه نا.

وَتَر الشَّيْنِ: شتهكه پى لى نرا ۵ استوتِر من

الشَّيْنِ: زورى لهوشته نه نجام دا، زورى لى كرد
۵ استوتِر المراه: ههولى دا نافرمتى قه لهوى
دمست بكهوى ۵ استوتِر الفِراش: چووسهر
جىگاكه ۵ پى نايهسهر جىگاكه ۵ الاوثر:
نهرم تر ۵ دمگوترى: (فراشې اوثر من فراشه):

جىگا نووستنى من لهى نهو نهرمتره ۵
المِثْرَة: نهو پؤشاكهيه لهسهر هه موو
پؤشاكه گانهوه له به رده كرى ۵ پىستى درنده،

كهولى درنده ۵ قه پوچكى زين ۵ جوړه زين و
كورتانه ولاخىك بووه عه جهم له ناو ريشم و
ديباچ دروستيان كردوه ۵ مِثْرَة الفرس: توك و

يالى نه: سب ۵ مِثْرَة الأرجوان: جوړه
قوماشىكى نهرمى ناوها خندراوه ومكوو لىفه
لهسهر زين دهكه وپته زېر سوارمكه بوئه وهى

جىگای نهرم بن ۵ الواثر: چهسپاو لهسهرشت
۵ الواثر: سهر زين كه له قوماشى تهرم دروست
بكرى ۵ الواثر: پىستىكه دمكرپته سىرمه ۵

پانايى سىرمه كه جوار په نجه پان بستىك بى
نافرمتى مندا ل له بهرى دمكا ۵ پان نافرمتىك
له پى دهكا بكه وپته عاده مانگانهى خويهوه

۵ به كورتى ومكوو دهر پى كورت وهايه ۵
الواثر: جىگانوستنى نهرم و نول ۵ پؤشاكىك
لهسهر پؤشاكى ترهوه له به رىكرى ومكوو جبهو

شتى وا ۵ الواثر: به مانا (الواثر) دى ۵ الواثر
من النساء: نافرمتى قه لهوو گوشتن.

وَتَقَ رَأْسَهُ: سهرى شكاند.

وَتَقَّ الرَّجُلُ نَاقَتَهُ: پياومكه لهومرو نالفى جوړاو
جوړو كوونو نوئى دا به حوشتره كهى.

وَتَقَّ فُلَانٌ الشَّرِيْدَةَ: فلانكس تىگوشاوه كهى تىك

هه لدا به سه ريه كى دا دا ۵ الواثفة: نهو لهومرو

گياو گز ميه كه لهومرزى به هاردا تىك دهالئو

جوړاو جوړن ۵ په رويه كه شهرمگای حوشترى
پن دادمپوشرى.

وَتَقَّى الْقِدْرَ: سى كوچكهى بؤمه نجه له كه دانا ۵

اوئق القدر: به مانا (وئق دى) ۵ وئق القدر:
به مانا (وئقها) دى.

وَتَقَّى بَفْلَانٍ: بتمانهى به فلانكس كرد.

وَتَقَّى الشَّيْنُ يُوَثِّقُ وَثَاقَةً: شتهكه جىگىر بوو،
چهسپا، دامزرا.

وَتَقَّى فُلَانٌ: به دىكومينتو ومسيقه پابه ند بوو ۵

اوئق فلانا ايثاقا: فلانكسى كرده جىى
بتمانه ۵ اوئق الاسير: دمست و پيومندى
نهرمكهى باش توند كرد ۵ اوئق العهد:

وادمو به لئنه كهى جهخت كرده موه ۵ واثق
فلانا: پيمانى له گهل فلانكس بهست ۵ وادمو
به لئنى پيدا ۵ دمگوترى: (واثقت بالله لأفعلن

كذا) ۵ وئق فلانا: وتى فلانكس جىگای
بتمانه پىكر دنه ۵ واثق الامر: كارمكهى پته وو

مه حكم كرد ۵ وئق العقد: گز بهسته كهى
لهدمتهرى رسمى دا تومار كردو كردى

به دىكومينتو به لگه نامه ۵ تواقى القوم على
الامر: خه لگه كه وادمو به لئنيان به يه كتر داو

سوينديان بويه كتر خوارد ۵ تواقى لى الامر ومن
الامر: به به لگه و دىكومينت كارى كرد ۵

تواقى العقد: گز به كه توند بوو ۵ استوتق
من فلان: به لگه نامه وادمو به لئنى له فلانكس

وهرگرت ۵ استوتق من الامر: به به لگه

ديكؤمينتهوه جووه ناو كارمهك ۰ **الْثِقَّةُ**:
 بتمانه ۰ **المَوْثِقُ**: وادمو بهئين ۰ **المَوْثِقُ من**
الشجر: نهو درهختهيه كه خهلك پشتي پئ
 دمبهستن بو لهومري نازه لهكانيان لهكاتي
 برانهوهي گزوكيا ۰ **دمگوترئ**: (كلا مَوْثِقُ):
 درهختيكة پشتي پئ دمبهستري ۰ بوئهوهي
 بهشي خؤراكي نازه لهكانيان بكا ۰ (ماء مَوْثِقُ):
 ناويكي زؤرمو بهشي نازه لو پيداويستي خؤيان
 دمكا ۰ **المَوْثِقُ**: نهوكسهي گريبهستو
 نوسراوي نيوان خهلك دمكاته رسمي و
 لهدمفتهري تايبهتي دادگادا تؤماری دمكا ۰
الميثاق: عهدو بهيمان ۰ **الوئاق**: ئيسميكه
 لهوشه (ايشاق) و مرگيراو ۰ نهو سهبل و
 پيوندو كه له بجهيهيه شتي پئ دمبهستري ۰
الوئاق: همر سهبل و گوريس و پهتيك شتي پئ
 ببهستري ۰ **الوئيقة**: بهلگه نامه، ديكؤمينت ۰
 همرشتيک شتي پئ ببهستري و شهتك بدرئ ۰
الوئيقة في الامر: قايمکردن و ديكؤمينتکردني
 كار ۰ باش نه انجامدان و ريكوپنيك كردني كار ۰
دمگوترئ: (أرض وثيقة): زهويهكه گزوكياي
 زؤرو چرو پره ۰ كومپياله دان و جهكدانه بو
 بتمانهي فهرز ۰ يان دانهوهي فهرز ۰ **وئله**:
 لكاندي ۰ پيوهي نووساند ۰ **وئل الشئين**:
 شتهكي جيگير كرد ۰ كودي بهينه ماو بناغه ۰
وئل المال: مال و ساماني كؤكردموه ۰ **الوئل**:
 تويكل و پرزي تويكل ۰ چلك و زياده گوشت
 كه به جهقؤي تيز له پيستي دادمهال و
 تيفتيفهي دمدم ۰ يان بههؤي هماغه وه ليئ
 دمكريتهوه ۰ **الوئيل**: لاواز ۰ تويكلي دار ۰
 سهبل و گوش كه له تويكل و پرزو شتي و
 دروست بكرئ ۰ همر زيوو خشت و خائيك
 لهدرهخت و گوش و شتي و ا بكهويته خوار.

وئم الحيوان يئم وئما: حهيوانهكه بازي دا.
وئم الشئين: شتهكي شكاند ۰ باريكي كرد ۰
 کوتاي.
وئم فلان الرجل: فلانكس له پياومهكي دا.
وئم المطر الأرض: باران له زموي دا.
وئم فلان الحشيش: فلانكس گيا و گزو پلو
 پوشهكي گرد كردموه.
وئم الفرس الأرض بجافره: ئهسبهكه بهسمي
 زموي کوتا، سكوئي كرد ۰ **وئمت الحجارة**
رجله: بهردهكه قاجي بيريندار كرد ۰ **وئمت**
الأرض وئامة: زهويهكه گزوكياي كه م بوو
 لهومري كه م بوو.
وئم وئامة: خؤي دارشت و گوشتن بوو فهلهو بوو
 ۰ **وائم في العذو**: ههموو قاجهكاني
 خرگردنهوهو خؤي نامادمكرد بو بازدان و مكوو
 نهوه خؤي بهاؤي ۰ **العيمم**: زموي کوت، شتيك
 زموي ببهستري ۰ **الوئيمة**: بهرد ۰ بهردى
 جهرخ ۰ بهرده نهستن ۰ **كؤمهله گزوكيا**
 كؤمهئيك خواردمهني جياجيا.
وئسن الشئين بالمكان: شتهكه جيگير بوو
 لهشوينهكه و جهسبا ۰ **وئنت الأرض**:
 زهويهكه باراني لي درا باراناوي بوو ۰ **اوئن**
من المال: مال و سامانهكي زؤر كرد ۰ **اوئن**
فلاناً: بهخشى فلانكسي زؤر كرد، زؤري پيدا
 ۰ **استوئن من المال**: له مال و سامانهكي
 زؤر كرد ۰ فهلهو بوو ۰ **استوئن النحل**:
 ههنگه كان بوون بهدوو بهش، گهورمو بجوك ۰
استوئن الشئين: شتهكه مايهوه ۰ بههيز بوو ۰
المؤثؤنة: نافرمتي زهليل و گؤئ رايهئ،
 فهمازن بهردار ۰ (امرأة مؤثؤنة): نافرمتي

وَجَبَ فُلَانٌ وَجْبَةً: فلانكەس روژی یەك زەمە نانی خوارد.

وَجَبَ فُلَانٌ: فلانكەس مرد ◊ وَجِبَتِ الشَّمْسُ وَجِبًا: خۆرناو ابوو.

وَجَبَ الرَّجُلُ وَجْبَةً: پیاوێكە ترسا، ترسۆك بوو ◊ اَوْجَبَ فُلَانٌ: فلانكەس لەشەوو روژیك دا یەك زەمە نانی خوارد ◊ یان فلانكەس كارێكی چاكی كرد بەهەشتی بۆخۆی كړی ◊ یان كارێكی خراپی كردو دۆزەخی بۆخۆی مەیسەر كرد.

وَجَبَ عَلَيَّ فُلَانٌ: لەپێشپێكی دا بەسەر فلان دا زāl بوو.

وَجَبَ الشَّيْءُ: شتەكە بەپێویست دانا، واحبى كرد ◊ دایمەزراند، دایبەست ◊ اَوْجَبَ اللَّهُ قَلْبَهُ: خودا دلێ دامەزراو كرد ◊ وَاَجَبَ فُلَانًا مُوَاجِبَةً: فلانكەسی پابەندكرد ◊ دەگوتری: (وَاجِبَةُ الْبَيْعِ): مامەلەكەى لەسەر پێویست كرد ◊ وَجِبَتِ الْإِبِلُ: حوشرەكە ماندو بوو ◊ وَجَبَ اللَّبَاءُ: زەكەكە لەگوانی حەییوانەكە دا مایەوه، رەق بوو ◊ وَجَبَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانكەس فلانكەسی پابەند كرد ◊ وَجَبَ بِه الْأَرْضُ: بەعەرزی دادا ◊ وَجَبَ فُلَانٌ: فلانكەس لەروژیك دا یەك زەمە نانی خوارد ◊ وَجَبَ فُلَانٌ عِيَالَهُ وَفَرَسَهُ: فلانكەس مآل و مندآل و ئەسپەكەى وافر كردن شەوو روژی یەك زەمە نان بخۆن، ئەسپەكەى یەكجار نالێك بدری ◊ وَجَبَ الْغَالِقَةُ: روژی یەكجار حوشرەكەى دۆشى ◊ تَوَاجَبَ الْقَوْمُ: خەلكەكە گرەویان لەگەڵ یەك كرد گرینتییان دا بەیەكتر ◊ تَوَجَّبَ فُلَانٌ: فلانكەس لەشەوو روژیك دا یەك زەمە نانی خوارد ◊ اسْتَوْجَبَ الشَّيْءُ: شتەكەى كردە

بەئەدەب و گوێراپەل ◊ الْوَتْنُ: بەیكەرێك پەرستشی بۆبكری جالەبەردو دار دروست كرابی یان لەمس و زیوو شتی تر ◊ دەسگوتری: (هې و ئن فلان)، ئەووە ژنی فلانكەسە ◊ الْوَتْنِي: بێتەرست ◊ دەگوتری: (رجل و ئني وامرأة و ئنية) ◊ الْوَتْنِيَّةُ: رێبازو مەزەهەبى بێتەرستەكان.

وَجَا فُلَانًا: بەهەموو هێزى دەستی پآلى بە فلانكەسەوه نا ◊ پآلى بەكۆلەى سینگییەوه نا ◊ قۆرتەمەى ملی گرتو گێراپەوه.

وَجَا التَّمْرُ: خورماكەى كوتە تاتێك هالوو بەسەر یەك دا بوو بەگرمۆلەو لینجاوى دایەوه.

وَجَا الْفَحْلُ: دەمارى گونى ئەسپەكەى خستە نیوان دوو بەردو گوشینی تامراندى (جۆره خەساندنیكە) ◊ اَوْجَا فُلَانٌ: فلانكەس هات بۆ پێویستیایى خۆى یان بۆ نیجیر گرتن و هێجى دەست نەكەوت ◊ اَوْجَاتُ الرِّكِيَّةِ: بێرەكە ناوى كەم بوو یان ناوێكەى برآ، وشكى كرد ◊ اَوْجَا عَنْهُ: پآلى بەشتەكەومناو لێى دورخستەوه ◊ اِثْجَا التَّمْرُ: خورماكە دەنكەكانى گەورەبون و گۆشتن بون و پێنگەبین، شیرین بوون لینجاویان لى پەیدا بوو بەهۆى كوتان و تێك هەئشیلانەوه ◊ تَوَجَّاهُ بِالْيَدِ وَالسِّكِّينِ: بەمانا (رَجَاءٌ) دئ ◊ الْوَجْهُ: (ماء رَجَاءٌ): ناوى بئ كەلك ◊ الْوَجْأُ: (ماء رَجَأٌ): ناوى بئ كەلك ◊ الْوَجِينَةُ: مانگا ◊ خورما كەنەومندە بگوتری ناوێكەكەیان بێتەدەر ◊ پاشان بەشیر یان بەرۆن بئشیلدرین تا یەك دەگرن و دەبنە تۆپەل ئەمجار بخوری.

وَجَبَ الشَّيْءُ: چەسپا، پێویست بوو ◊ كەوتە سەر زەوى.

وَجَبَ الْقَلْبُ وَجِبَانًا: دل كەوتە بەلەپەل و لیدانى خێراو لەرزین.

هه به و نیرو شتی وا ◊ الوَجُجُ: نوعامه ی
خۆشرو و بازهاویژی گورج و گۆل.
وَجَجَ الشَّيْنُ يَجِجُ و جوجاً: دمرکوت، ناشکرا
بوو.

وَجَجَ يُوَجِّجُ و ججاً: په نای برد ◊ اوجج الشَّيْنُ:
شته که دمرکوت و ناشکرا بوو ◊ اوجج الحافِرُ:
بیر هه لکه نه که گه یشته شاخی لوس ◊
زۆربه زهوی دا رویشته خوار تاگه یشته شاخ ◊
اوججت غرة الفرس: سپیایه تی ناوچه وانی
نسه به که ناشکرا بوو ◊ اوججت النارُ: ناگره که
روناکایی داو دمرکوت ◊ اوجج فلان الشَّيْنُ:
فلانکس شته که ی داپۆشی ◊ اوجج فلاناً اليه:
وای کرد فلان په نای بۆ بهرئ ◊ اوجج البولُ
فلاناً: میز تینی بۆ فلان هینا ◊ تهنگه تاوی
کرد ◊ ووجج الشَّيْنُ: شته که دمرکوت و
ناشکرا بوو ◊ المُوَجِّجُ: (طریق مـوجج):
رنگایه کی ناشکرا و رونه ◊ المُوَجِّجُ: پیستی
لوس و سفت ◊ قوماشی نه ستورو رهخته که لیک
بدرئ دنگی لیوه بی ◊ المُوَجِّجُ: (باب
مـوجج): دمرگای پیوه دراو ◊ یان دمرگایه ک
پهرده ی به سهر درابیته وه ◊ الوَجَّاحُ: په رده ◊
وادمبی و او مکه دمرکئ به هم مزه دهگوترئ
(أجـاح – أجـاح – إـجـاح) ◊ الوَجَّحُ:
نشه که وتۆکه، په ناپاسار ◊ مه لجه نو په نا ◊
الْوَجَّحُ: په نا ◊ قوماشی سفت و رهخته و
نسته تور یان پۆشاک که له و جو ره قوماشه
دروستکرا بی و پان و پۆبی.

وَجَدَ فلان: فلانکس غه مبار بوو.

وَجَدَ عليه: رقی لئ هه لسا.

وَجَدَ فلان: فلانکس دموله مند بوو.

مافی خۆی ◊ المُوَجِّبُ: (موجب) ناوی ئیحرام
بهستو بوو له پیش هاتنی ئیسلام دا ◊
المُوَجِّبُ: تاوانی گه و ره که بیته هۆی جوونه
ناو دۆزه خ ◊ یان ئیشی باش و خیری گه و ره که
بیته مایه ی جوونه ناو به ههشت ◊ الواجب:
له زاره و ی شهرع زانان دا نهومیه واجب
بوونه که ی به خه بهری ناحادو شتی وا بووبی
بکه ری پاداشی هه یه و نه که ری سزادهدرئ ◊
واجب الوجود: په رومردگار؛ نهومیه هه ر
بووبی و بوونه که ی پیوستی به شتی تر نه بی ◊
الْوَجِبُ: ترسنۆک ◊ گیل و نه حمه ق ◊
حوشتریک ژه ک له گوانی دا ره ق بووبی ◊
کونده ی ناوی گه و ره که له پیستی نیرییه قه ره و
شتی وا بی ◊ شوینی جوړاوه که ی ناو ◊ الواجبُ:
خه ته رو گره و ◊ الواجِبُ: دمنگ و قیژه ی
به ری پۆه ◊ ژه مه نان خواردن ◊ ژه مه له و مرو
ئالف بۆ ئازه ل ◊ په کجار دۆشینی شیردەر
له رۆژنیک دا ◊ نه ندازه ی خواردنی جه ب و
دهرمان له رۆژنیک دا ◊ الواجِبُ: پیوست بوون،
که و تنه شان و زیمه مه سفول بوون ◊ یان
نهومیه خودی شته که بونی پیوست بی ◊
الْوَجِيبَةُ: نه رک و مزیفه ◊ نه ندازه ی موچه و
کرئ، یان نه ندازه ی خۆراک رۆژانه جه فتانه
مانگانه ◊ هه روا ناوه بۆ حاله تیک شتیک
بکری و مامه له که ته و او بکه ی نه مچار وه جبه
وه جبه شته که بگوژیزه وه جا که ته و او بوو
دمگوترئ (قد استرفیت وجبتک).

وَجَّ وَجّاً: په له ی کرد ◊ الوجَّ: نوعامه ◊ هه تی ◊

گیایه که له پیبری (القلقاسیات) بۆنیکی خۆشی
هه یه ◊ داریکه که مرسته ی جوتی لئ دروست
دهمرکئ و مگو هه و جار و دهسته دوو مزان و

وَجَدَ مَطْلُوبَهُ: نه‌وی لئی دمگه‌را دهستی کهوت ۵
گومبو مکه‌ی دوزیبه‌وه.

وَجَدَ الشَّيْئَ كَذَا: شته‌که‌ی وازانی، واهاته
به‌ر جاوی ۵ ده‌لئی (وجدت الخِلمَ نافعاً): بؤم
ده‌ر کهوت که‌صه‌برو بار قولی به‌سوده.

وَجَدَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی به‌یدا بوو ۵ **اَوْجَدَ اللهُ**
الشَّيْئُ: خودا له‌نه‌بوونه‌وه شته‌که‌ی هینایه
کایه‌وه ۵ **اَوْجَدَ فُلَانًا:** فلان‌که‌سی ده‌وله‌مه‌ند
کرد ۵ ده‌گوترئ: (الحمد لله الذي أوجدني بعد
فقر): سوپاس بؤ‌خودایه‌ک پاش هه‌زاری
ده‌وله‌مه‌ندی کردم ۵ **اَوْجَدَ فُلَانًا بَعْدَ ضَعْفٍ:**
دوای له‌رو لاوازیسی فلان‌که‌سی به‌هیز کرد ۵
اَوْجَدَ عَلَى الْأَمْرِ: ناچاری کرد بؤ‌ئه‌وکاره ۵
اَوْجَدَ الشَّيْئُ: وایکرد شته‌که‌ی ده‌ست بکه‌وئو
زمه‌ری پی به‌ری ۵ **اَوْجَدَ مَطْلُوبَهُ:** وای کرد
زمه‌ری به‌مه‌به‌ستی خوئی بی‌نی نه‌وی عه‌ودالی
بوو ده‌ستی که‌وئ ۵ **تَوَجَّدَ فُلَانٌ:** فلان‌که‌س
له‌ناخی خوئی دا هه‌ستی به‌سؤزو عیشق کرد ۵
تَوَجَّدَ لِفُلَانٍ: بؤ‌فلان‌که‌س غه‌مبار بوو ۵
خه‌مه‌تی بؤ‌خوارد ۵ **تَوَجَّدَ بِفُلَانَةٍ:** عاشقی
فلان نافرمت بوو ۵ خوئی وپست ۵ **تَوَجَّدَ**
الْأَمْرُ: نار‌ه‌ه‌تی له‌کاره‌که‌ی ده‌ربری ۵ **تَوَجَّدَ**
السُّنْهُرُ: له‌شه‌و به‌خه‌به‌ری جارز بوو ۵
المَوْجُودُ: له‌بواری فه‌لسه‌فه‌دا بریتیبه
له‌شتیک له‌زیهن و له‌خاریج دا بوونی
چه‌سپاوی ۵ **الْوَأْجِدُ:** ناویکه‌ له‌ناوه‌ جوانه‌کانی
خودا واته‌ ده‌وله‌مه‌ندیکی بی‌سنور که‌هه‌رگیز
هه‌زار نه‌بی، هه‌رجی بیه‌وئ هه‌بی و بی‌ناتاج
له‌هه‌موو که‌س ۵ **الْوَجَادَةُ:** له‌زاراوه‌ی
فه‌رمودمزانه‌گان دا بریتیبه‌ له‌وه‌ کابرا
له‌په‌راویک زانیاری فی‌رببی به‌بی مامؤستاو

نیجازه‌و موناوه‌له ۵ **الْوَجْدُ:** زلکاو ۵ شوینی ناو
تیدا‌کؤ‌بوونه‌وه ۵ **الْوَجْدُ:** هه‌بووی
ده‌وله‌مه‌ندی ۵ **الْوَجْدَانُ:** له‌بواری فه‌لسه‌فه‌دا
بریتیبه‌ له‌هه‌موو هه‌ستکردنیکی سه‌رمتایی
له‌زمت بی‌یان نازار، ئه‌مجار به‌یدا‌بوونی
جَوْرِيكَ له‌حالاتی نه‌فسی له‌م روه‌وه
که‌له‌زمته‌که‌یان نازاره‌ که‌کاری تی‌بکاو بیته
هه‌ستکردن و پی‌زانین ۵ **الْوَجُودُ:** بوون،
پی‌چه‌وانه‌ی نه‌بوون ۵ وجود واته‌ بوونی
زیهنی و خارچی ۵ **الْوَجُودِيَّةُ:** جؤره
فه‌لسه‌فه‌یه‌که‌ پی‌وایه‌ بوون له‌پیش
ماهیه‌ته‌ومیه ۵ سارته‌ر پی‌وایه‌ وجود له‌سه‌ر
بنه‌مای نازادیی داده‌مه‌زئ ۵ نازادییه‌کی ره‌های
وا که‌ری‌گابدا تاک خوئی دروست بکاو هه‌ئوئست
و‌مریگئ به‌و شیوه‌ی خوئی ده‌یه‌وئ بؤ‌نه‌وه‌ی
بوونی خوئی به‌ته‌واوی بچه‌سپینی ۵ **الْوَجِيدُ:**
زه‌وی ته‌ختو ده‌شت.

اَوْجَدَهُ عَلَى الْأَمْرِ: به‌زؤره‌ ملئ کاره‌که‌ی پی‌کرد
۵ **اَوْجَدَهُ إِلَيْهِ:** ناچاری کرد بؤی ۵ **اَوْجَدَهُ**
عَلَيْهِ: به‌زؤره‌ ملئ کاره‌که‌ی پی‌نه‌جام دا ۵
الْوَجْدُ: به‌رداو، قولکه‌ ناو له‌کیو دا، حه‌وزی ناو
له‌شاخ دا ۵ **الْوَجْدُ:** ده‌گوترئ: (مكان وجد):
شوینه‌که، شاخه‌که، حه‌وزی ناوی زؤر تیدان.

وَجَرَ العَلِيلُ: ده‌رمانی کرده‌ قورگی نه‌خؤشه‌که‌وه
۵ ده‌گوترئ: (وَجَرَ العَلِيلَ الدَّوَاءَ): ده‌رمانی کرده
قورگی نه‌خؤشه‌که‌.

وَجَرَ فُلَانًا: فه‌یه‌کی ناخؤشی به‌فلان‌که‌س گوت
وَجَرَ فُلَانًا الرِّيحَ وَبِهِ: رمبی له‌فلان‌که‌س دا.

وَجَرَ مِنَ الْأَمْرِ: له‌کاره‌که‌ ترسا سامی لی‌کرد ۵
اَوْجَرَ العَلِيلُ: ده‌رمانی کرده‌ قورگی
نه‌خؤشه‌که‌وه ۵ **اَوْجَرَ العَلِيلَ الدَّوَاءَ:**

دەرمانه‌که‌ی کرده دمی نه‌خۆشه‌که‌وه ◊ **اَوْجَرَ** **فَلَانًا الرَّفْعَ** او **بِالرَّفْعِ**: رمبى له‌فَلَانِکەس وماند ◊ یان به‌رمب لئی دا ◊ ده‌شگوتری: (أوجره الغبط): رِقو کینه‌ی خۆی پی رشت ◊ **إثْجَرَ العلیلُ**: نه‌خۆشه‌که به‌دەرمان چاره‌سه‌ری خۆی کرد ◊ **تَوَجَّرَ العلیلُ بالدواءِ**: نه‌خۆشه‌که دەرمانه‌که‌ی کهم کهم قوت دا ◊ **تَوَجَّرَ فلان الماءَ**: فلانکەس به‌نابه‌دلی ناومه‌کی خواردموه ◊ **المیجَارُ**: شتیکه و مکوو سه‌وله‌جان پیی له‌تۆپ دهدری ◊ **المیجَرُ**: نامیریکه دەرمانی پی ده‌کریته قورگی نه‌خۆشه‌وه ◊ **المیجِرَةُ**: به‌مانا (المجر) دئ ◊ **الوَجَارُ**: کونه که‌متیار، کونه گورگ، لانهی شیر ◊ کونه ریوی ◊ به‌زۆری بۆ کونه سه‌گ به‌گاردمه‌یندرئ ◊ دادراوینکی زه‌وی که‌لافاوی گه‌وره دایدربیی ◊ **الوَجْرُ**: شۆبه‌یه‌که له‌ئه‌شکه‌وت له‌کێوو که‌ژ دا ◊ **السَّوَجْرَةُ**: چالیکه هه‌له‌که‌ندری بۆ گرتنی شیرو درپنده ◊ **الوَجُورُ**: ده‌ردیکه له‌فۆرگ دا په‌یدا دمی.

وَجَرَ فِي مَنْطِقَةٍ يَجْرُ وَجْرًا ووجزاً: له‌قه‌سه‌کانی دا په‌له‌ی کردو وتارمه‌که‌ی کورت کرده‌وه.

وَجَرَ الكَلَامَ: قسه‌که‌ی کورت کرده‌وه، که‌می کرده‌وه.

وَجَرَ فِي مَنْطِقَةٍ: له‌قه‌سه‌کانی دا په‌له‌ی کردو وتارمه‌که‌ی کورت کرده‌وه.

وَجَرَ الكَلَامَ: قسه‌که له‌روان‌بیزی دا کورتی هینا ◊ **اَوْجَرَ الكَلَامَ**: قسه‌که به‌لاغه‌تی کهم بوو ◊ **اَوْجَرَ فِي الْأَمْرِ**: په‌له‌ی له‌کاره‌که‌دا کردو دریزه‌ی پی نه‌دا ◊ **اَوْجَرَ کَلَامَهُ**: قسه‌که‌ی کورت کرده‌وه، که‌میکی له‌قه‌سه‌که‌ی درکاند ◊ **اَوْجَرَ العَطِيَّةَ**: به‌خششه‌که‌ی کهم کرده‌وه

خیرا به‌خششه‌که‌ی پی دا ◊ **تَوَجَّرَ الشَّيْئُ**: شته‌که‌ی حی به‌حی کرد ◊ داوای شته‌که‌ی کرد ◊ **اسْتَوْجَرَ الكَلَامَ**: که‌لامه‌که‌ی کورت کرده‌وه ◊ **المیجَانُ**: نه‌وه‌که‌سه‌ی برسپارو وه‌لام کورت ده‌کاته‌وه ◊ **الوَجْرُ من الرجال**: بیاوینک گورج و گۆل بی، کارمه‌کانی زوو ئه‌منجام بدا ◊ زوو بیه‌خشی، گیر نه‌بی ◊ حوشتری تیزرپۆ، خۆشپۆ ◊ خیراو به‌په‌له ◊ قسه‌ی که‌مو سوک ◊ کاری ناسان.

وَجَسَ فلان: فلانکەس ترسا له‌و خه‌یاله‌ی به‌دلیا هات یان له‌وه‌وه‌واله‌ی به‌رگویی که‌وت.

وَجَسَ فلان وَجَسًا: فلانکەس ترسانه‌که‌ی شارده‌وه، هه‌ولی دا پیی نه‌زاندرئ که‌ده‌ترسن.

وَجَسَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ گوم بوو، نادیار بوو ◊ **اَوْجَسَ فلان**: فلانکەس ترسو بیم که‌وته دلیه‌وه ◊ **اَوْجَسَتِ الْأُذُنُ**: گوینچه‌که‌که‌میکی بیست ◊ **اَوْجَسَ فلان الْأَمْرَ**: فلانکەس کارمه‌کی شارده‌وه ◊ **اَوْجَسَ القَلْبَ شَيْئًا**: دل هه‌ستی به‌شتیک کرد ◊ یان دل له‌شتیک ترسا

اَوْجَسَتِ الْأُذُنُ صَوْتًا: گوینچه‌که‌که‌میکی بیست ◊ **تَوَجَّسَ فلان**: فلانکەس گویی بۆ ده‌نگی نزم کلۆر کرد ◊ **تَوَجَّسَ بالشَّيْئِ**: هه‌ستی به‌شته‌که‌که‌ کردو گویی خۆی بۆ هه‌لخست ◊ **تَوَجَّسَ فلان الْأَمْرَ**: فلانکەس کاره‌که‌ی شارده‌وه په‌رده‌مپۆشی کرد ◊ **تَوَجَّسَ الصَّوْتُ**: گویی بۆ ده‌نگه‌که‌هه‌لخست ◊ یان گویی لئ بوو لئی ترسا

تَوَجَّسَ الطَّعَامَ او **الشَّرَابَ**: که‌م که‌م تامی خواردنه‌که‌ یان شله‌مه‌نییه‌که‌ی کرد ◊ **الأَوْجَسُ**: خۆراک و ناوو شله‌مه‌نی که‌م له‌سیافی نه‌فی دا به‌گاردئ ◊ ده‌گوترئ: (ماذقت عنده أوجس) ◊ یان ده‌گوترئ: (لا أفعل ذلك

سجس الأوجس): تادونیا دونیا بی من
 نهوشته ناکم ◊ الأوجس: بهمانا رۆزگار دئ ◊
 الواجس: ههست کردن بهدلا هاتن ◊ خهتهری
 دل ◊ الواجس: دمنگی نرم.

وَجَعِ فلان يُوَجِّعُ وَجَعًا: فلانکەس نهخۆش کهوت
 نازاری لی پهیدا بوو.

وَجَعِ فلان راسه او بَطْنُهُ: فلانکەس سهری هیشا
 یان سکی هیشا ◊ اوجع فلان فی العذو:
 فلانکەس فرسهتی لهدوژمن هینا زمبری
 کاریگهری لئدا ◊ اوجع المرض او الضرب:
 نهخۆشیهکه یان لئدانهکه نازاری زوری
 بهفلانکەس گهیاند ◊ توجع فلان: فلانکەس
 هاتوهاوارو دادو فیغانی کرد ◊ توجع لفلان:
 ناخو ئۆفی بو ئهوکارساته خوارد کهبهسه
 فلان دا هات، پهروشی بوو، خهفتهتی بوخوارد ◊
 لاوانهوهی بو کرد ◊ الوجع: ناویکی گشتیهی بو
 ههموو ئیش و نازاریک کهلهجهستهدا پهیدایی
 ◊ فنگ ◊ الوجیع: بمنیش ◊ بهنازار.

وَجَفَّ الشَّيْءُ يَجِفُّ: پهشوگا، لهگرپژنه جوو.

وَجَفَّ البعير او الفرس: حوشرمهکه یان نهسهکه
 خیرا رۆیی.

وَجَفَّ القلب: دلکه کهوته لئدانی خیرا.

وَجَفَّ فلان: فلانکەس لهترسا کهوت ◊ اوجف
 السائر: ریبوارمهکه بههله رۆیی، پهلهی کرد
 لهپۆیین دا ◊ اوجف فلان فلاناً: فلانکەس
 فلانی ههنا بو کاریک ◊ اوجف فلان دایته:
 فلانکەس و لاخهکهی دمنه دمنه دا بو رۆیشتن ◊
 اوجف الشئین: شتهکهی جولاند ◊ اوجف
 الباب: دمرگاکهی داخست ◊ استوجفه: بردی ◊
 دهگوتری: (استرجف الحب فزاده): دنداری و
 عیشق دلی بردوه ◊ المیجاف: دهگوتری: (دابة

میجاف): ولاخیکه خۆشروو خیرا رۆیه ◊
 وجله یوجله وجملاً: لهترسو بیم دا بهسهری
 دا زال بوو.

وَجَلَّ يُوَجِّلُ وَجَلًّا: ترسا، زهندهی جوو.

وَجَلَّ يُوَجِّلُ وَجَلًّا وَجَلًّا: گهوره بوو ◊ ههئجوو
 ◊ اوجله: ترساندی ◊ واجل فلاناً: لهترسان و
 بی ورهیی دا پیشرکیی لهگهه فلان کرد ◊
 الموجل: جاوگی (وجل) یه ◊ بهردیکی لوسه و
 مهیله و نهرمه واته بهرده هسل ◊ الموجل:
 شوینی ترس ◊ چالیکه ناوی تیدا رادهوستی ◊
 الوجول: پیران، پهرهکان ◊ الوجیل: چالیکه
 زهلکاویکه ناوی تیدا کۆدمیتهوه.

وَجَسَمَ يَجِمُ وَجَمًا وَجُومًا: بهرق ههئساوی
 بیدمنگ بوو ◊ روی خوی گرز کردو سهری
 دانههواندو بیدمنگ بوو جوش داماو بهخهه
 باری خوی خواردوهوه.

وَجَمَّ الشَّيْءُ: شتهکهی ناخۆشویست.

وَجَمَّ عنه: لهترسا بیدمنگ بوو.

وَجَمَّ فلاناً: مستهکۆلهی لهفلان دا ◊ الوجم: جهند
 کهلهک و بیناو شتی وهان دمکرپنه نیشانه بو
 ریگای چۆلهوانی و سارا ◊ بهردی گهوره ◊
 دمشگوتری: (رجل وجم): بیاوکی هیچ و هوجه
 ◊ (بیت وجم): خانوی گهوره ◊ الوجم: بهخیل و
 رزد ◊ جهسته بچکۆله و ناکهس بهچه ◊ کهلهکه
 بهرد ◊ بهردی کۆکراوه و سهریهک نراو لهسه
 کۆخته و سهنگهرو شتی وادا ◊ بهردی سهریهک
 نراو بوشارهزایی کردن و نیشانهی ریگای
 دمشت و چۆلهوانی ◊ دمشگوتری: (رجل وجم):
 بیایوی خویری و خراب ◊ الوجمة: جنیو ◊
 الوجیم من الايام: رۆزگاری زۆرگهه
 الوجیمة: بزێو.

وَجَنَ بِالشَّيْنِ يَجَنُ وَجَنًا: هاویشتی.

وَجَنَ بِهِ الارضُ: به زموی دادا کیشای به زموی دا.

وَجَنَ الوتدَ: سینگه که می دا کوتا.

وَجَنَ القِصَارَ الثوبَ: جل شۆر مه که جله کانی

کوتان ◊ تَوَجَّنَ فلان: فلان که س زه لیل و ملکه ج

بوو ◊ الأوجن: کولم گه وره، رومهت پان ◊

المُوجِنُ، کولم گه وره، گوشتن و فه له و ◊

الموجونة من النساء: نافرمتی شهرمن ◊

الميجنة: نه و کوتکه دارمه که جلشور جلی بی

ده کوتی بؤ نه وهی باش پاک بیته وه ◊ الواجنُ:

زموی رمه لآن و پته و ◊ السوجنُ: به مانا

(الراجن) دئ ◊ الوجنُ: به مانا (الراجن) دئ ◊

الوجناء: کولم گه وره ◊ کولم گوشتن ◊ الوجنةُ:

گولم، خرایسی رومهت ◊ الوجنةُ: به مانا

(الوجنة) دئ ◊ الوجينُ: زموی رمه پته و توند

◊ بهرد ◊ که ناری رویار.

وَجَهَ فلان فلاناً عند الناس: فلان که س له ناو

خه لک دا له فلان که س زیاتر جینی باومرو متمانه

بوو.

وَجَهَ فلاناً: له پروی فلان که سی دا، به پروی فلان دا

جووه، به رمو روی فلان بووه.

وَجَهَ فلان يوجهه وجاهةً: فلان که س بوو به خاو من

ریزو قه در لای خه لک ◊ اوجهت المرأةُ:

نافرمته که له سک و زا و مستایه وه ◊ اوجه فلان

فلاناً: فلان که س فلان که سی کرده پیاو ماقول ◊

يان لای خه لک باسی پیاومتی نه وی کردو ریزی

بؤ پهیدا کرد ◊ گیرایه وه ◊ به پیاو ماقولی

له فه له م دا ◊ واجهه موجبه ووجاهاً:

جاوبیکه وتنی له گه ل دا کرد ◊ روبه پروی بووه ◊

به پروی خووش و قسه ی شیرین بی شوازی لی کرد

◊ وجهُ: ملکه ج و ژیربار بوو ◊ دهگوتری: (قاد

فلان فلاناً فوجهً): فلان رابه رایه تی فلانی کرد

نه ویش گوئی بیسی بوو شوینی که وت ◊ وجهُ

المولود: منداله که له کاتی له دایکی بوونی دا

سه رمتا دو دهستی له مندال دانی دایکیه وه

هاتنه دمر ◊ وجهُ الى الشئین: روی له شته که

کرد ◊ وجهُ فلاناً في حاجة: بؤ نه نجامدانی

کاریک فلان که سی نارد روی بی له شته که کرد ◊

وجهُ الشئین: شته که می خسته لایه ک

له به ری که وه داینا ◊ وجهُ النخلة:

نهمامه خورما که می به رمو شه مال توزی خواری

چه قاند بایه که راستی کرده وه ◊ وجهُ الناسُ

الطریق: خه لکه که به ریگا که دا رویشتن تا

به ته وای شوین پیمان دهر که وت و ریگا که رون

بووه ◊ وجهُ المطرُ الأرض: زموی به که روی

زموی فه لاشته وه کاری ته وای لی کردو پییدا

رویشته خوار ◊ وجهت الريحُ الحصی:

رهمه بایه که به رده ورده و زیخه که می رادا ◊ وجهُ

فلاناً: فلان که سی خسته سه ر ریبارزیکی

تایبه تی ◊ اوجهُ الیه: روی تی کرد ◊ تواجها:

روبه پروی یه ک بون ◊ توجهُ: بؤ موطاومعه ی

(وجهُ) دئ ◊ توجهُ الجيش: سوپا که شکا ◊

توجهُ الشيخ: بیرمه می رده که که نه فت بوو ◊

توجهُ الیه: بؤ لای جوو ◊ به رمو روی هات ◊

توجهُ جهة كذا: جو بؤ لای نه و شوینه ◊

النجاهُ: نه و شوینه ی به رمو روی ده چی ◊

دمشگوتری: (قعدت تجاهك): به رام به رت

دانیشتم ◊ التوجيه: له بواری شیعدا بزوینی

پیتی پیش رهویبه ◊ له بواری به لاغه دا هینانی

که لام و رسته به به شیوه یه ک دو مانای دژ به یه ک

هه لیکری ◊ الجهةُ: لایه ن و دهفه رو ناحیه ◊

نه و شوینه ی بؤی ده چی و کردوته به نامانچی

خوت ◊ دمشگوتری: (ماله جهة في هذا الأمر):

هؤز ۵ مندالیک که له کاتی له دایکبوونی دا دوو
 دستی بینه دمر نهمجار باقی جهستهی بینه
 دمر ۵ جوانوه ماینیک له کاتی هاتنه دمرهوهی
 دوو دستی بهیه که وه بینه دمر نهمجار باقی
 جهستهی ۵ وجاه یجیه و جیا: بهین خیرو
 هیج و پوجی زانی.

وَجِي يُوْجِي وَجِي: بههوی زور روپشته وه سمی
 سوان و تمنک بوون ۵ **اوجی عن کذا:** مانی
 لهو شته گرت ۵ **اوجی الصائد:** راوکه ره که
 نهیتوانی نیچر بگری هیچی دست نه کهوت ۵
اوجی حافر البئر: بیره لکه نه که گه بیشته
 رمقایی و نهیتوانی چیدی بیرمه قول بکا ۵
اوجی علی فلان: چروکی و پزدی له گهل
 فلانکس کرد ۵ **اوجی فلاناً:** فلانکسی
 به هیج و پوج هاته بهر جاوو بهین خیرو بیتر
 بوو ۵ نه بیشت به نامانجی خوی بگا ۵ **اوجی**
فلان عن فلان الظلم ونحوه: فلانکس زولم و
 زوری له فلان دوور خسته وه نه بیشت
 بیچه و سیننه وه ۵ **توجی:** به مانا (وجی) دی.

وَحْدٌ يَحْدُ حِدَةً وَوَحْدًا وَوَحْدًا: تاک بووه.

وَحْدَ الشَّيْنِ: شته که تاک کرده وه.

وَحْدٌ يُوْحَدُ وَوَحْدًا: بهته نیا مایه وه ۵ **اوحَدت**
المراة: نافرته که یهک مندالی بوو ۵
 دمشگوتری: (أوحَدت الشاة): مهرمه که یهک
 بیجوی بوو ۵ **اوحَدت المراة یابنها:** نافرته که
 مندالیک بوو تاقانه و بی وینه ۵ **اوحَد الله**
فلاناً: خودا فلانکسی کرده تاقانهی روژگاری
 خوی بهته نیا هیشتیه وه ۵ **اوحَد الشَّيْنِ:**
 شته که تاک کرده وه ۵ دمشگوتری: (أوحَد
 الناسُ فلاناً): خه لکه که فلانکسیان بهته نیا
 هیشته وه ۵ بهته نیا جیبیان هیلا ۵ **وَحْدَ الله**

لهم کارمدا نهو هیج بهر نامه کی ناشکرای
 نیه نازانی چون کارمه کی جی به جی دمبی ۵
الموجه: خاومن ریزو شکومند ۵ **الوجه:**
 به مانا (الوجه) دی ۵ دمشگوتری: (داری وجاه
 دارک): خانومه که بهر امبهر خانومه که ته ۵
 دمشگوتری: (هم وجاه الف): نهوان نزیکهی
 هزار کس دمبی ۵ **الوجه:** پاوان و حورمهت
 ۵ **الوجه:** دهم و چاو ۵ گهره ی هوزو خیل، پیاو
 ماقولی خیزان ۵ ههرشتیک بهر امبهرت بی،
 روی لیت بی ۵ خودی شتو زاتی شت ۵ دل و
 دمرون ۵ له حدیث دا هاتووه: (كسُونُ صفوكم
 أو ليخالفن بين وجرهكم) ۵ وشعی (وجرهكم):
 به مانا (قلوبکم) دی ۵ ههروا ناوه بو سهرمتای
 روژگار، بو سهرمتای روژ ۵ بو نویزی بهیانی ۵
 بو نه و به شعی دمبندرئ له روی نه ستیره،
 له پو شاک، روی دمره وه، له خانو نهو روی که
 دهرگای سهرمه کی تیدایه ۵ **چوړیک ناو** ۵
 شکومندیی ۵ مبهست ۵ راستی و دروستی ۵
 دمشگوتری: (لیس لکلامه وجه): قسمه کی لایه نی
 راستی تیدانییه ۵ له بواری قسه گردن و نوسین
 دا نهو ریبارمه دهیگره بهرو په پیرموی ده که ی
 ۵ ههروا به مانا جوړو بهش و شیوه دی ۵
 دمشگوتری: (رجل حُرُّ الوجه و عبد الوجه و سهل
 الوجه) واته: دهم و چاوی ته ختن کولمی خرنین،
 کولمی بهرز نه بوته وه ۵ ههروا دمشگوتری: (رجل
 ذو وجهین): پیاویکی دوروووه لای نه م
 قسه یه ک و لای نهو پیچه وانهی قسه ی پیشووی
 دمدوی ۵ (ووجه القرآن): واته: مانا کانی
 قورئان ۵ **الوجه:** لایه ن و دمهرو ناحیه ۵
 نهوشوینه ی روی تی ده که ی و دهیکه یته نامانج
 ۵ ههر شوینیک روی تیکه ی ۵ روگه ی نویزو
 قبیله ۵ **الوجه:** شکومند ۵ ریش سبی خیل و

سِبْحَانَهُ: بروای به‌وهمینا که خودا تاكو
 ته‌نیايه ◊ وَحَدَّ الشَّيْئِ: شته‌كه‌ی تاك كرد
 به‌تاكي زانی ◊ اِئْتَدَ: تاك بؤوه ◊ اِئْتَدَ
 الشَّيْئَانِ (وِ الْأَشْيَاءِ): شته‌كان بوون به‌يه‌ك
 شت ◊ تَوَحَّدَ اللَّهُ بِرُبُوبِيَّتِهِ وَجَلَالِهِ وَعَظَمَتِهِ:
 خودا تاكو ته‌نیايه له‌خودا‌ییه‌تی و
 له‌شكۆمه‌ندی و گهورمی دا ◊ تَوَحَّدَ فُلَانٌ:
 فلانكس به‌تمه‌نیا مایه‌وه ◊ تَوَحَّدَ بِرَأْيِهِ:
 تاكړموی كرد ◊ تَوَحَّدَ اللَّهُ تَعَالَى فُلَانًا
 بِعِصْمَتِهِ: خودا فلانكسی پاراست و چاودپړی
 كرد ◊ اسْتَوْحَدَ: بوو به‌يه‌ك ◊ الْأَحَدُ: يه‌ك،
 تاكو ته‌نها ◊ بُوَ نَيْرُو مَيَّ ◊ له‌دوو شوین دا
 له‌گه‌ل وشه‌ی (الواحد) دا يه‌ك دمگرن ◊
 يه‌كه‌میان كه‌ده‌كړئ به‌ناوه‌لناو بؤ پهرومردگار
 دمگوترئ: (هو الواحد هو الأحد) وه‌لئ ناكړئ
 به‌ناوه‌لناوی غه‌پری خودا، واته ناگوترئ، (رجل
 أحد) ◊ دوهمه‌میان له‌ناوه‌مکانی ژماردا،
 دمگوترئ: (أحد وعشرون وواحد وعشرون) ◊
 جگه له‌م دووشوینه خودا وازی له‌نیوان وشه‌ی
 (أحد وواحد) دا همیه، وشه‌ی (أحد) له‌سیاهی
 نه‌فی و نینکاری دا به‌كاردمه‌یندرئ ده‌لئی (ماقام
 أحد، مقام أحد الثلاثة)، وه‌لئ وشه‌ی (واحد)
 له‌سیاهی نپیبات دا به‌كاردئ، ده‌لئی: (جاءني
 واحد من القرم) ◊ الْأَحَدِيَّةُ: تاكو ته‌نهایی،
 سیفه‌تیكه له‌سیفه‌ته‌كانی خودا، واته زاتی
 پاکی پهرومردگار له‌هممو رویه‌كه‌وه تاكو
 ته‌نها و بی وینه‌یه ته‌عه‌دودو ته‌ركیبی
 تیدانییه ◊ الْأَوْحَدُ: (الله الأوحَد): خودای تاكو
 ته‌نها له‌هممو رویه‌كه‌وه به‌هممو مانایه‌ك بی
 وینه‌و بی هاوتا ◊ دشگوترئ: (فلان أُوحد
 زمانه): فلانكس تاكه پیاوی رۆژگاری خو‌یه‌تی
 ◊ التَّوْحِيدُ: يه‌ك‌تا‌په‌رستی ◊ خودا به‌يه‌ك‌ناسین

◊ دوورخسته‌نوه‌ی زاتی خودا له‌مهر شیوه‌و
 وینه‌یه‌ك به‌زیهن و خه‌بال دا دئ ◊ هه‌رچی تَوَّ
 ته‌صه‌وری بکه‌ی له‌شیوه‌و وینه، خودا له‌وه
 دوورمو مونه‌زمه‌ه ◊ (مذهب التوحيد): له‌بواړی
 فه‌لسه‌فهدا داننانه به‌هه‌بوونی يه‌ك خودا بؤ
 بونه‌ور ◊ تَوْحِيدُ النَّمَطِ: له‌بواړی ئابوړی
 سیاسی دا نه‌ومیه كارگه‌كانی ولات نمونه‌یه‌ك
 یان چمند نمونه‌یه‌كی كه‌م به‌ره‌م بینن له‌كالا
 ◊ (علم التوحيد): زانیاری و لیکولینه‌وه له‌بواړی
 عیلمی كه‌لام دا ◊ الْحَدَّةُ: ده‌گوترئ: (هذا الشئ
 على حدته): نه‌مه له‌سهر باری خو‌یه‌تی، ومكوو
 خو‌ی وایه ◊ الْمَوْحَدُ: نه‌و پیتانه‌ن يه‌ك خالیان
 همیه ومكوو (ف، ب، ن) ◊ (مَوْحَدُ الْخَوَاصِ):
 له‌بواړی سروشت دا به‌قه‌باره‌یه‌ك ده‌گوترئ یان
 به‌ناومندیك ده‌گوترئ له‌هممو لایه‌ك
 تا‌یبه‌تمه‌ندیه‌كانی ومكوو يه‌كبن ◊ مَوْحَدُ:
 ده‌گوترئ: (دخُلوا مَوْحَدًا مَوْحَدًا): يه‌ك يه‌ك
 هاتنه ژوروه ◊ الميحاد: چمند ته‌پۆلگه‌و
 كۆمه‌له گلی لیک جیابؤوه ◊ الواحد: ناوه‌لناوی
 خودای پهرومردگارو به‌مانا تاكو ته‌نها و بی
 هاوه‌له‌دوووه‌می نییه ◊ يه‌كه‌م ژماره‌ی حساب و
 نه‌ژمار ◊ پيشكه‌وتوو زیره‌ك له‌بواړی زانستیك
 دا یان له‌بواړیك له‌بواړمکانی زیان دا ◊ واته
 تا‌قانه‌ی نه‌وشته، تاكه‌كس له‌و بواره‌دا ◊ یان
 به‌شیتك له‌شت ◊ الْوَاحِدِيَّةُ: له‌بواړی فه‌لسه‌فهدا
 ریبازیكه بونه‌ور ده‌باته‌وه سه‌ریه‌ك بنه‌ما
 ومكوو گیانی مه‌حض یان سروشتی مه‌حض ◊
 وَحَادٌ: ده‌گوترئ: (دخُلوا وُحَادًا وُحَادًا): يه‌ك
 يه‌ك هاتنه ژوروه ◊ الْوَحْدُ: چاوكه، ته‌ثنیه‌و
 جه‌مع ناكړیته‌وه ◊ ده‌گوترئ: (رَأَيْتَهُ وَحْدَهُ،
 وَرَأَيْتَهَا وَحْدَهَا) ◊ الْوَحْدُ: كه‌سیتك بنه‌چه‌و
 نه‌ژادی نه‌زاندرئ ◊ الْوَحْدَانِي: نیسه‌متدانی

◊ ختوکهو ووسومسهی دل ◊ الوَحْرُ: بهمانا (الرَّحْرُ) دئی ◊ الوَحْرَةُ: سمرمازه لهو قوژی کهله بیاباندا دژی ◊ پیرویه که له سهرشیوهی بوکه خاتونکه یه کی به ئەک، کلکیکی باریکی ههیه، بهسهر ههرشتیک دا برؤا ژهراوی دهکا لهههرشتیک بخوا بهرماومکهی ژهراوی دهبی ههرکه سیک لهوشته بخوا سکی دهچی یان دهرشینه وه یان دهمری ◊ رهنگی سبیه خالی سوری تیدان عمره ب بیزان لییه تی و ناخون ◊ ههروا وشه (وَحْرَةَ) ناوه بؤ حوشتی کورت ◊ دمشگوتری: (إمرأة وَحْرَة): ئافرمتیکی رش پیستو ناشیرینه ◊ یان سوری کورته بالایه.

وَحْشَ فُلَانٌ بَثْوِبِهِ وَسِلَاحِهِ وَنَحْوِهِمَا: فلانکەس پۆشاکه کهی یان چه که کهی فری دا، داینا.

وَحْشَ فُلَانٌ الشَّيْئَ يَوْحَشُ وَحَشَةً: فلانکەس ههستی به دلتهنگی و ناخوشی کرد.

وَحْشَ الْمَكَانُ: شوینه که وه حشو و جرو

جانه وهری زور بوون ◊ دمشگوتری: (أرض مَوْحَشَة): زهوییه کی وه حشو و جرو جانه وهراییه ◊ اَوْحَشَ فُلَانٌ: فلانکەس تیشومه کهی براییه وه برسی بوو ◊ اَوْحَشَ الْمَكَانُ: شوینه که چۆل بوو کهسی تیدانه ما ◊

وه حشو و جرو جانه وهری زور تیداپهیدا بوو ◊ اَوْحَشَ فُلَانًا: فلانکەسی والی کرد دلتهنگ و خهفه تبار بی ◊ اَوْحَشَ الْمَكَانُ: شوینه کهی چۆلی و کەس تیدا نه ماوی بی بی ◊ وَحْشَ فُلَانٌ بَثْوِبِهِ وَسِلَاحِهِ: فلانکەس پۆشاک و سیلاحی خۆی فری دا، داینان ◊ تَوْحَشَ فُلَانٌ: فلانکەس پۆشاک خۆی داکمند، فری دا ◊ برسی بوو ◊ تَوْحَشَ جَوْفَهُ: ناوسکی هیچ خۆراکی تیدانه ما خالی بوو ◊ تَوْحَشَ لِلدَّوَاءِ: گهدهی خۆی خالی کرد بۆنه وهی خلته و پلتهی

یه کی که بۆلای ته نیایی ته ره بوو له کۆمه له و تاکره وو خود بهسند ◊ الوَحْدَانِيَّةُ: جاوگی دروستکراوه ◊ (مصدر صناعي) یه دهگریته صیفه تیک له صیفه ته کانی بهر و مردگار واته هیچ شتیک هاوبهشی خودانیه له ماهیهت و صیفات و شکۆمندی دا، خۆی تاکه خودایه که بونه وهری بهدی هیناوه هه ئیدم سورینی و بهرئوهی دمبا ◊ الوَحْدَةُ المَرْبِعةُ: قهبارمه کی جوارگۆشه که هه موو لایه کی یه ک مهتر بی ◊ واته هه موو بوعدمکانی بهئهن دازهی په گترین ◊ له بواری سیاسی دا بریتیه له یه کیه تی دوو گهل و نه ته وه یان زیاتر له جوار شتی سهره کی دا (سهرۆکایه تی، رامیاری، سوپا، ئابوری) ◊ وَحْدَةُ النِّقْدِ: له بواری ئابوری سیاسی دا بریتیه له کی شتی که گۆرو دامه زراو له مه عدمنیکی تایبه تی دا به قانون قه باره و وزن و شیوهی دیاری دهگری ◊ الوَحِيدُ: تاق و تنیا ◊ تاقه وه بوو.

وَحْرَ يَوْحَرُ وَحْرًا: بهرماوهی سمرمازه لهی خوارد یان خوارده وه نه وشتهی سمرمازه له لیی خوارد بوو یان لیی خوارد بووه ئەم خواردی بۆیه ژههرمه کهی کاری تیکرد ◊ وَحْرَ الطَّعَامِ: خۆراکه که سمرمازه لهی تیکه وت.

وَحْرَ صَدْرُ فُلَانٍ عَلَى فُلَانٍ: دلی فلانکەس له فلان

کرمی بوو ◊ بوغزو کینه لی هه لگرت ◊ اَوْحَرَتِ الوَحْرَةَ الطَّعَامِ: سمرمازه بهسهر خواردنه که دا رویی و ژهراوی کرد ههرکه سی لیی بخوا توشی رشانه وه سوکچون دهبی، یان دهمری ◊ اَوْحَرَ فُلَانًا: قسه یه کی ناخوشی به گوپی فلان دا چپاند ◊ قسه یه کی ناخوشی بی گوت ◊ الوَحْرُ: حیقده کینه ◊ رق و کینه ◊ غهش و هیل ◊ رق هه لسانی زور ◊ دوژمنایه تی

ناو رَمگی لهشی بهناسانی بیته دهر ◊ تَوَحَّشَ
 المکان من امله: ولاته که له دانیشتوانه که می
 حالی بوو ◊ اَوْحَشَتِ الارض: زهوییه که خالی
 بوو له ناده میزاد ◊ اسْتَوْحَشَ فلان: بو
 موطاومعهی (اوحشه) دئی ◊ ههستی به دلته نگی و
 ناخوژی کرد ◊ اسْتَوْحَشَ منه: و مگری نه بوو،
 لئی تهره بوو، جووه بال حیواناتی کیوییه وه ◊
 و مکیوی کهوت ◊ الحشمة: زهوی ویران و کهس
 تیدانه ماوو چۆل ◊ الوَحْشُ: کوی (وحشی) یه ◊
 نهو حیوانه کیوییه یه و مگری ناده میزاد
 نه بی و له گه لی رانه یه ◊ دمشگوتری: (جمار
 وحش و جمار وحشی) ◊ دمشگوتری: (بات
 وحشاً): شهو به برسیه تی سهری نایه وه، هیچی
 نه خواردو گه دهی به خالی مایه وه ◊ (مشی فی
 الأرض وحشاً): به ته نیا به ناو ولات دا گه را
 کهسی له گه ل نه بوو ◊ (مکان رَحْش)، ولاتیکی
 چۆل و حالی له مرؤف ◊ الوَحْشمة: زهوی
 چۆله وانی ◊ خالی له مرؤفو ناو مدانی ◊ الوَحْشة
 من الناس: دابران له کۆمه لی ناده میزادو تهره
 بوون ◊ گوشه گیری ◊ ترسان ◊ غه مناکی ◊
 الوَحْشِي: تاکی (الرَحْش) ه ◊ لای راستی
 ههرشتیک بی ◊ نهویه شهی دست و قاج
 که رونا که نه خاومنه که می ◊ ههنجیره کیویله
 له مهر رهنگی بی ریش و سورو سپی ◊ الوَحْشُ:
 ههر ناژهل و گیانله به رنکی کیوی که مالی نه بی
 ◊ وَحْصَهُ يَحْصُهُ وَحْصاً: رایکیشا ◊ الوَحْصُ:
 زیپکه که له روخساری نافرمتی جوان دا
 دهر بکه وئی ◊ الوَحْصَةُ: سه رما.

وَحْفَ يَحْفُ وَحْفًا: خوژی به زموی دا دا.

وَحْفَ البعير: حوشترمه که په له می کرد.

وَحْفَ منه: لئی نزیک بۆوه.

وَحْفَ اليه: جو بۆلای، کردی به نامانجی خوژی ◊
 لای دانیشت.

وَحْفَ النبات والشعر: گژوگیایه که یان قزمکه
 چرو پر بوون، بنکی داکوتا، ریش بوون.

وَحْفَ النبات والشعر: به مانا (وَحْف) دئی ◊

اَوْحَفَ: په له می کرد ◊ اَوْحَفَ اليه: جو بۆلای،

لای دانیشت ◊ بوو به میوانی ◊ وَحْفَ: خوژی

به زموی دادا ◊ دمشگوتری: (وَحْفَ البعير):

حوشترمه که له ریشتن دا په له می کرد ◊ وَحْفَ

الشعرين: به گۆچان و عهصا شته که می کوتا ◊

المَوْحَفُ: حوشتری له رو لاواز ◊ المَوْحِفُ:

نهوشویننه می حوشتر تیددا ییخ دهرئی ◊

الوَاحِفُ من النبات والشعر: روهک و موو

نه گه ر زور چرو پرین ریش بنوینن ◊ بالی

بالنده که په ری زوربین ◊ دۆلجه که سیرمه می

بچراپن و دووی مابن ◊ الوَحْفُ من النبات

والشعر: به مانا (الواحِف) دئی ◊ همرو ناوه بو

بالی بالنده که په رو بۆلی زور بن ◊ الوَحْفُ:

قزی پرو ریش ◊ بالی بالنده که زوری په رو

بۆل بیویین ◊ گیاوگژ چرو پرو تیک هالاو بی

◊ بنک و رگی به هیزو پته و بن ◊ الوَحْفاء:

زهوییه که به ردی ریشی تیدابن و به رده لان و

حه رهنه بی ◊ الوَحْفَةُ: ته پۆلکه می خرو به رزو

ریش ◊ گاشه به رد له ناو شیوو دۆل دا ◊ دمنگ

به گشتی.

وَحَلَ فلان فلاناً يَحْلُهُ وَحَلًا: فلانکس له فلان

باشتر رۆجو.

وَحَلَ يُوْحَلُ وَحَلًا: کهوته ناو فورموه کهوته

په له په لی خوژرگار کردن ◊ اَوْحَلَهُ: خستیه ناو

فورموه ◊ اَوْحَلَ فلاناً شراً: فلانکسی توشی

شه رکردو تییه وه بیجا ◊ واحَلَهُ: بیشرکی

لهسره خوؤ خوگرو نهفس دریز ۵ پیاوی
گورج و گۆل و لهش سوک ۵ الوخوخ: بهمانا
(الوخوخ) دئ ۵ ناومراستی شیوو دۆل.

وَحَى اليه وله: ناماژهی بۆکرد ۵ قسهی لهگهڤ
کرد بهناخاوتنیک کهسانی تر گوئیان لئ
نهییو یان تیی نهگهڤ ۵ نامهی بۆ نوسی ۵
فهرمانی پئ کرد.

وَحَى الله اليه: خودا رهوانهی کرد، نیگای بۆنارد
۵ ژیرباری کرد.

وَحَى القوم وحی: خه لکه که کهوتنه هاتو هاوار.
وَحَى فلان الكلام الى فلان وحياً: فلانکس
ناخاوتنه کهی به فلان گه یاندو خسته
به رگوئچکهی.

وَحَى الذبيحة: به خیرایی کوشتیه کهی سه ربیری ۵
اوحى اليه وله: ناماژهی بۆکرد بۆی نارد ۵
قورئان دهمرموی: ﴿فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا
بُكْرَةً وَعَشِيًّا﴾: نیگای بۆکردن فهرمانی
پئکردن که به یانی و نیواره و هه موو کاتیک
تسه بیبجاتی خودا بکهڤ ۵ به جوړنیک قسهی
لهگهڤ دا کرد کهسانی تر لئیی حالی نه بوون ۵
نامهی بۆنوسی ۵ فهرمانی پئ کرد ۵ **اوحى الله
اليه:** خودا کردی به په پامبه ر ۵ ویستی خوئی
خسته دلیموه ۵ ژیربارو ملکه چی کرد ۵ **اوحى
نفسه:** ترسو بیم کهوته ناو دلیموه ۵ **اوحى
القوم:** خه لکه که کهوتنه هاتو هاوار ۵ **اوحى
بالشئین:** په لهی کرد به شته که ۵ **اوحى فلان
الكلام الى فلان:** فلانکس قسه کهی به فلان
گه یاند، قسه کهی به گوئیدا ۵ **اوحى الميت:**
بۆ مردوو که گریا، وایه شیرهی بۆکرد ۵
دهگوترئ: (أوحى النائحة الميت): نافرته
شینگی به که شین و شه پۆری گپرا بۆ مردوو که

لهگهڤ دا کرد له چوونه ناو قورو لیتهوه ۵
دهگوترئ: (واحد له فرخله) له چوونه ناو قورو
راکردن تئیدا پئشپرکییان کرد په کیان به سه ر
ئهوی تر دا زال بوو ۵ **تَوَحَّل:** به مانا (وَحَل) دئ
۵ **تَوَحَّل المکان:** شوئنه که بوو به قورو لیته ۵
استوَحَّل المکان: به مانا (تَوَحَّل) دئ ۵
الموَحِّل: شوئینی قوراوی ۵ **الوَحَل:** قور (قورپه
لیته قوری شل که قاجی پئیدا رپوئچئ).
وَحَمَّت الحُبلى: نافرته سک پرکه بیزوی کردن،
حه زی له جوړه خواردنیک بوو.

وَحِم الرجل: پیاوه که زۆری حمز له شتیک بوو،
حه زی لئ بونه کهی له سنور دمرچوو ۵ (فهو وحم
وهی وحی) ۵ **وَحِم الحُبلى:** نهو خواردنهی
بیزو کهر حه زی لئ بوو دمرخواردی دا ۵
الوَحِم: ناوه بۆ نهو خواردنهی نافرته
بیزو کهر حه زی لئیه ۵ دهگوترئ: (لیله ذات
رحم): شه ویکه هه وای گهرمه ۵ **الوَحِم، يوم
وَحِم:** رپۆزیکى زور گهرمه.

وَحِن عليه حین وحناً حنة: زهلیل بوو ۵
به هیلاک چوو ۵ ورگی زل بوو ۵ دهگوترئ:
(تَوَحَّن بطنه): ورگی زل بوو ۵ **الوَحنة:** قوری
لینچ و خلیسک ۵ **وَحْوَح الرجل:** پیاوه که
دهنگی لیوه هاتو په حا په حا کرد ۵ یان
سه رمای بوو دهستی چوو فوی دهمکرده ناو
دهستیه وه بۆنه وهی دهستی گهرم بینه وه ۵
وَحْوَح من البرد: له سه رما هه ناسه ی خوئی
له قورگی دا دهئینا و دهمبرد بۆنه وهی دهنگی
بییسری ۵ **تَوَحْوَح الظلیم فوق البیض:**
نوعامه که له سه ر هیلکه گانی کرکهوت ۵
الوَحْوَح: به هیزو توانا نیشات که له کاتی نیش
کردن و هه وئدان دا ترکه ی لیومدئ له به ر
ته رده ماخی و به هیزی خوئی ده خواته وه ۵

وَحَزَّ الحَافِرَ: به‌تارمه که دمرزبیه‌کی سوکی له‌زورر سمتی و آخه‌که‌دا به‌مه‌به‌ستی چار‌سه‌رکردن، سمری دمرزبیه‌که‌ی نه‌گه‌پانده ده‌مار.

وَحَزَّ الشَّيْبَ فُلَانًا: پیری و موی سپی تیکه‌ل به‌موی رَمشی گابرا بون و مودوا موی سپی بوون ◊ الوَحْزُ: نیش و نازار ◊ برین لی کردن به‌سهری رمب یان به‌نوکی دمرزی ◊ ههرشتیک کهم بی ◊ دمگوتری: (في العِذْقِ وَخَزَ قَلِيلٌ مِنَ الخِضْرَةِ): له لقه‌دارمه‌که‌دا که‌می‌ک سه‌وزایی همیه ◊ (في الرأسِ وَخَزَ قَلِيلٌ مِنَ الشَّيْبِ): له‌قزی سهری دا که‌می‌ک موی سپی ههن ◊ دمشگوتری: (جاءوا وَخَزًا وَخَزًا): چوار چوار هاتن ◊ الوَحْزِيُّ: تیگوشاوی هه‌نگوین.

وَحَشَّ الشَّيْبُ يُوْحَشُّ وَخَاشَةً: رهمیل و چروک بوو خراب بوو، وشک و سیس بوو ◊ الوَحْشَ فُلَانٌ بِالعَطِيَّةِ: به‌خششی که‌می‌دا به‌فلان ◊ به‌خششه‌که‌ی کهم کرده‌وه ◊ الوَحْشَ فِي عَرْضِ فُلَانٍ: ناموسی فلانکه‌سی له‌که‌دار کرد ◊ تانه‌و ته‌شمری له‌بنه‌ماله‌و نه‌زادی دا ◊ الوَحْشَ القَوْمُ: خه‌لکه‌که سهره تیره‌کانیان گیراندنه‌وه بو ناو تیردانه‌کانیان ◊ الوَحْشَ الشَّيْبُ: شته‌که‌ی تیکه‌لاو کرد ◊ وَحَشَّ: دمستی به‌ردانه‌وه‌و ملکه‌چی خو‌ی راگه‌پانده ◊ وَحَشَّ فُلَانٌ بِالعَطِيَّةِ: به‌خششی فلانکه‌سی کهم کرده‌وه ◊ الوَحْشُ: شتی خراب له ههرشتیک بی ◊ پیاوی خو‌پیری و هه‌تیو مچه‌ی ◊ بو نیرومن به‌یه‌ک شیومیه، وایش دمبی جوداوازی نیوان نیرو من به (ت) دمگوتری.

وَحَطَّ يَحْطُّ وَحْطًا: په‌له‌ی کرد ◊ دمگوتری: (وَحْطَ الظَّالِمُ): نوعامه‌که په‌له‌ی کرد.

وَحْطَطَ فِيهِ: جووه ناوی‌هوه.

◊ الوَحَى العَمَلُ: خیرا کارمه‌کی کرد ◊ وَحَى العَمَلُ: خیرا کارمه‌کی کرد په‌له‌ی له‌کردنی دا کرد ◊ وَحَى الذَّبِيحَةَ: خیرا گوشتیه‌که‌ی سه‌ربری ◊ تَوْحَى: په‌له‌ی کرد ◊ استوحی الإنسانَ والحيوانَ: بانگی ناده‌میزادمه‌کی کرد بو‌ئه‌وه‌ی ره‌وانه‌ی بکا ◊ بینیری ◊ په‌له‌ی لی کرد ◊ استوحی الشَّيْبَ: شته‌که‌ی جولاند، خستیه جم و جول ◊ استوحی فُلَانًا: هاواری کرده فلانکه‌س فریای بکه‌وی ◊ پرسپاری لی کرد ◊ الوَحَى: ههرشتیک بیخه‌یه به‌ر گوینچه‌کی به‌کیکی تر بو‌ئه‌وه‌ی فیری بکه‌ی، هه‌روا ناوه بو‌نیگای خودا که بو‌فرستاده‌مکانی خو‌ی دم‌پیری ◊ دم‌نگ به‌گشتی دم‌نگی ناده‌میزاد بی یان هی شتی تر ◊ هه‌روا ناوه بو‌کتیب و نوسراو بو‌نووسین و خمت ◊ الوَحَى الوَحَى: خیرا خیرا، دمشگوتری: (الوَحَاكُ الوَحَاكُ) ◊ کافه‌که کافی خیطابه ◊ هه‌روا وشه‌ی (السُّوحَى): به‌مانا دم‌نگ دئ به‌گشتی، دم‌نگی ناده‌میزاد یان دم‌نگی شتی تربی ◊ ناگر ◊ پاشا ◊ فریشته ◊ ریش سپی و پیاو ماقولی هوزو ولات ◊ الوَحَاءُ الوَحَاءُ: خیرا خیرا ◊ ده‌ی ده‌ی ◊ زو زو ◊ الوَحَاءُ: دم‌نگ به‌گشتی، دم‌نگی ناده‌میزاد بی یان دم‌نگی شتی تر ◊ الوَحَى: (شَى رَحَى) شتی خیرا و به‌په‌له.

وَحَدَّ البَعِيرُ يَحْدُ وَحْدًا وَوَحِيدًا وَوَحْدَانًا:

حوشترمه‌که په‌له‌ی کردو هه‌نگاو‌مکانی فراوان کردن ◊ قاجه‌کانی هاویشن و مگوو نوعامه.

وَحَزَّ فُلَانٌ يَحْزُ وَحْزًا: فلانکه‌س تیگوشاوی هه‌نگوینی درستکرد.

وَحَزَّ الشَّيْبُ بِالرَّمْعِ وَغیره: به‌رمب یان به‌شتی تر زمبری له‌شته‌که و هشانده‌لی نه‌مدیواو دیو کونی نه‌کرد.

وَحَطَّ فِي الْبَيْعِ: لَهُ مَامَةٌ لَكَ هَذَا جَارِيكَ فَازَانِجُ وَ جَارِيكَ زَهْرَمَرِي كَرْد ۵ وَحَطَّتِ النَّعَالُ: نَمَعَلَهَكَانِ دَمَنگِيانِ لِيَوَهْ هَات.

وَحَطَّ فَلَانُ فَلَانًا: فَلَانَكَمَسَ زَمبَرِيكِي سُوکِي لَمَفْلَانِ دَا ۵ لَمَدُوورَمُوَهْ شَمَشِيرِي نَارِاسْتَهْ كَرْد.

وَحَطَّ الشَّيْبُ فَلَانًا: مَوِي سَبِي بَهْ نَاوِ قَزُو مَوُوَهْ كَانِي دَا بِلَاوِ بُوُوَهْ ۵ قَزِي سَهْرِي وَ مَوِي رِيشِي مَاشِ وَ بَرَنجِ بُوونِ ۵ (فَهْرِ وَ اَحِطِ وَ رُوخَاطِ).

وَحِطَّ فَلَانُ: فَلَانَكَمَسَ سَهْرِي سَبِي بُوُوَهْ ۵ (فَهْرِ مَرُوخَطِ) ۵ الْوَحْطُ مِنَ الشَّيْبِ: كَهْمِيكَ لَهْ شَت. وَحَفَّ السَّوِيْقُ: قَاوَتَهْ كَهْ بَهْ هُوِي كُوْتَانَهْ وَهْ لِيَنجَاوِي دَا يَهْ وَهْ.

وَحَفَّ فَلَانُ السَّوِيْقُ: فَلَانَكَمَسَ قَاوَتَهْ كَهْ كُوْتَا تَا لِيَنجَاوِي دَا يَهْ وَهْ ۵ يَانِ نَاوِي تِيكِرْدُو كُوْتَايِ تَا بَهْ تَهْ وَاَوِي نَهْرَمِ بُوُوَهْ ۵ تِيكَهْ لَاوِ بُوُوَهْ.

وَحَفَّ فَلَانًا: غَمِبَهْتِي فَلَانَكَمَسِي كَرْد، كُوْفَتَارُو كَرْدَارِي نَاشِرِي نِي پَالِ فَلَانَكَمَسِ دَا ۵ نَامُوَسِ وَ كَهْ سَا يَهْتِي لَهْ كَهْدَارِ كَرْد ۵ اَوْحَفَّ: بَهْ لَهْ كَرْد ۵ اَوْحَفَّ فَلَانُ السَّوِيْقُ: بَهْ مَانَا (وَحَفَّهْ) دِي ۵ اِثْحَفَّتْ رِجْلُهُ: قَاچِي هَهْ لَخْلِيَسْ كَا ۵ اسْتَوْحَفَّ الدَّهْرُ مَالَهُ: رُوْزْگَارِ مَالِ وَ سَامَانِي فَهْ وَ تَانِدُو هِيچِي بُوْنَهْ هِيْشْتَهْ وَهْ ۵ الْمِيْحَفُّ: نَهْ وَ مَهْ نَجَهْلِ وَ سَنَدُوْلَهْ قَاوَتِ يَانِ نَهْ سَبُوْنِي تِيْدَا دَمَكُوْتَرِي ۵ الْوَحْفَةُ: هَهْ مَبَانَهْ ۵ كِيَسَهْ وَ تُوْرَمَكَهْ لَهْ چَهْرَمِ ۵ الْوَحِيْفُ: نَهْ سَبُوْنِي كُوْتَرَاوِ ۵ دَمَكُوْتَرِي: (أَمَا عِنْدَكَ وَ حِيْفِ أَغْسَلْ بَهْ رَاسِي): نَهْ سَبُوْنَتِ لَانِيَهْ سَهْرَمِي بِيْ بَشُوْمِ ۵ الْوَحِيْفَةُ: بَهْ مَانَا (الْوَحِيْفُ) دِي ۵ قَاوَتِي تَهْرِكِرَاوِ ۵ خُوْرَاكِيكَهْ لَهْ كَهْ شَكِي هَارَاوِ كَهْ دَمَكُرِيْتَهْ نَاوِ نَاوَهْ وَهْ، نَهْ مَجَارِ رُوْنِي بَهْ سَهْرَدَا دَمَكُرِي وَ دَهْ خُوْرِي ۵ خُوْرَمَا تِيكَهْلِ

بَهْرُوْنِ دَمَكُرِي وَ دَهْ خُوْرِي (خُوْرَمَاوِ رُوْنِ) ۵ نَاوِيكِ زُوْرِ قُوْرَاوِ بِيْ ۵ تَحَمَّ فَلَانُ تَحَمًا: فَلَانَكَمَسَ تُوْشِي نَهْ خُوْشِي نِيْنْتَهْ لَاوِ كَهْدَهْ تَرَشَانِ بُوُوَهْ ۵ تَحَمَّ فَلَانُ تَحَمًا: بَهْ مَانَا (تَحَمَّ) دِي.

وَحَمَّ فَلَانُ فَلَانًا يَحْمَهُ وَحَمًا: فَلَانُ لَمَفْلَانِ پَتَرِ كَهْ دَمَتَرَشَاوِ تَهْبِيَاتِ تِيكُچُوُوِ بُوُوَهْ.

وَحَمَّ فَلَانُ: فَلَانَكَمَسَ نِيْنْتَهْ لَاوِ كَرْدِ كَهْدَهْ تَرَشَا.

وَحَمَّ فَلَانُ يَوْحَمُ وَحَامَةً وَوَحْمًا: فَلَانَكَمَسَ كَهْ دَمَتَرَشَاوِ بُوُوَهْ.

وَحَمَّ الطَّعَامُ: خُوَارِدَنَهْ كَهْ قُوْرَسِ بُوُوَهْ هَهْ زَمِ نَهْ كَرَا.

وَحَمَّ الْمَكَانُ: شُوِيْنَهْ كَهْ نَاوُوَهْ هُوَايِ پِيَسِ بُوُوَهْ بَهْ كَهْ لَكِي زِيْنَهْ كَهْ نَا يَهْ.

وَحَمَّ الْأَمْرُ: كَارْمَكَهْ قُوْرَسِ بُوُوَهْ خِرَابِ بُوُوَهْ ۵ اِثْحَمَّ

الطَّعَامُ فَلَانًا: خُوَارِدَنَهْ كَهْ فَلَانَكَمَسِي خِسْتَهْ نَاوِ

نَهْ خُوْشِي كَهْ دَمَتَرَشَانِ وَ تَهْبِيَاتِ تِيكُچُوُوَهْ وَهْ ۵ اَوْحَمَّهُ الطَّعَامُ: خُوَارِدَنَهْ كَهْ تُوْشِي كَهْ دَمَتَرَشَانِي

كَرْدِ ۵ وَ اَحَمَّ فَلَانُ فَلَانًا: فَلَانَكَمَسَ پِيْشِرِكِي

لَهْ كَهْلِ فَلَانِ كَرْدِ لَهْ بَارَهْ زُوْرِ خُوْرِي وَ

كَهْ دَمَتَرَشَانَهْ وَهْ ۵ اِثْحَمَّ فَلَانُ مِنَ الطَّعَامِ وَعَنَهْ:

فَلَانَكَمَسَ خُوَارِدَنَهْ كَهْ پِيْ نَهْ كَهْ وَتِ وَ كَهْدَهْ

بِيْ تَرَشَا ۵ تَوْحَمَّ فَلَانُ الطَّعَامُ: فَلَانَكَمَسَ

بَهْ خُوَارِدَنَهْ كَهْ نَاسُوْدَهْ نَهْ بُوُوَهْ سُوْدِي لِيْ نَهْ بِيْنِي

۵ اسْتَوْحَمَّ الطَّعَامُ: لَهْ خُوَارِدَنَهْ كَهْ سُوْدِ مَهْنَدِ

نَهْ بُوُوَهْ كَهْ لَكِي لِيْ نَهْ بِيْنِي ۵ التَّحْمَةُ: دَمَرْدِيكَهْ

تُوْشِي نَادَهْ مِيْزَادِ دَمَبِيْ لَهْ نَاكَامِي خُوَارِدِنِي

خُوْرَاكِي قُوْرَسَهْ وَهْ يَانِ لَهْ نَاكَامِي زُوْرِ خُوْرِي يَهْ وَهْ

۵ الْمُحْمَةُ: (طَعَامُ مُتَحَمَّةً): خُوْرَاكِيكِ هَهْ زَمِ

نَهْ كُرِي وَ نَادَهْ مِيْزَادِ تُوْشِي كَهْ دَمَتَرَشَانِ بِيْ كَا ۵

الْمَوْحَمَةُ: (أَرْضُ مَوْحَمَةٍ): زَمُوِيَهْ كَهْ نَاوُوَهْ هُوَايِ

پِيَسِ وَ خِرَابَهْ بَهْ كَهْ لَكِي تِيْدَانِيْشْتَهْ جِيْ بُوُونِ

نَا يَهْ ۵ الْمَوْحَمَةُ: (أَرْضُ مُوْحَمَةٍ): زَمُوِيَهْ كَهْ نَاوُوَهْ

وَدَّجَ بَيْنَ الْقَوْمِ وَنَجَا: ناشته‌وایی خسته نیوان
 خه‌لکه‌که‌ومو ره‌گی شه‌رو شوژی له‌بن دهره‌ئینا
 ۵ وادجَه: نهرمی له‌گه‌لدا نواندو لایه‌نی ناشتی
 ره‌چاو کرد ۵ وَدَّجَ الذیخة: سروچکی
 کوشتییه‌که‌ی بری ۵ الورداج: سروچک،
 شاده‌ماری لامل ۵ نه‌و دهماره‌ی که‌نازهل
 کوژمه‌رکه‌ دمپرئو و مهرجه‌ دمبی له‌سهر برینی
 چه‌یوان دا نه‌و دهماره‌ی برپرئو ۵ هوکارو
 سه‌به‌بی شت ۵ اودح: ملکه‌ج بوو ۵ الودحة:
 دمگوترئ: (ما اغنی عني ورحة): هیچ سوډیکم
 لئ نه‌دی ۵ له‌هیج شتیکی بی ناتاج نه‌کردم ۵
 وُدَّه یسوده ودا: خویشی ویست ۵ ناواته‌خوازی
 نه‌وه بوو ۵ دمگوترئ: (وَدِدْتَ لَوْ تَفْعَلْ كَذَا):
 ناواته‌خوازم نه‌وه بکه‌ی ۵ واده: خویشی ویست
 ۵ وادا: یه‌کتریان خویشویست ۵ تودد الیه: خوئی
 لا خوشه‌ویست کرد ۵ تودد فلانا: خوشه‌ویستی
 فلانکه‌سی بوخوئی دمسته‌به‌ر کرد ۵ المرود:
 که‌سینک ریژی زور بن، خوشه‌ویستی بو شتیک
 زوربن ۵ المرود: خوشه‌ویستی ۵ کتیب و نوسراو.
وَدَّاهُ بَتِيكَ بوو عهرمه‌که‌کان له‌پیش هاتنی نیسلام
 دا دهمیانپه‌رست ۵ الود: دمگوترئ: (هورودی) نه‌و
 خوشه‌ویستمه ۵ المرود: خوشه‌ویست ۵ زور
 خوشه‌ویست ۵ المرود: زور خوشه‌ویست ۵
 ناویکیشه له‌ناوه‌ جوانه‌کانی خودا، مانای نه‌وه
 دمگه‌به‌نی که‌به‌نده راستاله‌کانی خوئی زور
 خویش دموی ۵ یان له‌دی به‌نده راستاله‌کانی دا
 خوشه‌ویسته ۵ الودید: خوشه‌ویست.

وَدَّوْ فَلَانَ يَدِرُ وَنَرًا: سهرخویش بوو تاوای لئ هات
 خه‌ریک بوو بین هوش بی ۵ ودره: خسته‌یه ناو
 هیلاکی و تیداچوونه‌وه ۵ هه‌لینا بوئه‌وه‌ی
 کاریک بکا تیدابچن ۵ ودر الشئئ: دوری

خسته‌وه ۵ دمگوترئ: (وَدَّرَ وَجْهَكَ عَنِي): روی
 خوتم لئ دووربخه‌رموه نه‌تبینم ۵ ودر ماله:
 مال و سامانی خوئی له‌شتی بیته‌وده دا سهرف
 کرد ۵ تودر ماله: بو موطاومعه‌ی (وَدَّرَهُ) دئ ۵
 وَدَسْتَ الْأَرْضَ تَدَسُّ وَدَسًا: زه‌وییه‌که‌ گیاو گزی
 لئ روا تاوای لئ هات به‌گیاو گز داپوشرا.

وَدَسَىٰ عَلَيْهِ الشَّيْئُ: شته‌که گوم بوو.

وَدَسَى الشَّيْئُ: شته‌که له‌کیس جوو روئی.

وَدَسَى فُلَانًا بِالشَّيْئِ: فلانکه‌س شته‌که‌ی شاردومه.

وَدَسَى بِكَلَامِ الْفُلَانِ: قسه‌یه‌کی بو فلان هینابه
 بیته‌شومو ته‌واوی نه‌کرد ۵ اودست الأرض:
 زه‌وی گیاوگزی رواند گیاو گزمکه سهر
 زه‌وییه‌که‌ی داپوشی ۵ وَدَسْتَ الْأَرْضَ: به‌مانا
 (وَدَسْتَ) دئ ۵ وَدَسَ الشَّيْئُ: شته‌که گوم بوو ۵
 وَدَسَ فُلَانًا بِكَلِمَةِ الْفُلَانِ: فلانکه‌س قسه‌یه‌کی
 بو فلان دمست پی‌کردو ته‌واوی نه‌کرد ۵
 وَدَسْتَ الْمَاشِيَةَ: نازه‌له‌که گزوگیای تازه رواوی
 سهرزه‌وی خوارد ۵ تودست الأرض: به‌مانا
 (اودست) دئ ۵ تودست الماشية: به‌مانا
 (وَدَسْتَ) دئ ۵ الودس: گزوگیای که‌له‌زه‌وی
 دپته‌ دهر ۵ الودس: به‌مانا (الودس) دئ ۵
 الودس: به‌مانا (الودس) دئ ۵ عه‌یب و له‌که ۵
 الودس: به‌مانا (الودس) دئ ۵ روه‌کی وشک بوو
 ۵ راوی هه‌نگوین.

وَدَّعَ يَدَّعُ وَدَّعًا: نارامی گرت، که‌وته حالته‌ی
 خویش رابواردنه‌وه.

وَدَّعَ الْمَسَافِرُ النَّاسَ: ریبواره‌که خوا حافیزی
 کردو خه‌لکه‌که‌ی جئ هیشت.

وَدَّعَ النَّاسُ الْمَسَافِرَ: خه‌لکه‌که‌ی خوا حافیزی‌بیان
 له‌ریبواره‌که‌ کردو جیبان هیشتو هیوای
 سه‌مه‌ری سه‌لامت و خویشی‌بیان بوگرد.

وَدَّعَ فَلَانٌ الشَّيْئَ: فلانكس شتهكهی واز لیهننا.

وَدَّعَ الثُّوبَ بِالثُّوبِ: بهکراسهکه کراسهکهی تری پاراست.

وَدَّعَ يُوَدِّعُ دَعَةً: نارامی گرت جیگیر بوو، کهوته

ژیانی خوښهوه ◊ (فهر وديع) ◊ أُوَدِّعُ الشَّيْئَ:

شتهکهی پاراست ◊ أُوَدِّعُ الفَرَسَ وَغَرَهُ:

ماینهکهی حساندموه ◊ أُوَدِّعُ فَلَانًا الشَّيْئَ: لای

فلانکس شتهکهی بهئهمانمت دانا ◊ وادَّعَ فلان

فَلَانًا: فلانکس لهگهل فلان دا ناشتهوایی

گرتهبهر ◊ وازی لهفلان هیناو دمنگی لن دابری

◊ وَدَّعَ المسافر الناسَ: ریبوارمکه خوا حافیزی

لهخهگهکه کردو جیی هیشتن و کهوته ری ◊

وَ دَّعَ الناسُ المسافرَ: خهگهکه ریبوارمکه بیان

بهری کرد ◊ وَ دَّعَ الشَّيْئَ: شتهکهی وهلانا، وازی

لیهننا ◊ وَ دَّعَ الثُّوبَ: کراسهکهی خسته ناو

بوخچهوه بوئنهومی بیپاریزی ◊ وَ دَّعَ الصَّيِّ:

میرووی سپی لهملی مندال که کرد ◊ وَ دَّعَ

فَرَسَهُ: ماینهکهی حساندموه ◊ اِبْدَعُ: جیگیر

بوو نارامی گرت ◊ حمسایهوهو کهوته ژیانی

نهرمو نوئهوه ◊ تَوَدَّعَ القومَ: خهگهکه خوا

حافیزی بیان لهیهکتر کرد، یهکتر بیان بهری کرد ◊

ناشتهواییان بهریپا کرد ◊ هندیکیان وادمو

بهلینیان دا بهیهکتر ◊ تَوَدَّعَ: نارامی گرتو

داسهکنا ◊ بوو بهخاومن نارامی و بشوو دریژی

◊ تَوَدَّعَ القومَ: خهگهکه خودا حافیزی بیان

لهیهکتر کرد ◊ تَوَدَّعَ فلان الشَّيْئَ: شتهکهی

لهبوخچهی جانتادا پاراست ◊ تَوَدَّعَ من فلان:

لهلایمن فلانسهوه سهلامی لن کرا بو

خواحافیزی ◊ ناومید بوو لهچاکبوونهومی ◊

استودع فلاناً وديعة: نهمانمتهیکی لای فلانکس

دانا بوئنهومی بووی بیپاریزی ◊ الإستيداع:

دانیشاندنو تمقاعود کردنی نهفسهرو

موجهخوره لهکارهکهی پیش نهومی کاتی

تمقاعودکردنی بی ◊ الإيداع: لهبواری نابوری

دا ههگرتنی کالایه لهمهخزمنی فهرومانگهی

گومرگ دا یان له مهخزمنیکی ترو لهژی

چاودیری فهرومانگهی گومرگ دا ◊ المستودع:

شوینی شت تیدا ههگرتن بوامومیهکی کهمو

دیاریکراو ◊ شوینی نادمو حهوا لهبههشت دا

◊ المودعة: حوشتریک مهرهخس بی

نهدوشری و نهبو سوار بونو بارگواستنوه

بهکاربهیندیری ◊ المودعُ: خاومنی گوزهرانی

خوش ◊ المودوعُ: نارامی و لهسهرهخویی ◊

نهدمبو و یقار، دمگوتری: (علیک بالمودع):

لهگهل مروقی خاومن نهدمبو و یقاردا ههئس و

کهوت بکه ◊ المبداعةُ: مروقیك جهزی لهژیانی

نهرمو نول بی ◊ المبدعُ: بوخچهو باوهلی شت

تیدا ههگرتن ◊ پوئساکي گون و رزیو ◊

دمگوتری: (ماله میدع): شتیکی نیبه بهشی بکا

◊ کس شتیکی بوکا ◊ المبداعةُ: بوخچهو

باوهلی جل تیدا ههگرتن ◊ کراسیکی دریزو

بی قوله لهسمر پوئساکهوه لهبهردمگری

بوئنهومی جلهکانی پیس نهبن لهچالک و

پوخهلی کارکردن بیپاریزی ◊ المودعُ: بهری

کردنی موسافیره، خواحافیزی لی کردنیهتی ◊

(ثنية الموداع): شوینیکه لهمدینه ◊ چونکه

ههرکهسینک سمفیری مهککهی بگردایه لهو

شوینه بهری دمکرا ◊ المودعُ: گوزر یان

دموروبهری گوزر ◊ المودعُ: میرویهکی ناو سپیه

قهبارهی جیاجیای ههیه ◊ (ذو المودعُ): مندال

◊ ذات المودع: بتو صهنم ◊ یان کهعبه لهم

روموه که میرووی سپی بهمهردمکانیهوه دمکران

◊ کهشتی نوح ◊ الموديعُ: ژیان خوش، گوزهران

لَيَّهْوَهُ دَيْنٌ ◊ گۆرمهانی شهرو نازاوه ◊ بهردمو
ناوانی دوشت ◊ (مَوْدِقُ الظَّيْفِ): وینهو دیمهنی

ئاسك لهكاتی مل دریزگردنی بو خواردنی
گه لای درخت ◊ الوَادِقُ: شمشیری بپرنده ◊
دمشگوتری: (فلان وادق السَّيِّئَةِ): فلانكس
خه والوو زور دمنوی له مهر شوینتیک بوی بلوی
دمخهوی ◊ هه میسه هه نوز دها ◊ الوَدَقُ: باران
به مهرشیمیهك بی نمه بی یان ریژنه ◊ په لهو
خالی سور كه له جاودا دیاری دمدن ◊ یان
پارچه گوشت كه له جاودا پهیدا بی ◊ یان
نه خویشیه كه تووشی چاو دمبی ناو گویچكه
بی دهاوسنی و چاومه كه سور هه لده گهری ◊
(سحابة ذات ودقین): ههوریک بوو دو .

بارانی باراند بارانی نمه بارانی ریژنه ◊ نه گه
به لآو کارسات زور گه وره و ترسناك بوون
پییان دهگوتری (ذات ودقین): ومکوو نه وه بلئی
به لاکه له دولاه هاتوو دهرمتانی لی ناکری ◊
الْوَدَقُ: جهند خالیکی سورن له جاودا پهیدا
دمبی یان پارچه گوشتیکه له جاودا گه وره دمبی
◊ یان نه خویشیه كه جوادیه له چاو ئیشهی
ناسایی ◊ گویچكه پیوه دهاوسنی و سوراپی
زیاد دهكا ◊ الوَدَيْعَةُ: گهرمای نیومرؤ ◊ یان
جهنگه گهرماو نزیك بوونه وهی خور له زموی
◊ شوینتیک باقله و گیای لی بی.

وَدَكَ يَوْدُكٌ وَدَكًا: قه لهو بوو ◊ (فهو ودك) ◊
وَدَكْتُ يَدُهُ: دمستی چهور بوو ◊ دهگوتری:
(لحم ودك): گۆشتیکی چهوره ◊ بهزی زوره.

وَدَكَ يَوْدُكٌ وَدَاكَةً: قه لهو بوو ◊ وَدَكَ فُلَانٌ
الشَّيْئِ: فلانكس شته كهی چهور کرد، رونی
تیکرد ◊ الاوْدَكُ: (بنات اودك): به لآو کارسات
◊ سه رسورهینهر ◊ دهلیی (ما ادري أي اودك
هو): نازانم نهو کابرایه له چ پیرو کهسانیکه ◊

خوش ◊ نهمسی همساوه ◊ گۆرستان ◊ وادهو
پیمان ◊ الوَدَيْعَةُ: نهمانمت.

وَدَقَّ الشَّحْمُ: بیومه كه توایه وه، رهوان بوو.

وَدَقَّ فُلَانٌ الْعَطَاءَ: به خششی فلانكسی كه م
كرده وه ◊ تَوَدَقْتُ الْاَوْعَالَ وَنَحْوَهَا فَوْقَ
الجبل: گا کیویه كان چوونه سه ر توبه لآکی
کیومه كه ◊ تَوَدَقَّ الْخَبْرَ: له هه واله كهی كۆلیه وه.
استودفت النبت: رومه كه كه دریز بوو ◊ استودف
فلان الشحمة ونحوها: فلانكس به زمكهی
تواند مه ◊ استودف اللبن: شیر كهی كرده ناو
قاپه كه وه ◊ استودف الخبر: له هه واله كهی
كۆلیه وه ◊ استودف معروف فلان: داوای
به خششی فلانكسی كرد ◊ الوَدَقَةُ: پارچه بهز
◊ باخچهی سه وزو و رازوه ◊ الوَدَقَةُ: باخچهی
سه وزو و رازوه گه شو و ته رده ماخ ◊ دهگوتری:
(أصبحت الأرض كلها ودقة واحدة خصباً): زهوی
هه مووی په کبارچه بوومته باخچه په کی سه وزو
گه شه دار هه مووی زمنویرو تیراوه ◊ الوَدَيْفَةُ:
باخچهی سه وز.

وَدَقَّ الْمَطَرُ يَدِقُ وَدَقًا: باران دلۆپ دلۆپ باری.

وَدَقَ اِلَى الشَّيْئِ وَلَهُ وَدَقًا: له شته كه نزیك بووه ◊
بهیدهستی بوو ◊ (وَدَقَ لَهُ الصَّيْدُ): یاری
به نیچیره كه كرد.

وَدَقَ بَطْنُهُ: گه دهی كشاو له گه وره بی و داچۆران
نزیك بووه ◊ وَدَقْتُ سُرَّتُهُ: ناوکی دهر په ری،
شۆر بووه ◊ وَدَقْتُ السَّمَاءَ: ناسمان بارانی
باراند.

وَدَقَ السَّيْفُ: شمشیره كه تیژ بوو ◊ وَدَقْتُ الْعَيْنَ
وَدَقًا: خالی سور له چاومه كه دا پهیدا بوون ◊
اودَقْتُ السَّمَاءَ: ناسمان بارانی باراند ◊
المَوْدِقُ: شوین كه مرزؤو گیانله بهری تر

الْبَيْكَةِ: نَوايِکَه لَه (الْوَدَّكَ) ۵ المُوَدَّكَ: دَمگوتَرِي: (ما رَايتَ عِنْدَه مَتَرَدَكًا): هِيَج سَوَدو دَمستَكه و تِيكَم لَه لَای نَهو نَهبوو ۵ هِيَج خَيْرِيكَم لِي نَمَدِي ۵ الرَادِك: هَه لَهو و خَاوَمَن بَهز ۵ الوَدَّكَ: جَهوَرِي بَهز ۵ يان جَهوَرِي ۵ گوشت و نَهو پِيوَمِي لَه گوشت دَمر دَهِيَتِندَرِي و جِيادَمگَرِي تَهوَه ۵ بَهزِي دَوگو و لَاتَه رَادِي مَهرو گوژك.

وَدَّكَ المِيْتَة: نَهو جَهو رَايِيه كَه لَه بَه ر لَاشَهِي مَر دَارَهو مَبو و دَهروا ۵ دَمشگوتَرِي: (ما فِيه و دَك). هِيَج سَوَدِي تَيِدَا نِيِيه ۵ الرَوَدَّكَ: بَهز فَرُوَش ۵ پِيو فَرُوَش.

وَدَلَّ السِّقَاءَ يَدِلُّهُ وَدَلًّا: مَهشكَه كَهِي هَه زَانَد.

وَدَنَّ الشَّيْنُ يَدِنُهُ وَدَنًا: شتَه كَهِي تَه رَكِرْد، لَه نَاوِي هَه لَكِي شَا.

وَدَنَّ العَرُوسَ وَالفَرَسَ: بَه بَاشِي نَاگَادَارِي سَه رَه رَشْتِي بُو كَه كَهو نَه سَه كَهِي كَرْد لَه كَاتِي بُو كَ گَوَا سَتَنَهوَه كَه دَا.

وَدَنَّ الجِلْدَ وَدَنًا: پِيستَه كَهِي خِستَه زِيَر گَلَهوَه بُو نَهوَمِي نَه رَم بِي.

وَدَنَّ الشَّيْنُ بالعَصَا: بَه گوچَان و عَه صَا شتَه كَهِي كَوَتَا ۵ يان بَه هُوِي كَوَتَانَهوَه پِيستَه كَهِي خَارَانَدو نَه رَمِي كَرْد.

وَدَنَّ الشَّيْنُ: بَه كَوَتَكِي جَل شَتَن شتَه كَهِي كَوَتَا ۵ شتَه كَهِي كَه م كَر دَموَه، بَجو كِي كَر دَموَه ۵ وَدِنَت المَرَأَة: نَا فَر مَتَه كَه مَن دَالِي كِي دَمست و مَل كَوَر ت و شَان تَه سَكِي بُوو ۵ مَن دَالِي كِي كَر و كُو لَه وَارِي بُوو ۵ أَوَدِنَت المَرَأَة: بَه مَانَا (وَ دِنَت) دِي ۵ أَوَدِن فَلَان الشَّيْنُ: فَلَان كَه س شتَه كَهِي بَه كَوَتَكِي جَل شَوْرِي ن كَوَتَا ۵ كَه مِي كَر دَموَه، بَجو كِي كَر دَموَه ۵ وَدَنَّ الشَّيْنُ: شتَه كَهِي تَه رَكِرْد لَه نَاوِي هَه لَكِي شَا ۵ بَه كَوَتَكِي جَل شَوْرِي ن كَوَتَاي ۵ إِشْدَنَّ الشَّيْنُ:

شَتَه كَه تَه رِبُوو ۵ لَه نَاو هَه لَكِي شَرَا ۵ تُوَدَنَّ فَلَان: فَلَان كَه س گَهز و بَهز و نَاز و نِي عِمَه تِي زُو ر بُوو ۵ تُوَدَنَّ الجِلْدُ: پِيستَه كَه لَه كَاتِي دَه بَاغ كَر دَن دَا نَه رَم بُوو ۵ الأَرَدَنَّ: نَه رَم ۵ المُوَدَّنَا: مَن دَالِي لَاوَز، دَمست و مَل كَوَر ت، كَه مَن نَه نَدَام ۵ نَاو شَان تَه سَك ۵ دَمگوتَرِي: (فَلَان مَوَدَن اَلِيَد): فَلَان كَه س كَه مَن نَه نَدَام و دَمست كَوَر تَه ۵ المُوَدَّنَة: (دَخَلَة) يَه كِي مَل كَوَر ت، جَه سَتَه بَجو كَه ۵ المَوَدَّن: بَه مَانَا (المُوَدَّنَة) دِي ۵ المُوَدَّنَة: (إمْرَأَة مَوَدُونَة): نَا فَر مَتِي كِي كَوَر تَه بَا لِي جَه سَتَه بَجو ك ۵ الرِوَدَان: شَو يَنِي ك شَهو نَمِي هَه بِي و بَه كَه لَكِي شَت تَيِدَا رَوَان دَن بِي ۵ الرِوَدَّنَة: شَه رَه هَسَهو تِي ك گِي رَان ۵ لَه بَه كَر تَر دَان و لَه يَه ك هَه لَدَان.

وَدَى الرجلُ: پِيَاو مَكَه (وَمَدِي) لِي هَاتَه دَمَر.

وَدَى الشَّيْنُ: شتَه كَه جَارِي بُوو، رَهوَان بُوو.

وَدَى القَاتِلُ القَتِيلُ ودياً: كَه س و كَارِي بَكُو ز خُو يَنِي دَا بَه كَه س و كَارِي كُو ز رَاو ۵ اَوَدِي: بَه هِي لَا جُوو ۵ فَهو تَا ۵ اَوَدِي بَا لَشِي: شتَه كَهِي بَر د ۵ اَوَدِي المَر ت بَه: مَر دَن تِي كِي هَوَه پِي نَجَاو فَهو تَان دِي ۵ اَوَدِي العَمَر بَه: تَه مَن نِي دَرِي ز بُوو ۵ زِيَانِي دَرِي ز بُووَه ۵ اَوَدِي الرَجُلُ: پِيَاو مَكَه (وَمَدِي) لِي هَاتَه دَمَر ۵ وَادِي فَلَان فَلَانًا: فَلَان كَه س خُو يَنِي و مَر گَر ت خُو يَنِي كُو ز رَاو مَكَه ي لَه بَكُو ز يَان لَه كَه س و كَارِي بَكُو ز و مَر گَر ت ۵ أَتَدِي و لِي القَتِيلُ: كَه سِي كُو ز رَاو مَكَه خُو يَنِي لَه بَكُو ز يَان لَه كَه س و كَار مَكَه ي سَتَان دُو بَكُو زِي نَه كَو شتَهوَه ۵ اسْتَر دِي فَلَان بَحَق فَلَان: فَلَان كَه س دَانِي نَا بَه حَه قِي فَلَان دَا ۵ التَر دِيَة: دَارِي كِي بَجَكُو لَه يَه بَه كَار دَه يَتِن دَرِي بُو مَه نَع كَر دَنِي بِي جُوَه حُو شَتَر لَهو مِي شِرِي دَا يَكِي بَخُوَا ۵ الدِّيَة: نَهو مَال و سَامَانَه يَه كَه لَه جِيَاتِي خُو يَنِي كُو ز رَاو دَم دَرِي

الْوَدْرَةُ: پارچه‌ی بچوک له‌گۆشتی بی نیسقان ◊
 پارچه‌ی گۆشتی خری، کوته‌گۆشت ◊ الْوَدْرَةُ: شتی
 گۆشتی زور بین ◊ دمگوتری: (عصد و ذرة): قَوْلُهُ
 گۆشتن ◊ نافرمتی بۆگه‌ن ◊ لَجْ نَهْستور.
وَدَفٌ فُلَانٌ يَدْفُ وَدْفًا وَوَدْفَانًا: رُوْیشت
 به‌شیومه‌یکه لارو له‌نجه‌ی تیدا بوو، خوی بادا.
وَدَفٌ الشَّحْمُ وَغیره: به‌زه‌که توایه‌وه و داجوراو
 دَلْوَبٌ دَلْوَبٌ هَاتِهِ خَوَارٌ ◊ وَدَفٌ فُلَانٌ:
 هه‌نگاوی‌کورتی نانو و شانی هه‌لته‌کاندن و فیزی
 نواند ◊ نافرمته‌که له‌رُوْیشتن دا خوی بادا ◊
 تَوَدَفٌ فُلَانٌ: هَلَانْکَسْ هِیْزِی نواند بۆزی لی دا
 ◊ الْوَدْفَانَةُ: به‌خیرایی نه‌و ◊ دمگوتری: افعَل
 ذَلِكَ وَدْفَانَهُ ◊ الْوَدْفُ: مه‌نی (تۆماو) ◊
 الْوَدْفَةُ: بِيْو ◊ تَوَدَلَّ الْقَوْمُ مِنَ الْجَزَارِ:
 خه‌لکه‌که گۆشتیان له‌قه‌صابه‌که کری به‌بی
 نه‌وه‌ی گۆشته‌که به‌شبه‌ش بکا یان به‌کیلاو
 حوققه‌ کیشه‌که‌ی دیاری بکا ◊ الْوَدَالَةُ: نه‌وه‌یه
 قه‌سابه‌که گۆشته‌که ببری به‌بی نه‌وه‌ی
 به‌ته‌واوی کوته‌کان له‌یه‌ک جیاباکاته‌وه ◊ الْوَدَلُ
 مِنَ الرِّجَالِ: بیاوی چوستو چالاک و به‌ده‌ست و
 برد له‌کاری خوی دا ◊ الْوَدَالَةُ: مَیْیَنِی (الْوَدَلُ)
 ◊ نافرمتی گورج و گۆل و قه‌د باریک ◊
 ناده‌میزادی چوستو چالاک ◊ حوشتی خۆشپَرُوْ
 ◊ الْوَدَيْلَةُ: نافرمتی به‌نیشات و چوست و چالاک
 ◊ ئاوینه‌ی پاک و رون ◊ قَالِبُهُ زِيْوِيْ پَرشنگدار
 ؟. پارچه‌ی دوگی حوشتی ◊ وَدَمَتِ الدَّلُوْ تَوَدَمٌ
 وَدَمًا: نه‌لقه‌ی دۆلجه‌که بچرا ◊ اَوْدَمَ السَّقَاءُ:
 به‌به‌نی قایم و سیرمه‌ی ده‌می کونده‌که‌ی به‌ست ◊
 اَوْدَمَ الدَّلُوْ: نه‌لقه‌ی دۆلجه‌که‌ی پته‌و کرد ◊
 اَوْدَمَ الْهَدِيْ: به‌نیکی رنکسراوی له‌نازه‌لی
 دیاری حهره‌م به‌ست بۆنه‌وه‌ی بزاندی نه‌و
 نازه‌نه‌ هوربانییه‌و که‌س خراپه‌ی له‌گه‌ل نه‌کا ◊

به‌که‌س و کارمه‌کی ◊ الْوَادِي: شیوو دۆل
 که‌لین و دادری ناو زه‌وی ◊ رِيْپَرْمُوْی لَافَاو ◊
 دمگوتری: (حَلْ بُوَادِيَّة): توشی به‌لاو کاره‌سات
 بووه ◊ الْوَدِي: ناویکی سببیه‌ی له‌دوای میز
 کردن دیته‌ی دهره‌وه به‌هوی نیفزاتی پَرُوْستات
 ◊ الْوَدِي: به‌مانا (الْوَدِي) دئی ◊ نه‌مامی بچوک ◊
 وَذَاتِ الْعَيْنِ عَنِ الشَّيْئِ تَذًا وَذَمًا: چاوه‌که
 شته‌که‌ی له‌خۆنه‌گرت دهری دایه‌وه.
وَدًا فُلَانٌ فُلَانًا: فُلَانْکَسْ عه‌یبی له‌فُلَانْ گرت ◊
 به‌چاوی سوک سه‌پری کرد ◊ لِيْی توره‌ی بوو،
 دهری کرد ◊ الْوَدَمُ: قه‌سی ناخۆش و ره‌ق جینیو
 بین یان ره‌خنه ◊ الْوَدَمَةُ: نه‌خۆشی ◊ دمگوتری:
 (مَا بِهِ وَدَمَةٌ) ◊ هیج نه‌خۆشی بیوه‌ی دیار نییه.
وَدِحٌ يُوْدِحُ وَدَحًا: ناوِراَنی چوزانه‌وه ◊ سوتایه‌وه
 گۆشته‌که‌ی شه‌قار شه‌قار بوو ◊ وَدِحَتِ الشَّاةُ:
 مه‌ره‌که خورییه‌که‌ی که‌میلی بیوه‌ی نووسا ◊
 بیسایی ناو ئاغه‌لی بیوه‌ی لکاو که‌مه‌ری به‌ست ◊
 الْاَوْدِحُ: دمگوتری: (عَبْدٌ اَوْدِحُ): به‌نده‌و
 کۆپله‌یه‌کی خویپریه‌ی ◊ الْوَدْحُ: نه‌و که‌میل و
 ریخ و قشبه‌له‌یه‌که به‌خوری مه‌رو بزنه‌وه
 دهنووسی و ده‌بیته‌ی که‌مه‌ره.
وَدَرَ اللَّحْمَ يَدِرُهُ وَدَرًا: گۆشته‌که‌ی پارچه‌ی پارچه
 کرد ◊ برینداری کرد.
وَدَرَ الْوَزْرَةَ: گۆشته‌که‌ی توی توی کرد کوتکوتی
 کرد؟ ◊ وَدْرَةٌ: دمگوتری: (بَدْرَةٌ): وازی لی هینا
 ◊ نه‌م فیعله‌ی همر صیغه‌ی موضاریعی هاتووه ◊
 ماضی و مه‌صدهری مریندراون ◊ وَدَرَ اللَّحْمَ:
 گۆشته‌که‌ی ببری ◊ وَدَرَ الْجُرْحَ: برینه‌که‌ی
 قاشقاش کرد ◊ الْوُدَارَةُ: پارچه‌ی قوماشی
 بچوک و پَرُوْ پالی قوماشه‌ی که‌به‌رگدرو
 ده‌پیری و ده‌که‌ونه‌ی نه‌ملاو نه‌ولای قوماشه‌که ◊

اوذم علی نفسه: شته‌ک‌هی له‌سمر خوی پیویست کرد ◊ وَدَمٌ فلان علی الخمسین: فلانک‌س ته‌م‌نی له‌پ‌ن‌ج‌ا تیپ‌ری ◊ وَدَمٌ الدُّلْوُ: قونقه‌ی بؤ دۆلجه‌که دروست کرد ◊ وَدَمٌ الْکَلْبُ: قلیته‌ی له‌ملی سه‌گ‌که کرد بؤنه‌وه‌ی بزاند‌ری س‌گی رام‌ک‌راوو ته‌رب‌یم‌ت دادراره ◊ وَدَمٌ السُّنْبِيُّ: شته‌ک‌هی به‌پیویست دانا ◊ پارچه پارچه‌ی کرد ◊ وَدَمٌ النَّاقَةَ وَالشَّاةَ: زیاده‌گوشتی زیی حوشترکه یان هی مه‌رم‌ک‌هی بری و دهرمانی کرد ◊ الرَّذْمُ: بالوکه ◊ پارچه، گۆشته له‌ناو شهرم‌گ‌ای حوشتردا دهم‌یت‌ه هۆکاری نه‌وه کم‌ناوس نه‌بی ◊ پارچه‌یه‌که له‌جهرگی کوشتی یان له‌ورگ و ریخۆله‌ی دم‌برد‌ری و فری دم‌ری ◊ الرَّذْمَاءُ: نه‌زۆک ◊ الرَّذْمَةُ: ریخۆله و ورگ و گ‌ده ◊ کیسه‌ی ورگ ◊ زیدمه‌ک له‌شهرم‌گ‌ای حوشتر و مه‌رپ‌دا په‌یدا دهم‌ی ناهیلئی ناوس بیی ◊ سیرمه‌یه‌که نه‌لقه و گوپ‌چ‌ک‌هی دۆلجه‌ک‌هی پیی دهم‌ب‌س‌تری ◊ سیرمه‌یه‌که به‌دریژی دم‌برد‌ری و ده‌ک‌ریته قلیته‌ی ملی س‌گ بؤنه‌وه‌ی له‌کاتی پیویست دا سه‌گ‌ک‌هی پیی ببه‌س‌تریته‌وه ◊ الرَّذْمَةُ: نه‌و پارچه و به‌شه‌یه که کابرا له‌مالی خوی دم‌برد‌ریته‌وه و ته‌رخانی ده‌کا بؤ شتیک ◊ قلیته‌ی ملی س‌گ ◊ دیاری بؤ که‌عبه‌ی بیروز، نازهل که ده‌ک‌ریته ه‌دی و دیاری بؤمالی خودا ◊ تَوَدَّنَ فلاناً: فلانک‌س‌ی جواب کرد پالی پیوه‌نا ◊ لَبِيْ دَا.

وَذِي وجهه یذیه و ذیاً: دم و جاوی رنی ◊ **الْوَدَاةُ:** ههرشتیک پیی توشی زیان بیی ◊ **الْوَدِيَّةُ:** هیچ و بوج ◊ ده‌گوت‌ری: (دنیاً و ذیه).

وَرَاً مِنَ الطَّعَامِ يَرَاً وَرَاءَ: گ‌ده‌ی پر بوو له‌خۆراک.

وَرَاً الرَّجُلُ: بیاوه‌ک‌هی جواب کرد پالی پیوه‌نا ◊ **أُورِيَّ بِالشَّيْءِ:** ههستی به‌شته‌که کرد ◊ **أُورَاءُ:** فیری کرد پیی زاناند ◊ **أُورِيَّ بِالشَّيْءِ:** ههستی به‌شته‌که کرد ◊ **وَرِيَّ بِالشَّيْءِ:** ههستی به‌شته‌که کرد ◊ **السُّورَاءُ:** مندالی مندال (کورم‌زاو کچه زا) ◊ له‌وجه‌ی گ‌ه‌وره و نه‌ستور ◊ ده‌گوت‌ری: (هو وراءك لما أسر عنك) ◊ بؤ پیشه‌وه‌و بؤ دواوه به‌کارده‌هیند‌ری.

وَرَبٌ جَوْفُهُ يَرْبُ وَرَبًّا: ناوشا ◊ خراب بوو.

وَرَبٌ فلان: فلانک‌س گ‌نده‌ل بوو.

وَرَبَّ السَّحَابِ: هه‌وره‌که نزم بؤوه له‌زه‌وی نزیک بؤوه ورگی دادا ◊ **وَأَرِيَّهَ:** فیللی لی کرد ◊ هه‌لی خه‌له‌تان‌د ◊ **وَرَبَّ** الْبَابِ: که‌می‌ک دهرم‌گ‌ک‌هی کلاکرد ◊ **السُّورْبُ:** گ‌نده‌لی ◊ بؤشایی نیوان قام‌که شادمو قام‌که گ‌ه‌وره ◊ لانه‌و کونی درنده کونه گورگ کونه ریوی ◊ زارگی کونه مشک ◊ دهم‌ی کونی دوپشک ◊ **السُّورْبَةُ:** که‌له‌که، خالیگ‌ه ◊ چالایی خوار که‌له‌که.

وَرِثٌ فلاناً: میراتی له‌فلانک‌س گ‌رت ◊ **أُورِثَ** فلاناً: فلانک‌س‌ی کرده په‌کی‌ک له‌میرات‌گرانی ماله‌ک‌هی ◊ میراته‌ک‌هی تایب‌ت کرد به نه‌وه‌وه‌و که‌سی تری نه‌خسته گ‌هل ◊ **أُورِثَ** فلاناً **شَيْئاً:** شته‌ک‌هی بؤ فلان واز لی هی‌نا ◊ ده‌گوت‌ری: (أورثه المرض ضغفأ): نه‌خۆش‌یی‌ه‌که لاوازی و زه‌بوونی بؤ جینیشت ◊ **وَرِثَ** فلاناً: فلانک‌س‌ی کرده میرات‌گری خوی ◊ خستیه ناو لیستی میرات‌گرم‌کانیه‌وه ◊ **وَرِثَ** فلاناً **من** فلان: میراتی فلانک‌س‌ی بؤ فلان دانا ◊ **الإرث:** نه‌وه‌ی دهم‌یت‌ه میرات ◊ **الإرث:** میرات ◊ **التراث:** میرات ◊ **الميراث:** میرات ◊ (علم الموارث): زانیاری دهرباره‌ی جۆنیه‌تی دابه‌ش‌کردنی میرات ◊

الْوَارِثُ: صیفته تیکه له صیفته تیکانی خودا ۵ واته باقی و بهره و وام میرانگری زهوی و نهوی لهسهریه تی و خاومنی حقیقی هموو بونه و هر هه رخوی دهمینی و هه ریوه هه رده بی ۵ السوراث: میرات ۵ الوراثه: (علم الوراثه): زانیارییه که باس له و مدهکات چون دیارده سروشستییه کانی زیندو له چینیکه وه دهگوینزرتیه وه بو چینیکی تر دیارده ره چه له کی و نه زادییه کان چون له باوک و باپیرانه وه دهگوینزرتیه وه بو نه وه و هه چه کان ۵ الورث: به مانا (الإراث) دئ ۵ شتی تهرو تازه ۵ الورث: به مانا (الإراث) دئ ۵ الورث: به مکیک له میرانگره کان.

وَرِخ العَجین: هه ویره که شل بوو به هوی زور ناوی.

وَرِخ المکان: شوینه که گزوه گیای زور بوو گیای گزه که تی که چرزا ۵ اورخ العجین: ناوی هه ویره که زور کرد بونه وهی شل ببیته وه ده هیزی ۵ ورخ الکتاب: میژووی بو کتیبه که دانا ۵ تورخ العجین: به مانا (ورخ) دئ ۵ تورخت الارض: زهوییه که تهرو بوو ۵ استورخت الارض: زهوییه که تهرو بوو ۵ الورخ: دره ختی که دمشوبه یته داری مه رخ وه لی گه لایه کی تهرو توزاوی هه یه په لکه گه لاکانی باریک و دریزوکه یه وه کوو گه لای ره کی تهرخون یان که منیک له و گه وره تره ۵ الوریخه: هه ویری شل و داهیزاو به هوی ناوی زوره وه ۵ زهوی تهرو بوو.

وَرَد یرد و رودا: نامادهموو.

وَرَد انفه: لوتی دریزبوو ۵ وَرَدت الشجرة: دره خته که گوئی کرد ۵ گوئی دهر کرد.

وَرَد المکان او علی المکان: چوو هه شوینه که بهسه ره شوینه که ی دا روانی ۵ چوو هه ناو شوینه که ۵ وَرَدت الحمی فلانا: لهرزوتا ناو به ناو توشی فلانکهس بوو ۵ روزه نا روزه یان بهسه روزه جاریک لهرزو تاش توش دهمی.

وَرَد الفرس و غیره یورده و رده: نه سه په که سورنکی مهله و زهردیوو ۵ سوری زهردیوو بوو ۵ اورد فلان الشئین: فلانکهس شته که ی ناماده کرد ۵ اورد الخبز: هه واله که ی باس کرد ۵ هه واله که ی گنبریه وه ۵ اورد الشئین: وای کرد بجیته سه ره شته که ۵ دهگوتری: (أورد الماء): وای لی کرد بجیته سه ره ناوه که ۵ وارده: له گه لی دا چوو ۵ وارد الشاعر الشاعر: شاعیره که شیعری به شیوهی شاعرنکی تری هاوزه مان داناو شاعر مکانیان زور لی که چوو بوون به بی نه وهی نه م دوو شاعیره په کتریان بینیبی یان به ره هه می په کتریان خویندبیته وه ۵ له فه نی شیعری دا پیی دهگوتری: (ترارد الأفكار) ۵ وَرَدت المرأة: ناهرته که کولمی سور بوون ۵ دهگوتری: (وَرَدت خدا): کولمی سور بوون ۵ وَرَدت الشجرة: دره خته که گوئی کرد ۵ وَرَد فلان الثوب: فلانکهس پو شاکه که ی رهنگ کرد ۵ وه کوو رهنگی گوئ ۵ توارد القوم الماء: خه لکه که به یه که وه چون بوسه ره ناوه که ۵ توارد الشاعران: دوشاعیره که له فظو معنای چامه شیعرییه که یان وه کوو یه ک و ابوو به بی نه وهی په کتر بینینو به ره هه می په کتریان دیبی ۵ تورده: داوای چونه سه ره ناوو ناو خواردنه وهی کرد ۵ داوای گوئی کرد ۵ پیشی کهوت ۵ توردت الخد: کولمی وه کوو گوئی سوری لی هات ۵ تورده الماء: چوو هه سه رناو بو ناو خواردنه وه ۵ تورده الشئین: شته که ی ناماده کرد ۵ توردت

الْخَيْلُ الْبِلْدَ: رَمُوهُ مَائِنُو نَسِيْبَهُكَان كَوْمَهْل
 كَوْمَهْل چونه ناو شارمكهوه ◊ استورد: داواي
 چونهسهرناوو ناوخوردنهومى كرد ◊ استورد
 الْمَاء: چووه سهراومكه ◊ استورد الشَّيْنِ:
 شتهكەى نامادمكرد ◊ استورد السَّلْعَة: كالاكەى
 لهدمرمهوى ولات هينايه ناو ولاتهوه هاوردەى
 كرد ◊ استورد فلان الضَّلَالَة: فلانكەس
 گومرايى هينايه ناو ولاتهوه ◊ المورِد: شوينى
 ناو ومركرتن ◊ ريگا ◊ سهرجاوهى بژيو ◊
 المورِدَة: ريگاي چوون بوسهراو بو ناو
 خواردنهوهو ناودانى نازهل ◊ ريگاي پانو پور ◊
 شهقامهري ◊ الوارِد: ريگا ◊ پياوى نازاو
 چاونهترس ◊ پيشهتاو چاو ساغى ريگا ◊
 دمشگوتري: (فلان وارد الأرنبة): فلانكەس
 لوتدريزه ◊ الوارِدات: نهوكالو كهرستانه
 حكومت لهولاتانى دمروه دميكريو دميانهينى
 بوناو ولات ◊ الوارِدَة: خهك كهدچن بوسهر
 كاريزو بير بو ناو ههئينجانو ناوادانى نازهل ◊
 شهقامهري ◊ (شفة واردة): لجي شور ◊ (شجرة
 واردة الأغضان): درهخت: لقاو پوپهكانى
 شورپوبينهوه ◊ الوَرْد: گول؛ گولى پوهك يان
 گولى درهخت ◊ الوَرْد: روانين بهسر ناوو شتى
 وا دا ◊ چوون بوسهر كاريزاوو بير بهمهبهستى
 ناوگرتن و ناو پهيداكردن نهو حوشترانهى
 دميرين بو سهر ناو بوناو خواردنهوه ◊
 بهشهناوو نوره ناو ◊ بوله بالنده ◊ سوپا ◊
 بهشيك له شهو كه پيوستين مروف نويژى
 تيدا بكا ◊ بهشيك لهقورنانو يادكردى خودا
 كه مروف كردبيهتى بهعادت بيانخوينى ◊
 دهئى (قرأت ردي): وپردهكه خويند ◊
 ناويكه لهناوهكانى لهرزو تا ◊ بهلگه نامهيكه
 ژميريارو كارمەندى تايهت زانيارى پيوستى

تيدا توامردمكا ◊ جهند قهرزدارمو جهندى
 داومو جهندى لهسهر ماوه ◊ وردان: (بنت
 وردان): دعبايهكى بچوكه ومكو قالونچه وايه
 رمنگى سوره، بهزورى لهحهمامو تهواليت دا
 دهيندرين ◊ الوَرْدَة: ناوه بو پهكجار ◊ تاكى
 (الورْد) ◊ ميينهى (الورد) ◊ (عشبة وردة):
 زهردمهري ئيواره كاتيك خورشاوا دمبىو
 كهنارى ناسمان سوردمبى ◊ يان زهردايىو
 سوراى ناسو لهكاتى خوركهوتن دا ◊ بهزورى
 نهو ديمهنه نيشانهى گرانيو قاتو قرييه ◊
 الوَرْدَة: رمنگى گول ◊ الوَرْد: ههر رمو
 دهماريك خوين لهجستهوه بهري بوجل ◊
 (مُفْرَد الوريدين): دوو رمنگ لهزير سورچكهومن
 ◊ (جبل الوريد): رمنگكه عهرمب وايان زانيوه
 رمنگى لامه ◊ الوَرْدَة الطلّية: نهخوشيهكه
 دياردهكهى لهرزوتايه توشى مندال دمبى ◊
 الوَرْد: كلوت ◊ ههرزانيو گوزهران خوشى.

وَرَسِ النَّبْتِ يَرَسُ وِرْسًا: رومكهكه سهوز بوو ◊
 وِرْسَتِ الصَّخْرَةِ: بهردمكه لهناو ناودا قهوزاوى
 بوو، واى ليهات سهوزى نواندو خليسك بوو ◊
 اورس الشجر: درهختهكه گهلاى كرد ◊ اورس
 الرمث: رومكى رهمث گهلاكهى زمرد بوو ◊
 اورس المكان: شوينهكه گياى ومرسى لى روا
 ◊ ورس الثوب: قوماشهكهى رمنگ كرد،
 بهگهلاى ومرس ◊ الوارس: زمرد ◊ دهگوتري:
 (أصفر وارس): زمردى كهسكون، شتيك زور
 زمردبى ◊ الورس: رومكيكه لهخيزانى
 (القرينة) يه لهولاتى عهرمب و حبهشهوه
 هيندوستان دمروى، بهرمكهى لهكاتى كامل
 بونو بيگهيشتن دا بهجهند غودميهكى سورباو
 دادهپوشري، ههندى پرزوپالى پيويه بو
 رمنگكردى پوشاكى ناويرشم بهكاردهيندرى

وَرَعٌ وَرَعًا: ترسنوگ بوو ◊ بچوک بوو ◊ زمعیف بوو.

وَرَعٌ يَرَعُ يَوْرَعُ وَرَعًا: خوئی پاراست له حهرام و شتی شوبیه.

وَرَعٌ يَوْرَعُ وَرَعًا: خوئی له حهرام پاراست ◊ اَوْرَعٌ بَيْنَهُمَا: له مپهړی خسته نیوانیانوه ◊ اَوْرَعٌ بَيْنَ الْقَوْمِ: ناشته وایی خسته نیوان خه لکه که ◊ اَوْرَعٌ فَلَانًا عَنِ الشَّيْئِ: فلانکسی له شته که منع کرد ◊ وَاْرَعٌ فَلَانًا: قسهی له گهل فلان دا کرد، راویژی پی کرد ◊ وَرَعٌ بَيْنَهُمَا: له مپهړی خسته نیوانیانوه ◊ وَرَعٌ فَلَانًا عَنِ الشَّيْئِ: فلانکسی له شته که منع کرد ◊ له حه دیشی عومهردا هاتووه: (وَرَعٌ عَنِّي فِي الدَّرْهِمِ وَالدَّرْهِمِ): مه هیله کیشه کاری دره هم و دوو دره هم بینه لام بوخوت بریار بده بویان و سولجیان بکه ◊ وَرَعٌ الْإِبِلَ عَنِ الْمَاءِ: حوشتره که له ناومه که گپرایه وه ◊ وَرَعٌ الْفَارِسُ الْفَرَسَ: سوارمه که نه سپه کهی به لغاو (به هه وسارو ریشمه) به سته وه ◊ دمشگوتری: (مَا وَرَعُ أَنْ فَعَلَ كَذَا): دروی نه کرد که نه وهی کرد ◊ تَوْرَعٌ فِي الْأَمْرِ: له کاره که دا توشی نیجراحی بوو ◊ الرِّعَاةُ: خوگرتنه وه له شتی حهرام و نارموا ◊ نه دمبو و یقار ◊ دمشگوتری: (هُوَ حَسَنُ الرِّعَاةِ): نهو پیاوه هه نس و کهوت و شیوهی جوان و په سنده.

وَرَفٌ: لنبیت و الشجر یرف و رَفًا و رِفًا: رووه ک و دره خته که رازایه وه و جوان و گه شه دار بوو.

وَرَفٌ الشَّيْئِ: شته که گه شاهه وه و بریسکه دار بوو.

وَرَفٌ الظِّلِّ: سبیره که فراوان و درنیزخایه ن بوو ◊ اَوْرَفُ الظِّلِّ: به مانا (وَرَفٌ) دئ ◊ وَرَفٌ الظِّلِّ: به مانا (وَرَفٌ) دئ ◊ وَرَفٌ الشَّيْئِ: شته کهی

مزی ◊ وَرَفٌ الْأَرْضِ: زهوییه کهی به شبهش کرد ◊ الرِّفَةُ: سهوزو ناسک و تهرو تاز ◊ الرِّفَةُ: کا: گزوگیای وشکی گپرمکراو.

وَرَقٌ الشَّجَرِ یرق و رَقًا: دره خته که گه لای کرد گه لاکه ی هاته دمرو پان بووه ◊ گه لاکه ی هه لومراند.

وَرَقٌ فَلَانِ الشَّجَرَةِ: فلانکس گه لای دره خته کهی رنی، لئی کرده وه ◊ اَوْرَقَ الشَّجَرُ: دره خته که گه لای کرد، گه لاکه ی به ته وای دمرکهوت ◊ اَوْرَقَ فَلَانٌ: فلانکس دهوله مهند بوو، مال و سامانی زور بوو ◊ اَوْرَقَ طَالِبٌ الْحَاجَةَ: داواکه رمه که، خاومن پیویستیا ته که تی شکاو هیچی بو جی به جی نه بیوو ◊ اَوْرَقَ الصَّائِدُ: نیچیره وانه که نه پتوانی نیچیره که بگری فاشیل بوو ◊ اَوْرَقَ الْفَازِي: غمزا که رمه که دسته وتی جهنگی دمست نه کهوت ◊ وَاْرَقَهُ: لئی نزیک بووه ◊ دمشگوتری: (مَازَلْتُ مِنْكَ وَلَكِ مَازِقًا): هه میسه من لیته وه نزیکم ◊ وَرَقَ الشَّجَرُ: دره خته که گه لای دمر کرد ◊ وَرَقَ فَلَانٌ: فلانکس کاغهزی ناما دمر کرد و تییدا نوسی ◊ فلانکس نوسه ری په کیکی تر بوو ◊ تَوْرَقَ الْحَيَوَانُ: حه یوانه که گه لای خوارد ◊ اسْتَوْرَقَ: داوای زیوی کرد ◊ الاَوْرَقُ: له هه موو شتیک دا نهومیه رهنگی خاکی بی ◊ هه روا ناوه بو مروقی سهوزه و گنم رنگ ◊ بو حوشتریک سپی مه یله و رمش بی ◊ گورگ ◊ تهپ و توز ◊ ماست و شیر به شتیک له سی به شی شیر بی دویسه له سی به شی ناوبی ◊ سالی بی باران (وشکه سال) ◊ (زمان اورق): روژگاری قاتو قری ◊ الرِّقَّةُ: زموی له کاتی گهرمادا بارانی لی بداو گیا و گزی لی بیروئی و سهوز هه لکه ری ◊ مال و سامان ◊ زیو ◊ دیره می سکه لی دراو ◊

بدری بیهه لگری نه وجهه که ◊ **الْوَرَقُ**: زیو ◊
 سکه لیدراو بن یان نا ◊ **الْوَرَقَاءُ**: کۆتر ◊ دینه
 گورگ ◊ دره ختۆکیکه بالاپیاویک بهرز
 دمبیته وه، که لایمکی خری که وانه یی همیه
 هه موو نازه لیک دمیخوا، لاسکه که یی تهپ و
 تۆزاوی که لاکه ی زۆر سهوزه له شیوو دۆل و دم
 روبرادا دمپوی ◊ **الْوَرَقَةُ فِي الْقَوْسِ**: عهیب و
 له که که ی که وان ◊ **الْوَرَقَةُ**: گهنم رهنگی ◊ یۆر ◊
 رهش و سپی ◊ به زۆری رهنگی حوشرتا باقی
 نازه له کان دا بهر جاو دمکه وی ◊ **الْوَرَقَةُ**: تاکی
 (الْوَرَقُ) ◊ پیاوی پیاوانه، پیاوی خوپی ری ◊
 دمگوتری: (هو ورقه وهی رَرَقَة): نهو پیاوه نهو
 نافرته هیچ و پوچ و خوپی رییه ◊ **الْوَرَقَةُ**:
 (شجرة رَرَقَة): دره ختیکی پرکه لاو چره ◊ که لا
 سهوزو جوانه ◊ **الْوَرَقَةُ**: دره ختی پرکه لاو
 سهوزو تهپ ده ماخ.

وَرَك یرک و رکا: زه ختی خسته سهر کلۆتی.

وَرَك وروکا: له سهر ته نیشته راکشا.

وَرَك علی الدابة: هاچی له سهر و لاخه که
 نوشتاندموه بۆئه وه ی پشوو بدا یان دابه زئی.

وَرَك بالمکان: له شوپنه که دا نیشته جن بوو
 مایه وه.

وَرَك علی الامر: دمه لاتی به سهر کارمه که دا شکا.

وَرَك الشیئ و رکا: شته که ی خسته ناست کلۆتی
 (سمتی).

وَرَك یورن و رکا: سمتی که وره بوون ◊ **وَرَك**
 بالمکان: له شوپنه که تیپه ری ◊ **وَرَك** علی

الدابة: له سهر پستی و لاخه که هاچی

نوشتاندموه کلۆتی خسته سهر زینه که ◊ **وَرَك**

علی الامر: دمه لاتی به سهر شته که دا شکا ◊

وَرَك فی الوادی: به ناو شیوو دۆله که دا رۆیی ◊

الْوَرَقَةُ: دره ختی سهوزو که لادارو پۆشناخ ◊
الْوَرَقُ: دیمه نی سهوزی زهوی به هوی گیاو
 گزمه ◊ دمگوتری: (ما أحسن رَرَقَة): چه ند
 شیوو دیمه ن و جلو پۆشاکی جوان و ریک و
 پیکه ◊ **الْوَرَقُ**: کاتی پشکوتنی دره خت و
 که لاکردنی ◊ **الْوَرَقَةُ**: پیشه ی کتیب نویسنه وه
 بۆ خه نک ◊ **الْوَرَقُ**: (مُورَق الکب): نهو که سه ی
 کاغز ناماده ده کاو کتیب بۆ خه نک
 دنوسیته وه ◊ که سیک دیره می زۆری بن ◊
 (رجل ورق): پیاوی خاوه ن زیو ◊ **الْوَرَقَةُ**:
 میننه ی (الْوَرَقُ) ◊ هه روا ناوه بۆ
 په رکه کاغز زیکی رهق و پته و چوار گۆشه یه کی
 دهوران دهوری بۆکراوه له سهر مینز دادهنری
 نووسه ر نهو په ره ی که ده په وی له سهر ی بنوسی
 ده یخاته سهر نهو په ره پته وه بۆئه وه ی
 نووسینه که ی خوار و خین نه بن ◊ سندوقیکی
 داره جووری زۆره، کاغزه ی نویسنی تیئا
 هه لده گری ◊ **الْوَرَقُ مِنَ الشَّجَرِ**: په لکه که لا که
 ده مارمکانی دیار بن ◊ دنیا ◊ جوانی و رازا وه یی
 جیهان ◊ جوانی که ل و نه ته وه.

وَرَقُ الْقَوْمِ: مندال و تازه پیگه یشتوانی که ل ◊ یان
 کهنج و لاوه لاوازمکانی نه ته وه.

وَرَقُ الشَّبَابِ: تهپ و تازمی کهنجی و نیشات و

تهپ ده ماخی ◊ پیستی ته نک که له سهر ی بنوسری

◊ هه رشتیک له سهر ی بنوسری یان له سهر ی

چاپ بکری ◊ مال و سامان که زیوو حوشرت و

شتی وایی ◊ دمگوتری: (اخطب منه ورقاً): خیر و

بیری لئی ده سته که وت ◊ چۆراو که ی خوین که به

شیوه ی که وانه یی بکه ویته سهر زهوی ◊ خوینی

کلۆ کلۆ که له برین بکه ویته خوار ◊ **الأوراق**

المصرفية: چه کی که بانک دمری ده کا نه وه

ده که یه نی که پیویسته بری پاره ی دیار ی کراو

وَرَكٌ فِي الْيَمِينِ: لَمْ يُوَيْدْ خَوَارِدْنَهْ كَهْ دَا نِيَا زِي نَهْ وُه
 نَهْ بُو وُه كَه سُوَيْد مَرْمَكَه مَهْبَسْتِي بُو وُه وَرَكٌ
 الشِّي: شَهْ كَه ي خَسْتَه نَاسْتِي سَمْتِي خَوِي وُه
 وَرَكُ الْمَكَانُ: شُوَيْنَهْ كَه ي جِي هَيْشْت خَسْتِيه دَوَا
 خَوِيه وُه و تَوَارَكُ: زَهْ خْتِي خَوِي خَسْتَه سَمَر
 كَلَوْتِي و تَوَرَكُ: زَهْ خْتِي خَوِي خَسْتَه سَمَر كَلَوْتِي
 و تَوَرَكٌ فِي الصَّلَاةِ: لَه دَانِيَشْتِنِي تَه حَيَاتِي
 نُوَيْزْدَا سَمْتِي رَاسْتِي لَه سَمَر قَاجِي رَاسْتِي دَانَا
 سَمَر مَهْبَه نَجَه كَانِي رُوِيَان لَه رُوْگَه بُو وُه سَمْتِي لَآي
 جَهْبِي لَه سَمَر زَمُوِي دَانَا سَمَر مَهْبَه نَجَه ي قَاجِي
 جَهْبِي لَه لَآي رَاسْتِي هُوِه هِي نَآيَه دَمَر و تَوَرَكُ
 عَلِي الدَّابَّةِ: لَه سَمَر پَشْتِي و لَآخَه كَه قَاجِي
 نُوَشْتَان دَه وُه و مَهْمَه بَسْتِي نَه وِي دَابَه زِي يَان
 قَاجِي بَجَه سِي تَه وُه و تَوَرَكٌ بِالْمَكَانِ: لَه شُوَيْنَهْ كَه
 نِيَشْتَه جِي بُو وُه مَآيَه وُه و تَوَرَكٌ غَنُ الْحَاجَةِ:
 لَه نَاسْت پِي دَا وِي سْتِي هِ كَه دَا كَه مَتَه رَخَم بُو وُه
 تَه مَهْبَلِي كَرْد و تَوَرَكٌ لِفْلَان و فِلَانَا: هِي پِي لَكَه ي
 هِي نَآيَه قَاجِي فِلَانَكَه س و بَه زَمُوِي دَا دَا و تَوَرَكُ
 عَلِي الْأَمْرِ: دَه سَه لَآتِي بَه سَمَر كَار مَكَه دَا شَكَا وُه
 تَوَرَكُ الصَّي: مَن دَا لَه كَه ي خَسْتَه كَلَوْتِي وَاي لِي
 كَرْد زَهْ خْت بَكَاتَه سَمَرِي و الْمَوْرَكُ: نَه و شُوَيْنَه ي
 سَوَار قَاجِي دَه خَاتَه سَمَر و حَمْبَل و قَهْيَاسَه كَه
 بَارگَه نَه ي بِي لَه سَمَر پَشْتِي و لَآخَه كَه دَهْبَسْتِي
 و الْمَوْرَكَةُ: نَه و شُوَيْنَه ي سَوَار قَاجِي دَه خَاتَه
 سَمَر لَه سَمَر پَشْتِي و لَآخ وُه (نَا و زَمَنگِي) و نَه و
 شُوَيْنَه ي زِي ن و بَارگَه نَه كَه سَوَار قَاجِي لَه سَمَر
 دَه نُوَشْتِنِي تَه و مَهْمَه بَسْتِي حَمَسَانَه وُه يَان
 دَابَه زِي ن و الْمِرْكَةُ: نَه وِي لَه پِي شَه وِي
 بَارگَه نَه دَا يَه و سَوَار كَه مَانَد و بُو قَاجِي دَه خَاتَه
 سَمَر و الْوَارِكُ: نَه و شُوَيْنَه ي بَارگَه نَه كَه سَوَار
 قَاجِي دَه خَاتَه ي سَمَر لَه كَاتِي مَانَد و بُو ن دَا
 بُو نَه وِي بَجَه سِي تَه وُه و نَه و پَه شَه تَه مَالَه ي

بَه پِي شَه وِي بَارگَه نَه دَا دَه دَرِي و لَه زِي رِي
 دَه نُوَشْتِنِي تَه وُه و الْوَرَكُ: زُو وِر پَانِي نَادَه مِي زَاد وُه
 كَلَوْت (سَمْت) و كَه وَانِي دَرُو سْتَكِرَا و لَه قَه دَه دَار
 (بِنَه دَار) و الْوَرَكُ: زُو وِر پَان وُه سَمْت و كَلَوْت.
وَرَكُ الشَّجَرَةِ: قَه دِي دَار (بِنَكِي دَار) و الْوَرَكُ:
 زُو وِر پَان و كَه وَانِي دَرُو سْتَكِرَا و لَه قَه دِي دَار وُه
 لَه بِنَكِي دَار و تَه نِيَشْتِي كَه وَان و رِي رَه وِي تِير مَكَه
 لَه نَا و كَه وَان دَا و الْوَرَكِي: بِنَه مَا و سَمَر جَا وِي
 شَت و دَه گَوْتَرِي: (إِنَّ عِنْدَهُ لَوَرَكِي خَبْر):
 سَمَر جَا وِي هَه وَا لَه كَه لَآي نَه وُه و الْوَرَكَاءُ:
 مِي نَه ي (الْأُرُك) و نَآفَر مْتِي سَمْت و كَه فَه ل
 گَه وِرَه و پَآشِيَان و الْوَرَكَانَةُ: نَآفَر مْتِي سَمْت و
 كَه فَه ل پَان و زَل و الْوَرَكُ: گِيَان لَه بَه رِي نَكِي لَوْت
 دَرِي زُو كَلَك دَرِي زَه وُه لَه مَه نَدِي شُوِي ن پَتِي دَه لَتِي ن
 (قَوْرِي) و هَه دَبَارِي ك و كَلَك لَوَس و سَفْتَه
 لَه سُو سَه مَار دَرِي زَتَرَه و لَه تِي مَسَاح كَوْر تَرَه لَه نَا و
 وَشَكَانِي و دَه رِي دَا دَه زِي، دُو پَشَك و مَار و كَرْم و
 قَالُو نَجَه دَه خَوَا، عَهْر مَب بَه لَآيَانَه وُه بِي سَه و
 قِي زِي لِي دَه مَكَه نَه وُه نَا يَخُو ن.

وَرَمَ يَرَمُ وِرْمًا: هَا وِسَا.

وَرَمَ أَنْفَهُ: رَهِي هَه لَسَا.

وَرَمَ النَّبْتَ: رُو مَكَه كَه رَاسَا دَرِي ز بُو وُه (فَهْر
 وَا رَم) و أَوْرَمَتِ النَّاقَةَ: حُو شَر مَكَه گَوَانِي
 هَا وِسَان، گَوَانِي رَمَب بُو وُن و أَوْرَمَ فِلَانَا:
 قَسَه يَه كِي بَه گَوِي فِلَانَكَه س دَا دَا رَه ي بِي
 هَه لَسِي و وَرَمَ فِلَان بَأْنَفَه: فِلَانَكَه س خَوِي بَه زَل
 زَانِي و فِي زِي نَوَانَد و وَرَمَ الْجِلْدَ: پِي سْتَه كَه ي
 وَا لِي كَرْد بَهَا وِسِي و وَرَمَ أَنْفَهُ: رَه ي هَه لَسَان
 تَوِرَه ي كَرْد و تَوَرَمَ: فَنَش بُو وُه رَه ي هَه لَسَا وُه
 الْأَوْرَمَ: خَه لَك، يَان زُو رِبَه ي خَه لَك و زُو رِبَه ي
 سُو بَا و التَّوْرَمَ: جُوْرَه نَه خُو شِي هِ كَه لَه پِي سْت دَا

یان له‌بهردهی موخاطبی دا کتیم و زوخاو بهیدا
 دمکا ۵ اَلْوَرْمُ: شوینی روانی ددانی خری ۵
 ددانی هارمر ۵ اَلْوَرْمُ: شیربه‌نجه ۵ تَوْرَنْ: زوری
 خوئارایش داو زنده رموی کرد له‌به‌کارهینانی
 بونی خویش و میکیاج کردن دا ۵ اَلْوَارِيَّةُ: کلوت،
 سمت ۵ وَرْنَةُ: ناوی مانگی ذیلقه‌عیده بووه
 له‌پیش هاتنی نیسلام دا ۵ اَلْوَرْنِيْشُ: مه‌حلولی
 مادهی راتینجیبه یان زهیتی جه‌فوف بو
 خوچه‌ورکردن به‌کاردی.

وَرِهَ يُوْرُهُ وَرَهَا: گیل و نه‌حمه‌ق بوو.

وَرِهَ الكَثِيْبُ: کومه‌له گله‌که خوی نه‌گرت داروخا
 ۵ وَرَهْتَ الرِيْحُ: بایه‌که به‌ناریک و پیکی هه‌لی
 کرد ۵ وَرَهْتَ السَّحَابَةُ: هه‌وره‌که بارانی زور
 بوو ۵ وَرَهْتَ الْمَرْأَةُ: نافرته‌که به‌زی زور بوو ۵
 تَوْرَةٌ فِي عَمَلِهِ: له‌نیشه‌کهی دا کاراما نه‌بوو ۵
 الْوَارِهَةُ: بانو فراوان ۵ دم‌گوتری: (دار وارهه) ۵
 الْوَرَهَاءُ: دم‌گوتری: (امراهه و ره‌اء الیدین):
 نافرمتیکه دمست بلاو دمست قَلْشَاو ۵ الْوَرَّةُ:
 له‌بلانی روخه‌ک و خون‌گر ۵ وَرَوَّرَ فِي الْكَلَامِ:
 له‌قسه‌کردن په‌له‌ی کرد ۵ وَرَوَّرَ نَظْرَهُ: چاوی تن
 بری ۵ الْمُوْرُوْرُ: هه‌لخه‌له‌تینمر ۵ اَلْمُوْرُوْرِيُّ:
 چاوکز، کویره مشه.

وَرِي الرَّنْدُ يَرِي وَرِيَا: جه‌رخه‌که شقارته‌که
 به‌رده نه‌ستیکه ناگری لی دمرچوو.

وَرِي النَّارُ وَرِيَا رِيَّةً: ناگره‌که هه‌لگیرسا.

وَرِي الْاِبْلُ وَرِيَا: حوشتره‌که قه‌له‌و بوو، به‌زی
 زوربوو.

وَرِي اللّٰهَ فَلَانًا: خودا فلانکه‌سی توشی نه‌خوشی
 ناوسک کرد. ۱ وَرِي فَلَانٌ فَلَانًا وَغَيْرِهِ:
 فلانکه‌س له‌جهرگو سی فلانی دا.

وَرِي الْقِيْحُ جَوْفُهُ: کتیم و زوخاو ناوسکی خوارد.

وَرِي الرَّنْدُ يُوْرِي وَرِيَا: به‌مانا (وَرِي) دئی ۵ وَرِيَتْ
 النار: به‌مانا (وَرِيَتْ) دئی.

وَرِي الْمَخُ يَرِي وَرِيَا: مؤخه‌که پته‌وو پربوو.

وَرِي الشَّحْمُ وَرِي: به‌زه‌که روناوی زور بوو.

وَرِي الْكَلْبُ وَرِيَا: سه‌گه‌که رقی هه‌لساو که‌وته

وهرین ۵ أُوْرِي الرَّنْدُ: جه‌رخه‌که، شقارته‌که

ناگره‌که‌ی هاته دمر ۵ أُوْرِي الرَّنْدُ: ناگری

جه‌رخ و شقارته‌که‌ی هینایه‌دمر ۵ أُوْرِي النَّارُ:

ناگره‌که‌ی هه‌لگیرساند ۵ أُوْرِي صَنْدَرَهُ عَلَيْهِ:

حیقدو کینه‌ی دهریاره‌ی نه‌و خسته ناو سنگی

خویه‌وه، رقی لی بی بوو ۵ أُوْرِي لَهُ رَأِيًا: رایه‌کی

بی دهریری، بیرو بوجونیک تازهی بوخسته رو

۵ أُوْرِي السَّمْنُ الْاِبْلُ: قه‌له‌وی به‌زو جه‌وری

حوشتره‌که‌ی زورکرد ۵ واره: شاردیه‌وه ۵ وَرِي

عَنْ فَلَانٍ: دا‌کوی له‌فلان کرد ۵ وَرِي عَنْ

السَّيْنِ: شته‌که‌ی مه‌به‌ست بوو شتیکی تری

درکاند ۵ وَرِي فَلَانٍ الرَّنْدُ: فلانکه‌س ناگری

له‌جه‌رخ و شقارته‌که دمرکرد ۵ وَرِي السَّيْنِ:

شته‌که‌ی شاردموه ۵ خسته‌ی دوا خویه‌وه‌و

حه‌شاری دا ۵ توارى: خوی په‌نهان کرد ۵

استوری الزند: ناگری جه‌رخ و شقارته‌که‌ی

دهره‌ینا ۵ استوری فلاناً رأياً: داوی له‌فلان کرد

رایه‌کی بی بیئ و شارم‌زای بکا بونه‌وه‌ی

به‌پره‌وی بکا ۵ التَّريَّةُ: نه‌وه‌ی نافرمتی چه‌یزدار

ده‌یبینن له‌کاتی خوشتن دا ۵ که‌بریتیه

له‌مرداو لیئیه‌کی زورکه‌م ۵ الرِّيَّةُ: ههرشتیک

ناگری بی داگیرسینی، پلو پوش بی یان

کاغه‌زو په‌رو جیلکه داربی ۵ الواري: به‌زی

قه‌له‌و ۵ ههرشتیک قه‌له‌و بی ۵ الْوَارِيَّةُ:

نه‌خوشیبه‌که توشی سی و جگهر دمبی کۆکه

كۆك پميدا دمكا لمنه خۆشه كهدا و دميكوژى ۵
الْوَرِي: كيمو زوخاويكده لمانا سك دا پميدا
دمبي يان برينيكده خوين و كيمو زوخاوى لى
دى ۵ الـرَوى: خهك ۵ بونه ومو ۵ الـرَوىة:
ههرشتيك ناگرى بى ههگيرسى ۵ الـرَوى: بهزى
قهلهو ۵ گوشتى قهلهو ۵ ميوان ۵ حيران.

وَرَأً من الطعام يَرَأً وزءاً: پر بوو له خواردن.

وَرَأً اللُّخَم: گوشتهكهى برژاندى وشكى كرد
چه ورايى تيدا نههشت.

وَرَأً القومُ القومُ: خهكده كه نهمه و كه همنديكيان
له شهردا يان لهشتى تردا داكوكييان
له هه نديكيان كرد ۵ وَرَأَتِ الناقةُ أُر الفرس
و غوما براكه ما تُوَزَّة: حوشتره كه يان
نه سه كه سوارمهك يان گلاند له سه رپشتى خويان
خستيانه خوار مرد ۵ وَرَأً فلاناً: فلانكهسى
به هه موو جوړه سوينديك سويندى دا ۵ وَرَأً
الإناء: قاپهكهى پر كرد ۵ تَوَرَأً: پر بوو له كيمو
زوخاو ۵ تَوَرَأً الإناء: قاپهكه پر بوو ۵ الـرَوى:
كورتده بالاي قهلهوو خه به تولهو جهسته پتهو
۵ وَرَبَ الماءُ والشئُ: ناومكه شله مهنبيه كه
پهوان بوو ۵ أَرَبَ في الأرض: به ناو زهوى دا
رؤى ۵ الميزابُ الميزابُ: پروانه مادهى (أَرَب) ۵
الـرَوابُ: دزى كاراما.

وَرَدَّ يَرُدُّ: شتيكى بهكۆل هه لگرت پشتى ماندو بوو
۵ تاوانبار بوو.

وَرَدَّ له وَرْدَةٌ: بوو به شاليارو ومزيرى نهو.

وَرَدَّ الشئُ وَرْدًا: شتهكهى هه لگرت لهكۆلى دا.

وَرَدَّ الرجلُ: به سمر پياومكه دا زال بوو.

وَرَدَّ الثلثة: كونهكهى هاخنى، كه لينهكهى گرت.

وَوَّرَ يَوِّرُ: تاوانى كرد، تاوانى پالدىرا ۵ أَوَّرَهُ:

په ناو مه لجه نيكى بؤ دابين كرد بؤنه وهى تييدا
بجه و پته وه ۵ شارديه وه ۵ أَوَّرَ الشئُ: شتهكهى
هه لگرت بؤخوى دانا خستيه شوينى شياوى
خوى ۵ شتهكهى برده بنج و بناوانى خوى و
كرديه ديكومينت ۵ بردى ۵ وَاوَّرَهُ على الأمر:

له سمر كارمه يارممتى دا پشتگيرى كرد ۵ بوو
به ومزيرى نهو ۵ اسَوَّرَهُ: كردى به ومزيرى نهو
۵ بردى ۵ الوزارَةُ الوزارَةُ: حالو ومزعى ومزيرى
پلهو پايهى لهو فه رمانر موپيه دا ۵ اَوَّرَ: تاوانى
كرد ۵ نيزارى له بهر كرد، بهشاني دادا دمريپى
كورتى له پى كرد ۵ الوَرُّ: كۆلى گران ۵ جهك و
سيلاح ۵ تاوان ۵ دمگوتري: (أَعَدَّ اأوزار
الحرب): ناميزرى جهنگيان ناماده كردوه ۵
(وَضِعَتِ الحربُ أوزارها): شه پر مه دامركاپه وه،
تهواو بوو، كوژايه وه، شهر ومستا ۵ الوَرُّ: په ناو
مه لجه، كيوى عاصى و قايم ۵ الـرَوىة:
بؤشاك نيكى بچوكه بؤ داپوشينى شهرمگا ۵
الـرَوى: پالپشتو يارمه تيدمر ۵ ومزير ۵ المَوَّرَةُ:
زهويبهك بالندهى (ثيومزهى) تيدابى ۵
الـرَوى: بالندهى (ثيومز) ۵ بالندهيهكه له هاز
دمجى.

وَوَّعَ الإنسان وغيره: ناده ميزادمهكهى مهنع كرد

جه بسى كرد ۵ لى توږه بوو.

وَوَّعَ الجئشُ: سوپاكه ريك خستو دايمه زاندى

بؤ شهر و بهرگرى ۵ أَوَّعَ بينهم: جودا وازيى
خسته نيوانيان ۵ ريكى خستن ۵ أَوَّعَ الشئُ:
شتهكهى ته مقسيم كرد، ليكى جيا كردنه وه ۵
أَوَّعَ فلاناً بالشئُ: كابراى هه لئاو دمنهى دا
بؤنه و شته ۵ أَوَّعَ فلان بالشئُ و زوعاً:
فلانكهس به وشته ههلهو گير بوو خوى پتوه

گرتو زیدمپرموی کرد تئیدا ◊ واعضه: نهیهشت،
 کۆسپی خسته بهردمی ◊ وَزَعُهُ: دابهشی کرد،
 لیکی جیاکردنهوه ◊ وَزَعُ الصَّحِيفَةِ أَوْ الْجَمَلَةِ:
 رۆژنامه یان گۆفارمگی بهسمر خوینهرانی دا
 دابهش کرد ◊ وَزَعُ البَرِيدِ: بهریدهگی
 دابهشکرد نامه و نوسراوه فهمیهکانی
 گه یاندنه شوینی مه بهست ◊ وَزَعُ المَوْسِقَارِ
 اللحن: موسیقا ژمنه که له حنهکانی بهسمر
 نامیرهکان دا دامبهشکرد ◊ اِتْرَاعُ: بۆ
 موطاومعهی (وَزَع) دئ ◊ تَوَزُّعُ القَوْمِ الثَّئِي
 بينهم: خه لکه که شته که بیان له ناو خویمان دا
 دامبهشکرد ◊ دمشگوتری: (تَوَزَّعَتِ الأفكار): بیرو
 بۆجونی جیاواز دابهشیان کردوه نازانی
 کامه بیان به پیرمو بکا دمشگوتری: (تَوَزَّعُوا
 ضیوفهم): میوانهکانیان بهسمر خویمان دا
 دامبهشکردو بردیاننهوه مائهوه هر خانه
 خوینیهو کۆمه لیک میوان بهرکهوت ◊ استرزع
 الأمر: کارمگی خسته دلیهوه، وای لی کرد
 بیزانی و به پیرموی بکا ◊ دمشگوتری: (استرزع الله
 شکره): خودا یارمتهی داو وای لی کرد سوپاس
 کردنی خودای له لاشیرین بی و بتوانی نهنجامی
 بدا ◊ الأوزاع: چمند تاقم و گروهنیک، کۆمه لی
 جیا جیا ◊ چهند خانویه کی دوورکهوته
 له کۆمه لگای نادهمیزاد دروستکراو له قهراخ و
 بیجاخی شار ◊ التوزیع: دامبهشکردن لمبوازی
 رسم گرتن دا بریتیه له بهتالکردنی رنگ
 له پوی توخی و که م و زوری بهوه م و دامبهشکردنی
 بهسمر به شهکانی دا، هر و دامبهشکردنی
 سینهرو روناکی بهسمر وینه که دا به شیومیه کی
 ریک و پیک به زوری له وینه گرتنی نادهمیزاد و
 نیعلانات و شتی و ا به پیرمو دمکری ◊ التزاع:
 نهفس بهرز ◊ الأوزاع: نهوکهسهی نامه و

نوسراوی بوسته جیادماکاتومو دابهشیان دمکا
 یان رۆژنامه و گۆفاری دمزگای چاپ و
 بلاوکردنهوه دابهش دمکا ◊ الوازع في الحرب:
 نهوکهسهی سهر بهرشتی ریزمکانی سوپادما
 له جهنگ دا ریزیک پیش دهخا و ریزیک
 دینیتیهوه دواومو ریکیان دهخاتهوه بو سهر
 له نوئی چوونه پیشهوه ◊ (ابن وازع): ناوی
 سهگه ◊ الـوَزُوعُ: هه ئنان و تهماع بهرنامه بۆ
 شتیک بۆ کاریک.

وَزَعٌ به یزَعُ وَزَعًا: پارچه پارچه فرنی دا ◊ بچر
 بچر دهری دا ◊ أوزع به: به مانا (وَزَع) دئ ◊
 وَزَعُ الجنین: کۆریه له که لهسکی دایکی دا
 نه ندامهکانی ریک خران و شیوهی نادمی تیدا
 دهرکهوت و گیانی به بهردا کراو جولایهوه ◊
 الـوَزُوعُ: پیایوی زمعیف و هیچ له بارانه بیوو ◊
 بوکه خاتونکه ◊ دعبایه که و مکوو مارمیلکه
 وایه به لهی زمر دو سوری به جهستهوه همن ◊
 الـوَزُوعُ: هه لهرزین و مشهقه توله کهوتن ◊
 الـوَزَعَةُ: بوکه خاتونکه.

وَزَفَ یَزِفُ وَزْفًا: په لهی کرد ◊ ههنگاو مکانی
 کورت کردنهوه.

وَزَفَ الیه: نزیک بووه.

وَزَفَ فلاناً وَزْفًا: په لهی له فلانکهس کرد ◊
 اوزف: په لهی کرد ◊ وازف القوم: خه لکه که
 ههریه که بیان به نه ندازهی هاوه له کهی بزئوو
 خهرجی خوئی دست نیشان کرد ◊ وَزَفَ:
 په لهی کرد ◊ توازف القوم: خه لکه که
 ههریه که بیان به نه ندازهی هاوه له کهی خهرجی و
 بزئوی دانا ◊ دمشگوتری: (توازفوا بينهم): له ناو
 خویمان دا مهسرفیان دانا بۆنهوهی بهیه کهوه
 مهسرف بکهن ◊ لهیه کتر نزیک بوونهوه ◊

وَزْنِ الشَّيْنِ: شته‌ک‌هی کیشا به‌هوی تهرازو
 نهن‌دازمی قورسی شته‌ک‌هی دیاری کرد ◊
 شته‌ک‌هی به‌دمست به‌رزگ‌ردم‌وه بؤنه‌وهی
 مه‌زندمی بکا بزانی قورسی و س‌وکی جه‌نده ◊
 شته‌ک‌هی مه‌زنده کرد ◊ ده‌گوت‌ری: (وَزْنِ
 الکلام).

وَزْنِ الشَّيْنِ: شته‌ک‌هی خهرساند، مه‌زندمی کرد ◊
 ده‌گوت‌ری: (وَزْنِ ثَمَرِ النَّخْلِ): به‌ری دره‌خته‌ک‌ه
 یان خورماکانی خهرساند.

وَزْنِ الدَّرَاهِمِ له: دیره‌مه‌کانی س‌که‌دارکردن د‌وای
 کیشان س‌که‌ی بؤ لیدان.

وَزْنِ الشَّيْنِ درهماً: شته‌ک‌هی کیشانه کرد
 به‌کیشی دیره‌م.

وَزْنِ نَفْسِهِ عَلَى الْأَمْرِ: نف‌سی خ‌وی رام کرد
 له‌سر نه‌وکاره ◊ وازن بین الشین: هاوتایی و
 یه‌کسانی کرد له‌نیوان دووشته‌ک‌ه‌دا ◊ وازن
 الشئ الشئ: کیشی شته‌ک‌هی به‌نه‌ندازمی
 کیشی نه‌و لی‌کرد ◊ کیشی دوشته‌ک‌هی و‌م‌کوو
 یه‌ک لی‌کرد ◊ وازن فلاناً: پاداشی کرد‌م‌وه‌ک‌هی
 فلانی دایه‌وه ◊ اَثَرُنَ الْعِدْلِ: لاتایه‌کان به‌رام‌به‌ر
 بوون له‌قورسی و س‌وکی دا و‌م‌کوو یه‌ک بوون ◊
 اَثَرُنَ الشَّيْئَانِ: دووشته‌ک‌ه له‌کیشا و‌م‌کوو یه‌ک
 بوون ◊ اَثَرُنَ فُلَانِ الدَّرَاهِمِ: فلان‌ک‌ه‌س د‌وای
 کیشان دیره‌مه‌کانی هه‌لگرتن ◊ توازن الشیان:
 دووشته‌ک‌ه هاوتابوون، یه‌کسان بوون ◊ الأوزن:
 ده‌گوت‌ری: (هذا القول أوزن من هذا): نه‌م شته
 له‌م شته به‌هیزتره، جه‌سپاو تره ◊ الإئزان:
 له‌بواری وهرزش دا هاوکیش‌ه‌یی و ته‌وازن و
 راگرتنی جه‌ستمیه ◊ التوازن الإقتصادي:
 راگرتن و به‌رام‌به‌ری کردن و دیاری کردنی
 نرخ‌ی کالاکانه ویرای به‌رچاو گرتنی جه‌ند

أوزت المرأة: ناهرته‌ک‌ه په‌له‌ی کرد ◊ أوزت في
 مـئتها: به‌ش‌یوه‌ی ناشیرین ر‌وی‌ی ◊
 ر‌ویشتنه‌ک‌هی نه‌شیاوو ناشیرین بوو.

وَزْمَ يَزِمُ وزماً: ر‌وی‌ی یه‌ک زه‌م نانی خ‌وارد ◊ شتی
 ک‌ه‌م و چ‌ک‌ه چ‌ک‌هی ک‌و‌کرد‌م‌وه.

وَزْمَ الشَّيْنِ: شته‌ک‌هی ک‌ه‌ل کرد، ک‌ه‌لکی تن کرد.

وَزْمَ فُلَانًا بفيه: فلان‌ک‌ه‌سی به‌دم‌گ‌ست ◊ گازی
 س‌وکی لی‌گرت.

وَزْمَ الدِّينِ: هه‌رز‌م‌ک‌هی دایه‌وه.

وَزْمَ فِي مَالِهِ: ک‌ه‌می‌ک‌ له‌ماله‌ک‌هی فه‌وتا، ر‌وی‌ی

تیداجوو ◊ وَزْمَ نَفْسِهِ: به‌ریاری دا ر‌وی‌ی یه‌ک زه‌م
 نان بخ‌وا ◊ تَوَزَّمَ: قاج بیانانی به‌زه‌وی دا به‌هیز
 بوو ◊ الوَزَامُ: په‌له‌و خیرا ◊ الوَزَامُ: گ‌وشتن و
 جه‌سته پ‌رو دامه‌زر‌اوو ماسولکاوی ◊ الوَزْمُ:
 نه‌ندازه ◊ گورزه پاهله و شتی وا ◊ نه‌وگ‌وشت‌ه‌ی
 هه‌ل‌و ک‌وی ده‌کات‌م‌وه ◊ کارنک له‌کاتی خ‌وی دا
 نه‌منجام ب‌دی ◊ الوَزْمَةُ: نه‌ندازه ◊ یه‌ک زه‌م نان
 خ‌واردن له‌پ‌و‌زَنک‌ دا ◊ الوَزِيمُ: گورزه پاهله ◊
 ماسولک‌ه ◊ ده‌گوت‌ری: (رجل وزيم): پیاو‌نکی
 گ‌وشتن و تیک‌س‌م‌راوه ◊ برز‌او ◊ گ‌وشتی
 وش‌ک‌ه‌و‌م‌بوو ◊ گ‌وشتی کوت‌ک‌وت‌ک‌راو ◊ ش‌و‌ری‌ای
 پاشماوه ب‌ن‌ک‌ر له‌ب‌نکی مه‌نجه‌ل دا ◊ پاشماوه‌ی
 هه‌رشتیک بی ◊ الوَزِيْمَةُ: باقه پاهله، گورزه
 پاهله ◊ طه‌له‌ی دارخورما فه‌لشتی تن ب‌ک‌ری و
 ته‌لقیح ب‌ک‌ری نه‌م‌جار به‌ت‌و‌ن‌ک‌لی دار یان
 به‌ش‌ورک‌ه دارنک به‌سه‌س‌تری، نه‌و ت‌و‌ن‌ک‌له داره
 یان ش‌و‌رک‌ه دارمی برینی ته‌لقیح‌ه‌ک‌هی پی
 ده‌به‌سه‌س‌تری ◊ پارچه گ‌وشت ◊ گ‌وشتی پان ◊
 نه‌وگ‌وشت‌ه‌ی هه‌ل‌و ک‌وی ده‌کات‌م‌وه له‌هیلان‌ه‌ک‌هی
 دا. ◊ **وَزْنِ الشَّيْنِ** يَزِنُ وَزْنًا وَزْنَةً: شته‌ک‌ه بال‌ا
 بوو، به‌رز‌ب‌و‌وه ◊ پاس‌وی هه‌بوو.

العید) ۵ استوزی الثئی: شتهکه راومستاو بهرز
 بووه ۵ هلسا ۵ قیت بووه ۵ استوزی فی الجبل:
 بهکیومکهدا سرکهوت ۵ الرزی: پیاوی کورته
 بالاو تیکسمرپاو ۵ وَسَبَتِ الْأَرْضُ نَسِبًا وَنَبًا:
 زمویبهکه گزویگیای زور بوو.

وَسِبَ الثَّوْبُ: کراسهکه قوماشهکه چلکن بوو ۵
 أوسب الأرض: زمویبهکه گزویگیای زور بوو ۵
 أوسب الغنم: مهرکه خوری زور بوو ۵
 المیساب: خورمایهکه نیوه گهییو بن تانیوهی
 گهیشتی ۵ الوَسْبُ: داریکه دهخریته بنکی بیر
 بوئهوهی گلهکهی تی نهروخی ۵ الوَسْبُ: روهک
 ۵ گزویگیا ۵ پوش و بهلاش ۵ الوَسْبُ: چلک.

وَسَخَّ الثَّيْنُ يَوْسَخُ وَسَخًا: چلک و ژمنگ
 شتهکهی داپوشی ۵ وَسَخَّ الثَّيْنُ: شتهکهی پیس
 کرد ۵ أَسَخَّ الثَّيْنُ: شتهکه پیس بوو ۵ تَوَسَخَ
 الثَّيْنُ: شتهکه پیس بوو ۵ استوسخ الثئی:
 شتهکه پیس بوو ۵ الوَسَخُ: چلک ۵ نهو چلک و
 ژمنگی دمکهویته سمر شت ۵ أوسد فی السیر:
 لهرویشتن دا بهلهی کرد ۵ وَسَدَّ فُلَانًا الثَّيْنُ:
 شتهکهی خسته ژیر سهری فلانکهسهوه ۵ وَسَدَّ
 الْأَمْرَ إِلَيْهِ: کارمکهی بهنهو سپارد ۵ تَوَسَّدَ:
 شانی دادا نهنیشکی دادا ۵ تَوَسَّدَ الثَّيْنُ: بو
 موطاومعهی (وَسَدَّهُ إِيَّاهُ) دئی ۵ تَوَسَّدَ وَسَادَةً:
 سهری خسته سمر سهرین ۵ تَوَسَّدَ ذِرَاعَهُ: قوئی
 خوئی کرده سهرین و سهری خوئی خسته سهر و
 نوست ۵ الوِسَادُ: سهرین و پشتی ۵ دمشگوترئ:
 (هو عریض الوِسَادُ): گیل و کافنامه ۵ همرشتیک
 نانیسکی بخریهسمر ۵ همرشتیک بخریته
 ژیرسمر دار بن بهردین گل بن یان شتی تر ۵
 الوِسَادَةُ: بهمانا (الوِسَادُ) دئی.

وَسَطَ الثَّيْنُ يَسِطُهُ وَسَطًا: شتهکهی خسته
 ناومرپاست ۵ دمشگوترئ: (وَسَطَ الْقَوْمَ وَوَسَطَ
 الْمَكَانَ): جووه ناو خه لکهکه جووه ناو شوینهکه
 (وَسَطَ فِي الْقَوْمِ): کهوته ناو خه لکهکه بو
 پهیره و کردنی حقه و دادپه روهری و
 جهسپاندنی ناشته وایی.

وَسَطَ الرَّجُلُ يَوْسُطُ وَسَاطَةً: پیاومکه بوو
 به پیاوماقول و ریزدار ۵ أوسط القوم: کهوته
 ناومرپاستی خه لکهکه ۵ وَسَطَةُ: خسته
 ناومرپاستهوه ۵ کردی بهدو پارچه ۵ کردی
 بهناو بژیکرو ناومندو واسیته ۵ تَوَسَّطَ فُلَانٌ:
 فلانکهس مام ناومندی هه لبارد، لهنیوان
 چاک و خراپ دا مام ناومندی پهسند کرد ۵
 تَوَسَّطَ بَيْنَهُمْ: ناویژی نیوانی کردن به حقه و
 عهدالته ۵ تَوَسَّطَ الثَّيْنُ: جووه ناومرپاستی
 شتهکهوه ۵ دمشگوترئ: (تَوَسَّطَ الْقَوْمَ): کهوته
 ناومرپاستی خه لکهکهوه ۵ الْأُرْسُطُ: شتی مام
 ناومندو میانکار لهه رشتیک بن ۵ أوسط
 الثئی: ناومرپاستی شت نیوان دوولای شتهکه ۵
 دمشگوترئ: (هر من أوسط قومه): نهو پیاوه
 لهه لباردمی گه له کهیمتی ۵ أوسط: (موسط
 البيت): نهوهی لهناومرپاستی خانوهکه دایه ۵
 الوَاسِطُ: دهرگا ۵ (واسط الكور): سهرمتای
 همریم ۵ الوَاسِطَةُ: (واسطة الكور): سهرمتای
 ولات و همریم ۵ (واسطة القلادة): نهو
 کهوه همری دمکهویته ناومرپاستی ملوانکهوه
 بهر مورموه که لهه موو دمنک، میرومکانی تر
 بهنرخرین ۵ یان واسیته و شفاعتخواز بو
 گهیشتن بهمه بهست ۵ الوَاسِطَةُ: ناویژی کردن ۵
 لهبواری قانونی نیوده لهتی دا هه و لدانی
 دموه تیب: یان زیاتر بو گوواندنه ووهو
 خه لکردنی کیسهی نیوان دوو دموه ت لهریگی

دان وسانهوه ◊ الوَسَطُ: زمره بهمانا (بَيْنَ دِي) ◊
 دهگوترئ: (جَلَسَ وَسَطَ الْقُرْمِ): لهناومرپاستی
 خه لکه کهدا روئینشت ◊ الوَسَطُ: (وَسَطَ الشَّيْءِ):
 نیوان دوو لای شت ◊ مام ناومندی لههرشتیک
 بئ ◊ دهگوترئ: (شَيْءٌ وَسَطٌ): شتیک
 مامناومندییه ◊ نهچاگه نهخرابه ◊
 دادپهرومری ◊ خیرو چاکی ◊ دهگوترئ: (هر
 من وَسَطَ قَوْمِ): نهو پیاوه لههلبژاردمو پیاوه
 باشهکانی گه له کهیهتی ◊ الوَسَطِي: لهناو
 پهنجهکان دا ◊ پهنجه دریزمیه که ده کهویته
 پهنا قامکه شادموه ◊ پهنجه بالآبهرز ◊ (الصلاة
 الوَسَطِي): نویژی عصر ◊ الوَسُوْطُ: ناومند،
 ناومرپاست ◊ ههروا ناوه بؤ جوره خیموتو
 رمشائیک لهچهرتر گهورمترو لهرشمالو چادر
 بجوکتز ◊ الوَسُوْطُ: (وَسُوْطُ الشَّمْسِ): گهیشتنی
 خور بؤ ناومرپاتی ناسمان ◊ الوَسِيْطُ:
 ناویژیکهری نیوان دوو کیشهکارو بهشهر هاتوو
 ◊ ناویژیکهری نیوان فروشیارو کریار، دوو
 معامهله چی ◊ مامناومندی نیوان دووشت ◊
 دهگوترئ: (هر وَسِيْطٌ فِهِمْ): نهو لهناویان
 لهههموویان وهجاخزادمترو ریزدارتره.

وَسَعَ اللهُ عَلَيْهِ رِزْقَهُ وَبِي رِزْقَهُ: خودا رزقو روژی
 بهرفراوان کرد، سامانداری کرد.

وَسَعَ الشَّيْءُ يَسَعُ شَيْئًا: شتهکه پان و پور بوو.

وَسَعَ اللهُ عَلَيْهِ: خودا زیان و گوزمرانی خووش کرد
 ◊ دهوله مهندی کرد ◊ دهگوترئ: (وسعت رحمة
 اللهُ كُلُّ شَيْءٍ وَلِكُلِّ شَيْءٍ وَعَلَى كُلِّ شَيْءٍ):
 پهحممتو بهزمیی خودا بهشی ههموو شتیک
 دهکاو لههیج شتیک و بوهیج شتیک تهسک
 نابئو کورت ناهینئ.

وَسَعَ الْمَالُ الدِّينَ: مالهکه زور بهشی ههزمهکی
 کردو زیادمشی ههبوو ◊ دهگوترئ: (لَا يَسَعُكَ
 أَنْ تَفْعَلَ كَذَا): بؤت رهوا نییه نهوه بکهی نابئ
 نهوه بکهی ◊ (لَا يَسَعُنِي ذَلِكَ الْأَمْرُ): نهوکاره
 لهتوانای من دا نیوه ناتوانم بیکهم ◊ (هذا الإِنَاءُ
 يَسَعُ عَشْرِينَ رَطَلًا): نهم هابه بیست ریطل ناو
 دهگرو و زیاتریش.

وَسَعَ: فیعلی نهمره بؤ حوشر ناراسته دهگرو
 واته برؤ خیرا برؤ ◊ خیرا خیرا ههنگاو
 ههئینه ◊ لهدوعاو پارانهومدا دهگوترئ: (اللَّهُمَّ
 سَعْ عَلَيَا، وَسِعْ عَلَيَا).

وَسَعَ الشَّيْءُ شَيْئًا: شتهکه فراوان بوو ◊ وَسَعَتْ

وَسَاعَةٌ وَسَعَةٌ: ولاخهکه کهوته پهوتو خو

رویشتن ◊ اَوْسَعَ فُلَانٌ: فلانکس مالو سامانی
 زور بوو، دهوله مهنند بوو ◊ اَوْسَعَ اللهُ عَلَيْهِ
 رِزْقَهُ: خودا رزقو روژی بهسهردا رشتو
 گوزمرانی خووش کرد ◊ دهوله مهندی کرد ◊
 اَوْسَعَ الشَّيْءُ شَيْئًا: شتهکهی فراوان کرد ◊ بهیان و
 پور هاته بهرجاوی ◊ اَوْسَعَ فُلَانًا الشَّيْءُ:
 شتهکهی والئ کرد بهکه لکی فلان بئ بوئ
 بگونج ◊ بهبهری بکا ◊ لهدوعاو پارانهومدا
 دهگوترئ: (اللَّهُمَّ أَوْسِعْنَا رَحْمَتَكَ): خودایه
 بمانخهره بهر پهحممتی خووت پهحممتی خووت
 والئ بکهی دامان پووشی و بهشمان بکا ◊ وَسَعَ
 الشَّيْءُ تَوْسِيْعًا وَتَوْسِيْعَةً: شتهکهی پان و پور
 کرد ◊ دهگوترئ: (وَسَعَ اللهُ عَلَيْهِ): خودا زیانی
 خووش کردو رزقو روژی زورو بهر پهحممتی
 بهسهردا رزاند ◊ اِتَّسَعَ الشَّيْءُ: بؤ موطاومعی
 (رَسَعَهُ) دئ ◊ دریز بؤوه، بهرز بؤوه ◊ تَوَسَّعَ
 الشَّيْءُ: شتهکه فراوان بوو، بهبهری تهنگ
 نهبوو ◊ تَوَسَّعَ الْقَوْمُ فِي الْمَجْلِسِ: خه لکه که

تَوَسَّفَ أُوْبَارُ الْإِبِلِ: حوشرمه که توکی هه لنداو با
توکه که می برد ◊ التَّوَسَّفُ: هه لشتن و شهقار
بیوونی پیستی رانی حوشره له کاتی
هه له و بیوونی دا ◊ رَسَقَتِ الدَّابَّةُ تَسِيقًا وَنَسَقًا:
نازه له مییه که و لآخه که ناس بوو ◊ رَسَقَتِ
النخلة: دارخورما که بهری گرت.

وَسَقَ الشَّيْنُ: شته که می کو کردمو و خستنیه
به نایه ک.

وَسَقَ اللَّيْلُ الْأَشْيَاءَ: شه و شته کانی داپوشین ◊

رَسَقَتِ الْعَيْنُ الْمَاءَ: چاو که ناوی هینا ◊ أُرْسَقَتِ
النخلة: دارخورما که بهری زور بوو ◊ أُرْسَقَتِ
البعير: بارم که می له حوشرمه که بار کرد ◊ واسقه
مراسته و راساقا: دزایه می کرد ◊ به نه اندازه می نه و
بوو له و که متر نه بوو ◊ له شهرا بهرام بهری کرد
◊ دهشگوتری: (هو لایواسق فلانا): نه و هاوتای
فلان نییه، دمرقه می نایه ◊ رَسَقَ الْحَبُّ:
دانه و نیلگی و مزنه و مزنه کرد کردی به چهند
و یسقیک ◊ اِسْقَ الشَّيْنُ: شته که کو بیووه چووه
به نایه ک ◊ شته که ریز بهند بوو ◊ اِسْقَ الْقَمْرُ:
مانگ خشت بوو ◊ گه یشته شهوی چوارده و
پانزه ◊ اِسْرَسَقَ الشَّيْنُ: شته که کو بیووه و چووه
ناویه که وه ◊ دهگوتری: (اسرستت الابل):
حوشرمه که کو بیونه وه و چونه به نایه ک ◊
(اسرستق له الأمر): کارم که می بؤرای می بوو ◊
المساق: بالنده که له کاتی فرین دا بالی لیک
هدا ◊ کوتر که به پرو بالی زورین ◊ الوَسَقُ:
نامیرنیکی پیوانه می دانه و یله یه شهصت ربه
دهگری ◊ هر ربه مه ک پینج ریطلو سنییه کی
ربه مه که ◊ یان و سق باری حوشرنیسه ◊
الْوَسَقُ: به مانا (الْوَسَقُ) دئ ◊ الوَسِيقُ: باران

له مه جلیسه که هدا کشانه داواوه و باز نه می
مه جلیسه که بیان فراوان کردو ریگایان دا
کهسانی دی بینه ریزی دانیشتنه که بیان ◊
اِسْرَسَعَ الشَّيْنُ: بؤ موطا و معی (وَسَعَهُ) دئ ◊
اِسْرَسَعَ الرَّجُلُ: بیاوم که ژبانی خووش بوو
گوزمرانی باش بوو ◊ اسرع الشئ: شته که می
به به رفراوانی هاته بهر چاو ◊ السَّعَةُ: هیزو توانا
◊ گوزمران خووشی و دهوله مه ندیی ◊ دهگوتری:
(هر في سعة من العيش) ◊ اَلتَّسَعُ: دهگوتری:
(مالي عن ذلك مُتَّع): من له و شته دا ناچارم و
دمراوی رونی ترم نیه ◊ من هیچ ریگای ترم
له بهردهم دا نیه ◊ الموسعة: کتیبیکه زانیاری
همه جهشنی تیدایه و زانیاریه کهان به گویره می
(اِبْتَدَتْ) ریزگراون گه له خوا پیداوه کهان
جوژرها مه وسوعه بیان نویون به لام گه لی کورد
له و بوواردا تا بلئی همزاره ◊ المساع من النرق:
حوشری ههنگاو فراوان ◊ الواسع: ناویسه که
له ناوه جوانه کانی بهر و مردگار ◊ به خشنده و
خاومن عهتای زورو زه بهنده که بهشی هه موو
کهس دهکاو زوره و له بن نه هاتووه ◊ ناگادار به
سهر هه موو شتیک دا ◊ یان نه و که سه می رزق و
روژی بهشی هه موو مه خلوفات دهکاو
ره حمت و بهزمی هه موو شتیک دهگریته وه ◊
الوَسَاعُ: کهم نه رک و خیرا له کاردا ◊ خوشرپوو
ههنگاو فراوان ◊ الوَسُعُ: تاهمت و هیزو توانا ◊
الوسیع من السر: رویشتنیک ههنگای فراوانی
تیدا به او پزری.

وَسَفَّ الشَّيْنُ: توینکی له شته که دامالی سبی کرد
◊ تَوَسَّفَ الشَّيْنُ: شته که توینکی لن داماندرا ◊
تَوَسَّفَ البعير: حوشرمه که پیستی لارانی و کلوتی
هه لشت هه لشت بوو ◊ بهر و بوومی بوو، هه له و
بوو ◊ تووکی هه لنداو تووکی تازمی لن هاته وه ◊

الرَّسِيْقَةُ: كۆمەلە حوشترىك كەدوژمن بېرى بىدا
بۆنەھەمى بەتالان بىيانبا ۵ يان حوشترى ناوس.

وَسَلَّ فَلَانٌ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى: بەمانا (وَسَلَّ) دى ۵ تَوَسَّلَ
الى فلان بكذا: بەھۇى خزمایەتى و
كەسايەتتییەھەمى خۇى لەفلان نزیك كردهھەمى ۵
التَّوَسَّلُ: دىزى كرددن ۵ دەگوترى: (أَخَذَ فَلَانٌ إِبْلَى
تَوَسَّلًا): فلانكەس حوشترەكانى دىزىن ۵ بەدەزى
برددنى ۵ الواسِلُ: بېئويست و واجب ۵ دەگوترى:
(شئى و اسبل): شتىكى بېئويستە ۵ الواسِلَةُ:
مىئىنەھى (الواسل) ۵ پلەھەمى پلەھەمى قەسە
رۇئىشتوبى لای پاشا ۵ خزمایەتى ۵ الرسيلة:
بەمانا (الواسلة) دى ۵ پەپوھەندى و عەلاقە ۵
خزمایەتى ۵ پلەھەمى مەقامىكە رۇزى قىيامەت
لەبەھەشت دا دەدرئ بەپېئەھەمەرى ئىسلام.

وَسَمَّ الثَّيْنِ يَسْمَعُ وَسَمًا وَسَمَةً: شتەكەى داخ
كردو نىشانەى لى كردد ۵ دەگوترى: (وسم
بالهجاه): بە شىعرى جنىو نامىز لەكەدارى كرد.
وَسَمَّ فَلَانًا: لەجوانى و شوخى دا بەسەر فلان دا
بالادەست بوو.

وَسَمَّ الْوَيْسَمِيُّ الْأَرْضَ: يەكەم بارانى بەھار
لەزمەھەمىكەى دا.

وَسَمَّ فَلَانًا بَوَسَامًا: بە ويسام و رىزلىنەن فلانكەسى
جىاكردهھەمى.

وَسَمَّ يَوْسَمٌ وَسَامَةً: جوان بوو جوانىەكى
درىزخايەن ۵ دەگوترى: (وَسَمَّ وَجْهَهُ):
روخسارى جوان بوو ۵ وَاسَمَهُ فِي الْحَسَنِ:
لەجوانى دا بەسەر يا زال بوو ئەھەمى لەھەمى جوانتر
بوو ۵ وَسَمَّ: حازرى مەوسىم بوو، دەگوترى:
(وَسَمَّ الْحَاجَ): حاجىيەكە نامادەھى و مرزو
مەوسىمى كاتى حەج بوو ۵ إِيْسَمًا: بۇ
موظاومەھى (وَسَمَةً) دى ۵ واتە داخى كردد

شئوھە داخىكى بۇخۇى ھەلبىزارد بۆنەھەمى
نازەلەكانى بېئىشانە بكا ۵ يان بۆنەھەمى خۇى
شئوھە ھەنس و كەوتىكى ھەلبىزاردو ھەمووكاتى
بىنى دەناسرئتەھەمى ۵ دەگوترى: (هُوَ مَسْمٌ بِالْخَيْرِ
أَوْ الشَّرِّ) ۵ تَوَسَّمَ: داواى بارانى سەرھەمى
بەھارى كردد ۵ بەخەنەھەمى و سەھەمى خۇى رەنگ كردد
۵ تَوَسَّمَ الشَّيْءُ فِيهِ: خەپالى و اجوو ئەھوشتە
لەھودا ھەبىن ۵ دەگوترى: (تَوَسَّمَ فِيهِ الْخَيْرُ): بىنى
وابوو خىرى تىدایەھەمى بەھەمى تىز بىنى
خۇى خىرو بىرو بىاومتى تىدا رەھەمى كردد ۵
السَّمْعَةُ: داخ و نىشانە: پارچە ناسنىكە شئوھە
جىاجىاى ھەبەھەمى سوردەكرئتەھەمى گوتچەكە يان
شوپىنى ترى نازەلەكەى بى داخ دەكرئ شوپىنى
داخەكە موى لى نايەتەھەمى دەبىتە نىشانە بۇ
نازەلەكە ۵ الْمَوْسِمُ: كۆمەلگاپەكى قەرەبالى
ئادەمىزاد ۵ مَوْسِمُ الشَّيْءِ: كاتى پەيدابوونى
شت، و مرزى پەيدابوونى شت ۵ يان كۆبونەھەمى
ئادەمىزاد لەشوپىنىك بۇ مەبەستىك وەكوو
و مرزى حەجكردن و مرزى گەشتوگوزار ۵
الْمَوْسُومُ: كەسنىك وىسامى شەرھەمى يا وىسامى
ئەدەب و شتى وای بى بەخسراين ۵ الْمَوْسُومَةُ:
دەگوترى: (دِرْعٌ مَوْسُومَةٌ): زىيەكە لای
خواروى رازىندراومتەھەمى ۵ الْمَيْسَمُ: نىشانە ۵
داخى نازەل داخكردن ۵ دىاردەھەمى ئەھەمى
جوانى و شوخ و شەنگى ۵ الْوَيْسَامُ: نىشانە ۵
وىسامى رىزلىنەن ۵ پارچەبەكە لەمادەھەمى
بەنرخ دروست دەكرئ و دەكرئتە نىشانەھەمى
رىزلىنەن دەبەخسرى بەھەندى كەسى جىاوازو
خاوەن ھەلئويست و پېشكەوتوو لەبوارىك
لەبوارەكانى ژيان دا بەبەخەھەمى خۇيانى دا
دەكەن و ھەندى (إِمْتِازَاتٌ) ھەبەھەمى ۵ الْوَيْسَامَةُ:
كارىگەرى جوانى و شوخى لەسەر مَرُوفٌ ۵

الْوَسْمُ: نیشانه ◊ الوَسْمَةُ: رومکیکه دمر و پندری
 بؤ سوودومرگرتن لهو رمنگهی لئی بهرهم دئ
 ◊ الوَسْمِيُّ: بارانی یهکه می بههار.
 وَسْنٌ یُوَسِّنُ وَسْنًا وَسْنَةً: هه نوژی هاتی، خهو
 سواری شانی بوو ◊ بههوی بؤگهنی بیرمهکهوه
 بین هؤش بوو ◊ لوسنتَه العِسرُ: بیرمهکه
 بهبؤگهنی کابرای بین هؤش کرد ◊ تُوَسِّنُ
 المرأة: جووه لای زنه که خهوی لئ کهوتیوو ◊
 استوسن: بهمانا (وَسْنٌ) دئ ◊ السِنَةُ: هه نوژ
 (ومنهوز) سهرمتای خهو ◊ دگوتری: (أخذته
 السِنَةُ): هه نوژ گرتی ◊ بین ناگایی و غافلی ◊
 المُوَسَّوَةُ: نافرمتی تمبهل ◊ المِيسانُ: (إمرأة
 ميسان): نافرمتیکی عاقل و رمزانه ◊
 دمشگوتری: (هي ميسان الضحى): نهو نافرتمه
 نوستوی چیشته نگاوانه ◊ الوَسْنُ: پیداوپستی و
 ناتاجی ◊ دمشگوتری: (ماهر من همی ولا من
 رَسَى): نهوه مهبهست و پیوپستی من نییه ◊
 دمشگوتری: (قضت الإبل أوسانها من الماء):
 حوشتره که پیداوپستی خوئی لمانومه که هه لگرت،
 خواردییه وه ◊ الوَسْنِيُّ: (إمرأة رَسَى): نافرمتی
 چاومهست ◊ الوَسْنَانَةُ: (إمرأة وسنانه): نافرمتی
 چاومهست ◊ الوَسْنِيُّ: (رجل رَسَى): پیایوئیکه
 ومنهوزی زور دهکا ◊ هه میسه خه والوو ◊
 وسوس الشیطان الیه: شهیتان ختوکهی داو
 هه لینا بؤ کردنی کاری بین سود ◊ دمشگوتری:
 (وَسَّوَتِ النفسُ): نهفسی دهنه دهنه دا بؤ
 خرابه کاری ◊ بهنه سپایی قسهی کردو قسهکانی
 بهعاستهم دمیسران و کس لئی حالی نه بوو ◊
 جوژه هاوسوسه وه خه یال پلاو دمورمیان داوه
 ◊ بهسرته قسهی کرد ◊ بهگوئی دا چرپاند ◊
 وَسْنُوَسٌ الصَّائِدُ: نیچیرموانه که بهنه سپایی و
 سرته سرت دوا ◊ وَسْنُوَسَتٌ كَلْبُهُ: سهگه کهی

کلکه سونهی کرد هروسکایه وه ◊ بهعاستهم
 دمنگی هات ◊ دمشگوتری: (وَسَّوَتِ الریحُ):
 بابه که سروهی هات ◊ وَسْنُوَسٌ الحَلِي
 والقصب: خشله که خرینگهی هات ◊
 قهفه زامکه خسهی هات ◊ وَسْنُوَسٌ فلان فلاناً:
 فلا نکس بهنه سپایی و سرته قسهی له گهن
 فلان کرد ◊ وَسْنُوَسٌ: هسهکان تیکه ل و پیکه ل
 بوون ◊ ههر غه لبه غه لب بوو ◊ الوَسْنُوَسُ:
 شهیتان ◊ جوژه نه خوشییه که توشی دمرون
 دهبی سهنته ری زمین تیک دما ◊ وسی راسه
 یسیه وَسْنِيًا: سه تاشی ◊ اوسى راسه:
 سه ری تاشی ◊ الموسى: بیروانه مادهی (مرسى)
 ◊ الوَشْبُ: تاکی (الأرشاب) ه که بهمانا
 (الأرشاب) دئ ◊ (أوباش الناس): کومه له
 خه کنیک که هه ره که بیان له هوزو خینیک بن ◊
 الوَشْبَةُ: دمشگوتری: (غرة وشبة): خورمای
 توئیکل نهستور.

وَشَجٌّ الشَّيْئُ يَشِجُّ وَشَجًا: شته که تیک چرزاو
 تیک هالاو تیکه ل بهیه که بوو ◊ دمشگوتری:
 (وشجت العروق والأغصان): رمگو لقو پوپ
 تیکه ل بهیه که بوون ◊ (وشجت في قلبه همرم
 وأحزان): جوژه ها خه مو خه فمت له دل و
 دمررونی دا کوبوته وه تیکه ل بهیه کتر بوون.

وَشَجَّ حَمْلُهُ: کورتانه که یان ره حله که یان بارمه کهی
 به حه بل و قه یاسه شه ته که دا بؤنه وهی هیجی
 لئ نه که وئ ◊ وَشَجَّ بَيْنَ القومِ: خه لکه کهی
 پیکه وه ناشت کردنه وه تیکه ل بهیه که
 بوونه وه خزمایه تییان تازمه کرده وه ◊ قَوْشَجَّ:
 بهمانا (وَشَجَّ) دئ ◊ الاوشاج: دمشگوتری: (عليه
 أوشاج غزول): رمنگی تیکه ل و جوژاو جوژی
 له سه ره، رمنگه کان هه ندیکیان چوونه ناو
 هه ندیکیانه وه ◊ الواشجة: خزمایه تی

له مرواری و گهوههر دوخت دوو پرسته
 مرواری و گهوههری هونراوه کهناو بهناو لیک
 بدرین و ناو ناومش بهسهر یهک دا بینهوه
 ههروا ناوه بؤ پارچه چندراویک بهگهوههر
 بینهخشیندرئ نافرمت لاوو نیو لهشانی بکا واته
 لهسهر شانی راستیهوه بیبا بؤ سرکهلهکهی
 چهپی یان چندراویکی رهنکاورنگ دادومر یان
 قازی لهدادگادا لاوو نیو له شانی بکا
 لهسهرشانی راستیهوه بیبا بؤسر کهلهکهی
 چهپی دهسگوترئ: (إمرأة غرئی الوشاح):
 نافرمتیکی قهه باریکه
 الوشحاء: بزنی ریش
 کهخهتی سپی تیدابن (بزنه مس).

وَشَرَّ الخشبۃ یشرها وشرأ: دارهکهی رنی بریهوه
 وشرت المرأة اسنانها: نافرمتکه ددانهکانی
 تیزگردن و لئی کراندن
 إشرت المرأة:
 نافرمتکه داوای کرد ددانهکانی بؤ بکرینن و
 بؤی بچوک بکهنهوه
 استوشرت المرأة:
 بهمانا (اشرت) دئ
 المیشار: نامیزی ددان
 رنین و ددان بچوک کردنهوه
 توشرت للشر:
 خوی بؤشهر نامادهکرد
 الوشر: پهلهکردن
 گوزمرانی تهنگ
 نهوشتهی پشتی پی
 دهبهستی و پهنای بؤدمبهی
 دهگوترئ: (جنت
 الی وشر): خؤم خسته پهناپهکهوهو پشتم پی
 بهست
 دهسگوترئ: (لقبته علی أوشاز): بهپهله
 توشی هاتم
 الوشیرة: سهرینیک زوری
 ناواخن ههبن.

وَشَطَّ القوم الینا یشطون وشطأ: خهلهکه کهم
 بوون هاتنه گهل نیمه.

وَشَطَّ فلان الفاس و نحوها: فلانکس کونی
 پاچهکهی بهداریکی پوازو تهنگ کردهوه.

کهبهچهند شیوه بینه خزم
 الوشیح: قههزارو
 شتی وا که چرو پر بن
 الوشیجة: رمگی
 درهخت
 رمگی گوئیچکه
 خزمایهتی دوو
 سهرمو سئ سهره
 تاینچه، شریفیکی گهورمیه
 بهشیوهی جوارگوشهی (۱۰×۱۰ یان ۱۲×۱۲) سم
 دهچندرئ و گیاو کرشهی پی دهگوئزیتهوه
 یان شریفیکه نهملاو نهولای دوو تهخته
 دارن و نیوانیان بهگوش و شتی وا دهنهندرئ و
 گیاو کرشهی پی دهگوئزیتهوه
 وشح المرأة:
 ویشاحی لهبهر نافرمتکه کرد
 گهردنبندی
 لهملی نافرمتکه کرد
 وشح فلاناً الثوب:
 کراسی لهبهر فلان کرد
 إشرت المرأة:
 نافرمتکه گهردنبندی لهمل کرد
 إشرع
 فلان: فلانکس قوماشی لهخووه پیچاو لکیکی
 بهزیر دهستی راستی دا خسته سهرشانی
 چهپی و نهمجار لهسهر سنگی ههردو سهرمکهی
 بهیهکهوه گری دان
 إشرع بسیفه:
 شمشیرمهکی لهشان کرد
 توشحت المرأة:
 نافرمتکه گهردنبندی لهمل کرد
 توشع
 فلان بسیفه وپویه: بهمانا (أشرع) دئ
 توشع فلاناً: دمستی لهملی فلانکس کرد
 توشع الجبل: بهکیومهکا رویش
 التوشیح:
 ناوه بؤ جوره شیعریک نهندهلوسیهکان
 دایانهینا بهزوری لهحموت شاعر بیک دئ
 الموشح: بهمانا (التوشیح) دئ
 ههروا ناوه بؤ
 کهلهشیریک دوو پؤپنهی ههبن
 (ثوب
 مرشح): قوماشیکه بهراویزی چندراوه
 الموشحة من الظباء والشاء والطیر: ناسکیک
 یان مهریک یان بالندهیهک دوو گوارهی بهملاو
 بهولادا هاتبنه خوار
 ههروا وشهی (مرشح):
 ناوه بؤ شیعریک لهسهر شیوازی تهوشیحی
 نهندهلوسی هونرابیتهوه
 الوشاح: دووهودا

کردی به گزوله ◊ **وَشَعَّ العُرْلُ**: ریسه‌کمی لهدو
 داو تەشیه‌کمی ببادا تەشییه‌کمی رست ◊
 بۆنه‌وه‌ی بی‌کاته شال، ناماده‌ی کرد بۆ چنینه
وَشَعَّ الثوبُ: قوماشه‌کمی به‌شیوه‌ی ئالاو
 وینه‌ی جوړاو جوړ رینگ کرد ◊ **تَوَشَّعَ الشَّيْنُ**:
 شته‌که بلاو بۆوه ◊ **تَوَشَّعَ فِي الجبلِ**:
 به‌کێوه‌که‌دا سەرکه‌وت ◊ **تَوَشَّعَت الغنم فِي**
الجبلِ: نازەله‌که به‌کێوه‌که‌دا سەرکه‌وت و لێی
 له‌وه‌را ◊ **تَوَشَّعَ بالشَّيْبِ**: به‌شته‌که زۆر بوو،
 جوان بوو ◊ **دەگوترئ**: (تَوَشَّعَ الجبلِ): چووه
 سەر کێوه‌که ◊ **تَوَشَّعَ الشَّيْبُ راسَهُ**: پیری
 له‌سهری‌دا دەرکه‌وت مووه‌کانی سببی بوون ◊
تَوَشَّعَ القوم ضیوفَهُم: خه‌لکه‌که میوانه‌کانیان
 دابه‌ش کردن ◊ **المَوْشَعُ**: (بِرد مَوْشَعُ):
 عه‌بایه‌کی په‌راویز چن‌دراوو نه‌خشینراوه
 خمت و گولی جوړاو جوړی تیدا دروستکارون ◊
الوَشَّعُ: شتی که‌م له‌رومکی کێو ◊ گیاو گزی
 که‌م ◊ دره‌ختی بان ◊ گولی رومی باقله و شتی
 وا ◊ شتی که‌م له‌طه‌لمی دارخورما ◊ **الوَشَّوعُ**:
 خانوی جالجالۆکه ◊ **الوَشَّوعُ**: گیاوگزی بلاوی
 ناوکیو ◊ تهنکه گیا ◊ دهرمان که‌به‌که‌وچک
 ده‌کریته هورگی مندالی نه‌خۆشه‌وه ◊ **الوَشَّيعُ**:
 دارێکی نه‌ستورو پته‌وه له‌سهر لیواری
 بیردادمنری ◊ ناو هه‌لکیش له‌کاتی هه‌لکیشانی
 ناودا له‌سهری ده‌هوستنی ◊ شه‌پیتهی جولا ◊
 لقو پ‌ر‌ژی دارخورما که‌له‌سهر داره پای
 هه‌لاشه‌وه راده‌خرین بۆنه‌وه‌ی گل و شتی وا
 بگری ◊ هه‌لاشی خانو ◊ شتیکه وه‌کوو حصیر
 له‌رومکی (المام) دروست ده‌کری ◊ سیاج و
 په‌رژینیکه له‌ته‌لی چن‌دراوی خانه‌خانه‌و ناو
 به‌ناو کۆله‌کمی ناسن یان چیمه‌نتۆ یان شتیکی
 له‌و جوژه بۆ ده‌جه‌قیندرئ و پێوه‌ی هایم

وَشَطَّ العظم: نئیسقانه‌کمی شکاند پارچه‌یه‌کی
 له‌نئیسقانه‌که شکاند ◊ **الوَشَّيظُ**: شوینکه‌وته ◊
 هه‌تیومچه و خوێری ◊ بی‌گانه‌و دووره‌که
 تیکه‌ل به‌هۆزو خیلێک بووبن ◊ خزمه‌تکار ◊
الوَشَّيظَة: دوهره‌و بی‌گانه‌که تیکه‌ل گه‌ل و
 هۆزبین ◊ ده‌گوترئ: (هم وشيظة في قومهم):
 نه‌وانه له‌بهنه‌ماله‌ ره‌سه‌نه‌کانی هه‌ومه‌که‌یان نین
 له‌لاوه‌ها‌توون و تیکه‌ل‌یان بوون ◊ پ‌و‌ازو
 چیلکه‌دار کونی پاچه‌کمی پ‌ه‌ ده‌گری با ته‌سکی
 ده‌که‌یه‌وه ◊ پارچه‌دارێک هه‌ده‌حی پ‌ه‌ جاک
 بکه‌ی ◊ **وَشَّعَت البقلة**: روه‌که‌که گولی کرد ◊
 خونچه‌گوله‌کمی کرایه‌وه.

وَشَّعَ الشَّيْنُ الشَّيْنُ: شته‌که که‌وته سهر شته‌که ◊
 ده‌گوترئ: (وَشَّعَهُ الشَّيْبُ): پیری له‌سهر
 جه‌سته‌ی دهرکه‌وت.

وَشَّعَ الجبلِ: به‌کێوه‌که‌دا سەرکه‌وت ◊ چووه سهر
 کێوه‌که.

وَشَّعَ فلان الشَّيْنُ: فلانکه‌س شته‌کمی تیکه‌لاو
 کرد.

وَشَّعَ القطن وغيره: لۆکه‌کمی رست و هه‌لی کرد ◊
اوشَّعَ الشَّجَرُ والبقلُ: روه‌که‌که یان دره‌خته‌که
 گولی کرد ◊ پشکوت خونچه‌کمی کرایه‌وه ◊
وَشَّعَ القوم علی کرمهم وبستانهم: خه‌لکه‌که
 په‌رژینیان بۆ ره‌زو باخه‌کانیان دروست کرد ◊
 ده‌شگوترئ: (وَشَّعَ کرمه): ره‌زمه‌کمی په‌رژین
 کرد ◊ **وَشَّعَ الشَّيْنُ فِي الشَّيْنِ**: شته‌کمی خسته
 ناو شته‌کمی تره‌وه ◊ **وَشَّعَ الشَّيْنُ**: چووه سهر
 شته‌که ◊ ده‌شگوترئ: (وَشَّعَهُ الشَّيْبُ): پیری
 (مویی سببی) ده‌وره‌یان داوه ◊ **وَشَّعَ فلان**
الشَّيْنِ: فلانکه‌س شته‌کمی تیکه‌ل کرد ◊ **وَشَّعَ**
القطن: دوا‌ی شیکردنه‌وه لۆکه‌کمی هه‌لکرده‌وه

خه لکه که فلانکه سیان به شمشیره کانیان
 کوتکوت کرد ◊ **تَوَاشَقَ الْقَوْمُ فُلَانًا**: خه لکه که
 فلانکه سیان پارچه پارچه کرد ◊ **العواشيق**:
 ددانی کلبل ◊ **الواشيق**: که میک له شیرو ماست ◊
الوَشُقُّ الْأَشَقُّ: صمغیکی پزیشکی له جوړهها
 روک دمرده هیندرئ، له ولاتی میصر پی پی
 دگوتری: (علک الکلیخ) نهو روکه کی نه م جوړه
 صمغی لی دمردی لهئیران و تورکستان و
 باشوری سیریا دمرؤ ◊ نه م روکه به ته مهنه و
 دوو ممترو سین ممتز بهرز دمبیته وه ناوه که کی
 کلوره رگه کانی نه ستورن و به زوی دا دمرؤ نه
 خوار ◊ **الوَشُقُّ**: له ومړی په له په له ◊ **الوَشُقُّ**:
 گیانله بهر یکه له پی پی پشیله، گوانی ههن له
 پشیله گه ورمترو له پلنگ بچو کتره، سه ری
 گه وره یه ◊ له مهر په نا گوچکه به کی کومه له
 مویه که هیه، کلکی کورته له ناو دارستان دا
 دهژی هه روا له دهشت و ساراش دا دهژی ◊
الوَشِيقُ: دگوتری: (سیر وشیق): رویشتنی
 سوک و خیرا ◊ **الوَشِيقَة**: گوشتی کوتکوتکراوی
 وشکه و مویو ◊ یان گوشتیک له ناوو خوئی دا
 بکولیندرئ و دواپی وردبکری و بکریته قاوومه و
 هه لیکری بؤسه فمرو شتی وا ◊ **وَشَكَّ يَوْشُكُ**
وَشَكًا: په له بوو، نزیک بوو ◊ جاری وایش
 دمبئ و مکوو (فعلی مرقاره به) به کاردمهیندرئ ◊
وَأَشَكَ مَوَاشِكَةً: خیرا روپی ◊ **وَشَكَّ**: به په له
 بوو ◊ **الوَشَاكُ**: خیرایی ◊ **الوَشَاكَانُ**: په له و
 خیرا ◊ **الوَشِيك**: به خیرایی، به په له ◊
 دگوتری: (خرج وشیک): خیرا رویشته
 دمره وه.

وَشَلَّ الْمَاءُ يَشَلُّ وَشَلًا: ناوکه رهوان بوو (جاری
 بوو) ناوکه که کم بوو بوو به دلؤپ دلؤپ.

دمکری و به دمهوری باخو شوینی تایبه تی دا
 رایه ل دهکری ◊ که پرو ساباتیکه بؤ سه روکی
 سوپا له سه ر بهرزاییه ک دروست دمکری
 بوئه وه ی له وئوه جاویدی سوپاکه بکا ◊ پرؤ و
 پالی دارخورما ◊ وشکه لی دارو درخت ◊ نارم و
 گولی قوماش ◊ **الوَشِيعَةُ**: مه کوکی جوؤلا ◊
 داریکه جهند جوړیکی له هه و دای تیوه ددان
 له سه ر هه لدمکری جوؤلا به پی پی پیویست
 هه رجاره و په کی له هه و دارمگ کراوه کمان به ناو
 رایه له که دا دمبا ◊ گلؤله لؤکه ی ری سراو.

وَشَقَّ يَبُولُهُ يَشَقُّ وَشَقًا: به یه که جار میزه که ی
 هه لدا ◊ **اوشق ببوله**: به مانا (وَشَقَّ) دئ ◊ **اوشق**
العطية: به خشنده که ی کم کرده وه ◊ **اوشق**
الصبي الدواء: دمرمانه که ی کرده دمی
 منداله که وه ◊ **وَشَقَّ الثوب**: قوماشه که ی
 خویناوی کرد هه تا هه مووی به خوینه که
 خه تخمت و ری ری بوو ◊ **تَوَشَّقَ بِالسَّوَمِ**:
 په له ی ره وشت ناشیرینی پی هه لپه رین ◊
الوَشَقُّ: کم ◊ **الوَشُوقُ**: نه و پره دمرمانه ی
 دهکریته دمی منداله وه ◊ **الوَشِيقُ**: به مانا
 (الوَشَقُّ) دئ.

وَشَقَّ اللَّحْمَ: گوشته که ی توی توی کرد و شکی
 کرده وه.

وَشَقَّ فُلَانًا: زهبری له فلانکه س دا ◊ برینداری
 کرد و روشاندی گهستی.

وَشَقَّ الْمِفْتَاحَ فِي الْقِفْلِ يَوْشُقُ: کلبله که جووه ناو
 قفله که وه ◊ **اوشق الشئین**: شته که جووه ناو
 شتیکی تره وه پیوه ی نووسا ◊ **وَشَقَّ الشئین**:
 شته که ی برپه وه ◊ جیای کرده وه ◊ **وَشَقَّ**
اللحم: به مانا (وَشَقَّ) دئ ◊ **إِثْشَقَ اللَّحْمَ**: به مانا
 (وَشَقَّه) دئ ◊ **إِثْشَقَ الْقَوْمَ فُلَانًا بِأَسْيَافِهِم**:

وَشَلَّ فُلَانٌ وُشُولًا: لاواز بوو دمو له مهندي نه ما ۵
 هزار كهوتو ناتاج بوو.
وَشَلَّ اَلنَّيْهَ: هانای بؤ بردو لیبی پارایهوه ۵ **اَوْشَلَّ**
حَقْفَهُ: بهشو باری فلانكهمسی كهم كردموه ۵
اَوْشَلَّ الفصیل: گوی گوانی حوشترهكهی
 خسته دمی بیچومهكهوه بؤنهوهی فیری شیر
 خواردن بن واته میزاندی ۵ **اَوْشَلَّ الماءَ**:
 ناومهکی بینی رهوان بوو، جاری بوو ۵ **اَوْشَلَّ**
الدُّبُرَ: بیرمهکی بینی ناوی له بهر دهروی ۵
الاولشال: ناو كه بمنه ملاو نه ولای کیودا
 بیته خوارو له خوارموه بهنداوی بؤیکری نممجار
 بهگویری پیویست زهوی و زاری بن ناو بدری ۵
 دمشگوتری: (جاءوا اوشالا): بهریز یهك
 له دوا یهك هاتن ۵ ههروا دمشگوتری: (هو من
 اوشال القوم): نهو پیاوه له تیکه لهی خه لکه،
 لهوکهسانه یه كه هوزو خیالیکی تایه تیایان نیه
 ۵ **الواشل**: دمشگوتری: (جبل واشل): کیویکه
 هه میسه ناوی لی دیته خوار (فلان واشل
 الحظ): فلانكهمس بن بهخته ۵ (واشل الرأي):
 بیرو بوجونی لاوازه ۵ **الوشل**: ناوی كهم كه له
 دركه شاخو بهرد دلؤب دلؤب دهكهویته خوار ۵
 بهزوری شم وشه یه ناوه بؤنهو دلؤب دلؤب
 ناوهی كه له بهرزایی شاخاكانه وه تکه دمكا ۵
 دمشگوتری: (ما أصاب إلا رشلاً من الدنيا):
 شتیکی كه می له بهشو باری دونیا بن برا ۵
 ژیانیکی كوله مهرگی بهرئ كرد ۵ ههروا
 وشه (الوشل): ناوه بؤ فرمیسکی كهم ۵
الوشلة من العيون: چاوی كهم فرمیسك ۵
الوشول من النوق: حوشتریک شیر زوربن
 به جوریک شیر له گوانه گانی تکه بكا.

وَشَمَّ الجلد: پیسته كهی به دهرزی کوتا دهرزی
 هاژنی كردو دوا بی مادهی (نیله جی) پیدا بلاو
 كردموه ۵ **اَوْشَمَّ** فُلَانٌ یفعل كذا: فلانكهمس
 دهستی بهوکاره كرد ۵ **اَوْشَمَّ في الأمر**: لهكارمه
 ورد بؤوه ۵ **اَوْشَمَّ في عرض فلان**: رهخنه ی
 له ناموسی فلان گرتو جوینی پیدا ۵ **اَوْشَمَّتِ**
الفتاة: كه كه بناغه ی مه می دانا، مه می
 كردن ۵ مه می خر بوون ۵ **اَوْشَمَّ الإبلُ**:
 حوشترهكه توشی له وهری تازه رسكاو بوو ۵
اَوْشَمَّت السماءُ: ناسمان بروسكه ی دا ۵
چه خماخه ی دا ۵ **اَوْشَمَّ البرقُ**:
 ههرومبروسكه كه بهناسته م چه خماخه ی دا ۵
اَوْشَمَّت الأرضُ: زهوی گیوا گزی دهركهوت،
 گیوا گزمكه ی سه ری دهرهینا ۵ **اَوْشَمَّ الكرمُ**:
 تریه كه نالو بؤل بوو، خهریكه بهته واوی بن
 بگا ۵ نه رم بوو، تامی پهیدا كرد شیرین بوو ۵
اَوْشَمَّ الشَّيْبُ في الراس: موی سبی بهناو
 سه ری دا بلاو بوونهوه، سه ری ماشو برنج بوو
 ۵ **وَشَمَّ الفصنُ**: لقه دره خته كه گه لای كرد،
 گه لای دهركهوت ۵ **وَشَمَّ فلان جلدهُ**: فلانكهمس
 پیستی خوی کوتا سوزن هاژنی كرد ۵ **اِشَمَّ**
فلان: فلانكهمس کوتان و دهرزی هاژنی
 له پیستی خوی دا نه انجام دا ۵ **اسمَوْشَمَّ**: داوا ی
 كرد پیستی سوزن هاژن بکهن چهسته ی
 به دهرزی بکوتن نیشانه و وینه ی تیدا دروست
 بکهن ۵ **الوشمُ**: بریتییه له دهرزی هاژنکردنی
 بهشیک له پیست بهزوری له باسك و قولدا نهو
 جوړه کوتانه ده کری ۵ ههروا ناوه بؤ پوان و
 گوړانی رهنکی پیست بههوی وپکهوتنی زمبر
 یان بهر بوونهوه ۵ نیشانه داخ ۵ بؤ گا کیوی و
 ناسکه کیوی، وشه (وشم) بؤ نهوان بریتییه
 له وخته و به له کیه ی به بهرسینگ و حاجیان هوه

دمبندرئ ۵ ئەو دیمەنە لەپروەك دا دەببندرئ
 لەسەرەتای روان و دەرگەوتنی دا ۵ الوشمّة:
 دژۆبە باران ۵ دەگوترئ: (ما أصابتنا وشه):
 دژۆبە بارانیكمان بۆنەباریوه ۵ (ما عصيته
 وشمة): بچوكترین تاوان و سەرپیتیچی ئەوم
 نەکردوه ۵ الوشمّة: شەر و دوژمنایهتی ۵
 قَوْشَنَ الماءُ: ناوەكە كەم بوو ۵ الأوشنُ:
 كەسێكە كاتی نان خواردن خۆدابمەزرینئ
 بەبێ بانگ كردن ۵ بچیتە سەر سفرە
 كەسێكی ترو خواردنەكە بخوا ۵ الوشنان:
 ئەسپۆن ۵ بروانە وشە (الأشنان) ۵ وشوش
 الرجل والنعام والبعر وشوشة: خێرا رۆی ۵
 وشوش الرجل: پیاوێكە بەنەسپایی قسە
 كرد ۵ یان بزرگانیدی قسە تیکەل و پیکەلی
 كردن ۵ وشوش فلاناً: بەنەسپایی قسە
 لەگەل فلان كرد ۵ وشوش فلاناً الشين:
 بەكەمی شتەكە دا بەفلان ۵ قوشوش القوم:
 خەلكەكە بەنەسپایی و سرتە سرت لەگەل یەك
 دا قسەیان كرد ۵ بەگۆی پەكتریان دا چپاند ۵
 الوشواشة: لیکجون ۵ الوشوش: بەمانا
 (الرشاش) دئ ۵ الوشوشی: دەگوترئ: (رجل
 وشوشی الذراع): پیاویکی بەدەست و بردو
 دەست سوکە.

وَشْنِي به الى السلطان يشي وشياً: لای پاشا دزی
 دواو قسە وای پال دا سولتان رقی لئ
 هەلگرت.

وَشْنِي بنو فلان: بەرە بابی فلان زۆربوون ۵ وشت
 الماشية: نازەلەگان زۆربوون و بلاو بوونەوه.

وَشْنِي فلان الثوب وشياً وشية: فلانكەس
 قوماشەكە نەخشانو و رازاندیبهوه.

وَشْنِي الكلام وفيه: درۆی لەقسەكەدا كرد.

وَشْنِي الكذب: قسەكەى هەلبەست و رازاندیبهوه ۵
 اوشى الرجل: پیاوێكە مأل و سامانی زۆر بوو
 ۵ مانای جوانی لەدەقە پەخشانهكە یان چامە
 شیعەرەكە دایهوه ۵ اوشى في الدرهم
 والجوالق: لەكيسه ۵ پارەكان یان لەفەردەكان
 شتی دزی و لئى كەم كردنەوه ۵ اوشى المعدن:
 لەكانەكەدا شتیكى كەمی ناتون دۆزیبهوه ۵
 اوشى فلان الشئین: فلانكەس شتەكەى زانی ۵
 بههێواشئ شتەكەى هێتایه دەر ۵ اوشى
 فرسە: دوا ئەندازەى هێزى رۆیشتنى
 ئەسپەكەى دەر خست، زانی تا ج ئەندازمێك
 دەتوانئ برۆ ۵ بەگۆچان و قەمچى یان بە
 ئاوازمنگی لەنەسپەكەى دا بۆئەوهى بزانی تا ج
 ئەندازمێك توانای رۆیشتنى هەبە ۵ اوشى
 الدواء المريض: دەرمانەكەى شیفای
 بەنەخۆشەكە بەخشى ۵ قوشى فيه الشيب:
 پیری تیدا دەرگەوت ۵ موی سەر و ریشی ماش و
 برنج بوون ۵ استوشى المعدن: بەمانا
 (أرشى) دئ ۵ استوشى فلان فرسه: بەمانا
 (أرشى فرسه) دئ ۵ استوشى الشئین: شتەكەى
 داواكردو خستیه جم و جۆل بۆنەوهى بینیرئ
 ۵ استوشى الحديد: فەرمودەكەى
 بەلیكۆلینەوهو پرسبار دەرھینا ۵ الشئية:
 نیشانەو نارم ۵ پەلەى رەش بەشتى سببیهوه ۵
 یان پەلەى سببى بەشتى رەشوه ۵ هەر رەنگێك
 لەجەستەدا لەرەنگەكەى تری جودا بئ
 لەهەموو گیانلەبەرێك دا ۵ شية الفرس:
 رەنگى ئەسپ ۵ الموشى: (ثور موشى القوائم):
 كەلەگای قاج بەلەك ۵ الواشى: مندال زۆر ۵
 جولا ۵ سكه لیدمى ئالتون ۵ الوشاء: مال و
 سامانی زۆر ۵ الوشاء: صیغە موبالغەیه ۵
 فیتنەو درۆزن ۵ ئەو كەسەى قوماشئ ناوریشم

دمفروشی ۵ الوَشْيُ: نه‌خس و نیگاری قوماش
له‌هر رنگیک بی ۵ جۆریکه له‌قوماشی
به‌راویز نه‌خشای ۵ جه‌وه‌مری شمشیر ۵
دمگوتری: (حجر به‌وشی): به‌ردی کانیکه زی‌ری
تیدایه.

وَصَبَّ الشَّيْنُ يَصْبُ وَصَبًا: به‌رده‌وام بوو
جیگیر بوو ۵ دمگوتری: (وَصَبَّ شَحْمَ النَّاقَةِ
وَلِبْهَاءَ): شیر حوشرمه‌که به‌رده‌وام بوو
نه‌برایه‌وه.

وَصَبَّ عَلَى الْأَمْرِ: له‌سەر کارمه‌که به‌رده‌وام بوو.

وَصَبَّ عَلَى مَالِهِ: باش جاودیری مال و سامانی
خۆی کرد.

وَصَبَّ يُوَصَّبُ وَصَبًا: نه‌خۆش که‌وت، هه‌ستی
به‌نازار کرد ۵ اَوْصَبَ الشَّيْنُ: شته‌که
به‌رده‌وام و جیگیر بوو ۵ دمگوتری: (أَوْصَبَتِ
النَّاقَةُ): حوشرمه‌که شیر نه‌براو گوشت و
به‌زیشی که‌می نه‌کرد ۵ اَوْصَبَ فُلَانٌ:
فلانکس نه‌خۆش که‌وت ۵ مندالی نه‌خۆش و
ده‌رده‌اری بوون ۵ اَوْصَبَ الْقَوْمُ: نه‌خۆشی
مندالی خه‌لکه‌که‌ی ماندوو شه‌که‌ت کردن ۵
اَوْصَبَ عَلَى الشَّيْنِ: له‌سەر شته‌که به‌رده‌وام
بوو ۵ اَوْصَبَ فُلَانًا: فلانکسی نه‌خۆش خست
۵ وَاَصَبَ الشَّيْنُ: شته‌که به‌رده‌وام و جیگیر
بوو ۵ دمگوتری: (وَاصَبَتِ النَّاقَةُ): حوشرمه‌که
شیری وشکی نه‌کرد و گوشت و به‌زیشی که‌م
نه‌بوو ۵ وَاَصَبَ فُلَانٌ عَلَى الْأَمْرِ: فلانکس
له‌سەرکارمه‌که‌ی به‌رده‌وام بوو ۵ وَصَّبَ: به‌مانا
(وَصَبَ) دئ ۵ وَصَّبَ فُلَانًا: فلانکسی نه‌خۆش
خست ۵ تَوَصَّبَ: به‌مانا (وَصَّبَ) دئ ۵
الْمَوْصَبُ: که‌سیک نازاری جه‌سته‌ی زۆربیی ۵
الْوَاصِبَةُ: ساری دوردریژ ۵ الوَهْبِيُّ:

له‌په‌دمه‌ست ۵ الوَهْبِيُّ: نازار و نه‌خۆشی ۵
ماندویی شه‌که‌تی‌بوون.

وَصَدَّ الشَّيْنُ يَصِدُّ وَصْدًا: جیگیر بوو ۵
دمگوتری: (وَصَدَّ النَّسَاجُ بَعْضَ الْخَيْطِ فِي بَعْضٍ):
جۆلا له‌ تیومدانه‌که‌ی خسته‌ ناو رایه‌له‌که‌وه ۵
اَوْصَدَ: په‌چه و کۆزی بۆ نازه‌له‌کان دروست کرد
۵ اَوْصَدَ عَلَيْهِ: ته‌نگی بی هه‌لنجی و ماندوی
کرد ۵ اَوْصَدَ الْقَنْزُ: سه‌رقابی خسته
سه‌رمه‌نجه‌له‌که ۵ اَوْصَدَ الْبَابُ: دمرگا‌که‌ی
داخت ۵ دمرگا‌که‌ی گرت ۵ وَصَدَّهُ: ترساندی
هه‌رمه‌شی لی کرد ۵ وَصَدَّ النَّسَاجُ بَعْضَ
الْخَيْطِ فِي بَعْضٍ: جۆلا‌که‌ تیومدانه‌که‌ی خسته
ناو رایه‌له‌که‌وه ۵ اَسْوَصَدَ: په‌چه و کۆزو
ناغه‌لی بۆ نازه‌له‌کان دروست کرد ۵ الْمَوْصَدُ:
که‌زاوه ۵ الْوَصَادُ: جۆلای نازاو دمه‌ست رنگین
زۆرچن ۵ الْوَصِيدُ: رومکیک که‌رمه‌که‌کانیان
لیک نزیک بن ۵ که‌موه به‌چه و ئاغه‌ل بۆ نازه‌ل
۵ به‌رده‌رگا، زارده‌رگا ۵ به‌ریبیلای خانوو ۵
الْوَصِيدَةُ: ئاغه‌ل و که‌ور به‌به‌ردوشتی و له‌کیو
بۆ نازه‌ل دروست دمکری ۵ الْأَوْصَرُ: تمپۆلکه،
به‌رزایی ناو زموی ۵ الْوَصْرُ: به‌مانا (الإَصْرُ):
دی واته عه‌هد و په‌یمان ۵ جه‌ک و کومپاله ۵
هه‌ر نوسراویکی دیکۆمینیتی دوباره‌ی فه‌رز ۵
الْوَصْرَةُ: به‌مانا (الأَوْصَرُ) دئ ۵ الْوَصِيرَةُ:
کومپاله‌و جه‌کی پاره‌ یان نوسراویکی
دیکۆمینیتی.

وَصَّى الْعَمَلَ يَوْصِيهِ وَصًًا: کارمه‌که‌ی به‌باشی نه‌نجام
دا ۵ وَصَّصَتِ الْمَرَأَةُ: نافرته‌که‌ روبه‌ندی
خۆی والی کرد تمنا‌ی چاوی به‌دمه‌وه‌ بوون.

وَصَّعَّ الْحَصَا يَصْنَعُهُ وَصْعًا: جه‌وو ورده
به‌رده‌مکانی به‌زه‌وی دا برده‌نه‌ خوارو له‌گل دا

گومی کردن ◊ الوَصْنُ: جوړه باندمپه که له پېړۍ چوله که، دمندوکی کورته بالهکانی که وانه مین، کلکی کورتو خرپه شوینی نیشته جی بوونی ولاتی نه وروپایه بهزستان رومدکا بهره و ولاتی نهردمن و میصر ◊ الوَصْعُ: به مانا (الرَّصْعُ) دئ ◊ الوَصِيعُ: دمنگی چوله که ◊ بیچوه چوله که.

وَصَفَّ المهرُ والناقةُ ونحوهما یصفُ وَصْفًا:

جوانوه نه سپه که یان حوشره که جوان رویش، روتی جوانه.

وَصَفَّ الصَّقِيرُ المَشْيُ: منداله که پی گرتن که وته سهر رویشتن.

وَصَفَّ الثَّيْنُ وَصْفًا: و مسفی شته که ی کرد به سنی و لایه نه باشهکانی باسکردن.

وَصَفَّ الطَّيِّبُ الدَّوَاءَ: پزیشکه که دمرانه که به ناوو نیشان و چونیته به کاره نیان بو نه خو شه که دیاری کرد.

وَصَفَّ الخَبْرُ: هه واله که ی گپراهه وه.

وَصَفَّ الثَّوْبُ الجِسْمَ: پو شاکه که چونیته جهسته ی خاومنه که ی دمرخت به هو ی ته نکی یان ته نگی و ته سکی چاک چونیته جهسته ی پو شهره که ی دمرخت.

وَصَفَّ الغلامُ والفاتةُ وَصَافًا: کورمه یان کچه که

کاتی خزمهت پیگردن یان هاتو قه دو بالایان ته و او بوو خو یان د ارشت ◊ واصفته الثَّيْنُ: شته که م له سهر و مصف پی فروشت، واته شته که م له بهر دمرستانه بوو به و مصفو نیشانه پی م فروشت ◊ اِصْفَ الثَّيْنُ: بو موطا و معی (وَصَفَّه) دئ ◊ و مصف کرا ◊ به باشی ناویان هینا و به سه ندیان کرد ◊ تو اَصَفُوا الثَّيْنُ: هه نندیکیان شته که یان بو هه نندیکیان و مصف

کرد ◊ تَوَصَّفَ فلان وصيْفًا: فلان که س یه کیکی راگرت بو خزمه تکردن ◊ استوصفَ فلان الطَّيِّبَ لدائه: فلان که س داوای له پزیشکه که کرد دمرمانی دمرده که پی بلی ◊ استوصفَ فلاناً الثَّيْنُ: داوای له فلان کرد شته که ی بو و مصف بکا ◊ الصِّفَة: نه و حالته ی به شته که وه مپه، شته که ی پی جیاد مگریته وه له شتی تر و مگوو رضی و سووری و سپییته ی و کورتی و دریژی ◊ زانیاری و نه زانی ◊ له لای زانیانی نه حو صفه شوینکه و ته ی نیسی پی شوویته ی و حو کم و نیعرابی نه وی ددریتن ◊ المُسْتَوْصَفُ: خسته خانه ی بچوک که هه ندی خزمه تی پزیشکی تیدا پی شکه ش ده کری ◊ المواصلَة: صیفه ت و چونیته ی نه و شته ی دمه وئ بیکری ◊ یان دروستی بکه ی.

بيع المواصلَة: بریتیه له وه ی شتی ک بفروشی شته که له بهر دمستا نه پی، جوړو شیوه ی بو کریار باس بکه ی، داوی به و مصفه دمستی بجه ی و بیدمیتن ◊ الوَصَافُ: صیفه موباله غمپه ◊ زانا لیزان له و مصف کردن دا ◊ الوَصِيفُ: خزمه تکارو کاره که ر ◊ کوپیک نه که بشتبیته ته مهنی بالغ بوون ◊ الوَصِيفَة: کاره که ر ◊ کوچیک نه که بشتبیته ته مهنی بالغ بوون.

وَصَلَ فلان یصلُ وصالًا: بانگه شه ی سهرده می نه زانی هه لدا و دهمارگری و تایه فه گهری پمیرمه کرد.

وَصَلَ الثَّيْنُ بالثَّيْنِ وصالًا وصالًا: شته که ی به شته که ی ترموه لکاند، دمگوتری: (وصلت المرأة شعرها بشعر غيرها): نافرته که قزی لکاندن به قزی ترموه قزی خو ی دریژکردن به هو ی پیوه لکاندن قزی تر به قزمکانی خو ی.

وَصَلَ فَلَانًا وَصَلًا: په یومندی بهر دموام بوو له گهڼ
فَلَان دا ۵ صیله ی ره حمی نه پچراند ۵
دمشگوتری: (وَصَلَ حَبْلَهُ بَفَلَان): دلی به فلان دا
چوووه خوځی دهوی ۵ چاکه ی له گهڼ کرد ۵
مالی پښ به خشی.

وَصَلَ رَحْمَةً: چاکه ی له گهڼ خزمو کهس و
کار که ی دا کرد ۵ هاموشوی کردن، یار ممتی
دان، چاودیری کردن پښانوهه خمریک بوو.

وَصَلَ الْمَكَانَ وَصُولًا: گه پښته شوینه که.

وَصَلَ إِلَى بَنِي فَلَان: خو ی پاندیبه لای فلان

بهر مبابو تایهغه خو ی به یه کڼ له وان حسیب
کرد ۵ **أَوْصَلَهُ الشُّيْبِيُّ وَالِيَهُ:** شته که ی گه پانده
نهوی، یان شته که ی پښ گه پانده ۵ دمشگوتری:
(ضَرْبَهُ ضَرْبَةً لِاتَوْصَلَ): زمبریکی وای لښ داوه

چاره سه رناکری دهرمان ناکری ۵ **وَأَصَلَ**
مَوَاصِلَهُ وَوَصَالًا: بهر دموام بوو له دیدنی

کردنی و نه پچرانی په یومندی ۵ پښچه وانیه
مانای (هَجْرَةٌ) دئی ۵ به زوری بو مانای دلداري و
خوځه ویستی نهو بواره به کاردی ۵ **وَأَصَلَ**
الصِّيَامَ: جهند روژیک له سه ریه ک به روژو بوو
۵ **وَصَلَ الشُّيْبِيُّ بِالشُّيْبِيِّ:** شته که ی به شته که وه

لکانده ۵ یان زوری دیدنی کاردو
په یومندی بهر دموام بوو له گهڼ دا چرو پر کرده وه ۵
له خو ی گرت، خستیه گه لی ۵ شته کانی لیک
دان، پښکیه وه به ستن ۵ **وَصَلَ الشُّيْبِيُّ إِلَيْهِ:**

شته که ی گه پانده نهو ۵ **إِئْتَصَلَ فَلَانُ:** فلان کهس
بانگه شهی سه رده می نه زانی کرد دهمارگری و

تایهغه گه ریو دابو نه ری تی خیله کی به پر وه
کرد ۵ **إِئْتَصَلَ إِلَى بَنِي فَلَان:** خو ی پال فلان

بهر مبابو تایهغه دا ۵ **إِئْتَصَلَ الشُّيْبِيُّ بِالشُّيْبِيِّ:**
شته که به شته که ی تره وه لکا ۵ پیوه ی نوسا ۵

تَوَاصَلًا: پښکه و مپوون لیک دان به پان ۵
په یومندی پان به یه که وه بهر دموام بوو
پښچه وانیه (تصارما) په که به مانا لیک داپرانه ۵
تَوَاصَلَ إِلَيْهِ: گه پښته لای، پښی گه پښته ۵ ورده
ورده له گه لی دا رو یی تا گه پښته مه به ست ۵
هه و لی داو واسیته ی کردو خو ی نزیک کردموه
تاپښی گه یی ۵ دمشگوتری: (تَوَاصَلَ إِلَيْهِ بُوَصَلَةً أَوْ
سبب): به هو ی واسیته و هو کاری هو ژروو جوړه وه
پښی گه پښته ۵ **اسْتَوْصَلَتِ الْمَرْأَةُ:** نافرته که
داوای کرد قزی تر بخرنه سه ر قزمکانی
بوئنه وه ی قزمکانی دریزین، جوان بنوینن ۵
الْحَصْلَةُ: عطاو به خشی ۵ خه لات ۵ نهو
پیته ی دوا ی (الروی) دئی له سه ره وای شیعردا ۵
الْحَصْلَةُ: تیشو ۵ **الإِصْصَالُ:** نوسراوینکه
وهرگر تنی مالیک یان همرزیک تی دا نامازمپښ
ده کری ۵ **المستَوْصِلَةُ:** نهو نافرته ی دمپیته
ده لال و ری نیشاندهر بو قز پښکه وه لکاندن و
بارو که کردن و نهو جوړه شتانه ۵ **المَوْصِلُ:**
دمشگوتری: (خَيْطٌ مَوْصَلٌ): حه بل و هه و دایه که
له زور شوینه وه سه ریه ک خراومه ته وه ۵
المَوْصِلُ المَعزُولُ: پلاکی کارمباو شتی وا ۵
المَوْصِلَاتُ: نهو قه باره و شتانه ی کارمباپان
پیدا نه قل دم کری ۵ **المَوْصِلُ:** شوینی گه پښتن
۵ شوینی به یه ک گه پښتنی دوشتو پښکه وه
له حیم کردنیان ۵ جومزگه ۵ نیوان کلوت و
رانی حوشتر ۵ شوینی گری حه بل، نهو
شوینه ی دوو حه بله که ده خرینه وه سه ریه ک ۵
المَوْصُولُ: حه یوانیکه ولاخ و نازه لیکه
دایکه که ی له یه ک نیری که لی گرتیب و فه حل
تر سواری دایکی نه بووین ۵ **الواصِلَةُ:** نافرمتی
داوین پیس ۵ **الْوَصْلُ:** عطاو به خشی ۵
دمشگوتری: (أَعْطَاهُ وَصْلًا مِنْ ذَهَبٍ): برپکی

نمزیه‌تی دا، ده‌گوتری: (وَصَمَّتْهُ الحُمَى): له‌رزو تا نازاری دا ◊ توَصَمَّ: بؤ موطاومعه‌ی (وَصَمَّة) دئی ◊ الوَصْمُ: عهیب و له‌که ◊ گری‌ی دار ◊ درز ◊ الوَصْمَةُ: که‌له‌به‌رو پیتکه و روشاوی له‌جه‌سته‌دا ◊ عهیب و له‌که ◊ سوئندی به‌درؤو تاوان ◊ وَصَوْصَ: له‌کون و درزه‌که‌وه پوانی ◊ وَصَوَّصَتِ المَرَأَةُ: نافرته‌که روبه‌ندی خوئی و یکه‌پنایه‌وه همرکونی چاوی به‌دهره‌ومن ◊ وَصَوْصَ الجَرُّ: بی‌چوه سه‌گه‌که، بی‌چومگورگه‌که چاوی تروکاندن ◊ وَصَوْصَ فلان: فلان‌کس چاوی خوئی بچوک کردنه‌وه بؤنه‌وه‌ی چاک شته‌که ببینو و به‌باشی روانینه‌که‌ی ناپراسته بکا ◊ الوَصَوْصُ: کونیکه له‌به‌ردمو دهرگا و شتی و ا به‌ئه‌ندازه‌ی چاولییه‌وه دهرواندرئ.

وصی فلان یصی وصیاً: دواى به‌رزى و شکومه‌ندی ره‌زیل بوو ◊ دواى کیش سوکی کیشی هورس بوو.

وصی الثئین: شته‌که گه‌بشت دهرکه‌وت ◊ ده‌گوتری: (وَصَى النبت): گز و گیاهه پیگه‌یی و زور بوو ◊ وَصَّتِ الارضُ وَصِياً وَوَصِياً: زه‌وی گیاو و گزه‌که‌ی تیک رزاو زور بوو.

وصی الثئین بالثئین: شته‌که به‌شته‌که‌وه لکا پیومه‌ی نووسا ◊ اوصی: چووه ناو گیاو‌گزی زوره‌وه ◊ اوصی فلاناً و الیه: فلان‌کس‌ی کرده سهر و وصیعت مال و مندالی دواى مردنی داواى لئ کرد سهر به‌رشتیاریان بئ ◊ به‌یمانی دایه‌و به‌لئینی پیدا ◊ اوصی له بشیئ: شته‌که‌ی کرده مالی نه‌وو وتی بؤنه‌و بئ ◊ اوصی فلاناً بالشیئ: فه‌رمانی به‌فلان‌کس کرد به‌ئه‌نجامدانی شته‌که‌و له‌سهری پیویست کرد ◊

نالتون پی به‌خشی ◊ هاوشان و هاوکوف ◊ ده‌گوتری: (هذا وصل هذا): نه‌مه هاوشانی نه‌مه‌یه ◊ جومزگه‌و شوینی به‌یه‌که‌وه لکانی دوونیسک و زیاتر ◊ (حرف الوصل): نه‌و پیتهمه له‌دواى (الرؤی) دئی له‌سه‌روای شیعدا ◊ لیلۃ الوصل: شه‌وی کۆتایی مانگه ◊ الوصل: جومزگه، یان شوینی به‌یه‌ک گه‌بشتنی دوو نیسقان یان زیاتر ◊ الوصلۃ: (له‌بواری زانیاری کیمیادا) ره‌مزی نه‌و هیزیه‌ که دوگه‌ردیله به‌یه‌ک ده‌گه‌یه‌نی ◊ الوصلۃ: گه‌یانندن و په‌یومندی ◊ ده‌گوتری: (بینهما وصالۃ): له‌نیوانیان دا په‌یومندی همیه ◊ ههرشتیک به‌شتیکی ترموه بلکن ◊ هاوړئ و هاوړل، تیشو ◊ زه‌وی دوور ◊ الوصل: که‌سئک هم‌میشه له‌گه‌ل به‌کیکی تربئ و لئی جیانه‌بیته‌وه ◊ الوصلۃ: شتیک به‌شتیکی ترموه بلکیندرئ ◊ هاوړئ ◊ زه‌وی پان و پۆر ◊ له‌سه‌رده‌می نه‌زانی دا وشه‌ی الوصله‌ ناو بووه بؤ حوشرتیک ده سک بکا بئ بسانه‌وه ◊ یان مهرتیک جه‌وت سک بکا جه‌وته‌م جاری نئرو مییه‌کی ببئ، له‌به‌ر ریزی کاوړه مییه‌که نیره‌که‌شیان سه‌رنه‌ده‌بیری ◊ شیرى دایکه‌ک‌ه‌ش هه‌رده‌بوایه‌ه پیاو بیانخواردایه‌وه له‌نافرته یاساغ بوو ◊ نه‌م جوړه حوشرتو مهره ریزیکی تایبه‌تی هه‌بوو به‌ناره‌زوی خوئی له‌کوئی ده‌له‌وه‌مرا که‌س بوئی نه‌بوو ریزگری بکا، ده‌ق وه‌کووو نازه‌لی (سانیبه) هه‌لس و که‌وتی له‌گه‌ل ده‌مکرا ◊ وَصَمَهُ يَصِمُهُ صِمْماً وَوَصَمَماً: به‌گورجی رایکیشا ◊ ره‌خنه‌ی لئ گرت.

وصم العود: داره‌که‌ی شکانده‌ومو به‌بئ نه‌وه‌ی لئکی جیابکاته‌وه ◊ وَصَمَهُ: ته‌مبه‌ل و فونگرانی کرد، هه‌لی نه‌نا بؤ کردنی کاره‌که ◊

دستنویژ ۵ ناوی دستنویژ بی هه لگرتن ۵
الْوَضَاءُ: دهمو جاو نورانی ۵ **الْوَضُوءُ**:
 دستنویژ هه لگرتن ۵ شتنو مهسح کردنی
 هه ندی ۵ نه ندای جهسته ۵ گه یاندنی ناو بو
 هه ندی ۵ نه ندای جهسته له گه ل نیهت دا.

وَضَحَ الْأَمْرُ يَضَحُ ضِحًا وَوَضُوحًا: کاره که
 ناشکرا بوو رون بووه ۵ دمگوتری: (وضح
 الصُّحُ): به یانی ناشکرا بوو ناسو رون بووه ۵
 (وَضَحَ الرَّاکِبُ): سواره که دمرکه وت ۵
 دمگوتری: (من أين وَضَحَ الرَّاکِبُ؟):
 له کو یووه سواره که دمرکه وت.

وَضَحَ الْوَجْهُ: روخساری جوان بوو ۵ (فهر واضح)
 ۵ **أَوْضَحَ الرَّجُلَ وَالْمَرْأَةَ**: بیاوو نا فرته که
 مندالی سبی بیستیان بوون ۵ **أَوْضَحَ الْأَمْرُ**:
 کاره که ناشکرا بوو، دمرکه وت ۵ **تَوَضَّعَ**
الطَّرِيقُ: رینگا که رون بووه ۵ **تَوَضَّعَ عَنْهُ**: لئی
 کولیه وه ۵ **استوضح الشئین وعنه**: دستنی
 خسته پشت جاوی له بهر تیشکی خوړ
 بوئه وهی بزانی ناخو شته که دمبین یان نا ۵
استوضح فلانا الأمر: داوای له فلانکهس کرد
 شته که یو رون بکاته وه ۵ **الأوضح**: رۆزانی که
 شه و مکانیان روناکن شهوی سیانزه و جوارده و
 پانزه ی مانگی قه مری ۵ **الأوضح من الناس**:
 کومه لگایه که بیک هاتین له جهند هوزو خیلنی
 جیا جیا ۵ **المُوضَّحُ**: که سیک سواری
 رینگایه کی راست و ناشکرا بیی ۵ به نا و مرستی
 رینگادا برپروا و نه که ویتنه به نا به سیوو
 که ندوله ند ۵ حوشری سبی زور سبی نه بی ۵
المُوضَّحَةُ: برینیک نیتسانی دمریکه وئ ۵ واته
 گوشتی سهر نیتسانه که ی دریبی ۵ **الواضح**:
 پیچه وانه ی (الحامل) دئ ۵ واته: ناشکرا و رون ۵
 دمگوتری: (رجل واضح الحسب): بیاوینکه

وَصَّى إِلَيْهِ وَه بِشَيْئٍ: شته که ی کرده هی
 نه وو برپاری بو دا ۵ **وَصَّى فُلَانًا**: دوا ی مردنی
 فلانکهسی کرده و وصی و سهر پهرشتیاری مال و
 مندالی ۵ **وَصَّى بِالشَّيْئِ فُلَانًا**: فه رمانی
 به فلانکهس کرد به نه نجامدانی شته که و خسته
 نه ستوی نه و ۵ **تَوَاصَى الْقَوْمُ**: خه لکه که
 هه ندیکیان و مستیان بو هه ندیکیان کرد ۵
تَوَاصَى النَّبْتُ: گیا و گزه که پالی لیک دا ۵
استوصی به: و مصیبه ته که ی به وشته قبول
 کرد ۵ دمگوتری: (استوصی به خیراً): خیر و
 بیری بوئه و ویتو بو ی نه نجام دا ۵ **الواصية**:
 دمگوتری: (فلاة واصية): دهشت و سارایه که
 به دهشت و ساری ترتیکه لا و دبی ۵ **الوصاة**:
 به مانا (الوصية) دئ ۵ سهر پهرشتیاری کردنی
 مندال ۵ **الوصی**: نه و که سه ی و مسیبه تی بو
 ده کړئ و ده کړئ به سهر پهرشتیار نه و که سه ی
 سهر و کاری مندال و مال و سامانه که ی دمکا ۵
وَضَاءُ يَضُوهُ وَضَاءً وَوَضَاءً: له روخسار
 جوانی و پاک و خاوینی دا به سهریا بالادست
 بوو.

وَضُوءٌ يَوْضُوءُ وَوَضَاءً: جوان بوو ریک و بیک و
 پاک و خاوین بوو ۵ (فهر وصى) ۵ **وَضَاءُ**:
 شانازی به سهر دا کرد ۵ **وَضَاءُ**: وای لئ کرد
 دستنویژ بگری ۵ **تَوَضَّأَ لِلْعِبَادَةِ**: هه ندی
 نه ندای جهسته ی شتنو هه ندیکى مهسح کرد
 ۵ یان به نیاز و مه بهستی نو یژ کردن ناوی
 گه یانده هه ندی نه ندای جهسته ی ۵ **تَوَضَّأَ**
الغلام والجارية: کوړو که که گه یشتنه
 ته مه نی بافی ۵ **المُتَوَضَّأُ**: شوینی
 دستنویژ شتن ۵ **المیضأة**: قاپیک یان
 مه سینه و گلینه ناوی دستنویژ تیدابن ۵
 شوینی دستنویژ هه لگرتن ۵ **الْوَضُوءُ**:

بوو ◊ اَوْضَحَ لِلرَّجُلِ: کهمی ناو له بیرمه که بو
 بیاوکه دهرهینا ◊ اَوْضَحَ الدَّلُو: بهمانا
 (وَضَحَ) دئی ◊ وَاَضَحَهُ مَوَاضِعًا: بپیشرکیی
 لهگه‌ل دا کرد لهناو هه‌لینجان دا ◊ بپیشرکیی
 لهگه‌ل دا کرد لهبازدان دا ◊ وِمْكُوو رُویشتنی
 نهو رُویشت ◊ تَوَاضَعًا: بپیشرکییان کرد ◊
 تَوَاضَعُ فُلَانٍ فُلَانًا: فلانکس وِمْكُوو رُویشتنی
 فلان رُویشت.

وَضِرَ يُوَضِرُ وَضْرًا: چلکن بوو.

وَضِرَ الإِنَاءُ: قاپه‌که، مهنجه‌له‌که چه‌ور بوو ◊
 وَضْرُهُ: چه‌وری کرد، چلکنی کرد ◊ الوَضِرُ:
 چلک ◊ چه‌وری ◊ پیس و پُوخه‌لی به‌هوی
 چه‌وریه‌وه خشت و خُوَلی بنکی کوندمو گُوَزه‌ی
 ناو ◊ بُوَگه‌نی خُوَراکی نیکسپایه‌رو گه‌نیوو
 ترشاوو به‌سهر چوو ◊ شوین ناسه‌واری خُوَراک
 به‌سهر روی سینو و قاپو شتی واوه ◊ نهو
 رهنگی به‌سهر زمعه‌هران و شتی واوه
 دمبیندری ◊ پاشماوو ناسه‌واری مُوَرا‌نه‌و
 زمنگو بیسایي ◊ پاشماوو نه‌شری هه‌تران ◊
 ده‌گوتری: (فلان ذر أَوْضَارَ): فلانکس چلکن و
 پیس و پُوخه‌له.

وَضَعُ يَضَعُ وَضْعًا وَمَوْضِعًا: په‌له‌ی کرد

له‌رُویشتن دا ◊ ده‌شگوتری: (وَضَعَ السَّرَابَ عَلَي
 الْأَكَامِ): ترپویلکه له‌سهر گردُوَلكه‌و شتی وا
 درموشایه‌وه ◊ وَضَعَتِ الْمَرَاةُ وَضْعًا وَتَضَعًا:
 نافرته‌که له‌کُوَتابی ماوه‌ی پاکی دا، سکی
 پرپوو نه‌که‌وته عاده‌ی مانگانه‌یه‌وه ◊ وَضَعَتِ
 الْإِبِلُ وَضِيعَةً: حوشرمه‌که گیا ترشوکه‌ی گوی
 چه‌م و ناوی خواردو نهو له‌ومرپ رینگایه‌ی جن
 نه‌مه‌یشت ◊ وَاَضَعَ فُلَانٌ مِّنْ فُلَانٍ وَضْعًا
 وَمَوْضِعًا: فلانکس له‌رِزَی فلانی که‌م
 کرده‌وو په‌له‌ی کُوَمه‌لایه‌تی هینایه‌ خوار ◊

بنه‌چه‌و نه‌زادی ناشکراو رونه ◊ حوشری سبی
 به‌لام زُوَر سبی نه‌بین ◊ الواضحة: برینیک
 گُوشتی هه‌موو برابری و نیسقانی ده‌که‌وتین ◊
 دیمه‌نی ددان له‌کاتی پیکه‌نین دا ◊ شه‌وَنِك
 له‌شه‌ومکانی (لِیَالِي الْبِضْ): که‌شه‌وی سیانزه‌و
 جواردمو پانزه‌ی مانگی هه‌مه‌رین ◊ الوَضْحُ:
 روناک، تیشک ◊ سپیایی ناسو له‌خُوَره‌لات
 کاتی به‌یانی ◊ مانگ ◊ سپیایی هه‌مووشتیک ◊
 رینگای ناشکراو ناومرستی رینگا ◊ دهره‌می
 زیوی ساخ ◊ خشلی زیوی ساخ ◊ باوانه‌و
 خرخال ◊ بازنه‌و ده‌سته‌وانه که‌له‌قاج بکری ◊
 خالی سبی به‌ناو چه‌وانی و لاخه‌وه ◊ شیر ◊
 موی سبی سه‌رو ریش که‌ نیشانه‌ی پیرییه ◊
 به‌له‌کی ◊ الوَضْحُ: صیغه موباله‌غمیه له‌مانای
 (وَضَحَ) دا ◊ سبی زُوَر جوان ◊ روخساری جوان و
 ده‌م به‌پیکه‌نین ◊ رُوَژ ◊ ده‌گوتری: (رَجُلٌ
 وَضَّاحٌ الْحَسْبُ): بیاوئیکه بنه‌چه‌و نه‌زادی زُوَر
 رون و ناشکرایه ◊ (عَظْمٌ وَضَّاحٌ): یارییه‌کی
 منداله‌ عمرمه‌، له‌شه‌وی تاریک دا نیسقانیکی
 سبی فری دده‌ن نه‌مجار ده‌ست ده‌که‌ن به
 گه‌ران و پشکنین بو دُوَزینه‌وه‌ی هه‌رکه‌سی
 بیدُوَزیتسه‌وه نه‌وه برابرییه ◊ الوَضِیحة:
 تارماییه‌کی سبی دپته‌ پئیش جاوی مروُف ◊
 نازه‌ل (مه‌رو بزن و گاو حوشر).

وَضَحَ فِي السَّقَاءِ يَضْحُحُ وَضْحًا: شتیکی که‌می
 له‌کونده ناومکه‌دا هیشته‌وه.

وَضَحَ الدَّلُو: دُوَلچه‌که‌ی نیومکرد ◊ اَوْضَحَتِ

البئر: بیرمه‌که ناومکه‌ی که‌م بووه ◊ اَوْضَحَ فُلَانٌ
 فِي السَّقَاءِ: فلانکس شتیکی که‌می له
 کونده‌که‌دا هیشته‌وه ◊ اَوْضَحَ بِالدَّلُو:
 به‌خیرایی دُوَلچه‌که‌ی له‌ناو بیرمه‌که
 هه‌لگنیشایه‌وو پری نه‌کرد که‌می ناو تی چوو

وَضَعُ الْعِلْمِ: شارمزی یاساو بنه‌مای زانیارییه‌که بوو.

وَضَعُ الرَّجُلُ فِي تِجَارَتِهِ وَضَعًا: پیاومه‌که له‌بازرگانی‌کردنه‌که‌دا زهرمری کرد.

وَضَعُ الرَّجُلُ- پیاومه‌که بن ریز بوو هه‌تیو مچوو خویری دمرچوو.

وَضَعُ الرَّجُلُ فِي تِجَارَتِهِ- پیاومه‌که له‌بازرگانی‌کردنه‌که‌ی دا زهرمری کرد ◊ زوربه‌ی کات نهم چمکه به شیوی نیسی مفعول نه‌دا ده‌کری ◊ اَوْضَعُ فِي الشَّرِّ: په‌له‌ی کرد له‌شهر‌کردنه‌که‌دا ◊ اَوْضَعُ الرَّكَّابُ الدَّابَّةَ: سواره‌که و‌لاخه‌که‌ی هه‌لینگ دا بو خیرا رو‌یشتن ◊ اَوْضَعُ فُلَانٌ

فُلَانًا فِي الْأَمْرِ: فلان‌که‌س موافه‌قه‌ی بو فلان کرد له‌کاره‌که‌دا ◊ اَوْضَعُ الرَّجُلُ فِي تِجَارَتِهِ:

پیاومه‌که له‌بازرگانی‌کردنه‌که‌ی دا تیشکا ◊ اَوْضَعُ الرَّجُلُ مَوْضِعًا وَوَضَاعًا: پیاومه‌که

له‌هه‌لگرتنی ده‌سته‌بارمه‌که‌دا ◊ تَمَرَّازُو نَاسًا هَهُنَا نَهْگرت، به‌سهر لای هاوه‌له‌که‌ی دا شکاندیه‌وه ◊

اَوْضَعُ فُلَانًا: گرموی له‌گه‌ل فلان کرد ◊ له‌کاره‌که‌دا هاو‌رای فلان بوو موافیقی بوو ◊

مُؤَظَاهِرُهُو جِه‌له‌حاننیه‌ی له‌گه‌ل فلان دا کرد ◊ اَوْضَعُ فُلَانًا الرَّايَ: له‌گه‌ل فلان دا هه‌ریه‌که‌یان

ئه‌وی تری به‌سهر راو بو‌چونی خو‌ی دا ناگادار کرد ◊ وَضَعُ فُلَانًا: فلان‌که‌سی خو‌یری کرد ◊

بَيْنَ رِيْزِي كَرْدَ ◊ وَضَعُ الْبَانِي الْحَجَرِ: وه‌ستاکه به‌رده‌که‌ی خسته جینی دیواره‌که‌وو داینا ◊

بِه‌رده‌کانی جین جین خسته سهریه‌ک و ریزبه‌ندی کردن ◊ وَضَعُ الْجِبَّةِ: دوی ئه‌وه‌ی

لۆکه‌ی خسته ناو جیه‌که‌وه ئه‌مجار دوری ◊ وَضَعْتُ النِّعَامَ بِيَضْنِهَا: نوعامه‌که هیلکه‌کانی خسته سهریه‌ک ◊ اَنْضَعُ فُلَانٌ: فلان‌که‌س بوو

ده‌شگوتری: (وضعه الشُّحُّ ودناءة النسب) ◊ وَضَعَ عَن غَرِيْمِهِ: له‌قه‌رمه‌که‌ی بو

قه‌رمزدارمه‌که‌ی داشکاند ◊ وَضَعُ فُلَانًا: فلان‌که‌س زێردمه‌سته و زه‌لیل کرد ◊ ده‌گوتری: (وَضَعُ اللهُ

التَّكْرِيْرَ وَوَضَعُ فُلَانٌ نَفْسَهُ): فلان‌که‌س نه‌فسی خو‌ی زه‌لیل کرد.

وَضَعُ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی دانا له‌ده‌ستی خو‌ی کرده‌وه ◊ ده‌گوتری: (رفع السلاح ثم وضعه) ◊ وَضَعْتُ

الْمَرْأَةُ خَمَارَهَا: نافرمته‌که‌سه‌ریوش و روبه‌ندی له‌سهر خو‌ی دامالی و فری‌ی دا.

وَضَعُ الشَّيْئِ اِلَى الْأَرْضِ- شته‌که‌ی دابه‌زانه‌ده‌سه‌رموی.

وَضَعُ الشَّيْئِ فِي الْمَكَانِ- شته‌که‌ی له‌شوینه‌که‌ده‌دامه‌زاند ◊ ده‌شگوتری: (وَضَعُ يَدَهُ فِي الطَّعَامِ):

ده‌ستی کرد به‌نا‌خواردن.

وَضَعُ فُلَانٌ فُلَانًا فِي مَالِهِ وَضِيعَةً: فلان‌که‌س له‌مالی خو‌ی بو فلان‌که‌س ئه‌ندازه‌یه‌کی بو

دابه‌زاند.

وَضَعُ فُلَانًا: فلان‌که‌سی کرده‌هه‌پیاو‌یک‌ی نزم و بن نرڅ.

وَضَعُ عُنُقَهُ: له‌ملی فلانی دا.

وَضَعُ عَنْهُ الْأَمْرَ: کاره‌که‌ی له‌مل و ئه‌و دامالی له‌کو‌لی کرده‌وه ◊ ده‌گوتری: (وَضَعُ عَنْهُ الدِّينَ وَالْجُزْيَةَ): قه‌رمه‌که‌ی له‌مل دامالی ◊ (وَضَعُ عَنْهُ الْجَنَابَةَ): تاوانه‌که‌ی له‌نه‌ستوی ئه‌و لایرد.

وَضَعُ الشَّيْئِ وَضَعًا: وازی له‌شته‌که‌هینا.

وَضَعُ الرَّجُلُ الْحَدِيثَ: پیاومه‌که قسه‌که‌ی هه‌له‌به‌ست ◊ دروی ریک خست ◊ وَضَعْتُ الْحَامِلُ وَلِدَهَا وَضَعًا: ژنه‌سکه‌په‌که‌منداله‌که‌ی بوو سکه‌که‌ی دانا.

به خویرِی و هه‌تیو مچه ◊ **اَضْعَعُ البعيرُ**:
 حوشرمهکه سه‌ری خو‌ی نه‌وی کرد بو‌نه‌وه‌ی
 خاومنه‌که‌ی بی بیخاته سه‌ر ملی و سواری بی ◊
تواضعَ فلان: فلانک‌هس خو‌ی به‌زله‌یل و ترساو
 له‌خودا نیشان دا ◊ **تواضعَ القومُ على الامر**:
 خه‌لکه‌که له‌سه‌ر کاره‌که ریک که‌وتن ◊
تواضعت الأرض: زه‌وییه‌که له‌و زه‌وییه‌ی
 نه‌ولای نزم تر بوو ◊ **تواضعَ ما بيننا**:
 نیوانمان دوور بوو ◊ **استواضعَ منه**: له‌ریزی
 هینایه خوار ◊ **استواضعَ فلاناً الشئین**: داوای
 له‌فلانک‌هس کرد شته‌که‌ی له‌سه‌ر لایا ◊
 ده‌گوتری: (استرضع فلاناً في دینه): داوای له‌فلان
 کرد قهرزه‌که‌ی له‌سه‌ر لایه‌ری ◊ **التواضع**:
 ده‌گوتری: (في فلان تواضع): فلانک‌هس ژنانییه
 ◊ **الضععة**: نزم بوونه‌وه‌ی ریزو نرخ ◊ شکانی
 که‌سایه‌تی و دابه‌زینی سومعه ◊ خویریه‌تی و
 هیچ و بوجی ◊ **الموضع**: شکاوو که‌رت و به‌رت
 بوو، که‌سیک نه‌بیایوی ته‌واو بی نه‌نافرمتی
 ته‌واو بی (واته نیره موك) ◊ ده‌گوتری: (فلان
 مُرَضِع): فلانک‌هس نیره‌موکه ◊ شیوه ژنانییه
 بی ره‌وشته ◊ **الموضع**: شوین و مه‌کان
 ده‌گوتری: (في قلي موضع فلان): خو‌شه‌ویستی
 فلانک‌هس له‌دل‌م دایه ◊ **الموضعة**: ناوی شوین
 (اسم المكان) ◊ **الموضوع**: سه‌رمباس ◊ نه‌و
 ماده زانیاری و روژنامه‌وانییه‌یه که‌نووسه‌ر
 ده‌میکاته عینوانی نووسینه‌که‌ی ◊ **الموضوع من**
الاحاديث: حه‌دیثی هه‌لبه‌س‌تراو پال‌دراو بو
 لای پیغه‌مبه‌ر (د.خ) له‌بواری فه‌لسه‌فه‌دا
 بریتییه له‌شتیک هه‌ستی پی بکری و مودره‌ک
 بی، به‌رامبه‌ره‌که‌ی بریتییه له (الذات) ◊
 له‌زاراوه‌ی مه‌نطیق‌دا بریتییه له شتیک
 (مه‌قولو عه‌نه‌و) بی قسه: بی کراو بی له‌پیشه‌وه

بگوتری و بکریته مه‌وضوع و به‌شی یه‌که‌می
 فه‌ضیه و شتی تری بخریته سه‌رو مه‌حمول بو
 به‌یندری ◊ **الموضوعة من الاحاديث**:
 حه‌دیثی هه‌لبه‌س‌راو بی نه‌ما ◊ **الموضوعية**:
 له‌بواری فه‌لسه‌فه‌دا دینو بو‌چون‌یک
 فه‌لسه‌فییه بی وایه مه‌عریفه ده‌گه‌رپته‌وه بو
 حه‌قیقه‌تیک جودایه له‌زاتی مودره‌ک و هه‌ست
 پیکراو ◊ **الواضعة**: باخ و باخچه ◊ حوشرتیک
 له‌شتی فریدراو و پل و پوش و به‌رماوه‌دا
 بله‌ومری ◊ نافرمتی داوین پیس و به‌دره‌وشته
الوضع: دانان ◊ دانراو (موضوع) ◊ هیدی
 ترین و له‌سه‌ره‌خوترین شیوه‌ی ۰ ۰ شتینی
 حوشرتو و لاخی تره ◊ شیوه‌ی شت و هه‌ید
الوضع: زور قسه هه‌لبه‌سه‌ست و درور
 بوختانچی ◊ ده‌گوتری: (رجل وضاع): بیایوی
 زور دروژن و قسه هه‌لبه‌سه‌ست ◊ **الوضعية**:
 مه‌زه‌به‌و رینازی (نوجست کونت) ه که بر‌وای
 به‌نه‌و دیو ماده‌نییه و نینکاری میتا فیزیقیه‌کان
 ده‌گا، پیی وایه زانیاری ده‌بی له‌سه‌ر روداو
 نه‌زمون بنج به‌ستوبی ◊ **الوضع**: پرو بوج و
 هه‌تیو مچه و خویرِی ◊ پیچه‌وانه‌ی (الشریف) ه
 نه‌مانه‌ت و نه‌سپارده ◊ ده‌گوتری: (وضعت عند
 فلان رضیماً): نه‌سپارده‌یه‌کم لای فلانک‌هس
 داناوه ◊ **الوضعية**: نه‌مانه‌ت و نه‌سپارده
 کتیبیکه قسه‌ی عاقلمه‌ندانی تیدا دنوووسری ◊
 کۆمه‌لئیک سه‌رباز ده‌خرینه هه‌ریمیکه‌وه‌و
 غه‌زوی نه‌و ده‌قه‌رناکه‌ن و تیبیدا ده‌میتنه‌وه
 ورده‌و پرده‌ی شت ◊ زمره‌ر ◊ کۆل و بارو
 بارگه‌نه‌ی خه‌لک ◊ نه‌و نه‌ندازمیه‌ی پاشاو
 خه‌لیفه و مری ده‌گرن له‌باج و خه‌راج ◊ نار‌دو
 رو‌نسی به‌سه‌رده‌دا ده‌گوتری و ده‌خوری.

وَضَمَّ الْقَوْمَ يَضْمُونَ وَضُمًّا: خه لکه که
کۆبونه وهو لیک نزیك بوونه وه.

وَضَمَّ الْقَوْمَ عَلَى بَنِي فُلَانٍ: خه لکه که بوونه
میوانی فلان خیزان و بهرمباب.

وَضَمَّ الْجِزَارُ اللَّحْمَ: حه میوان کوزهره مکه

(قه صابه که) گۆشته که ی خسته سهر (وهضهم)

ههرشتیک گۆشته که له گل و خوژ دوور بیخته وه

◊ اَوْضَمَّ الْجِزَارُ اللَّحْمَ: به مانا (وَضَمَّهُ) دئ ◊

استوَضَمَّهُ: سته می لئ کرد ◊ الوَضَمُّ:

ههرشتیک گۆشتی له سهر دابندرئ له دارو

حه سیر و بهردو شتی وا بهمه بهستی نه وه

له گل و خوژ دوور بی ◊ سفره نانخواردن ◊

الْوَضْمَةُ: کۆمه لیک نادمیزاد دووسه یان سن

سهه کهس ◊ کۆمه لیک مروفی لیک نزیك ◊

الْوَضِيمُ مِنَ الْأَصَابِعِ: نیوان قامکی ناوه راست و

قامکه بجکۆله ◊ الوَضِيمَةُ: کۆمه لیک مروف

دووسه تا سن سهه کهس ◊ خه لکیکه کهم

دهینه میوانی هۆزو خیلێک و ریزبان لئ

دهگیرئ ◊ خواردنی ناماده کراو به بوئنه ی

ماته مینییه وه.

وَضَنَّ الشَّيْئَ يَضِنُّهُ وَضْنًا: شته که ی خسته

سه ریه ک ◊ دهگوترئ: (وَضَنَّ الْحَجَرَ وَالْآخَرَ):

بهردو خسته که ی خسته سه ریه ک ◊ تمنی ◊

دهگوترئ: (وَضَنَّ النَّسِيجَ) و (وَضَنَّ السَّرِيرَ

وَأَشْبَاهَهُ بِالْجَوْهَرِ) ◊ اَوْضَنَّ الرَّجُلَ: بۆ ره حل و

که ژار و مکه قه یاسه ی چندراو به سه ریه ک دای بۆ

دروست کرد، بی شته ک دا ◊ اِئْضَنَّ: په یومندی

په یوه کرد پییه وه لکا ◊ تَضَوَضَنَّ: ژیر دهسته

بوو ◊ زه لیل بوو ◊ المَوْضُوئَةُ: زرییه ک

کونه کانی لیک نزیك بن ◊ حه لقه کانی تیک

خرابن و چوبنه ناو په که وه ◊ یان نه لقه کانی

دو دو چندرابن ◊ المِیْضَنَةُ: هۆرو جه وان و

تیره په که له پوشی دارخورما چندرابن ◊

الْوَضْنَةُ: کورسی چندراو له لقی دارخورما و

شتی وا ◊ الوَضْمِیْنُ: ریزکراو چین چین کراو ◊

پشتینیکی پانی چندراوه هه ندیکی چوووته

سهر هه ندیکی و هه وداو سیرمه کانی پیکه وه

لاو نیو چندراون ◊ به گوردی خو مان پیی

دمگوترئ: (قه یاسه) ◊ یان ههر له پیست

دروست دهگوترئ شتی پی له پشتی حوشر

شته ک دمدرئ ◊ بۆ ره حل و که ژاوه به گاردئ ◊

دهشگوترئ: (ینه لعلی الرضین): نه و گورج و

گۆل و خیرایه ◊ جوست و جالاکه ◊ وَطِئَ

الشَّيْئَ يَطْوُهُ وَطْئًا: شیلای پانی کرده وه ◊

دهگوترئ: (وَطِئْنَا الْعُدْرَةَ): دوژمنان پان و پلیش

کرده وه، غه زومان کردن ◊ (بهر فلان بطزهم

الطریق): به ره بابی فلان هۆزی فلان له نزیك

ریگاکه وه نیشه جی بوون.

وَطِئَ الْمَرَاةَ: چوو له نافرته که، سه رجیی

کرد.

وَطَأَ الْمَوْضِعَ وَغَيْرَهُ: شوینه که نه ره له آن بوو ◊

اَوْطَأَ شِفْرَهُ وَفِيهِ: له شیعره که دا سه ره وای

دوباره کرده وه به له فظو مانا وه هه مان

سه ره وای پی شوی هینایه وه ◊ اَوْطَأَ فُلَانًا

الْعَشْوَةَ وَعَشْوَةً: فلان که سی والئ کرد به سه ر

کویری بر و او نه زانئ رو له کوئ دمکا ◊ اَوْطَأَ

الْأَرْضَ وَبِهَا: بیئ له زه و بییه که ناو به ناوی دا

رؤی ◊ اَوْطَأَ فُلَانًا الْأَمْرَ: له کاره که دا ها و رای

فلان بوو ◊ وَطَأَ الْمَوْضِعَ وَغَيْرَهُ تَوَطْئًا:

شوینه که ی تهخت کردو کردییه ری بازو راره و ◊

وَطَأَ الشَّيْئَ: شته که ی ناماده کرد ◊ وَطَأَ

الْفِرَاشَ: شوین نوستن و دۆشه ک سیسه مه که ی

ریک خست و خوژی کرد بۆ له سه ر نوستن ◊

تَوَاطَأَ الْقَوْمُ عَلَى الْأَمْرِ: خه لکه که له سهر کاره که ریک که وتن ◊ تَوَاطَأَ فُلَانٌ فُلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: فلانکس له سهر نیشه که رهمه ندیی خوی بو فلان دهربری ◊ تَوَاطَأَ الرَّجُلَانُ: شته که ی ژیر قاجی دا ◊ به قاج گیره ی کرد، وردی کرد پلیشان دیه وه ◊ اسْتَوَاطَأَ الشَّيْئِينَ: شته که ی نرم کرد ◊ نهرمی کرد ◊ ناسانی کرد ◊ به وشوانه هاته به ردمستی ◊ الإِطَاءُ: به لای شاعیرانه وه عه بیکی سهره وای شیعره، بریتیه له وه سهره واکه به له مفظو مانا وه دوباره بیته وه ◊ العَطَاءُ وَالطَّنْءُ: نهرم نیان ◊ المَوَاطِئُ: شوین قاج ◊ جئ پی ◊ المَوَاطِئُ: به مانا (المَوَاطِئُ) دئ ◊ المَوَاطِئُ: سه هل و ناسان، نهرم نیان ◊ دهگوتری: (رجل موطأ الأکشاف): پیاو یکی بارخوش و مامه له خوشه، روخوش و سه خی سروشت و میوان نه وازه ◊ ههرکه سی بجئ بو لای به شیمان نیه و ماندو نابئ ◊ المِطَاءُ: جالایی زهوی ◊ پارچه زهوییه کی نرم ◊ الوَاطِئَةُ: ریبوار که شوینیکی زهوی ده که نه ریرو ◊ خورمای بیژوک و هه لومریو ◊ الوِطَاءُ: نرمایی، زه لکاوو جالایی له زهوی دا ◊ الوِطَاءُ: بیشکه ی نهرم خوش بو مندال ◊ الوِطَاءَةُ: نهرم و نیان و ناسان و به یدمست ◊ الوِطَاءَةُ: پیله وه و گرتنی به هیزو توند ◊ الوِطَاءَةُ: ریبوار ◊ الوِطِئُ: جالایی زهوی ◊ نهرم و دهشت ◊ تهخت کراوو بی کوسپ ◊ دهگوتری: (هذا الفِراش وَطِئُ): هم شوین نوستن و دوشه که نهرمه نه وکه سه ی له سهری ده خه وئ نازاری جهسته ی نابئ ◊ الوِطِئَةُ: خورمایه که دمنکه که ی دمرده یندرئ و به شیروه ده شیلدرئ ◊ که شک و شه کر ◊ الوِطِئُ: مهشکه ی دؤ ◊ مه مک و گوانی گهوره ◊ پیای و شکه ته بیات و

هسه رهق ◊ دهشگوتری: (صَغِرَتْ وَطِئَةُ): مرد یان کوژار ◊ الوِطِئَةُ: مه مک گهوره ◊ الوِطِئَةُ: قنوت: که له خورما و که شک و رؤن دروست دهگرتی ◊ وَطَحَهُ يَطْحَهُ وَطْحًا: به زهخت و هیز پالی پیومنا ◊ تَوَاطَحَتِ الْإِبِلُ عَلَى الْحَوْضِ: حوشره کان پاله به ستویان کرد له سهر حه وزی ناو خوار دنه وه ◊ تَوَاطَحَ الْقَوْمُ: خه لکه که له گهل یه ک شه رپان کردو دزی یه کتر دوان و هه لویستیان و مرگرت ◊ الوِطْحُ: نه و چلک و پیسییه ی به سم و چنگ نینوکی و لآخ و نازه ل و بالندمو به له و مره وه دهنوسی.

وَطَدَّ يَطْدُ وَطْدًا: جئگیر بوو، جه سپا.

وَطَدَّ الشَّيْئُ وَطْدًا وَطْدَةً: جه سپاندی به هیزی کرد ◊ دهگوتری: (وَطَدَّ لَهُ مَنزَلَةٌ): جئگای بو خوش کرد.

وَطَدَّ الْإِنْسَانَ إِلَى الْأَرْضِ: پیاوه که ی به زهوییه وه نوساندو نه بیشت جولهبکا.

وَطَدَّ الْأَرْضَ: زهوییه که ی به کوتک کوتایه وه بو نه وه ی بهستیورئ و بجئته پال یه ک و بو شایی تئدا نه مئنی که بینای له سهر بکری نه نیشی.

وَطَدَّ الصَّخْرَ عَلَى الْغَارِ: به به ردمرکی نهشکه وته که ی گرت ◊ دمرکی نهشکه وته که ی به که له که به ردم هه لچنی ◊ وَطْدَةٌ: به مانا (وَطْدَةٌ) دی ◊ وَطَدَّ الْأَرْضَ: زهوییه که ی تهخت کردو کوتایه وه بوئه وه ی گل و به ردمو جه و مه که بجئته پال یه ک و توند بی ◊ دهشگوتری: (وَطَدَّ لَهُ عِنْدَهُ مَنزَلَةٌ): بو فلان لای فلان جئگای بو خوش کردو دایمه زراند ◊ تَوَطَدَّ الشَّيْئِينَ: شته که جه سپاو جئگیر بوو ◊ اِطْدُ: به مانا (تَوَطَدَّ) دئ ◊ المَوَاطِدُ: شتی به ردمه و ام و نه براره که یه ک به دو یه ک دا بی ◊ جه سپاو و پته وو

جَبِغِيرَ بُوو ◊ المِیْطِدَةُ: کَوْتِکِی قورسو
 گرانه لهدارو شتی وا دروست دهگرتی بناغهی
 دیوارو شتی وای پی دهگوترتیهوه بوئنهوهی
 پتهو بیئو نهنیشی ◊ داریکه دریلو ناسنی
 سورموکرای کونکردنی شتی پی دهگرتی ◊
 الوَطِیْدَةُ: بناغهو کانگهی دیواری خانوو ◊ سی
 کوچکهی ناگردان (سهرناگره) ◊ دهگوترتی: (له)
 عندی وطیده: فلانکس لای من پلهو پایهی
 بهرزی ههیه ◊ ههروا دهگوترتی: (أنت من وطاند
 الحق): نهتو پایهیهکی پتهو: حهقو راستی ◊
 الوَطْرُ: پنداویستی ◊ مهبهستو نارهوؤ ◊
 دهگوترتی: (قضى منه وطره): نیشی خوئی لی
 جی بهجی کرد نارهوئی خوئی لی بهدی هینا.
 وَطَسَ الْأَرْضَ يَطْسُهَا وَطَسًا: چالی لهزهوییهکه
 کرد.

وَطَسَ الشَّيْئُ: شتهکهی شکاندو وردو هاری کرد
 ◊ بهتونندو بههیز لیی دا ◊ تَوَطَسَ المَوْجُ:
 شهپولهکان توندو زور بوون ◊ الوَطَّاسُ: بؤ
 زیندرووی لهمانای (وَطَسَ) دئ ◊ شوان
 الوَطِيسُ: تهنردوری نانکردن کهنانی تیندا
 دمبرزئی ◊ شهرو ههرا ◊ دهگوترتی: (حَمَى
 الوطيس): شهپرگهرم بوو پهروی ساند.

وَطَسَ فُلَانًا يَطْسُهُ وَطَسًا: لیی دا، پیی کیشا.
 وَطَسَ فُلَانًا عَنِ فُلَانٍ: فلانکسهی لهکؤل فلانکس
 کردموه.

وَطَسَ الكَلَامَ: کهلامهکهی بهیان کرد، جوان رونی
 کردموه.

وَطَسَ الخَبَرَ: لایهنیکی ههوالهکهی ناشکرا کرد
 دهگوترتی: (ما وَطَسَ لَنَا): هیچی نهداینی ◊
 (سألته عن شيء فما وَطَسَ): پرسپاری شتیکم
 لی کرد هیچی بوئنهدرکاندن ◊ وَطَسَ عَنْهُ: لیی

دوورخستهوه ◊ وَطَسَ القَوْمَ عَنْهُمْ: خهئکهه
 لی دوورخستهوه ◊ وَطَسَ الفُلانَ: دهرهوی
 هسهو بؤجونو کرداری بؤ فلانکس دیاری کرد
 ◊ وَطَسَ فِيهِ: کاریگهر بوو تیندا ◊ دهگوترتی:
 (سألوه فما وَطَسَ فَمَ بَشِي): پرسپاریان لی
 کردو هیچی پی نهدان ◊ (ضربوه فما وَطَسَ
 الیهم): لییان داو دهستی پی نهکاریهوهو
 نهیتوانی دیقاع لهخوئی بکا ◊ (سألته عن شيء
 فما وَطَسَ): پرسپاری شتیکم لی کرد هیچی بؤ
 رون نهکردموه.

وَطَفَ الرَّجُلُ يَطْفُ وَطْفًا: پیاهمهکه دوا
 رمتیندراومهکه کهوت دووری خستهوه.

وَطَفَ يُوْطِفُ وَطْفًا: موی برؤو برزانگی زور
 بوون نهروو شوپیش بوئنهوه.

وَطَفَ المَطْرُ: بارانهکه بهلیز مه باری ◊ وَطَفَتِ
 السحابَةُ: ههورهکه شوپایهی کرده سهرزهوی ◊
 (فهر اوطف وهي وَطْفَاء) ◊ اَوْطَفَ: بهسهر یا
 روانی، بهرز بؤوه ◊ دهرکهوت ◊ دهگوترتی: (خذ
 ما اوطف لك): چیت دی ههلی بگره ◊
 الاَوْطَفُ: دهگوترتی: (بعير اوطف الوب):
 حوشترتیکی کولک زورو باشه ◊ (عام اوطف):
 سالیکی پر خیرو بهرهکهته ◊ (عیش اوطف):
 گوزمرانی خووش ◊ (ظلام اوطف): تاریکیهکی
 داگردنوهو نزیکو داپوشههه ◊ وَطَمَهُ يَطْمُهُ
 وَطْمًا: پیی لینا.

وَطَمَ السِّتْرَ: پهردهکهی دادایهوه.

وَطَمَ يُوْطِمُ وَطْمًا: گوی گرا ◊ پیسایی بوئنهکرا.

وَطَمَ: بهمانا (وَطِمَ) دئ.

وَطَنَ بالمكان: لهشوینهکه مایهوه ◊ اوطنَ البلدَ:
 شارمهکهی کرده زیندو نیشتمانی خوئی ◊ اوطنَ

نفسه علی گذا: نفسی خوی نارام کرد
 لهسر نهوشتهو بیی رازی بوو ◊ واطنه علی
 الامر: کاری خوی لهگهَل نهوشاردموه ◊ خوی
 دمرنهخست ◊ بهکارمکه رازی بوو ◊ واطن
 القوم: لهگهَل خه لکه که له نیشتمانیك دا زیا ◊
 ووطن بالبلد: شاره که ی کرده زیدو نیشتمانی
 خوی ◊ ووطن نفسه علی الامر: نفسی خوی
 لهسر کارمکه راهینا ◊ ائطن البلد: ولاته که ی
 کرده زیدو نیشتمانی خوی ◊ تووطن: بو
 موطاومعهی (وطن) دی ◊ دهگوتری: (توطننت)
 نفسه علی الامر: نفسی خوی لهسر نهوکاره
 راهینا ◊ توطن الارض وبيها: زهوییه که ی کرد
 بهزیدو نیشتمانی خوی ◊ استوطن البلد: شارو
 ولاته که ی کرده زیدی خوی و تیدا نیشته جی
 بوو ◊ الموطن: و متنه ◊ همرشوینیك
 نادمیزاد به هوییه که وه تیدا نیشته جی بیی ◊
 نهجومنه و مه جلیس ◊ دیمه نیك
 له دیمه نه گانی شهر ◊ الميطان: شوینی لی
 ریزکردن و راگرتنی نه سپه گان پیش نه وه ی
 دست به پیشبرکیکه بکن ◊ الوطن: نیشتمان
 ◊ زیدو شوینی له دایکبون و نیشته جی بوون ◊
 تهویله و ناغال و گهوری رشمه و لآخ و بزنی و مهر
 ◊ ووطو فلان: فلانکه س لاواز بوو، قسه ی
 خیرا خیرا کردن ◊ تووطو الصبي: منداله که
 به گریانه وه هاواری کرد ◊ الوطواط: شه مشمه
 کویره ◊ پایوی کالقام و لاوازو جهسته بجکوله ◊
 که سیک قسه خیرا خیرا بکا ◊ پایوی زعیضو
 ترسنوک ◊ دم به هاوارو جاردمر ◊ الوطواط:
 که سیکه خیرا خیرا قسه بکا ◊ له قسه کردن دا
 پهله پهل بکا ◊ نافرمتیک زور قیزه قیز بکا ◊
 الوطواطی: نیسبمدانی شته بولای (وطواط) ◊
 لاوازو ترسنوک ◊ چه قه چهن او زور بلنی.

وَظَبَ عَلَيْهِ يَظْبُ وَظُوبًا: بهردهوام بوو لهسهری.
 وَظَبَ الْأَمْرَ: بهکارمکه وه نوساو وازی لی نه هینا
 ◊ بهرعودهی کارمکه بوو ◊ واطب علی الامر:
 بهردهوام بوو لهسر کارمکه و پشودریزبوو ◊
 واطب فلانا علی خدمة فلان: فلانکه سی هه لنا
 بو نه وه ی خزمته ی فلان بکا ◊ تواظبت علیه
 الرياح: بایه گان به نوبه لییان داو هه ردمه
 جوره بایه ک لی دمد ◊ الموظوب: دهگوتری:
 (رجل موظوب): پایویکه به لاو کارسات نوره ی
 لی ده که نه و هه ر روزه تووشی چورتمیک
 دهبی و مال و سامانی به لایه که له ناوی دمبا ◊
 الموظوب: دهگوتری: (أرض موظوبه): زهوییه که
 نه و مندهی مهر و مالات تیکراو کرو سراوخته وه
 هیچ له مهری تیدا نه ماوه ◊ الميظب: دهسکه
 سندول بهردیکه له دریزه وه یه گمنی بی
 دهگوتری ◊ الوظبة: شهرمگای نازه ل و لآخ.
 وَظَفَ البعير يَظْفُه وَظْفًا: زنجیری له باریکایی
 قاجی حوشرمه که دا ◊ زنجیری حوشرمه که ی
 کورت کرده وه.
 وَظَفَ القوم: شوینی خه لکه که که وت.
 وَظَفَ الشئین علی نفسه: شته که ی لهسهر خوی
 پیویست کرد ◊ واطفه: هاواری بوو، له گه لی
 که وت ◊ وطفه: هه ر روزه نه رکه و
 ومزیفه یه کی دیاریکراوی بؤدانا ◊ وظف علیه
 العمل والخراج ونحو ذلك: کارو باجی بو
 مه زنده کردو بوی دیاری کرد ◊ یان دهگوتری:
 (وظف علی الصبي کل یوم حفظ آیات من
 القرآن الکریم): هه ر روزه چهن د نایه تیک ی
 دست نیشان کردن بو منداله که بؤنه وه ی
 له بهریان بکا ◊ الوظيف: باریکایی قاجی
 حوشر و لآخه بهرزه و حیوانی تر ◊ قاجی

لیتموه ◊ بمنوا گله نمرمهو لمبه‌لان و قوره شل
 دا رؤیی ◊ نه‌یتوانی قسه‌بکا ◊ بزپزکاندی ◊
 اوعَثَّ فی ماله: له‌مال و سامان خمرج کردن دا
 زنده رؤیی کرد ◊ اوعَثَّ الامر: کاره‌کی تیک
 دا، دایومشاند ◊ وَعَثَّ: لای دا ◊ سمرفی کرد
 به‌ندی کرد ◊ الاوعَثَّ: (طریق اوعَثَّ):
 ریگایه‌که ره‌وی پیندا ناکری ◊ کویره زئییه،
 قورت و پیچ و پر کهندو له‌نده ◊ الموعَثَّ:
 ریگای بهره‌لان و ناخوش ◊ الموعوثَّ: (رجل
 مرعوث): پیاویکی هه‌تیومچه و ناوه
 جازادیه ◊ الوعثَّ: همرشتیک نهرمو ناسان
 بی ◊ شوپنیک لمبه‌لان یان نمرمه‌خاک یان قور
 بی که‌فاج تییدا روجی ◊ ریگای بهره‌لان و
 ناخوش ◊ ههرکاریک ناخوش و برست بریی ◊
 نیسقانی شکاو ◊ جه‌سته‌ی کزو لاواز ◊
 ده‌شگوتری: (رجل وعث اللسان): پیاویکی لاله
 په‌ته‌یه و ناتوانی قسه بکا ◊ الوعثَّ: ریبازی
 ناخوش ◊ الوعثاء: ماندو بون و نارحه‌تی و
 چورتم ◊ ده‌گوتری: (اعوذ بالله من وعث السفر):
 په‌نا به‌خوا له‌نارحه‌تی و شه‌که‌تی سه‌فه‌ر
 جه‌ند ناخوش و برست بره ◊ الوعثَّة من
 النساء: نافرمتی قه‌له‌و ◊ ده‌گوتری: (امرأة
 وعتة الأرداف): نافرمتیکه سمت و که‌فه‌ل
 نمرمه ◊ دست‌ی شکاو ◊ الوعثوثَّ: ته‌نگو
 جه‌له‌مه‌و ناخوشی و شه‌رو هه‌را ◊ وَعَدَّ الامر
 وبه وَعَدَّ وَعِدَّة: واده‌ی کارمکه‌ی پیندا، هیوا
 خوازی کرد بوئه‌وشته.

وَعَدَّ فلاناً: له‌فلانکس زیاتر پایه‌ندی واده‌و
 به‌لین بوو ◊ ده‌گوتری: (واعدة فرعدة): واده‌ی
 دایو له‌وزیاتر پایه‌ندی واده‌و به‌لین بوو ◊
 اوعَدَّ الفحل: که‌له‌نیره‌که حیلکاندی مپرانندی
 زه‌پرانندی بو‌پرانندی کاتیک ویستی مییه‌که که‌ل

به‌هیزو توانا بو‌رؤیشتن به‌ناو نمرمه‌لان و
 دۆل و شیودا ◊ الوظيفة: نه‌وه‌ی دیاری ده‌کری
 له‌نیش و خواردن و بزپوو شتی تر له‌ماومیه‌کی
 دیاریکروادا ◊ واده‌و په‌یمان و به‌لین ◊ پله‌و
 پایه‌ی موجه خور ◊ ده‌شگوتری: (للدنيا وظائف
 ورطفت): جیهان به‌لاو کارساتی جورا و جور
 همن ◊ وَعَبَّه يوعبه وَعَبَّ: شته‌که‌ی هه‌موو
 هه‌لگرت و هیجی لئ نه‌هیشته‌وه ◊ اوعَبَّ
 القوم: خه‌لکه‌که هه‌موویان چون بو‌غه‌زا بو
 به‌رگری له‌ولات و زیندو نیشتمان ◊ اوعَبَّ القوم
 جلاء: خه‌لکه‌که هه‌موویان دهرکران هیجیان
 له‌ولاتی خویان دا نه‌مانه‌وه ◊ اوعَبَّ فلان فی
 ماله: فلانکس مال و سامانی خوی ته‌خشان و
 په‌خشان کرد به‌هه‌موو شیومیه‌کی لئی به‌خشی
 ◊ اوعَبَّ الشئین: هه‌موو شته‌که‌ی هه‌لگرت
 هیجی لئ نه‌هیشته‌وه ◊ شته‌که‌ی له‌بیخ
 دهره‌ینا ◊ اوعَبَّ الشئین فی الشئین: هه‌موو
 شته‌که‌ی کرده‌ ناو شته‌که‌وه ◊ استوعبه:
 هه‌مووی هه‌لگرت، جیگای هه‌مووی کرده‌وه ◊
 له‌بیخ و ریشه دهری هینا ◊ استوعب الحديث:
 قسه‌که‌ی و مرگرت و لئی حالی بوو ◊ استوعب
 المكان او الوعاء: شوینه‌که یان زمرفه‌که
 هه‌موو شته‌که‌ی تییدا جی بووه ◊ الوعب:
 فراوان، ده‌گوتری: (طریق وعب): ریگایه‌کی
 پان و به‌ر فراوانه ◊ الوعب: به‌ره‌فراوان
 به‌جوریک نه‌وه‌ی تیی ده‌که‌ی جیگای ببینه‌وه
 تییدا.

وَعَثَّ الطريق يوعث وَعَثَّ وَعَثَّ: ریگاکه
 ناخوشه‌و ره‌وی پیندا ناکری.

وَعَثَّ الامر: کارمکه خراب بوو تیگچوو تیکه‌ل و
 بیکه‌ل بوو ◊ وَعِثَّت يده: دست‌ی شکا ◊
 اوعَثَّ: که‌وته زه‌وی نمرمه‌لان و لمبه‌لان و قورو

بدا ◊ اُوَعَدَ فُلَانًا: وادهى بمفلاَنكس دا، همرشهى لمفلاَنكس كرد ◊ وَاَعَدَهُ: همرهك لهو دوانه وادميان بهيهكتر دا ◊ بيشپر كَيان كرد لهوادمو بهئندان بهيهكترى ◊ وَاَعَدَ فُلَانًا وقت كذا: بهئینی بمفلاَنكس دا لهكاتی فلان شت دا نهرکی سرشانی خوئی بوّ جئ بهجئ بكا ◊ اِنْعَدَ: وادهكی قبول كردو بتمانهى پئ دا ◊ اِنْعَدَ الْقَوْمَ: خهلكهكه بهئنيان بهيهكتر دا ◊ اَتَّعَدَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانكس همرشهى لمفلاَنكس كرد ◊ (تَوَاعَدُوا): خهلكهكه همنديكيان وادميان بهههنديكيان دا ◊ تَوَاعَدَهُ: همرشهى لى كرد ◊ الْمَوْعِدُ: وادمو بهئين ◊ شوئنى واده ◊ كاتى واده ◊ عههدهو پيمان ◊ الموعود: (اليوم الموعود): روؤى قيامت ◊ الميعاد: كاتى واده، شوئنى واده ◊ الواعدُ: دهگوترئ: (فَرَسٌ وَاَعِدُ): نهمپنكه بهئين دمدا لهرويشتن و غاردان نهومستن ◊ (أَرْضٌ وَاَعِدَةٌ): زهوييهكه هيوای نهوهى لئ دهكروئ خيرو بئرى زوربين و بهرو بوومى باش بئ ◊ الوعيد: (يوم الوعيد): روؤى هيامت.

وَعَسَ الْمَكَانَ: شوئنهكه بهردهلان و چهقهن و رهمقن بوو ◊ پتهوو رهمق بوو.

وَعَرَ فُلَانًا: فلانكسى بهند كرد.

وَهَرَّ الشَّيْنُ: شتهكه كهه بوو ◊ (فهر وعير) ◊ وَعَرَ الْمَكَانَ: شوئنهكه رهمق و پتهو بوو ◊ اُوَعَرَ: كهوته ناو زهوى بهردهلان و چهقهن و رهمقنهوه ◊ اُوَعَرَ فُلَانٌ: فلانكس همزار بوو ◊ اُوَعَرَ الطَّرِيقَ بِلِفْلَانٍ: ريگاكه فلانكسى گهيانده بهشوئنيكى رهمقن و چهقهن ◊ اُوَعَرَ الشَّيْئَ: شتهكهى كهه كردهوه ◊ اُوَعَرَ الطَّرِيقَ: ريگاكهى بهپر كوؤسبو تهگهره هاته بهرجاو ◊

وَعَرَ الْمَكَانَ: شوئنهكهى بهردهلان و چهقهن و رهمقن كرد ◊ وَعَرَ فُلَانًا: فلانكسى گيرپايهوهو نهيهشت بهمراز بگا ◊ قسهكهى برئى ◊ تَوَعَرَ فُلَانٌ: فلانكس توند رهمقى كرد ◊ تَوَعَرَ الْمَكَانَ: شوئنهكه رهمقن بوو ◊ تَوَعَرَ الْأَمْرَ عَلَى فُلَانٍ: كارمكه لهسر فلانكس گران بوو دمرهمقتهى نايه ◊ تَوَعَرَ فِي الْكَلَامِ: لهقسهكردن دا سرسام بوو ◊ تَوَعَرَ فُلَانٌ فُلَانًا فِي الْكَلَامِ: فلانكس فلانكسى لهقسهكردن دا سرسام كرد ◊ اسْتَوَعَرَ الطَّرِيقَ وَالْمَكَانَ: ريگاكهى بهپر كوؤسبو تهگهره زانى ◊ الْأُوَعَرُ: بهردهلان و پركوؤسبو تهگهره دهگوترئ: (طريق أوعر) ◊ الواعرُ: شوئنى چال و پرکهندو لهند ◊ بئچهوانهى ماناى (السهل) دئ ◊ دهگوترئ: (جبل واعرُ): كئوئكى سهخت و نهستهمه ◊ الوعرُ: شوئنى سهخت و پتهو ◊ شوئنى ترسناك ◊ دهسگوترئ: (رجل وعرُ المعروف): پياويئكه عهطاو بهخششى كهمه ◊ الوعرُ: بهمانا (الوعرُ) دئ ◊ الوعرُ: بهمانا (الوعرُ) دئ.

وَهَرَ إِلَيْهِ فِي الْأَمْرِ: جو بوؤلاى و همرمانى پئ كرد

نهو نيشه بكا يان پئى گوت وازى لئ بئنه ◊ اُوَعَرَ إِلَيْهِ: همرمانى پئ كرد بهكردنى كاريك، يان نهكردنى ◊ وَعَرَ إِلَيْهِ: بهمانا (وَعَرَ) دئ ◊ وَعَسَهُ يَعَسُهُ وَعَسًا: بهتوند پئى پيانا.

وَعَسَى الدَّهْرُ فُلَانًا: روؤگار فلانكسى لهبوته داو

قالئ كرد ◊ اُوَعَسَ: شوپن پئى ههنگرت لهناو لمبهلانكهدها ◊ بهيانى زوو روئى ◊ اُوَعَسَتِ الْإِبِلُ: حوشرهكه مىلئى خوئى دريژ كرد ههنگاومكانى فراوان كردن و خيررا روئشت ◊ دهسگوترئ: (أُوَعَسَتِ الْإِبِلُ بِأَعْنَاقِهَا): حوشرهكه

وَعَقَ الْفَرَسُ: نهمسپه که لهکاتی رویشتنی دا دهنگ لهورگی هات، فَوْرَهی سکی هات.

وَعِيقَ عَلَيْهِ يَعِيقُ وَغَقًا: پهلهی کرد ◊ **وَعِيقَ:** چه موش بوو ◊ **وَعِيقَ فُلَانًا:** فلانکسی نیسبته دا بو چه موشی و سهر رهقی ◊ تیکی دا خوی خراب کرد ◊ پیچه وانهی نهو جولایه وه ◊ **تَوَعَّقَ:** سهر رهق و رموشت خراب و سهر بیچی کهر بوو ◊ **اسْتَوَعَّقَ:** بهمانا (تَوَعَّقَ) دئی ◊ **الْوَعَاقُ:** دمنگیکه لهورگی و لآخ دمبیسری لهکاتی رویشتنی دا ◊ **الْوَعِيقُ:** مروقی بهدرهوشت ◊ **الْوَعِيقُ:** دمگوتری: (رجل وَعِيقَ): پیاو تیکی رهوشت ناشیرینه ◊ **مَرَوْفَى** چهقه چهق کهر ◊ **الْوَعْفَةُ:** بهدرهوشتی ◊ چه موشی ◊ **سَهْرَهَقَ** و **قَسَه** نه بیس ◊ **الْوَعْفَةُ مِنَ الرِّجَالِ:** بهمانا (الْوَعْفَةُ) دئی ◊ **الْوَعِيقُ:** دمنگیکه لهورگی و لآخ دمبیسری لهکاتی رویشتنی دا.

وَعَكَ الْحَرُّ: گهرما بهتین بوو ◊ **وَعَكَتِ الرِّيحُ:** بابه که هیواش بوو.

وَعَكَ فُلَانٌ: فلانکس لهناکامی ماندو بون دا توشی نازار بوو ◊ **وَعَكَتِ الْكِلَابُ الصَّيْدَ:** سهگهکان نیچیره که یان لهگل و خول و مردا. **وَعَكَ الْمَرَضُ فُلَانًا:** نه خوشی فلانکسی نازاردا ◊ **دمگوتری:** (وَعَكَتِ الْحُمَى): لهرزوتا نیشی پی گه یاند.

وَعَكَ الشَّيْنُ فِي التَّرَابِ: شته که ی لهگل و خول و مردا.

وَعَكَ الشَّيْنُ: شته که ی کوتا ◊ بهیه کی کیشان ◊ **اَوْعَكَتِ الْإِبِلُ عِنْدَ الْحَوْضِ:** حوشرهکان لهسهر چه وزمه که پاله پهستویان کردو چوونه سهریه ک ◊ **اَوْعَكَ فُلَانُ الشَّيْنُ:** فلانکس شته که ی لهگل و مردا ◊ **اَوْعَكَ الْكِلَابُ الصَّيْدَ:** سهگهکان

ملی خوی دریز کردو خیرا رۆبی ◊ **وَأَعَسَتِ الْإِبِلُ:** بهمانا (أَوْعَسَتْ) دئی ◊ بهتوندی قاجی بهزهوی دادا، پیکوئی کرد ◊ **وَأَعَسَ فُلَانٌ فُلَانًا:** فلانکس پیشبرکیی لهگه فلان دا کرد ◊ **الْأَوْعَسُ:** دهنستی لمباوی و نهرمه لآن که قاجی تنیدا رۆچی ◊ **الْمِيعَاسُ:** دهنستیکی لمبه لآن که لمبه که ی تهباری نه بهستین لمبه لآنیک که قاج تنیدا رۆچی ◊ قاجی تنیدا گوم بین ◊ زهوییه که له وه پیش پیخوست نه کرابن ◊ **رِنْگَا** ◊ **الْوَعَسُ:** شوین پی و نیشانه ی پیدا رویشتن ◊ بهمانا (الأوعس) دئی ◊ **الْوَعَسَاءُ:** مینه ی (الأوعس) ◊ زهوییه که نهرم بی و که مینک لمبه لانی تنیدابن، رومکی به باشی لی بروی ◊ **دَهْشْتِيكْ** لمبه لانی نهرم بی قاجی تیچه فن ◊ **الْوَعَسَةُ:** بهمانا (الأوعس) دئی ◊ **وَعَطَهُ يَعْطُهُ** و **وَعَطًا** و **عِطَةً:** ناموزگاری کردو لهسهر منجانی خرابه کاری ترساندی ◊ **فَهْرَمَانِي** پی کرد به چاکه کردن و تهماعی خیر و خوشی دوا رۆزی بهرنا ◊ **إِثْعَطَ:** قیولی ناموزگاری کردو **فَهْرَمَانِيَهَر** داری ناموزگاری بوو، نهفسی خوی گرته وه له خرابه ◊ **دمگوتری:** (رَعَطَهُ فَاتْعَطَ): ناموزگاری کردو نهویش ناموزگاریه کانی و مرگرتن ◊ **المَوْعِطَةُ:** نهوهی ناموزگاری پی نه انجام دمدری کرده وه بی یان گوفتار بی ◊ **الْوَاعِظُ:** که سیک ناموزگاری دهکاو شت وه بیر گوینگرانی دینیته وه وه **فَهْرَمَانِ** دهکا به چاکه و نهی دهکا له خرابه.

وَعَفَّ بَصْرُهُ يَعِفُ وَعُفًا: جاوی زهعیف بوو، کز بوو ◊ **اَوْعَفَ الرَّجُلُ:** پیاهمه که جاوی کز بوو ◊ **الْوَعْفُ مِنَ الْأَرْضِ:** ههر شوینیکی زهوی که رهق بی و ناوی تنیدا راوستن و بیبته زونگاو.

نَبَجِيرْمَكِيان لَهْگَلَو خَوَلَّ وِمردا ◊ الموعوك:
لهرزو تادار ◊ لَمْش بَمَنازار ◊ الوَعَكَةُ: هَمَوای
كَهَم و گهرمای توند ◊ لهرزو تا لِن هاتن و
وَمَشَه قَه تَوَلَّه خستنی نَه خَوَشَه كَه ◊ شَمِرِی
پالَه و اوان كَه مَه كَتَر دِیَنن و دِمبَه ن و یَه كَتَر
بَمَزَمَوی دادمَدَن ◊ قاج بَمَزَمَوی كِیْشانی بَه هِیْز
لَه كاتی غاردا ن دا.

وَعَلَّ یَعْلُ وِعْلًا: بَه سَه رِیا رِوانی ◊ تَوَعَلَّ الجِبَلُ:
چووه سَه ر كِیوَه كَه ◊ دَه شگوتَرِی: (تَوَعَلَّ مِصاعِد
الشرف): چووه سَه ر پَه یِزَم و شوینی بَلندی
شَه رَه ف و شَكُومَه ندی ◊ اسْتَوَعَلَ الیه: پَه نای
بُؤبُرد ◊ اسْتَوَعَلَ الأوعال: حَه یوانَه كِیوِی و
نِیرِیَه كِیوِی بَه كان چوونَه سَه ر لوتكهی كِیوَمكان
◊ المُسْتَوَعَلُّ: كونه شاخی حَه یوانَه كِیوِی،
شوینی تِیدَا حَه وانه و هِی حَه یوانَه كِیوِی
لَه نَه شَكه و تَه شاخی عاصِن و بَه رِزایی دا ◊
الوعَلُّ: نِیرِیَه كِیوِی (نِیرِی بزنَه كِیوِی) ◊
شَه رِیف و نَه جِیب زاده ◊ پَه نَا و مَه لَجَه نُو شوینی
نَه مِین ◊ دَه شگوتَرِی: (هَم عَلِنا و عِلَّ واحِد)،
نَه و ان لَه دِزِی نِیمَه كُوك و یَه ك هَه لَو نِیَسْتَن
هَه رِوا دَه گوتَرِی: (مَالِك عَنه رَعْلُ): تَوَلَّه و شتَه دا
هِیج مَه جالِیكت نِیبه ◊ هَه ر دَمِین نَه و مِین ◊
الوعِلُّ: نِیرِیَه هَه رِی كِیوِی ◊ الوَعْلَةُ: لوتكَه
شاخی سَه ر سَه رِی كِیوِی ◊ نَه شَكه و ت و شوینی
سَه خت و عاصِن لَمنا و كِیوِدا ◊ یَه خَه ی كِراس ◊
هَه نگی گُوزَم و دِیزَم مَه سِیَنه و شتی وا.

وَعَمَّ بِالخَبْرِ یَعْمُ وِعْمًا: بَه گشتی هَه و اَلَه كَه ی داو
رِونی نَه كَر دَموه.

وَعَمَّ الدِيارُ: دِوعای ناو مَدانی بُو و لَاتَه كَه كَر د ◊
الوعُمُّ فِي الجِبَلِ: دَه ماره شاخ و تَوِیَسَكَه كَلِیكَه
لَه كِیوِدا رِمنگی لَه و هِی تَر جِیا یَه ◊ وِعْنَتِ
الدوابُ: وِلاخ و نازَه لَه كان قَه لَه و بُوون ◊

تَوَعْنَتِ الدوابُ: وِلاخ و نازَه لَه كان گَه یَشْتَنه
نَه و پَه رِی قَه لَه و ی ◊ تَوَعْنُ فِلان الشَّيْنِ:
فِلان كَه س شتَه كَه ی و مَرگرت و خستیه شوینی
شِیاوی خَوِی ◊ الوَعانُ: كُوی (الرَعْنُ والرِغْنة)،
بِرِیتِیبه لَه دَه ماره شاخ و تَوِیَسَكَه گَل و چِیَنه
خاك لَه كِیوِدا كَه لَه و هِی تَر جِیا یِی و شوینی كَه ی
خَوِی هَه بِن ◊ الوَعْنُ: پَه نَا گاو مَه لَجَه نُو شوینی
حَه وانه و ه ◊ زَمَوِی رَه ق و پَتَه ◊ الوَعْنَةُ: زَمَوِی
رَه ق و پَتَه ◊ سِبی خاكِیك كَه هِیجِی لِی نَه رِوِی
◊ وِعْوَع الكلبُ: سَه گَه كَه و مِرِی، لوراندی ◊
وِعْوَع القومُ: خَه لَكَه كَه كَه و تَنه غَال و بُوغَل و
جَه قَه و هَه رَا ◊ وِعْوَع فِلان القومُ: فِلان كَه س
خَه لَكَه كَه ی هِی نایَه عَامِیلكَه و تَه نگی پِی
هَه لَجِنِین ◊ الوِعْواعُ: قِیرَم هَه رای خَه لَكَه ◊
هَه ر دَه نِگ و قِیرَم هَه رایَه ك تِیكَه ل بِن ◊
كُومَه لِیك نَادَه مِیزاد كَه بَكَه و نَه غَه لِبَه غَه لِب و
هَه رَا و هورِیا ◊ جَه قَه چَه نَا و زُور بَلِی ◊ دِیدَمِیان
◊ نازا و چاونه ترس ◊ یَه كَه م پِی شَمَه رگَه و
جَه نَا گامَر كَه فِریای هاوَه لَانِی تَشِكا و لَه شَه رِدا
دَمَكَه و ی ◊ الوِعْوَعُ: جَه قَه ل ◊ رِیوِی ◊ خَه تِیَبِی
زَمَانِ رَه و ان ◊ پِیاوی زَمَعِیف و لاواز ◊ سارای كاكِی
بَه كاكِی ◊ الوِعْوَعَةُ: و مِرَه و مِرَه لوراندنی
سَه گ و گُورگ و رِیوِی ◊ الوِعْوَعِی: پِیاوی مَه رِد و
نازا و شَكُومَه نَد و چاونه ترس.

وَعَى العَظْمُ یَعِی وِعْيًا: نِیَسقانه كَه بَه خِوارِی
گرتیه و ه.

وَعَى الجُرْحُ: بَرِینَه كَه كِیَمِ لِی رِوِی ◊ بَرِینَه كَه
لَه سَه ر پِیسی و كِیَم دَه مَه كَه ی وِیكَه ات بُووه ◊
وَعَتِ المِدةُ فِي الجِرْحِ: كِیَم و زوخاو
لَه بَرِینَه كَه دا كُوبُوه.

وَعَى الشَّيْنِ: شتَه كَه ی لَه كِیَسَه و حاجَه تِیك دا
كُوكَر دَموه.

وَعَى الْحَدِيثُ: فرمودمکه‌ی له‌بهرکرد به‌باشی خستیه می‌شکی خو‌یهو لئی حالی بوو.

وَعَى الْأَمْرَ: کاره‌ک‌ه‌ی له‌سمر حه‌قیقه‌تی خو‌ی

زانی ◊ **أوعى الشيء:** شته‌ک‌ه‌ی خسته شوینی

خو‌ی و پاریزگاری کرد ◊ **أوعى الحديث:**

فرمودمکه‌ی له‌بهرکرد ◊ **أوعى فلان وعليه:**

پرزق و روژی فلانی کم کرده ◊ **أوعى جدّعه:**

لوتی بری ◊ **استوعى الشيء:** همه‌وو شته‌ک‌ه‌ی

هه‌لگرت ◊ **دمگوتری:** (استوعى من فلان حقّه):

هه‌موو مافی خو‌ی له‌فلان وهرگرت‌ه‌وه ◊

استوعى جدّعه: هه‌موو خو‌راکه‌ک‌ه‌ی داپیی ◊

الموعى: **دمگوتری:** (هر موعى الرسخ): قول و

قاج نه‌ستورو پته‌و ◊ **الواعية:** **دمگوتری:** (أذن

واعية): گو‌یچکه‌یه‌کی بیسه‌ره ◊ **دمنگو و شین و**

رؤرؤ له‌سمر مردو ◊ **الوعاء:** زه‌رف و حاجمت

که‌شتی تی‌دمکری ◊ **السوعي:** زانی‌ین و

له‌بهرکردن و مزندمکردن ◊ **تیگه‌یشتن دهرک**

کردنی شت به‌ریک و پیکی ◊ **الوعى:** غه‌لبه

غه‌لبو بگروه به‌رده ◊ **الوعى:** شه‌رعزان و

تیگه‌یشتو له‌نایین و عاقلمند ◊ **الوعية:**

میینه‌ی (الوعی)ه ◊ هه‌مبانه‌و تی‌شوودان ◊ **بژیو**

که هه‌لبگری له‌کیسو جه‌ره‌و گو‌زه‌دا.

وَضَبَ الْجَمَلُ يَوْعَبُ وَوَعْبَةٌ: حوشرمه‌که گه‌وره‌و

که‌ته بوو ◊ **الوَعْبُ:** چروکی به‌درموشت،

جه‌سته لاواز ◊ **كَيْلٌ وَنَحْمَقٌ:** حوشری

که‌ته‌و زمبه‌لاح ◊ **كَالَأَيِّ** پرپوچ و بی نرخ ◊

الوَعْبَةُ: کیل و نه‌حمه‌ق.

وَعَدَّ الْقَضُومَ يَغْدِمُ وَغَدًا: خزمه‌تی خه‌لکه‌ک‌ه‌ی

کرد.

وَعَدَّ يَوْعُدُ وَغَادَةٌ: خو‌پری و هه‌تیومچه‌و ناپیا‌وو

کالفام بوو ◊ جه‌سته‌ی لاواز بوو ◊ به‌نانه‌ سکی

خزمه‌تی خه‌لکی کرد ◊ به‌ری باینجان ◊ **وَعَرَّتْ**

الهاجرة تَعِرُّ وَغَرًّا: نیوه رو‌یه‌ک‌ه‌ی زؤر گهرم

بوو.

وَعَرَ فلان: فلانک‌ه‌س پر بوو له‌حیقدو کینه‌و رقو

غه‌زهب.

وَعَرَ صَدْرُهُ عَلَيْهِ: رقی لئی هه‌لساو جاوی لئی

سورکردنه‌وه ◊ **وَعَرَّتْ الشمسُ فلانًا:** تی‌شکی

خؤر تینی بو‌ی فلانک‌ه‌س هی‌نا.

وَعَرَ فلان فلانًا غِرَّةً: فلانک‌ه‌س واده‌ی دا به‌فلان ◊

أوعَرَ القومُ: خه‌لکه‌که که‌وته‌نه کاتی گه‌رماو

توند بوونی تینی تی‌شکی خؤر ◊ **أوعَرَ فلانٌ**

فلانًا: فلانک‌ه‌س رقی له‌فلان بوو ◊ **أوعَرَ صَدْرَ**

فلان: دل و دهروونی فلانک‌ه‌سی پرکرد له‌رقو

کینه‌و ناگری بی‌گرت ◊ **أوعَرَ الماءُ:** ناوه‌ک‌ه‌ی

گهرم کردو هی‌نایه‌ کولین ◊ **أوعَرَ اللَّبَنُ:**

شیره‌ک‌ه‌ی گهرم کردو خواردیه‌وه ◊ **أوعَرَ**

الخنزير: ناوی بو‌ی به‌رازمه‌که کولاندو به‌رازمه‌کی

به‌زیندویی تی‌ هه‌لک‌یشا نه‌مجار سه‌ری بری ◊

أوعَرَ فلانًا الأرضُ: زمویه‌کی دا به‌فلان به‌بی

نه‌وه‌ی خه‌راجی لئی بی‌سینن ◊ **أوعَرَ فلانًا بكذا:**

فلانک‌ه‌سی ناچارکرد بو‌نه‌وه‌ی په‌نا به‌فلان بیا

◊ **وَعَرَهُ:** بری کرد له‌حیقدو کینه‌و ◊ **وَعَرَ اللبنُ:**

به‌مانا (أوعره‌) دئی ◊ **تَوَعَّرَ:** به‌رق و قین پرپوو ◊

الميعرُ: شوین و کاتی شت ◊ **الوَعْرُ:** حیقدو

کینه‌و رق ◊ **دو‌زمانیه‌تی و دزایه‌تی** ◊ غه‌لبه

غه‌لبو هه‌راو هوریا‌ی سو‌با ◊ **الوَعْرَةُ:** جه‌نگه‌و

چره‌هی گه‌رما ◊ **الوَعْرُ:** گو‌شت به‌به‌ردی

گه‌رم و لمبی گه‌رم ببرزیندري ◊ **شیر**

بکولیندري و بخوریت‌ه‌وه ◊ **شیر به‌ردی** گه‌رمی

تی‌ بخری و پاشان بخوریت‌ه‌وه ◊ **الوَعْرَةُ:** شیر

به‌به‌ردی گه‌رم بکری و بخوریت‌ه‌وه.

وَعَفَّ يَغْفُ وَغَفًا: په‌له‌ی کردو بازی دا.

وَعَفَّ البَصْرُ وَغَفًا: بینینی کزو لاواز بوو.

وَعَفَّ البَصْرُ يُوغِفُ وَغَفًا: بینینی کز بوو ۵

أُوغِفُ: بینینی کز بوو ۵ په‌له‌ی کردو بازی دا،

به‌شیوه رؤیشتنیک رؤی ماندوبوونی تیدابوو

۵ أُوغِفَ الطَّائِرُ: باننده‌که بانی لیک دان

بوئنه‌وه‌ی تیز تیپه‌ری ۵ أُوغِفَ الكَلْبُ: سه‌گه‌که

حه‌په‌ه‌په‌ی کرد ۵ أُوغِفَ فلان: فلانکس

به‌ئنه‌ندازه‌ی پیویست له‌خواردنه‌که‌ی خوارد ۵

الْوَعْفُ: پارچه‌ جه‌رمیکه‌ یان هوماشیکه‌ی

له‌بهر ورگی نیری دمه‌بسترئ بوئنه‌وه‌ی نه‌په‌ری.

وَعَلَّ فِي الشَّيْئِ يَغْلُ وَغَوْلًا: له‌سته‌که‌ دا قولبووه

جووه‌ ناوییه‌وه ۵ ده‌گوترئ: (أرغل في السير):

که‌وته‌ رؤیشتن و گهرم بوو له‌رؤیشتن دا،

ده‌شگوترئ: (أرغل في الشجر): جووه‌ناو لقو

پوپی دره‌خته‌که‌وه‌و خوی حه‌شاردا ۵ أُوغَلَ

على القوم في شرايهم وغلًا: له‌کاتی خواردنه‌وه

دا جووه‌ سه‌رمیزی خه‌لکه‌که‌وه‌ له‌گه‌لی

خواردنه‌وه‌ به‌بئ نه‌وه‌ی بانگ کرابئ ۵ هه‌روا

وشه‌ی (أرغَلَ) به‌مانا رؤیشتن و

دوورکه‌وته‌ومدئ ۵ أُوغَلَ في البلاد: جووه‌ ناو

قولایی ولاته‌که‌وه ۵ زور جووه‌ ناومه‌ له‌سنوور

دوورکه‌وته‌وه ۵ ده‌شگوترئ: (أُوغَلَ في العلم أُر

الدين): زور روجووه‌ له‌علیم دا یان له‌نابین دا

زیده‌ رؤی کردوه ۵ أُوغَلَ في السير: له‌رؤیشتن

دا په‌له‌ی کردو که‌وته‌ ره‌وت و درئزه‌ی

به‌رؤیشتنه‌که‌ی دا ۵ أُوغِلت الحاجة فلانًا في

كذا: پیویستی و ناتاجی فلانکسی خسته‌ ناو

نه‌و نیشه‌وه ۵ تَوَعَّلَ في البلاد: جووه‌ ناو

قولایی ولاته‌وه ۵ ده‌شگوترئ: (تَوَعَّلَ في العلم أُر

الدين): جووه‌ ناو زانیاری و تیددا قولبووه‌ یان

له‌نابین دا زور روجو ۵ الواعِلُ: که‌سیکه‌ به‌بئ

بانگ لیکردن به‌چینه‌ سه‌ر سفره‌و خوانی

خه‌لکی و بخواو بخواته‌وه ۵ الوغُلُ: که‌سیکه‌

به‌چینه‌ سه‌ر سفره‌و خوانی خه‌لکی و بانگ

نه‌کرابئ یان ناوه‌ بو نه‌و شله‌مه‌نی و شه‌راه‌ی

کابرای خوتیه‌لقورتین ده‌بخواته‌وه ۵ پیاوی

لاوازو خوپیروی هیج له‌ده‌ست نه‌هاتوو فاشیل

له‌هه‌موو شتیک دا ۵ مرؤقی به‌دخوړاک ۵

دره‌ختی چرو پر ۵ دانه‌ویله‌ی تیکه‌لبوو

به‌گل و خوئل که‌ کۆترو باننده‌ی تر چینه‌ی تیدا

ده‌که‌ن و ده‌یخون ۵ الوغِلُ: به‌دخوړاک ۵

نارسه‌ن و بئ بناغه‌ بوخوی نه‌زادو بنه‌جه‌ی

بوخوی هه‌لبه‌ستووه.

وَعَمَّ بفلان يِعَمُّ وَعَمًا: هه‌والیکی بئ راگه‌یانند

که‌لیکۆلینه‌وه‌ی پیویستی تیدا نه‌کردبوو.

وَعَمَّ بالخير: هه‌والیکی دا به‌هاوه‌له‌که‌ی که‌لیی

مه‌علوم نه‌بوو ناخو راسته‌ یان درؤ.

وَعَمَّ الى الشئین: گومانی بوشته‌که‌ جوو.

وَعَمَّ فلانًا: قاری له‌فلان گرت و لئی نارازی بوو.

وَعَمَّ عليه يُوغَمُّ وَعَمًا: رقو کینی لی هه‌لگرت ۵

أُوغَمَّهُ: رقی هه‌لسان، خه‌فه‌تی پيدا ۵ تَوَاعَمَ

القوم: خه‌لکه‌که‌ شه‌ریان کرد، که‌وته‌نه

به‌رامبه‌ری و لیک راسان و هه‌ره‌شه‌ له‌یه‌ک

کردن ۵ تَوَعَمَ عليه: رقی لئ هه‌لگرت ۵ تَوَعَمَ

القوم: خه‌لکه‌که‌ شه‌ریان کردو که‌وته‌نه

به‌رامبه‌ری و لیک راسان ۵ الوَعَمُ: نه‌حه‌ق و

گیل ۵ رقو کینه ۵ شه‌رو جه‌نگ نه‌وه‌ی له‌کاتی

نان خواردن دا ده‌که‌ویته‌ نه‌ملاو نه‌ولای

سفره‌ی نان خواردن له‌ورده‌ نان و پارچه

پارچه‌ی خواردنه‌که‌وه‌ دنک و ورده‌ پرده‌ی

جوړاو جوړ ۵ الوَعْيُ: قیرم هه‌راو هوریا ۵

وَقَرَّ لِفُلَانٍ الْمَالُ وَالْمَتَاعُ وَقَرَّ: مَالٌ وَكَالِى بؤ
فَلَانِكِس زؤر كرد.

وَقَرَّ عَرَضَ فُلَانٍ: نَامُوسِى فُلَانِكِسِى پَارَاسَت.

وَقَرَّ فُلَانًا عَطَاءً: بِمَخْشَشِو عَمَطَاى بؤ فُلَانِ
سَهَر لَهَنُؤى دَمَسْت پَيَكِرْدَمُوه، بؤى كَيِرَايَه_وه.

وَقَرَّ الثُّوبَ: كِرَاسَهَكِى بِه پَانِو پؤرِى بؤ بِرِى.

وَقَرَّ الشَّيْئُ يُوَقَّرُ وَقَارَةٌ: بِه مَانَا (وَقَرَّ دئِ،

دَمَكُوتَرِى: (وَقَرَّ عَرَضُهُ): زؤر بِه نَامُوسِو حِيرِص

بُوه و وَقَرَّ الشَّيْئُ: شَتَهَكِى زؤر كرد و تَهَوَاوى

كرد و وَقَرَّ الشَّيْئُ: شَتَهَكِى زؤر كرد و وَقَرَّ

الثُّوبَ: بِه پَانِو پؤرِى كِرَاسَهَكِى بِرِى و وَقَرَّ

لِفُلَانٍ طَعَامَهُ: خُورَاكِى بؤ فُلَانِ بِه تَهَوَاوى

دَابِيِن كِرْدُو هِيچِى لئِ كَهَم نَه كِرْدَمُوه و وَقَرَّ لَه

عَرِضَتَهُ: نَامُوسِو حَه يَاى فُلَانِكِسِى پَارَاسَت

جِنِيوى بِئِنَه دَاو نَه يَشْكَانَد و وَقَرَّ عَلَيْهِ حَقَّهُ:

مَافِى خُؤى لئِ و مَرَكِرْتَه وه و وَقَرَّ اللهُ حَقَّهُ مَن

كُذَا: خُودَا لَه و شَتَه رَزَقِى بِه سَهَر دَا رَشْتُوه وه

وَقَرَّ شَعْرَهُ: قَزُو رِيشى بِه رَدَايَه وه وه هِيچِى لئِ

نَه قِرْتَانَد و اَلْقَرَّ الشَّيْئُ: بِه مَانَا (وَقَرَّ دئِ و

تَوَاقَرَّ الشَّيْئُ: بِه مَانَا (وَقَرَّ دئِ و تَوَاقَرَّ عَلَى

صَاحِبِه: جَاوَدِيِرِى نَامُوسِو بِه مَا پِرُؤزَمَكَانِى

هَاوَه لَه كَهى كِرْدُو چَاكَهى لَه گَهَل كِرْد و تَوَاقَرَّ

عَلَى الشَّيْئِ: هَه رَجِى هِيَزُو تَوَانَاى خُؤى

هَه بِيُو لَه و شَتَه دَا چِرِى كِرْدَمُوه و اسْتَوَقَرَّ حَقَّهُ:

مَافِى خُؤى لئِ و مَرَكِرْت و اسْتَوَقَرَّ الشَّيْئُ:

شَتَه كَهى تَهَوَاو كِرْد و المَوْفُورُ: شَتِيَك

لَه مَه مُمُو رُوبَه كَه وه تَهَوَاو كَامَل بئِ، دَمَكُوتَرِى:

(جِزَاء مَرَفُورُ): پَادَاشِو كَرِيَهَكِى هِيچِى لئِ كَهَم

نَه بُووِى و المَوَافِرُ: بِه حَرِيَكَه لَه بِه حَرَمَكَانِى

عَه رُوز كِيَشَه كَهى دُوجَار (مَفَاعَلَتِن مَفَاعَلَتِن

فَعْمَرَلِن) و المَوَافِرَةُ: هَه ر بَه زُو بِيُوِيَكِى

شَهَرِ، لَه م رُومُوه كَه هَه رَاو هُورِيَاى تَيَدَايَه و
المَوْغِى: بِه مَانَا (المَوْغِى) دئِ و وِيَزَهى هَه نَگُو
مِيَشُولَه و شَتِى وَا لَه كَاتِى كُؤَبُونَه و مِيَاِن دَا.

وَقَدَّ عَلَى الْقَوْمِ وَالْيَهْمِ (يَفِدُ وَقْدًا): جُوه لَآى

قَه مُمُهَكَه بِه نُوِيَنَه رَايَه تِى و بِه شِيُوَهى نِيَرْدِرَاو

جُوه بؤلَايَان و اَوْقَدَ: بِه لَهى كِرْد و اَوْقَدَ

الشَّيْئُ: شَتَه كَه بِه رِزِى بُوو رِيَزِى پَه يَدَا كِرْد و

اَوْقَدَ الرِّئْمُ: نَاسَكَه كَه سَه رِى بِه رِزِى كِرْدَمُوه و

كُؤِيَجَكَهى قُوت كِرْدِن و اَوْقَدَ الشَّيْئُ: شَتَه كَهى

بَه رِزِى كِرْد، هَه لئِ سَتَانَدَمُوه و اَوْقَدَ فُلَانًا عَلَى

الْأَمِيرِ وَالْيَه: بِه نُوِيَنَه رِ فُلَانِكِسِى نَارْد بؤ لَآى

نَه مِير و وَاقْدَهُ عَلَى الْأَمِيرِ: لَه گَه لئِ دَا جُوه

بؤلَاى نَه مِير و وَقْدَهُ عَلَى الْأَمِيرِ وَالْيَه:

بِه نُوِيَنَه رَايَه تِى نَارْدِى بؤلَاى پَاشَا و تَوَاقَدَ الْقَوْمِ

عَلَيْه: خَه لَكَه بِه شِيُوَهى شَانْدُو نُوِيَنَه رَا تَه نَه

لَآى فُلَانِ و تَوَقَّدَ عَلَيْهِ: بِه سَه رِيَا رُوانِى،

جَاوَدِيِرِى كِرْد و اسْتَوَقَّدَ لِي قِدْعَتِيَه: لَه شُؤِيِنِى

خُؤى بِه رِزِى بؤوه، رَاسَت بؤوه و اسْتَوَقَّدَ فُلَانًا:

دَاوَاى كِرْد فُلَانِ كَه سِ بِيَتَه لَآى يَان شَانْدِيَكِى

بِه نُوِيَنَه رَايَه تِى خُؤى نَارْد بؤلَاى يَه كِيَكِى و

الْأَوْفَادُ: دَمَكُوتَرِى: (نَحْنُ عَلَى أَوْفَادٍ قَدْ أَشْخَصْنَا):

نِيَمَه لَه سَه ر سَه فَه رِيَكِيِن كَه تُوشِى دَلَه رَاوَكِيِن

بُوه و المَوَافِدُ: بِه رِزَايِى و هَه لَتُؤَقِيُو لَه رُومَت

لَه كَاتِى خُورَاوَرْدِن و جُويِنِى شَت دَا كَه بِه هُؤى

خُورَاوَرْدِنِى نَاو دَه مِى رُومَه تِى هَه رُودُولا بِه رِزِى

دَمَبِنَه وه و المَوَافِدُ: كَه سِيَكِى زؤر و مَه د بِنِيِرِى و

المَوْقَدُ: كُؤى (المَوَافِدُ) وَا تَه: كُؤَمَه لئِ هَه لَبِيَزِيِرَاو

بؤ بِيَشُوزَايِى لَه پِيَاو مَاقُولُو كَه سَانِى خَاوَمِن

پَايَه.

وَقَرَّ الشَّيْئُ: شَتَه كَه زؤر بُوو، بِه رَه رَاوَان بُوو،

دَمَكُوتَرِى: (وَقَرَّ عَرَضُهُ): زؤر بِه نَامُوسِو خَاوَمِن

هَه لُؤِيَسْت بُوو.

لهديرژوموبی ۵ الوَفَرُّ: دمگوتری: (مال وَفَرَّ
 ومتاع وَفَرَّ): مائی زۆرو کالای زۆر ۵
 دموئه مهندی ۵ تهواو لههرشتیک دا بی ۵
 الوَفَرَاء: پړو لیوان لیو، دمگوتری: (قرّبه وَفَرَاء):
 گۆزمیهک یا کوپهیهکی پړ ۵ (مَزَادَة وَفَرَاء):
 مهشکهیهکی تهواومو هیچی له پیستهکهی کم
 نهبوتهوه ۵ الوَفْرَة: یهکجار ۵ زۆرو زمبهنده ۵
 قزی پړو چری سهر یان قزیک هاتیبته خوار
 نهرامی گوینچه ۵ الوَفْر: بهمانا (الوافر) دئ.

وَفَرَّ يَفِرُّ وَفَرًا: پهلهی کرد ۵ وَافْرَه: پهلهیان
 لهیهکتر کرد ۵ تَوَفَّرَ لَكُنَا: خوی یو نهوه
 نامادمکرد، دمگوتری: (بات يَتَوَفَّرُ عَلَي فَرَاشَة):
 شهو تا بهیانی لهسهرجیگای نووستنهکهی
 جینگلی دا ۵ اِسْتَوَفَّرَ: بهشیومهک دانیشت که
 وبرزانی خهریکی ههلسانه ۵ اِسْتَوَفَّرَ فِي عَدْتِه:
 لهشوینی خوی راست بووه بهشیومهک شکی
 لهخوی بی ۵ الوَفْرُ: پهلهکردن ۵ (مکان وَفْرُ):
 شوینی بی: ز ۵ الوَفْرُ: پهلهکردن ۵ دمگوتری:
 (لقیته علی أرفاز): بهشیومهکی عجهلهو پهله
 پروزه توشی بوم.

وَقَضَى يَفِضُّ وَفَضًا: بازی داو پهلهی کرد ۵
 وَقَضَتِ الْإِبِلُ: حوشرمهکان بلاو بوونهوه ۵
 اَوْقَضَ: بهمانا (وَقَضَ) دئ ۵ اَوْقَضَ الْفَلَانُ:
 بهرپیهک یا حسیریک یا شتیکی وای بو فلان
 راخست بوئهوهی لهخشتو خوئی زموپیهکه
 ببپاریزئ ۵ اَوْقَضَ الرَّجُلُ: پیاومکهی دهرکرد ۵
 اَوْقَضَ الْإِبِلُ: حوشرمهکانی بلاو کردنهوه ۵
 اِسْتَوْقَضَ: بهمانا (وَقَضَ) دئ ۵ اِسْتَوْقَضَتِ
 الْإِبِلُ: حوشرمهکان له لهومرگاکهدا بلاو بوونهوه
 ۵ اِسْتَوْقَضَ الْفَلَانُ: فلانکس لهترسان
 ههلسه مییهوه ۵ اِسْتَوْقَضَ الْفَلَانُ: پهلهی
 لهفلان کرد ۵ دمری کرد ۵ الاَوْقَاضُ: زمعیفو

لاوازو ههزارو بی دیفاع ۵ المِيفَاضُ: جوستو
 چالاک و گورج و گۆن، دمگوتری: (غامَة مِيفَاض) ۵
 الوِيفَاضُ: شوینیک ناو بگریتهوه ۵ بیستیکه یا
 لبادیکه دهخریته زپر بهرداشی ناشهوه ۵
 الوِيفَاضُ: عجهلهو پهلهکردن ۵ الوِيفَاضُ: بهمانا
 (الويفاض) دئ ۵ چهپهرو بهرد که قهصاب گۆشتی
 دهخاته سهر بوئهوهی لهگل نهگهوی ۵
 الوِيفَاضَةُ: یهکجار، جاریک ۵ نهو نوقرمو
 شوینهی دمکهویته نیوان ههردولای سمیلهوه
 لهخوار لوتهوه ۵ ههمبانهیهکه شوان تیشوو
 بیداویستی خوی تی دهوائ ۵ تیردانییک
 لهچهرم دروستکرای ۵ الوِيفَاعُ: دمسکی گۆرمو
 سوراحی ۵ بالهخانهی بهرز ۵ ههرشتیک
 لهزهوی بهرز بیتهوه ۵ ههوریک نومییدی
 بارانی لئ بکری ۵ الوِيفَاعُ: دمگوتری: (غلام
 وَفَع): کوری تازه پینگهیشتوو ۵ الوِيفَاعَةُ: بهمانا
 (الويفاع): دئ ۵ حاجهتیکه له پرزی لقه
 دارخورماو شتی وا دروست دمکری وهکوو
 سهلهو سهبهتهو شتی وا ۵ جۆره پهپړوو
 بیتالیکه ناگری تیدا دمگوازیتهوه لهم مال
 بوئهو مال ۵ الوِيفَاعَةُ: دمگوتری: (غلام وَفَاعَة):
 کوریک تاز پینگهیشتوو ۵ الوِيفَاعَةُ: بهمانا
 (الويفاع) دئ ۵ جۆره سهلهو سهبهتهیهکه
 لهپرزی دارخورما دروست دمکری ۵ پهپړویهکه
 نووکی قهلهمی مهرمهکهباوی پی پاک
 دمکریتهوه ۵ پهپړویهکه ئافرمتی بینویز
 بهخوی ههلهدگری ۵ پارچه خورییهکه نازهلی
 گرونی پی چهور دمکری.

وَفَقَّ الْأَمْرُ (يَفِقُّ) وَفَقًا: کارهکه دروست بوو
 ریک و پیک بوو بهگوپرهی ویستو مهبهست
 بوو.

وَقِّقْ الْأَمْرَ: کارمکه‌ی واهاته بهرچاو که موافیقی ویست و مبهستی نهو بئ ۵ لهکارمکه حالی بوو ۵ اوفق القوم لفلان: خه‌لکه‌که لهفلانکس نزیک بوونه‌وهو هسه‌یان دمبراره‌ی نهو یه‌کخست ۵ اوفق الإبل: حوشرمکان ریزبوون و به‌یه‌که‌وه وستان ۵ اوفق لفلان لقاونا: دیتن و کۆبونه‌وه‌مان له‌گه‌ل فلان ریکه‌وت و سوده‌ه بوو ۵ وافق فلان بین الشئین موافقة وفاقاً: فلانکس یه‌کتر قبولکردن و بیکه‌وه نووسانی له‌نیوان دوو شته‌که دا نه‌نجام دا ۵ وافق فلاناً: سوذه‌ی فلانکسی کرد ۵ وافق فلان فلاناً فی الشئین وعلیه: فلان و فلان له‌سمر شته‌که کۆک بوون ۵ وقق بین القوم: ناشته‌وایی خسته نیه‌ان خه‌لکه‌که‌وه ۵ وقق بین الأشياء المختلفة: شته جوداوازیه‌کانی یه‌کخستن ۵ وقق الله فلاناً: خودا توفیقی فلانکسی دا روی بئ له کاری خیره سود نامیز کرد ۵ وقق الله امر فلان: خودا کاری فلانکسی به‌دلی خو‌ی بؤ ره‌خساند چۆنی ویست خودا ناوای بؤهینا ۵ اتفق مع فلان: له‌گه‌ل فلان دا ریکه‌وت ۵ اتفق الإنسان: نهو دوو‌که‌سه لیک نزیکبوونه‌وهو یه‌کیان گرت ۵ توافقت الجماعة: کۆمه‌ل ریکه‌وتن و رای خو‌یان کرد به‌یه‌ک را ۵ توافق القوم فی الامر: خه‌لکه‌که دمبراره‌ی کارمکه لیک نزیکبوونه‌وه ۵ توافق فلان: خودا توفیقی فلانکسی داو شارمزی کرد بؤ ریبازی باش ۵ استوفق الله: داوای توفیق و سه‌رکه‌وتنی له‌خودا کرد ۵ ده‌سگوتری: (استوفق له بالحجة): له‌به‌لگه‌هینانه‌وه دا سه‌رکه‌وتوو بوو مبهستی بئکا ۵ الاتفاق: له‌بواری یاسای نیو ده‌ولته‌تی دا بریتیه‌ه له ریکه‌وتنیک له‌نیوان دوو ده‌ولت دا له‌ناکامی

نیزاع و کیشه‌یه‌کی نیوانیان، بریاردمدن ریگاجاره‌ی کیشه‌که‌یان به‌یاسا دان‌وسان یه‌کالا بکه‌نه‌وه ۵ الإثاقية الدولية: به‌لگه‌ نامه‌و عه‌دو په‌یمانیکه له‌نیوان دوو ده‌ولته‌ت یان زیاتردا که په‌یومندی هه‌بئ به‌هه‌ندی کارو باره‌وه، وکوو باج و گومرگ و پاره‌ گواسته‌وه‌وو کارکردنه‌وه ۵ الثواق: له‌بواری فه‌لسه‌فه‌دا نه‌ومیه‌ه مروف ریگای کۆمه‌ل بگریته‌به‌رو خو له‌رموشت و کرداری ساز بیاریزی ۵ الثواق: کاتی شت ۵ ده‌گوتری: (أتيتك لتوافق الأمر): له‌کاتی په‌یدا‌بوونی شته‌که‌دا هاتم بؤلات ۵ الثواق: ده‌گوتری: (أتيتك لتوافق الهلال): له‌کاتی دمرکه‌وتنی مانگی یه‌کشه‌وه‌دا هاتم بؤلات ۵ التوفيق من الله للعبد: ته‌وفیق دانی خودا بؤ به‌هنده‌ی نه‌ومیه‌ه ریگای شه‌ری لئ بگری و ریگای خیری بؤناسان بکا ۵ هه‌روا ده‌گوتری: (أتيتك لتوافق الهلال): له‌کاتی دمرکه‌وتنی مانگی یه‌کشه‌وه‌دا هاتم بؤلات ۵ له‌بواری یاسای نیو ده‌ولته‌تی دا بریتیه‌ه له‌وه ده‌ولته‌تیک هه‌ول بدا نیزاعی نیوان دوو ده‌ولته‌ت چاره‌سه‌ر بکا ۵ التيفاق: ده‌گوتری: (أتيتك لتيفاق الأمر): له‌کاتی رودانی ئیشه‌که‌دا هاتم بؤلات ۵ هه‌روا ده‌گوتری: (البيت المعمور تيفاق الكعبة): به‌یتوله‌عمور له‌به‌هه‌شت دا به‌رامبه‌ری که‌عبه‌ه ۵ التيفاق: ده‌گوتری: (أتيتك لتيفاق الهلال): کاتی دمرکه‌وتنی مانگی یه‌کشه‌وه‌هاتم بؤلات ۵ المتفق: به‌لای زانایانی عوروزمه‌وه هینانی وشه‌یه‌کی ده‌خیل و نارسه‌نه بؤناو شیع‌ر له‌به‌ر ناعیلاجی ۵ الوفاق: له‌بواری قانونی نیو ده‌ولته‌تی دا بریتیه‌ه له‌زاراومه‌ک که بؤ زور ریکه‌وتننامه‌ی نیو ده‌ولته‌تی و له‌بواری جیاجیادا به‌کار ده‌هیندرئ ته‌نانته‌ت

وَفَى الشَّيْنُ (يفى) وفاء: شتهکه تهواو بوو ◊
دمگوترئ: (وفى ريش الجناح): پهرو پوئى بالهکه
تهواو بوو.

وَفَى الشَّيْنُ وفياً: شتهکه زور بوو.

وَفَى فلان نَذْرَهُ: فلانکس نەزرو فوئوکەى خوئى
جئ بهجئ کرد.

وَفَى بعهده: پابهندى وادمو بهئینى خوئى بوو ◊
دمگوترئ: (وَفَى أَذُنُهُ): راستى نهو ههوالهئى
بيستبوى دهرکهوت.

وَفَى الدِّرْهَمِ والمثقال: شتهکه بهرامبهرى

ديرهههکه يان مسقاله زيړهکه بوو ◊ **اوفى**

بالعهد والوعد: بهمانا (وَفَى) دئ ◊ **اوفى على**

المكان وفيه: بهسەر شوئنهکهى دا روانى ◊

اوفى على الماة: لهسهد زياتر بوو، لهسهد

تئپهري ◊ **اوفى القوم**: هاتهلاى قهومهکهو

توشيان بوو لهگهئيان کوږووه ◊ **اوفى نَذْرَهُ**

ويه: نەزرهکهى جئ بهجئ کرد ◊ **اوفى الكيل**:

پئوانهکهى بهتهواوى دايه ◊ **اوفى فلاناً حَقَهُ**:

مافى تهواوى دا بهفلان ◊ **اوفى فلاناً**: لهناکاو

توشى فلان بوو ◊ **اوفى القوم**: هاته لای

قهومهکه ◊ **اوفى العام**: حهجئ کرد ◊ **مافى**

سالهکهى دا بهوه حهجئ تئدا کرد ◊ **وفى فلاناً**

حَقَهُ: مافى فلانکسى دا ◊ **توفى الله فلاناً**:

خودا فلانکسى مراند ◊ **توفى فلاناً حَقَهُ**:

فلانکس مافى خوئى وهرگرت ◊ **دمگوترئ**:

(توفيت منه مالي): مالى خوئم ههموو لئ ستاند

◊ **توفى العدة**: گه‌بشتهکاتى خوئى ◊ **ماومهکى**

تهواو کرد ◊ **توفى عدد القوم**: ههموو

خه‌لکهکى سه‌ر زمير کرد ◊ **استوفى فلان**

حَقَهُ: فلانکس مافى خوئى بهتهواوى وهرگرت

◊ **دمگوترئ**: (استرفى منه ماله): مالى خوئى

نهگەر بهگورينهوى پيروزبايى لهيهک کردن و
سه‌ره‌خوشى کردن لهيه‌کتريش بين ◊ **الوفاق**
المعلم: ريککه‌وتننامه‌يهک که راسپيراوى
دوولايه‌ن واژوى بکه‌ن، تنه‌نا پيتى يه‌که‌مى
ناوى واژوکه‌ره‌گانى دهنووسرئ و ريککه‌وتنى
سه‌ره‌متاييه‌و هوناغى يه‌که‌مى ريککه‌وتنى
کوئاييه ◊ **وفاق الاشراف**: ريککه‌وتننامه‌يه‌کى
نيوده‌وله‌تئيه نهو رئو شوئنه‌ى له‌ريککه‌وتنى
تردا به‌رچاو ده‌گيرئ له‌م دا به‌رچاو ناگيرئ،
تنه‌نا پشت به‌شه‌ره‌هو راستگوئى دوو لايه‌نه
واژوکه‌ره‌که‌م ده‌به‌سئرئ ◊ **الوفى**: (وَفَى)
الشَّيْنُ): گونجاو يو شت ◊ **دمگوترئ**: (حلوتبه
رفق عياله): ناژه‌له شيردهره‌گانى به‌ئه‌ندازمى
خيزانه‌که‌يه‌تى، شيره‌که‌يان به‌شيان ده‌کا
سه‌رومر ◊ **هاوراو پيکه‌وه گونجاو**، **دمگوترئ**:
(جاء القوم وفاقاً): خه‌لکه‌که به‌ته‌بايى و گونجاوى
هاتن و هيچ کيشه‌يان نه‌بوو ◊ **يان ده‌گوترئ**:
(کت عنده وفاق طلعت الشمس): نهو کاته‌ى
خوزه‌لات من لای نهو بووم.

وَفَى الشَّيْنُ (يفله) وفلاً: توئکئ شتهکه‌ى دامالى

◊ **فهر وافل وهي وافلة** ◊ **وَقَلَهُ**: سبئ کرد

توئکئ لئ دامالى ◊ **الوافل**: پيگه‌يشتوو؛

دمگوترئ: (قصب وافل): قه‌فه‌زازئکى کامل و

پيگه‌يشتوو له‌هوناغى ناسکى تئپه‌ريوه ◊

الوفل: شتى که‌م.

وَقَّهَ يَوْهَهُ وَفَهَا: بوو به‌جاودئيرى که‌نيشته ◊

الوايه: جاودئيرو لئ پرسراوى که‌نيشته ◊

حه‌که‌م و ناوبزئکه‌ر ◊ **الوافاهة**: پيشه‌ى

جاودئيرى که‌نيشته ◊ **الوفايهة**: پله‌ى جاودئيرى

که‌نيشته.

هممو لى ومرگرت ◊ الميفى: بهرزاييهك
 لهزموى ◊ كورمى خشت سورگردنهوه ◊
 الميقاء: خاومن ومفاو وادمو بهلئين ◊ الوافى:
 ديرهميئك و چوار دانقه ◊ همروا ناوه بؤ
 شيعريئك هممو بهشهكانى خوى تهواو بنو
 كهمو كورتى تيدا نمين ◊ الوافية: ناويكه
 لهناومكانى سورمتى (الفاتحة) ◊ الوقاء: مردن ◊
 الوفى: شويئى بهرزى زهوى سمر تهپولگه ◊
 الوفى: تهواوو كامل ◊ زور خاومن ومفا ◊
 نهوكهسهى مافى هممو كهسى لهبرچاومو
 مافى خويشى ومردمگري ◊.

وَقَب القمر: مانگ چووو حالتهى گيرانهوه ◊ مانگ
 گيرا.

وَقَب الظلام على الناس: تاريخى هاته ناوهو
 خهلكى داپوشى.

وَقَب عينا: جاوى بهقولا چوون ◊ اوقب: برسى
 بوو ◊ اوقب النخل: هيشوه خورماكه رزى،
 بوئى كرد ◊ اوقب الشين: شتهكهى خسته
 كونيكهوه ◊ الاوقاب: قوماشى خيمهوه كهزاوهو
 كهمرسهكهيان ◊ الميقاب: پياويئك زور بيرهوه
 شلمهمنى ترى ومكوو ناو بخواتهوه ◊ نافرمتى
 گيلو نهحمق ◊ سينر الميقاب: رويشتنى
 بهردهوام بهشهوو رؤز ◊ الميقب: (الودعة):
 واته پالدانهوهو نيستراحت ◊ الوقب: گيلو
 نهحمق ◊ خويړى وهتيو مچه ◊ بهرداو: كوني
 بهرد كهناوى تيدا راومستى ◊ يان بيرمناويئك
 بالا پياويئك يان دوو بالا پياو قول بى ◊ هممو
 چالاييهكى جهسته ومكوو چاوو بنههنگلو
 قولگهى شان و شتى وا ◊ كونهبان و دهلاهوه
 دوكهلكيش ◊ الوقباء: دمگوتري: (ركية وقباء):
 بيرئكه ناومكهى رؤچوووه ◊ الوقبه: بهرداو:
 كونه شاخ و بهرد كه ناوى تيدا راومستى ◊

الوقفي: كهسيك زور جهزى لههاوهئيهتى
 مروفي گيلو نهحمق بى ◊ وقته يقته وقتا:
 كاتيئكى بؤ ديارى كرد نيشهكهى تيدا بكا ◊
 دمگوتري: (وقت الله الصلاة): خودا كاتى بؤ
 نويز ديارى كردوه ◊ وقت الشين ليوم كذا:
 شتهكهى بؤ فلان كات ديارى كرد ◊ الموقت:
 نهو كهسهى خهريكى راگرتنى حيسابى كاتو
 شتى وايه ◊ شويئيك كهديارى گرابى بؤ
 كردنى نيشيئك لهلايهوه ◊ الوقت: بهشيئك
 لهزمهمن و كات كه بؤ كاريئك ديارى دمگري.

وَقَح حافر الدابة: سمى ولاخهكه رهق بوو.

وَقَح الرجل: پياوهكه بى شهرمو حهيا بوو
 بهلايهوه شهرم نيه چى ئيشى خويړيهتى
 ههيه بيكا.

وَقَح يوقح وقحا: بهمانا (وقح دى).

وَقَح الرجل: پياوهكه بى حهياو بى شهرم بوو
 بهلايهوه گرنگ نيهه چ شتى خرابو ناشيرين
 ههيه بيكاو بيلن ◊ اوقح الحافر: سمى ولاخهكه
 رهقو پتهو بوو ◊ وقح حافر الدابة: سمى
 ولاخهكهى بهپيوو بهزى تياوه رهقو پتهو كرد
 دواى بههوى زور رويشتنهوه تهنك بوبوو سوا
 بوو ◊ وقح الحوض: جهوزهكهى چاك كردهوه
 كونو كهلهبهرى گرتن ◊ توقح: پتهوو رهق بوو
 ◊ توقح الرجل: پياوهكه بى شهرمو حهيا بوو
 هيجى بهلاوه عميب نهبوو ◊ الموقح: (رجل
 موقح): پياويئكى بهلاواوييه ◊ بهلاو كارمساتى
 زورى بهسهرهاتونو لهبوته دراوهو قال بووه ◊
 (بعر موقح): حوشترئكه زورى ئيش پيكرامو
 تهواو ماندو بووه ◊ الوقاح: دمگوتري: (رجل
 وقاح الوحى): پياويئكى بى شهرمو حهيايه
 بهچاوو رووه ◊ همروا دمگوتري: (امرأة وقاح

وَقَادَ: دئیکه زور و نیشات پهیدا دمکاو دمس
بهکار دمبئو مل لمنیشی سهرمکی خوی دمنئ
رجل وَقَادَ: پیاویکی کولنه دهره و لهکاری خوی
بهردمهوامه ◊ الوَقَادُ: بهمانا (الْرِقَادُ) دئ
ههرمادمیهک بهسوتانی هیزیکی گهرمی پهیدا
بکا ◊ الوَائِدُ: بهمانا (الْوَقَادُ) دئ.

وَقَدَّ فَلَانًا (يَقْدُهُ) وَقْدًا: نهومندهی لهفلا نکسه دا
تاشلو کوتی کردو گهیاندییه شارای مهرگ
بهعهرزی دادا خستیه سهر زهوی
بهنهخویشی و زامداری لهگورمهپاندا جیی هیشت
وَقَدَّ فَلَانًا النُّعَاسُ: همنوز بهسمر فلان دا غالب
بوو ◊ ههنوزی هاتنئ ◊ وَقَدَّتِ النَّاَقَةُ:
حوشترمهکه بهناخویشی دوشرا شیرئ نهدا
شیری کهم بوو ◊ اَوَقْدَهُ: بهنهخویشی جیی
هیشت ◊ وَقَدَّ الصِّرَارُ النَّاَقَةَ: گواندین
بهستنهکه شوینکی لهگوانی حوشترمهکه کرد
چونکه توند بهسرا بوو ◊ المَوَقِدُ: نهندامی
جسته وهکوو هولهبئ، شان نهنیشک. نهزنؤ
المَوَقِدَةُ مِنَ النَّوْقِ: نهو حوشترمهه بیچومهکی
تیی ههندهکهوئو شیرئ کهم لئ دیته خوار
لهبر گهرمی گواندینئ ◊ نهه حالته دمبیته
هوی نهوهی کهلهناو گوانی دا هاوسان دروست
ببئ ◊ المَوَقِدُ: نهخویشی کوشنده که
کهوتبیته گیانهلاومه ◊ المَوَقِدَةُ مِنَ الشَّاءِ:
مهریکه بهلیدان گیانی لهدمست دابئ
الْوَائِدُ: نهوکهسهی بئ هوش دمبئ نازاندئ
ناخؤ زیندوهه یان مردوهه ◊ تمبهل ◊ مهریک
بهلیدان مندار بوبیتهوه ◊ تمبهل و هونگران
زور نهخوش و گهپشتو بهحالهتی گیانهلاو
الْوَقِيدُ: بهردی راخراوو ریزکراو وهکوو

الوجه): نافرمتی بهچاوو رو بئ شهرم ◊ (رجل
وقاح السَّنْب): پیاویکه زور پشو دریز بو
سواری همرگیز بئ تاقمت نابئ ◊ وَقَدَّتِ النَّارُ
تَقْدًا وَقْدًا وَقْوَادًا: ناگرمه هه لگرسا.

وَقَدَّتِ الشَّيْئُ: شتهکه درموشایهوه ◊ دهمگوترئ:
(وَقَدَّتْ بَكَ زَنَادِي): کاری من بهتؤ رایئ بوو ◊
یان خودا وابکا نیشی من بهتؤ رایئ بئ ◊ واته:
بهشیوهی دوعا بئ ◊ اَوَقَدَّ النَّارُ: ناگرهکهی
داگیرساند ◊ دهمگوترئ: (أَرَقَدَ اللَّهُ نَارًا أُثْرَةً)
خودا لهشویئنی نهو ناگر بکاتهوه ◊ واته: خودا
بیفهورتینئو بیباو نهی هینیتهوه ◊ وَقَدَّ النَّارُ:
بهمانا (أَوَقَدَهَا) دئ ◊ اِنْقَدَّتِ النَّارُ: ناگرمهکه
هه لگرسا ◊ تَوَقَّدَتِ النَّارُ: بهمانا (اِنْقَدَّتْ) دئ
تَوَقَّدَ الكوكبُ: نهستیرمهکه درموشایهوه ◊ تَوَقَّدَ
فَلَانٌ: فلانکسه جوستو چالاک بوو نیشاتی
پهیدا کرد ◊ تَوَقَّدَ فَلَانٌ النَّارَ: فلانکسه
ناگرهکهی داگیرساند ◊ اسْتَوَقَّدَتِ النَّارُ:
ناگرهکه داگیرسا ◊ اسْتَوَقَّدَ النَّارُ: ناگرهکهی
داگیرساند ◊ المَسْتَوَقَّدُ: فولکه ناگردان
شوینی ناگر کردنهوه ◊ المَوَقِدُ: شوینی ناگر
فولکه ناگردان ◊ زوْبا ◊ کورهخانه ◊ المِيقَادُ:
دهگوترئ: (زَنْدٌ مِيقَادُ): چهرخیکه زوو ناگر
دهکاتهوه ◊ الوَقَادُ: دمسته چپله، سوتهمهنی
بهتایبهتی نهوتو غازو دارو شتی وا ◊ الوَقْدُ:
ناگر ◊ هه لگرسانی ناگر ◊ الوَقْدَةُ: جهنگه
گهرما ◊ دهگوترئ: (طَبَّخْتَهُمْ وَقْدَةَ الصِّيفِ):
گهرمای بهتینی هاوین کولاندنی ◊ الوَقَادُ:
صیغه موبالعهی (وَقْدٌ) مه ◊ ناگر هه لگرسین
◊ نهوکهسهی سوتهمهنی (گاز یان خه لوز یان
شتی تر) دهکاته شهمندهمهروه ◊ کهسیک
چراو لؤکز و شتی وا ههندهکا ◊ دهگوترئ: (قلب

کردووه، وای لی کردوه خوگرین بؤ کارسات و لیزان بین لهنه نجامدانی کارمکانی دا ◊ وَقَرَّ فُلَانُ الدَّابَّةَ: فلانکس و لآخه کهی تاقمت کرد، دایکرد، خستیه پشتیرو تهویلهی تایبیهتی خویموه ◊ اَثَقَرَّ: عاقل و رمان بوو ◊ اسْتَوْقَرَّ: باری گرانی هه لگرت ◊ کؤلی قورسی له کؤلی خوئی دا ◊ اسْتَوْقَرَّ الإِبِلُ: حوشره که قه له و بوو ◊ القِرَّةُ: قورسای ◊ کاتی نه خووشی ◊ پیره میردی به سالآ چوو ◊ مال و منداال ◊ جه له به مهر و بزنی که ژمارمیان کهم بی و شوان و سه گو که ره میینه کی خویمان له گه ل بی ◊ المَوْقَرُ: شوینی دشتایی له بنارو پیدمشتی کیو ◊ المَوْقَرُ: دمگوتری: (نخله مَوْقَرُ) دارخورمایه کی بارگرانسه زوری بهرگرتووه ◊ المَوْقَرُ: پیایوی قالیبوی رۆژگار که کارسات و روداو له بوته میان دای و نه زمونی جوراو جور قالیان کردین ◊ مرفوی عاقل و کارما ◊ المَوْقَرَةُ: دمگوتری: (نخله موقرة): دارخورمایه کی بارگرانسه زوری بهرگرتووه ◊ الموقور: (شی موقور): شتیکی چالچال و گرنج گرنجه یان شتیکی ترینگه ترینگی لی دئی ◊ الموقورة: اذن موقورة: گونجکه کی گران که به که می قسه بییستی ◊ الموقار: عاقلمه ندی و له سه ره خوئی ◊ گهورمی و شکومه ندی ◊ الموقر: قه لشتی قاج ◊ به تایبیهتی قه لشتی پازنه بی ◊ شوینکه و جالی له بهر یان له نیسقان یان له چاو ◊ الموقر: دمگوتری: (رجل وقر): پیایوی عاقل و له سه ره خو ◊ الموقر: کؤلی گران ◊ الموقرة: به که چار ◊ قولکه و جالی له بهر د ◊ شوینکه ◊ وقرة الدهر: به لآو کارساتی رۆژگار ◊ الموقری: شوانی جه له به مهر و بزنی کهم که گویدریزو سه گی تایبیهتی خوئی هه بی ◊ مهردارو

رمصیف ◊ وَقَرَّتْ اذُنُهُ (تَقَرَّتْ وَقَرَّ): گوئی گران بیون، یان هر نابیس.

وَقَرَّ فُلَانٌ وَقَارًا وَقِرَّةً: فلانکس عاقل و رمان بوو.

وَقَرَّ فِي بَيْتِهِ وَقَرَّ: له مالی خوئی دانیشته و نه چوووه دمر.

وَقَرَّ الشَّيْئُ فِي قَلْبِهِ وَقَرَّ: شته که له دلی دا جیگیر بوو.

وَقَرَّ اللهُ اذنه: خودا گونجکه کی گران کردن ◊ یان هه ره به ته و او کی کهر بوو ◊ دمگوتری: (وقرت اذنی عن سماع كلامه): گونجکه م قسه ی نه و نابیستی.

وَقَرَّ فُلَانٌ الْعِظْمَ: فلانکس نیسقانه کهی قه لشانده

◊ وَقَرَّتْ اذنه (تَوَقَّرَ وَقَرَّ): به مانا (وقر دئی) ◊

وَقَرَّتِ الدَّابَّةُ: لآخه که بهر د یان شتیکی تر لسمی داو زیانی بی گهی ◊ وَقَرَّ فُلَانٌ (يَوَقَرُ) وَقَارًا: فلانکس عاقل و رمان بوو ◊ (فهو

وقر) ◊ اوقرت النخله: دارخورماکه باری گران بوو ◊ اوقر الدین فلاناً: قه زرداری باری فلانی

قورس کرد ◊ اوقر فلان الدابة: فلانکس باری قورسی له و لآخه که بارکرد ◊ وَقَرَّ فُلَانًا: ریزی

فلانی گرت ◊ به چاوی ریزو شکومه ندی سهیری کرد ◊ وَقَرَّ الشَّيْئُ: شوینکه کی له شته که کرد

وَقَرَّتِ الاسفارُ فلانًا: سهفه رو گه پان به ناو ولاتان دا ◊ فلانکسی له بوته داو قالی کردو

شارمزی گوزمران و زیانی کرد ◊ اوقر فلان الدابة ايقارًا: فلانکس باری گرانی له و لآخه که

بارکرد ◊ وَقَرَّ فلانًا: ریزی فلانکسی گرت ◊ به عاقلمه ندی له قه له م دا ◊ وَقَرَّ الشَّيْئُ: شوینکه کی له شته که کرد ◊ وَقَرَّ الاسفارُ فلانًا: سهفه رو گه پان به ولاتان دا فلانکسی حال

نهوکهسهی خاومنی جه‌له‌به مه‌رو بزنی کهم
 کهشوان و سه‌گو گوئدریزئی تایبه‌تی خوی
 هه‌بئ **وَالْوَقْرُ**: خاومن نه‌ده‌بو و حیشمه‌ت
الْوَقْرُ: ریز لئگیرا و خاومن ریز **وَالْوَقْرُ**: نئسقانی درز
 بر دو **وَالْوَقْرُ**: جه‌له‌به مه‌رو بزنی کهم به‌شوان و
 سه‌گو گوئدریزه‌وه **وَالْوَقْرُ**: چه‌زو جالی ئاو له
 ناوشاخ دا که‌ئای تئدا کوئبته‌وه **وَالْوَقْرُ**: دمشگوترئ:
 (رجل وقیر): پیاویکه قهرز شانی داگرتووه **وَالْوَقْرُ**
الْوَقْرُ: چه‌زو جالی ئاو که له‌شاخ دا دروست
 بئو زور گه‌وره بئ **وَالْوَقْرُ**: (أذن وقرة): گوئچکهی
 گران که‌به‌که‌می هسه بیستی.

وَقَسَّ فلاناً بالمرکه: شتی ناشیرینی پال
 فلانکه‌س دا.

وَقَسَّ الفاحشة: باسی کرده‌وه ناشیرین و نابرو
 به‌رمکه‌ی کرد **وَقَسَّ** الإبل: حوشترکه‌ی
 گروئ کرد **وَقَسَّ** الأوقاس من الناس: کومه‌ل و
 تاقمی خوئری و پرو پوچ و هه‌تیو مچه‌و کویله
وَقَسَّ توم‌تبارو گومان لئکرا و به‌وه‌ی که توشی
 گروئی بوون **وَقَسَّ** الوقس: سه‌رم‌تای گروئی پیش
 نه‌وه‌ی به‌جه‌سته دا بلا و بیته‌وه **وَقَسَّ**: دمشگوترئ:
 (صار القوم أوقاساً): خه‌لکه‌که بوونه
 هه‌رمه‌کی و کومه‌لگایه‌کی تیکه‌ل و پیکه‌ل.

وَقَسَّ الرسم (یقش) وقشاً: وینه‌که کوزایه‌وه،
 سرپایه‌وه.

وَقَسَّ فلان من فلان: فلانکه‌س له‌فلانکه‌سه‌وه
 عه‌تا و به‌خششی ده‌سته‌وت.

وَقَسَّ له بشین: شتیکی پئدا **وَقَسَّ** له بشین:
 شتیکی پئدا.

وَقَسَّ بالنار: به‌ناگر نامازه‌ی بئ کرد، ناگری بو
 راوشاند **وَقَسَّ** الشئین: شته‌که که‌وته جم و
 جول **وَقَسَّ** الأوقاش: خه‌لکی هه‌رمه‌کی و تیکه‌ل

له‌جین و توئزی جیاحیا **وَقَسَّ**: جم و جول،
 دمنگ **وَقَسَّ**: هه‌ست، دمشگوترئ: (سمت وقشة): گویم
 له‌هه‌ست و چرپه‌ی بوو **وَقَسَّ**: عه‌یب و له‌که
 جیلکه‌و چه‌وئل که‌ناگری بئ دمشگوتره‌وه
 هه‌لئزگو پرزو پال **وَقَسَّ**: جم و جول و
 دمنگ و سه‌دا **وَقَسَّ**: عه‌یب و له‌که **وَقَسَّ**:
 ملی شکا **وَقَسَّ**: حوشترکه‌ی
 سوارمه‌کی سه‌ربشتی گلاند.

وَقَسَّ الشئین: شته‌که‌ی شکاند.

وَقَسَّ عنقه الدين: هه‌رمز ملی بئ شوژ کرده‌وه.

وَقَسَّ الشئین فلان: فلانکه‌س عه‌یبی له‌سته‌که
 گرت.

وَقَسَّ رأسه: سه‌ری به‌توندی راته‌کاند.

وَقَسَّ: ملی باریک کرا.

وَقَسَّ یوقص وقصاً: به‌سروشت و خیلقه‌ت ملی
 کورت بوو **وَقَسَّ**: وای لئکرد مل کورت بی
وَقَسَّ علی ناره: پرزو پال و توئیکله دارو
 شتی وای خسته ناو ناگرکه بوئه‌وه‌ی زیاتر
 بلئسه‌ی هه‌بئ **وَقَسَّ**: خوی به‌مل کورت
 نیشان دا، لاسایی مل کورتی کرده‌وه **وَقَسَّ**
وَقَسَّ علی برده‌ته: خوی نوشتانده‌وه عه‌باکه‌ی یا
 په‌شته‌ماله‌که‌ی له‌ملی خوی پئجا بوئه‌وه‌ی
 نه‌که‌وئ **وَقَسَّ**: به‌فرسه: نه‌سه‌به‌که‌ی نه‌رمه
 غارو گورگه لوقه‌ی بئ کرد، به‌توندی قاجی
 به‌زه‌وی دا دمدان **وَقَسَّ**: کوی (الوقص)
 هه‌روا به‌مانا په‌رته‌وازه‌یی و پچر پچری هاتووه
وَقَسَّ: دمشگوترئ: (صاروا أوقاصاً): نه‌وانه لئک جیا
 بوونه‌وه‌و پچر پچر بوون **وَقَسَّ**: مل
 کورت **وَقَسَّ**: عه‌یب و له‌که‌داریی شت
 له‌زاراوه‌ی زانستی عوروزدا لابردنی بیستی
 دووه‌می خاومن بزوینه له‌کیشی (متفاعل) **وَقَسَّ**

الْوَقْعُ: لومغه تیکه له (الرَوْضُ) که بریتیه له ورده دارو چیلکه و جهویل و پرزو پال، که ناگریان بین خوش دمکری همروا ناوه بو تاکی (الأوقاص) که له بواری زمکات دا بریتیه لهو شته زمکات لیکه وتوانه دی دمکونه نیوان دوو فهریزه زمکاتوه زمکاتیان لیکه ناکه وی بو نمونه که ژماره ی حوشر گه بشته پینج سهر دهمین مهریک بدا به زمکات نهمجار تا دمگاته ده سهر حوشر زمکاتیان لیکه ناکه وی، شهو حوشرانه ی نیوان پینج و ده پیمان دموتری (وَقَصُ) ههندی له زمانایانی شهرع پیمان وایه قاعیده ی (وقص) ته نیا له رشه و لآخ دا په پرهو ده کری **الوقیصه:** تاکی (الوقائنص) که بریتیه له دمکه وتنی نیسقانی مل به لای شانوه **وَقَطَهُ يَقْطُهُ وَقْطًا:** نه وهنده ی لیکه دا نیوه مردوی کرد.

وَقَطَ فُلَانًا دَابْتَهُ: و لآخه که فلانکسی گلاندو بین هوشی کرد.

وَقَطَ فُلَانًا: فلانکسی به سهر سهردا خست، سهری له زموی و حاجی بو هموا **و نهمجار به مهبهستی چار سهر به دوو و هجبه له حاجی دا.**

وَقَطَ الْأَرْضَ بِهِ: کابرای خست، به زموی دادا.

وَقَطَ الشَّيْئُ فُلَانًا: شته که باری فلانکسی فورس کرد خهوی لیکه خست **و دمگوتری:** (أكلت طعاماً فِرْقَطِيًّا): خواردنیکم خوارد خهوی لیکه خستم.

وَقِطَ فِي رَأْسِهِ: سهری گران بوو ههستی به فورسای سهری کرد **و وَقَطَ الصُّخْرَ:** بهر دمکه فولکه ی تیکه وتو ناوی تیدا کوبوه **و بهر داو له شاخه که دا پهیدا بو **و استوقط المکان:** شوینه که فولکه و چالی تیدا پهیدا بوو به هوی زور پیدا رویشتنی ناده میزادو**

و لآخه وه **و الموقوط:** خب بوو **و کوزراو **و زور تیه لندراو **و الوقط:** چالیکه له شوینیکی پتهو ناوی تیدا کؤدمبیته وه **و الوقیط:** کوزراو **و خب بوو **و همگیاندریک زوری لیکه درابین و بریندار گرابین **و بو متینهش ههردمگوتری:** (الوقیط) **و وشه ی (الوقیط) به که سیک دمگوتری شهو خهوی زرابین و نهوستین بهو هویه وه بهر زور لهشی تیکشکابین و داهیزرابین **و چالیکه له شوینیکی پتهو ناوی تیدا کؤدمبیته وه.************

وَقَعَ يَقَعُ وَقْعًا: که وت، به ربووه **و وَقَعَتِ الدواب:** و لآخه کان مؤلیان خوارد پال که وتن **و وَقَعَتِ الْإِبِلُ:** حوشره که بیخی خوارد پالکه وت **و همروا دمگوتری:** (وَقَعَ الطيرُ على أرضٍ أو شجر): بالندمکه له سهر زموی یان له سهر درهخت نیشت.

وَقَعَ المطرُ بالأرض: باران له زموی به که باری.

وَقَعَ الحقُّ: حهق چه سپا.

وَقَعَ القولُ عليه: قسه که، برپاره که چه سپا، واجب بوو له سهری.

وَقَعَ الكلامُ في نفسه: قسه که کاری له دمروونی کرد.

وَقَعَ فلانٌ في فلانٍ وقیعةً ووقوعاً: فلانکس جوینی به فلانکس دا غه بیه تی کرد قسه ی ناشیرینی بین گوتن.

وَقَعَ في العملِ وقوعاً: دمستی به کاره که کرد.

وَقَعَ في الشرك: شیرکی تیدا پهیدا بوو **و که وته حاله تی هاویش پهیدا کردنه وه.**

وَقَعَ في أرضٍ فلاةً: به ناو زموی به کی چول دا روی.

وَقَعَ الى كذا وقعاً: به پهله بهر پی کرد، خیرا ناردی.

وَقَعَ بِالْعَدُوِّ وَقَعًا: زنده رؤیى کرد له کوشتارى
دوژمن دا دوژمنى شه پرزه کرد.

وَقَعَ الْأَمْرُ مِنْ فُلَانٍ مَوْقِعًا حَسَنًا أَوْ سَيِّئًا:
کاره که لای فلانکس به باش یان به خراب
چه سپا.

وَقَعَ الْأَمْرُ عِنْدَ فُلَانٍ مَوْقِعًا حَسَنًا: کاره که لای
فلانکس گرنگی باشی پئی درا.

وَقَعَ النَّصْلُ بِالْمِيقَةِ: سه رته تیرمکانی به نامیری
تیز کردن تیز کردن.

وَقَعَ السِّيفُ وَالسَّكِّينَ: شمشیرمه یان کیرده که
تیز کرد.

وَقَعَتِ الْحَجَارَةُ الْحَافِرَ: به رد سمی و لآخه که
تهنک کرد ◊ دمشگوتری: (هذه نعلٌ لا تقع على
رجلي): نه مه نعلنیکه بو فاجم نابن، له گهل
فاجم ناگونجی.

وَقَعَ يَوْعُقُ وَقَعًا: پئی خواس بوو، گوشتى فاجى
نازارى بوو به هوى رهقى زمويهه که یان به هوى
به رده لانی و شتى واوه.

وَقَعَ فِي يَدِهِ: له دهستى بوومه، له دهستى دمر جوو ◊
به شیمان بووه ◊ اَوَقَعَ الْمُغْنِيَّ: گورانی بیژمه که
ناوازو هه وای گورانییه که له شوینی خوئی
داناو کیش و ناوازی شیواى بو دانا ◊ اَوَقَعَ فُلَانٌ
بِالْأَعْدَاءِ: فلانکس زیدمروهی کرد له کوشت و
برکردنی دوژمن دا ◊ اَوَقَعَ بِلْفُلَانِ مَا يَسُوهُ:
زمبری گورچکرو توندی له فلان دا، قسه ی
ناشیرینی ناراسته کرد ◊ اَوَقَعَ بِهِ الدَّهْرُ: روزگار
هیرشى بوهینا ◊ اَوَقَعَتِ الرُّوحَةُ: باخه که
ناوی له خوگرت و تیرناو بوو ◊ اَوَقَعَ فُلَانٌ
الشَّيْئَ: فلانکس شته که والى کرد بکه وئ ◊
واقعه مَوَاقِعَ وَوَقَاعًا: شهرى له گهل دا کرد ◊
واقِعَ الْأُمُورِ: نیشهکانى نزیک کردنه وه ◊ واقِع

المرأة: له گهل نافرته که جوت بوو ◊ وَقَعَ
الرجلُ: بپاوه که به شیومه کی تاییه تی رؤیى ◊
وَقَعَتِ الْإِبِلُ: حوشترمه که دواى تیراوبوون بیخی
خواردو پال کهوت ◊ وَقَعَ فِي الْكِتَابِ: ههندئ
به راویزو رونکردنه وه ی له سمر کتیبه که
نووسى و راجیع مهرجیبی بوکرد، زنده و شتى
دوبارمه بووی لئ لآبرد ◊ وَقَعَ الصَّيْقَلُ عَلَى
السِّيفِ: وهستای شیرگر دهستی کرد به مشت و
مالکردنی شمشیرمه که تیزکردنی ◊ وَقَعَ الْعَقْدُ
أَوْ الصِّكُّ: له لای خواروی گریبهسته که وه یان
چه که که وه ناوی خوئی نووسى و واژوی کرد ◊
وَقَعَ الشَّيْئُ: گومانی شته که ی کرد ◊ وَقَعَ ظَنُّهُ
عَلَى الشَّيْئِ: گومانی که وه سه رسته که ◊
شته که ی مزنده کردو دایبه زانند ◊ وَقَعَتِ
الْحَجَارَةُ الْحَافِرَ: به رده که سمی و لآخه که بری
قاشى کرد ◊ تَوَاقَعَ الْأَعْدَاءُ: دوژمنه کان
ههندیکیان له گز هندیکیان راجون ◊ تَوَاقَعَ
الرَّجُلَانِ: دوپاوه که شهریان بوو ◊ تَوَاقَعَ الْأَمْرُ:
چاومروانى رودانى کاره که ی کرد ◊ اسْتَوَقَعَ
السِّيفُ: شمشیرمه پئیوستى به مشت و مال
کردن هه بوو ◊ اسْتَوَقَعَ فُلَانُ الْأَمْرَ: فلانکس
چاومرئى رودانى نه وکاره ی کرد له وکاره ترسا ◊
الْإِيقَاعُ: نه و میه دمنگه کان له گورانی گوتنى
به کومه ل دا به یه که وه بگوترین و پاش و
پیشیبیان تیدا نه کرائ و به یه که وه له ته پئی
گوئچکه بدن ◊ التَوَاقِعُ: نه و میه باران له
ههندیکی ولات ببارئ و له هندیکی نه بارئ ◊
نه وه ی سه روك و پاشا و فرمانرئوا له سمر نامه و
شتى وا واژوی دهکن، نیمزای دهکن ◊ تَوَاقِعَ
العقد او الصك: واژکردنی گریبهسته یان
چه کی پاره که له لای خوارویه وه کابرا ناوی
خوئی دمنووسى و واژوی دهکا ◊ ناوه بو جوره

خه تیک ◊ جوره رویشتنیکه ◊ الموقِع: شوینی رودانی شت ◊ شوینی که وتنی شتو چه سپانی له جینگه ی تایبته خوی ◊ دمگوترئ: (وقع الشئی موقعه) ◊ (مواقع القتال): شهرگه ◊ گورمپانی شهر ◊ (مواقع القطر): شوینی باران لی بارین، باران لیدراو ◊ الموقِعة: شوینی رودانی شت ◊ شهر و شهرگه ◊ الموقِع: که سیک توشی به لا بووبی، کارساتی لی رودایی ◊ حوشتریک زور شوینه واری برینی به جهسته وه بن ◊ ریگای تهخت کراو و خوشکراو ◊ کیردی تیزکراو ◊ الموقِع: که سیک به هیواشی پی له زهوی بنی ◊ نووسری پراوینز نووس له سر نامه و شتی وا ◊ الموقوع: دمگوترئ: (حافر موقوع): سمی و لاخ که به هوی به ناو به ردو چه و ریشتن دا سوابی و تنک بووبی ◊ به ردو چه و له سمی و لاخه که ی بردبی ◊ الموقِعة: دمگوترئ: (قدم موقوعه): قاجی پیست نه ستورو پته وو زل و به هیز ◊ المیقِعة: شوینیک باز لی بنیشی و مگری بی ◊ نه و داره جیل شوهری که جیل شور به کوته ک جلی له سر دمشواو جله کان دمکوتی ◊ یان ناوه بو کوته که که ی که جله کانی پی دمکوتی ◊ چه کوچ و شتی وا ◊ نه خوشیبه که توشی بیچوه نازه ل دمبی و زوربه ی کات دمیکوژی ◊ الواقِع: نه و که سه ی به رداشی ناش بیراز دهکا ◊ شیوهی شتو روداو و مگوو خوی و سهر منجام ◊ دمگوترئ: (امر واقع و طیر واقع) ◊ (لواقِع الطیر): هیلانه و شوینی هه لنیشتنی باننده ◊ الواقعة: رۆزی قیامت ◊ به لای رۆزگار ◊ شهر و به رنکار بیوونسه وهی دوژمن ◊ لیکندانی گورچکری یه که له دواپه که له گه ل دوژمن ◊ دمشگوترئ: (رجل واقعة): بیاوکی نازاپه ◊

چاو نه ترسه ◊ له بواری فهلسه فهدا وشه ی (الواقعة): بریتییه له روداوو شتی پهیدا بوو ◊ الواقعية: له بواری فهلسه فهدا مه زه مبو ریبازیکه هه ول دهدا وینه یه کی نه مین و راستگو یانه بو نیمه نی سروشت و زیان وینا بکری ◊ هه روا رانواندنی بیرو بیچون و که شو هه وای روداو مگان به شیومه یه که تارمایی تیفکرین و بو روانینی میسالییان بیومنه بی ◊ هه روا ناوه بو ریبازیکی نه دمبی که پشت به واقع بیسته و گرنگی به وینه کرتنی بارو دوخی کومه لگا بدا ◊ الوقائع: نه حوال و روداو ◊ وقاع: شوینی لیکنه وتنی کوتایی هه راخی به رده که له کاتی دادانه وهی دا له زهوی دهدا ◊ الوقِع: دهنگی لیدان لهشت ◊ (رمبه، ته په، خر مه، ته فه، شلپه) ◊ دمگوترئ: (سمعت وقع المطر): گویم له خر مه خر می باران بوو ◊ (سمعت وقع الأقدام): گویم له ته په ته پی قاجه کانیا ن بوو ◊ هه روا وشه ی (الوقع): ناوه بو به رزایی کیو ◊ ته نکه هه ور ◊ شوینکه ی شت که رهنگی گور بیی ◊ به رده ورده ◊ الوقِع: ته نکه هه ور ◊ نه خوشیک نازاری هه بی و هاوار بکا ◊ الوقِعة: جاریک ◊ له شهر دا لیدانی له سر به که و بی پسانه وه ◊ وقعة السیف: برین و رۆچونی شمشیر به ناو جهسته دا ◊ الوقِعة: به رد ◊ الوقاع: نه و که سه ی هاشمله غه بیته خه لک دهکا ◊ الوقِاعة: به مانا (الوقاع دئ) ◊ الوقِيع: شوینی توندو پته و که ناوی لی رونه جی ◊ دمشگوترئ: (سکین وقیع): کیردیکی تیزه ◊ (حافر وقیع): سمه و لاخیکه رمق و پته و یان سمه و لاخیکه به ردو چه و تنکی کردوه توشی سوانی کردوه ◊ شوینکه و روشانی رهنگی شته که ی گور بیی ◊ الواقِعة من الأرض:

زهویه که توندو پتهوین ناو دانهدا ◊
 غه بیه تکرندی خه لک ◊ زهبرو دمنگی شهر ◊
وقیعة الطائر: شوینی هه ئنیشتنی بالندهو
 شوینی وا که بهروالمت بالنده و مگری دهبی
 بؤلنی هه ئنیشتنی ◊ (وقائع العرب): روژانی
 شهر و جهنگی نیوان عمر به کان.

وَقَفَّ وَقُوفًا: هه لسا به سهرپن ◊ دوا ی رویشتن
 راوستا ◊ (وَقَفَّ عَلَى الشَّيْءِ): شته که ی بینی،
 به سهر شته که دا ناگادار بوو ◊ (وقف في المسألة):
 له مهسه له که که و ته گومانه وه ◊ (وقف على
 الكلمة): بزوینی نه دا به کوتایی وشه که به بی
 بزوین خویندی به مو له وشه ی دوا ی خو ی
 دایر ی ◊ (وقف الحاج بعرفات): حاجیه کان دوا ی
 نویژی نیومر وی روژی عمر هه چونه کیوی
 عمر هه ◊ (وَقَفَّ فلان على ما عند فلان):
 فلان کهس تیگی ی فلان چی لایه و ج مه بهستی
 هه یه.

وَقَفَّ الماشي والجالس: روینده که یان
 دانیش تو وه که ی هه لسانده سهرپن، وای لی کرد
 راوستنی.

وَقَفَّ فلاناً عن الشيء: فلان کهسی له شته که منع
 کرد.

وَقَفَّ فلاناً على الامر: فلان کهسی به سهر
 شته که دا ناگادار کرد.

وَقَفَّ الامر على حضور فلان: کاره که ی
 به یوست کرد به ناماد بپوونی فلان هه.

وَقَفَّ الدار ونحوها: خانومه که یان ملک و
 سامانیکی تری و مقف کرد له ریگی خودادا
 خه لگی سودی لی ببینن ◊ دمشگوتری: (وَقَفَّ
 الدار على فلان): خانومه که ی له سهر فلان و مقف
 کرد ◊ کردی به مولگی نهو بی بهرام بهر ◊

اوقف فلان عن الامر الذي كان فيه: فلان کهس
 وازی له کاره که ی خو ی هیئا ◊ دمشگوتری:
 (کلمته فأوقف): قسم له که ن کرد بیدنگ بوو
 ◊ **واقفه في حرب او خصومة:** له شه را چو وه
 پال نهوو له که لیدا و مستا ◊ **واقفه على**
كذا: داوا ی و مستانی لی کرد له سهر نه وه ◊
وَقَفَّ الجیش: سهر باز مکان یه که له دوا یه که ریز
 بوون ◊ **وَقَفَّ الناس في الحج:** له حج دا خه لک
 شوین و مستانی خو یان به پیره و کرد ◊ **وَقَفَّت**
المرأة: نافر مه ته که سهر و کار ی و مقفه که ی خسته
 ژیر دهستی خو یه وه ◊ **وَقَفَّ فلاناً على الشيء:**
 فلان کهسی به سهر شته که دا ناگادار کرد ◊ **وَقَفَّ**
القارئ: قور نان خوینه که ی فیتری شوینی
 راوستان له سهر نایه ته کان کرد ◊ **وَقَفَّ**
الحديث: حه دیسه که ی رون کرده وه ◊ **توقف**
القوم في الكفاح: له تی کو شان و به گز اچو ونه وه ی
 زولم و ستم دا خه لکه که پال پستی یه کرتیان
 کرد ◊ **توقف عن كذا:** لهو نی شه دا راوستا و
 نه ی کرد ◊ **توقف عليه:** هه ولی چه سپاندنی دا
 ◊ **توقف فيه:** له وشته دا مایه وه و چاومروانی کرد
 ◊ **استوقفه:** رایگرت، داوا ی لی کرد بو مستنی ◊
التوقيف: دهقی شهر ع دانهره له بر ی بو اردا ◊
التوقيف: هه رشتیک پال بدری بو (ته و قیف)
 ◊ **الموقف:** نهوشوینه ی مرؤف لی دهوستنی ◊
موقف المرأة: نه وه ی له جهسته ی نافر مت دا به
 عه و رمت حساب ناکر ی وه کو و دهست و
 مه چه ک و به شیک ی رو خسار که دایوشینیان
 ده بیته حهر هج بو خودی نافر مه ته که و ناتوانی
 به مناسایی کاره گانی نه نجام بدا ◊ **الموقفان:** دوو
 شاده مارن دهوری کلیجه ی ناده میزادیان دا وه
 نه گهر گرز بوون ناده میزاد ناتوانی هه لسی
 نه گهر بران ناده میزاده که ده مر ی ◊ دمشگوتری:

سَيَوَيْكَ دَهْبِي تَوَيْكَلِي سورو پتهوه ◊ ههروا
بهمانا (بهردهوام) دئ ◊ الوَقْلُ: بهرد ◊ بنکی
لقه دارخورما که وشک بوویئ و باش دانسه
تاشرابیئ و بنهکهی مابیی و مروّف بتوانی بیکاته
پبیلیکانه و پبیدا سرکهوی ◊ الوَقْلُ: دمگوترئ:
(فرس و عِل و رَقْل): نسهپیکه جوان دهجیته ناو
شیوو دۆلهوه ◊ الوَقْلَةُ: تاکی (الوقْل) ه ◊ دهنکی
بهری درهختی ومقل.

وَقَمَّ الرَّجُلُ يَقْمُه وِقْمًا: زۆری لهپیاومه کرد
ناجاری کرد.

وَقَمَّ عَنْ حاجته: بهناشیرینترین شیوه کابرابی
موحتاجی جواب کردو پبداویستییهکهی
نهدایه.

وَقَمَّ الْأَمْرَ فلاناً: فلانکسی زۆر خمهتبار کرد ◊
وَقَمَّتِ الْأَرْضُ: زهوییهکه خیل چوووه ناوی و
گژوگیاو لهومری ههمووی خوراو بوو به
سوتهمهرو ◊ الوَقْمَةُ: ریشه کیشی کرد، لهبیخ
ههلی کهند ◊ وَقَمَّ فِي الشَّيْئِ: دریزه پی دا،
زۆری لهشتهکه کۆلیهوه.

وَقَمَّ فلاناً: ههرمشهی لهفلانکس کرد ◊
زۆردسته و ملکهچی کرد ◊ تهحهدهای کرد.

وَقَمَّ الصَّيْدَ: نیچیرهکهی ههنگاوت و پیش نهوهی
سهری ببری نیچیرمه گیانی دهرچوو.

وَقَمَّ الْكَلَامَ: قسهکهی جوان ههنگرت و خستییه
میشکی خۆپهوه ◊ تَوَقَّمَ الصَّيْدَ: نیچیرهوانهکه
چوووه کۆختهکهیهوه ◊ تَوَقَّمَ فلاناً: ههرمشهی
لهفلانکس کردو لئی توره بوو ◊ تَوَقَّمَ
الصَّيْدَ: نیچیرهکهی کوشت ◊ تَوَقَّمَ فلاناً
بالکلام: فلانکسی بهقسه داگرت و هیرشی
کرده سهر ◊ تَوَقَّمَ كَلَامَ فلان: قسهی فلانکسی
وهنگرت و خستییه میشکی خۆپهوه ◊ الوَقَامُ:

(إمرأة حسنة الموقفين): ناهرمتیکه دهمو جاوو
قلو قاجی جوانن ◊ الموقَّفُ: پیاوی قانبوو
لهبۆته دراوو خاومن نهزمون ◊ (رجل موقَّفٌ على
الحق): پیاویکه لهناست حهق دا ملکهجه ◊
الموقَّفةُ: دمگوترئ، (دابة موقَّفة): ولاخیکه
قاجی خهتخهتی رمشی تیدان ◊ الموقوف:
شتی ومقف کراو بو مزگهوت و خویندنکای
نایینی و شتی وا ◊ الميقاف: داریکه کولی
مهجهلی لهکول هاتووی پی سارد دمکرتیهوه ◊
الميقفُ: بهمانا (الميقاف) دئ ◊ الواقف:
نهوکهسهی مولکی خوئی ومقف دهکا ◊
خرمه تکاری کهنیشته ◊ الواقفة: قاج ◊
الواقفية: پیریکن لهصوفی و بهتالخوازماکان ◊
الوقفُ: لهواری خویندنی قورشان دا دابیرینی
وشهیهکه لهوشهی دواوهی ◊ لهزاراوهی
شهرعزانان دا ومقف کردنی مولکه لهسهر
کهسیک لایه نیک لهپنیکهی خودادا ◊ بازنهیهک
لهمادهی عاج دروستکرابی پان خرخال لهزیووو
شتی وا دروست کرابی ◊ الوقفة: ههلوپسته ◊
یهکجار ◊ شک و گومان ◊ (يوم الوقفة): رۆزی
راوستانی حاجیهکان لهسهر کیوی عمرقه ◊
الوقافُ: مروفی لهسهره خو ◊ کهسیک نهچی
بو شهر دزی دوزمن و خویشاریتهوه ◊ الواقيفة:
سهگ رهتین کهماندوبین لهسگ رمتاندنهکه
◊ الوقى: جریوهی سیسره و شتی وا.

وقل في الجبل (يقال وقلاً): بهکیومهکا سهرکهوت
◊ قاجیکی جهسپاندو قاجیکی ههئینایهوه ◊
تَوَقَّلَ فِي الْجَبَلِ: بهکیومهکا سهرکهوت ◊
دهشگوترئ: (تَوَقَّلَ فِي مِصَاعِدِ الشَّرَفِ):
بهپهیزه پلیکانهی شکومهندی دا سهرکهوت ◊
الوقلُ: درهختی (دهوم) درهختیکه گهورمیه
لهسهعیدی میصر زوره، میوهکهی بهنهاندازی

شمشیر ◊ عصاو گۆچان ◊ قامچی ◊ حهبلو
 گوريس ◊ اوقن الرجل: بياومكه باندەكەى
 لەسەر هیلانەكەى خۆى گرت ◊ توقن: بەمانا
 (اوقن) دئ ◊ توقن في الجبل: بەناو كێوهكەدا
 سەرکەوت ◊ الوقنة: هیلانە ◊ الموقونة:
 نافرمتى ناوكەژاومو پارێزراو ◊ وقوق الرجل:
 بياومكه زەعیضو لاواز بوو ◊ وقوق الكلب:
 سەگەكە لەكاتى ترسان دا لوراندى ◊ وقوق
 الطائر: باندەكە دنگى لئ هات، قیراندى،
 گاراندى، چیركاندى، گماندى، قیراندى ◊
 الوقواق: ترسنوك ◊ درەختیکە دەرمانى لئ
 وەردەگیرى ◊ الوقواق: زۆر بلن و چەقە چەناو.
 وقى الفرس من الحفى يقى وقياً: ئەسپەكە
 بەهۆى نال نەکردنیهوه بەرى سمەكانى سوان و
 بەحال قاجى لەزموى دەناو لەرۆیشتن دەترسا.
 وقى الشين وقياً: شتەكەى پاراست نەبەيشت
 توشى ناخۆشى ببى و زيانى بئ بگا ◊ دەگوترى:
 (وقاه الله من سوء): خودا لەزبان پاراستى.
 وقى الامر وقياً: كارەكەى چاك كرد ◊ وقاه
 توقية: چاودیری كردو پاراستى ◊ ائقى
 بالشين: خۆى بەشتەكە پاراست ◊ شتەكەى
 كردە مەتال بۆخۆى بۆنەهوى پارێزراوبى ◊
 ائقى الله: لەسزای خودا ترساو خۆى لەوشتانە
 پاراست كەخودا ببى ناخۆشە ◊ ائقى الشين:
 لەشتەكە حەزمى كردو خۆى پاراست ◊ توقاه:
 حەزمى كردو خۆى پاراست ◊ لەحەدەت دا
 هاتوو (وتوق كرائم أمراهم): لەزەكات وەرگرتن
 دا لەمالە باش و رەسەنەكەيان خۆ بپارێزن و
 نەومیان لئ مەسئین ◊ توقاه: بەمانا (وقاه) دئ
 ◊ النقاء: ترسو و بيم ◊ النقوى: لەخواترسان و
 پابەند بوون بەفەرمان و نەهیهكانى ◊ ترسو

بیم ◊ التقيّة: ترسو و بيم ◊ بەلای شیعەوه
 ئەومیه لەكاتى پێويست دا حەق و راستى ژیر
 لێودمیی و بەروالەمت بەتال و ناحەق بەحەق
 بزائى و زەمانە سازى بكەى بەمەبەستى
 خۆپاراستن لەزيانى بەرامبەر ◊ التقي: خودا
 پەرسى ◊ لەخودا ترسو ◊ الموقى: نازاو
 چاوەنەترسو ◊ الواقى: باندەمیهكە لەچۆلەكە
 گەورەترە، سەرزل و دەندوك گەورە جبرو
 جانەومرى بچوك نيجيردەكا وادەبى چۆلەكەش
 دەخوا ◊ الواقية: هەرشتيك بيكەيه مەتال و
 ديوجامەو پارێزمرى شتى تر ◊ الوقاء: صيفه
 موبالغەيه ◊ واتە زۆر پارێزمر بئ ◊ دەگوترى:
 (رجل وقاء): بياويكە زۆر خۆپارێزە ◊ الواقية:
 ئەوشتەى شتى ترى پئ بپارێزى ◊ الواقية:
 لوغەتیکە لە (الأوقية) ◊ تكى يثكاً تكاً:
 دانىشت و پالى داپەوه ◊ ائكاً فلاناً: فلانكەسى
 لەمەجلیسى خۆى دا دانىشانە ◊ هەلئ نا
 بۆنەهوى دابنیشى ◊ دەگوترى: (ضربه فائكاً):
 لئى داو پالى خست يان لەسەر تەنیشتى جەبى
 رايكيشا ◊ اوکا على الشين: پىشتى بەشتەكەوه
 دا ◊ اوکا فلاناً: كورسى و باليفى بۆ فلانكەس
 دانا بۆنەهوى لەسەرى دابنیشى و پال بەداتەوه ◊
 واکا على يديه مواكاة ووكاء: تينى داپە سەر
 دەستەكانى بەرزى كردنەومو لەخودا پاراپەوه ◊
 توقاً على الشين: خۆى بەسەر شتەكەدا دا ◊
 توقات الناقه: حوشترەكە ژان گرتى و باراندى
 ◊ التكاة: هەرشتيك خۆتى بەسەرا بەدى
 وەكوو عەصاو گۆچان و شمشير ◊ كەسيك زۆر
 خۆبخاتە سەرشت، زۆر خۆ بەسەر گۆچان و
 شتى وادا دا ◊ تەمبەل و قونگران ◊ المئكاً:
 كورسى و باليفى شتى وا كەپالى پێوه دەى، يان
 لەسەرى دانیشى و پال بەدیهوه ◊ المئكى:

كەسەك لەسەر كورسى دانىشىن و پال بىداتەوۋە
بەپاشى كورسىيەكەوۋە.

وَكَب يَكْبُ وَكْبًا وَوَكْبَانًا بِمَهْيَواشَى رَوَيْشَت ۵
هەستا و راست بۆۋە.

وَكَبَ عَلَى الْأَمْرِ: بەردەوام بوو لەسەر كارەكە.

وَكَبَ التَّمْرُ: خورماكە رەنگى رەش بوو گەپشەت.

وَكَبَ الثَّوْبُ: ھوماشەكە چىگن بوو ۵ اوكب فلان:

فلانكەس چوۋە ناو رىزى كۆمەلەوۋە لەگەلئان
ھاوشان بوو ۵ اوكب الامر: لەسەر كارەكە

بەردەوام بوو ۵ اوكب الطائر: پالئدەكە خۆى
نامادەكرد بۆ فەرىن ۵ اوكب فلاناً: رەقى

فلانكەسى ھەئساند ۵ واكب على الشئىن
مواكبە ووکاباً: بەردەوام بوو لەسەر شتەكە ۵

واكب الأمير: لەگەل مەوكىب و كاروانى ئەمىر
دا كەوتەپرى و لەگەل ئەوان دا سوار بوو ۵ واكب

الموكب: لەگەل قافلەو مەكىبەكەدا بەپرى
كەوت ۵ واكب القوم: پىش خەلكەكە كەوت ۵

وكب العنب: تىيەكە خەرىكە رەش بىن و بگا
۵ وكب التمر: خورماكە لەكاتى گەپشەتن دا

رەش بوو ۵ الموكب: ھوشتر سوار، قافلەبەك
ھوشتر كە كورتان و تەدارمكىان رازابىتەوۋە،

سوارمكانيان پۇشاكى جوان و رىك و پىكىيان
لەبەردابىن، ھەندى جار سازو سەمتورو شتى

واشيان لەتەك دابىن ۵ ھەندى كەسىشيان
پىادەبىن ۵ نىستا بارو دۆخەكە گۆراوۋە لەجىياتى

ھوشتر نوتومبىلى جوان و ئاخىر مۇدىل
بەكاردى (مەوكىبى مەسعود بارزانى، مەوكىبى

سەرەك ھەزىران، مەوكىبى سەرەك كۆمار) ۵
الموكب: خورماى ئال و بۆل تىكەوتو بەچقل و

شتى وا كونى تىن دەكرى بۇنەوۋەى زو بگا ۵
الوكاب: كەسەك زۆر غەمبار بىن ۵ الوكوب:

دەگوترى: (ظيئة و كروب) ناسكىكە لەجەئەبە
ناسكەكە تەرمناپىن.

وَكَّتَ فِي الشَّيْنِ يَكْتُ وَكْتُا: كارى تىن كەرد.

وَكَّتَ البُسْنُ: خورماكە خەرىكە ئال و بۆلى

تىكەوۋى و دەنكە دەنكە لىن شىرىن بىن ۵
وَكَّتَ الدَّابَّةُ: ولاخەكە پەلەى كەرد لەھاج

ھەلپرىن و ھاج دانان دا.

وَكَّتَ فلان القربة: فلانكەس كوندەكەى پەركەرد ۵

الموكوت: دەگوترى: (رجل موكوت): پىاوپىكە
پەرە لەرق و قىن ۵ الوكت: شونىكەى كەم

لەسەر شت كە لەرەنگى خۆى نەبىن ۵ خالى
سور لەسەپىنەى چاودا ۵ يان خالى سەپى

لەرەشپىنەى چاودا ۵ الوكات: كەسەك ھەنگاۋى
كورت بەھاۋى و ناھۆلابىروا ۵ الوكيت: دوزمانى و

فىتنە جۇبى كەردن دزى خەلك لاي فەرمانىروا
۵ استوكك: بەركولى خوارد (خواردنىكى

كەم و سوک تاخواردنى تەواۋ پىن دەگا) ۵
الوكات: بەركولى خواردنى پىش نىمەپرو ۵

وكه برجله: بەھاج پان و پلىشى كەردەوۋە ۵
اوکح: ماندو بوو ۵ سوالكەرمەكەى جواب كەردو

لىن تۇرەبوو ۵ اوکح عن الامر: وازى لەكارەكە
ھىنا ۵ اوکح في الحفر: لەبىر ھەلكەندەكەدا

گەپشەتە شاخ و تەبارى سەخت ۵ اوکح العطية:
بەخشش و دەسەندەكەى پرى ۵ استوكح: وازى

لىن ھىناۋ جى تر بەخششى نەداپە ۵ دەگوترى:
(سأل فاسر كح): داۋاى لىن كەردو نەپداپە ۵

استوكح الفراع: لەقە سەوزەمەبوومەكانى شونىنە
بەراۋى درەختەكە ئەستوربوون و گەورەو

پتەوۋبوون ۵ الاوكح: شونىنە رەق و پتەۋى
زەۋى ۵ بەردو شاخ ۵ گل ۵ السوكح: لەقە

سه‌وزهمیبوی شوینی برآوی درخت که باش
برین هیلدابیته‌وهو گه‌وره بووبی.

وَكَّدَ بِالْمَكَانِ يَكْدُ وَكُودًا: له‌شویته‌که مایه‌وه.

وَكَّدَ الرَّحْلُ: بارو بارگه‌نه‌که‌ی شه‌ته‌ک دا.

وَكَّدَ الْعَقْدَ: گریبه‌سته‌که‌ی کرده دیکومینت و
مؤزی کردو شایه‌تی له‌سمر گرتن.

وَكَّدَ الْأَمْرَ: له‌کارمه‌که‌دا به‌ردموم بوو خمریکی بوو

◊ اوَكَّدَ السَّرْجَ: زینه‌که‌ی له‌سمر پشته

ئه‌سه‌به‌که شه‌ته‌ک دا ◊ دمشگوتری: (آکد

السَّرْجِ) ◊ اوَكَّدَ الْعَقْدَ: گریبه‌سته‌که‌ی پته‌وکرد

مؤزی لی داو شایه‌تی له‌سمر گرتن ◊ وَكَّدَ

السَّرْجَ وَالْعَهْدَ: ده‌ق مانای (أو کدهما)

ده‌گه‌یه‌نی ◊ تَوَكَّدَ: پته‌وو جیگیر بوو ◊

التَّوَكُّدُ التَّوَكُّدُ: نه‌وتیلمه سیرمانه‌ن که

قه‌پوچکی زینی پی دهبه‌سترته‌وه به‌ملاو

به‌ولای زینه‌وه ◊ التَّوَكُّدُ: به‌لای زانایانی

نه‌حوه‌وه نیسمیکه جه‌خت له‌مانای نیسمیکی

پیش خویه‌وه ده‌کاته‌وه هه‌مان ئیعرابی نه‌وی

ده‌دریتی ◊ تم‌نکید دوجؤزی هه‌یه تم‌نکید

له‌فزی تم‌نکید مع‌نه‌وی ◊ الْمُتَوَكَّدُ: ناماده

باش بؤ کارو سه‌ربه‌رشتیاری کار ◊ الْمُوَاكِدَةُ:

حوشتریک به‌ردموم بی له‌سمر رۆیشتن ◊

الْوَكَادُ: جه‌بلیکه مانگای پی دهبه‌سترته‌وه

له‌کاتی دۆشینی دا ◊ یان نه‌و تیلمه سیرمه‌یه‌یه

که قه‌پوچکی زینی پی دهبه‌سترته‌وه به‌ملاو

به‌ولای زینه‌وه ◊ الوَكْدُ: خه‌فمت، نیازو

مه‌به‌ست ◊ الوَكْدُ: هه‌ول و تیکۆشان و کرده‌وه ◊

ده‌گوتری: (مازال ذلك من وکدي): تانیستا

نه‌وه نیشی سهرمکی منه.

وَكَّرَ الطَّائِرَ يَكْرُ وَكْرًا وَكُورًا: باننده‌که جووه
ناو هیلانه‌که‌ی.

وَكَّرَ الظَّبْيُ وَكْرًا: ناسکه‌که بازی دا ◊ وَكَّرَتْ
النَّاقَةُ: حوشترمه‌که به‌جۆره بازدانیک بازی دا.

وَكَّرَ فُلَانٌ لِلْقَوْمِ: فلانکس ریگای سهر ناوی بؤ
خه‌لکه‌که کرده‌وه.

وَكَّرَ الْقَوْمَ: نانخواردنی تایبعت به‌ته‌واو بوونی
خانوی بؤ خه‌لکه‌که دروست کرد.

وَكَّرَ السَّقَاءَ وَالْمِكْيَالَ: گوزه‌وو کۆلینه‌وو ته‌نکه‌رو

قسناغ و شتی وای پرکرد ◊ دمشگوتری: (وَكَّرَ

بَطْنَهُ): گه‌ده‌ی خۆی پرکرد له‌خواردن ◊ الوَكْرُ:

هیلانه‌ی باننده‌که هیلکه‌ی تیدا ده‌کاو

جوجکی تیدا هه‌لدینی جا له‌گونه شاخ دا بی

یان له‌سمر درخت بی یان له‌شوینی تر بی ◊

هه‌روا وشه‌ی (الوَكْرُ): جۆریکه له‌بازدان و

هه‌لزه‌نینه‌وه ◊ الوَكْرِي: جۆره رۆیشتن و

بازدانیکه ◊ ده‌گوتری: (إمرأة وَكْرِي):

نافرمتیکه که ده‌روا توند پیی به‌زه‌وی دا ده‌دا

◊ (نَاقَةٌ وَكْرِي): حوشتریکی کورتی خوگه‌وو

به‌گوره ◊ الوَكْرَةُ: یه‌کجار ◊ لانه‌ی باننده،

هیلانه‌ی باننده ◊ جۆره زیافته‌وو نانخواردنیکه

به‌بۆنه‌ی ته‌واوبونی خانوومه‌وه دروست ده‌کری

◊ الوَكْرَةُ: ریگای چوونه سه‌بریرو دویلاو ◊

الْوَكَارُ: بازهاویژ ◊ الوَكْرِي: به‌مانا (الوَكْرَةُ) دئ.

وَكَّرَ فُلَانٌ (يَكْرُ) وَكْرًا: فلانکس بازی دا.

وَكَّرَ فِي عَدْوِهِ مِنْ فَرْعٍ: له‌راگردن دا په‌له‌ی زیاتر
کرد.

وَكَّرَ فُلَانًا: پالی به‌فلانکسه‌وه ناو لپی دا مسته
کۆله‌ی لی دا ◊ مسته‌کۆله‌ی له‌چه‌ناگه‌ی دا.

وَكَّرَ أُنْفُهُ: لوتی شکاند.

وَكَّرَ فُلَانًا بِالرَّمْحِ: به‌ریمب زه‌بری له‌فلان دا.

وَكَّرَ الرِّمْحَ فِي الْأَرْضِ: رمبه‌که‌ی له‌زه‌وی چه‌فاند.

وَكْرَ الرِّقَ: مهشکه که یان کوندهمگی پرکرد ◊
 تَوَكَّرَ لِلأَمْرِ: خوی بو نیشه که نامادمکرد ◊
 تَوَكَّرَ مِنَ الطَّعَامِ: ورگی خوی پرکرد له خوراك
 ◊ تَوَكَّرَ عَلَى الطَّعَامِ: ورگی خوی پرکرد
 له خوراك ◊ تَوَكَّرَ عَلَى عَصَاهُ: خوی بهسمر
 عهصا که دا ◊ الوَكْرَى مِنَ النُّوقِ: حوشتری
 کورت و کوله بنه.

وَكَسَى الشَّيْئَ (يَكْسُ) وَكَسَاً: شته که ی کهم کرد.
 وَكَسَى فلاناً: زیانی به فلان کهس گه یاند.

وَكِسَى فِي تجارته: له بازار گانیگردنه که ی دا زهرمر
 مهند بوو ◊ او كِسَى فِي تجارته: به مانا (وَكِسَ)
 دئ ◊ وَاكْسَى مَالَهُ: مالی خوی کهم کرده وه ◊
 وَاكْسَى فلاناً: سه رزنه نشتی فلان کهسی کرد ◊
 الأوكسُ: (رَجُلٌ أوكسُ): بیایونکی هیج و پوچ و
 خویرییه ◊ الوكسُ: دمگوترئ: (بِرَأْتِ الشَّجَّةُ
 على وکس): برینه که ماویمتی چاک بیته وه ◊
 مه نزلئیکه له مه نزله کانی مانگ که تییدا
 دمگئرئ ◊ (بيع الوكس): شت فروشتن به زهرمر.

وَكِظَ عَلَى الأمرِ يَكِظُ وَكِظاً: لهسمر کارمکه
 بهردهوام بوو.

وَكِظَ الشَّيْئَ: شته که ی پال پیوونا و به شته که ی
 کیشا ◊ دمری کرد ترؤی کرد ◊ وَاكِظَ عَلَى
 الأمرِ: بهردهوام بوو لهسمر شته که ◊ تَوَكِظَ
 عَلَيْهِ الأمرِ: نیشه که ی لئ سوپا کارمکه ی لئ
 شیوا.

وَكِعَ البعيرَ: بههوی توندی نازارمکه یه وه که وته
 سه رزهوی ◊ وَاكِعَتِ الدَّجَاجَةُ: مریشه که فسی
 دایه وه بو که له شیرمکه.

وَكِعَ الشَّاةَ: گوانی مهرمکه ی له کاتی دوشین دا
 هه ئته کاند.

وَكِعَ فلاناً بالأمرِ: فلان کهسی عه یبدار کرد.

وَكِعَ فلانٌ: سهری قامکه گه وره ی قاجی روی
 کرد و ته قامکی ناومراستی قاجی بوئه وه ی
 وینه ی گئرئ دروست بکا له بنکی قامکه که ◊
 نه حمه ق بوو خویری و ناپیاو دمرچوو ◊ (فهر
 أوكعُ وهي وكعاً).

وَكِعَ الرجلُ: بیاهمکه خویری و هه تیومچه
 دمرچوو.

وَكِعَ الشَّيْئَ: شته که پته و بوو توندو رمق بوو ◊

لوكعَ الرجلُ: بیاهمکه خیرو بیری کهم بوو ◊
 کاریکی خراپی نه نجام دا ◊ او كعَ القومِ:
 خه لکه که حوشتر مکانیان هه له و بوون و
 بیگه بین ◊ او كعَ الأمرُ: کارمکه دامه زرا ◊ او كعَ
 فلانٌ في الأمرِ: فلان کهس له کارمکه دا توند رهوی
 کرد ◊ او كعَ الشَّيْئَ: شته که ی چه سپاندو
 جینگیری کرد ◊ او كعَ السقاءَ: دیمکه ناومکه ی
 دامه زرانند ◊ وَاكعَ السديكُ الدجاجَةَ:

که له شیرمکه به مریشه که دا فسی ◊ ائكعَ
 الشَّيْئَ: شته که پته و بوو ◊ استوكعَ فلانٌ:
 فلان کهس مه عیده ی بهه یز بوو ◊ استوكعَ
 الفراعَ: لقه سه وزه و مه بوومکانی شوینی برپاوی
 دره خته که گه وره بوون، نه ستورو پته و بوون ◊
 استوكعَ السقاءَ: دیمکه که شوین ته هه له کانی
 هاوسان و ناویان هه لمزی و ناوی لئ ناچی ◊
 الميكَعَ: دیمکه ناوی پته و، کونده ناوی پته و ◊

هؤرو جه و ال ◊ مال مال که زهوی کئلدراوی پی
 تهخت دمگئرئ ◊ الوكعَاءُ: نه حمه ق ◊ نازاراوی
 ◊ الوكعِ: پیشهنگی مهر، مهرئیک که مهره کانی
 تر شوینی بکه ون ◊ حوشتری بهه یزو جهسته
 دامه زراو ◊ دمگوترئ: (أمر و كيع): کاریکی

قایم و پتهوو بناغه دامه زراوه ◊ قلب و کیع:
دلی بهناگاو هۆشدار.

وَكَفَّ الْمَاءُ وَغَيْرَهُ يَكْفُ وَكُفًّا: ناومه که دَلُوب دَلُوب
داچۆرا.

وَكَفَّ الْبَيْتَ بِالْمَطَرِ: بههۆی بارانهوه سه قفی
خانومه که دَلُوبه دهکا.

وَكَفَّتِ الْعَيْنُ: چاومه که فرمیسکی رشتن ◊
دهشگوتری: (وَكَفَّتِ الْعَيْنُ بِالدمع).

وَكِيفَ يُوَكِّفُ وَكُفًّا: لای داو سته می کرد ◊
عه بیدار بوو تاوانی نه نجام دا.

وَكِيفَ عَقْلَهُ وَرَأْيَهُ: عه قَل و راو بۆچونی خراب و
بئ که لک بوو.

وَكِيفَ الْمَاءِ وَالدَّمْعِ وَنَحْوَهُمَا: به مانا (وَكَفَّ) دئی

◊ اَوَكَّفَ الْحَامِلُ: سکرپه که نزیکه مندالی ببین

◊ اَوَكَّفَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکهس فلانکهسی

خسته ناو تاوانهوه ◊ اَوَكَّفَ الدَّأْبَةَ: و لآخه که می

کورتان کرد ◊ وَاكْفَهُ: بهر بهر مکانی کرد ◊

رو به روی بووهوه ◊ وَكَفَّ الدَّأْبَةَ: کورتانی

خسته سهر پستی و لآخه که ◊ وَكَفَّ الوِكَاْفَ:

کورتانی دروست کرد ◊ تَوَاكَّفَ الْقَوْمُ:

خه لکه که لایان دا ◊ تَوَاكَّفَ الْبَيْتُ وَالسُّطْحُ:

هه لآشه که، خانومه که دَلُوبه می کرد ◊ تَوَاكَّفَ فُلَانٌ

لِفُلَانٍ: فلانکهس به رهو روی فلان چوو

بوئه وه می بیگا توشی ببین ◊ تَوَاكَّفَ فُلَانًا:

واده می دا به فلان که بیر له نیشه که می بکاته وهو

کاری بۆ جئ به جئ بکا ◊ تَوَاكَّفَ الاَثْرَ: شوین

پیی فلانی هه لگرت و به شوینی دا رویشت ◊

تَوَاكَّفَ الْخَبَرَ: چاوه مروانی هه واله که بوو

پرسیاری دمر باره می کردو لئی کۆلپیه وه ◊

اِسْتَوَاكَّفَ الْمَاءَ: هه وئی دا ناومه که دَلُوب دَلُوب

بیته دهر ◊ الوِكَاْفَ: بارانی به خوره می یان بارانی

به نه ◊ الوِكَاْفَ: کورتانی گویدرپژوو و لآخی تر

◊ الوِكَاْفَ: راخه می چهرم، که و نه کۆن ◊

زور به می کات که سنی که حوکی نیعدامی درایی

له سر نهو جو رمه که و نه به شمشیر له ملی دراوه

◊ الوِكَاْفَ: بناری کیو ◊ الوِكُوْفَ مِنَ النُّوقِ:

حوشتریک هه همیشه شیر بیداو شیر و شک نه کا ◊

(الْوِكُوْفُ): ناوه بۆ مه ری شیر زۆر ◊ هه ورپیک

که مه که باران ببارینی ◊ الوِكِيْفُ: خودی دَلُوبه

باران.

وَكَلَّ بِاللَّهِ يَكُلُّ وَكُلًّا: پشتی به خودا به ست ◊

وَكَلَّتِ الدَّأْبَةُ: و لآخه که له رویشتن و مستاو

ماندوو بوو.

وَكَلَّ إِلَيْهِ الْأَمْرَ وَكَلًّا وَوَكُولًا: کارمه می به و سپارد.

وَكَلَّ فُلَانًا إِلَى رَأْيِهِ: فلانکهسی پاشگوئی خسته و

یارمه می نه دا به بیرو ری خۆی سپارد چی دهکا

ببیکا ◊ اَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ: به مانا (وَكَّلَ) دئی ◊ اَوَكَّلَ

عَلَى فُلَانٍ الْعَمَلَ: هه موو نیشه که می به نهو

سپارد ◊ وَاكَّلَتِ الدَّأْبَةُ: و لآخه که خراب روپی ◊

(رَجُلٌ مُوَاكِلٌ): بیاوینکی زعیف ◊ وَكَلَّهُ: کردی

به بیاری خۆی و نه نجامدانی کارمه کانی به نهو

سپارد، دهشگوتری: (وَكَلَّهُ فِي الْأَمْرِ): نیشه که می

به نهو سپارد ◊ اِئْتَمَلَ عَلَى اللَّهِ: پشتی به خودا

به ست ◊ اِئْتَمَلَ عَلَى فُلَانٍ فِي أَمْرٍ: پشتی به فلان

به ست له نیشه که دا ◊ تَوَاكَّلَ الْقَوْمُ: خه لکه که

پشتیان به مه که تر به ست ◊ تَوَاكَّلَ الْقَوْمُ فُلَانًا:

خه لکه که فلانکهسیان پاشگوئی خسته و ازبان

لئ هیناو یارمه تییان نه دا له سو کردنی نهو

به لآیه می توشی هاتوو ◊ تَوَاكَّلَ الرَّجُلُ بِالْأَمْرِ:

بیاومه که به ره وده می نیشه که بوو ◊ قَبُولِي

و مکاله ته که می کرد ◊ تَوَاكَّلَ عَلَى اللَّهِ: خۆی

ته سلیمی خودا کرد ◊ تَوَاكَّلَ فِي الْأَمْرِ: دانی

بهستراو ◊ الوِکَاءُ: نهو بهنه‌ی زارکی کوندهو مهشکه‌ی بی دهبه‌ستری یان ده‌می کیسه دراوو ههمبانه‌ی نانو و شتی وای بی دهبه‌ستری.

وَلَسَبَ يَلِيبُ وُلُوبًا: به‌گورجی جووه ناوهوه ◊ دمگوتری: (وَلَسَبَ فِي الشَّيْءِ) یان (وَلَسَبَ الشَّيْءُ إِلَيْهِ): شته‌که‌ی به‌دهست گه‌مشت ◊ الوَالِيَةُ: نهو نه‌مامو روه‌که‌یه که‌له‌رگه روه‌که‌که‌وه سه‌وز دهبی، وه‌چهو رچه‌له‌کی ناده‌میزادو نازه‌ل ◊ وَاثَةُ حَقَّةُ: مافی که‌م کرده‌وه ◊ اوْلَتُهُ حَقَّةُ: مافی نه‌وی که‌م کرده‌وه.

وَأَثَ فُلَانًا بِالْعَصَا يَلْتُهُ: به‌عصا له‌فلانکه‌سی دا. وَاثَ فُلَانًا عَقْدًا: گریبه‌ستیکی لاوازی بو فلانکه‌س نووسی.

وَأَثَ السَّمَاءُ الْقَوْمَ: ناسمان به‌نمه بارانیک خه‌لکه‌که‌ی ته‌رکرد ◊ الوَالِثُ: دمگوتری: (شَرَّ وَالِثٌ): شه‌ری به‌رده‌وام، (دین و الـث): قهرزی قورسو بشت شکین ◊ الوَالِثُ: وادهو په‌یمان له‌نیوان خه‌لک دا به‌بی مه‌به‌ست و بی نوسین و جه‌خت کردن له‌سمری ◊ واده‌ی لاوازو بی گرنگی پیدان ◊ نمه‌باران، باقی مانده‌ی ناو له‌بنکی سوراچی دا ◊ باقی مانده‌ی هه‌ویر له‌ته‌شتی هه‌ویردا ◊ شوپینه‌واری چاوه‌پیشه له‌سمر چاو.

وَالِجَ الشَّيْنِ فِي غَيْرِهِ يَلِجُ وَلِجًا: شته‌که جووه ناو شتی تره‌وه.

وَالِجَ الْبَيْتِ: جووه ناو خانومه‌که‌وه.

وَالِجَ فُلَانًا: فلانکه‌س توشی نازار بو ◊ اوْلَجَةُ: خستیه ناوی داخل‌ی شته‌که‌ی کرد ◊ وَاْلِجَ مَالَهُ: کابرا له‌زیانی خوی دا مال و سامانه‌که‌ی دا به همدئی له‌منداله‌کانی ◊ اِنْجَلَ الشَّيْنُ: شته‌که‌ی خسته ناوی ◊ تَوَلَّجَ فِي الْبَيْتِ وَعَلَى الْقَوْمِ:

جووه ناو خانومه‌که‌وه، جووه ناو خه‌لکه‌که ◊ اَلْجَلَجُ: بی‌جووه دالاش ◊ المَوَلَجُ: شوپنی جوونه ناوه‌وه، دمروازه، مه‌دخه‌ل ◊ الوَلِجَةُ: نازاریکه توشی مروّف دهبی ◊ هه‌روا ناوه بو مارو مورو جرو جانهمور ◊ الوَلِجُ: دمرگا ◊ شیوو دۆل ◊ شوپنی چرو سه‌ختو ناخوشی زه‌وی ◊ کۆلان و گه‌رپه‌ک، ده‌فه‌ر ◊ الوَلِجُ: شتیکی زور بجیته ناو شته‌وه ◊ ده‌گوتری: (فُلَانٌ وَاْلِجٌ خِرَاجٌ): فلانکه‌س زور دمروروزور دمکا، هه‌رده‌جیته زوره‌وهو دپته دمر ◊ الوَلِجَةُ: پیش بیلا‌ی خانو ◊ نه‌شکه‌وت و شتی وا که ری‌بوار له‌کاتی باران بارین دا بچه‌ی ناوی بو‌ئه‌وه‌ی ته‌رپه‌بن ◊ دمروازه، مه‌دخه‌ل بو جوونه ناو خانوو ◊ الوَلِجَةُ: شتیکی زور بجیته ناو شت و بیته دمر ◊ الوَلِجَةُ: ده‌ست و پیوندهو خزمه‌تکارو حهرمی پیاو که پشتیان بی به‌ستری و خزمیشی نه‌بن ◊ ده‌گوتری: (هر ولیجتکم): نهو به‌نیومه‌وه لکاوهو بو‌ته نه‌ندامیکی نیوه ◊ وَاْلَجَةُ: شه‌بلاغی لی دا ◊ اوْلَجَ الْعُشْبُ: گیاو گزمه‌کی به‌رز بووه، گه‌وره بوو ◊ اِنْجَلَ الْأَمْرُ: کارمه‌کی شیواو تیکه‌ل و پیکه‌ل بوو ◊ وَاْلِدَاتُ الْأُنثَى قَلْدُ: سکپه‌رکه سککه‌کی دانا، ده‌شگوتری: (وَاْلِدَاتُ الْجَنِينُ): زاروکه‌که‌ی بوو ◊ اوْلِدَاتِ الْمَرْأَةِ: نافرته‌که کاتی مندالبوونی هات، که‌وته نۆمانگو نۆرؤزی خویه‌وه ◊ اوْلِدَاتِ الشَّاةِ: مه‌رکه زا، بیجوی بوو ◊ اوْلِدَاتِ الْقَابِلَةِ الْمَرْأَةِ: مامانه‌که سه‌رو کاری مندالبوونی ژنه‌که‌ی کرد ◊ وَاْلِدَ الْأُنثَى: ناماده بوو بو مامانی کردنی نافرته سکپه‌رکه بو‌ئه‌وه‌ی یارمه‌تی بیداو چاره‌سمری گپرو گره‌ته‌کانی بکاو منداله‌که‌ی لی بیته‌وه ◊ ده‌شگوتری: (وَاْلِدَ الشَّاةِ وَغَرَهَا): شوانه‌که

هه وئی دا مهرکه بهناسانی بیچومکهی لئ
 بیتهوه ◊ وُلْدُ الْوَالِدِ: مندالهکهی پهرومرده کرد
 ◊ وُلْدُ الشَّيْئِ مِنَ الشَّيْئِ: شتهکهی لهشتهکه
 دمهینا ◊ شتهکهی لهشتهکهی تر درست کرد
 ◊ بهدی هیئا ◊ وُلْدُ الْكَلَامِ وَالْحَدِيثِ: قسمی
 درستکرد، حهیدنهکهی ههئبهست ◊ تَوَالِدُ:
 زور بوون ◊ زاووزیان کرد ◊ تَوَلَّدَ الشَّيْئُ مِنَ
 الشَّيْئِ: شتهکه لهشتهکهی تر درستبوو ◊
 اسْتَوْلَدَ الْمَرَأَةُ: نافرتهکهی ناوس کرد ◊
 الْوَالِدَةُ: هاوتهمن، نهوکهسهی بهیهک رُوْز
 لهگهل پهکیکی تر لهدایکبووبی ◊ المَوْلِدُ:
 شوینی لهدایکبوون ◊ کاتی لهدایک بوون ◊
 المَوْلِدُ: تازه پهیداوو لههرشتیک بی ◊
 (الشعراء المولدون): شاعرانی تازه بیگمیشوو،
 یان نهو شاعرانهی کهدوا بلاو بوونهوهی
 عمربههکان بهولاتان داو تیگهلیوونیان
 بهنهتهومکانی تر، پهیداوو، واته شاعرمکانی
 سهردهمی نهوهوی و لهودوا دمکری نهو ناوه
 یان لئ بنری ◊ المَوْلِدُ مِنَ الرِّجَالِ: عمرمی
 دورگ عمرهبتیک باوکی یان دایکی عمرهبت
 نهبی ◊ یان کهسیکی ناعمرهبت لهناو عمرهبت دا
 لهدایک بووبی و لهگهل منداله عمرهبت دا
 پهرومرده کرابی و خوی نهوانی گرتبی ◊ المَوْلِدُ
 مِنَ الْكَلَامِ: ههروشهیهک عمرمی بی بهلام
 لهبهکارهینان دا گوږانی بهسهردا هاتبی ◊
 المَوْلِدَةُ: کهسیک لهناوعمرهبت دا لهدایک
 بووبی ◊ نهو منداله ناعمرهبی لهگهل منداله
 عمرهبت دا پهرومرده بووبی و نادابو رهوستی
 نهوانی وهرگرتبی ◊ ههرشتیک تازه بابمت بی و
 لهشتیکی تر پهیدا بووبی ◊ دمشگوتری: (جاء
 بَيْتًا مُرَلَدَةً): بهنگهپهکی ناراستی هیئا ◊
 المَوْلِدُ: بزیشک کهسهرپرشتی مندالیوونی

سکپرئیک بکا ◊ المَوْلِدَةُ: مامان ◊ المَوْلِدُ:
 مندالی تازه لهدایکبوو ◊ المِیْلَانُ: کاتی
 لهدایکبوون ◊ الوَالِدُ: باوک ◊ ههروا ناوه بو
 مهرئیک ناوس بی ◊ الوَالِدَانُ: باوک و دایک ◊
 الوَالِدَةُ: دایک ◊ الوَلْدُ: لهدایکبوو، ههرشتیک
 لهدایک بی نیربی یا می بی ◊ الوَلْدُ: بهمانا
 (الوَلْدُ) دی ◊ الوَلْدَةُ: دایک ◊ مندال زور ◊
 الوَلْدِيَّةُ: بچوک، مندالی ◊ کمم بهزمی،
 نهشارمزا لهکارو باردا ◊ وشک تهبیاتی ◊
 الوَلِيدُ: مندال لهوکاتهدا کهلهدایک دمبی ◊
 بهندهو کوپله ◊ خزمهتکاری گهنج ◊ (أم
 الوليد): نازناوی مریشکه ◊ الوَلِيدَةُ: میینهی
 (الوليد)ه ◊ کارمهرو چهتیو ◊ کچوله تادمگاته
 تهمهنی بالغ بوون ◊ کچیک لهناو عمرهبت دا
 لهدایک بووبی و خوی کچه عمرمی گرتبی ◊
 الوَلِيدَةُ: حال و ومزعی مروف لهسهردهمی
 مندالی دا ◊ وَاَسَىٰ الْاِبِلُ: حوشترکه خیرا
 رؤی، لهرویشتن دا پهلهی کرد.

وَأَسَىٰ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکهس فیلی لهفلان کرد.

وَأَسَىٰ الْحَدِيثُ: بهکینایه و تعریض قسمی
 ناراسته کرد ◊ (فهو والس) ◊ أَوَّسَ بِالْحَدِيثِ:
 بهکینایه و تعریض قسمی ناراسته کرد ◊
 دمشگوتری: (وَأَسَىٰ الْاِبِلُ): حوشترهکان
 ههنديکیان لهنمرمه غارو گورگه لوقهدا
 بپشپرکینان لهگهل ههنديکیان کرد ◊ وَالسَّ
 فُلَانٌ بِالْحَدِيثِ: بهمانا (أولس به) دی ◊ وَالسَّ
 فُلَانًا: فیلی لهفلانکهس کرد ◊ دمشگوتری:
 (تَوَالَسَ الْقَوْمُ عَلَى الْفُلَانِ): خهئکهکه فیلیان
 لهفلان کرد ◊ الوَأْسُ: فرت و فیل ◊ دمشگوتری:
 (مالي في هذا الامر وألس ولا دألس): من لهم

نیشدها نه خیانه تم کردوه نه فیلل **وَالْوَلَّاسُ**:
 بؤ موبالغهی (وَأَسَى) دئی **وَالْوَلَّاسُ**: گورگ.
وَلَعٌ يَلْعُ وَلَعًا: به هیواشی بازی دا **وَالْوَلَّاسُ** درؤی کرد.
وَلَعٌ بِحَقِّهِ وَلَعًا: مافی خوارد.

وَلَعٌ به: عاشقی بوو **وَالْوَلَّاسُ** دمستی و مردایه کاروباری
 نه وه وه سوور بوو له سمر نه زیه تدانی **وَلَعٌ**
فَلَانًا به: فلانکسی هه لنا به کردنی نه وشته **وَلَعٌ**
وَلَعٌ الدَّاءُ جَسَدٌ فَلَانٌ: نه خوشییه که جهسته
 فلانکسی به لئه ک کرد **وَلَعٌ** به: عاشقی بوو،
 دلی پیوهی نووسا **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**:
 فلانکسی نیشه که ته م مزای بوو نازاندی
 ماوه بان مردوه **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: دلی دهرهینا،
 دلی لی ستاند **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: درؤزن **وَالْوَلَّاسُ**
وَالْوَلَّاسُ: درؤیه کی گه ورهیه **وَالْوَلَّاسُ**:
 مینیهی (وَالْوَلَّاسُ) **وَالْوَلَّاسُ**: زور عاشق و شهیدا بؤ
وَالْوَلَّاسُ **وَالْوَلَّاسُ**: که سیک خؤبداته شتیک
 که په یومندی به نه وه و نه یو نیشی نه نییه **وَالْوَلَّاسُ**
وَالْوَلَّاسُ: ده گوتری: (رجل مُلْعٌ): پیاویکه به نه
 به نه به لئه کی پیومه **وَالْوَلَّاسُ**: (بزرگ مُلْعٌ):
 هیستریکه به لئه کییه که دریزو بلا و بؤته وه **وَالْوَلَّاسُ**
وَالْوَلَّاسُ: زور عاشق و شهیدا **وَالْوَلَّاسُ**: چرؤی
 دارخورما په رده یه که دمنکی چین جینی له خؤ
 گرتوون مادهی ته لقیح و تومی تیدایه پیش
 نه وهی بپشکوی، دمنکه گانی ناوی چینه مرواری
 زور سپین.

وَلَعٌ الكَلْبُ و غیره **من السباع في الإناء يَلْعُ وَلَعًا**
وَالْوَلَّاسُ: سه گه که یان درنده یه کی تر زمانی
 خسته ناو قاپه که وه نه وهی تیدایه بوو خواردی
 یان به قهراخی زویانی خواردیه وه یان زمانی
 تیخت و تیدایه گرا **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: (فلان یاکل
 لحوم الناس و یلع في دمانهم): واته فلانکسی

باشمله غمبیه تی خه لک دمکا **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**:
 ناوی دا به سه گه که **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: ناوی بؤ کرده قاپیکه وه
 بؤته وهی به زمانی بیخواته وه **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: گویی
 نه دایه عهیب و عار **وَالْوَلَّاسُ**: نه و سوالمت و
 قاپه ی سهگ دمی تیده خا و شتی تیدایه ده خوا و
 ده خواته وه **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: په کجار **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**:
وَالْوَلَّاسُ **وَالْوَلَّاسُ**: هه وره بروسکه که روناکیه که ی

دریزه ی کیشا، جار دوا ی جار روناکی دا.
وَالْوَلَّاسُ **وَالْوَلَّاسُ**: نه سه که شیوه رؤیشتنیک رؤی
 هه رجوار قاجی به یه که وه ده که وتنه سهر زهوی
وَالْوَلَّاسُ **وَالْوَلَّاسُ**: شته که شته که ی
 داپوشی و بوو به په رده بؤی **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: پ
 بوو پییه وه **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: شته که هندی.
 پالی دایه پال هندیکی **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: جوره
 رؤیشتنیکه هه رجوار پی و لاه که به یه کجار
 له زهوی دمدن **وَالْوَلَّاسُ** **وَالْوَلَّاسُ**: هه وره بروسکه ی
 یه که له دوا یه ک.

وَلَقَّ فِي سِيرِهِ: له رؤیشتنه که ی دا په له ی کرد **وَلَقَّ**
 به رده وام بوو له کارمه که دا **وَلَقَّ** **وَلَقَّ**: (وَلَقَّ فِي
 الكذب): به رده وام بوو له درؤ کردن دا.

وَلَقَّ فَلَانًا: زهبریکی سوکی له فلانکسی دا که میک
 برینداری کرد.

وَلَقَّ فَلَانًا بِالسيف: به شمشیر له فلانکسی دا.

وَلَقَّ عَيْنَهُ: زهبری له جوی دا و کویری کرد.

وَلَقَّ الكلام: دریزه ی به قسه که دا.

وَلَقَّ الحديث: حیکایمت و چیرۆکه که ی دانا، هه لی
 به سست **وَلَقَّ** **وَلَقَّ**: چیرۆکه که ی داهینا **وَلَقَّ**:
 په له کردن لهشت دا به دو یه کتر دا و مگو بازدان
 له دوا بازدان و به خیرایی **وَلَقَّ** **وَلَقَّ**: قسه کردن له دوا یه ک و
 به خیرایی **وَلَقَّ** **وَلَقَّ**: خیرا خیرا قسه کردن و دریزه

بیدانی ◊ **الْوَالِي**: بازدانی توندو بهشیدمت ◊
 (ناقة وُلِّي): حوشتریکه خوشرؤ ◊ **أَوْلَمَ فُلَانٌ**:
 فلانکس سفره خوانی بؤ خه لک رازاندهومو
 بانگی کردن بؤ ناخواردن ◊ **الْوَلْمُ**: زنجیر ◊
 قه یاسه کورتانبهست و بهرسینگ بؤ کورتان و
 زین و رحله ◊ **الْوَلْمَةُ**: تهواوی شت و
 کؤبونهوی ◊ **الْوَلِيمَةُ**: همر سفره خوان و نان
 سازکردنیگ که بهیؤنهی بوک گواستنهومو
 شتی واوه ساز دمکری.

وَلَهُ فُلَانٌ يَلِيهِ وَهَلَا: فلانکس نهومنده خمهتبار
 بوو عهقلی رؤیی ◊ یان لهبمر زؤر عاشقی و
 سؤزی دلداری مات و سمرسام بوو ◊ نالی دهلی:
 خۆش له سهرسینهی سهریبه لداوه دووگؤویی سهر به سهر
 مات و هیرانم که عه رهر کهس هه ناری گرتووه؟
وَلَهُ: لئی ترسا ◊ **وَلَهَتْ الْأُمُّ إِلَى طِفْلِهَا**: دایکه که
 سؤزی بؤ منداله کهی بوو بؤی کورکاند.

وَلَهُ الصَّبِيُّ إِلَى أُمِّهِ: منداله که حمزی لمباومشی
 دایکی کردو و کروزایه وه بؤلای نهو.

وَلِهِ يَلِيهِ يَوْلُهُ وَهَلَا: به مانا (وَلَهُ) دئی ◊ **أَوْلَهُ الْحُرْنُ**
وَالْوَجْدُ: سؤزو خوشه و بیستی و خهفت
 سهرسامی کردومو عهقلی بردووه ◊ **أَوْلَهُ**
الْوَالِدَةُ: ددایکه کهی توشی خهفت و
 له هوشخؤچون کرد بهوهی منداله کهی لئ
 ستاند یان منداله کهی توشی دمرد کرد ◊ **وَلَهُهُ**
الْحُرْنُ وَالْوَجْدُ: به مانا (أَوْلَهُ) دئی ◊ **وَلَهُ**
الْوَالِدَةُ: دایک و منداله کهی لئک جیاکردنه وه
 بهوه دایکه که توشی خهفتی گه وره بوو ◊ **إِثْلَهُ**
النَّبِيذُ فُلَانًا: بیرمه ماده سهرکه رمه که عهقل و
 هؤشی فلانی برد ◊ **قَوْلُهُ فُلَانٌ**: به مانا (وَلَهُ) دئی
 ◊ **المَوْلُ**: دمگوتری: (ماء مَوْلَةٌ): ناویکه بهرلهای
 ناو زهوییه که کراوه بؤخؤی پئیدا بلاو

وَلِيَّ الشَّيْنِ عَلَيْهِ وَلايَة: بوو به خاومنی شته که و
 فهرمانرؤوی و به سهری راگه شت.

وَلِيَّ فُلَانًا: یارمتمی فلانی دا، خؤشی ویست.

وَلِيَّ الْبَلَدِ: بوو به فهرمانرؤوی ولاته که و دمستی
 به سهردا گرت ◊ **وَلِيَّتِ الْأَرْضُ**: زهوییه که
 به یارانی یه که له دوایه ک ناودرا ◊ **أَوْلَى عَلِي**
الْيَقِيمِ: رایسپارد بؤ جاودیری هه تئو.

أَوْلَى فُلَانًا الْأَمْرَ: کاره کهی خسته نهستؤی
 فلانکس ◊ له یواری هه رمشه کردنیش دا
 دمگوتری: (أَوْلَى لِك): ناگاداربه شهرت لئ
 نزیکه خؤتی لئ بیاریزه ◊ **وَأَلَى بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ**:
 کاره کانی به دویبه ک دا هینان ◊ **وَأَلَى الشَّيْنِ**:
 شوین شته که کهوت ◊ **وَأَلَى فُلَانًا**: فلانکسی
 خؤش ویست ◊ یارمتمی دا ◊ **وَأَلَى الرُّطْبِ**:
 خورما گه یوه که خهریکه بهر مه و وشکبوون
 دهچن ◊ **وَأَلَى الشَّيْنِ**: پشٹی له شته که کرد،
 پشٹی هه لگرد ◊ دمگوتری: (وَأَلَى فُلَانًا هَارِبًا):
 فلانکس پشٹی هه لگرد و هه لات و فاچاندی ◊
وَأَلَى الشَّيْنِ وَعَنِ الشَّيْنِ: پشٹی له شته که

کرد و لیلی دوور کهوتهوه ◊ وَلِي فلاناً بوده: خوشه‌ویستی بؤ فلان نه‌ماو پشتی لئ کردو رقی لیهتی ◊ وَلِي فلاناً: یارمته‌ی فلانکه‌سی دا، روی تیکردو پی‌شوازی لئ کرد ◊ وَلِي فلاناً الامر: کارمکه‌ی خسته زپر دمه‌لاتی فلانکه‌سه‌موه و نه‌وی کرد به‌فرمانرہ‌وا به‌سهریه‌وه ◊ وَلِي فلاناً الحَاجَةُ: پی‌ویستی و ناتاجیبیه‌که لای فلان نه‌ما ◊ تَوَالِي الشَّيْنُ: شته یه‌ک له‌دوا یه‌ک هات ◊ تَوَالَتِ الغَنَمُ عن المعز: مه‌رمان له‌بزنه‌کان جیابوونه‌وه ◊ خوی له‌نه‌وه‌ی نه‌وان حیساب کرد ◊ ده‌گوترئ: (هر یتولی علینا): نه‌و خوی لئ کردوین به‌سه‌یید نه‌زادو نه‌وه‌ی حوسین ◊ تَوَالِي الشَّيْنُ: پشتی له‌شته‌که هه‌لکرد ◊ ده‌گوترئ: (تَوَالِي فلان هارباً): فلان پشتی هه‌لکردو هه‌لات ◊ تَوَالِي الرُّطْبُ: خورما شیرین بووه‌که خه‌ریکه وشک بی ◊ تَوَالِي عنه: پشتی تن کرد ◊ روی لئ وهرگبړا ◊ تَوَالِي الشَّيْنُ: پابه‌ندی شته‌که بوو ◊ تَوَالِي فلاناً: یارمته‌ی فلانکه‌سی دا ◊ فلانکه‌سی خوش ویست کردی به‌گه‌وره‌و خوشه‌ویستی خوی ◊ تَوَالِي الامر: کارمکه‌ی له‌نه‌ستو گرتو پی‌ی هه‌لسا ◊ استولى عليه: به‌سهریدا بالادست بوو ◊ کونترولی کرد ◊ دست‌ی لیلی گیر بوو ◊ کهوته دست‌ی ◊ استولى على الامر: گه‌یشته کؤتابی نیشه‌که‌و باشباش کونترولی کرد ◊ استولى على الغاية: پیش مه‌به‌سته‌که کهوت ◊ الاولي: چاکتر ◊ شیاوتر ◊ گونجاوتر ◊ نزیکتر ◊ المتوالي: پی‌ری شیعه، نه‌م ناومیان له‌وه‌وه بؤهاتووه که‌نیامی‌عه‌لی و خیزان و نه‌وه‌کانی نه‌ویان کردوه به‌گه‌وره‌و رابه‌ری خویان ◊ الموالاة: نه‌وه‌یه یه‌کیک به‌یمان بدا به‌یه‌کیکی تر ◊ الموالیا: جوره

شعیرئیک بوو له‌سهرده‌می عه‌باسیه‌کان دا په‌یدا بوو ◊ (مستفعلن فاعلن مستفعلن فاعلن) دوجار ◊ الموالی: گه‌وره، خاومن، په‌رومردگار ◊ سهرپه‌رشتیار ◊ دؤست و خوشه‌ویست ◊ هاوپه‌یمان ◊ میوان ◊ هاوسئ ◊ هاوهل ◊ خه‌زور ◊ خزمی نزیک و مه‌کوو مام و ناموزا ◊ نازادکهر ◊ نازادکراو ◊ شوینکه‌وتوو ◊ الموالی: که‌سینک نیسه‌بت بدرئ بؤلای (ألولى) ◊ دونیا نه‌ویست و زانای گه‌وره ◊ المولوية: پی‌ریکن له‌صوفی و خویان به‌ شوینکه‌وته‌ی مه‌ولانا (جلال الدین)‌ی رومی دزمانن ◊ هه‌روا ناوه بؤ کلاویکی دریزو له‌خوری دروستکراو که‌جه‌نابی مه‌وله‌وی له‌سهری بکا ◊ الولاء: ملکایه‌تی ◊ نزیکی ◊ خزمایه‌تی ◊ یارمه‌تیدان ◊ خوشه‌ویستی ◊ الولایة: خزمایه‌تی ◊ ده‌گوترئ: (القرم علیه ولایة): خه‌لکه‌که هه‌موویان یه‌کدل و یه‌کگیان له‌خیر و شه‌ردا هاوبه‌شن ◊ الولایة: خزمایه‌تی ◊ پلان و ده‌ستور و فه‌رمانرہ‌وایی ◊ پاشاو سه‌رؤک ◊ ولات و ده‌فه‌رئیک که‌فه‌رمانرہ‌وا به‌ریزه‌ی به‌ری ◊ الولی: سهرپه‌رشتیار ◊ خاومن ◊ هه‌رکه‌سینک سه‌روکاری نیشیک بکا ◊ یارمه‌تیدرو خوشه‌ویست ◊ هاوپه‌یمان ◊ خه‌زور ◊ هاوسئ ◊ شوینکه‌وتوو ◊ نازادکهر ◊ فه‌رمانبه‌ردار گوئ بیست ◊ ده‌گوترئ: (المؤمن ولي الله) ◊ بارانی دواباران ◊ میراتگری پشایه‌تی ◊ (ولي العهد) ◊ ولیعه‌هد.

ولي المرأة: نه‌وه‌که‌سه‌ی برپار به‌ده‌ستی مارمکردنی نافرمته‌که‌یه‌و ناهیتئن به‌ین رهمانه‌ندی نه‌و نافرمته‌که‌خوبه‌سه‌ریی خوی مارمبکا ◊ ولي الیتیم: سهرپه‌رشتیاری هه‌تیوو به‌خویوکه‌ری ◊ له‌بوارئ نابوری دا (وه‌لی) که‌سینکه له‌ه‌زانج و زهرمردا هاوبه‌شو به‌رپرس

بِنِ ۵ (له الغنم وعيله الغرم) ۵ **الْوَالِيَّةُ**: كورتانو
سهرجل نه گهر بهسهرپشتی حوشرتمکوهه بن ۵
هرشتیک لهپشتی حوشر بکری لهقوماش و
شتی وا ۵ نهو بره خوراکهیه کابانی دنیادیده
دمیشاریتهوه بو میوانی کاتی ناوهخت.

وَمَا إِلَيْهِ يَمَّا وَمَنَا: نامازهی بوکرد ۵ قامکی بو
پاداشت ۵ **إِلَيْهِ**: نامازهی بوکرد ۵ **الْوَامِنَةُ**:
بهلاو کارمسات.

وَمَدَّ عَلَيْهِ يَوْمَهُ وَمَدَّ: رقی ههلسا، سوربووه ۵
وَمَدَّتِ الْيَوْمَ وَاللَّيْلَةَ: رۆزو شهومهکه زۆرگهرم
بوون گهرماکهیان توند بوو شنه باشی کهم بوو
۵ **الْوَمْدُ**: زیادبوون و تاوساندنی گهرمای رۆزو
شهو ۵ ههوا تهریبهکه لهجهنگی گهرمادا
لهدمریاوه رودمکاته ولآتو ههواشی کهم و بن
هیز دهبی ۵ نیستا پیی دگوتری: (رطوبة) ۵
الْوَمْدَةُ: بهمانا (الْوَمْدُ) دئ.

وَمَزَّ بَانْفَهُ يَمَزَّ وَمَزَّ: بهرق ههلسانهوه لوتی خوئی
بادا ۵ ههلیگلوخت ۵ **تَوَمَزَّ فِي مَشِيهِ**: لهپویشتن
دا پهلهی کرد، بازی دا.

وَمَسَى الشَّيْنُ بِالشَّيْنِ يَمِيسُ وَمَسَا: شتهکهی
بهشتهکه خوراندو لیکی خستن بوئهوهی
تویکلهکهی لی دامالی روت بیی ۵ دگوتری:
(أَوْمَسَتِ الْمَرْأَةُ): نافرتهکه زینای کرد ۵ **أَوْمَسَ**
العَنْبُ: تریهکه نهرم بوو خهریکه بگا ۵
المُمِيسُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی داوین پیس که
ههرکهسی داوای لی بگا رمتی ناکاتهوهو خوئی
توسلیم دمکا ۵ **المُومِيسَةُ**: بهمانا (المومِسُ) دئ ۵
المُومِيسُ: حوشرتیک ژیربار نهگرایی،
رانههیندرایی.

وَمَضَى الْجَبْقُ يَمْضُ وَمَضَا: ههوره بروسکهکه
بههینواشی روناکی دا ۵ **أَوْمَضَ الْجَبْقُ**: بهمانا

(وَمَضَى) دئ ۵ **أَوْمَضَ فُلَانٌ**: فلانکس تروسکایی
بروسکه یان تروسکایی ناگری بیسی ۵
نامازهیهکی هیواشی بوکرد ۵ **أَوْمَضَتِ الْمَرْأَةُ**
بعينها: نافرتهکه بهتیلهی چاوی روانی
بهدزییهوه سهیری کرد ۵ زمردهخنههی هاتی ۵
وَمِقَهُ يَمِقُهُ: خووشی ویست ۵ **وَأَمَقَهُ**: ههریهک
لهوانه شهوی تری خووش ویست ۵ **تَوَامَقُوا**:
یهکتریان خووش ویست ۵ **تَوَمَّقُ**: خووشی ویست
۵ **تَوَمَّنَ فُلَانٌ**: فلانکس خاوو خیزانی زۆر
بوو، مهسرهفی زیادی کرد.

وَمَهَّ النَّهَارُ يَوْمَهُ وَمَهَّ: رۆزکه زۆر گهرم بوو ۵
الْوَمْهَةُ: توانهوهی ههرشتیک بی.

وَمَسَى يَمِي وَمَيَا: لۆغتهتیکه له (وَمَا)، بهمانا
نامازهپیکردنه.

وَمَسَى بِالشَّيْنِ: شتهکهی برد ۵ **استومي عليه**:
بهسهزی دا زال بوو، داگری کرد ۵ **الْوَمَى**:
دگوتری: (ما أدرى أي الرومي هو؟): نازانم نهوه
چ بیچمیکه چ کهسیکه؟ ۵ **الْوَمَجُ**: جۆره
لیدانیکی سازو سهمتوره ۵ **الْوَمَجُ**: وشهیهکه
نامازهی پیدمکری بوشتی کهم.

وَنَسَمَ الذُّبَابُ يَنْبِمُ وَنَسَمَا: میشهکه گوی کرد ۵
الْوَنَمَةُ: گوی میس ۵ **الْوَنِيمُ**: گوی میس ۵
الْوَنُ: لاوازی ۵ نهو نامیری سازهی بهپهنبه لیی
دهدری.

وَنِي فِي الْأَمْرِ: لهکارمهکا تی شکا، نهیتوانی بیکا ۵
ماندوو بوو وازی لی هینا ۵ دگوتری: (فلان
لايتوانى يفعل كذا): فلانکس بهردموام نهوکاره
دمکا وازی لی نههیناوه ۵ **وَنَتَّ السَّحَابَةُ**:
ههورمهکه بارانی باراند.

وَنِي فُلَانٌ الْكَمُ: فلانکس قوئی لی ههلمالی.

باران ببارینئ له ههر کوویهک بی ۰ زه لکاوی
 بجوک ۰ بمر داوو جاله ناو له کیو دا ۰ به خشش
 ۰ الموهبة: جالی ناوی بجوک و زلکاو ۰ ناماده
 باشی ناده میزاد به شیویه کی سروشتی و خودا
 داد بو داهینان و کاری هونه ری.
 الموهوب: منال ۰ الهبة: عهتاو به خشش که بی
 بهرامبرو بی مهبست بی له زار اوی شهر ع دا
 نه وهیه یه کیك مال و مولکیک بکا به مولکی
 یه کیکی تر به بی بهرامبر.
 وَهَتَ الشَّيْنِ: زهختی له شته که کرد، په ستاوتی ۰
 پان و پئیشی کرده وه ۰ اوهت اللحم: گوشته که
 بوگهن بوو ۰ الوهنة: زهوی لیژو تهلان.
 وَهَتَ فِي الشَّيْنِ: چوووه ناو شته که وهو گیر ودهی
 بوو، کوششی تیدا کرد.
 وَهَتَ الشَّيْنِ: به توندی پی پیدادا ۰ توهت في
 الامر: له شته که دا قولبووه ۰ الواهت: که سیک
 خو بیخاته خه تهر و تنگو جه له مه وه ۰ وهجت
 النار: ناگره که بلتسی سهند ۰ وهجت اليوم
 واللیلة: رۆژو شه وه که زور گهرم بوون ۰
 اوهج النار: ناگره که هه لگیر ساند ۰ توهجت
 النار والشمس ونحوهما: ناگره که یان
 خورمه که تاوی ساند ۰ توهج حر النهار:
 رۆژمه که زور گهرم بوو ۰ ده سگوتری: (توهج حر
 النهار): گهرمای رۆژمه که تاوی ساند زور گهرم
 بوو ۰ توهج الجوهر: جه وه ره که دره وشایه وه
 ۰ توهجت رائحة الطيب: بوئی عه ترو
 میسه که بلاو بووه ۰ الوهج: گهرمی رۆژی
 هاوین و گهرمی خور ۰ بوئی عه ترو شتی
 بوئخوش و بلاو بونه وهی بوئه که یان ۰
 الوهجان: گهرمای رۆژ ۰ ده سگوتری: (بوم
 وهجان): رۆژیکی زور گهرمه ۰ الوهاج: زور

ونی الشَّيْنِ وعنه: وازی لئ هینا و به جیی هیشت
 ۰ اواناه: ماندوی کرد ۰ بی هیزی کرد ۰ وئی
 الرجل: پیاوکه کوششی دل سوزانه ی له کارمه که دا
 نه نجام نه دا ۰ توانی في العمل: گرنگی
 به کارمه که نه داو هه وئی چاک سازی نه دا ۰ توانی
 في حاجته: که متهر خه می کرد له کارمه که داو
 گرنگی بی نه دا ۰ المینى: به ندمر ۰ شوینی
 له نگر گرتنی که شتی ۰ جه وه ره و کاکله ی
 شوشه ۰ بویه یه که مه عدن و شتی وای بی
 سواخ دهری، پی بویه ده کری ۰ المیناء:
 به مانا (الینی) دئ ۰ الوانی: جه سته لاواز ۰ کزه
 بای نسیم ۰ الوناة: دورو یاقوت و گوه ره ۰
 نافرمتی شلو مل که هه لدمستی له بر نازداری
 به هیواشی راست دمبیته وه ۰ الوئی: دورو
 گوه ره ۰ ملوانکه ی گوه ره ۰ جه و آل.
 وَهَبَ لَهُ الشَّيْنِ: شته که ی بی به خشش به بی
 بهرامبر.
 وَهَبَ فلان فلاناً: فلان کهس به سهر فلان دا
 بالادست بوو له به خشین دا ۰ ده سگوتری: (واهبه
 فوهبه): هه روا ده سگوتری: (وهبني الله فداك):
 خودا بمکا به قوربانی تو ۰ هه روا ده سگوتری:
 (هبتني فعلت كذا): وایزانه من نه وه م کرده ۰
 اوهب الشَّيْنِ: شته که به رده موام بوو ۰ اوهب
 فلان للشَّيْنِ: فلان کهس توانای به سهر شته که دا
 هه بوو ۰ اوهب لفلان الشَّيْنِ: شته که ی بو
 فلان کهس ناماده کرد ۰ واهبة: له مالبه خشین دا
 به سهریدا بالادست بوو ۰ ائهب: به خشینه که ی
 قبول کرد ۰ تواهب القوم: خه لکه که
 هه ندیکیان شتیان به خشی به هه ندیکیان ۰
 استوهب الهبة: داوای به خشنده ی لئ کرد،
 داوای لئ کرد شتی بداتی ۰ الموهبة: هه ورئیک

◊ **الْوَهَّازَةُ**: رویشتنی به شهرم و شکو ◊ **الْوَهْزُ**: تیکسمرپاو و توکمه و جهسته دامه زراو ◊ پیایوی کورته بالا.

◊ **وَهْسٌ لِّلَانِ يَهْسُ رَهْمًا رَهْمَةً**: فلانکس زور خور بوو، چلیس بوو ◊ له رویشتن په لهی کرد. ◊ **وَهْسٌ عَلَى عَهْبَةٍ**: دمستریزی کرده سر هوزو خیلی خوی.

◊ **وَهْسٌ الظَّهْنُ**: شته که ی شکاندو کردی به ناوهند له نیوان خوی و گله که دا بونه وهی جهسته ی له زهوی به که نه که وی ◊ به توندی قاجی پیادا و کوتایه وه ◊ **تَوْهَسُ**: په لهی کرد له رویشتن دا ◊ رویشت به شیوی رویشتنی کول گران ◊ **تَوْهَسُ السَّائِرُ الْأَرْضِ فِي مَشِيَّتِهِ**: ریبوار که له رویشتنی به ناو زهوی دا زوری خویادا و خوی له نگاند و مگوو شل و سهقت به رینگادا رووی ◊ **الْوَهْسُ**: شهر و نه گبه تی ◊ فیتنه یی ◊ **الْوَهَّاسُ**: شیر ◊ **الْوَهْمِيَّةُ**: خواردنیکی عمرمه، بریتیه له وه کولله بکوئیندرئ نیمجار و شک بکرینه وه و بهاردرین و تیکه ل به چه وری بکرین و مگوو په لوو حله وای لی بی.

◊ **وَهْسٌ الظَّهْنُ**: به نه و به ری هیزو تواناوه شته که ی فری دا ◊ به توندی پیی لی نا ◊ به زهوی کیشا.

◊ **وَهْسٌ الظَّهْنُ قَهْرًا**: شته نهرمه که ی شکاند.

◊ **وَهْسٌ الْأَسْفَلِ وَهْصًا**: مروغه که یان نازه له که ی خه ساند، دهماری نیرایه تی پرواند.

◊ **وَهْسٌ رَهْمَةً**: سهری بریندار کرد ◊ **إِتْهَسَ الشَّيْئُ الرُّطْبُ**: شته تهرمه که شکا ◊ **المَوْهُوسُ**: دموگوتری: (رجل موهوس): پیایویکه نیسقانی چونه ناویه که وه، نیسقانه کانی تیکگراون، پایبان لی کداوه ◊ **المَوْهُوسُ**: به مانا (المَوْهُوسُ) دئ ◊ **الْوَهْصَةُ**: چال و چویلی زهوی

گهرم ◊ زور دره و شاوه و بلیسه دار ◊ **الْوَهِيحُ مِنَ الطَّيْبِ**: بلاویونه وهی بونی خویش و شیلانی دهماری جهسته ◊ **وَهْدٌ لَهُ الْفِرَاشُ**: جینگای بوخویش کرد ◊ **تَوَهَّدَ الْفِرَاشُ**: جینگای نیستیراحه تی بو ناماده کرد ◊ **تَوَهَّدَ**: چال بوو ◊ **اَوْهَدٌ**: ناوی روژی دوو شه ممه یه ◊ **الْوَهْدُ**: زهوی چال ◊ زهلاکو ◊ چایکی هه لکه نندراو ◊ **الْوَهْدَةُ**: زهوی نزم و چال ◊ **وَهْرَهُ يَهْرُهُ وَهْرًا**: خسته ی ناو کیشمه که وه رزگار بوونی لی ناکری ◊ **وَهْرَةٌ**: به مانا (وَهْرَةٌ) دئ ◊ **تَوَهَّرَ اللَّيْلُ وَالشَّمَاءُ**: زورینه ی شه و یان زورینه ی زستان رووی ◊ **تَوَهَّرَ الرَّمْلُ**: لبه لانه که داروخا، هاره ی کرد ◊ **تَوَهَّرَ فُلَانٌ فُلَانًا فِي الْكَلَامِ**: فلانکس فلانکسی ناچار کرد بو وازه یان له قسه که ی ◊ **المستوهَرُ**: که سیک گهرمای خورگیزی کردین ◊ **الْوَاهِرُ**: دموگوتری: (هلب واهر): بلیسه ناگریکی پرتو به خسه ◊ **الْوَهْرُ**: پهرمساندنی کاریگری خور له سهر زهوی و لیدانی تیشکه که ی له زهوی به جوریک وادیته به رچا و تیشکه که و مگوو هه لم جم و جول دهکا ◊ **الْوَهْرَةُ**: که وتنه ناو کیشو و چورتمیکه وه که رزگار بوون لی زور زه حمت بین ◊ **وَهْرَةٌ يَهْرَةٌ وَهْرًا**: پالی پیومناو به هه موو هیزی خوی مسته کوله یه کی لیدا ◊ دموگوتری: (وَهْرَ الْحَيَوَانَ): به قاجی و لآخه که ی هه لنا بو رویشتن ◊ پیی لی نا، وردی کردو شکاندی ◊ **وَهْرَةٌ**: باری قورس کرد ◊ **تَوَهَّرَ الْكَلْبُ خَلْفَهُ**: سه که که له دواوه ی بازی دا ◊ **قَوَهَّرَ الْمُثْقَلُ**: به توندی و به هیز پیی لی نا ◊ دموگوتری: (جاء يَتَوَهَّرُ): به ته په ته پ و پین به زهوی دادان هات ◊ **الْأَوْهَرُ**: که سیک جوان برپوا، همرشتیک رهوتی جوان بین ◊ **المَوْهَرُ**: پیایویک له رویشتن دا به توندی پین به زهوی دادا

جوست و چالاک ◊ الوَاهِيَةُ: سهرمتای شتو
 دسته گول و نوبه رمی ◊ الوَهْيَةُ: دمگوتری:
 (القیه اول وهلة): بیوه کم جار تووشی بووم.
 وَهْمٌ فُلَانٌ فِي الشَّيْئِ وَالْيَهُ: خهیالی بؤ شتهکه
 جوو و ملحال نهو شتیکی تری مهبست بوو.
 وَهْمٌ الشَّيْئِ: شتهکه جووه ناو خهیالیهوه.

وَهِمٌ فِي الْحِسَابِ: له حساب دا هه لهی کرد
 بهسه هو جوو ◊ اوْهَمَ فُلَانٌ: به مانا (وَهْمٌ) دئی ◊
 اوْهَمَ فُلَانًا بِكَذَا: گومانی له فلانکس کرد
 بهوشتمو بهوه تاوانباری کرد ◊ اوْهَمَ الشَّيْئِ:
 شتمهکی هه موو واز لئ هینا ◊ اوْهِمَ مِنْ
 صَلَاتِهِ رَكْعَةً: رکانیکی له نوژمه که نه کرد ◊
 اوْهَمَ مِنَ الْحِسَابِ كَذَا: نهومندی له حساب به که
 داگرت ◊ اَتْهَمَ الرَّجُلُ: پیاوکه گومانی
 بهیدا کرد، شکی لا بهیدا بوو ◊ وَهْمُهُ غَيْرُهُ:
 په کیکی تر خستیه گومانه وه ◊ اِثْمُهُ بِكَذَا:
 تومه تباری کرد بهوه ◊ گومانی خسته سهر،
 گومانی له راستگوئی نهو کرد ◊ تَوَهَّمَ الشَّيْئِ:
 گومانی شته کهی کرد ◊ له خهیالی خوی دا
 هینایی و بردی ◊ تَوَهَّمَ الْخَيْرَ فِيهِ: هیوای
 خیر و خوشی لئ کرد ◊ التُّهْمَةُ وَالتُّهْمَةُ:
 تومه تبار کردنه ◊ التُّهْمِيْمُ: که سیک تومه تی
 خرابیته سهر ◊ الْمُتُّهْمُ وَالْمُتُّهْمُ: تومه تبار ◊
 الموهوم: گومانلیکراو ◊ نهوهی گومانی بؤبجن
 ◊ الوَهْمُ: نهوهی دمکه ویتته خهیال و نه ندیشه وه
 ◊ ریگای پان و پؤر.

وَهْنٌ يَهْنُ وَهْنًا: که وته کاتی نیومه وه موه ◊ یان
 لاواز بوو له جهسته دا له نیش کردن دا.
 وَهْنٌ فُلَانًا: فلانکسی لاواز کرد.

وَهْنٌ فُلَانٌ: فلانکس تووشی نازاری قوْل بوو قوْل
 نیشهی توشهات ◊ اوْهِنَ: که وته دهورو بهری

نیوه شهو ◊ اوْهِنَ فُلَانًا: فلانکسی لاواز کرد ◊
 تَوَهَّنَ فُلَانٌ: فلانکس راکشا له سهر ته نیشته ◊
 لاواز بوو ◊ تَوَهَّنَ الطَّائِرُ: داله که رخورمه که
 بالنده گوشت خورمه که نهومندی گوشتی لاکه
 تۆپبو خوارد مریوو نهیتوانی بفرئی ◊ المَوْهِنُ:
 دهورو بهری نیوه شهو ◊ یان سعاتیک دوا
 نیومه شو ◊ المَوْهِنُ: دمگوتری: (رجل موهرن):
 پیاوکیکه لاوازو بن هه لمت ◊ الوَاهِنُ: رگی
 نه ستؤ ◊ نهو رگیکی تیدایه که ملی به شان هوه
 به ستؤته وه ◊ دمشگوتری: (رجل واهن):
 پیاوکیکه لاوازهو بن هه لمته ◊ الوَاهِيَةُ: لهرو
 لاوازیسی ◊ فه قهرمه که له پشته مل ◊
 نه خوشیبه که توشی قوْلی نادمیزاد دهبن ◊
 په راسوو ◊ سهرمتای بؤشایی سنگی نه سپ ◊
 السَّوْنُ: زمعیفی و سیس بوونی نیشات ◊
 الوَهْنَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی ته مبهل و به ناز
 په رومرده، نافرمتی شلو و شیواو ◊ الوَهِيْنُ:
 سهرعه مهله، جاودیزی کریکار ◊ الوَهْءُ: غه مو
 خهفت ◊ دمگوتری: (وَهٌ مِنَ الرَّجْعِ) وهی
 له نازار ◊ وَهْوَةٌ فِي صَوْتِهِ: هات و هاواری کرد،
 نالانندی ◊ وَهْوَمَتِ الْمَرْأَةُ: نافرمته که
 بهغه مباریبه وه هاواری کرد ◊ وَهْوَةُ الْأَسَدِ فِي
 زُنْبُرِهِ: شیرمه نه رانندی و نه رهی خوی
 خوارده وه ◊ المَوْهِيَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتیک
 تووشی هه لامت و به سیوی بووبن و له سهرمان
 جؤقه جؤقی بن که وتبن ◊ الوَهْوَاءُ: نه سپی
 به نیشات و تیزره که له هیچ نهومستی ◊
 دمشگوتری: (رجل وَهْوَاءُ): پیاوکیکه ترسنوک و
 بن وره ◊ الوَهْوَاءُ: دمنگیکه له قورگی نه سپ
 دا له کوتایی حیلکاندنی دا.

وَهْيُ الرَّجُلِ يَهِي وَهْيًا: پیاوکه نه حمه ق و گیل
 بوو.

وَهِي الحَائِطُ: ديوارمکه شهقی برد خمریکه
بروخی.

وَهِي الثَّرْبُ: قوماشه دراو کون بوو.

وَهِي رِبَاط الشَّيْنِ: بورغی شتهکه، بهستمکه
شل بۆوه.

وَهِي السَّحَابُ: ههورمکه دایکرده باران و بارانی
بهلیزمهی ههلرشت **◊ اوهاه:** لاوازی کرد **◊**
اوهی یده: دهستی شکاند **◊** نازاری بهدمستی
کهیاند بهشکاندن و شتی وا **◊ الاوهیه:** نیوان
تۆقهسهری کیوو ناوقهدی دۆل **◊ الوهی:** درزو
شهبهق لهشت دا **◊ الوهیه:** یهکجار **◊** درزو
شهبهق لهشت دا **◊ الوهیه:** کاوو گوککه
حوشتری قهلموو کهته **◊ الوهیه:** بچوککراوهی
(الوهیه) یه **◊** کون و کهلهبهری کهم **◊ واه:**
وشهیهکه بۆ سهرسام بوون لهشتیک دمگوتری.

وَي: وشهی سهرسوپرمانه لهشتیک **◊** یان بۆ
زهجرو لی تورهبوون بهکاردی **◊** دمگوتری:
(وَي لزيد): بهمانا ومیل و هاواریش دی.

وَيْبُ: وشهیهکه ومکوو (وَيْل) وایه دمگوتری:
(وَيْكُ وَيْبُ لَكَ) **◊** که گوترا: (وَيَّأْ هَذَا): مانای
تعههچوب دمگهیهنی **◊ الویه:** نامیریک
بئوانهی دانهوئلهبه **◊** بریتییه لهدو کیله **◊**

الْوَيْجُ: مزان **◊** یان نیر لهنیوان دوگا جوت دا
یان مزان و ههوجارمکه پیکهوه.

وَيْجُ: وشهیهکی بهزمیی پیداهاتنهومیه **◊** یان همر
بهمانا (الوئل) دی **◊ الویس:** ههزاری.

وَيْسُ: وشهیهکه لهسوینی بهزمیی پیداهاتنهومدا
بهکاردی **◊ وئله:** زوری باسی (الوئل) بۆ کرد
ومیلبارانی کرد **◊ توایلا:** هاواری نهو نازارو
نارهحمتهیهی کرد کهتوشی بووه **◊ الوئل:**
نازلبوونی شهر و نهگهتی بۆسهری **◊** وشهیهکه
سزا دمگهیهنی **◊** شیویکه لهدۆزهخ **◊ الویه:**
ریسوا بوون و فهزیمت **◊** دمگوتری: (یا ریلنا):
حهیاچوو مالمویران خۆم **◊ وئله:** واته (وَيْلُ
لامه): دمگوتری: (رجل وئلمه): بیاوویکی
لئهاوو سهر سوپهینهره **◊ الوئه:** بیاووی کورته
بالا **◊** نافرمتی کورته بالا (قمزهم) **◊ الوین:**
تریی رمش **◊ الویه:** میوزی رمش.

وَيْه وويها: وشهیهکی ههئنانه، کهبتهوی بهکیک
یان کۆمهئیک ههئینی بۆکاریک دهئیی (وئها
یا فلان) یان (وئها یا جماعة الرجال).

الياءُ: بيتي بيستو ههشتمه لهپيتهكاني هيجا، شويني دمرچون و لي بهيداوونى نيوان سهري زمان و ناوهراستى مهلاشووه ۵ يا: حهرفى نيدايه، وشهيهكه بؤ بانگ كردن لهكسيك يا لهشتيك بهكاردئ ۵ اليارده: بيهورتيكه لهبارى دريژى شتى بي دهبوري، نزيكهى سيبهكه مهتره واته ٢٢-٢٥ بهشه لهمهتر.

يَس: يَس يَس يَس: وشك بؤوه، دواى تهري وشك بوو.

يَس: ماين الرجلين: نيوان دوو پياوه برادرمهكه پچرا دمنگيان ليك دابري ۵ ايس: كهوته ناو زموى وشك و سوتهمهرووه ۵ يان بهناوى زموى چول و سوتهمهرو دا رووى ۵ ايس: قاتو قري بوو زموى بهروبوومى نهبوو ۵ ايس القوم: خهلكهكه كشتو كالهكهيان وشكى كرد ۵ ايس الارض: زهوييهكه كشتوكالهكهى وشك بوو ۵ ايس الشئ: شتهكهى وشك كرد ۵ دمشكوتري: (ايس الله يده على سوطه): خودا دهستى بهقامچيهكهوه وشك بكا ۵ دمشكوتري: (ايس): بيدمگ به ۵ يانس: بهتوندى تيزى مامهلهى لهگه كورد ۵ يانس: وشكى كرد ۵ وشكى كردموه ۵ ايس: بؤ موطاومعهى (يسه) دئ ۵ الايس: دمشكوتري: (هو ايس منه) نهو لهو وشك تره دمشكوتري: (بينهم لى ايس): نيوانيان خوش نيهو دمنگيان ليك دابريوه ۵ همروا وشهى (الايس) ناوه بؤ ئيسقانيكى وشك لهقاج دا كه دهستى لي بدهى نازارت بدا ۵ الايسان: باريكايى دهستو هاج ۵ نهو شوينهى خوار بهلهكهوه تا قوله قاپ واته (لولاك) دمشكوتري: (ضرب ايسه): زمبرى لهلولاكى دا، لهباريكايى قاجى دا، لهمهجهكى دا ۵ الايس: ژورور قولهقاپو ژورور مهجهك ۵ دمشكوتري: (ضرب الايس): زمبرى لهئيسقانى لولاك و مهجهكى دا ۵ همروا وشهى (الايس) ناوه بؤ نهو شتهى شمشيرى لهسهر تافى

يَس منه: لى ناهوميد بوو ۵ تهماعى پىي نهما ۵ يَس المرأة: نافرتهكه نهزوك بوو ۵ لهسك و مستايهوه ۵ اياسه: ناهوميدى كرد ۵ ايس منه: بهمانا (يس) دئ ۵ ايس منه: بهمانا (يس) دئ ۵ ايس: تهمنى ناهوميد بوون ۵ نهو تهمنهى نافرته لهعادهى مانگانهى خوى دهموستيتهوهو نير ناكهويته حهيزهوه ۵ ايس ايس: بهخهلكهكهى گوت كوئينهوه ۵ ايس بالقوم: خهلكهكهى بانگ كرد بؤ زيباهت و دمعوته ۵ ايس بالابل: دمنگى لهحوشترمگان كرد كه راوستن.

يا: لاسايى كردنهوهى دمنگه ۵ يان ناوى نهو دمنگيه خهلكى پى بانگ دكرئ بؤ كوئونهوه ۵ الايا: دمنگى بالندميهكه ومكوو باشوكهوايه ۵ اليوز: بالندميهكه ومكوو باشوكه وايه كلكى كورته ۵ ييبه: وپرانى كرد تهختو تاراجى تيك دا ۵ اليباب: وپرانه ۵ ولاتى چول و سوتهمهرو ۵ دمشكوتري: (ارض ياب): زموى چول و كهس تيدانهماو بي دارو درهختو روهك ۵ (حوض ياب): حهوزى بي ناو.

دمکریتهوه ◊ المیاس: نهوشتهی رووهکو و درهخت و شتی تمپر وشک دهکا ◊ الیاس: دمگوتری: (وجه یاس): روی وشکو بین خیره ◊ (سکران یاس): نهومنده سهرخوش بووه هسهی بؤناکری ◊ الیاس: دمگوتری: (ارطب أم یاس): تمپر یان وشکه ◊ یباس: شهرمگا ◊ عهورمت ◊ الیاس: دمگوتری: (ثاة یس): مهریکه وشکی کردوه، گوانی وشک بوون ◊ (أرض یس): زموییهکی رهقو پتهوه ◊ (مکان یس): شوینیکه ناوی تیدا بوو وشکی کرد ◊ (امراة یس): نافرمتیکی بین خیره ◊ هیج و پوجه ◊ الیاس: دمگوتری: (أنا یس): دپله کهریکی بین شیرو کزو لاوازه ◊ الیاس: وشکی، پیچهوانهی تهری ◊ حالت و مزعیکه لهشت دا بهناخوشی یهکتر دمگوری و شتی لس دروست دمگوری ◊ الیاس: بهمانا (الیاس) دئی ◊ همرشتیک له گیاوگزو گهلاو پرزو پال وشک بین و هه لومری ◊ دمگوتری: (رجل وامراة یس): پیاوو ژنیکی بین خیرن ◊ بیس الماء: عهرقی وشکهوه بوو ◊ الیتوع: همر روهکیک شیری هه بین وهکوو روهکی شنگ ◊ خورشیک و نهو جوړه روهگانه.

تاک بؤوه.

تَمَّ الحَسْبُ لِرَبِّهِمْ مَنَدَالَهْ که بین باوک بوو.

تَمَّ السُّرُّ مِ الْبَلَدِ لِرَبِّهِمْ: بیچوه نازه له که دایکی مندار بؤوه یان لیی دابرا.

یدی فلان یدی یدی: چاکه له گهل دا کرد لاواز بوو، بین دهسهلات بوو.

یدی من یدی: دهستی نهما، توشی شهلل بوو.

یدی: دهستی نازاری پهیدا کرد.

یدی یدی: دهستی توشی شهلل بوو ◊ ایدی فلان: دهستی فلان کهسی ههنگاوت ◊ یادا: دهست بهدهست پئی فروشت ◊ الید: دهست ◊ بهشیک

تَمَّ التَّمَّ بِبِئْرِهِمْ مَنَدَالَهْ که بین باوک بوو.

تَمَّ التَّمَّ مِ الْبَلَدِ لِرَبِّهِمْ: بیچوه نازه له که دایکی مندار بؤوه یان لیی دابرا.

تَمَّ التَّمَّ مِ الْبَلَدِ لِرَبِّهِمْ: بیچوه نازه له که دایکی مندار بؤوه یان لیی دابرا.

تَمَّ التَّمَّ مِ الْبَلَدِ لِرَبِّهِمْ: بیچوه نازه له که دایکی مندار بؤوه یان لیی دابرا.

تَمَّ التَّمَّ مِ الْبَلَدِ لِرَبِّهِمْ: بیچوه نازه له که دایکی مندار بؤوه یان لیی دابرا.

تَمَّ التَّمَّ مِ الْبَلَدِ لِرَبِّهِمْ: بیچوه نازه له که دایکی مندار بؤوه یان لیی دابرا.

تَمَّ التَّمَّ مِ الْبَلَدِ لِرَبِّهِمْ: بیچوه نازه له که دایکی مندار بؤوه یان لیی دابرا.

له جهسته له شانوه تاسمري په نجه ۵ دمسكى
 همرشتيك كه به دمست دهیگری ومكوو شوین
 دمست گرتنى شمشير، كلکه پاچ، كلکه خاکنناز،
 دمسکه جهقو، دمسکه خه نجر، قولى کراس و
 كهوا، دمسولاتو هيژو توانا ۵ ههروا وشه
 (اليد) بو زور مانای تر هاتوو و مكوو له
 رستانه دا دمردمكوى: (هُم يَدُ): نهوانه تاقم و
 پيزى نهون ۵ (هُم يَدُ عَلَى غَيْرِهِم): نهوانه بهك
 ريزو كوكن لهسر دوزمن ۵ (هُوَ فِي يَدِي): نهوه
 مولكى منوه له ژير دستى من دا به ۵ (هذه
 يدي لك): من كهفيلى نهو شتمتم و بهر عودى
 دمبم ۵ (أعطى يده): ملكه ج بوو دستى دايه و
 خوى تسليم كرد ۵ (ضَرَبَ يَدَهُ فِي كَذَا):
 دستى بهكارمكه كرد ۵ (خَرَجَ مِنْ تَحْتِ يَدِهِ
 فَلَانَ): فلانكس له ژير دستى نهو رزگارى بوو
 ۵ يان له ژير چاوديزى نهودا پيگه يى و بوو
 بهزانا و وستا ۵ (الأمير بيد فلان): نهو كاره
 له ژير تمصهروفي نهودايه ۵ (هُوَ طَوِيلُ الْيَدِ):
 نهو سهخى سروشته، بهخشنديه ۵ (مَثَى بَيْنَ
 يَدَيْهِ): له پيشيهوه روپشت، به بهردهمى دا
 روپشت ۵ ههروا وشه (اليد) بو زور مانای
 تريس بهكارهاتوو و قاموسه دريژمگان
 نامازميان بين كردون ۵ الْيَدُ: لَوَغَمَتِيكَ له (اليد)
 ۵ الْيَدِيُّ: دستكرد شتيك راستهوخو بهدمست
 كرابى و لهكارگه و شتى وا بهرهم نههينراين
 ۵ الْيَدِيُّ: دست رهنگين و ليزان لهشت ۵ الْجَبْرُ:
 بروانه (ربيع)

يُوعُ يَرْعُ يَرْعَا وَيَرْاعَةُ: ترسنوك بوو ۵ الْيَرْعُ:
 قهصه ۵ قهلم ۵ ترسنوكى وره روخواو ۵
 كهسيك نهراو بوچونى ههين نعهقتلى ههين
 بيچوى مهرو بزن بهساوايى ۵ (كاريله و
 بهرخوله) ۵ حوباحيب، گولنه نهستيره

(جهسهرميهكه لهتاريكى دا دمدموشيتهوه) ۵
 الْيَارَعَةُ: تاكى قهلم، تاكى حوباحيب ۵ قهلمى
 نوج ۵ لانهى شيرو بيشه لان ۵ شمشالى شوان ۵
 جوزله، ترسنوك ۵ نهحمه قو گيل ۵ نوعامه ۵
 الْيَرْعُ: گولكى مانگا كيوى ۵ الْيَرْعُ: جهسهرميهكه
 ومكوو ميشوله ۵ گولكى مانگا كيوى.

يُوقُ الْإِنْسَانَ أَوْ الزَّرْعُ: نادمميزاد يان كشتوكالهكه
 تووشى نهخوشى (يهرهقان) بوو ۵ الْيَارِقُ:
 جوړه بازى بهنديكه، پانه ۵ دستبهند ۵
 الْيَرْقَانُ: نهخوشيهكى فيسيولوجييه توشى
 رووهك دمبى زمردى دمكا ۵ حالتهتيكى
 نهخوشيه له نادميزادا ناهيالى سفر
 بهناسانى بگاته ناو ريخوله و تيكه له بهخوين
 دمبى و بهو هويهوه نه نسيجهى حهيوان يان
 نادميزادمكه زمرد هه لدمگه رين ۵ الْيَرْقَانَةُ:
 جوړه قوناغيكى گه شه كردنه له ههندي
 گيانله بهردا ومكوو نهو قوناغانه ي بهسهر
 كوله و ميش و ميشوله و شتى وادا تيله بهرن ۵
 الْيَرْوُنُ: زهر ۵ ميشكى فيل ۵ توماو ۵ تووى
 كهل ۵ عمرهقى ولاخ ۵ يَرْئًا: خهنه يان همر
 رهنگيك له رهنكى خهنه بجى ۵ الْيَرْئَاءُ: بهمانا
 (اليرئأ) دئ.

يَسْرَ الشَّيْءُ يَسِرُ يَسْرًا: شتهكه ناسان بوو ۵ مى
 دا، ژيربار بوو، هاته ريزموه ۵ يَسْرَتِ الْحَاصِلُ:
 سكرمهكه بهناسانى مندالى بوو.

يَسْرَ لَهُ فِي الْأَمْرِ: كارمهكى بو ناسان كرد.

يَسْرَ الشَّيْءُ: لهلاى چهپى شتهكه وه هات ۵ لاي
 چهپى شتهكه ي گرت.

يَسْرَ الشَّيْءُ: بهمانا (يسر) دئ.

يَسْرَ فُلَانٍ: فلانكس دموله مهنه بوو.

قومار ◊ همرشتيك يارى بى ◊ تمنامت يارى
مندالان ومكو هلماتين واغواغين شتى وا ◊
شمترنج ◊ الميسرة: سههل و ناسان ◊
دولمهمندى و بى ناتاجى ◊ لاي چمپ ◊ لاي
چهپى سوپا ◊ الميسرة: ناسانى و بى ماندويى ◊
دولمهمندى ◊ الميسر: زوماومرد؛ خوارديتکه
پيك دئ لهگوشت و هيلکه يان بابوله نانى
تمنك و گوشت ◊ يان لوقمه قازى ◊ الميسر:
ناسان و بى وهى ◊ الياسر: نهوكهسى گوشتى
حيموانى سهربراو لهقوماردا دابهش دمكا ◊
نهوكهسى لهقومار كردن دا لهقوداحمکه دهدا
◊ الياسر: ناسان و بى وهى ◊ دولمهمنديى و
خوشگوزهرانى ◊ لاي چمپ ◊ الياسر: چهپره و
توندو تيز له راو بوجون و سياسمت دا ◊ يسار:
بهمانا (يسار) دئ ◊ الياسرة: ناسانى ◊
دولمهمندى ◊ الميسر: ناسان ◊ دمگوترى: (ولادة
يسر): مندالبونيكى ناسان ◊ دهست بهخودا
هينان بهرمو خوار ◊ اليسر: پينجهوانه
تمنگانه و ناخوشى ◊ دمگوترى: (الدين يسر):
نايين بهيرموى كردنى ناسانه نهگمر لهخوتى
گران نهگمى ◊ اليسر: ناسان ◊ دمگوترى: (هر
يسر): ناسان و نهرم و نيانه ◊ توندو تيز نيبه ◊
الميسرة: لاي چمپ ◊ الميسرة: ميينه (اليسر) ◊
دهشگوترى: (عسراء يسرة): نمو نافرمته
بههرردو دهستى كاردمكا، قاجى پيرؤ كهباريك
بىو لهكاردا بى ◊ نيشانهيمه كه بهستمهوه ◊
نهينى و چال و چوئلى بهرى دهست ◊ اليسر:
ناسان ◊ كه م ◊ بى نرخ ◊ دمگوترى: (ضى يسر)
مال يسر) ◊ اليوسفي: درختيکه بهرداره،
لهپيرى (الشذابة) به لهولاتى ميصر هميه، نمو
ناوشيان بويه لى ناوه چونکه نهوكهسى
تووى نمو درختهى هيناوفته و لاتى ميصر

يسر الشين: بهمانا (يسر) دئ ◊ كه م بوو ◊ ايسر
فلان: بهمانا (يسر) دئ ◊ ايسرته الحامل: بهمانا
(يسر) دئ ◊ ايسر فلان: كهمنك پشوى دا
بهفلان و زور تمنگى بى هلهجنى لهداوا
ليكردى قهرزمگمى مؤلمتى دايه ◊ ياسر: كهوته
لاى چهپيهوه ◊ دمگوترى: (ياسر بالقوم): لاي
چهپى خهلكهگمى كوئترؤن كرد ◊ ياسر فلان:
ناسانكارى لهگم لهگم خهلكهگم كرد ◊ يسر فلان:
فلانكس نازهلهگانى بهناسانى زان و بيچويان
بوو هيچيان بهريان نهماويشت ◊ يسرته الماشية:
نازهلهگان زور بون ◊ زازوى و بهروبوميان زور
بوو ◊ يسر الشين: شتمگمى ناسان كرد ◊ يسر له
كذا: نهوى بوناسان كرد ◊ بوى نامادمكرد ◊
يسر فلان لكذا: نمو نيشى بؤ فلان نامادمكرد
◊ يسر فلان: فلانكسى سهركهوتوكرد بؤ نمو
شته ◊ يسر الشين: شتمگمى والى كرد
بهيدهست و ناسان بى ◊ يسر الفرس: بهمانا
(يسرة) دئ ◊ ايسر القوم الجزير: خهلكهگم
نازهلهگميان سهربرى و گوشتهگميان بهشبهش
كرد ◊ تياسر: بهمانا (ياسر) دئ ◊ تياسر في كذا:
لهوشتهدا ناسانكارى كرد ◊ تياسر القوم الجزير:
خهلكهگم نازهلهگميان سهربرى و گوشتهگميان
دابهش كرد ◊ يسر الشين: شتمگمى ناسان بوو،
نامادهبوو ◊ دمگوترى: (يسر للقتال): خوى بؤ
شهر نامادمكرد ◊ يسرته الارض: زمويهگم
بهپيت بوو ◊ يسرته النهار: رزمگمى ساردو
سهرما بوو ◊ استيسر: بهمانا (يسر) دئ ◊
الايسر: ناسانر ◊ چمپ ◊ چهپلهر ◊ چهپنوس ◊
التيسر: دمگوترى: (دابة حسنة التيسر):
ولاختيکه جوان قاجهگانى دهماوى ◊ (فرس
حسن التيسر): نهسپيکه قهلهويهگمى لى
جوانه ◊ الميسر: بى ناتاج و دولمهمند ◊ الميسر:

ناوی یوسف بووه ◊ الیاسین: رومکی یاسه‌مین،
 گوئیکی سبی همیه جوان و بونخوشه ◊ الیَشْبُ:
 جوژه بهردیکی دره‌شواویه به‌نرخه ◊ جوژه
 سلیکاتیکی دره‌شواویه رنگی سور یان بوننی
 یان زمرده ◊ الیَشْمُ: جوژه کانزایمکی رفقه همیه
 سبی همیه سه‌وزو همیه رنگی تری همیه
 له‌سلیکاتی مالسییوم و مغنیسیومی نادره‌شواوه
 بیک دئ ◊ الیَغْرُوبُ: جهمی خورو تیزرؤ ◊
 یَعْرَتُ الشَّاةُ لَوِ الْمَرْزَى تَمْرُ یَعْرَا: مهرکه باراندی
 ◊ الیَمَارُ: دهنگو و بارپی بزنو مهر ◊ یان
 باراندنی به‌هیز که مهرکه به‌همموو هیزی
 خوی بیاریننی ◊ الیَمَارَةُ: کیشکردنی که‌له بو
 که‌لانی میننه و نیشاندانیمتی بونه‌وهی
 به‌ویستی خوی که‌لی بنا یان نه‌گمر حمزی لئ
 نه‌بوو وازی لئ بئینی ◊ الیَمْرُ: مهریکه یان
 بزنیکه له‌بنا چاله هه‌لکه‌ندراوو ته‌له‌ی
 دانراودا ده‌به‌سترتیموه، چاله‌که‌ش به‌شیویه‌کی
 ناسایی داده‌پوشریت و نازه‌لکه‌ش شوتیمکه‌ی
 قایممو ده‌باریننی دنده‌که شیره یا گورگه
 به‌ده‌نگیبه‌وه دئ بونه‌وهی بیخو کاتیک به‌خوی
 دهمانن دمه‌کهنه‌ته ناو چاله‌که‌وه‌وو دواپی دمگرن
 ◊ الیَمْرَةُ: به‌مانا (الیَمْرُ) دئ ◊ الیَمْرُ: که‌لیکه زور
 بپری بو پهرین ◊ الیَمْرَةُ: به‌مانا (الیمر) دئ ◊
 الیعمرب: بپروانه مادهی (عَسْب) ◊ الیعضید:
 بپروانه مادهی (عَضْد) ◊ الیعمفور: بپروانه مادهی
 (عَفْر) ◊ یغوث: بتیک بوو پیش هاتنی نیسلام
 هوزی (مه‌ذحیح) ده‌یان‌پهرست ◊ یَقْعَهُ یَنْقَعُهُ
 یفخاً: له‌ته‌پله سمری دا، له‌توقه سمری دا ◊
 الیافوخ: تمپله سمر مه‌لاشو ◊ نیوان ناو‌چاوان و
 توقه‌سمر ◊ دمگوترئ: (مَسَّ یافوخه السماء)
 سمری له‌ناسمان دا، پله‌و پاییه‌ی به‌رز بووه
 (ر کب یافوخ فلان): سواری سمری فلان بوو،

واته به‌سمری دا زاله ◊ الیافوخ من اللیل:
 زوریه‌ی شهو ◊ ضَرَبَ یافوخ اللیل: سمرتای
 شهو دمستی کرد به‌رویین.
 یَقْعَ الشَّئِیْ یَنْقَعُ یَفْعَا رَفْعاً: به‌رز بووه،
 سمرکه‌وت. ◊ یَقْعَ الْغُلَامُ: گورکه به‌نگه‌یشت و
 گه‌یشته تمممنی گهنجی، یان خمریکه بالغ بئنی
 ◊ بُو مَبِینَه دَمگوترئ: (یَقَعَت البت).
 یَقْعَ الْجَبَلُ: چووه سمر کیومه‌که ◊ اِنْقَعُ: به‌مانا
 (یَقَع) دئ ◊ یاقع ولید: همتیومه‌کی خراب کرد ◊
 (وَلَد الیاقعة): زول، مندالی به‌یدابوو له‌زینا ◊
 تَقَعُ: به‌مانا (تَقَع) دئ ◊ چووه سمر به‌رزایی
 سمر ته‌پولکه، سمرکیو ◊ ناگری له‌کینوکرده‌وه ◊
 الیالغ: تمممنی پیش بالغ بوون، تمممنی سهر و
 به‌مندی بالغ بوون ◊ دمگوترئ: (مجد یالغ): واته
 سه‌به‌رز و سه‌روه‌ری ◊ الیالعات: کوی
 (الیالعة) به‌که به‌مانا کچولم‌ی تازه به‌نگه‌یشت و
 که‌له‌تمممنی پیش بالغ بوون دا بئ ◊ کیوی
 به‌رزو به‌ناسمان دا چوو ◊ کاری نه‌سته‌مو
 قورس ◊ الیَسَاعُ: همرشتیک به‌رزئی کیوبن،
 ته‌پولکه بئ یان همرشتیکی تربن ◊ الیَسَعُ:
 به‌مانا (الیالغ) دئ ◊ دمگوترئ: (غلام یَقَع)
 الیَقَعَةُ: دمگوترئ: (غلام یقعه): کورپکی گهنجه ◊
 (ضاة یقعه): کجیکی گهنجه ◊ الیقن: پیرمیردی
 بولکاو ◊ که‌لمگاکیوی پیر ◊ جوانه‌گا که‌تمممنی
 چوبیته جوار سالیییموه ◊ مروقی ناشارام و
 جه‌واشه ◊ الیاقوت: یاقوت، به‌ردیکی به‌نرخه و
 زور رفقه له‌دوای نه‌لماس له‌همموو کانزایه‌ک
 رفق تره له‌نوک‌سیدی نه‌له‌ممنیوم بیک دئ
 به‌زوری رهنگی رونی مه‌یله‌و سور یان شین یان
 زمرده، بوجوانی و خو پئ رازاندنه‌وه به‌کاردئ ◊
 الیقطن: بپروانه‌سه (قطــــن).

يَقِظُ من نومه يَنْقِظُ يَقْظاً: له خمه و بيدار بؤوه ◊
 به هوش هاتموه، شته كهى لى رون بؤوه ◊
 لهكارمه حالى بوو ◊ وريا بؤومو به حمزمرهوه
 جاوهروانى روداو بوو ◊ اَيْقَظُهُ: به خمبمى هينا،
 ورياي كردموه ◊ ترساندى و داواى لى كرد
 حمزمرىكا ◊ هلى ناو همزاندى، دهندهمنى دا
 ◊ اَيْقَظُ الْفَبَار: تۆزى ههلساند، تۆزو خوئى
 بهرپاگرد ◊ تَيْقَظُ: بهمانا (يَقِظُ) دى ◊ دهگوترى:
 (تَيْقَظُ من نومه): لهخموى بيدارى خوئى راپمى
 ◊ همستى بهشتهكه كرد ◊ اسْتَيْقَظُ: بهمانا
 (تَيْقَظُ) دى ◊ اسْتَيْقَظُ فلاناً من نومه: فلانكهسى
 لهخمه و راپمىاند، بيدارى كردموه ◊ السَيْقَظُ:
 (رَجُلٌ يَقْظُ): پياوئى زيرهك و وريايه ◊
 اليَقْظَانُ: بهمانا (اليَقِظُ) دى ◊ دهگوترى: (رجل
 يقظان الفرس) پياوئى بير تيزو وريايه ◊
 اليَقْظَةُ: ههلسان لهخمه ◊ بهخمبمى و
 بهناگايى، واته پيچهوانهى حالتهى نوستن
 ◊ دهگوترى: (ما انسك في النوم واليقظة):
 لهحالتهى خمه و بيدارى دا تۆم لميره.

يَقِينُ الشَّيْءُ: شتهكه چه سپاوو ناشكراو رونه.

يَقِينُ به: زانبارى دهربارى بهيدارود لى معلوم
 بوو ◊ اَيْقَنَهُ ربه: بهمانا (يَقِنُهُ) دى ◊ تَيْقَنَهُ ربه:
 بهمانا (اَيْقَنَهُ) دى ◊ اسْتَيْقَنَهُ ربه: بهمانا (يَقِنُهُ
 وَيَقِنُ به) دى ◊ المِيقَانُ: دهگوترى: (رجل ميقان):
 پياوئى خوئى باومره همر قسهيهكى بؤ بگرى
 پيى پروا دمكا ◊ بؤ ميينه دهگوترى: (مِيقَانَةٌ) ◊
 اليَقِنُ: (رجل يقن): پياوئىكه همرچى بييسى پيى
 بپروا دمكاو بهلايموه راسته ◊ اليَقِنُ: (رجل يقن):
 بهمانا (يَقِنُ) دى ◊ اليَقِنُ: بهمانا (اليَقِنُ) دى ◊
 اليَقْنَةُ من الناس: كهسانىكن بههموو كهس
 بپروا دمكهن ◊ دهگوترى: (رجل يقنة) تى

خرمهكه بؤ موبالهغهميه ◊ اليَقِينُ: زانبارى بى
 گومان ◊ لهبوارى فهلسهفهدا يهقين برىتييه
 لهوى نهفس قهناعمته بهحوكميك هميى و
 بپرواشى وابهى همرنهوه راسته ◊ همروا وشى
 (اليقين) ناوه بؤ مردن ◊ اليَلْبُ: تيلمه چهرم
 دهچندرى و تيك دهخرى و دهگرى بهكلتته و
 داپوشهرى سمر ◊ جوژه مهتائيكه لهلبادو شتى
 وا دروست دهگرى ◊ بؤلا ◊ اليَلْتُ: رهنكى سبى
 بهگشتى ◊ دهگوترى: (أبيض بَلَق) همروا ناوه بؤ
 مانگساي سبى بهتاييهتى ◊ اليَلْقَةُ: بزنى
 مهرهزى سبى.

يَلُّ يَلُّ يَلُّ يَلُّ يَلُّ رَيْلاً: ددانى كورت بون و بهره ناو
 دمى خوار ببونوه ◊ (فهر أَيْلٌ رهي يلاء) ◊
 الأَيْلُ من الحوافر: نازهلى كيوى سم كورت
 اليلاء: ميينهى (الأيل) ◊ دهگوترى: (صفاء
 يلاء): بهردى لوس و ريك ◊ اليَلْنُ: پالتو يان
 بوشاكنك كه لهسمر هموو بوشاكهكان لهبهر
 دهگرى و بشتينى لهسمر دهبسترى.

يَمُّ يَأُ: فريى درايه ناو دهرياوه.

يَمُّ السَّاحِلُ: ناو كهنا رويارمهكى داپوشى ◊ يَمُّهُ:
 قهصدى كرد، جوو بؤلاى ◊ دهگوترى: (يَمُّهُ
 بِالرَّمْحِ): بهرمب پهلامارى دا ◊ يَمُّ المَرِيضُ
 للسَّلا: نهخوشهكه مهسحى دهم و جاوو
 دودهستى كرد، واته تهيمومى كرد بؤ
 نويزكردن ◊ تَمُّ للسَّلا: دهم و جاوو دودهستى
 بهخول مهسح كرد بؤ نويز ◊ تَمُّ الشَّيْءُ:
 قهصدى شتهكهى كردو ههلى بشكنى ◊ المَيْمُ:
 كهسيك زهفر بينى و بگاته مهبهستى خوئى ◊
 اليَامُومُ: بيچوه كووتر ◊ اليَمَامُ: رهگمزي باننده
 لهپيى كووتر ◊ تاكهكهى پيى دهگوترى (عمامة)
 ◊ المَيْمُ: دهرىسا ◊ كووترى كيوى.

يَمَنَ بِلَانٍ: فلانكەسى بىردە لای راست ۵ لەلای راستىيەووە هات.

يَمَنَ الْبَلَدُ: كەوتە لای راستى ولاتكەووە ۵ بەلای راستى ولاتكەدا رۆيشت.

يَمَنَ فُلانَ آلَهُ وَعَلَى آلِهِ يُنَأُ: فلانكەس پىرۆزبایى لەنەتەووە كەسو كارمەكى كرد.

يَمَنَ اللهُ فُلاناً يُنَأُ: خودا فلانكەسى پىرۆز كرد ۵

أَيْمَنَ: لای راستى شتەمەكى گرت ۵ بوردەى

يەمەنى لەبەرگرد ۵ يامَنَ: لای راستى گرت ۵

لای راستى مەبەست بوو ۵ بۆلای راستى برد ۵

يَمَنَ: بەمانا (يامَنَ دى) ۵ ويستى بچن بۆ يەمەن

۵ بەردى بۆلای راست ۵ يَمَنَ عَلَى فُلانَ:

پىرۆزبایى لەفلان كرد ۵ تيامَنَ: لای راستى

گرت ۵ تَيَمَنَ: خۆى بە يەمەنى لەقەلەم دا خۆى

كرد بەيەمەنى ۵ دەستى راستى يان هاچى

راستى بەكار هينا بۆ ئيش و كار ۵ مرد ۵ تَيَمَنَ

بالمىت: مردووەكى لەگۆردا خستە سەر لای

راستى ۵ تَيَمَنَ بِالْشَيْئِ: شتەمەكى بەپىرۆز زانى و

لێى گەشبين بوو پىنچەوانەى رەشبينى ۵ لەلای

راستەووە بۆ شتەكە چوو ۵ اسْتَيَمَنَ بكذا:

پىرۆزى بەشتەكەووە كردو بەلایەووە پىرۆز بوو

۵ اسْتَيَمَنَ فُلاناً: فلانكەسى سویند دا ۵ الأَيْمَنُ:

كەسێك بەدەستى راستى شت دروست بكا ۵ يان

بەهاچى راستى ۵ الميمون: خاوەنى پىرۆزى و

خىرو بەرمەكت ۵ المَيْمَنَةُ: خىرو بەرمەكت ۵

پىنچەوانەى (المَيْسَرَةُ) ۵ المَيْمَنُ: ئەو كەسەى خىرو

بەرمەكت دەهينى ۵ اليامَن: خاوەن خىرو

بەرمەكت ۵ اليماني واليماني: كەسێك خەلكى

يەمەن بى يان خۆى بەيەمەنى لەقەلەم بدا ۵

اليمانية: ميينەى (اليماني) يە كەسێك پال

يەمەن بەردى ۵ جؤ: كە گولەكەى سور بى ۵

اليَمَنُ: خىرو بەرمەكت ۵ اليَمَنى: پىنچەوانەى

(اليسرى) ۵ المَيْمَنَةُ: لای راست ۵ پىنچەوانەى

چەپ ۵ جؤرە بوردەيمكى يەمەنيە ۵ المَيْمَنَةُ:

جؤرە بوردەيمكى يەمەنيە ۵ اليمين: راست ۵

پىنچەوانەى چەپ ۵ خىرو بەرمەكت ۵ هيزو

توانا ۵ سویند ۵ اليمينى: راست رەو پىنچەوانەى

چەپ رەو كەسێك ميانرەو بى و حەزى

لەناسانكارى و عەدالەت بى لەمەندى ولات دا

نوینەرى حيزبى چەپ رەو لەلای چەپەووە

دادنەيشتن و نوینەرى راست رەو مەكان

كورسەمەكانيان لەلای راستەووە دەين ۵ الينبوت:

بروانە مادەى (بَت).

يَفَعَّ الثَّمَرُ يَنْعُ نِعْمًا: ميوەكە كاتى لىكرەنەووە

چنين و رينى هات.

يَفَعَّ الشَّيْءُ: شتەكە رەنگى مەيلەو سورى تۆخ بوو

۵ اِنْعَمَ الثَّمَرُ: بەمانا (نَع دى) ۵ اليانع: ميوەى

پىگەيشتوو ۵ هەرشتىك سوربى ۵ دەرگوترى:

(دم يانع): خوینى زۆر سور (نَمَر يانع): ميوەى

رەنگ گرتوو، رەنگ گۆراو ۵ اليانع: جؤرە

ناھيەتيكە رەنگەكەى لە نيوان سورتيكى مەيلەو

خوینى تا سورتيكى زەرد باو ۵ مىروى سور ۵

اليانع: ئەو شتەى گەيشتبيتە ئەو پەرى

لەطافەت و پىگەيشتويى ۵ اليئم: تووى گيا

(قطونا) رەوكتىكە لەولاتى ميصرو شام دەروى،

بۆ رەوان بون گىروگرفتى قەبرى دەخورى ۵

اليهفوف: بروانە مادەى (هَفَف).

يَهَمُ يَهُمُ يَهُمًا: شيت و شەيدا بوو ۵ الأيهم: مروفي

كەم ۵ نازاو چاو نەترس ۵ نەگەراره لەھيچ

شتيک و چارنەگراو چەنەبەر نەھاتو ۵ بەردى

لوس و پوس ۵ كيوى بەرز ۵ شاخى سەختو

بەرز كەنەتواندرى بچپە سەرى ۵ شەو كە

ئەستىرەكانى ديارنەھن ۵ الأيهمان: جوتى

(الأيهم) ◊ لافاوی زۆرو ترسناک و حوشتری
 چه موش ◊ لافاوو ناگر ◊ اليهْماء: ساری کاکی
 به کاکی و نمتواندری پئیدا برۆی ◊ سالی
 گرانی و قاتو قری و بی دمووی رون ◊ یاهیاہ:
 وشهیهکه بۆ بانگ کردن بهکاردی ◊ وادمبی نهم
 وشهیه نیشانهای تهئنییه و کۆی پیوه دهنری
 دمگوتری: (یاهیاهان و یاهیاھون) ◊ یهئیه بالابل:
 بانگی حوشترمهکی کرد.

يُوح: ناوتیکه لمانامکانی خۆر ◊ یوحی: بهمانا
 (یوح) دئی ◊ یوؤ القواء: مادهی (الورد) تیکه
 بهدمرمانهکه کرد ◊ الیسرد: عونصورتیکی
 نافلزیه، رقه ◊ رنگی و نهوشهیی مهیلو
 رقه ◊ درهوشاومیهکی همیه که گهرم کرا
 بهحهوادا دهچن ◊ الیودی: بئیکهاتیهکی
 کیمیائییه، بهشترشه لۆکهکی بریتییه له

نهلیود ◊ یومه میاومه: بهرۆژانه مامهلهی
 لهگهه کرد ◊ یان بهکرتی کرت ◊ الأیوم من
 الأيام: رۆژی کۆتایی مانگ ◊ دمشگوتری: (یوم
 أیوم): رۆژی دریزو ناخۆش ◊ الیوم: دمشگوتری:
 (یوم یوم): رۆژگاری دریزو ناخۆش ◊ الیوم: رۆژ،
 مامهکی لهخۆر ههلاتنهوه بۆ خۆرناوابوونه ◊
 ههروا بهمانا ئیستا دئی ◊ لهبواری زانستی
 ناسمانشوناسی دا وشهیی (یسوم) بریتییه
 لهخولیک سورانهومی زهوی بهدموری خۆی دا،
 که بهبیست و جوار سعاعات ئهنجانی دهدا ◊ أيام
 العرب: رۆژگاری شهه خویناوییهکانی عهرهب
 ◊ ایسام الله: رۆژگاری تۆلهستاندنهومی
 بهروهردگار لهگهله ستهمکاره سمر رقهکانی
 رابردو و مکوو گهله عادو ئهمودو قهومی لوط.

فەرھەنگی

مامۆستا

عەرەبی - کوردی

چۆنیەتی بەکارھێنانی ئەم فەرھەنگە :

* ئەلبەتە ئەم فەرھەنگە (عەرەبی - کوردی) یە، زمانی عەرەبیش
زمانیکی (اشتقاقی) یە، ئەمەش وا دەکات ریزکردنی وشەکان لەناو
فەرھەنگدا بە گۆیرە (أ- ب- ت- ث.. هتد) کاریکی قورس بێت.

* ھەر لە کۆنەوێ زانیانی بواری فەرھەنگ بۆ ریزکردنی وشەگەلی
ناو فەرھەنگەکانیان رییازی جیا جیا یان پەیرەو کردوو،
بەناویانگترینیان دوو رییازن :

رییازی یەكەم : ئەو یە وشەکان تیکرا بە (مجرد) و (مزید) ھوو بە
(اسم) و (فعل) و (حرف) ھوو بە گۆیرە (تلفظ) و دەنگ ریزبەند
بکرین، بۆ نموونە وەکو لە قاموسی (المنجد الأبعدي) دا پەیرەو
کراو.

رییازی دووھم : ئەو یە : پیتی زیادە بەرچاو نەگیریت و وشەکان بە
گۆیرە پیتە ئەصلیەکانیان ریز بکرین و وشە (مزید) ھکان ناواخن
بکرین.

ئەم فەرھەنگە بە گۆیرە رییازی دووھم ریکخراو، ھەر وشە یەکت
مەبەست بوو دەبێت (مجرد) دەکە ی بزانییت و ئەم روانگە یەو بۆ
بگەریت و بیدزۆیتەو.

* ئەگەر وشەکە زیاد ئە مانایەکی ھەبوو، ماناکان ریزکراون و
نیوانیان بە ھیمای (◇) ئەبزی نەیی دیاری کراو، ھەر کاتیگ ئەو
ھیمایە دانرا نیشانە ی ئەو یە : یەکیگ ئە ماناکانی وشەکە تەواو
بوو و ئەو ی دوا ی ئەو مانایەکی ترە.